PROSPERI
FAGNANI
COMMENTARIA
IN SECUNDAM PARTEM
TERTII LIBRI
DECRETALIUM.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Apud IOANNEM WILHELMVM FRIESSEM, Iuniorem.
ANNO M. DC. LXXXI.

Cum Privilegio Sacræ Cæſareæ Maieſtatis ad Decennium.

Digitized by Google

RUBRICÆ, ET CAPITULA HUJUS SECUNDÆ PARTIS

Tertii Libri Decretalium.

de *Baptiſmo, & ejus effectu.* pag.315.

MAjores 319
Si quis puerum 315

de *Capellis Monachorum, & aliorum Religioſorum.* 220

EX parte 225
In Eccleſiis 220

de *Celebratione Miſſarum, & Sacramento Euchariſtiæ, & divinis officiis.* 293

CVm creatura 311
Cum Marthæ, §. Quæſiviſti 303
Dolentes 304
Presbyter 293
Quidam 298

de *Cenſibus, exactionibus, & procurationibus.* 266

AVctoritate 285
Cum venerabilis 274
Licet 266
Olim 271
Procurationes 275
Venerabili 280

de *Conſecratione Eccleſiæ, vel Altaris.* 288

AQua 288

de *Converſione Conjugatorum* 131

COnjugatus 148
Cum ſis 136
Ex parte 138
Ex publico 132
Præterea 131
Verum 133

de *Eccleſiis ædificandis, vel reparandis.* 354

AD Audientiam, il primo 354

de *Immunitate Eccleſiarum, Cæmeterii, & rerum ad eas pertinentium.* 362

ECcleſiæ 385
Immunitatem 389
Inter alia 373
Non minus 365
Pervenit 362

de *Iurepatronatus.* 230

COnſultationibus 243
Cum autem 245
Cum propter 253
Ex litteris 239
Nobis 250
Perlatum 230
Poſtulaſti 263
Quoniam 233

Ne Clerici, vel Monachi ſecularibus negotiis ſe immiſceant. 392

MVlta 392
Non magnopere 402
Relatum 406
Secundum 405
Sententiam 438
Sicut te 423
Super ſpecula 430

de

RUBRICÆ, ET CAPITULA HUJUS SECUNDÆ PARTIS

Tertii Libri Decretalium.

de *Baptiſmo, & ejus effectu.* pag. 315.

Majores 319
Si quis puerum 315

de *Capellis Monachorum, & aliorum Religioſorum.* 220

Ex parte 225
In Eccleſiis 220

de *Celebratione Miſſarum, & Sacramento Euchariſtiæ, & divinis officiis.* 293

Cum creatura 311
Cum Marthæ, §. Quæſiviſti 303
Dolentes 304
Presbyter 293
Quidam 298

de *Cenſibus, exactionibus, & procurationibus.* 266

Auctoritate 285
Cum venerabilis 274
Licet 266
Olim 271
Procurationes 275
Venerabili 280

de *Conſecratione Eccleſiæ, vel Altaris.* 288

A Qua 288

de *Converſione Conjugatorum* 131

Conjugatus 148
Cum ſis 136

Ex parte 138
Ex publico 132
Præterea 131
Verum 135

de *Eccleſiis ædificandis, vel reparandis.* 354

Ad Audientiam, il primo 354

de *Immunitate Eccleſiarum, Cœmeterii, & rerum ad eas pertinentium.* 362

Eccleſiæ 385
Immunitatem 389
Inter alia 373
Non minus 365
Pervenit 362

de *Iurepatronatus.* 230

Conſultationibus 243
Cum autem 245
Cum propter 253
Ex litteris 239
Nobis 250
Perlatum 230
Poſtulaſti 263
Quoniam 233

Ne Clerici, vel Monachi ſecularibus negotiis ſe immiſceant. 392

Multa 392
Non magnopere 402
Relatum 406
Secundum 405
Sententiam 430
Sicut te 423
Super ſpecula 430

dé

de *Obſervatione Jejunorum.* 342

COnſilium 342
Explicari 348

de *Presbytero non baptizato.* 329

VEniens 329

de *Regularibus, & tranſeuntibus ad Religionem.* 1

AD Apoſtolicam 69
Ad noſtram 29
Conſulti 89
Cum ſimus 66
Cum virum 49
Ex parte 99
Licet 82
Ne Religioſi 111
Non eſt vobis 26
Nullus 1
Porrectum 57
Sanè 35
Sicut nobis 77
Significatum 41
Si quis 7
Statuimus 104
Vidua 20
Vt Clerici 20

de *Religioſis domibus, ut Epiſcopis ſint ſubjecta.* 200

AD hæc 204
Conſtitutus 215
Cum dilectus 215
De Xenodochiis 200
Inter quatuor 213

de *Reliquiis, & veneratione Sanctorum.* 330

AVdivimus 330
Cùm ex eo 337

de *Statu Monachorum, & Canonicorum Regularium.* 162

CVm ad Monaſterium 189
In ſingulis 197
Monachi 162
Quod Dei timorem 184
Recolentes 175

de *Voto, & Voti redemptione.* 161

LIteraturam 161
Quod ſuper his 161

PRO-

PROSPERI FAGNANI
COMMENTARIA
IN SECUNDAM PARTEM
TERTII LIBRI
DECRETALIUM.

DE REGULARIBUS, & tranſeuntibus ad Religionem.

Cap. Nullus.

SVMMARIVM.

1 *TONSURA arguit profeſſionem ſi per eam profeſſi a novitijs diſtinguantur.*

2 *Actus quilibet à conſenſu regulatus exigit habilitatem agentis intrinſecè, & libertatem, ut vim non patiatur ab extrinſeco.*

3 *Infans an poſſit religionem ingredi, & habitum ſuſcipere.*

4 *Ætas legitima quæ dicatur ad profeſſionem expreſſam tam de jure communi, quam ex Concilio Tridentino, & num. ſeqq.*

Et quid in profeſſione tacita, quæ inducitur ex geſtatione annali habitus indiſtincti, vel indiſtinctiſſimi, num. 7.

Et quid in profeſſione tacita, quæ inducitur ex ſuſceptione habitus profeſſorum, vel alijs modis, num. 10.

5 *Ætas pubertatis quæ ſit.*

6 *Malitia in matrimonio ſpirituali non ſupplet ætatem, ſecus in matrimonio carnali.*

7 *Profeſſio tacita ex geſtatione annali habitus indiſtincti, vel indiſtinctiſſimi non inducitur niſi elapſo anno poſt ætatem præfixam ad emittendam profeſſionem expreſſam, & num. ſeqq.*

8 *Beneficium ingredientis religionem ante pubertatem quando alteri conferri poſſit.*

9 *Profeſſio tacita quandoque non inducitur niſi poſt annum ætatis decimum nonum, vel vigeſimum primum.*

10 *Profeſſio quæ inducitur ex ſuſceptione habitus profeſſorum, &c. de jure communi requirit ætatem pubertatis, & ex Concilio Tridentino annum decimum ſextum completum, & n. ſeq.*

11 *Profeſſio tacita non eſt excluſa à decretis Concilij ſervato tempore, quod Concilium requirit.*

12 *Ætas legitima, ſeu perfecta dicitur viginti quinque annorum, niſi ſubjecta materia aliud ſuadeat.*

13 *Profeſſio in monaſterijs, ubi eſt dura Congregatio emitti non poteſt ante plenam pubertatem.*

14 *Profeſſio ex ſtatuto ſpeciali in aliquibus religionibus, ut Capuccinorum, fieri non poteſt ante annum decimum octavum expletum.*

15 *Statuta Ordinum, quæ requirunt ætatem majorem ſexdecim annorum ad profitendum, Concilio Tridentino non adverſantur.*

16 *Converſi recipi non poſſunt ad habitum Regularem ante annum vigeſimum inchoatum.*

17 *Ætatem profitentis majorem, vel minorem is probare debet, qui ſe fundat in ea.*

Utriuſque tamen probationes recipi poſſunt, n. 19.

18 *Major, vel minor quis non præſumitur, cum ætas currat de momento in momentum.*

19 *Profeſſio ad ſui validitatem requirit ſpontaneam voluntatem.*

20 *Et quæ dicatur voluntas ſpontanea, ibidem & & num. 22.*

21 *Profiteri poteſt validè etiam ſeductus, & circumventus.*

22 *Profeſſio emiſſa per metum eſt ipſo jure nulla, nec eſt opus ut reſcindatur actione quod metus cauſa.*

23 *Actus requirens ſpontaneum conſenſum non valet ſi metus intercesserit.*

24 *Voluntas coacta voluntas eſt, ſed non ſpontanea, ſeu libera.*

25 *Militem voluntarium ſibi eligit Chriſtus, coactum verò ſibi auctionatur Diabolus.*

26 *Metum qui allegat probare debet, ſed tamen uterque probare poterit.*

27 *Regularis prætendens ſe per vim, & metum, aut aliàs nulliter profeſſum fuiſſe, cauſas nullitatis infra quinquennium deducere debet coram ſuperiore ſuo, & ordinario; aliàs non eſt audiendus.*

28 *Regulares Prælati volentes aliquem à religione expellere tanquam nulliter profeſſum an teneantur ſervare formam à Concilio Tridentino præſcriptam in* cap. 19. ſeſſ. 25. de regular. *& num. ſeqq. uſque in finem.*

29 *Regulares Prælati de jure communi poterant dimittere nulliter profeſſos etiam non adhibito Ordinario, & num. 40.*

30 *Statutum, quod poteſt unum, vel duo operari contra jus commune, interpretari debet ut unum tantum operetur.*

31 *Ordinarius cur ex Concilio Tridentino ſit adhibendus in judicio nullitatis profeſſionis.*

32 *Judici ſuſpecto de jure civili Epiſcopus datur adjunctus.*

33 *Regulares Prælati ex Concilio Meldenſi prohibentur expellere Monachos profeſſos non adhibito Ordinario.*

34 *Teſtis magis repellitur cum ſe offert ultrò, quàm cum requiritur.*

35 *Profeſſio tacita obſtat tam ſubdito diſceſſum petenti, quam ſuperiori expellere volenti.*

36 *Contractus claudicare non debent.*

37 *In contractibus ultrò citroque obligatoriis diſpoſitum in uno ex correlativis cenſetur diſpoſitum in alio.*

38 *Lex nova diſponens in uno ex correlativis cenſetur diſponere in alio etiam ad correctionem juris communis ubi eadem eſt ratio.*

39 *Extenſio etiam ex identitate rationibus non fit in exorbitantibus à jure communi niſi ſint correlativa.*

40 *Monaſteria de jure veteri ſubjecta erant Epiſcopo diœceſano, & ad eum ſpectabat cura, & ſollicitudo etiam Monachorum.*

41 *Lex correctoria dicitur favorabilis, & latè interpretanda quando per eam fit reditus ad jus antiquum.*

42 *Regulares tam ſubditi, quam Prælati allegantes nullitatem profeſſionis ob non ſervatam formam decretorum Clementis VIII. tenentur cauſas infra quinquennium deducere in Congregatione Concilij.*

43 *Reſtitutio adverſus lapſum quinquennij an ſit concedenda Superioribus Regularibus, ſicut ſubditis profeſſionis nullitatem allegantibus.*

44 *Iudicium non debet claudicare.*

45 *Regulares Prælati, qui admittunt Novitios ad profeſſionem ante annum probationis elapſum aut in Conventibus non deſignatis quas pœnas incurrant.*

46 *Legis auxilium fruſtra invocant qui in legem committunt.*

47 *Ignorantia non excuſat in his, quæ quis tenetur ex officio inquirere.*

NULLUS. Non ſummatur, nec dividitur, quia breve eſt. Sed per alia verba poſſet ſic ſummari; Non poteſt quis ad profeſſionem admitti, niſi ætate idoneus, & voluntarius.

1 Nota primò, actum tonſuræ aliquando eſſe ſignum arguens poſſeſſionem, quod eſt verum, ſi profeſſi per coronam diſtinguantur à non profeſſis; aliàs ſecus, arg. c. *Statuimus infra eodem*, & c. 1. *eod. tit. libr. 6.* & ſic habes unum modum inducendi tacitam profeſſionem, videlicet cum novitius expleto anno probationis recipit coronam à ſolis profeſſis geſtari ſolitam, ut *hic* per Butr. *num.* 5. ad hoc c. *Quod interrogaſti*, 27. *diſt.* c. *Quem progenitores*, 20. *qu.* 1. & c. *Vidua infr. eod.* cum ſuis concord. Confert quod notat Bart. de eo, qui aliquot actus fecit, qui fieri non poſſunt citra nomen, & ius hæredis; quia ex illis inducitur hæreditatis aditio, ut per eum in l. *Gerit. num. 9. ff. de acquirenda hæreditat.* & eſt textus in l. *Pro hærede*, §. *Papinianus*, *verſ. Itaque tunc. ff. eod.*

2 Secundò nota ſecundum Anton. de Butr. *nu.* 3. quod in quolibet actu à conſenſu regulato duo principia exiguntur, videlicet habilitas perſonæ agentis, & hoc intrinſecè; & libertas in voluntate operantis, ut ab aliquo extrinſeco non neceſſitetur.

Ultimò nota duo ſubſtantialia requiſita, quæ hic ponit Concilium Moguntinum, ad hoc ut quis fieri poſſit monachus profeſſus.

3 Primum requiſitum eſt ætas legitima, Sed quia in monachatu duo extrema conſiderari poſſunt, id eſt receptio ad habitum, & receptio ad profeſſionem: Tu dic quoad primum extremum nullam ætatem eſſe à S. Canonibus præfinitam: quinimo etiam infantem poſſe religionem ingredi & habitum ſuſcipere, ut eſt textus in c. *Nullus*, & ibi notat gloſ. *in ver. Intraret, de tempor. ordinat. lib.* 6. & Abb. *hic num.* 2. *in fin.* & quamvis gloſ. ibi ſubdat hoc verum eſſe ſaltem per oblationem parentum, vel tutorum, ut c. *Illud*, 20. *q.* 1. tamen Innoc. *hic in fin.* & Hoſt. *n.* 2. dicunt ſimpliciter hoc procedere etiam in non oblato, ſi infra legitimum tempus non reclamaverit, ut in c. *Proximo*, & *ibi* dixi *infr. eod.* Similiter ex Concilio Tridentino, in viris nulla ætas præfixa eſt ad habitum ſuſcipiendum, ut iam pridem S. Congregatio declaravit. In mulieribus autem nonnihil difficultatis ingerit decretum c. 17. *ſeſſ.* 25. *de regular.* quod aliquibus videtur præſcripſiſſe ætatem duodecim annorum. Sed nihilominus tenendum eſt idem in mulieribus quod in viris. Et de intellectu iſtius decreti vide quæ ſcripſi latiſſimè in c. *Cum virum, inf. eod.* ubi plenè invenies an puellæ duodecim annis minores ſive de jure communi, ſive ex Concilio Tridentino, ſive ex ſtylo curiæ in monaſterijs recipi poſſint ad habitum regularem.

4 Quo verò ad ſecundum extremum, videlicet receptionis ad profeſſionem, Concilium Moguntinum, ut hic vides generaliter prohibet ne quis tondeatur niſi legitima ætate, ad hoc ſcilicet ut ſit Monachus & profeſſus, ut explicant gloſ. 1. Inno. Hoſt. & Io. Andr. omnes *in principio* ſed non apetit, quæ ſit hujuſmodi ætas. Tu autem diſtingue

au

an agatur de profeſsione expreſſa, an verò de tacita.

5 Ad profeſsionem expreſſam de jure communi requiritur ætas pubertatis, id eſt annorum quatuordecim in maſculo, & duodecim in fœmina, ut c. *1.20. q. 1.* c. *Significatum*, c. *cum virum*, & c. *Cum ſimus, infr. eod.* gloſ. *fin.* in c. *Quia in inſulis, inf. eod.* & in Clem. *eos in ver. Ætate, eod. tit.* & hic not. Hoſtienſ. *num 3.* Joan. Andr. *in fin.* Butr. *n.9.* & reliqui omnes. Nec ſufficit ultimam diem attigiſſe, ſed annus debet eſſe conſummatus in totum, ut c. *Ad noſtram*, & ibi gloſ. *in ver. Ante conſummationem inf. eod.* & gloſ. præalleg. in d. Clem. *Eos*, & ſcripſi latius in prædicta decretali *Ad no-*
6 *ſtram*. Neque in hoc malitia ſupplet ætatem, ut notat præcitata gloſ. in Clem. *Eos, in ver. Ætatem*, quæ ibi à Doctoribus communiter recipitur, & ſic matrimonium ſpirituale, vel quaſi, quod contrahitur inter profitentem, & monaſterium ſecundum Archid. in c. *Vidua, n.2.20. q.1.* in hoc differt à matrimonio carnali, ut c. *De illis, li.2.* & ibi dixi, & in c. *fin. infr. de deſponſ. impuber.* cum ſuis concordant, ſed ex Concilio Tridentino ad profeſsionem expreſſam requiritur annus decimus ſextus completus ſublata differentia ſexus,
7 ut patet in c. *15. ſeſſ. 25. de regul.* Quo verò ad tacitam profeſsionem ſubdiſtinguendi ſunt duo caſus. Primus eſt in profeſsione tacita, quæ inducitur ex geſtatione annali habitus indiſtincti, id eſt à novitiis, & profeſsis geſtari ſoliti, vel indiſtinctiſsimi, quo ſcilicet præter novitios, & profeſſos promiſcuè utuntur etiam alij communem vitam cum eis ducentes, juxta tex. in c. *1. inf. eod. lib. 6.* & hoc caſu de jure communi ſi minor annis quatuordecim habitum indiſtinctum ſuſcipiat non intelligitur tacitè profiteri, niſi illum deferat per totum ſequentem annum, ut eſt textus formalis in d. c. 1. *in princ. verſ. Quod ſi per totum.* Atque ita ad inducendam profeſsionem tacitam hoc caſu requiritur de jure annus integer, qui ſubſequitur ætatem præfixam ad emittendam profeſsionem expreſſam, & ſic annus decimus quintus comple-
8 tus. Unde ipſe annus decimus quintus eſt illi annus probationis, ut not. in c. *Beneficium infr. eod. lib. 6.* gloſ. 2. Archid. *in princ. verſ. Unde ſi minor.* Joan. Andr. Gemin. & Franc. omnes *in gloſ. 2.* inferentes ex hoc ut beneficium illius alteri conferri non poſſit niſi poſt annum decimum quintum. Quare eodem modo ex Concilio Tridentino ſi minor ſexdecim annis habitum indiſtinctum ſuſcipiat, non intelligitur tacitè profiteri niſi illum geſtet per totum ſequentem annum, & ita ad inducendam profeſsionem tacitam ex hujuſmodi geſtatione requiritur integer annus decimus ſeptimus, qui ſubſequitur ætatem ſexdecim annorũ à Concilio præfixam ad profitendum, & eſt ratio; nam quemadmodum ex juris diſpoſitione ſuſcipiens habitum hujuſmodi ante quatuordecim annos, quamvis præſumatur habilis ad profitendum expreſsè poſt annum decimum quartum eo quod totum, quæ tunc agit, plenum habet intellectum, ut patet à contrario in d. c. 1. *in fin.* tamen non intelligitur profeſſus tacitè, niſi poſt ſequentem annum decimum quintum, ut oſtenſum eſt ſupra: ita poſt Concilium Tridentinum eundem habitum ſuſcipiens ante ſexdecim annos licet ſit habilis ad profeſsionem expreſſam poſt annum decimum ſextum, nihilominus non cenſetur profeſſus tacitè niſi poſt annum decimum ſeptimum immediatè ſequentem. Quidquid contra ſcripſerint Navar. *conſ. 20. n. 1. de regular.* & Sanchez *in Decal. tom. 2. lib. 5. c. 3. n. 39.* Quælibet enim diſpoſitio ſimpliciter concepta veſtitur à jure cõmuni, & ad illius intellectum eſt redigenda, l. *2. C. de noxal.* c. *Cauſam quæ, ſupra de reſcript.* c. *Quemadmodum de iureiur.* & tradit Petr. de Anch. *conſ. 6. Viſo themate, n. 8.* & *conſ. 241. Præmittendum eſt, in princ.* Atque ita non obſtat motivum Sanchez, quod jurium correctio ſit vitanda, quoniam hic non agitur de ulla correctione, cum jus commune jam reperiatur correctum à Concilio tam quo ad ætatem quatuordecim annorum præfixam in genere ad profeſsionem emittendam, quàm quoad ætatem annorum quindecim in ſpecie requiſitam ad inducendam profeſsionem tacitam per delationem habitus. Jam enim ex Concilio ad quamcunque profeſsionem requiritur ut minimum ætas annorum ſexdecim. Ergo cum jus commune jam ſit correctum, ex concluſione ſuperius firmata, ulterius non corrigitur, quin potius Concilium ad illius limites adaptatur, dum inſtar juris communis conſtituit differentiam unius anni inter profeſsionem expreſſam, & tacitam, quæ inducitur ex geſtatione habitus indiſtincti, vel indiſtinctiſsimi & nihilominus hæc eſt interpretatio paſſiva, quæ admittitur in omni materia etiam correctoria juris communis, ut notat Jaſ. in l. *Omnes populi, in ſecunda lectura, nu. 50. & ſeq. ff. de iuſt. & iure.* & eſt communis opinio, ut teſtantur Claud. Seyſel. in l. *Inter cætera n. 17. ff. de liber. & poſthum.* Curt. Jun. *conſ. 7. n. 8.* & Apoſtil. *ad Rom. conſ. 399. n. 13. in ver. Non aſſumat.*

Similiter ſi recipiens habitum indiſtinctum ſit major annis quatuordecim, de jure communi non cenſetur tacitam profeſsionem emittere, niſi illum deferat per annum integrum, & ſic ad inducendam profeſsionem tacitam ex delatione annali habitus indiſtincti, vel indiſtinctiſsimi etiam in majori requiritur ut minimum annus decimus quintus completus, ut eſt caſus in eod. c. 1. *verſ. Qui verò*, & in Clem. *Eos eod. tit.* & ipſe annus decimus quintus: etiam majori eſt annus probationis, ut poſt Jo. Andr. notat Franc. in d. c. *Beneficium, n. 1. col. 1. poſt medium, verſ. in gloſ. 2.* Ergo ſimiliter ex Concilio Tridentino ſi recipiens hujuſmodi habitum ſit major annorum ſexdecim, non intelligitur profiteri tacitè niſi illum geſtet per annum. Atque ita ad tacitam profeſsionem inducendam per delationem habitus hujuſmodi ex Concilio etiam in majore requiritur ſaltem annus decimus ſeptimus itidem completus.

Et hanc ſententiam ſæpius probavit S. Congregatio ejuſdem Concilij Interpres: nam cum aliquando dubitatum eſſet an tacita profeſsio, quæ non eſt excluſa decreto Concilij, inciperet completo decimo ſexto anno, & an ſtatim poſt dictum tempus emiſſa cenſeretur: S. Congr. reſpondit tacitam profeſsionem incipere à prima hora poſt perfectum annum decimum ſextum, & finire anno decimoſeptimo. Et aliàs cenſuit Concil. *c. 15. ſeſſ. 25. de reg.* non ſuſtuliſſe tacitam profeſsionem, quæ inducitur per annum, & diem computandam à die poſt decimumſextum annum perfectũ ejus qui monaſterium ingreſſus eſt. Quæ duæ deciſiones quamvis videantur diſcrepare, tamen conciliantur, ut dixi in c. *Ad noſtram, num. 30. inf.*

eod. quod numquam obliviſcaris, quia Doctores, ad hæc non advertunt, ſed ſimpliciter tradunt ad profeſsionem tacitam requiri eamdem ætatem quæ requiritur ad expreſſam.

9 Et ex hoc notabiliter infero, ut in illis caſibus in quibus ad emittendam profeſsionem expreſſam requiritur major ætas, puta decem & octo, vel viginti annorum ſecundum ea, quæ inferius, dicentur *n. 13. & ſeq.* tunc profeſsio tacita per delationem annalem habitus indiſtincti, vel indiſtinctiſſimi nullatenus inducatur niſi tranſacto anno poſt ætatem præfixam ad profeſsionem expreſſam, & ſic tranſacto anno decimo nono, vel vigeſimo primo, qui eo caſu intelligitur eſſe annus probationis, ut ex dictis conſtat.

10 Secundus caſus eſt in profeſsione tacita, quæ inducitur per ſuſceptionem habitus profeſſorum, juxta text. in c. *Super eo, infr. eod.* & in c. *Conſtitutionem, verſ. In aliis verò, eod. tit. libr. 6.* cum ſimil. aut per actus, qui à profeſsis, ſecundum fieri ſolent, ut in c. *Vidua, infr. eod.* aut ex eo, quod quis voluerit abſolutè vitam mutare, ut in c. *Conſulti,* & cap. *Statuimus, infra eodem,* & c. *Beneficium. eod. tit. libr. 6.* & in his caſibus, & ſi qui ſunt ſimiles profeſsio tacita de jure communi non inducitur ante annum decimumquartum expletum in maſculo, & duodecimum itidem expletum in fœmina, ut eſt textus in c. *Significatum inf. eod.* & in dict. c. *1.* & ex Concilio Tridentino non inducitur ante exactum annum decimumſextum, cum decretum *d. cap. 15. ſeſſ. 25. de regular.* ex S. Congregationis ſententia ſuſtulerit profeſsionem tam expreſſam, quàm tacitam ante ætatem ſexdecim annorum, vel ante annum probationis

11 elapſum. Ideòque cum eſſet quæſitum an tacita profeſsio ſit excluſa à decretis Concilij concurrentibus ijs, quæ de jure communi ad eam inducendam requiruntur: Sac. Congregatio cenſuit non eſſe excluſam, ſervato tamen tempore, quod Concilium requirit.

12 Hæc igitur eſt ætas legitima ad profitendum, de qua loquitur hoc capitulum: & hinc deducit Anton. de Butr. & DD. ut quamvis ætas legitima, ſeu perfecta dicatur quæ vigeſimoquinto anno completur, ut l. *Ex duobus,* juncta gloſ. *in ver. Legitima, ff. de negot. geſt.* & l. *fin. C. de iis qui ven. ætat. impetr.* ubi eſt caſus: tamen hoc limitetur niſi ſubjecta materia aliud ſuadeat; de quo plenè per Bald. in l. *Cum te, C. de probat.* Idem in ætate matura probat text. in c. *Cum in cunctis, in princ,* juncto §. *Inferiora, ſupra de elect.* & notat Archid. in c. *Convenior, 23. qu. 8.* quod nota pro ſtatutis, & depoſitionibus teſtium.

13 Fallit primò concluſio ſuperiùs firmata in monaſterijs, ubi eſt dura congregatio, vel religio, puta in inſulis; quia tunc propter aſperitatem requiritur in profitente plena pubertas, id eſt decem & octo annorum, ut eſt textus in c. Quia in inſulis, cum ibi notat. *infr. eod.* & hic notat Hoſtienſ. *n. 3.*

14 Fallit ſecundò, in illis religionibus, in quibus ex conſtitutionibus Ordinis major ætas exigitur, nam, ut inquit Hoſt. *hic n. 3.* in aliquibus religionibus requiritur ætas decem, & octo annorum ex ſtatuto ſpeciali, licet illud non ſemper ſervent: & ita eſt in Religione Fratrum Capuccinorum S. Franciſci, in qua ex ſtatutis Ordinis novitij non recipiuntur ad habitum ante decimumſeptimum annum completum pro clericis, & ante decimumnonum pro laicis; & per conſequens ad profeſſionem non admittuntur pro clericis niſi tranſacto anno decimooctavo, nec pro laicis niſi tranſacto vigeſimo, ut refertur in *Compend. Privileg. Mendicantium, in ver. Novitius, in annot. Cappuc. verſ. 6.* quod non recipiantur. Et in religione Minorum Conventualium S. Franciſci novitij clerici prohibentur ad profeſsionem admitti ante annum decimumnonum completum, & laici ante vigeſimumquintum ex Conſtitu-

15 tione Pij V. quæ incipit, *Illa nos, in Bullar. tom. 2. pag. 262.* Porrò cum fuerit quæſitum an decretum Concilij Triden. *c. 15. ſeſſ. 25. de Regular.* quo ſtatuitur profeſsionem ante decimumſextum annum emitti non debere, comprehendat etiam illas Religiones, quæ ex ſuis inſtitutionibus, & ſtatutis à tempore immemorabili obſervantijs vigeſimum, aut vigeſimum ſecundum ætatis annum requirunt: S. Congregatio reſpondit profeſsionem ante decimum ſextum annum emitti non debere, ut diſponitur d. c. 15. quod ſi religionis inſtituta plus temporis requirant, Concilium non repugnat, quippe quod non diſponit ut profeſsio fiat anno decimoſexto, ſed ut non poſsit fieri ante, ſed poſt.

16 Fallit tertiò, eadem concluſio in converſis, qui prohibentur recipi ad habitum regularem ante vigeſimum ætatis ſuæ annum ex decretis generalibus Clementis VIII. ad novitiorum receptionem, profeſsionem, & inſtitutionem ſpectantibus, in tit. *Inſtitutiones, ſuper receptione, & educatione novitiorũ, in §. Quiſque accipiendus, in Bullar. tom. 3. pag. 131.* & conſequenter ad profeſsionem admitti nequeunt ante annum vigeſimũ primum, cum ſtare debeant per annum integrum in probatione, ad præſcriptum Conc. Tridentini in *d. c. 15. ſeſſ. 25. de Regul.* & ſufficit annum attigiſſe ex his, quæ notat gloſ. in Clem. *Generali, in ver. In decimooctavo, de ætat. & qualitat.* & ita hæc verba, *ante annum,* intellexit S. Congreg. Concilij de anno inchoato in terminis *c. 12. ſeſſ. 23.* ut dixi in c. *Cum in cunctis, in 11. quæſt. n. 131. ſupra de elect.*

17 Cum autem de ætate controvertitur inter profeſſum, & monaſterium ſi quæratur quis probare debeat, an ſcilicet monaſterium allegans ætatem legitimam, an verò profeſſus, qui hoc negat: Ex mente Jo. Andr. *n. 1.* Is probavit ætatem majorem, vel minorem, qui fundat ſe ſuper ea dum ait: ſi conſtet de profeſſione, & dubitetur de ætate, probabit actor, ut c. *Presbyteri,* & ibi gloſ. notab. & Archid. 78. *diſt.* & c. *Ad noſtram, inf. eod.* & eum ſequuntur Butr. *n. 13.* Cardinal. *n. 2.* & alij communiter. Ratio eſt ſecundum Abbatem *n. 5.* quia quis non præſumitur major, vel minor, cum ætas in eodem ſtatu numquam permaneat, ſed currat de momento in momentum, de quo plenius in c. *In præſentia, de probat.* per Bart. & Doctores in l. *de ætate ff. de minor.* & Speculator *in tit. de probat. §. 1.* Et ideo ſi ingreſſus exire velit allegando ſe minorem, debet hoc probare. Hodie hoc eſt expeditum in decreto Conc. Tridentini c. 19. *ſeſſ. 25. de Regular.* ubi allegans ſe ante ætatem debitam profeſſam fuiſſe, probare debet ſervata forma ibi præſcripta, ut latius dicam infra *n. 27.* Fatetur tamen Jo. Andr. & reliqui poſt eum, utriuſque probationes recipi poſſe, arg. c. *Super hoc, ſupra de renunciat.*

Secun-

Secundum requiſitum ſubſtantiale profeſſionis, quod hic ponit Concilium Moguntinum, eſt ſpontanea voluntas. Non tamen intelligas ſpontaneam, id eſt ultroneam; quia ad validitatem profeſsionis non exigitur, ut quis ultrò ſe offerat; nam validè profiteri poteſt etiam rogatus, & illectus, quinimo etiam ſeductus, & circumventus, ut eſt textus in c. *Conſtituit.* 20. q. 3. in c. *Cum dilectus*, ibi (nec obſtante dolo, quo ſe proponebant fuiſſe ſeductos;) *ſupra de iis quæ vi metuſve cauſ.* & in c. *Ad noſtram*, ibi (quoſdam pueros ſeduxerunt) *infra eodem.* nec minori ad profeſsionem ſeducto datur reſtitutio in integrum, ut voluit gloſ. notab. in dict. c. *Cum dilectus in ver. Ad fatuitatem*; ubi ait, (In ſpiritualibus non habere locum in integrum reſtitutionem, quia non videntur decepti qui meliorem vitam elegerunt.) Et Abbas ibi ait illum eſſe dolum bonum, de quo dic latiùs, ut ſcripſi in cap. *Significatum, num.* 36. & in cap. *Sicut nobis num.* 8. *& ſeqq. infra eodem.* Sed intellige voluntatem ſpontaneam, id eſt liberam, & non coactam. Unde infertur ut profeſſio emiſſa per metum ſit ipſo jure nulla, cap. *Præſens clericus*, 20. q. 3. nec ſit opus ut reſcindatur actione quod metus cauſa; quoniam ubicumque requiritur in actu ſpontaneus, ſeu liber conſenſus, non valet actus ſi metus intercesſerit; ad quod eſt gloſ. notab. in c. *Notificaſti, in ver. Licentiam*, 33. q. 5. Caſus autem requirentes liberum conſenſum enumerat gloſ. magna in c. *Inter cætera*, 22. *quæſt.* 4. facit c. *Cum locum*, & quod ibi notatur de ſponſal. & eſt ratio, quia licet voluntas coacta voluntas ſit, ut cap. *Meritò*, 15. *quæſt.* 1. & l. *Si mulier*, *ff. quod met. cauſ.* non tamen eſt voluntas ſpontanea, ſeu libera, prout requiritur ad profeſſionem, ut *hic*, & in cap. *Perlatum, ſupra quod met. cauſæ*: nam votum res eſt conſilij, & non præcepti, & liberum eſt arbitrium in vovendo, aliàs non eſt votum, cap. *Integritas*, 32. q. 1 & cap. *Licet, infra de voto*; & voluntarium militem ſibi eligit Chriſtus, coactum verò ſibi auctionatur Diabolus, cap. *Non eſt*, 15. q. 1. de quo habes bonam gloſ. in cap. *Abbas, ſupra quod met. cauſ.* & ita *hic* firmant gloſ. *ultima*, Butr. *num* 2. & 10. Anchar. *n.* 2. Abb. *num.* 1. & Jo. de Anania *num.* 5.

Quòd ſi quæras cui incumbat onus probandi metum, vel vim: ſolvit *hic* Jo. Andr. *num.* 1. *in ver. Spontanea*, dicens, id onus incumbere illi, qui metum, vel vim allegat, uterque tamen probare poteſt, ut cap. *Super hoc, de renunciat.* de quo habes plenam gloſſam in cap. 1. *in ver. Non timore mortis*, *ſupra quod met. cauſ.*

Hodie quicumque regularis prætendit ſe per vim, & metum, aut ante ætatem debitam, vel aliàs nulliter profeſſum fuiſſe, hoc probare debet, cauſaſque nullitatis intra quinquennium à die profeſsionis deducere coram Superiore ſuo, & Ordinario, aliàs non eſt audiendus, ut ſtatuitur à Concilio Tridentino in præallegato decreto *cap.* 19. *ſeſſ.* 25. *de Regular.*

Sed ex facto quæſitum eſt; An decretum Concilij Tridentini in d. *cap.* 19. *ſeſſ.* 25. *de Regular.* quatenus ſtatuit, ut cauſæ nullitatis profeſſionis coram Superiore Regulari, & Ordinario deducantur, locum ſibi vendicet, cùm non ipſe profeſſus nullitatem ſuæ profeſſionis allegat, cauſaſque deducit, ſed Superior ipſe ex ſe vult illum ejicere tanquam nulliter profeſſum.

Verba hujus decreti nuſquam explicitè prohibent Superioribus regularibus, quominus ejiciant eos, quos repererint fuiſſe nulliter profeſſos, ſed in ſubditos tantum diriguntur; jubentque illos non audiri niſi cauſas, quas prætenderint, deduxerint coram Superiore ſuo, & Ordinario, ut patet initio ibi, (quicunque regularis prætendat ſe per vim, & metum ingreſſum eſſe religionem,) & infra ibi, (velitque habitum dimittere quacunque de cauſa, aut etiam cum habitu diſcedere ſine Superiorum licentia,) & *infra*, (Non audiantur niſi infra quinquennium tantum: & tunc non aliter niſi cauſas, quas prætenderint, deduxerint coram Superiore ſuo, & Ordinario.) Quæ omnia nullo modo convenire poſſunt Superioribus regularibus, qui volunt invalidè profeſſos expellere. At præterea Concilium ſtatuit ut qui priuſquam cauſas intra quinquennium deduxerit coram Ordinario, & Superiore regulari, habitum ſponte dimiſerit, nullatenus ad allegandam quamcunque cauſam admittatur: ſed ad monaſterium redire cogatur, & tanquam apoſtata puniatur: interim verò nullo privilegio ſuæ Religionis juvetur. Quæ Concilij verba ſimiliter nullatenus referri poſſunt ad religionem: ergo nec Concilij diſpoſitio l. *Quod conſtitutum, ff. de milit. teſtam.* l. 4. §. *Toties.* ibi Bart. *ff. de damn. infect.* quia lex non imprimit effectum ſuum niſi in illas perſonas, quibus verba legis congruunt, & adaptantur, cap. *Si pater ad fin. de teſtam. in* 6. c. *Maioris, de Baptiſ.* Gemin. *conſ.* 88. *incipien. Innocentius, ſub n.* 4. *verſ. Cum ergo concurrant.* Nevizanus plura cumulans, *conſ.* 92. *à n.* 1. *uſque ad n.* 12. Atque ita reſolutio hujus caſus tanquam omiſſi attentis verbis Concilij videtur petenda à jure communi, l. *fin. C. de pact. convent.* l. *Commodiſſimè, ff. de liber. & poſthum.* Doctores in l. *Gallus*, §. *Et quid ſi tantum*,
29 *ff. eod.* De jure communi autem licet Prælatis regularibus dimittere invalidè profeſſos etiam non adhibito Ordinario, c. *Sicut*, & c. *Illud*, 20. q. 1. c. *Perlatum, ſupra de iis, quæ vi met. cauſ.* c. *Accedens*, *infra de converſ. conjugat.* & cap. *Non ſolum de regular. libr.* 6. Nec mirum quia cum liberè, & ſine conſenſu Ordinarij poſſint novitios admittere, & corpori Ordinis aggregare, ut c. *Porrectum*, & c. *Ad apoſtolicam, infra eod.* conſequens eſt ut eadem libertate poſſint nulliter profeſſos dimittere, & ab ordine diſgregare, ut ſic regulares per quas cauſas naſcuntur, per eaſdem reſolvantur, cap. 1. *infra de reg. iur.* & eodem genere diſſolvantur à vinculo religionis, quo colligati ſunt, l. *Nihil tam naturale, ff. de eodem.* Item cum paria ſint profeſſionem nullatenus emiſiſſe, aut emiſiſſe quidem, ſed nulliter, ut in decreto Concilij Tridentini c. 15. *verſ. Profeſsio autem, ſeſſ.* 25. *de Regular.* liberum eſſe debet Superioribus abſque interventu diœceſani ejicere nulliter profeſſos, ſicut eis liberum eſt ejicere illos, qui nondum profeſſionem emiſerunt, ut c. *Poſtulaſti*, & c. *Statuimus, infra eod*, c. *Non ſolum*, & c. *Conſtitutionem, eod. tit. lib.* 6. c. *Cum cauſam in fin. ſupra de elect.* Concil. Trid. c. 16. *verſ. Finito, ſeſſ.* 25. *de Regular.* Hæc autem libertas pro-
30 cedendi in cauſa nullitatis profeſſionis non adhibito Ordinario cum fuerit ſublata à Concilio quoad ſubditos, in dubio non debet cenſeri ſublata quoad Superiores; quia hac interpretatione minus corrigitur jus commune, cap. *Cum dilectus*, *de conſuetud.* c. *Cauſam quæ, de reſcript.* l. *Præcipimus*,

mus in fin. C. de appellat. & l. *Sancimus, C. de teſta.* nam ſecundum Ant. de Butr. in c. *Cum dilectus, in ſecunda lectura, n. 14.* quando ſtatutum contra jus commune poteſt unum, vel duo operari, interpretari debet ut unum ſecundum operetur, ut minus derogetur juri communi, quam theoricam ſequitur Roland. à Valle *conſ. 74. n. 19. vol. 3.* poſt Gozadin. *conſ. 19. n. 5.* & Grat. *conſ. 43. col. 1.* & *conſ. 46. n. 7. vol. 1.* Pariſ. *conſ. 110. n. 6. libr. 3.* Socin. Jun. *conſ. 3. in prin. lib. 11.* & pro hac opinione allegatur Navar. *com. 87. incipien. An qui de genere ludicrum, n. 4. de regular.* ubi ait Prælatum regularem in illo caſu ex officio ſuo ſine alio accuſatore poſſe, ac debere expellere nulliter profeſſum à monaſterio præmiſſa legitima cauſæ cognitione per viam inquiſitionis nec ullam mentionem facit de adhibendo Ordinario.

31 Cæterum his non obſtantibus verius videtur eſſe adhibendum Ordinarium in judicio nullitatis profeſſionis, etiam cùm ipſe Superior regularis ex officio ad ejectionem procedit; nam ratio propter quam Concilium juſſit Ordinarium in hoc judicio adhiberi ea potiſſimum fuit, quia cum regulares agant de cauſa ſuæ religionis, eos non habuit pro judicibus uſquequaque integris, arg. *C. Ne quis in ſua cauſa judicet, in rubro, & nigro*: dicitur enim cauſa propria ex quo commodum, vel incommodum ad eos pertinet, c. *Biduum*, §. *Et palam, 2. q. 6.* qui eſt deſumptus ex l. 1. §. *Dies autem, verſ. Et palam, ff. Quan. appellan. ſit.* Quam ob cauſam nec Epiſcopus dicitur Judex competens in cauſa ſuæ menſæ, ut poſt Collectar. Butr. & alios notat Decius in c. *Cum veniſſent, n. 55. de Judic.* Quotieſcunque enim declaratio invaliditatis profeſſionis cederet in damnum monaſterij, puta quia eſſent reſtituenda bona à ſubdito in monaſterium delata, Superiores non eſſent faciles ad ſententiam nullitatis proferendam, è contra vero procliviores eſſent ad judicium invaliditatis ſi profeſſus eſſet rixoſus, pervicax, aut aliàs inutilis religioni, cum has ob cauſas regulares conſueverint multories expellere etiam legitimè profeſſos prætextu incorrigibilitatis, cum tamen revera incorrigibiles non ſint, ut dixi in c. *fin. inf. eod.* Quamobrem Concilium voluit adhiberi

32 Ordinarium in conjudicem exemplo legis civilis, quæ data adjunctum Epiſcopum ubi Judex ordinarius ex aliqua cauſa eſt ſuſpectus, ut in Auth. *Si verò contigerit, C. de Iudic.* gloſ. 1. in c. *Revelatum, 11. q. 1.* Oldr. *conſ. 147. Thema tale eſt*; Capic. *deciſ. 137. totam.* Ideoque in c. 6. *ſeſſ. 25.* ob aliqualem ſuſpicionem Epiſcopi contra Capitula exempta ſimiliter ſtatuit illorum cauſas non debere ab Epiſcopo cognoſci, & terminari, niſi de conſilio, & aſſenſu duorum de Capitulo; & hanc ipſam ob cauſam in c. *16. ſeſſ. 25. de regular.* eodem modo nullas decrevit novitiorum renunciationes, niſi factæ fuerint cum licentia Epiſcopi, ſive ejus Vi-

33 carii. Et Concilium Meldenſe habitum anno Domini 845. ſub Sergio Papa II. & Carolo Juniore Francorum Rege *c. 59. tom. 3. Concilior. part. 2. ſeſſ. 2. pag. 352. col. 2.* ob eamdem rationem prohibuit ne regulares ejicerentur à ſuis Superioribus niſi adhibito Ordinario, his verbis: (*Ut Monachus de monaſterio ſine conſilio, vel præſentia Epiſcopi, aut Vicarij ejus ad hoc regulariter deductus non ejiciatur, cujus diſpoſitione, & authoritate de cætero vita, & converſatio ejecti, ne perditus* perpetuò fiat, ſi aliquo modo ſalvari poteſt, ordinari debet atque decerni.) Hactenus Concilium Meldenſe. Hæc autem ratio ſuſpicionis æquè, imò magis viget, cum non ipſe profeſſus inſtat pro declaratione invaliditatis profeſſionis, Sed ſuperior ex ſe vult illum ejicere tamquam nulliter profeſſum: nam regulares Prælati neminem ſolent dimittere ex hoc capite, niſi ob aliquem peculiarem affectum, aut erga religionem, aut contra perſonam ipſius profeſſi, vel ejus reprehenſibilem vitam, ac mores: aliàs enim facilè poſſent illum inducere ad ratificandam profeſſionem priùs factam ad præſcriptum c. *Significatum, in fin. infr. eod.* & c. 1. *in princ. eod. in libr. 6.* aut ſaltem permitterent ut in religione perſeveraret, ac tacitè profiteretur, ut in d. cap. 1. & Clem. *Eos, de regular.* cum ſimil. Atque ita eo caſu magis viget ratio ſuſpicionis, quàm cum procedunt ad inſtantiam alicujus.

34 Quam ob cauſam teſtis magis repellitur cùm ſe offert ultrò, quàm cum requiritur, l. *Poſt legatum*, §. *His vero*, & ibi gloſ. *in ver. Adiuvarunt, ff. de his quæ ut indig.* Boſſ. *tit. de oppoſ. contr. teſt. n. 21. verſ. Et minus dubium, iuncto, n. 29.* Menoch. *de arbitr. Iud. quæſt. caſu 474. num. 37. libr. 2.* Ergo Concilium eo caſu multò magis cenſeri debet voluiſſe, ut Epiſcopus adhibeatur tanquam adjunctus, cum major urgeat in regularibus ſuſpicio diffidentiæ, & gravaminis ob cauſam motivam expulſionis.

Præterea videtur etiam decretum *d. c. 19.* prohibuiſſe Prælatis regularibus ne quemquam poſſint ejicere tanquam nulliter profeſſum, niſi infra quinquennium, licet de illis nullam faciat mentionem; quia cum lapſo hoc termino regularis habeatur ut tacitè profeſſus, ſaltem in foro exteriori, Navar. in c. *Statuimus, n. 71. & 72. de regular.* & *conſ. 87. eodem tit.* non quod Concilium novam profeſſionem inducat, ſed quod antea emiſſa reputetur valida, cum ejus nullitas probari non poſ-

35 ſit, ut ſcripſi latè in c. *Prox. infr. eod.* præſumpta hæc profeſſio obſtat tam ſubdito diſceſſum petenti, quàm Prælato expellere volenti, *c. 1. de regular. in 6.* Et cap. *Significatum*, & cap. *Ex parte, infr. eod.* Dum autem Concilium in ea parte, in qua prohibet profeſſum audiri elapſo quinquennio cenſetur etiam prohibere Superiori ne illum ejiciat. Similiter dum prohibet nulliter profeſſum audiri niſi cauſa cognita à Superiore, & Ordinario, intelligi debet tacitè prohibere ne Superior poſſit illum ejicere niſi eodem modo cauſa cognita coram Superiore, & Epiſcopo. Utrumque enim ſtatuitur in *d. c. 19.* ſub unica verborum ſtructura, & determinatione; atque ita eſt locus regulæ, l. *Iam hoc iure, ff. de vulg.* & l. *Enim qui edi, ff. de*

36 *ſucap.* Adhæc, profeſſio eſt quidem contractus ultrò citroque obligatorius inter ſubditum, & monaſterium, qui non debet claudicare, c. *Porrectum*, & ibi dixi *n. 19.* & c. *Ad Apoſtolicam, infr. eod.* & tradit Navar. *conſ. 26. num. 1.* & *conſ. 87. eod. num. de regular.* Facit text. in l. *1. ff. de reſcindend. vendit.* & in l. *fin. ff. de acceptilation.* cum aliis adductis per Alexand. *conſ. 40. circa primum, num. 1. libr. 5.* Unde ratione æqualitatis, quæ in hoc contractu ſervari debet, ſicut Concilium diſpoſuit ne regularis poſſit à religione diſcedere, niſi ex judicio ſui Prælati, & Epiſcopi; ita etiam conſentaneum eſt ut vice verſa cenſeatur diſpoſuiſſe ne religio poſſit illum expellere, niſi cauſa expulſionis probata

bata ab Ordinario, & Superiore regulari.

3 Quod eſt non ſolum ob æqualitatem ſervandam in hoc contractu; verum etiam ex natura correlativorum; quia in omni contractu ultrò citroque obligatorio diſpoſitum in uno ex correlativis cenſetur etiam diſpoſitum in alio, ut l. *Cum emptor. ff. de reſcin. vendit.* & d. l. *fin. ff. de acceptilat.* & l. 1. *C. de Cupreſſ. lib. 11.* & tradit Socin. *conſ. 72. Difficultatem faciebat, num. 1. lib. 3.* Idque procedit etiam in materia correctoria juris communis, ut eſt caſus in l. *fin.* ubi notant Bart. Ang. Jaſ. & DD. *C. de indic. viduit. tollen.* Petr. de Anchar. *in repetit.* cap. *Canonum ſtatuta, in 6. q. princ. de Conſtit.* & Socin. *loc. cit.*

3 Atque ita non obſtat quod hic caſus verbis Concilij non comprehendatur, quia ſatis eſt ut comprehendatur ratione. Nam lex nova quæ diſponit in uno ex correlativis, cenſetur etiam diſponere in alio etiam ad correctionem juris communis ubi eadem eſt ratio, d. l. *fin. C. de indic. viduit. toll.* & l. *Curatorem*, cum ibi not. per gloſ. & DD. *c. de interdict. matrim.* l. *fin.* & ibi Salycet. *C. de reſcind. vend.* & tradit Jaſ. in l. *Tranſigere, nu. 2.*
4 *C. de tranſact.* Unde regula illa, quæ habet in correctorijs, & exorbitantibus à jure communi non fieri extenſionem de caſu ad caſum etiam ex identitate rationis, cap. 1. *cum gloſ. de regul. jur. in 6.* & in c. *Conſtitutionem, in ver. Prorogamus, de reſcript. eod. lib.* Limitatur ut non procedat in correctoriis, ut optimè declarat Bart. in d. l. *fin. n. 1. & 2.*
40 *C. de indict. viduit. toll.* Affirmare etiam poſſumus hoc caſu non agi de correctione juris communis; quoniam de jure veteri monaſteria ſubjecta erant Epiſcopo diœceſano, c. *Monaſteria, 18. q. 2.* & ad eum ſpectabat cura, & ſollicitudo etiam monachorum, c. *Si quis Abbas.* & c. *Abbates. ead. cauſ. & q.* c. *Qui vere in fin. 16. q. 1.* Unde ipſe poterat nulliter profeſſos à religione ejicere ſicut poterat illos ad religionem admittere, c. *Si vir, 27. q. 2.* c. *Nulla*, & c. *Uxor, 23. diſt.* c. *De viduis, 27. q. 1.* & c. *Dudum, de converſ. conjug.* & tenent in c. *fin. eod. lib. 6.* Gemin. *poſt medium verſ. Imo etiam ſtante*, & Franc. *n. 1.* in gloſ. 2. Ergo Tridentinum Concilium dum jubet adhiberi Epiſcopum in judicio nullitatis profeſſionis, licet corrigat jus commune tamen eſt favorabile, & latè interpretandum, cum per illud fiat reditus ad jus antiquum, ut notat gloſ. in c. *Statutum, in ver. Nuntiandum, de preben. libr. 6.* Jaſ. in Auth. *Quas actiones n. 20. C. de Sacr. ſanct. Eccleſ.* Roman. *conſ.* *Queritur etiam, n. 5.* plenè Curtius Jun. *conſ. 9. circa premiſſam, nu. 4.* Gramm. *deciſ. 92. n. 15.*
4 Deciſum in q. propoſita ſic cenſuit S. Congreg. Concilij, cujus ſententia hodie videtur non obſcure approbata in decreto S.D.N. Urbani VIII. ſuper forma deducendi nullitatem profeſſionis ex eo, quod regulares recepti, & profeſſi fuerint in Conventibus non deſignatis ad recipiendos novitios contra formam Decretorum Clementis VIII. In eo enim decreto diſertis verbis præcipitur ut cauſæ nullitatis hujuſmodi intra quinquennium deducantur coram eadem Sacr. Congregatione, non modo cum recepti, & profeſſi contra formam prædictorum decretorum è religione exire, verum etiam cum Superiores extra reſpectivè illos ejicere voluerint, ut patet ex ipſius decreti tenore, quem retuli in c. *Perlatum, in fin. ſupra de iis qui vi met. cauſ.*

43 Ex prædictis videtur inferri poſſe ut quemadmodum ſubdito allegant nullitatem ſuæ profeſſionis dato ſummo nullitatis conſuevit ex juſta cauſa concedi à Sede Apoſtolica reſtitutio adverſus lapſum quinquennij, ita etiam eadem reſtitutio ſit concedenda religioni, ſi ipſa velit cauſas nullitatis deducere, cum hujuſmodi actus ſint reciproci, & utrinque æqualitas ſervanda ſit, nec judicium de-
44 bet claudicare, ut cap. *Cum inter, ſupra de except.* cum concordant, de quibus ibi per gloſ. *in verb. Claudicare*, plenè Bald. *conſ. 486. Statutum, num. 1. verſ. In contrarium videtur libr. 2.* licet non meminerim hunc caſum ex parte religionis unquam
45 contigiſſe; fortè, quia in pleriſque caſibus nullitatis profeſſionis Superiores Regulares, qui recipiunt, non vacant culpa, & gravi etiam pœna ſunt puniendi, ut de his, qui admittunt ad profeſſionem novitios ante annum probationis expletum, eſt tex. in c. *Ad Apoſtolicam, infra eodem*, ibi Animadverſione ſunt debita corrigendi, & c. *Non ſolum, eod. tit. in 6.* ubi Superioribus Mendicantibus hoc prohibetur ſub pœna excommunicatio-
46 nis. Et decreta Clementis VIII. imponunt pœnam privationis officiorum vociſque activæ, & paſsivæ, & inhabilitatis ad alia obtinenda Superioribus, qui aliquem ad habitum, vel profeſsionem recipiunt in locis ad recipiendos novitios non deſignatis. Et cùm hæc reſtitutio in integrum ſit mera gratia, Bald. *conſ. 335. in princ. lib. 3. alias 388.* ejuſmodi gratia digni non videntur qui in legem committunt, c. *Quia fruſtra de uſur.* Innocen. & DD. in c. *Intelleximus de Adulter.* Anch. *conſ. 37. nu. 4. & ſeqq.* nam delinquens non debet eſſe melioris conditionis, quàm non delinquens, c. *Contingit, de dolo, & contum.* Feder. de Sen. *conſ. 216. in fin.* Imo id obviat juri publico, quia quis invitatur ad delinquendum ſi ex delicto præmium conſequatur, ut ait Signorol. *conſ. 110. n. 8.* Unde privilegium à lege inductum delinquentibus non competit, ut in Auth. *quibus modis, natural. efficiantur ſui, §. penult. verſ. Nam ſi hoc*, ubi gloſ. in *ver. Legem.* Ideoque Superiores petentes reſtitutionem in integrum non videntur audiendi; quia ſic allegarent turpitudinem ſuam contra c. *Cum dilectus, de fid. inſtr.* ut de Mendicantibus non ſervantibus inſtitutum ſui Ordinis, in ſimili caſu re-
47 ſpondit Anchar. *conſ. 109. per totum.* Ignorantia verò non excuſat in his, quæ quis tenetur ex officio inquirere, c. *Ad falſariorum, de crimin. falſ.* Gemin. in c. *In memoriam, col. 2. 19. diſt.* Ant. Gabriel. *concl. 6. num. 40. de reg. jur.*

Cæterum quia negari non poteſt quin dari poſsit caſus, in quo ignorantia ex parte Superiorum regularium ſit juſta, & invincibilis, ut apud Navarr. *conſ. 1. in princip. de Conſtit.* & de hoc ad præſens non quæritur, idcirco nihil videtur generaliter decernendum; ſed ubi caſus acciderit, maturè deliberandum.

DE REGVLARIBVS
Cap. Si quis.

SVMMARIVM.

1 *Impubes monaſterium ingreſſus poſt annum à parentibus revocari non poteſt.*
2 *Parentes revocare non poſſunt filium impuberem,*

 è mo-

monaſterio, ſi illius ingreſſus tacitè, vel expreſſè conſenſerint.

3 *Si verò non conſenſerint, revocare poſſunt infra annum duntaxat.*

4 *Mater an poſſit offerre filium impuberem Religioni ſine conſenſu patris, & è contra.*

5 *Ius naturale in ſpiritualibus præfertur poſitivo, vel civili.*

6 *Pater non poteſt offerre filium impuberem Religioni, ſi mater contradicat, nec è converſo,*

7 *Tutor offerre poteſt pupillum Religioni ſicut parentes.*

8 *Et ex pluribus tutoribus ſufficit oblatio unius, alio non contradicente.*

9 *Filius tradi poteſt Religioni à parentibus, etiam invitis tutoribus.*

10 *Pater offerre poteſt filium Religioni etiam invito avo, qui habet utrumque in poteſtate.*

11 *Impubes Religioni oblatus infra annos pubertatis exire non poteſt.*

12 *Religionem ingreſſus propria authoritate infra annos pubertatis poteſt quandocunque exire.*

13 *Filius invitus an poſſit à parentibus offerri Religioni, an ve ſic oblatus exire poſſit etiam ante annos pubertatis.*

14 *Oblatio parentum de impubere an ſe habeat ad profeſſionem, ſicut ſponſalia ad matrimonium.*

15 *Filii non obligantur ex ſponſalibus contractis per parentes, niſi conſentiant tacitè, vel expreſſè.*

16 *Oblatus Religioni poteſt quandocunque exire poſt pubertatem, niſi expreſſè, vel tacitè profeſſionem emiſerit.*

17 *Puella duodecim annis minor à parentibus monaſterio tradita, an habitum Regularem ſuſcipere poſſit non obſtante Concilio Tridentino in* c. 17. ſeſſ. 25. de Regular.

18 *Religionem ingreſſus in legitima ætate per vim, & metum, ſi infra annum potuit reclamare, & non reclamavit, eo elapſo exire, vel à parentibus revocari non poteſt.*

19 *Et quid poſt Concilium Tridentinum in* c. 19. ſeſſ. 25. de regular.

20 *Profeſſi contra formam Decretorum Clementis VIII. in conventibus ad recipiendos Novitios non deſignatis, aut aliàs nulliter ex perpetuo impedimento, an teneantur in foro conſcientiæ elapſo quinquennio à die profeſſionis in Religione perſeverare, & num. ſeqq. uſque in fin.*

21 *Obligatio ad perſeverandum in Religione unde oritur, & num. 68. & 72.*

23 *Profeſſi invalidè an teneantur in utroque foro ad obſervantiam Regulæ, & num. 73.*

24 *Fictiones ſeu præſumptiones non habent locum in foro animæ.*

Declaratur, num. 69. & ſeqq.

25 *Forus conſcientiæ non erronea ſemper nititur veritati, & num. ſeqq.*

26 *Spiritualia non regulantur iure fori, ſed iure poli.*

28 *Hæres non conficiens inventarium an teneatur in foro conſcientiæ, ultra vires hæreditarias, & num. 71.*

29 *Exceptio non numeratæ pecuniæ poſt biennium an habeat locum in foro conſcientiæ.*

30 *Contrahentibus in foro animæ non licet ſe decipere.*

31 *Eccleſia non poteſt quenquam invitum religioni alligare, & num. 72.*

Declaratur, num. 73.

32 *Conſenſus in matrimonio tam carnali, quàm ſpirituali eſt de iure naturali, & divino.*

33 *Religio an teneatur nulliter profeſſo ad alimenta, & num. 74.*

34 *Profeſſus nulliter poteſt in foro conſcientiæ etiam ſine licentia ad ſæculum redire, & uxorem ducere ſecundum opinionem Navarri.*

Contrarium, num. 79.

35 *Profeſſus invalidè an teneatur in Religione perſeverare ut vitetur ſcandalum, & num. 67.*

36 *Profeſſus ob mortis timorem an poſſit tuta conſcientia ad ſæculum redire, & num. 81.*

37 *Lex humana iuſta, obligat etiam in foro conſcientiæ.*

38 *Legis canonicæ præcepta, aut prohibitiones obligant in foro conſcientiæ etiam reatu mortalis peccati.*

39 *Apoſtolicæ Sedis decreta tranſgrediens quas pœnas incurrat.*

40 *Concilia generalia ſervanda ſunt quaſi quatuor Evangelia.*

Epiſcopi qui non utuntur iuriſdictione ſibi attributa in exemptos in caſibus, in quibus Concilium Tridentinum utitur verbis præceptivis, ſeu obligativis, peccant mortaliter, ibidem verſ. In ſpecie verò.

41 *Quinquennium ad deducendas cauſas nullitatis profeſſionis quas ob cauſas à Conc. Trident. præfixum fuerit, & num. 51. & ſeq.*

42 *Legis tranſgreſſio etiam ſecluſo contemptu indiſtinctè obligat ſub mortali, quando impeditur finis legis.*

43 *Profeſſus invalidè poteſt etiam in foro conſcientiæ obligari ab eccleſia ad Religionem in genere.*

44 *Obligatio naturalis oritur ex contractu etiam nullo ex defectu ſolemnitatis.*

Obligatio naturalis quos effectus producat, ibid.

Creditor an poſſit furari rem debitoris ſui ſibi naturaliter obligati, ibid. verſ. Quinimo licet et.

45 *Profeſſio nulla ex alia cauſa, quam ex defectu conſenſus parit naturalem obligationem.*

Electus nulliter ob non ſervatam formam Concilij generalis habet canonicam electionem de iure naturali propter conſenſum, & ſine peccato beneficium retinet ſecundum opinionem Innocentii, ibid. verſ. Ad quod facit doctrina Innocentij

46 *Profeſſus nulliter obligatur ex ſimplici voto.*

Votum ſimplex non minus obligat apud Deum, quàm ſolemnis profeſſio, ibid. verſ. Ergo cum profeſſi.

Vovens ingredi religionem ſi fiat Epiſcopus tenetur eccleſiam reſignare, & ad Religionem tranſire, ibid. verſ. Facit textu.

47 *Profeſſio per ſimulationem emiſſa obligat ad perſeverandum in Religione, & ad regulam obſervandam,*

48 *Quinquennij terminus ad reclamandum inductus eſt à Concilio Trident. ad inſtar præſcriptionis.*

49 *Præſcriptio quinquennalis in quibus caſibus habeat locum.*

50 *Præſcribens rem alienam etiamſi poſt completam præſcriptionem ſuperveniat mala fides eſt tutus in foro conſcientiæ, & num. ſeq.*

52 *Pœna iudicialis ſolvi debet etiam in foro conſcientiæ.*

53 *Præſcriptio inducta eſt in pœnam negligentium, & ad bonum publicum.*

54 *Regulares qui nullitatem profeſſionis infra quinquennium deducere potuerint habent remedium reſtitutionis in integrum.*

Sta-

55 *Statutum laicorum denegans audientiam propter bonum publicum ligat etiam in foro conſcientia.*

56 *Apoſtata à Religione dicitur, qui ad ſeculum redit non ſervata forma à Concilio Tridentino praſcripta.*

57 *Apoſtata eſt excommunicatus, & peccat mortaliter.*

58 *Lex etiam pœnalis obligat in foro conſcientia.*

59 *Forum conſcientia regulariter ſequitur forum judicialem.*

60 *Lex injuſta non obligat quo ad Deum.*

61 *Forum conſcientia diſtinguitur à foro judiciali, quando lex pracipit, ut diſtinguatur, & n. 77.*

62 *Lex juſta ex quibus cauſis conſtituatur.*

63 *Verba imperativa neceſſitatem important.*

64 *Pracepta negativa magis pracisè obligant, quàm affirmativa.*

65 *Negativa indefinita aquipollet univerſali ex proprietate ſermonis.*

66 *Verba*, quacunque de cauſa, *quid importent.*

67 *Lex etiam injuſta obligat in foro conſcientia ratione ſcandali.*

69 *Praſumptiones, vel fictiones habent locum etiam in foro anima, quando ex legis obſervantia non reſultat iniquitas, vel peccatum, & num. ſeq.*

73 *Regulam ſervare tenetur etiam nulliter profeſſus elapſo quinquennio à die profeſſionis.*

75 *Lex Sancimus de jure Protomiſeos habet locum etiam in foro conſcientia.*

76 *Novitius volens diſcedere à monaſterio non poteſt inquietari pro expenſis.*

78 *Matrimonio exiſtente invalido ob occultum impedimentum mulier non tenetur obedire Eccleſia pracipienti ſub pœna excommunicationis, ut adhareat viro.*

80 *Scandalum Phariſaorum, & puſillorum quando dicatur.*

81 *Metus mortis ita demum inficit profeſſionem ſi in ordine ad illam incuſſus fuerit.*

82 *Profeſſio miſſa ob timorem ultimi ſupplicii pra conſcientia ſcelerum eſt valida.*

1 SI QUIS. Impubes monaſterium ingreſſus poſt annum à parentibus revocari non poteſt, hoc primò. Pubes per vim ingreſſus poſt annum exire, vel à parentibus revocari non poteſt. Hoc dicit ſecundò. Communis diviſio. Secunda ibi, *Si verò.*

2 Nota circa primam partem textus dicta Innocentij qui egregiè materiam tractat, & ejus dicta DD. communiter recipiunt, ut Abb. *hic* teſtatur, n. [illegible] & ex ejus dictis collige concluſiones infraſcriptas. Prima concluſio eſt, ſi parentes tacitè, vel expreſsè conſentiunt ingreſſui filij in monaſterium infra ſeptimos annos, ideſt ante decimumquartum in maſculo, & duodecimum in fœmina, cap. *Illud, 20. quaſt. 1.* & cap. *Si in qualibet, quaſt. 2.* ſecundum Hoſtienſ. *hic in princip.* ulterius eum revocare non poterunt, ut hic, & in dicto cap. *Si in qualibet*, cum concord. de quibus *hic* per Innoc. *in princ. in ver. Conſenſus*, & Hoſt. *num. 2. in ver.*
3 *Parentum*. Si verò non conſenſerint poſſunt mediante recurſu ad perſonas hic deſignatas revocare infra annum duntaxat, ut hic, ſupple, & diem ut in cap. *Puella, 20. q. 2.* gloſ. *hic in ver. Infra annum*, Hoſt. & Jo. Andr. *in eodem verbo*, non autem ultra, quia per diſſimulationem tanti temporis, cenſentur conſenſiſſe, ut patet in d. cap. *Puella*, & annus computatur à die ſcientiæ parentum ſecundum gloſ. *ibi in ver. Ac ſi annum*, Goffred. *in ſumma eodem tit. §. Sed quaritur a quo tempore.* Hoſtien. *in ſumma, eod. tit. §. fin.* & Henricum, *hic poſt princip. verſ. Et annus iſte*, qui etiam addunt majus tempus fore indulgendum ſi monaſterium adeò diſtaret, ut infra id tempus ad illud pervenire non poſſent.

4 Secunda eſt, ſi quis habeat patrem, & matrem ſufficit alterius oblatio, de quo videtur text. in cap. *Addidiſtis*, & c. *Quicunque, 20. qu. 1.* Et quamvis gloſ. & Archid. in d. c. *Puella*, dicant matrem non
5 poſſe offerre filium monaſterio, cum non habeat eum in poteſtate, *inſtit. de adopt. §. Fœmina*, tamen, ut dixi, opinio Innocentij communiter recipitur,
6 & videtur tenenda favore religionis ſecundum Abb. *num. 6. in fin.* Nec obſtat ponderatio patriæ poteſtatis, quia ut ſingulariter dicit Innocentius in ſpiritualibus jus naturale præfertur poſitivo,
7 vel civili. Sed ſi pater, aut mater contradicat, melior conditio eſt prohibentis, ut l. *Sabinus, ff. comm. divid.* ſecundum Innoc.

Tertia eſt; tutor habet poteſtatem offerendi pupillum Religioni, ſicut parentes, c. *Puella, 20. qu. 2.* Et quamvis Feder. de Sen. *conſ. 274. Quidam, num. 1. verſ. Item etſi tutor.* obiter teneat contrarium, eò quod reperiatur jure cautum, ut poſſit revocare, non autem ut poſſit offerre; dictum tamen Innocentij magis placet Abb. *hic, num. 8.* per text. in d. c. *Puella, 20. qu. 1.* ubi taciturnitas tutorum habetur pro expreſſa oblatione. Eandem opinionem ſequutus eſt idem Innocen. in c. *Cum virum, in princ.* & ibi etiam Hoſtienſ.
8 *num. 4. in verb. A parentibus*, Jo. Andr. *in eod. ver. num. 1. infra eodem.* Quod ſi quis habeat plures tutores, ſufficit alterius oblatio, dummodo alius non contradicat ſecundum Innocen. *in princ. in verb. Conſenſu, verſ. Et eadem ratione*, Hoſt, *num. 2.* & alios communiter.

9 Quarta eſt; Si Epiſcopus habeat parentes, & tutores, offerri poteſt à parentibus etiam invitis tutoribus ſecundum Innocent. cum quo cæteri tranſeunt.

10 Quinta, Si avus habeat filium & neptem in poteſtate, pater nihilominus offerre poterit etiam invito avo per rationem poſitam ſupra in ſecunda cooclusione, quod etiam tenet Feder. *dicto conſil. 274.*

11 Sexta, Ingrediens, vel oblatus infra annos pubertaos exire non poteſt, arg. cap. *De illis, infr. de deſponſ. impuber.*

12 Septima, Religionem ingreſſus propria authoritate poteſt infra annos pubertatis quandocumque exire, c. *Significatum, infr. eod.*

13 Octava, & ultima concluſio eſt, Parentes non poſſunt offerre Religioni filium impuberem invitum, & ſic oblatus etiam ante annos pubertatis exire poteſt, argum. à contrario ſenſu cap. *Puella, 20. qu. 1.* & c. *Puella, qu. 2.* Et hoc ſentit Innoc. ſecundum Abb. *n. 9.* qui dicit ſibi magis placere dictum Innocentij. Tum quia voluntarium mili-
14 tem diligit Deus, c. *Nec eſt, 15. qu. 1.* Tum quia oblatio parentum de impubere ſe habet ad profeſſionem, ſicut ſponſalia ad matrimonium, arg.
15 *20. q. 1. in primis quatuor capp.* Sed ex ſponſalibus contractis per parentes filij non obligantur, niſi tacitè, vel expreſsè conſenſerint, ut in cap. 1. §. *fin. de ſponſ. impuber. libr. 6.* Ergo idem dicendum in hujuſ-

hujuſmodi oblatione. Contrarium concludo in c. *Cum virum ann. infr. eod.* ubi oſtendo hanc non fuiſſe opinionem Innocentij, & reſpondeo ad motiva Abbatis. Poſt pubertatem verò ſi ab initio
16 conſenſerit, ſive non, poterit ſic oblatus quandocumque exire niſi tacitè, vel expreſsè profeſsionem emiſerit, de quo dic, ut in cap. 1. *de Regular. lib. 6.* Et poſt Conc. Trid. intellige, ut dixi in c. *Ex
17 parte num. 5. infr. eod.* An autem puella 12. annis minor à parentibus monaſterio oblata habitum regularem ſuſcipere poſsit non obſtante ipſius Concilij decreto in c. *17. ſeſſ. 25. de Regular.* Dicam plenè in c. *Cum virum, inf. eod.*

18 Secundò nota in §. *Si verò*; cum qui in legitima ætate per vim ingreſſus eſt monaſterium, ſi infra annum potuit reclamare, & non reclamavit, eo elapſo exire, vel à parentibus revocari non poſſe, ſed teneri in Religione perſeverare, prout hic notant gloſ. *fin.* Innoc. *n. 3. in ver. Per vim.* Hoſt. & Jo. Andr. *in eod. verb.* Butr. *n. 8.* Abb. *n. 4.* & alij communiter.

19 Hodie decreto Concil. Trident. in *c. 19. ſeſſ. 25. de Regul.* ſtatutum eſt, ut quicumque Regularis prætendit ſe per vim, & metum ingreſſum eſſe Religionem, aut etiam dicat ante ætatem debitam profeſſum fuiſſe, aut quid ſimile, velitque habitum dimittere quacumque de cauſa, aut etiam cum habitu diſcedere ſine licentia Superioris non audiatur niſi intra quinquennium tantum à die profeſſionis, & tunc non aliter, niſi cauſas, quas prætenderit deduxerit coram Superiore ſuo, & Ordinario.

Circa hoc Decretum duplex oritur difficultas, Altera eſt, an per illud fuerit ſublata diſpoſitio hujus textus in §. *Si verò*, Et quoad hoc breviter dicendum eſt non fuiſſe ſublatam, quia ſpatium unius anni ad reclamandum quod hic tribuitur illi, qui per vim, & metum ingreſſus eſt Religionem fundatur in præſumptione taciti conſenſus, quia per moram tanti temporis cum potuerit reclamare, & non reclamaverit cenſetur ingreſſum ſuum ratificaſſe, & profeſſionem tacitè emiſiſſe, ut hic not. prædicta gloſ. *fin.* Innoc. *n. 2. verſ. Pro hac autem opinione.* ubi ait eum, qui per vim ingreſſus eſt monaſterium lapſu anni præſumi tacitè profeſſum, ut hoc cap. dicit. Idem intendit Butr. *nu. 8.* dum dicit per cohabitationem annalem purgari vitium reſpectu metus tempore ingreſſus, & ſequuntur alij præallegati. Ad decretum Concilij in dict. *c. 19.* non fundatur, in præſumpta ratihabitione ingreſſus, nec tacitam profeſsionem inducit, ſed tamen denegat audientiam ei, qui elapſo quinquennio prætendit deducere cauſas nullitatis ſuæ profeſsionis, ut latius dixi in *c. 1. num. ... ſupra quod met. cauſ.* Unde poteſt contingere, ut major ingreſſus religionem per vim, & metum elapſo anno cenſeatur Monachatum ratificaſſe, & tamquam tacitè profeſſus non poſsit amplius ad ſæculum redire, ut hic deciditur, & notat gloſ. & DD. citati; & tamen ſi quinquennium non ſit elapſum Concilium non obſtet quominus audiri poſsit ſi prætendat ſe profeſſum non eſſe. Et è converſo accidere poteſt, ut ingreſſus per vim, & metum etiam elapſo anno non ſit profeſſus, puta ſi reclamare non potuit, eò quod metus ſemper duraverit, c. *Ad id quod, inf. de ſponſal.* cap. *Conſtat, 2. quæſt. 3.* cap. *De illis, il ſecondo, de deſponſ. impub.* gloſſ. *fin. hic*, & alij præallegati. Et nihilominus ex Concilio audiri non poſsit ad allegandas cauſas invaliditatis ſuæ profeſsionis ſi quinquennium ſit tranſactum etiamſi metus numquam ceſſaverit juxta declarationem Gregorij XIII. quam poſui in d. *c. 1. n. 40. ſupra quod met. cauſ.* Atque ita diſpoſitio Concilij & hujus decretalis invicem compatiuntur, unde quod non mutatur &c. l. *Sancimus. C. de teſta.* l. *præcipimus in fin. C. de Appellat.* c. *Cum expediat, de Elect. lib. 6.*

Altera, & major difficultas eſt, an decretum Concilij vendicet ſibi locum tantummodo in impedimentis temporalibus, ut metus, defectus, ætatis, & ſimilibus. Quidam enim putant non habere locum in impedimentis perpetuis, ut ſi quis profeſſus fuerit in aliquo Conventu non deſignato ad recipiendos Novitios contra formam decretorum Clementis VIII. Sed horum opinionem falſam eſſe oſtendi in d. c. 1. *à n. 20 uſque in finem, ſupra. Quod met. cauſ.* Verum quia non deſunt, qui doceant nulliter profeſſos ex impedimento perpetuo poſſe ſaltem in foro animæ redire ad ſæculum, & uxorem ducere non obſtante lapſu quinquennij per Concilium præfixo, operæ pretium duxi de veritate hujus doctrinæ diligenter inquirere.

20 Revoco igitur in dubium, An profeſsi contra formam decretorum Clem. VIII. In conventibus ad recipiendos Novitios non deſignatis, aut aliàs nulliter ex perpetuo impedimento teneantur in foro conſcientiæ elapſo quinquennio à die profeſſionis in Religione perſeverare.

Jam cenſuit *S.* Congregatio hujuſmodi profeſſos elapſo quinquennio præfinito in d. c. 19. *ſeſſ. 25. de Regular.* nullatenus eſſe audiendos ad allegandas cauſas nullitatis profeſsionis, ſed debere in Religione perſeverare. Quod cum certum ſit quoad Eccleſiam, & in foro externo, quæritur nunc: An idem ſit dicendum quoad Deum, & in foro conſcientiæ.

Opinio negativa videtur ſuaderi poſſe rationibus, & authoritatibus infraſcriptis.

21 Et primò in tantum quis tenetur in foro conſcientiæ in Religione perſeverare, in quantum eſt tacitè, vel expreſsè eidem Religioni alligatus, c. *Quem progenitores 20. q. 1.* c. *Cum virum*, c. *Sicut nobis, in fin.* & c. *Statuimus infr. eod.* c. 1. *in princ. eod. tit. in 6.* & c. *Religioſo*, §. *Quamvis, de ſententia excomm. eod. lib.* cum ſimil. Sed profeſsi in Conventibus ut ſupra non deſignatis etiam elapſo quinquennio nec expreſsè, nec tacitè ſunt allegati Religioni, cum ex ſententia S. Congreg. decreta Clementis tam expreſſam, quàm tacitam profeſſionem excludant, & Trident. Concilium in d. c. 19. poſt quinquennium non faciat eos tacitè profeſſos, ſed tantùm deneget audientiam. Ergo elapſo quinquennio in foro conſcientiæ non tenetur in Religione perſeverare.

Secundò, qui non aſtringitur ad obſervantias regulares, non tenetur in Religione permanere: Sed profeſsi contra formam decretorum Clementis in conſcientia non aſtringuntur ad obſervantias regulares. Ergo non tenentur in foro conſcientiæ in Religione permanere.

22 Major patet, tum quia obligatio perſeverandi in religione, & vivendi ſecundum regulam provenit ex eadem radice, & cauſa validitatis profeſsionis, c. *Si in qualibet*, ibi; (mox ad religionis cultum, habitumque revocentur, & ſub ſtrenua diſtricti-

no-

ne hujuſmodi obſervantiæ inſervire cogantur 20.
q.2.c. *Conſtituit*, ibi, In eo, quod cæperunt perſe-
verare cogantur, 20.q.3. c. *Ex parte*, ibi: Ut regu-
lam ſervent, eccleſiaſtica diſtrictione compellas,
c. *Cum Virum, verſ. Revertendi*, &c, & c. *Conſulti, in
fin. infr. eod.* Unde cum in nulliter profeſſis ceſſet
cauſa, & fundamentum obligationis, ipſa quoque
obligatio ceſſare debet, c. *Cum Paulus* 1 q.1. An-
char. *conſ.47. Proclariuris, nu.4.* Tum quia abſur-
dum eſſet, & in magnam cederet regularis diſci-
plinæ perturbationem, ut qui in foro externo ha-
bentur pro religioſis, & una cum cæteris Regula-
ribus conviviunt, communia inſtituta ſervare non
tenerentur. Quid enim ſi ſic profeſſi choro, &
menſæ communi non convenirent; ſi è mona-
ſterio non petita licentia abſcederent, ſi ſilentium
frangerent, ſi Prælatorum obedientiam detrecta-
rent, aut in cibis, in veſtibus, & alijs hujuſmodi
regularia inſtituta contemnerent? contra cano-
nicas traditiones, quibus præcipitur, ut qui ſimi-
lem cum alijs vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant
in legibus diſciplinam, ut legitur in cap. *Recolen-
tes, de ſtatu Monach.* Qua de re plura apud D.
Thom. *opuſ.19. art.3.*

23 Minor probatur, quia invalidè profeſſi idcirco
elapſo quinquennio cogi poſſunt in foro externo
ad obſervantias regulares, quia ab eccleſia repu-
tantur, ut legitimè profeſſi cum eo termino elap-
ſo, illis à Concilio præcluſa ſit via probandi nulli-
tatem ſuæ profeſſionis ad exemplum eorum, qui
poſteaquam per annum in monaſterio habitum
indiſtinctum detulerunt, præſumuntur veraciter
eſſe profeſſi, cum contrarium probare non poſ-
ſint, obſtante præſumptione juris, & de jure ſe-
cundum gloſ. in c. *Ex parte, in ver. Annum, inf. eod.*
quam DD. communiter ſequuntur illic, & in c.1.
eod. tit. in 6. & in Clem. 2. *eod.*

24 At hujuſmodi præſumptiones, ſeu fictiones
non habent locum quoad Deum, & in foro ani-
25 mæ, c. *Humana, 22.q.5.* Anchar. *conſ.411.n.5.* Ra-
tio eſt, quia lex, ſeu forus conſcientiæ non erro-
neæ ſemper nititur veritate, & rei exiſtentia, ut
ait Feder. de Sen. *conſ.21. Numquid hæres, n.2.* ubi
afferr illud Apoſt. *2 ad Corint. 1. Gloria noſtra te-
ſtimonium conſcientiæ noſtræ, c. unic. de Sacr. unct.*
Quamvis enim lex humana diſponat, & judicet
ex his, quæ apparent, cap. *Erubeſcant. 32. diſt.* non
autem de occultis, c. *Litteras, de reſtit. ſpoliat.* & c.
Inquiſitioni, de ſent. excom. Ideoque judex ſecun-
dum probata non ſecundum conſcientiam de-
beat judicare, c. *Judicet. 3.q.7.* cum ſimil. Aliud ta-
men eſt in foro conſcientiæ, in quo de præſum-
ptione, vel fictione non curatur, ſed de veritate,
26 ut plenè per eundem Feder. de Sen. *loc. cit.* Nec eſt
novum ut ſecundum forum judicialem fiat u-
num, & aliud ſecundum conſcientiam, cum iſta
ſpiritualia non regulentur jure fori, ſed jure poli,
cap. *ult. in fi.* ibi: Aliud jure fori, aliud jure poli,
17. *qu.4.* & tradit poſt Feder. de Sen. Anchar. *d.
conſ.411 num.4. verſ. Iſta enim ſpiritualia.* qui et-
iam allegat Bart. in l. *Habeat, C. de Sacroſ. Eccleſ.*
Ad idem Lap. *allegat. 72. Martinus, per totum,* ubi
pluribus probat forum conſcientiæ, & animæ
27 non admittere apices juris, nec formulam verbo-
rum, ſed ipſam rei veritatem, & Angel de Peruſio
conſ.59. Quidam, in princ. ubi ait in foro conſcien-
tiæ non colorem quæſitum, neque apparentiam,
ſed ſolam veritatem ſpectari.

28 Hinc fit, ut quamvis hæres non conficiens in-
ventarium teneatur ultra vires hæreditarias eo,
quod ſibi contemnenti legis diſpoſitionem, non
credatur in foro judiciali, ſi dicat hæreditatem
non ſufficere ad omnia debita perſolvenda, l. *San-
cimus, C. de iur. delib.* tamen ſi verè hæreditas non
ſufficiat in foro conſcientiæ, in quo de præſum-
ptione, vel fictione non curatur, ſed de veritate
hæres non teneatur, ut per Anchar *loc. cit.*

29 Et ſimiliter quamvis ſecundum leges non poſ-
ſit opponi exceptio non numeratæ pecuniæ poſt
biennium, tamen creditor, qui re vera pecuniam
non numeravit non poteſt poſt biennium illam
repetere in foro conſcientiæ. Et è converſo, In-
noc. in c. *Quia plerique, n.2. de immun. eccleſ.* I-
demque dicendum de eo, qui cum non eſſet debi-
tor, fuit tamen injuſtè condemnatus, & in eo qui
cum verè debitor eſſet, fuit in judicio abſolutus,
30 ut per Innoc. & Feder. de Sen. *ubi ſupr.* Rurſus etſi
in foro fori liceat contrahentibus ſe decipere uſ-
que ad dimidiam juſti pretij, c. *Cum dilecti,
ubi not. de empt. & vendit.* tamen ſecundum Feder.
de Sen. non licet jure poli: cum fraus, dolus, &
deceptio ſint nomina reatus. Et quamplurima
alia exempla congerunt Innoc. Hoſt. & DD. in
d. c. *Quia plerique de immun. eccleſ.* & Dyn. in cap.
Locupletari, de reg. iur. in 6.

Eodem igitur modo qui profeſſus eſt in con-
ventu non deſignato ad recipiendos Novitios,
aut aliàs nulliter, quamvis elapſo quinquennio ab
eccleſia, & in foro externo habeatur pro religio-
ſo, cum in eo nullitas probari non poſſit, ideoque
ſit cogendus regulam ſervare, tamen cum in rei
veritate ex ſententia S. Congregationis non ſit
profeſſus, nec religioni alligatus, non tenebitur in
foro conſcientiæ, in quo ſimplex, & nuda veritas
inſpicitur ad obſervantiàs regulares. Atque ita in
terminis noſtris tradit Cardinal. Alex. in c. *Quod
interrogaſti, ſub n.9. 27. diſt.* ubi ait: In profeſſione
potius debemus attendere veritatem, quàm ip-
ſum factum, ut patet quod *met. cau.* c.1. Subdens
id eſſe abſolutè verum in foro pœnitentiæ, quia
ille forus ſequitur veritatem tantùm, allegat ca.
Tua, & quod ibi not. *de ſponſ.* Et invalidè profeſ-
ſos elapſo quinquennio non teneri ſecluſo ſcan-
dalo ad obſervantiam regulæ ſimpliciter tradit
Thom. Sanch. *de matrim. lib.7. de impedim. diſput.
37. num.37.*

31 Tertiò, quamvis eccleſia poſſit inducere præ-
ſumptionem validitatis profeſſionis, ita ut profeſ-
ſus in foro judiciali contra hujuſmodi præſum-
ptionem non ſit audiendus juxta cap. 1. *de regul.
in 6.* & Clem. 2, *eod. tit.* tamen in rei veritate, & in
foro poli non poteſt quemquam invitum alligare
ad religionem, aut ad obſervantias regulares: non
32 enim, ut ait Navarrus *conſ.39. n.2. de Regul.* Sum-
mus Pontifex juſtè poteſt tam grandia præcipe-
re, argum. c. *Integritas, 32. quæſt. 1.* & c. *Geſta, 74.
diſt.* juncta gloſ. *in ver. Creſcere,* & cùm conſenſus
in matrimonio tam carnali, quàm ſpirituali exi-
gatur de jure naturali divino, ab eccleſia ſupple-
ri non poteſt, c. *Præſens, 20. quæſt. 3.* cap. *Licet, inf.
eod.* Abbas in cap. *Per venerabilem, num.21. qui
fil. ſint legit.* Sylveſt. *in ver. Religio, 3. num.12.* I-
dem Navarr. *conſ. 10. num.2. Quod met. cauſ.* &
tradunt paſſim Theologi. Unde D. Bernard. *tom.
2. in tractat. de præcepto, & diſpenſatione.* [Vota
mea (inquit) nullus augeat ſine voluntate mea.]
Ergo

Digitized by Google

Ergo quamvis Concilium per præfixionem quinquennij potuerit quibuſvis profeſſis denegare audientiam, atque inducere præſumptionem validitatis præcedentis profeſſionis interdicendo ne contraria probatio admittatur; tamen in foro animæ non videtur potuiſſe invalidè profeſſos obligare ad regulares obſervantias, & perpetuam perſeverantiam in Religione.

33 Quartò, nulliter profeſſo Religio non tenetur ad alimenta, arg. c. *Cum ex offic. de præſcript.* & c. *Satis perverſum, 55. diſt.* Gemin, Anchar, & alij in cap. *unico de voto in 6.* Imo nec poteſt nulliter profeſſus tuta conſcientia hujuſmodi alimenta à religione recipere, cum in rei veritate non ſit ibi ut Regularis, nec ut famulus, nec ut Novitius, & aliàs locupletaretur cum Monaſterij jactura, quod eſt contra jus naturale, l. *Nam hoc natura, ff. de condict. & indeb.* & l. *Iur. naturæ, ff. de reg. iur.* Dyn. in c. *Locupletari*, qui ad hoc plura exempla cumulat, *de reg. iur. in 6.* Atque ita nulliter profeſſum non poſſe abſque peccato recipere alimenta à Religione, & teneri cum potuerit illa reſtituere, niſi adæquentur obſequijs, quæ præſtat Religioni, ſimpliciter tenet Navarr. *conſ. 26. n. 13. de reg.* & *comment. 4. de reg. n. 74. § Advertendum, 4.* quem refert & ſequitur Sanch. *de matrim. lib. 7. de imped. diſp. 37. n. 42.* Quinimo ob hanc rationem Religio non poſſet tuta conſcientia præbere alimenta nulliter profeſſo, quia ſic induceret eum ad recipiendum indebitum, & ad peccatum, ut probatur ex doctrina Innoc. in d. c. *Quia plerique n. 2. de im. mun. eccleſ.* ubi determinat injuſtè condemnatum ad aliquid ſolvendum, quamvis parere debeat, ſi ſententia poſtea executioni demandetur; tamen non poſſe ſponte ſolvere; quia, inquit, nunquam debet aliquid facere, quod fratri ſuo ſit cauſa peccati; frater autem ſemper peccat recipiendo injuſtè judicatum, allegat c. *Neglegere, 2. q. 7.* Ergo non tenetur in monaſterio perſeverare, quia abſurdum eſſet ut qui ab alijs pro religioſo habetur, & cum reliquis religioſis convivit ſuis pecunijs, ſibi alimenta ſuppeditaret, & proprio victu uteretur; vix enim id eſſe poſſet ſine ſcandalo, c. *Nolo, 12. q. 1.*

Quintò, pro hac opinione adducitur textus in c. *Litteras, de reſtit. ſpoliat.* & in c. *Inquiſitioni, de ſent. excomm.* ubi mulier ſciens matrimonium eſſe nullum ob impedimentum occultum, non tenetur in foro conſcientiæ viro adhærere, quamvis eccleſia hoc ei præcipiat ſub pœna excommunicationis. Ergo ſimiliter ſciens ſuam profeſſionem eſſe nullam non tenetur religioni adhærere quamvis eccleſia in foro externo hoc præcipiat arguendo de matrimonio carnali ad ſpirituale, juxta c. *Inter corporalia, de transl. Præl.*

34 Ultimò adducitur Navarr. *conſ. 87. An qui genere de reg.* ubi tenet nulliter profeſſum, eo quod eſſet de genere Iudæorum quoad forum conſcientiæ cum licentia, & ſine licentia Prælati exire poſſe è monaſterio, licet caſtigaretur in foro exteriori, ſi abſque licentia exiret. Imo *conſ. 89. Cum de iure, n. 6. eod. tit.* cenſet invalidè profeſſum poſſe ad ſæculum redire, & uxorem ducere, & eſſe tutum in conſcientia; ſubdens nec ſcandalum eſſe timendum, quia eſſet Phariſæorum, non Puſillorum. Allegat illud Bedæ relatum in c. *Qui ſcan-*
35 *dalizaverit, inf. de reg. iur.* (Utilius eſt ſcandalum naſci, quàm quod veritas relinquatur.) Et D. Thom, 2. *2. q. 43. art. 2. pen. & ult.* ubi docet neminem teneri ad relinquenda bona ſpiritualia, neque temporalia propter ſcandalum proximi. Et hoc ipſum fuſius conſuluit idem Navarr. in eo qui profeſſionem per metum reverentialem emiſit in *conſ. 9. N. nobilis, Quod met. cauſ.* & *conſ. 46. Herus & famulus, n. 6. de regul.* ubi reſpondet in foro conſcientiæ non eſſe apoſtatam eum, qui cum eſſet nulliter profeſſus, eo quod fictè profeſſionem emiſiſſet, ad ſæculum redijt.

36 Et hac ratione eum nuper quidam famulus, quem herus primò per ſeipſum, deinde per alios occidere ſæpius tentaverat, mortem ſibi timens ab eo aufugiſſet, & in monaſterium ſe recepiſſet, ibiq; habitu regulari indutus expleto probationis anno profeſſionem emiſiſſet; ac deinde hero vita functo infra quinquennium reclamaſſet, & cauſam nullitatis profeſſionis ob metum prædictum in urbe introduxiſſet; Hac, inquam, ratione nonnulli Pœnitentiarij ut mihi nunciatum eſt, conſuluerint licere eidem famulo in foro conſcientiæ exire è monaſterio, & ad ſæculum redire, etiam non expectata ſententia declaratoria nullitatis profeſſionis, cum quo ad Deum ob defectum conſenſus non ſit validè profeſſus.

37 Sed his non obſtantibus in contrarium eſt veritatis, pro qua adducitur primò receptiſſimum illud principium tam apud Theologos, quàm apud Canoniſtas, videlicet legem humanam juſtam obligare etiam in foro conſcientiæ, quod conſtat ex cap. *Quo iure, 8. diſt. c. ult. 16. quæſt. 3. c. Si Imperator, 96. diſt.* & c. *Qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit, 11. quæſt. 3.* Et docet D. Thom. *in 2. 2. q. 96. art. 4.* ubi ait leges humanas, ſi juſtæ ſint, habere vim obligandi in foro conſcientiæ à lege æterna, à qua derivatur, ſecundum illud *Proverbiorum 8. Per me Reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt.* D. Tho. referunt, & ſequuntur Sylveſt. *in ver. Lex, n. 9.* Flor. in l. *Ex parte heres, §. Sua libertatis, ff. famil. erciſc.* & Afflict. *in rubr. de iure protomiſeos, n. 7.* & pluribus comprobat Feder. de Sen. *d. conſ. 21. n. 3. verſ. Præterea iura humana ſunt à Deo.*

38 Quod certiſſimum eſt, & circa controverſiam quoad decreta Apoſtolicæ Sedis, cujus præcepta vel prohibitiones obligare in foro conſcientiæ omnes conſentiunt, idque etiam ſub reatu mortalis peccati, ut ſatis clarè probant tex. in c. *De his in fin. 50. diſt.* ponderando illa verba, Damnabili-
39 ter in profundū demergi, in c. *Quia*, ibi (Non ſine perpetuæ damnationis interitu,) *64. diſt.* in c. *nulli fas eſt*, vel velle, vel poſſe tranſgredi Apoſtolicæ Sedis præcepta. Et infra; [ſit ergo ruinæ ſuæ dolore proſtratus quiſquis apoſtolicis voluerit contraire decretis, &c.] ubi hoc tenet Hugo 19. *diſt.* in c. *Si quis omnem traditionem Eccleſiaſticam ſcriptam violat, anathema ſit, 1. qu. 7.* (anathema enim non fertur niſi pro mortali peccato, c. *Nemo Epiſcoporum, 11. q. 3.*) & alijs miſſis, in c. *Violatores, 25. q. 1.* ubi Damaſus Papa: Violatores Canonum voluntarij graviter à SS. Patribus judicantur, & à Sancto Spiritu, inſtinctu cujus, ac dono dictati ſunt, damnantur, quoniam blaſphemare Spiritum Sanctum non incongruè videntur, qui contra eoſdē Sacros Canones non neceſſitate compulſi, ſed libenter aliquid aut protervè agunt, aut loqui præſumunt, aut facere volentibus ſponte conſentiunt; Talis enim præſumptio manifeſtè unum genus

nus eſt blaſphemantium Spiritum Sanctum, quia contra eum agit, cujus ootu, & gratia ſancti Canones editi ſunt. Atque ita determinat Archid. in d. cap. *Deteſtanda n. 3. & 4. de conceſſ. preb. lib. 6.* quem refert, & ſequitur ibi Gemin. *in princip. verſ. An ſcienter faciens contra præceptum vel prohibitionem Canonis peccet mortaliter*, Felin in c. 1. *n. 11. de Conſtit* gl. & DD. in c. *Nam concupiſcentiam de Conſtit.* & *in rubr. de obſervat. jejun.*

40 Et de generalibus Concilijs eſt text. in c. *Sicut, 15. diſt.* ubi Gregorius ait: Sicut Sancti Evangelij quatuor libros ſic quatuor Concilia ſuſcipere, & venerari me fateor, idemque habetur in c. præced. ibi; Quaſi quatuor Evangelia, vel totidem Paradiſi flumina. Et quamvis hi Canones loquantur de quatuor Synodis generalibus, Nicæna, Conſtantinopolitana, Epheſina, & Calcedonenſi: mox tamen Gregorius ſubjicit rationem generalem ad omnia Concilia œcumenica, nempe, quia univerſali ſunt conſenſu conſtituta. Et propterea indefinitè Concilia generalia eſſe obſervanda ſicuti Evangelium dixerunt Jo. Andr. in c. *Cum Lucas, propè fin. de reb. Eccl. non alien.* Bald. *in tit. de pace conſt. col. 4. §. Imperialis Clementia in ver. Mos Romanorum n. 22. in fin.* & Jaſ. in l. *De quibus num. 54. verſ. Addo quod eodem modo, C. de legib.* de quo dicut per Præpoſ. in d. cap. *Sicut in princ.*

In ſpecie verò Tridentinam Synodum habere hanc vim obligandi etiam ſub culpa mortali, jampridem cenſuit Sacr. Congregatio: Nam conſulta an Epiſcopus incurrat aliquam pœnam non utendo in exemptos juriſdictione, aut in loca exempta, quam ei Concilium concedit, *cap. 7. & 8. ſeſſ. 7. cap. 6. ſeſſ. 25. cap. 8. ſeſſ. 21. cap. 20. ſeſſ. 24. c. 14. ſeſſ. 25.* cum aliis ſimilibus; Reſpondit nullam pœnam incurrere, ſed in illis caſibus, in quibus decreta Concilii utuntur verbis præceptivis, ſeu obligativis incurrere peccatum mortale.

Igitur ambigendum non eſt quin ejuſdem Concilij decretum *cap. 19. ſeſſ. 25. de Regul.* dum prohibet ne quis prætendens ſuam profeſſionem eſſe nullam aliter habitum regularem dimittat, quàm ſervata forma ibi præſcripta, & infra quinquennium à die profeſſionis, obliget etiam in foro conſcientiæ.

41 Secundò, cum inter Superiores Regulares, & ſubditos occaſione nullitatis profeſſionis perpetua diſſidia vigerent, & ſubditi exiſtimantes ſe nulliter eſſe profeſſos juſſa Prælatorum contemnerent, ac regularem diſciplinam non ſervarent: S. Synodus videtur eò ſpectaſſe ut modum tandem adhiberet ac terminum præfiniret hujuſmodi litigijs; ideoque ſtatuit ut ex cauſa nullitatis profeſſionis nemini fas eſſet habitum deſerere, niſi infra quinquennium, & cauſis deductis coram ſuperiore, & Ordinario, ad pacem, & obedientiam in Religionibus conſervandam. Quæ quidem ratio, cum alia ſufficiens reddi non poſſit, haberi debet pro expreſſa, l. *Quamvis in ver. Intelligi poteſt, C. de fideicomm.* §. *Nominatim*, Inſtit. *de Exhered. liber.* Paul. de Caſtr. *conſ. 40. num. 14. lib. 2.* Alex. *conſ. 48. num. 4. lib. 1.*

At hunc finem impediunt ac prorſus deſtruunt nulliter profeſſi, qui propria authoritate, & non ſervata forma à Concilio præſcripta habitum dimittunt etiam elapſo quinquennio. Ad quid enim profuiſſet lex Concilij in præfixione hujus termini, ſi unicuique ex cauſa nullitatis ſuæ profeſſionis liceret tuta conſcientia quandocunque, ac nulla forma ſervata redire ad ſeculum? Ergo ſic ex-
42 euntes peccant mortaliter ex doctrina D. Tho. *in 2. 2. q. 147. art. 3. ad 2.* ubi docet tranſgreſſionem legis etiam ſecluſo contemptu indiſtinctè & generaliter obligare ſub mortali quando impeditur finis legis.

43 Tertiò, S. Canones potuerunt nulliter profeſſum obligare etiam in foro conſcientiæ ad ingrediendam aliquam ex Religionibus approbatis, atque in ea perpetuò perſeverandum, quæ dicitur obligatio ad religionem in genere cap. *Non ſolum*, & ibi gl. *in ver. Veſtro ordini*, & cap. *Conſtitutionem de reg. in 6.* gl. & DD. in c. *un. de voto eod. lib.* Ergo potuerunt etiam in foro conſcientiæ obligare nulliter profeſſum ad perſeverandum in aliqua Religione in ſpecie, de quo videtur textus, ubi hæc duo æquiparantur in c. *Significatum*, ibi (Ad eandem, vel ad aliam religionem tranſire compellas,) *infra eodem*: utraque enim obligatio fundatur in profitentis conſenſu, qui quantum in ſe eſt, à ſui principio fuit validus, licet ob extrinſecum impedimentum non habuerit effectum validitatis profeſſionis, ut formaliter dixit Abb. in cap. *Conſuluit, num. 3. de converſ. conjug.* & conſequenter etiam decretum Concilij in *d. c. 19. ſeſſ. 25. de Regul.* potuit obligare etiam in foro poli invalidè profeſſos ad perſeverandum in Religione elapſo quinquennio; imò difficilius videtur induci obligatio ad ingrediendum aliam religionem in genere, quàm ad perſeverandum in ea, quam quis in ſpecie profeſſus eſt, quia faciliùs datur retentio, quàm actio, l. *Per retentionem, C. de uſuris*, l. 2. ubi Bald. *in 3. not. de fideicomm.* & facilius datur retentio, quam nova apprehenſio, ut per Alex. *conſ. 83. Viſa num. 3. & ſeq. verſ. Nec dicatur, lib. 2.* & *turpius ejicitur, &c. c. Quemadmodum de jurejur.*

44 Quartò, ex contractu etiam nullo ex defectu ſolemnitatis, dummodo adſit conſenſus, oritur naturalis obligatio, Abb. in c. *Quia plerique, n. 31. de immun. Eccleſ.* Bart. *in tract. minoric. lib. 1. diſt. 1. c. 3. n. 8. verſ. Nam voluntas*, gl. Bart. & DD. in l. *ff. de condic. indeb.* Quæ quidem naturalis obligatio quamvis actionē non pariat, tamen producit duos peculiares effectus. Primus eſt quia retentionem confert, ſi res perveniat ad eum, cui naturaliter debetur, & non admittitur repetitio, Bart. in l. *Nemo poteſt col. pen. ff. de legat. 1.* Bald. *in repet. l. 1. col. 15. C. de Sacroſan. Eccleſ.* Jaſ. in l. *Cum quis n. 13. verſ. Additio, C. de jur. & fact. ignoran.* Secundus effectus eſt quia naturaliter obligatus, quamvis compelli non poſſit propter actionis defectum, tamen tenetur in foro conſcientiæ promiſſa adimplere, & peccat niſi adimpleat, Abb. in d. c. *Quia plerique n. 11.* plenè Bart. *in d. tract. minoric. loco cit.* Et ad hoc adiri poteſt judex Eccleſiaſticus per Evangelicam denunciationem, Jaſ. in d. l. *Cum quis, n. 14. C. de jur. & fact. ignor.* Quinimò licet ei cui quæſita eſt naturalis obligatio furari rem debitoris ſui, ut ſibi ſatisfiat, ſi aliter conſequi non poſſit quod ſibi debetur, Jaſ. *ubi ſuprad. num. 14.* Franc. Balb. *de præſcript. in 2. par. quæſt.* cum declarationibus tamen, de quibus per Navarr. *in Man. c. 17. num. 112. verſ. Vigeſimoſecundo.*

45 Ergo cùm profeſſio Regularis inter religionē, & ſubditum ſit contractus ultro citroque obligatorius, ut per DD. in cap. *Porrectum, infra eodem*, quamvis emiſſa in conventu non deſignato ad

recipiendos Novitios ex præſcripto decretorum Clem. VIII: ſit nulla: tamen hæc nullitas cum non proveniat ex defectu voluntatis profitentis, vel religionis, ſed ex defectu ſolemnitatis tantùm, non videtur impedire, quin exinde oriatur naturalis obligatio producens duos effectus ſupra proximè expreſſos, ita ut profeſſus ex vi naturalis obligationis teneatur in foro conſcientiæ adimplere quod promiſit, & religio habeat retentionem profeſſi ſibi naturaliter obligati. Ad quod facit doctrina Innoc. in c. *Quod ſicut, num. 8. verſ. Si autem nulla ſit electio, de elect.* ubi ait: Si nulla ſit electio ob non ſervatam formam Concilij Generalis, de qua in c. *Quia propter, de elect.* vel aliud conſimile; conſenſus tamen legitimus eligentium, & electi intervenit; qui ſolus de jure naturali ad electionem, & alios contractus ſufficit, c. *Inter corporalia de translat.* Sic electus ordines confert, & ſine peccato beneficium retinet: nec illi obſtat quod non habeat fundamentum; & ideò non poſſit ſuperædificare in Ordinibus, & alijs c. *Principatus, 1. q. 1.* quia imò fundamentum habet ſcilicet Canonicam electionem de jure naturali, maximè ubi non oritur ſcandalum, nec læditur honeſtatis publicæ juſtitia, nec generalis ſtatus Eccleſiæ, & poſt conſecrationem de forma non ſervata, nihil poteſt objicere Eccleſia, cum in ejus conſenſu perſeveraverit. Nec mirandum quod id, quod nullum eſt, tractu temporis ſit ratum, quia hæc non eſt nulla de jure naturali. Hæc Innocentius, quem referunt; & ſequuntur Abb. in d. c. *Quia plerique n. 31. de Immun. Eccleſ.* & Gemin. *conſ. 88.* Innocentius Papa VII. n. Idem tenet Compoſtell. in d. c. *Quod ſicut, n. 17. verſ. Si autem electio*, & Archid. in c. *Nullus n. 2. 63. diſt.* De qua tamen opinione Innoc. vide per eumdem Archid. in c. *Si cui. ſub n. 1. in ver. Firmitatis. de elect. lib. 6.* Eodem igitur modo quamvis profeſſio ab initio fuerit nulla ob non ſervatam formam decretorum Clementis; tamen cum intercesserit naturalis conſenſus, & in eo tam profeſſus, quàm religio per integrum quinquennium perſtiterint abſque reclamatione, poſtea de hac nullitate amplius objici non poteſt; & ſuper hoc naturali conſenſu benè potuit Concilium fundare determinationem *d. c. 19. ſeſſ. 25. de regul.* prohibentis ne quinquennio elapſo profeſſus ex causa nullitatis profeſſionis habitum dimittat, neve religio illum expellat quemadmodum Sacri Canones potuerunt fundare impedimentum publicæ honeſtatis ſuper conſenſu naturali, in matrimonio ex alia cauſa nullo, quam ex defectu conſenſus, quia ſcilicet ſtante voluntate, ſeu conſenſu naturali, actus licet nullus de jure poſitivo: tamen eſt aliquis ſecundum naturam, ut poſt glo. notant Gemin. & Franc. in c. *not. 3. de ſponſal. in 6.* & Abb. in c. *Ad audientiam, n. 2. extra eod.*

46 Quintò decretum Clementis VIII. quamvis decernat nullas eſſe ad quemcunque effectum receptiones ad habitum, & profeſſiones emiſſas, in monaſterijs non deſignatis ad recipiendos Novitios: tamen per ea verba non ſuſtulit obligationem, quæ ex voto proficiſcitur, ut clarè probatur in c. *Quidam, de Converſ. conjug.* ubi profeſſio nulla, quam fecit vir invita uxore, ea mortua impedit matrimonium contrahendum, quemadmodum decretum Concilij *c. 15. ſeſſ. 25. de regul.* quamvis utatur verbis multò magis urgentibus decernendo irritas profeſſiones ante annum 16. & non expleto anno probationis, emiſſas; addendo ut nullam inducant obligationem ad alicujus regulæ, vel religionis, vel ordinis obſervationem, aut ad alios quoſcunque effectus: nihilominus S. Congreg. à Cardinali Bellarmino conſulta declaravit Concilium nihil diſpoſuiſſe de voto. Hinc Sixtus V. in Conſtitutione contra illegitimos, & ære alieno gravatos, quia voluit tollere etiam obligationem ex voto provenientem, id diſertis verbis expreſſit, quod non fecit Clemens VIII. in prædictis decretis. Ergo cum profeſſi contra formam decretorum Clementis teneantur obligatione naturali, quæ ex ſimplici voto proficiſcitur: S. Thom. 2. 2. *q. 88. art. 3. ad 2. & art. 8. &* 10. conſequens etiam eſt ut teneantur in foro conſcientiæ ad obſervantias regulares, quibus voto ſaltē ſimplici ſe aſtrinxerunt, c. *Porrectum*, ubi gloſ. not. *in ver. Profeſſio, infr. eod.* Nam ut legitur in cap. *Rurſus qui Cler. vel voven.* ſimplex votum apud Deum non minus obligat, quàm ſolemne, ubi gl. in ver. apud Deum dicit utrumque in perpetuum obligare, & utriuſque violationem eſſe mortale peccatum; ac proinde jure potuerunt à Concilio etiam in foro animæ obligari ad perſeverantiam in religione: facit tex. in c. *Per tuas, de voto*, ubi ei, qui voverat religionem ingredi, & deinde effectus fuerat Epiſcopus, Innocentius III. reſcribit ut ſi ſuam deſideret ſanare conſcientiam, regimen reſignet Eccleſiæ, & reddat Altiſſimo vota ſua.

Et confirmatur quia eos, qui per annum abſque reclamatione detulerunt habitum à novitijs, & profeſſis geſtari ſolitum jus commune potuit perpetuo alligare religioni, etiam in foro animæ, efficiendo eos tacitè profeſſos, tex. eſt in Clem. *Eos, de regul.* idque etiamſi præceſſerit expreſſa profeſſio nulla c. 1. *in princ. eod. tit. in 6.* Ergo multo magis Concilium potuit obligare, etiam in foro animæ, ad perſeverandum in religione illos, qui per quinquennium detulerunt habitum profeſſorũ abſque reclamatione: Negari enim non poteſt quin gravius ſit incorporare aliquẽ religioni per viam tacitæ profeſſionis, inducendo contractum ultro citroq; obligatorium, juxta d. c. *Porrectum*, & c. *Ad Apoſtolicam infr. eod.* quàm eum ſimpliciter obligare ad perſeverandum in monaſterio denegando illi audientiam, aut præſcriptionẽ inducendo, ut dicemus infra in ſeptimo fundamento: quippe tacita profeſſio induci non poteſt ab Eccleſia ſine profitentis conſenſu. At ex cauſa ad perſeverandũ in monaſterio poteſt quis compelli etiam invitus, ut patet in eo, qui in monaſteriũ detruditur ad agendam pœnitentiã c. *De lapſis*, & c. *Epiſcopo*, 16. q. 6. & in viro qui fictè profitetur in monaſterio Monialiũ, ut poſt Hug. notãt. Archid. & Præpoſ. in c. *Quod interrogaſti*, 27. *diſt.* & patebit ex dicendis infra in ſequenti fundamento.

Sextò adducitur textus in c. *Quod interrogaſti*, 27. *diſt.* ubi fœminæ quæ poſt obitum mariti ſuſcepto velamine finxit ſe Sanctimonialem eſſe, & poſtea ad nuptias rediit, Nicolaus Papa injungit ut revertatur ad id, quod ſpopondit, & in ſac. Miniſterio permaneat quod inchoavit. Concordat tex. in c. 2. 27. q. 1. ubi Gregor. idem reſcribit de virginibus, quæ ſimulaverunt ſemper in propoſito permanere. Profeſſio enim dictarũ mulierum
47 nulla fit in foro conſcientiæ, cum fictio ſit contraria veritati ut in d. c. *Quod interrog.* advertit Præpoſ. n. 9. & Abb. *in ſua q. 2. incipien. Stante ſtatuto in*

12. col.

12.col.n.14.ver.In contrarium. Et propterea cum
ſuperioribus annis quidam emiſiſſet profeſſionem
in quodam monaſterio, non animo ſe obligandi
religioni, ſed eo tantùm fine, ut habitu regulari in-
dutus facilius poſſet ſuum inimicum interficere:
S. Cong. declaravit eundem teneri in monaſte-
rio perpetuo perſeverare, ac regulariter vivere.
Ergo ſi Eccleſia potuit obligare prædictos ad per-
ſeverandum in Religione, & regulam obſervan-
dam, non obſtante quod allegarent nullitatem
profeſſionis ex defectu conſenſus, multo magis
Concilium poteſt elapſo quinquennio ad id obli-
gare profeſſos in conventibus non deſignatis, qui
defectum conſenſus non allegant. Facit tex. in c.
Vidua inf. eod. quod eſt deſumptum ex c. *Viduas
autem, 27.q.1.* ubi Vidua quæ velum converſionis
licet non ſacrum ſibi impoſuit, &c. velit, nolit ſan-
ctimoniæ habitum ulterius debet habere, licet ſa-
cramento firmare velit eo tenore velamen ſibi im-
poſuiſſe, ut deponere poſſet.

48 Septimò in præfixione quinquennij videtur à
Concilio inducta quædam præſcriptio, quâ nulli-
ter profeſſus contra religionem præſcribit alimē-
ta id eſt victum, veſtitum, & habitationem quoad
vixerit, adeo ut expleto quinquennio ex capite
nullitatis profeſſionis amplius ejici non poſſit à
monaſterio, ſed ſemper ibi ut filius, & ſubditus
haberi, & tractari debeat, fruaturque omnibus
privilegiis, exemptionibus, & prærogativis alio-
rum religioſorum ſui ordinis. Et è converſo Re-
ligio contra eum præſcribit ſuperioritatem; &
omnimodam juriſdictionem, ita ut ille non poſ-
ſit poſtea à Religione exire, ſed perpetuò tenea-
tur ibi convivere, & tanquam ſubditus obſequi, &
famulari; nam cum profeſſis per vim, & metum,
de quibus in primo loco Concilium loquitur in
d. *cap.19.ſeſſ.25. de reg.* de jure communi nullum
eſſet præfixum tempus ad reclamandum, ſed eſſet
arbitrarium judici, ſecundum Hoſtienſem *in c. 1.*
ubi etiam Abb. *n.13. quod met. cau.* Concilium vi-
detur arbitratum quinquennium, ut olim perpen-
dit S. Cong. ad eum planè modum, quo quinquē-
nio præſcribitur querela inofficioſi teſtamenti, l.
49 *Si quis filium. in fine, C. de inoff. teſtam.* & querela
inofficioſæ donationis, Paul. de Caſtr. *in rubr. C.
de inoff. donat.* Item petitio ſupplementi legitimæ
quæ poſt quinquennium fieri non poteſt ſecundū
opinionem Bart. in d.l. *Si quis filium,* Item ſepa-
ratio bonorum, l.1. *ff. de ſeparat. bonor.* l. *Eſt juriſdi-
ctionis,* ubi Cyn. Bald. & Salycet. *C. de bon. author.
judic. poſſid.* ſtatus quæſtio, quæ ex perſona patris
poſt quinquennium ab ejus obitu contra filium
moveri non poteſt, l.1. & l. *Si pater. C. de ſtat. de-
funct.* Item pœna peculatus, quæ itidem quin-
quennio præſcribitur. l. *Peculatus, ad l. Iuliam pe-
culatus;* idemque in omni delicto; quod non ac-
cuſatum, neque denunciatum infra quinquenni-
um præſcribitur, Boer, *deciſ. 64. n. 18.* ſicut & facul-
tas inquirendi contra mortuum, ut in crimine
læſæ Majeſtatis. Clar. in §. *Læſæ Majeſtatis, num.
16. in fin.*

50 At præſcriptiones legales vendicant ſibi locum
etiam in foro conſcientiæ, ita ut qui rem alienam
præſcripſit etiamſi poſtea ſuperveniat mala fides;
tamen ſit tutus quoad Deum, nec teneatur illam
reſtituere, ut pluribus probat gloſſ. in cap. *vigi-
lanti, in ver. Noverit de præſcr.* & tenent Joann.
Vincen. Tanct. Goffred. Hoſtien. Jo. Andr. Imol.
Panor. Felin. & alij communiter, Innocent. in cap.
*Quia plerique, n.3. verſ. Quidam tamen. de immun.
Eccleſ.* & in c. *fin. de præſcript.* Jo. Andr. *in regula
Poſſeſſor. in 6. col. verſ. Verum dubitatur de regul.
jur. in 6.* & Bald. in l. *Cum quis, C. de jur. & facti
ignoran. in 6. col. verſ. Quæritur an lex poſitiva,* &
fuit ſententia Scoti *in 4. diſtin. 15.* ubi ait; Si quis
præſcribat bona fide poſſidendo, non tenetur ad
reſtitutionem, etiamſi ſciat alienum fuiſſe poſt præ-
ſcriptionem quia lex poteſt aliquem pro peccato,
& negligentia punire in re ſua, & illam alteri da-
re, & concedere. Ergo eodem modo debet habere
locum in foro conſcientiæ præſcriptio quinquen-
nalis, quæ à Concilio inducta eſt, tum in pœnam
51 regularium negligentium jura ſua intra præſcrip-
tum tempus deducere, tum ob bonum publicum
Religionum ad exemplum aliarum præſcriptio-
num, ut in d. cap. *Vigilanti,* ibi: propter vitandam
miſerorum ſegnitiem, & longi temporis errorem,
ac confuſionem. Ad quod libet referre verba Syl-
veſtri, *in ver. Præſcriptio, n.1.* qui poſteaquam fir-
mavit eum qui præſcripſit non teneri ad reſtitu-
tionem, quamvis poſtea incipiat habere malam fi-
dem, & conſcientiam, rei alienæ ſub *n.13.* ſubdit:
(Et idem diceret omnis bonus Theologus, quia
ſecundum S. Thomam tenetur quis ſolvere pœ-
nam judicialem, id eſt ad quam condemnatur à ju-
dice ut *2.2 q.62.* & conſequenter ille cui applica-
tur, eam in conſcientia poteſt retinere; & conſe-
quenter licitum eſt tenere eam, quam infligit legiſ-
lator, cujuſmodi eſt præſcriptio, quæ inducta eſt
53 principaliter in pœnam negligentium, & quietem
civitatis. Et paulo poſt reprobata opinione Raine-
rii, & Butrii: In contrarium, inquit, clamant penè
omnes alij dicentes indiſtinctè quod non tenetur
reſtituere in conſcientia, ſi concurrunt omnia de
jure requiſita ad præſcriptionem; & ita indu-
bitanter tenendum eſt, niſi quando reſtitutio pe-
titur in integrum, & admittitur quia ita ſtatuerunt
leges, & canones tum in pœnam, tum etiam prop-
ter bonum commune cui hoc expedit ad lites di-
54 rimendas.) Hactenus verba Sylveſtri, quæ ſatis
confirmant etiam quinquennalem Concilij præ-
ſcriptionem ſervari debere in foro conſcientiæ,
quamdiu Regulares adverſus eam non obtinue-
rint ex juſta cauſa reſtitutionem in integrum à
Sede Apoſtolica.

55 Octavo adducitur doctrina Baldi in c. *Si quis
per triginta. Si de feud. contro. fuer.* relati à Sylveſt.
in d. ver. Præſcriptio, primo, ſub num. 14. ubi de-
terminet ſtatutum laicorum denegans audientiam
in foro ſæculari propter bonum publicum va-
lere in conſcientia, puta ſi caveatur, ut non ſolvens
gabellam juſtam non audiatur; vel inſtrumen-
tum non regiſtratum in libro Communis præſu-
matur falſum. Ergò multo magis ſervandum eſt
in foro conſcientiæ decretum Trid. Concilij de-
negans Regularibus audientiam elapſo quinquen-
nio propter bonum publicum Religionum.

56 Concilium in *d.c.19. ſeſſ.25. de Regul.* jubet ut
Regulares dimittentes habitum ex cauſa nullitatis
profeſſionis non ſervata forma ibi præſcripta tam-
57 quam Apoſtatæ puniantur, Et in ſpecie Sanctiſſi-
mus D.N. ex ſententia Sacr. Congregationis Con-
cilij nuper decrevit, & declaravit tanquam Apo-
ſtatas eſſe puniendos, & pro talibus habendos eſſe
profeſſos contra formam decretorum Clemen-
tis VIII. in Conventibus non deſignatis ad reci-

piendos Novitios, ſi juribus ſuis minimè deductis coram ipſa Congregatione, & ſine illius expreſſa licentia è Religione exire auſi fuerint, ut dixi. Pœna autem Apoſtatæ à Religione, ſi habitum dimiſerit, eſt excommunicatio, cap. *Ut periculoſa, ext. ne Cler. vel Mon.* Sylveſt. *in ver. Apoſtaſia, num. 11. in fin.* Ergo nulliter profeſſi dimittentes habitum contra Concilij prohibitionem peccant mortaliter, cum excommunicatio ferri non poſſit niſi pro mortali peccato, ut eſt textus ad litteram in c. *Nemo Epiſcoporum, 11. q. 3.* & tradit Navarr. *in Manual. c. 27. n. 213.* Unde etiam ceſſat objectio, quæ fieri poſſet, quod pœnæ adjectio indicat legiſlatorem voluiſſe obligare tantùm ad pœnam illam, non autem ad culpam; objectio enim non procedit quando pœna adjecta eſt ſpiritualis, & reſpiciens animam, ut eſt pœna apoſtaſiæ, & excommunicationis, quæ neceſſariò culpā lethalem ſupponit, prætérquam quod etiam generaliter tenendū eſt pœnæ adjectionem potius augere, quàm minuere virtutem legis obligatoriam, ut not. Gemin. *in c. 2. in gloſſ. 3. de vit. & honeſt. cler. in 6.* qui loquitur in ſtatuto pœnali, & dicit obligare etiam ſub reatu mortalis peccati, per gloſ. ibi: & idem Gemin. per illum text. in c. *Perpetuò, in 2. not. de elect. in 6.* & ita indiſtinctè omnem legem pœnalem ad culpam obligare eſt concluſio S. Thomæ in *2. 2. q. 108. art. 4.* ubi eam luculenter dilucidat, &, ut inquit Sotus *de juſt. & jur. lib. 1. qu. 6. art. 5.* eſt lumine naturali notiſſima, licet vulgus neſcio quo colore putet legem quæ obligat ad pœnam, non obligare ad culpam; & ibi hunc errorem multis rationibus confutat.

59 Decimò, forus conſcientiæ regulariter ſequitur forum judiciale, quod pro regula conſtituit pluribus argumentis, ac juribus confirmat Feder. de Sen. *d. conſ. 21. nu. 3.* ſubdens poſtea ſi aliud diceres, ſequerentur multæ abſurditates: alioquin tu non diſſolvis, & extricas nodoſitates juriſdictionis, & perplexitates, inter forum humanum, & conſcientiæ. Limitatur autem hæc regula, ut non procedat in duobus caſibus.

60 Primus eſt cum lex injuſta eſt; tunc enim non obligat quoad Deum, & in foro animæ, ut diſtinguit, & declarat D. Thom. *1. 2. q. 96. art. 4.* & eodem modo limitat Innoc. in d. c. *Quia plerique, de immun. Eccleſ. num. 1.* ubi, quicquid dictet lex humana, dicet teneri quem ad reſtitutionem, ubicumque ſit furtum, rapina, oppreſſio, dolus vel calumnia. Et infra *num. 5. verſ. Sed de hoc forte,* ubi ait: (Si ſine cauſa Imperator, vel alius Princeps faceret aliquam Conſtitutionem contra jus naturale, puta quod dominia de uno in alium transferrentur ſine juſta cauſa, conſtitutio illa in foro animæ non eſſet ſervanda.) Et clarius infra, *nu. 6.* ubi generaliter docet Conſtitutiones, quæ ſunt contra ſalutem animæ, ut de uſuris, & de juramentis non ſervandis ſervari non debere, cap. *Cum contingat, de jurejur.* Et idem vult Feder. de Sen. *d. conſ. 21.* dum poſt longam diſputationem, *num. 4.* concludit quicquid vult lex humana condita ab eo, qui poteſtatem habet legem condendi manifeſtam non continens iniquitatem, obligare etiam in foro conſcientiæ.

61 Secundus caſus eſt, in quo dicta regula non procedit ſecundum Feder. de Sen. *d. conſ. 21. nu. 4. verſ. Ad contrarium,* quando expreſsè lex humana, vel alia puta canonica, vel divina diceret; Hoc facies tu judex in foro humano, & hoc facies in foro conſcientiæ, allegat cap. *Inquiſitioni, de ſent. excomm.* & cap. *Litteras, de reſtit. ſpoliat.* cum ſimil. Et utramque limitationem complectitur Sylveſt. *in ver. Lex nu. 9. verſ. Et probatur regula,* dum ex mente panormitani, & DD. dicit legem poſitivam peccati non nutritivam eſſe ſervandam etiam in foro conſcientiæ, ex quo nulla alia lex diſtinguit eo caſu inter forum judiciale, & pœnitentiale, nec ſubeſt cauſa diſtinguendi.

62 At neutra ex his limitationibus applicari poteſt caſui noſtro. Non prima quia decretum dicti *cap. 19. ſeſſ. 25. de Regul.* quod pertinet ad poteſtatem, & finem, editum fuit à generali Concilio ob bonum publicum religionum, ne hujuſmodi diſſidijs, ac litibus perpetuò implicarentur in magnam religioſæ pacis perturbationem, & reſpectu formæ editum fuit, ſervata utrinque æqualitate, cum decretum illud procedat tam in ſubditis nullitatem profeſſionis allegantibus, quàm in Superioribus expellere volentibus ex cauſa nullitatis profeſſionis, ut jam declaravit S. Congregatio. Ex his autem tribus legem juſtam conſtitui declarat D. Thom. in *1. 2. d. q. 96. art. 4.*

Secunda itidem limitatio huic caſui non applicatur, quia tantùm abeſt ut Concilium in d. *c. 19. ſeſſ. 25. de Reg.* diſtinguat inter forum judiciale, & forum conſcientiæ, ut potiùs expreſsè decernat idem ſervari debere etiam in foro animæ, dum ſtatuit, Regulares ex cauſa nullitatis profeſſionis habitum ſponte deſerentes non ſervata forma ibi præſcripta, tanquam Apoſtatæ puniantur, ut dictum eſt *in 9. fundamento,* Et eo magis, quia
63 Concilium procedit per verba imperativa, quæ de ſui natura præceptum important; nam quod imperatur neceſſe eſt fieri, cap. *fin.* §. *Quod præcipitur, 14. queſt. 1.* & cap. *Integritas, 32. qu. 1.* Dec. in cap. *Nam concupiſcentiam, num. 25. de Conſtit.* Imò Concilium procedit etiam per verba præceptiva, ut patet in *c. 22. ſeſſ. 25. de Regul.* ubi decreta omnia, & ſingula ejuſdem ſectionis ſancta ſyno-
64 dus præcipit obſervari, &c. Item procedit prohibendo, & verba negativa, *non audiatur*; præcepta autem negativa efficacius obligant, & magis præciſè aſtringunt, quàm affirmativa. Archid. in cap. *Si peccaverit, 2. q. 1.* quem refert, & ſequitur Abb. in cap. *Novit, verſ. Secundò quæritur, de jud.* & Dec. in d. c. *Nam concupiſcentiam, num. 8. de Conſtit.* Unde ſecundum D. Thomam, *2. 2. q. 140. art. 2.* præcepta negativa obligant ſemper, & ad ſemper. Item magis negativa negat, quàm affirmativa affirmet, ut dicit gloſſ. in cap. *Dilectus, de conſuet.* Ideoque licet diſpoſitio affirmativa in primo actu verificetur, l. *Boves,* §. *Hoc ſermone, ff. de verb. ſignif.* Secus tamen eſt in prohibitiva, quæ in infinitum intelligitur ſecundum per gloſſ. in l. *Hoc genus, ff. de condit. & demonſtr.*
65 Et ſimiliter indefinita negativa æquipollet univerſali ex proprietate ſermonis; licet ſecus ſit in affirmativa, Fulgoſ. in l. *Juriſgentium,* §. *Sed ſi fraudandi* gl. ibi, *ff. de pact.* Præterum verò, quia Concilium non ſolum utitur verbis negativis, ſed etiam univerſalibus, & geminatis, ut ibi, Quicumque Re-
66 gularis; & ibi, Quacumque de cauſa. Unde magis enixa voluntas obligandi ex his, quæ plenè ſcripſit Cornéus *conſ. 187. In conſultatione, nu. 12. lib. 4.* Et de his verbis, quacumque de cauſa Roman. *conſ. 31. Viſis his, num. 2.* & Lucas de Penia, qui hoc verbum

verbum *quicumque*, effrenatum vocat in l.*fin. in princ. C. de exact. trib. lib.* 10.

67 Poſtremò etiamſi decretum Concilij eſſet injuſtum, quod impium eſt aſſerere; tamen per accidens propter ſcandalum obligaret etiam in foro conſcientiæ, c.2.*de nov. oper. nunc.* Vix enim ac ne vix quidem fieri poteſt ſine aliorum ſcandalo, ut Regularis, qui per quinquennium à die profeſſionis tacuit, eo termino elapſo ſpontè exuat ſe habitu religionis, & ad ſæculum revertatur hoc ſolo prætextu, quod in foro animæ, quicquid Concilium præcipiat, non teneatur in Religione perſeverare; certum eſt enim legem etiam injuſtã obligare in foro conſcientiæ ratione ſcandali, S.Th. in 1.2.*q.96.art.*4. ubi poſtquam docuit leges injuſtas non obligare quoad Deum; ſubdit deinde, niſi fortè propter vitandum ſcandalum, vel turbationem, propter quod homo juri ſuo debet cedere ſecundum illud Matth. 5. *Qui angariaverit te mille paſſus, vade cum eo alia duo, & qui abſtulerit tibi tunicam, da ei & pallium.* Neque enim hoc ſcandalum Phariſæorum dicendum eſt, ut inferiùs patebit in reſponſione ad ultimum argumentum.

Ex quibus omnibus ad quæſtionem videtur abſolutè reſpondendum profeſſos contra formam decretorum Clementis VIII. in conventibus ad recipiendos Novitios non deſignatis elapſo quinquẽnio obligatos eſſe etiam in foro conſcientiæ in Religione perſeverare, ac regulariter vivere, niſi à Sede Apoſtolica ex juſta cauſa impetraverint reſtitutionem adverſus lapſum quinquennij, ac deinde ſententiam declaratoriam nullitatis profeſſionis à ſuo Superiore Regulari, & Ordinario obtinuerint, quæ in judicatum tranſierit. Hodie verò declaratoria non ab alijs obtinenda eſſet, quàm à S. Congregatione Concilij propter decretum à S.D.N. nuper editum.

68 Nec obſtant adducta in contrarium, nam ad primum reſpondetur regulariter quidem ita demum teneri quem in monaſterio perſeverare ſi ſit religioni tacitè, vel expreſsè alligatus; ſed tamen hoc non eſſe perpetuum; limitatur enim ut non procedat quando lex ex juſta cauſa contrarium ſtatuit, ut in caſu noſtro facit Concilium. Exemplum habetur in d.c. *Quod interrogaſti*, 27. *diſt.* & in cap. *Vidua. infr. eod.* ubi mulieres illæ non habuerunt conſenſum ſe obligandi religioni. Et tamen Eccleſia illas obligavit ad perſeverandum in eo, quod incœperunt, ut dictum eſt in 6.*fundamento, ſub num.*26.

69 Ad ſecundum reſpondetur diſtinguendo minorem; nam aut ex obſervantia Conſtitutionis in foro conſcientiæ reſultat aliqua iniquitas, vel peccatum; & tunc præſumptiones, vel juris fictiones non habent locum quoad Deum. Et ita procedunt Doctrinæ in contrarium allegatæ, ut patet in exemplis de exceptione non numeratæ pecuniæ, de debitore injuſtè condemnato, & alijs in
70 contrarium adductis. Aut ex obſervantia Conſtitutionis in foro animæ nullum reſultat peccatum vel iniquitas; & tunc juris fictiones, ac præſumptiones habent locum etiam in foro conſcientiæ. Ita Feder. de Sen. *d. conſ.* 21. *ſub n.*4. *verſ. Et ſi diceretur*, Syl. *ver. Lex, n.*9. *verſ. Et probatur regula.* Et probatur in profeſſione emiſſa per ſimulationem juxta text. in c. *Quod interrogaſti*, 27. *diſt. in præſcriptione rei alienæ*, ut dictum eſt ſupra *n.*27. & *n.* 30. in juramento per ſimulationem præſtito, ut per Abb. in ſua *q.2. ſtante ſtatuto, in* 12. *col. nu.*14. In præſumptione falſitatis inſtrumenti non regiſtrati, ut per Bald. in c. *Si quis per triginta, ſi de feudo contr. fuer.* Et in alijs exemplis relatis à Sylveſt. *in ver. Præſcriptio*, 1. *ſub n.*13. *ver. Unde ſecun-*
71 *dum.* Et contra opinionem Anchar. hæredem qui inventarium non confecit teneri ultra vires hæreditarias etiam in foro animæ, & quoad Deum, ſolidiſſimis fundamentis latè reſpondet Feder. de Sen. in ſæpius allegato *conſ.* 21. *per tot.* & in alijs exemplis relatis à Sylveſt. *in ver. Præſcriptio* 1. *ſub n.*13. *verſ. Unde ſecundum* Bald. Ex eo autem quod decretum Concilij Tridentini in d.c. 19. *ſeſſ.*25. *de Regular.* ſervetur etiam in foro conſcientiæ, manifeſtum eſt nullam iniquitatem, aut peccatum reſultare.

72 Ad tertium reſpondetur Concilium in præfixione quinquennij non inducere tacitam profeſſionem. Unde ad rem non pertinet quod Eccleſia non poſſit aliquem invitum alligare religioni, & defectum conſenſus ſupplere; hoc enim nec nos inficiamur; ſed non ſequitur; Profeſſi in conventibus non deſignatis non ſunt quo ad Deum allegati Religioni ex vi profeſſionis. Ergo non tenentur perſeverare in Religione, quia hæc obligatio aliundè ſurgit, quàm ex profeſſionis validitate, ut dictum in tertio, quarto, & quinto fundamento à *n.*23.

73 Præterea quod dicitur non poſſe quemquam abſque ſuo conſenſu obligari ad Religionem, procedit in eo, qui aut numquam conſenſit, aut conſenſit nulliter, & poſtea re adhuc integra expreſsè contradixit. Et in hunc ſenſum accipiendæ ſunt authoritates in contrarium adductæ. At ſecus eſt in eo, qui conſenſit ab initio, licet nulliter, & poſtea re integra non reclamavit; is enim cum antea profeſſionem emiſerit animo vitam mutandi, præſumitur ſemper eundem animum retinuiſſe, Unde ejus votum jure poteſt ab Eccleſia ſolemnizari ex tacito illo, & præſumpto conſenſu. Sic docet expreſsè Innoc. in cap. *Conſuluit, de converſ. coniug.* ubi determinat profeſſionem nullam ſolemnizari ab Eccleſia in primo momento temporis quo ſic profeſſus poſt ſublatum impedimentum in Religione perſeveravit. Et quamvis hoc habeat aliquam difficultatem, quandò ſic profeſſus ignorat impedimentum ſublatum fuiſſe: tamen in eo, qui hoc ſcit, & non contradicit, opinio Innocentij non habet contradictorem, eamque ſequuntur ibi Jo. Andr. Anchar. Abb. & cæteri omnes, & in cap. *Quidam, eod. tit.* Ergo ſimiliter qui nulliter profeſſus eſt ob perpetuum impedimentum, cum à principio habuerit animum relinquendi ſæculum, & infra quinquennium id ſciens numquam reclamaverit, præſumitur ſemper in eodem propoſito perduraſſe. Unde ſublata facultate deducendi idem impedimentum per lapſum quinquennij in vim ejuſdem conſenſus jure potuit à Concilio obligari ad perpetuam perſeverantiam in Religione.

74 Ad quartum reſpondetur elapſo quinquennio Religionem teneri præbere alimenta etiam nulliter profeſſis, quia cum Concilium jubeat ut Regulares eo termino elapſo non audiantur, in neceſſariam conſequentiam vult, ut eis ſubminiſtrentur alimenta à Religione, nec contrarium cenſent Gemin. & alij ibi allegati, ſed tantùm conſtituunt

Regulam affirmativam, id eſt Religionem teneri
75 profeſſo ad alimenta. Unde nulliter profeſſi in recipiendis alimentis non dicuntur locupletari cum alterius jactura, cum illa recipiant lege permittente. Et ita ad dicta jura reſpondet Afflict. *in rubr. de iure Protomiſeos, n. 7.* ubi per hanc rationem inter alias cenſet l. *Sancimus, eod. tit.* habere locum etiam in foro conſcientiæ; poteſt enim lex ex cauſa auferre rem meam, & dare alteri, & ille poteſt licitè retinere, l. *Benè à Zenone C. de quadr. præſcript.* & tradit Feder. de Sen. *d. conſ. 21. n. 3. in fin.* Nec peccat quis legis authoritate, cap. *Qui*
76 *peccat, 23. q. 4.* Ideoque etiam Novitium volentem diſcedere à Religione non poſſe inquietari à monaſterio pro expenſis ibi per eum factis, Gemin. in cap. 1. *de regul. in 6.* ponderando verbum *liberè* ibi poſitum; & Philipp. Prob. *ad Monachum num. 4.* poſt Alex. quem citat *in conſ. 96. Conſideratis his in 1. col. vol. 5.*

Præterea invalidè profeſſus quinquennij ſpatio legitimè præſcripſit alimenta contra Religionem: Ergo poteſt illa tuta conſcientia recipere, ac retinere. Ideoque nec obſtat Navarr. in contrarium adductus, quia loquitur infra quinquennium, & ita ante completam præſcriptionem, licet ejus doctrinam poſtea Sanchez ampliaverit, & malè, etiam ultrà tempus quinquennij.

77 Ad quintum dicendum eſt idcirco in c. *Literas, de reſtit. ſpoliat.* & in cap. *Inquiſitioni, de ſent. excomm.* diſtingui inter forum judicialem, & forum conſcientiæ, quia Canon expreſsè id præcipit, quod non facit Concilium in caſu noſtro. Ita ad illa jura in individuo reſpondet Feder. de Sen. *dict. conſ. 21. n. 4. verſ. ad contrarium*; ut dixi ſupra *ſub n. 58.*+ in fine noni fundamenti. Deinde reſpondetur ideo in dictis juribus fieri prædictam diſtinctionem, quia præceptum Eccleſiæ non poterat ſervari in foro conſcientiæ abſque reatu mortalis peccati; cum enim matrimonium ex impedimento occulto dirimente eſſet invalidum, copula non poterat eſſe niſi fornicaria. Unde mulier non poterat obtemperare judici præcipienti ſub pœna excommunicationis, ut adhæreret viro ſuo. Et in hoc ſe fundat Pontifex in d. c. *Literas* dum ait: (Porrò cùm mulier, quæ conſanguinitatis habet notitiam, præſertim in gradibus quos lex divina prohibuit non poſſit hujuſmodi viro ſine mortali peccato carnaliter commiſceri, &c. Non debet in hoc judici obedire, ſed potius excommunicationem humiliter ſuſtinere,) & in d. c. *Inquiſitioni*, ibi: (Debet potiùs excommunicationis ſententiam humiliter ſuſtinere, quàm per carnale commercium peccatum operari mortale. Quod quidem peccatum manifeſtum eſt non adeſſe in caſu de quo agitur. Quare non poteſt inferri à matrimonio carnali ad ſpirituale propter rationis diverſitatem; quia in illo Eccleſia non poteſt diſpenſare ut mulier commiſceatur viro, cum quo matrimonium non conſiſtit, cum hoc ſit intrinsicè malum, & contra præceptum Decalogi *Non fornicaberis.* At benè potuit ſtatuere ut profeſſi poſt quinquennium quacunque de cauſa habitum non dimittant, cum hoc nullum ſit malum, imò valdè bonum, ut vota ſuo Domino reddant; *17. qu. 1.* & *27. q. 1.* & pax in Religionibus conſervetur, ut patet ex dictis ſupra in ſecundo fundamento *n. 21.* & in 5. fundamento *n. 25.*

+ num: 60. et 61

Ad ultimum reſpondetur, Navarri opinionem nec ratione ulla, nec authoritate fulciri: neque enim eſt bona illatio aliquis eſt invalidè profeſſus quoad Deum, qui omnia novit. Ergo poteſt redire ad ſæculum in foro conſcientiæ propria autho-
79 ritate. Et mirum eſt virum alioquin doctum, & pium tam facilè aperuiſſe Regularibus viam exeundi è Religione abſque licentia ſub prætextu quod in conſcientia non ſint profeſſi. Nam Concilium in d. c. 19. *ſeſſ. 25. de regular.* expreſsè loquitur de invalidè profeſſis, ſeu prætendentibus ſe tales eſſe; imò de his ſolis, quia quoad validè profeſſos non erat opus ullam formam præſcribere, aut quinquennium præfinire ad deducendas cauſas nullitatis profeſſionis; & nihilominus prætendentes ſe eſſe invalidè profeſſos obligat ad ſervandam formam ibi præſcriptam. Et cùm lex ſit Apoſtolica, & juſtiſſima, abſurdum eſt aſſerere eam obligare in foro judiciali tantùm, non autem quoad Deum, & in foro animæ, ex his quæ latè ſuperius deducta ſunt à *n. 17.*

80 Et multo minus defendi poteſt quod ſubjicit Navarr. non eſſe habendam rationem ſcandali; cum ſit Phariſæorum, non puſillorum. Verè enim proximus, qui videt regularem rediſſe ad ſæculum abſque licentia, cum ratione ſcandalizatur, nec poteſt removeri ſcandalum, ſi Regularis dicat: Ego non ſum profeſſus quoad Deum; nam proximus juſte replicabit: Cur propria authoritate exiſti, & formam legis non ſervaſti. Unde ſcandalum erit puſillorum, à quo cavendum eſt *Matth.* 18. non Phariſæorum, à quo dicitur non eſſe cavendum *Matth.* 15. Ideoque nec applicatur doctrina D. Thom. quod non debeat quis relinquere bona ſua propter ſcandalum: eo enim caſu non habetur ratio ſcandali quia juſtè quis recuperat bona ſua. Et de hac juſtitia poteſt proximus aliqua probabili ratione admoneri. Quod fieri non poteſt in caſu, de quo agitur, in quo regularis de facto exiens inordinatè agit, & contra præceptum legis. Quare contra opinionem Navar. propter ſcandalum non poſſe fictè profeſſum à Religione diſcedere abſque peccato docent Cajet. 2. 2. *q. 88. art. 1. paulò ante fin.* Et Sotus *libr. 7. de juſtit. & jur. q. 1. art. 2. col. 7. verſ. An verò.*

Porrò Navarri authoritas nonnullis, qui poſt eum ſcripſerunt majoris erroris cauſam præbuit. Nam Sanch. *de matrim. lib. 7. de impedim. diſp. 37. num. 9.* non ſolum ait Concilium in d. cap. 19. inniti præſumptioni tacitæ ratificationis per quinquennium inductæ, & ideo qui verè non ratificavit, non teneri in foro conſcientiæ in religione perſeverare, nec ad id obligari potuiſſe à Concilio, verum etiam affirmat credentem ſe eſſe nulliter profeſſum, etiam elapſo quinquennio poſſe dimiſſo habitu tuta conſcientia fugere à Religione: allegat Henriq. *lib. 11. de matrim. cap. 6. in comment. fin. c. 8. num. 9. in comment. littera S.* Et Eman. Sa *in ver. Religio, n. 71.*

Amplius n. 10. & 23. aſſerit ad hoc ut nulliter profeſſus cenſeatur ratificare ſuam profeſſionem, neceſſario expectandum eſſe lapſum quinquennij, nec ad id ſufficere actus profeſſorum, etiamſi ſciat profeſſionem expreſſam fuiſſe nullam, exiſtimans profeſſionem tacitam non induci per actus profeſſorum quando præceſſit profeſſio expreſſa irrita contra text. apertum in *cap. 1.* ibi: vel ſi quam prius ſecerat, ratam habuiſſe videtur: atque ibi omnes not. *de regul. in 6.* Quam tacitam profeſſio-

nem

nem Tridentinum Conc. non ſuſtulit, ut ſæpius S. Congregatio declaravit.

Idem n. 11. conſtanter affirmat nulliter profeſſum etiam elapſo quinquennio, licet ſciverit ſuam profeſſionem fuiſſe nullam: tamen ſi eam non ratificavit, poſſe ceſſante ſcandalo etiam omiſſa reclamatione, & non deductis coram Ordinario fugam arripere, & uxorem ducere, & non teneri redire ad monaſterium, nec eſſe apoſtatam, nulla habita ratione ſaltem von continentiæ, quod ineſt profeſſioni etiam nullæ juxta text. in c. *Quidam*, ubi ſic docent Innocent. & cæteri Canoniſtæ, *de converſ. conjugat.*

Quinimò n. 13. tradit Prælatum Regularem poſſe etiam elapſo quinquennio nulliter profeſſum occultè dimittere, ſi conſtet ſibi de veritate non ratificatæ profeſſionis, dicens non obſtare Concilium, quia ſolum præcipit Superiori, ne audiat in foro externo; quæ tamen verba in foro externo, nec uſquam in eo decreto reperiuntur, nec tacitè ſubintelliguntur, ut ſuperius oſtendimus.

Et quamvis n. 14. dicat elapſo quinquennio non eſſe credendum dicenti ſe fictè profeſſum, ſubdit tamen ſi morali certitudine ſuperior conjicere poſſet illum veritatem aſſerere dicendo ſe fictè profeſſum, vel non ratificaſſe profeſſionem, poſſe eundem ſuperiorem illi credere, & dicto remedio uti, ejiciendo illum clam. Et num. 32. in 4. quæſt. contra declarationem Sanctiſsimi D. N. Urbani, & S. Congregationis ait d. c. 19. non comprehendere habentes perpetuum impedimentum. Imò n. 34. nec habentes impedimentum temporale, ſi illud duraverit toto quinquennio. Quod eſt contra expreſſam declarationem Gregorij XIII. Et n. 9. generaliter affirmat d. *cap. 19. ſeſſ. 25. de Regul.* non obligare in foro conſcientiæ, quia, inquit in eó decreto nullum verbum reperitur, quod forum conſcientiæ reſpiciat. Quaſi ſacri Canones, & Generalium Conciliorum decreta ad obligandum in foro conſcientiæ neceſſe habeant illius fori expreſſam mentionem facere. Quid plura? idem Sanch. in eadem diſput. 37. n. 38. affirmat nulliter profeſſum, qui elapſo quinquennio non fugit à Religione peccare mortaliter ingerendo ſe actibus profeſſorum, & recipiendo alimenta à monaſterio, & teneri illa reſtituere cum poterit. Et n. 41. ſic profeſſum dicit non ſolum poſſe, ſed etiam teneri, oblata commoda fugiendi occaſione, in partes remotas ſecedere, & in eam occaſionem ſumma ope niti. Et conſentit Leſſ. *de juſtit. & jur. lib. 2. cap. 41. dubit. 7. n. 65. verſ. Notandum quarto*, quos poſtea ſecutus eſt Stephanus Gratianus *diſcept. forenſ. tom. 3. c. 413. n. 12. verſ. Quo verò ad forum.* Quæ omnia cum pluribus alijs, quæ habentur in eadem diſputatione 37. non ſolum frangunt nervum regularis diſciplinæ, ſed funditus etiam deſtruunt diſpoſitionem Concilij in d. c. 19. Et directè adverſantur ſenſui, quem Sedes Apoſtolica hactenus ſemper admiſit in illius decreti interpretatione. Præterquam quod hæc doctrina maximam ingerit confuſionem, & perplexitatem timoratis conſcientijs, ut animadvertit Feder. de Sen. *d. conſ. 21. num. 3.* cujus ſingularia verba hæc ſunt. (Præterea quantum poſſumus opiniones vitare debemus quæ perplexitatem, & intricationem inducunt, c. *Litteras, de reſtit. ſpoliat.* per legem enim nulli eſt laqueus injiciendus, c. *De Viduis, il ſecondo, 27. q. 1.* Sed ſi teneamus primam partem (id eſt legem non obligare in foro animæ) erimus perplexi, & intricati, inter legem humanam, & forum conſcientiæ. Nam lex humana dicit. Contempſiſti legem: Ergo ejus beneficio non perfruere. At in contrarium dicet conſcientia quamvis miniſter legis, id eſt judex tibi præcipiat ut facias ſecundum legem; tamen tu in foro animæ, & divino non teneris. Unde defende te quantum melius potes in foro judiciali, quia habeo te excuſatum in foro divino. Ideò ad evitandam hanc perplexitatem melius eſt dicere quod conſcientia ſe conformet juri poſitivo, condito à Miniſtro Dei, & confirmato per Rom. Eccleſiam, cum pro utilitate Reipublicæ ad vitandas fraudes proceſſerit illa lex [Hæc Feder. de Sen. qui tamen loquitur in terminis legis merè humanæ, & civilis; id eſt l. *Sancimus. C. de jur. deliber.* Ergo multo fortius idem dicendum in terminis legis Apoſtolicæ, & Conciliaris, de qua nunc agimus.

81 Conſilium verò quod prædicto famulo dederunt Pœnitentiarij, ſimiliter nullo modo ſuſtineri poteſt. Primò enim falſum eſt profeſſionem illam fuiſſe nullam in foro conſcientiæ. Quandoquidem metus etiam cadens in conſtantem virum ſive proveniat ab intrinſeco, & cauſis naturalibus, ſive ab extrinſeco, & cauſis liberis nunquam irritat profeſſionem, niſi fuerit incuſſus ad illam exturquendam, juxta terminos c. 1. *quod met. cauſ.* ut probatur in c. *Sicut, il ſecondo, infr. eod.* ubi valida æſtimatur profeſſio emiſſa ab ægroto ob timorem mortis imminentis. Et nu. 11. ubi validum cenſetur votum quod emiſit Populus Iſrael victus à Chananæo.

Ratio eſt tum quia eo caſu vovens non impellitur ad profeſſionem, cum nullus profeſſionem exigat, ſed voluntariè eligit ex ſe ipſo tanquam medium ad evadendum periculum animæ, vel corporis. Ex his quæ tradit Bellam. *conſ. 9. Factum eſt tale col. 4. in fin. num. 13. verſ. Tertio oppones.* Tum quia involuntarium quod in ea profeſſione invenitur, non eſt intentum ab incutiente metum, ſed tantum habet occaſionem ex ipſius nequitia. Atque ita in matrimonio carnali cenſent in c. *Cum locum, de ſponſal.* Innoc. *n. 2.* Hoſtienſ. *paulo poſt princip.* Jo. Andr. *n. 2.* Henr. Boich. *nu. 3.* Burr. *n. 11.* Card. *n. 3.* Abb. *n. 9.* & Proſp. *n.* 12. ubi concludunt matrimonium contractum per metum etiam incuſſum ab homine, ut carceris, ita demum eſſe nullum, ſi metus ad extorquendum matrimonium illatus fuerit, ſecus ſi ex alia cauſa. Ideoque videmus validum eſſe matrimonium contractum cum concubina ob metum inſtantis mortis ex morbo, vel naufragio, aut fera beſtia; quia is metus non infertur à cauſa extrinſeca libera ad extorquendum matrimonium, Sot. *in 4. diſt. 29. q. 1. art. 3. verſ. Hinc primo colligitur.* Et Covarr. *in 4. decret. 2. part. c. 3. §. 4. n. 16.* Et ſimiliter tenere matrimonium quod contrahit damnatus ad mortem cum meretrice ut evadat ſupplicium juxta morem aut ſtatutum nonnullarum religionum, Sot. *loc. cit. verſ. Exurgunt hic tamen.* Et Covarr. *n.* 17. ubi recenſet alia etiam exempla quæ in terminis profeſſionis ponuntur ab Hoſtien. & Jo. Andr. in c. *Sicut vobis, infr. eod.* ut ſcripſi plenius in c. *Sicut tenor, inf. hoc titul.* dummodo tamen metus non ſit tantus, ut excludat uſum rationis deliberantis, & promittentis, ut in voto notatur in d. c. *Sicut, il primo, & ſecundo infr. eod.* & in cap. *Gonzaldus 17.*

queſt.2.& declarat Sylveſ.*in ver.Votùm,2.nu.13.*
12 Unde ſi quis ut evadat ultimum ſupplicium ob conſcientiam ſcelerum commiſſorum, aut mortem ſibi timens ab inimicis Religionem profiteatur, niſi aliud obſtiterit, eſt validè profeſſus, licet aliàs profeſſurus non fuiſſet, ut olim articulo diligenter diſcuſſo declaravit S. Congr. Concilij.

DE REGVLARIBVS

Cap. Vt Clerici.

SVMMARIVM.

1 *FIngentes ſe Monachos, aut intrare, aut exire compelluntur.*
2 *Duplicitas à Deo, & à jure reprobatur.*
3 *Clericus ſecularis utens habitu, & nomine Monachali cogitur ut fiat Monachus, vel ab hoc deſiſtat.*
4 *Votum non ſolemnizatur per ſuſceptionem habitus monachalis extra monaſterium etiam de manu habentis poteſtatem incorporandi Religioni.*
5 *Inducitur tamen votum ſimplex, quod impedit matrimonium contrahendum, licet non dirimat contractum.*

1 UT CLERICI, Legitur varijs modis ut hic per Jo. Andr. in princ. Ant. de Butr. ſummat dupliciter. Primò ſic; Fingentes ſe Monachos, aut intrare, aut exire compelluntur. Secundò ſic,
2 Duplicitas à Deo, & à jure reprobatur. Sed juxta intellectum Cardin. & Abbatis, qui melius congruit litteræ, hoc intendit Clericus ſecularis u-
3 tens habitu, & nomine monachi cogitur ut fiat monachus, vel ab hoc deſiſtat. Non dividitur.
4 Nota ex textu per ſuſceptionem habitus monachalis extra monaſterium votum non ſolemnizari: aliàs enim iſti clerici præcisè cogendi eſſent ad monachatum. Et ſic limita textum in c. *Statuimus, infr. eod.* & in c.1. *in 1. reſponſo eod. tit. libr. 6.* ubi patet votum ſolemnizari, & tacitam profeſsionem induci per aſſumptionem habitus profeſſorum in legitima ætate: hoc enim limitatur, ut locum habeat dummodo habitus hujuſmodi ſuſcipiatur intra clauſtra monaſterij, ſecus ſi extra etiam de manu habentis poteſtatem incorporandi Religioni. Concordat textus in c. *Conſuluit, infra, Qui clerici, vel novit.* ſecundum intellectum, quem ſequitur Butr. *ibi num. 4.* Alex. de Nævo *in 3. notab.* & *n.10.* & communiter Doctores contra Lecturam Abbatis Siculi, ut ibi dixi *n. 2. & ſeqq.* & *in 1. notab.*
5 Cæterum etſi habitus profeſſorum extra monaſterium ſuſceptus non ſolemnizet votum; tamen inducit obligationem voti ſimplicis, quæ impedit matrimonium contrahendum, licet non dirimat contractum, ut eſt caſus in dict. cap. *Conſuluit,* juxta communem intellectum, ut ibi dixi in 2. *notab.*

DE REGULARIBUS

Cap. Vidua.

SVMMARIVM.

1 *NOvitia, quæ ſpontè ſe ingerit actibus profeſſarũ per hoc cenſetur tacitè profiteri. Declaratur à num. 27. uſque in finem.*
2 *Continentia præterita non eſt de ſubſtantia monachatus, ſed futura tantum.*
3 *Velum Religionis quotuplex ſit.*
4 *Velum probationis eſt album, alia autem vela ſunt nigra.*
5 *Vidua poteſt velum profeſſionis accipere à Presbytero, vel ab Epiſcopo, aut ſibimet imponere.*
6 *Velum conſecrationis datur ab Epiſcopo ſolis virginibus in vigeſimo quinto anno.*
7 *Intellectus hujus cap. & num. 32. 37. & ſeqq.*
8 *Moniales an poſſint portare crines.*
9 *Animus probatus per intrinſeca non admittit contrariam probationem per juramentum.*
10 *Profeſſio tacita inducitur præſumptione juris, & de jure per aſſumptionem habitus profeſſionis, & exercitium actus profeſſorum.*
11 *Probatio directa non admittitur contra præſumptionem juris, & de jure: admittitur tamen indirecta.*
12 *Conſcientiæ ſuæ quis relinquitur ubi de animo non apparet per actus exteriores.*
13 *Profeſſio quid ſit, & quotuplex.*
14 *Mutus, & ſurdus à natura nutibus, & ſignis expreſſè profiteri poteſt, & matrimonium contrahere.*
15 *Profeſſio tacita quot modis inducatur.*
16 *Profeſſio tacita an inducatur ex eo, quod quis voluerit abſolute vitam mutare.*
17 *Profeſſus tacitè an cenſeatur immiſcens ſe actibus profeſſorum, & n. ſeqq. uſque ad n. 27.*
18 *Habitus profeſſionis aſſumptio, & exercitium actus profeſſorum idem operantur.*
19 *Hæreditatem cenſetur adire gerens actus, qui fieri non poſſunt citra nomen, & jus hæredis.*
20 *Novitius, qui ſe ſcienter immiſcet actibus de jure, conſuetudine, vel ſtatuto ad ſolos profeſſos ſpectantibus, eſt profeſſus ſi ſponte id faciat, ætatis ſit aptæ, & triduò perſeveret, & num. 38.*
21 *Eligere ſpectat ad profeſſos tacitè, vel expreſſè.*
Profeſſio tacita inducitur ex eo, quod novitius interſit electionibus una cum Capitularibus, ibid.
Item ex ſuſceptione muneris Abbatis, vel Abbatiſſæ, num. 24.
Item ex ſuſceptione tonſuræ monachalis, num. 25.
Item ex receptione Sacrorum Ordinum ad titulum religionis, num. 26.
22 *Novitius quamvis intereſſendo electionibus efficiatur tacitè profeſſus, tamen vox ejus non valet, & cur.*
23 *Electio facta à non exiſtente in quaſi poſſeſſione juris eligendi, quamvis ſit nulla, tamen conſtituit eum in quaſi poſſeſſione.*
27 *Profeſſio tacita ut inducatur per exercitium actus profeſſorum quæ conditiones requirantur, & num. ſeqq. uſque in finem.*
28 *Metus, & violentia ſicut excuſant à profeſſione expreſſa, ſic & fortius à tacita, niſi ſequatur ratificatio.*

Igno-

29 *Ignorans actum ad profeſſos tantum pertinere per il-*
lius exercitium non præſumitur tacitè profiteri.
30 *Profeſſio tacita an requirat animum poſitivum pro-*
fitendi.
31 *Profeſſio tacita non inducitur niſi ſcientibus, & con-*
ſentientibus iis, quorum eſt religioni incorpo-
rare.
32 *Tridui perſeverantia poſt profeſſionem, in quibus ca-*
ſibus requiratur, & n. ſeqq. uſque ad n. 39.
33 *Geminatio actus multum operatur.*
34 *Tridui perſeverantia an requiratur in eo, qui infra*
annum probationis profitetur expreſſè.
35 *Et quid in eo, qui in infirmitate ſuſcipit habitum*
profeſſorum.
36 *Et quid in eo, qui poſt votum de ingrediendo religio-*
nem habitum profeſſionis aſſumit.
38 *Et quid poſt Concilium Tridentinum.*
39 *Profeſſio tacita an, & quando ſit excluſa decretis*
Concilij Tridentini.

1 VIDUA, Novitia, quæ ſponte ſe ingerit
actibus profeſſarum, per hoc cenſetur
tacitè profiteri. Hoc dicit. Dividitur in
duas partes. In prima ſolvit dubium.
In ſecunda ſolutionem ampliat, ibi, *licet*.
2 Nota primò ex principio textus, virginitatem,
ſeu continentiam præteritam non eſſe de ſubſtan-
tia monachatus, ſed futuram tantum, ſecundum
Anton. de Butr. *num* 1. & Jo. de Anan. num. 2.
Ad hoc cap. *Vidua*, 20. *qu.* 1. cap. *Viduas*, & cap.
De Viduis, 27. *quæſt.* 1. cap. *Virgines*, 27. *diſt.* & cap.
Cum ad monaſterium, verſ. Nec æſtimet Abbas,
infra de ſtat. Monach.
3 Secundò nota ibi, *Velum converſionis, quamvis*
non ſacrum: multiplex eſſe velum Religionis. Pri-
mum enim eſt velum converſionis, id eſt proba-
tionis, quod aſſumunt fœminæ cum de ſæculari
vita ad religionem tranſeunt, & cum per annum
portaverint, amplius exire non poſſunt ut in cap.
Statuimus, infr. eod. & de hoc loquitur cap. *Con-*
ſuluit, infra qui cler. vel vov. ibi, De manu Presby-
teri velamen aſſumpſit, ſcilicet probationis, ut ibi-
4 dem explicat gloſ. 2. Innoc. *in princ.* Et hoc com-
muniter eſt album, cum tamen alia vela ſint ni-
gra, ut inquit Turrecrem. in cap. *Devotis*, in 9. *qu.*
num. 11. 20. *q.* 1. Secundum eſt velum profeſſionis,
quod datur fœminis in profeſſione cum continen-
tiam profitentur, & quandoque imponitur puel-
læ, dummodo de jure communi ſit duodecim an-
norum, cap. *Puella* 20. *q.* 2. & ex Conc. Trid. anno-
rum ſexdecim, ut in *c.* 15. *ſeſſ.* 25. *de Regul.* Quan-
doque imponitur viduæ, ſeu corruptæ, ut c. *Perla-*
5 *tum, ſupra quod met. cauſ.* & hoc velum viduæ poſ-
ſunt non tantum de altari recipere à Sacerdote,
d. cap. *Conſuluit*, & d. c. *Vidua*, vel ab Epiſcopo,
ut d. cap. *Perlatum*, ſed etiam ſibiipſis impone-
re, ut hic patet, & notant gloſ. 2. Innoc. *num.* 4. *in*
ver. Sacrum, Butr. *num.* 9. Cardinal. *in* 1. *oppoſ.* &
alij communiter. Nec obſtat text. in cap. final.
de inſtitut. quoniam loquitur de actu ſapiente au-
thoritatem, quem quis non exercet in ſeipſum, ſe-
cundum Card. *ubi ſupra*, & in cap. *Cum in jure,*
de elect. Vel dic melius ex mente Abbatis *hic n.* 5.
verſ. Et in quantum. Ex ſola veli impoſitione quam
ſibi facit vidua, non induci tacitam profeſſionem,
ſed ex conſenſu ab eis præſtito, qui poſſunt reli-
gioni incorporare: nam cùm profeſſio ſit con-
tractus reciprocus, conſenſus ſolius profitentis
non ſufficit, ut c. *Porrectum*, & ibi plenè adnotavi
num. 18. *& ſeqq.* & cap. *Ad Apoſtolicam, inf. eod.* &
6 inferiùs patebit, *num.* 31. Tertium eſt velum con-
ſecrationis, quod ſolis virginibus datur ab Epi-
ſcopo, & in 25. anno, ut cap. *Placuit*, 77. *diſt.* & de
hoc intelliguntur verba, quæ habentur in d. c. *De-*
votis, 20. *q.* 1. videlicet, viduas velare Pontificum
nullus attentet; ut ibi per Archid. *num.* 3. Quæ au-
tem ſit ratio diverſitatis, cur Sacerdos, qui habuit
uxorem, poſſit in Epiſcopum promoveri, & con-
ſecrari, ut c. *Fraternitatis*, 34. *diſt.* & tamen vidua
monaſterium ingreſſa non conſecretur, ut in dd.
cap. *Placuit*, & cap. *Devotis*, optimè declarat gloſ.
in cap. *Acutius, in ver. Conſecrari*, 26. *diſt.* & in
materia vide bonam gloſ. in cap. *Viduas quæ, in*
ver. ab Altari 27. *q.* 1. Quartum eſt velum ordina-
tionis, quod olim imponebatur Diaconiſſis, in
quadrageſimo anno, ut poſſent Evangelium lege-
re in Nocturnis: unde dabatur eis ab Epiſcopo
Breviarium ad tangendum ubi ſunt homiliæ de
Evangelijs in matutinis: & de hoc velo habetur in
cap. *Sanctimoniales*, 20. *q.* 1. & cap. *Diaconiſſam.* 27.
q. 1. de quo vide quod hic notat Collectarius *nu.* 3.
Quintum denique eſt velum Prælationis, quod
antiquitus dabatur Abbatiſſæ in ſexageſimo anno,
ut in cap. *Juvenculas*, 20. *qu.* 1. Sed per jura Sexti
ubi annum vigeſimum compleviſſet, cap. *Indem-*
nitatibus, in principio, de elect. lib. 6. Hodie verò
non datur minori annis quadraginta, ut in decre-
to Concilij Tridentini, *cap.* 7. *ſeſſ.* 25. *de Regular.*
niſi in caſibus ibi expreſſis, de quo dicut ſcripſi
plenè in cap. *Cum in cunctis, in* 9. *qu. principal.* à
num. 113. *uſque ad num.* 124. *ſupra de elect.* Et de
his quinque velis notant *hic* Hoſt. *num.* 1. & Hen-
ric. Boich *in princ.* & fuſius Turrecr. in d. c. *De-*
votis, in 9. *qu. num.* 11. licet tamen recenſeat gloſ.
Joannis in cap. *Illud autem*, §. *Velamen*, 20. *qu.* 1.
dicens per hanc diſtinctionem multa ſedari con-
traria. Sed quintum, id eſt velum converſionis, ſeu
probationis addit etiam Archid. in d. §. *Velamen*,
7 *num.* 2. & poſt eum Bellam. *in princ.* & de hoc velo
loquitur hæc decretalis, ſecundum unum intelle-
ctum. Alii tamen, & præſertim Abbas *num.* 5. pro
eod, accipiunt velum cõverſionis, & profeſſionis.
Sed contra, quia ſi hæc vidua velum profeſſionis
ſuſcepiſſet, ex hoc ſolo fuiſſet tacitè profeſſa, nec
fuiſſet opus, ut inter velatas, cum velum profeſſi-
onis votum religionis habeat annexum, ut c. *Sta-*
tuimus, & ibi notat gloſ. 1. Abb. Antiq. *in ver. No-*
vitios, Hoſt. *nu.* 1. *in ver. Religio*, & *num.* 2. & Butr.
num. 6. *infra eod.* & tamen textus ponderat copu-
lativè tam impoſitionem veli, quàm oblationem,
ita ut alterum non ſufficiat, ſecundum Innoc. &
8 DD. Solveut dicam *inf. num.* 32. & 37. Numquid
autem Moniales poſſent portare crines, vide per
Archidiac. in cap. *Quicunque*, 30. *diſt.* & per Col-
lectar. *hic num.* 4.
9 Ultimò nota ibi, *licet Sacramento*, Non ſtari
juramento alicujus in dependentibus ab animo, &
conſcientia ipſius quando ex actibus externis in-
ſurgit contraria præſumptio; animus enim pro-
batus per extrinſeca non admittit probationem
in contrarium per ſolum juramentum, ut *hic* per
Anchar. *nu.* 4. Abb. *num.* 5. & Jo. de Anan. *eodem*
10 *num.* Præſertim ſi præſumptio, quæ oritur ex acti-
bus exterioribus ſit juris, & de jure, prout eſt præ-
ſumptio tacitæ profeſſionis in caſu hujus viduæ
per

per ſuſceptionem veli profeſſionis,& per exercitium actus profeſſarum, ſecundum Anton.de Butr.*num.4.* contra quam præſumptionem probatio directa non admittitur,ut *hic*,& in c.*Quod interrogaſti,27.diſt.*& in cap. *Quem progenitores,20.q.1.*Ad quod vide bonam gloſſam in c.*Ex parte in ver.per annum,infra eod.* admittitur tamen probatio indirecta,ut declarat idem Butr. *hic num.5.& 13.in fin.*& ſcripſi pleniùs in cap.*Significatum,*
12 *num.17.& 40.inf.eod.* Ubi verò per actus externos de animo non apparet,tunc bene ſtatur juramento,& ſuæ conſcientiæ quis relinquitur, ut c.*Si verò,il.2.inf.de ſenten.excomm.*& notatur in c.*Significaſti,il primo,in gl.in ver. Si ita eſt,de homic.*& in cap.*Præſentium,ſupra de teſt.* & tenent Butr. Auchar.& alij proximè citati.

13 Ex prædictis notabilibus venio ad materiam, ad cujus evidentiam præmittendum eſt primò profeſſionem,quæ ſecundum Archid.in cap.1. *in princ.inf.eod.lib.6.*& Lapum *allegat 129.num.10.* nihil aliud eſt quàm certæ Religionis ſolemnis promiſſio, eſſe in duplici differentia, ut notat Hoſt.in cap.*Inſinuante,nu.2.inf. Qui cler.vel vov.* Alia enim eſt profeſſio vera, ſeu expreſſa: Alia eſt præſumpta,ſeu tacita,ut cap.*Non ſolum*,ibi, *Profeſſus tacitè,vel expreſsè,inf.eod.lib.6.* & cap.*unico*, ibi, *Profeſſionem expreſſam, vel tacitam,de Voto,eod.lib.*cum ſimilibus. Profeſſio expreſſa eſt,quæ emittitur verbo,ut in cap.*Dudum infr.de converſ.*
14 *conjugat.* vel ſcripto,ut in cap.*Vidua,20.q.1.* aut etiam nutu,quia nullibi reperitur jure cautum,ut verba ſint neceſſaria. Unde etiam mutus,& ſurdus à natura nutibus,& ſignis expreſsè profiteri poteſt,ut reſpondit Marian. Soc n.ſenior. *in conſ.62.incipien. In præſenti conſultatione, num.13.& 14.vol.1.* nam & poteſt matrimonium carnale contrahere,ut eſt textus in cap.*Cum apud, infr. de ſponſal.*ſecundum intellectum Jo.Andr.& Anton. de Butr.& de varijs formulis profeſſionis expreſsè vide plenè per Lap.*allegat.*129. *per totam* Sylv. *in ver.Religio,3.in 1.q.*Innoc.Hoſtien.& DD.in cap.*Porrectum,infra eod.* Profeſſio tacita,ut ſonat ipſum nomen,eſt quæ fit ſine voce,& ſcriptura,ut per Sylveſt.*ubi ſupra,num.19.*

15 Præmittendum eſt ſecundò profeſſionem tacitam in univerſum tribus modis induci poſſe,ad quos peculiares alij modi ferè omnes reduci poſſunt,qui ſparſim recenſentur à Doctoribus.

Primus modus eſt per aſſumptionem, vel geſtationem habitus religionis: & in hoc diſtingue multiplicem habitum,prout diſtinguit gloſſa magiſtra in Clem. *Eos,in ver. Deinceps,de Regular.* Henr.Boich.in cap. *Statuimus. col.1.in fin.verſ. Tu verò diſtingue,infr.eod,*& Abb.in d.Clem.*Eos,ubi à num.2,*materiam explicat breviter, & dilucidè per quinque concluſiones,quas tu ſupplebis ex jure noviſſimo Concilij Tridentini,ut ſcripſi plenè in prædicta Decretali *Statuimus*, & in c. *Quia ingredientibus,ſupra de teſtam.*ubi videas,quia non eſt materia hujus capituli.

16 Secundus modus inducendi tacitam profeſſionem eſt cum quis abſolutè voluit vitam mutare,& habitum probationis aſſumpſit, ut cap. *Conſulti,* & d.cap. *Statuimus,infra eod.*& cap. *Beneficium,eod.tit.lib.6.* in quo conveniunt Canoniſtæ ferè omnes;ſed quia hic modus magnopere cõtroverſus à Theologis,& præſertim à Sylveſtro *in ver. Religio,5.qu.8.* de illius veritate agemus ex profeſſo in d.c. *Conſulti à n.13.uſque in fin.* Tertius denique modus inducendi profeſſionem tacitam eſt per exercitium actus profeſſorum, & de hoc agamus hic.

17 QUÆRO igitur,an immiſcens ſe actibus, qui à ſolis profeſſis fieri conſueverunt, ex hoc cenſeatur tacitè profiteri: intellige concurrentibus ijs,quæ aliàs deſiderantur ad tacitam profeſſionem inducendam,ut dicam infra à *num.27. uſque in fin.*

Doctores non conveniunt: nam Innoc. *hic n.1.* ſentit ex hujuſmodi actibus, quinimo,& ex ipſa ſuſceptione habitus profeſſorum non induci profeſſionem tacitam,niſi aliquæ præſumptiones hoc juvent,puta quia cum ſolemnitate accepit,id eſt vocatis parentibus,vel de altari,vel in Eccleſia; vel ſi accepit ab Epiſcopo, vel Abbate,aut etiam ſimplici Monacho,vel Sacerdote,cum ea tamen ſolemnitate,qua conſuevit alijs dari. Et ita intelligit c.*Ad noſtram.*& cap.*ſeq.inf.eod.*cap.*Quod interrogaſti,27.diſt.* & cap.*Viduas,27.q.1.* & cum eo tranſit hic Butr.*nu.6.* & idem notat Archid.in d.cap.*Quod interrogaſti*,in gloſ.*Hæc fœmina*, & in cap. *Conſtitutionem in gloſ. Ergo non licebit infr.eod.lib.6.* Quod adeo verum eſt ſecundum Innoc. *num.2.* ut ſi ab initio hujuſmodi ſolemnitates non intercesſerint, licet ex poſt facto ſequantur præſumptiones,per quas convincitur velle ſæculo renunciare,puta quia facit ea,quæ à ſolis profeſſis fieri ſolent; adhuc tamen non intelligitur tacitè vovere. Verum Hoſtien.*hic n.6.* tenet indiſtinctè ex actibus,qui à ſolis profeſſis fieri conſueverunt, induci profeſſionem tacitam,nec vim faciendam eſſe utrum quis ab initio,vel ex poſt facto,ſed tantum an efficaciter obligetur, ut patet ex his,quæ notat idem Hoſtienſ.in c.2.§. *Si verò ſupra eodem*, cujus opinionem putat veriorem Henric.Boich. circa finem hujus cap. dummodo in hujuſmodi actibus triduò perſeveret: alioquin putat veram eſſe opinionem Innocentij. Sed diſſidentes opiniones conciliat Jo.Andr.*num.3.* dicens, (Quicquid dicant, hoc credo,quod ſi non novitius immiſceat ſe actibus profeſſorum, per hoc non dicatur profeſſus, Et ſic intellecta ſit vera opinio Innocentij. In novitio verò ſecus ſecundum opinionem contrariam. Et pro novitio intelligit exiſtentem in probatione, ſecundum Ant. de Butr.*n.8.ver.Et credo,*)Mihi placet hæc diſtinctio Jo.Andr.quam etiam ſequuntur Henr. Boich. *in fin.*Butr.*n.6.*Cardin.*n.5.in quinta oppoſitione.*Abb.
18 *num.7.*& plerique alij. Moveor quoad primum membrum,quia non minoris eſt virtutis ad tacitam profeſſionem inducendam habitus profeſſorum,qui votum religionis habet annexum, quàm ſit actus profitentium,cap.*Super eo,*& cap.*Statuimus,infra eod.*& cap. *Beneficium,eod.tit. lib.6.* & dictum eſt ſupra,*num.7.*& *hic* notat Butr.*num.11. verſ.Et ſic conveniunt.* Sed habitus profeſſorum à non novioo, ſeu extra monaſterium aſſumptus non facit Monachum,nec tacitam profeſſionem inducit cap.*Ut clerici,infra eod.* & tenet Hoſtien. in d.cap.*Statuimus, num.2.in ver. Conſuevit,* Archidiac.io d.c.*Beneficium,num.1.*dixi in c. *Inſinuante,nu.30.infra,qui clerici,vel vov.* Ergo nec actus profitentium inducunt profeſſionem tacitam,ſeu ſolemnizans votum ſi fiant à non novitio,ſeu extra monaſterium. Et eſt ratio,quia non cenſentur fieri animo profitendi: nam ſi profiteri voluiſ-

ſet

ſet, illos intra monaſterium geſſiſſet, ut conſiderat
Abbas *hic n.7.* in cap. *Porrectum, num. 8. infra eod.*
Quo verò ad ſecundum membrum id eſt ſi ſit no-
vitius, & in probatione qui ſe actibus profeſſo-
rum immiſcet, abſque dubio cenſetur tacitè pro-
fiteri, ut eſt textus hic ſecundum communem in-
tellectum cum concordantibus, de quibus in gl.
in ver. Oblationem. Ratio eſt, quia ex quo intravit
monaſterium animo ut fieret Monachus, & ſpon-
tè facit actus, quos ſcit ad profeſſos tantum per-
tinere, ſatis clarè hinc apparet eum velle abſolu-
tè vitam mutare, & profiteri, juxta textum in d.
c. *Statuimus, infra eod.* Nam qui vult conſequens,
19 videtur enim velle antecedens, ſine quo ad illud
conſequens pervenire non poteſt. Fingitur enim
ſemper primo fieri quod primo faciendum eſt, ut
notatur in l. *Illud, ff. de acquirend. haredit,* & in
propoſito tradit Anchar. in c. *Quia ingredientibus,*
num. 1. ſupra de teſtam. & eſt ſimile in eo, qui ali-
quot actus gerit, qui fieri non poſſunt citra no-
men, & jus hæredis, nam ex his cenſetur hæredi-
tatem adire, ut l. *Pro harede, §. Papinianus, in fin. ff.*
de acquirenda haredit. & notat Bart. in l. *Gerit, n. 9.*
ff. eodem.
20 Hæc igitur ſit concluſio, quam difertis verbis
hic ponit Jo. Andr. *n.7.* Si novitius ſe ſcienter im-
miſcet actibus profeſſorum, quicumque ſint illi
actus, ſive offerendi panem, ut hic, ſive conſtitu-
endi Syndicos, iniendi contractus, faciendi ele-
ctiones, vel receptiones Monachorum, Abbatum,
vel alios ad profeſſos ſolos ſpectantes de jure, con-
ſuetudine, vel ſtatuto, per hoc intelligitur profeſ-
ſus ſi ætatis eſt aptæ, & ſpontè id facit, & triduo
perſeverat, ut c. *Conſtitutionem, in fin. infr. eod. lib.*
6. ita Jo. Andr. quem totidem verbis ſequuntur
hic Henric. Boich. *in fin.* Butr. *n.11.* Cardin. *in 5.*
oppoſitione, n.5. & 6. Anchar. *n.5. verſ. Sed Jo. And.*
tenet cum Hoſtien. Abb. & Jo. de Anania ambo *n.*
6. Sylveſt. *in ver. Religio 3. qu. 19. verſ. Primo ergo,*
Angel. *in ver. Novitius, num. 12.* & plerique alij.
Quod tamen dicunt de perſeverantia tridui in-
telligi debet inſpecta juris communis diſpoſitio-
ne quando annus probationis non erat de ſub-
ſtantia Monachatus, ut cap. *Ad Apoſtolicam, infra*
eod. Sed poſt Concilium Tridentinum hoc tri-
duum amplius non exigitur, ut ſcripſi in c. *Ad no-*
ſtram, n.5. & 6. inf. eod.
21 Sed objicies; Eligere ſpectat ad profeſſos taci-
tè, vel expreſsè, ut c. *Ex eo, in fin.* & c. *Indemnita-*
tibus, in princ. de electione, lib. 6. Sed novitius im-
miſcendo ſe huic actui electionis una cum Capi-
tularibus ſecundum concluſionem ſuperius fir-
matam efficitur tacitè profeſſus. Ergo nullus ca-
ſus dabitur, in quo novitius ſit ab electione repel-
lendus; & conſequenter inutiles erunt prædictæ
decretales, in quibus ſtatuitur ut ij, qui non ſunt
tacitè, vel expreſsè profeſſi non debeant cum pro-
feſſis electionibus intereſſe. Solutio ſecundum Jo.
Andr. *hic n. 7. poſt medium* (Profeſſi non tenebun-
tur novitios admittere, vel vocare ad electionem,
& ſic illa jura non ſunt ſuperflua. Vel aliter quam-
vis facta electione, & actu illo jam abſoluto, &
perfecto novitius hoc ſciens intelligatur tacitè
22 profeſſus; tamen vox ejus non valet; quia pro-
feſſio inducitur ex actu perfecto, & ſic poſt ele-
ctionem finitam, & non prius intelligitur profeſ-
ſus) Allegat. cap. *Perpetuò, de elect. lib. 6.* Dic cla-
rius, Ad hoc ut quis vocem habeat in electioni-
bus regularium præterquiritur ut in ipſo actu ele-
ctionis ſit tacitè, vel expreſsè profeſſus, ut probant
jura præallegata; quando autem novitius eligit u-
na cum profeſſis, actus electionis ſecundum ordi-
nem intellectus præcedit profeſſionem, quæ ex illo
actu reſultat. Unde non mirum ſi electio non va-
let, cum novitius in actu electionis non ſit profeſ-
ſus, & hoc modo prædicta capitula non ſunt ina-
nia, & hoc intendit Jo. Andr. cui conſentiunt Butr.
n.11. verſ. Nec obſtat, Cardinal. *in 4. oppoſ.* Anchar.
n.5. verſ. Sed incidenter, & Jo. de Anania *n.27.* Et
23 eſt ſimile in electione, quæ non valet ſi fiat ab eo,
qui non eſt in quaſi poſſeſſione juris eligendi; &
tamen ſi non exiſtens in quaſi poſſeſſione admitta-
tur ad eligendum, per hujuſmodi electionem effi-
citur quaſi poſſeſſor, ut notat Innoc. in c. *Conſulta-*
tionibus de jurepatr. Butr. *hic n.11.* & Jo. de Anania,
nu.7. verſ. Et ſimile adducit. Accipe aliud ſimile.
Electio in Abbatem de non profeſſo eſt irrita ipſo
jure, c. *Nullus, de elect. lib. 6.* & tamen ſi non pro-
feſſus conſentiat ſe de facto eligi, per hoc efficitur
tacitè profeſſus, ut ſtatim dicam.
24 Ex concluſione ut ſupra firmata infertur pri-
mo, ut ſuſcipiens munus Abbatis, vel Abbatiſſæ ex
hoc cenſeatur tacitè profiteri; quia cum hujuſ-
modi munus non conveniat niſi profeſſis, c. *Cum*
cauſam de elect. & d. c. *Nullus,* cum ſuis concor-
dantibus qui vult conſequens, id eſt Prælationem,
cenſetur velle ſuum neceſſarium antecedens, id
eſt profeſſionem, textus eſt notabilis in d. c. *Quia*
ingredientibus, de teſtam. & ibi dixi à *nu. 23. uſque*
ad n. 28. poſt Jo. Andr. *n.3.* Cardin. *n.7. in fin.* An-
char. *n.1.* & Abbas, *n.4.*
25 Infertur ſecundò ut novitius, qui ſpontè ſuſci-
pit tonſuram Monachalem, per hoc ſimiliter effi-
ciatur tacitè profeſſus, ubi corona à ſolis profeſ-
ſis geſtari ſolet, ſic probat textus in cap. 1. & ibi
notat Butr. *nu.5. ſupra eod.* Francus poſt Gemin.
in c. *Non ſolum in 2. colum. in gloſſ. in ver. Indutus*
in §. Signo inf. eod. lib. 6. ubi propterea dicit, peri-
culoſum eſſe novitijs facere ſibi magnam tonſu-
ram.
26 Infertur tertiò, ut idem ſit dicendum in novi-
tio, qui ordines ſacros recipit ad titulum religio-
nis: nam & ex hoc intelligitur tacitam profeſſio-
nem emittere, c. *Cum in præterito, 84.* & tenet
Hoſtien. in cap. *Inſinuante, nu. 2. verſ. Sextò per ſa-*
cri Ordinis ſuſceptionem, quem ibi ſequuntur Jo.
Andr. *num.5.* Butr. *num.10.* ambo *in eod. verbo*
Præpoſitus *num. 4. in 6.* modo emittendi profeſ-
ſionem tacitam, & alij communiter, infra qui
cler. vel voven. Calderin. *conſ. 11. de regular. Bar-*
bat. quicquid contra leviter tetigerit Navar. *con-*
ſil. 20. incipien. De eo qui mauſit n.2. verſ. Tum quia
licet ſola Ordinis ſuſceptio, de regular.
27 Declara nunc propoſitam concluſionem, quæ
dictum eſt per exercitium actus profeſſorum in-
duci tacitã profeſſionem, ut vendicet ſibi locum
dummodo concurrant conditiones infraſcriptæ.
Prima conditio eſt, ut qui ſe hujuſmodi acti-
bus immiſcet, ſit novitius, id eſt exiſtens in pro-
batione, ſecundum diſtinctionem Jo. Andr. de
qua ſupra *num. 17. verſ. Sed diſſidentes opiniones,* &
hic notat Abb. *n. 7.*
28 Secunda conditio eſt, ut his actibus ſe ingerat
ſpontè, ut probat hæc Decretalis ibi, Si ſpontè ve-
lum converſionis ſibi impoſuerit: alioquin ſi in
exercitio illius actus illata fuiſſet violentia, ſicut
illa

illa excuſaret à profeſſione expreſſa, cap. 1. *ſupra quod met. cauſ.* ſic & fortius à tacita, cap. *Conſtitutionem, in fin. hoc tit. lib. 6.* niſi ſequeretur ratificatio, ut *ſupra cap.* 2. ita formaliter arguit hic Ja. Andr. *n. 4. ib. verb. Obtulerit*, & in hoc conſentiunt Innoc. & Hoſt, ambo *in princ.* & reliqui omnes.

Tertia conditio eſt, ut ſciat ex conſtitutione, vel conſuetudine ejuſdem monaſterij eſſe hujuſmodi actibus votum annexum, id eſt eos, qui ſe his actibus immiſcent, haberi pro profeſſis, ſeu actum illum pertinere ad profeſſos tantùm; nam data ignorantia, ceſſat præſumptio tacitæ profeſſionis, ita Innoc. *hic num.* 2. Hoſt. *num. 6. verſ. Eſt*
29 *etiam neceſſe*, Jo. Andr. *num. 2. in fine*, Abb. *d. nu. 7. verſ. Secundo requiritur*, & Navarr. *conſ. 9. N. nobilis, n. 10. de iis qua vi met. cauſ.*

30 Quarta conditio eſt, ut habeat animum profitendi, & hanc conditioné exigunt Navar. *Comm. 4. num. 75.* & Sanchez *in decalogo tom. 2. lib. 5. c. 3. num. 27.* qui amplius putant non ſufficere, ut qui ſe ingerit actibus profeſſorum habeat ſe negativè, ſed aſſerunt requiri ut habeant animum poſitivũ profitendi, eo quod ij actus eatenus profeſſionem inducunt quatenus internum profitendi animum deſignant. In habente autem ſe negativè nullus eſt interius profitendi conſenſus. Sed certè in foro Eccleſiæ admodum frivola eſſet hæc allegatio defectus conſenſus; quia ubi quis habitũ converſionis aſſumpſit, & ſe actibus profeſſorum immiſcuit, cenſetur habuiſſe animum profitendi præſumptione juris, & de jure, ita ut non ſit audiendus etiamſi contrarium probare velit ſuo juramento, ut eſt textus apertus hic in illis verbis. (Licet Sacramento firmare velit eo tenore, id eſt intentione (ſecundum Innoc, & Hoſt.) ſibi velamen impoſuiſſe, ut deponere poſſet.) & fuſius oſtenſum eſt ſupra *in ult. not.* Unde hanc conditionem nullus requiſivit ex Antiquis, & Claſſicis Canoniſtis.

Quinta conditio eſt, ut ſit ætatis legitimæ ad profitendum, id eſt, ut pubertatem exceſſerit de jure communi, & ex Concilio Trid. ſit major annorum ſexdecim, ut ſcripſi plenè in c. 1. *n. 4. & 10. ſupra eod.* Et hanc conditionem in ſpecie exigunt Jo. Andr. & reliqui poſt eum in concluſione ſuperiùs firmata *nu.* 20. in illis verbis, *ætatis ſit apta.* Et quod dictum eſt de ætate, intelligas de omnibus alijs conditionibus ad profeſſionem expreſſam requiſitis. Si enim illarum defectus vitiat profeſſioné expreſſam, multo magis tacitam, quæ conjecturalis eſt præſumptionibus nititur, cap. 1. ibi *Profeſſionem feciſſe videtur*: nec non ibi, *Præſumitur veraciter eſſe profeſſus; infra eod. lib. 6.* & patet ex argumento Jo. Andr. de quo ſupra *n.* 28. & ponderat Navarr. *conſ. 26, n. 15. hoc tit.*

31 Sexta conditio eſt, ut hujuſmodi actus faciat ſcientibus, & conſentientibus ijs, quorum eſt religioni incorporare: nam quemadmodum profeſſio expreſſa fieri non poteſt niſi in manibus poteſtatem habentis eam recipiendi, & corpori Ordinis aggregandi, cap. *Porrectum*, & ibi dixi *in ultimo notab.* & cap. *Ad Apoſtolicam, infra eod.* ita nec tacita: & propterea hanc conditionem requirunt Abb. *hic n.* 5. Cardin. in d. c. *Porrectum, in fin.* Roſella *in ver. Novitius, n. 18.* Angel. *in eod. ver. n. 15.* Navarr. *Comm. 4. de Regular. n. 73. & 74.* & ut verbis utar Sylveſtri *in verbo Religio, 3. quæſt. 19.*

Hæc eſt opinio communis, & vera, licet Geminianus chimærizet in cap. *Conſtitutionem de regul. lib. 6.*

Septima conditio eſt, ut triduo perſeveret: antea enim pœnitere poteſt, cum non ſit religioni irrevocabiliter alligatus, argum. c. *Ad noſtram. infr. eod.* & c. *Conſtitutionem, in fin. eod. tit. l. 6.* & ita hoc triduum Jo. Andr. & alij poſt eum in concluſione ſuperius firmata, *n.* 20. & præſertim Abbas *hic n. 7.*
32 *verſ. Quartò*, Neque obſtat quod in hoc c. Nulla fiat mentio tridui. Quoniam ut conſiderat Butr. *n.* 11. hic concurrebant duo, videlicet aſſumptio habitus profeſſionis, & oblatio inter velatas, quæ ex conſuetudine monaſterij erat actus à ſolis profeſſis fieri ſolitus. Unde non mirum ſi profeſſio ſtatim inducebatur ſine alia perſeverantia tridui: hujuſmodi enim perſeverantia requiritur de jure communi in duobus caſibus dumtaxat. Primus eſt cum novitius ſine probatione recipit habitum profeſſorum, prout loquitur textus in d. cap. *Ad noſtram*, ibi (Habitum ipſum ſine probatione ſuſceperit, & infra triduum depoſuerit.) Et d. c. *Conſtitutionem, in fin.* Secundus eſt cum novitius ſimiliter infra probationis annum non recepto profeſſionis habitu facit actum à ſolis profeſſis fieri ſolitum, juxta concluſionem Joan. Andr. &
33 communem, de qua ſupra *nu.* 20. At verò ubi Novitius non ſolum recipit habitum, qui dari profitentibus conſuevit, ſed etiam ingerit ſe actibus profeſſorum, tunc illico fit profeſſus irrevocabiliter, nec datur ei triduum ad pœnitendum, quod nota pro intellectu hujus Decretalis, qui placet etiam Abbati *num. 7.* & mihi. Tum quia congruit litteræ; tum quia actus profitentium in eo, qui recipit habitum profeſſionis non debet minus operari, quàm perſeverantia tridui; tum denique quia duo vincula magis ſtringunt, quàm unum, *l. fin. C. de adopt.* & c. *1. de tregua & pace.* Et geminatus conſenſus oſtendit magis exactam deliberationem profiteri volentis, ex regula l. *Baliſta, ff. Ad Trebellian.* quam pluribus exemplis exornat Felin. in c. *Si cautio, n. 39. ſupra de fid. inſtrum.* Jaſon. *in §. Perſonam, num. 48. inſtit. de act.* & Marſil. in l. 1. *§. Quæſtioni, col. 2. ff. de quæſt. & ſingular. 378. incipien. Geminat actus.*

34 Hinc videmus propter majorem deliberationem in tribus caſibus non requiri perſeverantiam tridui. Primus eſt in eo, qui infra annum probationis profitetur expreſsè: nam jura, quæ mentionem hujus tridui faciunt, loquuntur tantummodo in profeſſione tacita, & præſumpta, & quamvis Innoc. contrarium ſenſerit in cap. *At noſtram*, n. 2. *& 3. infra eod.* tamen eum jure optimo refellunt Doctores, & præſertim Abbas *ibidem num.* 4. Se-
35 cundus eſt in eo, qui in ægritudine poſitus ſine probatione ſuſcipit habitum profeſſorum, præſumitur enim magis deliberatè feciſſe; ideoque ſtatim obligatur, ut cap. *Sicut nobis, infra eodem*, & tenent in dict. c. *Ad noſtram*, Joan. Andr. *num. 2.*
36 Butr. *in fin.* Tertius eſt in eo, qui prius voverat ingredi religionem, & poſtea ingreſſus incontinenti habitum profeſſorum aſſumpſit: nam propter geminatum conſenſum & hic præſumitur deliberatus, ad hoc cap. *Meminimus, infr. Qui clerici, vel vov.* & cap. *Ex parte, il primo de converſ. conjug.* & ideo ſtatim fit profeſſus irrevocabiliter, ſecundum Jo. Andr. & Butr. *loco cit.* Et quamvis hos duos caſus poſteriores in dubium revocent Abb. in d.

c. *Ad noſtram n.* 5. & Roſella *in verb. Novitius, nu.* 15. & apertè reprobat Francus in c. *Conſtitutionem, in fin. infra eod. lib.* 6. Angel. Sylveſt. & alij, quos refert, & ſequitur Sanchez in Decalogo, *tom.* 2. *lib.* 5. *c.* 3. *n.* 26. tum quia in infirmitate minor eſt deliberatio l. *Hac conſultiſſima*, §. *Penult. C. de teſtamen.* ubi dicitur, Humana fragilitas mortis præcipuè cogitatione perturbata minus memoria potest res plures conſequi, tum quia jura præallegata in d. c. *Ad noſtram*, & c. *Conſtitutionem*, exigunt indiſtinctè perſeverantiam tridui: tamen magis placet opinio Jo. And. quia negari non poteſt, quin ægritudine laborantes ſixius, & profundius mentem figant in his, quæ pertinent ad ſalutem animæ arg. d. c. *Sicut nobis*, & c. *Porrectum infra eod.* Quinimò ut inquit Sylveſt. *in ver. Scrupulus, in* 3. *q. n.* 3. *verſ. Quartò objicit*, poſitus in mortis articulo multa facit & cogitat, quæ ſi fieri expediret in tota vita, cogerent infaniari, & deſperare. Nec obſtat quod jura requirentia perſeverantiam tridui indiſtinctè loquantur; quoniam diſtingui debent per alia jura ſpecialia, quæ illam non requirunt in eo, qui in infirmitate ſuſcipit habitum profeſſorum, ut d. c. *Sicut nobis, infr. eod.* Item per illa jura, quæ triduum non requirunt quando ex actibus, & conſenſibus geminatis reſultat enixa voluntas profitenti, ut hic, & in præallegat. cap. *Meminimus*, & c. *Ex parte.* Quamobrem concludendo, quamvis novitius; qui hodie recepit habitum profeſſionis, infra triduum pœnitere poſſit; tamen ſi cras faciat actum à ſolis profeſſis fieri ſolitum, incontinenti fit profeſſus irrevocabiliter, ita ut nec infra triduum ſit locus pœnitentiæ; nam qui duplicat magis firmat, l. *unica ad fin. C. de plus pet.* & eſt optimum argumentum in l. *Si mulier*, §. *Sin autem, C. ad Vellejan.* & in caſu huic valde affini notat Hoſt. in c. *Conſultis n.* 8. *infra eod.* Et ſecundum hanc lecturam textus intelligi debet de velo profeſſionis, non autem de velo probationis. Cui quidem lecturæ ſubſcribunt etiam complures ex Summiſtis, nempe Roſella *in ver. Novitius, num.* 16. Angel. *in eod. ver. n.* 12. & ibi Tabiena *q.* 5. *n.* 6. & Armilla *n.* 7. & Sylveſt. *in ver. Religio* 3. *q.* 19. *verſ. Primò ergo.*

Verum hodie eſt ferè inutilis hæc diſceptatio; quia cum de jure communi tridui perſeverantia non requiratur niſi quando novitius ſuſcipit habitum profeſſionis, vel facit actus profeſſorum infra annum probationis, ut declarat gloſ. ult. in d. c. *Conſtitutionem, infr. eod. lib.* 6. & jure noviſſimo Concilij Tridentini nulla profeſſio ſive expreſſa, ſive tacita ſit valida ante annum probationis elapſum, ut mox patebit in ultima conditione; Hoc triduum jam receſſit ab Aula; quia loco tridui jam novitius habet unius anni ſpatium ad deliberandum, ut plenius notavi in c. *Ad noſtram, num.* 4. *& ſeqq. infra eod.*

Et ex hoc puto notabiliter inferri poſſe ut ſi daretur caſus, in quo profiteri quis poſſet infra annum probationis, puta ex diſpenſatione Apoſtolica, vel in Mulieribus, quæ Pœnitentes, ſeu Convertitæ appellantur, in quibus jus commune, & illarum Conſtitutiones ſervari debent, ut in decreto Concilij Tridentini, *c.* 18. *verſ. Abs his tamen excipiuntur, ſeſſ.* 25. *de regular.* Et cenſuit Sac. Congregatio. Tunc ſi quis poſt ingreſſum in monaſterium confeſtim aſſumeret habitum, qui dari profitentibus conſuevit, aut immiſceret ſe actibus profeſſorum, non obligaretur efficaciter, niſi data perſeverantia tridui: nam quælibet diſpoſitio ſimpliciter concepta veſtitur à jure communi, & ad illius intellectum eſt redigenda, ut l. 2. *C. de noxal.* cap. *Quemadmodum, de jure jurand.* cum concordantibus, de quibus per Anchar. *conſ.* 6. *n.* 8. & *conſ.* 241. *in princip.* notat Bart. in l. 1. §. 1. *per illum tex. ff. de muner. & honor.* latè Jaſ. in l. *Omnes populi in* 2. *lect. n.* 60. *ff. de juſt. & jur.* Quod magnam ſapit æquitatem, nequis perpetuò Religionis jugo mancipetur indeliberatè, & præcipitanter ex ſolo conſenſu tacito, & præſumpto, arg. d. c. *Ad noſtram*, ibi, *ſtatim pœnituit quod habitum induiſſet.* & c. *Ad Apoſtolicam, infra eod.* cum ſuis concordant, & ſervandum eſſet in practica, niſi ſecus in litteris Apoſtolicis, aut Conſtitutionibus monaſterij expreſsè cautum eſſet quod diligenter nota.

39 Ultima conditio eſt, ut novitius, qui ſe ingerit actibus profeſſorum, per annum integrum poſt ſuſceptum habitum in probatione ſteterit, alioquin non intelligitur tacitè profeſſus, cum ex decreto Concilij Tridentini *c.* 15. *ſeſſ.* 25. *de regular.* irrita ſit profeſſio antea facta; & conſequenter nec tacita induci poſſit, ut ſæpius cenſuit S. Congregatio ejuſdem Concilij Interpres. Unde hæc decretalis, & jura omnia, quæ tacitam profeſſionem inducunt infra tempus probationis, jam ſunt penitus abrogata per *d. c.* 15. ut latius dixi in c. *Porrectum n.* 15. *infra eod.*

Non obſtat ſi dicatur. Novitius, qui in legitima conſtitutus ætate habitum religionis portaverit, de jure communi eo ipſo efficitur profeſſus, ut c. 1. *infra eod. lib.* 6. & Clem. *Eos, eod. tit.* At ex Concilio Tridentino in *cap.* 16. *verſ. Finito, ejuſdem ſeſſ.* præcipitur Superioribus ut finito probationis tempore novitios habiles ad profitendum admittant, aut è monaſterio ejiciant. Ergo novitij per delationem habitus annalem non fiunt amplius tacitè profeſſi; aliàs ejici non poſſent: nam etſi eſſent ejecti, forent ad religionem revocandi, & reducendi, ut in c. *fin. infra eod.* & conſequenter profeſſio tacita videtur ſublata à Concilio.

Id inquam non obſtat; quia in quinque caſibus poteſt contingere ut ex geſtatione habitus annalis non inducatur profeſſio tacita, quos fusè explicavimus in c. *Qui ingredientibus, a n.* 44. *uſque in finem ſupra de teſtam.* quorum unus admodum frequens eſt cum novitius geſtat habitum in colore, & ſciſſura diſtinctum ab habitu profeſſorum, ut ibi dixi in ultimo caſu. Unde in hoc, & in alijs caſibus ibi enumeratis adimpleri poterit à Prælatis regularibus mandatum Concilij de novitijs ad profeſſionem admittendis, aut expellendis è monaſterio, & ſic profeſſio tacita dummodo annus probationis præcedat, hodie eſt in ſuo robore, & frequenter contingit ut re ipſa experti ſumus in Congregationibus tum Concilij Trident. tum Epiſcoporum, & regular. quarum à ſecretis fuimus annos ſupra viginti, licet Sanchez *in Decalogo tom.* 2. *lib.* 5. *c.* 3. *n.* 13. cautè ſcriptum reliquerit;

Rariſſime poſt Tridentinum contingere ſic validè profiteri.

DE REGVLARIBVS

Cap. Non eſt vobis.

SVMMARIVM.

1 *Ciſtercienſis ſi abſque licentia Abbatis alium ordinem profitetur, regredi compellitur.*

2 *Prælati provinciæ, ſeu regni univerſitatem conſtituunt.*

3 *Natio qualibet in Concilio generali conſtituit univerſitatem, & valent geſta à majori parte nationis.*

4 *Et nationes omnes conſtituunt univerſitatem univerſalem totius eccleſiæ.*

5 *Univerſitas quandoque reſolvitur in ſingulares perſonas.*

6 *Converſi non veniunt Monachorum appellatione.*

7 *Profitentur tamen eandem regulam, & eorum educatio non prætermittenda.*

8 *Converſi novitii dormitorium habere debent ſeparatum à novitiatu clericorum, ſed tamen ſubſunt novitiorum magiſtro, & ſuperioribus monaſteriorum.*

9 *Ad profeſſionem non admittuntur ante expletum vigeſimum primum ætatis annum.*

10 *Converſi ad clericorum ſtatum etiam durante anno probationis tranſire non poſſunt.*

11 *Converſi, & oblati magis adſtricti ſunt monaſterio, quam monachi, & ideo tranſire non poſſunt ad arctiorem Religionem licentia petita, niſi etiam ſit obtenta.*

12 *Contrarium quo ad converſos profeſſos, & n. ſeqq.*
Et quo ad Converſos non profeſſos, ſeu oblatos, num. 16. uſque ad num. 21.

13 *De converſis judicatur ut de Monachis.*

14 *Spiritus ubi vult ſpirat; nec eſt in hominis poteſtate prohibere ſpiritum.*

15 *In voto, & juramento ſemper intelligitur excepta ſuperioris auctoritas.*

16 *Monachi cenſentur eſſe in poteſtate monaſterii, & Abbatis, & non habent velle nec nolle.*

17 *Oblati ſunt ſui juris, proprium habent, & matrimonium contrahunt.*

18 *Oblati cenſentur eccleſiæ, vel monaſterio ſe obtuliſſe ſub tacita conditione, niſi ad arctiorem regulam tranſire voluerint.*

19 *Juramento obligatus ad aliquid ſcribendum, non prohibetur ingredi religionem.*

20 *Oblatus qui ſe, & ſua bona obtulit eccleſiæ ſæculari, poteſt bona illa ſecum ad aliam eccleſiam, vel monaſterium transferre.*

21 *Ciſtercienſes ut tranſire poſſint ad ſtrictiorem ordinem, non ſufficit licentia Abbatis petita, niſi etiam, ſit obtenta, & num. 25. & 30.*

22 *Ciſtercienſium ordo eſt ſtrictior cæteris ordinibus, & num. 24.*
Contrarium, num. 25.

23 *Locum qui mutat, de minori ad majorem mutare debet.*

26 *Monachus, vel Converſus tranſiens ad aliam Religionem ſine licentia Abbatis per cenſuram eccleſiaſticam regredi compellitur.*

27 Celeriter *adverbium quid importet?*

28 *Ciſtercienſis tranſiens ad Carthuſiam non petita ſui Abbatis licentia an ſit ante omnia reſtituendus primo monaſterio, & num. ſeqq. uſque in ſin. maximè à num. 35.*

29 *Tranſitus ad arctiorem Religionem ut ſit licitus, quæ requirantur.*

31 *Religio una ut ſit ſtrictior altera, non attenditur tempus inſtitutionis Regulæ, ſed actualis obſervantia tempore tranſitus.*

32 *Carthuſiana religio eſt aliis Religionibus ſtrictior.*

33 *Monachus tranſlatus pendente lite ſuper temerario tranſitu debet remanere in monaſterio, in quo reperitur.*

34 *Termini habiles præſupponuntur, cùm de una re diſputatur.*

36 *Monachus quas ob cauſas de ſecunda Religione ad quam tranſivit non petita licentia cogatur ad primam regredi.*

1 NON EST VOBIS. Si Ciſtercien-
ſis ſine licentia Abbatis alium ordi-
nem profitetur, regredi compellitur.
Hoc dicit Jo. Andr. Butr. Cardin. An-
char. & Jo. de Anan. Dividitur in tres partes.
Nam primò ponit deciſum exordium, ſecundò
mandatum, ibi, *& Si qui*, Jo. Andr.
2 Nota primò ibi, *univerſitati veſtræ*, juncta ſu-
praſcriptione Prælatos provinciæ, ſeu regni uni-
verſitatem conſtituere, prout ex hac littera dedu-
cunt Butr. & Abb. *in 1. notab.* qui ex hoc infert ad
3 nationes, quæ congregantur in Concilio Genera-
li, ut quælibet natio dicatur conſtituere univerſi-
tatem; ita ut adinſtar univerſitatis valeat quic-
4 quid major pars nationis facit: omnes tamen na-
tiones ſimul junctæ conſtituunt univerſitatem u-
niverſalem totius Eccleſiæ, ut in ſimili notat Bart.
in l. *fin. ff. de colleg. illicit.* Hinc videmus Prælatos
unius provinciæ ſimul congregari, & conſtituere
provinciale Concilium, ut in cap. *Sicut olim infr.
de accuſat.* In caſu tamen hujus Decretalis univer-
5 ſitas reſolvitur in ſingularitates, quia quilibet E-
piſcopus tenetur exequi mandatum Papæ in ſua
diœceſi, ut innuit littera ibi, *Per Epiſcopatus
veſtros*, ad hoc quod notat gloſ. 1. in cap. *Omnes le-
ges prima diſtinct.*
6 Secundò, nota ibi, *Monachos & Converſos*, Mo-
nachorum appellatione non comprehendi Con-
verſos, Butr. & Abb. *hic in 2. notab.* & præcipuas
differentias habes ex decretis Clem. VIII. ſuper
receptione, & educatione novitiorum, §. 33. *& ſeq.*
in Bullar. *tom. 3. pag.* 132. innovatis ab Urbano
VIII, *tom. 4. pag. 278.* ubi ſic legitur: Cum au-
tem licet clericorum benè inſtituendorum cura
debeat eſſe præcipua, Converſorum tamen re-
ligioſa inſtructio non ſit prætermittenda, quin po-
7 tius æquanimiter amplexanda; quandoquidem
ſatis exploratum eſt, iſtorum etiam cum Regulam
profiteantur eandem, perfectam educationem
tum Religioni decorem, & ornamentum, tum a-
liis Chriſti fidelibus ædificationem, exemplum, at-
8 que utilitatem afferre: Converſis ipſis à clericorum
novitiatu ſeparatus ad dormiendum locus (quan-
tum commodè fieri poterit) aſſignari præcipitur.
Illi tamen hac ſeparatione non obſtante, magiſtro
novitiorum, ſeu Superioribus monaſteriorum, &
conventuum juxta cujuſque ordinis ſtatuta, &
conſtitutiones ſubditi eſſe, & obedientiam præ-
ſtare debebunt, à quo non tantum circa corporalia
obſequia probandi, & exercendi, verum etiam pro
eorum capacitate, & commoditate de ſpirituali-
bus,

bus, præſertim de modo mentaliter orandi, diligenter inſtruendi erunt, quod ut commodius fiat, ad Capitula, & ſpirituales conciones, quæ per magiſtros novitiis fieri ſolent, accerſiri debeant, & in Eccleſijs ſtatutis horis conveniant, niſi tunc in ſuis
9 officiis occupati fuerint. Tempore verò probationis elapſo, ij tantum qui non ſolum Religioſæ perfectionis capaces, ſed ad laborem corporalem apti novo, ac diligenti examine reperti fuerint (dummodo ætatis ſuæ annum quoad clericos decimumſextum, quo verò ad converſos vigeſimomprimum exceſſerint) ad profeſſionem admit-
10 tantur. Sed qui ad converſorum habitum recepti fuerint, ad clericorum ſtatum tranſire etiam durante tempore probationis non poſſint. De multiplici autem acceptione Converſorum vide plenè per Caldet. *conſ. 6. Laicus promiſit n. 1. verſ. Præmitto quod Converſus ſumitur multipliciter.*

11 Tertiò nota in ijſdem verbis, Indiſcretum tranſitum de una Religione ad aliam eſſe prohibitum, non tantum monachis, ſed etiam Converſis; adeo enim ſunt adſtricti monaſterio, ubi profeſſionem fecerunt, ut ſine licentia Abbatis ejuſdem monaſterii non poſſint ad monaſteria alterius ordinis convolare, ut in textu. Quinimo iſti Converſi ſunt magis monaſterio addicti, quàm Monachi; adeo ut propterea quamvis Monachus zelo melioris frugi tranſire poſſit ad ſtrictiorem Religionem licentia ſui Abbatis petita, Licet non obtenta, ut in cap. *Licet, inf. eod.* Converſus tamen etiam ad arctiorem tranſire non poſſit, niſi obtenta licentia quia tales efficiuntur quaſi ſervi monaſterii, & liberti non poſſunt recedere de Eccleſia ſua, cap. *Liberti, 12. q. 2.* & ita tenet gloſ. valde notabilis in c. *Vt lex continentiæ, in ver. Profeſſi, verſ. Sed nunquid talis, 27. q. 1.* & quamvis illa gloſ. verè loquatur de Converſis Eccleſiæ ſæcularis, tamen etiam de converſis Eccleſiæ Regularis, & ſic de profeſſis eam intelligunt, & ſequuntur Abb. *hic num. 3.* addentes ad eundem Abbatem in cap. *Licet, in verb. Et adde, infra eod.* Barbatia in cap. *In præſentia, num. 18. de probationib.* Angel. Armilla, & Tabiena omnes *in ver. Monachus, num. 1.* & idem Tabiena *in verb. Religio, q. 27. num. 28.* Sed idem Abb. in cap. *Quod à te, num. 50. de cler. conjugat.* dicit hoc eſſe valdè ſingulare ſi eſt verum; & ſic dubitat de illius veritate.

12 Ego verò abſolutè exiſtimo contrariam opinionem eſſe veriorem nedum in Converſis Regularibus, ſed etiam in Converſis, ſeu Oblatis Eccleſiæ ſæcularis, & puto utriſque licitum eſſe ad ſtrictiorem vitam tranſire licentia ſuperioris petita, licet non obtenta.

13 Et quoad converſos Regulares moveor, quia de ipſis judicatur ut de Monachis d. c. *Vt lex continentiæ.* Ergo ſicut Monachis id conceſſum eſt, ut in d. c. *Licet, infra eod.* ita & converſis profeſſis, quo argumento in puncto utitur Bero, in cap. *In præſentia, num. 55. verſ. Rurſus, de probationib.* Deinde moveor quia ratio expreſſa in d. cap. *Licet,*
14 ob quam permittitur hic tranſitus, videlicet, quia ubi ſpiritus Dei, ibi libertas, & qui ſpiritu Dei aguntur, non ſunt ſub lege, &c. æquè viget in converſis profeſſis atque in Monachis, quia *ſpiritus ubi vult ſpirat,* Joannis 3. num. 8. cap. *Niſi cum pridem, §. Verum, ſupra de renunciat. Nec eſt in hominis poteſtate prohibere ſpiritum, ut dicitur* Eccleſiaſtis *cap. 8. num.* 8. Quod ponderat in puncto Felin. in d. cap. *In præſentia. n. 4. ad fin.* ubi reprobans præallegatam gloſſam approbat contrariam opinionem Hugonis & Laurentii dicens eos meliùs ſenſiſſe, quia reſponderi non poteſt ad rationem d. cap. *Licet qui ſpiritu Dei,* &c. quæ indiſtinctè procedit, & idem tenet ibi Bero, *n. 55.* dicens de Monachis, & Converſis ſcilicet profeſſis non eſſe dubium, Marc. Mantua *ibidem n. 8.* & quidam alii recentiores, quos refert, & ſequitur noviſſimè Thom. Sanchez. *ſuper Decalogo tom. 2. lib. 6.*
15 *c. 7. n. 9.* Et confirmatur, quia in voto, & in juramento ſemper intelligitur excepta authoritas ſuperioris, cap. *Venientes,* c. *Eam te,* &c. *Ad noſtram, il terzo de jurejur.* cap. *Conſtitutus de reſcript.* cum ſimilib. Ergo ſi converſus profeſſus authoritate ſui Abbatis tranſire poteſt ad ſtrictiorem regulam, ut hic, nec propterea dicitur venire contra votum ſuæ profeſſionis, ut in præcitatis juribus, utique multò magis tranſire poterit authoritate Spiritus Sancti eum inſpirantis, cui tanquam Superiori obediendum eſt, ut inquit Hoſtien. in d. cap. *Licet, n. 11. & n. 15. in verb. Indulgere, inf. eod.*

16 Quo verò ad converſos non profeſſos, ſeu oblatos, qui ſe, & ſua Eccleſiæ ſæculari, vel monaſterio plenè obtulerunt habitu non mutato, aut etiam aliqualiter mutato, ut in cap. *Vt privilegia,* & ibi plenè notavi à *n. 1. uſque in finem, infra de privilegiis;* moveor, quia ſi licet Monachis, & Converſis profeſſis ſe transferre ad arctiorem, qui cenſentur eſſe in poteſtate monaſterii, & Abbatis propter illa ſubſtantialia regulæ, de quibus in c. *Cum ad monaſterium, infra de ſtatu Monach.* & quorum velle, & nolle dependet à voluntate Abbatis, ut cap. *Non dicatis 12. q. 1.* & cap. *Si quis Reli-*
17 *gioſus, de elect. l. 6.* quanto magis idem licebit Converſis, & oblatis, qui ſui juris ſunt, & proprium habent, & matrimonium contrahere poſſunt, ut not. gl. in d. c. *Vt lex continentiæ in verb. Profeſſi, 27. q. 1.* ſcripſi plenius in d. c. *Vt privilegia*: quo argumento ſimiliter utitur Bero, in d. c. *In præſentia, n.*
18 *55. de probat.* Item moveor, quia Oblati cenſentur ſe obtuliſſe ſub tacita conditione reſolutiva, niſi ad Religionem tranſire voluerint, & probant Petr. de Palud. *in 4. diſt. 38. q. 3. art. 2. n. 15. in fin.* & S. Antonin. *in 2. part. tit.* 11. *cap. 2. §. 1. in fin.* quos refert, & ſequitur Sanchez *ſuper Decalog. tom. 1. lib. 4. c. 19. nu. 31. & 34.* facit gloſſ. in c. *Præterea in verb. Functionibus, 51. diſt.* ubi quærit, An obligatus juramento ad aliquid ſcribendum poſſit converti
19 in monaſterium. Dicit Hugo quod ſic, nec fit injuria illi, cui ſervire tenetur, quia intuitu Spiritus Sancti fit ſic, 14. *q.* 5. cap. *Dixit,* cum ſimilib. in gloſſ. allegans. Idem tenent Innoc. *in rubr. de obligat. ad ratiocin. num. 1.* Hoſtien. *in ſumma eod. tit. §. penult. num. 5.* & in cap. *Vnico, eod. tit. ad fin.* ubi etiam Jo. Andr. *num. 15.* Butr. *eod. num.* Cardin. *ad fin.* Anchar. *nu. 2.* & Abb. *n. 8.* Speculator *in tit. de ſtat. Monach. §. Qualiter concipiet, q. 28, num. 34.*
20 Demum moveor, quia ſi ſe, & ſua bona obtulit Eccleſiæ ſæculari, res illas, quas obtulit ſecum ad aliam Eccleſiam, ſeu monaſterium transferre poteſt, ut eſt text. in cap. *Ex tranſmiſſa,* ubi hoc tenent Butr. Imol. & Abb. *ſupra de renunciat.* Cardinal. Imol. Abbas, & DD. in cap. *Quod à te, de cleric. conjugat.* quos refert, & ſequitur Covarr. in c. 1. *n. 19. de teſtamen.*

Nec obſtat præcitata gloſſ. in cap. *Vt lex continentiæ,* quia loquitur ex aliorum ſententia: nam

quærens numquid Converſus Eccleſiæ ſæcularis poſſit tranſire ad ſtrictiorem vitam, ſimpliciter dicit, quoſdam tenere quod non; & tamen eidem gloſſæ oppono Archidiaconum, qui *circa fin. in gloſſ. in verb. Vitam*; dicit quoſdam tenere quod ſic: & inter hos numerat Hugonem, & Laurentium, & idipſum refert ibi Bellamer. *in eadem gloſſ.* & pro eadem opinione ſunt Felin, Bero. & Mont. *locis citatis, num. 14.* & à fortiori Butr. Imol. & alii proximè allegati. Nec obſtat text. citatus in gl. cap. *Liberti, 12. q. 2.* quia loquitur in alio caſu, hoc eſt de liberto ipſius Eccleſiæ, in quo habet jus patronatus; & ideo ex diverſis non fit illatio, ut obſervat Bero. *loco cit.*

21 Quartò nota ibi, *Ciſtercienſis Ordinis*; Monachis Ciſtercienſibus non dari tranſitum ad alias Religiones ſine licentia Abbatum ſuorum; & ſic non ſufficit licentia petita, niſi etiam ſit obtenta, ſecundum Hoſt. *Hic in princ.* Unde videtur obſtare Decretalis *Licet, infra eodem*, ubi permittitur tranſitus ad arctiorem Religionem, licentia pe-
22 tita, licet non obtenta. Timore hujus contrarij gl. 1. dat duas ſolutiones, prima eſt quod Ciſtercienſes propterea tranſire non poſſint ad ullam aliam Religionem, quia Ordo Ciſtercienſium eſt
23 ſtrictior cæteris Ordinibus; & qui locum mutat, de minori ad majorem mutare debet, cap. *Legimus, in fin. 93. diſt.* cap. *Licet*, & cap. *Primo, ſupra de translation.* Et cum hic dicitur Ciſtercienſes tranſire non poſſe ſine licentia Abbatum ſuorum, gl. ſupplet, maximè quia nec Abbas poſſet diſpenſare, ut ad minorem tranſiret, & ita ſenſus gl. eſt Ciſtercienſes etiam cum licentia Abbatum ſuorũ tranſire non poſſent ad alias Religiones, ſed maximè ſine licentia, quia in Eccleſia non eſt dare alium Ordinem majoris, vel æqualis Religionis; & ideo ſi daretur eis tranſitus, pernecesſe daretur ad minorem, ad quod non ſufficit licentia Abbatis
24 Similiter Abb. Antiquus *hic num. 1.* ſic ait. (Dicunt quidam, quod Ciſtercienſium Ordo inter omnes alios ſtrictior judicatur, & ideo cum poſt profeſſionem nullus debeat niſi ad ſtrictiorem Regulam tranſire, ut notatur *inf. eod.* cap. *Super eo*, Unde prohibet hic Prælans, ut poſt profeſſionem factam Monachos, vel Converſos eorum non admittant: Nota igitur quod facta profeſſione non eſt licitum niſi ad ſtrictiorem regulam tranſire, & hic eſt caſus.) Hæc ille. Sed & Hoſt. *hic in princ.* poſtquam dixit hoc caſu requiri licentiam Abbatis petitam, & obtentam, immediatè aſſignat rationem, dicens quia ſecundum omnes non invenitur ordo majoris Religionis; & idem prius dixerunt Od. & Goff. relati à Jo. Andr. *num. 3.*

Secunda ſolutio gloſſæ eſt quod hic agitur de tranſitu ad æqualem Religionem, ad quam Ciſtercienſis poteſt tranſire de licentia Abbatis juſta de cauſa.

25 Tu verò dicas ſecundum Hoſt. *num. 2.* hic prohiberi tranſitum Ciſtercienſibus ſine licentia Abbatis, non quia ille ordo ſtrictior: Imo enim reperiuntur ordines majoris Religionis, ut Carthuſienſes, & alii, quos, ut ipſe ait, non expedit nominare, ſed quia Ciſtercienſibus obſtat privilegium eorum Ordini à Sede Apoſtolica conceſſum, ut notant idem Hoſt. in d. cap. *Licet, in princ. in ver. Tranſire*, & ibi etiam Jo. Andr. *num. 2. in eodem verbo.* Aliàs autem ceſſante privilegio ſufficeret licentiam petere, ut in prædicta Decretali *licet* ſecundum Hoſt. & hunc puto eſſe verum, & germanum intellectum hujus textus. Præſertim verò, quia tempore Alexandri III. authoris hujus Decretalis Ciſtercienſium Ordo uſque adeo à primævis inſtitutis deflexerat, ut idem Alex. in cap. *Recolentes, infra de ſtat. Monach.* ſcribens Abbatibus, & conventibus Ciſtercienſis Ordinis dicat: (Dolentes dicimus, quod etſi non ab omnibus, neque in omnibus, à pleriſque tamen, & in pluribus ab illa ſancta inſtitutione dicitur declinatum in tantum, &c. Unde vix eſſe poteſt, ut Alex. in hoc cap. interdixerit Ciſtercienſibus tranſitum ad alias Religiones eo quod tunc non reperiretur Ordo ſtrictior. Quoniam ad hoc ut una Religio dicatur ſtrictior altera, non attenditur an habeat arctiorem regulam, ſed an tempore tranſitus ibi arctior vita ducatur, ut eſt text. in cap. *Sanè*, & ibi Innocent. *in princip.* & cæteri notant *infra eod.* S. Thom. *in 2. 2. qu. 189. art. 8. in corpor.* & ſcripſi pleniùs in d. cap. *Licet, num. 20. & 21. infra eodem.*

An autem Abbas poſſit diſpenſare, ut Monachus tranſire poſſit ad æqualem, vel minorem Religionem, examinavi in cap. *Dilecti, ſupra de renunciat.* ubi plenè videas.

26 Ulnmò nota ibi, *eos regredi compellatis* Monachum, vel Converſum, qui ad aliam Religionem tranſivit ſine licentia ſui Prælati in eo caſu, in quo hujuſmodi licentia requiritur, cogendum eſſe ce-
27 leriter redire ad primam Religionem, ſcilicet per cenſuram Eccleſiaſticam, ſecundum Hoſt. *hic in fin.* & Jo. Andr. *n. 1. in fin. in verb. Compellatis*; & dic celeriter, id eſt arbitrio judicis, ex quo celeritas iſta à jure non determinatur, c. *De cauſis, ſup. de off. deleg.* l. 1 *in fin. ff. de jure de liber.* ſecundum gloſſ. *fin. hic*; (Arbitrium verum ita regulandum erit, ut nec præcipiti feſtinatione procedatur, nec moratoria cunctatione.) l. *Tutor qui repertorium, §. Si Tutor, ff. de adminiſtrat. tutor.* Hoſt. *hic num. 3.* & de hoc adverbio, *celeriter*, adde quod notatur in cap. *Potuit ſupra de locat.* & per Felin, in cap. *2. nu. 6. ſupra de ſentent. & re judicat.*

28 QUÆRO, an Monachus Ciſtercienſis tranſiens ad Religionem Carthuſiæ non petita ſui Abbatis licentia, ſit ante omnia reſtituendus primo monaſterio.

29 De jure communi tria requiruntur, ut licitè quis tranſeat de una ad aliam Religionem. Primò, ut ſecunda Religio ſit ſtrictiur quoad actualem obſervantiam, neque enim ſufficit, ut habeat arctiurem Regulam, niſi actu ducatur in ea vita ſtrictior. Secundò, ut tranſeat non ex temeritate, vel levitate, ſed zelo ſanctioris vitæ. Tertiò, ut petat licentiam tranſeundi à ſuo Prælato ex cap. *Licet*, cum ibi notat per DD. *infra eodem*, gloſſ. in cap. *Joannes, in verb. Monaſterium, ſupra eod. tit.* Abb. *conſ. 95. In præſenti, per totum lib. 1.* ubi ait hanc eſſe veram, & indubitatam concluſionem omnium Doctorum; & quamvis multò plura videantur ad hoc deſiderari, ut dixi in prædicta Decretali *Licet, à num. 19. uſque ad num. 52.* tamen illa fere omnia, aut in his tribus implicitè continentur, aut ad horum explicationem aliquo modo conferunt.

30 His tribus concurrentibus non obſtat privilegium utrique Religioni conceſſum, ne poſtquam aliquis profeſſus fuerit apud eos, ad alium locum poſſit ipſis invitis arctioris etiam Religionis tranſi-

re

te. Quoniam hunc habet ſenſum, ut ex temeritate, ſeu levitate, aut in jacturam, & injuriam ſui Ordinis ad alium tranſvolare non liceat, ut expreſsè legitur in princ. d. c. *Licet*.

31 Pro deciſione præſentis controverſiæ, Primò videndum eſſet utra religio ſit arctioris obſervantiæ, inſpecto ſtatu præſenti, ut per Innoc. in c. *Sanè, in princ. in verb. Nunc, de Regular.* Lap. *alleg.* 62. *num.* 6. *verſ. Ad ſecundum*, & *allegat.* 131. *num.* 1. *verſ. Item quia*. Cardin. *conſ.* 28. *verſ. Quidam fra-*
32 *ter, in princ.* & dictum eſt ſupra *num.* 25. & 29. In qua comparatione teſtimonia Doctorum communiter aſſerentium in hoc c. & alibi Ordinem Carthuſiæ reputári aliis ſtrictiorem ſecundum ea, quæ dixi ſupra *num.* 25. non leve præjudicium afferrent, ſed omiſſa hac diſcuſſione.

33 Secundò videndum eſſet an ex hoc quod probabiliter dubitetur de zelo translati, primæ Religioni reſtituendus ſit: ut ab ejus Prælato judicetur, & videtur tenendum communiter cum DD. in dicto cap. *Licet*. Translatum pendente lite ſuper temerario tranſitu debere permanere in monaſterio, ad quod translatus reperitur, & primum Prælatum non eſſe judicem competentem, ſed eum ad quem appellaretur, ſi ille Religioſus gravaretur, Abb. in dict. cap. *Licet*, *num.* 5. & eſt de mente Hoſt. Jo. Andr. & aliorum quod videtur intelligendum quando petita fuit licentia à primo prælato, licet non obtenta, juxta terminos d. cap. *Licet*,
34 ut ibi dixi *n.* 60. Cum enim de una re dubitatur in aliis præſupponuntur termini habiles, l. *Qui teſtamentum in princ. ff. de teſtam.*

35 Tertiò videndum, an is, qui non petita licentia tranſivit, ſit ante omnia primo monaſterio reſtituendus. In quo DD. non conveniunt, quia tex. in cap. *Sanè, infra eod.* in illis verbis, *remanere permittas*, alii interpretantur ex diſpenſatione, cum gloſ. in cap. *Mandamus, in verb. Monachus*, 19. q. 3. alii ex diſpoſitione juris communis, ut per Innoc. in cap. *Intelleximus num.* 2. *de ætat. & qualitat.* & in d. c. *Sanè, in verb. Manere*. Sed placet opinio Abbatis in dict. cap. *Licet, num.* 10. *infra eodem*, & d. *conſ.* 95. *num.* 2. Qui ponderat rationem litteræ, ut petenda ſit licentia à tranſeunte, ne bonum obedientiæ contemnere videatur; unde præſumitur contra eum, qui bonum obedientiæ contempſit, ideo reſtituendus erit, maximè deficiente uno ex tribus requiſitis ad licitum tranſitum, ut ſupra *num.* 29. præmiſſum fuit ex eod. cap. *Licet*, de quo etiam videtur tex. in cap. *Joannes*, cum ibi notat per gloſ. & DD. *ſup. eod.* & tenet gloſ. in cap. *Cum ſingula, in verb. Canonica, de præbend. lib.* 6. ad idem text. cum gloſ. in cap. *Mandamus*, 19. q. 4. Et quamvis gloſ. in dict. cap. *Licet, in verb. Poſtulaverit, infr. eodem*, videatur tenere opinionem, quod ſi non levitatis cauſa tranſierit ad ſtrictiorem Religionem non petita licentia, non teneatur redire ad primam, & idem ibi Goffred. tamen Jo. Andr. ibi, Butr. & communiter omnes Doctores, ut teſtatur Abbas in *d. conſ.* 95. *col.* 2. *verſ. Licet etiam*, cenſent tranſeuntem non petita licentia, etiamſi non ex animi levitate, teneri redire ad primam Religionem, cum non valuerit aliquo modo tranſitus. Idem tenet ultim. gloſ. in c. *Intelleximus de ætat. & qualitat.* & ibi Innoc. Item gloſ. & Archidiac. in d. cap. *Mandamus*, 19. q. 3. Ubi autem requiritur licentia à principio, non ſufficit illam petere ex poſt facto, ut in d. cap. *Licet*, notat Abb.
36 *num.* 11. Atque ita videtur dicendum; tum quia non diſceditur à regulis juris; tum quia conſulitur æſtimationi primi monaſterii, quod habet opinionem magnæ obſervantiæ, & magis ex hoc confovetur concordia citra æmulationem inter utramque Religionem; Tum quia poſſet res cedere in malum exemplum, & in contemptum obedientiæ, aliis pariter non petita licentia tranſire ad alium Ordinem volentibus prætextu arctioris Religionis. Nec tanti facienda eſt ratio circuitus evitandi contemplatione unius perſonæ privatæ, ut non prævalere debeat Canonum obſervantia, & publici boni ratio. Quinimo hunc circuitum non eſſe inutilem pluribus probat Joan. Andr. in dict. cap. *Licet, num.* 21. *verſ. Etſi dicas*; tum propter bonum obedientiæ, quia ſatisfacit juri requirenti, ut petatur licentia, allegat cap. *Ad petitionem, de accuſat.* cap. *Quia Regulares, de ſupplen. neglig. Prælat.* Sicut inordinata electione repulſa, admittitur alia de eodem, cap. *Super eo*, & c. *Innotuit, in fin. de elect.* & cap. *Examinata, de judic.* Tum quia Monachus reverſus mutato propoſito poſſet in primo monaſterio remanere, adducit ad hoc text. in cap. *Tua, de ſponſal.* & quod ibi notatur ſuper gloſ. 1. & cum refert, & ſequitur Abb. *in d. conſ.* 95. *ſub n.* 2. *col.* 2. *verſ. Et ſi dicatur*. Et hic, junge quæ in hac ipſa quæſt. ſcripſi in prædicta Decretali *Licet à n.* 52. *uſque ad num.* 60. *infra eod.*

Adverte tamen quia Eugenius IV. in conſtitutione 16. incip. *Regularem vitam, edita* 16. *Kalen. Martii* 1439. in Bullar. *tom.* 1. *pag.* 284. decrevit, ut nullus Ordinis Ciſtercienſis profeſſus ad alium quemcumque præterquam Carthuſienſium Ordinem, etiam prætextu litterarum majoris Pœnitentiarii abſque Abbatis monaſterii Ciſtercienſis licentia ſpeciali cauſam rationabilem, & urgentem, quare licentia hujuſmodi concedi debeat Romano Pontifici expreſsè, & ſpecificè allegantis, præſumat quomodolibet ſe transferre ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrenda.

DE REGULARIBUS

Cap. Ad noſtram.

SUMMARIUM.

1 *Profeſſus non dicitur de jure communi, qui ſine probatione habitum profeſſorum ſuſcepit, niſi triduo perſeveret.*
Sed profeſſus dicitur qui præcedente probatione habitum profeſſorum aſſumpſit, etiam non data perſeverantia tridui, n. 3.

2 *Tridui perſeverantia ad profeſſionem tacitam non requiritur quando ingreſſus præter ſuſceptionem habitus profeſſorum ſe immiſcuit etiam actibus, qui à ſolis profeſſis fieri conſueverunt.*

4 *Profeſſio poſt Concilium Tridentinum facta ante annum decimum ſextum ætatis completum, aut ante exactum probationis annum non valet.*

5 *Profeſſio tacita ante annum decimum ſextum, aut non tranſacto probationis anno ſublata eſt à Concilio Tridentino.*

6 *Profeſſio tacita poſt Concilium Tridentinum non inducitur per ſuſceptionem habitus profeſſorum non præcedente probatione, etiam data perſeve-*

rantia tridui, & in hoc corrigitur hac decretalis. ibid. & num. 6.

7 *Profeſſus tacitè cenſetur, qui in legitima ætate in monaſterio ultra annum geſtat habitum indiſtinctum, etiamſi poſtea triduo non perſeveret.*

8 *Profeſſionem tacitam poſt annum decimum ſextum ætatis, & expletum annum probationis Concilium Tridentinum non ſuſtulit.*

9 *Dies cœpta in materia profeſſionis non habetur pro completa, ſed tempus currit de momento ad momentum, & num. 21. 22. & 23.*

10 *Profeſſio emiſſa peracto anno probationis eadem die ſuſcepti habitus, ſed ante horas circiter quinque, aut emiſſa per aliquot horas ante annum decimum ſextum expletum an valeat, & num. ſeqq. uſque in fin.*

11 *Dies cœpta in favorabilibus habetur pro completa.*

12 *Minor læſus in profeſſione non reſtituitur.*

13 *Perfectum moraliter dicitur quod parum diſtat à perfectione.*

14 *Annus probationis debet eſſe completus.*
Annus naturalis in quo differat à civili, ibid.

15 *Horarum momenta non videntur digna animadverſione legislatorum.*

16 *Annus ex conſuetudine civiliter accipitur.*

17 *Minor non dicitur qui diem ſupremam agit anni vigeſimi.*

18 *Annus naturalis conficitur diebus 365. & horis ferè ſex, ex quibus annus biſſextilis.*

19 *Completum dicitur licet ſuperſit aliqua pars illius.*

20 *Annus ubi incipit, ubi deſinit, & reſolvitur.*

21 *Annus unde dictus.*

22 *Levis omiſſio non vitiat niſi ſit de forma.*

23 *Decretum irritans importat formam.*

24 *Profeſſio emiſſa eadem die, & hora ſuſcepti habitus, quo anno Gregorius XIII. decem dies ſuſtulit à menſe Octobris eſt invalida.*

25 *Annus biſſextilis non dicitur majus ſpatium, quàm anni.*

26 *Dies additus biſſexto neceſſarius eſt, ut annus probationis ſit completus.*

27 *Novitius qui à monaſterio exiit ut aliam religionem ingrederetur, & in ea duas horas permanſit, rediens tenetur incipere novum probationis annum.*

28 *Novitius profeſſioni proximus acriùs tentatur.*

29 *Minores 25. annis dicuntur quouſque ad horam Nativitatis pervenerint.*
Ad matrimonium ſufficit attigiſſe ultimum diem anni decimi quarti, Secus in matrimonio ſpirituali, & cur, ibidem.

30 *Annus tacitæ profeſſionis quando incipiat, & finiatur.*

31 *Dies cœpta habetur pro completa prout ſuadet favor, vel odium ut duret, vel finiatur.*

32 *Annus probationis cur inſtitutus.*

33 *Favor eſt tam profeſſi, quàm religionis ut annus probationis duret uſque ad ultimum momentum.*

34 *Profeſſio facta ante annum probationis nullam parit obligationem etiam ad religionem in genere.*

35 *Tempus an currat de momento ad momentum ſpectanda eſt forma verborum.*

AD NOSTRAM. Minor quatuordecim annis per profeſſionem religioni non obligatur. Idem in majori, qui ſine probatione ſuſcepit habitum profeſſorum quem dimiſit infra triduum. Hoc dicit. Prima pars factum narrat. Secunda dat judicem, ibi, *Quis verò.*

1 Nota primò, ita demum profeſſionem probari per ſuſceptionem habitus profeſſorum poſt ann. decimum quartum expletum, ſi præceſſerit annus probationis, aliàs non, niſi detur perſeverantia tridui. Major igitur quatuordecim annis, qui ſine probatione habitum profeſſorum ſuſcepit, ex hoc ipſo non dicitur profeſſus, niſi triduò perſeveret; quia hoc ipſo quod infra triduum pœnituit, præſumitur ſine deliberatione intraſſe, ut dicit *hic* Abb. Antiq. *n.1.*

2 Dixi *ex hoc ipſo*; quia ſi præter aſſumptionem habitus hujuſmodi ingreſſus ſe immiſcuiſſet aliis actibus, qui à ſolis profeſſis fieri conſueverunt, non requireretur perſeverantia tridui. Et ita procedit text. in cap. *Vidua, ſupra eod.* ut ibi plenè notavi *à n.32. uſque ad n.39.*

3 Qui verò præcedente probatione ſuſcepit habitum profeſſorum, id eſt in colore, ſciſſura, vel forma patenter diſtinctum ab habitu Novitiorum juxta text. in clem. *Eos, de Regular.* hoc ipſo eſt profeſſus, & religioni alligatus, etiam non data perſeverantia tridui, ut *hic.*

4 Sed hodie hæc locum non habent, quia decreto
Conc. Trident. in *c.15. ſeſſ.25. de Regular.* profeſſio
facta ante annum decimum ſextum completum,
& ante exactum annum probationis non valet,
nullamque inducit obligationem ad alicujus regulæ,
vel ordinis obſervationem, vel ad alios quoſ-
5 cumque effectus. Aut igitur annus probationis
non præceſſit, & per aſſumptionem habitus profeſſorum
etiam poſt annum decimum ſextum ætatis
non inducitur tacita profeſſio etiam data perſeverantia
tridui, quia Concilium in *d.c.15.* ſicut ſuſtulit
profeſſionem expreſſam ante annum probationis,
ita & tacitam, ut ſæpius cenſuit S. Congreg.
6 Et in hoc corrigitur diſpoſitio hujus decretalis, ſecundum
quam cenſetur profeſſus qui per ſuſceptionem
habitus profeſſorum in legitima ætate triduò
perſeverat, etiam non præcedente probatione,
aut annus probationis præceſſit, & tunc per ſuſceptionem
habitus profeſſorum poſt ætatem legitimam
inducitur profeſſio tacita eo ipſo, etiam non
data perſeverantia tridui, ut clarè hic deciditur, &
in c. 1. *infr. eod. lib. 6.* ibi, (vel habitum religionis
7 ſuſcipiat, qui dari profitentibus conſuevit.) Imò
hoc caſu non ſolum per aſſumptionem habitus
profeſſorum, ſed etiam ex continuatione per annum
habitus indiſtincti, id eſt tam à novitiis, quàm
à profeſſis geſtari ſoliti, inducitur tacita profeſſio
ſine ulla tridui perſeverantia, ut probatur in d.
Clem. *Eos, de Regular.* ponderando verbum, *hoc
ipſo*, id eſt confeſtim, & in ipſo temporis momento
poſt annum exactum à die ſuſceptionis habitus in-
8 diſtincti. Quam quidem tacitam profeſſionem
poſt annum decimum ſextum, & poſt peractum
annum probationis Concilium ſuſtulit ut ſimiliter
pluries declaravit S. Congregatio.

9 Secundò nota ibi, *conſummationem*, in materia profeſſionis diem cœptam non haberi pro completa, ſed tempus currere de momento ad momentum, ut *hic*, & in c. *Illud*, *21. q. 1.* & in c. *Significatum*,

catum,

cunum infr. eod. & tenet hic gloſſa ſecunda Innoc. *n. 1.* Hoſt. *n.* 4. Jo. And. *n. 6. in gl.* 2. Butr. *n.* 8. Cardin. *n. 2. in 2. oppoſitione*, Anchar. *n.* 1. & Abb. *n.* 5. & latius dicam infra *n. 21. 22.* & 23. Unde infertur, ut vitietur profeſſio ſi fiat per aliquot horas ante exactum annum decimum ſextum ætatis, vel ante annum probationis completum ſtante decreto Concil. Trid. in *c. 15. ſeſſ. 25. de Regular.* Hunc articulum plenè examino in quæſtione ſequenti.

10 QUÆRO utrum profeſſio emiſſa peracto anno probationis eadem die ſuſcepti habitus, ſed ante horas circiter quinque, ſit valida, nec ne. Et id ipſum quæritur de profeſſione emiſſa per aliquot horas ante expletum annū decimum ſextum ſtante decreto Conc. Trid. in d. *c. 15. ſeſſ. 25. de Regular.*

11 Pro validitate profeſſionis infraſcripta præcipuè adduci poſſunt.

Primò, in his quæ recipiunt favorem alicujus, dies cœpta habetur pro completa, l. *Qua ætate, ff. de teſtam.* l. *1. ff. de manumiſſ.* gloſſa, Bart. & alij in l. *3. §. Minorem, ff. de minor.* Canoniſtæ in c. *Statutum, de Ind. in 6.* gloſſa in c. *Cum in cunctis, in ver. Exegerit, de elect.* quæ communiter approbatur, ut teſtatur ibi Abb. *num. 6.* Quintil. Mandoſ. poſt alios quam plures, quos citat *in 19. regula Cancell. q. 18, n. 8.* Rota *deciſ. 75. n. 41. & ſeqq. par. 2. diverſ.*

12 Quod verò in hac ſpecie verſemur in his, quæ favorem reſpiciunt, patet tum ex parte profitentis, tum Religionis. Ex parte profitentis, quia per profeſſionem in viam perfectionis dirigitur, & ſervit ei, cui ſervire regnare eſt, ut inquit Gemin. in c. *1. n. 7. de Regular. in 6.* poſt Jo. Andr. in c. *Cum virum,* ubi etiam Abb. *n. 6. infra eod.* Ideoque minor profeſſus non reſtituitur tanquam læſus, Specul. *in tit. de reſtit. in integr. in 2. par. §. Qualiter, ver. Sed numquid minor.* Archid. in d. c. *1. de Regular. in 6.* & DD. in d. c. *Cum virum.* Quinimò ex profeſsione regulari non inferri damnum, ſed maximam utilitatem docet D. Thomas *quodl. 3. art. 13.*

Ex parte verò Religionis verſatur favor, quia ſua intereſt ſibi conſervari ſubditos, ac filios, quos pavit, ac fovit, & ſumma eſt ratio, quæ pro religione facit l. *Sunt perſonæ, ff. de relig. & ſumpt. funer.* Sylveſt. poſt alios in *ver. Religio, ſub n. 3.* ubi loquitur in puncto computationis temporis quo ad annum probationis.

13 Secundò, præcepta humana moraliter accipienda ſunt, moraliter autem perfectū dicitur, quod parum diſtat à perfectione. Ariſt. *2. Phyſic.* D. Thō. *in 4. diſt. 27. q. 2. art. 2. ad 3.* Sylveſt. & Tabien. *in ver. Sponſalia,* Jo. Andr. in c. *Literas, de ſponſ. impub.*

Tertiò, tempus probationis à Sacris Canonibus indultum eſt, ut Novitius aſperitates monaſterij, & monaſterium mores Novitij valeat experiri, cap. *Ad Apoſtolicam, infra eod.* Mores autem, & aſperitatem non probatam integro anni ſpatio utrumque Monaſterium, & Novitij nullo modo probare poterunt minutiſſimo illo quinque horarum intervallo; vel certè ſi probabunt, veriſimiliter nihil eo momento poterit accidere quod illos abducat à profeſſione recipienda, vel emittenda.

14 Quartò, decretum Conc. *ſeſſ. 25. c. 15. de Regul.* nihil aliud exigit, quam annum probationis completum. Annus verò in naturalem, & civilem diſtinguitur. Naturalis eſt qui diebus, & horis conficitur, & de momento in momentum computatur. Civilis, quem etiam vulgarem, ſeu artificialem appellant, abſolvitur 365. diebus, ita ut qui ad initium extremæ diei pervenerit, annum compleviſſe dicatur, ita probat textus in l. *Anniculus, la 2. ff. de verbor. ſignif.* in hæc verba [Anniculus non ſtatim ut natus eſt, liber eſt, ſed trecenteſimo ſexageſimo quinto die dicitur, incipiente planè, non exacto die, quia annum civiliter, non ad momenta temporis numeramus.] Et ita hanc diſtinctionem anni civilis, & naturalis tradunt ibi DD. Brachæus in l. *Anniculus la 1. eod. tit.* Jacob. Butrigar. *Inſtit. de action. in princ.* Bart. in l. *Libellorum, ini. 15. ff. de accuſat.* Archid. Jo. Andr. & Canoniſtæ in c. *Si*
15 *propter, de reſcr. in 6.* Textus autem Concilij dum loquitur de anno probationis completo, non videtur intelligendus de anno naturali, ſed de civili. Tam parva enim horarum aliquot momenta non ſatis digna videri poſſunt animadverſione legislatorum, ut inquit Connan. *lib. 3. comment. civilis, c. 12. col. 2.* & paulo ante (communi (inquit) loquendi conſuetudine inductum eſt, ut dies non dividantur momentis, ſed toti, & integri numeren-
16 tur.) Et hoc ipſum eſſe de conſuetudine ut annus civiliter accipiatur docet gloſſa in d. l. *Anniculus in ver. Civiliter,* & ibi DD. *ff. de verbor. ſignific.* ubi Rebuff. *in verſ. Sequitur,* (Dum (inquit) In jure fit mentio de anno, computatur ad 365. dies non per momenta temporum in horas, vel ſemihoras.) Hanc eſſe communem conſuetudinem loquendi à qua non eſt recedendum, teſtatur Brachæus in d. l. *Anniculus.* Sed & Bald. in c. *Cum in cunctis, num 3. de elect.* ſic ait. Quæro quot diebus impletur annus? Reſpondeo 365. diebus: de punctis ho-
17 rarum lex non curat. Rurſum non poteſt dici ſteniſſe minori tempore quam per annum in probatione, ut Concilium exigit, qui ſupremam diem attigit, ſicuti minor non eſt qui diem ſupremam agit anni vigeſimi, ut inquit ad litteram text. in l. *1. ff. de manumiſſ.*

18 Quintò, Concilium non intellexiſſe de anno naturali ex hoc etiam deprehendi poteſt, quia annus propriè conficitur ex diebus 365. & horis ferè ſex. Quæ quidem ſex horæ quatuor annorum ſpatio integram diem conſtituunt; unde fit annus biſſextilis. ſic declarat gl. in c. *Quadrageſima, in ver. Dies de conſecr. diſt. 5.* & in Clem. *1. §. Licet igitur, in ver. Certum diem, de reliq. & vener. Sanct.* gl. DD in d. l. *3. §. Minore. ff. de minor.* & in l. *Biſſextus, ff. de verbor. ſignif.* Archid. in c. *Si propter, n. 3. de reſcr. in 6.* Anton. de Butr. in c. *Quærenti, in fine, de off. deleg.* Quintil. Mandoſ. ex ſententia Mathematicorum *in reg. 10. Cancell. q. 4. n. 8.* Unde Cicero *de natura Deorum,* Circuitus, inquit, ſolis orbium V. & LX. & CCC. quarta fere diei parte addita converſionem conficiunt annuam. Si ergo Concilium fuiſſet loquutum de naturali, planè à die ſuſcepti habitus uſque ad profeſſionem emiſſam deberent intercedere dies 365. & ferè ſex horæ, & ſic novitius, qui exempli gratia Kalendis Junij hora x. habitum ſuſcepiſſet, deberet profiteri ſequentibus Kalendis Junij hora 16. alioquin profeſſio antea facta nullius eſſet momenti. Quod certe ſi verum eſſet quamplurimæ profeſſiones ſubverterentur, cum in multis Religionibus fieri ſoleat poſt annum eadem hora ſuſcepti habitus, vel paulò poſt. Loquitur ergo Concilium de anno Civili, cujus ſatis eſt ſupremam diem attigiſſe, ut abſolutus cenſeatur ex ſupradictis.

Et confirmatur, nam cum aliàs dubitatum eſſet in S. Cong. Concilij, an qui ad Diaconatum pro-

motus fuerat anno *1566.* in quatuor temporibus Quadrageſimæ, poſſet anno 1567. ſequenti ad Presbyteratum promoveri, licet lapſus non eſſet integer annus, quia paſcha anni 1567. celerius adveniebat, quàm præcedens: S. Congregatio cenſuit poſſe, quia judicio Eccleſiæ iſte videtur annus integer. Quam Congregationis ſententiam Clemens VIII. ad ſe relatam approbavit.

Ultimò, hanc ſententiam omiſſis recentioribus ante Concilium ſequutus eſt Rebuffus in l. *Anniculus, in 2. verſ. Decimo profeſſio tacita. ff. de verb. ſignif.* dum exemplificat dictam l. *Anniculus*, in anno probationis.

Hanc quoque opinionem ſi rectè perpendatur, tenet gloſſ. in Clem. 2. *in ver. Per Annum, de Regular.* dum dicit ſatis eſſe ut Novitius detulerit habitum per integrum annum licet non exceſſerit: gloſſa enim ibi per integrum annum intellexit annum, cujus ultima dies illuxerit, licet non exceſſerit, quia quando ultimus dies eſt conſumptus, jam exceſſit annus. Cum ergo gl. conſtituat ibi differentiam inter annum integrum, & annum qui exceſſit, oportet dicere primo caſu illam fuiſſe loquutam de anno qui ſupremam diem attigit, ſecundo verò de anno, cujus ultimus dies abſolutus eſt. Aliud enim eſt complere, aliud excedere, quia
19 etiam id dicitur eſſe completum, licet ſuperſit aliqua pars illius, ut inquit Phænutius *in tract. de momen. temporis, c. 30. num. 2.* & notat gl. in l. *Qua ætate in ver. Compleſſe.* Quam ibi ſequuntur Bald. Alber. Fulgoſ. & reliqui interpretes, *ff. de teſtam.*

Cæterum pro contraria ſententia nullitatis profeſſionis videntur magis urgere rationes infraſcriptæ.

Primò enim decretum Concilij *c. 15. ſeſſ. 25. de Regular.* ad profeſſionis validitatem neceſſariò requirit, ut Novitius non minori tempore, quam per annum in probatione ſteterit. Quod etiam ante Concilium ſtatuerat jus commune in Religionibus mendicantium, c. *Non ſolum*, & c. *Conſtitutionem, de Regular. in 6.* gl. in Clem. *Eos, in ver. Per annum*, & ibi Cardin. *n. 7. verſ. Octavo quæro, eod. tit.* Notatur in c. *Ad Apoſtolicam, infra eod.* Navarr. *conſ. 31. n. 1. de Regular.*

20 Novitius verò, qui ante horas quinque profeſſus eſt, minori ſanè tempore quam per annum ſtetit in probatione. Quoniam annus ubi incipit ibi deſinit, & reſolvitur ut inquit Bald. *conſ. 458. n. 4. in fin. vol. 1.* gl. & DD. in l. *Ita vulneratus, §. Æſtimatio. ff. ad leg. Aquil.* Et qua hora incipit, finitur,
21 Bart. in l. *Labellorum. ff. de accuſat.* Unde Varro *lib. 5. de lingua latin.* annum ab annulo dictum putat, quod in ſe ipſum redeat, & Archid. in cap. *Si propter num. 3. verſ. Annus dicitur, de reſcript. in 6.* exiſtimat annum dici ab ana, quod eſt circum, & nonas, quaſi circumiens, per text. in c. *Quadrageſima, de conſecr. diſt. 5.* Ergo cum Novitius aliquot horis deficientibus minori tempore quam per annum ſteterit in probatione; non videtur valida illius profeſſio.

Et eo magis, quia jus commune, à quo Concilium recipit interpretationem paſſivam, non ſolum exigit ut Novitius in probatione minori tempore quàm per annum, ſed etiam requirit, ut annus ſit elapſus, ut eſt text. in d. c. *Non ſolum de Regular. in 6.* ibi, Diſtrictiùs inhibemus ne ante annum probationis elapſum quemquam ad profeſſionem veſtri ordinis recipere præſumatis. Certum eſt autem annum non poſſe dici elapſum, niſi ultimum momentum ſupremæ diei exceſſerit, ut ſcribit Phænutius in contrarium allegatus in *tract. de momen. tempor. c. 30. n. 2.*

22 Secundò, levis omiſſio quamvis regulariter non vitiet actum, l. *1. fin.* ubi Bart. notat, *ff. de ventr. inſpic.* Aliud tamen eſt quando id, quod omittitur eſt de forma, c. *Cum dilecta.* & ibi Felin. poſt alios *n. 56. de reſcript.* Dec. in c. *de appellationibus, n. 17.*
23 *de appellat.* Annus autem completus, cum in Concilio adijciatur decretum irritans, eſt de forma, ut per Bald. in l. 1. *ff. de libr. & poſth.* Felin in d. c. *Cum dilecta, nu. 29.* Navarr. *de Regular. conſ. 82. n. 3.* Ergo ex omiſſione horarum quantumcumque levi irrita videtur profeſſio.

24 Tertiò, cum anno 1582. Greg. XIII. à menſe Octobri decem dies ſuſtuliſſet; Rota in cauſa Hiſpalen. profeſſionis, reſolvit invalidam eſſe profeſſionem emiſſam eadem die, & hora ſuſcepti habitus ab anno probationis, licèt S. Congreg. ſuper hoc aliàs noluerit reſpondere. Quæ etiam die 6. Novembris *1592.* cenſuit habendam eſſe rationem tam in promovendis ad Ordines, quam in admittendis ad profeſſionem illorum decem dierum ſubtractorum in Calendario Greg. XIII. ita ut addendi ſint illi decem dies detracti. Ex quo ſequitur ab anno 1566. uſque ad *1598.* & ſic per ſpatium 32. annorum profeſſiones omnes emiſſæ ab his, qui putabant ſe compleviſſe decimum ſextum annum, ſint omninò nullæ, deficientibus nimirum decem illis diebus. Concilium enim exigit decimum ſextum annum completum *d. c. 15. & c. 16.*
25 *verſ. Finito tempore, ſeſſ. 25. de Regular.* Et tamen quemadmodum videmus annum biſſextilem ex additione diei à Superiore facta non dici majus ſpatium quam anni, ut l. *Cum biſſextus. ff. de verb.*
26 *ſignif.* etiam ad effectum, de quo agitur. Leſſius *de juſt. & jure, lib. 2. c. 43. verſ. Hinc ſequitur*, ubi dicit diem additum biſſexto eſſe neceſſarium ad hoc ut annus probationis dicatur completus: ita è converſo ex detractione quorundam dierum Pontificis juſſu non videbatur illud ſpatium poſſe dici brevius, quam unius anni. Et tamen profeſſiones fuerunt declaratæ irritæ. Ergò multo magis hoc videtur dicendum in caſu præſenti.

27 Quartò, S. Congreg. conſulta à Procuratore Generali Ordinis Minimorum annis ſuperioribus an novitius qui à monaſterio ut aliam religionem ingrederetur, abierat, ac duas tantum horas in alio conventu moram traxerat, ac ſtatim deinde facti pœnitens reverſus fuerat, teneretur incipere novum annum probationis: reſpondit teneri ab ea die, quo redijt. Ergò quemadmodum defectus duarum horarum in medio anni reddit irritam profeſſionem ex ſententia Sacr. Congreg. ita etiam videtur eam irritare defectus horarum quinque in fine: æque enim ad profeſſionis validitatem exigitur ut annus ſit completus, atque ut ſit continuus Lap. *alleg. 46. n. 6.*

28 Quintò, illis quinque horis moraliter poteſt contingere, ut novitius eos ſentiat ſtimulos, quos nunquam antea expertus ſit. Communis enim inimicus eo potiſſimum tempore, quo novitius eſt profeſſioni proximus, vires acuit, omneſque nervos intendit ut illum à profeſſione deterreat: arg. c. *Nulli, 3. q. 1.* & ibi Turrecr. & docet D. Bonav. in opere quod inſcribitur *Speculum diſciplinæ ad Novitios, part. 1. cap. 2.* Quin etiam Superiores cò ſtrictio-

ctiorem denunciat religionis regulam, quo novitij ſiunt ad profeſſionem proximiores, ut certiores fiant, an vero zelo, an potius humano aliquo affectu ſtatum religionis delegerint, ut uſus quotidianus docet.

29 Sextò in his, in quibus annus expletus exigitur, defectus horæ ſæpiſſimè facit ut annus non cenſeatur integer. Sic minores 25. annis licet ultimum diem aſſecuti, dicuntur tamen minores, quouſque ad horam nativitatis pervenerint, hic eſt tex. ad litteram in l. 3. §. *Minore, ff. de minor.* Sic in omnibus temporalibus actionibus niſi totus noviſſimus dies compleatur, non finit obligationem. Sunt verba text. in l. *In omnibus, ff. de act. & obligat.* & plurimos caſus ſimiles cumulat Phænurius *in tract. de momen. c. 30. num. 1.* & Tiraq. *de utroque retract. §. 1. gloſ. 2.*

Nec refragatur quod in matrimonio ſatis ſit cœptam eſſe ultimam diem ætatis. Siquidem in his terminis non procedit argumentum à matrimonio carnali ad ſpirituale, quia non tantum quis obligatur in illo, ſicut in ingreſſu religionis. Ita in puncto declarat Imola in Clem. 2. *num. 5. poſt glo. ibi in ver. Ætatem de regular.* & Abb. in cap. *Poſtulaſti, num. 3. infra eod.*

30 Septimò ſecundum hanc ſententiam in terminis tacitæ profeſſionis videtur etiam aliàs reſpondiſſe S. Cong. Concilii ponderando duas declarationes infraſcriptas. Nam cum olim dubitatum eſſet an tacita profeſſio, quæ non eſt excluſa decreto Concilii inciperet completo decimoſexto anno; & an ſtatim poſt dictum tempus emiſſa cenſeretur: S. Congregatio cenſuit tacitam profeſſionem incipere à prima hora poſt perfectum annum 16. & finire anno 17. Aliàs verò cenſuit Concilium *c. 15. ſeſſ. 25. de regul.* non ſuſtuliſſe tacitam profeſſionem, quæ inducitur per annum, & diem computandum à die poſt decimumſextum annum perfectum ejus, qui monaſterium ingreſſus eſt. Quamvis enim hæ duæ deciſiones invicem diſcrepare videantur, tamen non eſt ita: nam dum in prima deciſione dicitur annus tacite profeſſionis incipere à prima hora poſt perfectum annum decimumſextum, ſatis innuitur tempus currere de momento ad momentum. Et quamvis adjiciatur profeſſionem finire anno 17. tamen hoc ita intelligi debet ut hic annus ſit omninò abſolutus, cum ſumatur initium ab hora, & momento temporis; neque enim requiritur ut annus decimusſeptimus fuerit tranſactus cum agatur de profeſſione tacita, quæ à jure inducitur in inſtanti, & ultimo momento ejuſdem anni decimiſeptimi, ut inferius explicabitur. In ſecunda verò quia terminus à quo non ſumitur ab hora, ſed à die poſt 16. annum & dies termini non computatur in termino; Ideò Sac. Congregatio dixit tacitam profeſſionem induci poſt annum, & diem, juxta tex. in c. *Puella*, ibi, at ſi per annum, & diem. 20. q. 2. ut ſic non ſufficiat ſupremam diem attigiſſe ſed oporteat illam eſſe omninò abſolutam, & conſummatam. Atque ita ex ſententia S. Congregationis dies cœpta in hac materia non habetur pro completa.

31 Octavò tametſi illa quæſtio an tempus computetur de momento ad momentum, & an ultima dies anni cœpta habeatur pro completa, variè ſit à DD. agitata, & ob textuum, ac rationum diverſitatem valdè ambigua ſit, multiſque limitationibus, atque ampliationibus implicata; ut videre eſt apud Tiraq. *de retract. lign. ag. §. 1. gloſ. 11. n. 17. cum ſeqq.* & apud Juriſtas in l. 1. *ff. de manumiſſ. in l. Si cui, ff. de legat. 1.* & Canoniſtas in cap. *Cum in cunctis, de elect.* tamen frequentius recepta eſt opinio gloſſæ in l. 3. §. *Minorem, ff. de minor.* ut diſtinguendum ſit an in materia, de qua agitur, verſetur favor, vel odium, ut dies cœpta pro impleta, vel non adimpleta habeatur prout favor ſuadet haberi, vel non haberi. Hanc gloſſæ opinionem ſequuntur ibi Bart. & Alberic. qui teſtatur in hac quæſtione ſemper ad eam gloſſam recurri ſolere; explicatque clariſſimè diem cœptam non haberi pro completa ubi eſt favor ut tempus duret, & haberi ubi eſt favor ut tempus finiatur. Idem tradit gloſ. in dict. cap. *Cum in cunctis, in verb. Exegerit, de elect.* cum qua tranſeunt ibi Doctores, & Abb. *num. 6.* teſtatur communiter eam gloſſam approbari, & de communi etiam teſtatur Tiraqu. *d. gloſſ. 11. num. 44.*

32 Suppoſita igitur hac ſententia quæ receptiſſima eſt, illud in caſu noſtro inſpicere oportet, an ſit favor, ut tempus protrahatur uſque ad ultimum momentum, vel ut quantocius finiatur. Et quidem favorabile eſſe ut duret toto noviſſimo die anni probationis ſatis clarum eſſe videtur. Nam hic annus inſtitutus eſt favore utriuſque, id eſt tam religionis quàm novitij, ut illa probet mores novitii, hic verò auſteritatem religionis, cap. *Ad Apoſtolicam, infra eodem.* At vero favor

33 eſt novitij, ut hæc deliberandi libertas, ſeque jugo religionis ſubmittendi, ac alligandi duret uſque ad ultimum temporis momentum. Favor etiam eſt religionis cujus intereſt prorſus voluntarios habere milites, cap. *Non eſt, 15. q. 1.* cap. *Præſens, 20. quæſt. 3.* quique integro anno de religione conſulto deliberantes firmo propoſito illi tandem ſe devoveant. Ad hoc c. *Monaſteriis, 19. quæſt. 3.* & quod notat Hoſtien. in dict. cap. *Ad Apoſtolicam, n. 4. infra eod.* Ut enim habetur in c. *Non ſolum, eod. tit. in 6.* decet, & expedit ut in hac conſcientiæ puritati non deſit judicium rationis, ne unde ſpiritualis profectus quæritur, ſalutis diſpendium ſubſequatur. Et ex conſequenti cum favor in eo verſetur, ut latius ſit tempus, nec ullum momentum præripiatur novitio; ultima dies cœpta non debet haberi pro completa.

Neque huic fundamento obſtat quod ſumma ſit ratio, quæ pro religione facit, l. *Sunt perſonæ, ff. de relig. & ſumpt. funer.* adeò ut favor eſſe videatur quem cito religioni alligari. Quia primò reſpondetur tametſi aliquem eſſe religioſum ſummus ſit favor, tamen antequam talis efficiatur, ſummum eſſe favorem cum integra plenitudine temporis de religione deliberare.

Quinimò gloſſa ſingularis hic in verb. *Conſummationem*, In regulæ, inquit, obſervatione gravitas eſt, & labor, & ſic odium; & ideò annus completus exigitur, arg. ſupra, cap. *Quia in inſulis*, Quam gloſſam ſequuntur ibi Inno. & Ant. de Butr. Difficilis enim eſt vitæ mutatio, & cum animæ fit labore, ut dicit text. in hoc caſu in Authen. *de Monach. c. 2. §. Sancimus ergo, collat. 1.* & Jo. Andr. *hic num. 2. verſ. Et hæc ratio probatur.* Et hæc dura ſunt ad portandum homini neophyto, & non aſſueto, ut Hoſtien. inquit, *in 5.* & ſequuntur alii quos retuli ſupra in *2. notab.* Ad quod confert etiam doctrina Specul. *in 4. l. tit. de Statu Monach. q. 63.* ubi ait: (Quãdo dubitatur qua de cauſa

quis

quis intraverit religionem, ante annum præſumitur pro novitio, poſt annum pro religioſo. Ob quam rationem Tridentinum Concilium annum probationis, qui de partium conſenſu remitti poterat juxta cap. *Ad Apoſtolicam infra eodem*, vetuit poſſe remitti, noluitque profeſſionem antea factam parere obligationem etiam ad religionem in genere, ut habetur in *cap. 15. ſeſſ. 25. de regular.* id ſcilicet intendens, ut religionis profeſſionem magna præcederet deliberatio: Hanc autem legem pœnalem nullitatis profeſſionis fuiſſe à Concilio latam in favorem profitentium, nec habendam eſſe rationem præjudicij monaſterij tradit clarè Navarr. poſt Dec. quem citat in *conſ. 31. num. 4. de Regular.*

34 Reſpondetur ſecundò, quamvis annus probationis ſit inſtitutus favore utriuſque, ſcilicet tam profitentis, quàm religionis recipientis: tamen revera principaliter indultum eſſe in favorem ingredientis, ut poſt Archid. tradunt in cap. *Non ſolum, de regul. in 6.* Gemin. *n. 4.* Anchar. *in 6. notab.* & Franc. *in 3.* & deducitur ex textu d. c. *Non ſolum*, dum ait annum probationis in ſubſidium humanæ fragilitatis eſſe regulariter inſtitutum. Ideoque potius ſpectandus eſt favor novitij, quàm Religionis, ut concludit Hoſtien. in d. c. *Ad Apoſtolicam, n. 5. verſ. Et eſt ratio diverſitatis*, quam ibi ſequuntur Jo. Andr. Cardin. & alij communiter.

35 Tertiò reſpondetur etſi daremus in hac materia verſari ex parte favorem, & ex parte odium, tamen quod ſervari debet cum in re ſolus favor verſatur, eſt etiam ſervandum cum partim verſatur odium, & partim favor, & ſic caſus eſt mixtus. Ita ſentit gloſ. recepta in dict. cap. *Cum in cunctis, in verb. Exegerit, in fine*, ubi ait, cum in materia verſatur utrumque, id eſt tam odium, quàm favor tempus de momento ad momentum computari, & idem cenſuit Rota *deciſ. 75. nu. 41. par. 2. diverſor.*

Sed quatenus ab hac opinione communi quæ diſtinguit inter favorem, & odium diſcederemus, & ſequeremur aliam, quæ habet inſpiciendam eſſe formam verborum, quæ multos habet ſectatores, videlicet Abb. Rebuff. Caſſan. & alios relatos in d. *deciſ. 75. n. 33.* tamen etiam ſecundum hanc opinionem videtur verius diem cæptam hoc caſu non haberi pro completa. Obſervandum eſt enim decretum Concilij, in *d. cap. 11.* per ea verba, nec qui minori tempore quàm per annum à ſuſceptione habitus in probatione ſteterit, & connotare tempus probationis non à die, ſed ab actu ſuſceptionis habitus. Unde intrat communis concluſio ut quotieſcunque terminus ſtatuitur ab aliquo actu, non à die actus tempus currat de momento ad momentum, ac proinde quilibet vel minutiſſimus defectus infringat actum, gloſ. Jo. Andr. Cardin. Anchar. Abb. & alii plures relati à Tiraq. *de utroque retrac. §. 1. gloſ. 11. num. 23.* Unde Angel. de Peruſ. *conſ. 404. ſub n. 4. verſ. finem*; [& generaliter, inquit, addo hanc doctrinam quod ubi decurſu temporis inchoando, & terminando, quæritur tempus, incipit à momento actus explicati, & finitur cum pro revolutione temporis dies noviſſimus ad idem punctum pervenerit] Et in terminis conſimilia verba, poſt ſuſceptum habitum infra annum, & alia hujuſmodi operari, ut tempus currat de momento ad momentum, tradit apertè Joan. Andr. in cap. *Cupientes, col. 1. poſt princ. in ver. Poſt conſenſum, de elect. lib. 6.* & ſequitur Tiraq. *loco cit. num. 49.*

Ad extremum huic ſententiæ ante Concilium videtur adhærere. Philip. Franc. in c. 1. *ſub n. 2.* ibi (Requiritur ergo quod ſit annus conſummatus in totum) *de reg. in 6.* & tandem approbat Vitalin. in Clem. *2. n. 27. de regular.* ubi loquitur in religionibus Mendicantium, in quibus de jure communi requiritur annus probationis completus, ut ſupra diximus; & ſentit non ſufficere ad validitatem profeſſionis ut annus probationis ſit in fine, ſed oportere ut ſit completus, adeo ut ſequentem annum attigerit.

Neque verò gloſſa in ultima appoſitione allegata hujuſmodi opinioni adverſatur: quia quamvis dicat annum probationis debere eſſe integrum ſed non requiri ut exceſſerit; tamen loquitur in profeſſione tacita, quæ cum per lapſum integri anni inducatur ipſo jure, & ſic in inſtanti, ſatis eſt ut annus ſit completus; quia in illo ultimo temporis tacita profeſſio cenſetur inducta abſque eo quod annus ſit elapſus. At ſecus eſt in profeſſione expreſſa, quia cum requirat factum hominis, non poteſt fieri in illo inſtanti, & momento temporis, quo annus eſt abſolutus. Ideoque neceſſariò requiritur ut annus ſit elapſus, quia ſi antea fieret, annus non eſſet integer, & completus, ut patebit cuilibet rem accuratè conſideranti.

Et poſt Concilium eamdem ſententiam ſimpliciter ſequuntur Sanch. *de matrim. lib. 2. diſput. 24. nu. 22.* Leſſ. *lib. 2. de juſt. & jure, c. 41. n. 7. verſ. Quarto annum probationis*, & Ludovic. Miran. qui aſſerit hanc concluſionem eſſe veram, & communiter probari à Doctoribus antiquis, & junioribus in *Man. Prelator. c. 22. art. 3. concl. 2.* licet contrarium levibus argumentis tradiderit Rodriqu. *de regular. tom. 3. qu. 17. art. 4.*

Nec obſtant quæ ſuperius in contrarium adducta ſunt.

Ad primum enim ſatis patet reſponſio ex ultimo argumento pro opinione negativa verſ. *Secundò probatur.*

Ad ſecundum de præcepto mortali patet ſimiliter reſponſio ex *2. 5. 6.* & ultimo fundamento hujus ſententiæ.

Tertium eliditur ex quinto argumento contrario.

Quartum itidem ſublatum eſt ex dictis in ultimo fundamento.

Ad quintum conceditur ad validitatem profeſſionis requiri annum expletum 365. dierum atque horarum ferè ſex; ſed negatur id eſſe abſurdum.

Atque ex his omnibus videtur poſſe reſponderi profeſſionem, ut proponitur, emiſſam non eſſe validam

Hæc controverſia bis contigit in S. Congregatione Concilij, & utroque caſu Sacr. Congregatio habuit profeſſionem pro invalida; ſed ad vitandos in religione motus à deciſione abſtinuit, nonnullis adhibitis temperamentis.

DE REGULARIBUS

Cap. Sanè.

SUMMARIUM.

1 *CAnonicus Regularis, ſi fiat Monachus Religionis arctioris, manet Monachus: ſi laxioris, redire compellitur.*

2 *Religio ſtrictior non dicitur quæ à principio ſua fundationis habet ſtrictiorem regulam; ſed in qua modo arctior vita ducitur.*

3 *Regula Canonicorum Regularium eſt laxior, quam regula Monachorum.*

4 *Sed per conſtitutiones poteſt eſſe ſtrictior.*

5 *Fratres Prædicatores, etſi profiteantur Regulam S. Auguſtini, quæ laxior eſt tamen per Conſtitutiones arctiorem vitam ducunt, quam Monachi.*

6 *Et tranſeundo ad Monachos apoſtaſiam non effugiunt.*

7 *Religio ut dicatur arctior, non tantum Regula, ſed etiam Conſtitutiones debent attendi.*

8 *Conſtitutiones Ordinis tolli poſſunt per contrarias conſtitutiones, ſed regula per conſtitutiones tolli non poteſt.*

9 *A Religione maiori, in qua remiſſius vivitur, fieri poteſt tranſitus ad minorem melius obſervatam.*

10 *Quod locum habet ſi totus Ordo ſit collapſus, nec ſit ſpes reformationis; alias ſecus.*

11 *Regularis qui zelo ſanctioris vitæ tranſivit ad arctiorem Religionem non petita Superioris licentia, permittitur diſpenſativè in ea remanere, licet de rigore cogendus ſit redire ad primam.*

12 *Religio an ſit una tantum, vel plures, & in quo differant, & num. ſeqq. uſque ad num. 24.*

13 *Religio omnis hoc habet commune, ut quis ſe totaliter præbeat ad ſerviendum Deo ſecundum tria eſſentialia vota, & num. 31. & ſeq.*

14 *Religionis ſtatus eſt quoddam exercitium, quo quis exercetur ad perfectionem charitatis, & num. 26. & 56.*

15 *Religiones diverſificantur ſecundum diverſitatem operum, ad quæ ordinantur.*

16 *Item ſecundum diverſos actus exercitiorum.*

17 *Religiones etſi conveniunt in tribus ſubſtantialibus, tamen diverſificantur ſecundum diverſos fines ad illa tria ſubſtantialia ordinatos, num. 48.*

18 *Et quatenus aliqua ſint ordinata ad eoſdem fines, tamen dicuntur diverſæ propter diverſas inſtitutiones, habitus, & denominationes, & n. 20.*

19 *Clericorum genus habet ſub ſe duas ſpecies, id eſt Clericos ſæculares, & Religioſos, & appellatione unius iſtorum non venit alterum.*

21 *Religio ſecundum Theologos eſt una tantum, ſeu unum genus, licet plures ſint ſpecies.*

22 *Religiones omnes conveniunt in ſummo fine, qui eſt charitas, & in tribus ſubſtantialibus Regulæ, & num. 48. & 56.*

Et ideo non differunt niſi per accidens, d. n. 22.

23 *Sed contra, & num. 48.*

24 *Religio quæ dicatur arctior ſeu diſtrictior, vel maior, & n. ſeqq. uſque ad num. 66.*

25 *Religio principaliter ordinata eſt ad opera vitæ contemplativæ, quæ in oratione & ſtudio conſiſtunt, & n. 38.*

26 *Religiones quædam ordinatæ ſunt ad opera vitæ activæ, & aliquæ admixtæ.*

27 *Et activorum actuum quidam conſiſtunt in prædicatione, & doctrina, & conſiliis animarum, vel in Prædicatoribus, Minoribus, &c.*

28 *Quidam in militia, ut in Templariis, & Hoſpitalariis.*

29 *Quidam ad hoſpitalitatis, & infirmorum obſequia, ut in Ordine Cruciferorum, & Sancti Antonii Viennen.*

30 *Religionum aliquæ ſunt ordinatæ ad ſolitudinem, aliquæ ad ſocietatem, quædam habent propria in communi, & quædam non.*

31 *Religio maior, ſeu perfectior an dicatur quæ habet opera contemplativa.*

32 *An verò quæ habet opera activa.*

33 *Militares Ordines ordinati ſunt ad effuſionem ſanguinis activam, non autem paſſivam, licet per accidens etiam paſſiva evenire poſſit.*

34 *Quo eiuſ propter martyrium cæteris Religionibus eſſent præferendi.*

35 *Religionum maioritas ſecundum Theologos attenditur principaliter ex parte finis, ſecundariò ex parte exercitii.*

36 *Et quidem ſi finis Religionum ſit idem.*

37 *Diſcretio in Religionibus præfertur ieiuniis, vigiliis, & huiuſmodi obſervantiis, & num. 46.*

38 *Contemplationis opus duplex, oratio, & lectio.*

39 *Vita activæ opus duplex, unum derivatur ex contemplationis plenitudine, ut prædicatio, & doctrina.*

40 *Et hoc præfertur ſimplici contemplationi.*

Aliud totaliter conſiſtit in exteriori occupatione, ut eleemoſynas dare, & hoſpites recipere, &c. quæ ſunt minora operibus contemplativis, n. 42.

41 *Religiones, quæ ordinantur ad docendum, & prædicandum, tenent ſummum gradum, ſecundum verò quæ ordinantur ad contemplationem, & num. 50.*

43 *Militia opus dicitur nobilius aliis operibus activis, & cur.*

44 *In Religionibus ordinatis ad ſubventionem privatam proximi primum eſt infirmos recipere, ſecundum captivos redimere, Tertium hoſpites recipere, Quartum ad ſuum victum manibus operari.*

45 *Ad continentiam convenientius ordinantur maceratio corporis per abſtinentiam cibi, quàm per ſubtractionem veſtium.*

46 *Religiones arctiores non ſunt quia arctiores habent obſervantias, ſed quia obſervantiæ maiori diſcretione ordinatæ ſunt ad ſuum finem, & num. 51. & 55.*

47 *Vigiliæ, nuditas, & huiuſmodi non perfectio, ſed perfectionis inſtrumenta ſunt.*

48 *Religiones omnes conveniunt in communi exercitio circa tria ſubſtantialia, ſed in obſervantiis variant.*

49 *Religionum præeminentia triplex.*

50 *In tranſitu de una ad aliam Religionem ſecundum Theologos non attenditur quæ ſit aſperior, ſeu durior, ſed quæ ſit perfectior, ſeu fructuoſior.*

Sed contrà ſecundum Canoniſtas, n. 55. & ſeqq.

52 *Religio Prædicatorum, cum ad prædicandum ſit principaliter inſtituta, aliis eſt perfectior, & ex omni alia licet ad eam tranſire.*

53 *Etiam ex Carthuſienſi.*

54 *Sed è converſo ex Ordine Prædicatorum ad alios tranſ-*

tranſire non licet, niſi in illo foret remiſſa religio. contrarium, n. 57. & 58.

55 *Canoniſtæ rejectis Theologorum ſubtilitatibus in tranſitu de una ad aliam Religionem attendunt ſolum quis ſit arctior, diſtrictior, durior, vel fortior modus vivendi.*

Et hanc opinionem obſervat Curia, n. 58.

58 *Carthuſianus tranſiens ad Prædicatores punitur tanquam apoſtata.*

59 *Sed ad Carthuſiam datur tranſitus ex quacunque Religione.*

60 *Etiam Minimorum, & Minorum de Obſervantia, vel Capuccinorum.*

Et quid de Eremo Camaldulenſi, n. 62.

61 *Carthuſienſium ſtrictior clauſura cum abſtinentia à carnibus in quocunque caſu præponderat aliis Religionum aſperitatibus.*

62 *Ad Eremitas Camaldulenſes ex Indulto Eug. IV. tranſire licet ex quocunque Ordine, etiam Carthuſienſium licentia petita licet non obtenta.*

63 *Et an hodie ſit locus hujuſmodi indulto, & num. ſeq.*

64 *Eremitarum Camaldulenſium, & Montis Coronæ unionem factam ab Urbano VIII. confirmavit Sanctiſſimus D. N. Innocentius X.*

65 *Ad Militares Ordines Curia non dat tranſitum à Religionibus Mendicantium, vel non Mendicantium etiam laxioribus.*

66 *Regularis profeſſus in laxiori Religione an teneatur adimplere votum ſimplex quod prius emiſerat de intrando Religionem arctiorem, & n. ſeq.*

67 *Votum ſecundum ſolemne derogat primo ſimplici, pro quo tamen venit pœnitentia imponenda.*

68 *Epiſcopus, qui prius voverat ingredi Religionem, tenetur cedere Epiſcopatui, & votum implere.*

1 SANE. Si Canonicus Regularis efficiatur Monachus, aut Religionis arctioris, & tunc manet Monachus: aut laxioris, & tunc redire compellitur. Hoc dicit Jo. Andr. Butr. Cardin. Anchar. & Jo. de Anan. vel ad idem ſecundum Abbatem, Canonicus Regularis poteſt effici Monachus, ſi Religio ad quam tranſit eſt ſtrictior ſua: aliàs ſecus, ſed juxta intellectum, qui verior eſt, ut dicam infra in 2. *not.* Decretalis hoc intendit. Canonicus Regularis qui zelo ſanctioris vitæ tranſivit ad monaſterium Monachorum, non petita ſui Superioris licentia, permittitur diſpenſativè in eo remanere, ſi de præſenti arctior ibi vita ducatur; aliàs redire compellitur. Primò narrat factum quod, ſecundò diſtinguendo diffinit: ibi, *id tua*; & ſecundum membrum ibi, *alioquin*.

2 Nota primò ibi, *Si locus ubi nunc permanet majoris Religionis exiſtat*, ad validitatem tranſitus de una ad aliam Religionem non eſſe attendendum an monaſterium, ubi primò quis profeſſionem fecit, à principio ſuæ fundationis fuerit ſtrictioris Regulæ, quàm monaſterium, ad quod fit tranſitus, ſed an ſecundum monaſterium modo ſit arctioris, pro ut ex hac littera deducunt Innoc. *in princ. in verb. Nunc*, Hoſt. *num. 3. in eod. verb.* Jo. Andr. *eod. num. in verb. Ubi nunc*, qui ponderat dictionem, *Nunc*, ac ſi textus dicat non inſpiciendum privilegium fundationis Regulæ utriuſque loci, ſed ſatis eſt, ut nunc ſit ſtrictioris illud ad quod tranſivit, licèt fortè tempore fundationis fuerit laxioris; Et ſequuntur Butr. *num. 4.* Cardin. *in 1. notab.* Anchar. *nu. 2.* Jo. de Anan. *in 1. notab.* & Abb. *num. 4.* qui aſſumat multos in hoc decipi, adver-
tentes ſolum ad regulam, utriuſque monaſterij antiquitùs inſtitutam, & non ad modum vivendi de
3 præſenti exiſtentem. Ego ad hoc aliter induco
hanc decretalem: nam iſte erat Canonicus Regularis, & tranſivit ad Monachatum, & tamen mandatur inquiri an monaſterium, ad quod tranſivit ſit majoris Religionis, vel minoris: hæc autem inquiſitio fieri non poterat reſpectu Regulæ, & primævi inſtituti, quia Canonici Regulares Regulæ inſerviunt laxiori, ut dicit textus in cap. *Quod Dei timorem, infr. de ſtat. Monachor.* Ergo neceſſe eſt ut inquiſitio facienda eſſet reſpectu præſentis obſervantiæ, & conſequenter inſpiciendum eſt an tempore tranſitus in utroque monaſterio ſtrictior, vel laxior vita ducatur, ad hoc c. *Licet*, ibi, Vitam duceret arctiorem; & ibi dixi, *nu. 20. & 21.* poſt
4 Abbatem *in 9. notab. infra eod.* Verumtamen, ut dicit Gul. Naſo, quamvis Regula Canonicorum Regularium ſit laxior, nihilominus poſſibile eſt ut per Conſtitutiones ſit ſtrictior, ſicut videre eſt ſecundum eum in Fratribus Prædicatoribus. quia et-
5 ſi profiteantur Regulam S. Auguſtini laxiorem, quàm ſit Regula S. Benedicti: tamen Regula eſt quid minimum reſpectu aliarum aſperitatum, quas inducunt Conſtitutiones Ordinis, quæ uſque adeo arctant Prædicatorum vitam, ut aſperior
6 dicatur, quàm vita Monachorum. Si ergò tranſierint ad Monachos, apoſtaſiam non effugiunt, &
7 cogendi ſunt redire ad primum Ordinem, ut hic: & concordant Goffred. & Jo. Andr. *n. 2.* Atque ita non tantum Regula, ſed etiam Conſtitutiones in hoc ſunt attendendæ ſecundum eos, & conſentiunt Cardin. *in 2. quæſt.* Anchar. *num. 4.* & Abb. *num. 5.* & idem Cardin. in cap. *Ad noſtram, num. 2. & 3. ſupra de appel.* ubi etiam Abb. *num. 6.* & Præpoſit. *n. 8.* Anchar. in Clem. *1. num. 4. in 3. not.* & ibi Imol. *nu. 9. de Regular.* Lap. *alleg. 61. Quidam Franciſcus aliàs 62. num. 5.* Philipp. Prob. *in addit. ad Monach. in cap. 1. num. 20. infra eodem*
8 *lib. 6.* Sylveſter *in verb. Religio, 4. quæſt. 6.* Nec refert quod Conſtitutiones tolli poſſint per contrarias Conſtitutiones, ut in *reg. 1. de reg. jur.* Regula autem per conſtitutiones non poſſit tolli, ut in c. *Sicut, infra eod.* nam, ut reſpondet Jo. Andr. *d. num. 3. verſ. Ad id autem*; ſatis eſt ut poſſint non tolli: ad hoc l. *Sufficit. ff. de condit. indeb.* & Clem. *Quia, de ſupplen. neglig. Prælat.* cum ſimilib. ut per eum vel ſecundum Abbat. *hic num. 5. verſ. Dic autem etiam clarius*, Licet Conſtitutiones tolli poſſint, tamen ſatis eſt, ut de præſenti in primo mona-
9 ſterio ſtrictiùs vivatur. Itaque ſive laxior vita oriatur ex tranſgreſſione Regulæ, ſive ex inobſervantia Conſtitutionum, à Religione, in qua remiſſiùs vivitur poteſt quis licitè tranſire ad minorem Religionem melius obſervatam, ſecundum D. Thom. *in 22. quæſt. 189. art. 8. in corpor.* Jo Andr. *hic n. 3.* & Cardin. *in conſ. 28. Pro elucidatione.* ubi eſt caſus.

10 Verum hoc notabiliter limitat Jo. Andr. *d. n. 3.* ut locum habeat ſi totus Ordo ſit collapſus, nec ſubſit ſpes reformationis, ſicut eo tempore contigit in Templarijs: aliàs ſecus. Unde ſi monaſterium verbi gratia Sancti Benedicti ſine ſpe reformationis ſit collapſum; nihilominus ſi plura monaſteria ejuſdem Ordinis, ſaltem in patria vel provincia reperiantur non collapſa: tunc minimè licebit ad minorem Religionem tranſire. Facit cap. *Abbate, in fin. de verb. ſignif.* Et cum hac limita-

mitatione Jo. Andr. tranſeunt hic Cardin. *in 3. qu.*
Anchar. *num. 4.* & Abb. *num. 7.* Sylveſter *in verb.*
Religio, 4. in 2. & 6. quæſt.

11 Secundò, nota ibi, *in eodem loco cum pura con-*
ſcientia remanere permittas, Regularem, qui bo-
no zelo tranſivit ad arctiorem Religionem, non
eſſe cogendum ad primum Ordinem redire, licet
à Prælato ſuo tranſeundi licentiam non petierit;
quod ſatis expreſsè probatur hic; nam iſte Cano-
nicus Regularis fugerat à ſuo monaſterio, ut dici-
tur in littera, & ſic licentiam non poſtulaverat, ut
arguit Hoſt. *hic in princ. in verb. Fugerat.* Non e-
nim placet intellectus Magiſtri Petri de Sampſo-
ne dicentis Papam hic loqui juxta vulgare Lom-
bardorum, qui verb. *Fugere*, uſurpant pro *ire*, ut
hic refert Abb. Antiq. *num. 1.* Et tamen quia cum
puritate conſcientiæ tranſivit, non compellitur
redire ad primum monaſterium, niſi in caſu, in
quo ſecundum ſit minoris Religionis; & ita per
hanc litteram ſenſit gloſſ. Bernard. *hic*, & in cap.
Licet, in verb. Licentiam poſtulaverit, infra eodem.
Sed tu dicas Religioſum poſſe revocari ad ſuum
monaſterium, ut tenet gloſ. Joannis, in c. *Manda-*
mus, in ver. Monachos, 19. q. 3. & latè probavi in d.
c. *Licet, in 2. q. à n. 52. uſque ad n. 60.* Nec obſtat hoc
cap. quia in hac parte continet gratiam, & diſpen-
ſationem, ut innuit verb. *Permittas*, ſecundum præ-
citatam gl. & Hoſt. *hic in princ. verſ. Vel quod hic*
dicit, & *n. 1. verſ. Vel cum pura conſcientia*, & Abb.
num. 2. verſ. Tamen gloſ. & ex hoc intellectu collige
in practica, quod etſi de vigore juris tranſiens de
una ad aliam Religionem zelo ſanctioris vitæ co-
gendus ſit regredi ad primam, ſi à Prælato ſuo
tranſeundi licentiam non petierit: tamen non
eſt inconveniens ut ex æquitate Sedes Apoſtoli-
ca cum eo miſericorditer diſpenſet, ut poſſit re-
manere in ſecunda; ſi de præſenti in ea ſtrictior
vita ducatur, prout Papa hic fecit.

12 QUÆRO An Religio ſit una tantum, vel plu-
res ſint Religiones, & in quo differant.

Reſpondeo cum Jo. Andr. *hic n. 4.* cum jus no-
ſtrum de Religionibus loquens dicat alteram ma-
jorem, vel arctiorem, aut diſtrictioris vitæ, & al-
teram minorem, vel laxiorem, ut hic, & in cap. *Li-*
cet, & cap. *Conſults, infra eod.* & in cap. *Virgines,*
20. qu. 4. in cap. *Quod Dei timorem, infra de ſtatu*
Monachor. & in cap. *Quis votum, infra eodem lib. 6.*
Hinc patet Religiones eſſe plures, & non unam
tantum, ut in Clem. 1. *de elect.* & in cap. *unic. de*
13 *Relig. Domib. lib. 6.* Nec obſtat ſi dicas non eſſe
ibi differentias per ſpecies, ſed per accidens, cum
omnis Religio hoc habeat commune, ut quis ſe
totaliter præbeat ad ſerviendum Deo ſecundum
tria principalia, & eſſentialia vota, de quibus in
cap. *Cum ad monaſterium, in fin. de ſtatu Monach.*
Quo fit ut non poſſit eſſe diverſitas ſecundum
hoc, ut in una Religione quis aliquid ſui retineat,
& in alia aliud, ſicut in ſtatu Epiſcopali, non eſt
diverſitas in ſpecie, ſed eſt unus ubicumque fue-
14 rit, cap. *Legimus, 93. diſt.* Id inquam non obſtat,
quoniam ut reſp. Jo. Andr. *d. n. 4. verſ. Fateri*, [Sta-
tus religionis ex illis tribus eſſentialibus eſt perfe-
ctius quoddam exercitium, quo quis exercetur
ad perfectionem charitatis. Sunt autem diverſa
charitatis opera, quibus homo vacare poteſt. Sunt
etiam diverſi modi exercitiorum; & ideo religio-
15 nes diverſificantur dupliciter. Primò enim diver-
ſificantur ſecundum diverſitatem operum, ad quæ
ordinantur, ut quia una eſt ordinata ad peregrinos
hoſpitandos, alia ad captivos viſitandos, vel redi-
mendos; una ad actus contemplativos, alia ad a-
16 ctivos, alia ad mixtos. Secundò, diverſificantur
ſecundum diverſos actus exercitionum, ut quia in
una caſtigatur corpus per abſtinentiam, in alia per
nuditatem, in alia per operationem manuum, ma-
jor tamen eſt prima diverſitas, quàm ſecunda, cum
17 finis in unaquaque re ſit potiſſimum. Quamvis er-
go tria illa eſſentialia unicuique religioni ſint com-
munia: tamen bene compatiuntur religiones fore
diverſas propter diverſas diſpoſitiones, & diver-
18 ſos fines ad illa tria eſſentialia ordinatos. Quin-
imo, eſto aliquæ Religiones ſint ordinatæ ad eoſ-
dem fines, nihilominus cum diverſæ ſint inſtitu-
tiones, diverſi habitus, diverſæ denominationes,
dicuntur eſſe diverſæ, & ſic loquitur d. Clem. 1. *de*
elect. & d. c. *unico, de religioſ. domib. lib. 6.*] Hæc Jo.
Andr. quæ ferè ad calamum tranſtulit ex D. Tho-
19 ma in 2. 2. *q. 188. art. 1.* Quibus adde Gemin. *conſ.*
41. Pro clariori deciſione *n. 1.* ubi magiſtraliter di-
cit in Eccleſia militanti eſſe unum genus homi-
num generaliſſimum, quod principaliter dividitur
in duo genera ſubalterna, clericorum, videlicet, &
laicorum, c. *Duo ſunt genera, 12. q. 1.* Genus autem
ſubalternum clericorum habet ſub ſe, diverſas
ſpecies, quæ principaliter dividuntur in duas, vi-
delicet in clericos ſæculares, & religioſos, & ap-
pellatione unius iſtorum propriè ſumpto voca-
bulo non comprehenditur alterum, ut eſt text. in
cap. *Ex multa, verſ. Sicut ergo, infra de voto*, & no-
tat gloſ. in Clem. *Cupientes, in verb. Religioſi, de*
20 *prebend.* Item ſpecies religioſorum dividitur in
alias ſpecies, quæ diſcernuntur ex diverſitate pro-
feſſionis, & habitus, ut patet in cap. *Ut lex conti-*
nentiæ, 27. q. 1. & in Clem. 1. *de elect.* & in Clem. 1.
Eos, de Regular. cum ſimilib. Quod latius proſe-
queretur per eum. Dicit etiam Lapus *allegat. 130.*
Pro dubii, num. 4. ſecundum opinionem Theolo-
21 gorum unam tantum eſſe Religionem, quia in
omnibus religionibus inſunt illa tria ſubſtantia-
lia ſcilicet obedientia, continentia, & carentia
proprij. Et ſine illis tribus non eſt religio, ut no-
tatur in cap. 2. *de Eccleſ. ædificar.* ergo una tan-
tum eſt religio, ſeu unum genus, licet plures ſint
22 ſpecies. Similiter Anchar. *conſ. 321. Præmittenda*
ſunt, nu. 1. (Licet, inquit, Religiones diverſificen-
tur ſecundum diverſitatem operum, & exercitio-
rum; tamen omnes in fine conveniunt, ſcilicet in
dilectione Dei, & proximi; ergo in ſummo fine,
qui eſt charitas, omnes Religiones conveniunt, ut
in Extravag. *Ad conditorem, verſ. Cum enim*, Con-
veniunt etiam omnes religiones in tribus ſub-
ſtantialibus regulæ, de quibus in cap. *Cum ad mo-*
naſterium de ſtat. Monach. Ex quibus poteſt dici,
quod prædictæ diverſitates faciunt potius religio-
nes differre in qualitate accidentali, quàm in ſub-
ſtantia ſive eſſentia, arg. l. *Ordo. ff. de publ. iudic.*
Fateri tamen oportet, quod dicta diverſitas acci-
dentium, ſive qualitatum inducat diverſitatem
religionum, ut notatur in Clem. 1. *de elect.*) Hacte-
23 nus verba Ancharani. Sed tu dicas cum Jo. Andr.
religionum differentias eſſe per ſpecies, & non per
accidens, ut dictum eſt ſupra *num. 13.* Nec obſtat
quod ea, quæ in eſſentialibus, conveniunt, ſicut re-
ligiones omnes conveniunt in tribus ſubſtantia-
libus, ſine quibus non eſt aliqua religio, non dif-
ferant niſi per accidens. Quoniam, ut reſpondet

S.Thom.*2.2.qu.188.art.1.ad* 2. tria eſſentialia vo-
ta pertinent ad exercitium Religionis, ſicut quæ-
dam principalia, ad quæ omnia reducuntur. Ad
obſervandum autem unumquodque eorum di-
verſimodè aliquis ſe diſponere poteſt, puta ad vo-
tum continentiæ ſervandum ſe diſponit aliquis
per loci ſolitudinem, per abſtinentiam, & per mu-
tuam ſocietatem, & per multa alia hujuſmodi, &
ſecundum hoc patet quod communitas eſſentia-
lium votorum compatitur diverſitatem religionis,
tum propter diverſas diſpoſitiones, tum etiam pro-
pter diverſos fines.

24 Secundò QUÆRO, quæ Religio dicatur ar-
ctior, ſeu diſtrictior, vel major.

25 Pro ſolutione quæſtionis præmittendum eſt
Religionem principaliter ordinatam eſſe ad ope-
ra vitæ contemplativæ, quæ in oratione, & ſtudio
conſiſtunt, ad quod propriè videtur ordinatus or-
do Ciſtercienſium, & Carthuſienſium, licet ali-
quis ex his ſecundariò opus manuum, vel hoſpi-
26 talitatem habeat annexam. Sed multæ Religiones
ſunt etiam ordinatæ ad opera vitæ activæ, & ali-
quæ ad mixta, ut dictum eſt in præcedenti quæſti-
27 one. Iſtorum autem activorum actuum quidam
conſiſtunt in prædicatione, & doctrina, & anima-
rum conſilijs, de quibus quomodo, & quando Re-
ligioſis competere poſſint, planè habetur. *16.quæſt.*
1.per totam. Exemplum in Prædicatoribus, Mi-
noribus, Eremitis Sancti Auguſtini, Carmelitis,
28 & ſimilibus. Quidam, in militia ut olim Templa-
rij, & nunc Hoſpitalarij, ſeu Calatrenſes, Sancti
Jacobi de Spatha, Sanctæ Mariæ Theutonicorum,
& his ſimiles. De qua quidem militia quomodo, &
quando bonum publicum, & animarum ſalutem
reſpiciat, ſatis habetur in cap. *Noli, 23.q.1.* & cap.
Fortitudo, & per tot. quæſt.3. & per Jo.Andr.*hic n.7.*
29 *verſ. De corporali.* Aliqui ad hoſpitalitatis, & infir-
morum obſequia, ut Ordo Cruciferorum Sancti
Antonij Viennen. Sancti Spiritus in Saxia, Beati
30 Joannis Dei, & Clericorum miniſtrantium infir-
mis. Rurſus aliquæ Religiones ſunt ordinatæ ad
ſolitudinem, aliquæ ad ſocietatem; quædam ha-
bent propria in communi, quædam non, ut olim
Mendicantes omnes, & hodie Minores Sancti
Franciſci, ut in decreto Concilij Tridentini, *ſeſſ.*
25. de Regul. cap. 3.

31 Quibus ita conſtitutis, in propoſita quæſtione
primo intuitu dicendum, videtur illam dici majo-
rem Religionem, quæ habet opera contemplati-
va; unde *Lucæ* 10. Maria, per quam hæc vita deſi-
gnatur, optimam partem elegiſſe dicitur, cap. *Niſi*
cum pridem, ad fin. ſupr. de renunciat. Præterea Au-
guſtinus conſuluit certius eſſe tenendum, ut c. *Si*
quis, in fine. de pœnit. diſt. ult. Sed vita contempla-
tiva proculdubio certior, ac tutior eſt, ut in d. c.
Niſi. Ad hoc cap. *primum in fin. de pœnit. diſtinct. 5.*
Ergo præeligenda, & appetenda.

32 Sed contra, major Religio videtur illa, quæ ha-
bet opera activa, per tex. in c. *Licet, infr. eodem.* ibi,
quoniam ſicut majus bonum minori bono præ-
ponitur, ita communis utilitas ſpeciali utilitati præ-
fertur; & in hoc caſu rectè præponitur doctrina
ſilentio, ſolicitudo contemplationi, & labor quie-
ti, &c. Sed illa Religio eſt major, & potior, quæ ad
majus bonum eſt ordinata: Ergo religio, quæ or-
dinatur ad vitam activam, eſt potior illa, quæ ordi-
natur ad vitam contemplativam. Præterea om-
nis Religio ut prædixi ordinatur ad charitatem;
At majorem charitatem quis habere non poteſt
quàm ut vitam ſuam ponat pro amicis ſuis. *Jo. 15.*
dict. cap. *Niſi cum pridem, verſ. Quippe, de renun-*
33 *ciat.* Ergo Ordines ad id ordinati, quales ſunt Or-
dines militares, qui etiam ſunt activi, cenſeri de-
bent majores.

34 Dici tamen poteſt ejuſmodi Ordines milita-
res eſſe ordinatos ad effuſionem ſanguinis acti-
vam, non autem paſſivam, licet etiam paſſiva per
accidens evenire poſſit: facit cap. *Is qui de homi-*
cid. lib. 6. ſecundum Jo.Andr. *hic num. 8. verſ. Dici*
tamen poteſt, qui propterea fatetur aliquo caſu
hos milites martyrium ſubire poſſe; & tunc am-
bigendum non eſſet, quin alijs Religioſis eſſent
præferendi ſecundum eum. Unde ſuper illud ad
Hebr 12. *nondum uſque ad ſanguinem reſtitiſtis*,
dicit gloſ. Perfectior in hac vita dilectio nulla eſt
ea, ad quam Sancti Martyres pervenerunt, qui
contra peccatum uſque ad ſanguinem certarunt:
certare enim uſque ad ſanguinem poteſt interdum
competere Religionibus quæ ad militiam ordi-
nantur, quod expreſſè docuit S. Thom. in *2.2.q.*
188. art. 6. ad 2. juncto arg. contrario.

35 His in utramque partem adductis pro ſolutio-
ne quæſtionis, cum Religiones primò diverſifi-
centur ex parte finis, ſecundò ex parte exercitij
dicunt Theologi majoritatem, ſeu excellentiam
unius Religionis ſuper aliam principaliter attendi
ſecundum Religionis finem, ſecundariò autem ſe-
cundum exercitium: nam comparatio ſecundum
finem eſt abſoluta, quia finem quærimus propter
ſe. Sed ſecunda eſt reſpectiva, quia exercitium non
quæritur propter ſe, ſed propter finem; ex quo
ſequitur ut illa Religio ſit major, quæ ordinata eſt
ad finem abſolutè potiorem, vel quia illud eſt ma-
36 jus bonum, vel quia ordinatur ad plura bona. Ubi
verò utriuſque Religionis finis ſit idem, attenditur
ſecundariò præeminentia, non ſecundum quan-
titatem exercitij, ſed ſecundum proportionem
37 ejus ad finem intentum. Unde in Collationibus
Patrum *col. 2. c. 3.* ante med. introducitur ſenten-
tia Beati Antonij, qui prætulit diſcretionem, per
quam quis omnia moderatur jejunijs, vigilijs, &
38 hujuſmodi obſervantijs. Cum igitur opus con-
templationis ſit duplex, ſcilicet oratio, & lectio; ſi
una Religio eſſet ordinata ad orationem tantum,
& alia ad lectionem; utique prima eſſet major,
39 quia opus orationis nobilius. Cæterum adver-
tendum eſt opus vitæ activæ eſſe duplex. Unum
eſt quod derivatur ex contemplationis plenitudi-
ne, ut prædicatio, & doctrina. Unde & Gregorius
dicit in *5. homil. ſuper Ezech. poſt med.* quod de per-
fectis viris poſt contemplationem ſuam redeun-
tibus dicit pſalm. 144. *Memoriam ſuavitatis tuæ*
40 *eructabunt.* Et hoc opus meritò præfertur ſimpli-
ci contemplationi, & ſic loquitur cap. *Licet, infra*
eod. Sicut enim majus eſt illuminare, quàm lucere
tantum, ita majus eſt contemplata alijs tradere,
41 quàm ſolum contemplari. Sic ergo ſummum gra-
dum in Religionibus tenent quæ ordinantur ad
docendum, & prædicandum, quæ & propinquiſ-
ſimæ ſunt perfectioni Epiſcoporum.

Secundum autem gradum tenent illæ, quæ or-
dinantur ad contemplationem. Aliud verò eſt
opus vitæ activæ, quod totaliter conſiſtit in ex-
teriori occupatione, ſicut eleemoſynas dare, ho-
ſpites recipere, & ſimilia, quæ ſunt minora ope-
ribus contemplativis, niſi forte in caſu neceſſita-

tis

43 tis cap. *Non ſatis*,& cap. *Paſce fame morientem*,
86.diſt. & quia activum opus militiæ ordinatum
eſt ad publicam utilitatem, videtur eſſe nobilius.
Nam, ut dicitur primo & hic, melius eſt bonum
gentis quàm unius hominis. Facit cap. *Bona, il
primo, ſupra de poſtulat. Prælat.* & propterea di-
cunt aliqui, quos tacito nomine hìc refert Joan.
And.*n.8.circa med.verſ. Per quod*, Opus militiæ in
Religione ordinatum non ad mundanum com-
modum, ſed ad defenſionem divini cultus, & pub-
licæ ſalutis, ſubſidium Terræ ſanctæ, & perſona-
rum miſerabilium, & patriæ inter opera activa eſſe
nobilius, & propter id Religionem ad ordinatam
eſſe nobiliorem aliis ordinatis ad alia purè activa;
unde de Juda legitur 1. Machabæor. 3. *Prælıaba-
tur prælium Iſrael cum lætitia, & dilatavit gloriam
populo ſuo*, & ſic pugnavit pro Republica. Item &
pro divino cultu. Unde ibi ſequitur cum dixiſſe:
nos pugnabimus pro animabus noſtris, & pro le-
44 gibus noſtris. Inter activa verò, quæ reſpiciunt ſub-
ventionem privatorum proximorum, videtur eſſe
nobilius, & in primo gradu infirmos recipere, in
ſecundo autem captivos redimere, in tertio hoſ-
ſpites recipere, in quarto, ad ſuum victum mani-
bus operari. Per quæ patet Religiones ad hos
actus inſtitutas habere ſecundùm qualitatem acti-
vam ſuas præeminentias. Quod ſi una ad plura
ejuſmodi opera ſit inſtituta, alia ad pauciora, pri-
ma erit præſtantior: Et idem ſi habeat ſtatuta,
45 quæ magis congruant ad finem propoſitum. Un-
de convenientiùs ordinatur ad continentiam ma-
ceratio carnis per abſtinentiam cibi, & potus, quæ
pertinent ad famem, & ſitim, quàm per veſtium
ſubtractionem, quæ pertinet ad frigus & nudita-
46 tem. Illa enim, quæ ſine diſcretione fierent, fa-
cile adnexum haberent deficiendi periculum,
unde, ut ait B. Antonius, non ſunt Religiones po-
tiores, quia arctiores habeant obſervantias, ſed
quia obſervantiæ ſunt majori diſcretione ordina-
tæ ad ſuum finem, & Abbas Moyſes in collatio-
47 nibus Patrum, *in col.1.cap.7. poſt med.* (Jejunia,
(inquit,) vigiliæ, meditatio ſcripturarum, nudi-
tas, ac privatio omnium facultatum non perfe-
ctio, ſed perfectionis inſtrumenta ſunt, & iſta in-
ſtrumentalia deſerviunt tribus eſſentialibus Reli-
gionis. Ad paupertatem labor manuum, men-
dicitas, quæ victum procurant. Ad continentiam
maceratio carnis, ut jejunia, vigiliæ, & hujuſmo-
di. Ad obedientiam oratio, lectio, viſitatio in-
firmorum, & ſimilia. Per hoc removentur obſta-
cula impedientia ſuum Religionis finem, ut ſcili-
cet totaliter tendatur in Deum, & charitatis per-
48 fectionem. In communi ergo exercitio circa illa
tria ſubſtantialia omnes Religiones conveniunt,
ſed in obſervantiis variant, de quibus una Reli-
49 gio quandoque plus habet, quam alia.) Ex præ-
dictis collige triplicem Religionis præeminen-
tiam una principaliter, & ſecundariò attenditur.
Secunda principaliter tantum. Tertia ſecundariò
tantum, ut *hic* latè per Jo. Andr.*nu.8.*qui hæc ferè
omnia hauſit ex doctrina D. Thomæ, *in 2.2.q.188.
art. 6. per totum.*

50 Ex his ergo concludunt Theologi in tranſitu
de una ad aliam Religionem non eſſe attenden-
dum, an ſit aſperior, ſed durior, ſed ſolum an ſit
perfectior, & fructuoſior: ad hoc cap. *Licet, infra
eodem*, ibi, Ad frugem melioris vitæ valeat tranſ-
migrare. Et infra ibi; Liberè poteſt ſanctioris vi-
tæ propoſitum adimplere. Et hanc contendunt
eſſe majorem Religionem, de qua loquitur hæc
51 Decretalis. Et hujus ſententiæ, licet non ita clarè,
videtur eſſe D. Thomam, *in 2.2.q.189.art.8.in cor-
por.* ubi ait; (Pone aliquem laudabiliter de una
Religione tranſire ad aliam zelo perfectionis, in
qua non attenditur excellentia ſecundum ſolam
arctitudinem, ſed principaliter ſecundum id, ad
quod Religio ordinatur: ſecundariò verò ſecun-
dum diſcretionem obſervantiarum debito fine
proportionatarum) Et in *quæſt. præcedenti art. 6.
in corp.* & *in reſponſione ad tertium* ſimiliter ait,
arctitudinem obſervantiarum non eſſe id, quod
præcipuè in Religione commendatur; & ideo
non eſſe potiorem Religionem ex hoc, quod ha-
beat arctiores obſervantias, ſed ex hoc, quod ex
majori diſcretione ſunt ejus obſervantiæ ordina-
tæ ad finem Religionis: Et hanc doctrinam ſe-
quuti ſunt Turrecrem. in c. 1. *n.1. verſ. Primo zelo
perfectionis 19.q.3.* S. Antonin. *in 3.p.tit.16. cap.4.
in princ. verſ. Poteſt tamen*, Sylveſter *in verb. Religio,
4. in fine*, ibi, ſed tamen adverte, quia nomine Re-
ligionis arctioris venit Religio ſanctior, & Reli-
gio fructuoſior: Navarr. *in comm. 4. de Regul. n.2.
& 3.* Quinimò Petr. de Palud. *in 4. ſent. diſtinct. 38.
qu.3. art.1. n.11.* (Quia, [inquit,] corporalis exer-
citatio ad modicum utilis eſt. nullum autem ſa-
crificium eſt Deo magis acceptum ſicut zelus ani-
marum, quia ad prædicandum fuit Chriſti Religio
eſſentialiter, & principaliter & nominaliter inſti-
52 tuta; Idcirco religio Prædicatorum, quia ad hoc
principaliter inſtituta eſt, aliis eſt perfectior, & ex
omni alia ad eam licet tranſire, etiamſi in pauper-
tate, & auſteritate alia excellat, quia hæc eſt perfe-
ctio, & religio Chriſti etiamſi loculos habeat, quos
alia non habeat religio, quæ prædicationem eſſen-
tialiter non habet annexam; ſed accidentaliter
poſt inſtitutionem per auctoritatem ſibi commiſ-
ſam per accidens ad hanc perfectionem attingit.)
Hæc Petr. quem refert, & ſequitur D. Antonin.
53 *d.c.4.§.4. in princ.* & cum his concordat Sylveſt. in
ver. Religio, 4.q.6. & Jo. ibidem relatus à D. Anton.
nam, ut ipſe ait, cum unicuique ob frugem melio-
ris vitæ ad altiorem ſtatum liceat tranſire, ut cap.
Duæ ſunt, 19.qu.2. & c. *Licet infra eod.* Non ſolum
Carthuſienſes, ſed cujuſcunq; ordinis fratres ad or-
dinem Prædicatorum poſſunt tranſire regulariter
ad unguem viventem. Et illum eſſe aliis perfectio-
rem probat eadem ratione, quâ Petr. de Palud.
Quinimò, ut refert S. Antonin. *loc. cit.* Monaldus
homine magnus Canoniſta, & Theologus atteſta-
tur ſe vidiſſe Pariſijs determinationem factam per
doctores univerſitatis ejuſdem, quod frater Car-
thuſiæ poteſt tranſire ad ordinem Prædicatorum
regulariter viventem de jure communi. E conver-
54 ſo autem, ut inquit S. Antonin. *d. §.4. verſ. E con-
verſo* Fratres Prædicatores ad aliorum ordinum
obſervantiam non poſſunt deſcendere, niſi in or-
dine Prędicatorum foret remiſſa religio: tunc enim
liceret tranſire ad alium ordinē arctiùs viventem
cum propoſito, & facto arctè vivendi, & non laxè
& ita ſecundum Theologos non attenditur quæ
religio ſit aſperior, ſed quæ ſit perfectior.

55 (Sed nos Canoniſtæ, (ut inquit Jo. Andr. *hic n.
8. circa fin.* non ponderatis his ſubtilitatibus tan-
tum ſolemus advertere ubi ſit arctior, diſtrictior,
durior, vel fortior modus vivendi, unde Decreta-
lis *Licet, inf. eod. in fin.* dicit, ut apud eos vitam du-

ret arctiorem,& paulò poſt princ. dicit, arctioris
vitæ prætextu. Ad idem c. *Quia in inſulis*, ibi dura
56 eſt Congregatio, *infra de ſtat. Monachor.* Atque ita
cùm omnes religiones ſint ordinatæ ad ſummum
finem, qui eſt charitas, per quam quis conjungi-
tur Deo, ut in Extravag. Joann. XXII. *Ad Conditorem,*
verſ. Cum enim,& ſic finis ſit idem: ſolum ar-
57 ctiorem vivendi modum ponderamus; ideoque ſi
in una Religione ſit ſola contemplatio cum arctiſ-
ſimo vivendi modo, poſſibile tamen,& ſine defi-
ciendi periculo, non admitteremus tranſitum ad
religionem, in qua eſſet contemplatio,& actio et-
iam per prædicationis officium cum laxo, vel mi-
nus arcto modo vivendi, quod tamen Theologi
admitterent ſecundum prædicta.] Hactenus ver-
ba Joan. Andr. cum quo concordant *hic* Henric.
Borph. *n.* 16. Anton. de Butr. *nu.* 6. mordens Theo-
logos, qui volunt omnia ſcire, & nihil ſciunt, Car-
din. *n.* 19. *verſ. Tamen ſecundum Canoniſtas*, Anch.
n. 6. *verſ. Dicit Jo. Andr.* quod Canoniſtæ Abb. *n.* 8.
& Jo. de Anan. *n.* 3. *verſ. Canoniſtæ dicunt*. Summa
Roſella *in verb. Religio* 4. *num.* 8. *in fin.*& Angel. *in*
58 *verb. Religioſus n.* 34. Adde quod opinionem Ca-
noniſtarum ſervat curia; non enim permittit tran-
ſitum à religione in qua ſtrictiùs,& duriùs vivitur
ad religionem, in qua vivitur laxius, utcunque an-
nexum habeat prędicationis officium; unde ſi Car-
thuſianus tranſmigraret ad Prędicatores prætextu
zeli perfectionis vitæ, puniretur tanquam apoſtata:
59 è converſo autem ex quacumque religione datur
tranſitus ad Carthuſiam, ut extravag. 1. *de regul.* ubi
Martinus IV. ſtatuit ut nullus religioſus ordinum
Mendicantium quorumcunque, quavis auctori-
tate ad religionem non Mendicantium audeat
convolare, ordine Carthuſienſium dumtaxat ex-
cepto ſub pœna excommunicationis latæ ſenten-
60 tiæ Papæ reſervatæ: & ex hoc confunditur opinio
Paſſerel. *in privil. minim. cap.* 39. contendentis ex
quacunque religione dari tranſitum ad religionem
Minimorum, ſed ex illa ad nullam aliam, eo quod
ſit omnium arctiſſima ob votum quadrageſimalis
vitæ, ut dicit Julius II. in ipſorum privil. Item du-
bia redditur opinio D. Bonav. *in expoſit. reg. Mi-*
nor. c. 2. *q.* 12. *&* 13. *tom.* 1. Cordubæ *in eadem reg. c.*
2. *qu.* 17. *punct.* 1. qui idem affirmant de religione
Minor. ſed oppoſitum ſervatur in practica, nam &
Capuccini paſſim tranſeunt ad Carthuſianos pe-
tita licèt non obtenta ſuorum Superiorum licen-
tia. Item ut vides, obſtat exceptio, de qua, in præ-
dicta extravag. Martini IV. Quæ quidem exceptio
apponi ſolet in omnibus privilegiis, & indultis
Apoſtolicis interdicentibus tranſitum ad alias re-
61 ligiones,& meritò, quia licet Carthuſienſium reli-
gio non ſit cæteris perfectior ex parte finis, quip-
pe quæ non eſt inſtituta ad officium docendi, vel
prædicandi, ſed ad ſolam contemplationem ſe-
cundum ea, quæ dicta ſunt ſupra *nu.* 41. *&* 52. ta-
men arctiſſima clauſura, ac velut perpetuus carcer,
cui ſunt addicti Carthuſienſes, cum abſtinentia à
carnibus in quocunque caſu præponderat omni-
bus aliis religionum aſperitatibus, ut dixi in c. *Ad*
Apoſtolicam n. 38. *inf. eod.*& in c. *Non eſt vobis n.* 25.
62 *& n.* 28. *ſupr. eod.* ubi de tranſitu Ciſtercienſium ad
Carthuſianos, & quia in strictiori clauſura perpe-
tuò vivunt etiā Eremitæ Camaldulenſes, de quibus
mira hic tradunt Jo. Andr. *nu.* 11.& Butr. *n.* 8. idcir-
co Eugen. IV in Conſtitutione, quæ incipit *Illa*
qua, edita 8. Kalen. Novembris 1475. in Bullar.
tom. 1. *pag.* 174. indulſit Priori,& Fratribus eremi
Camaldulenſis, ut omnes,& ſingulos cujuſcunque
ordinis exiſtant, & de quibuſcunque Congrega-
tionibus, domibus, ſeu monaſteriis, ſive mendi-
cantium, ſive non mendicantium, etiam Carthu-
ſienſis ordinis venerint, Superiorum ipſorum li-
centia petita, licet non obtenta, in prædicta eremo
63 recipere,& retinere poſſint. Cæterum cum noſtris
temporibus memorata eremus à rigore primævi
inſtituti plurimum declinaverit, & in tranſitu de
una ad aliam religionem non attendatur primæva
inſtitutio,& fundatio regulæ, ſed præſens obſer-
vantia ſecundum ea, quæ dixi ſupra *in* 1. *notab.* fortè
non liceret vigore præſentis Indulti ex ordine
Carthuſienſi ad dictam eremum tranſvolare, ſed
64 quia non ita pridem à ſanctiſſimo Urbano VIII.
facta eſt unio Eremitarum montis coronæ cum
Eremitis Camaldulen. ſub quibuſdam Capitulis,
de quibus in Brevi expedito ſub die 8. Oct. 1634.
quæ paulò poſt fuerunt declarata in alio Brevi 13.
Aprilis 1635.& quia hujuſmodi unionem noviſſi-
mè approbavit Sanctiſſimus Dominus noſter In-
nocentius X, videtur ſubeſſe ſpes proxima refor-
mationis tam celebris Sanctuarii, ubi S. Pater
Romualdus illius fundator primum in occidente
vitam eremiticam introduxit, ut in primis litteris
Urbani VIII. ac proinde videtur eſſe locus limita-
tioni Jo. Andr. de qua ſupra *num.* 10.
65 Rurſus in curia ſæpius vidi derogatum tranſi-
tum ex religionibus etiam laxioribus tam Mendi-
cantium, quàm non Mendicantium ad ordines
militares, quem tamen concederent Theologi ſe-
cundum ea, quæ dicta ſunt ſupra *num.* 43. Adhæ-
reas igitur Canoniſtis.
66 Sed hic QUÆRO An profeſſus in laxiori
religione teneatur adimplere votum ſimplex,
quod priùs emiſerat de intrando religionem ar-
ctiorem.
67 Reſpondeo breviter, non teneri, quia votum
ſolemne, quo quis obligatur minori religioni; eſt
fortiùs, quàm votum ſimplex, quo religioni ma-
jori aſtringitur. Poſt votum enim ſimplex, ſi con-
traheret quis matrimonium, non dirimeretur, ſic-
ut poſt votum ſolemne; & ideo ille qui jam pro-
feſſus eſt in minori religione, non tenetur imple-
re votum ſimplex, quod emiſit de intrando re-
ligionem majorem. Ita per hanc rationem docet
Sanctus Thomas *in* 2. 2. *q.* 189. *art.* 8. *ad* 3. quem re-
fert,& ſequitur Turrecrem. *in c.* 1. *in* 4. *quæſt. n.* 4.
19. *q.* 3. Poteſt igitur talis remanere in laxiori, quia
per ſecundum votum ſolemne derogatum eſt pri-
mo ſimplici, quod fecerat: tamen pro voto primo
non completo erit pœnitentia imponenda, ut c.
68 *Qui poſt votum, de Regular. lib.* 6. ſecundum Tur-
recrem. *ubi ſupra*. Diverſum eſt in eo, qui vovit re-
ligionem ingredi,& voto non completo factus eſt
Epiſcopus; per hoc enim non eſt ſolutus voto.
imo ſi ſuam velit ſanare conſcientiam, debet ce-
dere,& votum implere, ut eſt text. in cap. *Per tuas,*
infr. de voto. S. Thom. *d. q.* 189. *art.* 3. *ad primum*,&
ſic nota differentiam inter matrimonium carnale,
& matrimonium ſpirituale, quod contrahitur inter
Epiſcopum,& Eccleſiam, ut in c. *ult. & per tot. ſu-*
pra translat. Epiſcopi, tiam primum derogat
voto ſimplici de intrando religionem
ſecundum autem non.

Profeſſus

DE REGVLARIBVS

Cap. Significatum.

SVMMARIVM.

1 *Profeſſus tacitè an cenſeatur qui ante annum decimum ſextum ignorans defectum ætatis expreſſam profeſſionem emiſit, & poſtea credens ſuam profeſſionem validam in monaſterio per plures annos in habitu regulari abſque reclamatione perſeveravit, & num. ſeq. uſque in fin.*

2 *Ignorantiæ præſumptio non prodeſt niſi allegetur.*

3 *Profeſſio tacita inducitur per delationem annalem habitus indiſtincti, licet præceſſerit expreſſa irrita, abſque eo quod probetur ſcientia nullitatis profeſſionis expreſſè.*

4 *Ignorantia nullitatis profeſſionis expreſſæ an tacitam profeſſionem excludat.*

5 *Profeſſio tacita neceſſariò requirit conſenſum profitentis, & num. 19.*

6 *Actus cenſetur factus in executionem obligationis præcedentis.*

7 *Errantis, & ignorantis nullus eſt conſenſus, & num. 21. & 41.*

8 *Profeſſio expreſſè emiſſa ab eo, qui falsè opinabatur ſe jam eſſe profeſſum, an valeat, & n. 42.*

9 *Votum denuò factum propter dubium validitatis prioris voti an obliget, & n. 13. & 42.*

Matrimonii confirmatio à principio invalidi an requirat certam notitiam amotionis obſtaculi, ibidem, & num. 46.

10 *Matrimonium contractum cum ancilla ignoranter, ea vire ignorante manumiſſa, non convaleſcit per copulam ſubſequentem, & n. 26.*

11 *Actus continuatus cenſetur unus per relationem ad principium ſui temporis.*

12 *Ratihabitio actus invalidi an requirat ſcientiam nullitatis cum qualitatibus, & voluntatem eam ſanandi, & num. 41.*

13 *Approbare, & credere eſſe validum in quo differant.*

Vovens ante pubertatem, ſi poſt pubertatem votum ratificet credens eſſe validum, an obligetur coram Deo, ibidem, & num. 42.

14 *Ordinatus per metum, ſi ordinem exerceat ignorans nullitatem, an cenſeatur ratificare.*

15 *Donatum monaſterio ob cauſam erroneam validitatis profeſſionis poteſt repeti.*

16 *Falſa cauſa non obligat profitentem, & num. 29. & ſeq. & num. 41.*

17 *Præſumptio tacita profeſſionis per delationem habitus annalem an admittat probationem in contrarium, & num. 40.*

18 *Ignoranti non currit tempus.*

19 *Profeſſio tacita non requirit conſenſum expreſſum, ſed ſufficit tacitus, & præſumptus.*

20 *Præſumptio taciti conſenſus ex delatione habitus habet locum etiam cum præceſſit expreſſa profeſſio irrita.*

21 *Ignorantia, & error an, & quando excludant voluntarium, & num. ſeqq. & num. 41.*

22 *Ignorantia antecedens, & concomitans quæ ſit.*

23 *Voluntas non fertur niſi in præcognitum.*

24 *Matrimonium contractum per errorem, an & quando ſit nullum, & num. 27.*

25 *Ignorantia an ſit antecedens, vel concomitans quibus regulis cognoſcatur.*

26 *Matrimonium nulliter contractum, ſi conjuges validum credentes ſe commiſceant, an, & quando convaleſcat, & num. 28.*

29 *Actus factus ex cauſa erronea an, & quando ſit nullus, & num. 38.*

30 *Falſa cauſa obligat religioni ubi conſtat de intentione profitentis.*

31 *Profeſſus nulliter an præſumatur perſeveraturus fuiſſe in Religione, ſi nullitatem ſcivisset.*

32 *Mens, & voluntas declaratur etiam ex actu nulliter geſto.*

Voluntatis mutatio in Monacho non præſumitur niſi probetur, ibidem.

33 *In voluntatis perſeverantia dignoſcenda magis ſpectatur initium, quàm factum poſtea ſubſecutum.*

34 *Voluntas mutari non poteſt re non integra, & in præjudicium alterius.*

35 *Errans an præſumatur facturus fuiſſe ſi ſciviſſet quando ex actu oritur obligatio, & n. 38.*

36 *Reſtitutio in integrum minori ſeducto ad profeſſionem non datur.*

37 *Solutum indebitè repeti non poteſt quando à pietate cauſatur error.*

38 *Annus probationis inſtitutus eſt ut religio probet mores novitij, & novitius auſteritatem religionis.*

Præſumptio tacita profeſſionis inducta ex delatione habitus ultra annum eſt juris, & de jure, nec admittit probationem in contrarium, ibidem.

43 *Minor quatuordecim annis de jure communi non obligatur religioni niſi factus major ratum habuerit.*

44 *Profeſſio facta ante annum probationis etiam de jure communi in ordinibus Mendicantium nulla erat.*

45 *Profeſſus allegans ſe non habuiſſe animum profitendi non auditur.*

46 *Profeſſio emiſſa uxore contradicente ea mortua validatur, ſi vir per momentum temporis ſteterit in monaſterio licet illius mortem ignoraverit.*

47 *Profeſſio nulla convalidatur per ſolam ratificationem profitentis abſque nova acceptatione religionis.*

48 *Monachorum creatio ſpectat ad Abbatem, & Capitulum.*

49 *Superiores regulares allegantes ignorantiam ætatis novitij non ſunt audiendi.*

SIGNIFICATUM. Minor quatuordecim annis profitendo non obligatur religioni, niſi factus major ratum habuerit. Hoc dicit. Sunt duæ partes. Prima ponit conſultationem. Secunda reſponſionem. ibi, *Mandamus*, & hæc diſtinguit, & ſecundum membrum proſequitur, ibi, *Si autem.*

Nota primò de jure communi ad validitatem profeſſionis regularis exigi annum ætatis decimum quartum completum. Et in hoc malitia non ſupplet ætatem, ut perperam putavit Hugo ad exemplum matrimonij carnalis, ut in cap. *De illis, il ſecondo, de deſponſ. impuber.* Cujus opinio reprobatur in hac decretali, & in cap. *Ad noſtram, ſupra eod.* ubi exigitur añus decimus quartus com-

pletus,ſeu conſummatus, ut poſt Philipp. dicunt
hic Jo. Andr. *in princ. in ver. compleverit;* & Abb.
num.4. & notatur in cap. *Poſtulaſti, in gloſ.1. infra
eod.* Ratio diverſitatis eſt, quia de majori præjudi-
cio, ſeu obligatione agitur in profeſſione, quàm in
matrimonio ſecundum Abbatem. Et propterea
ubi eſt dura Congregatio Monachorum, videmus
requiri plenam pubertatem, id eſt annum deci-
mum octavum, ut in cap. *Quia in inſulis, ſupra eod.*
Hodie ex decreto Concilij Tridentini in c. 15. *ſeſſ.
25. de Regular.* In quacumque religione tam viro-
rum, quàm mulierum profeſſio fieri non poteſt
ante decimum ſextum annum expletum, & pro-
feſſio antea facta eſt nulla. Unde quæ deciduntur
in hac decretali de minori, vel majori quatuorde-
cim annis hodie locum non habent niſi in minori,
vel majori annis ſexdecim.

Secundò nota profeſſionem factam ante æta-
tem legitimam validari ſi major factus eam ratifi-
caverit, & ſic tractu temporis convaleſcit quod de
jure ab initio non valuit, contra regulam, *Non fir-
matur, de regul. jur. in 6.* & l. *Quæ ab initio, ff. eod.*
Sed dicendum hoc caſu profeſſionem ab initio
nullam non firmari ex ſolo curſu temporis, ſed ex
novo conſenſu poſt ſublatum impedimentum, ſeu
ut Butr. inquit nu. 9. ex nova cauſa confirmante.
Atque ita valet profeſſio non ex tunc, ſed ex nunc,
ut verbis gloſſæ utar *hic in ver. Ratam habuerit.* Si-
mile in l. *Obſervare, in fin. ff. de offic. Proconſ.* Sufficit
autem tacita ratificatio, quæ elicitur ex perſeveran-
tia ultra annum in monaſterio cum delatione ha-
bitus regularis poſt ætatem legitimam, argum. cap.
Litteras, & cap. *Acceſſit, de deſponſ. impuber.* & eſt
caſus formalis in cap. 1. *hoc tit. lib. 6.* & tenet hic
gloſ. præalleg. Innoc. qui verbum, *ratam,* exponit
expreſsè, vel tacitè ultra tempus morando, Abb.
Antiq. *circa med.* Hoſt. *num.1. in verb. Ratam.* Butr.
num.7. Abb. *num.6.* & latius dicam infra *num. 19.
& ſeq.*

1 QUÆRO an is qui ante añum decimum ſex-
tum ignorans defectum ætatis expreſſam profeſſi-
onem emiſit, & poſtea credens ſuam profeſſionem
validam in monaſterio per plures años in habitu
regulari abſque reclamatione perſeveravit, cenſea-
tur tacitè profeſſus, nec ne.

Status quæſtionis eſt ſuper ignorantia non juris,
ſed facti, videlicet cum ignoratur factum ipſum,
hoc eſt defectus ætatis, ex quo nullitas profeſſionis
oritur. Pro faciliori autem dubij ſolutione duo
caſus ſunt diſtinguendi.

Primus eſt cum nec profeſſus, nec Superior re-
gularis deducit ignorantiam nullitatis profeſſio-
nis expreſſæ; quæritur enim an nihilominus ut ſit
locus tacitæ profeſſioni, de ſcientia nullitatis ex
parte utriuſque conſtare debeat. Et hic primus
2 caſus parum habet difficultatis: nam etſi regulari-
ter præſumatur ignorantia ubi ſcientia non pro-
batur, ut in cap. *Præſumitur, de regul. jur. in 6.* & in
l. *Verius, ff. de probat.* tamen hæc præſumptio alle-
gari debet, ut eſt textus in l. *Si adulterium, §. Iidem
Pollioni ff. de adulter.* & tradunt Bald. & alij re-
lati à Menoch. *de præſumpt. lib. 1. præſumpt.* 48.
num.3. & 4. Unde quamvis ignorantia nullitatis
profeſſionis expreſſæ tacitam profeſſionem exclu-
deret, qua de re inferius agetur: tamen abſolutum
eſt hanc ignorantiam non præſumi, aut non pro-
3 deſſe niſi allegetur. Atque hæc opinio clarè pro-
batur in cap. 1. *de Regular. in 6.* ubi patet per dela-
tionem añalem habitus indiſtinctè induci tacitam
profeſſionem, licet præceſſent expreſſa profeſſio
irrita: nec ulla ibi fit mentio de ſcientia hujus
nullitatis: & idipſum conſtat ex hac decretali; &
alioquin oporteret in dubium revocare quam-
plurimas declarationes S. Congregationis Conci-
lij, quæ in hanc uſque diem ſemper reſpondit, eos
qui ante ætatem profeſſi ſunt, ſi poſt legitimam æ-
tatem in religione per añum perſeveraverint cen-
ſeri tacitè profeſſos, atque alligatos religioni: nec
unquam requiſivit, an ſcirent nullitatem profeſ-
ſionis expreſſæ.

4 Secundus caſus eſt, an cum ignorantia ex parte
profeſſi, vel religionis deducitur, per eam excluda-
tur tacita profeſſio, nec ne. Et in hac quæſtione,
quæ admodum gravis, & difficilis eſt, ſi ſolum au-
thoritati Doctorum eſſet deferendum, abſolutum
eſſet poſita hujuſmodi ignorantia nunquam poſſe
induci tacitam profeſſionem. Ita enim primus
fortè omnium ſenſit Navarr. *conſ. 23.* Petrutius
num.2. conſ.29. Cum de jure num.6. de Regular. &
conſ.9. N. nobilis. Quod met. cauſ. atque alibi: qui-
bus in locis quæſtionem paucis abſolvit, & ubique
citat Cardin. Cajet. *2.2. q. 189. art.5.* De cujus
tamen doctrina inferiùs dicemus, & idem Navarr.
in manual. cap.12. num. 71. Cujus ſententiam
poſtea ſequuti ſunt Moderni omnes quotquot de
hac materia ſcripſerunt, & multos refert Sanchez
de matrim. lib.7. diſp.37. num.59. Imò idem ſæpius
probavit Rota, & præſertim in *cauſa Cremonen.
penſionis 5. Martij 1582.* coram de Rubeis; cum
tamen per contraria nullus allegetur. Sed quia
juriſconſultum non decet moveri ſimpliciter Do-
ctorum authoritatibus, ſed legibus, & rationum
momentis, ut cap. *Ego ſolis. 9. diſt.* & Sac. Congre-
gatio Concilij hactenus ſemper exiſtimavit Na-
varri opinionem eſſe valdè dubiam: ideò videtur
abs re non eſſe ut rationes utriuſque ſententiæ di-
ligentius expendantur.

5 Opinio igitur Navarri nititur hoc præcipuo
fundamento: nam conſtat apud omnes ad profeſ-
ſionem tacitè inducendam neceſſariò requiri con-
ſenſum profitentis, ut *hic,* & in cap. *Sicut tenor,* &
cap. *Conſulti, infra eod.* cum ſimil. Is autem, qui
poſt profeſſionem expreſſam nullam per annum
defert in Religione habitum regularem, duobus
tantum modis poteſt intelligi conſentire tacitæ
profeſſioni, id eſt, aut quia intendit iterum profite-
ri, aut quia intendit priorem profeſſionem ratam
habere, ut patet in cap. 1. ibi, [Profeſſionem per
hoc feciſſe, vel ſi quam priùs fecerat ratam habu-
iſſe videtur.] *infr. eod. lib. 6.*] At neutro modo
videtur conſentire is, qui ignorat nullitatem pro-
feſſionis expreſſæ.

6 Et quidem non primo modo; nam cum opine-
tur ſuam profeſſionem expreſſam fuiſſe validam,
ſequitur jam eſſe religioni alligatum, unde non
intendit iterum profiteri, ſed in religione perſe-
verat tanquam profeſſus non tanquam profeſſu-
rus, cenſeturque habitum deferre in executionem
obligationis præcedentis, arg. l. 4. §. *Si ab ignoto, ff.
de manumiſſ.* cum ſimilibus, ut plenè per Alexan.
conſ.90. n.9. lib.3. & Menoch. *lib.3. præſumpt.49.
num.4.* & ex cauſa neceſſaria potius, quàm volun-
taria, ut l. *fin.* cum ibi notat. per Bart. *ff. de alim.
pupillo præſtand.* & per Abbat. *conſ. 116. in fine,*
7 *lib.2.* Atque ita pergit in primo conſenſu nullo, &
opinione erronea, quæ ad tacitam profeſſionem
non

Digitized by Google

non ſufficit; cum errantis,& ignorantis nullus ſit conſenſus,l. *Non ideirco, C. de iur. & fact. ignoran.* nihilque ſit tam contrarium conſenſui, quàm er-
8 ror,l. *Si per errorem ff. de iuriſdict. omn. iudic.* cum concord. Quinimò ob hanc rationem nova profeſſio etiam expreſſis verbis facta ab eo, qui ignorat nullitatem profeſſionis præcedentis, eſt nulla, quia cenſetur fieri ſub credulitate illius profeſſionis; atque ita ex falſa cauſa, per quam contractus vitiatur,l. *Sub divortio, ff. de verbor. obligat.* & tenent relati à Sanch. *de matrimon. lib. 2. diſp. 34. num. 2.* Et ideo ſi quis dubio motus an votum à ſe emiſſum fuerit validum, ob id denuò voveat, non tenebitur ad votum ubi ſciverit votum præcedens fuiſſe nullum, eo quod non cenſeatur habuiſſe abſolutum vovendi animum, ſed ex ſuppoſitione falſa validitatis prioris voti, ut poſt Cordub. Manuel.
9 & Vegam ſimiliter tradit Sanchez *diſp. 16. num. 7.* & in matrimonio carnali idem ſcripſit Anchar. *in conſ. 230 num. 3.* ubi ait, ad confirmationem matrimonij à principio invalidi inducendam propter ſolum temporis curſum requiri certam notitiam amotionis obſtaculi præcedentis: alias (inquit) continuatio, & etiam copula refer-
10 tur ad principium, & conſenſum erroneum; & ſimiliter gl. in cap. *fin. in verb. Nec facto, de conjug. ſervor.* [Pone (inquit) quod aliquis contraxit cum ancilla ignoranter, & dominus poſtea illam manumittit viro ignorante, numquid eſt matrimonium? dic quod non, quia adhuc commiſcetur ei ex priori conſenſu, qui nullus fuit.) Idem tradit gloſ. in cap. 1. *de eo qui dux. in matrim. in ver. Inſcia,* & ibi Innoc. *in fine.* (Nam ex conſequentia (inquit) prioris conſenſus videtur ignorans cognoſcere; & ſequuntur ibidem Hoſt. Jo. Andr. Butr. Cardin. & alij communiter.

11 Et confirmatur ex doctrina Anhar. d. *conſ. 230. ſub num. 3.* ubi ſic ait: (Actus qui habet tractum ſucceſſivum, & continuatum cenſetur unus per relationem ad principium ſui temporis,l. *Eum qui, §. In popularibus, ff. de iureiur.* ideoque conſenſus mulieris, quæ credidit matrimonium fuiſſe validum, habuit ſemper relationem ad principium contractus; & continuatio, credulitas deſcendit ex erroneo principio,& fundamento nullo: ergò eſt nulla poſtquam trahit principium ab errore.) Hactenus Ancharanus. Et hinc eſt, ut in Bulla Cruciatæ, qua conceditur Commiſſario poteſtas diſpenſandi cum ijs, qui in gradu prohibito ignoranter contraxerunt, conſueverit adponi clauſula infra ſcripta, nempè, (altero impedimentum ignorante prius de nullitate prioris conſenſus certificato.) Quod indicat ſcientiam nullitatis eſſe neceſſariam ad hoc, ut matrimonium novo conſenſu perficiant. Ex quibus conſtat etiam in matrimonio ſpirituali eum, qui credit ſe eſſe alligatum religioni, cum non conſentire primo modo, id eſt non habere voluntatem iterum profitendi.
12 Sed nec poteſt cenſeri conſentire ſecundo modo, id eſt ex eo quod intendat priorem profeſſionem irritam ratificare. Tum quia quod nullum eſt ratum haberi non poteſt, cap. *Auditis*, ubi notatur, *de elect.* Oldrad. *conſ. 330. Ad idem videtur, n. 2.* Tum quia non poteſt haberi ratum quod ignoratur,l. *Mater, ff. de inoffic. teſtam.* ſubſtantia enim ratihabitionis eſt ſcientia, ſecundum Bald. *conſ. 176. Præmittendum, verſ. Item quia non apparet, lib. 2.* Ideòq; ignorans actum, quem ratificat, nihil agit, l. *Qui enim, in princ. ff. rem rat. haber.* Cardinal. *conſ. 44. Quod ratificatio, num. 4. & ſeq.* & requiritur ſcientia juris, & facti. Bald. *conſ. 322. Vidua, verſ. Præterea, lib. 2.* Quinimo ad validitatem ratihabitionis requiritur non ſolum notitia actus, qui ratificatur, ſed etiam illius qualitatum, ſecundum Paul. de Caſtro *conſ. 465. Viſo compromiſſo, col. penult. lib. 1.* Cravett. *conſ. 197. Quamquam, col. fin. prope fin.* Quamobrem etſi qui perſeverat in religione ſciat ſe profeſſionem expreſſam emiſiſſe, quia tamen neſcit illam fuiſſe irritam, ratihabitio nihil operatur. Præſertim quia hoc caſu non agitur de ſcientia ſimplicis qualitatis profeſſionis expreſſæ, ſed de ſubſtantia,& validitate illius. Ad ratihabitionem autem contractus irriti requiritur ſcientia nullitatis, & voluntas eam ſanandi, alioquin ratihabitio nulla eſt, ut tradit Gemin. *conſ. 128. Factum tale eſt, n. 7. verſ. Ad ultimum,* & Alexan. *conſ. 135. in princ. verſ. Nec obſtat, lib. 7.*

13 Ideoque Cajetan. *in 2. 2. q. 89. art. 5.* [Scito (inquit) quod aliud eſt approbare, ſeu ratificare, & aliud eſt credere eſſe validum, & propterea habere intentionem adimplendi: nam approbare, & ratificare ad actum ſpectat voluntatis, quia quis vult nunc quod olim voluit. Credere autem eſſe validum ſpectat ad intellectum. Intendere autem exequi, quia præſupponitur validum, licet ſpectet ad voluntatem, nihil tamen facit ad ipſum votum, ſed ſolum ad executionem voti, quam reſpicit; & ideo ſi aliquis ante pubertatem ſimplici voto voverat,& poſtea in legitima ætate conſiderans ſuum votum credens illud eſſe abſolutè validum, intendit millies illud adimplere, non propterea coram Deo ratificavit, aut approbavit.) Hæc Cajet. Et idem ante ipſum cenſuit Sylveſt. *in ver. matrimonium 4. num. 10. prope fin.* his verbis: [Si quis ante añum pubertatis faciat votum religionis, non obligatur ad tale votum major factus, niſi illud ratificaverit. Quod ſi faceret credens ſe obligatum, alias non ratificaturus, non tenetur ad illud.] Quod etiam probatur exemplo ſacri Ordi-
14 nis: nam ſi quis per metum ordinatus fuerit, ſi poſtea illum Ordinem exerceat ignorans ſe ad illius obſervantiam adſtrictum non eſſe, non cenſetur ratificare, ut per Navarr. *conſ. 4. incip. Quidam,*
15 *num. 8. & 9. de his quæ vi, met. cauſ.* & ob id ſi quis ob cauſam profeſſionis emiſſæ aliquid donaverit Eccleſiæ, vel monaſterio, quia credidit profeſſionem valere,& non valuit, repetit donatum, ut per Calderin. *conſ. 412. alias 2. de Regular.* Etiam cenſuit S. Congregatio Concilij. Quocirca ſi donatio bonorum facta monaſterio ſub credulitate validitatis profeſſionis eſt nulla, multò magis nulla
16 erit donatio,& obligatio ſuipſius. Quo argumento utitur in puncto gloſ. in d. c. *Duo ſunt, in ver. Si affectus, verſ. Item cum clericus 19. q. 2.* Falſa enim cauſa non obligat profitentem, ſecundum Gemin. *conſ. 52. num. 3. verſ. Ad idem.*

17 Neque his videntur obſtare quòd contra præſumptionem, quæ ſurgit ex delatione habitus indiſtincti per annum, non admittatur probatio in contrarium, cum ſit juris, & de jure, ex notat. in c. 1. *de Regular. in 6.*

Reſpondetur enim admitti tamen probationem indirectam: nam cùm ad eam præſumptionem inducendam ſemper certæ qualitates deſiderentur, probari poterit aliquam ex dictis qualitatibus de-

ficere in caſu, de quo agitur, ut declarat Menoch.
lib. 1. præſumpt. 65. & ſcripſi in cap. *Vidua, in ult.*
notab. ſupra eod. Quinimo dictæ qualitates ante o-
mnia debent legitimè probari ſi aliàs ad profeſſio-
nem inducendam deſiderentur, ut per eumdem
Menoch. *lib. 1. præſump. 55.* Unde ſi ad tacitam pro-
feſſionem inter cætera deſideratur ſcientia nulli-
tatis profeſſionis expreſſæ, ſine qua ſcientia non
poteſt quis conſentire; ideoque nec tacitè profite-
ri: unique de ſcientia hujuſmodi conſtare debet.
Deſideratur etiam ad tacitam profeſſionem indu-
cendam perſeverantia in religione per tempus u-
18 nius anni, ut in d. cap. 1. *de Regul. in 6.* Quod qui-
dem requiſitum temporis omninò deficit ubi non
eſt ſcientia dictæ nullitatis, quia tempus hujuſmo-
di non currit ignoranti, per Innoc. in cap. *Ne pro*
defectu, num. 2. ſupra de elect. Calder. *conſ. 366.*
Mandavit, alias 37. de teſt. in fin. & Bald. *conſ. 92.*
Quædam, in princ. lib. 1. Atque ita etſi præſumptio
tacitæ profeſſionis ſit juris, & de jure, nihil tamen
videtur obſtare quominus dictarum qualitatum
defectus allegari, & probari poſſit.

19 Cæterum pro contraria opinione multa viden-
tur magis urgere: unde pro veritate obſervandum
eſt primò ad profeſſionem tacitam non requiri
conſenſum expreſſum, ſed ſufficere tacitum, &
præſumptum, qui elicitur vel ex ſuſceptione habi-
tus profeſſorum, vel ex annali delatione habitus in-
diſtincti, vel ex actibus, qui ſolum à profeſſis fieri
conſueverunt, juxta text. in cap. *Vidua,* in cap. *Super*
eo, ſupra eod. & in d. cap. 1. *eod tit. in 6.* cum
concordan.

20 Obſervandum eſt ſecundò hanc præſumptio-
nem taciti conſenſus, quæ ſurgit ex delatione anna-
li habitus indiſtincti habere locum non ſolum
quando non fuit facta expreſſa profeſſio, ſed etiam
quando fuit facta profeſſio irrita ob defectum æ-
tatis. Sic enim apertè conſtat ex verbis d. c. 1. ibi,
[vel ſi quam prius fecerat ratam habuiſſe vide-
tur,] & infra *eod. lib. 6.* & in hoc cap.... ibi, (ſeu
poſt decimum quartum annum profeſſionem à ſe
prius factam ratam habuerit,) ubi gloſ. inquit
hoc eſſe intelligendum, etiamſi tacitè conſentit:
ita ut in hac parte videantur erraſſe Navarr. &
Sanchez, qui oppoſitum tradiderunt, ille *conſ. 28.*
num. 6. de Regul. hic verò *de matrim. lib. 7. de im-*
pedim. diſp. 37. num. 10. Neque enim conſtituenda
eſt differentia inter tacitam profeſſionem, & taci-
tam ratihabitionem profeſſionis invalidæ. Siqui-
dem hæc ratihabitio in ſubſtantia nihil aliud eſt,
quàm nova profeſſio tacita, quæ, cum deficiat ex-
tremum à quo, incipit valere ut ex nunc, non ut ex
tunc, ut inquit gloſ. communiter approbata *hic in*
eod. ver. Ratam habuerit, & declarat Jo. de Anan.
in cap. *Conſuluit, num. 2. de converſ. conjugat.* poſt
Bart. quem citat in repet. l. *Si quis pro emptore, de*
uſucap.

21 Obſervandum eſt denique diligenter ex D. Th.
1. 2. q. 6. art. 8. ignorantiam, atque errorem in tan-
tum impedire conſenſum, & cauſare involuntari-
um, in quantum privat ea cognitione, quæ prære-
quiritur ad voluntarium; ad volendum autem
prærequiritur cognitio rei, quæ volenda eſt. Unde
non omnis ignorantia, aut error impedit conſen-
ſum, ſed tantum ignorantia, aut error illius rei, quæ
agitur, ut docet illic D. Thomas, & explicat Bart.
in l. *Si per errorem, ff. de juriſd. omn. judic.*

22 Hæc autem ignorantia, aut error (& in hoc vi-
detur conſiſtere tota vis præſentis diſputationis)
duplex eſt: nam aut eſt ignorantia ejus rei, quam
homo nollet, ſi ſciret, aut eſt ignorantia ejus rei,
quam nihilominus vellet etiamſi ſciret. Ignoran-
tia, & error primæ ſpeciei, quæ à D. Thoma, &
Theologis appellatur antecedens, cauſat ſimplici-
ter, & abſolutè involuntarium, ut ſi quis credens
uxorem ducere Sejam, ducat Mæviam, & hic er-
ror ſi ſit cum dolo, à Juriſperitis dicitur dolus dans
cauſam contractui, eo quod ſi is dolus abfuiſſet,
contractus initus non fuiſſet, ut l. *Eleganter ff. de*
dolo. Ignorantia verò, & error ſecundæ ſpeciei, id
eſt illius rei, quam quis vellet etiamſi ſciret, quæ à
Theologis appellatur ignorantia concomitans,
non facit ſimpliciter involuntarium, quia non
cauſat aliquid contra voluntatem. Sed quia ali-
quando facit non voluntarium negativè; atque ita
23 excludit conſenſum, ideo diſtinguendum eſt: nam
aut ignorantia concomitans verſatur directè circa
rem, de qua agitur, & tunc quamvis non faciat
abſolutè involuntarium, tamen nec facit volunta-
rium poſitivè, quia non poteſt eſſe actu volitum
quod eſt ignoratum, cum voluntas non feratur ni-
ſi in præcognitum, ſecundum Ariſtot. 3. *de Anima,*
Commen. 39. Sed tantum cauſat non voluntariũ ne-
gativè, id eſt efficit ut non ſit actus, & conſenſus
voluntarius poſitivè. Exemplum patet in eo, qui
volens contrahere matrimonium cum Seja con-
trahit quidem cum ea, ſed credit eam eſſe Mævi-
24 am. Hic enim error eſt concomitans, quia ſi vir
ſciviſſet eam eſſe Sejam, cum ea libentius contra-
xiſſet. Sed tamen quia error eſt directè illius rei, de
qua agitur, quamvis non faciat involuntarium po-
ſitivè, tollit nihilominus conſenſum, qui non poteſt
eſſe in re non præcognita: ideoque matrimonium
eſt nullum, ut patet ex relatis à Sanchez *lib. 7. di-*
ſput. 18. n. 6. Aut verò ignorantia hæc concomitans
verſatur non directè circa rem, quæ agitur, ſed
circa cauſam illius, aut circa aliquam ejus qualita-
tem, vel circumſtantiam: & tunc cum ſit ignoran-
tia ejus cauſæ, vel qualitatis, quam quis vellet
etiamſi ſciret, nunquam cauſat non voluntarium,
nec excludit conſenſum ab actu principaliter ge-
ſto. Exemplum. Si quis ducat uxorem liberam cre-
dens eſſe ſervam, hic quidem conſentit abſolutè in
matrimonium, ſed ignorat qualitatem libertatis:
quam tamen ſi ſciviſſet, utique libentius matrimo-
nium contraxiſſet. Quare ignorantia dictæ quali-
tatis cum ſit concomitans, id eſt ejus rei, quam
quis vellet etiam ſciens, & non verſetur directè
circa matrimonium, ſed circa illius qualitatem,
nullo modo excludit conſenſum ab actu principa-
liter geſto, ideoque matrimonium eſt validum, ut
tenent omnes in cap. 2. *& fin. de conjug. ſervor.* &
inferius dicetur.

25 Verum cum cognitio aut ignorantia ſit antece-
dens, vel concomitans, id eſt, an quis ſciviſſet, ni-
hilominus facturus fuiſſet, nec ne, valde obſcura
eſſet velut pendens ex animo, & voluntate homi-
num; idcirco juris interpretes quaſdam regulas
tradiderunt, ex quibus hoc facilè judicari poſſit
abſque alia probatione. Quarum quidem regu-
larum illa eſt præcipua, ut quoneſcumque aliquis
ex actu ignoranter geſto damnum, aut ignomini-
am conſequeretur, vel ſuam conditionem deterio-
rem efficeret; tunc non cenſeatur facturus fuiſſe ſi
ſciviſſet quod ignoravit, ut conſtat ex his, quæ tra-
dit Mantic. *de tacit. & ambig. convent. lib. 3. tit. 12.*
num. 37.

26 *num.37.& ſeq.* Exemplum patet in eo, qui igno-
ranter duxit uxorem ſervam, quam putabat libe-
ram. Hic enim ſi ſciviſſet eam ſervam utique ma-
trimonium non contraxiſſet, quia non æquè uti-
le, aut honeſtum eſt ducere uxorem ancillam, vel
libertinam, atque ingenuam, ut probat, D. Tho. *in
4. diſt. 38. q. unica art.* 1. Unde fit ut ſublato impe-
dimento ſervitutis per manumiſſionem domini,
quamvis vir uxorem cognoſcat affectu uxorio; ta-
men matrimonium non convaleſcat, quia vir ad-
huc commiſcetur ei ex primo conſenſu nullo, &
erroneo, ut tradit gloſ. in cap. *Si quis ingenuas, 29.
q. 2.* & ſuperius dictum eſt. Eo igitur caſu matri-
monium eſt nullum, non ſimpliciter ob ignoran-
tiam, ſed ob ignorantiam qualitatis, quam ſi vir
ſciviſſet, non contraxiſſet; & ſic ob ignorantiam
antecedentem, quæ cauſat ſimpliciter involunta-
27 rium. At verò per contrarium ſi ex actu ignoran-
ter geſto quis commodum, vel honorem con-
ſequeretur, aut ſuam conditionem efficeret me-
liorem; tunc præſumitur facturus fuiſſe etiamſi
ſciviſſet quod ignoravit; ut clarè patet in homine
libero, qui contrahit matrimonium cum libera
credens eam eſſe ſervam, hic enim erat in condi-
tione uxoris. Sed quia ex eo quod ipſa ſit libera,
non autem ancilla, conditio errantis non fit dete-
rior, imò melior; ideò hæc ignorantia quamvis
verſetur circa qualitatem ſubſtantialem, id eſt cir-
ca conditionem ſervitutis, tamen non excludit
conſenſum cum ſit concomitans, nec vitiat ma-
trimonium, ut tradunt in ſumma de conjug. *num.
6. & 7.* Hoſtien. *num. 9.* & ſequuntur Canoni-
ſtæ communiter in cap. 2. *& fin.* & ibi dixit *eodem
tit. in* 1. *notab.*

Porrò ignorantia nullitatis profeſſionis expreſ-
ſæ non eſt directè ignorantia illius rei, quæ agi-
tur, id eſt tacitæ profeſſionis, ſed eſt potius igno-
rantia cauſæ, ſeu actus præcedentis. Neque enim
profeſſus ignorat ſe deferre habitum indiſtinctum,
& perſeverare in religione per ſpatium unius an-
ni. Ex quibus actibus S. Canones eliciunt con-
ſenſum præſumptum ad tacitam profeſſionem in-
ducendam: ſed tantum ignorat validitatem al-
terius profeſſionis, quæ multo ante præceſſit, cre-
dens eam fuiſſe validam, cum tamen irrita fuerit.
Quod patet manifeſtè, quia etiam poſita ignoran-
tia nullitatis profeſſionis expreſſæ, eſt tamen poſ-
ſibilis profeſſionis conſenſus tacitæ: nihil enim
prohibet quin aliquis præſcindendo, ab omni con-
ſideratione præcedentis obligationis, poſſit, ſi ve-
lit, ſe iterum Deo obligare per novum conſenſum
poſitivum, quamvis credat ſe jam eſſe obligatum.
28 Ergò hæc ignorantia non verſatur circa novam
profeſſionem, quia aliàs quoad eam conſenſus
non eſſet poſſibilis, cum non præcognitum non
poſſit eſſe volitum. Quod clarius adhuc patet ex-
emplo matrimonii: nam ubi duo contrahunt ma-
trimonium nulliter, ſi ceſſante impedimento ite-
rum conſentiant affectu uxorio, utique matri-
monium convaleſcit, quamvis conjuges credant
illud ab initio fuiſſe validum, dummodò tamen
ſi nullitatem ſciviſſent, æquè libenter contraxiſſent,
ut cenſent Roſel. *in ver. Matrimonium, n. 5.* Sylveſt.
Matrimoniũ, 4. qu. 10. Navarr. *in ſumma Hiſpan.
c. 22. nu. 76.* & alii recentiores. Et ſimiliter ſi vir
fictè uxorem ducat, & poſtea affectu maritali eam
cognoſcat, matrimonium fit validum, etiamſi uxor
ignoret matrimonium ab initio fuiſſe irritum,
& perſeveret in primo conſenſu erroneo, ut poſt
alios tradit Sanch. *lib. 2. diſp. 32. per totam.* Idem
29 probatur ex theorica Romani *conſ. 517. n. 13. verſ.
Secus verò*, & Alex. *conſ. 2. n. 3. & 4. lib. 5.* ubi cen-
ſent actum factum ex cauſa erronea, puta ab eo,
qui falsò putabat ſe teneri, ita demum eſſe nul-
lum, ſi ille caſu quo ſciviſſet ſe non teneri, actum
non feciſſet; aliàs verò ſi fuiſſet facturus etiamſi
ſciviſſet ſe non teneri, valere actum, quia non præ-
ſumitur ille motus ex illa cauſa erronea. Patet er-
go errorem ejus, qui tacitè profitetur ob hanc
cauſam, quia credit ſe jam eſſe alligatum religioni,
non eſſe errorem in tacita profeſſione, ſed potius
in cauſa illius. Et idem eſt quod alii Doctores di-
cunt, actum geſtum ex falſa cauſa ita demum eſſe
nullum, ſi illa cauſa ſit finalis, id eſt ſine qua actus
geſtus non fuiſſet, ut tradit poſt alios Mantica *de
tacit. lib. 3. tit. 12. num. 22. & ſeq. & num. 34. uſque
in fin.* Aliàs enim error in cauſa ſe obligandi, puta
quia quis credit ſe jam eſſe obligatum, & non eſt,
non excludit conſenſum, ut per eundem Manti-
cam *lib. 19. tit. 3. num. 12.* Et hinc fit ut ſi ego cre-
dam Titium emiſſe librum nomine meo, quem
tamen ipſe non emerat, aut nulliter emerat, & ra-
tam habeam hujuſmodi emptionem; ſi poſtea Ti-
tius nomine meo validè emat librum, valet ſecun-
da emptio, non obſtante ignorantia nullitatis
præcedentis, idque ex conjectura voluntatis, quia
qui ratam habuit emptionem credens eam ſuo
nomine factam eodem modo ratam habuiſſet, ſi
ſciviſſet eam nulliter factam fuiſſe, ut poſt alios
tradit Alex. qui plura exempla his ſimilia conge-
rit *in conſ. 146. nu. 10. & 11. lib. 5.* Ideoque Gemin.
conſ. 119. num. 10. reſpondit etiam ex falſa cauſa
30 aliquem obligari religioni, ubi conſtat de inten-
tione profitentis, & eſt de hoc textus ad literam in
c. Ex parte, de converſ. conjug. Ex quibus omnibus
in compendium redactis videtur concludenter
probatum profeſſionem factam ex falſa cauſa, id
eſt quia quis putabat ſe jam eſſe adſtrictum religio-
ni, non eſſe nullam, cum non ſit ignorantia rei quæ
agitur, ſed ignorantia in cauſa ſe obligandi, dum-
modo tamen hæc ignorantia ſit concomitans, id
eſt ſi profeſſus ſciviſſet nullitatem ſuæ profeſſionis,
adhuc tamen in religione perſeveraſſet.

31 His igitur præcognitis, ſolutio quæſtionis vide-
tur pendere ex inſpectione, an prorſus etiam cog-
nita profeſſionis nullitate, veriſimiliter tamen per-
ſeveraſſet, nec ne in religione. Nam ſi conſtiterit
eum perſeveraturum fuiſſe, conſtabit etiam illius
errorem, & ignorantiam fuiſſe concomitantem;
ideoque tanquam ignorantiam non ejus rei, quæ
agitur, id eſt tacitæ profeſſionis, ſed cauſæ illius, ſeu
alterius actus præcedentis, minimè potuiſſe exclu-
dere voluntarium à tacita profeſſione.

32 Pluribus autem probari poteſt eum veriſimili-
ter perſeveraturum fuiſſe. Et primò qui fecit pro-
feſſionem expreſſam, licet nulliter ob ætatis im-
pedimentum, jam expreſsè declaravit ſe velle effi-
caciter alligari religioni: mens enim, & voluntas
declaratur etiam ex actu nulliter geſto, l. *fin.* & ibi
Bart. *ff. de reb. cor.* Hujus autem voluntatis muta-
tio non præſumitur, niſi probetur, l. *Eum qui ff.
de probat.* etiamſi voluntas ab initio fuerit nulla;
quia nihilominus præſumitur durare. Feder. de
Sen. *conſ. 194. In dubiis matrimonialibus in princ.*
Calderin. *conſ. 461. alias 4. de ſponſal. in fine*, ubi
quod matrimonium impuberum convalidatur ſi
con-

contrahentes pervenerint ad ætatem legiomam, licet ex matrimonio ſervitus conjugalis inducatur, quia voluntas durata præſumitur, Alex. *conſ. 146. In cauſa, nu. 16. lib. 5.* ubi quod voluntas contrahentis matrimonium, licet nulliter, non præſumitur mutata niſi à die, quo apparet mutata; & ideò ratificatio abſentis ante mutationem convalidat matrimonium, & in terminis profeſſionis notat gloſ. in cap. 1. *in ver. Non timore, ſupra quod met. cau.* Quod procedit etiamſi longum tempus elapſum fuerit, l. *Sancimus*, ubi Jaſ. *in 3. notab. C. de teſtam.* & tradit poſt alios Menoch. *lib. 6. præſumpt. 37. n. 28.* Siquidem nihil eſt quod perſuadeat ſemel profeſſum à propoſito religionis voluiſſe recedere: neque enim, ut ſupponitur in dubio, unquam reclamavit, imò plures actus geſſit indicantes continuationem ejuſdem voluntatis, quales ſunt delatio habitus indiſtincti, actus profeſſorum, & plurium annorum perſeverantia. Quid ergo cogit nos pronunciare, ſi is ſciviſſet nullitatem profeſſionis non perſeveraſſet? Quippe is qui ante annum quantum ſe fuit validè profiteri voluit, quamvis non eſſet prius religioni alligatus, cur elapſo anno validè non profiteretur, cum medio tempore nihil geſſerit in contrarium, imò plura fecerit, quæ oſtendunt propoſiti perſeverantiam? Dicenti ergo voluntatem mutatam onus probandi incumbit, juxta text. in d. l. *Eum qui*, atque ita in ſpecie de Monacho tradit Menoch. *de præſumpt. 37. num. 6.* & Dec. in cap. *In gloſ. præſentia, num. 284. de probat.*

Sed objicies primò. Profeſſus cum primum ſcivit ſe non eſſe obligatum religioni, reclamavit. Ergo præſumitur idem facturus fuiſſe ſi antea hoc ſciviſſet, cum ex facto ſubſequuto animus præcedens declaretur, cap. *Conſtat*, & ibi gl. *in ver. Si ſtatim, 1. q. 1.* c. *Pervenit*, & ibi gloſſ. *1. 18. diſtinct. 1. in* c. *Quod autem, 22. qu. 2.*

33 At reſpondetur hoc caſu magis attendendum eſſe initium voluntatis, & terminum à quo, quam finem, & terminum ad quem. Tum quia præſumitur quis perrexiſſe in eadem voluntate uſque ad diem mutationis, ut dictum eſt ſupra proximè. Tum quia ex delatione habitus annali jus elicit conſenſum neceſſarium ad tacitam profeſſionem præſumptione juris, & de jure, ut inferius dicetur. Reclamatio autem ſubſequens habet juris reſiſtentiam, unde conſenſus præſtitus ab initio magis influit in perſeverantiam voluntatis quàm influat reclamatio ſubſequens in mutationem ejuſdem voluntatis. Præſertim quia continuatio ſequitur immediatè poſt conſenſum ab initio præſtitum, reclamatio autem multo poſt. Quo caſu magis urget præſumptio perſeverantiæ, ut declarat Menoch. *d. præſumpt. 37. n. 9.* Deinde reſpondetur reclamationem poſt perſeverantiam annalem in religione non eſſe attendendam, quia res non amplius integra eo enim ipſo quod completus eſt annus poſt profeſſionem expreſſam nullam, Canones inducunt profeſſionem tacitam, c. 1. *in princ.*
34 *de reg. lib. 6.* unde reclamatio ſubſequens tempore inhabili non influit in voluntatem antecedentem, ut patet ex notatis per gl. & DD. in c. *Publicato, de elect.* Cum enim actus tacitæ profeſſionis inter profeſſum, & Religionē ſit ultro citroque obligatorius, ut notatur in c. *Porrectum, infra eod.* mutatio voluntatis profeſſi re non amplius integra nihil prodeſt, quia nemini licet mutare voluntatem in detrimentum alterius, l. *Sicut, C. de act. & obligat.* & declarat *loc. cit.* Menoch. *num. 31.*

35 Objicies ſecundò quotieſcumque error talis eſt, ut ſi verum eſſet quod reditur per errorem, orta eſſet obligatio ad aliquid agendum; tunc qui fecit, præſumitur non facturus ſi ſciviſſet, text. eſt in l. *Si cum te, ff. de pact.* ubi falsò exiſtimans ſe debere legatum Titio, & ideò mandans debitori ſuo ut ei ſolvat, ſibi non præjudicat.

36 Sed hoc objectum tollitur, quia non procedit in obligatione, quæ fit per ſolemnem profeſſionem. Unde minor quamvis dolo ſeductus reſtituatur, tamen ſi per dolum, & circumventionem inducatur ad profitendum, non reſtituitur, ſecundum gloſ. in c. *Cum dilectus, in ver. Ad fatuitatem, ſupra, Quotmet. cau.* (In ſpiritualibus, inquit, non habet locum in integrum reſtitutio, quia non videntur decepti qui meliorem vitam elegerunt,) & Abb. ibi ait illum eſſe dolum bonum, & jura non ſubvenire niſi contra dolum malum, & in c. *Cum virum, n. 6. inf. eod.* ubi ait: [Reſpectu profeſſionis non poteſt dici minor deceptus, vel læſus, cum ſerviat ei cui ſervire regnare eſt. Unde fit ut quamvis dolus dans cauſam contractui faciat in voluntarium, ita ut contractus ſit nullus; ſecus tamen ſit in profeſſione, ut eſt textus expreſſus in c. *Conſtituit, 20. qu. 3.* & tradunt gloſ. & Abb. *locis citatis.*
37 Et eodem modo quamvis credens ſe teneri, ſi ſolvat, poſſit ſolutum repetere condictione indebiti, l. 1. *& per tot. ff. de condict. indeb.* hoc tamen non procedit ſi error cauſetur à pietate, ut eſt textus ſingularis in l. *Cum his, §. penult. ff. eod.* ubi Julianus ait: Si in ea opinione ſit mulier, ut credat ſe pro dote obligatam, quidquid dotis nomine dederit, non repetit; ſublata enim falſa opinione, relinquitur pietas cauſa, ex qua ſolutum repeti non poterit, atque ibi Bart. & alij notant ceſſare repetitionem indebiti ſoluti quando à pietate cauſatur error.

38 Deinde tollitur idem objectum, quia non habet locum quando præceſſit actus declaratorius voluntatis, quod quis voluerit ſe obligare, ut hoc caſu, in quo profeſſus jam declaravit per profeſſionem expreſſam ſe velle obligare ſe religioni. Tunc enim quamvis ex novo actu, id eſt ex perſeverantia annali inducatur obligatio; tamen quia obligatio illa non eſt præter ejus intentionem, non facit, quominus ipſe præſumatur voluiſſe tacitè profiteri, ut declarat Alexan. *conſ. 146. n. 13. lib. 5.* Idque patet exemplo matrimonij carnalis, in quo ignorantia nullitatis matrimonij præcedentis non impedit quin conjuges obligentur per novum conſenſum quotieſcumque ſi nullitatem ſciviſſent, nihilominus contraxiſſent, ut ſuperius dictum eſt.

39 Objicies tertiò, Quamvis profeſſus veriſimiliter in religione perſeveraſſet, etiamſi ſciviſſet nullitatem ſuæ profeſſionis, & ſic illius ignorantia cenſeatur concomitans, & non excluſiva conſenſus: tamen id procedit ex veriſimilitudinibus, ac præſumptionibus. Idcircò enim Doctores quaſdam conſtituerunt regulas, quibus hujuſmodi veriſimilis conſenſus deprehendi poſſit, ut ſuperius diximus. Unde nihil prohibet quin hæc præſumptio tolli poſſit contrarijs conjecturis, & argumentis, idque tam ex parte religionis, quàm profeſſi: Ponamus enim novitium durante anno probationis quando adhuc expelli poterat, probè ſe geſſiſſe ſed poſt emiſſam profeſſionem expreſſam, quam

cre-

credit validam, ſublato expulſionis metu, illicò appruiſſe diſcolum, inobedientem, & religioſæ pacis turbatorem; atque ita veluti incorrigibilem perſeveraſſe integro anno, unde jura eliciunt præſumptionem conſenſu ad tacitam profeſſionem inducendam. Certè ſi religio ſciviſſet illius profeſſionem expreſſam fuiſſe nullam, veriſimiliter non potuiſſet eum in religione retinere, ſed potius è monaſterio ejeciſſet cognitis illius moribus, ad quos probandos tempus probationis à SS. Patribus indultum eſt, juxta c. *Ad Apoſtolicam, infra eod.* E converſo ponamus Superiorem te[...] [...]rem infra annum probationis, quando novi[...] ad ſæculum adhuc redire poterat, cum eo blandè, ac benignè egiſſe; ſed poſtquam credidit religioni alligatum per expreſſam profeſſionem, rigidè, atque indirectè tractaſſe, eumque omnibus regulæ auſteritatibus exercuiſſe adeò, ut ſic profeſſus pluribus ſignis, & argumentis oſtenderit ſe pœnituiſſe antecedentis profeſſionis, cum in ſubſidium fragilitatis humanæ ſpatium probationis fuerit regulariter inſtitutum, ut & novitius [re]gulæ auſteritatem experiatur, c. *Non ſolum, de regular. in 6.* & d. c. *Ad Apoſtolicam,* (quod ſuperioribus annis contigit in quibuſdam religioſis, qui novitium valdè divitem exquiſitis illecebris, ac blandimentis ſaccaro, ac melle nutriebant: ſed [po]ſt emiſſam profeſſionem tam ſeverè tractavere, ut cum prioris propoſiti pœnituerit, licet [...] re non integra) certè ex hoc liquidò ap[paret], ſic profeſſum ſi nullitatem ſuæ profeſſionis ſciviſſet, in religione non fuiſſe perſeveraturum, & ſic illius errorem antecedentem fuiſſe, & [non] concomitantem.

Verum hæc objectio tollitur, quia poſtquam nulliter profeſſus in legitima ætate conſtitutus per annum abſque reclamatione perſeveravit in religione, ut ſupponitur in dubio, poſtea nec ipſe, nec ſuperior religionis admitti poſſunt ad probandum defectum conſenſus in tacita profeſſione ad præſcriptum ſacrorum Canonum inducta, ratio eſt, quia præſumptio taciti conſenſus, quæ elicitur ex perſeverantia annali cum delatione habitus indiſtincti in religione poſt legitimam ætatem eſt juris, & de jure, ita ut non admittat probationem in contrarium; quod conſtat ex verbis d. c. 1. *de Regular. in 6.* ibi, (quia verò poſt decimumquartum annum habitum religionis aſſumpſerit, ſi per annum illum geſtaverit, ex tunc Religionem aſſumptam præſumitur veraciter eſſe profeſſus,) & tradit gl. in c. *Ex parte in ver. Per annum, inf. eod.* [Qui ergo, inquit, poſt annum remanet in habitu monachali, & non reclamat, intelligitur tunc ipſo facto tacitè vovere, unde poſtea exire non poteſt, imò compellitur expreſsè profiteri, & hæc eſt præſumptio juris, & de jure, ita quod non admittatur probatio in contrarium, ex quo nulla præceſſit proteſtatio.) Hæc gl. atque idem tradunt in d. c. 1. Jo. Monach. *in ver. Præſumitur,* Prob. *in addit.* Gemin. & Anchar. & ſequuntur alij communiter in d. c. *Ex parte.* Præſertim verò quia quando ſuperior, vel profeſſus petunt ſe admitti ad probandum ſe non præſtitiſſe conſenſum tacitæ profeſſioni propter ignorantiam nullitatis profeſſionis expreſſæ, hæc probatio propriè dicitur directa, quia Canones ex delatione habitus annali eliciunt conſenſum, & ipſi intendunt probare hunc cõſenſum non interceſſiſſe, atque ita non agitur de probatione defectus alicujus qualitatis ad tacitam profeſſionem requiſitæ, quæ dicitur probatio indirecta, ſed ipſius conſenſus, quæ profeſſio tacita à jure ſubſtantialiter inducitur. Hanc autem directam probationem niſi præceſſerit proteſtatio manifeſtum eſt numquam admitti contra præſumptionem juris, & de jure, ut declarat Menoch. in contrarium allegatus *lib. 1. præſumpt. 65. colligitur,* ex gl. & alijs ſupra citans. Et eò magis, quia text. in Clem. *Eos, de Regul.* non utitur verbis præſumptionem importantibus, & legem novam inducentibus. (Eos, inquit, qui deinceps in diſcretionis conſtituti ætate noviciorum habitum in aliqua religione per annum portaverint hoc ipſo religionem illam decernimus eſſe profeſſos, ponderando verba *deinceps, hoc ipſo, & decernimus,* & hoc eſſe ſtatutum Papæ, quod pro veritate habetur, dicit Vitalin. *ibi num. 39.*

Nec videntur obſtare adducta in contrariũ quoniam innituntur huic fundamento, quod credens ſe eſſe legitimè profeſſum, errat; ideoque non habet cõſenſum, qui neceſſario ad tacitam profeſſionem
41 requiritur. Ad quod patet reſponſio ex ſupradictis, procedit enim aut in errore, ſeu ignorantia antecedenti, id eſt ejus rei, quam quis non feciſſet ſi ſciviſſet: aut in errore, ſeu ignorantia concomitante, quæ verſatur principaliter circa rem, de qua agitur, ut ſuperius explicavimus ex mente D. Tho. & aliorum, & ad has duas ſpecies erroris, & ignorantiæ ſpectant regulæ illæ, quod errantis non ſit conſenſus, nihilque magis ſit contrarium conſenſui, quàm error, quod dolus dans cauſam contractui vitiet contractum, quod falſa cauſa non obliget profitentem, quod ratum haberi non poſſit quod
42 ignoratur, & aliæ id genus. Unde etiam patet opiniones recentiorum quod conſentiens, aut vovens ſub credulitate valoris prioris matrimonij, aut voti non obligetur ex ſecundo, non poſſe defendi niſi in caſu, in quo ignorantia eſſet antecedens, id eſt ſi vovens ſciviſſet ſe nulliter noviſſe, iterum non noviſſet, & idem dicendum in matrimonio.

Doctrina verò Cardinalis Cajet. *2. 2. q. 89. art. 5.* in qua Navar. præcipuè ſe fundat, ſi diligenter expendatur, non videtur obſtare huic concluſioni: nam qui votum nulliter emiſit, ſi millies intendit illud adimplere credens eſſe validum, non propterea, ut ait Cajet. cenſetur, coram Deo ratificare; quod eſt veriſſimum, quia nullibi cavetur, ut executio voti præcedentis novũ votum inducat, cum aliud ſit vovere, aliud votum adimplere, ſecundum Cajet. *ibid.* At ſecus eſt in profeſſione, quia jura decernunt, ut qui fecit profeſſionem nullam, ſi poſtea deferat habitum indiſtinctũ per annum, præſumatur veraciter eſſe profeſſus, ut in d. c. 1. *de Regul. in 6.* Non licet igitur arguere; Qui exequitur votum credens eſſe validum non cenſetur denuò vovere: ergo & qui defert habitum regularem per annum credens ſuam profeſſionem eſſe validam non cenſetur denuò profiteri; quia in hoc ſecundo caſu ſacri Canones novam profeſſionem inducunt, cum tamen non inducant novum votum per executionem voti præcedentis. Imo ratio Cajet. concludit etiam in eo, qui ſcit, & conſiderat votum ſuum fuiſſe nullum, adhuc enim non cenſetur denuò vovere ex eo quod votum ſervet, cum adimplere votum non ſit vovere, & tamen diverſum eſt in profeſſione; nemo enim negat quin profeſſus nulliter, ſi ſciens nullitatem ſuæ profeſſionis

ſionis perſeveret per annum in religione, efficiatur
tacitè profeſſus; de hoc enim eſt caſus apertus in
d. c. 1. Ac præterea Cajetanus loquitur in foro
conſcientiæ, ut patet in illis verbis, Non propte-
rea coram Deo ratificavit; & ita etiam ſeipſum ex-
plicat Navar. in c. *Statuimus, n. 72. verſ. Quod eſt
verum*, & *n. 75. verſ. Quoniam autem*, & in d. *conſ.
23. n. 2.* & *conſ. 89. verſ. Hoc certum eſſe videtur* quo-
ad forum conſcientiæ, & coram Deo, qui omnia
novit, & nihil ignorat. Licet rationes ſupra adu-
ctæ pro hac parte concludant tam quoad Deum,
& in foro animæ, quam quoad Eccleſiam, & in fo-
ro judiciali. Sylveſter autem eſt potius pro hac
ſententia, dum ait; Is qui credit ſe eſſe obligatum
ad votum, ſi illud ratificet aliàs non ratificaturus,
non tenetur ad illud: verba enim illa, aliàs non
ratificaturus, à contrario innuunt, ut ſi aliàs ratifi-
caturus eſſet, obligaretur ex ratificatione.

Atque ex his omnibus ſatis liquet poſteriorem
hanc ſententiam, etſi authoritatibus ferè deſti-
tutam, ſolidioribus tamen rationibus, ac juribus
eſſe munitam, atque armatam, ſed quatenus eſſet
ſolum dubia, videtur tamen valde è re eſſe ut eam
amplectatur S. Congreg. ad pacem, & quietem in
religionibus conſervandam, quemadmodum
hactenus viſa eſt eam tacitè amplexa fuiſſe, cum ad
hæc uſque tempora hanc ignorantiæ exceptionem
numquam admiſerit in caſibus contingentibus,
ob quam quidem rationem credendum eſt ſacros
Canones noluiſſe hanc exceptionem ignorantiæ
contra tacitam profeſſionem admitti poſſe. Quod
colligitur ex duplici conſideratione. Prima eſt
quod etſi paſſim apud Canones reperiatur taci-
tam profeſſionem induci per lapſum unius anni,
cum habitus indiſtincti delatione, etiamſi præ-
ceſſerit expreſſa profeſſio irrita: nullibi tamen
habetur mentio ſcientiæ nullitatis dictæ profeſ-
ſionis, & tamen non eſt veriſimile ut hoc requi-
ſitum ſi neceſſarium fuiſſet, prætermiſſum fuiſſet
à ſacris Canonibus, aut ignorantia numquam fue-
rit allegata. Et mirum eſt etiam quod de ſcientia
hujuſmodi nullus ex Doctoribus, quos vidimus
quidquid tetigerit ante tempora Navarri. Quod
ferè nos cogit credere hanc exceptionem igno-
rantiæ nullatenus eſſe Sacris Canonibus conſen-
taneam. Neque dicatur ideo nec Canones, nec
Doctores hanc quæſtionem olim tetigiſſe, quia
ante decretum Concilij Trid. in c. *15. ſeſſ. 25. de
Regular.* profeſſio emiſſa ante ætatem legitimam,
43 vel annum probationis expletum non erat nulla:
imò enim de jure communi nulla erat profeſſio
facta ante decimumquartum annum, ut eſt tex-
tus expreſſus hic, & ſupra in c. *Ad noſtram*, & ibi
Abb. in 1. & *4. not.* & in c. *Cum ſimus, infr. eod.* in c.
1. eod. tit. in 6. & *in can. 1. Illud autem, 20. q. 1.* & ſi-
44 militer profeſſio facta ante annum probationis in
omnibus religionibus Mendicantium, etiam ante
Concilium, nulla erat, ut conſtat ex c. *Non ſo-
lum*, & c. *Conſtitutionem, de Regul. in 6.* Itaque
hæc objectio non tollit vires primæ conſidera-
tionis ſuperius factæ, nempe quod Canones, aut
Doctores feciſſent utique mentionem de hujuſ-
modi ſcientia, ſi illa fuiſſet neceſſaria.

45 Secunda conſideratio eſt, quia ſacri Canones
contra præſumptionem tacitæ profeſſionis nolue-
runt admitti poſſe probationem quod profeſſus
non habuerit animum, & conſenſum profitendi,
ut probatur in c. *Quod interrogaſti, 27. diſtin.* ubi
mulier quæ velum regulare ſuſcepit, & finxit ſe
ſub eodem velamine ſanctimonialem eſſe, prohi-
betur nubere, & cogitur in monaſterio perſeve-
rare: & in c. *Vidua de Regular.* ubi mulier quæ ſa-
crum velamen aſſumpſit, ſi velit probare ſe illud
non aſſumpſiſſe animo profitendi, non auditur.
Quod etiam ducto argumento à matrimonio car-
nali ad ſpirituale efficaciter probat text. in c. *Ad
id quod, de ſponſal.* his verbis: [Quamvis undecim
annos habens ab initio invita fuiſſet ei tradita, &
renitens; tamen quia poſtmodum per annum, &
dimidium ſibi cohabitans conſenſiſſe videtur, ad
ipſum eſt cogenda redire, nec de cætero recipien-
di ſunt teſtes, ſi quos memorata mulier ad pro-
bandum quod conſenſerit ad eundem nominave-
rit producendos, cum mora tanti temporis
ejuſmodi probationem excludat. Si ergo contra
hanc præſumptionem Canones noluerant admit-
ti poſſe probationem defectus conſenſus; creden-
dum eſt ut ſimiliter noluerint admitti poſſe pro-
bationem ignorantiæ. Nam propter quod eſt
unumquodque, & illud magis, Authent. *Multo
magis, C. de Sacroſ. Eccleſ.* Probatio autem igno-
rantiæ ſi admitteretur, utique admitteretur prop-
ter defectum conſenſus, quem præſupponit. In
tantum enim poteſt impedire ignorantia profeſ-
ſionem, in quantum excludit voluntarium. Sed
probatio ipſius defectus conſenſus non admittitur
contra præſumptionē tacitæ profeſſionis, ut pro-
batum eſt: ergò longè minus probatio ignoran-
tiæ. Facit tex. in l. *Quæ ſub conditione, §. Si quis, ff.
de condit. inſtit.* & *in §. Eſt tamen caſus, inſtit. de hæ-
red. inſtit.* & c. *Cum quid una via, de regul. jur. in 6.*

46 Ad extremum hanc ſententiam in fortioribus
terminis videtur ſequi Innocentius in c. *Conſuluit,
de converſ. conjugat.* ubi ait votum, quod vir uxore
ſua vivente, & contradicente ingrediendo mona-
ſterium emiſit, & non valuit, poſtea fuiſſe ſo-
lemnizatum ex perſeverantia in monaſterio poſt
mortem uxoris; nec requiri ad hoc ut ſciverit
mortem uxoris, & poſtea in monaſterio reman-
ſerit, ſed ſufficere ut mortua ſit, & rationem dicit
eſſe, quia ſeparando ſe ab uxore, ſive invita, juxta
c. *Quidam, de converſ. conjugat.* ſive voluntaria,
ut in cap. *Ex parte, eod. tit.* ſemper præſumitur vel-
le mutare ſæculum. Et ex quo tale propoſitum
habet, per habitus ſuſceptionem eſſet ſolemniza-
tum votum, niſi uxor impediret, c. *Conſuluit, infra
eod.* Ergo ſublato impedimento uxoris, ſtatim
primo momento poſt mortem ejus votum ſolem-
nizatur. Reddit etiam aliam rationem, quia ad
hoc ut votum valeat, non requiritur ſcientia, vel
opinio, ſed rei veritas, c. *Placet, de converſ. con-
jugat.* Et quamvis in fine Innoc. ſubdat aliis videri,
& fortè melius quod non ſolemnizetur votum
illius, qui ignorans mortem uxoris perſeveravit
in monaſterio, ut de matrimonio carnali idem
ſcripſit in c. *1. de eo qui dux. in matrim.* tamen
primam opinionem ſimpliciter tenet in d. c. *Qui-
dam, de converſ. conjug. nu. 2.* in qua etiam reſidet
ibi Jo. de Anania *in fin.* eamque expreſſè appro-
bat Abb. in d. c. *Conſuluit, num. 3.* dicens profeſſio-
nem à viro nulliter emiſſam uxore contradicen-
te, vel diſſimulante, aut ignorante incontinenti
poſt mortem uxoris fuiſſe validatam, etiamſi vir il-
lius mortem ignoraverit, quia intrans religionem
ſemper videtur intraſſe animo ſerviendi Deo, &
mutandi vitam. Unde incontinenti quando fuit

ſubla-

ſublatum obſtaculum poſt mortem uxoris remanet profeſſio ſua valida, quia contrahens cum ſecunda habet ſemper animum depravatum, & non intendit matrimonialiter conſentire, ſed potius ſecundam decipere. Unde iſte conſenſus eſt illegitimus, nec propriè dicitur conſenſus, ſed diſſenſus. Aliud eſt in ingrediente religionem, quia ſemper habet animum mutandi vitam, ut ibi per eum. Si igitur profeſſio illa ſublato impedimento, etiam viro ignorante, convalidatur incontinenti ex momentanea perſeverantia in monaſterio; multò magis cenſeri debet convalidari profeſſio in caſu noſtro, in quo poſt ſublatum impedimentum ætatis ſupponimus profeſſum perſeveraſſe in religione per plures annos cum delatione habitus indiſtincti.

Noviſſimè hanc ſententiam ſequuti ſunt Domini de Rota *in cauſa meten. Profeſſionis, 2. Junij* 1636. coram Cavillo in hæc verba: (Nec etiam obſtat quod ad ratificandam profeſſionem tacitam deſumptam ex pluribus actibus factis per Pepinam in dicto monaſterio, requiritur ut ipſa ſciverit nullitatem profeſſionis præcedentis: aliter verò ex permanentia in monaſterio non cenſetur inducta ratificatio profeſſionis. Cajet. *in 2.2. qu. 1 88. art. 5.* Navar. *conſ. 28. n. 7. & conſ. 89. nu. 3. de regular.* & *in Manuali c. 12. nu. 71.* Et in puncto de Moniali in civitate Meten. quod non cenſeatur ratificaſſe profeſſionem ſine ſcientia dictæ nullitatis, Rota *deciſ. 179. n. 6.* & *deciſ. 307. nu. 5. par. 4. recent.* quia prædictam doctrinam uti non tutam S. Congregatio Concilii non amplectitur; ſed potiùs contrarium pluries declaravit, veluti die 13. Januarij 1583. & die 28. Auguſti 1621. in alia Romana inhærendo declarationibus aliàs factis cenſuit Joannem Petrum eſſe tacitè profeſſum, & religioni adſtrictum, etiamſi non probetur ipſum habuiſſe ſcientiam individuam nullitatis profeſſionis expreſſæ ab eo prius emiſſæ. Quas declarationes S. Concilij S.D.N. Urbanus VIII. obſervari mandavit primo Februarii 1631. in una Romana nullitatis profeſſionis.) Hæc ibi, & mox ſubjiciuntur aliqua ex fundamentis ſuperius relatis.

47 Hactenus promiſcuè egimus de ignorantia nullitatis profeſſionis tam quoad religionem, quam quoad profeſſum. Rationes enim, & fundamenta omnia, quibus probatum eſt per hujuſmodi ignorantiam non impediri profeſſionem tacitam, æquè vigent, ſive ignorantia deducatur ex parte profeſſi, ſive ex parte religionis. Veruntamen cum ignorantia ex parte religionis deducitur, longe minor eſt difficultas; quia profeſſio nulla ob impedimentum ætatis ſeu aliam ob cauſam ceſſante impedimento convalidatur ob ſolam ratificationem profeſſi, nec requiritur nova acceptatio religionis, ut conſtat ex cap. *Cum virum, inf. eod.* ibi. (præſertim ratihabitione ſequuta, etſi eam quandoq; contradixiſſe conſtiterit,) ex cap. 1. *eod. tit. lib. 6.* ibi, ſeu profeſſionem à ſe prius factam ratam expreſsè habeat, ex cap. 1. *ſupra quod met. cau.* in illis verbis, (Si legitimè probatum fuerit prædictam mulierem, &c.) Quod fecit poſtmodum ratum habuiſſe, ipſam ad religionem redire compellatis, Quibus juribus conſtat ſolam ratihabitionem profeſſi deſiderari ad hoc, ut profeſſio nulliter facta efficiatur valida, atque ita cenſent Navarr. *conſ. 35. num. 3. & conſ. 46. nu. 2. de Regul. in prima edit. & in 2. conſ. 27. num. 2. & conſ. 28. num. 3.* Unde parum refert an ignorantia nullitatis Profeſſionis expreſsè impediat ratificationem religionis, nec ne, cum ea ratificatio ex parte religionis non requiratur, & quatenus requireretur, tamen Summi Pontifices tamquam ſuprema Ordinum Regularium, cap. *Exiit, §. Ad hæc cum fratres, de verb. ſignif. lib. 6.* voluerunt eam ſupplere, admittendo profeſſionem illam per ſolam ratihabitionem profeſſi, ut religionum paci, & tranquillitati conſulerent.

48 Præterea ſi requireretur ſcientia dictæ nullitatis, utique requireretur non ſolum in Superiore monaſterij, ſed etiam in illis de Capitulo, ad quos pertinet novitios ad profeſſionem admittere. Creatio enim Monachorum de jure ſimul ſpectat ad Abbatem, & Capitulum, & requiritur ſaltem conſenſus majoris partis Capituli, ut notatur in cap. *final. de Regul. lib. 6.* atque ita ſi unus tantum ignoraſſet nullitatem profeſſionis expreſsè, & ex ejus voto major pars Capituli integraretur, hoc ſatis eſſe ad excludendam profeſſionem: deficeret enim conſenſus, & votum unius neceſſarium ad profeſſionem recipiendam. Quod eſſet maximè abſurdum, quia hoc modo eſſet inventa via prorſus tollendi tacitam profeſſionem, ubi præceſſit expreſſa nulla. Denique ex abun-

49 danti etſi ignorantia etiam unius ex Capitularibus tacitam profeſſionem impediret; tamen Superiores regulares hujuſmodi ignorantiam allegare volentes nullatenus videntur audiendi: nam cum ex Decreto Concil. Trident. *cap. 15. ſeſſ. 25. de Regular.* prohibente quemquam ad profeſſionem admittere ante decimumſextum ætatis annum expletum, & ex inſtitutis ſuorum Ordinum, & Conſtitutionibus Apoſtolicis præſertim Clementis VIII. teneantur ſub gravibus pœnis diligenter inquirere, ac noſſe ætatem cujuſque Novitij: utique audiendi non ſunt allegantes ignorantiam omnino tenentur ex officio inquirere, c. *Ad falſariorum, de crim. falſ.* Gemin. in cap. *In memoriam, col. 2. 19. diſt.* Jaſ. in l. *Si res obligata, poſt num. 40. verſ. Secundo notabiliter limita, num. 41. de legat. 1.* ubi ait, cum quis tenetur ratione officij indagare factum alienum, tunc præſumitur illud ſcire, nec toleratur ignorantia, alios refert Menoch. *lib. 6. præſumpt. 23. n. 66.*

DE REGULARIBUS

Cap. Cum Virum.

SUMMARIUM.

1 *Filia minor duodecim annis à monaſterio tradita, ſi major facta ſponte veletur, ad ſæculum redire non poteſt.*

2 *Monachum facit aut paterna devotio, aut propria confeſſio.*

Declaratur n. ſeq.

3 *Religioni an filius impubes alligetur ex oblatione parentum, & n. 42.*

4 *Profeſſus tacitè cenſetur per vim oblatus religioni à parentibus, ſi poſt pubertatem habitum profeſſorum ſuſceperit.*

5 *Et hæc eſt præſumptio juris, & de jure.*

Et quid poſt Concil. Trid. n. 8.

6 *Voluntatis declaratio, & juris effectus reſultat ex*

actibus certa obligationi attributis.

7 *Intellectus cap.* ſupra eod.

8 *Profeſſio tacita per ſuſceptionem habitus profeſſorum hodie non inducitur niſi poſt annum ætatis decimum ſextum, & expleto anno probationis.*

9 *Puella minor duodecim annis à parentibus monaſterio oblata an habitum regularem ſuſcipere poſſit non obſtante Concilio Tridentino, & n. ſeq. uſque ad num. 23.*

10 *Concilij Tridentini decretum in* cap. 17. ſeſſ. 25. de Regular. *expenditur, & n. ſeqq.*

11 *Voluntatis exploratio ſi puella ſit major duodecim annis ex Concilio Tridentino facienda eſt tam ante habitus ſuſceptionem, quàm ante profeſſionem. Sin autem minor ante profeſſionem tantũ, & cur.*

12 *Michaelis Medinæ teſtimonium, qui Concilio Tridentino interfuit circa decretum* cap. 17. ſeſſ. 25. de Regular.

13 *Voluntas impuberum, qui religionis habitum ſuſceperunt de jure communi explorari non debet niſi poſt pubertatem.*

14 *Argumentum ab identitate rationis non procedit in materia correctoria.*

15 *Epiſcopus ſi velit poteſt bis explorare voluntatem puellæ, quæ ante duodecimum annum habitum regularem ſuſcepit.*

16 *Filij poſt pubertatem non poſſunt inviti à parentibus religioni offerri.*

17 *Et quid ante pubertatem.*

18 *Parentes qui cogunt puellas invitas ad ingrediendum monaſterium ante duodecimum annum, an ſint excommunicati.*

Concilium Tridentinum in cap. 18. ſeſſ. 25. de Regul. *expenditur, ibidem.*

19 *Pœna detruſionis in monaſterium Monialium an poſſit infligi mulieribus ſæcularibus, & n. ſeqq.*

20 *Monaſterium Monialium ingredi non licet authoritate Epiſcopi, niſi ex cauſa neceſſitatis ipſius monaſterij.*

21 *Epiſcopus permittere non poteſt, ut mulieres ex cauſa litium matrimonialium, adulteriorum, vel alia ſimili, ingrediantur monaſteria Monialium.*

22 *Detruſi in monaſterium ad agendam pœnitentiam non coguntur habitum regularem ſuſcipere.*

23 *Licentia admittendi ad habitum regularem puellas duodecim annis minores peti conſueverunt à Sacra Congregatione Epiſcoporum, & Regularium.*

24 *Parentes, vel tutores an poſſint religioni offerre impuberem invitum, & num. ſeq. uſq. ad n.* 45.

25 *Filius impubes poteſt tradi monaſterio à parentibus.*

26 *Tutores ſicut poſſunt pupillum è monaſterio revocare, ita religioni offerre.*

27 *Declaratur, n. 40.*

28 *Oblatio parentum de impubere ſe habet ad profeſſionem ſicut ſponſalia ad matrimonium.*

Contrarium, n. 41.

29 *Opiniones plures ſimpliciter referens cenſetur ultimam approbare.*

30 *Fallit, ſi quis primò ponit ſuam opinionem, & poſtea ſubdat,* alij dicunt.

31 *Doctor reſpondens per verbum,* videtur, *intelligitur de jure reſpondere, quod facit pro dictis Innocentij.*

32 *Puella in electione propoſiti non coguntur ſequi parentum imperium ſi ſint in ætate nubili; alias ſecus.*

33 *Dictio,* tunc, *denotat extremitatem temporis, & idem importat quod,* eo caſu.

34 *Parentes, vel tutores poſſunt è monaſterio revocare impuberem licet invitum.*

35 *Ligandi, ſolvendi Dominus par jus eſſe voluit.*

36 *Votum filij impuberis poſſunt parentes irritum facere, ſed non poſſunt eum cogere ad vovendum.*

37 *Votum neceſſariò exigit deliberationem, propoſitum, & promiſſionem.*

38 *Infans ex voto non obligatur.*

39 *Votum obligat puerum doli capacem quamdiu parentes non contradicunt.*

40 *Religionem coactè ingreſſi in adulta ætate dicuntur potius peccata committere, quàm plangere.*

41 *Sponſalia quid ſint, & quid differant ab oblatione, quæ fit à parentibus religioni de filio impubere.*

42 *Impuberes ex ſponſalibus obligantur infra annos pubertatis.*

43 *Sponſalia ab infante contracta ſunt nulla ex defectu conſenſus, nec pariunt impedimentum publicæ honeſtatis.*

44 *Infans tradi poteſt religioni à parentibus.*

45 *Pueros an expediat religioni tradere.*

46 *Pueri à teneris annis ad pietatem, & religionem informandi.*

Romani, & nobiles dabant B. Benedicto filios nutriendos, ibidem.

47 *Clericis Regularibus Theatinis, & Miniſtrantibus Infirmis interdictum ne quemquam ad habitum regularem recipiant ante pubertatem.*

Bulla Pij V. de novitijs non recipiendis niſi poſt decimum octavum annum an, & quomodo ſit temperanda, ibid. verſ. Generali tamen decreto.

48 *Pueros quibus religionibus expediat tradere ex ſententia Cajetani.*

49 *Clementis VIII. decreta de novitijs non recipiendis, niſi in conventibus deſignatis expenduntur.*

50 *Fratres Minores Ciſmontanæ familiæ qualiter fuerint reintegrati ad recipiendos novitios.*

51 *Regis Chriſtianiſſimi inſtantia de novitijs non recipiendis, niſi in religionibus primævum inſtitutum ſervantibus.*

52 *Religiones plures in Concilio Lugdunenſi extinctæ.*

1 CUM VIRUM. Si filia minor duodecim annis à parentibus monaſterio tradita major facta, ſponte velet, ad ſæculum redire non poteſt. Hoc dicit ſecundum Jo. Andr. & omnes. Dividitur in tres partes. In prima ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio, ibi: *Conſultationi tuæ.* In tertia tacitæ objectionis ſolutio, ibi, *nec obloquitur.*

2 Nota primò dictum Concilij Toletani relatum hic, & in cap. *Monachum*, 20. *q.* 1. videlicet Monachum facit, aut paterna devotio, aut propria profeſſio. Et pondera Concilium loqui alternativè. Unde videtur inferri, ut ſola traditio parentum faciat Monachum filium impuberem; quod tamen eſt falſum, quia nullus tonderi poteſt ut fiat Monachus, niſi in legitima ætate, & ſpontanea

3 voluntate, cap. 1. & ibi gl. 1. *ſupra eod.* cap. *Sicut qualibet.* 20. *q.* 2. Nec filius cogitur in hoc ſequi imperium patris, ut *hic in fine*, & in cap. *Puella*, 20. *q.* 1. & in cap. *Cum ſimus, infra eod.* quia res eſt voti, non præcepti, cap. *Integritas*, 32. *q.* 1. & d. c. *Puella.* Timore hujus contrarij gloſ. hic in ver. Paterna devotio, exponit particulam, *aut*, pro, *&*, ut in l. *penult.* *C. de verbor. ſignif.* Sed hæc expoſitio non congruit litteræ ibi, *Quidquid horum fuerit, alliga-*

ligatum tenebit. Quæ verba oſtendunt alterutrum
ſufficere,ut quis alligetur religioni : non enim le-
gendum eſt, allegatum, ſed alligatum,prout habet
vera,& communis littera ſecundum Jo.Andr. *n.1.*
in ver. Alligatum. Unde Hoſtien *hic num.5 in ver.*
Aut dicit litteram poſſe intelligi disjunctivè. Nam
paterna obligatio,ſive devotio facit Monachum
filium,quem obtulit in pupillari ætate duobus mo-
dis. Primò quia durante pupillari ætate exire non
debet. Secundò quia ſi poſtea non contradicat,
conſentire videtur, nec poteſt de cætero recla-
mare,ut innuitur in hoc cap.& in cap. *Cum ſimus,*
infra eod. cap. *Illud, 20. quæſt.1.* & cap. *Præſens,*
qu.3. de quo per eum in *Summa hoc tit.* §. *Utrum*
exire, verſ. Dicas breviter, & conſentit Butr. *hic in 1.*
notab. num.2. dum dicit aliquem religioni alligari,
tam ex traditione parentum , quam ex propria
voluntate ingreſſi ; hæc tamen differentia , quod
traditio parentum ita demum obligat,ſi traditus
ſit in minori ætate conſtitutus ; & tunc non per-
petuò,& irrevocabiliter, ſed uſque ad tempus le-
gitimæ ætatis ; & poſt tempus ita demum, ſi rati-
ficet; traditio autem propria infra pubertatem nul-
latenus obligat, poſt pubertatem verò indifferen-
ter obligat, & irrevocabiliter. Sed certè in neu-
tro ex his duobus caſibus paterna devotio facit
propriè Monachum : nam primo caſu filius non
efficitur Monachus,cum non habeat ætatem legi-
timam,& egredi non poteſt, non quia ſit religioni
alligatus, ſed propter defectum diſcretionis, &
judicij,ut in cap. 2. *ſup. eod.* Secundo autem caſu
intervenit ratihabitio, & ſic tacita profeſſio filij.
Unde meritò hanc ſolutionem Hoſt. refellunt *hic*
Card. *n.3. verſ. oppono,* & Abb. *in gloſſ. nu.6. in ver.*
3 *Paterna devotio.* Expone ergo litteram : Mona-
chum facit aut paterna devotio, quam filius fa-
ctus pubes ratam habet ex devotione, quam gerit
erga patrem,& ſic occaſionaliter:aut propria pro-
feſſio ſecundum gl. præalleg. *in ver. Paterna devotio*
in princ. Innoc. *in ver. Alligatum,* Hoſt. *nu.5 in ver.*
Quidquid horum. Nec refert quod ratihabitio filij
in effectu nihil aliud ſit, quam profeſſio; quoniam
non eſt novum in jure,ut ratihabitio,& profeſſio
ponantur disjunctivè,ut patet in c. 1. *hoc tit. lib. 6.*
ibi , Niſi profeſſionem faciat,ſeu profeſſionem à
ſe prius factam ratam expreſsè habeat,nec non ibi:
profeſſionem per hoc feciſſe, vel ſi quam priùs fece-
rat ratam habuiſſe videtur, cum ſimil.

4 Secundò nota impuberem etiam per vim oblatũ
religioni à parentibus,ſi poſt pubertatem habitum
profeſſorum ſuſceperit,eo ipſo cenſeri tacitè pro-
feſſum. Et de hoc eſt caſus hic ſecundum Abb. *in*
princ. nam puella ante annos pubertatis fuit tradi-
ta monaſterio invita, ut patet ex littera ibi, *etſi eam*
quandoq; contradixiſſe conſtiterit & tamen quia ma-
jor facta velum ſuſcepit , quod dari profitentibus
conſuevit,ut patet, ibi, *cum benedictionem accepit,*
5 *quam nonniſi in ætate diſcretionis recipiunt quæ ve-*
lantur: ex hoc cenſetur tacitam profeſſionẽ emitte-
re. Et quidem præſumptione juris, & de jure, quæ
ſumitur ex actu geſto, contra quam non admittitur
probatio, niſi per contrariam proteſtationem præ-
6 cedentem,ut ſentit *hic* Butr. *n.4.* Ratio eſt,quia ex
actib⁹ certæ obligationi attributis reſultat juris ef-
fectus,& declaratio voluntatis, quæ qualitercunq;
declaretur verbis, an ſignis, nihil refert, ut l. *certum*
ff. Si cert. pet. ſecundum Petr. de Anchar. *hic nu. 2.*
in 2. notab. & Jo. de Anan. *n.3.* Ad hoc cap. *Ex par-*
te, cum ibi not. per glo. *in ver. per annum* , & cap.
Statuimus, inf. eod. c. 1. de Reg. l. 6. & Clem. *Eos, eod.*
7 *tit.* Et ita non obſtat tex. in c. 2, *ſup. eod.* & in cap.
Puella, 20. qu. 2. ubi impubes monaſterio oblatus
non cenſetur tacitè profeſſus , niſi per annum, &
diem in monaſterio permanſerit, ſicut nec pubes
per vim ingreſſus, qui infra annum non reclama-
vit: nam illa jura procedunt, quando ingreſſus nul-
lum fecit actum poſitivum à profitentibus fieri ſo-
litum : tunc enim non cenſetur profeſſus tacitè, ni-
ſi per annum diſſimulando conſenſerit, ut dicitur
in d. c. *Puella,* & notant DD. in d. c. 2. poſt gloſ. *fin.*
obi. In hac verò decretali puella major facta velum
converſionis, ſeu profeſſionis accepit. Unde cum
interceſſerit actus poſitivus voluntatis declarato-
rius , non exigitur annale intervallum , ſed ex
ipſo actu ſuſceptionis veli intelligitur tacitè pro-
feſſa , ut hic , & in cap. *Vidua* , *ſupra eod.* &
infra in cap. *Statuimus.* Et ita hæc jura in effe-
ctu conciliat Innocent. in dict. c, 2. *num. 2. verſ.*
Nec obſtat, ubi dicit non obſtare hoc capitulum ,
ubi innuitur ut ſi veniens ad ætatem legitimam
non contradicat , ratum habere videatur, quia
hic non fuit ſolus tranſcurſus temporis, ſed bene-
dictio Monachalis recepta fuit in majori ætate ,
& ſequuntur totidem ferè verbis Hoſtien. *num.7.*
Jo. Andr. *num. 2. verſ. Nec obſtat* Cardin. *num. 11.*
verſ. Oppono. & alij communiter. Hodie tamen
8 intellige hoc procedere dummodo ſuſcipiens ha-
bitum profeſſorum ſteterit per annum integrum
in probatione , & explevit annum ætatis decimum
ſextum: aliàs enim ex hoc non cenſeretur tacitè
profeſſus, quia Concilium Tridentinum in *cap. 15.*
ſeſſ. 25. de Regular. ſicut irritam facit profeſſionem
expreſſam ante annum decimumſextum comple-
tum,& non peracto anno probationis, ita & taci-
tam, quæ inducitur per ſuſceptionem habitus pro-
feſſorum, vel per actus , qui à ſolis profeſſis fieri
conſueverunt, ut ſæpius declavit S. Congregatio
ejuſdem Concilij Interpres.

9 QUÆRO, An puella duodecim annis mi-
nor à parentibus monaſterio oblata hodie habi-
tum regularem ſuſcipere poſſit , non obſtante
decreto Tridentini Concilij in c. 17. *ſeſſ. 25. de Re-*
gular.

Videtur reſpondendum poſſe puellam à paren-
tibus, ut ſuo tempore Monialis fiat , oblatam in-
dui habitu regulari , etſi adhuc duodecim annis
minor exiſtat : id enim minori duodecim annis
de conſenſu parentum tacito , vel expreſſo à Sacris
Canonibus permiſſum eſt, ut habetur expreſsè in
hac Decretali, cap. *Addidiſtis,* cap. *Quicunque,*
cap. *Illud autem, 20. q. 1. c. 1.* & *c. fin. 20. q. 2.* & c. 2.
10 ubi plenè dixi ſupra eodem. Huic autem ſacrorum
Canonum diſpoſitioni non adverſatur Triden-
tinum Concil. *d. c. 17. ſeſſ. 25. de regular.* nam cùm
correctio jurium ſit quantum fieri poteſt vitanda,
c. *Cum expediat, de elect. in 6.* l. *Præcipimus, in fine,*
C. de appellat. cum ſimil. & puellæ duodecim annis
minores ſecundum Canones ſint habiles ad ſuſci-
piendum habitum regularem ; non eſt credendum
per Concilium tot jura correcta, & ſubverſa fuiſ-
ſe, c. *Eccleſia veſtra, il ſecondo, eod. tit.* cum ex ver-
bis Concilii ea correctio neceſſariò non inferatur.
11 Obſervandum eſt enim ex eo decreto ſi accuratè ex-
pendatur, in hoc ſolum conſtitui differentiam in-
ter puellam duodecim annis majorem ac mi-
norem ; Quod ſi major ſit , ejus voluntas ſe-

mel atque iterum explorari debeat, nempe ante habitus ſuſceptionem, & ante profeſſionem; ſin autem minor, non niſi ſemel, hoc eſt ante profeſſionem ipſam, verba enim textus ſic ſe habent. (Si puella, quæ habitum regularem ſuſcipere voluerit, major duodecim annis ſit, non ante eum ſuſcipiat, nec poſtea illa, vel alia profeſſionem emittat, quàm Epiſcopus exploraverit virginis voluntatem) Ubi ponderanda eſt illa dictio, *alia*, quæ referri non poteſt niſi ad puellam duodecim annis minorem, ita ut propterea ſenſus Concilij ſit; Si puella major ſit annorum duodecim, non antè habitum ſuſcipiat, nec poſtea ipſa, id eſt major, vel alia, id eſt minor, profeſſionem emittat, quam Epiſcopus ejus voluntatem exploraverit. Atque ita in majore voluntas bis jubetur explorari, in minore ſemel tantùm.

Diverſitatis ratio ea eſt, quia in minori ſupervacanea eſſet hujuſmodi exploratio; tum quia integrum judicium ad deliberandum non habet, c. *Illud*, 20. *quæſt*. 1. Et arg. à contrario ſenſu in hac decretali in fine, tum quia vel invita monaſterio à parentibus tradi poteſt, ut patebit infra à *n*. 17. Non ergo Concilium prohibet quin puella natu minor habitum regularem ſuſcipere queat, imò expreſsè admittit per illam dictionem, *alia*; ſed tantum prohibet quin ipſa poſtea profiteatur, priuſquam Epiſcopus illius voluntatem ſcrutatus fuerit.

Atque ita (quidquid contra ſenſerint Azor. *to.* 1 *lib*. 12. *cap*. 18. *num*. 5. *&* 56. & Rodrig. *de regul. to*. 3. *q*. 12. *art*. 2.) clarè ac dilucidè explicat Michaël Medina *de ſacrorum hominum continentia lib*. 4. *de controverſ*. 9. *c*. 4. ubi affirmat (nihil alienius à Tridentini Concilij mente excogitari poſſe, quam ut puellam duodecim annis minorem prohibuerit habitum regularem ſuſcipere; teſtaturque ſe interfuiſſe illi decreto, atque attentiſſimis auribus ſuffragia omnium Epiſcoporum accepiſſe, & nihil tractatum fuiſſe, niſi de ſola puellarum majorum duodecim annis ad religionem admiſſione, & duo tantùm ſtatuta fuiſſe, Primum ut ſi puella ingrediens ſit major duodecim añis, quantæcunque ætatis ſit, duplex Epiſcopi examen ſubeat, alterum ante habitus ſuſceptionem, alterum poſtea ante profeſſionem, quia ſæpè puellæ invitæ habitum ſuſcipiunt. Et quamvis voluntariè illum aſſumant, non raro invitæ profitentur timore parentum, vel cognatorum, vel verecundia habitum dimittendi. Secundum verò quod in eo ſtatuitur ut puella minor duodecim annis ingrediens unicum examen ſubeat, nempè profeſſionis, tempore quo ante ætatem duodennem vanum exiſtimavit Concilium hoc examen prætermitti, ob tenerum rationis uſum puellæ.) Hæc Medina. Simile habetur
13 in decreto Marcelli relato in c. *Illud*, 20. *q*. 1. ad quod fortè reſpexerunt Patres Concilij: nam in eo decreto ſancitur, ut filij ſi minori ætate monaſterio oblati fuerint, vel habitum regularem ſuſceperint, decimo quinto anno à Prælatis moniti inquirantur utrum in ipſo habitu permanere cupiant, an non. Ecce igitur quod etiam de jure communi exploratio voluntatis in minoribus fieri debet tantummodo cum ad annos pubertatis pervenerint, & non antea.

Et ex his conſtat nihil obſtare quod dicunt aliqui impoſſibile eſſe ut poſt Concilium minori duodecim annis detur habitus, cum ex *d. c.* 17. antequam detur, debeat ordinarius ſcrutari puellæ voluntatem an coacta, an ſeducta, an ſciat quid agat. Et hæc cauſæ cognitio in minore congruè adhiberi non poſſit; Ideoque neceſſariò ſequatur argumento ab impoſſibili, ut Concilium voluerit ne ea ætate habitum regularem accipere poſſent.

Reſpondetur namque hoc argumentum petere principium, negatur enim Concilium requirere hanc cauſæ cognitionem quando traditur habitus minori duodecim annis, cum eam tantum requirat, quando datur habitus ei, quæ eſt major annorum duodecim, ut oſtenſum eſt ſupra.

Non item obſtat ſi dicas rationem à Concilio expreſſam in *d. c.* 17. quæ eſt ut libertati profeſſionis Monialium conſulatur militare, nedum in majoribus, ſed etiam, & multò fortiùs in minoribus, quæ eo magis minis, & metui obnoxiæ ſunt, quo per ætatem ſunt timidiores.

14 Primò enim reſpondetur in materia correctoria non procedere argumentum à majoritate rationis, gl. 1. in Authen. *Quas actiones*, *C. de ſacroſ. Eccleſ.* quæ communiter approbatur teſte Decio, in l. *Non debet cui*, *n*. 4. *ff. de regul. jur.*

15 Secundò reſpondetur expreſſionem dictæ rationis pro hac opinione facere, dum Concilium cautè ſe reſtrinxit ad libertatem emittendæ profeſſionis, non autem ad libertatem aſſumptionis habitus. Quæ ratio ſicut militat etiam in minore duodecim annorum, ita & diſpoſitio Concilij. Præterquam quod antequam ipſa ad profeſſionem admittatur, poterit Epiſcopus, ſi ita è re eſſe exiſtimaverit, bis voluntatem explorare, ut Concilium præſcribit in majore, nempè poſt annum duodecimū, & immediatè ante profeſſionem.

16 Tertiò, reſpondetur negando in minore militare eandem rationem, quæ militat in majore. Imò enim ſecundum Canones major non poteſt invita tradi monaſterio, §. *Cum ergo*, *c. Sicut*, & c. *ſequen*. 20. *q*. 1. cap. 1. *ſupra Quod met. cauſ.* & c. 2. §. *Si*
17 *vero*, *ſup. ead.* At verò minor à parentibus offerri poteſt etiam invita, ut plenè dicam in *quæſt. ſequen.* à *n*. 24. *uſque ad n*. 48. Et ob id meritò Concilium in majore requiſivit, ut dicta inquiſitio adhiberetur, ne invita contra Canones traderetur monaſterio. At eandem inquiſitionem omiſit in minore, quam fortè intellexit poſſe etiam invitam monaſterio tradi, & hoc non injuria, quia ut colligitur è contrario ſenſu ex hac decretali, puellæ uſque ad dictam ætatem non ſuam, ſed patris ſequi voluntatem.

18 Qui quidem intellectus ſatis etiam confirmatur ex c. 18. immediatè ſequenti ubi anathemati ſubjiciuntur qui quándocunque coëgerint aliquã virginem, vel viduam, aut aliam quamcunque mulierem invitam præterquam in caſibus in jure expreſſis ad ingrediendum monaſterium, vel ad ſuſcipiendum habitum cujuſcunque religionis, vel ad profeſſionem emittendam. Inquiro enim quorſum illa verba, præterquam in caſibus in jure expreſſis?
19 Et quidem in detruſis in monaſterium ad agendam pœnitentiam, verificari non poſſunt, quia nullibi, quod meminerim, reperitur jure cautum, nec ſervatur in practica, ut mulieres ſeculares detrudantur propter crimen in monaſteria monialium ad agendam pœnitentiam nam c. *Impudicas*, 27. *q*. 1. loquitur de mulieribus jam profeſſis, quæ propter prævaricationem detruduntur in ergaſtula, & alia jura loquuntur de viris, qui detrudũtur in monaſteria Monachorum, ut in c. *Stelle*, 50. *diſt*. c. *Placuit*,

cauſ.21.quæſt.2 cap. *De lapſis,16.qu.6.*& cap. *Sicut,20. quæſt.* 1. cum concordan. de quibus ibi per
gloſſ. *in ver. offenſionis*,& notat gloſſ. *in ſumma ead.*
20 *cau.& quæſt.* Prætèrea Epiſcopus, vel Superior fa-
cultatem non habet ponendi perſonas ſæculares
in monaſteriis Monialium, niſi in caſibus neceſ-
ſariis, ut in decreto Concilij Trid. *c.5. verſ. Dare
autem, ſeſſ.25. de regular.* Et caſus neceſſarij intel-
liguntur reſpectu monaſterij, non autem reſpe-
ctu ingredientium, ut ſæpius declaravit Sac. Con-
gregatio ejuſdem Concilij Interpres. Et idcircò
21 in *cauſa Salamantina die 19. Februarii* 1604. re-
ſpondit non licere ullo modo Epiſcopis, vel per-
mittere, vel licentiam concedere mulieribus, ut ex
cauſis litium matrimonialium, adulteriorum, ac
diſſenſionum inter viros, & uxores, & his ſimilibus
ingrediantur monaſteria monialium. Imò ingre-
dientes incidere in excommunicationem decreto
Concilij, atque ſummorum Pontificum Conſtitu-
tionibus impoſitam. Ergò pariter ſaltem poſt
Conſtitutionem Bonifacij VIII. de qua in c. *Peri-
culoſo, de ſtatu regular. lib.6.* innovatam à Concilio
in *d. c. 5.* nec licebit Epiſcopis detrudere in Mo-
naſterium monialium mulieres criminoſas, cum
in hoc nulla verſetur utilitas, vel neceſſitas mona-
ſterij, & conſequenter exceptio Concilij non po-
teſt ſortiri effectum in hujuſmodi pœna detruſio-
nis, quia hic non eſt caſus Epiſcopis conceſſus.
22 Sed eſto mulieres detrudi poſſent in monaſterium,
nihilominus exceptio Concilij verificari non po-
teſt in his mulieribus, quæ coguntur habitum Re-
ligionis ſuſcipere, quia qui detruduntur ſive viri,
ſive fœminæ non coguntur aſſumere habitum re-
gularem, neque id jure cavetur; ſed tantùm ſunt
ibi ut pœnitentes, ut in d.c. *Si ille*, &c. *De lapſis*,
& in c. *Tua, infra de pœnis*, & cedere in ignomi-
niam ordinis, ut ſæculares tam graviter delinquen-
tes habitum monachalem induerent. Quamob-
rem ut verificetur exceptio Concilij, neceſſe eſt aſ-
ſignare aliquem caſum in jure expreſſum, in quo
puella cogi poſſit habitum Religionis ſuſcipere.
Et certè non ſuccurrit alius caſus, quàm in puel-
lis nondum conſtitutis in ætate nubili, quæ invi-
tæ à parentibus monaſterio offeruntur, ſecun-
dum prædicta. Et fortè ad hunc caſum reſpexe-
runt Patres Concilij; niſi dixeris exceptionem il-
lam poſſe habere locum in mulieribus, quæ votum
religionis emiſerunt; poſſunt enim cogi ad voti
obſervantiam, *c.1. & per tot. 27.q.1.c. Licet, infra de
voto.* Sed tamen adhuc reſtat difficultas, quia cum
Concilium loquatur per verba pluralis numeri, in
caſibus in jure expreſſis, oportet ſaltem aſſignare
duos caſus, in quibus puellæ poſſint cogi ad ſuſ-
ceptionem habitus, l. *Ubi numerus, ff. de teſtib.* &
ſic caſus oblationis adhuc remanet in prædicta
exceptione incluſus. Et ſtante hoc intellectu in-
eptum eſſet ut in decreto d. *cap.18. ſeſſ.25. de regul.*
Concilium perſeveraſſet Sacrorum Canonum
diſpoſitionem circa puellas natu minores, quæ à
parentibus monaſterio traduntur invitæ, ſi in
præcedenti decreto eandem diſpoſitionem ſuſtu-
liſſet, vel certè ſe incontinenti correxiſſet quod
non eſt dicendum, l. *Non ad ea*, & ibi gloſſ. *in ver.
Præſens, ff. de condit. & demonſt.* Porrò quia puellæ
minores non debent indiſtinctè ad habitum re-
gularem admitti, ſed à parentibus, vel tutoribus
oblatæ, & nonnunquam ſubeſſe poteſt ſeductio-
nis periculum à monialibus, & aliæ rationes vi-
gere poſſunt cur non expediat illas admittere;
hinc factum eſt ut Sacra Congregatio Concilij
aliquando, & præſertim in cauſa Lucana dixerit
non eſſe diſpenſandum ut puella, quæ duodeci-
23 mum annum nondum exceſſerat, admitteretur. Et
hinc etiam inolevit praxis ut licentiæ admittendi
ad habitum ejuſmodi puellas natu minores pe-
tantur à S. Congregatione Epiſcoporum, Regu-
larium, quæ non niſi rarò, ac matura deliberatione
illas concedere conſuevit.
24 Ulterius QUÆRO, an impubes invitus poſſit
à parentibus, vel tutoribus religioni offerri.
25 Conveniunt omnes filium ante annos puberta-
tis tradi poſſe monaſterio à parentibus. De hoc
enim eſt textus clarus *hic*, & in c. *Cum ſimus, infra
eod.* cum concord. de quibus ſupra *n.9.* Idemque
in tutoribus firmat. Innoc. *hic*, & in c. 2. *ſupr eod.*
26 quem utrobique DD. communiter ſequuntur. Et
probatur efficaciter in c. *Puella 20. q.2.* ubi patet
tutores poſſe revocare ingreſſum puellæ impube-
ris, niſi annum, & diem diſſimulando conſenſerint.
Ergo ſi poſſint conſentire oblationi tacendo,
& diſſimulando, & ſic tacitè, magis conſentire
poſſunt expreſsè. Quod parum habet difficulta-
tis, ſi filius, vel pupillus conſentiant.
Sed dubium eſt quid juris ſit ſi contradicant,
Jo. Andr. *n.1.* Simpliciter refert opinionem dicen-
tium invitum non poſſe tradi monaſterio; nec
eam approbat, aut reprobat. Sed gl. *in ſumma, 20.
q. 1.* diſtinguit ſic. Si impubes intrat, aut ab alio
ponitur in monaſterio, aut per ſe intrat: ſi ab alio
ponitur, & ipſe non conſentit, & tenet ingreſſus;
Et licet conſenſus ille qui fit ante annos diſcretio-
nis non teneat, inde tamen exire non poteſt pri-
uſquam veniat ad legitimam ætatem. Et ita ſentit
gloſſ. impuberem invitum non poſſe monaſterio
tradi. Eandem diſtinctionem ponit Petr. de An-
char. in *d.c.2.n.8.* Et hoc tenent ibi Card. *in 6.q.* Jo.
de Anan. *n.7.* & plenius Abb. *n.9.*
Fundatur hæc opinio à contrario ſenſu in cap.
27 *Puellæ, 20.q.1.* & in cap. *Puella, q.2.* Sed illa jura pa-
rum, aut nihil faciunt. Deinde pro hac ſenten-
tia facit ſecundum Abb. quia voluntarium mili-
tem diligit Deus, c. *Non eſt, 15.q.1.* Item oblatio
parentum de impubere ſe habet ad profeſſionem,
ſicut ſponſalia ad matrimonium, arg. *20.q.1. in pri-
28 mis quatuor Capitulis.* Sed ex ſponſalibus contra-
ctis per parentes filij non obligantur niſi tacitè
vel expreſsè conſenſerint, puta quia fuerunt præ-
ſentes, & non contradixerunt, cap. 1. §. *fin. de de-
ſponſ. impub. lib. 6.* Ergo idem dicendum in hu-
juſmodi oblatione. Et in hoc reſidet Abb. di-
cens ita ſentire Innocentium, & ejus dictum ſibi
magis placere.
29 Sed tu adverte, quia Innocentius in d. c. 2. ſup.
eod. videtur tenere contrarium: nam *num.2. verſ.
Si autem coacti*, primò recitat opinionem quo-
rundam, qui dixerunt filios coactè miſſos in mo-
naſterio poſſe quandocumque exire, etiam ante
tempus pubertatis, & citat jura ſuperius relata,
& mox ſubdit; Contrarium tamen videtur: & al-
legat jura pro hac parte, nec aliud ſubjungit: Un-
de cenſetur reſidere cum hac ſecunda opinione
cum eam ponat ultimo loco ſecundum theoricam
gloſſ. notab. in l. *Qui filium, § Sabinus ff. Ad Tre-
bell.* Hoſt. qui loquitur de opinionibus Innocen-
tij in cap.1. *infra de pœnis*, Bart. per illum textum
in l. *Bona fides, ff. depoſ.* & Bald. in l. *Si idem, §. fin.*

ubi ſimiliter infert ad dicti Innocentii. *ff. de juriſd.* 30 *omn. jud.* Et eo magis quia Innocentius in prima opinione loquitur per illa verba, *Quidam dicunt*, quo caſu etiamſi illam opinionem retuliſſet ultimo loco; tamen non cenſeretur eam approbaſſe, ut declarat Dec. poſt alios in cap. 1. *num. 97. ſupra de conſtit.* ubi limitat gloſſ. *in d. §. Sabinus*, ut non procedat quando primò ponit ſuam opinionem, & poſtea ſubdit, *alij dicunt*, quia tunc prima opinio non cenſetur gloſſæ; non autem ſecunda, & eodem modo limitat Jaſ. in d. l. *Si idem*, §. *fin. nu.* 31 *3.* Nec refert quod ſecundo loco Innocentius loquatur per verbum *videtur*, quia Doctor reſpondens per verbum *videtur*, intelligitur de jure reſpondere, ut in c. 1. & ibi DD. *de judic.* & notat Marian. Socin. in c. *De cætero, num. 2.* & ibi dixi *num. 3. ſupra de homicid.* Quod maximè procedit in dictis Innocentij, qui ferè ſemper loquitur per verbum, *videtur, vel credimus*, aut *fortè*, Et fuit philoſophicum temperamentum, ut inquit Hoſt. in cap. *Niſi cum pridem, num. 5. ſupra de renunc.* Quamobrem Innocentius eſt apertè pro hac parte. Sed & Hoſt. *in eod. cap. 2. num. 5.* dicit primo loco, Aliqui dicunt quod ſi coacti offerantur, ante pubertatem egredi poſſint, deinde ſubdit, Alij contra, & ſic cum ſimpliciter referat duas opiniones, cenſetur ultimam approbare ſecundum theoricam gl. prææallegatæ. Et hoc expreſſius firmat ibi Henric. Boich. dum concludit ingreſſum per vim, ſeu coactum non debere exire durante pupillari ætate, ſi compulſio fiat à parentibus, vel in eorum defectum à tutoribus.

32 Et quidem hæc ſecunda opinio, nec jure, nec ratione deſtituitur: nam quod pertinet ad jus, pro ea valde ſtringit hæc decretalis, ubi Conſtit. Leonis Papæ, ut puellæ, quæ coactæ parentum imperio virginitatis habitum ſuſceperunt, ipſum poſſint ſine prævaricatione deſerere, declaratur intelligi de illa, quæ eſt conſtituta in ætate nubili; & redditur ratio, quia tunc cùm liberum arbitrium in electione propoſiti, ſequi parentum non cogitur voluntatem: ergò à contrario ſi ſit conſtituta in minori ætate, cogitur ſequi voluntatem parentum, cum in electione propoſiti liberum arbitrium non habeat: alioquin declaratio hujuſmodi, & ratio aſſignata eſſet inepta, ſi nulla puella ſive major, ſive minor cogenda eſſet ſequi volun-
33 tatem parentum. Et confirmatur ponderando dictionem illam, *tunc*, quæ denotat extremitatem temporis, l. 4. *in fin.* & ibi gl. *ult. ff. de condit. & demonſtr.* Bart. in l. *In ſubſtitutione nu. 1. ff. de vulg. & pupill.* & propriè idem importat quod eo caſu gl. in l. *Gallus, in princ. in verb. Tunc, ff. de liber. & poſth.* & operatur, ut diſpoſitio non habeat locum in alio caſu, Roland. à Valle, *conſ. 70. n. 15.* & plenius *conſ. 56. num. 20. lib. 3.* Unde ſequitur, ut in eo tantùm caſu puella non teneatur ſequi imperium parentum, in quo pervenit ad ætatem nubilem, ſecus ſi non pervenerit. Unde Abb. *hic in ultimo notab. num. 5.* videtur recedere à contraria opinione, quam tenuit in c. 2. *ſupra eod.* dum fatetur hoc capitulum multum facere contra ea, quæ ibi dixit. Ad idem faciunt jura in cap. *Monachum.* c. *Quicumque*, & cap. *Illud, 20. q. 1.* & in cap. *Si in qualibet, q. 2.* Facit etiam c. *Præſens, 20. q. 3.* ubi pater filium impuberem contra ejus voluntatem cucullam induit; licet ibi narretur factum.

34 Quod verò ſpectat ad rationem, multum habet ponderis quod parentes, vel tutores poſſunt revocare è monaſterio impuberem, etiam contradicentem, & ſic abſolvere illum à perſeverantia in monaſterio uſque ad annos pubertatis, ut eſt caſus in d. cap. *Puella, 20. q. 2.* Ergo poſſunt eum ſimiliter obligare, licet invitum, ad ingrediendum monaſterium, quia Dominus par jus eſſe voluit ligandi, & ſolvendi, cap. *Verbum, de pœnit. diſt. 1.* Ad idem, l. *Qui condemnare. ff. de re judic.* & l. *Nemo qui condemnare. ff. de regul. jur.* & cap. 1. *eod. tit.* in hac compilatione, l. *Poſſideri*, & l. *Quemadmodum, ff. de acquir. poſſeſſ.*

Et quemadmodum non attenditur contradictio impuberis in egreſſu, ita nec debet attendi ingreſſu. In utroque enim caſu viget ratio hujus Decretalis, quod impubes in electione propoſiti liberum non habet arbitrium; & ideo cogitur ſequi imperium parentum. Et propria opinio illorum qui dixerunt tutores poſſe quidem revocare ingreſſum pupilli, quia id cautum eſt in d. c. *Puella*, ſed non poſſe illum tradere religioni, cum hoc non reperiatur jure cautum, communiter reprobatur à Doctoribus, cum revocatio, & oblatio à pari procedant, ut dixi ſupra *num. 26.* & in d. cap. 2. *num. 7. ſupra eod.*

36 Quod ſi inſtes. Parentes poſſunt ſi velint irritum facere votum filij impuberis, prout de muliere eſt expreſſum *num. 30.* ut in cap. *Mulier, 32. q. 2.* & docet S. Thom. *in 2. 2. qu. 189. art. 5.* Et tamen nequeunt impuberem cogere ad vovendum, cap. *Integritas, 32. qu. 1.* Ergo eodem modo quamvis poſſint extrahere à monaſterio filium impuberem, non tamen poterunt illum cogere ad ingrediendum; ſufficit enim dare inſtantiam ad tollendam æquiparationem, & conſequentiam, ut poſt Ariſtotel. 8. *Topicor. not. gloſſ. 2.* in cap. *Si-*
37 *cut urgeri, 1. q. 1.* Reſpondebimus, cum votum ſit promiſſio facta Deo, & promiſſio procedat ex propoſito faciendi, propoſitum autem aliquam deliberationem præexigat; inde fit ut ad votum tria ex neceſſitate requirantur, videlicet deliberatio, propoſitum voluntatis, & promiſſio, in qua perficitur ratio voti, ut declarat S. Thom. *in 2. 2. q. 88.* art. 1. Non igitur mirum ſi parentes cogere non poſſint filios ad vovendum, cum de ratione intrinſeca voti ſit ſpontanea voluntas, & liber conſenſus voventis ut hic, & in c. 1. ibi ſpontè non coactè, & ibi gloſſ. *27. q. 1.* cap. 1. *ſupra, Quod*
38 *met. cau.* cum ſimil. Et propterea infans ex voto non obligatur, ut per D. Thom. *in 2. 2. d. quæſt. 88. art. 9.* Sed oblatio non requirit conſenſum oblati, cum poſſit fieri etiam de infante; ut patebit in-
39 fra *num. 44.* Præterea votum ſimplex emiſſum etiam in puerili ætate efficaciter obligat puerum doli capacem, quam in parentes non contradicunt, ut eſt text. in d. cap. *Mulier, 32. q. 2.* & in c. 2. & ibi gl. *penult. infr. de Voto*, S. Thom. 2. 2. *qu. 189.* art. 5. Quia ſicut doli capax poteſt ſe obligare Diabolo per peccatum, ut in cap. *Pueris, infr. de delict. pueror.* ita & Deo per votum, ut dicit Hugo *in Summ, 20. qu. 1.* & ibi not. gl. & Collectar. in c. *2. num. 1. ſupra eod.* At verò oblatio impuberem non obligat ut ſimiliter patebit infr. *num. 42.* Unde in oblatione procedit æquiparatio à revocatione ad ingreſſum, cum ſit par ratio; licet non procedat in voto ob rationis diverſitatem.

Non obſtat text. in d. c. *Puellæ, 20. quæſt. 1.* quia procedit in adultis, prout authoritatem illam Leo-

nis

nis declarat textus hic & not. gloſſ. *fin.* in cap. *Ad-*
40 *didiſtis, ead. cauſ. & quæſt.* Et ita etiam intelliguntur jura, quæ dicunt, Voluntarium militem diligit Deus, cap. *Non eſt, 15. quæſt. 1.* quia ſatis inutile eſt, ut coacta ſervitia Domino præſtentur, cap. *Illud, 20. quæſt. 1.* quia quod non petunt, non obſervant; Ideoque tales conſiderandi ſunt potiùs peccata committere, quàm plangere, ut dicitur in c. *Præcedenti*, & alia id genus: habent enim locum in adultis duntaxat, non autem in conſtitutis infra annos diſcretionis, ut declarat Gratian. *in §. Cum ergo. poſt* d. cap. *Puella.*

41 Item non obſtat motivum Abbatis ex ſponſalibus, ut ſupra deductum, quoniam ſponſalia ſunt futurarum nuptiarum prænuſſa, c. *Noſtrates, 30. q. 5.* gloſ. 1. in cap. *fin. ſupra de translat. Epiſc.* vel promiſſio de matrimonio contrahendo ſecundum Innocent. in cap. *Ex parte, in ver. Habituram, infra de ſponſal.* & Bald. in leg. 1. *in lectura antiqua in princip. ff. eod.* At oblatio non eſt promiſſio futuræ profeſſionis. Ergo non ſe habet oblatio ad profeſſionem, ſicut ſponſalia ad matrimonium, ut Abbas dicit.

42 Præterea impuberes ex ſponſalibus obligantur infra annos pubertatis, c. *Litteras*, c. *Acceſſit*, & c. *De illis, el 1. infr. de deſponſ. impub.* cum concordan. cum ſit contractus ultro citroque obligatorius c. *Unico.* Idem quoque ibi, Per dictum tamen cõtractum, *eod. tit. l. 6.* Et idcirco in d. l. 1. *ff. de ſponſal.* diffiniuntur eſſe mentio, & repromiſſio (id eſt reciproca promiſſio) futurarum nuptiarum. Sed ex oblatione parentum filius impubes, licet conſentiat, nullam contrahit obligationem, nec religioni alligatur etiam infra annos pubertatis, ſed tantùm prohibetur exire ob defectum diſcretionis, & judicij, ut in cap. 2. *ſupra eod.* & notant *hic* Cardinal. *num. 3. verſ. Oppono*, & ipſemet Abb. *n. 6.* in glo. *in ver. Paterna devotio.* Et conſenſus oblati ante annos diſcretionis non tenet, ut dicit gloſ. *in Summ. 20. qu. 1.*

43 Demum ſponſalia ob eandem rationem reciprocæ promiſſionis, & pacti ad ſui ſubſtantiam neceſſariò exigunt conſenſum contrahentium, licet impuberum, cap. *Ex parte, ſupr. de reſtit. ſpoliat.* dict. cap. *un.* § *fi.* & l. *Si puella, ff. de ſponſal.* Feder. de Sen. *conſ. 194. In dubiis matrimonialibus, in princ.* Ideoque contracta ab infantibus nulla ſunt ex defectu conſenſus, ideò ut nec pariant impedimentum publicæ honeſtatis, ut eſt textus in d. c. *Unico, in princip. de deſponſ. impuber. lib. 6.* in cap. *Unico, in princ.* juncta gloſ. *in ver. Conſenſus, de ſponſal. eod. lib.* & in dict. cap. *Litteras.* Plenè Gemin. *conſ. 24. Quia diffusè, num. 14. uſque in finem*, niſi puella ſit propè ſeptennium, & appareat in ipſa tantus animi affectus, ut intellectus ſuppleat ætatem, ut notabiliter ſcripſit Bald. *conſ. 41. Matri-*
44 *monia debent eſſe libera, lib. 4.* Sed oblatio non requirit neceſſariò conſenſum oblati; & ideo infans quamvis careat conſenſu, & uſu rationis, d. cap. *Litteras*, & Clem. 1. *Furioſus*, cum gloſ. *in ver. Infans, de homicid.* tamen benè poteſt tradi religioni à parentibus, cap. *Addidiſtis, 20. q. 1.* & cap. *fin.* & ibi gloſ. *in ver. Intraret, de tempor. ordin. lib. 6.* Nam textus dicit: Nullus Epiſcopus infanti, niſi fortè religionem intraret, clericalem præſumat conferre tonſuram. Et gloſſa dicit: Ergo minor ſeptem annis poteſt religionem intrare, quod verum eſt ſaltem per oblationem parentum, vel tutorum; & illam gloſſ. ſequitur ibi Jo. Andr. *circa fin. in gloſ. 3.* Gemin. *in ead. gloſ.* & Anchar. *num. 1. in 1. notab.* Ex quibus arbitror non procedere illationem Abbatis; Parentes non poſſunt contrahere ſponſalia pro filiis impuberibus niſi conſentiant; Ergo non poſſunt eos non conſentientes religioni afferre. Facit quod not. Innoc. in cap. 2. *n. 2. verſ. Et non obſtat, ſup. eod.* ubi dicit, faciliùs per alias leviores præſumptiones præſumi quem fieri Monachum, quàm conjugem. Et hæc poſterior opinio de jure verior videtur, cui etiam valde ſuffragatur decretum Concilij Tridentini in *cap. 18. ſeſſ. 25. de Regular.* ponderatum ut ſupra *nu. 18. & ſeq.* Licet DD. videantur contrariæ ſententiæ frequentiori calculo adhærere.

45 Succeſſivè QUÆRO, An expediat pueros religioni tradere? Doctores non conveniunt, Divus Thomas *in 2. 2. quæſt. 189. art. 5.* & *quodlib. 3. art. 11.* quem ſequuntur Expoſitores, & Turrecr. *in ſumma, 20. qu. 1. num. 1.* concludit expediens eſſe, & fructuoſum pueros infra annos pubertatis in
46 religione recipi. Primò quia illud quod à pueritia apprehendimus perfectiùs, & firmius tenemus, ſecundum illud Proverb. 22. *Adoleſcens juxta viam ſuam etiam cum ſenuerit non recedet ab ea.* Et communiter dicitur, Quod nova teſta capit, inveterata ſapit, Ad hoc cap. *Ex ſtudiis*, & cap. *Cum juventute*, & ibi gloſſ. *in ver. Frequentius, de præſumption.* Unde dicitur Threnor. 3. *Bonum eſt viro, cum portaverit jugum ab adoleſcentia ſua.* Secundò quia, *Matth. 19.* dicitur *Sinite parvulos venire ad me.* Tertiò, Apoſtolorum exemplo, qui inſtituerunt ut pueri, & infantes ad Chriſtianam Religionem reciperentur, ut in ea nutriti, firmius, & perfectius eidem inhærerent, ut teſtatur Dionyſ. *cap. ult. Eccleſiaſt. Hierarch.* Quartò, exemplo B. Benedicti, cui, ut Gregorius inquit, 2. *Dialogor. in fin.* Romani, & nobiles dabant ſuos filios nutriendos omnipotenti Domino. Cui addi poteſt exemplum Samuelis, quem Anna puerum natum, & ablactatum Deo cum pietate obtulit, qui & in miniſterio Templi, quo à matre fuerat deputatus, permanſit, & ubi conſtitutus eſt, deſervivit, ut refertur in c. *Quicumque, 20. qu. 1.* Ad idem ſunt exempla Jo. Baptiſtæ, *Lucæ 1.* S. Antonii, S. Hilarionis, S. Pauli, primi Eremitæ, S. Mauri, & S. Placidi. Venerabilis Bedæ, & ipſiuſmet D. Thomæ quintum annum agentis, ut in Breviario Romano.

Et pro hac ſententia ſtat authoritas Baſilii in quæſtionibus diffusè explicatis, *quæſt. 15.* ubi diſputat qua ætate quis recipiendus ſit in monaſterium; & determinat, recipiendos eſſe pueros in prima ætate, quos multis adhibitis circumſtantiis præſcribit educandos; ductus ea præcipua ratione, quia dum adhuc anima tenera eſt, & facilè formari poteſt, nec prava conſuetudine eſt corrupta, ſtatim, & ab initio ad bonorum exercitationem induci oportet. Conſuetudo enim dicitur altera natura, &c. Ad hoc Concil. Trident. in *cap. 18. in princip. ſeſſ. 23.* ubi adoleſcentium ætas, niſi rectè inſtituatur, dicitur prona ad mundi voluptates ſequendas, ita ut niſi à teneris annis ad pietatem, & religionem informetur antequam vitiorum habitus totos homines poſſideat, numquam perfectè, ac ſine maximo, ac ſingulari propemodum Dei omnipotentis auxilio in diſciplina Eccleſiaſtica perſeveret. Sed & Hieronym. *in epiſt. ad Euſtochium*, refert ſuo tempore in cœnobiis

fuiſſe omnes ætates, pueros, viros, & ſenes. Et Ambroſ. *3. de Virginib.* concludit: Non ergo ætas recipitur florentior, ſed animus examinatur, nec mirere in adoleſcentibus profeſſionem, cum legeris in parvulis paſſionem. Et ex recentioribus Theologis Leonardus Leſſius *in opuſc. de ſtat. vitæ deligen. qu. 2. n. 16.* teſtatur in multis ordinibus etiam pueros recipi; idque jam à mille, & ampliùs annis ſervatum eſſe, & *n. 20.* firmat non ſolum eſſe expediens, & ſalutare ut ſtatim poſt, ſed etiam ut ante pubertatem religioni tradantur.

Cæterùm negant expedire S. Antonin. *3. part. tit. 16. c. 2. §. 4.* quia, inquit, corpora, & merita noſtra defecerunt, cap. *Fraternitatis, 34. diſtin.* & ſic ſervant Religiones ferè omnes: coguntur enim multas invenire medicinas multorum experientia malorum, cap. *Vt conſtitueretur, 50. diſtin.* & conſentit Sylveſt. *in ver. Religio, 2. q. 2.* & ex Modern. Rodric. *quæſt. regular. tom. 3. q. 12. art. 1.* ubi teſtatur hanc opinionem approbatis, & expertis in religione viris magis receptam eſſe, & citat Navarr. *Commen. 3. de Regular.* in cap. *Nulli, n. 38. 18. q. 2.* Ego in hac materia nihil audeo pronunciare, ſed expertis in religione viris hoc dijudicandum relinquo: nam etſi per ſe loquendo rationes propoſitæ admodum urgeant; contra tamen multum habet ponderis quod Divus Antonin. & Sylveſt. ambo ex ordine Prædicatorum, & doctrinæ D. Thomæ alioquin tenaciſſimi, in hoc articulo inſpecta poſteriorum temporum conditione, aliter ſenſerunt. Et Sylveſt. dicit experientiam docuiſſe hoc non expedire, teſtaturque abſolutè, ita ſervare omnes Religiones,
47 & allegat Archid. Sed & illud eſt notatu dignum quod ad petitionem Generalis Clericorum Regularium Theatinorum die 16. Julii 1632. Sac. Congregatio Epiſcoporum, & Regularium negotiis, & conſultationibus præpoſita interdixit, ne deinceps in eorum religione quiſquam ad habitum regularem reciperetur ante annum decimumquintum inchoatum, ipſiſque nuper poſtulantibus ut hujuſmodi prohibitio relaxaretur, S. Congreg. abnuit *die 5. Julij 1641.* Et ſimilem prohibitionem fecit Religioni Miniſtrantium infirmis, cum quibus etiam meo tempore noluit diſpenſare ut puerum quemdam bonæ indolis ante annum decimumquintum reciperent. Et in facultatibus veſtiendi novitios quæ à S. Congreg. regularibus conceduntur, non obſtante prohibitione iiſdem facta occaſione peſtis, ſemper conſuevit apponi clauſula, Dummodo recipiendi ſaltem attingant annum ætatis decimum quintum. Præterea ubique hodie inſtituta ſunt Seminaria, & Collegia pro pueris educandis, quorum pleraque à Religioſis reguntur. Unde non ſubeſt amplius illa neceſſitas, quæ olim vigebat nutriendi pueros in Cœnobiis, & monaſteriis. Generali tamen decreto non videtur hoc prohibendum triplici conſideratione. Prima conſideratio eſt, quod cum Pius V. conſtituiſſet novitios in religionem non eſſe recipiendos niſi poſt decimumoctavum annum, aliqui Procuratores Ordinum conqueſti ſunt apud Sanctitatem Suam, quod id tenderet in grave religionis præjudicium. Sanctiſſimus rem ad Congr. Conc. rejecit. Congregatio cenſuit omninò temperandam Pij V. conſtitutionem dum præponit, ætatem octodecim annorum rationibus adductis in ſchedulis Procuratorum Ordinum. Quibus autem modis temperanda eſſet, valdè diſſenſum. Alij, & major pars cenſuerunt permittendos ea ætate, qua ſolebant recipi ante dictam Conſtitutionem ex inſtitutis ipſorum ordinum; quia à teneris magis aſſueſcunt bonis moribus, & litteris, & S. Thom. 2. 2. non improbat accipi pueros ex regula S. Benedicti. Aliqui verò exiſtimarunt ætatem præfiniendam quindecim annorum, quæ videtur magis conformis Concilio. Audiendos tamen Procuratores regularium. Secunda conſideratio eſt; quia Clemens VIII. *in Decretis generalibus de regular.* reformat, à S. D. N. innovatis hac in re nihil novi ſtatuit; quin potius decrevit ut quiſque recipiendus in aliquo ordine regulari, etiam Mendicantium in ea ſit ætate conſtitutus, quam ejus Ordinis, in quo recipietur, regularia inſtituta, & ordinationes requirunt. Tertia conſideratio eſt ne hinc præbeatur anſa hæreticis magis detrahendi religionibus: nam Lutherani *in confeſſione Auguſtana, art. 27.* reprehendunt Eccleſiam ex eo quod permittantur fieri religioſi & alii hæretici plurima convicia proferentes in Seminaria, & Collegia in quibus educantur pueri, paſſim à Catholicis ſcriptoribus confutantur: Longè autem minus eſſet innovandum, quoad Religionem Clericorum Societatis Jeſu. Quoniam Sancta Tridentina Synodus in *c. 16. verſ. Per hæc tamen, ſeſſ. 25. de regular.* quoad eos nihil duxit innovandum, aut prohibendum. Imò ipſorum pium inſtitutum
48 expreſsè præſervavit. Ad extremum in hac materia obſervanda ſunt ſeria verba Cajetani *in 2. 2. d. quæſt. 189. art. 5.* Ait enim: [In illis locis expedit pueros in Religione dari, in quibus optandum eſt, ut ſimiles fiant illis, quorum conſortio dantur, ubi autem perſonæ, quarum conſortio dantur, reprobæ, aut deviæ à regularibus ſunt inſtitutis, magna dementia eſt dare illis pueros, aut puellas nutriendas. Et hic error hodie in multis viget locis, dum dantur pueri, & puellæ monaſteriis religioſorum, ſeu religioſarum vitæ communis, qui vulgò Conventuales, ſeu Clauſtrales appellantur. Quo fit ut reformandi nunquam reformari poſſint, dum tranſgreſſores vitæ regularis continuè nutriuntur ac augentur. Unde ſanciri deberet, ut nullus puer, nulla puella poſſit Religioni tradi, niſi ubi verè vivitur regulariter. Sic enim aut extinguerentur irregulariter viventes, aut reformarentur vexatione
49 dante eis intellectum.] Hæc Cajetanus. Cujus conſilio valde affine eſt quod fecit Clemens VIII. in decretis ad regularium reformationem editis. In ſingulis enim religionibus, aliquibus tantùm exceptis, deſignavit aliquot Conventus regularis obſervantiæ. Et initio tanquam baſem, & fundamentum reformationis præmiſit duo decreta, quibus ſeriò interdixit, ne quis deinceps ad habitum vel profeſſionem reciperetur, niſi in Conventibus ut præfertur deſignatis, vel in poſterum deſignandis per litteras in forma brevis ſub pœna nullitatis receptionis, & profeſſionis inde ſequutæ, voluitque ut ſic recepti in eiſdem Conventibus annum probationis peragerent, & poſt profeſſionem per aliquot annos detinerentur in profeſſoriis. Verum ex his decretis non prorſus prodiit fructus, qui ſperabatur: nam etſi novitii primò in conventibus ſic deſignatis, ac deinde in profeſſoriis in regulari diſciplina probè inſtituantur; tamen poſtea inde exeuntes, & ad alia monaſteria laxioris obſervantiæ demigrantes in communes aliorum religioſorum abuſus, & relaxationes recidunt; atque ita

Reli-

Religio nunquam penitus reformatur, adeò ut propterea idem Clemens quamvis in id opus perficiendum zelo ſanctæ reformationis diu multumque inſudaverit; tamen poſtremò liberè faſſus fuerit ſe in eo negotio animum deſpondiſſe, prout ex ore illius ſe audiviſſe nobis non ſemel retulit bonæ mem. Cardinalis Gypſius.

50 Porrò in ordine FF. Minorum de Obſervantia S. Franciſci paulo poſt initium Pontificatus S. D. N. Urbani VIII. ordinatum fuit ut de cætero non admitterentur novitij in provincijs ciſmontanæ familiæ, & Fratribus ad certum numerum decedentibus illorum conventus traderentur Fratribus Reformatis, ſeu ſtrictioris obſervantiæ ejuſdem ordinis, à quibus tantùm reciperentur Novitij, & in hujuſmodi prohibitione multos annos perduratum eſt; & utinam paulò diutius perſeveratum fuiſſet: nam ubi numerus fratrum reformationis multum excreviſſet, pauci in familia ſuperſtites depoſita jam ſpe veſtiendi Novitios, & majores dignitates aſſequendi, facilè ad reformationem tranſijſſent. Atque ita nulla eſſet in Religione diviſio, vel ſciſſura, ſed tota ad primum inſtitutum, & regulæ puritatem redacta fuiſſet. Verùm fratribus reformationem pollicentibus tandem oportuit illis ad veſtiendos novitios aditum aperire. Docuerunt enim ordinariorum atteſtationibus ſe adimpleviſſe conditiones ſibi præſcriptas, & legatis annis in Curiis Epiſcopalibus ſolemniter renunciaſſe. Et ſic tributa fuit illis licentia veſtiendi uſque ad certum numerum in ſingulis provincijs præfinitum. Nobis tamen quantum per modeſtiam licuit ſemper reluctantibus; prout hæc omnia plenius continentur in Decretis deſuper editis, ut videre eſt in Bullario *tom. 4. pag. 333.* & notavi in c. *Nimis prava, n. 55. & ſeqq. infra de Exceſſ. Prælator.* Memini etiam Regem Chriſtianiſſimum ſuperioribus añis ſupplicaſſe S. D. N. ut in Regno Galliæ de cætero non veſtirentur Novitij niſi in Religionibus, in quibus verè ſervatur regularis diſciplina, juxta primævum inſtitutum, quod tamen etſi ſanctiſſimum foret; nihilominus magnoperè hæſitatum eſt, ne prohibitio tam generalis motus magnos excitaret, ita ut diu poſtea ſuſtineri non poſſet; cum tamen ſatius ſit legem non condere,
52 quàm conditam protinus abrogare. Multò ſecurius, & fructuoſius hæc præſtari poſſent in generali Concilio, quemadmodum factum legimus in Concilio Lugdunenſi ſub Gregorio X. ut patet in c. *Unico, de relig. domib. lib. 6.*

DE REGVLARIBVS

Cap. Porrectum.

S V M M A R I V M.

1 *PRofeſſio facta ſine ſuſceptione habitus Religionis valida eſt, & n. 17.*
2 *Votum profitendi, & profeſſio in quibus differant, & n. ſeqq. uſque ad n. 9.*
3 *Votum profitendi habet conditionem ſubintellectam, ſi recipiatur ab Abbate.*
4 *Votum profitendi non eſt ſolemne, nec dirimit matrimonium poſt contractum.*
5 *Vovens ingredi Religionem etiam in genere cogi poteſt, & debet intrare aliquam de approbatis.*
Vovens Religionem ingredi, & in ea perſeverare, ſi exeat infra probationis annum, non eſt liber à voto ex Concilio Trid. cap. 15. ſeſſ. 25. de reg. *ibidem verſ.* Neque verò.
6 *Profeſſio eſt votum de præſenti, quod diem aut conditionem non recipit.*
7 *Et eſt ſolemne, quod impedit matrimonium contrahendum, & dirimit poſtea contractum.*
8 *Profeſſus in manibus ejus qui non habet poteſtatem recipiendi, non eſt Monachus ante ratificationem Abbatis.*
9 *Profeſſionem non impedit infirmitas corporis, ſed animi.*
10 *Profeſſio quamvis in ſcriptis fieri debeat, tamen ad ſui validitatem non exigit ſcripturam.*
11 *Habitus non facit Monachum, ſed profeſſio regularis.*
12 *Et quidem habita profeſſionis, & n. ſeqq.*
13 *Habitum portans diu extra monaſterium non cenſetur tacitè profiteri.*
14 *Habitum profeſſorum ſuſcipiens in ingreſſu Religionis an infra triduum ſit profeſſus.*
15 *Et quid poſt Conc. Trid. num. 16.*
16 *Profeſſio tacita per ſuſceptionem habitus profeſſorum infra annum probationis hodie non inducitur etiam in ordinibus non mendicantium.*
17 *Ingreſſus monaſterij, & habitus Religionis de jure communi non ſunt de ſubſtantialibus Monachatus, ſecus ex Concilio Trid.*
18 *Profeſſus non obligatur etiam ex ſimplici voto, nec valet profeſſio niſi recipiatur ab habente poteſtatem incorporandi religioni.*
19 *Profeſſio eſt contractus ultro citroque obligatorius inter profitentem, & monaſterium.*
20 *Et inter eos eſt quaſi matrimonium ſpirituale.*
21 *Baptizare ſeipſum nemo poteſt, aut ſibi ipſi beneficium conferre.*
22 *Profeſſionem regularem quis poſſit recipere, & num. ſeq. uſque ad num. 30.*
23 *Quid in Abbate, vel Abbatiſſa, ibidem, & num. 21. & ſeqq.*
Et quid in Epiſcopo, & n. ſeqq. uſque ad n. 51.
24 *Et quid in Archidiacono, Plebano, & aliis inferioribus Prælatis.*
25 *Votum non determinatum ad certam religionem à Sede Apoſtolica approbatam non poteſt dici ſolemne.*
26 *Novitiatus fieri debet intra monaſterii clauſtra.*
27 *Epiſcopus regularis poteſt Monachos ſibi ſubditos ad profeſſionem admittere. Idem in Epiſcopo Eccleſiæ regularis, cui monaſteria ita ſunt ſubjecta, ut ad eum ſpectet receptio Monachorum, vel Monialium.*
28 *Epiſcopus negligente Abbatiſſa an poſſit Moniales creare ſi monaſterium abundet, & Monialium defectum patiatur, & n. ſeqq.*
29 *Ad Epiſcopum non ſpectat ſupplere negligentiam Monialium exemptarum, ſed ad earum Superiores, vel ad Sedem Apoſtolicam.*
30 *Monialium receptio etiam in monaſteriis non exemptis non pertinet ad Epiſcopum, ſed ad Abbatiſſam, & maiorem partem Conventus.*
Nec poteſt Epiſcopus eis præcipere, ut certam perſonam recipiant ibidem, & num. ſeq.
31 *Abbatiſſa an poſſit Novitias recipere ſine ſuorum Prælatorum licentia.*
32 *Profeſſionis receptio à ſuperioritate dependet.*

No-

33 *Novitij ex Decretis Clementis VIII. olim recipi non poterant ſine approbatione Epiſcopi Diœceſani. Hodie ſecus.*

34 *In profeſſione recipienda in primis recurrendum eſt ad conſuetudines, privilegia, vel ſtatuta cujuſque Ordinis.*

35 *Prælati immediati Conventuum ex communi obſervantia Religionum teſte Navarro poſſunt Novitios recipere.*

36 *Novitios quis poſſit recipere in Ordine Fratrum Minorum S. Franciſci.*

37 *Et quis in Ordine Prædicatorum, Eremitarum S. Auguſtini, & Carmelitarum.*

38 *Novitij à quibus, & qua forma ſint recipiendi ex Bulla, & declarationibus Sixti V.*

39 *Societatis Jeſu Religioſi diſpenſati ſunt à Greg. XIV. in recipiendis novitiis non ſervata forma Conſtitutionis Sixti V.*

40 *Profeſſionem an cenſeatur emittere qui junctis manibus tradidit ſe Abbati in Monachum, & in Fratrem, & n. ſeqq. uſque ad n. 51.*

41 *Verbum,* tradere, *quid importet.*

42 *Promittere obedientiam monachalem idem eſt ac profiteri.*

43 *Votum ſimplex pendet ex voluntate ſolius voventis, votum ſolemne ſecus.*

44 *Profeſſio inducitur quando præcedit votum profitendi, & poſtea ſubſequitur aliquod ſignum denotans profeſſionem.*

45 *Profeſſio facta non ſervata forma præſcripta in regula, vel Conſtitutionibus Ordinis an valeat, & num. ſeqq.*

46 *Regula Monachorum ponens certam formam circa profeſſionis actum non videtur ponere formam ſubſtantificam.*

47 *Niſi habeat decretum irritans, vel ſtatuat ut profeſſio aliter fieri non poſſit, n. 49.*

48 *Papa poteſt infringere profeſſionem ita ut obligationem non inducat.*

50 *Verbum,* poteſt, *negativè prolatum neceſſitatem importat.*

51 *Vovens ingredi religionem an teneatur, & cogi poſſit ibi perpetuò remanere, & n. ſeqq. uſque in finem.*

52 *Quid in foro externo.*
Et quid ſi à monaſterio exivit non ſpontè, ſed coactus, n. 58. & num. ſeqq.
Et quid ſi exivit ſpontè, & ſtatim poſt ingreſſum, n. 62. & 69.
Et quid ſi non ſtatim exivit, ſed aliquamdiu in monaſterio perſeveravit, n. 63.
Et quid in foro conſcientiæ, n. 67.

53 *Vovens perpetuò ſe religioſè victurum, & certam religionem ſervaturum ad ſæculum redire non poteſt, niſi ex cauſa contrarium proteſtetur.*

54 *Vovere religionem ingredi, & ſe fieri Monachum, an differant.*

55 *Conditio habetur pro non adimpleta quando implementum non durat facto illius, qui tenetur adimplere, & num. 65.*

56 *Solvere non dicitur qui ſolvit, & incontinenti recuperat.*

57 *Relictum ſub conditione ſi monaſterium intraverit, an debeatur ei, qui intravit, & poſtea exivit.*

58 *Obligatio habetur pro adimpleta, quando implementum non durat ſine facto illius, qui adimplere tenetur.*

59 *Voti, & juramenti obligatio non extenditur ad impoſſibile.*

60 *Relegatus in civitate, ſi dominus juſſerit eum recedere, non tenetur pœna etiam conventionali, & jurata.*

61 *Vovens ingredi certam religionem non intendens ad alias ſe obligare, ſi ibi non recipiatur, non tenetur intrare aliam.*

62 *Factum aliquid non cenſetur ſi factum non duret.*
Veniſſe non dicitur qui non ſtetit ibidem.
Declaratur, n. 65.

63 *Vovens ingredi religionem cenſetur ingreſſum voviſſe ſecundum formam juris communis, quæ eſt ut ingredienti detur annus probationis, & n. 68. & 70.*

64 *Diſpoſitio omnis ſimpliciter concepta, veſtitur à jure communi & ad illius intellectum eſt redigenda.*

66 *Religionem intrare animo probandi melius eſt, quam nullatenus intrare.*

67 *Voti obligatio in tantum fertur, in quantum ſe extendit voluntas, & intentio voventis.*

69 *Religionem ingrediens animo exeundi, ſed cum voluntate ut Deus immutet propoſitum ſuum, ſatisfacit voto.*

70 *Religionem ingreſſus ex voto an exire poſſit ulla cauſa ex ſolaratione libertatis, & n. ſeq.*

71 *Novitius ex voto religionem ingreſſus, infra annum ſi ſine ulla cauſa recedat, peccat mortaliter. Sed ſponte ingreſſus peccat venialiter.*
Contrarium, n. 72.

1 PORRECTUM. Valet profeſſio facta ſine
ſuſceptione habitus Religionis. Hoc dicit
ſecundum Abb. Siculum, & eſt ex mente
Abbatis Antiqui. Sed ſecundum Jo. Andr.
Butr. Cardinal. & Anchar. hoc intendit, videlicet,
Profeſſio facit Monachum non habitus tantum, &
eodem modo ſummat Jo. de Anania, prætermiſſa
tamen dictione taxativa, *tantum*, quam etiam
omittit gloſ. 1. & magis conſonat litteræ. Communis
diviſio. Conſultatio, & reſponſio. Secunda
ibi, *Inquiſitiom.*

2 Nota primò ex Decretali differentiam inter
votum profitendi, & profeſſionem. Nam votum
3 profitendi eſt de futuro, veluti cum quis vovet ſe
religionem ingreſſurum, aut profeſſionem emiſſurum,
& habet conditionem ſubintellectam, ſi
Abbas voluerit ſic voventem recipere, ſecundum
4 Innoc. *hic in fin.* & Butr. n. 12. Nec eſt ſolemne, ſed
ſimplex; & ideo quamvis impediat matrimonium
contrahendum, tamen non dirimit poſtea contractum,
cap. *Conſuluit, infra qui cler. vel voven.* cap.
Unico, §. Reliqua verò, de voto lib. 6. & in hoc omnes
conveniunt, ut teſtatur *hic* Hoſtien. *num.* 1.
5 nec per illud vovens efficitur religioſus, aut de foro
Eccleſiæ, licèt compelli poſſit, & debeat ut religionem
intret, cap. *Ex parte il ſecondo, infra de
converſ. conjugat.* & cap. *Per tuas, de voto* gloſ. *ultima
hic verſ. Vel intellige,* & Abbas *num.* 14. Archid.
in c. *Scimus, num.* 5. 12. *q.* 1. & docet S. Thomas *in* 2.
2. *q. ultim. art.* 3. quinimmo etiamſi in genere voverit
hoc, ſcilicet aliquam religionem intrare, & non
dixerit quàm; eccleſia nihilominus poteſt ipſum
diſtringere, ut intret in unam de approbatis, poſtquam
de voto in judicio ſibi fuerit facta fides, ſecundum
Hoſtienſ. in cap. *Ex parte. n. 5. de cenſ.* Archidiac.
in d. c. *Scimus, n.* 5. & Gemin. *n.* 2. Neque
verò ſic vovens poſſet ſe tueri decreto Concilij
Trident. in *c.* 15. *ſeſſ.* 25. *de Regul.* quoniam S. Congre-

gregatio conſulta, An qui vovit ingredi religio-
nem, & in ea perſeverare, ſi ingreſſus infra annum
probationis recedat, & revertatur ad ſeculum,
ſit liber à voto ex mente Concilij *cap. 15. ſeſſ. 25.*
de Regular. Reſpondit decretum Concilij d. *cap.*
6 *15.* nihil diſpoſuiſſe de voto. Profeſſio autem eſt
votum de præſenti, quod diem, aut conditio-
7 nem non recipit nec tacitè, nec expreſsè, &
eſt ſolemne, ideoque impedit contrahendum,
& dirimit poſt contractum, cap. *De viduis, il*
primo, cap. *Hæ verò*. & cap. *Quæ Chriſto*, 27. q. 1.
cap. *inſinuante*, *Qui cler. vel voventes*, & dict. cap.
unic. in primo reſponſo, de voto, lib. 6. Itaque aliud
eſt profiteri velle, quod fit in primo caſu, &
aliud re ipſa profiteri, quod fit in 2. arg. l. 2. *ff. De-*
poſiti, & l. *In vendentis, C. de contrahend. empt.* Quas
differentias conſtituunt *hic* Innoc. *num.* 1. *& 3. verſ.*
Sed certè ſi Hugo, & *num.* 5. *& 6. verſ. Reſpondeo*, &
verſ. *Sed non videtur bona*, Hoſt. *num.* 1. Jo. Andr.
num. 4. Butr. *num.* 2. Ancharan. *in* 1. *notab.* & Jo-
an. de Anan. *num.* 2.

8 Hinc infertur ut ſi quis profiteatur in manibus
ejus, qui recipit nomine Abbatis, & recipiens non
habet poteſtatem incorporandi, vel profeſſionem
recipiendi, non ſit Monachus priuſquam Abbas
ratificet, quia hujuſmodi votum eſt de futuro, nec
dirimit matrimonium poſt contractum: poſt ra-
tificationem verò eſt de præſenti, & tunc dirimit,
ſecundum Innoc. & Hoſt. quos ſequitur Jo. And.
n. 4. verſ. Quid ſi profiteor. Eodem modo diſtingui-
tur in matrimonio carnali contracto alterius no-
mine, de quo Hoſt. *n. 13. in fine*, remittit ad ſumm.
de ſponſal. §. *Qualiter contrahuntur*, ad hoc cap. *Si*
tibi abſenti, de præbend. lib. 6.

9 Secundò nota ibi, *infirmitate gravatus*, nec non
ibi, *Decederet*. Profeſſionem regularem emitti
poſſe etiam in articulo mortis, dummodo vovens
integrum habeat judicium, ut hic, & apertiùs in
cap. *Sicut tenor*, juncta gloſ. *in verb. Extra men-*
tem, & in cap. *Sicut nobis, infra eodem.* Atque
ita ſecundum Abbatem *hic in* 1. *notab.* Infirmitas
corporis profeſſionem non impedit; ſed infir-
mitas animi ſecus. Ratio differentiæ eſt, quia
validitas profeſſionis dependet ab animo, cum
voluntarium ſit de intrinſeca ratione voti, cap. 1.
ſupra eodem, cap. *Super eo, infr. de voto*, & docet S.
Thom. *in* 2. 2. *quæſt. ult. art.* 4. Unde furioſus, &
mente captus validè profiteri non poſſunt, ut d. c.
Sicut tenor, & cap. *Gonſaldus*, 17. *quæſt* 2. An au-
tem Superiores Regulares, qui ſeduxerint Mo-
nachum, vel Monialem ad profitendum in mortis
articulo, teneantur res illius hæredibus reſtitue-
re, ſcripſi plenè in d. cap. *Sicut nobis, à num.* ...
uſque in finem.

Tertiò nota unam practicam profitendi ſecun-
dum Anton. de Butr. *num.* 4. videlicet, Cum quis
junctis manibus tradit ſe Abbati in Monachum,
& in Fratrem. Sed de hoc latius dicam infra cum
gloſ. *ult. in* 1. *quæſt. num.* 40.

10 Quartò nota ad validitatem profeſſionis regu-
laris non exigi ſcripturam: ſatis eſt enim ut aliun-
de conſtet de animo profiteri volentis, ut *hic* per
Abbatem *in* 2. *not.* Nec refragatur tex. in cap. *Vi-*
dua, 20. q. 1. ubi cavetur ut vidua ſcriptis profeſſio-
nem faciat à ſe aut ſigno, aut ſubſcriptione nota-
tam. Etenim, ut exponit gloſ. ibi *in ver. ſcriptis*,
hoc non ideo dicitur quod neceſſaria ſit ſcriptura;
ſed ut ſcriptura propria obviet ei, qui contrave-
nit, ut cap. *Saluberrimum*, 1. q. 7. & idem notat ibi
Hugo dicens, dummodo conſtet de facto per
teſtes, vel aliàs legitimè; hujuſmodi ſolemni-
tatem ad cautelam adhiberi, ne poſtea quod fa-
ctum eſt in dubium revocetur, ut refert ibi Tur-
recrem. *num.* 3.

11 Quintò nota litteram, quæ quotidie allegatur
videlicet, Habitus non facit Monachum, ſed pro-
feſſio regularis, concordat cap. *Conſuluit, infra qui*
cler. vel voven, cap. *Ex parte. infr. eod. & ſupra eod.*
cap. *Ut clerici.*

12 Hoc tamen limitant Doctores, ut vendicet ſibi
locum in habitu probationis duntaxat, de quo
loquitur hoc cap. & d. cap. *Ex parte*. Secus autem
eſt in habitu profeſſorum: quia talis in ingreſſu
religionis receptus, utique Monachum facit. Ita
Abbas Antiquus *hic in fine*. Hoſt. in cap. *Statui-*
mus, num. 2. in ver. Conſuevit, infr. eod. & Archid.
in cap. *Beneficium, num.* 1. *eod. tit. lib.* 6. Hujuſ-
modi enim habitus votum profeſſionis habet an-
nexum: unde cum primum quis illum recipit in
religione, Monachus eſt, & ejus votum eſt ſolem-
nizatum, ut notant in d. c. *Statuimus*, gloſ. 1. Abb.
Antiq. *in ver. Novitios*, Hoſt. *num.* 1. *in ver. Religio-*
nis, & Butr. *num.* 6.

Sed hæc limitatio non videtur vera; quia nullo
caſu habitus ſine profeſsione Monachum facit,
nec eſt habitus profeſſorum, qui facit Monachum,
ſed tacita profeſsio, quæ ex illius ſuſceptione re-
ſultat, textus eſt ad hoc notabilis in cap. *Conſtitu-*
tionem, ibi, (Tacitè verò facta, infra annum proba-
tionis per ſuſceptionem habitus, qui profitentibus
tantum datur.) *infra eod. lib.* 6. Præterea ſi ex ſola
receptione habitus profeſſorum abſque profeſ-
ſione votum eſſet ſolemnizatum; duobus modis
ſolemnizandi votum taxativè expreſsis in cap. *uni-*
co, de voto, lib. 6. addendus eſſet tertius modus, vi-
delicet, per ſuſceptionem habitus profeſſorum,
quod eſſet abſurdum; quia quod non eſt Sancto-
rum Patrum decreto ſancitum, ſuperſtitioſis non
eſt adinventionibus præſumendum, c. *Conſuluiſti*,
2. q. 5. & c. *Inter corporalia, de tranſlat. Epiſc.* & ita
obſcurè ſenſit gloſ. 1. *hic*, nam primò arguit quod
imò habitus faciat Monachum, & allegat jura, quæ
loquuntur de habitu profeſsionis, deinde ſolvit di-
cens; Illud verum quod habitus ſine profeſſione
non facit Monachum: ſola enim profeſsio vera
vel præſumpta Monachum facit, & ſolemnizat vo-
tum; & paulò infra dicit capitula contraria eſſe
intelligenda de præſumpta profeſsione. Ex mente
igitur gloſ. habitus profeſſorum non facit Mona-
chum, ſed ſola profeſsio vera, vel præſumpta, quæ
ex illius ſuſceptione reſultat, & ita illius mentem
declarat Abbas *hic num.* 8. nam, ut ipſe ait, Hæc
gloſſa ult. in effectu quod habitus duntaxat non
facit Monachum, ſed tacita profeſsio quæ reſultat
quandoque ex habitus ſuſceptione, ſeu delatione,
Monachum facit; & ita debent intelligi jura, quæ
fundantur ſuper habitus ſuſceptione, ſeu delatio-
13 ne. Unde ſecundum eum, ſi quis portet multo
tempore habitum religionis extra monaſterium,
non cenſetur profeſſus, ut in cap. *Ut clerici, ſuprà*
eod. & notat gloſ. in Clem. *Eos, in ver. In aliqua, eod.*
tit. & hoc ideo eſt, quia tunc ceſſat præſumptio ta-
citæ profeſsionis: nam ſi vellet profiteri, intraſſet
monaſterium. Fortè tamen intentio Abbatis An-
tiqui, Hoſtienſis, & Archid. fuit conſtituere hanc
differentiam inter habitum novitiorum, & profeſ-
ſorum

ſotum, quod ex ſola ſuſceptione habitus novitio-
rum præſumptio tacitæ profeſſionis non induci-
tur, ſed oportet ut novitius illum deferat per an-
num, ut cap. 1. *inf. eod. lib. 6.* & d. Clem. *Eos*, vel
aliunde appareat eum voluiſſe vitam mutare, ut c.
Conſulti, inf. eod. & ſic ſolus habitus novitiorum
non facit Monachum. At verò ex ſola ſuſceptio-
ne habitus profeſſorum in ipſo religionis ingreſſu
oritur in continenti præſumptio profeſſionis ta-
citæ; quia in ipſo temporis momento, in quo no-
vitius talem habitum recipit, efficitur tacitè pro-
feſſus, ut in d. cap. *Conſtitutionem, inf. eod. lib. 6.* &
in hoc ſenſu habitus profeſſionis Monachum fa-
14 cit. Addit tamen Collectarius in cap. *Statuimus,
in princ. infr. eod.* poſt gloſ. *ult.* in d. cap. *Conſtitu-
tionem.* Ex ſuſceptione habitus profeſſorum in-
fra annum probationis non induci tacitam pro-
feſſionem, niſi data perſeverantia tridui, ut ſtatui-
tur in prædicta Decretali *Conſtitutionem, in fin.* &
in cap. *Ad noſtram, ſupra eod.* Sed tu dic tacitam
profeſſionem illico induci, ſed revocabiliter, cum
infra triduum ſit locus pœnitentiæ, ut notabiliter
declarat gloſ. magna, in cap. *Beneficium poſt me-
dium, verſ. In contrarium, infra eod. lib. 6.* Ideoque
Jo. Andr. in cap. *Vidua, num. 7. in fin. ſupra eodem*,
prudenter appellat tridui perſeverantiam, id eſt
non pœnitentiam.
15 Verum hodie hæc diſtinctio inter habitum no-
vitiorum, & profeſſorum apertè ſublata eſt jure
noviſſimo Concilii Tridentini in *cap. 15. ſeſſ. 25.
de Regular.* quo irrita declaratur profeſſio facta
non expleto anno probationis. Et conſequenter
ſublata eſt etiam profeſſio tacita, quæ olim indu-
cebatur ex ſuſceptione habitus profeſſorum infra
tempus probationis, ut Sac. Congreg. declaravit.
Quapropter hodie nec habitus probationis, nec
profeſſionis infra tempus probationis ſuſceptus
Monachum facit; ideoque in Ordinibus Mendi-
cantium, in quibus etiam ante Concilium profeſ-
ſio intra annum probationis fieri non poterat, ut
in cap. *Non ſolum*, & cap. *ſeq. infr. eod. lib. 6.* Non
inducebatur profeſſio ex receptione habitus pro-
feſſorum infra tempus probationis, ut *hic* firmant
Hoſt. *num. 3.* Jo. Andr. *num. 5.* ibi, ſalvo quod ha-
bes in cap. *Conſtitutionem*, & Collectar. *eodem nu.
& verſ.* aliàs enim fuiſſet in facultate cujuslibet
eludere juris diſpoſitionem, aſſumendo in ingreſ-
ſu habitum profeſſionis, & lex eſſet ludibrio poſi-
ta, ſecundum Hoſtien. ad hoc c. *Commiſſa, §. Por-
rò, de elect. lib. 6.* Quare hodie idem dicendum in
omnibus Ordinibus etiam non Mendicantibus,
cum etiam ad eos Concilium prorogaverit diſpo-
ſitionem, d. c. *Conſtitutionem*, ut patet in *dict. cap.*
16 *15. juncto cap. 22. ejuſd. ſeſſ. 25. de Regular.* Unde
etiam fit ut hodie non requiratur amplius perſe-
verantia tridui, quæ olim requirebatur ad hoc ut
ſuſcipientes habitum profeſſorum infra annum
probationis expletum eſſent religioni alligati, ut
ſcripſi pleniùs in d. c. *Ad noſtram, num. 5. & 6. ſupra
eod.* Cæterum finito tempore novitiatus dari poſ-
ſunt caſus, in quibus novitius per delationem an-
nalem habitus probationis non fiat tacitè profeſ-
ſus, & tamen fiat per ſuſceptionem habitus pro-
feſſionis, & ſecundum hoc etiam hodie poteſt
contingere, ut habitus profeſſionis Monachum
faciat, non autem habitus probationis, de quo dic
ut plenè notavi in c. *Quia ingredientibus, à nu. 38.
uſque in fin. ſupra de teſtam.*

17 Sextò nota, Nec habitum, nec ingreſſum mo-
naſterii eſſe de ſubſtantialibus Monachatus, ſed
de accidentalibus, ideoque profeſſum compel-
li poſſe ut monaſticè vivat, licet nunquam in-
traverit monaſterium, nec habitum ſumpſerit,
ut hic notat Abbas *in ult. not. num. 7.* Sed hodie
hoc corrigitur jure noviſſimo Concilii Triden-
tini *in cap. 15. ſeſſ. 25. de Regul.* ut inferius attingam
num. 26. & de habitu ſcripſi latius in d. cap. *Quia
ingredientibus num. 7. ſupra de teſtam.* & de ingreſ-
ſu in cap. *Inſinuante, in prima quæſtione, infra, Qui
cler. vel voven.*
18 Ultimò nota ibi, *Et recipitur ab Abbate.* Pro-
feſſionem non valere niſi recipiatur ab eo, qui po-
teſtatem habet incorporandi religioni, prout *hic*
notant Innoc. *num. 4.* Hoſtien. *num. 13. in ver. Et
recipitur*, Jo. Andr. *num. 4. in eod. ver.* Qui omnes
aſſerunt eum, qui profitetur, non obligari etiam
ex ſimplici voto, nec poſſe ab aliquo profeſſionem
fieri, niſi ſit alius, qui illam recipiat, & qui illi poſ-
ſit dare regulam, & ipſum corpori Ordinis aggre-
gare, & ſequuntur *hic* Butr. *num. 6. verſ. Nota duo
principalia*, Cardinal. *in 2. not. & in 3. quæſt. num. 5.*
Anchar. *num. 2. 3. in 3. not.* Abb. *num. 9.* & Joan. de
Anania *num. 4.* Et eſt ex mente gloſ. 1. *in verſ. Di-
cas ergo*, de quo in ſpeculat. *de ſtat. Monachor. verſ.*
19. concordat cap. *Ad Apoſtolicam, infra eodem*, ibi
[Abbate per ſe, vel per alium profeſſionem reci-
piente Monaſticam;] nec non ibi, (Prohibendum
eſt Abbatibus ne paſſim ante tempus probationis
quoslibet ad profeſſionem recipiant,) & cap. *Non
ſolum, inf. eod. lib. 6.* ubi habetur ſimilis prohibitio.
Et Concilium Trid. *cap. 15.* ibi, Ad profeſſionem
admittatur, & cap. ſeq. ibi, (Superiores novitios,
quos habiles invenerint, ad profitendum admit-
tant,) *ſeſſ. 25. de Regul.*
19 Ratio hujus concluſionis eſt, ſecundum Abb.
num. 10. Quia ex profeſſione oritur reciproca ob-
ligatio, quæ induci non poteſt ſine conſenſu utri-
uſque, ſicut contingit in aliis contractibus, qui
non poſſunt conſiſtere ex conſenſu unius tantum,
ut l. *In omnibus, ff. de act. & obligat.* & l. *Sicut, C. eod.*
Quandoquidem Monachus obligatur ad obedi-
entiam Superiori exhibendam, ut c. *Cum ad mona-
ſterium inf. de ſtat. Monachor*, & cap. *Si religioſus,
de elect. lib. 6.* & vice verſa religio obligatur Mo-
nacho ad alimenta, ut cap. *fin, infra eod.* Unde
Navarr. *conſ. 26.* incipien. *Orta ſunt, num. 1.* hoc
tit. ait profeſſionem eſſe contractum quemdam
reciproco cum ultro citroque obligatorium, quo
profitens ſe obligat monaſterio, vel Ordini ad ſer-
viendum ei ſecundum regulam ejus: & è contra
monaſterium ad alendum, & tractandum eum, ſe-
cundum eandem regulam; & ita eſſe neceſſarium
conſenſum utriuſque partis tam Prælati, & mona-
ſterii recipientium, quam ipſius profitentis, quod
ante ipſum docuit Sylveſter *v. Religio, 5. q. 8. verſ. Et*
20 *tertiò patet ratione.* Sed & Archid. in cap. *Vidua, n.
2. in ver. Nam illa, 20. q. 1.* ait, Inter profitentem, &
monaſterium eſſe quaſi matrimonium ſpirituale,
& ex mente Hoſtien. *hic d. num. 13.* dum ad hoc
inducit, cap. *Cum inter Canonicos, ſupra de elect.*
Ergo neceſſè eſt ut ſit alius, qui hanc obligatio-
21 nem recipiat: nam ſicut inter baptizantem, & ba-
ptizatum, inſtituentem, & inſtitutum debet eſſe
perſonarum diſtinctio, quia nemo poteſt ſeipſum
baptizare, aut ſibi ipſi beneficium conferre, ut
cap. *Debitum, de baptiſm.* & cap. *fin. de inſtitut.* ita
diſtin-

diſtinctio eſſe debet inter profitentem, & profeſſionem recipientem: nam cum nemo poſſit ſeipſum religioni incorporare, oportet ut ab alio ad id poteſtatem habenti corpori ordinis aggregetur, ut *hic*, & in dict. cap. *Ad Apoſtolicam, infr. eod.* per profeſſionem namque quis efficitur de Collegio Monachorum, & una omnes unum corpus conſtituunt ſecundum Innoc.

22 Sed hic incidit quæſtio, Quis ſit ille Superior, qui poteſt profeſſionem recipere, & Ordini incorporare?

De Abbate non eſt dubium ſecundum omnes; illum tamen hoc faciat non ipſe ſolus, ſed una cum conventu, & Fratribus, ut hic notat gloſ. 1. & ſcripſi plenè in cap. *Ad Apoſtolicam, in 2. not. infr. eod.* Idem dicendum de Abbatiſſa, ut tenet Archidiac. in cap. *Conſtitutionem, inf. eodem lib. 6.* dicens profeſſionem fieri poſſe in manibus Abbatiſſæ, vel ſupra altare, allegat cap. *Conſuluit*, ubi idem tenet Hoſtien. *infr. Qui cler. vel vov.* & ſequitur Gemin. in d. cap. *Conſtitutionem, §. 1. col. 2. verſ. Quæro an profeſſio debeat f in manibus illius*; dummodo tamen & ipſa profeſſionem recipiat cum conſenſu majoris partis Conventus, ut dicam *inf. n. 28. & ſeqq.* De Commendatario aliquid tetigi in c. *Ad Apoſtolicam num. 27. infr. eod.* & in c. *Inſinuante, n.... infr. qui cler. vel vov.*

23 Sed dubitatur quid in Epiſcopo? Innoc. *hic n. 5. verſ. videtur etiam*, tenet poſſe Epiſcopum per ſe, vel miſſos ſuos, vel aliàs, ejus tamen nomine recipere profeſſionem talium, etiamſi aliquod monaſterium non ingrediantur, vel certam religionem non profiteantur: ſufficit enim ut mutent habitum, quem portent in domo propria. Tales namque religioſi cenſentur, & ſub obedientia Epiſcopi vivent, c. *Quod Deo, 33. q. 5. c. De viduis, 27. q. 1.* d. c. *Inſinuante, qui clerici, vel vov.* & cap. *Dudum,*
24 *de conver. conjugat.* Inferioribus autem Prælatis, veluti Archidiaconis, Plebanis & conſimilibus dicit hanc authoritatem non competere, niſi & Epiſcopus hoc ratificet, cum hoc ipſi ſoli ſit ſpecialiter conceſſum, arg. cap. *Si vir, 27. qu. 2.* cap. *Nulla,* & cap. *Uxor, 23. diſtin.* Et cum his dictis Innocent. tranſeunt *hic* Hoſtien. *n. 14.* Jo. Andr. *num. 4. verſ. Sed numquid Epiſcopi*, & verſ. *Quid de Archidiacono*, Anchar. *num. 7.* & communiter Doctores, ut Abbas teſtatur, *num. 12.*

25 Sed tu adverte: nam aut in manibus Epiſcopi emittitur profeſſio non determinata ad certam religionem, vel monaſterium, & votum hujuſmodi non poteſt dici ſolemne, ſed ſimplex, quod non dirimit matrimonium poſt contractum, licet impediat contrahendum, ad hoc enim ut votum ita ſolemnizetur, neceſſe eſt ut fiat profeſſio expreſſa, vel tacita in aliqua de religionibus per Sedem Apoſtolicam approbatis, ut diffinitur in c. *un. de voto lib. 6.* Ad idem cap. *ult. inf. de religioſ. dom.* & c. 1. *eod. tit. lib. 6.* Aut profeſſio determinatur ad certam regulam, & vel religionem approbatam, & tunc non poteſt Epiſcopus quemquam illi religioni, vel ordini incorporare invito Abbate, & Conventu, ad quos hoc jus noſcitur pertinere, ut hic, & in prædicta Decretali *ad Apoſtolicam*, & utrobique notant gloſ. & Doctores. Unde meritò Innoc. opinionem refellunt *hic* Butr. *n. 9. in fin. verſ. Attende ne Innoc. faciat te errare.* Cardin. *in 7. q. num. 7. verſ. Dic etiam cum Epiſcopus*, & Abbas *num. 12. verſ.* Sed D. Antoninus. Multo autem difficilius ad praxim deduci poſſet opinio Innocentij poſt Concilium Trident. nam ex decreto *cap. 15. ſeſſ. 25. de regul.* invalida eſt profeſſio illius, qui non ſteterit per annum in probatione poſt ſuſceptum habitum. At non poteſt dici in probatione ſtetiſſe qui nunquam ingreſſus eſt monaſterium, ſed tantummodo habitum geſtavit in domo propria, quantumcunque vixerit ſub obedientia Epiſcopi; quoniam nec ipſe auſteritates religionis probavit, nec religio mores illius, qui eſt finis propter quem tempus probationis fuit à SS. Patribus inſtitutum ut legitur in d. c. *Ad Apoſtolicam.* Qua de re ſcripſi
27 plenius in d. c. *Inſinuante, in 1. q. n. 26. & 41.* Fateor tamen in tribus caſibus poſteaquam annus probationis præceſſit intra clauſtra poſſe fieri profeſſionem regularem in manibus Epiſcopi, adeo ut impediat matrimonium contrahendum & dirimat poſt contractum, ad præſcriptum d. c. *un. de voto l. 6.* Primus eſt in Epiſcopo Eccleſiæ regularis, veluti Eccleſiæ Pampilonen. & Vintonien. talis namq; cum ſimul ſit Epiſcopus, & Abbas utique poteſt Monachos ſibi ſubjectos ad profeſſionem admittere, ut determinat Compoſtellanus in c. *Cum cauſam n. 1. ſupra de elect.* quem ſequuntur communiter Doctores, ut ibi dixi *num. 18. & ſeqq.*

28 Secundus caſus eſt in monaſterijs, quæ abundant reditibus, & patiuntur defectum Monialium: nam poteſt Epiſcopus monere Abbatiſſam, & Conventum ut de novo debeant aliquas creare, quod ſi infra terminum eis præfixum non paruerint, poſſe Epiſcopum illorum negligentiam ſupplere, ibique Moniales conſtituere, arg. eorum, quæ notantur in c. *Ex parte, ſupra de conceſſ. præb.* & tenet Gemin. in c. *fin. poſt medium, verſ. Sed ſi abundaret,* & Philip. Franc. poſt eum *num. 2. verſ. Quando ta-*
29 *men monaſterium, inf. eod. lib. 6.* Quod ego intelligo verum in monaſterijs non exemptis, aliàs enim non pertineret ad Epiſcopum ſupplere hujuſmodi negligentiam, ſed ad illarum ſuperiores, vel ad S. Apoſtolicam, tex. eſt in c. *Sicut*, ibi, Niſi à juriſdictione tua exemptæ ſint, *de ſupplen. negl. Prælat.* & in cap. *Cum ſingula, §. Prohibemus, in fin.* ibi, per diœceſanos ſi exempta non fuerint, alioquin per Sedem Apoſtolicam ordinentur, & illic notant Gemin. & Franc. ambo *in ult. not. de præben. lib. 6.* niſi ſpecialiter cautum ſit ut diœceſanus authoritate delegata ſuppleat negligentiam exemptorum, ut fit in caſu Clem. *un. de ſupplen.*
30 *neglig. Prælat.* At verò ceſſante negligentia, etiam in monaſterijs non exemptis Monialium receptio de jure non ſpectat ad Epiſcopum, ſed ad Abbatiſſam, & Conventum, ut c. *Si ad ſolum*, & ibi notant Jo. Monachus, & Archid. *de regular. lib. 6.* & tenet Lapus *allegat 31.* incipien. *Prima concluſio*, ubi propterea ſubdit quod ſi Epiſcopus mandet Abbatiſſæ, & Conventui ut unam recipiant in monaſterio non Mendicantium, & Abbatiſſa concordat cum quinque, & duodecim diſſentiunt, non debebit illa recipi, ex quo de jure Sanctimonialium receptio ſpectat ad Abbatiſſam, & majorem partem Conventus, ita ut ſi Abbatiſſa vellet recipere, non poſſet, & ſi à tali receptione appelletur, appellatio eſt legitima, ut c. 1. *ſupra de iis quæ fiunt à major. part. Capitul.* nec poteſt Epiſcopus præcipere ut certam perſonam recipiant, cum electio debeat eſſe libera, cap. *Cum terra. ſupra de election.* Ita Lapus, quem eodem verbis referunt in c. *fin. infr. eodem lib. 6.* Gemin. *circa medium, verſ. idem*

tenet Lapus,& Franc.*num.1.in gloſ.2.* Licet ipſi tri-
buant Epiſcopo majorem authoritatem in hujuſ-
modi monaſteriis non exemptis: nam ſecundum
eos,etiam ceſſante omni negligentia, poſſet Epi-
ſcopus creare Moniales,ut hic,& in c.*Dudum,de
converſ.conjugat.*& cap.*De viduis,27.q.1.*& man-
dare Abbatiſſæ,ut illam ſic receptam à ſe recipiat
in monaſterio,arg.cap.*Placuit,17.qu.1.*& tenetur
tunc Abbatiſſa recipere, etiamſi non habeat defe-
ctum monialium,ceſſante tamen legitima excep-
tione. Ergo multò fortius tenetur recipere in-
gredientem de mandato Epiſcopi; ad eum nam-
que ſpectat cura,& ſollicitudo etiam Monacho-
rum,ut in c.*Qui verè,in fin.16.q.1.c.Si quis Abbas,*
& c.*Abbates,18.q.2.* & ſubdunt ita tenere Gaſpa-
rum de Calder.*conſ.28.de regul.* ſed ibi nihil dicit
ad propoſitum,ſed in *conſ.16.* quod incipit *Recep-
tione Monachorum eod.tit.* Verè tamen Calder.
loquitur in defectum Prælati regularis,& tandem
reſtringit ſe ad caſum negligentiæ. Unde magis
placet prima opinio Lapi, quam etiam ſequitur,
Navarr.*conſ.9.num.12.de conſtit.* Quod autem ait
31 frater Ludovicus Miranda *in Manual. Prælat.to.2.
q.8.art.1.* Abbatiſſas non poſſe divitias recipere
ſine ſuorum Prælatorum licentia, non probatur
jure,& in monaſteriis ſubjectis Ordini Fratrum
Minorum S.Franciſci id ſpecialiter eſt cautum à
Nicolao V. ut refertur *in Compend. Privileg. in
verb. Abbatiſſa,§.8.*
32 Tertius caſus eſt in Monaſteriis virorum, vel
mulierum,quæ ita ſunt Epiſcopo ſubjecta, ut ad
eum ſpectet receptio Monachorum, vel Monia-
lium,puta ex conſuetudine præſcripta,vel privile-
gio arg.d.c.*fin.inf.eod.lib.6.*& quod notatur in c.
Ex parte,de converſ. conjugat. & in ſpecie tenet
Cardinalis *hic d.n.7.verſ.Ad quam poteſt Epiſcopus
recipere*,& in hoc caſu loquitur text.in dict. c. *Si
vir,27.q.2.*cum aliis ſupra citatis: nam de jure ve-
teri monaſteria erant Epiſcopo ſubjecta,ut c.*Mo-
naſteria.18.q.2.*cum ſuis concord. At verò in mo-
naſteriis, & religionibus exemptis, quales ſunt
hodie religiones ferè omnes,ut plenè notavi in
c.*Tuarum,inf.de privileg.* tenendum eſt abſolutè
Epiſcopum non habere facultatem admittendi
quemquam ad profeſſionem, ut Cardinal. *ubi
ſupra*,& Navarr.*conſ. 40.* incipien. *Matthæus pro-
feſſus,hoc tit.* receptio enim ad profeſſionem eſt
actus dependens à poteſtate ſuperioritatis,ut ſen-
ſit Innoc. hic,& apertius ait Gemin. in c. *Conſti-
tutionem,§.1.col.2. verſ. Quæro an profeſſio debeat
fieri*,& Navarrus *d.conſ.40.num.2.ad fin.* & clarè
probatur in decreto Concilii Tridentin.*c.16.verſ.
Finito*,ubi ſuperiores novitios,quos habiles inve-
nerint ad profitendum admittant, *ſeſſ. 25.de reg.*
33 Quod adeò verum eſt, ut cum in Decretis Cle-
mentis VIII. ſuper forma recipiendi novitios ad
habitum,& profeſſionem promulgatis ſub die 19.
Maji 1602. inter cætera conſtitutum eſſet ne in
Conventibus deſignatis Novitij ad habitum,vel
profeſſionem ullatenus recipi poſſent niſi prævia
approbatione Congregationis reformationis, vel
Epiſcopi diœceſani,ut in Bull.*tom.3.pag.130.* Re-
ligionibus de hoc graviter conquerentibus, hoc
caput ſublatum fuit. Unde in decretis de Apoſta-
tis,& ejectis,in quibus decreta Clem. fuerunt in-
novata,atque inſerta, de approbatione Epiſcopi
nulla fit mentio,ut ſcripſi plenius in c. *fin.inf. eod.*
34 Hæc de Epiſcopo. Sed generaliter ad dignoſcen-
dum quis poſſit ad habitum,& profeſſionem re-
cipere,in primis recurrendum eſt ad conſuetudi-
nes,privilegia,& ſtatuta cujuſque Ordinis ut cap.
fin.infr.eod.lib.6. ubi id notat gloſ. *in verb. Perti-
neat*,Archid. Jo.Andr. Anchar.Gemin. & Franc.
& Abb. in c. *Ad Apoſtolicam,infr.eod.* & noviſſi-
35 mè Navarr. *in præallegat. conſ.9.num.12. de conſtit.*
ubi amplius teſtatur communem obſervantiam
omnium Religionum,quas ipſe ſua ætate tracta-
vit hoc habere,ut novitiorum, & Monachorum
receptio fiat à Prælatis immediatis locorum, ſive
Conventuum particularium cum majori parte
36 Capituli. Sed revera in multis religionibus ali-
ter obſervatur,& in ſpecie in Ordine Fratrum Mi-
norum S. Franciſci ex regula *cap. 2.* cautum eſt,ut
infr. videlicet,ſi qui voluerint hanc vitam acci-
pere,& venerint ad fratres noſtros,mittant eos ad
Miniſtros Provinciales, quibus ſolummodo,&
non alijs recipiendi fratres licentia concedatur.
Et dictio illa taxativa, *ſolummodo*, non excludit
Miniſtrum Generalem,ut declaravit Gregor. IX.
in explicatione regulæ. Quinimò ſenſus illorum
verborum eſt,ut licentia recipiendi novitios à Mi-
niſtris Generalibus concedatur ſolummodo Mi-
niſtris Provincialibus,& non alijs,ſecundum Hu-
gonem,& alios expoſitores,& præſertim Cordu-
bam *ſuper c.2.q.7.* Idque colligitur ex c. *Exiit qui
ſeminat,§.Sed quoniam de verbor. ſignif. lib.6.* ibi,
Concedimus, & præſenti ſtatuto firmamus, li-
cere non ſolum Generali, ſed etiam Provincia-
libus Miniſtris perſonas fugientes à ſæculo in fra-
tres recipere; quæ Miniſtrorum Provincialium
licentia per ipſum Generalem, ſicut expedire vi-
37 derit,poſſit arctari. Similiter in Ordine Prædica-
torum ex Conſtitutionibus *diſt.1.c.13.§.3.* ſic legi-
tur: Nullus recipiatur in fratrem Clericum ad pro-
bationem, vel profeſſionem niſi à Priori Provin-
ciali, vel ab eo, cui ſuper hoc dederit licentiam
ſpecialem, vel à Priori Conventuali cum aſſenſu
totius,vel majoris partis Capituli: Converſum
autem non recipiat Prior Provincialis,nec aliquis
de ejus licentia,niſi de conſenſu Prioris,& duarum
partium fratrum,qui ſunt de Conventu, pro quo
fuerit induendus. Nec Conventus aliquis reci-
piat Converſum ſine licentia Prioris Provincialis.
In Ordine itidem Eremitarum S. Auguſtini ex
Conſtit.2.p.c.1. ita cautum eſt, videlicet (Recipian-
tur autem (ſcilicet Novitij) de licentia Prioris
Provincialis,& de conſenſu primò Patrum Con-
cilii, deinde majoris partis Capituli.) Sed & in
Ordine Carmelitarum ex Conſtitutionibus No-
vitiorum receptio ad Priorem Generalem, vel
Provincialem dicitur pertinere juxta formam tra-
ditam *p.1.cap. 13.§.5.*
38 Inſuper Navarri atteſtatio videtur confundi ex
Conſtitutione Sixti V. Cum de omnibus in Bul-
lar.*tom.2. pag.601.* qua ſtatutum eſt ut majores 16.
annis non aliter in aliqua Religione recipi poſſint,
niſi de eorum qualitatibus ibi præſcriptis in Gene-
rali,vel Provinciali capitulo plena fide facta tam
Superioris Generalis,ſeu Provincialis, quàm Diſ-
finitorum conſenſu approbati, & ad habitum re-
gularem admiſſi fuerint. Et in declarationibus e-
juſdem Conſtitutionis ab eodem Pontifice poſtea
editis *in §.12. eod. tom.2. pag. 603.* profeſſiones
non habita inquiſitione, & ſervata forma ſuperius
præſcripta nullæ, atque irritæ declarantur. Et
quamvis quoad caput nullitatis profeſſionis ante

dictam Conſtitutionem ad terminos juris reduxe-
rit Clem. VIII. in Conſtitutione, quæ incip.t, *In
ſuprema*, in Bullar. *tom. 3. pag.* 629. tamen in rel-
quis illam non revocavit, imo ſalvas eſſe voluit pœ-
nas contra Superiores, qui in regularibus ad habi-
tum, & profeſſionem admittendis illius Conſtitu-
tionis formam non ſervaverint, licet Conſtitutio-
nem ſuam pauliſper moderatus fuerit ipſemet Six-
tus in prædictis declarationibus, §. 7. ubi quibuſ-
dam religioſis indulſit, ut cum quadam cautela ibi
expreſſa poſſint novitios recipere etiam extra Ca-
39 pitulum. Religioſos autem Societatis Jeſu ab ob-
ſervatione prædictæ Conſtitutionis Sixti V. in re-
cipiendis novitijs nominatim exemit Gregor. XIV.
in Conſtitutione, quæ incipit, *Exponi nobis nuper
fecit*. in Bullar. *tom. 2. pag.* 704.
40 In ultima gloſſa QUÆRO, An is, qui junctis
manibus tradidit, ſeu reddidit ſe Abbati in Mo-
nachum, & in Fratrem, ex hoc cenſeatur profeſ-
ſionem emittere.
Gloſſa ponit duos intellectus ad hanc decreta-
lem. Primus eſt quod hic Canonicus, qui ſe tradi-
dit Abbati in Monachum, & in Fratrem, cenſea-
tur profeſſus ſaltem tacitè, licet formam non ex-
preſſerit, quæ habetur in c. *Vidua*, 20. *q.* 1. neque
huic lecturæ obſiſtit littera ſequens, quæ dicit, Ta-
lis ut fiat Monachus, & reddat Domino quæ pro-
miſerat, erit utique compellendus, quæ videtur
innuere ut nondum eſſet profeſſus, quoniam expo-
nitur id eſt, ſtet, & vivat ut Monachus, & in hac
lectura tandem reſidet gloſ. & Innoc. in fin. dum
exponit verbum, *fiat*, id eſt perſeveret in eo, quod
jam eſt; Jo. Andr. *num.* 6. ubi etiam allegat Tan-
credum, Butr. *num.* 4. Anchar. *circa finem in ver.
Fiat*. & Abb. *nu.* 13. *& n.* 14. *in fine*. Lapus ſolemni-
ter allegat, 129. incipien. *Factum ſuper quo*, *nu.* 10.
Secundus intellectus eſt quod iſte Canonicus fecit
ſolummodo votum ſimplex ut fieret Monachus
tradendo ſe in manus Abbatis, ut in c. *Per tuas, in-
fra de voto*, ubi habetur conſimile votum ingredi-
endi religionem, & promiſſio de illo adimplendo
facta in manibus Prælati, & huic intellectui ſuffra-
gantur illa verba textus, ex quo à convertendo vo-
tum emittitur, ut ſcilicet fiat Monachus. Unde qui
ſic promiſit, & vovit religionem ingredi, compel-
lendus eſt ut fiat Monachus, & reddat Domino
vota ſua, & ſic planè ſonat littera, & cum hac le-
ctura videtur tranſire Hoſtien. in fin. cum illam re-
cenſeat ſecundo loco, & non reprobet.
Tu teneas primum intellectum, pro quo addu-
co textum ad hoc non ponderatum à Doctoribus
in c. *Gonſaldus*, 17. *q.* 2. ubi deciditur, Gonſaldum
Presbyterum tanquam non profeſſum recipere
debere beneficiū, quod reſignavit, quia etſi quon-
dam in infirmitate fervore paſſionis preſſus Mo-
nachum ſe fieri promiſerit; non tamen monaſterio
aut Abbati ſe tradidit, ut in textu; quaſi dicat
ſi ſe tradidiſſet, beneficium reſignatum recupera-
re non poſſet, tanquam legitimè profeſſus, ut c.
Beneficium, infr. eod. lib. 6. probat ergo ille textus
votum ingrediendi religionē ſolemnizari ſi poſt-
ea vovens tradat ſe monaſterio, vel Abbati. Deinde
hoc ipſum probo, quia ſi Canonicus, de quo lo-
quitur hoc capitulum, emiſiſſet votum ſimplex
juxta ſecundum intellectum, non tradidiſſet ſe in
Monachum in manibus Abbatis, ſed potius de ſe
tradendo voviſſet, & conſiderat hic Cardinalis *in
41 8. oppoſ.* Præterea pondera illud verbum, *redde-
re*, id eſt tradere, ut exponunt gloſ. & Doctores.
Tradere autem ſe Abbati, ſeu in manibus Abba-
tis idem importat ac poteſtati Abbatis ſe ſubmit-
tere, c. *Omnis*, 11. *q.* 3. & c. *Addidiſti*, 20. *qu.* 1. Fa-
cit text. in l. *Traditionibus*, *C. de pactis*. & in l. *Tra-
ditio*, *ff. de acquir. rer. domin.* cum concordant.
de quibus per Dyn. in cap. *Nemo poteſt*, *de regul.
jur. lib.* 6. At quis non ſubjicit ſe poteſtati Abba-
tis niſi per ſolemnem profeſſionem, c. *Si religioſus*,
de elect. lib. 6. Ergo idem eſt tradere ſe Abbati, ac
ſolemniter profiteri quod tenet Lapus *d. allegat.
129. num.* 20. præſertim ubi quis tradit ſe non ſim-
pliciter, ſed in Monachum, & in Fratrem, ut in
textu: hoc enim nihil eſt aliud quàm ſubjicere ſe
Abbati tanquam Monachum, eique promittere
obedientiam Monachalem, quod perinde eſt, ac
profeſſionem emittere, ut c. *Conſuluit, infr. qui cler.
vel voven.* Innoc. *hic in princ.* Hoſtien. *num.* 2. *in fin.
in ver. Tibi ſe tradidit*; & Jo. Andr. *eod. n. & verb.*
Ad hæc ſimplici voto non adaptatur illa ratio, quæ
ponitur in textu, videlicet quod habitus non fa-
43 ciat Monachum, ſed profeſſio regularis. Et ſimi-
liter alia ratio quæ ſubſequitur, videlicet ex quo
à convertendo votum emittitur, & recipitur ab
Abbate, itidem convenit profeſſioni tantum, quæ
cum pendeat non ſolum ex voluntate profitentis,
ſed etiam alterius, ad ſui validitatem exigit ut re-
cipiatur ab eo, qui poteſtatem habeat religioni
incorporandi, ut abundè oſtenſum eſt ſupra in
ult. not. non autem convenit ſimplici voto, quod
pendet ex voluntate ſolius voventis, nec indiget
alterius receptione, ut c. *Quod Deo*, 32. *q.* 5. & c.
Ex parte tua, infra de converſ. conjugat. ſecundum
Innoc. *hic num.* 4. Quibus accedit quod iſte Cano-
nicus prius emiſerat votum ſimplex ut fieret Mo-
nachus, ac deinde gravi morbo correptus, ut ſuam
ſanaret conſcientiam, voluit reddere Domino
quod promiſerat, de voto non completo ex hac
vita migraret, ut dicitur in littera. At certè votum
ſuum non complevisset ſi tradendo ſe in Mona-
chum profeſſionem non emiſiſſet; ſed potius voto
ſimplici aliud ſimile votum adjeciſſet, quod planè
ineptum fuiſſet, & nugatorium. Ac demum ſi hic
ageretur de ſimplici voto duntaxat, non autem
de profeſſione regulari, hoc cap. incongruè fuiſ-
ſet poſitum ſub hac rubrica de Regularibus, &
potius collocandum fuiſſet ſub illa de voto, & vo-
ti redemptione, prout factum eſt de prædicta De-
cretali Per tuas. Et miror quod Doctores ad has
conſiderationes non advertant. Hæc igitur ſit con-
cluſio, Quod tradens ſe in Monachum, & in Fra-
trem in manibus ejus, qui poteſt religioni incor-
porare, dummodo prius annum probationis per-
egerit ad præſcriptum Conc. Trid. *c.* 15. *ſeſſ.* 25. *de
Regular*, eo ipſo Monachus efficitur, & cogi debet
44 in religione perſeverare; maximè ſi prius voverit
ut fieret Monachus, juxta text. *hic* & in d. c. *Gonſal-
dus*, 17. *qu.* 2. & *hic* notant Butr. & Jo. de Anania
ambo in 1. *not*, dum ex hoc textu colligunt pro-
feſſionem induci quando præcedit votum profi-
tendi, & poſtea ſubſequitur aliquod ſignum deno-
45 tans profeſſionem. Procedit autem hæc conclu-
ſio, quamvis regula, aut Conſtitutiones Ordinis
certam profitendi formam præſcribant: nam nihil-
ominus tradens ſe Superiori in Monachum, & in
Fratrem cenſetur tacitè profiteri etiam ea forma
non ſervata, ut innuit hic gloſſa *fin. in princip.* ibi,
licet fortè non expreſſerit formam profeſſionis, &

Abb.*n*,13. & Sylveſt. *in ver. Religio*,3. *in* 1. *&* 18.*q.*
46 *in fin.* Ratio eſt ſecundum Abb. quia regula Mo-
nachorum ponens certam formam circa profeſ-
ſionis actum non videtur ponere formam ſubſtan-
tivicam; eo quod cum obligatio dirigatur in De-
um, defectus formæ non debet vitiare actum, ſic-
ut videmus in excommunicatione, ut notatur in
47 c.*Sacro,infr.de ſent.excommun.* Quod tamen limi-
tabis niſi regula, vel conſtitutiones Ordinis à Se-
de Apoſtolica ex certa ſcientia confirmatæ pro-
cederent ulterius decernendo irritam profeſſio-
nem aliter factam; quia tunc profeſſio emiſſa non
ſervata forma præſcripta non valeret, argum. cap.
*Si ſoli,verſ.Niſi nos in gratia,de conceſſ.præbend.lib.*6
48 cum ſuis concor. Poteſt enim Papa infringere pro-
feſſionem, ita ut obligationem non inducat, ut
cap.1. *de religioſ.dom lib.*6.& cap. *Non ſolum*,& ibi
Gemin. *in* 15.*not.de Regular.eod.lib.* Ad hoc Con-
cilium Trident. *cap.* 15. *verſ. Profeſſio autem antea
facta ſit nulla, nullamque inducat obligationem,&c.*
49 *ſeſſ.*25. *de Reg.* Et idem eſſet ſi regula præſcriberet
formam profeſſionis per hæc verba, videlicet
(Profeſſio aliter fieri non poſſit:) tunc enim pro-
feſſio aliter facta irrita eſſet; quia per hoc cenſe-
tur data forma ſubſtantialis, cui à partibus renun-
ciari non poteſt, ut notat Bart.in l.*fin.num.*4.*C.de
vend.reb.civit.lib.*11.& Felin in d.cap. *Cum dilecta,
num.* 6. *de reſcript.* ubi enumerans decem ſigna
formæ, ſeptimum ſignum, inquit, ubi in diſpoſitio-
ne dicitur, aliter fieri non poſſit, ibi eſt data for-
ma, & ei non poteſt renunciari; item hæc verba,
[Aliter fieri non poſſit,] inducunt decretum
50 irritans, ut ait Pariſius *conſ.*19.*n.*20.*lib.*2. Item ver-
bum, *poteſt*, negativè prolatum neceſſitatem im-
portat, ſecundum Bart. in l. *De his, num.* 4. *ff.de
tranſact.* & vide in materia quod ſcripſi in c. *Cau-
ſam num.*21.*&* 24.*ſup.de elect.*

51 Ulterius QUÆRO, An is qui vovit ingredi
religionem, teneatur, & cogi poſſit in ea perpetuò
remanere.

52 Quæſtio duas habet inſpectiones. Altera eſt,
an ſic vovens in foro Eccleſiæ cogi poſſit in reli-
gione perſeverare. Altera an ad id teneatur in fo-
ro conſcientiæ.

53 Circa primam inſpectionem Hoſt. *hic num.*1.
ait in hac materia vim fieri poſſe in verbis: nam ſi
dixerit, Voveo me perpetuò religiosè victurum,&
talem religionem ſervaturum, tunc non poteſt re-
dire ad ſæculum, cap. *Conſulti*, & cap. *Statuimus,
infr. eod.* quaſi ſaltem tacitè profeſſus intelligatur,
argum.cap.*Diacon*,28.*diſt.* Niſi ex cauſa contra-
rium proteſtetur, ut cap 1.*ſupra quod metus cauſa.*
Sin autem dixerit, Voveo me intraturum religio-
nem, tenetur ingredi; poteſt tamen intra an-
num exire, niſi appareat eum voluiſſe vitam mu-
tare: nam quo ad eccleſiam requiruntur de hoc
indicia, ut in cap. *Non ſolum,infra eod. lib.*6. Ita
Hoſt.quem totidem verbis ſequuntur Jo. Andr. *nu.*
6.Cardinal.*in* 3. *oppoſit.*Anchar.*ſub num.*10.*in ver.
Fiat*,& alij communiter.

54 Verum gloſ. *ultima in verſ.Talis ergo*, vult in ef-
fectu ut qui promiſit, aut vovit ſe intraturum ali-
quam religionem compelli poſſit, & debeat ut fi-
at Monachus. quod perinde eſt ac ſi dixiſſet, com-
pelli poteſt, & debet ut profeſſionem emittat mo-
nachalem, & conſequenter perpetuò remaneat
in religione: nam ſi gloſſa ſentiret ſic voventem
cogi poſſe tantummodo ad intrandum, non autem
ad perſeverandum, non dixiſſet eum poſſe compel-
li ut fiat Monachus; quia per ſolum ingreſſum ſi-
ne profeſſione quis Monachus, ſeu religioſus non
efficitur cum effectu, ut dicit textus in c. *Religio-
ſus*,§.*Quamvis autem.de ſent.excomm.lib.*6. Licet
Cajetanus aliter ſentiat in 2. 2. *qu.ult.art.* 4.*verſ.
Ad primum dubium*, ubi ſubtiliter probat votum
de ingreſſu religionis, & votum de fieri religioſum
æquivalere, & utroque caſu voventem teneri tan-
tummodo ingredi, ut novitium; non autem perpe-
tuò perſeverare.

Et pro opinione gloſſæ valde urget quod quan-
55 do ponitur in conditione factum, quod juris ſorti-
tur effectum, puta ſi matrimonium contraxerit, vel
ſi monaſterium intraverit, vel aliud ſimile, tunc ſi
implementum conditionis non durat facto illius,
qui tenetur adimplere, conditio habetur pro non
adimpleta, textus eſt in l. *Inter Caſtellianum,ff.de
arbitris*, ubi condemnatus rem tradere non implet
præceptum rem tradendo niſi res tradita duret;
56 unde ſi res ad eum revertitur, reſtituere tenetur, ut
l. *Qui ſic ſolvit.ff.de ſolut.*ubi non dicitur ſolvere
57 qui ſolvit, & in continenti recuperat. Unde Ange-
lus *conſ.*159. incipien. *Conradus Alberti, num.*4.
Format quæſtionem, An is, qui intravit monaſte-
rium, & poſtea exivit, conſequi debeat relictum
ſub conditione ſi monaſterium intraverit, & per
jura prædicta reſolvit talem eſſe privandum reli-
ctis ſi facto ſuo exivit; quia non dicitur conditio-
nem impleviſſe: ſecus ſi ſine facto, & culpa ſua,
ut l. *Si quis heredem, C. de inſtit. & ſubſtit.* Licet
Bart. ibi ſuper hoc dubitaverit, & ſolum quæſive-
rit, & quæſtionem indiſcuſſam dimiſerit.

58 Quid dicendum? Pro ſolutione plures caſus
videntur diſtinguendi. Primus eſt in eo, qui à mo-
naſterio exivit non ſpontè, ſed coactus, puta quia
à Superioribus regularibus ante profeſſionem e-
jectus fuit, ut in Conc. Trident. *cap.*16.*verſ.Finito,
ſeſſ.*25.*de Regular.* & hoc caſu votum intelligitur
adimpletum, nec poteſt Eccleſia talem compelle-
re, ut iterum ad religionem revertatur. Ratio eſt,
quia quando implementum obligationis non du-
rat ſine facto, & miniſterio ejus, qui adimplere
tenetur, obligatio habetur pro adimpleta, & eo
caſu ſufficit implementum per momentum tem-
poris extitiſſe, licet non duret, ut eſt textus aper-
tus in d.l.*Si quis heredem,C.de inſtit.& ſubſtit.* I-
deoque legatum factum alicui ſi liberos ſuſcepe-
rit, ſtatim debetur natis filijs, licet poſtea mori-
antur, ut l. *Cum uxori*, *C.quando dies legati
ced.* quam legem ſic ſummat Bald. videlicet, ſuffi-
cit, ut conditio in momento temporis ſit impleta.
Et facit l. *Hereditatibus, in princ.ff.ad Trebellian.*
& l. *Quid ergo, in fin. princ.* ibi, Ad initium nup-
tiarum ſe retulit, & *ff. de his qui not. infam.* &
59 hoc tenet Ang. *loc cit.* Et hic primus caſus parum
habet difficultatis; quia obligatio voti, ſicut &
juramenti non extenditur ad impoſſibile, c. *Signi-
ficante,de pignor.c.* 1. & ibi gloſ. *in ver. Impoſſibilia,
de jurejur.lib.*6.l.*Impoſſibilia*,& l. *Inter ſtipulantem*,
§.*Sacram.ff. de verb.oblig.* & l.*Impoſſibilium.ff.de
60 reg.jur.* Hinc relegatus in aliqua civitate ſub pœ-
na conventionali etiam jurata, ſi dominus civita-
tis juſſerit eum recedere, pœnam non incurrit; ex
quo per eum non ſtat, cum non poſſit Superio-
ri reſiſtere, ut reſpondit Angel.*conſ.*378.*Dominus
61 Raymund.*& *conſ.*379. Et proprius ad rem noſtram
qui vovit ingredi certam religionem non inten-
deus

tus ad aliam ſe obligare, ſi ibi non recipiatur, non
tenetur intrare aliam, & ſolutus eſt voto, ut docet
S. Thom. in 2. 2. *qu. ult. art. 3. ad* 2. quem refert, &
ſequitur Sylveſter *in ver. Religio, 2. num.* 16. Poſt
Richar. quem citat. & Archid. in c. *Scimus, num.* 2.
12. *q.* 1. Quando enim quis vovet intrare certam
religionem ſubintelligitur conditio, ſi poſſum, vel
ſi volunt me recipere, qua conditione non exi-
ſtente, non exiſtit votum, ut poſt Hug. Cardinal.
inquit Archid. *ubi ſupra.*

62 Secundus caſus eſt in eo, qui non coactus, ſed
ſponte exivit è monaſterio, & tunc ſubdiſtin-
guendum; nam aut exivit ſtatim poſtquam in-
greſſus fuit, aut non ſtatim exivit, ſed aliquan-
diu in religione perſeveravit. In primo caſu votum
non adimplevit, ideoque ab Eccleſia cogi poteſt
ut iterum ingrediatur; quoniam non dicitur in-
traſſe qui ſtatim exivit, text. eſt in cap. *Ad noſtram,*
ibi. Statim pœnituit quod habitum induiſſet, *ſup.
eod.* Et hoc caſu habent locum jura, quæ di-
cunt, Non cenſeri aliquid factum eſſe ſi factum
non duret, ut cap. *Conſtat,* 1. *q.* 1. cap. *Vides,* 23. *qu.*
6. l. *Si filius, ff. Quod cum eo, qui in alien. poſſeſſ.* & l.
Si pro parte. §. *Verſum, ff. de in rem verſo.* Unde bre-
vi reverſa uxor nec divertiſſe videtur, dicit text.
in l. 3. *in fin. ff. de divort.* nec dicitur veniſſe qui non
ſterit, cap. *Si quis autem,* 18. *diſt.* cap. *Certum eſt,*
31. *q.* 3. & cap. *Miſſas, de conſecr. diſt.* 1. cap. *Si poſt-
quam,* & ibi gloſ. *in ver. Mente,* & cap. *Cupien-
tes,* §. *Si per viginti,* ubi gloſ. *in ver. Comparerunt,
de elect. in* 6. Facit text. in l. *Pleriſque, ff. de ritu
nupt.* & in l. *Vir mulieri, ff. de donat. inter virum,
& uxorem,* alioquin ſi vovens ingredi religionem
non teneretur intrare niſi per momentum tempo-
ris, & poſſet illico recedere, votum eſſet fruſtra-
neum, judicium, & irriſorium, quod non eſt dicen-
dum, Clem. *Cum illuſio, de renunciat.* & ita tenet
S. Thomas *d. q. ult. art.* 4. *ad* 3. ubi ait, Eum, qui
intrat ut ſtatim exeat, non videri ſatisfacere voto
ſuo, quia ipſe in vovendo hoc non intendit; & i-
deo tenetur ſaltem velle experiri an ſibi expediat in
religione remanere: & eum ſequitur Archid. in
cap. *Scimus num.* 3. 12. *q.* 1. & ibi Bellam. *num.* 26.
& Sylveſter *religio* 2. *num.* 19.

63 In ſecundo autem caſu, id eſt cum non exivit
ſtatim, ſed aliquandiu permanſit in religione, mihi
magis placet opinio Hoſt. & ſequacium, ut ſci-
licet licuerit ei redire ad ſæculum, nec ulterius co-
gi poſſit ad monaſterium reverti: moveor quia
vovens ingredi religionem cenſetur ingreſſum vo-
viſſe, ſecundum formam juris communis, quæ eſt
ut ingredienti detur annus probationis, ut cap.
Conſuldus, 17. *q.* 2. & cap. *Ad Apoſtolicam, infra eo-
dem,* cum ſuis concordantiis, & ita expreſsè do-
cet S. Thomas *in* 2. 2. *qu. ult. art.* 4. *in corpore ad fi-
nem,* & ſuſius patebit infra in ſecunda inſpectione.
64 Omnis enim diſpoſitio ſimpliciter concepta veſti-
tur à jure communi, & ad illius intellectum eſt re-
digenda, l. 2. *C. de noxal.* l. *Quæro,* §. *Inter locato-
rem, ff. Locati,* cap. *Cauſam quæ, de reſcript.* & cap.
Quemadmodum, de jurejur. Anchar. *conſ.* 6. *Viſo
themate, num.* 8. & *conſ.* 421. *Præmittendum eſt, in
65 princ.* Neque obſtat quod obligatio non dicatur
adimpleta quando ejus implementum non durat
facto illius, qui tenetur adimplere, ſecundum ea,
quæ dicta ſunt ſupra, *num.* 45. Nam reſpondetur
hoc caſu implementum obligationis illius, qui vo-
vit ingredi religionem, non eſſe perpetuam perſe-
verantiam in religione; quia ad illam ſe non ad-
ſtrinxit, ſaltem judicio Eccleſiæ; ſed eſſe ipſum in-
greſſum in monaſterium ad probandas illius au-
ſteritates, cui quidem obligationi integrè ſatisfecit
ingrediendo, ibique tamdiu morando ut illius aſpe-
ritates poterit experiri, juxta text. in cap. *Ad Apo-
ſtolicam,* & cap. *Non ſolum, infra eod. lib.* 6. Unde
ad ulteriorem perſeverantiam non eſt ullatenus
compellendus. Et ita in effectu reſpondet Cajeta-
nus in 2. 2. *q. ult. art.* 8. *in reſponſ. ad* 2. *dub.* ait enim:
(Verum eſt non veniſſe eum, qui non ſtetit ad id,
pro quo venit; & ideo ingrediens religionem
cum veniat ad religionis probationem, non dicere-
tur veniſſe ſi ingreſſus abſque probatione retroce-
deret. Sed ſi probationi operam dat, dicitur ve-
niſſe ad religionem probandam, quia ſtat in religi-
onis probatione, quocirca ſicut ſponte ingrediens
religionem, & in probatione illius ſe exercens, &
poſtmodum exiens, dicitur veniſſe, & ſtetiſſe, quia
venit ad religionem probandam, & in probatione
ſtetit: ita ex voto ingrediens religionem, & pro-
bando illam, tandem exiens, dicitur veniſſe, & ſte-
66 tiſſe ead. ratione.) Hæc Cajetanus. Nec propter-
ea talis dicitur inutiliter voviſſe, quia ut, inquit,
D. Thom. *d. art.* 4. *in reſponſ. ad ſecundum.* Melius
eſt intrare religionem animo probandi, quàm pe-
nitus non intrare: quia per hoc diſponitur ad
perpetuo remanendum.

67 Circa ſecundam inſpectionem, videlicet an vo-
vens intrare religionem teneatur ibi eſſe perpetuò
in foro conſcientiæ, & quo ad Deum, Hoſtien-
ſis *hic num.* 2. *in fin.* quæſtionem paucis abſolvit, di-
cens: Sed quantum ad animæ ſalutem videat vo-
vens quid intendebat, & relinquatur conſcientiæ
ſuæ, cap. *Mulieri, de jurejur.* & ſequuntur alij ſupra
citati, *num.* 43. Sed uberius rem totam explicat,
D. Thomas in 2. 2. *in prealleg. quæſt. ult. art.* 4. *in
corpore.* ait enim: Obligatio voti ex voluntate
procedit: nam vovere voluntatis eſt, ut Auguſtinus
dicit, ad hoc cap. *Magnæ infr. de voto,* in tantum
ergo fertur obligatio voti, in quantum ſe extendit
intentio voventis. Si ergo vovens intendit ſe ob-
ligare non ſolum ad ingreſſum religionis, ſed etiam
ad perpetuò remanendum; tenetur perpetuò re-
manere. Si autem intendit ſe obligare ad ingreſ-
ſum religionis cauſa experiendi cum libertate re-
manendi, vel non remanendi; manifeſtum eſt
68 quod remanere non tenetur. Si verò in vovendo
ſimpliciter de ingreſſu religionis cogitavit abſque
hoc quod cogitaret de libertate exitus, vel de per-
petuitate remanendi, videtur obligari ad ingreſſum
religionis ſecundum formam juris communis, quæ
eſt ut ingredientibus detur annus probationis: un-
de non tenetur perpetuò in religione permanere:
ita D. Thom. cujus diſtinctionem probarunt
69 ibi Cajet. & reliqui Expoſitores, Archid. in d. c.
Scimus num. 3. 12. *q.* 1. & Sylveſter *in verb. Religio,*
2. *num.* 19. Addit Richar. relatus ibi à Sylveſtro,
quod ſi vovens intrat quidem animo exeundi, ſed
tamen cum voluntate dandi operam, ut De-
us immutet propoſitum ſuum; ſatisfacit voto;
aliàs ſecus.

70 Cæterum adverte ne decipiaris: nam quod ſu-
perius diximus ex D. Thoma voventem ingredi
religionem in dubio cenſeri ingreſſum voviſſe ju-
xta formam juris communis, quæ eſt ut ingredi-
enti detur annus probationis, non videtur ita intel-
ligendum, ut ſic vovens poſt probationem poſſit

pro libito voluntatis à religione exire, etiam ſine ulla cauſa; quandoquidem inter ingredientem ſponte, & ingredientem ex voto debet eſſe diffe-
71 rentia, & quidem ſponte ingrediens poteſt ſaltem, quo ad Eccleſiam ex ſola ratione libertatis exire, ut probat textus in c. *Statuimus*, ibi, Ad priorem ſtatum redire poſſe liberè infra annum, & in c. *Cum ſimus*, ibi, Quia tunc liberum ſibi erit eum dimittere, *infr. eod.* At verò ingrediens ex voto tenetur Religionem probare, ac ſi invenerit illius conditiones ſibi gratas, ex vi voti obligatur ad perſeverantiam, nec poteſt ex ſola ratione libertatis ad ſæculum remeare. Nam ſicut finis ingreſſus eſt probatio, ita probationis finis eſt gratarum vel ingratarum conditionum inventio. Inventionis autem finis quo ad conditiones gratas eſt acceptatio, quo ad ingratas refutatio. Recta namque ratio non patitur ut aliquid probandum detur, & repertis omnibus probatæ rei conditionibus gratis refutetur. Et confirmatur quia tempus probationis indultum eſt tam in favorem novitij, quàm religionis, ut cap. *Ad Apoſtolicam, infr. eod.* at religio ſi novitium jam probatum, & habilem repertum pro ſola libertate expelleret, utique ageret contra bonam fidem, ad hoc Conc. Trident. *c. 16.* ibi, [finito tempore novitiatus Superiores novitios, quos habiles invenerint, ad profitendum admittant, (*ſeſſ. 25. de Regular.* Ergo pari ratione novitius eſt malæ fidei reus coram Deo ſi à religione jam probata ex ſola libertate retrocedat. Uterque igitur, id eſt tam ſponte ingreſſus, quàm ex voto, peccat recedendo à religione ſine ulla cauſa. Sed ingreſſus ſponte peccat venialiter tantum, arg. c. *Conſulti, infr. eod.* Ingreſſus autem ex voto peccat mortaliter; quia intelligitur, ſe obligaſſe ad probandum bona fide, quod non ſervat, licet in foro Eccleſiaſtico nihil ei objici poſſit. Ita Cardinal. Cajet. *in 2. 2. d. qu. ult. art. 4. in reſponſ. ad 3. dub.*
72 ubi hæc fuſius probat, & reſpondet objectis. Quæ doctrina eſt valde notabilis ſi vera eſt, non tamen transit abſque difficultate, ſaltem in ea parte, in qua habet ſponte ingredientem exeundo ſine ulla cauſa venialiter peccare, quoniam cum lex impertiatur authoritatem liberè exeundi infra annum probationis, ut in d. c. *Statuimus*, & c. *Cum ſimus*, cum ſuis concordant. Ergo novitius, qui pro ſola ratione libertatis recedit à monaſterio, non peccat, cum hoc faciat legis authoritate, c. *Qui peccat*, *23. quæſt. 4.* Item propoſitum ingrediendi religionem non obligat etiam ad veniale, ut poſt D. Thomam *in 2. 2. q. 88. art. 1.* probat Archid. in c. *Qui bona, n. 3. 17. q. 1.* & Navarr. *in Manual, c. 12. nu. 26.* & *in repet. cap. Pennata, nu. 1. de pœnit. diſt. 2. Comment. tom. 3. pag. 171.* Ergo ab hujuſmodi propoſito recedere nullum eſt peccatum, & hujus ſententiæ videtur eſſe apertè D. Thomas *d. q. ult. art. 4. in reſponſ. ad 1.* dum ait: non intelligitur aliquis retroire, vel aſpicere niſi quando prætermittit id, ad quod ſe obligavit, alioquin quicunque per aliquod tempus facit aliquod bonum opus, ſi non ſemper id faciat, eſſet ineptus Regno Dei, quod patet eſſe falſum. Et in reſponſione ad ſecundum dicit, eum, qui religionem intravit, ſcandalum non generare ſi exeat, præſertim ex aliqua rationabili cauſa. Pondera dictionem illam, *præſertim*, quæ propriè idem importat quod maximè, & quamvis exprimat caſum minus dubitabilem, tamen implicat idem eſſe in caſu contrario, videlicet ſi ſine ulla rationabili cauſa exeat, ut cap. *Diverſis fallaciis, de cler. conjug.* c. *Ex litteris il ſecundo*, & ibi notat gloſ. *in ver. Præſertim de homicid.* Gemin. *conſ. 16. num. 4. in fin. verſ. Non obſtat*, & Calder. *conſ. 548. alias 2. de verb. ſignif.* libet tamen hic referre verba Sylveſtri contrarium inſinuantis *in verb. Religio, 5. q. 8. num. 8. ad fin.* quæ ſic ſe habent. (Qui ergo ſolum propoſuit perſeverare non vovendo, nec ſe offerendo profeſſioni, poteſt intra annum ad ſæculum redire de jure, & contrahere matrimonium, etiam ſine peccato quo ad Eccleſiam, & etiam quo ad Deum ſi redeat ex juſta cauſa, puta, infirmitate, vel debilitate: ſi autem ex cauſa injuſta puta tædio ſanctæ vitæ, vel hujuſmodi, eſt peccatum ingratitudinis.) Hæc ille. Et pro opinione Sylveſtri, & Cajetani allego opt. text. in c. *Qui bona, 17. qu. 1.* ubi Gregorius ait. Qui bona agunt, ſi meliora agere deliberant, & poſt deliberata non faciunt, licet in bonis prioribus perſeverent, in conſpectu tamen Dei ceciderunt ex deliberatione, & ibi gloſ. 1. exemplificat in eo, qui prius propoſuit matrimonium contrahere, & deinde continentiam ſervare, & allegat Hugonem dicentem hunc mortaliter peccare ſi firmiter propoſuit; ſed mox ſubdit ſecundum alios peccare tantum venialiter. Et per illum text. Hoſt. in c. *Conſulti, num. 9. infr. eod.* dicit peccare eum, qui propoſuit fieri Monachum ſi propoſitum non adimpleat licet votum non fecerit.

DE REGULARIBUS

Cap. Cum ſimus.

S U M M A R I U M.

1 *Pater ſi cum bonis ſuis, & filio impubere ſe obtulit monaſterio, filius factus major exire poteſt, & legitimam à monaſterio petere.*

2 *Profeſſionis vim obtinent hæc verba*, Confero me, & mea monaſterio.

3 *Filius impubes à Papa oblatus monaſterio cogitur ibi remanere uſque ad pubertatem, ſed factus pubes liberè exire poteſt.*

4 *Monaſterium quamvis habeatur loco filii non tamen excludit filium legitimum, & naturalem à ſucceſſione paterna quantum ad legitimam, & n. ſeqq.*

5 *Filiatio vera prævalet fictæ.*

6 *Legitima an debeatur filio ſtatim atque pater in Religione capaci bonorum in communi profeſſionem emittit; an verò expectanda ſit ejus mors naturalis, & n. ſeq. uſque ad num. 13.*

7 *Succeſſio propriè adaptatur ad defunctum.*

8 Quondam *dictio ſolet communiter apponi quando fit mentio de mortuo.*

9 Succeſſionis *verbum adaptatur etiam ad Monachum viventem, cum juris fictione dicatur mortuus.*

10 *Authentica* Si qua Mulier, C. de Sacroſ. Eccleſ. *non eſt canonizata in cap.* Si qua mulier. 19. quæſt. 3. *& cur.*

11 *Legitima non debetur filio niſi poſt mortem patris naturalem, vel civilem.*

12 *Jus patriæ poteſtatis ſolvitur per mortem civilem ſicut per naturalem.*

Puella

13 *Puellæ monaſterium ingredi volenti an ſit indulgendum, ut fideicommiſſum non purificetur per illius profeſſionem ſed prorogetur uſque ad diem mortis naturalis, & num. ſeqq. uſque in fin.*

14 *Legatum dotis majoris ſi puella nupſerit, minoris ſi Religionem profiteatur, qua parte debeatur profitenti, & n. 16.*

15 *Principis authoritas exuberans eſt in gratiis dilatoriis, reſtrictior verò in peremptoriis.*

Præiudicium quod ex prorogatione ſit vocatis ex fideicommiſſo conditionali, non eſt conſiderabile.

16 *Subjiciuntur quale præjudicium generetur ex prorogatione fideicommiſſi, & quo remedio ſit eis conſulendum.*

1 CUM SIMUS. Si pater ſe cum bonis ſuis, & filio impubere obtulit monaſterio, filius factus major exire poteſt Religione, & legitimam à monaſterio petere. Hoc dicit. Abbas. Communis diviſio. Secunda, ibi, *Diſcretione.*

2 Nota primò ibi, *Contuliſſet*, hæc verba, *Confero me, & meam monaſterio*, vim profeſſionis obtinere, ut *hic*, & in c. *Proximo. ſupra eodem*, & notant *hic* Innoc. *in princ.* Hoſtienſ. *poſt principium in ver. Contuliſſet*, Jo. Andr. *num. 1. in eodem ver.* & Butr. *num. 3.* quod tamen intellige ut dixi in cap. *In præſentia, in 1 not. ſupra de probat.*

3 Secundò nota, quod etſi paterna devotio, ſeu oblatio filium impuberem faciat Monachum, ut Concilio Toletan. IV. *cap. 48.* relato in cap. *Monachum, 20. q. 1.* & in cap. *Cum virum, ſupra eodem.* Hoc tamen intelligitur quoad hoc, ut filius cogatur in monaſterio perſeverare uſque ad pubertatem, ut *hic* per Abbatem *in 1. notab.* Sed advenientepubertate liberum erit ei in monaſterio remanere, vel ad ſæculum redire, ut hic eſt expreſſum, in illis verbis: (Si dictus puer ad annos diſcretionis pervenerit, & habitum retinere noluerit Monachalem, ſi ad hoc induci nequiverit, non eſt ullatenus compellendus; quia tunc liberum ſibi erit eum dimittere.) Concordat c. *Illud 20. qu. 1.* & *quæſt. 2.* cap. *Si quis in qualibet*, & *hic* notat Hoſtien. *n. 1.* Jo. Andr. Cardin. Anchar. & omnes *in ſum. text.* de quo tamen dic ut plenè ſcripſi in d. cap. *Cum virum, ſupra eodem.*

4 Ultimò nota ibi, *bona paterna, quæ ipſi ex ſucceſſione proveniunt.* Ex eo, quod pater ingrediatur monaſterium, & ibi profeſſionem emittat, filium non privari ſucceſſione paterna, quia licet monaſterium habeatur loco filij ut in cap. *In præſentia*, & ibi dixi *in 5 notab. de probat.* non tamen excludit filium legitimum, & naturalem à ſucceſſione; quia vera filiatio prævalet fictæ, ut hic per Butr. *n. 4.* intellige quantum ad legitimam, qua

5 filius privari non poteſt cum ſit jure naturæ debita; ſed reliqua bona monaſterio remanebunt, quæ illi competunt ex ingreſſu, ut in Auth. *Si qua mulier, C. de Sacroſ. Eccl.* quam Abb. dicit eſſe canonizatam in c. *Si qua mulier, 19. q. 3.* & in Auth. *Ingreſſi, C. Eadem*, & *hic* notat gloſſ. *penult.* Innocen. *in fin.* Hoſtienſ. *num. 3.* Butr. *num. 5.* & reliqui omnes.

6 Sed non modica eſt difficultas, an legitima debeatur filio ſtatim atque pater in Religione capaci bonorum in communi profeſſionem emittit, an verò expectanda ſit mors naturalis ipſius patris?

Legiſtæ communiter videntur ſentire expectandam eſſe mortem naturalem, ita gloſ. in d. Auth. *Si qua mulier, in ver. Moriatur, C. de Sacroſ. Eccl.* cum qua concordant ibi Jacob. Buttigar. *q. 8.* Cynus *n. 5.* Bart. *n. 22.* Salycet. *n. penult. qu. 11.* Alber. *num. 7. & 8.* & Jaſ. *à n. 51.* & ex Canoniſtis in d. c. *In præſentia de probat.* Butr. *num. 29.* Felin. 56. Pariſ. *n. 166.* Decius *n. 262.* & Bero *n. 536.* Guilielm. de Benedict. *in repetit.* cap. Raynutius, *in ver. Mortuo itaque teſtatore el primo n. 299. de teſtam.* & nonnulli ex modernis, quorum opinio de jure civili fortè eſt verior per text. in d. Authen. *Si qua mulier*, ponderando illum, ut hic per Abbatem, *n. 5. verſ. Sed tu adverte.* Nec obſtat iſte text. quia, ut reſpondent aliqui ex præcitatis Authoribus, hic pater poſt profeſſionem erat naturaliter mortuus: unde nil mirum ſi legitima erat filio debita, ut l. 1. §. *Si impuberi, ff. de collat. bonor.* Id quod colli-

7 gunt ex hac littera ibi, *quæ ipſi ex ſucceſſione proveniunt*: nam ver. *ſucceſſio*, propriè adaptatur ad defunctum, cum viventis nulla ſit ſucceſſio, ſeu hæreditas, l. *Qui ſuperſtitis. ff. de acquir. hæredit.* ſecundum Abb. *hic n. 6. verſ. In contrarium*, Quinimò Felin in d. c. *In præſentia, n. 58. de probat.* atteſtatur ſe vidiſſe integram, & ex illa apparere patrem fuiſſe mortuum.

Sed his non obſtantibus Canoniſtæ communiter tenent legitimam filio deberi illico poſt profeſſionem patris per iſtum text. qui cavillari non poteſt: nam qui dicunt patrem hic fuiſſe mortuum, utique divinant, cum ex littera hoc nullatenus deprehendatur, & Correct. *ſingulas. 162. n. 3.* affirmat ſe integram hanc Decretalem vidiſſe, legiſſe,

8 ac relegiſſe, & nihil in ea inveniſſe, ex quo appareat patrem fuiſſe mortuum. Quin potius colligitur oppoſitum; tum quia in principio recitatur nomen patris, ibi, *Cum B. Miles ſe cum filio ſuo*, & c. & non dicitur *quondam*, & tamen hæc dictio ſolet communiter apponi quando fit mentio de mortuo, ut advertit Abbas *hic n. 6. verſ. Sed pro primo intellectu*, & conſtat ex cap. *Cum contra.* ibi, *Quondam pater tuus. Supra, de pignor.* & cap. *Ex parte B. quondam Angliæ Reginæ, de for. comp.* cum ſimilibus, ut ibi per Felin. *n. 2.* & Alex. *conſ. 14. Viſis & conſideratis n. 15. lib. 6.* Tum quia in integra ab Ant. Aug. Collectione 2. *Decret. lib. 3. tit. 18. c. 5.* refertur in hæc verba, [Sanè nuper auribus noſtris eſt relatum, quod cum C. miles lepræ morbo, Domino permittente, reſperſus ſe cum filio ſuo diſcretionis annos nullatenus agente ad quoddam monaſterium cum bonis etiam ſuis, quæ à monaſterio ipſo tenuerat, contuliſſet, dictum filium habitum fecit ſuſcipere Monachalem, cumque ipſi puero diſciplina monaſtica propter aſperitatem Regulæ diſpliceret, infra decem hebdomadarum ſpatium è monaſterio & habitu taliter ſuſcepto reſiliens, bona patris ab Abbatia illa cœpit cum inſtantia poſtulare.) Hæc ibi, Pondera ab ingreſſu patris, uſque ad petitionem legitimæ non interceſſiſſe niſi decem hebdomadas, & cum pater non laboraret febri, ſed tantum eſſet lepra reſperſus, ſatis credibile eſt eum adhuc fuiſſe ſuperſtitem quando filius legitimam poſtulavit, arg. cap. *De rectoribus, de Cler. ægrot.* & c. 1, & 2. *de conjugio leproſor.* aut certè ſi pater obijſſet, textus de illius obitu mentionem feciſſet, ut moris eſt. Nec refragantur illa verba: *Quæ ipſi ex ſucceſſione proveniunt.* Quia benè adaptantur ad Monachum naturaliter viventem cum juris fictione dicatur mortuus.

l. *Deo nobis*, *C. de Epiſcopis*, *& cler.* Quare hanc
partem tuentur hic gloſ.*penult.* Innoc.*in fin.* Hoſt.
num.3. Butr.*num.5.* Card.*nu.1.* Anchar.*in fin.*&
Jo.de Anan.*num.3.* & in d.cap. *In præſentia, de*
probat. Abb.Siculus *num.59.*Barbat.*num.124.*&
Mantica *num.72.* Sylveſter *in verb. Hæreditas,1.q.*
7.num.10.in 6.dicto, & in ver. Religio,6.q.1.in 2.
dicto, Navarr.*commentar. 2. de Regular. num. 48.*
& 54. Covarr in cap.1. *num.7. de teſtam.* & ſic
tranſeunt communiter Doctores noſtri, ut inquit
Abbas *hic num.* 4. & quamvis ipſe *num.* 6. circa
finem dicat contrarium verius videri de ſubtilita-
te juris; tamen fatetur ſatis æquum eſſe hanc tenere
in favorem filij, ne cogatur poſtulare alimenta à
monaſterio. Similiter Bald. in d. Authen. *Si qua*
mulier,num38. (Nota [inquit] quod filij in Au-
thentica noſtra quo ad petendam legitimam ex-
pectant mortem naturalem patris. Et illud eſt ve-
rum de jure civili, ſed de æquitate canonica vide-
tur ſecus; unde potuerunt intentare conditionem
ex canone pro iſta legitima ſtatim facta profeſſio-
10 ne per patrem, ut extra *de Regular.* c. *Cum ſimus*,
qui textus non eſt alibi.) Hæc Bald. quem ſequi-
tur Card.*hic n.2.* Adde quod verum non eſt præ-
dictam Auth. *Si qua mulier*, in qua fundatur opi-
nio Legiſtarum fuiſſe canonizatam in d. c. *Si qua*
mulier, *19. q. 3.* Quoniam non eſt à Papa in-
ſerta Canoni, ſed tantum redacta à Graniano in
volumen Decreti, & per hoc canonizata non intel-
11 ligitur, ut dixi in c. *Canonum ſtatuta,n.39. ſu-*
pra de Conſtitut. Et hoc teneas, quia etſi legitima
non debeatur filio niſi poſt mortem patris, l.*final.*
ff.de liber.agnoſcend.& dicta l.1. §.*Si impuberi.ff. de*
collat. bonor. tamen pater dicitur mortuus etiam
per monachatum, ut cap. *Placuit*, *16.q.1.* & d. l.
Deo nobis, *Cod. de Epiſcopis, & cler.* Facit l.*final.*
12 *Cod.de ſent.paſſ.* Unde in ſimili ſicut per mortem
naturalem ſolvitur patria poteſtas, ita & per mor-
tem civilem, quæ per ingreſſum contingit, ut *hic*
per Anchar.*n.2.* Et fideicommiſſum conditiona-
le ſimiliter purificatur per ingreſſum religionis,
ſicut per mortem naturalem, ut plenè notatur in
c.*In præſentia, de probat.* & vide bonam gl.in d.c,
Placuit,in ver.Mortuus,16.q.1.

13 Sed hic quæritur utrum annuendum ſit ſuppli-
cationi puellæ monaſterium ingredi volentis, ut
fideicommiſſum non purificetur per illius pro-
feſſionem, ſed prorogetur uſque ad diem mor-
tis naturalis.

Gratia in ſupplicatione petita videtur juſta, &
concedenda, cum hactenus nemini ſit jus quæſi-
tum in bonis de quibus agitur, & ne dum non fiat
præjudicium conſiderabile vocatis per fideicom-
miſſum, ſed potius fiat melior eorum conditio, ut
ex deducendis mox apparebit.

14 In præſentia verò non eſt opus aggredi diſpu-
tationem illam arduam & in primis difficilem, An
filia, cui legata fuit dos major, & opulentior ſi nu-
pſerit, minor verò ſi monaſterium ingreſſa fuerit,
poſſit profitendo majorem dotem ſibi propter car-
nales nuptias relictam conſequi, non obſtante con-
traria patris diſpoſitione. Quandoquidem peti-
tur tantùm dilatio purificationis fideicommiſſi,
non autem derogatio, & annullatio illius, inter
quos caſus magna eſt differentia, cum Principis
15 authoritas maxima, & exuberans ſit in gratijs di-
latorijs, reſtrictior verò, & anguſtior in peremp-
torijs, & deciſorijs, ad textum in l. *Quoties*, *Cod.*
de precib.Imperat.offerendis. & notant in cap. *Qua*
in Eccleſiarum, de conſtitut. Innocen.*num.3. poſt*
med. verſ. Si verò non auferatur jus, Compoſtell.
num.6.eod.verſ. Hoſt.*num.4.verſ. Ubi verò reſcri-*
ptum, Jo.Andr.*num 22.* Abb.*num.12.* & Felin.
num. 47.

16 Præterea quæſtio illa adeo à multis ventilata
fuit, ut difficile ſit diſcernere quænam ſit magis
communis opinio, quamvis affirmativam eſſe ma-
gis receptam cenſuerit Rolan.à Valle,*conſ.35.lib.*
*3.*qui alios citat; contrarium verò amplexus videa-
tur uti veriorem Covar.*var.lib.1.c.19.n.9.* Quod
ſi rationes ſint expendendæ, magis quidem vigere
videntur pro parte negativa, quibus ſatisfacere non
videtur Roland. licet multum inſudaverit in re-
ſponſionibus per eum allatis. Sed & huic ſuæ ſen-
tentiæ videtur conſuetudo repugnare, ad quam
plerique Doctores recurrunt, quæ tamen proban-
da eſſet; ideoque ad evitandas tot difficultates, hæc
diſcuſſio conſultò omittitur, præſertim cum Rota
videatur aliquando ſequuta opinionem affirma-
tivam, ut per Mohed.*deciſ.235.alias 3.de teſtib.* Et
nihilominus opinor gratiam petitam adhuc videri
concedendam ex infraſcriptis.

Et primò, quia cum jam per ſubſtitutionem fa-
ctam fratri ſine liberis decedenti fuerit quæſita
primo tata hæreditas huic puellæ, & hodie magis
de ejus amiſſione, quam acquiſitione quæratur,
& ſit indubitatum, ſi ei denegetur retentio, eam
retractum iri à pio illo affectu ingrediendi religi-
onem: certe ſuccurrendum eſt ei, & adjuvanda ejus
pia intentione, retrahatur ab ea vita, quæ longè
præſtantior eſt carnali matrimonio. Tanti enim
fecerunt Doctores prædictam quæſtionem tra-
ctantes hanc rationem, ut hac potiſſimum moti
fuerint illi, qui affirmativam partem defendunt, cui
ſatisfacere volentes, qui contrariam aſſerunt, re-
ſpondent non eſſe veriſimile, ut qui Divino affla-
tus ſpiritu vult in aliqua religione profiteri, retinere
velit bona temporalia, & eorum contemplatione
à tam laudabili propoſito pati ſeſe avocari, cum
bonorum temporalium poſſeſſio interdicatur his,
qui profitentur. Verum hæc reſponſio non ſatis-
facit in ſpecie, de qua agitur, in qua extra con-
troverſiam eſt puellam hanc nolle profiteri, niſi
impetrata à Sanctiſſimo D. N. venia retinendæ
portionis ad ſe ſpectantis, & in eo monaſterio pro-
feſſionem eſt emiſſura, in quo licet bona tempora-
lia retinere.

Secundò videtur hæc gratia concedenda, cum
non contineat fideicommiſſi totalem derogatio-
nem, ſed protelationem tantùm, ſcilicet ut demum
cum diem ſuum extremum clauſerit, bona rever-
tantur ad ſubſtitutos, non autem à die emiſſæ pro-
feſſionis. Nam ut dictum eſt in hujuſmodi dila-
tionibus concedendis exuberans eſt Principis au-
thoritas, non ſolum contra teſtatorum diſpoſiti-
ones, ſed etiam contra expreſſas contrahentium
conventiones, ut fuit reſolutum à Rota *in cauſa*
Tiburtina Caſtri Vivarij, in qua fuerant à Papa con-
tra expreſſum pactum contrahentium concuſſæ
plures dilationes ad relevandum caſtrum vendi-
tum cum pacto de retrovendendo intra certum
tempus, & tamen jam fuerat jus quæſitum parti
ob lapſum temporis præſtituti ad retrahendum; in
ſpecie verò noſtra nullum adhuc jus competit fi-
deicommiſſarijs.

17 Atque hinc inſurgit tertia, & ultima ratio; nam
cum

cum jus hoc ſit conditionale ſub incerto eventu mortis ſine liberis; & ideo ſit valde debile, & in ſpe tantùm conſiſtens, ut fuit reſolutum in cauſa Bononienſi de Bologninis, 10. Decembris 1568. nullum ſit præjudicium conſiderabile ſubſtitutis ex dilatione hujuſmodi, cum ea non conceſſa, hæc puella non ſit profeſſura; & ita nihil certi juris quæſitum fidei commiſſarijs reſpectu acquiſitionis hujus portionis. Et hac ratione tunc in dicta cauſa cenſuit Rota non fuiſſe neceſſarium in legitimatione cujuſdam maſculi facere mentionem fœminarum
18 ad ſucceſſionem poteſt maſculos vocatarũ. Unum tamen eſt animadvertendum ex hac dilatione poſſe reſultare præjudicium vocatorum, ſi ante obitum puellæ aliqua ſororum decederet cum filijs, ſuperſtitibus alijs ſororibus propter impedimentum tranſmiſſionis. Sed huic incommodo obviam iri poteſt ſi in ſupplicatione addatur, ut in eventu, quo monaſterium jure communi non vetitat præferendum, purificatio fideicommiſſi quantum ad effectum tranſmiſſionis cenſeatur facta à die emiſſæ profeſſionis.

DE REGVLARIBVS

Cap. Ad Apoſtolicam.

SVMMARIVM.

2 PRofeſſio nec fieri, nec recipi debet infra tempus probationis; ſed facta, & recepta tenet.
Et quid poſt jura Sexti, & Concilij Tridentini, num. 23.

1 Novitiatus, ſeu probationis tempus quamdiu duret ex veterum canonum diſpoſitione varia referuntur ſententia, & n. ſeqq. uſque ad n. 13.

3 Magiſtri, qui jura, cum ſalvari poſſunt, ſine cauſa corrigunt, ſei minorum ſunt tranſgreſſores.

4 Probationis tempus ex generali conſuetudine omnium ferè ordinum ultra annum non extenditur

5 Conſuetudo poteſt legem interpretari, & tollere.

6 Novitij ex regulâ S. Benedicti probantur per duodecim menſes.

7 Novitij poſt Concilium Tridentinum expleto anno probationis aut ad profeſſionem ſunt admittendi, aut è Monaſterio ejiciendi.

8 Probationis tempus à Superioribus regularibus ultra annum prorogari non poteſt.

9 Declaratur num. 11, Fateor tamen, Prorogatur à Sede Apoſtolica novitia morbo correpta, etiam ultra ſex menſes à finito anno donec duret ſpes recuperandæ valetudinis.
Item novitia quæ verebatur ne emiſſa profeſſione bona ſua apud mercatores exiſtentia recuperare non poſſet, num. 11.

10 Tridentinum Concilium c. 16. verſ. Finito ſeſſ. 25. de Regular. comprehendit etiam Moniales.

11 Novitius adverſus tacitam profeſſionem poteſt ſibi cavere per proteſtationem præcedentem.

12 Novitij non ſunt ad habitum recipiendi niſi facta diligenti perquiſitione de illorum natalibus, moribus, & vita anteacta.

13 Novitius ob defectum ætatis, vel aliàs ad profitendum inhabilis elapſo anno ejici non debet à monaſterio, ſed expectari poteſt quouſque ſit habilis ad profitendum, & n. ſeqq.

14 Ætas nulla in maſculis eſt præfinita à Concilio Tridentino ad ſuſcipiendum habitum novitiatus.
Et quid in mulieribus remiſſivè ibidem.

15 Novitij in religione Societatis Ieſu probantur biennio.

16 Abbas ſolus non poteſt quemquam recipere ad habitum, & profeſſionem, ſed cum majori parte Conventus.

17 Novitij, qui habitum religionis S. Baſilij de manu Commendatarij non expreſſè profeſſi ſuſceperunt, & per aliquot annos geſtarunt, cenſentur tacitè profeſſi.
Epiſcopus Eccleſiæ regularis poteſt Monachos ad profeſſionem recipere ibidem, verſ. Rurſus.

18 Abbas poteſt Monachi receptionem demandare alteri etiam laico.

19 Profeſſio ſatis eſt ut recipiatur Superiore mandante, vel poſtea ratificante.

20 Multa fieri prohibentur, quæ facta tenent.

21 Renunciari non poteſt beneficio in favorem duorum indulto, niſi de conſenſu utriuſque.

22 Renunciari poteſt juri etiam in favorem plurium introducto quatenus tangit perſonam renunciantis.

23 Anno probationis hodie nec tacitè, nec expreſſè poteſt renunciari, & in hoc corrigitur hoc capitulum, & n. ſeqq.

24 Decretum irritans inducit formam.

25 Forma an poſſit renunciari quatenus concernit privatam utilitatem ipſius renunciantis.

26 Annus probationis reſtringi non poteſt à Superioribus regularibus, etiamſi per ingreſſum fiat alteri grave præjudicium.

27 Diſpenſatur cum muliere, cujus vir ſacros Ordines ſuſcepit, ut ſtatim profiteri poſſit, cum in habitu laicali quindecim menſes in monaſterio ſteterit.

28 Vir, cujus uxor duodecim annis major monaſterium ingreſſa habitum regularem ſuſcepit, expectare debet donec annus probationis labitur, & profeſſio ſit emiſſa.

29 Converſitæ ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ, quæ alicui religioni addictæ ſolemniter pœnitent.

30 Et poſſunt profeſſionem emittere juxta diſpenſationem juris communis earumque conſtitutiones.

31 Tenentur tamen ad clauſuram formalem, & emiſſionem trium votorum, nec in earum monaſterijs reponi poſſunt Moniales aliorum monaſteriorum correctionis cauſa.

32 Novitij Ordinis S. Dominici in articulo mortis profiteri poſſunt antè annum probationis ad effectum lucrandi indulgentiam, & gratias ſpirituales ex indulto Pij V.

33 Et quid poſt Bullam Greg. XIII. In tanta.

34 Regulares de licentia Sedis Apoſtolicæ ad laxiorem religionem ejuſdem Ordinis tranſeuntes, an per alium annum in probatione ſtare, atque iterum profiteri teneantur, & num. ſeq. uſque in finem.

35 Regularis duobus modis tranſferri poteſt ab uno ad aliud monaſterium.

36 Monachus tranſlatus ad Prælationem alterius monaſterij an teneatur iterum profiteri.

37 Fratres Minores tranſeuntes ad Ordinem Canonicorum Regularium anno probationis renunciari non poſſunt & n. 64.

38 Carthuſia eſt ſtrictiſſima omnium religionum.

39 Carthuſiani petita, & non obtenta à ſuis Superioribus

bus licentia recipi poſſunt ab Eremitis Camaldulenſibus.

40 *Minimorum, & Capuccinorum religiones aliquibus reſpectibus ſunt ſtrictiores Carthuſiana.*

41 *Annus probationis ad quid inſtitutus, & num. 58. & ſeq.*

42 *Profeſſus in una religione cenſetur profeſſus in omnibus quo ad ſubſtantialia regulæ.*

43 *Novitius, qui poſt annum probationis exivit è monaſterio, inde ad triennium reverſus poteſt ſtatim profiteri, niſi religionis aut perſonæ conditio ſit immutata, & n. 63.*

44 *Approbatus ad aliquod officium non poteſt in ſimili officio reprobari requirente eamdem perſonæ idoneitatem.*

45 *Tranſiens ab uno ad aliud monaſterium non eget nova probatione.*

46 *Novitiatus non exigitur ubi profeſſio non eſt neceſſaria, & num. 67.*

47 *Regulares tranſlati de ſtrictiori ad laxiorem ejuſdem Ordinis ex conſuetudine illico admittuntur ad officia, & dignitates ſecundæ religionis, & num. 65.*

48 *Religioſorum ſpecies diſcernuntur ex diverſitate profeſſionis, & habitus.*

49 *Religio ſtrictior non dicitur conſiderata primæva regula, ſed habito reſpectu ad præſentem obſervantiam, & conſtitutiones ultra regulam factas, & num. ſeqq.*

50 *Tranſitus à Fratribus Capuccinis ad Minores de Obſervantia non datur.*

51 *Nec à Calceatis ad Diſcalceatos ejuſdem Ordinis.*

52 *Profeſſio emiſſa ante annum probationis expletum ex Concilio Trident. eſt nulla, nullamque inducit obligationem.*

53 *Verba univerſalia, & geminata quam habeant vim.*

54 *Regularium tranſlatio canonicè fieri debet.*

55 *Tranſiens ad laxiorem religionem ejuſdem Ordinis poteſt quandocumque ad primam redire, niſi in ſecunda fuerit tacitè, vel expreſſè profeſſus, & num. ſeq.*

56 *Tranſlatus ab uno ad aliud monaſterium ejuſdem religionis poteſt per Abbatem ad libitum revocari ad primum.*

57 *Religioſis non licet temerè converſare ab uno ad aliud monaſterium.*

59 *Regulares Prælati quanta cum cautela debeant novitios ad profeſſionem recipere.*

60 *Regulares quam pernicioſe à religione deficiant.*

61 *Regulares quo prætextu ſe excuſent à proprietate.*

62 *Tranſitus ad laxiorem religionem cauſa præcipua eſt infirmitas, ac debilitas complexionis.*

64 *Tranſlatus ad laxiorem religionem poſt Concilium Tridentin. anno probationis renunciare non poteſt.*

66 *Fratres Minores ad Conventuales ejuſdem Ordinis tranſeuntes ſunt incapaces ſucceſſionis ex Bulla Alexandri VI.*

---

1 AD APOSTOLICAM. Profeſſio fieri, & recipi poteſt ante probationis annum. Hoc dicit, ſecundum Jo. Andr. Butr. & Anchar. Sed comprehendendo utrumque reſponſum, hoc intendit, ſecundum Card. Abb. & Jo. de Anan. Profeſſio nec fieri, nec recipi debet infra tempus probationis; ſed facta, & recepta tenet. Dividitur in duas partes. In prima ponitur duplex conſultatio deciſa. In ſecunda reſponſio, ibi, *Quæſtionibus*. Et hæc ſubdividitur nam primò reſpondet ad primam: ſecundò ad ſecundam, ibi, *prohibendum*, & eſt pars cap. *Ad Apoſtolicam, infr. de converſ. conjugat.*

2 Nota primò ibi, *Unius anni*. Regulari inſtitutione interdictum eſſe Monachum fieri ante unius anni probationem, ut hic, & cap. *Gonſaldus*, ibi, [Canonica inſtitutio interdicit Monachum ante unius anni probationem effici.] *17. q. 2.* & pondera illud verbum, *regulariter*, hic poſitum paulò infra, quod indicat hoc non eſſe perpetuum; nam quandoque ſtatuitur biennium, ut in cap. *Si quis incognitus, eadem cauſ. & quæſt.* quandoque verò triennium, ut in cap. *Monaſteriis, 19. q. 3.* Unde factum eſt ut in hac Canonum varietate circa probationis tempus quattuor emerſerint opiniones.

Prima opinio eſt eorum, qui dixerunt idcircò diverſa tempora fuiſſe ſtatuta, ut oſtendatur tempus probationis eſſe arbitrarium, argum. cap. *De cauſis, ſupra de offic. de leg.* ac proinde arctari, & prorogari poſſe, quinimo & prorſus tolli: nam ſtatim quis poteſt recipi, & renunciare beneficio hujus probationis, ut hic patet, & in cap. *Statuimus, infra eod.* & hanc opinionem recenſet primo loco gloſſ. in d. cap. *Gonſaldus, in verb. Unius anni*, & eam ſequitur gloſſ. *1. hic*, & Abbas *in ult. notab. n. 8. verſ. Mihi autem.*

Secunda opinio eſt gloſſ. præallegatæ in d. cap. Gonſaldus, quæ diſtinguit, an is, qui converti deſiderat, ſit clericus notus; & tunc probetur per annum, juxta text. in d. c. *Gonſaldus*. An verò ſit clericus ignotus, ſive laicus notus: & probetur biennio, ut in d. cap. *Monaſteriis*, vel demum, ſit laicus ignotus; & probandus ſit per triennium, ut in d. c. *Si quis incognitus*. Si tamen clericus notus per annum ſtatim converti voluerit, admittatur, ut in hoc cap.

Tertia opinio fuit Hugonis hic relati ac Hoſt. *num. 1.* & à Jo. Andr. *num. 6.* qui ſic diſtinxit, videlicet ſi vita, & conditio ejus qui vult converti ſit nota; probabitur per annum, & ſic loquitur d. cap. *Gonſaldus*. Si conditio ſit nota, ſed vita ignota; probabitur biennio, & ſic loquitur d. c. *Monaſteriis*. Si verò utrumque ignotum ſit, id eſt tam conditio, quàm vita; tunc triennium erit expectandum, & ſic loquitur d. cap. *Si quis incognitus*, cap. *Legem, 53.* & cap. *Multos, 54. diſt.*

Quarta denique opinio eſt aliorum, quos tacito nomine hic recenſet Hoſt. *eod. num. 1.* qui exiſtimarunt veterum Canonum diverſitatem fuiſſe correctam per jura poſteriora, quæ reſtringunt ſe ad annum, ut *hic*, & in cap. *Statuimus, infr. eod.* cum ſuis concordantib.

3 Verum hæc ultima opinio non placet Hoſtien. quia cùm eadem diverſitas non reperiatur expreſſè revocata, & ſit rationabilis; remanet in ſuis terminis, ut in Auth. *de non alien. reb. Eccleſ. §. fin. col. 2.* Quod enim non mutatur, quare ſtare prohibetur? l. *Sancimus, C. de teſtam.* & l. *Præcipimus in fin. C. de appellat.* & Magiſtri, qui jura, cum ſalvari poſſunt, ſine cauſa corrigunt, terminorum ſunt tranſgreſſores, contra id, quod legitur in c. *1. in fin. de ſepultur.* Nec ſecundum eum obſtant jura moderna, quia etſi indiſtinctè loquantur; tamen poſſunt, & debent diſtingui per jura antiqua ſic diſtinguentia, ut l. *Non eſt novum*, & l. *ſeq. ff. de legibus.*

In hac opinionum diſſonantia tutiùs ex generali
4 conſuetudine omnium ferè ordinum regularium
receptum eſſe, ut probationis tempus ultra annum
non extendatur, & idem fatetur Hoſt. *hic n. 2.* & Jo.
And. *n. 6. ad fin.* fatentur de conſuetudine omnes
ſequi contrariã opinionem; ac proinde in judiciis
non eſſe ab ea recedendũ arg. l. *Minime ff. de legib.*
5 Hæc igitur conſuetudo, quicquid diſtinxerunt
jura antiqua, indiſtinctè ſervanda eſt; quia con-
ſuetudo poteſt legem interpretari, & tollere, §.
Leges, 4. diſt. c. *Certificari de ſepult.* Butr. *hic nu. 3.*
Præſertim verò quia Conciliationes, & diſtinctio-
nes Doctorum circa probationis tempus non
carent difficultate; nam textus noſter, qui præ-
ſcribit terminum unius anni, tantum abeſt ut ſe
reſtringat ad clericos notos, ut potius expreſsè
loquatur etiam de ignotis, ut patet ex illis verbis,
6 *de reliquo certa notitia non habetur*, & text. in dict.
c. *Gonſaldus, 17. q. 2.* in præfinitione temporis an-
nalis refert ſe ad regulam B. Benedicti, quæ abſ-
que ulla diſtinctione Clericorum, vel laicorum
jubet probari novitios per duodecim menſes,
quibus elapſis, ſuſcipiantur in Congregatione,
7 nec liceat eis ex illa die egredi de monaſterio, ut
Rubrica de diſciplina ſuſcipiendorum Fratrum,
c. 58. Quibus hodie accedit jus noviſſimum Conc.
Tridentini, quod in *c. 15. ſeſſ. 25. de regular.* non
per verba indefinita, ſed univerſalia præfixit pro-
bationi terminum unius anni in quacunque religi-
one, & in *cap. 16.* immediatè ſequenti præcipit, ut
finito tempore Noviciatus, Superiores quos ha-
biles invenerint ad profitendum admittant, aut
è monaſterio eos ejiciant. Ex quibus verbis ap-
8 paret tempus probationis à Superioribus regu-
laribus ultra annum prorogari non poſſe, cum
inferiores à Papa diſpenſare nequeant contra ge-
nerale Concilium, extravag. *Sancta Romana*, §.
Quidam autem, & ibi gloſſ. *in ver. Concilij, de relig.*
gioſ. dom. & probavi latiſſimè in cap. *Nimis, à n. 2.*
9 *ſupra de fil. Presbyter.* Unde mos fuit legitima
ſubſiſtente cauſa hujuſmodi prorogationes obti-
neri à Sede Apoſt. & in ſpecie cum virgo monaſt.
ingreſſa, adverſa valitudine correpta, dubitaret ne
poſt annum probationis, cujus finis inſtabat, pro-
feſſione non emiſſa è monaſterio ejiceretur, juxta
c. 16. ſeſſ. 25. de regular. verſ. Finito tempore profeſ-
ſionem autem emittere non poſſet nolentibus Mona-
libus, quæ verebantur, ne ob morbum inutilis
eſſet monaſterio: adijt pro remedio Sacram
Congregationem Concilij; quæ cenſuit agen-
dum cum Sanctiſſimo, ut concedatur proro-
gatio ultra menſes ſex à finito anno, donec du-
10 ret ſpes recuperandæ ſanitatis: Sanctiſſimus an-
nuit ut concedatur iſta prorogatio. Et amplius
putavit *cap. 16. ſeſſ. 25. de regul. verſ. Finito*, non
comprehendere moniales, ſed tantum viros, qua
tamen in re dixit amplius à Sacra Congregatione
deliberandum. Sacra Congregatio deliberavit
d. c. 16. etiam Moniales comprehendere: quia c.
15. præcedens loquitur tam de Monialibus, quàm
de viris; & ſubeſt ead. ratio. Rurſus cum Olympia
11 Spinula monaſterium ingreſſa dubitaret, ne emiſ-
ſa profeſſione bona ſua apud mercatores exiſten-
tia recuperare non poſſet, & tempus profeſſionis
emittendæ inſtaret, petijt à S. Congreg. ut ſibi lice-
ret manere in monaſterio ultra tempus novitia-
tus, nec tamen propterea intelligeretur tacitè pro-
feſſa, Sacra Congregatio cenſuit quoad tacitam

profeſſionem poſſe Olympiam ſibi cavere per
proteſtationem, ut poſſit autem ultra tempus no-
vitiatus manere in monaſterio, & non profiteri,
opus eſt ut Sanctiſſimus det dilationem. Sanctitas
ſua indulſit ſex menſes ultra annum novitiatus, ut
manere poſſet in monaſterio abſque profeſſione.
Fateor tamen non videri prohibitum Superiori-
bus, quin poſſint profeſſionem prorogare ex ali-
qua juſta cauſa ad breve tempus, & ita intelligi
poteſt alia declaratio, qua dictum eſt tempus pro-
bationis eſſe arbitrarium, & ultra annum proro-
gari poſſe, alioquin nimis durum eſſet ut novitius
revoluto anno probationis confeſtim, & nulla
interjecta mora expellendus eſſet à monaſterio,
ſi protinus ob legitimum aliquod impedimentum
profiteri non poſſet; aut pro qualibet brevi dila-
tione impetranda recurrendum eſſet ad Sedem
Apoſtolicam, præſertim ex longinquis partibus,
arg. c. un. § *fin. Ne ſed. vacan. lib. 6.* l. *Si longius*, §. *fin.*
ff. de judic. ad quod vide quæ ſcripſi in d. c. *Nimis*
à num. 25. uſque ad num. 30. ſupra de fil. Presbyter.
Verba igitur in d. c. 16. *verſ. Finito tempore*, videntur
cum aliqua moderata latitudine, & civiliter acci-
pienda ex not. per gloſ. in l. *Anniculus in ver. Civi-*
liter, ff. de verbor. ſignif. Et ex his ſublata remanet
prima opinio Joannis gloſſatoris, & Abbatis quod
tempus probationis abſolutè ſit arbitrarium. Ceſ-
12 ſant itidem ſecunda, & tertia opinio diſtinguen-
tium inter clericos, & laicos notos, & ignotos, quia
noviſſimè ex Conſtitut. Sixti V. *Cum de omnibus*
in Bullar. *tom. 2. pag. 601.* & ex decretis Clem. VIII.
ſuper receptione, & educatione novitiorum, ſtatu-
tum eſt, ut quos attinet ad noviciorum reci-
piendorum formam, diligens perquiſitio habeatur
de uniuſcujuſque natalibus, & vita ante acta. At-
que ita hodie diſtinguendum non eſt inter notos,
& ignotos; vel quorum conditio, aut vita eſt no-
ta, vel ignota: quia nullus, cujus conditio, aut
vita ignoratur, recipi poteſt nedum ad profeſ-
ſionem, ſed nec ad habitum novitiatus. Tene
igitur tempus probationis regulariter ultra annum
non extendi.
13 Fallit primò hæc regula in novitio ad profiten-
dum inhabili ob defectum ætatis; nempe quia
non excellit annum decimum ſextum à Concilio
Trident. præfixum in *cap. 15. ſeſſ. 25. de regular.* Lex
enim quantumcunque generalis ſemper reſtrin-
gitur ad perſonas habiles c. *Unico, de ætat. & qualit.*
lib. 6. & c. 1. *de fil. Presbyt. eod. lib.* & notat Decius
in c. *Cum omnes, in 2 lectur. n. 2. ſupra de Conſtit.* &
Jaſon. in l. 2. §. *Prætor num. 3. ff. qui ſatiſdar. cogant.*
Unde cum novitius quidam eſſet proximus pro-
feſſioni, necdum ageret decimum tertium annum,
dubitavit ſuperior an poſſet permittere, ut in novi-
tiatu maneret uſque ad tempus profeſſionis, vel
potius eum ejicere deberet, Sac. Congreg. cenſuit
ſic poſſe; quia Concilium d. c. 16. *verſ. Finito*, lo-
quitur de habilibus ad emittendam profeſſionem;
ſed hic non eſt habilis, cum ætatem non habeat.
14 Præterea S. Congregat. inclinavit in hanc ſenten-
tiam, ut in maſculis non ſit præfinitum tempus à
Concilio ad ſuſcipiendum habitum: quid autem
in mulieribus, dixi in c. *Cum virum ſupra eod.* Idem
reſponſum in quibuſdam inhabilibus, qui non ad-
huc ſciebant legere, nec officium ordinare prout
Religionis inſtituta poſcebant.
15 Deinde fallit eadem regula in religione Socie-
tatis Jeſu, in qua novitii probantur biennio: hoc
enim

enim inſtitutum nequaquam ſuſtulit; imò expreſ-
sè præſervavit Tridentina Synodus in *d. c. 16. ſeſſ.*
25. de regular. nam poſteaquam juſſit novitios ex-
pleto anno probationis ad profeſſionem admit-
ti, aut è monaſterio expelli, immediatè ſubjun-
xit: Per hæc tamen S. Synodus non intendit ali-
quid innovare, aut prohibere, quin religio cleri-
corum Societatis Jeſu, juxta pium eorum inſtitu-
tum à Sancta Sede Apoſtolica approbatum, Do-
mino, & ejus Eccleſiæ inſervire poſſit.

16 Secundò nota ad Abbatem pertinere mona-
chum recipere ad habitum, & profeſſionem, ut
patet ex littera ibi, [Abbate profeſſionem reci-
piente monaſticam, & monachalem habitum cō-
cedente] concordat textus in c. *Porrectum, ſupra*
eodem ibi, (ex quo à convertendo votum emit-
titur, & recipitur ab Abbate.) Non tamen in-
telligas hoc jus ſpectare ad Abbatem ſolum, ſed
ad Abbatem & conventum ſimul, circumſcripta
conſuetudine, vel privilegio, cap. *fin.* & ibi no-
tat gloſſ. *in ver. Pertineat.* poſt Jo. Monach. & Ar-
chidiac. *infr. eod. lib.* 6. gloſſ. *fin.* & DD. in d. cap.
Porrectum, Lapus *allegat. 31.* incipien. *Prima con-*
cluſio, num. 1. & ad hoc requiritur major pars
Conventus, c. 1. cum ibi notat. *infr. de his quæ fiunt*
à major par. Cap. Lapus *ubi ſupra num. 3.* Navarr.
in c. 3. num. 5. de Regular. & *conſ. 9. nu. 12. de Con-*
ſtit. & Menochius *de præſumpt. lib. 6. præſumption.*
83. nu. 9. & ſeqq. Sed Jo. Andr. *hic n. 2. in ver. Uter-*
que poſuit unam Apoſtillam, dicens Abbatem de-
bere hoc facere conſultis fratribus, & cum hac a-
poſtilla tranſeunt hic communiter DD. ut teſta-
tur Abbas *n. 11. verſ. Sed ultra gloſſ. quæro* & hanc
opinionem, quod ſcilicet Monachorum creatio
ſpectet ad Abbatem de Capituli conſilio pluribus
hic tuetur Abbas *d. n. 11. uſque in finem cap.* ubi am-
plius ſentit Abbatem non teneri ſequi conſilium
fratrum; ſed ſufficere, ut requirat, & exſpectet
reſponſum, ut cap. *Cum in veteri ſup. de elect.* Mihi
magis placet prima opinio: tum quia pro illa eſt
textus apertus in cap. *ult. 16. qu. 7.* ubi poſt Hugo-
nem hoc tenent Archid. & Bellam. ambo. *nu. 2.* &
Turrect. *num. 1.* tum quia ita eſt in Collegiata
ſæculari, in qua Canonicorum creatio eſt ſimul-
tanea inter Prælatum, & Capitulum, ſecundum
veriorem, & crebriorem ſententiam, quam ſer-
vat Curia, ut latiſſimè oſtendi in cap. *Cum Eccleſia*
Vulterrana, à nu. 2. ſupra de election. Ergo idem di-
cendum in Collegiata regulari, cum nulla affer-
ri poſſit ſufficiens ratio diverſitatis, c. *Cum inter*
corporalia, ſupra de translat. Epiſc. Nec refragatur
apoſtilla Jo. Andr. tum quia loquitur per verbum
forte: tum quia ipſe non agit de ſimplici receptio-
ne ad profeſſionem; ſed de receptione ante annum
probationis expletum, quæ fieri non debet niſi
conſultis fratribus, ut per eum. Veruntamen in
hac materia inprimis recurrendum eſt ad con-
ſuetudinem; vel privilegium cujuſque Ordinis
ut poſt Speculatorem adnotarunt Archidiac.
Bellam. & Turrecr. *ubi ſupra*, & ſcripſi plenius in
17 cap. *Porrectum, num. 34. ſupra eod.* Quod autem
hic dicitur de Abbate, ipſo deficiente, videtur ob-
tinere etiam in Commendatario ex ſententia S.
Congregationis Concilij. Nam cum in Religio-
ne S. Baſilij approbata in ſui initio fuerit expreſ-
ſa profeſſio trium votorum à tempore cujus initij
memoria non exiſtit, & regulari obſervantia in
ea collabente ejus monaſteria commendata fue-
rint, ac deſi[...]t emitti conſueta profeſſio, quia
nec erat caput aliquod religionis: dubitatum fuit
an illi, qui hujuſmodi religionis habitum de ma-
nu Commendatarij, vel Prioris non expreſsè pro-
feſſi ſuſceptum per *aliquot* annos geſtarunt, tacitè
profeſſi intelligantur regulam S. Baſilij S. Con-
gregatio cenſuit intelligi tacitè profeſſos. Rur-
ſus quod hic dicitur de Abbate, procedit etiam in
Epiſcopo Eccleſiæ regularis; quia Epiſcopus, &
Abbas; ideoque ad eum ſpectat Monachos ad
profeſſionem admittere, ut notat Compoſtellan.
in c. *Cum cauſam, n. 1. ſupra eod.*

18 Tertiò nota ibi, *per ſe, vel per alium*, Monachi
receptionem à Superiori regulari poſſe alteri de-
mandari, prout hic notat Hoſtien. *nu. 7.* & Butr.
n. 3. & idem Hoſtien. in d. c. *Porrectum, num. 13. in*
ver. Et recipitur, ſupra eod. ubi amplius cenſet poſt
19 Innoc. *n. 4.* munus demandari poſſe non tantum
Monacho, & Clerico, ſed etiam laico, & ſatis eſſe
ut profeſſio recipiatur ipſo Superiore mandante,
vel poſtea ratificante, ut c. *Gonſaldus, 17. qu. 2.* &
c. *Inſinuante, qui cleric. vel vovent.* cum concord.
de quibus ibi per eum.

20 Quartò nota regulam, quod multa fieri prohi-
bentur, quæ facta tenent, ad quod quotidiè alle-
gatur hæc decretalis ad idem, §. *fin. 15. quæſt. 1.* &
cap. *Quemadmodum, §. Quod ſi poſt hujuſmodi, ſu-*
pra de jurejuran. Sed contraria regula habetur in
cap. *Imperiale, 25. qu. 2.* & in l. *Non dubium, C. de*
legib. ubi patet geſta contra legis prohibitionem
non valere, quamvis lex non procedat ulteriùs ad
irritationem actus. Pro conciliatione dic ut
plenè ſcripſi in cap. *Cum acceſſiſſent, de Conſtit.*
poſt Joan. Andr. *hic num. 2. in verb. Obtinent*, &
Abb. *num. 11.*

21 Quintò nota, beneficio in favorem duorum
indulto non poſſe per alterum renunciari altero
invito: nam quod favore alicujus introductum
eſt, in ejus odium retorqueri non debet, l. *Quod*
favore, C. de leg. & c. *Quod ob gratiam, de reg. iur. lib.*
6. & in re communi potior eſt conditio prohiben-
tis, l. *Sabinus, ff. com. divid.* & l. *Per fundum, ff. de*
ſervit. ruſtic. præd. ſed de communi conſenſu uter-
que poteſt renunciare juri ſuo; quia regula eſt,
Quod quilibet renunciare poteſt his quæ pro ſe
introducta ſunt, c. *Statuimus, infr. eod. C. Gratum,*
ſupra de de offic. deleg. c. *Cum nobis olim, de elect.* l.
Si judex, de minor. ita gloſſ. *hic in verb. Monaſterij.*
Hoſt. *num. 4. in fin. verſ. Sed & ex hoc, & n. 8.* Butr.
n. 3. & Abbas *n. 10.* Quinimò ſecundum Goffred.
22 quilibet renunciare poteſt juri, quod introdu-
ctum eſt in favorem omnium illorum, de quorum
numero eſt, in quantum illud jus tangit perſo-
nam renunciantis, niſi in jure contrarium expri-
matur, & ſic poteſt intelligi textus in d. l. *Si quis*
in conſcribendo, C. de pact. & cum eo tranſit *hic*
Hoſtien. *nu. 8.* apud quem *n. 9.* reperies etiam, de-
cem, & octo fallentias ad regulam prædictæ l. *Si*
quis in conſcribendo.

23 Ultimò nota in verſ. *Si tamen*, anno probatio-
nis, ſecundum hæc tempora poſſe renunciari de
communi conſenſu nedum expreſsè, ſed & tacitè,
videlicet per ſuſceptionem habitus regularis, &
profeſſionem emiſſam, & receptam ante tempus
probationis expletum, ut hic caſus, & in c. *Sta-*
tuimus inf. eodem. Sed hoc corrigitur hodie quo-
ad Fratres Prædicatores, & Minores in c. *Non*
ſolum, infr. eod. lib. 6. & quoad reliquos Mendi-

can-

cantes in c. *ſeq.* & generaliter quoad omnes re-
24 ligiones à Concilio Tridentino *in cap.15.ſeſſ.25.de*
Regular. nam in prædictis juribus,& præcipuè in
d. cap. 15. apponitur decretum irritans profeſſio-
nes antea factas. Decretum autem irritans indu-
cit formam, cui renunciari non poteſt, ut notat
Baldus in l.1 *num.2. verſ. In contrarium, ff. de liber.*
& poſthum. & Albert. Brunus *in tract. de forma*
fol. 3. col. 1. ubi enim eſt data forma, conſenſus
partium nihil operatur, gloſſ. in cap. *Statutum,*
in princ. in verb. Committatur, de reſcript. lib.6. &
ita anno probationis renunciari non poſſe ſæpius
declaravit S. Congregatio Cardinalium Concilij
Tridentini interpretum, & latè conſuluit Na-
varrus *conſ.62.* incipien. *An Franciſcanus. hoc titulo,*
ubi num. 5. dicit ita tenendum in conſulendo, &
judicando.

25 Hinc redditur valde dubitabile, quod notat
Decius in cap. *Cum acceſſiſſent num. 22. ſupra eo*
conſtitut. ubi pluribus firmat etiam formæ renun-
ciari poſſe, quando privatam reſpicit utilitatem
quandoquidem tempus probationis inductum eſt
tam in ſavorem novitij, quam religionis;& pro-
pterea ſecundum hæc tempora illi poterat renun-
ciari; quia quilibet poteſt renunciare ei, quod pro
ſe noſcitur introductum, ut expreſsè hic dicitur,&
in d.c. *Statuimus*,& tamen poſteaquam per decre-
tum irritans profeſſionem tempus probationis eſt
factum de forma, illi amplius à novitio,& mona-
ſterio ex S. Congreg. ſententia renunciari non po-
teſt: ergo formæ non poteſt renunciari etiam qua-
tenus concernit privatam utilitatem ipſius renun-
ciantis: circa quod tamen vide quod ſcripſi in d. c.
Cum acceſſiſſent, à num.22.

26 Hinc etiam fit ut hodie locum non habeat
quod hic notant Hoſt. *num.2. in ver. Interdicat*,&
Jo.Andr. *n. 1. in eod. verb.* Videlicet tempus pro-
bationis reſtringi poſſe, ubi per ingreſſum reli-
gionis fieret alteri grave præjudicium, ut in cap.
Ex publico, §.1.& ibi notat idem Hoſt. *in ver. Infra*
duorum menſium, infr. de converſ. conjugat. & in cap.
Conſulti, §.1. ubi etiam Hoſt *in ver. Propoſuit, infr.*
eod. Etenim etſi hæc ſit juſta cauſa petendi
diſpenſationem à Sede Apoſtolica tamen ab
Ordinarijs inferioribus, & Superioribus Re-
ligionum poſt Concilium Trid. amplius arctari
non poteſt.

27 Ideoque cum Sacra Pœnitentiaria reſpondiſſet
Cynthiæ Murinæ, cuius vir Ordines ſacros ſuſce-
perat, licere poſt conſummatum matrimonium in-
gredi religionem,& in ea profiteri, eademque Cyn-
thia agens annos triginta & octo id quam efficere
cuperet: petijt ſecum diſpenſari, ut non obſtante
cap.15. ſeſſ.25. de Regular. ſtatim, vel intra annum
quandocumque ad profeſſionem admitteretur,
cum in monaſterio quindecim menſes morata, re-
gulæ aſperitatem experta ſit, & ipſa à Monialibus
noſcatur. Sacra Congregatio cenſuit hanc mate-
riam juris poſitivi eſſe, c. *Ad Apoſtolicam, de Regu-*
lar. ubi intra annum probationis profeſſio fieri non
debet, ſed facta tenet; ideo poſſe diſpenſari, &
cauſam juſtam hoc caſu ſubeſſe Sanctiſſimus di-
ſpenſavit.

28 Amplius, ſuborto dubio, An ſi mulier, quæ
duodecim annis major ingreſſa eſt monaſterium,
habitumque ſuſcepit, deinde expleto probationis
anno profeſſionem emittere velit; interea vir expe-
ctare debeat donec annus probationis labatur, &

profeſſio ſit emiſſa: Sacra Congregatio cenſuit
ita debere.

29 Fallit primo concluſio ſuperiùs firmata nu. 23.
in mulieribus, quæ Pœnitentes, ſeu Convertitæ
appellantur, & ſunt perſonæ eccleſiaſticæ alicui
religioni addictæ,& ſolemniter pœnitent, ut per
Calder. *conſ.21. aliàs 7. de judic.*& Jul.Clar. *in §. fin.*
quæſt.35. num. 20. Sicuti Romæ eſt monaſterium
30 S. Mariæ Magdalenæ Ordinis S. Auguſtini. In his
enim quo ad tempus probationis, & profeſſio-
nem emittendam ſervari debet jus commune, &
illarum conſtitutiones: nam Concilium Trid. *in*
c.18. ſeſſ.25. de Regular. in verſ. Ab his tamen excipi-
untur mulieres; referendum videtur non tantum ad
ea, quæ deſuper continentur *in eod. cap.* 18. Sed
etiam ad reliqua, quæ in alijs capitulis præcedenti-
bus ejuſdem ſeſſ. ſancita fuere; & conſequenter et-
iam ad diſpoſita *in cap.* 15. Unde S. Congregatio
conſulta, An mulieres, quæ Pœnitentes, ſeu Con-
vertitæ appellantur, de quibus fit mentio in *cap.18.*
ſeſſ.25. de Regul. verſ. Ab his, poſſint profeſſionem
emittere juxta diſpoſitionem juris communis, ea-
31 rumque conſtitutiones: Reſpondit poſſe. Teneri
tamen hodie ad clauſuram formalem, & ad emiſ-
ſionem trium votorum ex Decreto Pij V. & Gre-
gorij XIII. nec in earum monaſterijs poſſunt re-
poni amplius Moniales aliorum monaſteriorum,
qu ſub clauſura degunt correctionis cauſà: nec
amplius egredi ipſæ Convertitæ poſſunt. De
his tamen vide quod dixi in c. *Statuimus, num. 60.*
infr. eod.

32 Fallit ſecundò ſupradicta concluſio in Monia-
libus novitijs Ordinis S. Dominici, quæ in articu-
lo mortis conſtitutæ, dummodo ſint legitimæ æta-
tis, ex indulto Pij V. emittere poſſunt profeſſionem
ante annum probationis expletum; ita tamen
ut ſic decedentes conſequi poſſint indulgenti-
am, & alias gratias, quas Moniales verè profeſ-
ſæ decedentes conſequuntur, ut in ejus litteris in-
cipien. Summi Sacerdotij cura, in Bullar, *tom.* 2.
33 *pag.* 315. Verum hujuſmodi indultum quatenus
adverſatur Decreto Concilij Tridentini *in cap.* 15.
ſeſſ.25. de Regular. videtur redactum ad illius ter-
minos à Gregorio XIII. in Conſtitutione, quæ
incipit, *In tanta, eod. tom. 2. pag.* 370. Ac proinde
ſi Monialis ſic profeſſa ex tali infirmitate decede-
ret, monaſterium non ſuccederet in bonis illius,
arg. cap. *Conſtituit*, 20. *quæſt.* 3. & ſcripſi in cap.
Sicut nobis, ſupra eod. Quod ſi ex morbo conva-
leſceret, non cenſeretur religioni alligata niſi tranſ-
acto probationis anno iterum profiteretur; licet
quoad indulgentiam, & gratias ſpirituales fortè
ſuſtineri poſſit indultum Pij V. non fuiſſe à Grego-
rio revocatum, prout tenuerunt multi ex recen-
tioribus, quos tamen cumulant hic moderni Col-
lectores, num. 4.

34 QUÆRO, An Regulares de licentia Sedis A-
poſtolicæ à ſtrictiori religione ad laxiorem ejuſ-
dem Ordinis tranſeuntes, per alium annum in pro-
batione eſſe, atque iterum profiteri teneantur.

35 Regularis duobus modis transferri poteſt ad
aliam religionem. Primo ut illic præſit tamquam
Abbas, vel Superior. Secundò, ut ſubſit tamquam
36 privatus Monachus. Si transferatur ut præſit, Fe-
der. de Sen. *conſ.5.* incip. *Quidam Monachus*: re-
ſpondit Monachum unius monaſterij ad prælatio-
nem alterius monaſterij promotum non teneri i-
terum profiteri: nam (Per profeſſionem (inquit

n.3.[quam fecit in primo monaſterio , ipſo jure
erat , aut intelligebatur conſormatus moribus ſe-
cundi monaſterij quoad ſubſtantialia regulæ :
quantum verò ad omnia , quæ ſunt extra ſub-
ſtantiam hujus regulæ,conformabit ſe illa de facto
obſervando,nec eſt neceſſe, ut verbo obligetur,
vel aſtringatur , cum ipſo facto ſe aſtrinxerit ſuſci-
piendo prælaturam ipſius monaſterij : nam cum
ipſe ſit unum corpus cum ſuis Monachis , cujus
corporis ipſe eſt caput ; ſatis ipſo facto intelligi-
tur tacitè promiſiſſe ſe obſervaturum quæ obſer-
vati debent in ipſo monaſterio per Abbatem.]
Hæc Federic de Sen. cujus verba tranſtulit Pe-
trus de Peruſ. *in ſuo tractatu de mutat. ſtat. perſon.
n.7. & 18.* Illum tamen pluribus reprobat Navarr.
*de Reg.conſ.*60.incip. *Au Monachus.* Verum in hoc
primo caſu , quicquid ſit de illius veritate, non vi-
detur immorandum , quia propriè ad præſentem
quæſtionem non ſpectat.

Si autem regularis ab una ad aliam religionem
transferatur ut ſubſit,non ut præſit, ut in hoc caſu;
tunc ſi Religio ſit alterius Ord. clarum eſt regu-
larem teneri per alium annum in probatione eſſe,
atque iterum profiteri , etiamſi religio , ad quam
transfertur,ſit laxioris regulæ: ut ex facto reſpondit
Navar. *in præallegato conſil.62. de Regular.* ubi pro-
37 lixè oſtendit Franciſcanum , ſi transferatur ad
Ordinem Canonicorum Regularium , qui regulæ
inſerviunt laxiori , ut in cap. *Quod Dei timorem,
infr. de ſtat. Monach.* non poſſe renunciare anno
probationis conceſſo per Concil. Trid. *in cap. 15.
ſeſſ. 25. de Regular.* Et pro hac concluſione obſer-
vandum eſt multoties contingere , ut una religio
licet generaliter ſit largior, quam alia,tamen cen-
ſeatur arctior reſpectu alicujus peculiaris inſtituti.
38 Sicut Carthuſia eſt omnium religionum ſtrictiſſi-
ma,ut in Extravag. Martini IV. quæ eſt prima de
Regul. (licèt ex conſtit. Eugenij IV. incipien. *Illa
qua,8.Kalendas Decemb.*1475. in Bullar. *to.* 1. *pag.*
39 274. Carthuſiani petita,& non obtenta à ſuis Su-
perioribus licentia recipi poſſint ab Eremitis Ca-
maldulenſibus) & in ſpecie eſt arctior, quam Mi-
nimorum S.Franciſci de Paula,ut pluribus probat
40 idem Navarr. *de Reg.conſ.10.aliàs 50.* incip. *Carthu-
ſianorum* religio;& tamen hæc poſterior eſt arcti-
or reſpectu perpetuæ abſtinentiæ ab ovis, & lacti-
cinijs , ut ibidem Navarr. advertit. Quemadmo-
dum religio Fratrum Minorum S. Franciſci, præ-
ſertim Capuccinorum , negari non poteſt quin ſit
ſtrictior Carthuſiana reſpectu aſperitatis habitus,
arctiſſimæ paupertatis etiam in communi,& mul-
titudine præceptorum, ad quæ FF. Minores ex vi
regulæ tenentur ſub reatu mortalis peccati, ut ha-
betur in c. *Exiit qui ſeminat, de verb. ſignif. in 6.*
adeo ut propterea babeant ſe hujuſmodi religio-
nes tamquam excedentia,& exceſſa , licet in Car-
thuſiana ille veluti perpetuus carcer , & ſtrictior
clauſura,cujus & Concil.Trid.meminit in *cap. 13.
in fin. ſeſſ. 25. de Reg.* præponderet omnibus alijs
aſperitatibus, ut per Navarr. *loco cit.* Unde æquum
eſt ut regularis probet hæc genera aſperitatum pri-
uſquam religioni per profeſſionem perpetuò al-
ligetur hic,& in cap. *Non ſolum , infr. eod. lib. 6.*
vix enim ferendum eſſet , ut Carthuſianus tranſi-
ens ad Capuccinos in primo momento temporis
eſſet eorum religioni irrevocabiliter incorporatus;
atque hanc ſententiam probavit Navarr. *de Reg.
conſ.*60. incip. *Au Monachus* , quem alij recen-
tiores poſtea ſecuti ſunt.
41 Quod ſi religio ſit ejuſdem Ordinis , ut ſi fiat
tranſitus à Diſcalceatis ad Calceatos,vel à Refor-
matis ad eorum Conventuales , in quibus termi-
nis procedit præſens quæſtio ; res eſt magis dubia
Nam cum tempus probationis à SS. Patribus ſit
indultum non ſolum in favorem converſi, ſed etiã
monaſterij , ut ille aſperitates iſtius , & iſtud mo-
res illius valeat experiri, ut hic in littera ; hoc caſu
nec reſpectu novitij , nec reſpectu monaſterij pri-
ma facie videtur neceſſarius annus probationis.
42 Non reſpectu Novitij: nam ſi auſteritatem conſi-
deremus reſpectu ſubſtantialium religionis , ſatis
eſt ut regularis ſemel profeſſionem emiſerit in a-
liqua religione : nam qui unam religionem profi-
tetur,omnes cenſetur profiteri quo ad ſubſtantia-
lia , ut tradunt Fed. de Sen. *d. conſ.5. ſub n.1. verſ.
Præterea ſufficit.* Lap. *alleg.130. pro dubijs, n. 4. verſ.
Item ſecundum opinionem Theologorum* poſt Jo.
Andr. quem citat in car. *Sanè in gloſſ. magna poſt.
princ. ſupra eodem.* Cald. *conſ.391. in princ. verſ. Aut
profeſſio illius aliàs,6. de Reg.* Gem. *conſ.41. in princ.
verſ. Quidam verò,* plenè Anchar.321. *Præmittenda
ſunt,* & Petr. de Peruſ. *d. tract. de mut. ſtat. perſon.
n. 8.* Si verò auſteritatem conſideremus reſpectu
regulæ , utique ſi religio eſt ejuſdem Ordinis , &
inſtituti ſatis videtur eſſe ut regularis expertus jam
ſit omnes illius auſteritates in ſtrictiori obſervan-
43 tia abſque eo quod illas iterum probet in laxiori.
Nam eum , qui certus eſt, certiorari amplius non
oportet, c. *Eum qui, de Reg. jur. in 6.* Et propter
hanc rationem cum olim dubitatum eſſet in S.
Congregatione Concil. An is , qui habitu regu-
lari ſuſcepto , annum integrum manſit in religio-
ne , eoque lapſo gravi morbo correptus, & pro-
pterea profeſſione nequaquam emiſſa , permiſſu
Superiorum ad ſæculum redijt , poſſet inde ad
triennium morbo liberatus , & ad monaſterium
reverſus protinus emittere profeſſionem , vel po-
tius per alium annum ſtare in probatione tenere-
tur : S. Congregatio cenſuit poſſe ſtatim emitte-
re profeſſionem non expectato alio probationis
anno , niſi religionis , aut perſonæ conditio ſit
immutata ; idque Superiorem Religionis animad-
vertere diligenter debere , quæ fuit opinio Bat-
tholomei Brixienſis *in quæſtione ſua Venereali* 68.
quem refert , & ſequitur gloſſ. in d. cap. *Eum
qui.* Sed nec reſpectu religionis annus probati-
onis videtur neceſſarius ; quia cum religio jam
experta ſit indolem , ac mores novitij in arctiori,
ac duriori diſciplina ; quem ibi ſemel approba-
vit amplius reprobare non debet ; nam approbatus
44 ad aliquod officium non poteſt in ſimili officio re-
probari requirente eandem perſonæ idoneitatem.
Innoc. in c. *Cum Venerabilis, in penult. col. in gl. in
ver. Inſtrumentum, verſ. Item ſi admitto, de except.*
Abb. in cap. *Præſentium, de teſt.* Felin. in d. c.
Cum venerabilis, in ult. col. Dyn. *in reg. quod omnes,
de reg. jur. in 6.* & Bald. *in Margarita, in ver. Ap-
probatus,* Præſertim quia Diſcalceatorum , & Cal-
ceatorum S. Auguſtini , Item Obſervantium, &
Reformatorum ſtrictioris Obſervantiæ S. Fran-
ciſci,& aliorum hujuſmodi videtur una, & eadem
religio : idem enim eſt inſtitutor , & eadem regu-
la , unus generalis utriuſque. Ergò quemadmo-
45 dum non requiritur nova probatio cum regula-
tis tranſivit ex uno ad aliud monaſterium, c. *Nullus*
ubi notatur , *de elect. in 6.* ita nec cum tranſit ex

una

46 una Religione ad aliam ejuſdem ordinis,& inſti-
tuti. Et hac ratione non videtur obſtare decretum
c.15.ſeſſ.25.de Regul. Quia ex Concil. ita demum
requiritur annus probationis, ſi profeſſio ſit neceſ-
ſaria. Sed hic negatur hujuſmodi neceſſitas, cum
jam præceſſerit profeſſio in eadem religione; ideo-
que, nec probationis annus requiri videtur, quod
eſt præambulum ad profeſſionem emittendam,
cap. *Conſulti, infr. eod.* cum concord. & ſicuti
Conc. non requirit novam probationem in eo, qui
tranſit ad aliud monaſterium ejuſdem religionis,
ita nec in regulari, qui tranſit ad laxiorem ejuſdem
ordinis. Nec videtur etiam rationi conſentaneum
ut qui ſtetit tamquam veteranus inter profeſſos
ſtrictioris religionis, modò agat in laxiori inter
Novitios, arg. c. 1. *ſupra de maiorit. & obed.* Unde
hanc opinionem videtur ſequi Leſſ. *de juſt. & jur.
lib.2.cap.41.n.101.* ubi poſtquam tradidit, tranſeun-
tem ad aliam religionem debere in ſecunda religi-
one annum probationis explere, ſubdit deinde hoc
eſſe intelligendum ſi tranſitus fiat ad ordinem di-
ſtinctum, vel ad ejuſdem ordinis monaſterium,
ſtrictioris tamen diſciplinæ. Idemque indiſtinctè
de tranſeuntibus ex una ad aliam religionem cen-
ſent Coninch. *in ſumm. q.3.* & Henric. *lib. 3. de ex-
comm. cap. 4. n. 2. in commen. littera O.*

47 Quibus accedit etiam communis obſervantia:
nam tranſlati de licentia Sedis Apoſtolicæ ad la-
xiorem ejuſdem Ordinis illico admittuntur ad oſ-
ficia & dignitates ſecundæ Religionis, nec ullam
profeſſionem emittere, aut annum probationis
prætermittere conſueverunt, ut teſtantur Procura-
tores omnes Ordinum Mendicantium.

48 Verum his non obſtantibus videtur reſpon-
dendum Regulares ut ſupra tranſeuntes ad laxio-
rem Religionem etiam ejuſdem Ordinis teneri
per alium annum ſtare in probatione, atque iterum
profiteri, adeo ut liberum ſit eis ad primam Reli-
gionem redire, niſi peracto probationis anno fue-
rint ſecundæ alligati per expreſſam, vel tacitam
profeſſionem. Quod ut evidentius appareat obſer-
vandum eſt Religiones ad effectum, de quo agitur,
tunc cenſeri diverſæ ſpeciei, quando utrobique
diverſa vivendi ratio obſervatur, ut probatur
in Clem. 1. *de elect.* & in Clem. *eos de regul. per jura.*
Gemin. *conſ. 41. Pro clariori, in princip.* ait ſpecies
Religioſorum diſcerni ex diverſitate profeſſionis
& habitus intelligendo verbum illud, *profeſſionis*
non pro ſubſtantialibus Regulæ, quia in illis Re-
ligiones omnes conveniunt, ut notatur in cap. 2.
de eccleſ. ædific. & dictum eſt ſupra *n.* 42. ſed pro
diverſitate regularis diſciplinæ, ut inde mox decla-
rat paulò inferius, quam actionum diverſitatem
conſiderat etiam Anchar. *conſ. 321. in princ.* Idque
procedit ſive idem ſit inſtitutor, & eadem regu-
la, ſive non: nam cujus vitam gerimus, ejus re-
gulæ fore cenſemur, ut dicebat Abbas Antiquus
49 relatus à Jo. Andr. in cap. *Recolentes*, *circa princ.
de ſtat. Monach.* Ideoque diverſa, ſeu ſtrictior re-
ligio ad effectum tranſitus non dicitur conſidera-
ta primæva regula, ſed habito reſpectu ad præſen-
tem obſervantiam, & conſtitutiones factas ultra
regulam, Lap. *alleg. 130. num. 1. verſ. Item quia Car-
din.* Zabar. *conſ. 28. Quidam frater, in princ.* & fuit
opinio Innoc. communiter approbata ſupra eod.
50 in cap. *Sanè*, Patet exemplo fratrum Capucci-
norum, & Minorum de Obſervantia Sancti Fran-
ciſci, quorum unus eſt inſtitutor, & eadem regu-
la, de qua in c. *Exiit qui ſeminat, de verb. ſignif. in
6.* in Clem. *Exivi de Paradiſo*, & in extravag. Jo.
XXII. *quorundam*, & extravag. *Ad Conditorem eo-
dem titulo*, & tamen nulli dubium eſt has Religio-
nes quoad hoc cenſeri diverſas, adeo ut à Capuc-
cinis minimè liceat ad Obſervantes tranſire, juxta
cap. *Licet infr. eod.* & Conc. Tridentinum *c. 19. in
fin. ſeſſ. 25. de regular.*

51 Quinimò hoc procedit etiamſi utriuſque ſit
unus, & idem generalis; nam adhuc tamen ad ef-
fectum tranſitus cenſentur diverſæ, ſi una ſit ſtri-
ctior altera, ut patet in Religionibus Calceato-
rum, & Diſcalceatorum S. Auguſtini, certum eſt
enim à Calceatis non dari tranſitum ad Diſcalce-
atos. Ergo inter has eſt ſpecifica differentia: aliàs
enim ſi prorſus eſſet una, & eadem Religio, dare-
tur tranſitus indiſtinctè de una ad aliam, ſicut da-
tur de uno ad aliud monaſterium, d.c. *Nullus*, at-
que ibi notatur, *de electione in 6.* Dicendum eſt
igitur religiones haberi ut diverſas quotieſcum-
que regularis diſciplina, & ratio vivendi in eis di-
verſimodè obſervatur; licet ſint ſub eodem capite,
& regula.

Quibus ita conſtitutis probatur concluſio ſu-
52 perius propoſita ex decreto Concil. Trid. *in c.15.
ſeſſ.25. de regul.* ubi ſtatuitur, ut in quacunque re-
ligione ad profeſſionem non admittatur qui mino-
ri tempore, quam per annum in probatione ſte-
terit, & profeſſio antea facta ſit nulla, nullamque
inducat obligationem ad alicujus regulæ, vel re-
ligionis, vel ordinis obſervationem, aut ad alios
quoſcunque effectus. Ponderanda enim eſt di-
ctio illa, *quacunque*, quæ cum ſit univerſalis, l.
Ex quacunque, ff. Si quis in jus voc. l. *Quicunque,
C. de ſer. fugit.* l. *Hoc articulo*, ubi plenè notatur, *ff.*
53 *de hered. inſtit.* cum ſimil. meritò includit etiam
ea quæ aliàs non comprehenderentur, c. *Solitæ,
verſ. Quodcumque ligaveris, de major. & obed.* c.
2. de obſerv. jejun. c. *Romanorum, 19. diſt.* l. *Tres fra-
tres, ff. de pactis*, & tradit Roman. *in conſ. 31. Viſis
his, n. 2.* eamque dictionem propterea effrænatam
vocat Lucas de Pen. in l. *fin. in princ. C. de exact. tri-
but. lib.* 10. quod eò magis procedit hoc caſu pon-
derata prægnantia, ac geminatione verborum, qui-
bus Conc. tam utitur in *d. c.* 15. quam in *c. 22. ejuſd.
ſeſſ.* Hæc enim geminatio dictionum univerſa-
lium ejus eſt virtutis, ut omnia includat, quæ di-
ci, vel excogitari poſſunt abſque aliqua limitatio-
ne, diſtinctione, & reſtrictione, Jaſ. in l. *1. col.
penult. verſ. Limita prædicta omnia, ff. de legibus,*
quod fuſè pluribus relatis comprobat Cravett.
conſ. 294. Verba tranſactionis, num. 1. & ſeqq. ad-
jiciens ead. verba comprehendere etiam caſus im-
proprios, & in quacunque materia, etiam pœna-
nali per doctrinam gloſſ. in l. 2. *in ver. Aliàs, C. de
quadr. præſcriptione*, & Salicet. in l. 2. *C. de nox.* Ita-
que dum Concil. decernit neceſſario eſſe præmit-
tendum annum probationis ad profeſſionem e-
mittendam in quacunque religione, & adjectis a-
lijs verbis univerſalibus, ac repetitis, perinde eſt ac
ſi ſanxiſſet id eſſe obſervandum in quacunque re-
ligione ſive illa ſit laxior, ſive ſtrictior, & ſive al-
terius, ſive ejuſdem ordinis, in quocunque caſu
tam ingredientium, quàm tranſeuntium. Quam
verborum geminationem ad hunc effectum pon-
derat, licet admodum ſuccinctè Navarr. *de conſ.
62. n. 9. de regul.*

54 Præterea ut Religioſus unius religionis fiat re-

ligio-

ligioſus alterius, requiritur ut canonicè transfera-
tur, c. *Cum ſingula*, §. *fin. de præben. in 6.* ſed canoni-
cè non transfertur abſque nova profeſſione, ut ex
not. in d. c. *Cum ſingula* reſpondit Navarr. *conſ. 61.*
incip. *Quidam Abbas in 2. de regular.* Ergò religio-
ſus unius religionis fieri non poteſt religioſus alte-
rius abſque nova profeſſione; & per conſequens
abſque novo anno probationis, quia ad profeſſio-
nis validitatem exigitur tam de jure communi in
Ordinibus Mendicantium, c. *Non ſolum*, & c.
Conſtitutionem de reg. in 6. quàm generaliter in
omnibus ex decreto Concilij *in d. c. 15.*

55 Et confirmatur, quia ſi ſic tranſiens non tene-
retur in ſecunda religione profiteri, ſequeretur ut
pro libito ſuæ voluntatis poſſet quandocunque ad
primam reverti, liber eſt enim receſſus à religio-
ne, quamdiu quis non eſt illi tacitè, vel expreſsè
per profeſſionem alligatus, ut *hic*, & cap. 2. *ſupra
eod.* c. *Conſult*, c. *Poſtulaſti*, & c. *Statuimus. infr. eod.*
cap. 1 *in princ. hoc tit. lib. 6.* & c. *unico de voto, eod.*
56 *lib.* cum ſimil. Ideoque videmus translatum ab uno
ad aliud monaſterium ejuſdem ordinis poſſe per
Abbatem quandocunque revocari ad primum,
cap. *Volentes*, §. *In eos. verſ. Et ſi liberè poſſint ad eac-
dem monaſteria revocare, de privil. in 6.* Sed conſe-
quens eſt abſurdum; quia poſt canonicam transla-
tionem non licet amplius ad primam religionem
reverti, niſi ſervatis ijs quæ de jure ad novam
translationem requiruntur, juxta c. *Licet, infr. eod.*
& ſupra, c. *Sanè*, gl. in c. *Non eſt vobis, in verb. Per-
mittatis, ſupra eod.* alioquin fas eſſet regularibus
temerè converſare ab una ad aliam religionem,
57 quod tamen nec licet ab uno ad aliud monaſteri-
um, ut in cap. *Ioannes, ſupra eod.* ſequitur ergò ut ſic
tranſiens teneatur iterum profiteri, & conſequen-
ter novum annum agere, cum ex decreto *d. cap.
15.* in nulla religione admittatur ad profeſſionem
qui minori tempore, quàm per annum in proba-
tione ſteterit.

58 Ad hæc annus probationis datur tam novitio,
quàm religioni, ut alter alterius qualitates expe-
riatur priuſquam invicem indiſſolubiliter obligen-
tur, ut *hic*, & in c. *Non ſolum*, & c. *Conſtitutionem,
infra eod. lib. 6.* Dignum eſt enim ut qui ſimilem
cum alijs vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in
legibus diſciplinam, ut in c. *Recolentes, infra de
ſtat. Monach.* Poteſt autem facilè accidere ut re-
gularis aſſuetus in ſtrictiori obſervantia difficul-
ter poſſit ſe conformare moribus fratrum laxioris
religionis; ideoque perpetuis conſcientiæ ſtimulis
agitatus cum eis nulla fruatur animi tranquillita-
te, ſed vivat anxius, & inquietus. Unde priuſquam
obligetur ſecundæ religioni, & præcludatur illi
regreſſus ad primam, æquum eſt, ut ſpatium ha-
beat, ac tempus deliberandi, quod in ſubſidium
fragilitatis humanæ fuit à SS.PP. inſtitutum, ut in
hoc c. Et in d. c. *Non ſolum.* Et vice verſa poteſt
probabiliter contingere ut regulares ægrè ferant
mores, & acrimoniam profeſſi in ſtrictiori regu-
la; & proinde inter translatum, & cæteros regu-
59 lares perpetua ſit morum diſcrepantia, ac diſſen-
tio animarum. Nam cohærere, & conjungi non
poſſunt quibus & ſtudia, & vota diverſa ſunt, ut
legitur in c. *In nona, 16. q. 7.* Quod conſiderant,
Feder. de Sen. & Petr. de Peruſ. *locis initio citatis
ſupra n. 55. & 36.* Plerumque enim Monaſterium,
quod ſemper tranquillum fuerat, litigioſo recep-
to aliquo, & ſeminante diſcordias non quieſcit.

ut formaliter dicebat *hic* Hoſt. *n. 4.* Quapropter
grave eſt inexpertos monaſterijs applicari, c. *Mo-
naſterijs, 19. q. 1.* Unde Hoſt, *eod. n. 4.* conſulit,
ut in receptione, & potiſſimum in profeſſione ac-
cipienda, caveat ſibi Abbas: nam mus in pera,
ſerpens in gremio, ignis in ſinu, malam conſue-
verunt retributionem exhibere hoſpitibus, cap.
Etſi Iudæos, infr. de Iudæis. Probetur ergo diligen-
ter priuſquam monaſterio alligetur, arg. c. 1. §.
penult. ſupra de Cler. Peregrin. ne contingat poſtea
pœnitere, ſed ſerò, arg. c. 1. *de ſerv. non ordinan.* cum
ſuis concord. Amplius, cum ambulare debeant
homines de virtute in virtutem, c. 1. *de tranſact.*
60 c. *Legimus, 93. diſt.* l. *Vt gradatim, de muner. & ho-
nor.* & nemo mittens manum, &c. c. *Magnæ, de vo-
to.* Quinimò in viam Dei non progredi ſit retrogre-
di, ſecundum B. Bern. relatum à Jo. Andr. & Petr.
de Anchar. in d. c. *Recolentes, in princ. de ſtat. Mo-
nach.* Hinc docuit experientia regulares migran-
tes ad laxiorem vitam plerumque fieri cæteris de-
teriores. Quapropter Auguſtinus ſcribens ad
Clerum & populum Hipponenſem *Epiſt. 137.* ait,
(Quo modo difficilè ſum expertus meliores, quam
qui in monaſterijs profecerunt; ita non ſum exper-
tus pejores, quam qui in monaſterijs ceciderunt.)
alias legitur, defecerunt, quod refertur in c.
Quantumlibet diſt. 47. Probet ergo illos religio, &
quos habiles invenerit, expleto anno probationis
ad profeſſionem admittat, aut è monaſterio ejici-
at, ad Concil. Trid. præſcriptum *c. 16. verſ. Finito.
ſeſſ. 25. de regul.*

61 Conſiderandum eſt etiam in religionibus ſtri-
ctioris obſervantiæ, etſi votum paupertatis in
particulari arctiſſimè obſervetur, nihil tamen de-
eſſe religioſis ex ijs, quæ neceſſaria ſunt, juxta præ-
ceptum ejuſdem Concilij *in cap. 2. ſeſſ. 25. de Reg.*
præſertim quoad ægrotos, debiles, aut ſenio con-
fectos, in quos præcipua exercentur opera Chari-
tatis, quæ fortè non ita ſe habent in religionibus
laxioribus, in quibus religioſi coguntur ipſimet
ſibi neceſſaria comparare, &, ut ſæpe audivimus,
non alio prætextu, ac palamento conantur ſe, li-
cet perperam, à retentione peculij excuſare, niſi
quod religio neceſſaria eis ad vitam non ſubmi-
niſtret, præſertim in infirmitatibus, quod eſt ma-
ximè conſiderabile, cùm præcipua cauſa legitima
tranſeundi ad laxiorem ſit infirmitas, & debilitas
complexionis, ut notant Gemin. & Franc. in d. c.
Cum ſingula, §. *Prohibemus, prope finem de præben.
in 6.* quæ ratio valdè urget etiam ex parte Supe-
riorum regularium, à quibus ſic tranſiens per an-
num probari debet, ne propter infirmam valetudi-
nem, aut virium imbecillitatem perpetuò ſit inuti-
lis, & oneroſus monaſterio. Unde juſtum eſt ſive
novitium, ſive religionem ſpectemus, ut alter alte-
rum probet priuſquam obligetur ex quaſi contra-
ctu, qui dicitur fieri inter profeſſum, & monaſteri-
um, ut hic notant Doctores, & in cap. *Porrectum,*
62 *ſupra eod.* & propterea dum S. Congregatio decla-
ravit eum, qui morbi cauſa Superiorum permiſſu
exijt è Monaſterio, poſt expletum probationis an-
num, poſſe inde ad triennium receptū ſtatim pro-
fiteri abſque nova probatione, prudenter adjecit
verba illa, niſi religionis, aut perſonæ conditio
ſit immutata, quæ ſatis confirmant opus eſſe no-
vo anno probationis quotieſcunque regularis diſ-
ciplina diverſa eſt ab illa, quam quis ab initio pro-
feſſus fuit.

Hanc

Hanc ſententiam generaliter in eo, qui tranſit ad laxiorem Religionem ſequutus eſt Navarr. *d. conſ. 62. de Reg.* & clariùs *conſ. 67.* incipien. *N. olim. Ordinis*, ubi movetur tum decreto Concilij Trid. quod generaliter loquitur; tum quia, inquit, annus probationis non ſolum datur in favorem profeſſuri, ut experiatur, id quod profeſſurus eſt: ſed etiam in favorem eorum, qui profeſſionem ſuſcipere debent, ut experiantur mores ſuſcepti an conveniant ſuæ Congregationi; & ita licèt qui expertus eſt ſtrictiorem regulam, ſatis videri poſſet expertus laxiorem, & ſic ex parte illius ceſſare videatur neceſſitas eum probandi: non tamen ad hoc tollitur monaſterio neceſſitas probandi mores illius, qui longè melius cognoſcuntur tractatu annali, quam menſtruo, vel ſemeſtri, vel alio minori, & *conſ. 61. Quidam Abbas, n. 4. de reg.* dixit non eſſe abſurdum ut antiquus, & veteranus in una religione ſit poſtea novitius in alia.

Quod videtur etiam ex antiquis tacitè ſenſiſſe Hoſt. in c. *Licet col. 3. ſub n. 16. verſ. Sed quid ſi monaſterium infr. eod.* ubi ait: Si dubitatur an regularis ſit legitimè translatus necne, Ita demum ſecundum monaſterium compellitur illum defendere, ſi à tempore tranſitus ſit elapſus annus; aliàs eſt reſtituendus priori monaſterio. Atque ita indiſtinctè ſenſit Hoſt. tranſeuntem ad aliud monaſterium ita demum eſſe illi incorporatum, ſi ſteterit per annum, ac propterea tacitè profeſſionem emiſerit, juxta cap. 1. *de regul. lib. 6.* & Clem. *Eos, eodem tit.*

Nec diſſentit Feder. de Sen. *conſ. 5.* nam ipſe non putavit requiri novum annum probationis in eo, qui transfertur ut præſit; quia per aſſumptionem prælationis in ſecundo monaſterio videtur tacitam profeſſionem emiſiſſe, ac renunciaſſe anno probationis, quod fieri poterat de jure communi in ordinibus non Mendicantium, ut hic patet, & in c. *Statuimus, infr. eod.* juncto c. *Non ſolum*, & c. *Conſtitutionem, eod. tit. lib. 6.* ſed aliud cenſuit in eo, qui tamquam Monachus transfertur ut ſubſit.

64 Ac demum hanc ſententiam videtur olim probaſſe S. Congre. Concil. nam cum dubitatum eſſet an profeſſus in una religione, & ad aliam tranſlatus etiam laxiorem auctoritate Sedis Apoſtolicæ poſſet renunciare anno probationis: Reſpondit non poſſe, nec illam renunciationem per Superiorem conceſſam intra annum recipi debere ſed teneri eum iterum profiteri, juxta formam traditam, *c. 15. ſeſſ. 25. de Regul.*

65 Unde ſequitur, ut nec obſtet contraria obſervantia; quia cum hic caſus ſit comprehenſus *dict. cap. 15.* non valet contraria conſuetudo etiam immemorabilis, utpote ſublata cap. ultim. ejuſdem ſeſſionis.

Expedit autem ut in dubio ita declaretur ad compeſcendam facilitatem, & frequentiam tranſitus à ſtrictiori ad largiorem religionem ejuſdem

66 Ordinis. Quam ob cauſam olim Alex. VI. ſtatuit ut Fratres Minores de Obſervantia tranſeuntes ad Conventuales ejuſdem ordinis eſſent incapaces ſucceſſionis, ut refert Rodoan. *de reb. eccleſ. non alien. q. 8. n. 38.* & Rodriq. *de reg. tom. 2. q. 128. verſ. Advertendum tamen*, facit text. in Clem. *1. d. reg.* & in c. 1. *eod. tit. in extravag. commun.*

67 Cum eo tempore actum eſſet de ſupraſcripto dubio in S. Congregatione Concilij reſponſum eſt tranſeuntem de licentia Sedis Apoſtolicæ ad laxiorem religionem, etiam ejuſdem Ordinis, teneri in ſecunda religione novum annum probationis peragere. Sed quo ad novam profeſſionem, ſubdubitante Cardinali Juſtiniano, articulus non fuit deciſus; tametſi ex anno probationis, qui eſt præambulus ad profeſſionem, & fruſtratorius eſſet profeſſione non ſequuta, ſatis inferri poſſit ad obligationem iterum profitendi.

DE REGVLARIBVS

Cap. Sicut nobis.

SVMMARIVM.

1 *Profeſſionem qui fecit, & habitum ſuſcepit, licet nunquam ſteterit in clauſtro, ad obſervantiam regularem compellitur.*

2 *Votum an ſolemnizetur ex ſuſceptione habitus profeſſorum extra monaſterium.*

3 *Profiteri quis poteſt etiam in lecto, & in domo propria.*

4 *Tolerantia, & patientia Superioris delictum ſubditi non excuſat.*

5 *Abbas diſpenſare non poteſt ut Monachus vivat diſſolutè.*

6 *Præſcribere non poteſt Monachus contra obedientiam Monachalem, quantumcumque temporis degat extra monaſterium.*

7 *Profeſſio emiſſa à Novitia in mortis articulo per circumventionem Abbatiſſæ non valeat, & an dos ſit monaſterio acquiſita, & n. ſeqq. uſque in finem.*

8 *Profeſſio emiſſa per dolum, & circumventionem Abbatis an obliget profitentem, an vè illius bona ſint hæredibus reſtituenda, & num. ſeqq. uſque ad num. 22.*

9 *Dolus in ſpiritualibus non vitiat contractum.*

10 *Dolus bonus dicitur, quo quis ad meliorem vitam inducitur.*

Declaratur num. 13.

11 *Dolus malus quid ſit.*

12 *Profeſſio puellæ non eſt irrita ex eo quod Epiſcopus illius voluntatem non exploraverit.*

13 *Dolo allici quis non debet ad religionem ingrediendã.*

14 *Bona seducti ad Religionem cur monaſterio non requirantur, & nu. ſeqq.*

15 *Dolus ſuus nemini debet eſſe lucroſus.*

16 *Contractus bonæ fidei dolo initus eſt ipſo iure nullus.*

17 *Dolus dans cauſam contractui ita demum nocet, ſi ſit dolus ipſius contrahentis, ſecus ſi alterius.*

18 *Dolus an debeat eſſe Abbatis, & monaſterij ad hoc ut bona seducti ad Religionem ſint hæredibus reſtituenda.*

19 *Prælatus tutori, & curatori æquiparatur.*

20 *Dolus tutoris, vel curatoris dans cauſam contractui nocet pupillo.*

21 *Prælat' ſolum in quærendis poteſt Eccleſiæ præiudicare.*

22 *Profeſſio emiſſa in articulo mortis obligat profitentem ſi ſit mentis compos, aliàs ſecus.*

23 *Matrimonium poteſt contrahi etiã in mortis articulo.*

24 *Metus mortis an & quando vitiet profeſſionem.*

25 *Quid ſi ſit metus mortis naturalis.*

26 *Et quid ſi mortis accidentalis caſualis.*

27 *Et quid ſi mortis accidentalis violentia.*

Et quid ſi metus non fuerit ordinatus ad profeſſionem extorquendam, num. 29.

28 *Metus mortis cur infitiat profeſſionem ſi ſit incuſſus ab homine, non autem ſi divinitus ſit illatus.*

30 *Profeſſio in mortis articulo an cenſeatur emiſſa in fraudem ſubſtituti, ſeu venientium ab inteſtato, & n. ſeq. uſque in finem.*

31 *Profiteri non videtur ſuſcipiens habitum religionis in morte, nec ejus bona monaſterio deferuntur.*

32 *Renunciatio facta in articulo mortis præſumitur in fraudem expectantis.*

33 *Profeſſio emiſſa à Monialibus S. Dominici in articulo mortis conſtitutis ante annum probationis elapſum ex indulto Pii V. prodeſt quoad ſpiritualia tantùm, non autem quoad temporalia.*

34 *Morti proximus non præſumitur immemor ſalutis æternæ.*

35 *Dolus non præſumitur in his, quæ habent juris aſſiſtentiam.*

---

1 SICUT NOBIS. Qui profeſſionem fecit, & habitum recepit, licet nunquam ſteterit in clauſtro, ſed in ſæculo propriis bonis fuerit uſus, ad obſervantiam regularem compellitur. Hoc dicit. Communis diviſio. Secunda ibi, *Fraternitati*; in qua primò ſolvit caſum; ſecundò ſolvit obſtaculum, ibi, *Cum quod.*

Nota primò ibi, *de recuperanda ſanitate deſperans* Eum, qui tam gravi morbo affligitur, ut de præſenti vita deſperet, nihilominus obligari ex profeſſione, de quo tamen latius dicam infra *num.* 22 *& ſeqq.*

2 Secundò nota ibi, *Habitum Canonicorum Regularium.* Votum ſolemnizari per ſuſceptionem habitus profeſſorum, etiam extra monaſterium, prout *hic* notant Butr. *in* 1. *notab.* & Anchar. *n.* 2. Oppoſitum tenui poſt Hoſt. Collectarium, & alios in cap. *Inſinuante, num.* 30. *infra, Qui cler. vel. voven.* Et ad hunc textum reſpondeo iſtum clericum non tantum ſuſcepiſſe habitum profeſſorum, ſed etiam feciſſe profeſſionem expreſſam, ſecundum Hoſt. *hic n.* 2. *in ver. habitum*, Jo. Andr. & alios in ſumma hujus textus, quod apertè probat littera, ibi (Regularem habitum ſe poſtulante ſuſcepit, & ad obſervationem religionis canonicè ſua ſe profeſſione ligavit; alioquin ex ſola ſuſceptione, vel delatione habitus extra clauſtrum profeſſio tacita non inducitur, cap. *Ut clerici*, *ſupra eod.* & ex ſententia S. Congreg. Concilii ſcripſi plenius in prædicta Decretali *Inſinuante*, & eſt ex mente gloſ. *penult. hic.*

3 Tertiò nota ibi, *Sed nec ad Eccleſiam tranſivit*; Ingreſſum in monaſterium non eſſe de ſubſtantialibus monachatus; ideoque poſſe quem validè profiteri etiam in lecto, & in domo propria, ut hic eſt caſus ſecundum Jo. Andr. & omnes, & notat Abbas *in* 2. *notab.* Sed an hoc ſit verum, præſertim poſt Concil. Trid. Clem. VIII. ſcripſi latiſſimè in d. c. *inſinuante, à n.* 24. *uſque in fin.*

4 Quartò nota ibi, *Videntibus, & ſcientibus.* Delictum ſubditi non excuſari ex patientia; & tolerantia Superioris. Facit textus in cap. *Cum jam dudum. verſ. Cum multa per patientiam tolerentur, ſupra de preben.* quandoque tamen tolerantia hujuſmodi inducit diſpenſationem in caſibus, in quibus Abbas poteſt diſpenſare, ut in eſu carnium.

5 Sed ut Monachus diſſolutè vivat Abb. diſpenſare non poteſt, ut cap. *Cum ad monaſterium, in fin. de ſtat. Monachor.* ſecundum Ancheran. *hic num.* 4.

6 Ultimò nota ex illis verbis, *Quod tanto tempore contra Canonicam manſit*, &c. Monachum quantumcumque temporis moram traxerit extra monaſterium nunquam præſcribere contra obedientiam Superioris, nec ſe in libertatem vindicare; quia illam poſſidet mala fide, & in talibus diuturnitas temporis culpam non minuit, ſed auget, ut hic, & in cap. *Quia ingredientibus, ſupra de teſtam.* in cap. *Quod Deo pari, 33. q. 5.* & in cap. *fin. de conſuetud.* cum aliis hic allegatis in gloſſ. *ult.* Unde dicit lex, Ridiculum eſt meliorem fieri conditionem furis propter continuationem furti, ut l. *Inficiando*, §. *Infans, ff. de furt.* & ſervus fugitivus ſui furtum facit, & ideo nec habet locum uſucapio, nec longi temporis præſcriptio, & dicit text. in l. 1. *C. de ſerv. fugit.*

7 QUÆRO, An valeat profeſſio emiſſa à novitia in articulo mortis per circumventionem Abbatiſſæ, & an dos fuerit monaſterio acquiſita.

Quædam puella graviſſimo morbo contagioſo, nempe ethico cum ſputo ſanguinis purulento diu laborans medicorum judicio deſperata ſuaſionibus Abbatiſ. ac Monialium monaſterii, ubi annum probationis peregerat, inducta profeſſionem emiſit, poſtquam infra dies quindecim ex hac vita migravit. Et quia Decreto Concilii Trident. *cap.* 16. *ſeſſ.* 25. *de Regular.* ſtatuitur ut finito tempore noviciatus Superiores novitios, quos habiles invenerint, ad profitendum admittant, aut è monaſterio ejiciant: atque alio decreto *cap.* 17. *ejuſdem ſeſſ.* cavetur ut puella, quæ habitum regularem ſuſcepit, profeſſionem non emittat, niſi exploraverit Epiſcopus an ſeducta ſit, an ſciat quid agat; & ſi voluntas ejus pia ac libera cognita fuerit, habueritque conditiones requiſitas juxta monaſterii illius, & Ordinis regulam, liberè ei profiteri liceat. Dubitatum fuit an hujuſmodi profeſſio emiſſa ab inhabili ad religionem, & ad mortem tendente, atque alieno adjutorio indigente, ut ſe in illo actu ſuſtentare poſſet, valida eſſet, necne? & quatenus eſſet valida, an cum Abbatiſſa doloſè, ut ſupponitur, timens ne dicta puella decederet non profeſſa, ad finem ut lucrum dotis monaſterio cederet, patre illius reclamante, qui dotem aſſignaverat, illam clam ad profeſſionem induxit; dos hujuſmodi propter dolum ad patrem ſuperſtitem reverti debeat: an verò quæſita fuerit monaſterio. S. Congreg. Concilii *die* 26. *Novembris* 1616. & ſi viſa fuerit ſentire validam eſſe profeſſionem, ut proponitur, emiſſam; nihilominus tam in judicio validitatis profeſſionis, quàm reſtitutionis bonorum ſatius putavit audire eos, quorum intereſt; itaque poſtea petita eſt reſolutio inſtante Procuratore monaſterii, atque audito etiam Procuratore venientium ab inteſtato.

8 Propoſita quæſtio duas implicat inſpectiones, & utramque bimembrem. Prima inſpectio eſt an eidem validitati profeſſionis, aut dotis acquiſitioni officiat dolus, & circumventio Abbatiſſæ. Secunda eſt an eidem validitati, aut acquiſitioni obſiſtat quod profeſſio emiſſa fuerit in mortis articulo.

Circa primam inſpectionem ſolutio difficulta-

tis

ut quo ad utrumque membrum habetur ex cano-
ne *Conſtituit*, 20. *quæſt*. 3. qui duplicatur in c. *pen-
ult*. 16. *q*. 7. ubi apertè ſtatuitur ut qui per dolum, &
circumventionem Abbatis profeſſionem emiſit,
cogatur in religione perſeverare, ſed ipſius bona
hæredibus reddantur, & ita per illum text. firmat
Innoc. in cap. *Dudum, num*. 4. *in ver. Allexerunt*,
infr. de converſ. conjugat. ait enim: Quamvis non
debeat quis dolo allici ad religionem ingredien-
dam, hoc tamen non irritat votum; ſed quo-
ad bona temporalia benè obeſt dolus, & ideo
monaſterium illa non lucratur, ſed hæredibus de-
feruntur. Idem firmat Speculator *in tit. de ſtatu
Monachorum*, §. *fin. num*. 71. *verſ. Excipitur tamen*,
Bald. *in Auth. Si qua mulier, in fin. verſ. Ultimo
quæro, C. de Sacr. Sanct. Eccleſ.* ubi refert, & appro-
bat dicta Speculatoris, Abb. in d. cap. *Cum dile-
ctus, num*. 12 *ſupr. t. quod met. cauſ.* ubi aſſerit proba-
ri in d. cap. *Conſtituit*. Quod ſi dolo quis fuerit in-
ductus ad intrandum religionem, tenet ingreſſus;
ſed ſi religioſi, qui dolo illum induxerunt, fece-
runt hoc propter bona temporalia illius, non de-
bent illa bona habere; & ſubdit illum caſum eſ-
ſe ſingularem, quem etiam dicit valde notabi-
lem Decius in cap. *In præſentia, num*. 31. *de probat.*
Idem tenent gloſ. Archid. & Doctores in d. cap.
Conſtituit, & ſequitur Navar. *in Comm. 2. de Regu-
lar. num*. 31. & alij recent.

9 Ratio hujus deciſionis quoad primum mem-
brum validitatis profeſſionis ea eſſe dignoſcitur
ſecundum Archid. *ibi num*. 2. & Turrecrem. *in
ver. Manere cogantur*, quia qualitercumque quis
fiat voluntarius, tenet converſio; unde congruè di-
citur in text. *Perſeverare cogantur*, quia licet allecti,
tamen voluntarij intraverunt. Et quamvis dolus
cauſam contractui dederit, & Eccleſia non debeat
fraudem facere in ſuis contractibus, cap. *Per tuas,
de donat*. imò bonæ fidei contractus dolo initus
ſit ipſo jure nullus, cap. 1. 15. *quæſt*. 6. l. *Et eleganter.
ff. de dolo*; tamen ſecus eſt in ſpiritualibus, c. *Du-
dum*, & ibi gloſ. *in ver. Spes, infr. de converſ. con-
jugat*. cap. *Cum dilectus*, & ibi gloſ. *fin*. & Docto-
res, *ſupra quod met. cauſ.* nam ſecundum Archid.
loc. citat. circa finem. Idcirco ſpiritualis contra-
ctus etiam dolo initus valet, quia hic dolus ſuum
effectum non habet; effectus enim, & finis doli
eſt decipere, ut l. 1. §. *Dolum. ff. de dolo*, iſte au-
tem non decipitur, quia vice Dei hominem ſupra
caput ſuum imponit, cap. *Statuimus*, 19. *quæſt*. 3.
Item non poteſt dici deceptus qui ſe Chriſto con-
junxit, ut ait gloſ. in d. cap. *Conſtituit, in ver. Co-*
10 *gantur*: dolus enim, quo quis inducitur ad me-
liorem vitam, dicitur dolus bonus; & ideo valet
profeſſio, quia jura non ſubveniunt niſi adverſus
dolum malum, ut dicit Abbas in d. cap. *Cum di-
lectus, num*. 12. & Bero in c. *In præſentia, num*. 107.
verſ. Ratio diverſitatis, *de probat*. & ante eos gloſ.
præalleg. in d. cap. *Dudum*, & eſt textus in cap.
11 *Veniens, de converſ. conjugat*. Dolus autem malus
eſt calliditas, fallacia, ſeu machinatio ad circum-
veniendum, fallendum, & decipiendum alterum
adhibita, ut diffinitur in d. l. 1. §. *Dolum, ff. de dolo.*
Quo fit ut minor per dolum, & circumventionem
allectus, & ſeductus ad religionem ingrediendam
non reſtituatur in integrum, ut tenet gloſ. *fin*. in
d. c. *Cum dilectus, ſupra quod met. cauſ.* [Quia (in-
quit) non videtur deceptus qui meliorem vitam
elegit, vel ejus conditio melior facta eſt,] ut ait
Turrecrem. in d. cap. *Conſtituit, circa finem*, & ſe-
quitur Abbas in cap. *Cum virum, num*. 6. *ſupra
eodem*, & fuit dictum gloſ. in d. cap. *Dudum, in
verb. Spes*.

12 Nec prædictis obſtat quod Concilium Tri-
dentinum in cap. 17. *ſeſſ*. 25. *de Regular*. jubeat ex-
plorari voluntatem puellæ an ſit ſeducta; ſiqui-
dem hoc tantum innuit ut non liceat puellas
ſeducere ad religionem ingrediendam: ſed hinc
non ſequitur ut ſi fuerint ſeductæ, non obligen-
tur ex profeſſione, cum præſertim omiſſio explo-
rationis voluntatis profeſſionem non vitiet, ut S.
13 Congregatio declaravit. Unde quod ſuperiùs di-
ximus dolum, quo quis inducitur ad religionem,
eſſe bonum dolum. Notabiliter limita ut proce-
dat tantummodo reſpectu ipſius ingredientis,
cujus conditio melior effecta eſt, non autem reſpe-
ctu inducentis; quia fas non eſt deceptoriè quem-
quam ſeducere, vel allicere ad religionem, ſi ta-
men fiat, hoc non irritat votum, ut declarat In-
noc. præallegat. in c. *Dudum. nu*. 4. *in ver. Allexe-
runt, de converſ. conjugat*.

14 Cur autem bona puellæ, ut præfertur ſeductæ,
vel illectæ non acquirantur monaſterio, quod eſt
ſecundum membrum primæ inſpectionis ſimili-
ter multiplex eſt ratio. Prima deducitur ex d. cap.
Conſtituit, 20. *q*. 3. videlicet ne turpis lucri ſectato-
res, qui non in fructum animarum, ſed in avari-
tiam, & turpe lucrum inhiantes quempiam cir-
cumveniendo totonderunt, id eſt ad profitendum
induxerunt, ex ſua circumventione, & dolo com-
15 modum conſequantur. Unde ex eo textu congruè
Turrecrem. in extremis verbis ſumit argumentum,
quod nulli ſuus dolus debeat eſſe lucroſus. Alte-
ra ratio eſt ſecundum Bero in d. c. *In præſentia, n*.
105. *de probat*. quia oblatio bonorum, quæ ex pro-
feſſione conſequitur, ſapit naturam contractus
bonæ fidei, & non ſtricti juris, cùm de jure cano-
nico omnes contractus ſint bonæ fidei, ut tra-
16 dit Bald. in c. 1. *ſupra de plus pet*. Contractus au-
tem bonæ fidei vitiantur ipſo jure propter dolum
dantem cauſam contractui, ut d. cap. 1. 15. *q*. 6. &
d. l. *Et eleganter*, & ibi Bart. & Doctores, *ff. de
dolo*, Plenè Archid. in d. c. *Conſtituit, n*. 2. & 3. &
ibi etiam Bellam. *in princ*.

17 Tertiam denique rationem differentiæ cur va-
leat profeſſio illecti ad religionem, non autem
bonorum oblatio ex profeſſione conſurgens ſub-
tiliter aſſignat idem Bero in præallegat. c. *In præ-
ſentia, num*. 107. *verſ. Sed tu noviter conſidera*: nam
ſecundum eum dolus ſive det cauſam, ſive incidat,
ita demum vitiat, ſi ſit dolus ipſius contrahentis,
ſecus ſi ſit dolus tertij, quia talis dolus etiam-
ſi det cauſam, non nocet, ut eſt text. in d. l.
Et eleganter, §. 1. & ibi notat Bart. Quando au-
tem fit oblatio de perſona, & rebus duplex fit
contractus, alter cum monaſterio, & conventu re-
ſpectu bonorum; & hunc contractum vitiat do-
lus monaſterij, tanquam dolus contrahentis, ut in
d. c. *Conſtituit*, 20. *q*. 3. & per Bart. in d. l. *Et elegan-
ter*. Alter contractus fit de perſona cum Chriſto,
& non cum homine, quia ratione voti quis ob-
ligatur Deo, ut c. *Magnæ, infra, de voto*, c. *Cum ad
monaſterium, de ſtat. Monach*. gloſ. *ult*. in d. c. *Cum
dilectus*, cum ſimil. Unde non mirum ſi talis con-
tractus obligationis perſonalis ex dolo Abbatis,
vel monaſterij non vitiatur, nec eſt ipſo jure nul-
lus, quia ſi vitiaretur, diceretur vitiari ex dolo

tertij,hoc eſt Abbatis, vel monaſterij,quod non eſt dicenduon.

18 Non obſtat ſi dicatur. Ad hoc ut bona auferantur monaſterio, requiritur ut dolus præceſſerit ſimul à Prælato, & majori parte conventus, eo quod cùm receptio Monachorum ſpectet ad Abbatem, & conventum ſimul, cap. *fin.* & ibi gloſ. & Doctores *infr. eod. lib. 6.* dixi in c. *Porrectum*, & c. *Ad Apoſtolicam, ſupra eodem.* factum illorum bene poteſt nocere monaſterio, gloſ. *in rub. C. Quæ ſit longa conſuetudo*, & *ſupra de his quæ fiunt à major. par. cap. per totum*, & cap. *Cum omnes, de conſtitut.* At verò dolus ſolius Abbatiſſæ, vel plurium Monialium non conſtituentium majorem partem conventus non videtur obeſſe monaſterio in hac bonorum acquiſitione; quia delictum, &c. cap. *Delictum, de regul. jur. lib. 6.* & hanc deciſionem ponit Abbas, in cap. *Dudum, in gloſ. in verb. Aliquando, infra de converſ. conjugat.* Bero, *conſ. 28. num 11. vol. 1.* Lell. Zecchius *de Republ. Eccleſ. in tit. de regular. num. 14. limit. 1.* & Tapia in authen. *Ingreſſi in ver. Sua, cap. 11. num. 20. C. de Sacroſanct. Eccleſ.*

Etenim reſpondetur objectam deciſionem poſſe tantum admitti ſi dolus adhibeatur à perſona alicujus privati religioſi, vel à minori parte conventus, & in hoc caſu loquitur Abb. in d. cap. *Dudum*, ubi primò ponit regulam. Quod monaſterium privetur bonis quando induxit aliquem dolosè ad ingrediendum non propter Deum, ſed propter bona temporalia ingreſſi, & mox limitat quando totum monaſterium fuit in culpa, ſecus ſi particularis perſona; quia delictum ſingulare non debet monaſterio obeſſe, ut in cap. *Venerabilis, de except.* & cap. *Si Epiſcopum*, 16. *q. 6.* Hoc inquam caſu admitti poteſt ſupradicta deciſio, prout eam admittit Bero, in d. c. *In præſentia, n.* 108. ubi illam tuetur ab impugnationibus Decij ſentientis oblationem bonorum vitiari etiam propter dolum unius Monachi. At verò ſecùs dicendum eſt ſi dolus fuerit adhibitus ab ipſo Abbate, vel Abbatiſſa; tum quia textus in d. cap. *Conſtituit*, conſiderat dolum, & circumventionem ſolius Epiſcopi, vel Abbatis, non autem monaſterij: tum quia Abbas,
19 & Prælatus tutori, vel curatori æquiparatur, in cap. *Quia Epiſcopus*, & ibi gloſ. *Magiſtralis, poſt medium, verſ. Alij comparant, 5. qu. 3.* Unde ſicut
20 dolus tutoris, vel curatoris dans cauſam contractui nocet pupillo, ita & dolus Abbatis, vel Abbatiſſæ, ex his quæ ſcripſit Bart. in d. l. *Et eleganter, in fin. 2. col. ff. de dolo.* Tum denique quia hoc caſu non vertamur in bonis acquiſitis, ſed in acquirendis per profeſſionem puellæ, ut præfertur, ſeductæ. In quærendis autem ſolus Prælatus poteſt monaſterio præjudicare gloſ. not. in c. *Illud, §. Si ergo, in ver. Meliorem, 16. q. 6.* Innoc. in cap. *Fraternitatis, de donat.* Abb. in cap. *Verum, num. 3. verſ. Nam in acquirendis*, ſolus Prælatus poteſt nocere Eccleſiæ infr. de condit. apposit. latiſſimè Jaſon. in l. *Hoc legatum, ff. de legat. 3.* Rota *diverſ. par. 3. lib. 2. deciſ. 109. n. 4.* Unde hanc partem tuentur in d. c. *In præſentia, de probat.* Felin. *n.* 9. Decius, *n.* 33. Bero, *nu.* 120. & Ferret. complures alios allegans *num. 22.* & 23. & Navarr. *comm. 2. num. 31. de regul.* quos noviſſimè ſequitur Thom. Sanchez *in ſumm. tom. 2. lib. 7. cap. 34. n. 6.* & nihilominus in caſu hujus puellæ interceſſit dolus, & circumventio non tantum Abbatiſſæ, ſed etiam monialium, ut in thematе, unde ceſſat omnis difficultas.

22. Circa ſecundam inſpectionem manifeſtum eſt profeſſionem regularem fieri poſſe etiam in articulo mortis, & profitentem obligare, ut eſt textus clarus hic in illis verbis, (cum ægritudine nimia laboraret, quaſi de morte ſecurus, & de recuperanda ſanitate deſperans.) concordat textus in cap. *Sicut tenor*, ibi, de præſenti vita deſperet, & in cap. *Porrectum*, ibi, infirmitate gravatus, nec non ibi, metuens ne voto decederet non completo, *ſupra eod.* & in cap. *Ex parte, il primo, infr. de converſ. conjugat.* & in ſpecie hic notant Anchar. & Abb. ambo *num. 1.* Speculat. *in tit. de ſtat. Monach. §. 1. ſub num. 71. verſ. Cæterum*, Bald. in d. Authen. *Si qua mulier. verſ. Septimo quæro, C. de Sacroſanct. Eccleſ.* Doctores in d. c. *In præſentia, de probat.* & præſertim Bero, *num. 197.* ubi firmat eum qui fervore infirmitatis, & doloris impatientia metu mortis ingreditur, & profeſſionem facit in aliquo monaſterio, teneri in religione perſeverare, nec eſſe locum pœnitentiæ, quod tamen intellige dummodo ſit mentis compos; aliàs enim non obligaretur, veluti ſi tanta eſſet morbi vis, ut in phrenitidem incidiſſet, in quo caſu loquitur textus in d. c. *In præſentia*, Ad idem d. c. *Sicut tenor*, cap. *Gonſaldus*, & ibi notat 17. *qu. 2.* cap. *Neque furioſus, 32. q. 7.* & cap. *fin. de ſucceſſ. ab inteſt.* l. *Sanum mente, C. de tranſaction.* & hic notat gloſ. *in ver. De morte ſecurus*, Hoſtien. *in princ.* Bero, *ubi*
23 *ſupra, num. 199.* & alij communiter. Et eſt ſimile in matrimonio carnali; nam etſi mortiferè quis ægrotet, tamen niſi ſit extra mentem poſitus, validè contrahit, ut notat Jo. Andr. in regula, *ſine culpa, de regul. jur. lib. 6. in Mercur.* & Abb. *hic in 1. not.* Cyn. in l. *Nuper, C. de natural. liber.* Alex. in l. *Si quis poſthumos, ff. de liber. & poſthum.* & alibi paſſim Doctores.

Quinimo Pius V. indulſit Monialibus novitiis Ordinis S. Dominici ut in articulo mortis conſtitutæ poſſint profeſſionem emittere, dummodo aliàs ſint legitimæ ætatis, etiam anno probationis nondum completo, ut in ejus litteris incipien. Summi Sacerdotij in Bullar. *tom. 2. pag. 315.* tametſi litteræ hujuſmodi aliquibus videantur redactæ ad terminos juris, & Concilij Tridentini à Greg. XIII. in conſtitutione quæ incipit, *in tanta*, *eod. tom. 2. pagin. 370.* de quo tamen dic ut ſcripſi in cap. *Ad Apoſtolicam*, *in ult. not. verſ. Fallit ſecundò ſupra eodem.*

24 Neque huic concluſioni adverſatur quod metus mortis, veluti cadens in conſtantem virum, inficiat profeſſionem, ut cap. *Perlatum*, & cap. *Cum dilectus, ſupra de iis, quæ vi, metuſve cauſa*, Archid. in d. cap. *Conſtituit, num. 3. verſ. Cum ergo ſæculum 20. quæſt. 3.* ubi exactè inquirit rationem differentiæ cur in ſpiritualibus contractus metu initus ſit ipſo jure nullus, dolo autem initus teneat; cum tamen in alijs contractibus bonæ fidei magis officiat dolus, quàm metus.

Quoniam, ut reſpondet glo. 1. *hic*, idcirco timor mortis impedit Monachatum in d. cap. *Perlatum*, quia monachatur ibi ut evadat mortem corporis, hic verò non monachatur ut evadat mortem corporis, ſed potiùs mortem animæ. Fortè glo. habuit bonum intellectum, licet mentem ſuam non ſatis aperiat. Sed tu dic plenius ſecundum Hoſt.
25 *n. 1.* quandoque imminet timor mortis naturalis, quandoque timor mortis accidentalis. Si immi-

mineat timor mortis naturalis , ſeu, ut Theologi
dicunt, ab intrinſeco, ut in graviter ægroto, votum
non impeditur, ut hic , & in d. cap. *Ex parte* , *il*
primo, de converſ. conjugat. & d. cap. *Porrectum*,
26 *ſupra eod.* Si vero immineat timor mortis acciden-
talis , tunc ſubdiſtinguendum an illa ſit cauſalis,
vel violenta , & quidem ſi timeat mortem acciden-
talem caſualem, idem dicendum quod in primo
caſu, ut ſcilicet votum non impediatur , puta na-
vigat, & periclitatur navis , vel timet incendium,
ruinam, vel peſtem, aut cladem , quæ forſan Deus
immittit ut homines convertantur, ut cap. *Rever-*
timini, 16. q. 1. cap. *Sanctum eſt, de conſecr. dist.* 4.
& in Auth. *Ut non luxurientur contra naturam.*
27 *1. reſponſ. & §. 1. collat. 6.* ſin autem timeat mortem
accidentalem violentam , tunc irrita eſt profeſſio,
ut d. cap. *Perlatum*, cum ſimil. Ratio diverſita-
28 tis eſt, quia in hoc ultimo caſu , id eſt cum timetur
mors accidentalis violenta , metus incutitur ab
homine, non à Deo , & contra violentiam homi-
nis jura ſubveniunt , ut l. *1. & toto titulo, ff. quod*
met. cauſ. In primis verò duobus caſibus , nempe
cum ingruit timor mortis naturalis, vel accidenta-
lis caſualis , immittitur timor à Deo forſan ad a-
nimæ converſionem, ut proximè dictum eſt, con-
tra quod non competit reſtitutio , ut notat Jo.
Andr. in c. *Cum virum, ſupra eod.* nec eſſet ſuperior,
qui illam dare poſſet, c. *Inferior, 21. diſt.* & cap.
Cum inferior. ſupra de major. & obedient. nam &
Deus quandoque per flagella corripit peccatores,
c. *Nabuchodonoſor. 23. q. 4.* Et hoc videtur ſentire
gloſ. noſtra dum ait : [Timor mortis hic mona-
chatum non impedit , quia non monachatur ut e-
vadat mortem corporis, ſed mortem animæ] id eſt
quia timor non ab homine, ſed divinitus incutitur
ad animæ ſalutem. Ita diſtinguit Hoſt. cui Jo. Andr.
Henric. Boich. & cæteri conſentiunt. Et hoc ipſum
in effectu volunt idem Hoſt. *in ſumma hoc tit.* §. *Et*
qualiter, circa princ.

29 Tu verò in ultimo caſu , id eſt cum imminet ti-
mor mortis accidentalis violentæ , ſeu ab extrinſe-
co, ſubdiſtingue an timor hujuſmodi ſit ordinatus
ad profeſſionem extorquendam , an non ; ut in
primo caſu irritet profeſſionem juxta textum in
præallegat cap. *Perlatum* , non autem in ſecundo.
Unde ſi quis religionem ingrederetur , ut evaderet
mortem ſibi imminentem ab inimicis , vel mini-
ſtris juſtitiæ propter conſcientiam ſcelerum valeret
ingreſſus, ut ſcripſi plenè in cap. *Si quis, à num.* 81.
ſupra eod. & innuit *hic* Butr. licet valde ſuccinctè,
num. 8. dum ait timorem mortis tunc demum im-
pedire votum , quando in illius finem ordinatur:
aliàs ſecus. Itaque in caſu hujus puellæ cum timor
fuerit mortis naturalis , ſeu ab intrinſeco propter
morbum incurabilem , concludendum eſt pro-
feſſionem ex hoc capite non fuiſſe irritam , &
hoc planum.

Sed non levis eſt difficultas in poſteriori mem-
30 bro ſecundæ inſpectionis , videlicet an ad effe-
ctum ut dos puellæ ſit hæredibus reſtituenda, do-
lus , & fraus ſufficienter probetur ex hoc quod
profeſſio emiſſa fuerit in articulo mortis , quando
illius ſalus jam deſperata erat, Bald. in d. c. *In præ-*
ſentia, num. 31. de probat. affirmat Doctores tenere
profeſſionem in articulo mortis emiſſam non no-
cere ſubſtituto, quia videtur in fraudem , & idem
Bald. in Auth. *Niſi rogati, col. fin. num. 24. C. Ad*
Trebell. ubi quærit. Quid ſi rogatus reſtituere hære-
ditatem in ultimo vitæ ſpiritu ſe Monachum fa-
ciat, & profiteatur , an id obſit fideicommiſſa-
rio. Et reſolvit non obeſſe : quia videtur in frau-
dem feciſſe, allegat l. *Filiæ meæ, ff. ſoluto matrimo-*
nio, & l. *Omnes*, §. *Lucius , ff. quæ in fraud. credit.*
31 facit quod ipſe Bald. notat in Auth. *Si qua mulier,*
col. penul. verſ. Septimò quæro. C. de ſacroſanct. Ec-
cleſ. ubi dicit : ſuſcipientem in morte habitum
religionis non cenſeri profeſſionem emittere ,
nec illius bona in monaſterium transferri , alle-
gat Speculatorem idem dicentem *in titul. de ſtat.*
Monachor. §. 1. *circa finem.* Eamdem opinionem
amplectitur *hic* Petr. de Anchar. *n. 1.* ubi poſtea
quam dixit poſſe quem valide profiteri , etiamſi
de vita deſperet , ſtatim ſubdit: [Hoc limitarem
verum eſſe, niſi fortè alteri fieret præjudicium per
ingreſſum talem, puta fideicommiſſario univerſa-
li, cui debet fieri reſtitutio , quia iſte ſine liberis
decedebat : nam ingrediendo , & profitendo in
mortis articulo , licet videatur liberos habuiſſe
per d. c. *In præſentia* , non videtur hujuſmodi pro-
feſſio fideicommiſſario nocere.] Et ſequitur Jo.
de Anan. *in 1. notab.* Et pro hac parte facit opti-
mè textus , quem Bald. allegat in d. l. *Filiæ meæ,*
ff. ſolut. matrim. ubi repudium miſſum à marito
uxori ſuæ ægrotanti tanquam fraudulentum non
præjudicat patri , qui ſtipulatus fuerat dotem ſibi
reddi ſoluto matrimonio per mortem. Ad idem
32 facit textus in c. 2. *de renunc. lib. 6.* quod prodijt
ex utero d. l. *Filiæ meæ*, ubi expreſſum eſt renunci-
ationem beneficij factam in mortis articulo præ-
33 ſumi in fraudem expectantis. Demum facit pro
hac parte quod Pius V. dum in ſua conſtitutione
indulſit Monialibus Novitijs Ordinis S. Domi-
nici, ut in articulo mortis conſtitutæ profiteri poſ-
ſent, etiam ante annum probationis expletum , ut
dictum eſt ſupra *num. 23. verſ. Quinimò*; cum my-
ſterio adjecit clauſulam illam. Ita tamen ut ſic de-
cedentes conſequi poſſint indulgentiam , & alias
gratias , quas moniales verè profeſſæ decedentes
conſequuntur. Hinc apertè inſinuant indultum
hoc ſuffragari tantummodo quoad ſpiritualia , &
concernentia ſalutem animæ profitentis , non au-
tem quo ad bona temporalia in præjudicium fi-
deicommiſſarij, aut venientium ab inteſtato, quod
tenuerunt nonnulli ex recentioribus relati à mo-
dernis. Collectarius in cap. *Ad Apoſtolicam, num.*
4. ſupra eodem.

34 Cæterum opinionem Baldi , & ſequacium im-
pugnat in d. c. *In præſentia.* Decius *num. 209. verſ.*
Sed tamen iſta. & ſuſiùs Bero, *num. 204.* tum quia
non eſt veriſimile, ut quis velit in vita ſua privari, &
ſpoliari omnibus bonis , & jugo religionis ſe ſubji-
cere ad finem ut poſt mortem ſuam excludatur fi-
deicommiſſarius; quin potius hinc elicitur fortior
35 præſumptio quod motus fuerit bono zelo : tum
quia in extremo vitæ conſtitutus non præſumitur
immemor ſalutis æternæ, arg. l. *Merito. ff. pro ſocio*
tum denique quia in dubio in his, quæ habent juris
aſſiſtentiam , & ſunt ex genere bonorum , ſicuti
eſt profeſſio regularis, dolus non eſt præſumendus,
arg. eorum, quæ tradit Bart. in l. *Non ſolum*, §. *&*
probari, ff. de nov. oper. nunc. juncto hoc c. Et c.
Porrectum, ſupra eod. Quinimo ut dolus, & fraus
præſumatur , præcedere debent perſpicua indicia,
ut l. *Dolum, C. de dolo.*

Prima opinio in propoſita facti ſpecie verior vi-
detur; quoniam puella hæc non tantum fecit pro-
feſſio-

feſſionem laborans in extremis, ſed etiam ſeducta perſuaſionibus Abbatiſſæ, & Monialium, ut conſtat ex dictis ſuprà in prima inſpectione. Verum cum hic articulus præſumptæ fraudis ſit admodum controverſus, & pendeat ex conjecturis, & circumſtantijs, quæ in facto conſiſtunt, & poſſunt aliter atque aliter ſe habere: ſatius eſſet illum rejicere ad judicem Ordinarium, ut mos eſt S. Congregationis, & poſſet ſimpliciter reſponderi profeſſionem emiſſam in mortis articulo, & ad perſuaſionem Abbatiſſæ, & Monialium, niſi aliud obſtiterit, eſſe validam; ſed dotem ita demum eſſe proximioribus reſtituendam, ſi de fraude legitimè conſtiterit, quod judex cauſæ diligenter diſpicere debebit. Et ita reſponſum.

DE REGVLARIBVS

Cap. Licet.

S V M M A R I V M.

1 *Regularis zelo ſanctioris vitæ ad arctiorem ordinem tranſire poteſt licentia petita, licet non obtenta, etiamſi prima religio ſuper hoc ſit privilegiata, & n. 11.*
Declaratur num. 22. & 23.

2 *Privilegium aliquibus religionibus conceſſum de non tranſeundo ad arctiorem intelligitur de tranſitu indiſcreto, & num. 22. & 23.*

3 *Juramentum ubi prohibetur, temerarium tantum cenſetur prohibitum.*

4 *Lex privata, id eſt inſpiratio divina, præjudicat legi publicæ, id eſt communi.*

5 *Privilegium debet potiùs interpretari, ut nihil operetur, quàm ut juri divino præjudicet.*

6 *Religioſi manere debent in ea vocatione qua vocati ſunt.*

7 *Nec tranſire debent ad aliam religionem ſine magna neceſſitatis, vel utilitatis cauſa.*

8 *Hominem ſimul univerſis fulciri virtutibus, impoſſibile eſt.*

9 *Planta non coaleſcit quæ ſæpe transfertur.*

10 *Manere quis debet in ſua vocatione, niſi inſtinctu Spiritus Sancti ad perfectiorem vitam inducatur.*

11 *Regularis petita, licet non obtenta licentia tranſit ad ſtrictiorem religionem authoritate propria, vel potiùs Spiritus Sancti, & ſic jure divino naturali, & num. ſeqq. & num. 39.*

12 *Votum proprium jure divino naturali licitum eſt in melius commutare*

14 *Concilium quis tenetur requirere, tamen ſequi non adſtringitur.*

15 *Prælatus regularis ſine juſta cauſa denegans licentiam ſubdito tranſeundi ad arctiorem religionem mortaliter peccat.*

16 *Epiſcopus non poteſt eccleſiam deſerere, ut tranſeat ad religionem ſine licentia Papæ; nec debet hujuſmodi licentiam petere, aut obtinere quamdiu ſuis ſubditis prodeſſe poteſt.*

17 *Vita activa eſt fructuoſior, quàm contemplativa.*

18 *Religioſus poteſt epiſcopari, ſed Epiſcopus non poteſt monachari.*

19 *Regularis ut tranſire poſſit ad arctiorem religionem licentiæ petita, licet non obtenta, requiritur.*
Primò, ut ſecunda religio ſit ſtrictior quo ad actualem obſervantiam, num. 20.
Secundò, ut prima religio non ſit ſuper hoc ſpecialiter privilegiata, num 22.
Tertiò, ut tranſitus non redundet in jacturam, vel infamiam primæ religionis num. 24. & ſeqq. uſque ad n. 30. & n. 45.
Quartò, ut tranſiens non moveatur ex temeritate, vel levitate, ſed zelo ſanctioris vitæ, num. 32.
Et quomodo de hujuſmodi zelo conſtare debeat, num. 31.
Et quid ſi de hoc probabiliter dubitetur, num. 31.
Et quando dicatur probabiliter dubitari, num. 33. & 35.
Quintò, ut licentiam petat à ſuo Prælato immediatè, num. 36.
Et an debeat eam petere etiam è conventu, num. 37. & ſeqq.
Sextò, ut ſit tacitè, vel expreſſè profeſſus, n. 40.
Septimò, ut ſit ſubditus, non autem Prælatus, num. 41.
Octavò, ut licentiam petat ante tranſitum, n. 44.
Nonò, ut eam petat cum humilitate, & puritate, num. 45.
Decimò, ut cauſam ſui tranſitus aſſignet Prælato ſuo, num. 46.
Undecimò, ut debito tempore expectet reſponſum, num. 47.
Et quid ſi Prælatus non reſpondeat, aut non probabiliter, num. 48.
Duodecimo, ut conſtet Prælato ſecundam religionem paratam eſſe illum recipere ad quam rectè ſe transferat, num. 49.
Decimo tertiò, ne veniat cum litteris dimiſſorijs Prælati ſui n. 50.
Quodſi venerit ſine dictis litteris, quid facere debeat Prælatus ſecundæ religionis, n. 51.

20 *Religio una ut ſit arctior altera, non attenditur an habeat ſtrictiorem regulam, ſed ut modo in ea arctior vita ducatur.*

21 *Regularis poteſt tranſire è religione, in qua remiſſiùs vivitur, ad minorem religionem meliùs obſervatam. Sed cum dubitatur an ſecunda religio ſit arctior, Superiores judicium eſt requirendum.*

22 *Privilegio Ciſtercienſium, & Societatis Ieſu ne illorum profeſſi tranſire poſſint ad arctiorem religionem ſine licentia Superioris obtenta, non gaudent aliæ religiones per communicationem.*

23 *Sed ſi Superior licentiam pertinaciter denegaret, recurrendum eſſet ad proximum Superiorem.*

25 *Regularis, qui ad arctiorem tranſivit, revocari poteſt ſi prior eccleſia enormiter lædatur.*
Et hoc per viam juris communis ſi teneret tranſitus, vel per viam reſtitutionis ſi non teneret, ibidem.

26 *Alienatio perſonarum major, & gravior cenſetur, quàm rerum, & num. 39.*

27 *Opera juſtitiæ præponenda ſunt operibus charitatis.*

28 *Clericus ſæcularis tranſire poteſt ad religionem non petita Epiſcopi licentia, imo & ipſo contradicente.*

29 *Epiſcopus tamen poſſet eum repetere, ſi eccleſia gravem pateretur jacturam, licet tranſiviſſet de ejus licentia.*

31 *Regularis petita licentia præſumitur bono zelo ad arctiorem religionem tranſire.*

Quod

32 *Quod ſi de hoc dubitetur, recurrendum eſt ad Superiorem, ad quem ſubditus appellaret, ſi gravaretur, & requiritur ejus licentia petita, & obtenta.*

33 *Regularis quibus conjecturis deprehendatur tranſiiſſe ad arctiorem Ordinem ex cauſa temeritatis, ſeu levitatis.*

34 *Canonicus Regularis, qui non poteſt vivere ſine carnibus, dicitur tranſire ad Monachos ex temeritate.*

36 *Prelati ſui appellatione venit Prælatus immediatus monaſterij, non autem Generalis, vel Provincialis, niſi aliud habeat conſuetudo, vel ſtatuta Ordinis.*

38 *Intellectus*, cap. Statuimus, 19. q. 3.

39 *Regularis tranſiens ad ſtrictiorem ordinem non alienatur, ſed in melius commutatur auctoritate Superioris.*

40 *Novitius poteſt ad aliam religionem tranſire abſque Superioris licentia.*

41 *Prælatus an poſſit ad ſtrictiorem religionem tranſire petita, licet non obtenta Superioris licentia.*

42 *Quid ſi habeat alium Superiorem citra Papam.*

43 *Et quid ſi ſit Papæ immediatè ſubjectus.*

44 *Licentia ubi in aliquo caſu exigitur, non ſufficit eam petere ex poſt facto.*

47 *Licentiam, vel conſilium qui debet petere, tenetur debito tempore reſponſum expectare.*

48 *Regularis an poſſit tranſire ad arctiorem ſi petita licentia Prælatus nil reſpondeat, aut non probabiliter, vel ſine cauſa licentiam deneget.*

49 *Regularis diſcedens e monaſterio, ut tranſeat ad arctiorem religionem, antequam conſtet eam paratam eſſe illum recipere, fugitivus eſt, & apoſtata.*

52 *Tranſitus ad arctiorem ordinem non petita licentia an ſit irritus, ita ut regularis ad primum ordinem revocari poſſit, & n. ſeqq. uſque ad n. 60.*

53 *Quid ſi tranſierit ex temeritate ſeu levitate.*

54 *Et quid ſi zelo melioris frugis.*

55 *Licentia tranſeundi ad ſtrictiorem ordinem peti debet à Monacho ex honeſtate, non autem ex neceſſitate.*

Contrarium, num. 56.

57 *Regularis tranſiens ad arctiorem non petita licentia præſumitur motus ex animi levitate.*

58 *Circuitus non eſt inutilis quando per eum ſatisfit canoni.*

60 *Monachus morari debet apud monaſterium, ad quod tranſivit, lite pendente ſuper ejus tranſitu.*

61 *Monialibus an liceat de uno monaſterio tranſire ad aliud ſtrictioris obſervantiæ petita, licet non obtenta Superioris licentia.*

62 *Religio tota, ſeu domus religioſa an poſſit ſe ad ſtrictiorem religionem transferre.*

1 LICET. Profeſſus religionis privilegiatæ quod de illa ad aliam etiam arctiorem tranſire non poſſit, petita Prælati ſui licentia, quamvis non obtenta, poterit zelo ſanctioris vitæ arctiorem regulam profiteri. Hoc dicit Jo. Andr. Butr. Card. Anchar. & Joan. de Anan. vel aliter ſecundum Abb. Poteſt religioſus zelo ſanctioris vitæ ad religionem tranſire ſtrictiorem petita priùs licentia Prælati ſui, licet non obtenta, etiamſi primum monaſterium ſit privilegiatum, quod de illo ad aliud etiam arctius tranſire non poſſit. Dividitur in duas partes principales. Prima ponit exordium, ex quo ſecunda factum diffinit, ibi, *Cum ergò*; & prima pars facit quinque; nam primò ponit formam privilegij; ſecundò ipſius interpretationem, & interpretationis cauſam, ibi, *quia tamen*; tertiò illam fortificat ibi, *Cum etiam*: quartò illam reaſſumendo ſpecificat ibi, *Quocirca*; quintò, ſpecificationem determinat, ibi, *Illa*, Jo. Andr.

2 Nota ex prima parte textus, Indultum aliquibus religionibus conceſſum, quod profeſſi apud eas tranſire non poſſint ad religionem arctiorem, ita eſſe temperandum, ut intelligatur ſi tranſitus fiat ex temeritate, vel levitate: ſecus verò ſi zelo perfectioris vitæ, gloſ. *hic in ver. Ex temeritate*. Butr. & Cardin. *in* 1 *notab*, unde Innoc. *in princ. in ver. Tranſire*, ſupplet, id eſt temerariè, ſed ſi velit diſcretè tranſire, non obſtante privilegio tranſire poterit, & concordant Hoſt. *in princ. in ver. Poſſit*, & Jo. Andr. *n. 2 in ver. Tranſire*, ubi quod privilegium non impedit diſcretum tranſitum.

3 Similis interpretatio fit in juramento, quod ubi prohibetur, temerarium tantum intelligitur prohibitum, cap. *Ita ergo. 22. quæſt.* 1. gloſ. *ubi ſupra*, & Hoſt. *num.* 5.

4 Rationes cur hoc privilegium ita ſit interpretandum, habes in littera, nempe quia ubi ſpiritus Dei eſt, ibi libertas, & *qui Spiritu Dei aguntur non ſunt ſub lege*; quia lex non eſt poſita juſto, & lex privata, id eſt inſpiratio divina, & lex conſcientiæ præjudicat legi publicæ, id eſt communi.

5 Et ex hoc, & ex textu deducitur, ut quando privilegium juri divino ſeu inſpirationi divinæ poteſt in aliquo præjudicare, ſit ſtrictiſſimè intelligendum, ita ut nec debeamus illud interpretari ut aliquid operetur, ſi non poteſt illud operari ſine derogatione juris divini, ſeu libertatis ſpiritus; quod eſt valde notandum ſecundum Abb. *hic in primo notabili*.

6 Secundò nota ibi, *vocatus*. Unumquemque religioſum debere in ea vocatione permanere, in qua vocatus eſſe dignoſcitur, ſecundum Apoſtol. *1. Ad Corinth.* 7. & dic vocatione, id eſt profeſſione, ut *hic* per Jo. Andr. *num. 2. in verb. Vocatus*.

7 Quapropter ſecundum D. Thomam *in 2. 2. q. 189. art.* 8 *in corp.* & Jo. Andr. *ubi ſupra*, non eſt laudabile de una religione ad aliam tranſire ſine magna neceſſitatis, vel utilitatis cauſa, tum per hanc authoritatem, tum quia ex hoc plerumque ſcandalizantur illi, qui relinquuntur; tum quia veriſimilius eſt quem proficere in religione, cui aſſuevit, quàm in illa, cui non aſſuevit cæteris paribus. Unde in collationibus Patrum *col. 14. c. 5. in princ.*

8 legitur Abbatem Neſtorium dixiſſe: [Unicuique utile eſt, ut ſecundum propoſitum, quod elegit, ſummo ſtudio, ac diligentia ad operis cœpti perfectionem pervenire feſtinent, & nequaquam à ſua, quam ſemel elegit, profeſſione diſcedat, & rationem ſubjicit: Impoſſibile enim eſt unum, eundemque hominem ſimul univerſis fulciri virtutibus, quas qui voluerit pariter attentare, in id incidere eum neceſſe eſt, ut dum omnem ſectatur, nullam integrè conſequatur.] Huc etiam ſpectat illud Marci Varronis: Nunquam perveniet qui quot videt calles ſectatur, & illud Senecæ *Epiſt. 2.*

9 (Primum argumentum compoſitæ mentis exiſtimo, poſſe conſiſtere, & ſecum morari,) & *infra*: Nuſquam eſt qui ubique eſt; & in peregrinatione vitam agentibus hoc evenit, ut multa hoſpitia habeant,

10 beant, nullas amicitias. Item non coaleſcit planta, quæ ſæpe transfertur. Verumtamen prædicta authoritas, Unuſquiſque in qua vocatione vocatus eſt in ea permaneat, [intelligi debet, niſi inſtinctu Spiritus Sancti ad ſanctiorem vitam inducatur; ut *hic* per Abb. *in 2. notab.* magnopere tamen cavendum, ne fortè Angelus Satanæ in lucis Angelum ſe transformet, ut hic dicitur in littera.

11 Tertiò nota, ibi, *licentiam poſtulaverit.* Ad hoc ut regularis tranſire poſſit ad arctiorem regulam ſufficere licentiam Superioris petitam, licet non obtentam, ut hic eſt caſus ſecundum omnes in ſummatio textus. Ad idem cap. *Mandamus*, juncta glos. *in verb. Monachus*, & cap. *Statuimus, 19. quæſt. 3.* cap. *Non eſt vobis*, cap. *Sanè*, & cap. *Significatum, ſupra eodem*, & hic notat gloſſa *in ver. Licentiam poſtulaverit*, Hoſtien. *num. 9.* Joan. Andr. *num. 5.* & reliqui omnes, gloſſa in cap. *Ioannes, in verb. Monaſterium, ſupra eodem.* Item gloſ. in cap. *Cum ſingula, in verb, Canonicè, de præbend. lib. 6.* Et hanc eſſe veram, & indubitatam concluſionem omnium planè Doctorum firmat, Abbas *in conſ. 95. In præſenti, ante num. 1. verſ. Tamen vera, lib. 1.* & tunc religioſus ad arctiorem tranſire poterit propria auctoritate Innocen. *hic num. 1. in ver. Adimplere*, Hoſtien. *num. 14.* & Joan Andr. *num. 4. in eodem verb.* Vel potius auctoritate Spiritus Sancti, ut idem Hoſtien. ait *num. 15. in verb. Indulgere*, & ita hoc videtur licere jure divi-
12 no naturali, quo licitum eſt votum proprium commutare in melius, ut per Cajetan. *in 2. 2. quæſt. 88. art. 12. paulò poſt princ. verſ. Ad hujus evidentiam ſciendum.* Ad hoc cap. *Pervenit, el ſecundo, ſupra de jurejur.* & tenet noviſſimè Thom. Sanchez *ſuper Decalog. tom. 2. lib. 8. c. 7. num. 3.* & ſatis clarè deducitur ex littera hujus cap.

13 Et hinc ſolvitur objectum, quod ſæpè propter bonum obedientiæ omittatur quod aliàs eſſet bonum, cap. *Quid culpatur, 23. q. 1.* Nam ut formaliter reſpondit Hoſtien. *hic num. 11.* Talis auctoritate hujus cap. eſt abſolutus: Quinimo à Spiritu Sancto intelligitur abſolutus à licentia impetranda, qui ei ſpiratur ut tranſeat: ergo ei tanquam Superiori obediendum eſt, cap. *Qui reſiſtit, 11. q. 3.* unde & excuſatur qui ad majus Tribunal vocatus eſt, l. *Contra pupillum, in fin. ff. de rei vendicat.* & patet in cap. *Gaudemus*, §. *Quia verò, verſ. Nec ulli unquam licuit.* & *verſ. Verumtamen, infra de divort.* Et eſt ſimile in conſilio quod quis tenetur
14 requirere, & tamen ſequi non adſtringitur, ut c. *Cum olim, ſupra de arbitr.* Item ſimile in cap. *Potuit, de locato*, & l. *ult. C. de jure emphyt.* Quomodo autem hujuſmodi licentia ſit poſtulanda, & quæ deſiderentur ad hoc ut tranſitus ad arctiorem religionem ſit licitus, plenè examinatur infra in prima quæſtione.

15 Quartò nota ibi, *de jure teneri.* Prælatum regularem teneri ſine difficultate indulgere ſubdito licentiam migrandi ad ſtrictiorem ordinem, ſi cum humilitate, & puritate fuerit poſtulata, ne videatur propoſitum impedire divinitus inſpiratum, ut in littera, & ex hac ratione deducitur, ut Prælati hujuſmodi licentiam protervè, & ſine juſta cauſa denegantes mortaliter peccent, ad hoc quod ſcripſi in c. *Si quis, n. 38. 39. & 40. ſupra eod.* & teſtent relati à modernis Collectoribus *hic n. 16.*

Quintò nota, ibi, *deſerere Præſulatum*, Epiſcopum non poſſe eccleſiam ſuam derelinquere, ut tranſeat ad religionem ſine licentia Roman. Pontificis, nec debere hujuſmodi licentiam poſtulare aut etiam obtinere quamdiu ſuis ſubditis prodeſ-
17 ſe poteſt, Abbas *hic nu. 6.* Rationem habes in textu, quia vita activa eſt fructuoſior, quàm contemplativa, & majus bonum minori bono præponitur. Unde in hoc caſu rectè præponitur doctrina
18 ſilentio, ſolicitudo contemplationi, & labor quieti religioſorum. Quo fit ut religioſus poſſit epiſcopari, cap. *Quod Dei timorem, inf. de ſtat. Monach.* & cap. *unic. 18. qu. 1.* ſed Epiſcopus non poſſit monachari, ut hic: nam plus eſt illuminare, quàm lucere. Hanc materiam latiùs proſequor in cap. *Niſi cum pridem, à num. 5. uſque ad num* 11. *ſupra de renunciat.* ibi plenè videas.

19 QUÆRO generaliter, quæ requirantur ad hoc ut religioſus ex una religione ad aliam ſtrictiorem tranſire poſſit licentia petita, licet non obtenta.

Abbas *hic in 4. notab.* ponit tria tantum requiſita ad hoc ut religioſus licitè tranſire poſſit ad aliam religionem. Sed multò plura deſiderari, ſatis clarè ex infra dicendis patebit.

20 Primò ergò requiritur, ut ſecunda religio ſit ſtrictior quoad actualem obſervantiam: non enim attenditur tempus inſtitutionis regulæ, ſeu primævi inſtituti, ſed neceſſe eſt, ut tempore tranſitus ibi rectior vita ducatur. Et hoc innuit littera hujus text. ibi, *vitam duceret arctiorem*, ut accuratè obſervat Abb. *in 9. notab.* ſubdens in hoc multos decipi exiſtimantes ſufficere, ut ſecunda religio habeat ſtrictiorem regulam, & probatur in c. *Sanè, ſupra eod.* ibi: (Si locus, in quo nunc permanet, majoris religionis, quàm Eccleſia Aromaten. exiſtat,) ubi Innocen. *in princ.* ponderando illud verbum, *Nunc*, (licet (inquit) monaſterium, ubi fecit profeſſionem, inſtitutum fuerit in diſtrictiori regula, & monaſterium ad quod tranſivit, in laxiori, tamen hoc non eſt attendendum, ſed quod monaſterium modo ſit arctius.) Et concordant ibi Hoſtien. *in princ. in verb. Nunc*: & Joan.
21 Andr. *n. 2. & 3.* qui ex hoc infert ſecundum Theologos de arctiori religione in qua remiſſius vivitur; poſſe quem tranſire ad minorem religionem meliùs obſervatam. Quod expreſsè docuit S. Th. *in 2. 2. qu. 189. art. 8. in corp.* ubi refert in collationibus Patrum Abbatem Joannem *in collat. 19. c. 2. 5. & 6.* de ſeipſo dicere, quod à vita ſolitaria, in qua profeſſus fuerat, tranſijt ad minorem, ſcilicet eorum, qui vivunt in ſocietate, propter hoc, quod vita eremitica cœperat declinare. & laxiùs obſervari. Et ex facto reſpondit Cardin. *in conſ. 28. Pro elucidatione, per totum, maximè num. 2.* dicens de hoc eſſe caſum in d. c. *Sanè*, & Abb. *d. conſ. 95. n. 1. lib. 1.* Lap. *alleg. 62. num. 6. verſ. Ad ſecundum*, & *alleg. 131. num. 1. verſ. Item quia*, licet hoc caſu id eſt cum dubitatur an ſecunda religio ſit arctior, videatur judicium ſuperioris neceſſarium, ſecundum Jo. Andr. *hic nu. 3.* Henr. Boich. *n. 11.* & Abb. *nu. 3.* Hoſtien. *in ſumm. tit. de vot. n. 7.* & Sylveſter *in verb. Religio 4. quæſt. 1. in 1. notab. & qu. 2.* Quæ autem religio dicatur major, an ſcilicet quæ arctior, & durior eſt; an verò quæ perfectior, & fructuoſior, dixi poſt Jo. Andr. in c. *Sanè, à nu. 24. uſque ad num. 66. ſupra eod.* ubi plenè videas.

22 Secundò requiritur, ut prima religio non habeat privilegium ſpecificum, quod non ſufficiat licentia petita niſi etiam ſi obtenta, ſicut habent Ciſtercienſes, ſecundum Hoſtien. *hic in princ. in verb.*

verb. Tranſire,& Jo. Andr. *nu. 2. in eod. verb.* Si-
mile privilegium habet Societas Jeſu à Pio IV.&
Pio V. videlicet ne ab illa fieri poſſit tranſitus ad
quamcunque religionem, præterquam ad Car-
thuſiã, nos abſque licentia ſuperiorum obtenta, ut
refert Sanchez *ſuper Decalog, tom. 2. lib. 6. cap. 7. nu.
28. poſt med. verſ. Tamen quia*, Pius IV. ſubdens eo
privilegio gaudere omnes Mendicantes per com-
municationem. Quod non credo verum; quia
hujuſmodi communicationes non extenduntur
ad ea, quæ ſunt difficilis conceſſionis, juxta theo-
ricam Antonij de Butr. *in conſ. 19.* quod fuit ſæ-
pius approbatum in Sacra Congregatione Con-
cilij, & in Rot. Cæterum adverte, quia ſi hujuſmo-
23 di licentia pertinaciter denegaretur, recurrendum
eſſet ad proximum ſuperiorem, arg. cap. *Nullus de
jurepatr.* ut notat Hoſtien. *hic num. 7. in verb. Ut ei
tranſeundi*: alioquin ſecundum eum, eſſet privi-
legium dare contra inſpirationem divinam, ſi ad
litteram ſervaretur.

24 Tertiò requiritur, ut tranſitus ad arctiorem
non redundet in jacturam, vel infamiam primæ
religionis, ut probat hæc littera ibi, in jacturam,
vel injuriam ſui ordinis. Igitur ſi quis tranſire ve-
lit ad aliam religionem, etiamſi conſtet eam ar-
ctiorem eſſe, tamen tranſire non poterit, ſi ex ſuo
tranſitu gravem jacturam, vel infamiam prior re-
ligio ſuſtineret, arg. cap. *Si quis vero*, 11. *q. 3.* ſecun-
dum Innoc. *hic num. 1.* Hoſt. *num. 5. in verb. In ja-
cturam.* Ratio eſt quia quis non debet eſſe lapis of-
fenſionis, vel cauſa ſcandali, cap. 2. *ſupra de præ-
ſcript.* cap. *Niſi cum pridem*, §. *Pro gravi quoque
ſcandalo, de renunciat.* ſed & communis utilitas,
quæ verſatur in hoc, ut ad arctiorem religionem
non tranſeat, eſt merito præferenda, ut patet in hoc
cap. In verſ. *Illa ſemper regula.* Quinimo ſic tran-
ſiens revocari poſſet, ſi inde prior Eccleſia enor-
miter læderetur. Et hoc per viam juris commu-
nis, ſi non teneret tranſitus, vel per viam reſtitu-
tionis in integrum, ſi teneret, ſecundum Hoſtien.
26 Quia ſicut ex gravi læſione rerum temporalium
reſtituitur Eccleſia, cap. *Ad noſtram, §. fin. ſupra
de reb. Eccleſ. non alien.* cap. 1. *de reſtit. in integr.*
ita, & multò magis reſtituenda eſſet in læſione
perſonæ, quia major, & gravior cenſetur aliena-
tio perſonarum, quàm rerum, arg. cap. *Præcipimus*,
2. *qu.* 1. ſecundum Hoſtien. *hic num. 12.* cum quo
concordant Jo. Andr. *num. 22.* Henric. Boich.
num. 7. Butr. *num.* 14. Anchar. *num.* 11. *in 2. oppoſit.*
Cardin. *num. 13. in 4. quæſt.* & Abb. *num.* 12. Vital.
in Clem. 1. *num. 18. de regul.* S. Anton. *in 3. part. tit. 1.
cap. 4. in fin. princ.* Sylveſter *in verb. Religio, 4. qu. 1.
27 in fin.* Adde quod tranſitus ad arctiorem reli-
gionem zelo ſanctioris vitæ eſt actus charitatis, ut
patet in text. ibi, ex lege privata; nam ut exponit
gloſſ. lex privata eſt amor Dei, ſeu charitas, de
qua dicitur: Habe charitatem, & fac quicquid
vis, cap. *Radicata, de pœnit. diſt. 2.* Primam au-
tem religionem non lædere eſt actus juſtitiæ, l.
Juſtitia, ff. de inſt. & jur. At opera juſtitiæ præpo-
nenda ſunt operibus charitatis, cap. *Fortè*, & cap.
28 *Denique, 14. q. 5.* Confirmantur hæc exemplo Cle-
rici ſæcularis, qui quamvis poſſit tranſire ad Reli-
gionem non petita Epiſcopi licentia, quinimò, &
ipſo contradicente, ut c. *Dua, 19. qu. 2.* tamen poſſet
29 Epiſcopus eum repetere, ſi ex ejus tranſitu Eccle-
ſia gravem pateretur jacturam, ſecundum Innoc.
hic num. 3. & Abb. *num. 14.* Nec mirum, quia
cum propter ſalutem animarum poſſit à religio-
ne avocari, etiamſi cum licentia tranſierit, ut pa-
ret in eo, quod legitur, & not. in cap. *Quod Dei ti-
morem, infra de ſtat. Monach.* multò fortius ex ea-
dem cauſa hoc fieri poterit, quando tranſivit li-
centia Prælati non petita, vel etiam denegata, arg.
cap. *Admonet*, cum ibi notat, *de renunciat.* ut bene
hic per Hoſt. *num. 7.*

30 Quartò requiritur ut tranſiens ad arctiorem
religionem non moveatur ex temeritate, ſeu levi-
tate, ſed ex charitate, ſeu zelo ſanctioris vitæ, ut
hic eſt caſus, & eſt vera, & indubitata omnium
concluſio, ut inquit Abb. *d. conſ. 95. ante nu. 1. lib. 1.*
& hic junge quæ dixi ſupra *in 1. notab.* Quod ſi ob-
jicias: quomodo conſtabit de intentione Mona-
31 chi? Cum enim profundum ſit cor hominis, quis
ſcrutabitur illud? Sanè nemo alius poteſt ſcire
quo corde, qua conſcientia, qua ſide moveatur,
niſi is, qui movetur, & Chriſtus, qui charitas eſt, &
cui voluerit Chriſtus revelare, & nullus alius: Re-
ſpond. Hoſt. *hic n. 24. verſ. Nemo enim alius.* Stan-
dum eſſe illius juramento, de cujus intentione
quæritur, ut notatur in cap. *Significaſti, §. fin. in-
fra de homicid.* & nihilominus etiam ſine juramen-
to in caſu iſto propter exteriora, quæ bona appa-
rent, præſumendum eſſe intentionem eſſe bonam.
Et ideo textus in fine præcipit Priori, & Conven-
tui primæ religionis, ne Monachum ipſum ſuper
eo, quod de corde puro, conſcientia bona, & fi-
de non ficta feciſſe dignoſcitur ullatenus mole-
ſtent, quia charitas eſt fons vivus, cui non com-
municat alienus, ſcilicet à charitate, ut in gloſ. *ult.*
Atque ita tranſitum ad arctiorem religionem
ex facto ipſo quod habet ſpeciem boni, præſumi
ex bono zelo, niſi probetur contrarium, firmant
hic gl. penult. Hoſtien. *ubi ſupra*, Jo. Andr. *num. 18.*
& Abb. *num. 8.* licet aliud videatur ſenſiſſe An-
char. *num. 7. in 9. notab.*

32 Cæterum ſi probabiliter dubitetur, utrum
quis velit ad ordinem arctiorem ex charitate, an
ex temeritate tranſire, Superioris eſt judicium re-
quirendum, ut in text. Aliàs legitur judicio re-
linquendum, ut refert Hoſtien. *num. 16. in eodem
ver.* Et eſt ſimile in cap. *Pervenit, 11. qu. 1.* in cap.
Nullus, infra de jurepatr. & in §. *Si à clero, in Au-
then. de Sanctiſſ. Epiſc. coll. 9.* & ſic non ſufficit li-
centia d. Superioris petita, ſed requiritur etiam ob-
tenta. Quod expreſsè adnotavit Cardin. Cajetan.
in 2. 2. quæſt. 189. art. 8. poſt princip. & Sanchez *ſu-
per Decalog. tom. 2. lib. 6. cap. 7. num. 16.* Superior
autem in hoc caſu eſt ille, ad quem ſubditus ap-
pellaret ſi gravaretur, cap. *Ut debitus*, & cap. *Cum
ſpeciali, ſupra de appellat.* cum alijs proximè cita-
tis, & non ille, cum quo eſt quæſtio, *C. ne quis in ſua
cauſa jus dicat, in rubro, & in nigro*, ſecundum Hoſt.
hic num. 16. in verb. Superioris.

33 Quod ſi quæras quando dicatur de hoc proba-
biliter dubitari, ita ut ad Superiorem ſit recurren-
dum, dic ſecundum Abbat. Antiq. *hic nu. 2.* ſi Mo-
nachus dixit in Capitulo cum eſſet bene verbera-
tus, ego non ero de cætero in hoc monaſterio, uti-
que non erit audiendus, quia non tranſit ex cha-
ritate. Sed ſi negat ſe hoc dixiſſe, res erit dubia,
& ideò, adeundus erit Superior, vel ſecundum
Hoſt. *num. 15. in verb. Probabiliter*, Jo. Andr. *nu. 6.
in eod. verb.* & Cardin. *n. 13. in 5. quæſt.* Verba ha-
buit cum Prælato, vel cum aliquo ex ſocijs, & di-
xit ſe deinceps in religione illa non amplius re-

manſurum illis viventibus : & ſic non ſolum du-
bitatur, ſed conſtat eum ex motu iræ hoc feciſſe,
vel quia eſt ſicut Arca Domini, non poteſt quieſ-
cere , ſed ſemper conſuevit diverſas religiones
34 mutare. Aliud exemplum ponit Innoc. *num. 3.*
in verb. Tranſire, Hoſt. *num. 16. in verb. Ex temeri-
tate*, Jo. Andr. *num. 6. verſ. Innocen*, & Card. *dicta
quaſt. 5.* videlicet quia eſt talis complexionis, ut
non poſſit vivere ſine carnibus, & tamen de Ca-
nonico regulari vult tranſire ad Monachos. Ad
35 hoc cap. *Non cogantur, 41. diſtinct.* Sed ſi Prælatus
probabilem cauſam ſuæ contradictionis aſſignet,
& tamen Monachus in ſuo propoſito tranſmi-
grandi perſeveret, ſimiliter res dubia cenſebitur,
& Superior erit requirendus, ſecundum Innoc.
num. 2. in fin verſ. Si autem probabiliter, Hoſtien.
num. 15. in fin. verſ. Sin autem, & Jo. Andr. *num. 7.
verſ. Si alias probabiliter.*

36 Quintò requiritur ut religioſus, qui vult ad ar-
ctiorem ordinem tranſire , petat licentiam à Præ-
lato ſuo , ut hic patet in verſ. *Talis ergò* , & verſ.
Quocirca , ſcilicet immediato. Nam Prælati ſui
appellatione non venit Generalis, vel Provincia-
lis, ſed Prælatus immediatus ipſius monaſterij , ut
probat Feder, de Sen. *conſ. 145. Jo. Epiſcopus, num.
6. poſt med. verſ. Nam appellatione Prælati*, Calder.
*conſ. 3. Quis dicatur Superior profeſſi , per tot. de
Regular.* Item in Prælato immediato verificatur
ratio illa textus, *ne bonum obedientiæ contemni vi-
deatur*, ut cap. *Si religioſus, de elect. lib. 6.* Et hoc
videtur ſenſiſſe Sylveſt. *in verb. Religio. 4. quaſt. 3.*
& voluit expreſsè Lap. *allegat. 61. Quidam Franciſ,
aliàs 62. num. 2. verſ. Alias autem hoc ceſſante*, ubi
dicit de jure licentiam volentis tranſire ad aliam
religionem ſpectare ad ſuperiorem immediatum.
Allegat in ſimili Jo. Andr. in cap. 2. *num. 1. in verb.
Superiore, de teſtam. lib. 6.* & Paulum de Eleaza-
rijs in Clem. *ult. de elect.* qui dicit ſolum Abba-
tem poſſe dare hanc licentiam morando, & non
alium Superiorem , niſi hoc habeat inſtitutio re-
gulæ illius ordinis, vel conſuetudo ipſius loci.
Quod ipſum voluit idem Lapus *allegat. 130. Pro
dubij, aliàs 131. nu. 1. verſ. Item licentia*, & *nu. 5. verſ.
Item etiam ponitur*, ubi ſimiliter ait, Prælatum im-
mediatum conventus eſſe Superiorem ſuum, & ab
eo ſufficere licentiam petere , niſi aliud habeat
conſuetudo, vel ſtatuta ordinis. Et in Abbate ex-
emplificat *hic* Innoc. *num. 2. & 4.* Hoſt. *n. 15. circa
finem, in verſ. Utrum quis velit*, Abb. Antiq. *num. 2.*
37 Jo. Andr. *num 7.* & alij communiter. Nec requi-
ritur de neceſſitate, ut licentia petatur à conventu,
ſed ſatis eſt eam petere à Prælato , ut pluribus fir-
mat Archidiac. in cap. *Statuimus, num. 2. 19. qu. 3.*
& poſt eum Bellam *ibidem num. 3.* Joan. Monach.
in cap. *Cum ſingula, num. 4. de præbend. lib. 6.* & ibi
etiam Philipp. Franc. *in §. Prohibemus, num. 3.* Ant.
de Butr. in cap. *Non eſt vobis, num. ult. ſupr. eod.* &
ibi etiam Abb. *num. 6.* & idem Abb. in cap. *Ea
noſcitur num. 4. de his, quæ fiunt à Prælatis*; licet
tutius eſſet etiam à conventu hanc licentiam po-
ſtulare , ſecundum Innocent. in cap. *fin. num. 1. de
renunciatione*, cum quo tranſeunt ibi Hoſtien. *n. 3.*
Jo. Andr. *n. 7.* Anton. de Butr. *num. 13.* Pro hac o-
pinione inducitur littera hujus textus , qui in cor-
pore ſimpliciter loquitur de Prælato , nec ullam
facit mentionem de conventu , licet in ſupraſcrip-
tione dicatur Priori , & conventui Dimolienſi.
At idem fortior tex. in c. *Si religioſus de elect. lib. 6.*
inducendo eum, ut per Archidiaconum in d. cap.
Statuimus, num. 2. 19. qu. 3.

38 Nec refragatur tex. in eod. cap. *Statuimus* , in
illis verbis : diſtrictioris religionis obtentu audeat
ſine Patris , & totius Congregationis permiſſio-
ne recedere. Quoniam in tribus vetuſtis Codici-
bus legitur, Patris totius Congregationis ; & apud
Ivonem legitur , Abbatis totius Congregat. & ſe-
cundum Archid. ubi ſupra verior eſt littera, quæ
eſt ſine illa copula, & clarè colligitur ex cap. *Quo-
rumdam, §. Volentes, in fin. de elect. lib. 6.*

Similiter non refragantur ſequentia verba d. c.
Statuimus, ſine communi literarum cautione, quæ
videntur innuere, ut Prior, & Canonici debeant
dare conſenſum , ſecundum Hugon. & Turre-
crem. *num. 2. in fin.* Nam reſponderi poteſt ea
verba non eſſe referenda ad conſenſum Fratrum,
ſed ad cautionem Prælatorum utriuſque mona-
ſterii , ac religioſi tranſeuntis : nam per litteras
dimiſſorias cautum , & conſultum eſt tam primo
Abbati , cujus obedientia non contemnitur, quàm
ſecundo, qui per illas fit certior de bono zelo ejus,
qui tranſit, & vitat periculum reſtitutionis. Item
ipſi religioſo , qui de cætero moleſtari non pote-
rit , ſecundum ea , quæ dicam infra in ſecunda
quæſtione , *num. 52.*

39 Demum non refragatur argumentum à ſimili,
quo utitur in propoſito Turrecrem. in d. c. *Sta-
tuimus, n. 2.* videlicet quod ſi alienatio rerum Ec-
cleſiaſticarum fieri non debet ſine conſenſu Cleri-
corum, utique longè minùs alienatio perſonarum,
ut latius dictum eſt ſupra *num. 26.* Nam reſponde-
tur hanc non eſſe alienationem perſonæ , quia re-
ligioſus arctatur tantum ad petendam licentiam
tranſeundi propter bonum obedientiæ , eaque pe-
tita, licet non obtenta , dummodo moveatur zelo
melioris frugis, tranſire poteſt propria auctorita-
te, ſeu potius Spiritus Sancti ſic inſpirantis , ut ex
Innoc. & Hoſt. dictum eſt ſupra *nu. 11.* vel ſecun-
dum Archid. in d. c. *Statuimus, nu. 2. in fin. 19. q. 3.*
talis non alienatur , ſed in melius commutatur
auctoritate ſuperioris, arg. cap. *Scriptura de voto*, &
cap. *Pervenit, il ſecondo, de jurejur.* Quis autem ſit
Superior, ad quem ſpectat dare licentiam Mona-
cho tranſeundi ad parem, vel laxiorem religio-
nem, diſtingue ut dixi in cap. *Dilectis , ſupra de re-
nunciat. à num. 8. uſque ad nu. 36.* & quæ ſint cauſæ
diſpenſandi, à *num. 36. uſque in fin.*

40 Sextò requiritur, ut petens licentiam ſit expreſ-
sè, vel tacitè profeſſus, aliàs enim ſi eſſet infra an-
num probationis , tranſire poſſet non modo ad
quamcunque religionem , ſed etiam ad ſæculum
remeare, abſque ulla Superioris licentia petita , vel
obtenta, tex. eſt in c. *Statuimus, inf. eod.* ponderan-
do verb. *Liberè*, id eſt Superioris licentia minimè
requiſita, ut ibi dixi *num. 3.* poſt Abbat. *num. 2.*

41 Septimò requiritur, ut qui vult tranſire, licen-
tia petita, licet non obtenta , ſit ſubditus : nam ſi
eſſet Prælatus exemptus, non poſſet prælationem
dimittere, nec ad ſtrictiorem religionem tranſi-
re, niſi obtenta licentia à Papa. Et hoc propter
vinculum Prælaturæ, ſecundum Hoſt. in cap. *Illud,
in princ. infra de cleric. excomm. miniſtr.* & Archid.
in cap. *Si Abbatem, ad fin. de elect. lib. 6.* ubi refe-
runt ſic per Papam Clementem IV. fuiſſe deter-
minatum.

42 Sed tu vide hanc quæſtionem plenè examina-
tam per Jo. Andr. in cap. *Cum non ſtat num. 11.
& 12.*

& 12. de regul. jur. lib. 6. in Mercurialib. ubi con-
cludit ſub diſtinctione: nam aut inferior Prælatus
habet alium Superiorem citra Papam; & ſufficit
ut petat licentiam, licet eam non obtineat, quia
littera hujus text. in verſ. *Illa ſemper regula*, ponit
ſpeciale in Epiſcopo, ut Prælatarum dimittere
nequeat ſine licentia Papæ; ergo ſecus in Præla-
tis inferioribus, arg. cap. *Nonne, de præſumption.* ad
43 hoc cap. *Congregatio, 16. q. ult.* Aut eſt immediatè
ſubjectus Papæ, & tranſire non poteſt, Papa licen-
tiam denegante; ſed eo non reſpondente, valet
tranſitus in ſui præjudicium; Papa tamen poteſt
eum revocare. Rationes vide ibi per Joan. Andr.
cum quo concordant *hic* Henrich. Boich. *n. 4.* An-
char. *n. 8. in 11. notab.* & Abb. *n. 13.* Roſell. *in verb.*
Religio, 4. num. 8. Angel. *in verb. Religioſus, nu. 35.*
Sylveſt. *in verb. Religio, 4. qu. 3.*

44 Octavò, requiritur ut hujuſmodi licentia pe-
tatur antequam fiat tranſitus ad ſecundam reli-
gionem, aliàs enim non ſatisfieret diſpoſitioni
hujus Decretalis, quia ubi in aliquo caſu exigitur
licentia, non ſufficit eam petere ex poſt facto, ſed
à principio eſt poſtulanda, ut *hic* per Abb. *num. 11.*
Roſella *in verbo Religio, 4. num. 4.* & Angel. *in*
verb. Religio, num. 35.

45 Nonò, requiritur, ut licentia tranſeundi peta-
tur cum humilitate, & puritate, ut hic patet in
verſ. *Quocirca*, & per humilitatem excluditur te-
meritas, & præſumptio, & per puritatem excludi-
tur levitas, & jactura, atque injuria ordinis, ſecun-
dum Hoſt. *n. 6. in verb. Humilitate*, & in verb. *Pu-*
ritate, & Jo. And. *num. 3. in iiſdem verbis.*

46 Decimò, requiritur, ut religioſus cauſam ſui
tranſitus aſſignet Prælato ſuo; & hoc innuit hæc
littera ibi; Et non fictè, ſed verè ad frugem me-
lioris vitæ valeat tranſmigrare, ſecundum Innoc.
num. 1. in verb. Poſtulandam, Hoſt. *num. 8. in eod.*
verb. & Jo. Andr. *num. 3. in fin. & num. 6.* Cardin.
num. 3. in 6. quæſt. Quod ſi cauſam non aſſignet,
ſed ſimpliciter tranſeundi licentiam poſtulet, tunc
Prælatus, cui ejus cura commiſſa eſt, debet ab eo
cauſam quærere cur tranſire velit, ut dicunt iidem
Innoc. *num. 2.* Hoſt. *num. 15. in verb.* Utrum quis
velit, & Jo. Andr. *num. 6. in eod. verb.* & Cardin.
in 7. quæſt.

47 Undecimò, requiritur ut religioſus petita li-
centia, & cauſa, ut præfertur, aſſignata, non ſtatim
diſcedat, ſed exſpectet debito tempore reſponſum
à Superiore. Quiſquis enim debet conſilium, vel
licentiam petere, tenetur debito tempore re-
ſponſum exſpectare, c. *Cum in veteri, ad fin. de elect.*
& hic notant Jo. Andr. *num. 21.* Butr. *nu. 12.* Car-
din. *num. 2. in 3. oppoſit.* Anchar. *num. 5. in 7. no-*
tab. & nu. 10. in 1. oppoſit. & Abb. *num. 8. in gloſ.*
in verb. Licentia, Sylveſter, *in verb. Religio 4. qu.*
48 *1. in 2. notab.* Debito autem tempore tranſacto
ſi Superior cauſam ſic aſſignatam acceptet, tunc
religioſus liberè tranſire poterit. Et idem dicen-
dum ſi Superior cauſam audire nolit, vel audit, ſed
non exaudit, vel non reſpondet, aut reſpondet, ſed
non probabiliter, imò notoriè, falsè, vel malè, vel
injuſtè, vel etiam ſine aliqua cauſa licentiam de-
negat, arg. l. *Nulla differentia, ff. de author. tutor.*
Nam in iſtis omnibus caſibus poterit liberè tran-
ſire, ſecundum Innoc. *num. 2.* Hoſtien. *num. 15. in*
verb. Votum quis velit, & Jo. Andr. *num. 6. in eo-*
dem verb. & num. 7. Sin autem Prælatus probabi-
liter reſpondeat, & Monachus in ſuo propoſito
perſeveret, tunc eſt Superior requirendus, ſecun-
dum eos: & conſtat ex dictis ſupra in 4. requiſito,
n. 35. quod ſi Superior licentiam denegaverit, nul-
la cauſa aſſignata debebit ſubditus cauſam dene-
gationis requirere: & ſi Superior negaret ratio-
nem reddere, ipſi imputandum eſſet ſecundum
Innoc. *n. 4.* & latiùs dicam infra *n. 56.*

49 Duodecimò, requiritur, ut eidem Prælato con-
ſtet ſecundam religionem paratam eſſe illum re-
cipere, qui licentiam petit, iſque rectà ſe transfe-
rat ad ſecundam religionem, ne detur ipſi occaſio
vagandi ſeu apoſtatandi, Innoc. in cap. *fin. num. 1.*
ſupra de renunciat. ubi dicit Abbatem non deberé
licentiam dare Monacho ſuo intrandi religionem
arctiorem, niſi primò eam inveniat, & ſecundus
Abbas paratus ſit eum recipere, etſi aliter rece-
dit, fugitivus eſt, & apoſtata, cum non ſit in alicu-
jus obedientia; & ſequuntur ibi Hoſt. *num. 3.* Jo.
Andr. *num. 7.* Butr. *num. 9.* Cardin. *num. 2. quæſt. 3.*
& Abb. *num. 3.* Jo. Monach. in cap. *Cum ſingula, n.*
5. de præbend. lib. 6. ubi etiam Ancharan. *num. 2.* &
hodie eſt expreſſum in decretis S. Congregationis
Concilij de Regularibus apoſtatis, & ejectis, in §.
3. Bullar. *tom. 4. pag. 266.*

50 Decimotertiò, requiruntur litteræ dimiſſoriæ
Abbatis primi monaſterij, ſine quibus ſecundus
Abbas non debet Monachum recipere, ut c. *Sta-*
51 *tuimus, 19. q. 3.* Quod ſi abſque litteris hujuſmodi
veniat, debet Priorem Abbatem conſulere, qui ſi
fateatur eum licentiaſſe, aut licentiam denegaſſe,
nullam, vel manifeſtè injuſtam cauſam aſſignans,
tunc ſecundus Abbas eum ſecurò recipiat. Idem
ſi aſſignet cauſam juſtam, quam tamen conſtet no-
toriè falſam eſſe. Si verò juſtam proponat, & du-
biam, tametſi Monachus incontinenti coram ſe-
cundo Abbate paratus ſit probare ipſam eſſe fal-
ſam; tamen non ſpectat ad ſecundum Abbatem
hujuſmodi probationem recipere, imò tenetur
Monachum ad Priorem Abbatem remittere, vel
ad Superiorem ipſius primi Abbatis, vel ipſemet
Monachus illum adeat, & coram eo quærimo-
niam exponat de licentia denegata, & ita hic for-
maliter notant Innoc. *n. 5.* Hoſt. *n. 17.* Jo. Andr. *n. 13.*
Cardin. *q. 17. 18. & 19.* & Anchar. *num. 13.*

His ergo requiſitis concurrentibus religioſus
tutò tranſire poterit ad arctiorem petita, licet
non obtenta licentia; non tamen cenſebitur ple-
nè translatus, ita ut ad primam redire non valeat,
niſi poſtquam in ſecunda religione peracto pro-
bationis anno expreſsè, vel tacitè profeſſionem
emiſerit, ut fusè probavi in cap. *Ad Apoſtolicam,*
à num. 34. uſque in fin. ſupra eod.

52 Succeſſivè quæro, ſi regularis tranſierit ad ar-
ctiorem ordinem non petita Superioris licentia,
an tranſitus ſit irritus, ita ut regularis ad primum
ordinem revocari poſſit.

53 Si tranſierit ex temeritate, ſeu levitate, non au-
tem deſiderio perfectioris, ſeu zelo ſanctioris vi-
tæ: planum eſt tranſitum ad ſecundam religio-
nem, & profeſſionem in ea emiſſam non valere, ut
per Abb. *conſ. 93. num. 2. lib. 1.* Roſell. *in verb. Reli-*
gio 4. num. 6. ubi expreſsè dicunt non valere hunc
tranſitum, & loquuntur de profeſſo in ſecunda re-
ligione, qui propterea propria authoritate tene-
tur redire ad primam; & reddunt rationem, quia
etſi variatum ſit ſententijs in articulo, an tranſiens
bono zelo non petita licentia revocari poſſit;
conveniunt tamen omnes eum revocandum fore

quando tranſivit ex cauſa temeritatis, vel levitatis, & in hoc caſu intelligi debet textus in cap. *Mandamus*, *19. qu. 3.* ſecundum Raimundum *in ſumma de translation. clericor. prope finem* relatum ibi ab Archidiacon, *in fin.* & fuit ſententia Innocent. *hic num. 4. verſ. Hæc tamen.* Ait enim, [Si Monachus malitiosè tranſeat, & ſine juſta cauſa, licet ordinem ſervaverit debitum in petitione licentiæ, quæ ſibi denegata fuit, tamen Abbas Monachum ſuum requirere poterit, etiamſi non appellaverit arg. c. *Fraternitatem ſupra de ſepult.* & cap. *Intelleximus, de ætat. & qualitat.* ubi Monachus tranſiens poteſt redire ad primum monaſterium; ergò multò fortiùs poteſt revocari per Abbatem; & ita punietur Monachus, qui ſine cauſa tranſivit, cum graviter deliquerit.] Hæc Innocent. cum quo concordant Hoſtien. *num. 16. in verb. Judicio relinquendum.*

54 Verum ſi tranſierit zelo melioris frugis licentia non petita, tunc ſunt opiniones, gloſ. *hic in ver. Licentiam poſtulaverit*: magis propendit in eam ſententiam, ut non ſit revocandus per id, quod habetur in hoc c. *in fin.* ibi: Ibi mandamus quod ſuper eo, quod de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta feciſſe dignoſcitur, eum nullatenus moleſtetis. Verum hæc littera nihil facit, quia Monachus tranſivit licentia petita, licet non ob-
55 tenta. Ejuſdem ſententiæ ſunt Petrus de Sampſone, & Abb. Antiq. *num. 2. in verb. Puritate*, dum dicunt hujuſmodi licentiam migrandi ad ſtrictiorem ordinem à Monacho petendam eſſe ex honeſtate, non autem ex neceſſitate, quia cum ſit à lege publica abſolutus, liberè poterit tranſire. Hi enim procul dubio ſentiunt Monachum revocari non poſſe ex eo, quod licentiam non poſtulaverit. Quinimò ſubdit Petrus per authoritates in textu inductas de ſpiritu Dei hoc ſervari, ut ad ſtrictiorem tranſiens non petat licentiam, ut refert Jo. And. *num. 5. in verb. Puritate*, & pro hac opinione videtur tex. in cap. *Sanè ſupra eod.* ubi de Canonico Regulari, qui tranſierat ad monaſterium Monachorum ſtrictioris ordinis, text. dicit: ipſum in eodem loco cum pura conſcientia remanere permittas.

In oppoſitum videtur textus in d. c. *Mandamus. 19. q. 3.* ubi interdicitur ne Canonicus Regularis tranſeat ad Monachos, & ſic ad ſtrictiorem religionem, ut c. *Quod Dei timorem, de ſtatu Monach.* & contrarium attentans jubetur ad primum ordinem redire, ac punitur in eo, ut deinceps memorialem cucullam deferat, & ultimus in choro maneat: & expone memorialem, id eſt in memoriam ſuæ tranſgreſſionis, & verecundiam ſui delicti, & metum aliorum, ſecundum Hugon. Archidiac. & Turrecr. Et gloſ. *ibi in verb. Monachos*, intelligit illum text. in Canonico, qui tranſivit non ex cauſa levitatis, ſed licentia non petita, & ideo cogitur redire, & ſubdit non obſtare textum in d. cap. *Sanè, ſupra eod.* quia ibi dicit permittas, & ſic eſt diſpenſatio, vel ibi fuit petita licentia, ſecundum Hoſtien. *hic num. 9. verſ. Tu dicas contrarium*, & in hac opinione reſidet gloſſ. præallegata, & Archidiac. in d. cap. *Mandamus*, quam etiam tenet gloſ. *ultim.* & Innoc. in cap. *Intelleximus, ſupra de*
56 *ætat. & qualitat.* Et idem Innoc. *hic num. 4.* Qui ponit tres caſus, in quibus Monachus poteſt ad primum ordinem revocari. Primus eſt quando ſine licentia petita tranſivit. Secundus quando tranſivit licentia petita, ſed denegata ex juſta cauſa. Tertius, quando tranſivit licentia petita & denegata, cum ſufficiat ſuperiori licentiam denegare, & ad ſubditum pertineat cauſam denegationis requirere; & tunc ſi Superior denegaret reddere rationem, ipſi imputandum eſſet, arg. §. *Ecce, 30. diſtinct.* & in his caſibus ſecundum Innocen. competit Abbati rei vendicatio, vel condictio ex canone, vel officium judicis. Idem firmat Hoſtien. *hic num. 9. verſ. Tu dicas contrarium*, & movetur tum per dictum cap. *Mandamus*; tum per tex. noſtrum à contrario ſenſu ibi, licentiam poſtulaverit, necnon ibi, quia ſicut ſubditus. Idemque putat veriùs Jo. Andr. *num. 21. verſ. Quod puto verius, per verſ. Quocirca*, & ſubdit ſe ita vidiſſe pronuntiari, ſequitur Roman. *conſ. 341. circa prim. num. num. 3. verſ. Tertiò verò*, dicens poſſe hoc caſu Abbatem nobile judicis officium implorare, & revocare Monachum ſuum, qui juſta cauſa motus tranſivit ad arctiorem religionem non petita licentia. Subdens hoc tenere communiter ferè omnes Doctores in hoc cap. Sed & Abb. *hic num. 10.* dicit hoc tenere communiter moderniores, & in *d. conſ. 95. num. 2. verſ. Licet etiam gloſſ.* ubi reprobans gloſſ. & Goffredum dicit Jo. Andr. & communiter omnes Doctores; & latè Butrium tenere quod indiſtinctè quomodocumque religioſus tranſeat ad ſtrictiorem religionem non petita licentia etiam non ex animi levitate, teneatur redire ad primam, cum non valuerit aliquo modo
57 tranſitus. Ex quibus patet ab hac opinione recedendum non eſſe, tum quia eam ſequuntur Doctores ferè omnes: tum quia ſervatur in practica, & eſt etiam de jure verior: nam recedens à ſua religione non petita licentia Superioris contemnit bonum obedientiæ, & ideo non præſumitur motus afflatu Spiritus Sancti, ſed potius ex animi levitate, ſecundum Hoſtien. *hic num. 15. in verb. Bonum obedientia*, Henrich. Boich. *nu. 8.* & Abb. *nu. 10.* Lapus *allegat. 130. aliàs 135. num. 2.* Meritò eſt
58 revocandus. Nec obſtat ſi dicatur, ad quod valet iſte rigor, cum reſtitutus ad primam, ſtatim poſſit licentiam petere, & redire ad ſecundam? Nam ut reſpondet Jo. Andr. *hic num. 21. verſ. Et ſi dicas*: ſatis eſt quod ſatisfit juri requirenti, ut licentiam petat; & allegat ſimile in cap. *Ad petitionem, de accuſation.* & in Clem. *Quia regulares, de ſupplen. neglig. Prælat.* Item inducit ſimile, nam videmus inordinata electione, vel petitione repulſa, admitti aliam ordinatam de eodem, & ſuper eodem, ut cap. *Super eo*, & cap. *Intonuit, in fin. de elect.* cap. *final. de renunc.* & cap. *Examinata, de judic.* Faciunt notata in cap. *Cum quid de reg. juris, lib. 6.* Præterea poſſet reverſus ad primam ibi manere mutato propoſito, *Ex parte, de temp. ordinat.* & cap. *Intelleximus, de ætat. & qualitat.* Facit ſecundum eum quod ipſe notat in cap. *Tua, ſuper gloſ. prima, de ſponſalib.* & cum prædictis junge quæ in hac ipſa quæſtione dixi in cap. *Non eſt vobis, à num. 29. uſque in fin. ſupra eod.*

59 Ad motivum Petri, & Abbatis Antiqui, quod licentia peti debeat de honeſtate tantum, & quod non ſit in uſu eam petere, Reſpondet Joan. Andr. *hic num. 5.* hoc eſt falſum, & ſe vidiſſe contrarium ſervari, & ver. *Debet*, hic poſitum ex propria ſignificatione neceſſitatem importat, ut notat gloſſ. in l. *ſæpe, in verb. Neceſſitatem, ff. de off. Præſidis.* Felin. in c. *Nam concupiſcentiam num. 6.* & ibi etiam Alex. de Nævo *num. 25. de Conſtitut.*

Sed

60 Sed apud quem morabitur Monachus hac lite pendente, qui dicit ſe tranſiſſe ad ordinem arctiorem, & licentiam injuſtè denegatam, Abbate in contrarium aſſerente? Reſpondet Hoſtien. *hic nu. 16. circa med. verſ. Sed apud quem*, quod etſi Innocentius videatur hic notaſſe contrarium: tamen Monachus morari debet apud monaſterium, ad quod tranſivit: tum quia reus eſt; tum quia ipſum monaſterium quaſi poſſeſſionem ipſius habet, arg. l. *final. C. de rei vendic.* l. *Lite ordinata, C. de liberal. cauſ.* & l. *Ordinata lite, ff. eod.* & ejus quod legitur & notatur in cap. *Ex litteris, ſupra de probat.* Et cum opinione Hoſt. concordant Abb. *hic num.* 5. & communiter Doctores.

61 Ultimò QUÆRO pro complemento materiæ, an diſpoſitio hujus Decretalis vendicet ſibi locum in monialibus, adeo ut liceat eis de monaſterio tranſire ad aliud ſtrictioris obſervantiæ, licentia ſuperioris petita, licet non obtenta; jure communi inſpecto abſolutum eſt id licere, ut c. *Virgines, 20. q. 4.* ubi ſic legitur: Virgines ſacræ ſi pro lucro animæ ſuæ propter diſtrictiorem vitam ad aliud monaſterium pergere diſpoſuerint, ibique commanere decreverint, Synodus concedit. Refertur à D. Thom. *in 2. 2. q. 189. art. 8. verſ. Sed contra eſt*, & ad hoc ſufficere licentiam petitam ſentit ibi gloſ. 1. dum allegat hoc capitulum Archid. Bellam. & Turrecrem. licet Hugo aliter intelligat illud cap. *Virgines.* ut ibi per Turrecrem. *in princ.* nec hujuſmodi facultas ſublata fuit ex perpetua clauſura, quam Monialibus indixit Bonifac. VIII. in cap. *Periculoſo, de ſtat. regul. lib. 6.* & conſequenter, nec à Concilio Tridentino Conſtitutionem Bonifacij Innovante *in cap. 5. ſeſſ. 25. de Regular.* ut illic notat gloſ. *in verb. Perpetua*, dicens illam Decretalem non tollere, quin Moniales poſſint ſi velint ad ſtrictiorem religionem humilitatis, & puritatis cauſa tranſire quin petita licentia, ut *hic.* Item una Monialis ad regimen alterius monaſterij poſſit aſſumi, cap. *Nullus, de elect. lib. 6.* ſemper enim erunt in clauſura. Et cum gloſ. concordant ibi Archidiacon. *num. 1 in verb. Perpetua*, & Gem. *n. 11.* Abb. in cap. *fin. num. 7. de ſtat. monach.* Sylveſt. *in verb. Religio 4. q. 16. diſt. 2.*

Verum hodie quicquid contraſcripſerit Tho. Sanchez & alij ab eo citati *ſuper Decalogo tomo 2. lib. 6. cap. 7. num. 5. & 6.* tenendum eſt hanc facultatem fuiſſe Monialibus ademptam ex motu
62 proprio Pij V. incipien. *Decori*, ſuper clauſura Monialium, ut ſcripſi in cap. *Recolentes, num. 48. & 49. infra de ſtat. Monach.* ubi etiam latiſſimè examinavi an tota religio, vel domus religioſa poſſit ſe ad arctiorem religionem transferre ad *num. 10. uſque ad num 54.*

DE REGVLARIBVS

Cap. Conſulti.

SVMMARIVM.

1 *Qui ad monaſterium convertitur habitum ſumendo novitij poteſt infra annum ad ſæculum redire, niſi appareat eum voluiſſe vitam mutare omninò.*

2 *Habitus religionis triplex.*

3 *Apoſtata à religione eſt infamis.*

4 *Verbum*, credo, *à legislatore prolatum non importat opinionem, ſed veritatem.*

5 *Imperfecta duo quandoque faciunt unum perfectum.*

6 *Obligatio ad religionem in genere quibus modis inducatur, & num. 44. & 50.*

7 *Obligatus ad religionem in genere per ſuſceptionem habitus novitiorum cum propoſito mutandi vitam poteſt ad laxiorem ordinem pertranſire, & num. 29.*

8 *Novitius ad ſæculum rediens non debet vivere ſæcu[illegible]r, id eſt diſſolutè.*

9 *Poteſt tamen veſtes ſæculares deferre, & uxorem ducere.*

10 *Si tamen veſtes, cum quibus intravit, eſſent nimis laſciva, honeſtum eſſet ut illas deponeret.*

11 *Proteſtatio declarat animum proteſtantis in facto multipliciter intelligibili.*

12 *Proteſtatio non proficit niſi contemporanea actus geſti.*

13 *Propoſitum abſolutè vitam mutandi cum ſuſceptione habitus probationis, an tacitam profeſſionem inducat impediens matrimonium contrahendum, & dirimens poſt contractum, & num. ſeqq. uſque ad num. 44.*

14 *Referuntur authoritates, & fundamenta pro prima opinione.*

15 *Intellectus c.* Litterarum, de voto, *& num. 20.*

16 *Votum neceſſario requirit deliberationem, propoſitum, & promiſſionem, & num. ſeq.*

Quæ tamen ſufficiunt implicata, & præſumpta, num. 18.

17 *Votum quid ſit.*

18 *Propoſitum mutandi vitam quale eſſe debeat ut obligationem inducat.*

19 *Referuntur Authores, & fundamenta pro ſecunda opinione.*

20 *Propoſitum mutandi vitam cum ſuſceptione habitus novitiatus eſſe votum ſimplex quibus argumentis probetur.*

21 *Propoſitum in jure multoties accipitur pro voto ſolemni.*

22 *Propoſitum mutandi vitam pro ſuſceptione habitus probationis quibus fundamentis oſtendatur non eſſe votum ſolemne.*

Intellectus c. Statuimus, de regul. *& c.* Non ſolum, eod. tit. lib. *6 ibidem, & n. 32. 33. & 52.*

23 *Habitum probationis aſſumens in dubio non præſumitur velle profiteri, ſed tantum probare auſteritatem religionis.*

24 *Votum quando dicatur ſolemne ad effectum dirimendi matrimonium poſt contractum.*

25 *Referuntur Authores pro tertia opinione Canoniſtarum.*

26 *Profeſſio tacita obligans ad religionem in genere dirimit matrimonium tam prius contractum, & non conſummatum, quàm poſt contractum, & conſummatum, & num. ſeq.*

27 *Proponere abſolutè vitam mutare quid ſit.*

28 *Bona profeſſi in genere generaliſſimo ſunt religioni in genere arbitrio Epiſcopi diſtribuenda.*

29 *Propoſitum mutandi vitam abſolutè cum ſuſceptione habitus probationis eſſe votum ſolemne quibus fundamentis probetur.*

Intellectus hujus c. ibidem, & num. ſeqq.

30 *Eccleſia non poteſt juſtè obligare quemquam invitum ad religionem in genere.*

31 *Dictio*, ſaltem, *eſt ſubſidiaria.*
34 *Intellectus c.* Beneficium de regular. lib. 6.
Beneficium Novitij vacat per propoſitum mutandi vitam abſolutè, ibidem.
35 *Intellectus c.* Gonſaldus 17. q. 2.
Beneficium non vacat per votum Religionis niſi illud ſit ſolemne, ibidem.
36 *Obligatio ad religionem in genere per ſuſceptionem habitus profeſſorum non oritur ex voto ſimplici, ſed ex tacita profeſſione.*
37 *Habitus profeſſorum extra monaſterium aſſumptus tacitam profeſſionem non inducit.*
38 *Fallit ſi præceſſerit votum continentiæ.*
39 *Votum ſimplex alicuius ex ſubſtantialibus Monachatus ſolemnizatur per ſuſceptionem habitus probationis.*
40 *Propoſitum mutandi vitam abſolutè non præſumitur niſi competentibus indicijs oſtendatur, & quæ ſint hujuſmodi indicia.*
41 *Teſtamentum an inducat ſufficientem probationem propoſiti mutandi vitam.*
42 *Propoſitum mutandi vitam an poſt Concilium Tridentinum ſolemnizetur per ſuſceptionem habitus probationis, & num. ſeq. & num. 55.*
Novitius ex voto religionem ingreſſus profiteri non poteſt ante annum decimum ſextum completum, nec infra annum probationis, ibidem.
43 *Novitius, qui per annum geſtavit habitum probationis, & poſtea propoſuit abſolutè vitam mutare, an cenſeatur tacitè profeſſus.*
44 *Profeſſi in religione à Sede Apoſtolica non approbata, quam putabant approbatam, an ſint obligati ad religionem in genere, & num. ſeqq. uſque in fin.*
45 *Obligatio ad religionem in genere an dirimat matrimonium poſt contractum, & num. ſeq.*
46 *Veritas in ſpiritualibus præfertur opinioni.*
47 *Impedimentum oritur etiam ex actu nullo.*
48 *Profeſſus in religione, quam credebat approbatam peccat matrimonium contrahendo. & n. 51.*
49 *Profeſſio emiſſa in manibus Truffatorum an aliquam & qualem inducat obligationem.*
50 *Profeſſio emiſſa infra annum probationis in Ordinibus Mendicantium an pariat obligationem ad religionem in genere dirimentem matrimonium poſt contractum.*
Et quid ſi profitens intendebat ſe obligare illi religioni in ſpecie, ibidem, & num. ſeqq.
Et quid poſt Concilium Tridentinum, num. 57. & num. ſeqq.
51 *Profeſſio irrita ex defectu recipientis an obliget religioni in genere, & num. 55.*
53 *In materia voti ſi non valet quod ago, ut ago, valet ut valere poteſt, & num. 56.*
54 *Fingens ſe fœminam, & profeſſionem faciens in monaſterio Monialium obligatur ad religionem in genere.*
55 *Obligatio ad religionem in genere non requirit conſenſum recipientis.*
57 *Obligatio ad religionem in genere, quæ de iure oritur ex profeſſione emiſſa in religione non approbata, an ſublata fuerit à Concilio Tridentino, & num. ſeq.*
58 *Novitiatus fieri debet in religione approbata, alias profeſſio eſt nulla, nullamque inducit obligationem.*
59 *Diſpoſitio intelligitur de actu valido.*

1 CONSULTI. Qui ad monaſterium convertitur habitum ſumendo novitij, poteſt infra tempus probationis ad ſæculum redire, niſi appareat eum voluiſſe vitam mutare omninò. Hoc dicit. Communis diviſio Conſultatio, & reſponſio. Secunda ibi, *licet autem* in qua diſtinguit duo membra. Primum ſolvit, ibi, *In primo.* Secundum ibi, *In ſecundo.* Tertiò conſulit ibi, *ut autem.*

2 Nota primò ibi, *Habitum ſumendo novitij,* Quandoque noviciorum habitum eſſe diſtinctum ab habitu profeſſorum, ut hic, quandoque eſt indiſtinctus, id eſt à novitijs, & profeſſis geſtari ſolitus, quandoque indiſtinctiſſimus, quo ſcilicet præter novitios, & profeſſos, promiſcuè utuntur etiam alij communem vitam cum eis ducentes, ut in cap. 1. *de regular. lib. 6.* & de his vide gloſ. *Magiſtrum* in Clem. *Eos; eod. tit.* & Henrich. Boich. in cap. *Statuimus, infra eodem.*

3 Secundò nota ibi, *Apoſtaſia nota,* Apoſtatam à religione eſſe infamem, pro ut hic notant Butr. *in 1. not.* & Jo. de Anania *num. 3.* Nota enim exponitur, id eſt infamia, ut l. 2. *in princ.* ibi, Hac nota laboraret, *ff. de his, qui notantur infamia,* & de triplici ſpecie apoſtaſiæ, vide gloſ. 1. in c. 1. *infr. de apoſtat.* Hoſt. & Jo. Andr. *hic in princ.*

4 Tertiò nota ibi, *Credimus*, hoc verbum à legiſlatore prolatum non opinionem, id eſt aſſenſum unius partis cum formidine alterius, ſed veritatem importare, concordat textus in cap. *2. in fin. de poſtulan.* in l. *Et ſi quis, § Si cui funeris, verſ. Credo tamen, ff. de religioſ. & ſumpt. funer.* idem de ver. *videtur*, quod probatum à lege eſt expreſſivum veritatis, cap. *De cætero,* & ibi dixi *num. 2.* poſt Joan. Andr. de Butr. Cardinal. & alios *infra de homicid.*

5 Quartò nota ex duobus imperfectis quandoque fieri unum perfectum; nam ſolum propoſitum abſolutè vitam mutandi non facit Monachum, ut c. *Litteraturam, infra de voto,* & c. *Ex tranſmiſſa* cum ibi notatis, *ſupra de renunciat.* Similiter nec ſolus habitus noviciorum Monachum facit c. *Ex parte,* c. *Statuimus infra eod.* & cap. *1. eod. tit. lib. 6.* Abbas Antiq. *hic num. 3.* Hoſtien. in c. *Porrectum, num. 5. ſupra eod.* & eſt planum. Et tamen ſi hæc duo ſimul jungantur, in unam ſpeciem perfectam coaleſcunt, & tacitam profeſſionem inducunt, ut hic eſt caſus ſecundum lecturam Innocentij communiter approbatam; de cujus tamen veritate latiſſimè dicam infra *in 1. quæſtione à num. 13. uſque ad num. 40.* Et poteſt appellari hæc profeſſio irregularis, quæ ſcilicet extra Ordinem ex duobus imperfectis reſultat, prout in ſimili Anchar. poſt Hoſtien. in c. *Inſinuante, num. 3. infra qui Cler. vel vov.* ſic appellat profeſſionem tacitam, quæ inducitur ſimul ex voto caſtitatis, & ex habitu profeſſorum extra monaſterium ſuſceptò; quæ tamen ſeorſum non inducunt profeſſionem, ut ibi dixi *num. 16. ſimilis regular.* habetur in cap. *Nihil, 7. q. 1.* & in l. *2. §. fin.* juncta gloſſa *in ver. Excuſantur, ff. de excuſat. tutor. n. 48. ff. de jurejur.* ubi docet ex duabus probationibus ſemiplenis fieri unam plenam probationem: contraria tamen regula, videlicet, duo imperfecta non facere unum perfectum elicitur ex c. *Quorundam,* & ibi gloſſ. 1. *23. diſt.* ex l. *Spadonem, §. Qui iura multa. ff. de excuſat. tutor.* & l. 1, *§. fin. C. Qui n. tutelar. ſe excuſant.*

6 Quintò nota ibi, *Ad laxiorem ſaltem regulam* per-

pertranſire. Unum modum inducendi obligationem ad religionem in genere, videlicet cum quis proponit abſolutè vitam mutare, & ſuſcipit habitum probationis: ſed de hoc latiùs infra à *n.* 13. Alius eſt modus cum quis profitetur expreſsè infra annum probationis in Ordinibus Mendicantium, ut in c. *Non ſolum*, & ibi notat gloſ. *in ver. Veſtro Ordini, de regularibus, lib.* 6. Alius item modus eſt cum quis tacitè profitetur per ſuſceptionem habitus profeſſorum infra probationis tempus in Ordinibus tam Mendicantium, quam non Mendicantium: nam indiſtinctè intelligitur tex. in c. *Conſtitutionem, verſ. Tacita verò facta, eod. tit. & lib.* ut ibi declarat gloſ. communiter approbata in ver. *obligat.* Alios denique modos habes infra *n.* 44. & 50. Hodie tamen hanc obligationem ad religionem in genere ſuſtulit Trident. Synodus *in c.* 15. *ſeſſ.* 25. *de regul.* in illis verbis, Nullamque inducat obligationem, & c. *Niſi in caſibus*, ut plenius dicam infra *n.* 42. & *n. ſeq.*

7 Sextò nota ex iiſdem verbis *Ad laxiorem ſaltem regulam*, Obligatum ad religionem in genere per ſuſceptionem habitus novitiorum cum propoſito abſolutè vitam mutandi non teneri tranſire ad æqualem, ſed poſſe eligere minorem, ſeu laxiorem, etiam nulla ſubſiſtente cauſa, ſecundum Ant. de Butr. *n.* 2. concordat. c. *Super eo, ſup. eod.*

8 Septimò nota ibi *Non ut ſæculariter vivat*. Novitium ad ſæculum redeuntem non debere ſæculariter vivere, ideſt diſſolutè, ut cap. *Dictum, 81. diſt.* & explicat gloſſ. hic in verb. ſæculariter, ſcilicet portando arma, vel luxurioſe vivendo, arg. cap. *Eos, 20. q.* 3. ſecundum Innoc. *num.* 3. &
9 Hoſtienſ. *num.* 13. Poterit tamen uxorem ducere, & veſtes ſæculares deferre, cum præcipiat regula Sancti Benedicti, ut in eadem veſte, in qua intraverunt, revertantur, ut in d. c. *Super eo, in*
10 *fin.* ſi tamen veſtes, cum quibus intravit eſſent nimium laſcivæ, honeſtum eſſet ut illas deponeret, & honeſtiores aſſumeret, idque in memoriam priſtinæ religionis, arg. l. *Servos, Cod. de quæſt.* prout hæc annotarunt *hic* Jo. Andr. *n.* 7. Butr. *nn.* 9. & 10. Cardin. *n.* 8. Anchar. *n.* 4. & Jo. de Anania *eod. n.* Subdit tamen Abbas *n.* 5. hoc verum eſſe de honeſtate, non ex debito; quia in nullo obligatur iſte ultra alios ſæculares, ſed exhortativè fuit dictum, ut non vivat ſæculariter.

11 Ultimò nota ex fine textus effectum proteſtationis: nam declarat intentionem proteſtantis in facto prægnanti, & multipliciter intelligibili, ſecundum Ant. de Butr. *n.* 3. & Anch. *n.* 5. facit text. in l. *Neſennius, ff. de negot. geſt.* Item pondera il-
12 la verba, *in principio proteſtetur*, quæ probant proteſtationem non prodeſſe niſi ſit contemporanea actus geſti: quare actus dubius non recipit declarationem à proteſtatione poſteà ſubſequuta, ut *hic* per Butr. *eod. n.* 3.

13 QUÆRO pro explicatione materiæ An propoſitum abſolutè vitam mutandi cum ſuſceptione habitus probationis tacitam profeſſionem inducat, adeo ut non ſolum impediat matrimonium contrahendum, ſed etiam dirimat poſt contractum.

Hic eſt unus ex articulis, in quo Theologi diſcrepant à Canoniſtis. Sed nec Theologi conveniunt inter ſe. Unde in univerſum ſcribentes in tres ſcinduntur opiniones.

14 Prima opinio eſt illorum, qui arbitrantur hujuſmodi propoſitum nullam prorſus obligationem inducere, ac proinde non eſſe impedimento, quin liberè novitius poſſit ad ſæculum redire, ac matrimonium contrahere, & non tantum reddere, ſed etiam exigere debitum conjugale. Inter quos numerantur Cajetanus in 2. 2. *q.* 88. *art.* 1. *dubio penult.* & *in opuſculis tom.* 1. *tract.* 31. *in* 7. *reſponſ.* Sot. *libr.* 7. *de juſtit. & jur. quæſt.* 1. *art.* 2. *verſ. His tamen non obſtant.* Covarr. *de pactis*, 1. *part.* § 3. *n.* 12. *circa medium*, Et ex Summiſtis Angel. *in ver. Votum.* 1. *n.* 7. Sylveſter *in ver. Religio.* 5. *q.* 8. *verſ. Quarta*, ibi, nec alia opinio, & *in ver. Votum*, 1. *qu.* 2. Navarr. *in manual. c.* 12. *num.* 26. & alij complures, quos noviſſimè refert & ſequitur Sanch. *de matrimonio, libr.* 8. *diſput.* 33. *n.* 19. Allegantur etiam pro hac opinione duo celebres Canoniſtæ. Unus eſt Archid. in cap. *Qui bona, n.* 2. 17. *quæſt.* 1. Alter eſt Abbas in c. *Litteraturam. in* 2. *notab. infra de voto.* Verum Archidiac. ſimpliciter format quæſtionem: Pone quod quis proponit ſæculum mutare, & religionem intrare, & cum tali propoſito habitum recipit, numquid taliter ingrediens obligatur? Et primo dicit Hoſt. tenere quod ſic, & quod tale propoſitum æquipollet voto ſolemni. Deinde recitat ſententiam D. Thom. aſſerentis ad votum tria requiri, videlicet deliberationem, propoſitum, & permiſſionem: nec aliud ſubjungit: Abbas verò dicit communiter ſentire Doctores noſtros ex propoſito deliberato, & confirmato quem obligari ad executionem boni concepti, & deliberati, & mox recenſet doctrinam D. Thomæ, de qua ſupra; & ſubdit illam deſtruere multas theoricas Canoniſtarum; verumtamen in fine concludit hoc propoſitum eſſe votum ſimplex religionis, ut inferius patebit *n.* 19. *verſ. Et ſequitur Abbas.*

15 Pro hac opinione adducitur primo tex. in d. c. *Litteraturam, infra de voto*, ubi patet proponentem in animo religionis ingreſſum ad illum non teneri.

16 Sed certè ille textus nihil facit, quin potius in contrarium retorquetur; quia dicit ex propoſito mente concepto non eſſe inductam obligationem ſi plus non eſt in voto proceſſum. Ergo à contrario eſſet inducta, ſi ulterius proceſſum eſſet puta ad habitus ſuſceptionem, ut hic. Unde merito Hoſtien. ibi inducit illud cap. Pro opinione Canoniſtarum, ut etiam refert Archid. in d. c. *Qui bona, n.* 12. 17. *q.* 1. Præterea ille text. non loquitur de deliberatione, & propoſito firmato, de quo nunc agimus, ſed de propoſito prout eſt nuda conceptio boni explicandi, ut dic. infra *n.* 20.

Deinde pro hac parte adducitur ratio admodum ſtringens: nam proponens abſolutè vitã mutare & habitum probationis recipiens, neque obligatur ex voto; neque ex præcepto Eccleſiæ. Non ex voto, quia ut egregiè docet S. Thom. *in* 2. 2. *q.* 88. *art.* 1. ad votum tria neceſſariò requiruntur; Primò quidem deliberatio; Secundò propoſitum voluntatis; Tertiò promiſſio, in qua perficitur ratio voti. Superadduntur autem quandoque alia duo ad quandam voti confirmationem, ſcilicet, pronunciatio oris ſecundum illud Pſalmi 65. *Reddam tibi vota mea, quæ diſtinxerunt labia mea*, &c.
17 & teſtimonium aliorum. Unde ut Magiſter diffinit *in* 4. *ſentent. diſtinct.* 38. Votum eſt teſtificatio quædam promiſſionis ſpontaneæ, quæ Deo, & de his quæ ſunt Dei, fieri debet. Solum ergo

 pro-

propoſitum non eſt votum, ita D. Thom. quem tota ſchola Theologorum ſequitur, Sylveſtro teſte *in ver. Votum, 1. q. 2.* & *Religio, 5. qu. 8. verſ. Sed nec opinio.* Quod etiam ubique innuit Scriptura, & in ſpecie Deuteronom. 23. *Cum votum voveris Domino Deo, &c. facies ſicut promiſiſti*, & Eccleſiaſt. 5. *Si quid voviſti Deo, ne moreris reddere, diſplicet enim ei infidelis, & ſtulta promiſſio.* Ergo ut infert S. Thom. Vovere eſt promittere, & votum eſt promiſſio. De jure etiam canonico hoc probatur in d. cap. *Literaturam, de voto,* & de jure civili in l. 2. *ff. de pollicit.* ubi patet votum cauſari ex quadam pollicitatione, ideſt unius promiſſione, ut l. *Pactum. ff. eod.* Quare, ut inquit Abbas in d. cap. *Literaturam,* Si de ratione voti eſt promiſſio, ſecundum D. Thom. & Archid. Doctrina Canoniſtarum circa iſtam quæſtionem evertitur, ſed & Sylveſter, *Religio. 5. d. q. 8. verſ. Quarta,* mordet Canoniſtas quod malè intelligentes jura, quæ loquuntur de propoſito mutandi vitam abſolutè, putant promiſſionem non eſſe de ratione voti, ſed ſufficere ſolum propoſitum coram Deo. Itaque ſuſcipiens probationis habitum cum tali propoſito non obligatur ex voto. Sed neque obligatur ex præcepto Eccleſiæ; tum quia ſecundum Sylveſtr. de hoc præcepto nullibi conſtat; tum quia Eccleſia non poteſt quemquam non conſentientem obligare ad continentiam, c. *Integritas, 32. q. 1.* & latius dicam infra *n. 28.*

18 Ut ſatisfiat huic objectioni, in qua ferè conſiſtit vis tota præſentis diſputationis, obſervandum eſt Canoniſtas nullibi aſſerere promiſſionem non eſſe de ratione voti, ſed ſupponunt ſufficere implicitam, & præſumptam, quod & Theologi admittunt, præſertim Cajetan. præallegatus *in 2. 2. q. 88. art. 1. dub. pen.* dicens tale eſſe propoſitum de quo Canones loquuntur. Quare Hoſt. *hic n. 9. in ver. Propoſuerit,* declarans quale debeat eſſe propoſitum mutandi vitam ad hoc ut obligationem inducat, ſic ait: [Non intelligas hoc quod ex ſolo propoſito obligetur, ſed ex propoſito deliberato, & continuato, & voto emiſſo, maximè ſuſcepto habitu, c. *Sicut nobis*, c. *Porrectum, ſupr. eod.* Non igitur Doctores noſtri intelligunt poſſe dari votum ſine promiſſione; ſed ſub nomine propoſiti intelligunt, & implicitè complectuntur illa tria, quorum explicitè meminit S. Thom. videlicet deliberationem, propoſitum, & promiſſionem, prout illorum mentem declarat Tabiena *in ver. Votum. primo, verſ. Notandum tertiò*: ait enim: Non ita ſeriosè diſtinxerunt Canoniſtæ, ſed in ver. Propoſitum intelligebant omnia illa tria, & quando dicunt quod non requiritur promiſſio, intelligunt de exteriori] Hæc ibi, quod eſt ad mentem Canonum, qui ad obligationem inducendam non ſunt contenti nudo, ac ſimplici propoſito, ſed requiritur propoſitum abſolutum, quod includit deliberationem præcedentem, & promiſſionem ſubſequentem, ſaltem interiorem, & implicitam. Unde hoc propoſitum habere rationem voti ſaltem ſimplicis admittunt multi ex Theologis proximè citandi.

19 Secunda opinio eſt exiſtimantium hoc propoſitum mutandi vitam abſolutè cum aſſumptione habitus novitiatus non eſſe votum ſolemne religionis, ſed votum ſimplex impediens quidem matrimonium contrahendum, ſed non dirimens poſt contractum, juxta tex. in cap. *Conſuluit, infr. Qui cler. vel vov.* & in cap. *un.* §. *Reliqua verò de voto, lib. 6.* Cujus ſententiæ ſunt Petr. de Palud. *in 4. ſentent. diſt. 38. q. 1. art. 1. concluſ. 3. n. 11.* ubi tenet eum qui ſuſcipit habitum alicujus religionis non animo probandi, ſed cum firmo propoſito permanendi, non poſſe ad ſæculum redire; quia hoc æquipollet voto ſimplici ex vi ſtatuti Eccleſiaſtici de quo in cap. *Statuimus, de Regular.* & eum ſequitur Antoninus *in 3. part. tit. 16. cap. 2.* §. *verſ. Quartus*, & verſ. *Sed quantum ad Deum,* ubi ait (talem obligari ad religionem in genere quantum ad Deum, in foro conſcientiæ ſi firmum propoſitum habuit permanendi. Sed durum videri ut obligetur voto ſolemni, quia hinc magnus laqueus injiceretur animabus, quod Eccleſia non facit, cap. *De viduis. 27. q. 1.* Ideoque ſibi magis placere opinionem, quod obligetur ex vi voti ſimplicis, quod utique impedit, ſed non dirimit matrimonium contractum. Licet communiter Canoniſtæ videantur dicere quod illud habeat vim voti ſolemnis, quod ſi eſſet; matrimonium poſt contractum, & conſummatum dirimeret. Verum quia hoc eſſet ex ſtatuto Eccleſiæ ſicut & de voto continentiæ in Ordinibus ſacris: ideo Papa poſſet cum talibus diſpenſare in contrahendo.) Hæc ille quod fuſius in *ſecunda part. tit. 11. c. 2. verſ. Nota ergo ſecundo.* Et ex Canoniſtis hoc tenet *hic* Cardinalis *n. 4. in fin. verſ. In prædicta,* ubi firmat obligatum ad religionem in genere ex propoſito vitam mutandi abſolutè cum ſuſceptione habitus validè matrimonium contrahere, cum non ſit religioſus, & cogendum eſſe in religione perſeverare non propter profeſſionem, ſed propter votum ſimplex; & dicit ſe ita in facto conſuluiſſe, & ſequitur Abbas *num. 3.* ubi poſt multa concludit; Tales non eſſe veros religioſos, ſed peccare mortaliter ſtando in ſæculo, & non intrando religionem, ex quo propoſitum habuerunt mutandi perpetuò vitam, eo quod ex tali propoſito videntur Deo voluiſſe ſervire; unde veniunt contra votum ſtando in ſæculo non tamen obligantur ad intrandum eandem religionē, ſed poſſunt intrare laxiorem. Idem firmat Sylv. *in ver. Religio,* §. *q. 8. in fin.* ubi ait: Dico ergò quod propoſitum mutandi vitam abſolutè eſt votum ſimplex religionis, vel eſt oblatio profeſſionis, qua in ipſo religionis ingreſſu multi petebant profiteri licet non admitterentur ſubitò, ſicut olim poterant in omnibus religionibus, & nunc poſſunt in non Mendicantibus: unde iſti remanebant obligati religioni in generè, & non erant profeſſi.) & in ver. *Religio, 3. q. 19. verſ. Quartò inducitur*, dicit falſam eſſe opinionem illorum, qui dicunt tacitam profeſſionem induci per aſſumptionem habitus novitiorum cum propoſito vitam mutandi abſolutè. Et veram opinionem eſſe quod hoc propoſitum ſit votum expreſſum perſeverandi in religione, vel etiam votum interpretatum, ut cum quis ſe offert profeſſioni, nec tamen ſit profeſſus, quia alius non ſubitò acceptat.) Hactenus ille. Unde patet Abbatem, & Sylveſt. perperam allegari à Modernis pro prima opinione. Et cum his ſentit Tabiena dicens opinionem Cardinalis eſſe valdè probabilem, in ver. *Votum primò*, verſ. *Notandum tertiò.*

Hæc ſententia duas implicat aſſertiones. Altera eſt affirmativa, videlicet hoc propoſitum cum ſuſceptione habitus eſſe votum ſimplex religionis

& in

& in hoc diſcrepat à prima opinione. Altera eſt negativa, id eſt non eſſe votum ſolemne, & in hoc diſcrepat à tertia Canoniſtarum.

20 Prima aſſertio, videlicet eſſe votum ſimplex, probatur primò ex c. *Qui bona.17.qu.1.* ubi Gregorius: Qui bona, inquit, agunt meliora agere deliberant, & deliberata non faciunt, licet in bonis prioribus perſeverent, in conſpectu tamen Dei ceciderunt ex deliberatione:]qui text. non intelligitur de propoſito, prout eſt nuda conceptio boni explicandi, quæ non obligat ad bonum conceptum exequendum, ut eſt caſus in d. cap. *Litterarum*, ſecundum Abb. *ibi in ſumma*, ſed de deliberatione, & propoſito firmato, quale eſt propoſitum de quo agitur, ut ibi declarant Hugo, & Archidiac.

Deinde probatur eadem aſſertio in cap. *Propoſitum, 20. qu.3.* ubi Leo Papa: [Propoſitum, inquit Monachi proprio arbitrio, & voluntate ſuſceptum deſeri non poteſt abſque peccato; quod enim vovit Deo, debet & reddere. Ergo propoſitum eſt votum, & concordant. tex. *in cap. ſeq.* ibi, Ad propoſitum invitus reverti cogatur, & in cap. *Nuptiarum. 27. q.* 1. ubi pluribus in locis propoſitum, votum pro eod. accipiuntur.

Cæterum ad d. cap. *Qui bona*, & alia jura, quæ accipiunt propoſitum pro voto ſimplici reſpondetur procedere, ſi ulterius non fit in voto proceſſum, ſecus ſi proceſſum fuerit ad habitus ſuſceptionem; quia tunc propoſitum ſolemnizatur, ut patebit ex authoritatibus, & rationibus infra adducendis pro tertia opinione: tex. verò in d.

21 c. *Propoſitum*, & c. *ſeq.* probant oppoſitum, quia loquuntur de propoſito prout eſt votum ſolemne religionis dirimens matrimonium poſt contractum ſicut etiam accipitur in cap. *Viduas à propoſito diſcedentes*, in cap. *Virginibus*, & in c. *Viduas, qu. 2.27. qu.1.* & paſſim alibi.

Deinde probatur eadem aſſertio, quia ſuſcipiens habitum noviciatus cum propoſito vitam mutandi abſolutè non poteſt redire ad ſæculum, ſed tenetur ſaltem ad laxiorem regulam pertranſire, ut hic eſt caſus, & c. in cap. *Statuimus, inf. eod.* Hæc autem obligatio oriri non poteſt ex præcepto Eccleſiæ ut patebit infra *num.30.* Ergo neceſſe eſt ut oriatur ex voto; hoc autem votum non eſt ſolemne, ut mox probatur; reliquum eſt igitur ut ſit, votum ſimplex impediens, ſed non dirimens, ut in cap. *unico, verſ. Reliqua verò, de voto, lib. 6.*

22 Secunda autem aſſertio, id eſt hoc propoſitum cum ſuſceptione habitus probationis non eſſe votum ſolemne religionis, probatur primò in d. c. *Statuimus, infra, eod.* & in cap. *Non ſolum, eodem titul. lib.6.* ubi profeſſio tacita, & expreſſa, & propoſitum abſolutè vitam mutandi tanquam diverſa accipiuntur, ut patet ex illis verbis, Niſi profeſſus ſit tacitè, vel expreſsè, aut evidenter conſtet illum vitam voluiſſe mutare: ponderando dictionem alternativam, *aut*, quæ proponitur inter diverſa, l. *Hac verba, ille aut ille, ff. de verbor. ſignif.* cum ſimilib. Ergo hujuſmodi propoſitum nec eſt profeſſio tacita, nec expreſſa, ſed quid tertium: quo arg. in effectu utitur Abb. *hic n.3. verſ. Hinc nota textum*, & Sylveſter *in verb. Religio, 3. qu. 19. verſ. Quartò inducitur.*

Reſponderi tamen poteſt in d. cap. *Statuimus*, agi de profeſſione expreſſa, & de duabus ſpeciebus profeſſionis tacitæ; una ſcilicet, quæ inducitur per ſuſceptionem habitus profeſſorum, alia verò, quæ inducitur ex propoſito mutandi vitam abſolutè. Unde non ſequitur ut hoc propoſitum non ſit profeſſio. In prædicta verò Decretali *non ſolum*, agitur de profeſſione expreſſa, item de profeſſione tacita in genere; & de una ſpecie profeſſionis tacitæ, quæ ſcilicet inducitur ex hujuſmodi propoſito, mutandi vitam. Propterea autem hæc ſpecies contra diſtinguitur à tacita profeſſione in genere, quia illa tacita regulariter obligat præcisè illi religioni, cujus habitus eſt ſuſceptus, cap. 1. ubi, Religionem aſſumptam præſumitur tenaciter eſſe profeſſus, *infra eodem lib. 6.* & Clem. *Eos*, ibi Religionem illam decernimus eſſe profeſſos, & ibi gloſſ. *in ver. Illam, eod. tit.* Hæc verò non obligat niſi religioni in genere, ut hic patet. Non ergo ſequitur ut hoc propoſitum non ſit profeſſio tacita; ſed tantum ſequitur ut non ſit ex illis ſpeciebus tacitæ profeſſionis, quæ obligant religioni in ſpecie.

Probatur ſecundò in cap. *Ex tranſmiſſa, ſupra de renunc.* ubi, ut inquit Sylveſter *in verbo Religio, 5. qu.8. verſ. Quarta.* Clarè patet quod votum intrandi religionem, & propoſitum perſeverandi ſimul non faciunt religionem per habitus ſuſceptionem, nec aliquam inducunt profeſſionem.

Verum Sylveſter videtur falli in intellectu illius Decretalis: nam, ut obſervant *hic* Innocen. *nu.3.* Hoſt. *num.9. verſ. In prædicta*, Jo. Andr. *num.5. in fin. verſ. Et in Decretali*, & Butr. *num.7.* ibi, nullum propoſitum certum habuit, ſed tantum probaonis habitum petiit nullo voto præcedente, ut ibi etiam notatur.

23 Probatur tertiò, quia profeſſio Regularis ſine animo, & voluntate profitendi non inducitur, cap. *Præſens clericus, 20. q.3.* & cap. 1. *ſupra eod.* cum multis ſimilibus. At proponens abſolutè vitam mutare, & ſuſcipiens habitum probaonis utique non intendit profiteri, ſed magis experiri religionis auſteritatem: nam ſi vellet profiteri, aſſumeret habitum profeſſionis, non probaonis c. *Super eo*, cum ibi notatis ſupra eod. & notat *hic* gloſſa *Ultima verſ. Sed contra*, ubi reprobata opinione Joannis, [Ex quo, inquit, aſſumit habitum novitij, nec facit profeſſionem, nec renunciat ſæculo expreſsè, non intendit ſe obligare ſimpliciter, ſed potius conditionaliter experiri ſervandam regularem. At reſpondetur hoc argumentum & gloſſæ authoritatem procedere cum quis ingreditur ſimpliciter religionem, nec apparet quod propoſuerit vitam mutare abſolutè: talis enim ſuſcipiendo habitum noviciatus non præſumitur velle profiteri, ut dicit gloſſa noſtra, & gloſſa *penult.* in c. *Statuimus, inf. eod.* propoſitum enim mutandi vitam non præſumitur niſi clara probatione, & competentibus indiciis oſtendatur, ut dicitur in d. cap. *Non ſolum inf. eod. lib.6.* Præſens autem quæſtio proponitur de illo, quem evidenter conſtat vitam mutare voluiſſe, qui recipiendo poſtea habitum præſumitur velle votum ſuum ſolemnizare, ut probabitur in argumentis pro tertia opinione.

24 Probatur quartò ſecundum Cardinalem, quia votum non ſolemnizatur ad effectum dirimendi matrimonium poſt contractum, niſi per ſuſceptionem ſacri Ordinis, vel per profeſſionem expreſſam, vel tacitam factam alicui de religionibus per Sed. Apoſtolicam approbatis, ut diffinitur in c. *un. d.*

voto

vot.l.6. Hic autem nec Ordinem ſacrum ſuſcipit,
ut ſupponimus; nec profitetur expreſsè, vel tacitè
in aliqua religione, ſed tantum obligatur religioni
in genere, ut hic patet. Ergo illius votum non eſt
ſolemne ita ut dirimat poſt contractum.

At reſpondetur negando minorem: nam qui
propoſuit abſolutè vitam mutare, ſuſcipiendo
poſtea habitum certæ religionis, quantum in ſe
eſt tacitè profitetur in illa: quod autem eidem
religioni non obligetur in ſpecie, non provenit
ex ſe, ſed ex canone, qui indulget ſic profitenti,
ut poſſit ad laxiorem ſaltem regulam pertranſire,
ut hic ſtatuitur. Adde quod illa verba d. c. *un.* ali-
cui de religionibus approbatis, verificantur etiam
in illo, qui obligatur religioni in genere, ut cla-
rè probatur in c. *Conſtitutionem, de regul. lib. 6.* in
verbis. (Tacitè verò facta generaliter religioni
alicui recipientem obligat,) ponderando quod
text. utitur illa dictione, *alicui*, qua etiam utitur
prædicta Decretalis unica. Et eſt ratio quoad
ſubſtantialia regulæ, de quibus in c. *Cum ad mona-
ſterium, infra de ſtat. Monach.* paria ſunt profiteri
hanc, vel illam religionem, vel religiones omnes
in genere, cum in ſubſtantialibus non differant,
ſed una ſit religio, ut tradunt Fed. de Sen. *conſ. 5.
Quinam Monachus, ſub num. 2. verſ. Præterea ſuffi-
cit,* Cald. *conſ. 391. alias 6. de Regular. in princ. verſ.
Aut profeſſio illius,* Lap. *allegat. 130. incipien. Pro
dubiis, num. 4.* plenè Anchar. *conſ. 321. Præmit-
tenda ſunt.*

Probatur ultimò, quia profeſſio nec expreſsè,
nec tacitè fieri poteſt niſi recipiatur ab eo, cujus
eſt religioni incorporare, cum ſit contractus reci-
procus, qui non poteſt conſiſtere ex parte unius
tantum, l. *In omnibus, la ſecunda, ff. de act. & ob-
ligat.* & probatur in c. *Porrectum,* & ibi dixi in
ult. notab. & in c. *Ad Apoſtolicam, infra eodem,* &
docet S. Thomas *in 4. diſtinct. 38. qu. 1. art. 2. qu. 3.*
ubi ait, (Non eſſe votum ſolemne ad dirimen-
dum, niſi quando aliquis ſe dat principaliter Deo,
divinis ſe ſervitiis mancipando, quod quidem fit
per Ord. ſacri ſuſceptionem, vel per profeſſionem
certæ regulæ debito modo factæ, ſcilicet in manu
ejus, qui debet recipere, & aliis circumſtantiis
ſervatis, quæ per jura determinantur; alàs enim
non eſſet votum ſolemne quantumcunque quis
profiteretur, quia in tali profeſſione non fieret
ſub poteſtate eorum, qui religioni præſunt.) Hæc
S. Tho. quem in propoſito refert, & ſequitur Ta-
biena *in verb. Votum, primo, in 3. notab. verſ. Idem
tenet S. Thom.* Is verò, qui ſuſcipit habitum pro-
bationis cum propoſito abſolutè vitam mutandi,
nulli certo Ordini à Superioribus aggregatur, ſed
ſolum remanet obligatus religioni in genere, ut
hic patet. Ergo deficiente religionis conſenſu,
illius votum non eſt ſolemne; quo præcipuo fun-
damento Abbas *hic num. 3.* tenet contra commu-
nem ſententiam Canoniſtarum.

Cæterum facilis eſt reſponſio: nam major pro-
poſitio, qua dictum eſt profeſſionem non valere
ſine conſenſu recipientis, declaratur ut procedat
in profeſſione, quæ fit alicui religioni in ſpecie,
non autem in illa, quæ fit religioni in genere, in
qua recipientis conſenſus nec eſt neceſſarius, nec
poſſibilis, ut ſecundum communem opinionem,
& veram patebit in quæſtione ſequenti *n. 55.*

25 Tertia igitur opinio eſt Canoniſtarum, qui ferè
omnium conſenſu cenſent hoc propoſitum mu-
tandi vitam abſolutè, ſolemnizari per aſſumptio-
nem habitus novitiatus, adeo ut inducat profeſſi-
onem tacitam, non quidem obligantem alicui
certo Ordini, ſed religioni in genere, & non tan-
tum impediat matrimonium contrahendum, ſed
etiam dirimat poſt contractum, ita Goffred. *in
ſumma de Regul. n. 12.* Henrich Boich. in c. *Statui-*
26 *mus, nu. 9. inf. eod.* & hic docet Innocent. *in princ.
in verb. Propoſuerit,* ait enim: (Si de propoſito
mutandi vitam legitimè conſtiterit, videlicet vel
per confeſſionem, quam nunc facit, vel per pro-
teſtationem, quam fecit ingreſſu, hic habitus ſo-
lemniter ſuſceptus dirimit matrimonium jam cō-
tractum, ſubaudi non conſummatum, ut mox pa-
tebit: hæc enim proteſtatio, ſive intentio cum ſu-
ſceptione habitus probationis habetur pro tacita
profeſſione, & eſt hic argumentum, quod habitus
probationis ſolemnizat propoſitum.) Hactenus il-
le, & conſenſit Abb. Antiq. *nu. 4.* Quid enim, in-
quit, ſi quis velit abſolutè vitam mutare, & intra-
vit religionem, poſtea exivit, & contraxit, nun-
quid tenet matrimonium? Dicit Goffred. quod
27 non? licet habitus non obligaverit ad certum lo-
cum, tamen obligavit eum in genere. Idem ple-
niùs firmat Hoſt. *n. 3.* Qui primo exponit verbum,
abſolutè, id eſt non intendens retrocedere, ſed om-
nino mundum fugere, & in religione perſeverare,
& mox ſubdit: (Ex quo cum tali propoſito intrat,
& habitum ſuſcipit, omnino religioni obligatur;
& conſtituto de hoc propoſito, habitus ſolemniter
ſuſceptus dirimit matrimonium jam contractum,
& non conſummatum,) cap. *Ex publico,* & c. *Ex
parte el ſecundo, infra de converſ. conjugat.* multò
fortiùs poſt contractum, cap. *Meminimus, infra
Qui cleric. vel vovent.* quia talis intentio cum ſuſce-
ptione habitus pro tacita profeſſione habetur, cap.
Statuimus, infra eod. & arg. c. 3. §. 1. *de voto,* ubi de
hoc & *infra num. 12.* Quærit quid ſi novitius
qui voluit abſolutè vitam mutare, poſtea ma-
trimonium contraxerit, an valeat, & reſolvit non
valere. Quia, inquit, etſi habitus non ſolemnizet
votum quoad regulam aſſumptam, ſolemnizat
tamen quantum ad Monachatum, ſive religio-
nem in genere, in quam conſenſit cum habi-
tum aſſumpſit intendens abſolutè vitam mutare.
Idipſum tenet. Jo. Andr. *num. 7. in gloſſ.* [Nun-
quid, dicens, qui voluit abſolutè mutare ſæculum,
ſi contrahat, tenet non matrimonium, quia religio-
ſus eſt, licet non præciſè illius religionis. Unde di-
cebant Vincent. Innoc. & Hoſt. quod ſi ille qui
ingreditur habebat ſponſam non cognitam, illa
ſtatim poterat cum alio contrahere; & hoc ſatis
probatur in cap. *Beneficium, infra eod. lib. 6.*] Hæc
Jo. Andr. & ſequuntur Collectar. *in princ.* Butr.
nu. 16. Anchar. *num. 7.* Jo. de Anania *num. 6.* Quin-
imò cum hac opinione tranſire omnes ferè ſcri-
bentes præter Cardinalem teſtatur Abb. *n. 3. verſ.
Et cum hac opinione.* De communi etiam Canoni-
ſtarum teſtatur S. Antoninus *in 3. par. tit. 16. cap.*
28 *2. §. 4. verſ. Communiter tamen,* & paſſim Moder-
ni. Eidem ſententiæ adſcribendi ſunt Authores,
qui tenent bona profeſſorum in genere genera-
liſſimo eſſe religionis in genere, & arbitrio Epi-
ſcopi fore diſtribuenda: quod cenſuit Gaſpar. de
Cald. *conſil. 23.* incipien. *Quidam fecit profeſſionem,
hoc tit.* quem referunt & ſequuntur in cap. *In præ-
ſentia, de probat.* Butr. & Abb. *ambo n. 64.* & ſcripſi
plenius in c. *Quia ingredientibus, num. 19. & ſeqq.*
ſupra

Digitized by Google

ſupra de teſtam: Hi enim abſque dubio ſentiunt il-
lorum votum eſſe ſolemne: nam per votum ſim-
plex bona non acquiruntur religioni, ſed per pro-
feſſionem dumtaxat, ut cap. *Quia Ingredientibus*,
cap. *Perlatum*, & cap. *Si qua mulier*, 19. *q.*3.
cum ſimil.

29 Pro hac tertia opinione allegatur primò textus
apertus hic, ubi Pontifex conſultus an novitius in-
fra añum poſſit redire ad ſæculum, diſtinguit an
propoſuerit abſolutè vitam mutare, an conditio-
30 naliter experiri obſervantiam regularem. Et in
primo caſu determinat eum debere ad laxiorem
ſaltem religionem pertranſire, ut regulariter vi-
vat. Inquiro unde oriatur hæc obligatio migran-
di ad laxiorem, ibique regulariter vivendi. Et cer-
tè non ex nudo Eccleſiæ præcepto, qui non poteſt
juſtè præcipere tam aſpera, nec quemquam per-
petuò invitum religioni mancipare, cum conti-
nentia res ſit magis voti quam præcepti, quæ ſua-
deri poteſt, non imperari, dicit textus in cap. *In-
tegritas*, 32. *q.*1. *c. de his* 28. *diſt.* & ibi Turrecrem.
*n.*7. Navarr. *conſ.*39. *num.*2. *de Regular.* conſenſus
enim eſt de ratione intrinſeca Monachatus, cap.
Præſens Clericus, 20. *q.*3. & *c.*1. *ſupra eod.* cum
concor. quas ibi dedi *num.*20. & 24. Rurſus hæc
obligatio non oritur ex voto ſimplici, quia vo-
vens profiteri in certa religione tenetur ibi, & non
alibi eſſe profeſſus, ut eſt textus in cap. *Per tuas*,
infra de voto: quod ſi ibi non recipiatur, ſolutus eſt
voto, nec tenetur, aut cogi poteſt intrare laxio-
rem, ut docet S. Thom. in 2. 2. *q. ult. art.* 3. *ad* 2.
quem refert, & ſequitur Archid. in c. *Scimus, num.*
2. 12. *q.* 1. & Syl. *in ver. Religio*, 2. *n.* 16. & ſcripſi
plenè in c. *Porrectum, num.*51. & *ſeqq. ſupra eod.*
Reſtat igitur ut obligatio hujuſmodi proveniat
ex voto ſolemni, quod ex indulgentia Eccleſiæ
in hoc ſpeciali caſu non obligat illi religioni in ſpe-
cie in qua ſuſcipitur habitus cum propoſito vitam
31 mutandi, ſed religioni in genere, ut hic patet. Et
hoc innuit dictio illa, *ſaltem*, quæ habetur in tex-
tu, quaſi dicat, qui propoſuit abſolutè vitam mu-
tare, & habitum certæ religionis ſuſcipit, de ri-
gore juris tenetur ibi perpetuò remanere, & re-
gulariter vivere; ſed nihilominus ex benignitate
permittitur ei, ut ſaltem poſſit ad laxiorem regu-
lam pertranſire. Et eſt ſimile in d. c. *Super eo, ſu-
pra eod.* in cap. *Conſtitutionem, eod. tit. lib.*6. Con-
ferunt quæ de prædicta dictione, *ſaltem*, ſcripſit
Bald. dicens illam eſſe ſubſidiariam in *conſ.* 69.
*Factum tale eſt, Quidam n.*2. *verſ. Nam dictio ſal-
tem lib.*2. & Gemin. *conſ.*37. *Dubitatur n.*5. *verſ.
Secundo probatur ſic.*

Non obſtat quod hoc cap. fuerit correctum
per cap. *Statuimus, infra eod.* ut dicit gloſſ. *hic in
ver. Diſtinguendum*, quoniam dictum gloſſ. com-
muniter reprehenditur à Doctoribus; nam in
prædicta decretali *Statuimus*, idem per omnia de-
ciditur, quod in hoc cap. Vt in ſpecie advertunt
Butr. *num.* 8. & Abbas, *n.*4. *verſ. in gloſſa tertia*,
& mox patebit.

32 Secundò igitur pro hac opinione adducitur tex.
itidem clarus in d. cap. *Statuimus, infra eodem.*
ubi deciditur, Novitios poſſe infra annum proba-
tionis redire ad ſæculum, niſi in tribus caſibus.
Primus eſt poſt ſuſceptum Religionis habitum, qui
dari profitentibus conſuevit. Secundus eſt poſt
profeſſionem emiſſam, ſcilicet verbis ſolemni-
bus, & in ſcriptis factam, & ibi explicat Hoſt. *n.*
3. *in fin. in verb. Profeſſionem.* Tertius eſt poſt ſuſ-
ceptum habitum probationis cum propoſito vi-
tam mutandi abſolutè. Sed in primis duobus caſi-
bus votum eſt ſolemne, ut de profeſſione expreſſa
eſt planum, & de ſuſceptione habitum profeſſionis
patet in c. *Conſtitut. verſ. Tacitè verò emiſſa, infr. eod.
lib.*6. Ergo & in tertio, arguendo à connexis, &
æquiparatis, ad cap. *Tranſlato, ſupra de conſtit.* & c.
Inter corporalia, de tranſlat. Epiſcop.

33 Tertiò pro hac parte adducitur textus in c. *Non
ſolum, infr. eod. lib.*6. ubi ſimiliter æquiparantur hæc
tria, videlicet profeſſio tacita, profeſſio expreſſa,
& propoſitum abſolutè vitam mutandi; & ponun-
tur omnia ſub unica determinatione, & verbo-
rum ſtructura, ibi, (Niſi major tamen quatuorde-
cim annis exiſtens profeſſus ſit tacitè, vel expreſsè,
aut evidenter conſtet illum voluiſſe vitam muta-
re.) Una autem determinatio reſpiciens plura de-
terminabilia debet omnia æqualiter determinare,
l. *fin. C. de ſentent.* l. *Iam hoc jure*, §. *Sed ſi aliter*, &
ibi Bart. *n.*1. *ff. de vulgar. & pupillar.* facit c. *Majores*,
ſupra de baptiſm. ibi, Ne ad alios prima, & ad alios
ſecunda clauſula referatur. Nec ſatisfacit reſpon-
ſio Abbatis *hic num.*3. *verſ. Non obſtat*, quod in d.
c. *Non ſolum*, æquiparatio fiat tantum quoad hoc,
ut neuter poſſit redire ad ſæculum, imo enim æ-
quiparatio fit non ſolum reſpectu effectus, ſcilicet
obligationis remanendi in religione; ſed etiam re-
ſpectu cauſæ, quia nimirum hoc propoſitum cum
ſuſceptione habitus eſt votum ſolemne, & obligat
ad remanendum in religione ſicut profeſſio tacita,
vel expreſſa, ut clarius patebit ex tribus fundamen-
tis immediatè ſequentibus.

34 Quartò allegatur pro hac opinione text. irre-
fragabilis in c. *Beneficium de regular. lib.*6. ubi be-
neficium exiſtentis infra añum probationis in tri-
bus caſibus poteſt, & debet alteri conferri. Unus
eſt ſi conſtet quod vitam voluerit abſolutè muta-
re. Alius eſt ſi profeſſionem expreſſam fecerit.
Tertius eſt ſi ſcienter habitum receperit profeſ-
ſorum, quia text. dupliciter inducitur, & primò ſic;
Prædicti tres caſus æquiparantur quoad inducen-
dam vacationem beneficij, imò primo loco recen-
ſetur propoſitum abſolutè vitam mutandi, & pro-
feſſio expreſſa ponitur media inter propoſitum
mutandi vitam, & receptionem habitus profeſſo-
rum: ſed in duobus ultimis caſibus votum eſt ſo-
lemne, ut probatum eſt ſupra in ſecundo funda-
mento pro hac ſententia, *num.* 32. Ergo & in pri-
mo caſu, alioquin ſi hoc propoſitum eſſet votum
ſimplex incongrue text. poſuiſſet illud primo lo-
co, ante profeſſionem expreſſam, & profeſſionem
tacitam, quæ inducitur per ſuſceptionem habitus
profeſſionis, arg. c. 1. *ſupra de major. & obedient.*
35 cum ſimil. Deinde inducitur ſic, Beneficium non
vacet per votum ſimplex religionis, ſed per votum
ſolemne dumtaxat text. eſt ſecundum unum in-
tellectum in c. *Gonſaldus* 17. *quæſt.* 2 ubi Gonſal-
dus Presbyter ægrotus Monachum ſe fieri pro-
miſit, & ſic fecit votum ſimplex religionis; non ta-
men monaſterio, aut Abb. ſe tradidit, & ſic pro-
feſſionem non emiſit, ſed beneficium renuncia-
vit; poſtea convaluit, & eccleſiam ſuam repetijt,
& textus decidit eum debere beneficium ſic di-
miſſum recuperare. Ergo beneficium novitij e-
tiam dimiſſum non vacat per votum ſimplex reli-
gionis: concord. tex. ſecundum unam lecturam in
c. *Ex tranſmiſſa*, cum ibi not. *ſupra de renunciat.*

Sed per propoſitum mutandi vitam abſolutè vacat beneficium novitij, ut patet in d. cap. *Beneficium*, ſi enim non vacaret, non poſſet alteri conferri, ut d. cap. *Extranſmiſſa*. Ergo hujuſmodi propoſitum non eſt votum ſimplex religionis, ſed votum ſolemne. Quibus ponderationibus evertitur reſponſio Sylveſt. aſſerentis ex propoſito mutandi vitam oriri obligationem quandam ad religionem in genere, per quam inducitur vacatio beneficij. Quoniam hæc vacatio non induceretur ſi propoſitum illud cum ſuſceptione habitus non eſſet profeſſio. Obligatio enim ad Religionem in genere ſi provenerit ex ſimplici voto non eſſet majoris efficaciæ ad inducendam vacationem beneficij, quam ſit obligatio ad Religionem in ſpecie, quæ oritur ex voto ſimplici profitendi certam religionem, quæ beneficij vacationem non inducit, ut proximè probatum eſt.

36 Quintò hæc ſententia probatur à ſimili; nam obligatio ad religionem in genere, quæ de jure oritur ex ſuſceptione habitus profeſſorum infra annum probationis in Religionibus tam Mendicantium, quam non Mendicantium non provenit ex voto ſimplici, ſed ex tacita profeſſione, ut eſt tex. rotundus in cap. *Conſtitutionem, inf. eod. lib. 6.* in illis verbis: Tacitè vero facta infra probationis annum per ſuſceptionem habitus, qui profitentibus tantum datur, & non illi ſpecialiter, cujus habitus eſt ſuſceptus, ſed generaliter religioni alicui recipientem obligat. Ergo ſimiliter & obligatio ad religionem in genere, quæ oritur ex propoſito mutandi vitam abſolutè cum ſuſceptione habitus. Novitiatus certæ religionis juxta text. hic, non provenit ex ſimplici voto, ſed ex tacita profeſſione. Quod ſi contradicas, aut aſſigna ſi potes inter hos duos caſus ſufficientem rationem diverſitatis; aut in ſententiam noſtram deſcende, arg. c. 2. *de translat. Epiſc.* &c. *Tua de conſanguin. & affin.*

37 Sextò adducitur pro hac parte alia ſimilitudo. Habitus profeſſorum extra monaſterium aſſumptus tacitam profeſſionem non inducit, c. *Ut clerici, ſupra eod*, gloſſ. in Clemen. *Eos, in ver. In aliqua, de regular.* Abb. in c. *Porrectum, num. 8. ſupra eod.*
38 & tamen ſi præcedat votum ſimplex continentiæ votum ſolemnizatur per aſſumptionem prædicti habitus, etiam extra monaſterium, textus eſt in c. *Ex parte, il primo, infra de converſ. conjug.* & in c. *Inſinuante*, & ibi dixi. *num. 15. & num. 17. infra qui cler. vel vovent.* Innocen. Abb. Antiq. & alij, n. ſeq. allegandi. Ergo pari ratione quamvis habitus probationis in monaſterio receptus non inducat profeſſionem tacitam, c. *Ad Apoſtolicam, ſupra eod.* cum ſuis concordant. tamen ſecus dicendum eſt ſi præcedat votum ſimplex religionis, ſeu propoſitum abſolutè vitam mutandi, ut hic: nam duo imperfecta in hac materia faciunt unum perfectum, ut dixi ſupra *in 4. not.* & plenius in cap. *Vidua, à num. 33. ſupra eod.*

39 Ultimò probatur hæc ſententia ſecundum Innoc. Hoſt. & Abb. Antiq. *hic*, quibus cæteri conſentiunt: nam ſi quis emittat votum ſimplex continentiæ, vel abdicationis proprietatis, vel obedientiæ, & ſic unum ex ſubſtantialibus monachatus, ut cap. *Cum ad monaſterium, infra de ſtat. Monachor.* & poſtmodum voto tali emiſſo ſuſcipiat habitum probationis, hoc caſu votum in ſuſceptione habitus ſolemnizatur, ut probatur ſecundum eos in cap. *Meminimus*, & in cap. *ult. infra, qui cler. vel vovent.* & arg. cap. *Ex parte il primo, de converſ. conjug.* Ergò multò fortius per ſuſceptionem talis habitus ſolemnizatur propoſitum abſolutè vitam mutandi, in quo tria ſubſtantialia regulæ includuntur. Unde ſecundum Innoc. & alios multò magis in ſuſceptione habitus ſolemnizatur votum, quo quis renunciat ſæculo. Eſt & ratio quare prædictis modis ſolemnizetur votum, nempe quia ex quo prædicta quis vovit, cogendus eſt ea ſervare etiamſi habitum non ſuſcipiat. Igitur tutum eſt ut dicamus quod ſi per ſe facit illud, quod ſine habitu ſervare tenetur, ſuſcipiendo poſtea habitum, præſumptione juris, & de jure præſumatur hoc velle adeò roborare, ut de cætero non permittatur deſerere habitum, ſic ſuſceptum: nam qui duplicat, firmat l. *unica ad fin. C. de plus petition.* & eſt opt. arg. in l. *Si mulier, la ſecunda, §. Sin autem, C. ad Velleian.* quam rationem diſertis verbis aſſignant *hic* Inno. *num. 2.* Hoſt. *num. 7. verſ. Ratio autem*, Jo. Andr. *num. 5. verſ. Eſt autem ratio*, Cardin. *in 4. qu. nu. 4.* Butr. & Anchar. ambo, *num. 7.*

Ex his arbitror hanc tertiam opinionem fulciti optimis fundamentis, & ad jura præallegata non adæquatè à Theologis reſponderi, immeritò carpi Canoniſtas noſtros, quaſi vim voti non intelligant.

40 Nunc cum in cap. *Non ſolum, infra eod. lib. 6.* dicatur non præſumi quem voluiſſe vitam mutare, niſi clara probatione, & competentibus indicijs oſtendatur: Reliquum eſt ut videamus quæ ſint hujuſmodi indicia. Et quidem à Doctoribus enumerantur infraſcripta, duo ponit gl. in cap. *Statuimus, in ver. Niſi evidenter appareat, infra eodem.* Primum ſi in ſua receptione renunciavit ſæculo expreſsè. Secundum ſi receperit veſtes, quæ profitentibus tantùm dantur. Tertium ponitur *hic* ab Innoc. *in princ. in ver. Propoſuerit*, & Hoſt. *nu. 3.* videlicet per confeſſionem ſuam, quam modo facit. Quod tamen limitat Hoſti. Niſi talis confeſſio eſſet matrimonio carnali præjudicialis, ut cap. *Super eo, infra de eo qui cogn. conſang. uxoris ſuæ*, de quo dic ut legitur, & notatur in c. *Penult. infra de raptor.* Quartum itidem ponitur ab Innoc. & Hoſt. *ubi ſupra*; id eſt ſi in ingreſſu proteſtatus fuit coram teſtibus, quod intendebat vitam mutare. Quintum, & ſextum ponitur in d. c. *Non ſolum, in gloſſ. in ver. Indicijs*, nimirum ſi beneficium renunciavit, vel de bonis proprijs verbo, & re diſpoſuit, & in idem recidit quod Hoſt. *num. 11.* & alij dicunt, ſi omnia bona ſua diviſit. Septimum eſt quod ponit *ibidem*, Hoſt. Si teſtamentum fecit. Sed hoc non placet, quia cum teſtamentum ſit revocabile, hinc non elicitur evidens probatio quod voluerit in religione perpetuo deſervire, ut requirit textus in d. c. *Statuimus.* Ob quam rationem S. Congreg. Cardinalium Concilij Trid. Interpretum declaravit ejuſdem Concilij decretum, *c. 16. ſeſſ. 25. de regul.* quo invalidantur renunciationes non factæ infra duos menſes ante profeſſionem, & de licentia Ordinarij non comprehendere teſtamenta, & alias ultimas voluntates: quia nimirum ex illis non adimitur novitio libertas redeundi ad ſæculum infra annum probationis. Unde non ſine myſterio gl. præallegata in d. c. *Non ſolum*, dicit verbo, & re, quaſi ſentiens non ſufficere, ut de rebus proprijs diſponat verbotenus, &

per

per viam ultimæ voluntatis. Octavum eſt, ſi renunciavit anno probationis, ſeu beneficio Decretalis *Ad Apoſtolicam, ſupra eod.* ſecundum Hoſt. Quod & Cajetanus admittit *loco citato*, videlicet in *2. 2. qu. 88. art. 1. dub. penult.* ubi dicit hoc c. Recipere declarationem à c. *Statuimus, infra eod.* & intelligi de propoſito mutandi vitam habente implicitam promiſſionem, quale eſt propoſitum illius, qui renunciat anno probationis, facit enim quantum in ſe eſt quod facturus eſſet probationis tempore completo. Nonum, ſi renunciavit proprius, aut caſtitatem, vel obedientiam promiſit, ſecundum Innoc. & alios ſuperius relatos in ultimo fundamento pro ſententia Canoniſtarum, *nu. 39.* Decimum eſt ſi in ingreſſu bona ſua monaſterio donavit abſque proteſtatione; ſecus ſi proteſtatus fuit quod conditionaliter intrabat ut regulam probaret, quia præſumitur mortis cauſa donaſſe, niſi aliud in donatione expreſſerit, ita Hoſti. in c. *Statuimus, num. 4. verſ. Quid de his quæ legaverat, infr. eod.* quem ibi ſequuntur Jo. Andr. in *2. eod. verſ.* Cardinal. *in 2. not. in 4. quaſt.* Abb. *n. 3. verſ. Sed quæris hic Hoſtien.* & alii communiter S. Anton in *3. part. tit. 16. c. 2. §. 4. verſ. Quærit enim.* His igitur indiciis, & ſignis, vel ſi quid aliud ſimile faciat, vel dicat, per quod enixa ejus voluntas appareat, conſtare dicitur evidenter eum voluiſſe abſolutè vitam mutare. Unde ſi poſtea quæcunque habitum religionis ſuſcipiat, jura præſumunt eum velle votum ſuum implere, & ſolemnizare, tacitè profitendo, & hæc eſt præſumptio juris, & de jure, ut dicunt Doctores, contra quam non eſſet audiendus, qui ſuo juramento firmare velle ſe in ſuſceptione habitus non habuiſſe animum profitendi, ut c. *Vidua in fine*, & ibi dixi in *ultimo notab. num. 9. ſupra eod.* & hoc in foro Eccleſiæ, ſed in foro animæ, & quod Deum in tantum fertur obligatio voti, in quantum ſe extendit voluntas, & intentio voventis, ut per D. Tho. *in 2. 2. quaſt. ult. art. 4.*

42 Sed dices; Hodie manis videtur prolixa hæc diſceptatio, cum ex Concilio Tridentino nulla ſit profeſſio facta ante annum probationis elapſum, nullamque inducat obligationem etiam ad religionem in genere, ut colligitur ex verbis *c. 15. verſ. Profeſſio autem antea facta, ſeſſ. 25. de Regular.* & ex ſententia S. Congreg. dixi in c. *Quia ingredientibus, num. 22. ſupra de teſtam.* Idque etiamſi præceſſerit votum: nam cum dubitatum fuerit an is, qui ex voto religionem ingreditur, poſſit in ea validè etiam ante annum probationis profeſſionem emittere ſalvo Decreto Tridentini Concilii, *cap. 15. ſeſſ. 25. de Regul.* Sacr. Congregatio reſpondit non poſſe. Fruſtra ergo quæritur an qui propoſuit abſolutè vitam mutare, ſuſcipiendo poſt habitum probationis, cenſeatur tacitam profeſſionem emittere obligantem eum ad religionem in genere, cum hæc tacita profeſſio infra probationis annum, & obligatio inde reſultans fuerit prorſus à Concilio ſublata, ut plenius dixi in prædicta Decretali. *Quia ingredientibus, eod. n. 22.* & dicam infra *n. 57.* At reſpondetur hunc caſum adhuc poſſe contingere non obſtante Tridentini Concilij Decreto. Ecce Novitius expleto anno probationis dimiſſo habitu redit ad ſæculum; poſtea propoſuit abſolutè vitam mutare ſecundum aliquem ex modis enumeratis ſupra num. 40. profecto ſi cum tali propoſito ad religionem reverſus iterum ſuſcipiat habitum probationis, illico cenſebitur profeſſus tacitè; & obligatus religioni in genere, neque enim hoc caſu illi obſtabit decretum Concilij nec tenebitur per alium annum in probatione ſtare; ſed ſtatim profiteri poterit expreſsè, vel tacitè, niſi religionis, aut perſonæ conditio ſit immutata, ſecundum opinionem Bartholom. Brix. *in ſua quaſt. Venereali, 68.* quam ſequitur gloſſ. in c. *Eum, qui de reg. jur. lib. 6.* & ſæpius probavit Sacra Congregatio Concilij. Rurſus poſſet accidere hic caſus in eo, qui habilitatus eſſet à Papa ad emittendam profeſſionem ſine ulla probatione. Quare præſens diſputatio non eſt inutilis.

43 Poſſet etiam attentari hunc caſum contingere poſſe in novitio, qui per annum geſtavit habitum novitiorum diſtinctum ab habitu profeſſorum: nam ſi poſtea proponat abſolutè vitam mutare, & pergat in delatione habitus hujuſmodi, videri poteſt votum ſuum ſolemnizare, argum. l. *Si mulier, la ſeconda §. Si autem, C. ad Vellean.* cum concurrant duo requiſita ad hoc neceſſaria, videlicet propoſitum, & habitus. Contrarium tamen credo verius; quia ad hoc ut votum ſolemnizetur, jura & Doctores requirunt, ut præcedat propoſitum, & poſtea recipiatur habitus. Ex hac enim juris interpretatione cenſetur quis propoſitum ſuum velle roborare, ac perficere, adeo ut ſibi non liceat amplius ad ſæculum reverti, ut ſæpius repetitum eſt. Quæ ratio ceſſat in eo qui primo ſuſcepit habitum novitiatus, & poſt annum propoſuit vitam mutare: nam cum hoc propoſitum ſit votum ſimplex, ſolemnizari non poteſt niſi ſequatur novus actus, qui præcedenti voto adjiciat robur & firmitatem, qualis eſt nova ſuſceptio habitus, ut hic patet, non autem continuatio habitus jam ſuſcepti. Quod ergò non eſt Patrum Decreto ſancitum, &c. c. *Conſuluiſti, 2. qu. 4. c. Inter corporalia de translat. Epiſcop.*

44 Secundò QUÆRO, An profeſſi in religione à Sede Apoſtolica non approbata, quam putabant approbatam, ſint obligati ad religionem in genere.

Hæc quæſtio eſt admodum dubia, & implexa ob varias Canoniſtarum opiniones: nam gloſſ. in c. *un. in verb. Approbatis, de voto, lib. 6.* ubi definitur votum ſolemnizari per profeſſionem factam alicui de religionibus approbatis: Ergo, inquit, ſi profitetur religionem non approbatam, ſi poſtea contrahit, tenet matrimonium; quod verum puto etiamſi quando profitebatur credebat illam ap-

45 probatam. Ita gloſ. quæ videtur ſentire ex profeſſione emiſſa in religione non approbata non oriri obligationem ad religionem in genere, ſequamur opinionem Franchi in c. *Conſtitutionem, nu. 4. verſ. Secundo adverte, inf. eod. lib. 6.* Exiſtimantis per obligationem ad religionem in genere dirimi matrimonium poſtea contractum, quæ fuit opinio Innocentij, & Canoniſtarum ferè omnium, ut dixi ſupra *num. 25.* Gloſſam ſequuntur illic Archid. *prope finem, in verb. Approbatis*, Jo.

46 Andr. Anchar. Gemin. & Franch. qui omnes reddunt rationem, quia in his ſpiritualibus veritas præfertur opinioni, § *His ita 35. quaſt. 9.* ubi gloſſ. *fin.*

47 Cæterum Jo. Andr. *ibidem num. 3.* allegat in contrarium jura, quæ probant impedimentum oriri etiam ex actu nullo, c. *un. de bigam. lib. 6.* & c.

Auditis, de elect. maximè propter intentionem recipientis, cap. *Quidam de converſ. conjugat.* & propter communem opinionem, §. *Tria, 3. q. 7.* ac deinde ſubdit: Propter hæc duo ultima dico iſtum, qui obligari intendebat, contrahendo peccare; nec hoc tractat gloſſ. ſed dicit quod contractum tenet, quod etiam ſentit Damaſcen. à Jo. Andr. allegatus. Et hanc opinionem Joan. Andr. quod profeſſus in religione, quam credebat approbatam, contrahendo matrimonium peccet, ſed contractum teneat, ſequuntur in eod. c. *un.* Petr. de Anchar. & Gemin. Itaque ſecundum horum opinionem patet ex profeſſione hujuſmodi ortam eſſe aliquam obligationem, hæc autem obligatio alia eſſe non poteſt, quàm vel ad obligationem in genere, quæ ſecundum poſteriorem ſententiam non dirimit matrimonium poſtea contractum, licet impediat contrahendum: vel certè obligatio, quæ proficiſcitur ex ſimplici voto, ſecundum Præpoſ. in c. *Rurſus, in fin. Qui cler. vel voven.* ut inferius dicetur. Et quamvis, ut ſubdit Præpoſitus *num.* 20. gloſſ. in d. c. *un.* ſentiat dicta profeſſionem nec valere ut votum ſimplex; ideoque taliter profeſſum poſſe contrahere, & ibi hoc placeat Archid. & Jo. Andr. verè tamen gloſſ. dicit tenere matrimonium poſtea contractum; ſed non dicit licere contrahere; & ſecundum Archid. & Jo. Andr. ſic profeſſus contrahendo peccat, & ipſemet Præpoſitus idem fatetur paulò inferius dicens eſſe peccatum mortale.

49 In ſimili quæſtione de eo, qui profitetur aliquam ex regulis approbatis, puta S. Guil. in manibus, ut ajunt Truffatorum, ſeu Barratorum. Spec. *in tit. de ſtat. Monach. nu.* 45. ſic ait: (Pone, Quidam fingentes ſe eſſe de ordine S. Guil. ſeduxerunt quemdam juvenem credentem illos eſſe de ordine illo, & recepit habitum illius ordinis, & promiſit ſe illam regulam perpetuò ſervaturum, poſtea novit illos Truffatores eſſe, an iſte ſit ad obſervantiam illius religionis compellendus? Jo. de Deo in ſuis quæſtionibus dicit quod ſi ille voluit abſolutè vitam mutare, & in Ordine S. Guil. vivere, ſive ibi, ſive alibi, ubicumque talis ordo vigeret, ſanè cogendus eſt c. *Dilectiſſimus, 12. q. 1.* Si verò intedebat ſe Deo obligare in illo loco tan-
50 tum, & cum illis, non tenetur alibi, ut c. *Ex injuncto, de non. operis nunciat.* Eamdem diſtinctionem de eo, qui emiſit profeſſionem infra annum probationis in Ordinibus Mendicantium, qui ex c. *Non ſolum, infra eod. lib. 6.* errant obligati ad religionem in genere, ſequitur Lap. Abb. in c. *Conſtitutionem, eod. tit. lib. n.* 7. his verbis. (Poteſt dici quod ſi tempore emiſſi voti, vel factæ profeſſionis expreſſit vovens, vel profitens de certis loco, & ordine, ſtabitur expreſſioni ſi probetur, ita quod ſi ibi eſſe non poterit non erit nec in ſpecie, nec in genere Ordini obligatus, & contrahere matrimonium poterit, & contractum tenebit; ſi autem ſpalud non expreſſit, vel ſi expreſſit non probatur, ſtabitur dicto ſuo in foro animæ, non autem in foro contentioſo, niſi fortè hoc juvaret delato juramento, & aliter probari non poſſet; unde tunc nec contrahere poterit, & ſi contraxerit, non tenebit.) Lap. ſequitur ſimpliciter ibi Anch. & dicit mente tenendum, *ſub n. 1. verſ. Quartò not.*

51 Verum hanc diſtinctionem quoad primum membrum, videlicet quod ſi protſus intendebat ſe generaliter obligare, remaneat obligatus religioni in genere, ita ut matrimonium contrahere non poſſit reprobat Jo. de Imol. quia cum non adſit recipiens, qui habeat mandatum incorporandi, non poteſt quis eſſe profeſſus, & ſequitur Præpoſitus in d. c. *Rurſus, num.* 21. qui tamen dicit iſtum aſtringi voto ſimplici, & poſſe compelli ad ingrediendum, nec poſſe contrahere matrimonium ſine mortali peccato.

52 Quo verò ad ſecundum membrum, quod profeſſus in certo loco, & ordine, ſi ibi eſſe non poſſit, non remaneat obligatus religioni in genere, latè eandem diſtinctionem reprobat Franc. in d. c. *Conſtitutionem, nu.* 4. ubi pluribus oſtendit non eſſe faciendam differentiam an quando quis profitetur expreſſè, intendat ſe obligare illi religioni in ſpecie, vel in genere, ſed indiſtinctè remanere eum obligatum religioni in genere ſi illi in ſpecie non potuerit obligari: & inducit textum in d. c. *Non ſolum*, ubi quis emiſit profeſſionem infra annum in Ordine Prædicatorum, vel Minorum, & ſic intendebat ſe obligare illi Ordini in ſpecie, ponderando verba illa, Ad profeſſionem veſtri Ordinis, & tamen quia profeſſio illa nulla fuit, remanet obligatus religioni in genere, ſecundum glo. & Archid. *ibi*, & ita dicit de hoc eſſe caſum ibi Præpoſ. in d. c. *Rurſus, ſub n.* 10. *Qui cler. vel vov.* (Si autem, inquit, non valet profeſſio reſpectu illius religionis certæ, quam intendebat profiteri; tamen profeſſio in genere ſuſtinetur, quia remanet obligatus ad intrandam unam ex religionibus approbatis, puta in eo, qui ordinem Minorum ingreditur, & ante annum probationis profitetur illam regulam cum ſolemni profeſſione; profeſſio illa non valebit quoad hoc ut iſte ſit obligatus Ordini Minorum; ſed bene valebit quoad hoc ut cogatur aliam religionem ex approbatis ingredi, c. *Non ſolum, eod. tit. lib. 6.* ubi eſt caſus.) Hæc ille:

53 Ratio eſt, quia in materia voti locus eſt illi regulæ, ſi non valet quod ago ut ago, valet ſaltem ut valere poteſt, ut probat text. in c. *Quidam de converſ. conjug.* ubi maritus, qui invita uxore fecit profeſſionem, & ei poſtea fuit reſtitutus, non cogitur ea mortua redire ad monaſterium, quia hac in parte votum non tenuit cum non eſſet in ejus poteſtate debitum non reddere, ſed tamen non debet matrimonium contrahere, quia per dictum votum promiſit etiam debitum non exigere, quod erat in ejus poteſtate; & quoad hoc votum tenuit, atque ita ex illo textu hanc regulam deducit Abbas *num. 3. verſ. Item nota.* Ergo ſimili modo qui profitetur in religione approbata, licet quoad illam religionem votum non teneat, quia non eſt in ejus poteſtate; tenet tamen quoad obligationem ad religionem in genere, quod ab ejus poteſtate dependet.

54 Qua etiam ratione qui fingit ſe fœminam, & profitetur in monaſterio Monialium, obſtrictus remanet religioni in genere, c. *Quod interrogaſti, 27. diſt.* per quem tex. ita concludit Bart. Brix. *in ſua q. Dominical.* 81. incipien. *Juvenis*, quem ſequitur Abb. in c. *Tuarum nu. 7. de privileg.*

55 Et tenendo hanc opinionem, quæ de jure verior videtur, non obſtat dictum Jo. de Imol. de quo ſupra *num.* 51. quod non poſſit quis obligari religioni in genere ob defectum recipientis: nam reſpondetur quicquid contra ſenſerint Abb. & Sylveſt. ſupra citati *num.* 19. id non eſſe neceſſa-

rium

num in religione in genere, ut docet Innoc. in cap. *Porrectum, num.6. verſ. Et idem ſupra eodem.* & Franc. poſt Lapum, & Geminianum in d. c. *Conſtitutionem*, Et eſt communis opinio teſte Præpoſito, in d.cap. *Rurſus, n.10, verſ. Iſtud vnenm iſtis duobus proximis modis.* Ratio eſt, quam reddit Gemin. in d.cap. *Non ſolum, in fin.* quia cum inducitur obligatio ad religionem in ſpecie monaſterium obligatur profitenti ad alimenta, & ideo oportet talem obligationem contrahi per habentem poteſtatem, ſecus autem in obligatione ad religionem in genere, quæ cum nullam contineat obligationem reſpectu certi monaſterij, ſatis eſt ut illa ſic inducta recipiatur per habentem poteſtatem quando profeſſus ingreditur religionem in ſpecie. Et ſimilia exempla quod profeſſio emiſſa ſine auctoritate recipientis obliget ad religionem in genere, habentur ex Speculat. *de ſtat. Monach. n.24. q.19. verſ. Sed prius*, Præpoſit. in d. cap. cap. *Rurſus, num.20. verſ. Aut Monachus nullum habet*, & Abbas in d.cap. *Porrectum, num.10. verſ. Fatetur tamen.* Alioquin ſequeretur, ut ad inducendam hujuſmodi obligationem ad religionem in genere neceſſarius eſſet conſenſus religionum totius orbis, quod non tamen eſſet abſurdum, quàm impoſſibile.

56 Rurſus non obſtat quod actus agentium non debeant operari ultra eorum intentionem; ſiquidem non eſt præter intentionem profitentis ut voluerit vitam mutare, ac Deo per profeſſionem obligari; & quia hoc perficere non poteſt in ea religione, quæ à Sede Apoſtolica non eſt approbata, conſentaneum eſt ut in aliqua alia id perficiat, & reddat Domino vota ſua; cum in hac materia ſpirituali ſi non valet quod ago ut ago, valeat ut valere poteſt, ut dictum eſt ſupra *num.53.* Alioquin ſi diceremus conſenſum præſtitum in aliqua religione non eſſe attendendum ad alias religiones, de quibus profeſſus non cogitavit, ſequeretur ut nunquam daretur caſus, quo quis obligaretur ad religionem in genere. nam qui profitetur v.g. in religione S. Franciſci, utique non intendit ſe obligare religioni S. Dominici, & tamen jura eliciunt obligationem ad religionem in genere ubi profeſſio ex aliquo capite eſt nulla, & obligant profeſſum ad ingrediendum aliquam ex religionibus approbatis, quod clarè etiam patet exemplo viri, qui ſimulans ſe fœminam, profeſſus eſt in monaſterio Monialium; is enim propter votum ſolemne cogitur ingredi aliam religionem, de qua tamen non cogitavit, ut per Butr. Abb. & Gemin. ſuperius relatos.

57 Supereſt ut videamus an obligatio hujuſmodi ſublata fuerit à Concilio Tridentino.

Ratio dubitandi oritur ex Decreto *c.15. ſeſſ.25. de Reg.* ibi Nullamque inducat obligationem ad alicujus Regulæ, vel religionis, vel ordinis obſervationem, aut ad alios quoſcumque effectus: quibus verbis ſublatam eſſe obligationem in genere, & correctam eſſe jura antiqua in c. *Non ſolum*, &c. *Conſtitutionem de Regular. lib.6.* jam pridem cenſuit S. Congregatio ejuſdem Concilij interpres, ſicut & ſuperius dictum eſt *n.42.*

Pro parte negativa facit, quia decretum Concilij, & declaratio deſuper emanata videntur habere locum dumtaxat in illis duobus caſibus in quibus loquuntur, videlicet cum profeſſio eſt nulla ob defectum ætatis, vel ob defectum anni probationis: cum enim Concilium corrigat jus commune in præallegatis juribus, non videtur extendendum ad profeſſionem irritam ex alio capite, videlicet ex eo quod emiſſa fuerit in religione non approbata: expedit namque jura juribus concordare, cap. *Cum expediat, de elect. lib.6.* & quod non mutatur ſtare non prohibetur, l. *Sancimus, Cod. de teſtam.* & l. *Præcipimus, in fin. Cod. de appellat.* Igitur regulæ, & antiquo juri ſtabimus niſi in quantum reperimus receſſum, ut in hac materia anni probationis dixit gloſſ. in d.cap. *Conſtitutionem, in ver. Prorogamus, infra eod. lib.6.* Ob quam rationem ſimiliter reſolutum fuit decretum *d.c.15.* nihil diſpoſuiſſe de voto, cum illic de voto nulla fit mentio. Et quamvis jura præallegata in c. *Non ſolum*, & c. *Conſtitutionem*, ſint correcta à Concilio in caſu profeſſionis emiſſæ intra annum; non tamen ſunt correcta in ſui generalitate, quam ex profeſſione nulliter facta in certo ordine orta ſit obligatio ad religionem in genere. Neque enim illa jura fundant in illa ſpecie nullitatis, ſed in nullitate ſimpliciter, & abſolutè, ideoque Doctores quoad obligationem in genere interpretantur illos canones habere locum, ſive profeſſio nulla ſit ex defectu novitiatus, ſive ex quovis alio capite, præterquam ob defectum conſenſus, ut patet ex Speculat. & alijs ſupra citatis *n.49.* Unde ſi fiat in religione non approbata, videtur ex ea oriri obligatio ad religionem in genere, quemadmodum ante Concilium oriebatur in terminis d. c. *Non ſolum*, & d.c. *Conſtitutionem.*

58 In contrarium facit, quia dum Concilium *in d. cap.15.* ad validitatem profeſſionis requirit ut novitius poſt ſuſceptum habitum ſtet per annum in probatione hoc videtur intelligendum de ſuſceptione habitus, & de anno probationis in religione per Sedem Apoſtolicam approbata, cum diſpoſitio Concilij intelligi debeat de actu valido, ut in his ferè terminis declarat Lapus *allegat. 46.*

59 incipien. *Factum ita ſe habet, num.5, verſ. In contrarium*, ubi reſolvit quod dicitur in d.c. *Non ſolum*, ut profeſſio infra annum emiſſa in Ordine Mendicantium obliget religioni in genere, debere intelligi de profeſſione aliàs legitimè facta; ſuſceptio autem habitus probationis in ordine per Sedem Apoſtolicam non approbato eſt ipſo jure nulla, ut c. *un. de religioſ. dom. lib.6.* Unde hoc caſu novitius non poteſt dici ſtetiſſe per annum in probatione poſt ſuſceptum habitum, prout requirit Concilium ad hoc ut profeſſio ſit valida, ideoque cum profeſſio hujuſmodi ſit irrita, etiam ex defectu receptionis ad habitum, & probationis, ſcilicet validæ: conſequens eſt, ut ex Concilio Tridentino nullam pariat obligationem etiam ad religionem in genere. Quod ſatiſplacet.

DE REGVLARIBVS

Cap. Ex parte.

SVMMARIVM.

1 *Profeſſus tacitè cenſetur præſumptione juris, & de jure qui ultra annum portat habitum monachalem in monaſterio, ubi ſunt habitus indiſtincti, & n.5.*

2 *Habitum novitiorum diſtinctum ab habitu profeſſorum quantocumque tempore quis geſtet, numquam cenſetur tacitè profeſſus.*

3 *Habitus regularis quotuplex.*

4 *Profeſſus tacitè an cenſeatur qui ante annum decimumquartum profeſſionem expreſſam emiſit in religione Hieroſolymitana, & poſtea in ea ſtetit per plures annos ignorans de jure profeſſionem fuiſſe nullam, & n. ſeq. uſq. in fin.*

5 *Profeſſio emiſſa ante decimum ſextum annum cenſetur tacitè ratificata ex perſeverantia annali cum habitus delatione poſt ætatem legitimam.*

6 *Non obſtante ignorantia nullitatis profeſſionis ſive ignorantia ſit facti, ſive juris.*

7 *Ignorantia facti, & juris in quibus differant.*

8 *Ignorantia juris nullitatis profeſſionis expreſſa an proſit militibus, mulieribus, & minoribus quominus cenſeantur tacitè profeſſi ex perſeverantia annali in religione.*

9 *Militem arma magis, quam leges ſcire decet.*

10 *Ignorantia juris prodeſt militibus minoribus, ruſticis, ac mulieribus quando agitur de excuſando eos à pœna, vel de damno vitando, alias ſecus.*

11 *Minor, ſeu mulier ad religionem ſeducti non reſtituuntur quia non dicuntur læſi.*

12 *Ignorantiæ juris exceptio ad excludendum conſenſum in matrimonio, profeſſione, & ſacris Ordinibus non admittitur.*

13 *Veritas in ſpiritualibus præfertur opinioni.*

14 *Ignorantia facti ex quo oritur nullitas profeſſionis expreſſa, non impedit quominus inducatur tacita profeſſio ex perſeverantia annali cum delatione habitus indiſtincti.*

15 *Reclamatio qualis requiratur ad impediendam tacitam profeſſionem.*

16 *Profeſſus nulliter quo tempore debeat reclamare ad hoc ut non cenſeatur tacitè profiteri.*

17 *Proteſtatio formalis requiritur ad impediendam tacitam profeſſionem, quæ oritur ex delatione annali habitus indiſtincti.*

18 *Proteſtatio non valet in his, quæ pendent conſecutivè, à diſpoſitione juris.*

19 *Propoſitum relinquendi religionem ex quibus verbis eliciatur.*

Profeſſionem tacitam non impediunt verba ex paſſione animi prolata, ibidem.

20 *Proteſtationis actus eliditur per ſubſequentes actus contrarios.*

21 *Proteſtatio præcedens ita demum impedit validitatem matrimonii ſubſequentis, ſi fiat immediatè ante matrimonium: ſecus ſi ex intervallo.*

22 *Et quid in profeſſione.*

23 *Proteſtatio an impediat validitatem matrimonij tam carnalis, quam ſpiritualis, ſi pars proteſtationi non conſentiat. & n. ſeq. uſque in fin.*

Proteſtatio in his, quæ pendent à poteſtate proteſtantis, valet, & actum vitiat, ibidem.

24 *Secus in iis quæ pendent à conſenſu duorum, quia proteſtatio non valet abſq; conſenſu alterius partis.*

25 *Proteſtatio in matrimonio tam carnali, quam ſpirituali an requirat conſenſum expreſſum alterius partis, & num. ſeq.*

26 *Profeſſio eſt contractus ultro citroque obligatorius.*

1 EX PARTE. Qui ultra annum portat habitum monachalem in monaſterio ubi ſunt habitus indiſtincti, tacitè dicitur eſſe profeſſus, & compellitur expreſsè profiteri; hoc dicit. Communis diviſio. Secunda ibi, *Ideoque.*

Nota ex hac Decretali, per delationem ultra annum in monaſterio habitus indiſtincti, id eſt tam à Novitijs, quam à Profeſſis promiſcuè geſtari ſoliti, induci tacitam profeſſionem, & quidem præſumptione juris, & de jure, quæ non admittit probationem in contrarium, niſi ante expletum annum probationis præceſſerit proteſtatio, gloſ. *hic in ver. Per annum.* Hoſt. *num. 9.* Io. Andr. *num. 3.* Cardin. *num. 4.* Butr. *num. 7.* & alij communiter. & probatur in Clem. *Eos, de Regular.* & in c. ubi hoc tenent Jo. Monach. *in ver. Præſumitur,* Prob. *in additione,* Gemin. & Anchar. *infra eod. lib. 6.*

2 Dixi per delationem habitus indiſtincti, quia ſi habitus novitiorum eſſet diſtinctus ab habitu profeſſorum, quantocumque tempore habitum novitiorum quis geſtaret, numquam cenſeretur tacitè profeſſus, nec cogeretur illam regulam expreſsè profiteri, ut docent *hic* Innoc. *in prin.* Joan. Andr. *n. 3.* Cardin. *n. 3. in 2. opposit.* & Abbas Antiq. in cap. *Conſulti, 5. eod.* ubi dicit ſe vidiſſe litteram abſolutoriam datam ſuper hoc cuidam Monacho, qui ferè per viginti annos ſteterat in habitu probationis, cujus dictum referunt *hic* Jo. Andr. *ad fin.* Cardin. *num. 4.* & Abbas Siculus *n. 3.* & gloſſ. *2. in fin.* in d. Clem. *Eos, eodem tit.* hoc caſu nec oritur obligatio ad religionem. Innoc. &

3 Jo. Andr. De triplici autem habitu regularium videlicet diſtincto, indiſtincto, & indiſtinctiſſimo, & quando ex ejus geſtatione ultra annum quis dicatur tacitè profeſſus vide hic per Abb. *eod. n. 3.* ubi diſtinctè omnes caſus complectitur, in d. Clem. *Eos, de Regular.* ubi materiam explicat per concluſiones.

4 QUÆRO, Poſt Concilij Tridentini promulgationem Decius habitum per Equites S. Jo. Hieroſolymitani, qui apud eoſdem indiſtinctus exiſtit, ſuſcepit, & antequam, ad ætatis ſuæ annum decimumquartum perveniſſet, expreſſam profeſſionem per eoſdem emitti ſolitam emiſit. Et quamvis ſatis citò illum pœnituiſſet emiſſæ profeſſionis; tamen putans tamquam juris ignarus ſe obligatum in eadem per multos annos perſeveravit habitum prædictum continuè geſtando, & actibus profeſſorum ſe immiſcendo. Certum tamen eſt, dum annum ſuæ ætatis decimumſextum ageret, ſæpe alijs religioſis dixiſſe hæc, vel ſimilia verba. *Se io non habueſſi fatto profeſſione in queſta, mai non la farei per vita mia.* Tamdem menſibus præteritis intelligens à quodam juriſperito ſuam profeſſionem non valere, cœpit intentare declaratoriam nullitatis ejuſdem. Suppoſitis igitur prædictis, ac profeſſionem emiſſam etiam in dicto Ordine S. Jo. Hieroſolymitani ante decimumſextum ætatis annum completum eſſe nullam ad quemcumque effectum ex Tridentini Concilij decreto in *c. 15. ſeſſ. 25. de Regular.* An Decius ſit cenſendus tacitè profeſſus nec ne.

Citra controverſiam eſt profeſſionem expreſſam hoc caſu fuiſſe irritam tam ex diſpoſitione juris communis, quia emiſſa ante annum decimumquartum conſummatum, c. *Ad noſtram,* ubi gloſſa

tur.

in ver. Conſummationem, & c. *Significatum, ſupra*
eod. quam ex Concilio Tridentino, quia ante an-
num 16. expletum, ut in *d. cap. 15. ſeſſ. 25. de regular.*
5 Certum eſt ſimiliter profeſſionem expreſsè emiſ-
ſam ante legitimam ætatem cenſeri tacitè ratifi-
catam ſi profeſſus de jure communi poſt annum
14. & ex Concilio poſt annum 16. per annum in-
tegrum detulerit habitum indiſtinctum: text. eſt
ad litteram in c. 1. *in princ. de regular. libr. 6.* quam
tacitam profeſſionem ex ſententia S. Congregatio-
nis Concilium non ſuſtulit. Et hæc eſt præſum-
ptio juris, & de jure, quæ non admittit probatio-
nem in contrarium, ut notat ibi Jo. Monach. *n. 3.*
quem in hoc communiter DD. ſequuntur, &
gloſ. *hic in ver. Per annum*, quæ ſimiliter à Docto-
ribus approbatur, ut dixi ſupra *n. 1.*
6 Quæ cum ita ſint, in hac facti ſpecie de duobus
dubitari poteſt. Primum eſt, An diſpoſitio dicti
c. 1. vendicet ſibi locum hoc caſu, in quo Decius
ut proponitur, ignoravit ſuam profeſſionem ex-
preſſam de jure fuiſſe nullam. Secundum eſt, An
itidem ille tex. habeat locum non obſtantibus ver-
bis à Decio prælatis prout in themate. Quoad pri-
mum in cap. *Significatum. ſupra eod.* plenè exami-
navi articulum. An qui ignorat ſe emiſiſſe profeſ-
ſionem expreſſam ante ætatem legitimam, & cre-
dens ſuam profeſſionem eſſe validam, poſtea per-
ſeverat per annum integrum in Religione defe-
rendo habitum indiſtinctum, cenſeatur tacitè pro-
feſſus, necne; & pluribus oſtendi, etiam ex ſenten-
tia Sact. Congreg. Concilij, cenſeri tacitè profeſ-
ſum. Ergò longè magis idem videtur responden-
dum in caſu præſenti. Quandoquidem jura, &
fundamenta omnia, quibus conſtat tacitam pro-
feſſionem induci, non obſtante ignorantia facti,
unde oritur nullitas profeſſionis expreſsè, fortius
concludunt in ignorantia juris: nam inter has
7 duas ignorantiæ ſpecies regulæ conſtituuntur op-
poſitæ, hoc eſt ignorantia facti præſumitur, niſi
probetur ſcientia, l. *Verius, de probat.* l. *Si fideiuſ-*
ſores, & ibi Bart. *ff. ad Vellejan.* l. *fin. ff. Pro ſuo*,
cap. *Propoſuiſti, 82. diſtinct. in fin.* cap. *Si vero, il*
ſecondo, de ſentent. excomm. & cap. *Præſumitur i-*
gnorantia, de regul. jur. libr. 6. quem textum loqui
de hac ſpecie ignorantiæ communiter ibi affir-
mant DD. Rurſus facti ignorantia excuſat cap.
Ignorantia facti, de regul. jur. in 6. l. *Etſi conſenſu*,
§. 1. ff. de contrahend. empt. l. 1. *ac ferè per totum. ff.*
de iur. & fact. ignorant. Sæpe enim & peritiſsimos
fallit l. 2, *ff. eod.* Specul. *in tit. de Advocato, §. Nunc*
tractemus, num. 2. At per contrarium juris igno-
rantia non præſumitur niſi probetur. Bart. in l.
Non fatetur, col. ult. ff. de confeſ. latè Anton. Ga-
briel *lib. 6. tit. de regul. iur. concluſ. 7.* Ignorantia non
præſumitur. Item iuris ignorantia non excuſat,
1. *quæſt. 1. §. ult. ante fin.* cap. *Presbyterum, 28. diſt.*
cap. *Ignorantia, de reg. iur. in 6.* d. l. 1. & l. *Iuris igno-*
rantiam, cum ſeqq. ff. eodem. Ignorare enim ius ne-
mini licet, l. *Leges. Cod. de legib.* Specul. *in tit. de ex-*
cept. & replic. §. 2. Sed quia ſi velit, ideoque igno-
rantia dicitur cauſa iniuſta in l. *Liberorum. ff. de*
ijs qui notant infam. Quamobrem ſi ignorantiam
facti, ex quo oritur nullitas profeſſionis expreſsè,
non prodeſt ad excluſionem tacitæ profeſſionis,
ut latiſſimè probatum eſt in d. cap. *Significatum,*
ſupra eodem. Ergò multò minus prodeſſe debet i-
gnorantia iuris. Et idcircò Authores, qui cenſent
ignorantem factum, ex quo reſultat invaliditas
profeſſionis expreſſæ nunquam cenſeri tacitè pro-
feſſum, quia perſeverat in religione tanquam pro-
feſſus, non tanquam profeſſurus, & ex præ-
cedenti conſenſu erroneo, inter quos Navarr.
in pluribus ejus Conſilijs *in tit. de regul.* relatis
in d. cap. *Significatum*, tamen contrarium ſcripſe-
runt in eo, qui allegat juris ignorantiam, ut per
eumdem Navarr. *conſ. 20. num. 2.* & *conſ. 46. nu. 3.*
& Sanch. *de matrim. lib. 7. de imped. diſp. 37. quæſt. 3.*
num. 25. Atque ita Authores, qui in contrarium
adduci poſſunt, qui loquuntur cum expreſsè pro-
feſſionem feciſſe ante ætatem legitimam & ſic in
terminis ignorantiæ facti non ſunt extendendi
ad caſum quando quis ſcit quidem ſe emiſiſſe pro-
feſſionem ante ætatem, ſed tamen ignorat jus diſ-
ponere eo caſu profeſſionem eſſe nullam, quæ eſt
juris ignorantia. Nam ut dicitur in l. 2. *ff. de iur.*
8 *& fact. ignor.* in omni parte error in jure non eo-
dem loco, quo facti ignorantia haberi debebit,
Sed objicies, hoc caſu eſſe conſtituendam diffe-
rentiam inter juris & facti ignorantiam, quia
verſamur in æquite annatæ militiæ, in quo ad-
mitti poteſt ignorantia juris, l. *Regula. ff. de iur.*
9 *& fact. ignor.* Nam militem arma magis quam le-
ges decet, l. 1. *poſt princ. Cod. de iur. deliber.* ideoque
Sanch. *de Matrim. lib. 7. de imped. diſput. 37. quæſt.*
3. n. 25. quamvis dixerit tacitam profeſſionem non
impediri ex eo, quod quis ignoret ſuam profeſſio-
nem expreſſam de jure fuiſſe nullam: tamen po-
ſtea limitat hoc non procedere in militibus, mi-
noribus, ruſticis, & mulieribus, in quibus ignoran-
tia juris dicitur probabilis, & æquiparatur igno-
rantiæ facti. Præſertim verò quia hoc caſu miles
videtur agere de damno vitando, ne perpetuò alli-
getur monachali ſervituti, quæ ut habetur in cap.
Præſens, 7. quæſt. 1. niſi deligatur, non bonos ſuc-
ceſſus habet; ut dicitur in cap. 1. *54. diſt.* corporali
ſervitute diſtrictior eſt. Unde quamvis non agatur
de delicto, ſed de contractu, qualis eſt profeſ-
ſio, cap. *Porrectum*, & cap. *Ad Apoſtolicam, ſupra*
eod. admitti debet juris ignorantia, cap. *Turbatur*,
§. Notandum, 1. q. 4. Et eo magis, quia Decio nulla
culpa imputari poteſt, quod ſuper validitate ſuæ
profeſſionis peritos non conſuluerit; cum traden-
do ſe in manibus Superiorum dictæ religionis
ſupponere poſſet omnia neceſſaria obſervata fuiſſe,
arg. cap. *Quod culpatur, 23. q. 1.* & patet ex traditis
per Anton. de Butr. *conſ. 18. in quæſt. in fin. verſ. Aut*
enim erravit.
10 At reſpondetur jura quæ dicunt militibus, mi-
noribus, & alijs hujuſmodi prodeſſe juris igno-
rantiam juxta l. 1. *Cod. de iur. & fact. ignor.* cum alijs
ſupra alleg. admittere duas declarationes. Una eſt
ut procedant ſolum quando agitur de excuſan-
do illos à pœna, l. *Qui adulterium cum inceſtu, §.*
1. ff. de Adult. & l. *Quos ſupra, C. de inceſt. nupt.* gloſſ.
in c. *Etſi neceſſe, de donat. inter virum & uxor.* Ro-
man. *conſ. 306. in princ. n. 2.* Altera eſt ut procedant
quando agitur de damno vitando, aliàs ſecus. Fe-
der. de Sen. *conſ. 102. num. 3. verſ. Cum quæritur*,
Bald. *conſ. 163. num. 4. lib. 1.* At neutra ex his decla-
rationibus applicatur caſui noſtro, in quo non
agitur de excuſando militem à pœna, nec ipſe tra-
ctat de damno vitando, cum ex profeſſione nul-
lum ei damnum inferatur, imò maximum bonum
ut inquit Petr. Ledeſma *de matrim. qu. 53. art. 1. in*
reſponſione ad ſecundum. Et quamvis ſervitus mo-

nachalis dicatur diſtrictior corporali ſervitute,
tamen Religioſus ſervit ei, cui ſervire regnare eſt,
ut Gemin. ait in c.1. *num.7. verſ. Quæro an ingre-
diens, de regul. lib.6.* poſt Jo. Andr. quem citat, in c.
11 *Cum virum*, ubi etiam Abb. *num.6. ſupra eodem.*
ita ut propterea mioor, ſeu mulier ad religionem
ſeducti non reſtituantur, quia non dicuntur læſi,
text. in cap. *Conſtituit, 20. quæſt. 3.* atque illic not.
gloſſ. & DD. & in cap. *Cum dilecta, quod met. cauſ.*
Specul. *in tit. l. d. reſtit. in integr. in 2. part.* §. *Qua-
liter, num.6. verſ. Sed numquid minor*, Archid. &
Gemin. in d. cap.1. *de regul. in 6.* Joann. Andr. Ab-
bas & DD. in d. cap. *Cum virum*, Reſpondetur
ſecundò contra profeſſionem tacitam quæ indu-
citur ex delatione annali habitus communis, non
ſolum non admitti probationem per juris igno-
rantiam, quæ regulariter non admittitur, ut d. l. 1.
Cum concord. Sed nec per alias ſpecies probatio-
num, quæ regulariter ſunt permiſſæ cum hæc præ-
ſumptio, ut ſuperius dictum eſt, *num.1.* ſit juris,
& de jure, quæ nullam admittit probationem in
12 contrarium. Et revera maximè abſurdum eſſet, ſi
in hac materia tam gravi matrimonij ſpiritualis
admitteretur ab Eccleſia exceptio ignorantiæ ju-
ris; nam hoc prætextu liceret etiam contrahenti
matrimonium, aut ſacros. Ordines ſuſcipienti al-
legare defectum conſenſus ob juris ignorantiam,
quod tamen abhorrent ſacri Canones, c. *Presbyte-
rum, 28 diſt. c. Ad id quod, & c. Is qui fidem*, & u-
trobique notant Canoniſtæ *de Sponſal.* Abbas *in
ſua quæſt. 2.* Incipien. *Stante ſtatuto, in 12. col. n. 14.*
13 Quoniam in his ſpiritualibus veritas præfertur
opinioni, gloſſ. in c. *nunc in verb. Approbatus*, & ibi
Archid. Jo. Andr. Anchar. Gemin. & Franc. *de vo-
14 to lib.6.* Reſpondetur denique objectionem præ-
dictam hoc ſolum intendere, ut in milite idem
operetur ignorantia juris, quod in alijs non pri-
vilegiatis operatur ignorantia facti: ſed facti igno-
rantia in alijs non excludit tacitam profeſſionem
tum quia profeſſus ante ætatem legitimam, licet
ignoranter, ſemper præſumitur habuiſſe animum
vitam mutandi, ut præter alios quos retuli in
cap. *Significatum, ſupra eodem.* docet Archid. in c.
Quod interrogaſti, num.4. 27 diſt. & in hac perſe-
verantia & duratione conſenſus poſt ætatem legi-
timam S. Canones fundant præſumptionem taci-
tæ ratihabitionis profeſſionis expreſſæ; ut ex Abb.
in cap. *Conſuluit, de converſ. conjug.* & alijs dixi ple-
nè in d. cap. *Significatum, ſupra eodem.* Tum quia
iguuraooa nullitans profeſſionis expreſsè cùm ſit
ignorantia eius rei, quam ſi profeſſus ſciviſſet:
nihilominus in religione perſeveraſſet, atque ita
profeſſionem à ſe prius factam ratam habuiſſet
juxta terminos d. cap. 1. *de Regul. in 6.* nullo modo
efficit perſeverantiam illam, ac tacitam ratihabi-
tionem involuntariam, ut multis rationibus, au-
thoritatibus, & exemplis illic probavimus, quæ
hic tranſcribere non eſt opus. Ergò quatenus et-
iam hoc caſu error juris, & facti pari paſſu
ambularent: tamen prodeſſe non debet Decio
Ignorantia juris, ſicut cæteris non prodeſt igno-
rantia facti.

15 Quoad ſecundum dubium, qui tuentur partes
Decii obijciunt diſpoſitionem d. cap. 1. non habe-
re locum hoc caſu, in quo Decius ſæpe prorrupit
in verba initio propoſita ex doctrina Io. Mo-
nach. *ibid. poſt n.3. in ver. Per hoc*, ubi ait præſum-
ptionem illam, quod deferens habitum per annum
cenſeatur tacitè profeſſus, tunc procedere, quan-
do prædictos actus fecit abſque eo quod ante-
quam laberetur annus immediatè ſequutus an-
num præfixum ad profitendum, aliquam fecerit
reclamationem. In caſu autem præſenti nedum
annus immediatè ſequens ætatem legitimam ad
profitendum, qui poſt Concilium eſt annus 17.
ſed nec ipſemet annus 16. lapſus fuit abſque ali-
qua reclamatione, cum Decius ſæpe dixerit: *Se io
non haveſſi fatto la profeſſione in queſta religione
per vita mia mai non la farei*, ut in facto ſupponitur:
dicunt enim verba huiuſmodi habere vim ſuffici-
entis reclamationis ſecundum Ioan. Monach. *ubi
ſupra* cum ex illis ſatis remanſerit declaratus ani-
mus proferentis; Alex. *conſ. 99. num. 10. libr. 3.* facit
tex. in l. *fin. Cod. ſi major factus*, ibi poſt annum 15.
nihil conqueſtus ſit. Præſertim quia impoſſibile
erat Decio, qui putabat ſe validè profeſſum, pro-
teſtari, quod per actus ſubſequentes non inten-
debat ſe obligare religioni. Nec tollit obicem,
quod doctrina Ioan. Monachi procedat in eo, qui
aliquam fecit reclamationem ante lapſum annum
ætatis ſuæ 15. de quo loquitur d. cap. 2. *de regul. lib.*
6. non autem in Decio, qui illam fecit poſt annum
16 15. Quia reſpondetur in d. cap. 1. non conſiderari
annum 15. formaliter, & per ſe producta illa æta-
te, ſed reſpectivè tamquam primum annum, qui
ſuccedit poſt annum 14. præſignantem in maſcu-
lo ætatem habilem ad profitendum, Unde idem
Io. Monach. *ibidem.* Gemin. *num.7.* notant quod
dicitur ibi de anno 15. reſpectu maſculi, verificari
in 13. reſpectu fœminæ. Quare quod habetur ibi
de anno 15. ſimiliter hoc caſu videtur verificari in
anno 17. quia quemadmodum annus 15. de iure
communi immediatè ſubſequitur anoum præfi-
xum ad profitendum, id eſt 14. ut in c. *Ad noſtram*,
& c. *Significatum, ſupra eod.* ita poſt Concilium an-
nus 17. immediatè ſubſequitur annum præfinitum
ad profeſſionem, idest *16.* ut in d. cap. *15. ſeſſ. 25. de
Regul.* Concil. Triden. idque ſatis indicat littera d.
cap. *1.* dum conſiderat taciturnitatem totius primi
anni immediatè ſequentis poſt ætatem præfixam
ad profitendum, & declarat Navarr. *conſ. 75. per
tot. de Regul.*

17 Sed prædictis non obſtantibus videtur reſpon-
dendum verba à Decio prolata non obſtare quo-
minus inducta fuerit tacita profeſſio ad præſcri-
ptum d. c. 1, *de Regul. in 6.* nam etſi Io. Monach. di-
cat ex delatione habitus annali non induci ta-
citam profeſſionem quando ſic indutus aliquam
fecit reclamationem, tamen cum non aperiat qua-
lis debeat eſſe dicta reclamatio, videtur intelligen-
dus de ſolemni reclamatione, de qua DD. commu-
niter loquuntur, hoc eſt de formali proteſtatione. I-
ta enim cenſet gloſſ. in c. *Quod interrogaſti, in verb.
Finxit, 27. diſt.* & gloſ. *hic in ver. Per annum*, quam
ſequuntur Ioan. Andr. & alij communiter. Item
gloſſ. in Clem. *Eos, hoc tit.* & Hoſtienſ. *ſupra in cap.*
2. & 2. Ad Apoſtolicam, Franch. alios referens in d.
cap. *1. poſt num. 3. in gloſſ. Videtur*, Prob. *ibidem n.7.*
Ripa in cap. *Cum M. num. 94. de Conſtit.* & ſatis
probatur in cap. *Cum virum*, ibi: Cum eam non
conſtet evidenter contradixiſſe, & in cap. *Conſuluit*,
ibi: Propoſitum ſuum in principio proteſtetur, *ſu-
18 pra eodem.* Quod adeo verum eſt, ut non deſint
graves Authores qui ſentiant nec ſolemnem qui-
dem proteſtationem tamquam contrariam facto
ſufficere ad impediendam tacitam profeſſionem
à iure

... induĉtam, ... jus ſententiæ ſunt Laud. & diŋ relati à Gemin. in d.c.1. Nam proteſtatio non valet in his, quæ pendent conſecutivè à diſpoſitione juris, ut poſt Abb. pluribus probat Dec. in d.c. *Cum M.n.67. de Conſt.* & vide quod ſcripſi

19 poſt Innoc. in c.1.n.14. *ſupra Quod met. cauſ.* Præſertim verò quia verba Decij ſuperius relata nedum formalem proteſtationem non important, ſed ne ſimplicem quidem reclamationem. Conſiderandum eſt enim in religionibus ſæpe contingere, ut religioſi maximè indiſcretis pœnitentijs, aut præceptis laceſſiti, aut tædio ſtrictioris vitæ affecti, aut ob aliam ejuſmodi cauſam in ſimilia verba prorumpant; quæ potius indicant quandam velleitatem, ſeu momentaneam animi indignationem, ſeu diſciplinam, quàm firmum propoſitum relinquendi religionem, & ad ſæculum redeundi: arg. c. *Vulgaris, §. Cogitatio de pœn. diſt. 1. c. Si quis iratus, 2. q. 3.* cum alijs adductis per Jaſ. in l. *Si Filiam tuam n.5. C. de inoff. teſtam.* Nam ut inquit Cardin. Cajetan. *tom. 1. opuſcul. tract. 4. quæſt. 1.* velleitas non eſt idem actus cum voluntate deliberata, & ſimiliter diſplicentia proportionalis velleitate non eſt idem actus cum diſplicentia proportionali vo-

20 luntati deliberatæ. Quibus accedit quod etiam ab expreſſa proteſtatione, ac formali animi declaratione intelligitur receſſum per poſteriorem perſeverantiam in Religione, & actus ſubſequentes, quibus ratihabitio inducitur, ut eſt text. in c. *Cum virum, ſupra eodem.* ibi; Præſertim ſi ratihabitione ſecuta [et ſi eam quandoque contradixiſſe conſtiterit] quod ante geſtum fuerat roboratur: intelligendo textum etiam de tacita ratihabitione juxta gloſ. in cap. *Significatum, in ver. Ratam, ſupra eod.* & in matrimonio carnali probat text. clarus in cap. *Ad id quod, de ſponſal.*

21 Et generaliter proteſtationem ita demum prodeſſe ſi fiat immediatè ante actum contrarium, ſecus ſi ex intervallo in matrimonio carnali poſt Vincen. concludit Præpoſ. in cap. *Quod interrogaſti, num. 11. & ſeq. 27 diſt.* licet ſecundum Vin-

22 cent. quem *hic* recitat Joan. Andr. *num. 3.* Si quis intra annum probationis proteſtetur ſe nolle in Religione remanere, quamvis aliquo tempore poſt annum remaneat, adhuc poteſt exire, c. *Paſtoralis, de offic. ordinar.* & ſi voluerit remanere, adhuc habebit annum, niſi cedat in hoc juri ſuo. De quo Jo. Andr. remittit ad Speculat. *de ſtat. Monach. in ultima quæſt.*

23 Ac demum quamvis proteſtatio facta ſuper dependentibus à poteſtate proteſtantis valeat, & actum vitiet, l. *Per ſervum, §. 1. ff. de uſu, & hab.* Bart. in l. *Quod aliena, §. Celſus de acquir. hered.* tamen ſecus eſt in ijs, quæ pendent à conſenſu duorum, quia proteſtatio non valet abſque conſenſu

24 alterius partis. cap. *Cumana,* & in cap. *Geneſi, de elect.* l. *fin. §. Item ſi prædixerit, ff. nau. cauſ. ſta.* Bart. per illum textum in l. *Pro herede, §. Papinianus, num. 6. verſ. ultimo, ff. de acquir. hered.* & in l. *Non ſolum, §. Morte, col. 5. de nov. oper. nunc.* ubi rationem adducit, quia ſicut propoſitum in mente retentum nihil operatur, l. *Si repetendi, C. de cond. ob. cau.* ita hæc proteſtatio facta eo ignorante, cum quo poſtea contrahitur, nihil debet operari in illius præjudicium. Quam rationem reddit etiam Archid. in cap. *Tua nos num. 8. de ſponſ.* & ſequitur Dec. in d. cap. *Cum M. num. 64. de Conſt.* & propterea gloſ. in d. cap. *Tua nos in ver. Mulier,* quærit, ſi aliquis proteſtetur coram pluribus, quod omnia quæ dicet, vel faciet, non faciet animo contrahendi matrimonium, & poſtea publicè dicat, conſentio in te, an ſit matrimonium, nec ne: & reſolvit eſſe matrimonium, & benè, ſecundum Jo. Andr. nam ex contrario daretur materia omnibus matrimonium contrahentibus ſic proteſtandi, ut poſtea diverterent à conjugibus, ſi diſplicerent. Quod etiam docuit Innoc. in cap. *Veniens. il ſecundo de ſponſ.* & ſequuntur in d. cap. *Tua nos,* Butr. *n. 16.* Anch. *num. 8.* Abb. *num. 9.* Alex. de Nævo *nu. 15.* Præpoſ. *num. 2. in fin.* Felin. in d. c. *Cum M. de Conſtit. num. 78.* ubi etiam Ripa, *num. 86.* Covarr. *in 4. Decret. 2. part. num. 3.* Quam opinionem abſolutè veram dicit Hoſt. in d. c. *Tua nos,* quando proteſtatio fit ſine juſto metu, vel alia cauſa, quæ proteſtationem corroboret. Sed ſi ſequatur copula, affirmat indiſtinctè intelligi receſſum à proteſtatione etiam facta ex juſta cauſa, & ſequitur ibi Anchar. *num. 8.* ſubdens non obſtare text. in l. *Qui aliena. §. Celſus, ff. de acquir. hæred.* ubi proteſtatio præcedens actui ſequenti contraria facit præcisè, ut ſubſequens actus non valeat. Quia ille text. procedit in aditione hæreditatis, quæ pendet ex poteſtate proteſtantis duntaxat: at ſecus eſſe ſi proteſtatio pendeat ex voluntate duorum, quia non

25 valet niſi innoteſcat parti, ut ibi per eum. Imò non ſufficit, ut pars ſciat, & non contradicat, ſed requiritur ut expreſsè conſentiat proteſtationi, idque tam in matrimonio, ne Sacramentum tam ſanctum illuſione, & levitate contrahentium tractetur, ut ait Covarr. *loco citato.* Sed etiam in alijs actibus ſecundum Bart. Alex. & alios communiter ibi relatos à Covarr.

26 At profeſſio non pendet ex voluntate ſolius profitentis, ſed etiam religionis recipientis, cum ſit contractus ultro, citroque obligatorius, c. *Porrectum,* & cap. *Ad Apoſtolicam,* & utrobique notant DD. *ſupra eodem* Gemin. & Franch. in c. *unic. de voto lib. 6.* Et ita in terminis tacitæ profeſſionis tradit Butr. in c. 1. *n. 16. in 4. notab. ſupra, Quod met. cauſ.* ubi ait: Proteſtatio contra ſuſceptionem veli de animo non profitendi non juvat proteſtantem non ſubſiſtente juſto metu, & ſic proteſtatio totalem detrahens ſenſum facti in actibus non pendentibus à facto tantum proteſtationis non juvat proteſtantem, ubi proteſtationi non conſentit is, cum quo vinculum principaliter initur. Ergo verba Decij, quatenus etiam importarent formalem proteſtationem, tamen cum non modo fuerint prolata non conſentientibus Superioribus religionis, ſed nec ipſis præſentibus, & non contradicentibus, imò ſeorſum ab ijs: nihil debeant operari, & per ſubſequentes actus contrarios intelliguntur ab illis receſſum per ſupradicta: Facit tex. in c. *Sollicitudinem, de appell.* & in l. *Cum in plures, §. Locator,* & ibi Bart. *ff. Locati,* ſecundum Anchar. & alios citatos in d. c. *Tua nos.* Sed contra hoc valde viget quod determinat Hoſt. in c. *Ad Apoſtolicam, n. 5. ſupra eod.* ubi quærit quid ſi ex parte monaſterij tantum fiat renunciatio, puta quia Novitius proteſtatur quod non intendit ſe obligare religioni per lapſum temporis, ſed Abbas, ac Monachi huic proteſtationi non conſentiunt, quin potius renunciant huic juri, & ſimilibus; numquid valeat talis proteſtatio? Et arguit primò quod non valeat, abſurdú enim eſſet ut ingrediens poſſet renunciare huic beneficio, & recipiens nó poſſet renunciare, quia nec

. cei actori quod non licet reo, vel è contra, ut notatur in cap. 2. §. *Nos verò in princip. de mut. pet.* nec debet arbitrium claudicare, cap. *fin. de arbitr.* Sed contrarium dicit eſſe verum, quia ſicut ex cauſa tempus probationis arctari poteſt, ita & prorogari, ut notatur in cap. *Statuimus, infr. eod.* ſaltem uſque ad triennium, cap. *Si quis incognitus*, 17. q. 2. Et aſſignat rationem diverſitatis inter Novitium, & monaſterium, quia potiùs in tali caſu pendet obligatio ex parte ingredientis, quàm recipientiũ, cum & ipſe ingrediens per ſe ad religionem ſervandam in genere poſſit ſe obligare etiam manens in propria domo, ut not. in d. c. *Porrectum, ſupra eod.* Et quia gravius periculum imminet ingredienti, quàm recipienti, ut patet in eo quod not. ſupra in cap. *Ad noſtram*, §. *Quocirca, in princip. in ver. Solutio.* Et ideo ei magis eſt providendũ, c. *Quieſcamus, 43. diſtinction.* l. 1. §. 3. *ff. de Carbon edict.* ibi; Nam, vel magis conſulendum eſt his, quibus majus periculum intenditur. Et ita teſtatur ſe vidiſſe obſervari in Fratre Raymundo de Medullione Ordinis Prædicatorum, & in Petro Bermundi de Anduſia, qui & dé dicto ordine poſt multos annos exivit, & deinde etiam uxorem duxit. Concludit ergo Hoſtienſ. proteſtationem novitij quod per lapſum anni non intendat ſe obligare religioni, valere, etiamſi Abbas, & Conventus proteſtationi expreſsè contradicant. Et cum eo tranſeunt ibi Jo. Andr. & Anchar. uterque *num. 6.* & Card. *num. 8.* licèt Codex Hoſtienſis ſit mendoſus, & mendosè etiam à prædictis referatur; legitur enim, Numquid valeat talis renunciatio? Et ſecundum hoc littera non habet ſenſum, & ſibi contradicit. Unde legendum videtur ut dixi ſupra, Numquid valeat talis proteſtatio?

Porrò quicquid ſit in matrimonio carnali, & in alijs actibus, opinio Hoſtienſis in profeſſione fortè prævaleret in practica propter illius authoritatem, & rationes; arbitror tamen requiri formalem proteſtationem, ac præterea ut proteſtatio ſaltem innoteſcat religioni per ſupradicta, quorum utrumque deficit in caſu præſenti.

DE REGULARIBUS.

Cap. Statuimus.

SUMMARIUM.

1 *Novitius infra annum probationis liberè redit ad ſaculum, niſi profeſſionem fecerit, vel appareat eum vitam voluiſſe mutare.*
Et quid poſt Concil. Trident. n. 21. & 26.
2 *Veſtes profeſſorum tempore debent benedici ut à novitiorum habitu diſtinguantur.*
3 *Dictio, liberè, quid importet.*
4 *Novitius recedens a monaſterio abſque licentia Abbatis non poteſt dici fugitivus.*
5 *Novitius quibus caſibus prohibeatur de iure communi a monaſterio exire.*
6 *Novitij qui dicantur.*
7 *Habitus religionis quotuplex ſit.*
8 *Habitus profeſſorum habet votum profeſſionis annexum, quod impedit matrimonium contrahendum, & dirimit poſt contractum.*
9 *Habitus probationis, vel profeſſionis extra monaſterium ſumptus non facit Monachum.*
10 *Habitus novitiorum aut patenter, aut latenter diſtinguitur ab habitu profeſſorum, & num. 12. verſ. Quod autem.*
11 *Benedictio habitus probationis facit ut ſit cenſendus habitus profeſſionis.*
12 *Habitum recipiens benedictum, vel aliàs latenter diſtinctum ab habitu novitiorum ſciens qualitatem illam cenſetur tacitè profiteri.*
Declaratur num. 14.
13 *Adultus, qui per annum defert habitum latenter diſtinctum ab habitu profeſſorum, cenſetur tacitè profeſſus.*
15 *Beneficium ingredientis religionem an ſit alteri conferendum infra annum probationis, & num ſeqq. uſque ad num. 22.*
16 *Quid de iure communi.*
Et quid ex Concilio Tridentino num. 18.
17 *Renunciatio tacita inducitur ſi quis conſentiat ut ſuum beneficium alteri conferatur.*
18 *Beneficium ingredientis religionem etiam eo conſentiente, aut reſignante alicui conferri non poteſt, niſi intra duos menſes ante profeſſionem, nec reſignatio effectum ſortitur niſi profeſſione ſequuta, & num. 22.*
19 *Reſignatio beneficij facta à novitio in undecimo menſe à ſuſceptione habitus valida eſt, etiamſi profeſſio ultra annum differatur.*
20 *Beneficium ingredientis religionem non vacat ante profeſſionem, & ideo alteri conferri non poteſt, & num. ſeqq.*
21 *Profeſſio tacita, quæ de iure communi inducebatur ex ſuſceptione habitus profeſſorum, vel alias infra annum probationis, ſublata eſt à Concilio Trident. & num. 26.*
22 *Novitius ad ſæculum rediens an recuperet bona, quæ monaſterio, vel alijs donavit, & num. ſeqq. uſque in finem.*
23 *Quid ſi fuerit proteſtatus quod monaſterium intrabat animo probandi regulam.*
Et quid ſi nullam fecerit proteſtationem, n. 25.
Et quid ſi donaverit expreſſa cauſa propter profeſſionem, num. 31.
Et quid ſi nullam cauſam expreſſerit, n. 32.
Et quid poſt Concilium Tridentinum num. 34. & ſeqq.
24 *Profeſſio regularis eſt quædam mors quoad mundũ.*
25 *Monaſterium ingrediens ſine proteſtatione, & diſponens de bonis ſuis cenſetur abſolutè voluiſſe vitam mutare, & exire non poteſt.*
26 *Secus poſt Concilium Trident.*
27 *Profeſſus ante annum probationis elapſum, & ad ſæculum rediens recuperat bona donata, quaſi cauſa non ſequuta.*
Declaratur num. 31. & 34.
28 *Profeſſionem nullatenus emiſiſſe, aut nulliter, paria ſunt.*
29 *Donans bona ſua in ingreſſu monaſterij illa recuperat ſi exeat ante profeſſionem.*
30 *Oblationi bonorum ineſt tacita conditio ſi ingrediens in religione perſeveret.*
31 *Donans ex cauſa ingreſſus in monaſterium ſi non intret, recuperat bona donata non obſtante juramento.*
32 *Donatio facta monaſterio in ipſa die ingreſſus, licet non ſit nulla ipſo iure, tamen revocari debet ſi profeſſio non teneat.*

De-

33 *Donatio facta monaſterio ſimpliciter, & abſque ulla cauſa revocari non poteſt.*

34 *Donatio, ſeu renunciatio bonorum facta à novitio etiam cum juramento poſt Concilium Trid. non valet niſi fiat cum licentia Epiſcopi, vel ejus Vicarij, & intra duos menſes ante profeſſionem.*

35 *Nec aliàs effectum ſortitur niſi profeſſione ſequuta, & in hoc ſublata ſunt veteres Doctorum diſtinctiones.*

36 *Bona monaſterio donata retineri non poſſunt novitio exeunte, aut decedente ante profeſſionem.*

37 *Dos ante Trid. Conc. monaſterio ſoluta poſt Conc. reſtitui debet, ſi puella ante profeſſionem deceſſerit, deductis tamen impenſis alimentorum.*

38 *Dos novitia decedentis ante profeſſionem debet heredibus reſtitui unà cum fructibus, deducto tamen illius victu, & veſtitu.*

Non obſtante pacto, ut ſi puella poſt annum deceſſerit, facta vel non facta profeſſione, dos monaſterio acquiritur ibidem, verſ. Quinimo.

39 *Jeſuita non comprehenduntur in decreto Concilij Trid. de Renunciationibus novitiorum.*

40 *Donationes, ſeu renunciationes facta ante ſuſceptum habitum probationis an comprehendantur in decreto Concilij Trident.* cap. 16. ſeſſ. 25. de Regular. *& num. ſeqq. uſque ad num.* 47.

41 *Lex etiam exorbitans, & pœnalis extenditur ad caſus ſimiles, quando aliàs redderetur eluſoria.*

42 *Novitius non dicitur niſi poſt ſuſceptum habitum probationis.*

43 *Legis diſpoſitio non adaptatur ad caſum, ad quem verba legis non adaptantur.*

44 *Extenſio non fit in his, qua exorbitant à jure communi etiam ex identitate rationis.*

45 *Novitij quamvis cum effectu non ſint religioſi, ſunt tamen perſona Eccleſiaſtica, & gaudent privilegio fori, & Canonis.*

Et in eorum renunciationibus non eſt neceſſe adhiberi ſolemnitatem à ſtatuto laicorum requiſitam, ibid. verſ. Hinc S. Congregatio.

46 *Votum ingrediendi religionem non eficit voventem de foro Eccleſia.*

47 *Monaſterio an liceat durante anno probationis apprehendere poſſeſſionem bonorum ſibi à novitio donatorum infra duos menſes ante profeſſionem, & cum licentia Epiſcopi, & num. ſeqq. uſque in finem.*

48 *Dominium rei donata tranſit in Eccleſiam, vel monaſterium, etiam ſine actuali traditione.*

49 *Monaſterio nihil tribuendum eſt, vel accipiendum ante profeſſionem ex bonis novitij, vel parentum, aut conſanguineorum ſub pœna anathematis, & num. 55.*

50 *Novitio ante profeſſionem abeunti omnia ſunt reſtituenda, qua ſua erant.*

51 *Monialibus prohibitum eſt dotes accipere ante profeſſionem, etiam ſub nomine depoſiti ſeu praſtita cautione de illis reſtituendis; profeſſione non ſequuta.*

Etiamſi detur cautio bancaria, num. 54.

52 *Non tamen prohibitum eſt quin dotes realiter deponantur penes tertium, qui eas dare debeat monaſterio poſt profeſſionem.*

53 *Sed improbatur cautela ut depoſitarius totum, quod in depoſitum recipit, ipſum mandatario ante profeſſionem conſignet.*

54 *Indulgetur tamen Monialibus monaſterii Mediolanen. ut pro ſolutione aris alieni ante profeſſionem accipiant dotes praſtita per Archiepiſcopum fidejuſſione de illis reſtituendis ſi receſſerint ante profeſſionem.*

56 *Novitius non poteſt in ingreſſu aliquid donare monaſterio, etiam ſi ſit ſui juris, & non habeat parentes.*

57 *Novitia non prohibetur dare pecuniam monaſterio in rationem cenſus ſuper monaſterij bonis per Moniales convertendam in dotem illius poſt profeſſionem emiſſam.*

Pacta ſuper convivijs exhibendis dum puella habitum ſuſcipit, vel profitetur an ſint toleranda, ibidem, verſ. Inſuper.

58 *Excommunicatio in dantes, & accipientes aliquid ex bonis novitij ante profeſſionem non incurritur ipſo jure, nec eſt Sedi Apoſtolica reſervata.*

59 *Moniales qua dotes acceperunt à Virginibus nondum profeſſis, abſolvuntur per Papam à peccato ne excommunicari poſſint ab Ordinario.*

60 *Convertitis, ſeu monaſterio Domus Pia an liceat exigere dotes in ſuſceptione habitus, non obſtante Concilio Tridentino in* cap. 16. verſ. Sed neque, ſeſſ. 25. de Regular.

1 STATUIMUS. Intra probationis annum liberè quis redit ad ſæculum, niſi profeſſionem fecerit tacitam, vel expreſſam, vel appareat eum voluiſſe vitam mutare. Hoc dicit primò.
2 Secundò præcipit veſtes profeſſionis tempore benedici, ut à Novitiorum habitu diſtinguantur. Secunda ibi, *Nihilominus*. Et prima pars tria facit; Primò ponit dictum. Secundò excipit, ibi, *Niſi*, Tertiò exceptionis rationem ſubjicit, ibi, *Cum quilibet*, Vel ſecundum Hoſtienſ. *in princ.* Ioan. Andr. *num. 4.* & Cardin. *in 4. notab.* A contrario ſenſu primò ponit regulam: deinde
3 excipit quatuor caſus. Regula eſt, Ingrediens religionem exire poteſt liberè, & dic, Liberè, ideſt Superioris licentia nullatenus requiſita: nam de ſignificatu hujus dictionis eſt ut non requiratur alicujus licentia, ut notatur in cap. *Licet Epiſcopus, de prabend, libr. 6.* & in cap. *De multa, eodem tit.* tex. in cap. *fin. § fin. de conſuetud. lib. 6.* & in c. *Cum plures*, & ibi gloſ. *in ver. Liberè, de offic. deleg. eod. lib.* Unde fit ut novitius non poſſit dici fugitivus
4 ſi receſſerit à monaſterio abſque licentia Abbatis, ut *hic* per Abbatem *in 1. not. n. 2.*

5 Primus caſus exceptus eſt, ſi habitum profeſſorum ſuſcepit. Secundus, ſi profeſſionem expreſſam fecit. Tertius, ſi per annum in religione perſeveravit. Quartus, ſi omninò vitam mutare voluit. Quos quatuor caſus enumerat etiam idem Hoſtienſ. in cap. *Super eo. num. 5. ſupra eod.* & duos alios addit. Primus eſt, ſi ingrediens juravit nunquam exire, ut cap. *penult. ſupra, quod met. cauſ.* cap. *Si verò*, & cap. *Cum contingat, de jurejur.* Secundus, ſi eo pacto fuit manumiſſus ut non exiret, cap. *Eo libentius, ſupra, de ſerv. non ordinat.* & cap. *2. infra de condition. appoſ.* Sed hodie ſupraſcriptos caſus tempera, ut dicam infra in *1. not.* & fuſiùs *in 1. q. n. 20.* excepto tamen tertio, ſcilicet de eo, qui per annum in religione moram traxit, in quo hodie ſervandum erit quod præſcribitur in cap. 1. *infr. eod. lib. 6.* & in Clem. *Eos, eodem tit.*

6 Nota primò illud verbum, *Novitios*; nam tales dicuntur de novo recepti, & veſtimentis proba-

tio-

tionis induti nullo voto emiſſo, ſecundum Innoc.
Abb. Antiq. Hoſtienſ. & Joann. Andr. omnes *in*
princip. & Joan. de Anan. *in* 1. *not.* Alibi verò No-
vitij dicuntur Scholaſtici non inſtructi, qui ſub
diſciplina degunt, dato etiam quod ſint profeſſi,
ut inquit gloſſ. in Clem. *Ne in agro*, §. *Sanè, in*
ver. Novitius de ſtat. Monachor. Et de ſignificatio-
ne hujus verbi vide Bart. in l. *fin.* §. *Quoties, nu.* 1.
& 2 ff. de publican.

7 Secundò nota duplicem habitum Religionis,
videlicet novitiorum, & profeſſorum. De multi-
plici autem habitu vide textum in c. 1. *infra eodem.*
lib. 6. & in Clem. *fin. eod. tit.* & ibi plenè per Ab-
batem, & plenius *hic* per Henrich Boich. *col.* 1. *verſ.*
Tu verò diſtingue.

8 Tertiò nota, ibi, *Qui dari profitentibus.* Habi-
tum profeſſorum habere votum profeſſionis an-
nexum, adeo ut eo ipſo, quod quis in religione
hujuſmodi habitum ſuſcipit monachus efficiatur,
& ejus votum intelligatur ſolemnizatum, nec am-
plius ſit ei facultas ad ſæculum redeundi, & de
tali habitu loquitur hæc decretalis, de quo etiam
poteſt intelligi cap. *Vidua, ſupra eod.* cap. *Quod*
interrogaſti, 27. *diſtin.* cap. *Vidua*, 27. *quaeſt.* 1. &
cap. *Quem progenitores*, 20. *quaeſt.* 1. & hujuſmodi
habitus impedit matrimonium contrahendum,
& dirimit poſt contractum, cap. 1. 27. *quaeſt.* 1.
& hic notat gloſſ. 1. Abb. Antiq. *in ver. Novitios*,
Hoſt. *n.* 1. *in ver. Religionis.* & Butr. *num.* 6. Archid.
in cap. *Beneficium*, *num.* 1. *infra eodem libr.* 6.
9 Unde illud tritum, quod habitus non facit Mo-
nachum, verum eſt in habitu probationis, vel in
habitu profeſſionis extra monaſterium ſumpto; ſed
receptus in ingreſſu Religionis utique Monachum
facit, ut hic probatur, & notabiliter declarat Ho-
ſtienſ. *n.* 2. *in ver. Conſuevit*, & Archid. *ubi ſupr.* Sed
an hæc limitatio vera ſit, præſertim poſt Concil.
Tridentinum plenè examinavi in c. *Porrectum. in*
5. *notab. ſupr. eod.*

10 Quartò nota diſtinctionem habitus profeſſo-
rum ab habitu novitiorum duplicem eſſe. Quæ-
dam enim eſt patens, id eſt colore, ſciſſura, vel for-
ma, ut in Clem. *Eos, de Regular.* Quædam eſt latens
quæ ſcilicet fit per benedictionem, & de hac lo-
quitur hæc Decretalis in fine: nam talis benedi-
11 ctio efficit ut ſit cenſendus habitus profeſſorum
ſecundum Innoc. *in fin.* & Abb. Antiq. *ibidem in*
fin. Hoſt. *num.* 8. Io. Andr. *nu.* 5. & Collectar. *eod.*
12 *n.* Unde ſuſcipiens hujuſmodi habitum benedi-
ctum ſciens qualitatem illam videtur tacitè pro-
fiteri, cum ſuſcipiat habitum profeſſorum, ut in-
quit Butr. *n.* 5. Quod autem hic dicitur de benedi-
ctione, intelligas per modum exempli: nam alia
quoque ſunt ſigna diſtinctionis latentis, videlicet
ſi habitus profeſſorum detur in Capitulo, habi-
tus verò novitiorum in Choro, vel è contra: aut
ſi habitus novitiorum detur ab una perſona, pro-
feſſorum ab alia: aut ſi unus detur certis diebus,
alius aliis, aut ſi cum certa ſolemnitate detur unus,
& non alius, ut *hic* declarat Henr. Boich *col.* 2. *verſ.*
In ſecundo verò caſu, & ante eum gloſſ. in d. Clem.
Eos, in ver. Deinceps, verſ. Hodie verò, quæ di-
cit [habitum diſtingui latenter per benedictio-
nem veſtium, perſonam dantem, locum, vel for-
mam dationis; ex duabus enim capis, quarum
altera benedicta, vel data per Provincialem vel in
Capitulo, altera non, primam à ſecunda diſcer-
nere neſcis.] Hæc gloſſ. Quapropter quiſquis
ſcienter recipit habitum aliquo ex prædictis modis
latenter diſtinctum ab habitu novitiorum eo i-
13 pſo intelligitur tacitè profiteri. Obſerva tamen ac-
curatè, quia in caſu ſpeciali per dictam Clem.
Eos, de Regular. ſublata eſt differentia habitus
latenter diſtincti, videlicet quoad inducendam
profeſſionem tacitam in adulto per delationem
habitus ultra annum: nam ante prædictam Clem.
deferens per annum habitum novitiorum diſtin-
ctum ab habitu profeſſorum qualiſcunque foret
diſtinctio non intelligebatur tacitè profiteri et-
iamſi multos annos in religione perſeveraret, ut
not. Abb. Antiq. in c. *Conſulti, ſupr. eod.* & poſt eum
gloſ. in d. Clem. *Eos in ver. Deinceps, in fin.* Sed ad
hoc in adulto requirebatur ut habitus eſſet indi-
ſtinctus, vel indiſtinctiſſimus, ut hic, & in c. *Ex par-*
te, ſupr. eod. & apertius in c. 1. *verſ. Qui vero, eodem*
tit. lib. 6. Sed hoc hodie corrigitur in adulto ſi di-
ſtinctio ſit latens; nam major annis quatuordecim
ſi per annum deferat habitum novitiorum laten-
ter diſtinctum ab habitu, qui profitentibus datur,
eo ipſo intelligitur tacitè profeſſus, non ſecus ac ſi
deferret habitum indiſtinctum, vel indiſtinctiſſi-
mum; quia per d. Clem. major, qui per annum de-
fert habitum novitiorum non intelligitur eſſe pro-
feſſus ſi habitus hujuſmodi in colore, ſciſſura, vel
forma ſit diſtinctus ab habitu profeſſorum. Ergo
à contrario ſi non ita ſit diſtinctus, ſed latenter
dumtaxat, intelligitur tacitè profiteri; & diſtinctio
latens quoad hunc ſpecialem effectum nihil ope-
ratur, ſed perinde eſt ac ſi habitus eſſet prorſus
indiſtinctus, vel indiſtinctiſſimus, & ita declarat
ibi gloſſ. præallegat. in ver. *Deinceps*, quæ à Docto-
ribus communiter approbatur. Sed extra hunc
caſum remanent jura antiqua ut ſufficiat qualiſ-
cumque diſtinctio. Ideoque major recipiens ha-
14 bitum profeſſorum latenter diſtinctum ab habitu
novitiorum hodie, ſicut olim cenſetur tacitè profi-
teri, ut ibi per gloſſam, & habent locum quæ ſu-
perius dicta ſunt *num.* 11. *&* 12. dummodo tamen
exceſſerit annum decimumſextum ætatis, & non
minori tempore quàm per annum in probatione
ſteterit; aliàs ſecus: nam expreſſa profeſſio antea
facta eſt nulla, ut in Decreto Concilij Tridenti-
ni *cap.* 15. *ſeſſ.* 25. *de regular.* & conſequenter ſub-
lata eſt etiam profeſſio tacita, quæ olim inducceba-
tur in majore annis quatuordecim per ſuſceptio-
nem habitus profeſſorum infra annum probatio-
nis, ut declaravit S. Congregatio ejuſdem Con-
cilij Interpres.

15 In gloſſa prima QUÆRO, Si clericus benefi-
ciatus religionem ingrediatur, numquid Epiſcopus
teneatur expectare quouſque annus probationis la-
batur priuſquam eius beneficium conſerat.

16 Gloſſa ponit tres opiniones, & ſolvit, con-
cludens æquius eſſe ut teneatur expectare. Idem
firmat Vincentius, & poſt eum Hoſtienſ. in cap.
Conſulti, ſupra eodem num. 10. & idem Hoſt. *hic*
num. 1. *verſ. Quid ſi Clericus*, Butr. *nu.* 7. & Card.
num. 4. *in* 2. *quaeſt.* Innoc. in cap. *Poſtulaſti, ſup. eod.*
& plerique alii.

Tu teneas hanc ultimam opinionem gloſſæ,
quæ non ſolum eſt æquior, ut gloſſa dicit, ſed et-
iam verior, & hodie approbata per determinatio-
nem Papæ in c. *Beneficium, infr. eod. lib.* 6. deciditur
17 beneficium ingredientis religionem non eſſe ali-
cui conferendum infra annum probationis, niſi
in quatuor caſibus. Primus eſt ſi eius ad id acce-

dat

[illegible]ſus ; tunc enim beneficio renunciat ; &
ei [illegible] alteri confertur , cap. *Ex tranſmiſſa de*
renunciat. & notat gloſſ. in d. cap. *Beneficium in*
ver. Aſſenſus, Petr. de Anchar. *in 2. notab.* & Franc.
num. 4. in gloſ. in verb. Aſſenſus. Secundus, ſi con-
ſtet eum abſolutè vitam mutare voluiſſe. Tertius,
ſi profeſſionem expreſſam fecerit. Quartus, ſi ſci-
enter habitum receperit profeſſorum. Interim
tamen debebit per ſubſtitutum beneficio deſer-
vire , aſſignata ei congrua portione ex proven-
tibus beneficij.] Hæc ibi.

18 Sed hodie hi quatuor caſus modificati , & cor-
recti ſunt jure noviſſimo Concilij Tridentini *in*
c. 15. & 16. ſeſſ. 25. de regular. Nam quoad primum
caſum, quicquid ſcripſerit Nicola. Garzia *in tract.*
de benefic. part. 11. c. 9. n. 12. & 13. & moderni Col-
lectures *hic*, durante anno probationis beneficium
ingredientis religionem alteri conferri non poteſt,
etiamſi illius ad hoc expreſſus accedat aſſenſus ,
vel renunciatio , niſi infra duos menſes proximos
ante profeſſionem, nec renunciatio effectum ſor-
tiatur niſi profeſſione ſequuta ; quia forma à Con-
cilio præſcripta in d. *cap. 16.* in renunciationibus
faciendis ſervari etiam debet in renunciatione be-
neficij , ut S. Congregatio declaravit. Nam con-
ſulta, And. cap. 16. loquens de renunciationibus
comprehendat etiam reſignationem beneficij :
19 Reſpondit comprehendere. Et alias propoſito
dubio , An ſi reſignatio alicujus beneficij fiat in-
cœpto undecimo novitiatus menſe poſtquam no-
vitius fuit in monaſterio decem continuis menſi-
bus, valida intelligatur , etiamſi profeſſio differatur
per aliquod tempus ultra annum , ita ut inter re-
ſignationem, & profeſſionem pluſquam duo men-
ſes intercedant : Congregat. parva inclinavit duos
menſes intelligi non ante annum, ſed ante profeſ-
ſionem. Tamen quia eſt caſus exemplari rejectus
ad Congregationem Generalem, conſultus Do-
ctor Navarrus reſpondit reſignationem eſſe vali-
dam , & ſufficere ut renunciatio fiat intra duos
menſes proximos tempori conſtituto ad emitten-
dam profeſſionem à Concilio ; illud enim tem-
pus reſpexiſſe videtur. Habita Congregatione
Generali , ex ſeptem Cardinalibus tres ſenſerunt
cum Navarro , Alij verò quatuor ſenſerunt con-
tra Navarrum, videlicet , reſignationem non va-
lere, tamen referendum ad Sanctiſſimum ; Sancti-
tas ſua audita Congregationis ſententia primò
dixit ſe credere , d. cap. 16. non procedere in re-
ſignatione beneficij, & licet aliàs Congregatio ita
cenſuerit , tamen cogitandum ſuper hoc , item
procedere tantum in Monialibus , licet verba
generalia ſint , & Congregatio generaliter in-
tellexerit. Item etiamſi in beneficijs procede-
ret , tamen reſignationem eſſe validam , licet
facta per plures menſes ante profeſſionem pro-
rogatam, & in omnem caſum poſſe novam pro-
viſionem reſignationis peti , cum de ejus vali-
ditate dubitetur. Licet Sanctitas ſua declaraverit
verba Concilij , intra duos menſes proximos ante
profeſſionem , intelligi etiamſi profeſſio ultra
plures menſes anni probationis ſit facta ; & ſic
reſignationem , de qua in iſto caſu ; valuiſſe.
Sacra Congregatio auditis his , primò dixit , li-
cet Sanctiſſimus protulerit illa verba quod cap.
16. habeat locum tantummodo in Monialibus ,
tamen non ſe firmaſſe in hoc ; & ideò de eo nul-
lam habendam rationem , ſed cap. 16. intelligen-
dum etiam in viris , prout Congregatio hactenus
intellexit in pluribus caſibus. Secundò dixit,
quamvis Sanctitas Sua dixerit ſe non putare dict.
cap. 16. procedere in reſignatione beneficij , at-
tamen quia Congregatio aliàs contrarium te-
nuit, & ita in caſu Spoletan. ſupplicatio fuit ex-
pedita à Pio V. ideo ſi caſus contingat impoſte-
rum de reſignatione beneficiorum , loquendum
iterum cum Sanctitate Sua , & dicendum quid
aliàs Congregatio cenſuerit , & quid Pius V fe-
cerit , ut melius Sanctitas Sua poſſit poſtea deli-
berare. Hæc quoad primum caſum exceptum
in d. cap. *Beneficium, ſuſ. eod. lib. 6.* Quo verò ad re-
liquos tres, cum hodie ex decreto *d. cap. 15. ſeſſ. 15.*
de regular. profeſſio fieri non poſſit infra annum
probationis , ſive ingrediens religionem profeſ-
ſionem expreſſam fecerit , ſive abſolutè volue-
rit vitam mutare , ſive habitum ſuſceperit profeſ-
ſorum, ante annum probationis elapſum, ejus be-
neficium alicui conferri non poteſt , cum eo de-
21 creto ex ſententia Sacr. Congregationis ſublata ſit
etiam profeſſio tacita , quæ de jure communi ex
ſuſceptione habitus profeſſorum , vel aliàs indu-
cebatur infra tempus probationis , ut hic, & in
cap. *Super eo*, ubi Innocen. & omnes notant *ſupra*
eod. & in cap. 1. *in 1. reſp. infra eod. lib. 6.* Unde cum
nulla ſit profeſſio, beneficium non vacat, & con-
ſequenter conferri non poteſt, cap. 1. *de conceſſ.*
preben. & notat Anchar. in d. cap. *Beneficium , n.*
1. & Franc. *in 3. not.*

22 Secundò QUÆRO, An ſicut novitius ad ſæcu-
lum rediens recuperat beneficium , id eſt de facto,
cum illud ante profeſſionem non perdiderit , ut
per Cardinal. *in 2. not.* ita etiam recuperet alia bo-
na, quæ monaſterio, vel alijs donavit.

23 In hac quæſtione Hoſt. *hic num. 4. verſ. Quid de*
his quæ legaverat utitur hac diſtinctione, videlicet,
aut talis proteſtatus eſt , quod conditionaliter in-
trarat intendens regulam probare , & omnia re-
cuperat ; quia intelligitur mortis cauſa donaſſe ;
unde cauſa non ſequuta eſt locus recuperationi,
niſi aliud in donatione expreſſerit , arg. l. *Mortis*
24 *cauſ. ff. de donat. cauſ. mort.* Profeſſio enim eſt quæ-
dam mors quoad mundum , ut in Auth. *de Mo-*
nach. in princ. & l. *Deo nobis, C. de Epiſc. & cleric.*
& notat Bald. *conſ. 240.* incip. *Quia dicta oblatio,*
circa finem, verſ. Conſtat autem, lib. 5.

25 Aut nullam fecit proteſtationem, & nihil recu-
perat ; quia cenſetur abſolutè voluiſſe vitam mu-
tare , ex quo de bonis ſuis ante ingreſſum diſpo-
ſuit, & exire non poteſt, ut Auth. *Ingreſſi, C. de Sacr.*
ſanct. Eccleſ. & notat idem Hoſt. in *Conſulti, §. 1. in*
ver. Mutare, ſupra eod. & cum eo tranſeunt *hic* Jo.
Andr. *n. 2. verſ. Quid de his, quæ legaverat*, Card. *in*
2. notab. & in 4. quæſt. Abb. *n. 3. verſ. Sed quæris hic*
Hoſt. & alij communiter.

26 Verum hodie ego non puto hoc ſecundum
membrum amplius procedere : nam Doctores
fundant ſe in eo, quod qui ingreditur abſque pro-
teſtatione, & de bonis ſuis diſponit , cum videatur
velle abſolutè vitam mutare , & hoc cenſetur taci-
tam profeſſionem emittere, ut hic, ex in c. *Conſul-*
ti, ſupra eod. & in c. *Beneficium, hoc tit. lib. 6.* Unde
non mirum ſi bona non recuperat ; quia per pro-
feſſionem jam fuerunt monaſterio irrevocabili-
ter acquiſita, cap. *Quia ingredientibus, 16. q. 3.* & d.
Auth. *Ingreſſi , cum ſuis concordantibus*, Petr. de
Peruſ. inter Conſilia Felin. *conſ. 49. Viſo puncto*
prædicto,

prædicto col. 2. Sed hodie etiamſi ingrediens vo-
luerit abſolutè vitam mutare, quinimo etiamſi
profeſſionem expreſſam fecerit; non tamen pro-
pterea eſt profeſſus validè, nec religioni alligatus
ante annum probationis elapſum. Obſtat enim
jus noviſſimum Concilij Tridentini in d. *cap. 15.*
27 *ſeſſ. 25. de Regular.* ut fuſiùs dictum eſt ſupra nu. 21.
Quamobrem cum nulla ſit profeſſio, & novitius
quandocumque exire poſſit infra tempus proba-
tionis, conſequens eſt ut recuperet bona donata
quaſi cauſa non ſequuta, ut in primo membro di-
ſtinctionis, Hoſt. l. *Cum veterum, C. de donat. an-
te nupt.* & l. *Si à Sponſo, C. eod.* & in hac ſpecie tradi-
– derunt Bald. *d. conſ. 240. lib. 5.* Calder. *conſ. 412.
Donat ingrediens, aliàs, 27. de Regul.*

28 Paria enim ſunt profeſſionem nullatenus emi-
ſiſſe, aut emiſiſſe, ſed nulliter, id eſt infra annum
probationis, ut patet in d. *cap. 15. verſ. Profeſſio*
29 *autem.* Sed ingrediens religionem, & donans, vel
offerens bona ſua in ingreſſu, utique illa recupe-
rat ſi è monaſterio exeat ante emiſſam profeſſio-
nem: quia oblatio hujuſmodi ſequitur perſonam,
licet juramentum interceſſerit: ita Feder. de Sen.
conſ. 237. Factum tale eſt. Quidam nomine Thomaſius,
30 *num. 2. verſ. Nunc quæritur.* Item tali oblationi
ineſt tacita conditio, ſi ingrediens religionem
perſeveret, cap. *Quod à te, §. Sanè* & ibi nota-
tur in gloſ. *final. verſ. Propter hoc dicunt quidam,
infra de cler. conjugat.* Petr. de Peruſ. *d. conſ. 47. n. 8.*
Ergo idem dicendum ſi profeſſionem fecerit. Sed
nulliter argum. cap. *Inter corporalia, de tranſlat.
Epiſcopi.*

31 Cæterum prædicta intellige ſi donatio facta
fuerit monaſterio expreſſa cauſa propter profeſ-
ſionem; tunc enim profeſſio non tenuit, com-
petit repetitio; quia datum ob cauſam, & cauſa
non fuit ſequuta, ut l. *Non omnis, ff. Si certum petat,*
& l. *Si pecuniam, ff. de condict. ob cauſ.* & ita relatis
aliorum opinionibus, firmat Cald. *d. conſ. 27. verſ.
Ex opinionibus ſupradictis concludo*: & idem eſt ſi
donet ex cauſa ingreſſus; nam ſi non intret, re-
cuperat bona donata, Curt. Jun. *conſ. 44. Habita
diligenti, num. 13.* etiamſi donatio ſit vallata jura-
mento, Soc. *conſ. 183. Eleganter, num. 3. & 4. lib. 1.*
32 Dec. *conſ. 86. Pro tenuit. col. 4.* Quod ſi in dona-
tione non fuerit expreſſa cauſa, tunc refert; nam
ſi aliundè appareat donationem factam fuiſſe in-
tuitu, ſeu contemplatione ingreſſus, puta quia fa-
cta fuerit in ipſo ingreſſu, vel eadem die, hoc caſu
quamvis donatio non ſit nulla ipſo jure, ſicut eſt
quando cauſa eſt expreſſa, tamen competit jus re-
vocandi, ſecundum opinionem Bartholom. Bri-
xien. & ſequacium, propter conditionem ſubin-
tellectam, juxta notata per Jo. Andr. *in Addit. ad
Speculat. in tit. de donat.* & declarat Calder. *dicto
conſ. 27. ad fin.* dicens talem donationem, quam-
vis teneat mero jure; tamen eſſe revocandam per
judicem, non obſtante juramento, maximè ſi id-
circo non teneat profeſſio, quia Superiores non
poterant intra annum recipere ad profeſſionem
33 contra cap. *Non ſolum. de Regular. lib. 6.* Sin autem
non appareat an donatio fuerit facta contem-
platione ingreſſus, nec ne, ſed facta fuerit ſimpli-
citer, & abſque ulla cauſa: tunc revocari non po-
teſt, cap. *Non enim, 32. q. 1. l. 2. & 3.* & l. *Genera-
liter, C. de revoc. donat.* l. *Perfecta, C. de donat.
quæ ſub mod.* gloſſ. *ult. in* d. cap. *Quod à te, de cler.
conjugat.* nam res ſemel Eccleſiæ, vel monaſterio
donatæ ſunt Sanctum Sanctorum Domino, & in
profanos uſus amplius non ſunt transferendæ,
cap. *Nulli liceat, 12. qu. 1.* cap. *Quæſti, 14. qu. 4.* In-
noc. in cap. *Verum, num. 2. verſ. Sed nos contrarium
credimus, de for. compet.* De hoc tamen articulo
vide latiſſimè cumulata per Tiraquell. *in tract. de
retractu conventionali, rubr. ad fin. tit. num. 10. &
ſeq. maximè num. 15.*

34 Verum hodie in his ſervari debet diſpoſitio
Concilij Tridentini in *cap. 16. ſeſſ. 25. de Regular.*
quo ſtatutum eſt, ut nulla renunciatio, aut obli-
gatio antea facta etiam cum juramento, vel in fa-
vorem cujuſcumque cauſæ piæ valida ſit, niſi cum
licentia Epiſcopi, ſive ejus Vicarij fiat intra duos
menſes proximos ante profeſſionem, ac non aliàs
intelligatur effectum ſuum ſortiri niſi ſequuta
35 profeſſione. Quo decreto ſublata eſt prædicta di-
ſtinctio Calderini inter donationem factam ex-
preſſa cauſa propter profeſſionem, & factam ſine
cauſæ expreſſione. Item ſublata eſt alia diſtinctio
Doctorum, præſertim Abbatis in cap. *Verum, infra
de condit. appoſ.* videlicet an donatio facta fuerit ſub
conditione, an ſub modo. Item ſublatæ ſunt alio-
rum opiniones, maximè Bart. & Bald. in d. Au[th.]
Ingreſſi, diſtinguentium inter ſcienter profeſſi[o-]
nem non tenere, & ignorantes, ut in primo caſu
non competat repetitio, l. *Campanus, ff. de oper. li-
bert.* & l. *Cujus per errorem, ff. de reg. jur.* in ſecun-
do autem [c]ompetat arg. l. *Si pater*, & l. *Nec apud,
C. de hæred. inſtituend.* nam hodie indiſtinctè do-
natio non ſortitur effectum non ſequuta profeſ-
36 ſione. Hinc cum duo novitij religionem ingreſſi
bona ſua monaſterio ſervata forma Concilij do-
naverit, poſteaque uterque deceſſerit, ſed alter re-
vocata alter verò non revocata donatione: Fuit
dubitatum, An monaſterium poſſit retinere bona
ſaltem illius, qui donationem non revocavit, Sa-
cra Congregatio Cardinalium Concilij Tridenti-
ni interpretum cenſuit neutrius bona poſſe retineri
per monaſterium, cum non ſequuta profeſſione,
nulla fuerit renunciatio.

37 Præterea cum puella ante Concilium mona-
ſterium ingreſſa poſt dotem traditam non emiſſa
profeſſione deceſſiſſet, & poſt Concilium dos re-
peteretur: dubitatum fuit an jure repeti poſſet. In
Congregatione fuit pauliſper dubitatum; quia
concilium *cap. 16. ſeſſ. 25. de Regular.* videtur
loqui quoad futura tantum, nec de morien-
tibus mentionem facit, ſed ſimpliciter de abeun-
tibus: tamen quia verba illa Concilij, abeuntibus
indiſtinctè prolata, videntur etiam ad præterita
referri, & eſto quod non referrentur, dos videtur
reſtituenda ex quo non eſt ſequutum matrimo-
nium ſpirituale nulla facta profeſſione: Ideò Sac.
Congregatio cenſuit, ſeu jus commune ſpecte-
mus, ſeu Concilium, non facta profeſſione, dotem
eſſe reſtituendam, reſtituns tamen monaſterio im-
penſis, quas in alimenta fecit.

38 Amplius cum dubitatum fuerit, An ſi mulier
ingreſſa monaſterium intra tempus probationis
decedat, dos ſoluta ejus hæredibus unà cum fru-
ctibus, ſi quos monaſterium percepiſſet, reſtitui
debeat: S. Congregatio cenſuit ita debere, de-
ducto tamen victu, & veſtitu Noviriæ.

Ad hæc; Puella monaſterium ingreſſa eſt cum
pacto, ut ſi infra annum moreretur, dos reſtituere-
tur dotantibus; ſi verò poſt annum facta, vel non
facta profeſſione, acquireretur monaſterio; ſtetit

ibi

ibi per annum, & menſes tres cum velo albo, in quo incedunt noviriæ, cum tamen profeſſæ incedant cum nigro, nulla facta expreſſa profeſſione; poſtea deceſſit; Sa. Congregatio cenſuit ſecundum ea quæ proponuntur, dotem eſſe reſtituendam hæredibus defunctæ.

39 Ab hoc tamen Trident. Concilij decreto formam præſcribente in renunciationibus faciendis excipiuntur primo Clerici Societatis Jeſu: nam olim propoſito dubio, An Jeſuitæ comprehendantur in prima parte, c. 16. ſeſſ. 25. de Regular. ubi agitur de renunciationibus: Aliàs S. Congregationi in caſu particulari conſultæ viſum fuit comprehendi, & ſolum excipi in ſecunda parte, ubi agitur de novitiatu: tum quia exceptio referenda videbatur ad proxima; tum quia ratio exceptionis non ita videbatur militare in prima parte, ſed poſtea accuratiùs rem ratam perpendendo cenſuit Jeſuitas etiam in prima parte d. c. 16. excipi, tamen quia Pius V. dixerat amplius deliberandum, S. Congregatio iterum fuit alloquuta Sanctitatem ſuam, quæ demum contenta fuit concedere declarationem, tanquam conformem menti, & verbis Concilij d. c. 16. Quamobrem ab eo tempore reſponſum eſt Clericos Societatis Jeſu decreto c. 16. ſeſſ. 25. de Regular. Non ſolum exceptos eſſe quoad emittendam profeſſionem, ſed etiam quoad obligationes, & renunciationes; adeò ut etiam ab eorum novitijs quandocumque & ſine cujuſque licentia factæ nullitati d. decreti minimè ſubjaceant. Deinde ab hoc decreto videntur excipiendæ mulieres Pœnitentes, ſeu Convertitæ ex his, quæ dicentur infra *num. 60.*

40 Sed non levis eſt difficultas, An decretum Concilij in d. c. 16. vendicet ſibi locum in donationibus, ſeu renunciationibus factis ante ingreſſum in monaſterium, ſeu ante ſuſceptum habitum probationis. Et quidem Navarrus *conſ. 81.* incipien. *Nobilis*, hoc titulo conſuluit in caſu puellæ tredecim annorum, quæ monaſterium ingreſſura donavit patruo bonam partem bonorum ſuorum antequam fieret novitia, quia decreverat monaſterium intrare, & *conſ. 82.* immediatè ſequenti, quod incipit, *An donatio.* Itidem conſuluit in caſu donationis, ſeu renunciationis bonorum factæ occaſione futuri ingreſſus in religionem ab eo, qui nondum religionem intraverat, nec habitum ſuſceperat, cum pacto ut ſi donator ante profeſſionem è monaſterio exiret, prædicta donatio eſſet nullius momenti. Et utroque caſu reſpondit donationem eſſe nullam ob non ſervatam formam à Concilio præſcriptam in d. c. 16. Motus eo

41 præcipuo fundamento, Quod lex etiam exorbitans, & pœnalis extenditur ad caſum ſimilem, ad quem ſi non extenderetur, eſſet fruſtratoria, ut cap. *Si civitas, de ſent. excomm. lib. 6. cap. 2.* & ibi gloſſ. *in ver. Aliter facta, de uſur. eod. lib.* cum alijs per eum allegatis. At ſi Concilium non extenderetur ad hunc caſum, facilè fruſtraretur ſecundum eum. Præſertim verò, quia parentes, vel cognati ad bona pueri, vel puellæ adſpirantes faciliùs id conſequi poſſunt ante ingreſſum, ſuadendo illis ut donent bona ſua, cum ſint juniores, & minus ſapiant, magiſque ſubjiciantur imperio parentum, vel tutorum, & plus habeant timoris reverentialis: ad hoc cap. *Illud puella, 20. quæſt. 1.* & cap. *Cum virum, ſupra eodem.*

42 Sed his minimè obſtantibus abſolutè tenendum eſt Concilium non vendicare ſibi locum in donationibus, quæ fiunt ante ingreſſum monaſterij, ſeu ſuſceptum habitum probationis: nam decretum d. cap. 16. loquitur de novitiis, ut patet ex integra ſerie illius contextus: tales autem dici non poſſunt antequam re ipſa habitum probationis ſuſceperint, ut colligitur ex verbis *cap. 15.* immediatè præcedentis, ibi, Poſt ſuſceptum habitum in probatione ſteterit, & fuſiùs deduxi in c. *Quia ingredientibus, num. 7. ſupra de teſtam.* Idque ipſemet Navarr. fatetur *in præcitato conſ. 81. in princ.*

43 Unde cum renunciationibus factis ante ſuſceptum habitum verba Concilij non adaptentur, conſequens eſt, ut nec adaptetur diſpoſitio, l. 4. §. *Toties*, & ibi Bart. *ff. de damn. infect.* l. *Gallus*, §. *Et bene verba ſe habent. ff. de lib. & poſthum.* Alex. *conſ. 199. Perſpectis, num. 1. in fin. verſ. Item quia diſpoſitio, lib. 6.*

44 Neque obſtat quod in utroque caſu vigeat eadem ratio: nam reſpondetur primo cum Concilium præſcribat novam formam, & imponat pœnam nullitatis actus, tanquam exorbitans à jure communi, & pœnale extendi non debere ad alios caſus etiam ex identitate, vel majoritate rationis, cap. *Quæ à jure*, & ibi gloſ. Notabilis, *de regul. jur. lib. 6.* gloſ. in cap. *Conſtitutionem, in verb. Prorogamus, de Regular. eod. lib.* Feder. de Sen. *conſil. 25. Caſus talis eſt*, cui conſilio ſe ſubſcripſit Jo. Andr. Bart. *conſ. 2. Domino Joanni, num. 2. verſ. Nunc ſic arguo, lib. 1.* Jo. de Anania *conſ. 27. Viſo caſu, num. 7. & ſeq. verſ. Non obſtat*, & Angel. *con-*

45 *ſil. 302. Viſis, in princ.* Deinde reſpondetur non deeſſe ſufficientem rationem diverſitatis cur Concilium voluerit comprehendere tantummodo renunciationes factas à novitiis, non autem ab aliis, qui nondum habitum ſuſceperunt; ſi quidem novitij, quamvis religioſi cenſeri cum effectu non poſſint, ut dicitur in cap. *Religioſo*, §. *Quamvis autem, de ſent. excomm. lib. 6.* ſunt tamen perſonæ Eccleſiaſticæ, ut ibi notat gloſſ. *in ver. Non poſſit*, & negari non poteſt quin ſint religioſi quoad juriſdictionem, & tuitionem Eccleſiæ; nec diceremus tales eſſe conveniendos coram judice ſæculari, ſed Eccleſiaſtico tantum, ut formaliter inquit Hoſt. *hic num. 4. verſ. Nec obſtat*, & dum ille text. aſſerit eos non eſſe religioſos cum effectu, admittit eos eſſe religioſos, ſed revocabiliter, ut declarat gloſ. in c. *Beneficium, in verb. Conferendum, poſt medium, verſ. In contrarium, inf. eod. lib. 6.* & Hoſtien. *ubi ſupra.* Unde & canonis privilegio gaudent, ut eſt caſus in d. §. *Quamvis.*

Hinc Sac. Congregatio declaravit in renunciationibus, quæ à puellis poſt regularem habitum animo profitendi aſſumptum intra probationis annum in favorem conſanguineorum fiunt opus non eſſe adhiberi ſolemnitatem à laicorum ſtatuto requiſitam. Quippe forum ſortiri, & ſtatutis ligari à pari procedunt Innoc. *in Rubr. de conſuetud.* & poſt eum Butr. *ibidem n. 7. verſ. Unam regulam habetis.* Decius in cap. *Quæ in Eccleſiarum nu.*

46 *15. de conſtit.* At verò qui nondum habitum ſuſceperunt, non ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ, nec propoſitum ingrediendi, aut profeſſionem emittendi facit eos de facto Eccleſiæ, arg. l. *Fugitivum, ff. de verb. ſignif.* alioquin eſſet in facultate cujuſcumque ſe eximere à judicio ſæculari aſſerendo ſe habere animum aſſumendi monachatum, & fruſtra juriſdictiones eſſent diſtinctæ, ut c. *Cum ad verũ*, & c. *Si*

Imperator,96.diſt.& c. *Solitæ,ſup.de major. & obed.*
Quinimmò hoc vendicat ſibi locum etiamſi tales
emiſerint votum ingrediendi religionem, ut notat
Innoc. in cap. *Porrectum,nu.3. verſ. Nec ſunt iſtæ
perſonæ de foro Eccleſiæ,ſupra eod.* Unde non mi-
rum ſi Concilium noluit legem dicere illorum re-
nunciationibus,ſed novitiorum dumtaxat, alio-
quin præbuiſſet anſam Principibus, & Magiſtra-
tibus ſæcularibus conquerendi,quod poſuiſſet fal-
cem in meſſem alienam,contra d.c. *Cum ad verum*
& notata per Innoc. in cap. *Per venerabilem,num.3.
infr. qui filii ſint legitimi*, quodque Epiſcopis po-
teſtatem dediſſet interponendi licentiam, & au-
thoritatem in contractibus merè profanis perſo-
narum ſecularium,quæ in his juriſdictioni Eccle-
ſiaſticæ non ſunt ſubjectæ, cap. *Si clericus laicum,
ſupr. de foro compet.* & docet idem Innoc. in cap. *In-
quiſitioni. verſ. Item ſi præcipiat laico,n.4. inf. de ſent.
excomm.* Rurſus non obſtat quod lex etiam exor-
bitans,& pœnalis extendatur ad caſus ſimiles, &
habentes eamdem rationem, quoties niſi fieret
extenſio redderetur eluſoria, juxta Theoricam
Navarri: nam reſpondetur negando hanc ſimili-
tudinem,& identitatem rationis inter novitios,&
alios,qui nondum ſuſceperunt habitum: imò val-
de differunt, ut ſupra proximè oſtenſum eſt. Et
cum in decreto Concilii, ſive ſpectemus verba,ſi-
ve mentem, non includantur niſi novitii, utique
qui nondum eſt novitius, renunciando, ſeu do-
nando ſervata forma juris communis Concilium
non fruſtrat, cum faciat actum ſibi à jure permiſ-
ſum,arg. cap. *Qui peccat,23.q.4.* l. *Quod Reip.* l. *In-
juriam.* & l. *Injuriarum actio, §. Is qui inter,ff. de in-
juriis*,nec renunciationes puerorum, vel puellarum
factæ ante habitus receptionem propterea rema-
nent ſine proviſione; quandoquidem hic caſus
tanquam omiſſus à Concilio remanet in diſpoſi-
tione juris communis, l. *Commodiſſimè, ff. de liber.
& poſthum.* à quo ſatis cautum eſt ut donationes
hujuſmodi cauſa non ſequuta non ſortiantur effe-
ctum ut abundè oſtenſum eſt ſupra *n.29. & ſeq.*

Tandem hanc ſententiam contra Navar. ſæpius
procedit Sac. Congreg. Concilii. Aliquando enim
conſ. d.c.16. ſeſſ.25. de regulat. ſibi locum non ven-
dicare in donationibus factis ante ſuſceptum ha-
bitum probationis; ſicuti etiam reperitur adno-
tatum in calce prædictorum *conſ.* Navarri 81. *& 82.*
& aliàs conſulta, An illud c. comprehendat renun-
ciationes factas ante ingreſſum, illius tamen con-
templatione, reſpondit non comprehendere re-
nunciationes factas ante ingreſſum, hoc eſt ante
habitus ſuſceptionem. Quinimmo præſuppoſitis
duabus Congregationis declarationibus ſuper d.
c.16. Altera quod ibi minimè infringantur renun-
ciationes factæ ante ingreſſum religionis: Altera
quod ex eo decreto renunciationes factæ in ipſo
ingreſſu non valeant: Quæſitum eſt, An cum
Claræ Buccapadulia renunciaverit bonis tam pa-
ternis, quàm maternis ead. die, qua ingreſſa fuit
monaſterium, prædicta ejus renunciatio ſufficiat,
an nova requiratur ante profeſſionem, juxta for-
mam à Concilio præſcriptam. Die 22. Junii 1613.
S. Congergatio cenſuit decretum d. cap. 16. non
vendicare ſibi locum in renunciationibus factis
ante actum, ſeu momentum ſuſceptionis habitus;
ac propterea ex eo decreto ſupraſcriptam renun-
ciationem non eſſe nullam.

47 Sed hic incidit quæſtio, cùm valida ſit donatio
facta à novitio in favorem monaſterii cum licen-
tia Epiſcopi, vel ejus Vicarii intra duos menſes pro-
ximos ante profeſſionem; numquid monaſterio
ſtatim liceat apprehendere actualem poſſeſſionem
bonorum ſibi, ut præfertur, donatorum.

48 Breviter reſpondeo non licere, nam etſi domi-
nium rerum donatarum tranſeat in Eccleſiam, vel
monaſterium etiam ſine traditione poſſeſſionis, l.
Ut inter divinum, C. de Sacroſanct. Eccleſ. & notat
Calder. *conſ.27. poſt med. verſ. Si vero cauſa, de regu-*
49 *lar.* Tamen Decreto Concilii Tridentini *in præci-
tato c.16 ſeſſ.25. de regul. in verſ. Sed neque diſertis
verbis interdicitur* ne ante profeſſionem excepto
victu, & veſtitu Novitii, vel Novitiæ illius tempo-
ris, quo in probatione eſt, quocunque prætextu à
parentibus, vel propinquis, aut Curatoribus ejus
monaſterio aliquid ex bonis ejuſdem tribuatur,
ne hac occaſione diſcedere nequeat, quod totam,
vel majorem partem ſubſtantiæ ſuæ monaſterium
poſſideat, nec facilè ſi diſceſſerit, id recuperare
50 poſſit; immo præcipitur ſub anathematis pœna
dantibus & recipientibus, ne hoc ullo modo fiat,
& ut abeuntibus ante profeſſionem omnia reſti-
tuantur, quæ ſua erant.

51 Quo decreto cum prohibitum ſit Monialibus
accipere dotes puellarum ante earum profeſſio-
nem; idemque ex deciſione Sac. Congregationis
procedat etiam ſi accipiant ſub nomine depoſiti,
ſeu præſtita cautione de illis reſtituendis, profeſ-
52 ſione non ſequuta: Quæſitum eſt, An etiam pro-
hibitum intelligatur ne hujuſmodi dotes realiter
deponantur penes tertium, qui eas monaſterio
debeat dare poſt profeſſionē emiſſam, S. Congre-
gatio cenſuit non intelligi prohibitum, & ita ſatis
cautum eſſe monaſterio.

53 Hinc orta dubitatione, An cautela adinventa à
Monialibus Civitatis Alexandrinæ, ut quando
aliqua puella monaſterium ingreditur depoſitum
dotis prius fiat, & deinde omne id, quod in depo-
ſitum recipitur, totum depoſitarius ipſi monaſte-
rio ante profeſſionem conſignet, ſit contra diſpo-
ſitionem Concil. Tridentini *cap.16, ſeſſ.25. de reg.
verſ. Neque ante profeſſionem*: S. Congregatio cen-
ſuit decretum Concilii d. cap. 16. non prohibuiſſe
quidem hujuſmodi depoſitum; ſed quod pecuniæ
ſic depoſitæ dentur monaſterio directè, vel indi-
rectè, & in ſpem modo hic deſcripto, videri omni-
nò prohibuiſſe. Et licet aliàs Sac. Congregatio in
caſu Neapolitano viſa fuiſſet ſentire poſſe dari,
præſtita idonea cautione bancaria: tamen nunc
cenſuit non ſcribendum amplius in futurum ſe-
cundum illam ſententiam, ſed ſecundum iſtam
poſteriorem, ut nullo modo detur monaſterio, nec
cum depoſito, nec ſine.

54 Quinimmo cum moniales quædam Mediola-
nen. pauperes ære alieno contracto, quondie ad
ſolutionem etiam per cenſuras urgerentur, ſuppli-
catunt Sanctiſſimo ut eis liceret accipere tres do-
tes ab ingredientibus mulieribus, etiam ante pro-
feſſionem, ut æs alienum diſſolvere poſſent: Sacr.
Congr. cenſuit obſtare Concilium, etſi detur cau-
tio bancaria, ideoque agendum cum Sanctiſſimo
Sanctitas ſua juſſit ſcribi litteras Card. S. Praxedis,
quod ſi verum eſt iſtud debitum contractum eſſe
pro neceſſitate alimentorum, & quod non poſſint
aliunde ſatisfacere, & ob id moleſtentur cenſuris:
permittat eas accipere dotes ante profeſſionem
præſtita per eum idonea fidejuſſione de reſtituen-
do

do ſi receſſerint ante profeſſionem.

55 Quamquam autem Concilij verba videantur reſtricta ad bona ipſius Novitij; tamen propoſito dubio, An quod diſponitur, *c. 16. ſeſſ. 25. de regular.* ne de bonis puellæ aliquid monaſterio ante profeſſionem tribuatur ſub pœna anathematis, habeat locum etiamſi aliquid tribuatur non ex puellæ proprijs bonis, ſed parentum, vel conſanguineorum: S. Congreg. cenſ. habere locum.

56 Et iterum ſubotto dubio, An ſi Novitius ſit ſui juris, & oon habeat parentes, poſſit in ingreſſu religionis, præter victum aliquid donare religioni amore Dei. Cenſuit, non poſſe ex verbis expreſſis d. cap. 16.

57 Sed cum Livia monaſterium Monialium ingreſſa in anno probationis dare vellet ſcuta centum monaſterio in rationem cenſus ſuper monaſterij bonis nomine ipſius Liviæ per Moniales poſtea coovertenda in dotem illius poſtquam emiſiſſet profeſſiooem, & dubitaſſet an hic caſus eſſet comprehenſus decreto d. *cap. 16. verſ. Sed neque ante profeſſionem*: Reſponſum eſt, noo eſſe comprehenſum, aut prohibitum, *d. decreto c. 16.*

Inſuper quærentibus, An pacta, ſeu conventiones, quibus Moniales aliquam pecuniæ ſummam petunt à parentibus novitiæ convivij cauſa dum Novitia habitum ſuſcipit, vel profitetur, ſint ſublata, *cap. 16. verſ. Sed neque, ſeſſ. 25. de regular.* Sac. Congregatio cenſ. Decretum, cap. 16. ad hunc caſum non pertinere. Sed id prohiberi Conſtitutione Urbani IV. quæ incipit Sanè. Cœterum quia ex conſuetudine Mediolanenſi recepta, & à bon. mem. Cardinali S. Praxedis tolerata paſſim hujuſmodi convivia exhibentur, conſultius patuit nihil reſponderi. Conſtitutio Urbani habetur in Extravag. *Sanè, de Simon.*

58 Cæterum ſententiam excommunicationis de qua in d. *cap. 16. ſeſſ. 25. de regul.* S. Coogregatio declaravit non iocurri ipſo facto, nec eſſe reſervatam Papæ.

59 Quamobrem cum quædam Moniales dotem accepiſſent à virginibus nondum profeſſis, & Epiſcopus conſuluiſſet quid ſibi eſſet agendum: S. Congreg. cenſuit eas non incidiſſe in excommunicationem ipſo jure; quando enim à jure præcipitur aliquid ſub pœna excommunicationis, contrafaciens non incidit ipſo jure in excommunicationem, Sum. Ang. *in ver. Excommunicatio, 1. num. 8.* tamen quia poſſent excommunicari, poterit eas Ordinarius abſolvere, quia non reſervatur Sedi Apoſtolicæ. Agendum tamen cum Sanctiſſimo. Sanctitas abſolvit à peccato ne poſſint excommunicari, & dixit ſcribendum Epiſcopo ut prohibeat iſtos abuſus.

60 Quid de mulieribus Convertitis? Cum Congregatio Domus Piæ vellet recipere aliquas mulieres in monaſterio, dubitatum fuit An poſſint exigere dotes in ſuſceptione habitus non obſtante prohibitiooe, *cap. 16. ſeſſ. 25. de reg. verſ. Sed neque ante profeſſionem*, quæ non videtur extendi ad d. Domum, cum ea potius ſit comprehenſa ſub exceptione *c. 18. ejuſdem ſeſſ. in fine*, dum excipit Pœnitentes, & Convertitas: S. Congregatio viſa eſt inclinare in hanc ſententiam, ut limitatio c. 18. non extendatur ad diſpoſita in c. *16.* tamen propter verba generalia d. c. 18. referendum ad Generalem. In Congregatione Generali eſt dubitatum ne non generalia verba d. cap. 18. comprehendant etiam cap. 16. Ideo dictum pro tutiori via ſupplicandum Sanctiſſimo, ut diſpenſet, & dicendum an velit tollere annum probationis: Sanctitas ſua viſa inclinare in illam ſententiam ut iſta Domus Pia non comprehendatur verbis c. 18. præſertim cum habeat annum probationis, ideo comprehendi ſub diſpoſitione c. 16. tamen gratiam facit pro iſtis, ut ante profeſſionem accipere poſſint, non obſtante d. c. 16. nec vult auferre annum probationis, cum illum habeant in fundatione, de hac materia vide quod ſcripſi in cap. *Ad Apoſtolicam, num 30. ſupra eodem*

DE REGVLARIBVS

Cap. Ne Religioſi.

SVMMARIVM.

1 *Religioſi fugitivi, & ejecti annuatim ſunt requirendi, & cogendi ut ad monaſterium redeant.*

2 *Prælati regulares non revocantes ad ordinem quotannis ſuos ejectos, & fugitivos, mortaliter peccant.*

3 *Diſſimulatio peccatorum in Prælato, eſt mortale.*

4 *Opinio quorundam recentiorum, qui dixerunt hoc capitulum fuiſſe conſuetudine abrogatum, refellitur.*

5 *Curam animarum habentes tenentur jure divino oves ſuas agnoſcere, & illarum cuſtodiæ incumbere, & num. ſeqq.*

6 *Religioſi ab ordine ejecti etiam juſtè, remanent ſubditi Prælatorum Regularium, & votis ligati.*

7 *Conſuetudo ſecundum quam Prælati Regulares non revocant ad monaſterium ſuos ejectos, & fugitivos, eſt nutritiva peccati.*

8 *Abbas debet colligere Monachum ſuum ne damnabiliter evagetur, & pereat.*

9 *Religioſi ejecti quamdiu ad cor non redeunt, ſunt in malo ſtatu, & tenentur ſuam reductionem procurare licèt non requirantur.*

10 *Papa non diſpenſat cum religioſis juſtè ejectis ab ordine, ut Miſſam celebrent in ſæculo.*

11 *Papa non facit de Monacho non Monachum, niſi ex graviſſima cauſa.*

12 *Conſuetudo nutritiva peccati eſt corruptela.*

13 *Religioſus fugitivus quis dicatur, & quis ejectus, & num. ſeq.*

14 *Apoſtata dicitur religioſus eo ipſo, quod recedit à monaſterio, & non eſt ſub obedientia Prælati.*

15 *Præſidentes Capitulis poſſunt excommunicari, & facere excommunicatos denunciari ab Eccleſiarum Prælatis.*

16 *Prælati regulares etiam immediatè, ut Abbates, & Priores locales tenentur quotannis reducere ad monaſterium ſuos fugitivos, & ejectos.*

17 *Religioſi etiam juſtè, & diffinitivè ejecti ſunt annuatim requirendi, & cogendi ad monaſterium redire, & latè refellitur contraria opinio uſque ad num. 36.*

18 *Prælati qui religioſos ab ordine injuſtè ejiciunt ſunt ſpoliatores, & in mora reſtituendi, ſicut fur, & num. ſeq.*

19 *Spoliatus injuſtè ſeu juris ordine non ſervato illicò eſt reſtituendus.*

20 *Religioſis indebitè ejectis impiè à Prælatis regulari-* bus

bus denegantur alimenta.

21 *Religioſi ejecti, & fugitivi quomodo ſint ad ordinem recipiendi ſi regula contradicat.*

22 *Diſciplina Monachi delinquentis in quibus gradibus conſiſtat ſecundum regulam S. Benedicti.*

23 *Monachus expulſus ſecundum regulam Sancti Benedicti ultra tertiam vicem non recipitur tamquam incorrigibilis.*

24 *Verba*, ſalva ordinis diſciplina, *quid importent.*

25 *Damnum non debet quis inde ſuſtinere unde meruit gratiam reportare.*

26 *Scandalum in recipiendis religioſis ejectis qualiter conſideretur.*

27 *Iuſtitia propter ſcandalum non eſt deſerenda.*

28 *Religioſi fugitivi, & ejecti, ubi ex regula recipi non debent in quo loco ſint ponendi.*

29 *Regularibus indebitè ejectis, & ſpoliatis nullum crimen obijci poteſt, ſed ante omnia ſunt reſtituendi.*

30 *Ergaſtulorum pœna regularibus quando imponatur.*

31 *Referuntur authores qui dixerunt hoc cap. eſſe intelligendum de ejectis injuſtè.*

32 *Eorum opinio reprobatur in decretis de Apoſtat. & ejectis.*

33 *Regularibus perpetuò ejectis ab ordine res judicata non ſuffragatur.*

34 *Inferiores à Papa non poſſunt facere de Monacho non Monachum.*

35 *Depoſitione ſolvitur ſpirituale conjugium inter Prælatum, & Eccleſiam.*

36 *Regulares etiam incorrigibiles ex decreto Congregationis Concilij edito ſub Pio IV. prohibentur ejici è monaſterio, Diſcutitur an expediat hujuſmodi decretum confirmare ibidem, & num. ſeq. uſque in fin.*

37 *Regularium incorrigibilium ejectio de jure eorum permiſſa eſt à ſocietate, & conſortio non autem ab ordine, & num. ſeq.*

38 *Regularis proprietarius an poſſit eijci à monaſterio.*

39 *Regularium incorrigibilium ejectio quibus rationibus probetur eſſe neceſſaria, & num. 44.*

40 *Regula S. Auguſtini de ejectione incorrigibilium qualiter ſit intelligenda, & num. 46.*

41 *Regulares incorrigibiles cur malint à monaſterio ejici quàm apoſtatare, & num. 48.*

42 *Regularium expulſio quæ damna eccleſiæ, & religionibus afferat, & num. 49.*

43 *Regula Sancti Benedicti, & Sancti Baſilij de Monachis incorrigibilibus ab ordine ejiciendis, & num. 46.*

44 *Regulares incorrigibiles diuturno carcere intra clauſtra punire quàm grave ſit religionibus.*

45 *Expulſionis cauſa graviſſima eſt, & quibus committenda.*

46 *De expulſione regularium ab ordine quid ſenſerint S. Thom. & S. Bonaventura.*

52 *Regulares incorrigibiles an expediat intra clauſtra coercere, an verò è monaſterio expellere.*

53 *Congregationis Epiſcoporum, & Regularium, & Congregationis Concilij decreta de regularibus ab ordine non ejiciendis.*

54 *Oſtraciſmus laudatur à Xenophonte.*

55 *Ergaſtulorum remedium ad coercendos Monachos incorrigibiles periculoſum.*

56 *Expulſio non præbeat regularibus anſam faciendi ſe inobedientes, ut ad ſæculum revertantur.*

57 *Decreta Clementis VIII. ad regularium reformationem an ſint innovanda.*

58 *Novitij an de cætero ſint examinandi ab ordinarijs locorum ad præſcriptum Decreti Clementis VIII.*

59 *Incorrigibilis quando quis cenſeatur ad hoc ut expelli poſſit à religione.*

60 *Generali an & quibus adhibitis ſit tribuenda facultas ejiciendi incorrigibiles.*

61 *Conjudices in cauſa expulſionis à quo ſint deputandi.*

62 *Regularibus ejectis an & qualis ratio præſcribenda ſit vivendi in ſæculo, & num. 66.*

63 *Regulares incorrigibiles quamdiu in carcere ſint detinendi priuſquam ejiciantur ab ordine.*

64 *Litteræ teſtimoniales ejectis non concedendæ à ſuperioribus regularibus.*

65 *Ejecti ſunt perpetuò ſuſpenſi ab executione ordinum.*

66 *Diſpenſatio cum religioſis ejectis an ſit locorum ordinarijs prohibenda.*

67 *Regulares delinquentes an ſint puniendi pœna triremium ad tempus.*

68 *Carcer privatus inſtituendus à religionibus in qualibet ſaltem provincia.*

69 *Regulares juſte per ſententiam diffinitivam ejecti an ſint per ſuperiores quotannis requirendi ut redeant ad religionem.*

70 *Tranſitus ad arctiorem religionem qualiter ſit permittendus.*

71 *Apoſtatis infra certum tempus ad religionem redeuntibus an ſit concedenda impunitas.*

1 NE RELIGIOSI. Religioſi fugitivi, & ejecti annuatim ſunt requirendi, & cogendi ut ad monaſterium revertantur. Hoc dicit. Sunt duæ partes. In prima ponitur Conſtitutionis cauſa. In ſecunda Conſtitutio, ibi, *Statuimus*, ubi duo facit. Primò providet circa fugitivos, & ejectos obedire paratos. Secundò circa inobedientes, ibi, *Si verò*.

2 Nota primò, & ſigna textum notabilem contra Prælatos regulares, qui quotannis non revocant ad religionem ſuos ejectos, & fugitivos, peccant enim mortaliter, & ſatis clarè probat littera ibi, *ne ſanguis eorum de Prælatorum manibus requiratur*. His enim verbis uti non conſueverunt ſacri Canones, niſi in materia quæ in ſuo genere obligat ad culpam lethalem, ut in cap. *Irrefragabili, ſupra de offic. ordin.* ubi gloſſ. *in verb. Sanguis eorum.* Dicit durum verbum eſt iſtud, pro Prælatis negligentibus ſubditos ſuos corrigere. Et
3 idem dicit *hic* Butr. *in 2. notab.* Diſſimulatio enim peccatorum in Prælato eſt mortale, cap. *Novit*, & ibi notat Butr. *num. 27. verſ. Nota diſſimulationem peccatorum*, & Anchar. *num. 12. ſupra de judic.* Iiſdem verbis utitur Concilium Tridentinum in *c. 1. ſeſſ. 6.* circa reſidentiam Paſtorum, quæ obligat ſub reatu mortalis peccati, ut in *cap. 1. ſeſſ. 23.*
4 Atque hinc patet quam malè nonnulli ex recentioribus dixerint totum hoc capitulum cum ſit juris humani conſuetudine abrogatum fuiſſe, cum religionum Præfecti religioſos ejectos annuatim nullatenus perquirant nec reducant. Et propterea non teneri Prælatos, quærere, nec revocare ejectos, nec fugitivos, ſed ſervanda eſſe quoad hoc
5 ſtatuta Religionum. Quibus adhæſit Thom. Sanchez, *in Decal. tom. 2. lib. 6. cap. 9. num. 18.* poſt

Azor

Azor. quem citat *tom. 1 Inſtit. Moral. lib. 12. cap. 17. qu. 5.* Imò enim hæc obligatio in Prælatis ſurgit ex
jure divino, quo tenentur omnes, quibus anima-
rum cura commiſſa eſt oves ſuas agnoſcere, &
earum cuſtodiæ incumbere, ut Ezechiel. 3. *Actor.*
20. cap. *Epheſiis, 43. diſt.* cap. 1. 13. q. 1. Concil. Trid.
6 *locis citatis.* Neque enim ejecti ab ordine etiam
juſtè, & definitivè deſinunt eſſe ſubditi Prælato-
rum Regularium. Imò manent ejuſdem veri Or-
dinis Religioſi, & votis ligati, ſicut vice verſa Su-
periores Regulares remanent illorum Prælati, &
Paſtores, ut patet ex tota ſerie hujus Decretalis;
præſertim ponderando illam rationem, *Ne ſan-
guis eorum*, &c. Et illud verbum *Religioſi.* Item
verbum *Prælatorum.* Item verba illa *in monaſte-
riis ſuis*, nec non illa, *Abbates ſeu Priores eorum,*
& tradunt Navarr. *comment. 2. de Regular. num. 34.
35. & 36. & comment. 3. num. 46. C. in Reg. Sanct.
Franc. cap. 2. quæſt. 21. ſect. 3.* Molin. *diſp. 140. verſ.
Quando verò, & verſ. Quoad votum.* Vaſquez. *in 1.
2. quæſt. 96. art. 4. diſp. 165. num. 87.* & Suarez *tom.
5. diſp. 21. ſect. 3.* Nihil tamen magis exaggerant ſa-
cræ litteræ, canones, & concilia, quàm ut Præ-
lati ſubditos ſuos corrigant, & more mercena-
riorum non deſerant; Ita ut propterea Superio-
ribus Regularibus negligentibus ſuos ſubditos
ejectos ad monaſterium reducere optimè con-
gruant in ſpecie verba Concilij Trident. *in cap. 1.
in fin. ſeſſ. 24.* Videlicet: (Illorum ſanguinem, qui
ex malo negligentium, & ſui officii immemorum
Paſtorum peribunt, Dominus noſter Jeſus Chri-
ſtus de manibus eorum eſt requiſiturus.) Et de
Prælatis regularibus eſt textus hic, & in cap. *Cum
ad monaſterium, §. Penult. inf. de ſtat. Monach.* Un-
de bene Hoſtien. *hic in princ.* adnotavit Abbatem
teneri de ſanguine Monachi vagabundi, ſicut &
alij Prælati ſubditorum correctionem negligen-
tes, ut in cap. 1. *de offic. Archid.* cum concordant.
7 Quamobrem conſuetudo ſecundùm quam Præ-
lati negligunt revocare ad monaſterium ſuos ſub-
ditos fugitivos, & ejectos eſt nutritiva peccati tam
ex parte ipſorum Prælatorum, ut oſtenſum eſt ſu-
pra, quàm ex parte ſubditorum, ut patet ex litte-
8 ra textus ibi: Vagandi occaſionem habentes, ſa-
lutis propriæ detrimentum incurrant. Per quam
litteram dicit gloſſa in cap. *un. in ver. Languidus,
inf. de infantib. expoſ.* Abbatem debere recolligè-
re Monachum ſuum, ne damnabiliter evagetur,
& pereat. Ejecti enim utpotè incorrigibiles,
9 quamdiu ſtat per eos quin ſe corrigant, & redeant
ad cor, ſunt in malo ſtatu; & ideò tenentur ſe
habiles reddere, & procurare ſuam reductionem
ad monaſterium, etiamſi ab eorum Prælatis non
requirantur. Ita Sot. *de juſt. & jur. lib. 7. qu. 2. art. 5.
in ſol. ad 3. in fin.* Card. *in Reg. S. Franc. c. 2. qu. 21.
pun. 3.* & latè deducit Sanch. *in Decal. tom. 2. lib. 6.
c. 9. num. 25. 27. & 30.*
10 Ac propterea ſæpius diximus in Congrega-
tionibus tum Concilij, tum Epiſcoporum, &
Regular. Eccleſiam non poſſe diſpenſare cum Re-
ligioſis juſtè ejectis ab ordine, ut Miſſam cele-
brent in ſæculo; quia repugnat jus divinum ut ſic
impœnitentes accedant ad Sacram Euchariſtiam,
ut *1. ad Corinth. 2. cap.* Timorem, &c. *Sicut Judas,
de Conſecr. diſt. 2.* & diffinitum eſt à Concil. Trid.
in Decr. de Sacram. Euchar. cap. 7. & can. ult. Et
11 quamvis Papa ſecundum plenitudinem ſuæ pote-
ſtatis poſſit de Monacho efficere non Monachum
ſecundum Vincent. & Joan. tamen ad hoc non eſt
cauſa ſufficiens ipſa expulſio ab ordine propter
crimina perpetrata, ſed requiritur cauſa publica,
& graviſſima ſecundum Innoc. in cap. *Cum ad mo-
naſterium, inf. de ſtat. Monach. num. 4. verſ. Quid
enim ſi tota Chriſtianitas, vel etiam aliqua pars ejus
eſſet in periculo*; Cum quo tranſeunt ibi Hoſtien.
num 32. Joann. Andr. *num. 29.* Abb. *nu. 21.* & re-
liqui omnes. Unde nobis ſuggerentibus in De-
cretis de Regular. apoſt. & eject. appoſitum fuit
illud caput, ut ejecti extra Religionem degentes
12 ſint perpetuò ſuſpenſi ab exercitio ordinum. Præ-
dicta igitur conſuetudo ſecundum quam Religio-
ſi expulſi non reducuntur, ut nutritiva peccati;
non conſuetudo, ſed potiùs corruptela dicenda
eſt, cap. *fin. ſup. de conſuet.* cap. *Flagitia, 32. q. 7.* cum
multis ſimul. Nec dicatur licere morbidas oves
non tantùm deſerere, ſed etiam ab ovili expellere,
ne ſanas inficiant. Quoniam ſolutio patebit ex
his, quæ dicemus infra, *num. 37.*
13 Secundò nota differentiam inter Religioſos fu-
gitivos, & ejectos. Dicitur autem fugitivus, qui
extra monaſterium moratur, ut ſe celet Abbati,
etiamſi poſtea pœnitentia ductus redeat ad mona-
ſterium, ut l. *Quod ſi fugitivus, ff. de ædil. edict.* ut
not. *hic* Joan. Andr. *num 2. in ver. Fugitivos* Butr.
14 *num. 5.* Card. & Abb. *amb. num. 2.* Eo enim ipſo
quod Religioſus recedit à monaſterio, & non eſt
ſub obedientia Prælati, dicitur Apoſtata, ut not.
Innoc. in cap. *fin. de renun.* & Abb. *d. n. 2.* Ejectus
verò dicitur, qui à ſuo ſuperiore coactus eſt exire,
ut per Jo. Andr. & alios præalleg.
15 Tertiò nota, ibi, *Excommunicent*, Præſidentes
Capitulis celebrandis, de quibus in cap. *In ſingu-
lis, inf. de ſtat. Monachor.* habere poteſtatem ex-
communicandi Abbates, & alios inferiores totius
ordinis, & faciendi excommunicatos denunciari
ab Eccleſiarum Prælatis, prout *hic* not. Hoſtien.
num. 10. circa fin. in ver. Excommunicent, Jo. Andr.
in eod. ver. num. 5. Card. *num. 4.* & Abb. *in 2. no-
tab.* Non tamen per hoc adimitur poteſtas Ordi-
narii, cap. *Quanto, de off. ordin.* & d. cap. *In ſingulis,
§. Porrò,* ſecundum Jo. Andr. & Anchar. *num. 67.
in 6. notab.*
16 Quartò nota hanc obligationem revocandi e-
jectos, & fugitivos, & inobedientes excommuni-
candi, & denunciari faciendi incumbere non
tantùm his, qui Capitulis præſident, & Abba-
tibus generalibus, ſeu Capitibus ordinum, ſed et-
iam Abbatibus, & Prioribus localibus, ſeu imme-
diatis monaſteriorum Prælatis juxta text. in *c. fin.
§. fin. de ſtat. Monach.* quod patet ex hac littera,
ibi, ſeu Patres Abbates, ſeu Priores. Et not. *hic*
Hoſt. *in princ. in eod. ver. Patres Abbates,* Card. *n. 9.
in 6. q.* Abb. *in 3. & ult. not.* Archid. in c. *Abbatum,
num. 4. 18. q. 2.* & ibi etiam Bellam. *nu. 2.* & Sylveſt.
in ver. Apoſtaſia, q. 6. n. 10.
17 Ultimò nota ſingulariter Religioſos etiam ju-
ſtè, & per ſententiam definitivam ejectos ab ordi-
ne eſſe annuatim à Prælatis Regularibus requiren-
dos ad monaſterium redire: quod multipliciter
judicio meo deduci poteſt ex hac Decretali.
18 Et primò ſi huc ageretur de Religioſis ejectis
injuſtè, aut juris ordine non ſervato, ut multi pu-
tarunt, non præciperetur Prælatis, ut illos requi-
rerent annuatim, ſed potiùs ut ſtatim ad Religio-
nem reducerent, quia Prælati ſic ejicientes ſunt
19 ſpoliatores: injuſtè autem ſpoliatus, aut juris or-

 dine

dine non ſervato, non annatim, ſed illicò eſt re-
ſtituendus, cap. *Conquerente, de reſti. ſpoliat.* cap.
Venerabili, de off. deleg. gl. 1. *in ſum.* 3. q. 1. & Quam-
diu Prælati ſpolium non purgant, & indebitè ex-
pulſos non redintegrant, ſunt ſemper in mora
reſtituendi ſicut fur, l. *Si pro fure*, §. *penult. ff. de con-
dict. fur.* gloſ. 1. *in reg. Mora, de regul. jur. in 6.* Et
ſic ſemper peccant, arg. cap. *Si res aliena*, 14. *qu.* 6.
gloſ. in cap. *Niſi cum pridem*, §. *Propter conſcien-
20 tiam in ver. Sed dumtaxat, ſupra de renunc.* Impiè
enim religioſis indebitè expulſis denegant alimen-
ta, ut inquit gloſ. in cap. *unic. in verb. Languidis inf.
de Infant. expoſ.* Et poſt Archid. Sylveſt. *in verb.
Apoſtaſia in 6. quæſt.*

21 Secundò hic ſtatuitur, ut ſic ejecti in monaſte-
riis ſuis recipi poſſint ſecundum ordinem regula-
rem, Abbates, ſeu Priores eorum compellantur
eos recipere. Quòd ſi hoc regularis ordo non pa-
titur, apud eadem monaſteria ponantur in locis
competentibus, vel in alijs religioſis domibus.
Quæro quid importent illa verba *ſecundum ordi-
nem regularem*; & illa, *quod ſi hoc regularis ordo
non patitur?* Abb. Antiq. *n. 2. in verb. Secundum or-
dinem* dicit, quia ſi ordo haberet ex ſua Conſtituti-
one, ut quicumque ter exiverit ampliùs non ad-
mittatur, ut eſt in Ordine S. Benedicti, ampliùs
22 non admitteretur. Et hoc idem innuit in ſimilibus:
quod ſuſiùs explicat Hoſt. *num. 5. in ver. Diſcipli-
na*, dicens: ſecundum regulam S. Benedicti diſci-
plinam Monachi delinquentis conſiſtere in ſeptem
gradibus. Primus eſt ſecreta admonitio. Secun-
dus eſt publica correctio. Tertius eſt ſimplex, ſeu
minor excommunicatio. Quartus jejunij afflictio.
Quintus, ſi dignus ſit flagellorum vapulatio. Sex-
tus ad Deum pro ipſo oratio: Septimus de mona-
ſterio expulſio. Et eliciuntur hi gradus ex duo-
bus capitulis regulæ, ſcilicet ex 23. *de excommu-
nicatione culparum*, & ex 28. *de his qui ſæpius cor-
23 recti emendare noluerint.* Si verò ſic expulſus ve-
niat ad portam pœnitens, iterum recipiendus eſt,
& reconciliandus uſque ad tertiam vicem tantum:
nam ſecundum eandem regulam ter recipitur, &
non ultra, ut in *regula* 29. cap. *Si debeant iterum
recipi fratres exeuntes de monaſterio*; præſumitur
enim poſtea incorrigibilis. Unde ſicut clericus
ſæcularis quando incorrigibilis eſt omni privi-
legio denudatur, & poteſtati traditur ſæculari,
cap. *Cum non ab homine, de judic.* ſic & Mona-
chus ex quo ter reconciliatus non corrigitur eſt
de monaſterio perpetuò ejiciendus. Dum ergo
hic dicitur, ut ejecti ponantur in locis competen-
tibus, vel in aliis religioſis domibus, ſi regularis
Ordo non patitur ut recipiantur apud eadem
monaſteria, Hoſtien. *num. 8.* exemplificat, puta,
quia ter exivit, & ter reconciliatus fuit, ut in reg.
ſupradicta. Prima enim vice recipitur ultimus in
choro, ſic ſecundo, ſic tertio. Ultra verò ſciat ſibi
poſtea omnem reverſionis aditum denegari, ut
ibidem dicitur, & not. in cap. *Cum in Eccleſijs.* §. 1.
in verb. Præcipientes, ſupra de major. & obed. & ſe-
quuntur *hic* Jo. Andr. *num.* 4. Butr. *num.* 9. Car-
din. *num.* 1. *in* 3. *notab.* Anchar. *num.* 5. & 8. Hen-
rich. Boich *in fin.* idem tenet Archid. in cap. *Abba-
tes, num.* 6. 18. *q.* 2. poſt eum Bellam. *ibidem nu.* 4.
& Sylveſt. *in ver. Apoſtaſia, in 7. quæſt.* Et conſe-
quenter loquitur hæc decretalis de religioſis eje-
ctis, non tantùm juſtè, ſed etiam perpetuò & diffi-
nitivè. Hos enim tantummodo regularis ordo non
patitur recipi ad eadem monaſteria. Et propter-
ea cum myſterio dicit text. (Authoritate noſtra
provideant Abbates, ſeu Priores ut ſic ejecti po-
nantur in locis competentibus, &c.) Prælati enim
regulares contra præſcriptum regulæ nullatenus
poterant authoritate propria eos admittere poſt
trinam reconciliationem; & ideò jubentur hoc
facere authoritate Apoſtolica: Indebitè autem
expulſos nullus ordo regularis vetat recipi; Quin
imò Superiores qui indebitè religioſos habitu, &
loco ſpoliarunt tenentur ex juſtitia illos redinte-
grare. ut dictum eſt ſupra in prima conſideratione
n. 18. Expulſos autem juſtè, & non perpetuò regu-
la ipſa S. Benedicti jubet recipi uſque ad tertiam
vicem, nec in talibus recipiendis eſt opus autho-
ritate Apoſtolica. Supereſt igitur ut text. loqua-
tur tantummodo de expulſis juſtè, & diffinitivè.
Quæ conſideratio ni fallor valdè urget.

24 Tertiò Abbates, ſeu Priores tenentur recipe-
re ejectos ſalva ordinis diſciplina, id eſt impoſita
illis pœnitentia, ſecundum quod regula illius or-
dinis requirit, & præcipit, ut exponit gloſſ. *in ver.
Ordinis diſciplina.* At nulla regula præcipit ut im-
25 ponatur pœnitentia indebitè ejectis; Imò tales ſunt
gratioſè excipiendi & bene tractandi in compen-
ſationem damni, & injuriæ eis illatæ: non enim
damnum debet quis inde ſuſtinere unde meruit
gratiam reportare, c. *Pervenit, de fidejuſſor.* c. *Sanè,
de renunc.* gloſ. 2. in c. *Veniens eod. tit.*

26 Quartò hic præcipitur, ut ejecti qui ſecundum
ordinem regularem recipi non poſſunt in ſuis mo-
naſterijs ponantur in locis competentibus apud
eadem monaſteria abſque gravi ſcandalo fieri poſ-
ſit. Hoc autem ſcandalum Hoſt. intelligit *num.* 9.
fortè quia ejectus tot, & tanta commiſit, ut fra-
tres dicant communiter ſe de monaſterio exituros
ſi ille revertatur. Subdens quandoque ſe ita vidiſ-
ſe de facto. Cujus dictum referunt, & ſequuntur
Jo. Andr. *nu.* 4. *in ver. Gravi ſcandalo*, Butr. *num.* 10.
Anchar. *num.* 6. & alii communiter. Et ſic Do-
ctores intelligunt hanc litteram in ejectis juſtè,
& culpa eorum ita exigente, ut dicit Abb. *num.* 2.
Aliàs enim quale ſcandalum eſſe poſſet, ut inde-
bitè ejectus reduceretur ad ſuum monaſterium?
Quin potius ſcandalum eſſet ſi non reduceretur.
27 Præterea injuſtè ejecto & ſpoliato, ſalva juſtitia
denegari non poteſt reſtitutio, & reductio ad ſu-
um monaſterium, ut prædiximus *num.* 18. Licet
alii ex tali reductione ſcandalizarentur, quia uti-
lius eſt ſcandalum naſci, quàm ut veritas relin-
quatur, c. *Qui ſcandalizaverit, inf. de reg. jur.* Veri-
tas namque juſtitiæ propter ſcandalum numquam
deſerenda eſt, ut in cap. *Niſi cum pridem, de renun-
ciat.* not. gloſ. *in verb. Diſtinguendum*, Innoc. *in eo-
dem ver. num.* 6. Jo. Andr. *num.* 19. Butr. *num.* 22.
& Anchar. *num.* 7. Hoc enim eſt ſcandalum Pha-
riſæorum à quo non eſt cavendum, ut *Matth.* 15.
S. Thom. *in* 2. 2. *q.* 43. *art.* 2. *penult. & ult.* Navarr.
conſ. 9. *num.* 11. *de his quæ vi.* Quod ergo hic dicitur
de ſcandalo, verificari non poteſt niſi in religioſis
expulſis, juſtitia exigente.

28 Quintò, & ultimò aliis omiſſis ſtatuitur hic, ut
religioſis ejectis vitæ neceſſaria miniſtrentur in
locis competentibus ejuſdem, vel alterius ordinis
ad agendam ibi pœnitentiam. Innocen. explicat
verba illa, in locis competentibus, id eſt non cum
aliis Monachis, ſed forte ad ſerviendum, vel alio
modo, Hoſt. verò *num.* 9. exponit, competentibus

puta

puta aliquibus ergaſtulis, ſeu camerulis, fortioribus tamen ne inde exire valeant. Simile in c. *Tua*, *infr. de pœnit.* c. *Viduas al primo*, c. *Impudicas*, & c. *Pervenit*, 27. *q.* 1. Et cum Hoſt. tranſeunt Jo. Andr. *nu.* 4. Butr. *n.* 10. Card. *nu.* 2. *q.* 8. Anch. *n.* 6. Henric. Boich *n.* 7. & Abb. *nu.* 1. *in fin.* Idem dixit Archid. in d. c. *Abbates*, *num.* 3. & ibi etiam Bellam. *num.* 1. *in fin.* D. Antonin. *in* 3. *part. tit.* 16. *cap.* 5. §. 2. Sylveſt. *in verb. Apoſtaſia*, *qu.* 7. *num.* 10. Manifeſtum eſt autem hanc pœnam reclusionis in ergaſtulis, & arctis locis convenire tantummodo religioſis ex juſta cauſa ejectis, non autem ejectis indebitè, aut nulliter. Quod non obſcurè ſentit Abb. *hic num.* 2. dum dicit ejectum eſſe, qui à ſuo Superiore fuit expulſus à monaſterio culpa ſua fortè exigente. Sed apertius hoc tenent Hoſt. & alij præalleg. *num.* 23. dum intelligunt litteram de his qui ultra tertiam vicem non ſunt recipiendi. Nec obſtat ſi dicatur quamvis ejecti non
29 tam graviter deliquerunt, ut meruerint expelli ab ordine, fortè tamen alia crimina commiſerunt, propter quæ veniant recludendi in ergaſtulis. Quoniam reſpondetur religioſis indebitè ejectis, & ſic ſpoliatis nullum crimen objici poſſe à ſpoliatore, vel generaliter à quovis alio, cum ante omnia ſint reſtituendi, ſicut quilibet ſpoliatus, cap. *Epiſcopis*, & ibi gloſſ. *penult.* 3. *quæſt.* 1. cap. *Venerabilis*, *de offic. deleg.* cap. *Frequens*, *de reſtitut. ſpoliat. lib.* 6. cum multis ſimilibus. Sive igitur injuſtè ejecti ſint aliàs criminoſi, ſive non, numquam in eis verificari poteſt hæc littera ut recipiantur in ergaſtulis ad agendam pœnitentiam, cum priùs debeat præcedere reſtitutio, & purgatio ſpolij.

30 Præterquam quod hæc pœna reclusionis in ergaſtulis propriè imponitur Religioſis à ſacris Canonibus quando merentur ejici à monaſterio, ſeu ab aliorum Religioſorum conſortio, ut in d. c. *Viduas*, *al primo*, & cap. *Impudicas*, 27. *q.* 1.

31 Ad quas conſiderationes Navarr. non advertens *in Comment.* 2. *de Regular. num.* 36. incautè ſcripſit hoc capitulum eſſe intelligendum de ejectis injuſtè, vel inordinatè, aut per colluſionem, vel ſaltem non definitivè per ſententias ritè, & rectè ſine colluſione latas, & *conſ.* 78. *de Regular.* ubi ſimiliter reſpondit hanc decretalem loqui fugitivis, & ejectis iojuſtè, vel inordinatè per ſententias interloquutorias, vel ſine cauſæ cognitione latas, vel etiam de juſtè, & ordinatè ejectis, ſed volentibus ad monaſteria redire. Ejectos verò juſtè, & per ſententiam diffinitivam, mordicus tenet noo poſſe compelli ad illud redire per Superiores illius ordinis; eiuſque authoritatem ſequuti idem poſtea tradiderunt Sayr. *in Clave Regia to.* 2. *lib.* 6. *cap.* 9. *num.* 26. Eman. Rodrig. *quæſtion. Regular. tom.* 1. *quæſt.* 30. *num.* 71. Azor. *Inſtit. Moral. part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 16. *quæſt.* 2. *in fin.* Leſſ. *de juſt. & jur. lib.* 2. *cap.* 41. *num.* 110. *verſ. Reſpondet*, & a-
32 lij recentiores. Verum Navarri opinio ut ex dictis patet apertè pugnat cum tota hac decretali. Undè meritò eam reprobavit Sacra Congregatio Concilij ſequuta ſententiam Archid. in cap. *Pervenit*, 27. *qu.* 1. ut dicam infra *num.* 37. *& ſeqq.* Et patet ex decretis *de Regular. Apoſtatis*, *& ejectis in* §. *ac poſtremò*, ubi innovatur hæc Conſtitutio, & declaratur habere locum, & ſervari debere in ijs quoque regularibus, qui juſtè, diffinitivèque, ac juris ordine ſervato expulſi fuerint, dummodo tamen in expulſis hujuſmodi ſubſit ſpes evidens emendationis ex litteris ſaltem teſtimonialibus Ordinarij.

33 Non obſtat res judicata, in qua præcipuè Navarr. ſe fundat, quia Prælati regulares judicant tantummodo ſuper expulſione, non autem ſuper liberatione à nexu monaſticæ profeſſionis, nec ab obligatione ſe corrigendi, & ad monaſterium redeundi. Nec in reductione ejecti imponunt ei novam pœnam pro delictis commiſſis, ſed tantummodo cogunt eum implere obligationem ſuæ profeſſionis, quod juſtiſſimum eſt, cùm ab ea per ſententiam expulſionis non fuerit abſolutus, nec
34 potuerit abſolvi. Quoniam hæc poteſtas faciendi de Monacho non Monachum nullatenus competit inferioribus à Papa, c. *Cum ad monaſterium*, *verſ. Nec æſtimet*. Abb. cum ibi not. per gloſſ. in *verb. Abdicatio*. per Innocen. & omnes, *infr. de ſtat. Monach.*

Præterea quatenus obſtaret res judicata; tamen cum Papa hic mandet ut expulſi reducantur, & inobedientes excommunicentur, etiamſi regularis ordo repugnet, & ſic deroget regulæ ſecundum Hoſtien. & alios ſupracit. *nu.* 21. 22. *&* 23. Conſequens eſt, ut ſublata regula tanquam principali, cenſeatur etiam ſublatus effectus ſententiarum, quæ in vim regulæ ſunt prolatæ; ex his quæ notat Vitalin. in Clement. *Dudum*, §. *Nos etenim*, *nu.* 10. *verſ. Contra nunc puto*, *de ſepultur.* ubi pluribus concludit in revocatione pactorum, de quibus in d. Clement. includi etiam ſententias latas ſuper ijſdem pactis. Et pro hac parte Jo. And. dicit pronunciſſe Joannem XXII. ut refert ibi Cardin. *num.* 1. *in ſeptima quæſtione*. Et eo magis quia hoc caſu non agitur de duplici vinculo, ſicut agitur quoad pactum eſt confirmatum. In quibus terminis procedit contraria opinio gloſſ. in dicta Clemen. *Dudum*, *in verb. Pacta*, & Joan. Monach. *ibidem*. Sed agitur de ipſa executione regulæ, quæ perpetuò excludit ab ordine expulſos per trinam reconciliationem. Unde ſublata in hoc diſpoſitione regulæ procul dubio cenſetur ſublata ipſius regulæ exequutio. Demum ceſſat difficultas, quia hæc Decretalis mandat reduci ad monaſterium etiam ejectos perpetuò, per ſententiam diffinitivam, ut abundè oſtenſum eſt ſupra; ergo apertè ſuſtulit rem judicatam quatenus obſtaret.

Item non obſtat quod ſervus ejectus à domino, aut pro derelicto habitus deſinat eſſe ſub domini poteſtate, ut l. 2. *ff. de his*, *qui ſine manumiſſion. ad liberat. pervener.* quoniam ſervus poteſt à domino liberè manumitti *toto tit. de Manumiſſion.* & pluribus titulis ſequentibus, & pro derelicto haberi, ut l. *Quod ſervus*, *ff. de ſtipulat. ſervor.* At profeſſus non poteſt à Superioribus regularibus abſolvi à jugo monaſticæ ſervitutis, ut ſæpius repetitum eſt.

35 Poſtremò non obſtat quod clericus depoſitus ſecundum Navarr. non poſſit cogi redire ad dignitatem, & locum, quem tenebat antequam deponeretur. Siquidem hoc ideo eſt, quia per depoſitionem ſolvitur vinculum ſpiritualis conjugij inter Prælatum, & Eccleſiam, ut eſt text. in c. *Inter corporalia*, *ſup. de translat. Epiſcop. verſ. Non enim humana.* At per expulſionem ab Ordine Religionis non abſolvitur à vinculo ſuæ profeſſionis, ut conſtat ex dictis præſertim *n.* 6. *& n.* 33.

36 QUÆRO poſito decreto Sacræ Congrega-

rionis Concilij edito ſub Pio IV. & Procuratoribus Ordinum intimato, quo prohibetur nequis Regularium impoſterum ejiciatur à monaſterio, etiamſi ſit incorrigibilis, ſed peccantes à Superioribus ignominia, & carcere caſtigentur, & acriùs etiam ſi opus fuerit pro modo delictorum puniantur, an perſiſtendum ſit in decretis, non obſtantibus Regularium oppoſitionibus.

37 Videntur maximi ponderis quæ à Regularibus objiciuntur, ſed facilè diluuntur omnia, ſi hæc materia ejectionis, ſeu expulſionis religioſorum intelligatur juxta mentem Sacrorum Canonum, non autem eo modo, quo eam accipiunt Regulares. Nam ex juris diſpoſitione quotieſcumque permittitur, ut Regulares ejiciantur, hoc eſt intelligendum de illa ejectione, quæ fit à ſocietate, & conſortio, aliorum Regularium, non autem de expulſione à monaſterio, ſeu à Religione, quemadmodum Regulares intelligunt.

Quæ concluſio ſatis colligitur ex Conſtitutione Gregor. IX. hic relata, quæ dum mandat hujuſmodi ejectos annuatim perquiri: neceſſariò ſupponit de cætero illos non poſſe ejici, ita ut extra loca ipſorum vagentur, ſed tantum ne ſtent cum aliis; alioquin inutilis eſſet circuitus, ut cogendi eſſent Superiores Regulares ad recipiendos ejectos incorrigibiles, ſi ſtatim poſſent eos iterum è monaſterio ejicere: quod conſiderat Archid. in c. *Pervenit*, 27. *qu*. 1. Et abſurdum eſſet cogere Superiores ad illos recipiendos, qui etiam ſi eſſent in Monaſterio, eſſent tamen expellendi. Præcipit ergo Gregorius, ut expulſi de cætero ita recipiantur, ut amplius ab ordine expelli non poſſint, ſed in locis competentibus intra idem, vel aliud monaſterium detineantur ad agendam pœnitentiam, ut patet in verſ. *Quod ſi hoc*. Quod clariùs probatur communi intelligentia ad c. *Cum in Eccleſijs*, *de major. & obed.* in illis verbis; alioquin de fratrum conſortio penitus excludatur; non enim dixit incorrigibiles excludi debere à monaſterio, ſed à conſortio, ita ut non ſtent cum aliis, ſed recludantur in locis competentibus, ut hic præcipitur ad agendam pœnitentiam. Atque ita, ut dicunt ibi Petr. de Sampſon. & Abb. Antiq. *ſub num*. 4. non eſt ſenſus, ut ipſi à monaſterio excludantur, aliàs volenti vagari facilè eſſet ſe facere inobedientem, quod eſſet prorſus abſurdum, ſed tantum ut excludantur à conſortio aliorum, ut cum aliis non comedant in refectorio, vel in dormitorio non jaceant, ſed in eodem monaſterio detrudantur in carcerem. Et ſequitur ibidem Jo. Andr. *nu*. 9. Henric. Boych. *nu*. 15. Bellam. *poſt princ. in verb. Conſortio & n*. 4. Butr. *nu*. 19. & 20. Cardin. *num*. 5. *in* 7. *oppoſitione* Anchar. *nu*. 6. Imol. *nu*. 8. Joan. de Anan. *nu*. 4. Abb. *in ult. notab.* ubi ait eos non debere excludi à monaſterio, quia aliàs daretur materia vagandi, & volens excludi à monaſterio faceret ſe inobedientem; & ſic daretur occaſio mali, & idem dixit in c. *Cum ad monaſterium de ſtat. Monach. n*. 13. *in fin*. his verbis: (Credo quod ho-
38 die non habet locum hæc expulſio à monaſterio (præcipiebatur enim ab Innoc. III. ut proprietarius è monaſterio ejiceretur) ſed ſic procedendum prout dicitur in d. c. *fin. de Regul.* nam illud c. fuit poſterius cum ſit Gregorij IX. & providet circa ejectos, & fugitivos ut ſaltem caſu quo licita eſt expulſio deputentur tales in ergaſtulo intra ſepta monaſterij, ne detur occaſio vagandi.

Eandem ſententiam ſecutus eſt Henr. ex mente Guilel. in c. *Dilectus*, *de ſimon*. quem refert in hæc verba (Religioſi graviter delinquentes, non de facto è monaſterio debent ejici, ſed in carceres recludi, & ſic è conſortio aliorum fratrum detrudi 27. *q*. 1. c. *Impudicas*, & c. *Si cuſtos*, & c. *Si quis ſacro*.) Et *inf. eod*. c. *Quoniam*. [Et ſic intelliguntur jura dicentia Monachum fore de ovili, & de Monaſterio ejiciendum, ſcilicet à conſortio, & communione aliorum, *ſupra de major. & obed.* c. *Cum in Eccleſijs*, *de ſtatu Monach*. c. *Eam quæ* Nec obſtat 45. *diſtinctio*. c. *Sed illud*; quia de ſæculari debet hoc intelligi.] Hæc Guiliel-

Sed & Archid. in cap. *Pervenit* 27. *q*. 1. aſſerit hanc ſententiam eſſe veriorem, & tutiorem, quam illam, quæ vult ut auctoritate judiciali bene poſſit excludi monachus in totum à monaſterio.

Ex quibus patet jura loquentia de expulſione Regularium non eſſe accipienda de expulſione à monaſterio, ſeu ab ordine, ita ut in ſæculo vivant ſed à communione, & commercio aliorum regularium tantum.

Et hoc modo intelligendo ſacros Canones minimè videntur obſtare, quæ in contrarium afferuntur à regularibus: dicunt enim expulſionem eſ-
39 ſe maximè neceſſariam in religionibus, quia ſicut ex vi naturæ corpora naturalia humores noxios expellunt ut benè valeant; ita & myſtico religionis corpori licere debet ſe expurgare rebellium Monachorum expulſione, ut reipublicæ ſalus conſervetur; quemadmodum Eccleſia aliquos è Clero per degradationem dejicit, ne cæteris gravius noceant; malum enim dicunt auferendum, ne modicum fermentum totam maſſam corrumpat: quam rationem conſiderat contra Monachos contumaces D. Thom. *Quolib*. 12. *q. ultima*.

At reſpondetur has omnes, & conſimiles rationes de quibus infra *num*. 8. *& ſeq*. eò ſolum reſpicere, ut regulares ſegregentur ab aliorum commercio, ne cæteros inficiant, quod nos utique admittimus: non autem ut ejiciantur ab Ordine, & ad ſæculum revertantur.

40 Et hoc indicant verba Regulæ S. Auguſtini: ſic enim ſe habent. (Convictus verò ſecundum Præpoſiti, vel etiam Presbyteri, ad cujus diſpenſationem pertinet, arbitrium, debet emendatoriam ſubire vindictam, quam ſi ferre recuſaverit, etiamſi ipſe non abſceſſerit, de veſtra ſocietate projiciatur; non enim hoc fit crudeliter, ſed miſericorditer, ne contagione peſtifera plurimos perdat.) Notanda enim ſunt illa verba *de veſtra Societate projiciatur*, quæ ſatis oſtendunt incorrigibilem non eſſe ejiciendum è Monaſterio, ſed à commercio, & ſocietate dumtàxat.

Et de hac ſeparatione à ſocietate etiam loquitur text. in cap. *Ecce*, 24. *qu*. 3. in hæc verba (Crimina, ſi ipſis criminoſis confiteri nolentibus, undecunque claruerint, quæcunque non fuerint patientiæ leni medicamento ſanata, veluti igne quodam præ increpationis urenda ſunt, & curanda. Quod ſi nec ſic quidem æquanimiter ſuſtinentis, ac piè increpantis medela proceſſerit, in eis, qui in diu portari, & ſalubriter objurgati corrigi noluerint, tanquam putres corporis partes debent ferro excommunicationis abſcindi, ne ſicut caro morbis emortua, ſi abſciſſa non fuerit ſalutē reliquæ carnis putredinis ſuæ contagione corrumpit; ita iſti qui emendari deſpiciunt, & in ſuo morbo perſiſtunt, ſi moribus

bus de pravatis in Sanctorum ſocietate permanſennt, eos exemplo ſuæ perditionis inficiant.) Hæc ibi. Quod ipſum apertius docuit Archid. in d.ca. *Pervenit*, 27.q.1. his verbis [Eſt enim eiicienda ab ovili ovis morbida ne inficiat ſanas oves 45.*diſt.* c.*Sed illud*, *extr. de ſtat. Monach.* c. *Ea quæ*, §.1. ſecundum Hoſt. Tu dic vim faciendam in eo, quod ibi dicit, De fratrum conſortio penitus excludatis; ſic ſup. ead. impudicas, non enim dicit de monaſterio eiiciendos, quia etiam eiecti eſſent revocandi *extr. de reg.* c. *ult.* ſed excluduntur à conſortio, ideſt, non ſtent cum aliis fratribus in Capitulo, Refectorio, & ſimilibus, ſed in aliquo arcto loco ponantur ad pœnitentiam peragendam. Nec ergo intelligas quod à monaſterio excludantur omnino, ita quod evagari poſſint: Et quod dixi credo tutius, & verius ut hic colligitur manifeſtè.] Hactenus verba Archid. quæ ad litteram tranſtulit ibi Card. Bellarm. in gloſ. *in ver. Compellendus*, adiiciens, eamdem ſententiam tenere Jo. & Petrum in decret. *Cum in Eccleſiis, de major. & obed.*

Inconvenientia verò, quæ ſequuntur ex crebra Regularium expulſione extra monaſterium notoria ſunt. Nam quotieſcunque aliquis Religioſus vult excutere iugum religionis, delinquit ſtudioſè & facit ſe inobedientem, & incorrigibilem, ut hoc modo ad ſæculum revertatur; atque ita loco pœnæ ex ſua iniquitate conſequitur præmium, quod optat, liberationis à Religione.

41 Et quamvis improbis regularibus pateat etiam via fugendi à Religione, & apoſtatandi, tamen hanc viam non ita libenter arripiunt, quia apoſtatæ non ſunt tuti in ſæculo, neque à ſuperioribus Regularibus, neque ab Epiſcopis. Unde qui volunt ſe eximere à religione, potius eligunt viam expulſionis, ut ita ſecurè in ſæculo degere poſſint. Superiores verò ſunt adeò faciles ad expulſionem quaſi hoc modo expurgent ordinem, & ſe eximant à moleſtiis, ut iam religiones fere omnes videantur redactæ ad inſtar religionis Societatis Jeſu, quæ hoc habet ex peculiari inſtituto, in quos propterea meritò invehit Navarr. *comment. 3. de Regular. numer. 46. verſ. Quæ omnia ſunt quotidiana.*

42 Incredibile eſt autem dictu quam ſcandaloſè vivant expulſi, & quanta cum ignominia eccleſiaſtici ordinis, & quantum detrahant famæ religionis à qua eiecti ſunt, adeò ut propterea etiamſi de iure res dubia videretur: abs re tamen non eſſet, ut Sanctiſſimus decerneret, ne de cætero quiſquam eiiceretur, etiamſi eſſet incorrigibilis, ſed tantùm puniretur intra clauſtra ignominia, & carcere, aut etiam graviori pœna pro modo culpæ iuxta antiquam declarationem S. Congregationis.

Reverà tamen negari non poteſt, quin ſi valdè grave religionibus perpetuò detinere intra clauſtra Monachos incorrigibiles. Præterea de expulſione ab Ordine ſatis clarè loquitur Regula

43 S. Benedicti, licet Conſtitutio Gregorii IX. de qua hic tanquam poſterior, ſuſtulerit diſpoſitionem regulæ ut patet ex dictis ſupra, *nu. 21. & ſeq.* Nam in rubrica de his qui ſæpius correcti non emendaverint *cap. 28.* ſic ſe habet. (Si quis frater frequenter correptus pro qualibet culpa, ſi etiam excommunicatus, non emendaverit acrior ei accedat correctio, ideſt, ut verborum vindicta in eum procedat. Quòd ſi nec ita ſe correxerit, aut fortè (quod abſit) in ſuperbiam elatus etiam defendere voluerit opera ſua; tunc Abb. faciat quod ſapiens Medicus; Si exhibuit fomenta, ſi unguenta adhortationum, ſi medicamenta ſcripturarum divinarum, ſi ad ultimum uſtionem excommunicationis, vel plagas virgarum, & jam ſi viderit nihil ſuam prævalere induſtriam: adhibeat etiam, quod majus eſt eccleſiæ, & omnium fratrum pro eo orationem, ut Dominus qui omnia poteſt operetur ſalutem circa infirmum fratrem. Quod ſi nec iſto modo ſanatus fuerit; tunc jam utatur Abbas ferro abſciſſionis, ut ait Apoſtol. *auferte malum ex vobis*, Et iterum *infidelis ſi diſcedit, diſcedat, ne una ovis morbida omnem gregem contaminet.*

Rurſus in rubrica ſi debeant fratres iterum recipi de monaſterio exeuntes, *cap. 29.* Frater qui proprio vitio egreditur, aut proiicitur de monaſterio, ſi reverti voluerit, ſpondeat prius omnem emendationem vitij, pro quo egreſſus eſt. & hic in ultimo gradu recipiatur, ut ex hoc ejus humilitas comprobetur. Quod ſi denuò exierit, uſque tertiò recipiatur. Jam verò poſtea ſciat omnem ſibi reverſionis aditum denegari.] Hactenus verba Regulæ S. Benedicti, Cum quibus conſentiunt etiam verba Regulæ S. Baſilij in rubr. Quomodo ſit procedendum contra eos, qui poſt ſæpiam emendationem non ſunt emendati, *c. 5.* Et de ejectione à religione ſimiliter apertè loquuntur D. Thom. *d. quodlib. 12. art. ult.* & D. Bonaventura *in Regula S. Franciſci, quæſt.* 14. Conſtitutio autem Gregorij IX. de qua hic, nunquam potuit uſu recipi à Religionibus.

Itaque ſi permittenda ſit regularium incorrigibilium ejectio ab Ordine, juxta diſpoſitionem antiquorum Canonum, deliberandum erit de præſcribenda ratione in eiuſmodi expulſionibus obſervanda.

44 Porrò rationes, quibus Ordines regulares probant expulſionem eſſe neceſſariam, ſunt ferè infra ſcriptæ.

Ratio prima; Juxta ipſam naturæ legem animantium corpora expellunt humores noxios, ut benè valeant; cui naturæ legi medicina famulatur, dum purgativa medicamenta porrigit. Quod autem natura, & ars in corporibus naturalibus efficiunt, hoc recta gubernatio in hominum cœtibus qui ut corpora quædam communia ſunt, præſtare ſoler, dum quadam Reipublicæ purgatione ſceleratos aliquot in exilium pellit, ut iuxta naturalis luminis ductum, eique adiunctam poſitivi iuris quaſi artem, protervorum relegatione, Reipublicæ ſalus conſervetur. Eſt ergo naturali ratione conſonum, ut Monaſticorum Ordinum corpora rebellium expulſione purgentur.

Ratio ſecunda, Myſticum Eccleſiæ corpus non ratione dumtaxat naturali, ſed ſupernaturali quoque lumine ductum, aliquos è Clero per degradationem expellit, ne ſtatu amplius abutantur, & gravius noceant. Ergo proportione ſervata nobilis Eccleſiæ pars, hoc eſt ſtatus Monaſticus naturali, ac ſupernaturali ratione motus poterit, ac debebit ſibi conſulere iis expulſis, qui iam graviter nocere cœperunt.

Ratio tertia, Experientia conſtat eos qui in clauſtris delinquunt peiores evadere ſolere ſæcularibus reis, quod S. Auguſtinus obſervavit. Si ergo peiores evadunt, minuſque proinde ſpei de reſipiſcentia ſupereſt, cum interim gravius noceant: profectò communi ſtatus monaſtici bono

per

per expulſionis remedium opem ferre oportebit.

Ratio quarta; Crimina tam fœda, & contagioſa interdum à depravatis jam Monachis committuntur, ut niſi per expulſionis remedium ignis extingueretur, brevi ſana membra depaſceret, & illuſtrium ordinum candorem defloraret: qua in re expertis fides habenda eſt. Si ergo periculum tantùm ſanctorum etiam Monachorum clauſtris imminet: omninò aſſerendum videtur depravatos illos expelli debere.

45 Ratio quinta; Multis experimentis deprehenſum eſt carcerem, qui præter expulſionem unicum ingruenoum malorum remedium eſſe videtur, ſi diuturnus ſit, qualem depravari illi merentur, monaſtici ſtatus corpori vehementer nocere. Primò quia non deeſt confœderatus aliquis, cujus adjutorio noxij evadunt: Secundò, quia intolerabile videtur bonis Monachis ſe carceris cuſtodes ad prolixum præſertim tempus fieri, cum à ſæculo ad clauſtrum divinis rebus vacaturi confugerint. Tertiò, quia res celari nequit, & intra dies paucos unius Monachi in carcerem detruſi occaſione, omnes ſcandalum patiuntur: novitij avertuntur, profeſſi terrentur. Quartò, quia imago gravium peccatorum, quæ ab incluſi, perpetrata eſſe certò ſupponitur, ſimplices ac mires omnes Monachos malè vexat, cum talia in clauſtris accidere ne ſuſpicarentur quidem, niſi diuturnus carcer id perſuaderet.

Raoo ſexta, Nemo ab Ordinibus monaſticis benè inſtitutis, ab ijs præſertim, in quibus cuſtodia legum & ſpiritus vigent, expellitur, niſi prius adhibito omnis charitatis officio, ſcilicet mulóplici admonitione, blanditijs, terroribus, minis, verberibus, carceris incluſione, prorogatione temporis ad emendationis experimentum, alijſque remedijs ſæpè repetitis. Cum ergo hæc omnia præmittantur, nec ſuperſit aliud remedium, quàm expulſio, profectò illa ut extremo remedio, in extremo morbo utendum eſt.

Ratio ſeptima, Quo monaſticus ordo auſterior, & obſervantior eſt, eo quoque certius eſt aliquos à perfectione tanta degeneraturos, & bonorum communitaó perniciem machinaturos, quod in ordinibus jam laxis, & inclinatis non æquè contingit, cum ibi licentius vivatur. Si ergo res ita ſe habet, & in Sanctorum Collegijs unus, vel alter Judas diſciplinam Monaſticam protervè reiicit, aliiſque innoxiis abſque correctionis ſpe, ſcandalum præbet: quid ſupereſt, niſi ut expellatur?

46 Ratio octava, Religionum Patriarchæ, qui ſpiritu divino afflati creduntur, expulſionem probarunt, ut patet ex regulis S. Auguſtini, & S. Benedicti. Quod auctoritate graviſſimorum ſcriptorum qui regulas expoſuerunt confirmari poteſt. Huc etiam accedit aliorum ſcriptorum gravis auctoritas. Si ergo Monaſticæ diſciplinæ inſtitutoribus, & tot viris ſapientiſſimis expulſio probata fuit; benè erit ea uti, quandoquidem ſuppetunt eædem rationes, quæ viros tantos in hanc ſententiam impulerunt.

47 Ratio nona, S. Thomas *quolib. 12. artic. ultim.* quærens utrum aliquis Religioſus expelli debeat propter peccatum de Religione, concludit debere expelli, ſi ſit contumax, & corrigi nolit, quoniam ſecundum Apoſtolum, auferendum eſt malum, ne modicum fermentum, &c. ſin minus, debere ſequæſtrari in carcere, vel alio modo. Ex ſententia ergo D. Thomæ expulſio Monachorum incorrigibilium commendanda eſt.

Ratio decima, Ex jure ipſo contumacium Monachorum expulſio deducitur, cùm in c. ult. de regul. tanquam certum ſupponatur, aliquos à Monaſticis Ordinibus eijci abſque diſtinctione ulla, quod de juſtè ejectis, ſive expulſis tantùm juxta germanum ſenſum accipi debet. Nimirum expulſio ut naturæ ipſi, ita juri, quod naturali lumini repugnare nequit, conſentanea eſt.

Nec videntur obſtare, ut regulares aſſerunt, nonnulla, quæ adverſus tradita objiciuntur.

48 Objicitur enim primò, Si Ordinibus Monaſticis expulſio permittatur, multos licentiæ cupidos auſuros illa, ob quæ brevi expellantur. Verum res hæc non uſque adeò timenda videtur, cum antequam flagitioſi expellantur, multa ſatis acria pati cogantur, & infamiæ notam contrahant: Experientiaque ipſa docuit, iſtos ita depravatos moræ impatientes eſſe, malleque per certam apoſtaſiam quantocyus recedere, quam expulſionis incertæ tempus expectare.

49 Objicitur ſecundò, expulſos in ſæculo liberius peccaturos, & eccleſiam gravi ſcandalo offenſuros. Verùm quanto gravius damnum infertur eccleſiæ, ſi una è nobilioribus ejus partibus, hoc eſt ordo Monaſticus multo ſudore reformatus, brevi deformetur, ut rationes allatæ perſuadere videntur, quàm ſi per expulſos aliquot, qui eo ipſo quod expulſi ſunt, inſcriptum infamiæ geſtant, ſcandala nonnulla præbeantur, quibus Epiſcopi, aut judices ſæculares ab Epiſcopis invocati occurrere poſſunt? Quanto eſt gravius Eccleſiæ ſcandalum, vel unus ordo defloratus, quàm pauci protervi veſte Monaſtica exuti, & per provincias varias diſperſi? Quàm autem brevi perfectio Monaſtica collabatur, niſi accuratiſſimè occaſiones ruinæ præcidantur, nemo niſi expertus crederet.

Objicitur tertiò facilitas expulſionis. Cæterum non eſt reprehendenda, ut facilis expulſio, quam tot prudentiæ, & charitatis officia in ratione ſexta ſuperius enumerata, & ſerpentis mali experimenta ſine ſpe correctionis antecedunt. Nec facilitatem expulſionis arguit numerus expulſorum auctior uno tempore, quàm alio, ſi revera prædicta charitatis officia, & experimenta præcedunt; præſertim cum Dei gratia Ordines multò reformati nunc floreant, quorum mores apoſtolicos multi degeneres ferre detrectant.

Objicitur quartò, annua requiſitio expulſorum in *c. ult. de regul. injuncta*. Sed antiqua jam conſuetudo contraria prævaluit. Nec mirum cum lupos ab ovili depulſos iterum admittere periculoſiſſimum ſit, præſertim cum experientia conſtet expulſos aut nunquam, aut rariſſimè ita reſipiſcere, ut non potiùs efficiant, quàm proficiant: præterquam quod vix reperitur expulſus, qui eò redire velit, ubi eum omnes tanquam proditorem intuentur, quod patienter, ac perſeveranter ferre, paucorum, & ſanè fortium virorum eſt, quales expulſos non eſſe prudenter creditur.

50 Objicitur quintò, expulſionis cauſam eſſe graviſſimam, & accuratiùs quàm fortè conſuevit, diſcutiendam eſſe; ac propterea ad Tribonal altius avocari debere. Verum res hæc multa circumſpectione indiget. Primò, quia remedium differtur, & contagioſa peccata, ob quæ fertur expulſionis

ſeq-

ſententiis ſerpunt. Secundò, quia ſi cauſa à monaſticis ordinibus ad curiam avocatur occaſione recognoſcendi proceſſus factos, & multas circumſtantias perquirendi; lites orientur in annos prorogandæ. Tertiò, quia ordines monaſtici ſanctiores, paucorum delinquentium occaſione obſcurabuntur, publicatis criminibus, quæ ſecretius puniri poſſent. Quartò, quia cum cauſæ cognitio aliquibus tandem committenda ſit, vix reperiri poſſe videntur, qui res monaſticas æquè habeant exploratas, ac Generalis, & quatuor Definitores pij, ac docti, qui legalia ſuarum regularum, ſive conſtitutionum remedia priùs adhibent. Et tandem officio coacti, ad expulſionis remedium communis ſalutis cauſa recurrunt.

Ad expulſionis utilitatem dignè æſtimandam mirificè conducunt verba S. Bonaventuræ *q. 14. in regula S. Franciſci.* ubi ſic ait (Si exceſſus graves fuerint, & notorij, quod alij ejus exemplo poſſint infici, ſi retineatur in ordine, & extranei ſcandalizentur, quod talis in ordine ſuſtineretur; tum propter auferendum ſcandalum, tum propter corruptionem ordinis præcavendam, debet ejici prævaricator voti, & pacti ſui.) Et paulò poſt in eodem c. [Si autem allegatur quod miſero eſt miſeratio adhibenda, ut iterum recipiatur in ordinem; dici poteſt. Crudelis eſt miſeratio, unde plures, & meliores graviter offenduntur. Et paulò poſt in eod. c. (Sedes Apoſt. quæ jus ſuum unicuique ſervat, & vult ordinem in ſua puritate perſiſtere, non cogit ordinem tenere illos, quorum converſatio nociva eſſet in ordine, quia tunc puniret innocentes, & reos foveret, & occaſionem daret ordinis corruptioni per tales peſtiferos, ſi eos recipi oporteret.) Hæc S. Bonav. Licet ergo expulſi multi vagentur, & in ſtatu monaſtico prius ſacris Ordinibus initiati poſt expulſionem ſordidam vitam inopiæ cauſa ducant, graſſanti malo non ita ſuccurrendum eſt, ut quod ſanum, & purum in ſtatu monaſtico perſtat, contagio vitiorum, multoque plura, & pejora in poſterum ſcandala oriantur, dum quod in Eccleſia floret, cito marceſcat.

Cum *die 13. Januarij* 1624. in S. Cong. Concil. cui interfuerunt S. R. E. Cardinales A Monte, Millinus, S. Suſannæ, de Zollero, Roma, Cajetanus, de Torres, & Boncampagnus, S. D. N. juſſu actum eſſet de Regularibus ejectis, & fugitivis, & in ſpecie an perſiſtendum eſſet in decreto hac de re edito à S. Congregatione Concilij ſub Pio IV. & Procuratoribus Ordinum intimato; Cajetanus oſtendit multis rationibus, & authoritatibus decretum illud eſſe ſacris Canonibus conſentaneum, & ſententiam dixit ut in voto ſuperiùs relato, *num.* 36. cui eſt initium, Poſito decreto, &c.

Millinus ſimiliter ait S. Congregationis decretum, & remedium caſtigationis incorrigibilium intra clauſtra eſſe juridicum: nam ſi ex Conſtitutione Gregorij IX. in *c. fin. de Regul.* Superiores regulares tenentur ſuos ejectos incorrigibiles requirere, & ad monaſterium reducere: ergo longè minus debent illos è monaſterio ejicere, ſatius enim eſſet illos non admittere, quam admiſſos poſtea expellere: & Canoniſtæ intelligunt ejectionem in caſibus permiſſis faciendam eſſe à ſocietate, & commercio, ne reliqui inficiantur, non autem à monaſterio ſeu ab ordine.

Sed in contrarium extat regula S. Benedicti, quæ ſatis clarè permittit omnimodam expulſionem incorrigibilium extra religionem, & Regula S. Auguſtini, quamvis utatur illis verbis, *de veſtra Societate projiciatur*, tamen de abſoluta expulſione, & projectione à monaſterio illam intelligunt Cardinalis, & alij interpretes; quo etiam modo accipit expulſionem S. Bonaventura. Et quamvis Gregorius IX. in *d. c. fin.* contrarium ſtatuerit, & correxerit Conſtitutiones præcedentes, ut advertunt DD. & in ſpecie Panorm. in c. *Cum ad monaſterium n. 13. de ſtat. Monach.* tamen decretum illud Gregorij nunquam fuit uſu receptum, & revera in practica eſt difficillimum obſervatu. Quippe cum hoc dubium fuiſſet in S. Congregatione propoſitum ſub Pio IV. Cardinalis Vitellius allegavit Bullam Clementis V. & Alciatus poſtea dixit ſe neſcire an illud decretum fuiſſet intimatum Procuratoribus Ordinum, licet intimatum fuiſſe multò
53 poſt teſtatus fuerit Cardinalis Carafa A S. Congregatione quoque Epiſcoporum, & Regularium emanavit ſimile decretum; & tamen nec Conſtitutio Gregorij, nec utriuſque Congregationis decreta practicari potuerunt; Et religioſi S. Jeſu ſe in ſua puritate conſervarunt ferè non alio potiori remedio, quàm poteſtate dimittendi quoſlibet non profeſſos, quam rem magni momenti ad Societatis puritatem, & conſervationem retinendam dixit Greg. XIV. in *Conſtit.* 10. incipien. *Eccleſia Catholica*, §. 19. in Bullar. *tom. 2. pag. 698.* Itaque hoc religionem commune bonum alijs privatis reſpectibus præferri debet; nam & Xenophon lau-
54 dat oſtraciſmum, quo civitates antiquæ, quæ populari ſtatu regebantur, ad tempus relegare ſolebant eos qui ſuperexcellere videbantur, non ad criminis improbitatem caſtigandam, ſed ad potentiam moderandam, de quo per Ariſt. 3. *Polit. cap. 9.* Quantò igitur facilius abjiciendi ſunt mali, ne perdant, atque inficiant bonos? Præſertim verò quia mali & incorrigibiles regulares dum diu inviti detinentur, in deſperationem deducuntur, ſeq; ipſos damnant, & religionis undequaque perturbant tranquillitatem. Remedium ergaſtulorũ bonum qui-
55 dem eſt, ſed tamen experientia docuit regulares dum diu carceribus mancipati detinentur, religionem inquietare, & multos avocare à Choro, ac divinis officiis recitandis, ita ut Superiores aut nimio diſpendio, aut cuſtodiæ difficultate, aut tædio tandem diuturnæ carcerationis affecti, vel illos dimittant, vel ſinant aufugere. Unde ex carcere non modo illi meliores non efficiuntur, ſed ſæpè etiam labuntur in apoſtaſiam.

56 Dices, Si ejectio permittatur, hinc aperitur via, qua exibunt quamplurimi; mali enim regulares ſtudioſè delinquent, ut ad ſæculum revertantur: at non eſt ita; rarò enim id accidit, quia ſic delinquentibus multa accidunt mala, carceres, ignominiæ, & alia plura antequam expellantur: multa etiam mala illis ſubſequuntur poſt ejectionem, nimirum perpetua infamia, ſuſpenſio ab ordinum miniſterio, difficultas quærendi victum, & alia id genus, ac præterea etiamſi hæc via aperiretur, tamen hoc minus malum eſſet, quàm humores noxios intra ſepta nutriendo, bonos ſubjicere periculo contagionis, & ſtatum religionum perturbare.

Quam ſententiam Patres unanimiter ſequuti, cenſuerunt ad alia remedia confugiendum eſſe, ut deinde

exigat, tunc intra clauſtra condignè coerceantur, 68 proindeque unaquæque Religio privatos habeat carceres in qualibet ſaltem provincia S. Congregatio ſic ſtatuendum duxit, quia regulares tranſmiſſi ad triremes ad tempus; eo lapſo redeunt ad religionem multo nequiores quàm antea, & alios ſuis corruptis moribus contaminant, & omnes afficiunt graviſſimo ſcandalo.

Verumtamen hoc caput valdè ægrè ſerunt Regulares: & quamvis Congreg. ſemel atque iterum ita cenſuerit; nihilominus Paulus V. dixit de hoc maturè deliberandum.

Habet hoc decretum in practica duas difficultates.

Prima, quia pœna triremium etiam ad tempus eſt formidabilis Regularibus; & hac ſublata, Religioſi multo facilius perpetrabunt ea crimina, pro quibus non venit irroganda pœna triremium, niſi ad tempus; & tamen ea crimina graviſſima ſunt, quia pœna ordinaria triremium ad vitam non infligitur Regularibus, niſi in caſibus, in quibus laici afficiuntur ultimo ſupplicio.

Secunda difficultas eſt quia pro crimine, pro quo v.g. eſſet irroganda Regulari pœna triremium ad quinque annos Regularis intra clauſtra non eſſet puniendus minori pœna, quam carceris per totidem annos, aut multo plures. At experientia docuit pœnam carceris nimis longi non eſſe obſervabilem in Religionibus, quia Superiores, aut annuo diſpendio aut cuſtodiæ difficultate, aut divinorum officiorum perturbatione, aut tædio diuturnæ carcerationis affecti, tandem illos dimittunt, vel ſinunt aufugere, & qui ſic fugerunt, in Apoſtaſiam, ac ſæpè etiam in hæreſim deſperationis cauſa labuntur. Itaque hoc caput triremium videtur valdè periculoſum: licet fortè præponderare videantur damna, quæ Religionibus inferuntur à Regularibus, cum redeunt à triremibus ad Monaſterium.

69 Sextò, & ultimò, determinatum eſt ut innovetur Conſtitutio Greg. IX. relata in c. *fin. de Regul.* qua ſtatuitur, ut Superiores teneantur quotannis requirere ſuos ejectos, & fugiovos, eoſque ad Religionem reducere: & præterea, ut declaretur d. c. *fin.* habere locum etiam in his, qui juſtè, ac diffinitivè expulſi fuerunt contra Navarri ſententiam.

Hæc conſtitutio re vera nunquam fuit uſu recepta.

Regulares petunt, ut hoc caput, vel expungatur, vel declaretur habere locum, dummodo in expulſo adſit ſpes evidens emendationis ex litteris ſaltem teſtimonialibus Ordinarij. Quod ultimum videtur illis concedendum. Nam ſi Superioribus permittatur ſervatis ſervandis incorrigibiles ejicere, multo magis eſt eis permittendum eoſdem incorrigibiles non admittere; turpius enim ejiciuntur, quam non admittuntur; & alioquin ad quid permittendi eſſent ejicere incorrigibiles, ſi paulò poſt tenerentur illos rurſus recipere, imò etiam requirere, & ad monaſterium reducere?

Videntur ergò ita demum cogendi ad reductionem hujuſmodi, ſi appareat expulſos emendatos fuiſſe, aut ſit ſpes evidens emendationis. Hæc quoad Regulares ejectos, & incorrigibiles.

70 Quo verò ad apoſtatas, & fugitivos, inter decreta, quæ hac de re fuerunt in præteritis Congregationibus firmata unum eſt tenoris inſcripti videlicet,

Ut Apoſtatandi opportunitas Regularibus præripiatur, ſtatuit, ut de cætero licentia ad religionem arctiorem tranſeundi, nulli concedatur, niſi concedenti legitimè conſtet eam religionem paratam eſſe illum recipere, qui licentiam petit, tuncque Regularis rectà ſe transferat ad arctiorem.

Hoc caput ſupponit neceſſarium eſſe ut concedatur licentia tranſeundi ad arctiorem; & tamen hoc minimè verum eſt, quia ſufficit licentia petita licet non obtenta, c. *Licet, de Regul.* Abb. *conſ. 95. per totum lib. 1.* Unde hoc caput aut videtur delendum, aut ſtatuendum, ut deinceps nemini liceat etiam ad arctiorem tranſire, niſi de Superioris licentia petita, atque obtenta.

Quod fortè eſſet valde utile Religionibus; ſæpiùs enim Angelus Satanæ transformat ſe in Angelum lucis, & Religioſi temeritate, vel levitate animi, non zelo ſanctioris vitæ moventur ad tranſeundum, ut legitur in eod. c. *Licet*; & experientia docuit tranſeuntes ad arctiorem, etiam ad Carthuſianos, aut raro, aut nunquam proficere in Regulari diſciplina. Sed quia obſtat diſpoſitio d. c. *Licet*, cui derogandum non videtur ob rationes in eo expreſſas; Hoc caput ita aptandum eſſet. Nullus de cætero permittatur ad ſtrictiorem tranſire, niſi prius Superiori legitimè conſtiterit eam religionem paratam eſſe illum recipere, qui licentiam petit.

71 Deinde omiſſis alijs ſtabilitum eſt, ut ſi Apoſtatæ citra montes infra quatuor, ultra montes verò infra octo menſes à præſentis decreti publicatione inchoandos ſua ſponte ad ſuam quiſque religionem redierint, tum pœnarum omnium ipſis propterea infligendarum remiſſionem, atque impunitatem aſſequantur, ſuperioreſque benignè illos teneantur recipere, & paterna charitate complecti.

Hoc etiam caput ægrè fertur à Regularibus; qui propterea petunt ut reſtringantur ad pœnas tantum, quas poſitivas appellant, & ut ita redeuntes ſaltem debeant in Capitulo, vel coram Superiore culpam fateri, atque emendationem polliceri. Quod ſatis videtur rationabile, & minus per hoc derogabitur decretali Gregorij IX. in d. c. *fin. de Reg.* quo diſponitur, ut tam ejecti, quam apoſtatæ ſeu fugiovi recipiantur in monaſterium ſalva ordinis diſciplina, hoc eſt [ut ibi explicat gl. & DD.] impoſita illis pœnitentia ſecundum quod Regula illius ordinis requirit, & præcipit. Libuit hic ſubnectere decreta ipſa de Regularibus apoſtatis & ejectis me Secretario compilata in S. Cong. Concil. ut ex illorum inſpectione intelligi poſſit quid in præmiſſis ſenſerit Sedes Apoſtolica.

DECRETA S. CONGREgationis Concilii

De Regularibus Apoſtatis & Ejectis.

Sacra Cong. Cardinalium Conc. Trid. Interpretum. Regularium ejectorum, & fugitivorum ſtatui conſulere, illorumque ſcandala ſubmovere, & ſuccreſcentem numerum frangere operæ pretium exiſtimans, auditis Religionum Superioribus, reque diligentiſſimè perpenſa, communicato etiam concilio cum S. D. N. Urbano VIII. atque ex peculiari Sanctitatis ſuæ facultate infraſcripta decreta edidit.

Ac primò, ut infecta ſemina, quibus pravi ejuſ-

modi fructus potiſſimum, prodeunt, deinceps ne ferantur in vinea Domini, cenſuit eſſe innovandas, & Sanctiſſimi authoritate innovat Conſtitutiones, & decreta generalia ſan. mem. Clemen. VIII. ad Regularium reformationem, ac Novitiorum receptionem, profeſſionem, atque inſtitutionem ſpectantia, diſtrictèque præcipit Generalibus atque aliis omnibus Ordinum Superioribus, ut illa exactè obſervent, atque ut obſerventur efficiant, ſub pœnis ſtatutis in iiſdem Conſtitutionibus. A quibus tamen excipiendum cenſuit, caput illud, quo decernitur, ne in conventibus, ſeu monaſteriis ad Novitios recipiendos hactenus deſignatis, & approbatis ſeu impoſterum deſignandis, & approbandis Novitii ad habitum ullatenus recipi poſſint, niſi priùs à Congregatione reformationis Apoſtolicæ, vel à propriis locorum Ordinariis expreſsè, & nominatim approbati fuerint. A cuius quidem decreti obſervatione S. Congreg. iuſtis de cauſis cenſuit Regulares eſſe abſolvendos, prout authoritate Sanctiſſimi Domini Noſtri abſolvit, atque exemit.

Deinde, ut apoſtatandi opportunitas Regularibus præripiatur, ſtatuit, ut de cætero nullus permittatur ad arctiorem Religionem tranſire, niſi prius Superiori legitimè conſtiterit, eam Religionem paratam eſſe illum recipere, qui licentiam petit, tumq; regularis rectà ſe transferat ad arctiorem. Quod ut re ipſa adimpleatur, idem Superior omni ſtudio, ac diligentia invigilet.

Rurſus ſtatuit, ut fugitivi, & Apoſtatæ, ſive habitum regularem deferant, ſive non, poſſint, ac debeant ab Epiſcopo loci, ubi moram trahunt, in carceres conijci, ac Superioribus Regularibus conſignari, ſecundum regularia inſtituta puniendi, utque ipſi quoque Superiores teneantur eos perquirere, ad religionem reducere, atque efficere ut apprehendantur, ſalva tamen in omnibus facultate Ordinariis locorum attributa decreto Conc. *cap. 3. ſeſſ. 6.* Quod ſi Apoſtatæ huiuſmodi citra montes infra quatuor, ultra montes verò infra octo menſes à præſentis Decreti publicatione inchoandos, ſua ſponte ad ſuam quiſque Religionem redierit, tum pœnarum omnium ipſis propter apoſtatiam inflictarum, aut infligendarum remiſſionem, atque impunitatem aſſequantur. Ita tamen ut debeant à Superiore abſolutionem humiliter petere, & coram eo culpam fateri, atq; emendationem pollicere: Superior verò è contra benignè illos teneatur excipere, ab huiuſmodi pœnis abſolvere, paterna charitate complecti.

Adhæc, ut in poſterum è Religionibus nullus legitimè profeſſus eiici poſſit, niſi ſit verè incorrigibilis, verè autem incorrigibilis minimè cenſeatur, niſi non ſolum concurrant ea omnia, quæ ad hoc ex iuris diſpoſitione requiruntur, ſublatis hac in parte Statutis, & Conſtitutionibus cuiuſque religionis & Ordinis, etiam à Sede Apoſtolica approbatis, & confirmatis, verum etiam unius anni ſpatio in ieiunio, & pœnitentia probetur in carceribus, proindeque religio privatos habeat carceres in qualibet ſaltem provincia. Elapſo autem anno ſi nihilominus non reſipuerit, ſed animo indurato in ſua pervicacia perſeveraverit, ne contagione peſtifera plurimos perdat, tanquam pecus morbida, ac membrum putre eiici tandem poſſit, ſed ab ipſomet Generali tantum de conſilio: & aſſenſu ſex Patrum ex gravioribus Religionis eligendis in ſingulis Capitulis, vel Congreg. generalibus; tumque nonniſi inſtructo ſecundum eorum ſtylum, & Conſtitutiones proceſſu, & plenè probatis cauſis expulſionis ad S. Canonum præſcriptum. Interea tamen uſque ad primum generale Capitulum, ſeu Congregationem proximè celebrandam, ſi quempiam ex iuſtis, & neceſſariis cauſis expellere oportebit, eiectio fieri poſſit à Generali cum conſilio, & aſſenſu ſex Patrum, ut ſupra, quos idemmet Generalis eligere debeat infra quatuor menſes à præſentis Decreti publicatione; ſervata tamen in reliquis formà ſuperius præſcripta. Sic vero eiecti, quandiù non redierint ad religionem, in habitu clericali incedant, atque Ordinarii loci iuriſdictioni, & obedientiæ ſubſint, proindeque Generalis illico expulſionis ſententiam eidem Ordinario notificare teneatur. Cæterum S, Congr. religionum Superiores ſeriò admonet, ac per Jeſu Chriſti viſcera obteſtatur, ut memores paternæ charitatis, & manſuetudinis, quam profitentur, nihil intentatum relinquant, ut lucrentur animas fratrum ſuorum ferè in profundum malorum [illegible] ſas, antequam graviſſimum, atque extremum expulſionis remedium experiantur. Idque eo ma[illegible] quod ſubditorum ſanguinem, qui ex malo [illegible] georum, & ſui officii immemorum Prælatorum regimine peribunt, Dominus noſter Jeſus Chriſtus in ſupremo Dei iudicio de eorundem Prælatorum manibus ſit requiſiturus.

Præterea ſtatuit, ut iidem Superiores nemini ex religioſis expulſis litteras teſtimoniales concedant illos ad Sedem Apoſtolicam reiicientes, vel iubentes aliam ingredi religionem.

Item, ut eiecti extra Religionem degentes, ſint perpetuò ſuſpenſi àb exercitio Ordinum, ſublata Ordinariis locorum facultate dictam ſuſpenſionem relaxandi, aut moderandi.

At poſtremò cenſuit, eſſe innovandam, & ſuæ Beatitudinis authoritate innovat Conſtitutionem felic. rec, Gregorii IX, relatam in cap. fin. extra de regul. ac propterea declarat, eam Conſtitutionem in iis quoque vendicare ſibi locum, ſervandamque eſſe, qui iuſtè, diffinitiveque, ac iuris ordine ſervato expulſi fuerint; dummodò tamen in expulſis huiuſmodi ſubſit ſpes evidens emendationis ex litteris ſaltem teſtimonialibus Ordinarii, cuius conſcientiam in his litteris concedendis S. Congregatio ſeriò oneravit.

Ne qua verò difficultas in ſupraſcriptis decretis & ordinationibus exequendis ſuboriatur. Sacr. Congreg. Sanctiſſimo Domino Noſtro annuente atque approbante, univerſis Generalibus, Provincialibus, Commiſſariis, Miniſtris, Præſidentibus, Abbatibus, Prioribus, Præpoſitis, Guardianis, Vicariis, & quibuſcunq; aliis Superioribus quorumcunque Ordinum, vel Congregationum, Monaſteriorum, Conventuum, Collegiorum, Domorũ, ac locorum Regularium ubicunque locorum exiſtentium iniungit, ſerioque mandat, ut illa diligenter obſervent, atque obſervari procurent in omnibus Cœnobiis, ac Monaſteriis, Collegiis ac Domibus quorumcunq; Monachorum, ac Regularium ubique locorum exiſtentibus, efficiantque ut tam Decreta ſupradicta fel. rec. Clement. VIII. quam præſentes Ordinationes in ſingulis eiuſmodi locis bis ſaltem in anno legantur in publica menſa.

Si quis verò ipſorum adverſus ea, quæ ſuperius

præ

præſcripta ſunt, vel eorum aliquid, quoquo modo ſacere, vel moliri præſumpſerit, ipſo facto pœnam incurrat privationis omnium officiorum, quæ tunc obtinebit, vocisque activæ, & paſſivæ, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa impoſterum obtinenda, pœnaque hujuſmodi ſit Sanctitati ſuæ, ac Sedi Apoſtolicæ reſervata, iiſdem Superioribus, etiam Generalibus & Protectoribus illam moderandi, ſeu relaxandi poteſtate penitus interdicta; nihilominus ſit irritum, & inane quicquid ſecus, à quoquam actum extiterit. Non obſtantibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis in favorem quarumcumque perſonarum, atque Ordinum, tam Mendicantium, quam non Mendicantium, Congregationum, Monaſteriorum, Conventuum, Domorum, ac locorum, Regularium quorumcunque nec non illorum etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis, vel conſuetudinibus, etiam immemorabilibus, exemptionibus, quoque, indultis, & privilegiis, etiam in corpore juris clauſis, aut ex cauſa, vel titulo oneroſo, vel in limine fundationis conceſſis, etiam Mari Magno ſeu Bulla aurea, aut aliàs nuncupatis, ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, & cum quibuſvis etiam derogatoriam derogatoriis, aliiſque efficatioribus, & inſolitis clauſulis, necnon irritantibus decretis, etiam Motu proprio, & ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, aut aliàs quomodolibet, etiam per viam communicationis, ſeu extenſionis conceſſis, & iteratis vicibus, approbatis, & innovatis, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus, & formis ſpecialis, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes, mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ſervanda eſſet; tenores hujuſmodi, ac ſi de verbu ad verbum, nihil penitus omiſſo, & forma in illis tradita obſervata inſerti forent, præſentibus pro expreſſis habens, quibus quoad ea, quæ ſupradictis quomodolibet adverſantur, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, ſpecialiter, & expreſsè, Sanctitatis ſuæ authoritate derogat, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Dat. Romæ die 21. Septembris 1624.

C. Card. de Torres.

Locus † Sigilli.

Proſp. Fagnanus S. cong. Secr.

Decreta generalia fel. rec. Clemen. Papæ VIII.

De novitiis ad habitum Regularem, & profeſſionem non admittendis, niſi in Conventibus deſignandis.

CLEMENS PAPA VIII.

Regularis diſciplinæ reſtitutioni, pro qua potiſſimum juxta noſtri muneris debitum laborare non deſiſtimus, illud in primis magnum impedimentum afferre quotidiano uſu compertum eſt, quod in omnibus Conventibus, iis præſertim, qui majori reformatione indigent, ſinguli ad Religionem venientes, paſſim recipiuntur. Unde fit ut quo magis Nos variis Conſtitutionibus malè affectas radices amputare ſtudemus: eo magis in dies in depravata, infructuoſaque ejuſmodi noviter profitentium germina ſuccreſcant. Cui quidem malo occurrere volentes, præſenti Decreto ſtatuimus, directèque præcipimus omnibus Generalibus, Provincialibus, Commiſſariis, Miniſtris cæteriſque Superioribus, Conventuum intra Italiæ, & Inſularum adjacentium fines exiſtentium quibuſcunque & quorumcumque Ordinum Mendicantium, ut de cætero neminem ſub quovis prætextu, aut colore ad habitum Regularem admittant, niſi in Conventibus authoritate noſtra perpetuò in unaquaq; provincia deſignandis. Inſuper ſancimus, ut quoad ejuſmodi Conventus, ut præfertur, per Nos deputati non fuerint; omnes præfatorum Ordinum Superiores à receptione quorumcunque Novitiorum, ſive ad habitum, ſive ad profeſſionem omninò abſtineant. Superior, qui hujus Decreti tranſgreſſor extiterit, ipſo facto pœnam privationis omnium officiorum, quæ tunc obtinebit, vocisque activæ, & perpetuæ inhabilitatis ad alia impoſterum obtinenda, ſe noverit incurriſſe, ac aliis etiam pœnis arbitrio noſtro ſubjaceat. Receptiones verò, & profeſſiones quaslibet eorum, qui contra hujuſmodi Decretum noſtrum admiſſi fuerint nullas, & irritas eſſe nunc decernimus & declaramus. Privilegiis, Statutis, & conſuetudinibus quibuſcunque in contrarium nunimè obſtantibus. Dat. Romæ die 12. Martii 1596.

Renovatio & ampliatio ejuſdem Decreti.

De Novitiis ad habitum regularem non recipiendis, niſi in monaſteriis, & locis deſignandis.

Sanctiſſimus in Chriſto Pater, & Dominus noſter D. Clem. Divina providentia Papa VIII. cum jam dudum animadverteret collapſæ Regularis Diſciplinæ inſtitutioni, pro qua potiſſimum, juxta ſui muneris debitum, vigilare, ac laborare non deſiſtit, illud in primis magnum impedimentum afferre, quod in omnibus Monaſteriis, & Conventibus, iiſque præſertim qui majori indigent reformatione, ſinguli ad Religionem profitendam accedentes, paſſim, ac ſine delectu recipiuntur, ac inde fieri, ut quo magis variis Conſtitutionibus male affectas radices evellere ſtudet eò magis infructuoſa noviter profitentium germina quondie ſuccreſcant: cumque ob zelum, ac deſiderium, quo tenetur Sanctitas Sua omnes Regulares ad verus ſuæ cujuſque religionis inſtitutum redigendi, diſtrictè prohibuerit, ne quis in certis Monachorum, & Mendicantium Ordinibus ad ſuſcipiendum habitum religionis admitteretur, profiteretur ve, quouſque monaſteria, & Conventus aliquot deſtinarentur, in quibus poſſet commodius regularis obſervantia, ſecundum reformationem à Sanctitate Sua inſtitutam introduci: Quia tamen non obſtante tali prohibitione, cognovit nonnullos fuiſſe, ſed ſub colore facultatis, & licentiæ à Sanctitate Sua obtentæ, vel quia talis prohibitio ad illorum notitiam non pervenerit, receptos, & admiſſos, præter mentis ſuæ ſenſum; Idcircò huic malo proſpicere volens, ne licentiarum, ac facultatum hujuſmodi ſubreptione, ac prætextu, Decretum Sanctitatis Suæ irritum reddatur; Nunc denuò diſtrictè præcipit, ac mandat omnibus Gene-

neralibus, Provincialibus, Commiſſarijs, Miniſtris, Præſidentibus, Abbatibus, Prioribus, & Guardianis, quibuſcunque, cæteriſque Superioribus Conventuum, Monaſteriorum, ac Domorum quocunque nomine appellentur, intra Italiam, & Inſularum adjacentium fines exiſtentium, quorumcunq; Ordinum Mendicantium, & non Mendicantium [exceptis tamen Carthuſianorum, Fratrum Minorum de ſtrictiori obſervantia, necnon Capuccinorum S. Franciſci, Reformatorum S. Dominici, Diſcalceatorum Ordinis Carmelitarum, necnon Fratrum Congregationis Fulienſis, Ciſtercienſis Ordinis, ac Eremitarum Eremi Camaldulenſis, & Montis Coronæ, Clericorum Regularium Theatinorum, Societatis Jeſu, Sancti Pauli Decollati, & aliorum de Somaſcha, Miniſtrorum, infirmorum, reſpectivè Ordinibus, Societatibus, ſeu Congregationibus, nuncupatis, quæ etiam antea exceperat, & nunc iterum excipiendo, voluit prohibitionem hanc ad illa nullo modo extendi.) Ne ſub cujuſvis licentiæ, & facultatis impetratæ, vel impetrandæ obtentu, niſi per litteras in forma Brevis dumtaxat, & non aliàs, quemquam ad habitum regularem ſuſcipiendum, nec etiam converſos niſi in Conventibus, Monaſterijs, & Domibus, authoritate ejuſdem S.D.N. propediem in unaquaque provincia deſignandis, recipere, aut receptos ad profeſſionem admittere ullo modo audeant. Quinimò contra primam prohibitionem Sanctitatis ſuæ receptos, etiam ſi imperfectum habitum, aut ſine capucio gerant poſt præſentis Decreti in Romana Curia publicationem, omninò ejicere debeant.

Superiorem autem, qui hujus Decreti tranſgreſſor extiterit, ipſo facto pœnam privationis omnium officiorum, quæ tunc obtinebit, vocis activæ & paſſivæ, & perpetuæ inhabilitatis ad alia imposterum obtinenda, eo ipſo incurrere voluit, ac decrevit, & alijs etiam pœnis arbitrio Sanctitatis Suæ imponendis ſubjacere.

Receptiones verò, & profeſſiones quaslibet eorum, qui contra hujuſmodi Decretum admiſſi fuerint, nullas, & irritas eſſe ad quemcunque effectum ex nunc decernit, & declarat.

Hoc autem Decretum noluit Sanctitas Sua eos Ordine comprehendere, qui Conventus, Domos, & Monaſteria à ſe probata pro Novitiorum receptione, & educatione, hactenus promiſſione ſua conſtituerint.

Cæteras verò licentias, ſive particulares, quæ in hanc diem effectum non ſunt ſortitæ, revocat, & annullat.

Vult autem Decretum ſuum in ſolitis locis Urbis publicatum ita prædictorum ſingulos afficere, ac ſi cuilibet perſonaliter fuiſſet intimatum, privilegijs, ſtatutis, & Conſtitutionibus quibuſcunque in contrarium nunimè obſtantibus.

Dat. Romæ apud S. Marcum, die 20. Menſis Junij 1599.

Decreta pro reformatione Regularium, tam Monachorum, quam Mendicantium cujuſcunque Ordinis, & inſtituti.

CLEMENS PAPA VIII.

3 NUllus omninò prætextu cujuſcumque privilegij, vel ſuperioritatis, etiam Generalatus, à ſervitio Chori ceſſeatur immunis, niſi pro tempore quo quis in proprij officij munere actu fuerit occupatus. Cum Lectoribus autem, & Prædicatoribus Superiores ijs tantum diebus, quibus eos legere, aut prædicare contigerit, diſpenſare poſſint; Idem quoque præſtare valeant cum ægrotis, & ſtudiorum cauſa legitimè impeditis. In eos verò, qui negligentes, aut inobedientes fuerint, ſalutari pœnitentia Superiores animadvertant ad præſcriptum Regulæ, & Conſtitutionum, alimenti etiam, ſi opus fuerit, ſubtractione.

Lectio Sacræ Scripturæ, vel caſuum conſcientiæ bis in hebdomada præſcriptis diebus in ſingulis Monaſterijs, & Conventibus habeatur, ad quam Fratres omnes conveniant, eaque abſoluta, mutua collatione circa explicatam doctrinam ſeſe utiliter exerceant.

Quod Triden. Concilij Decreta de paupertatis, voto cuſtodiendo fidelius obſerventur, Præcipitur, ut nullus ex fratribus, etiam ſi Superior ſit, bona immobilia, vel mobilia, aut pecuniam, proventus, cenſus, eleemoſynas, ſive ex concionibus, ſive ex lectionibus, aut promiſſis, tam in propria Eccleſia, quam ubicunque celebrandis, aliovè ipſorum juſto labore, & cauſa & quocunqoe nomine acquiſita, etiam ſi ſubſidia conſanguineorum, aut piorum largitiones, legata, aut donationes fuerint, tanquam propria, aut etiam nomine Conventus poſſidere poſſit: ſed ea omnia ſtatim Superiori tradantur, & Conventui incorporentur, atque cum cæteris illius bonis, redditibus, pecunijs, ac proventibus confundantur, quo communis inde victus, & veſtitus omnibus ſuppeditari poſſit.

4 Neque Superioribus, quicumque illi ſint, ullo pacto liceat eiſdem fratribus, aut eorum alicui bona ſtabilia, etiam ad uſumfructum, vel uſum, adminiſtrationem, aut commodum, etiam depoſiti, aut cuſtodiæ nomine concedere.

5 Eorum verò, quæ ad neceſſitatem conceſſa erunt, nullus quicquam poſſideat, ut proprium, neque ut proprio utatur.

6 Qui in præmiſſorum aliquo deliquerit, pœnas, nedum à Concilio Tridentino præſcriptas, ſed alias quoque multò graviores, ſuperiorum arbitrio imponendas, incurrat.

7 Nulla quorumcumque ſuperiorum diſpenſatio, nulla licentia, quantum ad bona immobilia, vel mobilia fratres excuſare poſſit, quo minus culpæ, & pœnæ ab eiſdem Concilij Decretis impoſitæ, & ipſo facto incurrendæ obnoxij ſint, etiamſi ſuperiores aſſueverunt hujuſmodi diſpenſationes, aut licentias concedere poſſe, quibus in ea re fidem minimè adhiberi volumus.

8 Fratrum veſtitus, & ſupellex cellarum ex communi pecunia comparetur, & omninò uniformis ſit fratrum, & quorumcumq; Superiorum, ſtatuique paupertatis, quam profeſſi ſunt, conveniat: ita ut nihil ſuperflui admittatur; nihil etiam, quod ſit neceſſarium alicui denegetur.

9 Quæcumque Fratrum veſtes, ſive laneæ, ſive lineæ, omniſque alia ſupellex in aliquem commodum Conventus locum deferantur, ibique ab uno, vel duobus fratribus huic muneri deputatis diligenter cuſtodiantur, ut inde ſuperioris arbitrio, prout unicuique opus fuerit, ſubminiſtrari opportunè poſſint.

10 Omnes etiam ſuperiores, quicumque illi ſint, eodem pane, eodem vino, eodemque obſonio, ſive

eadem (ut ajunt) pitantia, in communi menſa prima, vel ſecunda, niſi infirmitatis cauſa impediti fuerint, veſcantur, neque ſingulare aliquid, quo privatim quiſque in cibum utatur, ullo modo afferri poſſit, ſi quis in ea peccaverit, nihil ea die alimenti percipiat, niſi panem, & aquam.

11 Superiores omnes, etiam Generalis, qui redditus, aut præſtationes peculiares rationes officiorum habent, eorum accepta, & expenſa in libro diſtincto fideliter, & diligenter adnotari curent, neque in alios uſus, quam ratione officij ſui neceſſarios, quicquam expendant. Cum verò contigerit ipſos in aliquo conventu commorari, eam pecuniæ quantitatem in commune conferant, ex qua ſibi, & ijs, qui ſecum erunt, victus ad præſcriptum Regulæ, & Conſtitutionum ſuppeditetur.

12 Nullus ex Superioribus locorum, adminiſtrationem bonorum, aut aliarum rerum, diſpenſationemque pecuniarum, & redditutum ſui conventus, etiam nomine conventus per ſeipſum habere, ſive exercere poſſit, ſed univerſum id onus tribus fratribus ejuſdem conventus à Generali ita demandetur, ut unus rerum, & bonorum, reddituumque colligendorum, ac exigendorum curam habeat: alter tanquam depoſitarius, pecunias, ac cætera ab illo collecta, & exacta fideliter aſſervet: alius de pecunijs, & rebus à Depoſitario acceptis Priori, & Fratribus, ac Conventui univerſo de neceſſarijs, mandante tamen ipſo Priore, non ſecundum proprium affectum, ſed juxta charitatis regulam, veluti bonus diſpenſator provideat, officiorum hujuſmodi confuſione penitus interdicta.

13 Cæterum hi tres tam impenſi, quàm accepti ſingulis menſibus Superiori locali, adhibitis etiam duobus, vel tribus fratribus ejuſdem conventus probatioribus, rerumque uſu peritis, rationem reddant: Deinde ipſimet rurſus, præſentibus Priore, & peritis prædictis, Generali, cum advenerint: denique ipſe Generalis, in quolibet proximo Capitulo Generali ſaltem coram tribus judicibus, ab ipſo Capitulo ad hoc conſtitutis, illorum omnium, univerſamque ſuæ adminiſtrationis tam publicæ, quàm privatæ rationem reddere teneatur, cujus etiam exemplum authenticum ex actis Capituli deſcribatur, ad hoc, ut ad omne mandatum noſtrum, vel Sedis Apoſtolicæ Romam tranſmitti poſſit.

14 In unoquoque Conventu, fratrum is tantum deinceps conſtituatur, & impoſterum retineatur numerus, qui ex redditibus illius proprijs, vel ex communibus conſuetis, vel etiam ſingulorum eleemoſynis, quibuſcumque obventionibus in commune [ut præfertur] conferendis commodè poſſit ſuſtentari: redditus verò, & ſupradicta omnia in communi loco, aut tuto diligenter aſſerventur.

15 Superioribus autem, ne Concilii Tridentini, aut hæc noſtra Decreta declarare, interpretari, aut relaxare ullo modo poſſint, omninò interdicimus, & prohibemus, decernentes irritum, &c. Si quis autem contra præſumpſerit attentare, is eo ipſo omni gradu, officioque privatus, & ad ea perpetuò inhabilis exiſtat.

16 Nullus niſi actu legat, vel prædicet, aliquo ſui gradus privilegio gaudeat.

17 Si alicui ex neceſſaria cauſa, Generalis judicio probanda, ſocius ex eodem Ordine, qui illi miniſtret, concedendus erit, is niſi vigeſimum quintum agat annum, & qui communi ſervitio ſit deputatus, non concedatur, & ſi commodè fieri poſſit, ſit laicus converſus.

18 Ut omnis ſcandalorum, & vagationis occaſio tollatur, Conventus clauſura perpetuò, ac diligenter ſervetur, ac propterea à Superiore janitor conſtituatur, qui diligentia, ac morum integritate maximè commendetur: is januæ cuſtodiendæ ſemper aſſiſtat, eamque nemini fratrum aperiat, niſi ſocium, & exeundi licentiam obtinuent.

19 Nullus à Conventu egredi audeat, niſi ex cauſa & cum ſocio, licentiaque ſingulis vicibus impetrata, ac benedictione accepta à Superiore, qui non aliter eam concedat, niſi cauſa probata, ſociumque exituro adjungat, non petentis rogatu, ſed arbitrio ſuo, neque eundem ſæpius. Licentiæ verò generalis exeundi, nulli omninò concedantur.

20 Contravenientes autem pœna gravi, etiam carceris ad Superioris arbitrium plectantur, eandem etiam janitor ſubeat, ſi ſciens exeundi facultatem fecerit.

21 Cum autem quis in Conventum revertitur, Superiorem iterum adibit, benedictionem recepturus, qui à ſocio itineris rationem, & quid rei actum ſit, diligenter perquirat.

22 Nullos fratres Romam venire Superiores permittant, niſi prius à Generali, vel Protectore duntaxat licentiam in ſcriptis impetraverint

23 Si quis autem ſine hujuſmodi facultate Romam venire præſumpſerit, voce activa, vel paſſiva biennio privatus exiſtat, ſubiturus etiam alias arbitratu Superiorum infligendas pœnas. Quæ item omnia adverſus eos, qui ſupradictos admiſerint, & receperint, ſine ulla exceptione locum habeant.

24 Habeat Superior clavem ita fabrefactam, ut cum ſibi videbitur cellas omnes relevare poſſit, & propterea nullus cellam, etiam noctu ita claudat, quin ſemper à Superiore poſſit aperiri.

25 In medio Dormitorij totam noctem lampas colluceat.

26 Nullus etiam Superior cellas ſive in clauſtro, ſive alibi ſeparatas à communi dormitorio habeat unuſquiſque unica cella, eandem cum cæteris aliorum fratrum conjuncta, nudis omninò parietibus, ac lecto, & menſa humilibus, uniformique ſuppellectili (ut præfertur) quemadmodum religioſos decet, contentus ſit: poſſit tamen Generalis alicui ex Superioribus conventuum, ſi eorum muneris, & officii neceſſitatem id exigere cognoverit; alteram etiam cellam concedere.

27 Cellæ ſive ædiculæ quæ extra dormitorium ſeparatim ſunt, ad officinas, aut aliàs ad communem uſum, & commoditatem conventus redigantur.

28 Sigillatim ſuo quiſque lecto cubet, neque ullibi duo in eodem lecto dormire poſſint, qui omnes ad certam formam redigendi erunt.

29 In privatis cellis nulli camini permittantur: ſed omnes obſtruantur ſtatim, cardinibus etiam è parietibus convulſis, ut res illa non ad tempus facta, ſed perpetuò duratura videatur, cellis tamen Generalis aut alterius Superioris ac Prædicatoris exceptis.

30 Conventus feneſtræ omnes, quæ in vias publicas, aut in vicinas laicorum ædes perſpiciunt, muro ita obſtruantur, ut omninò ijs proſpectus impediatur.

31 Valetudinarium in ſingulis conventibus certo, ac ſalubriori loco conſtituatur, quod pro loci ſitu,

ac fratrum numero, quoad fieri poterit, commodiſſimum eſſe poſſit, in quò fratres omnes, cum ægrotabunt, curentur, nec inde niſi recuperata ſanitate abire permittantur. Qui verò infirmorum curæ præpoſiti ſunt, omni ſedulitate, ac charitate operam ſuam præſtabunt, ac curabunt ne quid ægrotis omninò deſit quod ad ſanitatem recuperandam pertineat.

32 Ineatur ratio, qua, ſublatis licentijs, ac facultatibus hactenus quibuſcunque conceſſis, degentes extra Conventus clauſtra, ad ea quamprimum revocentur, nec de cætero, niſi ex graviſſima cauſa à Sede Apoſtolica probanda, hujuſmodi facultates concedi poſſint.

33 Nulli imposterum ad habitum, aut profeſſionem admittantur, niſi in Conventibus per Sedem Apoſtolicam in qualibet provincia deputandis.

34 Curent Superiores, ut conſtitutio interdicens largitiones munerum, & præſcribens hoſpitalitatis formam ab omnibus in quolibet Conventu inviolabiliter obſervetur.

35 Ut omnis officiorum ambitus occaſio præcludatur, caveant, omnes à directa, vel indirecta vocum, ſeu ſuffragiorum procuratione, tàm pro ſe ipſis, quàm pro alijs, tum in Capitulis locorum, tum in cæteris præſertim Generalibus Capitulis, aut Congregationibus, ſeu alibi. Quicunque ſecus fecerint, præter alias pœnas, & cenſuras hactenus contra hujuſmodi ambientes inflictas, quas in ſuo robore permanere volumus, in pœnam privationis officiorum, quæ obtinent, eo ipſo incidant, & ad futura quæcunque pariter inhabiles habeantur, ſuper quo cum eis diſpenſari à nemine poſſit, niſi à Nobis, vel ſucceſſoribus noſtris, & pro qualitate culparum graviùs etiam plectantur. Porrò ſupradictas omnes pœnas ad complices, ac ſimpliciter ſcientes, & non revelantes extendimus.

36 In Superiorum, & Officialium omnium electionibus forma præſcripta à Sacro Conc. Trid. & Ordinis conſtitutionibus inviolabiliter ſervetur, jurentque Electores ſecundum veritatem cujuſque conſcientiæ probiores, ac magis idoneos ſe electuros, ac propterea priuſquam ad electionem deveniatur, in primis & ante omnia prælegantur conſtitutiones de qualitate, & requiſitis eligendorum. Ad officia, gradus, & Prælaturas illi præcipuè eligantur, qui poſſint, & conſueverint regulas Ordinis, & Conſtitutiones obſervare, præſertim quæ pertinent ad ſervitium Chori, ac veſtitum, ac victum communem.

37 Eligantur in Capitulo Generali, vel Provinciali aliquot graves, & periti ex fratribus cujuslibet provinciæ, ſaltem tres, qui admittendos ad prædicationem verbi Dei, vel ad audiendas confeſſiones etiam ipſorum fratrum, ac Lectores publicos diligenter ſimul examinent, priuſquam probentur, & ad hujuſmodi miniſteria admittantur. Horum etiam curæ ſit examinare, & probare, tam quoad doctrinam, quàm quoad mores, promovendos ad quoſcunque Ordines, in quo ſervetur decretum Congregationis interpretum ſacri Concilij Tridentini, hac de cauſa nuper editum, & promulgatum.

38 Illud porrò Superiores omnes in Domino admonemus, ut memores ſint rationis quam in noviſſimo die reddituri ſunt pro grege ſibi commiſſo; ac propterea omni ſtudio invigilent, ut quæ in eorundem Ordinum Regulis, & Conſtitutionibus de oratione mentali, ſilentio, jejuniis, capitulo culparum, aliiſque ſpiritualibus exercitijs prudenter, ac piè ſancita ſunt ea omnia, & ſingula, ad unguem obſerventur, intelligantque ſuper his velut fundamentis omnium Religionum ædificia conſtruenda, & amplianda eſſe, quæ ut faciliorem exitum ſortiantur, & fructus uberiores in animis fratrum producant, valde opportunum erit, ſi in quolibet Conventu, ſingulis hebdomadis habeatur ſermo de religioſa diſciplina, regularique obſervantia.

39 Quo verò omnia ordinatè peragantur, appendatur tabella in loco conſpicuo uniuſcujuſque Conventus, in qua diſtinctè adnotetur quid ſingulis horis cujuſque diei quilibet frater præſtare debeat, ut certo quoque ſigno præmonitus, majore animi præparatione ſuo muneri ſatisfacere poſſit. Quæ Ordinis Conſtitutiones, his Decretis non adverſantur, inviolatè cuſtodiendæ erunt.

40 Quibus horum Decretorum Capitibus certa pœna præſcripta non eſt, arbitrio Generalis, vel alterius immediati Superioris infligatur. Ut autem hæc Decreta (donec alia, quæ pleniorem reformationem facient, edantur) ab omnibus obſervari poſſint, diſtrictè præcipimus Generalibus, ac omnibus aliis quibuſcumque Superioribus, ad quos hoc ſpectat, ut curent, ac efficiant, ea omnia inter alias eorundem Ordinum Conſtitutiones perpetuò valituras redigi, interdicta omninò eorum ſingulis facultate illas declarandi, & adverſus eas unquam diſpenſandi, alioquin ſciant ſe in pœnam Generalatus, & officiorum privationis, ac inhabilitatis perpetuò ad alia quoque munera ipſo facto, & ſine ulla exceptione reſpectivè incidiſſe.

41 Ne verò prætextu dilatæ publicationis eorum obſervatio, quoquo modo differri poſſit, aut impediri, volumus, ut poſt illorum publicationem in Conventu, vel monaſterio cujuslibet Ordinis de Urbe factam, Generalem, alioſque Ordinum Superiores, cæteroſque quoſcunque fratres præſentes, ſtatim: reliquos verò abſentes citra montes, unius menſis, ultra montes, trium menſium ſpatio ita arctent, ac ſi eorum ſingulis perſonaliter intimata fuiſſent.

42 Inſuper mandamus, quod Generalis in ſingulis Conventibus citra montes, unius menſis, ultra verò montes, trium menſium curſu Decreta ſupradicta publicari faciant, ſub pœna privationis Generalatus, alijſque arbitrio noſtro imponendis. Datum Romæ apud Sanctum Petrum die 25. menſis Junij 1599.

DEcretum illud, quo Fratres Romam petere cum Generalis, & Protectoris licentia duntaxat permiſſum eſt, Sanctitas Sua extendi ad Provincialem decrevit, ita ut Provincialis ipſe ex cauſa communi totius provinciæ duntaxat facultatem hujuſmodi facere valeat, declaravitque pœnam privationis vocis activæ, & paſſivæ contrafacientibus inflictam Sanctitati Suæ reſervatam eſſe, interdicta omninò eorum Superioribus ſingulis, etiam Generali, ac Protectori facultate illam moderandi, ac relaxandi. Datum Romæ die 20. Martij 1601.

Decre-

Decretum fel. rec. Clementis Papæ VIII. ſuper caſuum reſervatione ab omnibus Regularium Superioribus obſervandum.

SAnctiſſimus Dominus noſter, qui jam pridem accuratè perpendit, ac re ipſa comperit quod reſervatio facultatis abſolvendi Religioſos pœnitentes è peccatis quibuſdam gravioribus niſi Superiores admodum prudenter, ac moderatè illa utantur, nonnullos infirmiores, qui interdum Superiori ſuo conſcientiæ maculas detegere formidant, adducere poſſet in æternæ damnationis periculum, & ſpiritualis remedij deſperationem; ideo, ut huic malo Sanctitas Sua opportunè proſpiceret, decrevit, ut nemo ex Regularium Superioribus peccatorum abſolutiones ſibi reſervet, exceptis iis, quæ ſequuntur, aut omnibus, aut eorum aliquot, prout ſubditorum utilitati expedire prudenter io Domino judicaverint.

Veneficia, Incantationes, Sortilegia.

Apoſtaſia à Religione, ſive habitu dimiſſo, ſive retento, quando eò pervenerit, ut extra ſepta Monaſterij, ſeu Conventus fiat egreſſio. Nocturna ac furtiva è Monaſterio, ſeu Conventu egreſſio, etiam non animo apoſtandi facta.

Proprietas contra votum paupertatis, quæ ſit peccatum mortale. Juramentum falſum in judicio regulari, ſeu legitimo.

Procuratio, auxilium, ſeu conſilium ad abortum faciendum poſt animatum fœtum, etiam effectu non ſequuto.

Falſificatio manus, aut ſigilli Officialium Monaſterij, aut Conventus. Furtum de rebus Monaſterij, ſeu Conventus in ea quantitate, quæ ſit peccatum mortale.

Lapſus carnis voluntarius opere conſummatus.

Occiſio, aut vulneratio, ſeu gravis percuſſio cujuſque perſonæ.

Malitioſum impedimentum, aut retardatio, aut aperitio litterarum à Superioribus ad inferiores, & ab inferioribus ad Superiores.

Si quod aliud præterea peccatum grave pro Religionis conſervatione, aut pro conſcientiæ puritate reſervandum videbitur, id non aliter fiat, quàm Generalis Capituli in toto Ordine, aut Provincialis in provincia, matura diſcuſſione, & conſenſu.

Non liceat Superioribus Regularium confeſſiones ſubditorum audire, niſi quando peccatum aliquod reſervatum admiſerint, aut ipſimet ſubditi ſpontè, ac proprio motu id ab iis petierint.

Superiores in ſingulis domibus deputent duos, tres, aut plures Confeſſarios, pro ſubditorum numero majori, vel minori, iique ſint docti, prudentes, ac charitate prædıti, qui à non reſervatis eos abſolvant, quibus etiam reſervatorum abſolutio committatur, quando caſus occurrerit, in quo eam debere committi ipſe in primis Confeſſarius judicaverit.

Tam Superiores pro tempore exiſtentes, quàm Confeſſarij, qui ad Superioritatis gradum fuerint promoti, caveant diligentiſſimè, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in confeſſione habuerunt ad exteriorem gubernationem utantur.

Licebit tamen Superioribus determinare pœnitentias graves quibuſdam peccatis, etiam non reſervatis à Confeſſarijs imponendas, quæ ſubditos ab hujuſmodi perpetrandis cohibere poſſint.

Atque ita per quoſcumque Regularium Superiores, quicunque illi ſint, obſervari mandavit. Non obſtantibus Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac cujuſvis Concilij, etiam generalis Decreti, necnon conſuetudinibus; etiam immemorabili tempore obſervatis, aut regulis in generalibus, ſeu provincialibus Capitulis editis, ſtatutis, & Conſtitutionibus etiam Apoſtolica auctoritate confirmatis, privilegijs, indultis, & conceſſionibus quorumcunque, quorum tenores hic pro expreſſis haberi voluit, cæteriſque in contrarium facientibus quibuſcunque. Datum Romæ apud S. Petrum die 26. menſis Maji, Anno Domini 1593.

Sanctitas Sua deinceps declaravit & declarat, ut ſi hujuſmodi Regularium Confeſſarijs caſus alicujus reſervati facultatem petentibus Superior dare noluerit, poſſint nihilominus Confeſſarij illa vice pœnitentes Regulares, etiam non obtenta à Superiore facultate, abſolvere.

Formula concedendi facultatem pro Novitiis ad regularem habitum recipiendis in Monaſteriis, & locis deſignatis.

SAnctiſſimus in Chriſto Pater, & D.N.D. Clemens Divina providentia Papa VIII. cum regularem diſciplinam reſtituere, atque in priſtinum ſtatum revocare maximè cuperet, regulareſque omnes, vitam moreſque ſuos ad rationem ejus inſtituti, quod quiſque profeſſus eſſet, aptè componere, ut quæ ad votorum vim, habitum, victumque communem pertinent, ea potiſſimum ſinguli religioſiſſimè obſervarent, generali Decreto, quod de menſe Junij editum, tertia Julij anni 1599. promulgatum fuit, Ordinum religioſorum Superioribus, (nonnullis exceptis) prohibuit, ne aut Novitios reciperent, aut quenquam ad profeſſionem ante admitterent, quàm à Sanctitate Sua monaſteria aliquot ad eam rem præſcripta eſſent, in quibus obſervantia regularis vigeret. Nunc verò eadem Sanctitas Sua à locorum etiam Ordinarijs, quibus id muneris demandaverat, certior facta, in infraſcriptis monaſterijs, & Conventibus Ordinis N. præfinitum eſſe numerum dumtaxat eorum, qui vel ipſius monaſterij cenſibus, vel conſuetis eleemoſynis ſuſtentari ibi commodè poſſunt, atque in iis omnia fideliter obſervari, quæ ſunt cum illorum profeſſionis perfectione conjuncta, nempè caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ vota, una cum cæteris decretis particularibus, vel inſtituti ipſius, vel Pontificijs etiam ad victum, veſtitumque communem ſpectantibus (ipſo Decreto, ut ſupra, edito, & promulgato, nequaquam obſtante) poteſtatem facit Superiori ejuſdem Ordinis Novitiatus in infraſcriptis monaſterijs, & Conventibus erigendi, novitios recipiendi, educandi, atque ad profeſſionem admittendi, modo tamen id ad præſcriptum inſtructionis juſſu Suæ Sanctitatis editum, neque alio modo fiat. Quoniam verò ea eſt Suæ Sanctitatis mens, & voluntas, ut in monaſterijs, & Conventibus, ad alendos novitios præfinitis, regularis obſervantia perpetuò retineatur, mandat, & præcipit, ut in ipſis præſcriptus jam perſonarum numerus in poſterum ſervetur, nulluſque omninò ſuperior cujuſvis conditionis, perſonarum, & novitiorum numerum augere præſumat, ea pœna propoſita, ut in omnibus privatus officijs, vocis activæ, & paſſi-

væ jus omne amittat. Vult denique Sanctitas Sua hujuſmodi facultatem per Congregationem reformationis Apoſtolicæ hoc Decreto Secretarij manu ſubſcripto concedi, non obſtante Decreto, ut ſupra promulgato. Dat. Romæ, die, &c. Præſcribitur verò numerus Sacerdotum ..... Clericorum..... Converſorum autem.

N. Viſitationis, & Reformationis Apoſtolicæ Secr.

Decretum ſuper forma recipiendi Novitios Regularium ad habitum, & profeſſionem.

SAnctiſſimus in Chriſto Pater, &c. D.N.D. Clemens Divina providentia Papa VIII. qui aliàs pro regularis diſciplinæ reſtitutione, ſingulis regularium Ordinibus (quibuſdam exceptis) prohibuit, ne ad regularem habitum novitios in poſterum reciperent, receptoſve ad profeſſionem admitterent, quouſque in aliquibus cujuſvis Ordinis monaſterijs, ſeu Conventibus (in quibus novitiatus pro recipiendis, & educandis novitiis deſignarentur, & approbarentur) ad ejus, quam profeſſi ſunt, regulæ præſcriptum, vitam, moreſque reſtituerent, & componerent; certior deinde factus quoſdam omnium ferè Ordinum Conventus, ſeu monaſteria ad priſtinam illam regularem vivendi formam, & diſciplinam, quam diutius deſideraverat, fuiſſe redacta in eiſdem monaſterijs, & Conventibus, ut Novitiatus erigi, novitijque recipi poſſent (ſub certis tamen legibus, ac ea præſertim, ut licentia à Congregatione reformationis Apoſtolicæ prius obtenta eſſet) conceſſit, & ad illa deſignavit, & approbavit. Nunc volens ut ea, quæ pro novitiorum receptione, & inſtitutione, de mandato Sanctitatis Suæ præſcripta fuerunt, in poſterum accuratius, & exactius obſerventur, ultra formam traditam in Conſtitutionibus fel. rec. Sixti Papæ V. & etiam Sanctitatis Suæ ſuper receptione novitiorum, decrevit, ac præſentis Decreti virtute mandavit, ne in Conventibus, ſeu monaſterijs ad novitios recipiendos, de Sanctitatis Suæ, ſeu dictæ Congregationis reformationis licentia hactenus deſignatis, & approbatis, ſeu inpoſterum deſigoandis & approbandis, novioj ad habitum recipi ullatenus poſſint, vel admitti, niſi prius ab ipſa Congregatione, vel à proprijs locorum Ordinarijs, aut ab illis, in quorum diœceſi novitiatus exiſtunt, in quibus novitij recipiendi fuerint, expreſsè, & nominatim novitij ipſi recipiendi approbati fuerint, & ut recipi, & admitti poſſint, licentiam in ſcriptis (gratis tamen in omnibus, etiam quoad ſcripturam concedendam) obtinuerint. Monet autem Sanctitas Sua eoſdem Ordinarios omnem curam, & diligentiam adhibere, ut circa ætatem, conditionem, educationem, ſcientiam, vitam, & mores, cæteraſque qualitates in ipſis novitijs requiſitas, obſerventur inſtitutiones pro illis recipiendis ab eadem Congregatione reformationis factæ, & publicatæ, neque aliter, nec alio modo aliquem ad habitum recipi permittant: Ordinariorum ipſorum conſcientiam onerando, ſi quempiam approbaverint, vel admitti permiſerint, qui non ſit idoneus, & juxta conſtitutiones, & inſtitutiones prædictas, approbandus, & admittendus. Firmis nihilominus remanentibus pœnis omnibus contra Superiores quorumcunque Ordinum, qui in admittendis ad habitum, & profeſſionem novitijs formam coostitutionum, & inſtitutionum prædictarum non ſervaverint, aut novitium aliquem quantumvis idoneum, & approbatum, in quovis alio Conventu & loco, ſeu monaſterio, præterquam in hactenus à Sua Sanctitate, vel à dicta Congregatione deſignatis, & approbandis, vel ultra numerum in eorum ſingulis præſcriptum, ſeu præſcribendum receperint, vel admiſerint, ſeu aliàs præmiſſis quovis modo contra fecerint. Irritum ex nunc, & inane decernens quicquid ſecus, vel aliàs, quavis auctoritate à quovis geſtum, vel attentatum fuerit. Non obſtantibus quibuſcunque, &c. Datum Romæ apud S. Petrum, die 19. Maji 1602. Pontificatus ejuſdem S.D.N. Anno undecimo.

Inſtitutiones ſuper receptione, & educatione Novitiorum Religioſorum monaſterijs, & conventibus deſignatis, vel deſignandis Clementis ejuſdem juſſu edita.

CUm ad regularem diſciplinam in ſingulis Religioſorum monaſterijs propagandam, Novitiorum inſtitutio maximè utilis ſit, ac neceſſaria, & nihil ad gravem illam, ac laudatiſſimam priſcorum Patrum vivendi rationem relaxandam majorem vim habuiſſe compertum ſit, quam, vel nimiam in recipiendis novitijs facilitatem ſupra numerum, quem capere, atque alere monaſteria ipſa poſſent, vel negligentiam in probando & examinando eorum ſpiritu, an verè eſſet ex Deo, atque ex præcipuo deſiderio illi inſerviendi, vel denique incuriam in eis educandis, atque inſtituendis. Idcircò, ut hujuſmodi incommodo deinceps occurratur, præcipitur omnibus, & ſingulis, ad quos ſpectat, ut in recipiendis novitijs, & in eorum inſtitutione, atque educatione, nec non in magiſtri, & aliorum miniſtrorum electione, præter alia, quæ in ſacris Canonibus, ac Decretis, præſertim Concil. Trident. Pontificijs, & cujuſcunque Ordinis, aut inſtituti conſtitutionibus continetur, tam in alias deſignatis, quàm nunc, & impoſterum ad hoc deſignandis monaſterijs, & conventibus, hæc quæ ſequuntur, inviolatè obſervari, & exequi perpetuò curent.

Primum, quòd attinet ad novitiorum recipiendorum formam, ultra diligentem perquiſitionem quæ habenda erit de uniuſcujuſque natalibus, corporis habitudine, moribus, & vita anteacta, ac præcipuè eorum, qui decimum ſextum ætatis ſuæ annum excedent, an criminoſi, an ære alieno gravati, vel reddendæ alicujus adminiſtrationis rationi obnoxij ſint, juxta formam conſtitutionis fel. rec. Sixti V. & moderationum ſubſecutarum: illud etiam Superiores ad quos ſpectabit, ſedulo perquirant, ut quibus in monaſterijs, & conventibus, ex Apoſtolica facultate novitiatus fuerint inſtituti, in ijs ad Religionem nullus impoſterum admittatur, qui ex honeſtis parentibus natus non ſit, & conditiones ſacris Canooibus, Summorumque Pontificum conſtitutionibus præſcriptas non habeat, juxta Decretum ſuper forma recipiendi novitios, die 19. Maji 1602. editum.

Quiſque recipiendus in aliquo Ordine Regulari, etiam Mendicantium, in ea ſit ætate conſtitu-

tus

Digitized by Google

tus, quam ejus Ordinis, in quo recipietur regularis inſtituta, & ordinationes requirunt; eam verò literarum ſcientiam calleat, aut illas addiſcendi ſpem indubiam præ ſe ferat, ut minores, & ſuis temporibus, majores Ordines, juxta Decreta Sacri Concilij Tridentini ſuſcipere valeat. Sed ſi quis annum vigeſimum quintum excedens ad habitum regularem admitti poſtulaverit, & talis eruditionis expers inventus fuerit, in Converſorum numerum, quibus litterarum ſcientia non eſt neceſſaria, numerum referatur: ipſi autem Converſi non recipiantur ante vigeſimum ætatis ſuæ annum & niſi ſaltem præcipua Doctrinæ Chriſtianæ capita noverint.

Demum Superiores diligenter exquirant, quo ſpiritu, qua mente, ac voluntate id regularis vitæ genus elegerint, quem ſibi finem propoſuerint, num zelo melioris frugis, ac perfectionis vitæ, & ut Deo liberius famulari poſſint, an potiùs veritatis, vel humano aliquo affectu, aut inordinato animi ducantur, & an eorum parentes ope, & ſubſidio ipſorum indigentes deſtituantur.

Provideant quoque ut omnes, etiam converſi recipiendi priuſquam ad habitum regularem admittantur, ab ijs quibus munus hoc incumbit, de regula, quam profeſſuri ſunt, tribus votis eſſentialibus, ſtatuque regulari, & alijs cujuſque Ordinis peculiaribus inſtitutis, & conſtitutionibus diligenter inſtituantur. Et quia quarundam Religionum moris eſt, nedum Converſos ad profeſſionem admittendos verùm & Oblatos, ut vocant, recipere, circa ipſorum Oblatorum receptionem unaquæque religio ſuas peculiares Conſtitutiones; ſpecialiaque inſtituta obſervare teneatur.

Statim atque Novitij ad habitum recepti, & in locum Novitiatus introducti fuerint, per generalem omnium peccatorum confeſſionem totius anteactæ vitæ conſcientiam diſcutiant, & expurgent.

Quòd verò ad loci qualitatem uniuſcujuſque Novitiatus ſpectat, locus hujuſmodi propria clauſura ab ea parte Conventus, & Monaſterij, in qua degunt Profeſſi, ſegregatus ſit, atque diſtinctus, habeatque tot ad dormiendum cellulas ſeparatas, quot erunt numero Novitij, vel dormitorium ita capax, ut pro ſingulis ſinguli lectuli commodè ſterni poſſint, quo etiam cellula, vel certus, ac determinatus locus pro Magiſtro, ejuſque ſocio reperiatur.

In eo etiam, præter alias communes commoditates, aptus locus adſit ad ſpirituales collationes, ſeu conferentias faciendas, ac lectiones, inſtructioneſque Magiſtri audiendas, & in quem hyemis tempore ad calefaciendum ſe igne communi recipiant.

Oratorium inſuper, ſeu Capella, ſi commodè fieri poterit, ad Novitios in ſpiritualibus, præſertim in ceremonijs, Eccleſiaſticiſque functionibus exercendos.

Hortus quoque peculiaris ad honeſtam recreationem benè concluſus, atque munitus adſit, ſin minus, hortum cæteris Fratribus communem recreationis tempore ingrediantur. Ipſis verò Novitijs ibi commorantibus, curabit Magiſter cum loci Superioris auctoritate (ſi opus fuerit) ne in eum dem quiſquam alius ingrediatur.

Ad hujuſmodi locum Novitiatus nemini ejuſdem, vel alterius Ordinis regulari etiam Conventus, & Monaſterij Officiali, ullo unquam tempore ſub quovis prætextu aditus pateat, præterquam Magiſtro, ejuſque ſocio, ac etiam Monaſterij, aut Conventus Superiori, ſi quandocunque ingrediendum ſibi neceſſariò exiſtimaverit, quo tamen caſu aliquem ſemper ex ſenioribus conventus, vel Monaſterij Patribus ſocium aſſumat.

Hujus loci clauſuræ clavis apud Magiſtrum ſemper aſſervetur, illique ſoli liceat ex gravi tantum cauſa ingreſſum illuc alicui permittere: ſi quis autem Novitiorum quempiam alloqui voluerit, Magiſtro præſente, & non aliter alloquatur.

Novitiorum Magiſtro ſocius, ſi per Novitiorum inſtruendorum multitudinem neceſſarius fuerit, vita, & moribus (quoad fieri poterit) conſimilis deputetur, qui in his, quæ ad Novitiatus regimen ſpectant, dicto Magiſtro immediatè ſubjectus exiſtat, eliganturque tam Magiſter, quàm ſocius per Provinciale Capitulum, per triennium ad minus onus hujuſmodi ſubdituri. Quòd ſi aliquo caſu extra tempus capitulare nova loca Novinatus concedi contingat, tunc electionem Magiſtri Novitiorum, & ſocij hujuſmodi in his novis locis per Generalem, vel Provincialem, ſeu Miniſtrum, aut eorum Viſitatores, ſeu Vicarios, de Diffinitorum tamen, vel graviorum aliorum Patrum conſenſu fieri permittatur: idemque ſervetur, ſi intra triennium, alterum, vel utrumque urgente aliqua de cauſa ex illis locis amoveri, vel mori contigerit, in cujus, vel quorum locum alij conſimiles ſubrogari debeant.

Tam Novitiorum Magiſter, quàm ſocius ab ijs omnibus officijs, oneribuſque vacationem habeant, quæ Novitiorum curam, & regimen impedire valeant. Ipſe Magiſter ſacerdotali ordine ſit initiatus, ac in quinto ſaltem ſupra trigeſimum ætatis ſuæ anno conſtitutus, & per decennium à profeſſione emiſſa in religione perſtiterit: Socius verò trigeſimum annum excedat, ſintque ambo doctrina, & quantum per Superiorum diligentiam, & vires fieri poterit, vitæ etiam anteactæ exemplo præſtantes, orationis præterea, & mortificationis operibus addicti, prudentia, charitateque referti, non ſine affabilitate graves, zelum Dei cum manſuetudine præ ſe ferentes: ab omni cordis, & animi perturbatione, iræ præſertim, & indignationis, quæ in ſe, & erga alios charitatem impedire conſueverunt, quam longiſſimè alieni & tales demum, qui in omnibus ſeipſos bonorum operum exemplum præbeant, ut ij, qui eorum curæ ſubſunt, illos non tam metuant, quàm revereantur, nec illis unquam detrahere quicquam poſſint.

Habere etiam Magiſter plenam, & abſolutam poteſtatem circa Novitiorum inſtitutionem, ac Novitiatus regimen, ita ut in illis nemini (Viſitatoribus, ac Superioribus majoribus, vel etiam localibus exceptis) quovis colore ſe ingerere liceat.

Curam adhibeat diligentem, ut Novitij omnes in regulari diſciplina ſedulo exerceantur, agnoſcantque præcipuè divinæ, qua digni facti ſunt, vocationis præſtantiam, & excellentiam, quæ vera ſit atque perfecta votorum ſolemnium, & quàm neceſſaria cujuſque Ordinis Conſtitutionum obſervantia, modum in oratione, tum vocali, tum mentali fructuosè perſiſtendi, illicitas paſſiones, & vitia (ad quæ natura per peccatum labefactata omni

omni tempore prona eſt, atque proclivis) per ſenſuum cuſtodiam, & mortificationem cohibendi, auſteritatem, jejunia, cilicia, diſciplinas, conſcientiæ puritatem, crebram illius diſcuſſionem, Sacramentorum frequentiam, confeſſionis præſertim, quæ bis ſaltem ſingulis menſibus fiat, per aperitionem quotidianam motuum internorum, cordis, & tentationum manifeſtationem, per exercitium humilitatis circa viliora Miniſteria, per modeſtiam in omnibus actionibus, diuturnumque ſilentium.

Quilibet Novitius bis quotidie orationi mentali, & vocali incumbat, unuſquiſque ſecundum propriam capacitatem, & ordinem ſibi à Magiſtro præſcriptum, ac pluries in die propriam conſcientiam unuſquiſque examinare contendat. Ipſi autem Magiſtro ſoli Novitiorum confeſſiones audiendi cura committatur. Liceat tamen Superiori, etiam locali, ſi ita expedire judicaverit, vel per ſeipſum, vel per alium ab eo deputandum, ſemel, aut bis in anno eorundem Novitiorum confeſſiones audire.

Quotidie Miſſæ ſacrificio interſint, & ſtatutis horis in Choro, nocturnis, diurniſque divinis Officijs aſſiſtant.

Exercitationibus etiam corporalibus vacent, legant, vel ſcribant res ſpirituales, modeſtam animi recreationem interponant, quæ in ſolitario loco, & commodo extra Novitiatum ſemel in hebdomada, vel in alternis ſaltem hebdomatibus longior ſtatuatur, fiatque ſemper Magiſtro præſente, vel ſocio, qui multum invigilent, ne duo ab ab aliis commorentur disjuncti, atque eo tempore, cujuſque, in quam natura feratur, propenſionem ſcrutentur.

Non liceat eis, durante Novitiatus, & probationis tempore, unà cum Profeſſis, niſi in Choro, in Eccleſia tempore Officiorum, in proceſſionibus, aut in Cœnaculo cauſa refectionis commorari, nec permittatur eis Profeſſos domo exeuntes comitari.

Pro communibus, & proprijs cujuſque neceſſitatibus, quæ accidere poſſunt, unus ex Novitiis ipſis, ætate, moribuſque provectior deputetur, qui abſente ſocio, Magiſtro permittente, omnia, prout opus fuerit, agat, cui etiam januæ cuſtodia, & rerum levioris momenti proviſio intra Novitiatum committi poterit.

Cùm autem, licèt Clericorum bene inſtituendorum cura debeat eſſe præcipua, Converſorum tamen religioſa inſtructio non ſit prætermittenda, quin potius æquanimiter amplexanda, quandoquidem ſatis exploratum eſt, iſtorum etiam, cum regulam profiteantur eandem, perfectam educationem, tum religioni decorem, & ornamentum, tum alijs Chriſti fidelibus ædificationem, exemplum, atque utilitatem afferre. Converſis ipſis à Clericorum Novitiatu ſeparatus ad dormiendum locus (quantum commodè fieri poterit) aſſignari præcipitur. Illi tamen hac ſeparatione non obſtante Magiſtro Novitiorum, ſeu Superioribus Monaſteriorum, & Conventuum juxta cujuſque Ordinis Statuta, & Conſtitutiones ſubditi eſſe, & obedientiam præſtare debebunt, à quo non tantum circa corporalia obſequia probandi, & exercendi, verum etiam, pro eorum capacitate, & commoditate, de ſpiritualibus, præſertim de modo mentaliter orandi, diligenter inſtruendi erunt, quod ut commodiùs fiat, ad Capitula, & ſpirituales Conciones, quæ per Magiſtros Novitiis fieri ſolent, accerſiri debeant, & in Eccleſijs ſtatutis horis conveniant, niſi tunc in ſuis officiis actualiter occupati fuerint.

Tempore verò probationis elapſo, ij tantùm, qui non ſolum religioſæ perfectionis capaces: ſed ad laborem corporalem apti novo, ac diligenti examine reperti fuerint (dummodo ætatis ſuæ annum, quo ad Clericos decimum ſextum, quo verò ad Converſos, vigeſimum primum exceſſerint) ad profeſſionem admittantur. Sed qui ad Converſorum habitum recepti fuerint, ad Clericorum ſtatum tranſire, etiam durante tempore probationis, non poſſint.

Superior cujuslibet Conventus, in quo Novitiatus fuerit conſtitutus, particularem librum habeat, in quo uniuſcujuſque Novitii profeſſio regiſtretur, illamque Novitius profeſſus propria manu, & duo teſtes, qui præſentes fuerint, ſubſcribant.

Converſus verò litterarum ignarus, profeſſus, in eorundem teſtium, qui ſe ſubſcripſerint, præſentia propria manu ſignum Crucis apponat, aſſerveturque liber, & cuſtodiatur in Archivio, ubi ſcripturæ ad Monaſterium, ſeu Conventum pertinentes reponi conſueverunt.

Quia verò in quibuſdam Ordinibus filiationis uſus eſt receptus, declaratur, quod licet decretum ſit, ut Novitiis educandis certa Monaſteria, aut Conventus deſignata quilibet Ordo habere debeat, licitum tamen ſit Superioribus Monaſteriorum, & Conventuum hujuſmodi Ordinum, in quibus filiationis uſus receptus eſt, eos quos prænarratis qualitatibus ſuffultos repererint, in ſuorum locorum filios juxta cujuſque Ordinis conſtitutiones adſcribere, ſicque adſcriptos, cùm juxta præſentes inſtitutiones, & aliàs ſervatis ſervandis ad Ordinem recepti fuerint, ad loca Novitiatuum cum teſtimonialibus litteris tranſmittere, ubi tanquam dictorum Conventuum, ſeu Monaſteriorum filij, eorundem nomine, & inſtantia recipi, ac in Novitiatu probari, & deinde antequam ad eadem monaſteria, ſeu Conventus filiationis hujuſmodi remittantur, in profeſſorio ad perfectionem, ut permiſſum eſt, exerceri debebunt.

Porrò, ne loca unius Monaſterij, ſeu Conventus ab alio præoccupentur, Capituli generalis, aut provincialis partes erunt, numerum præſcribere pro omnibus, & eam ſimiliter rationem circa alimentorum contributionem, ſi opus fuerit, inire, ac ſingulis Conventibus, & Monaſterijs præſcribere, quæ magis expedire videbitur.

Ut autem Novitij jam in Profeſſorum numerum, ſicut præmittitur, recepti melius in bono ſpiritu regulariſque diſciplinæ obſervantia ſtabiliantur, & confirmentur, mandatur, ut ſtatim poſt profeſſionem emiſſam, ſi in Conventibus, aut Monaſteriis pro Novitiatibus aſſignatis locus aderit ſecundi Novitiatus, ſive Profeſſorij ab ea, quæ Novitiorum eſt, atque antiquorum Profeſſorum habitatione diſtinctus, & ſegregatus, ibi collocentur, ſi Monaſterium, aut Conventus eos alere queat, ſin minùs, in alium commodiorem Conventum, aut Monaſterium transferantur, in quo is locus cum requiſitis ad Novitiatum ſupranarratis reperiatur, vel accommodetur, aut de novo conſtruatur.

Ab hoc tamen illæ Religiones excipiuntur, quæ ſuarum

ſuarum conſtitutionum, ſeu inſtitutorum vigore majoris temporis curſu novos profeſſos intra novitiatum detinere conſueſcunt, quibus in hac parte non derogatur, illis tamen permittitur, ut prædictis earum conſtitutionibus non obſtantibus, idipſum facere poſſint, ſi id rationi, ac religioni magis expedire dijudicaverint, quibus in locis degant ſub regulis, & modo vivendi adhuc arctiori, quàm ſervent antiquiores profeſſi, ita quòd in negotijs monaſteriorum, aut conventuum non ſe intromittere, nec communibus tractatibus intereſſe, neque alicujus exterioris obedientiæ officium exercere debeant, ibique permaneant, quouſque ad ætatem ſacris Ordinibus ſuſcipiendis ſufficientem devenerint, vel ſaltem per triennium poſt profeſſionem, quo etiam tempore poterunt, quinimò & debebunt litterarum ſtudijs operam navare ſub directione, ac regimine Superioris, qui eas qualitates habeat, quibus novitiorum Magiſtrum præditum eſſe oportere dictum eſt.

Declaratur tamen, quod propter præmiſſa non cenſeatur conceſſa licentia recipiendi novitios, niſi in locis pro novitiatu deſignatis, aut impoſterum deſignandis, & pro numero dumtaxat in eorum ſingulis præſcripto, vel præſcribendo,

Denique ſi illi qui inter Religioſos gradu, & ordine Superiores ſunt, & alij, ad quos ſpectat, in prædictis omnibus, vel eorum aliquo deliquerint, ſeu quovis modo contrafecerint, officiorum omnium, quæ tunc obtinebunt, privationem, gravioreſque pro modo admiſſæ culpæ pœnas, ſe ſubituros certò ſciant. Datum Romæ apud S. Petrum die 19. Martij 1603.

Ant. Seneca, Refor. Apoſt. Secr.

Anno milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo quarto, Indictione ſeptima, Pontificatus autem Sanctiſſimi Domini N. D. Vrbani divina providentia Papæ VIII. anno ejus ſecundo, die verò vigeſima ſexta menſis Octobris, ſupradicta Decreta tam Sacræ Congregationis Concilij, quàm ſan. mem. Clemen. VIII. affixa, & publicata fuerunt ad Valvas Baſilicarum Sancti Ioannis Lateranen. & Principis Apoſtolorum; necnon in acie Campi Floræ, ut moris eſt, per nos Camillum Fundatum, & Iulium Marzatellum Curſores Sanctiſſimi.

Brandimartes Latinus Pro Magiſtro DD. Curſ.

DE CONVERSIONE

Conjugatorum.

Cap. Præterea.

SVMMARIVM.

1 *PRofeſſus de uxoris licentia poteſt, & debet à monaſterio revocari, ſi uxor ſit ſuſpecta, & continentiam non promiſerit.*

2 *Secus ſi promiſerit continentiam, ſive ſit ſuſpecta, ſive non.*

3 *Vxor juvenis, quæ dedit viro licentiam profitendi, & caſtitatem vovit, an cogenda ſit non ſolum ingredi monaſterium, ſed etiam profeſſionem emittere.*

4 *Profiteri an, & quando aliquis præcisè cogi poſſit.*

5 *Vxor quæ dedit viro licentiam ingrediendi religionem ſed caſtitatem non vovit, an poſſit directè virum repetere, & ille propria authoritate exire, & num. ſeqq.*

Et quid ſi ſit juris conſcia, num. 7. verſ. Prædictam concluſionem.

6 *Judex in materia peccati ex officio providere poteſt ubi clauditur os agenti.*

7 *Maritus, cujus profeſſio non tenet, peccat ſi ſe ab uxore alienet aut ei cauſam adulterandi præbeat.*

8 *Votum religionis emiſſum a conjuge de licentia alterius non ſolemnizatur, niſi votum remanentis in ſæculo ſit perpetuum; ſecus ſi temporale durante vita ingreſſi.*

9 *Vxor ſenex & non ſuſpecta ut poſſit in ſæculo remanere cum ſimplici voto caſtitatis, & vir ad religionem tranſire, an requiratur licentia Epiſcopi, & num. ſeq. uſque ad num. 17.*

10 *Diſſimulatio aliquando accipitur pro approbatione.*

11 *Matrimonij ſeparatio non poteſt fieri ſine authoritate eccleſiæ, & num. 13. & ſeqq.*

12 *Profeſſio facta a conjuge de licentia alterius caſtitatem voventis, tenet, etiam ſine Epiſcopi licentia.*

13 *Conjux tranſire non debet ad religionem altero in ſæculo remanente cum voto caſtitatis ſine licentia Epiſcopi.*

14 *Vxor quando dicatur ſenex, & ſterilis ad hoc ut poſſit in ſæculo remanere cum voto caſtitatis, relinquitur arbitrio Epiſcopi, & num. ſeq.*

15 *Intellectus cap.* Si vir & uxor, 27. q. 2.

16 *Actus contra juris prohibitionem valet, ſi eadem vel alia jura dicant factum valere.*

17 *Epiſcopus non poteſt concedere licentiam uxori, cujus vir ad religionem tranſivit ingrediendi monaſterium Monialium, & ibi degendi cum ſimplici voto caſtitatis, & num. ſeq. uſque in finem.*

18 *Epiſcopus ita demum poteſt concedere licentiam ingrediendi ſepta monaſterij Monialium, ſi cauſa ſit neceſſaria, & reſpiciat monaſterium ipſum non autem perſonam ingredientis.*

19 *Monaſteria Monialium ingredientes de Epiſcopi licentia ex cauſis litium matrimonialium, adulteriorum, & alijs hujuſmodi incidunt in excommunicationem.*

20 *Licentia ingrediendi monaſteria Monialium pro mulieribus conjugatis an & quomodo à Sede Apoſtolica concedatur.*

1 PRÆTEREA. Si vir de uxoris licentia profitetur, & ipſa uxor ſuſpecta nec continentiam vovet, nec religionem ingreditur, Epiſcopus virum uxori reſtituet. Hoc dicit ſecundum Jo. Andr. cum quo conſentiunt Butr. Cardinal. Anchar. & Abb. Sed ſecundum Jo. de Anan. hoc intendit juxta verum intellectum, Si vir ſine licentia Diœceſani profitetur, & ipſa uxor ſit juvenis, & ſuſpecta, non continentiam vovet, nec religionem ingreditur, Epiſcopus virum uxori reſtituet. Et ſic Jo. de Anan. videtur fundare reſtitutionem viri in omiſſione licentiæ Diœceſani: tamen non eſt recedendum ab intellectu Jo. Andr. & communi, quia Epiſcopi licentia non requiritur de neceſſitate, & ad validandum ingreſſum, ſed de honeſtate tantum, ut ingreſſus ſit licitus, ut dicam infra *in ule notab.* Communis diviſio. Secunda ibi, *dicimus.*

2 Nota primò ex illis verbis, *nec perpetuam caſtitatem vovente*, quod ſi uxor de cujus licentia maritus

ritus profeſſionem emiſit continentiam vovit, vir
ejus non poteſt de Monaſterio revocari. Quod
habet locum ſive vxor ſit ſenex, & non ſuſpecta de
incontinentia; ſive ſit juvenis, & ſuſpecta: utro-
que enim caſu tenet irrevocabiliter ingreſſus viri.
Sed in hoc eſt differentia ſecundum Hoſtien. *hic
in fin.* quod ſi vxor ſenex ſit, & non ſuſpecta po-
teſt in ſæculo remanere, ut eſt textus in c. *Cum ſis*,
& ibi dixi *infr. eod.* Sed ſi juvenis, & ſit ſuſpecta,
cogenda eſt monaſteriũ ingredi. In hoc tamen diſ-
3 crepant Innoc. & Hoſtien. quod Innoc. cenſet hoc
ſecundo caſu uxorem eſſe cogendam intrare
monaſterium, non quidem ut fiat Monacha,
& monialiter vivat, ſed ut cuſtodiatur à vagano-
ne, & refrænetur ne luxuriari poſſit. Ad hoc c.
Vxoratus, in fin. infr. eodem. & idem notat ipſemet
Innoc. infra in c. *Significavit*, ſed Hoſtienſ. tenet
uxorem ſuſpectam poſtquam licentiam dedit, &
continentiam vovit, cogendam eſſe ad ſolemnem
profeſſionem; idque probat duplici ratione. Pri-
ma eſt, quia jura non admittunt hujuſmodi com-
mixtionem non profeſſorum cum profeſſis, cap.
Clerici, & cap. *Vidua, ſupra tit. proxim.* Secunda
eſt, quia uxor, quæ licentiam dedit, non peccavit,
ut debeat poni in ergaſtulo, ſicut dicitur in cap.
De lapſis, 16. *q.* 6. in c. *Si quis rapuerit*, 27. *q.* 1. & in
c. *Gaudemus, infra eod.*

4 Nec obſtat ſi dicatur. Sicut nemo præciſè cogi-
tur ordinari, c. *Queris, de ætat. & qualit.* ita nec præ-
ciſè cogitur profiteri, arg. cap. *Integritas*, 32. *qu.* 1.
Quia reſpondet Hoſtienſ. hoc procedere in eo,
cui non eſt quod imputetur; alioquin cogitur non
ſolum monaſterium ingredi, ſed & profeſſionem
emittere, c. *Fraternitatis*. 32. *diſt.* & d. c. *Gaudemus*,
Præterea uxor ab initio non cogitur profeſſio-
nem emittere, niſi cauſa ovè, videlicet ut viri in-
greſſus ſit validus. In ipſa ergo eſt ab initio u-
trum ad hoc velit ſe adſtringere. Cenſetur autem
ſe tacitè adſtrinxiſſe ex quo marito licentiam de-
dit, & vovit; & propter hoc recepta eſt illius pro-
feſſio. Unde niſi id ſervet, ad quod tacitè ſe ob-
ligavit, peccat, & ideo eſt cogenda, arg. l. *Sicut*,
Cod. de act. & obligat. nec ejus profeſſio dicetur
abſolutè involuntaria, cum habeat fundamentum
in radice taciti conſenſus præexiſtentis. Cum o-
pinione Hoſtienſ. quæ ante eum fuit Tancredi,
tranſeunt *hic* Butr. *num.* 10. Anchar. *num.* 3. & in c.
Significavit, ſupra eod. Jo. Andr. *num.* 4. Butr. *eod. n.*
Cardin. *num.* 2. & alij communiter, & pro ea ſunt
textus aperti non cavillando in d. cap. *Cum ſis*, §. 1.
& in d. cap. *Significavit*, §. *fin.* eamque pluribus
rationibus confirmat gloſſ. in eodem cap. *Signifi-
cavit*, Et quamvis gloſ. ipſa poſtmodum videatur
inclinare, ut talis juvenis ſuſpecta, quæ vovit, non
ſit cogenda ad religionem tranſire, ſed vir debeat illi
reſtitui officio judicis: hoc tamen eſt verum quan-
do mulier dedit licentiam viro, ſed non vovit
continentiam, cum enim vovit, eſt vera prima pars
illius gloſſæ quod ſit præciſè cogenda, ut hic de-
clarat Petrus de Anchar. *num.* 3. Sed Joan. Calder.
conciliat opiniones fœdere diſtinctionis, videli-
cet aut uxor, quæ dedit viro licentiam profitendi,
& ſimpliciter vovit continentiam, erat juris con-
ſcia, & compellitur profiteri, c. *Qui uxorem*, 33. *q.*
5. Aut erat juris inſcia: & tunc compellitur eſſe in
monaſterio, ſed non profiteri, arg. l. *Cum de inde-
bito. ff. de probat.* Et hæc Calder. diſtinctio placet *hic*
Abb. Panorm. *num.* 1. *verſ.* Jo. Calder. dicit: & non
viſſimè Baſilio Pontio *de imped. matrim. cap.* 9. §.
1. *verſ. Sed quid.*

5 Secundò nota ad petitionem conjugis non vo-
ventis, de cujus licentia alter conjux ingreſſus eſt
religionem non revocari ingreſſum, ſed ſolo judi-
cis officio, ut concludunt *hic* Butr. *num.* 4. & Ab-
6 bas *num.* 8. & ſic nota quod in materia peccati
ubi clauditur os agenti, judex ex officio providere
poteſt. Ad hoc cap. *Ad noſtram, de iur. iur.* & c.
Novit, de iudic. Sed in hoc oppoſitum tenet Innoc.
in cap. *Quidam, num.* 3. *infra eod.* ubi tandem reſi-
det in hac opinione quod non ſolum remanens in
ſæculo poſſit repetere conjugem ingredientem
monaſterium, ſed etiam ipſe ingrediens poſſit pe-
tere conjugem in ſæculo remanentem: & movetur
duabus rationibus. Prima eſt, quia unus conjugum
vovere non poteſt ſine altero, ac ſi voveat, pro-
miſſum ſolvere non poteſt, cap, *Vna ſola*, 33. *qu.* 5.
7 Secunda eſt, quia cùm ejus ingreſſus non teneat,
peccat ſi ſe ab uxore alienet, vel ſi ei cauſam adul-
terandi præbeat, c. *Si tu*, 17. *qu.* 2. c. *Veniens, ſupra
tit. proximo.* Idque intelligit Innocent. procedere
etiamſi de voluntate conjugis, non tamen voven-
tis intraſſet, cum prædictæ rationes æquè vigeant,
cum tranſit ea invita, vel non vovente. Licet ſub-
dat tutius eſſe ut reductio ad coniugem fiat offi-
cio judicis, quàm ad petitionem coniugis. Eam-
dem opinionem tenet Vincent. infra in cap. *Signi-
ficavit*, & ſequuntur *hic* Jo. Andr. & Anchar. am-
bo *n.* 3. Similiter refert Abb. Antiq. *hic num.* 2.
Petrum Magiſtrum ſuum tenuiſſe quod ingreſſus
religionem de voluntate coniugis poterat exire
etiam authoritate propria, niſi qui remanſit in ſæ-
culo vellet ſe ad continentiam obligare. Nam cum
hic dicatur, ut ingreſſus poſſit, & debeat de mo-
naſterio revocari, ſi ipſe voluerit coactionem præ-
venire, & facere de neceſſitate virtutem, non vi-
det cur non poſſit. Non tamen egreſſus poterit de-
bitum exigere, d. cap. *Quidam. infra eod.* Ita Abb.
Antiq. cum quo tranſeunt Joann. Andr. & Anch.
proximè citati.

Prædictam concluſionem quod maritus revoca-
ri poſſit ex monaſterio, non obſtante quod profeſ-
ſus fuerit de licentia uxoris non voventis, limi-
tant aliqui, & præſertim Abb. *hic num.* 4. *verſ. Ego
putarem*, ut non procedat ſi uxor fuiſſet certifica-
ta, ſeu fuiſſet juris conſcia, quia tunc dando licen-
tiam videretur tacitè continentiam vovere, & ſic
non revocaretur ingreſſus mariti. Ratio eſt quia
qui vult unum, cenſetur velle omne id, per quod
pervenitur ad illud, cap. *Prudentiam, de offic. de-
leg.* l. *Ad rem mobilem*, & l. *Ad legatum*, *ff. de Pro-
cur.* facit cap. *Vidua, ſupra tit. prox.* Sed ingreſſus
mariti non poteſt irrevocabiliter fieri, niſi uxor
voveat continentiam, cap. *Cum ſis infra eodem*. Er-
go dando licentiam marito ingrediendi, videtur
tacitè vovere. Ad hoc allegatur, cap. *Qui uxorem*
33. *quæſt.* 5. d. cap. *Veniens*, gloſſ. in cap. *Seriatim, in
verb. Poſt mortem*, 32. *diſt.* & gloſſ. in cap. *Ex part.
il primo. in ver. Conſentientem.* & ibi Abb. *num* 4.
& 8. infr. eod. Item gloſ. in cap. *Agathoſa, in verb.
Vel ipſa, in fin.* 27. *qu.* 7. Roſell. *in verb. Impedimen-
tum.* 2. *in princ.* Tabien, *in ver. Matrimonium*, 1. *q.* 3.
n. 4. Sylveſt. *Matrimonium*, 8. *q.* 12. *verſ. Quantum*,
Sot. *in* 4. *diſtin.* 27. *quæſt.* 8. *art.* 4. *col. penult.* & ex
modernis Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *cap.* 8. §. 9. & San-
chez *de matrim. libr.* 7. *diſp.* 33. *num.* 14. & videtur
hæc opinio ſatis rationabilis, ſed tamen multum
re-

reſtringit hanc litteram, quæ generaliter loquitur, & non fundat ſe in ignorantia uxoris, ſed in eo quod caſtitatem non promiſit.

Præterea ſi uxor juris conſcia dando licentiam marito profitendi cenſeretur tacitè vovere, hinc ſequeretur, ut ſi eſſet juvenis, teneretur etiam monaſterium ingredi, vel ut compeſceretur à vagatione ſecundum opinionem Innocentij, vel ut ſolemnem profeſſionem emitteret, ſecundum opinionem Hoſtien. de qua ſup. *in primo notab.* cum uxor juvenis viro ad religionem migrante non poſſit in ſæculo remanere propter periculum fornicationis, ut in d. cap. *Cum ſis*, & in cap. *Vxoratus, infr. eodem.* Quod tamen eſſet ſatis durum; & vix Doctores ad perpetuam clauſuram arctant mulierem, quæ expreſſo caſtitatis voto ſe obſtrinxit. In hoc tamen videntur convenire, ut mulier in dubio præſumatur juris ignara, niſi probetur certificata. Ad quod induco litteram d. cap. *Cum ſis, infra eod.* [Cum ſis, inquit, prædita ſcientia litterarum, ignorare non debes Sanctorum Patrum conſtitutioni eſſe contrarium, ut vir uxore ſua, aut uxor viro ſuo non aſſumente religionis habitum debeat ad religionem tranſire. Atque ita improbatur ibi ignorantia propter ſcientiam litterarum: ergo rudibus, & imperitis ſicuti ſunt mulieres, milites, agricultores, & alij de quibus in d. l. *Cùm de indebito*, permiſſum eſt illam conſtitutionem ignorare. Unde regulariter ſecus eſſet in maſculo d. c. *Qui uxorem, 33. quaſt. 5.* & declarat *hic* Abb. *in fin.*

Tertiò nota, votum promiſſionis emiſſum à conjuge de licentia alterius conjugis non ſolemnizari, niſi altero religionem ingrediente, aut perpetuæ caſtitatis votum emittente: & ſic videtur non ſufficere votum temporale quamdiu vixerit ingreſſus ſecundum Anton. de Butr. *hic n. 3.*

Ultimò nota ibi, *Ignorante Epiſcopo*; conjugatum non debere ingredi religionem, & profiteri ſine licentia Diœceſani, de quo tamen dic ut in ſequenti quæſtione.

Lucius propoſuerat ingredi Religionem Cappuccinorum, & uxor conſentiebat, & monaſterium Monialium S. Claræ intrare parata erat, & in eo quoad viveret perſeverare cum ſimplici voto Caſtitatis: ſed cum eſſet quinquagenaria ſolemniter profiteri non intendebat. Quæſitum eſt an Epiſcopus poſſet impertiri licentiam Lucio tranſeundi ad Religionem, & uxori monaſterium intrandi cum ſimplici promiſſione continentiæ.

Hæc quæſtio duas habet inſpectiones. Prima eſt, An uxor in quinquageſimo ætatis anno dicenda ſit ſenex, & non ſuſpecta de incontinentia, adeò ut cum voto caſtitatis remanere poſſit in ſæculo, & hanc partem pleniſſimè examino infra in d. c. *Cum ſis.* Secunda inſpectio eſt quatenus ſit ſenex, & non ſuſpecta, & continentiam voveat, an Epiſcopus prædictis conjugibus poſſit concedere licentiam petitam.

Et hæc inſpectio ſimiliter habet duas partes. Altera eſt, An ad hoc ut maritus tranſire poſſit ad religionem, & uxor non ſuſpecta in ſæculo remanere cum ſimplici caſtitatis promiſſione, requiratur licentia Diœceſani. Altera eſt, An Epiſcopus dare poſſit licentiam uxori monaſterium ingrediendi, non ut ibi ſit monialis, nec Regularem vitam ducat; ſed perpetuò degat in habitu ſæculari voto Caſtitatis obſtricta.

Quoad primam partem putant nonnulli ad hoc ut uxor ſenex, & non ſuſpecta poſſit in ſæculo remanere, & vir ejus ad religionem migrare, præter votum caſtitatis deſiderari etiam licentiam Epiſcopi, per tex. in cap. *Si vir & uxor, 27. q. 2.* ubi diſponitur, ut ſi vir, & uxor divertere pro ſola religioſa inter ſe conſenſerint vita, nullatenus ſine Epiſcopi conſcientia fiat, & pro hac parte fa-
10 cit text. in d. cap. *Cum ſis*, dum dicit Epiſcopum poſſe diſſimulare ut ſi uxor ſit ſenex, & ſterilis, ea in ſæculo remanente & caſtitatem promittente, ad religionem tranſeat vir ejuſdem. Verba enim illa, *diſſimulare poteris*, intelliguntur ibi à gloſ. & DD. de diſſimulatione approbationis. Ad idem videtur textus hic dum ponderat profeſſionem fuiſſe emiſſam ab altero ex conjugibus Epiſcopo ignorante.

11 Quæ ponderatio inepta eſſet ſi Epiſcopi ſcientia aut conſenſus non requireretur. Atque ita hunc textum ad hoc expendunt Butr. *n. 2. & 5.* & Abb. *n. 3.* addentes rationem, quia cum agatur de diſſolutione matrimonij quoad thorum, non debet hoc fieri ſine licentia Epiſcopi, c. 1. *De conſang. & affinit.* c. *Significavit*, ibi, *uxor Archiepiſcopi, &c. infr. eod.* Et huic opinioni videtur adhærere gl. *hic in ver, Revocari*, dum ait; Si talis eſt uxor, quæ non poſſit eſſe in ſæculo ſine ſuſpicione fornicationis, non ſufficit ſola licentia uxoris ad hoc ut vir tranſire poſſit ad religionem, niſi & ipſa convertatur. Si verò ſenex eſt, ſufficit ſola licentia, interveniente Epiſcopi authoritate, & ipſa voveat. Idem tenet Hoſt. in d. c. *Cum ſis, n. 3. in verb. Permittas*, dicens: nam ſine te, qui es Epiſcopus, non poſſunt talia expediri, ut notatur in c. *Significavit, inf. eod.* in c. *2*, & c. *Continebatur de ſponſ. impub.*

12 Tu diſtingue. Aut quæritur an licentia Epiſcopi requiratur ad validitatem profeſſionis, & quidquid dixerit Majolus *de Irregular. lib. 1. c. 4. num. 5.* tenendum eſt ingreſſum valere, licet Epiſcopalis licentia non præceſſerit: nam ut Clerici requirunt aſſenſum Epiſcopi, ut neceſſarium, c. *Duo, 19. q. 2.* & ibi notat Vincent. & Jo. Andr. *hic in princ.* Et probatur efficaciter in hoc textu ubi profeſſio facta fuit à marito de licentia uxoris ignorante Epiſcopo; & tamen in fine diſponitur ut maritus ita demum poſſit, ac debeat è monaſterio revocari, ſi uxor non promiſerit caſtitatem. Ergo ſi caſtitatem promiſerit, maritus revocari non poterit, & ingreſſus valebit non obſtante Epiſcopi ignorantia. Idem deducitur ex c. *Vxoratus, infr. eod.* ubi nulla fit mentio de licentia Epiſcopi; imò inſcriptio directa eſt Prioribus, & Fratribus S. Joannis. Et hanc partem poſt Hugonem, & Laurentium tenent in d. c. *Si vir, & uxor, 27. q. 2.* gloſ. *in verb, Conſcientia*, Archid. & Bellam. & tradunt *hic* Jo. Andr. *n. 1.* Butr. *n. 5.* Card. *q. 2.* Feder de Sen. *conſ. 31. Caſus talis eſt, n. 2.* ubi ait, quod hic dicitur de authoritate Epiſcopi, vel Vicarij non eſſe de ſubſtantia; nam ſine ipſa valebit profeſſio alio remanente in ſæculo, & vovente, quem refert, & ſequitur *hic* Anchar. *num. 3. verſ. Et hoc videtur tenere*, & Abb. *n. 3. verſ. Sequitur etiam.* Idem notat Præpoſ. in c. *Seriatim, n. 4. 32. diſt.* ubi etiam allegat Abbatem in c. *Vxoratus, infr. eod.* Et de conſuetudine non obſervari ut petatur ejuſmodi licentia teſtantur Vincent. Jo. Andr. & Card. ſupra citati. Quod etiam innuit gloſ. in d. c. *Si vir & uxor, in ver. Conſcientia*, dum ait: (Hoc generaliter obtinet, ut ſemper authoritate

bus ingrediendi monaſteria, in eiſque commorandi tum gratia commoditatis, tum ob cauſas urgentes, ut puta litium matrimunialium, adulteriorum ac diſſenſionum inter viros, & uxores, ac his ſimilium cum alia loca non extarent, in quibus majori cum ſecuritate morari poſſent, & quæſiviſſet Epiſcopus an ejuſmodi licentias ſibi concedere liceret. Die 19. Febr. 1604. S. Cong. reſpondit non licere ullo modo Epiſcopis vel permittere, vel licentiam concedere mulieribus, ut ex cauſis ſupra narratis Monialium monaſteria ingrediantur; imo ingredientes incidere in excommunicationem decreto Concilij, atque Summorum Pontificum Conſtitutionibus impoſitam; quod ſi aliquis caſus acciderit, propter quem expedire videatur concedere talem licentiam, eam obtinendam eſſe à Sede Apoſtolica.

20 Porrò pro monaſterijs Italiæ, & Inſularum adjacentium, ejuſmodi licentiæ conceduntur à Sac. Congregatione Regularium; ultra montes verò per litteras Sanctiſſimi in forma Brevis, ſed nonniſi rarò, & ex gravi cauſa, & committitur Ordinario loci, ut ſi videbitur, ponat mulierem in aliquo monaſterio, cujus tamen Conſtitutiones expreſsè non repugnent, de conſenſu Abbatiſſæ, & Monialium & Miniſtri Provincialis, aut alterius Superioris earum. Sola autem ingrediatur ſine ullis prorſus ancillis, & non exeat niſi cum videbitur; Vitam, & clauſuram obſervet eo modo, quo Moniales ipſæ, & tamdiu ibi maneat, quamdiu Ordinarius cauſam allegatam durare cognoverit.

DE CONVERSIONE

Conjugatorum.

Cap. Verum.

SVMMARIVM.

1 *Conjux ante matrimonium conſummatum poteſt altero invito Religionem ingredi; ſed remanens in ſæculo non poteſt ad ſecunda vota tranſire.*

2 *Matrimonium ratum non conſummatum dirimitur per ſolemnem profeſſionem alterius conjugum.*

3 *Non autem per ſuſceptionem Sacri Ordinis.*

4 *Matrimonium ex carnali copula confirmatur.*

5 *Copula carnalis quamvis nihil addat ſubſtantiæ matrimonij, tamen addit quo ad multa, ut hic.*

6 *Diſpenſatio an ſit concedenda, ut matrimonium ratum diſſolvatur per vota ſimplicia à viro emittenda in religione Societatis Ieſu, & num. ſeqq. uſque in fin.*

7 *Matrimonium ratum non diſſolvitur per vota ſimplicia.*

8 *Papa diſpenſat in matrimonio rato non conſummato ex gravi cauſa.*

9 *Et an ingreſſus in religionem Societatis Ieſu ſit cauſa ſufficiens, & num. ſeq.*

Et quid de promotione ad Epiſcopatum, & n. 12.

10 *Conjux religionem ingreſſurus cautionem præſtare debet, quod vel religionem profiteri, vel ad conjugium redire debeat infra duos menſes, & num. ſeqq.*

11 *Et quid poſt Concil. Tridentin.*

13 *Frigiditatis impedimentum perpetuum dirimit matrimonium.*

14 *Et ſi ſupervenіat poſt matrimonium ratum, an ſit juſta cauſa diſpenſandi ſuper eo.*

1 VERUM. Ante matrimonium conſummatum poteſt alter conjugum, etiam altero invito religionem ingredi; ſed remanens in ſæculo non poteſt ad ſecunda vota tranſire. Hoc dicit Jo. Andr. Butr. Card. Anchar. Abb. & Jo. de Anan. Primò ponit dictum. Secundò ipſius rationem ibi, *Quia.*

2 Nota primò ex textu caſum notabilem, in quo diſſolvitur vinculum matrimonij contracti per verba de præſenti, ſcilicet per ingreſſum religionis, & ſolemnem profeſſionem in ea emiſſam, dummodo carnali copula non ſit conſummatum, quia cum non fuerint una caro ſimul effecti, ſatis poteſt unus ad Deum tranſire, & alter in ſæculo remanere, ut in littera concordat cap. *Deſponſatam,* 27. q. 2. cap. *Ex publico,* & cap. *Ex parte, il ſecundo, infra eod.* & *in auth. de Sanctiſſi. Epiſcop.* §. *Sponſalibus quoque,* ibi, Si verò conſtante adhuc matrimonio, aut vir ſolus, aut uxor ſola intraverit monaſterium, ſolvatur matrimonium, *collat. 9.* & hic notant gloſ. *ultim.* Innocent. *in verb. Satis poteſt,* ibi: Et credimus primi matrimonij vinculum penitus frangi, & Abb. *num. 8.* dicens hanc opinionem à Doctoribus communiter teneri, licet antiqui ſuper hoc variaverint, ut plene notatur, ut in d. cap. *Deſponſatam,* in gloſ. *nn.* 27. q. 2. Hodie hoc eſt de fide, ut in Concilio Tridentino *ſeſſ. 24. de reformatior. matrim. canon.* 6. Si quis dixerit matrimonium ratum non conſummatum per ſolemnem religionis profeſſionem alterius conjugum non dirimi, anathema ſit.

3 An autem idem juris ſit ſi vir ad ſacros Ordines promoveatur, olim erat controverſum, ut differit gl. in *c. unico, in verb. Sacri Ordinis, de vot lib. 6.* Sed hodie hoc eſt expeditum in Extravag. Joan. XXII. *Altercationis antiquæ, eod. tit.* quæ declarat ſpeciale eſſe in religionis ingreſſu, ut matrimonium ratum diſſolvatur; ſecùs verò in ſuſceptione ſacri Ordinis, quia hoc non reperitur jure cautum, nec per aliquem Sanctorum fuit unquam attentatum; unde ſi vir de facto ordinaretur, characterem quidem reciperet, ſed tamen compelleretur inſtante conjuge matrimonium conſummare, ut ibi deciditur, & firmat gloſſ. in d. cap. *unico,* & Abb. *hic num.* 2. de quo ſcripſi plenius in cap. *Conjugatus, inf. eod.*

4 Secundò nota ibi, *dummodo carnalis commixtio non intervenerit inter eos.* Ex carnali copula matrimonium confirmari, ſecundum Abb. hic num. 3.

5 Quamvis enim quoad ſubſtantiam matrimonij coitus nihil addat, cap. *Sufficiat, 27. quæſt.* 2. l. *Nuptias, ff. de reg. jur.* addit tamen quo ad quædam, primò ſcilicet quoad bigamiam, cap. *Debitum, ſupra de bigam.* Secundò quoad Significatum, de quo ibi habetur. Tertiò, quoad impediendum religionis ingreſſum, ut hic ſecundum Goffred. Quartò, quo ad bonum prolis, l. *Liberorum, ff. de verb. ſignific.* Quintò, quia multis modis per ipſum firmatur matrimonium, ut cap. *Tua, infra de ſponſalib.* ſecundum Hoſt. *hic n. 2. in fine,* & Joan. Andr. *num. 3.* Adde ſeptimò, quia ſuper matrimonio conſummato non diſpenſat Eccleſia: nam quos Deus conjunxit, homo non ſeparat, *Matth.* 19. cap. *Quos Deus,* & cap. *An quod,* 33. *qu.* 2. cap. *Ad limina,* 30. *q.* 1. cap. *Quantò, ſupr. de tranſlat. Epiſcop.* Sed benè

diſpenſat ſuper matrimonio rato non conſummato, ut notatur in cap. *Ex publico, inf. eodem*, & dicam infra *num.* 8.

6 Ex facto quæſitum eſt, an concedenda ſit diſpenſatio, ut matrimonium ratum non conſummatum diſſolvatur per vota ſimplicia à viro emittenda in Religione Societatis Jeſu.

Carolus Anton. Bononienſis die 13. Octob. anni 1621. contraxit matrimonium per verba de præſenti cum Urſula, & infra bimeſtre ante conſummatum matrimonium recipit ſe in religionem Societatis Jeſu, in qua animo ſuſcipiendi habitum regularem in habitu ſeculari permanſit de licentia Sanctiſſimi D. N. tunc Archiepiſcopi Bononienſis, qui ſemel atque iterum bimeſtre tempus ad ingrediendum religionem, de quo in cap. *Ex publi-*
7 *co, infra eod.* ad totum hunc menſem Aprilis prorogavit, cum tempus hujuſmodi ſit arbitrarium judicis, ſecundum gloſ. *ibi in verb. infra duorum*. Sed quia ex Conſtitutione Gregorij XIII. *Aſcendente Domino*; tria vota Paupertatis, Caſtitatis, & Obedientiæ, quæ poſt biennium in prædicta religione emittuntur, licèt ſubſtantialia ſint, non tamen ſunt ſolemnia, ſed ſimplicia, per quæ non dirimitur matrimonium ratum, ſicut dirimitur per ſolemnem profeſſionem, ut hic, & in concordantibus ſupracitatis *in primo notab.* & in puncto rei ent quatuor authores ex ipſa Societate, videlicet Vaſquez *in* 1. 2. *q.* 96. *art.* 4. *diſput.* 165. *cap.* 10. Henriq. *in Summa lib.* 11. *cap.* 8. *num.* 7. Sanchez *de matrim. lib.* 2. *diſput.* 8. *num.* 6. & *ſuper Decalog. tom.* 2. *lib.* 5. *cap.* 1. *num.* 29. & Ribadeneira *in lib. de Societat. inſtitut. cap.* 19. §. *El primerei.* Propterea Orator ſupplicat, ut Sanctitas Sua ex gratia dignetur ejuſmodi matrimonium dirimere, poſtquam expletis annis probationis, in dicta religione vota ſimplicia emiſerit; præſertim quia obſtetrix deputata à Sanctiſſimo, facta inſpectione coram matrona retulit, Urſulam eſſe nimis arctam, & virum de propria impotentia plurimum hæſitare.

8 Etſi dubitandum non ſit quominus Summus Pontifex diſpenſare poſſit ſuper matrimonio rato non conſummato, juxta communem Canoniſtarum ſententiam in cap. *Ex publico, inf. eod.* & re ipſa Pontifices ſæpe diſpenſaverint, ut referunt Navarr. *in Manual. cap.* 22. *n.* 21. & Cajetan. *in opuſc. tom.* 1. *tract.* 28. *de matrim. quæſt. unic.* & aliquando etiam ex ſententia ſacræ Congregationis Concilii: tamen illud etiam abſolutum eſt, hujuſmodi diſpenſationem abſque juſta, & gravi cauſa non eſſe concedendam: unde, ut refert Petr. de Sampſone in d. c. *Ex publico*, cum quidam Princeps petiiſſet ab Innocent. III. ut diſſolveret matrimonium, non conſummatum, & Pontifex reſpondiſſet, ſe non poſſe; poſtea Principe allegante auctoritatem gloſſæ Vincentij in d. c. *Ex publico*, Innocentius reſpondit; Maledictus qui te docuit; & quamvis Petrus non explicet cur maledixerit docenti; tamen Abb. *ibidem ſub num.* 24. aſſerit id fortè factum fuiſſe, quia ſine maxima cauſa non debet Papa hoc facere, & in cap. *Ex parte, il ſecundo. infra eodem*, idem Abb. *num.* 3. ait Papam non poſſe matrimonium ratum diſſolvere, niſi ex cauſa in jure expreſſa, vel omnino ſimili. Cæte-
9 rum cauſa ingreſſus in religionem Societatis Jeſu eſt voluntaria, nec gravis, ſeu maxima appellari poteſt. Item non eſt expreſſa in jure, nec omnino ſimilis, cum longè aliud ſit vota ſimplicia emittere, ut notatur in cap. *unico, de voto, lib.* 6. & Orator poteſt aliam eligere ex religionibus approbatis.
10 Præſertim verò quia jura à religionem ingredi volente jubent recipi ſufficientem cautionem, quod vel religionem profiteri, vel ad conjugium redire debeat infra ſpatium duorum menſium, juxta practicam d. c. *Ex publico*, ut prudenter hoc caſu fuit
11 obſervatum. Hoc autem duorum menſium ſpatium, quod hodie extenditur ad annum propter decretum Tridentini Concilij *cap.* 15. *ſeſſ.* 25. *de Regul.* præfixum eſt à ſacris Canonibus, ne fiat injuria remanenti in ſæculo, ne tamdiu neceſſe habeat expectare, & à copula abſtinere, ut ait Jo. de Anan. in eodem cap. *Ex publico, num.* 6. Quod cum ita ſit, juſtum non videtur ut concedatur diſpenſatio oratori ad ingrediendam religionem Societatis Jeſu, in qua vota ſimplicia nonniſi poſt biennium emitti ſolent; neque enim juſtum eſt, vel tutum uxorem tamdiu invitam continere, & in periculum incontinentiæ adduci. Propterea enim de jure communi Epiſcopus non debebat ingredienti religionem dare tempus probationis, niſi mari[...] conſentiret, ut notat ibi gloſſ. *in verb. infra duorum*, Innoc. *prope fin.* & Jo. Andr. *in gloſ. Numquid* [...] 1. ubi ait Principem tempus probationis reſtringere ex cauſa, quia carnis ſtimulis non poteſt conjux reſiſtere.

12 Ad hæc Thomas Sanchez è Societate Jeſu *de matrimonio diſput.* 16. *lib.* 2. *num.* 8. cenſet non eſſe juſtam cauſam diſpenſandi ſuper matrimonio rato non conſummato, ut vir tranſeat ad Epiſcopatum, niſi valde neceſſarium eſſet ad bonum commune illum in Epiſcopum promovere; & tamen votum ſolemnizatur per ſacri Ordinis ſuſceptionem, ſicut per profeſſionem regularem, d. c. unico, de voto, lib. 6. ergo longè minus licebit diſpenſare, ut matrimonium diſſolvatur per tranſitum ad religionem, in qua finito probationis biennio vota non ſolemnizantur.

13 Porrò ſi mulier, aut vir habuiſſent impedimentum perpetuum frigiditatis, matrimonium ab initio fuiſſet nullum, c. *Fraternitatis, de frigid. & ma-*
14 *lefic.* Sed ſi tale impedimentum poſt matrimonium, & ante copulam ſupervenilſet; fortè juſta eſſet cauſa concedendi diſpenſationem ſuper matrimonio rato, ſecundum Alciat. *reſp.* 21. *num.* 7. & 8. quem refert & ſequitur Menoch. *de præſumpt. lib.* 2. *præſumpt.* 10. *num.* 44. Sed ſterilitas, ſeu impotentia, cujus meminit Orator in ſupplici libello, eſſet prius concludenter probanda ad ſacrorum Canonum præſcriptum.

DE CONVERSIONE Coniugatorum.

Cap. Cum ſis.

SUMMARIUM.

1 *MAritus ad Religionem tranſire non poteſt niſi & uxor tranſeat, vel non ſuſpecta caſtitatem promittat.*

2 *Ignorantia juris non eſt probabilis in juriſperito.*

3 *Profeſſio unius conjugis non valet niſi uterque profiteatur, aut remanens in ſæculo caſtitatem voveat, & careat periculo incontinentiæ.*

Con-

4 Conjux non adulter poteſt religionem profiteri, licet remanens in ſeculo ſit juvenis, & caſtitatem non promittat.

5 Matrimonium conſummatum per adulterium, vel profeſſionem alterius conjugis non ſolvitur quoad vinculum.

6 Mors civilis an, & quando æquiparetur naturali.

7 Vxor in qua ætate dicatur ſenex ad hoc ut cum ſimplici caſtitatis voto poſſit in ſeculo remanere, & maritus ad religionem tranſire, uſque in fin.

8 Vxor ut poſſit in ſeculo remanere viro ad religionem migrante debet eſſe ita ſenex ut non ſit ſuſpecta de incontinentia.

9 Libidinis labes quæ in juventute contrahitur in ſenectute frequentius expiatur, ſed non ſemper.

10 Incontinentiæ periculum oritur ex hoc ſolo quod conjux ſit juvenis.

11 Senectus quid ſit.

12 Senectutis initium aliter conſtituendum eſt quo ad univerſam hominis ſpeciem, & aliter quo ad ſingulos homines, de quorum ſenectute agitur.

13 Senectus in univerſum quando incipiat, variæ referuntur ſententiæ.

14 Ætates hominum quot ſint, & qualiter diſtinguantur.

15 Ætas virilitatis, & ſenectutis non determinatur à jure generaliter quoad omnes; ætas augmenti ſecus, & cur.

16 Senilis ætas pro materiæ diverſitate vario modo à jure præſcribitur.

17 Senectus quo ad ſingulares homines an, & quomodo probetur ex aſpectu corporis.

18 Canities quale indicium ſit ſenectutis.

19 Puer ſeptem annorum capite admodum cano apud Cardinalem Paleottum.

20 Senis centum annorum mirabile exemplum à Hieronymo recenſetur.

21 Senes qui dicantur, arbitrio judicis relinquitur in caſibus, in quibus nulla ætas præfinita eſt.

Senior quandoque eſt aliquis in quinquageſimo anno, quàm alius in ſexageſimo, ibid.

22 Arbitrium in ſenectute dijudicanda qualiter ſit regulandum.

23 Senex ante quinquageſimum annum ut quis dicatur non reperitur jure cautum.

24 Septuagenarij indiſtinctè dicuntur ſenes, nec quoad eos eſt locus arbitrio judicis.

25 Senes octuagenarij non excuſantur à perſonaliter comparendo ſi ſint robuſti.

26 Ætates hominum ſecundum ſubjectam materiam diverſimodè limitantur, & terminantur.

27 Vxor in qua ætate judicanda ſit ſenex, ut poſſit in ſeculo remanere cum voto ſimplici caſtitatis, jura non præſcripſerunt.

28 Dicitur ſenex, & non ſuſpecta ſi ſit ſexagenaria juxta opinionem Soti.

Contrarium, num. 45. uſque ad num. 82. & præſertim, num. 65.

29 Juvenis dicitur quis ante ſexageſimum annum quoad hoc ut poſſit cum eo ſuper inceſtu diſpenſari, & n. 73. verſ. Et ex his patet.

30 Abbatiſſa in qua ætate ſit eligenda, & num. 74.

31 Vidua an poſſit eligi in Abbatiſſam, & num. 76.

32 Senes ſexagenarij an excuſentur à jejunio, & num. 78. & ſeq.

33 Senilis corporis ſtatus ex levi momento in morbum decidit.

34 Senes ſexagenarij non includuntur in exceptione Bullæ Cruciatæ ab indulto veſcendi lacticinijs, & n. 95

35 Vita in calore ſita eſt.

36 Mulieres ſunt viris frigidiores.

37 Vxor quinquagenaria poteſt in ſeculo remanere cum voto ſimplici caſtitatis ſecundum opinionem Sanchez.

Contrarium num. 82.

38 Lex Iulia Poppeja prohibens viris poſt ſexageſimum annum, & mulieribus poſt quinquageſimum nuptias contrahere à quibus, & cur fuerit abrogata, & n. 65. verſ. Et hæc fuit ratio.

39 Matrimonium poſt pubertatem in quacumque ætate contrahi poteſt.

40 Potentia generandi in maſculis, & fœminis in quam uſque ætatem protendatur, & num. 65.

41 Mulier non dicitur ſtudere procreationi liberorum à quinquaginta annis ſupra.

42 Liberta quinquagenaria non tenetur ad operas.

43 Teſtes an dicantur ſenes in quinquageſimo anno quoad hoc ut examinari poſſint ad æternam rei memoriam, & num. 88.

44 Mulieres quinquagenariæ etiam robuſtæ non tenentur ad jejunia eccleſiæ.

Contrarium num. 89.

45 Senectus, & ſterilitas copulativè requiruntur ad hoc ut uxor poſſit remanere in ſeculo cum voto ſimplici caſtitatis.

46 Sterilitas ratione naturæ non aufert incontinentiæ ſuſpicionem, & num. ſeqq.

47 Mulieres natura ſteriles ſunt præ cæteris libidinoſæ.

48 Mulieres natura produxit ad generandum, & infixit eis concupiſcentiam, & deſiderium matrimonij.

49 Pudor eſt mulieribus nuptiarum præmia non habere.

50 Mulieres in qua ætate incipiant eſſe ſteriles.

51 Cornelia è Scipionum familia poſt ſexageſimum ſecundum annum Voluſium Saturnum peperit.

52 Mulierum exempla, quæ poſt quinquageſimum annum conceperunt, & num. ſeq.

53 Partus quinquagenariæ mirabilis eſt quia rarus, ſed non miraculoſus, num. ſeq. & num. 63. & 64.

54 Federici Imperatoris mater quinquagenaria publicè voluit parere, & cur.

55 Sterilis à natura, & major quinquagenaria æquiparantur.

56 Iura conſtituuntur ex ijs quæ frequentiùs accidunt.

Declaratur num. 60. & ſeqq.

57 Argumentum a communiter accidentibus valet.

58 Lex de miraculoſis non fertur.

Declaratur num. 64.

59 Vivere præſumitur, qui non probatur mortuus, niſi poſt annum centeſimum.

60 Intellectus l. Iura, cum tribus ſeqq. ff. de legibus, & num. ſeqq.

61 Legiſlatores non contemnunt ea, quæ præter naturam contingunt, licet rarò.

Edi ter gemini in utero eſſe à jure præſumuntur, ibidem.

62 Filius natus octavo menſe an ſuccedat, & hæreditatem tranſmittat.

63 Leges non aptantur ad ea quæ ſemel tantum, aut bis poſſunt contingere, verſ. Reſpondet ſecundò.

64 Miraculum propriè quid ſit & quæ requirantur de ratione miraculi.

65 Viri juris præſumptione uſque ad ſexageſimum annum poſſunt progenerare, ideoq; ante eam ætatem

non

non carent ſuſpicione incontinentiæ.

66 *Niſi contrarium appareat, in quo judicis arbitrium verſabitur.*

67 *Virorum exempla, qui poſt octuageſimum annum liberos procrearunt.*

68 *Major annis ſeptuaginta an poſſit maſculos procreare.*

69 *Filius an potius præſumatur natus ex patre ſeptuagenario, quam ex adulterio.*

70 *Sterilitas mulierum præcurrit juris præſumptione ſterilitatem virorum annis decem, & ſecundum Philoſophos annis viginti.*

71 *Ætas congrua nubendi quæ ſit ex ſententia Ariſtotelis.*

72 *Eliſabeth conceptio miraculoſa.*

73 *Christi conceptio ex Spiritu Sancto fuit miraculum miraculorum,*

74 *Intellectus cap.* Juvenculas, 20.q.1.

75 *Senes viri di gubernationi ſunt aptiſſimi.*

76 *Intellectus, cap.* Quomodo, 31.q.1

Mulieres ſexagenariæ Apoſtolorum tempore eligebantur propter prædicationis officium, ut eis pannos lavarent, & inſervirent, ibidem.

77 *Corrupta indecorum eſt ut præſit virginibus.*

78 *Senes in qua ætate à jejunio excuſentur, non eſt à jure determinatum.*

79 *Senectus ſola non excuſat à jejunio eccleſiæ, niſi adſit aliqua ſenilis infirmitas.*

80 *Opinio Caietani, & Navarri circa jejunium ſenum expenditur.*

81 *Minores tertio ſeptennio non tenentur jejunia eccleſiæ obſervare.*

82 *Senectutis initium, ut minimum conſtituitur in quinquageſimo anno.*

83 *Senectus ſola non ſufficit, ut abſit incontinentiæ periculum, ſed deſideratur aliquis ſenectutis progreſſus.*

84 *Præſumitur quis continentiam ſervaturus ratione antiquæ ætatis, etiamſi tempore juventutis caſtitatem non ſervaverit.*

85 *Major quinquagenaria, quæ concepit in quinquageſimo anno non vacat à periculo incontinentiæ.*

86 *Senectus & ſterilitas non ſufficiunt ad hoc ut uxor remanere poſſit in ſæculo, ſi aliunde appareat de illius intemperantia.*

87 *Uxor de cujus licentia maritus profeſſionem emiſit ſi ſit ſuſpecta de incontinentia, & caſtitatem promiſerit an ſit cogenda ingredi monaſterium, ut cuſtodiatur à vagatione, an verò ut ſolemniter profiteatur.*

88 *Teſtes in dominio Mediolanenſi dicuntur ſenes in ſexageſimo anno, quoad examen ad æternam rei memoriam.*

89 *Opinio Sanchez, quæ excuſat mulieres quinquagenarias à jejunio eccleſiæ refellitur.*

90 *Opinio ſi ſpeculative ſit vere probabilis, eſt etiam tuta practicè.*

91 *Senes diu jejunium ferre non poſſunt, ſed egent cibo crebro, & modico ex ſententia Hippocratis.*

Procedit in decrepitis, & ſenio confectis tantum, ibidem.

92 *Moritur extrema ſenectute ſine dolore.*

93 *Senes non decrepiti facillime jejunium ferunt.*

94 *Senes ſeptuagenarios, non ſexagenarios excuſat à jejunio Eccleſiæ communis opinio.*

95 *Ætas quæ in viris eſt ſexagenaria incongruè dicitur quinquagenaria in mulieribus quoad effectum jejunij.*

96 *Mulieres facilius jejunium tolerant quàm viri, & cur.*

97 *Mulierum exempla, quæ ſine ullo cibo diu vixerunt.*

98 *Jejunantes ſine corporis detrimento, imò & cum utilitate utuntur modica refectione loco cœnæ.*

99 *Uxori ante quinquageſimum annum licentia remanendi in ſæculo non eſt concedenda; poſt annum verò quinquageſimum concedi poteſt arbitrio Epiſcopi, & quomodo ejus arbitrium regulari debeat.*

1 CUM SIS. Uxoratus ad religionem tranſire non poteſt, niſi & uxor tranſeat, vel niſi de incontinentia non ſit ſuſpecta, & caſtitatem promittat. Hoc dicit. Primò ponitur ratio. Secundò deciſio, ibi, *Inde eſt.* Ex principio litteræ. Cum ſis prædiſtus ſcientia litterarum.

2 Nota primò, juris ignorantiam non eſſe probabilem in juriſperito: turpe enim eſt nobili, & Patritio ignorare jura, in quibus verſatur, l.2. §. *Servius, ff. de orig. jur.* ſed turpius eſt Epiſcopo canones ignorare, cap. *Vel non eſt compoſ. de temp. ordin.* cap. *Omnes, 38. diſt.* de quo ſcripſi in c.1. *ſupra de Summ. Trinit. & fid. Cathol.*

3 Secundò nota non valere religionis ingreſſum alterius conjugis, niſi aut uterque religionem ingrediatur, aut remanens in ſæculo caſtitatem vo-
4 veat, & careat periculo incontinentiæ. Quod tamen fallit ſecundum Innoc. & alios *hic*, ſi propter adulterium lata ſit ſententia divortij; quia tunc conjux ionocens poteſt religionem ſolemniter profiteri, licet remanens in ſæculo ſit juvenis, & continentiam oon promiſerit. Et in his terminis loquitur text. in cap. *Agathoſa, 27. q. 2.* Ratio eſt
5 quia eo caſu conjux propter adulterium eſt ſolutus à ſervitute alterius, c. *Conſtitutus*, & c. *Gaudemus, infra eod.* Cæterum quamvis ſic profeſſus ſit mortuus mundo, c. *Placuit, 16. q. 1.* oon tamen durante vita naturali illius poterit alter conjux matrimonium cootrahere, ut probatur in c. *Licitè, 32. q. 7.* juncto tex. *hic.* Nam in d. c. Licitè patet matrimonium per adulterium conjugis non ſolvi quoad vinculum, quod hodie diffinitum eſt à Tridentino Synodo in *can. 7. ſeſſ. 24. de Sacram. Matrim.* Et ex hoc textu colligitur matrimonium non ſolvi per ingreſſum religionis, ex quo fuit conſummatum,
6 & ſic nota caſum ſecundum Goffr. in quo mors civilis non æquiparatur naturali, contra id, quod habetur in d. l. *Deo nobis, C. de Epiſc. & Cler.* de quo tamen dic, ut per Hoſt. Jo. Andr. Butr. Anchar Card. & Abb. *hic* per Dyn. in l. *Ex ea parte, §. In inſulam. de verb. oblig.* Jo. Andr. in c. *Suſceptum, de reſcr. lib. 6.* Bart. Bald. & DD. in l. *Gallus, §. Et quid ſi tantum. ff. de liber. poſth.*

7 QUÆRO in qua ætate uxor dicatur ſenex ad hoc ut cum ſimplici caſtitatis voto poſſit in ſæculo remanere, & maritus aliquam ex Religionibus approbatis ſolemniter profiteri valeat.

Dubitationi cauſam præbuit quidam Lucius, qui cupiebat ingredi religionem Fratrum Capuccinorum, uxorque aſſentiebatur, & in monaſterio Monialium S. Franciſci quamdiu viveret morari, & perpetuam caſtitatem vovere parata erat; ſed profiteri ob ingraveſcentem ætatem annorum quinquaginta, & infirmam valetudinem non intendebat. Quæſitum eſt an eſſet admittendum prædictus

dictis conjugibus ſupplicantibus,ut uxor ſimplici caſtitatis voto adſtricta monaſterium ingredi, & vir religionem Cappuccinorum ſolemniter profiteri poſſet.

8 In hac quæſtione ſupponendum eſt pro conſtanti ex Sacrorum Canonum præſcripto duo eſſe neceſſaria ad hoc ut uxor poſt matrimonium conſummatum cum ſimplici caſtitatis voto poſſit in ſæculo permanere viro ad religionem tranſeunte. Alterum ut ſit ſenex, alterum ut non ſit ſuſpecta de incontinentia. Jura ſunt clara hic in verſ. *Verum ſi ita ſenex eſt uxor*, in c. *Significavit*, ibi, ſi eſt talis ætatis, de qua ſuſpicio haberi non poſſit,& in c. *Ad Apoſtolicam, infra eod.* ubi Innocentius III. primò conſtituit regulam dicens: Cum vir,& uxor una caro ſint per copulam conjugalem effecti,nec una pars converti poſſit ad Dominum, & altera remanere; profecto non eſt alter conjugum recipiendus ad obſervantiam regularem. Deinde ſubijcit limitationem: niſi reliquus forte ſit ejus ætatis, ut ſine ſuſpicione incontinentiæ valeat in ſæculo remanere. Atque ita hæc duo debere copulativè concurrere ſentit gl. in cap. *ſeq. in ver. Continentiam*. Hoſtienſ. *hic, num.* 4. & expreſſius Cardin. *in 2. oppoſ.* & Butr. in d.c. *Vxoratus, num.* 1. Ac propterea ſi uxor eſſet quidem ſenex,ſed tamen appareret ſuſpecta de

9 incontinentia, non eſſet ei annuendum,ut remaneret in ſæculo cum voto ſimplici caſtitatis, ut per Innocent. in d.cap. *Significavit*, Card. ubi ſupra, *&* Sylveſt. *in ver. Divortium, q.13. nu.16, verſ. Tertio, ex conſenſu alterius.* Quamvis enim libidinis labes quæ nonnunquam in juventute contrahitur in ſenectute frequentius expictur, ut legitur in cap. *Cum in juventute, de præſumpt.* hoc tamen non eſt perpetuum,ut ibi notat gloſ. Frequentius inquit, non tamen ſemper. Nam difficilè continentiam ſervat, qui illicito ſe concubitu maculare non metuit, §. *Quod verè*, 34. *diſt.*

10 Idemque obſervandum eſſet in caſu converſo ſi mulier careret incontinentiæ ſuſpicione inſpectis honeſtis ejus moribus,ſed tamen non eſſet ſenex; quia canones initio citati non requirunt ſimpliciter,ut abſit timor fornicationis, ſed ponderant ætatem ſenilem;atque ita exigunt, ut ceſſet hujuſmodi periculum ex cauſa ſenectutis, ut not. infra in cap. *Proximo*, Hoſt. Jo. Andr.& Butr. *in fin*, Card. *q.3.* & Abb. *num.* 4. Eſſet enim valdè periculoſum,ut uxor juvenis viro aſſueta utcumque honeſta tamdiu moraretur in ſæculo, cum juventus ſit ſemper expoſita varijs incontinentiæ caſibus; ideoque Butr. infr. in cap. *Proximo, in fin.* Non video, inquit, ſi mulier eſt juvenis, qualiter non ſit ſuſpecta,quia mulieres ſunt volubiles ut rota. Quapropter ex hoc ſolo, quod conjux remanens in ſæculo ſit juvenis, quoad hunc effectum oritur incontinentiæ ſuſpicio, idque ſatis probatur in c. *Epiſcopus*, 77. *diſt.* ubi ſic ſtatuitur: ſi conjugati juvenes conſenſerint ordinari, etiam eorum voluntas ita requirenda eſt,ut ſequeſtrato manſionis cubiculo religione promiſſa poſteaquam pariter converſi fuerint, ordinentur. Qui text. licet variè à Doctoribus exponatur; tamen ſecundum Præpoſ. in c. *Si ſe*, 28. *diſt.* non cavillando litteram efficaciter probat uxorem juvenem debere ad religionem tranſire,ſi maritus ad Sacros ordines promoveri velit,ut latius dicam infra in c. *Proximo, n.* 9. Ergo idem dicendum ſi maritus velit profiteri religionem. Quo argumento utuntur Hoſt. Jo. Andr.& alij proximè citati. Cum igitur Sac. Canones requirant ut uxor remanens in ſæculo ſit ita ſenex,ut ſit immunis à ſuſpicione incontinentiæ, inveſtigandum eſt in qua ætate ad hunc effectum dijudicanda ſit ſenex. Ad cujus rei evidentiam abs re non erit aliqua præmittere de ſenectute in genere,ac de ſenectutis initio, & progreſſu.

11 Primum igitur,ut inquit Card. Paleot. *de bono ſeneƈt. part.1. col.2. in fin.* receptum eſt apud omnes noviſſimum illud temporis intervallum, quod exactis cæteris vitæ ſuperioris gradibus uſque ad mortem, ſupereſt, ſenectutem vocari tamquam extremum humanæ vitæ actum,quem Cicero appellat occaſum vitæ, & S.Thom. ultimam ætatem hominis in *4. diſt. 43. art. 3. q. 2.* Eſt autem ſenectus frigidum,& ſiccum corporis temperamentum annorum multitudinis ratione proveniens, ut diffiniunt. Medici quos ſuppreſſo nomine refert Card. Paleott. *loc. cit.* Diffinitio eſt Galeni *lib. 5. de ſanit. tuen. c. 9. claſſ.* 2. cui non abſimilis eſt alia, quæ affertur in lib. diffinitionum Platoni aſcripto, videlicet Senectus eſt imminutio animalis à tempore contingens. Nec non alia quæ habetur in libr. definitionum Medicarum, qui Galeno tribuitur in *lib. 6. Iſagog.* Senectus eſt ætas,in qua diminuitur animal. Quod ipſum annuit Ariſtot. *de juventute, & ſeneƈtute c.14.* dum ait: Juventus eſt primæ refrigerativæ augmentatio, ſenectus autem hujus decrementum. Et quæ in plantis vocatur ariditas, in animalibus vocatur ſenectus.

12 Verum quo tempore homines incidant in hujuſmodi temperamentum, Medici dixerunt non poſſe certa ratione præſcribi, ob magnam varietatem, quam ſolent homines ex alijs,atque alijs cauſis contrahere. Sicut non præſcribitur in c. 1. neque in cap. *Niſi cum pridem*, §. *Alia de renunc.* & propterea initium ſenectutis aliter docuerunt conſtituendum eſſe quoad univerſam hominis ſpeciem,& aliter quoad ſingulos homines de quorum ſenectute agitur.

13 Et quidem in univerſum quoad humanam ſpeciem,ut refert Menoch. *de arbitr. Iud. lib. 2. cent. 1. caſ. 59. n. 1.* Hippocrates arbitratus eſt ſenem dici à quadrageſimo ætatis anno uſque ad quinquageſimum ſextum. Servius Tullius ſenes judicavit poſt exactum annum quadrageſimum ſextum. Varro poſt quadrageſimum quintum, Galen. *libr. 5. de ſan. tuend. cap. ult. claſſ. 2.* relatus à Bracheo Turonenſi in l. *Pueri, num. 9. de verb. ſignif.* ætatem ſenilem tripartito dividit. Primam appellat viridem, aliàs crudam ſenectutem,& hæc à Menochio potius quam à Galeno concluditur ab anno quinquageſimo in ſexageſimum. Secunda quam propriè ſenectutis nomen habere voluit, incipit in ſexageſimo, & deſinit in ſeptuageſimum. Tertia decrepita quæ conficit quod reliquum eſt ætatis. Licet Paleot *loc. cit.* generaliter aſſerat Medicos à quinquageſimo anno uſque ad ſexageſimum ſenectutem protraxiſſe.

Iſidorus *libr. 6. Etym.* & poſt eum Archid. in c.
14 *Vnico, num. 2. de Cleric. ægrot. libr. 6.* & Jo. Andr. *in proœm. ejuſdem compilationis, num. 22.* ſic diſtinguunt ſeptem ætates hominum. Prima eſt infantia, quæ durat uſque ad ſeptimum annum, ut l. 1. §. 1. *ff. de adminiſtr. Tutor.* de qua in l. *Si infantis. C. de iur. deliber.* Secunda exinde uſque ad annum decimumquartum eſt Pueritia, ſic dicta, quia pura

eſt,necdum ad gignendum apta, de qua habetur
in c. *Pueri*, 1.q.1. in c. *In veteri*, 77.*diſt.* & in c. *Inde-*
corum, de ætat. & *qual.* Tertia ætas eſt adoleſcen-
tia,ſeu pubertas,de qua in c. *Puberes,de deſpon.im-*
pub. & hæc protenditur uſque ad vigeſimumquin-
tum annum l.1. *in fin. ff. de minor.* Quarta eſt juven-
tus,de qua in c. *Iuvenis, in princ. de ſponſal.* & hæc
ſecundum eos concluditur in quinquageſimo an-
no. Quinta eſt virilitas, ideſt gravitas, quæ eſt de-
clinatio à juventute in ſenectutem, quæ initium
ſumit ab anno quinquageſimo,& deſinit in quin-
quageſimo nono, cujus fit mentio in cap. *Petiiſti*,
7. *quæſt.* 1. Sexta eſt ſenectus, quæ ullo deter-
minato annorum numero finitur. Senium verò
eſt ultima pars ſenectutis, & hanc appellat æta-
tem quieſcentium. Joan. Andr. *ubi ſupra*, de qua
in l. *Senium, C. qui teſtam. fac. poſſ.*

Sed gloſſ. *in proœm. Sexti, in ver. Perfectus*, ſex
tantum ætates aſſignans poſt infantiam , pueri-
tiam,& adoleſcentiam, Quarta, inquit, eſt juven-
tus,vel virilis ætas ab anno vigeſimoquinto uſque
ad quinquageſimum. Quinta ſenectus uſque ad
ſeptuageſimum. Sexta abinde,& dicitur ſenium
aliarum ætatum terminus.

Accurſius in l. *Hereditatum in gloſſ. à prima a-*
tate. ff. de leg. Falcid. quatuor tantum ætates conſti-
tuit, videlicet impubertatem uſq; ad duodecimum
vel decimum quartum annum, l. *penult. C. de im-*
pub. & aliis ſubſtit. adoleſcentiam uſque ad vige-
ſimum quintum, l. *Non aliter in fin. de legat.* 3. ju-
ventutem exinde uſque ad quadrageſimum, d. l.
Non aliter, in fin. abinde ſenectutem, vel ſenium,
ut l. *Maiores. ff. de iur. immunit.* Receptior ta-
men videtur ſententia gloſſæ præallegatæ *in pro-*
œm. Sexti, quam ibi dicunt eſſe tenendam Jo.
Andr. *num.* 22. & Gemin. *in gloſſ. in ver. Perfectus*,
& ſequuntur Grammat. *deciſ.* 34. *in princ.* Joan. de
Anan. *in rubr. de delict. puer. col.* 1. Afflict. *in Com-*
mentariis ad Conſtitutiones Neopolitanas, libr. 2.
rubr. 17 *in fin.* Abb. in cap. *Quoniam frequenter.*
num. 18. *verſ. Illud etiam conſiderandum, ut lit.*
non conteſt. ubi per illam gloſ. tenet ſenectutem
incipere à quinquageſimo anno, eo quod juven-
tus incipiat à vigeſimoquinto, & duret uſque ad
quinquageſimum.

15 Verum etſi leges præſcripſerint quot anni re-
quirantur ad Infantiam, Pueritiam, Adoleſcen-
tiam,& Juventutem, ut in juribus præallegatis : ta-
men generaliter quoad omnes nullibi reperitur
determinatum quot anni exigantur ad virilitatem,
& multo minus ad ſenectutem, ut patet in ead.
l. *Non aliter, § fin. de legat.* 3. Rationem diverſita-
tis aſſignat eleganter Cajet. *in* 2.2.*q.*147. *art.* 4. *verſ.*
Ad primum. (Senectus, inquit, non eſt evidenter
omnibus una, ſicut ætas augmenti; quoniam æ-
tas augmenti determinatur ab ortu, qui certus eſt,
ætas verò ſenectutis à naturali occaſu, qui incer-
tus eſt. Sunt enim quidam ſexagenarii ita fortes,
ut alii quadragenarii, & unus altero habet mul-
to plures circulationes cœleſtes propter quod cō-
tingit forte aliquem eſſe ſenem in trigeſimo, a-
liquem in quadrageſimo, vel aliquo hujuſmodi
16 anno.) Itaque pro materiæ diverſitate jura aliter,
atque aliter ætatem ſenilem præſcripſerunt, ut not.
gloſſ. in d. l. *Non aliter, in ver. Seniores*, & latius
patebit infra *n.* 26.

17 Sed quoad ſingulares homines, de quorum ſe-
nectute agitur, ſolent nonnulli æſtimare ſenectu-
tem ab exteriori corporis ſpecie , videlicet à ru-
gis, vultu, ſeu cutis ariditate, atque aliis hujuſmodi
ſignis, & præcipuè à canitie, Tiraquel. l. 6. *Connub.*
18 *num.* 7. Quorum opinioni ſuffragatur text. in cap.
Magna, de vot. ibi ætatis in te ſeneſcentis defectus,
atque canities vix labores, & dolores ſuos tole-
rare poſſunt. Item tex. in *Auth. de quæſt. § Si verò*
vita occaſione, ibi: Corporum eorum ſtatum qualis
quis eſt inſpicere, & *§. Si vero aliqui*, ibi: læſos au-
tem, aut læſas corpore, aut canitie graves hos ſine
moleſtia eſſe jubemus. Per quem textum Angelus
ibi *circa fin.* & Bart. in l. ſimiliter per text. ibi *n.* 6.
C. de mendicant. valid. lib. 11. dicunt ſenectutem
probari per aſpectum corporis ad inſtar minoris
ætatis juxta l. *Minor vigintiquinque annorum ex a-*
ſpectu, ff. de minor. & ſequuntur Grammat. *deciſ.*
48. *n.* 19. & Menoch. *de arbit. iud. lib.* 2. *cent.* 2. *caſ.*
117. *n.* 2. *verſ. Id quod non modo.*

Verum hæc conjectura nec perpetua, nec pror-
ſus certa eſt; cum multi ætate adhuc florentes fe-
ſtinam, ac præmaturam gerant canitiem, qui præ-
cani dicuntur, qualem ſe fuiſſe Horat. Poeta ſcri-
bit, & de quibus Boet. *de conſolat. in princ.*

Intempeſtivi funduntur vertice cani.

19 Unde refert Plinius in Albania gigni quoſdam à
pueritia ſtatim canos, & Palæon *in tract. de bon. ſe-*
nect. part. 1. *col.* 2 *in fin.* narrat ſibi ad urbem redi-
enti apud Faliſcum occurriſſe puerum ſeptem anno-
rum Trajanum nomine vultu ſucci pleno, rubi-
cundo, & hilari, ſed capite admodum cano omni-
bus qui illic aderant admirantibus. Sed & Ariſt.
ſcribit *libr.* 4. *de hiſtor. animal. cap.* 11. nonnullis pi-
los dum ægrotarent incanuiſſe, quibus in bonam
valetudinem reſtitutis nigri enati fuerunt canis
defluxis. Ratio autem cur canities non ſit con-
ſtans ſenectutis indicium ea eſſe poteſt, quia
ut illic docet Ariſtot. canities non provenit ex
ariditate , ſicut ſenectus; ſed cutis vitio , quod
viriliginem appellamus , pili omnes producun-
tur cani:

Et è converſo ſunt alii qui matura jam, & oc-
cidua ætate amœnam adhuc faciem retinent, &
lævem cutem, capillumque nigrum, ſeu flavum,
qualem Palladius ſcribit fuiſſe Abbatem Or in mō-
20 te Nitriæ qui cum eſſet nonaginta annorum erat
vultu nitido, & alacri : & ut alia exempla omitta-
mus mirabile eſt quod ponit Hieron. ad Paul.
Concord. de homine centeſimum annum agente:
ait enim : (Oculi puro lumine vigent, pedes im-
primunt certa veſtigia, auditus penetrabilis, dentes
candidi, vox ſonora, corpus ſolidum, & ſucci ple-
num, cani cum rubore diſcrepant, vires cum æ-
tate diſſentiunt, non memoriæ tenacitatem, ut
in pleriſque cernimus, antiquior ſenecta diſſol-
vit, non calidi acumen ingenii frigidus ſanguis
obtundit, non contractam rugis faciem arata
frons, non denique tremulæ manus per curvos
ceræ tramites ſtylum ducit.)

Quamobrem cum hæc conjectura quæ in ſene-
ctute dijudicanda ſumitur ex aſpectu corporis ſit
admodum fallax ad formandum judicium de ſe-
nectutis initio videtur ſic diſtinguendum cum
21 Menochio. Nam aut verſamur in caſibus in qui-
bus certa ætas reperitur à jure præſcripta; & tunc
manifeſtum eſt ſingulos eſſe habendos pro ſeni-
bus in ea ætate, quam leges præſcripſerunt, ut in
l. 1. & l. *fin. C. qui ætat. ſe excuſ. lib.* 10. & in l. *Maio-*
res, ff. de iur. immunit. cum ſimil. Aut verſamur

in

in caſibus, in quibus nulla certa ætas à iure præfinita eſt, & tunc communiter tenetur opinio Innocent. in c. *Quoniam frequenter, num. 3. ut lit. non conteſt.* videlicet an quis dicatur ſenex, necne, relinquendum eſſe arbitrio iudicis, conſiderata cuiuſque complexione. Nam quandoque aliquis eſt ſenior in quinquageſimo anno, quam alius in ſexageſimo. Ita Innoc. quem ibi ſequuntur Hoſt. Jo. Andr. Abb. Socin. Felin. & alii omnes, B. rbar *conſ. 22 col. 3. libr. 3.* Florian. in l. *Aquilea ſi acietum, ff. ad l. Aquil.*

22 Cæterum cum adhuc incertum ſit qua ratione ciuſinodi arbitrium ſit regulandum, ante omnia obſervandum eſt Doctores convenire in duabus
23 propoſitionibus. Prima eſt neminem poſſe appellari ſenem ad quemcumque effectum ante quinquageſimum annum quia nullibi id reperitur iure cautum. Et quamvis ante illud tempus aliquis poſſit incidere in temperamentum frigidum, & ſiccum ex aliquo accidenti; non tamen propterea ſenex dicendus erit, quia ad ſenectutem inducendam requiritur ut temperamentum illud proveniat ratione ætatis, & non aliunde, ut dictum eſt ſupra *num. 11.*

Nec refert quod gloſſ. in l. *Hæreditatum, in ver. a prima ætate, ff. ad l. Falcid.* dicat iuventutem protendi à vigeſimo quinto uſque ad quadrageſimum annum, & abinde ſenectutem, vel ſenium per text. in l. *Non aliter, in fin. de legat.* Tertiò quia Accurſius ibi quoad hoc videtur locutus ex capite ſuo, nam illa lex hoc non dicit. Tantum enim quærit à qua ætate iuvenes legati, & in quam intelligi debeant; & reſpondet exiſtimari poſſe eum iuvenem qui adoleſcentis exceſſiſſet ætatem quod incipere inter ſeniores numerari. Cæterum in qua ætate quis numeretur inter ſeniores, lex non aperit. Unde ille text. communiter ſic ſummatur. Quilibet iuvenis dicitur qui inter ſeniores non numeratur.

24 Secunda concluſio eſt. Poſt annum ſeptuageſimum quilibet dicitur ſenex, Abb. in cap. *Quoniam frequenter, num. 18. ut lit. non conteſt.* ubi ait in ſeptuagenariis, & ſupra non eſſe locum arbitrio iudicis an dicantur ſenes, necne, cum in tali ætate valdè propriè dicantur ſenes, & à ſeptuageſimo anno incipiat ſenium, quod eſt aliarum ætatum terminus, & quantumcumque quis ſit benè complexionatus in ea ætate, timere debet mortem, & ſequitur Alber. *in diction. in ver. ſenex,* Unde meritò Cardanus contradicentium Medicorum *lib. 2. contra 10. tract. 5.* dicebat ſupra annum ſeptuageſimum in omnibus convenire, ut ætas pro deplorata habeatur. Itaque judicis arbitrium regulariter concluditur à quinquageſimo anno uſque in ſeptuageſimum.

25 Nec refragatur quod ſenes octuagenarij eſſe debeant quoad hoc ut non teneantur perſonaliter comparere. Rota *deciſ. 9. de iudic. aliàs 222.* incip. *Senes videlicet octuagenarij in nov.* Siquidem ad ejuſmodi excuſationem ſola ſenectus non ſufficit, ſed copulativè requiritur, ut quis ſit ſenex, & valetudinarius, alioquin ſenex cujuſcumque ſit ætatis ſi aliàs ſit robuſtus, non excuſatur ut ibi per Rotam.

26 Deinde in arbitrio regulando à quinquageſimo uſque ad ſeptuageſimum obſervanda eſt diligenter materia, de qua agitur non enim æqualiter omnes infra hoc ſpacium exiſtimandi ſunt ſenes: nam ætates hominum ſecundum ſubjectam materiam vario modo limitantur, & terminantur, ut tradit gloſ. præalleg. in d. l. *Hæreditatum,* & ibi remiſſivè Bart. ff. ad l. *Falcid.* & in l. 1. §. *Pueritiam, ff. de poſtul.* Cyn. & Alber. in l. *Si infantis, C. de iur. delib.* Felin. in cap. *Cum vigeſimum. col. fin. de offic. deleg.* Pariſ. *conſ. 19 num. 25. vol. 2.* Et de ſenectute tradunt in ſpecie gloſſ. & Jo. de Platea in l. 2. *Cod. qui ætate, libr. 10.* Pariſ. *loco cit.* & dictum eſt ſupra *num. 16.*

27 In caſu autem de quo agitur, ut ad propoſitam quæſtionem propius accedamus, iura non determinant præcisè in qua ætate uxor cenſenda ſit ſenex ad effectum ut careat ſuſpicione incontinentiæ, & remanere poſſit in ſæculo cum voto ſimplicis caſtitatis, marito ad religionem migrante, nec quemquam reperi ex Claſſicis Canoniſtis id explicitè aſſerentem, tantum enim generaliter affirmant uxorem debere eſſe ſenem, & non ſuſpectam.

28 Inter modernos verò Theologos duæ ſunt ſententiæ.

Prima eſt Soti *in 4. diſt. 27. quæſt. 1. art. 4. col. 12. §. Præterea,* exiſtimantis ad hunc effectum mulierem dici ſenem quando eſt ſexagenaria, & eum ſecutus eſt Corduba *in ſumm. q. 178. verſ. Emperò ſi il matrimonio.* Et quidem alii ex recentioribus relati à Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 32 n. 15.*

29 Quorum ſententiæ ſuffragatur primò quod ante ſexageſimum annum quis dicitur iuvenis, quoad effectum ut cum eo poſſit ſuper inceſtu diſpenſari propter periculum incontinentiæ, ut cenſet Corduba *lib. 1. ſui Quæſtionarii, q. 12. art. 1. col. 5. § Secundum dictum.*

30 Deinde pro eadem ſententia facit text. in cap. *Iuvenculas, 20. q. 1.* ubi Gregor. ait; (Juvenculas fieri Abbatiſſas vehementiſſimè prohibemus. Nullam igitur fraternitas tua niſi ſexagenariam virginem, cuius vita hoc, atque mores exegerint, velari permittat.) Quo textu patet virgines reputari iuvenculas ad illum effectum ante ſexageſimum annum, & Turrecrem. *ibi in princ.* In hac ætate extinctus eſt fomes libidinis.

31 Tertiò ad idem facit text. in cap. *Quomodo, 31. q. 1.* ubi refertur illud Apoſtoli *ad Tim. 5.* Vidua eligitur non minor ſexaginta annorum. Præfinito enim huius ætatis ibi non fundatur in prudentia, ſeu maturitate concilii, quia vidua cuiuſcunque ſit ætatis non poteſt eligi ut præſit monaſterio, ſeu ut paſcatur ab Eccleſia, ut declarat ibi gloſ. *in ver. Eligatur,* cum qua tranſeunt Lauren. & Archid. Videtur ergo requiri, ut ſit ſexagenaria, quia Vidua marito aſſueta ante illam ætatem non videtur ita eſſe à periculo incontinentiæ immunis, ut poſſit cum Clericis convivere.

32 Demum adduci poteſt pro hac ſententia quod ſexagenarii reputantur ſenes quoad hoc ut excuſentur à ieiunio, ſecundum Caiet. *in 2. 2. qu. 147. art. 4. §. Ad primum,* & Gregor. de Valent. *in 2. 2. diſp. 9. quæſt. 2. punct. 5. col. 2.* Et hanc eſſe communem opinionem affirmat Sanch. *de matrim. libr. 6. diſp. 32 num. 15.* & Leſſius *lib. 4. de iuſtit. & iur. c. 2. de ieiun.* dicens in hoc omnes convenire ut ſexagenarii ordinariè excuſentur, hac enim ætate eſt media ſenectus iuxta medicos, in qua natura facilè inedia, & repletione graviter læditur, & præcipitatur. Idque indiſtinctè nulla habita ratione an ſint vegetes, & robuſti necne, ſecundum Sanch. qui

qui ad hoc allegat Angles Floribus in c. *De ie-*
*iun.q.6.diff.6.fol.*407. Emman.Sa *in ſumm.in ver.*
Ieiunium,n.9. quia in ea ætate vires jam deficiunt,
33 & in proximo eſt interitus. Et quia ſanitas ſenum
non eſt firma, ſed fallax & incerta, ſecundum
Galen. *lib.5.de ſanit.tuen.pag.7.* ubi ait ſenilem cor-
poris ſtatum ex levi momento in morbum de-
cidere, ac proinde curandam eſſe in victu eadem
ratione, qua convaleſcentes.

34 Hinc Pius V. & Pontifices ſucceſſores dum in
Bulla Cruciatæ negant Clericis, & regularibus fa-
cultatem veſcendi lacticinijs, excipiunt ſexagena-
rios, per hoc inſinuantes rationi conſentaneum
eſſe, ut in ea ætate imbecillitati naturæ conſulatur.

35 Quæ omnia longè magis vendicant ſibi lo-
cum in mulieribus ſexagenarijs: nam vita in calore
ſita eſt, ſecundum Ariſt. *in problem.ſect.3.problem.*
12. eo quod anima tamdiu corpus informet, quam-
diu in ea vitæ munia obire poteſt, præcipuus ve-
36 ro vitalium functionum adminiſter eſt calor. At
fœminæ ſunt viris frigidiores; ideoque citius creſ-
cunt, ætate florent, & ſenectute macerantur, ut
per Ariſt. *loc.cit.* Quod etiam docuit Albert.Ma-
gnus *in lib.*12. *de animal.c.ult.* relatus à Tiraqu. l.1.
*Connubial.num.*57. dicens mulieres citius creſcere,
compleri, ac ſeneſcere, & notat. in c. *Puberes*, & c.
Continebatur,de deſp.impuber.

37 Secunda ſententia eſt Thom.Sanch. *de matrim.*
*libr.7.diſput.*32.*n.*16. qui arbitratur ad hunc effe-
ctum non eamdem ætatem ad ſenectutem eſſe
præſcribendam in fœminis, atque in maſculis, cum
fœminæ ſint viris frigidiores; ideoque virum ſexa-
genarium quoad hoc eſſe dijudicandum ſenem, &
fœminam quinquagenariam, quia in ea ætate tam
viris, quàm mulieribus accidit communiter ſterili-
tas; & calor juvenilis ferè extinctus eſt, & propte-
rea ceſſat incontinentiæ ſuſpicio, & pro hac ſen-
tentia adduci poteſt.

Primò, quod l. *Iulia Poppæa*, cautum fuerat ne
38 vir major annis ſexaginta, vel mulier annis quin-
quaginta nuptias contraherent tamquam ad gene-
randum inhabiles. Et quamvis eam legem om-
nium primus abrogaverit Claudius Cæſar, ut re-
fert Suetonius *in vita Claudij Cæſar. c.*13. ac deinde
Juſtinianus in l. *Sancimus, Cod de nupt.* tamen hæc
abrogatio non ideo eo facta eſt, quod major quin-
39 quagenaria poſſit concipere, ſed quia matrimoniũ
contrahi poteſt propter ſeipſum etiamſi liberi pro-
creari non poſſint, ut illic Bald. adnotavit, &
Socin.Jun *conſ.*35. *Viſa,n.*34. *libr.*2. & fuſius Pariſ.
*conſ.*29. *Cato,n.*73. *vol.*2.

Secundo, pro eadem ſententia adduci poteſt
40 text. in l. *Si minor, Cod.de legit. hered.* & quod per
illum text.not.gloſſ. in l. *Si paterfamilias,* §. *fin. in*
verb. Sexaginta. ff. de adopt. ubi referens in qua
41 ætate ad varios effectus quis dicatur ſenex, in fine
dicit ſic: Mulier non dicitur ſtudere procreatio-
ni liberorum à quinquaginta annis ſupra. Et idem
tradit Fulgoſ. *conſ.*222. *Quadam mulier, colum.3.*
verſ. In primo videtur, ubi ait potentiam generan-
di in maſculis durare uſque ad annum ſexageſi-
mum; in fœminis verò uſque ad annum quin-
quageſimum.

42 Tertiò adducitur pro eadem ſententia quod li-
berta quinquagenaria non tenetur ad operas. l.
Liberta, ff. de oper. libert. quam ad propoſitum
noſtrum allegat Albert. in d.l. *Si maior, C.de legit.*
hered.

43 Quartò, facit pro eadem ſententia quod no-
tat Innoc. in c. *Quoniam frequenter, num.3. ut lit.*
non conteſt. ubi determinat ſenes dici poſt quin-
quageſimum annum quoad hoc ut ad æternam
rei memoriam examinari poſſint, quia, inquit, te-
cipiuntur timore mortis, ne cum eis pariter pereat
probatio veritatis; & ſatis probabiliter poteſt ti-
meri de morte cuiuſque ſecundum naturam infe-
riorum cauſarum poſtquam pervenit ad annum
quinquageſimum, & cum Innoc. tranſeunt ibi
Hoſt. Jo.Andr. & plerique alii.

44 Denique pro hac ſententia adduci poteſt quod
notat idem met Sanch. *de matrim.d.diſp.*32.*n.*17.
verſ. Sed ſupereſt, ubi affirmat ex opinione, quam
dicit eſſe ſpeculativè probabilem, mulieres quin-
quagenarias etiam robuſtas indiſtinctè à ieiunio
excuſari; motus quia ætas, quæ in viris eſt ſexage-
naria, in fœminis eſt quinquagenaria, cum citius
ſeneſcant, & viribus deficiant, quam viri, & pro-
pterea in mulieribus ſexagenariis dicit vigere ean-
dem rationem modici & frequentioris cibi, quæ
viget in maſculis ſexagenariis, ne toto cibo ad na-
turam neceſſario ſimul ſumpto ſenilis ille calor
ſuffocetur.

45 Verum his non obſtantibus exiſtimo neutri
his opinionibus eſſe adhærendum; & pro veritate
obſervanda ſunt verba huius Decretalis, quæ ſic ſe
habent: Si ita uxor ſenex eſt, & ſterilis, quod ſine
ſuſpicione poſſit eſſe in ſæculo, diſſimulare pote-
ris, ut ea in ſæculo remanente, & caſtitatem pro-
mittente ad religionem tranſeat vir eiuſdem. Ubi
pondera, adhoc ut uxor poſſit eſſe in ſæculo ſine
ſuſpicione incontinentiæ duo copulativè deſide-
rari. Alterum ut ſit ſenex, alterum ut ſit ſterilis
quod clarè hic advertit Cardin. *num.3. in 3. oppo-*
ſitione dicens: In textu ponuntur duo coniunctivè
quod ſit ſenex, & ſterilis, ita ut poſſit eſſe in ſæculo
ſine ſuſpicione. Unde patet ſolam ſenectutem ſine
46 ſterilitate ad hoc non ſufficere. Similiter ſola ſteri-
litas ſine ſenectute non ſufficit: non enim ſequitur:
ſterilis; ergo continens, ut inquit Cardin. *eod. nu.*
3. ubi poſt Jo. Andr. exemplificat in meretricibus.
47 Quinimo iuvenes ſteriles ſunt præ cæteris mulie-
ribus libidinoſæ, ut per Tiraquell. l. *9. Connub.*
num.21. Unde Hippocr. *libr.* 1. *de mulier. morb.*
ſcribit mulieres partus immemores benè coloratas
& viriles eſſe. Quamobrem ſterilitas hic intel-
ligitur ratione ætatis, non ratione naturæ, ut no-
tat gloſſ. *in ver. Sterilis*, & Hoſt. *num.* 4. dicens,
(Et ſterilis, intelligas tu ratione ſenectutis, quaſi
dicat, ſi proceſſerit in diebus ſuis, ita ut ſit ma-
trona annoſa, honeſta, & matura; multæ enim na-
turaliter ſunt ſteriles, ſed juvenes magis appe-
tunt, quàm etiam illæ quæ mares fiunt; imò &
quandoque impeditur conceptus, ut dicunt Phy-
ſici, propter nimium appetitum.) Hæc ille, & ſe-
quuntur *hic* Jo.Andr. *n.5.* & Butr. *in fin.*

Quæ cum ita ſint hanc determinationem non
aliunde deducendum putarem quàm ex illa qua-
litate, quam ponderare videtur ipſemet Pontifex
hic, videlicet, ut tunc mulier à ſe omnem per æta-
tis beneficium abjecerit incontinentiæ ſuſpicio-
nem, cum pervenit ad eam ætatem in qua non po-
teſt amplius concipere: nec putet quis hanc deter-
48 minationem imaginariam, ſeu voluntariam fuiſſe:
imo enim ex natura ipſa deducta eſt. Scimus enim
fœminis à natura inditum eſſe maximum, ac ve-
hemens deſiderium ſobolis, l. *Ambiguitates, C.de*
indict.

in d.l. vidua. tollend. & ob id dediſſe materiam
generandi, avidiſſimam, ut ex Medicorum ſenten-
tia tradit Tiraquell. *de legibus connub. l.6. num.21:*
Ideoque Bald. in d.l. *Ambiguitates, num.3.* (Na-
tura inquit, produxit mulieres ad generandum, &
infixit eis concupiſcentiam, & deſiderium matri-
monii.) Idem dicit Paul. de Caſtr. *conſ. 184. ex fa-*
49 *cto, in princ. verſ. Nec eſt opus, libr.2.* Quam pudor
eſt fœminis nuptiarum præmia non habere, c. *Pu-*
dor, 32. qu.2. Et magnum præmium mulieribus eſt
concipere, & conceptum tueri, l. *Quæritur,* §. *Si*
mulier, ff. de adilit. edict. Unde ſequitur, ut quam-
diu mulier ſenex non caret potentia generandi,
non poſſit dici ab appetentia coitus, & fornica-
tionis periculo libera.

50 Itaque punctus difficultatis ad hoc reſtringitur
in qua ætate mulier reddatur ſterilis, ſeu ad con-
cipiendum inhabilis. Hæc autem deciſio à Phi-
loſophis petenda eſt, & præcipuè ab his, quæ ar-
tem medicam profitentur, iuxta text. in l. *Septimo*
menſe. ubi Bartol. Bald. & DD. *not. ff. de ſtat. hom.*
Socin. *d.conſ.35. num.9 libr.2.* Et quidem Ariſtot.
*libr.5, de hiſtor. animal. c.*14. [Mulier, inquit, uſque
ad quinquageſimum (ſcilicet poteſt generare]
verum id raro; paucis enim proles in eo ætatis tem-
pore procreata eſt, ſed magna ex parte maribus
quinius & ſexageſimus annus finis progenerandi
eſt; fœminis quintus, & quadrageſimus] & *lib.7.*
Politic. cap.16. [Finis gignendi ut plurimum viris
eſt ſeptuageſimus annus, mulieribus autem quin-
quageſimus.) Cæterum aliter locutus videtur idē
Ariſtot. *libr.7. de hiſtor. animal. cap.6. in princ.* ubi
51 etiam ſeptuagenarios generaſſe affirmat, & in mu-
lieribus ſatis tritum eſt exemplum, adductum à
Plinio *libr.2. natural. hiſtor. cap.14.* de Cornelia è
Scipionum familia, quæ poſt ſexageſimum ſecun-
52 dum annum Voluſium Saturnum peperit: & alia
exempla recenſet Godronchius Medicus Imol.
in lib.6. de Methodo teſtificandi, cap.16. Et multo
plura Schenckius *Obſervationum Medicarum ra-*
rarum, lib.4. tit. de concept.

53 Et ex Juriſperitis Bald. in d.l. *Si maior, Cod. de*
legit. hered. (Etiam quinquagenaria, inquit, poteſt
parere legitimum partum, & ex legitimo matri-
monio, nec eſt miraculum, ſed rarò contingens,)
Et idem Bald. *conſ.437.* Titius habebat Seiam in
uxorem, quæ cum eſſet ætatis annorum quinqua-
ginta aſſeruit ſe eſſe gravidam *libr.5. num.9.* Sic ait.
(Secundum curſum naturæ in ætate) ideſt quin-
quaginta annorum, ut ſupra in themate] mulieres
non concipiunt, licet aliquando contrarium eve-
niat, ut in Domino Alberto de Huidalotiis de Pe-
ruſio, quem Domina nobilis Betta anno quin-
quageſimo completo concepit. Cuius exempli
meminit etiam Pariſ. d. *conſ.29. n.21. vol.2.* Quin-
mò Angel. in eadem l. *Si maior.* [Ego, inquit, in
Peruſio vidi plures maiores quinquaginta annis
parere filios, & credo quod ſubtilitas aeris hoc
operetur.) Idem ſentit gloſſ. in l. *Si ſterilis in ver.*
Quinquaginta, ff. de action. emption. dum dixit
eſſe præſumptionem iuris, ut mulier poſt quinqua-
geſimum annum non poſſit concipere, non dicit
id non poſſe contingere, ſed in dubio non præſu-
mi. Et ita etiam per illam gloſſam ſcripſit Ra-
phael Fulgoſ. *d. conſ. 212. in 3.col. verſ. In primo*
videtur.

54 Sed obiicies; etſi maior quinquagenaria poſſit
parere, hoc tamen rarum eſt, ut mirabile repute-
tur, d.l. *Si maior quinquagenaria. C. de legit. hæred.*
Quo loco ſcribit Angel. Federicum Imperatorem
natum fuiſſe ex quinquagenaria Monacha pro-
feſſa, & ex diſpenſatione Summi Pontificis de
monaſterio extracta, eamque publicè, omnibuſ-
que videntibus parere voluiſſe, ut partus ſuppo-
ſiti omnem ſuſpicionem excluderet, teſtantur
Pariſ. *d.conſ.29. nu.46. lib.2.* Socin. ſen. *conſ.126,*
55 *num.1. lib.3.* Menoch. *de arbitr. iudic. lib.2. cent.1.*
caſu 89. num.60. Et propterea mulier ſterilis à na-
tura, & major quinquagenaria æquiparantur, ut eſt
textus in d.l. *Si ſterilis*, ubi qui vendidit partum ex
ancilla naſciturum, qui tamen naſci non poterat,
vel quia ancilla erat ſterilis, vel major annis quin-
quaginta, cum id emptor ignoraverit, tenetur
illi ad intereſſe, ubi gloſſ. *in ver. Quinquaginta,* di-
cit maiorem quinquagenaria à iure ſterilem præ-
56 ſumi, & ſi contra fiat, eſſe miraculum. Idemque
affirmat Tiraquell. l. 6. *Connub. num. 22.* At jura
ex iis quæ fortè uno aliquo caſu accidere poſſunt,
non conſtituuntur, l. *Iura conſtitui,* & l. *Ex iis de*
legibus. Nam ad ea potius debet aptari ius quæ &
frequenter & facilè quam quæ per rarò eveniunt,
l. *Nam ad ea, ff. eodem.* Quæ verò ſemel, aut bis ac-
cidunt contemnunt Legislatores, ut dicitur in l.
ſeq. Ergo hic canon qui ſterilibus per ætatem lo-
quitur eſt intelligendus de illis tantum mulieribus,
quæ ut plurimum ſunt ſteriles, quales ſunt quæ
57 quinquageſimum annum excedunt; valet enim
argumentum à ſolitis communiter accidentibus,
l. *Certi conditio.* §. *Si nummos.* & ibi notant DD.
ff. ſi cert. pet. & l. *Si prius,* §. *1. ff. de aqua pluv. arcen.*
cum concord. Ita enim præſumitur contigiſſe, ſi-
cut communiter, & frequenter ſolet accidere, gloſ.
Bald. & DD. in l. *Neque natales. Cod. de probat.* Et
in propoſito tradit Bald. *conſ.74. Verba, colum.2.*
in fin. vol.1. Socin. iun. *d.conſ.35. num.23. & ſeq. lib.*
2. & in l. *Gallus, in princ. ff. de liber. & poſth.* Pariſ.
d.conſ.29. n.5. vol. 2.

58 Præterea in his quæ rarò fiunt miraculum dici-
tur, ut in Authent. *de Conſul. in 2. col. circa med. col-*
lat.4. Et de miraculoſis non ſolet eſſe lex, ut inquit
59 Bald. in d.l. *Iura conſtitui, ff. de legib.* Et propterea
præſumptio illa quod quis præſumatur vivere ni-
ſi probetur mortuus, non procedit ſupra centum
annos, quoniam rarò poſt illam ætatem quis repe-
ritur vivus, Paul. de Caſtr. in d. l. *Iura,* Socin.
d.conſ.35. num.23.

60 Cæterum reſpondetur 1. d.l. *Iura,* cum tribus
ſeqq. eſſe intelligendas de actibus humanis qui
contingunt præter hominum opinionem non au-
tem de his qui accidunt præter naturam, ut opti-
mè deducit Budæus, qui ad hoc ponderat verbum
Græcum, quo utitur Theophraſtus in d. l. *Iura.* &
in d.l. *Quoniam,* & ſequitur Bonav. *de partu octo-*
meſtri, lit.9. c.13. Etenim quæ præter naturam con-
tingunt, utique non contemnunt Legislatores. I-
deoque Paulus in l. *Antiqui, ff. Si pars hæredita tis*
pet. relatis exemplis mulierum, quarum aliæ ternos,
aliæ quaternos, & nonnullæ ſeptenos filios uno
partu ediderunt, tandem concludit: Prudentiſſi-
mè Juris authores medietatem quamdam ſecuti
ſunt, ut quod fieri non rarò admodum poſſet in-
tueretur, ideſt quia fieri poterat, ut tergemini naſ-
cerentur, quartam partem ſuperſtiti filio aſſigna-
verunt: ecce ſecundum naturalem curſum mulie-
res communiter unicum pariunt, rarò geminos,
rariùs tergeminos; & nihilominus prudentes Le-
gum

gumlatores ex hoc quod tam rarò præter na-
turam contingit, jus conſtituerunt, & concord. te-
xt. in l. *Sed etſi reſtituatur*, §. *fin. ff. de indic.*

Similiter quamvis octavo menſe perfectus
62 partus naſci non poſſit, ut notat in l. *ſeptimo*
menſe, de ſtat. homin. tamen natus, licet illico de-
ceſſerit, ſuccedit, & hæreditatem tranſmittit, l. *pen.*
C. de poſt hæred. & inſtit. & conſuluit Bald. *conſ.* 128.
vol. 1. Ratio eſt, quia nati in octavo menſe aliquan-
do poſſunt vivere, licet rariſſimè, ut author eſt A-
verroes *lib. 4. de generat. animal.* S. Thom. *in opuſ.*
de fato, cap. 28. Frater Ægid. Roman: *in lib. de form.*
corpor. human. cap. 16. & ideo Legislatores hanc
prolem non negligunt. Et idem de nato in quin-
to, vel sexto menſe ſcripſit Angel. in l. *Quod*
dicitur, ff. de liber. & poſthum. Licet Socin.
ſen *d. conſ. 126. per tot. lib. 3.* Multis relans pleniſſi-
mè conſuluerit partum octimeſtrem naturaliter
vivere non poſſe, & ideo nec ſuccedere, nec hæ-
reditatem tranſmittere.

Sed propius ad rem noſtram in d. l. *Si major, C.*
63 *de legit. hæred.* ſuper partu majoris quinquagena-
ria jus conſtituitur his verbis: Sancimus, licet mi-
rabilis partus inveniatur, & rarò contingat, nihil
tamen eorum, quæ probabiliter à natura noſcun-
tur eſſe producta, reſpui, ſed omne ius, quod ex
quacumque lege liberis præſtitum eſt, hoc inerum
atque immutilatum huiuſmodi filijs, vel filiabus
ſervari in omnibus ſucceſſionibus ſive ex teſta-
mento, ſive ab inteſtato, & ſummatim non abſi-
miles alijs fiant, quos ſimiles natura efficit. Et ita
ad l. *Iura conſtitui, cum ſeq.* reſpondit Socin. jun.
d. conſ. 35. num. 27. vol. 2. & Pariſ. *conſ. 29. num. 19.*
vol. 2. dicens poſſibile eſſe ut major quinquagena-
naria pariat; & ideo legem iſto caſu providere
ad ea, quæ rarò accidunt ex eo, quia naturaliter
poſſunt contingere.

Reſpondet ſecundò ad prædicta jura Alber. in
d. l. *Si major.* his verbis: (Partus mulieris majoris
quinquaginta annorum mirabilis eſt, quia rarò
contingit, & ea quæ rarò contingunt, dicuntur
mirabilia; ſed de iſtis rarò contingentibus non de-
bent fieri jura, l. *Nam ad ea, ff. de legib.* hoc verum
ſi ſemel tantum, aut bis poſſet contingere.) Hæc
Albericus.

Unde patet non obſtare, quod de miraculoſis iura
64 non conſtituantur, quandoquidem hoc procedit
vel in his, quæ bis, aut ſemel tantum contingunt
ſecundum Alberic. proximè cit. aut in his quæ ve-
rè ſunt miraculoſa, ut in exemplo quod ponit gloſſ.
in l. *Ex ijs, ff. de legibus.* de Lazaro reſuſcitato,
an ſilicet debuerit rumpere teſtamentum quod
prius fecerat, & bona hæredibus auferre. At vero
partus majoris quinquagenaria nec tam rarus eſt,
ut ex dictis apparet, nec miraculoſus, ut dixit Bal-
dus ſupra cit. in d. l. *Si major*, Et ideo gloſſ. quæ in d.
l. *Si ſterilis, ff. de action. empt.* dicit eſſe miracu-
lum, loquitur hyperbolicè, & impropriè, prout et-
iam loquitur textus in *in auth. de Conſul.* §. 2. ibi
(In ijs enim, quæ rarò fiunt, miraculum eſt.) Nam
miracula propriè ſunt ſupra naturam, *S. Thom. in*
2. 2. q. 178. art. 1. ad 3. ut in exemplis quæ ponuntur
in cap. *Revera, de conſecr. diſt.* 2. & de ratione mira-
culi tria requiruntur, ſcilicet eſſe arduum, ideſt
ſupra virtutem naturæ creatæ agentis; præter
ſpem naturæ, ideſt, ut non habeat ad illud natura-
lem ordinem, ſed ordinem obedientialem; & ut
ſit inſolitum, ideſt præter modum ejus conſuetum,

idem S. Thom. *in 1. part. q. 105. art. 7. ad 2.* & qua-
tuor requiſita ad eſſe miraculi ponit Archid. in
c. *Teneamus, n. 2. 1. q. 1.* poſt Goffred. & Hoſt. in c.
Venerabili, de teſtib. Quinimo partum majoris
quinquagenariæ nedum non eſſe miraculoſum,
ſed nec haberi pro monſtruoſo oſtendit Co-
dronchius Medicus in præall. *lib. de Methodo te-*
ſtificandi c. 16.

65 Ex his conſtat opinionem Soti quam ante an-
num ſexageſimum non ceſſet ſuſpicio incontinen-
tiæ, poſſe procedere in viris tantum; ipſi enim ju-
ris præſumptione poſſunt progenerare uſque ad
ſexageſimum annum. & non ultra, ut probat tex. in
l. *Si Paterfamilias*, §. *fin. ff. de adopt.* inducendo eũ
ut per Pariſ. d. *conſ. 29. n. 31. vol. 2.* & per illum text.
tenet Alber. in d. l. *Si major. C. de legit. hæred.* Ful-
goſ. *d. conſ. 212*, & Socin. *d. conſ. 35. vol. 2.* Et hæc
fuit ratio quare olim vir major ſexagenario non
poſſet nuptias contrahere, l. *penult. C. de nupt.* ut
obſervant Alber. & Fulgoſ. *ubi ſupra.* Et quamvis
dicta prohibitio abrogata fuerit, non tamen fuit
abrogata, ſeu correcta illius ratio, ut rectè deducit
Pariſ. *d. conſ. 29. n. 73.*

66 Itaque ſexagenarii cenſentur immunes à peri-
culo incontinentiæ, niſi contrarium appareat, in
quo iudicis arbitrium verſabitur uſque ad annum
ſeptuageſimum. Nam ex Philoſophorum ſen-
tentia finis gignendi ut plurimum viris eſt ſep-
tuageſimus annus, ut dictum eſt ſupra *n. 50.* & uſ-
que ad ſeptuageſimum generant qui ſexageſimum
exceſſerunt, idque tamquam communiſſimum
tradit Ariſt. *lib. de hiſtor. animal. c. 6. in princ.* dicens:
Mares plurimi ad ſexageſimum generant quem
ſi exceſſerint, ad ſeptuageſimum uſque proce-
dunt.

67 Quinimo etiam ultra ſeptuageſimum annum
deberet hoc caſu protendi judicis arbitrium, ſi
conſtaret de filiorum procreatione poſt illam æta-
tem. Referunt enim Æneas Pius *in Europa, c. 25.*
& poſt eum Tiraquell. *l. 6. Connub n. 22.* Exempla
virorum, qui in octuageſimoſexto, octuageſimo-
octavo, & nonageſimo anno liberos procrearunt.
68 Et quod magis eſt, Avenzoar *ſui Theſr. lib. 2. tra.*
3. c. 1. narrat viros nonnullos centum annis majo-
res nedum generaſſe, ſed amplius etiam generaſſe
maſculos contra Ariſtotelem, qui, ut inquit Avenz.
voluit nullum poſſe maſculum generare poſt
ſeptuageſimum annum. Quam Ariſtotelis ſenten-
tiam pluribus impugnat Joubertus lib. 2. Errorum
popularium, cap. 2. probans ſenem ſeptuaginta
annis majorem poſſe etiam maſculos procreare,
69 licet Fulgoſ. *d. conſ.* 212. & Pariſ. *d. conſ. 29. libr. 2.*
latè conſuluerint filium natum etiam in figura
matrimonii non obſtante tractatu, & nominatio-
ne parentum non cenſeri generatum ex patre ſep-
tuagenario, utpotè ad coeundum inhabili, ſed po-
tius ex adulterio. Quod an verum ſit judicent alij;
nam hic non eſt caſus noſter.

70 At verò aliud dicendum eſt de mulieribus,
nulla enim eſt ratio quare in hoc debeant pari
paſſu cum viris ambulare, ut putat Soto, cum ſte-
rilitas, ex qua ſuſpicionem incontinentiæ ſacri
Canones metiuntur, fœminis contingat in quin-
quageſimo anno, & ſic præcurrat annis decem ex
ſententia Juriſconſultorum, ut clarè conſtat ex l.
Sancimus, C. de nupt. & ex d. l. *Si major, juncta* l. *Si*
Paterfamilias, §. *fin. ff. de adopt.* & annis viginti ſe-
71 cundum Ariſt. ſuper. cit. Qui propterea *lib. 7. Polit.*
c. 10.

cap. 16. docuit congruere puellas nuptui tradere circa ætatem annorum ſeptem,& triginta, in hoc enim tempore, inquit, vigentibus corporibus conjungentur, ac procedente tempore ſimul apte deſinent procreare poſſe, id eſt uxor in quinquageſimo anno,& vir in ſeptuageſimo.

72 Nec refragatur quod Eliſabeth mater S. Joannis Baptiſtæ conceperit poſt annum ſexageſimum, ut ſacra teſtatur pagina. Siquidem conceptio ejus miraculo tribuenda eſt, tum quia erat non ſolum ſenex, ſed etiam ſterilis natura, ut innuunt verba illa Lucæ 1. *Nam & ipſa concepit filium in ſenectute ſua, & hic menſis eſt ſextus illi, quæ vocatur ſterilis;*
73 tum propter rationem, quæ ſubnectitur. *Quia non eſt impoſſibile apud Deum omne verbum.* Quæ ratio non congrueret, niſi conceptio Eliſabeth fuiſſet ex virtute divina: tum denique quia Gabriel ut ſuaderet Beatiſſ. Virgini Conceptionem Chriſti ex Spiritu ſancto, quod eſt miraculum miraculorum, ut inquit D. Thom. *in 3. diſt. 3. q. 2. art.* 2. non eſt putandus ſumpſiſſe exemplum niſi à miraculo, quia à conceptione naturali incongruè ſummo miraculo fidem adſtruere potuiſſet.

Et ex his patet reſponſio ad primum argumentum: nam doctrina Cordubæ quod ante ſexageſimum annum quis dicatur juvenis, quo ad hoc ut poſſit cum eo diſpenſari ſuper inceſtu admitti ad ſummum poteſt in maſculis, qui uſque ad ſexageſimum annum poſſunt liberos procreare; non autem in fœminis, quæ ut plurimum ſunt ſteriles in quinquageſimo.

74 Non obſtat text. in cap. *Iuvenculas*, 20. *q.* 1. quia in Abbatiſſa non tantum præſcribitur ætas ſexaginta annorum, quia in ea ætate extinctus eſt fomes li-
75 bidinis, ſed etiam quia tunc præcipuè viget prudentia, quæ ad regendas Sanctimoniales requiritur, arg. c. *Niſi cum pridem*, §. *Alia verò*, ibi; Moralis maturitas (quæ in ſenibus eſſe ſolet) ipſum in ſuo ſuadet officio permanere, ſupra de renunc. ſenes enim vividi gubernationi ſunt aptiſſimi; ut Hieronymus docet *in epiſtola ad Nepotian.* & Archid. in c. *Tanta*, 86. *diſt.* & etiam quia in ea ætate magis fervet ſpiritus devotionis, c. 1. *eod. tit. de renunc.* ibi: [vergente deorſum conditione corporea fervor ſpiritus in ſublimiora conſcendit.] Præterea gloſ. in d. c. *Iuvenculas, in ver. Sexagenaria*, dicit hoc poſſe intelligi de ſexagenaria, non ætate, ſed perfectione continentiæ. Ergo perfectio continentiæ ſecundum gloſ. poteſt contingere etiam ante ſexageſimum annum.

Ac demum in c. *Indemnitatibus, de elect. lib.* 6. ſtatutum eſt, ut in Abbatiſſam aut Prioriſſam, ubi per Prioriſſam monaſterium gubernatur de cætero non eligatur aliqua, niſi triginta annos compleverit. Et ex decreto Concilij Tridentini *c. 7. ſeſſ.* 25. *de regul.* non minor eligenda eſt, quàm annorum quadraginta, & quæ octo annis poſt expreſſam profeſſionem laudabiliter vixerit. Ac ſi his qualitatibus ibi non reperiatur, quæ ſaltem trigeſimum annum ætatis, & quintum profeſſionis exceſſerit. Quod incongruè ſancitum fuiſſet, ſi Abbatiſſa eligenda eſſet tantummodo in ea ætate, in qua timor incontinentiæ ceſſat.

76 Non obſtat text. in cap. *Quomodo*, 31. *q.* 1. quia procedit in electione ſexagenariæ ad miniſterium eccleſiæ, & loquitur ſecundum tempora Apoſtolorum, qui propter prædicationem habebant vetulas ſexagenarias, ut eis pannos lavarent, & inſervirent, ut poſt Aug. & Laur. ibi explicat Archidiac. prope finem, & Turrecrem. *n.* 5. *in verb. Eligatur.* Itaque præfixio illa ætatis ſexaginta annorum facta fuit, ne ex illarum commercio cum Clericis aliqua ſiniſtra ſuſpicio oriretur, ut ibi per Turrecrem. Accedit quod ille textus intelligitur etiam à Doctoribus de electione ſexagenariæ in Prælationem, ut notat Turrecr. *in eod. ver. Eligatur*, & littera ſonat. Non enim deſunt qui putant viduam eligi poſſe in Abbatiſſam per text. in c. *Nemo Presbyter, in fin.* 78. *diſt.* ut per Archid. & Bellam. in d. c. *Iuvenculas*, & ſecundum hunc intellectum præfixio ætatis in d. c. *Quomodo*, fundatur præcipuè in maturitate conſilij, ut reſponſum eſt ſupra proximè ad d. c. *Iuvenculas*. Magis tamen placet primus intellectus gloſſæ, quia ſecundum veriorem opinionem pro qua eſt text. in eod. c. *Iuvenculas*. Non cavillando litteram, & quam etiam ſervat S. Congre-
77 gatio, vidua eligi non poteſt in Abbatiſſam. Indecorum enim eſſet ut corrupta præeſſet virginibus, ut dicunt ibi Archid. & Bellam. nec ſecundum eos obſtat text. in d. c. *Nemo Presbyter*, quia Palea eſt. Hanc quæſtionem plenè examino in c. *Meminimus, inf. de accuſation.*

78 Non obſtat denique quod ſexagenarij tam maſculi, quam fœminæ indiſtinctè ſint immunes à jejunio. Imo enim ex veriori, & frequentius recepta opinione in ſenibus nullum tempus determinatum eſt, in quo ab obligatione jejunij ab-
79 ſolvantur. Unde excuſari poſſunt dumtaxat eo modo, quo infirmi & debiles, in quibus eſt eadem ratio ſecundum Innoc. *in rubr. de obſerv. jejun. num.* 2. *verſ. Et idem dicimus in ſenibus*, & Archid. in c. *Pronunciandum, num.* 6. *verſ. Et idem dicit de ſenibus, de conſecr. diſt.* 3. & expreſſius tenent Richard. de Media Villa *in* 4. *diſt.* 15. *art.* 3. *q.* 4. S. Anton. *in* 2. *par. tit.* 6. *c.* 2. §. 6. Roſella *in ver. Jejunium, num.* 15. Tabien. *in eod. ver. num.* 18. Sylveſt. *eodem num.* 18. *verſ. Secundum in ſenibus*, ubi etiam allegat & Aſtenſem. Et ex recentioribus Medina *in ſuo Inſtruct. in c. De jejunio, quæſt. de his qui ad jejun. tenent.* Azor. *inſtit. moral. par.* 1. *lib.* 7. *c.* 17 *aliàs* 27. de cauſis quibus aliqui à jejunij lege eximuntur, ubi affirmat ex communi omnium ſententia, nihil eſſe de hac re à lege, & jure conſtitutum; ideoque ſenes dum firmo, ac valido corpore ſunt, jejunium ſervare debere, eamque ætatem non præbere juſtam excuſationem niſi adſit etiam aliqua ſenilis æ-
80 tatis infirmitas. Nec diſſentit Cajetan, *in* 2. 2. *q.* 147. *art.* 4. *circa ſolutionem ad ſecundum verſ. Quoad primum*, ait enim (non eſſe determinatum tempus quando homines excuſentur à jejunio, quia quandoque ſexagenarij ſunt ita fortes, ſicut alij quadragenarij.) Et formaliter loquendò quandocumque quis eſt verè ſenex, ad jejunium non tenetur, quia natura eſt adeo debilis in ſene, ut non poſſit multum ſimul cibum digerere; & propterea egent frequenti alimento bono, & modico, ſicut infirmi; licet poſtea Cajetan. ſubdat (communiter videri hoc accidere anno ſexageſimo ætatis, cum ſcriptum ſit: dies annorum noſtrorum ſeptuaginta anni, & quod veteraſcit, & ſeneſcit prope interitum eſt, ut dicitur ad *Hebr* 8. & ideo ſexagenarij ſunt communiter prope naturalem interitum, ac per hoc ſenes. Unde niſi evidenter conſtet quod poſſint alimentum pro jejunio opportunum digerere, & tolerare, non debent ad jejunium conari, ſed debilitari quam ſentiunt ſubve-

Non obſtat tertium, quod liberta quinquagenaria non teneatur ad operas; quia in ea exemptione non conſideratur periculum fornicationis, & ideo non eſt ſimile.

88 Et eodem modo reſpondetur ad quartum, quod teſtes dicantur ſenes in quinquageſimo anno quo ad examen ad æternam rei memoriam; quia nec eo caſu conſideratur hujuſmodi periculum, ſed timor mortis dumtaxat, ut ibi per Innoc. Præterquam quod Abb. in eod. c. *Quoniam frequenter num. 28.* dicit hunc veriſimilem timorem vario modo contingere ſecundum diverſitatem complexionum; & ideo relinqui judicis arbitrio, qui illum judicabit ſenem uſque ad ſeptuageſimum annum, ubi hunc veriſimilem timorem concipiet. Adde quod in dominio Mediolanenſi ſenex quo ad prædictum effectum dicitur qui annum ſexageſimum agit, ex Conſtitutione in tit. *de probat. cap.* 1. ut refert Menoch. *de arbitr. Iudic. lib. 2. cent. 1. caſ. 59. in fin.*

89 Non obſtat ultimum, quod mulieres quinquagenariæ etiam vegetes, & robuſtæ non teneantur ad jejunia eccleſiæ.

Primò enim reſpondetur non valere illationem ab exemptione à jejunio ad liberationem à periculo incontinentiæ, ut dixi ſupra, *num.* 81.

Deinde reſpondetur contrarium tenere unanimiter omnes Doctores: ſolus enim Thomas
Sanchez primus hanc opinionem exemptionis
quinquagenariæ à jejunio in medium attulit, ut
ipſemet fatetur, qui propterea ſubdit illam eſſe
quidem ſpeculativè probabilem, ſed non eſſe tu-
90 tam in praxi. Sed certè ſi eſſet probabilis ſpecula-
tivè, eſſet etiam tuta in practica; quia intellectus
practicus nihil eſt aliud quàm extenſio intellectus
ſpeculativi, ut docet D. Thomas *in 1. pra. q. 79. art.*
11. & dixi *in tract. de opin. probabili*, quem poſui in
91 cap. *Ne innitaris, num. 99. & ſeqq. ſupra de Conſtit.*
veritas tamen eſt hujuſmodi ſententiam nec ſpecu-
lativè quidem eſſe probabilem, fatemur enim eſſe
verum quod ait Hippocrates *Aphor. 14.* Senes diu
jejunium ferre non poſſunt, eo quod ſi unica vice
tantùm alimentum ad vitam neceſſarium aſſume-
rent, eorum calor, qui in extremo debilitatus eſt, ac
perexiguus, ſuffocaretur; & ideo egent cibo cre-
bro, & modico.

Verùm hæc Hippocratis authoritas nullatenus
applicari poteſt mulieribus quinquagenarijs, præ-
ſertim validis, & robuſtis, de quibus loquitur San-
chez in ſua opinione, ſed procedit in decrepitis, &
ſenio confectis tantùm, quorum calor eſt pene ex-
tinctus. Et de his Galen. *ibi in Comment.* dicit: Tale
patiuntur ſenes, quale lucernis penè extinctis acci-
dit, quæ continuam exigunt olei ſuffectionem,
multam autem, & ſubitam ſimul nequeunt ſuſti-
nere. Et de his Ariſtot. *in lib. de juvent. & ſenectut.*
92 *cap. 14.* (Propterea, inquit, quod paucum eſt ca-
lidum, velut plurimum evaporatum in multitu-
dine vitæ, ſi qua utique intenſio fiat particulæ, ci-
to extinguitur, quemadmodum pauca, & momen-
tanea in ipſo flamma exiſtente propter parvum
motum extinguitur: Quapropter & ſine dolore
eſt, quæ in ſenibus mors nulla enim violentia ipſis
paſſione contingente moriuntur, ſed inſenſibilis
animæ abſolutio fit omnino.) At vero in ſenibus
93 non decrepitis locum habet præcedens Aphoriſ-
mus Hippocratis 13. videlicet, Senes facillimè je-
junium ferunt, ut ibi in Comment. declarant Ga-
len. & Philoth. aſſerentes poſteriorem hanc Hippocratis ſententiam non promiſcuè de quibuſvis ſenibus eſſe intelligendam, ſed de illis tantum, qui extremam ſenectutem non attingunt. Idemque ſentit Hollerius, qui Hippocratis verbum, *Grontes* vertit ſenes non decrepitos.

94 Et in terminis excuſationis à jejunio Eccleſiæ ita declarat Richard. de Media Villa *in 4. diſt. 15. art. 3. q. 4.* dicens ad jejunium non obligari nimium ſenes, id eſt decrepitos, quia propter debilitatem caloris indigent crebro refici, cujuſmodi ſunt regulariter qui ſeptuageſimum annum compleverunt ſecundum Medicos. Et eum refert, & ſequitur Sylveſt. *in ver. Jejunium, num. 18. verſ. Richardus tamen.* Idemque tradunt S. Antonin. Roſell. & Tabiena relati ſupra *n. 79.* Et ex modernis Azor. ibidem citatus, qui de communi teſtatur, & Tolet. in *ſumm. lib. 6. cap. 4. num. 2.*

95 Præterea non eſt admittenda ea doctrina quod ætas, quæ in viris eſt ſexagenaria, in fœminis ſit quinquagenaria quo ad jejunium, ſiquidem Doctores hanc differentiam non conſtituunt, nec probatur jure. Et contrarium colligitur ex Bulla Cruciatæ, quæ ab exceptione eccleſiaſticorum, & quarumlibet perſonarum regularium ab indulto veſcendi lacticinijs, excludit perſonas ſexagenarias nulla habita diſtinctione ſexus. Nec valet reſponſio Sanchez, quod propterea in caſu Bullæ à pari procedant mares, & fœminæ, quia Pontifices in eo caſu certam ætatem tam viris, quàm mulieribus præfixerunt. Etenim ætatem illam ſummi Pontifices irrationabiliter omnibus præfixiſſent ſi naturaliter inter maſculos, & fœminas in materia jejunij conſtituenda eſſet differentia decem annorum: atqui abſurdum eſt Pontifices maximos id contra naturalem rationem ſanxiſſe.

96 Nec refragatur quod mulieres ſint viris frigidiores; quoniam hinc potius infertur, ut ſint magis
obſtrictæ ad jejunandum: nam ex caloris debilitate
major pituita & crudorum humorum copia gene-
ratur; & propterea jejunium facilius ferunt; modi-
co enim cibo diutius ſuſtentantur, minuſque ſen-
tiunt detrimenti ex inedia, quàm viri, quibus calor
edax alimento deficiente humidum radicale de-
paſcit. Et hæc eſt ratio, ob quam multò plures fœ-
minæ, quàm viri viſæ ſunt, quæ naturaliter longum
ſervaverunt jejunium. Nam ex Alberto Magno
97 plures ſex, ſeptem, & pluribus menſibus vixe-
runt ſine ullo externo alimento. Imò relatum eſt
à Dyno Medico, ut inquit Metcimal. *lib. 3. practic.*
c. 7. mulierem quamdam ſuo tempore fuiſſe, quæ
ſeptem annis ſine ullo appetitu, & cibis vixerat.
Et quod eſt admirabilius, Conciliator *diff. 112. prope finem*, Certificatum inquit mihi per fidelem
ſocium Joannem de Corceo Normandiæ cum
alijs quam multis dicentem illic extare mulierem,
quæ amodo per ſpatium trigintaſex annorum ni-
hil aſſumpſit.

98 Accedit quod cum in jejuniis jam ubique receptus ſit uſus refectionis loco cœnæ, certè alimento licet modico in refectione aſſumpto ſenes, & præſertim mulieres quinquagenariæ facilè poſſunt jejunium protrahere in ſequentem diem abſque ullo corporali detrimento, quin potius cum utilitate. Hinc enim ſi qua ſuperfluitas cumulata fuerit, per cœnæ omiſſionem vel à natura ipſa facile accidere poteſt, ut rectificetur & in optimum alimentum convertatur, prout in indigentijs natura ipſa facere

conſuevit, vel ſaltem evincatur, & per inſenſibilem tranſpirationem, vel aliàs ex corpore expellatur, ut dicunt Medici.

Nec obſtat ſi dicatur: Si prædicta ratio attendenda eſſet, ſeptuagenarii quoque tenerentur ad jejunia Eccleſiæ, cum ipſi magis abundent flegmatibus, & humoribus crudis, & tamen communis ſententia eos excuſat. Etenim ut ex dictis conſtat in decrepitis, & conſtitutis in extremo ſenio diverſa eſt ratio, cum eorum calor ferè abſumptus indigeat crebra alimenti ſuffectione.

99 Concludendo exiſtimo licentiam morandi in ſæculo cum voto ſimplici continentiæ, viro religionem profitente nullo modo eſſe concedendam uxori ante quinquageſimum annum, quia in ea ætate deficit utraque qualitas requiſita in hac decretali. Neque enim ſenex dici poteſt, cùm jure noſtro ante quinquageſimum annum non incipiat ſenectus, ut patet ex dictis *num.* 23. & conſequenter nec poteſt dici ſterilis ea ſterilitate quæ provenit ex ſenectute.

Sed nec poſt annum quinquageſimum puto ejuſmodi licentiam concedendam eſſe indiſtinctè, ut habet ſecunda opinio; ſed ſpectandum eſſe robur, & temperamentum corporis; item honeſtatem, & temperantiam vitæ; prætereа qualitatem religionis, alicubi enim mulieres non rarò concipiunt etiamſi poſt quinquageſimum annum, ut de Peruſinis teſtes ſunt Bald. & Angel. prællег. *num.* 53. Præcipua autem ratio habenda erit quantum temporis interceſſerit ab ultimo partu; non enim æque judicanda eſſet libera à fomite libidinis illa major quinquagenaria, quæ peperit in quinquageſimo anno, atque illa quæ deſijt parere in quadrageſimo, ſecundum ea quæ dicta ſunt ſupra n. 85. Quæ omnia cùm non omnibus mulieribus æqualiter contingant, arbitrio, & prudentia Epiſcopi ſingulis circumſtantijs diligenter perſpectis, dijudicandum erit an prædicta licentia ſit concedenda, vel deneganda, ut tenet Anton. de Butr. *in cap.* 1. *num.* 5. *ſupra eod.*

DE CONVERSIONE Conjugatorum.

Cap. Conjugatus.

SVMMARIVM.

1 *Conjugatus non eſt ordinandus ad ſacros ordines, niſi uxor continentiā promittat.*

2 *Quod ſi ordinari ſe fecerit, an uxor teneatur Religionem profiteri, an ſaltem cogi poſſit ad permanendum in clauſura monaſterij Monialium in habitu ſæculari, ut vitentur ſcandala. & n. ſeq. uſque in fin.*

3 *Profeſſio tacita nunquam inducitur per delationem habitus Novitiorum diſtincti ab habitu profeſſorum diſtinctione patenti.*

4 *Novitius ante habitum Profeſſorum ſuſceptum poteſt liberè redire ad ſæculum, niſi appareat eum voluiſſe vitam mutare, quod in dubio non præſumitur.*

5 *Novitius per delationem annalem habitus indiſtincti cenſetur tacitè profeſſus præſumptione juris, & de jure niſi aliter fuerit proteſtatus.*

6 *Profeſſio tacita de jure communi non inducitur quoad impuberes per annalem habitus delationem ſi habitus ſit diſtinctus diſtinctione latenti, ſecus quo ad puberes.*

7 *Idem ſi habitus ſit indiſtinctiſſimus.*

8 *Uxor cenſetur ſe ad caſtitatem obligare, ſi vir de ejus licentia ſacros Ordines ſuſcipiat.*

9 *Et quid ſi uxor ignoraverit quoad hoc juris diſpoſitionem.*

10 *Uxor de cujus licentia vir ad ſacros Ordines aſcendit ſi ſit juvenis, ſive ſit ſuſpecta de incontinentia, ſive non, tenetur Religionem ſolemniter profiteri, ſecus ſi ſit ſenex, & non ſuſpecta, quia ſufficit votum caſtitatis in ſæculo.*

11 *Intellectus cap.* Epiſcopus, 77. diſt.

12 *Epiſcopi licentia an requiratur ad hoc, ut vir poſſit ad ad ſacros Ordines promoveri, & uxor Religionem ingredi.*

13 *Conjugatus non poteſt ad ſacros Ordines aſcendere abſque uxoris licentia, etiamſi matrimonium non fuerit conſummatum; at ſi aſcendat revocari poteſt ab uxore, & tenetur ei debitum reddere, ſed exigere non poteſt, & num. ſeq.*

14 *Conjux invita uxore ordinatus, poteſt ab ea revocari etiam poſt ſententiam divortij.*

15 *Uxor innocens, an poſt thori ſeparationem habeat jus petendi ut ſibi vir reconcilietur.*

16 *Uxor, quæ ſciens viri ordinationem tacuit, & diſſimulavit uſque ad divortij ſententiam, videtur ei licentiam accaſſe, & juri ſuo renunciaſſe.*

17 *Conjux non poteſt ad ſacros Ordines aſcendere uxore id ignorante, & non conſentiente, etiamſi præceſſerit ſententia divortij.*

18 *Uxor, cujus vir ſacris Ordinibus eſt initiatus ipſa ignorante, induci debet, ſed cogi non poteſt ad profeſſionem emittendam, aut ad perſeverandum in clauſura.*

---

1 CONJUGATUS. Conjugatus non eſt ordinandus ad ſacros Ordines, niſi uxor continentiam promittat. Hoc dicit. Ex facto quæſitum eſt, Si conjugatus ad ſacros Ordines promoveri ſe fecerit, An uxor teneatur Religionem ſolemniter profiteri, aut ſaltem cogi poſſit ad perſeverandum in clauſura alicujus Monaſterij Monialium in habitu ſæculari, ut vitentur ſcandala.

Catharina Ceſia poſt divortium cum Marchione Julio de Ruuere ejus marito de licentia Gregorij XV. ingreſſa eſt monaſterium Sancti Ægidij Urbis, ut ibi profeſſionem emitteret, & habitum Novitiarum detulit per duos annos. Interim Marchio in Presbyterum ordinatus eſt. Mox Catharina exivit è monaſterio, ut iter in Germaniam pararet; donavit enim triginta millia ſcutorum pro monaſterio in illis partibus conſtruendo, ſed juſſa à Sanctiſſimo in monaſterium redijt. Intendit nunc iterum extre, ut creditur in Germaniam profectura. Princeps Sancti Angeli ejus frater petit ordinari, ut ſoror in clauſura permaneat ejuſdem, vel alterius monaſterii.

2 Pro dubij ſolutione duo articuli videntur examinandi. Primus, An uxor ſit cogenda ad clauſuram tanquam profeſſa. Secundus, an ſit cogenda ad eam clauſuram ob ſacros Ordines à marito ſuſceptos, & ad vitanda ſcandala.

3 Quoad primum perquirendum eſſet, An in dicto monaſterio habitus Novitiarum ſit diſtinctus ab habitu Profeſſarum diſtinctione patenti in colore,

ſciſſu-

ſciſſura, vel forma, an non, ſi enim diſtinctus ſit, & ipſa non aſſumpſerit habitum, qui profeſſis dari conſuevit, non eſt locus tacitæ profeſſioni, Clem. *Eos, de Regular.* quantocumque tempore ſteterit in Religione, Innoc. in cap. *Ex parte, in princ. verſ. Hic non erant diſtincti habitus, eodem titul.* Unde Abb. Antiq. in cap. *Conſulti num. 3. eod.* dicit ſe vidiſſe literas Papales abſolutionis conceſſas cuidam monacho, qui talem habitum detulerat ferè per decem annos, ut refertur per gloſſ. in d. Clem. *Eos, in ver. Deinceps.*

4 Neque obſtat text. in cap. *Statuimus, de Regular.* ubi Novitius ante habitum profeſſorum ſuſceptum dicitur poſſe redire ad ſæculum, niſi evidenter appareat, quod abſolutè voluerit vitam mutare, & in Religione perpetuo Domino deſervire. Nam aut ſumus infra annum probationis; & ille textus non habet locum poſt Concilium Tridentinum, quo profeſſio etiam profeſſa ante annum expletum non tenet, *cap. 15. ſeſſ. 25. de Regular.* Aut ſumus poſt annum; & tunc procedit quidem ille textus, quia quod non mutatur, &c. ita ut quamvis habitus ſit patenter diſtinctus, & Novitius retineat habitum Novitiorum, adhuc tamen cenſeatur profeſſus, ſi elapſo anno evidenter appareat eũ voluiſſe vitam mutare. Sed tamen hoc in dubio non præſumitur, ut deciditur in d. cap. *Statuimus,* & tradunt ibi gloſſ. & DD. communiter, ſigna autem evidentia mutationis recenſentur per Jo. Andr. ibi: Hoc caſu de his ſignis non videtur conſtare, quod enim ingreſſa fuerit monaſterium, quod habitum Novitiorum ſuſceperit, quod petierit, & obtinuerit licentiam profitendi, etiam invito viro, quod de bonis proprijs diſpoſuerit, ſolum indicant propoſitum futurum profitendi, ſed non demonſtrant præſentem ſtatus mutationem, aliàs omnis Novitius elapſo anno diceretur profeſſus, quamvis habitum profeſſorum non ſuſciperet, quia unuſquiſque habitum Novitiorum ſuſcipit animo profitendi Religionem, poſtquam eam probaverit; & tamen profeſſio non inducitur habitu non mutato, niſi evidentia ſigna, &c. ut in d. Clem. *Eos,* & in c. *Statuimus.*

5 Sin autem habitus in dicto Monaſterio ſit indiſtinctus, ideſt communis tam Novitijs, quam Profeſſis, tunc uxor per delationem hujuſmodi habitus ultra annum & tacitè profeſſa præſumptione juris, & de jure, quæ non admittit probationem in contrarium, text. eſt in cap. 1. §. *fin.* ubi omnes notant, *de Regular. lib. 6.* & d. Clemen. *Eos, eod. tit.* gloſ. in d. cap. *Ex par. in verb. Per annum.* niſi fuerit proteſtata ante annum expletum, quia contra præſumptionem iuris, & de iure admittitur hoc caſu probatio per proteſtationem præcedentem, ut ſentiunt in d. c. 1. Jo. Monachus *in verb. Præſumitur,* Prob. *in Addit.* Gemin. & Anchar. gloſ. in d. c. *Ex part. in ver. Per annum,* & ibi communiter Canoniſtæ, & in d. Clem. *Eos.*

6 Sed & ſi habitus ſit diſtinctus tantum diſtinctione latenti, ut benedictione, idem eſt ac ſi eſſet indiſtinctus quoad puberes. Nam cap. *Statuimus,* correctum eſt in hoc per Clemen. *Eos,* ut ibi per gloſ. *in ver. Deinceps,* Et Card. *n. 2. & 3.* Quod pro-
7 cedit etiamſi habitus ſit indiſtinctiſſimus, ideſt communis Profeſſis, Novitiis, & alijs ibi communem vitam ducentibus, quia quoad puberes inducitur tacita profeſſio per delationem annalem, non ſecus ac ſi habitus indiſtinctus eſſet, licèt ſecus ſit quoad impuberes, ut ſtatuitur in d. c. 1. §. *fin. de Regular. libr. 6.* Quamdiù tamen non appareat de hujuſmodi tacita profeſſione ſive ex delatione habitus, ſive ex alijs ſignis evidentibus, uxor ex hoc capite non videtur cogenda ad perpetuam clauſuram, cap. *Ad noſtram,* cap. *Super eo,* cap. *Ad Apoſtolicam,* & cap. *Conſulti, de Regul.* cap. *Non ſolum,* &c. *fin. eod. tit. lib. 6.*

8 Quoad ſecundum articulum [quæ eſt materia hujus Decretalis] tres caſus videntur diſtinguendi, nam aut uxor expreſsè conſenſit, ut vir ſuſciperet ſacros Ordines, aut expreſsè contradixit, aut neutrum præſtitit expreſsè, ſed tacuit, & diſſimulavit.

Primo caſu ex hoc ſolo quod expreſsè conſenſerit, ſeu licentiam dederit viro ſacros Ordines ſuſcipiendi, cenſetur ſe voto caſtitatis adſtrinxiſſe, & caret uſu conjugij, ſecundum Cardinalem *hic, in fin.* per hunc tex. Gemin. in cap. *Quia ſunt, ad fin.* & ibi etiam Turrecr. *n. 4. 28. diſt.* S. Antonin. *in 3. part. tit. 1. cap. 8. ad fin.* Sylveſt. *in verb. Matrimoniũ, 8. q. 12. verſ. Tertium,* & docet S. Thom. *in 4. diſt. 37. q. 1. art. 2. ad 2.* in quo conſentiunt omnes tam
9 Theologi, quàm Canoniſtæ. Et quamvis gloſſ. in cap. *Seriatim, in verb. Poſt mortem, 32. diſt.* limitet hanc concluſionem ut procedat ſi uxor ſciverit quoad hoc juris diſpoſitionem, ſecus ſi ignoraverit, ejuſque diſtinctioni adhæreat, Henr. Boich. in cap. *Vxoratus, num. 12. infra eod.* Angel. *in ver. Matrimonium, 4. n. 9.* & ex recent. Sanch. *de matrim. lib. 7. diſt. 59. num. 12.* Aliter tamen in hoc loquitur S. Bonav. *in 4. diſt. 37. in expoſ. litteræ,* ubi ait. (Si uxor conſentiat viro, ut Ordinem ſacrum ſuſcipiat, vel ut Religionem ingrediatur in conſpectu perſonæ, per quam ſecundum formam Eccleſiæ poſſet fieri divortium: ipſa obligatur ad continentiam perpetuam cum viro, qui eſt eadem caro cum ipſa; nec excuſatur per juris ignorantiam.) Hæc S. Bonaventura, quem refert, & ſequitur Præpoſitus in in d. cap. *Seriatim, n. 5, diſt. 32.* Et ſanè cum corpus viri, ut ibi ponderat Præpoſitus, per ſacrórum Ordinum ſuſceptionem Deo fuerit perpetuò dedicatum de uxoris licentia, ejuſque votum ſolemnizatum juxta c. *Vnico, de voto, lib. 6.* abſurdum, & ſcandaloſum eſſet, ut uxor vellet marito ſacris initiato carnaliter commiſceri hoc prætextu, quod ignoraverit ſe propterea ex juris diſpoſitione voto continentiæ obſtrictam eſſe.

10 Suppoſita autem hujuſmodi licentia, & conſenſu, uxor non ſolum cenſetur ſe obligaſſe ad caſtitatem ſervandam in ſæculo, verum etiam cum ſit juvenis, cogi poteſt Religionem ingredi, & ſolemniter profiteri. Nam etiamſi magna ſit altercatio inter Doctores An uxor, de cujus conſenſu vir ad ſacros Ordines eſt promotus, teneatur ſolemnem profeſſionem in monaſterio emittere, ut hic in gl. 2. verior tamen, ac tutior ſententia eſt, ſi mulier ſit ſenex, & non ſuſpecta de incontinentia ſufficere votum ſimplex caſtitatis in ſæculo : ſin autem ſit ſuſpecta de incontinentia, aut ſi ſit juvenis, ut hoc caſu, ſive ſit ſuſpecta, ſive non, deſiderari ſolemnem profeſſionem; quod clarè conſtat ex Concilio Agathenſi cap. 16. & 17. relato in c. *Epiſcopus, 77. diſt.* cujus hæc ſunt verba: (Sanè ſi conjugati juvenes conſenſerint ordinari; etiam uxorum voluntas ita requirenda eſt, ut ſequeſtrato manſionis cubiculo Religioni promiſſa, poſteaquam pariter converſi fuerint ordinentur. [Nec refert quod

Ordines,& tamen tacuit,& diſſimulavit,aut ignoravit.
16 Si ſcivit, cum hoc caſu ſuppoatur præceſſiſſe ſententiam divortij inter virum,& uxorem, videtur licuiſſe viro ſtatum mutare, & ad ſacros Ordines aſcendere abſque uxoris licentia. Ratio eſt, quia cum uxor id ſciverit,& non contradixerit,ſed diſſimulaverit uſque ad divortij ſententiam, videtur licentiam dediſſe, ac juri ſuo renunciaſſe, arg. cap. *Agathoſa,27.qu.2.* & tradunt S. Antonin.3. *part.tit.1.cap.21.§.6.verſ. Effectus accuſationis.* Jo. de Friburgo *in ſumma Confeſſor. lib.4.tit.22.q.14.* Sylveſt. *in ver. Matrimonium,9.q.11.* Tabien. *Matrimonium,4.q.5.n.6.* Verum ex deductis non apparet de ſcientia uxoris; & quandiu illa non probetur, præſumitur ignorantia, ut in regula præſumitur, *de Regul.jur. lib.6.* Unde ex hoc capite non videtur cogenda ad monaſterium.

17 Sin autem ignoraverit viri promotionem, ut ſupponitur in facto, non obſtante ſententia divortij, ut proponitur lata, minimè licuit marito ad ſacros Ordines aſcendere abſque uxoris licentia. Ratio eſt, quia cum uxor innocens habeat jus petendi, ut ſibi maritus reconcilietur, non licet marito ſtatum mutare abſque beneplacito uxoris, ne juri illi acquiſito inferat præjudicium. Sic docent S. Thom. *in 4. diſtinct.35. quæſt.un.art.6.ad 3.* S. Bonav. *ead.diſt.art.unico, quæſt.5. ad 2.* Roſella *in ver. Divortium, num.11.* Sylveſt. *eod.ver.q.10. & in ver. Matrimonium,9.q.11.*

18 Quæ cum ita ſint, durum videtur uxorem, quatenus non ſit tacitè profeſſa, invitam compellere ad ſolemnem profeſſionem in monaſterio emittendam: nam etſi obtinuerint licentiam ingrediendi religionem, datus eſt tamen illi annus probationis in ſubſidium fragilitatis humanæ à SS. Patribus inſtitutus, cap. *Ad Apoſtolicam, ſupra de Regular.* cap. *Non ſolum, eod. tit. lib.6.* Unde quæ fortè religionis auſteritatem ferre non potuit, iniquum videtur, ut eidem perpetuò alligetur invita, ut per Oldrad. *conſ. 96.* incip. *Numquid Monacham poſſit includere Papa contra ſuam voluntatem.* Satis enim inutile eſt, ut coacta ſervitia Deo præſtentur, cap. *Illud.20.q.1.* Et quamvis in caſibus à jure permiſſis poſſit quis cogi ad ingrediendum monaſterium, ut innuit *cap.18.ſeſſ.25.de Regular.* Concil. Trid. puta propter delictum, juxta c. *Lapſis,16.q.6.* vel ſi infantes à parentibus offerantur, ut *20.q.1. per tot.* tamen nemo invitus cogitur profiteri. In regulæ enim obſervatione gravitas eſt, & labor, ut inquit gloſ. in c. *Ad noſtram, in ver. Ante conſummationem, de Regularib.* & ſervitus monachalis humana ſervitute diſtrictior eſt, cap. *Multos,54. diſt.* Abb. *conſ. 8. Videtur, in princip. verſic. Cenſetur enim, lib.1.* Imò Navarr. *conſ.39.num.2. de Regular.* dicit non poſſe Summum Pontificem tam grandia præcipere, arg. cap. *Integritas,32.q.1.* & cap. *Geſta,* juncta gloſſ. in ver. *Creſcere,74. diſt.* Et eſt ratio, quia cum conſenſus in matrimonio tam carnali, quàm ſpirituali exigatur jure naturali, & divino, ab Eccleſia ſuppleri non poteſt, cap. *Præſens,20.q.3.* cap. *Licet, de Regular.* Abb. in c. *Venerabilem, num. 21. Qui filij ſint legitimi,* Sylveſt. *in ver. Religio, num. 12.* Quare qui ſine juſta cauſa offenſionis cauſa ſunt intromiſſi, niſi volentes non teneantur, quia quod non petunt, non obſervant, ideoque tales conſiderandi ſunt magis peccata committere, quàm plangere, ut legitur in Synodo Eugenij II. *c.32.* relato in c. *Sicut, ead.cauſ. & quæſt.*

Quod ſi dicas; Uxor cogatur eſſe in monaſterio abſque profeſſione; ergo monaſterium erit ei carcer, & pœna ubi non eſt culpa, contra cap. *Si Compromiſſarius, §. final, de elect.* & contra naturalem rationem. Præterea cùm ſe voto caſtitatis expreſsè, aut tacitè non adſtrinxerit, & obedierit præcepto Apoſtoli *ad Corinth.7.* (Propter fornicationem unuſquiſque ſuam uxorem, & unaquaque virum ſuum habeat, &c, Nolite fraudare invicem, niſi fortè ex conſenſu, & ad tempus,) cap. *Sicut, §. His ita reſpondetur,32.q.2.* & meliùs ei fuerit nubere, quàm uri, ſecundum Apoſtolum, ibid. Iniquum eſſet, ut abſque facto, & culpa ſua privaretur jure conjugij, quod ad concupiſcentiæ remedium juſto titulo acquiſivit. Idcirco enim à ſacris Canonibus ſtatutum eſt, ut vir, qui ſine uxoris conſenſu ad religionem tranſivit, aut ſacris eſt initiatus, poſſit ab ea quandocumque revocari ad conſortium conjugale, ut in c.1.c.2. & ferè per tot. hunc tit. ne ſcilicet illius converſio uxori relictæ in ſæculo fieri poſſit perditionis occaſio, ut legitur in d. cap. *Agathoſa 27. q. 2.* Ita ut propterea Abb. in c. *Quidam, in 1.notab.nu.2. ſupra eod.* dixerit, uxorem poſſe vendicare maritum, adjecta etiam condictione de jure divino. Imò in d. Extravag. *Antiquæ, de voto.* Vir, qui poſt ſponſalia de præſenti abſque licentia ſponſæ aliquem ex ſacris Ordinibus ſuſcepit, jubetur ſponſa ejus inſtante compelli per cenſuram eccleſiaſticam ab Epiſcopo Diœceſano contractum matrimonium conſummare.

Neque verò hac in re ulla habenda erit ratio ſcandali, ſi quod inde exoriretur, quia eſſet Phariſæorum, non puſillorum, & ideo non timendum *Matth.15.* & tradit Navarr. *conſ.87.de Regular.* & D. Thomas *in 2.2.q.43. art. ult.*

Placeret ut uxor, etiam nomine Sanctiſſimi admoneretur, & induceretur ad religionem profitendam, vel ſaltem ad perſeverandum in clauſura alicujus monaſterii in habitu ſæculari juxta conſ. gloſ. in d.c. *Si quis pecunia, in ver. Non Apoſtolicus, 79. diſt.* Quod ſi nulla ratione induci queat, quamdiu non probetur aut tacitam profeſſionem emiſiſſe, ſecundum ea, quæ dicta ſunt *num.3. & ſeq.* aut licentiam dediſſe viro ad ſacros Ordines aſcendendi, juxta dicta *num. 6. & ſeq.* aut ſaltem ſciviſſe illius aſcenſum, & non contradixiſſe, juxta *num. 15.* nullatenus videtur cogenda, cum invitæ non ſit continentia indicenda, cap. *Ante triennium,* ibi: Durum mihi, atque incompetens videtur, ut qui uſum ejuſdem continentiæ non invenit, neque caſtitatem ante promiſit compellatur ab uxore ſua ſeparari, atque per hoc (quod abſit) deterius cadat, *31. diſt.* nec monaſterium debeat eſſe loco carceris ei, quæ nihil peccavit, & eſt potius digna commiſeratione.

DE CONVERSIONE

Coniugatorum.

Cap. Ex publico.

SVMMARIVM.

1 *Sponſa de præſenti non cognita, quæ dicit religionem ingredi velle, compellitur infra certum tempus religionem profiteri, vel adhærere marito, & n. 10.*

2 *Cauſa matrimonialis contractus, & cognitio ad Epiſcopum pertinent.*

3 *Sponſa de præſenti poteſt compelli per cenſuras eccleſiaſticas ad matrimonium conſummandum, & mutuam cohabitationem.*

4 *Et cogi poteſt præcisè, & adduci ad domum viri.*

5 *Coitus primus inter coniuges non eſt gratuitus.*

6 *Sponſus etiamſi fieret Papa, nec alias religionem intraret, teneretur matrimonium conſummare.*

7 *Vxor non cognita etiam invito viro poteſt ad religionem tranſire, licet inter eos diſcordia præceſſerit.*

8 *Excommunicatus pro manifeſta offenſa non abſolvitur cum cautione, ſed ſatisfactione præmiſſa, niſi ſatisfactio concernat ſpiritualia, & n. ſeq.*

9 *Profeſſio fieri non debet ab excommunicato, ſed facta tenet.*

10 *Sponſa de præſenti volens ad religionem tranſire, præſtare debet cautionem ſaltem iuratoriam, quod infra duos menſes tranſibit, vel adhærebit marito.*

Et quæ ſint rationes, num. 13.

11 *Et an hoc tempus duorum menſium detur ad profitendum, an verò ad ingrediendum religionem, & n. ſeqq. uſque ad n. 27.*

13 *Matrimonium ratum non ſolvitur per ingreſſum religionis, niſi ſequuta profeſſione.*

15 *Copula carnalis complet tranſlationem corporis unius coniugis in poteſtatem alterius, & uterque intrat in poteſtatem ſibi traditæ poteſtatis, & num. 51.*

16 *Sponſa de præſenti ingrediens religionem ſine licentia ſponſi non habet niſi duos menſes ad profitendum, ſed ſi cum licentia, habet integrum annum, quo elapſo intelligitur tacitè profeſſa.*

Et quid in Ordinibus Mendicantium, n. 19.

Et quid poſt Concilium Tridentinum num. 24. & num. 36.

17 *Sponſa ingrediens religionem ſine licentia viri an lapſis duobus menſibus tacite profeſſa intelligatur.*

18 *Matrimonium non conſummatum ſolvitur per profeſſionem tacitam ſicut per expreſſam. & num. 37.*

20 *Coniuges in multis caſibus ſine culpa, ſed non ſine cauſa continere coguntur.*

21 *Vxor tenetur maritum cruce ſignatum expectare quantiſcumque annis abfuerit, licet voto peregrinationis mariti non conſenſerit.*

22 *Sponſa ingrediens religionem non Mendicantem ſine licentia viri de iure cenſetur anno probationis renunciaſſe.*

23 *Matrimonium poſt lapſum eſt in remedium concupiſcentiæ.*

24 *Anno probationis etiam in Ordinibus non Mendicantium poſt Concilium Tridentinum renunciari non poteſt.*

25 *Decretum irritans in aliqua diſpoſitione appoſitum operatur, ut pars non poſſit illi renunciare.*

26 *Bimeſtre tempus, quod datur coniugi ad intrandam religionem, currit à die præfixionis factæ à iudice.*

27 *Sponſa de præſenti ſi fuerit violenter cognita à marito, an poſſit ipſo invito ad religionem tranſire, latè diſcutitur ut num. ſeqq. uſque in fin.*

28 *Delinquens non debet eſſe melioris conditionis, quam non delinquens, & num. 43.*

29 *Corrupta violenter perdit virginitatem, non tamen eius beneficium quantum ad Deum, & n. 55.*

31 *Lex promotionis reſpicit factum, non voluntatem, & num. 54.*

32 *Sponſus de præſenti an licitè poſſit ſponſam rapere, & vi corrumpere.*

Quid ſi ſponſa non excipiat ſe velle ad religionem tranſire, num. 33.

Et quid ſi excipiat, ſed lapſi ſint duo menſes, vel annus probationis, num. 35. & 36.

Et quid ſi tempus huiuſmodi nondum ſit elapſum num. 38.

33 *Maritus peccat vim inferendo ſponſæ, niſi prius adhibeat diligentias ad eam diſponendam.*

34 *Exceptio regulariter non prodeſt niſi opponatur*

38 *Sponſus, qui infra bimeſtre ſponſam de præſenti violenter cognoſcit, multipliciter delinquit, & num. ſeqq. uſque ad num. 45.*

39 *Sponſa per vim deflorata perdit privilegium virginitatis, & conſequenter conſecrationis, & aureolæ, & num. 55.*

40 *Religioſam licet non profeſſam opprimens eſt ſacrilegus, & excommunicatus.*

41 *Et impediendo religionis propoſitum eſt excommunicandus.*

42 *Maritus rapiens, & vi corrumpens uxorem non incidit in Conſtitutionem* Si quis in tanta, *ſed aliter punitur.*

44 *Satiſdatio vitiosè præſtita non dicitur præſtita.*

45 *Sponſa de præſenti cognita à marito per coactionem conditionalem non poteſt eo invito ad religionem tranſire.*

46 *Matrimonij conſummatio requirit conſenſum ſaltem incluſum in coactione conditionali, & n. 49.*

47 *Caro non poteſt dici corrupta niſi mens prius corrupta fuerit.*

48 *Corpus mulierum non vis maculat, ſed voluntas.*

49 *Matrimonium conſummatum repræſentat unionem Chriſti cum Eccleſia per carnem, & ſortitur effectum à iure divino, & indiſſolubilitatem.*

50 *Sacrum omne quod eſt, vel alterius rei ſignum, illius debet eſſe ſimile.*

51 *Ad matrimonij conſummationem requiruntur conſenſus animorum, & commixtio corporum.*

52 *Vis præciſa impedit conſummationem matrimonij tam ſpiritualis, quàm carnalis.*

53 *Vir, & mulier per copulam fornicariam non efficiuntur una caro.*

55 *Corrupta violenter inter virgines conſecrari non poteſt.*

1 EX PUBLICO. Sponſa de præſenti non cognita, quæ dicit religionem ingredi velle, compellitur infra certum tempus religionem profiteri, vel adhærere marito, hoc dicit Jo.And.Butr. Card.Anchar, Abb.& Jo. de

de Anan. Prima pars narrat factum. Secunda, ibi, *Ceterum*, mulieri petenti dat judicem. Tertia ſolvit obſtaculum, ibi, *Sanè*.

2 Nota primò, ibi, *Cum Veronenſis Epiſcopus*, tractatum, & cognitionem cauſæ matrimonialis ad Epiſcopum pertinere. Ad hoc Concilium Tridentinum *ſeſſ. 24. cap. 20. §. Adhæc*, de quo dic ut ſcripſi in cap. *Accedentibus, à num. 2. infra de exceſſ. Prælat.*

3 Secundò nota, ibi, *Quod cum renueret, fuit vinculo excommunicationis aſtricta*. Sponſam de præſenti poſſe compelli per cenſuram eccleſiaſticam ad matrimonium conſummandum, & mutuam cohabitationem. Ad idem cap. *Litteras, §. Porrò de reſtitut. ſpoliat.* & cap. *Inquiſitioni de ſentent. excom-*
4 *munic.* quinimo cogi poteſt præcisè, & adduci ad domum viri, ut concludit Abbas in d. cap. *Litteras, num. 29.* dicens ita conſuluiſſe Cardinalem, Et ſic
5 primus coitus non eſt gratuitus, quia ſtatim poſt conſenſum mutuum de præſenti tenetur reddere debitum, ut notat gloſſ. 2 in cap. *Coniuges, 27. qu.*
6 2. Goffred. & Hoſtienſ. *hic num. 4.* Cardin. *in 2. notab.* & Abbas *num. 1.* Quinimo ut inquiunt Archid. & Bellam. in cap. *Deſponſatam, num. 4. eadem cauſ. & qu.* Si Papa fi ret, nec aliàs intraret religionem, teneretur matrimonium conſummare, quia ex quo matrimonium tenuit, conſummari debet, & ad hoc eſt compellendus is, qui renuit, niſi intra tempus religionem intraverit, ut in hoc cap. nulla alia exceptione obſtante, ut patet in capit. 2. *de conjug. leproſor.* Ad quod etiam facit cap. *Ex parte. il ſecundo, §. Porrò infra eodem.* ib., niſi ſe voto adſtrinxerit ad obſervantiam regularem, quem ſolum caſum excipit illa littera ſecundum Archid. *ubi ſupra.*

7 Tertio nota, ibi, *Si prædictus vir eam carnaliter non cognoverit*. Ante matrimonium conſummatum licere uxori etiam viro invito ad religionem tranſire, licet inter eos diſcordia præceſſerit; & ſic non poteſt objici uxori, quod hoc faciat levitatis cauſa, ſicut poteſt objici Monacho de una ad aliam religionem tranſire volenti, ut cap. *Licet, ſupra de Regular.* & bene *hic* per Abbat. *in 4. not.*

8 Quartò nota, ibi, *ſufficienti cautione*, excommunicatum pro manifeſta offenſa in ſpiritualibus abſolvi cum cautione. Et ſic limita text. in cap. *Ex part. in fin. de verbor. ſignif. cat.* & in cap. *Venerabilis, de ſentent. excomm. lib. 6.* ubi patet excommunicatum pro manifeſta contumacia non debere abſolvi, cum cautione, ſed ſatisfactione præmiſſa.
9 Hæc enim jura limitantur communiter à DD. ut non procedant quando implementum ſatisfactionis, & purgatio contumaciæ concernit ſpiritualia, prout contingit in caſo hujus Decretalis, quia non erat honeſtum ut hæc mulier excommunicata pro manifeſta contumacia intraret religionem, licet profeſſio valeret, ut eſt textus notab. in cap. *Cum illorum, de ſentent. excommunic.* Collige igitur regulam, quod ubicunque excommunicatus debet exercere aliquid ſpirituale, poteſt abſolvi ante ſatisfactionem, ne contingat eum excommunicationis vinculo innodatum ſpiritualia attentare. Quæ declaratio fuit Abb. Antiq. *hic nu. 1.* & eam poſtea ſequuti ſunt Jo. Andr. *num. 3. circ. med. verſ. Et notatur per hoc*, Butr. *num. 5.* Cardin. *num. 2.* Anchar. *num. 8.* & Abb. Siculus *num. 11. verſ. Sed contra hic* Eandem declarationem poſuit Innocent. in cap. *Pro illorum, numer. 5. de præben.* cum quo concordant ibi, Abb. Antiq. *n. 3.* Hoſt. *num. 8.* Jo. Andr. *n. 15.* & DD. communiter.

10 Ultimo nota, ibi, *Ad virum ſuum redire infra duorum menſium ſpatium*. quod viro petente, ut ſibi uxor exhibeat maritalem affectum, & reddat debitum conjugale, & uxore excipiente, ſe velle ad religionem tranſire, debet uxor præſtare ſufficientem cautionem, quod intra duorum menſium ſpatium, vel ad religionem tranſibit, vel ad virum ſuum redibit, ut in littera. Et licet aliàs nomine ſufficientis cautionis intelligatur datis pignoribus, vel fidejuſſoribus, l. *Si mandato, §. ultim. ff. Mandat.* tamen ſi uxor non poſſet præſtare niſi juratoriam, judex deberet eam admittere, ut eſt textus in cap. *Per veſtras, infra de donat. inter virum & uxorem.* & in auth. *Generaliter, Cod. de Epiſcop. & cler.* & in regula *Ad impoſſibile, de regul. iur. libr. 6.* & concludunt *hic* Hoſtienſ. *num. 3.* Abb. Antiq. *num. 1.* Abb. Siculus *num. 11.* & alij communiter, & ſentit gloſ. *in ver. Sufficienti*, dicens in hoc caſu id eſſe arbitrarium judici per c. *Quanquam, 24. diſt.* & adde quod in propoſito ſcripſi in cap. *Odoardus, n. 69. ſupra de ſolut.*

11 Sed hic incidit dubitatio, nunquid hic terminus duorum menſium aſſignetur conjugi ad profitendum, an verò ad ingrediendum religionem.

12 In hoc articulo tres ſunt ſcribentium opiniones. Prima opinio eſt Innoc. *hic in verb. Duorum*, qui tenet hunc terminum non dari ſponſæ ad deliberandum, an velit redire ad ſponſum, vel tranſire ad religionem, ſed ad religionem probandam, itaut non habeat amplius tempus probationis, ſed lapſis duobus menſibus ſtatim profiteri cogatur, licet Epiſcopus ex cauſa poſſit hunc terminum prorogare, & reſtringere. Rationem reddit Anchar. *hic num. 4.* quia cùm hoc ſpatium duorum menſium hic detur ad tranſeundum ad religionem, hujuſmodi tranſitus debet intelligi cum affectu, videlicet ut ingrediatur, & profiteatur: nam per ſimplicem ingreſſum non eſſet ſponſo plenè conſultum, qui forſan juvenis eſt, nec poteſt diutius expectare, & continere: Et hæc cauſa fortè movit Pontificem ad reſtringendum terminum unius anni, qui regulariter datur ad religionem probandam, ut in cap. *Ad Apoſtolicam, ſupra de regular.* Similiter Abb. *hic num. 11. circa finem, verſ. Et*
13 *adverte*, dicit hunc terminum duorum menſium non dari ſolum ad intrandum religionem, ſed etiam ad profitendum, quia textus debet intelligi de ingreſſu religionis cum effectu, aliàs non eſſet ſufficienter proviſum ſponſo, cùm non poſſit tranſire ad ſecundas nuptias, niſi ſponſa profitente, quia ante illius profeſſionem non diſſolvitur matrimonium, ut notatur in cap. Sanè ſupr. eodem. & ſubdit hoc apertè ſentire gloſſam hic, quam notant & communiter tenent Doctores. Idem firmant Jo. Andr. in cap. *Quæ contra ius num. 12 verſ. Sed dicis, de regul. iur. libr. 6.* & poſt eum Henr. Boich. in cap. *Vxoratus, numer. 4. eodem verſ. infra eodem.* Gemin. in c. *fin. num. 8.* & ibi etiam Præpoſit. *num. 4. circa med. verſ. Procedunt præmiſſa, 55. diſtinction.* Summa Tabiena *in verb. Matrimonium, 3. verſ. Quod tempus*, & Navarr. dicens communem *in Manuali, c. 16. n. 27.*

14 Secunda opinio primæ oppoſita eſt Hoſtienſis *hic num. 4. in verb. Infra duorum*, qui tenet tempus bimeſtre dari ad deliberandum de religionis ingreſſu, non autem ad profitendum, & dicit opinio-

nionem Innocentij eſſe contra hunc textum, qui
non loquitur de profeſſione, ſed de tranſitu ad re-
ligionem; nec ſibi placet ut uxor ſtatim elapſis
duobus menſibus profiteri cogatur, imò ſecun-
dum eum habebit annum integrum ad proban-
dum religionem, & profitendum, qui ſine magna
& urgenti cauſa à judice arctari non poteſt. Et
cum hac opinione, quam recitat ultimo loco, vi-
detur tranſire Ant. de Butr. *hic n.12.* & eam probarit
Sanct. Antonin. *3. part. tit. 1. cap. 21. §. 1.* Summa At-
milla *in verb. Divortium, num. 5.* Petrus de Palud.
in 4. ſent. diſtin. 27. q. 3. art. 2. concl. 2. num. 14. Sotus
eadem diſtin. 27. quaſt. 1. art. 4. verſ. At vero ſi infra,
& veriorem dicit Thom. Sanch. *de matrim. lib. 2.*
q. 24. num. 4. & communem Baſilius Pontius *in*
tit. de diſſolut. vinculi, & divort. cap. 9, Et videtur ex
mente D. Thom. *in 4. ſent. d. diſt. 27. q. 1. art. 3. q. 2.*
15 Ad ſecundum, ait enim: [Ante carnalem copu-
lam non eſt omnino translatum corpus unius
ſub poteſtate alterius, ſed ſub conditione, ſi inter-
ea alter conjugum ad frugem melioris vitæ non
convolet: ſed per carnalem copulam completur
d. translatio: quia tunc intrat uterque in corpora-
lem poſſeſſionem ſibi traditæ poteſtatis; unde et-
iam ante carnalem copulam non ſtatim tenetur
reddere debitum poſt matrimonium contractum
per verba de præſenti; ſed datur ei tempus duo-
rum menſium propter tria; Primò, ut interim poſ-
ſit deliberare de tranſeundo ad religionem. Se-
cundò, ut præparentur quæ ſunt neceſſaria ad ſo-
lemnitatem nuptiarum. Tertiò ne vilem habeat
maritus datam, quam non ſuſpiravit dilectam.)
Hæc S. Thomas.
16 Tertia opinio media ſic diſtinguit: Aut ſpon-
ſa tranſit ad religionem ſine licentia ſponſi: Et
non habebit tempus probationis niſi duorum
menſium, & id hoc primo caſu intelligitur hoc c.
Aut tranſit de illius voluntate: & ſponſus tenetur
expectare uſquequò ſit elapſus annus probationis,
quia ex quo aſſenſum præbuit ingreſſui, videtur
conſenſiſſe ut habeat tempus ordinarium. Ita di-
ſtinxit gloſſ. unica in c. *Deſponſatam, 27. q. 2.* quam
gloſſ. approbant Goffred. & Philip. in cap. *Conſul-*
ti, de regular. & poſt eos Archidiac. & Bellamer. in
d. cap. *Deſponſatam, in princip.* & ſequitur gloſſ. *hic in*
verb. niſi duorum, dum ait: [Uxori tranſeunti ad
religionem non dabit Epiſcopus tempus probatio-
nis, niſi maritus conſentiat.) Et ſanè eſt, ut con-
ſentiat ingreſſui, ut dicunt quidam, quos tacito
nomine recenſet. Joan. Andr. *hic num. 8. circa fin.*
verſ. Et ibi conſentiat. Et concordant *hic* Cardin.
in 6. q. ubi concludit ceſſante conſenſu mariti, tem-
pus duorum menſium dari uxori, non ſimpli-
citer ad deliberandum, ſed ad ingrediendum
cum effectu, ita ut elapſis duobus menſibus co-
gatur uxor non profeſſa redire ad virum, & non
rediens excommunicabitur. Et Petrus de Anchar.
num. 16. ubi advertit textum noſtrum loqui in
caſu, in quo ſponſus petebat ſponſam, & contra-
dicebat ingreſſui, quo caſu annalis dilatio coar-
ctatur ad duos menſes, ut in littera. Si autem ſpon-
ſus conſenſiſſet ingreſſui, tunc ſponſa haberet pro-
bationis annum, quo elapſo intelligeretur tacitè
profeſſa, cap. *Statuimus. ſupra de regular.* Ita An-
char. qui amplius putat etiam in primo caſu, in quo
ſponſus contradicit ingreſſui elapſis duobus men-
ſibus poſt ingreſſum induci profeſſionem taci-
tam, quaſi per aſſumptionem habitus cum perſe-
verantia profeſſio inducatur, ſicut per lapſum anni,
ut ſic dilatio ex cauſa limitata eundem producat
effectum, quem dilatio integra, arg. l. *Sive pars, Cod.*
de dilation. quod eſt contra Innocent. Cardin. & a-
lios ſupracitatos, *num. 12.* qui dicunt elapſis duo-
bus menſibus ſponſam eſſe compellendam per ex-
communicationem ut vel profiteatur, vel ad vi-
18 rum redeat. Et ſic ſupponunt eam non eſſe tacitè
profeſſam, aliàs non poſſet cogi ad virum redire,
quia matrimonium non conſummatum ſolvitur
per profeſſionem tacitam, ſicut per expreſſam ut
eſt text. clarus in Extrav. *Antiquæ Io. XXII. circa fin.*
de voto, Eandem diſtinctionem ſequitur Jo. Bru-
nellus *de ſponſalib. concl. 3. num. 2. inter Tractatus*
communes, vol. 16. fol. 32.
19 Sed nos credimus has opiniones omnes in ter-
minis juris communis eſſe conjungendas, & diſtin-
guendum inter Ordines Mendicantium, & non
Mendicantium: Nam ſi alter conjugum velit in-
gredi religionem Mendicantium, habebit annum
integrum ad profitendum; ſive alter conſentiat in-
greſſui, ſive non. Et in hoc caſu putamus veram eſ-
ſe ſecundam opinionem Hoſtienſ. & ſequacium,
de qua ſupra *num. 14.* quia annus probationis in
Ordinibus Mendicantium etiam de jure breviari,
ſeu reſtringi non poteſt, ut eſt text. in cap. *Non ſo-*
lum, de regular. lib. 6. & ob hanc rationem Joan. de
Anan. *hic num. 6.* dubitat de veritate opinionis In-
nocentij in Religionibus Mendicantium. Quare
cum tex. noſter det duos menſes ſponſæ, ut tranſeat
ad religionem, intelligam hæc verba ſecundum
propriam ſignificationem de ipſo ingreſſo, non
autem de profeſſione, ut vitetur juris correctio, ad
20 c. *Cum expediat, de elect. lib. 6.* Nec obſtat quod per
hanc annalem expectationem conjux qui remanet
in ſæculo, ſubſit periculo lapſus carnis. Quia tu
reſponde ut notatur in cap. *Quoniam frequenter, §.*
Porro, verſ. Si autem, ſupra, ut lit. non conteſtat. ibi:
eo nequaquam obſtante quod de lapſu carnis poſſet
opponi, quoniam in conjugio multi caſus occur-
runt, in quibus conjuges ſine culpa, ſed non ſine
21 cauſa continere coguntur, & plures ibi enumerat
gloſſ. *in verb. Multi caſus,* Et ultra illos maritum
Cruce ſignatum tenetur mulier expectare quan-
tiſcunque annis abfuerit, licet voto peregrinatio-
nis mariti non præbuerit aſſenſum, ut eſt textus
in cap. *Ex multa, §. In tanta, infra de voto:* Ergo
multò fortiùs tenetur per annum expectare in-
gredientem religionem, cùm hoc votum vincat
illud peregrinationis, cap. *Scripturæ, eod. tit.* quod
conſiderat Joann. Brunell. *de ſponſal. d. concluſ. 30.*
22 *nu. 20. verſ. Nec obſtat quod per illam exceptionem.*
Sin autem ſponſa tranſire velit ad ordinem non
Mendicantium, tunc ſi remanens in ſæculo non
conſentiat ingreſſui, cogetur illa infra duos menſes
profiteri, quia cùm voluerit religionem ingredi, &
religio eam recipere, ſponſo contradicente, cenſe-
tur uterque renunciaſſe anno probationis, quod
fieri poterat de iure in Ordinibus non Mendi-
cantium, cap. *Ad Apoſtolicam,* & cap. *Statuimus,*
23 *de Regular.* juncto d. cap. *Non ſolum, eodem tit. libr.*
Et cum valdè ſit veriſimile Summum Pontifi-
cem voluiſſe coarctare annum probationis ad
duos menſes favore ſponſi, ut advertunt DD. du-
rum eſſet eum, qui fortè iuvenis eſt, expectare de-
bere per 14. menſes: duos ſcilicet, qui dantur ſpon-
ſæ ad ingrediendum, & duodecim quæ dantur ad
profitendum, & ex quo ad hoc nulla nos com-
pellit

pelit neceſſitas, cùm annus probationis ex cauſa reſtringi poſſit in Ordinibus Mendicantium, ut dictum eſt; inconveniens eſſet eum adducere in periculum incontinentiæ, cum matrimonium poſt lapſum ſit in remedium concupiſcentiæ, & in ſubſidium fragilitatis humanæ, cap. *Nuptiarum, 27. qu. 1.* cap. *Quicquid, 32. quæſt. 2.* gloſſ. in Extravag. *Antiquæ, Io. XXII. in verb. Efficax, de voto*, nam ſecundum Apoſtolum, *1.* ad Corinth. *7. Propter fornicationem unuſquiſque ſuam uxorem habeat, & unaquæque ſuum virum habeat*; & infra *quod ſi non continent nubant melius eſt enim nubere, quam uri*, cap. *Sicut, §. His ita reſpondetur, 32. quæſt. 2.* Optimè facit textus in cap. *1.* cum multis ſeqq. *32.* quæſt. *5.* Si verò ſponſus conſenſerit ingreſſui, tunc non eſt inconveniens, ut expectet donec labatur integer annus probationis, nam quilibet renunciare valet ei, quod pro ſe noſcitur introductum, dicto ca. *Sacrimonio, ſupra de Regular.* ad hoc cap. *Nolle, ibi, Niſi amborum conſenſu, 30. quæſt. 1.* & cap. *Quod Deo pari, 32. quæſt. 5.* cum ſimilibus. Facit regula l. *1. §. Uſque addo, ff. de injur.* & l. *Nemo videtur, ff. de regul. jur.*

Sed hodie ceſſant hujuſmodi diſtinctiones, quia ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 25. de Regular. cap. 15.* juncto *cap. 22.* in quacumque religione tam Mendicantium, quàm non Mendicantium nulla eſt profeſſio facta ante annum probationis expletum: ac proinde ex Sacræ Congregationis ſententia
25 anno probationis amplius renunciari non poteſt; ea enim eſt natura decreti irritantis in aliqua diſpoſitione appoſiti, ut pars non poſſit tali diſpoſitioni renunciare, cap. *Dilecto, circa finem. verſ. Niſi forte de præbend.* & ibi notat gloſſ. *in verb. Hujuſmodi clauſula*, Hoſtien. *num. 14. in eodem verb.* & apertius Abb. *d. num. 14.* gloſſ. in cap. *Diſpendia, in ver. Proceſſus, de reſcriptis lib. 6.* & alij, quos copioſè cumulat Anton. Gabr. *commun. concluſ. lib. 6. in tit. de clauſul. concluſ. 3. num. 18.* Quare ſive maritus conſentiat ingreſſui, ſive contradicat, uxor non cognita habebit annum integrum ad probandam religionem, nec antea poterit validè profeſſionem emittere; Concilium enim cenſetur revocare voluiſſe quicquid jure antiquo de breviori tempore probationis conſtitutum erat, quod etiam advertit noviſſimè Baſil. Pontius *de matrim. in tit. de diſſolution. vincul. & divort. cap. 9. num. 2. verſ. Idque hodie multo magis*, ubi etiam refert duas declarationes S. Congregationis.

26 Non tamen admittimus quod ibi ait D. Baſilius duos menſes eſſe computandos de jure à die contracti conjugij: imo enim ex communi Canoniſtarum ſententia computari debent à die præfixionis factæ à judice, ut notat gloſſ. *hic in verb. Infra duorum.* Hoſtienſ. *num. 4. in eodem verb.* Card. *quæſt. 7.* & reliqui omnes, & ſatis colligitur ex hoc textu dum mandat Epiſcopo, ut recipiat ab uxore ſufficientem cautionem, quod infra duos menſes vel ad religionem tranſibit, vel ad virum redibit: ex hoc enim patet ad hoc prærequiri miniſterium hominis; ac proinde terminum non poſſe currere ipſo jure à die celebrati matrimonij, ſed à die præfixionis termini, argum. l. *Quandiu, la ſeconda, ff. de acquirend. hæreditat.* cum ſimilibus, ut dixi, in cap. *Cum ſit ars, numer. 45. & 46. de ætat. & qualitate.*

27 Ulteriùs dubitatur cùm hic textus dicat ſponſam de præſenti poſſe ad religionem tranſire, ſi ſponſus eam carnaliter cognoverit; quid ſi eam cognoverit violenter?

28 In hoc quoque articulo ſunt variæ opiniones Doctorum, de quibus per Joan. Andr. *in regul. quæ contra jus, de regul. jur. libr. 6. in Mercurialib.* ubi poſt prolixam diſputationem videtur ſequi opinionem Bartholomæi Brixienſis *in quæſtion. Dominical.* 80. incipiend. *Aliquis per verba de præſenti, inter Tractatus communes vol. 17. fol. 48.* qui tenuit ſponſam vi oppreſſam ingredi poſſe religionem invito ſponſo, ne delinquens ſit melioris conditionis quàm non delinquens, c. *Eum qui, de præb. en, lib. 6.* l. *Non fraudantur, §. Nemo, ff. de regul. jur.* l. *Servus, ff. Quod vi aut clam*, Idem voluit gloſſ. in cap. *Si Evangelica, 55. diſtinct.* & ibi Archidiac. *num. 6.* Gemin. *num. 7. & 8.* & Præpoſ. *num. 4.* Anton. de Butr. in cap. *Verum, num. 3.* & ibi etiam Abbas *num. 9.* & Joan. de Anan. *num. 4. ſupra eodem.* Felin. in cap. *Cauſam quæ, num. 4. in fin. de probationib.* An-
29 gelus *in verb. Matrimonium, 3. numer. 7.* Sylveſter *in verb. Divortium, quæſt. 5.* Angel. de Peruſio *in l. 1. §. Removet, num. 2. ff. de poſtulando*, ubi ait, corruptam violenter perdere virginitatem, licet non ejus beneficium quantum ad Deum, Hippolit. de Marſil. in l. *1. §. Præterea, numer. 15. ff. de quæſtionibus.*

30 Contrarium voluit Hoſt. *in ſumma hoc tit. §. Et utrum poſſit exire. verſ. Quid ſi virgo*, ubi quærit quid ſi virgo erat, & dum properabat ad monaſterium ingrediendi cauſa, maritus eam ſequutus eſt, & violenter defloravit? ipſa verò cum evaſiſſet, nihilominus intravit: certè, ut ipſe ait, reddenda eſt marito, qui jure ſuo uſus eſt, argumen. cap. *Cum Eccleſia Vulterana, in fin. ſupra de electíon.* Neque enim ideò quia coacta fuit mulier prima nocte, & invita cognita, matrimonium non conſummatum judicabo, quia negari non poteſt quin una caro effecti ſint Sacramento matrimonij præcedente, cap. *Ad Apoſtolicam, infra eodem.* cap. *Si Paulus, 32. quæſt. 5.* & ex quo cognoſcitur, præſumitur contentire, c. *Inſuper, qui matrim. accuſ. poſſ.* Nec obſtat quod perinde ſit, ac ſi non fuiſſet cognita, cap. *1. cum quatuor cap. ſeqq. 32. quæſt. 5.* quoniam illa ſunt intelligenda quantum ad ſalvationem animæ, ſecundum Hoſtien. & concordant. Joan. de Ancona *in ſumma hoc tit. §. Quid ſi virgo*, & Henric. Boich. dicens hoc verius videri in cap. *Uxoratus, num. 3. infra eodem.* & Sylveſter *in ver. Luxuria, q. 6. num. 6. verſ. Adde ex Hoſtien.* Fr. Jacobus & Guido in ſuis diſputationibus relati à Joan. Andr. *in d. reg. Quæ contra in princ.* Jo. de Deo relatus à Butr. in cap. *Verum, num. 3. ſupra eodem.* Idem voluit Bald. in cap. *penult. num. 8. de probationib.* ubi ait: Si puella eſt cognita etiam per vim, non poteſt ſuum ſpoliare maritum contra vi, & propria auctoritate, nec poteſt ingredi monaſterium, quia gloria virginitatis non eſt in ipſa. Ad hoc facit ſecundum Barthol. Brixienſem, quia lex promotionis reſpicit factum, non voluntatem, cap. *Si quis non natus, 15. q. 1.*

31 Ideoque quantum ad legem promotionis nihil prodeſt ei, qui oculum invitus amiſit, d. cap. *Si evangelica, 15. diſtinct.* Unde à ſimili ſola carnis commixtio videtur ſpectanda. Idem tenuerunt Petrus de Palude *in 4. ſentent. diſtinct. 28. q. 3. col. 4.* Durand. *ibidem diſtinct. 27. quæſt. 2.* S. Antonin. *in 3. part. titul. 6. cap. 21. §. 1.* & Ægid. de Eghindelbertus, *in quæſt. 3.* poſt diſputationes Pauli de Eleazarijs.

Digitized by Google

rijs, cum quibus videtur tranſire Covarr. *in Epitome, de ſponſalib. 2. part. releƈt. cap. 7. §. 4. num. 10.* Sotus *in 4. diſtinƈt. 27. quæſt. 1. artic. 4. verſ. Quid autem juris.*

In hoc opinionum conflictu tu conſidera: nam uam utriuſque partis auctores vim conſtituunt in hoc, quod ſponſus extorquendo copulam violenter delinquit, vel non delinquit: quandoquidem Barthol. Brixien. auctor primæ opinionis fundat eam in hoc, quod ſponſus delinquat opprimendo ſponſam volentem ingredi monaſterium; & ideò liceat ſponſæ vi defloratæ ad religionem tranſire, quemadmodum liceret ſi ſponſus eam non cognoviſſet, ne melioris ſit conditionis delinquens, quã non delinquens. Contra verò Hoſt. author opinionis contrariæ dicit ſponſam properantem ad religionem, & vi corruptam eſſe reddendam
32 marito, qui uſus eſt jure ſuo. Itaque ſolutio quæſtionis videtur pendere ab inſpectione an ſponſus de præſenti habeat jus extorquendi debitum à ſponſa invita.

33 In qua dubitatione ego pro veritate exiſtimo tres caſus eſſe diſtinguendos. Primus eſt quando ſponſa non dicit ſe velle ad religionem tranſire, aut de ingreſſu religionis deliberare, ſed ſimpliciter renuit matrimonium conſumare, vel aliam cauſam allegat, quam tranſitus ad religionem, velun quod non intendit virginitatem amittere: & hoc primo caſu vir poſt adhibitas diligentias ad eam diſponendam poteſt etiam ſine peccato eam rapere & vi corrumpere. Dixi poſt adhibitas diligentias, quia aliàs peccaret vim inferendo. S. Thomas *in 2. 2. q. 154. artic. 7. ad 4.* Quem ita intelligit & declarat Sylveſter *in verb. Luxuria. nu. 6. verſ. Dicit tamen Sanƈtus Thomas.* Ratio hujus concluſionis eſt, quia ut ſupra diximus in ſecundo notabili, primus coitus eſt ex debito, & non gratuitus, & ſponſa poſt conſenſum mutuum de præſenti te-
34 netur ſtatim reddere debitum petenti: & quamvis habeat exceptionem uſque ad duos menſes ad deliberandum de religionis ingreſſu, juxta practicam hujus Decretalis, ut ait gloſſ. in cap. *Conjuges, in verb. Prima, 27. quæſt. 2.* tamen cum hujuſmodi exceptionem non alleget, vel ea uti nolit, perinde eſt, ac ſi eam non haberet; regulare enim eſt, ut exceptio non proſit niſi apponatur, ut inſtitut. de exception. per tot. & notat Bartol. in l. *Ero ,q ,ita, §. Qui Ita num. 4. verſ. Moveo tibi unum. anbium, ff. de verbor. obligat.* quem ibi alij ſequuntur, & in hac ſpecie firmat Bald. in l. *unica, num 24. Cod. de raptu virginum.* ubi concludit maritum, qui rapit uxorem non cognitam carnaliter, ita demum poſſe puniri, ſi appareant ſigna, quod ipſa volebat monachari, aliàs ſecus. Et cum hac diſtinctione dicit debere intelligi opiniones Doctorum, & ſequitur Salycet. in d. l. *unic. num. 9.* Joan. de Anan. in cap. *fin. num. 4. de raptor.* Covarr. *In Epitom. de ſponſalib. part. 2. cap. 7. §. 4. num. 11,* dicens non eſſe puniendum ſponſum, qui ſponſam de præſenti per vim cognovit, & rapuit, niſi ipſa præcogitaverit, & tractaverit de religionis ingreſſu. Sotus *in 4. ſent. diſtinƈt. 27. quæſt. 1. artic. 4. verſ. Quid autem juris:* & ſupponunt omnes ſupra allegati in ſummario textus, dum loquuntur de ſponſa, quæ dicit ſe velle religionem ingredi: quaſi oppoſitum ſentiant ſi id non dicat, quicquid contra ſcripſerit Thom. Sanch. *de matrim. lib. 2. diſput. 22. nu. 16.* Quare ſi uxor poſt copulam vi extortam hoc caſu ad religionem tranſiret, & profiteretur, eſſet reddenda marito, qui uſus eſt jure ſuo, ſecundum opinionem Hoſt. quia matrimonium verè & legitimè fuit conſummatum, juxta text. in c. *Quidam, ſupra eod.* & infra in c. *Accedens.*

35 Secundus caſus eſt, quando marito volenti copulam extorquere uxor opponit quidem exceptionem ingreſſus religionis, ſed tamen lapſum eſt bimeſtre, vel aliud tempus arbitrarium, quod ex præſcripto huius Decretalis aſſignatur conjugi volenti ad religionem tranſire: & tunc maritus utique poteſt cogere uxorem ad matrimonium conſumandum, eamque reluctantem vi deflorare quia utitur jure ſuo, & per copulam etiam vi extortam hoc caſu matrimonium conſummatur, adeo ut neutri conjugum liceat amodo altero invito ad religionem tranſire. Neque hoc caſu intrat opinio Bartholom. Brixienſis, & ſequacium, quia ſupponunt maritum delinquere vim inferendo, quod non contingit in hac ſpecie, ſed potius intrat contraria opinio Hoſt. qui ſupponit maritum jure ſuo uti copulam extorquendo; unde jure optimo Jo. Andr. *in d. regul. Quæ contra, num. 12. verſ. Poſſet dici etiam, de regul. iur. lib. 6.* ait, quæſtionem non dubiam dici poſſe quando poſt aſſignationẽ duorum menſium, vel temporis arbitrarij fieret talis oppreſſio ante omnem profeſſionem, quaſi tunc licitè potuerit ſponſus copulam exigere ab invita; & cum Jo. Andr. conſentiunt Butr. Abb. Jo. de Anan. & alij ſupra citati, *nu. 28.* Henric. Boich. in c. *Uxoratus, n. 4. infra eod.*

36 Cæterum adverte, quia quod dictum eſt de tempore duorum menſium vendicat ſibi locum ſi ſpõſa nondum intraverit monaſterium: tunc enim lapſis duobus menſibus ut ſupra aſſignatis, licebit ſponſo jure ſuo uti per prædicta. Verum ſi ſponſa religionem intraverit, tunc non ſufficit ut lapſi ſint duo menſes, ſed ſponſus expectare debet ut labatur integer annus requiſitus ad profeſſionem emit-
37 tendam, per ea, quæ dicta ſunt ſupra *num. 24.* Eoque tranſacto poterit eam repetere, & è monaſterio egreſſam vi deflorare, dummodo tamen expreſsè vel tacitè profeſſionem non emiſerit: nam per eam ſolvitur vinculum matrimonij nondum conſummati, ut eſt textus in Extravag. *Antiqua, in fin. de voto,* & rapiens, & vi corrumpens ſic profeſſam puniendus eſt, ut cap. *Si quis rapuerit, 27. qu. 1.* & cap. *Si quis non dicam, 36. q. 1.* & in propoſito poſt Hoſt. notat Jo. Andr. in d. reg. *Quæ contra, num. 11. verſ. Fatetur,* quod ſecus ſi poſt tempus, & *n. 12.* ubi hunc caſum ſimiliter inter non dubios recenſet.

38 Tertius caſus eſt, quando ſponſa excipit ſe velle religionem ingredi, & nondum elapſum eſt tempus duorum menſium, vel aliud arbitrarium, ut ſupra aſſignatum, aut ſi ipſa jam ingreſſa eſt religionem, adhuc tamen eſt infra annum probationis: & in hoc tertio caſu vir abſque dubio delinquit, quia ſponſam contra jus, & vitioſè opprimit: nam ſi non fuiſſet oppreſſa, ſuo jure poterat debitum denegare, ſive dicamus primum coitum fuiſſe gratuitum, ſive dicamus competere ſponſę exceptionẽ
39 temporis ad tranſeundum ad religionem ſecundum ea, quæ notantur in c. *Conjuges, 27. q. 1.* Delinquit ergo ſponſus privando illam privilegio virginitatis, & per conſequens conſecrationis, & aureolæ, ut notatur in cap. *Revera,* & cap. *Ille, 32. quæſt. 5.* non enim habebit illum fulgorem in corpore,

quem

quem ſpecialiter habebunt ſolæ virgines, ut in-
quit Archid. *in ſumma eadem cauſ. & quæſt. num. 2.*
circa fin. in verb. Aureola. Item deliquit petendo
plus cauſa, vel tempore, ut c. *unic. de plus petition.*
40 & fuit amator ardentior in uxorem, cap. *Origo, 32.*
q. 4. Item ſacrilegus, & excommunicatus oppri-
mendo religioſam, licèt non profeſſam, cap. *Reli-*
gioſo, de ſentent. excomm. lib. 6. Item excommuni-
41 candus impediendo religionis, & caſtitatis propo-
ſitum, cap. *fin. 32. q. 2.* ad hoc cap. *Multos 54. diſt.*
Item quia jus ſibi dixit in re propria, contra id
quod habetur in c. *Placuit, 16. qu. 6.* & in l. *Nullus,*
C. de Iudic. Item quia jure beneficium mulieri, quæ
non ſolum verbo, ſed facto ſuam voluntatem o-
ſtenderat, auferre non debuit, cap. *Indultum,* cum
42 concordantibus *de regul. jur. lib. 6.* & quamvis
non puniatur ut raptor, nec incidat in Conſti-
tutionem *Si quis in tanta,* ut notatur in cap. 2. 36.
quæſt. 1. puniri tamen debet ut tranſgreſſor legis
prohibentis ne quis rapiat ſponſam propriam, l.
Vnica, C. de rapt. virgin. Nam ſic eſt in matrimo-
nio ſpirituali, quia non debet ſponſus ſuam ſpon-
ſam, vel beneficium rapere violenter, cap. *Eum qui*
de prebend. lib. 6.

43 Itaque cum multipliciter deliquerit, intrat
motivum Bartholomæi Brixienſ. & ſequacium
quod non debeat eſſe melioris conditionis, quàm
non delinquens, ut in juribus ſupracitatis, *n. 28.* ne
pro pœna, quam meruit, conſequatur privilegi-
um, c. *Si verè, de ſentent. excommunicat* quin potiùs
eſt propter ſui odium repellendus: aliàs daretur oc-
caſio malignandi contra id, quod habetur in cap.
Legi, 16. q. 1. & cap. *Quanto, in fin. de divort.* & con-
ſequeretur indirectè, quod directè non poſſet con-
ſequi contra id, quod notatur in cap. *Tua, de pro-*
curat. & in cap. *Cum quid una, de reg. jur. lib. 6.* &
audiretur ſuam turpitudinem allegans contra cap.
Cum ſuper, de conceſſ. prabend. & in cap. *Inter di-*
lectos, de donat. Unde hoc caſu non eſt locus opi-
nioni Hoſt. & ſequacium, quia ſupponunt mari-
tum uti jure ſuo, & non delinquere vim inferen-
do, cujus oppoſitum contingit quando ſponſa vio-
lenter corrumpitur infra tempus eidem competens
ad ingrediendum Religionem, vel profitendum,
ut ex dictis conſtat; & conſequenter copula non
legitimè extorta non erit ſponſæ impedimento
quamvis poſſit Religionem ingredi, & ſolemniter
profiteri, quia cum contra jus, & vitiosè oppreſſa
fuerit, quo ad facientem id habetur pro non facto,
ut in dicta regula, *quæ contra jus.* cum concordan-
44 tib. de quibus ibi in gloſ. 1. & arg. l. *Quoties, ff. qui*
ſatiſdat. cogantur. ubi ſi ſatiſdatio ſit præſtita vitio-
sè, non dicitur præſtita.

45 Declara tamen concluſionem ut ſupra firma-
tam, ut locum ſibi vendicet dummodo ſponſa per
coactionem non conditionalem, ſeu per metum,
ſed per coactionem præciſam, & abſolutè oppreſ-
46 ſa fuerit: nam conſenſus potiſſimè in matrimo-
nio requiritur; ſed matrimonium non eſt perfe-
ctum, niſi per copulam: ergo copula requirit con-
ſenſum ſaltem incluſum in coactione conditio-
nali, ut notatur in c. *Merita, 15. q. 1.* patiens autem
coactionem abſolutam nihil agit, cap. *Sacris, quod*
met. cauſ. & hæc ratio multum movit Jo. Andr. in
dict. regul. *quæ contra jus, in fin.* Ad hoc facit ſecun-
47 dum Barthol. Brixien. *in d. q. 80. num. 1.* quia caro
non poteſt dici corrupta niſi mens prius corrupta
48 fuerit d. cap. *Revera, 32. q. 5.* Item corpus mulie-
rum non vis maculat, ſed voluntas, cap. *Propoſito,*
& cap. *De pudicitia, verſ. Corpus, eadem cauſa, &*
quæſtione. Cum ergo hæc mulier jure, vel facto
corrupta non debeat reputari, adhuc quaſi incor-
corrupta poterat Religionem profiteri. Item ſi ab
alio quàm à marito vi oppreſſa fuiſſet, maritus hoc
ei imputare non poſſet, ut l. *Vim paſſa, ff. de adulter.*
Ergo multò minus imputare ei debet quod ipſe
49 fecit. Demum matrimonium conſummatum re-
præſentat unionem Chriſti cum Eccleſia per car-
nem; & ſortitur effectum à jure divino, & indiſ-
ſolubilitatem, cap. *Deinde, 26. diſt.* cap. *Cum ſocie-*
tas, 27. qu. 2, cap. *Debitum, de bigam,* & c. *Unico de*
voto, lib. 6. Ergo per eam ſolam copulam conſum-
matur, quæ poteſt hanc unionem repræſentare,
50 quia omne quod eſt ſacrum, vel alterius rei ſignum
illius debet eſſe ſimile, cap. *Signum eſt,* & cap. *Spe-*
cies, de conſecrat. diſt. 2. ſed talis eſt ſola copula
voluntaria, cum unio Chriſti voluntaria fuerit, S.
51 Thom. *in 3. part. q. 1. art. 2.* ergo per ſolam copulam
voluntariam matrimonium conſummatur; & ſic
duo requiruntur ad confirmationem matrimo-
nij, conſenſus animorum, & commixtio corpo-
rum, quæ firmat, & perficit, cap. *In omni, 27 q.*
52 2. Item vis præciſa, & abſoluta impedit conſum-
mationem matrimonij ſpiritualis, arg. cap. *De In-*
dœis, 45. diſt. & cap. *Majores de Baptiſm.* & cap. *Ge-*
ſta, 74. diſtinct. ergò fortiùs impedire debet con-
ſummationem matrimonij carnalis, in quo ceſſa-
re debet omnis coactio, cap. *Cum locum, de ſponſal.*
& probatur à contrario ſenſu in cap. *Inſuper, Qui*
matrim. accuſare poſſ. nam ſi requiratur ut ſemel
copulæ carnali conſentiat, unde ſi non conſen-
ſit, ceſſat matrimonium, cap. *Continebatur;* i-
bi, de ſuo aſſenſu deſponſata, vel cognita; *de de-*
ſponſat. impub. Non enim videtur communicaſſe
corpus ſuum, ex quo per vim fuit cognita. Unde
intrat ratio cap. *Verum, ſupra eodem,* ibi, (Quia
cùm non fuiſſent una caro ſimul effecti, ſatis po-
teſt unus ad Deum tranſire, & alter in ſæculo
manere.

53 Non obſtat, quod ex copula violenta oriatur
affinitas, ut c. *Diſcretionem, infra de eo qui cogn. con-*
ſang. uxor. ſuæ. Quoniam non propterea efficiun-
tur una caro, ut notat gloſ. in cap. *In eo fornicator,*
in ver. Erunt, 32. q. 2. quod patet, quia in illa Decre-
tali copula fuit illicitè, & inique extorta, cùm mu-
lier eſſet alteri viro matrimonialiter copulata; &
ſic per copulam non potuerunt effici una caro, et-
iamſi fuiſſet voluntaria, cum ibi non eſſet matri-
monium, ut cap. *Verum, ſupra eodem.* cap. *Lex di-*
vina conſtitutionis, 27. q. 2. & colligitur ex cap. *A-*
gathoſa, ead cauſ. & quæſt. Ergo non eſt bona ratio-
cinatio: Copula violenta parit affinitatem: Ergo
per eam vir, & uxor efficiuntur una caro, & matri-
monium conſummatur.

54 Denique non obſtant jura, quæ dicunt factum
attendi; quoniam ponunt caſus ſpeciales propter
defectum Sacramenti, ut cap. *Ille, 32. q. 5.* vel pro-
pter prærogativam Ordinum, ut in cap. *ult. 55. diſt.*
nam lex promotionis conſiderat factum, non vo-
55 luntatem, cap. *fin. 15. q. 1.* Et ob hanc rationem per
vim oppreſſa non poterit inter virgines conſecrari,
quia virginitas ablata eſt, & per coactionem præ-
ciſam inhabilitat eam quantum ad hoc, ut eſt text.
in cap. *Acutius, 26. q. 5.* & in d. cap. *Ille, 32. q. 5.* &
iſto caſu verificatur argumentum allegatum in
contrarium per Archidiaconum in d. cap. *fin. 51.*
diſt.

diſtinct. ut ibi expreſsè declarant Gemin. *num.8. verſ. Iſtam diſtinctionem*,& Præpoſitus *num.4.circa finem. verſ. Iſtam diffinitionem.* Sed hujuſmodi cauſæ quæ vigent in conſecratione, hic ceſſant; quia licèt oppreſſa non poſſit inter virgines conſecrari, poteſt tamen profiteri, cùm in profeſſione potius attendatur voluntas, quàm factum, ſecundum Jo. Andr. in d. Regula *Quæ contra num.11. de regul. jur. lib. 6.*

DE CONVERSIONE

Coniugatorum.

Cap. Ex parte.

SVMMARIVM.

1 *SPonſalia de præſenti per Religionis profeſſionem, non per propoſitum caſtitatis ſervandæ in ſæculo diſſolvuntur.*

2 *Matrimonium non conſummatum an ſolvi poſſit per Papam ex alia cauſa, quàm in jure expreſſa, vel omninò ſimili.*

3 *Statuta prædeceſſorū à ſucceſſoribus cuſtodiri debent.*

4 *Papæ poteſtas duplex.*

5 *Eccleſia poteſt conſtituere ut matrimonium ratum diſſolvatur, ſi alter conjugum labatur in hæreſim. Secus ſi matrimonium ſit conſummatum, num. 9.*

6 *Circa matrimonium ratum latiſſimè patet Papæ poteſtas.*

7 *Papa poteſt diſſolvere matrimonium non conſummatum tam per viam ſtatuti, quàm diſpenſationis.*

8 *Matrimonium ratum quo jure diſſolvatur per ſolemnem profeſſionem alterius conjugis.*

9 *Matrimonium infidelium licèt ſit verum matrimonium tamen non eſt Sacramentum.*

10 *Matrimonium ratum ſolvitur ex conſtitutione eccleſiæ, conjuge ad fidem converſo, ſi infidelis noluerit ei cohabitare, aut non ſine contumelia Creatoris.*

11 *Matrimonium fidelium eſt Sacramentum, & poſt copulam ab Eccleſia ſolvi non poteſt.*

12 *Diſpenſandum an ſit cum nobili conjugata ut in Domo Turris Speculorum Vrbis emittat tria vota ſubſtantialia in manibus Delegati Apoſtolici, ità ut per hanc profeſſionem ſolvatur matrimonium non conſummatum, & num. ſeq. uſque in finem.*

13 *Voti ſolemnitas eſt de jure poſitivo.*

14 *Matrimonium ratum non diſſolvitur per ſuſceptionem ſacri Ordinis, ſed per ſolemnem profeſſionem.*

15 *Profeſſio conjugis ut dirimat matrimonium ratum non conſummatum tria requiruntur.*

16 *Monaſterium Turris, Speculorum Vrbis non eſt regulare, neque in eo emittuntur, niſi duo vota perſeverantiæ, & obedientiæ.*

17 *Papa an poſſit ſtatuere ut profeſſio emiſſa in domo ſeculari dirimat matrimonium ratum non conſummatum, & num. ſeq. uſque ad num. 20.*

18 *Profeſſio regularis non dicitur niſi adſit conſenſus Religionis recipientis.*

19 *Papa an poſſit ſtatuere ut matrimonium ratum diſſolvatur per ſecundum conſummatum, & num. ſeq.*

20 *Diſpenſatio ſuper matrimonio rato quibus ex cauſis ſit concedenda.*

21 *Frigiditas viri, & tranſitus ad cœlibatum an ſint juſta cauſa diſpenſandi ſuper matrimonio rato.*

22 *Matrimonium ratum non diſſolvitur ex voto, quod emittunt Tertiariæ, & Vrſulinæ.*

Nec eremitica vitæ profeſſione, aut votis, quæ in Societate Ieſu emittuntur à coadjutoribus formatis, ibidem.

23 *Matrimonium ratum cur diſſolvatur per ſolemnem profeſſionem, non autem per vota ſimplicia.*

24 *Et an diſſolvatur per ingreſſum domus leproſorum.*

25 *Odium utriuſque conjugis exortum an ſit juſta cauſa diſpenſandi ſuper rato.*

26 *Diſpenſationem ſuper matrimonio rato non conſummato quæ debeant præcedere.*

27 *Profeſſio Regularis dicitur quâ quis incorporatur alicui ex Religionibus approbatis, etiamſi fiat in domo ſæculari.*

EX PARTE. Il ſecondo. Per Religionis
1 profeſſionem, non per propoſitum caſtitatis ſervandæ in ſæculo diſſolvuntur ſponſalia de præſenti. Hoc dicit. Communis diviſio. Secunda ibi, *Nos autem*, quæ tria facit. Primò contra ſolutionem allegat. Secundò, ſolvit, ibi, *Nos autem.* Tertiò, ſolutionem determinat, ibi, *Porro.*

2 Nota ex hac Decretali in verſ. *Nos autem*, argumentum optimum ſecundum Abb. *num. 3.* quòd matrimonium contractum per verba de præſenti etiam carnali copula nondum conſummatum, non poteſt diſſolvi niſi in caſibus à jure expreſſis; ponderando litteram ibi, *nullo caſu*, juncto verſ. *nolentis.* Unde infert Abb. ut Papa non poſſit matrimonium ratum diſſolvere niſi ex cauſa expreſſa in jure, vel omnino ſimili. Sed certè hæc littera hoc non probat, quia Papa non dicit, *Nos non valentes* à prædeceſſorum noſtrorum veſtigijs declinare; ſed *nolentes*; Et ſic non fundat ſe in impotentia, ſed in voluntate, quia nimirum decet Ro-
3 manum Pontificem deceſſorum ſuorum voluntatem, & ſtatuta cuſtodire, cap. *Iuſtitia, 25. quæſt. 1.* cap. *Deceſſorum*, & cap. *Si ea deſtruerem, 25. qu. 2.* non tamen ad id reſtringitur, c. *Innocuit*, §. *Quamvis autem*, *de elect.* cap. *ult. de reſcr. lib. 6.* §. *His ita, 25. q. 1.* l. *Digna vox*, *C. de legib.* S. Thom. in *1.2. q. 96. art. 5. ad 3.* Unde opinio Abbatis ſalvari
4 poteſt tantummodo in poteſtate Papæ ordinaria, quæ ſcilicet ſequitur ordinem juris poſitivi; & regulariter ad limites diſpoſitionis illius, ut per Gemin. *conſ. 53. Pro reſponſione, in princ. verſ. Quædam eſt poteſtas ordinata*, non autem in poteſtate ſuprema, ſeu abſoluta, ſecundum quam Papa eſt ſupra omne jus poſitivum, cap. *Propoſuit, de conceſſ. præbend.* & d. §. *His ita* S. Thomas *quodlib. 4. art. 13.* Gemin. *d. conſ. 53. in princ. verſ. Quædam eſt poteſtas ſuprema.*

5 Et propterea Hoſtien. *hic num. 3. in verb. Fueret hæreticus*, cenſet Eccleſiam poſſe conſtituere ut matrimonium diſſolvatur, ſi alter conjugum labatur in hæreſim, ſicut conſtituit ut diſſolvatur matrimonium etiam conſummatum, ſi unus ex duobus infidelibus convertatur ad fidem, ut in c. *Gaudemus, de divort.* maximè ſi in caſu, de quo loquitur hæc decretalis, matrimonium conſummatum non eſſet: nam quare aliud cenſeatur in fidelibus, aliud in infidelibus, non eſt rationum di-

verſi-

verſitatis reddere, niſi ex cauſa ratificationis, quæ canonica, ſive eccleſiaſtica conſtitutione confirmatur, ut in cap. *Quanto de divort.* ſupra quam tamen Papa poſitus eſt, d. cap. *Propoſuit, de conceſſ. preb.* cap. *Significaſti*, §. 1. *de elect.* Ita Hoſtien. quem toudem ferè verbis ſequitur *hic* Joann, Andr. *in*
6 *verb. Fieret hæreticus, num. 3.* Quorum quidem opinionem arbitror veram eſſe ſi matrimonium ſit tantummodo ratum, quia circa illud latiſſimè patet Papæ poteſtas, ut poſt Alan. dixit gloſſ. *fin.* in c. *Ex publico, ſupra eodem.* Licet in aſſignanda ratione hujus Apoſtolicæ poteſtatis non conveniant inter ſe Canoniſtæ, de quo latè diſſerit Turrecrem,
7 in cap. *Sunt qui dicunt, num. 4. 27. quæſt. 2.* Et propterea diſſolvi poteſt à Papa non ſolum per viam ſtatnn, ut notat gloſſ. præallegata, Henric. Boich. in cap. *fin. num. 4. infra de ſponſa duorum*, Ancha. *conſ. 409. Viſo, & diligenter inſſ ecto num. 3.* & in c. 1. *n. 2. de voto, in 6.* & ibi omnes: ſed etiam per viam particularis diſpenſanonis, ſecundum opinionem Canoniſtatum, quam ſervat Eccleſia Romana, ut dixi in d. cap. *Ex publico*, Ideoque matrimonium per ſolemnem profeſſionem alterius conjugis ſolvitur, ut hic dicitur. Idque non jure divino, ſed
8 eccleſiſtice, cùm ſolemnitas voti ſit ex ſola conſtitutione eccleſiæ inventa, dicit textus in cap. *unic. de voto, libr. 6.* & tenet in dict. cap. *Ex publico*, Hoſtienſis *in verb. Conſummatum*, Joan. Andr. *num. 9.* & Butr. *num.* 16. Mich. Medina *de ſacror. hominum continentia, lib. 5. cap. 87. & ſeq.* Vaſqu. *in* 1. 2. *diſp.* 165 *cap. 7.* licet hoc caſu matrimonium ſolvi jure divino poſitivo cenſeant Scot. Victor. Sot. Corduba, & alij apud Baſil, Ponnum *de imped. matrim. c. 19. §. 2. verſ. Sed mihi*, Quinimò mirabile verbum dicit Hoſtienſ. in d. c. *Ex publico*, videlicet [de conſenſu utriuſque conjugum, ſcilicet ſponſi, & ſponſæ, Papam poſſe ex poteſtate abſoluta diſſolvere matrimonium, nulla alia cauſa exiſtente; ſed ex poteſtate ordinata poſſe tantum ex cauſa illud diſſolvere,] ut *hic* Et idem dicendum eſt ſecundum eumdem in ſimili caſu. Sed contrarium tenendum eſt, ſi matrimonium ſit carnali copula conſummatum. Et miror quod Hoſtienſ. dixerit non eſſe
9 rationem diverſitatis inter matrimonium infidelium, & fidelium. Imò enim matrimonium infidelium quamvis ſit verum matrimonium, cap. *De infidelibus, de conſang. & affinit.* tamen non eſt Sacramentum, ſed merus contractus deficiente Baptiſmo, qui eſt janua, & fundamentum omnium Sacramentorum, cap. *fin. de Presb. non baptiz.* c. *Præter*, §. *Verum, 23. diſt.* Unde non mirum ſi potuerit ſolvi ab eccleſia, etiamſi fuerit carnali copula conſummatum, poſtea quam infidelis declaraverit ſe aut nullo modo, aut non ſine contumelia Creatoris velle cum converſo ad fidem cohabitare, c. *Si infidelis, 28. quæſt. 2.* c. *Quanto*, & c. *Gaudemus, de divortio*, & notat gloſſ. *hic in ver. Ratum conjugium.* At verò inter fideles matrimonium
10 fuit elevatum à Chriſto in Sacramentum, ut in d. c. *Quanto*, Et propterea poſteaquam per conjugalem copulam effecti ſunt una caro, ab Eccleſia amplius diſſolvi non poteſt, quia *Quos Deus conjunxit homo non ſeparet*, gloſ. *fin.* in d. c. *Ex publico, ſupra eodem.* Henric. Boich. in d. c. *fin. num. 4.* Turrecrem. in d. c. *Sunt qui dicunt, num. 4. 27. q. 2.* Doctores in d. c. *ult.* ubi in ſpecie Franc. *in 3. notab. de voto, in 6.* Et hæc eſt ratio cur ſeparatio matrimonii non cedat ſub diſpenſatione in novo teſtamento, ſicut in veteri, ut docet S. Thom. *in 4. diſt. 33. q. 2. art. 2. q. 1. ad tertium.*

12 QUÆRO, An ſit diſpenſandum cum nobili muliere conjugata, ut in Domo Turris Speculorum Urbis emittat tria vota ſubſtantialia in manibus Abbatis à Sede Apoſtolica delegati; ita ut ex hujuſmodi profeſſione diſſolvatur matrimonium ratum, non conſummatum.

An ve timor frigiditatis viri, tranſitus ad cœlibatum, & odium inter conjuges ſit juſta cauſa matrimonium ratum diſſolvendi.

Advocati hujus cauſæ fatentur per profeſſionem, quæ conſuevit emitti in domo, ſeu monaſterio Turris Speculorum, de rigore canonico matrimonium ratum non diſſolvi ipſo jure, ſed eſſe opus ut à Sede Apoſtolica diſſolvatur, & ſupplicant pro gratia.

Dicunt autem diſſolutionem hujus vinculi poſſe fieri duobus modis. Primò ſi Summus Pontifex indulgeat conjugi ut in manibus Delegati Apoſtolici emittat tria vota ſubſtantialia, & obſervantiam regulæ S. Benedicti, quemadmodum obſervatur in monaſterio, & declaret illa vota cenſeri ſolemnia ad effectum dirimendi matrimonium ratum. Deinde dicunt hoc fieri poſſe Pontificia diſpenſatione, pro qua plures cauſas afferunt.

13 Quoad primum modum etſi ſolemnitas voti à ſola conſtitutione eccleſiæ dependeat, c. *unic. de voto in 6.* tamen ad diſſolvendum matrimonium ratum non ſufficit ut votum ſit ſolenne; alioquin dirimeretur matrimonium etiam per votum, quod
14 juxta d. c. Uti ex ſuſceptione ſacri Ordinis ſolemnizatur, cujus contrarium ſtatuitur in Extrav. Joan. XXII. *Antiqua, eod. tit.* Sed requiritur ut votum ſit ſolemne per emiſſionem profeſſionis regularis c. *Verum*, & cap. *Ex publico. ſupra eod.* quia non per propoſitum caſtitatis ſervandæ in ſæculo diſſolvuntur ſponſalia de præſenti; ſed per religionis profeſſionem, ut hic dicitur. Unde ait gloſſ. per hunc text. in §, *Ecce, in verb. Solitudinem, in fin. 27. q. 2.* Si quis in propria domo vellet religioſam vitam ducere, talis Religio non diſſolvit ſponſalia Et de ſolemni religionis profeſſione loquitur Concil. Trident. cap. *6. ſeſſ. 24. de doctr. matrim.* [Si quis dixerit matrimonium ratum non conſummatum per ſolemnem religionis profeſſionem alterius conju-
15 gum non dirimi, anathema ſit.) Ad hanc autem profeſſionem tria ſubſtantialia requiruntur, de quibus in cap, *Ad Apoſtolicam, de Regul.* & in c. *Cum ad monaſterium, de ſtat. Monach.* Primum ut emittantur tria vota Caſtitatis, Paupertatis, & Obedientiæ. Et hoc primum hoc caſu poterit concurrere, ſi Summus Pontifex indulgeat mulieri, ut prædicta vota emittat, quamvis in d. monaſterio ab alijs oblatis non emittatur niſi votum obedientiæ. & perpetuæ ſtabilitatis in prædicto monaſterio vivendi, ut per Navarr. *conſ. 6. n. 9. de voto*, Secundum requiſitum eſt ut hæc vota emittantur in manibus habentis poteſtatem incorporandi Religioni, juxta tex. in c. *Porrectum*, ubi Innoc. Abb. & cæteri not. *de regul.* cum concord. Et hoc requiſitum ſimiliter poteſt ſuppleri à Sede Apoſtolica per ſpecialem delegationem Abbati S. Pauli, vel alteri, cui magis placuerit, ut notatur per Doctores in d. cap. *Porrectum*, & in cap. *Inſinuante*, Qui cler. vel voven. & per Navarr. *conſ. 89. de Regular.* Tertium requiſitum eſt ut fiat hæc profeſſio in aliqua religione à
16 Sede Apoſtolica approbata, c. 1. *de voto, in 6.* Hoc

tertium requiſitum deficit, quia dictum monaſterium non eſt regulare, ut per Navar. *d. conſ. 6. de voto*. Nec videtur poſſe ſuppleri, quia dicta mulier non vult incorporari alicui religioni, ſed vult eſſe ſæcularis in prædicta domo. Non videtur autem jure noſtro poſſe decerni ut profeſſio emiſſa in domo ſæculari abſque incorporatione alicui de religionibus approbatis, cenſeatur regularis ad effectum dirimendi matrimonium, ex tribus fundamentis.

17 Primum eſt, quia videtur implicare contradictionem ut hæc mulier ſit regularis, & non ſit incorporata alicui ex religionibus approbatis c. 1. *de relig. domib. lib. 6.* & cap. *fin. infra eod. tit.* Sed ſit membrum regulare in corpore, & capite ſæculari: eſſet enim veluti monſtrum, & quædam perplexitas, quæ non poteſt in eſſe produci, ut eleganter ſcribit Oldradus *conſ.* 172. incipit *Quia omnes, à nu. 5. uſque in fin.* unde Lapus Abb. in Clem. *1. de privil.* verbum illud, *Religioſi*, exponit, ideſt Religionis per Sedem Apoſtolicam approbatæ, aliàs non eſſent religioſi. Unde non videtur ſuper hoc de jure poſſe concedi diſpenſatio, cum de ſubſtantia voti religionis ad effectum ſolvendi matrimonium ratum ſit, ut ſolemnizetur per profeſſionem emiſſam in aliqua ex religionibus approbatis ad præſcriptum, d. c. *un. de voto in 6.* & propterea gloſſ. in d. c. *Cum ad Monaſterium, de ſtat. monach. in verb. Abdicatio*, reddens rationem cur Papa non poſſit diſpenſare ut Monachus habeat proprium, dicit hoc ideo eſſe, quia abdicatio proprietatis eſt de ſubſtantia monachatus: quod indicant verba illa text. *adeo annexa eſt regulæ monachali*. Quod & docuit D. Thom. *in 2. 2. q. 88. art. 11.*

18 Secundum fundamentum. Ad hoc ut quis efficiatur regularis, requiritur neceſſariò conſenſus non ſolum Novitij, ſed etiam religionis, quia profeſſio eſt contractus reciprocus, & ultro citroque obligatorius, c. *Ad Apoſtolicam*, & c. *Porrectum, de Regul.* Gemin. & Franc. in dict. c. *unic.* Navarr. *conſ. 26. in princip. de Regular.* Non videtur ergo ſtatim poſſe, ut emittatur ab uxore profeſſio regularis, niſi aliqua ſit religio, quæ aſſenſum præbeat, & illi obligetur. Hoc autem caſu nulla religio obligabitur, ſed ſolum mulieres oblatæ, & ſæculares Turris Speculorum: cum præſertim ante profeſſionem requiratur ut Novitius per annum probet auſteritatem religionis, & religio mores Novitij tam ex præſcripto Sacrorum Canonum, ut in d. c. *Ad Apoſtolicam*, c. *Non ſolum*, & c. *Conſtitutionem. de Regular. in 6.* quam ex decreto Conc. Trident. *cap. 15. ſeſſ. 25. de Regular.* quod hoc caſu non poterit verificari.

19 Tertium fundamentum, Profeſſio quam emitteret dicta mulier revera non eſſet profeſſio religionis ſecundum Canones. Unde ſi Sedes Apoſtolica ſtatueret ut per illam profeſſionem dirimeretur matrimonium, daretur novus modus matrimonium diſſolvendi, ideſt per profeſſionem emiſſam in domo ſæculari, abſque ulla incorporatione alicui religioni à Sede Apoſtolica approbatæ.

20 Hoc autem maximè dubium eſt an jure fieri poſſit, ſicuti multi cenſent Summum Pontificem non poſſe ſtatuere, ut matrimonium ratum diſſolvatur per conſummatum, ut poſt Covarr. & alios Sanch. *libr. 2. diſp.* 14. *n.* 4. de quo tamen vide Turrecr. in c. *Sunt qui dicunt, num. 4. 27. quæſt. 2.* Et quamvis non deeſſet poteſtas; hoc tamen inſultum eſſet novum, & ſine exemplo. In hac autem graviſſima materia magnopere videtur cavendum à novitatibus.

21 Recurrunt ergo Advocati ad ſecundum modum, ideſt ad diſpenſationem. De poteſtate jam non dubitatur; prævaluit enim opinio Canoniſtarum, ut in c. *Ex publico*, & ibi dixi ſupra eodem. Difficultas in caſibus verſatur, debent enim eſſe admodum graves.

Prima cauſa, quam adducunt Advocati, eſt timor fragilitatis viri: allegant Sanch. *de matrim. lib. 2. diſput. 16. num. 6.* Sed hæc cauſa eſt omnino inſufficiens. Et Sanch. & alij ab eo relati loquuntur de frigiditate poſt matrimonium contractum, non autem de timore frigiditatis; alioquin inventus eſſet modus ſtatim diſſolvendi matrimonium, & inutilis eſſet habitatio triennalis, & alia juris remedia, de quibus in c. *Fraternitatis*, & c. *Laudabilem, de frigid. & malef.*

22 Secunda ratio, tranſitus ad cœlibatum, & ſtatum perfectiorem. Sed neque hæc ſufficiens eſt, alioquin omnes Tertiariæ, ſeu Mantellatæ, vel Urſulinæ poſſent obtinere diſpenſationem, cum tamen earum votis matrimonium non dirimatur, ſecundum Abb. in d. c. *Ex publico*, & *hic in ultim. notab. num. 6. verſ. Ex hoc infero*, quia etſi habeant certam regulam à Sede Apoſtolica approbatam, tamen ut hic patet, non ſufficit recipere velum, & ſervare continentiam; ſed oportet ut quis ſe adſtringat ad certam religionem approbatam, ubi ſcilicet emittuntur tria ſubſtantialia religionis. Ad hoc quod habetur in Extravag. *Antiqua*, Joannis XXII. ubi clarius hoc eſt expreſſum. Hujuſmodi autem Mantellatæ non ſunt ſtricto modo religioſæ, cum non voveant tria ſubſtantialia, nec propriè dicuntur habere regulam, ſed quemdam modum vivendi, ut in ſimili dicit gloſſa notab. in Clement. 1. *in verb. Obedientiam, de relig. domib.* Et latiùs idem Abbas *in rubric. ſupra de Regular.* Hinc fit ut profeſſione vitæ eremiticæ matrimonium ratum non diſſolvatur. Sotus *de juſtit. & jur. libr. 7. q. 5. art. 3.* & notatur in §. *Ecce, 27. q. 2.* Hinc etiam fit, ut non dirimatur per tria vota ſubſtantialia, quæ emittuntur à coadjutoribus formatis in Societate Jeſu; Sunt enim ſimplicia, quamvis publicè emittantur, ut declaravit Gregor. XIII. in Conſtitutione, *Aſcendente Domino, edita 8. Kalendas Iunij* 1584. & cenſent quatuor ejuſdem Societatis Patres, videlicet Vaſq. *in 1. 2. q. 96. art. 4. diſput. 165. cap.* 10. Henriq. *lib.* 11. *de matrim. cap. 8.* Petrus Ribadenera *in libr. de Societat. Inſtitut. cap. 19. §. 1.* & Sanch. *de matrim. libr. 2. diſput. 18. num. 6.* Et quamvis Advocati dicant ſufficere cauſam expreſſam in Canone, vel illi ſimilem; tamen ad hoc requiritur omnimoda ſimilitudo, Abb. *hic num. 4.* dum ait Papam non poſſe diſſolvere matrimonium, niſi ex cauſa in jure expreſſa, vel omnino ſibi ſimili. De quo tamen dixi ſupra in *primo notab. n. 2.* At profeſſio in monaſterio, de quo agitur, nullomodo habet hanc omnimodam ſimilitudinem cum profeſſione ſolemni, quia vota ſimplicia non æquiparantur ſolemnibus, ut in d. cap. *unico* in fin.

23 illa enim continent ſolam profeſſionem verbalem; hæc verò continent etiam realem traditionem. Et hæc eſt cauſa, propter quam ratum diſſolvitur per ſolemnem promiſſionem, non autem per vota ſimplicia ſecundum D. Thomam in *4. ſentent. diſt. 38. quæſt. 1. art. 2. ad 3.* & Covarruv. *in*

Epit.

Ept.de ſponſ.par.2.cap.7.§.4.num.7.

Nec obſtat quod per profeſſionem emiſſam ab aliquibus Tertiarijs ratum diſſolvatur ſecundum Sanchez allegatum: nam reſpondetur hoc eſſe verum de Tertiarijs, quæ emittunt vota ſubſtantialia in religione approbata, & ſunt veræ Moniales ſecundum declarationem Sixti V.

24 Ultimo adducunt Advocati doctrinam Hoſtien. *hic num.* 15. quod per ingreſſum domus leproſorum matrimonium diſſolvatur; ſed tamen Hoſtienſis non figit pedes, & dicit conſulendum Papam. Et certè ejus opinio vera eſt, & reprobatur à Joan. Andr. & alijs communiter. Unde in ea nullum poteſt fieri fundamentum pro diſpenſatione.

25 Oreterus deducunt Advocati odium, quod inter conjuges emerſit, propter quam cauſam dicitur diſpenſaſſe Eugen. IV. & ſcandala, quæ probabiliter timeri poſſunt; qua de re extat inſignis doctrina Cajet. *1. tom. opuſc. tract.* 38. Verum hæc doctrina aliàs habita eſt pro admodum dubia, niſi ſubſit tumor publicarum actionum. Et in Conc. Trident. *cap.5.ſeſſ.24. de doct. matrim.* diffinitum eſt, ut ſi quis dixerit propter hæreſim, aut moleſtam cohabitationem matrimonij vinculum poſſe diſſolvi, anathema ſit: quod aliquando fuit intellectum etiam de matrimonio rato; & ſacra Pœnitentiaria in ſimili cauſa, in qua graviores cauſæ concurrebant, fuit diviſa. Et re vera in omnibus illis caſibus frigiditatis viri, vel mulieris, & maleficij, de quibus in tit. *de frigid. & maleſ.* & *de ſponſa duor.* concurrebant illæ cauſæ jurgij, & diſſidij inter conjuges, præſertim ubi ſecunda uxor fuerat cognita, & remanebat diffamata, & prolem ſuſtulerat: & tamen Canones ſemper jubent prima conjugia redintegrari. Itaque tunus videtur ut nobilis hæc mulier ingrediatur aliquod monaſterium ex religionibus approbatis: uam cum velit jam ſponte tria vota ſubſtantialia profiteri in perpetuum, & ſuppoſita hac voluntate habeamus modum canonicè diſſolvendi matrimonium ratum, non conſummatum per ſolemnem profeſſionem; privatus affectus ipſius mulieris volentis ingredi domum ſæcularem non videtur juſta cauſa diſpenſationis in hac graviſſima materia. Et interea multa accidere poterunt, ob quæ diſpenſatio non ſit neceſſaria; ut ſi matrimonium declaretur nullum ex impedimento frigiditatis, ſeu maleficij, juxta cap. *Fraternitatis*, & cap. *Laudabilem, de frigid. & maleſ. vel dementia viri*, juxta cap. *Dilectus, de ſponſ.* aut ſi vir liberetur ab utroque morbo, & uxor veriſimiliter non curet amplius ab eo divertere; aut quid ſimile contingat. Unde diſpenſatio propter exemplum quantum fieri poteſt videtur differenda, & ſolum concedenda cum neceſſitas impulerit.

26 Quatenus placeret Sanctiſſimo concedere diſpenſationem, tria eſſent præmittenda. Primum probatio matrimonij non conſummati, ad ſacrorum Canonum præſcriptum. Secundum expreſſio, & cumulatio cauſæ profeſſionis in dicto monaſterio cum alijs cauſis, præſertim diſſidij, odij implacabilis, & inimicitiarum. Tertium ſupplicatio utriuſque conjugis: nam ad inſtantiam unius tantùm non conſueverunt matrimonia diſſolvi.

27 Porrò ceſſabit omnis difficultas ſi oratrix conſentiat ſe incorporari religioni S. Benedicti; poterit enim eo caſu Sanctiſſimus illi indulgere ut ingredi valeat domum religioſam Turris Speculorum, in eaque emittere tria vota ſubſtantialia, & ſolemnem profeſſionem religionis prædictæ S. Benedicti, ſub cujus regula Oblatæ dictæ domus vivunt in manibus Delegati Apoſtolici, qui eam nomine hujus ſanctæ Sedis acceptet, atque oratricem Ordini S. Benedicti incorporet ad effectum ut perpetuò in eadem domo remaneat ſub obedientia illius Præſidentis, & Superiorum, & etiam ad effectum ut matrimonium inter oratricem, & comitem ejus virum contractum, ſed non conſummatum diſſolvatur, ipſeq; comes ad alia vota tranſire poſſit. Neque enim eſt novum ut valeat profeſſio ſolemniter emiſſa in domo privata in manibus habentis facultatem incorporandi religioni à Sede Apoſtolica approbatæ, ut eſt text. in c. *Inſinuante, Qui cler. vel voven.* ubi deciditur validam eſſe profeſſionem regularem emiſſam à quadam muliere in manibus Fratris Ordinis S. Auguſtini, cum hoc ut in domo propria cum omni ſubſtantia ſua remaneret. Atque ibi poſt gloſ. Innoc. & alios notat Abb. *num.5.* & concordat text. in c. *De viduis, §l primo, 27.q.1.* ubi gloſ. *in verbo Proprijs*, ait eſſe votum ſolemne, licèt in ſua domo emiſſa fuerit profeſſio. Ad idem eſt textus ſingularis hic ubi Innocent. III. reſpondet matrimonium mulieris cum viro lepro ſo contractum, ſed non conſummatum fuiſſe diſſolutum per profeſſionem emiſſam ab eadem muliere coram duobus Abbatibus in domo propria; qui textus videtur decidere caſum, de quo agitur.

Brevi expediendo addenda eſſet clauſula infraſcripta, videlicet; [Cæterum per præmiſſa ipſius monaſterij, ſeu domus religioſæ ſtatum in reliquis, & quoad alias Oblatas alterare, aut quomodolibet immutare non intendimus]

De Voto, & Voti redemptione.

Cap. Litteraturam.

1 LITTERATURAM. Simpliciter proponens religionem ingredi, licèt non ingrediatur non eſt reus voti. Hoc dicit, ſecundum Jo. And. Butr. Card. Anchar. & Jo. de Anan. Sed generalius poteſt ſic ſummari ſecundum Abb. Ex ſola conceptione boni explicandi non obligatur quis ad bonum conceptum exequendum. Hoc intendit, & eſt notabilis, & ſingularis deciſio. Primò, conſultatio; ſecundò, reſponſio, ibi, *Tibi.* 2

Pro intelligentia hujus textus vide quod ſcripſi in c. *Conſults, num* 15. *&* 20. *de Regular.*

De Voto.

Cap. Quod ſuper his.

1 QUOD SUPER HIS. Impedito ad tempus exequi votum ultramarinum, conceditur dilatio: perpetuò verò impedito indicitur redemptio in eo, quod magis expedit Terræ Sanctæ. Hoc dicit ſecundum omnes, & eſt pars ead. Quod ſuper his, ſupra de fid. inſtrument. Communis diviſio; ſecunda, ibi, *Nos autem*, quæ primò dat genera-

lem doctrinam; ſecundò ponit duplicem diſtinctionem; prima ibi, *unde credimus*; ſecunda ibi, *Rurſus*; tertiò ſolvit ſecundam quæſtionem de conſultatione deciſam, Jo. Andr.

Tractat hic Innoc. III. An Papa poteſtatem habeat ſuper infideles etiam Principes. Nos de hoc articulo egimus latiſſimè in cap. *Canonum ſtatuta, à num. 64. ſup. de Conſtitut.* ubi retulimus verba ipſa Innocentij, ibi plenè videas.

De Statu Monachorum, & Canonicorum Regularium.

Cap. Monachi.

SVMMARIVM.

1 Regularibus utriuſque ſexus an liceat habere annuos reditus nomine Conventus, ac de ſuorum Superiorum licentia, & ad eorum nutum, & n. ſeqq. uſque in fin.

2 Proprium eſt duplicis generis.

Peculij ſeu adminiſtrationis bonorum ſtabilium tres ſunt ſpecies, & quæ illarum ſit prohibita à Concilio Tridentino, ſecundum opinionem Navarri, ibidem.

3 Regularis, cui conceditur à Superiore adminiſtratio alicuius villa cum onere ſolvendi certam portionem monaſterio, an poſſit de reſiduo diſponere in ſuos uſus ſine proprietatis vitio, & num. 49. & ſeqq.

4 Adminiſtratio bonorum ſtabilium an poſſit per Generalem Ordinis concedi alicui regulari ad vitam, & an liceat eidem Generali, vel ſucceſſori illam revocare, & num. 20. & 25.

5 Canonicorum regularium, vel Monachorum Hiſpaniæ ſtatus, quibus ſolvuntur annua portiones, quas vocant privilegiatas, an ſit improbatus à iure, vel à Concilio Trid. & num. 62.

6 Fratres Commendatarij Sancti Spiritus in Saxonia an poſſint diſponere ultra victum, & veſtitum de fructibus ſuarum Commendarum.

7 Opiniones nonnullorum Theologorum circa peculium regularium referuntur, & num. ſeq.

Confutantur in terminis iuris communis à num. 13. uſque ad 44. & in terminis Concilij Tridentini à num. 44. uſque in finem.

8 Regularis etiam non officialis poteſt habere peculium non ſuperfluum, ſeu annuos reditus ad ſuos honeſtos uſus de Superiorum licentia, & dependenter ab eorum voluntate.

Contrarium à num. 44. uſque in finem.

9 Peculium regulari conceſſum, vel ſimpliciter, vel cum facultate adminiſtrandi liberè, prout ei videbitur, & placebit, an intelligatur in uſus laicos, & ad arbitrium boni viri, & num. 26.

10 Regularibus de iure communi non permittitur habere peculium, ſeu annuos redditus, vel bonorum ſtabilium adminiſtrationem.

11 Pœna in regulares proprietarios à iure communi ſtatuta quæ ſit.

12 Papa an poſſit cum Monacho ſuper proprietate, vel liberà peculij adminiſtratione diſpenſare.

13 Aut facere de Monacho non Monachum.

14 Conſuetudo etiam immemorabilis non excuſat Monachum à tranſgreſſione voti paupertatis.

15 Neceſſitas niſi ſit extrema non excuſat à vitio proprietatis regularem, qui aliquid celat Superiori, aut detinet eo invito.

16 Regularem poſſe habere peculij adminiſtrationem in uſus licitos de licentia Abbatis, quibus fundamentis probetur de iure communi, uſque ad num. 44.

17 Monachus, & ſervus quoad acquiſitionem bonorum æquiparantur.

Monachus conniventibus oculis Superioris poteſt habere quaſi proprium ſicut ſervus, ibidem, & num. 21.

Contrarium num. 22.

18 Monachus non dicitur proprietarius, qui nihil celat Abbati, & eſt paratus totum dimittere ad illius nutum.

Contrarium, num. 47.

19 Monachus Eccleſia Cathanien. licet accipere à monaſterio annuam proviſionem ſcutorum quinquaginta.

Contrarium, num. 62.

21 Legatum factum Monacho, ut nihil quæratur monaſterio, an valeat. & num. 24. & 47.

22 Argumentum de ſervo ad Monachum non procedit ubi contrarium reperitur in iure expreſſum.

23 Servitus Monachalis diſtrictior eſt quam ſæcularis.

27 Regularis datus executor ad diſtribuendum, non dicitur habere bonorum adminiſtrationem.

28 Intellectus cap. Inſinuante, Qui cler. vel voven. & num. 31.

29 Monachus an ex taciturnitate, & patientia Abbatis poſſit habere peculij adminiſtrationem, & num. ſeq.

30 Monachus an poſſit facere eleemoſynam de rebus monaſterij ex permiſſione Abbatis, & num. 32.

31 Regularis ſicut eſt incapax proprietatis, ita & uſusfructus, vel uſus iuris, & num. 42.

33 Conſtitutio, vel conſuetudo monaſterij, ſecundum quam datur certum quid annuum Monacho pro veſtitu an valeat & num. ſeq. & num. 62.

34 Statutum ut pro indumento Moniales habeant lucrū manuum ſuarum validum eſt.

Contrarium, num. 62. & ſeq.

35 Regulares Capellani Papæ recipiunt de ſervitijs portionem ut alij, ſed teſtari non poſſunt.

36 Intellectus cap. Cum ad monaſterium, §. Tales, de ſtatu Monach.

37 Dictio, nec, negat, & copulat præcedentia cum ſuis qualitatibus.

38 Obedientia, id eſt Prioratus, vel adminiſtratio Eccleſiæ.

39 Intellectus huius cap. & num. 42.

40 Adminiſtratio peculij non poteſt per Abbatem concedi ſimplici Monacho, ſed officiali temporali duntaxat, & num. 42.

41 Vt regularis habeat beneficium ad nutum amovibile in titulum, non repugnat voto paupertatis, nec Concil. Tridentin.

Adminiſtrator cum libera poteſtate diſpenſandi de fructibus dicitur habere uſumfructum, num. 42. verſ. Ratio diverſitatis.

43 Officialis dicitur adminiſtrator in utilitatem monaſterij, nec poteſt de fructibus diſponere.

44 Concilium Tridentinum quid ſtatuerit circa regularium proprietatem, num. ſeq. uſque ad 67.

45 Regularibus prohibetur à Concilio Tridentino non ſolum proprietas, & poſſeſſio quorumcumque bonorum,

norum, ſed etiam nuda detentio etiam nomine Conventus.

46 *Mobilium uſus non permittitur Regularibus à Concilio antequam Superiori tradantur, & Conventui incorporentur.*

48 *Adminiſtratio bonorum ſtabilium non permittitur à Concilio niſi officialibus temporalibus monaſterij, & num. 47.*

49 *Adminiſtratio peculij etiam dependenter à voluntate ſuperiorum, & ad eorum nutum prohibita eſt à Conc. Trident. Regularibus non officialibus, & n. ſeq. uſque ad 54. & n. 72.*

50 *Regularibus non licet habere uſum ſuperfluum bonorum mobilium etiam de licentia Superioris, & dependenter ab illius voluntate, ac nutu.*

51 *Regulares tenentes mobilia ſuperflua, aut immobilia à culpa, vel à pœna ipſo facto incurrenda non excuſantur propter diſpenſationem Superiorum.*

52 *Prælatis aſſerentibus ſe poſſe concedere licentiam tenendi mobilia ſuperflua, aut immobilia quæcunque, fides non eſt habenda, & num. 69.*

53 *Dictio, autem, eſt adverſativa præcedentium, & in caſu contrario retinet idem thema præcedens.*

54 *Regularibus non licet ex diſpenſatione ſuperiorum habere adminiſtrationem peculij etiam in uſus licitos, & num. 56.*

55 *Regularis habens adminiſtrationem cum facultate diſponendi de fructibus in quoſcunque uſus dicitur habere uſumfructum.*

57 *Indefinita legis æquipollet univerſali etiam in odioſis.*

58 *Præſertim ſi ſit negativè concepta.*

59 *Peculij etiam non ſuperflui adminiſtratio interdicta eſt Regularibus à Concil. Trid.*

60 *Regulares tenentur vitam inſtituere, & formare ad præſcriptum Regulæ, quam profeſſi ſunt, etiam antequam monaſterium, vel Religio ipſa à Superioribus inſtituatur, vel reformetur.*

61 *Monialis non poteſt ſibi reſervare pecuniam annuam pro ſuis neceſſitatibus, ſed pecunia ipſa non obſtante reſervatione monaſterio acquiritur.*

62 *Monialibus non licet annuos cenſus emere nomine ſuo, aut monaſterij, nec pecunias monaſterio dare ad hoc ut aliquam ſummam quotannis inde percipiant pro ſuis neceſſitatibus etiam monaſterij nomine, & ad nutum Abbatiſſæ.*

63 *Monialibus non permittitur ut pecunias aſſervent in proprijs ſcriniolis intus arcam, cujus clavis ſit penes Abbatiſſam.*

64 *Monialibus vitam communem non ſervantibus interdicitur receptio puellarum ad habitum, & profeſſionem, & n. 66.*

65 *Monialibus communem vitam ſuſcipientibus quomodo conſulatur à Congregatione Regularium.*

66 *Monialibus non viventibus in commune quibus cautelis indulgeatur ut poſſint annuas proviſiones recipere.*

67 *Decreta Clementis VIII. circa Regularium proprietatem expenduntur, & conferuntur cum* cap. 2. ſeſſ. 25. de regul. *Con. Trid. & num. ſeq.*

70 *Differentia inter bona propria monaſterij, & aliunde quæſita à Regularibus rejicitur à Concil. Trid. & decretis Clementis VIII.*

71 *Bona undecunque à Regularibus acquiſita cum cæteris monaſterij bonis confundi debent, ut communis inde victus omnibus ſuppeditetur.*

73 *Regularibus non poſſunt concedi à Superioribus bona ſtabilia etiam ad uſum fructum, vel uſum, adminiſtrationem, aut commendam, etiam depoſiti, aut cuſtodiæ nomine.*

74 *Superiores regulares non poſſunt habere adminiſtrationem temporalem bonorum monaſterij.*

Adminiſtratio temporalis bonorum monaſterij à Clemente VIII. tribus officialibus demandatur id eſt exactori, depoſitario, & diſpenſatori, ibidem.

75 *Regulares non excuſantur ab obſervantia decretorum Clementis VIII. hoc prætextu quod uſu recepta non fuerint.*

76 *Regularibus non licet interpretari decretorum cap. 2. ſeſſ. 25. de regul.*

MONACHI. Hæc Conſtitutio communiter non ſummatur, quia continet plura dicta, quæ brevius in compendium redigi non poſſunt, ut per gloſ. Jo. Andr. & Ant. de Butr. & tamen comprehendendo ſubſtantiam ſecundum Abb. ſic poteſt ſummari. Monachi non debent poni ſinguli per Parochias. Hoc primò. Si pro Monachatu aliquid detur, receptus à ſacris Ordinibus prohibetur, & recipiens ab officio ſuſpenditur. Hoc ſecundo. Monachus habens peculium ſine licentia Abb. ab altaris communione removetur, & ſic decedens ſepultura, & Fratrum communione privatur. Hoc tertiò. Si pecunia conferatur pro habendo aliquod officium in monaſterio, dans, & recipiens deponuntur. Hoc quartò. In Prioratibus Conventualibus per electionem inſtituti non ſunt removendi ſine cauſa rationabili: & de cauſa rationabili tria ponit exempla, & hoc dicit uſque ad finem. Atque ita quinque ſunt dicta, Secundum ibi, *Si quis*, Tertiũ ibi, *Qui verò*, Quartum ibi, *Prioratus*, Quintum ibi, *Priores*, Jo. Andr. & Butr, dividunt in tres partes, ut per eos.

Nota primò Monachos non debere ſolos per villas & oppida habitare, & ſigna litteram contra ſolitarios, de quo plura *hic* per Jo. Andr. *n. 3.*

Secundò nota Monachum non debere conſtitui ſine ſocio ſui Ordinis in Eccleſia Parochiali, Quod intelligit Abb. *nu. 3.* quando Eccleſia Parochialis eſt monaſterio ſubjecta, ita ut Monachus propterea nõ deſinat eſſe obedientialis monaſterij, ſecus ſi religioſus promoveatur, tamquam quilibet Clericus ſæcularis ad Eccleſiam Parochialem. Tunc enim cum deſinat eſſe Monachus monaſterij, nec ullam habeat amplius communionem cum illo, ut in c. *Ne pro cujuslibet, 16. q. 1.* non tenetur Abb. ei dare ſocium. Allegat gloſſ. notab. in Clem. *Ne in agro, §. 1 ad hæc, in verb. Ad clauſtrum, hoc tit.* Hodie an hoc ſit verum, & an Regulares præfici poſſint Parochialibus Eccleſijs, dicam plenè in c. *Quod Dei timorem, infra eodem.*

Tertiò nota, pœnam aſſumpti ad Monachatum per ſimoniam; quia irregularis efficitur. Unde colligunt Jo. Andr. *num. 5.* & Cardin. *in § Si quis, n. 1.* poſt Petr. de Sampſone, & Abb. Antiq. irregularitatem quoad ordines contrahi pro ſimonia commiſſa, etiam in ſimplici beneficio. Quod intelligit Butr. *n. 4.* de irregularitate lata.

Quartò nota, permittendum non eſſe ut Monachus habeat peculium, niſi pro iniuncta ſibi adminiſtratione, de hoc latiſſimè in quæſtione ſequenti & præſertim, *num. 39. & 42.*

Contingit ſæpè ut in aliquibus monaſterijs tã vi-

torum,quàm mulierum novinij in actu renunciationisbonorum ad favorem monaſterij, vel in actu profeſſionis reſervent ſibi annuos reditus, ſeu annuam profeſſionem pro ſuis religioſis neceſſitatibus: & in aliis monaſteriis item accidit frequẽter ut cenſus annui, ſeu bona ſtabilia relinquantur Monaſterio etiam titulo inſtitutionis à parentibus,vel conſanguineis alicuius regularis, eo tenore adjecto ut ſuperiores concedere debeant eidem regulari adminiſtrationem dictorum cenſuum,ſeu bonorum ſtabilium, ita ut idem poſſit convertere illorum reditus in ſuos honeſtos uſus. In aliis verò ſervatur ut regulares pecunias ex prædicatione, ſeu lectione,aut aliunde quæſitas tribuant monaſterio ad hoc ut ex ea emantur cenſus perpetui,quorum redditus quotannis aſſignari debeant eidem Regulari pro ſuis neceſſitatibus. In alijs denique uſu receptum eſt ut ex reditibus Conventus unicuique ex fratribus vel ſororibus aſſignetur ſingulis annis certa portio ſive in pecunia, ſive in aliis ſpeciebus ad hoc ut ex ea paret ſibi neceſſaria ad vitam,nec monaſterium eis aliquid ultra præſtare,nec ipſi accepti rationem reddere teneantur. Ex facto quæſitum eſt,an in his,& ſimilibus caſibus liceat regularibus utriuſque ſexus habere prædictos annuos reditus, ſeu proviſiones annuas,vel bonorum ſtabilium adminiſtrationem, ſeu peculium non ſuperfluum nomine Conventus,ac de ſuorum Superiorum licentia, & dependenter ab eorum voluntate, ac nutu, adeo ut ſint immunes à culpa,& pœna,de qua in c.2. *ſeſſ.25. de Regul.* Conc. Trident.

2 Quod ad extirpandam Regularium proprietatem provide ſancitum eſt decreto d.*c.2.ſeſſ.25.de regul.*in ſenſus tam varios,& à mente ſanctæ Synodi alienos detorſerunt ſcriptores moderni, ut ferè ad nihilum redactum videatur.

Siquidem primus fortè omnium Navarrus in Comment.*c.Non dicatis,2.qu.1.num.47.* ut evitet diſpoſitionem dict. cap.2. præmittit proprium eſſe duplicis generis:alterum quoad verum dominium, & proprietatem,quale habent homines ſæculares:alterum quoad liberam adminiſtrationem, quale habent beneficiati,quod alio modo dicitur peculium in Rubr.*de pecul.Clericor.* Deinde permittit proprium ſecundi generis in tres ſpecies ſubdiſtingui. Primæ ſpeciei proprium eſt quod datur ad adminiſtrandum in utilitatem, & damnum concedentis tantum,quale eſt quod conceditur officialibus monaſterij,& obedientiarijs. Proprium ſecundæ ſpeciei eſt quod datur in utilitatem & damnum accipientis cum facultate diſponendi de eo in ſuos honeſtos,& pios uſus tantum. Proprium tertiæ ſpeciei eſt quod datur in commodum,vel damnum accipientis cum facultate diſponendi pro libitu in quoſcunque uſus etiam prophanos. Quibus præmiſſis decretum d. c.*in prin.*dum diſponit, ut nemini Regularium liceat bona immobilia tanquam propria poſſidere. Navarr. dicit eſſe intelligendum de proprio tantum primi generis,& in effectu eſſe gloſſ. in d. cap. *Non dicatis*,quatenus habet proprium nemini Regularium eſſe permittendum,& c. *Cum ad monaſterium,in prin.inſr.eod.* quatenus prohibet ne quis Monachorum proprium aliquo modo poſſideat, Unde ſicut prædicti Canones intelliguntur à Doctoribus de proprio primi generis: ita & Concil. eſſe intelligendum, quod venit ad illorum declarationem. Dum verò Concilium *in princ.d.cap.2.* ſubjungit, ut nemini Regularium liceat prædicta bona poſſidere etiam nomine Conventus; Navarr.putat id eſſe intelligendum de proprio ſecundi generis tertiæ ſpeciei, & etiam ſecundæ videlicet ſine juſta cauſa concesſo. Movetur quia Concilium Lateranenſe in hoc c. Dum ſtatuit, ut Monachi peculium non permittantur habere; intelligitur de peculio,quod habet Monachus, vel cũ libera diſponendi facultate vel cum facultate diſponendi in ſuos honeſtos uſus ſine juſta cauſa conceſſo,& ſic de peculio ſecundi generis tertiæ ſpeciei;& ideo eodem modo eſſe intelligendum decretum Concil. Trident. ne videatur contradicere Conc.Lateranenſi, cum expediat jura juribus concordare. Ita Navarr. qui tamen decipitur tam circa intellectum Concilij Lateranenſis, quam Trident.ut inferius demonſtrabitur *nu.39. & 44.* Rurſus Concilium Tridentinum ubique ſupradum ſecundo loco ſubjicit: [Nec deinceps liceat Superioribus bona ſtabilia alicui Regulari concedere etiam ad uſumfructum, vel uſum, adminiſtrationem, aut commendam:] Putat Navarr. nil novi juris inducere, ſed ſolum continere declarationem principij dict.cap. *Cum ad monaſterium, §.Tales*, atque ita non prohiberi ea parte decreti niſi illam adminiſtrationem,quæ conceditur Regulari cum facultate liberè diſponendi, quod eſt peculium tertiæ ſpeciei; vel adminiſtrationem cum facultate diſponendi in ſuos uſus ſine juſta cauſa conceſſa, quod eſt peculium ſecundæ ſpeciei.

Eumdem intellectum dat Navarr. ad verba quæ tertio loco ſubſequuntur in d.*cap.2.ſeſſ.25. de regul.*ibi: (Adminiſtratio autem bonorum monaſteriorum,ſive conventuum ad ſolos officiales eorundem ad nutum ſuperiorum amovibiles pertineat:) Exiſtimat enim Navarrus,& malè, hoc loco, & proximè præcedenti Concilium non prohibere adminiſtrationem illam, quæ conceditur Regularibus non Officialibus ex juſta cauſa cum facultate diſponendi in ſuos honeſtos, & pios uſus;ſed tantum prohiberi adminiſtrationem peculij tertiæ ſpeciei, & ſecundæ quando conceditur ſine juſta cauſa :Nec in his aliud fundamentum adducit,quam quod Concilium ita ſit interpretandum, ut juri communi non deroget, ſed potius conſentiat cum illius diſpoſitione.Sed in hoc quoque fallitur tam quo ad intellectum juris communis,quam decreti Concilij, ut ſimiliter patebit inferius eodem *n.39. & 44.*

3 Ex his cenſet Navarrus & malè in *Comm.d.cap. Non dicatis, 12.q.1.n.41.* Si regulari tradatur peculium non ad illud adminiſtrandum in ſolam utilitatem monaſterij, ſed quaſi locatum, ut cum alicui Regulari traditur aliqua villa, vel domus cum ſuis bonis adminiſtranda ea lege, ut certam portionem ſolvat monaſterio; tunc poſſe eum ſoluta penſione diſponere de reſiduo, ſicut poſſet Prælatus ſine ullo proprietatis vitio non obſtante decreto Concil. in d.*cap.2.* ut poſtea concludit *num.47.* proximè citato, *n.50.* Quinimò *conſ.17.*incipien.*Generalis,de ſtat. Monach.* conſuluit, & peſſimè Generalem Ordinis Sanct.Auguſtini de conſenſu Prioris, & Conventus Sanct.Auguſtini potuiſſe licitè concedere Eccleſiam illi unitam cum quodam horto, & alijs ad eam pertinentibus cuidam Fratri ſui Ordinis ad vitam eius, ea lege, ut ſolveret certos cenſus

annuos

annuos à monaſterio debitos, bona melioraret, & celebraret quaſdam Miſſas, &c. nec licere eidem Generali, aut ſucceſſori dictam adminiſtrationem ſine juſta cauſa revocare abſque peccato et-
5 iam mortali. Quibus etiam fundamentis in cap. *Nullam, n. 25. 18. q. 2* latiſſimè defendit non eſſe à jure, aut à Concilio Tridentino improbatum ſtatum Canonicorum Regularium, quorum Ordinem & ipſe profeſſus fuerat, vel Monachorum Hiſpaniæ, quibus certa portio panis, vini, & reliquorum neceſſariorum pro victu, & certa quantitas pecuniæ pro veſtitu diſtribuitur alibi per portiunculas quotidianas, alibi per portiones menſtruas, vel annuas, ita ut nihil ultra teneantur eis Eccleſiæ, & monaſteria ob ullam neceſſitatem ſuppeditare, nec ipſi è converſo teneantur eis reſiduum reddere, dummodo illud in ſuos honeſtos, vel pios uſus convertant.

6 Amplius idem Navarr. *conſ. 13. Quæſitum eſt, de ſtat. Monachor.* Similiter pluribus tuetur Fratres Commendatarios S. Spiritus in Saxia poſſe diſponere ultra victum, & veſtitum de fructibus ſuarum Commendarum, nec teneri quod ſupereſt reſtituere præceptori Hoſpitalis, & *n. 25.* Subdit in tota Eccleſia Chriſtiana id ſervare omnes Religioſos habentes beneficia regularia ſive in titulum, ſive in commendam, & ſe vidiſſe ita practicari in Canonicis Regularibus Hiſpaniæ, & Galliæ, & in Commendis, & Prioratibus Ordinis S. Joannis Hieroſolym. de Spata Alcantara, & Calatrava; licet hoc loco loquatur in terminis juris communis, nec meminerit Concilij Tridentini.
7 Porrò quamvis ſupradictam Navarri ſententiam, & intellectum ad Concilium Tridentin. jam reprobaverit Sacra Congregatio Cardinalium ejuſdem Concilij interpretum; tamen illam ſecuti ſunt poſtea plerique ex Recentioribus exiſtiman-
8 tes Concilium non obſtare quin ſimplex regularis poſſit habere peculium, ſeu annuos reditus ad ſuos honeſtos uſus de Superiorum licentia, & dependenter ab eorum voluntate; ſed tantum prohibere peculia ſuperflua, & non licita, & independentia à voluntate Superiorum; adjicientes idipſum antea ſtatutum fuiſſe à jure communi in hoc cap. & in cap. *Cum ad monaſterium, infra eod.* inter quos recenſentur præcipuè Jacob de Craſſis *in ſuis deciſ. part. 1. lib. 3. cap. 5. n. 53.* Fulv. Pacian. *conſ. 36. n. 99. tom. 1.* Jo. à Cruce *de ſtat relig. lib. 1. c. 3. dub. 2.* Sanchez *in Summ. tom. 2. lib. 7. cap. 22. n. 11.* Cenedo *de paupert. relig. dub. 9. num. 4.* & Rodriq. *de Regul. quæſt. 126. art. 4. verſ. Neque his obſtat, & infra ad finem* ibi: Neque eſt intentio Concilij novas obligationes addere antiquis, Auguſtin. Barboſ. *hic num. 3.* & alij quos noviſſimè conquiſivit ſtudioſus laxiorum opinionum ſelector Antoninus Diana *reſol. moral. tract. 6. de paupert. relig. reſol. 32.* ubi amplius confidenter adjicit in peculio religioſorum ſpectandam eſſe perſonarum qualitatem, & alias circumſtantias, adeo ut aliquando non ſint condemnandi multi religioſi ampliſſimos reditus poſſidentes, ut quia Prælatus, vel Magiſter Ordinis, aut quia regula ſit relaxata, & paupertas eo modo intellecta ex conſuetudine, aut quia religioſus habens peculium applicat aliquam illius partem in utilitatem monaſterij; aut demum quia religioſus ille multa comparavit monaſterio; quæ omnia ferè ad litteram idem author tranſtulit ex Sanch. *in ſumm. tom. 2. lib. 7. c. 22. n. 18.* Addit idem Sanchez *d. cap. 22. num. 11.* hanc ſententiam, id eſt regularem poſſe retinere peculium de conſenſu Superioris, etiam in terminis Concilij, non ſolum eſſe veriorem, ſed etiam in omnibus virorum, & monialium conventibus uſu receptam. *Et* Emanuel Rodrig. *de Regul. d. q. 126. art. 4. verſ. Neque his obſtat Concil. Tridentin.* Si contrarium, inquit, daremus, eſſet condemnare ad
9 peccatum mortale omnes Moniales. Et idem juris eſſe ſi adminiſtratio peculij conceſſa ſit ſimpliciter, & indeterminatè, quia intelligitur in uſus licitos, cenſet Navarr. *de reſtit. lib. 3 part. 3. cap. 1. in nova edit. dub. 1. num. 166. & ſeqq. coroll. 3.* & Sanchez *in Summ. d. cap. 22. num. 12.* Quinimo idem eſſe ſi peculium conceſſum fuerit Monacho cum facultate adminiſtrandi liberè, & prout ſibi videbitur, & placebit, quia hæc verba reſtringuntur ad arbitrium boni viri, cenſet idem Sanch. *in Summ. c. 17. verſ. Atque hoc modo credo*, & juſtam cauſam permittendi, ut Regularis habeat adminiſtrationem annui reditus eſſe ſi ex illius perſona monaſterio pauperi ingens commodum inferatur, affirmat Sanch. *in dicto cap. 22. num. 18. verſ. Aut multa bona, & num. 24.* ubi ait: Si vir, aut fœmina ditiſſima in aliquo monaſterio egenæ non aliter profiteri velint quàm reſervato ſibi peculio: quippe id licebit, ut ſuis divitijs egeſtati illius monaſterij ſubveniant. Quin etiam Pacian. addit *d. conſ. 36. num. 93. & 95.* in tantum licere Monacho ex permiſſione Abbatis habere peculium, ut ſi eodem peculio fuerit per Abbatem ſpoliatus, poſſit reſtitutionem petere: quod & Navarr. ſenſit *d. conſ. 14. num. 15. de ſtat. Monach.*

Hæc, atque alia plura reperiuntur apud recentiores, quæ cum videantur evertere Tridentinæ Synodi diſpoſitionem de religioſa paupertate, & facilè poſſint adducere tam Superiores regulares, quàm ſubditos in periculum ſalutis: pro veritate diſpiciendum eſt primò, quid circa peculium religioſorum ſanxerit jus commune; ſecundò an aliquid, & quid addiderit Concil. Tridentinum.

10 Quoad primam inſpectionem de jure communi pro regula conſtituitur, ut nemini Regularium liceat habere peculium, ſeu annuos reditus, vel bonorum ſtabilium adminiſtrationem, quia hæc includunt proprium reſpectu dominij, quod opponitur eſſentialiter voto paupertatis, cap. *Nolo*, cap. *Non dicatis, 12. qu. 2.* cap. *Quanto, de off. Ordin.* cap. *Abbates, 18. quæſt. 2.* quod eſt deſumptum ex Concilio primo Aurelianenſi *cap. 2.* ibi. [Quod ſi quis peculiare aliquid habere præſumpſerit, &c.] c. *Ioannes*, ibi Nec eorum aliquem peculiare quidquam habere, *de reg.* & in hoc text. ibi: Nec peculium permittantur habere. Item diſtrictiùs, & ut inquit Sylv. *in verb. Religio, 6. n. 7.* Præcepto terribili prohibet Innocent. III. in cap. *Cum ad monaſterium, infra eod.* ubi etiam addit pœnam proprietarij, ut ſcilicet ſubterretur extra monaſterium in ſterquilinio in ſignum perditionis, nempe quia deceſſit in peccato mortali, ut ibi explicat Butr. Et quoad hanc pœnam concordat text. *hic.* Alia pœna habetur in cap. *De lapſis, 16. qu. 7.* & in cap. *Si quis, 16. quæſt. 1.* Eodem reſpiciunt tam jura, quæ dicunt Monachos teſtari non poſſe, ut in d. cap. *Nolo, in fin. 12. q. 1.* cap. *Quia ingredientibus, 19. q. 3.* & auth. *Ingreſſi, C. de ſacroſ. Eccleſ.* ibi, (Nec ergo de his teſtentur, utpote nec domini rerum.) quàm jura, quæ dicunt, Quidquid acquirit Monachus acqui-

quirit monaſterio, ut in præcitat. cap. *Abbates*, & c.
Quia ingredientibus, cap. *unic.* 18. *q.* 1. & cap. *In præſentia, de probat.* cum concord.

Quod adeò verum eſt, ut neque ex permiſſione,
ſeu indulgentia, vel diſpenſatione cujuſvis Supe-
rioris fas ſit Regularibus habere peculium, ut cla-
13 rè conſtat ex text. hic in princ. quod non prohibet
ſimpliciter ne regulares habeant peculium, ſed ne
peculium permittatur habere, ponderando illud
verbum *permittantur*, quod ad Superiores refer-
tur; Ratio eſt quam adducit text. in d. c. *Cum ad
monaſterium*, his verbis. Nec æſtimet Abb. quod
ſuper habenda proprietate poſſit cum aliquo Mo-
nacho diſpenſare, quia abdicatio proprietatis, ſic-
ut & cuſtodia caſtitatis adeo eſt annexa regulæ
monachali, ut contra eam nec Summus Pontifex
poſſit licentiam indulgere. Per quem text. Abb.
hic n. 4. dicit nec Abb. imò nec Papam poſſe di-
ſpenſare, ut Monachus habeat peculij adminiſtra-
tionem ad libitum, licet de Monacho Papa poſ-
ſit facere non Monachum, ſecundum opinionem
Vincentij, & Joan. ut per gl. in d. cap. *Cum ad mo-
naſterium, in verb. Abdicatio.* Et ſecundum hoc
ſalvantur ibi dicta per Innocen. Etenim ſententia
S. Thomæ in 2. 2. *q.* 88. *art.* 11. communiter ab
Eccleſia non tenetur, ut latè per Joan. Andr. in cap.
14 *Semel Deo, de regul. jur. lib.* 6. *in Mercur.* Quibus
conſequitur, ut nec conſuetudo etiam immemo-
rabilis excuſet Monachum à proprietate, nam cum
adverſetur juri naturali, & divino juxta illud
Pſalmi 75. *Vovete Domino & reddite*; relatum in
cap. *Magnæ, de voto*, non conſuetudo, ſed corrup-
tela dicenda eſt, c. *Mala*, c. *Fruſtra*, 8. *diſt.* c. *fin.* ubi
notatur *de conſuet.*

Etſi non valet in hoc diſpenſatio, vel licentia
expreſſa, ut in d. §. *Nec æſtimet Abb.* longè minus
debet valere conſuetudo, quæ non nititur niſi ta-
cito conſenſu Principis, l. *De quibus, ff. de leg.* gloſſ.
15 & DD. in d. cap. *fin. de conſuet.* Quinimmo ex ſen-
tentia S. Congreg. nec neceſſitas niſi ſit extrema
excuſat à vitio proprietatis regularem, qui ali-
quid celat Superiori, aut detinet eo invito. Quæ-
rebatur enim an cum neceſſaria à Superiore et-
iam requiſito ideo denegantur, quia monaſterij
facultates non ſuppetunt liceat Regularibus clam,
vel eo invito illa ſibi comparare, ſeu retinere: Sa-
cra Congregatio reſpondit licere, ſi præciſa ne-
ceſſitas ſit ad individui ſuſtentationem: Cæterum
communem penuriam ab omnibus perpetiendam,
uſque adeo ut ſi quid privatim alicui delatum, vel
ab ipſo partum fuerit, id tunc ad Superiorem rectà
deferri oporteat, qui ex eo primò ſuccurrat ejus
neceſſitati, cuius intuitu illud obvenerit, ſi pecu-
liari aliqua neceſſitate ultra communem prema-
tur; reliquum Conventui incorporetur, & in
communem cedat utilitatem. Quippe præciſa
hæc, ſeu extrema neceſſitas, cum ſit de jure, nul-
lis ſubeſt legibus; & ideò excuſat à regulæ tranſ-
greſſione etiam FF. Minores S. Franciſci, qui ar-
ctiſſimam profitentur paupertatem, ut eſt text. in
c. *Exiit*, §. *Porrò, de verb. ſignif. lib.* 6. ibi: (Nec
ipſis Fratribus jure poli in extremæ neceſſitatis ar-
ticulo ad providendum ſuſtentationi naturæ via
omnibus extrema neceſſitate detentis conceſſa
præcluditur, cum ab omni lege extrema neceſſitas
ſit exempta.

16 Regulam ut ſupra firmatam *num.* 10. videlicet
nemini regularium licere de jure communi ha-
bere peculium, ſeu annuos reditus, vel bonorum
ſtabilium adminiſtrationem. Multi ex Doctoribus
limitant ut procedat tantum in adminiſtrationem
peculij libera cum facultate diſponendi ad libitum
in quoſcumque uſus, non autem in adminiſtratio-
ne quam habent Regulares in uſus licitos de Abb.
licentia, & moventur potiſſimum quinque fun-
damentis.

17 Primum fundamentum deducitur à ſervo,
cùm ſervus, & Monachus quo ad bonorum ac-
quiſitionem æquiparentur; uterque enim eſt in-
capax proprietatis, & ſicut Monachus acquirit
monaſterio, ita ſervus acquirit domino, c. *Exiit*,
§. *Adhæc cum Fratres, de verb. ſignif. in* 6. & notat
Innoc. in c. *In præſentia, de prob.* & in cap. *Cum o-
lim, il ſecondo, de privil.* & Bartol. in l. *Si communis
ſervus, de ſtipulat. ſervor.* Facit text. in l. *Placet ff. de
acquir. hæred.* in l. *Si adaptavero ff. de procur.* & in l.
Arrogato, ff. de adopt. Sed ſervus ex conceſſione do-
mini poteſt habere peculij liberam adminiſtrati-
onem, l. *Quam Tuberonis, ff. de pecul.* Ergo
& Monachus ex conceſſione Abbatis. Atque hoc
argumento Bald. in l. 1. *col.* 6. *C. de his quæ pæn.
nom.* concludit Monachum permiſſu Superio-
ris conniventibus oculis poſſe habere quaſi pro-
prium, ſicut ſervus, quod etiam tradit Jo. Andr.
18 in c. *Non eſt obligatorium, de regul. jur. in* 6. Et pro-
pterea idem Jo. Andr. in cap. *Cum ad monaſteri-
um, col.* 4. *in verb. Proprietate, infra eodem* (Nec,
inquit, videtur dici proprietas, quando de quanti-
tate, & qualitate nihil celat Abbati, nec ſine ipſius
conſcientia aliquid recepit, vel expendit paratus
totum reddere, & dimittere ad juſſum Abbatis.)
Hæc Jo. Andr. qui tamen ſubdit, quia res pericu-
loſa eſt, & invidiæ, & exempli mala cauſa. Hoſt.
conſulere Abbati, ut niſi ex magna, & evidenti
cauſa talem licentiam non det, & Butr. *ibidem n.* 11.
(De permiſſione, inquit, Abbatis poſſunt tene-
re pecuniam nomine Abbatis, parati tamen reſi-
gnare quando volet Abbas, ut in *reg.* 38. *c.* 1. &
non debent ſine licentia Abbatis expendere. Un-
de non licet aliquid eis habere quod Abbas non
dederit, aut promiſerit. Unde nec unam litteram
ab extra recipere poſſunt ſine licentia Abbatis;
imò nec cappam ſuam poſſident.) Hæc Butri-
19 us. Et eodem argum. Abbas *conſ.* 88. *Videtur, num.*
6. *verſ. Nam & ſervus, lib.* 1. Ex facto re-
ſpondit Monachos Eccleſiæ Cathanienſis qui-
bus ex antiqua Eccleſiæ ordinatione daban-
tur pro neceſſarijs quinquaginta ſcuta, rectè, &
ſine peccato benè adminiſtrando dictam proviſi-
onem capere potuiſſe quamdiu patiebatur Epi-
ſcopus, qui erat loco Abbatis. Et in alio caſu i-
dem Abb. *conſ.* 44. *Ad deciſionem, n.* 4. *verſ. Et in
20 hac conceſſione, lib.* 2. Amplius Navarr. *conſ.* 14. *num.*
13. *de ſtat. Monach.* audacter reſpondit non li-
cere Generali S. Auguſtini, abſque peccato etiam
mortali revocare ſine juſta cauſa adminiſtratio-
nem bonorum ſtabilium, quam conceſſerat ad vi-
tam cuidam Fratri ſui Ordinis, & fas eſſe eidem
Fratri ſuper hoc querelam ad Papam deferre; quia,
inquit, ſicut dominus obligari poteſt ſervo natu-
rali obligatione deſcendente à pacto, vel contra-
ctu, l. *Naturaliter*, & l. *Sed quod, ff. de cond. indeb.*
21 ita etiam Prælatus poteſt obligari Monacho ut in
præfatis, ll. tradunt ſcribentes, & Panor. *conſ.* 140.
vol. 1. Quinimò Bart. eodem ductus argum. in auth.
Excipitur, C. de bon. quæ libe. format hanc quæ-
ſtio-

ſtionem. Pone quod aliquid relinquatur Monacho ſub hac conditione, ut non quæratur monaſterio; An valeat tale relictum. Et videtur primò quod non, quia continet impoſſibilitatem, & repugnantiam quandam; nam Monachus non poteſt habere aliquid, ſed totum eſt monaſterij 12. *q*. 1. *c*. *Nolo*, & *c*. *Non dicatis*, & in auth *Ingreſſi*, *C. de ſacroſ. Eccleſ.* Unde dicere quod ſit Monachi, & non quæratur monaſterio, eſt contradictio quædam in ſe ipſo, & quædam perplexitas, quæ habet vitiare contractũ, & legatum, ut in l. *Si Titius*. *ff. de cond. inſtit.* & l. *Verbi repugnantia*. *ff. de regul. iur.* In contrarium concludit ibi Bart. dicens, prædicta verba, (ut nihil acquiratur monaſterio,) eſſe intelligenda reſpectu utilitatis, non autem reſpectu juris: & eſt ſenſus, ut monaſterium illum patiatur habere eo modo, quo poteſt, ſcilicet conniventibus oculis, ſicut diximus in ſervo, qui poteſt aliquid habere conniventibus oculis domini, ut l. 4. *de manumiſſ.* & ſic nihil quæratur monaſterio, ſcilicet facto. Sic ergo fit impropriatio verborum, ut relictum valeat, & Monacho acquiratur libera ſine proprietate adminiſtratio. Barthol. refert, & ſequitur Abbas *d. conſ. 44 num. 1. libr. 2. & conſ. 63. Ut veritas, num. 7. in fin. eodem lib.*

22 Cæterum hoc argumentum de ſervo ad Monachum hoc caſu non videtur urgere, quia non procedit ubi contrariũ reperitur in jure expreſſum, ut declarat Abbas in c. *De uxore, de ſepult.* Quamvis autem ſervus liberam peculij adminiſtrationẽ poſſit habere ſi ei ſpecialiter concedatur à domino, ut legitur in d. l. *Cum Tuberonis*, certum eſt tamen Monachum non poſſe habere adminiſtrationem ad libitum ſuum ex diſpenſatione Abbatis; imò nec Papæ, ſecundum Abb. *hic num. 4.* Quinimò nec adminiſtrationem dependentem à Superiore, niſi ſit officialis temporalis monaſterij: ut eſt text. hic ſecundum communem intellectum de quo infra *num. 39. & 48.* Ad hæc ſervus ex permiſſione domini poteſt habere aliquid proprij d. l. 4. *de manum.* At cum Monachò non poteſt Abbas ſuper proprietate diſpenſare, d. cap. *Cum ad monaſterium*, §. *Tales, de ſtat. Monach.* Item ut ſervus nihil ſibi acquirat jure civili ſtatutum eſt in favorem domini. Unde poteſt dominus in hoc favori ſuo renunciare, d. l. *Quam Tuberonis*, & ex regul. l. *Si quis in conſcribendo, Cod. de pact.* nam & poſſet eum in totum à ſervitute liberare, l. 1. *& toto titul. ff. de manum. cum duob. tit. ſeqq.* At abdicatio proprietatis, ad quam Monachus ſe aſtrinxit voto ſolemni, eſt de jure naturali divino, cap. *Magna, de vot.* ac propterea Abbas ſuper eo diſpenſare non poteſt, d. §. *Tales*, Sicut nec poteſt Monachum etiam incorrigibilem à jugo Monaſticæ ſervitutis abſolvere, cap. *fin. de regul.* ubi Abbas & Doctores, idem 23 Abbas in cap. *Quod à te, de cleric. conjug.* Diſtrictior ergo quoad hoc eſt ſervitus Monachalis, quam ſæcularis, cap. *Multos, 54. diſtinct.* Abbas *d. conſ. 88. in princip. verſ. Cenſetur enim libr. 1* & magis aſtrictus eſt monaſterio Religioſus, quam ſervus domino, ut per eundem Abbatem in d. capite 24 *Cum ad monaſterium*. Sed & Bartholi doctrina in d. authent. excipitur, vix defendi poteſt: & eam multum temperat Abbas in d. §. *Tales, num. 8.* nam quotieſcunque legatur regulari incapaci ſub modo illicito non fit verborum impropriatio, ſed legatum ipſum vitiatur. Caſus eſt in cap. *Exiit, qui ſeminat*, §. *Ad hæc quia Fratribus, de verb. ſignif. in 6.* Præterea inquiro an monaſterium non obſtante ea conditione poſſit auferre Monacho legatorio commoditatem, vel uſum facti bonorum legatorum; an non poſſit, ſi dixeris poſſe ad ſui libitum revocare; hoc eſt contra mentem teſtatoris, qui noluit ut quidquam acquireretur monaſterio, ſaltem de facto, ſecundum Barthol. inter-25 pretationem: Si dixeris non poſſe auferre: hoc eſt contra cap. *Abbates, 18. quæſt. 2.* & d. cap. *Cum ad monaſterium*, §. *Tales, infra eodem.* & Clem. 1. *verſ. Licet Priores, de ſuppl. negl. Prael.* Quod adeo verum eſt, ut ſi Abbas promiſerit Monacho ſuo dare ſingulis annis certam penſionem; nihilominus poſſit ejuſmodi promiſſionem revocare, niſi fuerit per Sedem Apoſtolicam confirmata, ut per Jo. de Imo. Abb. & DD. in cap. *Niſi eſſent viri providi de præb.* & per eund. Abb. in d. cap. *Cum ad monaſterium, num. 11.* ubi infert, (ſi Abbas concedat Priori obedientiario, ſeu mandatario, ut ad vitam teneat Prioratum, ſeu adminiſtrationem ſibi conceſſam; poteſt nihilominus revocare, quia non poteſt Abbas ſibi imponere legem, nec venire contra diſpoſitionem illius §. *Tales*, quia labefactaretur vis voti Obedientiæ, quod eſt unum de tribus ſubſtantialibus regulæ: imo tenet revocatio etiamſi Abbas juraſſet non revocare, licèt incidat in perjurium ſecundum Joann. Andr. in cap. *Non eſt obligatorium, de regul. iur. in 6.*] Hæc Abbas qui addit ſe ita in quæſtione facti reſpondiſſe. Dicendum eſt igitur eam conditionem tanquam turpem, & impoſſibilem aut vitiare legatum, aut haberi pro non adjecta juxta ea quæ notantur per gl. & DD. in cap. *final. de cond. appoſit*, quod ultimum tenet idem Bartholus in l. *Lucius*, §. *Tres heredes, ff. ad Trebell.*

26 Secundum fundamentum deducitur ex c. *Religioſus, de teſtamen. in 6.* quo textum primo loco motus Abbas *d. conſ. 44. Ad deciſionem lib. 2.* conſuluit valere relictum factum eidem regulari diſtribuendum prout ei videbitur & placebit: quia, inquit bona non fuerunt ſimpliciter relicta dicto Fratri tanquam proprietario, ſed per eum ordinanda, & diſtribuenda, ut ſibi videbitur, & placebit; quo caſu valet relictum factum Monacho, cum cenſeatur quodammodo adminiſtrator, & diſtributor bonorum. Quod ipſum tenuit Bald. in l. *fin. n. 9. & ſeq. C. de action. empt.* Sed contrarium verius docuit idem Abb. *hic n. 4.* nam text. in d. c. *Religioſus*, non loquitur de adminiſtratore bonorum, ſed de nudo executore, non enim prohibetur religioſus eſſe executor ultimæ voluntatis de ſui Superioris licentia, ut ibi & in Clem. *Religioſis, de teſtam.* ſed non propterea dicitur habere bonorum adminiſtrationem, ſed nudum miniſterium duntaxat nec poteſt ſibi aliquid commodi ex eo relicto percipere; nam ſi perciperet, jam non eſſet executor, ſed legatarius, l. *Si quis Titio, ff. de leg. 2.* & adnotarunt Bald. *conſ. 482. Quia dictus vocatus, libr. 4.* Feder. de Sen. *conſil. 56. Domine Franciſce, verſ. Secundo quæritur in prin.* & Angel. *conſ. 129. Bona dicti Teſtat. verſ. Quia igitur.*

28 Tertium fundamentum deſumitur ex cap. *Inſinuante*, cum ibi notatis per gloſ. & Innoc. *Qui cler. vel vov.* quem textum dicit ad hoc irrefragabilem, Navarr. in cap. *Non dicatis, n. 46. 12. q. 1.* & ſingularem Abb. in d. *conſ. 44. l. br. 2. num. 3. & 4.* Cujus 29 hæc ſunt verba. [Nam Abb. poteſt Monacho dare licentiam plenè adminiſtrandi certa bona, ut in d.

in d.cap. *Religioſus,* & in d.cap. *Cum ad monaſterium,* & in text. *hic,* & quod utrobique notatur. Probatur magis ſpecificè, & ſingulariter in d.cap. *Inſinuante,* juncta gloſſ. & in hac conceſſione non requiritur expreſſus conſenſus Superioris, ſed ſufficit tacitus. Et quia Superior ſic eum habere illam adminiſtrationem videt, & tacet, ut probatur in ſervo in l. *Quam Tuberonis ff. de pecul.* & in d.l. *ff. de manum.* Satis ſentit Barthol. in d.authent. *Excipitur,* ubi dixit ſufficere quod monaſterium patiatur conniventibus oculis illum habere meliori modo quo poteſt.) Hæc Abb. Et taci-
30 turnitatem ſuperioribus hoc caſu haberi pro conſenſu videtur etiam ſenſiſſe D. Thom. *2.2.q.32, art.8. ad primum,* ubi ait: Monachus ſi habet diſpenſationem à Prælato commiſſam, poteſt eleemoſynas facere de rebus monaſterij, ſecundum quod ſibi eſt commiſſum: Si verò non habet diſpenſationem, quia nihil proprium habet, tunc non poteſt facere eleemoſynam ſine licentia, vel expreſsè habita, vel probabiliter præſumpta, & ſequitur Navarr. in d.c. *Non dicatis, n.52.* poſt Turrecr. *ibid. art.8.*

31 Sed certè text. in d.c, Inſinuante, nihil facit, quia tantum declarat validam eſſe profeſſionem, quam fecit quædam mulier in manibus Fratris Ordinis S. Auguſtini, eo tenore adjecto, ut in domo propria cum omni ſubſtantia ſua remaneret. Unde ex eo textu ſolum colligi poteſt profeſſionem non vitiari ex pacto reſervationis bonorum; ſed an ejuſmodi pactum validum ſit, vel potius tanquã turpe habeatur pro non adjecto, textus non declarat; & maxima eſt in hoc opinionum varietas, tam in d.c. *Inſinuante,* quàm in cap. *fin. de cond. appoſ.* & in auth. *Ingreſſi, C. de Sacroſ. Eccleſ.* ut per Navarr. in d.c. *Non dicatis, n.46.12.q.1.* Nec urget ponderatio ejuſdem Navarri quod cum dicta mulier permittatur in domo propria permanere, ſicut & in c. *de Viduis, 27.q.1.* neceſſariò etiam ei permittatur ſubſtantiæ ſuæ, adminiſtratio, ſine qua vivere non poſſet. Reſpondetur enim nuſquam conſtare de hac permiſſione permanendi in domo propria, cum prædicta jura hoc non dicant, & quare-nus conſtaret, non tamen hinc liceret inferre ut illi permiſſa eſſet adminiſtratio ſubſtantiæ ſuæ; quia vitæ neceſſaria poſſent ei ſubminiſtrari à monaſterio, vel Ordine, cui bona per profeſſionem ſunt acquiſita, eaque ratio eſſet inutilia, per quam illius neceſſitatibus conſultum eſſet, & religioſa paupertas non violaretur. Et quamvis gloſſ. in verb. *ut in domo propria,* exponat verba illa, *in domo propria cum omni ſua ſubſtantia,* idest cũ uſufructu ſubſtantiæ ante Monachatum, ut de uſufructu illarum rerum victum, & veſtitum haberet in vita ſua; tamen in hoc opinio gl. non poteſt ſalvari, quia regularis ſicut eſt incapax proprietatis, ita & uſusfructus vel uſus juris Clement. *Exivi, §. proinde, de verb. ſignif.* & Extravag. Joan. XXII. *Ad conditorem, eod. tit.* & clarè deciditur à Conc. Trid. in cap. 2 *ſeſſ.25. de regul. verſ. Nec deinceps etiam ad uſumfructum, vel uſum.* Ratio eſt, quia dominium fructuum, quod habeat uſufructuarius, opponitur eſſentialiter voto paupertatis, ut inferius dicetur *n. 42. verſ. Ratio diverſitatis.* Et patet ex dictis ſup. *num.19.* Quod ſi gloſſ. intelliget uſumfructum pro uſu facti, ut videtur declarare in fine, ſeu de uſufructu impropriè pro uſu, & commoditate juxta text. in l.1. & ibi gloſſ. *in ver. Fructus, ff. ad Trebell.* & in cap. *Exiit, §. Adhuc, verſ. Quorum uſumfructum ſcilicet ordinibus, vel fratribus ipſis licet habere de verb. ſignif. in 6.* gloſ. rectè loquitur, quia Monachus ſicut & ſervus eſt capax hujuſmodi uſus, ut in d.c. *Exiit, §. Inſuper,* & d. Extravag. *ad conditorem,* Navarr. in c. *Non dicatis. n.10.12.q.1.* Sed hic uſus facti nihil habet commune cum adminiſtratione peculij, ut declarat Calder. *conſil. 2. de regul. verſ. Profeſſi poſſunt,* Doctrina autem D. Thom. non obſtat, quia in primo membro dum dicit Monachum habentem diſpenſationem poſſe facere eleemoſynam, intelligi debet vel de Monacho Officiali, vel de eo qui habet præciſam commiſſionem ad diſtribuendum in pauperes juxta textum in cap. *Religioſus, de teſtamen. in 6.* ut ſatis innuunt verba illa *poteſt eleemoſynas facere de rebus monaſterij, ſecundum quod ſibi eſt commiſſum.* Et ita etiam intelligendus eſt text. in Clem. 2. §. *Sed & tales de vita & honeſt. Cleric.* Nam ibi religioſus habens adminiſtrationem ideo facit eleemoſynam de epithogio, ideſt, ut illic exponitur tabardo foderato, quia per dictam decretalem ei ſpecialiter committitur, ut illud det pauperibus. In ſecundo autem membro S. Thomas expreſsè loquitur de ſimplici Monacho, qui nullam habet adminiſtrationem, & hic poteſt nihilominus accipere aliquid de rebus monaſterij, & in eleemoſynam dare de licentia Abbatis expreſſa, vel probabiliter præſumpta, quod nihil habet commune cum caſu noſtro. Ad cap. *De Viduis, 27. quæſt.1.* alio modo reſpondet Hoſt. *hic.*

Quartum fundamentum ſumitur ex c. *Cum ad monaſterium, §. Tales, infr. eod.* quem textum allegat Abb. in d. *conſ.44. nu.4. lib.2.* Ad probandum poſſe Abbatem dare licentiam Monacho plenè adminiſtrandi certa bona. Et in eodem cap. Cum
33 ad monaſterium, idem Abb. per illum text. determinat licitam eſſe conſtitutionem, vel conſuetudinem, qua Religioſis certum quid annuum pro veſtitu traditur, quod etiam dixit in alijs locis à Decio relatis in cap. *Edoceri, num.5. de reſcript.* Quod ipſum ante eum ſenſit Joan. Andr. in cap. *Non eſt obligatorium de reg. iur. in 6.* ubi ait valere ſtatutum juſta ſaltem de cauſa factum, ut monaſterium præ-
34 beat ſolum victum Monialibus, & pro veſtitu habeant ea, quæ labore manuum ſuarum lucrantur, & idem Joan. Andr. in d.cap. *Cum ad monaſterium, col.4. in verb. Diſpenſare,* poſt Guil. Naſ. Doctorem antiquum: [Curia Roman. inquit, ſcit, & tolerat quod Regularibus taxetur aliquid pro veſtimen-
35 tis, vel dentur ad id certæ penſiones. Unde & Regulares Capellani Papæ de ſervitij ita recipiunt portionem, ſicut alij; teſtari tamen de his non poſſunt, quaſi proprietarij.) Et infra(Et idem de Monialibus, quæ à monaſterio habent ſolum victum, & à parentibus, vel de ſuo lucro habent indumenta; aliàs ſepelirentur in morte cum eis in ſterquilinio.) Hæc Jo. Andr. quem totidem verbis ſequuntur ibi Butr. *n.2.* & Abb. *n.8.*

36 Sed certè, nec textus in d. §. *Tales,* videtur probare id; ad quod eum allegant multi ex Doctoribus, ideſt licere ſimplici monacho de Abbat. licentia ad tempus habere peculij adminiſtrationẽ. Verba enim textus ſic ſe habent: (Tales autem ad agenda officia monaſterij deputentur, qui fideles fuerint, & diſcreti.) Et in hac prima parte certum eſt decretalem nõ loqui de ſimplici Monacho, ſed de officiali dumtaxat. Unde Joan. Andr. ibi

col.3.

Digitized by Google

vol.3.in verb. Diſcreti,exemplificat io Cellerario.
Deinde immediatè ſubdit textus: (Nec alicui cō-
mittatur aliqua obedientia perpetuò poſſidenda
tamquam io ſua ſibi vita locetur, ſed cum opor-
tuerit amoveri,ſine contradictione qualibet revo-
cetur.)Et in hac ſecunda parte decretalis ſimiliter
non eſt intelligenda de ſimplici Monacho, ſed de
Officiali,ut Procuratore, Syndico, Cellerario, &
ſimilibus, quorum ſuperius immediatè meminе-
rat,prout illum intelligit Butr.*num.11*. dum exem-
plificat in adminiſtratore, qui non ſibi, ſed alijs
poſſidet,juxta textum *hic*,idque ſatis indicant ver-
ba illa,*nec alicui*,ideſt alicui ex prædictis,ponderan-
do particulam,*Nec*;quæ negat,& copulat præce-
37 dentia cum ſuis qualitatibus,l. *Quidam*, & ibi gloſ.
pen.ff.de vulg.& l. *Si quis ſtipulatus*,*ff. de verbor.
oblig.*Baldus *conſ.497.Caſus talis eſt*, *num.2. libr.5.*
Et de cujus natura eſt jungere, ſeu continuare, &
negare, Angel. Aretin.*conſ.89.Pro deciſione*,*num.7.*
& Signorol.*conſ.208. Factum ſic ſe habet*,*num.3.
verb.Praterea nec reſolvitur*,*uſque in fin.* ubi ait,
cenſeri repetita præcedenoa in ſequentibus per
dictionem,*Nec*,copulatis. Senſus igitur illius de-
cretalis videtur eſſe hujuſmodi,videlicet:Procura-
tores vel alij officiales pro adminiſtraoone bonorū
monaſterii nullatenus conſtituantur perpetui, ne
videantur eſſe quaſi conductores ad vitam, ſed
ſint amovibiles ad nutum Abbatis; hoc enim im-
38 portat verbum illud, *Obedientia*, quæ alio nomine
hic appellatur injuncta adminiſtratio,& Jo. Andr.
exponit,*Obedientia*, ideſt prioratus, vel certa ad-
miniſtraoo Eccleſiæ,& Butr.*num.6.* pro Prioratu
Monachali,ex vi obedientiæ. Unde in hunc ſen-
ſum textus ille concordat cum hoc capite. Quod
ſimiliter non habet locum niſi in Monachis of-
ficialibus,ut inferius dicetur. Et cum Clement.1.
de ſuppl.neglig. Pralat. quæ ſimiliter loquitur in
adminiſtratoribus Officialibus,ſeu Rectoribus: &
in verſ. *Licet Priores*, nihilominus ſtatuit ut admi-
niſtratores hujuſmodi liberè poſſint ad clauſtrum
revocari,ubi gloſſa *in verb. Cum oportuerit*,pro
concordant.allegat,textus in d. §.*Tales*, Ad idem
textus in c. *Per tuas,in fin.de Simon.* Præterea d. §.
Tales, non probat licere Regularibus habere
adminiſtrationem ad nutum,niſi à contrario ſen-
ſu;nam ex eo quod prohibeat adminiſtrationem
ad vitam,à contrario ſenſu videtur inferri,ut illam
permittat ad tempus. At hoc argumentum de-
ſumi non poteſt ad correctionem hujus textus
quod non permittit adminiſtrationem ad tempus
niſi officialibus monaſterij, ut mox dicemus. Ita
declarat gloſſa in cap. *Significaſti, de form. compet.*
& Gemin.in cap.*Cum Epiſcopus*,*col.3. verſ. Et ad
textum allegatum in contrarium de offic.ordin. in 6.*

Ultimum ergo, & præcipuum fundamentum
deducitur ex decreto Lateranenſis Concilij hic re-
lato circa cuius tamen intellectum non conve-
39 niunt Doctores in illis verbis: [Qui vero pecu-
lium habuerit,niſi ab Abbate fuerit ei pro adjun-
cta adminiſtratione permiſſum, à communione
40 removeatur altaris.]Quidam enim arbitrati ſunt
ex permiſſione Abbatis abſolutè licere etiam ſim-
plici Monacho habere adminiſtrationem bono-
rum ſtabilium, fundantes ſe in verbis illis, *niſi ab
Abbate*,&c.Quam opinionem ſecuti ſunt multi ex
legiſtis in auth.*Ingreſſi*, *C.de ſacroſ.Eccleſ.*quos taci-
to nomine refert Jo. Andr. in loco inferius citan-

do. Unde Rota *diverſ.deciſ.772,n.2.part.1.* dum
decidit Prioratum Religionis S. Spiritus potuiſſe
41 conſerri in titulum Fratri prædicti Ordinis juxta
litteras Pauli II.& Sixo IV.(Non enim inquit, re-
pugnat voto paupertatis habere peculium ex per-
miſſu Superioris,c.2.ubi Abb.*n.4.de ſtat. Mona-
chor.*Sylv.*in ver.Religio,6.n.7.verſ.Sin autem*, quia
cum hæc beneficia ſint ad nutum amovibilia; is
qui ea obtinet eſt ſemper paratus dimittere quan-
do ſuperior voluerit,& ſic non repugnat voto pau-
pertatis.)Et infra.[Et hinc eſt quod Regulares poſ-
ſunt diſponere de fructibus beneficiorum ſæcu-
larium.]ut per Navarr.in c.*Non dicatis*,*nu.42. 12.
q.1.*Et in Apolog.*Mon.q.80.n.4.& 5.*poſt Cardin.
*in Clem.2.§.Sed & tales,in 1.not.de vit. & honeſt.
Cler.*& in Clem.*Gratia*,*col.pen.ad fin.verſ. Quod
interrogatus in quaſt.facti,de reſcript.*Hactenus ver-
ba Deciſionis, cum qua videtur conſentire deciſio
prima de pœnis in antiq. & idem in Monialibus
repetit *deciſ.217.n.12.part.2. diver.*

Nec quoad beneficia, quæ in titulum Regula-
ribus conceduntur, videtur diſſentire S.Congreg.
Concilij:declaravit enim dignitates,& officia quæ
dantur in titulum,non comprehendi decreto *c.2.
ſeſſ.25. de regul.* quemadmodum nec olim com-
prehendebantur in decreto Concil. Lateranenſ.de
quo hic,ut eſt tex.in Clem.1*de ſuppl.neglig.Pralat.*
quem ad hoc ponderat Navarr. *in conſ.13.quaſi-
tum eſt,n.5.de ſtat. Monach.*

42 Sed profectò hic canon longè alium habet ſen-
ſum.Nam illa verba,(niſi ab Abbate fuerit ei pro
injuncta adminiſtratione permiſſum) hoc tantum
important,ut bonorum ſtabilium adminiſtratio-
nem habere poſſint officiales monaſterii ad nutum
amovibiles, atque ita explicarunt plures Claſſici
DD.verba,(pro injuncta adminiſtratione.) Nam
gloſſa in figuratione caſus-(Nota,inquit, con-
cedi peculium ex cauſa adminiſtrationis,)quæ ver-
ba gloſſæ ſic explicanda videntur; non enim dicit
concedi in adminiſtrationem, ſed cauſa admini-
ſtrationis,nempe propter officium adminiſtrandi,
quia officialis eſt conventus ſeu monaſterij, & In-
noc.hic exemplificat in officialibus,puta Veſtiarijs,
vel eleemoſinariis,& eum ſequitur Abbas Antiq.
in princip. in verb. Adminiſtratione, & fuſius Hoſt.
dum dixit non comprehendi niſi officiales pro ad-
miniſtraoone temporalium deputatos. Idem Jo.
Andr.*in verſ.Niſi ab Abbate*, dicens, Monachum
poſſe habere adminiſtrationem ex conceſſione Ab-
batis,ſi eius adminiſtratio verſetur circa tempora-
lia,ut quia ſit eleemoſynarius, Cellerarius, vel alius
habens ſimile officium; Secus autem eſſe ſi eius
officium verſetur tantum circa ſpiritualia, ut ſi ſit
Prior clauſtralis, Sacriſta, vel quis alius audiens
confeſſiones,vel tantum vacans obſervantiæ regu-
læ:& ſequitur tamen verbis Anchar.*num.1.*Bu-
trius idipſum affirmavit; inquiens non in utilita-
tem propriam habentes adminiſtrationem , ſed
monaſterij.Et Cardin.in §.*Qui vero*,*num.1.*ubi
ait (Nota quod Monachus poteſt habere pe-
culium ex permiſſu Abbatis pro injuncto admi-
niſtratione,ut in textu, Et expone, quia Abbas
commiſit ſibi adminiſtrationem, ex qua regenda
peculium habere liceat: aliàs enim non poſſet Ab-
bas diſpenſare:& poteſt poni exemplum de admi-
niſtratione, ut quia Eleemoſynarius, Veſtiarius,
vel Cellerarius, vel io alio officio, ex quo habet

Digitized by Google

recipere, & in uſus monaſterii expendere, ſive ſit
pecunia, ſive ſit aliud; & tunc potius ipſa admini-
ſtratio habet proprium,quàm ipſe Monachus: Se-
cus ſi eſſet adminiſtratio, cujus ratione haberet
tantùm circa ſpiritualia intendere,ut Prior clauſtra-
lis,vel quivis alius audiens Confeſſiones:quia tunc
non licet ex hac cauſa habere peculium.) Hæc
Cardinal.idem Joan.de Anani. quidquid dicant a-
lii Doctores. Ratio diverſitatis inter ſimplicem
Monachum,& officialem temporalem monaſte-
rii ea eſt,quia ſimplex Monachus habens admini-
ſtrationem bonorum ſtabilium cum facultate con-
vertendi fructus in uſus licitos verè, & in effectu
dici poteſt uſufructuarius bonorum : nam cùm
poſſit de fructibus diſponere,dicitur habere jus u-
tendi,& fruendi,& ſic uſumfructum,l.1.*ff. de uſu-
ſfruct.*l.1.*C.eod.*& utrobique gloſſa 1.*inſtitut.eod.
tit.in princ.* Nec refert quod non poſſit de illis diſ-
ponere niſi in honeſtos uſus:nam nec clerici ſæcu-
lares poſſunt erogare fructus ſuperfluos benefi-
ciorum ſuorum, niſi in uſus pios,ut dicemus infra
num.59. & tamen in vita dicuntur uſufructuarii,
gloſſ.in cap.*Præſenti,in verb.Reſervati,de off. Or-
din.libr.6.*quàm à toto mundo allegari dicit Bar-
boſa in cap.*fin.de pecul.cleric.* Et eſt communis
opinio,ut teſtatur Calder.*conſ.264.aliàs 2.de rebus
Eccleſiæ non alienand.* vel certè Monachus habens
adminiſtrationem bonorum ſtabilium cum facul-
tate fructus erogandi in uſus licitos dici poteſt u-
ſufructuarius qualificatus ad inſtar beneficiati ſæ-
cularis,ſecundum Præpoſ. *in ſumm.44.diſt.num.
4.verſ.Exinde uſus.*ut etiam dicemus infra *prædicto
num.59.verſ.Et ſaltem ſi vera eſſet.* Et ſimiliter ni-
hil refert quod adminiſtratio poſſit eidem auferri
ad nutum Abbatis;ſiquidem hoc non tollit quin
durante adminiſtratione habeat jus utendi, & fru-
endi.Unde propriè dici poteſt uſufructuarius ad
beneplacitum,gloſſ.*in* l.4.& gloſſ.1.*in* l.*Via.ff. de
ſervit.*& gloſſ.1.*& 2.in* l. *Cum uſusfructus,ff.de u-
ſufructu legato.* Quapropter titulus adminiſtratio-
nis nihil eſt aliud,quàm palliamentū quoddam ad
cohoneſtandam proprium; verè enim uſusfructu-
arius eſt dominus fructuum,l.*Arboribus,ff.de uſu-
fruct.*gloſſa *in* l.*Potior,§.penult.in verb. Vtendi.ff.
Qui potiores in pign.habeantur.*Ideoque Monachus
eſt incapax uſusfructus non ſecus ac dominii,
Clem.*Exivi.§.Proinde,de verb.ſignif.* & dictum
43 eſt ſupra *num.31.* At ſecus eſt in officiali monaſterii,
quia is dicitur adminiſtrator in utilitatem mona-
ſterii dumtaxat,nec poteſt de fructibus diſponere,
ſed omnia acquirit,& lucratur monaſterio,quia o-
mnis opera regularis eſt monaſterio debita, cui ſe
cum omnibus ſuis per profeſſionem tradidit, c.
In præſentia,de probat.auth.*Ingreſſi,C.de ſacroſ.
Eccleſ.*Navarr.in cap. *Non dicatis,num.40.in fin.*
& *num.47.verſ.2. Quod proprium ſecundi generis,
12.quæſt.*1. Rationem differentiæ implicitè aſſig-
nat Butr.in d.cap, *Cum ad monaſterium, num.11.*
& Abb.*hic num.*4. Itaque Concilium Lateranen-
ſe I.conſtituit hic regulam negativam ibi:*nec pecu-
lium permittantur habere*: peculium ideſt patrimo-
nium, ut ibi per Anchar.& Joann. de Anan.in
princ. Deinde imponit pœnam contrafacientibus
in illis verbis : (Qui verò peculium habuerit à
communione removeatur Altaris, & qui in extre-
mis cum peculio inventus fuerit,& dignè non pœ-
nituerit, nec oblatio pro eo fiat,nec inter Fra-
tres accipiat ſepulturam.) Tertiò limitat ſupradi-
ctam regulam,ut non procedat in officialibus, per
dictionem illam,*Niſi*, quæ exceptionem impor-
tat,Feder.de Sen,*conſ.80.Factum eſt tale,n.2. verſ.
Item non obſtat,*Exceptio autem firmat regulam,in
contrarium in omnibus alijs,qui non ſunt officia-
les,c.*Nonne de præſumpt.*Bald.*conſ.131. Caſus eſt
talis,verſ.Super ſecundo,libr.1.* Ex quibus apparet
hunc poſteriorem intellectum eſſe magis conſo-
num litteræ,ac menti Concilij Lateranen.& pro-
bari etiam à gravioribus Canoniſtis:& conſequen-
ter jure communi inſpecto,fas non eſſe regulari-
bus non officialibus habere pecuniam ,ſeu annuos
proventus,vel adminiſtrationem bonorum ſtabi-
lium etiam ex diſpenſatione Superiorum, & de-
pendenter ab eorum voluntate, & nutu. Hæc
de prima inſpectione.

Quoad ſecundam inſpectionem,quia ad varios
Doctorum intellectus ad hanc Decretalem,& ad
cap.*Cum ad monaſterium,inf.eod.*res dubia videri
poterat:Supervenit Conc.Trident.quod in d. c.2.
ſeſſ.25.de Regul. Has omnes altercationes dire-
mit apertiſſima deciſione.

44 Primò enim diſponit ut nemini Regularium
tam virorum,quàm mulierum liceat bona immo-
bilia,vel mobilia cujuſcumque qualitatis fuerint
etiam quovis modo ab eis acquiſita tamquam
propria, aut etiam nomine conventus poſſidere,
vel tenere,ſed ea ſtatim Superiori tradantur, con-
45 ventuique incorporentur. Ponderanda ſunt ſingu-
la verba,cum nullum ſit poſitum abſque myſte-
rio. Et quidem in illis verbis, *tamquam propria,*
Concilium prohibet proprium ſtrictè ſumptum
reſpectu dominij juxta tex.in cap.*Volumus,18.qu.
4.*& not.gloſſ.in l.*Interdum,ff.de acquirend. poſſeſ.*
in quo concordat cum jure antiquo in d.cap.
Non dicatis,& alijs juribus relatis ſupra *num.* 10.
in verbo autem, *poſſidere,*prohibet poſſeſſionem,
& uſum quatenus ſunt nomina juris,juxta text. in
l.*Profeſſio quoque,§.Qui in aliena,ff. de acquiren.
poſſeſ.*& in l,*In noxa,ff.de noxal.*cap. *Ad hæc.*& cap.
Vt noſtrum,de off.Archid.& notatur per gloſſa &
DD.in cap.*Cum noſtris,de conceſ.præben.* Demum
in ver. Tenere,prohibet nudam detentionem, vel
uſum facti juxta c.*De his,30.q.1.*l.*Stipulatio iſta,§.
Hoc quoque.de verb.oblig.*Felin.in cap.*Cauſam,col.
5.in fin.de præſcript.* Tria ergo ibi prohibet Con-
cilium,ideſt dominium, poſſeſſionem, & nudam
detentionem bonorum tam mobilium quàm im-
mobilium. Pondera nunc illa verba,*aut etiam no-
mine conventus,* quæ irrefragibiliter convincunt
Regularibus etiam nomine conventus, & ſic de-
pendenter à Superiore prohibitam eſſe non ſolum
proprietatem,& poſſeſſionem,vel uſum juris, ſed
46 etiam nudam detentionem, vel uſum facti. Nec a-
licui abſurdum videri debet quod hoc loco dero-
getur Regularibus uſus facti bonorum mobilium
contra text.in Clem.*Exivi,§.Proinde, de verbor.
ſignificat.*& Extravag.*Ad conditorem, eodem tit.* &
contra naturalem rationem,Calder.*conſ.2 de Re-
gul.* Siquidem Concilium antequam concedatur
Regularibus uſus facti bonorum mobilium ad e-
radicandum omnem affectum proprietatis præ-
cipit ut non ſolum omnia Superiori tradantur,
quod etiam ſtatutum fuerat in d.c.*Cum ad mona-
ſterium,*ibi,(totum in continenti reſignet) & ibi ,
[Sed Abbati, vel priori,vel Cellerario aſſignetur.]
Sed

Sed etiam ut conventui incorporentur. *Et poſt* hanc incorporationem tantum in *fin. ejusdem cap.* 2. jubet ut mobilium uſum Superiores permittant, nihilque, quod ſit neceſſarium eis denegetur. Et in hoc Concilium addidit juri antiquo, qua-
47 tenus hanc incorporationem non requireret. Unde patet non eſſe ampliùs locum opinioni Hoſtien. Jo. Andr. & Butr. in c. *Cum ad monaſterium, inf. eod.* & Sylveſt. *in ver. Religio*, 6, *num.* 7. aſſerentium Monachum non eſſe proprietarium quando de qualitate, & quantitate nil celat Abbati, nec ſine ipſius conſcientia aliquid recipit, vel expendit, paratus totum reddere, & dimittere ad juſſum Abbatis. Etenim cum etiam tunc Hoſtien. & Jo. Andr. hoc periculoſum & ſcandaloſum exiſtimarent; S. Synodus tutiorem partem amplexa, non fuit contenta ut regularis nil celaret Abbati, & eſſet paratus dimittere; ſed amplius voluit ut omnia actualiter dimitterentur, traderenturque Superiori, & incorporarentur conventui. Addidit Clem. VIII. ut etiam confunderentur cum reliquis bonis monaſterij, quo communis inde victus, & veſtitus omnibus ſuppeditari poſſet, ut inferiùs patebit *num.* 71. Quapropter nec amplius admitti poteſt doctrina Bart. & aliorum, qui dixerunt legatum factum ſub conditione ut nihil quæratur monaſterio ita eſſe intelligendum, ut nihil monaſterio acquiratur de facto, & quoad commoditatem, ſed permittendum ſit ut Monachus habeat liberam legati adminiſtrationem, ut dixi ſup. *num.* 21. Jam enim conſtat omnia eſſe actualiter conſignanda, & ut ſupra confundenda pro communibus neceſſitatibus. Deinde quia aliquibus videri poterat per
48 ſupradictam Concilij diſpoſitionem non fuiſſe ſublatam adminiſtrationem ad nutum Superioris, de qua fit mentio in juribus præallegatis, & præcipuè *hic*, & infra in cap. *Cum ad monaſterium*, in Clem. §. *Sed & tales, de vit. & honeſt. cler.* & ſæpe alibi, Idcirco Concilium 2. loco diſponit, ut ipſa, videlicet: Nec deinceps liceat Superioribus bona ſtabilia alicui Regulari concedere, etiam ad uſumfructum, vel uſum, adminiſtrationem, aut commendam: adminiſtratio autem bonorum monaſteriorum, ſeu conventuum ad ſolos officiales eorumdem ad nutum amovibiles pertineat. Hoc loco Concilium expreſsè approbat intellectum gloſ. Innoc. Hoſtien. Jo. Andr. & aliorum *hic* ſecundum quem diſponitur, ut adminiſtratio bonorum ſtabilium nulli Regularium permittatur, niſi officialibus monaſterij ad nutum amovibilibus, quod perinde eſt ac ſi dixiſſet, [Nullus Monachorum peculium permittatur habere, niſi fuerit ei pro injuncta adminiſtratione permiſſum.] quæ ſunt verba Concilij Lateranenſis hic; Et ſtudioſè Patres uſi ſunt verbis illis, *Nec deinceps liceat*, &c. quæ ſunt apta importare tam juris novi editionem, quàm antiqui declarationem, juxta ea quæ notantur in c. *Cum in de uſur.* & in cap. 1. ubi in ſpecie Philipp. Prob. ad Jo. Monach. *de privil. libr.* 6. ita ut propterea ſit ſenſus: ſive ex præſcripto ſacrorum Canonum prohibitum eſſet Regularibus non officialibus habere adminiſtrationem bonorum ſtabilium, ſive id liceret, ſive res dubia eſſet; de cætero tamen id non liceat; Atque ita ſive Concilium innovaverit, ſeu declaraverit antiquam prohibitionem, ſive novam prohibitionem ediderit; utcumque res ſe habeat, unum eſt adminiſtrationem hujuſmodi non niſi officialibus monaſterii
49 eſſe permiſſam. Valde autem inepta eſt aliorum interpretatio, qui aſſerunt Concilium hoc loco non prohibere adminiſtrationem, quam habent Regulares dependenter à voluntate ſuorum Superiorum. Siquidem verba Concilij non diriguntur in ſubditos, ſed in Superiores tantum, ibi: (Nec deinceps liceat Superioribus.) Unde cum improbetur adminiſtratio illa, quæ conceditur à Superioribus: ſequitur evidenter ut propriè improbetur adminiſtratio, quam habent Regulares dependenter à voluntate eorumdem Superiorum: nam ſi Superioribus non licet concedere alicui
50 adminiſtrationem ſtabilium: ergo non pendet ab eorum voluntate efficere adminiſtrationem licitam, vel illicitam: ſicut videmus uſum ſuperfluum bonorum mobilium non fieri licitum ex eo quod Regularis dicat: Ego teneo immobilia ſuperflua dependenter à voluntate meorum Superiorum, & ad eorum nutum, quia Superiores non habent ſuper hoc diſpenſandi facultatem, ut per Calder. *conſ.* 2. *verſ. Ultra neceſſitatem, de regul.* Et nuper reſpondit S. Congre. Concilij à Generali Ord. Carmelitarum conſulta: cenſuit enim Regulares præter ſuppellectilem, quæ ſtatui paupertatis Regularis convenit, non poſſe de licentia ſuorum Superiorum regularium alia bona mobilia ſuperflua, & dependenter à voluntate eorundem Superiorum, & ad ſolum uſum proprium poſſidere, ſeu retinere: quod & multo antea declaraverat; nam cùm fuerit dubitatum an diſpenſatione inferiorum à Summo Pontifice liceat Regularibus poſſidere, vel tenere agros, annuos reditus, aliaque bona immobilia, vel mobilia ſuperflua, non obſtante decreto
51 *cap.* 2. *ſeſſ.* 25. *de Regul.* S. Congregatio cenſuit non licere. Item conſulta an propter talem diſpenſationem, ſeu licentiam Superiorum poſſidentes, vel tenentes immobilia, vel mobilia ſuperflua à culpa, vel à pœna excuſentur: reſpondit non excuſari neque à culpa, neque à pœna ipſo facto incurrenda. Item an Superioribus aſſeverantibus
52 hujuſmodi ſe licentias poſſe concedere, fides adhibenda ſit S. Congregatio cenſuit non eſſe adhibendam. Præterea Concilium Tridentinum inhærendo Concilio Lateranenſi, conſtituit primò regulam negativam in illis verbis: [Nec liceat Superiori bona ſtabilia alicui Regulari concedere in adminiſtrationem.] Deindeà prædicta Regula Concilium excipit tantum officiales ad nutum ibi (adminiſtratio autem ad ſolos officiales ad nutum amovibiles pertineat.) Si autem Concilium in dicta regula negativa non prohibuiſſet ſimplici Monacho adminiſtrationem ad nutum; regula non differret ab exceptione, quia eodem modo eſſet permiſſa adminiſtratio ad nutum ſimplici Monacho, atque officiali monaſterij, quod eſſet abſurdum; tum quia de natura exceptionis eſt ut ſit contra regulam, & eam vitiet in caſibus exceptis, l. *In his*, l. *Quod vero*, & l. *Jus ſingulare, ff. de legib.* l. 1. ubi gloſſa & DD. *ff. de regul. jur.* tum quia aliàs non congrueret illa dictio, *autem*, quæ eſt adverſativa præcedentium, Baldus *conſ.* 416. *Su-*
53 *per eo quod, num.* 4. *verſ. Pro hoc etiam fortius, lib.* 3. & de cujus natura eſt, ut in caſu contrario retineat idem thema præcedens. Unde ſi dicatur, Scholares legunt, Petrus autem currit, intelligitur de Petro Scholare. Ita Barthol. in l. *Maritus*, §. *fin.* per gloſ. ibi *ff. de adult.* Alex. *conſ.* 117. *Viſo titulo, num.* 17. & 18. *verſ. Non obſtat, libr.* 6. & *conſ.* 149.

Perſpectis, n. 5. lib. 6. & *conſ. 9. Attentis num. 4. lib. 7.* tum denique quia Concilium incongruè dixiſſet, ad ſolos officiales, ſi tam officialibus, quàm ſimplicibus Monachis permiſiſſet adminiſtrationem ad nutum Superiorum: nam dictio illa, *ad ſolos*, eſt excluſiva aliorũ omnium, qui officiales non ſunt. Bald. *conſ. 331. In quaſt. qua vertitur, num. 2. lib. 3.* & ſpecialis hæc exceptio firmat regulam in contrarium in omnibus alijs caſibus non exceptis, l. *Nam quod liquidè, § fin. ff. de pœn. leg. vulg.* Cum ergo Concilium conſtituat manifeſtam differentiam inter hos duos caſus, & adminiſtrationem permittat ſolis officialibus ad nutum: hinc neceſſariò ſequitur ut illam prohibeat cæteris omnibus non officialibus etiam ad nutum amovibilibus: facit reg. l. *Cum Prætor ff. de judic.* l. *Maritus, C. de procur.* c. *Nonne de præſumpt. cum ſim.* Et confirmatur, quia cum in regula interdicatur adminiſtratio cuilibet regulari, & mox excipiatur ſola adminiſtratio, quæ conceditur officialibus ad nutum, hoc manifeſte innuit hujuſmodi adminiſtrationem ad nutum etiam in regula fuiſſe comprehenſam, quia aliàs exceptio non eſſet de regula, & eſſet inepta, ut in d. § *fin.* & declarat gl. in c. 1. *in ver. Vel extra de appel. lib. 6.* Lap. Gem. & DD. in c. *Qui ad agendum, § 1. de Procur. eod. lib.*

54 Et eodem modo nullatenus congruit alia Navarri interpretatio, quod Concilium prohibeat tantum adminiſtrationem tertiæ ſpeciei, ideſt quæ conceditur regulari diſponendi pro libito in quoſcumque uſus etiam prophanos. Obſervandum eſt enim Concilium prohibere conceſſionem bonorum immobilium, etiam ad uſumfructum, vel uſum, adminiſtrationem, aut commendam. Et quidem in verbis, ad uſumfructum interdixit adminiſtrationem illam, de qua Navarr.

55 loquitur. Quiſquis enim habet adminiſtrationem cum facultate erogandi fructus in quoſcunque uſus pro libito ſuæ voluntatis, is propriè dicitur habere uſumfructum, licet revocabiliter ad nutum cum habeat jus utendi, & fruendi rebus monaſterij ſalva rerum ſubſtantia, & tamquam dominus fructuum poſſit illos vendere, donare, &c. quamdiu ſuperior adminiſtrationem non revocaverit ad not. in l. 1. *ff de uſufr.* cum alijs ſuperius allegatis *num. 42.* & declarat Sylveſt. *in ver. Religio, 6. n. 7. verſ. Secundum ſi quid à Prælato*, Inquiro ergo: Si Concilium, ut putat Navarrus, tantum ſuſtuliſſet hanc conceſſionem ad uſumfructum, quid aliud operentur ſequentia verba, *vel uſum, adminiſtrationem aut commendam*? Dicendum eſt igitur Concilium prohibuiſſe quamcumq; ſpeciem adminiſtrationis, ne alioquin nugatoriè, & ſine ullo effectu in re graviſſima ea verba inculcaverit more Tabellionum in clauſulis generalibus, ad c. *Si Papa, de privil. in 6.* cum præſertim illa poſuerit tamquam diverſa, ut conſtat ex dictionibus disjunctivis, *vel, aut*, quæ tam verba, quam ſenſus

56 disjungunt, gloſ. pen. in l. 4. *C. de verb. oblig.* Sed nec alius Navarri intellectus poteſt admitti, quod in d. § *Nec deincepſ*, non prohibeatur adminiſtratio, quæ conceditur regularibus ad uſus licitos, & ex juſta cauſa; ſiquidem cum Concilium prohibeat generaliter, & indefinitè adminiſtratio-

57 nem bonorum immobilium, non eſt privati hominis illam reſtringere, ac limitare ad eam tantum adminiſtrationem, quæ datur in uſus illicitos, & ex injuſta cauſa. Quin potius verbum, adminiſtrationis, indefinitè prolatum generaliter, & indefinitè eſt intelligendum, cap. *Si Romanorum, 19. diſt.* c. *Quia circa, infra de privil.* facit textus in l. *De pretio ff. de Publician. in rem act.* & in l. *Non diſtinguemus, ff. de arbitr.* indefinita enim æquipollet univerſali, d. cap. *Quia circa*, etiam in odioſis cùm ſit indefinita legis, ut notat Bart. in l. 1. § *Sed etſi, n.*

58 *3. ff. de ventr. in poſſeſſ. mittend.* cum præſertim indefinita Concilij in dict. § *Nec deincepſ*, ſit negativè concepta, l. *Non eſt ſine liberis, ff. de verb. ſignificat.* Bald. in Auth. *Sed ſi quis, num. 6. Cod. de ſecund. nupt.* Cravetta *conſ. 809. Plura excutienda, n. 4. verſ. Quintò potens.* Præterea ſi Concilium non prohibuiſſet niſi adminiſtrationem, quæ conceditur regularibus ad uſus illicitos, & ex cauſa injuſta; ſequeretur ut nulla eſſet differentia inter ſimplices Monachos & officiales. Etenim nec officialibus poteſt concedi adminiſtratio fructuum bonorum monaſterii ad uſus illicitos, ſed in utilitatem monaſterii tantum, ut declarant Butr. & Abbas hic. Sed conſequens eſt falſum, quia inter hos Concilium apertam differentiam conſtituit, ut oſtenſum eſt ſupra, *num. 52. verſ. Præterea. & numer. 53.* ergo & antecedens. Ac poſtremò adminiſtratio ad uſus illicitos ut ad commeſſationes, ebrietates, & impudicitias, &c. nulli Eccleſiaſtico, imò nulli mortalium permiſſa eſt. Valde autem abſurdum eſt prohibitionem à Concilio editam in ſpecie ad Regularium reformationem uſque adeo reſtringere, ut nihil aliud videatur Regularibus interdixiſſe, quàm quod univerſis fidelibus etiam laicis repetitur à jure interdictum. Facit textus in c. *Duo ſunt genera, 12. q. 1.* ubi referuntur verba illa Hieronymi: [Aliud verò genus eſt Chriſtianorum, ut ſunt laici. His licet temporalia poſſidere, ſed nonniſi ad uſum.] Hæc ibi. Et ſaltem ſi vera eſſet Navarri interpretatio; ſequeretur hoc inconveniens, ut quoad facultatem diſponendi de reditibus Eccleſiaſticis nulla eſſet differentia inter Clericos ſæculares, & regulares. Certum eſt enim beneficiatos ſæculares non poſſe fructus ſuperfluos beneficiorum ſuorum inſumere in uſus prophanos, ſed teneri eos pauperibus erogare ſive præcepto juſtitiæ ſecundum opinionem Archid. *in Summ. 44. diſt.* quæ communis eſt, ut teſtatur Major. *in 4. diſt. 24. q. 17.* Sive præcepto charitatis juxta ſententiam D. Thomæ *2. 2. q. 185. art. 2.* eo quod *lib. 6. art. 12.* quam tuentur Præpoſ. *in Summ. 44. diſt. à num. 2.* Covarr. in cap. *Cum in offic. de Teſtament. num. 3.* & Sarmien. *de redit. Eccleſiaſt. part. 2. cap. 2. & part. 4. cap. 1, & 2.* Et propterea Præpoſ. *ubi ſup. num. 4. verſ. Exinde uſus dixit* beneficia obtinentes non eſſe ex toto uſufructuarios, quia non habent liberam facultatem, ſicut uſufructuarij meri, ſed eſſe uſufructuarios qualificatos, quia tenentur reditus ſuperfluos diſtribuere in alimoniam pauperum, & contrafacientes peccant mortaliter, quod conſtat ex cap. *Clericos*, cap. *Paſtor*, &c. *ſeq. 1.*

59 *q. 2. ex* c. *Illi autem*, cap. *Epiſcopus il ſecondo*, & cap. *fin. 12. q. 1.* Cum concord. Et ex his tollitur etiam abſonus intellectus eorum, qui dicunt à Concilio in d. § *Nec deinceps*, non prohiberi niſi adminiſtrationem, vel peculium ſuperfluum. Præſertim quia Concilium, ubi voluit prohibere ſuperflua expreſſit, ut paulò inferius in eodem cap. 2. § *Mobilium verò uſum*, Ergo eodem modo expreſſiſſet in adminiſtratione, ſi ſuperflua tantum prohibere voluiſſet, l. *un. § Sin autẽ, ad deficientes, C. de Caduc.*

Caduc.toll.& cap. *Ad audientiam, de Decim.* Ad hæc cum in d. §. *Mobilium*, expreſsè prohibeatur uſus ſuperfluus bonorum mobilium, fruſtatorium fuiſſet in præcedenti §. *Nec deinceps*, prohibere peculium ſuperfluum; quia per prohibitionem uſus ſuperflui mobilium, quod minus eſt, multò magis poterat cenſeri prohibitus uſus ſuperfluus peculij, quod magis eſt c. *Cum illorum*, ibi, [Cum majora intelligantur prohibita quibus vetita ſunt minora,] *de ſent. excomm.*

Concludendum eſt igitur adminiſtrationem bonorum ſtabilium, ſeu peculium ex nulla cauſa, & nullo caſu Regularibus eſſe permiſſam, officia-
60 libus dumtaxat exceptis. Facit decretum *c. 1. ſeſſ. 25. de Regul.* quo præcipitur, ut omnes Regulares tam viri, quàm mulieres ad regulæ, quam profeſſi ſunt, præſcriptum vitam inſtituant, & componant, & inprimis ad obedientiæ, paupertatis, & caſtitatis eſſentiam, necnon ad communem victum, & veſtitum pertinentia fideliter obſervent. Licet hoc quoque decretum Navarr. videatur evertere dum affirmat ſubditos Regulares non arctari ad illius obſervantiam, niſi prius monaſterium; vel Religio ipſa à Superioribus inſtituatur, ac reformetur. Quod certè vim infert litteræ illius decreti, & mentem Concilij deſtruit, quod non præcipit Prælatis, & Superioribus tantum, ut reforment, ſed Regularibus omnibus, ut ipſimet ad præſcriptum regulæ vitam inſtituant.

Hæc omnia multò clariora apparebunt ex declarationibus ſæpius editis à S. Congreg. Concilij in caſibus contingentibus: nam in cauſa Panor-
61 mitana cum quædam Monialis præter dotem monaſterio tributam ſibi reſervaſſet ſcuta quinquaginta annua pro ſuis neceſſitatibus, atque indigentijs, petijt ſibi fieri facultatem illa erogandi in uſus prædictos: S. Congreg. cenſuit hanc pecuniam annuam non obſtante reſervatione jam quæſitam eſſe monaſterio; ideoque deferendam eſſe rectà ad manus Abbatiſſæ, quæ primum proſpiciat neceſſitatibus monialis oratricis, & quod reliquũ fuerit, in uſus totius monaſterij convertat. Præte-
62 rea in cauſa Neapolitana propoſitum fuit S. Congregationi dubium, ut infra conceptum. In aliquibus monaſterijs nonnullæ Moniales cenſus, & annuos quoſdam reditus, & proventus, ſeu fructus percipiunt ſub diverſis contractuum ſpeciebus: nam aliquæ in ipſarum perſona emerunt certos reditus à perſonis laicis: aliquæ ab alijs Monialibus, aliquæ ab ipſis monaſterijs: aliæ verò dederunt pecuniam monaſterio, ut ex earum pecunijs fieret emptio nomine monaſterij ad rationem ſeptem, vel octo pro centenario, & Abbatiſſæ dabant ipſis Monialibus illos reditus quos ex dictis emptionibus exigebant ſingulis annis. Aliquæ monaſteriis, ſeu eorum Superioribus certas pecuniarum ſummas manualiter pro indigentiis monaſterii dederunt pacto adiecto, vel etiam tacita conventione adhibita, ut monaſterium, ſeu Abbatiſſa certos reditus ad rationem tot pro centenario eorum vita durante concedat. Quæritur an Moniales prædictæ in huiuſmodi caſibus incurrant in pœnas per Concilium Tridentinum, *ſeſſ. 25. cap. 2. de Regular.* in proprietarios inflictas. Etiamſi de licentia Abbatiſſæ, & ad Abbatiſſæ nutum, vel conventus, ſeu monaſterii nomine percipiant: Sac. Congregatio cenſuit in nullo ſupradictorum caſuum licere Monialibus dictos fructus, ſeu reditus percipere, & ſi perceperint, incidere in pœnas d. c. 2. *ſeſſ. 25. de Regul.* Neque ab hujuſmodi pœnis excuſari ob licentiam Abbatiſſæ, quæ eam d. Concilij decreto in ſupradictis caſibus concedere quidem prohibetur, ſed debet ex ſuo munere ex monaſterij reditibus, vel eleemoſynis Monialium neceſſitatibus in dies ſubvenire. Ex quibus declarationibus apparet non eſſe amplius locum opinioni Jo. Andr. in reg. *Non eſt obligatorium.* Calder. *conſ. 2. de regul.* & Abbas *conſ. 88. part. 1.* exiſtimantium licere profeſſo de licentia Superioris Prælati accipere aliquam annualem proviſionem à cõventu, vel à provincia, puta ſcutorum decem, ut exemplificat Jo. Andr. vel quinquaginta, ut inquiunt Calder. & Abb. perſolvendam pro veſtibus, & alijs perſonalibus neceſſitatibus.

Item nec opinioni Navarri in d. cap. *Nullam, num. 25. 18. q. 2.* aſſerentis licere Canonicis regularibus Hiſpaniarum accipere annuatim à monaſterijs portiones illas, quas vocant privilegiatas: nã quidquid eſſet de jure communi, jam poſt Concilium conſtat non licere Superioribus ejuſmodi annuas proviſiones cuiſquam aſſignare, aut perſolvere, ſed debere eos in dies, & pro re nata ſingulorum neceſſitatibus proſpicere; præſertim verò quia etiam in terminis juris communis contra Navarrum ſtat authoritas Innocent. in cap. *Dilectus il primo, in fin. de prab.* ibi: Niſi eſſent regulares, qui nec proprium poſſunt habere, 12. *quæſt.* 1. cap. *Non dicatis*; & ideo nec portiones diſtinctas. Et quamvis Innoc. ſubdat, Alij contra? hoc tamen non tollit quin prima dicatur ſua opinio, ut declarat Decius in cap. 1. *de Conſtit. prope fin.* & Jaſon. in l. *Si idem, cum eodem §. fin. num. 3. ff. de juriſdic. omn. judic.* Item contra eumdem Navarr. eſt authoritas Theodoreti, quem refert, & ſequitur Carthuſianus *opuſ. de conform. Clauſtr. toto art. 13. 14. & 15.* Sed & vir graviſſimus Jo. Gerſon, *in libello edito contra proprietarios in prima parte* itidem oppoſitum docuit viginti novem argumentis deſumptis ex regula S. Auguſtini; & in ſecunda circiter quindecim deſumptis ex ſacris literis, & juris Pontificij decretis, licet non ſatis conſtet an hic libellus ſit tribuendus Gerſoni, ut legitur in illius præfatione.
63 Ad hæc cum Archiepiſcopus Urbini retuliſſet S. Congregationi ſe non potuiſſe adducere Moniales cujuſdam monaſterii ad ſuſcipiendam exactam vitam communem; ideoque illis propoſuiſſe, ut fieret communis arca, cujus clavis penes Abbatiſſam exiſteret, & intus eam aptarentur tot ſcriniola, quot eſſent Moniales, ita ut unaquæque haberet claviculam ſcrinioli ſui, & in eo aſſervaret pecuniam ex laboritio, vel aliunde partam, quæ in ipſius tantum, & non alterius neceſſitates erogari deberet arbitrio Abbatiſſæ: Sacr. Congregatio hoc temperamentum ludicrum exiſtimavit, ac repugnans decreto dict. cap. 2. quod jubet, ut omnia Superiori tradantur, Conventuique incorporentur; ideoque mandavit Archiepiſcopo, ut quam-
64 diu Moniales communem vitam non ſuſciperent, interdiceret illis receptionem puellarum ad habitum, & profeſſionem. Et generaliter tam Sacr. Congregatio Concilij, quàm Sacr. Congregatio Epiſcoporum, ac Regularium hanc receptionem prohibuit in pluribus monaſterijs Monialium, in quibus ex relationibus Epiſcoporum intellexit cõmunem vitam non ſervari. Imò cùm in ſpecie id prohibuiſſet in quodam monaſterio Lycienſi, &

puella quæ in eo habitum novitiarum ſuſceperat ante prohibitionem S.Congregationis, iterum, ac tertio petijſſet ſe ad profeſſionem admitti offerens ſe communem vitam exactè obſervaturam, quin & reditus monaſterij pauperis aucturam: S. Congregatio ſemper abnuit, periculoſum exiſtimans profiteri in monaſterio, in quo Moniales o-
65 mnes erant proprietariæ. Plures quoque ordinationes ad vitam communem inſtituendam, conſervandamque fecit Congr. Regularium in decretis editis die 2. Julij 1589. pro reformatione Mo-
66 nialium civitatis Neapolis, & Salerni. Et quamvis inter cætera fragilitati ſexus indulgendo diſpoſuerit, ut in monaſterijs, in quibus in eam uſque diē retinebantur proviſiones, & non omnia in commune conferebantur, concederetur licentia accipiendi aliquam ſubventionem pro religioſis neceſſitatibus de manibus Depoſitariæ, ſeu Abbatiſſæ, atque ad illius nutum, & quæ ſupereſſent Abbatiſſa erogare teneretur in communes uſus monaſterij, ac Ordinarij, ſive Superiores monaſterij quotannis exigerent rationem à Depoſitaria, & Abbatiſſa de hujuſmodi proviſionibus, & in eas tranſgredientes graviter animadverterent: nihilominus poſtea facta relatione Clementi VIII. die 6. Maij 1600. Sanct. Sua addidit, ut Moniales tenerentur præſtationes omnes ipſis aſſignatas Superioribus fideliter notificare, & conſignare in certo libro notandas, & per communes officiales monaſterij exigendas, ad hoc ut in uſum ipſarum Monialium pro ſingularum religioſis neceſſitatibus de mandato Abbatiſſæ per miniſtros publicos, & communes monaſterij in totum, vel pro parte, ut opus eſſet, quotannis erogarentur.

67 Accedunt prædictis decreta Clementis VIII. edita ad Regularium reformationem, quæ vel declarando Concilium Trid. vel illi addendo ad firmiorem obſervantiam, ſatis clarè ſuſtulerunt corruptelas, & opiniones initio relatas in hæc verba.
68 (Quò Tridentini Concilij decreta de paupertatis voto cuſtodiendo fideliùs obſerventur, præcipitur ut nullus ex Fratribus etiamſi ſuperior ſit, bona immobilia, vel mobilia, aut pecuniā, proventus, cenſus, eleemoſynas ſive ex concionibus ſive ex lectionibus, aut pro Miſſis tam in propria eccleſia, quàm ubique celebrandis, aliove ipſorum juſto labore, & cauſa, & quocunque nomine acquiſita, etiamſi ſubſidia conſanguineorum, aut piorum largitiones, legata, aut donationes fuerint, tamquā propria, aut etiam nomine conventus poſſidere poſſit; ſed ea omnia ſtatim Superiori tradantur, conventuique incorporentur, atque cum cæteris illius bonis, reditibus, pecunijs, ac proventibus confundantur, quò communis inde victus, & veſtitus omnibus ſuppeditari poſſit. Neque Superioribus quicumque illi ſint ullo pacto liceat eiſdem Fratribus, aut eorum alicui bona ſtabilia etiam ad uſumfructum, vel uſum, adminiſtrationē, aut commendam etiam depoſiti, aut cuſtodiæ nomine concedere.) Et infra [Nulla quorumcumque Superiorum diſpenſatio, nulla licentia quantum ad bona immobilia, ſeu mobilia Fratres ex-
69 cuſare poſſit quo minus culpæ, & pœnæ ab ejuſdem Concilij decretis impoſitæ, & ipſo facto incurrendæ obnoxii ſint, etiamſi Superiores aſſeverent hujuſmodi diſpenſationes, aut licentias concedere poſſe; quibus in ea re fidem minimè adhiberi volumus.] Et paulo poſt. (Nullus ex Superioribus adminiſtrationem bonorum, ac aliarum rerum, diſpenſationemque pecuniarum, & redituum ſui conventus etiam nomine conventus per ſeipſum habere, ſive exercere poſſit: ſed univerſum id onus tribus Fratribus eiuſdem conventus à Generali ita demandetur, ut unus rerum, & bonorum, redituumque colligendorum, ac exigendorum curam habeat: Alter tamquam depoſitarius pecunias, & cætera ab illo collecta, & exacta fideliter aſſervet: Alius de pecuniis, & rebus à depoſitario acceptis Priori, & Fratribus, ac conventui univerſo de neceſſariis, mandante tamen ipſo Priore, non ſecundum proprium affectum, ſed iuxta Charitatis regulam veluti bonus diſpenſator provideat; officiorum huiuſmodi confuſione penitus interdicta.)

His decretis explicantur ſingula verba Tridentin. Concilii *cap 2. ſeſſ. 25. de Regular.* Nam quod Concilium in princ. illius text. generaliter ait. (Bona immobilia, vel mobilia cuiuſcumque qualitatis fuerint: Clemens magis ſpecifica expreſſione adiecit: aut pecuniam, proventus, cenſus, eleemoſynas, &c.) Quibus verbis ſatis clarè improbavit abuſum quarto loco relatum in themate quæſtion. Canonicorum Regularium, quibus annuæ portiones, ſeu proviſiones aſſignantur ex bonis monaſterii. Item quod Concilium dixit: *quovis modo acquiſita*; Clemens explicat, ſive ex concionibus, ſive ex lectionibus, aut pro Miſſis celebrandis, aliove ipſorum iuſto labore, & cauſa, & quocunque nomine acquiſita, etiamſi ſubſidia conſanguineorum aut piorum largitiones, legata, aut donationes fuerint. Quibus verbis ſimiliter damnantur apertè primus, ſecundus, & tertius abuſus in themate relati illorum monaſteriorum, in quibus aſſignantur alicui Regulari annui reditus, ſive relicti à conſanguineis, ſive ſibi reſervati ante profeſſionem, ſive empti ex pecuniis ex prædicationibus, vel aliunde
70 quæſitis. Unde etiam patet ſublatam eſſe differentiam, quam nonnulli ex DD. in cap. *Cum ad monaſterium infra eodem.* conſtituebant inter bona propria monaſterii, & bona quæ Regularis ſibi reſervat in actu profeſſionis, vel aliunde acquirit: Hæc enim differentia nec iure probatur, cum omnia illico monaſterio acquirantur, adeo ut nec momento temporis poſſint penes Monachum conſiſtere, ut ſcripſit Abbas *hic n.* 8. & declaravit S. Congregatio Concilii in ſupradicta cauſa Panormita-
71 na. Item quod Concilium præcipit: Sed ſtatim ea Superiori tradantur, conventuique incorporentur: Clemens declarando de qua incorporatione ea verba ſint intelligenda explicat. Atque cum cæteris illius bonis, reditibus, pecuniis, & proventibus confundantur, quo communis inde victus, & veſtitus omnibus ſuppeditari poſſit. Etenim ut Regulares omnem affectum proprietatis deponerent, voluit ut omnia ita confunderentur, ut ab eis diſcerni, ac ſeparari amplius non poſſent. Ex qua quidem confuſione eodem modo improbantur abuſus omnes initio propoſiti: iam enim conſtat nemini Regularium aſſignari poſſe annuas portiones ſeu reditus annuos; cum omnia ita confundi debeant, ut vitæ neceſſaria communiter omnibus inde miniſtrari valeant. Atque ita ceſſant opiniones Doctorum, qui in cap *Edocere, de reſc.* per illum textum ſcripſerunt poſſe Abbatem cum conſenſu Capituli dividere reditus monaſterii, & ordinare, ut ſingulis Monachis detur certa quan-

tita

Digitized by Google

titas pecuniæ pro veſtimentis, & alijs eorum neceſſitatibus, ut ibi per Decium *num. 17.* & in deciſione bonorum monaſterij de Roncevalle latiſſimè per Navarr. in d.c. *Nullam, à num. 8. 18. qu. 2.*

72 Item dum Concilium diſponit, ut nemini Regularium liceat bona immobilia, vel mobilia tanquam propria, aut etiam nomine conventus poſſidere, vel tenere, ne quiſpiam arbitrari poſſet ea verba eſſe intelligenda de bonis; quæ Regularis tenet ſine licentia Superioris: Clemens hanc difficultatem ſuſtulit dicens: (Nulla quorumcumque Superiorum diſpenſatio, nulla licentia quantum ad bona immobilia, vel mobilia Fratres excuſare poſſit, quominus culpæ, & pœnæ ab ejuſdem Concilij decretis impoſitæ, & ipſo facto incurrendæ obnoxiæ ſint, etiamſi ſuperiores aſſeverent ſe illas concedere poſſe.) Et his verbis ſimiliter improbantur opiniones illorum, qui aſſerunt Regulares excuſari à proprietate, cum habent peculium de licentia Superioris, & dependenter ab eorum voluntate, & nutu: jam enim patet non pendere à voluntate, & diſpenſatione Superiorum, quin omnia ſint confundenda cum cæteris bonis monaſte-
73 rij pro communibus neceſſitatibus. Rurſus ubi Concilium d.c. 2. in §. *Nec deinceps.* dixit: etiam ad uſumfructum, vel uſum, adminiſtrationem, aut commendam; Clemens addidit: (etiam depoſiti, aut cuſtodiæ nomine:) ut intelligatur etiam adminiſtrationem illam, quæ datur concedentis gratia, ſeu in utilitatem monaſterij, eſſe prohibitam Regularibus non officialibus: ex natura enim depoſiti eſt, ut fiat gratia concedentis tantum, ut notant Bart. & DD. in l. *Quod Nerva. ff. Depoſiti.* Ad hæc quod ibidem ſimpliciter ait Concilium: (Nec liceat Superioribus bona ſtabilia alicui Regulari concedere:) Clemens, ut omnes omnino comprehendat expreſſius inquit: [Nec Superioribus, quicumque illi ſint, ullo pacto liceat eiſdem
74 Fratribus, vel eorum alicui.] Ac demum quod ait Concilium: [Adminiſtratio autem bonorum ad ſolos officiales pertineat:] Clemens in §. *Nullus*, declarat nomine officialium non intelligi Superiores locorum, ſed tres miniſtros duntaxat, nempe Exactorem, Depoſitarium, & Diſpenſatorem. Quo loco Clemens expreſsè approbat opinionem Hoſtien. Jo. Andr. & aliorum *hic*, qui dixerunt adminiſtrationem bonorum monaſterij poſſe demandari officialibus temporalibus tantum, puta Eleemoſynario, Cellerario, & alijs hujuſmodi, non autem illis, quorum officium verſatur circa ſpiritualia, puta Priori Clauſtrali, vel Sacriſtæ, ut dixi ſupra *num. 42.* Unde etiam ſublata eſt diſpoſitio, C. *Edoceri, de reſcript.* & aliorum jurium, quatenus diſponebant, ut adminiſtratio bonorum monaſterij ad Abbatem pertineret, ut ibi per Decium *nu. 17.* & per Navarr. in d. cap. *Nullam à num. 8. 18. qu. 2.*

75 Neque verò hoc caſu, quod nonnunquam temerè fieri ſolet, objici poteſt quod decreta Clementis non ſint in uſu; ſiquidem omnino ceſſat hoc ſubterfugium, cum decreta ipſa fuerint poſtea innovata à Paulo V. Item à Greg. XV. *in decretis de apoſtat. & eject.* & nuper à Sanctiſs. D. N. Urbano VIII. *in decretis de celebr. Miſſar.* explorati enim contra decreta Apoſtolica non uſum minimè ſuffragari niſi ſit temporis annorum quadraginta cum ſcientia, & patientia Papæ, ut notat Præpoſ. in §. *Leges, num. 3. 4. diſt.* & ſæpius reſolvit Rota, ut patet *deciſ. 197. num. 3. & 4.* & *deciſ. 213. num. 2.* & *deciſ. 221. num. 4. part. 1.* & *deciſ. 387. num. 6. part. 3. recen.* Et adde quod ſcripſi in cap. 1. *à num. 47. uſque in finem de treug. & pace.*

Concludendum eſt igitur nemini prorſus Regularium tam virorum, quàm mulierum cujuſcumque qualitatis, & conditionis exiſtat, niſi ſit officialis, fas eſſe etiam nomine conventus habere annuos reditus, ſeu proviſiones annuas, vel bonorum ſtabilium adminiſtrationem, aut peculium, etiamſi illud non ſit ſuperfluum, ſed ad neceſſarios, honeſtos, & pios uſus à Superiore ex quacumque cauſa conceſſum, & dependenter ab ejus voluntate, & nutu: nec quemquam excuſari à lethali culpa, & pœna proprietarij inflicta ex quavis conſuetudine monaſterij, vel religionis, aut ex varietate ſeu probabilitate opinionum, aut alio quovis prætextu, vel cauſa. Et religioſis tam Prælatis, quàm ſubditis cavendum eſſe ab hujuſmodi palliamentis, quia Deus non irridetur. Ad *Galat. c. 6.* cap. *Erubeſcant, 32. diſt.* *c. Humana, 22. q. 5,* cap. *Tua nos, de ſimon.* & cap. *In*
76 *civitate, de uſur.* Et eo magis quia S. Congregatio conſulta an liceat Regularibus interpretari decretum *c. 2. ſeſſ. 25. de Regul.* reſpondit non licere.

Ad dubium ut ſupra conceptum num. 1. Sacra Congregatio reſpondit negativè, videlicet in nullo ex ſuprafcriptis caſibus licere Regularibus utriuſque ſexus habere prædictos annuos reditus, ſeu proviſiones annuas, vel bonorum ſtabilium adminiſtrationem, ſeu peculium non ſuperfluum nomine conventus, ac de ſuorum Superiorum licentia, & dependenter ab eorum voluntate, ac nutu: alioquin non eſſe immunes à culpa, & pœna, de qua in d. c. 2. *ſeſſ. 25. de Regular.*

De Statu Monachorum

Cap. Recolentes.

SVMMARIVM.

1 *Domus religioſa aggregata Ciſtercienſibus eorum mores ſervare tenetur.*
2 *Monachi Ciſtercienſes tenentur regulam obſervare ſecundum originalia inſtituta, & num. 8.*
3 *Conſilio, & verbis hortatorijs parendum eſt ſi materia ſit de præcepto.*
4 *Regulares utriuſque ſexus tenentur ad obſervantiam regulæ ſecundum primævam inſtitutionem circumſcriptis privilegijs Apoſtolicis, & num. 28.*
5 *Prælati regulares poſſunt inducere reformationem juxta ipſorum inſtituta, ſi eorum monaſteria ſint relaxata, & regula collapſa, & ad illam omnes obligare, & num. ſeqq.*
6 *Regulares profitentur regulam, non conſuetudinem.*
7 *Papa poteſt religioſis etiam ſtrictiorem vitam indicere, quam eorum regula exigat.*
8 *Item poteſt primævum rigorem regulæ mitigare.*
9 *Regulares in ſubſtantialibus regulæ tenentur ſe conformare cum originalibus inſtitutis, licet religio ipſa à Superioribus non reformetur*
10 *Et quæ ſint ſubſtantialia regulæ.*

11 *Domus religioſa poteſt ex toto ſe transferre ad religionem arctiorem alterius Ordinis.*

12 *Moniales Tertiariæ an poſſint collegialiter tranſire ad ſtrictiorem ordinem de licentia Provincialis Miniſtri, remanente eodem ſuperiore, & conventu.*

13 *Iuramentum à Canonicis Inſularum præſtitum de non impedienda tranſlatione eorum Eccleſiæ ad Ordinem Ciſtercienſem valet in eorum præjudicium.*

14 *Hoſpitalarij poſſunt in præjudicium ſuum ſe, & domum ſuam alteri religioſæ domui ſubijcere, & n. 46. verſ.* Ad tertium, *& num. ſeq.*

15 *Regularium perſonæ totius conventus an poſſint ad ſtrictiorem ordinem ſe transferre licentia petita, licèt non obtenta, & num. 17. 24. & ſeq.*

16 *Monaſterium unum poteſt alteri aggregari, & uniri ordinaria authoritate.*

Contra eum num. 24. & ſeqq.

17 *Intellectus, c.* Licet, de Regular. *& num. 20. & 28.*

18 *Moniales de jure communi poſſunt ad ſtrictiorem religionem tranſire licentia petita, licet non obtenta.*

19 *Et quid poſt Concilium Tridentinum, & Bullam Pij V. de clauſura Monialium, & num. 48.*

20 *Spiritus Dei ubi eſt, ibi libertas.*

Declaratur num. 48. verſ. Ad confirmationem.

21 *Monialium tranſitus ab uno ad aliud monaſterium in quibus caſibus permittatur ex Bulla Vrbani IV.*

22 *Bulla Vrbani IV. ſuper tranſitu Monialium an ſit ſublata à Concilio Tridentino, & Conſtitutione Pij V. & num. 49.*

23 *Tranſlationem unius conventus ad alium fieri poſſe de licentia Ordinarij, qui Authores ſenſerunt.*

24 *Intellectus cap.* unic. de religioſ. domib. lib. 6. *& num. 32.*

25 *Argumentum de parte ad totum, vel de ſingulis ad univerſos multoties vacat.*

26 *Collegio Iudæorum, vel aliàs illicito legari non poteſt; ſingularibus perſonis ſecus.*

27 *Appellatio generalis à quocunque gravamine non tenet.*

28 *Tranſitus ad ſtrictiorem religionem cur facilius permittatur ſingularibus perſonis, quam conventui, vel ordini.*

29 *Vnio omnium beneficiorum ſimplicium diœceſis facta ſeminario ab Epiſcopo non valet.*

30 *Rex alienare, ſeu donare non poteſt in præjudicium regni ſui, & contra Regis honorem.*

31 *Maiores Eccleſiæ cauſæ ad Romanam Eccleſiam ſunt referendæ.*

32 *Conſilium Lugdunenſe de tranſitu totius conventus, vel ordinis an habeat locum in ordinibus non revocatis.*

33 *Religio una non poteſt ad aliam religionem etiam ſtrictiorem tranſire ſine authoritate Sedis Apoſtolicæ, & num. ſeqq.*

34 *Religionem novam ſolus Papa poteſt approbare, ſeu confirmare.*

35 *Solemnitas eadem quæ requiritur ad conſtructionem actus, requiritur ad illius deſtructionem.*

Epiſcopi, & Prælati regulares ſupprimere non poſſunt religionem à Sede Apoſtolica approbatam, ibidem.

36 *Vnio tranſlativa dicitur incorporatio, quæ æquiparatur alluvioni.*

37 *Cum aliquid prohibetur, cenſetur prohibitum omne id per quod pervenitur ad illud.*

38 *Monachus tranſlatus ad aliam religionẽ nihil habet commune cum prima.*

39 *Regularis tranſlatus à religione Fratrum Minorum ad tertium Ordinem S. Franciſci recuperat jus ſuccedendi in bonis ſibi poſt tranſlationem delatis.*

40 *Regulares ſubijciuntur Superioribus illius religionis, ad quam canonicè ſunt tranſlati.*

41 *Monaſteriorum fundationibus Epiſcopi, vel Prælati Regulares derogare non poſſunt.*

42 *Epiſcopi etiam pro una vice, & de patroni conſenſu diſpenſare nequeunt contra legem in fundatione beneficij.*

43 *Monaſterium venit beneficij appellatione.*

44 *Fratres S. Dominici, & Servorum mutare poſſunt ſuas Conſtitutiones, ſed non originalia inſtituta religionis.*

45 *Commutatio voluntatum fieri non poteſt ab inferiori à Principe, etiam in melius.*

46 *Legatum diſtribuendum in uſum pauperum applicari non poteſt Presbytero pro Miſſis celebrandis.*

47 *Vnio, ſeu aggregatio unius conventus quatenus fieri poſſit ſine authoritate Papæ, non tamen fieri poteſt multorum conventuum, vel omnium. & cur.*

48 *Monialibus licentia ſe transferendi ad aliud monaſterium quibus conditionibus concedatur.*

49 *Epiſcopus transferre non poteſt Monialem ab uno ad aliud monaſterium ex cauſa furoris, ſine licentia Sedis Apoſtolicæ.*

50 *Prælatus Regularis concedens licentiam Moniali tendenti ad epidimiam exeundi è monaſterio, incidit in excommunicationem.*

51 *Monialis poſt Bullam Pij V. educi non poteſt ex uno monaſterio, ut præfici poſſit in Abbatiſſam alterius.*

52 *Bulla Pij V. cur non ſuſtulerit facultatem reducendi Moniales ad monaſteria intra urbes.*

53 *Regularis non cogitur invitus ad arctiorem religionem tranſire, niſi propter demerita.*

54 *Monialibus an liceat egredi clauſura in caſu inevitabilis, & periculoſæ neceſſitatis.*

1 RECOLENTES. Monet Ciſtercienſes ut ſervent regulam ſecundum primæva in inſtitutionem; hoc dicit primò; & domus religioſa aggregata Ciſtercienſibus eorum mores ſervare tenetur; hoc dicit ſecundò. Dividitur in quatuor partes ſecundum Goffred. Hoſtien. & Jo. Andr. In prima deciſione Ordo Ciſtercienſium ſecundum antiqua tempora multipliciter commendatur. In ſecunda conſideratis modernis temporibus reprehenditur. In tertia Monachi Ciſtercienſes, ut terminis ſuis antiquis contenti ſint, admonentur. In quarta qualiter domus, quæ Ciſtercienſibus ſe ſubijciunt, ſe eiſdem conformare debeant, inſtruuntur. Secunda ibi, *Dolentes*. Tertia ibi, *Ideoque*. Quarta ibi, *Cæterum*.

2 Nota primò in verſ. *Ideoque*, Monachos Ciſtercienſes teneri regulam obſervare ſecundum originalia inſtituta: nam etſi textus utatur verbis hortatorijs ibi, *precibus, & monitis exhortamur*, tamen huic conſilio parendum eſt ſecundum Hoſtien. *in verb. Exhortamur, num. 1.* &

3 Cardin. *num.* 4. & ſic verba hortatoria, cum materia propter votum ſit de præcepto, non excludunt obligationem cap. *Rogo*, juncta gloſ. 11. *quæſt. 3.* & cap. 1. *de teſtib.* ubi gloſ. *in ver. Hortamur*, exponit, id eſt

præcipimus. Ad idem text. in cap. *Ad aures*, & ibi optima gloſ. *in ver. Conſilio. de ætat. & qualitat.* & ſcripſi latius in *c.1.n.44.de Conſtit.*

4 Quod autem hic dicitur in ſpecie de ordine Ciſterciensi, generaliter hodie ſtatutum eſt de omnibus religionibus decreto Concilij Tridentini in *cap. 1. ſeſſ. 25. de Regular.* ubi diſertis verbis præcipitur ut [omnes Regulares tam viri, quàm fœminæ ad regulæ quam profeſſi ſunt, præſcriptum vitam inſtituant, & componant; atque in primis, quæ ad ſuæ profeſſionis perfectionem, ut obedientiæ, paupertatis, & caſtitatis, ac ſi quæ alia ſunt alicujus regulæ, & ordinis peculiaria vota, & præcepta, ad eorum reſpective eſſentiam, necnon ad communem victum, & veſtitum conſervanda pertinentia fideliter obſervent.] Et quamvis con-

5 trovertant Doctores, ſi reducatur monaſterium ad primum rigorem regulæ, priſtinamque ſeveritatē, inibi exiſtentes an præciſè compellantur ſervare illam reformationem; & Oldrad. *conſ. 96.* tenuerit non poſſe præciſè compelli: tamen contraria opinio eſt communis, quam tenet Innoc. in cap. *Supra eo, ſuper de regul.* & ibi Jo. Andr. Butr. Cardin. & Abbas. Idem Abb. plenè in cap. *Ad noſtram, num. 4.* & ibi latè Felin. *num. 4. & 5.* Dec. *n. 5. & 6.* & Præpoſ. *num. 9. de appel.* Butr. in cap. *Cum cauſam, num. 14. & 15. de elect.* Alvar. Pelag. *de plant.*

6 *eccleſ. lib. 2. cap. 8. col. 4.* Pro qua eſt optimus textus in dict. cap. *Cum cauſam in fine*, ut ibi dixi *in octavo notab.* poſt Butr. *d. num. 14.* & Ioan. de Anan. *num. 4.* Rationem aſſignat Abb. in dict. cap. *Ad noſtram*, quia per profeſſionem renunciarunt propriæ voluntati, &, ut dicit Summa Aſten. *tit. 47. de Regular. art. 3. in 7. quæſt.* profitentes profitentur regulam, non conſuetudinem, & propterea ad regulæ obſervantiam compelli poſſunt. Eidem ſententiæ adhæſit Jo. Monach. in *cap. 1. num. 7. de regular. lib. 6.* & ibi latè Prob. *num. 14. & ſeq.* qui teſtatur de communi, eamque ut veram, & communem amplexa eſt Rota *deciſ. 216. par. 2. diverſ. per totam*, & præſertim, *num. 7. & ſeqq.*

Demum eamdem ſententiam probavit S. Congregatio Concilij; cenſuit enim poſſe Superiores Regularium inducere reformationem juxta ipſorum inſtituta, ſi eorum monaſteria ſint relaxata & regula collapſa, & ad illam omnes obligare, ut

7 colligitur in fine d. *cap. 1. ſeſſ. 25. de regular.* Quæ multò clariùs procedunt in Summo Pontifice, qui poteſt religioſis etiam ſtrictiorem vitam indicere, quàm eorum regula exigat, ut per D D. in d. c. *Super eo, de regular* & cap. *Ad noſtram, de appellat.* Sicut Bonifacius VIII. induxit univerſis Monialibus clauſuram perpetuam, ut in cap. *Periculoſo, de Statu Regular. lib. 6.* innovato à Concilio Tridentino in *cap. 5. ſeſſ. 25. de regular.* & Pius V. in Conſtitut. de Monialium clauſura, quæ incipit. *Decori*; ad eam clauſuræ legem adſtrinxit etiam Sanctimoniales illas, quæ ex fundatione monaſterij ad eam non tenebantur, & Clemens VIII. *in decretis de reformat. Regular.* in pluribus eos reſtrinxit ultra præſcriptum regulæ. Quod factum eſt etiam in decretis S. Congregationis Concilij *de Regular. Apoſtat. & eiect.* non ita pridem editis juſſu Sanctiſſimi D. N. Urbani VIII. Neque in his poſſunt religioſi reſiſtere, quia ut formaliter dicit textus

8 in cap. *Si religioſus, de elect. lib. 6.* eorum arbitrium non ex ſua (cum velle vel nolle non habeant) ſed ex illius, quem vice Dei ſupra caput ſuum poſuerunt, & cujus imperio ſe ſubjecerunt, voluntate, dependet: concordat cap. *Religioſus, de Teſtamen.* & cap. *fin. de Sepultur: eod. lib.* & cap. *Non dicatis, 12 quæſt. 1.*

8 Quemadmodum autem poteſt Sedes Apoſtolica arctiorem vitam indicere, ita & primævum rigorem regulæ, & aſperitatem mitigare, ſicut Monachi Ciſtercienſes, de quibus loquitur hæc decretalis, ex indultis Apoſtolicis poſſunt habere caſtra, villas, molendina, poſſeſſiones, cenſus, juris dictiones, & jura, ut refert Rodriq. *Quæſt. Regular. tom. 3. q. 75. art. 1.* Sed circumſcriptis privilegiis Apoſtolicis, religioſi omnes, ſaltem in ſubſtantia-

9 libus regulæ, tenentur ſe conformare cum originalibus inſtitutis, licet religio ipſa non reformetur, quidquid contra ſcripſerit Navarr. in d. c. *Non dicatis.* Nam Conſilium in d. *c. 1. ſeſſ. 25. de regular.* non dirigit verba in Superiores, quemadmodum fecit quando voluit arctare illos tantum, & non ſubditos, ut in *cap. 8. 10. & 20. eiuſdem ſeſſionis*, & ſæpe alibi. Sed loquitur de regularibus per dictionem illam univerſalem, *omnes*, quæ neminem excludit, c. *Si Romanorum, 19. diſt. l. 3. ff. de off. Præſid.* eiſque præcipit, ut ad præſcriptum regulæ, quam profeſſi ſunt, vitam inſtituant: unde hoc decretum reſtringere ad Prælatos tantum, nihil eſt aliud, quàm litteræ vim inferre, & mentem Concilij labefactare; cum præſertim ex ſententia S. Congregationis in his, quæ ſunt contra ſubſtantialia regulæ, Religioſi non excuſentur conſuetudine, quæ potius corruptela dicenda eſt, ut dixi plenè in cap. 2 *ſupra eodem.* Quæ quidem ſubſtantialia ultra peculiaria cujuſque Religionis vota & præcepta, de

10 quibus in d. c. 1. tandem ad tria vota caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ rediguntur, & hæc tria traditur Chriſtus indicaſſe adoleſcenti *Matth. 19.* Vendere enim omnia paupertas eſt, ſequi Chriſtum obedientia, & caſtitas, non enim ſequitur qui non obedit, ſic non ſequitur qui non imitatur. Unde & caſtitatem ſervare oportet, ſicut & ille ſervavit. Et cum finis regularis vitæ ſit contemplatio, quomodo fieri poterit, ut poſſit quis contemplari & evangelicam doctrinam amplecti ſine caſtitate? Quoniam ut legitur *Ioan. epiſt. 1. c. 2. Omne quod eſt in mundo concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ.*

11 Secundo nota ex illis verbis Decretalis: *Domus illa, quæ de aliis inſtitutionibus ad veſtrum ordinem ſe tranſtulerint.* Domum religioſam poſſe ex toto ſe transferre ad religionem arctiorem alterius ordinis, ut hic colligunt Anton. de Butr. *num. 4.* Jo. de Anan, *eod. num.* & Abb, *num. 2.* Cujus autem authoritate id fieri poſſit, aut debeat, & an ſufficiat licentia petita, licet non obtenta, dicam plenè in ſequenti quæſtione.

12 Extant in Belgio plurima Sanctimonialium monaſteria vulgò Griſearum ſororum tertij Ordinis S. Franciſci nuncupata, quæ etſi in communi vivant, & tria religionis eſſentialia vota emittant; clauſuram tamen non ſervant. Harum Monialium cura ferè communiter incumbit Miniſtris Provincialibus Fratr. Minorum S. Franciſci reſpectivè in ſuis Provincijs ſive regularis, ſive ſtrictioris obſervantiæ; qui ſeriò pro earum reformatione, & maximè clauſura laborant. Quod ut efficacius facere poſſint, aliqui dictorum Provincialium his Monialibus tranſitum ad alios ſtrictiores ordines tam efficaciter ſuaſerunt, ut aliqui dictarum

Digitized by Google

rum Monialium integri conventus ſuum primævum inſtitutum deſerentes liberè amplexati ſint alios ordines à diverſis fundatricibus fundatos, qui arctioris ſunt inſtituti, nempe Annunciatarum, à B. Joanna Regina Galliæ, & Conceptionis B. Mariæ. Qui diverſi Ordines diverſum etiam habent vivendi modum, diverſum officium divinum cum priùs ad officium B. Mariæ tenerentur, nunc verò ad Romanum, denique alia vota, & diverſum omnino à primo habitum, & aliam profeſſionem poſt novitiatus annum, remanente ſolo Superiore, & conventu eodem.

QUÆRO, An Superiores Ordinis Minorum poſſint hujuſmodi tranſitum permittere ad aliam religionem arctiorem, etiam non mutato conventu, nec Superiore, & illam novam profeſſionem cum mutatione habitus ſua propria, & ordinaria authoritate recipere: An verò ad id Summi Pontificis requiratur aſſenſus, cum monaſteria hujuſmodi piorum eleemoſynis fundata, & dotata fuerint pro Tertiarijs S. Franciſci.

Et quidem poſſe Superiores ordinis hunc tranſitum permittere ſua ordinaria authoritate videtur ſuaderi primò ex hac decretali ibi: *Si enim relictis originalibus ordinis inſtitutis ad communia volueritis aliorum monaſteriorum jura divertere*, & ibi: *Cæterum demus illa, quæ de alijs inſtitutionibus ad veſtrum ordinem ſe transtulerint.* nulla enim mentio hic fit de authoritate Apoſtolica, & verba illa, *ſi volueritis*, & verba, *ſe transtulerint*, potiùs inſinuant translationem pendere à libera voluntate Congregationis Monachorum.

13 Secundò ad idem adducitur textus in cap. *Cum dilectus, ſupra de his quæ vi, met. cauſ.* ubi deciditur valere votum, & juramentum, quod præſtiterunt Canonici Inſularum, de non impedienda translatione eccleſiæ ipſorum ad Ordinem Ciſtercienſem, ubi gloſ. *in verb. Eccleſia*, notat hujuſmodi translationem fuiſſe validam quantum ad ipſos, licet non quantum ad Epiſcopum, cum facta fuerit eo inconſulto, cui propterea nullum fit præjudicium, ſed habebit jura Epiſcopalia ſua ſicut conſuevit, ut in cap. *Quia monaſterium, de relig. domib.* & ſic ſecundum gloſ. nullo reſpectu ad hanc translationem requiritur authoritas Papæ; & ita hunc textum ad hoc allegant ſimpliciter Butr. & Abb. ſupra citati *in 2. notab.*

14 Tertiò idem ſuadetur ex c. *Inter dilectos, de donat.* ubi claré deciditur poſſe Hoſpitalarios in præjudicium ſuum ſe & domum ſuam alteri religioſæ domui ſubijcere, & donare: & dum in fine additur, nullum præjudicium hinc generari Diœceſano Epiſcopo, hoc indicat eo conſentiente ſubjectionem, & donationem valere in omnibus, nec opus eſſe authoritate Sedis Apoſtolicæ.

15 Quartò idem probatur in cap. *Olim, il primo, ſupra de reſtit. ſpoliat.* ubi patet ſubjectionem, quam Fratres Humiliati de ſe, & ſuis fecerant magiſtro, & Fratribus militiæ Templi ſub conditione, *Si complaceret Epiſcopo*, fuiſſe validam, ubi Innoc. *nu. 4. in verb. Conditione*, dicit ſimpliciter prædictos Fratres Humiliatos benè poſſe ſe dare, ſeu transferre cùm arctior ſit religio, allegat cap. *Licet, de Regular.* & ita in translatione perſonarum totius domus religioſæ Innocentius videtur velle, ut ſufficiat licentia petita, licet non obtenta. Quod apertius ibi tenet, Hoſtien. *num. 1.* dicens, benè licuiſſe Fratribus Humiliatis tranſire ad arctiorem, ſecundum Innocen. idque verum eſſe quoad perſonas ſuas petita licentia, licet non obtenta, juxta textum in d. cap. *Licet.* Regulam tamen ut ipſe ait, in ipſo loco inſtitutam, vel habitum, vel ſtatum antiquum ejuſdem loci immutare, vel locum alijs ſubijcere ſine authoritate Epiſcopi non poſſunt, nec Epiſcopus debet talibus conſentire ſine conſilio Capituli ſui, *cap. 2. de ſuppl. neglig. Prælat.* cum concord. de quibus per eum; niſi hoc fieret Papa authorizante, arg. cap. *Fraternitati, de Cler. non reſi.* cap. *Ad audientiam, il ſecundo, de eccleſ. ædific.* & cap. *Excommunicamus*, §. *Qui verò, de Hæret.* Ita Hoſtien. quem iiſdem verbis ſequuntur *ibidem* Jo. Andr. *num. 29.* Bellam. *nu. 20. verſ. Nono opponitur.* Butr. *num. 31.* Imola *num. 7.* Anchar. & Abb. *num. 12.*

16 Quintò adducitur textus in cap. *Sicut unire, de exceſſ. Prælat.* ubi apparet unum monaſterium poſſe alteri aggregari, & uniri ordinaria authoritate, hac tamen diſtinctione. Nam aut monaſterium ſubeſt Epiſcopo; & poteſt uniri monaſterio, etiam alterius ordinis authoritate Diœceſani, ut ibi claré deciditur, de conſenſu tamen Capituli, & adhibitis ſolemnitatibus requiſitis in alienatione bonorum eccleſiæ, ut per Calderin. *conſ. 266. alias 4. de reb. eccl. non alien.* Hoſtien. *in cap. 2. n. 2. in verb. Potius occaſione conceſſionis, de ſuppl. neglig. Prælator.* Aut ſubeſt Superioribus Regularibus, & aggregari poteſt illorum authoritate, ut illic probatur à contrario ſenſu: nam propterea improbatur unio Prioratus facta à Prælato regulari inconſulto Diœceſano, quia Prioratus ille erat eidem Diœceſano ſubjectus: ergo ſi fuiſſet exemptus, potuiſſet fieri aggregatio ſine illius conſenſu, ut ibi notat gloſ. *in ver. In tua Diœceſi.*

17 Sextò idem ſuadetur ex generali regula c. *Licet, de regular.* nam ſi licet cuilibet religioſo in ſingulari tranſire ad ordinem ſtrictiorem licentia petita, licet non obtenta; cur non liceat omnibus? Si uni, cur non decem? Si decem cur non toti monaſterio? cum idem juris eſſe debeat de toto quoad totum, ac de parte quo ad partem, l. *Quæ, de tota*, & ibi gloſ. 1. Bart. & DD. *ff. de rei vendic.* Præſertim verò quia de religioſis tranſeuntibus in

18 plurali loquitur text. in cap. *Cum ſingula*, §. *Prohibemus, de præb. lib. 6.* & de virginibus in communi concilium Triburienſe *cap. 26.* in hæc verba: (Virgines Sacræ ſi pro lucro animæ ſuæ propter diſtrictiorem vitam ad aliud monaſterium pergere diſpoſuerint, ibidemque commanere decreverint: Sancta Synodus concedit.) refertur in cap. *Virgines, 20. qu. 4.* & ita licere Monialibus ad arctiorem religionem tranſire, tradit ibi gloſ. in *verb. Virgines*, ſentiens id eis licere licentia petita, licet non obtenta, dum allegat text. in d. cap. *Licet.* Idem tenet gloſ. in cap. *unico in princ. in verb. Perpetua, de Statu Regular. lib. 6.* & ibi Anchar. & Geminian. ambo *num. 1.* Sylveſt. *in verb. Religio, 7. q. 16. in ſecundo dicto*, Socin. Senior *conſ. 222. Præſens conſultatio, per totum, volum. 2.* Decian. *conſ. 20. Et circumſcripta, num. 13. volum. 1.* Quinimo prædictum

19 can. Virgines, hodie non fuiſſe correctum per Concilium Tridentinum, in *cap. 5. ſeſſ. 25. de regular.* Sicut ſecundum gloſ. præallegat. non ſuit correctus per d. cap. unicum à Concilio innovatum, imò nec fuiſſe correctum per Conſtitut. Pij V. ſuper clauſura Monialium, opinantur Navarr. in c.

Sta-

Statuimus 19.q.3.*in* 4.*notab.num*.48. & *conſ*.5.*nu*.3.*verſ. Secundò quod non pridem, de ſtatu Monach.* Rodriq.*quæſt. Regular. tom*.3.*quæſt*. 52 *art*.6. & Sanch.*in Decal.tom*.2.*lib*.6.*c*.7.*ſub n*.6.

20 Et confirmatur quia facultas tranſeundi in d. cap. *Licet*, fundatur in ea ratione, quod ubi Spiritus Dei eſt, ibi libertas; & qui Spiritu Dei aguntur, non ſunt ſub lege, quia lex non eſt poſita juſto; & propterea religioſus impediri non debet quin ad meliorem frugem tranſmigeret, & ſanctioris vitæ propoſitum liberè adimpleat. Hæc autem ratio æquè viget in omnibus in communi, atque in ſingulis in particulari: ergo in utroque caſu idem jus ſtatuendum eſt, Clem.2.*de Teſtib*. gloſ.*fin*. in cap. *Nihil, de elect.*

21 Ultimò pro hac parte affertur Conſtitutio Urbani IV. ſuper inſtitutione ſecundæ regulæ Sanct. Claræ, edita 15. Kalend. Novemb. ejus Pontificatus anno tertio, quæ incipit, *Beata Clara*: & habetur in Bullario novo *tom*.1. *pag*.100. ubi primò ſtatuitur, ut profitentes hanc regulam omni tempore vitæ ſuæ clauſuram firmiter ſervare teneantur: & mox excipiuntur aliqui caſus, quorum ultimus eſt: Niſi de mandato, aut authoritate Cardinalis, cui à Sede Apoſtolica generaliter fuerit iſte ordo commiſſus, monaſterio primo rationabili cauſa relicto totus conventus ad monaſterium aliud ſe transferret. Quæ quidem facultas hodie competit Miniſtris Provincialibus, qui in locum Protectoris ſuffecti ſunt, ut habetur in monumentis Ordinis Fratrum Minorum in ſecunda impreſſione *fol*.213. & in Supplem. *fol*. 72 prout refert privilegiorum Collector in Compendio in verb. *Clauſura Mo-*
22 *nialium*, §. 5. Et eandem facultatem non fuiſſe ſublatam à Concilio Tridentino in d.c.5. *ſeſſ*.25. aut Conſtitutione Pij V. ſuper clauſura Monialium, quæ incipit, *Decori*, edita Kalen. Febr. 1569. tradit noviſſimè Frater Ludovicus Miranda in *Manuali Prælator*, *tom*. 1.*in tract.de Monial*, *qu*.3. *art*.3. *verſ. Quantum verò attinet ad ſextum*: eò quod hic caſus concernat bonum, & utilitatem totius monaſterij, ſive Communitatis. Quin verò & quandoque pertinere poſſit ad utilitatem totius religionis, ut monaſteria ex uno in alium locum transferantur. Quam ob cauſam Concil. Tridentinum in d.c.5. Præcipit, ut ſanctimonialium monaſteria extra mœnia urbis, vel oppidi conſtituta ab Epiſcopo, & alijs Superioribus, ſi ita videbitur expedire, ad nova, vel antiqua monaſteria intra urbes vel oppida frequentia reducantur.

23 Quare hanc opinionem videlicet poſſe integrum conventum, ſeu domum religioſam ex toto ſe transferre ad arctiorem ordinem authoritate Ordinarij tenet in puncto Feder. de Senis *conſ*.29. *Quidam volens*,*num*.1.*verſ. Plus dico*.ubi conſuluit ſi ſint duo monaſteria, in quorum altero Moniales ex aliqua cauſa non poſſent honeſtè vivere, aut ſine penuria, debere Prælatum utriuſque monaſterij Moniales ex illo educere ad aliud monaſterium, ubi poſſint vitam honeſtam ducere, & abſque penuria, utrumque monaſterium ad tempus, vel in perpetuum uniendo: & loquitur in terminis Monialium S. Claræ, & Provincialis Miniſtri. Idem tenet Guidopapa *conſ*.134.*num* .2.*verſ. Secundò præmitto*, Abb.*hic num*.2. dicens domum religioſam poſſe ex toto ſe transferre ad religionem arctiorem alterius Ordinis, authoritate tamen Superioris interveniente, puta Epiſcopi, per cap. *Sicut unire,de exceſſ.Prælator*. Qui tamen textus loquitur de unione duorum monaſteriorum. Sed ubi non fieret tranſitus cum unione, ſed religioſi omnes alicujus conventus vellent ſe transferre ad arctiorem ordinem, tunc Superioris authoritatem non requiri, ſed ſufficere licentiam petitam, licet non obtentam, docent Hoſtien. Jo.Andr. & omnes in cap. *Olim.il primò,de reſtit.ſpoliat*. quos retulimus ſupra *num*. 15. & eſt de mente gloſ. in cap. *inter dilectos,in ver. Adjudicare, de donat*. & Joan. de Anan.*hic in ultimo notab*.dum ait unam Eccleſiam etiam alterius religionis, & habitus poſſe cum clericis ſuis ſe transferre ad regulam ſtrictiorem, ſicut etiam perſona in cap. *Licet,de Regul*. & ſimpliciter ſufficere licentiam petitam, ex recentioribus tenent Gregorius Lopez, l.9.*in ver. Religioſos*, *tit*.7.*part*.1. Rodrig.*quæſt. regul. tom*.3. *q*.52. *art*.6. ubi allegat Franciſcum Marc. *qu*. 965. *alias eſt* 963.*num*.4.*part*,1.& ſequitur Thom. Sanch. licet prædicta non alleget, in *Decalogo lib*. 6. *art*. 7. *n*.7. Unde hanc ſententiam videntur amplecti, antiqui, & moderni Doctores.

24 Verum etſi hæc valde urgere videantur, illis tamen non obſtantibus, exiſtimo ſecundum ea, quæ proponuntur in themate, hunc tranſitum fieri non poſſe ſine authoritate Sedis Apoſtolicæ.

Moveor primò per textum in cap. *unico*, §. *fin. de relig.domib.lib*.6. ubi Gregorius X. in Concilio Lugdunenſi ſic ſtatuit. (Ad hæc perſonis ordinum, ad quos conſtitutio præſens extenditur, tranſeundi ad reliquos ordines approbatos licentiam concedimus generalem.) ita quod nullus ordo ad alium, vel conventus ad conventum ſe, ac loca ſua totaliter transferat Sedis ejuſdem ſuper hoc permiſſione ſpecialiter non obtenta. Ecce igitur textum apertum, in quo tranſitus conventus, vel ordinis ad aliam religionem totaliter fieri non poteſt ſine licentia, & conſenſu Eccleſiæ Romanæ, unde gloſ.*in ver. Totaliter*. [Nota, inquit, non
25 idem in toto quoad totum, quod in parte quoad partem: totus ergo ordo, vel conventus ipſius Ordinis ad alium ordinem, vel conventum ſe transferre non poterit.] ubi etiam notat Guilel. licere ſingulariter, quod non licet univerſaliter; ſimiliter Jo. Monach.*ibi n*.9. notat permitti tranſitum ſpecialem, non generalem, & ſequitur Jo. Andr. *num*. 4. in gloſ. *ult*. Gemin. in §. *Ad hæc, in princ*. ubi generaliter tradit facilius dari licentiam tranſeundi ſingulari, quam univerſitati: & ſic non ſemper idem juris eſſe de toto quoad totum, quod de parte quoad totum.

26 Quod pluribus exemplis confirmari poteſt: nam videmus collegio Judæorum, vel aliàs illicito legari non poſſe: & tamen ſingularibus perſonis collegij licitè legatur, l. *Cum ſenatus*, *ff. de reb.dub*.l,1. *C. de Iudæis*, Quæ jura ad propoſitum noſtrum allegant Guilel. & Jo.Andr.*ubi ſupra*. Item generalis ratio caſuum fortuitorum non valet in judicijs; ſecus ſi ſpecialiter exprimantur, l. *Sed etſi quis*, §. *Quæſitum,ff. Si quis caution*. ſecundum
27 Jo. Monach. Item valet appellatio ſpecialis ſi cauſa probabilis exprimatur, cap. *Ut debitus, ſuprà de appellat*. & tamen generaliter interpoſita ſuper omni cauſa, quæ aliquo tempore poſſet moveri, non tenet, c.*Inter cætera eod.tit* ubi gloſ.*in ver. Appellationem*, pariter notat non valere, aut licere in genere quod valet, aut licet in ſpecie, & allegat concord. Alia jura ad hoc allegat Franciſc. Boattin.

& poſt

& poſt eum Jo. Andr. loco cit. c. *Relatum, §l 2. de teſtam. c. Ad audientiam, de cler. non reſi.* & c. *Apoſtolica, de donat.* Argumentum igitur de parte ad votum, vel de ſpecie ad genus generaliter non procēdit, ubi eſt dare rationem diverſitatis, ut per DD. in l. *Quæ de tota, ff. de rei vendicat.*

28 Et ex his tollitur fundamentum deſumptum ex cap. *Licet, de Regular.* & ex cap. *Virgines, 20. qu. 4.* quia illa jura loquuntur de ſingularibus perſonis tranſeuntibus, non de univerſa Congregatione, vel ordine. Inter hæc autem magna viget ratio diverſitatis: nam per translationem totalem univerſitatis, vel ordinis decoloratur, vel annihilatur religio ipſa, quod non contingit per translati-
29 onem ſingularium perſonarum, Et propterea in ſimili quamvis Epiſcopus poſſit unire unam, vel duas Eccleſias, cap. *Sicut unire, de exceſſ. Prælator.* non tamen unire poteſt omnes, quia ſic collationes, & jura ſuæ menſæ Epiſcopalis evacuarer prodigalitate quadam; ut Oldrad. inquit *conſ. 262. In quæſtione, num. 2. verſ. Præterea dato.* Cujus ſententiam aliàs ſequuta eſt S. Congregatio Concilij: nam conſulta ab Epiſcopo Bellunen. An unio omnium beneficiorum ſimplicium diœceſis facta ſeminario ſit valida: reſpondit non eſſe vali-
30 dam. Et ob eamdem rationem quamvis Rex poſſit validè alienare, & donare, cap. *Abbate, de re judic. lib. 6.* Oldrad. *conſ. 94. Eleganter, circa fin. nu. 23. verſ. Sed quid in caſu præſenti*, tamen ſecus eſt ſi alienatio regnum diminueret, aut graviter læderet dignitatem, textus eſt, qui de Rege Hungariæ loquitur, in cap. *Intellecto, de jurejur.* notat Bart. in l. *Prohibere, §. Plenè, ff. Quod vi aut clam.* Bald. *conſ. 159. Super eo, num. 3. verſ. Et hæc vera ſunt, & num. 7. verſ. Inſuper præſupponendum, lib. 3.* Oldrad. *ubi ſupra*, & multò magis ſi alienatio evacuaret, vel annihilaret jura. & ſtatum regni, ut per Abb. qui loquitur in Rege Franciæ, in *conſ. 3,* Nitar. *col. 18. & ſeq. lib. 2.* & Paul. de Caſtro *conſ. 70. Quia fruſtra num. 6. verſ. Sed poſito, lib. 1.* Ubi de Rege Poloniæ. Quippe ex totali translatione Univerſitatis conventus ſuppreſſi enormiter læduntur, ut per Feder. de Sen. *conſ. 29. Quidam volens, num. 2. verſ. Præſuppoſito,* & per translationem totius Ordinis religio ipſa evacuatur, & annihilatur: unde rei gravitas efficit, ut translatio hujuſmodi ſit Sedi Apoſtolicæ reſerva-
31 ta, ut in d. §. *Ad hæc.* Majores enim Eccleſiæ cauſæ ad Romanam Eccleſiam ſunt referendæ, cap. *Majores, de Baptiſm.* cap. *Dudum, 3. quæſt. 6.* & cap. *1. de translat. Epiſc.*

32 Nec obſtat quod Boattinus relatus à Jo. Andr. in d. cap. *unico, num. 4.* dicat ibi eſſe caſuale, ut non poſſit tota domus religioſa, quod poteſt pars illius, & Petr. de Anchar. *ibidem num. 2.* Similiter teneat illud eſſe ſpeciale in ordinibus, qui in ſeipſis debent deficere; ſed in alijs ordinibus poſſe totum conventum ſe transferre ad arctiorem authoritate Epiſcopi cum Capituli conſenſu. Id inquam non obſtat, quia ut formaliter dicunt in c. *1. ſupra de Pact.* Hoſtien. *num. 4.* & Jo. Andr. *num. 8.* cum caſus ſpeciales non ſint recipiendi, niſi ratio ſpecialitatis reddatur, ut notatur in c. *Si quando, de reſcript.* Reddant rationem ſpecialitatis de prædictis ſufficientem, & ſic eis adhæreamus: aliàs enim ad ſpecialitatem confugere, dicit eſſe refugium miſerorum gloſſa magna circa princ. in l. *Filium quem habentem, C. famil. erciſc.* Quam tamen rationem afferre non poſſunt, imo contrarium ſic oſtendo: nam ab ordinibus, qui in ſeipſis debent deficere, licet tranſire ad etiam æqualem, vel laxiorem, quia text. in d. c. *unico, §. fin. de relig. domib. lib. 6.* dicit, Licentiam concedimus generalem, & ibi hoc notant Archi. Jo. Andr. Gemin. & alij; & tamen hoc non licet in alijs ordinibus, c. *Licet, de Regular.* Concil. Tridentinum *c. 19. ſeſſ. 25. de Regular.* Et ſic facilius datur tranſitus à primo dictis ordinibus, quàm ab alijs approbatis. Et ratio eſt manifeſta, quia de ordinibus, qui debent deficere, Eccleſia non eſt amplius ſollicita, quin potius optat, ut ſuperſtites illorum reliquiæ quantocyus extinguantur. Et propterea concedit illorum perſonis liberam facultatem tranſeundi ad quamcumque religionem ex approbatis, etiam minorem: ergo ſi in hujuſmodi ordinibus, à quibus tranſitus faciliùs permittitur, non poteſt integer ordo ad alium ordinem, vel conventum ſe, ac loca ſua totaliter transferre ſine Apoſtolica authoritate, ut ibi deciditur: longe minus id facere poterunt alij ordines, vel conventus: non enim intelligo qua ratione perſonis ordinum revocatorum non liceat collegialiter ſe transferre ad alias religiones ſine licentia Papæ, & tamen hoc liceat collegialiter perſonis aliorum ordinum non revocatorum, quibus quidem perſonis ſingulariter tranſitus difficilius permittitur: unde ex majoritate rationis, & à fortiori exiſtimo canonem Concilij Lugdunenſis in d. §. *final.* habere locum etiam in ordinibus non revocatis. Ad hoc. c. *Conſtitutionem, de Regular. lib. 6.* ubi Conſtitutionem Innocentianam, quæ prohibet Converſorum profeſſionem recipi ante annum probationis elapſum, Alexander IV. ad Fratrum Prædicatorum, Minorum Ordines declaravit extendi; & Bonifacius VIII. pari ratione ſimilitudinis inductus declarationem eamdem & aliorum Mendicantium Ordines prorogavit, ubi pondera Bonifacium non prorogaſſe Conſtitutionem, ſed declarationem ob rationis identitatem; Ergo Conſtitutio, quæ de aliquibus ordinibus loquitur, habet locum etiam in alijs, in quibus viget eadem ratio. Quod tenet Petr. de Tuderto poſt *conſ. 25.* Federic. de Sen. cujus opinionis fuit etiam Lapus Abb. ad conſultationem Federici in *8. reſponſione* data Federico in conſilio ejuſdem Federici 88.

33 Moveor ſecundò, quia ſi liceret conventui, vel Congregationi ex toto ſe transferre ad aliam religionem ſtrictiorem ſine licentia Summi Pontificis, utique idem liceret integro ordini, ſeu religioni: Non enim eſt dare rationem diverſitatis cur liceat uni, duobus, vel pluribus conventibus, aut uni, vel pluribus provincijs; & non liceat omnibus. Imò quoad beneplacitum Apoſtolicum translatio integri ordinis, & unius conventus æquiparantur in d. cap. *ult. §. fin. de relig. domib. lib. 6.* Sed conſequens eſt falſum, quia integer ordo nullo caſu poteſt ſe ad alium ordinem transferre ſine authoritate Romani Pontificis: ergo
34 & antecedens. Minor probatur, quia ſolus Papa poteſt novum ordinem, ſeu religionem approbare, ſeu confirmare, c. *unico, de voto, lib. 6.* & ibi notat gloſſ. *in ver. Per Sedem Apoſtolicam*, cap. *fin. de relig. domib.* & d. cap. *unico*, ubi Franc. *num. 1. in 3.*
35 *notab. eodem tit. lib. 6.* Ergo ſolus Papa poteſt ordinem, ſeu religionem approbatam infirmare, vel ſupprimere; Sicut fecit Gregorius X. in d. c. *unico.*

Nihil

nihil enim tam naturale eſt, quam eo genere
quodque diſſolvere, quo colligatum eſt, l. *Nihil
tam naturale*, & l. *Fere, la ſeconaa, ff. de regul. iuris.*
Bald. *conſ.28. Super eo, num.1. verſ. Nam regula ge-
neralis eſt quod prout quodque producitur, ſic reſol-
vitur, libr. 3.* & Dominus par ius, & ſolvendi eſſe
voluit, & ligandi, qui utrumque pari conditione
permiſit dicit textus in cap. *Verbum, de pœnit. diſt.1.*
& eadem ſolemnitas quæ requiritur ad conſtru-
ctionem actus, requiritur ad illius deſtructionem.
Roman. *conſ.65. Viſo themate, num.2. verſ. Hoc e-
nim*, & *conſ.116. Viſis, in princip.* Epiſcopi autem, &
Prælati regulares poteſtatem non habent ſuppri-
mendi religionem à Sede Apoſtolica approba-
tam, quia inferior jura Superioris infringere, ſeu
relaxare non poteſt, cap. *Inferior, 21. diſt.* cap. *Cum
inferior, de maior. & obed.* Clem. *ne Romani, de elect.*
& eſt expreſſum in cap. *Institutionis, 25. quaſt.2.*
ſecundum Archid. in cap. *Licet canon, num.3. verſ.*
36 *Et ibi aſſertivè dixit, de elect. libr. 6.* Sed per hu-
juſmodi totalem translationem, & aggregationem
ordo aggregatus remanet ſuppreſſus, & transla-
tus in corpus, & naturam religionis, cui eſt aggre-
gatus, ſeu incorporatus, ut colligitur ex hac
decretali in verſ. *Si enim relictis*, ibi, Communi iure
cenſeri, & clarius ibi, [In ſocietatem ordinis, &
habitus identitatem aſſumptas,] & tenet gloſſa
in *verb. Coaptent*, Collectar. *verſ. Sed hic loquitur de
adhærentia per modum aggregationis*, & Feder. de
Sen. *conſ.29. Quidam volens*, Calderin. *conſ.275.
verſ. Confirmatur ratio, alias, 13. de reb. eccleſ. non a-
lien.* Unio enim translativa dicitur incorporatio,
quæ æquiparatur alluvioni, ut dicit Angel. *conſil.
247. Punctus Papa univit*, ubi loquitur de unione
monaſterio S. Pontiani monaſterij Montis Oliveti
37 Lucani diœceſis. Ergo hæc translatio extinctiva,
ſeu ſuppreſſiva religionis translatæ fieri non po-
teſt ſine authoritate Sedis Apoſtolicæ. Et confir-
matur, quia cum aliquid prohibetur, cenſetur pro-
hibitum omne id, per quod pervenitur ad illud,
l. *Oratio. ff. de ſponſal.* Feder. de Sen. *conſ.163. Super
invocatione, num.4.* & hanc dicit eſſe regulam Si-
gnorol. *conſ.160. num.4.* & ideo prohibita electione
prohibetur poſtulatio, quia per eam pervenitur ad
electionem, quæ eſt illi conjuncta, cap. *In cauſis,
de elect.* Abbas *conſ.65. Ad deciſionem, num.3. verſ.
Circa quartum, lib.2.* & interdicto matrimonio cē-
ſentur interdicta ſponſalia, per quæ ad matrimo-
nium pervenitur, d. l. *Oratio*, Abb. *ubi ſupra*, & pro-
hibitus alienare, cenſetur prohibitus quoſcumque
actus facere, quibus alienatio illa ſequi poſſet,
Bald. in l. *Quoties, la prima, num.1. C. de fideicomm.*
Sed per totalem translationem, & ſuppreſſionem
Conventuum perveniri poteſt ad ſuppreſſionem
totius religionis, vel ordinis, quod eſt prohibitum,
ut oſtenſum eſt ſupra: ergo hæc totalis translatio,
& ſuppreſſio itidem prohibita eſt.

38 Moveor tertiò, quia ſi poſſent Moniales colle-
gialiter tranſire ad arctiorem ordinem licentia
petita, licet non obtenta, hinc eſſet aperta via,
qua Sanctimoniales omnes poſſent ſe eximere à
juriſdictione Epiſcoporum, & ſe ſubijcere Supe-
rioribus Regularibus. Quandoquidem poſſent
petere licentiam tranſeundi ab Ordinario; eoque
licentiam denegante, liberè tranſire juxta termi-
nos d. c. *Licet, de regul.* & per hanc translationem
remanerent liberatæ à Superioritate Epiſcopi:
hæc enim eſt natura translationis, ut Monachus

Proſp. Fagn. in 2. part. 3. Decretal. Tom. 5.

translatus, nihil habeat commune cum prima re-
ligione, à qua transfertur, ut conſtat ex Concilio
Calcedonenſi in c. *Si quis iam translatus, 21. q.2.* &
deſinat eſſe filius primæ religionis, ut inquit, gloſſ.
39 in c. *Statutum, in verb. Reſtituat, in fin. 18. q.1.* Ob
quam rationem S. Congregatio aliàs declaravit
Regularem ex indulto Apoſtolico à religione Fra-
trum Minorum de Obſervantia ad tertium Ordi-
nem S. Franciſci ex legitima cauſa translatum re-
cuperare ius ſuccedendi in bonis ſibi ex teſtamen-
to, vel ab inteſtato poſt translationem delatis, &
40 acquirere ſecundæ religioni; & ſic Congregatio
Monialium poſt canonicam translationem rema-
neret aggregata, & incorporata ſecundæ religioni,
ut dictum eſt in præcedenti arg. *n.36.* & conſequē-
ret ſubiecta eſſet tantummodo Prælatis ſecun-
dæ religionis. Quod colligitur etiam ex hoc textu
ibi: (Si enim relictis originalibus inſtitutis ad
communia volueritis aliorum monaſteriorum iu-
ra divertere, oportebit vos communi iure cenſe-
ri.) Nec non ibi: (Domus illæ, quæ de aliis inſtitu-
tionibus ad veſtrum ordinem ſe tranſtulerint, ve-
ſtris omnino ſe ſatagant uſibus conformare; &
ſic in omnibus religioni veſtræ coaptent, ut quem-
admodum gaudent ſe in ſocietatem Ordinis,
& habitus identitatem aſſumptas, ſic etiam ſe læ-
tenter veſtris inſtitutionibus conformatas. Quæ
quidem verba toties geminata, univerſalia, & pre-
mentia neceſſariò ſupponunt Monachos transla-
tos ſubijci debere ſuperiori Ordinis, cui per trans-
lationem uniti, & incorporati reperiuntur: Cum
enim omnes ſint effecti unum corpus, non debent
duplici iure cenſeri, ut dicit gloſſa *in verb. Commu-
ni jure*, per textum in cap. *Cognovimus, in fin. 12.
quaſt.2.* & cap. *Cum in tua, ſupra de decim.* Imò
eſſet veluti monſtrum, ut unum corpus ſubeſſet
diverſis capitibus, cap. *Quoniam in pleriſque, ſupra
de offic. ordinar.* Præterquam quod ſi à Monachis
ſingularibus licet arguere ad univerſos, ut con-
tendunt adverſarij; certè abſonum eſſet, ac ferè im-
poſſibile ut ſingularis Monachus tranſiens ad re-
ligionem ſtrictiorem iuxta d. cap. *Licet*, non ſubeſ-
ſet Superioribus illius Religionis. Quomodo e-
nim poſſet in practica obſervari, ut religioſus ille
in aliorum ſocietatem aſſumptus communem Su-
periorem non recognoſceret, cum dignum ſit, ut
qui ſimilem cum aliis vitam ſuſcipiunt, commu-
nem ſentiant in legibus diſciplinam, ut hic in tex.
Demum de translatis hoc eſt expreſſum in decre-
to Concilii Tridentini, *cap. 11. ſeſſ. 14.* ibi: Ut in
ordine ipſo, ad quem transfertur ſub ſui Superioris
obedientia in clauſtro perpetuo maneat.) Et per
conſequens idem dicendum eſſet in conventu,
ſeu congregatione Monialium poſt canonicam
translationem. Hoc autem eſſe inconveniens ut
Monialibus univerſis liberum ſit ſubtrahere ſe à
cura, & regimine Epiſcoporum, & Regularibus ſe
ſupponere, tam notum eſt, ut probatione non
egeat: ergo inconveniens eſt etiam id ex quo ſe-
quitur, nempe ut liberum ſit Congregationibus
Monialium ad arctiorem ordinem tranſire licen-
tia petita, licet non obtenta.

41 Moveor ultimò, quia Monaſteria monialium,
de quibus agitur, ex largitionibus fidelium ſup-
ponuntur inſtituta, & fundata fuiſſe ſub regula
tertij Ord. S. Franciſci. Huic autem legi fundatio-
nis Epiſcopi, vel Prælati regulares derogare non
poſſunt ſtatuendo ut deinceps monaſteria ſint ſub

Q regu-

regula alterius ordinis, & ſub alia invocatione, ſeu
titulo, & Moniales novum habitum induant, &
aliam profeſſionem emittant diverſam à primæ-
va inſtitutione: hæc enim fieri non poſſunt ſine
commutatione voluntatem, quæ Sedi Apoſtolicæ
tantum eſt reſervata, ut in Clem. *Quia contingit. de
relig. domib.* & ibi notat gloſſ. *in verb. Sedis Apoſto-*
42 *lica*, & Abb. *num. 3. verſ. Solus Papa.* Idem probatur
in decreto Concilij Tridentini in *cap. 6. ſeſſ. 22.* &
de fundationibus eſt expreſſum in *cap. 5. ſeſſ. 25. de
reformat.* ubi ſtatuitur, ut quando ex beneficiorum
quorumcumque erectione, ſeu fundatione quali-
tates aliquæ requiruntur, ſeu certa illis onera ſunt
injuncta, eis non derogetur. Super quo decreto
Sac. Congregatio Concilij conſulta; An Epiſco-
pus pro una vice diſpenſare poſſit contra legem
in fundatione beneficij, accedente Patronorum
43 conſenſu, juxta tradita per Doctores in cap. *Cum
acceſſiſſent. de Conſt.* reſpondit non poſſe, & *d. cap.*
5. ſuſtuliſſe facultatem, de qua per Doctores in
dict. cap. *Cum acceſſiſſent*, Appellatione autem
beneficiorum, cum Concilium utatur dictione
illa univerſali, *quorumcumque*, quæ nihil excludit
cap. *Solita. de maior. & obedien.* & materia ſit favo-
rabilis, l. 1. *Cod. de ſacroſ. Eccleſ.* etiam monaſteria
continentur, cap. *Cum inter. de re iudicat.* Calder.
conſ. 293. num. 2. verſ. Item verba generalia, alias 1.
44 *de rer. permut.* Unde ſecundum Joa. Andr. in cap.
Sane, de regular. in Novell. quem refert, & ſequitur
Anchar. *conſ. 32. Præmittenda ſunt, num. 1 verſ. Vl-
terius etiam præmittendum eſt*, quamvis Fratres ſer-
vorum, & S. Dominici, qui ſunt ſub regula S. Au-
guſtini, poſſint recedere ab illis Conſtitutionibus,
quas ultra regulam induxerunt: non tamen rece-
dere poſſunt à regula, & ab inſtitutis originalibus
fundationis. Quinimò adeò illibatè cuſtodiri ſo-
let lex fundationis à Sede Apoſtolica, ut nec Con-
cilium Tridentinum illi unquam derogaverit, niſi
in duobus caſibus, in quibus pro Eccleſiarum Ca-
thedralium, & religionum reformatione neceſſa-
rium fuit tollere privilegia, etiam in limine fun-
dationis, nempe in *cap. ultim. ſeſſ. 25. de regular.* &
in *cap. 6. ſeſſ. 25. de reformat.* Privilegia enim hujuſ-
modi ſunt ex titulo oneroſo, & ex pacto, & con-
ventione, quibus vix Summus Pontifex ſolet dero-
gare, cap. *Significatum*, & ibi dixi poſt Innocent. &
Hoſtienſ. & alios *ſupra de Præben.* Quamobrem
cum monaſteria hæc in Belgio ab initio fuerint
fundata ſub regula tertij Ordinis S. Franciſci, non
intelligo qua authoritate poſſit Provincialis Mini-
ſter dictam fundationem immutare, & à primæ-
vis, & originalibus inſtitutis recedere derogando
voluntati piorum fundatorum qui fortè prædictã
regulam elegerunt ob peculiarem affectum ſeu
devotionem erga illam, vel ob aliam ſpecia-
lem cauſam.

Nec refert quod mutatio fiat in meliùs tran-
45 ſeundo à laxiori ad ſtrictiorem vitam: Etenim nec
in melius fieri poteſt commutatio voluntatis ſine
authoritate Sedis Apoſtolicæ, ut tradit Cardin. in
d. Clem. *Quia contingit, num. 11. de relig. domib.* ubi
format hanc quæſtionem: Teſtator depoſuit ut
erigeretur Hoſpitale per executores in fundo ſuo,
& dotaretur ad uſum pauperum; Executores vo-
lunt authoritate Diœceſani facere eccleſiam reli-
gioſorum; An poſſint? & refert Joan. Andr. cum
quibuſdam alijs conſuluiſſe pro parte affirmati-
va hoc fundamento, quia qui melius, & magis
facit, non facit aliud, ſed idem. Plus autem eſt ec-
cleſiam religioſorum facere, quàm Hoſpitale. Fa-
cit, cap. *Scriptura, de voto*, & cap. *Plus, de regul. iur.
libr. 6.* Contrarium tamen determinat ibi Card.
per litteram d. Clem. Et quia voluntas defuncti
pro lege ſervanda eſt, cap. *Vltima voluntas, 13. q.
2.* cap. *Tua, de teſtam.* cap. *Cum Martha, de celebr.
Miſſar.* Nec plus hoc caſu continet minus, cap. *Cui
de non Sacerdotali*, & cap. *Cum in illis, de præbend.
lib. 6.* & dicit in hoc reſidere Laud. & ad id, quod
dicitur; Qui melius, & magis facit &c. Reſpondet
procedere quando minus continetur ſub ma-
jori, prout loquitur, d. cap. *Scriptura*, alias ſecus, ut
46 per eum. Idem tenet *ib.* Imol. *quæſt. 9.* Abb. in c.
Tua nos, num. 4. ſupra de teſtam. Rochus de Curte
*in tractat. de iur. patr. in verb. Conſtruxit, num. 22.
& 23.* Et ob hanc rationem panem in uſum
pauperum diſtribuendum ex præſcripto teſtato-
ris non poſſe per inferiorem à Papa applicari
Presbytero pro Miſſis celebrandis, licet hoc ſit
melius, fuit deciſum in Capella Tholoſana, ut in
deciſ. 26. per ca. Nos quidem. de teſtam. per d. Clem.
*Quia contingit, de relig. domib. per §. Si quis ædifi-
cationem: in authent. de eccleſ. tit. collat. 9.* per l. *Si
quis ad declinandam, §. penult. C. de Epiſc. & Cler.*
In caſu autem propoſito tertius Ordo S. Franciſci,
quod eſt minus, non continetur ſub ordine An-
nunciatarum, aut Conceptionis B. Mariæ, quod eſt
plus, ſed ordines ſunt omninò diverſi, ut ſupponi-
tur in themate.

Non obſtant contraria. Ad primum enim de-
ſumptum ex hac decretali, reſpondetur textum
non aperire qua authoritate fuerit facta transla-
tio. Et ſupponendum eſt fuiſſe factam canonicè, &
ſic authoritate Sedis Apoſtolicæ, cum aliàs non
ſit canonica, ut in ſuperioribus probatum eſt. Nec
adverſantur verba, *ſi voluerint*, & *ſe tranſtulerunt*,
quia non excludunt authoritatem Superioris, ſed
ſolum probant tranſitum fieri non poſſe ſine vo-
luntate, & conſenſu tranſeuntium: nemo enim in-
vitus cogitur ad arctiorem ordinem migrare,
gloſſ. in c. *Geſta, in verb. Creſcere, 74. diſt.* gloſſ. 2. in
c. pen. 32. q. 1.

Ad ſecundum reſpondet gloſſ. 1. *in fin.* in eodem
cap. *Cum dilectus, de iis quæ vi, met. cauſ.* videlicet
Canonicos ibi non ſubjeciſſe eccleſiam Ordini
Ciſterciensi, ſed tantum ſeipſos perſonaliter ob-
ligaſſe ad ſervandam illorum regulam. Benè au-
tem potuerunt promittere non impedire trans-
lationem eccleſiæ ſuæ ad ordinem Ciſtercien-
ſem faciendam ab illis, ad quos pertinent.

Ad tertium, quartum, & quintum reſpondetur
hodie ſtandum eſſe diſpoſitioni Concilij Lugdu-
nenſis in d. §. *Adhæc*, quo prohibetur tranſitus u-
nius conventus, vel Ordinis ſine authoritate Sedis
Apoſtolicæ, licet jura antiqua viderentur hoc per-
mittere Diœceſano, ut in contrarijs. Præterea qua-
tenus jura antiqua non ſint correcta per dict. c.
Vnicum, ex notatis per gloſſ. in cap. *Conſtitutio-
nem, in verb. Prorogamus, de regular. libr. 6.* tamen
ſunt declaranda, ut non procedant ubi agitur de
commutatione voluntatis, ut in caſu præſenti.
Hæc enim fieri non poteſt etiam in melius
ſine authoritate eccleſiæ Romanæ, ut oſtenſum
eſt ſupra in ultimo fundamento pro hac parte. Ul-
47 terius jura antiqua intelligi poſſunt procedere in
translatione, ſeu aggregatione unius conventus
tantum, non autem multorum, vel omnium. Nam
textus

Digitized by Google

textus in d.cap. *Inter dilectos*, expreſsè loquitur de Hoſpitalarijs S.Allucij, qui hoſpitale ipſum ſuppoſuerunt Hoſpitalarijs S.Sepulcri, & cap. *olim il primo, de reſtitut. ſpoliat.* itidem loquitur de Fratribus Humilitans Domus Calventiæ, qui ſe, & ſua ſubjecerunt Fratribus Militiæ Templi, & cap. *Sicut unire, de exceſſ. Prelator.* de unione monaſterij Gradenſis facta monaſterio de Accato. Ab unione autem, & ſuppreſſione unius monaſterij non licet inferre ad unionem, & ſuppreſſionem multorum, vel omnium, quia per ſuppreſſionem multorum decoloratur, ſeu deformatur tota religio, quæ per diſmembrationem ſcinditur, & enormiter læditur; & per ſuppreſſionem omnium religio ipſa ex toto extinguitur, & annihilatur: quod inferioribus non permittitur ſine authoritate Summi Pontificis, ut probatum eſt ſupra *num. 28. & ſeqq.*.

Ad ſextum, nempe ad cap. *Licet, de Regular.* & cap. *Virgines, 20. q. 4.* Patet reſponſio ex dictis ſupra in primo fundamento pro hac ſententia *nu. 24.* 48 *& ſeqq.* Præterea facultas, quam de jure communi habebant Moniales tranſeundi ad ſtrictiorem religionem licentia petita, licet non obtenta, juxta gloſſ. in d.c. *Virgines*, & alios ſupracitatos *n. 18.* ſublata fuit per Conſtitutionem Pij V. *Decori*, ſuper clauſura Monialium: quidquid perperam ſcripſerint in contrarium Navarr. Rodrig. & Sanch. citati *eod. n. 18.* contra quos tenet Azor. *tom. 1 inſtitut. moral. lib. 13. cap. 8. q. 1.* & ita ſæpius declaravit Sacr. Congregatio tam Concilij, quam Epiſcoporum, & Regularium, quæ etiam tranſeundi licentiam non concedit, niſi adjectis conditionibus infraſcriptis, videlicet. Dummodo Superiorum primi monaſterij, & Monialium transferendarum accedat aſſenſus, & non antea ab eodem monaſterio Moniales egrediantur, quàm conſtet ſecundum paratum eſſe illas recipere, & in eo capitulariter, & per ſecreta ſuffragia recipiantur, ut dotem à cæteris Monialibus præſtari ſolitam perſolvant; ipſaque translatio conſanguineis, gravibuſque matronis, & his deficientibus, alijs pijs, honeſtiſque perſonis concomitantibus fiat, atque ab uno ad aliud monaſterium abſque diverticulo rheda clauſa vel ſaltem earumdem Monialium oris parte velata, & ea modeſtia, qua ſponſas Chriſti decet, recta procedatur, nullibique pernoctetur, niſi hoſpitij cauſa apud honeſtas perſonas, vel ubi monaſteria Monialium reperierint, apud eaſdem Moniales, quas Ordinarij loci accedente licentia, benevolas invenerint receptrices; ac demum omnis eis ſpes ad primum monaſterium redeundi præſenti decreto penitus cenſeatur ablata. Et ita multoties vidi obſervatum. Aliquando etiam dictum fuit translationem faciendam eſſe de conſenſu proximiorum conſanguineorum, id eſt parentum, fratrum, & ſororum Monialium transferendarum, ut in caſu Januen. die 13. Julij 1607.

Ad confirmationem reſpondet ſingulariter Innocentius III. in c. *Niſi cum pridem*, §. *Verum, verſ. Sed dicas*, ſpiritus ubi vult ſpirat ſupra eod.

Ad ultimum reſpondetur Conſtitutionem Ur- 49 bani IV. in omnibus illis caſibus, in quibus indulget, ut Moniales tranſire poſſint ab uno ad aliud monaſterium, fuiſſe abrogatam per poſteriorem Conſtitutionem Pij V. de clauſura Monialium; & ita ſæpius fuit reſolutum, & in hoc decipitur Miranda, qui contrarium tenet; unde cùm eſſet ab Epiſcopo translata Monialis à ſuo ad aliud monaſterium, & in eo propter furorem manere non poſſet, nec Monialibus parere vellet & conſanguinei petijſſent, ut eam domi expenſis monaſterij retinere poſſent: Sac. Congreg. Concilij cenſuit ſcribendum Epiſcopo non potuiſſe eum abſque Sedis Apoſtolicæ licentia illam transferre ad aliud monaſterium ex Conſtitutione Pij V. propterea jubeat & curet eam reduci ad ſuum monaſterium, & cæteris monialibus parere, adhibitis etiam vinculis, ſi opus fuerit. Rurſus cum eſſet dubitatum an monaſterium de Xixena ſitum in loco paludoſo, propter quem aër fit inſalubris, & periculoſæ infirmitates Moniales invadunt, comprehenderentur in prædicta Bulla Pij V. de clauſura Monialium, adeo ut Moniales exire non poſſent ad curandas iſtas infirmitates: Sacr. Congregatio cenſuit comprehendi hoc monaſterium in Bulla Pij V. licet adjecerit hunc caſum dignum eſſe proviſione ſpeciali, ut quę infirmitatibus illis propter aëris intemperiem præmuntur, poſſint de conſilio utriuſque Medici, & licentia Superioris exire; & ita Sanctiſſimus 50 annuit. Et aliàs cùm Monialis obtinuiſſet à Superiore regulari licentiam ab Ordinario approbatam exeundi è monaſterio cauſa curandi morbum epidimiæ, & extra illud per ſex menſes commorandi, & lapſo ſex menſium termino, cum longiori ad curationem opus eſſet, petijſſet ut terminus ex diſpenſatione Apoſtolica ſibi prorogaretur. Sa. Congregatio cenſuit oratricem, ſi verè laborat morbo epidimiæ, non indigere diſpenſatione Apoſtolica, quia eſt caſus exceptus in Conſtitutione Pij V. quod ſi infirmitas tendat ad epidimiam, ut dicitur in licentia per Superiorem Monialis conceſſa, non potuiſſe talem licentiam concedi & eum qui conceſſit incidiſſe in excommunicationem.
51 Quinimò etiam facultas Epiſcopo attributa ex decreto *cap. 7. ſeſſ. 25. de Regular.* fuit ſublata per eamdem Conſtitutionem, ut Gregorius XIII. declaravit. Nam cùm Generalis S. Auguſtini dubitaret an poſt Bull. Pij V. de egreſſu Monialium, liceat de monaſterio ad monaſterium Monialium transferre, ut in eo, ad quod transfertur Abbatiſſæ munere fungatur; Sac. Congregatio dixit referendum Sanctiſſimo, qui cenſuit Bullam corrigere decretum Concil. *c. 7. ſeſſ. 25. de Regul.* & ideo ex illo decreto non licere amplius extrahere Moniales de monaſterio pro conſtituenda Abbatiſſa in alio, niſi obtenta ſpeciali licentia à Sede Apoſtolica.

Item ex decreto Pauli V. publicato à Sac. Congregatione Epiſcoporum, & Regularium ſub die 22. Decembris 1617. ac intimato Procuratoribus Generalibus Ordinum, non poſſunt Moniales quacumque occaſione transferri de monaſterio ad monaſterium ſine ſpeciali licentia Sedis Apoſtolicæ toties quoties obtinenda, neque ratione Prioratus vel alterius officij, quibuſcumq; in contrarium non obſtantibus: ut teſtatur Caſtellinus tunc Procurator Ordinis Prædicatorum in *tractat. de elect. cap. 17. n. 5.*

52 Nec prædictis adverſatur conſideratio, quod Extravag. Pij V. non ſuſtulerit facultatem Epiſcopo tributam in d. *c. 5. ſeſſ. 25. de regular.* Siquidem illa non eſt propriè translatio, ſed potius reductio ad monaſteria intra mœnia: & propterea Concilium non utitur verbo, *transferantur*, ſed *reducantur.* Ac præterea in eo caſu ſubeſt ſpecialis ratio cur Bulla non correxerit Concilium, videlicet ne

Prioratus Canonicorum regularium ſunt in duplici differentia.

QUOD DEI TIMOREM. Cano-
1 nicus Regularis poteſt præfici Eccle-
ſiæ Parochiali etiam ſæculari, ſed deb[e]t ſocium ſui ordinis ſecum habere, ſi commodè fieri poſſit. Hoc dicit ſecundum omnes. Et poteſt dividi in tres partes. In prima exordium. In ſecunda facti narratio, & ſupplicatio. In tertia ſupplicationis admiſſio cum duplici motivo. Secunda ibi, *Sane*, Tertia, ibi, *Licet*.

2 Nota primò ex principio litteræ cauſam per effectum declarari, & demonſtrari, & ſic per exteriora de interioribus judicari. Ad idem cap. *Ex ſtudiis de præſumpt.* Clem. *Exivi*, §. *Cupientes, verſ. Cum enim*, & ibi Card. *in 2. notab. num.* 10. *de verb. ſignificat.* l. *Lex quæ, C. de adminiſtr. tutor.* Unde *Matth.* 7. Ex fructibus eorum cognoſcetis eos, *cap.* 2. *de Regular.* Et ut Hieronym. inquit relatus *hic* à Jo. Andr. *num* 2. Ex pomorum dulcedine generoſi ſeminis arbor agnoſcitur. Adde Bald. in cap. *Dudum al ſecundo, num.* 31. *ſupra de elect.* ubi ait ab ab effectu eſſe locum demonſtrativum, & ſufficere ad intelligentiam rei intelligere effectum, licet quis neſciat diffinire, quod pertinet ad ſolum ſapientem, & intelligentem medullam, & apicem rationis, allegat. not. in l. *Stipulatio iſta*, §. *Ibi quoque, ff.*
3 *de verbor. obligat.* Propriè tamen ſcire ſecundum Philoſophum, eſt rem per cauſam cognoſcere propter quam res eſt, & non contingit aliter ſe habere. Eſt textus ſecundum Bart. & Bald. in l. *Pupillus,*
4 *ff. de acquirend. hæredit.* & in cap. *Occidit*, 23. *quæſt.* 8. Secundum Jo. Monach. *in proœm. Sexti*, Et ſcire aliquid per cauſas intrinſecas rei eſt perfectius ſcire, quàm per cauſas extrinſecas, ut per D. Thom. in 1. *ſent. diſt.* 45. *art.* 3. *ad* 5.

5 Secundò nota in verſ. *Licet autem*, Canonicos Regulares non putari ſejunctos à Monachorum conſortio: In multis enim æquiparantur, c. *Præſens Clericus*. 20. *q.* 3 ubi pariter expectant mercedem, cap. *Non magnopere*, & cap. *Super ſpecula, Ne Cle. vel Monach.* ubi pariter prohibentur audire leges vel Phyſicam, cap. *Ex parte, de poſtuland.* ubi pariter prohibentur poſtulare, niſi pro utilitate eccleſiæ, vel ſui monaſterij, c[a]p. *in ſingulis infra eodem.* ubi pariter celebrant Capitulum Provinciale. Et generaliter conveniunt in ſubſtantialibus Regulæ, ſcilicet obedientia, cap. *Cum in Eccleſiis, de maior. & obed.* abdicatione proprij, ſupra in cap. *prox.* & caſtitate, cap. *unic. de voto, libr.* 6. Item in communi menſa, & dormitorio, cap, *Quoniam, de vita & honeſt. Cleric.* Signorol. de Homod. *conſ.* 148. *In exceptione, in princip.* adeo ut propterea Hoſtienſ. *infra in cap. prox. num.* 2. *&* 7. & poſt eum Card. *hic in* 1. *q. num.* 10. dicant Canonicos Regulares, & Monachos in omnibus æquiparari, niſi exceptis. Dif-
6 ferunt autem in pluribus, & in hac Decretali habes tres differentias. Prima eſt generalis, quia Canonici Regulares regulæ inſerviunt laxiori. Secunda eſt ſpecialis, quæ ex præcedenti deducitur: Nam Monachi præfici non poſſunt Parochialibus eccleſiis ſæcularibus propter prohibitionem Concilii Lateranenſis ſecundum unum intellectum, Canonici Regulares ſecus, quia cum inſerviant laxiori regulæ in prædicta prohibitione non includuntur, ut *hic* dicitur in verſ. *Quia tamen*, Sed de hoc dicam plenius in ſeq. quæſt.

7 Tertia eſt quam ponit hic gloſſ. magna in verb. Regimen, quia Monachus Parochiali Eccleſiæ præfectus tenetur habere ſocios ſecum ſui ordinis, ut in cap. *Monachi, ſupra eodem.* & in c. *fin. de Capell. Monach.* Sed Canonici Regulares ad hoc non tenentur, niſi commodè poſſint, ut hic dicitur. In hoc tamen gloſſ. in Clementin. 1. §. *Ad hæc, in verb. Ad clauſtrum, hoc titul.* dicit jura quæ tractant de Monachis ne ſoli maneant in Capellis, de clauſtralibus intelligi, ut patet ibi, & in dict. cap. *fin. de Capell. Monachor.* Si ergò Monachus eſt perpetuò inſtitutus ad curam populi, & ſic nihil habet commune cum monaſterio, cap. *Ne pro cujuslibet*, 16. *q.* 1. ſocium non tenet, & ſubdit ita ſervari de facto, nec rationem occurrere, quare Abbas talem Monachum ſuo clauſtrali Monacho ſociare debeat. Sed obedientiarius qui clauſtralis eſt, & ſolo nuto Abbatis revocatur ad clauſtrum non debet eſſe ſolus, ut cum ſocio aliqualem ſtabilitatem clauſtri ſervet. Et idem dicit de Regulari Canonico. Quam gloſſæ diſtinctionem ſequuntur ibi Joann. Andr. *num.* 17. Cardin. *num.* 1. *in* 4. *oppoſit.* Anchar.
8 *num.* 32. *quæſt.* 26. & Abbas *ſupra*, in cap. *Monachi, num.* 3. & ibi dixi in 3. *notab.* Quarta differentia eſt quia Monachi fundatores, & inſtitutores habent Benedictum, & Baſilium, quorum Regulam profitentur, ut in cap. *Perniciosam*, 18. *quæſt.* 2. Cardin. *hic num.* 4. *in* 7. *notab.* Sed Canonici Regulares fuerunt ab initio naſcentis eccleſiæ ut patet ex Conſtitutione Benedicti XII. quæ incipit *Ad Decorem Eccleſiæ*, edita idibus Maij Pontificatus anno quinto, in Bullar. *tom.* 1. *pag.* 196. ubi legitur Religionem Canonicorum Regularium Ordinis Sancti Auguſtini à Chriſti Religioſis diſcipulis in primitiva Eccleſia ſacris inſtitutionibus ſtabilitam. Eos enim Alexandriæ Sanctus Marcus inſtituit, ut per Colleg. Paduan. *conſ.* 2. quod habetur poſt Conſil. Cardinal. Zabarell. *num.* 13. 14. *&* 15. *& ſeq.* Et Caccialup. *conſil.* 4. poſt Conſilium eiuſdem Cardinalis
9 *nu.* 5. *& ſeq.* Et propterea in proceſſionibus, & alijs publicis actibus hæc Religio præcedit omnes alias Religiones, & primum locum obtinent immediatè poſt Clerum ſæcularem, ut declaravit Pius V. in Conſtitutione *cum ex Ordinum* 1570. 10. Calend. Januar. In Bullar. *tomo* 2. *pagina* 324. In hæc verba: [Univerſi Canonici Regulares Ordinis S. Auguſtini Congregationis Lateranenſis, qui ab Apoſtolis originem traxerunt, quique ab eodem S. Auguſtino eorum Reformatorum, iterum per reformationis viam mundo geniti, meritò prætendere poſſunt ſe omnes alias perſonas eccleſiaſticas tam ſæcolares, quàm Regulares in proceſſionibus, & alijs actibus publicis præcedere debere. Cum tamen non liceat membra à Capite ſeparare, &c. Canonicos prædictos ſtatim ipſum Clerum ſæcularem non exemptum ſubſequi, dum ipſi ſubſequendo præcedunt, dum verò præcedendo præcedunt, illũ, immediatè ſequi debere declaramus.] Et eodem modo cum controverſia ſuper præcedentia inter prædictos Canonicos, & Congregationem Caſſinenſem diu ventilata fuiſſet, & in Concilio Tridentino renovata; Cumque tres Cardinales à Pio IV. deputati retuliſſent ſe comperiſſe ex pluribus litteris Apoſtolicis, diverſiſque alijs documentis, rationibus, & probationibus ipſos Canonicos fuiſſe, & eſſe de illis Clericis à Sancto Auguſtino, quinimmò à Sanctis Apoſtolis inſtitutis, idem Pius V. ipſis Canonicis præce-

Digitized by Google

dentiam adjudicavit in Conſtitutione Sedis Apoſtolicæ, 18. Februarij 1564. in Bullar. *tom. 2. pag.* 106. licet Caccialupus *d. conſ. 4. num. 2.* dicit eos fuiſſe inſtitutos tempore Beati Auguſtini, & ortum habuiſſe à Nezaræis, quibus committebantur Sancta Sanctorum, allegans Joan. de Deo in ſuo opuſculo de diſpenſat. & addens ſub dubio aliquos ab eo relatos *num. 39.* tenere originem duxiſſe à Ruffo, ſeu Ivone apud Francos tempore Ludovici Imperatoris, & in Italia prope Mediolanum ex præcepto Alexandri, & *num.* 50. appellatum fuiſſe Congregationem Friſonariam, ſeu Friſonem: & plenius *in fin. conſ. n. 59.* ubi de multiplici eorum origine.

10 Regulariter tamen, ut prædiximus, Mooachi, & Canonici Regulares eodem jure cenſentur. Unde quamvis Feder. de Sen. *conſ. 25. Caſus talis eſt.* Quidam fuit promotus; conſuluerit Conſtitutionem Clementis V. in Clement. 1. §. *Cæterum de ſtat. Monach.* qua ſtatuitur ut Priores Conventuales infra annum ad Sacerdotium promoveri debeant, non habere locum in Præpoſitis Canonicorum Regularium, cum de ipſis non loquatur, ſed de Monachis, Et pro hac parte plurimũ ſtringat hæc decretalis, ubi non ponderatur idcirco Canonicos Regulares non comprehendi in prohibitione Concilij Lateranenſ. quia in illa de Canonicis Regularibus, qui regulæ inſerviunt laxiori, ſpecialiter non cavetur; tamen ejus conſilium refellit Petrus de Tuderto, cujus dictum habetur inſertum poſt idem conſilium Federici, eo quod licet Conſtitutio illa loquatur de Monachis; tamen idem intelligendum in Canonicis Regularibus, cum idem jus regulariter ſit in utriſque, & allegat textus *hic*, & cap. *Dictum*, 81. *diſt.* Nec obſtat ſecundum eum, quòd Conſtitutio, quæ loquitur de aliquo Ordine Mendicantium, non porrigatur ad alium ordinem, in quo non ſit eadem ratio, ut notatur in c. *Conſtitutionem, de Regular. lib. 6.* Quia illud intelligitur quando expreſsè de aliquo ordine loquitur, cujus appellatione alij ordines non veniunt; Secus ubi generaliter loquitur de Monachis, quia tunc omnes veniunt etiam Canonici Regulares, cum ipſorum Monachorum appellatione prædicti Canonici contineantur, ut in juribus præalleg. Et ejuſdem opinionis fuit Lap. Abb. ad conſultationem Feder. *in 8. reſp.* data Federico in conſilio ejuſdem Federici 88. Verum hæc reſponſio Petri de Tuderto non placuit Federico, quia dicta Conſtitutio ſolum habet locum in Monachis nigris; unde ibi dicit, ordinis, ſeu religionis huiuſmodi. Et quamvis iura generaliter loquentia de Monachis ut religioſis habeant locum in Canonicis Regularibus, tamen iura generaliter prodita circa Monachos nigros in Canonicis Regularibus locum non habent: & argumentum à ſimili, vel ab identitate rationis non habet locum in his, quæ exorbitant à iure communi. Ad hoc gloſſ. notab.

11 in d. c. *Conſtitutionem, in verb. Prorogamus, de Regul. lib. 6.* gloſſ. in c. *Quæ à iure de reg. iur. eod. lib.* & Barthol. In Extravag. *Qui ſint rebelles*, §. *Tranſit*, *num.* 3. Et in hoc tandem reſidet Feder. cuius conſilio etiam ſe ſubſcripſit Jo. Andr.

12 Tertiò nota ex illis verbis, [Et per antiquos Canones etiam Monachi poſſunt ad Eccleſiarum parochialium regimen in Presbyteros ordinari.] Monachos de iure communi aſſumi poſſe ad regimen parochialium Eccleſiarum. Et ſigna caſum in quo poſſunt aſſumi, ſcilicet propter officium prædicandi, quod in multis eſt privilegiatum, & ſpecialiter in hoc, ſecundum Hoſt. *hic*, *num.* 8. Et *in ſumm. hoc tit.* §. *Utrum populum*, qui allegat ad hoc, c. 1. & 2. 58. *diſt.* & c. *Quorundam*, 74. *diſt.* Item tenent Jo. Andr. & Paul. in Clem. 1. *in gloſ. in verb. Sæculare, de elect.* Cæterum io hoc maxima eſt inter Doctores varietas opinionum, quas recenſet Anton. de *Butr.* in c. *Monachi, num. 16. ſupra eod.* & Rota, *deciſ.* 262. incipien. *In religioſo, aliàs* 5. *de iure patr. in novis*, videtur reſidere in hac ſententia ut in Monacho aſſumendo ad curam animarum hodie ſicut olim neceſſaria ſit diſpenſatio, & fortè Papalis propter celebre Concilium Lateranenſe in d. c. *Monachi*, contra quod Epiſcopi diſpenſare non poſſunt. Communiter tamen tenetur Monachum de iure ex cauſa utilitatis de Abbaôs conſenſu ab Epiſcopo promoveri poſſe ad parochialem Eccleſiam ſine diſpenſatione, dummodo cum eo habitet alius ſaltem Monachus, ut hic per gloſ. *in verb. Regimen*, Hoſt. *num. 8.* poſt Hug. Bertrand. & Goffred. quos citat Jo. Andr. *num.* 14. Henrich. Boich. *num.* 15. Butr. *num.* 11. Cardin. *num.* 11. *quæſt.* 2. Anchar *num. 6. & 11.* Jo. de Anan. *num. 6. 8. & 9.* Feder de Sen. *conſ. 136. Factum tale eſt, per tot.* Roch. de Curte *de iure patr. in verb. Honorificum, quæſt.* 4. *num.* 8. Lambert. *eod. tract. lib. 2. part.* 1. *q.* 7. *art. 19. à num.* 13. & de communi opinione teſtatur Abb. *hic num.* 7. Quod tamen intellige ſi parochiales ſint à monaſterio diſtinctæ; ſecus ſi cura incumbat ipſi monaſterio, quia tunc Monachus nullo modo præfici poteſt curæ animarum perſonarum ſæcularium ſed cura ipſa exerceri debet per Presbyterum ſæcularem, ut eſt textus in cap. 1. & ibi ſcripſi pleniſſimè *inf. de Capell. Monachor.* Verum an hæc procedant poſt Concilium Tridentinum dicam in proxima quæſtione.

13 QUÆRO, An hodie ſit locus diſpoſitioni hujus Decretalis, adeout Canonici Regulares præfici poſſint parochialibus Eccleſijs etiam ſæcularibus cum ſocio ſui ordinis, ſi commodè fieri poſſit.

14 Congregatio Lateranenſis Canonicorum Regularium propoſuit olim S. Congregationi Concilij ſe in civitate Cremonæ habere monaſterium S. Petri de Pado, cui unitæ ſunt plures parochiales, ex quarum fructibus alitur magna ſamilia tam Saeerdotum, quàm clericorum juvenum, qui velut in ſeminario quodam bonas litteras edocentur. Inſuper novam à fundamentis ædificat Eccleſiam magno ſumptu. Solvit etiam perplures taxas ſibi à Congregatione impoſita, quarum ſumma excedit ducatorum mille. His non obſtantibus Cardinalis Borromæus in viſitatione d. civitatis decrevit Vicarium perpetuum in una dictarum Eccleſiarum pro ſæculari Presbytero, amoto Parocho regulari, quod tendit in maximum monaſterij damnum, quando longè minori expenſa vivunt regulares in dictis parochialibus. Unde non poterunt poſtea, ſi Vicarij ſæculares erunt, tot onera perferre. Et propterea S. Congregationem adierunt pro remedio dicentes de jure communi licere obtinere beneficia ſæcularia Curata Canooicis Regularibus abſque diſpenſatione Papæ, vel Epiſcopi, nec licere Epiſcopo amovere eorum Vicarios Regulares ab ipſis in dictis parochialibus deputatos, quæ eis ſunt pleno jure

15 etiam quoad ſpiritualia ſubjectæ. Die 27. Octob. 1575. Congregatio publica cenſuit dicendum partibus

ubus ut informent Sacram Congregationem, ut videatur de jure: quia jure veteri Canonici Regulares ſunt capaces parochialium ſæcularium, c. *Quod Dei timorem*, & ibi gloſ. *in ver. Regimen, de ſtatu Monach.* Et Concilium non prohibuit quin Canonici Regulares poſſint uti hoc jure veteri, & habere parochiales, niſi quando tranſlati, *c. 11. ſeſſ.* 14. Sed videtur obſtare *cap. 7. ſeſſ. 7.* quando agitur de unitis, quia vult provideri curæ earum per Vicarios ab Epiſcopo deputandos. Et ita Congregatio intellexerat tempore Pij V. Item Pius V. *in Bulla* 47. indulſerat omnibus regularibus nominationem Vicarij perpetui cum approbatione Epiſcopi; & Mendicantibus, & Canonicis Regularibus indulſit ut in unitis poſſent nominare ex ſe ipſis non Vicarios perpetuos, ſed amovibiles; & Regulares Monachi idem poſſunt: ſed nominant unum ex ijs Vicarium amovibilem approbatum prius ab Epiſcopo cum alijs quatuor Monachis. Sed Bulla Pij V. redacta eſt ad terminos Concilij; unde ſi jure non poſſunt, agendum cum Sanctiſſimo pro gratia, exemplo Pij V. Deinde eadem Congregatio generalis cenſuit referendum Sanctiſſimo Canonicos Regulares jure veteri eſſe capaces Eccleſiarum parochialium, d. c. *Quod Dei timorem*, & à Concilio id non caveri, niſi quando tranſlati, d. *cap. 11. ſeſſ. 14.* Tamen obſtare quod in unitis quando eriguntur Vicariæ perpetuæ eſt in arbitrio Epiſcopi apponere eos, vel alios. Item Pius V. indulſit, ut poſſent Canonici Regulares, & Mendicantes nominare unum ex ſuis, qui prævio examine eſſet Vicarius amovibilis nutu Superiorum. Sed hæc Bulla Pij V. redacta eſt ad terminos Concilij: tamen pro eis facit jus vetus.

16 Die 2. Decembris 1575. Sanctitas ſua audita relatione, viſa eſt ſentire Concilium, *cap. 7. ſeſſ. 7.* non ita clarè dare arbitrium Ordinario ponendi quos velit Vicarios perpetuos, etiam ad excluſionem regularium, qui aliàs idonei eſſent. Tamen poſtea inclinabat in ſententiam illam ut Ordinarius haberet hoc arbitrium, ut aliàs Congregatio ſenſerat. Et licet Bulla Pij V. aliud ſtatuerit; tamen quia eſt redacta ad terminos Concilij videbatur perſiſtere in iſta reductione. Nihilominus cùm audiſſet regulares perpati multa damna ex impenſis faciendis in ſæcularibus Vicarijs, mandavit ut ſi monaſterium non erat valdè pingue, ſcriberentur litteræ ad Cardinalem S. Praxedis, viſum eſſe Sanctiſſimo ut ſi ex regularibus inveniatur aliquis idoneus ad hanc curam exercendam, eum aſſumat potius, quàm ſæcularem, & Vicarium amovibilem conſtituat arbitrio Superiorum ſuorum. Id tamen non per viam Conſtitutionis generalis, ſed per ſpecialem proviſionem in hoc caſu, & per privatas litteras. Poſtea verò generaliter fuit quæſitum an Canonici Regulares de licentia ſui Generalis poſſint aſſumere curam animarum tam ad tempus, quàm perpetuò. Die 8. Julij 1581. Sanctiſſimus D. N. Gregorius XIII. noluit licere iſtis regularibus etiam de licentia ſui Generalis abſque permiſſu Summi Pontificis aſſumere curam etiam ad tempus, multoque minus beneficium Curatum in titulum; ita reperi adnotatum in libris publicis S. Congregationis, *cap. 28. ſeſſ. 24. pag. 999.* Et ſubinde cum Canonici Regulares Lateranenſes peterent, ut ſibi liceret cum licentia ſui Generalis obtinere beneficia curata in titulum, vel ad tempus. & res à Congregatione delata eſſet ad Sanctiſſimum, Sanctitas ſua abnuit.

17 Ex his patet Canonicos Regulares hac decretali non obſtante hodie aſſumi non poſſe ad regimen parochialium Eccleſiarum abſque diſpenſatione Romani Pontificis.

Unde infertur primò ut multò minus aſſumi poſſint ad curam animarum perſonarum ſæcularium regulares aliorum ordinum: nam in Canonicis Regularibus ex multorum ſententia ſpeciale erat ut poſſent præfici parochialibus ſæcularibus, quia regulæ inſerviunt laxiori; & propterea non comprehendebantur in prohibitione Concilij Lateranenſis, ut hic deciditur. Quare ſi Canonicis Regularibus non licet amplius obtinere parochiales in titulum, vel ad tempus propter Decretum Gregorij XIII. longè minus id licebit alijs regularibus ſtrictiorum ordinum. Hinc cùm fuerit quæſitum, An regularis poſſit præfici curæ animarum ab Epiſcopo ſine diſpenſatione Apoſtolica: Sacr. Congregatio Concilij cenſuit non poſſe, niſi accedente diſpenſatione, quæ non videtur concedenda, niſi inſtante Epiſcopo pro neceſſitate, vel utilitate Eccleſiæ. Et aliàs conſulta an Eccleſiæ Parochiali ex neceſſitate, nempè ob penuriam Sacerdotum, regularis perpetuò poſſit præfici: reſpondit permitti poſſe; ita ut deducto victu, quod reliquum fuerit reditum in utilitatem Eccleſiæ, & pauperum convertatur. Ob id autem neceſſariam eſſe hodie diſpenſationem contra opinionem antiquorum Doctorum, quod ita de ſtylo ſervari conſuevit. Quod ſi magis placuerit Sanctiſſimo poſſe quod petitur ad tempus concedi, quoad ſcilicet Epiſcopus providerit de Clerico ſæculari: nihil tamen concedendum, niſi inſtante Epiſcopo pro neceſſitate, vel utilitate Eccleſiæ.

18 Infertur ſecundò ut regulares multò minus obtinere poſſint beneficia ſæcularia non curata, puta Canonicatum in Collegiata Eccleſia ſæculari, aut beneficium ſimplex: Id enim etiam jure veteri prohibitum erat, ut eſt expreſſum in cap. *Super eo, de Regular.* ibi, nec amplius in Eccleſijs ſæcularibus debent aſſumi, ne contra votum, quod Domino fecerunt, venire probentur, & in cap. *Placuit, 16. quæſt. 1.* ibi, nec ad Eccleſias ſæculares tranſire. Et de præbenda in Eccleſia collegiata Canonicorum ſæcularium tenent Hoſtien. *in ſumma hoc tit. §. Utrum populum*, Jo. Calder. *hic* & poſt eum Cardin. *in 5. quæſt. num. 14. verſ. Si autem aſſumitur ad Canoniam*, quia homines diſparis profeſſionis non debent ſimul in eiſdem Eccleſijs ſociari, c. *In nova, 16. q. 7.* Ad hoc Clem. *1. de elect.* Neque obſtat c. *Quorundam, 74. diſt.* quia Eccleſia Siracuſana, ad quam tranſivit, ibi Monachus, erat etiam Monachorum, ut ibi notatur. Neque hoc caſu valet Epiſcopi diſpenſatio ſecundum Cardinalem. Et de Eccleſia non collegiata, ſeu beneficio ſimplici tradit Feder. de Sen. *conſ. 136. Factum tale eſt, ſub num. 3. verſ. Sed fortius obſtat.* Jo. Calder. & Cardin. *ubi ſupra*, Et ita ſecundum Cardinalem intelliguntur textus in c. *Si cupis*, & cap. *Alia, cum duobus ſeqq. 16. q. 1.* & probatur in d. c. *Super eo, de Regular.* & in Clem. 1. ibi, *Clericis ſæcularibus*, ſecundum Jo. Andr. & Paul. *de ſupplen. neglig. Prælator.* & in hac Decretali à contrario ſenſu. Ceſſat enim in his beneficijs ratiò curæ animarũ, propter quam regulares jure veteri poterant ad Eccleſias

ſæculares aſſumi, ſecundum Cardin. Item promotus ad ſimplex remanet Monachus clauſtralis; & ſic alteratur ſtatus beneficij, quod fieri non debet, c. 1. §. *Ad hoc, cum ſua gloſſa ſupra eod.* ut per Fedet. 19 de Sen. *d. conſ. 136. ad finem.* Et ita etiam in Canonico Regulari aliàs reſpondit Gregor. XIII. nam cum dubitaretur an Canonicus Regularis eſſet capax beneficij ſimplicis: Sac. Congregatio dixit videri incapacem, quia cap. *Quod Dei timorem*, loquitur de parochiali, agendum tamen cum Sanctiſſimo. Die 23. Julij 1578. Sanctitas Sua dixit, licet Tridentin. Concilium non prohibuiſſet regulares obtinere ſæculare beneficium, & Concilium Lateranenſe ſub Leone ad concordata tantùm reſtringeretur; tamen jus commune obſtare, quod nonniſi in parochialibus diſpenſat, d. c. *Quod Dei timorem*, Hic autem agitur de ſimplici.

20 Ex facto quæſitum eſt, An Clemens obtinens in Commendam Prioratum S. Joannis Ordinis S. Auguſtini Canonicorum Regularium Aquen. diœceſis, cui animarum cura perſonarum ſæcularium incumbit, teneatur in dicto Prioratu reſidere, & curam animarum per ſeipſum exercere.

Jam S. Congregatio Concilij declaravit Commendatarios non teneri reſidere, ſi animarum cura Sacramentalis ſoli conventui incumbat, non autem perſonæ Commendatarij: quam declarationem ad ſe relatam approbavit Gregor. XIII. ut ſcripſi latè in c. 1. *inf. de Capell. Monach.* In Commendis autem Ordinis S. Baſilij, vel S. Benedicti cura indiſtinctè dicitur incumbere monaſterijs, quia Monachi in eis degentes in Congregatione prohibentur curam populi exercere, ut eſt textus in d. c. 1. & ibi notant Butr. Abb. & communiter Doctores. Valet enim argumentum, Monachi ſunt incapaces curæ: ergo cura ipſis non incumbit, ſed conventui, ut hoc notat Abb. *n. 5.* Mandoſ. *conſ. 20. n. 9.* Rota *in recen. deciſ. 153. n. 2. in fin par. 2.* Atque ita cùm cura animarum ante commendam non incumberet Abbati titulati, nec poſtea dicenda eſt incumbere Commendatario, qui in locum Abbatis eſt ſubrogatus, cum commenda non mutet ſtatum beneficij, Gemin. *conſ. 8. n. 8. verſ. Quia non eſt neceſſe*, Sarnen. *in reg. de infirm. q. 13.* & ſæpius decidit Rota. Ideoque in commendis dictorum Ordinum multoties reſpondit S. Congreg. Commendatarios non teneri reſidere, ſed curam eſſe per Presbyteros ſæculares exercendam.

Verum hoc argumentum non procedit in Canonicis Regularibus, cujus ordinis eſt Prioratus, de quo agitur, quia ipſi de jure præfici poſſunt Eccleſijs parochialibus, ut eſt caſus in hoc cap. ubi decretum Lateran. Concilij, quo Monachi prohibentur præfici parochialibus eccleſijs declaratur non habere locum in Canonicis Regularibus, qui quamvis à Sanctorum Monachorum conſortio non putentur ſejuncti, regulæ tamen inſerviunt laxiori. Unde hoc caſu opus eſt, ut Commendatarius probet curam eſſe penes conventum ex aliquo alio capite: nam cùm non adſit in Canonicis Regularibus incapacitas, quæ arguat curam eſſe penes conventum, non penes ipſos; probatio ex hoc capite non relevat, cum non concludat per neceſſe, cap. In præſentia, & ibi Dec. *in 13. notab. ſupra de probat.* Rota *deciſ. 160. n. 8. & deciſ. 226. n. 2. part. 1. recent.* Greg. XV. *deciſ. 162. n. 9.*

21 Quamobrem Commendatarius ad probandum animarum curam ante commendatam non incubuiſſe Priori, & Canonicis, ſed Conventui, adducit privilegium Sixti IV. & Julij II. quibus indulgetur, ut Congregatio Canonicorum Lateranenſium, ſeu illius Canonici per ſe, aut per Presbyteros ſæculares, vel regulares ad ipſorum nutus deputandos, & amovibiles animarum curam parochianorum eccleſiarum parochialium hujuſmodi exercere poſſint, & valeant. Ex hoc autem quod Prior poſſit curam per alium exercere, rectè inſertur ut Prior non ſit Curatus, ut in terminis de Priore regulare tradit Card. in Clem. *Ne in agro, §. Ceterum, in ſecunda oppoſit.* poſt Paul. *ibi, de ſtatu Monach.* per textum in cap. *Super eo, de preben. lib. 6.*

Et quamvis aliàs deputatio Vicarij amovibilis arguat curam eſſe penes deputantem, ut jam cenſuit, S. Congregatio, & eſt *deciſ.* Biſignetti. *21. n. 2. de praben.* tamen hoc procedit in Presbyteris ſæcularibus, non autem in regularibus. Deputatio enim Vicarij amovibilis potius arguit curam eſſe penes Eccleſiam, & conventum, ut per Cardin. *loco cit.* & ſatis conſtat ex decreto Trident. Concilij *cap. 11. ſeſſ. 25. de Regular.*

22 Deinde hoc probat Commendatarius, quia Priores olim non erant perpetui, neque intitulati in hujuſmodi Prioratibus, ſed potius obedientiarij, & clauſtrales juxta dictam Clem. *Ne in agro:* ergo non erant Curati, aut ſponſi Ecclæſiæ; etenim ad hoc requiritur, ut ſint perpetui, ut notat gloſ. in Clem. *Dudum, §. Statuimus, in ver. Impendant, de ſepult.* & ibi in Cardin. *in §. Ac deinde, nu. 9.* Vitalin. *in §. Verum, num. 3.* Mandoſ. *in reg. 20. q. 2. num. 4.* & alii relati à Gonzal *ad regulam de menſibus in gloſ. 6. num. 40. 36. 42. 93. & 97.*

23 Unde cum cura penes illorum perſonas non eſſet, neque penes vicarios amovibiles, neceſſariò ſequitur ut eſſet penes eccleſiam, vel conventum quo caſu intrat declaratio S. Congregationi relata lata ſuperius, ut Commandatarius reſidere non teneatur, cum cura perſonæ ipſius non incumbat.

Cæterum adhuc ſupereſt difficultas, quia in dicta religione Prioratus ſunt in duplici differentia; quidam ſunt Conventuales; & in his cura poteſt etiam per alios exerceri, juxta indultum Sixti IV. & Julij II. & locum habent omnia ſupradicta.

Quidam verò ſunt Prioratus nuncupati; & hi conferuntur in titulum Canonicis Regularibus, qui tenentur reſidere, & curam per ſe ipſos exercere ad præſcriptum hujus decretalis. Orator autem nondum docuit ſuum Prioratum eſſe Conventualem, niſi ex conjectura, quod centum abhinc annis illius Prior acceſſit ad Capitulum generale. Sed ubi concludenter probaſſet hanc Conventualitatem, poſſet reſponderi, eum non teneri in Prioratu reſidere, quamvis habeat curam perſonarum ſæcularium, ſed curam ipſam eſſe exercendam per Presbyterum ſæcularem ab Ordinario approbandum.

De Statu Monachorum

Cap. Cùm ad monaſterium.

SVMMARIVM.

1 *Monachi uti non debent lineis camiſiis, quibus tamen uti poſſunt Canonici Regulares.*

2 *Canonici Regulares veſcuntur carnibus, Monachi ſecus, niſi in caſibus, ut num. 20.*

3 *Regularis non poteſt aliquid etiam minimum poſſidere tanquam proprium, ſed totum debet in continenti reſignare Prælato ſuo, alioquin mortaliter peccat, & num. ſeqq. uſque ad num. 12.*

4 *Verba in virtute Sanctæ obedientiæ, ſunt præceptiva, & de neceſſitate ſalutis.*

5 *Verba ſub obteſtatione divini iudicii oſtendunt transgreſſorem eſſe reum culpæ lethalis.*

6 *Voti obſervantia eſt de iure divino, & eius transgreſſio ſemper eſt mortalis.*

7 *Regularis deprehenſus in vita aliquam proprietatem habere, canonica monitione præmiſſa, expellitur à monaſterio, & in aliud arctius detruditur, & ab altaris miniſterio removetur.*

8 *Regularis deprehenſus in morte habere proprietatem, debet cum ipſa ſubterrari extra monaſterium in ſterquilinio in ſignum perditionis, & n. 12.*

Nec pro ipſo orandum, num. 10.

9 *Monachus proprietarius in Ægypto ſubterratus fuit ſterquilinio cum verbis,* Pecunia tua, *&c.*

11 *Regularis, qui in mortis articulo non reſignavit proprium, non debet in Cœmiterio ſepeliri, & de facto ſepultus exhumari debet, ſi ſine ſcandalo fieri poteſt*

12 *Religioſi proprietas non debet tota cum ipſo ſubterrari, ſed aliqua pars illius.*

13 *Sed inventa in vita debet converti in utilitatem Eccleſiæ.*

14 *Regularis non debet munus licet minimum ſibi oblatum accipere, ſed illud recta eſt deferendum ad manus Superioris.*

15 *Et hodie debet incorporari, & confundi cum reliquis bonis monaſterii.*

16 *Si Regulari legetur fundus, ita ut habeat uſumfructum, poterit illum habere ſecundum opinionem Vincentii.*

Contrarium.

18 *Abbas poteſt ſuper regula diſpenſare quantum ad eſum carnium, & in aliis caſibus hic expreſſis.*

19 *Sed contra.*

20 *Monachi debiles, & infirmi, & qui minutione, vel medicina indigent, poſſunt veſci carnibus in infirmitorio tantum.*

21 *Sanguinem minuens die 13. Februarii non moritur illo anno ex febrili diſtemperantia.*

22 *Et quid poſt Kalendarium Gregorianum.*

23 *Priores an poſſint amoveri ad nutum Abbatis ſine ulla cauſa. & num ſeqq. uſque ad num. 43.*

Quid in Prioribus conventualibus Canonicè electis, & confirmatis, num 24.

Et quid in Prioribus minoribus, ſeu manualibus, nu. 26. & ſeqq. uſque ad num. 43.

24 *Priores electi, & confirmati de iure ſunt perpetui, nec amoveri poſſunt, niſi ex cauſa, & iuris ordine ſervato.*

25 *Sufficiunt tamen leviores cauſæ.*

27 *Obedientia id eſt Prioratus, vel officium certum habens adminiſtrationem.*

28 *Priores manuales non confirmantur, ſed ſunt ad nutum Abbatis amovibiles.*

29 *Officium nullum præter Abbatis in monaſterio eſt perpetuum.*

30 *Beneficia Regularium ex ſui natura ſunt manualia.*

31 *Priores manuales an poſſint per Abbatem amoveri ſine ulla cauſa, & num. ſeqq. uſque ad num. 43*

32 *Monachus ſi ex malitia removeatur à loco, quem Abbas ei deputavit, poteſt officium Superioris implorare.*

33 *Præpoſitus, qui eſt ſecundus poſt Abbatem poteſt ab eo removeri, ſi quater admonitus ſe non emendaverit.*

34 *Libere, id eſt ſine cauſa, & pro libito voluntatis.*

35 *Monachus ſpoliatus officio, vel beneficio manuali ſine iuſta cauſa non poteſt agere interdicto recuperanda contra ſpoliatorem.*

36 *Monachi ſunt obedientiarii.*

37 *Prior manualis poteſt amoveri ſine cauſa etiamſi Abbas nunquam uſus fuerit tali facultate.*

Conſuetudo in actibus merè facultativis non inducitur per non uſum ibidem.

38 *Vicarii temporales in eccleſia curata, & ſæculari poſſunt ſine cauſa amoveri.*

39 *Vicarii amovibiles à Capitulo deputati pro exercitio curæ, & ab Ordinario approbati poſſunt amoveri à Capitulo ad nutum Capituli, non autem ab Ordinario, niſi ex legitima cauſa.*

40 *Prior manualis ſi per Abbatem amoveatur ex malitia, apud Superiorem Abbatis poteſt querelam deponere, & ſuperior debet eum audire.*

41 *Et amotio cenſetur facta ex malitia, ſi ſubſit præſumptio alicuius odii.*

42 *Odium, ſeu malevolentia in dubio non præſumitur.*

43 *Papa an poſſit diſpenſare cum Monacho, ut habeat proprium, vel uxorem ducat, latè diſcutitur, ut nu. ſeqq. uſque in fin.*

44 *Caſtitatis cuſtodia, & abdicatio proprietatis ſunt eſſentialiter annexa regulæ Monachali, & num. 49. & 58.*

45 *Papa in multis præter articulos fidei diſpenſare non poteſt.*

46 *Papa diſpenſare non poteſt in voto ſolemni continentiæ etiam propter multitudinis bonum ſecundum opinionem D. Thomæ.*

Contrarium, num. 56. & num. 61.

47 *Sanctificatum ſemel Domino non poteſt per Eccleſiæ authoritatem in alios uſus commutari.*

Declaratur num. 71. & 73.

48 *Voti ſolemnitas conſiſtit in quadam conſecratione, ſeu benedictione voventis.*

49 *Papa diſpenſat in voto continentiæ, ſolemnizato per ſuſceptionem ſacri Ordinis.*

50 *Periculis humanis obviandum eſt per res humanas.*

51 *Profeſſi ſunt mortui mundo, nec ſunt vocandi ad vitam humanam occaſione cuiuſcunque eventus.*

Contrarium, num. 61.

52 *Matthæus Apoſtolus dicitur noluiſſe diſpenſare cum Iphigenia moniali, ut nubere poſſet Regi propter bonum fidei.*

Sed vide num. 76.

53 *Votum eſt de iure naturali, in quo non cadit diſpenſatio.*

Declaratur, num. 74. & 75.

Pa-

54 *Papa de poteſtate abſoluta poteſt mutare ſubſtantiam rei, & de eo, quod nihil eſt, aliquid facere.*

55 *Deus quo ſenſu intelligatur non poſſe ſuſcitare virginem poſt ruinam.*

56 *Papa ex magna cauſa poteſt diſpenſare cum Monacho ſuper voto continentia, & paupertatis.*
Sed ſine hujuſmodi cauſa non poteſt, num. 78. Et qua ſit magna cauſa, num. 61. 62. & 64.

57 *Caſtitas, & paupertas ſunt annexa regula Monachali de jure poſitivo.*

58 *Monachus nihil aliud eſt quam ſolitarius, & triſtis.*

59 *Regula omnis Religionis à Romani Pontificis authoritate vires ſumit.*

60 *Papa ſicut Religionis ſubſtantiam approbat, ſic & ipſam tollere poteſt.*

63 *In voto ſemper intelligitur excepta voluntas Dei, & authoritas Papa.*

65 *Voto non poteſt quis ſe deobligare ab eo, in quo alteri tenetur.*

66 *Papa pluries diſpenſavit cum Regularibus etiam Sacerdotibus, & Epiſcopis, ut poſſent contrahere matrimonium ut in exemplis hic poſitis.*

67 *Papa non poteſt facere, ut Monachus habeat uxorem, vel proprium quamdiu monachus eſt. Sed bene poteſt ex magna cauſa facere de Monacho non Monachum, & num. 68. & 70.*

68 *Religioſus perſeverans Religioſus, inhabilis eſt ad matrimonium non ex ſtatuto ſed ex natura.*

69 *Imperator Federicus natus eſt ex matre Conſtantia quinquagenaria, qua fuerat monialis.*

70 *Navarri diſtinctio quod Papa diſpenſare poſſit, ut Monachus uxorem ducat, non autem ut habeat proprium, refellitur.*

71 *Conſecratio Sacramentalis per nullum eccleſia Pralatum poteſt auferri: ſecus in aliis conſecrationibus, qua ſunt de jure poſitivo.*

72 *Conſecratio ſeu benedictio, in qua conſiſtit ſolemnitas, non eſt Sacramentalis, ſed ex ſtatuto eccleſia.*

73 *Sacra transferri poſſunt ad alios uſus in articulo neceſſitatis.*

74 *Eccleſia cum diſpenſat in voto, non diſpenſat in pracepto juris naturalis, ſed determinat id, quod cadebat ſub obligatione deliberationis humana.*

75 *Diſpenſare non eſt legem tollere, ſed ordinare ex cauſa, ne liget eo caſu, quo diſpenſatur.*

77 *Abdia Babylonio, & ejus libro qua fides ſit adhibenda.*

78 *Papa diſpenſare poteſt contra jus poſitivum etiam ſine ulla cauſa.*

79 *Ius deſtruere is poteſt, qui poteſt condere.*

80 *Diſpenſatio in his, qua ſunt contra votum tacitum vel expreſſum, & in aliis, qua ſunt contra Evangelium, non prodeſt niſi ex cauſa fiat, & peccat diſpenſans, & is cum quo diſpenſatur.*

81 *Diſpenſatio Papa, ut Monachus habeat proprium nunquam valet niſi magna cauſa, & vera ſubſit.*

82 *Secus in diſpenſatione, ut matrimonium contrahat quia tenet, ſi credat bonam diſpenſationem, licet peccet exigendo debitum.*

83 *Et qua ſit ratio diverſitatis.*

CUM AD MONASTERIUM. Dividitur in quinque partes, & diviſio eſt ſummarij. Primò tractat de veſtibus Monachorum. Secundò de abdicatione proprietatis, ibi, *Prohibemus*. Tertiò de ſilentio, ibi, *Oratorio*. Quartò de cibis, ibi, *In Refectorio*. Quintò de officijs, ibi, *Tales*, & hæc ultima pars primò tractat de officijs in genere. Secundò de Priori clauſtrali ibi, *Prior*. Tertiò de Abbate, ibi, *Abbas*, & hæc Decretalis cum ſequenti innovantur, & obſervari præcipiuntur in Clem. *Ne in agro, in fin de ſtat. Monach*. Jo. Andr.

1 Nota primò ex principio textus, Monachos uti non debere lineis camiſijs, quibus tamen uti poſſunt Canonici Regulares, qui & Regulæ inſerviunt laxiori, ut cap. *Quod Dei timorem, ſupra eod.* ſecundum Joan. And. *hic num. 2.* Butr. & Anchar. *in primo notab.* Et in hoc ſigna unam differentiam inter Monachos, & Canonicos Regulares. Alia differentia eſt, quia Regulares Canonici veſcuntur

2 carnibus, quod tamen Monachis eſt prohibitum, ut cap. *Carnem, de conſecrat. diſtinct. 5.* & *hic in §. In Refectorio*, Jo. Andr. *d. num 2.* & pondera illa verba *nullus omnino carne veſcatur.* nam dictio, *nullus*, exponitur id eſt nec Abbas, nec alius, & dictio, *omnino*, intelligitur nec cauſa infirmitatis, nec aliqua alia, ſecundum Hoſtien. *num. 10 in verb. Nullus*, & Joan. Andr. *num 7. in eod verb.* Niſi ut dicam infra *num. 20.* Complures alias differentias inter Canonicos Regulares, & Monachos ponunt Doctores in d. cap. *Quod Dei timorem, ſupra eod.* & ibi dixi, *num. 6. & ſeqq.*

3 Secundò nota ibi in §. *Prohibemus*, nullo modo poſſe Religioſum aliquid poſſidere tanquam proprium, quantumcumque illud ſit minimum, ut dicam infra in 4. *notab.* Sed ſi quid habet proprij debet totum in continenti reſignare Prælato ſuo, alioquin mortaliter peccat, quod multipliciter probat hæc Decretalis. Et primò quia utitur verbis *Prohibemus*, diſtinctè. Lex autem eccleſiaſtica præceptum, vel prohibitionem continens obligat tranſgreſſores ad peccatum mortale, ut cap. *De his in fin. 50. diſtinct.* cum concordant. de quibus per Archidiacon. in cap. *Deteſtanda, num. 3. & 4. de conceſſ. prabend. lib. 6.* & ſcripſi plenius in cap. *Si quis num. 38. & 39. Supra de Regular.* & in cap. *Treugas, num. 22. & 34. de Treug. & pace.*

4 Præterum verò, quia textus non tantum dicit *Prohibemus diſtrictè*, ſed addit *in virtute obedientia*, quæ verba ſunt præceptiva, de neceſſitate ſalutis, cap. 1. *de Sepultur. lib. 6.* Sylveſt. *in verb. praceptum num. 2. verſ. Dico ergo*, ad qood vide quod ſcripſi in cap. *Explicari, num. 9. infra de obſervat. je-*

5 *jun.* Item addit verba, *ſub obteſtatione divini judicij*, quæ oſtendunt hujus præcepti tranſgreſſorem à Deo judicandum fore tanquam reum culpæ lethalis. Sic in cap. *Periculoſo, §. Et quoniam. de ſtat. regular. lib. 6.* & in cap. *unic. §. 1. de Iudæis, eod. lib.*

6 cum ſimilibus. Et meritò, quia obſervantia voti eſt, de jure naturali Divino, & ejus tranſgreſſio ſemper eſt mortalis, cap. *Licet univerſis, ſupra de voto* Joan. Andr. *in regul. ſemel Deo num. 3. de Regul jur. lib. 6.* S. Thom. *in 2. 2. q. 88. art. 10. ad 2. & art. 3. in corp.*

7 Secundò quia ſi Religioſus fuerit deprehenſus habere aliquam proprietatem, ut quia reperta fuit pecunia in arca, vel quia confeſſus eſt, ſecundum Jo. Andr. *num. 3.* hæc conſtitutio præcipit, ut canonica monitione præmiſſa, à monaſterio expellatur, nec ulterius recipiatur, niſi pœniteat ſecundum monaſticam diſciplinam, de quo tamen hodie dic ut in c. *fin. ſupra de regular.* Addit gloſ. *hic in verb. Expellatur*, eundem eſſe in vita removendum etiam ab altaris miniſterio, ut c. *Monachi*, & c. *Super*

per quodam, ſupra eodem, vel poſſe detrudi in arcti-
us monaſterium, ut ſic pœniteat, & proprieta-
tem illam reſtituat, arg. cap. *De lapſis*, 16. q. 1. & cap.
Si quis rapuerit, 27. *quæſt*. 1. Hujuſmodi autem pœ-
næ nequaquam imponuntur niſi pro culpa mor-
tali, ut in prædictis jurib. & poſt D. Anton. notat
Sylveſt. *in verb. Præceptum num. 3. verſ. Et ſimiliter
ſi imponitur pœna.*
8 Tertio, quia religioſus deprehenſus in morte
aliquam proprietatem habere, jubetur hic ſubter-
rari cum ſua proprietate extra monaſterium in
ſterquilinio, & hoc in ſignum perditionis, & di-
citur in littera, id eſt damnationis æternæ, quia in
mortali peccato deceſſit, ſecundum gloſ. *hic in*
9 *verb. In Sterquilinio.* Et ita B. Gregorius narrat ſe
feciſſe *lib*. 4. *Dialogorum cap*. 55. ut hic innuitur,
& D. Hieronymus *ad Euſtochium de virginitate lit-
tera* D. relatus à Jo. Andr. *hic num*. 4. *in verb. Gre-
gorius*, refert de Monacho, qui lina texendo centum
lucratus, illa reliquit in morte, & habito conſilio,
quidam dicebant illa eſſe tribuenda pauperibus,
alij eccleſiæ, alij parentibus. Sed decreverunt pa-
tres illa cum eo ſubterrari cum verbis, Pecunia
tua ſit tecum in perditione: ex quo magnus per
totam Ægyptum cunctos terror invaſit: concor-
cordat text. in cap. *Monachi, ſupr. eod*. ibi: [Et qui
in extremis cum peculio inventus fuerit, & dignè
non pœnituerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter
fratres accipiat ſepulturam.] Quinimo in cap. *Su-*
11 *per quodam, ſupra eod*. Regularis Canonicus, qui in
articulo mortis non reſignavit proprium, quod
latenter habuerat, non ſolum in cœmeterio ſepe-
liri non debet, ſed ſi de facto ſepultus fuerit, inde
debet exhumari, ſi ſine maximo ſcandalo fieri po-
terit. Et ita ibi eſt caſus ſecundum Jo. Andr. &
omnes in ſummario text. & gloſ. in verb. Sepultu-
ram. Reddit rationem, quia ſcilicet in mortali pec-
cato mortuus eſt.
12 Tertiò nota ibi, *ipſa cum eo*, proprietatem ip-
ſam, quam Monachus fuit deprehenſus habere in
morte, ſubterrandam eſſe unà cum ipſo Monacho
in ſterquilinio, ut proximè dictum eſt. Hoc male
obſervant Superiores ordinum, qui proprieta-
tem Monachorum decedentium ſibi appropriant
tanquam ſpolia. Dicunt tamen hic Hoſtien. *num*.
7. Jo. Andr. *num* 4. & Anchar *num*. 10. *in* 5. *notab*.
non totam proprietatem eſſe ſubterrandam; ad
quid enim perditio hæc. Sed partem ipſius dum-
taxat, arg. c. *ſupra conſuetudin*. & ſatis eſſe, ut cum
Monacho ſubterrentur triginta denarij. Tanti e-
nim venditus fuit Joſeph, *Geneſis* 37. & tanti Chri-
13 ſtus, *Matthæi* 27. Idcirco autem textus dicit de pro-
prietate inventa in morte, quia ſi in vita, tunc debet
converti in utilitatem Eccleſiæ, ſeu monaſterij, c.
Quantò, de offic. ordinar. & cap. *Abbates*, 18. *qu*. 1. gl.
hic in verb. in morte.
Quartò nota ibi, *quicquam alicui fuerit ſpeciali-*
14 *ter deſtinatum*. Monacho non licere aliquid mu-
neris accipere, ſed quicquid ei deſtinatum, aut
tranſmiſſum eſt, Abbati aſſignandum eſſe per illum
qui portat, vel per alium, ut hic per Hoſtien. *num* 8.
in verb. Aſſignetur, & Jo. Andr. *n*. 6 *in eod. verb*. Et
ſic recta deferendum eſt ad manus Superioris, ut
clarè probat hæc littera, dum dicit, Non præſumat
illud accipere, ſed Abbati, vel Priori, vel Cellera-
rio aſſignetur; & ſic Religioſo interdicitur non
tantum ſibi oblata retinere, ſed etiam accipere.
Et pondera verb. illud, *quicquam*, Quod verifica-
tur in qualibet re oblata, ſeu tranſmiſſa quantum-
vis minima, ſecundum Hoſtien. *num*. 8. *verſ. vel a-
liquod munus quantumcumque etiam minimum*, &
Jo. Andr. *num*. 4. *in verb. Quicquam*. Ad hoc bo-
nus textus in cap. *Non dicatis*, ibi: (Quicumque
autem in tantum progreſſus fuerit malum, ut oc-
cultè ab aliquo litteras, vel quodlibet munus ac-
cipiat, &c.) 12. *q*. 2. & adde quod ſcripſi in cap.
Monachi, num. 18. 47. *ſupra eod*. & quod notat
15 Abb. *hic num*. 2. ubi dicit eſſe quaſi expreſſum hic,
quod ſi aliquid legetur, vel donetur religioſo, non
debet illud capere ſine licentia ſuperioris, ſed tale
donatum, ſeu relatum requiritur monaſterio.
Hodie debet cum reliquis bonis monaſterij incor-
porari, & confundi ex Concilio Trident. & de-
cretis Clementis VIII. ut dixi in d. cap. *Monachi, à*
16 *num*. 67. Nec audiendus eſt Vincentius *hic* rela-
tus à Joan. Andr. *num*. 5. dum ait; [Quod ſi quis
legat fundum Monacho, ita ut habeat uſumfru-
ctum, Monachus illum habere debet ad exem-
plum filijfamilias, qui tametſi quicquid acquirit,
acquirit patri quoad uſumfructum, & ſibi quoad
proprietatem: tamen, ſi ita legetur filio, ut habeat
uſumfructum, hoc caſu habebit, ut authen. *Excep-*
17 *tus, C. de bonis quæ liber*. Quoniam hoc ſimile non
procedit, quia filius familias eſt capax proprietatis,
ut in d. auth. *Exceptus*, Monachus autem non, ut
hic, & in cap. *Nolo*, & cap. *Non dicatis*, 12. *quæſt*. 1.
etiam quoad uſumfructum. Clem. *Exivi*, §. *Cupi-
entes, verſ. Verum, de verb. ſignificat*. Abb. *hic num*. 1.
in fin. Adde quod hæc opinio hodie reprobatur à
Concilio Tridentino in *c*. 2. *ſeſſ*. 25. *de Regular*. ut
ſcripſi latiſſimè in prædicta Decretal. *Monachi, à
num*. 44. *uſque ad num*. 67.
18 Quintò nota ibi, *quanquam ex Indulgentia*. Ab-
batem poſſe diſpenſare ſuper regula Monachali
quantum ad eſum carnium, ſcilicet extra refecto-
rium, ut hic, & arg. cap. *Carnem, de conſecrat.
diſt*. 5. quemadmodum diſpenſare poteſt in propria
cella habenda, cap. *Monachum*, 20. *qu. ult*. Item in
ordinem, cap. *Cum N. de eo, qui furt. ordin. ſuſcep*.
Item eum eo, qui excommunicatus ordines ſuſ-
cepit, cap. *Cum illorum, infra de ſentent. excom-
munication*. gloſ. *hic in verb. Indulgentia*, Innocen.
19 *in princip*. Alij tamen dicunt Abbatem non poſſe
diſpenſare ſuper eſu carnium. Nec obſtat hæc lit-
tera ibi: (Ipſoſque ſecum in camera ſua meliùs,
& pleniùs exhibere.) Quia non dicit de carnibus,
& forſan loquitur de groſſis piſcibus. Et hanc di-
cit eſſe veritatem reprobata conſuetudine con-
traria Hoſtien. *num*. 11. *in fin. verſ. Unde & dicunt
alij*; cum quo tranſit Jo. Andr. *num*. 2. Butr. *num*.
15. & plerique alij.
20 Sextò nota, litteram in verſ. *Porrò*: nam debiles,
& infirmi, & qui minutione, vel aliqua medicina
indigent, recipere poſſunt neceſſaria tam in car-
nibus, quàm in alijs, putà in balneis, famulis, &
hujuſmodi, ut in regula Sancti Benedicti *cap*. 36.
non tamen ſeorſum in cameris, & multò minùs
in refectorio, ſed ſolum in infirmitorio, ſeu vale-
21 tudinario. Et quo ad minutionem dicit Vincen-
tius *hic* relatus à Joan. Andr. *num*. 11. unum mirabi-
le, videlicet qui minuit die 13. Februarij ab initio
menſis computando non morietur illo anno ex fe-
brili diſtemperantia, & hæc eſt ſalubris minutio
per Angelum revelata. Et hoc ſervabat Jo. Andr.
ſecundum Abb. *hic n*. 4. qui tamen ſubdit non in-
digenti non eſſe id facilè conſulendum, quia ex mi-
nu-

nutione ſanguinis minuitur vita ſecundum traditi-
22 onem peritorum. Porrò cum hoc anno 1650. in ipſa die 13. Februarij indicaſſem duobus amicis meis dictum Vincentij, & ipſorum alter vellet protinus hoc remedio uti in perſona neptis ſuæ ægrotantis, alter appoſuit quod ex Kalendario Gregoriano ſubtracti ſunt ab anno decem dies, quibus à Concilio Nicæno uſque ad annum 1582. æquinoctium vernum à priſtina ſede receſſerat, ut *in Conſtitutione 74.* Gregorij XIII. quæ incipit *Inter graviſſimas.* Atque ita cum hodie ignoretur an dies 13. Februarij ſit illa met, quæ currebat tempore revelationis Angeli, præ incertitudine amicus cœpit hærere, & propoſitum non adimplevit.

2 In §. *Tales,* QUÆRO, An Priores amoveri poſſint ad nutum Abbatis ſine ulla cauſa.

24 Pro ſolutione quæſtionis diſtinguendum eſt: nam aliqui ſunt Priores Conventuales, qui à Capitulo canonicè eliguntur, & à Superiore confirmantur. Et hi non removentur, niſi ex cauſa, & juris ordine ſervato. textus eſt rotundus in cap. *Monachi,* §. *Priores, ſupra eod.* Cujus hæc ſunt verba. (Priores autem cum in Eccleſijs Conventualibus per electionem Capitulorum ſuorum canonicè fuerint instituti, niſi pro manifeſta, & rationabili cauſa non mutentur, videlicet ſi fuerint dilapidatores, ſi inconnnenter vixerint, aut tale aliquid egerint, pro quo amovendi meritò videantur, ubi gloſ. *in verb. Non mutentur,* dicit hoc intelligi de illis, qui inſtituuntur perpetuò per Canonicam electionem Capituli, & confirmationem Superioris; iſti ſine certa cauſa removeri non debent, quia ſine culpa nemo privari debet jure ſuo, cap. *Satis perverſum, 56. diſtinct.* cap. *Inventum, 16. qu.* 1. cap. 1. *ſupra de judic.* & cum gloſ. concordant. Innoc. *ibi ad fin. in verb. Non mutentur* Hoſtien. *nu.* 5. dicens hujuſmodi Priores perpetuos eſſe, nec eſſe removendos ſine cauſa, & juris ordine non ſerva-
25 to, Jo. Andr. *n.* 12. & communiter DD. licet etiam canonicè electi poſſint ex levioribus cauſis ab adminiſtratione amoveri, ut dicit text. in cap. *Per tuas, il primo, ad finem infra de Simon.* & *hic* notat gl. *in verb. Amoveri.*

26 Alij verò ſunt Priores minores, qui per electionem canonicam non creantur, ſed Abbas committit eis adminiſtrationem: & tales ſunt ad nutum ipſius Abbatis amovibiles, ut eſt text. in hoc §. *Tales,* in illis verbis. [Nec alicui committatur aliqua obedientia perpetuò poſſidenda tanquam in ſua ſibi vita locetur; ſed cum oportuerit removeri, ſine contradictione aliqua revoce-
27 tur: nam verb. *obedientia,* exponitur, id eſt Prioratus, vel officium certum habens adminiſtrationem ſecundum Hoſtien *hic n.* 20. *in verb. Obedientia,* & Jo. Andr. *num.* 13. *in eod verb.* & verb. *cum opportuerit,* exponuntur, id eſt quando Abbati videbitur, in cujus diſpoſitione cuncta conſiſtunt, ut per eumdem Hoſtien, *d. n.* 20. *in verb. Oportue-*
28 *rit,* & Jo. Andr. *nu.* 14. Tales igitur Priores non confirmantur, ut cap. *Ad noſtram.* & c. *Porrecta, ſupra de confirm. util.* Sed ſunt ad nutum Abbatis amovibiles, prout firmat præcitata gloſ. in d. c. *Monachi, in verb. Non mutentur, ſupra eod.* & ibi Innocent. *ad fin. in eod. verb.* Hoſtien. *num.* 5. dicens Priores minores pro voluntate Abbatis hodie mitti poſſe ad Prioratus, & in craſtinum revocari, Joan. Andr. *num.* 12. *verſ. Alij ad voluntatem.* Item. gloſ. *hic in verb. Perpetuò,* Hoſtien. *num.* 20. *in eod verb.* Item
gl. in Clem *in verb. Revocari, poſt med. verſ. Et ſciendum*
29 *de ſupplend. negl. Pral.* & nullus diſcrepat, & de talibus intelligendus eſt Abbas *hic num.* 5. dum ait: (Nota regulam generalem quod in monaſterio præter Abbatem nullum officium eſt perpetuum. Atque ita hujuſmodi, Prioratus & beneficia Regularium ex ſui natura eſſe manualia per hunc tum firmant Caſſad. *deciſ.* 4. *num.* 3. & *deciſ.* 12. *num.* 9. *de præbendis,* Milis *in repertorio in verb. Beneficia regularia, num.* 30. Rebuff. *in tract. de pacific. poſſeſſ. num.* 280. Joan. de Selua *in tract. de benefic.* 3. *p. q.* 67. *num.* 1. Mandoſ. *in reg.* 3. *reſervatoria, q.* 11. *n.* 13. Navarr. *Comment.* 4. *de regular. num.* 25. *verſ. Tertiò,* & alij recentiores.

31 De his igitur Prioribus, qui ſunt ad nutum amovibiles, dubitatur utrum quid amoveri poſſint
32 ad libitum Abbatis ſine ulla cauſa. Et quidem Innoc. in cap. *Inſinuante, ſub num.* 2. *infra qui clerici, vel voventes.* Videtur fuiſſe in ea ſententia, ut ſine cauſa amoveri non poſſint. Sic enim ait: Et ſi occurreret caſus in quo Abbas, vel Superior vellent ex malitia removere Monachum à loco, quem ei deputarunt, poſſet ſupplicare Superiori, & ſuperior eum audire deberet, ad ſimilitudinem ſervi, ut in l. 1. *C. de præcib. Imper. offerend.* & §. *Sed & major. inſtit. de his qui ſunt ſui vel alien. jur.* & per hanc Innocentij doctrinam Rebuff. *in tract. de pacific. poſſeſſ. num.* 275. *verſ. Secundum intellige,* ſi Abbas, inquit, ſine cauſa amoveat Monachum à Prioratu manuali, poteſt idem Monachus implorare officium Superioris, ut ſine cauſa ex ſola malitia non removeatur. Et hanc opinionem ſequuntur ultramontani, ut teſtatur Joan. Andr. in cap. *Cum ſingula, num.* 1. *ſub gloſ. Ad idem, de præbend. lib.* 6. ejus verba hæc ſunt: ſcire debes quod multum apud Ultramontanos viguit hæc opinio, quod Prior manualis, quem ſine cauſa rationabili Abbas removere vult, fortè ex odio, quia detulit, vel quia nepoti vult illud conferre, vel ſimili cauſa non juſta, poteſt apud Superiorem Abbatis de ipſo querelam deponere.) Ejuſdem ſententiæ videtur fuiſſe Hoſti-
33 en. *hic num.* 21. dum ait, (etiam Præpoſitum, qui eſt ſecundus poſt Abbatem in monaſterio, poſſe ab eo removeri, ſi quater admonitus ſe non emendaverit.) Et mox ſubdit: (Sed caveat Abbas, ne forte zeli, aut invidiæ flamma urat animam ſuam, quia de omnibus ſuis judicijs redditurus eſt Deo rationem, ut in *reg. c.* 65 *ante fin. & in fin.* Et ita Hoſt. clarè ſupponit amotionem à Prioratu, & officio manuali fieri non debere ſine rationabili cauſa.

Sed his non obſtantibus apud Citramontanos communiter tenetur Priores manuales poſſe per Abbatem removeri etiam ſine cauſa, quia expedit ut nuda voluntate etiam ſine cauſa poſſit illos ad clauſtrum revocare; Ita Jo. Andr. in d. cap. *Cum ſingula, ſub num.* 2. *verſ. Sed apud Italos communiter hoc non recipitur, de præben. lib.* 6. & poſt eum ibi Anton. de Butr. *num.* 5. Anchar. *n.* 4. Gemin. *col.* 2. *prope finem, verſ. Sed non recipitur,* & Franc. *num.* 5. *verſ. Sed apud Italos,* Dec. in cap. *Ad noſtram, num.* 7. *verſ. Sed in Italia, de confirm. util. vel inutil.* quos in puncto ſequuta fuit Rota in cauſa Aquilana Prioratus 16. Martij 1584. ut in *deciſ.* 778. *part.* 1. *diverſ.* & pro hac opinione videtur textus in hoc §. *Tales,* ibi: *ſine contradictione aliqua revocetur*: nam ut dicunt Hoſt. *num.* 21. *in verb.*

verb. Contradictione, & Joan. Andr. *num.15.* In talibus non eſt locus contradictioni, nec appellationi, cap. *Reprehenſibilis*, & cap. *Cum ſpecialis in fin. ſupra de appellat.* cap. *Per tuas in fin. inf. de ſimon.* Ad idem videtur textus quaſi expreſſus in Clem. 1. §. *Præmiſſa, de ſupplend. neglig. Prælat.* ibi, *liberè potuit ad clauſtrum cum oportuerit, revocari*: nam verb. *Liberè*. idem importat quod ſine cauſa, & prohibito voluntatis, ut cap. *Quamvis de procurat. lib.6.* Bald. in cap. 1. *num.6. ſupra de reſcript.* Soccin. ſenior. *conſ.174 in præſenti, num.8. vol.2.* Menoch. alios cumulans *de arbitrar. lib.1. quæſt.8.a. num.33.*
35 & hinc fit ut regularis per Abbatem ſpoliatus officio, vel beneficio manuali ſine juſta cauſa minimè poſſit agere interdicto recuperandæ contra ſpoliatorem, quia Abbas ſpoliando nullam intulit injuriam, ſed uſus eſt jure ſuo, ut voluit ſingulariter Bald. in l. *Cum affirmes in fin. C. de liberali cauſa*, Felin. in cap. *Per tuas, num. 4. de major. & obed.* Rebuff. *de pacific. poſſeſſ. num. 274.* Navar. *Comment. 2. de Regular. num.65. verſ. Addo*
36 *octavò*, & *conſ.14. num.12. de ſtat. Monach.* Item Monachi ſunt obedientiarij, cap. *Si religioſus, de elect. lib.6.* de quo pulchrè per Archidiac. in cap. *Sciendum, num. 1. 8. q. 1.*

Demum hanc ſententiam in Prioribus Congregationis Montis Virginis, qui ex litteris ſanctæ mem. Pauli V. ſunt ad nutum amovibiles probavit ſacra Congregatio ſpecialiter à Sanctiſſimo deputata ſuper ſtatu Regularium die 7. Martij *1650.*

37 Ampliatur concluſio ſuperius firmata, ut locum habeat non obſtante quod Priores manuales non conſueverint revocari, quia cùm hoc ſit in facultate Abbatis, ſi non eſt uſus tali facultate, conſuetudo non inducitur, cùm in actibus merè facultativis non inducatur conſuetudo, ut in his terminis firmat Abbas in cap. *Ad noſtram, num.11.* ubi etiam Dec. *num.6. verſ. ultimò Abbas concludit, de confirm. util. vel inutil.* Rebuff. *de pacific. poſſeſſ. nu. 335.* quos ſequuta fuit Rota *in præallegat. deciſ. 778. num.5. par.1. diverſ.*

38 Ampliatur ſecundò etiam in Vicarijs temporalibus in eccleſia curata, & ſæculari, qui poſſunt ſine cauſa removeri, ut tenent in c. *Cum non ignores de præbend.* Innoc. *n.2.* Hoſt. *n.8. & 9.* Joan. Andr. *n.3.* Butr. *n.5.* Cardin. *n.7.* Anchar. *num.3. circa med.* & Imol. *n.4. poſt med.* Bero in c. *Non ſine multa, num. 10. de arbitr.* Butr. *conſ.51. num.3. & 6. verſ. Ex quibus, & verſ. Item ratio, conſ.262. num.4.5. & 6. lib. 3.* & latiſſimè firmavit Rota, *in Hiſpalen. juris amovendi Curatos die 20. Aprilis 1640.* coram R. P. D. Peuringerio, quæ poſtea fuit confirmata *21.* Junij *1641.* & rurſus *23.* Junij *1642.* coram eodem Coc-
39 cin. *deciſ.18. num.13.* Et eſt ex mente S. Congregationis Concilij, ut in declaratione relata in prædicta deciſ. Rotæ *ſub die 21. Iunij* tenoris infraſcripti, videlicet. An Vicarij amovibiles deputati ad nutum Capituli pro exercitio curæ prævia approbatione Epiſcopi poſſint ab ipſo Epiſcopo ſine cauſa amoveri? S. Congregatio cenſuit Vicarios prædictos poſſe à Capitulo amoveri ad nutum Capituli; ab Ordinario verò non niſi ex cauſa legitima, & probata, propter quam etiamſi perpetui eſſent, amoveri poſſent.

40 Limita nunc propoſitam concluſionem niſi amotis à Prioratu, vel officio manuali fieret ex malitia, quia tunc amotus poſſet Superioris officium implorare, & Superior deberet eum audire, & in hoc caſu loquitur Innoc. Jo. Andr. & alij pro prima opinione allegan, *num.32.* ut ex eorum verbis apparet, & declarat ipſemet Innocen. in cap. *fin. num.3. de off. Ordin. lib. 6.* cum quo concordant ibi Jo. And. *num.2.* Gemin. *num.9.* & Franc. *num.3.* Ballam in cap. *Porrecta, num.6. quæſt.4. de confirm. util. vel inutil.* Cardin. *in Clem. 1. §. Præmiſſa, nu.4. de ſupplen. neglig. Prælat.* dicens: Ego puto quod etſi nulla ſubſit cauſa, dum tamen non ex malitia, tenet revocatio: & ſequitur eidem Imol. *num. 44.* & Vitulin. *num.3.* Miliſ. *in Repertorio in ver. Religioſus, num. 4. verſ. Religioſi ſi ſint manuales*, Selua *de Benefic. part.3. quæſt.68. num.3.* Rota *d. deciſ.778. num.2. part.1. diverſ.* & fuit reſolutum *in cauſa Burgen. amotionis Magiſtri capellæ 11. Decem-*
41 *bris 1581.* coram Blanchetto. Cenſetur autem revocatio facta ex malitia, ſi ſubſit præſumptio alicujus odij, ut poſt Butr. notat Imol. in dict. *Clem. 1. num.44. verſ. Dominus Antonius credidit*, Franc. in dict. cap. *Cum ſingula, num.1. circa med. verſ.* Sed Imola, & Rota d. *deciſ. 778. num. 3.* & eſt ex mente Jo. Andr. ut conſtat ex ejus verbis ſupra relatis, *num. 32. verſ. Et hanc opinionem*, ibi: *fortè ex odio, quia detulit.* In dubio tamen odium, ſeu malevolentia non præſumitur: Alberic. in l.
42 *Injuriarum actio, num. 1.* & *in §. Si quis per injuriam, ff. de injurijs*: & in his terminis cenſuit Rota in præalleg. *deciſ. Peutingerij ſub die 21. Iunij 1614. §. Quod attinet.*

43 In §. *Nec æſtimet Abbas*, QUÆRO utrum Papa poſſit diſpenſare cum Monacho, ut habeat proprium, vel uxorem ducat.

44 In hoc graviſſimo articulo tres ſunt Doctorum opiniones. Prima opinio eſt eorum, qui abſolutè negant Summum Pontificem poſſe ſuper hoc diſpenſare: & pro iſtis videtur textus expreſſus hic in illis verbis: [Abdicatio proprietatis, ſicut & cuſtodia caſtitatis adeo eſt annexa regulæ monachali, ut contra eam nec Summus Pontifex poſſit licentiam indulgere.] Unde cum articulis per hanc litteram ſit deciſus, non videtur de eo ulterius diſputandum, ut dicebat Jo. Andr. *in reg. Semel Deo, num.1. verſ. Imo non videtur, de reg. jur. lib.6.* & ſimiliter gloſ. *ultim. hic* & Hoſt. *num.29.*
45 ponderantes hanc litteram dicunt; Et ita habes hic, quod præter articulos fidei multa ſunt, in quibus Papa diſpenſare non poteſt, ſcilicet ut Monachus proprium habeat, vel votum continentiæ frangat, &c. Et hoc de plano concedit Tancredus, & Joannes in cap. *Sunt quidam.* in gloſ. *in verb, Apoſtoli, in fin. 25. q.1.* Bernar. *hic in gloſ. in ver. Abdi-*
46 *catio.* Quinimo S. Thom. *in 2.2. q. 88. art. 11.* tenet abſolutè Summum Pontificem diſpenſare non poſſe in voto ſolemni caſtitatis etiam propter bonum multitudinis, veluti quando per contractum matrimonium aliquarum perſonarũ, quæ continentiam voverunt, poſſet pax patriæ procurari: & deri-
47 det Juriſtas, qui ignoranter contrarium dixerunt; movetur, tum quia hæc decretalis dicit nec Summum Pontificem poſſe contra cuſtodiam caſtitatis Monacho licentiam dare; tum quia ut habetur Levinc. ultim. Illud, quod ſemel ſanctificatum eſt Domino, non poteſt in alios uſus commutari. Unde non poteſt aliquis Eccleſiæ Prælatus facere, ut id, quod eſt ſanctificatum, ſanctificationem amittat etiam in rebus inanimatis, puta ut calix conſecratus deſinat eſſe conſecratus ſi maneat

Digitized by Google

integer : unde multò minus poteſt hoc facere ali-
quis Prælatus, ut homo Deo conſecratus, quam-
48 diu vivit, conſecratus eſſe deſiſtat. Solemnitas au-
tem voti conſiſtit in quadam conſecratione, ſeu
benedictione voventis; & ideo non poteſt fieri per
aliquem Prælatum Eccleſiæ, ut ille, qui votum ſo-
lemne emiſit, deſiſtat ab eo, ad quod eſt conſecra-
tus, puta ut ille qui eſt Sacerdos, non ſit Sacerdos,
licet poſſit Prælatus ob aliquam cauſam executio-
nem ordinis inhibere : & ſimili ratione Papa non
49 poteſt facere, ut ille, qui eſt profeſſus religionem,
non ſit religioſus; & quamvis poſſit diſpenſare in
voto continentiæ ſolemnizato per ſuſceptionem
ſacri Ordinis; tamen hoc ideo eſt, quia continentia
non eſt Ordini ſacro eſſentialiter annexa, ſed ex
ſtatuto Eccleſiæ : eſt autem debitum continentiæ
eſſentiale ſtatui religionis, per quem homo abre-
nuntiat ſæculo, totaliter Dei ſervitio mancipa-
tus, quod non poteſt ſimul ſtare cum matrimonio,
in quo incumbit neceſſitas procurandæ uxoris, &
prolis, & familiæ, & rerum, quæ ad hoc requi-
runtur : unde Apoſtol. dicit *2. ad Corinth. 7.*
Qui eſt cum uxore ſolicitus eſt quæ ſunt mundi, quo-
modo placeat uxori, & diviſus eſt; unde nomen Mo-
nachi ab unitate ſumitur per oppoſitum ad diviſio-
nem prædictam; & ideò in voto ſolemnizato per
profeſſionem religionis non poteſt per eccleſiam
diſpenſari : & rationem aſſignat Decretalis, quia
50 caſtitas eſt annexa regulæ monachali; & ad ratio-
nem communis utilitatis, vel neceſſitatis reſpondet
periculis rerum humanarum eſſe obviandum per
res humanas, non autem per hoc quod res divinæ
51 convertantur in uſum humanum. Profeſſi autem
ſunt mortui mundo, & vivunt Deo : unde non ſunt
revocandi ad vitam humanam occaſione cujuſ-
cumque eventus. Ejuſdem ſententiæ ſunt Altiſio-
dorenſis *in ſumma lib. 3. tract. 28. cap. 1. q. 2.* Abulen.
cap. 30. Numer. q. 109. per totam. Albert. Magnus
in 4. ſentent. diſt. 38. art. 16. & 18. Capreol. *in 4. diſt.*
38. q. unic. art. 3. ante ſolutionem ad primum. Sot. *de*
juſt. & jur. lib. 7. q. 2. art. 2. per tot. & *in 4. ſent. diſt.*
38. q. 2. art. concl. 2. & eam cum alijs duabus recitat
S. Bonaventura *d. diſtinct. 38. art. 2. q. 3. n. 41. & 42.*
dicens: [Quæ iſtarum trium opinionum ſit verior,
fateor me neſcire, & ſatis poteſt quælibet ſuſtineri;
ideo nullam aſſero.]

Huic primæ opinioni valde etiam ſuffragatur
52 quod S. Matthæus Apoſtolus, ut refert Abdias
Babylonius in ejus vita, elegit potius mori, quàm
diſpenſare cum Iphigenia Virgine Deo dicata, ut
contraheret matrimonium cum Rege promittente
converſionem dimidij regni ad fidem, ſi ipſa ſibi
matrimonio copularetur. Cauſa igitur quantum-
cumque magna non videtur ſufficiens ad hanc di-
ſpenſationem juſtificandam. Præſertim verò quia
53 ut refert Jo. Andr. *in regul. Semel Deo, n. 3. de regul.*
jur. lib. 6. votum tenetur eſſe de jure naturali im-
mutabili, *5. diſtinct. in princip.* In his autem quæ ſunt
de lege naturæ, & in præceptis divinis non poteſt
per hominem diſpenſari, & præcipuè in præceptis
primæ tabulæ, quæ ordinantur directè ad dilectio-
nem Dei, qui eſt ultimus finis præceptorum. Sed
ſecundum hoc implere votum eſt de lege naturæ,
& primæ tabulæ, cùm ſit actus latriæ : & concludit
hoc argumentum etiam in alijs votis diſpenſari non
poſſe. Fortiùs ergo in votis ſolemnibus continen-
tiæ, & paupertatis.

54 Secunda opinio eſt aliorum, quos tacito no-
mine recenſet gloſ. *ultim. hic*, & Hoſtien. *num. 30.*
Exiſtimantium Papam quamvis non poſſit ſuper
hujuſmodi votis cum Monacho diſpenſare de po-
teſtate ordinaria, & à jure regulata, poſſe tamen de
poteſtate abſoluta, ſeu de poteſtatis plenitudine,
ſecundum quam poteſt mutare ſubſtantiam rei, ut
l. *unica, C. de rei uxor. action.* & de eo quod nihil
eſt, aliquid facit, cap. *Hæc quippe, 3. q. 6.* arg. *c. re vera*
de conſecrat. diſt. 2. & notatur in c. 1. *in gloſ. in verb.*
55 *Supra de tranſlat. Epiſc.* Nec obſtant verba illa tex-
tus noſtri : nec Summus Pontifex poſſit licentiam
indulgere, quia ver. *poſſit*, exponunt id eſt potentiæ
ſuæ non congruit, ſicut exponitur illud Hierony-
mi, (cum Deus omnia poſſit, ſolùm non poteſt ſu-
ſcitare virginem poſt ruinam.) *c. Si Paulus 32. q.*
5. id eſt non congruit potentiæ ſuæ, vel de ſolito
curſu, quia non conſuevit hoc facere; poſſet tamen
ſi vellet, ut hic per Hoſt. *n. 31.*

56 Tertia opinio eſt, quòd Papa ſuper voto con-
tinentiæ, & paupertatis quantumcumque ſolem-
nizato diſpenſare poſſit ex magna cauſa, & non
aliàs, & hanc pluribus tuetur Innoc. *hic à num. 1.*
uſque in fin. cui ſubſcribunt Abbas Antiq. *in fin. in*
verb. Summus. Hoſtien. Jo. Andr. & communiter
DD. ut patebit infra *num. 63.* Idem Jo. Andr.
in reg. Semel Deo, de reg. jur. lib. 6. ubi prolixè diſ-
putat in utramque partem, & tandem *num. 5.* Con-
cludit cum Innoc. Idque probabilius affirmat
ipſemet S. Thom. *in 4. ſent. quæſt. 1. art. 4. quæſt. 1.*
ad tertium.

57 Prima pars concluſionis Innocentij quod ex
magna cauſa poſſit Papa diſpenſare; nititur hoc
præcipuè fundamento, quia caſtitas, & paupertas
ſunt annexa ordini, ſeu regulæ monachali de jure
58 poſitivo, quod ſic probat : nam Monachus nihil
aliud eſt, quàm ſolitarius, & triſtis, cap. *Placuit, 16.*
q. 1. Quidquid ergo ultra hoc additum eſt, à con-
ditore juris impoſitum eſt : & ex hoc patet, ut
Innoc. ait, Papam poſſe diſpenſare cum Monacho,
ut habeat proprium, vel conjugem, cum poſ-
ſit ordinem, & naturam, quam dedit ordini, &
ſubſtantiam tollere; & cum ipſo tranſeunt toti-
dem verbis Abb. Antiq. *in fine*, Hoſtien. *num. 27.* &
59 Jo. Andr. *num. 24.* item ut addit Hoſtien. omnis
religionis regula à Summi Pontificis auctoritate
60 vires ſumit, cap. *fin. infra de relig. domib.* Sicut ergo
religionem, & ejus ſubſtantiam approbat, ſic & ip-
ſam tollere poteſt, cap. *Omnis res*, cum ibi notatis
inf. de reg. juris.

61 Præterea, ut inquit Innoc. *num. 4. in verb. Li-*
centiam. (Quid ſi tota Chriſtianitas, vel etiam a-
liqua pars ejus eſſet in periculo, niſi Monachus fie-
ret Rex, forte quia non eſſet alius, qui ſciret, vel
poſſet aliquod regnum regere, niſi Monachus ?
Nonne dices, quod fiat Rex ? Nonne quilibet de-
bet ſe totum in holocauſtum offerre Deo, ut in
eo, quod ei plus placet, præeligat ſervire ? Sed
præ omnibus placet ei, ut creaturam ſuam ratio-
nabilem, & temporalem conſervet, pro quo et-
iam ipſe animam ſuam poſuit. Item nonne peccat
qui minus bonum majori bono præponit ? c. *Li-*
cet, in fin. ſupra de regular. c. *Si quis dicat*, & c. *Vel*
qui dicit, 11. qu. 3. Item communis utilitas præfertur,
cap. *Scias*, & cap. *Mutationes, 7. qu. 1.* Item ſi pro-
pter communem utilitatem Monachus poteſt fieri
Epiſcopus, d. cap. *Licet*, & etiam Clericus, ut cap.
Priſcis, 55. diſtinct. cap. *Ne pro cujus, 16. quæſt. 1.*, qua-
re non eodem modo Rex, ſed forte reſpondebit
con-

contradictor: Concedo quod fiat Rex, ſed non
habebit proprium, quia regnum commune eſt, &
quod acquiret, regno acquiret, arg. cap. 1. 18. *qu.* 1.
& cap. *Cum olim, infra de privil.* Sed contra, Quid
62 ſi non poſſit eſſe ſalva Chriſtianitas, niſi regnum
in ſuum proprium accipiat, illud ſuis hæredibus
relinquendum, quia fortè habebat filios antequam
fieret Monachus? Item Quid ſi dixerint ei illi, qui
poſſunt dare regnum: Oportet, ut ſi vis habere
regnum, accipias hanc Reginam in uxorem, aliàs
dabimus eam infideli, vel tyranno, an ita diliges
contemplationem hujus Monachi, & continen-
tiam hominis unius, & ita reputabis Deum crude-
lem, ut nolit per proviſionem vicarij ſui huic Chri-
ſtianitati providere? Item Papa fecit Conſtitutio-
nem, ut etiam ille, qui vovit ſimpliciter continen-
tiam, ſi matrimonium contrahat, validè contra-
hat, cap. *Rurſus, infra qui cler. vel vovend.* cap. *Gon-
ſaldus, 17. quæſt. 2.* cap. *Placet, ſupra de convent. con-
jugat.* quare non eodem modo poteſt diſpen-
ſare? Item fecit Conſtitutionem, ut uxor unius
alij nubat, cap. *Gaudemus, §. penult. infr. de divort.*
Item ex Conſtitutione eſt, ut minor 14. annis non
poſſit ſe obligare Religioni, cap. *Ad noſtram, ſupr.
de regul.* quod eſt contra jus naturale, quia ſicut
puer ex quo doli capax eſt, poteſt ſe diabolo obli-
gare, eodem modo & Deo. Item Papæ dicitur,
quodcumque ligaveris, &c. Item in quolibet voto
63 intelligendum eſt, niſi aliter Deo placeat, ſed cre-
dendum eſt Deo aliud placere, ſi utilitas ſubeſt,
ut contra votum faciat. Item non intelligitur quis
venire contra votum, qui facit contra illud aucto-
ritate Superioris, qui eſt Vicarius Jeſu Chriſti, ſicut
dicitur in matrimonio, c. *Inter corporalia, in princ.
ſupra de translat. Epiſcop.* Nec obſtat prædictis
quod dicitur, *Vovete & reddite*: vovere quidem
eſt voluntatis, ſed reddere neceſſitatis, quia bene
intelligitur votum Deo reddere qui ſe ejus diſpo-
ſitioni committit, & qui magis ejus beneplacitum
facit, cap. *Magna, ſupra de vot.*) Hactenus forma-
lia verba Innocent. quæ ferè ad calamum tranſcri-
bunt, & approbant hic Hoſtienſ. *numer. 31. verſ.
Vel hoc non poteſt Papa ſine cauſa*, ſed ex magna, &
Deo magis placente hoc poſſet; hanc amplector,
& infra *eod. num. in verb. Pontifex*, & *num. 32.* Jo.
Andr. *num. 29.* Henrich. Boich *num. 9. &* 10. Butr.
num. 28. Cardin. §. *ultim. num. 18.* Anchar. *num. 24.*
Abb. *num. 20.* & Jo. de Anan. *num. 11. verſ. In gloſſ.
fin.* & idem Hoſtien. *in ſumm. tit. de vot. §. Quali-
ter. & cuius, num. 12.* & in cap. 1. *num. 4. de vot.* &
ibi etiam Abb. *num.* 8. dicens hoc tenere commu-
niter Canoniſtas, Archid. in cap. *Sunt quidam, 25.
q. 1. num. 5.* Henric. Boich in cap. *Rurſus, num. 6.* u-
bi etiam Cardin. *num. 2. quæſt. 1.* Anchar. *num. 4.*
Præpoſ. *num. 4. & 7.* & Alex. de Nævo, *num. 12. in-
fra qui cler. vel voven.* Turrecrem. in cap. *De illo,
n. 3. & ſeqq. diſtin. 32.* Steph. de Gaeta *in repet. c. Ad
limina, 30. q. 1. §. 4. qu. 129. num. 353.* Jo. Andr. in d.
c. *Semel Deo, n. 5. ad fin. verſ. Sed ut ſcripſi, de reg. iur.
lib. 6.* [Nam (ut ipſe ait,) ubi votum continentiæ
64 ſolemne eſt impedimentum majoris boni, poterit
Papa diſpenſare: nam bonum multitudinis melius
eſt, quàm bonum unius: poſſet autem per unius
continentiam bonum multitudinis impediri, ut ſi
per matrimonium alicujus ſolemniter voventis et-
iam Monachi poſſet pax patriæ procurari, vel
Patria infidelis ad fidem converti, vel his ſimile,
abſit ut his caſibus Monacelli continentiam præ-
feramus tanto bono.] Sed & Sanctus Thomas *in
4. ſentent. diſt. 38. q. 1. art. 4. ad 3.* eandem rationem
approbat dicens: (Si communis utilitas totius ec-
cleſiæ, aut unius Regni, vel Provinciæ expoſceret,
poſſet convenienter & in voto continentiæ, & in
65 voto Religionis diſpenſari, quantumcumque eſ-
ſet ſolemnizatum; non enim per votum poſſet ſe
homo deobligare ab eo, in quo tenetur alteri. Un-
de talis poſſet imminere neceſſitas, ut poſſet alicui
iuſtè prohiberi ne continentiam, aut Religionem
voveret, & eadem neceſſitate manente poteſt et-
iam in voto diſpenſari iam acto.) Hæc S. Thom.
cum quo concordant ibi, Durand. *quæſt. 4. art. 4.
concluſ. 11. nu. 49.* Maior *quæſt. 14.* Supplementum
Gabriel. *quæſt. 1. art. 5. dub. penult.* S. Anton. *in 2. par.
tit. 11. cap. 2. §. 9. & in 3. part. tit. 1. cap. 15. §. 3.* pleniſ-
ſimè Medina *de ſacror. homin. Continentia, cap. 28.
cum plurib. ſeqq.* Toled. *in ſumm, libr. 4. cap. 18.
num. 5.* Gregor. de Valen. *in 2. 2. diſputat. 6. quæſt. 6.
punct. 7. col. 3.* Navarr. *in manual. cap. 12. num. 77.
in fin. & in cap. 7. num. 20. de conſecr. diſt. 1. & conſ.
2. n. 3. de converſ. coniugat.* & *conſ. 12. num. 8. de ſpon-
ſal.* Covarr. in cap. *2. num. 20. & 28. de teſtam.* & a-
libi paſſim Doctores. Ex quibus patet hodie hanc
ſententiam eſſe communem Theologorum, ac
ferè omnium Canoniſtarum, quam etiam tacitè
approbavit Eccleſia Romana, dum ſuper hoc diſ-
penſavit cum multis Religioſis, prout cum Rami-
66 ro Rege Aragonum diſpenſatum fuiſſe, ut relicta
religione, & Epiſcopatu, acciperet uxorem, &
Regnum; atteſtatur Petr. de Palud. *in 4. diſt. 38. qu.
4. art. 4.* Caietan. *in 2. 2. q. 88. art. 11. in princip. verſ.
Videtur autem pluries*, Lucius Marinæus Siculus,
libr. 8. de memorab. Hiſpan. cap. ultim. Joan. Vaſæ
in Chronic. cap. 18. & de Conſtantia filia Rogerii
Regis, quæ cum eſſet Sanctimonialis, nupſit Hen-
rico VI. idem Caiet. *ubi ſupra*, & latius dicam in-
fra, *num. 69.* & cum Nicolao Juſtiniano Sacerdote
Monacho in monaſterio Sancti Nicolai Ordinis
S. Benedicti diſpenſatum fuiſſe ab Alexand. III. ad
inſtantiam Venetorum Ducis referunt Barthol. à
S. Fauſto, *de theſaur. Religioſ. libr. 3. q. 36. num. 5.* &
Pineda *in Monarchia eccleſiaſt. part. 4. libr. 25. cap.
7. §. 1. pag. 84.* & à Gregorio XIII. cum fratre Car-
dinalis Joyoſæ Gallo Sacerdote profeſſo, & Pro-
vinciali Ordinis Capuccinorum, refert idem Bart.
à S. Fauſto *d. q. 36. à num. 8.*
67 Cæterum adverte, quia opinio Innoc. & ſequa-
cium non ita eſt intelligenda, ut Monachus quan-
diu remanet Monachus, ex diſpenſatione Papæ
ſit ſolutus à voto continentiæ, & paupertatis, quia
implicat contradictionem, ut quis remaneat Mo-
nachus, & non habeat eſſentiam Monachatus, quæ
conſiſtit in tribus votis ſubſtantialibus, ut hic: nam
Monachum facit, ideſt ad eſſe deducit Religionis
profeſſio, ut c. 1. & c. *Porrectum, ſupra de Regular.*
Non poteſt igitur diſpenſatio Apoſtolica ex cauſa
quantumvis gravi efficere, ut quis perſeveret Mo-
nachus, & ſit abſolutus à ſubſtantialibus Regulæ.
Et hoc intendit hæc Decretalis, dum dicit caſtita-
tem, & paupertatem adeo eſſe annexam Regulæ
monachali, ut contra eam nec Papa poſſit licen-
tiam indulgere; ſenſus enim eſt, Vota ſolemnia
ſunt adeo intrinſeca, & eſſentialia ſtatui Mona-
chatus, ut Papa efficere non poſſit, ut quis eodem
tempore ſit Monachus, & habeat uxorem, vel pro-
prium, ut declarant Turrecrem. in cap. 1. *art. 3. nu.
7. in reſponſ. ad 2. 27. quæſt. 1.* Barthol. Socin. *conſil.*

Google

num.2. vol.1. Richard. de Media Villa *in 4. ſent.*
68 *diſt.28. art.9.q.1.* Durand. Petr. de Palud. & Gre-
gor. de Valen. *loc. citat.* Baſil. Pont. *de impedim. ma-*
trim. cap.1. §.3. verſ. Sed quamvis, Card. Cajet. *in 2.*
2.q.88. art.11. verſ. Sed neutrum horum, dicens; Si
homo religioſus perſeverat religioſus, inhabilis
eſt ad matrimonium, non ex ſtatuto, ſed ex natura,
ita quod oppoſitum implicat contradictoria. O-
portet ergo aut Religioſitatem ceſſare, aut inha-
69 bilitatem manere. Et infra in verſu, Ad hoc brevi-
ter dicitur, pro hoc intellectu ponderat litteram
hujus Decretalis, concludens ex ea non inferri
neceſſariò indiſpenſabilitatem voti ſolemnis, ſed
ſic, ſcilicet ſtante monachatu. Et ponderat ad hoc
quod Innocentius III. illius author ſucceſſit im-
mediatè Cæleſtino III. qui diſpenſaverat Conſtan-
tiam filiam Rugerii Regis, uxoremque Henrici
IV. quæ erat Sanctimonialis in Panormo, & jam
quinquagenaria, & ex tali conjugio genuit Frederi-
cum II. ut idem Cajetanus refert, *in d. art.11. in*
princ. & Angel. in l. *Si maior, Quinquagenaria, in*
princ. Cod. de legit. hered. eamque publicè, omni-
buſque videntibus parere voluiſſe, ut partus ſup-
poſiti omnem ſuſpicionem excluderet, teſtantur
Pariſ. *conſ.29. n.46. lib.2.* & Socin. Sen. *conſ.126. n.2.*
lib.3. Et cum Innocentium non laterent geſta Cæ-
leſtini, in facie totius orbis à quo etiam Cardina-
lis creatus fuerat, reſque undique eſſet admiran-
da propter ætatem quinquagenariam, & ſtatum
imperialem, & matrimonium fuiſſet Romæ con-
ſummatum: non eſt rationabile, ut voluerit geſta
Prædeceſſoris damnare per verba hanc damna-
70 tionem non ſignificantia. Stat igitur concluſio,
quam ponunt Vincentius, & Joannes relati à Ber-
nardo hic in gloſſ. ultim. videlicet Papam non poſ-
ſe ſuper voto caſtitatis, & paupertatis cum Mo-
nacho diſpenſare quamdiu monachus eſt, poſſe
tamen ex magna, & juſta cauſa facere de Mona-
cho non Monachum, ut in cap. *Quorumdam*, 74.
diſt. Quo peracto in conſequentiam poterit pro-
prium habere, & uxorem ducere.

Nec refert quod Navarrus *comment.2. de regul.*
num.17. quamvis concedat Papam poſſe diſpen-
ſare in voto ſolemni caſtitatis, tamen id neget in
ſolemni paupertatis voto, aſſignans rationem di-
verſitatis, quia matrimonium poteſt eſſe neceſſa-
rium in filio Regis profeſſo, ut totius Regni bonũ
conſervetur, & ita poteſt eſſe juſta cauſa diſpen-
ſandi, ut uxorem ducat: At non ſic in voto pau-
pertatis, quia Monachus ex diſpenſatione Papæ
poteſt eſſe Rex cum ſola regni adminiſtratione,
nec ulla ſubeſſe poteſt neceſſitas, ut habeat domi-
nium. Et ideo ex defectu cauſæ non poterit diſpen-
ſari ut proprium habeat: reſpondetur enim imò
poſſe dari caſum, in quo publica ſalus ſalva eſſe
non poſſit, niſi ipſum dominium regni in Mona-
chum transferatur, ut præclarè docuit Innocen-
tius, cujus verba habes ſupra *n. 62.*

Ad rationem verò D. Thom. *in 2.2.q.88. art.11.*
71 quod nullus Prælatus eccleſiæ poſſit facere, ut ho-
mo ſemel Deo conſecratus, quamdiù vivit, deſi-
nat eſſe conſecratus; Reſpondetur id verum eſſe
in conſecratione Sacramentali, quæ eſt de jure di-
vino, ac proinde omnino indelebilis, ut in Conc.
Trid. *ſeſſ.7. de Sacram. can. 9.* At ſecus eſt in aliis
conſecrationibus, quæ ſunt de jure poſitivo, quia
per Summum Pontificem auferri poſſunt, ut pro-
bat tex. in l. *Continuus, §. Cum quis, ff. de verb. oblig.*
quem ita intelligunt Dyn. & Jo. Andr. in c. *Semel*
Deo, in princ. & ibi etiam Franc. *num.1. de reg. iur.*
libr.6. & ideo paſſim videmus per auctoritatem
Papæ eccleſias, & loca ſacra in prophanos uſus nõ
ſordidos converti juxta Decretum Concilij Tri-
dentini in cap. 7. *in fin. ſeſſ.21.* & in conſecratione
ſeu benedictione Abbatis notat Innocentius in c.
Quanto, num.4. ſupra de conſuetudine. Quæ latius
proſequor in cap. *Requiſivit, à num.35. de ordi-*
72 *nat. ab Epiſcop.* Conſecratio autem, ſeu bene-
dictio, in qua conſiſtit ſolemnitas voti non eſt Sa-
cramentalis, nec de jure divino, quia voti ſolem-
nitas introducta eſt de jure poſitivo, & ex Conſti-
tutione eccleſiæ, ut eſt textus in c. *un. de vot. libr.6.*
Ergo nihil obſtat quin Summus Pontifex poſſit
73 ſuper ea diſpenſare. Deinde ut egregiè reſpondet
Cajetanus *in 2.2. quæſt.88. de art.11. verſ. Aliter igi-*
tur, ſacra etſi non poſſint paſſim ad alios uſus
transferri, poſſunt tamen transferri ad alios uſus
in articulo neceſſitatis, ut panes propoſitionis
translati ad uſum David, & ſuorum propter articu-
lum neceſſitatis, ut Dominus expoſuit. Et ad hanc
Decretalem in fin. quæ movit S. Thomas ad præ-
dictam diſtinctionem. Reſpondet Jo. Andr. in d.
reg. *ſemel Deo, in fin.* certum eſſe nulla verba Papæ
poſſe tollere, vel detrahere poteſtati ſucceſſoris;
quia par in parem non habet imperium, cap. *In-*
notuit, cum concord. *ſupra de elect.* ſed hæc reſpõ-
ſio non ſatisfacit, quia Papa hic non procedit
ſtatuendo, ſed declarando; ideo melius eſt reſpon-
dere, ut dictum eſt ſupra *n. 69.*

74 Ad aliud verò quod obligatio voti ſit de jure
naturæ, ſuper quo non cadit diſpenſatio; ita re-
ſpondet Jo. Andr. in d. c. *Semel Deo, n.1. verſ. Sed ad*
hoc reſpondetur, videlicet quando eccleſia diſpen-
ſat in voto, non diſpenſat in præcepto juris natu-
ralis, vel divini, ſed determinat id, quod cadebat ſub
obligatione deliberationis humanæ, quæ non po-
75 tuit omnia circumſpicere: ſicut etiam diſpenſare
contra legem humanam non eſt tollere legem,
ſed ordinare ex cauſa, ne liget eo caſu quo diſpen-
ſatur: & ſic non eſt contra. Ad hoc Concil. Trid.
ſeſſ.25. de reform. cap.18.

76 Ultimum denique objectum de S. Matthæo A-
poſtolo non obſtat, quia, ut reſpondet Card. Ca-
jet. *in 2.2.q.88. art.11. verſ. Aliter igitur*, Fortè non
expediebat in exordio naſcentis fidei per talem
apparenter irreverentiam Divinam propagari fi-
dem, quæ prædicatione, & ſignis propaganda erat
ſecundum Domini mandatum Marci ultim. Præ-
77 terea Cajet. ait dictum illud ſe non inveniſſe pro
authentico, & de Abdia Babylonio illius Autho-
re ita ſcribit Card. Bellarmin. *de Script. Eccleſ.* Ab-
dias Babylonius unus ex diſcipulis Domini fuiſſe
dicitur; ſed vitæ Apoſtolorum, quæ ſub nomine
ejus circumferuntur, fabulis ſimiliores ſunt, quàm
veræ narrationi, Sed neque ejus Abdiæ, aut libri
ejus ullam in veteribus mentionem invenio. Et ex
his abſoluta ſit pars prima concluſionis Innoc.
quod Papa ex magna cauſa poſſit diſpenſare, ut
Monachus habeat proprium, vel uxorem ducat.
78 Secunda verò pars, quod ſcilicet diſpenſare non
poſſit ſine juſta, & magna cauſa, probatur ſecun-
dum Innocentium, quia tametſi in diſpenſationi-
bus, quæ fiunt à Papa contra jus poſitivum, ſuffi-
79 ciat ſola voluntas diſpenſatoris etiam ſine cauſa,
ſicut apparet in ſtatutis editis de ordinibus intra
certa interſtitia temporum conferendis, *87. di-*
ſtinct

ſtenct.per tot. & alijs ſimilibus, eo quod cùm ſola voluntaria Conſtitutio ſit cauſa quare aliquid prohibeatur, per conſequens & ſola voluntas contraria cauſa erit quare prohibitio relaxetur, quia ejus eſt deſtruere jus, qui illud condidit, & interpretari, l. *Quod ius.ff.de re iudic.* cap. *Inter alias, infra de ſent.excommunicat.* Tamen ſecus eſt in his, quæ
80 ſunt contra votum tacitum, vel expreſſum, & in alijs, quæ ſunt contra Evangelium, quia non prodeſt diſpenſatio, niſi ex cauſa fiat; & quamquam Papa diſpenſet, niſi juſta cauſa ſubſit, peccat, & diſpenſans & is, cum quo diſpenſatur, ſecundum Innoc. *hic n.2.* Hoſt. *n.31. in verb. Pontifex,* & Joan. Andr. *num.ult.* Butr. *n.28.* Anchar. *n.24.* & Abbas *n.22.* Qui tamen omnes quoad validitatem di-
81 ſpenſationis differentiam conſtituunt inter votum paupertatis, & continentiæ: nam diſpenſatio ut Monachus habeat proprium nunquam valet, niſi magna cauſa concedere Monacho, ut peregrinetur, & viaticum ſecum portet, illud tamen non poſſidebit ſuo nomine, ſed monaſterij: unde nec de eo teſtari poterit: ſed ſi diſpenſetur cum
82 Monacho, ut habeat uxorem, & non adſit neceſſitas, ſed utilitas diſpenſandi, ſi tamen contrahat cum aliqua credens bonam diſpenſationem & licitam: tenet matrimonium, licet ille qui fuit Monachus, ſemper peccet exigendo debitum, non autem reddendo, quia verum matrimonium eſt inter eos. Ratio diverſitatis, quia diſpenſatio ha-
83 bendi proprium nemini præjudicat, nec alicui prodeſt, nec obeſt niſi ei, cum quo diſpenſatur: unde ſi abſit utilitas, vel neceſſitas, non valet diſpenſatio. At ſecus eſt in matrimonio, ubi diſpenſatio prodeſt, vel præjudicat alij, ſcilicet uxori, ſed nihilominus diſpenſatio non prodeſt Monacho, cum quo fuit malè diſpenſatum, quin ſemper peccet debitum exigendo; ita Innocentius cum quo cæteri tranſeunt.

De Statu Monachorum.

Cap. In ſingulis.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum Provinciale Religioſorum non ſufficit celebrare in fine primi triennij, & ſtatim in principio ſecundi aliud celebrare, ſed inter unum, & aliud debet triennium intercedere.*

2 *Fieri debet ſalvo jure Epiſcopi Diœceſani, & n.5.*

3 *Et tam à religioſis exemptis, quam non exemptis.*

4 *Et quid poſt Concilium Tridentinum, num. 7. & ſeqq. & num. 11.*

5 *Et convenire debent univerſi Abbates, & Priores Provinciæ ejuſdem ordinis.*

6 *Et malitiosè impedientes ne Capitula celebrentur, ſententiam excommunicationis incurrunt.*

7 *Monaſteria omnia, quæ ſub immediata Sedis Apoſtolicæ protectione exiſtunt, tenentur ſingulis triennijs ſeſe in Congregationem redigere ex Concilio Tridentino.*

8 *Non tamen poſſunt invicem, aut alijs monaſterijs ſe venire, & aggregare, & n.10.*

9 *Monachi monaſterij exempti, & commendati nō poſſunt Congregationi iam inſtitutæ ſeſe aggregare, ſed tantum ſe cum alijs monaſterijs in Congregationem redigere ad celebrandum commune Capitulum.*

10 *Congregationis Ordinis S.Benedicti in Belgio erectio cum facultate aggregandi monaſteria non exempta, in Congregatione Rerum Conſiſtorialium examinatur.*

11 *Capitula in aliquibus Religionibus, vel Congregationibus Monachorum an ſit permittendum ut celebrentur ſingulis annis, & Præſides eligantur annales.*

1 IN SINGULIS, Statuit de Capitulis provincialibus Religioſorum celebrandis ſingulis triennijs: de numero perſonarum venientium: de inſtructoribus adhibendis, de Præſidentibus Capitulo, de tractatibus in Capitulo habendis, de communi vita ducenda, de Viſitatoribus eligendis, & de ipſorum officio: hortatur Diœceſanos ad monaſteriorum reformationem, præcipit patronos, & ſimiles compeſcere ab offenſis monaſteriorum: hoc dicit integra hæc Conſtitutio, Jo. Andr. Butr. Cardin. Anchar. & Jo. de Anan. & ſic dividitur in duodecim partes, quæ per ſe patent.

Nota primò ibi, *De triennio, in triennium.* Inter unum, & aliud provinciale Capitulum religioſorum debere eſſe intervallum unius triennij, unde ſecundum Jo. Andr. *hic n.2.* [Non ſufficeret in fine primi facere unum Capitulum provinciale, & ſtatim in principio ſecundi facere aliud, quia id potius eſſet facere Capitula de ſexto in ſextum annum, quàm de triennio in triennium; & multo tempore retardari poſſet ſic ordinis reformatio, & ſic etiam interpretata eſt conſuetudo.] Hæc Jo. Andr. quem totidem verbis ſequuntur *hic* Butr. *n.4.* Cardin. *n.3.* Anchar. *n.1.* Abb. *in primo notab.* & Jo. de Anan. *n.1.*

Et ex hoc notabiliter infero, ut Epiſcopi, qui ex Conſtitutione Sixto V. tenentur ſingulis triennijs, vel quadriennijs. &c. viſitare Beatorum Apoſtolorum limina, nequaquam poſſint, aut debeant infra tempora hujuſmodi quandocumque viſitare, ſed tantum in ultimo anno triennij, vel quadriennij, &c. alioquin eodem annorum curriculo plures viſitationes inculcarentur, & inter unam, & aliam viſitationem poſſit intercedere ſpatium ſex, vel octo, aut plurium annorum, & multum retardaretur fructus viſitationis contra mentem, & verba Conſtitutionis, quæ præcipit, ut Epiſcopi Italiæ tertio, Germaniæ quarto, Africæ quinto, Aſiæ ſexto quoque anno iter ſuſcipiat, & perficiant: quod latius proſequor in c. *Ego N. num.50. ſup. de iureiur.* Dic ut ibi.

2 Secundò nota ibi, *Salvo iure Diœceſanorum Pontificum.* Capitula provincialia à regularibus fieri debere ſine præjudicio Diœceſanorum, ſcilicet in viſitationibus, procurationibus, & correctionibus, ut explicat gloſſ. 4. *hic.* Hoſt. *num.1. in Pontificum,* Cardin. *in 1 notab.* & Joan. de Anan. *num.2.* Nam Diœceſani pluries, quàm de triennio in triennium poſſunt viſitare, & Synodum tenere, c. *Sicut olim, de accuſat.* ſecundum Goffred. & Hoſt. *nu.1. in verb. Diœceſanorum,* Joan. Andr. *num.3.* & hodie eſt expreſſum in Concilio Tridentino *ſeſſ. 24. c. 2. & 3.* & generaliter ex hoc juriſdictio Epiſcopi non intelligitur enervari, ut patet *infra eod.* §. *Ordinentur,* ſecundum Hoſtienſ. *eod. num.1 in ver. Pontificum.* Similis præſervatio habetur in cap. *Salvo, 9. quæſt.3.* in cap. *Pontifices, 7. quæſt.1.* & in cap. *Dudum, ſupra de decimis.*

Et hinc collige hoc capitulum loqui de Abba-
3 tibus,& Prioribus non exemptis,ſecundum Innoc. in princ.aliàs enim inanis fuiſſet illa præſervatio: ſed Hoſtien.*n.1.in verb.Abbatum*,atque Priorum: exponit,ideſt exemptorum,& non exemptorum, cap.*Proximum*,§.*Hac eadem*,*infra eod.*& ſic præſervatio iurium diœceſanorum Pontificum ſtat reſpectu non exemptorum. Hodie opinio Innoc. videtur approbata à Concilio Tridentino, quod reſtringitur ad Abbates,& Priores exemptos, ut dicam infra*num.* 11.

4 Ultimò nota ibi, *Ad quod univerſi* conveniant. Ad Capitula provincialia Regularium debere univerſos convenire. Quod ſi intelligatur de Abbatibus, & Prioribus provinciæ cuiuſcumque ordinis, hoc non ſervatur ſecundum Hoſtienſ. *hic*, *numer.1.in verb. Qui non conſueverunt*,& Joan.Andr. *in ver. Conveniant*, nam Chartulienſes ſuum, Ciſtercienſes ſuum, Cluniacenſes ſuum celebrant Capitulum per ſe, & ſic de ſingulis, ſecundum eos. Item non habet hodie conſuetudo, ut huiuſmodi Capitulum faciant religioſi non habentes caput unicum,ſecundum Joan.Andr. *eod.num.*3.licet ſubdat hodie plenè proviſum eſſe per Conſtitutionem Benedicti.

5 Porrò decretum hoc Innocen. in generali Concilio editum innovavit,& obſervari præcepit Clemens V. in Concilio Viennenſi, ut in Clem. *Ne in agro*,§.*fin.de ſtat.Monach.* Licet mendosè ibi legatur Innocennus IV.& gloſſ.*ult.* [Adnotavit deſuetudinem in hoc non iuvare, ſed tamen innovationem illam de facto non proficere.] Ideoque in Concilio Salisburgenſi ſub Martino V.§.8. ſic legitur; item licet fel.record. Gregor Papæ IX. providè ſtatuerit, ut in ſingulis regnis,ſeu Provinciis Prælati Ordinis Sancti Benedicti de triennio in triennium Capitula Regularia celebrare deberent, & nos idem ſtatutum in provinciali duxerimus innovandum, quia tamen nullus fructus adhuc ex prædicto ſtatuto, & innovatione reperta vice decrevimus eadem Capitula celebrari, iure tamen Ordinariorum per omnia ſalvo, *tom.3. conciliorum par.2.pag.991.col.1.littera D.* Item Benedictus XII. (Statuimus,inquit,& ordinamus,quod in ordine, & religione dict. Monachorum Nigrorum in ſingulis provinciis per Nos inferius deputatis fiat in loco ad hoc deputando de triennio in triennium (ſalvo iure Diœceſanorum) commune, ſeu Provinciale Capitulum Abbatum,& Priorum Abbates proprios non habentium, aliorumque Priorum Eccleſiarum Cathedralium ipſius ordinis ac religionis. Avenione 12. *Kalendas Iulij anno ſecundo)* Quam quidem ordinationem confirmavit Calixtus XIII. ſub *Datum Romæ Kalend. Martij Anno 1455.* Idemque ſanxerunt & alii Pontifices; & in Concil.Conſtantienſi decretum fuit,ut ſententiam excommunicationis ipſo facto incurrat quilibet cuiuſcumque ſit præeminentiæ,dignitatis, ſtatus, aut conditionis, qui per ſe, vel per alium malitiosè impedient, quo minus prædicta Capitula liberè valeant celebrari,ut refert Roman.Naz.*in Aſto in eſtimabo c.6.per totum*.

6 Sed noviſſimè Concilium Tridentinum in *ca.8. ſeſſ.25.de Regul.* ſtatuit ut monaſteria omnia, quæ generalibus Capitulis, aut Epiſcopis non ſubſunt, nec ſuos habent Ordinarios regulares viſitatores, ſed ſub immediata Sedis Apoſtolicæ protectione, ac directione regi conſueverunt, teneantur infra annum à die ipſius Concilij, & deinde quolibet triennio ſeſe in Congregationes redigere, juxta formam hujus Capituli.

8 Adverte ad illa verba, *ſeſe in Congregationes regere*: non enim important ut monaſteria hujuſmodi poſſint invicem inter ſe,aut alijs Congregationibus jam inſtitutis ſe unire. & aggregare, & unum corpus conſtituere: alioquin Concilium non dixiſſet infra annum à die præſentis Concilij,& deinde quolibet triennio,quia uniones, & aggregationes hujuſmodi fiunt in perpetuum, nec iterantur de triennio in triennium, ſed ſemel factæ ſemper durant quamdiu ex legitima cauſa non diſſolvuntur,c.*Expoſuiſti*,*ſupra de præben.c.1.Ne ſede vacant.* Conc.Trident.*ſeſſ.7.c.6.*& *ſeſſ.21.c.5.* Petrus de Peruſio *in tract.de revocat.union.qu.1.*& *per tot.* Præterea decretum *d.c.8.* ſe refert ad hanc Conſtitutionem Innocent. quæ nihil aliud præcipit,quàm ut regulares ſingulis triennijs celebrent Provinciale Capitulum,& nihil ſtatuit de unione, vel aggregatione,& ita intellexit hoc Conc. S.Congreg. illius Interpres, ut in ſubjecta declaratione, videlicet.

9 An monaſterium à jurisdictione Epiſcopi exemptum,& Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjectum, quod ante Concilij publicationem commendatum reperitur, comprehendatur ſub diſpoſitione *c.8.ſeſſ.25.de regul.* ut reluctante Commendatario, poſſit ſe in Congregationem redigere præſuppoſito, quod Commendatario commiſſa fuerit cura, regimen, juriſdictio, & omnimoda adminiſtratio dicti monaſterij perſonas corrigendi, caſtigandi, & viſitandi propria auctoritate. Stante etiā quod in eodem monaſterio non ſit Prior clauſtralis ejuſdem ordinis expreſsè profeſſus, qui gregi Regulari præſit.

S.Congregat.Concilij cenſuit hos Monachos non poſſe ſe aggregare huic, nec alteri Congregationi jam inſtitutæ, & formatæ; licere tamen eis cum alijs monaſterijs juxta dictum decretum Concilij,ad formam cap. *In ſingulis*,*de ſtat. Monach.* in Congregationem redigere. Intellexit enim S. Congregatio illa verba : Et deinde quolibet triennio ſeſe in Congregationem redigere, &c. quod debeant de triennio ad triennium iſta monaſteria commune celebrare Capitulum, juxta diſpoſitionem dictæ Conſtitutionis. In ſingulis. Item monaſteria commendata *dict.cap.8.*, comprehendi, quam Congregationis ſententiam ad ſe relatam Sanctiſſimus probavit, & executioni demandari juſſit.

10 Hinc cùm Præſes, & Abbates monaſteriorum exemptorum Ordinis S.Benedicti in Belgio petijſſet à Sanctiſſimo D. N. Innocentio X. confirmationem erectionis in Congregationem quam aſſerebant factam fuiſſe à Gregorio XIII. & ulterius ſupplicaſſent pro facultate aggregandi eidem Congregationi alia monaſteria non exempta: die 9. Januarij 1648. Sacr. Congregatio rerum Conſiſtorialium, ad quam Sanctitas Sua hoc negotium examinandum rejecit, in primis animadvertit in vim hujus c. *In ſingulis*, *de ſtat.Monachor.* & Concilium Tridentinum in *d.c.8.ſeſſ.25.de Regular.* minimè licere monaſterijs quibuslibet ſibi aggregare alia monaſteria ejuſdem, vel alterius ordinis, ſed tantum ſeſe in Congregationem redigere in ſingulis triennijs, id eſt ſe congregare, & convenire, ad commune, ſeu Provinciale Capitulum

Digitized by Google

titulum, juxta antiquam reſolutionem Sac. Con-
11 greg. Concilij à Summo Pontifice approbatam. Rurſus animadvertit facultatem ſe redigendi in Congregationes, ſeu Capitula congregandi non fuiſſe tributam à Concilio quo ad monaſteria non exempta, ſed tantum quo ad illa, quæ Capitulis vel Epiſcopis non ſubſunt, nec ſuos habent Ordinarios Viſitatores, ſed ſub immediata Sedis Apoſtolicæ probatione, & ordinatione exiſtunt, ut verba ipſa tenent. Demum animadvertit prædicta monaſteria exempta in Belgio nequaquam obtinuiſſe à Gregorio XIII. confirmationem erectionis in Congregationem cum facultate aggregandi monaſteria itidem exempta ejuſdem Ordinis: Sed tantummodo prævia narratione, quod ſe redegerant in Congregationem infra annum à fine Concilij Tridentini, & deinde quolibet triennio, obtinuerunt præmiſſa confirmari cum clauſula quatenus ſecundum ejuſdem Concilij decreta proceſſiſſent. De erectione autem in Congregationem, vel de aggregatione, nec verbum quidem legitur in litteris Gregorij. Ac proinde Sac. Congregatio exiſtimavit concedi non poſſe confirmationem erectionis, quæ non extat, longè minus facultatem ſibi aggregandi monaſteria non exempta. Nihil tamen horum ſignificandum eſſe Monachis, ſed tamen dicendum Sac. Congregationem velle edoceri à Pronuncio in Belgio de progreſſibus ipſius Congregationis, & inſpicere ordinationes, quas fecerunt, dum ſe redegerunt in Congregationem; ideoque ſcribendum Pronuncio, ut hujuſmodi Ordinationes, & Capitula tranſmittat, & de integro negotio S. Congreg. edoceat, auditis etiam Epiſcopis, & aliis quorum intereſt.

12 QUÆRO, cum hæc conſtitutio diſponat, ut Capitula Religioſorum de triennio in triennium celebrentur, an aliquid ſit immutandum in his Religionibus, vel Congregationibus Monachorum, in quibus Capitula celebrantur ſingulis annis, & Præſides eliguntur annales. Pro ſolutione hic inferendas duxi litteras Sacræ Congregationis me. Secretario ſcriptas ad D. Cardinalem à Lotharingia, quas Franciſcus à Lotharingia, Epiſcopus Verdunen. ſuis litteris aſſeruit è cœlo eſſe dictatas. Sunt autem tenoris ut ſequitur.

(Semel atque, iterum actum eſt in S. Congregatione de negociis Monachorum S. Vironi, & Nidulphi à Sanctiſſimo D. N. prapoſita de decretis, quæ Amplitudo V. Illuſtris ſ. in vim facultatis ei attributæ Sanctitatis Suæ litteris in forma Brevis, non ita pridem edidit, moxque ad earumdem litterarum præſcriptum Sedis Apoſtolicæ examini, & correctioni ſubjecit. Et quamquàm amplíſſimi Patres plurimum in omnibus deferendum putarint Amplitudinis VIII. prudentiæ, ac zelo, quam probè intelligunt egiſſe omnia ſolo Religionis bonô permotam, aut certè rerum ſtatu ita exigente: noluerunt tamen omittere, quin ei adſignificarent rationum momenta, quæ Decretorum ſaltem aliquot abbrobationi viſa ſunt difficultatem ingerere, inter illa adfertur primum, quod Religionum inſtitutis à Sede Apoſtolica approbatis derogare, niſi neceſſitate cogente, vix juſtum, aut tutum exiſtimatur; præcipuum namq; Spiritus Sancti lumen effulget Regularium Congregationum Inſtitutionibus. Ad Congregatio Monachorum, de qua agitur, non modo erecta eſt ad inſtar Caſſinenſis, quæ ab inſtitutione Præſidentes habet annales, ſed ſpeciali etiam decreto bon. mem. Cardinalis à Lotharingia Sedis Apoſtolicæ Legati à primordiis ſuæ erectionis munita, ne Præſidis Officium ultra annum, neve Abbatum, ac Superiorum regimen ultra quinquennium progrediatur. Quod ſanè ſtatutum ne dum à Sede Apoſtolica extitit approbatum, verum etiam ab ipſis Monachis jurejurando firmatum, iis declarationibus adjectis in ipſo die profeſſionis regularis, ut illius obſervatio ſolemni Monachorum voto comprehendi videatur. Atqui à Regula, quam quiſque profeſſus eſt, peculiariumque votorum, ac præceptorum obſervatione non modo non deflecti, ſed amplius illa ad veterem, ac regularem diſciplinam inſtaurari vehementer optat, ac præcipit Sacro ſancta Tridentina Synodus, à cujus ſaluberrima diſpoſitione, veterum etiam Conciliorum ſanctionibus, & Apoſtolicis decretis roborata vel minimum recedere nulla nos cogit neceſſitas, nulla ſuadet utilitas; Quando quidem ſi Præſides opportuiſſet conſtituere triennales ob exiguum perſonarum habilium numerum ad ejuſmodi munus exercendum, quippe id faciendum fuiſſet initio naſcentis Congregationis. At ubi hæc adolevit, jamque in virendem juventam, ac numeroſam familiam excrevit, minime verendum quin ex tot Monachis vel unus ſemper aſſumi poſſit idoneus ad illud obeundum. Neque verò videtur præſtare, ut Præſides ſint triennales, quàm annales, ut nempe ſint majoris authoritatis, & quæ pro bono Congregationis inchoaverint, poſſint faciliùs perficere: nam Congregationem Caſſinenſem, inſtar cujus hæc erecta eſt, ad eam rationem Sedes Apoſtolica inſtituit, ut ſumma rerum agendarum auctoritas non conſiſteret penes Generalem, aut Caput Ordinis, ut in aliis Religionibus, ſed penes Generale Capitulum, ita ut Præſidem obſequendi tantum, & Capituli Ordinatione exequendi maneat neceſſitas. Forte etiam oportebit, ſi Præſides ſint triennales in tertium annum rejicere ipſius Capituli celebrationem, quæ fieri ſolet potiſſimum ad electionem Præſidis: & tamen quis neget frequentem Capitulorum Congregationem plurimum prodeſſe ad regularem diſciplinam, vel conſervandam, vel ubi collapſa eſt, reparandam? Deinde nondum Congregatio hæc tam longè, latèque diffuſa eſt, ut non unus vel ſolius anni ſpatio eam perluſtrare, ac ſancita exequi percommodè queat, quando Caſſinenſis quæ multò latius progreditur, uno tamen annali Præſide optimè gubernantur, quinimò cum aliquot ab hinc annis conſtitutum eſſet, ut eligeretur triennalis, eam rem in perniciem Congregationis cedentem Sedes Apoſtolica ad primævam formam redintegravit. In Abbatibus quoque, ac Superioribus localibus quinquennij tempus ſatis, ſuperque habetur, ita ut illud in longiores moras protelare nil aliud videatur, quàm fovere Monachorum ambitionem, & Abbates veluti perpetuos conſtituere adverſus vetus Congregationis inſtitutum à Romana Sede approbatum, atque ut ſupra firmatum jurejurando. Et quamvis in Decreto prudenter adjectum ſit, ut electio poſt abſolutum quinquennium etiam non tranſacto alio biennio valida ſit, ſi ita ſuaſerit evidens monaſteriorum utilitas, aut neceſſitas ex ſeptem diffinitoribus quinque judicio approbatam; cum tamen

Digitized by Google

hæc multam habent latitudinem, inficiandum non eſt, quin hic aperiatur via ambitioſis commentitias, aut affectatas utilitates, aut neceſſitates adſtruendi, quod ſi hoc decretum de biennali Superiorum vacatione vix ſervari potuit, cum ſimpliciter, & abſolutè ligabat; quantò faciliùs nunc violabitur, ſi licebit in cauſam violationis obtrudere neceſſitatem, aut utilitatem? Verendum etiam ne Congregatio S. Mauri, quam in Gallia veluti primogenitam Congregatio SS. Vitoni, & Nidulphi nuper effudit, hoc exemplo commoveatur. Verendum indem, ne id ipſum contingat in Caſſinenſi, vix enim eſt, ut cauſam non quærat dominandi libido. Præterea auditur majorem, ac ſaniorem Congregationis partem velle conſtanter adhærere primævæ Congregationis inſtitutioni, & quamquam Monachi circiter centum dumtaxat, expreſsè hoc videantur declaraſſe, multò tamen plures hoc ipſum cupere, licet ſe prodere non audeant, quin etiam prodituros ſi eorum mens ſecreto, ac liberè exquiratur. Itaque ſi vix Apoſtolica Sedes adduci conſuevit, ut vel Religioſis volentibus primævam Religionis inſtitutionem intervertat, aut immutet: quid faciet ipſis invitis, ac reluctantibus. Addunt demum Monachi ſe auditos quidem illic fuiſſe cum primum decretum ſimpliciter editum fuit de Superioribus quinquennalibus, at ſecundum poſterius cum limitatione utilitatis, aut neceſſitatis prodiſſe ipſis neque auditis, neque citatis. Hæc omnia Illuſtriſſimi Patres ad amplitudinem veſtram Illuſtriſ. deferri juſſerunt, ut illis ſedulo, ac maturè perpenſis dignetur mentem ſuam aperire, & quid facto opus cenſeat, uberius explicare: norunt enim avitam illius pietatem, regularisque diſciplinæ ſtudium, ingenij etiam acumen, atque in rebus gerendis prudentiam, ut propterea illis hæſitandum non ſit, quin ipſa ubi attentè ſingula conſideraverit, aut flectatur Sac. Congregationis animadverſionibus, aut ea afferat rationum pondera, quibus in illius ſententiam ſe flecti conſultius putent Ampliſſimi Patres. Nos quod ſupereſt amplitudini veſtræ Illuſtriſ. proſpera omnia precamur ex animo, manuſque humillimè deoſculamur. Datum Romæ 16. Januarij 1630.)

De Religioſis domibus, ut Epiſcopis ſint ſubjectæ.

Cap. De Xenodochijs.

SVMMARIVM.

1 *EPiſcopo ſubſunt omnia loca pia, & ad ejus ſollicitudinem debent ordinari ad uſum deſtinatum.*

2 *Epiſcopus fundat intentionem de jure communi ſuper ſubjectione, adminiſtratione, & ordinatione Hoſpitalium, aliorumque piorum locorum ſuæ Diœceſis.*

3 *Hoſpitale qui dicit exemptum, probare debet ſtatuto in fundatione, vel præſcriptione, aut privilegio.*

4 *Sed poſt Concilium Tridentinum exemptionis privilegium, & conſuetudo etiam immemorabilis non ſuffragantur.*

5 *Hoſpitale Papia poteſt ab Epiſcopo viſitari, non obſtante privilegio Nicolai V.*

6 *Xenodochium propriè quid ſit, & de variis hoſpitalium nuncupationibus.*

7 *Hoſpitalium reditus in quibus ſubſint Epiſcopi diſpoſitioni.*

8 *Ordinarij curare debent ut hoſpitalia quæcumque à ſuis adminiſtratoribus etiam exemptis fideliter & diligenter gubernentur.*

9 *Item ut eleemoſynæ ab adminiſtratoribus fabricæ expendantur in uſum deſtinatum, & omnia fideliter peragentur.*

10 *Hoſpitalia, & loca pia ita demum ſubſunt viſitationi ordinarij, ſi ſint religioſa, id eſt fundata auctoritate Epiſcopi; aliàs ſecus.*

11 *Religioſum locum nemo poteſt efficere ſine Epiſcopi auctoritate.*

12 *Hoſpitale privatum mortuo patrono ſpectat ad curam Epiſcopi, ut pia voluntas executioni demandetur.*

13 *Hoſpitalis adminiſtratoribus detrectantibus exequi voluntatem fundatoris, jus exequendi ad Epiſcopum devolvitur.*

14 *Hoſpitalium etiam privatorum adminiſtratores tenentur quotannis reddere Epiſcopo rationem adminiſtrationis.*

15 *Hoſpitalia ſub immediata Regum protectione, quæ ex fundatione, vel privilegio, aut conſuetudine non probantur exempta, an poſſint ab Epiſcopo viſitari, & n. ſeqq. uſque ad n. 30.*

18 *Viſitatio hoſpitalium reſtringitur à Concilio ad caſus à jure conceſſos, jus exigendi rationes non item.*

19 *Hoſpitalia ſub immediata Regum protectione non eximuntur per Concilium Tridentinum à viſitatione Epiſcopi, ſed præſervatur illorum exemptio.*

20 *Concilij Trid. decretum c. 8. ſeſſ. 22. expenditur.*

21 *Ordinarii juriſdictioni Concilium Tridentinum nihil detraxit etiam in locis ſub regum protectione exiſtentibus.*

22 *Loca regia ita demum ſunt exempta à viſitatione Epiſcopi, ſi exemptionem juſto titulo acquiſierint.*

23 *Fundatio eccleſiæ, & hoſpitalis ſub regia protectione non ſpectat ad laicos, ſed ad Sedem Apoſtolicam, vel ad Ordinarium.*

24 *Protectio legitima, & juſta tantum præſervata eſt à Concilio Tridentino, non autem ea, quæ de facto aſſumitur.*

25 *Regum jura Concilium Trident. præſervavit, ſed nova illis non attribuit.*

26 *Regia protectio de facto à ſæcularibus miniſtris aſſumpta, Ordinarij juriſdictionem non lædit,*

27 *Hoſpitale fundatum ſub juriſdictione Epiſcopi non fit exemptum ex eò quod poſtea illius eccleſia fundetur ſub Regis protectione.*

28 *Monaſterium unitum, & commendatum hoſpitali ſub regia protectione exiſtenti poteſt ab Ordinario viſitari.*

29 *Unio non præjudicat Epiſcopo, in cujus diœceſi erat eccleſia unita.*

30 *Hoſpitalia exiſtentia in ſtatu Mediolani non comprehenduntur in exceptione, cap. 8. ſeſſ. 22. Concilij Tridentini, niſi quæ expreſſè reperiuntur ſub Regis protectione.*

31 *Epiſcopo viſitare volenti ſi opponatur quod hoſpitale ſit ſub regia protectione, cognitio exceptionis non ad judices ſæculares, ſed ad ipſum Epiſcopum pertinet.*

DE

1 **D**E XENODOCHIIS. Breve eſt, ſed per alia verba ſic poteſt ſummari ſecundum Abbatem Siculum. Epiſcopo ſubſunt omnia loca pia, & ad ejus ſollicitudinem debent ordinari ad uſum deſtinatum.

2 Nota ex hac decretali Epiſcopum fundare intentionem de jure communi ſuper ſubjectione, adminiſtratione, & ordinatione hoſpitalium, & omnium piorum locorum ſuæ diœceſis, ut hic, & in cap. *Si quis Epiſcoporum, 16. q. 5. & cap. 2. q. 3.* & c. *Omnes Baſilicæ, quæſt. 7.* cap. *Conſtitutus, cum duob. ſeqq. infr. eod.* cap. 1 *cum multis ſeqq. 10. quæſt. 1.* hic notat gloſſa 2. Hoſtien. *num. 6 in ver. Per ſollicitudinem*, Cardin. *in 2. notab.* Anton. de Butr. *in 1. & 2.*
3 *notab.* & Joan. de Anan. *num.* 4. Unde qui dicit hoſpitale, vel locum pium exemptum, probare debet ſtatuto in limine fundationis, vel legitima præſcriptione, vel privilegio Apoſtolico, ut in Clem. *Quia contingit, in primo reſponſo de relig. domib.* & ibi gloſ. *in ver. De Iure*, & notant *hic* Jo. Andr. *nu. 1. in ver. Epiſcoporum*, Butr. *num. 3. verſ. Oppono*, & Cardin. *num. 2. eod. verſ.*

4 Verum hodie exemptionum privilegia, & conſuetudines non ſuffragantur, utpotè ſublatæ à Concil. Tridentin. in *c. 8. ſeſſ. 22.* quo ſtatutum eſt ut Epiſcopi habeant jus viſitandi Hoſpitalia, Collegia quæcumque, ac Confraternitatis laicorum, &c. eleemoſynas Montis Pietatis, & pia loca omnia, etiamſi prædictorum locorum cura ad laicos pertineat, atque eadem pia loca exemptionis privilegio ſint munita; non obſtante quacumque conſuetudine etiam immemorabili, privilegio, aut ſtatuto. Ad idem *c. 15. ſeſſ. 7.*

5 Hinc cum adminiſtratores Hoſpitalis Papiæ exempti per privilegium Nicolai V. à viſitatione Ordinarij prætenderent ab eo poſt Concilium viſitari non poſſe, nec coram eo teneri reddere adminiſtrationis ſuæ rationem: S. Congregatio ab his hac de re conſulta cenſuit non obſtantibus allegatis pro adminiſtratoribus hoſpitalis, jus viſitandi dictum hoſpitale, & exigendi redditionem rationum ab ejus adminiſtratoribus competere Epiſcopo tamquam Sedis Apoſtolicæ Delegato ex decreto Concilij *ſeſſ. 22. c. 8. & 9.* Et ratio eſt, quia *d. c.* 8. tollit privilegium Nicolai V. quoad viſitationem, & licet dicat in caſibus à jure conceſſis, hoc tamen non impedit, cum de jure communi Epiſcopus viſitare poſſit hoſpitalia ſublato privilegio, c. *De Xenodochijs, de relig. domib.* & Clem. *Quia contingit, eodem tit.* Quod verò attinet ad redditionem rationum, de qua in *c. 9.* exceptus eſt ſolus caſus quando in fundatione cautum eſſet, ut non redderentur ordinario, ſed in Bulla Nicolai V. in qua ſit fundamentum, nulla mentio habetur cui ſit reddenda ratio, vel non reddenda.

6 Itaque niſi aliud cautum ſit lege fundationis, Hoſpitalia hujuſmodi ſubſunt viſitationi, & diſpoſitioni Epiſcopi, & omnia comprehenduntur ſub dictione, *Xenodochijs*, hic poſita ſecundum Hoſt. *n.* 1. Propriè tamen dicitur Xenodochium locus in quo peregrini ſuſcipiuntur; licet alij dicant Xenodochium eſſe locum ſenum, & debilium, ut verbum ſonat, arg. c. *Oratorium, 42. diſt. Inſtit. de donat. §. Eſt & aliud*, & c. *Cleros 21. diſt.* Orphanotrophium verò dicitur locus, in quo pueri utroq; parente orbati educantur. Brephotrophium, in quo pauperes aluntur. Noſocomium, ubi ægroti tenentur, & curantur. Gerontocomium, in quo ſenes valetudinarij ſuſtentantur. De his habetur in c. *Si quis omnem, 1. quæſt. 7.* in l. *Illud*, ubi gloſſa ſingula hæc nomina explicat, & in l. *fin. C. de Sacroſanct. Eccleſ. in rubr.* l. *Orphanotrophos*, & l. *Omnia oratoria, C. de Epiſcp. & Cler.* in cap. *Tributum, §. Quamvis, 23. quæſt. 8.* in Auth. *de reb. eccleſ. non alien. §. 1. collat. 9. & de eccleſ. tit. §. fin. eadem collat.*

7 Conclude igitur hæc omnia eſſe ſub manu Epiſcopi, & ad illius diſpoſitionem pertinere, ut hic in textu, non quidem ut ad Epiſcopum ſpectet dominium redituum; neque enim ſubſunt talia Epiſcopo quoad temporalia, ut ea poſſit ſibi applicare, cap. *Venerabilis, de except.* cap. *Quia, 10. quæſt. 3.* de hoc in c. *Cum vos, de offic. ordin.* ſed ut illorum redditus curet expendendos in uſus, ad quos ſunt deputati, ut in dicta Clem. *Quia contingit*, ſecundum Innoc. & omnes hic. Compellet ergo Epiſcopus Parochialem Sacerdotem, ut hoſpitalitatem ſervet, & hoſpitalarios domorum pauperum, ut recipiant pauperes, & idem in ſimilibus, ut inquit Joan. Andr. *hic num 3. in verb. pertinent*, Butr. *num. 4.* & Cardin. *in 3. notab.* & patet ex de-
8 creto d. *cap. 8. ſeſſ. 22.* ibi (Ac omnia, quæ ad Dei cultum, aut animarum ſalutem, ſeu pauperes ſuſtentandos inſtituta ſunt, ipſi [id eſt Epiſcopi] ex officio ſuo juxta ſacrorum Canonum ſtatuta cognoſcant, & exequantur.) Idem patet *in cap. 15. ſeſſ. 7.* ubi habetur Curent Ordinarij ut hoſpitalia quæcunque à ſuis adminiſtratoribus quocunque illi nomine cenſeantur etiam quomodolibet exemptis fideliter, & diligenter gubernentur, conſtitutionis Concilij Vienneſis, quæ
9 incipit, *Quia contingit forma ſervata.* Unde orta dubitatione An curare Epiſcopus debeat, ut eleemoſynæ ab adminiſtratoribus fabricæ in eum uſum, in quem deſtinatæ fuerunt, & pro quo offeruntur, convertantur, & ut id efficiatur, ordinare quæcunque ipſi viſa fuerint expedire: Sac. Congregatio ejuſdem Concilij interpres cenſuit cum tales adminiſtratores teneantur quotannis reddere rationem Ordinario juxta *cap. 9. ſeſſ. 22.* pertinere ad Epiſcopum providere, ut fideliter omnia peragantur, & ne qua fraus interveniat, in expendendis introitibus, & proventibus, & quæcunque ipſi expedire pro ſua prudentia videbuntur, ordinare.

10 Declara modo hanc concluſionem, ut procedat dummodo hoſpitalia, & loca hujuſmodi ſint religioſa, id eſt fundata auctoritate Epiſcopi, ut in c. *proximo, infra eodem.* Aliàs enim Diœceſanus non debet ſe in illis ingerere, ſed patronus hoſpitalis ad libitum diſponit, ut in c. *Inter dilectos*, & ibi per Innocen. *de donat.* & notat Abb.
11 *hic num. 3. verſ. Numquid autem.* nam etſi quilibet pro libito voluntatis poſſit erigere Hoſpitale; non tamen erit locus religioſus, nec gaudebit immunitate eccleſiaſtica, nec inter loca eccleſiaſtica computabitur, niſi Epiſcopi authoritas interceſſerit, ut in d. cap. *Proximo*, & notat Cardin. *hic nu. 9. verſ. Nonò quæro.* Nec quidquam novi circa hoc ſtatuit Concilium Tridentinum in d. *cap. 8. ſeſſ. 22.* imò reſtringitur ad limites juris, ut patet ibi, in caſibus à Jure conceſſis, & in fine ibi juxta Sacrorum Canonum ſtatuta, & fuſius dixi in eod. cap. *Proximo, num. 54. inf. eod.* Unde quemadmodum de jure communi ejuſmodi hoſpitalia non religioſa viſitationi

tationi, ac Juriſdictioni Epiſcopi non ſuberant, ita nec poſt Concilium.

12 Hoc tamen fallit in tribus caſibus. Primus eſt mortuo Patrono: tunc enim etiamſi locus non ſit religioſus, tamen ſpectat ad curam, & ſollicitudinem Epiſcopi, ut pia voluntas defuncti executioni demandetur, de quo videtur textus in Authen. *de Eccleſ. tit. §. Si quis autem pro redemptione, cum ſeqq.* Quamobrem etſi hoſpitale hujuſmodi non teneatur Epiſcopo Diœceſano in Epiſcopalibus reſpondere, tamen Epiſcopus habere debet curam ipſius, cùm locus ſit pius, ut hic per Abb. *nu. 3. verſ. Quod puto verum.*

13 Fallit ſecundò in executoribus negligentibus adimplere voluntatem defuncti, quia tunc devolvitur ad Epiſcopum poteſtas illos compellendi, iiſque poſt legitimam admonitionem detrectantibus, etiam exequendi, textus eſt in d. c. *Tua nobis*, & ibi dixi, *de teſtamen.*

14 Fallit tertiò quoad rationes ab adminiſtratoribus exigendas, quia etſi Hoſpitalia, & loca prædicta non ſint erecta authoritate Epiſcopi, & ſic non ſint religioſa; tamen cum ad uſum pium ſint deſtinata dicuntur pia; & poteſt Epiſcopus compellere executores ad reddendas ſibi quotannis rationes adminiſtrationis, niſi ſecus in eorum inſtitutione, & ordinatione cautum fuerit, ex decreto Concilii Tridentini in *c. 9. ſeſſ. 22.* Quod Sac. Congregatio declaravit habere locum etiam in Hoſpitalibus laicalibus, ut ſcripſi plenius in c. *Proximo, à nu. 10. infra eod.*

15 QUÆRO. An hodie ſtantibus decretis Concilij Tridentin. in *cap. 8. & 9. ſeſſ. 22.* Hoſpitalia ſub immediata Regum protectione exiſtentia, quæ ex lege fundationis, aut ex privilegio Apoſtolico, vel conſuetudine non probantur exempta à viſitatione, & juriſdictione Epiſcopi Diœceſani, poſſit idem Epiſcopus viſitare, & ab illorum adminiſtratoribus rationes adminiſtrationis exigere.

16 Contigit hic caſus in hoſpitali pauperum ſenum Neapolis: nam anno 1625. Ordinarij auctoritate erectum fuit prædictum hoſpitale, & in ipſa erectione cautum fuit inter cætera, ut illud tamquam opus ſpirituale, & dicatum ad cultum divinum, eſſet ſub protectione, & obedientia Ordinarij, ita ut poſſet illud ſuo arbitrio viſitare, ad hoc, ut omnia fideliter adminiſtrarentur, ut patet ex tribus capitulis fundationis. Et ſucceſſivè Cardinalis Aquaviva tunc Archiepiſcopus Neapolitanus dictum hoſpitale ordinaria authoritate viſitavit, & nonnulla decreta edidit, licet morte præventus viſitationem non perfecerit, poſt cujus obitum Miniſtri Hoſpitalis pro expeditione quarumdam litium ad illud pertinentium adierunt Proregem, atque ab eo obtinuerunt ſibi in judicem deputari Conſiliarium Palermum, qui poſtea mutato titulo anno 1607. alium in Prætorem dicti hoſpitalis nominavit.

Deinde anno 1608. quia hoſpitale propriam eccleſiam non habebat, ſed tantum altare in eccleſia S. Nicolai; iidem Miniſtri, ſeu Confratres majori parte ex eleemoſynis de licentia Archiepiſcopi conquiſitis, ac partim etiam à ſe elargitis, propriam eccleſiam fundarunt ſub invocatione S. Onuphrij, & primus lapis, in quo litteris inſculptum erat quemadmodum dicta eccleſia conſtruebatur ſub protectione Regis Philippi, projectus fuit in fundamenta populo acclamante, Vivat Rex. Ab eo tempore Proreges dicti Hoſpitalis protectores, & adminiſtratores deputarunt, iidemque adminiſtratores ſimiliter deputarunt officiales, Cappellanos, Confeſſores, & Prædicatores in dicta eccleſia.

Sed à duobus circiter annis cum Cardinalis Carafa vellet hoſpitale viſitare, atque ab adminiſtratoribus rationes adminiſtrationis exigere, ipſi objecerunt ſe non teneri ex decreto Concilij Tridentini *c. 8. ſeſſ. 22.* eo quod hoſpitale erectum fuiſſet ſub immediata Regis protectione. Quamobrem his poſitis conſulta eſt Sac. Congregatio Concilij.

17 An poſſit Cardinalis Archiepiſcopus dictum hoſpitale viſitare, & ab adminiſtratoribus rationes adminiſtrationis exigere.

Videtur reſpondendum poſſe. Nam quoad jus exigendi rationes quamvis hoſpitale eſſet ſub immediata regis protectione, hoc tamen non obſtaret Archiepiſcopo quo minus illas exigere poſſet; ſed tantum obſtaret quominus poſſet viſitare. Ratio eſt, quia exceptio locorum quæ ſub immediata Regum protectione ſunt, non legitur niſi in *c. 8. ſeſſ. 22.* & in eo decreto non agitur, niſi de jure viſitandi.

At verò in *c. ſeq.* ubi agitur de rationibus Ordinario reddendis, dicta exceptio non reperitur; imò ibi excipitur unus tantum caſus, id eſt cum ſecus expreſſè cautum fuit in fundatione. Quæ exceptio firmat regulam in contrarium in caſibus non exceptis, l. *Nam quod liquidè, §. fin. ff. de pœna legata*, & *c. 2. de Conjug. lepros. cum ſimil.*

18 Et confirmatur, quia Concilium magnam conſtituit differentiam inter jus viſitandi, & jus exigendi rationes. Nam in *c. 8.* ubi agit de jure viſitandi, reſtringit ſe ad diſpoſitionem juris communis, ut patet ibi (in caſibus à jure conceſſis) & infra ibi, (juxta Sacrorum Canonum ſtatuta.) Sed in *c. 9.* ubi tractat de jure exigendi rationes, indiſtinctè, & generaliter loquitur. Ideoque Sac. Congregatio ſæpius reſpondit Ordinarium non habere authoritatem viſitandi Hoſpitalia, niſi in caſibus à jure expreſſis. At verò rationes adminiſtrationis licere illi exigere nulla habita ratione juris communis.

Ex quo patet Concilium ampliorem facultatem tribuiſſe Epiſcopis in rationibus exigendis, quàm in viſitatione piorum locorum. Ideoque non mirum ſi quoad viſitationem exceperit loca ſub Regis protectione exiſtentia, ſed illa non exceperit quoad reddendas rationes. Atque ita ob ſupraſcriptas rationes olim declaravit Sacra Congregatio.

19 Quo verò ad jus viſitandi, etſi Concilium exceperit loca, quæ ſub immediata Regis protectione exiſtunt, tamen non ſufficit probare regiam protectionem, niſi etiam probetur legitima exemptio à juriſdictione ordinarij. Ratio eſt quia Concilium d. c. 8. noluit tribuere novam exemptionem locis ſub Regis protectione exiſtentibus, ſed tantum præſervare ſi quam prius habebant, juxta text. in c. *ult. in princ. de offic. Deleg. in 6.* & c. *Ne aliqui, verſ. Illis quæ de regibus, de privil.*
20 *eod. lib.* obſervandum eſt enim decretum d. c. 8. dum diſponit ut Epiſcopi habeant jus viſitandi hoſpitalia in caſibus à jure conceſſis, etiamſi exemptionis privilegio ſint munita, reſtituere Epiſcopis illud jus viſitandi, quod erat illis per Sacros

Cano-

Canones attributum,& poſtea ademptum, per poſteriores exemptiones. Atque ita Concilium ſtatuit tantummodò ut exemptiones non obſtent quominus Epiſcopi viſitare poſſint hoſpitalia in caſibus conceſſis à jure communi. Unde cum in hac regula loquatur de hoſpitalibus exemptis, cenſeri debet de iiſdem diſpoſuiſſe etiam in excepoone illa, non tamen quæ ſub immediata Regum protectione ſunt, quia alioquin excepoo non eſſet de regula,& eſſet inepta. Lap. Gemin. & DD. in c. *Qui ad agendum*, §.1. *de Procur.* Alexand.& Jaſ. in l. *fin ff, Quod quiſque iur.* Atque ita in hanc ſententiam ſæpius reſpondit Sac. Congreganò Concilij:
21 nam cùm aliquando quæſitum eſſet, An præſuppoſita exceptione d.c.8. intentio Concilij fuerit juriſdictioni Ordinarij penitus derogare, eamque in totum ab ipſo Ordinario abdicare in locis, quæ ſunt ſub Regum im̃ediata protectione: S. Congreg. reſpondit decreto ipſius Concilij nequaquam fuiſſe juriſdictioni Ordinarij in aliquo derogatum,
22 aut detractum etiam in locis, quæ ſub immediata Regum protectione exiſtunt, ſed ex decreto d. cap. 8. ita demum eſſe immunia ab Ordinarij viſitatione, ſi hanc immunitatem legitimo, juſtoque titulo acquiſierint, eo quod Concilium non exemerit à viſitatione Ordinariorum loca, quæ alioquin iiſdem Ordinarijs ſubijciebantur; ſed tantum quæ exempta jam erant, noluit ſubijcere Epiſcoporum viſitationi, quemadmodum ſubjecit alia loca pia ad Regum protectionem non ſpectantia.

Itaque cum hoc caſu Miniſtri hoſpitalis non doceant de exemptione, quoad hoc, parum refert an ſint ſub protectione Regis, nec ne.

Verum hoc caſu res videtur clarior, quia non docetur de hujuſmodi protectione: Idque quoad hoſpitale eſt certum, cum ab initio erectum fuerit ſub protectione, & obedientia Archiepiſcopi, & ſemel fuerit ab eo viſitatum, ut initio diximus. Unde ipſe habet fundatam intentionem tam de jure communi, ut in hac decretali,& in alijs juribus ſupra citatis in *1. notab. n. 2.* Feder. de Sen. *conſ. 3. Quæſtio talis eſt*, quàm ex lege fundationis. & quaſi poſſeſſione inde ſequuta.

23 Neque obſtat quod dicta eccleſia ut ſupra ſub Regis protectione conſtructa fuerit; quia reſpondetur hoc ſimiliter non probari niſi ex inſcriptione laicorum facta in primo lapide, & ex populi acclamatione. At neque ad laicos, neque ad populum ſpectat eccleſiam,& hoſpitale conſtruere ſub protectione Regia, ſed tantum ad Sedem Apoſtolicam, vel ad Ordinarium, cap. *Nemo, de conſecr. diſt.* 1. cap. *Placuit*, 1. *quæſt* 2. gloſſ. in Clement. *Quia contingit, in verb. Altare, de relig. domib.* Vincent. & Tancred. relati à Cardin. in cap. *prox. n. 5. infra eodem.*

24 Ideoque olim S. Congregatio cenſuit ſolam legitimam atque juſtam protectionem dicti Concilij decreto exceptam, ac præſervatam eſſe, non autem eam, quæ de facto vendicatur, aut aſſumitur.
25 Siquidem Concilium ſicut id regibus detulit, ut eorum jura hac in re imminuere noluerit; ita nec illis quidquam adjecit, aut conceſſit in præjudicium Ordinariæ juriſdictionis.

26 Et ex his tolluntur etiam deputaoones, quas fecerunt Proreges,& Miniſtri dicti Hoſpitalis. Patet enim ex ſupradictis eos ſolum de facto hanc ſibi protectionem vindicaſſe. Unde nihil propterea detractum eſt juriſdictioni Ordinarij, ut in puncto conſuluit Gabr. *conſ. 195. per tot. lib. 2.*

27 Quibus accedit quod quamvis probaretur protectio juſto titulo acquiſita; illa tamen prodeſſet fortè quoad eccleſiam ſub hac protectione ædificatam, ſed non quoad Hoſpitale, quod longè prius fundatum,& erectum fuerat ſub juriſdictione Archiepiſcopi: nam ad illud non extenderetur protectio Regis, cap. Ex ore, de privil. ac ſi extenderetur, tamen non eſſet immediata, ut requirit Concilium, cum ante illam præceſſerit protectio Ordinarii, ut per Gabriel dict. *conſ. 195. num. 6. & ſeq.*

28 Hinc cùm fuerit quæſitum An Epiſcopus poſſit viſitare monaſterium S. Mariæ unitum,& commendatum hoſpitali Incurabilium, & providere ne monaſterium in ſpiritualibus, & temporalibus detrimentum patiatur, cum hoſpitale prædictum ſub regis immediata protectione exiſtens viſitari non poſſit; locus autem unitus aſſumat privilegia illius, cui facta eſt unio: S. Congreg. cenſuit poſſe. Tum quia eſt in unione clauſula. [Proviſio ne dictum monaſterium aliqua detrimenta patiatur.]
29 Tum quia per unionem non fit præjudicium Diœceſano, in cuius diœceſi erat eccleſia unita, iuxta text. in c. *Cum dilecta, de confirm, util. vel inutil.* & c. *Quia monaſterium, ſupra eodem.*

30 Ulterius QUÆRO, An decretum Coocilii Tridentini in d. *cap. 8. ſeſſ.* 22. excipiens à viſitatione Epiſcoporum hoſpitalia, quæ ſunt ſub immediata protectione Regum, comprehendat ea quæ ſunt in ſtatu Mediolani ſubiecto Regi Catholico.

De hoc dubio olim conſuluerunt S. Concilii Congregat. Præſes, & Senatus Regius provinciæ Mediolanen.& fuit reſponſum non comprehendere niſi quæ expreſsè reperiuntur ſub Regis protectione. Quinimo multi qui interfuerunt Triden. Concilio, retulerunt Cardinali Caraffæ mentem Patrum fuiſſe illa tantum hoſpitalia excipere, quorum Reges, & Principes ſunt Moderatores, & Magni Magiſtri, ut illius manu reperitur adnotatum in libris publicis S. Congregationis.

31 Quod ſi Epiſcopo hoſpitale viſitare volenti opponatur exceptio, quod ſub immediata Regum protectione exiſtat, non ad ſæcularem iudicem, ſed ad ipſummet Epiſcopum talis excepoonis cognitionem,& diffinitionem pertinere cenſuit S. Congregaoo.

In confirmationem eorum, quæ ſuperius dicta ſunt de hoſpitalibus ſub protectione regia exiſtentibus, quæ ſpeciali exemptionis privilegio non ſunt munita, libet hic ſubnectere votum bonæ memor. Manzanedi Rotæ Auditoris Hiſpani, qui occaſione viſitationis eccleſiæ,& hoſpitalis SS. Jacobi,& Idelphonſi de Urbe Nationis Hiſpanicæ à Pontifice conſultus, hunc in modum reſpondit.

(Noſtrum hoſpitale noo poteſt ſe excuſare à S. Viſitatione recipienda, cum comprehendatur ſub diſpoſitione S: Concilii Trid. *ſeſſ. 22 cap. 8. & ſeq.* Nec exemptum dici poteſt ex quo prætenditur exiſtere ſub immediata protectione Potentiſſimi Regis noſtri, quam protectionem immediatam nec in fundatione, nec alibi video: nam ſi conſideramus hoſpitale noſtrum uti opus pium, & ſacrũ à Regibus ædificatum iuxta textum in cap. *Boni Principis, 96. diſt.* Certum eſt, quod non potuit ædificari ſine conſenſu Summi Pontificis, uò tantummodo, & locorum Ordinariis ſimilem conſenſum præſtari competit, ut probatur in c. *Quicumque*

Google

c. unque 16.*q*. 1. deſumpto ex Concil. Vormacenſi his verbis:[Quicumque voluerit in ſua proprietate eccleſiam ædificare, & conſenſum, & voluntatem Epiſcopi habuerit, in cujus parochia eſt, licitum ſit.] & cap. *Lator*, 16.*q*.15. & in cap. *Quidam*, deſumpto ex Conc. Calcedonenſi 18. *quaſt*. 2. his verbis:(Placuit igitur neminem aut ædificare, aut conſtruere monaſteria, aut Oratorij domum ſine conſenſu ipſius civitatis Epiſcopi.) & text. in cap. *Placuit*, 1. *quæſt*. 2. & cap. *Nemo*, & in cap. *Baſilicas*, & in cap, *Eccleſias, de conſecr. diſt*. 1. & text. in cap. *Ad audientiam*, & in cap. *fin. de Eccleſ. ædific*. & in cap. *Auctoritatem, eodem tit. in* 6. & in c. 1. *de exceſ. Prælat. eod. tit*. Quod etiam Juſtinianus diſpoſuit in *novell*. 5 *in princ*. & *in novell*. 131. *verſ*. *Nemo oratorium, &c*. & ultra Ordinarios in ſupracitatis locis tradunt Turrecrem. in d. cap. *Nemo, num*. 5. Abbas in c. *Nobis, n*. 2. *de iure patronat*. & Gregorius Lop. in l. 1. *gloſſ*. 5. *titul*. 10. *part*. 1. Et ratio principalis eſt, quia Summus Pontifex, vel Ordinarius, antequam ad licentiam concedendam, & conſenſum præſtandum procedant, opus eſt, ut habeant conſiderationem ad proventus, ad cuſtodiam, cuſtodumque ſtipendia, quos ſtatuit qui ædificare deſiderat, & quod dotatio ſufficiat pro cultu divino in illa eccleſia ſeu hoſpitali, & miniſterio miniſtrantibus, & pro oneribus ſolvendis, ad text. cap. *Pia mentis*, 16.*q*.7. Cum aliàs Summus Pontifex, vel Epiſcopus ſi ſine dotatione permiſiſſet eccleſiam, vel hoſpitale ædificari teneretur de proprio illam dotare exemplo Ordinatorum ſine titulo, quos tenetur alere, vel de beneficio eis providere, cap. *Epiſcopus, de præbend*. Et ideò ſi ante conſtructionem eccleſiæ, vel hoſpitalis opus eſt omnia prædicta examinare, illorumque examen ſpectet ad Summum Pontificem, vel Ordinarium, ſans canoni congruit ſtabilire, prout Sacrum Concilium ſtabilitum haber, quod poſt conſtructionem debeat dicta eccleſia, vel hoſpitale viſitari quandocumque ad effectum, ut onera ſolvantur, & debita ſuſtentatio ſubminiſtretur, & Adminiſtratores tam eccleſiaſtici, quàm laici debeant rationem reddere eorum adminiſtrationis, ut in *dict*. *ſeſſ*. 22. *c*. 8. *& 9*. expreſsè cavetur.

Si verò conſideramus noſtrum hoſpitale uti domus laicalis pro pauperibus recipiendis, & infirmorum gubernio, quæ domus licet largo modo dicatur religioſa reſpectu operis pij, non tamen gaudebit eccleſiaſtica libertate, immunitate, & alijs privilegijs; & tunc in illius conſtructione non eſt neceſſaria licentia ſeu conſenſus Apoſtolicus; ita diſtinguit Hoſtienſis *in ſerm. titul. de Regular*. §. *Quis ſit regularis*, *verſ*. *Quid de ruſticis*, & *verſ*. *Nota*, *& in verſ*. *Quis poſſit fundare*. Eamdem diſtinctionem faciunt Lambert. *de iure patronat. part*. 1. *libr*. 1. *art*. 3. *quæſt*. 2. *principali*. *num*. 4. quam ſimiliter tenet etiam Pal. de Cittadi, *eodem tract*. 3. *part*. *num*. 7.

Sed hic eſt, quod hoſpitale noſtrum gaudet libertate, immunitate, & alijs privilegijs eccleſiaſticis, & ex iuribus ſupr. allegatis, & non potuit ædificari ſine licentia, & conſenſu Apoſtolico, neceſſariò dicendum venit, quod non comprehenditur ſub exemptione *cap*. 8. *d*. *ſeſſ*. 22. S. Concilij Tridentini, cum verè, & realiter non exiſtat ſub immediata protectione Suæ Majeſtatis noſtri Potentiſſimi Regis, prout requiritur in d. S. Concil. ad effectum exemptionis prædictæ; & immediata Regis protectio dicitur illa, quæ non habet aliquam dependentiam ab Eccleſia conſiderando verbum illud *immediate*, conſidero etiam, quod S. Viſitatio fit à Summo Pontifice, & ejus nomine in Urbe omnibus locis pijs, & neſcio videre qualiter hoſpitale noſtrum velit ſe eximere ab illa recipienda ſub prætextu Regiæ protectionis, quæ, etiamſi hoſpitale non eſſet locus pius eccleſiaſticus, non poſſet in urbe Roma dici immediata, ut S. Concilium requirit, in qua tam eccleſiaſtica, quàm prophana exiſtunt immediatè ſub Pontificia juriſdictione, ſed de hoc opus non eſt diſputare, cum verè, & realiter hoſpitale noſtrum ſit locus pius, & eccleſiaſticus, & ſit immediatè ſub poteſtate, & juriſdictione Summi Pontificis; ipſe enim eſt verus adminiſtrator omnium eccleſiarum, & rerum earum, & communis Rector, vel Princeps in bonis ſubditorum, ut in cap. *Sicut venire*, & ibi Bartho. *de exceſſ. Prælat*. per text. in cap. *Multiplici*. *de decim*. & lariſſimè noſter gloſſator Gregor. Lopez. in l. 5. *tit*. 5. *part*. 1. *gloſſ*. 21.

Et in omnem caſum quamvis iſta Regia protectio debeat haberi in conſideratione, & de ca evidenter conſtet, non poteſt dici niſi protectio generalis, quæ non eximit perſonas, nec res à poteſtate Ordinarij, ut eſt text. expreſſus in cap. *Ex parte*, *il ſecondo*, *de privil*. ubi omnes, & eſt caſus ſingularis apud Gemin. *in conſ*. 81. & hoc caſu videtur potius recommendatio, quàm protectio, per quam etiamſi in ſignum recognitionis ſolvatur cenſus, non tamen locus, & perſona recommendata eximitur à poteſtate, & juriſdictione eius, cui de iure ſubeſt, text, in cap. *Recipimus*, & in d. c. *Ex parte*, *de privil*. & in cap. *Si Papa*, *eodem tit*. *in* 6. Gemin. *ubi ſub*. *num*. 2. *verſ*. *Num recommendatus*. Unde ſi Summus Pontifex in de cap. *Ex parte* decernit, quod exiſtentes ſub generali protectione ipſius, & Sedis Apoſtolicæ, non eximantur à poteſtate Ordinarij: Quantò magis concludendum venit, quod exiſtentes ſub generali protectione Regis non ſint exempti à poteſtate Summi Pontificis, cui cedunt, Imperatores, & Reges ex addnctis per Jo. Gartz. *de nobilitat*. *& exempt*. *Hiſpania*, gloſſa 46. §. 3. *num*. 4. *& 8*.

De Religioſis domibus.

Cap. Ad hæc.

SUMMARIUM.

1 *Locus deputatus authoritate Epiſcopi ad Hoſpitalitatis uſum religioſus eſt, & ad mundanos uſus redire non debet.*

2 *Hoſpitale quilibet etiam laicus poteſt ſibi conſtruere in domo propria, ſed non erit religioſum, niſi fuerit fundatum authoritate Epiſcopi.*

3 *Locus ſit religioſus, licet non ſacer de jure civili ſi mortuus inferatur etiam in ſolo alieno.*

4 *Secus de jure canonico.*

5 *Religioſum eſt quidquid eſt ſacrũ, ſed non e converſo.*

6 *Hoſpitalia, & loca pia an ſubſint viſitationi, & iuriſdictioni Epiſcopi diœceſani, & num. ſeq. uſque ad num. 59.*

7 *Hoſpitalia auctoritate Epiſcopi fundata ſubſunt illius viſitationi.*

Idem

8 Idem in aliis locis piis.

9 Hoſpitalia, & alia pia loca viſitari poſſunt ab Epiſcopo tam per ſeipſum, quàm per Vicarium, ſeu alios viſitatores.

10 Etiamſi illorum cura ad laicos pertineat, & nu. ſeqq. & num. 27.

11 Hoſpitalium adminiſtratores, imò & Rectores eſſe poſſunt non tantum clerici, ſed etiam laici.

12 Iudices ſæculares non prohibentur à Concilio Tridentino viſitare hoſpitalia, confraternitates, eleemoſynas, & alia pia loca; ſi aliàs eis hoc ius viſitandi legitimè competat.

13 Confraternitas laicorum, & hoſpitale ei adiunctum viſitari poteſt ab Epiſcopo, ſed eleemoſynarum diſtributio relinquenda eſt confraternitati, ſi benè utatur.

14 Schola, ſeu domus hoſpitalis S. Mariæ Mediolanen. viſitari poteſt ab Archiepiſcopo.

15 Hoſpitalia, & loca pia ſubſunt viſitationi Epiſcopi etiamſi illorum adminiſtratores laici à Principe deputentur.

16 Reges ſicut dignitatis altitudine præeminent, ita potioris prærogatiua gratia ſunt attollendi.

17 Hoſpitale maius Eugubin. viſitari poteſt ab Epiſcopo, licet ex privilegio à ſeptem laicis à Duce Vrbini confirmandis gubernetur.

18 Hoſpitalia ſubſunt viſitationi Epiſcopi, licet ſint ſub cura Vniverſitatum.

19 Magiſter artium gaudens privilegiis Vniverſitatis Oſcen. cogi poteſt ab Epiſcopo ad exhibitionem, & executionem teſtamenti, in quo ſunt legata pia ab ipſo ſolvenda.

20 Viſitare poteſt Epiſcopus hoſpitalia, & loca pia ſuæ diœceſis, etiamſi exemptionis privilegio ſint munita.

21 Inquiſitionis Officiales in Regno Siciliæ ab Epiſcopo cogi poſſunt ſolvere legata pia, non obſtantibus allegatis exemptionibus.

22 Abſolvere poteſt Epiſcopus quos de iure communi, vel ex Concilio Tridentino poteſt excommunicare.

23 Cauſa ſuper viſitatione hoſpitalis Plateæ Nili Neapolis committitur in Rota ſine retardatione viſitationis Ordinarii.

24 Conſuetudo immemorabilis, vel ſtatutum non obſtant, quominus Epiſcopus viſitare poſſit hoſpitalia & loca pia ſuæ diœceſis.

25 Epiſcopus in viſitatione hoſpitalium, & piorum locorum poteſt ſtatuere quæ ad rectam adminiſtrationem pertinent.

26 Hoſpitalium adminiſtratio, Rectoriſque & Miniſtrorum deputatio de iure communi ad Epiſcopum pertinet.

27 Ex conſuetudine tamen, vel privilegio poteſt competere etiam laicis.

28 Mulier an poſſit præfici curæ hoſpitalis.

29 Regimen ex ſui natura eſt officium virile.

30 Mulierem decet ſubeſſe, non præeſſe.

1 Adminiſtratores hoſpitalium, & piorum locorum cogi poſſunt quotannis ab Epiſcopo ad reddendam rationem adminiſtrationis.

32 Non obſtante contraria conſuetudine etiam immemorabili, & num. ſeqq.

33 Adminiſtratores fabricæ maioris Eccleſiæ Cremonen. qualiter rationes adminiſtrationis Epiſcopo reddere teneantur.

34 Conſuetudine ſimpliciter ſublata, an, & quando cenſeatur ſublata immemorabilis, & n. 36.

Proſp. Fagn. in 2. part. 3. Decretal. Tom. 5.

35 Adminiſtratores hoſpitalis Corduben. tenentur reddere rationem adminiſtrationis Epiſcopo, non obſtante privilegio immemorabili, & ſententia ſuper his lata.

36 Sententia declaratoria nullum ius tribuit.

37 Adminiſtratores tenentur librum rationum deferre ad Epiſcopum, & in domo eius rationem reddere.

38 Ordinarius debet rationibus intereſſe illis diebus, quibus ex privilegio, conſuetudine, vel conſtitutione reddenda eſt ratio.

39 Non tamen dum horæ canonicæ recitantur.

40 Item adhiberi debet etiamſi aliis ad id deputatis ratio reddenda ſit.

41 Et tam in ratione reddenda, quàm in liberatione facienda.

42 Et eius votum connumerari debet cum voto cæterorum in abſolvendo, vel condemnando.

43 Hoſpitalia, & alia loca pia, quæ ſunt ſub immediata Regum protectione, ab Epiſcopo viſitari nequeunt ſine illorum licentia.

44 Epiſcopus viſitare non poteſt hoſpitalia, & loca pia ex lege fundationis exempta, nec rationes exigere. & num. 38.

45 Et in fundatione ſufficit Diœceſani conſenſus.

46 Epiſcopus cogere poteſt Adminiſtratores ad voluntatem fundatoris exequendam non obſtante contraria lege fundationis, & num. ſeqq.

47 Hoſpitalia, & alia pia loca Militarium Ordinum, & aliorum religioſorum Epiſcopus nec viſitare poteſt, nec rationes adminiſtrationis exigere.

48 Abbates, Abbatiſſæ, & Præpoſiti monaſteria in titulum obtinentes, vel habentes adminiſtrationem eccleſiarum ſuarum non tenentur reddere rationes Epiſcopo.

49 Fratres, & adminiſtratores hoſpitalium B. Ioannis Dei tenentur ſingulis annis reddere Ordinario rationem adminiſtrationis.

50 Religioſi an præfici poſſint hoſpitalibus.

51 Hoſpitale conſtructum ſine authoritate Epiſcopi non eſt religioſum, ſeu eccleſiaſticum, nec ſubeſt illius viſitationi.

52 Oratorium cuilibet privato licet conſtruere in domo propria, dummodo non habeat formam eccleſiæ, nec ibi celebrentur Miſſæ.

53 Hoſpitale ſine authoritate Epiſcopi fundatum an poſſit ad prophanos uſus reduci.

54 Ordinarius non habet auctoritatem viſitandi hoſpitalia, neque confraternitates, quæ à laicis reguntur niſi in caſibus à iure expreſſis.

55 Hoſpitale privatum eſt locus pius, & mortuo patrono ſpectat ad ſollicitudinem Epiſcopi, ut voluntas fundatoris executioni demandetur.

56 Hoſpitale fundatum ſine auctoritate Epiſcopi eſt privatum: poteſt tamen ab ipſo viſitari in iis tantum, quæ ad obſervandam voluntatem fundatoris pertinent.

57 Epiſcopus poteſt exigere rationes ab adminiſtratoribus omnium piorum locorum etiam merè laicorum, & in caſibus à iure non conceſſis.

58 Niſi ſecus in fundatione expreſſe cautum fuerit.

59 Adminiſtratores piorum locorum etiam privatorum malè adminiſtrantes cogi poſſunt ab Epiſcopo rationes reddere, & exequi voluntatem fundatoris non obſtante ipſius prohibitione.

60 Adminiſtratores, qui piorum locorum reditus in ſuos uſus convertunt, incidunt in excommunicationem Papæ reſervatam.

61 *Vniverſitas, ſeu illius officiales, qui pecunias ad eccleſiam ſpectantes eidem Vniverſitati mutarunt ad emendum annonam, an inciderint in excommunicationem* cap. 11. ſeſſ. 22. *Concilij Tridentini & n. ſeq. uſque in fin.*

62 *Excommunicationis pœna induci non debet niſi in caſibus in jure expreſſis.*

63 *Relativum,* quis, *Vniverſitatem non comprehendit.*

64 *Vniverſitas eſt perſona ficta, ſeu repraſentata.*

65 *Civitas non comprehenditur ſub diſpoſitione c. Felicis, de pœn. in 6.*

66 *Excommunicatio prohibetur ferri in Vniverſitatem.*

67 *Converſum in uſum, & utilitatem propriè non dicitur quod reſtitui debet.*

68 *Excommunicatio juris ſemper ſupponit peccatum mortale.*

69 *Statutum univerſitatis in favorem eccleſia editum an ab ipſa revocari poſſit.*

70 *Conſuetudo an excuſet à pœna excommunicationis.*

71 *Verbum,* præſumant, *non verificatur in his, qui ex ſimplicitate aliquid contra legem faciunt.*

72 *Intellectus l.* Pomponius, §. Ex facto, ff. de acquir. poſſeſſ.

73 *Furtum an committat qui re aliena utitur ad alium uſum, quàm dominus conſenſerit.*

1 AD HÆC. Locus deputatus auctoritate Epiſcopi ad hoſpitalitatis uſum religioſus eſt, & ad mundanos uſus redire non debet. Hoc dicit. Primò decisa conſultatio. Secundò reſponſio ibi, *Inquiſitioni:* quam probat per ſimile ibi, *Sicut.*

2 Nota ex hac decretali ad hoc ut hoſpitale ſit religioſum, oportere ut ſit fundatum authoritate Pontificis. Ratio eſt, quia etſi quilibet etiam laicus poſſit conſtruere hoſpitale in domo propria ſine auctoritate Epiſcopi, cap. 1. *de empt. & vendit.* tamen ſine Epiſcopo non poteſt facere locum religioſum, l. *In tantum,* §. *Sacræ, ff. de rer. diviſ.* & l. 3. §. *Si quis in ſepulchro dolo malo, ff. de ſepulc. viol.* & hic notant gloſſa prima, Innoc. Hoſtien. & Jo. Andr. omnes *in princ.* Butr. *in* 1. *notab.* Abb. *num.* 2. & alij communiter.

3 Nec refragatur quod privatus mortuum inferendo etiam in ſolo alieno de conſenſu domini locum faciat religioſum, licet non ſacrum, l. 2. *C. de relig. & ſumpt. funer.* inſtit. *de rer. diviſ.* §. *Religioſum;* & è converſo locus hujuſmodi per extumulationem deſinat eſſe religioſus, l. *Cum in diverſis, ff.*
4 *eod.* Etenim hoc vendicat ſibi locum de jure civili, non autem de jure canonico, ut eſt caſus hic. Ad idem cap. *In eccleſiaſtico,* 13. *quæſt.* 2. ubi gloſſ. *fin.* (Terra, inquit, fit ſacra, vel religioſa auctoritate Pontificis, non ex eo quod mortuus infertur ad locum,) ut *extra, de relig. domib.* cap. *Ad hæc;* ſed ſecundum legem ſecus eſt: nam ſi transfertur corpus ad alium locum, deſinit locus eſſe religioſus, vel etiam ſi capitur ab hoſtibus, ut *ff. de relig.* l. *Cum in diverſis,* & l. *Cum loca;* ita gloſſ. quam ſequuntur Lauren. Archid. Bellam. & Turrecrem. ibidem. Item Innocen. in cap. *Abolendæ, ſupra de ſepultur.* Anton. de Butr. *hic num.* 5. & Abb. *n.* 2. & ſecundum gloſſam præalleg. & Butr. Quidquid eſt ſa-
5 crum, eſt religioſum, ſed non convertitur: ubi enim mortuus infertur fit religioſus, ſed non ſacer, ut in d. l. *In tantum, ff. de rer. diviſ.*

6 QUÆRO generaliter An hoſpitalia, & loca pia ſubſint viſitationi, & juriſdictioni Epiſcopi, in cujus diœceſi ſunt ſita.

Pro pleniori notitia, & explicatione materiæ conſtituendæ ſunt duæ concluſiones principales cum ſuis ampliationibus, & limitationibus.

7 Prima concluſio eſt affirmativa, videlicet: Hoſpitalia auctoritate Epiſcopi erecta ſubſunt viſitationi Epiſcopi Diœceſani. Hæc concluſio probatur *hic* in cap. *præced.* & ibi dixi in primo notab. & de viſitatione eſt expreſſum in decreto Concilij Trid. *cap.* 8. *ſeſſ.* 22.

8 Ampliatur primò hæc concluſio, ut procedat non tantum in hoſpitalibus, ſed etiam in alijs locis pijs in diœceſi Epiſcopi conſiſtentibus, ut patet in cap. proximo ſupra eod. ibi, & alijs ſimilibus locis, per quam litteram gloſſa 2. & alij dicunt manifeſtum eſſe etiam monaſteria, & alia loca religioſa de jure communi ad Epiſcopum loci pertinere, ut ibi fuſiùs adnotavi n. 2. & expreſſiùs apparet ex decreto d. *cap.* 8. *ſeſſ.* 22. ubi ſtatutum eſt, ut Epiſcopi habeant jus viſitandi non ſolum hoſpitalia, ſed etiam collegia quæcumque ac confraternitates laicorum etiam quas ſcholas, ſive quocumque alio nomine vocant, eleemoſynas Montis Pietatis, ſive Charitatis, & pia loca omnia quomodocumque nuncupentur.

9 Ampliatur ſecundò eadem concluſio ex ſententia S. Congr. Concilij, ut Epiſcopus viſitare poſſit hoſpitalia, & loca hujuſmodi tam per ſe ipſum, quam per Vicarium, ſeu alios viſitatores, juxta text. in Clem. *Quia contingit, in primo reſponſo* ibi, Per ſe ipſos, vel alios impleant, *de relig. domib.*

10 Ampliatur tertiò, ut habeat locum etiamſi cura hoſpitalium, & piorum locorum ad laicos
11 pertineat; ſiquidem non ſolum clerici, ſed etiam laici poſſunt eſſe adminiſtratores, imò & Rectores hoſpitalium, ut in cap. præced. tenetur Doctores, & in ſpecie Abb. *num.* 4. gloſſ. in d. Clem. *Quia contingit, in verb. Sæcularibus,* & hodie eſt expreſſum in decreto Concilij Tridentini, *d. cap.* 8. *ſeſſ.* 22. ibi, etiamſi prædictorum locorum cura ad laicos pertineat.

12 Quinimò etiam jus viſitandi hoſpitalia, & alia pia loca poteſt ad laicos pertinere, ut Sacr. Congregatio declaravit: nam vicario Feretrano poſtulanti an judices ſæculares habeant jus viſitandi hoſpitalia, confraternitates, eleemoſynas, & alia pia loca, quorum cura ad laicos pertinet; & illa cognoſcendi, & exequendi non obſtante quod ex Concilij Tridentini decreto, *cap.* 8. *ſeſſ.* 22. Epiſcopi ad hoc munus obeundum ſit à Sede Apoſtolica delegati: reſpondit Concilium *cap.* 8. non prohibere quominus judices ſæculares poſſint viſitare hujuſmodi hoſpitalia, dummodo aliàs eis hoc jus viſitandi legitimè competat. Hoſpitalia igitur, & loca hujuſmodi Epiſcopus viſitare poteſt etiamſi illorum cura, gubernatio, & viſitatio ad laicos pertineat.

13 Unde cum Epiſcopus Lucenſis prætendens ſibi licere viſitare confraternitatem Sancti Michaëlis ejuſdem civitatis, etſi à laicis gubernaretur, qui ſententiam ſuper hoc à Delegato Sixti V. obtinuerunt, poſtulaſſet hoc à S. Congreg. Concilij declarari: reſponſum eſt Epiſcopum poſſe hanc confraternitatem viſitare ex *cap.* 8. *ſeſſ.* 22. adminiſtrationem autem confraternitatis, & præſertim hoſpitalis ei adjuncti relinquendam confraternita-

tı, &c

a, & Officialibus ab ea deputatis juxta ſententiam latam à Delegato Sixti V. Redditum autem, & erogationem eleemoſynarum, ſi in certos uſus deſtinatæ ſunt, non debere, nec poſſe Epiſcopum in alios uſus convertere. Si verò diſtributio eſt arbitraria confraternitati, & benè utatur confraternitas iſta, ſuo arbitrio permittat ſic Epiſcopus aliàs provideat prout melius expedire videbitur.

14 Rurſus confratres hoſpitalis S. Mariæ Mediolanenſ. prætendebant ſe non poſſe ab Ordinario viſitari, nec ei teneri reddere ſuæ adminiſtrationis rationem, allegantes Scholam, ſeu domum dicti hoſpitalis nullum altare, vel campanile habere, nulla eccleſiaſtica immunitate ejus bona gaudere, pro ejus litibus judices laicos adiri, officiales ab ipſis confratribus deputari, in alienationibus bonorum, & contractibus hoſpitalis nullam ſolemnitatem adhiberi quæ adhibenda eſt cum bona eccleſiaſtica diſtrahuntur; à principio à laicis eſſe fundatum; & à tempore immemorabili eſſe eos in quaſi poſſeſſione omnes actus exercendi ſine Epiſcopi auctoritate, & ideo nullo modo ejus juriſdictioni, aut viſitationi ſubjacere. Archiepiſcopus autem illud viſitare prætendens, ac ſibi reddi adminiſtrationis rationem, allegabat omnes hujus hoſpitalis reditus conſiſtere in legatis teſtatorum relictis cum onere diſtribuendi pauperibus, & Miſſas celebrandi; & idcirco à ſe eſſe viſitandum, ut videret num piæ teſtatorum voluntates in aliquo fraudarentur: S. Congregatio cenſuit Archiepiſcopum poſſe viſitare, & exigere rationis redditionem ab adminiſtratoribus iſtius hoſpitalis. Et præſuppoſito de conſuetudine reddi rationem certis perſonis deputatis; Archiepiſcopum una cum ejuſmodi perſonis auctoritatem habere exigendi hanc redditionem rationis, & ſuam ſententiam dicendi.

15 Ampliatur quartò, ut hoſpitalia poſſint ab Epiſcopo viſitari etiamſi illorum adminiſtratores, & miniſtri laici à Principe deputentur, vel confirmen-
16 tur: nam decretum, d. c. *8. ſeſſ. 22.* excipit à viſitatione Epiſcopi illa tantum hoſpitalia, quæ ſunt ſub immediata Regum protectione, quæ exceptio firmat regulam in contrarium in alijs Principibus, in quibus non viget tanta ratio, quanta in ipſis regibus propter ſublimitatem dignitatis. Ad hoc c. *fin. de offic. deleg. lib.* 6. ibi, Regibus, & Reginis, qui ſicut dignitatis altitudine præeminent, ſic prærogativa gratiæ ipſos convenit anteferri. Simile in c. *Ne aliqui, verſ. Illis quæ Regibus, de privil. eod. libr.* & in extravag. *Execrabilis, §. Nos itaque, de praeben.* Et quando Concilium voluit præſervare jura aliorum Principum, expreſſit, ut fecit in c. 9. *ſeſſ. 25.* ibi: (Exceptis alijs, quæ ad Imperatorem, & Reges ſeu Regna poſſidentes, alioſque ſublimes, ac ſupremos Principes jura imperij in dominijs ſuis habentes pertinent.)

Unde cum Eugubini cives obtinuiſſent à Sede
17 Apoſtolica per ſeptem cives hoſpitale majus dictæ civitatis quotannis eligendos, & à Duce Urbini confirmandos gubernari; petijt Epiſcopus Eugubinus an ſibi liceret dictum Hoſpitale liberè viſitare, & ſub ejus nomine ea ordinare etiam puniendo, quæ ad ejus utilitatem neceſſaria viderentur; Sacr. Congreg. reſpondit ex c. *8. ſeſſ. 22.* licere Epiſcopo viſitare, & ea cognoſcere, & exequi quæ in d. c. *8.* continentur.

18 Ampliatur quintò, etiamſi hoſpitalia, & alia ejuſmodi loca ſint ſub cura univerſitatum: apocrypha enim eſt deciſio S. Congregationis, quam in oppoſitum allegat Auguſtin. Barboſa: nam Concilium in d. *c. 8.* excipit tantum hoſpitalia ſub Regum protectione, ut proximè dictum eſt. Et in illis verbis, (Etiamſi illorum cura ad laicos pertineat.) Satis clarè includit etiam univerſitates: præſertim quia ubi voluit univerſitates præſervare, diſertis verbis expreſſit, ut fecit in c. 5. *in fin. ſeſſ. 14.* & *in d. c. 9. verſ. Exceptis, ſeſſ. 25.* Quod cum non fecerit in *d. c. 8.* cenſetur noluiſſe arg. c. 2. *de transl.* & l. *un. §. Sin autem, ad deficientis, C. de Caduc. toll.* cum ſimil. & ita ſæpius, S. Congregatio declaravit, ut patet in ſpecie in deciſione relata in præcedenti ampliatione.

Quemadmodum verò hoſpitalia, quæ ab univerſitatibus gubernantur, ſubſunt viſitationi Epiſcopi; ita & illorum Rectores univerſitatum privi-
19 legijs gaudentes. Unde propoſito dubio an Epiſcopus poſſit cogere magiſtrum artium gaudentem privilegijs univerſitatis Oſcen. ad exhibendum teſtamentum, in quo ſunt legata pia ab ipſo ſolvenda, & eumdem ad executionem compellere: Sacr. Congregat. cenſuit utrumque poſſe.

20 Ampliatur ſextò, ſupradicta concluſio ut habeat locum etiamſi Hoſpitalia, & loca pia exemptionis privilegio ſint munita: nam nihilominus Epiſcopus poteſt illa viſitare, & alia facere, quæ habentur in *d. cap. 8. ſeſſ. 22.* ut patet in Clem. *Quia contingit, in 1. reſp.* ibi: [Etiamſi pia loca prædicta exemptionis privilegio munita conſiſtant,] *de relig. domib.* innovata à Concil. Tridentin. in cap. 15. *ſeſſ.* 7. ubi dicitur: (Curent ordinarij, ut hoſpitalia quæcumque à ſuis adminiſtratoribus quocumque illi nomine cenſeantur, etiam quomodolibet exemptis fideliter, & diligenter gubernentur. Eadem derogatio habetur in d. c. *8.* ibi. (Atque eadem pia loca,) & in fin. ibi (non obſtante privilegio,) & ita ſæpius cenſuit Sac. Congregatio, ut dixi in *cap. præcedenti, num. 8.*

21 Et aliàs cum conqueſtus eſſet Epiſcop. Paſten. quod officiales Inquiſitionis in Regno Siciliæ, cum tenerentur ſolvere legata pia, effugerent forum Epiſcopi tamquam officiales S. Officij: Reſponſum eſt Epiſcopum poſſe eos compellere ad ſolutionem
22 non obſtantibus allegatis exemptionibus. Et poſtea cum idem Epiſcopus obtinuiſſet facultatem eos, ſi minus parere vellent, excommunicandi, dubitavit an etiam haberet facultatem abſolvendi. Et reſponſum habere in illis caſibus, in quibus ex Concilio, vel jure communi habet facultatem excommunicandi.

23 Item Rectoribus hoſpitalis Plateæ Nidi Neapolis petentibus committi cauſam ſuper viſitatione ipſius hoſpitalis cum ipſi prætenderent ab Ordinario viſitari non poſſe, à cujus viſitatione, & juriſdictione à Sede Apoſtolica fuerat exemptum, ad petitionem Cardinalis Brancatij, qui illud reedificaverat. S. Congreg. cenſuit cauſam committendam in Rota cum clauſula ſine retardatione viſitationis Ordinarij.

24 Ampliatur ſeptimò, ut Epiſcopus viſitare poſſit non obſtante contraria conſuetudine etiam immemorabili, vel ſtatuto; his enim ſicut, & privilegio expreſsè derogatur in *d. c. 8. in fin. ſeſſ. 22.* Quinimo hoc vendicat ſibi locum etiamſi ſimul concurrant privilegium, immemorabilis, & ſententia declarato-

ria, ut patebit infra in duodecima ampliatione, *num* 36.

25 Ampliatur octavo, ut Epiſcopus ſicut habet jus viſitandi hoſpitalia, & loca hujuſmodi, ita etiam habeat poteſtatem curandi, ut à ſuis adminiſtratoribus fideliter, & diligenter gubernentur, ſervata forma dict. Clementin. *Quia contingit*, ut in decreto Concilij Tridentini, *cap. 15. ſeſſ. 7.* Item cognoſcendi & exequendo omnia, quæ ad Dei cultum, aut animarum ſalutem, ſeu pauperes ſuſtentandos inſtituta ſunt, ut habetur in *dict. cap.* 8.

Hinc orta lite inter Epiſcopum Narnien. & Adminiſtratores hoſpitalis Sanctiſs. Trinitatis ſuper viſitatione, ac ſtatutorum reformatione, quam Epiſcopus facere poſſe prætendebat circa ſtatum, & adminiſtrationem dicti hoſpitalis à laicis erecti, & ſemper ab eis ſine Epiſcopi interventu adminiſtrati; cùm ad ſedandam controverſiam adiiſſent S. Congreg. Concil. reſponſum poſſe Epiſcopum viſitare, & viſitando ea ſtatuere, quæ ad bonam adminiſtrationem pertinent; maximè ex quo ipſi deputati negligentes fuerint in providendo abuſibus, reſervata tamen diſcuſſione ſingulorum ſtatutorum, quæ Epiſcopus faciet, ſi fortè in eis modum exceſſerit.

26 Ampliatur nono, ut Epiſcopus de jure communi fundet intentionem non ſolum ſuper viſitatione hoſpitalium, & piorum locorum, ſed etiam ſuper illorum adminiſtratione, & ordinatione, Rectoriſque, & cæterorum officialium deputatione, ut probatur in c. *prox. ſupr. eodem.* ubi hoc tenent Hoſtien. Jo. Andr. & cæteri omnes, ut ibi dixi, *n. 2.* & in ſpecie Butr. *n. 2.* [Nota, (inquit,) argumentum quod ſuper creatione adminiſtratoris, vel rectoris hoſpitalis Epiſcopus fundat intentum de jure communi: inferior ergo ſe non intromittit; & ſic hoſpitalia ſunt in adminiſtratione eccleſiæ
27 eo quod ſunt hoſpitalia.] Hæc ille. Cæterum ſi ex conſuetudine legitimè præſcripta, vel privilegio Apoſtolico inferiores Epiſcopo habeant adminiſtrationem, & deputationem officialium, hæc facultas, non eſt ſublata à Concilio, quin potius præſervata etiam quoad laicos in dict. *cap. 8. ſeſſ. 22.* ibi, [etiamſi illorum cura ad laicos pertineat,] ut fuſius oſtenſum eſt ſupra in 3. 4. 5. ampliatione. Unde etiam poſt Concilium poteſt laicis competere adminiſtratio, & cura hoſpitalium, & piorum locorum, ſed privilegium, vel conſuetudo eis non ſuffragabitur quominus viſitationem Epiſcopi ſubire, eique rationes adminiſtrationis reddere teneantur, ut patebit in ſeqq. ampliationib. Quod ſi
28 quæras an mulier poſſit præfici curæ hoſpitalis, Lap. de Caſtilione relatus à Cardin. in cap. *praced. quæſt. 5. num. 6.* tenet poſſe, nam quandoque hoſpitalia ſubjiciuntur Abbatiſſis, licet ſubdat hoſpitale à viris regi conſuetum fœminæ demandari non poſſe, nec è converſo, capit. *Cum de beneficio, de*
29 *prabend. libr. 6.* In oppoſitum eſt littera d. Clemen. *Quia contingit*, §. 1. *de Relig. domib.* ibi, ſed eorum gubernatio viris providis, idoneis, & boni teſtimonij committatur, & hoc placet Cardinali ubi
30 ſupra, quia regimen ex natura eſt officium virile. Mulierem autem decet ſubeſſe, non præeſſe, §. *tria, 3. q. 7. c. Dilecti*, & quod ibi notatur, *de arbitr.* & c, *Ex parte, de appellat.* Quod tamen limitat, niſi eſſet hoſpitale mulierum, vel ex ſpeciali cauſa hoc eis permitteretur.

Ampliatur decimò, ſupradicta concluſio, ut non ſolum poſſit Epiſcopus hoſpitalia, & loca hujuſmodi viſitare; ſed etiam ſingulis annis ab illorum adminiſtratoribus rationes adminiſtrationis exigere, ut per Cardin. in Clem. 1. *num. 14. de teſtament.* Imola in Clem. *Quia contingit, num. 7. de Relig. domib.* Jo. Franciſc. Pavin. *de viſit. quæſt. 5. 2. par. num. 42.* & hodie eſt expreſſum in decreto Conc. Tridentini, *c. 9. ſeſſ. 22.* Imo fortius hoc; quia major auctoritas competit Epiſcopo quoad exigendas rationes, quàm quoad jus viſitandi, ut patebit infra in ſecunda concluſione negativa in tertia fallentia, *num.* 57.

32 Ampliatur undecimò, ut Epiſcopus rationes adminiſtrationis exigere poſſit non obſtante contraria conſuetudine etiam immemorabili: nam etſi Concilium Tridentinum in *d. c. 9. ſeſſ. 22.* ſimpliciter tollat conſuetudinem; tamen eo decreto etiam immemorabilem ſublatam eſſe optimis rationibus deduxit S. Congregatio in cauſa Cremo-
33 nen. Nam cum adminiſtratores fabricæ majoris Eccleſiæ ejuſdem civitatis declarari poſtulaſſent, an poſſent viſitari ab Ordinario, eique rationem reddere tenerentur eorum adminiſtrationis: Sacr. Congregatio cenſuit quod ad caput viſitationis attinet, de quo in *ſeſſion. 22. cap.* 8. non expedire nunc procedere ad ulteriorem declarationem. Quod vero ſpectat ad caput redditionis rationum adminiſtrationis fabricæ, locum habere ultimam partem, *cap. 9. ſeſſion. 22.* cum illa interpretatione aliàs data ut Epiſcopus adhibitis alijs deputatis habeat votum deciſivum, ut poſſit in ſua domo jubere ratio-
34 nes reddi, & convocare deputatos. Et hac declaratione ſenſit S. Congregatio quod licèt civitas alleget immemorabilem, & dato quod de ea liquidò conſtaret, & quamquam, *cap. 9. ſeſſ. 22.* tollat ſolum quaſcumque conſuetudines, non exprimendo immemorabilem, quo caſu immemorabilis non cenſetur ſublata, ut aliàs Congregatio decrevit: tamen ex quo, *cap. 9.* facit regula, quod reddantur rationes Ordinario, excipiendo unum tantum caſum, niſi in inſtitutione fabricæ ſecus expreſsè cautum eſſet, ſublata cenſetur; quia talia verba non poſſunt convenire immemorabili, quia cum in ea nulla verba expreſſa legi poſſint, cum conſiſtat in præſumptionibus, impoſſibile eſt dicere quod cautum ſit expreſsè per immemorabilem. Et exceptio hæc ſola dicitur firmare regulam in caſibus non exceptuatis. Ergo regula habebit locum etiam in immemorabili tantò magis in eo caſu, in quo Epiſcopus adjungit ſibi alios deputatos; quia ſi dicamus non habere locum quando adeſt conſuetudo immemorabilis, numquam procederet; quia clarum eſt ante Concilium Epiſcopum nunquam fuiſſe adhibitum ea forma, quàm Concilium requirit. Unde cum ſit nova forma inducta à Concilio, non conſideratur immemorabilis præcedens ut dicitur in forma examinis per concurſum, *ſeſſ. 24. cap.* 18.

35 Ampliatur duodecimò, ut poſſit Epiſcopus hujuſmodi rationes exigere ab adminiſtratoribus etiamſi ſimul concurrant privilegium; contraria conſuetudo etiam immemorabilis, & ſententia declaratoria ſuper his lata, ut S. Congregatio declaravit: nam orta lite inter Epiſcopum, & adminiſtratores hoſpitalis Cordub. ſuper redditione rationum hoſpitalis, Epiſcopus pro ſe allegabat decretum Concilij; Adminiſtratores vero ſenten-

tias

Digitized by Google

tias,privilegia , & conſuetudinem immemorabi-
lem. Sacra Congregatio cenſuit licere Epiſcopo
non obſtante ſententia, conſuetudine immemora-
bili, & privilegio dictum Hoſpitale viſitare : nam
36 privilegium eſt ſublatum per Concilium. Senten-
tentia verò eſt declaratoria, quæ nullum jus tribuit,
quia cum ſimplici conſuetudine quadraginta an-
norum non poſſint ſe laici adminiſtratores eximere
à redditione rationum per Clem. *Quia contingit*,
quæ illas tollit, ſequitur Concilium *c. 9. ſeſſ. 22.*
derogans conſuetudini ut aliquid operetur, intelli-
gendum eſſe de immemorabili. Tiraq. *de retract.
convent, num. 25.*

37 Ampliatur decimo tertiò, ut adminiſtratores
teneantur librum rationum deferre ad Epiſco-
pum & in domo ejus rationem reddere, ut cen-
ſuit Sacr. Congregatio in cauſa hoſpitalis civitatis
Sarzanen. nec non in cauſa Fabricæ Cremonen.
38 de qua ſupra in undecima ampliatione. Cæterum
conſulta an Ordinarius ad exactionem rationis
debeant intervenire illis ſtatis diebus, quibus ex
privilegio, conſuetudine, vel conſtitutione red-
39 denda eſt ratio : reſpondit debere. Alias tamen
dixit in *una Civitate. die 5. Februarii 1593.* nec Epi-
ſcopum, nec Capitulum rationem adminiſtratio-
nis exigere debere tempore, quo recitantur horæ
Canonicæ.

40 Ampliatur decimoquartò, ut etiamſi ex conſue-
tudine, aut privilegio, aut ex conſuetudine aliqua
loci alijs ad id deputatis ratio reddenda ſit, nihilo-
minus cum ijs adhiberi debeat etiam Ordinarius,
ut diſertis verbis ſtatuitur in fine *d. c. 9. ſeſſ. 22.* At-
que ita privilegium, conſuetudo, aut conſtitutio,
quibus alteri quàm Epiſcopo reddenda eſt ratio,
non ſunt quidem funditus ſublata à Concilio, ſed
modificata, ut locum habeant non privativè ad E-
piſcopum, ſed cumulativè, Felin. in c. *Paſtoralis. in
3. & 5. limitat. de offic. ordinar.* & ita reſcripſit S.
Congregatio ad ſanct. memoriæ Cardinalem Bor-
romæum ſub *die 7. Februarii, 1575.*

41 Ampliatur decimo quintò, ut quemadmodum
Epiſcopus unà cum deputatis adhiberi debet in
ratione reddenda, ita etiam ſit adhibendus in li-
beratione facienda. Unde in cauſa olim vertente
inter Epiſcopum Cremonen. ſuper fabrica eccle-
ſiæ majoris ejuſdem civitatis, cum Sanctiſſimus
ex voto S. R. E. Cardinalium Concilij Triden-
tini interpretum declaraſſet per hæc formalia ver-
ba : Decrevit ut Epiſcopus Cremonenſis pro tem-
pore exiſtens adhibeatur in reddenda ratione de
fabrica cum alijs ad id deputatis juxta tenorem, &
formam dicti decreti *ſeſſ. 22. c. 9.* Contigit dubitari
an viſis per prædictum Epiſcopum, & deputatos
ipſos ſingulis annis computis, & rationibus, eſſet
adhibendus idem Epiſcopus in liberatione ipſa
facienda, ut ipſe exiſtimabat mentis fuiſſe Sancti-
tatis Suæ, & D D. Cardinalium, vel an ſufficeret
ut interveniret in reddenda ratione, ſed deinde li-
beratio fieret per deputatos ſolos, ut antea fieri
conſueverat : & reſponſum eſt non ſufficere libera-
tionem fieri per deputatos, ſed adhibendum eſſe
Ordinarium.

42 Porrò ex ſententia S. Congregationis Epiſcopus
habet votum abſolvendi, & condemnandi cum
cæteris deputatis, & ipſius votum connumerari de-
beat cum voto cæterorum, quorum major pars vo-
torum condemnat, vel abſolvit.

43 Nunc fallit primò concluſio ſuperiùs firmata
in hoſpitalibus, & alijs locis pijs, quæ ſub immedia-
ta Regum protectione exiſtunt. Hæc enim ab Epi-
ſcopo viſitari non poſſunt ſine illorum licentia, ut
expreſſè diſponitur in decreto Concilii Tridentini,
cap. 8. ſeſſ. 22. Verum quomodo hoc ſit intelligen-
dum ſcripſi latiſſimè in cap. *præced. à n. 15. uſque in
finem*; ibi videas.

44 Fallit ſecundò ſi lege fundationis cautum ſit, ut
hoſpitale, vel locus pius non ſubſit Epiſcopo.
Tunc enim Epiſcopus non poteſt ſe ingerere, ut
colligitur ex Clemen. *Quia contingit, §. 1. de Relig.
domib.* ibi, vel ſtatuto in ipſorum fundatione loco-
rum appoſito. Et tenent in cap. *præced.* Joan. Andr.
fusè Cardin. *hic in 3. quæſt.* & hodie eſt expreſſum
in decreto Concilii Tridentini, *cap. 9. ſeſſ. 22.* ibi,
(niſi ſecus fortè in inſtitutione, & ordinatione talis
eccleſiæ, ſeu fabricæ expreſſè cautum eſſet. Quo
decreto cum Epiſcopus excludatur à rationibus
exigendis, multò fortiùs excluditur à viſitatione,
quia amplior facultas Epiſcopo tribuitur à Conci-
lio in rationibus exigendis, quàm in viſitatione, de
qua loquitur c. 8. immediatè præcedens, ut patebit
infra *num. 57.*

Ideòque cum Adminiſtratores Hoſpitalis Jeſu
Chriſti oppidi : de Utrera Iſpalen. diœceſis à juriſ-
dictione Ordinarii exempti tam ex tenore funda-
tionis, quàm ex privilegijs, & confirmationibus Se-
dis Apoſtolicæ, quæſierit an dictum hoſpitale poſ-
ſit ab Epiſcopo viſitari vigore decretorum Tri-
dentini Concilii; Sac. congregatio cenſuit, ſi expri-
matur in ſupplici libello in fundatione expreſſè
cautum eſſe, ne viſiter Ordinarius, & adeſt confir-
matio Apoſtolica ; talem fundationem non eſſe
ſublatam à decreto Concilii, & idem reſpondit in
alia Oſſunen.

45 Quamvis autem Sacra Congregatio in prædi-
cta declaratione meminerit confirmationis Apo-
ſtolicæ; tamen hoc ideò fecit, quia ſic contigit in
facto, non quia neceſſe ſit ut ſtatutum fundationis
excludens Hoſpitale à viſitatione Epiſcopi appro-
betur à Summo Pontifice; quoniam ad hoc ſufficit
Diœceſani conſenſus, ut tenet gloſſa communiter
approbata in d. Clem. *Quia contingit in 1. reſponſo,
in ver. Appoſito*, per textum in cap. *Cum dilectus, ſu-
pra de conſuet.* ubi hoc notant gloſſa *in verb. Conſti-
tutum, verſ. Satis tamen credo.* Compoſtell. Hoſti-
en. Jo. Andr. & omnes, fusè Lambertin. *de jure patr.
lib. 1. part. 1. art. 1. quæſt. 9. num. 52*

46 Cæterum ſi Rector, vel miniſtri hoſpitalis, aut
loci pii perperam adminiſtrarent, aut redditus non
converterent in uſus, ad quos ſunt deputati; tunc
poſſet Epiſcopus rationes exigere, & adminiſtrato-
res compellere ad piam voluntatem fundatoris ex-
equendam, non obſtante contraria lege fundatio-
nis, textus eſt in cap. *Tua nobis*, & ibi plenè adnota-
vi, *de teſtam.* & patebit infra n..

47 Fallit tertiò in hoſpitalibus, & aliis locis piis
Militarium Ordinum, & aliorum religioſorum.
Hæc enim Epiſcopus nec viſitare poteſt, nec à re-
gularibus rationes adminiſtrationis exigere, tam ex
diſpoſitione juris communis, ut in d. Clemen. *Quia
contingit, §. Præmiſſa, de Relig. domib.* ubi hoc eſt
expreſſum; quàm ex decreto Concilij Triden-
tini in *d. c. 9. ſeſſ. 22.* quod de ſæcularibus, non de
48 regularibus loquitur. Hinc quibuſdam Abbatibus
Burgen. quærentibus an *cap. 9. ſeſſ. 22.* comprehen-
deret eos, ac Abbatiſſas, & Præpoſitos monaſteria
ſua in titulum obtinentes, contra regularia eo-

rum inſtituta, ac liberam adminiſtrandi rationem, & immemorabilem conſuetudinem : Sacr. Congregatio cenſuit non comprehendere, quia cap. 9. *ſeſſ. 22.* loquitur de adminiſtratoribus fabricæ rerum, & non loquitur de regularibus, ſed de ſæcularibus.

Et rurſus conſulta an Abbates, Abbatiſſæ, & Præpoſiti regulares, qui habent liberam adminiſtrationem ſuarum eccleſiarum ex immemorabili conſuetudine, teneantur reddere rationem fabricarum ſuarum eccleſiarum Epiſcopo vigore decreti, *cap. 9. ſeſſ. 22.* reſpondit non teneri.

49 Hoc tamen ſublimita ut non procedat in hoſpitalibus Religionis B. Joannis Dei, quia nedum hoſpitalia, ſed & religio ipſa tam ex lege fundationis, quàm ex Conſtitutionibus Apoſtolicis ſubeſt juriſdictioni Ordinarij loci, & fratres tenentur ſingulis annis eidem Ordinario reddere rationem adminiſtrationis hoſpitalium ut ſcripſi plenè in c.
50 *Tuarum num. 25. infra de privileg.* Quod ſi generaliter quæras, an religioſi poſſint præfici hoſpitalibus, gloſſa tenet non poſſe in d. Clem. *Quia contingit, in ver. Sæcularibus*, quia non reperitur permiſſum Monachis accipere beneficia niſi curata, cap. *Super eo, de regular.* Quare ſi hoſpitale non eſt curatum, religioſus ei præfici non poteſt. Et ita etiam reſpondit Feder. de Senis *conſ. 29.* & tenet Paul. in d. Clem. *Quia contingit*, qui tamen hoc limitat, niſi ſit hoſpitale alicujus religionis. Sed Lap. de Caſtillion. *in repet. cap. prox. ſupra eod.* diſtinguit an religio ſit inſtituta ad hoſpitalitatem, ut S. Antonij Viennenſis, & Cruciferorum, & tunc poteſt religioſus inſtitui, quia nihil obſtat. An verò religio non ſit inſtituta ad hoſpitalitatem; & tunc ſubdiſtinguit : nam aut hoſpitale eſt annexum eccleſiæ curatæ; & religioſus poteſt præfici, quia attenditur ipſa eccleſia, quæ eſt principalis, c. *Extirpandæ, §. Qui verò, de præben.* & c. *Super eo, eod. tit. lib. 6.* Aut hoſpitale non eſt annexum; & tunc religioſus ei præfici non poteſt, & vera eſt gloſſa in d. Clem. Et hanc diſtinctionem Lapi ſequitur Cardin. in cap. *præced. num. 4. q. 3.* ſubdens converſos ſubjici eiſdem prohibitionibus, quibus Monachi, c. *Dubium, de ſenten. excomm.* ſicut & oblatos, c. *Tuarum*, & c. *Ut privilegia*, & quod utrobique notatur *de privileg.*

51 Secunda concluſio negativa eſt. Hoſpitale ædificatum, vel ordinatum ſine auctoritate Epiſcopi non efficitur religioſum, vel eccleſiaſticum & ideò non ſubeſt viſitationi, & juriſdictioni Epiſcopi Diœceſani. Hæc concluſio probatur apertè hic à contrario ſenſu, & ita per hanc decretalem firmant hic Innocent. Hoſtien. Jo. Andr. Butr. Card. Abb. & alij communiter, Hoſtien. *in ſumma de regul. §. 1. verſ. Quid de ruſticis,* & Specul. *de ſtatu reg. verſ. 36.* Rota apud Farinac. *deciſ. 30. n. 8. p. 2. recent.* Calderin. *conſ. 352. aliàs 23. de teſtamen.* ubi dicit, Hoſpitale ſine auctoritate Epiſcopi fundatum eſſe locum merè prophanum : & idem ſcripſit Bald. *in conſ. 319. Præmittendum eſt, circa princ. verſ. Debebit ergo, lib. 5. & conſ. 5. Quidam cives, poſt. med. lib. 3.* & hujuſmodi hoſpitalia conſtructa ſine Diœceſani conſenſu non ſub eſſe Epiſcopo conſuluerunt etiam Cardin. *conſ.* 121. per totum, maximè *num. 2.* Paul. de Caſtro *conſ. 351. Quæritur, lib. 1.* plenè Roman. *conſ. 477. num. 14. & ſeq.* ubi *num. 15.* inſerit conſilium præallegatum Calderin. qui idem tenet.

52 Ampliatur primò hæc ſecunda concluſio, ut habeat locum etiamſi hoſpitale hujuſmodi ſit cum oratorio: nam etſi Vincent. & Tancred. hic relati à Cardinali *num. 5.* dicant ad conſtituendum hoſpitale, cum Oratorio neceſſarium eſſe Epiſcopi conſenſum : tamen oppoſitum ſentit Innocent. quia unicuique privato licet habere oratorium in domo propria, dummodo non habeat formam eccleſiæ, nec ibi celebrentur Miſſæ, cap. *Unicuique,* & cap. *Clericos, de conſecr. diſt. 1.* & eſt textus expreſſus ſecundum unum intellectum in cap. *Inter dilectos, de donat.* ut *hic* per Abb. *num. 6.* & dixi latiſſimè in c. *In his, infra de privileg.*

53 Ampliatur ſecundò, ut in tantum privatus poſſit ſibi conſtruere hoſpitale in domo propria ſine authoritate Epiſcopi, ut etiam poſſit tractu temporis lectos inde amovere, & hoſpitale ad uſus profanos reducere. Ad hoc dict. cap. *Inter dilectos*, & quod ibi notat Innocentius, latè Cardin. *conſ. 121. num. 3.* Paul. de Caſtro *dict. conſ. 351. in princip. lib. 1.* Quod tamen intelligit Abb. *hic num. 4.* ut procedat quoad eum tantum, qui Hoſpitale ædificavit, ſeu ordinavit. Sed eo mortuo non putat poſſe hoſpitale in uſus prophanos converti, per textum in Authen. *de eccleſ. tit. §. Si quis ædificationem.* Et hanc diſtinctionem aliàs probavit S. Congregatio Concilij, ut dixi in c...

54 Ampliatur tertiò eadem concluſio, ut procedat non tantum in hoſpitalibus, ſed etiam in omnibus pijs locis, quæ niſi conſtructa fuerint auctoritate Epiſcopi, non ſubſunt illius viſitationi : nam etſi decreto Concilij, *cap. 8. ſeſſ. 22.* ſtatutum fuerit, ut Epiſcopi habeant jus viſitandi omnia pia loca, etiamſi illorum cura ad laicos pertineat; tamen ibi adjiciuntur verba, In caſibus à jure conceſſis, nec non illa, Juxta ſacrorum canonum ſtatuta, quæ reſtringunt diſpoſitionem ad limites juris communis. Unde ſicut loca pia non religioſa, ſeu eccleſiaſtica non ſubſunt Epiſcopo de jure communi, ut hic; ita nec poſt Concilium. Unde in declarationibus generalibus Sacr. Congregationis Concilij ad cap. 8. reperitur infraſcripta, videlicet : Ordinarius non habet auctoritatem viſitandi hoſpitalia, neque confraternitates, quæ à laicis reguntur, niſi in caſibus à jure expreſſis, & *cap. 8. ſeſſ. 22.* Concilii Tridentini intelligitur, & habet locum ſolummodo in caſibus à jure communi permiſſis.

55 Fallit nunc hæc ſecunda concluſio pluribus modis. Et primò fallit mortuo patrono hoſpitalis, quia licet locus non ſit religioſus, tamen cum fuerit cauſa pietatis inſtitutus, dicitur locus pius, & ideò ſpectat ad ſollicitudinem Epiſcopi, ut pia fundatoris voluntas executioni demandetur, de quo videtur textus in *authen. de eccleſ. tit. §. Si quis autem pro redemptione*, & tenet Abb. in c. *prox. ſupra eod. n. 3. verſ. Quod puto verum*, Roman. *conſil. 477. n. 2.* Paul. de Caſtro *conſ. 167. n. 4. uſque in fin. lib. 2.* Gabriel. *commun. concluſ. tit. de pia cauſa, concl. 2. n. 2. verſ. In contrarium*, Menoch. *de recuperan. remed. 15. num. 22. 23. 36. & 37.* quidquid contra ſcripſerit Angel. *conſ. 117. col. 2. verſ. Sed dubitari, uſque in finem.* Cujus opinio videtur hodie reprobata ex decreto Concilii Tridentini, *c. 9. ſeſſ. 22.* ut ex ſequentibus patebit.

56 Fallit ſecundò ſi Epiſcopus intendat viſitare hoſpitale ad hoc ut videat an impleatur mens teſtatoris, cap. *Tua nobis, de teſtam.* Feder. de Sen. *conſ.*

Digitized by Google

conſ. 11. *num.* 5. ubi dicit, (Si dubium ſit, an in conſtructione hoſpitalis intervenerit auctoritas Epiſcopi, necne, præſumi interveniſſe, ſi habeat ſigna loci eccleſiaſtici. Et nihilominus etiamſi certum eſſet eam non interveniſſe, tamen cum ibi degentes ſint perſonæ miſerabiles, cenſentur eſſe ſub protectione eccleſiæ, ut in c. 1. *de eccleſ. ædific.* & ibi per gloſſ. & Innoc. qui dicit collegium leproſorum videri religioſum. Unde ad ſollicitudinem Epiſcopi pertinet videre, inquirere viſitare ne bona illius deputata ad uſum miſerabilium conſummentur; maximè cum bona præſumantur præveniſſe ex largitionibus, & eleemoſynis fidelium.] Hæc Feder. quem multoties ſequuta eſt Sacra Congregatio Concilij. Et in ſpecie, Teſtator quidam Tervilij juſſit ut ex ſuis bonis hoſpitale erigeretur, in quo exerceretur pauperum hoſpitalitas à duobus hominibus ab Univerſitate Tervilij huic adminiſtrationi præficiendis. Hoſpitali ita erecto abſq; ullo Epiſcopi interventu verè, vel præſumptivè, Adminiſtratores ſunt ab Univerſitate quotannis conſtituti, qui tranſacto adminiſtrationis tempore, alijs electis adminiſtratoribus futuri anni rationem reddunt adminiſtrationis, numquam adhibito Ordinario, qui nec etiam hoſpitale ipſum unquam viſitavit. Cardinalis Borromæus illud viſitare prætendens tranſmiſit monitorium deputatis adminiſtratoribus, ac recuſantes, & appellantes excommunicavit, & hoſpitalis ſcripturas ſequeſtravit. His omnibus in Sacra Congregatione deductis, & propoſitis, reſponſum eſt hoſpitale hoc eſſe privatum; poſſe tamen ex decreto Concilij *ſeſſion.* 22. illud viſitare, corrigere, & reformare in ijs tantum, quæ ad obſervandam voluntatem fundatoris pertinent.

57 Fallit tertiò quoad rationes adminiſtrationis exigendas. Nam etſi hoſpitalia, & alia hujuſmodi loca ſine auctoritate Epiſcopi conſtructa ſint privata, non autem religioſa, ſeu eccleſiaſtica; tamen cum ſint loca pia, poteſt Epiſcopus ab illorum adminiſtratoribus rationes adminiſtrationis exigere, non quidem de jure communi, ſed ex Concilio Tridentino in *d. cap.* 9. *ſeſſ.* 22. Nam decretum illud non reſtringitur ad caſus à jure conceſſos, ſicut reſtringitur cap. 8. immediatè præcedens quoad jus viſitandi; ſed loquitur generaliter, & indiſtinctè, & excipit tantummodo caſum, cum in fundatione cautum eſt, ut Epiſcopus non poſſit rationes adminiſtrationis exigere. Unde prædictum cap. 9. habere locum etiam in caſibus non permiſſis à jure ſæpius reſpondit Sac. Congregatio, & in ſpecie ita reſolvit in caſu Tervilij Mediolanenſ. diœceſis, ut in præcedenti fallentia: nam etſi declaraverit hoſpitale illud eſſe privatum utpotè conſtructum ſine auctoritate Epiſcopi diœceſani; tamen declaravit Cardinalem Archiepiſcopum ex d. *cap.* 9 *ſeſſ.* 22. auctoritatem exigendi redditionem rationis ab illius adminiſtratoribus, una tamen cum illis deputatis, quibus ex conſuetudine ratio reddenda eſt.

Amplius idem Cardinalis S. Praxedis petijt declarari an per *c.* 9. *ſeſſ.* 22. Concilij Tridentini liceat Ordinarijs exigere rationem ab adminiſtratoribus piorum locorum merè laicorum, & privatorum; & licet ex mente dicti decreti, quod abſolutè, & ſine ulla diſtinctione loquitur, pro Ordinarijs crederet reſpondendum; tamen cautius agendo declarationem S. Congreg. expectare voluit S. Congregatio cenſuit *cap.* 9. *ſeſſ.* 22. intelligi etiam in caſibus à jure non expreſſis. Et alias generaliter declaravit decretum d. c. 9. habere locum etiam extra viſitationem, & in caſibus à jure non expreſſis, & licere Epiſcopis exigere rationem ab adminiſtratoribus de omnibus locis pijs etiam locorum merè laicorum, & privatorum vel publicorum, generaliter ſive eccleſiaſtica ſint, ſive prophana ſine ulla diſtinctione.

58 Hoc tamen ſublimita, ut non procedat ſi ex lege fundationis Epiſcopus eſſet excluſus à facultate exigendi rationes. Hanc enim fundationem Concilium Tridentinum non ſuſtulit, imò expreſsè præſervavit in dict. *ca.* 9. *ſeſſ.* 22. ibi, (Niſi ſecus fortè in inſtitutione, & ordinatione talis eccleſiæ, ſeu fabricæ expreſsè cautum eſſet.) id eſt niſi in fundatione eſſet diſpoſitum ut ratio adminiſtrationis nec Ordinario eſſet reddenda: hoc enim inſinuat verbum, *expreſsè,* prout illud intellexit Sacra Congregatio.

59 Verumtamen ſi adminiſtratores hoſpitalis, vel alterius pij loci etiam ſine Ordinarij auctoritate fundati, eſſent negligentes in exequenda pia voluntate fundatoris, aut infideliter adminiſtrarent, poſſet Epiſcopus rationes exigere, eoſque compellere ad exequendam fundatoris voluntatem, etiamſi fundator hoc prohibuiſſet, ut eſt caſus in c. *Tua nobis de teſtamen.* & *in authen. de eccleſ. tit.* §. *Si quis autem pro redemptione*: & ità ſæpius declaravit Sacr. Congregatio, ut ſcripſi plenè in prædicta decretali, *Tua nobis, in 4. notab. à n.* 12. *uſque ad n.* 18.

60 Quod ſi quæras quam pœnam incurrant adminiſtratores, qui eccleſiarum, hoſpitalium, aliorumque piorum locorum reditus, qui in miniſtrorum, & pauperum neceſſitates converti debent, in ſuos uſus convertere, & uſurpare præſumunt; Reſpondeo tamdiu ſubjacent anathemati, quamdiu reditus, quos occupaverint, integrè reſtituerint, ac deinde à Romano Pontifice abſolutionem obtinuerint, ut diſertis verbis ſtatuitur in decreto Conc. Trid. *c.* 11. *ſeſſ.* 27.

61 QUÆRO de quæſtione facti. Poſito ſtatuto Univerſitatis, ad quam ſpectat adminiſtratio bonorum eccleſiæ circa converſionem redituum, in eccleſiæ utilitatem, & circa reddendas rationes adminiſtrationis. An Univerſitas prædicta, ſeu illius officiales, qui pecunias ad eccleſiam ſpectantes mutuarunt eidem Univerſitati ad emendam annonam, aliaſque illis indigentias ſublevandas, inciderint in excommunicationem, *cap.* 11. *ſeſſ.* 22. Concilium Trid.

62 Videtur reſpondendum excommunicationem, de qua in Conc. Trid. *ſeſſ.* 22. *c.* 11. non comprehendere nedum Univerſitatem ipſam, ſed nec illius officiales, præmiſſa concluſione gloſſ. 1. in Clem. 1. *de conſang. & affinit.* videlicet in materia excommunicationis ſtrictè procedendum, nec faciendam extenſionem; & cum ſit pœna privans hominem tot bonis, non debere induci niſi in caſibus in jure expreſſis, ex gl. *pen.* c. *fin. de jure patron.*

63 Et quidem quoad communitatem ipſam ſpectat eam ſub diſpoſitione dicti cap. 11. non comprehendi ſuadetur, ponderando Concilium loqui per verbum, *Si quem*, quod extenditur ad Univerſitatem Abb. in cap. *Novitur, num.* 2. *de his quæ fi. à Prælat. ſine conſenſu Capit.* Ratio eſt, quia hoc relativum, *quis, quem*, refertur ad hominem, ut not.

Alciatus in l.1.*ff.de verb.ſignificat.* ſeu ad perſonam
64 ut ante ipſum adnotavit Card.in Clem.1.*q.1.de elect.* Sed communitas, ſeu univerſitas non eſt niſi perſona ficta,& repræſentata,l.*Mortuo,* & ibi gl. *ff.de fidejuſſor.* Ergo in materia ſtricta ſub hoc relativo,*quis,*non venit univerſitas,l.3.§. *Hac verba, ff.de negot.geſt.* ut etiam tradit Rebuff. d.l.1.*in ult. fallen.prima regula.*

65 Quibus adjicitur quod Concilium dicto relativo; *Si quem,* perſonam repræſentanti addit hanc qualitatem, clericorum, ſeu laicorum, quæ qualitates cum non conveniant univerſitati, ſequitur ut nec ſub decreto comprehendantur, ut in ſimili ſcripſit Cardin.in d.Clemen.1.*de conſang. & affinit.*

66 Deinde hoc ipſum ſuadetur, quia jura canonica prohibent ne in univerſitatem excommunicatio proferatur,cap.*Romana,*§. *In univerſitatem, de ſentent.excomm.in 6.* Ergo non eſt veriſimile, ut Concilium voluerit d.c.11.eamdem excommunicationi ſupponere, nec etiam ſecundum modos traditos à Doctoribus in dict.cap.*Romana.* Unde quamvis excommunicari poſſit univerſitas à Papa vel Concilio,ut fusè probavi in cap.*Reſponſo à num.75.infra de ſentent.excommun.* Non tamen inde ſequitur ut eadem in hoc caſu à Concilio excommunicationi ſupponatur: imò potius dicendum eſt Concilium noluiſſe univerſitates ſubjicere huic excommunicationi, tum ex ſupradictis; tum quia recipere debet interpretationem paſſivam à jure communi ad l.2.cum ibi notatis per Bald.*C.de noxal.*

Quod attinet ad particulares delinquentes, ut ſunt ipſi officiales, idem reſpondendum videtur ex infraſcriptis.Primò, quia dicti officiales nihil horum fecerunt, quibus Concilium excommunicationis pœnam annectit:nam Concilium excommunicat tantum illos, qui bona, & obventiones eccleſiarum,& piorum locorum in proprios uſus convertendo uſurpare præſumunt. Quæ verba cum non conveniant caſui propoſito, ſequitur ut nec diſpoſitio ſit eidem applicanda,l.4. §.*Toties,* & ibi gloſſ.*ff.de damn.infect.* Nam etiamſi dicti officiales mutuaverint communicati pecunias ad annonam vendendam,ad aliaſque ejuſdem indigentias ſublevandas: tamen quia ita mutuatæ fuerunt,ut communitas teneretur eaſdem reſtituere, prout fecit;propter hoc nec communitas,nec prædicti officiales dicuntur obventiones ad eccleſiam ſpectantes ita ſibi uſurpaſſe, ut in ſuos converte-
67 rint uſus. Quod enim debet reſtitui, non dicitur propriè in mei uſum, utilitatemve converſum, l. *Si pro parte,* §.*Verſum autem.ff.de in rem verſo,* ubi gloſſa adducit concordantes. Facit l.*Non videtur cepiſſe,*& l. *Non videtur quiſpiam id capere, ff. de regul. jur.* Videtur enim Concilium voluiſſe excommunicare eos,qui prædicta bona ſibiipſis appropriare præſumunt, capit. *Quia Sacerdotes,*11.*quæſt.*1.

68 Secundò excommunicatio juris ſemper ſupponit peccatum mortale adeſſe, adeo ut niſi adſit, nec ibi habeat locum jus excommunicans,c.*Nemo Epiſcoporum,11.qu.3.* ibi: [Anathema eſt æternæ mortis damnatio,& nonniſi pro mortali debet imponi crimine.] Navarr.*in Manuali,cap.27.n.9.* Prædicti autem officiales non videntur mortaliter peccaſſe; ſiquidem univerſitati laicorum poteſt demandari adminiſtratio ſimilium oblationum, modò eas ſibi ipſis non vendicent, ſed in pios uſus convertant,ut per Decium.*conſ.148.* Et fuiſſe Univerſitati ſic demandatum ſatis præſumitur ex antiquiſſima obſervantia ſubſequuta, ut per Dec.loc.cit. Unde cum ſaltem mortaliter non peccaverint dicti officiales,neque ipſi,neque alij ex Univerſitate excommunicationi prædictæ cenſentur ſuppoſiti.

69 Nec obſtat quod imò peccaverint,dum dictum ſtatutum,quod uti juſtum in utilitatem eccleſiæ factum ab ipſis revocari non potuit,ex Decio, in c.*Eccleſia S.Mariæ,in princ.de Conſtit.* non ſervaverunt. Nam reſponderi poteſt primò fortè dictam regulam procedere in his, quæ ſunt conceſſa eccleſiæ in vim privilegij,ſeu contractus:non autem ſi ſint conceſſa in vim legis, vel ſtatuti, ut fuit in caſu noſtro. Abb.in c.*Novit.num.25. de judic.* Sed quia oppoſitum tenet ibi Innoc.n.6.Archid.in c. *Quicumque,11.q.1.* Jo.Andr.in c.*Conſtitutus, infra eod.*& alij plerique.

Reſpondetur ſecundò eandem regulam procedere quando ſtatutum jam habuit effectum; ſecus ſi non habuit,puta quia non fuit uſu receptũ, quia non obligat,c. *In iſtis, 4.diſt.* c.1. ubi gloſſ. & DD. *de treug. & pac.* Unde nec opus eſt ut agatur de illius revocatione,cum per non uſum ſit abrogatum,ut in d.c.*In iſtis,*§.*Leges,*ubi id notant gloſſ.& Doctores.

70 Tertiò Eſto prædictis officialibus non licuiſſet prædicta facere,cum non haberent verè dictam facultatem,& factum ipſorum eſſet in ſe damnabile:attamen prædicta conſuetudo eos excuſaret ſaltem ab excommunicationis pœna, ex his quæ fusè cumulat Tiraq.*de pœnis, conſ.42.*

71 Quartò,Etſi prædicta officiales non excuſarent, adhuc tamen ipſi eximerentur à pœna excommunicationis Concilii, quod non excommunicat quoſvis,ſed præſumentes tantum, per quod verbum ut notat Cardinal. communiter receptus in Clem.1.*q.39.de privil.* Qui ex ſimplicitate aliquid faciunt contra legem excommunicantem, excuſantur:quod autem prædicti homines ſupradicta ex ſimplicitate, & bona fide fecerint, vel ex eo paret,quod omnia prædicta publicè fecerunt. Cui doctrinæ ſi addantur quæ ponit Tiraq. *ubi ſupra conſ.43.* dum vult omnem cauſam etiam non rationabilem excuſare: concluderet prædictos homines excuſandos,qui ſicut ſimplices, juris ignari, ac tamquam pecudes eos qui præcedebant, bona fide incitati,ſubſequuti ſunt. Non obſtat id quod ex Angelo,Imola,& Plot.contra prædictos adducitur ad probandum eoſdem fuiſſe prædones ac
72 doloſos, ſeu fures, qui hujuſmodi pœnas effugere non poſſunt:nam reſpondetur prædictas authoritates,quæ fundantur ſuper l.*Pomponius,*§. *Ex facto ff.de acquir.poſſeſſ.* intelligi debere non de omni adminiſtratore,qui res ſibi commiſſas in ſuos convertit uſus;ſed de illo qui clam, & per fraudem voluit decipere, & fraudare ſuos principales. Et ita probat ille textus,ac etiam Imola,qui cum alijs adductis ita eſt intelligendus. Prædicti autem officiales eſto in alijs deliquiſſent; non tamen voluerunt defraudare ratione adminiſtrationis, ſuper qua fraude,& occulta deceptione fundat ſe Juriſconſultus in d. §.*Ex ratione.* Præterea quatenus etiam fuiſſent prædones quoad aliquid ; tamen non ſequitur ut ſint tales, quales Concilium excommunicat.

Quod ſi adhuc inſtetur, imò ipſos officiales fuiſſe fures, dum dictis pecunijs in alium finem, & ad alium effectum uſi fuerunt, quàm eſſet is, ob quem penès ipſos dictæ pecuniæ deponebantur, cum à ratione uſus fiat furtum, inſtit. *de furt. in princ. & §. Furtum autem.*

Reſpondetur primò Concilium non excommunicare eos, qui peccant circa uſum rei, ſalva remanente re; ſed eos, qui ſibiipſis rem appropriant privando eccleſiam ipſa re.

Secundò reſpondetur ea loca procedere in eo, qui fraudulenter re aliena utitur, ut ibi habet textus, & notat gloſ. *in verb. Fraudulosa*, quæ infert, ut ſi hoc faceret quis non fraudulosè, ſed bona fide putans ſibi licere, vel domino non diſpliciturum; non committeret furtum, prout fuit in caſu noſtro: quippe potuerunt credere dicti officiales eccleſiam interrogatam permiſſuram, ut dictam pecuniam otioſam darent communitati egenti.

Quibus accedit quod prædicta videntur fortè procedere in illo uſu, qui eſt pretio æſtimabilis, ut colligitur ex gloſſa *in ver. Uſus.*

Poſtremò tametſi ratione abuſus furtum commiſiſſent, non tamen propterea in excommunicationem incidiſſent: nam S. Congregatio aliàs declaravit, eos, qui tanquam fures bona eccleſiarum ſurripiunt, non incidere in pœnam dicti cap. 11. ſed ad juris præſcriptum eſſe puniendos. Ex quibus dicti homines videntur ſimpliciter admonendi, ut de cætero cautius agant, & à ſimilibus abſtineant.

De Religioſis domibus.

Cap. Inter quatuor.

SUMMARIUM.

1 *Religioſus locus debet reformari de religioſis dumtaxat, non de ſæcularibus niſi in defectu religioſorum.*

2 *Monaſterium regularium, nullus citra Papam poteſt ad ſtatum ſæcularem reducere etiamſi in eo regularis diſciplina ſit collapſa, ſed reformari debet per ipſoſmet regulares.*

3 *Quod locum habet tam in monaſteriis Monachorum, quàm Canonicorum regularium, & aliorum religioſorum.*

4 *Monaſterium reduci poteſt ad ſtatum ſæcularem, cum non reperiuntur regulares, qui poſſint illud reformare.*

5 *Et qui gradus in hoc ſint reſervandi.*

Monachi præeminent in contemplatione, Clerici in prærogativa officiorum.

7 *Monaſterij Sancti Victoris Maſſilien. ſæculariʒatio denegatur in Sacra Congregatione rerum Conſiſtorialium.*

8 *Otho Imperator monetur ab Apoſtolo ne monaſterium Sancti Pauli de urbe ad ſtatum ſæcularem reducat.*

9 *Monaſterio Sancti Vincentij Meten. Ordinis Sancti Benedicti ſæculariʒatio denegatur.*

10 *Arces, propugnacula, & hoſpitationes militum non ſunt juſta cauſa ſæculariʒandi monaſteria regularium.*

11 *Monaſteria, in quibus ali non poſſunt tot religioſi, quot ſufficiant pro regulari obſervantia, ſtatim transferri poſſunt ad ſtatum ſæcularem.*

1 INTER QUATUOR. Locus religioſus debet reformari de religioſis dumtaxat, non de ſæcularibus, niſi in defectu religioſorum. Hoc dicit Joan. Andr. Butr. Cardin. Abb. & Jo. de Anan. Diſtinguit duo membra, & ſecundum proſequitur ibi, *Sed ſi:* & pars hujus c. *Inter quatuor, de cleric. peregr. de major. & obedient. & de cler. non reſident.*

2 Nota ex hoc text. regulam, & caſum ab eo exceptum, regula eſt quod nullus citra Papam poteſt monaſterium regularium ad ſtatum ſæcularem reducere, etiamſi in eo regularis diſciplina ſit collapſa, ſed reformari debet per ipſoſmet regulares, ut in prima parte textus. Concordat cap. *Pervenit, il ſecondo, 18. quæſt.* 2. cap. *Quæ ſemel dedicata ſunt monaſteria, 19. quæſt.* 3. cap. *Relatum, Ne Cler. vel Monach.* cap. *Poſſeſſiones, de rebus eccleſiæ non alien.* & cap. *Ea quæ, de ſtat. Monach.* hic alleg. in gloſ. *unica.*

Rationem hujus regulæ aſſignant nonnulli, quia quæ ſemel Deo ſunt conſecrata, mundanis uſibus deputari non debent, ut legitur, & notatur in cap. *Ad hæc, ſupra eodem.* Sed hæc ratio non placet Hoſtienſi *hic num.* 2. Quia clerici ſæculares non ſunt inſacrati, imo ſunt Dei milites, cap. *Eò libentiùs, de ſerv. non ordin.* Ratio igitur eſt, ne in via Dei, in qua de virtute in virtutem aſcendendum eſt fiat deſcenſus, ſed potiùs aſcenſus, l. *Ut gradatim, ff. de muner. & honorib.* cap. *Legimus, in fin. 93. diſt.* cum concord. *hic* allegatis per Hoſtien. *in princip.* Cùm quo tranſeunt Jo. Andr. *num.*

3 1. Abb. *in* 1. *notab.* & alij communiter. Et cum ratio generalis ſit ad omnes regulares, conſequens eſt, ut propoſita regula locum habeat non tantum in monaſterijs Monachorum, de quibus loquitur hæc Decretalis, ſed etiam Canonicorum Regularium, & aliorum religioſorum, prout firmant Hoſtien. & Jo. Andr. *loco citato*, Card. *num.* 2. & Jo.

4 de Anan. *in primo notab.* Caſus à regula exceptus eſt cum regulares non reperiuntur qui poſſint monaſterium reformare; tunc enim poteſt reduci ad ſtatum ſæcularem, ut patet in littera ibi, *Sed ſi regulares defuerint:* & notant Abb. *hic num.* 1. *verſ. Caſus exceptus*, Jo. Andr. Butr. Card. & omnes *in ſummario textus.*

5 Oportet tamen in hoc ſervare certos gradus cum hæc littera indefinitè dicat, quandiu per regulares: ut ſcilicet reformetur locus religioſus per regulares ejuſdem monaſterij. Secundò in eorum defectum per regulares diſtrictioris vitæ aliorum monaſteriorum ejuſdem ordinis. Tertiò, ijſdem deficientibus deveniatur ad regulares alterius ordinis: & ad extremum in defectum omnium regularium inſtituantur ibi clerici ſæculares, quia neceſſitas legem non habet, Et in hoc ultimo caſu ſervanda erit exceptio hic poſita in 2. membro, quem ordinem poſuit hic gloſ. *unica*, & Hoſtien. *num.* 2. *in verb. Defectum*, & diſtinctiùs & Hoſtien. *num.* 2 *in verb. Ordinari*, Butr. *num.* 5. Cardin. *in fin.* Abb. *num.* 1. *verſ. Oportet tamen*,

6 & Jo. de Anan. *num.* 2. *verſ. Et conſidero*, Henric. Boich. in cap. *Ad audientiam, il ſecondo, de eccleſ. ædificand. circa med. verſ. Aut quæris utrum è contra.*

Nec

Nec obſtat ſi dicatur: Monaſterium videtur potiùs debere, & poſſe converti in Eccleſiam ſæcularem, quàm è converſo: nam cœtus clericorum
6 præeminet, cap. *Legi, 7. q. 1.* Quoniam ſecundum Laurentium uterque præeminet alijs diverſis reſpectibus: nam Monachi præeminent in contemplatione, clerici in prærogativa officiorum, ut notat Archid. in cap. *Si Epiſcopus unam, 12. q. 2. num. 2.* & ſequitur Henrich. Boich. in d. cap. *Ad audientiam, in fin.*

Et per prædicta in Sac. Congregatione rerum Conſiſtorialium habita *die 17. Decemb. 1648.* rejecta fuit ſupplicatio Monachorum monaſterij S. Victoris Maſſilienſis Ordinis S. Benedicti, qui petebant ſecularizationem dicti monaſterij, & reductionem Monachorum ad ſtatum Canonicorum ſæcularium: nam etſi in eo monaſtica diſciplina plurimum eſſet collapſa, tamen cum dicatur eſſet caput Congregationis, & inter cæteras Abbatias, & Prioratus à ſe dependentes habeat quatuor monaſteria aggregata, & unita Congregationi Sancti Mauri ejuſdem ordinis, in qua benedicente Domino regularis obſervantia præclarè, & mirificè per totam Galliam inſtaurata eſt; & ſic non deſint Monachi ejuſdem ordinis, qui poſſint hujuſmodi monaſterium reformare, non eſt ullatenus ad ſæculares clericos transferendum, ut hic patet, & in concordantibus ſupra-citatis *n. 2.* Quod ſi per Monachos ejuſdem ordinis reformari non poſſet, tunc illis ejectis fratres alterius ordinis in illud eſſent inducendi, ut labores impiorum juſti edant, dicit textus in d. cap. *Relatum, ne cler. vel Monach.* nec clerici ſæculares eſſent in eo inſtituendi, niſi in defectum omnium Regularium, ſecundum gradus, quos ſuprà diſtinximus, *num. 5.*

8 Fuit etiam ponderatum quod refert Cardinalis Baron. *ad annum Chriſti 996.* in hæc verba. (Contigit ipſo in tempore ut Imperator Otho III. ad quorumdam ſuggeſtionem Monachos pravè degentes in eccleſia, & monaſterio Sancti Pauli de Urbe expellere cogitaret, ut Canonicos in eodem loco ſervituros, prout ei ſuggeſtum fuerat, ſubſtitueret. Cum hoc appeteret implere decretum, apparuit, ei noctu per viſum Beatiſſimus Apoſtolus Paulus atque eundem Imperatorem hujuſmodi monere curavit: Si verè inquit, zelus divinæ ſervitutis optimi operis te adurit, vide ne hujus propoſiti inſtitutum præſumas in Monachis immutare expellendis; non enim expedit cujuſque eccleſiaſtici ordinis, quamvis ex parte depravati, propoſitum unquam abjici, ſeu immutari; In eo namque unuſquiſque judicandus eſt, in quo ſe primò vovit Deo ſervire. Reemendari enim tantum licet corruptio cuique in eadem propriæ vocationis ſorte. Taliter monitus Imperator retulit ſuis quæ audierat ab Apoſtolo, curamque agens qualiter eorum inſtitutum, ſcilicet Monachorum, quiviſſet in melius reformare, non expellere, à loco.) Hæc Baronius.

9 Demum omiſſis alijs ponderatum fuit exemplum monaſterij S. Vincentij Metenſis civitatis ordinis S. Benedicti, de quo in litteris fel. recor. Urbani VIII. tenoris infraſcripti videlicet (Expoſitum Nobis nuper fuit pro parte dilecti filij moderni Præſidentis, & Viſitatoris Congregationis SS. Vittoni, & Nidulphi Ordinis S. Benedicti, quod Monachorum monaſterij S. Vincentij Metenſis civitatis ejuſdem ordinis eò uſque devenit morum relaxatio, ac vita ſcandaloſa, ut Religioſæ obſervantiæ immemores ſæcularem ſtatum anhelare, illumque à Sede Apoſtolica poſtulare non erubuerint, maximo cum ſcandalo totius civitatis, cum gravi diſpendio temporalis, & ſpiritualis monaſteriorum dictæ Civitatis, & ordinis in hoc intereſſe habentis, & contra mentem fundatoris dicti monaſterij, quibus, & alijs gravioribus cauſis mota Sedes Apoſtolica præfatam ſæcularitatem hujuſmodi eis denegavit. Quia verò indecens eſt habitum geſtare religioſum, & diſſimilem ab eo vitam ducere; Idcirco Præſidens, & Viſitator præfatus de dictorum Monachorum ſalute, regulari obſervantia, ac rei divinæ augmento ſollicitus laudabilem vitæ reformationem ad inſtar aliorum in primo dictum monaſterium noſtro, & ſedis miniſterio introduci cupiens, Nobis humiliter ſupplicari fecit, ut ſupra præmiſſis ut infra de benignitate Apoſtolica opportunè providere dignaremur. Nos igitur dicti Præſidentis, & Viſitatoris votis, quantum cum Domino poſſumus, annuere volentes hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, de venerabilium fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium negotijs Regularium præpoſitorum conſilio Fraternitati tuæ frater Epiſcope, qui, ut accepimus venerabilis fratris Epiſcopi Metenſis Suffraganeus in præſens exiſtis, ac diſcretioni veſtræ filij Cantor, & Archidiacone, & veſtrum cuilibet per præſentes committimus, & mandamus, ut prædictum monaſterium S. Vincentij Metenſis, ejuſque religioſos auctoritate noſtra omni appellatione remota viſitetis, ſeu aliquis veſtrum viſitet cum facultate illos citandi ad comparendum coram vobis, aut veſtrum quolibet, ſub excommunicationis, privationis officiorum, & dignitatum, aliſque eccleſiaſticis ſententijs, cenſuris, & pœnis, examinandi abuſus, & vitam ſcandaloſam corrigendi, & in dicto monaſterio S. Vincentij Metenſis propoſitam reformationem introducendi, pro ut in monaſterijs S. Arnulphi, & Clementis ejuſmodi civitatis introducta reperitur. Si verò prior, & Monachi profeſſi præfati monaſterij reformationem hujuſmodi admittere renuerint, vos, & veſtrum quilibet Religioſos reformatos Congregationis prædictæ SS. Vittoni, & Nidulphi in poſſeſſionem dicti monaſterij omniumque bonorum, & redituum menſæ Conventualis illius, quam ab Abbatiali nunc ſeparatum Monachi dicti monaſterij S. Vincentij poſſident, immittatis, ſeu quilibet veſtrum immittat, Monachoſque ipſam reformationem recipere recuſantes ab eodem monaſterio dimittatis, ſeu quilibet veſtrum dimittat, ſuſcepto per eos habitu Clericorum ſæcularium, ac ſingulis eorum arbitrio veſtro congrua fructuum portione aſſignata pro illorum ſuſtentatione illorum vita durante, Novitios verò juxta eandem reformationem profeſſionem emittere faciatis, ſeu quilibet veſtrum faciat, vel ſi renuerint, è monaſterio ejiciatis, ſeu quilibet veſtrum ejiciat, mandantes propterea in virtute ſanctæ obedientiæ Monachis dicti monaſterij S. Vincentij Metenſis, illiuſque Superioribus, & perſonis quibuſcumque, ut vobis, & cuilibet veſtrum in præmiſſis omnibus, & ſingulis promptè pareant, & obediant, veſtraque ſalubria monita, & mandata ſuſcipiant humiliter, & efficaciter adimplere procurent.

rent, alioquin ſententiam, ſive pœnam, quam ritè tulerios, ſeu ſtatueritis, ſeu quilibet veſtrum tulerit, ſeu ſtatuerit in rebelles, ratam habebimus, & faciemus auctore Domino uſque ad ſatisfactionem condignam inviolabiliter obſervari. Volumus autem, ut ſi quæ graviora in hujuſmodi viſitatione reperietis, ſeu aliquis veſtrum repererit, necnon informationes omnes deſuper ſumendas ſub veſtro, vel cujuslibet veſtrum ſigillo clauſas ad Nos quamprimum diligenter tranſmittatis, ſeu aliquis veſtrum tranſmittat, & quicquid in illis ſtatuendum fuerit, matura conſideratione adhibita determinabimus. Non obſtantibus præmiſſis, ac Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac monaſterij Sancti Vincentij Metenſis, & ordinis prædictorum etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, privilegijs quoque, indulos, & litteris Apoſtolicis monaſterio San. Vincentij Metenſis, illiuſque Monachis, Superioribus, & perſonis prædictis ſubquibuſcumque tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis; etiam derogatoriarum derogatorijs, irritantibuſque, & alijs decretis in genere, vel in ſpecie, & aliàs in contrarium præmiſſorum quomodolibet conceſſis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & ſingulis etiamſi de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & individua mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda foret, illorum omnium tenores præſenobus pro expreſſis, & ad verbum inſertis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſsè derogamus, cæteriſque contrarijs quibuſcumque. Datum in Arce Gandulphi Albanen. Diœceſis ſub Annulo Piſcatoris die 13. Octobris 1654. Pontificatus noſtri anno duodecimo.)

10 Nec viſæ fuerunt relevantes rationes per Monachos adductæ. Nam quoad propugnacula, & turres, & hoſpitationes militum in eodem monaſterio; multa ſunt alia monaſteria quæ ſubjacent huic incommodo, & in individuo in Congregatione S. Mauri extant monaſteria S. Michaelis in Periculo maris in Normandia, Sancti Andreæ de Villa nova è regione Auenionis, & Sancti Honorati Lerinenſis in Provincia, & in Congregatione SS. Vittoni, & Nidulphi ejuſdem ordinis eſt monaſterium Sancti Vittoni in Civitate Verdunen. intus quod conſtructa eſt arx, quam appellant la Citta della, & Monachi ſeorſim habitant in ſuo clauſtro. Unde ſic fieri poterit in monaſterio S. Victoris, cum habeat ampla ædificia. Nec talis videtur juſta cauſa illud reducendi ad ſtatum ſæcularem, cum præſertim hoc inſigne ſit monaſterium, & ſupra mille annos erectum, & in eo requieſcat corpus Beati Pontificis Urbani V. Monachi ejuſdem monaſterij, qui inibi ſepiliri voluit in habitu monaſtico; ſæculariʒatio à centum annis, & amplius à Monachis petita fuit ſemper denegata per Sedem Apoſtolicam. Item verendum eſſet ne hoc exemplo alij quoque regulares eandem ſedem inquietarent pro ſimilibus ſæculariʒationibus obtinendis. Olim ſimiliter petebatur, ut in monaſterio Sancti Dionyſij Pariſienſis ejuſdem ordinis plurimum depravato Canonici ſæculares inſtituerentur, ſed tandem in eo per monachos Congregationis Sancti Mauri regularis vita, obſervantia, & reformatio exactè introducta eſt cum ædificatione totius Galliæ.

11 Limita nunc notabiliter regulam ſuperius propoſitam *n. 2.* qua firmatum eſt monaſteria non eſſe transferenda ad Clericos ſæculares, ſed eſſe reformanda per ipſoſmet regulares ejuſdem, vel alterius Ordinis, ut locum non habeat in monaſterijs in quibus vel ob redituum tenuitatem, vel ob aeris intemperiem, vel ob infeſtationes flagitioſorum hominum, vel aliam ob cauſam actu non ſuſtentantur, nec ſuſtentari poſſunt tot Religioſi quot ſufficiant ad obſervantiam Regularis diſciplinæ. Talia enim monaſteria, cum ſint incapacia reformationis, ſtatim transferri poſſunt ad ſtatum ſæcularem, nec ſervandi ſunt gradus, de quibus ſupra *n. 5.* ut plenè probavimus in c. *Relatum, a n. 8. uſque ad n. 21. infr. Ne Clerici, vel Monachi,* & propterea ſan. mem. Innoc. X. ſuppreſſit, & ad ſtatum ſæcularem reduxit parvos ejuſmodi conventus in tota Italia, & Inſulis adjacentibus, ut in ejus Bulla, quæ incipit *Inſtaurandæ,* edita *anno* 1652. *idibus Octobris,* cujus tenorem unà cum hiſtoria totius rei geſtæ retulimus in prædicta Decretali relatum, *à n. 41. uſque in finem.*

1 CONSTITUTUS. Eccleſia ſita in diœceſi Epiſcopi, tenetur ei in Epiſcopalibus reſpondere, niſi appareant remiſſa, & poteſt Epiſcopus remittendo ſpiritualia cenſum ſibi retinere. Hoc dicit ſecundum Joan. Andr. collect. Bellam. Butr. Cardinal. Anchar. Abbas & Jo. de Anan. ſunt duæ partes in prima facti, vel cauſæ narratio. In ſecunda ipſius diffinitio, ibi *Cum autem,* Prima ſubdividitur in tres, in quarum prima actoris petitio: in ſecunda ibi: *Verum,* Reorum defenſio: in tertia ibi, *Cæterum,* actoris replicatio, & eſt pars c. *Conſtitutus, infra de pœn.*

Pro intelligentia hujus textus vide quod ſcripſi in c. *Cum pridem, n. 38. ſupra de pact.*

De Religioſis domibus,

Cap. Cum dilectus.

SUMMARIUM.

1 *MOnaſterium ſubjectum eſt Epiſcopo, in cujus diœceſi ſitum eſt, niſi probetur exemptum, & n. 12.*

2 *Nuncius, & Procurator in quibus differant.*

3 *Nuncius ſimplex non admittitur ad agendum, vel defendendum.*

4 *Procurator ſi faciat aliquid ut Nuncius non valet quod agitur.*

5 *Et factum a Nuncio an poſſit validari ratihabitione.*

6 *Nuncius eſt veluti organum, & pica domini ſui.*

7 *Et confert verba in perſonam domini, eique acquirit directè.*

8 *Subſtituere prohibitus poteſt explicare per Nuncium.*

9 *Procurator ſubſtantiat contractum in ſe, licet procuratorio nomine, & domino cedere tenetur.*

10 *Sententia cenſura lata poſt appellationem etiam extrajudicialiter interpoſitam eſt ipſo iure nulla.*

11 *Sententia in exemptum lata non valet ex defectu iuriſdictionis.*

Dia-

Digitized by Google

12 *Diœceſis tota eſt unum corpus, cujus caput eſt Epiſcopus.*

13 *è Capite non decet membra diſcedere.*

14 *Exemptionem monaſterii allegans, probare debet, dummodo ante Epiſcopus probaverit illud intra ſuæ diœceſis fines exiſtere.*

16 *Praxis procedendi cum convertitur inter Epiſcopum & inferiorem ad quem ſpectet juriſdictio in aliquo territorio.*

17 *Monaſteria fere omnia in Congregationem redacta exempta ſunt à juriſdictione Epiſcopi etiam in tribus caſibus*, *capit.* Volentes, de privileg. in 6,

18 *Niſi illis cura animarum immineat perſonarum ſecularium.*

19 *Abbatia de Balneo an ut nullius diœceſis, vel exempta, & an Epiſcopus Burgi S. Sepulcri poſſit jure Ordinario illam viſitare, & numer. ſeq. uſque in finem.*

20 *Status dicta Abbatia conſideratur juxta tria tempora.*

21 *Nullius diœceſis ſtatus non conſtituitur niſi procedatur per viam diſmembrationis territorii,*

22 *Pontificalia in aliena diœceſi ab Epiſcopo exerceri non poſſunt.*

23 *Territorium proprium non ſit inferioris Prælati, niſi tam ipſe, quam Clerus, & populus eximatur à juriſdictione Epiſcopi.*

24 *Cenſus ſolutio ſubjectionem arguit.*

25 *Cauſæ matrimoniales exigunt majores Iudices, nec ſunt tractandæ ab inferioribus Prælatis ſine ſpeciali conceſſione.*

26 *Prælatus inferior non conſtituitur in ſtatu nullius diœceſis, niſi habeat in loco omnimodam juriſdictionem Epiſcopalem, vel quaſi excluſo Epiſcopo.*

27 *Et ſit liberatus etiam à jure reverentiali.*

28 *Enunciativæ infra centum annos non dicuntur antiquæ, nec probant ſaltem contra tertium.*

29 *Enunciativæ eliduntur contrariis præſumptionibus.*

30 *Res inter alios acta inducit ſaltem præſumptionem contra tertium.*

31 *Et ſecundum aliquos facit ſemiplenam probationem.*

32 *Eccleſiæ Regularis Curatæ, in quibus viget regularis obſervantia, viſitari non poſſunt ab Epiſcopo jure delegato, ſed jure ordinario tantum,*

33 *Viſitare poteſt Epiſcopus proximior ut Sedis Apoſtolicæ delegatus eccleſias nullius diœceſis ſeculares, non autem regulares*

34 *Viſitatio cenſetur facta jure Ordinario, quando fieri non poteſt jure delegato.*

35 *Caſtrum de Balneo exemptum eſt à juriſdictione Epiſcopi Burgi S. Sepulcri.*

36 *Iuriſdictio Epiſcopalis ex quibus cenſeatur tranſlata in inferiorem Prælatum privative ad Epiſcopum.*

37 *Dictio*, omnimodè *quid importet,*

38 *Reſervatio in aliquibus arguit conceſſionem in reliquis.*

39 *Iuriſdictio in favorem certarum perſonarum cenſetur tributa privative, non autem cumulative*

40 *Idem in juriſdictione acquiſita per præſcriptionem.*

41 *Monaſterium curatum exemptum viſitari poteſt ab Epiſcopo jure ordinario in concernentibus curam animarum.*

42 *Concilium Triden. tribuit juriſdictionem Epiſcopis tanquam Apoſtolicæ Sedis delegatis, ubi voluit exemptorum privilegia vulnerare.*

43 *Viſitari poſſunt ab Epiſcopo eccleſiæ ſeculares exemptæ etiam curatæ, & à monaſterio dependentes, vel unitæ, ſed de jure delegato tantùm.*

Idque expreſſe ab Epiſcopo declarandum, ibid.

44 *Viſitari cur poſſint jure Ordinario monaſteria curata, ſeculares vero eccleſiæ exemptæ jure delegato.*

45 *Gravatus in uno, in alio relevatur.*

46 *Epiſcopus viſitans eccleſias monaſterio Caſinenſi unitas an ſit admittendus ad viſitationem plenariam.*

1 CUM DILECTUS. Monaſterium ſubjectum eſt Epiſcopo, in cujus diœceſi ſitum eſt, niſi probetur exemptum. Hoc dicit quoad titulum. Et tres habet partes ſecundum Hoſtien. ſum. In prima inſtruitur delegatus qualiter ſuper ſententijs pronunciet. In 2. & *3.* qualiter pronunciare debeat ſuper ſubjectionem. Secunda, ibi, *Quod ſi*, Tertia, ibi, *ſimiliter*.

2 Nota primò, ex illis verbis, cum Nuncius monaſterij ſuper procuratione litteras non haberet, inter Nuncium, & Procuratorem hanc eſſe differentiam, quod Nuncius dicitur qui mandatum non habet; Procurator verò, qui aliena negotia mandato domini adminiſtrat, ut l. 1. *ff. de Procur.* ſecundum Cardin. *hic in* 1. *notab.* Unde ſimplex

3 Nuncius non admittitur ad agendum, arg. c. *1. ſupra de Procurator.* & c. *Cum dilecti, de dolo, & contum.* & notat gloſſ. in c. *Bone, il primo, in ver. Nuncium*, & ibi etiam Hoſtienſ. *num. 30. in eodem*

4 *verb.* & Jo. Andr. *num. 54. de elect.* Et ſi ille, qui eſt Procurator, fecit ut Nuncius, non valet quod agitur, ut l. *Multum, C. Si quis alter, vel ſibi*, & l. *Eum qui, §. Iulianus, de conſtitut. pecun.* & notat Bartho. in l. *Qui autem, §. Conſtituere, num. 5. ff. eod.*

5 nec validatur ratihabitione quod geſſit Nuncius, ſi mandatum non præceſſit, ut ex mente Petri refert Cyn. in d. l. *Multum*, & Bartol. in d. §. *Conſtituere, num. 6.* Et hoc tenent communiter omnes Doctores excepto Jacobo de Arena, ut Bald. teſtatur in d. l. *Multum, num. 8. ubi num.* 10. 13. *&* 15. hanc partem latiſſimè tuetur. Porrò, ut inquit, gl. in l. *Et licet*, per illum textum, *ff. de conſtitut. pecun.*

6 & Bart. in d. §. *Conſtituere, n. 3.* Nuncius eſt quoddam organum, quo mediante vadit vox unius ad alium, ſicut per epiſtolam; & ſicut aliquis loqueretur per picam aliquam, ſeu boccinam, & hoc mo-

7, do vocem ſuam ad alium transferret. Unde fit ut non quæratur nuntio, & per nuntium domino, ſed directè quæratur domino, cum nuncius conferat verba in perſonam domini, ut ibi per Bart. *in*

8 *3. & 4. notab.* Unde prohibitus ſubſtituere, poteſt nihilominus explicare per nuncium, ut not. Bald. in *rubr. C. de exercit. act.* Eaſdem differentias ponit gl. in d. l. *Multum, in verb. Pote*, ubi dicit Nuncius eſt veluti pica, & organum domini, & in perſona domini debet verba contractus concipere. Et ita domino quærit, per ſeipſum, non per alium, & concipit verba ſic, Vendis illi, ut in d. §. *Conſti-*

9 *tuere*, Si autem eſt procurator, tunc verba contractus debet concipere in ſua perſona, & ſibi quærit, ut l. *Qui aliena in fine, Cod. Si quis alteri, vel ſibi.* Sed domino cedere tenetur, ut l. *Poſſeſſio quoque §. Etſi poſſeſſio, ff. de acquirend. poſſeſſione.* Procura-

tor

tor enim ſubſtantiat contractum in ſe, licet procu-
ratorio nomine, ut Bald. inquit in d.l. *Multum, nu.*
10. ubi *à num.* 17. has differentias inter nuncium,
& procuratorem latè proſequitur, & Angel. poſt
eum in *conſ.* 44. incip. *Pater quidam circa med. verſ.*
Et pro hoc potiſſimè facit.

10 Secundò nota ibi, *judicetis illas ſententias non*
tenere: duos caſus, in quibus ſententia cenſuræ
eſt ipſo jure nulla ſecundum Hoſtien. *ſub num.* 1.
verſ. Item habes hic duos caſus, Butr. & Cardin. am-
bo *in* 2. *&* 4. *notab.* Abb. *in* 1. *&* 2. *notab.* & Joan.
de Anan. *num.* 3. Primus eſt cum ſententia fertur
poſt appellationem legitimè interpoſitam etiam
extrajudicialiter, concordat cap. *Dilectis, il primò,*
ſupra de appellat. cap. *Cum contingat, de offic. deleg.*
cap. *Per tuas*, & cap. *Licet, de ſentent. excomm. lib.* 6.
unde Abb. *num.* 2. *in* 1. *notab.* docet bonam pra-
cticam ut ſubditus, qui timet ne injuſtè excom-
municetur à Superiore, extrajudicialiter appel-
11 let à gravamine veriſimiliter futuro. Secundus
caſus nullitatis eſt cum ſententia fertur contra
exemptum etiamſi nulla præceſſent exempti ap-
pellatio, cum textus loquatur alternativè: nam
per exemptionem ſubditus eripitur à juriſdicti-
one Superioris, arg. cap. *Quia frater,* 16. *q.* 1. ſe-
cundum Abb. *hic num.* 3. Atque ita ſententia eſt
nulla ipſo jure ex defectu juriſdictionis tanquam
lata à non ſuo judice, cap. *At ſi clerici, de judic. cap.*
3. *de conſuet.* & ſcripſi in cap. *Tuarum, num.* 46 *in-*
fra, de privileg. & fuſiùs in cap. *Quod ſuper his, ſu-*
pra de major. & obed. Alij caſus nullitatis excom-
municationis notantur in cap. *Præſenti, de ſentent.*
excomm. lib. 6.

12 Ultimò nota monaſteria de jure communi eſſe
Epiſcopo ſubjecta, in cujus diœceſi exiſtunt,
quamdiu ex privilegio, vel canonica præſcripti-
one non probentur exempta, ut hic eſt caſus ſe-
cundum Jo. Andr. Butr. Cardin. & omnes: con-
cordat text. in cap. *Abbate*, ubi gloſ. *in ver. Epiſco-*
porum, & in cap. *Monaſteria,* 18. *quæſt.* 2. in cap. *Tua*
nobis, ubi Dec. *num.* 16. *de confirm. util. vel inutil.*
cum alijs allegatis per Hoſtien. in cap. *de Xeno-*
dochiis, ſub num. 6. *in ver. Per ſollicitudinem, ſupra*
eod. & reſolvit Rota *deciſ.* 78. *num.* 1. *part.* 1. *diverſ.*
Tota enim diœceſis eſt unum corpus, cujus ca-
put eſt Epiſcopus, cap. *Scire debes,* 7. *q.* 1. cap. *Quo-*
niam in pleriſque, §. Prohibemus, ſupra de off. ordin.
13 Non decet autem à capite membra decedere, cap.
Cum non liceat, ſupra de præſcript. c. 1. 12. *diſt.* cap.
Celebritatem, de conſec. diſt. 3. & in Authen. *de eccleſ.*
14 *tit. in princ.* Unde cum Epiſcopus de jure habeat
intentionem fundatam ſuper juriſdictione ſpiri-
tuali in omnibus Eccleſijs, & locis pijs tam ſæcula-
ribus, quàm regularibus, quæ infra ſuæ diœceſis fi-
nes conſiſtunt, ut in d. cap. *De Xenodochiis*, & in c.
Conſtitutus, & c. *Cum venerabilis, ſupra eod.* cum a-
lijs præallegatis, ei, qui dicit monaſterium exem-
ptum, onus probandi incumbit, c. *Ex ore de privi-*
15 *leg.* cap. *Cum olim, de præſcript.* cum concord. Ad-
verte tamen, quia ante omnia Epiſcopus probare
debet eccleſiam, ſeu locum religioſum, de cujus
ſubjectione agitur intra ſuæ diœceſis fines exiſtere;
alioquin eccleſia poſſet excipere, Quoad te liberas
ædes habeo.

Sed probata exiſtentia intra fines, illico ſucce-
dit aſſiſtentia juris communis pro Epiſcopo, ut in
16 juribus ſupracitatis: & ita obſervat Rota: nam
cum controvertitur inter Epiſcopum, & inferio-
rem Prælatum ſuper juriſdictione ſpirituali in a-
liquo territorio, mandatur ut prius probetur ex
parte Epiſcopi, an territorium illud intra fines ſuæ
diœceſis, ut in *Anconitana Bonorum, ſeu Atten-*
tatorum 6. Novembris 1562. coram Otadino, & in
Syracuſana Abbatiſſatus, die 1. *Decembris* 1597. co-
ram Corduba; & in *Lucenſi, ſeu nullius juriſdictio-*
nis 4. Maij 1598. coram Cardinali Seraph. in im-
preſſis *deciſ.* 1278: & in practica Epiſcopi conſueve-
runt probare in Rota exiſtentiam intra fines, eaque
probata adeunt Sacr. Congregationem Concilij,
à qua ſtatim obtinent declarationem ſuper viſi-
tatione, cognitione cauſarum matrimonialium,
& criminalium, licentia prædicandi, approba-
tione ad confeſſiones, & alijs id genus, donec infe-
rior ſtatum nullius diœceſis, vel juriſdictionem
ſpiritualem, & temporalem in clerum, & popu-
lum probaverit per tres ſententias conformes, vel
unicam, quæ in rem judicatam tranſierit, ut ſcripſi
plenius in cap. *Cum olim, à num.* 36. *ſupra de præ-*
17 *ſcript.* Hodie monaſteria ferè omnia ſaltem in
Congregationem redacta ad præſcriptum c. *In ſin-*
gulis, infra, de ſtat. Monach. & Concilij Tridenti-
ni *cap.* 8. *ſeſſ.* 25. *de Regular.* exempta ſunt à juriſdi-
ctione Epiſcopi Diœceſani etiam in tribus caſibus
exceptis in cap. *Volentes de privil. lib.* 6. ut dixi la-
18 tiſſimè in cap. *Tuarum, infra eodem tit.* niſi mona-
ſterijs cura animarum incumbat perſonarum ſæ-
cularium; quia tunc ſubſunt Epiſcopo, in cujus
Diœceſi ſita ſunt in his, quæ dictam curam, & Sa-
cramentorum adminiſtrationem concernunt ex
decreto Concilij Trid. *cap.* 11. *ſeſſ.* 25. *de Regular.*
Quod plenius hodie ſancitum eſt in Conſtitutione
Gregorij XV. *de exempt. privileg.* ut dixi in cap.
Cum capella, de privil.

19 Ex facto quæſitum eſt an Abbatia, ſeu monaſte-
rium de Balneo ſit nullius diœceſis, vel exemptum.
Et an Epiſcopo Burgi S. Sepulcri competat jure
Ordinario facultas illud viſitandi unà cum eccle-
ſijs eidem ſubjectis.

20 Status hujus eccleſiæ, qui colligitur ex ſcriptu-
ris exhibitis, poteſt conſiderari juxta tria tem-
pora. Primum eſt ante erectionem Burgi S. Se-
pulcri in Epiſcopatum. Et in hoc ſtatu manife-
ſtum eſt dictam eccleſiam nunquam fuiſſe diœ-
ceſis Burgi S. Sepulchri, quæ nondum erat in re-
rum natura; ideoque in litteris erectionis oppi-
dum de Balneo dicitur eſſe nullius diœceſis. Se-
cundum tempus eſt ab anno 1520. quo tempo-
re Leo X. erexit Burgum in Cathedralem, uſque
ad concordiam poſtea initam anno 1581. inter Ar-
chintum Epiſcopum Burgi, & Abbatem monaſte-
rij de Balneo, & à Gregorio XIII. confirmatam, in
quo ſtatu non videtur dubitandum quominus di-
cta Eccleſia fuerit in diœceſi Burgi S. Sepulchri:
nam Leo X. in litteris erectionis Epiſcopatus at-
tribuit illi pro diœceſi caſtrum de Balneo unà cum
ſuis eccleſijs his verbis: (Nec non caſtrum San-
ctæ Mariæ in Balneo nullius diœceſis, & ſingulas
parochiales eccleſias prædictas cum omnibus ju-
ribus, & pertinentijs ſuis eidem eccleſiæ S. Sepul-
cri, & illius menſæ pro illius diſtrictu, & diœceſi,
nec non omnes, & ſingulos clericos ſæculares, &
ordinum quorumvis religioſos pro clero, incolaſ-
que & habitatores dictarum civitatis, & diœceſis
perpetuò applicamus.) Tertium tempus eſt à con-
cordia prædicta, ſeu illius confirmatione uſque in
præſentem diem. Et in hoc ſtatu quamvis res non

ſit adeò clara, verius tamen videtur eccleſiam de Balneo remanſiſſe in diœceſi S. Sepulchri, quemadmodum erat ante concordiam.

21 Primò, quia etſi Epiſcopus ad extinguendas lites, quæ ſibi cum Abbate ſuper juriſdictione intercedebant, tranſegerit ut ad Abbatem pertineret omnimoda juriſdictio, tamen non proceſſit in concordia per viam diſmembrationis territorij, quod requiritur ad conſtituendum ſtatum nullius diœceſis, ad notata per Jo. Andr. in cap. *Nimis de jurejur.* & per Abb. in cap. *Cum contingat, num. 18. de foro competen.*

22 Secundò, quia Epiſcopus retinuit ſibi facultatem in dicto caſtro Pontificalia exercendi, eccleſias reconciliandi, & Chriſma conferendi. Ergo locus remanſit in ſua diœceſi, cum hujuſmodi munia non poſſint ab Epiſcopo in aliena diœceſi exerceri, Clem. *Archiepiſcopo, de privileg.* Vital. in Clem. 1. *num. 17. de foro compet.* & hodie ſtatutum eſt decreto concilij Tridentini *c. 5. ſeſſ. 6.*

23 Tertiò, quia etſi Epiſcopus in concordia tribuerit Abbati omnimodam juriſdictionem; tamen nec ipſum Abbatem, nec locum, nec fortaſſe populum exemit à juriſdictione Epiſcopali: & tamen ad conſtituendum Prælatum in proprio territorio requiritur ut tam ipſe Prælatus, quàm clerus, & populus eximatur à juriſdictione Epiſcopi, ut tradit in ſpecie Gemin. poſt Jo. de S. Georg. in cap. 2. *col. 4. verſ. Quæro an inferiores Prælati habeant territorium.* atque ibi etiam Anchar. ſub *num. 10. verſ. Si verò per privilegium, de Conſt. lib. 6.*

Quartò, quia in recognitionem juriſdictionis Abbati attributæ tranſactum eſt, ut ſolveretur Epiſcopo annuus cenſus duarum librarum ceræ. Solutio autem cenſus ſubjectionem arguit, ut eſt textus in cap. *2. de cenſib.* & in cap. *Recepimus*, ubi not. *de privileg. Mil. in repert. in ver. Epiſcopus* probat ſubjectionem Eccleſiæ.

24 Quintò, Epiſcopus attribuit juriſdictionem Abbati his verbis: (Idem Reverendiſſimus Epiſcopus omnimodam juriſdictionem, ac illius merum, & mixtum ſpirituale dominium, & poteſtatem eidem, illiuſque ſucceſſoribus Epiſcopis in caſtro, nec non monaſterio hujuſmodi forſan attributis; & ſi qua ſibi competant pro faciliori Epiſcopi, & caſtri hujuſmodi habitatorum commoditate tam in audiendis, & judicandis, quàm in exequendis tam civilibus, quàm criminalibus cauſis per

25 Abbatem exercendis conceſſit, &c.) Quæ verba cùm videantur reſtricta ad cauſas civiles, prophanas, & criminales, non videntur comprehendere cauſas matrimoniales, quæ majores judices exigunt, c. *penult. verſ. In matrimoniali, ſupra de integr. reſtit. c. 1. infra de conſang. & affinit.* nec ſine ſpeciali conceſſione ab inferioribus Prælatis cognoſci poſſunt, ut eſt textus in c. *Accedentibus, infra de exceſſ. Prælator.* egentque ſpeciali expreſſione, cùm ſint graves, ut per DD. in cap. *Cauſam matrimonij, de offic. deleg.* Et tamen ad conſtituendum inferiorem in propria diœceſi requiritur tranſlatio omnimodæ juriſdictionis Epiſcopalis, vel quaſi excluſo Epi-

26 ſcopo, ut notat gloſ. in clem. 1. §. *Volumus, in verb. Diœceſanis*, quam ſequuntur illic communiter DD. *de foro compet.* & confert decretum concilij *cap. 20. verſ. Ad hæc. ſeſſ. 24.*

Ultimò conſuevit dici tunc demum inferiorem

27 intelligi conſtitutum in ſtatu nullius diœceſis, ſi nulla in parte Epiſcopi auctoritatem recognoſcat ita ut à jure etiam reverentiali liberatus exiſtat, de quo eſt plena rotæ deciſio apud Achill. *deciſ. 14.* Et tamen Epiſcopus Archintus non ſolum in conventione reſervat ſibi auctoritatem inſtituendi, ac deſtituendi, quoad vixerit in omnibus beneficijs dicti oppidi exceptis manualibus; item ſacros Ordines conferendi, eccleſias, & cœmeteria reconciliandi, calices, & patenas benedicendi, Chriſma, Oleum ſanctum, & Catechumenorum, & cætera Pontificalia officia, & munera exercendi; ſed amplius etiam in executionem dictæ concordiæ Abbas Nicolao Epiſcopo, qui immediatè ſucceſſit Epiſcopo Archinto, obtulit ſe, & ſucceſſores ſuos paratos eumdem Epiſcopum, & ſucceſſores ſemper in dicto monaſterio benignè recipere, ac debita per ſe, & Monachos in divinis, & alijs pro ut decet obſequia præſtare; quæ omnia abſque dubio excludunt ſtatum nullius diœceſis, c. *Conquerente, de offic. ordin. c. Ex frequentibus, de inſtitut. c. Perlectis, §. Ad Epiſcopum, 25. diſt.*

Nec prædictis obſtat quod monaſterium nonnunquam nullius diœceſis enunciatum reperiatur: nam advertendum eſt plures enunciativas ex his, quæ dantur, emanaſſe ante erectionem Burgi S. Sepulchri in Epiſcopatum; & ſic percutiunt primum ſtatum, in quo dicta Eccleſia erat nullius diœceſis. Cujus ſpeciei eſt enunciativa Calixti III. Item alia Leonis X. quæ refertur à Puteo *deciſ. 360. in princ. & in fine lib. 1.* Habet enim reſpectum ad tempus, quo Leo X. univit monaſterium de Balneo Congregationi Camaldulenſi; quod tempus præceſſit erectionem Burgi in Epiſcopatum. Et hoc modo etiam reſpondendum ad litteras Innocentij II. ſuper juriſdictione dicti caſtri confirmatas à Celeſtino III. & Alexandro IV. Poſt erectionem verò in Epiſcopatum quo tempore dictum caſtrum effectum fuit diœceſis S. Sepulcri, dantur duæ enunciativæ Nicolai Epiſcopi S. Sepulcri, quibus dictum caſtrum enunciatur nullius diœceſis. Item aliquot ſimiles enunciativæ in litteris dimiſſorijs Epiſcopi Feſulani, & Cluſini. Item enunciativæ Clementis VII.

28 Pij V. & Gregorij XIII. quarum tamen enunciativarum illæ quæ à Sede Apoſtolica emanarunt, habent clauſuram, *Sicut accepimus*, & nulla excedit metam centum annorum. Imò pleræque emanarunt ab anno 1570. Unde non dicuntur antiquæ ſecundum opinionem Innocentij in cap. *Veniens, de verbor. ſignif. lib. 6.* quam dicit communem Cravett. *de antiq. tempor. in princip. num. 4.* Ideoque non probant ſaltem contra tertium, ut latiſſimè proſequitur in eodem tractatu, Cravett. *part. 1. §. Propoſitum noſtrum, per tot.* Præſertim cum ex litteris erectionis, & ex tenore

29 concordiæ conſtet de falſitate enunciati. Receditur enim à præſumptione, quæ inducitur ex verbis enunciativis, [quotieſcumque in contrarium urgent fortiores præſumptiones,] ut declarat Aret. in cap. *Per tuas, de probat. & conſ. 13. col. fin. verſ. Præterea iſta confeſſio*, & Cravet. *loc. cit. n. 57.* Quæ enunciativæ magis etiam eliduntur ex laudo lato à Cardinalibus S. Severinæ, & Lancellotto, qui contra Epiſcopum Sarſinaten. pronunciavit dictum caſtrum eſſe juriſdictionis Epiſco-

30 pi S. Sepulchri. Et quamvis Abbas in eo judicio citatus non fuerit, tamen res inter alios acta inducit ſaltem præſumptionem contra tertium, ut per gloſ. & DD. in l. *Si duo patroni, ff. de jurejur.*

Et mul-

31 Et multi tenent facere ſemiplenam probationem ut per Cravett. *ibid. n. 23. & 29.*

Rurſus conquaſſantur dictæ enunciativæ etiam ex viſitationibus, & alijs actibus juriſdictionalibus Epiſcoporum S. Sepulcri, cujuſmodi ſunt monitoria ad finem revelationis, executiones diſpenſationum matrimonialium, parochialium eccleſiarum concurſus, & acceſſus Abbatum pro tempore ad Synodum Epiſcopi; quæ omnia ad Epiſcopum non pertinerent, ſi dictum caſtrum nullius
32 diœceſis exiſteret, dict. c. *Conquerente*, & c. *Cum Epiſcopus, de offic. ordinat. libr. 6.* Nec dicatur viſitationes cenſeri factas auctoritate delegata: quia reſpondetur Epiſcopum non poſſe viſitare eccleſias regulares, in quibus viget regularis obſervantia, niſi iure ordinario ad præſcriptum *c. 11, ſeſſ. 25. de regular.* ut latius patebit inferius: nam decretum
33 Concilij *cap. 9. ſeſſ. 24.* quo tribuitur Epiſcopo proximiori facultas viſitandi auctoritate Apoſtolica eccleſias nullius diœceſis, reſtringitur ad Eccleſias ſæculares tantum, ut patet in littera, nec habet
34 locum in regularibus, ut ſæpius cenſuit S. Congregatio ejuſdem concilij interpres. Cum ergo Epiſcopi dictam eccleſiam viſitaverint, cenſentur illam viſitaſſe tanquam diœceſani, cum alio jure non poſſint, ut in terminis tradit Fedet. de Sen. *conſ. 195. num. 5.*

Non obſtat quod Abbates olim conceſſerint litteras dimiſſorias, Synodum congregaverint, & juriſdictionẽ exercuerint, nam ex his non concluditur ſtatus nullius diœceſis, ut ſuperius dictum eſt, ſed ſolum juriſdictio, quæ non poteſt negari quin competat Abbati in vim prædictæ concordiæ a Sede Apoſtolic. confirmatæ. Et quamvis aliquot teſtes olim examinati ad inſtantiam Abbatis deponant dictum caſtrum eſſe nullius diœceſis: non tamen intelligunt quid oportet nullius diœceſis exiſtere; neque bujus dicti cauſam ſufficientem reddunt, & convincuntur de mendacio ex verbis tranſactionis, & aliis ſupradictis.

Cæterum etſi dictum caſtrum non ſit nullius
35 diœceſis, videtur tamen exemptum cum ſuis eccleſijs à juriſdictione Epiſcopi; quod probatur ex eadem concordia inita anno *1581.* inter Epiſcopum & Abbatem: nam cum Epiſcopus ſub Sedis Apoſtolicæ beneplacito tranſtulit in Abbatem omnimodam juriſdictionem in dicto caſtro; uniq; cenſetur illam tranſtuliſſe privativè, & non cumulativè ex tribus fundamentis.

Primum eſt, quia Epiſcopus tranſtulit in Ab-
37 batem juriſdictionem adjecta dictione, *omnimodam*; Item merum, & mixtum, & ſpirituale dominium: ergo cenſetur tranſtuliſſe privativè. Si enim cumulativè ſibi retinuiſſet, Abbas ab Epiſcopo præventus nullam poſſet juriſdictionem exercere: & ſic Epiſcopus in eum omnimodam juriſdictionem non tranſtuliſſet contra naturam illius dictionis, *omnimodam*, quæ univerſalis eſt, & comprehendit omnia, ut *inſtitut. quib. mod. jus patr. poteſt ſolv. in princ. verſ. Nam mortuo*, Decian. *conſ. 35. num. 47 lib. 2.*

38 Secundum, quia Epiſcopus dum tranſtulit iuriſdictionem, ſibi retinuit tantum ea, quæ ſunt ordinis, & facultatem Pontificialia exercendi, & in beneficiis inſtituendi. Ergo in reliquis ſibi iuriſdictionem non retinuit: reſervatio enim, & exceptio in uno arguit conceſſionem in alio, c. *Qualis, verſ. Quod enim de uno negatur, 25. diſt.* l. *Cum Prætor. ff. de iudic.* Bart. in l. *Quæſitum, §. Denique, ff. de fund. inſtruct.*

39 Tertium quia Epiſcopus declarat ſe transferre juriſdictionem in Abbatem pro commoditate tam Epiſcoporum, quam habitatorum dicti caſtri in audiendis, judicandis, & exequendis cauſis ne citra Alpes avocarentur: juriſdictio autem tributa in favorem certarum perſonarum cẽſetur attributa privativè, non cumulativè, ſi redundet in illarum favorem ut ſit privativa, ut hoc caſu, in quo parum prodeſſet incolis juriſdictio Abbati attributa, ſi nihilominus ipſi cogerentur in Curia Epiſcopi cauſas agere, atque ita declarat Felin. in cap. *Paſtoralis, col. 3. in 5. limit. de offic. ordin.* & Afflict. *deciſ. 41. num. 3. verſ. Vt in ſimili, uſque in fin.* ubi citat Bald. & alios, & plures cumulat ibi Urſill. eamdem deciſionem ſequutus.

Quæ omnia multò clariora fiunt ex obſervantia ſubſequuta, ad l. *Si de interpretatione, ff. de legib.* & c. *Cum dilectus, de conſuet.* Nam Epiſcopi, quod conſtet, nullam juriſdictionem exercuerunt in dicto caſtro præter eam, quam ſibi reſervarunt in concordia, & eam quæ non poteſt exerceri ab exemptis, veluti concurſus inſtituere, ut in decreto Conc. Tridentini *cap. 18. ſeſſ. 24.* & monitoria ad finem revelationis decernere, ut in *cap. 3. ſeſſion. 25.*
40 Contra verò Abbas in reliquis ſemper omnimodam juriſdictionem illic dicitur exercuiſſe privativè ad Epiſcopum: juriſdictio autem per præſcriptionem acquiſita in dubio cenſetur privativa, c. *Auditis*, & ibi Abb. *in 3. col. ſub num. 7. verſ. Aliud etiam ſingulare*, & c. *Cum olim, de præſcrip.* & idem Abbas in cap. *Irrefragabili. in princip. de offic. ordin.* & Felin. in d. cap. *Paſtoralis, nu. 5. in 8. limit.* Quod indubitanter verum eſt, quando inferior ſolus exercuit, non autem Epiſcopus, ut ſcripſi latiſſimè in d. c. *Auditis.*

41 Quibus ita ſe habentibus, ad ſecundam partem dubij videtur reſpondendum, quod pertinet ad eccleſiam Abbatialem S. Mariæ, Epiſcopum S. Sepulcri poſſe quidem illam viſitare jure ordinario, ſed in his tantum, quæ curam animarum, & Sacramentorum adminiſtrationem concernunt; alias verò eccleſias poſſe viſitare, in omnibus, ſed auctoritate delegata dumtaxat.

42 Prima pars probatur decreto Conc. Trident. in *cap. 11. ſeſſ. 25. de Regular.* ubi in monaſterijs, ſeu domibus, quibus imminet animarum cura perſonarum ſæcularium, tam ſæculares, quam regulares hujuſmodi curam exercentes, ſubijciuntur immediatè viſitationi, juriſdictioni, & correctione Epiſcopi, in cujus diœceſi ſita ſunt, in ijs, quæ ad dictam curam, & Sacramentorum adminiſtrationẽ pertinent; verba enim illa, *ſubſint immediatè iuriſdictioni Epiſcopi, in cuius diœceſi ſita ſunt*, indicant Concilium de juriſdictione ordinaria loquutum fuiſſe; ideoque ibi non ſunt appoſita verba tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati, ut conſuevit Cõcilium apponere, ubi noluit privilegia exemptorum vulnerare, ſed delegatam juriſdictionem attribuere, ut in cap. *3. ſeſſion. 6. cap. 8. ſeſſ. 7. cap. 4. ſeſſ. 14. cap. 8. ſeſſ. 21. cap. 9. ſeſſ. 24.* & ſæpe alibi, ſcripſi plenè in cap. *Tuarum, infra de privil.* Ideoque jam Sacra Congregatio reſpondit facultatem viſitandi juxta dict. cap. 11. competere Epiſcopo ordinaria auctoritate.

Secunda verò pars, ideſt poſſe Epiſcopum viſitare quoad omnia eccleſias ſæculares à dicto mo-

naſterio dependentes ſive curatas, ſive non, ſed tanquam delegatum Sedis Apoſtolicæ, & non aliàs probatur decreto *cap.*8 *ſeſſ.* 7. in illis verbis: (Locorum Ordinarij eccleſias quomodolibet exemptas auctoritate Apoſtolica ſingulis annis viſitare teneantur, & opportunis juris remedijs providere ut quæ reparatione indigent, reparentur, & cura animarum, ſi quæ illis immineat aliiſque debitis obſequijs minimè defraudentur. Ad hoc ergo ut Epiſcopus prohibeatur jure Ordinario viſitare, non requiritur ſtatus nullius diœceſis juxta *cap.*9. *ſeſſion.*24. ſed ſatis eſt ſola exemptio ab Epiſcopi juriſdictione. Ideoque cum de hoc olim actum eſſet in S. Congregatione Concilij quoad eccleſias ſæculares curatas exemptas monaſterijs Caſſinenſibus unitas, vel ſubjectas; Congregatio re diligenter examinata cenſuit licere Epiſcopis dictas eccleſias viſitare, ſed delegata tantum auctoritate, idq; expreſsè ab eis declarandum.

44 Quod ſi quæratur cur Concilium vulneraverit privilegia Regularium concedendo Epiſcopis facultatem viſitandi illorum monaſteria auctoritate Ordinaria, cum tamen ſæculares eccleſias exemptas non permiſerit viſitare, niſi auctoritate delegata.

Poterit reſponderi hoc ideò factum fuiſſe, quia monaſteria regularium noluit viſitari poſſe, niſi in ijs, quæ ad dictam curam animarum, & Sacramentorum adminiſtrationem pertinent. At verò eccleſias ſæculares voluit poſſe viſitari etiam in alijs
45 quæ ad curam animarum non ſpectant. Unde cum has magis gravaverit, quàm monaſteria Regularium, voluit etiam relevare in hoc ut viſitari non poſſent niſi auctoritate Apoſtolica, argum. l.1. *in fine, Cod. De his, qui ante apert. tabul*, & l. *final. Cod. de inſtitut. & ſubſtitut.* l. *Qui libertinus, ff. de oper. libert.* l. *Quid ergo, ff. de ut qui not. infam.* Præſertim verò, quia quoad curam animarum non attribuit Epiſcopo ſolam facultatem viſitandi, ſed etiam examinandi Curatores, & alios, quos auctoritate ordinaria ab Epiſcopis abſolvi oporte-
46 bat, cap. *Cum ſatis, de offic. Archid*, Quam interpretationem videtur olim ſequuta Sacr. Congregatio in eadem cauſa Caſſinenſi. Nam poſteaquam declaravit Epiſcopum non poſſe viſitare eccleſias ſæculares Congregationi Caſſinenſi unitas niſi auctoritate delegata; poſtea conſulta an Epiſcopi eſſent admittendi ad viſitationem plenariam, an verò tantum quoad ea, quæ concernunt curam, reſpondit eſſe admittendos ad viſitationem plenariam, præterquam in locis, in quibus viget regularis obſervantia, & cura imminet eccleſiæ monaſterij, juxta *cap.*11 *ſeſſ.* 25. *de Regular.* tunc enim reſtringitur viſitatio ad ea quæ concernunt curam animarum, & Sacramentorum adminiſtrationem.

De Capellis Monachorum, & aliorum Religioſorum.

Cap. In Eccleſijs.

S V M M A R I V M.

1 *Commendatarij monaſteriorum S. Benedicti, vel S. Baſilij, quibus cura animarum incumbit an teneantur perſonaliter reſidere, & curam per ſe ipſos exercere, & num. ſeq. uſque in fin.*

Commendatarius monaſterij, cui imminet juriſdictio temporalis tantum, non tenetur ſacris initiari, nec reſidere ibid.

2 *Commendatarius cui juriſdictio ſpiritualis incumbit in foro contentioſo, an arctetur ad ſacros ordines ſuſcipiendos, & perſonaliter reſidendum.*

3 *Iuriſdictio ſpiritualis in foro contentioſo an efficiat propriè monaſterium Curatum.*

4 *Commendatarius, cui incumbit cura animarum in foro pœnitentiali, an teneatur ordines ſacros ſuſcipere, & reſidere & num. ſeq. uſque in fin.*

5 *Commendatarij hodie habentur pro veris titularibus, & num.* 22.

6 *Commendatarij monaſteriorum non ſunt cogendi ſacros ordines ſuſcipere nec reſidere, ſi cura animarum Sacramentalis incumbat eccleſiæ, vel monaſterio non autem perſonæ Commendatarij.*

7 *Monachi prohibentur curam animarum exercere.*

8 *Abbas monaſterij cui cura animarum perſonarum ſæcularium incumbit, ob non promotionem infra annum non incidit in pœnam, cap.* Licet canon. de elect. lib.6.

9 *Monachi de jure communi an poſſint præfici Parochialibus ſæcularibus.*

10 *Monachus clauſtralis non poteſt aſſumi ad curam populi monaſterio incumbentem, & cur.*

11 *Monachus ſine monaſterio caret vita, ſicut piſcis ſine aqua.*

Intellectus Abb. ad hunc textum refellitur, ibidem verſ. Sed obijcies.

12 *Abbas monaſterij curati an habeat ſaltem curam habitualem.*

13 *Poſſibile non dicitur quod fieri non poteſt abſque diſpenſatione.*

14 *Cura habitualis an, & quando obliget ad reſidentiam.*

15 *Cura animarum in monaſterio, ubi eſt Congregatio Monachorum non incumbit Abbati, & Monachis, ſed monaſterio ſeu eccleſiæ ipſorum.*

16 *Commenda non mutat ſtatum beneficij.*

17 *Commenda ceſſante per obitum Commendatarij beneficium non vacat per obitum, ſed eo modo, quo vacabat ante Commendam.*

18 *Abbatia Commendata nullius diœceſis non poteſt viſitari à proximiori Epiſcopo.*

19 *Commenda non eſt verè titulus.*

20 *Commendatarius non eſt propriè Prælatus, ſed quaſi depoſitarius.*

21 *Poſſidens nomine alieno non poteſt præſcribere, nec novum ſtatum beneficio imprimere.*

Diſpenſationes matrimoniales committuntur Abbati nullius Diœceſis, ſed non commendatario, quia non eſt Abbas, ibid. verſ. Et aliàs.

22 *Abbates titulares in Synodis, & alijs functionibus præcedunt Commendatarios.*

23 *Commendatarius ſubrogatus eſt in locum Abbatis titularis etiam quo ad jura perſonalia.*

24 *Beneficia regularia commendata quibus cura animarum incumbit non ſubjacent formæ examinis per concurſum.*

25 *Vicarius amovibilis an arguat curam eſſe penes deputantem.*

26 *In monaſterijs à prima inſtitutione curatis cura exerceri debet per Vicarios ad nutum amovibiles.*

27 *Reſidentia eorum qui deſervire non tenentur, inanis, & num.* 28.

Con-

29 *Conſuetudo non reſidendi in monaſterijs commendatis arguit curam animarum non incumbere ipſis Commendatarijs.*

30 *Actus, qui referri poteſt ad bonum, & malum in dubio referri debet ad bonum.*

IN ECCLESIJS. Ad curam populi monaſterio incumbentem non Monachi, ſed ſæculares Clerici præficiuntur, & Epiſcopis ſubſunt. Hoc dicit. Breve eſt, & unicam habet ſtructuram, & ideo non dividitur ſecundum Jo. Andr. & Butr. ſed ſecundum Cardin. & Abbat. Primò ponit dictum. Secundò ampliat, ibi, *Ita ut.*

Nota primò, quamvis Monachi de jure communi præfici poſſint Parochialibus eccleſijs ſæcularibus, ut in cap. *Quod Dei timorem*, ſcilicet *titul. 2.* tamen nec decens eſſe, nec poſſibile de jure communi, ut Monachus clauſtralis præficiatur curæ incumbenti eccleſiæ regulari. De hoc latius infr. *n. 7.* Quod tamen ſecundum Jo. Andr. *hic n. 6. in 1. gloſſ.* Cardin. *n. 1.* malè ſervatur. Imò videmus in monaſterijs habentibus curam populi, Monachos clauſtrales ad mandatum Abbatis, vel Epiſcopi circuire Parochiam, & miniſtrare populo Sacramenta, & Petr. de Anchar. *num. 1.* refert ſe ita vidiſſe obſervari Venetijs in monaſterio S. Gregorij habente parochiam. Et fortè ad hanc obſervantiam, ſeu potiùs ad indulta Apoſtolica reſpiciens Concilium Tridentinum in *c. 11. ſeſſ. 25. de Regular.* ſtatuit in monaſterijs, ſeu domibus quibus imminet animarum cura perſonarum ſæcularium tam Regulares, quàm ſæculares hujuſmodi curam exercentes ſubſint juriſdictioni Epiſcopi Diœceſani in ijs quæ ad dictam curam, & Sacramentorum adminiſtrationem pertinent; & ſic admittit Concilium eſſe poſſibile, ut Regulares exerceant curam populi monaſterijs incumbentem contra textum hic. In hoc enim caſu loquitur hoc decretum Concilii quando ſcilicet cura imminet ipſi monaſterio. Nam de Parochialibus monaſterio unitis loquitur *c. 7. ſeſſ. 7.*

Secundò nota, in monaſterijs ubi Monachi vivunt in congregatione curam populi non incumbere Abbati, vel Monachis, ſed ipſi eccleſiæ, vel monaſterio, quod patet hic. Nam ſi cura incumberet Abbati, & Monachus non adſtringeretur ad eam exercendam per Presbyterum ſæcularem, ut deciditur in textu, ſed deberent, aut ſaltem poſſent ipſi per ſe illam exercere, ut in Clement. *Ne in agro, §. Cæterum, de ſtat. Monachor.* de quo infra *n. 7. & 15.* Unde infertur, ut Commendatarij monaſteriorum non teneantur per ſeipſos exercere curam animarum monaſterio imminentem, & cõſequenter nec perſonaliter reſidere, aut ſacros ordines ſuſcipere. Nam cum ipſi Commendatarij ſuffecti ſint in locum Abbatis Titularis; quemadmodum Abbas non obſtringitur ad hujuſmodi curam exercendam per ſeipſum, ita nec Commendatarius, per regulam *Subrogatorum*, Nec refragatur decretum Concilij Tridentini in *cap. 2. ſeſſ. 6.* quia non arctat quoſcumque Commendatarios ad perſonalem reſidentiam, ſed illos tantùm qui in commendam obtinent beneficia perſonalem reſidentiam exigentia de jure, ſeu conſuetudine. Decretum verò, *cap. 8. ſeſſ. 21.* tantummodo præcipit, ut cura animarum, ſi quæ monaſterijs commendatis, vel eorum annexis immineat, rectè exerceatur, nec aperit à quibus perſonis id præſtari debeat, ſæcularibus ſcilicet an regularibus, de quo tamen articulo dicam latiſſimè in quæſtione proxima.

1 QUÆRO igitur poſito Tridentini Concilij decreto in d. *c. 2. ſeſſ. 6.* an Commendatarij monaſteriorum Ordinis S. Benedicti, vel S. Baſilij quibus cura animarum incumbit perſonarum ſæcularium teneantur perſonaliter reſidere, & curam hujuſmodi per ſeipſos exercere.

Pro clariori quæſtionis ſolutione duo caſus ſunt diſtinguendi.

Primus eſt cum cura monaſterio, vel Commendatario incumbens eſt juriſdictionalis. Et hoc primo caſu ſi juriſdictio ſit tantum temporalis, certum eſt monaſteria hujuſmodi, ſeu Abbatias, vel Prioratus haberi pro beneficijs ſimplicibus; & propterea Commendatarios non tenere initiari ſacris nec perſonaliter reſidere, gloſſ. in extravag. *Execrabilis in verb. Viſitare, de præb.*

2 Si verò juriſdictio in foro contentioſo ſit ſpiritualis, & Commendatarius illam actu exerceat ſive in Conventum, ſive in illius ſubditos ſæculares, ut excommunicare, interdicere, abſolvere, ſuſpendere, viſitare, inquirere, & alia, de quibus per gloſſ. in d. extravag. tunc propoſito olim articulo

3 in Sacr. Congregatione Concilij *die 27. Octobris* 1575. ex undecim Cardinalibus ſex dixerunt Commendatarios non teneri Sacros ordines ſuſcipere, nec reſidere, quia tunc monaſterium non dicitur propriè curatum, ſed ex larga ſignificatione, ut notant Innocen. Jo. Andr. Butr. Abb. & DD. in cap. *Dudum, il ſecundo, de elect.* gloſſ. in Clem. *Dudum, de Sepultur.* ubi quod habens jus excommunicãdi non babet curam animarum, Innoc. & alij in cap. *Cum ſatis, de offic. Archid.* & in cap. *De multa, de præben.* Staphil. *de ſtat. & qualitat. num. 20.* Unus Cardinalis Senonenſis ait, quidquid ſit de jure in Gallijs, Commendatarios eſſe cogendos à Sanctiſſimo: Reliqui verò quatuor ſenſerunt teneri per textum in d. cap. *Dudum, il ſecondo, §. Licet, verſ. Sed cum iure*, ibi, Evidenter apparet quod curam animarum habet de elect. Ita ponderat Abb. *ibid. num. 7. & 8.* & quamvis, *numer. 7.* ſubdat non eſſe propriè curatum, & idem aſſerat Jo. Andr. Butr. & Apoſt. ad Abb. tamen textus in d. cap. *Dudum*, clarus eſt, & clarior in cap. *Super eo, de prabend. in 6.* & in dict. Extravag. *Execrabilis in fin.* ad quem textum non videntur reſpexiſſe DD. ſed reſpexit Cardin. in Clement. *1. quæſt. 20. de offic. Vicar.* ubi citat dictam extravag. Quamobrem ſi cura juriſdictionis ſpiritualis efficit beneficium curatum: ergo intrat diſpoſitio Clem. *Ne in agro, §. Cæterum, de ſtat. Monachor.*

Tandem omnes cenſuerunt excepto Cardinali Alciato Commendatarios non teneri reſidere ex Concilio, ita ut teneantur illis pœnis de quibus in *cap. 1. ſeſſ. 23.* ſed tamen teneri reſidere de jure veteri ad terminos d. cap. *Super eo, de præb. in 6.* d. cap. *Dudum, §. Licet*, ut extravag. *Execrabilis, §. Quantum autem*, ad quod jus vetus videtur Concilium reſpexiſſe in *cap. 2. ſeſſ. 6.* ut ſcilicet ſi aliquis Commendatarius reperiatur habere illam juriſdictionem, de qua ibi, poſſit cogi reſidere, prout ante Concilium poterat, & hanc poſteriorem Sacr. Congregationis ſententiam Gregor. XIII. ad ſe relatam approbavit.

4 Secundus caſus ad quem propriè reſtringitur quæſtio ſuperiùs propoſita eſt, cum cura animarũ

monaſterio, vel Commendatario incumbens eſt Sacramentalis, & in foro pœnitentiali, & hoc caſu regula conſtituitur contra Commendatarios, ut ſcilicet teneantur initiari ſacris, & perſonaliter
5 reſidere. Quod conſtat tum ex c. *Nemo de elect. in 6.* tum quia Commendatarij hodie pro veris titularibus habentur tam in Gallijs, quam extra; & iura omnia de Abbatibus, & Prioribus loquentia habent etiam locum in hiſce Commendatarijs, Prob. *ad Monach.* in dict. c. *Nemo, num. 11. & 23. de elect. in 6.* Rebuff. *in tract. de pacif. poſſeſ. num. 47.* Caſſan. *in conſuet. Burgund. rubr. 9. §. 9.* & Gom. s, *de infr. reſign. q. 13. num. 7.* de Triennali, *qu. 5. num. 11. de publ. reſign. q. 4. num. 29.* & de idiomate, *qu. 5. n. 6.* Sed veri Titulares Prioratuum, & aliorum huiuſmodi beneficiorum regularium curam animarum Sacramentalem habentium obligantur ad ſacros ordines ſuſcipiendos, & ad perſonaliter reſidendum d. Clem. *Ne in agro, §. Ceterum, de ſtatu Monach.* Ergo & Commendatarij.

6 Verum hæc regula declaratur procedere ſi cura animarum incumbat perſonæ illius commendatarij, ſecus verò ſi incumbat monaſterio, vel Conventui, quia tunc nec ad ordines ſuſcipiendos nec ad reſidentiam tenetur; quemadmodum re diligenter examinata ac Gregor. XIII. approbante ſimiliter reſpondit S. Congreg. Concilij.

Solutio igitur præſentis quæſtionis pendet ab inſpectione, An hoc caſu cura animarum incumbat perſonæ ipſius Commendatarij, vel potius eccleſiæ, ſeu monaſterio.

Et quidem cum dubium proponatur de monaſterijs ordinis S. Benedicti, & S. Baſilij manifeſtum videtur curam non Commendatarijs, ſed monaſterijs incumbere. Nam inſpecto tempore quo monaſteria hæc nondum cœperant commendari, ſed adhuc ibi erant Abbates, & Monachi, manifeſtum eſt curam non fuiſſe penes Abbatem & Monachos, ſed penes eccleſiam, vel monaſte-
7 rium tantum, quia Monachi viventes in Congregatione ex eorum inſtituto prohibentur de jure curam animarum perſonarum ſæcularium exercere, text. eſt clarus hic, in c. *un. eod. tit. libr. 6. c. 1. cum pluribus ſeqq. 16. q. 1.*

8 Et propterea non habet locum contra Abbat. diſpoſitio, c. *Licet canon, de elect. in 6.* privans omni jure obtinentes beneficia curata non promotos infra annum ut per Jo. Monach. *ibi n. 6.* Vitalin. in Clem. *un. n. 24. de offic. Vicar.* Rebuff. *in praxi tit. de non promotis infr. annum, n. 28.*

9 Neque obſtant textus in c. *Doctos, c. in parochia,* & c. *Vos autem, 16. quaſt. 1.* nam reſpondetur dicta jura procedere in Parochialibus ſæcularibus à monaſterio diſtinctis, de quibus quia Concilium Lateranenſe in c. *Monachi, de ſtat. Monach.* ſtatuit ne Monachi ſinguli per villas, & oppida per quaſcumque Parochiales ponantur eccleſias; DD. admodum ſe torquent in intellectu dictorum canonum. Quidam enim putant Monachum de jure communi promoveri poſſe ad Parochialem eccleſiam ſæcularem abſque diſpenſatione, dummodo cum eo habitet alius ſaltem Monachus juxta text. in d. c. *Monachi,* & c. *Quod Dei timorem,* ubi ita communiter teneri teſtatur Abb. *n. 7. verſ. Aut eſt curata.* Alij verò cenſent Monachos de jure communi præfici non poſſe prædictis Parochialibus, niſi diſpenſativè ex cauſa neceſſitatis, id eſt in defectum Clericorum ſæcularium, juxta text. in cap. *Cum pro utilitate,* & cap. *Qui vere,* ibi: niſi fortè jubeantur propter urgentes neceſſitates. *16. quaſt. 1,* & c. *Priſcis, 15. diſtinct.* & hanc opinionem ſequitur gloſſ. Joannis in dict. c. *In parochia, in ver. Cum Diaconum,* eamque latè tuetur Abb. *hic ſub num. 4. verſ. In gloſſ.* Alij, ut Vincentius, dicunt de jure communi Monachum non poſſe aſſumi ad Parochialem eccleſiam gubernandam etiam ex cauſa neceſſitatis, quamvis olim propter neceſſitatem, & defectum Clericorum ſæcularium antiqui Canones ex diſpenſatione permitterent Monachos ad eccleſias aſſumi, quod hodie ceſſat cum Clerici ſæculares non deſint. Alij demum alia ſentiunt, quorum opiniones referunt Antonius de Butr. in dict. c. *Monachi, num. 16.* & plura hac de re habentur in *deciſ. Rotæ 254.* relata à Panormit. in dict. c. *Quod Dei timorem, num. 7. de ſtatu Monach.* Alias eſt *deciſio 262.* incip. *In religioſo, & eſt ſupra de iure patr. in nov.*

10 Verum hæc opinionum varietas, ut diximus procedit tantum in Parochialibus ſæcularibus à monaſterio diſtinctis. At verò ſi cura populi incumbat ipſi monaſterio ubi eſt Congregatio Monachorum, ut in caſu de quo agitur, conveniunt omnes Monachum clauſtralem non poſſe ad eam curam aſſumi, quia de hoc eſt textus clarus *hic,* Quem ita intelligunt gloſſ. & DD. ut per Butr. *n. 6. verſ. Oppono.*

Non obſtat ſi dicatur: Si in eccleſijs ſæcularibus à monaſterio diſtinctis Monachus præfici poteſt curæ ſaltem cum loco ordinis, ut in d. c. *Monachi,* & c. *Quod Dei timorem, ſcilicet de ſtat. Mona.* fortius debet poſſe aſſumi, & curam exercere in proprio monaſterio, cum hoc caſu concurrat favor eccleſiæ, & cura animarum, & habebat nedum ſocium, ſed ſocios. Item magis obligatur monaſterio ſuo, quàm eccleſiæ ſæculari. Ergo longe magis eſt cenſendus idoneus ad curam imminentem proprio monaſterio, quam eccleſiæ foris ſitæ.

11 Id inquam non obſtat; nam ut Monachus clauſtralis præfici poſſit curæ monaſterio incumbenti peculiarem habet rationem, ne ſcilicet inter illos de Congregatione notetur diverſitas, & regulariter viventes habeant occaſionem vagandi circumeundo Parochiam, ut ait hic Butr. *in 2. notab.* poſt gloſſ. *in verb. Monachos,* nevè habeant materiam viſitandi domos mulierum pro confeſſionibus, & alijs ſecundum Abbas *num. 6.* Unde Eugenius Papa: Nullus inquit Monachorum præſumat pœnitentiam dare, neque baptizare, neque infirmum viſitare, neque mortuum ſepelire, neq; ad eccleſiam ſæcularem tranſire: Sit clauſtro ſuo contentus, quia ſicut piſcis ſine aqua caret vita, ita ſine monaſterio Monachus. Sedeat itaque ſolitarius, & taceat, quia mundo mortuus eſt, Deo autem vivit: Agnoſcat nomen ſuum; Monos enim Græcè, latinè eſt unus, achos Græcè latinè triſtem ſonat, inde dicitur Monachus unus triſtis. Sedeat ergo triſtis, & officio ſuo vacet, ut infertur in cap. *Placet, 16. quaſt. 1.*) Quæ prohibitio habetur etiam in Nicæna Synodo relata in cap. 1. *eadem cauſa & quaſt.* in cap. *Monachus,* & cap. *Alia cauſa,* ubi refertur illud S. Hieronymi: Monachus non docentis, ſed plangentis habet officium, & alia cauſa eſt Monachorum, alia Clericorum. Clerici paſcunt oves, ego paſcor.

Sed objicies, Major videtur indecentia, ut Mona-

Digitized by Google

nachus eximatur à monaſterio, & degat inter ſæculares, quam ut exiſtens in monaſterio exerceat curam nomin: Collegij, nec per hoc notatur diverſitas, quamvis facit cujus nomine ſit, ut in c. *Cum quis de ſent. excomm. lib. 6.* & in cap. *Cum veniſſent, de inſtit.* Qnibus fundamentis Abb. *hic nu. 5. verſ. Sed ego non poſſum,* dicit ſe non poſſe concipere quomodo hæc facilis ratio, ne ſcilicet in Congregatione notetur diverſitas, ſit ſufficiens ad impediendum privilegium tributum curæ, & propterea dat novum intellectum ad hunc textum, ut ſcilicet procedat ſecundum jura antiqua & conſiderato mero ſtatu religioſorum. Nam regulariter Monachus ſecundum eum non debet præfici curæ etiam Eccleſiæ ſæcularis, ſed propter neceſſitatem fuit inſtitutum ut poſſet præfici, & ita propriè debet intelligi hæc decretalis, ſed in defectum ſæcularium ſatis poteſt ſuſtentari primus intellectus gloſſæ, ut ſcilicet Monachus præfici poſſit curæ ſi eligatur à populo, & ab Epiſcopo inſtituatur.

Cæterum ſalvando communem intellectum reſponderi poteſt imò magis indecens eſſe, ut per ſingulos dies exeat è monaſterio, & circumeat parochiam Monachus vivens in Congreg. quàm ut ſemel tantum Monachus eximatur à clauſtro, & præficiatur parochiali ſæculari, ſicut videmus magis repugnare S. Canonibus, ut Monachus quamdiu remanet Monachus ſit ſolutus à voto paupertatis, vel caſtitatis, quam ut prorſus eximatur à regula, & de Monacho efficiatur non Monachus: unde ſecundum opinionem Vincentij, & Jo. in hoc ſecundo caſu diſpenſat Papa, non autem in primo, ut notatur in c. *Cum ad monaſterium, in ult. gloſ. de ſtat. Monach.* Item quamvis per fictionem, ſeu intellectum juris omnes Monachi cenſeantur exercere curam, eo quod exerceatur per Monachum nomine totius Collegij, & ſecundum hoc non videatur inter eos eſſe diverſitas, tamen veritate inſpecta negari non poteſt quin inducatur difformitas in vita monaſtica, quia revera unus tantum vagatur & diſcurrit inter ſæculares; reliqui verò vivunt in clauſtro in ſilentio, & ſolicitudine, quod repugnat S. Canonibus, quia dignum eſt, ut qui ſimilem cum alijs vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam, ut in cap. *Recolentes, inf. de ſtat. Monach.* Neqne hæc ratio eſt levis, ſeu facilis, ut dicit Abb. imò eſt gravis, & fortis, quia abſonum eſt, ut Monachus in clauſtro cum cæteris convivat, & eorum uſibus & inſtitutionibus ſe non conformet, ut ibi, Turpis eſt enim omnis pars quæ ſuo non congruit univerſo c. *Quæ contra mores, 8. diſt.* Hoſtien. in d. c. *Recolentes, num.* 12. Præſertim verò quia cum Monachus ad curam exercendam non debeat ſolus exire, ſed cum ſocio ſui ordinis, ut in d. c. *Monachi,* & cap. *Quod Dei timorem, de ſtat. Monachor.* & in c. *fin. inf. eodem.* poſſet modo unum, & modo alium ſibi ſocium adjungere; quod eſſet occaſio illis de Congregatione vagandi extra clauſtra, & domos mulierum viſitandi: unde plurimum relaxari poſſet rigor monaſticæ diſciplinæ: nec favor curæ in hoc debet attendi, quia æquè bene, & magis congruè poteſt illi ſatisfieri per Presbyterum ſæcularem, ut hic. Tene igitur in monaſterijs ubi eſt Congregatio Monachorum curam populi non incumbere Abbati, vel ipſorum collegio, ſed eccleſiæ, ſeu monaſterio; & propterea exercendam eſſe per clericum ſæcularem, non autem per Monachum. & ita intellige hunc textum prout DD. communiter intelligunt.

12 Quod ſi inſtas: ſaltem penes Abbatem reſidere curam habitualem, cujus ratione obligatur ad reſidentiam ut in parochiali habitu cenſent Innoc. Abb. Antiq. Calderin. Jo. Andr. Anchar. & Imol. in cap. *de multa, de præb.* Archid. & alij in c. *Licet canon, de elect. in 6.*

Reſpondet primo hanc aſſertionem quod cura habitualis ſit penes Abbatem, nec jure, nec ratione ulla probari poſſe: quia cum Abbates, & Monachi clauſtrales nunquam habuerint curam actu, nec habere poſſint ob illorum incapacitatem, fruſtra eſſet potentia numquam reducibilis ad actum. Hoſt. *In Summa, de pœnit. & remiſſ.* §. *Cui,* Bald. *conſ. 377. Quæſtio ſubtilis eſt, n. 4. verſ. Quandoque*

13 *ſignificat, lib. 3.* Nec refert qnod reduci poſſit ad actum ex diſpenſatione Apoſtolica, quia quod poteſt per diſpenſationem dicitur fieri non poſſe, ut poſt Innoc. in cap. *Paſtoralis, de cauſa poſſeſſ. & propriet.* in puncto de quo agitur tradit Abb. in dict. c. *Quod Dei timorem, num. 8. verſ. Item adduco, de ſtatu Monach.* & propterea Butr. *hic in 2. notab.* dicit nec decens eſſe, nec poſſibile de jure communi, ut Monachus in Congregatione præficiatur curæ ſubjectæ eccleſiæ regulari.

14 Deinde reſpondetur contra doctrinam Innoc. & aliorum *loc. cit.* ſentire gloſ. Hoſt. & Butr. qui teſtatur de communi in d. c. *De multa.* Quapropter in hoc opinionum conflictu S. Congregatio aliàs approbavit ſententiam mediam collectarij in d. c. *De multa, num. 6.* quam & Rota ſæpius ſequuta eſt, diſtinguentis an ſubſit ſpes, ut habitus curæ brevi reducatur ad actum per reverſionem Parochianorum, an non; ut primo caſu teneatur Parochus ad reſidentiam, in ſecundo non teneatur; atque ita in ſpecie reſpondit in cauſa cujuſdam Parochi Illerden. diœceſis. Sed & Gregorius XIII. dum olim reſpondit ſecundum ſententiam Cancellariæ appellatione parochialis comprehendi etiam illam quæ tantum habitu ſit, eam ratione reddidit, quoniam in horas ſingulas poteſt fieri actu ſi revertantur Parochiani. At certum eſt nos verſari in primo caſu; ſiquidem nulla ſubeſt nec ſubeſſe poteſt ſpes, ut habitus curæ ad actum reducatur ſtante juris prohibitione, & incapacitate Monachorum clauſtralium exercendi curam animarum monaſterio incumbentem.

15 Certum eſt igitur ante commendam, quo tempore in monaſterio erat Congregatio Monachorum curam non fuiſſe penes Abbatem, & Monachos, ſed penes monaſterium, idque expreſſè adnotavit Abb. *hic n. 5.* his verbis: Nam cura animarum non eſt collata ipſi Collegio Monachorum, cum ſint ibi: non ut exerceant curam, ſed regulariter vivant: unde cura eſt potius eccleſiæ ipſorum, ſequitur Mandoſ. *conſ. 20. n. 9.* & Rota *in recent. deciſ. 53. n. 2. in fin. par. 2.*

16 Atque hinc neceſſariò ſequitur ut idem ſit dicendum poſteaquam monaſterium fuit commendatum, quia commenda ſtatum beneficij non mutat, Sarnen. *in reg. de infirm. quæſt.* 13. Put. *deciſ. 25. lib.* 1. Caſſad. *deciſ. 5. de privil. num.* 2. Rota *deciſ. 587. num. 2.* & *deciſ. 4. part. 4. diverſ.*

17 Quod adeò verum eſt, ut etiamſi per mille annos beneficium fuerit commendatum ſemper, tamen remanſerit in eo ſtatu in quo erat ante commen-

Digitized by Google

dam,eaque ceſſante non dicatur vacare per obitum
ſed duret antiqua vacatio quæ erat tempore pri-
mæ commendæ, Gemin.poſt Fedet.de Sen.quem
citat *conſ.8.num.8.verſ.Quia non eſt neceſſe.*

18 Et ob hanc rationem S. Congregatio aliàs re-
ſpondit Archiepiſcopum Vrbinaten.tanquam pro-
ximiorem poſſe quidem viſitare Eccleſias territo-
rij Abbatiæ Caſtri Durantis nullius Diœceſis, ſed
Abbatiam ipſam, quæ regularis eſt non poſſe Ar-
chiepiſcopum viſitare, utcumque perſonis ſæcula-
ribus commendari conſueverit; nimirum quia E-
piſcopus ex *cap.9.ſeſſ.24.* poteſt viſitare Eccleſias
nullius diœceſis ſæculares tantum, non autem re-
gulares,& per commendam ſtatus regularis Abba-
tiæ immutatus non fuit.

Et propter eamdem rationem S. Congregatio
conſulta An facultas uniendi beneficia ſeminario
quam habet Ordinarius vigore *cap.12.ſeſſ.23.* ſe ex-
tendat ad beneficia regularia conventu tamen ca-
rentia, & in commendam tradi ſolita, reſpondit
non ſe extendere, quia ſcilicet per commendam
non deſierunt eſſe regularia.

19 Hujus Concluſionis ratio eſt,quia commenda
non eſt verè,& propriè titulus,cap. *Qui plures, 21.
q.1.*ubi eſt text. quod nemo duas Eccleſias in titu-
lum tenere poteſt, tamen poteſt unam in titulum,
20 & aliam in commendam,& ita notat ibi gl. Hugo,
& Laurentius.Nec Commendatarius dicitur pro-
priè Prælatus,ſed quaſi depoſitarius, & non habet
proprietatem,nec poſſidet nomine proprio,Rom.
conſ.350. In caſu, Socin.*conſ.32. n.7.lib.1.* Inter
Commendatarium, & Eccleſiam non contrahitur
21 matrimonium,ſicut inter Eccleſiam, & Abbatem,
Gemin.*d.conſ.8.nu.5.* Et propterea tamquam poſ-
ſidens nomine alieno nullo unquam tempore po-
teſt præſcribere, aut novum ſtatum beneficio im-
primere,cap. *Si diligenti,*ubi Joan. Andr. & Abb.
notant *de reſcript.*

Ideoque non intrat diſpoſitio cap. *Cum de be-
neficio, de præben. in 6.* quia ille textus procedit in
vero titulari,qui proprio nomine poſſidet,ut colli-
gitur ex illis verbis : Sæcularibus clericis inſtitutis
in eo Rectoribus,& illic declarat gloſ. Archid. Jo.
Monach. Jo. Andr.ac cæteri.

Et quamvis Commendæ noſtri temporis ſint
adinſtar titulorum,& jura omnia de titularibus lo-
quentia habeant locum in his commendatarijs ut
per Caſſanæum qui examinat formulas *in Com-
ment.conſuet. Burgund.* & dictum eſt ſupra, Id ta-
men procedit potius per extenſionem, & ex veriſi-
mili mente,cum materia eſt favorabilis, quam ex
proprietate, cum verè Commendatarij non poſſi-
deant,nec habeant titulum; ita declarat Rota *deciſ.
760.lib.3.part.3.diverſ.*

Et certè cum etiam monaſteria,in quibus viget
regularis obſervantia dentur in commendam per-
petuam,ut colligitur ex *c.20.ſeſſ.25.de Regular.* &
patet hodie in monaſteriis Cryptæ Ferratæ Ordinis
S. Baſilij, Farfenſi, & Sublacenſi Ordinis S.
Benedicti, & Foſſæ Novæ, Ordinis Ciſtercienſis,
quæ Cardinalibus ſunt commendata; utique; ſi
præter Abbatem etiam Commendatarius eſſet ibi
22 Prælatus,in eadem Eccleſia, vel monaſterio eſſent
duo capita contra tex. in c. *In Apibus,7.q.1.*& cap.
Quoniam in pleriſque, 5.de offic. Ordin. Et propter-
ea Abbates tanquam Prælatos, & Sponſos Eccle-
ſiæ in Synodis, & aliis publicis functionibus præ-
cedere Commendatarius cenſuit S.Congregatio.Et
alias cum Cardinalis Vercellen.obtinens in Com-
mendam duas Abbatias habentes temporalem, &
ſpiritualem juriſdictionem, & jura Epiſcopalia
cum totali exemptione à juriſdictione Ordinario-
rum,adiiſſet S. Congregationem, ut ſibi committe-
rentur executiones litterarum Apoſtolicarum :
Congregatio cenſuit verbum faciendum cum San-
ctiſſimo,qui abnuit eam rationem adducens, quia
privilegia ſunt conceſſa Abbatibus, ipſe autem
eſt commendatarius, & ex ſtylo Concilij com-
menda, & titulus accipiuntur, tamquam diverſa,
ut patet in *cap. 4.ſeſſ.7.& cap. 17.ſeſſ.24.* Ideoque
de reſidentia Commendatariorum quaſi in decre-
tis generalibus ſuper reſidentia aliorum titularium
non eſſent incluſi, Patres ediderunt ſpeciale
decretum in *c.2.ſeſſ.6.*

Hæc igitur concluſio, quod commenda etiam
ſecundum formulas hodiernas non mutet ſtatum
beneficij veriſſima eſt, & receptiſſima tam apud
ſcribentes,quàm in S. Congregatione,& in Rota.
Et propterea hinc neceſſariò infertur, ut cura ani-
marum non reſideat penes Commendatarium, ſi-
cut non reſidebat penes Abbatem, in cujus locum
Commendatarius eſt ſubrogatus.

Quod ſi urgeas, Idcirco ante commendam cu-
ra non incumbebat Abbati, quia repugnabat ejus
ſtatui curam animarum exercere, ut dictum eſt
ſupra. Hoc autem impedimentum ceſſat poſt
commendam, quia Commendatarius tamquam
ſæcularis non prohibetur curam animarum exe-
cere per ſeipſum : ergo & diſpoſitio ceſſare debet
quam rationem in puncto conſideravit Rota co-
ram Cardinali Millino in *Tudertina Prioratus.* Re-
23 ſpondetur hanc rationem impedimenti ceſſantis
hoc caſu non valere, quia cum Commendatarius
ſucceſſerit in locum titularis incapacis curæ ani-
marum non habetur ratio capacitatis ipſius
Commendatarij, ſed Abbatis duntaxat cujus
vices Commendatarius gerit per regulam ſub-
rogatoriam, quæ procedit etiam quoad jura per-
ſonalia iuxta text.in l. *fin.* ubi Bart. d.cap. *proxim.
ſacr.ſcrin.lib.12.*

24 Exemplum clarum patet in concurſu ; nam
monaſteria, quibus cura animarum incumbit non
ſubiacent huic formæ, quia quæ præſcribuntur à
Concilio in *c.18.ſeſſ.24.de edictis proponendis,* & de
quibuſcumque addere volentibus obſervari non
poſſunt inter regulares tamquam Prælatis obedi-
entiarios : tamen quamvis hæc ratio ceſſet cum
monaſteria commendantur clericis ſæcularibus,
inter quos ſervari poteſt forma Concilij,nihilomi-
nus S. Congregat.articulo diligenter diſcuſſo in
cauſa Tudertina Prioratus hanc rationem Rotæ
infirmam exiſtimavit, cenſuitque eo caſu non re-
quiri hanc formam examinis per concurſum : quā
deciſionem approbavit Clemen. VIII. Similiter S.
Congreg. nulla habita ratione impedimenti ceſ-
ſantis alias declaravit Commendatarium monaſte-
rii curam animarum habentis quam exercet per
clericos ſæculares non poſſe cogi accedere ad Sy-
nodum diœceſanum Epiſcopi, ſed ſat eſſe, ut ad
eam mittat clericum qui curam exerceat : ergo
eodem modo quamvis in Commendatariis ceſſet
ratio incapacitatis curæ; tamen quia commenda
ſtatum non mutat,Commendatarius obſtringi non
debet ad onus exercendi curam, ad quod titularis
non tenebatur : nam iura loquentia de Mona-
chis habent etiam locum in huiuſmodi Commen-
data-

tarijs. Prob.in d.c. *Nemo n.10. & 23 de elect. in 6.* & dictum eſt ſupra.

Præterquam quod deciſio Rotæ loquitur in terminis longè diverſis, videlicet in commenda Parochialis, ſeu Prioratus à monaſterio diſtincti, juxta text. in c. *Nemo de elect. in 6.* Atque ita in caſu deciſionis cura incumbebat Priori. Unde non procedit niſi in caſu, in quo etiam beneficium quod commendatur, ſi conferretur in titulum proviſus cogi poſſet ad curam animarum per ſe ipſum exercendam.

25 Nec obſtat quod cum in dictis monaſterijs cura animarum plerumque exerceatur per Vicarios ad nutum amovibiles, id arguat curam eſſe penes deputantem; & ſic penes Commendatarium, ad quem jus deputandi pertinet, ſicut pertinebat ad Abbatem in Eccleſia ſibi pleno jure ſubjecta juxta diſtinctionem Archid. in cap. *De Capellis, 16. q. 2.* Hoſt. Jo. Andr. & Butr. *hic.* Reſpondetur enim id non procedere in deputante, qui ſit prohibitus curam exerceret ſicuti eſt Abbas per jura ſuperius allegata: vel ſuccedit prohibitio ſicut eſt Commen-
26 datarius. Præſertim verò quia Innoc. IX. olim Cardinalis SS Quatuor adnotatum reliquit in *c. 5. & 8. ſeſſ. 7.* Concilij Tridentini in monaſterijs à prima inſtitutione curatis habere locum diſpoſitionem *c. 11. ſeſſ. 25. de Regular.* & cura per Vicarium amovibilem exerceri poſſit, & teſtatur ita per S. Congreg. fuiſſe reſolutum. Unde patet ex eo quod Vicarius ſit amovibilis, non bene inferri ut cura non incumbat monaſterio.

Cum igitur ex prædictis liqueat evidenter curam animarum incumbere monaſterio, non autem illius Abbati; ac proinde nec Commendatario qui in Abbatis locum ſucceſſit, neceſſario ſequitur ut intret deciſio S. Congregat. ſuperius relata, *n. 6.* atque à Gregorio XIII. approbata ut ſcilicet Com-
27 mendatarij non teneantur reſidere. Inanis enim eſſet reſidentia eorum qui deſervire non tenentur, c. *Quia nonnulli,* & c. *Conquerenti de Cler. non reſid.* Cardin. Turrecr. in c. *Pervenit n. 2. 7. q. 1.* Jo. Andr. in d.c. *Licet Canon, n. 4. de elect. in 6.* Abb. in cap. *Non liceat, n. 8. de Cler. non reſid.* Gigas *de reſidentia Epiſcopi c. 3. n 3.*

Quibus accedit communis obſervantia. Nam ejuſmodi monaſteria paſſim commendantur Cardinalibus, & Prælatis, qui non reſident, nec curam exercent per ſeipſos. Quod arguit curam eis non incumbere, ut per gloſſ. in Clem. *Dudum. § Statuimus in verb. Impendant. de Sepultur.* & ibi Cardin. in § *At inde, num. 9.* Vitalin. in § *Verum, num. 3. & 5.* Abb. in cap. *Dudum, il ſecondo, num. 8. & 9. de ſept.* & in cap. *De multa num. 24. de præben.* Dec. in cap. *Ad aures nu. 19. de reſcript. verſ. Et Curatum,* latè Sarnen. *in regula, de Idiomate, q. 11.* Nam illi quibus hujuſmodi cura incumbit, tenentur deſervire per ſe ipſos cum ſit electa induſtria perſonæ, cap. *Cum ſit de ætat. & qualit.* Archid. in cap. *Sacerdotibus, 11. q. 1.* Abb. in d. cap. *Non liceat, num. 8.* Dec. in cap. *Cum omnes, in ſecunda lect. in 1. notab. de Conſtit.*

28 Alioquin præſumeremus delictum in omnibus Commendatariis, in Ordinariis, & Viſitatoribus Apoſtolicis, qui hoc viderunt, permiſerunt, & approbarunt; cum tamen ubi actus poteſt referri ad bonum, & malum, & ad cauſam permiſſam, vel non improbatam ſemper referri debeat ad bonum & præſumatur legitimè factum, l. *Meritò, ff. pro Socio.* Abb. in d.c. *Non liceat de Cler. non reſid.* Dec. in cap. *In præſentia, n. 52. de probat.*

Ex quibus omnibus videtur poſſe generaliter reſponderi ſi monaſteria ſint ordinis S. Benedicti, vel S. Baſilii, & dentur in commendam, quamvis habeant curam animarum perſonarum ſæcularium Commendatarios non teneri in eis reſidere, aut curam animarum per ſe ipſos exercere, ſed eam curam eſſe per vicarios Presbyteros ſæculares exercendam, quemadmodum in aliquibus caſibus particularibus iam reſpondit S. Congreg. & præſertim in cauſa inter Epiſcopum, & Commendatarium monaſterii S. Benedicti Terræ Gualdi Nucerinæ Diœceſis. Et ita reſponſum.

De Capellis Monachorum.

Cap. Ex parte.

SUMMARIUM.

1 *Conſtitutio edita à Papa in Concilio an dicatur Conciliaris, quo ad hoc ut contraria reſcripta, vel privilegia non valeant, niſi Concilio fuerit derogatum, & num. ſeq. uſque in finem:*

2 *Conſtitutionibus Papæ, vel decretalibus epiſtolis in privilegijs non eſt opus ullatenus derogare, & in reſcriptis ſufficit derogatio generalis.*
Declaratur n. 21.

3 *Privilegium eſt lex privata, & contra jus commune & ex ſui natura derogat legi.*
Clauſula derogatoria, non obſtante, *non requiritur quando Princeps reſcribit per viam privilegij, ibidem verſ. Ac propterea.*

4 *Reſcriptum contra legem regulariter non valet, non tamen requiritur ſpecialis derogatio, ſed ſufficit generalis, niſi lex ſit conciliaris.*

5 *Conſtitutiones editæ à Papa in Concilio appellantur ſimpliciter Conſtitutiones Papæ.*
Contrarium, n. 1. Declaratur n. 21.

6 *Epiſcopi non habent facultatem diſpenſandi contra Conſtitutiones Conciliares, ſicut nec legati.*

7 *Secus ſi Conſtitutiones ſint editæ à Papa in Concilio.*
Contrarium, n. 22.

8 *Concilia generalia habent tacitè clauſulam annullativam eorum, quæ in contrarium fiunt, & num. 26.*

9 *Concilio generali in contrarijs reſcriptis, & privilegijs cur debeant ſpecialiter derogari.*

10 *Concilium unde dictum.*

11 *Humani moris eſt illum vereri, cujus voluntate nunc erigitur, nunc deprimitur.*

12 *Papæ ſententia prævalet, diſcrepantibus ſententijs inter Papam, & Concilium.*

13 *Intellectus cap.* Nonnulli de reſcript, *& n. 26.*

14 *Conſtitutionibus Conciliaribus debet ſpecialiter derogari in contrarijs privilegijs, & litteris gratiæ, & num. 27.*

15 *Canones editi à Papa in Concilio dicuntur Conciliares quoad effectum derogationis, & num. ſeq.*

16 *Intellectus, cap.* Eam te, de ſtat. & qualit.

17 *Conſtitutiones editæ à Papa, & Concilio ſimul ſunt majoris authoritatis, quam Conſtitutiones, ſolius Concilij.*

18 *Collatio Apoſtolica facta pupillo coram Papa exiſtenti* de dig-

de dignitate Cathedralis eccleſiæ, non tenet, niſi in litteris fuerit derogatum contrariis Conſtitutionibus editis à Papa in Concilio.

19 *Privilegium exemptionis à decimis prædialibus conceſſum religioſis Societatis Ieſu abſque derogatione, Cap. Nuper, de decimis, validatur à Gregorio III.*

20 *Conſtitutio edita à Papa Sacro approbante Concilio dicitur Conciliaris.*

21 *Conſtitutiones in Concilio edendæ ſunt nomine Papæ, & ab ipſo tanquam digniori, & principaliori ſunt denominandæ.*

22 *Cardinalium cœtus diſpenſare non poteſt contra Conſtitutiones editas à Papa in generali Concilio.*

23 *Epiſcopus diſpenſare non poteſt cum ſibi ſubdito vero bigamo ad primam tonſuram, & beneficia ſimplicia.*

24 *Papa præſentia in generali Concilio Patrum libertatem non minuit in ſententiis proferendis.*

Viennenſis Concilii tractatus ad clamorem Ioan. Andr. ibid.

25 *Conſtitutio edita à Papa contradicente Concilio valet, ſed non eſt Conciliaris, nec eget ſpeciali derogatione in contrariis reſcriptis, & privilegiis.*

26 *Verborum inculcatio etiam ſuperflua admittitur ad tollendam ſophiſticam malignorum interpretationem.*

1 EX PARTE. Non valet reſcriptum impetratum per Monachos, ut ſoli maneant in capellis, ſi de lateranenſi Concilio non faciet mentionem. Hoc dicit. Dividitur in duas partes; in prima ponitur conſultatio, in ſecunda reſponſio ibi, *Cum autem.*

Nota primò Monachos non debere ſingulis in Prioratibus, ſeu capellis commorari, ut *hic*, & infra *in cap. proximo*, etiamſi facultates monaſterii pluribus alendis non ſuppetant, ut in verſ. *Si pluribus.* Nec obſtat c. *1. ſupra de inſtit.* quia loquitur in Conventualibus, qui non debent in monaſteriis conſtitui in majori numero, quam reditus monaſterii patiantur; concordat Concilium Tridentinum in *cap. 3. verſ. In prædictis, ſeſſ. 25. de Regular.* Item non obſtat cap. *Auctoritate. de inſtit.* & c. *Quoniam de vita, & honeſt. Cleric.* quia hæc jura loquuntur in clericis ſæcularibus, qui in eccleſiis inſtitui non debent ultra modum facultatum ſecundum Hoſt. *hic num.* 1.

Secundò nota ibi, *nulla mentio.* Litteras Apoſtolicas contra generale Concilium non valere niſi de Concilio fiat mentio: & in hoc eſt textus apertus hic, qui non habetur alibi ita clarè. Ad idem cap. *Eam te, ſupra de ætat. & qualit.* & eſt receptiſſima omnium ſententia, ut dicam infra *num. 14.*

QUÆRO, An Conſtitutio edita à Papa in Concilio dicatur Conciliaris quo ad effectum, ut contraria reſcripta, vel privilegia Apoſtolica non valeant, niſi Concilio fuerit ſpecialiter, & expreſsè derogatum.

Hæc inveſtigatio ad multa prodeſſe poteſt in practica: nam ferè innumeræ ſunt decretales editæ à Summis Pontificibus in Conciliis generalibus, & in ſpecie Conſtitutiones pleræque inſertæ in Clementinis tribuuntur Clementi V. in generali Concilio Viennenſi, & ſeptuaginta capita Concilii Lateran. IV. in corpore juris clauſa ferè omnia tribuuntur Innoc. III. in generali Concilio ut in c. *1. in inſcript.* & ibi dixi *in princ. ſupr. de ſumma Trinit. & fid. Cath.* in c. *Quidam de renunc.* in cap. *Ut debitus, cum duob. cap. ſeqq. infra de appell.* & paſſim alibi. Unde plurimum intereſt ſcire an reſcripta, indulta, & privilegia, quæ aliquando ex juſtis cauſis conceduntur à Sede Apoſtolica contra hujuſmodi decretales, ſint irrita ex defectu ſpecialis derogationis.

Opinioni negativæ videtur adhærere, Dec. in cap. 1. *de iudic.* ubi poſteaquam in principio firmavit Conſtitutionem cenſeri Conciliarem, quando editur immediatè à Concilio generali, ſecus verò ſi edatur à Papa in Concilio, *num.* 8. dicit hanc inveſtigationem non eſſe ſine effectu, qui Conſtitutioni Concilii non ita de facili derogatur; non enim tollitur à ſummo Pontifice per clauſulam generalem. *Non obſtante*, ut eſt dictum notab. Archid. in cap. 1. *de Conſt. lib. 6.* Sentit ergo Decius Conſtitutionem editam à Papa in Concilio non cenſeri Conciliarem quoad effectum derogationis. Idem ante eum apertius tenet Cardin. in Clem. 1. *col. 3. verſ. Tertiò quæro, de cenſib.* ubi poſt Lapum concludit valere privilegium conceſſum religioſis contra dictam Clementinam; licet de illa non faciat mentionem; ſecus ſi daretur privilegium religioſis Mendicantibus contra c. *unicum, de exceſſ. Prælat. lib. 6.* Non facta mentione de illo capitulo, quia non teneret; & hoc quia ibi exprimitur, ut in privilegiis, & conceſſionibus Apoſtolicis debeat fieri plena, & expreſſa mentio illius prohibitionis. Atque ita Lap. & Card. cenſent illi Clementinæ, quæ edita fuit à Clem. V. ut Concilio Viennenſi non eſſe derogandum in privilegiis, ſicuti eſt derogandum Conſtitutionibus habentibus clauſulam derogatoriam ad contrarias futuras diſpoſitiones; quamvis revera Lap. & Cardin. non conſiderent dictam Clementinam tamquam editam à Papa in Concilio, neque ad id advertant, ſed illam conſiderent tamquam jus commune, dum ſubdunt privilegia derogare juri communi, etiam non facta de ipſo mentione.

2 Probari poteſt primò hæc ſententia, quia Conſtitutionibus Papæ, vel Decretalibus epiſtolis in privilegiis Apoſtolicis non eſt opus ullatenus derogare: & in reſcriptis, & litteris gratiæ ſufficit derogatio generalis. Sed Conſtitutiones editæ à Papa in Concilio ſunt Conſtitutiones Papæ: ergo illis non eſt opus ut ſupra ſpecialiter derogare.

3 Major patet quoad primam partem, quia privilegium eſt lex privata, & contra jus commune, cap. *Privilegia, 3. diſt.* gloſſ. 1. in cap. *1.* & gloſſ. *fin.* in cap. *fin. ſupra de reſcript.* & ſic de ſui natura derogat legi, & debet aliquid operari ultra jus commune etiamſi non exprimat, cap. *In his, de privil.* cap. *Abbati, verſ. quia cum privilegium, de verbor. ſignificat.* gloſſ. *fin.* in cap. *fin. de tranſl. Epiſcop.* & gloſſ. in c. *Cauſam in ver. Procedat, de reſcript.* Ac propterea quando Princeps reſcribit per viam privilegii: non eſſe neceſſariam clauſulam derogatoriam *Non obſtante*, ſcripſit Hoſtien. *in ſumma in tit. de reſcript.* §. *Quæ vero, in 4. col. verſ. Sed poteſt diſtingui*, Jo. Andr. & Gemin. in cap. *unde, de exceſſ. Prælat. lib. 6.* Cardin. poſt Lap. in in dict. Clem. *unica in 3. quæſt. de cenſib.* Mil. *in repertor. in verb. Privilegium, in 3. col.* Item tenet Bald. in l. *Item Lapilli, in 2. col. num. 8. verſ. Ego dico ff. de rer. diviſ.* dicens eo ipſo, quod Princeps vocat ipſum

ſum privilegium, & bullatur bulla privilegiorum,
non eſſe neceſſariam aliam clauſulam, quia ſatis
apparet eum velle infringere jus commune, per l.
Quidam conſultabant. ff. de re judic. & dictum Bal-
di ſequuntur Martin. Lauden. *in tract. de privil.* §.
39. & Felin. in c. *Nonnullis, num.* 11. *verſ. Fallit ſecun-
do prædicta regula de reſcript.*

4 Quo verò ad ſecundam partem ejuſdem pro-
poſitionis quamvis reſcriptum contra legem etiam
non habentem clauſulam derogatoriam regulari-
ter non valeat, ſicut pro regula ſupponunt Jo. An-
dr. Gemin, & Anchar. in d. cap. *unico de exceſſ. Præ-
lator. libr. 6*, Felin. in d. cap. *Nonnullis, num. 9. verſ.
Secunda regula*, tamen in eis non requiritur dero-
gatio ſpecialis, ſed ſufficit generalis, non obſtante
aliqua lege in contrarium, niſi lex eſſet Con-
ciliaris, quia requireretur ſpecialis derogatio.
Ita poſt Archid. quem citat in cap. *1. de conſtit.
lib. 6.* tradit Bald. in l. *Humanum, num. 1. verſ. Ter-
tiò nota, C. de legib.* Jo. Andr. in d. c. *unic*, & alij plu-
res relati à Felin. in d. c. *Nonnullis, num. 10. verſ. Fal-
lit novem modis, de reſcript.*

5 Minor probatur in cap. *Statutum, de elect. lib. 6.*
ubi cap. *Licet canon, eodem tit, & lib.* editum à Gre-
gorio X. in Concilio Lugdunenſi, appellatur ſim-
pliciter ſtatutum Gregorij X. Ad idem eſt textus
in d. c. *Licet canon*, ubi canon editus ab Alexand.
III. in Concilio Lateranenſi relatus in c. *Cum in
cunctis, de elect.* dicitur ſimiliter canon editus ab
Alexandro III, abſque ulla Concilij mentione: &
idem habetur in c. 4. *ſeſſ. 7.* Conc. Triden. ubi con-
ſtitutio c. *De multa, de præb.* quæ ut patet ex illius
inſcriptione edita fuit ab Innocentio III. in Conci-
lio generali appellatur conſtitutio Innocen, nulla
facta mentione Concilij.

Quinimò quamvis Conſtitutiones ferè univer-
ſæ inſertæ in Clementinis editæ fuerint in gene-
rali Concilio Viennenſi, & nonnullæ ipſarum
inſcribebantur, clemens V. in Concilio Vien-
nenſi, & nonnullæ, Idem in eodem tamen
pleræque inſcribuntur ſimpliciter per dictionem,
Idem: & in ſpecie ſic inſcribitur, Clemen. *Quia
contingit, de relig. domib*, licet in corpore dicatur
edita hoc ſacro Concilio approbante: ergo con-
ſtitutiones editæ à Papa in Concilio ſunt ſimplici-
ter, & abſolutè conſtitutiones Papæ.

6 Secundò principaliter probatur eadem ſenten-
tia, quia Epiſcopi facultatem non habent diſpen-
ſandi contra conſtitutiones conciliares, gloſſ. in c.
Cum dilectus, in verb. In ætate, & ibi Abbas *in 5.
col. num. 10. de elect.* gloſſ. in cap. *Quiſquis, in verb.
Fiat, eodem tit.* Idem Abbas in cap. *Significaſti, in
2. col. eod.* & in cap. *At ſi clerici*, §. *De adulteriis, infr.
hoc tit.* Felin. in cap. *Nonnullis, numer. 3. de reſcript.*
Quemadmodum nec legatus, cap. *Dilectus, il
primo, infra de præb.* juncto cap. 2. *de conceſſ. præb.*
Felin. *ubi ſupra*, Sed contra conſtitutiones editas
7 à Papa in generali concilio Epiſcopi ex urgenti
cauſa poſſunt diſpenſare, ut per Felinum in cap. 1.
num. 5. verſ. Ex quo colligi poteſt, infra de ſponſ. &
Decius in cap. 1 *num. 9. de judic.* Ergo conſti-
8 tutiones editæ à Papa in generali concilio non
cenſentur Conciliares quoad effectum diſpenſa-
tionis: & conſequenter neque ad effectum de-
rogationis. Etenim tam impotentia diſpenſan-
di, quam neceſſitas derogandi provenit ex eo,
quia Concilia generalia habent tacitè clauſulam
annullativam eorum, quæ in contrarium fiunt
Archid. in cap. *1. in verb. Noſcatur, in fin.* ibi: vel dic
plenius *de Conſtit. libr. 6.* Baldus in l. *Humanum,
in 3. not. C. de legib.* Oldrad. *conſ. 326. Quod articu-
li. & conſ. 328.* Ad idem Felin. & poſt alios in d. c.
*Nonnullis, n. 2. verſ. Et nota quod omnis Conſtitu-
tio, de reſcript.*

9 Tertiò generalibus Concilijs in contrarijs pri-
vilegijs, & litteris gratiæ debet ſpecialiter deroga-
ri ob rationem maturitatis, & ponderis, quam in ſe
habere præſumuntur Conſtitutiones originatæ à
Concilio propter concurſum multarum ſenten-
tiarum in idem cap. *De quibus, 20. diſtinct.* & cap.
Prudentiam, cùm ibi notat. *de offic. deleg.* Oldrad.
10 *d. conſ. 325. num. 1.* Dicitur enim Concilium à con,
& cilium, quia ibi omnes congregantur, ut conve-
niant, ſicut cilia oculorum dum clauduntur con-
veniunt, ſecundum Hugon. & Archid. in cap.
11 *Canones, num. 1. 15. diſtinct.* At hæc ratio, ut obſer-
vat Felin. in d. c. *1. num. 5. verſ. Ex quo colligi po-
teſt, de ſponſ.* ceſſant in his, quæ à Summo Ponti-
fice proponuntur in Concilio, in quibus non vi-
detur eſſe tanta maturitas, & libertas ad delibe-
randum; tum ob illius reverentiam, cap. 11*6. qu. 2.*
ibi: Humani moris eſt illum vereri, cujus judicio,
& voluntate nunc erigitur, nunc deprimitur; &
cap. *1. 8. quæſt. 2.* ibi: Voluntatibus obedire reveren-
tia exigente compellitur: notat Innocent. & Bald.
12 in cap. *Quod ſuper his, de maior. & obed.* Tum
quia diſcrepantibus ſententijs inter Papam, &
Concilium, prævalet ſententia Papæ, gloſſ. in cap.
In iſtis, 4. diſtinct. in verb. Iudicent, gloſſa in c. *Quod-
cumque, 24. quæſt.* 1. Felin. in cap. *1. num. 1. de Pact.*
& in c. 1. *n. 14. in 3. ampl. de Conſt.* & dixi latius in
d. c. 1. *de pact.*

13 Ulnmò pro hac ſententia videtur text. in d. c.
Nonnullis, de reſcript. ubi ſtatuitur, ut non valeant
reſcripta, quæ à Sede Apoſtolica impetrantur à
partibus contra illam Conſtitutionem de duabus
dietis editam ab Innoc. III. in generali Concilio,
niſi ejuſdem conſtitutionis fecerint expreſſam mé-
tionem. Hæc enim clauſula eſſet ſuperflua ſi Con-
ſtitutio ex hoc ipſo quod edita eſſet in Concilio
generali, haberet clauſulam derogatoriam ad con-
trarias futuras diſpoſitiones. Atque ita hunc text.
licet ad alium effectum, expendit ibi Felin. ſub *n.
31. verſ. Tertio, quod ſi illud eſſet verum.*

Sed his non obſtantibus adhæreo contrariæ o-
pinioni ex fundamentis infraſcriptis.

14 Et primò quia Conſtitutionibus Concilii ge-
neralis in contrarijs reſcriptis, & privilegijs Apo-
ſtolicis debet expreſsè, & ſpecialiter derogari, alio-
quin non valent, text. eſt hic, ubi notat gloſſ. *in ver.
Nulla mentio*, & fuit ſententia Archid. in d. cap. 1.
de Conſtit. lib. 6. in verb. Noſcatur, ſub num. 2. quem
ibi ſequuntur Jo. Monach, Jo. Andr. Gemin. An-
char. & alij communiter, imò totus mundus ut in-
quit Felin. in d. cap. *Nonnullis, num. 3. de reſcript.*
Non quidem ex defectu poteſtatis, ſed volunta-
tis, ut notat Gemin. in d. cap. 1. *in 6. col. verſ. Ego
credo*, Oldrad. *conſ. 325. num. 4. & conſ. 328. num. 1.*
Felin. in d. c. *Nonnullis, num. 5. in 6. ampliat.* & ibi la-
15 tius ſcripſi *num. 34. & 44.* Sed Conſtitutiones
editæ à Papa in concilio dicuntur Conſtitutiones
Concilij generalis: ergo illis debet expreſsè, & ſpe-
cialiter derogari.

Probatur minor per textum in c. *Innotuit de
elect.* in illis verbis: (canon Lateranenſis Concil.j
ab Alexandro Prædeceſſore noſtro editus,) quæ
oſten-

oſtendunt Canonem editum à Papa in Concilio appellari Canonem Concilii. Idem apertius probatur in c. *Eccleſia veſtra. il ſecondo, eod. tit.* ubi conſtitutio edita ab Innoc III. in Concilio generali, c. 24. de qua in c. *Quia propter de elect.* appellatur ſtatutum generalis Concilii nulla facta mentione Pontificis, ut ibi: Statutum generalis Concilii, id eſt d. cap. *Quia propter*, ſecundum expoſitionem gloſſ. & Doct. Ad idem ſunt text. in cap. *Quanquam*, & in c. *Si cui, eodem tit. libr. 6.* cum concord. Quinimò Conſtitutio Clem. *Ut ii, de ætat. & qualitat.* tribuitur ſimpliciter Clementi V. abſq; mentione Concilii, ut patet in illius ſupraſcriptione; & in corpore ſimiliter de Concilio nulla fit mentio & nihilominus quia fuit edita in Concilio Vienenſi, Tridentina Synodus illam innovat & ſimpliciter appellat Conſtitutionem Concilii abſque ulla Pontificis mentione in c. 4. *ſeſſ 22.* ibi: Juxta conſtitutionem Concilii Vienenſis, quæ incipit, *Ut ii.* & eodem modo appellat clem. *Quia contingit de relig. domib.* in *cap ult. ſeſſ. 7.* & in *cap. 8. ſeſſ. 25.* Et propterea Hoſtienſ. in cap. *Cum laicis, de reb. eccleſ. non alienand.* dicit illud Capitulum eſſe Concilium generale, & ideo obſervandum ſicut Evangelium, juxta c. *Sicut, 15. diſt.* & tamen fuit editum ab Innocen. III. Sacri approbatione Concilii, ut illic patet in fine.

16 Secundò pro hac ſententia videtur text. ni fallor, irrefragabilis in cap. *Eam te, de ætat. & qualit.* ibi inhibetur, ut etiam litterarum Apoſtolicarum obtentu ad regimen Eccleſiarum non inſtituantur, niſi habentes qualitates à Concilio requiſitas. Pondero enim primo verbo. *Concilio*, quod ſecundum gloſſ. & DD. refertur ad conſtitutionem, c. *Cum in cunctis, de elect.* quæ edita fuit ab Alexan. III. in concilio Lateranenſi, ut conſtat ex illius inſcriptione, & tamen idem Alexander illius conditor in d. cap. *Eam te*, illam appellat ſimpliciter concilium. Deinde, & fortius pondero verba illa, litterarum noſtrarum obtentu, quæ clarè oſtendunt non valere litteras Apoſtolicas contra concilium, ut ex eo textu Doctores, communiter colligunt. Ergo ſi pro concilio intelligitur ibi Decretal. cum in cunctis, quæ edita fuit à Papa in concilio, ut ſupra proximè dictum eſt: neceſſariò ſequitur, ut litteræ Apoſtolicæ non valeant contra conſtitutionem editam à Summo Pontifice in concilio: intellige niſi concilio fuerit ſpecialiter derogatum, juxta text. in d. c. *Nonnulli*, & ibi Felin. *num. 2. de reſcript.* in cap. *fin. eod. tit. lib. 6.* & in cap. *unic.* ubi Jo. Andr. Gemin. & DD. *de exceſſ. Prælat. eod. lib.* Non enim negatur potentia derogandi: ut inquit Gemin. in cap. 1. *colum. 6. verſ. Ego credo. de Conſtitut. libr. 6.*

17 Tertiò probatur hæc ſententia, quia præſentia Romani Pontificis non minuit, ſed auget robur, & authoritatem decretis, quæ fiunt in generali concilio, arg. cap. *Significaſti, de elect.* Majoris enim authoritatis ſunt conſtitutiones Papæ cum concilio, quam conſtitutiones ſolius concilii, ut not. in cap. *Cum dilectus, eodem tit.* & patet ex traditis per Abbatem in cap. 1. *in ultim. not. ſupra de pact.* & per Felin. in cap 1. *num. 4. verſ. Et ideo Dominus Abbas, infra de ſponſ.* Ergo ſi decretis à ſolo Concilio editis oportet ſpecialiter derogare, ut oſtenſum eſt ſupra, multo magis derogari debet decretis editis à Papa, & Concilio ſimul, facit textus in cap. *Medicamentum, de pœnit. diſtinct. 1.* & in cap. 1. *ſupra de Treug. & pace*, & quod notat Alex. *conſ. 245. alias ult. n. 4. in fin. & n. 5. lib. 6.* ubi quavis ſolus pupillus, vel ſolus tutor non poſſit compromittere validè tamen hoc non procedit ſi compromiſſum fiat ab utroque quia magis operatur actus amborum, quàm alterius, alioquin inducta ad majorem infirmitatem actus operentur ejus infirmationem, contra regul. l. *Legata inutiliter, ff. de adimend. leg. &* notata per eundem Alex. *conſ. 79. num. 8. verſ. Certa ſeptimum, lib. 1.*

18 Poſtremò tenet hanc ſententiam Oldrad. *dict. conſ. 326. Quod articuli*, ubi latè conſuluit nullam eſſe collationem Apoſtolicam de dignitate eccleſiæ Rothomagenſis factam pupillo coram Papa exiſtenti contra c. *Cum in cunctis, de elect.* editum ab Alexand. III. in Concil. Lateranenſi, & contra c. *Nihil, §. Epiſcopi eodem*, & c. *Grave, de præb.* edita, ab Innocen. III. in generali Concilio, cum in litteris non fuiſſet eiſdem conſtitutionibus expreſsè derogatum, quia inquit cum per ſacra concilia fuerit introductum, ut perſonatus, & dignitates eccleſiaſticis perſonis talem defectum patientibus non conferantur, ut in prædictis juribus, non ſufficit proponi Papam etiam ſcienter feciſſe contra concilia, niſi in litteris gratiæ contineatur expreſsè, quod id facit non obſtantibus Concilijs ſupradictis: & paulo poſt ſubnectit rationem, quia præſumi non poteſt, ut Dominus Papa juri nedum publico, ſed quaſi divino cum ſolemnitate, videlicet in ſacris generalibus Concilijs promulgato, ſub tali taciturnitate voluerit derogare. Sentit ergo Oldrad. Conſtitutiones editas à Pontificibus Maximis in Generalibus Concilijs, cenſeri Conciliares ad effectum derogationis, licet non tangat in individuo punctum, quod editæ fuerint non immediatè à Concilio, ſed à Papa in Concilio. Idem tenet Joan. de Anan. *conſ. 95. Viſis & diligenter conſideratis*, ubi reſpondit non valere reſcriptum habilitans ſpurium & inceſtuoſum ad ſucceſſionem, niſi faciat expreſſam mentionem Conſtitutionis editæ ad Innocentium III. in generali Concilio, de qua in cap. *Cum inhibitio de clandeſt. deſponſ.* & cum eo tranſit Felin. in dict. cap. *Nonnulli, num. 3. verſ. Et propter dictum, de reſcript.* Et eodem

19 modo Rota Romana ſæpius decidit privilegium exemptionis à decimis prædialibus non valere, niſi facta fuerit expreſſa mentio Concilii generalis, id eſt Conſtitutionis, cap. *Nuper de decimis*, editæ ab Innocentio in generali Concilio, ut *deciſ. 122. part. 1. divers.* & apud Cardin. Seraph. *deciſ. 1380. num. 3.* Et propterea cum Religioſi Societatis Jeſu obtinuiſſent à Paulo III. & Pio IV. indultum exemptionis à decimis etiam prædialibus, & Præpoſitus generalis dubitaret litteras Apoſtolicas de ſubreptionis, ac nullitatis vitio notari poſſe, eo quod in eis facta non eſſet expreſſa & ſpecifica mentio de Conſtitutione Innoc. Papæ III. in Concilio generali ſuper decimis edita, quæ incipit *Nuper*, Gregorius XIII. eidem Societati conceſſit, ut prædictæ litteræ valerent perinde ac ſi in illis de Conſtitutione Innoc. Prædeceſſoris, & ſeu Concilii generalis hujuſmodi ſpecifica, & expreſſa mentio facta, eique ſpecialiter, & expreſsè derogatum fuiſſet, ut patet in Conſtitutione, quæ incipit, *Paſtoralis officij, edita die 1. Januarii 1578.* in Bullar. *tomo 2 pag. 421.* Et

20 in individuo Conſtitutionem editam à Papa approbante Concilio ad effectum derogationis

eſſe

eſſe habendam pro Conciliari, reſpondit Gemin. *conſ. 44. Dominus noſter Papa Martinus num. 3.* ubi ſic ait. (An Papa, qui non intendit tollere Conſtitutiones Concilii Conſtantienſis, nec contra illas facere, dicatur contra facere ſi concedit novam exemptionem non ſervata forma illius Conſtitutionis, & dico quod Papa non debet facere contra Conſtitutiones Concilii; nam prima pars illius Conſtitutionis quæ continet revocationem exemptionum, fuit facta per Papam ſacro approbante Concilio, ut ibi patet *circa fin. verſ. Sacro, &c.* unde reſpectu iſtius partis dici debet Conciliaris; quia omnia noſtra facimus, quibus authoritatem impartimur, cap. *Si Apoſtolica*, & cap. *Si eum, de præb. lib. 6.* & l. 1. C. *de vetr. jur. enucl.*) Hæc Gemin.

Nec contrarium tenet Jo. Mon. in cap. *Ubi periculum, num. 2. in verb. Concilio de elect.* Non enim dicit hæc verba, *Sacro approbante Concilio*, non probare Conſtitutionem fuiſſe editam in Concilio, prout illum referunt Gemin. *ibi in fine verſ. Quæro ultimo an hæc Conſtitutio fuerit edita in Concilio* & Felin. in cap. 1. *num. 7. in fin. verſ. Et unum nota. de ſponſ.* Etenim verba Jo. Monach. hæc ſunt: (Gregorius conſenſum Cardinalium in hoc caſu non habuit, ſed approbationem Prælatorum exiſtentium in Concilio requiſivit, & habuit.) & ita fideliter eum refert Jo. Andr. *num. 2. in ver. Approbante.* Qui amplius miratur de Guil. qui dixit prædictam Conſtitutionem, ubi periculum, cap. *Licet, extra eod.* & cap. *Si Canonici, de off. ordin. lib. 6.* edita fuiſſe per Concilium. Qui alicet de ultimo poſſit verum dicere, cum non habeat illa verba, *approbante Concilio*, tamen de alijs non. Itaque Jo. Mon. & Jo. Andr. tantummodo ſentiunt Conſtitutionem editam approbante Concilio non cenſeri editam à Concilio, quod & nos affirmamus; quia hoc caſu Conſtitutio editur nomine Papæ, non autem Concilij. Sed non dicunt Conſtitutionem non eſſe editam in Concilio, quia contrarium apparet ex eodemmet c. *Ubi periculo.* Quod etſi fuerit editum Concilio approbante, tamen inſcribitur, Gregorius X. in generali Concilio Lugdunenſi. Eteodem modo inſcribuntur, cap. *Cum laicis, de reb. Eccleſ. non alien.* c. *Antiqua, de privil.* cap. *Sacro approbante Concilio, de ſent. excomm.* & alia complura. Idemque apertius convincitur ex Concilio Tridentino, c. *ult. ſeſſ. 7.* & cap. 8. *ſeſſ. 25.* ubi Clem. *Quia contingit, de relig. domib.* edita hoc Sacro Concilio approbante, appellatur ſimpliciter Conſtitutio Concilij, ibi: Conſtitutionis Concilij Viennenſis, quæ incipit. *Quia contingit.* Undè meritò Hoſtien. dicit d. cap. *Cum laicis,* eſſe Concilium generale, ut dictum eſt ſupra, *num. 15. verſ. Et propterea Hoſt.*

Nec obſtant fundamenta in contrarium adducta.
21 Ad primum enim reſpondetur declarando majorem propoſitionem. Quod enim dicitur Conſtitutionibus Apoſtolicis nullatenus eſſe derogandum in contrarijs privilegijs, & in reſcriptis ſufficere generalem derogationem, procedit ſi Conſtitutiones ſint ſolius Papæ ut ſunt Epiſtolæ Decretales, & extravagantes, ut per Gemin. *d. conſ. 44. n. 3.* Et ita procedunt jura, & authoritates in contrarium adductæ. At Conſtitutiones editæ à Papa in Concilio non ſunt Conſtitutiones ſolius Papæ, ſed Papæ, & Concilii ſimul. Et quamvis ſæpe appellentur ſimpliciter Conſtitutiones Papæ, ut in juribus citatis, *n. 5.* hoc tamen procedit ſolum reſpectu denominationis: fateor enim Conſtitutiones in Concilio, cui Papa præſidet, nomine Papæ edendas eſſe, & ab eo tamquam digniori, & principaliori eſſe denominandas, niſi ipſe ex humilitate conſentiat, ut tribuantur Concilio, ut dixi latè in c. *1. ſupra de Pact.* Sed hinc non ſequitur, quin ſint Conſtitutiones Conciliares, quia ad hoc ſatis eſt ut in illarum editione Concilium quoque concurrat quoquo modo ſive præſtando authoritatem, ſive approbationem, ſive conſenſum, ſive conſilium, ſecundum ea quæ ſcripſi in d. c. 1. *in princ.* & patet ex dictis *ſupra n. 15. & ſeqq.*

22 Ad ſecundum reſpondetur negando Epiſcopos poſſe diſpenſare contra Conſtitutiones editas a Summo Pontifice in Concilio generali. Contrarium enim colligitur ex Clemen. *Ne Romani, de elect.* ubi reprobatur opinio, quæ adſtruebat cœtum Cardinalium poſſe diſpenſare contra Conſtitutionem editam à Gregorio X. in Concilio Lugdunenſi. Et ita tenet gloſ. in Clem. 1. *verb. Eligatur, eod. tit.* per quam Abb. affirmat Epiſcopum non diſpenſare contra Concilium, id eſt contra Conſtitutionem editam à Papa in Concilio, de qua text. loquitur, & per hæc Felin. dicit ſe non audere primam opinionem firmare in d. cap. 1. *num. 5. verſ. Sed in contrarium, de ſponſal.* Addo text. ad quem ſi Felin. advertiſſet à priori ſententia liberius diſceſſiſſet, text. inquam, in Extravag. *Sanctæ Romana Io. XXII. de religioſ. domib.* Ibi enim expreſsè deciditur Epiſcopos non poſſe diſpenſare contra Concilium, ut in verſ. *Quidam autem*, ibi: Quos nec eis [ideſt Epiſcopis] vel eorum Superioribus concedere licuit contra formam Concilii generalis & tamen pro Concilio generali intelligit Conſtitutionem, c. *Ne nimia, ſupra tit. proximo.* quæ non fuit edita immediatè à Concilio ſed ab Innoc. III. in Concilio generali, ut ex illius inſcriptione apparet.

23 Hinc etiam S. Congregatio Concilii declaravit Epiſcopum non poſſe diſpenſare cum ſibi ſubdito vero Bigamo ad primam tonſuram, & beneficia ſimplicia, cùm hoc adverſetur generali Concilio Lugdunenſi, ut in c. *unico, de Bigam. lib. 6.* & tamen nec illa Conſtitutio emanavit à Concilio immediatè, ſed edita fuit in Concilio à Gregorio X. ut pariter conſtat ex illius ſuprascriptione.

An autem magna ex cauſa Epiſcopi poſſint diſpenſare contra generale Concilium, non eſt præſentis indaginis, ſed dixi in c. *fin. num. 3. & num. 11. uſque in fin. ſupra de fil. presbyt.*

24 Ad tertium reſpondetur imò præſentiam Romani Pontificis in Concilio nullo modo minuere omnimodam libertatem, quam Epiſcopi habent proferendi ſententiam, & ex actis Conciliorum conſtat etiam eo præſente articulos fuiſſe ſumma cum maturitate, & deliberatione diſcuſſos; Et Epiſcopos quotieſcumque oportuit, aut libuit libere contra dixiſſe. Et in ſpecie refert Jo. Andr. in c. *Inter cetera, num. 13. de off. ordin.* ſe pluries clamaſſe in tantum quod factus fuit ſermo in Concilio Viennenſi, ut Curia Romana reciperet vigeſimam redditum Clericorum totius orbis ad ſuſtentationem Papæ, & Cardinalium & nihil exigi, vel recipi poſſet pro ſervitiis Prælatorum, quos promovet, exceptis taxatis ſalariis laborantium, puta ſcriptorum, & ſimilium, & tunc provideret Legatis, & Nunciis, quos mittit, de prædicta quo-

Digitized by Google

ta, & abſtineret ab exactione fructuum primi anni, ex actionibus decimarum, & ſimilibus, quæ tunc pullulabant: Sed prælati exiſtentes in Concilio deliberarunt non facere. Et ſubjicit rationem, quæ multum adſtruit libertatem Patrum in Concilio, quam tamen conſultò omittimus. Dictum Jo. Andr. refert, & valde exaggerat Card. *ibi circa med.* Abb. *num.3.* & Bellam *ad fin.* In Concilio item Florentino in quo præſedit Eugen. IV. apparent ingentes Græcorum contradictiones; & tamen inter cætera agebatur de articulo, quo nihil magis intereat Eugenii. Nam ex erroribus Græcorum unus erat præcipuus, quod Eccleſia orientalis, & Conſtantinopolitana non eſſet ſub Eccleſia Romana, nec Patriarcha Conſtantinopolitanus eſſet inferior Romano Pontifice, & idipſum conſtat ex hiſtoria, & Actis Concilii Conſtantienſis, in quo præſedit Martinus V. & in Concilio Lateranenſi noviſſimo in præcipuo articulo abrogationis pragmaticæ ſanctionis, quam Leo X. meritò urgebat, eo quod Romani Pontificis libertati, & authoritati enormiter detraheret, non defuit, qui contradiceret, ut patet *ſeſſ. 11. tom. 9. Concil. pag. 154. col. 1. littera F.* Quæ multo magis vendicant ſibi locum ſtante antiqua, licet irrationabili, & erronea altercatione de Primatu, & Superioritate inter Papam, & Concilium, circa quam Platina in vita Jo. XXIII. relatus à Felin. in c. *Nonnulli, n.3. verſ. Sed pro majoritate Papæ, de reſcript.* dicit fuiſſe decitum in Concilio Conſtantienſi Concilium generale legitimè congregatum habere ſtatim poteſtatem à Chriſto, quo fundamento conceſſo, aſſerebant Summum Pontificem eidem ſubjici. Quamvis hoc decretum nullum, atque irritum fuerit ex defectu poteſtatis, ut dixi in c. *Significaſti ſupra de elect.* ubi etiam retuli decretioneo, cujus meminit Platina, & Felin. *locis citatis.*

25 Nec refert, quod in varietate opinionum prævaleat ſententia Romani Pontificis. Nam ſi Pontifex decernat contradicente Concilio, decretum illud erit quidem validum, ut patet ex dictis, *num.* 12. Sed non erit Conciliare; & ideo non erit opus illi ſpecialiter derogare in contrariis privilegiis, & litteris gratiæ, ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra in primo argumento contrario. *num.* 1. Quod ſi Concilium tandem conſentiat Pontifici, jam conſtitutio erit quidem Conciliaris, ſed potius edita cum majori deliberatione propter conflictum opinionum, arg. l. *fin. §. mixta ff. de muner. & honor.* & extravag. *Quia nonnunquam, Io. XXII. verſ. Nos autem attendentes, de verb. ſignif.* cum concord. de quibus ibi per gloſ. *in verb. Aperitur.* & *in verb. Diſputare*, & conſequenter illi multò magis erit derogandum, quàm ſi à Concilio tantum edita fuiſſet.

26 Ad ultimum reſpondetur clauſulam derogatoriam in d. c. *Nonnulli, de reſcript.* fuiſſe appoſitam ad abundantiorem cautelam: non enim eſt novum in jure, ut aliquando exprimantur ea, quæ tacitè inſunt ad majorem declarationem, ut eſt text. in cap. *Quamquam 23. diſt.* & notat Calder. *conſ. 221. n. 2. verſ. Ad idem facit, alias 1. de Cler. non reſid.* Ideoque inculcatio verborum admittitur etiam ſuperflua ad tollendam ſophiſticam malignorum interpretationem, ſecundum Jaſon. in l. *Eum qui ita, §. Te,*
27 *& Titium, num. 4. verſ. Sed adverte, ff. de verb. obligat.* Præſertim verò quia quamvis opinio illa, quod Concilia generalia tacitè habeant clauſulam derogatoriam ad ſequentes contrarias diſpoſitiones, in ſe vera ſit, & ferè ab omnibus recepta, tamen in contrarium videtur ſtare authoritas Innocentii in d. c. *penult. eodem*; ejuſque ſententiam veriorem putat Felin. in d. c. *Nonnulli, ſub num. 3. verſ. Sed non videtur verum, de reſcr.* Unde inutilis fuit expreſſio illius clauſulæ ad evitandas Doctorum controverſias, Et propterea ex ſtylo in privilegiis, & reſcriptis prædictæ Conſtitutioni de duabus dietis ſemper conſuevit ſpecialiter derogari. Poſt hæc reperi Dominos de Rota *in cauſa Vlixbonen. Decimarum, 5. Novembris* 1574. coram Robuſterio diſputaſſe ex profeſſo hunc articulum an Conſtitutio, cap. *Nuper, de decim.* edita ab Innocent. III. in generali Concilio dicatur Papalis, vel Conciliaris ad effectum, ut requiratur derogatio; & re maturè diſcuſſa reſolviſſe dominos eſſe Conciliarem ad effectum prædictum, & non fuerunt ferè ex fundamentis, quæ ſuperius tetigimus, ut videre eſt *deciſ. 123. part. 1. diverſ.*

De Jure patronatus.

Cap. Perlatum.

SUMMARIUM.

1 *OB patronorum diſcordiam ceſſat Eccleſia à Divinis, tolluntur inde reliquiæ, & oſtia clauduntur.*

2 *Ius patronatus inter hæredes dividi non poteſt.*

Declaratur, ut n. 3. & ſeqq.

3 *Patroni inter ſe convenire non poſſunt, ut unus habeat patronatum in una parte Eccleſiæ, alius in alia.*

4 *Nec fructus, & poſſeſſiones Eccleſiæ poſſunt inter ſe dividere.*

5 *Poſſunt tamen inter ſe paciſci de Rectore alternis vicibus præſentando.*

6 *Etiam ſine conſenſu Epiſcopi.*

7 *Item ſi habeant plures patronatus convenire poſſunt ut unus præſentet in una Eccleſia, & alius in alia.*

8 *Ius patronatus eſt individuum, & eſt inſolidum penes unumquemque hæredem.*

9 *Etiamſi ex diverſis, & inæqualibus partibus ſint hæredes.*

10 *Incorporalia dividi non poſſunt.*

11 *Ius patronatus alicubi ex conſuetudine dividitur per uncias.*

12 *Ius patronatus eſt tranſitorium etiam ad extraneos hæredes.*

13 *Non tantum maſculos, ſed etiam fœminas.*

14 *Licet fuerit inſtitutum per modum majoratus.*

15 *Ius patronatus gentilitium an extincta familia tranſeat ad extraneos hæredes, & num. ſeqq. uſque in fin.*

16 *Ius patronatus conceſſum filiis videtur denegatum extraneis hanc qualitatem non habentibus.*

Contrarium, n. 19.

Declaratur n. 23. & n. 26.

17 *Relictum filiis maſculis, in eorum defectum non tranſit ad fœminas, ſed Eccleſia remanet libera.*

Contrarium, n. 19.

Declaratur n. 23. & 26.

Con-

18 *Conceſſum univerſitati non poteſt transferri in eos qui ſunt extra univerſitatem, & n.27.*

19 *Proviſio hominis regulariter non tollit proviſionem juris communis in eodem caſu.*

20 *Caſus omiſſus in fideicommiſſo relinquitur diſpoſitioni juris communis.*

21 *Proviſio legis quotieſcunque facta eſt in defectum proviſionis hominis, tunc ſilet lex ubi loquitur homo.*

22 *Proviſio hominis non facit ceſſare proviſionem legis etiam ſpecialis, & extraordinariæ, quando concurrunt circa diverſa.*

23 *Ius patronatus reſervatum illis de familia taxativè, ad extraneos hæredes non tranſit.*

24 *Patronus in fundatione Eccleſiæ poteſt remittere jus patronatus in totum aut pro parte prout elibuerit.*

25 *Ius patronatus conceſſum illis de familia ſine taxatione in eorum defectum tranſit ad hæredes extraneos non ex proviſione hominis, ſed ex proviſione legis.*

---

1 PERLATUM. Propter diſcordiam patronorum ceſſat Eccleſia à divinis, tolluntur
inde reliquiæ, & oſtia clauduntur. Hoc dicit cum c.ſeq.ſecundum Joan. Andr. Butr.
Cardin. Anchar. & Imol. Sed per ſe ſic ſummari
poteſt. Jus patronatus eſt individuum inter hæredes patroni; & ſi ob eorum ſimultates Rector Eccleſiæ non poſſit ſuo officio fungi, & aliter Eccleſiæ provideri nequeat, ceſſandum eſt à divinis, donec patroni ad concordiam redeant. Dividitur ut per Joan. Andr. & de intellectu hujus capit. Patronis diſcordantibus vide plenam in c. *Si plures, in verb. Auferri.* 16.q.7.

2 Nota primò ex principio textus jus patronatus
inter hæredes dividi non poſſe. Quod tripliciter
poteſt intelligi ſecundum Jo. Andr. *hic nu.2.* Butr.
3 *num.5.* & Abb. *num.6.* Primò ſcilicet, ut patroni
inter ſe convenire non poſſint, ut unus habeat patronatum in una parte Eccleſiæ, alius in alia: & hunc intellectum poſuit Vincentius, & magis conſonat antiquæ, quæ ſic ſe habet: [Relatum eſt ad ſanctam Synodum, quod inter hæredes etiam Eccleſiæ in rebus proprijs conſtitutæ dividantur, & tanta per eandem diviſionem ſimultas oriatur, ut de altari tres partes fiant, & ſingulæ partes ſingulos habeant Presbyteros; quod ſine diſcordia, & ſimultate nullo modo fieri poteſt; unde nobis viſum eſt, quod hujuſmodi Eccleſiæ inter hæredes dividi non debeant. Refertur ab Anton. Auguſtin. *in*
4 *prim. collect. decretal. lib.3. tit.33. c.1.* Secundò poteſt
intelligi, ut fructus, & poſſeſſiones Eccleſiæ nequeant patroni inter ſe dividere: & hic intellectus fuit Petr. de Sampſ. & Abb. Antiq. Tertiò intelligi poteſt, ut ipſummet jus patronatus dividi non poſſit inter hæredes, prout intellexit Hoſt. & quilibet intellectus eſt in ſe bonus, ſecundum Abb. d. *num.6.*

Cæterum hoc intelligas quoad ſubſtantiam ju-
5 riſpatronatus, non autem quoad ejus pertinentias:
nam patroni bene poſſunt inter ſe paciſci de Rectore ab eis alternis vicibus præſentando: arg. l. *Quoties ff. de uſufruct.* & l. *Via, in fin. ff. de ſervit.* & hic tenent gloſſ.1. Tancred. Vincentius, Philipp. & Goffred. Licet Innocent. in hac vacillaverit: aliquando enim abſolutè improbavit hujuſmodi
conventionem in juribus Eccleſiæ, ut *hic n.1. verſ. Hoc tamen nobis non placet:* aliàs verò exiſtimavit patronos poſſe ſic convenire, de conſenſu tamen
6 Diœceſani, & non aliàs, ut in cap. *Quærimoniam*
poſt princ. in verb. Et viciſſitudines, infra eodem. Sed hodie prima opinio gloſſæ eſt approbata: & utraque opinio Innocentij reprobata in Clem. 2. *verſ. Et facilius, de jure patr.* & ibi notat gloſſ. *in ver. Et ut*

7 Quod ſi patroni habeant plures patronatus, eodem modo poſſunt ad invicem convenire, ut unus præſentet in una Eccleſia, & alius in alia, ut ſic quemadmodum permittitur diviſio ratione temporis in præſentando alternis vicibus, ita & ratione loci ſecundum Anton. de Butr. *hic nu.5.* & Abb. *n.6. verſ. Etſi habent.*

8 At verò ipſum jus patronatus eſt individuum,
ut hic patet, & eſt inſolidum penes unumquemque
hæredum; & hoc ideo eſt, quia cum ſit res ſimplex,
& indiviſibilis, pervenit ad quemlibet hæredum
9 inſolidum, etiamſi ex diverſis, & inæqualibus
partibus ſint hæredes, arg. l. *Via, ff. de ſervit.* l. *Si ſepulchrum, C. de relig. & ſumpt. funer.* l.1. §. *Si uſufructus, ff. ad l. Falcid.* & l. *Uſus. ff. de uſu, & habitat.*

10 Incorporalia enim dividi non poſſunt, cap. *Nihil, 7. q.1.* & ita hic firmant gloſſ. *prima* Innoc. *num.1.* Hoſt. *in princ. & num. 1.* & Abb. *num.7.* dicens hanc opinionem tenere communiter Doctores.

11 Goffredus tamen refert in quibuſdam locis, ſicut Neapoli, jus patronatus dividi per uncias; & aſſerit illam conſuetudinem poſſe excuſari, quaſi ejuſmodi diviſiones non fiant reſpectu juriſpatronatus, ſed reſpectu patronorum, ſecundum quas hæredes ſucceſſerunt patrono uni, vel pluribus, & non reſpectu portionum, quas contulerunt Eccleſiam conſtruendo, vel dotando, & poteſt eſſe aliqua utilitas harum diviſionum, ut Eccleſia in alendo, & in honoribus magis teneatur ei, à quo plus recepit: ſed actus præſentandi communis erit omnibus, & cum his dictis Goffred. tranſit hic ſimpliciter Jo. Andr. *num.10.*

12 Secundò, nota ibi, *Inter hæredes patroni*, Jus patronatus eſſe tranſitorium ad quoſcumque hæredes, & ſic etiam ad extraneos, cum hæc littera de hæredibus indiſtinctè loquatur, Abb. *hic nu. 2.* gloſſ. *unic.* in cap. *Conſiderandum, 16. q.7.* Cardin. in Clem. *fin. in 6. qu.* & ibi etiam Anchar. *num.7.* & Imol. *num.15. de jure patr.* Aretinus in cap. *Significavit, col.3. de teſtib.* Covarr. alios referens *var. reſol. lib.2. cap.18, num.6.* Cardin. Seraph. *deciſ.364. n.3.*

13 Quinimò non tantum tranſit in hæredes maſculos, ſed etiam in fœminas. Jura enim in hac materia juriſpatronatus inter maſculum, & fœminam non diſtinguunt Imola poſt Paulum de Leazet. in dicta Clem. *final. num. 15. verſ. Idem dicit Paulus,* Abb. *hic num.3. & conſ.54 Videtur primò, n.4. verſ. Nec eſt diſtinguendum, lib.1.* Roch. de Curt. *in tract. de jure patr. in verb. Competens, nu.1. & in verb. Ipſe velis, quæſt. 6.* Lambertin. *in eod. tract. 2. part. lib.1. in ſecunda quæſtione principal. art. 14.* Facit cap. *fin. ſupra de conceſſ. præbend.* & cap.
14 *Ex litteris, infra eod.* etiamſi jus patronatus fuerit
inſtitutum per modum majoratus, ita ut deveniat ad unum tantum, ſcilicet majorem natu, ſeu primogenitum: nam nihilominus ſuccedunt fœ-

 minas

minæ, niſi expreſsè ſint excluſæ, Covar. *practic. quæſtion. cap. 38. num. 13.* Molin. *de Hiſpan. primogen. lib. 1. cap. 1. num. 26. & 27.* & *lib. 3. cap. 6. num. 41. & cap. 7. num. 19.* Nicol. Gartz. *de benefic. par. 5. cap. 9. num. 145.*

15 QUÆRO an juſpatronatus gentilitium, id eſt reſervatum illis de familia, & agnatione fundatoris, extincta agnatione ſit tranſitorium ad extraneos hæredes.

16 Ad partem negativam inducitur auctoritas Baldi conſ. 400. circa primum, *num. 1. & 2. vol. 2.* Ubi conſuluit jus patronatus conceſſum filijs poſt eorum obitum non tranſire ad extraneos hæredes, ea præcipuè motus ratione, quod cum jus patronatus fuerit à fundatore conceſſum filijs, videtur denegatum extraneis hanc qualitatem non habentibus, arg. l. *Cum Prætor, ff. de judic.* & in authent. *de non alien. §. Emphyteuſim.* Et in iiſdem ferè terminis Gemin. *conſ. 45. Deſcendo per ordinem, n. 7. in*

17 *3. dubio*: reſpondit jus patronatus relictum filiis maſculis, in eorum defectum non tranſire ad fœminas, ſed extingui, & Eccleſiam remanere liberam. Nempe quia expreſſio maſculorum cenſetur facta ad excluſionem fœminarum: ergo eodem modo expreſſio illorum de familia hoc caſu cenſetur facta ad excluſionem aliorum hanc qualitatem non habentium. Ad idem facit Card. *conſ. 48. Quidam nobiles, n. 1.* & Rocch. de Curt. *in tract. de jurepatr. in verb. Ipſe velis, q. 33. in fin.*

18 Et confirmatur exemplo jurispatronatus conceſſi univerſitati, quod non poteſt transferri in eos, qui ſunt extra univerſitatem, Lambertin. *in tract. hujus titul. part. 1. lib. 1. in 2. quæſt. princip. art. 9. num. 12.*

19 Ad contrarium ſic arguitur. Proviſio hominis regulariter non tollit proviſionem juris communis in eodem caſu l. *Si cum dotem in princ.* & ibi Bart. *col. 1. fin. ff. ſol. matrim.* l. *Extraneus, ff. de condict. ob cauſ.* l. 4. §. *Si ex conjunctione.* ibi: Cum acceſſerit aliquid rei judicatæ, non videtur à re judicata receſſum. *ff. de re judicat.* Joan. Andr. *in addit. ad Specul. in tit. de locat. §. Nunc aliqua, verſ. 35.* cum aliis allegatis per Anton. Gabr. commun. *concluſ. de reg. juris concl. 8. num. 4.* Sed jus patronatus ex proviſione juris communis eſt tranſitorium ad extraneos hæredes, ut hic patet, & notat Joan. Andr. in cap. *Cum ſeculum, num. 6. infr. eod.* & dictum eſt ſupra *in 2. notab. num. 12.* Ergo proviſio hominis in reſervando jus patronatus illis de familia non tollit, quin illis deficientibus ex proviſione legis ad extraneos hæredes tranſeat. Quo potiſſimum fundamento pro hac parte plenè conſuluit Petr. de Anchar. *conſ. 81. Prima facie videretur, per totum*, & ante eum Calderin. *conſ. 4. Titius habens, de jure patronatus*: ubi ſimiliter eſt caſus, & ſequuntur Rocch. de Curt. *in tract. hujus tituli, in verb. Competens, num. 2. verſ. Et præmiſſam*, dicens ſe non reperiſſe aliquem tenentem contrarium Curt. junior *conſ. 257. n. 2.* & *conſ. 323. num. 2. lib. 3.* Pariſ. *conſ. 48. num. 11. & 21. lib. 4.* Dec. *conſ. 149. num. 2.* Caſſad. *deciſ. 1. num. 3. de jurepatr.* & hanc opinionem Ancharani eſſe communem, & veram magiſtraliter deducunt DD. de Rota coram Robuſterio *in cauſa Cremonen. jurispatronatus, deciſ. 385. per totam, parte prima diverſ.*

20 Facit etiam pro hac parte, quod quando in fideicommiſſo aliquis caſus eſt omiſſus, relinquitur diſpoſitioni juris communis, l. *Commodiſſimè, ff. de lib. & poſth.* & d. l. *Si cum dotem, ff. ſolut. matrim.* Sed caſus deficientis familiæ fuit à teſtatore omiſſus: ergo juris communis diſpoſitioni eſt relinquendus, quo cautum eſt, ut jus patronatus tranſeat ad extraneos hæredes. Sic enim proviſio hominis convenit cum proviſione legis, & utraque ſervatur in ſuo caſu, videlicet proviſio hominis quamdiu ſuperſtes erit aliquis de familia; proviſio autem legis

21 ubi familia defecerit. Quotieſcumque autem proviſio legis facta eſt in defectum proviſionis hominis, tunc ſilet lex, ubi loquitur homo; ſed ubi ex di-

22 verſo fonte, & nova radice, procedit lex, ut formaliter inquit Bald. in l. *Certi juris num. 1. C. Locati*: nec proviſio hominis facit ceſſare proviſionem legis etiam ſpecialis, & extraordinariæ, quando concurrunt circa diverſa, Bart. in d. l. *Si cum dotem.* & in l. *Si conſtante, ff. ſolut. matrim.* Rota *d. deciſ. 385. n. 5.*

23 Pro ſolutione videtur ſic diſtinguendum. Aut fundator voluit jus patronatus eſſe illorum de familia taxativè, ita ut ad eos tantum pertineat, non autem ad eorum hæredes: & tunc jus patronatus ad hæredes extraneos minimè tranſit, ſed extinctum remanet extincta agnatione, & eccleſia fit libera & in hoc caſu loquuntur Card. & Rocch. initio quæſtionis allegati, prout eos declarat Pariſ.

24 *conſ. 48. num. 6. lib. 4.* Poteſt enim patronus in fundatione Eccleſiæ remittere jus patronatus in totum, vel pro parte, & limitativè illud inducere in præjudicium deſcendentium, vel extraneorum hæredum, prout ei libuerit, cap. *Significavit, de teſtib. cap. 1. de jurepatr. lib. 6.* ubi Arcediacon. & alij.

25 Aut jus patronatus fuit conceſſum illis de familia ſimpliciter, ac ſine ulla taxatione: & hoc caſu tranſit etiam ſimpliciter, ac ſine ulla taxatione: & hoc caſu tranſit etiam ad extraneos hæredes non ex proviſione hominis, ſed ex proviſione legis, cui proviſio hominis non adverſatur; & procedunt rationes adductæ pro ſecunda opinione quicquid in oppoſitum tenuerint Bald. & Gemin. initio citati, qui loquuntur contra communem.

26 Ex quibus patet etiam reſponſio ad objecta: ſed nihilominus ſingillatim reſpondendo, non obſtat quod jus patronatus fuerit reſervatum illis de familia; quoniam verba illa ſtant demonſtrativè, ſecundum Calder. & Anchar. *locis citatis*: & quatenus taxationem aliquam importarent, illa tamen intelligitur durante familia, non autem ea deficiente, ut ex dictis conſtat.

27 Rurſus non obſtat ſimile de jure patronatus univerſitatis; quia ſimilitudo in hoc conſiſtit, quod quandiu ſuperſunt aliqui de familia, non admittuntur extranei: ſed familia extincta, caſus à fundatore omiſſus regulari debet juxta juris diſpoſitionem, & in hoc non procedit ſimile univerſitatis, ſeu collegij, quorum non datur hæres, vel ſucceſſor, ſicut datur ultimo de familia.

Et ita in terminis reſolvit Rota *in d. cauſa Cremonen. jurispatr. die 6. Iunij* 1578. coram Card. Seraph, ut in ejus impreſſis *deciſ. 364.* quæ poſtea fuit confirmata *ſub die 21. Novembris ejuſdem anni, ut deciſ. 378,* & concordant allegatæ *deciſ. Robuſterij 385. part. 1. diverſ.* & Caſſad. *deciſ. 1. n. 3. de jure patron.* & hæc eſt veritas.

DE

De Jure patronatus.

Cap. In ſingulis.

SVMMARIVM.

1 *Patronis diſcordantibus præficiendus eſt præſentatus, qui plures habet voces.*

2 *Ius patronatus ex fundatione acquiritur: quod ſi plures ſint fundatores, omnes efficiuntur patroni.*

3 *Ius patronatus eſt tranſmiſſibile ad quoſcumque hæredes.*

4 *Ex fundatione, vel dotatione non acquiritur mero iure, ſed ex gratia, & conceſſione eccleſiæ.*

5 *Eccleſiæ etiam per laicos fundatæ cum dotibus ſuis olim ad ordinationem pertinebant Epiſcoporum.*

6 *Iuris patronatus origo, & prærogativæ, & num. 31.*

7 *Patroni quidquid iuris habent in eccleſia, totum ex gratia procedit, & de ſpeciali gratia toleratur.*

8 *Laicus circumſcripta diſpenſatione Eccleſiæ, non eſt capax iuris patronatus; quod eſt ſpirituali annexum.*

9 *Papa ſi velit, poteſt liberè diſponere de beneficijs patronatus laicorum etiam invitis patronis.*

10 *Sed non expedit ut ſic diſponat, ne laici à fundationibus retrahantur.*

11 *Papa non cenſetur velle patronatus laicorum derogare, niſi hoc exprimat.*

12 *Iuris patronatus conceſſio poſteaquam redacta eſt in corpore iuris, non dicitur gratia, ſed iuſtitia.*

13 *Præſentatio facta à maiori parte patronorum etiam reſpectu minoris valida eſt, licet non ſit facta à majore parte omnium.*

14 *Patronus unus ex duobus poteſt alterum præſentare, licet ex duobus eligentibus unus non poſſit alium eligere.*

15 *Præſentatus à pluribus in diſcordia patronorum præferendus eſt ſi ſit idoneus, licet alius præſentatus ſit dignior.*

16 *Ius conferendi eccleſiam liberè ad Epiſcopum devolvitur ſi quæſtio ſuper patronatu laicali infra quadrimeſtre, aut eccleſiaſtico infra ſemeſtre non fuerit terminata.*

17 *Sive quæſtio ſit ſuper quaſi poſſeſſione præſentandi, ſive ſuper proprietate.*

18 *Quod procedit ſi quæſtio inter compatronos vertatur, ſecus ſi inter Epiſcopum, & patronum, quia tunc Oeconomus deputabitur.*

19 *Item ſecus ſi lis vertatur inter ipſos præſentatos aut inter patronos, & præſentatos.*

20 *Item ſecus ſi quæſtio ſit ſuper idoneitate præſentati, aut patroni concordare non poſſint in perſona præſentanda.*

21 *Eligendi poteſtas ad Superiorem non devolvitur, licet quæſtio ſuper iure eligendi infra tempus ad eligendum præfixum non fuerit diffinita.*

22 *Ius præſentandi in multis differt à iure eligendi.*

23 *Ius patronatus non acquiratur ex ſola fundatione, an verò etiam requiratur conſtructio, & dotatio eccleſiæ, & num. ſeq. uſque ad n. 50.*

24 *Fundare quid ſit.*

25 *Conſtructionis nomine includitur etiam fundatio.*

26 *Fundans non efficitur patronus ſi nemo alius eccleſiam conſtruat, & dotet, nec conſtruens ſi nemo alius dotem aſſignet: nec dotans ſi nullus eccleſiam fundet, & conſtruat, contra Lambertinum, & num. ſeq. uſq. ad num. 49.*

27 *Dos modica non efficit quem patronum.*

28 *Ius patronatus ex tribus cauſis acquiritur.*

Declaratur, num. 49.

29 *Patronus efficitur qui eccleſiam de non eſſe deducit ad eſſe.*

Declaratur, num. 46.

30 *Eccleſia, vel Baſilica appellari non poteſt niſi in conſtructione ſit eo uſque proceſſum, ut poſſint ibi divina officia celebrari.*

31 *Ius patronatus quid ſit.*

32 *Ius patronatus amittitur ſi eccleſia funditus deſtruatur, & num. 56. & 58.*

33 *Retentio facilius datur, quàm nova acquiſitio.*

34 *Eccleſia ædificari non debet niſi prius aſſignentur quæ neceſſaria ſunt pro luminaribus, pro cuſtodia, & pro ſtipendijs miniſtrorum.*

35 *Et de facto conſtructa ſine dotis aſſignatione conſecrari non debet niſi prius fundator illam dotet.*

36 *Conſecrans eccleſiam indotatam tenetur eam competenter dotare.*

37 *Et in defectum Epiſcopi conſecrantis tenetur fundator.*

38 *Fundator, qui compulſus eccleſiam dotat, an ex fundatione efficiatur patronus.*

39 *Commodum non debet quis conſequi ex eo, quod fecit invitus.*

40 *Dotans eccleſiam prius fundatam, & conſtructam de conſenſu Diœceſani Ius patronatus acquirit.*

Et fingitur ab initio eam dotaſſe, num. 48.

41 *Ius patronatus eſt individuum, & ſemel quæſitum ex una cauſa non poteſt ex alia cauſa acquiri.*

42 *Meum ex una cauſa, ex alia meum fieri non poteſt, niſi deſinat eſſe meum.*

43 *Ex præſentatione ſecunda non poteſt alicui ius competere, ſi competat ex prima.*

44 *Matrimonium carnale vel ſpirituale conſtare non poteſt ex conſenſibus iteratis.*

45 *Ius patronatus quomodo intelligatur acquiri ex tribus cauſis alternativè, & num. 49.*

47 *Eccleſia ſine ſubſtantia rerum deſerviri non poteſt.*

48 *Dotis conſtitutio de Diœceſani conſenſu retrotrahitur ad tempus fundationis, & conſtructionis eccleſiæ.*

49 *Ius patronatus acquiritur ſi unus det fundum, alius eccleſiam conſtruat, & alius aſſignet dotem, & omnes in ſolidum efficiuntur patroni.*

50 *Ius patronatus an acquiratur ex reædificatione, ſeu refectione eccleſiæ, & num. ſeqq. uſque ad num. 61.*

Quid ſi eccleſia non ſit funditus deſtructa, n. 52.

Et quid ſi à fundamentis ſit diruta, ita ut egeat nova conſecratione.

Et quid ſi reædificetur ex iiſdem cæmentis, n. 58.

51 *Servitutem non recipit quod humani iuris eſſe deſijt.*

53 *Reædificans eccleſiam funditus dirutam ſine Diœceſani conſenſu non efficitur patronus.*

54 *Eccleſiam conſtructam reædificare favorabilius eſt, quàm de novo conſtruere.*

55 *Eccleſia per totalem deſtructionem remanet execrata.*

56 *Ius patronatus per totalem deſtructionem eccleſiæ radicitus amittitur, & num. 58.*

57 *Patronus antiquus requirendus eſt, & præferendus e extraneo in readificatione eccleſiæ dirutæ.*

58 *Obligatio ſemel extincta in perpetuum non reviviſcit.*

59 *Ius patronatus eccleſiæ, quæ dotem, vel fundum amiſit, acquiritur ei, qui de novo dotat, aut fundat, non autem patrono antiquo.*

60 *Ius patronatus ſurgens ex dotatione, vel fundatione non amittitur ex ſola deſtructione eccleſiæ, eaque readificata erunt tres patroni ex diverſis cauſis.*

61 *Gratificari an poſſit Epiſcopus alteri ex præſentatis in diſcordia, an vero teneatur inſtituere digniorem remiſſivè.*

62 *Converſus an requiratur in Parochiali eccleſia, quam Epiſcopus confert iure devoluto ob lapſum temporis patrono laico ad præſentandum præfixi remiſſive.*

1 QUONIAM. Si patroni diſcordant, ille præficietur ſi ſit idoneus, qui plurium patronorum voces habet. Si hoc ſine ſcandalo eſſe non poteſt, vel ſi patroni intra tempus debitum non præſentant, Epiſcopus ordinabit Eccleſiam. Hoc dicit. Et dividitur in duas partes. In prima ponit abuſum patronorum, qui fuit Conſtitutionis cauſa. In ſecunda conſtitutionem, ibi *Præſents*, & hæc ſecunda ſubdividitur in tres, prout ſunt tria dicta. Secunda, ibi, *Si autem*. Tertia, ibi, *& idipſum*.

2 Nota primò ibi, *fundatores*. Jus patronatus acquiri ex fundatione eccleſiæ, ut hic, & in c. Filijs, *16.* q. 7. in cap. Conſuluit, & in cap. Nobis, infra eodem. Quod ſi plures ſint fundatores, omnes efficiantur patroni, ut notatur in cap. 1. ſupra eod. & per Butr, hic n, *2.* Sed hoc fuſius explicabitur infra in prima quæſtione.

3 Secundò nota ibi, *aut hæredes eorum*. Jus patronatus eſſe transmiſſibile ad quoſcumque hæredes, & ſic jure hæreditario deferri, concordat textus in cap. 1. *ſupra eod.* & in Clem. 2. *eodem tit.* & tenet gloſ. in cap. *Conſiderandum*, *in verb. Cohæredes, 16. quæſt. 7.* Feder. de Sen. *conſ. 121.* *Quæſtio talis eſt, num. 9. verſ. Sed contra videtur,* dicens ita communiter notari per omnes in cap. *Cum ſæculum, infra eodem*, & in d. Clem. 2. Butr. *hic num. 3.* De communi etiam teſtantur Cardinal. Abb. Aretin. & alii apud Covar. *variar. reſolut. lib. 2. cap. 18. num. 6.*

4 Tertiò nota ibi, *ſuſtinuit*. Fundatoribus eccleſiarum jus patronatus acquiri, non ex mero jure, ſed ex gratia, & permiſſione quadam, & tolerantia eccleſiæ, ut hic, & in cap. *Si quis Epiſcoporum*, ibi, hæc gratia reſervetur, *16. q. 5.* & hic notant Hoſt. *num. 5. in verb. Suſtinuit*, Jo. Andr. *num. 2.* Butr. *num. 4.* Abb. *in 1 notab.* & reliqui omnes.

Nam, ut inquit Gemin. *conſ. 45.* incipien. *De-*
5 *ſcendo per ordinem*, *in princ.* laici de jure antiquo in eccleſijs etiam per eos ædificatis, vel dotatis nullum jus habebant, ſed ſtatim eccleſiæ ipſæ cum dotibus ſuis ad ordinationem pertinebant Epiſcoporum, cap. *Decretum*, cap. *Regenda*, & cap. *Noverint, 10. quæſt. 1.* & notatur in cap. *Pia mentis,*
6 *16. qu. 7.* Verum tempore ſuccedente conſtituit eccleſia, ut ipſi patroni haberent in eccleſijs certa jura, videlicet jus defenſionis, ut in cap. *Filijs, 16. qu.* 7. quo per Cardin. *conſ. 123. num. 5.* item honorem proceſſionis, ut in dict. cap. *Pia mentis. eadem cauſa, & quæſtione*, & in cap. *Nobis, infra eodem.* Item jus alimentationis ut d. cap. *Nobis*. Item jus præſentandi, ut cap. *Decernimus, 16. quæſt. 7.* Et hæc laicis conceſſit eccleſia ut ad fundandas, & dotandas eccleſias inducerentur, ut notat Hugo in d. cap. *Pia mentis*, Goffred. in cap. *Sacroſancta, de elect.* & gloſ. *ult.* in Clem. *fin. poſt med. verſ. Et ſunt*
7 *forte motivum, de reſcript.* Quamobrem quidquid juris habent patroni in eccleſia, totum ex gratia procedit, & de ſpeciali gratia toleratur. Hoc ipſum firmat idem Gemin. *conſ. 50. Quæritur an Epiſcopus, in princ.* Petr. de Anchar. *conſ. 113. Iura quæ loquuntur, in princ.* Bellam. *conſ. 10. Factum eſt tale Ioan. num. 10. in fine verſ. Nec obſtat quod fundator*, & Abb. *conſ. 59. Attingam, col. 2. num. 3. verſ.*
8 *Item præſuppoſito, lib. 2.* Ratio eſt quia cum jus patronatus ſit ſpirituale, vel ſpirituali annexum, cap. *Quanto, de iudic. de juris rigore*, & circumſcripta diſpenſatione, & privilegio Eccleſiæ, laicus eiuſmodi juris capax non eſt, cap. *Decernimus, eod. titul.* & eſt ſimile in cap. *Prohibemus, ſupra de Decim.* & in cap. *Cum Apoſtolica. de his quæ fi. à Prælat.* Quam rationem adducunt *hic* Hoſtien, Joann. Andr, & alii ſupra citati, *num. 4.* & Abb. *d. conſ. 59, eodem num. & verſ. Et in ſua quæſt, 5.* incipien. *Angeriæ. col.*
9 *5. num. 3, & ſeq, verſ. Ego autem.* Cum igitur jus patronatus quod laici in eccleſiis habent, gratioſum ſit, eoſque eccleſia in tali poteſtate ex gratia ſuſtineat, ut hic dicitur: hinc inferunt Hoſtien. Joan. Andr, & Abb. ut Papa ſi velit, poſſit liberè conferre beneficia iuris patronatus laicorum, etiam invitis patronis, ut notatur in cap. *Cum dilectus, in gloſ. in verb. Præſentare, infra eod.* & in cap. *Dilectus de offic. leg.* in gl, *in verb. Conceſſione*, quæ dicit hanc poteſtatem ſoli principi competere, non autem legato, & in Clem, *2. in gl. in verb. Apoſtolicis de præbend.* & per Archid, in cap, *Filijs, 16. quæſt*
10 *7.* & in cap, *Hortamur, 81. diſtinct.* Non tamen expedit ut Papa liberè diſponat de Eccleſiis iuris patronatus, ne laici à fundationibus retrahantur, ſecundum Hoſtien. *hic num. 5.* & Joan, Andr. *num.*
11 *2.* unde fit, ut quamvis poſſit, non tamen cenſeatur velle patronatui laicorum detogare, niſi hoc exprimat, ſecundum gloſ, præalleg, in d. Clemen, 2, Gemin. *conſ. 38, Pro clariori, num, 13, verſ, Ex iis ergo patet.* Et Felin. *in tract, Quando litter, Apoſtol, præiudic. patron, in prin.* Quinimò Hoſtien, in d. cap. *Dilectus, ſub num. 5 de offic legati*, teſtatur ſe vidiſſe litteras per Papam ſcriptas Prælatis Angliæ continentes hanc ſuam proteſtationem quod quando ſcribit pro aliquo beneficiando, non eſt intentionis ſuæ ut conferatur ei eccleſia aliqua, in qua laicus obtineat iuis patronatus. Unde, ut inquit, Lap, *alleg 96.* incipien. *Beneficia vacantia, num, 3,* (Nec obſtat, non diſputatur hic de potentia Papæ, quia planum eſt quod poteſt, ſi vult, ſed diſputatur de eius intentione an velle præſumatur hoc non expreſſo, & dicitur non præſumi propter rationes prædictas; & nimiam cupiditatem in collatione oſtenderent Prælati Eccleſiaſtici, ſi ſuo iure laicos privarent, potiſſimè cum reſervato iure laicorum plus habeant in confirmatione, & inſtitutione,
12 quàm laici in præſentatione) Hæc Lupus. Et adde Feder. de Sen. *conſ. 234. Super primo puncto, n. 3. verſ. Non obſtat, 16. q. 5.* ubi ait habendo reſpectum ad iura antiquiſſima, nempe ad c. *Decretum*, & c. *Noverint,*

Noverint, 10. qu. 1. conceſſionem iuris patronatus fuiſſe gratioſam, ſed hodie cum per iura nova fuerit redacta in corpore iuris, amodo non dici gratiam, ſed iuſtitiam, ſeu ius commune.

13 Quartò nota ibi, *& plurimorum approbatur aſſenſu*, præſentationem factam à maiori parte patronorum etiam reſpectu minoris validam eſſe, licet non ſit facta à maiori parte omnium, ut quia decem erant patroni, & quinque præſentarunt Caium, tres Titium, & duo Sempronium præfertur enim Caius præſentatus à quinque, & ita intrepidè eſſe tenendum per hanc decretalem, dicunt Jo. Andr. *num.* 3. & Cardinal *in 6. quæſt. num. 9.* poſt Vincent. & Bernard. Compoſtellan. qui hoc notant in cap. *Eccleſia. il primo, ſupra de elect.* Rota *deciſ.* 568. *num.* 2. apud Farinac. *part. 1. recent.* Nec obſtat textus in dict. cap. *Eccleſia.* Quia loquitur in electione, quæ fit ab aliquibus ut à Collegio, & proptèrea non ſufficit ut quis eligatur à pluribus partium comparatione minorum, ſed requiritur maior pars Collegii, Facit quod notatur in c. *Cum*
14 *omnes, ſupra de conſtitut.* At ſecus eſt in præſentatione, *ut hic.* Unde refert Jo. Andr, *eodem num. 3.* ut ſi duo ſint patroni, unus poſſit alterum præſentare, licet ex duobus eligentibus unus non poſſit alium eligere.

15 Quintò nota, ibi, *qui majoribus juvatur meritis*, ad hoc ut præſentatus in diſcordia patronorum ſit præferendus, duo videri neceſſaria, videlicet ut ſit dignior, & habeat plures voces, & ita videtur innuere hæc littera, & notant Abbas Antiq, *in princ.* & Butr, *in 4. notab.* Sed nihilominus communiter tenetur ſufficere ut præſentatus à pluribus ſit idoneus, licet alius ſit dignior, atque ita ſufficit maior pars, licet illa non ſit ſanior, & fit comparatio numeri ad numerum, non autem zeli ad zelum, aut meriti ad meritum, ut hic firmat gloſſa *in verb. Maioribus.* Hoſtienſ, *num. 5 in verb eligitur.* Roch, de Curte *in tractat. de iure patron in verb. Honorificum, q. 13. & 18.* Lambertin, *in eodem tract. lib. 2, qu. 4. art. 2, & 3,* Et hanc partem hodie non obſcurè approbavit Concilium Tridentinum in *cap, 18, ſeſſ, 24,* Nam etſi in parochialibus liberæ collationis, & iuris patronatus eccleſiaſtici iuſſerit digniorem eſſe eligendum: tamen in eccleſiis iurispatronatus laicorum voluit ſatis eſſe ut præſentatus ab examinatoribus Synodalibus examinetur, & idoneus repertus admittatur, ut ibi in verſ, *Quod ſi ius patronatus.*

16 Ultimò nota ex fine litteræ ius ordinandi eccleſiam ad Epiſcopum devolvi cum quæſtio ſuper patronatu infra quadrimeſtre non fuit terminata, ſi ius patronatus ſit laicorum, ut hic. & in c. *Cum propter infr. eod.* vel infra ſemeſtre ſi ſit eccleſiaſticum,
17 ut in c. *Eam te, infra eod* Quod procedit ſive quæſtio ſit ſuper quaſi poſſeſſione præſentandi, ut infra in c. *Conſultationibus,* Sive ſuper proprietate, nec aliquis ſit in poſſeſſione, ſecundum Innoc, *in ver. De iure patronatus.*

Ex his collige unum, quod prima facie videtur mirabile ſecundum Abb. in cap. *Cum propter, in 1, notab, infra eodem,* ut ſcilicet non valenti præſentare propter impedimentum litis, currat tempus ad præſentandum contra iuris regulas: nam tempora huiuſmodi non currunt niſi negligentibus, ut legitur, & notatur in cap, *Ne pro defectu, ſupra de elect.* & in cap, 2, *de conceſſ. prabend,* negligens autem dici non poteſt is, qui agit, l, *Contra maiorat, C, de inoffic. teſtam.* Jo. Andr *hic n. 7. verſ. Sed obſtat,*

18 Unde hanc Conſtitutionem declara primò, ut procedat ſi quæſtio ſuper patronatu vertatur inter compatronos, & propter illorum diſcordiam non fuerit deciſa infra tempus à jure præfixum, in quibus terminis loquitur hæc decretalis, Secus ſi contentio ſit inter Epiſcopum, & patronum, puta quia Epiſcopus prætendat eccleſiam eſſe liberæ collationis, & patronus aſſerat eſſe de jure patronatus, tunc enim tempus ad præſentandum non currit patrono, ut præfertur impedito, nec Epiſcopus ordinabit eccleſiam, ſed ponet ibi Oeconomum quouſque quæſtio fuerit terminata, ut legitur, & notatur in c. *Cum vos, ſupr, de offic. ordin.* ſecundum Hoſt. *hic num. 7. verſ. Et hoc eſt verum,* & Abb. *n. 7.*

19 Declara ſecundò ut procedat ſi contentio huiuſmodi ſit inter compatronos, prout loquitur hæc littera: Secus ſi inter præſentatos, ut reſolvit Rota *deciſ. 586. num. 7,* apud Farinac. *in collect. 1. noviſſimar.* & idem dicendum ſi lis vertatur inter patronos, & præſentatos; quia non habet locum devolutio, de qua hic ſecundum Jo. Andr. in d. c. *Cum vos. n. 2. verſ. Unde iura, de offic. ordinar.* Butr *ibidem n. 7. verſ. Iura ergo,* & Imol. *num. 7. verſ, Nec obſtat,* Lap. *alleg. 78. n. 15.* Rotam apud Farinac. *deciſ. 81, in fin. part. 1. recentior.*

20 Declara tertiò ut procedat ſi contentio ſit ſuper patronatu, ſecus ſi ſuper idoneitate perſonæ; quia non intrat hæc devolutio, ut poſt Jo. Andr. tenet Abb. *hic num.* 7. Et idem dicendum ſi patroni non poſſent inter ſe concordare de perſona præſentanda, quia tunc haberet locum diſpoſitio. c, *Nulla ſupra de conceſſ. prabend.* ut ſcilicet ſex menſibus expectari debeat, ſecundum Innocent. *hic num. 1. in verb. Ordinet.*

21 Declara ultimò ut locum habeat tantummodo in quæſtione juris præſentandi, non autem juris eligendi, nam ſi inter electores contendatur de poteſtate eligendi, & quæſtio non terminetur infra tempus præfixum ad eligendum, poteſtas liberè ordinandi eccleſiam ad Superiorem non devolvitur, quia non eſt quod imputetur electoribus, cum per eos non ſtet quominus eligant, ſed propter litem ſibi motam. Unde cum contrarium non ſit ſtatutum niſi ſuper præſentatione, ut hic, non debemus hoc jus extendere ad contentionem ſuper electione, ita probat textus in cap. 2. *de in integrum reſtitut.* ubi diu ſuper jure eligendi certatum fuit; & tamen eligendi poteſtas non fuit ad Superiorem devoluta, ut concludunt *hic* Hoſtienſ. & Jo. Andr. ambo *num. 7. verſ. Sed*
22 *nec in hoc caſu* & Abb. *num. 6.* Præſertim verò quia inter jus præſentandi, & jus eligendi conſiderari poteſt multiplex ratio diverſitatis: nam præſentatio innititur gratiæ, ut dixi ſupra in 3. *notab,* electio verò juri communi, ut cap. *1. ſupra de elect.* Præterea jus pinguius habent electores quàm præſentatores, ut colligitur ex gloſſ. 1, in capit. *Quanto, 63. diſt.* juncto cap. *Quod autem infr. eod.* Ac demum de modico patronorum præjudicio agitur ſi lite pendente alius ab Epiſcopo inſtituatur; ſed electoribus ex devolutione fieret magnum præjudicium, quia fortè haberent quem non vellent, aut non expediret habere: Unde meritò aliud ſtatuitur cum controvertitur de jure præſentandi, & aliud cum de jure eligendi, ut benè per Abbatem *d. num. 6.*

23 QUÆRO, An ex ſola fundatione acquiratur jus patronatus; an verò etiam requiratur conſtructio & dotatio.

24 Ad evidentiam præmitto fundare eccleſiam ſtrictè ſumpto vocabulo nihil aliud eſſe, quàm fundum dare, ubi eccleſia eſt conſtruenda, textus eſt in c. *Abbatem il ſecondo*, ibi, Et poſſeſſionis dominus 18. *quæſt*, 2. & in c. *Nobis*, ubi Jo. Andr. & alij notant, *infra eodem*. Sed in latiori ſignificatione, & communi uſu loquendi dicuntur fundare etiam qui conſtruunt, ut probatur in d. c. *Nobis*, & in c. *Nos quidem*, juncta expoſitione, Jo. Andr. ibi, *de teſtam*. & declarant Roch. de Curte, *in tractat. de jure patr. in verb. Eccleſiam fundavit, in 1. q.* & Paul. de Cittadin *in eod. tract. in 3. quæſt. principali, art.* 11. Unde Concilium Trident. in *c.* 9. *ſeſſ*. 25. dum ſtatuit titulum juris patronatus eſſe ex fundatione, vel dotatione; ſub nomine fundationis comprehendit etiam conſtructionem, ſeu ædificationem eccleſiæ; ſicut etiam comprehendit gloſſ. in cap. *Generali in verb. Fundatione, de elect. lib.* 56. & notat Abb. in cap. *Ad audientiam, il primo, in 3. notab.*
25 *ſupra de eccleſ. ædifican*. & eodem modo ſub nomine conſtructionis includitur fundatio, ut in c. *Filijs*, 16. *q*. 7.

26 Quibus præmiſſis ad propoſitam quæſtionem reſpondetur duabus concluſionibus.

Prima concluſio eſt. Jus patronatus non acquiritur, niſi hæc tria copulativè concurrant, videlicet fundi collatio, eccleſiæ conſtructio, & dotatio authoritate Diœceſani. Hæc concluſio eſt Abbatis in *conſ*. 106. *Prius juxta ordinem, num*. 2. *verſ. Sed his non obſtantibus*, & *verſ. Præterea, libr*. 2. ubi firmat ex cauſa fundationis, conſtructionis & dotationis poſſe effici tres patronos unius eccleſiæ ſi in his tribus ſimul concurrant; aliàs ſecus; Inducit ad hoc gloſſ. *ſingular*. in c. *Quicumque, in verb.*
27 *Aliquid*, 16. *quæſt*. 7. quæ dicit ex modica dote quem non effici patronum: ergo multo minus ſi nullam dotem contulerit: & ſic ſecundum Abb. vult illa gloſſ. ut ex ſola fundatione, & conſtructione ſine aſſignatione dotis competentis non acquiratur jus patronatus.

Verum Lambertin. *in tract. hujus titul. lib*. 1. *par*. 1. *in* 3. *quæſt principali*, *n*. 2. *verſ. Eſt benè verum*; latè refellit doctrinam Abbatis. Primò quia illa gl. non loquitur de eo, qui eccleſiam conſtruxit, ſed de eo qui contulit modicam dotem eccleſiæ jam conſtructæ, qui abſque dubiò non efficitur patronus ratione dotis inſufficientis. Deinde quia jura inferius citanda in ſecunda concluſione dum diſponunt de acquiſitione juris patronatus, loquũtur alternativè, videlicet ex cauſa fundationis, vel conſtructionis, vel dotationis, & conſequenter non requirunt, ut omnia ſimul concurrant. Ac demum pro hac parte inducit Innoc. *in rubr. hujus tit.* ubi videtur ſentire ex ſola fundatione, vel conſtructione quem effici patronum, quia deduxit eccleſiam de non eſſe ad eſſe, licet dotem non contulerit, ut ibi latius per Lambertinum, qui ex his concludit, jus patronatus acquiri ex ſola fundi collatione, vel ædificatione eccleſiæ, etiamſi nec ipſe, nec alius dotem aſſignaverit: Ego exiſtimo propoſitam concluſionem eſſe veram, & Lambertinum hallucinari.

28 Moveor primò ex auctoritate ipſius Innocentij *in rubrica hujus tit. num*. 2. ubi determinat jus patronatus tribus ex cauſis acquiri, ſcilicet eccleſiæ conſtructione, eccleſiæ dotatione, & territorij ad eccleſiam fundandam collatione, & quemlibet iſtorum patronum eſſe, & rectè ſic vocari,
29 quia ſicut pater filium, ita patronus rem, ideſt eccleſiam de non eſſe deducit ad eſſe; Et mox ſubdit: Non enim poteſt fieri eccleſia niſi fundus, ubi fiat, aſſignetur, & ibi eccleſia ædificetur, & ante fundationem dos aſſignetur, ut c. *Nemo, de conſecr. diſt*. 1. Sentit ergo Innoc. non poſſe quem effici patronum, niſi eccleſiam de non eſſe deducat ad eſſe, & eccleſiam fieri, ſeu quod idem eſt ad eſſe deduci non poſſe, niſi ſimul fundus conferatur, eccleſia ædificetur, & ante fundationem dos aſſignetur, & Innoc. ſequuntur in c. 1, *ſupra eod*. Hoſtienſ. *num*. 4. & Jo. Andr. *n*. 8.

Moveor ſecundò, quia ex eo quod quis aſſignet fundum pro eccleſia ædificanda, ſi nec ipſe, nec alius illam ædificet, eccleſia non poteſt dici in eſſe producta, ut patet ad ſenſum, & probatur in d. c. *Nemo. de conſecr. diſt*. 1. Ergo fieri non poteſt ut ex ſola fundi collatione quis efficiatur patronus, & acquirat jus patronandi in eccleſia, quæ nō eſt in rerum natura, quia impoſſibile eſt prædicari de non ente, ut inquit Angel. *conſ*. 390. *Chariſſime*
30 *frater*, *n*. 1. Quinimò inquit Feder: de Sen. *conſ*. 129. *Caſus talis eſt*, *n*. 2. (Si in opere eccleſiæ, ſeu capellæ non ſit tantum proceſſum, ut poſſint ibi divina officia celebrari; non poteſt adhuc eccleſia, vel baſilica appellari, quia non ſunt ibi ſubſtantialia; & ſic cum non poſſit ibi adhiberi conſecratio eccleſiæ non poteſt dici eccleſia, quæ non eſt in rerum natura) Hæc Feder.

31 Moveor tertiò, quia jus patronatus eſt jus honorificum, oneroſum, & utile alicui in eccleſia competens pro eo quod de Diœceſani conſenſu illam fundavit, dotavit, vel conſtruxit ipſe, vel is, à quo juſtam cauſam habet: ut diffinit Jo. Andr. rejectis antiquorum diffinitionibus *ſupra in rubr. hujus tit. num*. 3. *verſ. Si jus igitur ſine calumnia*. Cujus diffinitionem poſtea probarunt omnes, & latiſſimè explicarunt Roch. de Curte, Cæſar Lambertin. & alij, qui de hoc titulo tractatus ediderunt. Verba autem hujus diffinitionis nullatenus verificari poſſunt niſi eccleſia ſimul ſit fundata, conſtructa, & dotata. Patet, quia verbum illud, *honorificum*, importat ut patronus honorificentius in eccleſia recipiatur, & ſtudioſè ei à miniſtris eccleſiæ deſerviatur, & in proceſſione præ alijs honoretur, cap. *Piæ*, & cap. *Frigentius*, 16. *q*. 7. ſecundum Innocentium *in hac rubr. n*. 3. Quomodo autem poterit honorificentius recipi in eccleſia nondum ædificata? aut qui miniſtri ſine ſtipendio in paupere eſſe poterunt, qui patrono deſerviant? Similiter verbum, *oneroſum*, deſignat ut patronus teneatur eccleſiam ab impugnatione defendere, & de rebus eccleſiæ ſollicitudinem gerere ne fraudentur, cap. *Conſtituimus*, 16. *quæſt*. 1. & c. *Filijs*, *q*. 7. Quod pariter ſupponit eccleſiam jam conſtructã, & dotatam fuiſſe. Item illud verbum, *utile*, importat ut ſi patronus perveniat ad egeſtatem, alatur de bonis eccleſiæ, cap. *Quicumque*, 16. *q*. 7. & notat Innocen. *loc. cit*. At quomodo ali poſſit ex bonis eccleſiæ, quæ dotem non haberet; cum præſertim alimenta non ſint patrono præſtanda niſi ex proventibus, quæ eccleſiæ ſuperſunt, §. *ult. ad finem*, 25. *q*. 2. & not. gloſſ. in d. c. *Quicumque, in verb. Ad inopiam*. Cum igitur verba diffinitionis juris patronatus nullo modo conveniant ei, qui

dedit

dedit fundum, nullo alio eccleſiam conſtruente,
& dotante; nec ei, qui conſtruxit, ſi nec ipſe, nec a-
lius dotem aſſignavit: conſequens eſt ut nec com-
petat diſſinitum, ut l. 1. §. *Dolum, ff. de dolo*, c. *Cum
cauſam, infr. de raptor.* & notant gloſſ. Hoſtienſ. Jo.
Andr. Cardin. & alij *in rubr. ſupra de ſumma Tri-
nit. & fide Cathol.*
32 Moveor quartò, quia ius patronatus jam acqui-
ſitum amittitur ſi eccleſia funditus deſtruatur, cap.
De fabrica de conſecrat. diſtinct. 1, & latius patebit
infr. *in 2. quæſt.* Item perditur dote penitus perem-
pta, ut poſt alios fusè probat Lambertin. *in tractat.
huius tit. lib. 1. part. 1. in 6. quæſt principali, art. 3. n.
13. & libr. 3. in 7. quæſt. principali art. 1. num. 1*, ergo
33 multò fortiùs non acquiritur ſi eccleſia nondum
ſit conſtructa, & dotata; quia facilius datur re-
tentio, quàm nova acquiſitio, l. *Per retentionem,
Cod. de uſufr.* & l. 2, & ibi Bald, *in 3. notab. Cod. de
fideicomm.* & turpius ejicitur quàm non admitti-
tur hoſpes, ut dicit textus in cap. *Quemadmodum,
ſupra de iureiur.*
34 Moveor quintò, quia jura prohibent eccleſiam
ædificari niſi prius aſſignentur quæ neceſſaria ſunt
pro luminaribus, pro cuſtodia, & pro ſtipendijs
miniſtrorum, cap. *Nemo, de conſecr. diſtinct.* 1. & in
authent. *Vt null. edific. orator. dom. in rubr. & ni-
gro*, & notat gloſſ. 1. in cap. *Quicumque*, 16. q. 7. Fu-
sè Lambertin. *in hoc tract. lib. 1. part. 1. in 5, quæſtione
principali. art.* 10. Quinimo ante ipſam fundatio-
nem dos aſſignari debet ſecundum Innocentium
ſupra in rubr. num. 2. & Cardin. *num. 4, in 5. quæſt*,
Ergo abſurdum eſt, ut de facto conſtruens ec-
cleſiam ſine dote ex facto per jus damnato con-
ſequatur præmium, & gratiam juris patronatus,
unde potius deberet pœnam mereri, capit. *Legi,
16, quæſt*, 1, l. *Sive hæreditaria, ff. de negot. geſt.*
gloſſa in capit. *Quod ob gratiam, ad finem, de regul.
iuris in 6.*
35 Moveor ultimò, quia etſi eccleſia conſtrui non
debeat ante dotis aſſignationem, ut in d. cap. *Ne-
mo, de conſecr, diſt, 1*, tamen ſi de facto conſtruatur,
conſecrari non debet niſi prius fundator illam do-
tet, ut ſunt jura clara in cap, *Piæ mentis*, & in cap.
Frigentius, 16, *quæſt*, 7, & in cap. *Placuit*, 1, *quæſt*, 2,
36 & tradit Lambertin, *in prælicata, quæſt.* 5, *art*, 18,
Quod ſi contra juris diſpoſitionem eccleſia eſſet
fundata, & conſecrata ſine competenti dote; con-
ſecrator teneretur eam dotare, ut tenet gloſſa *u-
nica* communiter approbata in cap, *Cum ſicut ſupr,
de conſecrat, eccleſ, vel altar*, exemplo Epiſcopi, qui
ordinans aliquem ſine titulo tenetur illi de ſuo
providere, cap, 2, cap, *Epiſcopus*, & cap, *Cum ſecun-*
37 *dum, ſupra de præben*, & in defectum Epiſcopi con-
ſecrantis, ut dicit illa gloſſa, fundator dotabit eam,
& poterit ad hoc compelli, argument, d, cap, *Piæ
mentis*, 16, *quæſt*, 7. & l, *Qui liberos, ff, de ritu nupt*,
quod latius proſequitur Lambertin, *dict, art.* 18, *in*
38 *princ, verſ, Si autem eccleſia*, In eo autem caſu, in quo
fundator compellitur ad dotandum, de rigore ju-
ris ex dotatione non efficitur patronus, ut vide-
tur tenere Joan, Andr, *in rubr, hujus tit*, ſecundum
Cardin, *ibi in 6. quæſt, num, 5, verſ, Et ex hoc videtur*
ſicut non detrahit Trebellianicam, qui compulſus
39 adijt ut reſtituat, ut l, *Nam quod*, §. *Qui compul-
ſus, ff, ad Trebellian*, & generaliter non debet quis
commodum conſequi ex eo, quod facit invitus,
cap, *Quam præpoſterum*, cum concordant, de qui-
bus ibi in gloſſa *ult*, 13, *qu*, 2, gloſſa *penult*, in cap,
Ad fidem, 23. *quæſt*. 5. licet Cardin. ſubdat æquius
eſſe ut efficiatur patronus, de quo plenius per
Lambertin. *lib. 1. part. 1. in 3. quæſt. principali num. 4.
verſ, Vnum tamen reperi.* Ergo Doctores ſuppo-
nunt pro indubitato eum, qui de facto fundavit,
& conſtruxit eccleſiam ſine aſſignatione dotis, nō
acquiſiviſſe jus patronatus: aliàs enim ineptum fuiſ-
ſet inquirere an dotans ex neceſſitate efficeretur
patronus, ſi jam patronus eſſet ex fundatione, &
40 conſtructione præcedenti: & quidquid ſit de illo,
qui compulſus contulit dotem eccleſiæ jam funda-
tæ; certè negari non poteſt quin efficiatur patronus
ſi illam conferat ſponte, prout concludit Innocen-
tius & Cardin. *ſupra in rubr.* & idem Cardinal. *hic
num. 6.* & Abbas *num. 9.* & Lambertin. *lib, 1. part. 1.
in 3. quæſt. principali, art.* 1. Ergo neceſſe eſt fateri ex
ſola fundatione, & conſtructione eum non acqui-
ſiviſſe jus patronatus: nam ſi acquiſiviſſet, quidquid
41 dicat Lambertin. *dict quæſt. 3. num. 4. verſ. Sed ad
hoc poteſt reſponderi*: utique ex dotatione non po-
tuiſſet illud de novo acquirere cum jus patronatus
ſit individuum, & ſemel quæſitum ex una cauſa,
non poſſit ex alia acquiri, argum. l. *Viæ, ff. de ſervit.*
l. *Si ſepulcrum, Cod. de relig. & ſumptib. funer.* l. 1. *ff.
ad l. Falcid.* l. *Vſus, ff. de uſu & habitat.* Incorpora-
lia enim dividi non poſſunt, cap. *Nihil, 7. quæſt.* 1.
& notat Hoſtienſ. in cap. 1. *num. 1. ſupra eodem.* &
Archid. in cap. 1. *poſt princ. eodem tit. lib. 6*, & Bald.
42 in cap. *Quanto, de iudic.* & quod meum eſt ex una
cauſa, ex alia meum fieri non poteſt, niſi deſinat eſ-
ſe meum, ut cap. *Inter dilectos*, §. *Cæterum, de fide
inſtrument.* l. 3, §. *Ex pluribus, ff. de acquirend. poſ-
ſeſſ.* & l. *Cum res, Cod. de contrahen. empt.* Abb. *conſ.
3.* Nitat. *col. 2. in princ. verſ. Item quod meum eſt, lib.
2.* Socin. *reg.* 25 *Dominus ſemel amplius effici non po-
teſt*, Facit textus in cap. *Vt quis duas, de elect. lib. 6.*
& quod notat Lap. *allegat. 8. per totam.* Præſertim
43 *num.* 4. ubi dicit ex ſecunda præſentatione non
poſſe alicui jus competere ſi competit ex prima,
quia Quod meum eſt ex una cauſa, &c. & matri-
44 monium carnale ſicut ſpirituale conſtare non
poſſe ex conſenſibus iteratis, quia cum ſit indivi-
duum, aut ex primo conſenſu tenuit, & ſic nihil ad-
dit ſecundus, Aut non tenuit, & poteſt conſiſtere
ex ſecundo, allegat gloſſ. in cap. *fin. de translat. Epi-
ſcop.* & Jo. Andr. hoc dicentem *in addit. ad Specu-
lat. in titul. de reſcript.* §. *Ratione autem cauſæ, verſ.
Item obtentum eſt.*
45 Non obſtant jura, quæ dicunt jus patronatus
poſſe acquiri ex pluribus cauſis alternativè; quo-
niam loquuntur in caſu ſecundæ concluſionis, de
qua *infr. num.* 49. id eſt cum unus dat fundum, a-
lius conſtruit, & alius aſſignat dotem; nam unuſ-
quiſque alternativè ex una cauſa efficitur patro-
nus, Sed hinc non ſequitur quin reſpectu eccleſiæ
debeant ſimul concurrere fundatio, conſtructio,
& dotatio.
46 Item non obſtat quod ex ſola fundatione, &
conſtructione eccleſia de non eſſe deducatur ad
eſſe, ac proinde fundans, & conſtruens efficiatur
patronus, ut ex Innoc. prolixè deducit Lambertin.
Nam reſpondetur eccleſiam deduci quidam ad
eſſe etiam dote nondum aſſignata, ſed incomple-
tè, & contra juris prohibitionem: unde ex tali
fundatione, & conſtructione patronatus, & jus
præſentandi rectorem non acquiritur, quia ſine
ſubſtantia rerum non poteſt eccleſiæ deſerviri, ut
c. *Si quis obiecerit*, 1. *qu.* 3. & fuit dictum Innocentij
ſupra

ſupra in rubr. num.2. verſ. Poſſet tamen dici, & Ho-
ſtien. in cap. 1. *num. 4. verſ. Poteſt tamen dici contra-
rium, ſupra eod.* Et patet ex dictis Feder. de Sen. *ſu-
pracitati num. 30.*

Et ex his conſiderationibus, ad quas Lamber-
tinus non advertit, arbitror concludendum ex ſo-
la fundatione non acquiri jus patronatus, ſi nemo
alius eccleſiam conſtruat, & dotet; neque ex ſola
conſtructione, ſi nemo alius dotem aſſignet; ne-
que ex collatione dotis, ſi nullus eccleſiam fundet
48 & conſtruat, ſed hæc tria debere copulativè con-
currere ab initio; quod intelligo verè, ſeu per
juris fictionem: nam ſi à principio, licèt malè, ſi-
ne dote fuiſſet fundata, & ædificata, & conſecra-
ta eccleſia, qui poſtea illam dotaret de Diœceſani
conſenſu patronus eſſet, quia favore eccleſia fin-
geretur actus iſte præceſſiſſe, ut formaliter inquit
Joan. Andr. in d. cap. 1. *num. 8. verſ. Poteſt tamen di-
ci*, & ſic conſtitutio dotis retrotrahitur, & eccle-
ſia videtur dotata ante conſecrationem, ſicut in
matrimonio, cap. *Tanta. Qui fil. ſint legit.* & per
Abbat. *hic num. 9. in fine.* Quidquid contra ſcripſe-
rit idem Abbas *in præalleg. conſ. 106. num. 2.
lib. 2.*

Secunda concluſio eſt, ad acquirendum jus pa-
49 tronatus non requiritur ut una, & eadem perſona
fundet, conſtruat, & dotet eccleſiam; ſed ſatis eſt ut
unus det fundum, alius ædificet, & alius aſſignet
dotem de conſenſu Diœceſani, & omnes in ſoli-
dum efficiuntur patroni. Probatur hæc concluſio
ex cap. *Piæ mentis*, cap. *Frigentius*, cap. *Quicumque*,
& cap. *Filiis*, 16. *qu. 7.* ex cap. *Abbatem, il ſecondo*, 18.
q. 2. & cap. *Nobis, ſupra eod.* & ex Concilio Triden-
tino, *cap. 9. ſeſſ. 25.* quibus in locis prædicti modi ac-
quirendi jus patronatus ponuntur tamquam di-
verſi, & cum dictione alternativa in medio, &
conſequenter non requiritur omnium concurſus,
ſed ex quolibet ipſorum jus patronatus acquiritur,
c. *Inter cæteras, ſupra de reſcr.* & reg. *In alternativis,
de reg. jur. in 6.* & ita intelligi debet gl. 1. in d. c. *Piæ
mentis*, dum firmat jus patronatus acquiri ex tri-
bus cauſis, & recitat verſum.

Patronum faciunt dos, ædificatio, fundus.

Idem apertius tenet Innocen. *ſupra in rubr.* dum
primò ponit hos tres modos acquirendi patro-
natum, & poſtea ſubdit, quilibet autem ipſo-
rum patronus eſt. Idipſum clarè voluit Archid.
in cap. 1. *poſt princ. de jurepatr. lib. 6.* ubi ait poſſe
effici plures patronos ex diverſis cauſis, putà quia
unus eſt patronus ex fundi datione, alter ex do-
natione, alter ex conſtructione, & ſequitur
Cardin. *ſupra in rubr. in 4. quæſt.* & *conſ. 122. Qui-
dam habens quoddam feudum, col. 2. verſ. Ad quod
reſpondeo*, Abbas *conſ. 39. Quidam Dominus Iacobus
poſt princ. lib. 2.* & alij apud Lambertinum aſſeren-
tem hanc eſſe communem omnium Doctorum
ſententiam *in tract. hujus tit. lib. 1. par. 1. in 3. quæſt.
principali art. 1. num. 1.*

50 Secundò QUÆRO, an ex reædificatione, ſeu
refectione eccleſiæ acquiratur jus patronatus.

Negat Laurentius, & poſt eum Innocen. *hic in
princ.* arg. l. *Prætor. §. Vicinales, ff. ne quid in loco publ.
melius dixiſſent, §. Viarum, verſ. Vicinales*, ubi vici-
nalis via dicitur privata, ſi ab initio facta ſit à pri-
vatorum, atque ita quod publicum eſt, ex ſimplici
refectione non deſinit eſſe publicum. Inducunt
51 etiam rationem, quia quod humani juris eſſe de-
ſijt, ſervitutem non recipit, l. *Caveri, ff. Commun.
prædior.* & arg. c. *Ad hæc, in fine ſupr. de relig. domib.*
cum ſuis concord.

52 Verum gloſſa Bernardi *hic in verb. Fundatores*,
diſtinguit ſic. Aut eccleſia non eſt funditus de-
ſtructa, & ex refectione, ſeu reparatione jus patro-
natus non acquiritur. Et in hoc caſu vera eſt o-
53 pinio Laurentij de qua ſupra. Aut eccleſia eſt pro-
rſus diruta ita ut egeat nova conſecratione, juxta
text. in c. *De fabrica, de conſecr. diſt. 1.* & *hoc 2. caſu*,
aut quis eccleſiam reædificat ſine conſenſu Epiſco-
pi Diœceſani, & nullum jus acquirit, arg. l. *Uſufru-
ctuarius, ff. de uſufruct.* ubi patet uſufructuarium
non poſſe immutare formam rei, etiamſi alias
non poſſit uti. Et eſt expreſſum in authent. *ut nul-
la fabric. orat. dom. §. 1. collat. 5.* Nam quemadmo-
dum à principio non licet eccleſiam conſtruere,
ſine conſenſu Epiſcopi, ut in cap. *Nemo de con-
ſecr. diſt. 1.* ita nec poſtea illam reædificare ut ac-
quiratur jus patronatus, ut benè per Abb. *hic n. 8.*
Aut eccleſiam prorſus dirutam reædificat de Diœ-
ceſani conſenſu; & acquirit jus patronatus, quia
perindè eſt ac ſi eccleſiam ab initio conſtruxiſſet,
54 c. *Conſuluit, ſupra de Iudæis.* ubi habetur favorabi-
lius eſſe reædificare conſtructam, quàm de novo
conſtruere, & eſt caſus in dict. authent. *Ut null.
fabr. orat. domin. §. 1.* Per totalem enim deſtructio-
55 nem eccleſia remanſit execrata, dict. cap. *De fabr.
de conſecr. diſt. 1.* cap. *Propoſuiſti*, & cap. *In lignei*s,
de conſecrat. eccleſ. vel altar. Secundum Joan. Andr.
*ſupra in rubr. num. 3. verſ. Sed non placet hæc re-
prehenſio*, & prior patronus, qui per primam ædifi-
cationem eccleſiæ acquiſivit jus patronatus, per
56 totalem illius deſtructionem radicitus ipſum jus a-
miſit, ut tenet Bernard. *hic in fine primæ gloſſæ*, &
Hoſtienſ. poſt eum, *num. 3.* Jo. Andr. *num. 12.* Hen-
rich Boich. *prope finem, verſ. Prior verò patronus*,
57 Cardin. *quæſt. 3.* & reliqui omnes. Æquum tamen
eſt ut antequam Epiſcopus extraneo de conſenſu
ſuo ædificare volenti conſentiat, antiquum patro-
num ſuper hoc requirat, & ipſum cuilibet extra-
neo præferat, arg. c. *Cum Apoſtolica, de his quæ fiunt
à Prælat.* cap. *Potuit, de locat. & conduct.* & cap. *Ad
hæc in fine de offic. Archid.* ſecundum Hoſtienſ. &
alios præallegatos, & concordat quod notat idem
Hoſtien. in cap. *Nobis, infra eodem.* Supradictam
gloſſ. diſtinctionem probarunt *hic* Tancred. Hoſt.
Joan. Andr. & Henr. Boich. *loc. cit.* & Abb. *num. 1.
& 11.* Staphil. *de litter. grat. tit. de mod. & form. im-
petr. §. Sequitur videre. num. 6.* Burſatt. *conſ. 310. à n.
3. vol. 3.* Lambertin. *de jure patr. lib. 1. part. 1. in 6. qu.
principali art. 3.* Menoch. *conſ. 90. ſub nu. 24. & 25.*
Rota *deciſ. 306. à n. 3. part. 3. diverſ.* & apud Card.
Seraph. *deciſ. 555. n. 2.*

58 Procedit autem hæc concluſio etiamſi reædi-
ficatio fiat ex iiſdem cæmentis, ſeu materia; adhuc
enim reædificans de Diœceſani conſenſu acqui-
rit jus patronatus, non autem ille, qui ab initio il-
lam conſtruxit, & per totalem deſtructionem de-
ſiit eſſe patronus, ut proximè dictum eſt. Nam
obligatio ſemel extincta in perpetuum non revi-
viſcit, l. *Qui res, §. Aream, ff. de ſolut.* & cap. *Quæris
de conſecr. diſt. 4.* Ad hoc textus optimus in l. *Quid
tamen, §. penult. ff. quib. mod. uſusfr. amitt.* ubi ſi na-
vis fuerit per partes refecta, durat uſusfructus: ſed
ſi ex toto deſtructa fuerit, & poſtea reſtaurata, licet
ex eiſdem tabulis, uſusfructus extinctus eſt. Si-
cut ſi domus ex iiſdem cæmentis, tignisque fue-
rint

rit reſtituta, uſusfructus extinguitur, & pro hac parte poſt multa concludit gloſ. 1. *hic verſ. Item quid ſi reædificata eſt*, Hoſtien. *nu. 2. in eod. verſ.* Butr. *n. 17.* Cardin. *n. 7. in 3. quaſt.* Abb. *n. 11.* & plerique alij. Neque obſtant jura contraria allegata in gloſſa, ex quibus arguitur eccleſiam reædificatam cenſeri eamdem eccleſiam, & loco prioris ſuccedere, Qoniam loquuntur in eo caſu, in quo ſemper remet materia, ut reſpondet Jo. Calderin. & poſt eum Cardin. *ubi ſupra.*

59 Rurſus procedit eadem concluſio non ſolum in jure patronatus ſurgente propter ædificium, ſed etiam propter dotem, vel fundum. Nam quemadmodum ſi eccleſia ſit à fundamentis deſtructa, ex reædificatione alterius etiam ex iiſdem cæmentis antiquus patronus non recuperat jus patronatus: eodem modo ſi dos, vel fundus omninò pereat; antiquus patronus ex nova dotatione, vel fundatione non recuperat jus patronatus; ſed illud acquirit qui novam dotem, vel fundum aſſignat, ut benè per Cardin. *num. 7. in fine, verſ. Pro-*

60 *cedit autem hac quaſtio.* Fateor tamen patronatum ſurgentem ex dotatione, vel fundatione non amitti ex ſola deſtructione Eccleſiæ. Nam ſi dos ſalva ſit, aut fundus; etiam deſtructa eccleſia, qui dotavit, vel fundavit, remanebit patronus, & ita poſt eccleſiam reædificatam erunt tres patroni ex diverſis cauſis, ſecundum Abb. *num. 11. verſ. Ego intelligo*, qui ad hoc inducit regulam, §. *Affinitatis, Inſtit. de nupt.*

6 Tertiò cum hic dicatur in diſcordia patronorum eſſe præferendum præſentatum à majori parte ſi ſit idoneus; inveſtigandum eſſet quid juris ſit ſi patroni ſint pares in præſentando, an ſcilicet inter præſentatos inſtituendus ſit dignior, an verò ſit locus gratificationi Epiſcopi. Sed hanc materiam plenè examino in cap. *Cum autem, inf. eod. in 1. & 2. q. à n. 20. uſque in finem.*

62 Quartò cum ſimiliter hic dicatur jus ordinandi eccleſiam ad Epiſcopum devolvi, ſi quæſtio ſuper patronatu inter compatronos laicos non fuerit deciſa infra quatuor menſes ad præſentandum præfixos; quærendum eſſet numquid Epiſcopus parochialem eccleſiam juris patronatus laicorum conferens jure devoluto, teneatur ſervare formam examinis per concurſum præſcriptum à Concilio in d. c. 18. in parochialibus liberæ collationis. Sed de hoc quoque articulo latè diſſerui in c. *Cum propter, in 1. q. num. 7. infra eod.*

De Jure patronatus.

Cap. Ex litteris.

SVMMARIVM.

1 *JUs patronatus conſiſtens in aliqua univerſitate temporalium tranſit cum ipſa univerſitate, & num. 3. & 35.*

2 *Etiamſi univerſitas tranſeat tantum quoad utile dominium, & num. 11. & 15.*

Niſi jus patronatus ſpecificè ſit exceptum, n. 2. & n. 17. verſ. Limitatio regulæ.

3 *Jus patronatus tranſit in quemcumque cum univerſitate, cui adhæret, etiam ſine auctoritate Epiſcopi, & num. 45.*

4 *Villa eſt quid univerſale, & n. 23. 25. & 38.*

5 *Jus patronatus prohibetur transferri per contractum non gratuitum niſi talis contractus celebretur ſuper aliqua univerſitate, & n. 45.*

6 *Jus ſepulcri accedit emptioni univerſitatis.*

7 *Decima. & alia jura merè ſpiritualia cum univerſitate non tranſeunt.*

8 *Donans Epiſcopus villam cum omnibus, quæ illic habet, non transfert jura ſpiritualia.*

9 *Decima in generali donatione includuntur.*

10 *Niſi tale jus donetur eccleſia quod habeat in ſe temporalia, & ſpiritualia jura, ut præbenda.*

12 *Ad firmam dare, id eſt ad annuum cenſum concedere, ſeu locare etiam ad longum tempus, & num. ſequen.*

13 *Jus præſentandi non tranſit in conductorem villæ ad modicum tempus.*

14 *Conductor ad modicum tempus nullum dominium habet, nec poſſeſſionem, ſed nudam detentionem.*

15 *Jus patronatus ut tranſeat cum univerſitate non ſufficit civilis, vel naturalis poſſeſſio, ſed omnino requiritur ut univerſitas transferatur quo ad dominium directum, vel utile.*

16 *Jus patronatus non tranſit in creditorem, qui tenet villam pignori obligatam.*

17 *Præſentatio eſt fructus juris patronatus.*

18 *Jus patronatus quando dicatur tranſire cum univerſitate, & num. ſeqq. uſque in fin.*

Quid ſi quis vendat fundum, vel palatium, intra cujus ſides eccleſiam habeat, nunquid jus patronatus tranſeat in emptorem.

Et quid ſi ſit talis fundus, qui univerſitatem conſtituat, num. 21.

Et quid ſi quis vendat omnia jura, quæ habet in aliqua villa, n. 22. & n. 47.

Et quid ſi vendat omnia bona, quæ habet in tali loco. num. 24.

Et quid ſi dicatur ſimpliciter, vendo omnia bona mea. num. 27. & 50.

Et quid ſi dicat, vendo omnia bona mea, jura, & actiones, num. 33. & ſeqq. uſque ad num. 53.

Et quid ſi vendat hæreditatem, n. 36. & 53.

20 *Jus ſepulcri, ad quod non patet aditus, niſi per fundum, tranſit in emptorem ipſius fundi.*

23 *Jus patronatus ut veniat in contractu non gratuito, ſequitur ut res, quæ alienatur, ſit talis, quæ ſine expreſſione univerſitatem, vel jus patronatus in ſe contineat, & num. 40.*

Univerſitas verbalis reſolvitur in ſingularitates, ibidem, & n. 25. & 39.

Realis ſecus, num. 41.

26 *Jus patronatus ut tranſeat cum univerſitate requiritur ut univerſitas ſit realis, non verbalis, & num. 41.*

28 *Bonorum appellatio univerſitatem continet, ſicut hæreditas, & n. 29. & 46. & 56.*

30 *Bonorum appellatione veniunt etiam jura, & actiones.*

31 *Præſertim ſi adſit dictio univerſalis* omnia.

32 *Etiam in materia odioſa, ut confiſcationis bonorum omnium.*

34 *Rota deciſio in Lucana jur. patr. refertur, expenditur n. 47. & ſeqq. uſque ad n. 53.*

36 *Jus patronatus tranſit ad hæredes quoſcumque mediante titulo univerſali hæredis.*

37 *Item tranſit in emptorem hæreditatis.*

38 *Jus patronatus non tranſit mediante venditione,*

ſeu

ſeu ceſſione etiam omnium bonorum, jurium, & actionum, niſi ſub dicta ceſſione tale quid univerſale verè comprehendatur, cui jus patronatus adhæreat.

Contrarium, num. 44. & ſeqq. uſque ad n. 53.

42 *Ius patronatus particulariter donari poteſt de conſenſu Ordinarij.*

43 *Ius patronatus non poteſt dici de bonis laici.*

45 *Ius patronatus tranſit cum univerſitate temporalium ſine conſenſu Epiſcopi, ſive contractus ſit gratuitus ſive non.*

47 *Bonorum omnium, ac jurium appellatio non continet univerſitatem quando eſt reſtricta ad certum locum; alias ſecus, & num. ſeq.*

48 *Vniverſitas quando dicatur verbalis, & quando realis.*

49 *Ius patronatus tranſit cum hæreditate vendita, etiam ſi in ea nil aliud ſit, quam jus patronatus.*

50 Mea, *hæc dictio eſt dominij ſignificativa.*

51 *Patronus non eſt dominus juris patronatus niſi abuſive.*

52 *Ius patronatus tranſit cum univerſitate non miniſterio hominis, ſed miniſterio juris tanquam acceſſorium rei venditæ.*

53 *Hæreditas eſt quid univerſum.*

54 *Ius patronatus competens filijs, & ſucceſſoribus dicitur tranſlatum per ceſſionem à filio factam de omni jure, quod in hæreditate habebat.*

55 *Ius patronatus venit in legato omnium bonorum.*

56 *Legatum omnium bonorum intelligitur univerſale.*

57 *Ius patronatus magis competit uſufructuariæ omnium bonorum, quam hæredum.*

58 *Præſcribens univerſitatem an præſcribat jus patronatus ei immixtum.*

59 *Ius patronatus an tranſeat ſi exprimatur in venditione univerſitatis, & num. ſeqq. uſque in finem.*

Quid ſi exprimatur declarative, num. 61.

Et quid ſi conjunctive, ibid. & num. 62.

Et quid ſi vendatur villa cum jure patronatus, num. 63. & num. ſeq.

Et quid ſi vendatur villa, & jus patronatus, n. 64.

Patronus in fine inſtrumenti venditionis univerſitatis fateri poteſt ſe deſiiſſe eſſe patronum.

---

1 EX LITTERIS. Jus patronatus conſiſtens in aliqua univerſitate temporalium tranſit cum ipſa univerſitate, etiamſi univerſitas tranſeat tantum quo ad utile dominium, niſi jus patronatus ſpecificè
2 ſit exceptum; Hoc dicit, Jo. Andr. Butr. Cardin. Anchar. Imol. Abb. Jo. de Anan. & Bero; & eſt caſus notabilis, & quotidie allegatur ſecundum Abbat. Dividitur in duas partes. In prima ponitur querela Epiſcopi. In ſecunda dantur ei judices, & inſtruuntur quomodo debeant diffinire ibi: *Mandamus*, Jo. Andr.

Nota ex textu regulam cum ampliatione, & limitatione.

3 Regula eſt: Jus patronatus tranſit in quemcunque cum univerſitate temporalium, cui adhæret etiam ſine auctoritate Epiſcopi, ut patet in text. ibi, Si vobis conſtiterit, quod præfato militi
4 præſcripta villa, &c. nam villa eſt quid univerſale, ut l. *Pupillus*, §. *Territorium*, *ff. de verb. ſignific.* ſecundum Innoc. Hoſtien. & omnes *hic*: & per hanc litteram notat Abb. in c. *Illud*, *n. 4. inf. eod.* Federic. de Senis, *conſ. 225. Si opinio, num. 1.* & Lambertin. *in tract. de jure patr. lib. 1 par. 2. in 2. quæſt. princip. art. 2. & 3. & in 5. quæſt. princip. art. 11. nu. 3.* Mantic. *deciſ. 140. num. 2.* Rota, *deciſ. 207. num. 16. part.*
5 *6. recent.* Et ſic quamvis contractus non gratuitus prohibeatur ſuper jure patronatus, ut cap. *Quia Clerici, ſupra eodem.* Tamen ſi hujuſmodi contractus non gratuitus celebretur ſuper aliqua univerſitate temporalium, jus patronatus in ea conſiſtens tranſit ex illo titulo non gratuito, quia contractus videtur initus ſuper rebus temporalibus, & non ſuper jure patronatus, quod tranſit acceſſoriè, & non principaliter, ut hic per Abbatem in 1. *notab.* Et hanc regulam ponunt *hic* gloſ. poſt caſum, Innoc. *num. 2. verſ. Nam ad hoc*, & *verſ. Si tamen ſit aliquod jus univerſale*. Hoſtien. *num. 4. in verſ. Non excepto, & num. 5. verſ. Nam ad hoc*, Jo. Andr. Card. & omnes *in ſummario text.* Covarr. *var. reſol. lib. 2. cap. 18. num. 8.* Lambertin. & Mantica *locis ſupra cit.*
6 Et quod dictum eſt de jure patronatus idem intelligas de jure ſepulcri, quod à laicis poſſidetur; accedit enim emptioni univerſitatis, ut l. *In modicis, ff. de contrah. empt.* & l. *Si mercede*, §. *Si eum fundum, ff. de action. empt.* ſecundum Innoc. *hic nu. 1. in verb. Non excepto*; cujus opinio communis eſt, teſte Covar. *var. reſol. lib. 1. cap. 13. num. 3.* Lambertin. *in tract. hujus titul. pag. 2. lib. 1. in 5. qu.*
7 *princ. art. 5.* Secus autem eſt in decimis, & alijs juribus merè ſpiritualibus, quia non tranſeunt cum univerſitate: & eſt ratio diverſitatis, quia cum jus patronatus non ſit merè ſpirituale, non eſt mirum ſi annectatur temporalibus. Sed decimæ, & alia jura hujuſmodi merè ſpiritualia cum in nullo communicent temporalibus, conſequens eſt, ut nec eis annecti poſſint, nec cum univerſitate ipſorum tranſire valeant, etiamſi dicatur vendo, vel dono villam cum omnibus juribus ſuis, quia ſpiritualia
8 non ſunt jura temporalia. Quinimò etiamſi Epiſcopus diceret dono tibi villam, & omnia jura, quæ illic habeo, non tamen intelligeretur donare decimas, & alia merè ſpiritualia, quia hoc nomen univerſale, *omnia*, referri non debet ad ea, quæ ſunt penitus alterius juris, vel naturæ, quàm ea, quæ principaliter donantur, prout eſt hoc caſu. Certum eſt enim merè ſpiritualia eſſe prorſus alte-
9 rius juris, quam temporalia. Quocirca ſi vult decimas donare, expreſſam de illis mentionem faciat, alioquin in generali donatione non includuntur. Ita Innoc. *hic n. 1.* cum quo tranſeunt Abb. Antiq. *n. 2.* Hoſt. *num. 4. verſ. Secus in decimis*, Jo. Andr. *num. 3. eod. verſ.* Butr. *num. 6. verſ. Sed non*
10 *tranſit*: & alij communiter. Fatetur tamen Innoc. & cæteri poſt eum, ut ſi tale ſit jus, quod pariter habeat in ſe, & temporalia, & ſpiritualia jura, ut eſt præbenda, quæ quandoque habet & poſſeſſiones, & decimas, & donetur alij eccleſiæ; tunc jura omnia, ſcilicet temporalia, & ſpiritualia ſimul transferantur; quia nimirum omnia ſpiritualia ſunt, & ſpiritualibus annexa.
11 Ampliatio regulæ eſt, ut locum habeat etiamſi univerſitas tranſierit ſolummodo quo ad utile dominium; adhuc enim cum ipſa tranſit jus patronatus, veluti ſi talem contractum inter ſe partes celebraverint, per quem utile dominium tranſierit in Conductorem, puta emphyteuſim, vel locationem ad longum tempus; ut innuit littera hujus
12 textus ibi: Fuerit ad firmam conceſſa; nam etiã

verba

verba ad firmam: exponantur, ideſt ad annuum
cenſum, ſecundum Jo.Andr.in c.2. *de locat.* & ſi-
gulariter importent locationem ad modicum tem-
pus, ut in d.c.2.& in alijs inductis per Bero. *hic n.*
3. Tamen ſicut locatio, ita & conceſſio ad fir-
mam pro ſubjecta materia eſt apta importare et-
iam locationem perpetuam, ſeu ad longum tem-
13 pus, prout importat hic; aliàs enim ſi locatio fuiſ-
ſet ad modicum tempus, conductor villæ non po-
tuiſſet præſentare; quoniam ita demum jus patro-
natus tranſit cum univerſitate, ſi univerſitas tranſ-
feratur quoad dominium directum, vel utile.
14 Ex locatione autem ad modicum tempus nullum
dominium, imò nec naturalis poſſeſſio transfer-
tur in conductorem, ſed nuda detentatio, & jus
percipiendi fructus, ut notatur in l. *Si ut certum*, §.
Si duobus, ff. Commodat. & in l.3.§. *Ex contrario,*
ff. de acquirend. poſſeſ. & per Cardin. in Clement.
1.§. *Verum in 2.quæſt. de rebus eccleſ. non alienand.*
15 & Bero, *hic num.2.* Præterquam quod nec civilis,
nec naturalis poſſeſſio ad hoc ſufficeret, quia om-
nino requiritur translatio dominij directi, vel u-
tilis, ut hic patet, & in cap. *Cum Bertholdus, ſupra*
de re iudic. & notat Bero, *hic num.43.* Concor-
dat cap. *Cum ſæculum, infra eodem.* ibi: Cum ratio-
ne feudorum emptorum, aliterve acquiſitorum
jus patronatus in eccleſijs parochialibus acquiſie-
ritis: ubi hoc tenet gloſſ.1. communiter approbata,
& firmans hic Innocen. *in princ.* Abb. *num.5. verſ.*
Sed in contractu locationis, Jo. Andr, Butr. Cardin.
& omnes *in ſummario text.* Bero, *num.1.* dicens
Doctores ita communiter intelligere hunc text.
& *num.42.* ubi hunc intellectum pluribus com-
probat, & dicit eſſe veriorem. Paulus de Caſtro
conſ.262. Venerabilis vir. num.2. volum.1 Roch. de
Curte *in tract. hujus tit. in verb. Ipſe velis, quæſt.26.*
num.57. in fin. Lambertin. *in eodem tract. art.2.q.8.*
princ. part.1. lib.1.
16 Quæ fit ut ſecus ſit dicendum in eo, qui tenet
villam pignori obligatam; nam in creditorem non
tranſit jus patronatus, ut legitur, & notatur in d.
cap. cum Bertholdus, *reſp.1.*& §. *fin.* Nimirum quia
in eum nec directum, nec utile dominium rei pi-
gnoratæ transfertur: & ita hic tenet gloſſ.1. Inno-
cent. *in princ. verſ. Secus in creditorem*, Hoſtienſ. *n.*
4.& communiter DD. aliam rationem reddit Ab-
bas *nu.5.* quia ſcilicet creditor tenetur reſtituere
fructus omnes, quos percipit ex re pignorata, ut
in cap. *Cum contra, ſupra de pignor.* & in cap.1. *infr.*
de uſur. Sed ſi creditor præſentaret, & ſequeretur
præſentati inſtitutio, non poſtea illum fructum re-
17 ſtitueret, ſcilicet præſentationem, quæ eſt fructus
juris patronatus, ut notant Innocentius, Butr. Abb.
& alij in cap. *Conſultationibus, infra eodem.* gloſſa
ultim.& DD. dict. cap. *Cum Bertholdus, de re iu-*
dicat. Rota, *deciſ.10. de jure patronat. in novis*, & ſic
lucraretur fructum illum contra naturam pigno-
ris, cum mutuum debeat eſſe gratuitum, capit.
Conſuluit, de uſur.

Limitatio regulæ eſt, niſi jus patronatus fuerit
nominatim exceptum; tunc enim minimè tranſit
cum univerſitate, ut patet in textu ibi, Non excepto
jure patronatus: & notant omnes *in ſummario*, & *in*
verb. Non excepto, gloſſa 1.& Doctores in cap. *Cum*
ſæculum, infra eodem. Lambertin, *de jure patronat.*
part.2. lib.1. in 5. quæſt. princ. art.11. num.3. verſ. [illegible]
jus patronatus.
18 Nunc pro explicatione textus inquirendum

eſt quando jus patronatus dicatur tranſire cum u-
niverſitate.
19 Et primò QUÆRO, Si quis vendat fundum,
vel palatium, intra cujus fines eccleſiam habeat,
numquid jus patronatus tranſeat in emptorem.
Reſpondeo non tranſire? quia jus patronatus titu-
lo venditionis transferri non poteſt, niſi cum uni-
verſitate, juxta communem intellectum hujus ca-
pituli, & dict. cap. *Cum ſæculum, infra eodem.* fun-
dus autem, vel palatium non eſt univerſitas, & ita
hic firmant Innoc. *num.3.* Hoſtien. *num.7.* Jo. An-
dr. *num.3. verſ. Quid ſi quis habeat eccleſiam*, Abb.
num.14. quorum opinio communis eſt, ut teſtan-
tur idem Abb. *in ſua quæſt.5. incipien. Angerius, n.*
5. Roch. de Curte, *in tractat. de jure patron. in verb.*
Ipſe velis, quæſt.23. Lambertin. *in eodem tract. par.*
2. lib.1. quæſt.5. art.17. etiam Covarr. *var. reſol. lib.1.*
cap.13. num.3. confert quod notat Bald. in l. Dm.
fin. col. pen. num.18. verſ. Idem ſi habeo, C. de edict. A-
drian. toll. ubi quod ſi dono tibi fundum meum,
in quo eccleſia ſita eſt, non venit eccleſia, quia non
eſt ejuſdem rationis, & conditionis, cujus dictum
ſequitur Rota *deciſ.152. n.4. part.3. lib.3. diverſ.* &
originaliter tenuit Innoc. *hic n.3.*
20 Non obſtat textus in l. *Si mercedem*, §.1. *ff. de a-*
ction. empt. ubi, Si vendidiſti fundum, in quo ſe-
pulchrum habuiſti, cui non patet aditus ex via pub-
lica, ſed per ipſum privatum fundum, jus ſepulchri
tranſit in emptorem; per quem textum idem eſſe
in jure patronatus tradiderunt ibi Bart. & Paul. de
Caſtro Roman. *Singular.6.* Sylveſter *in verb. Ius*
patronatus, quæſt.5. Henrich. Boich. & Cardin. *hic*
num.18. & 19.& idem Cardinal. in cap. *Cum ſæcu-*
lum, num.5. verſ. Quo ad quæſtionem, infra eodem.
Abb. *d.q.5. n.5.*

Quoniam, ut reſpondit Innoc. *hic num.3.* aliud
eſt in jure ſepulchri, aliud in jure patronatus, quia
ſepulchrum cum nihil valeat, niſi venditor ad illud
portetur, & in eo ſepeliatur, eſſet illi prorſus inu-
tile ſi emptor fundi ingreſſum prohiberet, cum
ad illud non pateat aditus, niſi per fundum. At ſe-
cus eſt in jure patronatus, quia venditor illo uti
poteſt præſentando, quamvis eccleſiam non ingre-
diatur. Sequitur Abb. *hic num.14. verſ. Nec ob-*
ſtant, & Covarr. *var. reſol. lib.1. cap.13. num.3. verſ.*
Non obſtat ratio.
21 Conclude igitur vendito fundo non venire jus
patronatus per ſupradicta, niſi ſive ad eccleſiã pa-
teat aditus per ipſum fundum, ſive non; prout ex
diſtinctione Abb. *d.q.5. num.5.* & Roman. *d. ſin-*
gular.6. poſt mult. concludit Lamber. *in tract. hujus*
tit. part.2. lib.1. in 5. quæſt. princip. art.16. num.2. pro-
pe finem. verſ. Ergo hanc limitationem, niſi tamen eſ-
ſet talis fundus, qui univerſitatem conſtitueret,
juxta l. *Cum fundus, ff. de leg.2.*& eſt text. ſecundum
inductionem Cardin. in c. *Cum Bertoldus, ſupra de*
re iudic. nam curia illa, de qua text. loquitur, fun-
dus eſt univerſitatem conſtituens. Unde non mi-
rum ſi jus patronatus tranſierit in emptorem. Quo
fit ut ſi quis haberet fundum, quem Hiſpani ap-
pellant *heredamiento*, intra cujus fines haberet jus
patronatus vendito fundo Jus patronatus hujuſ-
modi bene tranſiret in emptorem, ut per Covar.
d. num.3. verſ. Tertiò.
22 Secundò QUÆRO, Si quis vendat omnia
jura, quæ habet in aliqua villa, in qua certos ta-
men fundos habeat, vel certa jura, nunquid in tali
venditione tranſeat jus patronatus.

23 Reſpondeo non tranſire ſi villa non ſit ſua; nam
ad hoc ut tranſeat, oportet ut res, quæ venditur,
ſit talis quæ etſi ſine expreſſione univerſitatem,
vel jus patronatus in ſe contineat, ſicut eſt villa, vel
caſtrum, quæ in ſe continent juriſdictionem, honorem,
& jus patronatus, ſed cum dico, Vendo
tibi omnia jura, hæc univerſalis eſt reſolvenda in
ſingulares, ideſt vendo tibi hoc, & illud. Cum autem
jus patronatus vendi non poſſit, ſub hac generali
venditione nullatenus comprehenditur. Ita
formaliter Innocentius *hic num. 2.* cui conſentiunt
Hoſtienſ. *num. 5. verſ. Sed quid ſi quis obliget.*
Joan. Andr. *num. 3. verſ. Dixit etiam Innoc.* Henric.
Boich. *num. 3.* Butr. *num. 6. verſ. Tertia regul.* Cardin.
num. 16. quæſt. 11. Anchar. *num. 11.* Abb. *eodem
num.* Beto, *num. 55*

24 Tertiò QUÆRO, Si quis donet, aut vendat
omnia bona, quæ habet in tali loco, nunquid jus
patronatus veniat in hoc contractu. Reſpondeo
ſub diſtinctione: nam aut ille, qui donat, vel vendit
omnia bona, quæ habet in tali loco, reperitur ita
habere univerſitatem, puta villam, vel caſtrum;
& tunc in tali contractu utique venit jus patronatus,
ex quo univerſitas ibi reperitur, quæ jus patronatus
includit, ut *hic* & in cap. *Cum ſæculum, infr.
eodem.* Aut in tali loco quis nullam habet univerſitatem,
ſed aliqua bona particularia duntaxat
& hoc caſu non venit jus patronatus, quia non
reperitur ibi aliqua univerſitas, cum qua tranſire
poſſit. Ita diſtinguit Decius in cap. *Sedes, num. 8.
ſupra de reſcript.* & eſt ex mente Innoc. *hic, n. 2.*
dum dicit in venditione omnium jurium, quæ aliquis
habet in tali villa, non venire jus patronatus,
ſi villa non ſit ſua, quia tunc non eſt ibi aliqua univerſitas:
oppoſitum ſentiens, ſi ſit dominus villæ,
quia tunc cenſetur vendidiſſe univerſitatem, cum
qua bene tranſit jus patronatus, ut dixi in præcedenti
quæſtione.

Et per hoc cum N. vendidiſſet omnia bona,
quæ habebat in dominio Januen. arbitratus ſum
in tali contractu non tranſiſſe jus patronatus
Cappellæ, quod eidem competebat in Parochiali
25 eccleſia Sarzanen. diœceſis, quia cum in dominio
Januenſi nullam haberet univerſitatem, cum qua
tranſire poſſet jus patronatus, puta villam, caſtrũ,
vel feudum, talis venditio non fuit univerſalis, ſed
particularis verbis generalibus concepta, quæ reſolvitur
in ſuas ſingularitates, perinde ac ſi dictum
fuiſſet, Vendo talem, & talem fundum, quos habeo
in ditione Januenſi, ſecundum Innocent. & alios
citatos in hac, & in præcedenti quæſtione, & hæc
eſt communis opinio, in quo paucis exceptis omnes
conveniunt, & deducit Lambertin. *in tractat.
hujus titul. part 2. quæſt. 5. artic. 13.* quam etiam plures
ſecuta eſt Rota. ut *deciſ. 1152. part. 3. diverſ.*
Put. *deciſ. 53. num. 1. verſ. Sed quia erat particularis,*
26 *libr. 1.* Seraphin. *deciſ. 725.* Quamvis enim venditio
facta fuiſſet verbis generalibus; hæc tamen generalitas
reſtricta fuit ad certa loca, & ratione hujus
reſtrictivæ non fuit univerſalis. Ad hoc autem, ut in
venditione univerſitatis veniat jus patronatus, requiritur,
ut univerſitas ſit realis, non verbalis,
ut inquit Federic. de Sen. *conſil. 225. Si opinio,
num. 2.*

27 Quartò QUÆRO, An in venditione omnium
bonorum veniat jus patronatus.

28 Doctores non conveniunt. Nam Abb. *hic n. 12.*
quamvis dicat Innocent. & Joan. Andr. ſentire in
venditione omnium bonorum ſuorum non venire
jus patronatus; tamen ipſe tenet contrarium per
tex. in l. *Bonorum, la ſeconda, ff. de verbor. ſignificat.*
ubi dicitur: Bonorum appellatio, ſicut hæreditatis,
univerſitatem quandam, ac jus ſucceſſionis: &
non ſingulares res demonſtrat, ſequitur Felin. in c.
Cauſam, num. 8 ſupra de præſcript. & eſt communis
opinio, ut inquit Decius *conſ. 127. Plura dubia,
num. 3. verſ. Sed ad iſta,* Verum ipſemet Decius in
cap. *Sedes, n. 7. verſ. Et idem,* ſi dicitur ſibi parum
29 conſtans, teſtatur communem opinionem eſſe cõtra
Abbatem. Nec obſtat tex. in d. l. *Bonorum,* quia
ut reſpondet Decius *loco proximè cit n. 8. verſ. Non
obſtat.* Loquitur quando quis reperitur habere univerſitatem,
ad quam dicta verba referuntur,
non autem quando quis haberet ſolum bona particularia,
ut hoc caſu.

30 Sed tu adverte quia appellatione bonorum veniunt
etiam jura, & actiones, l. *Bonorum, la prima,
in fin ff. de verb. ſignificat.* Abb. *conſ. 43. Videtur primo,
num. 3. lib. 1.* Cravett. *conſ. 213. Ad primum quæſitum,
num. 6.* Tiraquell. in l. *Si unquam in verb.
Bona, num. 8. & 9. C. de revocan. donat.* ubi ferè in-
31 numeros citat, & *n. 10.* aſſerit ita omnes tenere
exceptis paucis, quos ibi adducit. Præſertim ſi adſit
dictio univerſalis, *omnis,* ut in caſu hujus quæſtionis.
Tunc enim abſque dubio jura, & actiones
includuntur, ut idem Tiraquell. tradit *de retract.
32 lign. §. 1. gloſ. 7. n. 20. & ſeq.* etiam in materia odioſa,
ut confiſcationis bonorum omnium: quia veniunt
jura, & actiones activæ, & paſſivæ, Imol. *conſ. 35. In
caſu præmiſſo n. 14. verſ. In contrarium facit:* unde
cum paria ſint vendere omnia bona, ac vendere omnia
bona, jura, & actiones: ſolutio præpoſitæ
quæſtionis pendet omnino ab his, quæ ſtatim dicam
in quæſtione ſeq.

33 Quintò igitur QUÆRO, Si quis dicat, vendo
omnia mea bona, jura, & actiones, an ex tali contractu
jus patronatus tranſeat in emptorem? Solutio.
Aut venditor habet in bonis ſuis aliquam univerſitatem,
puta caſtrum, villam vel feudum: &
tunc nemo dubitat quin jus patronatus tranſeat
cum tali univerſitate, per ea, quæ dicta ſunt ſupra
34 *in 3. quæſt.* Aut hujuſmodi univerſitatem non habet,
& res non tranſit ſine magna difficultate. Doctores
enim non videntur convenire, & Rota ipſa
variavit aliquando enim cenſuit in hujuſmodi venditione
non tranſire jus patronatus, ut *in Lucana
juris patronatus die 6. Novembris 1598.* coram Litta,
cujus hæc ſunt verba: [Domini tenuerunt quod
jus patronatus, de quo agitur non tranſivit in
Michaëlem vigore ceſſionis factæ per Nicolaum
q. Lazzari de Guinijs anno *1439.* ad favorem
Domini Michaëlis, de quo in ſumm. Alexandri
35 Guiniſij ſub *num. 1.* ea moti ratione, quia licet
vigore ceſſionis, & alienationis, quæ fit ex titulo
univerſali, tranſeat jus patronatus, ut tradunt Lambertin.
*de jure patronat, libr. 1. part. 2. artic. 7. quæſt.
5. principali, num. 4.* Molin. *de primog. libr. 1. cap. 24.
num. 7. & ſeq.* Doct. in cap. *Ex litteris,* ubi Abb.
in 1. notab. & in capit. *Cum ſæculum. de jure patronat,*
Decius *conſ. 127. num. 1. & num. 3.* qui ad med.
dict. n. teſtatur de communi: & tranſeat ad
36 quoſcumque hæredes mediante titulo univerſali
hæredis, ut per Covarruv. *libr. 2. var capit. 18. num.
6.* Jaſon in l. *1. num. 71. ff. de leg. 1.* & in l. *Lemma num.
2.* ... *in ius vocan.* ubi etiam Decius *num. 2.* Tiraquel.
de primog. q. 36. Paul. Fuſc. *ſingul. 114. littera I.*

de

de communi, Gigis *conſ.50. num.3.* Joa. Fabian. *in rubr. inſtit. de rerum diverſ. num.2.* Barth. Amadi, *libr.8. tit.13. part.1. gloſſ.4. num.2. fol.*106. Didac, Perez, *lib.1. tit.6. lib.1. pag.139. in gloſſ. de van. ſuc-*
37 *ceden. &c.* Et ſimiliter tranſeat in emptorem hæredis, ut tenet Covarr. *lib.1. var. cap.13. num.3.* & *libr.2. cap.18. num.81.* Bernard, Diaz, *in reg.401.* Paul, Fuſc. *ſingul.115. littera I.* Abb. in cap. *Querelam, de Simon. num.4.* ubi Anan, *num.16.* & Felin. *num.3. verſ. In gloſſ. verb. Non potui*, Roch, de Curt, *de iure patr. in verb. Ipſe, vel is, num.46.* Emanuel Coſta c. *Si pater, in 2. part. in verb. Trebell. num.7.* late Petr, Omoz, *tract. de contract. in tit. de emption. & vendit. num.41. verſ. Sed quæro*, Paulus de Citadinis, *de iu-*
38 *re patron. quæſt.1. num.11.* Non per hoc tranſit mediante venditione, ſeu ceſſione etiam omnium bonorum iurium, & actionum verbis generalibus, & univerſalibus facta, niſi ſub dicta ceſſione tale quid univerſale verè comprehendatur, cui adhæreat ipſum ius patronatus, ut puta villa, caſtrum, hæreditas, feudum, vel quid ſimile, ut bene declarat Innoc. in d. cap. *Ex litteris, num.2.* quem ſequitur Hoſtienſ. *num.5. verſ. Sed quid ſi quis obliget, vel vendat.* Jo, Andr, *num.3. verſ. Dixit etiam Innocentius*, Boich, *num.3.* Cardin, Zabarell. *num.16. quæſt.11.* Butr, *num.6. verſ. Tertia regula.* Anchar. *n.11.* Bero, *num.55. de iure patron.* Feder, de Sen, *conſ.225. n.2.* Bald, *conſ.32. lib.1.* Decius in cap. *Sedes, de reſcript. num.7. in fin. & num. ſeq.* qui de communi cum aliis hic per informantes relatis, quos brevitatis
39 gratia non refero. Et rationem huius concluſionis poſt Innoc. Ancharan. & alios ubi ſupra aſſignat Bald, *conſ.1. num.5. lib.3.* Et eſt, quia quando fit ceſſio, vel alienatio univerſalis reſpectu verborum tantum, tunc talis univerſalitas reſolvitur in ſingularitates, & non plus importat generalis illa expreſſio quam enumeratio ſpecierum. Et ideo ſicut ius patronatus de per ſe vendi non poteſt, cap.
40 *De iure, de iure patron.* ita etiam non poteſt vendi ſub iſta univerſitate verbali: alias fieret fraus legi, cum ille qui nihil haberet, quam ius patronatus, aut parum plus poſset ſub prætextu venditionis univerſalis omnium bonorum ipſum ius patronatus
41 vendere. At ſecus eſt, quando fit ceſſio, vel alienatio univerſalis reſpectu rei, ut quia fiat venditio de hæreditate, de curia, de feudo, de caſtro, & de ſimilibus, quæ ſub ſe vere univerſitatem continent. Et ratio differentiæ eſt, quia cum talis univerſitas non reſolvatur in ſingularitates ad textum in l.1. *Cod. de evict.* non mirum ſi cum ea tranſit ius patronatus, cum de per ſe hoc caſu non dicatur vendi, ſed potiùs in quandam neceſſariam conſequentiam rei venditæ, cui adhæret: & multa in conſequentiam neceſſariam permittuntur fieri, quæ principaliter prohibentur, vulg. l. *1. ff. de auct. tutor.* Hancque opinionem videtur ſequuta Rota apud AA. ut habetur in *deciſ. diverſor.* 1152. *libr.3. part.3.* dum ibi concluditur in ceſſione omnium iurium non fuiſſe comprehenſum ius patronatus ea ratione, quia ceſſio generalis verbalis, quæ reſolvebatur in ſuas ſpecies, & non univerſalis ratione rei prout requiritur. Et licet Abb. dict. cap. *Ex litteris, num.11.* & alii qui eum ſequuntur contrarium teneant, & ſignanter Decius qui in hoc parum conſtans eſt, in *d. conſ.127.* Attamen ſen-
46 tentia Innocentii, quàm nuper, & aliàs amplexa fuit Rota, & auctoritate plurium, & quidem graviſſimorum virorum, & firmiori ratione fulcita
42 videtur. Nec deciſio Putei 351. *lib.2.* in aliquo repugnat, cum & donatio particularis iure patronatus accedente conſenſu Ordinarii fieri poſſit, ut per Lambertin. *de iure patron. 2. part. lib.1. quæſt.1. princ. art.1. & 2.*

43 Ultra quod in caſu de quo agitur eò faciliùs admitti debet ea ſententia; Tum quia ceſſio prædicta eſt de bonis omnibus ipſius Nicolai, & tamen ius patronatus non poteſt dici de bonis laici ad effectum prædictum, Bald, *conſ.335. n.2. verſ. Ad evidentiam, lib.1.* Bene Put, d, *deciſ.351. in fin.* Tum etiam quia cedens, & ceſſionarius voluerunt bona, & iura data in ſolutum haberi pro deſignatis, nominatis, & ſpecificatis per eorum nomina, confinia, & vocabula. Ex quibus verbis manifeſtè conſtat non fuiſſe factam ceſſionem tanquam de univerſo, ſed tanquam de rebus particularibus, quo caſu non ambigitur ius patronatus non comprehendi. Ad illud autem quod deducebatur per informantes pro Alexandro Guiuſio circa præſentationes poſt dictam ceſſionem factas in executione illius tantum temporis ſpatium, quo prætendi poteſt Michaeli, & deſcendentibus illius fuiſſe ſi nó vigore dictæ ceſſionis, ſaltem mediante præſcriptione acquiſitum ius præſentandi: fuit reſponſum non eſſe præſentis ſpeculationis, ſed de eo in alia poſitione particulariter agendum eſſe. Hactenus verba deciſionis.

44 Contrariam opinionem ideſt in venditione omnium bonorum, iurium, & actionum venire ius patronatus tenuerunt Decius *conſ.127. Plura dubia, num.2. & num.3. verſ. Sed iſta.* ubi firmat in conceſſione bonorum, ac iurium tranſire etiam ius patronatus, Put, *deciſ.251. num.1. lib.2.* Seraph. *deciſ.725.* ubi reſolvit in donatione omnium, & quorumcumque bonorum mobilium, & immobilium, iurium, & actionum ſimiliter venire etiam ius patronatus, Rota, in *recent. deciſ.207. num.11. 12. 13. & 16. part.6.*

45 Et quamvis præcitatæ deciſiones loquantur in terminis donationis: tamen non fundant ſe in eo, quod donatio facta fuerit de conſenſu Diœceſani: Tunc enim quæſtio eſſet de indubitabili cum jus patronatus donari poſſit etiam particulariter, & nominatim accedente ordinarij conſenſu, ut ſupponit Rota in prædicta deciſione litteræ, ſed fundant ſe in eo, quod donatio omnium bonorum, jurium, & actionum univerſitatem continet, cum qua indiſtinctè tranſit jus patronatus abſque conſenſu Ordinarij, ſive contractus ſit gratuitus, ſive non, ut oſtenſum eſt ſupra *num.3.* Quinimò in d. *deciſ.207. num.14. & 15.* diſertis verbis dicitur non obſtare, quod in donatione non intervenerit conſenſus Ordinarij, ſine quo jus patronatus donari non poteſt, quia hoc procedit in particulari donatione, ſecus autem eſt in donatione univerſali omnium bonorum & jurium, in qua conſenſus Ordinarij minimè requiritur. Eidem ſententiæ adſcribi poſſunt authores omnes, qui in fortioribus terminis voluerunt, ut ſi quis dicat, Vendo tibi omnia bona mea, nulla facta mentione jurium, & actionum, nihilominus veniat jus patronatus, inter quos Abb. *hic num.12.* Felin, cap. *Cauſam, nu.8. de præſcript.* & Decius, qui de communi teſtatur d. *conſ.127. n.3. verſ. Sed ad iſta.*

46 Et hanc ſecundam opinionem ego puto veriorem, & in practica amplectendam. Tum quia negari non poteſt, quin appellatio omnium bono-

rum, jurium, & actionum univerſitatem quandam
deſignet, at à furtiori probatur in d. l. *Bonorum,*
la ſeconda. ff. de verb. ſignific. Nam intellectus De-
cij, de quo ſupra *num. 29.* divinat, cum ille text. ge-
neraliter loquatur; ac proinde inevitabiliter probat
hanc opinionem, ut inquit Roch, de Curt, *in tra-*
ctat. hujus tit. in verb. Ipſe, vel is, Tum quia ſupra
ſcripta Deciſio Lucana juris patronatus præcipuè
nititur auctoritate Innocentij *hic num. 2.* qui ta-
men non loquitur in venditione omnium bono-
rum, vel jurium ſimpliciter, & abſolutè, ut in caſu
quæſtionis propoſitæ, ſed in venditione omnium
jurium reſtricta ad certum locum. Sic enim ait:
[Si quis obliget, aut vendat omnia jura, quæ ha-
bet in aliqua villa, cum non ſit ſua, ſed ibi certos
tantum fundos habeat, vel certa jura, nunquid in
tali contractu tranſit jus patronatus? Reſp. non]
Hæc Innoc. qui, ut vides, loquitur in venditione
omnium jurium reſtricta ad certum locum, unde
trahi non poteſt ad caſum noſtrum; quia magis
univerſum eſt vendere omnia bona, jura, & a-
ctiones ſimpliciter, & abſolutè, quàm vendere o-
mnia, ſeu omnia iura, quæ quis habet in tali villa,
cum primum ſit totum, ſecundum verò pars. Ne-
que hoc caſu valet argumentum à toto ad partem,
cum rationes ſint diverſæ, nempe quia cum uni-
verſitate tranſit jus patronatus, cum non univerſo
non tranſit, ut inquit Lambertin. *de iure patronat.*
part. 2. lib. 1. in 5. quæſt. principali. art. 14. num. 4. ver.
Conſidero tertio. licet Abb. *hic num. 12.* dicat & ma-
lè, Innocent. & Jo. Andr. ſentire, ut ſi quis vendat
omnia bona ſua non tranſeat ius patronatus, quod
dictum Abbatis multis errandi cauſam præbuit,
qui ad verba Innocentii non adverterunt. Nec
verum eſt quod dicitur in d. *deciſ.* Seraphin. *725.*
num. 2. verſ. Sed contrarium, nempe doctrinam In-
nocent. non eſſe receptam, imò enim in ſuo caſu, id
eſt in venditione omnium iurium limitata ad cer-
tum locum, ſeu villam ſequaces habet, Hoſtien. Jo.
Andr. Butr. & alios complures in deciſ. Littæ alle-
gatos. Quinimo cum ipſo paucis exceptis conve-
niunt omnes, & ipſamet Rota, ut dixi ſupra *in 2.*
quæſt. num. 23.

47 Concluſio igitur in venditione omnium iurium
& actionum ſine ulla limitatione loci abſque du-
bio tranſire jus patronatus, etiamſi venditor in ſuis
locis nullam habeat univerſitatem, puta villam, vel
caſtrum, quia ipſa bona, jura, & actiones ſunt u-
niverſitas, ſicut peculium, & hæreditas, ut l. *Item,*
48 *§. Non ſolum. ff. de petition. hæred.* Nec talis dici-
tur univerſitas verbalis, quæ reſolvitur in ſingu-
laritates, ut dicitur in deciſione Littæ, imò eſt rea-
lis, cum qua benè tranſit jus patronatus. Et ideo
non obſtat, Bald. *conſ. 1. n. 5. lib. 3.* in deciſ. allegatus,
imò declarat mentem Innoc. juxta explicationem
noſtram per hæc formalia verba: (Dicit Inno-
centius, quod cum re certa, puta cum fundu Bu-
triano non tranſeunt jura mixta, ſicut eſt jus pa-
tronatus, ſed cum univerſitate diſtinguit, Aut eſt
quid univerſale ratione ſigni univerſalis, aut ra-
tione rei univerſalis. Primo caſu, ut cum dico,
Vendo omnes poſſeſſiones talis villæ, & jura, quæ
ibi habeo, non tranſit jus patronatus. Secundo
caſu tranſit ut nomine hæreditatis.) Hæc Bald.
qui ut vides, intelligit univerſitatem ratione ſi-
gni univerſalis quando eſt reſtricta ad certum
locum: ratione verò rei univerſalis, quando nullis
finibus circumſcribitur, ſicut hæreditas, l. 3. §.

49 *Hæreditatis. ff. de bon. poſſ.* Rurſus non obſtat mo-
tivum, quod ius patronatus per ſe vendi non poſ-
ſet, & ſi tranſiret cum iſta univerſitate poſſet fieri
fraus legi, cum ille qui nihil haberet in bonis quam
ius patronatus, vel parum plus poſſet ſub præte-
xtu venditionis omnium bonorum, ac iurium ſibi
competentium vendere ipſum ius patronatus. Nã
reſpondetur hanc conſiderationem non eſſe atten-
dendam, quando venditur ipſa univerſitas realis,
alioquin ſequeretur, ut ſi aliquis venderet hæredi-
tatem ad ſe delatam, in qua nihil aliud eſſet niſi
unicum ius patronatus cum tali hæreditate ipſum
ius patronatus non tranſiret. Sed abſit ut tales
ſubtilitates ſecundum Canones conſiderentur, ut
ait Feder. de Sen. *conſ. 225. Si opinio, num. 2. verſ.*
Et non eſt dubium, quod ille qui ſolum ius pa-
tronatus habet. Sicut igitur hæc conſideratio non
attenditur in venditione hæreditatis, ita nec in ven-
ditione omnium bonorum, quia ita continet uni-
verſitatem venditio omnium bonorum, ſicut ven-
ditio hæreditatis, ut voluit Baldus in l. 1. *nu. 7. Cod.*
de bon. liber. & Abbas *hic num. 12.* & conſtat ex
jam dictis.

50 Demum non obſtat Doctrina Baldi in l. *fin.*
num. 59. C. de edict. D. Adr. toll. ubi determinat, ut
ſi quis dicat Dono tibi omnia iura mea, non
tranſeat ius patronatus, quia dictio, *mea,* eſt domi-
nii ſignificativa. l. *Quintus, §. Argento. ff. de aur. &*
51 *arg. legat.* Sed patronus non eſt dominus niſi abu-
ſivè, ut l. *Tale, § fin. ff. de hæred. inſtit.* & idem ſi di-
cat Omnia iura quæ habeo: nam ſermo iſte gene-
ralis per ſuas ſpecies intelligitur, ut l. *Si chorus, ff. de*
leg. 3. Sed in ſpeciebus dinumerandis non poteſt di-
numerari ius patronatus, quare non includitur. Se-
quitur Lambert, *de iure patr. part. 2. libr. 1. in 5. qu.*
princ. art. 14. n. 5. verſ. Tertius caſus.

Id inquam non obſtat, quia hæc doctrina non
eſt vera, cùm ſe fundet in illa particula, *mea,* quæ
nihil facit, ut deducit Rebuff. in d. l. *Bonorum, la ſe-*
conda, ff. de verb. ſign. & alii, quos ſequitur Rota
apud Card. Seraph. d. *deciſ. 725. num. 1. verſ. Neque*
opinio Lambertini.

52 Ad rationem Baldi poſſet reſponderi nihil ob-
ſtare, quod illud pronomen, *mea,* ſit dominii ſi-
gnificativum, & patronus non ſit dominus, quia
dictio, *mea,* non refertur ad ius patronatus, alio-
quin contractus eſſet Simoniacus, cum ius patro-
natus, per ſe vendi non poſſit, c. *Quia clerici,* & ibi
gloſ. *ult. ſupr. eod.* & infra c. *De jure,* Sed refertur ad
ipſam univerſitatem, cum qua non miniſterio ho-
minis, ſed miniſterio iuris tranſit ius patronatus
tanquam acceſſorium, & in quandam neceſſariam
conſequentiam rei venditæ, cui adhæret, ut dicitur
in deciſ. Littæ, Et quemadmodum ſi quis dicat:
Vendo tibi villam meam, illud pronomen, *meam,*
non impedit tranſitum iuris patronatus, ut hic ad-
mittunt Innoc. & omnes: ita nec impedire debet ſi
dicat; vendo omnia bona mea, quia neutro caſu
tranſit ex vi pronominis *mea,* ſed ex vi univerſita-
tis, cui accedit,

Præterea inepta videtur differentia, quàm con-
ſtituit Roch. *ubi ſupra,* inter venditionem omnium
bonorum factam ſimpliciter, & factam cum illa
dictione *mea.* Quoniam ad praxim deduci non
poteſt ut quis vendat univerſaliter omnia bona, ni-
ſi ea demonſtret per illud pronomen, *mea,* vel a-
liud æquipollens, ut animadvertit, Lambert. *d. q. 5.*
art. 14. verſ. Conſidero ſexto.

Sex-

53 Sextò QUÆRO, An vendita hæreditate tranſ-
eat jus patronatus.

Reſpondeo tranſire, quia hæreditas eſt quid
univerſum, ut in d.l. *Bonorum la ſecunda, ff. de verb.
ſign.* & in l. *Hæreditas*, & l. *Item*, §. *Non ſolum. ff. de
petit. hæred.* & ita communiter tenetur, ut dicit Ab-
54 bas *hic n.13.* Ideoque jus patronatus competens
filiis, & ſucceſſoribus, dicitur translatum cum uni-
verſitate per ceſſionem à filio factam de omni iu-
re, quod in hæreditate habebat, Achill. de Graſſ.
deciſ.9. de jure patr.

55 Septimò QUÆRO, An jus patronatus ve-
niat in legato omnium bonorum.

56 Reſpondeo affirmativè, quia huiuſmodi lega-
tum intelligitur univerſale, l. *Quoties*, §. *ult. ff. de u-
57 ſufr.* iuncta l. *Cogi in princ.* cum l. *præced. ff. ad Tre-
bellian.* & l. *Vxori meæ, ff. de uſufr. legat.* Ideoque ius
præſentandi magis pertinet ad uxorem relictam
uſufructuariam omnium bonorum quàm ad hæ-
redem, ut poſt prolixam diſputationem concludit
Lambertin. *de iure patr. part. 2. lib. 1. quæſt. 10. prin-
cipali art. 3.* ubi etiam *num. 22. verſ. Poſſet etiam dici,
cum ſeqq.* refert Anton. Corſ. qui poſtea fuit Rotæ
Auditor, & Chriſtophor. Albani Juris conſultos
primarius legentes in ſtudio Patavino ita conſu-
luiſſe, & in civitate Calabriæ ſic iudicatum fuiſſe:
& eum ſequuta fuit Rota coram Cardinali Man-
tica *deciſ.140.*

58 An autem præſcribens univerſitatem bonorum
præſcribat ius patronatus ei immixtum, plenè exa-
minat Felin. in dict. cap. *Cauſam*, *numer. 8. de
præſcriptione.*

59 Octavò, & ultimò QUÆRO pro complemen-
to materiæ, an transferat ius patronatus cum vendi-
tur talis univerſitas, cum qua de iure tranſiret, ſi in
huiuſmodi venditione ius patronatus exprimatur:
veluti ſi vendatur caſtrum cum omni iuriſdictio-
ne, & iure patronatus.

Jo. Andr. in cap. *unic. num. 1. verſ. Quæro*, de quo
dubitari vidi *infra eodem lib. 6.* diſputat latiſſimè
hanc quæſtionem in utramque partem, & *num. 3,
verſ. Item audivi*, refert, pro parte affirmativa fuiſſe
in Curia ſententiarum in venditione, quam fece-
rat Capitulum Herbipolen. Decano, & Capitulo
S. Stephani Moguntini de villa Ingilem, expri-
mendo Curiam, agros, vineas, decimas, cenſus ius
60 patronatus cum omnibus iuribus, &c, Sed nihil-
ominus eodem *num. 3. verſ. Propter quæ*, conſuluit
tanquam certum, ut nunquam fiat expreſſio iuris
patronatus venditioni coniuncta, & per quam
dici poſſit illud expreſsè venditum, ſed in fine
inſtrumenti fateatur venditor ſe deſiiſſe eſſe pa-
tronum, & omne poſſeſſionis commodum, & a-
nimum depoſuiſſe.

Gemin. verò in d. c. unico referendo Jo. Cald.
dicit poſſe concludi ſub hac diſtinctione, videlicet
aut expreſſio fit declarativè, ut Vendo villam cum
omnibus iuribus, id eſt iuriſdictione, iure patrona-
tus &c. & tunc tranſit, quia talis declaratio non
inducit novam, vel ſingularem venditionem,
62 arg. l. *Hæredes palam*, *ff. de teſtam.* Aut expreſſio
fit non declarativè, ſed conjunctivè, ut Vendo
villam, & ius patronatus: & hoc caſu ius patro-
natus non tranſit ex notat. per Jo. Andr. *ubi ſupra.*
Addit Franc. in eod. cap. *unico, num. 3. verſ. Sed imo*
Quod etſi expreſſio iuris patronatus fiat continua-
63 tivè, tamen ſi fiat eo modo, quo tacitè ineſt, ita
ut appareat illud non venire principaliter, ſed
acceſſoriè, velut ſi vendatur caſtrum cum jure pa-
tronatus, & tunc tranſeat, cum acceſſoriè veniat.
64 Fatetur tamen hoc pendere ab inſpectione, an di-
ctio, *cum*, conjungat principaliter, an acceſſoriè.
Abb. Marian. Socin. & alij in c. *Querelam, de ſim.*
diſtinguunt: An dicatur, Vendo caſtrum cum
jure patronatus, vel Vendo caſtrum, & jus
patronatus, ut in primo caſu tranſeat cum univer-
ſitate; in ſecundo autem non: ſed hanc diſtinctio-
nem reprobat ibi Felin. *in ult. col.* concludens neu-
tro caſu jus patronatus tranſire in emptorem: &
hanc opinionem ſequitur, & validiſſimis funda-
mentis comprobat Lambertin. *de iure patronat. 2.
part. lib. 1. in 5. q. princ. art 20, n. 12. uſque in fin. art.*
quæ & mihi magis placet, tum quia conformior
dictis Jo. Andr, Tum quia firmioribus rationibus
fulcitur; tum demum, quia tutior eſt propter peri-
culum ſimoniæ: & ideo in dubio amplectenda, c.
Iuvenis, infra de ſponſ. & c. *Audientiam, de homicid.
cum concordant.*

De Jure patronatus.

Cap. Conſultationibus.

SVMMARIVM.

1 *PRæſentandi poteſtatem conferunt poſſeſſio, &
communis credulitas, & n.3.*
2 *Inſtitutus ad præſentationem eius, qui tunc
jus patronatus poſſidebat, & credebatur
patronus, non removetur, licet illud jus ab
eo poſtea evincatur.*
3 *Geſta non ſuſtinentur ex titulo putativo, & commu-
ni errore, niſi concurrat poſſeſſio, vel quaſi.*
4 *Præſentatio ut ſit valida non requiritur, ut præſen-
tans ſit patronus ſed ſatis eſt, ut tempore præſen-
tationis ſit in quaſi. poſſeſſione præſentandi, &
communiter reputetur patronus, ibidem, & num.
4. & 14.*
5 *Et quod poſt Concilium Tridentin. num. 8. & ſeqq.
uſque in fin.*
6 *Præſentatio eſt fructus iuris patronatus.*
7 *Fructus pertinet ad bonæ fidei poſſeſſorem, non ad
proprietarium.*
8 *Collatio facta ab exiſtente in quaſi poſſeſſione confe-
rendi ſuſtinetur, licet jus conferendi non habeat.*
*Iuris patronatus titulus hodie probari debet ad præ-
ſcriptum Concil. Trident. nec ſufficit poſſeſſio præ-
ſentandi, & n. ſeqq.*
9 *Tridentinum Concilium circa probationem juris pa-
tronatus locum habet tam in petitorio, quàm in
poſſeſſorio.*
10 *Patronus poteſt à ſua quaſi poſſeſſione repelli, niſi pa-
tronatum probaverit juxta formam Concilii, et-
iamſi Ordinarius poſt Concilium admiſiſſet præ-
ſentationem ſine cauſæ cognitione.*
11 *Etiam ſi patronus probaverit ſe per quadraginta an-
nos præſentaſſe.*
12 *Ius patronatus non probatur ex præſcriptione niſi
illa ſit immemorabilis.*
13 *Ad immemorabilitatem conficiendam computari de-
bent anni elapſi uſque ad tempus controverſiæ
motæ.*
15 *Præſentatus à bonæ fidei poſſeſſore de iure communi
debet inſtitui, & præferri præſentato à proprieta-
rio: ſecus ex Conc. Trident.*

16 *Niſi agatur de ſola pertinentia juris patronatus inter præſentatos, quia tunc Concilium non intrat, & preferetur præſentatus à poſſidente.*

17 *Præſentandi quaſi poſſeſſio ex unico etiam actu acquiritur.*

1 CONSULTATIONIBUS. Poſſeſſio, & communis credulitas poteſtatem conferunt præſentandi. Hoc dicit ſecundum Abb. Antiq. & Jo. de Anan. vel aliter ſecundum Jo. Andr. & alios poſt eum. Inſtitutus ad præſentationem ejus, qui tunc jus patronatus eccleſiæ poſſidebat, removeri non debet, licet illud jus ab eo poſtmodum evincatur; ſecus ſi non poſſidebat, ſed tantum credebatur eſſe patronus. Dividitur in duas partes; ſecunda ibi, *Si verò.*

2 Nota primò ex priori parte textus, duo eſſe neceſſaria, ad hoc ut ſuſtineatur inſtitutio ad præſentationem ejus qui patronus non eſt, videlicet ut communiter reputetur patronus, & ſit in poſſeſſione præſentandi, prout hic notant gloſ. 1. Hoſt. *num. 1. in verb. Credebatur*, Abb. Antiq. & Jo. de A-
3 nan. utrique in ſummario. Et hinc collige notabilem limitationem ad l. *Barbarius ff. de offic. Prætor.* & ad conſimilia jura, quæ diſponunt geſta à non habente poteſtatem, ſuſtineri ex titulo putativo, & communi errore; procedunt enim dummodo cum communi errore concurrat poſſeſſio, vel quaſi proprietatis, ſeu poteſtatis: & ita poſt Innoc. ſingulariter limitant prædicta jura, Anton. de Butr. *hic num. 4.* Abb. *in 2. not.* & Jo. de Anan. *num. 2.* Alias declarationes ad d. l. *Barbarius*, poſui in cap. *Quod à prædeceſſore infra de ſchiſmat.* & in c. *Super eo de crimine falſi.*

4 Secundò nota ibi, *Jus patronatus eccleſiæ poſſidebat:* ad validitatem præſentationis non requiri, ut præſentans habeat titulum, & proprietatem juris patronatus, ſed ſatis eſſe, ut tempore actus præſentationis ſit in quaſi poſſeſſione juris præſen-
5 tandi: & ad hoc communiter allegatur hoc capitulum ſecundum Anton. de Butr. *in primo notab.* Et ratio hujus deciſionis eſt, quia præſentatio eſt fructus juris patronatus, cap. *Ex litteris, ſupra*
6 *eodem.* Fructus autem pertinent ad bonæ fidei poſſeſſorem, non ad proprietarium, cap. *Gravis, ſupra de reſt. ſpoliat.* & §. *Si quis à non domino, inſtitut. de rerum diviſ.* Unde quamvis poſtea jus patronatus ab alio evincatur, tamen inſtitutus ad præſentationem bonæ fidei poſſeſſoris non removetur, ut in textu: quia factum legitimè non retractatur, etiamſi devenerit ad caſum, à quo incipere non potuit, cap. *Præcepta, 55. diſt.* & l. 2. *ff. de itin. actuque privat.* & ita hic notat Innocent. *in verb. Poſſidebat*, cui Hoſt. *nu. 3. in eod. verſ. Sed ratio decidendi*, Jo. de Anan. *num. 1.* & cæteri ſubſcribunt. Et idem juris eſt
7 in quaſi poſſeſſione eligendi, ut eſt caſus in capit. *Querelam, ſupra de elect.* Abb. *hic num. 2.* & in quaſi poſſeſſione juris conferendi, ut c. *Cum olim, ſupr. de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* & tradit Bald. *conſ. 437.* incipien. *Ex quo Abbas, in princ. lib. 2.* & Rota *deciſ. 308. n. 6. part. 1. recent.*

QUÆRUNT hic Doctores an exiſtens bona fide in quaſi poſſeſſione juris patronatus, ſi ſibi moveatur quæſtio ſuper proprietate, pergere poſſit in ſua quaſi poſſeſſione præſentandi etiam poſt litem conteſtatam; an ve ſic præſentatus ſit inſtituendus, ut latè proſequitur Innocentius *in eodem verb. Poſſidebat*, Hoſtien. & Jo. Andr. *loc. cit.* & reliqui poſt eos.

8 Verùm hujuſmodi quæſtiones, & conſimiles hodie ſunt fermè inutiles, & ideò illas non proſequor, quia diſpoſitio hujus decretalis hac in parte corrigitur à Conc. Trid. *ſeſſ. 25. c. 9.* ubi ſtatuitur, ut (titulus juris patronatus ſit ex fundatione, vel dotatione, qui ex authentico documento, & aliis jure requiſitis oſtendatur, ſive etiam ex multiplicatis præſentationibus ſupra hominum memoriam, aliaſve ſecundum juris diſpoſitionem. In iis verò perſonis, vel univerſitatibus, in quibus id jus plerumque ex uſurpatione potius quæſitum præſumi ſolet; immemorabilis non aliter ſuffragetur quàm ſi præter reliqua ad eam neceſſaria præſentationes, etiam continuatæ non minori ſaltem, quàm quinquaginta annorum ſpatio, quæ omnes effectum ſortitæ ſint, authenticis ſcripturis probentur. Reliqui patronatus omnes, & privilegia conceſſa tam in vim patronatus, quàm alio quocunque jure nominandi, eligendi, & præſentandi, exceptis iis, quæ ad ſupremos Principes pertinent, vel in favorem generalium ſtudiorum conceſſa ſunt, in totum prorſus abrogata, & irrita cum quaſi poſſeſſione inde ſequuta intelligantur.)

9 Ponderanda enim ſunt hæc poſteriora verba, *cum quaſi poſſeſſione inde ſequuta*, quæ apertè oſtendunt ad validitatem præſentationis, vel inſtitutionis non ſufficere, ut præſentans communiter reputetur patronus, & ſit in quaſi poſſeſſione juris præſentandi, nonniſi doceat de titulo, & proprietate juris patronatus ad præſcriptum Concilii; cujus contrarium ſtatuitur hic, & in d. c. *Querelam, de elect.* Unde S. Congreg. Cardinalium ejuſdem Concilii Interpretum alias cenſuit decretum d. *cap. 9. ſeſſ. 25.* circa probationem juris patronatus, habere locum etiam in petitorio, & in poſſeſſorio: ideoq; admittendam non eſſe præſentationem, nec præſentati inſtitutionem faciendam eſſe, niſi probato prius jure patronatus ad præſcriptum ejuſdem
10 Concilii. Imo etiam ſi poſt Concil. Ordinarius admiſiſſet præſentationem ſimpliciter, & abſque cauſæ cognitione, poſſe prætenſum patronum à ſua quaſi poſſeſſione repelli, niſi patronatum legitimè probaverit, juxta formam Concilii: quod etiam decidit Rota *in Volaterrana Capellaniæ, 20. Aprilis, 1591.* coram Cardinali Blanchetto relata à
11 Nicolao Garzia *de beneficiis, part. 5. cap. 5. num. 139.* Quin etiam cum eſſet quæſitum An ſi quis probaverit ſe per quadraginta annos præſentaſſe, & in poſſeſſione, vel quaſi præſentandi fuiſſe, admitti debeat ad præſentandum, non obſtante decreto Conc. Tridentini *cap. 9. ſeſſ. 25.* ibi, [aliaſve ſecun-
12 dum juris diſpoſitionem: S. Congregatio cenſuit non debere admitti, atque illa verba *aliaſve ſecundum juris*, &c. ita intelligenda eſſe, ut non reſpiciant tempus, de quo jam ſupra expreſsè Concilium diſpoſuit, & voluit eſſe immemorabile, ſed reſpiciant alias cauſas, & alios modos, quibus ſecun-
13 dum jus vetus probari poteſt jus patronatus. Item cenſuit ad conficiendum antiquiſſimum temporis curſum, qui hominum memoriam excedat computandos eſſe annos elapſus uſque ad terminum controverſiæ motæ, & non tantum tempus decurſum uſque ad publicationem Concilii. Rurſus propoſito dubio an aſſerenti ſibi competere jus patronatus ex dotatione, ſeu fundatione, neceſſe ſit ipſum documentum dotationis, ſeu fundatio-

dationis exhibere: an verò ſatis ſit: ſi una, aut altera præſentatione de anno 1554. & 1561. quæ effectum ſortitæ fuerint, oſtendatur enunciatum ſuiſſe competere ſibi jus patronatus ex dotatione, vel
14 fundatione. *Die 20. Ianuarij 1581.* reſponſum eſt, non eſſe ſatis. Ex his patet hodie deferendum non eſſe Authoribus, qui ſcripſerunt exiſtentem in quaſi poſſeſſione juris patronatus, ſeu præſentandi, validè præſentare, & ejus præſentationem eſſe admittendam, ita ut inſtitutio ſequi debeat, licet titulus juris patronatus non oſtendatur: inter quos Oldrad. *conſ. 212.* incipit *Thema quæſt. num. 2. verſ. Et dato,* Lap. *allegat. 95. in fine,* Ducnr. *reg. 282.* Covarr. *practicar. quæſtion. cap. 14. num. 2. verſ. Tertium,* & cap. *36. num. 5. verſ. Quinto, col. 2.* Navarr. *conſ. 19. in tit. de praben. in antiq.* Mantica *deciſ. 86. num. 1.* Rota *deciſ. 224. num. 1. part. 1. recent.*
15 Quemadmodum nec deferendum eſt alijs qui dixerunt, cum duo ſunt præſentati, unus ab exiſtente in poſſeſſione præſentandi, alter verò ab habente proprietatem juris patronatus, inſtituendum eſſe præſentatum à bonæ fidei poſſeſſore, Feder. de Sen. *conſ. 234.* incip: *Super primo puncto, num. 3. verſ. Sed in caſu propoſito.* Oldrad. *dicto conſ. 212.* Cardin. *conſ. 69. Quo ad dubium, ſub num. 4.* Abb. *hic in ult. notab. & conſ. 54. Videtur primo nu. 2. vol. 1.* Decius *conſ. 117. Et pro tenui facultate, ſub num. 2. verſ. Et in tali præſentatione,* & *conſ. 134. in 1. dubio,* Mandoſ. *conſ. 41. in cauſa Aſculana, num. 4.*

His itaque, Autoribus hodie non eſt deferendum: nam plerique ipſorum ſcripſerunt ante Concilium Tridentinum: qui verò ſcripſerunt poſtea loquuntur in terminis juris communis, allegantes hoc cap. *Conſultationibus,* & cap. *Querelam, de elect.* nec reſpexerunt ad diſpoſitionem Concilij cum de illo nullam fecerint mentionem. Tene igitur hodie præſentationem non eſſe admittendam, nec præſentatum inſtituendum quantumcumque præſentans ſit in quaſi poſſeſſione præſentandi, niſi prius legitimè doceat de titulo, & proprietate juris patronatus, juxta formam à Concilio præſcriptam in *d. c. 9.* ex duobus præſentatis præferendum eſſe præſentatum à proprietario, non autem præſentatum ab eo, qui poſſidet ſine titulo: quod etiam poſt Concil. obſervat Nicolaus Garzia *de beneſic. part. 5. c. 5. n. 137.*
16 Admonendi tamen ſumus, diſpoſitionem Concilij locum non habere ſi quæſtio ſit ſuper pertinentia juris patronatus inter plures præſentatos: puta quia vacante beneficio Ordinarius cognovit de jure patronatus, & ſervatis ſervandis pronunciavit de eo conſtare ad præſcriptum Concilij, & ſententia juſtificatur ex actis, & ſic non controvertitur amplius de titulo, & proprietate juris patronatus; ſed ſolum vertitur quæſtio inter duos, vel plures præſentatos, ad quem ex præſentantibus jus præſentandi pertineat, velut ſi controvertatur quis eorum ſucceſſerit in jure patronatus: & tunc non intrat decretum Concilij, cum illi jam ſatisfactum fuerit per verificationem patronatus juxta formam ibi præſcriptam: ſed ſervari debet hoc capitulum, & cap. *Querelam, de elect.* Ideoque inter præſentatos præferendus eſt præſentatus ab eo, qui eſt in pacifica, & immediata poſſeſſione juris præſentandi: & ita reſolvit *in Tiraſonen. juris præſentandi. 26. Octobris 1592.* coram Blanchetto impreſſa apud Garz. *de beneſic. in ult. part. c. 2. num. 241.* & *in Piſana Capellaniæ 20. Maij 1594.* coram eodem Blanchetto, ubi inter cætera Domini dixerunt, ſententiam de partibus in ea cauſa latam eſſe confirmandam: cum enim indubitatum ſit hanc Capellaniam eſſe de jure patronatus, & ſolum controvertatur pertinentia illius ad effectum, de quo agitur, attenditur ſolum quaſi poſſeſſio, cap. Conſultationibus, de jure patronatus, & infra dixerunt non obſtare, quod quaſi poſſeſſio non debeat attendi poſt Concil. Trid. niſi fuerit adhibita cauſæ cognitio juxta deciſionem Sac. Congreg. quia deciſio procedit quando eſt controverſia ſuper libertate beneficij, ſecus quando agitur inter præſentatos ſuper pertinentia juris patronatus; nam hoc caſu Concilium nihil innovat, ut apud eundem Garziam *part. 5. cap. 5. num. 141.* Idipſum reſolvit eadem Rota *in Pampilonen. Vicariæ de Ataun. 12. Maij 1595.* coram Pena, in qua cenſuerunt Domini præſentatum à Philippo de Lezeano eſſe inſtituendum, & præferendum præſentato ab incolis, cum non agatur de canonizatione juris patronatus, nec Ordinarius ſe opponat, ſed tantum agatur quis ex præſentatis veniat inſtituendus; &
17 ad hunc effectum ſatis ſit, iſtos de Lezeano, & eorum domum, & familiam eſſe in quaſi poſſeſſione præſentandi, quæ ex unico etiam actu acquiritur: præferenda enim eſt præſentatio illius, qui reperitur in quaſi poſſeſſione, & ſtatus ultimus eſt attendendus: allegant: hoc cap. *Conſultationibus cum alijs,* &c. ut latius apud eundem Garz. *d. c. 5. num. 142.*

De Jure patronatus.

Cap. Cum autem.

SVMMARIVM.

1 *Patronus laicus uno præſentato poteſt alium præſentare: clericus hoc non poteſt.*
2 *Gratificatio datur Epiſcopo inter plures ſucceſſivè præſentatos à Patrono laico, ſed inter præſentatos ab Eccleſiaſtico potior eſt primò præſentatus.*
3 *Advocatus ſumitur pro patrono, & jus advocationis pro jure patronatus.*
4 *Patronus tenetur Eccleſiam tueri ab omnibus oppreſſionibus.*
5 *Patronus laicus poteſt duos præſentare ſucceſſivis temporibus, & plures ſimul eo modo ut Epiſcopus alterum eligat, & admittat.*
6 *Patronus laicus poteſt ſecundum præſentare accumulativè, non autem ex toto recedendo à primo.*
7 *Et præſentatio ſimpliciter facta de ſecundo intelligitur facta cumulativè, non privativè.*
8 *Patronus laicus poteſt ſemel tantum variare.*
9 *Niſi prima præſentatio ſit nulla, quia tunc poteſt præſentare tertium accumulando eum ſecundo, & n. 1699.*
10 *Patronus poteſt ex toto recedere à prima præſentatione invalida, & nu. 24.*
11 *Præſentatio nulla in numero præſentationum non computatur.*
12 *Patronus laicus an poſſit recedere à præſentatione facta de indigno, & alium præſentare.*
13 *Cap. 1.* Ut lit. pendent. lib. 6. *an habeat locum in duobus præſentatis.*

14 *Gratificari to ſt Epiſcopus alteri ex præſentatis a patrono laico ſi merita ſint æqualia, & n.20.*
15 *Patronus Eccleſiaſticus non poteſt variare præſentando alium etiam accumulativè.*
16 *Spiritualia debent eſſe firmiora.*
17 *Sacerdotis verbum aut ſacrum, aut ſacrilegum.*
18 *Præſentatio clerici patroni habet vim electionis.*
19 *Præſentatio ſecunda patroni eccleſiaſtici non tenet, prima non caſſata.*
20 *Epiſcopus an inter plures præſentatos à patronis laicis teneatur inſtituere digniorem, an verò poſſit alteri gratificari, & num.ſeq. uſque ad num. 30. & num.31.*
Quod ſi duo ſint præſentati à duobus patronis, vel à duabus partibus patronorum, num. 22. uſque ad n.29. Et quid ſi duo ſimul, aut ſucceſſivis temporibus ſint præſentati ab eodem patrono n.29.
21 *Judicis verbum ſapit diſcretionem, & arbitrium boni viri.*
23 *Præſentatio de duobus facta à pari numero patronorum non valet, & neutri acquiritur jus petendi inſtitutionem.*
24 *Et poſſunt patroni aliam præſentationem facere, etiam ex toto recedendo à prima.*
25 *Epiſcopus inter duos præſentatos à duobus patronis laicis poteſt alteri gratificari, imò & de extraneo providere ſi lapſi ſint quatuor menſes.*
26 *Idem ſi patroni ab initio promiſerint non variare.*
Aut conſenſerint ut Epiſcopus habeat gratificationem num.28.
27 *Patroni laici non poſſunt recedere à promiſſione de non variando, maximè ſi ſit jurata.*
29 *Inſtitutio de digno omiſſo digniore inter duos præſentatos à patrono laico quamvis à principio fieri non debeat, tamen facta tenet, & num.33.*
30 *Declaratur.*
31 *Concurſus Deciſio S. Congregationis Concilii quod in Parochialibus patronatus laicorum non requiratur forma examinis per concurſum, an habeat locum quando plures a patrono laico ſunt præſentati, & n.ſeq. uſque in finem.*
32 *Patroni laici an teneantur præſentare digniorem.*

1 CUM AUTEM. Laicus patronus uno
præſentato poteſt alium præſentare,
Clericus hoc non poteſt. Hoc dicit ſecundum
Jo. Andr. & Anchar. & Jo. de
Anan. Vel aliter, ſecundum Anton. de Butr. Laicus
patronus uno præſentato poteſt alium accumulare,
clericus non. Vel ſpecialis ſecundum Abb. In
2 pluribus ſucceſſivè præſentatis à patrono laico Epiſcopo
datur gratificatio; ſed in præſentatis à perſona
eccleſiaſtica potior eſt primo præſentatus,
Partes per ſe patent. Secunda ibi, *verum.*
3 Nota primò advocatum ſumi pro patrono, ut
exponunt Innoc. Hoſtien. Jo. And. & Cardin.
omnes *in princ.* Sicut jus advocationis ſumitur
pro jure patronatus, ut ſupra in cap. *prox.* & ibi per
Hoſt. *in princ. in verb. Advocationis* Propterea autem
dicitur advocatus, ſeu defenſor, ut idem Ho-
4 ſtien. ait *in ſumma hujus tit. in §. Quid competat. in
2. col. verſ. Sequitur prædicta*, quia tenetur pro viribus
eccleſiam ab omnibus oppreſſionibus defendere,
cap. *Filiis*, & cap. *Decernimus, 16. qu. 7.* Idem
notat Gayl. *in repet.* cap. *fin. in 18. col. de elect. lib. 6.*
dicens patronum habere onus defendendi, & tuendi
eccleſiam, & ideò dici habere advocatiam, ſeu
guardiam, ut in c. *Præterea. ſupra eodem*, & ſequitur
Lambertin. alios cumulans *in tract. hujus tit. lib. 3.
q. princ. art. 1.*
5 Secundò nota ibi, *poſtmodum*, patronum laicum
poſſe duos præſentare ſucceſſivis temporibus,
& hanc eſſe communem omnium Doctorum ſententiam
teſtatur Lambertin. *in tract. hujus tit. lib.
2. part. 2. in 3 quæſt. princip. art. 21. num. 4.* Quod ſi
poteſt ſucceſſivis temporibus, ergo multo magis
poteſt ſimul præſentare plures à principio, ut ſcilicet
Epiſcopus alterum eligat, & admittat, Clem.
Plures, §. fin. de jure patron. ſecundum Jo. Andr.
hic in verb. poſtmodum Cardin. *in princip.* & Anchar
in 3. notab. gloſſa, Cardin. Anchar. & Imola. poſt
antiquos in d. §. *fin.* An autem ille textus vendicet
ſibi locum etiam in patrono eccleſiaſtico;
ſunt opiniones; Vide Lambertin. *in eodem tract.
lib. 2. par. 2. in 3. quæſtione princip. art. 6.* & latius
art. 7.
6 Tertiò nota, *eo non refutato*, patronum laicum
poſſe variare præſentando ſecundum non abſolutè
ſed accumulativè, non enim poteſt ex toto primum
refutare; quod non obſcurè probatur *hic*
ſecundum Jo. Andr. *n. 6. verſ. In gl. 1.* & Abb.
n. 2. Nam ſi poſſet ex toto recedere à priori, non
daretur facultas Epiſcopo illum inſtituendi. Cujus
contrarium hic dicitur, cum detur illi optio
inſtituendi quem maluerit. Sed tu adverte, quia
hic intellectus non videtur ſufficienter deduci ex
hac litera. Nam hic recitatur factum patroni, qui
præſentavit ſecundum primo non refutato. Et
ſuppoſita hac præſentatione accumulativa, textus
decidit eſſe locum gratificationi Epiſcopi. Sed
quid juris ſit ſi patronatus præſentaſſet ſecundum
refutando primum, an ei hoc licitum eſſet, an vè eo
caſu Epiſcopus haberet gratificationem, nec nè,
textus non determinat, & gl. *1.* ſentit patronum
poſſe variare etiam recedendo à primò, ad exemplum
illius, qui plures conſtituit procuratores diverſis
temporibus, l. *Si quis cum procuratorio, §.
ult. ff. de procurator.* &c. *Non injuſtè, ſupra de
procurat.* Quod etiam tenuit Goffred. *in ſumma
hujus tit. in 2. col. verſ. Sed ſi laicus.* Sed nihilominus
primum intellectum communiter probarunt
Doctores, nempe Hoſtienſ. *num. 1.* Jo. And.
ubi ſupra Butr. *num. 2. & 7.* Cardin. *num. 3.* Anchar.
eod. num. Abb. *d. n. 2.* & Jo. de Anan. *num. 1.* Idem
voluit Jo. Andr. *in reg. In re communi in fine quæſt.
de regul. jur. lib. 6. in Mercurial.* Joan. Calder. *conſ.
9. Hoc tit.* Archid. in cap. *unico, in 2. col. verſ. Verum
infra eodem lib. 6.* Henric. Boich. in cap. *Paſtoralis,
circa finem, verſ. Unde hæc quæſtio, infra eod.* Roch.
de Curte, *in hoc tractat. in verb. Honorificum, in
princ. 9. quæſt.* Nec diſſentit Goffred. *loco citat.* nam
etſi primò dixerit cum gloſſa patronum per ſecundam
præſentationem recedere à prima; tamen
poſtea ſubdit, & tunc videtur arbitrio Epiſcopi
relinquendum quis eorum alteri præferatur.
Et ita Goffred. videtur à priori ſententia recedere.
Nam ſi relinquitur arbitrio Epiſcopi quis
ex duobus præſentatis inſtituatur: ergo prima
præſentatio non fuit revocata; alioquin Epiſcopus
non poſſet primum inſtituere. Ac demum
hanc opinionem amplectitur omnis ſchola Canoniſtarum,
& Legiſtarum, in hac materia loquentium,
ut aliis relatis teſtatur Lambertin. *in
hoc tractat. lib. 2. part. 2. in 7. quæſt. princip. art. 21.
num. 4.*

Ra-

Ratio hujus concluſionis eſt ſecundum Hoſt.
cui cæteri ſubſcripſerunt, quia quod à patrono
fit, non eſt ratum donec Epiſcopus admittat, ut
cap. *Quod autem, primo reſponſo, ſupra eodem*, &
ſic eſt locus pœnitentiæ quoad patronum, non
quo ad Diœceſanum, qui poteſt quem maluerit
inſtituere, & alterutri gratificari authoritate hujus
capituli.

7 Itaque poteſt patronus laicus variare non rece-
dendo à primo ſed accumulando. Quod ſi ſimpli-
citer præſentaverit ſecundum, nec expreſſerit an
privativè, vel cumulativè, nec aliundè appatet eum
voluiſſe à priori præſentatione reſilire, tunc cenſe-
tur voluiſſe uti facultate ſibi attributa ex diſpoſitio-
ne juris, & præſentaſſe cumulativè, non privativè,
ut ſic actus potius valeat, quam pereat, ut contra
Lapum *allegat.* 78. incipien. *Vacaverat eccleſia*, plu-
ribus probant Roch. *in tract. hujus tit. verb. Ho-
norificum, q.* 13. & Lambertin. *in eodem tract. lib.* 2.
part. 2. *in* 3. *qu. princip. art*, 22. licet Lapus loquatur
in eo caſu in quo patronus laicus præſentavit ſe-
cundum, non ſimpliciter, ſed narrando ſe velle va-
riare, id eſt à prima præſentatione recedere; unde
non contradicit.

8 Non tamen intelligas ut patronus laicus accu-
mulando poſſit variare toties, quoties voluerit, ſed
ſemel tantum: nam jura loquuntur de duobus ſuc-
ceſſivè, & non de pluribus, ut patet ex hac littera i-
bi, *alium æque idoneum præſentavit*, nec non ibi,
quis eorum alteri præferatur. ut cap. *Quod autem,
ſupra eod.* & infra ex c. *Cum dilectus*, & c. *Paſtora-
lis*, & efficaciter probat Jo. Calderin. *conſ.* 16. *An
laicus, hoc tit.* Roch. *in hoc tract. q.* 10. Lambertin.
in prealleg. quæſt. 3. *art.* 23. Franciſ. Marc. *deciſ.* 478.
poſt nu. 6. *part.* 1. & Navar. in c. *Placuit, n.* 167. *&
ſeqq. de pœnit. diſt.* 6.

9 Sed hoc ultimum limita ut non procedat, ſi
prima præſentatio eſſet nulla, veluti ſi facta eſſet
coram non habente poteſtatem inſtituendi, quia
tunc ſicut patronus poteſt præſentare ſecundum
10 ex toto recedendo à primo, arg. cap. *Cum laici,
ſupra eodem*, per quem textum ita tenet Abbas in
c. 1. ſuper gl. *in verb. Placere, ſupra de judic.* & Roch
in tract. hujus tit. in verb. Honorificum, q. 9. *verſ. Ter-
tia ſuboritur quæſtio.* Eodem modo poteſt præ-
11 ſentare tertium accumulando cum ſecundo. Pri-
ma enim præſentatio nulla in numero præſenta-
tionum non computatur; & ſic ſecunda præſen-
tatio erit prima; quia non præſtat impedimen-
tum, quod de jure non ſortitur effectum, cap.
Quod autem, ſupra eodem cap. *Bona, il ſecondo*, & c.
Congregato, de elect. & in hac ſpecie tradit Lam-
bertin. *in hoc tract. lib.* 2. *part.* 2. *in* 7. *quæſt principa-
li art.* 21. *num.* 6. *verſ. Ex quibus ducerem unum
novum.*

12 Quæ limitatio procedit etiamſi patronus lai-
cus primo loco præſentaverit indignum; quia ſi
teneamus ex hoc eum non eſſe privatum pro illa
vice facultate præſentandi, ſecundum opinionem
Jo. Andr. & Cardin. in cap. *Cum vos, ſupra de offic.
ordin.* poterit facere ſecundam præſentationem
ex toto recedendo à prima: item poterit facere
tertiam accumulando eam ſecundæ, ut ex dictis
conſtat. Si verò teneamus contrariam opinionem
Hoſtien. quam tuetur, & veriſſimam dicit Abb.
in d. c. *Cum vos, num.* 5. tunc ut dicunt *hic* Hoſt.
num. 2. Jo. Andr. & Cardin. *n.* 3. Si primus præſen-
tatus eſt minus idoneus, & ſecundus idoneus, me-
ritò pœnitet patronum, arg. l. *Nonnunquam, de
collat. bonor.* Sed & meritò tunc Diœceſanus ad-
mittit ſecundum repulſo primo, qui tamquam
male meritus dignus eſt qui publica egeſtate labo-
boret, ut l. *Bona fides, ff. Depoſiti*, & eo caſu Epiſco-
pus admittendo ſecundum intelligitur facere gra-
tiam patrono. Nam ex quo patronus præſentavit
indignum poſſet Epiſcopus jure ſuo eccleſiam or-
dinare, ut in authen. *de Sanctiſſ. Epiſc.* §. *Si quis ora-
torij domum, collat.* 9. & notatur in d. c. *Cum vos, de
offic. ordinar.*

13 An autem lite pendente inter præſentatos liceat
patrono colligitantem præſentare, & ſic an c. 1. *Ut
lite penden. lib.* 6. habeat locum in duobus præſen-
tatis, vide ibi per Jo. Andr. & DD. Roch. *in tract.
hujus tit. in verb. Honorificum, q.* 23. Lambertin. *in
eod. tract. lib.* 1. *part.* 2. *in* 6. *quæſtione principali art.* 12.
Covarr. *practicar. quæſt. cap.* 36. *num.* 7. *verſ. Tertio*,
quandoque & Rota apud Farinac. *deciſ.* 216. *num.*
7 *p.* 1. *recent.*

14 Quintò nota ibi, *æque idoneum*, ita demum
eſſe locum gratificationi Epiſcopi inter plures præ-
ſentatos à patrono laico, ſi merita ſint æqualia.
Secus ergo ſi unus ſit dignior altero. Sed an, &
quando hoc ſit verum, latius dicam infra in prima
quæſtione.

15 Ultimò nota patrono eccleſiaſtico non eſſe li-
citum variare alium præſentando etiam accumu-
lativè, ut hic eſt caſus in verſ. *Verum ſi collegium.*
Ratio autem diverſitatis cur id liceat patrono lai-
co, & non Eccleſiaſtico, multiplex à Doctoribus
aſſignatur. Gloſſa penultima dicit hoc ideo eſſe,
quia Clerici patroni pinguius jus habent, quam la-
ici, arg. c. Si quis *Epiſcoporum*, 16. *q.* 5. id eſt ex præ-
ſentatione Clerici plus juris tribuitur præſentato,
quam ex præſentatione laici, ut explicat Cardin. *n.* 4
verſ. Quæro quæ eſt ratio, & patebit infra, *num.* 18.
Deinde dicit gloſſa hoc ſtatutum eſſe in odium
16 Clericorum, quibus variatio eſt interdicta. Sed hoc
nihil eſt. Imò ſecundum Hoſt. num. 2. hoc potius
ſtatutum eſt in favorem Clericorum, quia per hoc
cœtus Clericorum tanquam ſpiritualis declaratur
dignior, quam laicorum tanquam temporalis:
nam ſpiritualia debent eſſe firmiora, ut c. 2. *de tranſl.
Epiſcop.* & facit Clem. *Cum illuſio, de renunc.* Un-
de pactio, ſive locutio, vel dictum etiam cujuſcum-
que firmius eſt ſi agatur in foro eccleſiæ, ut nota-
tur in cap. 1. *&* 3. *de pactis*, Ad quod conferunt illa
verba Pſalmi, *Quæ procedunt de labiis meis non fa-
17 ciat irrita*, cap. *Pſalmiſta*, 23. *diſt.* Et quod ait Beatus
Bernardus, Verbum Sacerdotis, aut ſacrum, aut
18 ſacrilegum. Vel formalius ſecundum Innocent.
hic in fine, idcircò Clericalis variatio eſt interdicta,
quia illorum præſentatio vim habet electionis,
19 quod numquam tradas oblivioni. Unde infert
Hoſt. *num.* 6. ut ſicut non tenet ſecunda electio
prima non caſſata, c. *Conſideravimus*, & cap. *Au-
dita, ſupra de elect.* ita nec ſecunda præſentatio,
Clerici, de quo per Compoſtell. in cap. *Capitulum,
num.* 61. *de reſcript.* & in his conſentiunt *hic* Jo.
Andr. *nu.* 7. Butr. *n.* 9. Cardin. *ubi ſupra*, Anchar. *nu.*
5. & Abb. *num.* 7.

20 QUÆRO, an inter plures præſentatos à pa-
tronis laicis Epiſcopus teneatur inſtituere digno-
rem, an verò poſſit alteri gratificari.

Gloſſa *hic in ver. Judicio Epiſcopi.* Dicit tunc eſſe
locum gratificationi cum dubitatur quis potior
ſit in jure, vel cum aliquis non poteſt ſubveni-
re,

nite utrique, ut hic, & in l. Si quis in gravi, §. Si
cum omnes, ff. ad Syllan. aliàs ſecus, ut hic in fine
in l. Plerumque, C. de dilat. & in l. Generaliter, §.
Quid ergo. ff. de fideicomm. libert. Ergo ſenſit gloſ-
ſa ita demum inter plures præſentatos poſſe E-
piſcopum alteri gratificari, ſi res ſit dubia, & ſic
merita ſint æqualia. Secus ergo ſi unus ſit digni-
or altero. Quod apertius tenet Abb. num. 5. per
text, in cap. Si fortè 63. diſt. ubi ſi vota eligentium
ſint paria, metropolitani judicio præferendus
eſt is, qui majoribus ſtudiis juvatur, & meritis.
21 Item per cap. Quoniam, ſupra eod. ubi in diſcordia
patronorum præfertur qui majoribus juvatur
meritis, & plurimorum approbatur aſſenſu. Item
per hanc litteram, dum ponderat quod ſecundò
præſentatus erat æque idoneus. Secus ergo ſi
fuiſſet magis idoneus. Et ex his infert Abbas, ut
ſi dignior poſttergaretur, appellare poſſet ab irra-
tionabili Epiſcopi judicio: nam præelectio com-
mittitur hic judicio Epiſcopi: tamquam boni
viri, cum verbum, judicium, ſapiat diſcretionem,
& boni viri arbitrium, ut legitur, & notatur in cap.
2. ſupra de corp. vitiat. & in l. Fideicommiſſa, §
Quamquam, ff. de legat. 3. & Abb. ſequuntur Paul.
de Cittadin. in hoc tract. in 6. par. quaſt. 6. & Rocch.
de Curte, qui latè hanc partem tuetur in verb. Ho-
norificum in 15. quaſt.

Sed oppoſitum tenent hic Hoſtien. in princip.
Jo. Andr. num. 2. Cardin. num. 4. in 3. oppoſit. qui
exponunt verba, æque idoneum, ſcilicet non in
quantitate idoneitatis, ſed in qualitate: ſufficit
enim ut non ſit malus, ut notatur in cap. Quoniam,
in gloſ. in ver. Qui majoribus ſupra eod. [illegible] huc cap.
Monaſterium, in fine, & ibi gloſ. ult. 16. quaſt. 7. &
ſequuntur hic Anton. de Butr. num. 3. Petr. de An-
charan. num. 4. & Jo. de Anan. num. 2. adduit Jo.
Andr. & Cardin. illud verbum æque, aliàs in textu
non reperiri.

22 Pro ſolutione duo caſus videntur diſtinguendi.
Primus eſt cum duo ſunt præſentati à duobus pa-
tronis, vel à duabus partibus patronorum, eo quod
una pars præſentavit unum, altera alterum. Secun-
dus eſt cum duo ſimul, aut ſucceſſivis temporibus
ſunt à patrono laico cumulativè præſentati. Quos
caſus recenſet tamquam diverſos Lambertin. in
tract. hujus tit. lib. 2. par. 2. in 7. quaſt. principali, art.
26 num. 3. & 4.

In primo membro Jo. Andr. hic n. 3. poſt eum
Cardin. n. 4. & Abb. n. 8. dicunt ex duobus præſen-
tatos à duobus patronis Epiſcopum poſſe alteri
gratificari, atque ita non diverſificant hunc caſum
ab eo, in quo plures ſunt præſentati cumulativè.
Sed reverà non loquuntur explicitè in eo caſu in
quo unus ex præſentatis eſt dignior altero; quin
potius videntur ſupponere eos eſſe æque idoneos,
cum ſumant argumentum ab hoc capitulo; quod
de talibus loquitur: & in hoc caſu etiam loqui-
tur Innocent. in cap. 1. in fine, ſupra eodem, quem
Abb. allegat ubi ſupra: ait enim patronis diſcor-
dantibus, ſi merita præſentatorum ſint paria, eſſe
locum gratificationi, juxta textum hic. Sed ex-
preſſius idem Cardin. in Clem. Plures, in princ. in
4. col. dicit, Si duo patroni præſentant duos, eſſe
admittendum magis idoneum; Si autem æqualiter
ſunt idonei, locum eſſe gratificationi, allegat nota-
ta in c. 1. ſupra eodem. Quam opinionem clarè et-
iam tenet ibi Joan. de Imola, & eſt ex mente gloſ-
ſæ 1. in c. Si plures, 16. quaſt. 7. quæ apertè dicit in
diſcordia patronorum Epiſcopum teneri eligere
digniorem ſi ſine ſcandalo id fieri poſſit; Si verò
præſentati ſint pares meritis, Epiſcopum poſſe gra-
tiam facere cui velit. Et hanc partem pluribus
probant Roch. in hoc tract. in verb. Honorificum,
in 15. quaſt. & Lambertinus d. art. 26. ea præcipuè
ratione, quia hoc caſu Epiſcopus eſt Judex inter
duos præſentatos. Ergo juſtitiam miniſtrare de-
bet: alioquin non diceretur Judex, c. Forus, de ver-
bor. ſignificat. Sed utique juſtitiam non miniſtra-
ret ſi minus dignum præeligeret poſthabito di-
gniori. Et ſic putant hoc habere locum in utroque
foro, ita ut etiam liceat poſtpoſito appellare; Sed
præcipuè in foro conſcientiæ, ex notatis in c. Con-
ſtitutus, ſupra de appellat.

Verum Petr. de Anchar. hic n. 4. & poſt eum Jo.
de Anan. n. 2. dicunt opinionem Jo. Andr. quod
inter duos præſentatos à duobus patronis ſit locus
gratificationi, non eſſe veram, quia ſi patroni ſint
diſcordes, aliter providetur, quàm per gratificatio-
nem, ut in cap. 1. 2. & 3. ſupra eodem.

23 Tu adverte, quia cùm duo ſunt præſentati à
pluribus patronis in pari numero, neutri acquiri-
tur jus præſentandi inſtitutionem, cum ad hoc re-
quiratur ut præſentatio ſit facta à majori parte
patronorum, textus eſt clarus in cap. Quoniam, &
ibi dixi in 4. notab. ſupra eod. Quo fit ut Epiſco-
pus minimè teneatur digniorem inſtituere, quia
ad hoc requiritur ut præſentatus in diſcordia pa-
tronorum non ſolum majoribus juvetur meritis,
ſed etiam plurimorum approbetur aſſenſu, quæ
ſunt verba d. c. Quoniam: unde patet ſuſtineri non
poſſe quod dixerunt Roch. & Lambertin. ſupra-
citati, videlicet ex duobus præſentatis à duobus
patronis Epiſcopum teneri inſtituere magis ido-
neum. Imò enim, ut ait Caſpar. de Calderin. hic
Fortè poſſet Epiſcopus de alio providere, ut cap.
Eam te, cap. Si verò, & d. cap. Quoniam, ſupra eod.
Ergo fortius poteſt gratificari alteri ex præſenta-
tis: quod placet Cardin. hic num. 4. Quia, inquit,
ex quo neuter præſentatorum eſt præſentatus à
pluribus, neutra præſentatio tenet, arg. d. cap. Quo-
24 niam, A contrario. Sed hoc ultimum de proviſio-
ne extranei, & gratificatione non tranſit abſque
difficultate; quia licet præſentatio in pari numero
patronorum non valeat, tamen non propterea jus
ordinandi eccleſiam devolvitur ad Epiſcopum
niſi lapſum ſit quadrimeſtre patronis laicis à jure
præfixum, ut in d. c. Quoniam, in fine, & in c. Cum
propter, infra eod. Imò intra dictum tempus ſtante
nullitate primæ præſentationis licitum eſt patro-
nis laicis variare, & aliam præſentationem face-
re, etiam ex toto recedendo à prima, cap. Cum lai-
ci, ſupra eod. & dixi ſupra in 3. notab. verſ. Sed hoc ul-
25 timum, n. 9. Unde concluderem inter duos præſen-
tatos à duobus patronis Epiſcopum non ſolum
non teneri digniorem inſtituere, ſed nec poſſe al-
teri eorum gratificari, & multò minus de extra-
neo providere niſi in duobus caſibus. Primus eſt
ſi lapſi ſint quatuor menſes; quia tunc cum præ-
ſentatio illa non valeat, jus conferendi eſt ad Epi-
ſcopum liberè devolutum. Unde cum ſit in facul-
tate ipſius de extraneo providere, multò magis
poteſt ſi voluerit, alteri ex præſentatis gratificari.
& in hoc caſu procedat opinio Caſp. Calderini,
26 & Cardinalis. Secundus eſt cum patroni ab initio
promiſerunt non variare, nec alium præſentare:
27 nam contra talem promiſſionem venire non poſ-
ſunt,

ſunt, cum à jure non ſit reprobata, ut Clem. *Pluræ in fine hoc tit.* Et firmat Lap. *allegat. 78. Vacaverat Eccleſia, num. 6. verſ. Item quia ſecundum præſuppoſita*, præſertim ſi ſit juramento vallata, ut per Lambertin. *lib. 2. part. 2. in 7. quæſt. principali art. 18.*
28 Unde hoc caſu abſque dubio licebit Epiſcopo alteri ex præſentatis gratificari etiamſi lapſi non ſint quatuor menſes; nam & licebit de extraneo providere, ſecundum Calderin. & Cardin. Et idem eſſet ſi patroni conſentirent ut Epiſcopus haberet gratificationem. Et fortè in hoc caſu loquuntur Innoc. Jo. Andr. & alij præallegati. Aliàs non video quomodo durante adhuc quadrimeſtri Epiſcopus poſſit inſtituere alterum ex duobus nulliter præſentatis, & præripere patroni jus quod habent recedendi à prima præſentatione invalida, & alium præſentandi. Nec obſtat textus, in cap. *Venerabilem*, §. *Quod autem de elect.* quia loquitur in eo caſu, in quo electores diſcordes ſunt moniti, & expectati.

In ſecundo membro principali, cum ſcilicet duo ſimul, aut ſucceſſivis temporibus ſunt ab eodem patrono cumulativè præſentati juxta terminos hujus c. & Clem. *Plures, eod. tit.* exiſtimo veram eſſe diſtinctionem, quam ponunt Doctores per illum textum in cap. *Conſtitutis, ſupra de appellat.* ut ſcilicet à principio non ſit locus gratificationi, ſed Epiſcopus omnino teneatur præeligere digniorem, adeo ut peccet contra juſtitiam diſtributivam eligendo minus dignum: nam ante electionem omnia jura clamant meliorem, & ſanctiorem eſſe eligendum, cap. *Licet ergo, 8. quæſt. 1.* cum concordan. de quibus per gl. in c. 2. *in verb. Sanctiones, de offic. cuſtod.* ſed poſt factum ſuſtineatur electio de digno, omiſſo digniori, nec liceat poſthabito appellare, ut litium occaſiones amputentur. Quam dictionem probarunt S. Thom. & alij, quos retuli in cap. *Cum dilectus, num. 19. ſu-*
29 *pra de conſuetud.* & in terminis noſtris eam probavit, Dec. *in conſ. 129. Pro tenui, in princ. 2. col.* ubi vult ut quamvis dignior ſit inſtituendus inter plures cumulativè præſentatos, tamen hoc procedat ante factum, ſed poſt factum valeat inſtitutio de digno, omiſſo digniore, & eum ſequitur Lambertin. *in hoc tractatu lib. 2. part. 2. in 7. quæſt. principali,*
30 *art. 26. num. 4. & ſeqq.* qui tamen limitat niſi alter ex præſentatis ante inſtitutionem allegaſſet ſe digniorem, idque ſe probaturum obtuliſſet, & à futura inſtitutione appellaſſet; quia tunc non teneret Inſtitutio etiam in foro judiciali ſecundum eum *num. 5.* & Abb. hic per notata in c. *Paſtoralis, infra eodem.*

31 Succeſſivè QUÆRO, an deciſio S. Congregationis Concilij, qua declaratum fuit in Parochialibus de jure patronatus laicorum non requiri formam examinis per concurſum à Concilio Trident. præſcriptam, *cap. 18. ſeſſ. 24.* vendicet ſibi locum quando plures à patrono laico ſunt præſentati.

Jam cenſuit S. Congregatio ſpeciale eſſe in jure patronatus laicorum ut non requiratur ejuſmodi concurſus qualis ex Concil. & Conſtitutione Pij V. neceſſarius eſt in proviſionibus Parochialium liberis, nec non illis, quæ de jure patronatus Eccleſiaſtico exiſtunt, hic enim vacantibus proponuntur edicta ad vocandos quoſcumque etiam extraneos, nedum præſentatos. Et ſecundum hunc intellectum ad propoſitam conſultationem videtur reſpondendum non eſſe inſtituendum concurſum, in quo liberum ſit etiam alijs non præſentatis dare nomina, ut examinentur, prout loquitur Concilium Trid. in d. *c. 18. in verb. Liberum. ſeſſ. 24.* nam ſi hujuſmodi concurſus non fit quando unus tantum à patrono laico præſentatur, juxta declarationem alias editam; multo minus videtur neceſſarius quando plures præſentantur, ex quibus facilius poteſt Epiſcopus idoneum, vel magis idoneum eligere, & ſecundum hunc ſenſum declaratio Sac. Congreg. procedit etiam quando ſunt plures præſentati, cum nec eo caſu proponi debeat edictum ad vocandos quoſcumque qui volent examinari. Sed remanet dubium an ſaltem omnes præſentati debeant examinari ad effectum ut ex illis Epiſcopus eligat digniorem, quem inſtituere teneatur. Et quamvis propriè non dicatur concurſus de quo Concilium intelligitur; nihilominus ut ſatisfiat dubitationi quoad hanc partem.

Præmittendum eſt in illa diſputatione an de jure communi pluribus à patrono laico cumulativè præſentatis teneatur Epiſcopus digniorem eligere, vel liberum ſit cui velit gratificari, de qua per Doctores *hic* & in Clem. *Plures, eod. tit.* non deeſſe authores pro utraque ſententia. Nam Dec. *conſ. 129.* dicit communem opinionem eſſe cum Joan. Andr. *hic* ut inſtitutio facta de minus idoneo valeat quaſi id relinquatur judicio, & conſcientiæ Epiſcopi, qui dummodo idoneum eligat, gratificari poteſt, ſecundum eum intelligendo verbum, *æque*, hic poſitum verificari non in quantitate bonitatis, ſed tantum in qualitate, ut latius explicavimus præcedenti quæſtione, *num. 21. verſ. Sed oppoſitum.* Et hanc opinionem ſequuta eſt Rota coram D. Bravo, reprobata opinione Abbatis ſententis Epiſcopum teneri digniorem inſtituere, & ab inſtitutione minus idonei appellari poſſe juxta notata in cap. *Paſtoralis, infra eod.* Veruntamen opinio Abbatis, quam alii ſequuntur relati per Lambertin. *in tract. de jure patr. lib. 2. par. 2. in 7. qu. principali art. 26.* videtur magis congruere rationi, & menti Concilij Tridentini, imo & textui noſtro, qui permittit electionem judicio Epiſcopi eo caſu, in quo ſunt plures æque idonei. Ergo data inæqualitate meritorum non eſt locus gratificationi.

Cæterum quidquid ſit de jure communi, in cujus terminis advertendum eſt communem opinionem, de qua Dec. teſtatur, procedere quando alter ex patronis præſentat unum, & alter alium. Quem caſum uti diverſum à præſenti diſtinguit Lambertin. *ubi ſupra*, & nos diſtinximus in quæſtione præcedenti, *num. 22.* certè hoc caſu ex men-
32 te Concilij, & Bullæ Pij V. videtur dicendum ex pluribus præſentatis digniorem eſſe inſtituendum. Et cum de cujuſquam meritis, & idoneitate non poſſit niſi per examen judicari, propterea omnes præſentatos examini ſubjiciendos eſſe planè in-tentio Concil. colligitur tum ex modo, quem præſcribit ſervandum in collatione parochialium, qui alio non tendit, quam ut parochiales nonniſi dignioribus conferantur: tum quia illis caſibus, quibus electio competit Epiſcopo, ſemper decernit digniorem eligi debere ibi, (Ex hiſque Epiſcopus eum eligat, quem cæteris magis idoneum judicaverit, atque illi, & non alteri collatio fiat) Quin etiam illud idem diſponit quando electio ſpectat ad patro-

32 .ronum eccleſiaſticum. Et quamvis ubi Eccleſiæ ſunt de jure patronatus laicorum, noluerit aſtringere patronos ad præſentandum plures, neque ad præſentandum digniorem, cum aliàs dubitarent Doctores an in foro conſcientiæ ipſi patroni tenerentur perquirere, & præſentare digniorem ex pluribus, quos præſentare, ut latiſſimè per Lambertin. *in hoc tract. lib. 1. par. 2. in 10. quæſt. princip. art. 3.* ideoque ſatisfiat Concilio ſi idoneus præſentetur: Si tamen contingat ut plures præſententur, quod eſt Eccleſiæ utilius; vel veriſimile non eſt Concilium reliquiſſe Epiſcopo liberum arbitrium eligendi minus dignum, cum eſſet eo caſu favor patroni, & ratione retrahantur laici à fundatione, & dotatione Eccleſiarum, ob quam declaratum eſt non requiri concurſum, ne ſcilicet laici compellantur plures præſentare, neve extranei concurrentes quippè magis digni judicati ipſis præferantur. Imò verò patroni quotieſcumque plures præſentant, cenſendi ſunt ea mente id facere, ut dignior ex illis eligatur.

Conſtitutio Pij V. adhuc apertiùs proteſtatur mentis ſuæ eſſe ut Parochiales non ſolum dignis, ſed magis idoneis conferantur. Ac propterea concedit appellationem à mala electione ordinarij, & vult rejecto licere ad novum examen provocare ipſum prælectum coram Judice appellationis.

33 Quamvis autem Conſtitutio videatur intelligenda cum juxta formam Concilij faciendum eſt examen per concurſum; ratio tamen dictat idem juris eſſe hoc caſu ex præſumpta mente legis.

Quamobrem ad dubium reſponderi poteſt declarationem Sac. Congregat. non excludere hunc concurſum ſed ex mente Concilij, & Conſtitutionis omnes præſentatos examinandos eſſe, eumque inſtituendum eſſe, quem ex cæteris approbatis magis idoneum ad eccleſiam gubernandam Epiſcopus judicaverit.

Cæterum an inſtitutio de minus digno facta hoc caſu irrita ſit, & an quod diſponitur de appellatione habeat locum in propria ſpecie, videtur maturius deliberandum. Et ita reſponſum Rotæ de hac dubitatione conſulenti.

De Jure patronatus.

Cap. Nobis.

SVMMARIVM.

1 *JVs patronatus acquiritur ex conſtructione Eccleſiæ facta de conſenſu Epiſcopi.*

Etiamſi conſtruens explicitè jus patronatus, ſibi non reſervaverit, dummodo expreſſè illud non remiſerit, n. 4.

2 *Patronus non eligit Prælatum in Conventuali Eccleſia, ſed in capella ſic, & n. 14. & 28.*

3 *Patrono debetur proceſſionis honor, & alimentatur ab Eccleſia ſi vergat ad inopiam, & nn. 17. & 25. cum ſeqq.*

5 *Mulier Eccleſiam conſtruens de Diœceſani conſenſu acquirit jus patronatus.*

6 Si quis *verbum tam maſculos, quàm fœminas complectitur ex propria ſignificatione.*

7 *Judæus, vel Paganus non acquirit jus patronatus, ſi Eccleſiam fundet, vel conſtruat.*

8 *Tenetur tamen eam dotare, n. 9*

9 *Judæus, vel Paganus puerum baptizans, aut levans de ſacro fonte non contrahit cognationem ſpiritualem.*

10 *Hæreticus baptizando, aut levando de ſacro fonte acquirit cognationem ſpiritualem, ſed eccleſiam conſtruendo non acquirit patronatum.*

11 *Ius patronatus an veniat in confiſcatione bonorum.*

12 *Excommunicatus Eccleſiam conſtruens de conſenſu Epiſcopi, quamvis non debuerit admitti, tamen efficitur patronus, ſed exercitium non habebit ante abſolutionem.*

14 *Ius patronatus, ſeu præſentandi Prælatum in Eccleſia Conventuali, ſeu Collegiata non acquiritur ex fundatione, vel conſtructione Eccleſiæ ſine privilegio Apoſtolico.*

15 *Eccleſia Conventualis appellatione comprehenditur omnis collegiata.*

16 *Collegiata Eccleſia quæ dicatur, remiſſivè.*

17 *Patrono debetur proceſſionis honor, & jus conſequendi alimenta ab Eccleſia ſi ad inopiam deveniat.*

18 *Patronus an in Eccleſia juris patronatus in ſeſſionibus, & alijs actibus temporali domino loci ſit præferendus, & num. ſeqq. uſque in fin.*

19 *Patrono triplex jus competit in Eccleſia patronata utile, oneroſum, & honorificum.*

20 *Ius honorificum in quibus conſiſtat, & n. 25.*

21 *Honorari præ cæteris debet qui majorem habet juriſdictionem. & n. 24. & 30.*

22 *Dominus temporalis, ſi Superiorem non recognoſcit æquiparatur principi, ſi recognoſcit, Præſidi.*

23 *Læſæ majeſtatis crimen committitur etiam à conſpirantibus in Baronem.*

24 *Barones etiam extra locum Baroniæ præferuntur nobilibus juriſdictionem non habentibus.*

25 *Honor proceſſionis qui debetur patrono, quotuplex, & num. ſeqq.*

26 *Patrono ad eccleſiam venienti an, & quouſque Clerici obviam exire teneantur.*

27 *Patronus in ſeſſionibus, & alijs actibus an ſit cæteris præferendus, & n. 29.*

28 *Patrono debetur honor proceſſionis, id eſt præſentationis, & n. 29.*

29 *Parlamenti Domini quamvis primam Sedem obtineant, hoc tamen non intelligitur reſpectu Conſiliariorum, qui in eos habent juriſdictionem.*

30 *Rector Eccleſiæ præ alijs honorari debet.*

31 *Sublimes perſonæ quibus verbis à jure comprehendi conſueverint.*

---

1 NOBIS. Ex conſtructione Eccleſiæ facta de conſenſu Epiſcopi acquiritur jus patronatus. Hoc dicit primò, Patro-
2 nus non eligit prælatum in Conventuali Eccleſia, ſed in Capella ſic. Hoc ſecundò, Patrono debetur proceſſionis honor, & alimentatur ab
3 Eccleſia, ſi vergat ad inopiam. Hoc tertiò Jo. Andr. Butr. Cardin. Anchar. Abb. & Jo. de Anan. Et ſunt tria dicta. Secunda, ibi, *Cæterum*, Tertia ibi, *Pro fundatione*.

4 Nota primò ibi, *Si quis Eccleſiam cum aſſenſu Diœceſani conſtruxit*. Ex conſtructione Eccleſiæ acquiri jus patronatus conſtruenti, dummodo tamen id faciat de conſenſu Epiſcopi Diœceſani, ut hic eſt caſus ſecundum omnes in ſummario text. Quod locum habet etiamſi in conſtructione, vel fun-

fundatione eccleſiæ jus patronatus ſibi explicitè non reſervaverit, quia nihilominus ei acquiratur juris miniſterio, dummodo expreſsè illud non remiſerit, ut cap. *Significavit de teſtibus*, & ſatis probat hæc littera, quæ ſimpliciter dicit jus patronatus acquiri ex ipſa conſtructione, nec ullam facit mentionem reſervationis. Et ita declarat Joan. Andr. Bald. Butr. Cardin. Imol. Abb. Aretin. & Felin. in d. cap. *Significavit*, Archid. Jo. Andr. Gemin. & Franc. in cap. 1. *de jure patronat. lib. 6.* Roch. de Curte *in hoc tract. in verb. Eccleſiam fundavit, q. 8. num. 12.* Latè Lambertin. *eodem tract. lib. 1 quæſt. 2 art. 4.* & *eodem lib. part. 1. 5. art. 2. quæſtionis principalis, num. 12.* Rota *deciſ. 167. num. 4. par. 2. diverſ.* ubi atteſtatur hanc eſſe receptiſſimam concluſionem; & *in recen. deciſ. 421. n. 2. part. 2.* An autem ad hoc ſufficiat ſola conſtructio Eccleſiæ, an verò etiam requiratur fundatio, & dotatio, dic ut plenè ſcripſi in cap. *Quoniam, à num. 23. uſque ad num. 50. ſupra eodem.* Item pondera latitudinem
5 illius verbi, *Si quis*, ex hoc enim infertur ad quæſtionem Numquid mulier, infidelis, hæreticus, vel excommunicatus acquirat jus patronatus ex conſtructione Eccleſiæ.

6 De muliere concluditur affirmativè, quia, verbum hoc, *Si quis*, tam maſculos, quam fœminas complectitur, dicit textus in l. 1. *ff. de verb. ſignific.* ubi Bart. *n. 2. verſ. Ego dico*: ponderando verbum Complectitur, dicit hoc non contingere ex interpretatione extenſiva, ſed ex propria ſignificatione, c. *Generali*, & ibi gloſſ. 1. Jo. Monach. & Canoniſtæ, *de elect. lib. 6.* & c. *Si quis ſuadente, 17. q. 4.* juncto c. *Mulieres, de ſent. excom. eod. lib.* Ad hoc inducitur bonus textus in c. *final. de conceſſ. preben.* ubi fit mentio juris patronatus Comitiſſæ Handren. & in cap. *Ex literis, ſupra eod.* & in cap. *Quoniam inveſtituræ*, & ibi gl. *in ver. Vel fœmina, 16. q. 7.* cum ſimilibus, ut per Abb. in c. *Cum jaculum, n. 4. ſupra eod.* & hic firmant Jo. Andr. *num. 2. in fin. in verb. Si quis*: cum quo cæteri concordant, ut dicam infra *nu. 13.* Calder. *conſ. 1. hoc tit.* Rocch. *de jure patr. in verb. Competens, q. 1.* Lambert. *in eod. tract. 1. par. lib. 1. qu. 7. art. 2. num. 30.* Caſſador. *deciſ. 1. de jure patr.*

De infideli Judæo, vel pagano dic contra, quia verb. *Si quis*, exponitur id eſt fidelis, ſecundum Jo. Andr. *hic num. 3.* Unde infidelis ex conſtructione, vel fundatione eccleſiæ jus patronatus non acquirit, ut cap. *Pia mentis, in fin.* c. *Quicumque, in princ.* & cap. *Frigentius, in fin. 16. quæſt. 7.* ubi gloſ. in verb. *Qui Chriſtianis*: dicit, Ergo Judæus non efficeretur patronus, licet fundaret aliquam eccleſiam; Et eſt ſimile in cognatione ſpirituali, quam infidelis non acquirit, ſi puerum baptizet aut levet de ſacro fonte, ut firmat Jo. Andr. in cap. *Ex eo, num. 1. 5. & 8. de reg. jur. lib. 6.* tamen Paganus, vel Judæus de facto fundaret Eccleſiam, teneretur eam dotare ſicut tenetur dotare filiam ad fidem converſam, & Eccleſia eſſet liberæ collationis ut probat Lambertinus *par. 1. lib. 1. quæſt. 5. art. 8. n. 1. & 2.*

7 De hæretico idem dicendum, quia etſi cognationem ſpiritualem acquirat, ut notat Jo. Andr. in d. cap. *Ex eo, num. 5. verſ. Dicit Palmerius, de reg. jur. lib. 6.* tamen patronatum non acquirit, quia cum ejus bona ipſo jure ſint confiſcata, c. *Cum ſecundum, de hæred. lib. 6.* utique de ſuo dare non poteſt fundum, dotem, vel ædificium. Facit
11 cap. 2. §. *fin. eod. tit.* Et quatenus etiam eſſet patronus, tamen illud jus confiſcatum eſſet, ſecundum Jo. Andr. *hic num. 3. verſ. De hæretico.* Facit cap. *Maximum, 1. qu. 7.* Et nota hoc dictum, quia jus patronatus tranſit cum confiſcatione bonorum ut *hic* per Abb. *num. 2. verſ. De hæretic.* Sed quo ad hoc tu vide DD. de Rota *in Lucana juriſdictionis* coram Coccino *deciſ. 232. & deciſ. 298. & deciſ. 351.* quibus in locis diſtinguitur, an confiſcatio facta fuerit per judicem laicum, an per Eccleſiaſticum.

12 De excommunicato autem dicit Jo. Andr. *hic num. 3. verſ. De excommunicato malè feciſſe Epiſcopum, qui eum admiſit*, ſed tamen ſi Epiſcopi conſenſu Eccleſiam conſtruxit, patronus erit, ſed exercitium non habebit ante abſolutionem, cap. *Cum dilectus, de conſuetudine*: nam cum religionem profiteatur, matrimonium contrahat, & alia faciat, quæ enumerantur à Jo. Andr. in cap. *Dolo facit, in ſecunda parte quæſtionis, verſ. 3 de reg. jur. lib. 6.* Ergo & jus patronatus acquirit: & facit quod notatur in cap. *Veritatis, de dolo, & contumacia*, & in c. *Decernimus, de ſent. excom.* in novella, & cum excommunicato liceat Eccleſiam ingredi ad audiendum verbum Dei, & orandum c. *Reſponſo, de ſent. excom.* Ergo etiam licebit Eccleſiam conſtruere.
13 Facit cap. *Quoniam, de ſentent. excomm. lib. 6.* commendabile enim eſt ædificare templum Dei, cap. *Aurum, 12. quæſt. 2.* Itaque mulier eccleſiam conſtruens de Diœceſani conſenſu acquirit jus patronatus habitu, & actu: Infidelis, & hæreticus neque habitu, neque actu: excommunicatus habitu tantum, ſed non actu ante abſolutionem: & cum his dictis Jo. Andr. concordant *hic* Collectar. *num. 4. & 5.* Henric. Boich. *n. 1 in fin. verſ. Qui etiam dicit, & n 2. & 3.* Butr. *n. 9. 10. & 11.* Cardin. *num. 7. 8. & 9.* Anchar. *in 1. not.* Abb. *num. 3.* & Jo. de Anan. *n. 3. & 4.*

14 Secundò nota ibi, *In conventuali Eccleſia*, ex conſtructione Eccleſiæ conventualis, ſeu collegiatæ etiam de Diœceſani conſenſu non acquiri conſtruenti jus patronatus, ſeu præſentandi Prælatum abſque privilegio Apoſtolico, ut hic & in cap. *Hinc eſt etiam, 16. qu. 1.* Put. *deciſ. 266. nu. 4. & ſeqq. lib. 2.* Rota *deciſ. 421. n. 2. par. 2. recent.* Quod locum habet ſive eccleſia Collegiata ſit, ſecularis, ſive regularis, juxta text. in Clem. *Ut ij de ætat. &*
15 *qualit.* Nam ſub nomine Eccleſiæ conventualis, de qua loquitur iſta littera, comprehenditur etiam Eccleſia Collegiata, licet de conſuetudine hoc verbum referatur ad Eccleſias religioſorum, ut *hic* per
16 Abb. *n. 3. in 2. notab.* Quæ autem dicatur Eccleſia Conventualis, ſeu Collegiata, vide hic pulchrè per Hoſt. *n. 2.* & Jo. Andr. *nu. 8. 22. & 24.* & per Innoc. in c. *Poſtul. in princip. infr. eod.*

17 Ultimò nota ex textu tria jura, quæ acquiruntur patrono in acquiſitione juris patronatus. Primum eſt jus poteſtatis præſentandi: Secundum eſt honorificentia proceſſionis: tertium eſt jus conſequendi alimenta ab eccleſia, ſi ad inopiam deveniat, ut *hic* per Butr. & Abb. *in ult. notab.* Primum eſt planum, de 3. vide Rochum de Curte *in tract. hujus tituli in verb. Vide. à num. 1.* latiſſimè Lambertinus *in eod. tract. lib. 3. in 3. qu. principal. art. 1. cum pluribus ſeq. uſque ad art. 16.* Surdum *de aliment. tit. 1. q. 54.* per totam, & Rot. *dec. 494. p. 4. diverſ. & in recent. dec. 454. part. 2.*

18 Quo ad ſecundum ultra ea quæ tradunt Docto-

res hic, & Roch. de Curte *in hoc tract. in ver. Hono-*
rificum. Quæro an patronus in Eccleſia juris patro-
natus in ſeſſionibus, & alijs actibus temporali do-
mino loci præferri debeat.

19 Pro patrono contra Dominum temporalem vi-
dentur ſentire DD. ſupra *in hac Rubrica*, & poſt
Hoſt. Lambertinus *in tract. de jure patr. in princip.*
20 *tertij libri*, dum ſcribunt patrono ſimplex jus in Ec-
cleſia patronata competere, nempe jus utile, one-
roſum, & honorificum: & omittendo alia duo ju-
ra, quæ ad præſentem quæſtionem non pertinent,
jus honorificum in eo conſiſtere, ut patronus pri-
mus in proceſſionibus incedat, & præ cæteris lai-
cis in Eccleſia patronata honoretur: quod etiam
tradunt hic DD. idque habere locum nedum in
proceſſionibus, ſed etiam in ſeſſionibus, & alijs
quibuſcumque actibus, notant Hoſtien. *n.* 3. Jo.
Andr. *num.* 15. Butr. *num.* 21. & alij communiter:
& quamvis de domino temporali mentionem non
faciant; cum tamen illi non diſtinguant, nec nos
diſtinguere debemus. l. *De pretio, ff. de publica cum*
vulgar.

21 Contrarium tamen verius videtur, nempe tem-
poralem dominum loci etiam in patronata eccleſia
patrono præcedere debere; cum enim in cæteros
juriſdictionem contentioſam habeat, ſequitur, ut
longè major ei, quam cæteris, præſertim ſibi ſub-
ditis, honor debeatur, magis namque honorari
debet, qui majorem habet juriſdictionem, Abb.
22 *conſ.* 21. *num.* 1. *lib.* 1. *per tex.* in c. *Statuimus*, §. *fin.* 17.
diſt. At dominus loci contentioſam, & perpetuam
habet juriſdictionem, ita ut ſi ſuperiorem non re-
cognoſcat, æquiparetur Principi; ſi verò reco-
gnoſcat, Præſidi, Conſtan. poſt Jaſon. in *Catalog.*
Glor. Mund. in 5. *par. conſider.* 52. Ergo adinſtar
Principis, vel Præſidis omnibus alijs, & conſequen-
23 ter etiam Eccleſiæ patrono debet anteferri. Imò
etiam ſi eſſet Baronibus, qui limitatam valde ju-
riſdictionem habent, omnibus tamen aliis præfe-
rendus eſſet, cum dicatur habere majeſtatem, &
ſubditi in eum conſpirantes crimen læſæ majeſtatis
committant, Archid. in c. *Felicis, n.* 13. *in verb. læſa*
Majeſtatis, de pœn. lib. 6. Ægyd. Bellon. *conſ.* 15.
24 Quinimò Barones præ aliis honorantur non ſo-
lum in locis eorum juriſdictioni ſubiectis, ſed et-
iam ratione Baroniæ, & vaſallorum quos habent,
& ubique cæteris nobilibus juriſdictionem non
habentibus præponuntur, Caſſan. *dicta* 5. *part. con-*
ſider. 56.

25 Non obſtat contrarium, nam reſpondetur
Doctores vario modo intelligere honoris pro-
ceſſionem, de quo loquitur hoc cap. ut *hic* per
Hoſt. *num.* 3. Joan. Andr. *num.* 15. Butr. *num.* 21.
Cardin. *in* §. *Pro fundatione, num.* 4. *verſ. Quæro*
qualis eſt honor proceſſionis, qui debetur Patrono, An-
26 char. *num.* 14. Abb. *num.* 5. *verſ. Nota tria jura*, &
Jo. de Anan. *num.* 9. Quidam enim dicunt hono-
rem proceſſionis in hoc conſiſtere, ut Patrono ad
Eccleſiam venienti proceſſionaliter occurratur,
dummodo tamen ſit talis, & tantus, puta Rex vel
magnus Princeps; Explicant Anchar. Abb. & Jo. de
Anan. in Duce Venetiarum Patrono Venerabilis
Eccleſiæ Sancti Marci, cui obviam exeunt Pri-
micerius, & Canonici, Quod ſervari poteſt ſe-
cundum Jo. Andr. uſque ad ambitum Eccleſiæ;
non autem uſque ad portas Civitatis, quia fieri de-
bet tantum Papæ vel Cardinali ſecundum Ant. de
Butr. Item ſi ſæpius hoc eveniret, fieri non debe-
27 ret, ſed ſolùm quandu raro, ſecundum eum. Qui-
dam dicunt honorem proceſſionis conſiſtere in
hoc, ut patronus primum locum teneat in proceſ-
ſionibus, vel in Eccleſia, vel inter laicos, ſecundum
Hoſt. & ſedebit juxta Prælatum, ſecundum Joan.
28 de Anan. Alij verò dicunt proceſſionem hic poni
pro præſentatione, ut notatur in cap. *Piæ mentis*,
in gloſſ. 1. *verſ. Sunt autem tria*, 16. *quæſt.* 7. quia
in præſentatione patronus procedit ad Epiſcopum
cum eo, quem præſentat in eccleſia non Colle-
giata, vel in præbenda Collegiatæ, cap. *fin. ſu-*
pra de conceſſ. præben. Primum placet Cardinali;
Primum & ſecundum Antonio de Butr. Licet
fortè Codex ſit mendoſus, quia ponderata illius
ratione, videtur potius probare tertium; ſed utrum-
que videtur poſſe ſuſtineri, ut dicit Abbas: & o-
mnia tria ſimul complectitur Innoc. *ſupra in hac*
rubrica num. 3. *verſ. Item honor*, ubi ait, ex patrona-
tu provenire honorem, quia patronus honorifi-
centius recipitur, & ſtudioſè ei ſervitur, & in pro-
ceſſione præ alijs honoratur, cap. Piæ mentis, &
cap. *Frigentius*, 16. *q.* 7. Et ſi eccleſia non eſſet Colle-
giata, præſentat ibi ſacerdotem cap. *Decernimus,*
ead. cauſ. & quæſt. unde Hoſt. & Cardin. ſupracitati
ponunt verſus:

Patrono debetur honor, onus, emolumentum:
Præſentet, præſit, defendat, alatur egenus.

In 3. tamen intellectu, quod proceſſio ponatur
hic pro præſentatione, videntur reſidere Hoſt.
Jo. Andr. & Jo. de Anan. *in locis ſupracit.* cum eum
ponant ultimo loco. Honor igitur proceſſionis eſt
quem habet patronus in præſentando Rectorem,
vel Clericum, quia ſine præſentatione non poteſt
Epiſcopus regulariter inſtitutionem facere: quod
latiſſimè proſequitur Roch. de Curte *in tract. hujus*
tituli in verb. Honorificum, à num. 1. *uſque ad num.*
29 98. Et quamvis opinio, quod patronus ſit aliis præ-
ferendus, videatur communis, tamen fundata eſt
in d. c. *Piæ mentis*, & c. *Frigentius*, 16. *quæſt.* 7. & in
hoc c. Qui textus non probant communem opi-
nionem. nam in c. *Piæ mentis*, & c. *Frigentius*: dici-
tur præter proceſſionis aditum, qui omni Chriſtia-
no debetur, nihil proprij juris in Eccleſia patrona-
ta patrono reſervari: quibus verbis nihil præcipui
patrono tribuitur, quod cæteris quoque Chriſti-
nis non competat. Hoc autem cap. quamvis aper-
tius exprimat fundatori proceſſionis honorem re-
ſervari, tamen cum diſponat in materia antiqua,
debet recipere declarationem à Canonibus de ea-
dem materia loquentibus, ut l. 2. *C. de Noxal.*
l. *In contractibus*, §. *Præterea*, *C. de non nu-*
mer. pecun. Petr. Brixien. *in Repert. in verb. Inter-*
pretatio, verſ. Lex noviter, Jaſ. in l. *Sciendum, in*
princip. ff. Qui ſatisdare cogantur; quare dum text.
reſervat patrono honorem proceſſionis, Hæc ver-
ba, ut non pugnent cum cap. *Piæ mentis*, & cap.
Frigentius, quibus probatur patronum in patrona-
ta Eccleſia nihil habere præcipui, non ſunt intelli-
genda quo ad hoc, ut patronus alijs in proceſſioni-
bus præferatur, ſed de honore præſentationis, qui
debetur omni Chriſtiano Eccleſiam fundanti, non
autem infideli, pro ut ex illis juribus deducunt
gloſſ. Jo. Andr. & communiter DD. ſupracitati
num. 7.

30 Secundò reſpondetur, quod DD. generaliter
tradunt, ſcilicet patronum præ alijs laicis honorari
debere eſſe ſic accipiendum, ut non contineat evi-
dentem abſurditatem: & ſic ut ei non debeantur
ho-

Digitized by Google

honor major quàm domino temporali, qui in eum habet juriſdictionem, ut in ſimili docet Boer. *de auctor. Magni conſilij, num. 48.* ubi tradit privilegium Dominorum Parlamenti ut primam Sedem obtineant, & ſi generaliter loquatur, non eſſe intelligendum reſpectu Conſiliariorum, qui in Dominos Parlamenti habent juriſdictionem. Sic etiam etſi Rector eccleſiæ in ſua Parochia præ aliis honorari debeat, Caſſan. *d. part. conſider. 81.* Hoc tamen non ita intelligendum eſt, ut præferatur Epiſcopo, qui omnibus ſuis Diœceſanis præeminet, ut notatur in c. *Solita, de major. & obed.* Et ſanè dominus temporalis erat ſpeciali nota dignus. Quod ſi iura voluiſſent patronum in patronata Eccleſia temporali domino loci præferri, id utique vel expreſſiſſent, vel uſa fuiſſent verbis univerſalibus, ut puta cuiuſcumque gradus, conditionis præeminentiæ, & ſimilibus: ita enim canonicæ ſanctiones loqui conſueverunt, cum etiam ſublimes perſonas comprehendere voluerunt, ut obſervat Gomes, *in proœm. Regul. Cancell. par. 4. n. 1. & 2.* Barbat. *conſ. 23, num. 8. in 1. vol.*

De Iure patronatus.

Cap. Nobis.

SVMMARIVM.

1 *Patroni laici ſi ad eccleſiam vacantem intra quatuor menſes non præſentant, Epiſcopus ordinabit eccleſiam, & num. 9.*

2 *Patronus laicus habet quadrimeſtre tempus ad præſentandum, eccleſiaſticus verò ſemeſtre, etiamſi patronatum à laico acquiſiverit.*

3 *Tempus ad præſentandum præfixum currit etiam patronis non volentibus præſentare propter litis impedimentum.*

4 *Et an currat patronis ignorantibus.*

5 *Quæſtio ſuper patronatu laicali infra quatuor, ſuper eccleſiaſtico infra ſex menſes eſt decidenda.*

6 *Temporis curſus ubi non fundatur ſuper negligentia, ad Superiorem devolvitur ipſum jus, non autem modus ordinandi eccleſiam.*

7 *Concurſus an requiratur in parochialibus patronatus laicorum, quarum collatio ob lapſum tempus ad præſentandum præfixum ad Epiſcopum eſt liberè devoluta, & n. ſeqq. uſque ad n. 13.*

8 *Concurſus non requiritur in parochialibus ad Sedem Apoſtolicam devolutis ob lapſum temporis Epiſcopo ad providendum præfixi.*

10 *Concurſus fieri debet inter plures ab eodem patrono laico ad parochialem vacantem, cumulativè præſentatos.*

11 *Tempus Epiſcopo præfixum ad nominandum clericos idoneos, vel edictum apponendi in parochialibus devolutis, quando incipiat.*

12 *Et quid in bimeſtri Epiſcopis præfixo ad inſtituendum ex Bulla Pij V. patronis non præſentantibus infra legitima tempora.*

13 *Patronus laicus, & eccleſiaſticus in quibus differant, & num. ſeq. uſque ad num. 21.*

14 *Patronus laicus præſentans ſcienter indignum an privetur ea vice jure præſentandi, ſicut patronus eccleſiaſticus.*

15 *Præſentari poteſt clericus per Rectorem eccleſiæ ad titulum beneficij, etiam invito patrono laico.*

16 *Et quid invito patrono eccleſiaſtico.*

17 *Ius patronatus donari poteſt perſona eccleſiaſtica ſine diœceſani conſenſu, ſed non ſæculari.*

18 *Collecta ſi imponatur Epiſcopo pro ſe, & clericis patronis pro ſe, eccleſia debet contribuere ſimul cum clericis, non autem cum Epiſcopo.*

19 *Parochialium juris patronatus eccleſiaſtici proviſio qua forma fieri debeat ex Concilio Tridentino.*

20 *Et quid in parochialibus juris patronatus laicorum.*

21 *Concurſus à Concilio Tridentino præſcriptus in parochialibus juris patronatus eccleſiaſtici an ſit etiam obſervandus in parochialibus patronatus, partim eccleſiaſtici, partim laicalis, & num. ſeq. uſque ad num. 39.*

Et quid in parochialibus juris patronatus quod origine erat totum laicale, ſed pro duabus tertiis partibus ex donatione laicorum effectum poſtea fuit eccleſiaſticum, num. 39. num. ſeq. uſq. ad num. 74. & num. 80.

22 *Ius patronatus mixtum regulatur ut eccleſiaſticum quando eccleſia, vel perſona eccleſiaſtica magis prodeſt.*

Declaratur num. 37.

23 *Collatio beneficij reſervati facta per Papam abſque derogatione juris patronatus habet locum etiam ſi beneficium pertineat ad præſentationem clerici, & laici ſimul.*

Contrarium, num. 32.

24 *Magis dignum trahit ad ſe minus dignum ubi eſt favor magis digni ut trahat, & non trahatur, & n. 33.*

25 *Iuri patronatus merè laicali Papa indiſtinctè derogat pro medietate, mixto derogat in totum, beneficia verò patronatus eccleſiaſtici confert abſque ulla derogatione, & n. 30. & 38.*

26 *Ius patronatus mixtum cum dubitatur an ſit laicale, vel eccleſiaſticum, attendenda eſt qualitas magis privilegiata, & magis favens patronatus, & num. 30.*

27 *Privilegiati naturam ſortitur non privilegiatus propter communionem, & num. 41.*

28 *Ius patronatus mixtum cenſetur totum eccleſiaſticum quo ad præſcriptionem.*

29 *Item quo ad tempus præfixum ad præſentandum.*

30 *Sed quo ad derogationem cenſetur totum laicale.*

31 *Item quoad reſervationem, num. 32.*

32 *Legatus de latere poteſt conferre beneficia patronatus eccleſiaſtici, non autem mixti, & num 51.*

33 *Regulæ reſervatoriæ non intrant in beneficijs patronatus mixti.*

34 *Concurſus eſt præjudicialis patronis, quorum libertas in præſentando reſtringitur, num. 37.*

35 *Laicus propter mixturam clerici non debet privari jure ſuo, & num 42.*

36 *Mixtum aſſumit naturam ſpeciei, per quam juri alterius minus derogatur, & num. 42.*

40 *Ius patronatus origine laicale, ſi ex donatione laicorum tranſeat in eccleſiam, efficitur eccleſiaſticum.*

41 *Ius patronatus mixtum quo ad formam examinis per concurſum cur cenſeatur potius laicale, quam eccleſiaſticum.*

43 *Laici à fundatione eccleſiarum non ſunt retrahendi.*

44 *Mixtum ex duabus naturis aſſumit ſibi naturam à potentiori, & digniori.*

Digitized by Google

Declaratur, num. 65.

45 *Pars maior trahit minorem, & num. 50.*

Declaratur, num. 66.

46 *Ius patronatus conceſſum ex augmento dotis non cenſetur mixtum ex cauſa oneroſa, & privilegio, ſed abſolutè ex privilegio.*

Et quaſit ratio, num. 67,

47 *Ius patronatus competens univerſitati ſcholarium dicitur eccleſiaſticum, ſi in ea ſint plures clerici, quàm laici, & è converſo.*

Declaratur, num. 70.

48 *Vniverſitas, in qua ſunt plures laici, quàm clerici cenſetur laicalis, & ſubiicitur fore ſaculari, & num. 70.*

49 *Ius patronatus ex dotatione bonorum laicalium, & eccleſiaſticorum quale cenſeatur, & num. 71.*

50 *Patrono laico habenti unam vocem an inferatur præiudicium ex concurſu, ſi eccleſia compatrona habeat duas voces, & num. 72.*

52 *Iuri patronatus etiam eccleſiaſtico quandoque derogatur, licet derogatio non ſit neceſſaria.*

53 *Compromiſſum de cauſa eccleſiaſtica fieri poteſt in duos laicos ob adiunctionem unius clerici.*

54 *Excommunicatorum corpora non ſunt exhumanda ſi à fidelibus diſcerni non poſſint.*

55 *Oleo non conſecrato ſi modicum conſecratum miſceatur, totum ſit conſecratum.*

56 *Appellatio unius prodeſt omnibus ſi defenſio ſit communis, & eadem ratio vincendi.*

57 *Privilegium unius in individuis trahitur ad omnes.*

58 *Cauſa individua plurium laicorum, & unius clerici agi debet coram eccleſiaſtico.*

59 *Præſentatio unius tantum ex compatronis omnium poſſeſſionem conſervat, & num. 73.*

60 *Præfertur inter plures, qui certat de damno evitando.*

61 *Patrono laico præiudicari non debet ex donatione patronatus facta eccleſia à compatronis.*

62 *Ius patronatus eſt penes omnes patronos in ſolidum.*

63 *Ius patronatus plurium laicorum, & unius clerici cenſetur eccleſiaſticum ſi hoc magis proſit patronatui,*

64 *Cancellaria derogat patronatui mixto unius laici, & plurium clericorum, & non dat de reſervato.*

65 *In mixtis naturalibus indifferenter attenditur quoad potentius agit, in mixtis iuris quod eſt favorabilius.*

67 *Dotis augmentum non ſufficit ad acquiſitionem iuris patronatus, ſed requiritur totalis dotatio.*

68 *Ius patronatus poteſt acquiri ex ſolo privilegio Apoſtolico.*

69 *Mixtionem non efficiunt multa paucis, & magna parvis appoſita, & mixtio eorum non eſt, quæ ſunt diverſi generis.*

71 *Patrono eccleſiaſtico non præſentante infra legitima tempora inſtituendus eſt præſentatus à patrono laico.*

74 *In iure patronatus mixto ſeptem officialium laicorum nomine univerſitatis laicalis, & trium eccleſiaſticorum privato nomine præſentantium an requirantur probationes quas exigit Concilium Tridentinum in potentibus, & num. ſeq. uſque in finem.*

75 *Mixtum aſſumit naturam ſimplicis, quod facit actum valere, & eſt favorabilius.*

76 *Qualitatibus duabus concurrentibus, quæ diverſam habent naturam, attenditur illa, quæ magis favet iuri communi,*

77 *Ius patronatus de iure communi probatur ex immemorabili etiam in perſonis potentibus, & univerſitatibus.*

78 *Ius patronatus univerſitatis de iure communi an præſumatur ex uſurpatione, & num. 87.*

79 *Parochiani in Italia cœperunt ius patronatus uſurpare propter receſſum Curiæ.*

80 *Concurſus non requiritur in Parochiali iuris patronatus pro una parte laicalis, & pro duabus eccleſiaſtici.*

81 *Mixtum aſſumit naturam eius ſimplicis, per quod ius conſortis conſervatur.*

82 *Ius patronatus mixtum æquali portione univerſitatis, & familiæ privatæ non requirit probationes à Concilio Tridentino præſcriptas in potentatibus.*

83 *Ius patronatus pro maiori parte univerſitatis non præſumitur ex uſurpatione, & num ſeq, uſque in finem.*

84 *Præſcriptio iuris patronatus contra privatum non improbatur à iure.*

85 *Vſurpatio iuris patronatus, quæ in univerſitate præſumitur, privatis perſonis nocere non debet.*

86 *Immemorabilis eſt infinita, & capit omne tempus.*

1 CUM PROPTER. Si patroni laici ad eccleſiam vacantem intra quatuor menſes non præſentant, Epiſcopus ordinabit eccleſiam. Vel ſic. Si quæſtio juris patr. laicalis non diffinitur infra quatuor menſes, Epiſcopus ordinabit eccleſiam ſine præjudicio evincentis. Hoc dicit. Primò ponit dictum, Secundò ſubjicit proteſtationem ibi, *Ita quod.*

2 Nota primò patronos laicos habere quadrimeſtre tempus ad præſentandum: nam de talibus loquitur hæc littera; ut patet ex parte deciſa ibi, *laicorum*, id eſt patronorum, ut exponunt Hoſtienſ. & Jo. Andr. Et hæc eſt una differentia inter ipſos, & patronos eccleſiaſticos, qui habent ſemeſtre, etiamſi jus patronatus à laico acquiſierint, ut eſt caſus in cap. *Vnico*, §. *Verum, infra eod. lib. 6.* Perplures alias differentias habebis infra in ſecunda quæſtione.

3 Secundò nota tempus, ut præfertur, præfixum ad præſentandum currere etiam patronis non valentibus præſentare propter litis impedimentum, quod primo intuitu videtur mirabile, ſecundum Abb. in 1. *notab.* & contra juris regulam, ut cap. *Quia diverſitatem, ſupra de conceſſ. Præbend.* & cap. *Ne pro defectu*, cum concordan. de quibus ibi per gloſ. *in verb. Impedimento*, *de elect.* An autem quod hic ſtatuitur in impedimentis habeat locum 4 in patronis ignorantibus, Doctores non conveniunt Abb. *num. 2. & 3.* concludit non habere locum; quia regulariter tempus præfixum ad eligendum, vel conferendum non currit ignoranti, ut d. cap. *Quia diverſitatem*, & dicit ſe reperiſſe poſtmodum ita tenere Federicum de Sen. *conſil. 124.* aliàs eſt *conſil. 129.* & incipit, *caſus talis eſt num: 2.* ſed revera Federicus loquitur de patrono impedito, non autem ignorante, & text. in d. cap. *Quia diverſitatem*, pariformiter diſponit de patronis impeditis, ac de ignorantibus. Item allegat Joan. Andr. in cap. 2. *de ſupplen. neglig. Prælator.* qui *num. 10. in verb. Ex tunc*, ſimpliciter ait ſemeſtre tempus ad præſentandum currere à die notitiæ, & ita Abbas reprobat Petr. de Anchar. contrarium tenentem, *hic num. 2*, ſed illum tuetur, & motivis Abbatis reſpon-

ſponder Joan. de Anan. illius auditor, *num. 3.*

5 Tertiò nota quæſtionem ſuper patronatu laicali eſſe terminandam infra quatuor menſes, ut *hic*, & in cap. *Quoniam, ſupra eod.* cum tamen quæſtio ſuper patronatu Eccleſiaſtico infra ſemeſtre ſit decidenda, ut in cap. *Eam te*, ubi omnes notant, *ſupra eodem.* Ratio differentiæ eſt, quia patronus laicus habet quadrimeſtre tempus ad præſentandum, ut dictum eſt in 1. *notab.* & propterea litis deciſio non expectatur ultra quatuor menſes; eccleſiaſticus verò habet ſex menſes, & ideo exitus litis expectatur uſque ad lapſum ſex menſium, ut ſic utroque caſu reguletur à termino ad præſentandum præfixo, ut per Abb. *n. 4. verſ. in gloſ. 2.* Ad quod tamen vide plures declarationes, quas poſui in d. cap. *Quoniam, in ult. notab.*

6 Ultimò nota, ubi, curſus temporis non fundatur ſuper negligentia, ad ſuperiorem devolvi ipſum jus ordinandi eccleſiam, non autem modom ordinandi, quia Epiſcopus non tenebitur inſtituere ad præſentationem patronorum, ſed poterit liberè Eccleſiam conferre, ut hic per Butr. in 2. *notab.* & Jo. de Anan. *num. 1.* licet ex devolutione, & libera collatione hujuſmodi nullum præjudicium patronis generetur in futuris vacationibus, ut hic deciditur in fine.

7 QUÆRO, An Epiſcopus Parochialem Eccleſiam juris patronatus laicorum conferens jure devoluto eo quod patroni infra quatuor menſes non præſentaverint, aut quæſtio ſuper patronatu infra dictum tempus non fuerit deciſa teneatur ſervare formam examinis per concurſum à Concilio Trid. præſcriptam, *cap. 18. ſeſſ. 24.* in Parochialibus liberæ collationis. Quod eſt quærere, poſita deciſione S. Congreg. qua declaratum fuit Parochiales juris patronatus laicorum non ſubjacere concurſui, an idem procedat in hujuſmodi Parochialibus, quarum collatio ob lapſum tempus patronis laicis ad præſentandum à jure ſtatutum ad Epiſcopum eſt liberè devoluta.

Tria ſunt quæ aliquale dubium facere videntur. Primum quia cum Parochiales juris patronatus laicorum ſtatim cum vacant non ſubſint formæ concurſus, nec patronis præſentatio auferatur; licet patronus poſtea non præſentaverit, & collatio ad Epiſcopum pertineat, videntur permanere in libertate, ut concurſui non ſubjaceant ex eorum primordiali natura, quæ ſemper eſt attendenda, l. *Aſſumptio, in princ. ff. ad municipal. & de in col.* cum ſimil. Secundum, quia in hujuſmodi parochialibus non poſſunt habere locum verba Concilij inducentis formam concurſus: nam Concilium *cap. 18. ſeſſ. 24.* mandat Epiſcopo ut poſt vacationem intra decem dies, vel aliud tempus à ſe præſcribendum idoneos aliquot clericos nominet, cum his, quæ ſequuntur. Quæ ſine dubio obſervari non poſſunt in his Parochialibus, in quibus poſt vacationem intra quadrimeſtre tempus competens patronis laicis ad præſentandum juxta hoc capitulum, & c. 1. §. *Verum, infra eodem, lib. 6.* nihil licet Epiſcopo attentare, quod ad dictum Parochialium concurſum pertineat.

8 Tertium, quia in Parochialibus, quarum collatio ad Epiſcopum pertinet, lapſo tempore ſemeſtri à die vacationis, & non facta electione magis idonei, collatio devolvitur ad Sedem Apoſtolicam; & Epiſcopus concurſum amplius inſtituere non poteſt, juxta Conſtitutionem Pij V. quæ incipit, *In conferendis*, in Bullar. *tom. 2. pag. 219.*

9 Sed his non obſtantibus verius eſſe videtur in huiuſmodi Parochialibus d. tempore lapſo, & non facta præſentatione, concurſum eſſe ab Epiſcopo inſtituendum. Nam cum ob non factam in tempore præſentationem, collatio ſit ad Epiſcopum liberè devoluta, ut hic, & in c. *Quoniam*, & c. *Si verò, ſupra eodem*, in hoc caſu habent locum, & verba, & ratio Concilii. Verba quidem, quia Concilium loquitur de Parochialibus vacantibus conferendis. Ratio quia expedit animarum ſaluti huiuſmodi Parochiales per magis idoneos gubernari, quæ eſt ratio à Concilio expreſſa in princip. *dict. cap. 18.*

Non obſtat, quod hæ Parochiales cum vacant non ſubiaceant concurſui. Quia id procedit donec durat tempus patronis præfixum ad præſentandum, ne illis præiudicetur, & laici à fundationibus retrahantur, juxta notata in cap. 2. *in gloſſ. in verb. Collatio, de præbend. lib. 6.* in c. *Dilectus ſupra, de offic. leg.* & in c. *proximo, infra eod.* Quæ ratio poſt tempus lapſum, præſentatione non ſequuta, omnino ceſſat; cum tempus lapſum abſorbuerit ius patroni laici, & illud in Epiſcopum tranſtulerit, ut hic, & in concordantibus ſupra allegatis. Unde patrono non præiudicatur non obſervando formam concurſus, cui ſecundum præſentem Parochialis ſtatum locus eſſe poteſt.

10 Et ad hoc optime facit deciſio S. Congregationis, quæ Rotæ conſulenti, an inter plures ab eod. patrono laico ad Parochialem vacantem cumulativè præſentatos eſſe deberet locus concurſui: Reſpondit debere. Ex qua deciſione colligitur etiam in his Parochialibus ſervandam eſſe formam concurſus, ubi illa ſine præiudicio patroni obſervari poteſt.

11 Similiter non obſtat, quod in huiuſmodi Parochialibus non poſſit Epiſcopus intra decem dies idoneos clericos nominare, vel edictum apponere. Quia reſpondetur id tempus incipere à die, quo ad Epiſcopum devoluta fuerit collatio, & ceſſaverit impedimentum, c. 2. cap. *Quia diverſitatem*, & ibi gloſſ. *in verb. Intra ſex. de conceſſ. Præben.* gloſſ. 1. in cap. *Cum acceſſiſſent de Conſtit.* & ſic forma ad unguem poterit obſervari.

12 Quæ reſponſio etiam ſatisfacit Conſtitut. Pii V. quia tempus bimeſtre inſtitutioni Epiſcopi, & devolutioni ad Sedem Apoſtolicam præfixum incipere debet à die lapſi termini ad præſentandum, cum ante illud tempus nihil ſit, quod Epiſcopo imperari poſſit, qui non poteſt illud coarctare, Felin. in cap. *Bertoldus, num. 122. de re iudic.* & ſic ante illud tempus non eſt locus Conſtitutioni inducenti devolutionem ob negligentiam Epiſcopi, ut patet ex eius lectura. Facit text. in c. *Super eo, de appell.* & in d. cap. *Quia diverſitatem*, & quod notat gloſſ. in cap. *Sæpe in verb. Careat, de Appellat.*

Prædicta tamen ita temperanda videntur, ut Epiſcopus ſi velit conferre Parochialem poſt dictum tempus abſque præſentatione lapſum teneatur ſervare formam examinis per concurſum. Et ita deciſum à S. Cong. Conc. 29. *Novemb.* 1600 nempe faciendum eſſe concurſum pro Parochiali iuris patronatus laicalis, cuius proviſio ob negligentiam patroni non præſentantis intra quadrimeſtre devolvitur ad Epiſcopum. Cæterum an poſſit etiam lapſo tempore admittere præſentatio-

Digitized by Google

nem patroni laici ex gratia, juxta opinionem Gaylius & Card quos refert, *art.* & ſequitur Lambertinus *in tract. de jure patr. in 2. pa. 2. lib. in 27. articulo, 1. quæſt. princip. pag.* 273. determinare nunc non eſt opus.

13 Secundò QUÆRO generaliter in quibus differant patronus laicus, & eccleſiaſticus.

Complures differentias recenſent hic Hoſt. in princ. Jo. Andr. *n.* 2. Henric. Boich. *in princ.* Butr. *n.* 4. Cardin. *n.* 2. Anchar. *n.* 4. Abb. & Jo. de Anan. ambo *n.* 5. quæ his carminibus continentur.

Clericus, & laicus diſtant per plura patroni.
Pœniteat, & tempus, ſubjectio, pœnaque forſan:
Et ratio, titulus, donum conjungitur iſtis.

Pœniteat, quia laicus poteſt variare, & alium præſentare, ſed non Eccleſiaſticus, ut legitur, & notatur in cap. Cum autem, ſupra eodem. *Et tempus*, quia laicus habet quatuor menſes ad præſentandum, eccleſiaſticus ſex, ut dixi ſupra in 1. *notab. Subjectio*, magis enim adſtrictus eſt poteſtati eccleſiæ patronus eccleſiaſticus, quàm laicus reſpectu collationis, & derogationis, ut patet in eo, quod legitur, & notatur infra in cap. *prox.* & in c.
14 *Dilectus, ſupra de off. c. leg. Pœnaque forſan*: nam patronus eccleſiaſticus præſentando ſcienter indignum privatur ea vice poteſtate præſentandi, ut in *cap. 2. de ſupplen. neglig. Prælat.* laicus verò non, ſecundum quoſdam, Hoſtien. & Henric. Boich. idem in patrono laico, & probatur ſecundum eos in Authen. *Ut Clerici qui à recedunt, §. fin. collat. 5.* & *de Sanctiſſ. Epiſc. §. Si quis Oratorij domum, collat. 9.* & *de eccleſ. tit. §. Si quis ædificationem, in fin. collat. 9.* Idem tenet Innocentius in cap. *Propoſuit, de filiis Presbyter.* Et hanc opinionem contra Jo. Andr. Butr. & Card. latè tuetur, & veriſſimam dicit Abbas in c. *Cum vos, num. 5. ſupra de offic. ordin.* ubi etiam pro hac parte allegat Rotam *deciſ.* 205. & Bart. in l. *Cum quidam. ff. de leg. 2.* Sed quia in hoc articulo ſunt opiniones; ideirco dicitur, pœnaque forſan, *Et ratio*, quia patrono eccleſiaſtico redditur ratio de temporalibus, ut in cap. *Ex litteris, in fin. ſupra eod.* & in cap. *Cum & plantare, §. in Eccleſiis, infr. de Privileg.* non autem patrono laico, cum hoc non reperiatur jure cautum. Neuter tamen illorum debet ſe ingerere in perceptione fructuum, alioquin incidunt in pœnas à Concilio Tridentino inflictas *in cap. 9. verſ. Patroni au-*
15 *tem. ſeſſ. 25. Titulus*, quia invito patrono laico præſentatur Clericus ad titulum beneficij per ipſum Rectorem, ut in cap. *Poſtulaſti*; cum ibi notatis,
16 *infr. eod.* ſecus invito Epiſcopo patrono, ut ibi in gloſſ. 1. idem videtur in alio patrono Eccleſiaſtico de quo tamen dic, ut ibi per Cardin. & Abbat. *Donum*, quia jus patronatus poteſt donari
17 perſonæ Eccleſiaſticæ ſine conſenſu Epiſcopi; ſed non ſæculari, ut in cap. *Illud, ſupra eod.* Hæc tamen differentia quamvis communiter à Doctoribus aſſignetur; tamen non eſt propria ad diſtinguendum inter patronum Eccleſiaſticum, & patronum laicum: nam nec patronus Eccleſiaſticus poteſt donare jus patronatus laico ſine Diœceſani conſenſu, ut in c. *Significaſti*, & c. *Ex inſinuatione, ſupra eodem*, & advertit Card. *hic num. 2. in fin.* Supradictis ſeptem differentijs Abbas *hic* ad finem addit octavam; quia patronus Eccleſiaſticus habet cu-
18 ſtodiam Eccleſiæ vacantis, & non ſæcularis, ut in c. *Bonæ, de appellat.* Item dicit novam differentiam colligi poſſe ex dictis Innoc. in d. c. *Cum & plantare, de privileg.* Nam ſi imponatur collecta Epiſcopo per ſe, & Clericis patronis pro ſe, Eccleſia debet conferre, & contribuere ſimul cum Clericis, non autem cum Epiſcopo, ut ibi per Innoc. *num. 3. verſ. Hac ratione videtur*, & ita Eccleſia patronata debet patronum Clericum in hujuſmodi oneribus adjuvare; ſecundum Abb. qui tamen ſuccinctè, & obſcurè loquitur. Fortè intellexit eccleſiam teneri ſublevare à collecta, & ut ſupra impoſita patronos clericos, ſecundum Innoc. ſed non patronos laicos, cum hoc non reperiatur jure cau-
19 tum. Hodie decima differentia habetur in decreto Concilij Trid. *cap. 18. ſeſſ. 24.* in proviſione Parochialium eccleſiarum. Nam ſi eccleſia ſit juris patronatus eccleſiaſtici, ac inſtitutio ad Epiſcopum, & non alium pertineat; patronus eligit digniorem inter probatos ab examinatoribus eumque præſentat Epiſcopo, ut ab ipſo inſtituatur. Cum verò inſtitutio facienda eſt ab alio, quam ab Epiſcopo; tunc Epiſcopus ſolus ex dignis eligit digniorem, quem patronus ei præſentat, ad quem ſpectat in-
20 ſtitutio. Sed ſi eccleſia ſit juris patronatus laicorum, patronus præſentat quem maluerit; & ſic præſentatus examinari debet ab examinatoribus deputatis, & ab Epiſcopo inſtitui ſi idoneus repertus fuerit.

21 Tertiò QUÆRO, an forma examinis per concurſum obſervanda in Parochialibus juris patronatus eccleſiaſtici ex decreto Concilij Trid. *d. cap. 18. ſeſſ. 24. verſ. Si verò obſervari etiam debeat in Parochialibus juris patronatus partim eccleſiaſtici, & partim laicalis.*

Cum relatum fuerit S.D.N. antiquam deciſionem in Sac. Congreg. editam, qua declaratum fuit in Parochialibus patronatus mixti obſervandum eſſe formam examinis per concurſum, diverſas paci difficultates: Sanctitas ſua mandavit, idem articulus, in ead. Congregatione iterum diſcuteretur. Cum hoc dubium tunc fuiſſet propoſitum ad
22 probandum in hujuſmodi parochialibus obſervandam eſſe d. formam examinis per concurſum, allegabatur Felin. *in tract. quan. litt. Apoſt. noc. patr. eccl. num. 6. prope finem*, ubi concludit patronatum mixtum regulari tanquam ſi eſſet totus eccleſiaſticus, cum eccleſiæ perſonæ eccleſiaſticæ magis prodeſt, magis autem prodeſt eccleſiæ ut ſervetur forma examinis per concurſum; quia hoc pacto dignior, & magis idoneus ei præficitur, ut in *d. c. cap. 18. in princ. ſeſſ. 24.* Ergo attendenda eſt qualitas eccleſiaſticitatis, ut forma concurſus obſervetur.

23 Id confirmari potuiſſet deciſione Rotæ quæ à nonnullis perperam allegabatur, *265. tit. de grat. & jure patronat. in Antiquis*, aliàs eſt *deciſ. 46. in tit. de Præb.* In ea enim deciditur ut quamvis in beneficijs de jure patronat. laicorum non intret reſervatio, de qua in cap. *Licet, de præbend. in 6.* tamen collatio facta per Papam de beneficio vacante in Curia abſque derogatione juris patron. vendicet ſibi locum etiamſi beneficium ſpectet ſimul ad præſentationem Clerici, & laici quam deciſionem ſequitur Stapbil. *in tractat. de litteris grat. titul. de modo & form. impetrand. §. Ius patronat.* quomodo probetur, Æneas de Falcon. *in tractat. de reſervat. q. 4. effect. 14.* & Ferret. *conſ. 132. num. 4.* Fundamentum deciſionis eſt: quia magis dignum tra-
24 hit ad ſe minus dignum, c. *Per tuas, de arbitr. ar. l. 1. ff. de verbor. ſignificat.* cum ſimul. Aliud fundamentum

tum adducit Æneas de Falcon.*loc.cit.* argumento
ſumpto ab uſu patris familias,& à ſtylo Curiæ,
videlicet quia Papa paſſim, & indiſtinctè dero-
gat patronatui mixto in totum,quod ſi tale jus pa-
tron. judicaretur laicale, non derogaret niſi pro
medietate. Ergo ſtylus Curiæ videtur interpretari
tale jus patronatus magis pro clericali,quàm lai-
cali,ex quo in totum derogat.

26 Contrarium tamen verius eſſe videtur:nam cùm
quæritur an patronatus mixtus laicalis, vel eccle-
ſiaſticus cenſeri debeat,ea eſt receptiſſima diſtin-
ctio,ut attendatur illa qualitas,quæ in caſu,de quo
quæritur, eſt magis privilegiata,& magis favet pa-
tronatui, Feder.de Sen.*conſ.65.num.2.* qui ab om-
nibus ad id allegatur, licet non ita explicitè id di-
cat, Felin.*in tractat.quan.litter.Apoſt.n.6.*Lamber.
de iure patr.1.q.princ.lib.2. part.1.art.6.n.4. & 26.
J.de Sel.*in tract.de benef.par.2.q.3.n.47.*Put.*deciſ.
157.n.6.lib.3.*Covarr.*pract.q.cap.36.n.5. verſ.Tertio
opportunè*, ubi teſtatur hanc eſſe communem o-
pinionem

27 Et ratio eſt, quam tradit gloſſ. ab omnibus ap-
probata in c.1.*in verb.Eccleſiaſticus.de iure patron.
in 6.* quod propter communionem non privile-
giatus ſortitur naturam privilegiati, juxta textum
28 in l,*Si communem,ff.quemadm.ſerv. amitt.* Et ideo
ſi agatur de præſcriptione patronatus mixti, in qua
Eccleſia eſt magis privilegiata,quàm laicus, cen-
ſetur patronatus totus eccleſiaſticus; ut requiratur
ad ejus præſcriptionem idem tempus,quod requi-
ritur contra eccleſiam, ut poſt Goffred. tradit Jo.
29 Andr.quem ibi omnes ſequuntur,in dict.c.1.*de iu-
re patron.in 6.prope finem.* Similiter cum patronus
laicus habeat ad præſentandum quadrimeſtre,
eccleſiaſticus ſemeſtre,ſi mixtus ſit patronatus, u-
terque patronus habebit ſemeſtre, quia hoc caſu
melior eſt conditio patronatus eccleſiaſtici, quàm
laicalis,textus eſt in dict,c.1.*in fine.* ubi gloſſ. & cæ-
teri Doctores. E converſo autem ſi verſemur in
materia,in qua jus patronatus laicorum ſit firmius
& magis privilegiatum, quàm eccleſiaſticum, pa-
tronatus mixtus ex utroque totus cenſetur laicalis.
Et ideo cum in materia derogationis potentior ſit
patronatus laicalis,quàm eccleſiaſticus,c. *Dilectus*,
30 ubi Doctores *ſupra de offic.Legati.*quamvis Le-
gatus de latere poſſit conferre beneficia juris pa-
tronatus eccleſiaſtici, ut ibi deciditur: non tamen
poterit conferre,quæ ſunt patronatus mixti, quia
in hoc reputantur ac ſi eſſent patronatus ex toto la-
icales, Federicus de Sen. *dict.conſil.65.num.1.* ubi
teſtatur hanc eſſe communiorem opinionem, quã
contrariam. Abb.in c. *fin.infra eodem*, ubi ſimili-
ter ait hoc eſſe commune dictum, Felinus *d. num.
6.*Roch de Curte, *in tractat. de jure patronatus, in
verb.Ius in 7.quæſt.num.23.* Jo. de Selv. *ubi ſupra*,
Puteus *d.deciſ.num.2.*Rebuff.*in tractat.nominat.q.
15.n.6.*Achil.*deciſ.306.num.3.*ubi Anchar in hanc
31 ſententiam citat. Simonett. *in tractat. de reſervat.
quæſt.3.*ubi teſtatur ita ſervari. Sic etiam cum col-
latio Papæ de beneficio reſervato abſque deroga-
tione comprehendat illud, quod eſt de jure patro-
natus eccleſiaſtico,non autem laicorum,& ita et-
iam regula reſervatoria octo menſium, ſi benefi-
cium fuerit patronatus mixti, cenſetur totus laica-
33 lis. Hanc opinionem tenuit Rota citata per Felin,
*d.num.6.*licet non reperiatur Caſſad.*deciſ.5.de iur.
patronatus, num.9.* Rebuff.*d.quæſtion.15. num.6.*
Puteus *d.deciſion.157.in fine.* ubi ex mente Docto-
rum, quos ſuperius retulimus, declarat regulam,
Magis dignum trahit ad ſe minus dignum, pro-
cedere ubi eſt favor magis digni ut trahat, & non
trahatur.

34 Itaque cum nos verſemur in materia præjudi-
ciali patronatui, nempe in concurſu, qui ſi obſer-
vetur in beneficijs Patronatus mixti, infertur præ-
judicium patronis,quorum libertas in præſentan-
do reſtringitur, & cum in hac parte jus laicorum
ſit potentius,& magis privilegiatum, quia Conci-
lium beneficia de jure patronatus laicorum con-
curſui non ſubjecit; ſequitur ut patronatus mixtus
quoad concurſum pro conſervanda patronorum
libertate debeat reputari ac ſi totus eſſet laica-
35 lis. Neque enim propter mixturam Clerici de-
bet laicus privari iure ſuo,Abb,Jo,de Selv, & alii
36 ſupra citati. Et cum hoc caſu patronatus ſit mi-
xtus,& compoſitus, debet aſſumere naturam il-
lius ſpeciei,per quam iuri alterius minus deroga-
tur, ut in propoſito perpendit, Rebuff. *quæſt,
15.num.7.*

37 Neque obſtat quod Felin. *in locis ſupra citatis*,
ſentiat attendi qualitatem eccleſiaſticitatis , quan-
do magis prodeſt eccleſiæ,vel eccleſiaſticæ perſo-
næ. Nam inde non infertur ut eccleſia patronatus
mixti debeat conferri per concurſum,quaſi ei me-
lius provideatur.Quia Felin. non loquitur de uti-
litate eccleſiæ,ad quam fit præſentatio ſed de u-
tilitate eccleſiæ habentis ius præſentandi,cuius ius
magis præſervatur excluſo, quàm admiſſo con-
38 curſu. Rurſus non obſtat fundamentum Æneæ
de Falc.de quo ſupra *n.25*, Quoniam,ut reſpon-
det Puteus in præallegat.*deciſ.157. n.4.*Papa quan-
do ius patronatus eſt merè laicum ſemper dero-
gat pro medietate, quando eſt mixtum non vult
admittere;& pro parte Clerici non eſt neceſſaria
derogatio, Ideo cum remanet pars laici, quæ in-
diget derogatione,derogat in totum. Deciſio Ro-
tæ ſupracitata ſimiliter non obſtat; tum quia non
utitur validis rationibus; tum quia contra eam eſt
communis opinio,quam etiam eadem Rota an-
tiqua ſequuta eſt teſte Felino *ubi ſupra*, & poſtea
apud Caſſad.*d.deciſ.7*,& Puteus *loc, citat.* Ideoque
non erit mirum Sac.Congregationem de veteri
ſententia decedere,cum & Rota in hac re à ſe ipſa
diſcrepaverit, Et ita reſolutum. Et Sac. Congrega-
tionis ſententiam Sanctiſſimus ad ſe ralatam ap-
probavit. Unde cavendum eſt hodie à declara-
tionibus,quas refert Garzia *in tractat.de benefic.
part.9.cap.2.num.278*

39 Quartò,QUÆRO,Poſita poſteriori deciſione
S.Congregationis Concilii à Sanctiſſimo appro-
bata,qua declaratum fuit in inſtitutione Parochia-
lium eccleſiarum juris patronatus partim eccle-
ſiaſtici, partim laicalis non eſſe obſervandam for-
mam examinis per concurſum.

An idem ſit dicendum de Parochialibus iuris
patronatus,quod origine erat totum laicale, ſed
pro duabus tertiis partibus ex donatione laico-
rum effectum fuit poſtea eccleſiaſticum.

40 Propoſito hoc dubio menſe Decembri 1616.
S,Congregatio non dubitavit quin ius patronatus
origine laicale immutaverit naturam, & effectum
fuerit in omnibus eccleſiaſticum ſi donatione, vel
alio legitimo titulo tranſierit in eccleſiam : extant
enim hac de re iura aperta in cap, *unico*, §. *final. de
iur: patr.in 6.*& in cap. *Dilectus, il terzo,ſupra de
Præb.*& utrobique notant gloſſ.& Doctores, Co-

vari. *præſtuarum quæſtionum, cap. 36. n. 5. verſ. Illud* Seraph. *deciſ. 1420. in prin.* Sed in reliquis ob varias Patrum ſententias juſſit iterum examinari, An deciſio de parochialibus juris patronatus mixti abſque concurſu conferendis habeat locum in patronatu pro tertia tantum parte laicali, & pro duabus eccleſiaſtico.

Cujus quæſtionis ſolutio videtur pendere à ratione, ob quam in patronatibus mixtis prævalet qualitas magis favens patronatui, ſive illa ſit laicalis, ſive eccleſiaſtica: nam ſi conſtiterit eam rationem habere locum in mixtura etiam inæquali, erit reſpondendum non requiri concurſum in patronatu majori parte eccleſiaſtico, ſicut non requiritur in mixto æquali portione. Sicut è converſo ſi conſtiterit dictam rationem non habere locum niſi in mixtura æquali, reſpondendum erit parochialem patronatus majori parte eccleſiaſtici per concurſum eſſe conferendam ob mixturæ inæqualitatem.

41 Ratio autem, cur in mixto prævaleat qualitas, quæ magis favet patronatui, eſt duplex, ut fuſius explicavimus in quæſtione præcedenti à *num. 27.* Altera deſumpta ex l. *Si communem, ff. Quemadmodum ſervit. amitt.* ubi ſi non privilegiatus in materia individua concurrat cum privilegiato: illius privilegio utitur: quam rationem in his terminis aſſignat gloſſ. in dict. c. *unico, in verb. Eccleſiaſticus, de iure patronatus in 6.* & pluribus exornant, Alex. *conſ. 122. num. 16. & ſeqq. libr. 4.* & Jaſon in l.
42 *Si emancipati, num. 5, & ſeq. C. de collat.* Altera ratio deſumpta ex c. *Sacris, de ſepult.* ubi in præjudicialibus mixtum aſſumit naturam ejus ſimplicis, per quod jus alterius non tollitur. Cui regulæ non poteſt dari contraria inſtantia, ut ait Lambertin. *de iure patr. lib. 3. part. 2. q. 1. art. 9. & ſeq. & q. 9. art. 8. num. 2.* Gabriel, *conſ. 199. num. 7. verſ. Item, aſſume*, & Menoch. *de præſumpt. lib. 3. quæſt. 90. nu. 18.* Atque ita ob mixturam clerici non debet laicus privari jure ſuo, Abb. in dict. c. *Sacris*, & Selu, *de beneſic. part. 3 quæſt. 11. ſub num. 69.* Cui alia ratio
43 conſequitur, ne ſcilicet laici retrahantur ab eccleſijs fundandis, quam dicit potiſſimam in hac materia Selu, *loc. cit.* poſt gloſſ. *magnam in fine* & Hoſtienſ. *num. 10*, in c. *Cum dilect. 2, infra eodem.* In priori ratione patronus certat de lucro, vel favore ex perſona ſocij acquirendo: In poſteriori de damno vitando, quod à ſocio pateretur ſi illius qualitas prævaleret.

Has autem rationes damni vitandi, & favoris conſequendi ex perſona compatroni non habere locum, nec eſſe attendendas in patronatu inæqualis mixturæ primo intu[illegible] ſuadere infraſcripta.

44 Et primò ad hoc add[illegible] textus in l. *Quæritur, ff. de ſtat. hom.* ubi etſi virilis conditio magis proſit; hermaphroditus tamen æſtimatur fœminei ſexus, ſi magis in eo incaleſcat. Ergo ſimiliter quamvis quoad concurſum magis proſit patronis qualitas laicalis, patronatus tamen cenſeri debet eccleſiaſticæ qualitatis ſi in ea prævaleat ratione majoris partis: nam, ut ait Socinus per illum textum in cap. 1. *num. 7. de foro competen.* in mixtis minor pars, licet dignior, accedit majori, & mixtum à ſuo potentiori judicatur, quia attenditur quod potentius agit: quo ad ipſum repetit poſt Alexand. in l. 2. *num. 8. ff. de verborum obligat.* Gabriel, *conſil. 50. num. 6. vol. 1.* Idque procul dubio procedit in mixtis in inſeparabilibus, ſeu individuis, ut eſt jus patronatus, Ang. *conſ. 348. Quidam Manuel. num. 2. verſ. Et ubi non ſunt ſeparabilia.* Unde in propoſito dicit Abb. in c. *De iure, in 1. notab. verſ. Item ex hoc, ſupra eod.* mixtum ex duabus naturis aſſumere ſibi naturam à potentiori, & digniori, ac proinde committi ſimoniam in jure patronatus, quod eſt partim ſpirituale, & partim temporale, perinde atque in merè ſpiritualibus: & ſequitur Lambert. *in hoc tract. lib. 1. part. 2. in 4. quæſt. princ. art. 3. num. 2.*

45 Secundo, adducitur textus in l. *Quod major eſt, ff. ad municip.* ubi abſolutè major pars trahit minorem, nec diſtinguitur an obſit, vel proſit. Feder. de Sen. *conſ. 1. in princ. verſ. Hoc præſuppoſito:* ad idem textus in l. *Aliud, §. Refertur, ff. de regul. iur.* in l. *Si nemo, §. 1. ff. de teſtam. tut.* cum multis ſimilibus, pars enim in mixtis accreſcit toto, minus majori, & ignobilis nobiliori, l. *Sed ſi rem, §. 1.* & l. *Quicquid, §. fin. ff. de acquirendo rerum dominio:* & hanc regulam procedere etiam in præjudicium minoris partis, eſt textus in l. *fin. § 1. Cod. Qui bonis cedere poſſ.* cum concordant. de quibus per gloſſ. in dict. l. *Quod major*, ad idem cap. *Sedes, de reſcrip.* cap. *Cum inter, il terzo*, & cap. *Cum dudum, il primo de electione.*

46 Tertiò, adducitur doctrina Socini *conſ. 87. num. 12. lib. 3.* ubi reſpondit jus patronatus conceſſum ex augmento dotis non dici mixtum ex cauſa oneroſa, & privilegio, ſed cenſeri omninò ex privilegio: & ſequitur Rota *diverſ. deciſ. 57. num. 17. part. 1.* Atque ita in patronatu prævalet qualitas, quæ nocet, ſi ſit potentior.

47 Quartò jus patronatus competens univerſitati ſcholarium dicitur eccleſiaſticum ſi ibi ſint plures clerici, quàm laici, & è converſo, Jo. de Lign. in c. *Dilectus, il 3. de præben.* Felin. in c. *Ex litteris, col. 1. de Conſtit.* quos refert, & ſequitur Creſcent. *deciſ. 5. de iure patron.* & Lambert. *in tractat. huius tit. libr. 1. part. 1. in 1. quæſt. princ. art. 7. num. 3. & 4.*
48 Sicut univerſitas, in qua ſunt plures laici, quàm clerici, cenſetur laicalis, & ſubjicitur foro ſæculari, Innocent. in c. *Dilecta, de exceſſ. Prælat.* Barthol. in l. *fin. col. 3. ff. de Colleg. illic.* Abb. in c. *Cum ab eccleſiarum, col. 2. de offic. ordin.* & ita tenent omnes, ut Decius teſtatur in dict. c. *Ex litteris, ſub num. 20. & 21.* Unde patet ad cognoſcendum an jus patronatus ſit laicale, vel eccleſiaſticum non eſſe attendendam qualitatem; quæ prodeſt, ſed qualitatem quæ in numero prævalet.

49 Quintò allegatur Conſ. ferè in terminis Pariſ. *128. num. 11. & 12. vol. 4.* ubi conſuluit jus patronat. dotatione mixta partim ex bonis laicalibus, partim eccleſiaſticis cenſeri eccleſiaſticum etiam ad effectum derogationis ſi bona eccleſiaſtica ſint majoris valoris: adducit in argum. notat. in l. *Ariſto, ff. de donat.* & in l. 1. *ff. de æſtimator. action.* cum concord.

Ex quibus videtur colligi rationem gloſſ. in c. 1. *de iure patr. in 6.* Quod propter communionem non privilegiatus ſortiatur naturam privilegiati; & rationem Abbatis in c. *fin. infra eodem*, quod propter mixturam clericorum laici jure ſuo privari non debeant, non habere locum quoties clerici partibus inæqualibus concurrunt cum laico. quia tunc trahunt, non trahuntur ob qualitatem prædominantem.

50 Sextò, hæc clarius videntur procedere in caſu

hoc

hoc particulari, in quo patrono laico nullum infertur conſiderabile præjudicium, quia major pars vocum, quam eccleſia obtinet, ſatis eſt præſentato ad inſtitutionem obtinendam, c. *Quoniam, ſupra eodem.* nec laicus poteſt alicui ex patronis eccleſiaſticis accedere, cum jus patronatus de quo agitur ſit penes unam, & eamdem eccleſiam, ſeu Congregationem pro duabus partibus; ita ut proinde nec damnum, nec utilitatem aliquam ex præſentatione ſentiat qui tertiam tantum obtinet partem in patronatu, quia velit nolit tenetur ſequi eccleſiam præſentantem.

Ultimò hanc ſententiam recenſet inter alias Petr. de Anchar. *hic prope finem*, dicens jus patron. mixtum debere judicari eccleſiaſticum, vel ſæculare reſpectu portionum, ita ut habens majorem partem in dicto jure, & jus potentius præferatur.
51 Et apertè eam ſequitur Gambar. *in tractat. de Auctoritate Legati a latere, libr. 3. ſub num. 388. verſ. Fallit tamen*: ubi concludit legatum de latere etſi non habeat facultatem conferendi eccleſias juris patron. mixti, poſſe tamen conferre ſi clerici habeant plures voces quam laici. Pro eadem allegatur Creſcentius *deciſ. 3. de jure patr.* ubi aſſerit [Si in caſu illo quatuor laici haberent ſeparatim unuſquiſque unam vocem, & præpoſitus unam aliam, poſſe jus patr. dici laicorum: & inter alios allegat not. per Joa. de Lignan. in dict. cap. *Dilectus, il terzo, de præbendis*, qui dicit jus patron. competens Univerſitati, in qua ſint plures clerici, quàm laici, dici eccleſiaſticum, & contra.] Atque ita Creſcentius, quamvis obiter, apertè tamen videtur ſentire jus patron. mixtum judicari ex majori parte patronorum. Idem, licet obiter, dicitur ſenſiſſe Rota coram Cardinali Cavallerio: neque aliud videtur cenſuiſſe Covarr. *pract. quæſt. c. 36. num. 5. verſ. Quod ſi jus patronat*, nam paulò ante ibidem docuit jus patron. æqualis mixturæ ad effectum derogationis cenſeri laicale. Ac deinde ſubdit: quod ſi jus patron. ad laicum unum, & duos clericos pertineat, poſſet admitti hujus patronatus derogatio, quia major pars, quæ in præſentatione jura potiora obtinet, hujus conditionis eſt, ut derogationem admittere teneatur. Videtur itaque Covarr. conſtituere differentiam inter jus patron. mixtum, cujus patroni utrinque ſint pares numero, & inter id, cujus pars major eſt clericorum, ita ut illud laicale, hoc verò eccleſiaſticum cenſeatur. Neque
52 verò ex eo, quod ait patronos eccleſiaſticos teneri derogationem admittere, videtur poſſe inferri ut ſit laicale. Quia etiam patronatui merè eccleſiaſtico quandoque derogatur, licet derogatio non ſit neceſſaria, Mandoſ. *in prax. ſignat. grat. verb. Derogationes juris patronatus, verſ. Iuris patronat. clericorum.* Ex recentioribus verò idem probant Gonzal. *ad regul. 8. Cancell. in gloſſa 18. ſub num. 15.* Azor, qui ſimpliciter refert Covarruv. *inſtit. moral. part. 2. libr. 6. cap. 23. Sed quid ſi jus patronatus ad duos eccleſiaſticos, & unum laicum pertineat*, & Granut. ad Simonet. *de reſerv. q. 9. num. 8.* & nonnulli alij. In quam ſententiam videntur etiam afferri poſſe Doctores omnes, qui cenſent jus patr. indiſtinctè cenſeri eccleſiaſticum ſi ſit mixtum æqualiter laicorum & clericorum, quia magis dignum, &c. Hi enim à fortiori ſentiunt patronatum eſſe eccleſiaſticum ſi major pars ſit clericorum, inter quos recenſentur, Rota *in antiquis deciſ. 266. incipien, Nota quod Papa*, & alij quamplures apud Ferretr. *conſ. 132. num. 4. verſ. Contrarium*, & Covarr. *loc. cit.*

53 Sed his non obſtantibus contraria opinio eſt verior, pro qua affertur 1. tex. in c. *Per tuas, de arbitrar*, ubi duo laici, in quos compromitti non poteſt de cauſa eccleſiaſtica, fiunt habiles propter adjunctionem unius clerici, quem textus ad hoc aureum dicit. Felinus in cap. 1. *ſub numer. 6. poſt medium de præſcript.*

54 Secundò tex. in d. c. *Sacris, de ſepult.* ubi ſi cadavera excommunicatorum à fidelibus diſcerni non poſſint, exhumari non debent; quia, inquit, expedire non credimus, ut cum excommunicatorum oſſibus corpora extumulentur fidelium.

55 Tertiò, cap. *Quod in dubijs de conſecr. eccleſ. vel altar.* ubi ſi oleo non conſecrato modicum conſecratum miſceatur, totum fit conſecratum.

56 Quartò text. in l. *Si quis ſeparatim. § fin. ff. de appell.* ubi unius appellatio omnibus prodeſt ſi defenſio communis ſit, & eadem ratio vincendi: & concordat. l. 1. *& 2. C. Si unus ex pluribus appell.* quemadmodum reſcriptum ab uno impetratum ratione communionis omnibus ſuffragatur, l. 1. *C. de divers. reſcript.* Aym. *conſ. 45. Quidam. num. 2.* & prodeſt omnibus victoria unius, l. *Loci, § Si fundus, ff. Si ſervit. vind.* ubi gloſ. *in verb. Proderit*, dicit eſſe mirabile quod proſit, ſed non noceat, ut l. *Si de communi, ff. eodem.*

57 Et generaliter in individuis privilegium uni ex ſociis conceſſum trahitur ad omnes, ſecundum gl. *fin.* in d. l. 1. *C. de divers. reſcript.* & in l. *fin. C. de muner. & honor. lib. 10.* Ideoque reſtitutio competens uni ex muneribus extenditur etiam ad maiores litis conſortes, gloſ. *fin.* in l. *unica C. Si in communi ead. cauſ.* Afflict. *deciſ. 213. per totam*, & alia congerit Alex. *conſ. 122. ſub num. 16. verſ. Et indicio meo, libr. 4.* & Lambert. *de jure patron. lib. 2. part. 1. quæſt. 1. art. 7. ſub num. 5. verſ. Hoc ſi conſideratur*, Et prorogatio fatalium unius ex conſortibus excuſat alios à deſertione, Joann. de Tanis *deciſ. 22.* quem refert & ſequitur Lancellot. *de attent. part. 2. cap. 15. ampl. 11. num. 3.*

58 Similiter cauſa individua plurium laicorum, & unius clerici agi debet coram iudice eccleſiaſtico, ut notat Bart. in l. *Præcipimus, § eod, obſervando, n. 2. C. de appellat.* Alex. *loc. cit.* Anton. de Prato veteri in l. 1. *in fin. ff. quæ ſententia ſine appellat. reſcind.* Boſ. *in pract. crimin. titul. de foro compet. num. 106. in fin.* & alii apud Clarum *in § fin. quæſt. 36. num. 46. ver. Evenit plerumque*, & unus minor in inſeparabilibus trahit majores etiamſi plures ad ſuum forum, Socin.
59 *conſ. 82. num. 10. lib. 3.* Sicuti etiam ex præſentatione unius tantum ex compatronis omnium poſſeſſio conſervatur, Abb. *conſ. 55. Videtur primo, col. 2. verſ. Nec obſtat ſi dicatur. lib. 1.* & in cap. *Cum eccleſia, colum. 3. de cauſa poſſeſſ. & propriet.* Ferretr. *conſ. 132. num. 3. part. 1.* Ratio eſt, quia individuis jus retinetur ex perſona alterius, ut de jure patronatus tradit Gemin. in capit. *unico, § fin. de jure patron. in 6.*

Atque ex his patet in mixtis prævalere qualitatem magis faventem, & per quam jus alterius non læditur ex communione, etiamſi qualitates contrariæ ſint numero plures, quia jura in materia mixturæ non conſtituunt differentiam an magis dignum ſit in majori quantitate, vel numero, ſed ſolum an ſit mixtum cum minus digno, ut ait Lambert. *lib. 1. part. 2. q. 2. art. 7. ſub n. 5. verſ. Poteſt*

etiam

etiam dici. Ergo in mixtura unius laici, & plurium clericorum præferri debet ad excluſionem concurſûs patronus laicus; tum quia hac ratione ejus favor aliis clericis compatronis communicatur; tum quia ipſe non privatur præſentandi libertate ſibi competente ex titulo oneroſo fundationis, vel dotationis; præfertur enim inter plures qui certat de damno vitando, Anchar. *conſ. 37. ſub num. 2. verſ. Cum, dictus Laurentius.*

61 Præſertim quia ius patronatus de quo agitur, non eſt eccleſiaſticum origine, quo caſu fortè patronus ſibi imputare deberet quod una cum eccleſiaſticis, qui ſubiacent concurſui, fundaſſet, ac dotaſſet; ſed à principio totum erat laicale, & poſtea ex donatione compatronorum laicorum effectum eſt pro duabus partibus eccleſiaſticum abſque illius conſenſu. Unde æquum non eſt, ut nulla eius culpa privetur præſentandi libertate: quam rationem conſiderat Rota *deciſ. 524. num. 7. 8. & 9. part. 1. diverſ.*

62 Et confirmatur, quia ius patronatus eſt in ſolidum penes omnes patronos ſive ſint ex pluribus cauſis patroni, ſive ex una, eademque cauſa, cap. 1. & ib. gloſ. *ſupra eod.* Unde non eſt habenda ratio an ſint plures numero, vel pauciores, ut advertit Lambert. *loc. cit.*

63 Quamobrem hanc opinionem in caſu contrario, cum ſcilicet ſunt plures laici, & unus clericus, attendendam eſſe qualitatem eccleſiaſticam ſi illa magis faveat patronatui; atque ita ius patr. mixtum non ex numero vocum, ſed ex qualitate, quæ prodeſt, iudicari debere, probat Roch, *in verb. Ius, n. 16.* & Lambertin, *d. art. 7. per tot.* ubi aſſerit hanc quæſtionem eſſe indubitabilem.

Et in propriis terminis ita tenet idem Lambertin, *part. 3. lib. 2. q. 9, art. 9. ſub n. 3. verſ. Et ex hac regula*: ubi oſtendit ius patr. unius laici, & plurium clericorum cenſeri laicale ad effectum derogationis; & legatum de latere non poſſe conferre, ſicut non poteſt beneficia patronatus merè laicalia, aut mixti æquali portione.

64 Quibus accedit quod ex ſtylo Cancellariæ conſuevit derogari iuri patr. mixto etiamſi patroni eccleſiaſtici ſint numero plures, & non intrant reſervationes etiamſi unus ſit laicus, & viginti clerici, ut egomet comperi ex libris publicis, qui in Dataria aſſervantur. Atque ita Cancellaria, quæ eſt Organum Papæ, requirat ius patr. laicale ex mixtura unius laici tantum in his, quæ proſunt patronatui, etiamſi patroni eccleſiaſtici ſint multò plures. Cui ſtylo principaliter innixa hanc ſententiam probavit Sact. Congregatio Concilii in caſu propoſito.

65 Non obſtant argumenta contraria. Ad primum enim reſpondetur in mixtis naturalibus ſemper, & indiſtinctè prævalere quod eſt potentius ſive proſit, ſive obſit. Ratio eſt, quia in his non habent locum fictiones, ſed agentia neceſſariò operantur ſecundum eorum activitatem, ideoque neceſſe eſt prævalere id, quod validius agit, ut in exemplo hermaphroditi, de quo in d. l. *Quæritur, de ſtat. hom.* & in aliis conſimilibus. At ſecus eſt in mixtione, quæ fit iuris miniſterio, quia prævalet quod eſt favorabilius, licet ſit in pauciori numero, vel quantitate, ut patet in exemplis olei conſecrati, appellationis, præſentationis, & aliis, de quibus ſupra à *num. 55.* Jus enim fingit illud ex ſimplicibus eſſe potentius, ac dignius, quod magis prodeſt, & jus alterius non lædit, & ſecundum hoc contrarium argumentum poteſt in oppoſitum retorqueri: nam ſi mixtum ex duabus naturis aſſumit ſibi naturam à potentiori, ac digniori; ergo in patronatu mixto unius laici, & plurium eccleſiaſticorum quoad formam examinis per concurſum prævalere debet laicus; quia æſtimatur potentior, ac dignior, ex quo conſervat ſibi, & communicat patronis eccleſiaſticis facultatem liberè præſentandi; idque utilius eſt patronatui, ut patet ex dictis in præcedenti quæſtione, *num. 34. & 37.* & in hac ipſa *num. 59.*

66 Ad ſecundum reſpondetur regulam illam, quod pars major trahat minorem, & alias conſimiles recipere declarationem ex alijs juribus, ut procedant quando eſt favor majoris partis ut trahat, & non trahatur, ut apud Put. *in præalleg. deciſ. 157. libr. 3.* & dictum eſt ſupra *n. 33.* & ita eſt in electionibus, & alijs actibus Univerſitatum: nam favor eſt majoris partis ut trahat, & non trahatur: & ideo prævalet factum à majori parte etiam in præjudicium minoris, ut in c. *Cum inter al 3. de elect.* & in alijs allegatis. At in caſu præſenti favor eſt patronorum eccleſiaſticorum, ut trahantur à patrono laico, & illius privilegio utantur in libertate præſentandi, quæ illis reſtringeretur ſi qualitas eccleſiaſtica prævaleret, ut proximè dictum eſt.

67 Ad tertium reſpondetur, augmentum dotis non eſſe cauſam efficientem, ſeu productivam juris patronatus; quia ad hoc requiritur totalis dotatio, ut not. gloſſ. in c. *Quicumque in verb. Aliquid. 16. qu. 7.* Lambertin. *in hoc tractat, libr. 1. part. 1. in 5. quæſt. princ. art. 12. num. 1.* & Rota, *diverſ. deciſ. 457. num.*
68 *18. part. 1.* At ſolum indultum Apoſtolicum per ſe ſufficit, Abb. *conſ. 28. In cauſa, in princ. lib. 2.* Rota, *deciſ. 304. part. 2. diverſ.* & dotis augmentum non eſt niſi cauſa motiva, ſeu impulſiva conceſſio-
69 nis privilegij. Unde non mirum ſi jus patron. non dicatur mixtum ex augmento dotis, & privilegio, ſed ex privilegio tantum: nam ut habetur *libr. 1. de generat. & corrupt. cap. 7.* mixtionem non efficiunt multa paucis, & magna parvis appoſita, & mixtio eorũ non eſt, quæ non ſunt ejuſdem generis, ad hoc l. *Hoc amplius, §. Alphenus, ff. de damn. infect.* & notat Petr. Brixien. *in repertor. in verb. Mixtum,* At ex cauſa fundationis, conſtructionis, vel dotationis omnes concurrunt in illius productione, & in ſolidum efficiuntur patroni, gloſ. 1. in c. *Piæ mentis, 16. q. 7.* Lambert. poſt alios in *tract. lib. 1. par. 1. in 3. quæſt. princip. art. 1. num. 1.* & ſcripſi latè in c. *Quoniam, n. 49. ſupra eod.* Unde in mixtura unius patroni laici, & plurium clericorum prævalere debet qualitas laicalis, quæ magis proficit. Ubi enim duæ cauſæ ſimul miſcentur, attenditur illa, quæ prodeſt, l. 1. §. *Veteres, verſ. Si ex parte, ff. de acquirend. poſſeſſ.*

70 Ad quartum reſpondetur doctrinam illam, quod jus patronatus Univerſitatis ſcholarium, & Univerſitas mixta judicetur ex pluralitate clericorum, vel laicorum, poſſe non incongruè declarari, ut vendicet ſibi locum in his tantum, in quibus eſt favor major, ut trahat, & non trahatur; aliàs ſecus, ut conſtat ex ponderationibus, de quibus ſupra à *num. 13.* & in quæſtione præc. de ui, à *num. 26.*

71 Ad quintum reſpondetur quicquid ſit de veritate illius doctrinæ, aliud juris eſſe cum jus patr. eſt mixtum ex bonis laicalibus, & eccleſiaſticis, unus

tamen

tamen eſt patronus; aliud ubi eſt mixtum ex pluribus patronis clericis, & laicis: nam in primo caſu ſi bona eccleſiaſtica ſint maioris valuris, fortè admitti poteſt doctrina Pariſii, ut ius patron. eccleſiaſticum cenſeatur: imputet enim ſibi qui plus contulit ex bonis eccleſiaſticis, quam laicalibus: ceſſat enim ratio in eo caſu ne laici retrahantur ab eccleſiis fundandis. Sed in ſecundo caſu cenſeri debet laicale ad effectum derogationis, cùm præſertim in hac ſpecie laicus non fundaverit cum eccleſia ſed cum patronis laicis. Unde nihil eſt quod illi imputetur, ut ſuperius tetigimus, *n.*61. & hanc differentiam, licet non explicet rationem diverſitatis, conſtituit idemmet Pariſius in allegato *conſ.*128.*n.*12. *libr.*4, Atque ita ſentit in mixtura laicorum, & clericorum prævalere qualitatem laicalem quando magis prodeſt patronatui, etiamſi plures ſint clerici, quam laici. Unde ipſe potuiſſet potius allegari pro hac parte.

72 Ad ultimam conſiderationem reſpondetur æquum non eſſe, ut patrono laico, ex mixtura eccleſię patronæ inferatur pręiudicium in libertate præſentandi, licet effectus præſentationis ſit incertus. Præſertim quia, etſi duæ voces, quas habet eccleſia abſorbeant, quam habet laicus: tamen facilè poteſt contingere ut ipſe adducat patronum eccleſiaſticum ad conſentiendum ſuæ præſentationi.

73 Præterea ſi eccleſiaſticus nollet, aut negligeret præſentare infra ſemeſtre. inſtituendus eſſet præſentatus infra legitima tempora à patrono laico, & ex eius præſentatione omnium poſſeſſio conſervaretur. Abb, *conſ.*54. *Videtur primo, num.*3. *ver. Nec obſtat ſi dicatur, libr.*1. poſt Federicum de Senis, quem citat *conſ.*97 *in ultim. artic.* fortè eſt *conſ.* 65. quod incipit, *Inf. ſcripta quæſtiones, in fin.* Quod non contingeret ſi ius patron. æſtimaretur eccleſiaſticum, atque ita hoc ius præriperetur patrono laico ex mixtura Eccleſiæ contra regulas ſuperius firmatas, *n.*41.

Demum non obſtant authores in contrarium adducti: nam Petr. de Anch. & deciſio Creſcentii intelligi poſſunt in eo caſu, in quo eſt favor maioris partis, ut trahat, & non trahatur, aliàs ſecus. Præterquam quod Rota obiter loquitur, & non figit pedes. Gambata, & Moderni, non nituntur validis rationibus, eiſque præter Lambert. qui patronatus materiam uberiùs, & profundiùs examinavit, opponitur præcipuè ſtylus, & praxis Cancellariæ. Opinio autem aſſerentium ius patr. mixtum indiſtinctè cenſeri eccleſiaſticum, quia magis dignum, &c. non eſt vera, & communiter reprobatur à DD. ut fusè oſtenſum eſt in præcedenti quæſt, à *n.*26 *uſque ad n.*39.

74 Quintò QUÆRO, utrum in iure patronatus mixto ſeptem officialium laicorum nomine univerſitatis laicalis, & trium eccleſiaſticorum privato nomine præſentantium requirantur ampliores illæ probationes, quas exigit Concil. Trid. decreto *c.*9. *ſeſſ.*25. in iis perſonis, vel univerſitatibus, in quibus id ius plerumque ex uſurpatione quæſitum præſumi ſolet.

Jus patronatus, de quo agitur, tam reſpectu univerſitatis, quàm privatorum dicitur derivare ab eod. fonte, & titulo cuiuſdam conceſſionis Ordinarii Pampilonenſis uſque ab anno 1496. ad cuius præſcriptum tam ſeptem Officiales, quàm tres eccleſiaſtici unanimiter hactenus præſentarunt. Unde cum omnium parochorum probationes ſint adeo conjunctæ, & connexæ, ut altera ſine altera nullam faciat probationem; ideoque in hac mixtura propter inſeparabilitatem applicatio uni extremo ſit neceſſariò facienda: gravis, & difficilis quæſtio eſt, cujuſnam ſimplicis naturam jus hoc mixtum ſortiri debeat. In qua tamen dubitatione probabilius videtur ſortiri naturam patronatus privatorum, ita ut non requirantur ampliores illæ probationes, quas Concilium exigit in perſonis, vel univerſitatibus, in quibus uſurpatio præſumitur.

75 Primò, quia cum ſimplicia ſint inter ſe contraria, & ſub ſimplicibus contineri non poteſt caſus mixtus; tunc mixtum aſſumit naturam illius ſimplicis, quod facit actum valere, & quod eſt favorabilius, *l.*3. §. *Et generaliter, ff. de eo quod certo loco,* Jaſon in l.2. *n.*5. *verſ. Ultra ſcribentes, ff. de verb. oblig.* Sed perſona privata, ejuſque probationes ſi ſufficiant, faciunt ut actus valeat etiam pro univerſitate, idque magis utrique eſt favorabile. Ergo hoc mixtum aſſumit naturam patronatus perſonæ privatæ. Quod ſi dicatur, imò magis eſſe favorabile eccleſiæ ut requirantur ampliores probationes, ut faciliùs liberetur à ſervitute patronatus. Reſpondetur hoc caſu favorem, vel odium non conſiderari reſpectu eccleſiæ, ſed reſpectu perſonarum, in quibus diverſa diſpoſitio à lege eſt introducta, adeo ut prævaleat illud ſimplex, quod magis favet perſonis, de quibus agitur in diſpoſitione, & per quod favor conſortis alteri conſorti communicatur, l. *Si communem, ff. quemadmodum ſervitus amittatur*, ubi DD. multa ſimilia congerunt, & patet ex dictis ſup, *nn.*37. & 41. At non eſt dubium favorabilius eſſe utrique, ſi privata perſona ſuum faciliorem probandi modum univerſitatis communicet, quàm ſi univerſitas propter ſuum odium etiam privatæ perſonæ in hac probatione officiat.

76 Secundò cum duæ qualitates concurrunt, quarum quælibet diverſam habet juris diſpoſitionem attenditur illa pars quæ magis favet jure communi, Baldus in l. *Si quis Decurio, num.*5. *Cod. de falſ.* Ancha. *Repet. Canonum ſtatuta, verſ. Quæro, de ſtatuto, de Conſtitut.* Alex. *in conſ.*100. *Ex inſpectione dictorum ſtatutorum circa finem lib.*3. quos refert
77 & ſequitur Jaſon *loc. cit. num.* 7. At ſi ſufficiat probatio privatæ perſonæ, certum eſt minus derogari juri communi, ex cujus diſpoſitione ad probandum patronatum ſufficit immemorabilis etiam in potentibus, & univerſitatibus, Puteus *deciſ.* 58. *lib.*1. cenſuit Rota, *in cauſ. Sabinen. beneficiorum* coram Clemente VIII. 15. *Decembris* 1581. quæ habetur in impreſſis *deciſ.*199. *part.*2. *diverſ.* Ergo attendenda eſt in hac mixtura probatio perſonæ privatæ, quæ conſentanea eſt juri communi, non autem univerſitatis, quæ oneratur nova probatio-
78 ne præter jus commune. Imò hæc præſumptio uſurpationis in univerſitate non ſatis jure probatur, cum Butr. citatus in cap. *Dilectus, de offic. legat.* qui ad id citatur à Gabriel. *conſil.* 92. *libr.* 1. *num.* 1. Menoch. *libr.*3. *de præſumpt.*90. *ad num.*2. id non dicunt. & Specul. *libr.*4. *tit. de iure patron. verſ. Et nota,* teſtantur tantum Parochianos in Italia cœpiſſe ius præſentandi uſurpare, propter receſſum Curiæ. Ac propterea Achil. *deciſ.*317. *aliàs.* 4. *de iur. patr.* dixit hanc præſumptionem procedere tantum in Italia, & etiam iure non probari. Verum utcunque res ſe habeat, ſatis eſt ut minus derogetur iuri

com-

communi, ſi familia privata non oneretur duriori probatione propter admixtionem univerſitatis.

Tertiò in patronatu mixto eccleſiaſticorum, & laicorum ſemper ſumitur interpretatio ut ſit eccleſiaſticus, vel laicalis prout magis prodeſt patronatui; & ideo ubi agitur de tempore patronis conceſſo ad præſentandum, cum eccleſiaſtici habeant beneficium longioris temporis: patronatus cenſetur totus eccleſiaſticus: at ubi agitur de derogatione, cum patronatus laicalis, ſit firmior: cenſetur totus laicalis, ut latè oſtenſum eſt ſupra in *3.quæſt.à num.26.* Quinimò Cancellaria, quæ non dat de reſervato in patronatu eccleſiaſtico, conſuevit tamen derogare juri patron. mixto, etiamſi patronus laicus ſit unus, & eccleſiaſtici viginti, aut plures, ut ſimiliter dictum eſt ſupr. *num.*
80 *64.* Et S. Congregatio Concilij re diligenter examinata, jam cenſuit jus patron. mixtum laicorum pro una parte eccleſiaſticorum pro duabus cenſeri laicale, quoad hoc ut non requiratur forma examinis per concurſum, ut in præcedenti quæſtione. Ita in propoſito in hac mixtura perſonæ privatæ cum potenti, etiamſi potens plures habeat voces: totus patronatus cenſeri debet privatorum, cum hoc pacto patronatus, conſervetur, qui aliàs everteretur.

81 Quartò caſus mixtus aſſumit naturam ejus ſimplicis, per quod jus conſortis conſervatur. Calder. *conſ.22.de Præbend.* quàm regulam pluribus exemplis exornat Felin. in cap. *1.num.6.ad med. verſ. Et dixit, de præſcript.* & fuſius dictum eſt ſupra *nu. 27.36.* & 41. At per familiam privatam, quæ immemorabilem probavit, ſervatur jus utriuſque per univerſitatem verò, ſi defecerit in aliqua probatione, jus utriuſque perimitur. Ergo hoc mixtum aſſumit naturam perſonæ privatæ.

82 Ultimò hanc opinionem in jure patronatus mixto æquali portione univerſitatis, & privatorum ſæpius ſequuta eſt Rota; & in ſpecie apud Achill. *deciſ.4.de jur.patron.ſub n.2.verſ.Tamen,* & *in cauſa Aurien. Parochialis 5.Decemb.1605.* coram Manzanedo, quæ habetur impreſſa *in Recentior deciſ. 154.part.2.* in *Fiſulana juris patron.8.Februar. 1610.*
83 coram Cavall. ut *deciſ.219 p.1.Recent.* & in *Pamplonen. juris pat.24.Maij 1613.* corā Pamphilio, & in proprijs terminis etiamſi jus patron. ſit univerſitatis pro majori parte, non tamen præſumi ex uſurpatione, tradit Menoch. *lib 3.præſ.90. ſub nu.15.verſ. Non eſt omittendum,* & reſolvit Rota *in cauſa Firmana Altaris de Dorijs, 11.Februarij 1610.* coram Lugdunenſ. & in impreſſis *deciſ.224 part.1. & deciſ.256.p.2.Recent.* Rationes autem, quibus movetur præcipuè ſunt infraſcriptæ.

Ratio prima; quia ſi univerſitas acquiſiviſſet jus patron. uſurpatione, non fuiſſet paſſa ut alij compatroni una id jus acquirerent, nec eos admiſiſſet ſed ipſa totum uſurpaſſet. Unde ſequitur, ut vel ius patronatus non uſurpaverit, ſed iuſto titulo acquiſierit una cum privatis perſonis, vel ſaltem illud
84 non uſurpaverit eccleſiæ, ſed potius præſcripſerit contra privatos, quod non improbatur à iure Abbas in capit. *Querelam, num.9.de elect.* Rota *diverſ.tr.part.1.deciſ.229.* Idque in hac cauſa eſt ſatis conſiderabile; quia cum tres privati habeant tres voces, reliqui verò ſeptem; ſæpè poteſt dari caſus, ut maior pars univerſitatis vincatur à minori, ſi illi adhæreant tres privati; puta ſi quatuor laici præſentent unum, tres verò una cum tribus eccleſiaſticis alium; nam præfertur præſentatus à tribus laicis, & tribus eccleſiaſticis tanquam à majore parte.

85 Ratio ſecunda deciſionum eſt, quia uſurpatio, quæ in ſola univerſitate præſumitur, privatis perſonis nocere non debet; cum æquum non ſit, ut in re individua quis patiatur detrimentum ratione ſocietatis, Gemin. in cap. *unico in fine de jure patron. in 6.* & Abb. in cap. *Dilectus num.5.de offic.leg.* Rota *deciſ.574 num.10.p.1.diverſ.*

Ratio tertia, quia etſi univerſitas ſuccumberet in probatione juris patr. non ideo tamen eccleſia eſſet libera, quia nihilominus remaneret ſub ſervitute patronatus privatorum. Unde quoad libertatem eccleſiæ parum refert præſumptio uſurpationis.

86 Neque obſtat, quod hæc ratio non procedat hoc caſu, in quo cum probationes utriuſque ſimplicis ſint commixtæ, & inſeparabiles; ſublato jure univerſitatis, tollatur etiam jus privatorum, cum eccleſia non poſſit eſſe pro parte libera, & pro parte ſerva.

Nam reſpondetur quamvis ex illa conceſſione Ordinarij Pampilon. videantur probationes utriuſque partis eſſe individuæ: nihilominus hoc non excludere quin privati poſſint etiam aliunde haurire ſuas probationes: & jam petunt ſe admitti ad probandum immemorabilem, quæ ſi probabitur, ſimul conſtabit etiam jus privatorum cœpiſſe ante illam conceſſionem, cum immemorabilis ſit infinita, & capiat omne tempus. Rota *in cauſa Placentina decimarum, 29. Maij. 1587.* coram Bubalo, & *in Commen. decimarum.10. Aprilis 1596.* coram Orano.

Ultimò hanc opinionem videtur jam approbaſſe S. Congregatio Concilij in cauſa illa Fiſulana juris patr. nam ex novem Cardinalibus, excepto Platto, & Cametino, qui contrarium ſenſerunt, & Nazareth, qui rem dubiam & periculoſam exiſtimavit; reliqui omnes cenſuerunt in jure patronat. huc mixtu univerſitatis, & privatorum non requiri probationes, quas requirit Concilium ubi viget præſumptio uſurpationis. Quod & prius deciſum fuerat in cauſa Aurien. ut in declaratione infraſcripta, videlicet: Parochialis eccleſia de Pao Aurien. diœceſis prætenditur de jure patronatus Parochianorum dictæ eccleſiæ pro quarta parte, item trium familiarum aliorum laicorum nobilium extra Parochiam commorantium ex alijs duabus, necnon unius monaſterij monialium pro reliqua patre. Supplicatur declarari an in hujuſmodi patronatu ratione mixturæ requiratur probatio, de qua in cap. *9. ſeſſion. 25.* ejuſdem Concilij *verſ. In jus vero perſonis,* vel ſufficiat probatio, de qua ſupra in *eod. c. verſ. ut igitur, die 15. Maij 1603.* S. Congregat. cenſuit ſufficere eam probationem, quæ requiritur in perſonis, in quibus non præſumitur uſurpatio.

Supereſt nunc reſpondere ad nonnullas contrariæ partis oppoſitiones, quæ magis urgere videntur.

Et primò non obſtat quod jus patr. ſit indiviſibile, & in caſu indiviſibili potentius trahat ad ſe minus potens, l. *Quæritur,* ubi Bar. *num.3 ff. de ſtat. hom.* & magis dignum trahat ad ſe minus dignum qua ratione, ſi privatus habeat rem communem cum eccleſia, utitur jure eccleſiæ, ut requiratur longior

longior præſcriptio, quæ neceſſaria eſt contra eccleſiam, Decian. *conſ.88.n.25.li.2.* Potentiorem autem eſſe univerſitatem, & digniorem perſona, & familia privata non eſt dubitandum.

Reſpondetur enim eam regulam, ut potentius trahat minus potens, vel magis dignum trahat minus dignum, procedere ubi eſt favor potentioris ut trahat; & non trahatur, ſecus autem eſt cum eſt favor potentioris, & dignioris ut trahatur, & non trahat. ita ex mente DD. declarat Put. *deciſ.157.in fin.* & aliàs perpendit S. Congreg. in jure patron. partim eccleſiaſtico, partim laicali, ut fusè oſtenſum eſt ſupra *in 3.quæſt.* At in caſu noſtro negari non poteſt Univerſitatis, quæ potentior, & dignior eſt, favorem eſſe ut trahatur à perſona privata ad faciliorem probationem, non autem ut illam trahat ad difficiliorem. Ergo, &c.

Non obſtant ſecundò, quod ſi admitteremus hanc opinionem, diſpoſitio Concilij redderetur eluſoria, quia Univerſitates, & aliæ perſonæ, in quibus præſumitur uſurpatio, ſemper poſſunt aſſumere in ſui conſortium perſonam privatam, ut hoc pacto à graviori illo onere, quod illis Concilium impoſuit, relevarentur.

Nam reſpondetur hanc fraudem nullo modo eſſe veriſimilem, quia cum in principio præſentationum hæc admiſſio privatæ perſonæ in nihilo ſuffragetur Univerſitati, imò illius jus diminuat, nec ſuffragari poſſit, niſi ut cum de patronatu erit controverſia, probatio ſit levior, ſequeretur Univerſitatem hoc fine cœpiſſe admittere perſonam privatam, ut inde ad centum annos patronatus probatio facilior exiſteret, quod præſumere quam ſit abſurdum nemo non videt.

87 Secundò reſpondetur rationem propter quam Univerſitas, & alij potentes uſurpaſſe præſumuntur, eam præcipuè eſſe, quod Epiſcopi non ſint auſi illis contradicere. Put. *deciſ.57 in fin. lib.1.* At hæc ratio non militat cum admiſcetur perſona privata; quia ſi Epiſcopus non audet contradicere Univerſitati, cur non audebit contradicere perſonæ privatæ? præſertim cum eccleſiæ interſit patronos non eſſe plures, & Epiſcopi regulariter ſint infenſi patronatibus.

Ac demum reſpondetur in caſu hoc Pampilonen. actus ſimultaneos præſentationum cœpiſſe longè ante Concilij publicationem, quo tempore Univerſitas non poterat divinare futuram diſpoſitionem Concilij, per quam arctari deberet ad duriorem probationem, quàm de jure communi requireretur. Unde hoc principium omnino excludit præſumptionem, quia Univerſitas aſciverit perſonam privatam hoc fine, ut eximeretur à duriore probatione,

Circumſcripto enim Concilio, etiam in Univerſitate ſatis erat immemorabilis, ut dictum eſt ſupra *num.77.* Quare inveriſimile eſt, ut univerſitas ad ſe liberandum à futura probatione, quam ignorabat, voluerit ſibi inferre hoc præſens, & certum præjudicium amittendo partem ſui patronatus per aſſumptionem privati.

Non obſtat tertiò, quod alia ratio, propter quam in Univerſitate viget præſumptio uſurpationis, ſit, quia non tam facilè univerſus populus ſolet convenire ad conſtruendam eccleſiam, ſed tantum elargiri eleemoſynas abſque animo acquirendi jus patr. Creſcentius *deciſ.1.in fine. de jure patron.* Quæ quidem ratio non ceſſat propter adjunctionem privatæ perſonæ, imò augetur inveriſimilitudo, quod tot convenerint ad eccleſiam ædificandam, quia per admiſſionem privati augetur numerus ædificantium, & multiplicantur patroni. Reſpondetur enim hanc rationem, quamvis fortè habeat locum quoad populum; tamen non militare quoad perſonam privatam, in qua nulla eſt inveriſimilitudo ut eccleſiam fundaverit, aut conſtruxerit. Unde cum in hoc mixto inſeparabili ſimplicia habeant diverſam rationem: applicatio potius facienda eſt perſonæ privatæ ad excluſionem uſurpationis, cum hæc ratio magis faveat patronatui, faciat actum valere, ſit magis conformis diſpoſitioni juris communis, & jus conſortis non lædat, ut ſuperius dictum eſt.

Reſpondetur ſecundò, quamvis non ſit veriſimile ut tam multi conſpiraverint ad eccleſiam ædificandam, tamen hoc caſu hanc rationem non arguere uſurpationem Univerſitatis contra eccleſiam, ſed potius præſcriptionem contra privatam perſonam, quam non fuiſſet paſſa ſecum præſentare, niſi ſciviſſet eidem competere jus patronatus.

Non obſtat quartò, quod in mixto inſeparabili. & individuo, ſicuti eſt jus patrõ. major pars prævaleat minori, juxta l. *Quod major, ff. ad municip.* & videtur *deciſio* Creſcent. *3.num.1.de jure patron.* In præſenti autem patronatu Univerſitas ſeptem habet vota, privati tres tantum. Unde velint, nolint tenentur accedere Univerſitati.

Reſpondetur enim ſimiliter id habere locum ſi favor ſit majoris partis ut trahat, & non trahatur, alioquin prævalet minor pars, ut patet in patronatu laicorum, & eccleſiaſticorum, quod cenſetur laicale ad effectum ut non ſubſit reſervationi Apoſtolicæ, nec formæ examinis per concurſum, etiamſi laici ſint numero pauciores, quàm eccleſiaſtici, quemadmodum obſervat Cancellaria, & cenſuit Sacr. Congregatio Concilij, ut latiſſimè oſtenſum eſt in quæſtione præcedenti. Hoc autem caſu favor eſt Univerſitatis habentis majorem partem patronatus ut trahatur à privatis habentibus minorem, ne aliàs gravetur onere durioris probationis. Et ita reſolutum 8. *Aug.* 1620.

De Jure patronatus.

Cap. Poſtulaſti.

SUMMARIUM.

1 *Patronus poteſt præſentare ad eccleſiam vacantem non obſtanto, quod ipſo non conſentiente alius ad præſentationem Rectoris ad titulum eccleſiæ fuerit ordinatus.*

2 *Eccleſia ex quibus probetur Collegiata, & num 13. uſque ad num.18.*

3 *Eccleſia non poteſt fieri Collegiata ſine conſenſu patroni, & aliorum, qui ex mutatione ſtatus illius læderentur.*

4 *Eccleſia cum dubitatur an ſit Collegiata, clerici, vel patronus manutenentur in ea poſſeſſione, in qua reperiuntur.*

5 *Collegij jus, & quaſi poſſeſſio ex quibus colligatur, & num.17.*

6 *Collegij jus de jure communi habent eccleſiæ Cathedrales, & Regulares, quæ ad Congregationem te-*

nendam ſufficienter ſunt dotata, & quæ in communi vivunt.

7 *Collegii jus in uno retinetur.*

8 *In Collegiata eccleſia, ſi omnes de Collegio ſint mortui, eliget Epiſcopus non nomine ſuo, ſed nomine eccleſiæ.*

9 *Electio, & collatio præbendarum in Collegiata Eccleſia ex fundatione, privilegio, vel conſuetudine poteſt pertinere ad Epiſcopum, vel alios clericos.*

10 *Eccleſia de Saponaria Marſicen. Diœceſis an ſit Collegiata, & num. 13, uſque ad num. 18.*

11 *Et an electio Archipresbyteri in dicta eccleſia pertineat ad Collegium, & num. 18.*

12 *Anve juriſdictio civilis, criminalis, & mixta in clericos ejusdem eccleſiæ ſpectet ad Archipresbyterum, & generaliter, & num. 20.*

14 *Enunciativa inſtrumentorum in antiquis probant eccleſiam eſſe Collegiatam ſaltem præſumptivè, quamdiu non probatur oppoſitum.*

17 *Fama, & communis reputatio in antiquis probat eccleſiam eſſe Collegiatam.*

18 *Electio in Collegiata eccleſia de jure communi pertinet ad Collegium.*

19 *In eligendi jure attenditur uſus, & conſuetudo per teſtes probata.*

20 *Juriſdictio civilis, criminalis, & mixta poteſt acquiri ab inferiori Prælato ex immemorabili præſcriptione, quam Concilium Tridentinum non ſuſtulit.*

Juriſdictio ex præſcriptione regulariter cenſetur acquiſita privativè ad Epiſcopum.

1 POSTULASTI, Si ad præſentationem Rectoris ad titulum Eccleſiæ fuerit aliquis ordinatus, nihilominus patronus, qui non conſenſit ad ipſam, cum vacabit, poterit præſentare, Hoc dicit ſecundum Jo. Andr. & omnes & ſunt duæ partes; in prima conſultatio, in ſecunda reſponſio ibi, *Ad quod.*

2 Quærit hic Innocentius in principio ex quibus probetur Eccleſiam eſſe Conventualem, ſeu Collegiatam, & habere jura eccleſiæ Collegiatæ. Et concludit dicens hoc probari per privilegium, quod eam conſtituit Collegiatam, & dat ei jus Collegii, l. 3 *verſ. in ſumma ff. de Colleg. illicit.* c. *Porro, infra de privileg.* Quod ſi privilegium non appareat, & conſtat in ſui fundatione ordinatum fuiſſe, ut ibi eſſent tres clerici, vel plures tanquam Collegium, vel pro tot fuiſſe dotatam, tunc ſimiliter Collegiata cenſebitur, argument. cap. *1.* ubi hoc, ſupra *de elect.* & expreſſius in c. *Cum dilectus,* §. *Dictus, de conſuetud. in cap. 9 quæſt.* 1. in cap. *Nemo. de conſecrat. diſtin.* 1. in c. *Placuit,* 1. *quæſt.* 2. & in c. *Quanto, infra de cenſibus.* Sin autem conſtet fuiſſe ordinatum in fundatione, ut non haberet jus Collegii, ſed patronus haberet præſentationem, vel ut eſſet ibi unus tantum, vel duo clerici; tunc non cenſebitur jure Collegiatæ, & ſic poteſt intelligi c. *Ut quiſque Presbyter, ſupra de vita, & honeſtate clericorum.* & ſic loquitur c. *Pia mentis,* & c. *ſeq.* 16. *qu.* 7. & *in hoc tit, quaſi per totum.*

3 In quo caſu ſi contingat ut plures clerici in ea congregentur, non tamen habebunt jus Collegii, niſi patronus conſentiat, & omnes alii, qui ex mutatione ſtatus huiuſmodi læderentur, arg. huius c. & cap. *Nobis, ſupra eodem.* cap. *Monaſterium,* cap. *Rationis,* & cap. *Si quis vult,* 16. *quæſt.* 7. & expreſſius in eo, quod legitur, & notatur in c. *Dilecta, infra de exceſſ. Prælat.* & in c. *Ad hæc,* §. *fin, ſupra de offic. Archid.*

4 Ubi verò non apparet qualiter eccleſia fuerit inſtituta, & ſic de jure Collegii dubitatur: tunc ſi clerici ſint in poſſeſſione juris Collegii, & manutenendi erunt in ſua quaſi poſſeſſione quouſque aliud probetur, c. *Cum veniſſent, ſupra de inſtitut.* c. 2. *de reſtitut. in integrum,* c. *Conſultationibus, ſupra eodem,* c. *Ex litteris, de probat.* l. *Lite ordinata, Cod. de liberal. cauſ.* l. *Ordinata, ff. eodem.* & è converſo ſi patronus, vel alius ſit in quaſi poſſeſſione faciendi in ea ſicut in Eccleſia non Collegiata, ſimiliter defendetur in tali poſſeſſione quouſque aliud probetur, & in hoc eſt jus expreſſum in dict. c. *Dilecta, de exceſſ. Prælat.* ubi de hoc: ita Innocent. cujus verba ferè ad calamum tranſcripſerunt in c. *Nobis, ſupra eodem.* Hoſt. *n.* 2, Jo. Andr. *n.* 8. 22. & 24. & Abb. *n.* 8.

5 Signa autem, ex quibus deprehenditur jus, ſeu quaſi poſſeſſio Collegii, ſunt infraſcripta, videlicet ſigillum, & uſus ſigilli, c. *Significavit, ſupra de appellat.* non niſi enim ſufficeret ſigillum ſine uſu. Rota *deciſ.* 354. *nu.* 15. *part.* 4. *tom.* 2. *recent.* Idem tractatus communis, c. *Tertio loco. de probat.* & dicam infra *num.* 15. Item Arca communis, l. 1. *ff. Quod cujuſque univerſ. nom.* ſcilicet deputata ad conſervanda jura ipſius Collegii, ut per Rotam *deciſion.* 136. *num.* 16. *part.* 6 *recent.* Item refectorium commune, & dormitorium, c. *Cum ad monaſterium, ſupra de ſtatu Monachor.* c. *Quoniam,* §. *fin. de vita, & honeſtat. clericor.* Item communis fraternitas, & ſimilia, c. *Inter dilectos, ſupra de donat.* quæ ſigna enumerat Hoſtienſ. in dict. c. *Nobis, numer.* 2. *circa medium, verſ. Et notandum, ſupra eod,* & poſt eum Jo. Andr. *ibidem n.* 11. & communiter omnes Doctores & quamvis neceſſarium non ſit ut hujuſmodi ſigna, & conjecturæ ſimul concurrant, ut voluit Rota coram Cardinali Mantica *diſtinct.* 175. & *diſt.* 215. *num.* 1. nihilominus debent alia concurrere ex quibus poſſit veriſimiliter, & quaſi perneceſſario argui Collegialitas, & prout idem Mantica ponderat, ſigillum, Arca communis, ſtatuta propria, quæ ut à privatis Congregationibus exerceri, aut haberi nequeunt, non autem aliæ conjecturæ debent admitti, quæ æquivocè, & poſſibiliter inferunt Collegialitatem, ut formaliter dixit Rota *deciſ.* 56. *n.* 6. & 7. *part.* 5. *recent.*

6 Cæterum adverte, quia quidquid ſuperius fuerit diſtinctum ad dignoſcendum jus Collegii, quædam ſunt eccleſiæ quæ ex juris communis diſpoſitione jus Collegii intelliguntur habere, ſicut ſunt omnes eccleſiæ Cathedrales, & etiam Regulares, quæ ad congregat. tenendam ſufficienter ſunt dotatæ, & quæ commmuni vivunt, ut poteſt colligi ex c. *Ne pro defectu, ſupra de elect.* ex c. *Monachi,* §. *fin. de ſtatu Monachor.* ex c. *Cum Dilectus, de conſuet.* & ex c. *Quoniam de vita, & honeſtat. clericor.* & tales poſſunt habere ſigillum, & arcam communem, ut in cap. *Significavit, de appellatione.* Quod ergo ſupradictum eſt, de alijs inferioribus Eccleſijs debet intelligi, ſecundum Hoſtienſ. in dict. capit. *Nobis, num.* 2. *ante medium. verſ. Quicquid etiam,* & Joann. Andr. *num.* 10. cum quibus cæteri concordant.

7 Ex quo autem conſtat de jure Collegii, etiamſi in Collegiata non remaneat niſi unus clericus, nihilominus habebit jura Collegiatæ, in illo uno

jus

jus Collegij retinebitur, l. *Sicut municipium, in fin.*
8 *ff. Quod cujuſque univerſ. nom.* Quod ſi ille quoque clericus, qui ſupererat moriatur, eo caſu jus eligendi alium clericum ſpectabit ad Epiſcopum diœceſanum, qui non nomine ſuo, ſed nomine eccleſiæ eliget, argum. c. *Si forté, 65. diſtin.* ſecundum Innoc. *hic num. 1. verſ. Item ſi in Collegiata non remaneat.*
9 & Hoſtienſ. in dict. c. *Nobis, num. 2. verſ. Ex quo autem*, qui etiam fatentur Epiſcopos, & alios clericos poſſe habere & electiones, & collationes præbendarum, ac dignitatem in eccleſijs Collegiatis, vel quia ſic conſtitutum fuit à principio, vel ex privilegio, ſive conſuetudine ſpeciali, c. Cum dilectus, ſupra de conſuetudine, *c. Abbate ad finem, infra de verborum ſignif.* c. *Accedentibus, de exceſſ. Prælatorum.* c. *Ea noſcitur, ſupra de his, quæ fiunt à Prælatis*, cap. *Conſideravimus*, & cap. *bona il primo, de elect.* & ſcripſi in capite 1. *eodem titul.* ubi latiſſime de hac materia juris eligendi, & in eccleſiis Collegiatis.

10 Juxta prædicta quæſitum eſt in S. Congregatione Concilii, primò, An eccleſia S. Antonini de
11 Saponaria Marſicen. diœceſis ſit Collegiata: ſecun-
12 dò, An electio Archipresbyteri in dict. eccleſia pertineat ad Collegium; tertiò, An iuriſdictio civilis, criminalis, & mixta in clericos euſdem eccleſiæ ſpectet ad Archipresbyterum, & quatenus ſpectet an privativè ad Epiſcopum.

13 Ad primum videtur reſpondendum, eccleſiam prædictam fuiſſe, & eſſe Collegiatam: nam in hac materia, cum non conſtat de privilegio, vel primæva erectione eccleſiæ in Collegiatam, recurritur ad coniecturas, & ſigna, ut *hic* per Innocent. *in princ.* & alios ſupra citatos *num. 2. & 5.* Barb. *conſ. 27. num. 3. libr. 1. in cauſa Brixien.* S. Nazani coram Penia, quæ refertur in *deciſ. 673. numer. 2. verſ. Ex*
14 *quibus, part. 1. recent*, Multa verò hic concurrunt pro iure Collegii. Primò enim id colligitur ex decem & octo inſtrumentis antiquiſſimis S. Congregationis exhibitis, quorum nonnulla excedunt ducentos, ac trecentos annos, quæ eccleſiam hanc Collegiatam nominant: & cum verſemur in antiquiſſimis, licet enunciativè loquantur: probant ſaltem præſumptivè, quamdiu non probatur contrarium, ut in puncto reſpondit Alexand. *conſ. 75. Viſis, ac ponderatis, num. 3. libr. 4.* & Tiberius, Decianus *conſ. 6. Ad primum videtur, num. 7. libr. 2.* & tenuit Rota *in cauſa Aſculana Abbatiæ, 17. Martij 1586.* coram Orano. Præſertim cum in tribus ex prædictis inſtrumentis ſint enunciativæ ipſius Epiſcopi Marſicen, vel eius Vicarii, qui prædictam eccleſiam non appellaſſet Collegiatam, niſi talis fuiſſet, ex quo de eorum præiudicio in electione ad collegium ſpectante agebatur, ut ponderavit Rota *deciſ. 12. de jure patronat. in novis*, Paleott. *de-*
15 *ciſ. 22.* Nec adverſatur præallegata *deciſ. 673. part. 1. recent.* Quia enunciativæ illius Collegiatæ erant infra centum annos, ut ibi dicitur, *num. 1.* Secundò idem deducitur ex communi tractatu, & capitulariter facta congregatione ad ſonum campanellæ pro expediendis negotiis communibus, ut enunciatur in uno ex prædictis inſtrumentis: huiuſmodi enim tractatum inter ſigna eccleſiæ Collegiatæ recenſent. Hoſtienſ. & alii ſupra citati *numer. 5.* per textum in cap. *Tertio loco, de appellation.* Cardinal. *in Clement. 2. num. 10. de ætat. & qualit.* Barb. *conſ. 17. num. 37. in fin. lib. 1.* Alex. *d. conſ. 75. num. 2. lib. 4.*
16 Tertiò hoc ipſum ſuadetur ex arca, & ſigillo communi, ut deponunt omnes teſtes in hac cauſa examinati: nam hæc quoque inter præcipua ſigna Collegiatæ eccleſiæ enumerant DD. ſupra allegati *eodem num. 5.* Item gloſſ. 1. in c. *Dilecta, verſ. Item Collegium, de exceſſ. Prælat.* & ibi etiam Jo. Andr. *in fin.* Abb. *num. 1. & 2. verſ. Fatetur autem*, & communiter DD. Cardin. Seraphin. *deciſ. 752. num. 1.* *Gregor. XV. deciſ. 482. n. 4.*

17 Confirmantur prædicta ex atteſtationibus quatuor teſtium, qui deponunt eccleſiam hanc ab immemorabili tempore fuiſſe habitam, & reputatam, haberique, & reputari pro Collegiata, & reddunt ſufficientem rationem, exprimentes ſigillum commune, & alia ſigna: nam & ſola fama in antiquis probat Collegiatam, ut inquit Decianus, *dict. conſ. 6. num. 8.* poſt Alex. *d. conſ. 75. num. 3. in fin.* ex Innocen. in c. *Veniens*, & in c. *Quid per Novale, de verbor. ſignificat.* & in his terminis tenuit Rota coram Gregorio XV. *deciſ. 482. num. 5.* Quibus accedit ſententia lata anno 1578. quo pronunciatum fuit hanc prædictam eccleſiam S. Antonini fuiſſe, & eſſe Collegiatam, quæ quidem ſententia cum in rem iudicatam tranſierit, pro veritate habetur vulgata, l. *Res iudicata, ff. de re iudicata*, cum ſuis con-
18 cordantiis. Itaque cum eccleſia huiuſmodi ſit Collegiata hinc ſuo marte fluit reſolutio ſecundi dubii, ut electio Archipresbyteri pertineat ad Collegium ipſius eccleſiæ, & ſola confirmatio ad Epiſcopum, c. 1. & ibi dixi *num. 1. & ſeqq. ſupra de elect.* Abb. in c. *Nobis, num. 8. ſupra eodem*, & in cap. *Venerabilis, num. 45.* ubi etiam Decius *num. 142. de except.* Buignet, *deciſ. 8. num. 4. de præbend.* Gemin. in c. 1. *col. 2. verſ. Ad hoc*, & ibi etiam Præpoſ. *col. 6. verſ. Aut igitur, 21. diſt.* Jo. de Selva, *in tract.*
19 *de beneſ. in 2. part. quæſt. 22. num. 14.* & in terminis quod electio Archipresbyteri in Collegiata eccleſia ſpectet ad Collegium, eſt textus in c. *Significaverunt, de except.* Quinimo etiam ceſſante iuris diſpoſitione, conſtat de iore clericorum prædictæ eccleſiæ ex teſtibus, qui bene deponunt de viſu, & auditu à maioribus per tempus immemorabile ſolum Capitulum, & clerum ſemper in omnibus vacationibus elegiſſe Archipresbyteros, & Epiſcopum confirmaſſe: in iure enim eligendi attenditur uſus, & conſuetudo per teſtes probata, c. *Cum eccleſia Vulterana, verſ. Cum per teſtes*, ubi Abbas poſt alios *num. 10. de elect.* c. *Cum dilectus, de conſuet.* c. *Abbate in fin. de verb. ſignificat.* Rota *deciſ. 11. num. 2. de conſuet. in antiq.* Quod etiam comprobat electio confirmata ab Epiſcopo Anno 1482. & alia confirmata ab eius Vicario generali Anno 1547. præſertim cum in illis confirmationibus tam Epiſcopus, quàm Vicarius aſſeruerint electionem Archipresbyteri ad Capitulum antiquiſſima conſuetudine pertinere. Rota *deciſ. 12. de iure patron. in novis.*

20 Ad tertium dubium videtur reſpondendum juriſdictionem in clericos dictæ eccleſiæ ad Archipresbyterum pertinere, quia teſtes clarè deponunt de viſu, & auditu à majoribus ab immemorabili tempore Archipresbyterum cognoviſſe de cauſis criminalibus, civilibus, & mixtis, condemnando, abſolvendo, & competendo, ſcientibus, & non contradicentibus Epiſcopis, & per conſequens iuriſdictionem præſcripſiſſe, c. *Auditis*, ubi omnes *de præſcription. cap. 1. eodem tit. libr. 6.* c. *Cum perſona de priv leg. eodem libr.* Barthol. in l. 4. *num. 4. in fin. ff. Uti poſſidetis*, & de Archipresbyteri juriſdictio-

Digitized by Google

ctione contra Epiſcopum fuit deciſum in Rota in *cauſa Volterran. juriſdictionis* 15. *Aprilis* 1584. coram Orano. Accedenobus maximè antiquiſſimis ſcripturis continentibus actus juriſdictionales, videlicet proceſſus coram Archipresbyteris confectos. Facit Paril. *conſ.* 34. *num.* 36. *lib.* 4. Neque enim eſt dubitandum, quin Archipresbyter, vel alius inferior Epiſcopo poſſit nedum in civilibus juriſdictionem, ſed etiam merum, mixtumque Imperium puniendi, excommunicandi, coercendi in criminalibus, & mixtis cauſis in canonicos, & clericos Collegiatæ eccleſiæ præſcribere, Rota *deciſ.* 2. *de præſcript. in novis*, Calder. *conſ.* 2. *eod. tit.* Felin. in d. c. *Auditis, num.* 2. Abb. in c. *Cum contingat. num.* 10. & 18. *de foro compet.* Nec obſtat Concil. Tridentinum *ſeſſion.* 24. *de reform, cap.* 20. §. *Ad hac.* quo cauſetur, ut cauſæ criminales, & matrimoniales non inferiorum judicio, ſed Epiſcopi tantum examini, & juriſdictioni relinquantur. Quoniam Concilium ibi non ſuſtulit immemorabilem conſuetudinem, ut re diligenter diſcuſſa, alias cenſuit Sacr. Congregatio ejuſdem Concilij interpres: hoc autem caſu immemorabilem conſuetudinem probant teſtes cum requiſitis gloſſ. ultimæ in dict. cap. 1. *de præſcript. libr.* 6. An autem
21 juriſdictio hæc Archipresbytero competat privativè ad Epiſcopum, regula eſt juriſdictionem inferiori acquiſitam ex conſuetudine, vel præſcriptione competere in dubio privativè ad Epiſcopum, vel alium Superiorem, ut firmant Abbas in capit. *Paſtoralis, num.* 7. *verſ. Quoad ſecundum*, & Felinus ibi poſt eum *in* 8. *limitat. de offic. ordinan.* & idem Abbas in præalleg. cap. *Auditis num.* 7. *verſ. Aliud* & ſingulare, de præſcript. Si tamen ex adverſo probaretur Epiſcopos eodem tempore exercuiſſe actus juriſdictionales in prædictis cauſis, tunc ingens eſſet controverſia an juriſdictio inter Epiſcopum, & Archipresbyterum eſſet cumulativa, an vero potius Epiſcopi actus interrupiſſent præſcriptionem Archipresbyteri, per ea, quæ tradit Paeſ. in dict. cap. *Auditis*, & alias in Sacr. Congregatione latè deducta fuerunt in cauſa juriſdictionis inter Epiſcopum Burgi S. Domini, & Præpoſitum Duxen. de quo articulo dic, ut ſcripſi latiſſimè in prædicta Decretali *Auditis, à num.* 2. *uſque ad num.* 19.

De Cenſibus, Exactionibus, & Procurationibus.

Cap. Licet.

SUMMARIUM.

1 *Cæcus ad collectas cogi non debet.*
2 *Cæcus eſt perſona miſerabilis, & peccatum eſt inhumanitatis eum affligere in ſolutione collectæ, & num.* 12. *& ſeq.*
3 *Afflictis non eſt addenda afflictio, & n.* 12. *& ſeq.*
4 *Cæco inopia laboranti ſubveniendum eſt per impoſitionem collectæ.*
5 *Pauper quamvis directè agere non poſſit contra divitem, ut ſibi ſubveniat, poteſt tamen judicis eccleſiaſtici officium implorare, ut eum compellat.*
6 *Ius canonicum an potuerit ſtatuere, ut cæcus laicus ad collectas cogi non debeat etiam in terris Imperii & n.* 12. *&* 21. *uſque ad n.* 29.
7 *Eccleſia juriſdictionem exercet etiam in laicis ubi agitur de violentia, & peccato, & n.* 13. *&* 14.
8 *Cæcus eſt de foro eccleſiæ tanquã miſerabilis perſona.*
9 *Cæcus non pauper an ad collectas teneatur, & de quo cæco intelligatur hoc capitulum, & num. ſeq. uſque ad n.* 15.
10 *Pauperes ad collectas non ſunt cogendi.*
11 *Declaratur.*
13 *Miſericordia quid ſit.*
14 *Miſericordiam non impendentes conſtitutis in miſeria dicuntur negare Chriſtũ, qui miſericordia eſt.*
15 *Cæcus non pauper à quibus collectis ſit immunis, & n. ſeq. uſque in fin.*
16 *Monoculus à muneribus non excuſatur.*
17 *Surdus, & mutus ab honoribus civilibus ſunt immunes, non autem à muneribus patrimonialibus. Declaratur num.* 24.
18 *Debilitas corporis excuſat à muneribus perſonalibus, quæ corpore, non quæ conſilio adimplentur, & num.* 23.
19 *Collecta, quæ imponitur perſonis pro rebus, eſt munus patrimoniale.*
20 *Miſerabiles perſonæ immunes ſunt ab oneribus perſonalibus, & realibus extraordinariis, non autem ab ordinariis.*
21 *Et an jus canonicum in hoc diſcrepet à jure civili, & num. ſeq. uſque ad num.* 25.
22 *Canones à legibus diſcrepantes in materia civili, & inter laicos ſervari debent in terris eccleſiæ, non autem in terris Imperii.*
23 *Cæcus ſi ſit ſapiens cogi poteſt ire ad Concilium, & conſulere.*
24 *Immunitas à muneribus publicis includit extraordinaria tantum, nec porrigitur ad ordinaria.*
25 *Ius canonicum ubi aliquid reperitur expreſſè deciſum, quod jure civili ſit dubium, ſervari debet deciſio juris canonici etiam in foro civili.*
26 *Ius canonicum prævalet jure civili etiam in terris imperii, ubi agitur de naturali æquitate.*
27 *Item ubi rigor juris civilis induceret iniquum.*
28 *Item in cauſis miſerabilium perſonarum.*
29 *Munera ordinaria quæ ſint, & quæ extraordinaria, & num. ſeqq. uſque in fin.*
30 *Collecta an ſit munus extraordinarium, & an ex ſtatuto inferiorum poſſit fieri ordinarium.*

1 LICET, Cæcus ad collectas cogi non debet. Hoc dicit, ſecundum communem, & veriorem intellectum, ut dicam infra in 1. quæſt. ſed ſecundum alium intellectum hoc intendit. Cæcus & pauper ad collectas non tenetur. Dividitur in duas partes. In prima ponitur cæci quæſtio; in ſecunda proviſio, ibi, *quod fieri.*

2 Nota primo ibi *inhumanum eſt nimis*: cæcum eſſe perſonam miſerabilem, & peccatum eſſe inhumanitatis eum affligere in ſolutione collectæ. Vetus Codex Tartaconen. habet, inhumanitaosest, ut refert Anton. Auguſt. *in notis ad primam Collect. Decretal. libr.* 2. *tit.* 9. *de reſtitut. ſpoliator. cap.* 7. & exponitur hic inhumanitas pro feritate, & crudelitate, prout hanc ipſam litteram exponit Albertus de Roſate *in dictionario in verb. Humanitas*, & ſenſit gloſſa ad textum relata in Clemen. *Quia contingit, poſt princ. in verb. Inhumaniter, de relig. domib.*

mib, de quo plenius infra *num.12. & ſeq.*

3 Secundo nota ibi, *affligere*, non eſſe addenda afflictionem afflictis, concordant cap.1. *de cleric. ægrot.* cap. *Cum percuſſio, 7. quæſt.1.* cap. *Iudicas, 3. quæſt.9.* & hic notat gloſſa *in verb. Miſereri*, & Hoſtienſis *num.2.* & latius dicam infra *dict. num.12. & ſeqq.*

4 Ultimò nota ibi, *cui debuerat ex collectis*, cæco inopia laboranti ſubveniendum eſſe per impo-

5 ſitionem collectæ. Et ita eſt hic textus valde notabilis, qui ad hoc non conſuevit allegari, pro opinione gloſſ. in cap. *Sicut, in verb. eſurientem, 47. diſtin.* quod pauper quamvis directè agere non poſſit contra divitem ut ſibi ſubveniat, poteſt tamen eum denunciare, & implorare officium judicis Eccleſiaſtici, ut illum compellat ad conferendum cap. *Dilectiſſimis, 12. quæſt.1.* nam ſi quando fames, & penuria, & rerum omnium egeſtas opprimit mundum, ſciamus hoc extra Dei deſcendere, qui in pauperibus, ſi non accipiant eleemoſynam, fraudari ſe loquitur, dicit textus in cap. *Revertimini, 16. quæſt.1.* Nemo enim ab eleemoſyna excuſatur, cum omnes admoneantur ut conferant non habenti, cap. *In ſingulis. 86. diſtinct.* Idem firmat Speculator *in tit. de inſtrument. edit. §. Nunc vero aliqua, verſ. Sexageſimo ſeptimo*, Abbas in cap. *Si quis de fur.* Guhelm. Rovil. *in tractat. de juſtit. & jur. in tit. de divite ſine eleemoſyna, num.8.* inter tractat. commun.

6 *tom.1. pag.35.* Oppono; Iſte cæcus erat laicus, & agebatur hic de negotio merè temporali executionis collectæ: ergo ut inquit gloſſa *1.* & Hoſtienſ. *num.2. in verb. Quod fieri*, quid ad Papam de iſto cæco, cum hæc temporalia ad ſæcularem judicem pertineant mero jure? cap. *Cauſam quæ, il ſecondo, qui filii ſint legitim.* & cap. *Quo jure, 8. diſtinct.* Hinc Petrus Antibolus in *tractat. de muner. §.2. num.28. inter tractat. commun. tom.1. pag.66.* audacter carpit hanc decretalem quod voluerit ſe immiſcere in iſtis ponendo falcem in meſſem philoſophiæ legalis, & ſe ipſum non intelligens præceperit defendi cæcum ut ad collectam pariter cum alijs non teneatur, ut latius dicam infra in *1. quæſt. num.9. verſ. Præterea.*

Ad hanc difficultatem ſubmovendam dantur à gloſſa & Doctoribus plures ſolutiones. Prima ſolutio eſt quod hic cæcus eſſet de juriſdictione temporali Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, cujus Epiſcopo Gregorius reſcribit, & gravaretur ab hominibus illius Eccleſiæ, ut videtur colligi ex capit.1. *ſupra de reſtitut. ſpoliator*, cujus hoc, cap. eſt pars. Ibi enim hic idem cæcus fuerat ſpoliatus ab hominibus ejuſdem Eccleſiæ, unde jure merito poterat ad Papam habere recurſum, ut capit. *Si duobus, ſupra de appellationib.* & ita ſolvunt Hoſtienſis *hic num.1.* Joann. Andr. *num.4.* & Butr. *in fine.* Et propterea Petrus Antibolus ubi ſupra *num.29.* reſtringit hunc textum ad ea tantum loca, quæ ſubſunt Eccleſiæ temporaliter, per ea, quæ habentur in capit. *Novitium, ſupra de iudic. in textu* & in prima gloſſa & in authen. *Quomodo oportet. Epiſcop. in princip. coll.1.* & notatur in capit. *Cum eſſes, ſupra de teſtament.* & probatur ſecundum eum in capit. *Relatum, eodem titul.* Sed hæc ſolutio divinat, ut fatetur Cardinalis *num.1.* quia nullibi apparet hunc cæcum fuiſſe ſubjectum Eccleſiæ in temporalibus, & in dicto capit.1. tantum dicitur Philagrio cæco campum fuiſſe occupatum ab Eccleſiæ hominibus, qui contendebant illum eſſe de proprietate Eccleſiæ. Sed an perſona cæci ſubeſſet eidem Eccleſiæ in temporalibus, nec ne, textus non dicit; unde nec nos dicere debemus. Præterea hæc Decretalis non eſt Gregorij IX. prout inſcribitur, nec Gregorij VII. ut adnotavit Contius, nec dirigitur Epiſcopo Conſtantinopolitano, ut dixerunt nonnulli ex Canoniſtis noſtris; ſed ex *libr.7. epiſt.126. ſive 130.* quæ poſtrema eſt ejus libri regiſtri Beati Gregorij, ſcribendum eſt, Gregorius Conſtantio Epiſcopo Mediolanenſi, ut obſervat Antonius Auguſt. *in notat. ad primam Collectionem decretal. libr.2. tit.9. de reſtitut. ſpoliator. cap.7.* Nullibi autem edocemur Eccleſiam Mediolanenſem tunc temporis exercuiſſe temporalem juriſdictio-

7 nem in civitate Januenſi, quam Philagrius incolebat, ut in prima collect. decretalium. Secunda ſolutio eſt Vincentij aſſerentis hic agi de violentia, & peccato; & hoc reſpectu Eccleſiam bene potuiſſe in hoc ſe ingerere, ut legitur & notat. in dict. cap. *Novitium, de iudic. & argum.* cap. *Relatum 10. quæſt.1.* Quomodo autem peccatum eſſet, & violentia cæcum adſtringere una cum reliquis habitatoribus ad ſolutionem collectæ, plenè dicam infra in *prima*

8 *quæſt. num.12. & ſeq.* Tertia ſolutio eſt quod cæcus ſit perſona miſerabilis, & ideo de foro Eccleſiæ, ut cap.1. & 2. *87. diſtinct.* & notatur in cap. *Significantibus*, in gloſſ.1. *ſupra de offic. delegator*, quæ ſolutio ſatis colligitur ex hac littera ibi; *inhumanum eſt nimis*, nec non ibi, *miſereri*. Nam miſerabiles perſonæ dicuntur omnes, quibus natura movetur ad miſerandum propter fortunæ injuriam, ut per Azor. *in ſumm. Cod. quando Imperator inter pupill. & vid. numer.4.* Rebuffus *in tractat. de ſentent. proviſion. art.3.* in gloſſ. *fin.* & Stephanus Aufrer. ad Guidop. *deciſ.566. in ver. Miſerabiles*, unde hanc ſolutionem cum ſecunda ponit hic gloſſa 1. & Hoſtienſ. *num.1.* & eſt ex mente Innocent. *in verb. Cæcitas*, dum dicit, (Nota cæcos defendendos per Eccleſiam,) & allegat cap. *Deſolatis, 8. diſtinct.* Sed fortè eſt cap. *defenſionis 87. diſtinct.*, & conſentiunt Butr. Anch. Abbas & alij: Et ex his patet Antibolum temerè aſſeruiſſe Eccleſiam hoc caſu poſuiſſe falcem in meſſem alienam, de quo latius dicam infra in *prima quæſtione num.12. & ſeqq.* & in *ſecunda à num.2. uſque ad num.29.* Sed in quibus caſibus perſonæ miſerabiles, & maximè cæcus ſubſint juriſdictioni Eccleſiæ ſcripſi plenè in prædicta decretali *Significantibus.*

9 QUÆRO utrum cæcus non pauper ad collectas teneatur.

Solutio quæſtionis pendet ab intellectu hujus cap. quod legitur dupliciter, uno ſcilicet modo, ut intelligatur de cæco, qui etiam ſit pauper, & huic lecturæ, quæ magis placet Cardinali in princip. videtur ſuffragari textus in cap. *1. ſupra de reſtitut. ſpoliator.* ad quod hoc cap. venit continuativè, nam ut ibi dicitur, hic idem cæcus Philagrius fuerat ſpoliatus, & ſic remanſerat pauper. Similiter eidem lecturæ videtur ſuffragari hæc littera *in verb. Miſereri.* Nec obſtant illa verba, *ſi eſſet neceſſitas*, quæ videntur importare, ut tunc temporis non eſſet in neceſſitate conſtitutus. Quandoquidem verba illa intelligi poſſunt de neceſſitate mendicitatis, & ideo ſubdit, *miſereri*, ſcilicet miſeratione, per quam præſtantur eleemoſynæ, & ſic idem cæcus non erat mendicus; adeo ut illi ſubveniendum foret ex collectione eleemoſynarum: erat tamen pauper, &

conſequenter immunis à collectis. Sed ſecluſa paupertate non dicitur perſona miſerabilis; & ideo tenetur ad collectas etiam perſonales, neque excuſatur niſi à muneribus perſonalibus, quæ ipſe per ſe obire non poteſt, ut cooludit Cardinal. *hic numer. 2. in ſecunda oppoſit.* & fuſius in dict. cap. *Significantibus, quæſtione 6. de offic. delegator.* Similiter de cæco paupere intelligit hanc litteram Proſdocim. de Comitibus *de differentia utriuſque iuris, num. 144.* Præterea verba legis ad intellectum iniquitatis trahi non debent, cum lex debeat eſſe juſta, c. *Erit autem lex, 4. diſtinct.* At traherentur ſi hoc caſu intelligerentur de cæco divite, nam ut ait Petrus Antibal. in dict. *tractat. de muner. in tertia parte principali, num. 30.* ſi cæcus ſit dives homo, & locuples, erit ne æquum ut ipſe ſit immunis à collecta in gravamen aliorum collectorum? certè non, imò iniquum. Ad quod optimè facit ſecundum eum l. *Semper,* §. 1. *ff. de iure immunit.* Quod ſi objiciatur, Eccleſia tenetur cæcum protegere: reſpondet, protegat eum ſecundum jus, non autem contra jus, nam ſequeretur maxima iniquitas. Alio modo legitur hoc capitulum ut intelligitur de cæco non paupere. Hæc lectura communiter recipitur à Doctoribus, & mihi videtur verior ex conſiderationibus infra ſcriptis. Primò enim textus fundat deciſionem ſuam non in ratione paupertatis, ſed cæcitatis, dicens: quia inhumanum eſt nimis io collectione affligere eum, quem cæcitas gravat, & noo dixit eum, quem paupertas gravat. Quod ipſum evidentius colligitur ex clauſula integra Regiſtri Beati Gregorij, unde hæc Decretalis ſumpta eſt, ſic enim ſe habet. [Licet multum fraternitatem veſtram ad ſervandam ſibi juſtitiam Philagrij portitoris præſentium flagellum cæcitatis invitet; veromtamen quia ad reſtituenda, quæ ſibi præjudicialiter aſſerit detineri, per Nos vos voluit fieri promptiores, præſentia ad vos ſcripta prævidimus dirigenda.] Hæc ibi, Ex quibus verbis patet Beatum Gregorium conſtituiſſe fundamentum iuriſdictionis, & juſtitiam cæci in ſolo flagello cæcitatis, non autem in paupertate. Refertur ab Antonin. Auguſt. *in notis ad prealleg. cap. ſeptimum.* Præterea ſi textus intelligeretur de cæco paupere, ejus deciſio eſſet de indubitabili. Certum eſt enim pauperem, & inopem excuſari à collectis, ut notat Baldus *in Authentic. defuncto, num. 12. Cod. ad Tertullian,* & Gigas *in tractat. de penſionib. quæſt. 80. numero tertio.* Antonius de Butr. *in repertor. ſuo, in verb. collecta,* Franciſcus Lucan. *in tractat. de fiſco, in tertia parte principali num. ſeptimo.* inter tractatus commun. *tomo undecim. pag. 8.* Ergo adjungendo paupertati qualitatem cæcitatis, decidiſſet caſum indubitabilem contra textum in l. *Labeo, ff. de Carbon. edict.* Item qualitas cæcitatis, cui ſoli hæc deciſio innititur, ſupervacuè adjecta fuiſſet; & qualitas paupertatis incautè prætermiſſa, quod non eſt dicendum. Ad hæc textus primò præcipit ſimpliciter, & abſolutè ut cæcus ad collectas non compellatur: & mox ſubdit, ei ſubveniendum fore ex collectis ſi eſſet neceſſitas; atque ita exigit ut cæcus ſit pauper, & in neceſſitate conſtitutus, in ſecundo tantum caſu, in quo deberet imponi collecta pro illius ſubventione; non autem in primo caſu cum agitur de illo gravando io ſolutione collectæ, argument. l. *Cum Prætor, ff. de iudic.* & capit. *Nonne de præſumption,* cum ſimilibus. Ac præterea ſi Pontifex in primo caſu egiſſet de cæco egeſtate laboranti, non ſubjunxiſſent poſtea in ſecundo caſu conditionem illam, ſi eſſet neceſſitas, quæ apertè ſupponit cæcum tunc temporis non fuiſſe pauperem, & in neceſſitate conſtitutum, ut probat textus notab. in l. *Cum certus, ff. de tritic. vin. & oleo legato.* Neque his refragatur conſideratio Cardin. quod iſte cæcus eſſet pauper, ſed non mendicus, & conditio illa, *ſi eſſet neceſſitas,* referri debeat ad neceſſitatem mendicitatis, ita ut ſit ſenſus, ſi cæcus eſſet in neceſſitate conſtitutus, & mendicus, miſerendum illi eſſet ex collectis; ſed quia non erat mendicus, ſed tamen pauper, ad collectas non tenebatur. Quandoquidem hæc conſideratio Cardinalis ſupponit cæcum tunc temporis fuiſſe pauperem, non tamen in neceſſitate conſtitutum, & nihilominus fuiſſe immunem à col-

11 lectis. Quod ſtare non poteſt, quia ſola paupertas abſque neceſſitate illum non exemiſſet ab onere ſolutionis: nam illi tantum pauperes, quorum nota paupertas, & illi, qui dietim laborant pro victu quærendo, ad collectas non tenentur, ut inquit Petrus de Ubal. in *tractat. de collectis, num. 9.* & idem voluit Baldus in *Authent. Defuncto, num. 12. Cod. ad Tertull.* ubi ait, Pauperes, quorum opera vix ſufficit ad alimenta, non debere concurrere ad onus impoſitionis collectæ, allegat gloſſam ult. in l. *Omnes, in prima, Cod. de Annon. & tribut. libr. 10.* & eum ſequitur Alexand. in l. 4. *num. 17. ff. de re iudicat.* Oportet igitur ut pauper ad hoc ut excuſetur à collectis in neceſſitate victus ſit conſtitutus, ad hoc textus optim. in l. *Cura,* §. *Inopes,* ibi, *ipſa non habendi neceſſitate non ſuſtinent. ff. de muner. & honor.* cujus contrarium ſupponit illa conditio, ſi eſſet neceſſitas, & conſequenter fateri oportet textum in primo caſu eſſe intelligendum de cæco non paupere, qui licet non ſit poſitus in neceſſitate, tamen propter cæcitatem ipſam ad collectas non tenetur. Quibus accedit quod iſte cæcus Philagrius habebat campum, quo fuerat ſpoliatus, ut patet in capit. 1. *ſupra de reſtitut. ſpoliator.* item habebat ſervos, nam poſt illius capitis verba agitur de ſervis ejuſdem Philagrij ab Eccleſia Dertonenſi occupatis, ut refertur ab Antonin. Augſt. *libr. 3. in notis ad dict. cap. 7.* Unde ex eo, quod campus fuerit illi occupatus, non rectè infertur ut remanſerit pauper, quia neceſſe eſt plura alia bona eum habuiſſe, cum alioquin fructus unius campi non fuiſſet ſatis ad ſuam, & ſervorum ſuſtentationem. Quod inde etiam evidentius colligitur, quod idem Philagrius renunciavit poſſeſſorio, & conſenſit ut ageretur de cauſa proprietatis, ut legitur in dict. *cap. 1.* At noo eſt veriſimile ut renunciaſſet ſpolio ſi omnia bona ei fuiſſent violenter ablata, quin potius ante omnia procuraſſet ſe redintegrari, ut ex illis vivere poſſet, argument. l. *Necare, ff. de liber. agnoſc.* & capit. *Paſce, 86. diſtinct.* Concluditur ergo cæcum à collectis eſſe immunem ſive ſit pauper, ſive ſit locuples, & hanc decretalem eſſe indiſtinctè intelligendam, prout eam intelligunt Abbas Antiquus *in princip.* Hoſtienſis *num. 3.* Joann. Andr. collectat. & Joann. de Anan. omnes *num. 2.* Henric. Boich. Anton. de Butr. & Anchar, omnes *num. 1.* & ideinmet Cardinal. fatetur ſecundum quoque intellectum poſſe ſuſtineri. Non obſtat quod cæcus dives ooo ſit perſona miſerabilis; quia hoc eſt falſum, ut fusè probavi in d. cap. *Significantibus, in ſecunda quæſt. de offic. delegator.*

12 Rurſus noo obſtat iniquitas, quam teme-

temerè obtrudit Antibolus huic decretali, & per conſequens Beato Gregorio Magno, quem fortè ignoravit fuiſſe illius conditorem: nam reſpondetur hanc iniquitatem nec jure ullo, nec ratione probari, & de juſtitia hujus conſtitutionis liquet manifeſtè, quia fundatur in naturali æquitate, cum natura ipſa dictet inhumanum eſſe afflictum flagello cæcitatis tallijs, & impoſitionibus vexare, & magis affligere, quæ ratio exprimitur hic, & in proœmio epiſtolæ ipſius Gregorij, ut dixi ſupra *num.* 9. & quamvis pars cæci accreſcat alijs; tamen ſicut hæc ratio non conſideratur in paupere, ut in d. §. *Inopes*, ita nec in cæco, quia uterque jure ſuo utitur, c. *Cum Eccleſia Vulterana ſupra de elect.* l. 1. & l. *Injuriarum* §. 1. *ff. de injur.*
13 Quinimo hoc eſt culpa, & divina offenſa, ut dicit text. cum ſua gloſſ. in c. *Cum percuſſi*, 7. *quæſt.* 1. Eſt enim peccatum contra miſericordiam, quæ eſt compaſſio alienæ miſeriæ in corde, qua ſi poſſumus, ſubvenire compellimur, ut declarat S. Thom. *in prima parte quæſt.* 21. *art.* 3. & *in ſecunda ſecundæ quæſt.* 30. *art.* 1. Atque ita Eccleſia quæ cæcum relevat à gravamine collectarum non protegit eum contra jus, imò ſecundum jus, id eſt rationem, quia lex eſt omne quod ratione conſiſtit. c. *Conſuetudo*, 1. *diſtinct.* item non protegit eum contra jus, quia jus civile non adverſatur, ut clarè patebit infra *num.* 23. & quatenus adverſaretur, tamen contra rigorem juris civilis ſtandum eſſet juri canonico in hac materia pietatis, & miſerabilium perſonarum, ut ſimiliter patebit infra *num.* 26. &
14 *ſeqq.* Unde injuriæ illatæ miſerabilibus exaggerantur, quia magis opponuntur miſericordiæ, & nocumenta ſunt eis graviora quia non habent relevantem, ut idem Sanctus Thomas docet in 2. 2. *quæſt.* 65. *artic.* 4. *ad ſecundum*. Igitur jure merito Eccleſia potuit & debuit huic cæco officium ſuum impertiri, ſecundum ea, quæ leguntur, & notantur in cap. *Novit. ſupra de judic.* præcepto enim divino tenetur miſerabilium perſonarum curam paternam gerere, ut in Decreto Concilij Trident. *cap.* 1. *in princ. Seſſ.* 23. & qui conſtitutis in miſeria non impendit miſericordiam dicitur negare Chriſtum, qui miſericordia eſt, cap. *Omnis*, 7. *quæſt.* 1.

15 Secundò QUÆRO, à quibus collectis cæcus non pauper ſit immunis.

Proponitur hæc quæſtio de cæco, id eſt utroque lumine orbato: nam ſi unum tantum amiſiſſet, nulla frueretur immunitate, ut in l. *Luminibus. C. qui morb. ſe excuſant*, & expreſſius in l. *un.* & ibi gloſſ. *in verb. Utrinſque, C. eod. lib.* 10. Anchar. & Jo. de Anan. *hic in princ.* Item proponitur de cæco non paupere, alias enim eſſet de indubitabili, ut patet ex dictis ſupra *num.* 10.

Quibus præhabitis gloſ. ultima videtur reſtrin-
17 gere hoc capitulum ad collectas perſonales, dum ait, eos, qui morbo laborant, à muneribus perſonalibus excuſari, ut l. 1. & 2. *C. qui morb. & excuſ. lib.* 10. Sed apertius hoc tenet Innoc. qui exponit verbum, *collectas*, id eſt perſonales: ſecus de realibus; & quamvis nihil alleget: tamen pro eius opinione videtur textus cum gloſſ. in l. *Honores, ff. de Decurion.* ubi ſurdus, & mutus ſi in totum non audiant, aut non loquantur, ab honoribus civilibus excuſantur, non autem à muneribus, & gloſſ. exponit *ver. Muneribus*, ſcilicet patrimonialibus; ſed à perſonalibus benè excuſantur, & allegat textum, qui de cæco loquitur in dicta lege prima & eſt ſimile in majoribus quinquaginta quinque annorum, qui ad munera perſonalia non tenentur, ut l. *Manifeſti*, *Cod. qui ætat. ſe excuſ. lib.* 10. & tamen à patrimonialibus non ſunt immunes, ut l. *Neque tempore, Cod. de muner. patrim. eod. lib.* Item eſt ſimile in compluribus alijs caſibus, quos cumulat. Petr. Annibol. *in prealleg. tract. de muner. in* 3. *part. principali num.* 22. Rurſus pro hac opinione videtur textus apertius in l. l. 2. §. *Corporis, ff. de vacat. muner.* ubi textus dicit: (Corporis debilitas eorum munerum excuſationem præ-
18 ſtat, quæ tantum corpore implenda ſunt; Cæterum quæ conſilio prudentis viri, vel patrimonio ſufficientis in honores obiri poſſunt, non remittuntur.) Hæc ibi: Non eſt autem ambigendum, quin cæcitas ſit debilitas corporis; quinimo ut inquit Lucas de Penna in d. l. 1. *num.* 4. *C. qui morb. ſe excuſ. lib.* 10. totius humani corporis debilitatem ſit oculos perdidiſſe. Faciunt textus in l. 2. & 3. *C. de muner. patrim. eod. lib.* dum dicunt onera patrimoniorum ab omnibus eſſe ſubeunda, & in eis non ſuffragari immunitatem à publicis muneribus. Eamdem opinionem amplectitur Lucas de Penna in dict. l. 1. *num.* 6. ubi allegat textum noſtrum dicens hic apertè probari cæcum non compelli, ut cum alijs contribuat in collectis, & non ſubdit quod eſt intelligendum ubi collectæ reſpicerent merè perſonam. De perſonalibus etiam intelligit hanc litteram Lucan. *in tract. de fiſco in tit. de immunitate col-*
19 *lectar. num.* 8. *inter tract. comm. tom.* 11. *fol.* 10. Et ex prædictis conſequitur, ut cum collectæ, quæ hodie fiunt, exigantur, de patrimonio, & ſic contributio collecta non ſit munus patrimoniale, quod imponitur perſonis pro rebus, ut l. *reſcripto*, §. *Sciendum, ff. de muner. & honorib.* cæcus à collectis hujuſmodi nullam habeat immunitatem, ut per Antibol. *loco citato*.

20 Verum Hoſtien. *hic num.* 3. concludit cæcum, & alias perſonas miſerabiles eſſe immunes non ſolum à perſonalibus, ſed ab omnibus extraordinarijs etiam realibus, arg. cap. *Indicatum*, 89. *diſt.* l. *unic. C. de ſuper indict.* & l. *unic. C. de vacat. muner. public. lib.* 11. à realibus autem ordinarijs non ſunt immunes; unde ſi teneat aliquam terram cenſualem, vel tributariam; cenſum, vel tributum ſolvere debent, cap. *Si quis laicus*, 16. *quæſt.* 1. cap. *Convenior*, & cap. *Tributum*, 23. *quæſt.* 8. quamvis piè faciat dominus ſi paupertate oppreſſo hoc remittat, arg. cap. *Propter ſterilitatem, ſupra de locato.* ita Hoſt. quem totidem verbis referunt, & ſequuntur Jo. Andr. Collect. & Jo. de Anan. omnes, *num.* 2. Henric. Boich. Butr. & Anchar. omnes *num.* 1. Et pro hac opinione, quæ ut vides magis communiter recipitur à Doctoribus facit littera hujus Decretalis, quæ generaliter præcipit, ut cæcus ad collectas nõ compellatur, nec diſtinguit perſonales à realibus. Ergo nec nos diſtinguere debemus, l. *De pretio, ff. de Publican. in rem act.* & l. *Non diſtinguemus, ff. de arbitr. cum vulgar.*

21 Sed dices hoc caſu diſcrepat jus civile à jure canonico, quia de jure civili utroque lumine captus à perſonalibus oneribus, quæ corpore, non autem quæ animo explicantur, habet excuſationem, maximè à futuris; non autem à realibus, ut oſtenſum eſt ſupra *nu.* 17. & *ſeqq.* de jure canonico ſecus; quia non ſolum habet excuſationem à perſonalibus, quæ cõplentur, & finiunt tempore, ſed etiã

à realibus, ſive patrimonialibus, juxta text. hic in ſui generalitate. Et hanc differentiam inter jus Cæſareum, & Pontificium conſtituit Proſdocimus de Comit. de different. utriuſque juris *num.*
22 *144.* inter tractatus communes *tom. 1. pag. 172.* At ubi lex diſcrepat à Canone, in terris Imperij obſervandum eſt jus civile; in terris Eccleſiæ jus canonicum, cap. *Relatum il primo de teſtam. c. Si duobus, §. Denique ſupra de appellat.* ubi text. cum concordant. de quibus ibi in gloſſ. *ult.* Unde hanc decretalem ad loca Eccleſiæ ſubjecta in temporalibus reſtringit Petr. Antibol. ut dictum eſt ſupra *num. 6.*

23 Huic objectioni reſpondeo de jure civili nullibi reperiri expreſsè diſpoſitum ut cæcus teneatur ad onera realia, quæ extra ordinem imponuntur: nam textus in l. 1. *C. Qui morbo ſe excuſant, lib. 10.* & in l. 2. *§. Corporis, ff. de vacat. muner.* tantum decidunt cæcum teneri ad munera perſonalia, quæ conſilio, non autem ad ea quæ corpore implenda ſunt. Unde, ut ait gl. in d. l. *1. in verb. Perſonalium* cæcus à concilio, vel patrocinio non excuſatur, qui ingenio pollet, cui vim natura negavit, & ſecundum Jo. de Anan. *hic num. 4.* ſi ſit ſapiens cogi poterit ire ad Concilium, & conſulere: nam & quidam Philoſophi excæcaverunt ſe, ut melius ſpecularentur. Et Romani in rebus arduis, vel noctu conſilia inibant, vel ſi interdiu, claudebant feneſtras, & oſtia, ut ibi eſſet obſcuritas: nam magna lux mentis cogitationem diſgre-
24 gat. Alia verò jura, quæ inducuntur ex adverſo, hoc non probant, ſi bene advertantur. Etenim dum decidunt, ſurdum, & mutum, ſenem, aut debilem non habere à muneribus patrimonialibus excuſationem, & onera patrimonialia ab omnibus eſſe ſubeunda, congruè poſſunt, & debent intelligi de oneribus patrimonialibus ordinarijs, à quibus fatentur Canoniſtæ nec cæcum habere immunitatem; non autem de extraordinarijs, ut probat textus in l. *unic. C. de vacat. muner. public. lib. 10.* ubi expreſſum eſt vacationem à muneribus publicis comprehendere extraordinaria munera duntaxat, nec porrigi ad ordinaria, à quibus nullus habet excuſationem. Unde ut ibi dicit gl. 1. extraordinarias collationes duntaxat evitat, ordinarias verò recuſare non poteſt, qualia ſunt omnia patrimonialia ordinaria, ut ibi, & in l. *In honoribus §. Qui muneris,* & l. *Hi qui, ff. de vacat. muner.* à patrimonialibus enim nemo ſe excuſat, ut l. 2. *cum concordant.* & l. *Qui immunitatem, C. de muner patrim. lib. 10.* Ad idem tex. in l. 1. *C. de indict. eod lib.* ubi dicitur à munere indictionis, quod imponitur perſonis pro patrimonio non excuſari eos, qui à publicis muneribus vacationem habent. Et redditur ratio, quia indictio munus ordinarium eſt. Hinc eſt ut conductores, ſeu emphyteutæ rerum privatarum Principis excuſentur ab extraordinarijs, ut l. *1. in 2. reſponſ. Cod. de privileg. domib. Auguſt. lib. 11.* cum concordant. ibi alleg. non autem ab ordinarijs, ut l. *fin. Cod. de collat. fund. fiſcal. eod. lib.* Hinc etiam fit, ut Eccleſiæ ab extraordinarijs habeant immunitatem, ab ordinarijs non, ut l. *placet, C. de ſacroſ. Eccleſ.* concurrentibus tamen requiſitis, de quibus pleniſſimè per Rotam in cauſa Alben. Gabellæ *deciſ. 339. part. 6. Recent.* Hinc demum fit ut Epiſcopi, & clerici excuſentur ab extraordinarijs tantum, ſed ab ordinarijs non item, ut l. 1. & l. *de his. C. de Epiſcop. & Cler.* l. *Munerum, §. Patrimoniorum, ff. de munerib. & honorib.* intellige juxta notata in præalleg. deciſ. & per Canoniſtas in cap. *fin.* ubi in ſpecie Butr. *num. 10.* Imol. *num. 16.* Anchar. *num. 7.* & Abb. *num. 12. ſupra de vita, & honeſtat. clericor.* Ergo ſimiliter jura quæ dicunt ſurdum, & mutum, & alios conſimiles non habere excuſationem à muneribus patrimonialibus, intelligi debent de ordinarijs tantum, non autem de extraordinarijs. Præterquam quod reſpondere poſſet leges præallegatas, quæ de muneribus patrimonialibus diſponunt, non loqui in ſpecie de cæco, ſed de ſurdo, muto, ſene, & alijs prædictis, in quibus non viget tanta ratio pietatis, & humanitatis, quanta viget in cæcos, cum flagello cæcitatis nulla alia corporalis ægritudo æquari poſſit, ut ſcopſi plenè in cap. *Significantibus, in ſecunda quæſt.*
25 *ſup. de offic. delegat.* Quamobrem cum jure civili non ſit cautum expreſsè ut cæcus teneatur ad munera patrimonij extraordinaria, & res ſaltem ſit dubia; ſuccedit communis theorica, quod ubi in jure canonico reperitur aliquid deciſum, de quo dubitatur in jure civili; tunc deciſio juris canonici ſervanda eſt etiam in foro civili. Quam theoricam ponit Romanus *conſ. 176. Iſta ſunt reſponſiones, num. 12.* dicens, hanc eſſe Doctorum omnium ſententiam in cap. *1. de oper. nov. nunciat.* ubi hoc exprimit littera, & probatur ex generalitate textus in auth. *Ut clerici apud propr. Epiſcop.* & in Auth. *de Eccleſ. titul. in princ.* & §. *Hinc colligitur, 2. quæſt. 3.* & cap. *Sicut auditorium, 10. diſtinct.* eamdem theoricam docuit Angel. *217. In cauſa accuſationis num. 3. verſic. non obſtat,* ubi propterea infert ut cum jus civile non ſtatuat expreſsè ut non liceat appellare ſine cauſa ab interlocutoria; ſed tantum ſtatuat ut liceat appellare quamvis cauſa non exprimatur; & jus canonicum hoc limitet diſtinguendo dummodo appelletur à diffinitiva, non autem ab interlocutoria: ſervandum ſit jus civile ubique locorum, & in utroque foro ſequitur Marant. *in praxi in tertia parte, num. 73.* Eodem igitur modo cum leges civiles, quæ adſtringunt ſupradictos ad ſubeunda onera patrimonialia, nō loquantur explicitè de muneribus extraordinarijs, nec de perſona cæci; ſervanda erit ubique diſpoſitio hujus decretalis, quæ declarat cæcum non teneri ad collectas, & ſecundum communem intellectum Canoniſtarum intelligitur etiam de realibus, cum loquatur generaliter, & indiſtinctè, licet Canoniſtæ, ut jus canonicum concordent cum jure civili, hanc generalitatem limitent, & reſtringant ut non procedat in collectis ordinarijs, à quibus
26 de jure civili nullus habet excuſationem. Quibus accedit quod data etiam contrarietate juris civilis, & canonici; nihilominus cum hoc caſu agatur de naturali æquitate, prævalet jus canonicum etiam in terris Imperij, ut tradit Bald. *conſ. 8. Punctus quæſt. in princ. verſ. Modo quæritur, lib. 3.* Marant. *ubi ſupra num. 76.* & Clar. *in §. Emphyteuſis quæſt. 8. in fin.* & idem ubi juris civilis rigor induceret iniquum, prout induceret ſi cæcum ad collectas adſtringeret, cum text. hic dicat id nimis eſſe inhumanum, ut Jo. de Anania *in conſ. 80. Viſis & intellectis num. 2. prope finem, verſ. Circa verò a-*
27 *liud dubium.* Ac demum ubi in cauſis miſerabilium perſonarum canon aliquid ſtatuit contra jus civile, ſervari debet canon in illa materia etiam in foro civili, ut decidunt in cap. *Clerici,*
ſupra

Digitized by Google

ſupra de judic. Anton. de Butr. *num.12.* & Jo. de Imol. *num.2.* quos ſequitur Felin. reputans hoc ſingulare in cap. *In cauſis num.1. verſ.* & dicunt ſingulariter ſupra de teſtibus, & conſentit Maranta *ubi*
29 *ſupra.* Supereſt nunc ut pro complemento materiæ inveſtigemus, quæ ſint munera ordinaria, & quæ extraordinaria. Et quidem Petr. de Anchar. *hic num.3.* licet corruptæ legatur, & Jo. de Anania, *num.2.* poſt Bart. in l. *Hi qui, num.5. de jur. immunit.* dicunt munera ordinaria eſſe, quæ imponuntur à Principe, vel à lege, ut l.1. *C. de vacat. muner. public. lib.10.* Et ideo collectæ, quæ imponuntur à lege municipali, ſecundum eos dicuntur munera ordi-
30 naria. Et idem de his, quæ clericis imponuntur à Papa, & laicis ab Imperatore. Secus de his quæ imponuntur per Officiales civitatis, puta decem de Bailiva, ſeu Regulatores; quia hæc ſunt munera extraordinaria, ut l. *In honoribus,* §. *Qui muneris, ff. de vacat. muner.* & dict. l. *unica.* Tu adverte, quia Guliel. de Cuneo in l. *Neminem, C. de Sacroſ. eccleſ.* dicit munus Ordinarium eſſe quod habet certam, & determinatam præſtationem: extraordinaria verò quæ quandoque per accidens inducuntur l. *Sejo,* §. *Medico, ff. de ann. legat.* Sed huic theoricæ videtur contradicere d. l. *un.* quæ eſt clavis in materia, dum expreſsè diffinit: munera ordinaria eſſe quæ lege, vel ſenatuſconſulto, vel conſtitutione Principis injunguntur. Unde per contrarium extraordinaria ſunt reliqua omnia, quæ lege, vel ſenatuſconſulto, aut conſtitutione Principis non ſunt injuncta, ut notatur in l.1. in gl. *in verb. Officia. C. de agricol. & cenſi. lib.10.* & plenè declarat Petr. Antib. *in tract. de muner. in* §.3. *de 2. diviſ. muner. num. 9.* inter tract. commun. *tom. 11. pag. 64.* Verum, ut advertit Bartol. in l.1. *C. de mulier. & in quo loco, lib. 10.* ubi plenè examinat hanc materiam, illa lex concordat cum dicto Gulielm. quia quando munus imponitur lege, vel conſtitutione perpetua, ex neceſſitate habet certam invariabilem, & ordinariam præſtationem, quod non contingit in his, quæ interdum per accidens imponuntur, cum talia certam, & ordinariam præſtationem non habeant, & ſequitur Geminian. in *conſ. 116. Qua prædicti, num.2.* Ad hoc igitur ut munus dicatur ordinarium, non ſufficit ut indicatur à Principe, ut dicunt Anchar. & Anania, ſed oportet ut indicatur lege, vel conſtitutione, & ſic ut ſit invariabile, & perpetuum. Unde munus extraordinarium eſt quod à Principe indicitur, quia natus eſt ſibi filius, vel quia, uxorem duxit, ut notatur in l. *Placet, C. de ſacroſ. eccleſ.* & idem eſſet ſi fieret novus miles, vel filiam nuptui traderet, aut Papam inviſeret, vel quid ſimile, cum eam per accidens, non autem lege, Senatuſconſulto, aut conſtitutione Principis injungantur, extraordinaria ſunt, ut in dict. l. *un.* & per Antibol. *ubi ſupra, num. 20.* Qua ratione ſubſidium quod frequenter poſtulatur à Principe, extraordinarium dicitur. Eodem modo munus, quod imponitur extra ordinem propter publicam utilitatem, extraordinarium eſt, ut notat Innoc. in cap. *Non minus, ſuper gl. in verb. Prohibemus, infra de immunit. eccleſ.* qui idem dicit de munere injuncto ad inſtructionem itinerum, & pontium. In ſpecie autem collectas, quæ imponuntur perſonæ pro rebus, munera extraordinaria eſſe, cum certam, & determinatam præſtationem non habeant, firmant Gemin. d. *conſ. 116. num.2.* plenè Jo. de Imol. *conſ.48. In caſu præmiſſo.* Aretin. *conſil. 132. In cauſa, qua vertitur, in princip. &* Alexan. *conſ.68. Viſo, in princ. lib.2.* quibus adde Baldum *conſ. 112. de Generali, num.6. verſ. Quoddam eſt munus, lib.2.* qui dicit collectam eſſe munus repentinum, & extraordinarium, quod pro neceſſitatibus temporum variatur, & eſt quandoque magnum, quandoque parvum, quandoque nullum. Quod tamen intellige niſi collecta ex ſtatuto, vel conſtitutione eſſet effecta ordinaria, quod fieri poteſt ut l.1. *C. de indict. lib.10.* dummodo tamen hoc fiat lege, ſenatuſconſulto, vel Conſtitutione Principis. Alias enim ſtatutum inferiorum facere non poteſt, ut collecta ſit munus Ordinarium, ut declarat Baldus *d. conſ. 112. num. 6. Præterea ſtatutum.*

DE CENSIBUS.

Cap. Olim.

SVMMARIVM.

1 *Cenſus ſolvendi ſunt ad antiquam monetam, in qua inſtituti fuerint, & n.2.*
2 *Niſi ſit in alterius moneta ſolutione præſcriptum, n.1. & 14. ſeqq.*
3 *Monetæ valor alteratur intrinſecè, vel extrinſecè.*
4 *Monetæ valor cum alteratur intrinſecè, fieri debet ſolutio ex antiqua moneta, ſi extet, ſin minus ad illius æſtimationem.*
Amplia primò, ſi monetæ valor fuerit auctus, ſive imminutus, n.6.
Amplia ſecundò, etiamſi creditor per plures vices receperit ſolutionem in alia moneta, n.7.
Amplia tertiò, etiamſi illam receperit ſine ulla proteſtatione, n.8.
Amplia quartò etiam in ultima voluntate, n.9.
Amplia quintò etiam in penſione, n. 12.
Amplia ſextò ex quacunque diſpoſitione debitum fuerit contractum, n.13.
Limita niſi fuerit in alterius monetæ ſolutione præſcriptum, n. 14. & ſeqq.
5 *Æſtimatio licet non fuerit petita in libello, tamen quando aliquid dari, vel tradi eſt in obligatione, Iudex poteſt condemnare ad rem, vel ad illius æſtimationem.*
9 *Legatum florenorum ſolvi debet ad rationem monetæ ea, qua currebat tempore conditi teſtamenti.*
10 *Idem in legato annuo.*
11 *Solutio fieri debet ad monetam currentem tempore ſolutionis quando obligatio eſt incerta.*
12 *Penſio, ſi valor monetæ alteretur intrinſecè ſolvi debet de pecunia, quæ currebat tempore reſervationis.*
15 *Præſcriptio inducitur tam pro debitore, quam pro creditore, ſi ſoluta fuerit moneta unius ſpeciei ſpatio longiſſimi temporis.*
16 *Cenſus præſcribi non poteſt.*
17 *Quod verum eſt in totum, ſed in parte ſecus.*
18 *Niſi debitor ſit in mala fide ſolvendo denarios Papienſes pro Lucenſibus.*
19 *Præſcriptio ſolutionis in aliena moneta procedit non obſtante proteſtatione creditoris.*
20 *Proteſtatio non interrumpit præſcriptionem niſi in caſibus, &c.*

Præ-

Digitized by Google

21 *Præſcriptio cenſus in alia moneta contra Eccleſiam debet eſſe quadragenaria; contra privatum ſufficit triginta annorum.*

22 *Monetæ valor ſi alteretur extrinſecè, fieri debet ſolutio habito reſpectu ad valorem monetæ ſecundum tempus ſolutionis.*

23 *In æſtimatione valoris inſpicitur tempus ſolutionis.*

24 *Moneta quando fuit taxata ab initio, in ſolutione attenditur valor taxatus.*

25 *Æſtimatio facit venditionem.*

---

1 OLIM. Solvendi ſunt cenſus ad antiquam monetam, in qua inſtituti fuerint, niſi ſit in alterius monetæ ſolutione præſcriptum. Hoc dicit ſecundum omnes, & eſt caſus valde notabilis, ſecundum Abb. Primò narrat factum. Secundò decidit exprimendo motiva, ibi, *Cum igitur.*

2 Nota ex hac Decretali ſolutionem cenſus faciendam eſſe ad antiquam monetam, quæ currebat tempore inſtitutionis. Et ita hic eſt caſus ad litteram, ſecundum Jo. Andr. Butr. Card. Anchar. Abb. & Jo. de Anan. in ſumm. textus Caſtil. *conſ. 35. num.*
3 12. Sed quia in hac materia ingens eſt opinionum varietas, ut patet ex cumulatis per Ant. Gabriel. *comm. concluſ. lib. 3. de ſolut. concluſ. 1. cum pluribus ſeqq.* Pro clariori explicatione diſtinguendi ſunt duo caſus principales. Primus eſt quando valor, ſeu bonitas monetæ alteratur intrinſecè ob alterationem materiæ, ſeu ligæ, vel ponderis. Secundus eſt quando valor, ſeu bonitas monetæ alteratur extrinſecè, eo quod eodem pondere, materia, & liga manentibus alteratur monetæ valor ob Principis voluntatem, vel aliam cauſam extrinſecam, vel accidentalem ut plenè notatur in cap. *Quanto: ſupra de jurejur.* & per Legiſtas in l. *Cum quid, ff. Si certum petatur,* & per Anchar. *hic in 6. notab.*

4 In primo caſu id eſt cum bonitas, ſeu valor monetæ alteratur extrinſecè, hæc autem concluſio, videlicet ſolutionem debiti pecuniarii faciendam eſſe ex moneta antiqua, quæ ſcilicet currebat tempore debiti contracti, ſi inveniatur; non autem ea nova, quæ modo eſt in uſu: ſi verò non inveniatur, antiqua, tunc faciendam eſſe ſolutionem ad illius æſtimationem id eſt ex nova, quæ æquivaleat antiquæ. Ita Innoc. *hic in princ.* Hoſt. *num. 1. in verb. Ad Papienſ.* Abb. Antiq. & Jo. Andr. ambo *num. 3.* Abb. Sicul. *n. 4.* & alii communiter. Hoſt. in c. *Quanto, num. 4. verſ. Quid ergo ſi Mercator de jure jur.* & ibi Jo. Andr. *num. 6. verſ. Quærit autem Hoſtien.* Butr. *nu. 12. verſ. Secundus quando,* Anchar. *n. 10. verſ. Quartò quæro,* Imol. *nu. 18. verſ. Circa tertium,* & Abb. *num. 12. verſ. Venio ad ſecundum,* ubi aſſerit ita communiter teneri per Canoniſtas, & Legiſtas, Bart. in l. *Paulus, la prima n. 6. verſ. Quæro quid ſi moneta eſt mutata. ff. de ſolut.* Bald. in l. *Acceptam, num. 45. in 17. quæſt. C. de uſur.* Bertrand. dicens communem *in conſ. 3. 2. in princip. vol. 1.* & alii plures apud Gabriel. *comm. concluſ. lib. 3. de ſolut. concl. 1. num. 1.*

Ratio hujus concluſionis eſt, quia moneta ipſa antiqua erat in obligatione, ac etiam in condemnatione, ut per Innoc. *in princip.* Abb. Antiq. *num. 5.* Hoſtien. *num. 17. in verb. Denariorum Papienſium,* Jo. Andr. *num. 5.* Bart. in l. *Si quis ſtipulatus, num. 3. ff. de ſolut.* Bal. *conſ. 213. num. 2. vol. 5.* Rota *deciſ.* *149. num. 4. part. 2. recentiorum.*

5 Et clarè probatur in hac Decretali: nam denarii Papienſes pro Synodatico erant in obligatione, & de illis ab ipſo fuit facta petitio, ut patet ibi: (Unde petebas eos ad Papienſem ſolutionem compelli.) Et Pontifex per diffinitivam ſententiam condemnavit Clericos ad ſolutionem Papien. vel ad æſtimationem eorum, ut patet in fin. text. quia ſcilicet Papienſes non reperiebantur: alioquin fatua fuiſſet ſententia, quæ cum res peteretur, & præſtari poſſet, in æſtimationem condemnaret, ut l. *final. C. de fideicomm. libert.* & obſtaret l. *Ut fundus, ff. commun. Divid.* & cap. *Cum dilectus, §. final. de ordin. cognit.* non enim placet expoſitio Hoſt. *hic num. 1. in verb. Compelli,* ſupplentis litteram, & dicentis hic fuiſſe petitam alternativè ſolutionem Papienſium, vel eorum æſtimationem. Quoniam hoc eſt divinare, cum in petitione Epiſcopi nulla mentio de æſtimatione facta fuerit, ſecundum Abb. *hic num. 5.* Hic igitur fuerunt petiti Papienſes ſimpliciter; & quia non extabant, etiam ad eorum æſtimationem fuit facta condemnatio: nec ſententia fuit inepta, quia quando aliquis dari, vel dari eſt in obligatione, ſatis eſt in libello illud petere, & ſi haberi non poteſt, Judex poteſt condemnare ad illud, quod eſt in obligatione, tradendum, vel ad illius æſtimationem licet æſtimatio non fuerit petita in libello, ut notat Bart. in l. *Stipulationes non dividuntur in fin. ff. de verb. obligat.* quod dicit valde notandum, Abb. *hic num. 5.* Et eſt ſimile in eo, qui agit ex empto ad rem venditam: nam res in obligatione eſt, l. *Ex empto, in 1. reſponſo, ff. de act. empt.* Et ideo res ipſa venit in condemnatione, ut ibi, *Sed venditor liberatur præſtando intereſſe,* l. 1. *ff. eod.* Sicut liberatur hic debitor præſtando æſtimationem; ſecundum Innoc. *hic in princip.* Hoſtien. *num. 1. in verb. Ad Papien.* & *num. 7. in ver. Denariorum Papienſium,* & Jo. Andr. *num. 3. & 5.*

6 Amplia primò concluſionem ſuperius firmatam ut locum habeat ſive antiquæ monetæ valor fuerit intrinſecè auctus, ſive imminutus; utroque enim caſu ſi moneta ipſa antiqua non reperiatur, fieri debet ſolutio ad illius æſtimationem, nulla habita ratione augmenti, vel diminutionis; gl. ult. hic dicens per hoc ſolvi quæſtionem dominicalem Bartholomei Brixienſis 23. incipien. *Cum ad monaſterium,* quod ad antiquam monetam, & menſuram antiquam facienda eſt ſolutio, ſive nova ſit melior, ut cap. *Quanto, ſupra de jure jur.* & eſt expreſſum in cap. *Cum Canonicus, infra eodem.* ſive ſit deterior, ut in hoc cap. Et cum gl. transeunt hic Innoc. poſt med. *in verb. Papien.* arg. ad veterem, Hoſtien. *in fin.* Abb. Antiq. *in princip.* dicens ſecundum monetam antiquitus conſtitutam perſolvendum eſſe annuum cenſum, ſive ſit minorata, ut hic (ſcilicet intrinſecè) ſive majorata, ut c. *Cum Canonicus. infra eod.* Bald. *conſ. 499. Quæſtio iſta, num. 2. verſ. Et è contra ſi moneta parva eſſet ingroſſata, non propterea creſceret præſtatio, vol. 1.* & alii apud Anton. Gabriel. *lib. 3. de ſolut. concluſ. 1. num. 18. & 19.*

7 Amplia ſecundò, etiam creditor per plures vices receperit ſolutionem cenſus in alia moneta ab illa, in qua fuit inſtitutus, ut patet in hoc cap. ubi Epiſcopus receperat denarios Lucenſes ſpatio triginta annorum, & nihilominus ſibi non præjudicavit in Papienſibus, cum præſcriptio non eſſet com-

completa, ut latius dicetur infra in prima limitatione.

8 Amplia tertiò, etiamſi creditor receperit novam monetam ſimpliciter, ac ſine ulla proteſtatione, quia nihilominus ſibi non præjudicat in antiqua, ut hic ſenſit Innoc. qui exponens litteram in verb. Proteſtatus, dicit idem eſſe ſi proteſtatus non eſſet, & ſequitur Hoſtien. *num.* 2.

9 Amplia quartò, etiamſi in ultima voluntate: nam ſi teſtator legavit centum florenos, & poſtea tamdiu ſupervixit, ut intrinſecè mutata fuerit moneta, ſolvendum eſt legatum ad rationem monetæ, quæ currebat tempore conditi teſtamenti, ut ex facto reſpondit Oldradus *conſ.* 31, *Thema tale eſt,*
10 *Quia condens*: ideoque legatum annuum debetur juxta æſtimationem monetæ, quæ erat in uſu tempore facti legati, quando eſt facta mutatio in bonitate intrinſeca, ſecundum veriorem, & magis communem opinionem, de qua latè per Albertum Brunum *in tract. de augum. in ult. concl. princ. & in* 9 declarat Signotol. *conſ.* 74. *per totum.* Aret. *conſ.* 84. *Diligenter in princip.* Corn. *conſ.* 287. *in 4. conſultat. in fin. lib.* 1. & *conſ.* 18t. *lib.* 2. & *conſ.* 109. *in princip. lib.* 4. ubi atteſtatur hanc eſſe communem ferè omnium ſententiam, Socin. *conſ.* 292. *Pro fundamento lib.* 2. *qui num.* 1. *verſ. Ubi dicit Abbas*, ſimiliter teſtatur hanc ſententiam tenere omnes tam Legiſtas, quam Canoniſtas. Et quamvis Romanus *conſ.* 125. *circa primum in princ.* & *num.* 1. *col.* 2. *verſ. Præmiſſis tamen*, tenuerit in debito ex teſtamento ſolvendam eſſe monetam currentem tempore ſolutionis, non autem tempore conditi teſtamenti, per textum, de quo dicit Oldrad. non fuiſſe recor-
11 datum in l. *Cum certum*, ibi, Pretium præſentis temporis *ff. de aur. & argent. leg.* Tamen ille textus judicio meo parum facit, quia loquitur in eo caſu, in quo certa ſpecies pecuniæ non fuit deſignata, ſed certum auri, vel argenti pondus legatum. Quotieſcunque autem obligatio eſt incerta quo ad pecuniam, veluti ſi promitto ſolvere centum, nec dico in auro, ſed ſimpliciter ſcuta centum, ſemper ſolutio facienda eſt ad monetam currentem tempore ſolutionis, ut notat Bald. *conſ.* 407. *Super facto Domini, num.* 1. *verſ. In Contrarium, lib.* 5. Caſtellin. *conſ.* 35. *num.* 9. Unde non recedas à communi opinione.

12 Amplia quintò, etiam in penſione, quia ſi moneta erat vilis, & augeatur intrinſecè, ſolutio fieri debet de illa pecunia vili, quæ currebat tempore reſervationis, vel de nova, habito reſpectu ad valorem illius vilis monetæ, & idem in caſu converſo ſi valor intrinſecus monetæ antiquæ diminuatur, Oldrad. *conſ.* 250. *Factum tale eſt*, Bonifac. *num.* 1. *verſ. Ad primam quæſtionem.*

13 Ampliatur ſextò, generaliter ex quacunque diſpoſitione debitum fuerit contractum, quia ſolutio fieri debet de moneta, quæ currebat tempore debiti contracti; aut ſi non extet, de moneta, quæ modo eſt in [illegible] ad æſtimationem tamen monetæ antiquæ, Abb. *hic num.* 4. & *conſ.* 56. *Quod ſolutio, in princ. & per tot. lib.* 2, Bald. *conſ.* 499. *Cum vobis, num.* 1. *verſ. Quæſtio iſta, vol.* 1. ubi quod in omni contractu, & obligatione attenditur valor intrinſecus monetæ tempore contractus, Gemin. *conſ.* 137. *Quia alias, in princ. verſ. Item iſta mutatio*, pleniſſimè Signotolus *conſ.* 74. *Quæſtio talis, per totum.*

14 Limita nunc propoſitam concluſionem, niſi fuerit in alterius monetæ ſolutione præſcriptum, ut patet à contrario ſenſu in hoc c. ibi, Nonniſi triginta ſex annorum ad plus tempus effluxerit. Per hoc enim innuit, ut ſi effluxiſſet tempus annorum quadraginta, benè præſcriptum eſſet in ſolutione alterius monetæ: & ita ex hac littera deducit gloſſ. *in verb. Nonniſi triginta ſex*, Innoc. *circa fin. in ver. Papien.* Abb. Antiq. *num.* 1. Jo. Andr. *num.* 10. & idem Jo. Andr. Butr. Anchar. & omnes ſupra *in ſumm. text.* Bald. *conſ. ult. quod eſt conſ.* 500. *num.* 2. *lib.* 1. Hinc collige, ut ſi creditor recipiat unam ſpe-
15 ciem pecuniæ loco alterius longiſſimo tempore non cogitur debitor in futurum ſolvere de pecunia primæ ſpeciei. Nam hic ſolviſſet denarios Lucenſes pro Papienſibus ſpatio quadraginta annorum, non cogeretur poſtea ſolvere Papienſes, quod eſt mirabile, ſecundum Innoc. *hic in fin.* ut ſolutio ejuſdem rei pro utroque præſcriptionem inducat, ſcilicet pro Epiſcopo ne cogatur recipere Papienſes, & pro blebe non cogatur eos ſolvere, ſed Lucenſes; ut ſic eadem præſcriptio obligationem inducat in una ſpecie, & liberationem in alia, de quo hic plenius per Ancharan. in ſecunda oppoſit. *num.* 8.

16 Verum Hoſtien. *hic num.* 4. *in verb. Et à tempore*; tenuit hoc caſu non incurrere præſcriptionem, quia ſicut cenſus præſcribi non poteſt, l. *Malè agitur*, & l. *Competit, C. de præſcript.* 30. *annorum*; ita nec illius diminutio, ſaltem ab eo, qui malam fidem habet, prout hic, ſecundum eum, arg. cap. *Conſtitutus*, & patet in cap. *final. de præſcript.* & cum Hoſtien. concordat Arch. in cap. *Relata, in gloſſ. Adde dicas quod in tali*, 10. *quæſt.* 1. & Signorolus, *conſ.* 74. *per tot.* Maximè *num.* 12. *& ſeqq.*

17 Sed communiter tenetur oppoſitum, ut ex dictis conſtat, & teſtatur Abb. *hic num.* 6. Nec obſtat motivum, quod cenſus præſcribi non poſſit; quia verum eſt in totum, ſed ſecus in parte, exemplo decimarum, ut hic bene per Henric. Boich. *n.* 2.

18 Vel certè ſecundum eundem Henric. d. num. 2. concilia opiniones hac diſtinctione, videlicet aut iſti clerici ſolvebant denarios Lucenſes nomine, & loco Papienſium; & nunquam præſcribere poſſunt, cum habeant malam fidem, & ita poteſt intelligi vera opinio Hoſt. aut ſolvebant eos tantum pro Lucenſibus, non credentes ſe alios debere, & hoc caſu potuerunt præſcribere, cum bonam fidem habeant, & ita poteſt intelligi opinio gloſſæ & ſequacium: & adde Gabriel. *commun. concluſ. lib.* 3. *de ſolut. concluſ.* 1. *n.* 28.

19 Procedit autem hæc præſcriptio licet creditor recipiendo cenſus in alia moneta jus ſuum ſemper proteſtatus fuerit: nam præſcriptio currit, & completur non obſtante tali proteſtatione, ut probat hic text. ibi *jus tuum fueris proteſtatus*, juncto verſic. *Nonniſi triginta ſex annorum*; innuens per hoc, ut ſi præſcriptio fuiſſet completa, hujuſmodi proteſtatio minimè profuiſſet: & ita ex hac littera deducit gloſſ. 1. & 3. Innoc. *in verb. Proteſtatus*, Abb. Antiq. *num.* 1. *in eod. verb.* Hoſtien. *n.*
20 2. Reddentes rationem, quia proteſtatio non interrumpit præſcriptionem, niſi in caſibus c. *Paſtoralis, in fin. ſupra de offic. Ordinar.* & l. *Ut perfectius C. de Annal. except.* quæ eſt canonizata in §. *penult. verſ. Is autem cui res præſcribitur*, 16. *quæſt.* 3.

21 Cæterum quod dictum eſt de præſcriptione 40. anno-

annorum, intelligas veram in eccleſia, juxta terminos hujus decretalis. At in privato ſufficit præſcriptio minoris temporis; & ſic ut per triginta annos ſemper facta fuerit ſolutio ad rationem monetæ currentis tempore ſolutionis; ita gloſſ. in cap. *Conquerente, in ver. Solidos, ſupra de offic. Ordinar.* Hoſtien. *in ſumma de decimis*, §. *Ex quibus, col. 1. verſ. Quod ſi moneta*, & alii plures apud Gabriel. *d. concluſ. 1. num. 25.*

22 In ſecundo caſu principali, id eſt cùm valor antiquæ monetæ alteratur extrinſecè, ſtatuenda eſt concluſio primæ oppoſita; videlicet ſolutionem eſſe faciendam habito reſpectu ad valorem monetæ, ſecundum tempus ſolutionis, gloſſ. in cap. *Quis ignorat, in ver. Noſtro, 32. quæſt. 4.* Doctores in cap. *Quanto, ſupra de jurejur.* & eſt communis opinio ut atteſtatur Franc. Aretin. *conſ. 11. num. 3.* Marian. Socin. *conſ. 101. nu. 1. & n. 12. vol. 3.* Boer. *deciſ. 327. num. 4. verſ. Iſta eſt communis*, Covarr. *de collat. veter. numiſm. cap. 7. §. Vnic. concl. 8 ſub num. 5.* quam etiam ſequitur Bart. in l. *Paulus, la prima, in fin. ff. de ſolut.* Baldus *conſ. 213. Punctus quæſtionis, num. 1. vol. 5.* & alii plures congeſti de Antonio Gabriele *commu. concluſ. lib 3. de ſolut. concluſ. 2. num. 1.* eamque ſecuta eſt Rota *in cauſa Bononien. de Paleottis die 1. Iulij 1605.* coram Manzanedo: ut *in recent. deciſ. 149. per totam maximè num. 5. part 2.* ubi etiam *num. 8.* pro hac communi concluſ. inducit textum in d. l. *Cum quid, ff. Si certum petatur, &*

23 *num. 6.* Rationem aſſignat; tum quia hoc caſu bonitas monetæ intrinſeca non mutatur, ſed tantum bonitas extrinſeca, id eſt valor. In æſtimatione autem valoris inſpicitur tempus ſolutionis, d. l. *Cum quid*, & l. *Vinum ff. Si certum petatur*, & d. l. *Paulus, ff. de ſolut.* & & hoc pro regula tradit Franc. Aret. *d. conſ. 11. num. 3.* quam ſequitur Boer. *ubi ſupra.* Ad idem eſt *conſ.* Bald. *269. Super eo circa fin. vol 2.* & Gemin. *conſ. 137. Quia alias, num. 1.* Tum quia quandò valor monetæ antiquæ fuit diminutus, ſatis eſt ſolvere ipſam monetam antiquam, licet id redundet in damnum creditoris, ut fatentur omnes in d. l. *Cum quid, ff. Si cert. petat.* ubi in ſpecie Socin. *concluſ. 3.* & Hieronym. Gabriel. *conſ. 164. Civitas ſupra qua, num. 4. vol. 1.* Sicut igitur diminutio cedit in incommodum creditoris, ita & augmentum cedere debet in ipſius commodum. Ad regulam. *Quia ſentit commodum, de reg. iur. lib. 6.* & l. *Secundum naturam, ff. eod.* & tradunt Boer. *ubi ſupra num. 3. verſ. Quia ſicut diminutio*, & Franc. Aret. *conſ. 84. in princ.* & Covarr. qui communem dicit, *de collat. veter. numiſmat. cap. 7. § un. concluſ. 4. ſub num. 3.*

Fallit hæc ſecunda concluſio quando moneta ab

24 initio fuit taxata, puta aureum, ad eam rationem, ut 75. conſtituant liberam: tunc enim attenditur valor taxatus, Bald. *conſ. 499. Quæſtio iſta, num. 1. verſ. Sed hoc non obſtante, lib. 1.* & *conſ. ult. quod eſt 500. per tot. eod. lib.* Qui hoc ſublimitat niſi præſcripta ſit ſolutio in alia moneta. Ratio limitatio-

25 nis eſt, quia æſtimatio facit venditionem, l. *Plerumque, § Si ante, cum ſeq. ff. de iure dot.* l. *Si æſtimatis*, & l. *Quoties, C. eodem*, & ideo debet reddi illa æſtimatio, & non major, vel minor, Bald. *339. Punctus quæſtionis talis eſt, vol. 2.* Boer. *deciſ. 327. n. 10.*

DE CENSIBUS.

Cap. Cum venerabilis.

SVMMARIVM.

1 *EPiſcopus remittens eccleſiæ ſervitia, quæ ſibi debebat pro annua penſione, & ſtatuens, ut aliud ſervitium non imponatur, procurationem non intelligitur remiſiſſe.*

2 *Procuratio eſt viſitationi annexa.*

3 *Viſitatio ab Epiſcopo ſemel tantum in anno eſt facienda niſi utilitas, vel neceſſitas aliud poſtulaverit.*

4 *Epiſcopus in viſitatione ſua Cathedralis an teneatur ſibi adiungere aliquos ejuſdem eccleſiæ Canonicos.*

5 Solus *dictio eſt excluſiva aliorum.*

6 *Includit tamen connexa.*

Solus Epiſcopus intelligitur cum Capitulo, ubi materia inter Epiſcopum, & Capitulum eſt ſimultanea, ibidem.

7 *Præcedentia magis influunt in ſequentia, quam è converſo.*

8 *Epiſcopus in viſitatione Capituli ſua Cathedralis poteſt aſſumere ſibi quos velit adjunctos, etiam extra gremium Capituli.*

1 CUM VENERABILIS. Epiſcopus remittens eccleſiæ ſervitia, quæ ſibi debebant pro annua penſione, & ſtatuens ut aliud ſervitium non imponatur, procurationem non intelligitur remiſiſſe. Hoc dicit ſecundum Jo. Andr. & omnes.

2 In textu ibi, *bis in anno.* Nota Epiſcopum poſſe bis in anno procurationem recipere: & ſic poſſe eccleſias ſibi ſubjectas correctionis cauſa non ſemel tantum, ſed bis in anno viſitare: nam ſi poteſt in anno exigere duas procurationes, ergo & duas viſitationes facere, cum viſitationi annexa

3 ſit procuratio, ut dicitur in littera, Sed obſtat text. in cap. *Mandamus, ſupra de offic. Archid.* ubi prohibetur viſitatio pluries in anno, niſi fortè talis cauſa emerſerit, propter quam oporteat ſæpius viſitare. Sta contrario; nam ſemel tantum in anno, & non pluries eſt viſitandum, niſi nova cauſa emerſerit, ut ibi, & in cap. *Decrevimus*, ibi, & annuis vicibus diœceſes ab Epiſcopo viſitentur, *eo. quæſt. 1.* & in cap. *Epiſcopum* ibi, Per cunctas diœceſes parochiaſque ſuas per ſingulos annos ire oportet *ead. cauſ. & quæſt.* & in cap. *Conquerente, ſupra de off. Ordinarij*, ubi inter jura Epiſcopalia recenſetur annua viſitatio, & in Concilio Trident. *ſeſſ. 7. cap. 8.* ibi, ſingulis annis viſitare teneantur. Textum autem noſtrum intelligas ſecundum determinationem d. cap. *Mandamus, de offic. Archid.* ut ſcilicet etiam bis in anno poſſit Epiſcopus viſitare, & procurationem exigere, ſi utilitas, vel neceſſitas iteratam viſitationem expoſcat: & ita etiam intelligas cap. *Viſitandi*, ibi, Quoties placuerit, & cap. ſeq. *18. qu. 2.* ubi dicitur non ſemel ſed ſæpius in anno Epiſcopi viſitent, id eſt ſi opus fuerit, prout hæc jura conciliat gloſſ. *hic in verbo Bis in anno.* Item gloſſ. in d. cap. *Mandamus, in verb. Sæpius viſitare, de offic. Archidiac.* Item gloſſ. in d. cap. *Viſitandi*, quæ intelligit verba illa, *quo-*

ties

Digitized by Google

ties placuerit, ideſt cum utilitas, vel neceſſitas exigit. Ex Concilio autem Tridentin. Epiſcopus poteſt Capitulum ſuæ Cathedralis eccleſiæ viſitare toties quotiones opus fuerit, ut ſtatuitur cap.4. ſeſſ.6. de viſitatione diœceſis vide quod habetur in *c.3.ſeſſ.24.* & quod ſcripſi io capit. *Conquerente, num.34. de offic. Ordin.*

Cæterum etſi ſuperius firmatum ſit, Epiſcopum poſſe per hunc textum bis in anno recipere procurationem, tamen Epiſcoporum Congreg. in *una Lucanen.* 10. *Iunii.* 1586. decrevit licere quidem Epiſcopo ex cauſa viſitare pluries in anno, ſed vetuit accipere procurationes in quibuſcumque viſitationibus intra annum, excepra prima.

Sed hic incidenter QUÆRO, cum decreto d.
4 *c.4.ſeſſ.6.* cautum ſit, ut Capitula Cathedralium eccleſiarum nullis privilegijs rueri ſe poſſint quo minus ab Epiſcopo per ſeipſum ſolum, vel illis, quibus ſibi videbitur adjunctis juxta canonicas ſanctiones toties quoties opus fuerit viſitari valeant. numquid Epiſcopus in viſitatione ſui Capituli teneatur ſibi adjungere aliquos ejuſdem eccleſiæ Canonicos.

Videtur reſpondendum non teneri: nam Conſtitutionibus Canonicis non cavetur, ut Epiſcopus in viſitatione ſui Capituli eccleſiæ Cathedralis aſſumat ſecum Canonicos ejuſdem eccleſiæ, quin potius contrarium habetur in extravag. Bonifacii VIII. *Debent, de offic. Ordin.* inter communes. Jura autem adducta per Abbatem in *c. Vt iuxta eod. tit.* intelligenda ſunt ubi Prælatus viſitat alia loca à Capitulo ſuo, in quibus diverſa ratio eſt, cur Epiſcopus aſſumat Canonicos, ut per gloſſam in dict. Extravagant. *Debent, in verb. Religioſa*, Et quatenus expreſsè id jure cautum repeiretur, tamen Concilium in *d.cap.4.* diſertis verbis indulſit Epiſcopis ut poſſent per ſeipſos ſolos viſitare ſuarum Cathedralium Capitula, quæ dictio, *ſolos*, eſt excluſiva aliorum, l. *His ſolis, Cod. de revocand. donationibus*, cap. *Ego ſolus, 9. diſtinct.* cum ſimilibus ut per Cardinal. Seraphio. 820 *num.* 6. Quod ſi dicatur. Imo
5 includit connexa, unde ſolus Epiſcopus intelligitur cum Capitulo Archid. in capit2. *de accuſat, libr.* 6. & ex illo Baldus in l.1 *num.4. de bonorum poſſeſſio. contra Tabull.* advertendum eſt id procedere, ubi materia communis eſt, & ſimul à Capitulo, & Epiſcopo explicanda: viſitatio autem Capituli ſpectat ad Epiſcopum, & ſi in ea Capitulares adhiberentur, ſuſpecti eſſent, & conſuetudo contraria reprobatur in dict. Extravagant. *Debent*, Præterea Con-
6 cilium ulterius proceſſit permittendo Epiſcopis, ut per ſeipſos ſolos, vel illis, quibus ſibi videbitur adjunctis, viſitent: ergo cum dixit ſolos, excluſit quoſcumque ipſi non elegerint. Ad hæc Concilium in *cap.6. ſeſſion.25.* ſpecialiter providet, ut Epiſcopus qui extra viſitationem procedere vult contra Capitulares, procedat cum adjunctis à Capitulo electis: ergo ſenſit eum non teneri aliquos ſibi aſſumere in viſitatione, arg, cap, *Nonne de præſumption.* & arguendo à ſpeciali, vel à contrario ſenſu,

Non obſtant illa verba, *juxta canonicas ſanctiones*: quia intelligenda ſunt, ut limitent arbitrium Epiſcoporum circa adjunctos quos ſibi in viſitatione poſſunt aſſumere: nec enim plurimos aſſumere debent, ne ſint onerosi Capitulis, ſed debent eſſe contenti duobus, vel tribus clericis, ut expreſsè dicitur in dict: Extravag. *Debent*, & per Abbatem in d: c. *Vt iuxta*, & ibi dixi *n.10. de offic. Ordin.* Et videtur omnino Concilium inhærere prædictæ Extravag. Boniſacij VIII. poteſt etiam dicta modificatio, juxta canonicas ſanctiones, referri ad immediatè ſequentia ibi, *toties quoties opus fuerit corrigi*, &c. cum præcedentia magis influant in ſequentia, quàm è converſo, l. *Quiſquis ff. de legat.* Et Epiſcopum ſolum poſſe viſitare Capitulum ſuæ Cathedralis eccleſiæ, excluſis quibuſvis Canonicis, ſenſit S. Congregatio Concilij in cauſa Seguntina, cum præcedentibus Canonicis ut Epiſcopus volens ſibi aliquos adjunctos aſſumere de ipſo Capitulo, monere teneretur. Reſpondit, imò Epiſcopum poſſe ex Concilio *ſeſſ.6. c.4.* in actu viſitationis aſſumere ſibi quos velit adjunctos etiam extra gremium Capituli.

Idemque videtur ſenſiſſe quoties reſcripſit decretum Concilij de adjunctis non habere locum niſi in Capitulis exemptis. Si enim ſemper teneretur aſſumere adjunctos de Capitulo, fruſtra fieret diſtinctio inter exempta, & non exempta. Nec dicatur illud decretum intelligi extra viſitationem. Quia Concilium dict. *6. ſeſſion.25.* Illud, quod ſtatutum fuerat dict. *cap.4. ſeſſ.6.* In viſitatione, ampliat extra viſitationem cum illa modificatione: & his adde quod dixi in *c. Vt iuxta, n.37. & ſeqq. de off. Ordin.* ubi habes propoſiti dubij reſolutionem à Gregorio XIII. approbatam, rejecta Rotæ interpretatione.

DE CENSIBUS.

Cap. Procurationes.

SUMMARIUM.

1 *PRocurandi ſunt Prælati cum perſonaliter viſitant: ſecus ſi per alium, & n.6.*
2 *Legati, & Nuncij Papæ pro his diebus tantum, quibus moram trahunt, procurari debent.*
3 *Procuratio ratione viſitationis debetur etiam Archidiaconis, & alijs inferioribus Prælatis.*
4 *Declaratur.*
5 *Legati & Nuncij Apoſtolici habent jus viſitandi, & exigendi procurationem, ratione viſitationis debitam.*
6 *Procurationis non debet recipere beneficium, qui non facit viſitationis officium.*
7 *Viſitationem non licet Epiſcopis alteri demandare, niſi fuerint legitime impediti.*
8 *Archidiaconi, Decani, & alij inferiores viſitare debent per ſeipſos aſſumpto Notario de conſenſu Epiſcopi.*
9 *Nec hodie poſſunt viſitare per alios etiam in caſu legitimi impedimenti.*
10 *Archidiacono per alium viſitare volenti prohibere poteſt Epiſcopus non obſtante, quod ab immemorabili per alium viſitaverit.*
11 *Capitula exempta Cathedralium, & Collegiatarum Eccleſiarum nequeunt ab Epiſcopis viſitari niſi per ſeipſos.*
12 *Procuratio non debetur Epiſcopo cum per alium viſitat ſed ipſi viſitanti,*
13 *Procurationem an poſſit Epiſcopus per alium viſitans recipere à volente.*
14 *Indultum recipiendi procurationem denegatur Epiſ-*

Digitized by Google

po, qui morbo correptus inchoatam viſitationem per alium abſolvere intendebat.

15 *Viſitatores contenti eſſe debent modeſto equitatu, famulatuque.*

16 *Nec vectura, aut ferratura equorum eis debentur, ſed tantummodo victus pro equis.*

17 *Nec ſi equi moriantur poſſunt alios emere, aut expenſas itineris recuperare,*

18 *Procurationum numerus commenſurandus eſt numero dierum, in quibus munus viſitationis impenditur.*

19 *Procuratio ſi ab una Eccleſia integrè ſolvi non poſſit, an liceat Epiſcopo plures Eccleſias conjungere ad unam procurationem ſolvendam. & n. ſeq.*

20 *Procuratio ab Eccleſiis pauperibus non eſt recipienda etiam ſi gratis offeratur.*

21 *Viſitationum omnium ſcopus quis ſit.*

22 *Procurationem indebite exigentes tenentur duplum reſtituere infra menſem eccleſiæ gravatæ, & nu. ſeqq.*

23 *Intellectus cap.* Quoniam, 18, diſt. *& n. ſeqq.*

24 *Munera etiam ſponte oblata in viſitatione recipientes maledictionem incurrunt, a qua non liberantur niſi duplum reſtituant.*

25 *Concuſſionis crimen punitur in quadruplum.*

26 *Archiepiſcopus, qui aliquid auſert ex bonis Epiſcopi, accedentis ad provinciale Concilium, pœna quadrupli eſt puniendus.*

27 *Excommunicatio lata ab Epiſcopo in Abbatem, qui eum viſitare volentem renuit recipere, & procurare, appellationemque interpoſuit, an valeat, & n. ſeqq. uſque in fin.*

28 *Quid ſi Epiſcopus ſit in quaſi poſſeſſione viſitandi.*
Et quid ſi non ſit in ejuſmodi quaſi poſſeſſione, n. 37.
Et quid ſi de quaſi poſſeſſione ſit dubium. n. 38.
Et quid ſi monaſterium ſitum aliena diœceſi, n. 19.
Et quid ſi non agitur de viſitatione ſed de aliis juribus Epiſcopo competentibus, n. 40.
Vel de conſervatione temporalis poſſeſſionis, n. 44.
Et an hæc procedant in his tantum, quæ notoria ſunt, num. 47.

29 *Epiſcopus tueri poteſt poſſeſſionem ſuam armis materialibus, & ſpiritualibus, & n. 44.*

30 *Excommunicatio eſt mucro Epiſcopi,*

31 *Poſſeſſor non tenetur in præjudicium ſui juris appellationem admittere, aut probationes exemptionis recipere.*

32 *Epiſcopus excommunicans rebelles pro conſervatione ſuæ poſſeſſionis non procedit ut judex, ſed ut pars, n. 40.*
Declaratur n. 49.

33 *Poſſeſſionem ſuam poteſt Epiſcopus excommunicatione tueri etiam lite pendente coram Papa, vel Metropolitano.*

34 *Excommunicatio lata ab Epiſcopo in rebelles pro conſervatione ſuæ poſſeſſionis tenet, etiamſi cauſæ cognitio, & monitio non præceſſerit.*
Declaratur n. 49.

35 *Epiſcopus prudenter agit ſi tamquam pars, & non tamquam judex procedat pro ſuo jure tuendo.*

36 *Monitio non requiritur ubi apparet de contumacia manifeſta.*

37 *Epiſcopus, qui excommunicat exemptum renuentem viſitari, non eſt puniendus, niſi appareat de illius malitia, vel craſſa ignorantia.*

41 *Epiſcopus in cauſa eccleſiæ ſuæ judex eſſe non debet ſi commodum veniat ſibi applicandum, & n. 43.*
Fallit conſentiente adverſario, & alio procuratore conſtituto ab Epiſcopo ad cauſam defendendam num. 47.
Imo ſatis eſt ut non recuſetur, num. 48.

42 *Intellectus*, c. Cum perſonæ, de privileg. lib. 6.

44 *Poſſeſſionem ſuam Epiſcopus admittere non tenetur quantumcumque ſubditus contradicat, & de jure ſuo probationes offerat.*

45 *Poſſeſſor poteſt etiam armis reſiſtere Epiſcopo violento*

46 *Quamvis de proprietate liqueat.*

49 *Excommunicandi jus non competit non prælato.*

---

1 PROCURATIONES. Prælati tunc ſunt procurandi cum perſonaliter viſitant, & debent tunc Concilium Lateranenſe ſervare, & prædicationi, correctioni, & reformationi vacare. Legati, & Nuncii Papæ pro his diebus tantum, quibus moram trahunt, procurari debent. Contra hanc Conſtitutionem exactum Eccleſiæ gravatæ reſtituitur duplicatum. Hoc dicit. Et ſunt tres partes. Prima prohibet. Secunda docet ibi, *Porro*. Tertia punit, *qui autem*.

3 Nota primò, ibi, *Archidiaconus, vel quibuſlibet aliis* Procurationem ratione viſitationis deberi nō tantum Epiſcopis, & ſuperioribus viſitantibus; ſed etiam Archidiaconis, & aliis inferioribus Prælatis. Quod intellige ſecundum Abbat. *num. 2.* dummodo habeant Eccleſias ſibi ſubjectas ex privilegio, vel alio jure ſpeciali, ad hoc cap. *Mandamus*, juncta gloſ. 1. *ſupra de offic. Archid.* & Conc. Trident. *cap. 3. verſ. Archidiaconi, ſeſſ. 24.* Nam de jure communi Eccleſiæ ſoli Epiſcopo ſunt ſubjectæ, c. *Omnes Baſilicæ, 16. quæſt. 2. c. Regenda, 10. q. 1.* & c. *Venerabilis, ſupra Relig. domib.* de Archiepiſcopis autem viſitantibus provinciam, & de Viſitatoribus à Capitulo deputatis vide quod ſtatuitur à Concil. in d. *c. 3. verſ. A Metropolitanis*, & *verſ. Viſitatores autem*.

5 Secundò nota, Sedis Apoſtol. Legatos, & Nuncios habere jus viſitandi, & procurationem exigendi ratione viſitationis debitam, ut *hic in princ.* & in c. 2. *de offic. legat. lib. 6.*

6 Tertiò nota ibi, *Niſi quando perſonaliter*. Prælatis per alium viſitantibus procurationem non deberi, ſed tantummodo cum viſitant per ſe ipſos ut hic eſt caſus ſecundum omnes: nam, ut inquit Hoſt. *in princ.* Qui non facit viſitationis officium, non debet recipere procurationis beneficium, argum. c. *Diverſis fallaciis, ſupra de clericis conjugatis*, c. *Cum ſecundum, de preben.* c. *Si quis amodo, 81. diſtin.* c. *Generaliter, 16. q. 1.* & c. *fin. de reſcript. libr. 6.* concordat textus in c. *Felicis, infra eod. libr. 6.* & in c. *Si Epiſcopus, de offic. Ordinar. eodem lib.* ibi Epiſcopus cum perſonaliter non viſitat, nihil prorſus ab his, qui per illum, quem deputat, fuerint viſitati, exigere poterit, aut debebit, & textus in Extravag. *Vas electionis, de cenſibus*, ſupponit id Epiſcopis licere tantummodo ex privilegio Papæ in illis verbis; Si verò præfati Archiepiſcopi, Prælati, & aliæ perſonæ Eccleſiaſticæ ex privilegio Apoſtolico per alios viſitare, & procurationes recipere valeant. Unde & Sacr. Congregat. Cardinalium Tridentini Concilii Interpretum alias cenſ. concordiam Auctoritate Apoſtolica ſub Paulo IV. ſan. memor. inter Epiſcopum, & Clerum confirmatam, ut Epiſcopo per ſe viſitanti centum viginti quinque ſcuta; per alium verò nonaginta

ſex

ſex perſolverentur à Clero, omninò ab Epiſcopo
ſervandam,nec quicquam amplius pro procura-
tione,quam pecuniam taxatam exigendum. Ha-
ctenus verba declarationis. Sed ſine privilegio ni-
hil poſſunt recipere, aliàs contra facientes puniun-
tur, ut ait gloſſa in præallegata Extravag. *in verb.*
Ex privilegio,

Quartò nota ibi,*abſque manifeſta, & neceſſaria*
7 *cauſa.*Prælatos teneri perſonaliter viſitare,nec poſ-
ſe id munus alteri committere, niſi ex evidenti,
& neceſſaria cauſa : ita enim intelligitur iſta littera
ſecondum Collect.*num.2.*& quidem gloſſ.*in ver.*
Perſonaliter, & Hoſtienſ.*num.2, in verb, Officium,*
exemplificant in eo caſu,in quo Epiſcopus ipſe in-
tereſſe non poteſt propter latam,& diffuſam diœ-
ceſim, & idem in caſu alterius legitimi impedi-
menti,ut leg,& not,in *cap. Inter cætera, ſupra de of-*
fic.Ordinar.& eſt textus in *cap.Epiſcopum,* 10.*q.*1.
ibi,Quod ſi ipſe aut languore detentus,aut alus oc-
cupationibus implicatus id explere nequiverit,
presbyteros probabiles,aut Diaconos mittat. &c.
Hodie hoc apertius eſt expreſſum à Concilio Tri-
dentino in præcitato *cap.3.in princ.ſeſſ.*24. ubi Pa-
triarchæ,Primates, Metropolitani, & Epiſcopi iu-
bentur propriam Diœceſim viſitare per ſe ipſos,
aut ſi legitimè impediti fuerint,per ſuum Genera-
lem Vicarium,aut Viſitatorem, quod ſi quotannis
totam propter eius latitudinem viſitare non po-
terunt,ſaltem maiorem eius partem, ita tamen, ut
8 tota biennio per ſe, vel Viſitatores ſuos complea-
tur, viſitare non prætermittant. Archidiaconi au-
tem, Decani,& alii inferiores in iis Eccleſiis,ubi ha-
ctenus viſitationem legitimè exercere conſueve-
runt, debeant quidem aſſumpto Notario de con-
ſenſu Epiſcopi per ſe ipſos tantum ibidem viſitare.
Hæc ibi. Unde quod ſtatuitur in hac Decretali à
9 contrario ſenſu,ut ex manifeſta, & neceſſaria cau-
ſa liceat per alium viſitare; approbatur à Concilio
quoad Epiſcopos, & illis Superiores, quo verò ad
Archidiaconos,& alios inferiores corrigitur, quia
iſtis abſolutè viſitare non licet, niſi per ſe ipſos,
etiam in caſu legitimi impedimenti,ut clarè oſtē-
dit adverſativa illa, Archidiaconi autem, necnon
taxativa,per ſe ipſos tantum.Quod eſt valde nota-
bile,& poteſt eſſe ratio diverſitatis,quia Diœceſis
remaneret ſine viſitatione ſi Epiſcopus impeditus
non poſſet per alium viſitare.At loca inferiori ſub-
iecta ſi exempta ſint, poterunt nihilominus au-
ctoritate Apoſtolica viſitari ab Epiſcopo Diœce-
ſano ex *cap.8.ſeſſ.7.* ſi verò nullius Diœceſis ab E-
piſcopo viciniore ſimiliter tanquam S.Apoſt, De-
10 legato,ex *cap.9.ſeſſ.*24.Quare Archidiacono ſuum
Archidiaconatum per alium viſitare volenti ex S.
Congregation.ſententia prohibere poterit Epiſco-
pus,non obſtante,quod ex immemorabili conſue-
tudine ipſe,& ſui Prædeceſſores per alium viſita-
verint.

11 Adverte tamen, quia, etſi propriam Diœceſim
Epiſcopi poſſint viſitare per alium ſi legitimè ſint
impediti,ut dictum eſt:tamen Capitula Cathedra-
lium,& Collegiatarum Eccleſiarum, quæ exem-
ptione, vel alio ſpeciali iure ſe tuentur adverſus
Epiſcopi iuriſdictionem, viſitare non poſſunt niſi
per ſe ipſos ad præſcriptum *cap.4.ſeſſion.6.* & *cap.*
6.in princ.ſeſſ.25. Unde cum Epiſcopus Paleatin.
dubitaret an poſſet viſitare Collegiatam exemptam
in ſua Diœceſi exiſtentem, & an per ſuum Gene-
ralem Vicarium, Sacr. Congregat, Concilii cen-
ſuit poſſe viſitare,ex *c.3.ſeſſ.24.*& quidem per ſuum
Generalem Vicarium, vel Viſitatorem, ſi legitimè
fuerit impeditus, niſi quatenus exempta eſſet,
quo caſu per ſeipſum viſitare teneretur,iuxta *cap.*
4.ſeſſ.6.

12 Rurſus adverte, quia cum Epiſcopus legitimè
impeditus propriam diœceſim per alium viſitat,
procuratio illi non debetur, ſed viſitanti, ut notat
gloſſ.in *cap. Felicis,in verb.Officio,infra eod, libr.6.*
ubi ait,Prælatos tunc tantum poſſe pro ſuis victua-
libus à viſitatis pecuniam recipere,cum perſonali-
ter viſitant:cum autem per alios, non ipſi, ſed illi
victualia,vel pecuniam pro eis recipient. Idem no-
tatur in d.*c.Inter cætera,de offic.Ordin.* & tenet *hic*
13 Hoſtienſ.*num.2.in verb.Officium*, Et quamvis Jo.
Andr.in d,*cap.Felicis,circa medium,verb.Hodie*,vi-
deatur tenere Epiſcopum viſitantem per alium poſ-
ſe recipere pecuniam à volente,ſicut cum perſona-
liter viſitat,quia eſt eadem ratio: tamen illa littera
contradicit ſecundum Archid.*num.*1.Qui ponde-
tando verbum Perſonaliter, per hoc, inquit,de-
monſtratur,quod quando per alium viſitat, tunc
ille tantum,qui viſitat,recipiet moderatam procu-
rationem,ut *cap.Si Epiſcopus,de offic.Ordin.eodem*
libr.& ſequitur Collectar. *hic num.2.verſ,Quod ſi*
Epiſcopus,quod multo clarius procedit hodie,quia
ex Concilio Tridentino in dict. *cap.3.ſeſſion.*24.
14 Procuratio debetur viſitantibus pro temporis tan-
tum neceſſitate & non ultra. Unde cum Epiſcopus
Eluen.propter ægritudinem in viſitatione diœce-
ſis contractam non poſſet inchoatam viſitationem
per ſeipſum perficere abſque evidenti vitæ pericu-
lo,cum eſſet annorum ſexagintaquinque; & pro-
pterea petiiſſet à Sacra Congregatione Concilii,
ut ſibi tribueretur facultas alium ad id munus ido-
neum deputandi,& nihilominus ſibi procuratio-
nem percipiendi ac ſi perſonaliter viſitaret : *Die*
*23.Novembr.1613.*Sacra Congregatio ponderatis
iuribus ſuperius citatis cenſuit non eſſe Epiſcopo
concedendum ut ſibi procurationem percipiat
cum perſonaliter ipſe non viſitat.

15 Quintò nota ibi,*evectionem,& perſonarum me-*
diocritatem obſervent. Epiſcopos in viſitatione de-
bere eſſe contentos modeſto equitatu,famulatuq;
ne ſcilicet inutilibus ſumptibus cuiquam graves,
onerofivè ſint : concordat Concilium Lateranenſ,
in *cap.Cum Apoſtolus,ſupr.eodem.*& Tridentinum
16 in dict.*cap.63.verſ.Ideoque,ſeſſ.*24.Vecturas autem
equorum, vel ferraturas Sa.Congregatio cenſuit
viſitantibus non deberi, ſed tantummodo victum
pro equis.Similiter,ut inquit formaliter Innocent.
17 *hic in princip.*ſi equi moriantur,& viſitans velit a-
lios emere, vel etiam expenſas velit recuperare,
quas fecit in eundo ad locum,quem modo viſitat,
vel alia conſimilia,hæc omnia petet ultra com-
putationem iſtarum procurationum ad dies, ideſt
hoc eſſet contra mentem huius Decretalis;quia ho-
rum computatio excederet procurationem ad dies
hic præfinitam,prout Innocent.verba interpreta-
tur Hoſtienſ.*num.3.*& ſequuntur totidem verbis
Abb.Antiq.*num.*1.Jo.Andr.*num.4.*& Cardinal.
in 4.notab.

18 Sextò nota numerum procurationum eſſe com-
menſurandum numero dierum,in quibus munus
viſitationis impenditur,ut hic patet in verſ.*Itaquod*
numerus procurationum, & notat Butr. & Cardin.
ambo, *num.2.*

19 Septimò nota ibi,*dua, vel plures*, argumentum

optimum,quod ſi una Eccleſia non poſſit integrè
Epiſcopum procurare,licet Epiſcopo plures eccle-
ſias ad unam procurationem ſolvendam congre-
gare;concordat cap.*Cum inſtantia, ſupra eodem* te-
net Jo. in c.*Illud*, in gloſſ.*unica*,& in c.*Inter ce-
tera*,in gloſſ.*ult.in fin.num.10.quaeſt.3*,Bernard.*inc.
Cum Apoſtolus,ſupra eod*.Innoc.& Hoſtienſ.in c.
20 *Conquerente,ſupr.de offic.ordinar*.Contrarium no-
tat Archid.in c.*Romana,num.1.ſuper verb.De plu-
ribus,infra eodem libr.6*.ubi miratur de ſententia
dictorum Patrum; quia hæc non videtur juſta cau-
ſa talis communis convocationis: nam ſi Epiſco-
pus poteſt accedere ad locum cujuſque Eccleſiæ,
debet hoc facere,ut patet ibi & in d.ca.*Conqueren-
te, in verſ. Ita quod cum*; &c. quod ſi Eccleſia ſit
pauper,tunc nihil exiget, ſed ſuis expenſis viſitabit
ut eſt expreſſum in cap.*Placuit*,1.*quaeſt.2*.etiamſi
gratis offeratur, cum paupertas excuſet,cap. *Ca-
vendum autem* 10.*quaeſt.2*.cap.*Cum Apoſtolus, in
fine,ſupra eodem*,& cap.*Statutum*,§. *Proviſurus, in
fin.de reſcript.libr.6*. Nec obſtat ſecundum Archid.
hæc Decretalis,& cap,*Cum inſtantia,ſupra eodem.*
quoniam non loquuntur de Epiſcopis viſitanti-
bus quoad contributionem,ſed de legatis,vel Nun-
cijs Sed.Apoſtol,non tamen viſitantibus,nos verò
loquimur de Epiſcopis viſitantibus, qui debent
recipere procurationem à locis viſitatis dumtaxat,
ut in dict.cap.*Romana*,§.*Deinde,in fin*.& cap.*Fe-
licis,de cenſ.lib.6*.Ita Archid.quem ibi refert, & ſe-
quitur Jo.And. *num*.11. in gloſſ. *Loca*, Anchar.
in 5. *notab*. Sed primam ſententiam putat eſſe
veriorem Collectar.*hic num*.4. quia Innoc. & alij
ſupra citati non dicunt paupertatem eſſe juſtam
cauſam convocandi populum unius eccleſiæ ad a-
liam; ſed uniendi plures in una procuratione. im-
penſo nihilominus debito viſitationis officio, ut
hic. Non videtur tamen recedendum à ſecunda o-
pinione Archid. quia cum eccleſias egeſtate la-
borantes Epiſcopus teneatur ſumptibus proprijs
viſitare,ſi dum viſitat eccleſiam pauperem recipe-
ret procurationem ab alijs eccleſijs conflatam, u-
tique Eccleſiam illam non viſitaret ſumptibus pro-
prijs, ſed magis ſumptibus aliarum eccleſiarum
contra jura ſupra citata ab Archid. & vide quod
ſcripſi in c.*Venerabili,n.33. & ſeq.inf.eod.*
21 Octavò nota,in §.*porrò*,circa quæ inſiſtere de-
bear officium Viſitatoris,ad idem cap. *Romana*,§.
Sanè,infra eod.lib.6.& Concilium Triden.*ſeſſ.24.
cap.3*.ubi viſitationum omnium dicitur præcipuus
eſſe ſcopus,ſanam Orthodoxamque doctrinam ex-
pulſis hæreſibus inducere, bonos mores tueri ,
pravos corrigere, Populum cohortationibus, &
admonitionibus ad Religionem, pacem, innocen-
tiamque accendere.
22 Ultimò nota ibi, *tantundem impendat*, Præla-
tos exigentes procurationem,cum perſonaliter nō
viſitant, non tantum teneri ſic exactum reſtituere
eccleſijs gravatis,ſed etiam tantundem in pœnam
tranſgreſſionis. Qui ergo ſic gravat eccleſiam in
procuratione , punitur in duplum , ut hic patet,
& concordat,cap.*Exigit, infra eodem lib.6*, quod
innovatur, & ampliatur à Concilio Tridentino in
cap.3.§. *Quod ſi quiſquam.ſeſſ.24*. ubi ſtatuitur
ut ſi quis in caſibus ibi expreſſis aliquid amplius
accipere præſumpſerit , is præter dupli reſtitutio-
nem intra menſem faciendam, aliis etiam pœnis
juxta dict.cap.*Exigit*.necnon,& aliis pœnis in Sy-
nodo Provinciali arbitrio Synodi abſque ulla
ſpe veniæ mulctetur.

23 Non obſtat textus in c. *Quoniam*,18.*diſtin*, ubi
imponitur pœna quadrupli:nam à gloſ. & Docto-
24 ribus dantur plures ſolutiones. Prima ſolutio eſt
gloſſ.ultim.hic,quæ aſſerit illum textum procede-
re in Prælato,qui gravat Eccleſias in Xenijs. Sed
hæc ſolutio communiter reprehenditur à DD.
quia eſt contra textum in cap.*Romana*,§,*Procura-
tiones,in fin,infra eod.lib.6*. ubi de Prælato, qui in
viſitatione accepit Xenia, ſeu munera etiam ſpon-
tè oblata, ſtatuitur ut maledictionem incurrat,à
qua nunquam liberetur, niſi duplum reſtituat. I-
demque habetur in dict.cap.*Exigit*,& in dict. *cap.
3.ſeſſ,24*.
25 Secunda ſolutio eſt gloſſ. fin. in d.*c.Quoniam*,
& Hoſtien.*hic num.4.in verb.Tantundem*.Jo.An-
dr,*num*.11.Collect,*n*.4.& Butr.*in fin*. qui aſſerunt
pœnam quadrupli habere locum in Prælato, qui
per vim,vel concuſſionem aliquid extorquet,ar-
gum.in Auth. *ut Iudices ſine quoquo ſuffragio*, §.
Sic igitur,& §.*Neceſſitatem*, utrobique in fin. hæc
ſolutio eſt in ſe vera;quia crimen concuſſionis pu-
nitur pœna quadrupli,ut eſt tex.in c.*Sancimus*,1.*q*.
7.ſed divinat ad text.in dict.c.*Quoniam*,ſecundum
26 Card.*hic n.8.in 2.oppoſ*. Tertia igitur, & vera ſolu-
tio eſt ejuſdem Cardinal.quod ille text.loquatur in
alio caſu,videlicet in Archiepiſcopo, qui aliquid
aufert Epiſcopo ex bonis,quæ ſecum defert, dum
accedit ad Provinciale Concilium, prout ſonat il-
la littera. Sed quod ſpectat ad procurationem,ec-
cleſia hunc rigorem quadrupli non admittit, ut
legitur & notat.in cap. *Fraternit.u*, 12. *quaeſt*.2.&
per Collect.*hic num.4.in verb.Tantundem*, Non
obſtat textus in cap. *Quia plerique,infra de immu-
nita.eccleſ*. ubi exactum non reſtituitur eccleſiæ,
ſed pauperibus:quia ſolvitur ut ibi in gloſſa in *verb.
Pauperibus*.
27 QUÆRO de notabili, & quotidiana quæſtio-
ne facti, videlicet Epiſcopus Eduen.acceſſit ad
monaſterium S, Martini in ſua Diœceſi ſitum
mandans Abbati, & Conventui ut pararent ſe ad
ipſum recipiendum, & procurandum, quia inten-
debat eos viſitare, Abbas oppoſuit exemptionem à
juriſdictione Epiſcopi,& appellavit ad S,Apoſto-
licam ſi quomodo in hoc gravaretur,obtulitque ſe
probaturum exemptionem ſuam coram ipſo Epi-
ſcopo, vel ſi ei magis placeret coram Papa. Sed E-
piſcopus his non obſtantibus excommunicavit
Abbatem,& interdixit Conventum. Deinde Ab-
bas egit coram Papa de injuſta excommunicatio-
ne,vel potius nulla,petijtque ſe ad cautelam abſol-
vi. Dubitatur an contradictione, & appellatione
Abbatis non obſtante, poſſit Epiſcopus viſitare,&
procurationem exigere:an ve ſententia excommu-
nicationis,& interdicti,ut præfertur, lata ab Epiſ-
copo ſit valida,necne;& quatenus ſit nulla an Epi-
ſcopus ſit puniendus.
Propoſuit hanc quæſtionem Innocentius pro-
ut contingit in Curia ſuo tempore in c.*Venerabi-
li,infra eod*.in ſua gloſ.non minus celebri,quam ob-
ſcura & involuta, quam hic reaſſumpſit Hoſtienſ.
& proſequuntur ibi Jo,Andr.& Anchar. Sed me-
lius quam cæteri illam diſtinguit ibidem Ant. de
Butr. in novem caſus à *num*.8. *uſque in fin*.quos in
compendium illic redigit, licet minus perfectè,
Jo.de Anan.*n.3.verſ. Innocentius ponit hic magnam
gloſſam*.Sed Abbas,*ibidem num.2.verſ ultimo ſcias*,
Et poſt eum Marianus Socin. *in tractat. de viſitat.
libr.3.quaeſtion.14. numer*.16.*verſ. Sed juxta mate-*
riam

tribus tantum caſibus materiam perſtringunt, qui-
bus & ipſe adhærebo, adjectis nonnullis declara-
tionibus; licet materia videatur hodie expedita in
c. *Cum perſona, de privil. lib. 6.*

28 Pro ſolutione igitur quæſtionis propoſitæ di-
ſtinguo tres caſus. Aut Epiſcopus erat in quaſi poſ-
ſeſſione viſitandi, & de hoc conſtabat. Aut non e-
rat in hujuſmodi quaſi poſſeſſione, & de hoc ſimi-
liter conſtabat. Aut erat dubium an eſſet in quaſi
poſſeſſione, necne.

In primo caſu concludit Innoc. Epiſcopum vi-
ſitare poſſe, & exigere procuratorem, quantum-
29 cumque contradicat, & appellet Abbas, quod ſi
pertinaciter tenuat, ſicut poſſet Epiſcopus tueri
poſſeſſionem ſuam armis materialibus, ut notatur
in c. 1. *infra de immunitate eccleſiarum*, ita & mul-
to fortius illam tueri poterit armis ſpiritualibus, ut
c. *Cum ex officii, ſupra de præſcriptionib*, c. *Cum nu-
per infra eodem*, & c. *Dilecto. §. Et quidem de ſent.
excommun. libr. 6.* ubi hoc eſt expreſſum, ſcilicet
excommunicatione quæ eſt mucro Epiſcopi, c. *Vi-*
30 *ſis, 16. q. 2. c. Corripiantur, 24. qu. 3,* Concilium Tri-
dentinum *cap. 3. in princ. ſeſſ. 25. de reformat.* & va-
lebit excommunicatio.

31 Ratio eſt, quia cum Epiſcopus ſit in quaſi poſ-
ſeſſione non tenetur in præjudicium ſui juris ap-
pellationem admittere, nec probationem exem-
ptionis recipere: nam de cauſa ſuæ menſæ, nec ut
judex, nec ut arbiter poſſet cognoſcere, ſecundum
32 Innoc. Ideoque hoc caſu non procedit ut judex,
ſed ut pars pro ſui juris conſervatione; ac proinde
probationis oblatio non juſtificat appellationem,
ut habetur in c. *Interpoſita, ſupra de appellat.* & in c.
Cum inter Canonicos, de elect. Neque enim per ne-
gationem, vel prohibitionem, aut appellationem
alterius tenetur quis prætermittere quin iure ſuo
utatur, ut c. 1. *ſupra ut lit. pendent.* c. *Significante, de
appellationib.* c. *Conſultationibus, de iure patronat.* l.
Si fundum, Cod. de rei vendicat. & notatur in cap.
33 *Dilecti, ſupra de maior. & obedient.* Nam etſi Abb.
in iudicio coram Papa, vel Metropolitano provo-
caret in libertatem, quin etiam etſi Epiſcopus cō-
tra ipſum Abbatem interdictum uti poſſideris pro-
poneret, nihilominus lite pendente adhuc liceret
eidem Epiſcopo pergere in ſua poſſeſſione, & re-
belles excommunicatione percellere, dummodo
34 reipſa poſſideret, dict. c. 1. *ut lite pendent.* Et per hoc
patet reſponſio ad iura, quæ dicunt ſententiam ex-
communicationis ferendam non eſſe ſine cauſæ
cognitione, & monitione, ut c. *Nemo, 2. qu. 1.* c. *Sa-
cro, infra de ſentent. excommun.* & c. 1. *eodem tit. libr.
6.* quoniam vendicant ſibi locum quando Epiſ-
copus procedit ut Judex, non autem quando pro-
cedit ut pars, & tanquam ille, qui iure ſuo utitur,
ut hoc caſu, tunc enim etiam ſine cauſæ cogni-
tione, & monitione tenet excommunicatio, ut c.
Si Sacerdos, ſupra de offic. ordin. cap. *Romana, §. Ca-
veant, infra de ſentent. excommunicat.* & c. *Quidam
5 quæſt. 1.* Nam & ſecundum iura civilia licet uni-
cuique ius ſibi dicere in his caſibus & in quibuſdā
aliis qui notantur *Cod. quando liceat ius ſibi dicere.*
& per Hoſtienſ. *in ſumma de re iudicata, ſub rubr.
de ſentent. excommun. §. Quis debet, ſub §. Proprius
Ordinarius, verſ. Fallit.* Quo fit ut ſecundum Inno-
35 centium prudenter agat Epiſcopus ſi tanquam
pars, & non tanquam iudex procedat quia ſic
non adſtringitur ad iuris ordinem ſervandam.
præterea hoc pacto ſe reum conſtituit, & con-
ſervat, & adverſarium actorem facit, quem opor-
tet conqueri de injuſta excommunicatione, vel
nulla, ut cap. *Cum contingat, de offic. legat.* & cap. *Ad
reprimendum. de offic. ordin.* & ita in dubio abſol-
vetur Epiſcopus, ut legitur & notatur in cap. final.
ſupra de re judicat. in cap. *Ex litteris, de probat.* & in
36 cap. 1. *ſupra Ut eccleſiaſtica beneficia.* Accedit quod
cum Abbas dixerit ſe nolle viſitationem recipere,
non eſt neceſſaria monitio, quia ex hoc probatur
illius contumacia manifeſta, non enim in omnino
certis, ſed incertis opus eſt conjecturis, l. *Continu-
us, ff. de verborum obligat.* & l. *Contumacia, ff. de re
judicata*, ſecundum Hoſtienſem ad quod faciunt
optimè jura in cap. *Potuit, de locato*, & in cap. *Ab
eo, de appellationib. libr. 6.* & in cap. *Venerabilibus, §.*
37 *ſecus de ſententia excommun. eodem libr.* In ſecundo
caſu, ideſt cum Epiſcopus non eſt in quaſi poſſeſ-
ſione viſitandi, & de hoc conſtat, licet Innocentius
hoc membrum non proſequatur in dict. cap. *Vene-
rabili, infra eod.* Sed attingat in c. *Ex parte, il primo,
de verbor. ſignificat.* ſecundum Doctores ſpectabi-
tur tempus appellationis, & illius exitus. Et qui-
dem ſi conſtabit Abbatem eſſe exemptum non va-
lebit ſententia, ex his, quæ leguntur, & notat in cap.
Cum dilectus, de relig. domib. non tamen Epiſcopus
erit puniendus de injuſta, vel nulla excommunica-
tione, argum. c. *Ex litteris, ſupra de offic. deleg.* po-
38 tuit enim duci probabili errore propter juris com-
munis aſſiſtentiam; niſi appareat de illius malitia,
vel craſſa ignorantia, ſecundum Innoc. In tertio
caſu, ideſt cum dubitatur an Epiſcopus ſit in quaſi
poſſeſſione, nec ne, ſimiliter concludunt DD. va-
liditatem cenſuræ pendere à futuro eventu: nam
ſi apparebit Epiſcopum non fuiſſe in quaſi poſſeſ-
ſione viſitandi tempore excommunicationis, &
Abbatem eſſe exemptum, non tenebit ſententia.
Interea tamen ſtabitur ſententiæ Epiſcopi quouſ-
que contrarium fuerit probatum, ita in effectu in
tribus caſibus ſupraſcriptis concludit Innocent. in
ſua prolixa gloſ. quam poſuit in d. c. *Venerabili, inf.
eod.* cum quo tranſeunt ibi Jo. Andr. Butr. Cardin.
Anchar. Abbas & Joan. de Anan. & Martin. Soc.
loc. citat:

39 Extenditur primò ſupradicta diſtinctio, ut lo-
cum habeat etiamſi monaſterium, quod Epiſco-
pus intendit viſitare, ſitum ſit in aliena Diœceſi;
quia ſi in veritate ſit in quaſi poſſeſſione viſita-
tionis, idque probaverit coram Superiore, rata
manebit excommunicationis ſententia; ſed ſi hoc
non probaverit, & præſumptio erit contra ipſum,
quod malè ſententiam tulerit, hoc autem non con-
tingit ſi monaſterium exiſtat in ſua Diœceſi, quia
tunc præſumptio ſtat pro Epiſcopo, ſecundum In-
noc. ubi ſupra *num. 4. in fine. verſ. Idem dicendum
videtur*, Butr. *num. 10. col. 4. verſ. Octavus caſus*, Ab-
bas *num. 2. verſ. Secundo caſu*, & Socin. *d. q. 14. num.
16. verſ. Secundo, verſ. caſus.*

40 Extenditur ſecundò prædicta diſtinctio ut pro-
cedat non ſolum in viſitatione, & procuratione, ſed
etiam in alijs juribus, Epiſcopo competentibus
ſecundum Innoc. in prædicta decretali, *Venerabili,
num. 5. col. ult. verſ. Sed alij dicunt, & forte
melius:* Nam ſi ſubditus, qui allegat exempti-
41 onem, in continenti oſtendat privilegium ſuum,
vel aliam legitimam exceptionem probet, poterit
Epiſcopus inſpicere non quidem ut judicet, quia in
cauſa ſuæ menſæ judex eſſe non debet, c. 14. q. 4. c.
Forus, §. In omni, inf. de verb. ſignif. & C. *Ne quis in*

ſua cauſa ius ſibi dicat, in rubr. & nigr. Atque ita non eſt jus inexhibendo, vel non exhibendo probationes, cum nec teneatur ſubditus illas exhibere, nec Epiſcopus recipere, ut prædixi: ſed tantum poterit Epiſcopus tanquam privatus vire ut
42 ſe intimat. Et ita procedit textus in c. *Cum perſonæ, de privil. libr. 6.* nam in caſu illius Decretalis Epiſcopus procedit ad inſpectionem privilegij non ut judex; licet gloſſa ibi aliter ſentiat, ſecundum Abbatem in dict. c. *Venerabili, num. 3. in fin.* & Martin. Socin. *de viſitat. libr. 3. quæſt. 14. num. 16. in fin.*
43 Et quamvis Epiſcopus aliàs poſſit eſſe judex in cauſa ſuæ eccleſiæ: tamen ſecus eſt ſi commodum veniat applicandum ex his, quæ notantur in l. *De jure. ff. ad Municipal.* & in Clementin. *Si una, de rebus Eccleſ. non alienand.* ut per Abbatem *ubi ſupra in fin.*

44 Extenditur tertiò, eadem diſtinctio ut locum ſibi vendicet etiam in conſervatione corporalis poſſeſſionis, ſecundum Innocent. *loco proxime citato,* Quandoquidem quod Epiſcopus juſtè poſſidet dimittere non tenetur quandocumque, & qualitercumque alius contradicat, & de jure ſuo probationes offerat, veluti ſi fundum aliquem poſſideat velitque fructus colligere, & alius ſe opponat dicens, Domine ne colligatis fructus, quia meus eſt fundus, & ego poſſideo, idque coram vobis me offero probaturum: utique ob talem contradictionem, Epiſcopus poſſeſſionem non dimittet, ſed poterit nihilominus fructus colligere, & excommunicare opponentem, ſi ipſum in poſſeſſione ſua perturbet, vel inquietet. Secus autem eſſet ſi non poſſideret Epiſcopus, licet fundi proprietas ad Epiſcopum pertineret; tunc enim liceret poſſeſſori contradicere & appellare, imò & cum armis reſiſtere Epiſcopo violento. Et eſt ratio in utroque quia poſſeſſor non eſt de poſſeſſione ſua violenter deijciendus, ſed tamen tueri poteſt, & vim vi repellere, ut in l. *fin. Cod. de rei vendicat. c. Cum olim, §. Sed & ſua, ſupra de reſtitut. ſpoliat.* Nec refert
46 quod de proprietate liqueat; quia nihilominus eam per vim recuperare non licet, l. *Si quis in tantam, Cod. unde vi. l. Extat. ff. quod met. cauſ. c. Placuit, 16. quæſt. 6.* Nec res poſſeſſa ab alio, quamvis injuſtè, eſt per violentiam occupanda: alioquin etiam prædo eſt reſtituendus, capit. *In litteris, & reſtitut. ſpoliat.*

47 Temperat tamen diſtinctionem ſuperius firmatam cum ſuis extenſionibus, Hoſtien. *hic n. 8. col. ult. verſ. Quamvis autem omnia prædicta,* ubi poſteaquam retulit gloſſam integram Innocent. dicit eam non eſſe uſquequaque admittendam. Tum quia Epiſcopus poteſt eſſe judex etiam in cauſa Epiſcopalis menſæ de conſenſu adverſarij alio procuratore conſtituto ab Epiſcopo ad cauſam pro-
48 ſequendam, & defendendam, ut legitur & notatur in c. fin. ſupra de juram. calum. Imò ſatis eſt ut non recuſetur, ut notat idem Hoſt. *in ſumma de appellat. ſub rubr. de recuſ. §. 1. verſ. Idem eſt, & §. final. verſ. Puto, & ſeq.* hoc autem caſu iſte Abbas non recuſavit Epiſcopum, quin potius conſenſit, petiitque ut de exemptione cognoſceret, ut patet ex themate quæſtionis. Tum quia non eſt juri con-
49 ſonum ut Epiſcopus petat aliquid tanquam pars, & excommunicet renuentem; quandoquidem aut excommunicat ut pars, & tanquam privatus, & non tenet ſententia, quia ut privatus excommunicare non poteſt: nec enim ius fulminandi cenſuras competit non Prælato, c. *Nova infra de pœnit. & remiſ.* & c. *Quæſivit ſupra de his quæ fiunt à maior. part. cap.* Aut excommunicat tanquam judex, & ſententia ſimiliter eſt nulla, cum cauſæ cognitio, & monitio non præceſſerit, ut patet ex juribus ſupra citatis *num. 34.* Concludit Ergo Hoſtien. poſſe Epiſcopum petere in ijs, quæ notoria ſunt, & tanquam Epiſcopum excommunicare, quod innuit etiam Innoc. quia tunc non excommunicat ut judex, ſed ut exequutor, de quo in d. c. *Ex parte, de verb. ſignif.* ſecus autem eſt in ijs, quæ non ſunt notoria. ita Hoſtienſ. qui tandem remittit ad ea, quæ notavit in dict. cap. *fin. de jurament. calum.* & in cap. *Inſuper de teſtib. in verb. Inſtruatur,* & illius verba ad calamũ tranſcribunt, & probare videntur in dict. c. *Venerabili, infra eodem.* Jo. Andr. *num. 1. verſ. Quamvis autem,* & Butr. *in fine.* & ad prædicta vide Lapum *allegat. 73* quæ incipit, *Prælatus Regularis,* Joan. Andr. Gemin. & Fran. in cap. *Dilecto, de ſentent. excommun. libr. 6.* & Covart. in cap. *Alma mater, 1. part. §. 9. num. 6. eodem tit. & libro.*

DE CENSIBUS.

Cap. Venerabili.

SUMMARIUM.

1 *PRocuratio debetur Epiſcopo ab eccleſijs etiam Civitatis, licet ipſum nunquam procuraverint, & n. 14. & 24.*

2 *Epiſcopus de jure communi fundat intentionem ſuper jure viſitandi monaſteria ſuæ diœceſis, & exigendi ab illis procurationem.*

3 *Monaſteria tam Mendicantium, quam non mendicantium ex privilegijs Apoſtolicis exempta ſunt à viſitatione, & juriſdictione Epiſcopi.*

4 *Et quid ſi ſit commendata.*

5 *Procuratio eſt viſitationi annexa, & num. ſeq. & num. 23.*
Fallit, num. 30.

6 *Commendatarij tenentur procurare viſitatorem Apoſtolicum, à quo poſſunt viſitari.*

7 *Villæ appellatione quandoque venit Civitas, & num. ſeq.*

8 *Villa propriè quid ſit.*

9 *Procuratio de jure communi debetur Epiſcopo etiam cum viſitat eccleſias ſuæ civitatis.*
Secus poſt Concilium Tridentinum, numer. 14. 15. & 38.

10 *Expenſæ, quas domi ſuæ quis feciſſet, non repetuntur, & num. 12.*

11 *Intellectus, c.* Charitatem, *12. q. 2. & n. 13.*

14 *In viſitatione victualia non ſunt Epiſcopo miniſtranda niſi pro temporis neceſſitate.*

15 *Procuratio poſt Concilium Tridentinum non debetur Epiſcopo viſitanti Eccleſiam Cathedralem aut Clerum, ſeu loca pia civitatis, & n. 38.*

16 *Cathedraticum non eſt ſublatum à Concil. Triden. non tamen ſolvi debet in viſitatione, ſed extra & in Synodi celebratione.*

17 *Canonica portio, quæ ex relictis pijs jure debetur Epiſcopo, præſervata eſt à Conc. Trid.*

18 *Conſuetudo exigendi trigeſimam ex relictis pijs in viſitatione teſtamentorum ſervanda eſt. Secus ſi in teſtamentis nullum eſſet relictum pium.*

Epi-

Digitized by Google

19 *Epiſcopo accedenti ad conferendum Chriſma populus vel Clerus non tenetur victualia praſtare.*

20 *Procuratio ratione viſitationis debita de jure communi à ſubdito non eſt praſcriptibilis.*

21 *Secus in procuratione ratione conſuetudinis, pacti, vel privilegii.*

22 *Item ſecus in praſcriptione, qua fit nomine alterius.*

Item ſecus eſt poſt Concilium Trid. num. 24.

23 *Ius viſitandi eſt publicum utilitate, & authoritate, & ideò impraſcriptibile.*

24 *Conſuetudo locorum, vel provinciarum, in quibus nihil ſolvitur Epiſcopo viſitanti, poſt Concilium Tridentin. eſt obſervanda.*

25 *Et quid ſi conſuetudo non ſit generalis in loco, vel provincia, ſed una tantum, vel altera eccleſia Epiſcopum non procuraverit, & num. ſeq. uſque ad num. 29.*

26 *Conſuetudo in quo differat à praſcriptione, & n. 28.*

27 *Loci appellatione quid veniat.*

28 *Onera ſimul juncta facilius comportantur.*

29 *Conſuetudo non ſolvendi procurationem Epiſcopo viſitanti qualiter, & coram quo ſit probanda.*

30 *Procuratio in tribus caſibus hic expreſſis non eſt annexa viſitationi.*

31 *Exempti à procuratione pecuniaria non videntur exempti à procuratione in victualibus, ſed tantum ab indebita extorſione.*

32 *Exemptione revocata à viſitatione an cenſeatur revocata exemptio à procuratione.*

33 *Paupertas excuſat à procuratione, & num. ſeq.*

34 *Procuratio an debeatur Epiſcopo viſitanti hoſpitalia pauperum infirmorum, & num. ſeq. uſque in fin.*

35 *Sportula à paupere non ſunt exigenda.*

36 *Viſitatores quomodo ſe debeant ſe gerere in victualibus accipiendis.*

37 *Hoſpitalium reditus univerſi in uſum pauperum infirmorum ſunt eroganda, & num. 39. & 42.*

39 *Hoſpitalium miniſtris ex reditibus ipſorum merces eſt perſolvenda, aliàs non tenentur inſervire, & num. 40.*

42 *Hoſpitalium miniſtris quod erogatur, in uſum pauperum erogari intelligitur.*

---

1 VENERABILI. Eccleſia etiam civitatis
procurare tenetur Epiſcopum viſitantem,
licet ipſum nunquam procuraverit.
Hoc dicit. Et eſt capitulum celebre
propter inſignem gloſſam, quam hic poſuit Innocen.
in materia valdè utili, & quotidiana, ut infra
attingam, *n. 43.* Dividitur in duas partes. Primò ponit
querelam Epiſcopi. Secundò judicum inſtructionem
ibi, *Diſcretioni veſtre.*
Nota primò ibi, *fruſtrari intentionem Epiſco-*
2 *pi moliuntur.* Epiſcopum de jure communi fundare
intentionem ſuper jure viſitandi monaſteria,
in ſua diœceſi exiſtentia, & ſuper jure exigendi
ab illis procurationem, concordat cap. *Cum olim,*
& cap. *Sopita, ſupra eodem, & infra,* cap. *Cum
nuper,* cap. *De Xenodochiis,* & cap. *Delectus, de relig.
domib.* & hic notant Jacob. Philipp. & Goffred.
Item gloſ. 1. Innoc. *col. 1. verſ. Epiſcopus autem,*
Hoſtien. *in princ. in verſ. Cenomanenſi Villa,* & Butr.
in 1. notab. Abb. *conſ. 26. Videtur in princ. verſ. Circa
ſecundum, lib. 2.* ubi hoc extendit etiam ad mona-
3 ſteria monialium. Sed hodie Monaſteria ferè omnia
Ordinum tam Mendicantium, quàm non
Mendicantium exempta ſunt à viſitatione, & quacunque
juriſdictione Epiſcopi diœceſani, ut ſcripſi
4 plenè, cap. *Tuarum, infra de privileg.* niſi ſint commendata,
& in eis non vigeat regularis obſervantia,
quia tunc monaſteria ipſa, & eorum Commendatarij
viſitari poſſunt ab Epiſcopo loci tamquam Sedis
Apoſtolicæ delegato, dummodo ſui ordinis
Capitibus non ſubſint, ut in decreto Concilij Tridentini,
cap. 8. ſeſſ. 21. juncto *cap.* 20. *ſeſſ. 25. de
regular.* & conſequenter tenentur Epiſcopo viſi-
5 tanti ſolvere procurationem, quæ viſitationi eſt annexa,
& cap. *Cum venerabilis,* §. 1. *ſupra eod.* Hinc
6 cum Epiſcopus Papien. petijſſet declarari à S. Congregatione
Cardinalium ejuſdem Concilij Interpretum
an Commendatarij ſeparata habentes ſua
jura ab eccleſia, & monaſterio, in quo degunt regulares
propriam menſam, & curam animarum
habentes, teneantur contribuere ſolutioni victualium
pro Viſitatore Apoſtolico: reſponſum eſt
videndas facultates Viſitatoris Apoſtolici, quia
licet aliàs S. Congregatio cenſuerit poſſe Commendatarios
viſitari à Viſitatore Apoſtolico, tutius
tamen erit inſpicere facultates, quia ſi ex
facultatibus poterit viſitare Commendatarios, palam
erit eos teneri contribuere, quod à viſitatis eſt
ſolvendum.
7 Secundò nota ibi, *Cenomanenſi villa,* appellatione
villæ interdum venire civitatem, ſecundum
Hoſtien. *in princip. in verb. In Cenomanenſi villa,*
8 Butr. *in 3. notab.* & Cardin. *num. 3.* Quod tamen verum
eſt impropriè, & in latiori ſignificatione, ſecundum
Abb. *num. 1.* Nam ex proprietate vocabuli
villa dicitur locus ruralis, vel unitas familiarum
aliquot, ſeu ædificiorum, quæ muris non cingitur,
ſed vallis, undè fortè denominationem ſumpſit,
ut per Abb. *d. num. 1.* & notat gloſ. in l. *Titia,
§. Lucius, in verb. Villa, ff. de legat. 2.* & Bart. in Extravag.
Qui ſint rebelles, num. 3. de quo plenè per
Jo. Andr. in cap. *Si civitas, de ſentent. excomm. lib. 6.*
Villa tamen in Francia ex communi uſu loquendi
idem eſt, quod Civitas, ut teſtatur Bart, Cardin. &
Abb. locis citatis.
9 Tertiò nota in eodem verb. *Villa.* Epiſcopum
habere jus exigendi procurationem non modo
cum viſitat eccleſias, & loca diœceſis, verum etiam
cum viſitat eccleſias ſuæ civitatis, ut hic eſt caſus,
quem neſcio alibi, ſecundum Abb. Antiq. Joan.
Andr. Collectar. & omnes *in princip.* & in ſpecie
10 notant Butr. *num. 2.* & Abbas *in 1. notab.* Quod
eſt notatu dignum, quia primo intuitu contrarium
videbatur dicendum: nam ex civitate facilè
erat Epiſcopo peracta viſitatione ad domum
ſuam redire, & ibi comedere, ſecundum Goffred.
nec debeant petere quod domi erat expenſurus,
quamvis non viſitaret, ut cap. *Cum ab omni, ſupra,
de vita, & honeſtat. cleric.* cap. *Cum pro cauſa, de procurat.*
cap. *Ut preterita, de elect.* & cap. *Procurationes,
11 ſupra eod.* Rurſus dicit canon Viſitatores eſſe
procurandos cùm per non ſuæ civitatis parochias
fatigantur, ut cap. *Charitatem, §. Viſitatores, 12, qu.
2.* Ergo à contrario non ſunt procurandi cum fatigantur
per parochias ſuæ civitatis: ſed ratio decidendi
contrarium fuit ſecundum Hoſtien. quia
dignum eſt, ut qui ſpiritualia ſeminat, & temporalia
metat, *1. ad Corinth. 9. §. His ita, 13. quaeſt. 1.*
& cap. *Cum ex officij, de praſcript.* Unde procuratio

Digitized by Google

eſt viſitationi annexa, c. *Cum venerabilis*, §. 1.
ſupra eod. Hæc autem ratio æquè viget in viſitati-
one civitatis, atque diœceſis, ita Hoſt. *hic in princ.*
verſ. Tu dicas quod pro Monachis, Jo. Andr. *num.* 15.
12 Card. *num.* 3. Anchar. *num.* 4. & Abb. *num.* 2. Non
obſtant jura in contrarium adducta, quia loquun-
tur de expenſis factis occaſione negotiorum, quæ
tunc demum repetuntur, cum intereſt: ſed procu-
ratio debetur ratione officij, etſi non interſit, ut o-
13 ſtenſum eſt ſupra. Item non obſtat d. c. *Charitatem*,
12. *quæſt.* 2. quia non loquitur de viſitatione, quæ
incumbit Epiſcopo ratione officij, ſed de viſitatio-
ne menſæ Epiſcopalis ſede vacante, ubi quidam
clerici in propria civitate habentes hoſpitia debent
illam gratis juvare, cum non interſit ipſorum: quod
ſi trahantur extra, providebitur eis, ne obſequium
ſit ipſis damnoſum, ut ibi dicitur in fine. Sed in vi-
ſitatione Epiſcopi conſideratur officium, & non
intereſſe, ut prædixi: & ideò exhibenda eſt illi pro-
curatio etiam cum viſitat eccleſias civitatis, ut hic
14 deciditur: Hodie dic ſecus, quia jure noviſſimo
Concilij Tridentini *ſeſſ.* 24. *cap.* 3. (Seriò mo-
nentur Epiſcopi, & alij, ad quos viſitatio ſpectat, ut
modeſto ſint contenti equitatu, ne inutilibus ſum-
ptibus cuiquam graves, oneroſivè ſint, nevè ipſi,
aut quiſquam ſuorum quidquam procurationis
cauſa pro viſitatione etiam teſtamentorum ad pios
uſus, præter id, quod ex relictis pijs jure debetur,
aut alio quovis nomine nec pecuniam, nec munus
quodcumque ſit etiam qualitercumque offeratur,
accipiant; non obſtante quacumque conſuetudi-
ne etiam immemorabili, exceptis tamen victua-
libus, quæ ſibi, ac ſuis frugaliter, moderatèque pro
temporis tantum neceſſitate, & non ultra erunt
miniſtranda.) Hæc ibi. Dum igitur viſitant ec-
cleſias civitatis non ſunt procurandi, quia ceſſat
illa neceſſitas temporis, quam Concilium præcisè
15 ad hoc requirit, cum viſitatione expleta, poſſint do-
mi ſuæ victum ſumere: & hanc ſententiam jampri-
dem probavit S. Congreg. ejuſdem Concilij In-
terpres: nam dubitante Epiſcopo Tarenti an in vi-
ſitatione poſſet exigere procurationem à Canoni-
cis Cathedralis Eccleſiæ, cenſuit *cap.* 3. *ſeſſ.* 24. dum
de victualibus ſubminiſtrandis diſponit, non habe-
re locum in viſitatione Cathedralis Eccleſiæ, ſed
diœceſis tantum, ibi, *equitatu*; ibi, *pro temporis ne-
ceſſitate*, &c. Sed & aliàs cenſuit nullam deberi
procurationem Epiſcopo viſitandi clerum civita-
16 tis, ubi ſita eſt Cathedra. Veruntamen quærenti
An Concilium *c.* 3. *ſeſſ.* 24. *verſ. Interimque cenſea-
tur ſuſtuliſſe Cathedraticum*, quod ſingulis annis
tam in viſitatione, quàm extra exigi conſuevit ab
Ordinario: reſpondit Concilium nequaquam ſu-
ſtuliſſe Cathedraticum; ſed illud non ſolvendum
in viſitatione, ſed extra, & in Synodi celebratione:
17 Hunc articulum plenè examinavi in c. *Conqueren-
te, in prima quæſtione ſupra de offic. Ordinar.* Quem-
admodum autem Concilium eò loci non ſuſtulit
Cathedraticum, ita nec canonicam portionem,
quin potius eam præſervavit in illis verbis, præter
id, quod ex relictis pijs jure debetur: videlicet ex c.
18 *Officij*, & c. *Requiſiſti*, *ſupra de teſtam.* Unde cum
extaret conſuetudo in eccleſia Tiraſonen. exigen-
di trigeſimam ex relictis pijs ratione viſitationis te-
ſtamentorum, & fuiſſet dubitatum, an poſt Con-
cilium eſſet obſervanda: Sac. Congregatio cenſuit
eſſe obſervandam. Secus ſi in teſtamentis nul-
lum eſſet relictum pium. Cæterum orta dubita-
19 tione an Epiſcopo accedenti ad Sacramentum
Chriſmatis conferendum populus, vel Clerus te-
neatur ſubminiſtrare victualia: S. Congregatio
cenſuit non teneri:

20 Quartò nota ibi, *procurationem hactenus non
ſolverunt*: procurationem ratione viſitationis de-
bitam non eſſe à ſubdito præſcriptibilem, ut hic
patet expreſsè: nam ut vides, hoc monaſterium
nunquam procuravit Epiſcopum, & tamen com-
pellitur ad procurationem exhibendam: con-
cordet cap. *Cum inſtantia*, *ſupra eod.* & cap. *Cum
ex officij*, *de præſcript.* & hic notant gloſſ. 2. Inno-
cent. *num.* 6. Hoſtien. *num.* 1. *in verb. Et ipſi*, Burr.
in 4. notab. Cardin. *num.* 4. Anchar. & Abb. ambo
in 2 *notab.* & idem Abb. in Clem. *Cum ſit*, *num.*
2 *de cenſib.* Lap. *allegat.* 30. *num.* 9. *verſ. Licet
tamen procuratio*, Calder. *conſ.* 86. *circa med. verſ.*
21 *In talibus*, *aliàs* 5. *de offic. deleg.* Dixi ratione viſi-
tationis debitam, quia aliæ tres ſpecies procura-
tionis, videlicet quæ debetur ratione conſuetudi-
nis, aut ratione pacti, vel privilegij, ſunt præſcripti-
biles ſecundùm Hoſtien. in cap. *Procurationes*, *in
22 princ. ſupra eodem.* Item dixi à ſubdito, quia alius
Prælatus contra Epiſcopum benè poteſt procura-
tionem præſcribere, ſicut & viſitationem, ut eſt
textus in d. c. *Cum ex officij*, & tenent hic Docto-
res cum gloſſ. 2. & Calder. *conſ.* 453. *aliàs* 11. *in
princ. de cenſib.* & *conſ.* 452. *aliàs* 10. *eodem tit.* Pri-
23 ma ratio cur adverſus Epiſcopum hujuſmodi præ-
ſcriptio non currat, eſt quia cum procuratio, ut
prædixi, ſit annexa viſitationi, quemadmodum jus
viſitandi numquam præſcribitur, d. cap. *Cum ex
officij*: ita nec jus exigendi procurationem, quia
de connexis idem judicium, ut dicitur in illa de-
cretali, *Cum ex officij*: & notat Abb. *conſ.* 26.
in princ. verſ. Circa ſecundum, *lib.* 2. Secunda ra-
tio, quia ſi propter conſuetudinem, vel præſcriptio-
nem Epiſcopi gratis deberent munus viſitationis
impendere, verendum eſſet ne viſitationem negli-
gerent, argum. d. c. *Cum ex officij, in fin.* Hoc au-
tem conſtat eſſe abſurdum, quia jus iterandi viſita-
tionem eſt publicum utilitate, & authoritate, c. *Si
diligenti*, *ſupra de foro compet.* & conſuetudo in ta-
libus non eſt toleranda, c. *Nos conſuetudinem*, 12.
diſt. Ita Innoc. *hic n.* 6.

24 Sed hodie hoc corrigitur à Concilio Tridenti-
no in d. *c.* 3. §. *Iniis verò*, *ſeſſ.* 24. ubi diſertis verbis
ſtatuitur, ut in ijs locis, ſeu provincijs, ubi conſue-
tudo eſt ut nec victualia, nec pecunia, nec quidquã
aliud à Viſitatoribus accipiatur, ſed omnia gratis
fiant, ibi id obſervetur, & in verſ. ſeq. infligitur
tranſgreſſoribus pœna.

25 Sed hic incidit dubitatio; quid ſi conſuetudo
non ſolvendi procurationem non ſit generalis in
loco, vel provincia, ſed una tantum, vel altera
eccleſia Epiſcopum non procuraverit, an nihilomi-
nus liceat Epiſcopo ab eccleſia illa procurationem
exigere.

26 Videtur reſpondendum licere: nam Con-
cilium in dict. §. In ijs non loquitur de præſcri-
ptione; ſed de conſuetudine, ad eſſe autem con-
ſuetudinis requiritur ut ſit generalis in loco, cum
ſit jus non ſcriptum univerſaliter conſtitutum, ut
l. *De quibus*, *ff. de legib. inſtit. de jur. natur.* §. *Ex
non ſcripto*, cap. *Conſuetudo*, 1. *diſt.* & notabiliter
declarat Azo *in ſumma C. Quæ ſit longa conſuetudo*,
Bart. poſt Cyn. in l. 2. *num.* 11. & 12. *C. eod. tit.* Ale-
xand. *conſ.* 173. *Viſo*, *n.* 7. *lib.* 6. & hæc eſt una ex ſub-
ſtan-

ſtantialibus differentijs inter conſuetudinem, & præſcriptionem, quæ ex conſenſu ſingulari inducitur, ut notat gloſſ. *ult.* in cap. *final. ſupra de conſuetud.* Batt. *d. num. 11.* & Abb. *conſ. 18. Primò quod communitas, col. 4. verſ. Non obſtat, ſub num. 7. lib. 2.* Neque à conſuetudine, quæ favorabilis eſt, licet inferre ad præſcriptionem, quæ eſt odioſa, ut notat collect. in c. *Cum contingat, num. 1. ſup.*
27 *de decim.* & Bero. *conſ. 115. num. 37. lib. 1.* Item verba illa, in ijs locis, ſeu provincijs ubi conſuetudo eſt, &c. non adaptantur ad obſervantiam unius, vel alterius eccleſiæ, argum. c. *Novit. 12. diſt.* l. *Omnes*, ibi, Aut provinciam, aut locum, aut regionem, *C. de Epiſcop. & Cleric.* Facit quod notat gloſſ. in c. 1. *in verb. Singularium, de Conſtitut. lib. 6* Item illa dictio, *ſeu*, quæ non eſt propriè alternativa, ſed ponitur inter ea, quæ ſunt ejuſdem generis, ut notatur per Doctores in c. *Inter cæteras*, & ibi plenè dixi, *ſupra de reſcript.* Oſtendit Concilium accepiſſe locum non pro eccleſia particulari, ſeu locu loci, ſed pro diœceſi, aut oppido; alioquin ſi locum intellixiſſet pro eccleſia, incongruè dixiſſet in loco, ſeu provincia. Item eo caſu non poſſent verificari illa verba univerſalia Concilij, ut gratis omnia fiant, ſi aliqua eccleſia loci procurationem ſolveret, c. *Si Romanorum*, 19.
28 *diſt.* Præterea non eſt credendum Concilium voluiſſe præſervare præſcriptionem unius eccleſiæ in præjudicium alterius, cui accreſceret onus ſolvendi integram procurationem, argum. c. *Cum M. in princ. ſupra de Conſtitut.* & c. *fin.* ibi, Quantoque inter pauciores, &c. *de conceſſ. prabend. lib. 6.* ad hoc c. *Cum cauſam, ſupra de praben.* Et melius c. *Procurationes, verſ. Hoc adhibito moderamine, ſupra eod.* nam onera ſimul juncta facilius comportantur, cap. *Gaudentes, ſupra de praſcript.* cum alijs in propoſito adductis per Hoſtien. in d. c. *Procurationes, num. 4.* Dicam ergo reſpectu talis præſcriptionis hanc decretalem non eſſe correctam: c. *Cum expediat, de elect. lib. 6.* Quod enim non mutatur, &c. l. *Sancimus, C. de teſtam.* & l. *Præcipimus, in fin. C. de appellat.* In hoc tamen non audeo quidquam firmare, quia nihil reperio deciſum, & conſulo ut reſolutio petatur à S. Congregatione, cujus eſt Concilium interpretari.

29 Illud tamen adverto circa hujuſmodi conſuetudinem negativam, quam Concilium præſervat, non ſolvendi procurationem; quia ad hoc ut de tali conſuetudine dicatur conſtare, ex ipſius Congregationis ſententia non ſufficit, ut viſitati nunquam Epiſcopum procuraverint, ſed probari oportet Epiſcopum petijſſe procurationem, & viſitatos detrectaſſe illam ſolvere, & poſtea Epiſcopum per longum tempus acquiſiviſſe, pro ut requiritur in facultativis, & declarat Cyn. in l. 2. *C. Quæ ſit longa conſuetudo*, Bald. *conſ. 201. Caſus eſt talis, num. 1. lib. 2.* Abb. *d. conſ. 18. col. penult. verſ. Oportet ergo, lib. 2.* & alibi paſſim Doctores. Hanc autem conſuetudinem S. Congregatio dixit probandam eſſe coram Metropolitano, ut notavi in c. *Procurationes, in fin. ſup. eod.*

30 Ultimò nota ibi, *niſi aliud rationabile oſtendatur*: poſſe aliquando legitimam cauſam ſubeſſe cur procuratio non debeatur Epiſcopo viſitanti, & ſic non ſemper procuratio eſt viſitationi annexa, gloſſ. *ult.* Hoſt. *num. 1. in verb. Et ipſi*, Butr. *num. 5.* & alij poſt eos exemplificant in tribus caſibus
31 Primus eſt cum eccleſiæ habent ſuper hoc ſpeciale privilegium à Sede Apoſtolica, ut c. *Cum inſtantia, ſupra eodem.* Dixit tamen Sac. Congregatio Concilij regulares exemptos à procuratione pecuniaria non videri exemptos à procuratione in victualibus, ſed tantum ab indebita extorſione,
32 habuitque pro valde dubia deciſionem Rotæ, quod revocata exemptione à viſitatione non cenſeatur revocatio exemptio à procuratione, juſſitque ſuaderi partibus ut iterum adirent Rotam. Secundus caſus eſt cum allegatur præſcriptio non à ſubdito, ſed nomine alterius Prælati, ut c. *Cum ex of-*
33 *ficij, de praſcript.* Tertius eſt cum eccleſiæ tanta paupertate laborant ut Epiſcopum procurare non poſſint, c. *Odoardus de ſolut.* tunc enim tenetur Prælatus ſuis ſumptibus explere viſitationis officium, argum. cap. *Cavendum*, & cap. *Placuit, 10. qu. 3.* & cap. *Iam nunc, 28. quæſt. 1.* & notat Hoſtien. in cap. *Procurationes, num. 4.* & poſt eum Jo. And. *ibidem num. 6. in ver. Vel plures*, Butr. *num. 5.* Card. *num. 3.* & alij communiter. De quo tamen dic latius, ut in quæſt. ſeq.

34 QUÆRO an Epiſcopo viſitanti hoſpitalia pauperum infirmorum debeatur procuratio, necne *Die 18. Novembris 1623.* in ſacra Congregatione Concilij, cui interfuerunt Sac. Romanæ Eccleſiæ Cardinales à Monte, Millinus, Mutus, S. Suſannæ, De Zoll. Roma, Cajetanus, S. Sever. De Torres, & Boncampagnus cum propoſitum fuiſſet ſupraſcriptum dubium, Cajetanus cenſuit procurationem non deberi, ductus rationibus, & authoritatibus expreſſit in voto, quod incipit, Propoſito hoc dubio: & in ſpecie ponderavit textum in cap. *Statutum, §. Inſuper, de reſcript. lib. 6.* ibi, [Sed & ubi notabiliter fuerint pauperes, etiam pro expenſis nil prorſus exigat ab eiſdem.] Item ponderavit verbum textus in cap. *Placuit, 1.*
35 *quæſt. 2.* ibi, (Si verò aut paupertas illum, aut neceſſitas retinet, nihil exigatur ab illo.) Per quem textum gloſ. agens de procuratione in cap. *Cum inſtantia, in verb. Prægravari, ſupra eod.* [Imo, inquit, à paupere non debet exigere, quia nec Judex exigit ſportulas à pauperibus, in Auth. *de Mandat. Princip. §. Si tibi quoque coll. 3.* nec etiam tenuis vitæ homines ſub adventu officialium injurijs affici debent, *ff. de offic. Præſid.* l. *Illicitas. §. 2. ſupra*
36 *eod.* cap. *Ex qua*, Dabitur enim Epiſcopis lac ad bibendum, ut dicit Joannes, in cap. *Illud, 10. quæſt. 3.* Ne rubentibus buccis prædicent jejuniorum doctrinam, 35. *diſt.* cap. *Sexta die*, nec bibent ultra tertiam vicem, 44. *diſt.* In illa palea Quando, & comedent lardum, vel carnes cum aceto, *C. de erogat. milit. ann.* l. 1. *lib. 12.*] Hactenus verba gl. Nec
37 puravit referre quod quædam hoſpitalia ampliſſimos habeant reditus: nam cum omnes erogari debeant in uſus pauperum juxta Clem. *Quia contingit, de relig. domib.* Si qua in parte ex detractione procurationis minuerentur, procuratio per indirectum exigeretur à pauperibus ipſis, qui tamen ad victualia non tenentur ſecundum prædictam gloſſam, quam ibi ſequuntur Hoſt. Jo. Andr. Anchar. Abb. & communiter Doctores, Archidiaconus alios referens, in c. *Romana, num. 1. in verb. De pluribus, de cenſib. lib. 6.* & in ſpecie de hoſpitalibus infirmorum, & leproſorum; hoc tenent in d. Clem. *Quia contingit*, Cardin. *num. 18.* Imol. *num. 23. ad fin.* & Bonifacius Vitalin. *num. 94.* ubi concludunt hoſpitalia hujuſmodi quamvis poſſint viſitari, tamen non teneri ad procurationem, quia omnia

ſunt

ſunt conſumenda in alimenta Rectorum, & pauperum, ut in d. Clem. Idem firmat Lap. de Caſtellione *in ſuo tract. de Hoſpital. num. 48.* inter tractatus communes *tomo* 15. *pag.* 336. [Quia ſicut, inquit, Epiſcopus debet viſitare eccleſiam non obſtante paupertate, & nihil exiget iſto caſu, ut notatur in c. *Romana.* §. 1. *de Cenſib. lib.* 6. ita & Hoſpitale, & nihil exiget, cum pauper intelligatur, ſed curabit ut pauperibus erogetur.] Sequitur Sylveſt. *in verb. Hoſpitale num.* 16. *verſ. Sed verius.* Millinus eamdem ſententiam ſequutus dixit rem claram, cum universi hoſpitalium reditus ex dict. Clem. quia contingit, ſint expendendi in uſum pauperum, attulit etiam authoritatem Cardin. in cap. *Cum Romana, de Simon.* & aliquot recentiores, qui teſtantur hanc opinionem eſſe communem, & ita fuiſſe reſolutum. Addidit etiam pro hac parte militare æquitatem, ut magis conſulatur pauperibus, ac miſerabilibus infirmis, quorum Epiſcopi præcepto divino tenentur paternam curam gerere, ut habetur in
38 *cap.* 1. *in princ. ſeſſ.* 23. Concil. Tridentini. Mutus dixit, ſi agatur de hoſpitalibus in Civitate exiſtentibus, rem eſſe extra omnem dubitationem, quia Epiſcopo viſitandi eccleſias, & pia loca Civitatis poſt decretum Concilij *cap.* 3. *ſeſſ.* 24. procuratio non debetur, licet, aliud eſſet de jure communi, c. *Venerabili, de cenſib.* Sed ſi agatur de hoſpitalibus extra
39 Civitatem quamvis negativa opinio communis ſit, ſibi tamen rem dubiam videri, quia omnes fundantur in d. Clem. *Quia contingit. de relig. domib.* quæ tamen non decernit explicitè procurationem non deberi, ſed duo tantum ſtatuit, id eſt hoſpitalia infirmorum debere viſitari, & eorum reditus eſſe in uſum pauperum expendendos. Hanc autem ſecundam partem ait non excludere procurationem, quia ſtant ſimul ut reditus ſint inſumendi in uſum pauperum, & tamen ex ijs procuratio debeatur, quemadmodum videmus hanc rationem quod ſint expendendi in uſum pauperum, non obſtare quominus inde aliqua portio detrahatur pro miniſtris juxta diſpoſitionem d. Clem. ſed tamen dixit ſe ſentire cum communi, S. Suſannæ dixit Fedet. de Sen. *conſ.* 3. *alias* 111. *n.* 5. conſuluiſſe deberi procurationem Epiſcopo hoſpitalia infirmorum viſitanti, & rationes eſſe contra communem; quia non ſequitur, Bona hoſpitalium ſunt deſtinata in uſum pauperum, ergo ex his non debetur procuratio; & alioquin ſequeretur, ut procuratio ferè nullo caſu ſolvenda eſſet, cum bona omnia eccleſiaſtica ſint in aliquem uſum deſtinata, & in ſpecie reditus beneficiorum partim pro fabrica, & partim pro pauperibus. Unde quamvis bona ex largitione fidelium in hunc uſum ſint deſtinata, hoc tamen eſſe intelligendum cum oneribus annexis. De Zolleris inclinavit, & ipſe contra communem addidit Epiſcopos vix viſitaturos abſque procuratione, eamque moderate ſolvendam eſſe habita ratione paupertatis locorum, ut in c. *Cum Apoſtolus, in fin. de cenſ.* & eſt expreſſum in cap. *Conquerente*, ibi, Non amplius procurationis nomine requiras ab eis niſi quantum penſatis facultatibus moderatè poterunt exhibere *de offic. Ordin.* Neque id ſibi inconveniens videri, Roma adhæſit opinioni negativæ quam dixit communem eſſe, neque obſtare rationem Cardinalis S. Suſannæ, quod etiam reditus beneficiorum ſint in uſum pauperum expendendi: quia non omnes, ut patet in c. *Vobis*, &c. *Concesso, cum quatuor ſeqq.* 12. *quaeſt.* 2. At in hoſpitalibus de bonis omnibus extat particularis deſtinatio. Præterea dos in hoſpitalibus non videtur ab initio fuiſſe aſſignata pro talibus oneribus, ſicut aſſignatur eccleſijs, ut formaliter inquit Card. in d. Clemen. *Quia contingit, num.* 18. & Imol. *num.* 23. *circa fin.* Dixit etiam non obſtare textum in d. c. *Conquerente, de offic. ordinar.* quoniam loquitur de eccleſijs, quæ non ſunt penitus impotentes, ſed aliquid conferre poſſunt penſatis facultatibus, licet ad totam procurationem Epiſcopo faciendam non ſufficiant, ut obſervat Archid. in c. *Romana, col.* 3. *verſ. Prædicta vero decretalis, de Cenſib. lib.* 6. Sed hoſpitalia nihil de ſuo poſſunt conferre cum omnia ſint pauperum. Sancti Severini ſenſit contra communem eo quod Doctores, qui dicunt Epiſcopum hoſpitalia viſitantem non eſſe procurandum, moventur potiſſimum tribus rationibus. Prima eſt, quia hoc non reperitur jure cautum, hanc rationem dixit ſibi non placere, quia procuratio annexa eſt viſitationi, cap. *Cum venerabilis, de Cenſibus*, & c. *Cum ex officij, de præſcript.* & ſtandum
40 eſt regulæ quamdiu non probetur exceptio. Secunda ratio, quia omnia ſunt eroganda in uſum deſtinatum, quæ ſimiliter ſibi viſa eſt non concludens; quia fructus omnes piorum locorum ſunt expendendi in uſus deſtinatos; & tamen ex his detrahitur procuratio. Tertia ratio eſt, quia paupertas excuſat à ſolutione procurationis. Quod tamen ait procedere ſi paupertas ſit magna. Quod non accidit in omnibus hoſpitalibus, ſed in aliquibus tantum. Quam ſententiam, & Boncampagnus ſequutus eſt.
41 De Torres probavit contrariam, & communem opinionem, reſponditque ad rationem Cardinalis Muti idcirco ſolvenda eſſe ſalaria miniſtrorum, non obſtante deſtinatione in uſum pauperum, quia miniſtri aliàs non tenentur pauperibus inſervire, ac miniſtrare. Ideoque ſolutio eſt abſolutè neceſſaria, & quod pro ipſis erogatur in uſum pauperum erogari intelligitur. At ſecus eſt in procuratione, quia Epiſcopus tenetur viſitare ſtante paupertate etiam abſque procuratione, d. cap. *Placuit, 1. quaeſt.* 2. & propterea quod in cauſam hanc ſolvitur; non poteſt dici erogatum in uſum pauperum, ſicut miniſtrorum ſtipendia. Nec dicit habendam eſſe rationem an reditus hoſpitalis ſint pingues, an tenues, cum omnes ſint deſtinati in uſum pauperum, & quidquid detrahitur, pauperibus ipſis detrahi intelligatur. A Monte idem cenſuit. Itaque Patres majori parte exiſtimarunt procurationem non deberi. Omnes tamen dixerunt articulum eſſe iterum proponendum, ac videndum de veritate communis opinionis.

De celebri gloſſa Innocentij in materia excommunicationis ab Epiſcopo fulminatæ in Abbatem renuentem admittere, & procurare ipſum viſitantem, egi poſt Hoſtien. in c. *Procurationes, ſupra eod.* ibi plenè videas.

De

DE CENSIBUS.

Cap. Auctoritate.

S V M M A R I V M.

1 *PRocuratio non debetur propter privatum Oratorium.*

2 *Oratoria privata non ſunt ſub poteſtate Epiſcopi quo ad viſitationem, & procurationem, & num. 29.*

3 *Oratorium, vel hoſpitale non probatur eſſe publicum ex eo tantum, quod interdum ibi celebretur.*

4 *Niſi actus celebrationis ſit publicus.*

5 *Oratorium, & eccleſia in quo differant, & num. 27.*

6 *Oratoria privata non gaudent immunitate eccleſiæ, nec poſſunt ibi publicè teneri, aut pulſari campanæ, nec Miſſa celebrari. & quod hodie eſt Oratorium, cras poterit eſſe Camera, & num. 27.*

7 *De iure poteſt ibi celebrari de licentia Epiſcopi, qui tamen non debet eam concedere in magnis feſtivitatibus.*

8 *Et quid poſt Concilium Tridentinum, num. 9. 17. & ſeqq.*

9 *Oratorium an poſſit deſtrui auctoritate Epiſcopi, ſi honeſtè non teneatur.*

10 *Commiſſarius Cruciatæ an poſſit concedere licentiam celebrandi in Oratorijs domeſticis, an verò hæc facultas ſit Papæ reſervata, & num. ſeqq. uſque in finem.*

11 *Oratorium publicum quid differat à domeſtico.*

12 *Oratorium publicum tam de iure Canonico, quàm civili conſtrui non poteſt ſine auctoritate Epiſcopi.*

13 *Oratorium domeſticum unicuique fidelium licet habere in domo ſua, & ibi orare. ſed Miſſas celebrare non licet, & num. 16.*

17 *Tridentini Concilij Decretum circa Oratoria expenditur.*

18 *Miſſam celebrandi licentia in oratorijs privatis non poteſt concedi ab Epiſcopo, ſed petenda eſt à Sede Apoſtolica.*

19 *Domus Principis, Arces, & Palatia, in quibus Barones iuriſdictionem exercent comprehenduntur in prohibitione Trident. Concilij de Miſſa in privatis domibus non celebranda.*

20 *Miſſa in domo privata ad hoc, ut infirmis pro viatico communicetur, celebrari non poteſt de licentia Epiſcopi.*

21 *Indultum audiendi Miſſam in domo propria ſublatum eſt à Conc. Trident.*

22 *Licentia celebrandi in Oratorijs privatis quibus conditionibus concedi conſueverunt à Sac. Congregatione Concilij.*

23 *Epiſcopus poteſt concedere licentiam celebrandi in Oratorijs publicis.*

24 *Oratorium, ut publicum cenſeatur debet habere oſtium immediatè reſpondens in viam publicam ſine ullo aditu, vel proſpectu è loco privato.*

25 *Oratoria, quæ in monaſterijs, & hoſpitalibus eccleſiaſticis conſtructa ſunt, cenſentur publica.*

26 *Oratoria pro infirmaria Monialium qualiter conceduntur à Sede Apoſtolica.*

2 *Oratorij privati appellatione ex Bulla Cruciata non venit domeſticum, ſed publicum, quod privatum appellatur ad differentiam eccleſiæ conſecratæ.*

28 *Subiecta talia ſunt qualia prædicata demonſtrant.*

29 *Oratoria publica poſſunt viſitari ab Epiſcopo, non autem privata.*

30 *Bulla cruciata interpretari debet, ut minus deroget iuri communi, & Concilio Tridentino, quam fieri poteſt.*

1 AUCTORITATE. Propter privatum Oratorium procuratio non debetur. Hoc dicit. Secundum Jo. Andr. & omnes. Non dividitur.

Nota primò ibi, *Procurationes, quæ ratione viſi-*
2 *tationis debentur.* Privata Oratoria non eſſe ſub poteſtate Epiſcopi quo ad jus exigendi procurationem, & conſequenter nec quoad jus viſitandi, quia procuratio de jure eſt annexa viſitationi, cap. *Cum venerabilis, §. 1. ſupra eodem,* cap. *Cum ex Officij, de præſcriptionibus,* gloſſ. *1. in regul. Odia, de regul. iur. lib. 6.* Nec poteſt eſſe annexum ſine ſuo principali, cap. *Et quod diximus, 16. quæſt. 7.* gloſſ. *1. de reg. Acceſſorium, in regul. iur. lib. 6.* Anchar. *conſ. 394. Dubium eſt, num. 3.* Propterea igitur nihil eſt procurationis nomine exigendum, quia nihil eſt ibi viſitandum, ut dicunt Vincentius, & Goffredus, & poſt eos Hoſtienſis hic num. 1. & notat Abb. in 1. *notab.*

3 Secundò nota ibi, *Interdum aliqui veſtrum celebrant.* In privatis Oratorijs quandoque Miſſas celebrari, & ſic actus celebrationis non infert per neceſſariò, ut locus ſit publicus, quod nota ſecundum Anton. de Butr. *hic in 3. notab.* & Abb. *num. 1.* quia facit pro hoſpitalibus, in quibus interdum celebratur. Nam ex hoc ſolo non concluditur hoſpitale eſſe religioſum, quia non probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe, l. *Neque Natales, C. de probationibus,* & c. *de Tranſlat. Epiſcopi.*
4 Sed hoc intellige ſecundum eos, niſi actus celebrandi ſit publicus, ita ut omnes indifferenter admittantur, ut notat Archidian cap. *Nemo, num. 3. de conſecrat. diſt. 1.*

5 QUÆRO, quæ ſit differentia inter Oratorium & eccleſiam? Solutio, dic ſecundum Innoc. hic poſt med. verſ. Eccleſia, Hoſtien. *num. 4.* Jo. Andr. *eod. num.* Anchar. *num. 2.* & Abb. *num. 3.* eccleſia dicitur ubi ſtatuta eſt certa dos pro Sacerdote, & Clericis ibi deſervientibus, & pro alijs eccleſiæ neceſſitatibus, dict. cap. *Nemo de conſecrat. diſt. 1.* cap. *Sicut infra de Conſecrat. Eccleſ. vel Altar.* Oratorium verò dicitur quod non eſt dotatum, nec eſt ædificatum ad Miſſam celebrandam, ſed tantummodo ad orandum, cap. *Unicuique de conſecrat. diſt. 1.* & in Auth. *Ut nullus fabr. orat. dom.*
6 *§. 1.* Quare etſi hodie ſit Oratorium, cras poterit fieri camera, cùm non ſit locus Deo dicatus, ſecundum Hoſtien. *hic* & Jo. Andr. *num. 2.* Unde in huiuſmodi Oratorijs non poſſunt publicè teneri, aut pulſari Campanæ, cap. *Patentibus, infra de privilegijs,* nec gaudent immunitate eccleſiæ, ut contra Goffredum notat Hoſtienſis *hic num. 2. verſ. Et quamvis Goffredus,* Jo. Andr. *eod. num.* Abb. *n. 4.* & ſcripſi plenius in cap. *Eccleſiæ, n... infra de immunit. eccl.*
7 *eccl.* & infra ſubijciam, *num. 14. & 15.* Nec ibi licitum eſt Miſſas celebrare, ut in juribus proximè citatis. Dixit tamen Innoc. & poſt eum Hoſtien. *hic num. 4.* & Jo. Andr. *eod. nu.* poſſe in eis quandoque celebrari de licentia Epiſcopi, qui tamen non debet eam concedere in magnis feſtivitatibus,

c. *Cle-*

cap. *Clericos*, & cap. *Si quis extra parochias, de con-*
8 *ſecrat. diſt.* 1. Quinimò fatetur idem Innocentius hic poſt medium, quod ſi hi, quorum ſunt oratoria, non teneant ea honeſtè, nec faciant ibi celebrari, poterit Epiſcopus ea deſtruere, cap. *Omnes, §l primo*, & cap. *ſeq. de conſecrat. diſt.* 1. Sed hoc verum putant Hoſtien. *num. 2. prope finem, verſ. Hoc intelligas*, & Jo. Andr. *num. 3. verſ. Quod verum putat*: dummodo fuerint dedicata, & auctoritate Pontificis ædificata ad celebrandum, aliàs contra, ut
9 dictum eſt ſupra. Verum quoad celebrationem Miſſæ poſt Concilium Trident. hæc non procedunt, ut dixi in cap. *In his, de privileg.* & infra ſubjiciam *num. 17. & ſeq.*

10 Ulterius QUÆRO utrum in vim Bullæ Cruciatæ Commiſſarius impertiri poſſit licentiam celebrandi Miſſam in Oratorijs domeſticis ab Ordinario viſitandis, & approbandis, an verò hæc facultas ſit Sedi Apoſtolicæ reſervata?

11 Pro ſolutione primò ſupponenda eſt diſtinctio inter publica, & domeſtica oratoria; publica enim non poſſunt conſtrui ſine authoritate Epiſcopi.
12 Concilium Calcedon. *can.* 4. relatum in c. *Quidam, 18. quæſt. 2.* Placuit igitur neminem aut ædificare, aut conſtruere monaſteria, aut oratorij domum ſine conſcientia ipſius civitatis Epiſcopi. Quod eſt etiam de jure civili, ut in *Auth. Ut nullus fabricet oratorij domos præter voluntatem Epiſcopi*, & ut deputet prius, quæ circa decentiam, & ſtatum in fabricando oratoria ſufficiant. Et in nigro: Sancimus nulli licentiam eſſe neque eccleſiam, neque orationis domum incipere ædificare, antequam Deo a-
13 mabilis Epiſcopus Crucem figat. At in domeſticis authoritas Epiſcopi non requiritur, Concil. Aurelian. *cap. 3.* relatum in c. *Unicuique de conſecr. diſt.* Unicuique fidelium in domo ſua oratorium licet habere, & ibi orare.

Hanc primam differentiam ponit Cardinal. Zabarella *conſ. 11. Pro enucleatione*, & Lapus *allegat. 41. Quæritur de tribus, num.* 2. Butr. *conſ* 19. *Quia hic agitur num.* 19. Quintil. Mandol. *in reg. de Annal. quæſt.* 17. *num. 9. verſ. Oratoria aliqui in duo genera dividunt.* Hinc reſultat ſecunda differentia: nam publicum eſt eccleſiaſticum, domeſticum verò privatum: Ideoque illud poteſt viſitari ab Epiſcopo, Innocentius, & Doctores *hic*: domeſticum non poteſt, ut hic eſt caſus, ſecundum ea, quæ dixi ſupra in 1. *notab.* In illo licet habere campanas, cap. *Nimis iniqua, de exceſſ. Prælator.* ſecus in hoc cap. *Patentibus de privileg* ubi de Templarijs,
14 & Hoſpitalarijs, Butr. *d. conſ. 19 num.* 19. Illa gaudent immunitate, hæc non, Paulus de Caſtro *conſ. 167, Præſuppoſita, num. 4. lib.* 2. Romanus latè *conſ. 477. In caſu propoſito, n. 2. & ſeq.* & dictum eſt ſupra *num.* 6.

15 Demum in illis etiam de jure communi poterat celebrari exceptis majoribus ſolemnitatibus, Concilium Agath. c. 2. c. *Si quis de conſecrat. diſt.* 1. Si quis in agro oratorium habere voluerit, ut ibi Miſſas audiat, permittimus; Paſcha verò, Natali Domini, nonniſi in civitatibus, ſive parochijs audiant, & patet ex dictis ſupra *num.* 7.

16 Contra in domeſticis dicto Concil. Aurelian. Unicuique fidelium in domo ſua oratorium licet habere, & ibi orare: Miſſas autem ibi celebrare non licet. De quo habetur alius titulus in Auth. Ut in privatis domibus ſacra myſteria non fiant, & in nigro: Interdicimus omnibus in domibus ſuis, habere quaſdam quaſi orationum domos, & in his ſacra celebrare myſteria, ſed ſolius orationis gratia hoc eis permittimus.

17 Hanc differentiam claré conſtituit Tridentin. Concilium c. *unico, ſeſſ. 22. de obſer. & evit.* ibi: (Neve patiantur privatis in domibus & omnia extra eccleſias, & ad divinum tantum cultum dedicata oratoria ab Epiſcopis viſitanda, & approbanda ſacrificium Miſſæ peragi: ibi enim Concilium duo facit; primò vetat Miſſam celebrari privatis in domibus: deinde ſimiliter vetat, ne id fiat in locis, quæ ſunt omnino extra eccleſiam, & extra oratoria ad divinum tantum cultum dedicata ab Ordinario deſignanda, & viſitanda. Ex quibus colligitur Concilium agnoviſſe hanc differentiam inter oratoria domeſtica, & publica, & domeſtica eſſe illa, quæ aut ſunt in privatis domibus, aut extra eccleſiam, ſed extra oratoria dedicata ad cultum divinum, & in his abſolutè prohibuiſſe Miſſæ ſacrificium fieri etiam Epiſcopo permittente, & in hoc ſublatam eſſe antiquam Canoniſtarum altercationem: Publica verò eſſe illa, quæ extra privatas domos ad divinum tantum cultum ſunt dedicata, & deſignata ab Ordinario, id eſt Ordinarij auctoritate conſtructa, de quibus per Cardin. d. *conſ.* 11. *num. 5. in fin. verſ. Et pro prædictis*, Et in his permiſiſſe Miſſas celebrari, prævia tamen viſitatione, ſeu approbatione Ordinarij.

18 Porrò quo ad oratoria domeſtica S. Congregatio aliàs conſulta, Utrum Epiſcopus attento Concilij Tridentini decreto in oratorijs exiſtentibus in domibus privatorum celebrandi Miſſas licentiam ex cauſa concedere poſſit; cenſuit non poſſe, ſed hanc licentiam petendam eſſe à Sede Apoſtolica, prout poſt Concilium Tridentinum hactenus obſervatum eſt. Et propterea juſſu Pauli V. me Secretario dedit litteras circulares ad univerſos Epiſcopos, quibus declaravit hanc facultatem illis non competere, eiſque injunxit, ut ſi quas licentias à ſe ipſis, vel à ſuis Anteceſſoribus conceſ-
19 ſas reperiſſent, nullas, & irritas decernerent. Item cum dubitatum eſſet, an in domo Principis poſſet Miſſa celebrari, quaſi non veniat appellatione domus privatæ, ſic etiam de Arcibus, & Palatijs Baronum, ubi exercent juriſdictionem, S. Congregatio reſpondit comprehendi dicto decreto Con-
20 cilij hujuſmodi loca. Et cum Cardinalis Legatus Portugalliæ petijſſet, ut poſſet concedere licentiam celebrandi Miſſam in domo privata decenter accommodata, cùm infirmus aliquis pro viatico debet communicari; & hoc quia in illis regionibus ſunt multa loca adeo diſperſa, & remota à parochijs, ut non ſine maximo incommodo poſſit Eu-
21 chariſtiæ Sacramentum circumferri: S. Congregatio reſpondit non eſſe concedendum. Quin etiam cùm Agneſia, & Thereſia de Camian dubitaſſent, an indultum audiendi Miſſas in propria earum domo ſibi per Paul. III. conceſſum, per Concilium fuiſſet ſublatum; S. Congregatio cenſuit eſſe ſublatum: conceſſit eis tamen, ut Miſſas in illa domo audirent in oratorio tantum ab Ordinario
22 approbando. Atque ita ejuſmodi licentiæ celebrandi in oratorijs domeſticis conſueverunt olim obtineri ab eadem Congregatione Concilij, in qua etiam ſtabilitæ fuerunt conditiones, & à Sanctiſſimo approbatæ, quibus illæ deinceps eſſent concedendæ, nempe.

Primò, ut oratorium conſtituatur in loco de-

centi,

centi, & clauſo, viſiteturque & approbetur ab Or-
dinario.

Secundò, ut facultas hæc non concedatur niſi
viris, aut fœminis primarijs morbo, aut alia cauſa
impeditis, ne ad eccleſiam accedant.

Tertiò, in die Paſchatis teneatur is, cui conce-
ditur adire parochialem eccleſiam.

Quartò, ut id concedatur ſine præjudicio juri-
um parochialium.

Quintò, ut qui ibidem Miſſas audierint, non li-
berentur ab obligatione accedendi diebus de præ-
cepto ad eccleſiam pro Miſſis audiendis præter eos
famulos, & famulas tantum, qui ſervitio domini,
cui facultas conceditur, fuerint neceſſarij.

Quibus de mandato Pauli V. aliæ etiam con-
ditiones fuerunt adjectæ in Congregatione ora-
toriorum.

23 At verò de oratorijs publicis S. Congregatio
ſæpius declaravit eſſe in facultate Epiſcopi, ubi
illa viſitaverit, ac divino cultui peragendo apta, ac
decentia eſſe compererit, licentiam impertiri; ut
in eis ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium celebrari va-
24 leat. Et oratoria publica cenſuit eſſe cum habent
oſtium, quod immediatè reſpondet in viam pu-
blicam, & nullum habent aditum, vel proſpe-
ctum à loco privato, etiamſi in privato ſolo con-
ſtructa ſint, aut parietes habeant cum ædibus pri-
vatorum communes. Item publica cenſuit eſſe il-
25 la, quæ in locis publicis conſtructa reperiuntur,
veluti in monaſterijs, & hoſpitalibus eccleſiaſticis,
licet quoad monaſteria Monialium Congregatio
26 ipſa hanc licentiam aliquando impertita fuerit
pro oratorio in eorum infirmaria conſtructo cum
clauſulis, (Dummodo oratorium viſitetur, & ap-
probetur ab Ordinario, & ita conſtruatur, ut
ſeparatum à loco Infirmariæ, & clauſum maneat,
nec aperiatur, niſi quando Miſſa ibi erit celebran-
da, & arbitrio Ordinarij ſic aptetur, ut Moniales
infirmæ poſſint videre, & audire Miſſam eo
dumtaxat die, quo ſacram Euchariſtiam ſumere
voluerint.) His poſitis, quicquid contra ſenſerit
27 Ludovicus Lopez *In ſuo inſtructorio, cap. 6. de Bull.*
videtur reſpondendum Cruciatam dum dat fa-
cultatem celebrandi in oratorijs etiam tempore in-
terdicti, nequaquam eſſe intelligendam de oratori-
is domeſticis.

Primò, quia etſi loquatur de oratorijs privatis,
hæc tamen qualificat per verba illa: Ad divinum
tantum cultum dedicatis: quæ quidem qualitas
minimè congruit oratorijs domeſticis, quæ ſunt
omnino prophana, & hodie ſunt oratoria, cras ca-
mera, Gloſſa in Clem. *Quia contingit, in verb. Alta-
re, de relig. domib.* Cardin. *d. conſ.* 11. *num.* 12. Paul.
de Caſtro *conſ.* 167. *Præſuppoſita in fin. lib.* 2. Roma-
nus *conſ.* 477. *In caſu propoſito, num.* 5. & dictum eſt
ſupra *num.* 6. Sed congruit tantum oratorijs publi-
cis, quæ ſacris miniſterijs dedicantur auctoritate E-
piſcopi: nam locus quilibet conſecratus divino ob-
ſequio eſt Sanctum Sanctorum Domino, c. *Nul-
li*, 12. *quæſt.* 2. cap. *Mancipia, de rer. permut.* quæ jura
ad propoſitum noſtrum adducit Card. *d. conſ.* 11.
in princ. num. 1. *verſ. Primo quidem.* Qualia ſunt o-
ratoria Hoſpitalium, & Confraternitatum, c. *Ad
hæc de religioſis domibus*, cap. *Quidam*, 18. *quæſt.* 2.
c. *Nemo de conſecr. diſt.* 1. Lapus *d. allegat.* 41. Calder.
conſ. 352. *An Epiſcopus, alias* 23. *de teſtam.* Neque
verò huic interpretationi repugnant verba illa Bul-
læ, In privatis oratorijs: nam quamvis oratoria di-
cata ad divinum cultum verè dicantur publica, ſi
conſiderentur ad differentiam illorum, quæ quili-
bet privatus ſine Epiſcopi auctoritate ſibi conſtru-
it intra domeſticos parietes; tamen appellari poſ-
ſunt privata, ſi conſiderentur ad differentiam ec-
cleſiarum, à quibus differunt, quia eccleſiæ dotan-
tur, non oratoria, ut per Cardin. *eod. conſ.* 11. *num.*
10. Anton de Butr. *d. conſ.* 19. *num.* 19. Rota *deciſ.*
508. *par.* 1. *diverſ.* Covarr. in cap. *Alma Mater, in* 2.
part. relect. §. 4. *num.* 2. Et fusè declarat Quintilia-
nus Mandoſius *in reg. de Annali quæſt.* 17. *num.* 7.
& ſeq. & conſtat ex dictis ſupra in 1. *quæſt. num.* 5.
Unde cum privatum oratorium ſecundum latitu-
dinem vocabuli dicatur omne, quod non eſt eccle-
ſia, ſive illud ſit in ſe publicum, ſive domeſticum,
ſecundum Mandoſ. *d. num.* 7. Bulla addendo illa
verba, Ad divinum tantum cultum dedicatis, ſatis
declaravit ſe non intellexiſſe de privatis, prout
contra diſtinguuntur à publicis, ſed de privatis, pro-
28 ut contra diſtinguuntur ab eccleſia. Nam talia ſunt
ſubjecta, qualia prædicata demonſtrant, l. *Qui vi-
num. ff. de vin. trit. & oleo legat.* Oldrad. *conſ.* 80.
incipien. *Talia ſunt ſubjecta*, Anchar. *conſ.* 65. *Pro
clariori, num.* 5.

29 Et confirmatur ponderando ſubſequentia ver-
ba Bullæ: Ab Ordinario viſitandis, & approbandis,
quæ ſimiliter non applicantur niſi publicis: nam
publica tantum poſſunt viſitari, ſecus domeſtica,
ut in hoc cap. & dixi ſupra in 1. *notab.*

Obſervandum eſt etiam Bullam hac in parte lo-
qui per eadem met verba, quibus loquitur Con-
cilium in d. §. *Neque patiantur.* Sed decretum Con-
cilij in illis verbis, Ad divinum tantum cultum, &c.
non habet locum niſi in oratorijs publicis, ut o-
ſtenſum eſt ſupra. Ergo nec Bulla quæ verba ſua
à Concilio mutuavit, l. 2. *C. de Noxal.* l. *Iuris gen-
tium*, §. *Si paciſcat, ff. de pactis*, juncta l. *Transfige-
re*, ubi gloſ. *magna, C. de tranſact.* Bart. & Doctores
in l. *Sciendum, ff. Qui ſatiſdare cogantur.* Alioquin
verba Bullæ, Ad divinum cultum dedicatis, eſſent
inania, & nihil operarentur. Atque ita in terminis
Bullæ Cruciatæ declarat Henriq. *in indulgent. lib.* 7.
num. 4. *litt. K.*

30 Præterea Bulla debet interpretari ut minus de-
roget juri communi, & Concilio, quàm fieri poſ-
ſit, cap. *Paſtoralis, de privileg.* cap. 1. §. *Numquid.
eod. tit. lib.* 6. ubi Gemin. *in* 1. *notab.* Si intelligatur,
ut det licentiam celebrandi in oratorio domeſtico,
& in tempore interdicti, corrigit in duobus. Eſt
enim contra Concilium quoad oratoria, & contra
jus commune tam quoad interdictum, cap. *Alma
Mater, de ſent. excomm. lib.* 6. quàm quoad orato-
ria, ut in juribus, *num.* 13. allegatis. Ergo ſatis eſt, ut
in uno corrigat jus commune, c. *In his, de privileg.*
Unde hanc theoricam, DD. communiter deſu-
munt, & pluribus comprobat Suarez *lib.* 8. *de leg.
c.* 14.

Et confirmatur, quia etſi propter præſervatio-
nem Pontificiæ authoritatis, de qua in *cap. ult. ſeſſ.*
25. non requiratur ut Tridentino Concilio ſpecia-
liter derogetur ut requiritur in alijs Concilijs gene-
ralibus, juxta text. in c. *Ex parte, de Capell. Monach.*
Neceſſe eſt tamen, ut Papa expreſsè ſtatuat contra-
rium jus, quoad Concilium diſponit, ut ſæpius de-
claravit S. Congregatio ejuſdem Concilij interpres,
ut patet ex motu proprio Pij V. ut dixi in cap. *Nul-
la, num.* 86. *ſupra de conceſſ. præbend.* At Bulla tan-
tum abeſt, ut expreſsè ſtatuat contrarium ejus,

quod ſtatuit Concilium, ut potius diſponat illud idem, quod Concilium diſponit, cum iiſdem verbis utatur, ut dictum eſt ſupra.

Non obſtat particula implicativa, *etiam*, quia implicat ſuppoſitivè, ut in indultis veſcendi carnibus etiam temporibus jejuniorũ, & quadrageſimæ, & celebrandi ante lucem. Dum ergo concedit licentiam celebrandi etiam tempore interdicti, ſupponit licentiam celebrandi in Oratorio alijs temporibus. Id autem dupliciter poteſt contingere, vel quia publicum, vel quia adſit privilegium Sedis Apoſtolicæ.

Dicendum ergo aut Bullam loqui de publicis, vel de domeſticis cum ſuppoſitione privilegij; debet enim ſupponere terminos habiles. Atque hunc intellectum ad Bullam videtur ſequi Henriq. *loc. cit.* & ita olim declaravit S. Congregatio Concilij cenſuit enim Commiſſarium Cruciatæ non habere facultatem concedendi licentiam celebrandi in Oratorijs domeſticis, ſed tantum in Oratorijs publicis ad divinum cultum dedicatis.

His accedit obſervantia ſubſequuta tam quoad Commiſſarios, quàm quoad Papam. Quoad commiſſarios, quia nunquam uſi hac facultate; nec eſt veriſimile uſos non fuiſſe ſi habuiſſent. Et Archiepiſcopus Toletanus revocavit conceſſiones, quas fecerat in vim Bullæ, & declaravit eas Pontifici reſervatas.

Quoad Papam, quia concedit licentiam cum multis clauſulis, & moderationibus, quas tum ſuperiùs meminimus, *num. 22.* & cum magna difficultate. Quod eſſet ridiculum ſi unicuique liceret ex Bulla Oratorium habere. Et augetur abſurdum, quia ſine licentia Commiſſarij id omnibus liceret etiam infimæ conditionis mediantibus duobus regalibus; nullibi enim in Bull. fit mentio de licentia Commiſſarij, niſi quoad indultum celebrandi ante lucem.

Ultimò, cauſa impulſiva, quæ movit Paulum V. ad revocandas licentias celebrandi in ejuſmodi Oratorijs, fuit quoniam relati fuerunt graves abuſus: qui in hac materia irrepſerant, & præſertim quod Mauri, & Chriſtiani novi in eis abutebantur Sacramento, & committebant deteſtanda ſacrilegia. Unde ſi adeſſet hæc facultas, tamen expediret eam revocare, ad c. *Suggeſtum, de decimis.*

De Conſecratione Eccleſiæ, vel Altaris.

Cap. Aqua.

S V M M A R I V M.

1 *Eccleſia polluta per Sacerdotem ſimplicem reconciliari non poteſt, etiamſi aqua fuerit per Epiſcopum benedicta.*

2 *Delegari poſſunt ab Epiſcopo Clericis etiam minoribus quæ ſunt juriſdictionis, non autem, quæ ſunt ordinis.*

3 *Conſuetudo poteſt plurimum in his quæ ſunt juriſdictionis. ſed in his quæ ſunt ordinis nihil poteſt.*

4 *Iuriſdictio ſive ordinaria, ſive delegata ſolo verbo committitur, & revocatur; poteſtas ordinis ſecus.*

5 *Papa poteſt committere quæ ſunt ordinis etiam non Epiſcopo.*

6 *Reconciliatio eccleſiæ pollutæ ſi ſit conſecrata non facilè committitur à Papa ſimplicibus Sacerdotibus.*

7 *Epiſcopatus eſt ordo.*

8 *Abbates Presbyteri, & benedicti de Epiſcopi conſenſu, vel cum ſpecialibus ejus dimiſſorijs an poſſint tonſuram, & minores ordines conferre ſæcularibus eidem Epiſcopo ſubjectis, & num. ſeq. uſque ad num. 20.*

9 *Congregationis Concilij declaratio à quorundam impugnationibus vindicatur.*

10 *Poteſtas duplex requiritur ad ordines conferendos.*

11 *Abbas Presbyter, & benedictus quoad non ſubditos caret poteſtate juriſdictionis, ſed non poteſtate ordinis, & ideò ordinando illos imprimit characterem, & num. ſeqq.*

12 *Concilij Tridentini decretum in* cap. 10. ſeſſ. 23. *expenditur.*

13 *Epiſcopi titulares poſſunt ordines conferre de licentia Epiſcopi Diœceſani.*

14 *Epiſcopus poteſt alteri Epiſcopo ea quæ ſunt ordinis demandare.*

15 *Abbas invitatus poteſt tonſuram, & minores ordines conferre etiam ſubditis alterius monaſterij.*

16 *Lex nova diſponens in materia antiqua recipit interpretationes, & limitationes, quas materia ab antiquis legibus recipiebat.*

17 *Rotæ deciſio de Abbatibus ordinantibus ſæculares cum dimiſſorijs Epiſcopi expenditur.*

18 *Abbas qui ſine Epiſcopi conſenſu contulit tonſuram, & minores ordines regularibus alterius Religionis dimiſſis à ſuis Superioribus incidit in pœnam ſuſpenſionis ab exercitio Pontificalium, & ſic ordinati ſunt ſuſpenſi ab executione ordinum.*

19 *Ordinati à non habente poteſtatem non ſunt ſuſpenſi, ſed iterum ordinandi.*

20 *Degradatio Clericorum an poſſit demandari ab Epiſcopo Abbatibus, Presbyteris, & benedictis.*

21 *Degradatio eſt ordinis Epiſcopalis.*

Mucro ſpiritualis eſt duplex.

22 *Depoſitio ab ordine ad eum ſpectat, ad quem ſpectat ordinatio.*

23 *Declaratur num. ſeqq.*

24 *Spiritualia faciliùs conſtruuntur, quam deſtruuntur.*

25 *In Degradatione Presbyteri olim ſex Epiſcopi erant adhibendi, tres in degradatione Diaconi, vel Subdiaconi.*

26 *Depoſitio verbalis ab ordinibus etiam ſacris fieri poteſt ab Epiſcopo tam per ſeipſum, quam per ejus generalem Vicarium.*

72 *Degradatio ſolemnis fieri poteſt ab Epiſcopo per ſeipſum adhibitis tamen ſex Abbatibus uſum mitræ, & baculi habentibus.*

28 *Vel aliis perſonis eccleſiaſticis etiam non diœceſanis ſi Abbates commodè intereſſe non poſſint, & num. 32.*

29 *Degradatio poſt Concilium Tridentinum fieri poteſt ab Epiſcopo alijs Epiſcopis non adhibitis non ſolum in caſu hæreſis, ſed etiam in alijs criminibus in quibus ad actualem degradationem ſit procedendum.*

30 *Laici quantumvis graves non poſſunt hodie degradationi aſſiſtere ſicut poterant de jure communi in caſu hæreſis.*

31 *Prælati regulares ordinum mendicantium non dicuntur in dignitate eccleſiaſtica conſtituti quoad hoc ne*

poſſint

poſſint actuali degradationi aſſiſtere.

32 *Abbates non debent intereſſe examini, vel proceſſui degradationis, ſed tantum actuali degradationi aſſiſtere, ut aſſeſſores.*

1 AQUA. Eccleſia polluta per Sacerdotem
ſimplicem reconciliari non poteſt, etiamſi aqua fuerit per Epiſcopum benedicta. Hoc dicit, & tria facit. Ponit dictum, damnat contrariam conſuetudinem cauſam reddens, & ſubdit præteriti tolerantiam. Secunda ibi, *non obſtante*, tertia ibi, Quod autem.

2 Nota ex hac decretali inſignem regulam in ma-
teria delegationis, videlicet ea quæ juriſdictionis exiſtunt etiam minoribus Clericis ab Epiſcopo demandari poſſe, ut cognoſcere de cauſis, judicare, inſtituere, beneficia conferre, & omnia alia quæ aſſecutus eſt Epiſcopus in confirmatione, c. *Tranſmiſſam*, *ſupra de elect.* nihil enim habet Epiſcopus quod ſit meri imperij, quod non ſit delegabile, ut ait gloſ. in cap. *Pervenit, 95. diſt.* quam dicit ſingularem Abb. *hic num.* 3. Ea verò quæ ſunt ordinis Epiſcopalis committi non poſſunt ab Epiſcopo Clericis inferioris gradus, id eſt non Epiſcopis, ut conſecratio Virginum, ordinatio Clericorum, conſecratio Eccleſiarum, & ſimilia de quibus in c. *Quamvis, 86. diſtin.* Ita hanc regulam ponit textus hic, & gloſ. in d. cap. *Pervenit, propè finem*, Anton. de Butr. *hic num.* 3. *&* 4. Petr. de Anchar. *num.* 4. &
3 Abb. *num.* 2. Similem regulam ponunt Doctores,
& in ſpecie Butr. *num.* 12. in cap. *Quantò, ſupra de conſuet.* id eſt conſuetudinem poſſe plurimum in his quæ ſunt juriſdictionis, ſed in his quæ ſunt ordinis nihil poſſe. Unde hic conſuetudo qua ſimplices Sacerdotes de mandato Epiſcopi reconciliabant eccleſias pollutas improbatur tamquam corruptela. Et ſic cenſetur ſublata etiamſi ſit temporis, cujus initij non extet memoria in contrarium, ut ſcripſi plenè in eod. cap. *Quantò.* Rationem ve-
4 rò differentiæ cur ea quæ ſunt juriſdictionis poſ-
ſint inferioribus delegari ab Epiſcopo, non autem ea quæ ſunt ordinis, optimè aſſignat gloſ. *hic in ver. Iuriſdictionis*, quia ſcilicet juriſdictio ſola voluntate, & verbo committitur ſive delegata fuerit, ſive ordinaria, & revocatur, cap. *Super quæſtionum*, §. *Intentioni*, & §. *Porro, ſup. de offic. deleg.* l. *Iudicium, ff. de Iudic.* Collatio verò Sacramentorum non confertur ſola voluntate, vel verbo, imò facto opus eſt, quia neceſſaria eſt viſibilis unctio, & exterior, quæ eſt ſignum interioris unctionis in corde, cap. *Vnico, ſupra de Sacram. Vnct.* quæ perpetua eſt & amitti non poteſt, licet executio quandoque ſuſpendatur, cap. *Quod quidam, verſ. Si forte militia, 1. quæſt. 1.* Et hoc innuit Abb. Antiq. *hic num.* 1. dum dicit, licet ea quæ ſunt juriſdictionis poſſit Epiſcopus inferioribus demandare, non tamen ea quæ oſſibus Epiſcoporum inhærent; quæ ſcilicet non ſola voluntate, aut verbo, ſed per conſecrationem conferuntur, & Hoſt. *num.* 3. dum reddit rationem hujus differentiæ, quia ordo, inquit, non per commiſſionem, ſed per manus impoſitionem transfertur, d. c. *unico, ſup. de Sacrm. Vnct.* & c. *fin. de Sacram. non iteran.* Hoc ipſum docuit S. Thomas in 2. 2. *quæſt.* 39. *art.* 3. dicens poteſtatem Sacramentalem eſſe quæ per aliquam conſecrationem confertur. Et hanc remanere in homine qui eam per conſecrationem eſt adeptus quamdiu vivit; poteſtatem verò juriſdictionalem eſſe quæ ex ſimplici injunctione hominis confertur, & ideò non immobiliter adhæret.

5 Procedunt tamen hæc in Epiſcopo qui non
poteſt ea quæ ordinis Epiſcopalis ſunt demandare, niſi conſtitutio in ordine Epiſcopali; Papa verò poteſt ea committere etiam inferioribus Sacerdotibus, ut de minoribus ordinibus patet in cap. *Quoniam, 69. diſt.* in c. *Cum contingat, de ætat. & qualit.* & in c. *Abbates, de privil. in 6.* De Sacramento Chriſmatis eſt textus in d. cap. *Pervenit, 95. diſt.* & tradunt omnes in c. *Quantò, ſupra de conſuet.* & dixi latè in d. c. *unico*, §. *Per frontis, ſupra de Sac.*
6 *Vnct.* Et de reconciliatione eccleſiæ pollutæ tradit
hic Innoc. ubi dicit ſe ante audiviſſe Papam pluribus Epiſcopis indulſiſſe, ut per ſimplices Sacerdotes poſſent reconciliare Eccleſias aqua tamen priùs per Epiſcopum benedicta. Verum Clemens Papa IV. ut ſubdit Hoſt. in fine hoc de facili non concedebat, niſi de eccleſijs nondum conſecratis de quo remittis ad id quod legitur, & notatur infra in *cap. prox.* An autem Papa poſſit committere non Epiſcopo, ut conferat ordines ſacros dixi in d. c. *Quanto, num. 4. de conſuet.*

7 Secundò nota Epiſcopatum eſſe ordinem, ut *hic*
patet in *verb. Ordinis Epiſcopalis.* Unde ſecundum Hoſtien. *num.* 2. Taceant qui dicunt in eccleſia Dei non eſſe niſi ſeptem ordines: nam & tonſura ordo eſt, & Epiſcopatus ordo eſt, ut hic apertè probatur de Epiſcopali. De prima tonſura, & de omnibus alijs probatur, & notatur plenè in c. *Cum contingat, ſupra de ætat. & qualit.* Hæc eſt unanimis Canoniſtarum ferè omnium ſententia, à qua tamen diſcrepant Theologi, qui tenent primam Tonſuram, & Epiſcopatum non eſſe ordines propriè. De Tonſura ſcripſi latiſſimè in d. c. *Cum contingat*, Et de Epiſcopatu in c. 1. *de ordinat. ab Epiſc.*

8 QUÆRO, An Epiſcopus poſſit committere
Abbati Presbytero, & benedicto, ut primam tonſuram, & minores ordines conferat ſæcularibus ipſius Epiſcopi juriſdictioni ſubjectis.

Hanc dubitationem jam pridem ſuſtulit Sacra Congregatio Concilij in cauſa Bononien. cenſuit enim Abbates poſtquam ordinem Sacerdotalem, & munus benedictionis ſuſceperint poſſe tonſuram, & minores ordines ſæcularibus Epiſcopi juriſdictioni ſubjectis conferre ſi modo ipſius Epiſcopi conſenſus accedat, ijque pro ſe quiſque ab eodem Epiſcopo litteras dimiſſorias impetraverint ita ut ſatis non ſit id generatim ab Epiſcopo fuiſſe conceſſum, ſed hac ſemper conceſſione ſingulis opus ſit. Poſſe itidem eoſdem ordines conferre alijs regularibus, qui litteras dimiſſorias ſpeciales ſuorum Superiorum, necnon ſpecialem conſenſum Epiſcopi loci habuerint: ac præterea alijs ſæcularibus ſubditis aliorum Epiſcoporum, dum tamen & ipſi attulerint ſpeciales dimiſſorias ſuorum Ordinariorum, & conſenſum ſpecialem Epiſcopi loci.

9 Verum hujus declarationis veritatem in dubi-
um revocant moderni Collectores in c. *Cum contingat, ſupra de ætat. & qualit*, eamque impugnant hoc fundamento, quod cum decreto Concil. Tridentini in *cap. 10. ſeſſ. 23.* ſtatutum ſit, ut Abbatibus, &c. non liceat impoſterum cuiquam qui regularis ſubditus ſibi non ſit tonſuram, vel minores ordines conferre, nec litteras dimiſſorias aliquibus Clericis ſæcularibus, ut ab alijs ordinentur concedere, &c. Non obſtantibus quibuſvis privilegi-

is,præſcriptionibus,aut conſuetudinibus etiam immemorabilibus: ſupradicta deciſio videatur pugnare cum illis verbis Concilij, cuiquam qui regularis ſubditus ſibi non ſit. Quæ verba dicunt excludere ſæculares etiam ſubjectos Abbatibus,& in quos ipſi Abbates habent ordinariam juriſdictionem, & multò magis ſubditos alterius habentes litteras dimiſſorias ad recipiendos ordines etiam ab ipſis Abbatibus. Et ob eamdem rationem dicunt prædicta verba excludere regulares non ſibi ſubditos etiamſi ſpeciales dimiſſorias ſuorum Superiorum, & ſpecialem conſenſum Epiſcopi loci obtinuerint, quia neque in hoc caſu aſſerunt eam deciſionem ſuſtineri poſſe, cum Concilium exigat, ut is cui Abbas vult ordines conferre ſit regularis ſibi ſubditus.

Sed his non obſtantibus tu adhæreas deciſioni, quia habetur in libris publicis S. Congregationis ſuper *cap.5.ſeſſ.6.* Unde de illius veritate ambigi non poteſt,& refertur etiam, licet corruptè, ab Azor. *inſtit. moral par.1.lib.12.cap.2.quæſt.*1. & Stephan. Quaranta *in ſumm. Bullar. verb. Ordo, verſ.* 10 *Abbatibus.* Et quod ſpectat ad decretum Concilij in *d. cap.* 10. *ſeſſ. 23.* Obſerva diligenter ad ordines conferendos requiri duplicem poteſtatem videlicet poteſtatem ordinis,quæ per aliquam conſecrationem confertur, & poteſtatem juriſdictionis, quæ confertur ſimplici voluntate, & verbo, cap. 2. *9.quæſt.2.*cap. *Nullus, de Paroch.*gloſ. *hic in verb. Juriſdictionis*,& declarat S. Thomas *in 2. 2. quæſt. 39.art.3.* Ordinis poteſtatem aſſequuntur Abbates in actu ſolemnis benedictionis,quia benedictio hujuſmodi largo modo dicitur conſecratio: & id proportionabiliter præſtat Abbatibus, quod conſecratio Epiſcopis,ut dicit Butr. in d.cap. *Cum contingat, in 3.notab. num.6.* & Felin.in cap. *Inter monaſterium, in princ. de re judic.* Intellige ſecundum ea, quæ dixi in cap. 1. *in 2.notab. de ſupplen. neglig. Prælat.* Poteſtatem verò juriſdictionis accipiunt Abbates in actu confirmationis etiam ante ſuſceptum munus benedictionis, c. *Noſti, de elect.* gloſ. in d. cap. 1. *in ver. Subſtitutos*, Oldrad. *conſ.* 14. *num.*4 *& ſeq.* Felin. in cap. *Meminimus, in princ. de accuſat.* Utriuſque poteſtatis fit mentio in d. cap. *Quoniam 69.diſtin.* & in d. cap. *Cum contingat, de ætate, & qualit.* De poteſtate ordinis ibi: [Dummodo ipſis ab Epiſcopo ſecundùm morem præficiendorum Abbatum manus impoſitio facta noſcatur,] id eſt fuerint ſolemniter benedicti, ut illic gloſ. & DD. interpretantur. De poteſtate juriſdictionis ibi, (ſolummodo in proprio monaſterio faciendi,) id eſt non in extraneo ut expōnit Hoſtien. *num.6.in verb. In proprio monaſterio*, gloſ. in d.cap. *Abbates, in ver. Convolaverint, de privil. in 6.* Specul. *tit. de privil. num.*5. Ea enim verba oſtendunt poteſtatem ordinis quam Abbates Presbyteri accipiunt in ſolemni benedictione non debere in actum exire niſi quoad Monachos ſui monaſterij, adde vel quo ad ſæculares in quos habent eccleſiaſticam, & quaſi Epiſcopalem juriſdictionem juxta textum in d.c. *Abbates*, Poteſtas quidem ordinis ſpectat ad validitatem ordinationis: nam ſine illa nihil confertur,c. *Presbyteris*, 68.*diſt.* gloſ. *prealleg. hic in verb. Juriſdictionis*, Lap. *alleg.*138. *num.*5. Cum umbra quædam oſtendatur in opere, veritas autem non ſubeat in effectu dicit textus in cap. *Quanto, ſupra de conſuet.* Poteſtas verò juriſdictionis ad eſſentiam ordinationis non pertinet, ſed ad illius exercitium, ſeu executionem, & legitimum uſum ejus, cap.1. *& 3.71.diſt.* Quia ſcilicet poteſtas ordinis non debet exire in actum niſi ſecundum quòd movetur à poteſtate Superiori, S. Thomas, 11 *ubi ſupra.* Unde Abbas, ſi ſit Presbyter & benedictus ordinando ſibi non ſubditum characterem imprimit, ſed ordinis executionem non confert, quia ſcilicet non deeſt illi poteſtas ordinis, ſed tantum poteſtas juriſdictionis, ut poſt Boattin. tenet gloſſ. penult. & DD. in d.c. *Abbates, de privileg. in 6.* Archid. Turrecrem. & Præpoſ. in d.cap. *Quoniam, 69 diſt.* Jo. Andr. & alij in d.cap. *Cum contingat, ſupra de ætat. & qualit.* At ſi Sacerdotalem ordinem ac munus benedictionis non ſuſceperit ordinando nihil confert, quia deeſt illi poteſtas ordinis, d.c. *Quanto, de conſuet.* & not. in d.cap. *Cum contingat*, Hoſtien. Jo. And. Butr. Abb. & cæteri omnes Bertacch. *in tract. de Epiſc. lib.3.part.2.num.9.* Sylveſt. *in verb. Ordo, 3. ſub num.2. verſ. Simplici verò Abbates*, Rebuff. *in praxi, tit. de cleric. & à* 12 *quib. & quom. num.14.* Dum verò Concilium in *d.cap.10.ſeſſ.23.* ſtatuit ut Abbatibus non liceat tonſuram, vel minores ordines conferre cuiquam qui regularis ſubditus ſibi non ſit, ademit quidem Abbatibus authoritatem ſeu poteſtatem juriſdictionis, quam habebant ad ordines ritè, & rectè conferendos reſpectu ſæcularium etiam ſibi ſubjectorum.

Et ita in hoc derogavit diſpoſitioni d.cap. *Abbates*, ſed non ademit, aut limitavit ipſam poteſtatem ordinis, quia hæc poteſtas tamquam indiviſibilis non recipit reſtrictionem, nec poteſt pro parte auferri,& pro parte non, ut latiſſimè probavi in c. 1. *ſupra de ſupplen. neglig. Prælator.* Et propterea Abbas benedictus ordinando regulares ſibi non ſubditos, aut ſæculares etiam poſt Concilium, imprimit characterem, ratione ſcilicet abſolutæ poteſtatis ordinis quam ex conceſſione ſeptimæ ſynodi accepit in impoſitione manuum, licet non conferat ordinis executionem ob ademptam ſibi à Concilio authoritatem, ſeu juriſdictionem quoad non ſubditos regulares, ita ut proinde ſic tonſurati non debeant iterum tonſurari, ut ſæpius reſpondit S. Congregatio Concilij cujus declarationes complures retuli in d.c.1. Itaq; Abbas Presbyter,& benedictus reſpectu regularium ſibi non ſubditorum, aut reſpectu ſæcularium caret tantummodo juriſdictione propter Concilij prohibitionem, ſed poteſtate ordinis non caret. Defectum autem juriſdictionis ſupplet Epiſcopus qui Abbati impertitur licentiam ordinandi ſuos diœceſanos: aut per ſpecialem conſenſum, aut per litteras dimiſſorias ipſi Abbati directas juxta relatam S. Congregationis declarationem. Ergo cum hoc caſu non deficiat Abbatibus poteſtas ordinis, nec poteſtas juriſdictionis, conſequens eſt ut ordines ab ipſis ritè,& rectè conferri valeant.

Nec obſtant verba illa d.c. 10. cuiquam qui regularis ſubditus ſibi non ſit. Quandoquidem Concilium ibi ſuſtulit facultatem ordinandi ſæculares, quam Abbates habebant, vel jure ordinario ratione quaſi Epiſcopalis juriſdictionis, vel ex indulto Sedis Apoſtolicæ juxta textum in d. c. *Abbates, de privileg. in 6.* Sed non eam quam conſequi poſſent ex licentia, vel delegatione Epiſcopi diœceſani. Ratio eſt, quia decretum illud fuit editum in favorem ipſius Epiſcopi diœceſani, ut patet ex illis verbis: Sed horum omnium ordinatio ad Epiſcopos intra quo-

quorum diœceſis fines exiſtant pertineat: & conſequenter diœceſano licere debet in hoc favori ſuo renunciare, & conſentire, ut ſibi ſubjecti ab alieno Antiſtite promoveantur, cap. 1. 2. 3. *& per totum*, 71. *diſt.* c. *Lugdunenſis*, 9. *quæſt.* 2. *cap.* 8. *ſeſſ.* 23. Con-
13 cilij Tridentini. Simile in Epiſcopis Titularibus, qui etſi prohibeantur à Concilio *in cap.* 2. *ſeſſ.* 14. quemquam ordinare, etiam in locis nullius diœceſis: tamen de Epiſcopi diœceſani conſenſu benè ordinare poſſunt, quia ſcilicet non carent poteſtate ordinis, quam in conſecratione acceperunt, cap. *Transmiſſam, de elect.* Et quamvis careant poteſtate juriſdictionis, cum ſubditos non habeant tamquam clero, & populo carentes, ut dicitur in *d. cap.* 2. tamen hujus poteſtatis defectus benè ſuppleri poteſt per conſenſum Epiſcopi diœceſani, cujus intereſt, ut aliàs fuit reſponſum, & praxis obſervat: nam & hodie videmus in diœceſi Oſtienſi, & Sabinen. & alibi Pontificalia, & alia quæ ſunt ordinis exerceri ab Epiſcopis Titularibus in partibus infidelium, quos Cardinales Epiſcopi in ſuffraga-
14 neos aſſumpſerunt ad præſcriptum Concilij Lateranenſis ſub Leone X. *ſeſſ.* 9. *de Cardinal.* Eamdem rationem optimè aſſignat gloſſ. *hic in verb. Iuriſdictionis*, dicens, Unus Epiſcopus alij Epiſcopo poteſt ea quæ ſunt ordinis demandare, & per hujuſmodi demandationem nihil ei committit, cum ipſe Epiſcopus habeat ea quæ miniſterium conſecrationis deſiderant, & ei deeſt tantùm authoritas; quia in alienam meſſem falcem mittere non debet niſi de voluntate, & mandato illius, cujus eſt diœceſis, c. *Scriptum eſt*, 6. *q.* 3.

15 Accedit quod Concilium in dict. *cap.* 10. *ſeſſ.* 23. dum prohibet Abbatibus, ne tonſuram, vel minores ordines conferant, niſi ſuis ſubditis regularibus, concordat cum juris communis diſpoſitione: nam hoc ipſum prius ſtatutum fuerat in d. c. *Quoniam*, 69. *diſt.* & in d. cap. *Cum contingat, de ætat. & qualit.* per illa verba, ſolummodo in proprio monaſterio faciendi, id eſt in ſui monaſterij Monachos, non autem extraneos, ut dixi ſupra verſ. *Utriuſque poteſtatis*: & tamen non obſtante prohibitione ſeptimæ Synodi, de qua in prædictis juribus, Abbas ſi fuiſſet invitatus potuiſſet tonſuram, & minores ordines conferre etiam Monachis alterius monaſterij, & ſic regularibus ſibi non ſubditis, ut in dict. cap. *Quoniam*, tradit gloſ. *in verb. Monaſterio*, Archid. *num.* 5. *in gloſ. Sed & Monachos.* Turrecrem. *num.* 5. & Præpoſ. *num.* 1. per textum in d. cap. *Lugdunenſis*, 9. *quæſt.* 2. Idem tenent in d. c. *Cum contingat*, Henric. Boich. & Joan. de Anan.
16 ambo *in princ.* Bellam. *num.* 2. & omnes. Ergo eodem modo id Abbatibus licere debet hodie ſi fuerint ab Epiſcopo invitati non obſtante prohibitione Concilij Tridentini: nam lex nova diſponens in materia antiqua recipit interpretationes, & limitationes, quas materia ab antiquis legibus recipiebat, l. *In contractibus*, §. *Præterea, C. de non numer. pecun.* gloſ. Bart. & DD. in l. *Sciendum ff. Qui ſatiſd. cogan.*

17 Non obſtat quod in Rota de mandato Clementis VIII. propoſito hoc dubio, videlicet, An Abbates, qui habent facultatem conferendi tonſuram, vel minores ordines ſubditis ſibi regularibus poſſint ſtante decreto Concilij Trident. *c.* 10. *ſeſſ.* 23. tonſuram, vel minores ordines conferre perſonis ſæcularibus habentibus literas dimiſſorias à ſuis Ordinarijs: re maturè diſcuſſa reſolutum fuerit, non poſſe, ut patet in *deciſ.* Cardin. Seraph. 985. Etenim hæc deciſio, ut ſalvari poſſit videtur intelligenda de ſæcularibus habentibus litteras dimiſſorias generales cuicumque Antiſtiti directas, non autem de habentibus ſpeciales directas, ipſis Abbatibus: nam ſi intelligeretur hoc ſecundo modo, pugnaret ex diametro cum declaratione S. Congregationis, & ſuſtineri non poſſet; ſupponit enim Abbates Presbyteros, & benedictos carere poteſtate conferendi tonſuram, & minores ordines perſonis ſæcularibus: & arguit hoc modo, Quemadmodum Papa non poteſt dare licentiam ei qui ordinatus non eſt conferendi ordines ſacros, ut tradit Innoc. in c. *Quanto, de conſuet.* cum nemo det id quod non habet, ita neque per dimiſſorias ſuas poteſt Epiſcopus dare facultatem ei, qui ea facultate ex diſpoſitione Concilij caret. Sed hoc ſuppoſitum eſt falſum, quia Abbates hujuſmodi etiam reſpectu ſæcularium non carent poteſtate ordinis, ſed tantum poteſtate juriſdictionis, ideoque ordinando illos etiam abſque dimiſſorijs Epiſcopi diœceſani imprimunt characterem, licet non conferant ordinis executionem ob ademptam ſibi à Concilio juriſdictionem, ut abundè oſtenſum eſt ſupra: Hunc autem juriſdictionis defectum ſupplere poteſt Epiſcopus, quoad ejus ſubditos, conſentiendo ut ordinari valeant à prædictis Abbatibus ordinis poteſtatem habentibus, ut ſimiliter patet ex dictis. Nec propterea, ut dicit Rota, prohibitio Concilij redditur ſuperflua. Siquidem in hoc operatur effectum ſuum, quia ſuſtulit facultatem quam prius habebant Abbates ordinandi ſine dimiſſorijs Epiſcopi perſonas ſæculares, in quas habebant eccleſiaſticam, & quaſi Epiſcopalem juriſdictionem, juxta textum in d. cap. *Abbates, de privileg. in* 6. cujus diſpoſitioni Concilium derogavit, ut eadem met Rota fatetur in prædicta deciſione. Item ſuſtulit privilegia, & indulta Sedis Apoſtolicæ, quæ ante Concilium ſuper hoc habebant nonnulli Abbates, ut innuit illa decretalis ibi: Niſi eis id competat ex pleno præfatæ Sedis indulto: unde extendi non debet ad ulteriorem correctionem juris communis, arg. cap. *Cum expediat, de elect. in* 6.

Standum eſt igitur declarationi S. Congregationis quæ authoritatem habet à Sede Apoſtolica Concilium Tridentinum authoritativè interpretandi privativè quo ad omnes, ut dixi latiſſimè in cap. *Cum veniſſent, ſupra de judic.* in quæſt. An & quibus liceat Tridentini Concilij decreta interpretari, & in c. *fin. de conſtitut.* in quæſt. An declarationes S. Congregationis Concilij habeant legis authoritatem.

18 Et eò magis quia hujuſmodi declarationi etiam poſtea adhæſit eadem Congregatio: Siquidem fuit quæſitum an Abbas Sanctæ Mariæ de Succurſu Ordinis Montis Oliveti potuerit in loco in quo juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habet in Parochos, & Parochianos conferre minores ordines tribus regularibus Ordinis S. Auguſtini à ſuis Superioribus ad hunc effectum dimiſſis. Et S. Congregatio cenſuit non obſtare quod Abbas non ſit benedictus, cùm ex privilegio Julij II. habeantur in omnibus pro benedicto; ſed non licuiſſe illi conferre minores ordines dictis regularibus; propterea quod non aderat conſenſus Epiſcopi loci, ut habetur in *cap. ult. ſeſſ.* 6. ut aliàs decretum à S. Congregatione in caſu Bononien.

Non tamen incidiſſe in pœnam decreti *d. cap. 10. in fin.* quia loquitur in Epiſcopis nullius, neque in pœnam, *cap. 8. ſeſſ. 23.* quia loquitur quando ſine teſtimonio ordinarij loci contuliſſet ordines juxta cap. *Eos*, & cap. *fin. de tempor. ordin. in 6.* ſed in pœnam, c. *fin. ſeſſ. 6.* quia ſine licentia Ordinarij loci contulit ordines. Et quamvis d. cap. loquatur in Epiſcopo; tamen S. Congregatio cenſuit multo magis habere locum in Abbate, & eum ſimpliciter d. c. Dicat ſuſpenſum ab exercitio Pontificalium intelligi abſolutè, non autem per annum dumtaxat, quia quando voluit ſuſpendi per annum tantum, expreſſit, ut d. *cap. 2. & d. cap. 8.* & ſic Abbas iſte erit tantum ſuſpenſus ab exercitio illorum actuum quos Pontificali dignitate, & authoritate exercuit; nempe à collatione ordinum, & ſimilium, non autem cenſebitur ſuſpenſus à divinis, quæ ut religioſus Sacerdos celebrare poterat. Unde conſequens erit, ut ſi poſtea celebravit, non ideò effectus ſit irregularis; tamen indigeat rehabilitatione ad exercitia Pontificalium, à quibus fuit ſuſpenſus. Item erit advertendum ad ordinatos, quia & ipſi ſunt ſuſpenſi ab executione ordinum, & ſi celebrarunt ſunt irregulares, & indigent diſpenſatione.

19 Ex qua declaratione quod ſpectat ad rem præſentem duo colliguntur. Primum eſt licere Abbatibus benedictis, vel habentibus privilegium perinde ac ſi eſſent benedicti conferre minores ordines perſonis ſæcularibus, aut regularibus ſibi aliàs non ſubditis, ſi modo habeant litteras dimiſſorias ſpeciales à proprio Epiſcopo. Propterea enim prædictus Abbas Olivetanus ordinando regulares alterius ordinis incidit in pœnam ſuſpenſionis ab exercitio Pontificalium, quia defuit conſenſus Epiſcopi Diœceſani, ut dixit S. Congregatio. Ergo ſi Epiſcopus conſentiſſet, Abbas in nullam pœnam incidiſſet, qui eſt caſus deciſionis Bononien.

Alterum eſt ordinationem non ſubditorum factam ab hujuſmodi Abbatibus etiam ſine dimiſſorijs proprij Epiſcopi non eſſe irritam: nam regulares S. Auguſtini à dicto Abbate ordinatos, S. Congregatio dixit eſſe ſuſpenſos ab executione ordinum; ergo character fuit impreſſus. Nam ſi impreſſus non fuiſſet ex defectu poteſtatis in ordinante ſic promoti non fuiſſent ſuſpenſi, ſed potius iterum ordinandi, c. *Chorepiſcopo*, c. *Quamvis*, & cap. *Presbyteri. 68. diſt.* cap. *Nihil, 7. q. 1.* Hoſt. Jo. Andr. & omnes in c. *un.* & ibi dixi *n. 6 ſupra de ſacra Unct.* Henric. Boich, poſt alios in c. *fin. de Sacramen. non iteran.* & ita Abbates hujuſmodi etiam poſt Concilium non carent prorſus, ut putavit Rota, poteſtate ordinandi ſæculares aut regulares ſibi non ſubditos. Hanc materiam latius proſequor in c. 1. *de ſuppl. neglig. Prelator.* in q. An Prælatus inferior ſæcularis habens privilegium poſt Concilium conferendi tonſuram, & minores ordines certis perſonis dumtaxat, ordinando alios quàm in litteris deſignatos, imprimat characterem necnè. Poſt hæc ſcripta emanavit à S. Congregatione Concilij infraſcripta declaratio, quæ eſt originaliter in libro memorialium *pag. 407.* videlicet.

In cauſa Cathanien. Juris conferendi ordines minores inter Epiſcopum Cathanien. ex una, & Monachos Ordinis S. Benedicti Congregationis Caſſinenſis, ac alios, ex altera, die 23. *Novemb.* 1641. S. Congregatio, &c. utraque parte informante ore, & ſcriptis, ac rationibus hic inde deductis maturè examinatis, inhærendo deciſioni Rotæ Romanæ *ſub die 27. Aprilis* 1592. coram bon. mem. Cardinali Seraphino de ordine fel. record. Clem. VIII. factæ, nec non declarationibus ejuſdem S. Congregationis dictæ deciſioni conformibus ſubſequutis, cenſuit, improbata opinione contraria, Abbates Regulares benedictos ejuſdem Congregationis Caſſinenſis, ſeu alterius Congregationis, vel Ordinis, aut inſtituti habentes etiam jura Epiſcopalia, ſeu quaſi Epiſcopalia, uſumque Mitræ, baculi, & benedicendi, ac facultatem primam tonſuram, & minores Ordines conferendi, non poſſe dictam primam tonſuram, nec alios ordines minores, niſi ſuis ſubditis Regularibus conferre, non autem Regularibus alterius Congregationis, Ordinis, vel inſtituti, etiamſi haberent litteras dimiſſorias ſuorum Superiorum, & conſenſum Ordinariorum, intra quorum diœceſum fines ipſi Regulares ordinandi exiſtant: & multò minus perſonis ſæcularibus etiam habentibus litteras dimiſſorias à ſuis Ordinarijs. Ac propterea inhibuit Archiepiſcopis, Epiſcopis, & alijs Prælatis inferioribus, ut in futurum concedere non audeant ſupradictas litteras dimiſſorias hujuſmodi Abbatibus directas, nec ab iſtis recipi. Quod ſi ſecus fiat, tam concedentes, quàm ordinantes à collatione Ordinum ſuſpenſi remaneant, præter alias pœnas arbitrio ejuſdem Congregationis reſervatas.

Et iterum propoſitis dubijs, an Abbates Regulares benedicti habentes jura quaſi Epiſcopalia primam tonſuram, aut minores Ordines poſſint conferre ſæcularibus Clericis, Epiſcopi juriſdictioni ſubjectis, ſi modò ipſius Epiſcopi cõſenſus accedat: itidem an prædicti Abbates poſſint Regularibus alterius Ordinis, qui litteras dimiſſoriales ſuorum Superiorum Regularium, & conſenſum Epiſcopi loci habuerint, poſſint prædictam tonſuram, & minores Ordines conferre.

Die decima Maij 1658. S. Congregatio Concilij ad utrumque debitum reſpondit, non poſſe.

20 Secundò QUÆRO, An degradatio poſſit ab Epiſcopo demandari Abbatibus Presbyteris, & ſolemniter benedictis.

21 Reſpondeo non poſſe, quia degradatio eſt ordinis Epiſcopalis, c. *Degradatio de pœn. lib. 6.* & notatur in cap. *Cum non ab homine de iudic.* Hoſtien in cap. *Dilectus*, & cap. *Irrefragabili, de offic. ordin.* DD. in cap. *Cum contingat*, ubi in ſpecie Collector. *num. 3. de foro compet.* Ea verò quæ ordinis Epiſcopalis exiſtunt non poſſunt Clericis inferioris gradus, id eſt non Epiſcopis demandari, ut hic patet, & dixi ſupra in 1. *notab.* Unde, ut dicebat Archid. in c. *Dilecto, num. 1. in verb. Mucrone, de ſent. excomm. lib. 6.* duplex eſt mucro ſpiritualis, alius diſciplinaris, ſeu medicinalis, ut excommunicatio, qui non ad punitionem, ſed ad correctionem tantum vibratur; Alius eradicans, ſive mortalis, ut degradatio, qui non tantum ad correctionem, ſed etiam ad punitionem infligitur, & hic eſt mucro Epiſcopi ſpecialiſſimus: unde nullus non ordinatus in Epiſcopum ipſum vibrare poteſt. Quod dictum Archidiaconi ſequuntur Jo. Andr. in cap. 1. *nu. 4. in verb. Cum ab omni mucrone*, & Anchar. *num. 2. in 5. notab. de homicid. lib. 6.*

22 Nec obſtat ſi dicatur, Hujuſmodi Abbatibus poteſt ab Epiſcopo committi, ut minores ordines con-

conferant,ut oſtenſum eſt in præcedenti quæſtione,ergo videtur etiam eis committi poſſe,ut ordines auferant per degradationem, quia ejus eſt deponere,cujus eſt ordinare,cap. *Nullus Primas, 9. quæſt.cap.3.de Paroch.* Hoſtien,in d. cap. *Cum contingat,num.*2.& Jo.Andr.*num.*10.*verſ. Quod dic de foro compet.*

23 Nam reſpondetur in ordinibus conferendis Abb. benedictos fuiſſe ſpecialiter privilegiatos à ſeptima Synodo,ut in cap. *Quoniam,69. diſtinct.* At non fuerunt privilegiati in ordinibus auferendis, nec licet arguere ab ordinatione ad degradationem:quia ſpiritualia facilius conſtruuntur, quã deſtruuntur,ut in hac ipſa materia degradationis
24 inquit gloſſa in dict.cap. *Degradatio, in verb. Canonibus.de pœn.in 6.* Unde Epiſcopus ſolus Ordinem conferre poteſt,ſolus auferre non poteſt dicit textus in cap.*fin.15.quæſt.*7. Nam in degrada-
25 tione Presbyteri ſex Epiſcopi ſunt adhibendi, & tres in degradatione Diaconi,vel Subdiaconi. Cõcilium Agathenſe,cap.1.*dict.*cap.*fin.*cap. *Si quis.* c. *Felix.*& cap.*Si autem.ead.cauſ.& quæſt.* gloſ.præallegat.gloſſ.1.in cap,1.*de heret.in 6.* Abbas in cap. *Non poteſt,ubi re iudicat.*Sylveſt. *in verb. Degradatio, num.1.* Hodie decreto Concilij Tridentini in
26 *cap.4.ſeſ.*13,ſtatutum eſt ut adverſus clericos etiam in ſacris ordinibus conſtitutos ad condemnationem,necnon verbalem depoſitionem procedere poſſit Epiſcopus tam per ſe ipſum, quam per illius Vicarium in ſpiritualibus generalem; Ad actualem verò atque ſolemnem degradationem per
27 ſeipſum etiam non adhibito numero Epiſcoporum à Sacris Canonibus præfinito, adhibitis tamen & in hoc ſibi aſſiſtentibus totidem & in hoc Abbatibus, uſum Mitræ, & baculi ex privilegio Apoſtolico habentibus ſi in civitate, aut in diœceſi reperiri,& commodè intereſſe poſſint, alioquin a-
28 hjs perſonis in eccleſiaſtica dignitate conſtitutis, quæ ætate graves,ac iuris ſcientia commendabiles exiſtant.

29 Quo decreto corrigitur dict. cap. *Degradatio, de pœn.in 6.* Sed ampliatur cap.1.*de hæreticis, eod. lib.* Primò in eo ut non ſolum Epiſcopus per ſe ipſe, ſed ejus quoque Vicarius poſſit ad verbalem degradationem procedere. Deinde ut non ſolum in caſu hæreſis, ſed etiam in omnibus in quibus ad actualem degradationem procedendum ſit, Declaratur etiam eo decreto dict. cap.1. ut debeant
30 aſſiſtere totidem Abbates uſum mitræ, & baculi, ut ſupra habentes quot Epiſcopi requirebantur. Nam in dicta Decretali numerus non erat præfixus. Demum ampliatur in eo; ut ſi commodè in civitate,vel diœceſi reperiri non poſſint ſufficiantur viri in eorum locum in dignitate eccleſiaſtica conſtituti, Unde ſi eſſent laici quantumvis graves,ac juris ſcientia commendabiles non poſſent aſſiſtere, qui tamen poterant ex d.c.1.

31 Appellatione autem perſonarum eccleſiaſticarum de quibus Concilium loquitur. Prælatos regularium Mendicantium non comprehendi dixit Sacra Congregatio cum non habeant nomen dignitatis, & Abbates non debere intereſſe examina-
32 tioni,vel proceſſui,ſed tantum poſſe ſolemni & actuali degradationi aſſiſtere, ut aſſeſſores, & poſſe Ordinarium alias perſonas in dignitate eccleſiaſtica conſtitutas etiam non diœceſanas adhibere.

De Celebratione Miſſarum, & Sacramento Euchariſtiæ, & divinis officiis.

Cap. Presbytero.

SVMMARIVM.

1 *Horas Canonicas dicere tenentur Presbyteri horis debitis, et tamen ex cauſa permittitur,ut manè illas dicat uſque ad veſperam incluſive.*

2 *Matutinum debet inchoari media nocte, & expleri manè.*

3 *Poteſt tamen dici de ſero ex cauſa, alias ſecus.*

4 *Horæ Canonicæ ex aliqua rationabili cauſa poſſunt inſimul dici uſque ad veſperam incluſive.*

5 *In horis Canonicis dicendis ſatius eſt prævenire,quam prævenire.*

6 *Ceſſante legitimo impedimento horis debitis ſunt perſolvendæ, ita ut hora Officij reſpondeat horæ diei.*

7 *Eremitæ miraculum,cui Angelus interdum deferebat uvas acerbas, interdum maturas, interdum marcidas,n.8.*

8 *Debitor non poteſt prævenire tempus ſolutionis quando dilatio appoſita eſt creditoris gratia.*

9 *Agriculturæ operam dare Presbytero non eſt prohibitum.*

10 *Horæ Canonicæ an ſint ſeptem,vel octo.*

11 *Vigiliæ nocturnæ quæ ſint, & quot, & quibus temporibus dicantur.*

12 *Horas Canonicas dicere qui teneantur, & num ſeqq. uſque ad num. 30.*

13 *Quid in Presbyteris.*

14 *Et quid in Diaconis, & Subdiaconis, & n.19.*

Et quid in Clericis Minorum ordinum beneficiatis n.17, & n.ſeqq.uſque ad n.26.

Et quid in non beneficiatis,n.26.& n.ſeqq.

Et quid in Clericis profeſſis,n.28.

15 *Presbyteri nomen large comprehendit etiam Diaconos,Subdiaconos.*

16 *Sed non alios Clericos, niſi vulgariter proferatur, num.27.*

17 *Horas Canonicas omittentes Clerici in ſacris etiam non beneficiati graviter peccant, & puniuntur ex Concilio provinciali Mediolanenſi. & n.25.*

18 *Clerici in ſacris,& in minoribus beneficiati in multis æquiparantur.*

19 *Horas Canonicas an Clerici in ſacris,vel in minoribus beneficiati teneantur dicere de iure divino.*

20 *Quilibet Clericus habens officium cum cura, & ſine cura ſi poſt ſex menſes officium divinum non dixerit,fructus ſuos non facit pro rata omiſſionis, & temporis, & beneficio privari poteſt ex Concilio Lateranenſi*

21 *Et quomodo hæc rata ſit accipienda ex Bulla Pij V. Bulla Pij V.contra recitantes divinum officium refertur,ibid,& n.ſeq.*

22 *Horas Canonicas qui primis ſex menſibus poſt obtentum beneficium non dicit, graviter peccat,*

23 *Horas Canonicas tenentur dicere etiam obtinentes præſtimonia,vel alia beneficia nullum ſervitium requirentia.*

24 *Penſionarii tenentur dicere officium parvum Beatæ Mariæ Virginis, alias pro rata fructus ſuos non faciunt.*

25 *Ab horis Canonicis dicendis non excuſatur, qui febri vel adverſa valetudine leviter laborat.*

26 *Clerici in minoribus non beneficiati an teneantur ad horas canonicas, & num. ſeqq.*

27 *Novitii non tenentur ad horas Canonicas, ſed ad aliquid in eterminatum.*

28 *Ad Horas canonicas tenentur profeſſi Clerici etiam in ordinibus minoribus conſtituti.*

29 *Fallit in Clericis Societatis Ieſu.*

30 *Officium B. Mariæ Virginis, ac Defunctorum an ex præcepto recitare teneantur Monachi S. Bernardi Hiſpaniarum Ordinis Ciſtercienſis, & num. ſeqq. uſque in fin.*

Breviario Monaſtico reformato utentes gaudent iiſdem privilegiis, quibus gaudent utentes Breviario Romano.

32 *Bulla Pii V. ſuper Breviario Romano quoad officium B. Mariæ Virginis expenditur, & n. ſeq. uſq. in fin.*

Officium B. Mariæ Virginis, ac Defunctorum, &c. qui ad præſcriptum rubricarum non dicunt, & pſallunt, non peccant ibidem.

33 *Officium B. Mariæ Virginis an eſſet in præcepto ante Bullam Pii V. & num. ſeqq.*

34 *Obligatio prædicti officii unde initium ſumpſerit.*

35 *Officium B. Mariæ Virginis eſt in præcepto ſi ita ſe habeat eccleſiæ, vel Monaſterii conſuetudo.*

36 *Conſtitutio nova non tollit ſpeciales locorum conſuetudines, vel ſtatuta.*

---

1 PRESBYTER, Habet multa dicta, & legitur variè, & ideo communiter non ſummatur. Sed ſecundum intellectum qui videtur communis, ſic ſummari poteſt, ſecundum Cardinal. & Abbat. Presbyter tenetur horis debitis dicere horas Canonicas, et tamen ex cauſa permittitur, ut ſtatiè illas dicat uſque ad veſperam incluſivè, & habetur paucis mutatis in cap. *Presbyteri 91. diſtin.* Aub. Archid. *in princip.* dicit, hoc cap. Habetur hic pro palea, ſed pro grano ponitur extra *de celebrat. Miſſar.* cap. 1. Dividitur in tres partes. In 1. præcipit, ut officium dicatur horis debitis, In 2. ſpecificat cauſam propter quam permittitur anticipatio, ibi, *Deinde*, In 3. concludit ibi, *Ergo*.

2 Nota 1. ibi, *mane*, Matutinum eſſe complendum manè, & ſic ante ortum ſolis ſecundum Abb. *hic in 1. notab.* debet tamen inchoari à media nocte, & ideo infra ſequitur in litera, *Media nocte ſurgebam*, ſecundum Hoſtien. *num. 4.* Joan. Andr. *in princip.* & Anchar. *in 1. notab.* Sed certè ut obſervat Abb. *ubi ſupra*, ſi matutinum inchoetur media nocte, non poterit expleri mane, quia in eo recitando tantum temporis non inſumitur; niſi fortè ſervaretur conſuetudo quorundam religioſorum, qui media nocte incipiunt matutinum, & recitant uſque ad laudes, & poſtea incipiunt laudes paulò ante diluculum, & explentur mane, id eſt hora diei prima. Sic enim optimè ſervatur

3 quod dicitur in textu ſecundum eum. Verumtamen de ſero matutinum dicere propter honeſtarum occupationum neceſſitatem non eſt malum, quia melius eſt Deo laudes debitas præveniendo reddere, & alia honeſta officia poſtmodum explere, quam ſi per unum aliud impediatur: Sed ſi hoc fieret ad quienus vacandum ſomno, & voluptati, non eſſet abſque peccato. Ita S. Thomas quodl. 5. *in fin.* Sylveſt. *in ve. Hora, n. 10. verſ. Tertiâ*

4 Secundo nota ibi, *Primam, Tertiam*, ex aliquâ rationabili cauſa (veluti ſi Clerico exeundum ſit ad opus rurale) horas Canonicas poſſe inſimul perſolvi uſque ad veſperam incluſivè ut in littera ſecundum Hoſt. *num. 4 in verb. Veſperamque*. Cardin. & Abb. *in ſummario textus*, Concilium enim eſt ut horæ omnes ſimul dicantur, ne ſupervenientibus occupationibus aliqua Hora omittatur, ut lucper gloſſ. 1. Innoc. *num. 4, verſ. Hoc autem quod dicit*, & Abb. Anniq. *in princ*, & hoc ſervat Papa quoad Horas ſimul dicendas uſque ad Sextam, & quandoque uſque ad Nonam incluſivè, necnon Cardinales, & Epiſcopi ex magna parte, ut Hoſt. teſtatur *hic in princ.* Idque ob eam rationem, quia

5 horis perſolutis oportet eos multis negotiis vacare, & tutius eſt prævenire quam præveniri nam ſecundum Hugon. Primum providentia, ſecundum verò negligentia eſt, cum præſertim prima pars diei ſit aptior, & devotior, quam ſuprema. Ad hoc l. 2. § *un. ff. de verbor. ſignificat*, ſecundum Hoſtien. cum quo tranſeunt Jo. Andr. *n. 10.* & Abbas *n. 3. verſ. Nota bene gloſſam.*

6 Tertiò nota ibi, *Horis competentibus*, Ceſſantibus occupationibus, vel alio legitimo impedimento horas Canonicas eſſe dicendas horis congruis, ſeu competentibus, ita ſcilicet ut hora officii reſpondeat horæ diei, non quidem reciprocè, ſed gradatim, adeo ut matutinum dicatur in nocte, prima in diluculo, & ſic de aliis horis, ut legitur, & notatur in c. 2. *in 1. reſponſ. ſupra de offic. Archipresb.* & hic notant Hoſt. *num. 10. verſ. Et dic horis competentibus*, Henrich Boich. *num. 9.* & Abbas *num. 3. col. 3. circa medium, verſ. Sed dicunt.* Non igi-

7 tur in dicendo poteſt Presbyter tempus anticipare, nec poſtponere, quia hæc diviſio per momenta dierum facta eſt ad honorem Dei, cui officium impenditur, non autem ipſius Sacerdotis. Quotieſcunque autem dilatio eſt appoſita creditoris gratia, non poteſt debitor prævenire tempus in ſolutione, ut l. *Enim, qui alias incipit, Labeo, ff. de ann. legat.* & l. *Qui Romæ. de verbor. obligat*, ſecundum Anchar. *hic num. 3. & 4.* Unde ut hic refert Jo. Andr. *num. 11*, & poſt eum Anchar. *num. 6.* Abb. *num.*

8 3. fertur miraculosè de quodam Sancto Eremita, quem Angelus deficientibus eleemoſynis paſcebat, eique interdum deferebat uvas acerbas, interdum marcidas: interrogatus Angelus ab Eremita quænam eſſet hujus diverſitatis cauſa: reſpondit ſe acerbas deferre cum horas recitando proveniebat, maturas cum congruo tempore recitabat, marcidas cum nimis tardebat, & hoc ideo, ut ſubdit Jo. Andr. quia Eremita occupationibus involutus non erat.

9 Quartò nota ibi, *exeat ad opus rurale*, Presbyteris eſſe permiſſum agriculturæ operam navare, ut hic & in cap. *Clericus victum, 91. diſt.* & in c. *Nunquam, de conſecr. diſtinct. 5.* Quod tamen intellige ſecundum ea, quæ plenè notavi in cap. 1. *num. 25. & ſeqq. & num. 46 uſque ad num. 52 infr. Ne Clerie, vel Monach.*

10 Quintò nota ibi, *Septenarius numerus expleatur*, Horas Canonicas eſſe numero ſeptem, & non plures, nec pauciores, ut hic patet, & notat gloſſa *fin.* Hoſtien. *num. 4. in verb. Veſperamque*, & *num. 24.* Jo. Andr. *num. 2.* Henr. Boich. *num. 2. in 3. quæſt* Butr. *num. 8.* Abb. *col. 1. in fin. verſ. Sed tunc non ſeptem*, & alii communiter, Sotus *de inſtit. & iure. lib. 10. quæſt. 5. art. 4.* Suar. *de relig. tomo 2. tractat. 4.*

lib. 4.

lib.4.c.6.num.6. Non deſunt tamen qui ſentiant horas Canonicas eſſe octo, matutinum à laudibus diſtinguentes. Navarrus *de hor. Canon. cap.3. num.27.* poſt S. Anton. & in hac ſententia fuit Archid. in cap. *Presbyter, 91. diſtinct.* ſeparando illam authoritatem, *Media nocte ſurgebam*, &c. ab alijs ſeptem horis, de quibus ait Propheta, *Septies in die*, &c. Sed certè hoc jure non probatur ſecundum Abbatem *loco citato*, & in oppoſitum clarè ſtat littera hujus decretalis, quæ dicit ſeptenarium numerum impleri perſolvendo Matutinum, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Veſperam, & Completorium, & ita ſub hora matutini complectitur etiam Laudes, cum de illis nullam faciat mentionem.

11 Ultimò nota ibi, *Nocturnis*, Vigilias nocturnas appellari, quæ in nocte perſolvuntur; cum de illis intelligatur authoritas, *Media nocte ſurgebam*, ut dicitur in texu, & innuit etymologia vocabuli, dicuntur enim Nocturna, quia explentur nocte, & dicuntur Vigiliæ, quia dum recitantur, vigilandum eſt, non torpendum, ut inquit Hoſt. *hic num.28.* & Jo. Andr. *n.7. verſ. Et dicit Hoſtienſis*, & pro Vigilijs nocturnis, ſeu officio nocturno Archid. in dict. cap. *Presbyterum.1.* intelligit matutinum; pro officio autem diurno ſex laudes, id eſt Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Veſperam, & Completorium. Sed Hoſtienſ. *hic num.29.* dicit Vigilias nocturnas hic poni in plurali, quia ſunt numero tres, videlicet matutinum, quod dicitur media nocte, Prima, quæ ſecundum hoc dicenda eſt diluculo, licet aliqui illam dicant illico poſt matutinum, quæcumque ſit illa hora, ſicut ſervat Capella Pontificia: & Completorium, quod in Crepuſculo dicendum eſt, vel paulo poſt, licet eccleſia Gallicana ipſum dicat ſtatim poſt Veſperas. Tertia verò, Sexta, Nona, & Veſpera ſunt horæ diurnæ ſecundum Hoſtienſ. quem totidem verbis hic refert & ſequitur Jo. Andr. *num.7.* Henric. Boich. *num.3. verſ. Unde tres propriæ.* Nec diſſentit Archid. in d. cap. *Presbyteri col.1. in fin. verſ. Et nota*, dum ait ex Beda Eccleſiam traxiſſe exemplum conveniendi octies inter diem, & noctem ad horas dicendas, à Judæis qui tempore Eſdræ ad audiendam legem octies conveniebant quater in die, & quater in nocte. Cur autem Eccleſia hæc horarum tempora determinaverit, & præcipua opera Chriſti, & alia in ſingulis hujuſmodi horis præclarè geſta, & in futurum peragenda egregiè commemorat ibi Archid. *columna prima, fere per totam.*

2 QUÆRO generaliter qui ad horas Canonicas teneantur.

13 Certum eſt primò cunctis Presbyteris etiam non beneficiatis horas Canonicas eſſe in præcepto: nam de Presbytero expreſsè loquitur hæc decretalis, eamque generaliter de Presbyteris omnibus eſſe intelligendam dixit Hoſtienſ. *hic in princ.* & in hoc gloſ. *ultim.* & omnes conveniunt, ut teſtatur Abbas *num.4. verſ. Ideo adverte*, & *verſ. Secundus caſus ſumma* Tabien, *in verſ. Hora Canonica, num.1. in 1. quæſt.*

14 Deinde certum eſt ad horas Canonicas ſimiliter teneri Diaconos, & Subdiaconos, licet beneficium eccleſiaſticum non habeant: nam Presbyte-
15 ri nomen hic ſumitur largè, ut comprehendat omnes clericos in ſacris ordinibus conſtitutos & eſt ſimile in cap.1. *in fin. ſupra de bigamis*, & in cap. 2. *in princ. de cohabit. cler. & mulier.* & ita hic firmant Hoſt. *num.2.* & Abbas Antiq. *num.1.* dicens clericos in ſacris ad hoc teneri ratione ordinis, & quamvis ſubdat Petrum de Sampſone Magiſtrum ſuum in ea fuiſſe opinione, ut ratione ordinis nemo teneatur ad horas Canonicas, arg. cap. *Illud*, & c. *ult. 92. diſt.* hoc tamen nemo ſequitur, & oppoſitum tenent hic Jo. Andr. *n.12. in verb. Presbyter*, Henric. Boich. *num.5.* & communiter Doctores, ut Abb. teſtatur *loc. cit.* Imò ab hoc nullus diſcrepat ut aſſeruit Hoſt. *num.3.* & Jo. Andr. *ubi ſup.* & conſentit S. Thomas *quodl. 6. q.5. art.8.* & Summiſtæ omnes *in verb. Hora.*

16 Quibus accedit quod in Concilio provinciali Mediolanenſ. primo *in tit. de Canon. Hor. non intermitten. § Matutia, tom.4. Concil. p.2. pag. 371. col.2. littera E*, ſtatutum eſt, ut infra, videlicet. Qui verò initiati beneficium Eccleſiaſticum non habent, ſi divinum prætermiſerint officium præter grave peccatum, quod committunt, graviter etiam ab Epiſcopis in eos animadvertatur. Hæc ibi, & adde quod dicam infra *n. 25.*

17 Tertiò manifeſtum eſt ad horas Canonicas teneri clericos omnes in minoribus ordinibus conſtitutos beneficium aliquod eccleſiaſticum obti-
18 nentes: nam clerici in ſacris, & clerici in minoribus beneficiati alias æquiparantur, ut legitur, & notatur in cap.1. *ſupra de poſtulan.* Sed conſtituti in ſacris procul dubio tenentur ad horas, ut ſupra proximè oſtenſum eſt: ergo multo fortius clerici minores beneficiati, arg. c. *Cum ſecundum, ſupra de præben.* cap. *Quod à te*, & cap. *Deverſis, de clericis, conjug.* ſecundum Hoſt. *hic num.3.* Jo. Andr. *num. 12. in verb. Presbyter*, & in hoc ſimiliter S. Thom. *ubi ſupra*, & Doctores omnes conveniunt, ut di-
19 cunt Abb. & Tabiena *locis citatis*, Quinimò ratione ſacri ordinis clerici tenentur ad horas dicendas de jure divino poſitivo ſecundum illud Pſalm. 138. *Septies in die laudem tibi dixi*, ut hic per Abbat. *num.2.* clerici autem beneficiati, & ſic viventes de patrimonio crucifixi ad hoc tenentur de jure divino naturali, arg. d. c. *Cum ſecundum*, adeo ut Summus Pontifex nequeat ſuper hoc diſpenſare, ut tenet Tabiena *in verb. Hora Canonica, in 15. quæſt.* & Angel. *in eod. verb. q.6.*

20 Portò Leo X. in Conſtitutione ſeptima, quæ incipit, *Supernæ diſpoſitionis arbitrio, edita in generali Concilio Lateranenſi* §.38. in Bullar. *tomo 1. pag. 477.* ſtatuit, ut quilibet habens beneficium cum cura, & ſine cura, ſi poſt ſex menſes ab obtento beneficio divinum non dixerit, legitimo ceſſante impedimento, beneficiorum ſuorum fructus ſuos non faciat pro rata omiſſionis recitationis officij, & temporis, ſed eos tamquam injuſtè perceptos in fabricas hujuſmodi beneficiorum, vel pauperum eleemoſynas erogare teneatur. Si verò ultra dictum tempus in ſimili negligentia contumaciter permanſerit, legitima monitione præcedente, beneficio ipſo privetur, cum propter officium detur beneficium. Intelligatur autem officium omittere quoad hoc, ut beneficio privari poſſit, qui per quindecim dies illud bis ſaltem non dixerit; Deo tamen ultra præmiſſa de dicta omiſſione redditurus rationem. Quæ pœnam in habentibus plura beneficia reiterabilis toties ſit, quoties contrafacere convincantur. Hæc ibi.

21 Et quoniam animi ſuſpicione multi angebantur cujuſmodi ratæ prædictæ ratio eſſet habenda

Pius V.

Pius V. *in ſua Conſtit.*135.incip.*ex proximo*,in Bullar.*tom.2.pag.*347. Statuit primò, ut qui Horas omnes Canonicas uno, vel pluribus diebus intermiſerit,omnes beneficij,ſeu beneficiorum fructus,qui illi,vel illis diebus reſponderent,ſi quotidie dividerentur:qui verò Matutinum tantum dimidiam: qui cæteras omnes horas ultra dimidiam: qui horarum ſingulas, ſextam partem fructuum ejuſdem diei amittat.

Secundò ibi,*tametſi* , hanc pœnam amiſſionis fructuum voluit habere locum etiamſi aliquis adſtrictus Choro prætendat ex conſuetudine, ſtatuto vel fundatione ſe lucrifeciſſe fructus, & diſtributiones ex ſola præſentia in Choro abſque eo, quod Horas Canonicas recitaverit: amittit enim ratam ſuperius præfinitam præter amiſſionem fructuum, & diſtributionem.

22 Tertiò ibi , *Item illa* : adjecit,ut qui primis ſex menſibus ceſſante legitimo impedimento officium non dixerit , intelligat ſe grave peccatum admiſiſſe.

23 Quartò ibi ,*declarantes*, præmiſſa locum habere declaravit etiam in obtinentibus præſtimonia, præſtimoniales portiones , & qualiacumque alia beneficia etiam nullum omnino ſervitium habentia.

24 Ultimò ibi,*at quicumque*: decrevit ut quicumque penſionem,fructus, aut alias res eccleſiaſticas ut clericus percipit , modo prædicto obligatus ſit ad dicendum officium parvum B. Mariæ Virginis & penſionum,fructuum, rerumque ipſarum amiſſioni obnoxius. Ad hanc Bullam vide Adnotationes Navarri *in Manuali cap.*25.*nu.*122.*verſ. Decimo tertio peccat mortaliter*: & *in Enchirid. de orat. cap.*7.& quod ſcripſi in c. *Conquerente*, *n.*8.*ſupra de cleric. non reſid.*

25 Et ad prædictorum corroborationem adde provinciale Concilium Mediolanenſe quartum, *part.* 3.*in tit.de vita*, *& honeſt.cleric.* §. *Sacerdos*, *tom.*4. *Concil.par.*2.*pag.*468. *col.*1.*ad fin.* ubi ſic legitur: Sacerdos,clericuſque ſacris initiatus,aut eccleſiaſticum beneficium obtinens Horarum Canonicarum officio cum adſtrictus ſit , meminerit ſe febri, morbove aliquo, vel adverſa valetudine leviter aliquando laborantem , non juſtam propterea excuſationem habere , quamobrem illud intermittat ,omittatvè. Itaque ſi quando corporis infirmitate affectus eſt , ipſe pro ſua conſcientia rectè videat præſtare poſſit , ac ne omittendo graviter peccet,& beneficij,quod habet fructus , ſuos non faciat. Hæc de Sacerdotibus , & Clericis tam in ſacris , quam beneficium , vel penſionem obtinentibus.

26 De reliquis autem clericis , ſcilicet minorum ordinum non beneficiatis , non conveniunt Doctores an ad Horas Canonicas obligentur : nam gloſſ. ult. hic generaliter dicit non tantum Presbyteros , ſed etiam alios clericos ad hoc teneri, argum.c. *Cum ſecundum,de præbend.* Non tamen aperit an hoc intellexerit de clericis minorum ordinum etiam non beneficiatis; ſed apertius hoc videtur ſenſiſſe Innocentius *hic in princ.* Sic enim ait: Quilibet Clericus etiam in non ſacris ordinibus conſtitutus omni die debet dicere officia divina,vel audire: arg. cap. *Clericus victum*,& cap. *fin.*91.*diſt.* & cap.*final.*92 *diſt.* In Eccleſia autem omnes clerici ejuſdem eccleſiæ debent convenire ut eam officient,ut hic, & in d.cap.*fin.*92.*diſt.* & qui altari, & c.d.c.*Cum ſecundum*) Hæc Innoc. qui,ut vides, diſtinguit clericos in eccleſia beneficiatos ab aliis clericis,& ſentit omnes quidem teneri,ſed beneficiatos teneri in eccleſia, ubi habent beneficia. Abbas verò *num.*7.quamvis aſſerat Doctores ſentire clericos minorum ordinum non beneficiatos non teneri ad horas,& ita ſe habere generalem conſuetudinem, quæ non dicentem excuſat,argum.cap.*Cum dilectus*, *de conſuetud.* tamen ut ipſe formaliter ſubiungit:de mente iuris divini,& humani credo quod ſit oppoſitum ; nam eo ipſo quod quis promovetur ad ordines, aſſumitur in ſortem Domini, & transfert ſe in Deum, & in eccleſiam: unde eximitur à poteſtate ſeculari,ut c.*Cum non ab homine ſupra de iudic.* optimè facit cap.*Cum pontio*,*cum cap.præced.*12.*q.*1. Nam ut quiſque clericus debet vivere de patrimonio Chriſti,vel ſaltem Epiſcopus tenetur providere; c. 2.cap. *Epiſcopus*,& dict .cap. *Cum ſecundum*, *de præbend.* Idem videtur ex mente Sancti Thomæ *d quodlib*,6.*q.*5.*art.*8.*in corpore*, ait enim: Clericus ex hoc ipſo quod eſt clericus;& præcipuè in ſacris ordinibus conſtitutus, tenetur dicere Horas Canonicas; Videntur enim tales ſpecialiter eſſe aſſumpti ad laudem divinam, ſecundum illud Eſai.42. *Omnem,qui invocat nomen meum in laudem meam creavi illum.* Videtur tamen loqui de clericis beneficiatis,ut patet ex his, quæ immediatè ſequuntur,& ex themate quæſtionis.

27 Contrarium puto verum. Primò quia hoc c. loquitur de Presbytero,& de ipſo intelligit authoritatem illam,*Septies in die*,*&c.* Et quamvis Presbyteri appellatione largò ſumpto vocabulo, veniant etiam clerici in ſacris ordinibus conſtituti, ut dictum eſt ſupra *num.*13.tamen non veniunt conſtituti in minoribus, niſi vulgari idiomate profeſſatur:quo caſu poteſt ſumi ad differentiam laici, ut cenſuit Rota *deciſ.*216.*num.*3.*part.*2.*recent.*Facit textus in cap. *Tribus*,*de conſecr.diſtinct.*2. Nec dicatur ſecundum hoc etiam clerici minorum ordinum beneficiati exempti eſſent ab horis dicendis, cum nec ipſi comprehendantur appellatione Presbyteri ; nã reſpondeo hos non teneri ex vi nominis Presbyteri,de quo textus loquitur;ſed quia alias æquiparantur clericis ſacrorum ordinum, ut cap. 1. *de poſtuland.*ſecundum Hoſtienſ. & maximè quia cum vivant de altari, tenentur ex iuſtitia altari inſervire,argum.dict.cap.*Cum ſecundum*,*de præben.* Quæ ratio non viget in aliis clericis;nam Eccleſia Romana non conſuevit cogere Epiſcopos ad providendum,niſi ordinatis ad ſacros ordines, ut ait gloſſa 1.*in fin.*in dict.cap.*de præben.* & hos tantum vetuit ſine ſufficienti titulo ordinari Trident. Synodus in c.2.*ſeſſ.* 21.

Secundo, quia clerici in minoribus poſſunt redire ad ſæculum: ob quam rationem nec Novitii tenentur ad Horas Canonicas,ſed tantum ad aliquid indeterminatum, ut per Sylveſtr. *in verb. Hora*,*num.*3.*verſ.Sexto*,& Tabien. *in verb. Hora Canonica*, §.5.

Tertiò, Quia Conſtitutiones Apoſtolicæ,Concilia, & Doctores tam S. Theologiæ, quam iuris Pontificii non arctant clericos ad divinum officium recitandum,niſi ſint in ſacris, vel beneficiati & ita ab huiuſmodi onere eximunt minores clericos beneficia non obtinentes,ad l.*Cum Prætor*, *ff. de iudic.*& c.*Nonne*,*de præſumpt.*

Quartò,quia ex præcitata Bulla Pii V.obtinen-

tes

tes penſiones, ut clerici obligantur tantummodo ad dicendum officium parvum B.Mariæ Virginis; ergo ad officium divinum clerici non tenentur, licet penſiones obtineant, & longè minus ſi eas non obtineant.

Quintò, quia generalis conſuetudo habet, ut tales non teneantur: & huiuſmodi conſuetudo, valida eſt, ſecundùm Abb. At non eſſet valida ſi eſſet contra mentem iuris divini, ut cap. *fin. ſupra de conſuetud.*

Sextò, quia eſſet importabile onus, ut puer ſeptem annorum, qui poteſt prima tonſura initiari, c. *In ſingulis, 77. diſt.* gloſſa in cap. *Nullus, in verb. Infanti, de tempor. ordin. lib. 6.* quivè per hoc dicitur in ſortem Domini aſſumptus, cap. *Cleros, 21. diſt.* cap. *Duo ſunt, 12. q. 1.* illico adſtrictus eſſet ad divinum officium recitandum. Quinimò cum in promovendis ad primam tonſuram Conc. Tridentinum *ſeſ. 23. cap. 4.* Hoc tantum exigat, ut fidei rudimenta edocti ſciant legere, & ſcribere, nec requirat ut linguam latinam intelligant, prout requirit in promovendis ad alios ordines in *cap. 11. & 13. eiuſdem ſeſſionis*, utique in neceſſariam conſequentiam admittit, ut ſic tonſurati non teneantur ad Horas Canonicas: quandoquidem qui linguam latinam non callent, nec rubricas intelligere, nec officium valent ordinare. cap. *Sedulò, 38. diſtin.* cap. *fin. ſupra de ætat. & qualit.*

Et hanc partem ſcilicet clericos in minoribus non beneficiatos minimè teneri ad horas dicendas poſt Petr. de Palude tenet Sylveſt. *in verb. Horas, n. 3. verſ. Quinam,* dicens opinionem Abbatis nullo iure probari, & tantum eos teneri ad aliquid indeterminatum ex ipſa honeſtate iuris naturalis; & ſequitur Tabien. *in verb. Hora Canonica*, §. 5.

28 Hactenus de clericis ſæcularibus. Clerici autem profeſſi licet non ſint in ſacris, tamen tenentur ad Horas Canonicas ex receptiſſima omnium ſententia, ut atteſtatur *Sylveſt. ubi ſupra num. 3. verſ. Sextum,* Idque optimis fundamentis probat Tabien. *loc. cit.* §. 4. Subdens ex conſuetudine, & ex regula ab eccleſia confirmata Religiones omnes habere, ut illarum Clerici profeſſi dicant Horas.

29 Hoc tamen fallit in Societate Jeſu, quæ hoc habet ex peculiari inſtituto, ut ſoli Clerici in ſacris ordinibus conſtituti, quamvis beneficia eccleſiaſtica, aut eorum reditus non habeant, teneantur ſinguli privatim, ac particulariter, & non communiter ad dicendum officium ſecundum Eccleſiæ ritum, ut in Conſtitutione Pauli III. in capit *Regimini militantis eccleſia*, §. *12.* in Bullar. *tomo 1, pag. 654.*

30 Ex facto quæſitum eſt, An Monachi S. Bernardi Obſervantiæ Hiſpaniarum Ciſtercienſis Ordinis, teneantur ex præcepto ad recitationem officii B. Mariæ Virginis, ac Defunctorum.

Etſi Monachi prædicti ab ipſius Congregationis fundatione quotidie recitare conſueverint officium parvum B. Mariæ, & diebus ferialibus officium Defunctorum, atque ad hoc lege, ſeu conſuetudine obligari cenſeantur ſub gravis peccati reatu: nunc tamen nonnulli eiuſdem Congreg. Monachi contendunt ſe exemptos eſſe ab ea obligatione ſi in privatis precibus utantur Breviario monaſtico Benedictino iuſſu Pauli V. reformato,

31 & edito, & nituntur hoc uno fundamento, quia idem Paulus V. in Conſtitutione approbationis dict. Breviarii Monaſtici ſtatuit, ut infra, videlicet [Cæterum ut prædicti religioſi ad Breviarium, & libros Choreales, ut præfertur, reformatos unanimiter recipiendos eò alacrius inducantur, quo ſpiritualibus etiam donis ſe magis refertos eſſe comperent, etiam providere volentes: omnibus, & ſingulis prædictis religioſis, ut Breviarium hujuſmodi recitando, eadem privilegia, gratias & indulgentias, ac peccatorum remiſſiones conſequantur, quæ felic. record. Pius V. recitantibus Breviarium Romanum conceſſit, authoritate, & tenore prædictis indulgemus.)

32 Inter cætera autem privilegia conceſſa recitantibus Breviarium Romanum dicti Monachi unum dicunt eſſe, ut ad recitationem officij parvi B. Mariæ Virginis, & Defunctorum non teneantur. Quod dicunt probari ex infraſcriptis verbis Conſtitutionis Pij V. videlicet (Quod verò in rubricis noſtri hujus officij præſcribitur, quibus diebus officium B. Mariæ ſemper Virginis, & Defunctorum item ſeptem pſalmos pœnitentiales, & graduales dici, ac pſalli oporteat; Nos propter varia huius vitæ negotia multorum occupationibus indulgentes, peccati quidem periculum ab ea præſcriptione removendum duximus.) Quemadmodum ergo, dicunt ipſi, ex privilegio Pii V, recitantes Breviarium Romanum non tenentur ex præcepto recitare officium B. Mariæ, ita nec recitantes Breviarium Benedictinum, quibus à Paulo V. communicata ſunt omnia privilegia conceſſa recitantibus Breviarium Romanum: hæc enim eſt natura adæquationis huiuſmodi, ut l. 1. *ff. de legat.* 1. l. *un. Cod. de rei uxor. act.* cap. *Miramur, ſupra de ſerv. non ordin.* cap. *Non ſolum, de regul. libr. 6.* cum ſimul ut per Butr. *conſ. 19. Quia hic agitur de poteſtate, num. 3. verſ. Item ſecundò.*

Cæterum univerſa Monachorum Congregat. prædictis pauciſſimis tantum exceptis, defendit antiquam obligationem in honorem Beatiſſimæ Virginis. Quare cum ſupplicaſſet S.D.N. pro declaratione Sanctitas Sua hanc controverſiam ad Sacram Congregationem Concilii decidendam reiecit.

33 De obligatione recitandi officium parvum B. Mariæ, ac Defunctorum Doctores multum torquebantur ante dictam Pii V. Conſtitutionem. Quidam enim circumſcripta particulari conſuetudine, arbitrabantur ſolas Horas Canonicas eſſe ſub præcepto, non autem officium B. Mariæ, aut Defunctorum: quod originaliter voluit Gulielmus de Monte, Laud, in Clem. *1, de celebr. Miſſæ.* quem ibi ſequuntur Card. Anchar. Imol. Item Jo. de Lign. *in tract. de Horis Canon, q. ult.*

34 Quidam verò cenſuerunt, omnes qui tenentur ad Horas Canonicas, teneri ex præcepto etiam ad officium B. Mariæ: qui tamen diſſentiunt in origine obligationis: alii enim aſſerunt id ſancitum fuiſſe olim peculiari decreto Concilii Claramontani, ſub Urbano II. Quod probat Navarr, *in tractat. de Horis Canon.* & alii recentiores. Porrò in vita Urbani II. quæ habetur *tom. 3. Concil. part. 2. pag. 480. col. 1. circa fin.* ſic legitur. (Hoc Pontifice Authore Horariæ illæ preces, quæ vulgò B. M. Virg. & Dei Genitricis officium appellari conſueverunt, non tantum à clericis, ſed etiam à laicis pro auxilio contra Saracenos obtinendo recitari cœperunt.) Hæc ibi; & plura hac de re habentur infra in notis ad Concilium Claramontanum, *pag. 420. columna 2. Littera B. verſ. Ad quod promerendum,*

Digitized by Google

dum. Alii verò dicunt hanc obligationem ſumpſiſſe, initium non ex jure ſcripto, ſed ex conſuetudine, quæ poſtea ubique inolevit, ita ut apud omnes vim legis habeat; quam ſententiam amplectitur Vitalin. in d. Clem. 1. *num. 95.* reprobata Gulielmi opinione, quam dicit multum detrahere devotioni B. Mariæ, & ſuffragijs Mortuorum. Idem ſentit Abb. *hic num. 6.* ſubdens id eſſe in præcepto ex radice antiquorum Patrum, & traditione eccleſiæ, licet ſcriptum non reperiatur, & ſequitur Sylveſt. *in verb. Hora, n. 6.* & Sot, *lib. 10. de iuſtit. & iure. q. 5. art.* 4. ubi ait hanc conſuetudinem recitandi officium B. Mariæ ex pietate, & devotione, qua Sanctiſſima Virgo digniſſima erat adeò invaluiſſe, ut nullus Doctorum aut S. Patrum negare audeat vim habere præcepti.

Hanc altercationem videtur voluiſſe dirimere Pius V. in d. Conſtitutione, Non quidem per modum conceſſionis alicujus privilegij recitantibus officium Breviarij, ſed ſimpliciter & abſolutè removendo periculum peccati ab his, qui illud non recitarent juxta rubricarum præſcriptum. Hæc autem remotio peccati, & obligationis nullo modo videtur pertinere ad obligationem, quam habent Monachi S. Bernardi. Primò quia ipſi non tenentur ſolam in vim generalis conſuetudinis, ſeu juris ſcripti, de quo erat prius controverſia an vim haberet præcepti: ſed in vim particularis conſuetudinis, & inſtituti ſui ordinis, quod initium ſumpſit à fundatione ipſiuſmet Congregat. quam quidem ſpecialem obligationem non eſt veriſimile, ut Sanctiſſimus ille Pontifex voluerit abrogare. Etenim de valore particularis conſuetudinis olim
35 nulla erat controverſia inter Doctores, ſed omnes unanimiter in locis ſuperius citatis conveniebant in hoc ut recitatio officij eſſet in præcepto, ſi ita ſe haberet Eccleſiæ, aut monaſterij conſuetudo. Atque ita loquitur Guil. in dict. Clement. 1. quem cæteri ſequuntur.

Præſertim quia mens Pij V. colligitur ex alia parte ejuſdem Conſtitutionis, ubi ejuſmodi conſuetudines præſervat, his verbis: (Hoc autem concedimus ſine præjudicio ſanctæ conſuetudinis illarum Eccleſiarum, in quibus officium parvum B. Mariæ ſemper Virginis in Choro dici conſueverat, ita ut in ipſis eccleſijs ſervetur ipſa laudabilis, & ſancta conſuetudo celebrandi more ſolito prædictum officium.

Sed & ratio illa Conſtitutionis. (Nos propter hujus vitæ negotio multorum occupationibus indulgentes, &c.) non videtur convenire Monachis Clauſtralibus, qui à negotijs, & occupationibus mundanis ſunt prorſus ſegregati, & in ſolitudine poſiti, facilius poſſunt orationibus, ac divinis precibus vacare, c. *Placuit*, & c. *Si cupis*, 16. *q. 1.*

36 Generaliter autem licet Romanus Pontifex conſtitutionem condendo poſteriorē, priorem quamvis de ipſa mentionem non faciat, revocare noſcatur, quia tamen locorum ſpecialium, & perſonarum ſingularium conſuetudines, & ſtatuta cum ſint facti, & in facto conſiſtant, poteſt probabiliter: ignorare ipſis, dum tamen ſint rationabilia, per Conſtitutionem à ſe noviter editam, niſi expreſsè caveatur in ipſa, non intelligitur in aliquo derogare: hic eſt textus, ad litteram in c. 1. *de Conſtitut. lib. 6.* per quem Archid *col. 3. in verb. Expreſſe.* & poſt eum gloſſ. *fin.* notat fuiſſe reprobatam opinionem, Hoſtien. qui in *ſumma de Conven.* §. *Et de virtute, verſ. Sed ſpecialis*, contrarium ſenſerat; & approbatam ſententiam Innocen. in c. 1. de reſcript. Unde hanc concluſionem, id eſt per novam Conſtitutionem non tolli ſpecialium locorum conſuetudines, vel ſtatuta, firmant in dict. c. *1. Conſtitut. lib. 6.* Archid. Jo. Monach. Jo. Andr. Gemin. & cæteri omnes, & in cap. *Nonnulli, de reſcript.* Niſi Princeps hoc intendat. Sed in dubio non videtur hoc velle: & ita procedit textus in l. *Iul.* §. *Divus, ff. de ſepulcr. viol.* ut ibi declarat gloſ. quam communiter tenemus, ut Barthol. dicit, & Petrus de Anchat. in dict. cap. *1. num. 10. verſ. Undecimo oppono.*

Sed quatenus etiam uſus Breviarii Romani omnes liberaſſet ab obligatione Officij B. Mariæ, non tamen eſſent liberati utentes Breviario Benedictino: nam etſi utentibus hoc Breviario Paulus V. conceſſerit omnia privilegia, gratias, & indulgentias conceſſas recitantibus Breviarium Romanum: tamen hæc verba non videntur importare liberationem ab officio B. Mariæ. Neque huic liberationi conveniunt, quin potius repugnant illa verba Conſtitutionis Pauli V. quos ſpiritualibus etiam donis magis refertos eſſe compererint.

De Celebratione Miſſarum.

Cap. Quidam.

SUMMARIUM.

1 *Miſſa de feria propter Miſſam ſpecialem dimittenda non eſt.*
Declaratur, num. ſeq.
2 *Miſſam peculiarem audiens in diebus feſtis an ſatisfaciat præcepto eccleſiæ, & n. ſeqq. uſque ad num. 7.*
3 *Miſſas peculiares, ſeu votivas an, & qualiter quis prohibeatur audire diebus feſtis,*
4 *Superſtitiones aliquot referuntur audientium Evangelium,* In principio erat Verbum, *vel Miſſas peculiares.*
5 *Sacrificium altaris ſoli Deo offerendum eſt, qui ſolus adorandus eſt latria.*
6 *Sancti orationes non exaudiunt, ſed apud Deum pro nobis interpellant.*
8 *Miſſæ votivæ ex Miſſali Romano dici poſſunt pro arbitrio Sacerdotum quocumque die officium non eſt duplex, aut Dominica, id tamen paſſim fieri non debet.*
9 *Miſſa pro defunctis poteſt dici peculiaris.*
Miſſa votiva pro ſponſo, & ſponſa non dicitur in Dominicis, & feſtivis diebus ibid. verſ. Cavendum.
10 *Miſſam de uno Sancto quotidie celebrare non licet.*
11 *Miſſa etiam de officio currenti dicenda eſt pro ſalute vivorum, & defunctorum, & n. 34.*
12 *Miſſam celebrans de S. Maria dicitur celebrare pro defunctis, & è converſo.*
13 *Miſſa defunctorum an ſit dicenda ad conſequendam indulgentiam altari privilegiato conceſſam: an verò ſufficiat aliam Miſſam dicere, & num. ſeqq. uſque in fin.*
14 *Privilegii tenor inſpiciendus eſt ad dignoſcendum an pro liberatione animæ à Purgatorio requiratur Miſſa de* Requiem.

15 *Indulgentias animæ defunctorum non conſequuntur à Sacerdote celebrante, ſed à Pontifice concedente per modum ſuffragarij.*
16 *Indulgentia non acquiritur niſi conditio ſub qua conceditur, adimpleatur.*
17 *Mens Papæ ſecundum Canones interpretanda eſt.*
18 *Mens pro defuncto an idem importet quod Miſſa de* Requiem, *& n.23.30. & 34.*
19 *Miſſa de* Requiem *cur ab eccleſia inſtituta.*
20 *Miſſa de* Requiem *magis ſuffragatur animæ defunctorum, quàm Miſſa de feſto, vel de feria.*
Declaratur n.31. & ſeqq.
21 *Miſſarum ſuffragia mortuis tripliciter applicari poſſunt.*
22 *Medium cenſetur electum, quod rei gerendæ magis eſt idoneum*
24 *Altare privilegiatum conceditur ipſi eccleſiæ.*
25 *Mortui ſolvuntur à pœnis purgatorij ad inſtar liberatis per debiti ſolutionem, ſive ex bonis liberandi, ſive alterius.*
26 *Indulgentiarum materia eſt favorabilis.*
27 *Indulgentia pro defunctis non eſt privilegium, ſed beneficium nulli noxium, & latè interpretandum.*
28 *Indulgentiæ tantum valent, quantum ſonant.*
29 *Electio in dubio eſt debitoris.*
32 *Miſſa ex parte ſacrificij æquè prodeſt mortuis de quocumque dicatur. Et quid ex parte orationum.*
33 *Libertas ſi detur ſervienti per annum, acquiritur in biſſexto ſi ſerviat per dies 365.*
35 *Miraculum Paſchaſij celebrantis in Capella Columnæ intus Eccleſiam Sanctæ Praxedis.*

1 QUIDAM. Propter Miſſam ſpecialem Miſſa de feria dimittenda non eſt. Hoc dicit ſecundum Joan. Andr. cui cæteri conſentiunt. Dividitur in duas partes. In prima ponitur exceſſus. In ſecunda proviſio, ibi, *Ideo.*

Nota primò quod dictum eſt in ſummario, videlicet propter Miſſam peculiarem, ſeu votivam non eſſe dimittendam Miſſam de feria, ſeu de officio occurrente. Non enim tranſgrediendi ſunt termini, quos poſuerunt Patres noſtri, cap. 1. de
2 ſepultur. Quod nonnulli opinantur uſque adeò verum eſſe, ut audientes Miſſam peculiarem in diebus feſtis, vel ipſam celebrantes non ſatisfaciant præcepto eccleſiæ de Miſſa audienda, quia Miſſa, quæ præcipitur, eſt Miſſa de feſto, vel quæ ſecundum officium debet dici. ita Angel. *in verb. Miſſa*
3 *num.33.* & *in verb. Feria, num.42.* licet ſubdat audientes propter ignorantiam excuſari, ſed non celebrantes, arg. c. *Etiam hoc attendendum, de conſecr. diſt.1.* Allegantur etiam pro hac ſententia Alexan. de Ales *in ſumma lib.2.* & Aſtenſis *lib.4. tit.16. quæſt. 2.* Contrarium firmat S. Antonin. in *2. par. tit. 9. c. 10. §.1. verſ. Quartum dubium* quia textus in c. *Miſſas,* hoc non dicit, ſed indiſtinctè loquitur; ideoque nō tenetur quis audire Miſſam propriam ex neceſſitate, ſed tantummodo ex congruitate, & ſecundum hanc congruentiam, ut ipſe ait, loquitur hoc capitulum. Neque enim mulierculæ, & idiotæ ſcire poſſunt an Miſſa ſit propria, & oportere, hoc ſemper ſciſcitari nimis eſſet laborioſum, & ſequuntur Roſella *in verb. Miſſa, §.14.* Sylveſter *Miſſa, 2. §.4.*

Proſp. Fagn. in 2. part. 3. Decretal. Tom. 5.

Tabiena *in eodem verb. num. 48.* Sot. *in 4. diſt.13. quæſt. 2 art. 1. verſ. Quod autem.* Et Navar. *conſ. 9.* incipien. *Ex conſilij, num.7. de celebr. Miſſar.* Quod & mihi videtur verius & ad hoc cap. reſpondeo hic non improbari conſuetudinem dimittendi Miſſam de officio currente propter Miſſam peculia-
4 rem; Sed tantummodò reprehendi ſuperſtitioſam Religionem illorum, qui Miſſam de ſancta Trinitate, vel de ſancto Michaële pro nullo feſto prætermittebant, quaſi non viderentur audire Miſſam, niſi illas audirent, ſecundum Hoſt. *in verb. Per ſingulos dies,* & Cardin. *num. 1. in eodem verb.* vel qui credebant in illa die, in qua audiebant Evangelium, *In principio erat verbum,* aut Miſſas memoratas, ſe ſine pœnitentia non poſſe decedere, quam ſuperſtitionem habent vetulæ, ut dicunt Abb. Antiquus *in ver. Audiant,* Jo. Andr. & Cardin. ambo *in ver. Evangelium,* & Abb. Siculus *in 1. notab.* & propterea textus admittit, ut quis audire poſſit Miſſam ſpecialem, ſeu votivam, dummodo id faciat propter reverentiam S. Trinitatis, & non prò alia devotione, quaſi dicat licitum eſt dimittere Miſſam de die, & audire Miſſas votivas, dummodo id non fiat propter aliquam ſpecialitatem, quaſi iſtæ meliores ſint alijs ſecundum gloſſ. fin. & Hoſtien. *num. 1.* puta quia magis proſint ad uberiores ſegetes impetrandas, vel quid ſimile, ut explicat Innoc. *in verb. Pro alia,* Hoſtien. *num. 5. in verb. Non pro alia,* Jo. Andr. *num. 2 in ver. Devotione,* & Cardinal. *in 1. quæſt.* Unde Abb. *conſ. 99. Videtur 1. num. 3. verſ. Idem probare videtur, lib. 2.* diſertis verbis aſſerit hoc capitulum ſi benè ponderetur, non prohibere ſimpliciter Miſſas peculiares, imò permittere, dummodo fiat ex bona devotione, & non ex ſuperſtitione, ut quidam ſciebant credentes propter illas habere meliores ſegetes. Vel dicas hic improbari illorum abuſum, qui tantam devotionem figebant in ſanctum, cujus Miſſam audiebant, ut crederent illum poſſe ipſorum preces exaudire magis, quàm ſi audirent Miſſam ob reverentiam Dei. Sicut refert hic Hoſt. de aliquibus, qui credebant, ſe magis dejerare per Dominam noſtram, quàm per Deum, & nuper mihi renunciarum eſt de quadam vetula, quæ cùm audiviſſet puerperam commendantem Deo parvulum tunc natum, Filiola mea, inquit, non Deo, ſed
5 ponus S. Carolo. Porrò ut inquit Innoc. etiam Miſſa de S. Michaële dicenda eſt in honorem SS. Trinitatis, quoniam ſoli Deo ſacrificium altaris offerendum eſt, qui ſe hoſtiam obtulit pro nobis. Ipſe enim ſolus adorandus eſt latriâ, qui ſolus poteſt per ſe orationes exaudire. Sancti autem apud Deum
6 pro nobis interpellant. Ita Innoc. quem totidem verbis ſequuntur Hoſtien. Jo. Andr. & reliqui omnes. Ad hoc Concilium Trident. *ſeſſ. 25. de invocatione, veneratione, &c.* Et vide quod notatur per Jo. Andr. in Clem. *unica in gloſ. magna in 4. membro, de reliq. & venerat. Sanctorum.*

Conclude igitur neminem obligari in diebus feſtis ad audiendam Miſſam propriam illius diei, ſeu de officio currenti, ſed ſatisfacere præcepto Eccleſiæ audiendo quamlibet Miſſam peculiarem,
7 ſeu votivam. Reſpectu celebrantis major eſt difficultas, nam, ut inquit S. Antonin. *loco præallegato,* reprehenſibile utique multum videtur, etſi non damnabile, dimittere proprias occurrentes propter Miſſas defunctorum, vel alias ad inſtantiam laicorum ſine cauſa multum urgenti. Docendus eſt enim populus, non ſequendus, c. *Do-*

cendus,22.diſt. quinimò eſt mortale ſecundum aliquos, quos ſuppreſſo nomine refert Sylveſt.*in ver. Miſſa,2.*§.4. Sed & Angel.*ubi ſupra.*dicit Miſſam eſſe celebrandam de eo, de quo officium ſit, adeo ut Miſſam peculiarem dicen , id eſt ſpecialem de aliquo Sancto, non ſatisfaciat præcepto de audienda Miſſa; & quamvis audientes ex ignorantia excuſentur, non tamen celebrantes,argum, c. *Et hoc attendendum,de conſecr.diſt.3.* Hæc ex illo. Sed certè de jure communi hoc non videtur eſſe in præcepto; quia hæc decretalis,in qua ſola fundari poteſt obligatio celebrandi Miſſam de officio currente, & alium habet ſenſum, ut ſuperius explicatum eſt à *num.3.* ac prætcrea non loquitur de celebrantibus, ſed de audientibus. Unde ſi quam obligationem induceret, utique illam induceret reſpectu audientium, quos tamen conſtat ad id non obligari, ut habet generalis conſuetudo teſte Navarr.*d.conſ.9.num.7.de celebrat.Miſſar.* Unde melius Sylv.*in verb.Miſſa,1.*§.4.affirmat prædicta eſſe intelligenda ad bene eſſe, non de neceſſitate, quia nec Abbas hic dicit non ſatisfieri præcepto, nec Clem.1.*de celebr.Miſſar.* dicit aliquid de præceptis.Id ipſum tenent Roſella *in verb.Miſſa,* §.14. Tabienna *in eod.verb.num.*48. & Navarr.*in Manuali Hiſpano,c.27.n.* 7.

Non obſtat d.c. *Et hoc attendendum,de conſecr.diſt.1.* ubi patet Sacerdotes,& populum in diebus ſolemnibus debere in unum convenire ad publicam Miſſam audiendam: nam & ille textus poteſt intelligi de congruo,& nihilominus illi derogatum eſt ubique ex contraria conſuetudine, & præſertim in Urbe,ut Navarr.teſtatur in *præalleg.conſ.9.num.7.de celebr.Miſſar.*

8 Cæterum opinio Angeli videtur hodie approbata in novo Miſſali Romano in Rubrica *de Miſſis votivis S.Mariæ,& aliis,*§.5.ubi ſic legitur.(Miſſæ omnes votivæ in Miſſis privatis dici poſſunt pro arbitrio Sacerdotum quocunque die officium non eſt duplex, aut dominica cum commemoratione ejus,de quo factum eſt officium, & commemoratione item feſti ſimplicis, ſi de aliquo occurrat eo die fieri commemorationem, id verò paſſim non fiat,niſi rationabili de cauſa, & quoad fieri poteſt Miſſa cum officio conveniat.) Hæc ibi,Et conſo-
9 nat alia rubrica *de Miſſis defunctorum,*§.2.*in fin.* ubi cavetur ut Miſſæ privatæ pro defunctis quocunque die dici poſſint præterquam in feſtis duplicibus, & Dominicis diebus: nam & Miſſa pro defunctis dicitur peculiaris ſecundum Archid.in cap.*Viſum,de conſecr.diſt.1.* & Abb.*conſ.99.Videtur primo num.1.lib.2.* Unde quidquid dicant alij hodie conſtat nulli Sacerdotum licere in Dominicis diebus, & feſtis duplicibus maximè de præcepto celebrantes Miſſam peculiarem, ſeu votivam, vel de Requiem, Rubricæ enim Miſſalis ſunt in præcepto,ut ſcripſi in cap. *Cum creatura,num.29.infra eod.* Fateor tamen in illis caſibus, in quibus Miſſa pro defunctis dici poteſt in feſtis duplicibus, puta in Anniverſario pro defunctis, vel in die depoſitionis defuncti, ut dixi in prædicta Decretali *Cum creatura,num.23.& 26.* tunc Sacerdotes eam celebrantes ſatisfacere præcepto eccleſiæ,de Miſſa audienda in diebus feſtivis, cum id faciant lege permittente,cap.*Qui peccat,23.quæſt.*4. & l.*Gracchus.ff.*ad l.*Iul.de Adulter.* Cavendum eſt tamen à modernis Collectoribus hic, dum ex Julio Lavorio *de Indulgen.par.2.cap.30.num.*105. affirmant in diebus feſtis poſſe celebrari Miſſas votivas ex urgenti cauſa,veluti pro benedictione nuptiarum, & ſimilibus, hoc enim eſt contra rubricam Miſſalis, quæ ponitur ante Miſſam de ſponſo,& ſponſa, ubi cavetur,ut ſi benedictio nuptiarum facienda ſit die dominica,vel alio die feſto dicatur Miſſa de dominica, vel feſto cum commemoratione ſequentis Miſſæ pro ſponſo, & ſponſa, & reliquis, quæ pro communione, & complemento benedictionis in ea habentur.

10 Secundò nota, ibi, *per ſingulos dies*, non eſſe licitum quotidie celebrare Miſſam de uno Sancto, ut hic notant Butr.*in 1.notab.* & Abb.*d.conſ.99.num.4.lib.2.* Quod adeo verum eſt ut nec pacto, vel ſtatuto adſtringi poſſit præbendatus ad celebrandum ſingulis diebus de uno ſancto, ut eſt textus in cap.*Significatum,* & ibi dixi *in 3.not.ſupra de præben.*& notat Abb.in præallegat.*conſ.99.num.1.verſ.Secundò,& num.4. verſ.Ex his patet.* Nec obſtat textus in cap.*Et hoc attendendum,de conſecr.diſt.1.* quia ſecundum Abbatem d.n.4. non prohibet:quin potius permittat Miſſas peculiares privatas, dummodo per eas populus à Miſſa ſolemni non abſtrahatur. Contrarium firmat Navarr.dict.*conſ.9.num.7.de celebr.Miſſar.* ubi aſſerit licere in diebus quamvis ſolemnibus dicere Miſſas peculiares de vivis, ut videmus in tota Chriſtiana Eccleſia ſervari,& *num.8.*reſpondet ad textum in d.cap.*Significatum.* Sed quidquid dicat, prima opinio approbatur in Miſſali Romano, ubi patet Miſſas peculiares, ſeu votivas tam de vivis, quàm de mortuis non eſſe celebrandas in feſtis duplicibus, & dominicis diebus, ut dixi in præced. notab.*num.* 8. & conſequenter non licet Sacerdoti celebrare quotidie de uno Sancto.

11 Tertiò nota ex fine textus Miſſam de officio currente dicendam eſſe non tantum pro ſalute vivorum,ſed & defunctorum, ut hic,& in c. *Viſum de conſecrat.diſt.1.* quaſi celebrando pro vivis celebre-
12 tur etiam pro mortuis, ſecundum Jo.Andr.*num.3.in verb.Defunctorum.*& Cardinal.*num.in eod.ver.Unde,*ut dicebat Hugo de S.Theuderio, Cardinalis ipſe celebrando de Domina noſtra ſciebat ſe celebrare pro defunctis,& celebrando pro defunctis ſciebat ſè celebrare de Domina noſtra. Cujus dictum refert Hoſt. *in fin.* & ſecundum eum ſatis comprobatur *hic*, & in cap. *Si quotieſcumque de conſecr.diſt.2.* Id autem perficitur ab univerſa eccleſia per preces in ſecundo Memento,ut innuit textus in d.cap.*Viſum,* in illis verbis, *loco competenti,* quæ exponuntur à gloſſa, id eſt in ſecreta Miſſæ, & ab Archid.& Turrecrem.in ſecundo Memento,in quo dicitur,*ipſis Domine,& omnibus in Chriſto quieſcentibus,&c.* & cenſ. Sac. Congregatio Concilij in terminis *cap.4.ſeſſ.25.*ut dixi in cap.*Cum creatura,n.19.infr.eod.*

13 QUÆRO, an ad conſequendam indulgentiam à Summo Pontifice altaribus privilegiatis conceſſam neceſſe ſit in eis Miſſam defunctorum celebrare; an verò ſufficiat aliam Miſſam dicere, cum alioquin in diebus feſtivis, in quibus juxta novum Miſſale non poteſt celebrari Miſſa defunctorum, non ſuffragaretur hæc indulgentia animabus Purgatorij.

14 Præmittendum primò,verba privilegij, cujus occaſione dubitatur, quæſtioni debuiſſe inſerti,ut eiſdem inſpectis poſſet congruum dari reſponſum, prout jubetur fieri in cap.*Porro de privileg.*& eſt ex men-

mente D. Thom. *in 2. diſt. 45. quæſt. 2. art. 3. quæſt. 2.*
Vidi enim privilegia diverſis concepta verbis, & ut
audivi, privilegium conceſſum in eccleſia S. Petri
ad altare S. Andreæ videtur reſtrictum ad cele-
brandum de Requiem. Secundò præmittendum,
poſſe ſupponi hoc privilegium fuiſſe conceptum
ſub verbis, quibus ut plurimum hæc privilegia con-
cedi conſueverunt, quæ ſolent eſſe infraſcripta, vi-
delicet. (Concedimus ut quoties Miſſa ad prædi-
ctum altare celebrabitur pro anima cujuſcunque
fidelis, quæ Deo in charitate conjuncta ab hac lu-
ce migraverit, ipſa de theſauro Eccleſiæ indulgen-
tiam conſequatur.)

15 Tertio præmittendum, celebrantem non dare,
nec acquirere dictæ animæ indulgentiam, ſed Pon-
tificem ipſum illi animæ, pro qua præſtabitur hoc
requiſitum opus, indulgentiam per modum ſuf-
fragarij concedere, ut denotant verba præmiſſa, &
notant ſæpe Doctores, ut Palud. *in 4. diſt. 20. qu.
4. art. 3. concluſ. 6.* Cordub. *de Indulgent. quæſt. 26.*
Nam cum conceſſio indulgentiæ quantum attinet
ad præſentem quæſtionem ſit actus ſuperioritatis;
quam quis habet diſpenſandi theſaurum Eccleſiæ,
quæ reſidet taxata in Epiſcopis & plenè in ſum-
mo Pontifice, ſecundum D. Thomam *in 4. diſt. 20.
quæſt. 1. art. 4. quæſt. 3.* Qui celebrat de Eccleſiæ
communibus bonis ſolvit pro defuncto opus, ac
velut pretium à Pontifice requiſitum, quo ſoluto
Pontifex indulgentiam largitur, ſeu concedit, &
hoc per modum ſuffragij

Quartò, præmittendum ex Paludano, *d. artic. 3.
concluſ. 2.* & Cordub. *quæſt. 33.* poſt D. Thom. *in
addit. ad 3. part. qu. 27. art. 3.* & *in 4. diſt. 20. quæſt. 1.*
16 *art. 5. quæſt. 3.* Indulgentiam non obtineri niſi ad-
impleatur conditio, ſub qua indulgentia concedi-
tur, addunt dicti Palud. & Cordub. non ſufficere
partem requiſitorum adimplere, ſed totum adim-
plendum eſſe, Navarr. *in Miſcell. de orat. num. 128.
& de Iubil. notab. 32. num. 49.* Facit cap. *Si pro te* ubi
gloſſ. *fin. de reſcript. lib. 6.*

Ex prædictis infertur dubitationis reſolutionem
pendere ex intentione Pontificis concedentis, ſe-
cundum quam pro ut ipſe intendit, anima ipſa li-
berabitur, vel non, arg. l. *Cum heres*, §. 1. *ff. de ſtat.
quæſt. 3. ad 2.* Erit igitur inquirendum quænam fue-
rit, vel ſit ipſius mens, cap. *Cum veniſſent*, ubi Felin.
latè *de judic.* Quæ quidem mentis declaratio fieri
poterit etiam à Pontifice ſucceſſore, ut per Oldr.
*conſ. 237. Factum tale eſt, num. 2. verſ. Hac autem in-
terpretatio Domini Nicolai*, & Riminald. jun. *conſ.
481. nu. 67. & 68.* Nam etſi poteſtas interpretandi
cohæreat perſonæ, & in alium non tranſeat ſecun-
dum Innoc. in cap. *fin. de ſucceſ. ab inteſt.* & Felin in
d. cap. *Cum veniſſent, num. 2. de judic.* tamen ſucceſ-
ſor idem cenſetur cum prædeceſſore, & una eſt di-
gnitas, ut inquit Oldrad. *loco cit.* Quod ſi hoc non
poſſet curam ab ipſo obtineri; tunc quænam fuerit
ejus mens conjecturis eſt indagandum, l. *In condi-
tionibus, ff. de cond. & demo.* Et quidem in caſu pro-
poſito requiri Miſſam de Requiem, ex infraſcriptis,
videtur elici poſſe.

17 Primò, verba dubia à ſummo Pontifice proba-
ta ſecundum Canones ſunt interpretanda, cap.
Eccleſia veſtra, il ſecundo, de elect. Calder. *conſ.
187. aliàs 2. de præſumpt.* Felin. in cap. *Cauſam, num.
16. verſ. Quarta declaratio. de reſcriptis.* Sed hæc,
vel ſimilia verba, Celebretur Miſſa pro defunctis,
in ſacris Canonibus intelliguntur de Miſſa de Re-
quiem, c. *Sufficit, de conſecr. diſt. 1.* ibi, Quidam ta-
men pro defuncto unam Miſſam faciunt, & alte-
ram de die: ubi illa verba, Miſſam pro defuncto,
18 idem importat quod Miſſa de Requiem. Idem
colligitur ex cap. *Certum*, juncta gloſſ. 3. & gloſſ.
final. eadem. diſt. & ex cap. *Cum creatura*, & ibi gloſ.
eod. tit. infra eod.

19 Secundò ſuffragatur textus in c. *Quicumque, 26.
quæſt.* ubi habetur, Miſſam de Requiem inſtitutam
ſpecialiter ab eccleſia in ſubſidium, & ſuffragium a-
nimarum defunctorum, cui ſi addatur regula com-
munis, de qua in l. *Plenum*, §. *Equiti, ff. de uſu, &
habit.* quæ habet verba intelligenda eſſe ſecundum
propriam conditionem illius, de quo agitur; ſequi-
tur ut in materia noſtra, quæ emanavit ad utilita-
tem defunctorum, verbum Miſſa, intelligatur de il-
la, quæ peculiariter pro eorumdem ſuffragio fuit
ab Eccleſia inſtituta.

20 Tertiò, certum eſt, Miſſam de Requiem ad hoc
præcipuè inſtitutam fuiſſe, ut ſic ſatisfieret pœnæ
debitæ ab his, qui in Purgatorio exiſtunt, c. *Qui-
cumque Sacerdotum, 26. qu. 1.* Eamque plus defun-
ctis ſuffragaturam ex D. Thom. *in 4. diſt. 45. qu. 2.*
21 *art. 3. ad 5.* quàm Miſſam de Sancto, ſeu de feſto, vel
de feria: quod etiam probat Navar. *conſ. 9. de celebr.
Miſſar.* ubi *num. 1.* ſic ait. (Quamvis triplex ſit mo-
dus applicandi mortuis Miſſarum ſuffragia, ſcilicet
per intentionem, per memoriam, quæ fit in decima
parte Canonis Miſſæ, quæ incipit *Memento etiam*,
& per Collectas expreſſas in ipſa Miſſa; ut colligitur
ex c. *Cum gravia*, cap. *Non æſtimemus*, &c. *Anima*,
23. *q. 2.* & alius multis, adjuncto cap. *Viſum, de con-
ſecr. diſt. 1.* Nihilominus major, & melior eſt per
totam ipſam Miſſam pro defunctis, & infra *num. 5.*
Miſſa, inquit, pro defunctis cæteris paribus magis
prodeſt defuncto, quàm Miſſa de Sancto, vel feria.
Ergo etiam collecta Miſſæ de defunctis magis pro-
dent, quam collecta Miſſæ de vivis, arg. l. *Quæ de
tota, ff. de rei vendicat.* & cap. *Paſtoralis*, §. *Item ſi to-
tum, ff. de offic. Delegat.*) Hæc Navarr. Et ſucceſſivè
ſequitur eamdem eſſe magis proportionatam ef-
fectui, qui intenditur, qui eſt liberatio animæ à pœ-
nis Purgatorii; arguitur tunc ſic. In dubio illud
22 medium videtur electum, quod rei gerendæ magis
idoneum eſt, argum. l. *Quoties, ff. de reg. jur.* Item-
que illud, per quod plenius ei, cui benefacere volu-
mus, providetur, argum. l. 3. *ff. de milit. teſtam.* cap.
Super hæc, de renunciat. Sed hujuſmodi eſt Miſſa
de Requiem: Ergo ipſa à Pontifice plus quam aliæ
intenta, & requiſita videtur.

23 Quartò adducitur Abb. *conſ. 99.* incipien. *Vide-
tur primo, vol. 2.* Qui in caſu legati facti per hæc
verba. Quod omni die poſt mortem ejus pro ani-
ma ipſius teſtatoris in perpetuum celebrari debe-
rent triginta Miſſæ mortuorum per triginta Pres-
byteros; Concludit Miſſas debere dici de Requi-
em, quia talis præſumitur mens teſtatoris ex illis
verbis ibi. Pro anima ipſius teſtatoris: & ibi, Miſſæ
mortuorum: ex quibus verbis colligi poteſt penes
Abbatem idem importare Miſſam pro anima de-
functi, quod Miſſa mortuorum: qui Abb. ſubdit,
Miſſam de Requiem ſaltem privatam poſſe dici
omni die, etiamſi ſit dies feſtus. Ex quibus reſpon-
detur ad argumentum, quod pro contraria parte
adducitur. Sed his non obſtantibus verior videtur
24 contraria opinio: & ante omnia obſervandum
eſt hoc privilegium reſpicere quidem, atque inten-
dere conſolationem animarum defunctorum,

ſed intuitu ipſius Eccleſiæ, imò ipſi Eccleſiæ concedi, ut patet ex lectura ſimilium conceſſionum: & inde deducitur in dubio eam concedentis intentionem eſſe præſumendam, per quam Eccleſia ipſa magis decoratur, argum. *d. §. Equiti*, & d. l. *Quoties*.

25 Obſervandum ſecundò hanc materiam, prout concernit liberationem animæ defunctorum à pœnis purgatorij eſſe omnino ſimilem illi, de qua per Juriſconſultum *in tit. de ſtat. liber.* Et ſicut liberatus ibi ſequitur ſi fiat quod jubetur ex bonis ſive liberandi, ſive alterius, d. l. *3. in princip.* proportionatè loquendi idem videtur dicendum hoc caſu, argum. cap. *Inter corporalia de tranſlat. Epiſc.* & colligitur ex D. Thom. *in 4. diſt. 45. quæſt. 2. art. 3. quæſt. 2.*

26 Obſervandum tertiò, hanc materiam utpote quæ agit de liberandis animabus à tam dura ſervitute, & cruciatu, eſſe ſavorabilem, d. l. *Cum hæres, §. Item ſi decem.* & alibi ſæpe, *ff. de ſtat. liber.* & tradit Bald. *conſ. 339. Caſus talis eſt, per totum*, Maximè *in fin. lib. 1.*

27 Obſervandum quartò, hic agi propriè non de privilegio, ſed de beneficio Principis nulli noxio, quod latè interpretandum eſt, cap. *Olim de verb. ſignif.* cap. *Dilectis, de donat.* c. *Quamvis de præbend. lib. 6.* l. *fin. ff. de Conſtitut. Princ.* & in terminis conceſſionis indulgentiarum reſpondit Roman. *conſ. 353. Petitur à me declaratio, per tot.* quem refert, & ſequitur Ludovicus Bolog. *in tract. de Indulgen. col. 19. verſ. Levis etiam, & valde utilis, num. 97.* Felin. *in ſuo ſerm. de Indulgent. prope fin.* & Joan. Franc. Pavinus, *de off. & poteſt. Capitulis ſed. vac. in 1. par. q. 4. ante finem.*

28 Obſervandum eſt denique hic agi de indulgentijs, quæ ex vulgata regula tantum valent, quantum ſonant, gloſ. in cap. *Quod autem, de pœnit. & remiſſion.* Dummodo ex parte dantis ſit authoritas, ex parte recipientis charitas, ex parte cauſæ pietas, ut inquit D. Thom. *in 4. diſt. 20. q. 1. art. 3. q. 2.*

His ita conſtitutis, cùm privilegij verba nihil aliud requirant, niſi ut ad dictum altare celebretur Miſſa pro anima cujusvis fidelis, utique verba hujuſmodi verificantur etiam in dicente ad d. altare Miſſam de Sancto, ſi illam integram celebrans offerat pro anima defuncti: ergo & diſpoſitio verificabitur, l. 1. §. *His, qui navem, ff. de exercit.* & l. *Non aliter, ff. de leg. 3.* Angel. Aretin. *conſ. 31. Viſo ſupradicto, n. 2.* & Paul. de Caſtr. *conſ. 154. ſuper primo quæſito, in princ. lib. 1.*

29 Secundò, per privilegium hoc exigitur tantummodo in genere, ut Miſſa pro defuncto celebretur: ergo electio erit ipſius debitoris, l. *Comprehenſum, ff. de contrahen. empt.* Modo id, quod ſolvitur, ſit integrum, ſeu utile, ut notat ibi gloſ. Facit *inſtit. de legatis, §. Si generaliter*, & regul. *in alternativis, de reg. jur. lib. 6.* cum ſimil. Sive igitur ſolvatur Miſſa de Requiem, ſive de Sancto, vel feria, cum præſtetur id, ad quod quis eſt obligatus, conſequens eſt ut & liberatio ſequatur, & indulgentia obtineatur, d. l. *3. de ſtat. liber.* Et cum privilegij verba ſint generaliter ſine diſtinctione concepta, non debemus nos ea reſtringere, nec diſtinguere, vulgata l. *De pretio, ff. de public. in rem act.* Unde S. Antonin. Sylveſt. & alij ſupra citati *num. 6.* tenent in ſimili ſatisfieri præcepto de audienda Miſſa in die feſto, etiamſi audiatur Miſſa de Sancto, vel feria, & non de ipſomet feſto, quia lex tantummodo nos obligat, ut eo die Miſſam in genere audiamus, & tamen eo caſu articulus erat magis dubitabilis: nam dum eccleſia præcipit, ut audiamus Miſſam die feſto, videtur quodammodo velle ut audiamus Miſſam ab Eccleſia inſtitutam pro honore diei feſti, ſeu Sancti; adeo ut propterea Angelus, & alij tenuerint non ſatisfieri præcepto de audienda Miſſa de officio currenti, ut dixi *eod. n. 6.*

Tertiò, generaliter faciunt adducta in præmiſſis ſuppoſitionibus, videlicet quod verſemur in materia ex omni parte favorabili, & amplianda. Et pro hac ſententia, licet non per has rationes reperi conſuluiſſe Navarrum *in conſ. 37.* incipien. *Sanctiſſimus conceſſit, de pœnit. & remiſſ.* In terminis privilegij conceſſi eo tenore, ut quoties diceretur Miſſa in tali altari pro defuncto, anima illa per modum ſuffragij indulgentiam plenariam conſequeretur.

Nec obſtat contraria; quia ad Capitulum Sufficit: reſpondetur ibi ideo illa verba intelligi de Miſſa de Requiem, quia contradiſtinguitur à Miſſa de tempore, vel de Sancto: quæ ratio ceſſat in caſu noſtro, in quo in ſua generalitate relinquuntur, nec

30 alteri ſpeciei opponuntur. Eodem modo reſpondetur ad d. cap. *Cum creatura*, textus verò in c. *Certum, de conſecr. diſt. 1.* confirmat noſtram opinionem: nam volens ibi Pontifex facultatem Miſſas in d. loco non ſacro celebrandi reſtringere ad Miſſas de Requiem, non dixit ſimpliciter, Concedimus animabus fidelium ibidem ſepultorum, ſed facultatem celebrandi pro defunctis, limitat ad ſacra funeralia, ſeu Anniverſaria de Requiem.

Ad ſecundum retorquetur argumentum, & validius: nam ut ſupra dictum eſt, privilegium fuit conceſſum loco, ſeu contemplatione loci: unde ſequitur, ut verba debeant intelligi ſecundum conditionem loci; at loco, id eſt Eccleſiæ magis convenit, ut quando occurrit feſtum, celebretur de feſto, & ſervetur regula beneficij, nec dicatur tunc Miſſa privata de Requiem, ut inſinuatur etiam in hoc cap. Et in d. cap. *Et hoc attendendum, de conſecrat. diſt. 1.* Ergo Summus Pontifex, qui Eccleſiæ dictum privilegium conceſſit, cenſendus eſt voluiſſe illud ita reſtringere, ut illius laudabilis ordo turbetur, inductaque ad unum finem, operentur contrarium: potius enim attenditur in hoc id, quod congruit ipſi Eccleſiæ, ad cujus intuitum conceſſum eſt privilegium, quàm quod congruit animæ defuncti, quæ ex hac Miſſa per alterum ejus nomine exhibenda liberationem eſt conſequuta, ut de

31 hoc eſt textus in l. *Labeo, eod. tit. de ſtat. liber.* Imo & reſpectu ipſarum animarum convenit, ut non fiat dicta reſtrictio, quandoquidem verbis generaliter ſumptis, ſaltem per accidens eiſdem copioſius conſulitur, quia facilius quotidie poterit pro eis offerri Miſſa, ut liberentur, quàm ſi ſolum poſſet pro eis offerri Miſſa de Requiem, quæ celebrari non poterit quotidie, vel propter rubricas Miſſalis, vel propter Cuſtodis Eccleſiæ prohibitionem. Addit Navarr. *d. conſ. 37. n. 2.* frequentiſſimè contingere, ut aliquis moriatur veſpere, vel manè alicujus magni feſti, cujus animæ deſiderant propinqui opitulari, & non poſſent tempore hujuſmodi Miſſæ quæ eſſet maximum, & præſens remedium. Quæ tamen ratio infirma eſt, quia corpore præſente Miſſa de Requiem quocunque die dici poteſt, præterquam in Paraſceve, & in Paſchate, ut dixi in c. *Cum creatura, infra eod.*

Ad

32 Ad tertium reſpondetur etſi Miſſa de Requiem plus proſit defunctis, quàm de feſto; hic tamen defectus modicus eſt, & de facili ſuppletur per majorem devotionem, quàm ſolent celebrantes habere dum de feſto celebrant, ut ver. Sylveſter *in verb. Suffragium num. 5.* Et eſt de doctrina D. Thom. in contrarium citati *in 4. ſentent. diſt. 45. quaſt. art. 3. quaſt. 1. ad 5.* cujus hæc ſunt verba (Miſſæ ſuffragium continet duo, ſcilicet orationes, & ſacrificium, ex parte ſacrificij oblati Miſſa æqualiter prodeſt defuncto de quocumque dicatur, & hoc eſt præcipuum, quod ſit in Miſſa, ad hoc cap. *Vtrum, de conſ. diſt. 2.* Sed ex parte orationum magis prodeſt illa, in qua ſunt orationes ad hoc determinatæ: Sed tamen iſte defectus recompenſari poteſt per majorem devotionem, vel ejus, qui dicit Miſſam, vel ejus qui facit dici, vel iterum per interceſſionem Sancti, cujus ſuffragium in Miſſa imploratur.) Hæc S. Thom. & ſequitur tondem verbis S. Antonin. in 1. *par. tit. 10. cap. 2. §. 3.* Et Navarr. *d. conſ. 37. num. 2. de pœnit. & remiſſ.* ubi etiam addit Miſſam pro defunctis in orationibus minus valere hoc reſpectu, quia brevior eſt, & celerius, minuſque attentè ut plurimum dicitur, quàm alia. Et quia memoria nova ſancti, & novitas officij devotionem celebrantis adauget, ex qua pendet valor ex opere operantis. Præterea non requiritur, Miſſa de Requiem

33 plus prodeſt defuncto; Ergo hæc debet offerri in caſu noſtro ad indulgentiam, ſeu liberationem conſequendam, cum ad illam conſequendam ſufficiat offerri id, quod eſt minus, arg. text. in dict. l. *Cum hæres, §. Stychus, ff. de ſtat. liber.* ubi ſi detur libertas ſervo ſervienti per annum, ſi ſervit in biſſexto, in quo duo dies computantur pro uno, l. *Cum biſſextus, ff. de verb. ſignif.* ſufficit, ut ſerviat per dies 365. nec cogitur ſervire per dies 366. quos habet dictus annus. Advertendum item eſt in hoc 3. argum. latere fallaciam, quæ dicitur à ſimpliciter ad ſecundum quid; arguitur enim hoc modo, Exhibitio Miſſæ de Requiem magis prodeſt defuncto de ſe, quàm Miſſa de Sancto. Ergo credendum eſt Pontificem illam exigere utpotè per quam defuncto magis ſubvenitur. Nam abſolutè loquendo fateor utilius eſſe habere Miſſam de Requiem, quam de feſto, ſed nego utilius eſſe defuncto, ut pro eo offerri poſſit dumtaxat Miſſa de Requiem, quàm ut ipſe gaudeat privilegio conſequendi liberationem ex quacumque Miſſa pro ipſo oblata. Quandoquidem hoc ſecundo caſu ſi Sacerdos non reperiatur, qui pro eo velit, ac poſſit celebrare Miſſam de Requiem, at fortè reperietur qui celebret de Sancto, vel de feria. Sed in primo caſu deficiente Sacerdote, qui velit, aut poſſit Miſſam de Requiem celebrare, defunctus omnino carebit ſuffragio Miſſæ. Quemadmodum utilius quidem eſt ſtatu libero, ut pro ejus liberatione offerantur centum, quàm quinquaginta; At non eſt utilius, imò damnoſius ſi ſtatuatur ut ejus liberatio ſequi non poſſit niſi offerantur centum; quia difficilius eſt invenire qui ſolvat centum, quam qui ſolvat quinquaginta. Unde latius patet facultas liberationis, & multis benignuiſque agitur cum defuncto ex opinione noſtra, quàm ex contraria.

34 Ad doctrinam Abbatis *d. conſ. 99.* Reſpondetur Abbatem non ſe fundare ſuper utraque particula ſeparatim, & per ſe tanquam ſingulæ ſufficiant ad inducendam dictam præſumptionem; ſed inniti utrique ſimul junctæ; in quarum altera cum expreſsè agatur de Miſſis defunctorum, non eſt dubium quin ſint dicendæ Miſſæ de Requiem, cum tales requirantur. Etenim aliter Sacerdotes non ſatisfacerent, ut in ſimili notat Sylveſt. *in ver. Miſſa, 1. num. 10.*

Proſt. Fagn. in 2. part. 3. Decretal.

35 Ex quibus videtur concludendum pro conſecutione liberationis animæ à pœna Purgatorij, ſufficere ſi pro ead. anima celebretur Miſſa de feſto, vel etiam de feria, imò & votiva de Sancto: nam qui applicat tale ſacrificium defuncto, verè dicitur Miſſam celebraſſe pro anima talis defuncti & hoc ſufficienter probatur hic in illis verbis. (Sed ſi voluerit ut ſibi Miſſæ cantentur de eod. die Miſſas audiant pro ſalute vivorum, & etiam defunctorum.) Ex quibus innuitur ut qui celebrant Miſſam de feſto, ſi offerant pro ſalute animæ defuncti, dicantur celebraſſe Miſſam pro defuncto, ut latius dictum eſt ſupra in 3. *not.* & hoc etiam habet communis uſus loquendi, qui enim petunt Miſſam de Requiem ſolent dicere, dicite mihi Miſſam defunctorum. At qui non diſtinguunt inter Miſſam, & Miſſam ſimpliciter dicunt, dicite Miſſam pro anima unius mei propinqui; atque ita is poteſt celebra-

36 re pro defunctis, qui de feſto Miſſam celebrat. Addi etiam poteſt quod notat Biel, *de Can. Miſſæ, lect. 57. littera R. fol. 527.* ubi etiam ait in Eccleſia Sanctæ Praxedis in Capella Columnæ deſcriptum extare Paſchaſium conceſſiſſe in illo loco celebranti indulgentiam in hæc verba. (Quicumque celebraverit, vel celebrari fecerit quinque Miſſas pro anima parentis, vel amici exiſtentis in Purgatorio, dictus Papa Paſchaſius dat remiſſionem plenariam per modum ſuffragij tali animæ.) Ac deinde ſubdit Biel. cùm poſt Paſchaſius celebraſſet pro nepote d. quinque Miſſas, in ultima Miſſa dum adhuc eſſet ad altare, apparuit ibi Beato Virgo viſibiliter extrahens animam nepotis de Purgatorio. Ex qua narratione videtur aliquo modo conijci Miſſas celebratas fuiſſe de Sancta Maria: nam ſi celebraſſet de Requiem veriſimiliter, potius appareuiſſet Michaël Archangelus, cujus adjutorium ſpeciale in ea Miſſa implorari ſolet, &c.

CUM MARTHÆ, §. *Quaſiviſti*, In Sacramento Altaris aqua cum vino tranſſubſtantiatur in ſanguinem. Hoc dicit Abbas Siculus.

Pro intelligentia hujus §. *Quaſiviſti*, vide quod ſcripſi in cap. *Ne innitaris num. 274. de Conſtitution.*

De Celebratione Miſſarum

Cap. Dolentes.

SVMMARIVM.

1 *Officium nocturnum, & diurnum à Prælatis, & Clericis ſtudioſè, & devotè celebrari debet.*

Et quomodo intelligantur verba ſtudioſè & devotè, & n. 39. 40. 41.

2 *Prælatis eccleſiaſticis, & præcipuè Papa dolendum eſt de peccatis, & exceſſibus ſubditorum.*

3 *Ad officium diurnum tenentur Clerici in ſacris, non autem in minoribus ordinibus conſtituti, niſi ſint beneficiati.*

4 Prælatis, & Clericis reprehenſibile eſt è ſomno non ſurgere ad diurnum conſentum avium.
Aurora unde dicta, ibidem.
5 Chriſtiano indecens eſt ſi radius ſolis ipſum in lecto dormientem inveniat,
6 Horæ Canonicæ ſine Syncopa celebrari debent.
7 Syncopa quid ſit.
8 Horas canonicas celebrans cum ſyncopa quando habeatur pro celebrante ſecundum opinionem Vincentij.
9 Non peccat niſi venialiter ſi ex negligentia aliquam dictionem, aut verſum omittat, nec tenetur ad caput pſalmi propter hoc reverti.
10 Nec ſi omittatur pſalmus, ad illum eſt redeundum.
Non eſſet tamen inconveniens pſalmum prætermiſſum dicere ſive eſſent in eodem, ſive in alio nocturno, aut in pſalmis veſpertinis, niſi timor ſcandali ſubeſſet.
11 Negligenter faciens opus Dei quando maledictionem incurrat.
13 Sacerdos graviter peccat ſi Miſſam non celebret ſaltem quater in anno, ſcilicet in præcipuis feſtis
14 Cogi tamen non poteſt ab Epiſcopo ex decreto Concilij Tridentini, ſed moneri tantum ut non impeditus celebret.
15 Epiſcopus debet quolibet die Dominico in propria eccleſia præſens eſſe, & ſaltem ſemel in hebdomada celebrare.
16 Nec decet eum tranſire ullam diem quin Miſſam celebret, vel audiat.
17 Officium divinum dicentes, vel Miſſam audientes cum diſtractione voluntaria an ſatisfaciant præcepto Eccleſiæ, & num ſeqq. uſque in fin.
Quid ſi diſtractio proveniat ex eo, quod quis ſcienter ſe occupet in actu externo, & incompatibili cum interna attentione, num. 19. & 55.
Et quid ſi proveniat ex ſolo actu interiori, n. 20. & ſeqq. uſque in fin.
Referuntur Authores, & fundamenta opinionis affirmativæ, num. 21. & ſeqq. uſque ad num. 33.
18 Mentis evagatio quotuplex.
22 Beneficiatus, qui Horas Canonicas recitat cum diſtractione voluntaria, non tenetur ad reſtitutionem fructuum.
Contrarium, num. 38. & ſeqq. maximè num. 57.
23 Eccleſia non poteſt præcipere ut officium recitetur. vel Miſſa audiatur cum attentione interna, & nu. ſeqq. uſque ad n. 33.
Contrarium, num. 58.
Declaratur, num. 46.
24 Cogitationis pœnam nemo patitur.
Declaratur, n. 64.
25 Legem ferre non poteſt homo niſi de his, de quibus poteſt iudicare. Iudicium autem hominis non poteſt eſſe de interioribus motibus, qui latent. & nu. ſeqq. uſque ad n. 31.
Declaratur, num. 64.
26 Ratam habens percuſſionem Clerici in corde tamen non incidit in ſententiam Canonis quoad Eccleſiam militantem.
Declaratur, n. 64.
27 Hæreticus qui non proceſſit in opus externum, ſed hæreſim tenet in corde tantum, non eſt excommunicatus.
Contrarium, n. 60.
28 Occulta per ſe non ſubſunt iudicio eccleſiæ, ſed ſolum occulta per accidens.
Contrarium, n. 62.
29 Diſtractio voluntaria in officio ſi ſit ſecundum actum interiorem eſt quidem gravis, & temeraria, ſed non mortale.
Contrarium, n. 33, & ſeqq.
30 Præceptum recitandi horas Canonicas eſt de iure poſitivo, & ideo non refertur niſi ad ea, quæ ſub iudicio humano cadere poſſunt.
31 In Horis divinis ſatis eſt labijs orare, licet cor divertat ad alia.
Contrarium, n. 38. & ſeqq.
32 Oratio dicitur quaſi oris ratio.
33 Devotionem internam an Generale Concilium hic poſuerit in præcepto. Et expenduntur quatuor intellectus huius capituli, & num. ſeqq. uſque ad num. 51.
34 Attentio interna tamquam onus importabile hic non præcipitur, ſed ſuadetur.
Contrarium n. 38. & ſeqq.
Declaratur, num. 68.
35 Officium ſtudioſè, & devotè, non celebrantes non obligantur ad culpam, ſed ad pœnam ſuſpenſionis.
36 Contrarium, & n. 37.
37 Præceptum in virtute obedientiæ, vel ſub pœna ſuſpenſionis abſque dubio obligat tranſgreſſores ad culpam mortalem.
38 Officium recitans, vel Miſſam audiens ſi cor ad Deum non habeat, mortaliter peccat, n. ſeqq. uſque ad n. 51. & n. 55.
Declaratur, & n. 31. & ſeqq.
39 Officium debet dici reverenter quantum ad compoſitionem corporis, diſtinctè quantum ad pronunciationem oris, & devotè quantum ad mentis elevationem.
40 In officio præcipitur devotio interna, & formalis, quæ eſt donum Dei, non autem ſola externa, & materialis, quam habent etiam Hypocritæ.
41 Oratio quid ſit.
42 In Oratione duo præcipuè requiruntur, videlicet affectus cordis, & attentio.
43 Iuſtitia ex opere non conſummatur, niſi etiam voluntas affuerit.
44 Officium recitans, vel Miſſam audiens, & aliud cogitans mentitur.
45 Officium ut ſatisfiat præcepto neceſſe eſt ut non procedat ex ſola imaginatione, ſed ex deliberatione, quæ attentionem requirit.
46 Non tamen oportet ut in proſecutione officii attentio ſemper duret ſecundum eſſentiam actus, ſed ſatis eſt ut duret ſecundum virtutem, & num. 49. & 68.
47 Attentio virtualis intelligitur perdurare quando aliquis ad officium accedit cum intentione Deo debitum obſequium reddendi, etiamſi in proſecutione mens ad alia rapiatur.

Niſi

48 *Niſi tanta fiat evagatio ut omnis depereat vis primæ intentionis.*

49 *Cor hominis vagum, & mobilius omni mobili.*

50 *Attentio virtualis omnino deperit per voluntariam diſtractionem.*

51 *Diſtractio voluntaria non eſt culpa mortalis niſi tanta ſit, ut notabilem officij, vel Miſſæ partem abſumat, & n. ſeq. uſque ad n. 57.*

52 *Clericus an peccet, qui dum eſt in officijs, cogitat ſuper aliquo bono ſpirituali, vel temporali.*

53 *Et quid ſi non intelligat quæ ibi dicuntur, vel leguntur.*

54 *Et quid ſi nimium fatigatus ſpiritu de alijs cogitet.*

55 *Mentis evagatio in Officio quando ſit culpa mortalis ex ſententia D. Thomæ.*

56 *Oratio, quæ habet culpam adiunctam non habet ſuam efficaciam, nec eſt ſatisfactoria.*

58 *Lex Canonica ferri poteſt etiam de actibus omnino occultis, & internis ex ſententia Canoniſtarum, licet de illis iudicare non poſſit quandiu latens.*

59 *Ponderoſius, id eſt qui mente peccat, repellitur à promotione,*

60 *Hæreſis perficitur ex ſola mentis cogitatione.*

61 *Inquiſitor poteſt punire hæreticum mentalem ſi liqueat de hæreſi per illius confeſſionem.*

62 *Regulares ad Curias Principum accedentes animo nocendi ſunt ipſo facto excommunicati.*

64 *Lex eccleſiaſtica poteſt ordinare, & cohibere actus internos in quantum obligantur cum exterioribus, & num. ſeqq.*

66 *Permittitur aliquando, concomitanter, & ratione connexionis quod non permittitur principaliter & directè.*

68 *Proponens non ieiunare, vel Miſſam non audire, peccat mortaliter, licet propoſitum non perficiat.*

1 DOLENTES, Præcipit Prælatis, &
Clericis in virtute obedientiæ, ut no-
cturnum Officium, & diurnum ſtu-
dioſè celebrent & devotè. Et duas ha-
bet partes. In prima ponit duplicem exceſſum.
In ſecunda prohibet, ibi, *hac igitur*, & prima ſub-
dividitur in duas prout duo ſunt exceſſus, ſecunda
ibi, *ſunt & alij.*

2 Nota primò ibi, *Dolentes*, Prælatis eccleſiaſti-
cis, & præcipuè Summo Pontifici dolendum eſſe
de peccatis, & exceſſibus ſubditorum. Unde di-
cebat Apoſtolus 2. ad Corinth. 12. *Quis infirma-
tur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, &
ego non uror?* ad hoc capit. *Charitas, de pœnit.
diſtin. 2.* & cap. *Cum inſtantia*, & ibi gloſſa *1. ſupr.
de cenſibus.*

3 Secundò nota ibi, *Minores Clerici.* Ad divi-
num officium recitandum teneri etiam clericos
minores, intellige ſi ſint in ſacris ordinibus con-
ſtituti, ponuntur enim hic minores clerici ad dif-
ferentiam Prælatorum. At conſtituti in minori-
bus ad horas Canonicas non tenentur ut dixi in
cap. *1. ſupra eodem.* quicquid contra ſcripſerit ibi
Abbas *num. 7.* vel minores clerici, ſubaudi, & be-
neficiati. prout hic ſubaudiunt Hoſtienſ. & Joan.
Andr. ambo *in princ.*

4 Tertiò nota ibi, *Ad divinum concentum*, repre-
henſibile eſſe Prælatis, & Clericis è ſomno non
ſurgere ad diurnum concentum avium, id eſt in
Aurora, ſic dicta quaſi avium hora, ſecundum
Hoſt. *n. 5. in fin. in verb. ad Diurnum concentum,*
Jo. Andr. *n. 3.* & Cardin. *in princ*, Nam ut ait S.
Auguſtin. indecens eſt Chriſtiano ſi radius ſolis i-
5 pſum in lecto dormientem inveniat, facit text. in
c, *Sunt qui arbitrantur de pœnis, diſt. 1.* & in c. *Cle-
ricus victum, 91. diſt.* Si quis tamen deditus ſomno
tardiùs ad eccleſiam ſurgat, inter venialia compu-
tatur, §. *Alias ante, fin. 25. diſt.*

6 Quartò nota ibi, *Continua Syncopa*, divinum
officium dicendum eſſe ſine ſyncopa. Eſt autem
ſyncopa idem, quod conciſio. Et eſt figura cum
7 littera, vel ſyllaba è medio dictionis abſcinditur, ut
compoſtus pro compoſitus, & virum pro virorum
dicta ſyncopa à verbo græco quod eſt concidere,
quiſquis igitur oſcitanter orando, aut propriè pro-
nunciando, aut aliàs procedit, ſeu divertat verba
horarum Canonicarum, is verè dicitur ſyncopare,
8 & violat prohibitionem Concilij Generalis, de
qua hic, Verumtamen, ut inquit Vincentius *hic*, &
poſt eum Cardin. *numer. 7. in 1. quæſt.* qui ſyncopa
loquitur horas celebrando habetur pro celebran-
te, dummodò intendat dicere quod dicit Eccleſia,
& utatur verbis in propria ſignificatione, nec in-
tendat errorem inducere, cap. *Retulerunt, de conſ.
diſt. 4.* quod procedit ſi breves ſint ſyncopæ, per
quas omittitur pars verbi, ſeu dictionis, non tota
9 dictio, ſecundum eos. Non tamen peccat clericus,
ſi ex negligentia aliquam dictionem, aut verſum
omittat; nec obſtringitur ad caput pſalmi propter
hoc reverti, aliàs enim poſſet aliquibus ſcandalum
generari ſine magna cauſa. Quinimò etſi omittra-
tur pſalmus ad illum non eſt redeundum ob cau-
ſam prædictam. Ita Innoc. *hic n. 1. verſ. Imo ſi ali-
10 quem verſum*, Confiteri tamen debet ſuam negli-
gentiam ſecundum eum, Atque ita non peccat
mortaliter, ſed venialiter tantum, ut explicant Ho-
ſtien. *n. 8. in fin.* & Jo. And. *num. 5.* Nec obſtat illud
11 Hierem. 48. *Maledictus homo, qui facit opus Domi-
ni deſidioſe.* Nam ſecundum Innoc. & alios præ-
citatos illud intelligitur de accurata, vel lata, & ma-
12 litioſa negligentia. Nos verò hic loquimur de le-
vi, vel leviſſima, quæ fortè ex nimia meditatione,
vel contemplatione contingit. Verum ut Innocen.
ſubdit, Si adhuc eſſent in eodem nocturno, vel in
pſalmis veſpertinis, quinimò etſi eſſent in alio no-
cturno, non eſſet inconveniens ut pſalmum præter-
miſſum dicerent, niſi tamen timor ſcandali ſubeſ-
ſet. Non enim eſt tanti unius pſalmi prætermiſſio,
ut propterea ſit aliquis ſcandalizandus, argum. cap.
Nihil de preſc. & cum Innocent. tranſeunt Hoſtien.
hic num. 10. Joan. Andr. & Butr. ambo *num. 5.* & re-
liqui omnes.

13 Quintò nota ibi, *vix celebrant quater in anno*,
nedum Prælatos, ſed ſimplices Sacerdotes graviter
peccare, ſi legitimo impedimento ceſſante Miſ-
ſam non celebrent ſaltem quater in anno ſcilicet in
præcipuis feſtis. Id quod relatis verbis Ambroſij
egregiè probat S. Thom. *in 3. part. quæſt. 23. art. 10.
& in 4. ſenten. diſt. 13. quæſt. 1. art. 2.* & ibi etiam Du-
rand. *quæſt. 2.* & Palud. *ead. quæſt. art. 1. &* conſen-
tit Sotus *de iuſtit & iur. lib. 9. quæſt. 3. art. 1.* Ar-
chid. in cap. *Sufficit, num. 1 de conſecr. diſt. 1.* Aſten.
*lib. 4. tit. 14. art. 1. Summæ Piſana, in verb. Miſſa, §.
ff. Summa Confeſſor. lib. 3. tit. 24. q. 125.* Armilla in
verb. Communio, num. 14. & in verb. Miſſa, n, 28.
Angel. *in eodem verb. num. 44.* Sylveſt. *Miſſa, primo
num.*

num.7.verſ.Quartum.circa finem. & Navarr, in
Manuali cap.25.num.88.verſ. Vigeſimo primo. Et
quamvis Alexand.de Ales *part.4.quæſt.51.memb.*
*2.*Cajetanus, Victor & alij nonnulli ſenſerint non
eſſe reum mortalis culpæ ſimplicem Sacerdotem,
qui omninò abſtinet à conſecratione Euchari-
ſtiæ: prima tamen opinio eſt tutior, licet Conci-
14 lium Tridentinum in *cap.14.ſeſſion.23.* hunc arti-
culum non diffinierit; tantum enim ait: Curet E-
piſcopus ut ij (ſcilicet Presbyteri) ſaltem diebus
Dominicis, & feſtis ſolemnibus, ſi autem curam
habuerint animarum, tam frequenter ut ſuo mu-
neri ſatisfaciant, Miſſas celebrent: & Congrega-
tio ejuſdem Concilij Interpres conſulta an Epiſ-
copus ex *dict.cap.14.ſeſſion.23.verſ. Curet.* poſſit
movere Presbyteros ſub pœnis, & cenſuris, ut legi-
timè non impediti celebrent: Reſpondit non poſ-
ſe, ſed ſolis adhortationibus, & monitionibus u-
15 tendum eſſe. Hæc quoad ſimplices Sacerdotes. E-
piſcopus vero quolibet die Dominico debet in
propria Eccleſia præſens eſſe, *ut notatur in* cap.
Te referente, infra eodem. & ſaltem ſemel in heb-
domada celebrare, niſi legitimè ſit impeditus, ſe-
16 cundum Hoſtienſ.*hic num.11.* Quinimo non de-
cet eum tranſire abſque cauſa rationabili ullam
diem quin Miſſam dicat, vel audiat, ut eſt expreſ-
ſum in c.*fin.de præbend.lib.6.*

17 QUÆRO An divinum officium dicentes, vel
Miſſam audientes cum diſtractione voluntaria ſa-
tisfaciant præcepto Eccleſiæ,

18 Ad evidentiam præmitto ex Cardinali Cajeta-
no in 2.2 *quæſt.83.art.13.in 2.notab.* diſtinctionem
ſeu evagationem mentis eſſe in duplici diffe-
rentia. Alia enim eſt involuntaria, veluti cum ex
fragilitate, vel ex impotentia, non autem ex vo-
luntate in perſecutione officij ad alia mens ra-
pitur. Alia eſt voluntaria: & hæc iterum ſub-
dividitur: nam quædam eſt ex negligentia, ut cum
quis negligit attendere: quia enim negligen-
tia voluntaria, idcirco & evagatio voluntaria re-
putatur, & eſt. Quædam vero eſt directè ex in-
duſtria, ut cum quis explicitè vult non attendere:
& de hac ſpecie erit ſermo in præſenti quæſtione.
Hoc præmiſſo, pro clariori ſolutione arbitror
19 duos caſus eſſe diſtinguendos. Primus caſus eſt
cum diſtractio, & evagatio mentis voluntaria
provenit ex eo, quod quis ſcienter ſe occupat in
actu externo, & incompatibili cum interna atten-
tione, veluti in ſcribendo, confabulando, dor-
miendo, & his ſimilibus: & hoc primo caſu con-
veniunt omnes per hunc textum eſſe culpam le-
thalem, & præcepto Eccleſiæ non ſatisfieri, ita
poſt Petrum de Palude firmat Sanct. Anton. in
3.part.tit.13.capit.4.§.8.circa finem. ait enim, (Si
evagatio mentis fit ex hoc quod aliquis ſcienter
ſe occupet in actu exteriori, qui non ſecum patia-
tur attentionem, videtur eſſe culpa mortalis, &
directè contra præceptum Eccleſiæ *de celebratio-*
ne Miſſar. cap.*Dolentes*, ubi præcipitur ut officium
celebrent ſtudioſè pariter, & devotè. Hoc non
obſervant, qui occupantes ſe in actu exteriori
ſcienter ſibi attentionem ſubtrahunt.) Hæc ille.
Et ſequitur totidem verbis Sylveſter *in ver. Hora,*
num.13.verſ.Tertium. & eſt ex mente S. Thom. in
4.ſentent.diſtinct.15 quæſt.4.artic.2.quæſt.4. ad 2,
dum ait: (Si in aliis ſponte ſe occupat, quæ men-
tem diſtrahunt, ſicut ſunt exteriora opera, & ad
contrarium mens evagatur, etiam culpa mortalis
erit, nam verbum, *ad contrarium*, refertur ad atten-
tionem, cum ſcilicet ſcienter ſe occupat in actu
exteriori incompatibili cum attentione interna, ut
explicat Petrus de Palude *ibidem*, & S. Anton. *loc.*
citato, & eſt primus intellectus, quem ad hoc cap.
poſuerunt Hoſt.*num.12.* Jo. Andr. & Butr. ambo
n.9. & Cardin.*in 7.notab.*

20 Secundus caſus eſt cùm voluntaria diſtractio,
& evagatio mentis non provenit ex eo, quod quis
ſe occupet in aliquo actu externo, qui mentem
diſtrahat, ſed ex ſolo actu interiori: & in hoc ſe-
cundo caſu articulus eſt admodum difficilis, con-
21 troverſus; nam permulti ex recentioribus Theolo-
gis opinantur obligatum ad recitandum divinum
officium non peccare, ſed præcepto Eccleſiæ ſatis-
facere recitando illud etiam cum voluntaria di-
ſtractione. Inter quos Ægid.Coninch. *de Sacra-*
ment.in 3.part.quæſt.83.art.6.num.291. Joan.Va-
len.*de differen.utriuſque for.in verb.Hora Canoni-*
ca differen.1.per totam. Probabilem dicunt Leſſius
lib.2.cap.37.dub.2.num.63.in fin. Henric. Boich.
in Summa lib.9.cap.25.num.5.in gloſſ.littera P. &
Paulus Layman. *in Theolog.moral.libr.4. tractat.1.*
22 *cap.5.num.10.* Idemque de audientibus Miſſam in
diebus feſtis tradunt ijdem Coninch.*ubi ſupr.num.*
297. & Laymann.*tractat.7.cap.3. num.2.* Et pro-
pterea clericum beneficiatum, qui Horas Cano-
nicas recitat ſine attentione; imò & cum voluntaria
diſtractione, non teneri ad reſtitutionem fructu-
um, cenſuerunt Cardinalis Toletus *in Summa*
libr.2.cap.12.num.16. Medina *in libr.de oratione, q.*
16. Corduba in *quæſt.libr.4. quæſt.13.* Henric.*in*
Summa libr.9.cap.125.num.5. Alphonſus à Caſtro,
de leg.pœnal.libr.2.c.5. & dicunt probabilem Azor.
Inſtitut. moral.part.1. libr.10. cap.13. qu.8. Leſſius
libr.2.cap.37.dub.11.num.68. & noviſſimè Diana
Reſol.moral.libr.10. tract.12.reſolutione1. ubi refert
per hanc doctrinam contra communem Docto-
rum opinionem ſe liberaſſe à reſtitutione quemdã
Petrum beneficiatum, qui per ſeptem annos reci-
tavit officium voluntariè ſine debita attentione.

Præcipuum hujus opinionis fundamentum eſt,
23 quia Eccleſia authoritatem non habet præcipien-
di ut divinum officium recitetur, vel Miſſa audia-
tur cum attentione, ſeu devotione interna. Ad
quod facit optimè textus in c.*Erubeſcant*, & quod
24 ibi notatur in gloſ. *in 32.diſt.c, Nomen. 2.quæſt.1,*
& alia jura quæ ad hanc partem inducunt, Archid.
in cap.*Cum quis.num.2.de ſent.excomm. libr.6.* &
gloſſ.in Clem.1.*in verb.Eo ipſo, de hæret.* nam cogi-
tationis pœnam nemo meretur, ſeu patitur, l. *Cogi-*
tationis, ff.de pœn. quæ eſt canonizata in cap. *Cogi-*
tationis, de pœnit.diſtinct.1, ad idem cap. *Conſuluiſſi*
2 quæſt.5, ubi dicitur, occulta, & incognita, illi ſoli
ſunt relinquenda, qui ſolus novit corda ſidelium
hominum; & videtur probari in §. *Hinc, verſ In-*
certa, 30.quæſt.ult. & eſt ex mente S. Thom. *1.2. qu.*
91.art.4. Ubi probans præter leges humanas fuiſſe
neceſſarium tradi divinas, ad hunc modum ra-
tiocinatur. (De his poteſt homo legem facere,
25 de quibus poteſt homo judicare, Judicium autem
hominis non poteſt eſſe de interioribus motí-
bus, qui latant, ſed ſolum de exterioribus acti-
bus, qui apparent: & tamen ad perfectionem vir-
tutis requiritur ut in utriſque actibus homo rectus
exiſtat, & ideo lex humana non potuit cohibere,
& ordinare ſufficienter interiores actus; ſed ne-
ceſſarium fuit quod ad hoc ſupervenirer divina.

Hæc

Hæc S. Thom, Et hinc fit, ut ratam habens percuſſionem clerici in corde tantum, non incidat in ſententiam Canonis quoad Eccleſiam militantem, ut poſt Hoſt. in cap. *Mulieres, infra de ſent. excom.* tenet gloſſ. *in verb. ſuo nomine*, in d. cap. *Cum quis, eodem tit. lib.* 6. cum qua ibi tranſeunt ibi Gemin. Franc. & alij, & Sylveſter *in verb. excommunicat.* 7.

27 *num.* 4. Hinc etiam fit ut excommunicatio lata in hæreticos quantumcumque occultos in cap. *Quod autem*, juncta gloſſ. 1. & in cap. *Achatius*, 24. *q.* 1. & in cap. *Excommunicamus, infra de hær.* Non ligat illum, qui hæreſim tenet in corde tantum, & non proceſſit in opus externum, puta ſcribendo, vel aliud faciendo, licet occultè, ſecundum Hoſtienſ. in dict. cap. *Mulieres*, Petrus de Palud. *in* 4. *diſt* 13. *q.* 3. *art.* 1. *concluſ.* 8. *num.* 15. Major *in* 3. *diſt.* 25. *quæſt.* 3. *in fin.* Cajetan. *in Summa in verb. Hæreſis, in fin. & in* 2. 2. *quæſt.* 11. *art.* 3. Sotus *in* 4. *diſt.* 22, *quæſt.* 2. *art.* 2. *col.* 3. *verſ. Hoc autem ſuppoſito: & artic.* 3 *poſt quintam concluſionem, caſu* 1. Navarr. in d. cap. *Cogitationis, num.* 8. & 10. *de pœnit. diſt.* 1. Covarr. *in reg. Peccatum*, 2. *part. in princip. num.* 7. Angel. *in Summa, in verb. Hæreticus, num.* 2. Armilla *in verb. Excommunicatio*, inter caſus excommunicationis, *caſu* 9. *in fine.* & Sylveſter *in verb. Ex-*

28 *communicatio* 7. *num.* 3. & 4. Ubi mordet gloſſ. oppoſitum tenentem in dict. Clemen. 1. *in verb. Ea ipſo, de hæret.* Quod Theologalem materiam plenè non intellexerit. Nec obſtant jura inducta ibi per gloſſ. & Archid. in dict. cap. *Cum quis, de ſent. excomm. lib.* 6. Quia non procedunt in hæretico prorſus occulto, ſed prout contra diſtinguitur à notorio, ut per Sylveſtrum *dict. num.* 4. Vel melius illa jura vendicant ſibi locum in occulto per accidens, quod ſcilicet quamvis ſenſibus ſubjaceat, teſtem tamen; vel teſtes non habet; non autem in occulto per ſe, quod ſcilicet ex ſua ratione habet, ut non ſubſit cognitioni ſenſitivæ, ut egregiè explicat Cardinalis Cajetanus *in* 2. 2. *quæſt.* 11. *art.* 4. Nos autem verſamur in occulto per ſe, videlicet in motu animi attentionis internæ, qui propterea non

29 ſubjacet præcepto humano. Et ita per ſupradictam Theoricam in terminis propoſitæ quæſtionis poſt Durand. *in* 4. *diſt.* 15. *quæſt.* 12. & Petrus de Palude *ead. diſt. quæſt.* 5. *art.* 2. *concluſ.* 4. Firmat S. Anton. *in* 3. *part. tit.* 13. *cap.* 4. § . 8. *circa finem.* ubi ait: (Si evagatio mentis eſt advertenter, & ſolum ſecundum actum interiorem, licet temeraria, & gravis foret, non tamen mortale, niſi propter contemptum, quia Eccleſia non habet judicare de actibus interioribus mentè: propter quod Miniſter eccleſiæ, licet dicendo orationem cogitet aliud, non videtur traſgreſſor præcepti, ex natura facti) Quod ante ipſum docuit Umbertus ab eodem relatus,

30 *dict. cap.* 4. § . 7. dicens præceptum recitandi Horas Canonicas eſſe de jure poſitivo, & propterea non referri niſi ad ea, quæ ſub judicio humano cadere poſſunt, qualia ſunt quæ exercentur per actus exteriores, non autem per interiores, & conſentit Sylveſt. *in verb. Hora, num.* 13. ubi reprobans intellectum eorum, qui putant eſſe in præcepto divinum officium recitare devotè, & ſtudioſè juxta textum hic; & devotionem referri ad intentionem, & ſtudioſitatem ad modum dicendi: (Attentè, inquit, orare in Horis Canonicis, non eſt de jure divino, ſed poſitivo: quod jus poſitivum ad interiora non ſe extendit per ſe, ſed in quantum colligantur exterioribus, ad quæ ſe extendit.) Hæc

31 ex illo, Facit textus in Clemen. 1. *de celebrat. Miſſar.* in illis verbis, *Fructum labiorum ſuorum*, ubi gloſſa (Ex hoc inquit, arguitur quod ſatis eſt labijs ſervire in divinis horis, licet cor divertat ad alia) Et ita hunc textum ad hanc partem inducit Collectarius in cap. 1. *num.* 6. *ſupra eodem.* & S. Anton. *dict.* § . 7. Facit etiam ad hoc etymologia orationis. Dicitur

32 enim oratio, quaſi oris ratio, ſecundum Caſſiod. *pſalm.* 38. *circa fin.* relatum à D. Thom. 2. 2. *q.* 83. *art.* 1. Et tenendo hanc opinionem non obſtat hoc capitulum; quia reſponderi poteſt tripliciter juxta primum, ſecundum, & tertium intellectum, de quibus infra proximè.

33 Sed præmiſſis minimè obſtantibus verius videtur voluntariè diſtractum præcepto Eccleſiæ non ſatisfacere. Quod ut evidentius appareat, duo ſunt inſpicienda. Primum an Conſilium generale hic præcipiat devotionem internam in divinis officijs celebrandis. Secundum an potuerit ſic præcipere.

Quoad primam inſpectionem, quia Doctores intelligunt hoc capitulum quatuor modis, examinandum eſt quis intellectus ſit verior.

34 Primus intellectus eſt, quem hic ſecundo loco ponunt Hoſtienſ. *num.* 14. Jo. Andr. & Butr. ambo *num.* 9. & Abb. *circa fin. verſ. Secunda opinio*, Quod ſcilicet ſolum divinum officium hic ſit in præcepto alia vero, quæ in devotione conſiſtunt, ſuadendo ponantur: & hoc innuit littera ſequens, dum dicit: Quantum eis dederit, nam, ut formaliter, inquit Hoſt. *num.* 19. per hæc verba appoſuit conſilium fragilitati hominum compatiendo, quaſi dicat durum eſſe ut omnia prædicta in præcepto venirent, Præcipimus igitur ut unuſquiſque, & de nocte, & de die dicat Horas Canonicas. Intentionem autem, & devotionem etſi ipſam ſuadeamus, eam tamen in præcepto non ponimus, ſed gratia Dei ſecundum quod ipſam dare voluerit, duximus relinquendum. Et hunc intellectum teneas, ut ſubdit Hoſtienſ. quia benignior eſt, & quia Eccleſia non debet alicui laqueum injicere. cap. *De viduis, el ſecondo*, 27. *q.* 1. nec homines oneribus importabilibus alligare, cap. *Allegant*, 26. *quæſt. ult.* & ſequuntur totidem verbis S. Anton. *in* 3. *part. tit.* 13. *c.* 4. § . 7. & ſumm. Roſel. *in verb. Hora.*

35 Verum hunc intellectum jure optimo refellit Sylveſter *in verb. Hora, num.* 14. Quia ſi hic præciperetur ſola celebratio divini officij, nihil prorſus præciperetur: nam quoad Prælatos, & clericos in ſacris, ſeu beneficiatos jam hoc erat in præcepto. ut cap. *fin.* 92. *diſt.* & cap. 1. *ſupra eodem.* Hoc autem repugnat litteræ quæ clarè dicit; *præcipientes*, Præterea circa omiſſionem officij nullus in text. narratur exceſſus, ſed ſolummodo circa modum celebrationis. Merito Concilium non præcipit ut celebretur ſimpliciter, & abſolutè, quod ſupervacaneum fuiſſet; ſed ut celebretur ſtudioſè, & devotè, in quo Prælati, & minores clerici prævaricabantur, ut in prima parte textus; nec refragantur illa verba, *Quantum eis Deus dederit.* Quia hoc non tollit quin homo poſſit non divertere intentionem ſcienter, cum hoc ſit in ſua facultate ex principijs naturæ, quæ Deus jam dedit, ut ibi per Sylveſtrum.

Secundus intellectus eſt, quem ultimo loco recitant, & ideo probare videntur Hoſtienſ. *num.* 15. Jo. Andr. & Butr. *ambo num.* 9. *in fin.* Quod ſcilicet hoc capitulum non obliget ad culpā de novo

incur-

incurrendam, ſed ad pœnam ſuſpenſionis tantum quæ poteſt infligi, & hoc ſatis inſinuavit dum dixit ſub pœna ſuſpenſionis.

36 Sed neque hic intellectus congruit litteræ, quia hæc conſtitutio continet duo, videlicet prohibitionem, & præceptum, ut fatentur ijdemmet Hoſt. & Jo. Andr. ambo *in verb. Inhibemus*, Prohibitio refertur ad commeſſationes ſuperfluas, fabulationes illicitas, & conſimilia, quæ devotionem impediunt, & huic prohibitioni tantum adjicitur pœna ſuſpenſionis, Præceptum autem, quod ſubſequitur de divino officio devotè celebrando, hanc pœnam non habet. Reſtat igitur, ut neceſſario ad culpam obliget. Canonis enim præcipientis tranſgreſſio ex ſui natura eſt culpa mortalis, cap. *Quod præcipitur*, 14. *quæſt*. 5. cap. *Nullus ſit*, 19. *diſtin*. & c. *Violatores*, 25. *quæſt*. 1. Archid. in cap. *Deteſtanda*, *n*. 4. *de conceſſione præbend. lib*. 6. dixi in cap. *fin. num*.
37 22. *ſupra de conſtitut*. cum præſertim præceptum, quod hic fit à Concilio, non ſit ſimplex, ſed formale, videlicet in virtute obedientiæ, ut in littera. Sylveſt. *in verb. Præceptum, num*. 2. *verſ. Dico*, Alphonſ. à Caſtro *de legib. pœnal. lib*. 1. *cap*. 5. Præterquam quod licet etiam in 2. præcepto affirmativo eſſet adjecta pœna; nihilominus cum pœna hujuſmodi ſit ſpiritualis, ſcilicet ſuſpenſionis, tantum abeſt ut excludat culpam, ut potius obliget tranſgreſſores ad peccatum mortale. Ita S. Anton. quem refert & ſequitur Sylveſt. *loc. cit. num*. 3. *verſ. Et ſimiliter ſi imponitur pœna ſuſpenſionis*.

Tertius intellectus eſt, quem ponit idem Sylveſter *in verb. Hora, num*. 14. *verſ. Et ideo dico*, aſſerens illum eſſe ex mente S. Thom. & Petri de Palude in 4. *diſt*. 15. videlicet, quod in hoc cap. præcipiatur devotio quantum ad actum exteriorem, ut ſcilicet non dicantur horæ operando manualiter opera impertinentia, aut confabulando, aut notabiliter ſyncopizando, & hujuſmodi, quæ hic reprehenduntur, & ſimiliter quod præcipiatur devotio quantum ad actum interiorem, ſine quo hic exterior haberi non poteſt, cujuſmodi eſt velle ſatisfacere præcepto Eccleſiæ, & pſallendo velle abſtinere à prædictis, non autem præcipiatur attentio, ſine qua prædicta eſſe poſſunt.

Cæterum huic intellectui apertè refragantur verba illa, *quantum eis Deus dederit*, quæ non adaptantur niſi attentioni internæ, ut inferius clarè demonſtrabitur *n*. 40. Item refragantur alia fundamenta, de quibus infra *n*. 39. *& ſeqq*.

38 Quartus igitur, & verus intellectus eſt, quod hic præcipiatur devotio etiam quantum ad attentionem, & actum internum cordis, non tamen actualem, ſed ſecundum virtutem, ut inferius explicatur. Quem intellectum primo loco ponunt, Hoſt. *num*. 12. Jo. Andr. & Butr. ambo *num*. 9. Cardinal. *in* 7. *notab*. dicunt enim: quicumque intereſt Miſſæ, vel divinum officium recitat, & non habet cor ad Dominum, ſed ad exteriora, propter quæ devotio impeditur, mortaliter peccat, ut hic patet, & in cap. *Quod præcipitur*, 14. *quæſt*. 1. verbum durum eſt, ſic tamen ſcriptum eſt in c. *Scriptum*, 6. q. 3. l. *Proſpexit*. *ff. Qui, & à quibus*.

Hunc intellectum ego exiſtimo ex ſequentibus
39 confirmari poſſe, & primo hic textus tria facit. Prohibet enim primum in Divinis officijs intermiſceri fabulas, commeſſationes, & alia exteriora quæ devotionem impediunt; & per hanc inhibitionem ſatis firmatur obligationem devotionis externæ quantum ad humiliationem, & compoſitionem corporis, de qua in c. *ubi periculum*, §. *penult. de elect. lib*. 6. & per gloſſam in Clem. 1. *in ver. De oratione, in* 7. *membro, de reliq. & venerat. Sanctor*. Deinde præcipit, ut Divinum officium celebretur ſtudioſè quantum ad labia, & pronunciationem oris, ſcilicet diſtinctè, & ſine ſyncopa. Tertiò præcipit, ut celebretur devotè. Cum ergo jam præcepiſſet devotionem quantum ad humiliationem corporis; & actus externos, ne hoc verbum *devote*, ſit ſuperfluum, ſupereſt ut referri debeat tantummodo ad officium cordis. Quod ſatis comprobatur ex decreto Concilij Tridentini *capit*. 12. *verſ. Omnes verò, ſeſſion*. 24. ibi, (& in Choro ad pſallendum inſtituto hymnis & canticis Dei nomen reverenter, diſtinctè, devotèque laudare.) Quibus verbis ſatis apertè comprehenduntur illa tria, quæ hic injunguntur à Concilio Lateranenſi. Dicitur enim, reverenter, quantum ad humiliationem, & compoſitionem corporis; diſtinctè quantum ad oris pronunciationem; & devotè quantum ad mentis elevationem. Quod ipſum perſpicuis verbis habetur in decreto *de obſervandis & evitandis in celebrat. Miſſ. ſeſſ*. 22. *verſ. Neminem*, ubi præcipitur Ordinarijs Locorum, ut neminem permittant ſacris intereſſe, niſi prius qui interſunt decenter compoſito corporis habitu declaraverint ſe mente etiam, ac devoto cordis affectu, non ſolum corpore adeſſe, Ad idem Concilium Viennenſe in Clemen. 1. *de celebratione Miſſar*. ibi *fructum laborum ſuorum cum puritate conſcientiæ, & animi devotione*, necnon ibi *horis debitis devote pſallatur*. Et Concilium Aquiſgranenſe, *cap*. 131. ibi *Divinum officium humiliter, ac devote perſolvere*, & infra ibi *In perſolvendis Divinis laudibus promptiores, & devotiores exiſtant, tom* 3. *Concil. part*. 3. *ſect*. 2. *fol*. 259. *col*. 1. & Concilium Mogunt. *in tit. de Hor. Canon*. ibi (Articulate, diſtinctè, diſertè, & cum attentione omnia integrè pronuncient.) *tom*. 4. *Concil. part*. 2. *fol*. 271. *col*. 1.

40 Præterea præceptum de officio devotè celebrando hic ſit adjecta modificatione illa quantum eis Deus dederit. Hæc autem verba apertè oſtendunt Concilium præcepiſſe devotionem illam, quæ eſt donum Dei, & ſic devotionem formalem, & internam, quæ cum ſit actus virtutis S. Thomas in 2. 2. *quæſt*. 82. *art*. 1. *& quæſt*. 83. *art*. 3. Divino indiget auxilio, cap. *ult. de conſecr. diſtin*. 4. non autem nudam devotionem materialem, & apparentem, quam etiam habent hypocritæ, qui oſtendunt ex actu extrinſeco contrarium ejus, quod in mente gerunt, cap. *Quod interrogaſti*, 27. *diſt*. cap. *Clerus*, & ibi gloſſa 1. *de pœnit. diſt*. 2. de quibus Marc. 7. *Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longe eſt à me*, & Hieronymus *ſuper Matth*. 9. (Quia ſtrepitu labiorum benedicunt Dominum, immunda mente veritati interius contradicunt.] Et propterea gloſſ. *ult*. bene expoſuit verbum, *ſtudioſe*, ſcilicet quantum ad officium oris, & verbum *devote*, quantum ad officium cordis, quam expoſitionem, ſequuntur etiam Hoſtienſ. *num*. 20. Jo. Andr. *num*. 10. Card. *in princ. in verb. ſtudioſe*, & Abbas *in* 1. *notab*.

41 Ad hæc præcipitur ab Eccleſia recitatio divini officij, quæ eſt ſpecies orationis, cap. 1. *ſupra eodem*, Ergo neceſſario præcipitur etiam interna mentis attentio: Nam oratio eſt aſcenſus mentis in Deum, ut diffinit Damaſcenus *libr*. 3. *de fide orthodoxa*, *c*. 24.

t,24.& *in 3.de Trinit.cap.*12. Theologi *in 4.ſent.*
*diſt.*15. S.Thom. *in 2.2. quæſt.*83.*art.*13. Implicat
ergo ut Eccleſia præcipiat orationem, & non præ-
cipiat internam devotionem, & elevationem men-
tis in Deum, quia à quo removetur diffinitio, re-
movetur & diffinitum, l. *Quintus la ſeconda, ff. de*
aur. & argent.legat. & l. *Omnis diffinitio, ff. de regul.*
juris, unde optimè Caſſianus relatus à gloſſa in
Clement.1. *in verb. Orationes, in 7. membro de reliq.*
& veneratione Sanctor. (Nunquam, inquit, orat
quiſquis etiam flexis genibus, ſi vagatione diſtra-
hitur.) Et Chryſoſtomus *homilia* 1. *de Anna*. (O-
mnes quidem oramus, ſed non omnes in conſpe-
ctu Domini, etenim corpore in terra proſtrato,
& ore fruſtra delitante, mens ubique per domum,
aut forum circumagitur. Quo ore talis poteſt di-
ci quod oraverit in conſpectu Domini. (Et Ber-
nardus *de interiori domo, cap.*70. (Vacantes corpo-
re, & vagantes ubique corde nequaquam meren-
tur videre quàm dulcis eſt Dominus, neſcientes fa-
cere ſabbathum ex ſabbatho, & ideo viderunt
eam hoſtes, & dericerunt ſabbatha ejus. (Et Sanct.
Thomas *in 2. 2. quæſt.*82.*art.*13.*ad* 3.) Si quis ex
propoſito in oratione mente evagatur, hoc pecca-
42 tum eſt, & impedit orationis fructum. (Præcipi-
tur ergo hic affectus cordis & attentio, quæ duo
præcipuè in oratione requiruntur, ut notat gloſſa
præallegata. Affectus cordis exprimitur per ver-
bum, *devote* attentio mentis per verbum, *Studioſe*,
Nam, ut inquit Collectar. *hic num.*2. hoc verbum
Studioſe, non caret myſterio contra illus, qui dum
dicunt officium Divinum, aliò animum flectunt;
ſtudium enim excludit negligentiam, & evagatio-
nem cap.1. *in fin. de offic. Primicer.* De affectu cor-
dis patet in cap.1. 92. *diſtinct.* ubi dicitur non ma-
gis voce, quàm corde pſallendum, & gloſſa ibi *in*
verb. Voce, recitat verſus.

Non vox, ſed votum, non chordula muſica, ſed cor.
Non clamans, ſed amans cantat in ore Dei.

Nam ut inquit Auguſt, (Quid prodeſt ſtrepitus
labiorum, ſi mutum eſt cor.) & *ſerm. 6. de verbis*
Domini, (Dolor magnus adverſus fratres noſtros
movet, quod ſic volunt intrare eccleſiam, ut ibi
corpus habeant, alibi cor totus intus eſſe debet. Si
intus eſt quod videt homo, quare foris eſt quod
videt Deus? Ad idem cap. *Sedulò, 32. diſtinct.* ibi
(Noverint non eſſe vocem ad aures Dei, niſi animi
affectum.) De attentione probatur in cap. 2. ibi
[Attendatur in locis iiſdem attentis præcordiis ſa-
cra ſolemnia,] *de immunit. Eccleſ. libr.*6. & in cap.
*Quando de conſecration. diſtinct.*1, ubi ad hoc pon-
deratur à Cypriano præparatio Sacerdotis in præ-
fatione dicentis, *ſurſum corda*, quia nihil tunc a-
nimus cogitare debet quam quod precatur. Ju-
43 ſtitia enim ex opere non conſummatur, niſi etiam
44 voluntas affuerit, cap. *Sicut*, 22.*q*.5. (Et qui officium
recitat, vel Miſſam audit, & aliud cogitat, menti-
tur.) cap. *Cavete, ead. cauſ. & quæſt.* & notat gloſſ. in
d.c. *Quando*, & Archid. in d. cap. 2. *in verb. Niten-*
tis. Unde in Concilio Moguntino in *tit. de Hor.*
Canon. ſic legitur, Quid autem voce quidem pſalle-
re, mente autem domum, aut forum circumire, ni-
ſi homines fallere, & Deum irridere? Habetur *to-*
mo 4. Concil. part.2. fol. 271. *col.*1, Ad hoc cap. *Num-*
*quam, de conſecrat. diſtinct.*5. ibi, (Dicant pſalte-
rium ad verbum; Vigil ſenſus ſit, nec vagis cogi-
tationibus patens; Corpus pariter & animus ten-
datur ad Dominum.)

45 Poſtremò ſecundum Petr. de Palude *in 4. ſent.*
*diſt.*15. *qu.*5. Ad officium, ſicut ad quodlibet bo-
num opus attentio poteſt dupliciter requiri. Uno
modo ut officium ab intentione procedat, & hoc
modo in officio requiritur attentio non ſolum ad
meritum, ſed etiam ad evitandum peccatum, &
tranſgreſſionem præcepti, Patet, quia præceptum
datur hominibus; & ideo oportet ut non procedat
46 ex ſola imaginatione, quæ communis eſt nobis
cum brutis, ſed ex deliberatione, quæ attentionem
requirit. Alio modo ut attento continuè conco-
mitetur officium, & ſemper duret. (Aliquis autem
actus, ut docet Sanct. Thomas in 1. *diſt.*15. *quæſt.*
4. *art.*2. *quæſt.*3. dicitur durare dupliciter, videlicet,
aut ſecundum eſſentiam, aut ſecundum virtutem,
ſive effectum ſuum ſicuti motio ejus, qui lapidem
projicit, durat per eſſentiam actus dum manum la-
pidi movendo apponit; ſed virtus motionis manet
dum lapis ex vi impulſionis primæ movetur; &
ſic manere actum in virtute eſt quidam medius
modus inter ipſum eſſe in habitu & in actu, quia
quod in habitu eſt, neque in virtute, neque per eſ-
ſentiam actus eſt, (ut idem docet dict. *art.*2. *q*.4.)
Itaque attentio in officio manere debet ſemper ſe-
cundum virtutem, ſed non requiritur ut ſemper
47 maneat per eſſentiam actus. Manet autem ſecun-
dum virtutem quando aliquis ad officium accedit
cum intentione aliquid impetrandi, vel Deo debi-
48 tum obſequium reddendi, etiamſi in proſecutione
officii mens ad alia rapiatur, niſi tanta fiat evaga-
tio, ut omnino depereat vis primæ intenſionis; &
ideo oportet ut frequenter homo cor revocet ad ſe
ipſum. Hæc S. Thomas & ſequitur gloſſ. commu-
niter approbata in Clem.1. *in verb. Orationes, in 7.*
membro, verſ. Dicunt tamen Theologi, de reliq. &
vener. Sanctor. S. Anton. *in 3. part. tit.*13. *cap.*4. §.8.
& Sylveſt. *in verb. Hora, n.*15.

49 Et ex hac Theorica arbitror elici poſſe verum,
& germanum intellectum hujus decretalis, Præ-
cipitur enim devotio, & attentio, in officio quan-
tum ad eſſentiam actus, quia tenetur quis ad offi-
cium accedere cum intenſione ſolvendi penſum,
& Deo debitum obſequium reddendi: ſed non
præcipitur ut hæc actualis attentio ſemper duret,
Hoc enim, ut dicunt Petrus de Palude, S. Anton.
& Sylveſt. *loc. cit.* non eſt poſſibile propter evaga-
tionem mentis humanæ. Nam, ut ait Boetius *hic*
relatus ab Hoſt. *num.*10. & Jo. Andr. *num.*6. Cum
cor hominis vagum ſit, & mobilius omni mobi-
li, non eſt ſemper adeo fortis homo, ut tales co-
gitationes evitet, Unde & multi ſancti viri orando
quandoque evagationem mentis patiuntur ſecun-
dum illud Pſalmi 39. *Cor meum dereliquit me*, &
propterea textus appoſuit illa verba, quantum eis
Deus dederit, indicans per hoc ſe nolle in præce-
pto ponere ut actualis attentio ſemper comitetur
Divinum officium; ſed Divinæ gratiæ hoc relin-
quere, poſuit tamen in præcepto attentionem vir-
tualem, quæ ad vitandum peccatum in officio
ſemper manere debet, ut ex dictis conſtat.

50 Hinc autem reſultat propoſitæ quæſtionis ſolu-
tio. nam ſi in officio ad vitandam præcepti tranſ-
greſſionem, requiritur ut attentio ſemper duret,
non quidem per eſſentiam actus, ſed ſecundum
virtutem: ex hoc neceſſario ſequitur, ut volunta-
riè diſtractus præcepto Eccleſiæ non ſatisfaciat;
quia attentionem neceſſariam non habet, nec per
actus eſſentiam, cum actualis attentio, & volun-

taria evagatio,& ſic velle attendere, & nolle at-
tendere ſint oppoſita,quæ mutuo ſe expellunt, ut
patet 1. *Phyſic. text. 67.* Nec ſecundum virtutem,
quia virtualis attentio perimitur ex voluntaria di-
ſtractione ad eum modum,quo attentio habitua-
lis per contradictionem,ut eſt textus in cap. *Maio-
res,§.fin.de baptiſ.*ubi propterea dormientes, vel
amentes, qui priuſquam in ſomnum,vel demen-
tiam incurrerent,contradixerint,characterem ba-
ptiſmi, vel ordinis non recipiunt : quia nimirum
cenſetur in eis contradictionis propoſitum per-
durare : & ſic non habent intentionem habitua-
lem neceſſariam ad impreſſionem characteris, &
ſanè lapis proiectus illico amittit virtutem primæ
motionis ſi ex contraria vi retundatur,aut obicem
inveniat; eodem modo intentio in Divinis offi-
ciis perdit virtutem, quam ex prima motione a-
nimi ſortita eſt ſi ſuperveniat actus oppoſitus di-
ſtractionis voluntariæ.Quod ſi ſecundum S. Tho-
mam ſupra citatum *num. 48.* virtus primæ inten-
tionis omnino deperit per evagationem mentis et-
iam involuntariam, ſi ſit notabilis: utique multo
fortius deperit per voluntariam diſtractionem ad
exteriora.Ad hoc d.cap.*Maiores,§.fin.de bapt.* &
quod notat gloſſa in c.*Cupientes,§. Demque, in
verb.Conſenſum,de elect.lib.6.*

Concludo igitur, quoad hanc primam inſpe-
51 ctionem Concilii præcepiſſe hic devotionem in-
ternam,ac proindè voluntariè diſtractum ad ex-
teriora non ſatisfacere præcepto eccleſiæ, ſed mor-
taliter peccat,dummodo tamen diſtractio ſit tan-
ta,ut officii,vel Miſſæ notabilem partem abſumat.
Et ita videtur concludere Abbas *hic in fin.*ubi quæ-
rens an non dicentes officium ſtudioſè, & devotè
peccent mortaliter, relatis tribus opinionibus,
de quibus ſupra à *num.33.* tandem reſolvit quanti-
tatem reatus conſiderandam ex qualitate & quan-
titate contemptus,& negligentiæ. Idipſum ſenſit
Innocentius *num.3.* ubi quærens numquid peccet
52 clericus,qui dum eſt in officiis cogitat ſuper aliquo
bono ſpirituali,vel temporali: reſolvit eum non
debere dum eſt in officiis intendere niſi circa ea,
quæ ibi dicuntur,vel leguntur,niſi neceſſitas, quæ
dilationem non patitur,cogat ipſum de aliis cogi-
tare,arg.cap.*quod non eſt licitum,infra de regul.iur.*
Atque ita ſecundum Innoc.peccat clericus, qui in
Divinis Officiis voluntariè diſtrahitur non ſolum
cogitando aliquid indifferens , ſed etiam quod ma-
gis eſt , cogitando aliud bonum ſpirituale, vel tem-
porale, & cum totidem verbis ſequuntur Hoſtien.
n.10.verſ.Sed numquid peccat clericus , & Jo. Andr.
num.6. & fuit ſententia Hugonis de Sancto Victo-
re *in lib. quo ſtudiò orandus ſit Deus* , relat. à Divo
Thoma *in 4 ſent.diſt.15.q.4.art.2.q.4.in 2.argum.
contrario*, ait enim : (Si cum orationem fundimus
aliud quodlibet in corde verſamus,etiamſi illud bo-
num ſit,à culpa liberi non ſumus.)Circa quod tamen
ne erres vide Caietan.*n.2.2.q.83.art.13.in 1.dubio.*

Similiter idem Innoc. paulò infra in verſ. *Sed
53 numquid firmat non peccare clericum* , quid eſt in
Divinis Officijs, ſi quod dicit ibi non intelligat,
dummodo cor ſuum ad Deum habeat, & ei pſal-
lat.Et idem repetunt Hoſt. *num.8.* Jo. Andr. *nu.5.*
Butr.*n.4.* Cardinal.in *3.q.*& Anchar.*in fin.* Rur-
ſus Innocentius *d. n. 3.* excuſat clericum à peccato
in eo caſu , in quo nimis fatigatus ſpiritu aliqua
54 præter ea quæ leguntur, vel dicuntur, diceret,aut
cogitaret, ſubdit tamen illi cavendum eſſe ne ni-
mis excedat. Et cum eo tranſeunt Hoſt. *num. 10.
verſ.Ideo ſecundum Dominum noſtrum*, Jo. Andr.
& Butr. ambo *num.6.* & Cardin,*in 9.quaſt.* Et ita
ſecundum Innoc. voluntaria evagatio mentis eſt
peccatum etiam in illo, qui eſt fatigatus ſpiritu, ſi
multum perduret. Ejuſdem ſententiæ eſt D. Tho-
55 mas *in pract.q.4.ad* 2.ubi ait : (Quando aliquis ex
propoſito mentem ad alia diſtrahit in orando,tunc
ſine culpa non eſt,& præcipuè ſi in alijs ſponte ſe
occupet, quæ mentem diſtrahunt, ſicut ſunt exte-
riora opera: & ſi ad contrarium mens evagetur,
etiam culpa mortalis erit.Sicut ſine hoc quod per-
cipiamus mens ad alia evagêtur, vel culpa caret,
vel pauciſſima culpa eſt,niſi præcedens cogitatio
ex qua contingit talis evagatio, in culpa eſſe dica-
tur.) Quibus verbis oſtendit mentis evagationem
in duobus caſibus eſſe culpam mortalem. Primus
eſt cum mens diſtrahitur ad oppoſita attentioni
in officio requiſitæ;ſive id contingat ex actu exter-
no incompatibili cum attentione,ſive ex volunta-
ria diſtractione ad exteriora. Et hoc caſu clarè di-
56 cit eſſe mortale. Secundus eſt quando evagatio
mentis etiam involuntaria provenit ex præceden-
ti cogitatione,quæ ſit in culpa. Et quamvis hoc ſe-
cundo caſu S.Doctor non dicat explicitè eſſe cul-
pam lethalem;tamen cum officium habeat culpam
adjunctam, conſequenter non habet ſuam effica-
ciam;nec eſt ſatisfactorium,ut idem arguit ibidem
in 2.arg.contrario. Ad hoc textus optimus in cap.
In gravibus,3.quaſt,7. Idipſum apertius docuit *in
2.2.q.83.art.13.in reſponſ.ad* 3.dicens: Si ex propo-
ſito in oratione mens evagatur hoc peccatum eſt,
& impedit orationis fructum; Et contra hoc dicit
Auguſtin.*in 3.regul.tom.3.*Pſalmis,& hymnis cum
oratis Deum,hoc verſetur in corde,quod profer-
tur in ore. Et Cajetanus *ibi* clarè *in reſponſione ad 3.
verſ.Nota ſecundò*,(Evagatio, inquit, ex propoſito
ſemper eſt cum peccato mortali quidem quando
ex contemptu,vel ex induſtria in oratione,quæ eſt
ſub præcepto,quis in notabili parte evagatur; Per-
57 inde eſt namque ac ſi illam omitteret.) Hæc ille.
Et propterea beneficiatum horas canonicas reci-
tantem cum evagatione mentis voluntaria teneri
ad reſtitutionem fructuum affirmant Navar. *de o-
ratione,cap.20.num.32.* Petrus Navarr. *de reſtitut.
libr.2.cap.2.num.240.*Petrus Lorca *in 2.part.to-
mo 2.diſp.16.de legib.membro 2.ad 5.*Suar.*in 3.part.
tomò 3.diſp.4.ſect.2.num.26.*& *de relig.tom.2.
4.cap.16.n.26.*Valquez *in opuſc.de benef cap.4.§.1.
dub.4.n.140.*& alij recentiores.

58 Circa ſecundam inſpectionem, cum eccleſia in
tribus Generalibus Concilijs,nempe in Lateranen-
ſi,Viennenſi, & Tridentino præceperit, devotio-
nem internam,ut aliunde oſtenſum eſt ſupra *n.38.*
diſputandum non eſſet an potuerit ſic præcipere,
ſatis eſt enim ut fecerit, nec quæſtio poteſtatis eſt
refricanda,cap.*Scriptum,6.quaſt.3.§. Qui autem.
in fin.quaſt.4.* Sed nihilominus ut objecto ſatis-
fiat, dicimus ex communi Canoniſtarum ſenten-
tia eccleſiam habere authoritatem ſtatuendi etiam
de actibus omnino occultis,& internis. Ita colligi-
tur ex gloſſa in Clement. *1.in verb. Eo ipſo. de hæ-
ret.* quæ conſtanter affirmat per Claves Eccleſiæ
militantis ligari poſſe omnino occulta, licet no-
minatim de illis non judicet Tribunal eccleſiæ per
jura ibi allegata,& illam gloſ. ſequitur ibi , & ſin-
gularem appellat Cardinal.*n.8.in 7.quaſt.*& Imol.
num.38,dicens Stephanum & Paulum,concorda-
re

re cum illa gloſſ. cum quia etiam concordat Abb,
in proœm. Decretal. in verb. Rex pacificus, num. 6. &
in cap. *Extirpante, §. Qui verò, num. 21. de præbend.*
ubi ſimiliter illam gloſſam dicit ſingularem, in ca.
final. num. 2. de hæret. & in cap. 2. *num. 13. de Offic.*
Ordinar. Felin. in d. cap. *fin.* & in cap. *Porrò, utrobi-*
que in princ. de ſentent. excomm. Idem tenet gloſſa
unica in cap. *Cogitationis, de pœnit. diſtinct.* 1. quæ
dicit Canonem, & legem punire voluntatis pecca-
59 tum; Ideoque ponderoſum, ideſt qui mente pec-
cat, repelli à promotione, ut cap. *Hinc etenim, verſ.*
ponderoſus, 49. diſtinct. Et propterea hæreticum o-
60 mnino occultum, ſeu mentalem eſſe excommuni-
catum firmat gloſſa prima in ſumma 24. *quæſt.* 1.
Goffred. *ſumma tit. de hæret. num. 2.* Baldus in l. *Si*
quis non dicam rapere, num. 21. verſ. Venio ad oppo-
ſitiones, Cod. de Epiſcop. & cleric. ubi ait, in hæreſi
deliberationem mentis ſufficere ad perpetrationem
delicti, eo quod delictum non requirit aliquid ex-
tare, ſed perficitur ex ſola mentis cogitatione. Un-
61 de Inquiſitor hæreticæ pravitatis bene puniet il-
lum hæreticum, qui eſt hæreticus in mente, licet in
eo non appareant ſigna hæreſis hæc autem potè-
runt liquere Inquiſitioni per confeſſionem hæreti-
ci, qui aliàs non poſſet cogitatio mentis, quam ſo-
lus Deus cognovit probari, ut notatur in l. 2. *de in-*
terrogat. act. & ſequitur totidem verbis, Joan. de A-
nania in cap. *Si quis Epiſcopus, num. 7. de hæret.* Fe-
lin. in cap. 1. *num. 7. de præſumpt. & in tractat. quan-*
do conatus puniatur, num. 6. verſ. Fallit tertiò in 4. ca-
ſu, Hippol. de Marſil. l. *Qui falſam, num. 13. ff. de*
falſ. Burſat, *conſ. 14. num. 5. & 9.* Clar. *in Prax. §. fin.*
quæſt. 91. & Menoch. alios adducens *de arbitr. iud.*
caſu 360. num. 6. & ex Theol. Adrian. *in 4. q. 4. de*
confeſſ. quæ incipit, *Reſtat nunc inquirere, §. Alii*
probant, verſ. Sed huius rationis, & *quodlibet. 8. quæſt*
8. littera G. Summa, Roſella *in verb. Abſolutio, 1 nu.*
29. & in verb. Excomm. 1. caſ. 2. n. 1. & in verb. He-
reticus, num. 14. Alber. *de agnoſc. aſſert. q. 33. n. 27.*
29. & 32. & alij receſſiores, quorum opinio ſatis
probatur in iuribus allegatis in gloſſa præcitata in
62 Clemen. 1. *de hæret.* & quamvis ex illis iuribus quæ-
dam loquantur in occulto per accidens, quod ſen-
ſibus ſubiacet, ſed ex accidenti habet ut ſit occul-
tum, quia dum, & ſecretò perpetratur, ut ſecreta
collocutio cum Cardinalibus in Conclavi exiſten-
tibus, cap. *Ubi periculum, §. Nulli etiam de elect.*
libr. 6. & occulta occupatio depoſiti eccleſiaſtici,
cap. *Clericus, de immunit. eccleſiar. eodem libr.* Alia
tamen loquuntur etiam in occulto per ſe, ut Clem.
1. §. *Quia verò. de ſtat. Monachor.* ubi excommuni-
cantur regulares accedentes ad Curias Principum
animo nocendi, Clemen. *Cupientes, §. Qui vero, de*
pœnis, cap. *Fundamenta, §. Quod ſi ſecus, de elect.*
libr. 6. & dict. Clement. 1. *de hæret.* Ex quibus patet
eccleſiam potuiſſe præcipere in Divinis Officiis
ſtudium, & devotionem etiam internam, & men-
talem, prout præcipit, Similiter ratam habens
percuſſionem clerici in corde tantum non eſt qui-
dem excommunicatus quoad eccleſiam militan-
tem, id eſt ab Eccleſia, cui ratihabitio eſt ignota,
63 & non habetur pro excommunicato: Sed tamen
ligatus eſt quoad Deum. Et ita clavis eccleſiæ li-
gat in foro interiori etiam illum, qui peccat in
corde tantum. Ita declarat Hoſtienſis & alij poſt
64 eum in dict. cap. *Mulieres, de ſent. excommunic.*
Præterea obſervandum eſt duobus modis poſſe
prohiberi actus internos. Uno modo abſolutè, &
per ſe, videlicet præſcindendo à quocumque actu
exteriori. Et hoc modo ſola lex divina, non autem
humana poteſt cohibere, & ordinare interiores
motus, qui latent. Et ita procedit theorica S. Tho-
mæ ſupra citati, & *num. 25.* Et in hunc ſenſum per
auctoritatem, eccleſiæ cogitationis pœnam nemo
patitur, ut dicunt in dict. cap. *cogitationis, de pœnit.*
65 *diſtinct.* 1. Alio modo poſſunt prohiberi actus in-
terni in quantum colligantur cum exterioribus. &
hoc ſecundo modo & etiam lex eccleſiaſtica po-
teſt præcipere, & ordinare actus internos, ſicut
præcipiendo acceſſum ad Miſſam, præcipit etiam
velle accedere; & præcipiendo jejunium præcipit
66 etiam velle jejunare. Aliquando enim permittitur
concomitanter, & ratione connexionis quod non
permittitur principaliter, & directè, & ut l. *Si man-*
davero, §. Is cui, ff. mandat, cum ſimilib. ut per gloſ.
67 fin. in l. *Cum probatio, ff. de probat.* Unde ſi quis in
corde ſuo firmiter proponeret Miſſam non audi-
re, vel jejunium frangere, eo ipſo mortaliter pec-
caret, licet propoſitum non perficeret, ut per Syl-
veſtr. *in verb. Hora, num. 13, verſ. Unde præcipiendo.*
Quando autem eccleſia præcipit ut officium ſtu-
dioſè, & devotè celebretur, utique non præcipit
attentionem, & motum animi internum abſolutè
& per ſe, ſed in quantum colligatur, & connexio-
nem habet cum externa recitatione officij; & pro-
nunciatio neceſſario requirit, ut annexam habet
elevationem mentis in Deum, & attentionem ſal-
tem virtualem, ut abundè oſtenſum eſt ſupra, ma-
ximè *num. 41. & 46.* Ergo præcipiendo actum ex-
teriorem celebrationis officij, præcipit etiam actũ
interiorem attentionis ſine quo illud eſſe non po-
teſt, arg. l. 2. *ff. de juriſ. omn. judic.* l. *Ad rem mobi-*
lem, & l. *Ad legatum. ff. de procur.* cum ſimil. ut per
gloſſ. in cap. *Sicut Chriſtus, in verb. Poteſt, 1. q. 1.*
68 Non obſtat quod eccleſia non debeat alicui
laqueum injicere nec quemquam oneribus impor-
tabilibus alligare. Hoſtien. Quoniam objectum
procederet ſi Eccleſia præciperet in officio atten-
tionem actualem, & continuam: hoc enim eſſet nõ
tantum importabile, ſed quod magis eſt, impoſſi-
bile, ut dictum eſt ſupra *num. 49.* At non eſt ita,
quia ſola virtualis attentio eſt in præcepto, ut ſi-
militer oſtenſum eſt ſupra *num. 46.* Ut autem
homo ſcienter ad alia ſe non divertat, hoc nullum
eſt importabile onus, cum ſit in ſua facultate ex
principijs naturæ, quæ Deus jam dedit, ut tengi ſu-
pra ex Sylveſtr. *in verb. Hora, n. 14.*

De Celebratione Miſſarum.

Cap. Cum creatura.

SUMMARIUM.

1 A*Niverſarium quid ſit, & n. 12.*
2 *Miſſas duas poteſt rector eccleſiæ cele-*
brare propter neceſſitatem anniver-
ſarij.
3 *Miſſa Conventualis una, vel plures an, & quan-*
do celebrari debeat in Cathedralibus, & Colle-
giatis eccleſiis, & num. ſeq. uſque in finem.
Quid de iure communi? & examinantur
quatuor intellectus ad hoc capitulum, à num. 3.
uſque ad num. 21.
Quid ex Miſſali Romano, à num. 21. uſque in & fin.

Proſp. Fagn. in 2. part. 3. Decretal.

Miſſæ Conventuales duæ, ſcilicet de feſto, vel feria, & pro anniverſarijs defunctorum in Collegiatis Eccleſiis ſunt celebrandæ, n. 3. & n. 23.

4 *Miſſa Conventualis pro defunctis in anniverſario celebrari poteſt etiam in feſto duplici, vel ſemiduplici, & n. 23.*

5 *Miſſa defunctorum corpore præſente omni die celebrari poteſt, præterquam in Paraſceve, & Paſchate.*

6 *Anniverſarium defunctorum ſi occurrat in feſto, fieri debet ſaltem in privato.*
Contrarium n. 9. & 23.

7 *Miſſa Conventualis de feria propter anniverſarium defunctorum non eſt omittenda.*

8 *Canonicis Sarnenſibus ex conventione obſtrictis cantare Miſſam ter in hebdomada denegatur facultas omittendi Miſſam de feria.*

9 *Anniverſario pro defunctis non ſatisfit dicendo Miſſam de feria, & n. 11. & 23.*

10 *Suffragia, quæ fiunt à Presbyteris gerentibus perſonam totius Eccleſiæ proſunt mortuis etiamſi tales Presbyteri ſint peccatores.*

11 *Miſſa defunctorum cantari debet à beneficiatis iuxta legem fundationis etiam in illis diebus, in quibus ex præſcripto Miſſalis cantatur alia Miſſa pro defunctis.*

12 *Miſſæ duæ Conventuales, ſcilicet pro defunctis, & Officio currente in Collegiatis Eccleſiis quotidie ſunt celebrandæ, & contrafacientes peccant, & num. 15.*
Contrarium num. 16. & 24.

13 *Miſſa defunctorum præfertur Miſſæ de feria.*
Contrarium num. 24. & 26.

14 *Miſſa pro defunctis poteſt celebrari in diebus feſtis etiam ſolemniter.*
Contrarium num. 16.
Declaratur num. 26.

17 *Miſſæ duæ, ideſt pro defunctis, & de feria quotidie cantari debent in Eccleſiis Conventualibus.*
Contrarium n. 20. & 24.

18 *In Miſſis ſingulis orandum eſt pro defunctis per preces in ſecundo* Memento.

19 *Commemorationi pro defunctis, qui legata pro Miſſis reliquerunt, quomodo ſatisfiat ex ſententia S. Congregationis Concilii.*

21 *Miſſa una Conventualis, id eſt de officio currente, quotidie celebrari debet in Cathedralibus, & Collegiatis eccleſiis.*

22 *Fallit in caſibus hic enumeratis, in quibus debent cantari duæ Miſſæ.*

23 *Anniverſario occurrente in Collegiatis Eccleſijs cantari debent duæ Miſſæ, una pro defunctis, alia de feſto, vel feria.*
Idem in die depoſitionis defuncti, ibidem.

24 *Miſſa Conventualis pro defunctis in Eccleſiis Collegiatis non debet dici quotidie, ſed prima die cuiuſque menſis, & feria ſecunda cuiuſque hebdomadæ.*

25 *Quod ſi tunc occurrat feſtum ſimplex, vel feria propriam habens Miſſam, cantari debent duæ Miſſæ.*

26 *Miſſa Conventualis pro defunctis niſi occurrat Anniverſarium, vel tertius dies depoſitionis defuncti in feſto duplici, vel ſemiduplici celebrari non debet.*

27 *Miſſæ privatæ de* Requiem, *dici non poſſunt in feſtis duplicibus, & Dominicis diebus.*

28 *Intellectus, cap.* Et hoc attendendum, de conſecr. diſt. 1.

29 *Rubricæ Miſſalis Romani ſervari debent non obſtante quocunque prætextu, & contraria conſuetudine.*

30 *Rubricæ decretalium, & legum ſunt authenticæ, & allegari poſſunt ad deciſionem cauſarum ſi habeant orationem perfectam.*

31 *Secus in rubricis decreti, & cur.*

1 CUM CREATURA, Legitur quadrupliciter, licet Abbas Antiq. dicat planum eſſe, & Doctores tranſeant ſicco pede. Ad intelligentiam præmittendum eſt ſæpe contingere, ut in aliquibus eccleſijs ex varijs defunctorum relictis impoſita ſint anniverſaria, id eſt officia, quæ fiunt pro mortuis anno revoluto à die obitus ipſorum, ut hic per gloſſam, & Hoſtien. *n.* 1. & alicubi appellantur vigiliæ, cap. *1. 91. diſt.* ubi gloſ. *in verb. Vigiliæ*, exponit, ideſt mortuorum exequiæ: nam ut inquit Hoſt. *hic nu. 3.* Hi, quibus pro anniverſario aliquid eſt relictum, ſunt quaſi ex debito obligati, ſicut aliàs legitur, & notatur in cap. *Parochianos, ſupra de decim.* Neq; hoc eſt ſimoniacum, c. *Significatum. ſupra de preben.* c. *Non eſt dicendus, infra de voto*, & cap. 3 *Ne Prælat. vic. ſuas*: & ſequitur totidem verbis Jo. Andr. *nu. 2*, Butr. & Card. ambo *n. 3*. Et hæc quidem anniverſaria quandoque imponuntur Capellis, id eſt eccleſijs, parochialibus, vel alijs eccleſijs, in quibus non eſt niſi unicus Sacerdos: quo caſu propter talem neceſſitatem Presbyter poteſt dicere duas Miſſas, cap. *Conſuluiſti, ſupra eod.* ſecundum Hoſt. *hic n. 2. in fin.* cum quo Jo. Andr. *eod. num.* & alij tranſeunt. De his tamen Capellis non loquitur hoc capitulum, ſed de eccleſijs Conventualibus, in quibus plures ſunt Sacerdotes, ut patet ibi *Conventualiter celebretur*; unde ſecundum Hoſt. *eod. num. 2.* Locum habet in Cathedralibus, & Collegiatis, Idque ſive ſint ſæculares, ſive regulares ut in Clemen. *Ut u, de ætat. & qualit.* & in Clem. *1. §. Ne igitur, de celebr. Miſſar.* In latiori tamen ſignificatione aliter accipitur anniverſarium, ut dicam infra *n. 12*

2 Quibus præmiſſis primo modo legitur hic textus, ut locum habeat non generaliter in omnibus eccleſiis Conventualibus, nec in omnibus diebus ſed in illis dumtaxat, in quibus contingit, ut ex peculiari obligatione anniverſaria ſint celebranda ita ut in illa die, in qua occurrit anniverſarium, celebrari debeant duæ Miſſæ ſolemniter in Conventu, una ſcilicet pro defunctis, & alia de feſto, ſi occurrat feſtum, vel de feria, ſi feria occurrat, & ſecundum hunc intellectum, de quo plenius dicã *infra in 2. concluſione, n. 23.* hoc intendit. In Conventualibus eccleſiis conventualiter celebrandæ ſunt Miſſæ de feſto, vel feria, & pro anniverſarijs defunctorum; prout ſummant Joan. Andr. Butr. Card. & Ancharan. Et iuxta hanc lecturam nota Miſſam Conventualem pro defunctis in die anniverſario non eſſe prætermittendam propter Miſſam Conventualem de feſto: & ſic habes Miſſam pro defunctis in die anniverſario poſſe ſolemniter celebrari etiam in diedus feſtis. Simile habetur ex actis Mediolanenſ. eccleſiæ *part. 4. tit. Inſtruct.* ad

Digitized by Google

ad funer.fol.559.col.2. ubi ſic legitur: Miſſa defunctorum corpore præſente omni die celebrari poteſt, præterquam in Paraſceve, & Paſchate, quibus diebus non licet corpus ſepulturæ tradere, nec
6 Miſſam pro eo cantare. Secundo modo legitur hic textus, ut in eccleſijs Conventualibus in illis diebus, in quibus incidit anniverſarium, celebrari debeant duæ Miſſæ, non tamen ambæ collegialiter, ſed una tantum ſecundum exigentiam diei, ita ſi occurrat feſtum, dicatur de feſto ſolemniter in Conventu, & pro defunctis in ſecreto: Si occurrat de feria, dicatur de feria privatim, & Conventualiter pro defunctis: ut ſic verba illa, *Miſſarum ſolemnia Conventualiter celebretis*, regulentur à præcedentibus verbis, ſecundum temporum congruentiam, quaſi dicat, non ſemper conventualiter, ſed pro ut tulerit congruentia feſti, vel feriæ; & ita videntur intelligere hunc textum Hoſtienſis & Joan. Andr. ambo *in princ. in verb. Pro feſto*, Butr. *num.3.* Cardin. & Anchar. *ambo num.2.* Dum dicunt, ſi anniverſarium defunctorum incidat in feſtum, faciendum eſſe ſaltem in privato, & Miſſam feſti ſolemniter in Conventu: & ſi non eſt feſtum poſſe dici Miſſam anniverſarij ſolemniter & ferialem in privato, & juxta hanc lecturam ſic poteſt ſummari. In Collegiatis eccleſijs in die anniverſarii una Miſſa pro defunctis, & alia de feria, ſi feria occurrat, conventualiter ſunt celebrandæ. Si verò occurrat feſtum, celebrabitur de feſto Conventualiter, & in privatu pro defunctis: & ſecundum hunc intellectum nota Miſſam de feſto
7 præferri Miſſæ pro defunctis, quia de feſto celebratur ſolemniter, & pro defunctis in privato. Sed hæc lectura multiplices patitur difficultates. Primò enim non congruit litteræ, quæ præcipit ut celebrentur Miſſarum ſolemnia copulativè pro anniverſario defunctorum, & pro feſto, vel feria; ac proinde requirit concurſum utriuſque copulati, l. *Si quis ita ſtipulatus, ff. de verborum obligat.* Deinde poſita hac lectura, in diebus ferialibus data concurrentia anniverſarii non eſſet celebranda Conventualis Miſſa de feria, ſed tantum pro defunctis
8 contra rubricas Miſſalis Romani, & obſervantiam Collegiatarum eccleſiarum. Hinc cum Canonici Cathedralis Sarnenſis ex conventione cum Epiſcopo à nonaginta annis inita conſueviſſent ſingulis hebdomadis tres Miſſas canere, videlicet feria ſecunda pro defunctis, feria quarta de Angelis, & feria ſexta de S. Cruce; Epiſcopus ſucceſſor eos compellebat ad canendum quotidie Miſſam Conventualem præter ſupradictas. Sed cum eccleſia extra habitantes, & in loco inſalubris cæli ſita eſſet, & in ea vix decem extarent Canonici, quorum ſæpe aliquis ægrotabat, præterquam quod curam habebant animarum: Idcirco petierunt benignè ſecum agi ut ad dictam Miſſam Conventualem non tenerentur niſi in diebus feſtis, *Die 9. Novembris.* 1613. Sacr. Congregatio Concilij cenſuit quod petitur haud eſſe concedendum. Ergo ex ipſius Congregationis ſententia propter Miſſam ſolemnem pro defunctis non eſt omittenda Miſſa Conventualis de feria. Præterea obligationi ce-
9 lebrandi anniverſarium defunctorum non poteſt ſatisfieri dicendo Miſſam privatam, ut habet hæc ſecunda lectura. Quoniam plus ſuffragii capit anima defuncti ex Miſſa ſolemni in Choro cum interventu plurium Sacerdotum, quàm ex Miſſa privata, ut innuit hæc littera: unde eccleſia ſolvendo quod minus eſt, liberationem non conſequitur l. *Si ſtipulatus, §. Qui decem debet, ff. de ſolution.* l. 2. §. 1. & l. *In executione, §. Pro parte, ff. de verborum obligat.* Scotus *in propoſito quodlibr. 20. in princip.* Cum præſertim ſuffragia, quæ fiunt à Presbyteris
10 gerentibus perſonam totius eccleſiæ, ut cum dicunt in eccleſia exequias mortuorum, proſint mortuis, etiamſi tales Presbyteri ſint peccatores, ut declarat Sanct. Thomas *in 4. diſtinct. 45. quæſt. 2. art. 1. quæſt. 3.* & in *3. part. quæſt. 82. artic. 6.* unde certus eſt fructus, quem præter fructum ſacrificii percipiunt mortui ex orationibus Sacerdotum in anniverſario. Quoquidem fructu fraudantur ſi Miſſa dicatur ab uno tantum demiſſa voce. Demum quod loco anniverſarij dicatur Miſſa privata
11 obſtat decretum Concilij Tridentini *cap. 5. ſeſſion. 25. de reformat.* Unde cum olim in inſigni Collegiata Eccleſia Sancti Petri Caslesenſis Iſpen. diœceſis eſſent fundata tria beneficia, quorum poſſeſſores ſoliti erant per totum annum viciſſim cantare Miſſam, pro fundatore dictæ eccleſiæ, & alijs defunctis, dictaque Miſſa, & vigiliæ defunctorum decantari conſueviſſent in Choro, quando officium fiebat de feria, vel feſto ſimplici: quidam Canonici dictæ eccleſiæ ſub prætextu quod in Miſſali Romano caveatur ut prima die cujuslibet menſis, & ſecunda feria cujuslibet hebdomadæ non impedita in Collegiatis eccleſijs dicantur duæ Miſſæ una pro defunctis, & alia de feria, ſeu feſto ſimplici, prætendebant ſatisfieri dictæ fundationi ſi Miſſæ, ut præfertur, cantari ſolitæ demiſſa voce legerentur. Unde cum quæſitum eſſet an ſatisfieret vel potius obſtaret *cap. 5. ſeſſ. 25.* Sacr. Congregatio Concilij cenſuit Miſſas cantandas eſſe juxta earum fundationem.

13 Tertio modo hic textus legitur intelligendo anniverſarium in latiori ſignificatione pro officio, quod fit quotidie pro defunctis, prout intelligunt gloſſa noſtra, Butr. *num. 8.* & Abb. *con. 99. Videtur primo, num. 3. libr. 2.* ita ut in Conventualibus eccleſijs quotidie decantari debeant ſolemniter duæ Miſſæ, una ſcilicet mortuorum, alia de officio currenti, quaſi ex iſto textu inducatur nova obligatio quotidie celebrandi ſolemniter pro defunctis. nam ut inquiunt Hoſtienſis *num. 3.* & Joan. Andr. *num. 2.* Cum mortui quaſi ab omnibus tradantur oblivioni, merito eis hoc ſuum anniverſarium generaliter reſervatur: & ſecundum hunc intellectum Abbas ſic ponit ſummarium, quod eſt affixum textui. In eccleſijs Collegiatis debent celebrari duæ Miſſæ collegialiter, una pro defunctis, alia ſecundum exigentiam diei, ut pro feſto ſi feſtum occurrit, vel pro feria ſi feria: & juxta hanc lecturam quam & Navarrus ſequitur *conſil. 9.* incipien.
14 *Ex Conciliis, num. 6. de celebratione Miſſar.* Nota ſecundum Abb. *hic in fin.* Miſſam pro defunctis eſ-
15 ſe præferendam Miſſæ de feria, quia Miſſa defunctorum non omittitur propter feſtum, ſicut omittitur Miſſa de feria. Item nota in diebus feſtis poſſe celebrari Miſſam pro defunctis, etiam ſolemniter, prout hoc textu deducit Abbas *in præalleg. conſ. 99. num. 3. lib. 2.* Item nota peccare Sacerdotes, qui in Collegiatis eccleſijs non decantant quotidie etiam in feſtu duas Miſſas Conventuales, ut ſimiliter notat Abbas *hic in 2. notab.* ponderando verbum, *mandamus*, ad hoc cap. *Quiſquis*
16 *præceptus, 14. quæſt. 2.* Cæterum ut verbis Sylveſtri utar *in verb. Miſſa, 1. num. 7.* Communiter hoc

non

non ſervatur; & ideo melius dicitur quod non eſt peccatum: imo dictus intellectus ibi non habetur, nec eſt rationabilis, quia oporteret diebus ſolemnibus celebrare pro mortuis.) Hæc Sylveſter.

17 Quarto denique modo legitur hoc capitulum accipiendo ſimiliter anniverſarium largius pro officio, quod fit quotidie pro defunctis, itaut in prædictis eccleſiis debeant quotidie celebrari duæ Miſſæ, & quidem ambæ collegialiter ſi occurrat feria, id eſt una pro mortuis, & alia de feria. Si verò occurrat feſtum, una celebretur de feſto collegialiter, & alia privatim pro defunctis, ut ſic verba illa textus, *ſecundum temporum congruentiam*, non æqualiter determinent ſubſequentia verba, *Conventualiter celebretis*, *ſed juxta exigentiam dici*: & ita intelligunt hoc capitulum Hoſtien. Joan. Andr. & Butr. ſupracitati *in ſecunda lectura*, nam etſi loquantur de anniverſario, & tamen hoc nomen uſurpant non pro officio, quod recurrit anno revoluto à die obitus, ſed pro illo, quod ſecundum eos fit quotidie pro defunctis: & juxta hanc lecturam ſic ſummari poteſt. In eccleſiis Collegiatis duæ Miſſæ ſunt celebrandæ Conventualiter, una pro defunctis, alia de feria ſi feria occurrat, ſi verò occurrat feſtum celebrabitur conventualiter de feſto, & pro defunctis in privato.

18 Porrò ſalvari poſſet hæc lectura in ſecundo membro, ſi Miſſa pro defunctis intelligeretur, id eſt pro ſalute defunctorum, juxta textum in cap. 2. *ſupra eod*. Iubet enim canon in ſingulis Miſſis orari pro defunctis, ut in cap. *penult. de conſecr. diſt.* 1. Cui præcepto ab univerſa eccleſia ſatisfit per preces in ſecundo *Memento* in quo dicitur, *Ipſis Domine, & omnibus in Chriſto quieſcentibus*, &c. ut notat Turrecr. in d. cap. *penult*. poſt Archid. *ibi num.* 2. & Collectat. *hic num.* 4. *verſ. Sed in qua parte*, & ita S. Congregatio Concilii intellexit decretum c. 4. *ſeſſ.* 25. in illis verbis, *Commemoratio fiat*. Cenſuit

19 enim poſſe ſatisfieri per intentionem applicationis Miſſarum, per preces in ſecundo *Memento*, & per collectas in illis Miſſis, in quibus collectæ fieri poſſunt. Sed ſi Miſſa pro defunctis intelligatur, id eſt de *Requiem*, hæc quarta lectura non procedit, quia talis Miſſa nec alta, nec demiſſa voce debet dici in diebus feſtis, ut patebit infra in ultima concluſione. Præterea quoad obligationem cele-

20 brandi quotidie Miſſam Conventualem pro defunctis in diebus ferialibus obſtant ea, quæ ex Sylveſtro dicta ſunt in *præcedenti lectura num.* 16. & quæ dicentur infra in 3. *Concluſione*. Demum hæc lectura non conſonat litteræ hujus decretalis, Quæ non loquitur de officio quotidiano pro defunctis, ſed de anniverſario, nec de Miſſa privata, ſed de ſolemni, ut dictum eſt ſupra in 2. *lectura num.* 7. Unde ex his conſtat nil certi in hac materia affirmari poſſe ex hoc textu ob varietatem lecturarum.

21 Ego verò pro veritate facio concluſiones infraſcriptas. Prima concluſio eſt. In Cathedralibus, & collegiatis eccleſiis regulariter cantari debet quotidie una tantum Miſſa Conventualis, ſcilicet de officio currente, id eſt de feſto, ſi occurrat feſtum duplex, vel ſemiduplex, aut ſimplex, & de feria ſi feria occurrat: & hoc innuunt verba textus noſtri, de feſto, vel feria ſecundum temporum congruentiam: ad idem cap. *Et hoc attendendum, de conſecr. diſt.* 1. & Clem. 1. *de celebrat. Miſſar.* ſecundum Sylveſt. *in verb. Miſſa*, 1. §. 4. & conſonant rubricæ Miſſalis Romani ultimo impreſſi, & communis uſus eccleſiarum.

22 Fallit inferius Quadrageſimæ, Quatuor Temporum, Rogationum, & Vigiliarum; quia tunc ſi feſtum duplex, vel ſemiduplex, vel octava occurrat, in prædictis eccleſijs cantantur duæ Miſſæ, una de feſto poſt Tertiam, & alia de feria poſt Nonam, ut expreſſe habetur in rubricis Miſſalis in *tit. de feria, & vigilia*, §. 1. & ſic limita iſtum textum, qui alternativè loquitur ibi, *De feſto, vel feria*. Item fallit infra octavam Corporis Chriſti: tunc enim ſi occurrat vigilia, in Cathedralibus, & Collegiatis eccleſijs ſimiliter cantantur duæ Miſſæ, una de octava poſt tertiam, alia de vigilia poſt Nonam, ut in eadem rubrica §. 2.

23 Secunda concluſio. Si in prædictis eccleſijs contingat anniverſarium defunctorum, cantari debent duæ Miſſæ, una ſcilicet pro defunctis, & alia de feria, ſi occurrat feria, vel de feſto, ſi occurrat feſtũ. Quod clarè probat rubrica Miſſalis in *tit. de Miſſ. defunctorum*. §. 2. ubi habetur in Quadrageſima, toto tempore Paſchali, & quando per annum officium eſt duplex vel ſemiduplex non dicitur Miſſa Conventualis pro defunctis niſi in die depoſitionis defuncti, & in Anniverſario pro defunctis. Ergo anniverſarium non debet fieri in ſecreto ſi occurrat feſtum, ut dixerunt Hoſtien. Jo. Andr. & alij bic, ſed ſolemniter eſt celebrandum una cum Miſſa Conventuali de feſto, nec Miſſa Conventualis de feria debet dici in privato, ut ijdem affirmarunt ſed Conventualiter una cum anniverſario pro defunctis: & hunc arbitror eſſe verum, & germanum intellectum hujus decretalis: non enim loquitur de officio, quod fit quotidie pro defunctis, ſed de anniverſario: & quia in multis eccleſijs quando occurrebat anniverſarium, Presbyteri ſub prætextu quod eſſent gravati onere celebrandi Conventualiter pro defunctis, omittebant Miſſam Conventualem de feſto, vel feria: Ideo Papa præmiſſa ratione illa quod creatura non habet quod pro meritis reſpondeat Creatori, mandat ut torporem negligentiæ abjiciant, & Miſſam Conventualem celebrent non tantum pro anniverſario defunctorum, ſed etiam de feſto, vel feria: & ſic benè ſummarunt textum Jo. Andr. & reliqui poſt eum, ut dixi ſupra in 1. *lect. n.* 3.

24 Tertia Concluſio. Miſſa Conventualis pro defunctis quando non occurrit anniverſarium, vel depoſitio defuncti, in Cathedralibus, & Collegiatis eccleſijs non debet celebrari quotidie, ut habet intellectus Abbatis ad hunc textum, ſed in prima die cujuſque menſis extra Adventum, Quadrageſimam, & tempus Paſchale non impedita officio duplici, vel ſemiduplici: & in feria ſecunda cujuſq; hebdomadæ, quemadmodum cavetur in eadem rubrica Miſſalis, *de Miſſis defunctorum*, §. 1. & 2. Dum enim reſtringit obligationem celebrandi ſolemniter pro defunctis ad certos dies, & certa tempora; conſequenter illam excludit in aliis, argum. l. *Cum ita legatum, ff. de condit. & demonſtrat.* l. *Maritus, C. de Procurator.* c. *Nonne*, & ibi gloſſa ultima *ſupra de præſumpt.*

25 Quarta concluſio. Si in prima die cujuſque menſis occurrat feſtum ſimplex, vel feria, quæ propriam habeat Miſſam, in eccleſiis Cathedralibus & Collegiatis celebrari debent duæ Miſſæ Con-

ven-

Digitized by Google

ventuales,una pro defunctis, & alia de feſto ſimplici,vel feria prædicta. Ita diſertis verbis cavetur in præalleg.rub.§.1. unde palam reprobatur idem intellectus Abbatis aſſerentis quondie celebrandas eſſe in Collegiatis eccleſijs duas Miſſas Conventuales,ſcilicet pro defunctis,& de feſto,vel feria:nam ex Miſſali Romano reſtringitur hujuſmodi obligatio ad certos dies dumtaxat, ut dictum eſt in concluſione præcedenti.

26 Quinta concluſio. Miſſa Conventualis pro defunctis,niſi occurrat anniverſarium, vel dies depoſitionis defuncti,ut dictum eſt ſupra *num.23.* in feſto duplici, vel ſemiduplici celebrari non debet, Patet ex eadem rubr.*in d.*§.1.in qua diſponitur ut nec in prima die cujuſque menſis diei debeat Miſſa Conventualis pro defunctis quando illa dies eſt impedita feſto duplici, vel ſemiduplici,ut dictum eſt in 3.*concluſ.* & clarius patet ex d.*rubr.*§.2.in ea parte,in qua expreſsè diſponitur ut quando per annum officium eſt duplex,vel ſemiduplex,non dicatur Miſſa Conventualis pro defunctis, ut ſimiliter dictum eſt ſupra *in 2. concl.*

27 Sexta,& ultima concluſio. In Dominicis,& feſtis duplicibus Miſſa etiam privata pro defunctis, id eſt de *Requiem* non eſt celebranda. Hoc liquet ex præalleg.rubr.Miſſalis, §.2.*in fin.* in qua ſic legitur. (Miſſæ privatæ pro defunctis quocumque die dici poſſunt, præterquam in feſtis duplicibus, & Dominicis diebus;) & ſic apertè reprobatur quarta lectura de qua ſupra *num.17.* quatenus habet in diebus feſtis celebrandas eſſe in Collegiatis eccleſijs duas Miſſas, Conventualem ſcilicet de fe-

28 ſto,& privatam pro defunctis. Non obſtat textus Auguſtini in cap. *Et hoc attendendum, de conſecr. diſtinct.*1. in illis verbis, *in diebus Dominicis, & alijs quibuslibet feſtivitatibus Miſſam, etſi pro defunctis ſit, audieris.* Quæ ex Burchardo integra referuntur ibi ab Archid, *num.* 2. & apertè innuunt Miſſam pro defunctis dici poſſe etiam in Dominicis, & feſtis duplicibus,ut ex illis deducit Archid. Reſpondetur enim primo authoritatem S. Auguſtini dum loquitur de Miſſa pro defunctis non eſſe intelligendam de Miſſa de *Requiem*,quæ in feſtis duplicibus,& dominicis diebus non deber dici, ut proximè oſtenſum eſt, Sed de illa, in qua fiunt commemorationes, & collectæ pro defunctis; ut in cap. *penult. de conſecr. diſt.*1. & in cap. 2. *ſupra eod.* & fuſius dictum eſt ſupra *num.18.* Deinde reſpondetur Auguſtinum ibi non decidere ut Miſſa defunctorum poſſit dici in Dominicis, & quibuslibet feſtivitatibus,ſed tantum ſupponere interdum poſſe contingere ut dici poſſit, & de facto interdum dicatur etiam in prædictis diebus. Hoc autem intelligi debet datis terminis habilibus,argum. cap.*unic.*& ibi gloſ.*penult.de ætat.& qualit.lib. 6.* id eſt in caſibus,in quibus Miſſa de *Requiem*, dici non prohibetur,ſcilicet in die anniverſario, vel depoſitionis defuncti ſecundum ea,quæ dicta ſunt ſupra *in 2. concluſ. num. 23.* alioquin ſi verba illa in plena latitudine ut ſonant eſſent accipienda, Miſſa de *Requiem* dici poſſet etiam in die Paſchatis,quod eſſet abſurdum,arg.eorum,quæ notat Archid.in c. *Verum,num.2.de conſecr. diſt.1.* & conſtat ex dictis

29 ſupra *num.5.* Reſpondetur denique quidquid ſit de intellectu illius textus ſtandum eſſe rubricis Miſſalis. Nam Pius V. in Conſtitutione. *Quo primum*, præcipit ut in Eccleſijs omnibus, in quibus Miſſa Conventualis alta voce in Choro, aut demiſſa celebrari conſuevit,vel debet, non aliter quam juxta ritum,modum,ac normam,quæ in Miſſali præſcribitur,decantetur, aut recitetur. In ſpecie autem rubricæ Miſſalis, quæ ſenſim ab uſu,utique degeneraverant,in priſtinum reſtitutæ, & quæ non ita captui legentium accommodatæ videbantur, clariùs explicatæ fuerunt juſſu S.D.N. Urbani VIII. ut in Conſtitutione. *Si quid eſt*, & Sacra Rituum Congregatio renovando decreta aliàs facta, mandavit in omnibus, & per omnia ſervari rubricas Miſſalis Romani, non obſtante quocumque prætextu,& contraria conſuetudine,quam abuſum eſſe declarat,& facta Sanctiſſimo relatione, Sanctitas ſua annuit,& ab omnibus ubique ſervari,& in Miſſali noviter imprimendo apponi mandavit; & ita hoc decretum, & Conſtitutiones memoratæ ha-

30 bentur in principio Miſſalis poſtea impreſſi. Et eſt ſimile in rubricis Decretalium, quæ authenticantur ſupra *in procemio,in verb.Vtantur*, ut ibi notat Vincentius, & poſt eum Archid.in cap. *Qui neſciat, num.1.9.diſt.*& Specul.*in tit.de diſputat.& allegat. advocat.§.fin. num.15.* Ideoque allegari poſſunt ad deciſionem cauſarum ſi orationem perfectam habeant,ſecundum Jo. Andr.*ibidem in addit.* incipien.*Gregorius,littera K.* & Bellam.qui alios adducit in cap.*Firmiter, in prima quæſt.ſupra de Summa Trinit. & fid. Cathol.* Idemque de rubricis legum notant Legiſtæ *in l.1.ff.ſi cert. petat.*& gloſ.1.*in* cap.

31 *Hæc autem verba,de pænit. diſt.*1. Licet ſecus ſit de rubricis decreti,tum quia alius fuit conditor decretorum,& alius rubricarum,ſcilicet Gratianus;tum quia illæ quandoque falſæ reperiuntur, ut patet in cap.*Charta,3.quæſt.9.*& in cap. *Placuit, il ſecondo,* 16.*q*.3. & declarant Speculat. Archid. & alij proximè citati, & ſcripſi plenius in cap.*Canonum Statuta,à n.40.ſupra de Conſtit.*

De Baptiſmo, & eius effectu.

Cap. Si quis Puerum.

SVMMARIVM.

1 *BAptizati à Calviniſtis an ſint iterum Baptizandi nec ne, & num. ſeq. uſque in fin.*
Baptiſmus qui etiam ab hæreticis datur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & cum intentione faciendi quod facit eccleſia, eſt verus baptiſmus,ibidem.

2 *Calviniſtarum error circa Sacramentum Baptiſmi.*

3 *Intentio quid ſit.*

4 *Finis intentionis in baptiſmate duplex eſt.*

5 *Baptiſmi effectum quis poteſt intendere implicitè, & explicitè.*

6 *Intentio generalis,ſeu implicita in baptiſmo tripliciter exprimi poteſt.*

7 *Intentio univerſalis in baptiſmate, aut eſt actualis, aut virtualis,aut habitualis.*

8 *Intentio reſpectu effectus proximi, & non ſupremi requiritur in baptizante, & ſufficit implicita.*

9 *Baptizare poſſunt in caſu neceſſitatis etiam laici, & mulieres,imò etiam Pagani, & hæretici, & num.15.*

10 *Baptizati à puero Athanaſio, qui ſe Epiſcopum*

ſimulaverat, juſſi non fuerunt iterum baptizari.

11 *Intentio faciendi, quod facit Eccleſia, neceſſaria eſt in baptiſmate.*

Non autem propter id, quod facit eccleſia, n. 16.

12 *Baptizati à Donatiſtis, & à Græcis Schiſmaticis juſſi non ſunt rebaptizari.*

13 *Baptizans cum intentione faciendi quod facit Eccleſia, licet credat nihil per baptiſmum conferri, tamen verè baptizat, & n. 17.*

14 *Fides de neceſſitate in baptizante non requiritur*

15 *Baptiſmus conferri poteſt etiam à Pagano, & Judæo.*

16 *Baptiſmus non habet efficaciam à miniſtro ſed à principali agente qui eſt Chriſtus.*

17 *Baptizans non requiritur ut ſciat quid ſit baptiſmus, vel baptiſmum eſſe Sacramentum.*

18 *Calviniſtæ etſi nullam vim tribuant baptiſmo, tamen debitam ſervant materiam, & formam, & neceſſariam habent intentionem ad baptizandum.*

1 SI QUIS PUERUM. Se ipſum ſummat vel ſecundum Anton. de Butr. & Abb. hoc dicit, licet puer ſit ter merſus in aqua in nomine Patris, &c. Niſi dictum ſit. *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*, non eſt baptizatus.

QUÆRO, An baptizati *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti* à Calviniſtis negantibus baptiſmum Sacramentum eſſe, conferre gratiam, juſtificare, remittere peccatum; & affirmantibus puero jam juſtificato in utero adhiberi tantùm ad ſimplicem quamdam reſignationem, ſint iterum baptizandi, nec ne.

Quoniam decreto Concilij Tridentini, *ſeſſ. 7. de Baptiſmo can.* 4. diffinitum eſt, ut ſi quis dixerit, baptiſma, quod etiam ab hæreticis datur *in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*, cum intentione faciendi quod facit Eccleſia, non eſſe verum baptiſma, anathema ſit: Maximè videtur ambiguum

2 pluribus Doctoribus, An hæreticorum Calviniſtarum modernorum baptiſmus ſit verus, & an verè baptizent, cùm eis videatur deeſſe intentio etiam univerſalis faciendi quod facit Eccleſia. Nullam enim vim, efficaciam, & virtutem tribuunt baptiſmo, ut aſſerunt *lib. 4. Inſtitut. Chriſtianæ, cap. 14. & 15.* ex Jo. Calvino, negantque Sacramentum baptiſmi eſſe Sacramentum efficax gratiæ collativum, & peccatorum remiſſivum in puero, quem puerum in utero materno eſſe juſtificatum affirmant, modo à parentibus Chriſtianis procreetur, atque ſi decedat ſine baptiſmo non minus ingredi regnum Cœlorum. Cum itaque intentio ſaltem univerſalis requiratur ad integritatem baptiſmi, quam non videntur habere nec particularem, nec univerſalem, nec formalem, nec virtualem hæretici moderni Calviniſtæ, veriſimile eſt ut verè non baptizent. Idque probant Catholici quidam DD. intelligere, An liberum ſit evangelizantibus verbum Domini docere populum fidelem baptizatos ab ipſis Calviniſtis hæreticis eſſe denuo baptizandos, quaſi illis deſit tertia pars baptiſmi integralis, ſcilicet intentio.

Pro ſolutione hujus dubitationis cujus tota vis in eo verſatur quod Calviniſtæ intentionem ad baptiſmum requiſitam non habent, duo videnda ſunt. Primo quænam intentio requiritur in baptizante. Secundò quam habeant Calviniſtæ. Primum præmiſſis quibuſdam quatuor propoſitionibus explicabimus; ſecundum unica tantum propoſitione.

3 Circa primum præmittendum eſt primò intentionem in propoſito nihil aliud ſonare, quam actũ voluntatis, quo voluntas ſuppoſita ordinatione rationis ordinantis aliquid in finem tendit in eum finem per aliqua media. S. Thom. in 1. 2. *q. 12. art. ad 3. & 4.* & probatur in c. *Non fruſtra 23. qu. 5.* cap. *Si quandoque in fin. 15. q. 16.* c. *Humana*, c. *Qui peierare, 22. q. 5.* & c. 1. ubi Archid. *de jure jur. lib. 6.*

4 Præmittendum ſecundò, finem intentionis talem in baptiſmate duplicem eſſe poſſe, Primus eſt actus ille baptizandi; ſecundus eſt effectus actualis, qui dicitur finis ejus propter quem ille baptizat, S. Thom. *in 4. diſt. 6. q. 1. art. 2. quæſt. 2. ad primum*, & communiter omnes DD. in hac materia. Et duplicem hunc finem ineſſe omnibus actionibus humanis docet Ariſtoteles lib. 1. Magnor. Moral. c. 3.

Præmittendum tertiò, poſteriorem hunc finem ſimiliter eſſe duplicem, ſupremum ſcilicet & proximum. Supremus eſt facere hominem filium Dei, c. *Ad menſam, 11. q. 3.* & c. *Per aquam, de conſecr. diſt. 4.* Proximus eſt facere hominem Chriſtianum, ſeu membrum Chriſti, c. *Quidam, de Apoſt.* & c. *Olim, 8. q. 1.* Ita Sotus *in 4. diſt. 6. q. 5.*

5 Præmittendum quartò, intendere aliquid facere baptizando, quod eſt intendere Baptiſmi effectum altero ex duobus modis contingere poſſe, primò explicitè, ſecundò implicitè. S. Thom. *in 4. diſt. 6. q. 1. art. 3. q. 2. ad primum.* Quam etiam diſtinctionem ponit Riccar. *in 4. diſt. 6. art. 1. qu. 2. ad ſecundum.* & Scotus *ubi ſupra* dicens utrumque finem poſſe aliquem intendere bifariam; primò in particulari, ſecundò in univerſali, Et alij DD.

6 Præmittendum quintò intentionem hanc generalem, ſeu implicitam effectum baptiſmi pro fine habentem exprimi poſſe tribus modis. Primò per hoc quod eſt intendere illud facere quod Chriſtus faciendum inſtituit, ſeu facit Eccleſia, ut habet S. Thom. *in 4. diſt. 6. q. 1. art. 3. q. 2. ad primum.*

Secundò, addendo quod facit Eccleſia Catholica vel Romana, vel Græca, vel aliquid hujuſmodi.

Tertiò, intendendo, quod facit Presbyter, vel Epiſcopus dum baptizat, ſeu etiam in communi, quod faciunt Chriſtiani; Dominicus de Soto *in 4. diſt. 1. q. 5.*

Præmittendum ſextò, intentionem hanc uni-

7 verſalem, & implicitam, ſive cadat ſuper actum baptizandi, ſive ſuper effectum baptiſmatis triſariam in baptizante eſſe poſſe, primò actualiter, ſecundò, virtualiter, tertiò habitualiter, D. Thom. *in 4. diſt. 6. q. 1. art. 2. q. 1. ad quartum juncta 3. par. qu. 64. art. 8.* ad tertium, ubi quamvis mentionem non faciat niſi de actuali, & habituali; tamen ſub habituali includit etiam virtualem communicans in vocabulis uſui illius temporis, ut explicat Cajet. Et de triplici hac intentione meminit explicitè Scotus *in 4. d. 6. q. 6. §. Diſtinguitur communiter.* Cui poſtea cæteri ſubſcripſerunt. Quam etiam diſtinctionem communiter ponunt DD. in materia de conſecratione, ac de perſolvendis horis canonicis, quæ etiam in dubio propoſito ſupponitur.

His prænotatis videtur reſpondendum ad primam partem quæſtionis quatuor propoſitionibus. Et quoniam de actu baptiſmatis nulla eſt dubitatio, eo quod Calviniſtæ baptizant; atque ideo baptizare intendunt, alioquin non baptizarent.

Ideo

ideo ponimus primam propoſitionem.

Prima igitur eſt propoſitio ex D. Thom. *in 4. diſt.6.q.1.art.2.q.1. ad 4. & 3.par.q.64.art.8. ad 3.* ſecundum expoſitionem, Cajet. & communi DD. ſententia, Ad actum illum baptiſmi ſufficit intentio actualis, vel virtualis, ſicut in actu conſecrationis, & in perſolvendis horis canonicis, tradunt Archid. poſt Hugonem in c. *Solet, de conſecr. diſt.* 4. Innoc. Hoſt. Jo. Andr. Abb. & alij in c. *Dolentes, de celebr. Miſſarum*, Card. in Clem. 1. *n.7. eod. tit.* Et quia de hoc non eſt quæſtio per ſe primo, ideo illius probationem omittimus.

8 Secunda propoſitio eſt. In baptizante requiritur intentio reſpectu effectus proximi, ſed non ſupremi; & hæc non explicita, & in particulari, ſed implicita, & in univerſali. Hoc dictum habet tres partes, quæ ſingillatim probantur.

Prima pars, ſcilicet in baptizante requiri intentionem probatur hunc in modum. Primò quando unus effectus producitur à pluribus cauſis, oportet ut illæ cauſæ aliquando ſint factæ unum ad invicem; ſed effectus baptiſmi producitur à pluribus cauſis, ſcilicet materia, forma, miniſtro. Ergo requiritur ut illæ cauſæ fiant aliquando unum. Sed hoc fit per intentionem, qua miniſter applicat formam ad materiam, & ſuum miniſterium ad utrumque, & hoc totum ad Sacramenti collationem. Ergo intentio eſt neceſſaria. Et hæc ratio eſt S. Thom. *in 4. diſt.6.q.1. art.2. q.1.* per quam concludit non ſolum requiri intentionē in baptizante ad conſequendum Sacramenti effectum, ſed etiam ad ipſius Sacramenti perceptionē, & conſtat ex c. *Solet*, ubi gloſſ. *fin.* & Archid. qui id probat verbis Ambroſij, *de conſecr. diſt.* 4. gloſ. *fin.* in c. *Dedit*, 1. *q.* 1. DD. in cap. 1. & cap. *fin. de baptiſ.* Unde hæc ratio valere poteſt etiam pro prima propoſitione. Secundò probatur, quia cum iſte actus ſit humanus, debet eſſe propter finem intentus, c. *de occidendis*, c. *non fruſtra*, 23. *quæſt.* 5. c. *Ab exordio*, 35. *diſt.* Et habetur 1. *Ethic.* Dixi propter finem, quia aliàs eſſet caſualis. Dixi intentus, quia ſi non intenderetur finis iſte, actus, vel eſſet agentis naturalis, & non à propoſito, vel ſi à propoſito eſſet fortuitus, ut patet ex 2. Phyſ. Et hæc ratio haberi poteſt à Scoto ubi ſupra, & per has rationes eadem concluſio communiter à DD. probatur.

Secunda pars, ſcilicet reſpectu finis proximi, non autem ſupremi probatur à Scoto, quia congruum videtur, ut iſte actus differat à quacunque alia humana actione, quod fit ex fine, c. *Quiſquis*, c. *Deliciæ*, c. *Quod dicit*, 41. *diſt.* d. c. *de occidendis*, 23. *q.* 5. & c. *Cum voluntate, de ſent. excomm.* Quæ ratio licet fortè aliquibus non probetur, quia tamen ipſemet dicit illam eſſe probabilem, & congruam; & ſat eſſe, ut ille finis ſit intentus in univerſali, quòd eſt dicere, ſat eſt intendere, quod intendunt Chriſtiani circa ſuos. Ideo valere poteſt in propoſito.

Tertia, ſcilicet talem intentionem non requiri explicitè, & in particulari, ſed ſufficere implicitè, & in univerſali probatur ratione, authoritate, & exemplo. Ratio eſt quia in Concilio Florentino,
9 in decreto fidei Eugenij IV. *in* §. *Primum* Sacramentum diffinitur in caſu neceſſitatis non ſolum Sacerdotem, & Diaconum, ſed & laicum, vel mulierem imò etiam paganum, & hæreticum baptizare poſſe. Sed mulieres, pagani, hæretici, ut plurimùm non intendunt illum finem in particulari, & diſtinctè. Vel enim explicitè, & in particulari non cognoſcunt, vel non credunt. Ergo ſatis eſt illum finem intendere implicitè, & in univerſali prout in alio continetur. Et hoc eſt quod in decreto fidei id quod facit Eccleſia. Quia enim eccleſia aliquid facit, & illum finem, aſſequitur, ideo ex conſequenti, & implicitè intendunt illud facere, ut explicat D. Thomas *d. diſt.6. quæſt.1 art.3 ad quartum.*

Authoritas eſt S. Thomæ, Riccardi, Hugonis, Scoti, Durandi, & omnium Theologorum in 4. diſt. 6. id aſſerentium. Nec non eſt Gloſſæ, Archidiaconi, Præpoſiti, & aliorum omnium Canoniſtarum in c. *Spiritus Sanctus*, 1. *q.* 1. qui fundatur in
10 §. *Ecce*, ubi refertur exemplum Alexandri Epiſcopi Alexandriæ, qui cum poſt Miſſarum ſolemnia vidiſſet ſuper ora maris ludum puerorum imitantiū Epiſcopum, & gerentium ea, quæ in eccleſia geri mos eſt, eos ad ſe perduci jubet, & quid egerint percunctatur: & cum illi retuliſſent baptizatos fuiſſe quoſdam Catechumenos per puerum Athanaſium, qui ſe Epiſcopum ſimulaverat, ſtatuit: iterari baptiſmum non debere.

Tertia propoſitio eſt. Hæc intentio univerſalis, & implicita ſufficienter exprimitur uno ex tribus modis, qui habentur in quinto ſuppoſito. Ita ſcilicet ut intendat facere vel id quod Chriſtus faciendum inſtituit, ſeu facit eccleſia, etiamſi neque ad
11 Romanam, neque ad Catholicam reſpiciat, imò etiamſi ad illam, quæ Schiſmatica eſt, intentionem dirigat, vel ut intendat facere, quod facit Presbyter, aut quod communiter faciunt, & intendunt Chriſtiani.

Et quidem ſufficere intendere quod facit eccleſia omnes Theologi in *4. diſt.6.* fatentur, & communiter Canoniſtæ *de conſecr. diſt.*4. & pro hoc ſtat littera Conc. Trident. *Can. 4 d. ſeſſ.7. de baptiſ.* ubi diffinitur eſſe verum baptiſma quod etiam ab
12 hæreticis datur, In nomine Patris, &c. cum intentione faciendi quod facit Eccleſia.

Quod autem non oporteat addere, Catholica, vel Romana, patet; tum quia hæretici Donatiſtæ (contra quos Auguſtinus) ſolum in parte Donati dicebant eſſe eccleſiam; & tamen illos Auguſtinus negavit eſſe rebaptizandos, damnans in hoc Concil. Carthaginenſe ſub Cypriano Martyre Sanctiſſimo, ut habetur in c. *Quomodo, de conſecr. diſt.* 4. Tum quia Græci in Schiſmate ab Eccleſia Romana deficientes ad illam non reſpiciebant dum baptizabant, nec propterea in unione facta in Concilio Florentino ſub Eugenio IV. ſunt rebaptizati. Et Eccleſia Auguſtinum ſecuta ſancit hæreticos non eſſe rebaptizandos, c. *Oſtenditur*, c. *Hi de quibus*, c. *Nullus autem*, c. *Sive hæreticus, de conſec. diſt.* 4. Quod verò ſufficiat intendere quod facit Presbyter, vel Epiſcopus, vel quod Chriſtiani faciunt patet in exemplo pueri Athanaſij ſupracitato & in auctoritatibus ſupra in 2. propoſitione adductis, atque in ſequenti adducendis.

13 Quarta propoſitio eſt, Habens talem intentionem generalem, atque implicitam, etiamſi opinetur per baptiſmum nihil conferri, & vanum, ac ſuperſtitioſum quid illud eſſe; imò etiamſi arbitraretur illud eſſe truffam (ut Canoniſtæ) ajunt vere baptizat, ac propterea baptizati ab eo, rebaptizari non debent, quod probatur ratione, & auctoritate.

Ratio: In baptizante non requiritur de neceſſi-
14 tate fides, cum etiam à Pagano, ac Judæo verum baptiſma conferatur, c. *Dedit*, c. *Oſtenditur*, cap. *Si*
15 *quis per ignorantiam*, 1. *q.* 1, c. *Romanus*, & cap. *Solet*

let de conſecr.diſt.4.gloſ.1.in cap.*pen.de tempor.ordin*.& gloſ.1.in cap.1.*de Cler.non ordin*.& tradunt DD.*hic*,eò quod baptiſmus non habet efficaciam à Miniſtro,ſed à principali agente, qui eſt Chriſtus qui principaliter in Sacramentis operatur, D.Thomas *in 4.diſt.6.q.1.art.3,q.2.* qui generat ſibi filios per fideles & infideles,per Catholicos,& hæreticos ſicuti Jacob per ancillas,& libertas;nam Chriſtus eſt qui baptizat, quod & ab Auguſtino non rarò inculcatur,ut patet in dict.cap.*Dedit*,cap. *Etiam*, & c,*Dominicus*,*1.q*.1.in c. *Baptiſmus*,c. *Solet*,c. *Aliud*,& c.*Cum tantum*,*de conſecr.diſt*.4. Et quamvis baptiſmus dicatur eſſe Sacramentum fidei in c.*fin.de Presb.non bapt*.in c.*Nihil*, *de conſec. diſt*.4. & in decreto Concilij Tridentini *de Iuſtificat.c.7. ſeſſ.6.* Et conſtet non tam ablutione corporis, quã fide cordis,ut legitur in cap.*Verus*,*de conſecr.diſt*.4.Hoc tamen non ideo dicitur,quod fides in miniſtro ſit neceſſaria , ſed quia,ut ait gloſſa in d. cap. *Nihil in verb.Sacramentum in fide Chriſti conſecratur,& in fide Eccleſiæ confertur*, vel quia in nomine Trinitatis confertur, quia offerentes,& oblati tenentur credere,& confiteri; vel quia ſignum eſt quoad ſuſcipiens,fidem habeat,etiamſi nõ habeat, aliquo impediente. Hæc gloſ.Item dicitur conſtare fide cordis, quia ſine fide impius per baptiſmum non juſtificatur,c.*Quamvis*,*de conſec.diſt*.4.c.*Majores*,*ſuf.eod*.Ideoque S.Synodus dum dixit baptiſmum eſſe Sacramentum fidei,pronnus addidit illa verba:ſine qua nulli unquam contigit juſtificatio.

Auctoritates poſt Auguſtinum innuitetæ ſunt, Et ex Canoniſtis noſtris hoc tenuit hic originaliter Innoc.*n*.8. licet eum pro ſuo errore falsò citet impius Kemnit.*in 2.part.examinis Conc.Trid*.ut refert Card.Bellarm.*tom.1.de Sacram.c.28.*§.*Addit*, *Kemnitius* , & §.*Ad authoritatem*, Verba Innocen. hæc ſunt.(Ad hoc ut aliquis baptizatus ſit, neceſſarium eſt, quod baptizans intendat baptizare,
17 non tantum balneare, vel carnes lavare;nec tamen videtur neceſſe quoad effectum baptiſmi quod ſciat quid ſit baptiſmus,ſcilicet quod ibi infundatur gratia,vel quod ſit Sacramentum, nec etiam oportet quod credat hoc ipſum; imò etſi contrarium credit,& totum reputet truffam & deceptionem,tamen baptiſmus ſuum habet effectum, Item non eſt neceſſe quod baptizans ſciat quid ſit eccleſia,neque quod gerat in mente facere quod facit Eccleſia. imò ſi contrarium gereret in mente ſcilicet non facere quod facit Eccleſia; ſed tamen facit quia formam ſervat , nihilominus baptizatus eſt, dummodo baptizare intendat : Unde ſi quis in caſu neceſſitatis conſtitutus, vel etiam ſine neceſſitate vadat ad Saracenum , & dicat baptiza me, & doceat eum formam , & ille Saracenus baptizet, non credens per immerſionem aliquid fieri , niſi madefactionem , & non intendat eum baptizare, vel etiam madefacere ſecundum intentionem petentis baptiſmum , id eſt ut baptiſmus operetur quidquid operari poteſt , & ipſe baptizans tanquam miniſter conferat , quod alij baptizantes conferunt , licet non credat ipſum poſſe aliquid operari, verè baptizatus eſt; ſed ſi hoc non intenderet,non baptizaret ; nec eſt neceſſe quod aliquando ſciat , quid in his Eccleſia intelligat, vel etiam quod ſciat,vel credat Eccleſiam eſſe.) Hactenus Innocentius , cujus verba fere ad litteram tranſcripſerunt , & ſecuti ſunt *hic* Hoſt. *num*. 13. Jo.Andr.*verſ. Hoc autem notandum*, *col*.3. Ant.de Butr.*verſ. Quæro an ultra formam verborum*, & Sylveſt.*in ver. Baptiſmus* 3.§.1.*n*. 2.Idemque probavit Archid.in c.*Solet*,*de conſ.diſt*.4.(Baptiſma, inquit,quod jocosè,vel etiam mimicè traditur, verè baptiſma eſt ſi adſit intentio dandi, ſi autem non adſit,non eſt baptiſma ſecundum Hogonem) quod dic ut plenè notat Innocentius *extra de baptiſm*.cap.1 & ſequuntur ibi Præpoſitus, & alij communiter, Anchar.*hic num*.2.dicens: (Non eſt ergo curandum in conferente baptiſmum, quod malè de eo ſentiat,& truffam , & deceptionem arbitretur,dummodo in forma conſueta conferat, & intendat dare, quod dant alij baptizantes,)Et idem Innocentius in cap.*fin.num*.4.*infra eod*. ubi ait: (Poteſt dici quod etſi baptizans ; & baptizatus non crederent in baptiſmo aliquid conferri niſi ſanitatem, dummodo baptizare intenderet benè eſſet baptizatus: Sed quid ſi non intenderet aliud per lavationem conferri niſi ſanitatem? & tunc idem dicerem,quia baptizare intendunt,licet malam credulitatem,& intentionem habeant de viribus baptiſmi; ſed ſi non intenderent conferre baptiſmum, ſed quamdam medicinam facere contra infirmitatem ſed verba formæ exprimerent,tamen non crederem eum baptizatum.)Hæc ille,quem ſimiliter eiſdem verbis referunt *ibi*.Hoſtien.*num*.7, & Jo.Andr.*col*.1.*verſ.Quod ſi baptizans*, & *baptizatus*,Butr.*num*.4.*eodem verſ*.Abbas *num* 5.(Si baptizans,inquit, & baptizatus intendunt baptizare,& baptizari,ſed credunt quod baptiſmus ſolum proſit ad ſanitatem corporis, & non animæ, numquid conferatur verus baptiſmus? DD, quod ſic. Satis enim eſt, quod ſervetur forma tradita ab eccleſia,& quod illi baptizare, & baptizari intendant.) Idem DD. ſupra *cap*. 1. Etiamſi credant quod baptiſmus ſit una truffa,dummodo intendant,ut dixi baptiſmum conferre, eo quod Spiritus Sanctus ad formam verborum inviſibiliter operatur. Et ex recent. Navarr. *in Manual. cap. 22. de Sacrament*,*Baptiſm.num*.7. ubi pro hac ſententia adducit textum in cap. *Quicumque*, c. *A quodam*,cap.*Conſtat*, & cap.*Mulier de conſecratione diſt*.4.

Ex Theologis verò idem docuit D,Thomas *in 4.diſt.6.q.1.art.2.q. 2.ad 1*. (Intentio recta ad baptiſmum requiſita,eſt,ut intendat facere, quod facit Eccleſia,non tamen de neceſſitate requiritur ut faciat propter id quod facit eccleſia.) Item *art*. 3. *quæſt*.2,*ad* 1. (Quamvis ille qui non credit baptiſmum eſſe Sacramentum,aut habere aliquam ſpiritualem virtutem,non intendat dum baptizat cõferre Sacramentum;tamen intendit facere quandoque quod facit Eccleſia,& ſi illud reputet nihil eſſe; Et quia Eccleſia aliquid facit, ideo ex conſequenti,& implicitè intendit aliquid facere, quamvis non explicitè.)Hæc S.Thomas. Item Alexan. de Ales *in 4.part.q.16.memb*.4.Richard.*in 4. diſt. 6.art.1.q.2.ad 2*.(Sufficit intentio faciendi quod facit Eccleſia in univerſali,etiamſi nihil credat,imò etiamſi credat oppoſitum.)Item Gabr. Biel. *in 4. diſt.6.qu*.1.(etiamſi credat quod nihil efficiat, ſufficit ſi intendat in univerſali.) Item Hugo de S.Victore *lib.2.part.6.cap*.13.(etiamſi ludricè fiat, dummodo facere intendat,ut patet in Athanaſio) Item Robert.Aolſcort *in 4.d.1.art.8.ad octavum princ*. (diſtractus vel ludens ſi intendit quod eccleſia, ſufficit.)Item Jo.Bac.*in 4.diſt.6.q.1.art.2.in fin*.Item Durandus,& reliqui,

Quoad

18 Quoad ſecundum, ſcilicet, quam intentionem habeant Calviniſtæ, dicendum eſt Calviniſtas nullam quidem vim, atque efficaciam Baptiſmo tribuere, ſed tamen debitam ſervare materiam, ac formam, atque ſufficientem habere ad baptizandum intentionem.

Prima pars, id eſt nullam vim illos Baptiſmo tribuere patet in dubio. Secunda pars, ſcilicet de materia, ac forma patet, eo quod aqua naturali, & *In nomine*, &c. ſe debere baptizare putant.

Tertia autem pars, ſcilicet de intentione, patet etiam, quia etiam Calviniſtæ intendunt ſaltem facere quod Chriſtus faciendum inſtituit, ſeu quod faciunt illi qui verum habent Chriſti cultum; putant enim ſe tales eſſe, licet fallantur, vel certè intendunt facere, quod facit eorum Eccleſia quocumque nomine appelletur, quia putant eorum Eccleſiam verè eſſe membrum Eccleſiæ univerſalis. Hujuſmodi autem intentiones ſufficere, patet ex dictis in tertia propoſitione, quia in illis continetur implicitè, & in univerſali intentio Sacramenti, quod Chriſtus inſtituit, & quod faciunt veri Chriſti cultores, ſeu vera Eccleſia, licet Calviniſtæ decipiantur in horum cognitione particulari. Quam ob rem baptiſmum collatum à Calviniſtis eſſe validum, nec iterandum tradunt in ſpecie Cardin. Bellarm. *tom.1. de Sacram. c.27. §. Sed hoc merum mendacium*, & Vaſq. *diſp. nt.138. cap.3. in fin.* Quod ipſum de Eccleſia Geneven. probat idem Bellarm. *loc. cit. §. Petes.* Hanc autem Calviniſtarum eſſe, & Calvinum pro inſtauratore illius habitum, affirmant Jo. Vetus, & Claudius Sanctesius, ut refert Prateolus *in verb. Calviniſta.*

Ad argumentum reſpondetur negando aſſumptum, ſcilicet, quod nullam habeant intentionem: nam quoad actum, habent: quod patet, quia baptizant; quoad effectum habent eam, quæ ſufficit, ut patet ex tertia, & quarta propoſitione, nec non ex ſecundo articulo quæſtionis. Et cum inſtant, quia nec virtualem, &c. dicimus eos habere univerſas implicite, ac virtualiter, &c.

Itaque ad dubium videtur poſſe reſponderi baptiſmum Calviniſtarum eſſe verum baptiſmum, & ideo baptizatos ab eis non eſſe iterum baptizandos etiam ſub conditione, ſi baptizati non ſint.

Tantum ceremoniæ ſupplendæ ſunt in baptizatis à Calviniſtis, & in adultis prævia abjuratione, & reconciliatione, cap. *Quamvis*, & ibi gloſ. *1*. cap. *Hi de quibus*, ubi gloſ. *final.* c. *Si qui, il ſecondo*, cap. *Si re vera, de conſecrat. diſt.4.* & cap. *Quidam, de Apoſt.*

Quæ tamen omnia ſubjicimus cenſuræ Sedis Apoſtolicæ, à cujus determinatione ne latum quidem unguem diſcedere intendimus.

De Baptiſmo.

Cap. Majores.

SVMMARIVM.

1 *Baptiſmus utiliter confertur parvulis, licet per actum non credant, nec intelligant; & remittitur eis peccatum originale, & num. 40*

2 *Cauſæ majores, & præſertim fidei ſpectant ad Papam privative quo ad omnes.*

3 *Abbas Panormitanus authoritatis Concilij contra Papam acerrimus propugnator.*

4 *Papa non poteſt decedere contra ſtatutum Eccleſiæ ſine Concilio.*
Contrarium num.7.

5 *Papa poteſt errare in fide, ſed tota Eccleſia errare non poteſt.*
Contrarium, num. 12.
Declaratur num. 13. & 17. & num. ſeqq. uſque ad num.24.

6 *Fidem Chriſtianam committere arbitrio unius hominis periculoſum.*
Declaratur, n.11.

7 *Fidei diffinitiones Papa etiam cum Concilio revocare non poteſt, ſed tantum explicare.*

8 *Concilii ſtatuta concernentia jus poſitivum poſſunt per Papam tolli, & abrogari, etiam ſine Concilio.*

9 *Cap. Anaſtaſius 19. diſt. eſt apocryphum, & falsò tribuitur Anaſtaſio.*

10 *Concilii, & Papæ poteſtas eſt major quàm ſolius Papæ extenſivè, non autem intenſive, & n. 17.*

13 *Papa ut homo privatus errare poteſt in fide, quod tamen hactenus per Dei gratiam non legitur contigiſſe.*

14 *Papæ non dedit Deus impeccabilitatem in agendo; dedit tamen infallibilitatem in definiendo.*

15 *Symboli nova editio pertinet ad ſolam authoritatem Summi Pontificis.*

16 *Fides una debet eſſe totius Eccleſiæ.*

17 *Eccleſiæ judicium in quæſtionibus fidei eſt infallibile, ſi Eccleſia conſideretur, prout eſt unum corpus, cujus caput eſt Papa, & n. 21.*

18 *Secus ſi conſideretur ſeorſim à capite, & n. ſeqq.*

19 *Eccleſia corpus non eſt ſine capite, & omnis à capite deſluit in membra poteſtas.*

20 *Eccleſiæ unum caput eſſe exiſtimantur Chriſtus, & Papa.*

22 *Eccleſia prout eſt collatio omnium fidelium, non eſt poſſibile ut in unum conveniat ad determinandum quæſtiones fidei, & n. ſeqq.*

23 *Concilium non eſt Eccleſia Univerſalis, niſi repræſentativè.*

24 *Concilii judicium in quæſtionibus fidei an, & quibus caſibus ſit infallibile, & num. ſeqq. uſque ad num.37.*
Quid ſi Concilium ſit congregatum ſine authoritate Papæ, n. 25.
Et quid ſi authoritate Papæ ſit congregatum, & Papa ibi ſit præſens, n.26. & 36.
Et quid ſi Papa ſit abſens, num.27. & 36.

25 *Concilium ſine authoritate Papæ congregatum eſt acephalum, ſchiſmatica Conventicula, & Synagoga Satanæ.*

26 *Concilii diffinitiones, cui Papa præſidet, ſunt infallibiles, & n. 36.*
Alias ſecus, niſi poſt confirmationem Apoſtolicam, num.28. & 36.
Vel niſi Papa committat Concilio, ut talem articulum ſic diffiniat, n. 36.

27 *Concilium legitimè congregatum habet poteſtatem ſtatuendi pleno jure; ſed ejus determinationes non ſunt infallibiles, niſi in tribus caſibus, & num. 36.*

28 *Concilium etiam legitimè congregatum errare poteſt prout aliquando erravit.*

30 *Concilii Epheſini ſecundi definitiones Leo Papa tamquam hæreticas damnavit.*

31. Con-

31 *Conciliorum decreta Romani Pontifices olim confirmabant congregata Synodo Prælatorum ſub Patriarchatu Romano, & pravia diligenti examinatione, & n.36.*

32 *Concilii diffinitiones poſt impartitam illi authoritatem à Papa cenſentur Papales; non tamen infallibiles, niſi in caſibus, ut n.36.*

33 *Infallibilitas in determinationibus fidei eſt donum Dei Petro, & ſucceſſoribus datum quod non eſt alteri communicabile & n.ſeqq.*

34 *Gratiæ gratis datæ, quæ hic enumerantur, non poſſunt alteri communicari, niſi à Deo.*

35 *Donum fidei eſt ſupereminens fidei certitudo ad inſtruendum alios ibidem.*

36 *Imperium merum, & ea in quibus eligitur induſtria perſonæ, ſubdelegari non poſſunt.*

37 *Circumciſio, & Baptiſmus, qui Circumciſioni ſucceſſit, in quibus conveniant, & in quibus differant, & n.ſeqq uſque ad n 53.*

38 *Conveniunt primò quia ſicut olim per circumciſionem, ita hodie per Baptiſmum remittitur originale peccatum.*

39 *Et ideo circumciſio non reiterabatur, ſicut nec hodie baptiſmus.*

40 *Secundo quia ſicut circumciſio tam adultis, quàm parvulis ex præcepto Domini conferebatur, ita hodie baptiſmus.*

41 *Tertiò quia ſicut olim ſine circumciſione nullus ſalvari poterat, ita nec hodie ſine Baptiſmo.*

42 *Differunt primò quia baptiſmus tam maſculis, quam fœminis eſt conferendus; ſed circumciſio ad fœminas non pertinebat.*

Secundo quia multò plus confert baptiſmus Chriſtianis, quàm olim circumciſio Iudæis, num. 47.

Tertiò quia baptiſmus eſt ſignificantior, decentior, & facilior circumciſione n.50.

Quartò quia circumciſio non imprimebat Characterem, ſicut nunc imprimit Baptiſmus, num.51.

Quintò quia circumciſio conferebat gratiam iuſtificantem ex opere operante; nunc vero baptiſmus illam confert ex opere operato, nu. 52.

43 *Maſculinum concipit fœmininum in lege non tantum humana, ſed etiam divina.*

44 *Fœminæ in veteri teſtamento non circumcidebantur, ſed 14. die in templum offerebantur, ibique nomen eis imponebatur, & n. ſequent.*

45 *Circumciſio inſtituta fuit ut ſignum fidei Abrahæ, qui credidit ſe patrem futurum Chriſti ſibi promiſſi.*

46 *Baptiſmus continet virtutem Chriſti qui eſt univerſalis cauſa ſalutis omnium, & remiſſionis omnium peccatorum.*

47 *Iudæi quamvis per circumciſionem damnationis periculum evitarent, tamen non intrabant in regnum cœlorum, quod fuit omnibus obſeratum uſque ad mortem Chriſti.*

48 *Baptiſmus ſi tempore circumciſionis fuiſſet, ianuam Regni Cœleſtis non aperuiſſet.*

49 *Circumciſio ſi hodie locum haberet, Paradiſi ianuas aperiret, ſicut baptiſmus.*

53 *In Baptiſmo parvulorum infunduntur virtutes Cardinales, & morales quoad habitum, licet non quoad uſum.*

54 *Peccatum originale ſine conſenſu contrahitur, & & ideo ſine conſenſu dimittitur, ſcilicet parvulis.*

55 *Actuale vero conſenſu contrahitur, & ideo ſine conſenſu minimè relaxatur.*

56 *Peccatum originale eſt peccatum naturæ, actuale vero eſt peccatum perſonæ.*

57 *Peccatum originale non eſt fomes, ſeu pronitas ad peccandum, quæ remanet etiam poſt baptiſmum.*

58 *Peccatum originale quid ſit.*

59 *Languor naturæ dicitur.*

60 *Amentibus & dormientibus, qui non conſentiunt baptiſmo, actuale peccatum non dimittitur, nec etiam originale.*

61 *Peccata Deus non dimittit ex parte, ſed ex toto, & num.ſeqq.*

62 *Excommunicationibus pluribus ligatus poteſt abſolvi ab una, nec cenſetur à reliquis abſolutus.*

63 *Peccati originalis pœna eſt carentia viſionis Dei, Actualis vero gehennæ perpetuæ cruciatus.*

64 *Amentes, vel dormientes recipiunt characterem baptiſmi, ſi prius propoſitum habuerunt baptiſmum ſuſcipiendi, alias ſecus.*

Et baptizari debent in furore etiamſi contradicant, aut iniuriam inferant Sacramento, ibidem.

65 *Fallit in amentibus, qui ante uſum rationis in amentiam inciderunt, qui baptizantur, ſicut parvuli ex intentione eccleſiæ.*

66 *Niſi habeant dilucida intervalla.*

67 *Amentes ſunt baptizandi ſi periculum timeatur, alioquin melius eſt expectare, ut ſint ſanæ mentis.*

68 *In Baptiſmo adultorum requiritur intentio ex parte baptizati ex neceſſitate Sacramenti, adeo ut baptizatus ſine intentione ſit denuo baptizandus, & n.ſeqq.uſq ad n.80.*

69 *Sed ſi non conſtet an habuerit intentionem, eſt rebaptizandus ſub conditione, ſi non eſt baptizatus.*

70 *In Baptiſmo adultorum non requiritur intentio actualis, ſed ſufficit virtualis, & numer. ſequent.*

71 *Voluntas ſemel poſita præſumitur ſemper durare, niſi probetur mutata.*

72 *Amentes, vel dormientes qui nunquam conſenſerunt baptiſmo, vel aliquando conſenſerunt, ſed poſtea contradixerunt, Characterem non recipiunt.*

73 *Ficti, qui non ore ſed corde diſſentiunt, baptiſmi ſuſcipiunt Sacramentum.*

74 *Et dicuntur ficti, qui apparenter oſtendunt ſe rectam fidem habere, & Sacramentum venerari, & velle ſe Chriſto conformari, & corde diſſentiunt, & num.ſeq.*

75 *Ficti quot modis dicantur.*

76 *Ficti accedentes ad Baptiſmum ſuſcipiunt Sacramentum, ſed non effectum Sacramenti.*

77 *Et recedente fictione per cordis contritionem baptiſmus incipit prodeſſe in remiſſionem peccatorum.*

78 *Intentio baptizati per ſe non requiritur ex neceſſitate Sacramenti, ſed tantum per accidens videlicet quando prius contradixit, ſecundum opinionem Caietani.*

Sed

Sed contra, num.79.

Characterem tunc Sacramentalis imprimit operatio, cum obicem voluntatis contrariæ non invenit obſiſtentem, & n.76.

79 *Procedit in iis, qui aliquando conſenſerunt, nec poſtea contradicendo obicem poſuerunt.*

80 *Coactio abſoluta conſenſum prorſus evacuat.*

81 *Baptizatus, vel ordinatus per coactionem abſolutam, nec rem, nec characterem recipit Sacramenti, & num. 91.*

82 *Contradicere plus eſt, quam minime conſentire.*

Idolis thurificare per vim abſolutam coactus notam alicujus reatus non incurrit, ibidem.

83 *Baptizatus, vel ordinatus per vim conditionalem recipit Sacramentum, ſed non rem Sacramenti, & num. ſeqq. & 115.*

84 *Coactus per metum dicitur conditionaliter volens, licet abſolute non velit.*

85 *Voluntas coacta voluntas eſt, non tamen abſoluta, ſeu libera.*

86 *Voluntas coacta non ſufficit in actibus, in quibus requiritur omnimoda libertas, ut in matrimonio.*

87 *In electione.*

88 *In dotis Conſtitutione.* –

89 *Et in profeſſione.*

90 *Ordinatus coactè ad ordinem Subdiaconatus an teneatur ad continentiam, & num. ſeq. uſque in finem.*

Quid ſi coactio ſit abſoluta, 91.

Et quid ſi coactio ſit conditionalis, ſeu per metum, num. 92.

Quid ſi metus ſit levis, ibidem.

Et quid ſi metus ſit cadens in conſtantem virum, num. 94.

Et quid ſi ordinatus prius habebat uxorem, num. 95. & num. 103.

Et quid ſi uxorem non habebat, n. 98.

91 *Ordinatus ad Subdiaconatum per coactionem abſolutam non tenetur continere, quia nec recepit Characterem.*

92 *Metus levis, ſeu vanus non attenditur etiam in actibus, in quibus requiritur omnimoda libertas.*

93 *Et dicitur metus vanus, quem conſtans vir timere non debet.*

95 *Ordinari non poteſt conjugatus ad ſacros ordines in præjudicium uxoris.*

96 *Etiamſi matrimonium non ſit conſummatum.*

97 *Et uxor continentiam promittat.*

98 *Baptizatus per vim conditionalem compellitur ad obſervantiam fidei, & illius ſequelam, & num. 109.*

100 *Ordinato per metum non ſuccurritur actione, quod metus cauſa, quia contra impreſſionem Characteris reſtitutio dari non poteſt.*

101 *Continentia eſt res voti, non præcepti, nec debet eſſe niſi voluntaria, & n. 105.*

102 *Ordinatus ad ſacros per vim conditionalem, niſi contineat, privilegiis clericalibus non gaudet.*

103 *Ordinatus ad Subdiaconatum per vim, & metum, non tenetur continere, licet uxorem non habeat, ſecundum opinionem, quam ultimo firmat Rota, & num. ſequentib. uſque ad num. 113. & ſervat Cancellaria, & Pœnitentiaria, num. 108.*

104 *Metus cadens in conſtantem virum eſt juſta cauſa diſpenſandi cum Subdiacono ad matrimonium contrahendum.*

105 *Actus omnis requirens voluntatem ſpontaneam, ſeu liberam, ſi fiat per voluntatem coactam, non valet.*

Continentia requirit libertatem à coactione, ibidem

106 *Puer ordinatus ad ſacros non tenetur continere.*

107 *Metus ſicut annullat votum continentiæ expreſſum, ita & tacitum, ſeu annexum ordini.*

129 *Baptiſmo eſt naturaliter, & eſſentialiter annexa obligatio profitendi fidem.*

110 *Ordini ſacro non eſt annexa obligatio continendi eſſentialiter, ſeu naturaliter, ſed tantum accidentaliter ex ſtatuto eccleſiæ.*

111 *Subdiaconis olim licebat matrimonium contrahere.*

112 *Ordinatus ad Subdiaconatum per vim conditionalem, tenetur vivere ſecundum eſſentiam Subdiaconatus, ſed non ſecundum illius accidentia.*

113 *Toletani Concilii decretum de iis, qui poſt aſſumpta Eccleſiaſticarum dignitatum officia ad conjugia redeunt, expenditur, & n. ſeqq.*

114 *Metus, & violentia purgantur per liberum conſenſum ſupervenientem.*

116 *Ordinatus ad ſacros per metum provenientem ab intrinſeco, & cauſis naturalibus tenetur continentiam ſervare.*

117 *Invitus, & penitus contradicens nec Sacramentum recipit, nec rem Sacramenti.*

118 *Opinio probabilis à Concilio approbata definit eſſe opinio, & efficitur lex neceſſariò tenenda.*

1 MAJORES. Sacramentum Baptiſmi utiliter confertur parvulis, licet per actum non credant, nec intelligant: & remittitur eis peccatum originale, adultis verò amentibus, & dormientibus, etſi baptizentur, non dimittitur actuale, nec etiam originale; imò nec character imprimitur, niſi prius habuiſſent propoſitum baptizandi, id eſt baptiſmum ſuſcipiendi. Hoc dicit integra hæc Decretalis, ſecundum Jo. Andr. cum quo cæteri concordant. Dividitur ut per eum, & eſt dogmatica, decidens magnas fidei quæſtiones.

2 Nota primò ex principio textus. *In majoribus Eccleſiæ cauſis, & præcipuè in concernentibus articulos fidei*, Papam eſſe judicem privativè quoad omnes: concordat cap. *Multis*, & cap. *Hunc ſoli ſedi*, 17. *diſt.* cap. *Præceptis*, 12 *diſtinct.* cap. *Quoties*, 24. *quæſt.* 1. cap. *Vt debitum in extremis verbis. de appellat.* cap. *Per venerabilem. Qui ſint filii legitimi*, & cap. *Quamvis de election. lib. 6.* cum ſimil. & docet S. Thomas infra citandus *n.* 15. & de his in primis intelligitur Tridentina Synodus in *cap.* 20. *ſeſſ.* 24. in illis verbis. [Ab his excipiantur cauſæ, quæ juxta canonicas ſanctiones apud Sedem Apoſtolicam ſunt tractandæ.] ut plures celebres Juris conſulti, & Sacri Palatij Apoſtolici Auditores olim reſponderunt ex auctoritate Sanctiſſimi à S. Congregatione conſulti, ut dixi in cap. *Licet, à num. 30. maximè n. 37. ſupr. de for. compet.* An autem hujuſmodi cauſæ ſint ad Sedem Apoſtolicam referendæ ex divina inſtitutione, an verò ex vi reſervationum Apoſtolicarum, & quæ ſint majores cauſæ; Anne Epiſcopi exceptis diffinitionibus fidei, & ceſſantibus reſervationibus Apoſtolicis, tantam habeant poteſtatem in ſuis Diœceſibus quantam habet Summus Pontifex in Eccleſia univerſali, ſcri-

pſi

pſi plenè in c. *Pernicioſam, à num. 28. uſque ad num. 72. maxime n. 56. ſupra de offic. ordin.*

3 Illud tantum hoc loco admonendi ſumus, nem-
pe cavendum eſſe ab aſſertionibus Abbatis *hic in 1.
& 2. notab.* Is enim cum in depreſſionem Romani
Pontificis una cum Ludovico Romano pro viri-
bus conatus fuiſſet extollere authoritatem Conci-
lij in ſchiſmate Baſileenſi, in quo etiam Pſeudo-
Cardinalis à Felici Antipapa creatus fuerat, ut dixi
in c. *Significaſti, n. 49. & 56. ſupra de electione*: ubi que
4 hoc recitabat, quod biberat: Quare hic ſumpta oc-
caſione ex materia Decretalis, aſſerit, Papam non
poſſe decidere contra aliquod ſtatutum Eccleſiæ
ſine Concilio; & ita intelligit textum in cap. *Ana-
ſtaſius 19. diſtinct.* & ibi gloſ. *in verb. Concilio*, quæ
videtur velle, ut Papa in cauſa fidei teneatur Con-
cilium requirere, & in tali cauſa Concilium ſit
ſupra Papam, & ſubnectit Abbas rationem, quia
5 ubi in cauſa fidei conſtat de judicio totius Eccleſiæ,
Papa non poteſt aliquid decernere contra ſtatu-
tum Eccleſiæ, quia poſſet Papa eſſe hæreticus, & ſic
errare in fide, c. *Si Papa, 40. diſtinct.* ſed tota Eccle-
ſia errare non poteſt, ut cap. *A Recta*, & ibi gloſ. 1.
6 *24. quæſt. 1.* Cui addi poteſt Archidiac. in d. cap. *A-
naſtaſius, num. 2. in fin.* Dicens: Nimis periculoſum
erat fidem noſtram committere arbitrio unius ho-
minis, & eum ſequitur Mar. Mantua *in tract. de
Concilio, num. 162.* inter tract. commun. *tom. fol. 86.*
7 Verum hæc aſſertio eſt erronea, primò in eo, in quo
dicit Papam non poſſe decidere ſine Concilio con-
tra ſtatutum Eccleſiæ: nam aut ſtatuta hujuſmo-
di ſunt diffinitiones fidei: & tunc Papa etiam cum
Concilio non poteſt illas revocare, quia alias con-
vinceretur erraſſe, quod eſt impoſſibile, ut eſt te-
xtus formalis in cap. *Sunt quidam. 25. quæſt. 1.* & in
cap. *Sicut in fin.* & ibi gloſ. *ult. 15. diſtinct.* ſed
8 poteſt tantum explicare, ut per D. Thom. *in 2. 2.
quæſt. 1. art. 10. ad ſecundum*, & Auguſt. *Triumph.
in ſumma de poteſtate Eccleſ. quæſt. 10. art. 3.* Aut ſunt
ſtatuta juris poſitivi, & ad mores pertinentia: &
tunc poteſt illa tollere, & abrogare etiam ſine
Concilio, c. *Cuncta per mundum, §. primo, 9. quæſt.
3.* ibi, (Apoſtolica Sedes ſine ullo Synodo præce-
dente, & ſolvendi quos ſynodus inique damnave-
rat, & damnandi nulla exiſtente ſynodo, quos o-
portuit, habuit facultatem.) Concilia enim non
poſſunt ſtatuendo præfigere legem Papæ, ſed Papa
è converſo bene conſtringit Concilium, cum illius
ſtatuta immutet, & corrigat, cap. *Significaſti*, ubi
hoc fatetur ipſemet Abbas, *num. 3.* poſt. Joan. Andr
num. 10. de electione. c. *Statutum, de reſcript. lib. 6.* &
notat gloſ. in cap. *Ubi periculum, in verb. Concilio,
de election. eod. lib.* quam pluribus confirmat Cardi-
nal. Turrectemat. *in Summa de eccleſia lib. 3. cap. 24.
& cap. 44.* propterea ſtandum eſt ſententiæ Papæ,
ſi contradicat Eccleſiæ, vel Concilio, etiam in ma-
teria dogmatum, ut docet S. Thom. *in 2. 2. q. 5. art.
10.* & ſcripſi plenius in prædicta Decretali *Signifi-
caſti, num. 11.* poſt Jo. Andr. ibi *in verb. Robur, num.*
9 *9.* & alios complures. Non obſtat textus in d. cap.
Anaſtaſius, 19. diſtinct. quia eſt apocryphus, & falsò
tribuitur Anaſtaſio, ut convincitur ex notis, quæ
habentur immediatè poſt d. cap. *In verb. Anaſta-
ſius.* Nec ſimiliter obſtat gloſ. ibi poſita in ver. Con-
10 cilio, quia non dicit in cauſis fidei Concilium eſſe
ſupra Papam, ſed dicit: Synodus ſimul cum Papa
eſt major, quàm Papa ſolus, & illud verbum, *maior.*
debet intelligi extenſivè, non autem intenſivè, ut ibi
notat gloſ. marginalis ex Cajetan. *Apologia p. 2. c. 13.
ad 6.* & Turrectem. *in Summa de eccleſia lib. 3. cap.
64.* dum verò gloſ. dicit ubi de fide agitur, Papam
teneri requirere Concilium in hoc eſt manifeſtè er-
ronea, ut ex dictis conſtat, & probavi latiſſimè
11 in dict. cap. *Significaſti, à num. 11. de election.* Nec
contradicit Archidiac. loco citato, quia in dicto
illo non figit pedes, imò arguit contra, tum per c.
Hæc eſt fides, 24. quæſt. 1. Tum quia Synodus cau-
ſam fidei Papæ committit, ut cap. *Nunc autem, 21.
diſt.* & ceſſat ratio periculi ob aſſiſtentiam Spiritus
Sancti in diffinitionibus fidei, ut in d. c. *Hæc eſt fides*
& in c. *A recta, 24. q. 1.*
12 Deinde aſſertio Abbatis eſt erronea in eo, in quo
dicit Papam poſſe errare in fide; & ideo in cauſis
fidei non poſſe ſtatuere contra ſententiam Conci-
13 lij, ſed eccleſiam errare non poſſe. Quoniam etſi
in fide Papa errare poſſit ut homo privatus [quod
tamen per Dei gratiam nec in Beato Marcellino,
14 nec in alio quoquam Romano Pontifice hactenus
legitur contigiſſe, ut ſcripſi in d. c. *Significaſti, num.
68. & ſeqq. de election.*] tamen quia non puri ho-
minis, ſed veri Dei vicem gerit hic in terris, ut dicit
text. in c. *Quantò de tranſlat. Epiſcop.* Idcirco errare
non poteſt quando diffinit ex Cathedra tanquam
Magiſter, & caput eccleſiæ; quia licet Deus ei non
15 dederit impeccabilitatem in agendo, c. *Non nos*, &
ibi gloſ. *penult. 4. diſtinct.* dedit tamen infallibilita-
tem in diffiniendo, ut hic, & in d. c. *hæc eſt fides, 24
quæſt. 1.* & egregiè docet D. Thom. *in 2. 2. quæſt. 1.
art. 10. in corp.* dicens [Ad illius authoritatem per-
tinet editio Symboli, ad cujus authoritatem perti-
net finaliter determinare ea quæ ſunt fidei, ut ab
omnibus inconcuſſa fide teneantur. Hoc autem
pertinet ad authoritatem Summi Pontificis; ad
quem majores, & difficiliores Eccleſiæ quæſtiones
referuntur, ut dicitur in decreto *diſt. 17. cap. Mul-
tis*, unde & Dominus *Lucæ 22.* Petro dixit, quem
16 Summum Pontificem conſtituit; *Ego pro te rogavi
Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando con-
verſus confirma fratres tuos.* Et hujus ratio eſt, quia
una fides debet eſſe totius Eccleſiæ ſecundum
illud 1. ad Corinth, 1. *Id ipſum dicatis omnes, & non
ſint in nobis ſchiſmata.* quod ſervari non poſſet, niſi
quæſtio fidei de fide exorta determinetur per eum,
qui toti Eccleſiæ præeſt, & ſic ejus ſententia à tota
Eccleſia firmiter teneatur; & ideo ad ſolam autho-
ritatem Summi Pontificis pertinet nova editio
Symboli, ſicut & omnia alia, quæ pertinent ad to-
tam Eccleſiam.] Hæc S. Thomas; quod pluribus
Sanctorum Patrum teſtimoniis confirmat S. Au-
17 guſtin. *Triumphus de poteſt. Eccleſiæ, quæſt. 10. art.
1. & 3. & quæſt. 11. per totam*, è contra verò Eccleſia
ſi conſideretur prout eſt unum corpus, cujus caput
eſt Papa, ut in cap. *Quodcunque, 24. quæſt. 1.* tunc
proculdubio in quæſtionibus fidei judicium Ec-
cleſiæ eſt infallibile, quia Papa eſt qui diffinit unà
cum Eccleſia, ut dixi in c. *1. à n. 38. uſque ad n. 65. ſu-
pra de pactis*, & tunc poteſtas Papæ cum Eccleſia
major eſt extenſivè, quàm ſolius Papæ, ut tetigi ſu-
pra *n. 10.* & hoc ſenſu verum eſt, quod Abb. dicit
hic *in 2. not.* Eccleſiam totam errare non poſſe; quia
Chriſtus oravit pro Petro, id eſt pro tota Eccleſia
18 in perſona Petri, ſed pro Petro principaliter tan-
quam pro capite, & probatur in d. c. *Pudenda, 24.
q. 1.* ſin autem accipiatur Eccleſia ſeorſim à Papa,
19 utique tunc diffiniendi nullam habet poteſtatem,
quia eſt corpus Acephalum, cap. *Submittitur, 21.
diſtinct.*

19 diſtinct. Imo non eſt corpus Eccleſiæ ſine capite,
& omnis ex capite deſiuit in membra poteſtas, ut
diſertis verbis ait Pius II. in Conſtitutione, quæ
incipit, *In omnibus agentes, edita 6. Kalen. Mai.*
1463. in Bullar. *tom. 1 pag. 322.* Ad hoc cap. *Non de-*
eſt, 12. diſt. cap. *Quamvis, 21. diſt.* cap. *Omnes, 22.*
20 *diſtinct.* & cap. *Fundamenta, de elect. lib. 6.* Nec
refragatur quod Eccleſiæ caput ſit Chriſtus, ſe-
cundum Apoſt. *ad Coloſſ.* 1. & ad *Epheſ. 1.* Quia
non propterea Eccleſia dicitur corpus monſtruo-
ſum, quaſi habens duo capita: quandoquidem
Chriſtus, & Papa unum caput eſſe exiſtimantur, ut
Extravag. *Unam Sanctam, de major. & obedien.*
& multis comprobat Card. Alban. *de poteſt. Papæ,*
21 *& Concilii, in 2. part. num.* 152. Rurſus nil refert
quod Chriſtus dixerit Apoſtolis, & Eccleſiæ: *Ac-*
cipite Spiritum Sanctum, &c. *Joann.* 20. & *Matth.*
ultim. cap. *Ita Dominus. 19. diſtinct.* §. 1. 24. *quæſt.* 1.
cap. *Innovi,* 21. *diſtinct.* Quoniam ibi erat etiam
Petrus ut Papa, & caput Eccleſiæ: & ita etiam
Intelligi debet, quod ait gloſ. 1. in cap. *A Recta,* 24.
quæſt. 2. Item gloſ. in cap. *Ita Dominus, in verb. Nec*
porta, 19. *diſtinct.* & DD. alibi, videlicet Eccle-
ſiam non poſſe errare, quia à Spiritu Sancto gu-
bernatur, qui eſt Spiritus veritatis, ſicut promiſit
Dominus Joan. 16. *Cum venerit ſpiritus veritatis,*
docebit vos omnem veritatem, & Actor. 15. Inquiunt
Apoſtoli; *Viſum eſt Spiritui Sancto, & nobis.* Hæ
namque, & conſimiles authoritates intelliguntur
de Eccleſia cum ſuo Capite, & de Apoſtolis, cum
Petro Apoſtolorum Principe, lege Turrecrem. in
cap. *Sancta Romana, num. 1. 15. diſtinct.* Ideoque
cum B. Auguſtinus contra Epiſtolam Manichæi
tom. 6. cap. 5. dixerit. (Ego autem non crederem
Evangelio, ſi non crederem Eccleſiæ;) ex eo loco
infert Auguſtin. *Triumph. de poteſtat. Eccleſ. quæſt.*
10. *artic. 1. verſ. In contrarium.* Ex (mandato ergo
Papæ, qui eſt caput Eccleſiæ, illa, quæ ſunt fidei,
22 roborantur, & terminantur. Adde quod ſi pote-
ſtas diffiniendi in concernentibus fidem data fuiſ-
ſet Eccleſiæ, prout eſt cœtus, & collectio omnium
fidelium, profectò cum non ſit poſſibile ut tota
Chriſtianitas, niſi in ſuo capite, in unum conve-
niat ad diffiniendum quæſtiones fidei, hujuſmodi
poteſtas fuiſſet vana, & fruſtratoria tamquam non
reducibilis ad actum, ut patet in 2. *Phyſicor. cap. 2.*
text. 62. Quod impium eſſet ſentire. Concilium
verò non eſt eccleſia univerſalis, niſi repræſenta-
23 tivè, ſed eccleſia univerſalis eſt collectio omnium
fidelium, ut Abb. inquit in cap. *Significaſti, num. 3.*
verſ. Quia dico, quod licet Concilium Generale de
electon.

24 Quod ſi nihilominus urgeas infallibilitatem
diffiniendi fuiſſe datam Concilio; ut cap. *Sicut,* 15.
diſtinct. adhuc oſtenditur hoc eſſe falſum: nam,
aut Concilium eſt congregatum ſine authoritate
Papæ, & eſt acephalum, ut dicit text. in d. cap. *Sub-*
vectitur, 21. *diſtinct.* nec ullam diffiniendi, vel ſta-
tuendi habet poteſtatem, quin potius dicitur Con-
ciliabulum, cap. *Multis 17. diſtinct.* Schiſmatica
conventicula, & ſynagoga Satanæ, ut legitur in
Bulla indictionis Concilii Lateranen. ſub Julio II.
in princ. tom. 4. Concilior. par. 2. pag. 14. col. 1. & in
eodem Concilio ſub Leone X. *ſeſſ. 1. eod. tom.*
pag. 120. *col. 2.* & in Bulla Pii II. ſupracitata *num.* 19.
& latiſſimè comprobat Cardinal. Alban. *in tract.*
26 *de poteſt. Papæ. & Concilii, part. 2. à num. 188. uſque*
ad num. 220. Aut Concilium eſt congregatum

Proſp. Fagn. in 2. part. 3. Decretal.

Papæ auctoritate: & tunc ſi Papa ibi præſedeat,
res eſt extra omne dubium, ut conſtat ex dictis ſu-
pra *n.* 17. in hoc caſu intelligendi ſunt qui dicunt
Generale Concilium in ſpectantibus ad fidem, &
mores, errare non poſſe, ut Mat. Mantica *de Con-*
cilio num. 157. in fin. Aut Papa eſt abſens: & tunc
quamvis Concilium, utpote legitimè congrega-
tum poteſtatem habeat in ſpiritualibus pleno jure,
ut notant Innoc. Hoſtien. & alii in cap. *Ex tranſ-*
miſſa, de electon. Caſtaldin. de Boncompagn. *de*
poteſt Papæ num. 75. inter tract. communes *tom. 14.*
28 *fol.* 552. Tamen ejus judicium non eſt infallibile,
niſi poſt confirmationem Romani Pontificis, ut
infra *n. 31. & 36.* quia Chriſtus non pro Apoſtolo-
rum Concilio, ſed pro Petro rogavit, ut non defi-
ceret fides ejus, ut dictum eſt ſupra *num. 15. & 16.*
29 Unde Concilium errare poteſt, prout aliàs erravit,
ut cap. *De puellis,* & cap. *Placuit,* juncto cap. *Tria,*
36. q. 2. & notat Abbas in cap. *Significaſti, num. 3.*
de electon. Cardin. Turrecrem. in c. *Anaſtaſius, in*
fin. 19. diſtinct. & Cardin Alban. *de poteſt. Papæ, &*
Concilii in 2. part num. 107.

30 Ideoque licet univerſale Concil. Epheſinum II.
Extirpandæ hæreſis gratia fuerit legitima authori-
tate inchoatum; nihilominus Leo Papa minimè
probavit ipſius Concilii diffinitiones; Imò illas in
ſequenti Concilio Calcedonenſi tamquam hæte-
ticas damnavit, ut refert idem Turrecrem, in *Sum-*
31 *ma de Eccleſia lib. 2. cap.* 100. Unde mos fuit Ro-
manorum Pontificum cum confirmaturi eſſent
decreta Conciliorum Univerſalium, quibus perſo-
naliter non interfuerant, congregare Synodum
Prælatorum, qui erant ſub Patriarchatu Romano,
& ibidem prævia diligenti examinatione illa con-
firmabant, ſicut legitur de Beato Sylveſtro, cum
decreta Concilii Nicæni approbaſſet, ut notat
Turrecrem. ubi ſupra.

32 Nec prædictis adverſatur, quod cum omnia
Concilia per Romani Pontificis authoritatem ce-
lebrentur, ut legitur in d. cap. *Significaſti, circa fin.*
verſ. Cum omnia Concilia de electon. Illorum diffi-
nitiones poſt impertitam eis authoritatem cenſeri
debeant Papales, & conſequenter infallibiles, cap.
Si *Apoſtolica,* cap. *Si eum,* & cap. *Hi qui, in fin. de*
preben. lib. 6. cap. *Cum aliquibus, de reſcript. eod. lib.*
quia omnia noſtra facimus, quibus authoritatem
impartimur, l. 1. §. *Sed neque, C. de veter. jur. enucle-*
an. Et qui per alium facit &c. cap. *Qui per alium, de*
reg. jur. lib. 6.

Nam reſpondetur prædictas regulas procedere
in his tantum, quæ ex ſui natura poſſunt alteri de-
legari, ſecundum ea quæ leguntur, & notantur in
l. 1. ff. de off. ejus, & in d. reg. *Qui per alium.* At in-
33 fallibilitas in determinationibus fidei non eſt
hujuſmodi, quia fuit divinitus collata ipſi Petro, &
ex Petri perſona illius ſucceſſoribus, ut hic in text.
34 & in concordan. ſupracitatis *num. 14. & ſeqq.* Do-
na autem Dei, & gratiæ gratis datæ, videlicet ſermo
Sapientiæ, ſermo Scientiæ, Fides (idest ſuperemi-
nens fidei certitudo ad inſtruendum alios) gratia
ſanitatum, operatio virtutum, prophetia, diſcretio
ſpirituum, genera linguarum, & interpretatio ſer-
monum, non ſunt alteri communicabiles, quia ſunt
immediatè à Deo, ſecundum Apoſt. *1. ad Corinth.*
12. & docet S. Thomas *in 1. 2. quæſt. 111. art. 4. in*
corp. ad 2. & ad 4. Hujuſmodi enim habitus non-
niſi à Deo confunduntur, ſicut dicitur de omnibus
virtutibus gratuitis, ut idem docet ibidem *qu.* 51.

art.4. in corp. Et propterea Chriſtus non contulit
Petro hanc gratiam certitudinis infallibilis imme-
diatè à ſe ipſo, ſed eam precibus impetravit;
non enim dixit, non deficit fides tua, ſed dixit.
Rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua: per
hoc apertè inſinuans donum infallibilitatis non
35 eſſe ab homine, ſed à ſolo Deo. Conferunt, quæ
dicunt Juriſtæ de mero imperio, quod delegari
non poteſt ut in d. l.1.*ff.de off. ejus*, Angl. Are-
tin.*conſ.137. num.13.verſ. Multò minus*: cum
ſeq. & de actibus, in quibus electa eſt induſtria
perſonæ, qui per alium impleri nequeunt, l. In-
ter artifices, ff.de ſolut. Baldus *conſ.165.Propo-
nitur in fin. lib.* 5. Nec alteri poſſunt ſubdelegari,
Rom.*conſ.330.circa 1.num.4.verſ.Tertiò quia*, Alex.
*conſ.218.Viſis verbis. num.8.verſ. Nec prædictis ob-
ſtat, lib.2.*

36 Concluditur ergo ſalva determinatione Eccle-
ſiæ Concilium univerſale non habere hanc certi-
tudinem infallibilem, ita ut illius diffinitiones ſint
habendæ pro articulis fidei, niſi in tribus caſibus.
Primus eſt cum Papa eſt præſens in Concilio, ſe-
cundum ea, quæ dicta ſunt ſupra *num.26.* Secun-
dus eſt cum Papa committit Concilio, ut talem
articulum ſic, vel ſic definiat. Tertius eſt cum Pa-
pa prævia examinatione Canones Concilii Apo-
ſtolica auctoritate confirmat, & ab omnibus Chri-
ſti fidelibus ſuſcipiendos, ac ſervandos eſſe decer-
nit, ut moris eſt, & in ſpecie ſervavit Pius IV. in con-
firmatione Conc. Trident. ut in ejus Bulla incipi-
en. *Benedictus Deus, 7. Kal. Februarii 1563, in §.
Cum autem ipſa ſancta Synodus*, & de Conciliis
univerſalibus à Summo Pontifice confirmatis lo-
quitur text. in cap. *Sicut in fin. 15. diſtinct.* In his e-
nim tribus caſibus infallibilitas non eſt immediatè
à Concilio ſed à Summo Pontifice præſente, vel
committente, aut confirmante, ad hoc c. *Si Apo-
ſtolica de preben. lib.6.* Et quod ſcripſi in d. cap.1. *à
num.38 ſupra de pactis.*

37 Secundò nota in §. *Ad id autem*, in quibus con-
veniant, & in quibus differant Circumciſio & Ba-
ptiſmus, qui Circumciſioni ſucceſſit.

Conveniunt enim primo, quia ſicut in veteri te-
ſtamento per Circumciſionem remittebatur origi-
nale peccatum, quia vicem baptiſmi ſupplebat, ut
hic, & in cap, *Quod autem apud*, & cap. *Ex quo, de
conſecr. diſt.4.* S. Thom. *in 3.part.quæſt.70.artic.4.
in corp.* Ita in lege Evangelica originalis culpa di-
mittitur per baptiſmum, ut in text. & in Concilio
Trident. *ſeſſ.5. de peccato originali can. ult.* (Si quis
per Jeſu Chriſti Domini noſtri gratiam, quæ in
baptiſmate confertur, reatum originalis peccati re-
mitti negat, aut etiam aſſerit non tolli totum id,
quod veram, & propriam peccati rationem habet,
39 ſed illud dicit tantum radi, aut non imputari: Ana-
thema ſit.) Et hæc eſt ratio cur Circumciſio olim
non reiterabatur, ſicut nec hodie baptiſmus, nem-
pe quia cauſa ejus, id eſt originale peccatum iterari
non poterat, S.Thom. *in 4. ſentent. diſt.1. q.2. art.
4. q. 1. ad 2.*

40 Conveniunt ſecundò, quia ſicut olim Circum-
ciſio tam adultis, quàm parvulis ex præcepto Do-
mini conferebatur: ſic hodie baptiſma tam adul-
tis, quàm parvulis eſt conferendum, ut hic in litte-
ra, concordat Concilium Tridentinum *ſeſſ.5. in de-
creto de peccato originali can. 4.* & *ſeſſ. 7. de Baptiſmo
can.12.13. & 14.*

14 Conveniunt tertiò, quia ſicut ſine Circumciſio-
ne tunc nullus ſalvari poterat lege Moſaica indi-
diſtinctè clamante Geneſ.2. *Anima, cujus præputii
caro circumciſa non fuerit, peribit de populo ſuo.* Ita
nunc nemo poteſt ſine Baptiſmo ſalvari, cum in-
diſtinctè vox intonet Evangelica, Joan.3. *Niſi quis
renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non intra-
bit in Regnum Dei.*

42 Differunt autem primò, quia, ut hic dicitur, Ba-
ptiſmus eſt generalior Circumciſione: ſiquidem
hodie ex neceſſitate medii tam maſculi quàm fœ-
minæ baptizari debent, Cum Chriſtus dixerit, *niſi
43 quis renatus fuerit*, &c. ab hac generalitate, nec ſex-
um, nec ætatem excludens, ut hic in littera; imò
includens, quia dum dixit, *niſi quis renatus fuerit*
&c. per verb. illud, *quis*, tam maſculos, quàm fœmi-
nas comprehendit, ut hic in gl. *in ver. Ætatem ex-
cludens*, & ex hoc, & ex tex. collige maſculum con-
cipere fœmininum non tantum in lege humana, ut
l.1.*ff. de verb. ſignif.* l. *Si ita. ff. de leg.2.* cap. *Si quis
ſuadente, 17. q.4.* juncto cap. *Mulieres, de ſent. ex-
commun.* Sed etiam in lege divina, & ita eſt hic tex.
apertus ſecundum Abb. *num.3. verſ. Item nota hic
44 textum.* At vero circumciſio in veteri Teſtamento
ad fœminas non pertinebat, *Geneſ.34.* Sed offere-
bantur in Templum 14. die tantum, ibique nomen
eis imponebatur, ut *Levit.12.* gloſ. *hic in verb. Fœ-
mina*, & Hoſtien. *num. 9. circa fin. in verb. Quàm
45 fœmina.* Rationem differentiæ aſſignat D. Tho-
mas *in 3.part.q.70.art.2. ad 4.* videlicet quia Cir-
cumciſio inſtituta fuit, ut ſignum fidei Abrahæ,
qui credidit ſe patrem futurum Chriſti ſibi re-
promiſſi; & ideo convenienter ſolis maribus
competebat. Peccatum etiam originale, con-
tra quod ſpecialiter circumciſio ordinabatur, à
46 patre trahitur, non à matre. Sed baptiſmus con-
tinet virtutem Chriſti, qui eſt univerſalis cauſa
ſalutis omnium, & remiſſionis omnium pecca-
torum.

47 Differunt ſecundò, quia multo plus confert ho-
die Baptiſmus Chriſtianis, quàm olim Circumci-
ſio Judæis, ut hic in §. *Caute tamen*: quia etſi origi-
nalis culpa remittebatur Judæis per Circumci-
ſionis myſterium, & damnationis periculum
vitabatur: non tamen perveniebatur ad Regnum
cœlorum, quod fuit omnibus obſeratum uſque
ad mortem Chriſti; ſed per Sacramentum Baptiſ-
mi deletur culpa, vitatur periculum, & ad Regnum
cœlorum pervenitur, ut hic in text. & in cap. *Per
48 aquam de conſecrat. diſtinct.4.* Hæc tamen diffe-
rentia accidentalis eſt, quia, ut inquit S. Thom. *in
4. ſentent. diſt.1.q.2.art.4.q.2.ad 3.* (Per Circum-
ciſionem auferebatur impedimentum quod erat
ex parte perſonæ ablato peccato originali, prout
erat infectio hujus perſonæ: adhuc tamen mane-
bat impedimentum ex parte totius naturæ: non-
dum ſoluto pretio per paſſionem Chriſti; & ideo
per accidens erat quod januam regni cæleſtis non
aperiebat, quia ſi etiam Baptiſmus eandem, quan-
tum in ſe eſt, gratiam conferens, quam modo con-
fert, eo tempore fuiſſet, januam non aperuiſſet,
49 etſi modo Circumciſio locum haberet, januam
aperiret.) Hæc ibi, & idem docuit in *3. part. q.70.
art.4. ad 4.*

50 Differunt etiam ſecundum Hoſtien. *hic num.9.
in verb. Cum generalior*, quia Baptiſmus non mo-
do eſt generalior, & efficacior, quàm Circum-
ciſio, ut ſupra *in 1. & 2.* differentia: ſed etiam ſi-
gnificantior, ut in cap. *Debitum, ſupra de bigam.*

Item

Item decentior, ut per ſe patet. Item facilior, quia
in baptiſmo non effunditur ſanguis, ſicut in Cir-
cumciſione, ubi tertio die graviſſimus vulnerum
dolor eſt, *Geneſ. 34.* & ſequitur Jo. Andr. *n. 5. in ver.*
Generalior. His adde quod Circumciſio olim non
51 imprimebat in anima ſpiritualem characterem, ut
probat S. Thom. *in 4. ſentent. diſtinct. 1. quæſt. 2. art.*
4. quæſt. 1. ad ſecundum, & in 3. p. q. 63. art. 1. ad terti-
um. Sed Baptiſmus imprimit characterem incor-
porantem hominem Chriſto, & copioſiorem gra-
tiam confert, quàm Circumciſio, & per eumdem
in 3. p. quæſt. 70. art. 4 in corp. ad finem. Rurſus Cir-
52 cumciſio conferebat gratiam juſtificantem ex ope-
re operante tantum, id eſt, in quantum erat fidei ſi-
gnum de paſſione Chriſti futura, non autem ex o-
pere operato, id eſt ex virtute circumciſionis, ut i-
dem docuit in *3. par. q. 62. art. 6. ad tertium, & qu.*
70. art. 4. ad primum, & in 4. ſent. diſt. 2. q. 1. art. 4.
quæſt. 4. ad ſecundum. At Baptiſmus gratiam con-
fert ex opere operato, id eſt ex ſua virtute ut inſtru-
mentum Paſſionis Chriſti jam perfectæ, ut per eum
d. q. 70. art. 4. in corp. ad fin.
53 Tertiò nota in §. *Illud verò*, ſecundum hæc tem-
pora inter Doctores Theologos duas extitiſſe opi-
niones in articulo, An in Baptiſmo parvulorum
infundantur virtutes. Sed hodie approbata eſt ul-
tima opinio hîc relata tanquam probabilior idest
infundi virtutes, & cardinales, & morales quoad
habitum, licet non quoad uſum, ut in Clem. *uni-*
ca, §. fin. de Summa Trinit. & per Butr. *hic num. 10.*
Et ita inter opiniones diſcrepantes eligenda eſt
probabilior, prout illum text. cum aliis pluribus
ad hoc ponderavi in cap. *Ne innitaris, ſupra de*
Conſtitut.
54 Quartò nota in §. *Verum.* Duplex eſſe pecca-
tum, originale ſcilicet, & actuale; originale ſine
conſenſu contrahitur, & ideo ſine conſenſu dimit-
55 titur, ſcilicet parvulis. Actuale verò conſenſu
contrahitur, & ideò ſine conſenſu minimè relaxa-
56 tur, ut in littera, Illud eſt peccatum naturæ: hoc
verò peccatum perſonæ, ut per D. Thom. *in 1. part.*
quæſt. 100. art. 1. in corp. & in 1. 2. q. 81. art. 1. in corp.
& q. 82. art. 1. ad 2. & in 3. part. q. 8. art. 5. ad primum
& ſæpe alibi.
Innocentius *hic num. 1.* recitat Petrum Lombar-
57 dum Magiſtrum ſententiarum in ea fuiſſe opinio-
ne, ut peccatum originale ſit ipſa pronitas ad pec-
candum, quæ etiam dicitur concupiſcentia, & fo-
mes. Sed hanc opinionem reprobat, quia pronitas
hujuſmodi remanet etiam poſt Baptiſmum, & ſub-
dit propter hoc convenire omnes, ut peccatum o-
riginale non ſit fomes, nec pronitas peccati, ſed
quædam macula animæ annexa fomiti, quæ qui-
dem macula in Baptiſmo deletur: Sed quia illa ma-
58 cula annexa eſt fomiti, ideo aliquando fomes, ſive
illa pronitas dicitur originale peccatum, quod la-
tiùs proſequere, ut per eum, & adde B. Thomam
in 1. 2. q. 82. art. 1. in corp. ubi quod peccatum origi-
nale eſt quædam inordinata diſpoſitio proveniens
ex diſſolutione illius harmoniæ in qua conſiſtebat
ratio originalis juſtitiæ: Sicut etiam ægritudo cor-
poralis eſt quædam inordinata diſpoſitio corporis,
ſecundum quam ſolvitur æqualitas, in qua conſiſtit
ratio ſanitatis: unde peccatum originale languor
59 naturæ dicitur. Et vide Conc. Trid. *ſeſſ. 5. in Decre-*
to de peccato originali.
60 Quintò nota in §. *Sed adhuc.* Adultis amenti-
bus, & dormientibus, qui non conſentiunt Bap-

Proſp. Fagn. in 2. part. 3. Decretal.

tiſmo, actuale peccatum non dimitti, nec etiam
61 originale. Duas rationes invincibiles habes in tex.
Prima ratio eſt, quia Deus opus imperfectionis
non novit, & ob hoc peccata non ex parte, ſed ex
toto dimittit, concordat cap. *Regenerante, de con-*
62 *ſecr. diſt. 4.* & cap. *Sunt plures de pœnit. diſt. 3.* Non
obſtat, quod ligatus pluribus excommunicationi-
bus poſſit abſolvi ab una, & non cenſeatur à reli-
quis abſolutus, c. *Cum pro cauſa, de ſentent. excomm.*
c. *Si quem, §. Prævaricator, verſ. Si crimina plura, 2.*
q. 3. Quoniam ut reſpondet Butr. *hic in §. Verum.*
num. 8. excommunicatio eſt actus humanus, qui ut
plurimum ſine perfectione eſt: Sed abſolutio à pec-
cato eſt actus divinus, qui non debet eſſe abſque
perfectione; meritò nunquam poteſt quis liberari
ab uno peccato, quin liberetur ab omnibus, ut hîc
in text. & notat. Abb. *n. 1.*
Secunda ratio eſt, quia pœna originalis peccati
63 eſt carentia viſionis Dei; actualis verò eſt gehennæ
perpetuæ cruciatus. Unde ſi dimitteretur alicui pri-
mum altero non dimiſſo, talis non careret viſione
Dei propter originale dimiſſum, & cruciaretur
in gehenna perpetuo propter reatum criminis
actualis. Sed hæc ſibi mutuo adverſantur, ut hîc in
littera.
64 Sextò nota in §. *Item quæritur.* Amentes, vel
dormientes, ſi ante dementiam, vel dormitionem
propoſitum habuerunt Baptiſmum ſuſcipiendi,
characterem ſuſcipere: ſecus ſi prius hujuſmodi
propoſitum non habuerunt, prout hîc eſt expreſſa
diffinitio Apoſtolica, & docet S. Thom. *in 3. par. q.*
68. art. 12. in corp. verſ. Alii verò dicens tales eſſe ju-
dicandos ſecundum voluntatem, quam habue-
runt dum ſanæ mentis exiſterent: & ideo ſi tunc
apparuit in eis voluntas ſuſcipiendi Baptiſmum
debere illis exhiberi in furia, & amentia conſtitu-
tis, etiamſi tunc actu contradicant; quinimo et-
jamſi oporteat eos ligari, vel etiamſi injuriam infe-
rant Sacramento, ut per Sylveſtrum *in ver. Baptiſ-*
mus, 4. q. 2. num. 3.
65 Hoc tamen declara, ut procedat in amentibus
qui ex ſana mente, quam habuerunt priùs in a-
mentiam inciderunt: ſecus verò in iis, qui à nativi-
tate ſunt tales, nec habent aliqua dilucida interval-
la, nec in eis apparet aliquis uſus rationis: de talibus
enim idem eſt judicium, quod de parvulis, quia
nullo peccato gravantur, niſi originali, c. *Judicas.*
33. q. 9. & hic notat gloſ. *in ver. Perdurare,* Hoſtien.
num. 41. & Butr. *num. 10.* Ideoque baptizantur ex
intentione eccleſiæ, ſicut ex actu eccleſiæ credunt,
66 & pœnitent. Si verò habent dilucida intervalla, in
quibus recta ratione uti poſſunt, ſi tunc baptizari
voluerint, baptizari poterunt etiam in amentia
67 conſtituti. Verumtamen tunc debet eis Sacra-
mentum conferri, ſi periculum timetur: nam, ut
hic dicitur circa finem, tales in neceſſitatis articulo
conſuevit eccleſia baptizare: alioquin melius eſt
ut tempus expectetur, in quo ſint ſanæ mentis,
ad hoc, ut devotiùs ſuſcipiant Sacramentum. Ita
S. Thom. *in 3. par. q. 68. art. 12. in corp.* Sylveſter *in*
verb. Baptiſmus, 4. num. 3. Gregor. de Valen. *tom. 4.*
diſp. 4. quæſt. 3. punct. 2. circa finem, verſ. Ad quar-
tum, & quoad habentes dilucida intervalla adde
quod ſcripſi ex ſententia Sac. Congregationis Con-
cilii in c. *Tuæ litteræ, num. 10. infr. de Cleric. per*
ſalt. promot.
68 Et ex his collige in adultis, qui ſunt ſanæ mentis
ex parte baptizati intentionem requiri ex neceſſi-

tate Sacramenti, quod eſt contra gloſ. in cap. *Solet, in verſ. Implorandum, de conſecrat. diſtinct. 4.* quæ incautè dixit, baptizatum recipere Sacramentum, qualemcumque habeat intentionem, dummodo miniſter intendat baptizare; & ſic requirit intentionem ex parte miniſtri tantum, non autem ex parte baptizati: quod etiam ſenſit gloſ. hic in verb. Perdurare. Sed has gloſ. dicit erroneas Sot. *in 4. ſent. diſtinct. 5. quæſt. unica art. 7.* Et ut prædixi, eſt hic aperta diffinitio in oppoſitum, ut patet ibi, *dormientes autem, & amentes ſi priuſquam amentiam incurrerent, aut dormirent in contradictione perſiſterent, quia in eis intelligitur contradictionis propoſitum perdurare, etſi fuerint ſic immerſi, characterem non ſuſcipiunt Sacramenti: Secus autem ſi prius catechumeni extitiſſent, & habuiſſent propoſitum baptizandi.* Ex quibus verbis conſtat evidenter baptizati conſenſum, ſeu propoſitum neceſſariò prærequiri ad hoc ut character Sacramentalis imprimatur; alioquin fruſtra text. appoſuiſſet conditionem illam, *ſi prius*, &c. Atque ita docent expreſsè Alex. de Ales *in 4. part. quæſt. 18. membr. 1.* Scot. *in 4. ſent. diſtinct. 4. quæſt. 2.* Sanct. Bonaventura *ead. diſt. 4. art. 2. q. 1.* Durand. *ibid. q. 7.* Richard. *diſt. 6. art. 2. q. 3.* Petr. de Palude *ead. diſtinct. quæſt. 2.* Sotus *diſtin. 5. q. unica art. 7.* Sylveſt. *in verb. Baptiſm. 4. q. 14.* & eſt ſententia S. Thomæ, licet ejus verba ſatis clara Cajetan. in alium ſenſum detorqueat, *in 3. par. q. 68. art. 7. in corp. & in reſp. ad ſecundum* ubi ſic ait. (Quod ſi in adulto deeſſet intentio ſuſcipiendi Sacramentum, eſſet rebaptizandus: ſi tamen hoc non conſtaret, eſſet dicendum: Si non es baptizatus, ego te baptizo.

70 Ceterum adverte, quia in adultis non requiritur intentio actualis, ut evidenter hic probatur; nam dormientes, & amentes, qui priùs habuerunt propoſitum ſuſcipiendi baptiſmum, characterem ſuſcipiunt Sacramenti, ut in littera; & tamen actualem intentionem non habeant. Licet qui baptizatur ſtudioſè curare debeat, ut etiam actualem intentionem adhibeat. Sed hoc non eſt totaliter poſitum in hominis poteſtate, quia præter intentionem, cum homo vult multum intendere, incipit alia cogitare, ſecundum illud Pſalm. 139. *Cor meum dereliquit me,* S. Thomas in 3. *par. quæſt. 64. art. 8. ad tertium in fin.* Sufficit ergo in baptizato
71 intentio virtualis. Quo fit, ut ſi amentes, vel dormientes ante dementiam, vel dormitionem baptizati voluerint, nec poſtea contradixerint, characterem recipiant: quia conſenſus, quem ſemel habuerunt, adhuc durat virtute, cum voluntas ſemel poſita ſemper durare præſumitur, niſi probetur mutata, cap. *Perlatum, ſupra de his quæ vi, met. cauſ.* Et hic notat gloſ. *in verb. Perdurare,* Hoſtien. *num. 40. in eod. verb.* Butr. *num. 9.* & alij communiter, & late explicat Cajetan. *in 3. part. D. Thom. q. 68*
72 *art. 12. concl. 2.* Sed è converſò ſi nunquam conſenſerunt, ſed poſtea contradixerunt, non recipiunt Sacramentum, quia intelligitur in eis contradictionis propoſitum perdurare, ut hic, & in cap. *A nobis, il ſecondo, infra de ſent. excommun.* & ſic deeſt in eis intentio virtualis, utpote evacuata per ſupervenientem diſſenſum, ideoque characterem non ſuſcipiunt Chriſtianitatis impreſſum, ut hic in littera, & docet D. Thom. *in 3. part. dict. quæſt. 68.* quæ etiam eſt communis aliorum ſententia ut refert Gregor. de Valentia *tom. 4. diſp. 4. qu. 3. punct. 2. ver. Ad quartum.* quam etiam hic tenent communiter Canoniſtæ.

73 Non obſtat quod dicitur de fictis, qui quamvis non ore, corde tamen diſſentiunt, & Baptiſmi recipiunt Sacramentum, ut hic patet, & in cap. *Sicut*
74 *ficti, 1. quæſt. 1.* & in cap. *Solet, de conſecrat. diſtinct.* 4. quoniam ficti non dicuntur qui voluntatem non habent ſuſcipiendi baptiſmum, non enim tex. dixit fictos, qui corde diſſentiunt Baptiſmo, ſed ſimpliciter qui corde diſſentiunt. Unde dicuntur ficti qui apparenter oſtendunt ſe rectam fidem Chriſti habere, & Sacramentum venerari, & velle ſe Chriſto conformare, & velle à peccato recedere, & tamen corde diſſentiunt. Undè cuicumque peccato mortali vult homo inhærere ſi ad baptiſmum accedit, fictus accedit; quod eſt indevotè accedere, ita S. Thom. *in 3. part. quæſt. 69. art. 9. ad*
75 *tertium.* Præterea ut ibi dicitur in corp. Quatuor modis, ſecundum Auguſtinum dicitur aliquis fictus. Uno modo ille, qui non credit, cum tamen Baptiſmus ſit fidei Sacramentum. Alio modo per hoc, quod contemnit ipſum Sacramentum. Tertio modo per hoc, quod aliter celebrat Sacramentum non ſervans ritum eccleſiæ. Quarto modo
76 per hoc, quod indevotè accedit. Et hi ſuſcipiunt quidem Sacramentum, cum intendant illud ſuſcipere, ſed non effectum Sacramenti cum charita-
77 tem non habeant. Ideoque recedente illa fictione per cordis contritionem, baptiſmus ſine alia iteratione incipit prodeſſe in remiſſionem peccatorum, ut eſt text. in cap. *Tunc valere, de conſecrat. diſtinct. 4.* & hic notat præcitata gloſ. *in verb. Perdurare in fine,* & de his loquitur hæc decretalis, & jura prælegata, non autem de fictis, quibus deeſt intentio ſuſcipiendi baptiſmum.

78 Rurſus non obſtat, quod tunc characterem Sacramentalis imprimat operatio, cùm obicem voluntatis contrariæ non invenit obſiſtentem, ut hic concluditur in fine. Quibus verbis innixus Card. Cajet. *in 3. p. q. 68. art. 7. col. 5. verſ. His excurſis* opinatus eſt in adultis minimè requiri voluntatem ſuſcipiendi baptiſmum ex neceſſitate Sacramenti, ſed tantum per accidens in aliquo caſu, videlicet cum quis habuiſſet prius voluntatem contrariam, quia tunc ad eam excludendam, & irritandam deberet conſentire in baptiſmum; ſecus verò ſi nunquàm conſenſiſſet, nec diſſenſiſſet poſitivè, ſed habuiſſet ſe merè negativè, quia hoc caſu ſi baptizaretur, characterem ſuſciperet, eo quod in tali non eſſet reperire obicem voluntatis contrariæ, ſecundum eum.

79 Id inquam non obſtat, quoniam prædicta verba referri debent ad quæſtionem ibi paulò ante determinatam de amentibus, & dormientibus, qui characterem ſuſcipiunt ſi prius habuerunt propoſitum ſuſcipiendi baptiſmum, nec poſtea contradixerint. Hi namque Sacramentum recipiunt per rationem in littera expreſſam, quia ſcilicet characterem Sacramentalis imprimat operatio, cum non inveniat obicem voluntatis contrariæ obſiſtentem, nempe quia ſemel conſenſerunt, nec poſtea contradicendo obicem poſuerunt. At nullatenus referri debent ad eum, qui nunquam conſenſit, quia in tali licet non adſit obex contrariæ voluntatis, quia nunquam diſſenſit poſitivè; tamen deeſt intentio, & voluntas neceſſaria ad Sacramentum ſuſcipiendum. Unde Cajetani opinionem meritò refellunt Sot. *in 4. ſent. d. diſt. 5. quæſt. unica art. 7.* & Gregor. de Valentia, *par. 4. d. diſp. 4. quæſt. 3. punct. 2. verſ. Sic etiam, & opinionem.*

Ulti

80 Ultimò nota in eodem §.differentiam inter coa-
ctionem præciſam,& conditionalem: Nam præ-
ciſa coactio conſenſum prorſus evacuat,ita ut ſic
coactus dicatur potius pati, quam agere, ut cap.
81 *Sacris,ſupra de his,quæ vi met.cauſ.* Unde ſi bapti-
zetur,vel ordinetur,nec rem, nec characterem ſuſ-
cipit Sacramenti,ut in text. veluti eum aliquis re-
clamans immergitur violenter, ut per D. Thom *in*
4.ſent.diſt.6.q.1.art,2.q.3.in corp. vel ſecundum Jo.
Andr.in d.cap.*Sacris, num.15.verſ. Exemplum,* ſi
Judæum vel Paganum Christiani veſtibus exuant,
ad fontem portent,& baptizent: vel ſi hæretici per
eundem modum rebaptizent Christianum:vel ſi
detineatur Acolythus invitus coram Epiſcopo,per
quem fit Subdiaconus, ut cap. *Conſtat,1.q.1.* Quia
82 plus eſt expreſsè contradicere,quàm minimè con-
ſentire. Sicut nec ille notam alicujus reatus incur-
rit,qui contradicens penitus,& reclamans thuri-
ficare idolis cogitur violenter, ut hic dicitur in
verſ.*Ille vero:*Videlicet aperiendo manum ipſius,
imponendo grana thuris, & demum ipſam ma-
num reſolvendo ſuper prunas,quæ ſunt ante ido-
83 lum,ut cap.*Presbyteros,50.diſt.* Coactus verò con-
ditionaliter,id eſt qui terroribus,atque ſuppliciis
attrahitur, & ne detrimentum incurrat, Baptiſmi,
vel Ordinis ſuſcipit Sacramentum, utique chara-
cterem recipit,quia talis coactio, ſeu vis compul-
ſiva non evacuat prorſus, ſed attenuat conſenſum
ut dicitur in dict.cap.*Sacris,ſupra de his,quæ vi me-*
84 *tuſ. cauſ.* Quod enim fit per metum, magis habet
rationem voluntarij, quàm involuntarij, ut decla-
rat S.Thomas *in 1.2.quæſt.6.art.6.in corp.* & *in reſp.*
ad tertium, & *in 4.ſentent.diſt.29.quæſt.1.art.1.* &
fuſiùs dixi in prædicta Decretali *Sacris,à num.17.*
uſque ad n.25. Licet talis rem non ſuſcipiat Sacra-
menti, ut per eundem in *4.diſt.6.q.1.art.2.q.3.in*
85 *corp.* Quippe ſic coactus dicitur conditionaliter
volens,licet abſolutè non velit,ut hic in littera: quia
coacta voluntas,voluntas eſt:voluit enim facere,
quia voluit vivere,ut Auguſtin.ait in c. *A marito,*
86 *15.q.1.* licet non ſit voluntas abſoluta, ſeu libera,
ſecundum Abb.*hic in 2.not.*ex hoc inferentem, ut
in actu,in quo requiritur abſoluta voluntas, ut in
matrimonio,ubi requiritur omnimoda libertas, c.
Cum locum de ſponſal. voluntas coacta non ſuffi-
ciat cap.*Significavit,de eo, qui duxit in matrimon.*
& tenet gloſſ.*penult.*in cap. *Veniens,de ſponſal.* &
plenius in cap.*Abbas,*in gloſſ.*unica ante medium,*
87 *de his quæ vi met. cauſ.* quam dicit communiter
receptam Cæſar de Graſſ.*deciſ.20. alias 2. num. 5.*
*eod.tit.*ſubdens idem eſſe in electione meticuloſa,
88 cap. Ubi periculum,§,*Cæterum,de elect.lib.6.* & in
dote metû conſtituta,l. *Si mulier,§,Si dos,ff,quod*
met. cauſ.
89 Et idem dicendum in profeſſione, quia nullus
tonderi debet,id eſt monachus fieri, niſi ſponta-
nea voluntate,ut cap.*1.ſupra de regul.* & dic ſpon-
tanea,id eſt libera,& non coacta,ut in c.*Perlatum,*
*ſupra quod met.cauſ.*unde profeſſio emiſſa per me-
tum eſt ipſo jure nulla,cap.*Præſens clericus,23.q.3.*
& ſcripſi plenè in d.cap.1.*à num.22 poſt* gloſſ. *ult.*
ibi,Butr.*n.2.* & *10:*Anchar.*n.1.*.Abb.*n.1.* & Joa.de
Anan.*n.5.*Caſus autem in quibus requiritur volun-
tas libera,enumerat gloſſ.*magna,*in cap, *Inter cæte-*
ra,22 q.4.
90 QUÆRO, An coactè promotus ad ordinem
Subdiaconatus ad continentiam teneatur.
In hac quæſtione, ut clara à dubiis ſegregentur,
Proſp.Fagn.in 2.part.3.Decretal.
diſtinguendum eſt inter coactum abſolutè, ſeu
præciſè,& coactum conditionaliter,ſeu cauſativè
prout diſtinguitur in hoc §.*Item quæritur,* & inc.
Sanè ſupra,de his quæ vi met.cauſ.& per D. Tho.
in 4.ſent.diſt.29.q.1.art.1. & dixi ſupra *n.80.*
91 Et quidem abſolutè coactum(videlicet in cujus
manu violenter attracta Epiſcopus ponit calicem
vacuum,cum patena vacua ſuperpoſita, & de-
bitam verborum formam proferens invitum,
repugnantemque ordinat Subdiaconum, ut cap.
Conſtat,1.q.1.)planum eſt non teneri ad continen-
tiam, quia talis nec characterem ſuſcipit Sacra-
menti,ut cap.*Presbyteros,15.diſt.* & eſt aperta de-
terminatio Apoſtolica in hoc §.*Ubi hoc tenent om-*
nes,& in d.c.*Sacris,* ut tetigi ſupra *in ult.notab*
92 Conditionaliter autem coactus, id eſt qui me-
tu inducitur ad ſacrum ordinem ſuſcipiendum, ſi
quidem metus ſit vanus,ſeu levis, nullum eſt du-
bium,quin ad continentiam teneatur, quia etiam
in actibus, in quibus requiritur plena libertas, ut in
matrimonio,cap.*Cum locum,de ſponſal.*& in voto,
cap.1.*de regular.*& dixi ſupra *num.86.* & *ſeqq.*talis
93 metus non attenditur,ut cap.*Cum dilectus,* & ibi
plenè notatur,*de his, quæ vi met.cauſ.*Calderin.
conſ.463.aliàs unico in fin,qui Cler. vel vovent.
94 & dicitur vanus, quem conſtans vir tenere non
debet,l.*Metum,*& l.*ſeq.ff.quod met.cauſ.* Bellam.
conſ.9.num.12. *Si vero ſit metus mortis,* vel cruciat-
tus corporis,vel aliàs cadens in conſtantem virum
juxta text.in dict.cap. *Cum dilectus,* juncta gloſſ. *in*
95 *verb.Metum mortis,*Tunc iterum ſubdiſtinguen-
dum: nam aut ſic ordinatus uxorem prius habebat
aut non habebat. In 1. caſu conveniunt DD. ut
non teneatur continere quoad uſum illius matri-
monij,licet characterem ſuſcepit,ut hic patet, &
dixi ſupra *in ult.notab,* tum quia eſſet contra natu-
ralem rationem arctare eum ad continentiam ſer-
vandam,qui in remedium concupiſcentiæ ſe ma-
trimonio copulavit, & ſacrum ordinem ſuſcepit
invitus,§.*Iſta,32.quæſt.2.*gloſſ.in extravag. Joan-
nis XXII.*Antiqua,in verb. Efficax, de voto,* Tum
quia talis ordinari non potuit in præjudicium uxo-
ris,cap.*Conjugatus,infra de converſione Conjugator.*
& in hoc conveniunt authores utriuſque ſententiæ
96 inferius citandi,*99.* & *nu.102.* Quod locum ha-
bet etiamſi matrimonium non ſit conſumma-
tum,ut per Abbatem in hoc §.*Item quæritur,num.*
97 *7.verſ.Si tamen iſte habuiſſet uxorem.* Rurſus lo-
cum habet etiamſi uxor continentiam promittat,
ut tenet Goffred.*in Summ.de ætat.* & *qualitate. n.*
*11.verſ.Circa hanc.*Hoſtienſ.*in Summ. eodem titul.*
num.5. verſ.Sed numquid conditionaliter. S. Anton.
in Summ.3 part.titul.14.cap.16.§.18.prope fin.verſ.
*De ſic coacto ad ordinem.*Sylveſter *in verb. Ordo,*
*4.ſub num.1.verſ.Et ſecundo.*Tabienn.*in verb Or-*
*do,2.n.12.*Piſanel.*cum ſupplemento in verb, Ordi-*
natus,1.verſ, Utrum coactè ordinatus. Archid.in c.
De Iudæis,in fin.45. diſt. & eſt communis opinio,
quam etiam probavit Rota,ut dicam infra *n.103.*
licet Cardinal.in Clemen.*Generale,§.fin. num. 14.*
verſ.Decimo quæro,de ætat. & *qualitat.*teneat indi-
ſtinctè ordinatum per vim cauſativam ad conti-
nentiam teneri.
98 In ſecundo autem caſu, id eſt cum ordinatus
per metum prius non habeat uxorem, ardua eſt
quæſtio an teneatur voto continentiæ,necnè.
Prima opinio eſt eorum, qui affirmant hunc te-
neri, & cogi poſſe ad continentiam ſervandam,

 hoc

hoc præcipue fundamento, quia quemadmodum ſuſcipiens Baptiſmum per vim conditionalem compellitur ad obſervantiam fidei & ipſius ſequelam, ut determinatur in hoc §. & in c. *De Iudæis*, 45. *diſt.* Ita & Ordinem ſuſcipiens debet compelli ad obſervantiam Ordinis, & ſequelam ipſius, & ſic ad continentiam, quæ ſacro Ordini eſt annexa,
99 cap. *Aliter*, 31. *diſtinct.* cap. *A multis*, *ſupra de ætat. & qualitat.* & hanc partem tenuerunt Goffred. Hoſtien. Archid. & alii ſupracitati *num.* 97. Jo. And. *hic in fin.* Henric. Boich. *num.* 5. qui bene declarat opinionem Joannis, & dum ultimo loco refert opinionem Goffredi, & Raimund. videtur eam ſequi Butr. in hoc §. *Idem quæritur*, *num.* 7. dum ſimiliter recitat ultimo loco opinionem Goffredi, Cardin. *in eodem* §. *verſ. Quæro ſi quis conditionaliter*: nam etſi videatur probare opinionem gloſſæ, tamen ut ipſe ait, opinio Goffredi eſt honeſtior, Abb. *in eod.* §. *num.* 7. ſubdens, quod
100 DD. communiter videntur tenere contra opinionem Joannis, & quod hic eſt caſus, in quo metum paſſo non ſuccurritur per actionem quod metus cauſa, quia contra impreſſionem characteris, cum ſit indelebilis reſtitutio dari non debet, nec poteſt, maximè cum iſte dici poſſit ad meliora invitatus, ut in ſimili notatur in cap. *Cum dilectus*, *in gloſ. in verb. Ad ſatuitatem*, *de his, quæ vi metus cauſ.* Idem firmant Raymund. *in ſumm. de ætat. & qualit.* Cardin. in d. Clem. *Generale in fin. eod. tit.* Stephan. de Gaet *in repetition. c. Ad limina*, 30. *q.* 1. §. 3. *q.* 19. *num.* 96. Alberic. *in Dictionar. in verb. Ordo*, *verſ. Utrum coactè ordinatus*, & ex Theologis Petrus de Palude *in* 4. *ſent. diſt.* 38. *q.* 3. *art.* 4. *concl.* 6. *num.* 28. & Sot. *de juſt. & jure*, *lib.* 7. *q.* 2. *art.* 5. *in ſolut. ad ult. arg.*

101 Secunda opinio primæ oppoſita eſt Joannis gloſſatoris in cap. *Ubi iſta*, *in verb. Honorem*, 74. *diſtinct.* Qui tenuit ordinatum ad ſacros Ordines per metum, qui cadit in conſtantem virum, non teneri ad continentiam ea ratione, quia integritas eſt res voti, non præcepti, cap. *Integritas*, 32. *q.* 1. & continentia non debet eſſe niſi voluntaria, cap.
102 *Ante triennium*, 31. *diſtinct.* & cap. *Præſens*, 20. *quæſt.* 3. Licet ſubdat ſic coactum ad continentiam teneri cauſanvè, ſcilicet ſi velit uti privilegiis clericalibus, quibus aliàs frui non poteſt: & opinionem Joannis probarunt in d. cap. *Ubi*, Hugo, & Archidiac. *in fin.* Gemin. *ibidem in fin.* Calderin. *conſ.* 1. *in fin. Qui cleric. vel voven.* Vitalin. in Clem. *fin. num.* 30. & 31. *de ætat. & qualitat.* Ubi ſenòre videtur ſic coactum non teneri continentiam ſervare, licet aſſignet rationem, quia coactè ordinatus non recipit characterem, quæ ratio eſt falſa, ut dictum eſt ſupra *num.* 83. Imol. in cap. *Joannes*, *num.* 21. *de cleric. conjugat.* & in cap. *Sacris*, *num.* 7. *de his, quæ vi, met. cauſ.* Aſten. *in ſumma Confeſſorum*, *tit. de ætat. & qualit. qu.* 50. & 51. Turrecrem. *in ſumm.* 74. *diſtinct.* *art.* 2. *ad fin.* dum recitat ultimo loco Raymundum dicentem hanc opinionem eſſe potiorem, ac benigniorem; & ideò tenendam Præpoſ. *ibidem num.* 2. Idem firmant *hic. gloſ. in verſ. Conditionaliter*, Hoſtien. *num.* 38. *in eod. verſ.* Henric. Boich. *num.* 7. *in fin.* Cardin. *num.* 1. *quæſt.* 1. Roſell. *in verſ. Ordo* 3. *num.* 6. Angel. *Ordo* 3. *num. ult.* Navarr. *in Manuali cap.* 22. *n.* 51. *ad fin.* & *num.* 52. & *lib.* 1. *conſ. in tit. de his, quæ vi met. cauſ. conſ.* 2. *num.* 1. & 3. *conſ.* 4. *num.* 4. & *ſeqq.* & *conſ.* 5. *num.* 2. Gregor. Lopez in l. 32. *in verb. Que le tomara*, *tit.* 6. *p.* 1. & ex Theolog Ricchard. *in* 4. *diſt.* 25. *art.* 4. *quæſt.* 2. *ad* 3. Dum ait, continentiam non eſſe annexam Ordini ſacro, niſi quoad eos, qui voluntariè illum ſuſcipiunt, & apertius Major *in* 4. *diſtinct.* 24. *quæſt.* 2. *in ſolut. ad* 5. Sotus in 4. *diſtinct.* 25. *quæſt.* 1. *art.* 2. *ad* 3. *verſ. Hinc autem emergit.* Henriquez *in ſumma lib.* 10. *de Sacram. Ordinis*, *cap.* 14. *num.* 3. & *lib.* 12. *de matrim. cap.* 3. *num.* 9. *in Commento littera Q.* & plerique alii ex modernis, & hanc teſtatur eſſe communem opinionem Petr. Ravennas, licet ipſe contrarium ſentiat, *in compend. Iuris Canon. in tit. de Baptiſm.*

103 Hic caſus aliàs contigit in Rota in cauſa Valentina nullitatis ſuſceptionis Ordinis Subdiaconatus coram Cæſare de Graſſis: & propoſito dubio, An promotus ad ordinem Subdiaconatus per vim, & metum, qui cadere poterat in conſtantem virum, teneatur ad illius, & continentiæ obſervationem, ita ut uxorem ducere non poſſit, alio ſibi impedimento non obſtante: poſt prolixam examinationem ſub die 15. Ianuarii 1575. Domini tenerunt ordinatum ad ſubdiaconatum per vim conditionalem non teneri ad continentiam, ſi quis habebat uxorem, ſed ſi non habebat, teneri juxta diſtinctionem Goffredi, & ſequacium, de qua ſuprà *num.* 67.
104 Et quia Subdiaconus, de quo tunc agebatur, non erat uxoratus, dixerunt tutius fore, ut peteret diſpenſationem à Papa ad matrimonium contrahendum, & metum hujuſmodi juſtam cauſam præbere illam concedendi, ex Navarr. *in Manual. fol.* 330. Ut ſic viam tutiorem eligeret, ut latius apud eundem Cæſar. de Graſſ. *deciſ.* 19. *aliàs prima in tit. de his quæ vi met. cauſ.*

Verum poſtea ſub die 22. Martii ejuſdem anni cauſa iterum propoſita, & articulo diligentius diſcuſſo, Rota reſolvit promotum ad Subdiaconatum per vim conditionalem non teneri continentiam ſervare, licet uxorem non habeat, juxta ſe-
105 cundam opinionem Ioannis, & ſequacium Moti fuerunt Domini tum ex ratione illa irrefragabili, quod omnis actus requirens voluntatem non ſimplicem, ſed liberam, ac ſpontaneam, qualis eſt continentia, quæ requirit libertatem à coactione, d. c. *Integritas*, 32. *q.* 1. Si fiat coactè ſive per voluntatem coactam, non valet, cap. *Notificaſti*, cum
106 gloſſ. *communi in verb. Licentiam*, 33. *quæſt.* 5. Abb. in cap. *Cum locum*, *ſub num.* 6. *de ſponſa lib.* Tum arguendo à voto expreſſo ad tacitum annexum ordini; nam puer ordinatus in Subdiaconum ante uſum rationis non tenetur continere, quia ſicut non poteſt ſe obligare ad votum expreſſe, ita nec tacite, ſecundum Innoc. in c. *Vel non eſt compos*, *ſub num.* 1. *de tempor. ordin.* & alios in deciſ. alle-
107 gat. ergo ſimiliter ſicut metus annullat votum expreſſum, cap. 1. *de voto*, cap. *Perlatum*, & cap. *Cum dilectus*, *de his quæ vi met. cauſ.* ita & tacitum, ſeu annexum ordini. Tum arguendo ab abſurdo, quia ſi quis in ordine expreſſe voveret caſtitatem quod ſolet ab Epiſcopis exigi in ordinando, per cap. *Quamquam*, & ibi latè Turrecrem. *num.* 2. *diſt.* 32. Metus vitiaret votum expreſſum per ſupradicta, & tamen non vitiaret tacitum, in quo videtur ineſſe minoratio obligationis, vel ſaltem par, & æqualis, non major ad regulam Expreſſa no-
108 cent. Tum denique quia ita ſe habet ſtylus, & obſervantia tam Cancellariæ, tum Pœnitentiariæ, ut atteſtantur authores citati in d. *num.* 9. & 27. Cum

enim

enim in hoc articulo authores ſint tam varij, & ni-
hil certi in jure ſit cautum, meritò attendi debet
ſtylus, & obſervantia ſubſequuta, ad l. *Si de inter-
pretatione, ff. de legibus.*

109 Nec procedit ſimilitudo inter coactè baptiza-
tum, & coactè ordinatum: nam baptizatus per me-
tum: idcirco tenetur vivere ut Chriſtianus, & fidem
Catholicam profiteri, ut in d. cap. *de Iudæis*, 45. *di-
ſtinct.* Quia Sacramento Baptiſmatis eſt eſſentia-
liter, & naturaliter annexa obligatio profitendi fi-
110 dem. At verò obligatio continendi non eſt annexa
ordini Subdiaconatus eſſentialiter, ſeu naturaliter,
ſed tantum accidentaliter ex ſtatuto Eccleſiæ: Fuit
111 enim tempus quando Subdiacono licebat contra-
here matrimonium, cap. *Placuit, 32. diſt. c. Ante tri-
ennium, 31. diſt.* & arg. c. *A multis, de ætat. & qua-
litat.* Unde cum Subdiaconatus, & obligatio conti-
nentiæ non ſint jure naturæ, vel divino inſeparabi-
liter annexa, ſed jure tantum humano conjuncta:
meritò per metum, qui humana reſcindit, & non
divina, licet non impediatur eſſentia Sacramenti
Ordinis, & impreſſio characteris, quæ eſt divina:
impeditur tamen conjunctio continentiæ, quæ eſt
112 humana. Cujus rei inconſideratio fuit in cauſa,
ut Goffred. Abb. & ſequaces contrariam partem
errandi tenuerint, non advertentes ex antecedente
ordinis illud quidem ſequi, ut ordinatus in Subdi-
aconum per vim conditionalem teneatur ſecun-
dum naturam, & eſſentiam Subdiaconatus vivere,
ſed non ſecundum illius accidentia, quæ per
metum vitiantur, ut ex dictis conſtat, & ex hoc et-
iam patet ſolutio ad objecta, quod Subdiaconus
per metum promotus ſit verus Subdiaconus, &
quod de annexis idem ſit judicium, ut bene ibi per
Rotam *n. 24. & 25.*

113 Prædictis tamen videtur obſtare decretum
Concilij Tolet. VIII. c. 7. *de his, qui poſt aſſumpta
eccleſiaſticarum dignitatum officia, ad conjugia rede-
unt, tom. 2. Concil. part. 2. pag. 491. col. 1.* Cujus hæc
ſunt verba: (Quoſdam enim aut eventu neceſſita-
tum, aut metu periculorum adeptos fuiſſe novimus
eccleſiaſticarum officia dignitatum: & quoniam
cum illis hæc imponerentur, id ſibi fieri noluiſſe te-
ſtati ſunt: idcirco hoc ſpernunt, atque ad priſti-
na pertendant conjugia, moreſque redire, tam ne-
quiter cœleſtia jura ſolventes, quàm prompti ſæco-
li extant illecebris inhiantes, & infra ad finem,
quod ſi quis poſt hoc perennis diſpoſitionis edi-
ctum non ſynceriter ſacris inhæſerit cultibus, &
abjiciens à ſe gratiam, quam accepit, relabitur ad
conjugium, &c. Mox omni eccleſiaſtici ordinis di-
gnitate privetur, & ut Apoſtata à S. Eccleſiæ lumi-
nibus, & ſocietate fidelium habeatur prorſus exclu-
ſus, monaſterij clauſtris, donec abiverit, ſub pœni-
tentia retrudendus.) Hæc ibi, unde patet ordina-
tum per metum, etiamſi uxorem habeat, prohiberi
ad conjugia redire.

114 At reſpondetur primò, hoc decretum poſſe in-
telligi de his, qui liberè poſtea ratificaverunt ſu-
ſceptum ordinem: nam metus, & violentia pur-
gantur per liberum conſenſum ſupervenientem, ut
per Hoſtien. *hic num. 38. in verb. Conditionaliter,*
Joan. Andr. *in fin.* Henric. Boich. *num. 7. in fin.* &
Butr. *num.* 8. Quod colligitur tum ex illis verbis,
Et cum hæc ſibi imponerentur, ſe noluiſſe teſtati
ſunt;] quaſi dicat, noluerunt, non quidem ab initio
ſed poſtea conſenſerunt: nec non ex verbis ſequen-
115 tibus [Et abjiciens à ſe gratiam quam accepit;] nam
qui metu ordinantur, Sacramentum quidem ſuſci-
piunt, non gratiam, ſeu rem Sacramenti, ut patet ex
dictis ſupra *num.* 84. Tum quia gravitas pœnæ quã
imponit Concilium, non congruit exactè ordina-
tis, nec potuiſſet Concilium prohibere ſic ordina-
to, ne rediret ad priſtinum conjugium in præjudi-
cium uxoris non conſentientis, ut dictum eſt ſupra
num. 95.

116 Deinde poſſet reſponderi Concilium loqui de
metu proveniente ab intrinſeco, & cauſis natu-
ralibus, veluti ſi quis neceſſitate victus, vel ali-
quo impulſus periculo, puta mortis ex infirmitate
imminentis, Ordinem ſacrum ſuſceperit, ut innu-
unt verba illa, [Aut eventu neceſſitatum, aut metu
periculorum;] talis enim procul dubio tenetur
continentiam ſervare, ut cap. *Sicut, il ſecondo, de Re-
gular.* & probavi in cap. *Si quis, à num. 81. eodem
titul.*

117 Nec refragantur huic intellectui ſequentia ver-
ba, Noluiſſe teſtati ſunt, quoniam intelligi debent
de voluntate conditionali proveniente ex illo me-
tu, non autem de voluntate abſoluta. Abſurdum e-
nim fuiſſet tales ad continentiam compellere; quia
ut legitur in fine hujus capituli, qui nunquam con-
ſenſit, ſed penitus contradicit, nec rem, nec chara-
cterem ſuſcipit Sacramenti.

118 Alium intellectum ad Concilium Toletanum,
poſuit Thomas Sanchez *de matrimon. lib. diſput.
29. in fin.* nempe Concilium ſequutum fuiſſe pri-
mam opinionem valde probabilem. Sed hoc ſtare
non poteſt; Tum quia in conjugato, de quo Con-
cilium loquitur, opinio obligans ad continentiam
non eſt probabilis, cùm oppoſitum teneant autho-
res utriuſque ſententiæ. Tum quia ſi concilium e-
legiſſet opinionem valde probabilem, tunc jam
non eſſet opinio, ſed lex neceſſario tenenda, ut eſt
text. in Clem. *unica*, §. *fin.* & ibi notat gloſ. *ult.*
communiter approbata, *de Summa Trinitate, &
fide Catholica.*

De Presbytero non baptizato.

Cap. Veniens.

1 VENIENS. Summa hujus Decretalis
habetur in cap. 1. *ſupra eod.* Vel ſummari
poteſt ſic, Non baptizatus ordinari non
poteſt, & ſi de facto ordinetur, non re-
cipit Ordinis characterem, licet credatur baptiza-
tus. Hoc dicit, Abb. Siculus. Primò ponit de Baptiſ-
mo tradito ei, qui non fuerat ritè baptizatus, ſecun-
da ibi, *Cumque circa ordinem*, allegat pro, & con-
tra, tertia ibi, *quia verò diffinit.*

Pro intelligentia hujus textus vide quod ſcripſi
in cap. *Ne innitarum. 245. de Conſtitut.*

De

De Reliquiis, & Veneratione Sanctorum.

Cap. Audivimus.

SVMMARIVM.

1 Pro Sancto aliquem venerari non licet ſine licentia Papæ, etiamſi in vita feciſſet miracula, & num. 20.
Declaratur, num. 18.
2 Canonizare quid ſit.
3 Canonizari ut quis poſſit, quæ ſint inquirenda, & probanda.
4 Miracula ſola ad aliquem canonizandum non ſufficiunt, & n. ſeqq. uſq. ad n. 14.
5 Miracula quandoque fiunt etiam per malos, & peccatores, & n. 7. & 10.
6 Magi Pharaonis an, & quæ miracula operati fuerint.
7 Antichriſtus numquid faciet aliqua vera miracula?
8 Miraculum poteſt eſſe mendax tripliciter.
9 Fides præ cæteris virtutibus in miraculis operatur.
10 Fidem maximam quis poteſt habere ſine charitate, ita ut ſuæ virtute faciat miracula.
11 Fides ſine charitate pro canonizandis adultis non ſufficit.
12 Charitas ſola dividit inter filios Regni, & inter filios perditionis æternæ.
13 Ad canonizationem an ſufficiant excellentia vitæ ſine miraculis.
14 Pueri baptizati & ſtatim mortui non ſunt canonizandi: & eſt ſpeciale in Innocentibus ut pro Sanctis colantur.
15 Ad canonizationem Sanctorum qua maturitate, & conſilio, quove ordine ſit procedendum.
16 In Martyribus canonizandis non requiritur examinatio ſicut in Confeſſoribus.
Canonizandi modus qui nunc ſervatur, in primitiva Eccleſia non ſervabatur, & cur ibidem.
17 Canonizationis quis ſit effectus.
18 Preces porrigere alicui defuncto, quem quis credebat virum probum, eumque ſecreto venerari non eſt prohibitum.
19 Reverentia duplex.
20 Canonizatio eſt unum ex ſpecialibus Papæ reſervatis, & n. ſeq. uſq. ad n. 23.
21 Nec fieri poteſt ab Epiſcopo in ſua diœceſi, & cur, & num. ſeqq.
22 Canonizatus conſtituitur omnibus communiter adorandus.
23 Feſta Sanctorum non omnia ubique ſunt veneranda.
24 Sancti plures coluntur in una tantum eccleſia, vel provincia.
25 Carolus Magnus ex tolerantia Romanæ Eccleſiæ colitur ut Sanctus in ſola ſua Capella Aquiſgrani.
26 Calix, & Chriſma ab Epiſcopo conſecrata quocumque portentur, ſunt ab omnibus veneranda.
27 Canonizatio Sanctorum eſt una ex majoribus cauſis, quæ inter Chriſtianos proponi poſſit.
28 In Canonizatione alicuius Sancti ſi Eccleſia erraret, quod non eſt credendum, Deus tamen acceptaret preces in illius honorem porrectas.
29 In fide Chriſti omnia purgantur.
30 Eccleſia vix orat pro occiſo in ebrietate.
31 Vt quod ſit tamen.
32 Ebrietas quot modis accipiatur, & quando ſit peccatum, & n. 39. & 63.
33 Inebriare aliquem an liceat ad detegendum aliquod ſecretum concernens publicam ſalutem, ut proditionis patriæ, vel coniurationis in Principem, & num. ſeqq. uſque in finem.
34 Ebrietatis peculiare vitium eſt ſecretum nullum cuſtodire, & n. ſeqq. & n. 45.
35 Ebrietas quæ mala producat, & num. 55. & 64.
36 In vino veritas, & n. 45.
37 Ebrietas voluntaria non eſt intrinſece mala.
Contrarium, n. 63.
38 Ebrietas formalis, vel materialis quando dicatur, n. 65.
39 Ebrietas incœpit à Noe, qui primus plantavit vineam.
40 Voluntas ſpecificatur ab obiecto.
41 Ebrietas licita eſt ad evitandam ſævitiam Tyranni.
Contrarium, n. 67.
42 Index ob publicam ſalutem poteſt recedere à iure communi.
Contrarium. n. 69.
Declaratur, n. 49. & 70.
43 Princeps poteſt manu regia cauſas cognoſcere, & terminare omiſſo rigore iudiciario.
44 Princeps præ aliis publicam ſalutem tueri debet.
45 Tortura adeò purgantur inditia, ut reus puram veritatem dixiſſe cenſeatur.
47 Tortura ſine novis inditiis repeti non debet.
48 Remedio extraordinario uti licet, quando per ordinarium non eſt ſufficienter conſultum.
49 Dummodo tamen extraordinarium non ſit à iure improbatum.
50 Remedium iuris quando ſuppetit, non eſt recurrendum ad remedium facti.
51 Tortura inuſitato tormenti genere inferenda non eſt.
52 Torqueri nemo poteſt, niſi legitimis præcedentibus inditiis.
53 Etiam pro crimine læſæ majeſtatis, & proditionis patriæ.
54 Et de mandato Principis.
55 Ebrietatis tortura gravior eſt, quam tortura conſueta.
56 Remedio quodlibet utendum eſt ad eum tantum finem, ad quem eſt introductum, & num. 65. & 67.
57 Ebrii teſtimonium non valet, & n. ſeqq.
58 Teſtes de honeſtate examinari non debent, niſi ieiuni.
59 Teſtis non iuratus non probat.
60 Papa diſpenſare non poteſt, ut teſtis deponat ſine iuramento, eique fides adhibeatur.
61 Ad probandum quis non debet admitti, quod probatum non relevat:
62 Ebrii quandoque effutiunt falſa.

Ebrio..

63 *Ebrioſi Regnum Dei non poſſidebunt.*
64 *Ebrietas eſt mater omnium flagitiorum.*
65 *Ebrietas cur ſit licita ad valetudinem corporalem, non autem ad ſalutem Reipublicæ, vel ad evitandum ſævitiam Tyranni, & n.67.*
66 *Moralia recipiunt ſpeciem non ab his, quæ per accidens eveniunt, ſed ab eo, quod eſt primo & per ſe intentum*
68 *Defenſio propriæ vitæ præponitur defenſioni patriæ & parentum.*
71 *Princeps eſt ſolutus legibus humanis, ſed non lege naturali & divina.*

1 AVDIVIMVS. Sine Papæ licentia non licet aliquem venerari pro ſancto, Hoc dicit ſecundum Jo. Andr. & omnes poſt eum. Primò exceſſum narrat. Secundò improbat ibi, *Cum vix*. Tertiò prohibet ibi, *Illum ergo*.

Quia hic tradunt Doctores materiam canonizationis Sanctorum, ad evidentiam præmittenda ſunt quatuor, Primum quid ſit Canonizatio. Secundum quis ſit Canonizandus. Tertius quo ordine ad Canonizationem ſit procedendum. Quartus quis ſit Canonizationis effectus.

2 Circa primum, Canonizare eſt aliquem Sanctum per Papam catalogo aliorum Sanctorum adſcribere, & publicè, ac ſolemniter, canonicè ac regulariter declarare, diffinire, ac ſtatuere ut tanquam ſanctus ab omnibus honoretur, & pro ipſo ſicut pro alijs ſanctis ejuſdem conditionis certa die annuatim ſolemne officium celebretur. Ita Hoſt, *hic n.3.* qui ſic ſupplet deſcriptionem Innoc, *in prin.* & ſequuntur Jo. Andr. *n.2.* Butr. *n.4.* & Abbas *n.5.* Vel dic ſecundum Auguſtin. *Triumph. de poteſt. eccleſ q.14, art.1. in corp.* & S. Anton *in 3. part. tit, 22, c.5. §.5.* Sanctum aliquem Canonizare non eſt aliud quàm ſanctitatem alicujus venerandam, & approbandam manifeſtare propter fidem eccleſiæ cujus opera imitantis, & beneficia recipientis.

3 Circa ſecundum canonizari poteſt is tantum de cujus fide, & excellentia vitæ, miraculis per probationes conſtat, c. *Venerabili, ſupra de teſtib.* & oportet tantam eſſe vitæ excellentiam, ac talia eſſe miracula, ut excedant vires, & potentiam naturæ. Nec ſufficit una tantum excellentia vitæ, imò multæ, & continuæ requiruntur, Ita Innoc. *hic n.1.* qui ſingula hæc requiſita egregiè probat inducens ad hoc authoritatem Eccleſiaſt, 44. *Laudemus viros glorioſos &c.* eique per omnia ſubſcribunt Hoſt. *ſub n.5. ver. Hoc autem ſecundum Dominum noſtrũ* & *n.6.* Jo. And. *n.4.* Butr. *n.7. ver. Et ulterius.* Card. & Anch, ambo *n.5.* quibus adde Hoſt. in c. *Vener. n.2. ſupr. de teſtib.* ubi ait, Ad Canonizandum Sanctos inquirendum eſſe an ei de quo canonizando agitur, anteacta vita teſtimonium præbeat prolaboribus multis, moribus caſtis, actibus ſtrenuis, ca. *Miramur, 61. diſt.* oportet enim hoc præſenti teſtificatione prædicari, & bonæ famæ præconijs non taceri, cap. *Quatuor, 12. q. 2.* In primis autem quæri debet de ſimplicitate, quia *Deus ſuperbis reſiſtit humilibus autem dat gratiam*, Jacob. 46. Item debet inquiri an in vita perſecutiones paſſus fuerit, cap. *Omnis*, & cap. *Ibi adunati, 7. q. 1.* & an paſſus fuerit ex charitate, c. *Vide 1. q. 1.* Ita Hoſt. cujus verba ad
4 calamum tranſcripſit gloſ. in cap. *un. circa med. infr. eod. lib. 6.* & S. Antonin. *in 3. part. tit. 12. c. 8. §. 1.* Sola igitur miracula, ut prædixi, ad aliquem canonizandum non ſufficiunt ſine virtutibus, & vitæ excellentia, quod multiplicem habet rationem.

5 Prima ratio eſt, quia quandoque etiam per malos, & peccatores fiunt miracula, cap. *Teneamus, 1. q. 1.* Hoſtien: *hic in princ.* Abb. *n.4.* & pleriquè alij.
6 Unde & magi Pharonis tria operata ſunt miracula, ut ait gloſ. ult. in c. *Teneamus*, nam virgas in ſerpentes converterunt, aquam in ſanguinem, & fecerunt aquam ranis ebullire, ſicut Moyſes. Sed tu adverte, quia illa verè non fuerunt miracula, ſed magica præſtigia, ut legitur in cap. *Nec mirum, 26. q. 5.* Ideoque Innoc. *hic n.1. verſ. Non ſufficiunt miracula*, non dixit Magos illos feciſſe miracula, ſed feciſſe multa, quæ videbantur ultra vires naturæ. Admittunt tamen Theologi etiam per malos Chriſtianos quandoque miracula fieri, ut per D. Thom.
7 *in 2. 2. q. 68. ad tertium.* Quinimò etiam Antichriſtus faciet aliqua vera miracula quoad naturam rei virtute Dæmonum, licet falſa quoad rationem miraculi, & ad decipiendum, ut idem docet *d. q. 17. art 13. ad ſecundum.* & de his miraculis, quæ fiunt per malos, conſule Auguſt. *Triumph. de poteſt. eccleſ q. 15. art. 4.* Item miracula quandoque fiunt ex ſcientia, & non ex dono Dei, & non ex merito vitæ, ut in Regibus Franciæ, ſecundum Anton. de Butr. in cap. *Venerabili, n.1. verſ. Nec ſufficiunt miracula, ſupra de teſtib.* Non igitur mirum ſi miracula ſatis non ſint ad hoc ut quis ſanctorum numero adſcribatur.

8 Secunda ratio, quia hoc facilè poſſent decipi fideles, ſicut in hoc c. Dicuntur diabolica fraude decipi, qui ut ſanctum venerabantur hominem quemdam in potatione, & ebrietate occiſum. Miraculum enim poteſt eſſe mendax tripliciter Primò ſcilicet quia deficit à ratione facti, ut in præſtigiis. Secundò quia deficit à ratione miraculi. Tertiò quia deficit à fine Dei, ut in malis Chriſtianis, S. Thom. 2. *Theſſalon, 2. lect. 2. in fin. G.* & in his multivariis figmentis, & falſis documentis decipiuntur, ut legitur in cap. *prox. §. fin. infra eodem.*

9 Tertia ratio, quia fides præ cæteris virtutibus in miraculis operatur, ſecundum illud *Matth. 17. 20.* [*Si habueritis fidem ſicut granum ſinapis dicetis huic monti tranſi hinc illhuc, & tranſibit, & nihil impoſſibile*
10 *erit vobis*, Hoſt. *hic n.6.10.* Andr. *n.4. verſ. Fides etiã*, adeo ut aliqui propter fidem, quam habent, operentur miracula etiam ſine charitate, juxta illud Apoſt. 1. *ad Corinth. 13. 1.* [*Et ſi habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero nihil ſum*) & tranſumptive habetur in cap. *Solet, de conſecr. diſt. 4.* Abbas *hic n.14.* adjiciens hoc ſemper notandum quia poteſt haberi fides maxima, ita ut ejus virtute faciat miracula, ſine charitate. Fides autem ſine charitate non ſufficit in adultis canonizandis, quia ſine operibus mortua eſt. *Iacob. 2.* Io. Andr. *hic num. 4. verſ. In adultis au-*
11 *tem*. Quinimò, ut inquit Auguſtin. *com. 3. 15. de Trinit. cap. 18.* Sola charitas dividit inter Sanctos enumeratur: Unde ſi per charitatem quis inter Sanctos enumeratur: ergo ſine charitate quis inter Sanctos
12 annumerari non poteſt, Ita arguit Auguſtin *Triumph. de poteſt. eccleſ. q. 14. art. 4. in 1. arg. contrario.*

Vltima ratio, quia ut habetur *Matth. 7. 22.* (*Multi dicent mihi in illa die nonne in nomine tuo Dæmo-*
13 *nia ejecimus?*) &c. & tamẽ Dominus reſpondebit eis nũquã novi vos, Innoc. *his n.1. verſ. Non ſufficiunt miracula.* Econtra vero excellentiã vitæ ſine miraculis

raculis putat Innocen. ſufficere quoad virtutem, li-
cet dicat eccleſiam non debere tales canonizare
ea ratione, quia in ſecreto potuerunt laxiorem vi-
tam ducere, ut per eum, *n.1. verſ. Vitam tamen*, cum
quo tranſeunt Hoſtien. *n.6. verſ. Licet autem*, Joa.
Andr. *n.4, circa fin. eod. verſ.* Butr. *n.7. ad fin.* Card.
n.5. verſ. Dicit tamen, Abb. in cap. *Venerabili. nu.1.*
verſ. Non enim ſufficit, ſupra de teſtib. ubi ait, vitam
ſine miraculis non ſufficere ad canonizationem
obtinendam; ſed bene ad finem beatitudinis: nam
ad eſſe ſanctitatis miracula neceſſario non requi-
runtur, Tu dicas hoc eſſe expreſſum in Conſtitu-
tione Gregorij IX. incipit, *Cum dicat Dominus*, e-
dita die prima *Iunij* 1232. §. 5. in Bullar. *tom. 1. pag.*
43. Cujus hæc ſunt verba, (Licet ad hoc ut aliquis
ſanctus ſit apud Dominum in Eccleſia triumphan-
te, ſola ſufficiat finalis perſeverantia juxta illud,
Eſto fidelis uſque ad mortem, & dabo tibi coro-
nam vitæ: ad hoc tamen ut ſanctus habeatur apud
homines in eccleſia militante, duo ſunt neceſſaria,
virtus morum, & veritas ſignorum, merita videlicet
& miracula, ut hæc, & illa ſibi adinvicē conteſten-
tur, cum nec merita ſine miraculis, nec miracula ſi-
ne meritis plenè ſufficiant ad perhibendum inter
homines teſtimonium ſanctitatis.) Hæc ibi.

Ex his infertur ut pueri baptizati, & ſtatim mor-
14 tui non ſint canonizandi, quia nec multam gloriā
cum eis fecit Dominus ſua magnificentia. Et eſt
ſpeciale in Innocentibus, ut pro ſanctis colantur
quia vice Chriſti mortui ſunt, ſecundum Innocen.
num.3. verſ. Ex prædictis apparet, & Hoſt. *n.10. verſ.*
Apparet ex prædictis, quibus cæteri ſubſcribunt.

Circa tertium, qua maturitate, & conſilio, quo-
15 ve ordine ad canonizationem ſit procedendum,
diſtinctè, & præclarè hic explicat Hoſtien. *num. 3.*
verſ. Ad hanc autem, ubi ex ordine recenſet decem
actus ad canonizationem præambulos; undecimo
loco ſententiam ipſam canonizationis & definitio-
nis Summi Pontificis, duodecimo quæ canoniza-
tionem ſubſequuntur, quæ ſingula huc non trans-
fero, quia ex ipſo peti poſſunt, & à Jo. Andr. *num. 3.*
& Butr. *num. 5.* & S. Antonin. *in 3. part. tit. 22. cap.*
5. §. 5. qui ipſius verba ferè ad calamum tranſcri-
pſer. Subdit tamen Hoſtien. prædictum ordinem
16 non ſemper ad unguem obſervatum fuiſſe & ma-
ximè quando agebatur de martyrizatis pro fide.
Tales autem conſueverunt facilius, & levius expe-
diri. Imò ut inquit Auguſt. *Triumph. de poteſtat. ec-*
cleſ. quæſt. 14. artic. 1. Ad ſecundum in primitiva ec-
cleſia non ſervabatur modus canonizandi, qui nūc
ſervatur, propter duo. Primò quia illi Sancti ut
plurimum erant martyres, in quibus non require-
batur talis examinatio, ſicut acquiritur in Confeſſo-
ribus, ut idem probat *q.16. art.3.* Secundò ex fervo-
re fidei naſcentis Eccleſiæ, & ex meritis Chriſti, &
Apoſtolorum miracula, & alia opera ſic erant evi-
dentia, ut nulla poſſent tergiverſatione celari. De
modo autem nunc ſervando in canonizatione San-
ctorum, conſule eundem *q.16. per tot.* & cur nullus
Patrum veteris teſtamenti fuerit à Papa canoniza-
tus, vide S. Antonin. *in 3. part. tit. 22. cap. 5. § .5. circa*
fin. verſ. Sciendum.

Circa quartum breviter dicendum Canoniza-
17 tionis effectum eſſe, quia per eam canonizatus
conſequitur, ut à cunctis fidelibus colatur pro ſan-
cto, & eccleſia pro ipſo, ſicut pro Sancto, ſolem-
niter officium celebret, & ipſe in litanijs inter San-
ctos publicè adnumeretur, ſecundum illud Ec-
cleſiaſt. 44. (*Sapientiam ipſorum narrent populi, &*
laudem eorum annunciet Eccleſia. Ita Innoc. *hic n.*
3. cui Hoſtien. *ſub n. 10. verſ. Verum ſecundum Do-*
minum noſtrum, & reliqui adſtipulantur, glo. *Ma-*
gna circa med. verſ. Hoc autem conſequitur in *c. un.*
18 *infra eod. lib.6.* Quamquam enim, ut idem Innoc.
ſubdit n. 4. & alii poſt eum, quilibet poſſit preces
porrigere alicui defuncto, quem credebat virum
probum, ut apud Deum intercedat, ut dicam infr.
in c. *prox. n. 11.* tamen pro illo fas non eſt ſolemne
officium celebrare, aut preces publicas fundere, ut
19 hic. Tu dicas ſecundum Auguſtin. *Triumph. de po-*
teſt. eccleſ. q. 14. art. 1. ad primum duplicem eſſe re-
verentiam, quædam eſt univerſaliter injuncta,
quædam verò voluntariè, & particulariter aſſum-
pta. Prima reverentia ſolum honorandi ſunt ſancti
per eccleſiam Canonizati. Sed ſecunda reverentia
poſſunt honorari alij ſecundum particularem de-
votionem uniuſcujuſque. Et vide Concil. Trident.
ſeſſ. 25. de invocat. vener. & reliq. ſanctor. & Cardin.
Bellarm. *lib. 1 de ſanct. cap.* 1[illegible]
20 Quibus præmiſſis venio ad [illegible]bilia; & primo
nota ibi, abſque auctoritate Romanæ Eccleſiæ,
non licere aliquem publicè venerari pro ſancto
abſque authoritate Romani Pontificis, etiamſi in
vita feciſſet miracula; ut hic eſt caſus ſecundum
Abb. Antiq. & omnes, & notant Butr. *num.3.* &
Abbas Siculus *in 2. notab.* Atque ita Sanctorum
Canonizatio eſt unum ex ſpecialibus Papæ reſer-
vatis, ut notatur in cap. *Quod translationem, in* gloſ.
ult. ſupra de offic. legati ſecundum Hoſtien. *hic n. 13.*
in verb. Abſque authoritate, Joan. Andr. *num. 6. in*
verb. Authoritate, Cardin. *in 2. notab.* & Anchar. *n.*
4. Idem firmant Auguſtin. *Triumph. de poteſt. eccleſ.*
q. 14. art. 1. Cardin. Turrecrem. in cap. 1. *num. 22. de*
conſecr. diſt. 3. S. Antonin. *in Summa part. 3. tit. 22.*
cap. 5. §. 5. Troil. Malvet. *in tractat. de Canoniz. San-*
ctorum num. 5. & ſeq. Cardin. Bellarmin. *de Sanct.*
beatitud. tom. 1. part. 2. lib. 1. cap. 8. & alibi paſſim
21 Doctores, & conſequenter hæc facultas nulli Epiſ-
coporum competit ſecundum Innoc. & omnes
hic & Auguſtin. *Triumph. d. quæſt. 14. num. 2.* Ra-
22 tionem reddit Innoc. *n.2.* quia cum per canoniza-
tionem ſanctus conſtituatur omnibus adorandus,
& nullus omnibus præſit, niſi Papa, qui immedia-
te eſt ordinarius cunctorum fidelium, cap. *Cun-*
cta per mundum, & cap. *Per principalem, 9. quæſt. 3.*
Conſequens eſt ut Papa ſolus hanc univerſalem
adorationem poſſit omnibus fidelibus indicere.
Nam & cuilibet alteri poſſent reſpondere non ſub-
diti, extra territorium jus dicenti impune non pa-
retur l. *fin. ff. de juriſd. omn. judic.* cap. *Ut animar.*
de Conſtit. lib.6. & hanc rationem Innocentij ap-
probant hic Abb. Antiq. *n.2.* Jo. Andr. *n.5.* Butr. *n.*
7, Cardinal. *num.6*, & Anchar. *in ultim. quæſt.* Car-
dinal. Turrecrem. cap. *1. num.2. de conſecr. diſtin.3.*
Nec valet ſi dicas id licere debet cuilibet Epiſco-
po ſaltem in ſua diœceſi, ut videtur expreſſum in c.
fin. in 1. reſponſ. ſupra de ferijs ibi (Cæteriſque ſo-
lemnitatibus quas ſinguli Epiſcopi in ſuis civitati-
bus cum Clero, & populo duxerint ſolemniter ve-
nerandas) & in cap. *1. verſ. Et illæ feſtivitates, de con-*
ſecr. diſt. 3. nam, ut reſpondet Innocentius ex quo
ſanctus eſt, non ſolum ab aliquibus, ſed ab omni-
bus, nec ſolum in una eccleſia: ſed in omnibus eſt
communiter venerandus. Alioquin incideremus
in illam reprehenſionem, quia Apoſtolis 1. *ad Co-*
rinthios 1. redarguit quoſdam dicentes. *Ego qui-*
dem

dem ſum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Gephæ, ego autem Chriſti.

23 Nec obſtant jura in contrarium adducta. Quia ut reſpondet Hoſtien. *hic num. 8.* & Jo. Andr. *num. 6. in ver. Romani Pontificis*, debent intelligi de ſanctis antiquitus approbatis, non enim omnium Sanctorum, & ſingulorum feſta coluntur ubique. Imò aliquod feſtum in una diœceſi colitur, & non in alia.

24 Cæterum prædictam Innocentij rationem impugnat hic Hoſtien. *num. 9.* Tum quia multi ſunt etiam per Sedem Apoſtolicam canonizati, qui in una tantum eccleſia, ſeu provincia coluntur. Et in ſpecie Carolus Magnus ex tolerantia Romanæ eccleſiæ tamquam ſanctus colitur in ſola ſua Ca-
25 pella Aquiſgrani, non autem in alijs eccleſijs, & pulchra illius miracula recenſentur in hiſtoria Specular. *lib. 25. cap. 5.* ut hic refert Jo. Andr. *num.*
26 *5.* Tum quia non eſt bona conſequentia, ſanctus eſt ubique venerandus: ergo Epiſcopus non poteſt in ſua diœceſi ſanctum canonizare, quia etiam calix, & chriſma ab Epiſcopo conſecrata, quocumque portentur, ſunt ab omnibus veneranda, & hæreticus ab Epiſcopo condemnatus ab omnibus fidelibus vitari debet, ut legitur, & notatur in cap. *Ad abolendam*, & in cap. *Excommunicamus, il primo, infra de hæret.* Facit textus in cap. 1. & quod ibi dixi *in 4. notab. ſupra de treug. & pace*, & tamen ſi Epiſcopus vellet hoc dicere, ſeu præcipere non ſubditis, poſſet ei reſponderi, extra Territorium jus dicenti, &c. Quare ipſe Hoſtien. *num. 10.* affirmat multiplicem rationem reddi poſſe cur Sanctorum canonizatio ſpectet ad ſolum Romanum Pontificem.

27 Primò ſcilicet quia hæc eſt una de majoribus cauſis, quæ inter Chriſtianos proponi poſſit. Majores autem cauſæ ad Sedem Apoſtolicam ſunt referendæ, cap. *Majores, in princ. ſupra de Baptiſm.* Secundò, quia miracula attribuuntur fidei, ut dictum eſt ſupra *num. 9.* Hæc igitur quæſtio cum ſit de fide, ſpectat ad diffinitionem ſolius Papæ, cap. *Quoties, 24. quæſt. 1.* Tertiò, quia ad Summum Pontificem pertinet declarare dubium ſcripturarum, c. *Per venerabilem, §. Rationibus, qui fil. ſint legit.* cap. *1. de feud.* Ergo multo fortius dubium ſanctitatis, quia circa majora majus periculum vertitur, & ideo cautius eſt agendum, c. *Ubi periculum, de elect. libr. 6.* Quartò, ne populum decipi contingat, ob multorum Epiſcoporum ſimplicitatem, ut hic, & in cap. *prox. infra eod.* Quintò, ne contingat in infinitum ſanctos multiplicari, & ſic devotionem frigeſcere, ac ſanctitatem vileſcere, cap. *Epiſcopi, 80. diſtinct.* Omnis autem infinitas, ſed hæc præcipuè eſt vitanda, c. *Cum in multis, de reſcript. lib. 6.* Ita Hoſtien. à quo prædictas rationes mutuavit gloſſa magna in cap. *unic. infra eod. lib. 6.* cum qua tranſeunt ibi Gemin. & Franc. Aliam rationem addit Auguſt. *Triumph. de poteſt. Eccleſ. quæſt. 14. art. 1. in corp.* videlicet quia ſicut ſolius Chriſti eſt homines ſanctificare, & ſanctos facere, juxta illud Levit. 21. *Ego ſanctus ſum Dominus, qui ſanctifico vos*, ita eſt ſolius Papæ, qui Vicarius eſt Chriſti, hominum ſanctitatem manifeſtare, & approbare. Similiter ſicut ſolus Papa eſt caput totius eccleſiæ, ita ad ipſum ſolum ſpectat membris eccleſiæ mandare, ut aliquem colant ut Sanctum. Ulterius, ſicut opera, quæ ſanctitati alicujus teſtimonium perhibent, fidei Eccleſiæ innituntur; ita ad illum pertinet hujuſmodi Sanctum canonizare, ad quem pertinet quæſtiones fidei determinare. Quod quidem planum eſt ſpectare ad Summum Pontificem, ut in dict. cap. *Quoties, 24. quæſt. 1.*

28 Cæterum ſi eccleſia in hujuſmodi Canonizatione erraret, quod non eſt credendum, tamen preces in honorem talis porrectas Deus acceptaret, ut inquit Innoc. *hic num. 14.* & Hoſtien. *nu. 10. circa fin. verſ. Quid ſi eccleſia*, & gloſ. in cap. *unic. in verb. Sedes Apoſtolica ante med. verſ. Et ſi eccleſia*
29 *infr. eod. lib. 6.* Omnia enim in fide Chriſti purgantur, cap. *Veſtra, in 1. reſponſ. ad fin. ſup. de vita, & honeſt. Clericor. & mulier.* & eſto veritas canonizationis deficeret, tamen non deficit fides, c. *Debitum, §. 1. ad fin. ſupra de Baptiſmo*, & cap. 2. & 3. *ad fin. de Presbyt. non baptiz.*

Sed inadverte, quia hæc quæſtio ſupponit eccleſiam poſſe errare in canonizatione ſanctorum. Quod tacitè admittit Innocen. & fatentur expreſsè gloſſa, & Hoſtien. *locis citatis*, dum dicunt hunc caſum poſſe accidere per textum in c. *A nobis, il ſecondo, in 1. reſponſ. infra de ſent. excomm.*

Sed contrarium tenent multi; & præcipuè S. Thom. *in quodl. 9. art. ult.* quare de hac controverſia dic ut plenè ſcripſi in cap. *Venerabili, à num. 10. uſque in fin. ſupra de teſtib.*

30 In gloſſa prima nota ebrietatem non ſemper eſſe peccatum mortale. Quod non obſcurè inſinuat littera hujus capituli dum dicit vix orandum eſſe pro eo, qui in ebrietate occiſus eſt; nam ſi ſit veniale peccatum, pro tali orat eccleſia, cap. *Pro obeuntibus, 13. quæſt. 2.* & ita quod vix fit, tamen fit, l. *Vix, ff. de judic. cap. 2. de cognat. ſpiritual. lib. 6.*
31 At quando mortale peccatum eſt, pro eo qui illud commiſit, & ſine pœnitentia obijt, nullatenus eſt orandum, cap. *Neque. 88. diſt.* cap. *Cyprianus, 21. q. 3.* cap. *Placuit, 23. quæſt. 5.* Tunc autem gloſſa dicit ebrietatem eſſe peccatum mortale, quando eſt aſſidua, alioquin eſſe tantùm veniale, ut 25. *diſtinct. §. Alias, verſ. Et quamvis Apoſtolus*, & verſ. *Quæ autem ſunt minuta*, & ſequitur Hoſtien. *hic num. 12.* dicens ſecundum hanc diſtinctionem eſſe intelligendum, c. *Epiſcopus, 25. diſtinct.* c. *Nullas, de conſecr. diſt. 5.* & cap. *A crapula, de vita, & honeſt. Cle-*
32 *ricor.* Verum alio modo diſtinguebat Vincentius in d. c. *A crapula*, cum quo tranſeunt *hic.* Jo. Andr. *nu. 8. verſ. dicebat*, Butr. *num. 6. verſ. Quando autem*, & *Anchar. num. 3.* videlicet ebrietas in quantum eſt qualitas, quæ ineſt homini, quia facilè inebriatur, fortè ex debili cerebro, non eſt peccatum. In quantum verò eſt paſſio, ut quia jacet vino ſepultus, itidem non eſt peccatum; nec putant talem excommunicatum, ſi tunc percuteret Clericum, c. *Sanè, 15. quæſt. 1.* In quantum autem eſt actus, ſi eſt aſſiduus (non dico aſſiduus quod idem iteretur, ſed quia ſimiles præcedunt,) tunc eſt mortale. Idem in illo, qui ſe ſcienter inebriat. Si verò ignoranter, ut quia ab uxore decipitur, vel ignorat vini potentiam, tunc peccat venialiter.

33 Quæro An liceat aliquem inebriare ad detegendum aliquod ſecretum concernens publicam ſalutem puta proditionis patriæ, vel conjurationis in Principem.

34 Ad evidentiam propoſitæ quæſtionis, quam non reperi ab aliquo excitatam, ſupponendum eſt tam ex ſacris litteris, quam ex Patrum, & aliorum ſcriptorum teſtimonio, hoc peculiare vitium tribui

ebrietati, quod ſecretum nullum cuſtodiat: nam
35 *Proverbior.31.* legitur, *Nullum ſecretum eſt ubi regnat ebrietas in* & Auguſtin. *Epiſt. ad Sacras Virgines.* (Ebrius, inquit, vultu dejecto, ſupinus accumbit, & ſui omnino neſcius, ſpectaculum ſe convivio præbet, & nihil conſequitur ſanum nullo alio cogente, præter vinum, cordis ſui arcana patefacit, & amicorum ſibi commiſſa ſecreta in medium prodit.) & Bernard. *in lib. de contempt. mundi,* (Quid turpius ebrioſo, cui fœtor in ore, tremor in corpore, qui promit ſtulta, pandit occulta, cui mens alienatur, facies transformatur; ibi nullum eſt ſecretum, ubi regnat ebrietas.) Item Seneca *Epiſt. 28.* (Mero onerati, quemadmodum non retinent cibum vino redundante, ita nec ſecretum, quod ſuum eſt, & aliorum pariter effundunt,) & infra. (Ebrio nemo ſecretum ſermonem committat.) & *Epiſt.85.* (Certè detegit omne vinum ebrietas, & incendit, ubi poſſedit animum nimia vis vini, quidquid malè latebat, detegit, vel emergit.) Similiter Virgil. *de Vin. & Vener.*

Multos cacus amor cogit ſecreta fateri;
Arcanum demens detegit ebrietas.

& Horat. *lib.1. Epiſtol.*

Quid non ebrietas deſignat? operta recludit.
Fœcundi calices quem non fecêre diſertum?

Hinc Æſchines dicere ſolebat ſpeculum formæ eſſe æs, vinum autem animi: inſinuans nil tam ſecretum eſſe animo noſtro inſculptum, quod homo
36 ebrius non effutiat. Sed & Plinius *lib. 15. cap. 22.* ſcriptum reliquit, vinum uſque adeo mentis arcana prodere, ut mortifera etiam inter pocula loquantur homines, & ne per jugulum quidem redituras voces contineant; vulgoque, inquit, veritas attributa eſt vino: unde etiam prodijt adagium illud (In vino veritas.) Item illud. (Non audivi verum, niſi à tribus hominum generibus, pueris, ebrijs, & inſanis,) ut refert Palud. Manut. *in Adagijs,* nec non illud Græcorum apud Plutarch. in opuſc. de garrulis; quod in corde ſobrij, id in lingua ebrij. Quæ cum ita ſint, ſi contra aliquem ſuborta ſit ſuſpicio, quod ſit conſcius proditionis, vel machinationis occultæ in Principem, aut regnum, contingit dubitari, an ad eam detegendam fas ſit illum inebriare, præſertim ſi veritas aliter haberi non poſſit.

Ad partem affirmativam arguitur primò, quia
37 ebrietas non videtur intrinſecè mala: aliquando enim, & ex aliqua circumſtantia poteſt eſſe ſine peccato. Ideoque ſecundum Cardinal. Cajetan.
38 *in 2.2 quæſtion. 150. art. 2. in reſponſ. ad 3.* Ebrietas ſcienter non ex delectatione potus, ſed propter medicinam eſt hesta, ſi medicinæ ars diſponat ebrietatem eſſe neceſſariam ad evacuationem, ſeu curam illius infirmitatis, quia in illo caſu non eſt ebrietas formaliter, ſed materialiter tantum, cum non ſit ex delectatione in potu vini: & idem firmat abſolutè Marian. Socin. in cap. *Si conſtiterit, num. 20. de accuſat.* ubi refert inſignem Medicum ſuo tempore ægrotum quemdam à periculoſo morbo liberaſſe frequenti ebrietate, ut ſcripſi plenius in cap. *A crapula, num. 33. ſupra de vit. & honeſt. Clericor.* Si igitur licita eſt ebrietas pro ſalute privata corporis naturalis, longe magis videtur licita pro ſalute corporis myſtici totius civitatis, vel regni, arg. Auth. *Res quæ, verſ. Ea enim quæ communiter omnibus proſunt, C. Comm. de legat.* cap. *Scias, 7. quæſt. 1.* gloſ. & DD. in cap. *Bona, el*

39 *primo, ſupra de Poſtul. Prælat.* Hoc enim caſu nec reſpectu ebrij, nec reſpectu inebriantis videtur ebrietas formaliter. Non reſpectu ebrij, qui fortè ebriatur ignorans potentiam vini, ſicut Noe, qui primus vineam plantavit, dedit naturam, ſed ignoravit potentiam, & vinum nec ſuo pepercit authori ut legitur in c. *Sexto die, §. In principio, 35. diſtinct.* ad idem cap. *Inebriaverunt, 15. quæſt. 1.* unde talis non peccat, ut per D. Thomam *in 2.2. quæſt. 150. art. 2.* & Archid. in dict. cap. *Sexto die, num. 9.* Vel certè ſi inebriatur voluntariè, non tamen ex voluptate, & concupiſcentia vini, ſed ut pareat Principi ſic præcipienti: & ſic ebrietas reſpectu ebrij non eſt formalis, argum. cap. 1. *15. quæſt. 6.* Sed nec reſpectu inebriantis, quia principaliter non intendit ebrie-
40 tatem, ſed revelationem ſecreti, quæ licita eſt: voluntas enim ſpecificatur ab ubjecto, cap. *Cum voluntate, infra de ſentent. excommunic.* l. *Qui injuria, in princ. ff. de furt.*

41 Secundò, idem ſuaderi poteſt quia licita eſt ebrietas ad evitandam ſævitiam tyranni pro ſecuritate vitæ propriæ, ſecundum opinionem Martini relati à Cajetano *loco citato,* Ergo ſimiliter licita erit pro ſecuritate Regni, aut Reipublicæ, argum. l. *De pupillo, §. Si quis rivos,* ibi, cum publicæ ſalutis, & ſecuritatis interſit, *ff. de nov. oper. nunciat.* cum concord. de quibus ibi per gloſſ. *in verb. Securitatis,* ad hoc l. *Ut vim, juncta* l. *præcedenti, ff. de juſtit. & jur.*

42 Tertiò id conſtare videtur, quia tametſi ad eruendam à reis, vel teſtibus veritatem certi modi ſint à legibus præfiniti, videlicet rigoroſum examen, quæſtiones, ſeu tormenta, ut in *tit. ff. & Cod. de qu.* Tamen ſi huiuſmodi remedia non ſufficiant, non videtur illicitum pro communi ſecuritate confugere ad remedium ebrietatis: quia ob publicam ſalutem receditur à iure communi, ut eſt textus in dict. l. *De pupillo, §. Si quis rivos, ff. de novi operis nunciat.* Unde Magiſtratus propter metum periculi, vel ſcandali poteſt leges tranſgredi, ut notat Baldus in l. *Si quis filio. §. Hi autem, num. 4. ff. de inoff. teſtament.* & excuſatur in ſyndicatu, qui ob multorum ſalutem tranſgreditur ſtatuta, ut idem ſcripſit in l. *Obſervare, in 10. quæſt. ff. de off. Proconſ.* & dixi plenius in cap. *Canonum ſtatuta, num. 180. & ſeqq. ſupra de conſtit.*

43 Quartò, quatenus id non liceat judici, qui poteſtatem non habet tranſgrediendi leges ſecundum ea, quæ ſcripſi in d. cap. *Canonum ſtatuta, num. 114. uſque in fin.* tamen non videtur negandum, quin id liceat Principi, qui legibus ſuis, vel prædeceſſorum non adſtringitur, l. *Princeps, ff. de legib. §. Sed & quod Principi, inſtit. de jur. natur.* Poteſt enim Princeps manu regia cauſas cognoſcere, & terminare omiſſo rigore judiciario, ut notat Barth. in extravag. *Ad reprimendum in verba Videbitur, in fin.* Et poteſt judicare ſecundum propriam, & particularem conſcientiam adverſus ea, quæ in judicio ſunt allegata, & probata, ob eam rationem, quia poteſtatem habet legis condendæ & conditas abrogandi, ut firmant Cyn. Bartol. & alij in l. 1. *C. Ut quæ deſ. Advoc.* Albert. in l. *Illicitas, §. Veritas, ff. de offic. Præſid.* Felin. in cap. *Paſtoralis, §. Quia vero, num. 23. verſ. Secundò limita, ſupra, de offic. deleg.* Quare cum modus procedendi ad eruendam à reis, vel teſtibus veritatem ſit præſcriptus à lege poſitiva, non videtur dubitandum, quin ſupremus Princeps, qui eſt ſupra omne

44 omne jus poſitivum, poſſit illam legem tollere, vel ſaltem ſuper ea diſpenſare utendo ebrietatis remedio ex cauſa publicæ ſalutis, quam Princeps præ alijs tueri debet, l. 3 *ff. de offic. Præfect. Vigil.*
45 Cum præſertim id novum non videatur: nam celebre eſt Apothegma cujuſdam Perſæ, qui negavit tormentis opus eſſe ad exquirendum verum, eo, quia vino rectius eliciatur, quod approbans Horat. *lib 3. Carm. Ode 21. ait.*

Tu lene tormentum ingenio admoves
Plerumque duro: tu ſapientium
Curas, & arcanum jocoſo
Conſilium retegis Lyæo.

Et ita, *arte poetica,*

Reges dicuntur multis urgere culullis,
Et torquere mero, quem perſpexiſſe laborent,
An ſit amicitia dignus.

46 Sed præmiſſis non obſtantibus, dicendum eſt minimè licere ob prædictam cauſam aliquem inebriare.

Primò, quia aut contra eum extant legitima indicia, quod ſit conjurationis conſcius, vel particeps aut non: Si extant, ad exquirendum verum utendum eſt contra ipſum remedijs præſcriptis à jure: debet enim ſubijci torturæ, ut l. 1. *ff. de quæſt.* & l. *Miles, §. Oportet, Cod. eodem.* gloſſa & Doctores in cap. *Cum contemplatione, infra de regul. iur.* Quam ſi ſuſtinuerit, iam purgavit indicia, & quidquid depoſuit, dicitur eſſe pura veritas, ſecundum communem, & ubique gentium ſervatam opinionem, de qua per Alber. *in rubr. Cod. de quæſt. num. 9.* & in *C. Edictum, num. 2. ff. eodem,* & alios apud Jul. Clar. *in Pract. Crimin. §. fin. quæſt. 64. verſ. Iteratio torturæ.*
47 Unde iniquum eſſet eum torquere iterum, & cruciare ebrietate, ex notatis per Bart. in l. *fin. in princ. ff. de quæſt.* Petrus de Ballapert. & Salic. in l. *Si quis adulteriu, Cod. de adulter.* & Alex. in l. *Unius, §. Reus, in verb. Nec tenſitetur, ff. de qu.* Ebrietas enim eſt ſpecies torturæ, ſecundum illud Ovidii *lib. 1. Epiſt. ad Gell.*

Commiſſas leges & vino tortus, & ira.

necnon illud Horat. *& torquere mero,* ut dixi ſupra *num. 45.* & Aſſeſſores, qui ſine novis indiciis tormenta repetunt, nec Deum, nec leges habent præ oculis, ut inquit Cyn. in l. *fin. n. 8. in fin. C. de quæſt.* latè Hippol. de Marſil. in l. *Repeti, num. 6. & ſeq. ff. eodem.*

48 Nec dicatur hoc caſu, in quo urgent indicia contra aliquem, poſſe Principem relicto remedio ordinario torturæ, ab initio adhibere extraordinarium remedium ebrietatis, ſi cognoſcat aliter ſecuritati publicæ non eſſe ſufficienter conſultum, argum. l. *Qui bona fide, §. Si quis opus,* ubi Bart. *nu. 2. verſ. Aut per ordinarium, ff. de damn. infect.*

Quoniam hoc procedit, dummodo extraordinarium remedium non ſit à iure improbatum, ut efficaciter probat textus in cap. *Conſuluiſti, 2. q. 5.* ubi Stephanus Papa reprobans iudicium purgationis vulgaris; (Ferri, inquit, candentis, vel aquæ ferventis examinatione confeſſionem extorqueri à quolibet, ſacri non cenſent Canones, & quod Sanctorum Patrum documento ſancitum non eſt, ſuperſtitioſa adinventione non eſt præſumendum Spontanea enim confeſſione, vel teſtium approbatione publicata debita, habito præ oculis Dei timore, commiſſa ſunt regimini noſtro iudicare, Occulta verò & incognita illi ſunt relinquenda, *Proſp. Fagn. in 2. part. 3. Decretal.*

qui ſolus novit corda fidelium hominum.) Hæc
50 ibi. Quandiu ergo ſuppetit remedium juris, non eſt recurrendum ad remedium facti l. *Negantes, C. de action. & obligat.* l. *Extant, ff. Quod met. cauſ.* Rom. *conſ. 71.*
51 *Viſis dubiis, numero 6.* Et quamvis adſint legitima contra reum indicia, non tamen ſine gravi peccato, uti licet inuſitato hoc tormenti genere ſed ſolito tantum, & conſueto, ut notat Bald. in l. 1. *num. 4. C. de emendat. ſervor* Brun. *in tract. de indit. & tortur. in 2. part. qu. 2. numero 7.* & alii apud Proſper. Farinacc. *in eodem tract. qu. 38. numero. 55. & ſeq.*

52 Aut non extant indicia, & ſimiliter non licet eum inebriare, & torquere vino, argum. d. l. 1. & l. *Maritus,* & l. *Unius, § in ea cauſa* & l. *fin. ff. de quæſtion.* & d. c. *Cum in contemplatione,* & notat Bald. in l. *numero 4. C. Quor appellat.* Hippol. de Marſil. *ſingular 17. incip. Ad torturam deveniri non poteſt, in*
53 *princ.* Quod procedit etiam in crimine læſæ majeſtatis, l. *Si quis alicui,* & ibi gloſ. *in ver. Convictus* Cyn. Bald. Salic. & aliis communiter, *C. ad leg. Iul. Majeſt.* & in proditione patriæ, ut per Angel. *de malefic. in ver. Che has tradito la tua patria, in princ.*
54 *num. 1.* Etiamſi Princeps hoc mandaverit ut colligitur ex Grammat. *Voto, 32. n. 9.* ubi teſtatur ſe reſpondiſſe Cardinali Columnæ Proregi Neapolis, nec regia authoritate ipſum mandare poſſe hominem torqueri, contra quem non extabant indicia ſufficientia ad torturam: & eodem modo affirmat ſe reſpondiſſe Afflictus Regi Federico, ut refert Clar. *in § fin. q. 64. verſ. Dixi quoque,* & Carrer, alios adducens *in Pract. Crimin. in 2. tract. de indit. & tortur. verſ. Circa quartum,* qualiter & quando
55 ad torturam deveniatur, *num. 12.* Quod ſi inferri non poteſt tortura conſueta, longè minus tortura ebrietatis, quæ gravior eſt: nam illa torquet corpus: hæc verò corpus, & animam; unde Galen. relatus à Luca de Penna *in rubr. C. de legat, lib. 10. num. 12. verſ. è contra.* (Ebrietas, inquit, obvolvit memoriam, evacuat ſenſum, denigrat mentem, confundit intellectum, concitat libidinem, involvit linguam, impedit ſermonem, corrumpit ſanguinem, obtundit viſum, perturbat venas, obturbat auditum, infirmat nervos, comprimit ſenſum, reſolvit viſcera, onerat cerebrum, debilitat memoriam, aufert fortitudinem, excitat ſomnum, obdurat animum, maculat corpus, & hominem ſuo coinquinat vitio, ac ſine honore facit alienum.) Hæc ille. Et prolixius quæ, & quanta mala ex ebrietate proveniant, commemorat Philo Hebræus *de plantat. vin. Noe,* Clem. Alexandr. *lib. 1. Pedagog. cap. 2. per tot.* & ex Juris peritis Lucas de penna in l. 1. *num. 7. C. de erogat. milit. annona. lib. 12.* & Tiraquell. ad lib. *Connubial. l. 9. a nu. 103.* & patet ex dictis *ſupra n. 35.* & ex dicendis infra *num. 64.*

56 Secundò idem ſuadetur, quia ebrietas non eſt ordinata ad revelandum ſecretum, ſed revelatio contingit per accidens, quia ebrius perdit uſum rationis, ſecundum quam ſecretum occultabat, cap. *Venter 35. diſt.* & cap. *Sanè 15. quæſt. 1.* Unde Marcus Tullius in Topicis inter ea, quæ certam faciunt fidem, commemorat ſomnum, imprudentiam, vinolentiam, inſaniam. Quolibet autem remedio utendum eſt ad eum tantum finem, ad quem eſt introductum, ut notatur in cap. *In quæſtionis, ſuper gloſ. 2. infra, de accuſat.* text. cum gloſ. in cap. *Quia contingit, ſupra de relig. domib.* Petr.

Brixien *in repert. in verb. Remedium.*

Tertiò, idem deducitur, quia revelatio ſecreti,
57 quam quis faceret, dum laborat ebrietate, nullius eſſet momenti, cùm ebrii teſtimonium non valeat, c. *Sanè* & cap. *Inebriaverunt*, 15. *q.* & notant in cap. 1. *ſuprà de teſt.* Bald. *in fin.* Dec. *numero 22.* & communiter Doctores. Rota *deciſ. 45. numero 22. par. 6. recentior.* Quinimò iura diſponunt, ne quis teſti-
58 monium dicat niſi ieiunus, ut in *d. c.* 1. Et quamvis gloſſ. *fin.* ibi, Bald. in *fin.* & Doctores dicant illud eſſe concilium, & non præceptum nec ſervari de conſuetudine: nihilominus oſtendit quam longè abeſſe debeat ebrietas ab eo, qui teſtimonium per-
59 hibet. Præterea ebrius hoc caſu de ſecreto conjurationis deponeret non juratus, ac proinde nulla fides ei eſſet adhibenda, quia in juramento conſiſtit ſubſtantia depoſitionis, l. *Iuris iurandi C. de teſt.*
60 cap. *Nuper nobis, eod. tit.* Rota. *deciſion. 19. numero 12. part. 7 recent.* adeò, ut propterea nec Princeps ſupremus diſpenſare poſſit, ut teſtis deponat non juratus, eique ſic deponenti fides adhibeatur. Quod in Summo Pontifice tenuerunt Auguſtinus *Triumph. de poteſtat. Eccleſ. quæſt. 55. art. 4.* inducens ad hoc authoritatem Apoſtoli dicentis ad *Hebræos* 6. Homines per majores ſuos jurant & omnis controverſia eorum ad confirmationem veritatis finis eſt juramentum. Felin. in cap. *Conſtitutus, num. 16. de reſcript* Ioan. Crot. *in tractatu de teſtibus par. 7. numero 4.* Roland. à Valle *conſ.* 8. *Sententia, n. 14. lib. 4.* Deferre autem juramentum ante ebrietatem eſſet non tamen impium, quàm fruſtratorium, quia ebrius, qui non eſt mentis compos, moveri non poſſet ad veritatem aperiendam Iurisjurandi religione, juxta textum in d. l. *Iurisiurandi, C. de teſtibus.*
61 Quare cùm revelatio ebrii irrita ſit, tam ex defectu uſus rationis quàm juramenti conſequens eſt, ut nullo modo fas ſit adhibere hoc medium ebrietatis ad revelandum ſecretum, quod revelatum non revelaret, ut l. *Ad probationem, C. de probat.* Caſſodor. *deciſ. 2. de dilat.* Caputaq. *deciſ. 68. par. 3.* Rota in *recent. deciſ. 31. n. 8. par. 7.*

62 Quartò poſſet probabiliter contingere, ut ebrius in exilio mentis nominaret aliquos uti complices conjurationis aut proditionis, qui tamen verè culpabiles non eſſent. Ergo illius depoſitio, quæ in nihilo prodeſſe poteſt, ut patet ex dictis in præcedenti fundamento à num. 57. & multis noceret nullatenus extorqueri debet mediante ebrietate. Ad hoc bonus textus in cap. *Denique*, 14. *quæſt. 5.* & quod notat gloſ. in l. *Flumінum*, §. 1. *in verb. Provincia, ff. de damn. infect.* & Jacob. de Arena in l. 1. *in fin. ff. de aqua pluv. arcen.*

Aſſumptum probatur, quia ut de ebrio legitur *Proverb. 23.* (Oculi tui videbunt extraneas. & cor tuum loquetur perverſa, & eris ſicut dormiens in medio mari, & quaſi ſopitus gubernator amiſſo clavo, & dices verberaverunt me, ſed non doluit: traxerunt me, & ego non ſenſi; quando evigilabo & rurſus vina reperiam (Item *Eſa* 28.) Sacerdos & Propheta neſcierunt præ ebrietate, abſorpti ſunt à vino, erraverunt in ebrietate, neſcierunt videntem, & ignoraverunt judicium. & *Iob* 12. (Errare faciet eos quaſi ebrios.) Unde meritò Bernard. *in lib. de contemptu mundi* dixit, ebrium ſtulta promere, eumque neſcire quid loquatur, dicit text. in d. c. *Sane*, 15. *q.* 1.

Quintò idem ſuaderi poteſt quia aut Princeps vel Magiſtratus intendit aliquem inebriare invitum, & reluctantem; aut volentem & conſentientem. Et quidem primum non licere, ſatis ſuperque oſtenſum eſt in præcedentibus fundamentis, & dicam infra *num. 63*, Sed nec ſecundum licere ſatis convincitur ex eo, quia cùm ille poſſit ultrò prodere veritatem, & arcanum conjurationis liberè fateri, ſtultum planè eſſet ſi ſe inebriaret ad hoc ut poſtea temulentus, & uſu rationis privatus veritatem aperiret. Non enim eget hoc medio illicito, qui melius poteſt verum prodere, dum eſt ſanæ mentis, ut ex ſe patet. Unde ſcienter ſe inebriando cùm nulla cauſa, vel neceſſitas eum excuſet mortaliter peccat, quia ebrietas voluntaria ſemper eſt culpa lethalis, ut patebit in ſequenti fundamento, & conſequenter peccat etiam Princeps, vel Magiſtratus qui eum inducit ad mortale peccatum: nam & qui peccat & qui peccanti conſentit, uterque Reus eſt, cap. *Ita corporis*, 11. *quæſt.* 1. & ſi quis alterius errori conſenſerit, & illi conſilium dederit, ſciat ſe cum illo ſimili modo judicandum culpabilem, c. *Qui conſentit, ad cauſ. & quæſt.* ca. *Notum ſit, in fin. 2. q. 1.*

63 Ultimò omiſſis alijs, hoc ipſum evidenter oſtenditur quia ebrietas voluntaria intrinſecè, & ſecundum ſe eſt illicita, & mala, dicit enim Apoſtolus 1. ad Corinth. 6. *Neque ebrioſi regnum Dei poſſidebunt*, & Prov, 23. *Ne intuearis virum quando flaveſcit, cum ſplenduerit in vino color eius ingreditur blande, & in noviſſimo mordebit ut coluber, ſicut regulus venena diffundet*, & Prov. 23. 29. 30, & 31. *Cui væ? Cui rixa: Cui fovea: cui ſine cauſa vulnera? cui ſuffuſio oculorum: Nonne his qui commorantur in vino, & ſtudent calicibus epotandis:* & Eſa 5. *Væ qui conſurgitis mane ad ebrietatem ſectandam, & potandum uſque ad veſperam, ut vino æſtuetis*, & 22. *Væ qui potentes eſtis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miſcendam ebrietatem*: Nam illud, væ eſt comminatio pœnæ æternæ, quæ non fit niſi pro mortali peccato, ut c. *Væ qui dices*, 11. *q.* 3. & c. *Væ eis de pœnitentia, diſt.* 4. & in puncto tenet Turrecr. in cap. *Sexto die numero 6. 35. diſtinct.* ſed & Augu-
64 ſtinus in epiſtol. ad ſacras Virgines, (Ebrietas inquit eſt vitiorum omnium mater, culparumque materia, radix criminum, origo vitiorum, turbatio capitis, ſubverſio ſenſus, tempeſtas linguæ: procella corporis, naufragium caſtitatis, amiſſio temporis inſania voluntatis, ignominioſus languor, turpitudo morum, dedecus vitæ, honeſtatis infamia, animæ corruptela,) & infra, Ebrietas in utroque ſexu cuncta mala appetit, & nefanda committit.) & ut ait Apoſtolus, Regna cœleſtia appetentibus denegat, & idem Auguſtinus *in Epiſt.* 182. Ebrietas eſt blandus dæmon, dulce venenum, ſuave peccatum, quam qui habet, ſeipſum non habet, quam qui facit, peccatum non facit, ſed totus eſt peccatum. Et procedunt hæc quamvis ebrietas non ſit aſſidua: nam nihilominus ſemper eſt mortale peccatum, ſi ſit voluntaria, ut ex ſententia D. Thomæ, & Cajetani *in 2. 2. quæſt.* 150. *art.* 2. Archidiac. in dict. cap. *Sexto die, num.* 9. & Turrecrem. *num.* 8. 35. *diſt.* & aliorum. Probavi latiſſimè in cap. *A crapula, à num. 24. uſque ad num. 33. ſupra de vita & honeſtate Clericorum.* & fuit opinio Vincentij, ut tetigi ſupra, *num.* 32. Quamobrem licet ex revelatione ebrij prodiret commune bonum Reipublicæ, tamen nefas eſſet uti hoc medio ebrietatis quia non ſunt facienda mala ut eveniant bona, ut in hac ſpecie ſcripſit Cajetan. dict. *ar.* 2. *ad tertium, verſ. Ad*

alterum

Digitized by Google

alterum verò. Et qui inebriat, ipſe quoque inebriabitur. *Proverb.* 11. & ſecundum Auguſtin. *epiſt.* 182. Quicumque ad bibendum pronus fuerit, vel convivio alios ſuos adjuvabit pro ſe, ut & pro ipſis in die judicii reus erit.

Noo obſtant contraria, Ad primnm enim reſpondetur, non valere illationem, Ebrietas eſt licita ad vomitum provocandum, & recuperandam corporis valetudinem; ergo etiam eſt licita ad detegendum ſecretum pro ſalute civitatis, aut regni,
65 Nam in primo caſu potus in ordine ad proprium, & proximum finem valetudinis non eſt immoderatus ſi medicinæ ars tantam vini copiam requirat ad provocandum vomitum, & morbum depellendum. Unde ebrietas tunc non eſt peccatum, quia eſt per accidens, & non provenit ex inordinata concupiſcentia vini, cum cognitione potentiæ illius ad inebriandum, quæ eſt ratio formalis ebrietatis, ut declarat Cajetan. in 2. 2. *quaſt.* 150. *d. artic.* 2. *ad* 3. *verſ. Ad alterum verò.* in ſecundo autem caſu potus non ordioatur per ſe ad revelanonem ſecreti, vel ad ſalutem Reipublicæ, ſed proprius, & proximus illius finis eſt ebrietas, & revelatio poſtea contingit per accidens, ut tetigi ſupra *num.*
66 56. Moralia autem recipiunt ſpeciem non ab his, quæ per accidens eveniunt: ſed ab eo, quod eſt primò, & per ſe intentum, ut in propoſito docet S. Thomas *d. artic.* 2. & Archid in cap. *Sexto die num.* 9. 35. *diſt.* Quare hoc ſecundo caſu ebrietas eſt formalis, & ſic intrinſecè mala ut conſtat ex dictis ſupra in *ult. n.* 63.

67 Ad ſecundum reſpondetur doctrinam illam Martini, quod licita ſit ebrietas ad evitandam ſævitiam Tyranni, non eſſe tutam, eamque poſt Cajetan. *loco citato* plenè confutavi in dict. cap. *A crapula, à num.* 37. *uſque in fin. ſupra de vit. & honeſt. Cleric.* Unde hinc potius ſumi poteſt validum fundamentum, pro hac parte: nam ſi non licet ſe inebriare ad evitandam mortem proprij corporis à tyranno imminentem, ob eam rationem, quia proprius, & proximus finis immoderati potûs eo caſu eſt ebrietas, & evitatio mortis eſt per accidens. Ergo ob eamdem cauſam multò minus licita erit
68 ebrietas ad hoc, ut ex ea ſequatur revelatio conjurationis, & ex revelatione liberatio Reipublicæ. Quia jure naturæ magis adſtringimur ad tutelam proprij corporis, quàm ad tutelam patriæ, vel parentum, ut probat text. in Clem. *Si furioſus*, juncta gloſ. *in ver. Summ. de homicid.* & ſcripſi plenè in c. *Petitio, eod tit.*

99 Ad tertium reſpondetur, imò ſecundum veriorem ſententiam Judici non licere leges tranſgredi, etiam ob publicam ſalutem, ut latè deduxi in cap. *Canonum ſtatuta, à num.* 114. *uſque in fin. de Conſtitut.* Et quatenus id liceret, non tameo fas
70 eſſet uti medijs ex ſui natura illicitis, & malis, ſicut eſt ebrietas.

71 Ad quartum, omiſſa reſpooſione quod Princeps, quamvis ſit ſolutus legibus vi coactiva, illis tamen adſtriogitur vi directiva rationis, ut probavi latiſſimè in d. cap. *Canonum ſtatuta, à num.* 57. *uſque ad n.* 64. Reſpondeo, Principem eſſe ſolutum legibus humanis, ſed non lege naturali & divina, cap. *Sunt quidam,* 25. *q.* 1. c. *Si is qui præeſt,* 10. *quaſt.* 3. & cap. *Quæ contra,* 8. *diſt.* cum multis ſimilibus, ebrietatem verò lex Dei, & naturæ vetat, ut conſtat ex dictis ſupra *n.* 63. *& ſeq.*

De Reliquiis, & Veneratione Sanctorum.

Cap. Cum ex eo.

SVMMARIVM.

1 *Reliquias vendere, vel paſſim oſtendere, aut de novo inventas ſine licentia Papæ venerari non licet.*

2 *Sacræ res non ſunt in dominio alicujus, nec recipiunt æſtimationem.*

3 *Spiritualia vendens capitale crimen cum ſimonia committit.*

4 *Reliquiæ non debent extra capſam oſtendi, præſertim quæſtus cauſa.*

5 *Reliquias novas an, & quando venerari liceat ſine licentia Papæ.*

Et quid poſt Concilium Trid. n. 6. *& ſeqq.*

6 *Reliquias non canonizati an hodie poſſit Epiſcopus recognoſcere, & approbare, & num. ſeqq. uſque ad num.* 10.

7 *Miracula nova canonizati admitti non debent, niſi recognoſcente, & approbante Epiſcopo, & num.* 9.

Qui tamen debet negotium inſtructum ad Sedem Apoſtolicam tranſmittere, & ejus reſponſum expectare, num. 10.

8 *Determinatio una reſpiciens duo determinabilia debet utrumque pariter determinare.*

9 *Niſi in uno diverſa ſit ratio, quàm in altero, & numero* 21.

Vel niſi aliàs induceretur juris correctio, n. 22.

11 *Reliquias novas Sancti non canonizati ſecretò venerari, ſeu ad illas devotionem habere, non eſt prohibitum.*

12 *Reliquiæ portari poſſunt ſuſpenſæ ad collum, dummodo id fiat ex fiducia Dei, & Sanctorum, non autem ſuperſtitioſè.*

13 *Quæſtorum fraudes, & figmenta varia.*

14 *Corpora Sanctorum an Epiſcopus poſſit de Eccleſia ad eccleſiam transferre ſine authoritate Papæ, & num ſeqq. uſque ad num.* 29.

15 *Reliquiæ transferri poſſunt Epiſcopi authoritate.*

16 *Intellectus, cap.* Corpora Sanctorum, de conſecrat. diſt. 1. *& num. ſeqq.*

17 *Corpora Sanctorum injuſſu Principis non ſunt transferenda.*

18 *Tranſlatio reliquiarum, & corporum Sanctorum fieri non debet authoritate Principis ſæcularis.*

19 *Conſilium in ſpiritualibus à laicis petere, non eſt prohibitum.*

20 *Conſilium petere quis tenetur, illud ſequi non cogitur.*

23 *Conſilium, & conſenſus ſe invicem compatiuntur.*

24 *Corporum defunctorum tranſlatio cur legibus imperialibus interdicta.*

25 *Corpora excommunicatorum, & hæreticorum exhumari debent.*

26 *Sepulchrum tangere olim non licebat, etiam reficiendi cauſa.*

27 *Gladius uterque reſtitutus Sacerdotibus ab Ethnicis Principibus uſurpatus.*

28 *Reliquiarum tranſlationem cur Concilium Moguntinum fieri decreverit authoritate Epiſcoporum.*

29 *Corpora Sanctorum transferre an poſſit Epiſcopus ſine Capituli conſenſu.*

30 *Capitulum majoris eccleſiæ aliquando Concilium appellatur.*

31 *Corpora Sanctorum de loco ad locum ſine juſta cauſa transferri non debent.*

32 *Translatio reliquiarum eſt ſpecies alienationis.*

33 *Aquileienſis Concilij decretum de tranſlatione Sanctorum corporum, & reliquiarum refertur.*

34 *Corpora Sanctorum transferens ſine legitima licentia qualiter ſit puniendus.*

35 *Pœna eſt arbitraria judicis, ubi à jure non reperitur determinata.*

36 *Delictum transferentis Sanctorum corpora cui aſſimiletur.*

37 *Extravagant ambitioſæ locum habet in alienantibus res temporales, non autem ſpirituales.*

1 CUM EX EO. Sanctorum reliquias vendere, vel paſſim oſtendere, aut de novo inventas ſine licentia Papæ venerari non licet. Hoc dicit. Et tria facit. Primò ponit duplicem exceſſum, quem ſecundo prohibet diſtinguendo inter veteres, & novas reliquias, ibi, *præſentis*, Tertiò fraudes per Prælatos cohiberi præcipit ibi, *Prælat.*

2 Nota primò ibi, *exponunt venales.* Sanctorum reliquias vendi non poſſe, ut hic, & in l. *Nemo C. de ſacr. ſanct. eccleſ.* Idque duplici ratione. Altera eſt, quia res ſacræ, quales ſunt reliquiæ, non ſunt in dominio alicujus, nec recipiunt pretij æſtimationem, l. *Sacra loca, §. ult. ff. de rer. diviſ.* & conſequenter vendi non poſſunt; quia ſine pretio venditio non conſiſtit, l. 2. §. *Sine pretio, ff. de contrah. empt. & §. Item pretium inſtitut. de emption. &*

3 *vendition.* Altera ratio eſt, quia ſpiritualia, & ſpiritualibus annexa non poſſunt vendi ſine labe ſimoniæ, cap. *Querelam, infra de ſimon.* cap. *De jure ſupra de jure patr.* Imò qui ſpirituale vendit, capitale crimen cum ſimonia committit, cap. *Qui ſtudet, 1. quæſt. 1.* gloſ. 1. *hic* Hoſt *in princ.* Butr. *n.* 8. & Abb. *in 1. notab.*

4 Secundò nota, ibi, *extra capſam*, Antiquas reliquias non debere extra capſam oſtendi, ne Chriſtianæ religioni detrahatur, ut dicitur in littera. Ex hoc enim ſecundum Hoſt. *num.* 5. Jo. Andr. *num. 1. in verb. Extra capſam*, Butr. *num. 3.* & Abb. *in 2. not.* Detractores ſumunt occaſionem obloquendi, & blaſphemandi: nam videntes oſſa nuda, ut verbis Hoſtienſis utar, dicunt, truffæ ſunt, ſi enim Sanctus eſſet, non eſſet ſic conſumptus, non advertentes ad illud quod generaliter omnibus dictum eſt, Geneſis 3. *Cinis es, & in cinerem reverteris.* Aliam rationem habes infra num. 28. in fin. maximè autem procedit hæc prohibitio ſi reliquiæ è capſa extrahantur quæſtus gratia, ut largiores fiant oblationes; qui enim hoc faciunt, poſſunt dici venales, ſicut & mulier fatua, & Advocatus, & pugil, cum paſſim ſe offerunt pecuniæ cauſa, ſecundum Hoſt. *numero 6. in verb. Nec exponantur*, & *num. 7.* Jo. Andr. *num. 2. in eod. verb.* Butr. *num.* 4. Cardin. Anchar. & Abb. *omnes in 1. notab.* Hæc enim eſt quædam larga venditio ſecundum Abb. Quo autem modo, ſeu forma, quove ordine ac decentiâ Sanctorum reliquiæ ſint populo exhibendæ, explicat præclarè Concilium Aquileenſe primum *intit. de reliq. Sanctor. tom. 4. Concil. par. 2. fol. 584. col. 2.* Subdit tamen Hoſt. *n. 10. in verb. Auctoritate*, hoc minus bene ſervari, quia ſtatuta omnia frangit avaritia, & inſolentia Clericorum, quod eſſet corrigendum. Facit, c. 1. *in fin. ſupra de decim.* Ad hoc Conc. Trid. *ſeſſ. 25. de invocat. venerat. & reliq. Sanctor. &c. circa finem.* ibi, In reliquiarum veneratione omnis turpis quæſtus eliminetur. Et Concilium Aquileien. *loco citato, littera F.*

Quemadmodum autem fas non eſt veteres reliquias extra câpſam oſtendere, aut venales habere, ut hic dicitur; ita nec licet illas transferre ſine licentia Papæ, ſecundum Hoſtien. *n. 6. in verb. Nec exponantur*, & Jo. Andr. *num. 2.* Sed hoc latiſſimè examinabitur *infra in 1. quæſt.*

5 Tertiò nota ibi, *Inventas autem de novo.* Nemini licere reliquias de novo inventas publicè venerari ſine auctoritate Romani Ponoficis, ut hic eſt caſus ſecundum omnes. Quod intellige de reliquijs omninò novis: nam ſi eſſent antiquæ, licet de novo inventæ, non eſſet locus huic prohibitioni, ſecundum Jo. Andr. *hic num. 3.* & Butr. *num. 5.* & hoc verum, ſi certum ſit illas reliquias Sancti antiquitus approbari, puta ſi cum ijs inventa eſſet ſcriptura, ſeu documentum authenticum de hoc fidem faciens, ſecundum Hoſtien. *num. 9. in verb. De novo*, ſecus ſi eſſet dubium, quia tunc ſine auctoritate Papæ illas colere non liceret, ut per Abb. *num. 1. verſ. Sed dictum gloſſa*, quia ita intelligit hunc textum.

6 Neque verò hæc diſtinctio inter reliquias veteres de novo inventas & reliquias omnino novas videtur hodie ſublata à Concilio Trident. *ſeſſ. 25. de invocat. venerat. & reliq. Sanctor.* ubi ſtatuitur novas reliquias non eſſe recipiendas, niſi recognoſcente, & approbante Epiſcopo, qui ſimulatque de ijs aliquid compertum habuerit, adhibitis in Conſilium Theologis, & alijs pijs viris, ea faciat, quæ veritati, & pietati conſentanea judicaverit. Quandoquidem Concilij diſpoſitio videtur intelligenda de reliquijs de novo inventis quæ ſunt alicujus Sancti antiquitus approbati, non autem de omnino novis, ut ſic recipiat interpretationem paſſivam è jure communi ac l. 2. *C. de noval.* & non corrigat hanc decretalem; expedit enim jura juribus concordare, d. cap. *Cum expediat, de election. lib. 6.* Præſertim verò, quia ſi Epiſcopus poſſet publicæ venerationi exponere novas reliquias non canonizati; utique hoc modo per indirectum poſſet in ſua diœceſi etiam Sanctos canonizare, & unicuique liceret de licentia ſolius Epiſcopi aliquem venerari pro ſancto, contra text. in cap. *prox. ſupra eod.* contra unanimem Doctorum ſententiam, & inveteratam conſuetudinem Romanæ Eccleſiæ, ut ibi dixi in *1. notab.*

Sed dices Concilium ſub unica verborum con-
7 ceptione determinat nulla admittenda eſſe nova miracula, nec novas reliquias recipiendas, niſi eodem recognoſcente, & approbante Epiſcopo. Sed reſpectu miraculorum Sac. Congregatio ejuſdem Concilij interpres conſulta, an hæc diſpoſitio, quæ videtur admodum univerſalis, intelligenda ſit de miraculis perſonæ etiam non canonizatæ, an verò de miraculis Sanctorum canonizatorum dumtaxat: Reſpondit de omnibus eſſe intelligendam. Ergo ſimiliter reſpectu reliquiarum intelligi debet de omnibus reliquiis etiam ſancti non canonizati;
8 quia una determinatio reſpiciens duo determinabilia, debet utrumque æqualiter determinare.

l. *Lon*

l.*Jam hoc iure*, §.*Sed ſi*, & ibi Bart.*num.1. ff. de vulg. & pupillar.* l.*fin. Cod. de ſent.* Decius in cap. *Novit, n.56. ſupra de iudic.*

9 At reſpondetur dictam regulam dupliciter limitari, primò enim non procedit, quando in uno ex determinabilibus eſt diverſa ratio, quàm in altero, l.2.& ibi gloſſ.1 *ff. de offic. Proconſul. & legat.* & ita etiam limitat Imola in l.*Cajus, in 3, colum. ff. ſolut. matrim.* & Pomat. in addit. ad Bart. in l.*Si quis maior, col.2. in verb. Ex hoc not. verſ. Eo quia una determinatio, Cod. de tranſact.* Et quamvis hanc limitationem in diſpoſitione hominis revocet in dubium Alex. ubique in dict. l.*Iam hoc jure*, & poſt eum Jaſon *ibidem num.11. in 2. limitat.* tamen eam admittunt in diſpoſitione legis, ſecundò non procedit prædicta regula, quando aliàs induceretur correctio juris, ut dicam infra *num.22.* utraque autem limitatio concurrit in caſu præſenti, quandoquidem verſamur in diſpoſitione legis Conciliaris. Et longè diverſa eſt ratio inter nova miracula, & novas reliquias: nam de jure communi poteſt Epiſcopus inquirere, ac teſtes recipere ſuper miraculis, & vita alicujus canonizandi, ut l.& notat. in cap. *Venerabili. ſupra de teſtibus.* Unde intelligendo decretum Concilij generaliter de novis miraculis tam ſancti jam canonizati, quàm canonizandi, nulla ſequitur abſurditas, aut juris correctio. At verò quoad reliquias ſi Concilium intelligeretur de omnino novis, corrigeretur jus vetus, & ſequerentur abſurda, quorum ſuperius meminimus.

Præterea ex eo, quod Epiſcopus recognoſcat miracula alicujus canonizandi, non ideo licet eum venerari pro ſancto, ut c.*prox. ſupra eod.* quia miracula quandoque fiunt etiam per malos, cap. *Teneamus, 1. quæſt.1.* gloſſ.1. in cap. *Venerabili, ſupra de teſtibus.* & ſic Epiſcopus per hòc nihil novum in eccleſia ſtatuit. At ſecus eſſet, ſi approbaret, & reliquias alicujus nondum canonizati, quia ſic ſanctum novum in Eccleſia introduceret, & tamen Concilium circa finem decreti præallegati Epiſcoporum facultatem in recognoſcendis novis reliquiis limitat in hæc verba, videlicet ita tamen ut nihil inconſulto Sanctiſs. Rom. Pontifice novum, aut in eccleſia hactenus inuſitatum decernatur. Tene igitur neque de jure communi, neque ex Concilio Trident. licere Epiſcopo approbare reliquias omnino novas, ideſt ſancti antiquitus non approbati; quidquid contra ſcripſerint Moderni Collectores.

10 Adde, quod hodie ex decreto ſan. mem. Vrbani VIII. die 13. Martij 1625. edito in generali Congregatione S. Romanæ, & univerſalis inquiſitionis, ac relato per eoſdem modernos *hic num.6.* Quamvis Ordinarij locorum poſſint recognoſcere, & approbare miracula alicujus, qui Martyrij fama, vel ſanctitatis opinione celebris è vita migravit, tamen ne quid novum, ac inordinatum in re tam gravi committatur, jubentur negotium inſtructum ad Sedem Apoſtolicam tranſmittere ejuſque reſponſum expectare.

11 Quartò nota ibi, *Nemo publice venerari præſumat.* A contrario ſenſu non eſſe prohibitum in ſecreto venerari reliquias, de novo inventas, alicujus ſancti ab eccleſia nondum canonizati, ſeu ad illas devotionem habere, prout *hic* notant Hoſtien. *num.10.* Joan. Andr. *num.3.* Butr. *num.6.* & reliqui omnes, de quo in cap. *un. infra eodem libr.6.* & poſt c. *Profſ. Fagn. in 2. part. 3. Decretal.*

12 Innocen. & alios dixi ſupra in cap. *proxim. num.18.* Unde nec videtur prohibitum hujuſmodi reliquias geſtare ad collum ſuſpenſas; æque enim licet occultam hanc devotionem habere ad has novas, ſicut ad antiquas reliquias, ut proximè dictum eſt. De antiquis autem hoc licere author eſt S. Thomas *in 2.2.q.96. art.4. ad tertium, juncto arg. contrario,* ubi docet, reliquias ſanctorum, vel divina verba licitè portari ſuſpenſa ad collum, ſi portentur ex fiducia Dei, & Sanctorum, quorum ſunt reliquiæ: ſecus ſi attenderetur aliud vanum, quod non pertineret ad reverentiam Dei, & Sanctorum, quia eſſet ſuperſtitioſum, & illicitum: ſequitur S. Anton. *in 3. part. tit.12. cap.8. in princ. ver. Item portare reliquias.* Sylveſter poſt alios *in verb. Reliquia, num.4,* Navarr. *in Manual. cap.11. num. 35. in fin.*

13 Ultimò nota ibi. *Prælati vero non permittant.* Ad Prælatorum officium pertinere pravos quæſtorum abuſus corrigere, ne fidelis populus varijs illorum figmentis, & falſis documentis decipiatur. Ad hoc Concil. Trident. cap.*9. ſeſſ.21.* & multas illorum fraudes commemorat hic Hoſt. *n.11.* & alij poſt eum, & vide quod ſcripſi in cap. *Tuarum, n.2. infra de privil.*

14 QUÆRO An Epiſcopo abſque Sedis Apoſtolicæ authoritate ſaltem de ſui Capituli conſenſu liceat Sanctorum corpora de eccleſia ad eccleſiam deferre.

15 Authoritate Epiſcopali citra ſcientiam Sedis Apoſtolicæ translationem reliquiarum, vel corporum Sanctorum fieri poſſe affirmat Angel. *in verb. Reliquiæ num.1.* quem ſequitur Sylveſt. nam etſi eum non nominet, tranſtulit tamen ejus verba in ſumma *in verb. Reliquiæ, num. 3.* & Armilla *in verb. Reliquia,* & Tabien. *in eod. verb.* Et pro hac opinione adduci poteſt irrefragabile fundamentum ex regula, quæ habet poſſe Epiſcopum in ſua diœceſi quæcunque Conditor canonis ſibi expreſsè non reſervavit, cap. *Nuper, de ſenten. excommun.* ubi gloſſ. *in verb. Retinuit.* & cap. *Clerici, §. de adulteriis, de iudic.* ubi per gloſſ. & Doctores hoc axioma explicatum eſt. At hic caſus non recenſetur inter reſervatos eminentiæ Sedis Apoſtolicæ, licet Speculator *enumeret 80. in Rubrica de legat. §. Nunc extendendum,* & Hoſtienſis *61. in ſumm. de offic. legat.*

16 Nec obſtat authoritas gloſ. Jo. in c. *Corpora Sanctorum, de conſecr. diſt.1. in verb. Principis,* ubi exponit verbum Principis, ideſt Papæ. Unde elici videtur, id fieri non poſſe ſine Papæ licentia: quod ſentit Hoſt. *in ſumm. tit. de reliq. & vener. Sanct.* & alij, qui ſcribunt ſuper d.c. *Corpore,* & idem Hoſt. *hic num.6. in verb. Nec exponantur,* & Jo. Andr. *n. 2.* Paulus de Caſtro in l. *Idem Iulianus, quæ eſt 41. §. Conſtant, de legat.1. num.9.* & Franciſcus Aretin. *ibidem in fin.* dicentes id eſſe verum etiam de aliis corporibus defunctorum. Id, inquam, non obſtat, quia dicta expoſitio eſt ſatis aliena à verbis dicti canonis, ſicut eſt etiam aliàs ſimilis explicatio gl. quæ expoſuit textum in l. *final. Cod. de relig. & ſumpt. funer. Auguſti affatibus,* id eſt Papæ. Et hoc eſſe

17 verum jura iuribus declarando, comprobatur, quia Concilium Moguntinum non ſtatuit aliquid novi, ſed idem; quod antiquis legibus, & iure gentium priùs, & ſanctionibus Imperatorum & Gentilium, & Chriſtianorum fuerat ordinatum, ut corpora quorumcumque defunctorum non transfe-

rentur injuſſu Principis, ut in l. *final. C. de religioſ. & ſumpt. fun.* quæ fuerat lata anno Domini 388. per Imperatores Valentianum, Theodoſium, & Arcadium, quoniam ne fortè poſſet controverti, an dicta diſpoſitio traheretur ad corpora Sanctorum, ſtatuit dictum Concilium idem, quod in l. *Oſſa*, & dict. l. *final.* ſcilicet ut id attentaretur ſine licentia Epiſcoporum, vel ſine juſſu Principis, & Imperatoris. Dicta autem jura, ſcilicet l. *Oſſa*, & l. *final.* ſuper quibus fundat ſe gloſſa, nullo modo patiuntur gloſſæ intellectum, cum Ulpianus conditor dict. l. *Oſſa*, fuerit Ethnicus, & Imperatores in illis verbis, Auguſti affatibus, nulla ratione de Papa ſenſiſſe videri poſſint, cum ipſa verba repugnēt, & eadem gloſſ. Decreti parum ſibi conſtans idem verbum *Principis*, quod habetur in cap. *Diffinivit* 17. *q.* 4. *in fin.* expoſuit, Principis, id eſt Judicis eccleſiaſtici, cum verba ſimiliter concepta eſſent de Principe temporali, & ſæculari; & ſi inſpiceretur Prototypon, ſeu originale Concilij Moguntini primi, in *cap.* 51. unde deſumpſerunt, & Gratian. & Ivo, & Boccardus hunc canonem, fortaſsè reperiretur tunc ab eccleſia nihil aliud actum fuiſſe, quā ut ſanctio prohibens transferri corpora prophana, etiam in corporibus ſacris obſervaretur. Et mirum eſt gloſſam civilem in dict. l. *fin. Cod. de Relig.* incipiſſe in hanc expoſitionem, dum in l. *fin. ff. de mort. infer.* Expoſuit verb. *Pontificis*, in materia translationis corporum defunctorum, id eſt Epiſcopi, qui in talibus ſuum exercet officium, & in l. *Hereditas, ff. de petit. hereditatis in fin.* expoſuit verba, *principali*, ſeu Pontificali authoritate Principis, vel Papæ, ſeu Epiſcopi, & in l. 3. §. *Tamen Divus Marcus ff. de ſepulc. violat. cenſ.* Translationem fieri permiſſu Principum, quæ gloſſæ expoſitio corroborat opinionem pro Epiſcopo.

18 Porrò à legibus Imperialibus hoc tantum diſcrepat Concilium Moguntinum, quod illæ loquuntur de juſſu Principis, hoc verò de conſilio tantum. Id quod eam habet rationem, quia cum actus translationis reliquiarum, & Sanctorum corporum ſit ſpiritualis, fieri non debet authoritate, ac juſſu Imperatoris, cui nulla eſt de rebus ſpiritualibus diſponendi facultas, *l.* 90. *diſtin.* & habetur 10. *diſt. per totam.* cap. *Iudicatum*, 89. *diſt.* & cap. *Solitæ*,
19 *de major. & obed.* At conſilium in his peti etiam à laicis ſacri Canones non repugnant, cap. *Ad noſtram de conſuetudin.* Neque enim conſilium eſt neceſſitatis, ſed voluntatis, cap. *ult.* §. *Quod præcipitur*,
20 14. *quæſt.* 1. Ideoque qui tenetur conſilium petere, illud tamen ſequi non cogitur, cap. 1. *de Capell. Monachor.* cap. *Cum olim. de arbitr.* gloſ. in cap. *Cum in veteri in verb. Expectatum, de elect.* & ſæpius in ſimilibus caſibus reſpondit S. Congregatio Concilij.

21 Neque obſtat quod cum textus dict. c. *Sanctorum*, loquatur de conſilio Principis, vel Epiſcoporum, quemadmodum reſpectu Epiſcoporum importat conſenſum, ſecundum gloſſ. in cap. 1. §. *final. in verb. Cum conſilio, Ne ſede vacant. lib.* 6. ita & reſpectu Principis, ex regula l. *Iam hoc jure*, §. *Sed ſi, ff. de vulgar. & pupillar.* Nam reſpondetur eam regulam non procedere, quando determinabilia diverſam habent rationem; ut habet hoc caſo Princeps laicus ob ejus incapacitatem. Ita colligitur ex cap. *Cum Marthæ, in princ. de celebratione Miſſar.* DD. in cap. *Translato, de Conſtit.* & dictum eſt ſupra *num.* 9.

22 Quemadmodum nec procedit dicta regula, quando aliàs juris correctio induceretur, ut declarat Bald. in cap. *Inter cæteras, de reſcript.* & Abb. in dict. c. *Translato, circa finem.* Sicut induceretur hoc caſu; nam cum reliquiarum translatio fieri non poſſit ſine authoritate Epiſcopi: ſi verbum, *conſilium*, reſpectu Epiſcoporum ſtaret in propria ſignificatione, corrigerentur jura, quæ conſenſum requirunt. Prætterquam quod etſi verbum illud importaret verum, & proprium conſilium etiam reſpectu Epiſcoporum. Satis tamen eſt, ut neceſſitas exigendi Epiſcoporum conſenſum eliciatur ex alijs juribus: cum conſilium, & conſenſus ſibi invicem companentur, ut in c. *Cum in veteri*, ubi gloſ. *in verb. Expectatum, de elect.* Præterea obſervandum eſt accurate verbum illud, *conſilio*, fuiſſe appoſitum reſpectu Principis tantum: reſpectu autem Epiſcoporum fuiſſe appoſitum verbum *Licentia*, quod habetur ibi in fin. & refertur tam ad Epiſcopos, quam ad Synodum, c. *Secundo requiris de appellat.* Unde ſenſus eſt: Corpora Sanctorum non transferantur ſine conſilio Principis, vel licentia Epiſcoporum, ſanctæque Synodi: & ſic ceſſat omnis difficultas, quia utrumque verbum retinet propriam ſignificationem.

23 Sed etſi expoſitio gloſſæ in dict. c. *Corpora*, admitteretur, non tamen ex ea inferretur, ut hujuſmodi translatio competeret ſoli Papæ, quia nec ipſa, nec ejus ſectatores hoc affirmant, nec ſi affirmarent, eſſet verum, quia idem canon contradiceret, & repugnaret, cum in ultima parte det facultatem Epiſcopis expreſsè; loquitur enim alternativè ibi, ſine conſilio Principis, vel Epiſcoporum: ex quo ſequitur, ut non competat ſoli Papæ, ſed Papæ, & Epiſcopis, videlicet Papæ in univerſo orbe, & Epiſcopis in ſua cuique diœceſi, ut exponunt gloſſ. prææallegatæ, & affirmant Summiſtæ citati ſupra *n.* 15. Ideoque Hug. & poſt eum Turrectem in dict. c. *Corpora, num.* 2. Sylveſter *in verb. Reliquia, quæſt.* 3. dicunt ad Papam, vel ad Epiſcopos hoc jus pertinere: & tamen eſt verum quod Piſanella affirmat in verb. *Reliquia*, id eſt decretum prædicti Concilij admittere generalem diſpoſitionem legum Imperatorum, quibus cautum erat, ut hæc facultas pertineret etiam ad alios, quam ad Principem.

Nec obſtat ratio, quam inducunt ſcribentes in c. *prox. ſupra eod.* cur Papæ tantum competat facultas canonizandi Sanctos, juxta text. ibi, & in c. *Venerabili, de teſtibus*, ſcilicet, quia feſtum, & officium illorum celebrandum eſt ab omnibus; & propterea idem ſit dicendum de translatione. Nam reſpondetur feſtum translationis celebrari in eccleſia particulari. Epiſcopus autem ſicut ſtatuere poteſt, ut feſtum aliquod celebretur in particulari eccleſia, ita etiam poteſt conſtituere ut celebretur feſtum in honorem alicujus Sancti, cujus corpus, vel notabiles reliquiæ ſint in illa eccleſia, & loco particulari, ut firmant cōmmuniter Doctores in dict. *cap. prox.* & ibi dixi *num.* 23. & conſequenter etiam translationem poteſt facere ſine Papæ authoritate.

Minus refragatur id quod ſancitum eſt in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 25. *in decreto de invocat. vener. Sanct.* Quia per illud tantum abeſt ut aliquid detrahitur Epiſcoporum authoritati, ut potius videatur augeri illorum facultas quoad recognoſcendas, & approbandas novas reliquias, quæ de jure com-

Digitized by Google

communi non ita clarè eis competebat, ut patet
in hac decretali, & dictum eſt ſupra *numero* 5. *&*
ſeq.

24 Opportunum eſſet inveſtigare cauſam, cur ita
diſpoſitum ſit circa tranſlationem, cauſa enim
non parum conducit ad comprobandam, quam
ſequimur, opinionem. Quippe ratio legum Im-
perialium expreſſa eſt in l. *Oſſa, ff. de reliq. & ſumpt.*
funeral. Erat enim injuria, & pro tali æſtimabatur,
25 ut cadaver humatum ſemel effoderetur. Unde
etiam apud Eccleſiam receptum eſt, ut in ignomi-
niam exhumentur corpora excommunicatorum,
& hæreticorum, in decretali, *Sacris, de ſepult.* cum
26 ſimil. Item in l. *Divi fratres, eod. tit.* Cavetur ne ju-
ſtæ ſepulturæ traditum, id eſt terra conditum cor-
pus inquietetur, & ne ex levi cauſa corpora, quæ
quieſcebant, huc illucque aſportentur: & ideo ſine
Principis licentia fas non erat vel ſaltem Præſidis
provinciæ, l. 1. *eodem tit. de religioſ.* & d. l. *Divi fra-*
tres, & l. *Si quis autem, ff. eodem.* Item erat prohibi-
tum etiam Religionis cauſa, ob quam nec permiſ-
ſum erat ſepulchrum tangere, etiam reficiendi ſtu-
dio: erat enim violare ſepulchrum, ut in l. *fin. ff. de*
27 *mort. infer.* Unde ad curam Pontificum gentilium
ſpectabat idem permittere, vel etiam ad Principem,
qui etiam Pontificiam dignitatem exercebat: quod
hodie commutatum eſt, quia Principi gladius tan-
tum temporalis; Sacerdotibus verò uterque datus
eſt, imo uterque reſtitutus eſt, cum uterque malè u-
ſurpatus eſſet ab Ethnicis Principibus, ut in Extra-
vag. Bonific. VIII. *Unam ſanctam, de major. & obe-*
dien. Hæc de gentilitate.

28 Sed quo ad Concilium crederem duplici cau-
ſa id inſtitutum; primò, ut honorificentius ma-
jori cultu adhibito fieret translatio, & major cura
adhiberetur; ut cautè ad id procederetur, ne ex-
traherentur in publicum oſſa extra capſam, ſeu
arculam: quod videtur deſumptum ex d. l. *Divi*
fratres, ad vitandum periculum ſupponendi alias
falſas reliquias, quibus populus deciperetur, ut le-
gitur, & notatur in hac decretali, & ideo id tranſ-
ferendi munus providentiſſimè Epiſcopo eſt tri-
butum.

29 Sed majus dubium eſt, an Epiſcopus id poſſit
ſine conſenſu Capituli ſuæ eccleſiæ: & quamvis
Archidiac. in dict. cap. *Corpora, de conſecrat. diſt.* 1.
Sylveſt. & Armill. ſupra citati *num.* 11. videantur
hanc facultatem Epiſcopo abſolutè attribuere per
disjunctivam, *vel*, tamen contrarium videtur ve-
rius, tum ratione rei, quæ gravis eſt, unde ſecundum
omnes regulas, cap. 1. *tot. titul. ſupra de iis, quæ*
fiunt à Prælat. ſine conſenſu Capituli, Epiſcopus
tenetur ad hoc capitulum ſuum convocare, & au-
dire, ita ut ſine ejus collaudatione nihil validè fa-
cere poſſit, maximè quia ſumus in materia aliena-
tionis quodammodo rerum eccleſiæ: tum quia
d. c. *Corpora*: quando agit de Principe, nihil ad-
dit. At quando agit de Epiſcopo, ei per copu-
30 lativam, *que*, annectit ſanctæ Synodi licentiam;
quam Synodum Petr. de Sampſ. Hugo, Archidiac.
Bellam. & Turrecrem. exponunt pro clericis Majo-
ris Eccleſiæ, & ſic Capituli Cathedralis, quod ali-
quando appellatur Concilium, ut cap. *Placuit.* 12. *q.*
2. Unde alij DD. cum loquuntur de Epiſcopi au-
ctoritate in hac materia, addunt etiam ſynodi li-
centiam copulativè, ut eſt videre apud Summ. Cō-
feſſ. *lib.* 1. *tit.* 14. *q.* 24. Quæ eſt tertia ſub rubri-
cella de reliq. Alberic. de Roſate *in Dictionario*
in verb. Reliquia. §. *ultimo ad med.* Summa Bapti-
31 ſtina, & Roſellæ ſupplementum d. verb. *Reliquia*:
ex quibus videtur concludendum Epiſcopum ſine
licentia Summi Pontificis cum conſenſu tamen ſui
Capituli poſſe Sanctorum corpora transferre de
loco ad locum, licet id ſine juſta cauſa, quarum
aliquas ponit Turrecrem. in d. cap. *Corpora, quæſt.*
32 3. facere non debeat. Et fortè etiam non teneat hæc
tranſlatio facta ſine cauſa, cum ſit ſpecies aliena-
tionis, cum corpus, quod aliquo modo ad unam
ſpectabat eccleſiam, alteri tradatur: unde non te-
net alienatio, cap. *Sine exceptione*, 12. *quæſt.* 2. *cum*
ſimil.

Nec obſtat Staphil. *de Brevib.* qui poſtquam *nu.*
42. Dixit quando datur licentia extrahendi reli-
quias ex Capella monaſterij S. Anaſtaſij, addi clau-
ſulam, *& de licentia Commendatarij*: & ad hoc fa-
cere cap. *Corpora, de conſecr. diſt.* 1. Ubi dicitur, Ne-
mini licere corpora Sanctorum de loco ad locum
transferre ſine conſenſu Papæ, quoniam non ob id
excludit licentiam Epiſcopi, quam ipſe impertiri
poteſt, ex eod. cap. *Corpora.*

33 Cæterum etſi putem ſupradictum intellectum
ad illum text. eſſe verum, & germanum: Fateor
tamen expoſitionem gloſſæ præbuiſſe materiam
plerique exiſtimandi tranſlationem Sanctorum
corporum eſſe Sedi Apoſtolicæ reſervatam; adeo
ut in Concilio Aquileian. l. *in titul. de reliq. San-*
ctorum cautum reperiatur ut infra, videlicet corpo-
ra Sanctorum transferri quidem non poſſunt ſine
Sedis Apoſtolicæ licentia. Reliquiæ inſignes de
loco ad locum transferri ita demum poterunt, ſi E-
piſcopus decretum in Archivio Epiſcopali, & libro
particulari ſervandum ad rei geſtæ perpetuam me-
moriam fecerit, cur id fieri permiſerit *tom.* 4. *Con-*
ciliorum part. 2. *fol.* 585. *col.* 1. Et quamvis illud Con-
cilium ſit provinciale, & non confirmatum à Sede
Apoſtolica, ideoque extra provinciam non habeat
vim canonis, ut ſcripſi in cap. *Canonum ſtatuta, nu.*
14. *ſupra de Conſtitut.* Eſt tamen magnæ authori-
tatis, cum fuerit recognitum, & emendatum à Sac.
Congregatione Concilij ad præſcriptum Conſti-
tutionis Sixti V. ſuper inſtitutione ejuſdem Con-
gregationis.

34 Sed quatenus dicta tranſlatio non poſſit fieri
ſine auctoritate Apoſtolica, dubitatur qua pœna
eſſet puniendus, qui hujuſmodi corpora ſine tali
licentia transferret. Reſpondetur conſiderandum
an ſubſit cauſa excuſationis dolum excludens, ad
l. 3. §. *Prima verba*, *ff. de ſepult. viol. ex reg. gloſſa*
in l. *Plagij in verb. Iuſta*, *C. ad legem Flaviam, de*
35 *Plag.* Quod ſi nulla cauſa adducatur, cum in jure
certa non reperiatur huic facto annexa, pœna ar-
bitrio judicis erit imponenda, argum. c. *De cau-*
ſis, in fin. de offic. deleg. & cap. *Sicut dignum*, *de*
36 *homicid.* Sed quia in arbitrarijs ex ſimilibus pro-
ceditur, l. *Non poſſunt, ff. de legib.* videndum erit
propterea cui delicto hoc aſſimiletur: & quidem
non videtur ſimile ei, qui cadaver ſpoliavit, de
quo in d. l. 3. §. *Adverſus, ff. de ſepult. viol.* nec ei,
qui violando ſepulchrum corpus eruit, de quo in
l. 4. & l. *fin. C. eod.* cum in caſu noſtro ceſſet mo-
dus injurioſus, ſeu violentæ, & injurioſæ ſpoliatio-
nis. Nec eſt ſimile vero ſacrilegio, quia rei furtum
facere noluit; unde videtur potius ſimile alienanti
res eccleſiaſticas, ut elici poteſt ex Abb. in c. *Nul-*
lus, in princ. de iure patr. & Calder. *in conſ.* 1. *de*
Baptiſm. ubi ſimile dicit de eo, qui jus baptizandi

Digitized by Google

alii confert eccleſiæ: & tamen hunc cenſet indiſtinctè non incidere in excommunicationem latam contra alienantes res eccleſiæ per Extravag. Pauli II. *Ambitioſæ, de reb. eccleſ. non alien.* quæ loquitur de alienantibus res temporales eccleſiæ, non autem ſpirituales; quia cum d. c. Excommunicatio ſit latæ ſententiæ, ad alium caſum non poteſt per judicem extendi, ſaltem pro delicto jam perpetrato: quia non poteſt judex per ſuam extenſionem facere, ut qui non erat excommunicatus, ſit modo excommunicatus ſine novo delicto. Unde videtur pœna eſſe omnino imponenda arbitrio judicis, ſecundum regulam, d. c. *De cauſis.*

De Obſervatione Jeiuniorum.

Cap. Conſilium.

SVMMARIVM.

1 *Vigiliæ omnium Apoſtolorum ſunt in præcepto, præter vigilias Apoſtolorum Philippi, & Iacobi, & Ioannis Evangeliſtæ.*
2 *Nec valet contraria conſuetudo Gallicana.*
3 *Carnium eſus in Quadrageſima ægrotis eſt indulgendus.*
4 *Carthuſienſium ſtatus, qui languentibus in extrema neceſſitate carnes non concedunt, an ſit periculoſus, & num. ſeqq.*
5 *Carnium eſus an aliquo caſu ſit neceſſarius ad liberandum infirmum à mortis periculo.*
6 *Carnibus non veſcebantur homines in prima ætate, id eſt ante diluvium.*
7 *Iuramentum, & votum non ligant, cum ſine interitu ſalutis corporalis ſervari non poſſunt.*
8 *Carnibus in Quadrageſima veſci non licet, etiam ex legitima cauſa ſine licentia Epiſcopi.*
Et quid ſi cauſa ſit urgens. n. 10.
9 *Referendarii in Quadrageſima ovis, & lacticiniis, & de conſilio utriuſque Medici carnibus veſci poſſunt.*
10 *Ieiunium an, & quando quis poſſit ſolvere propria auctoritate.*
11 *Quid ſi cauſa ſit evidens.*
12 *Et quid ſi dubia ſit.*
13 *Et quid ſi ſubſit periculum ſcandali.*
14 *In ieiunio an ex juſta cauſa diſpenſare poſſit proprius Sacerdos.*
15 *Conſuetudo an in ieiuniis ſit ſervanda, & num. ſeq. uſque in finem.*
Quid in conſuetudine ieiunii inductiva, n. 16.
Quid in ieiunii translativa, n. 30.
Et quid in ieiunii relaxativa, n. ...
16 *Ieiunium quid ſit.*
17 *Ieiunia conſuetudinaria ſervanda ſunt à diœceſanis, & indigenis perinde atque indicta ab Epiſcopo.*
18 *Epiſcopus inducere debet obſervantiam conſuetudinis inducentis ieiunium, vel abſtinentiam à carnibus in ſua diœceſi.*
19 *Carnium abſtinentia ſecluſa conſuetudine in ſola die Veneris per totam hebdomadam eſt in præcepto.*
20 *Carnes comedere in Sabbatho eſt mortale, ubi non eſt conſuetudo comedendi, aliàs ſecus.*
21 *Carnium uſus apud Græcos in die Sabbathi eſt tolerandus, ubi ſine ſcandalo fieri poteſt.*
22 *Intellectus, c.* Sabbatho de conſecr. diſt. 3. *& cap.* Quia dies, diſt. 5.
23 *Ieiunium in ſexta feria non eſt ex præcepto, ſed ex conſilio tantum.*
24 *Ieiunium in Adventu Domini, non eſt ex præcepto, niſi hoc habeat conſuetudo.*
25 *Idem in vigiliis Rogationum.*
26 *Conſuetudo in ieiuniis non extenditur de loco ad locum.*
27 *Nec de uno ad aliud genus perſonarum.*
Conſuetudo laicorum in ieiuniis non ligat clericos, nec clericorum ſæcularium religioſos ibidem.
28 *Conſuetudo de una in aliam diem ex rationabili cauſa ieiunium transferens ſervanda eſt.*
29 *Conſuetudo regionis ſervari debet in colenda feſtivitate S. Bartholomæi.*
30 *Idem in feſtivitate B. Margaritæ.*
31 *Ieiunium propter magnam loci ſolemnitatem poteſt authoritate Epiſcopi in aliam diem transferri.*
32 *In Gallia ubi ſunt eccleſiæ S. Quintini, non ieiunatur in vigilia omnium Sanctorum, ſed tertia præcedenti die.*
33 *Peregrini, & viatores in ieiuniis, & abſtinentia à carnibus debent ſe conformare conſuetudini loci, ubi reperiuntur.*
Contrarium, n. 37.
Declaratur, n. 38.
34 *Cathaloni, & Francigenæ, qui in ſuis partibus ſolent veſci carnibus in die Sabbathi, peccant, ſi alibi veſcantur ubi non eſt ſolitum, & n. 40.*
35 *Idem in Mediolanenſibus, qui alibi comedunt carnes in diebus Carniſprivii.*
36 *Et in Caſtellanis qui in Sabbatho veſcuntur extremis, vel interioribus partibus animalium in Luſitania, Navarra, ubi non eſt conſuetum.*
37 *Intellectus, cap.* Illa, 12. diſt.
38 *Exteri in ieiuniis tenentur ſervare conſuetudinem loci ſi eo venerint animo habitandi, aliàs ſecus, ſecluſo ſcandalo.*
39 *Scholares, & Peregrini ligantur conſuetudinibus loci, ubi moram trahunt.*
40 *Cathaloni exiſtentes in ſtudio Tholoſano peccant ſi juxta conſuetudinem Cathaloniæ veſcantur carnibus in Sabbatho, ſed non è converſo.*
41 *Habitatio de præſenti ſufficit ad ſortiendum forum pœnitentialem, nec requiritur domicilium.*
42 *Viatores non ſortiuntur forum loci, per quem tranſeunt.*
43 *Nec dicuntur moraliter in eo eſſe.*
44 *Conſuetudo ieiunii relaxativa valida eſt, ſi ſit generalis in tota eccleſia.*
45 *Conſuetudo particularis ex rationabili cauſa poteſt in partem ieiunium relaxare, ſeu interpretari quo ad horam, collationem, & cibos, & n. ſeq.*
46 *Ieiunia de integritate quæ ſint.*
47 *Ieiunium ſolvitur ex geminata comeſtione.*
48 *Secus ſi aliquid ſumatur pro collatione ſerotina magis ad ſuſtentationem naturæ, quam ad delicias.*
49 *Et refellitur quorumdam opinio circa collationem in vigilia Natalis Domini.*
50 *Hora comedendi in diebus ieiunii, quæ ſit de conſuetudine.*
51 *Et quæ de iure ſcripto.*
52 *Cur in quadrageſima ſit hora Veſperarum.*

Dies

53 *Dies ſiktè expletus dicitur poſt veſperas.*
54 *Ovis, & lacticinij veſci licet in jeiuniis extra Quadrageſimam, niſi obſtet conſuetudo.*
55 *Conſuetudo quæ in totum relaxat ieiunium an valeat*
56 *Quod in ieiuniis ſolemnibus.*
57 *Et quod in aliis non ſolemnibus.*
58 *Ieiunia, quæ à ſingulis Diœceſanis per ſingulos Diœceſes indicuntur, ab omnibus ſubditis ſunt ſervanda.*

CONSILIVM. Doctores non ſummant
propter varia dicta, quæ ſatis per ſe ſunt
clara. Dividitur in ſeptem partes, quæ
patent per ſeptem diſtinctos, §§.
Nota primò ex principio litteræ, jejunium eſſe
1 in præcepto in vigiliis omnium Apoſtolorum hoc
eſt duodecim, quos enumerat gloſſa in cap. *unico,*
in ver. Duodeno, de reliq. & vener. Sanct. lib. 6. præ-
terquam in duabus vigiliis hic exceptis Apoſto-
lorum ſcilicet Philippi, & Iacobi, & Ioannis Evan-
geliſtæ, ob rationem in littera expreſſam, & hoc
2 non obſtantibus Gallicanis verſibus, quos hic reci-
tat gloſſa 1. videlicet:
Petrus, & Andreas, Paulus cum Simone, Iudas,
Vt ieiunemus nos admonet, atque Matheus.
Nulla enim eſt ratio diverſitatis inter hos, &
alios Apoſtolos; & cum omnes fuerint pares meri-
to, pari etiam cultu ſunt venerandi, ſecundum Ab-
bat. *hic num.* 4. ut eorum ſit æqualis feſtivitas, quo-
rum æqualis eſt Sanctitas, cap. *Scite*, 70. *diſt.* Io. An-
dr. *hic num.* 8. in gloſ. 1. & Cardin. *n.* 2. *verſ. Oppono.*
Ad hoc d. cap. *unico, de reliq. & vener. Sanctor. in 6.*
Neque enim in his ſolemnibus jejuniis quidquam
(operatur conſuetudo, cum ſit irrationabilis, ut lati-
us dicam infra n. & in c. *ſeq. n.*.
Secundò nota in §. *Item de illis eſum carnium in*
3 *Quadrageſima ægrotis eſſe indulgendum,* & pondera
rationem in textu expreſſam, videlicet ut debi-
libus, & infirmis propter abſtinentiam à carni-
bus periculum non emergat. Quam litteram in-
4 ducunt quidam contra Monachos Carthuſianos,
quorum ſtatum aſſerunt eſſe periculoſum ex defe-
ctu charitatis, quia languentibus in extrema ne-
ceſſitate carnes non concedunt, Hoſtienſ. *num.*
5. in verb. Ab aliis, redarguit illos qui infirmis non
compatiuntur more Carthuſienſium. Sed illo-
rum ſtatum, ut *hic* recitat Ioan Andr. *num.* 3. ef-
ficaciter tuetur Magiſter Arnaldus de Villa No-
va ſummus Medicus, & Theologus, proſequen-
do verbum illud Pſalmi 68. *Adverſum me loqueban-*
tur, qui ſedebant in porta, &c. ſubinducens illud
Cantici 5. *Percuſſerunt me, vulneraverunt me, &*
tulerunt pallium meum, & illis in propoſito coapta-
tis, probat oppugnantium doctrinam eſſe phanta-
ſticam, & falſam; imò & hæreſim ſapere. Falſitas
patet, quia qui ſe obligat ad illud ſtatutum ordi-
nis, hoc facit ex amore Dei. Sed illa charitas eſt
ſuprema, quæ Deum reſpicit per objectum. Er-
go quod fit propter Deum, & non in odium pro-
ximi, non poteſt dici contra charitatem. Quod
autem dixit hæreſim ſapere, probat, quia adver-
5 ſatur approbationi, & tolerantiæ Romanæ eccle-
ſiæ, & fingit novum dogma in pertinentibus ad u-
tilem ſtatum fidelium, ponendo languentes quan-
doque non poſſe à mortis periculo ſine eſu carni-
um liberari, & ſic ad vitæ longitudinem eſum car-
nium neceſſarium: (nam, ut ipſe ait, virtus vitalis
deficit aut propter malitiam morbi illam reſolven-
tis, aut propter defectum alimenti, per quod ha-
bet conſervari, vel reſtaurari.) Primò caſu probat
auctoritate Hippocratis dicentis: Si deficientibus
præ furia morbi cibus exhibeatur, ſuffocationis,
vel alterius vexationis gravamine ſuperaddito, co-
guntur vitam finire celerius. Deficientibus autem
propter penuriam alimenti ſi denegetur cibus, &
medicationi ſubdantur, expirant velocius tabefa-
cti. Unde fit, ut deficienti propter morbi magni-
tudinem non proſint, ſed obſint carnes. Deficien-
tibus verò propter alimenti penuriam, proſint.
Sed probat plus competere vinum mediocre,
maximè aromaticum, & vitellos ovorum medio-
criter molles; quia velociſſima digeſtione conver-
tuntur in laudabilem, & multum ſanguinem, &
quaſi ſine fœcibus, Carnibus autem, & cæteris a-
limentis aliqua prædictarum conditionum deeſt.
Concludit ergo adverſarios moveri, aut ex invi-
dia, aut ex animi paſſione, aut ex ignorantia phyſi-
cæ, ſecundum quam ad virtutem vitalem, vel co-
gnitivam magis competunt ſupradicta, quam car-
nes. Licet fateatur ad conferendam virtutem mo-
tivam magis convenire carnes. Sed dicit inducen-
do Galenum confortationem virtutis motivæ non
eſſe in ægris neceſſariam, quia modicum egent ip-
ſius operatione, Ergo nec egent neceſſario eſis
carnium. Demum ſubdit in ſacra Scriptura non
reperiri eſum carnium infirmis neceſſarium; quod
tamen de vino legitur *1. ad Timoth.* 5. cap. *Etſi Chri-*
ſtus. ad fin. ſupra de iureiur. Idem ad Romanos 14.
Qui infirmus eſt, olus manducet, non dixit carnes.
Item Pſalm. 103. *Vinum lætificat cor hominis,* & pa-
nis confirmat illud; Cor autem eſt principium
materiæ virtutis vitalis, quæ confortatur per cor-
dis lætitiam. Inducit quoque exempla Chriſti,
quem multi etiam infirmi ſequebantur, ut à lan-
guoribus ſanarentur, *Lucæ 6.* (Quibus tamen e-
gentibus alimento, quia tribus diebus jejunave-
rant, paravit non carnes ſed piſces,) *Marci 9.* (Si-
militer nec David illi Amalechitæ, qui tribus die-
bus, & noctibus non comederat, *1. Reg. 30.*) Item
virtute deficiente propter penuriam cibi eſum car-
nium non eſſe neceſſarium confirmat experientia:
nam videmus in ipſo ordine octuagenarios, &
centenarios mundorum ſenſuum. Item in prima
6 ætate, ideſt uſque ad Diluvium, diutius vixerunt
homines, quàm in aliis ætatibus; & tamen non veſ-
cebantur carnibus, ſed terræ naſcentibus, *Geneſ. 3.*
ad fin. ibi, Comedes herbas terræ, Ad Noe autem
dixit poſt diluvium, *cap. 9.* omne quod movetur,
& vivit, erit vobis in cibum, cap. *Ab exordio, 35. diſt.*
quod eſt Hieronymi *contra Jovinian. lib. 1.* & ſub-
jicit Joan. Andr. ſe hunc libellum ita in compen-
dium redegiſſe, quia etiam ſuo tempore quamplu-
res notabilis ſtatus amicis ſuis Carthuſienſibus, a-
pud quos eſt vera religio, detrahere conabantur,
& illius verba ad litteram hic referunt, & ſe-
quuntur Anton. de Butr. *num.* 10. Cardin. in §. *Item*
de illis, num. 2. & Jo. de Anan. in c. *Sicut ex litte-*
rarum, n. 2. infr. de homicid, & conſentit hic Petr. de
Anchar n. 4. in ult. not.
Verum Abbas in cap. *Si vero, n. 2. verſ. Et per hoc*
7 *dicerem, ſupra de iureiur.* Si, inquit, à peritis medi-
cis diceretur Fratrem Carthuſien. Ordinis non poſ-
ſe aliter mortem evadere, niſi per eſum carnium,
non obſtante regula, ſeu voto deberet carnes co-
medere. Sicqt enim juramentum non ligat pro-
pter

Digitized by Google

pter peticulum mortis, *c.fin.22.q.4.* ita nec votum
cum paribus paſſibus ambulent, ut notatur in c.
1.*eadem cauſ.& quaſt.* in cap. *Debitores, de iureiur.*
in cap. *Licet*, & in cap. *Magna, de voto*, Et quamvis
mox fateatur Arnaldum de Villa Nova ſummum
& quaſi divinum Medicum in tractatu hac de re
edito concludere vitam poſſe reſtaurari ſine eſu
carnium: Subdit tamen, Si ex circumſtantiis Me-
dici dicerent contrarium, procedere primum di-
ctum. Item poſſet contingere, ut ova infirmo eſſent
faſtidio, & horrori, ita ut non poſſet illa ſumere, ut
pluribus accidit, quo caſu in dubio hoc eſſet te-
nendum: quoniam neceſſitas excuſat ab omni præ-
cepto, ut hic in textu, qui etiam non obſcurè ſup-
ponit hanc neceſſitatem in propoſito eſſe poſſibi-
lem. Unde concluſio eſt, iuramentum, & votum
non eſſe ſervandum, cum ſine interitu ſalutis cor-
poralis ſervari non poteſt, prout etiam concludit
gloſſa in dict. cap. *Si vero*, Itaque, ut verbis Sylve-
ſtri utar *In verb. Iuramentum, 4. num. 10. verſ. Ex
prædictis*, Abbas Carthuſienſes indiſtinctè non
reprobat, ſed tantum in caſu, & iudicio meo
benedicit.

8 Ultimò nota in §. *Præterea*, non debere quem
veſci carnibus in Quadragesima, & ſolemnibus
ieiuniis ſine licentia Epiſcopi, etiamſi legitima
cauſa ſubſit eas comedendi, puta infirmitas, ſeu de-
bilitas, eiuſmodi enim licentia exigitur, quia multi
poſſent ægritudinem fingere, & inter infirmitatem
& infirmitatem eſt diſtinguendum, ſicut inter co-
actum & coactum, ut in cap. *Maiores*, §. *Propter,
quod ſupra de Baptiſm.* ſecundum Hoſtien. *hic n.5.
in verb. Sic tamen.* Jo. Andr. *n.4.* Butr. *n.10. in fin.*
& Abb. *num.5.* Tud. aperiè hoc ſancitum eſſe in
Concil. Toletano VIII, *cap.9.* in hæc verba. (Quiſ-
quis abſque inevitabili neceſſitate, atque fragili-
tatis evidenti languore, ſeu etiam ætatis impoſſi-
bilitate diebus Quadrageſimæ eſum carnium præ-
ſumpſerit attentare, non ſolum reus erit Reſurre-
ctionis Dominicæ, verum etiam alienus ab eiuſdē
diei ſancta communione, & hoc illi cumuletur
ad pœnam, ut ipſius anni tempore ab omni eſu
carnium abſtineat gulam, quia ſacris diebus ab-
ſtinentiæ oblitus eſt diſciplinam. Illi verò, quos
aut ætas incurvat, aut languor extenuat, aut neceſ-
ſitas arctat, non ante prohibita violare præſumant,
quàm à Sacerdote permiſſum accipiant) refertur
ab Yvone *part.15. cap.80.* & *tomo 2. Concil. part. 2.
pag.492.* Porro in indultis veſcendi carnibus con-
9 ſuevit apponi clauſula, *de conſilio utriuſque Medici*,
ut in indulto referendariorum utriuſque Signa-
turæ, de quo in Conſtitutione Pauli III. debita, in
§.17. ibi, (Quadrageſimalibus, & aliis temporibus
quibus eſus carnium, ovorum, caſei, & lacticiniorū
de iure, vel conſuetudine eſt prohibitus, eiſdem o-
vis, caſeo, butyro, & aliis lacticiniis; ac de u-
triuſque Medici conſilio carnibus abſque con-
ſcientiæ ſcrupulo uti, frui, & veſci, &c.) in Bullar.
10 *tomo 1. pagina 560.* Verumtamen ſi cauſa eſſet ur-
gens, non peccaret qui ſine licentia carnibus veſ-
ceretur, ut hic patet in §. *Cum autem*, & tenet
Abbas *num.4. in ultim. notab.* Confert textus in l.
1. *in princ.* ibi, (nam interdum locus, vel tempus non
patitur plenius deliberandi conſilium, *ff. de exer-
cit. act.* & quod dixi in cap. *Relatum, à n.33. ſupr. de*
11 *Cler. non reſiden.* Plenius tamen in hoc diſtinguit
Sylveſt. *in ver. Ieiunium n.20. verſ. Tertium.* tradens
regulam, quam dicit ſervandam eſſe ex mente
omnium Doctorum: nam aut certum eſt quem
ieiunare non poſſe ex cauſæ evidentia; Et tunc po-
12 teſt propria auctoritate ieiunium dimittere. Aut
eſt dubium; & conſulendus eſt vir bonus, & peri-
tus, puta medicus, aut confeſſor, vel alius, & ſi il-
lius judicio cauſa ſit evidens, ſimiliter poteſt jeju-
nium frangi propria auctoritate: nam & in eo ca-
ſu cauſa evidens dici poteſt. Sin autem idem pe-
ritus ſit dubius: tunc oportet adire Superiorem,
qui declarare poteſt authoritativè diſpenſando in
13 dubio. Verum ſi ſubeſſet periculum ſcandali, et-
iam ſtante cauſa evidenti, petenda eſſet diſpenſa-
tio. In hujuſmodi autem diſpenſatione Superior
14 eſt Epiſcopus tantum, nec ſufficit licentia ſimplicis
Sacerdotis etiam ex juſta cauſa, ſecundum Hoſt.
hic, niſi ſumma neceſſitas immineret, ita ut ſine pe-
riculo ad Epiſcopum recurſus haberi non poſſet,
licet S. Thomas *in 4. diſt.15. q.3. art.2. q.4. ad ter-
tium*, teneat ſacerdotem poſſe diſpenſare, ſed Ca-
noniſtæ contra per hanc decretalem.

15 QUÆRO generaliter, utrum in jejunijs ſervan-
da ſit conſuetudo.

Pro clariori ſolutione puto tres caſus eſſe di-
ſtinguendos. Aut enim conſuetudo eſt jejunii in-
ductiva, aut eſt jejunii tranſlativa, aut jejunii rela-
xativa.

16 In primo caſu abſque dubio ſervanda eſt con-
ſuetudo, cap. *Illa, 12. diſt.* & Præpoſ. *num.5.* & cap.
Utinam. 76. diſt. nam, ut inquit Innoc. communi-
ter receptus in rubrica aliàs in cap. 1. *num.2. verſ.
Tertium jejunium, ſupra eodem.* Jeiunium eſt abſti-
nentia victus ſecundum ordinationem eccleſiæ,
17 ſive ſcripto, ſive conſuetudine approbatum. Unde
Petr. de Palude *in 4. diſt.15.* apud Sylveſtr. *in verb.
Ieiunium, num.7.* dicit ad ieiunia conſuetudinaria
ipſam conſuetudinem ligare, etiamſi ſcriptura non
dicat, arg. cap. *In his rebus, 11. diſt.* Ideoque ſi in ali-
qua diœceſi conſueverit certo die ieiunare, hoc
jejunium ſervandum eſſe à diœceſanis, & indige-
18 nis, ſicut ſi Epiſcopus jejunium indiceret. Quod
clarè probatur, *hic in §. Item de illis*, ubi Pontifex
conſultus de illis, qui carnes comedunt in Sabba-
tho, reſpondit: Super hoc conſuetudinem tuæ re-
gionis facias obſervari. Unde per hanc litteram E-
piſcopum Diœceſanum indicere debere obſer-
vantiam conſuetudinis inducentis jejunium, ſeu
abſtinentiam à carnibus in ſua Diœceſi, docent
Hoſt. *num.4. in verb. Conſuetudinem*, & *num.5. in
verb. Sic tamen*, Butr. *num.6.* Cardin. *in §. Item de
illis, num.1.* & reliqui.

19 Hinc infertur primò, ut abſtinentia à carnibus
circumſcripta conſuetudine in ſola die veneris per
totam hebdomadam ſit in præcepto, ut in cap. *De*
20 *eſu carnium*, Et quod ibi notatur, *de conſecr. diſt.
5.* At comedere carnes in Sabbatho eſt mortale
ubi non eſt conſuetum, ut in cap. *Quia dies, de con-
ſecrat. diſt.5.* non autem ubi eſt conſuetudo come-
dendi, ut in Francia, Catalonia, & aliis partibus,
quia ſtatur conſuetudini, ut in dict. cap. *Illa autem,
diſt.* & concludit Abb. *hic in 2. notab.* & Sylveſter
in verb. Ieiunium, num.28. verſ. Tertium. Unde &
21 apud Græcos tolerandus eſt uſus carnium in die
Sabbathi, ubi ſine ſcandalo fieri poteſt, in locis ta-
men ipſorum, & inter eos tantum, ut cavetur in
Conſtitutione Clementis VIII, pro inſtructione
22 ſuper aliquibus ritibus Græcorum *edita 31. Aug.
1595. in §. 6.* in Bullar. *tomo 3. pagina 47.* Nec ob-
ſtat textus in cap. *Sabbatho. de conſecratione diſt.5.*
per

Digitized by Google

per quem textum Gloſſa *hic in verb. In Sabbatho*,
dicit non debere carnes comedi in die Sabbathi.
Quoniam loquitur de conſilio, ſicut cavetur de die
Mercurij ſecundum Abb. & Sylveſt. *locis citatis*.
Unde Archid. ibi, quem cæteri ſequuntur, exponit
verbum, *non debemus*, de honeſto, non de præce-
pto. Rurſus non obſtat textus in cap. *Quia dies, de
conſecr. diſtinct.* 5. ubi dicitur: Quicumque ſe Chri-
ſtianæ religionis participem eſſe deſiderat, ab eſu
carnium eadem die (ſcilicet Sabbathi) abſtineat.
Etenim eodem modo Gregorius VII. eo loci non
loquitur de præcepto, ſed de conſilio, ut probat lit-
tera ibi, *admonemus*, & notat gloſſa in *eod. verb.* Et
Sylveſt. *ubi ſupra*, niſi ſit conſuetudo, ut abſtineant
ut ibi per gloſſam.
23 An autem ſexta feria non ſolum abſtinentia à
carnibus, ſed etiam jejunium ſit in præcepto, Do-
ctores non conveniunt. Sed communiter tenetur
jejunium non eſſe ex præcepto, ſed ex conſilio tan-
tum, prout de communi teſtatur Abb. in cap.
ſeq. num. 2. & notat Innoc. *in rubr.* aliàs in cap. 1.
ſupra eodem.
24 Infertur ſecundo, ut quamvis in Adventu Do-
mini ex præcepto non ſit jejunandum, ut hic eſt
textus quaſi expreſſus in §. *Jejunium*. Secundum
Abbat. *ante num.* 1. poſt Innocent. *ubi ſupra num.* 3.
Quidquid dixerit Butr. *hic num.* 2. tamen ſecus ſit,
ſi hoc habeat conſuetudo: Unde Pontifex hic dicit
tamē apud nos jejunatur, quaſi dicat, habemus hoc
de conſuetudine; Super hoc autem nullum ſtatu-
tum facimus, nec aliquem adſtringimus, ſed quili-
bet conſuetudinem ſuam ſervet, ut formaliter in-
quit Hoſt. *hic num.* 4. *in verb. Apud nos*, cujus di-
ctum ſequuntur Jo. Andr. *num.* 1. *in eod. verſ.* Car-
din. *num.* 5. Collectar. *num.* 4. & Abb. *ante num.* 1.
25 *verſ. Unde hic Papa*. Et quod dictum eſt de Adven-
tu, idem intellige de Vigilijs Rogationum, in qui-
bus conſuetudo ſervanda eſt, ut notatur in cap. *Ro-
gationes. de conſecr. diſt.* 3. & per Abb. *in rubr. ſup.
eod. num.* 6. *in fine, verſ. Item dubitatur de vigilijs
Rogationum*.
26 Adverte tamen, quia in hujuſmodi conſuetu-
dinibus non fit extenſio de loco ad locum, adeò
ut nec conſuetudo peculiaris Eccleſiæ Romanæ
ſit neceſſario obſervanda in alijs locis, ut notat
gloſſa in cap. 1. *in verb. Docuit, de Summa Trinit.* l.
6. & Abbas *hic num.* 1. & probatur in cap. *Illa*, 12.
diſtinct.
Rurſus adverte, quia in his conſuetudinibus nec
27 fit extenſio de uno ad aliud genus perſonarum;
ideoque conſuetudo laicorum non ligat Clericos,
nec Clericorum ſæcularium religioſos, quia diſtin-
cti ſunt modi abſtinentiæ inter hos tres ſtatus, &
plures abſtinentias habent Clerici, quàm laici, &
religioſi, quàm clerici ſæculares. Unde non oportet
ut ad eorum jejunia ligentur, quorum etiam con-
ſuetudinibus à ſuis jejunijs non abſolvuntur, ſecun-
dum regulam juris, quem non honoro, nec onero.
Ita Sylveſt. in d. verb. *Jejunium*, n. 7. Et hæc de con-
ſuetudine jejunij relaxativa.
In ſecundo autem caſu principali, id eſt in con-
28 ſuetudine jejunii traslativa, conclude ſervandam
eſſe conſuetudinem, ſecundum quam jejunium in
certa die ab Eccleſia indictum in aliam diem ex
rationabili cauſa translatum eſt, ut *hic* per Hoſt.
29 *num.* 4. *in verb. de cujus*, & probatur *in* §. *de feſti-
vitate*, ubi eſt expreſſum in colenda feſtivitate S.
Bartholomæi, & conſequenter in ejus vigilia ſer-
vandam eſſe religionis conſuetudinem, hoc enim
ex rationabili cauſa introductum eſt: nam cum die
24. Auguſti fuerit excoriatus, & die ſequenti obie-
rit, alicubi colitur dies martyrij, alicubi verò, ut Ro-
mæ dies obitus, ſecundum Petrum de Sampſone,
Abb. Antiq. & Hoſtienſ. *ubi ſupra*, Collectar. *num.*
1. & Jo. Andr. *eodem num. in verb. Bartholomæi*, qui
adducit ſimile de feſtivitate B. Margaritæ, cujus fe-
ſtum diverſis diebus colitur propter ſui diverſa
martyria: nam ſecundum eum apud Bunonienſes
celebratur die 13. Julij, vel die 14. ſecundum An-
30 ton. de Butr. *num.* 9. ſubdit tamen Jo. Andr. ſe repe-
riſſe in Specul. Hiſtor. *lib.* 14. *cap.* 2. coli debere die
20. Julij, & ita colitur Romæ, & Patavij, ut refert
Card. *num.* 4. *in fine*.
31 Et hinc collige propter magnam loci ſolemni-
tatē in die jejunii contingentem licitè fieri tranſ-
lationem, ſeu commutationem jejunii in diem
præcedentem auctoritate Epiſcopi ad eum mo-
dum, quo feſtum Nativitatis Domini, Aſſumptio-
nis Beatiſſimæ Virginis, vel alicujus Apoſtolorum,
ſi contingat feria ſecunda non jejunatur in die
Dominico, ſed in Sabbatho præcedenti, ut eſt ca-
ſus in cap. *prox. ſup. eodem*, & ita tenet Innocen. *ſu-
32 pra in rubr.* aliàs in cap. 1. *num.* 3. ubi refert in qui-
buſdam locis Franciæ ſcilicet ubi ſunt eccleſiæ
Sancti Quintini, non jeiunari in vigilia omnium
Sanctorum, ſed tertia præcedenti die, & ſequitur
Abbas, *hic in 2. notab.* Præpoſ. in cap. *Denique num.*
23. *in fine*, 4. *diſtinct.* & Sylveſt. *in verb. Jejunium*,
num. 19.
33 Hinc etiam, & ex textu collige peregrinos, & vi-
atores in jejunijs, & abſtinentia à carnibus debere
ſe conformare cōſuetudini loci, ubi reperiuntur, &
ad hoc per Diœceſanos compelli poſſe, ut hic patet
& eſt optimus textus in d. cap. *Illa*, 12. *diſt.* ubi Au-
guſtinus: (Nec diſciplina ulla eſt in his melior gra-
vi prudentique Chriſtiano quàm ut eo modo agat,
quo agere viderit Eccleſiam ad quamcumque for-
tè devenerit) & infra. (Mater mea Mediolanum
me conſecuta invenit eccleſiam Sabbatho non je-
junantem, cœperat fluctuare quid ageret. Tunc
ego conſului hac de re beatiſſimæ memoriæ virum
Ambroſium, & ille ait: Cum Romam venio, je-
juno Sabbatho, cum Mediolani ſum, non jejuno.
Sic etiam tu ad quam forte eccleſiam veneris, ejus
morem ſerva, ſi cuiquam non vis eſſe ſcandalo, nec
quemquam tibi,) ubi gloſſa in ver. *Societatem*, refert
illud vulgatum.

Si fueris Romæ, Romano vivito more,
Et ſi ſis alibi, vivito ſicut ibi.

34 Et pro hac parte concludit Abb. *hic in fine*, ſub-
dens propterea peccare Cathalonos, qui comedunt
in his partibus carnes in die Sabbathi, licet illis in
eorum partibus licitè veſcantur. Quod ante ipſum
docuit Cardin. in Clem. *Dignum, quæſt.* 5. *de celebr.
Miſſar.* & ſequitur Sylveſt. *ubi ſupra num.* 28. dicens
Qui carnes in die Sabbathi in ſuis partibus come-
dere conſueverunt, ut in Francia, & Cathalonia,
comedendo in partibus alijs, ubi hoc non eſt con-
ſuetum, ſecundum Directorium peccant, ut in
cap. *Quia dies, de conſecr. diſtinct.* 4. & cap. *Illa*, 12.
35 *diſt.* à contrario ſenſu. Et idem dicendum de Me-
diolanenſibus, qui in alijs locis comedunt carnes in
diebus carniſprivij. De quo tamen vide Chriſto-
phor. Port. *in* §. *Sed quod Principi, in fine inſtit. de
jure natu.* ubi etiam proſequitur quid in Schola-
ribus, qui Mediolani reperiuntur eo tempore quo
Me-

Mediolanenſes ex privilegio S. Ambroſij veſcuntur carnibus. De quo privilegio Ianus dicam in cap. ſequenti, à n..

36 Id ipſum ſenſit Navarr. *in Man. cap. 28. nu. 120. verſ. Sexto*, ubi dicit peccare eum, qui veſcitur carnibus, vel alio cibo vetito in aliqua regione, etiam eo tempore, quo licet ei veſci in ſua; ſicut è converſo non peccat veſcendo eis in regione, quam tranſit, vel in qua moratur, licet in ſua id ei non liceret. Navarrus enim, & Luſitanus veſcentes in Caſtella die Sabbathi extremis, vel interioribus partibus animalium non peccant, licet in ſuis terris id eis non liceret, Caſtellanus autem idem faciens in Luſitania, vel Navarra, peccaret. Hæc Navarrus, & conſentit illius auditor Covarr. *lib. 4. variar. reſolut. cap. 20. n. 8. in fine.*

37 Contrariam opinionem, id eſt peregrinos, & viatores ceſſante ſcandalo non teneri in jejunijs, & abſtinentia à carnibus ſe conformare conſuetudini loci, ad quem divertunt, tenet Archid. poſt Hugon. in d. cap. *Illa, in fine, 12. diſtinct.* Bellam. *num. 2.* Turrecrem. *num. 2. in ver. Liberas*, & Præpoſ. *nu. 6. verſ. Nota quod peregrinus.* Dicunt enim extraneos, qui ad tempus vivunt inter illos, qui talem habent conſuetudinem, debere illam obſervare, ſi non obſervando generent ſcandalum. Quod ſatis innuit littera ibi, (Si cuiquam non vis eſſe ſcandalo, nec quemquam tibi.) Ait enim Apoſt. 1. ad Corinth. 7 *Si ſcandalizavere fratrem meum, non manducabo carnes in æternum.* Vel certè ille textus loquitur de conſilio, & perſuaſione ſecundum Hoſtien. relatum ab Archid. *ubi ſupra.* Et complures Theologos pro hac ſententia noviſſimè citat Thomas Sanchez *de matrim. lib. 3. diſput. 18. num. 6* Pro qua præcipuè allegatur text. in eod. cap. *illa 12. diſt.* in illis verbis: (Alia verò, quæ per loca terrarum, regioneſque variantur, ſicut eſt quod alij jejunant Sabbatho, alij non, &c. totum hoc genus rerum liberas habet obſervationes) Sed profectò alius videtur ſenſus Auguſtini in eo canone: nam primò docet obſervandas eſſe traditiones, quæ in tota eccleſia obſervantur. Unde dum immediatè ſubdit, (Alia verò quæ per regiones variantur, liberas habent obſervationes;) non videtur intellexiſſe liberum eſſe unicuique ſpeciales conſuetudines obſervare, vel non obſervare; alioquin conſuetudines locales non eſſent ab incolis obſervandæ, contra textum hic. Sed dixit *liberas*, id eſt ſine peccato, ita ut ſit ſenſus, illa quæ ex generali conſuetudine recepta ſunt, ab omnibus ſervari debent; Sed illa, quæ ex conſuetudine particulari ſunt alicubi introducta, ut comedere carnes in Sabbatho, poſſunt obſervari liberè, & abſque divinæ majeſtatis offenſa, & hoc ſenſu liberas habent obſervationes, quia illas obſervantes non peccant. Sed hinc non ſequitur ut illas obſervare non teneantur. Vel certè intellexit *liberas*, id eſt quo ad extraneos, qui non tenentur illas obſervare, niſi illuc divertant, ut innuunt ſequentia verba, & declarat Turrecr. *num. 2.*

38 In hac veritate placet diſtinctio Gloſſæ in dict. cap. *Illa, in ver. Veneris*, ubi dicit ſeſerre, an peregrini ſint moraturi, vel citò receſſuri, id eſt an venerint animo habitandi, an verò recedendi, ut primo caſu teneantur ſervare conſuetudinem loci, ubi moram trahunt; in ſecundo autem non, ſecluſo ſcandalo, ut explicat Gloſſa in cap. *Quæ contra, in ver. Aut Peregrini, 8. diſt.* Quam diſtinctionem ſequitur in d. c. *Illa*, Archid. *nu. 1. in verb. Servis*, Turrecrem. *n. 2.* ubi verba illa, *liberas habet obſervationes*, exponit, id eſt quantum ad extraneos, quia apud eos libera eſt hujuſmodi obſervantia, niſi veniant moraturi, vel niſi non obſervando, generent ſcandalum. Nec diſſentit Præpoſ. *n. 6.* dum ſequitur Archid. quo ad eos, qui veniunt animo non permanendi. Eodem modo diſtinguit Sylveſt. in verb. *Jejunium, num. 7.* ubi poſt Paludan. tenet ad jejunia conſuetudinaria teneri indigenas, & diœceſanos: alienigenas verò, ſi veniant animo habitandi, extunc ligari jejunio conſuetudinario, ſicut & ſcripto. Si autem tranſeant ſolùm, non ligari conſuetudinibus, & ſtatutis terræ, licet in comedendo cavere debeant à ſcandalo; nam *Si eſca fratrem meum*, &c.

39 Primum membrum diſtinctionis Gloſſæ, videlicet de exteris, & peregrinis, qui in loco ſunt moraturi, probatur in dict. cap. *Quæ contra mores, 8. diſt.* ibi, (Nulli civis, aut peregrini libidine violetur.) Per quem textum Speculat. *in rubr. de Conſtit. num. 7.* dicit evidenter probari ſcholares, & peregrinos ligari conſuetudinibus loci ubi moram

40 trahunt. Unde benè Catdin. in Clem. 2. *in 5. quæſt. de celebrat. Miſſar.* ſcripſit Catholonos exiſtentes in ſtudio Tholoſano peccare, ſi contra conſuetudinem Cathaloniæ veſcantur carnibus in Sabbatho, juxta conſuetudinem patriæ, & conſentit, Imola *ibidem, col. 2.*

41 Et quamvis gloſſa prææalleg. in d. c. *Quæ contra*, dicat ſolos perpetuo habitantes obligari lege civitatis, ut l. *Debitor, ff. de Pignor.* tamen illud verbum *perpetuò*, pleriqueex Doctoribus non ponunt, ſed ſimpliciter exigunt, ut habeant animum habitandi, vel ut ſint moraturi, quod in idem recidit, & ad ſortiendam Parochiam, ſeu forum Pœnitentialem non requiritur tranſlatio domicilij, vel animus per petuò illic permanendi, ſed ſufficit ſola habitatio de præſenti, ſecundum opinionem Feder. de Sen. *conſ. 254.* incipien. *Quæſtio ſubſequens.* Quam pluribus tuetur Anchar. in cap. *De uxore num. 1. de Sepultur.* & eam commendat, Abb. in cap. *Extirpandæ, §. Qui vero, num. 11. de præben.* & magis communem dicit in cap. *Omnis utriuſque, num. 23. de Pœnit. & remiſſ.* Quam etiam ſequuta eſt Sacra Congregatio Concilij, ut ſcripſi in cap. *fin. ſupra de Paroch.* ubi hunc articulum valdè à Doctoribus controverſum plenè examino.

42 Secundum verò diſtinctionis membrum, ſcilicet de illis, qui ſtatim ſunt receſſuri, & ſic de tranſeuntibus, clarè probatur per text. in l. *Hæres abſens, §. Proinde. ff. de judic.* ubi patet viatores non ſortiri forum loci, per quem tranſeunt, & ſubnectitur ratio, quia duriſſimum eſt, quotquot locis quis navigans, aut iter faciens delatus eſt, tot locis ſe defendere. Circa quod vide quod ſcripſi in cap. *fin. ſupra de foro competent.* Item facit pro hac

43 parte, quia qui tranſit, aut brevi tempore divertit ad aliquem locum, non dicitur morabtur in eo eſſe, l. *Quæſitum, §. fin.* & l. *Si ita, ff. de legat. 3.* cap. *Nam & ego, de verbor. ſignific.* & cap. *Ad noſtram, de regular*, ubi Gloſſa in ver. *Statim*, dat concordantes. Confert decretum Concilij Trid. in *cap. 1. ſeſſ. 23.* ibi, Quoniam qui aliquantiſper tantum abſunt, ex veteri Canonum ſententia non videntur abeſſe.) Ad idem textus in cap. *is qui de Sepultur. . lib. 6.* ubi qui ad villam ruralem ſe transfert recreationis cauſa, vel ut ruralia exerceat

teat, non efficitur ibi parochianus; & notat Cardin. in Clem. 2. *num.* 8. ubi etiam Vitalin. *num.* 29. *de privileg.*

44 In tertio denique, & ultimo caſu principali, id eſt, in conſuetudine jejunij relaxativa, diſtingue. Aut conſuetudo eſt univerſalis in tota Eccleſia; aut eſt particularis in aliqua regione, vel loco. Si conſuetudo ſit univerſalis, illa procul dubio ſervanda eſt, text. eſt in d. cap. *Illa*, 12. *diſtinct.* ibi, (& ſi quid aliud tale occurrerit, quod ſervetur ab univerſa, quacumque ſe diffundit Eccleſia.) & tenet gloſſa communiter approbata in cap. *proximo*, *in ver. Conſuetudinem, infra eodem.* Conſuetudo enim Eccleſiæ univerſalis tamquam lex ſervanda eſt, cap. *Perniciosſus, ſup. de celebr. Miſſar.* Et eſt ratio, quia illa, quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, quæ quidem toto orbe terrarum obſervantur, datur intelligi vel ab ipſis Apoſtolis, vel plenarijs Concilijs commendata, atque ſtatuta retineri, quæ ſunt verba textus in d. cap. *Illa*, & ibi notat Archid. *in princ.* & inde fit ut illi, qui nec voto, nec regulari obſervantiâ ſunt adſtricti, ut ſexta feria ſi feſtum Nativitatis Dominicæ die ipſo venire contigerit, carnibus propter feſti excellentiam veſci poſſint, ſecundum conſuetudinem Eccleſiæ generalis, ut eſt caſus in cap. *prox. infr. eodem.* Confert decretum Concilij Tridentini *de Canonicis ſcripturis, ſeſſ.* 4. ubi S. Synodus traditiones vel tamquam oretenus à Chriſto, vel à Spiritu Sancto dictatas, & continuâ ſucceſſione in Eccleſia Catholica conſervatas pari pietatis affectu, ac reverentiâ ſuſcipit, ac veneratur. Ad idem *ſeſſ.* 13. *de Sanctiſſ. Euchar. Sacram. cap.* 8. ibi. Qui mos tamquam ex traditione Apoſtolica deſcendens jure, ac merito retineri debet.

45 Sin autem conſuetudo ſit particularis in aliqua regione, vel loco, iterum ſubdiſtinguenda ſunt duo membra. Primum eſt, cùm conſuetudo non relaxat jejunium in totum, ſed in partem dumtaxat. Et in hoc primo membro cum de integritate jejunii ſecundum Richar. *in* 4. apud Sylveſt. *in verb. Jeju-*
46 *nium, num.* 9. Tria ſint, videlicet comeſtio unica, determinata hora comedendi, & abſtinentia à carnibus; item ovis, & lacticiniis in Quadrageſima: in his omnibus aliquid poteſt rationabilis conſuetudo, ut tenet Abb. *in rubr. ſupra eodem num.* 4. ubi quod dixit Hoſtien. *hic*, videlicet conſuetudinem nihil poſſe in jejuniis ſolemnibus, declarat procedere quando conſuetudo ex toto vult illud tollere. Secus ſi interpretetur qualiter ſit explendum jejunium, puta quoad collationem, horam, & cibos, & hujuſmodi; quia conſuetudo eſt optima legum interpres, cap. *Cum dilectus, de conſuet.* & ſequitur Sylveſt. *in verb. Jejunium, num.* 8. Dummodo tamen hujuſmodi conſuetudo ex rationabili, & honeſta cauſa introducta ſit, non autem ut homines intendant ventri, & gaudiis temporalibus, ut per Abb. in cap. *ſeq. num.* 3.

47 Hinc infertur primò, ut quamvis geminata comeſtio in die jejunium ſolvat, eò quòd univerſalis Eccleſiæ conſuetudo, quæ pro lege habenda eſt, ſic obtinuit, ut ſemel tantùm comedatur, ut tenet Goffred. & communiter Theologi *in* 4. *diſtinct.* 15 teſte Sylveſtro *in verb. Jejunium, num.* 9. & probat Abb. *in rubr. num.* 3. inducens ad hoc cap. *Quadra-*
48 *geſima, de conſecr. diſt.* 5. & cap. *Sunt tibi, diſt.* 4. Tamen ſecundum eum aliquid ſumere pro collatione ſerotina magis ad ſuſtentationem naturæ, quàm ad delicias, non eſt peccatum, nec jejunium frangitur,

Proſp. Fagn. in 2. part. 3. lib. Decretal.

dummodo hoc fiat temperatè, ſecundum conſuetudinem loci, de quo vide pleniùs per Sylveſtr. *ubi ſupra num.* 10. *verſ. Tertium, de collatione ſerotina*; licèt non defuerint ex Receptioribus, qui in hac materia uſque adeo laxaverint habenas, ut ſcri-
49 pſerint, in vigilia Nativitatis Domini propter conſuetudinem licere pro refectione ſerotina comedere uſque ad ſexdecim uncias panis, & dulciatorum, inter quos Facundez *precept.* 4. *lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 19. Quinimò Medina *in* 1. *part. Inſtruct. de Confeſſ. cap.* 14. § 10. *verſ. Donde ſe ſigue*, amplius putavit licere ex pane & fructibus ſumere quantum libuerit.

Sed profectò hoc non eſſet jejunium moderari, ſeu interpretari; ſed prorſus ſolvere ac deſtruere. Unde conſuetudo hujuſmodi in tam ſolemni jejunio dicenda eſſet potiùs corruptela, ut patebit *infra in* 2. *membro.*

50 Infertur ſecundò, ut ſimiliter quoad horam prandii in diebus jejunii conſuetudo ſit lex, & ſtatutum Eccleſiæ: & hoc ſecundum omnes eſt ut hora nona comedatur, teſte Sylveſt. in ver. *Jejunium num.* 12. Sed quia hora nona dicitur, & in principio, & in fine, S. Thom. *in* 4. *diſtinct.* 15. *quæſt.* 3. *art.* 3. *q.* 3. videtur velle, ut in omni jejunio prandendum ſit horâ nonâ completâ, id eſt, horâ tertiâ poſt meridiem, ut explicat Sylveſt. *ubi ſupra num.* 11. & 12. Cæterum Petr. de Palude, cui adhæret Sylveſter *ibidem*, aſſerit hoc verum eſſe tantummodo quoad jejunium quadrageſimale; in aliis verò dicit licitum eſſe prandere in principio Nonæ, id eſt, in meridie. Sed quia hujuſmodi lex eſt conſuetudo, propterea, ut ipſi dicunt, conſuetudini ſtandum eſt populi Dei, ut in meridie non poſt Aſtrolabium, ſed groſſo modo computato comedatur, ut in cap. *In his*, 11. *diſtinct.* Quod etiam docuit S. Thomas *loco citato*, & poſt eum Turrecrem. in d. c. *Solent, num.* 2. *verſ. Reſpondeo dicendum*, & in verb. *Hora,*
51 *de conſecr. diſt.* 1. Jure tamen ſcripto nulla hora eſt determinata comedendi in die jejunii, niſi hora veſperarum tempore quadrageſimali, ut eſt text. in d. cap. *Solent*, & tenent Abb. *in rubr. ſupra eodem n.* 2. & Sylveſt. *ubi ſupra num.* 12. Rationem egregiè
52 aſſignant Petr. & Hugo, & poſt eos Archid. in d. c. *Solent*, & Abb. *ubi ſupra*; quia ſcilicet jejunium quadrageſimæ majoris celebramus ad imitationem Chriſti; & quia Chriſtus jejunavit quadraginta diebus, & quadraginta noctibus nihil comedens, deberemus & nos toto illo tempore jejunare nullâ die, vel horâ comedentes, ſi natura pateretur humana. Sed quia hoc non eſt poſſibile in humanis præter divinum miraculum, ſtatuit Eccleſia, ut ſaltem per omnes quadraginta dies fictè ſumptos fideles jejunarent: nam poſt veſperas expletas dies fi-
53 ctè expletus dicitur, cùm aliud officium diurnum non ſuperſit, ut latiùs per Archid. *ubi ſupra*, quem totidem verbis ſequitur ibi Bellam. *n.* 2. *verſ. Sed quare hoc ſic ſtatuitur*, & Turrecrem. *n.* 2. *in ver. Hora, verſ. Dicit autem Hugo.*

Infertur tertiò, ut extra Quadrageſimam in die-
54 bus jejunii liceat veſci ovis, & lacticiniis, ſi hoc habeat conſuetudo, ut eſt notabile dictum Archid. in cap. *Rogationes, de conſecr. diſt.* 3. quem ſequitur Abb. *ſupra in rubr. n.* 5. *verſ. Sed vide notabile dictum* ſubdens hanc videri laudabilem conſuetudinem, præſertim in civitatibus, ubi non eſt copia piſcium: ut Senis.

Jure tamen ſcripto quamvis Goffredus in defi-

nitio-

nitione jejunii comprehendat abſtinentiam à carnibus, & trahentibus ſementinam originem à carnibus, ut ab ovis, lacte, & caſeo, cap. *Denique*, 4. *diſtinct.* idemque videatur ſentire Innocent. *ſupra in rubr.* dum dicit, ex cauſa, puta propter penuriam piſcium ſtatui poſſe, ut liceat uti iſtis lacticiniis, licèt utentes extra Quadrageſimam ſecundum eum non frangat jejunium, ſed peccent. Veritas tamen eſt eſum lacticiniorum non eſſe ab Eccleſia vetitum, niſi in Quadrageſima: nam d. cap. *Denique*, 4. *diſtinct.* quod facit mentionem de his lacticiniis, loquitur de jejuniis Quadrageſimalibus. Sed in aliis jejuniis nullus textus ſpecificè de hoc diſponit; & ſic tranſeunt communiter Doctores, ut Abb. teſtatur *ſupra in rubr. num.* 5. & ſequitur Sylveſt. in verb. *Ieiunium, num.* 15. dicens eſum ovorum, & lacticiniorum interdictum eſſe in Quadrageſima, ut in d. cap. *Denique*: non autem in aliis ſecundum S. Thomam, Petr. de Palude, & communiter Doctores; niſi hoc habeat conſuetudo, quam ubique ſervandam in jejuniis dixerunt Auguſtinus, & Ambroſius in cap. *Illa*, 12. *diſt.* & in c. *Vtinam*, 76. *diſt.* Unde in omnibus jejuniis præter Quadrageſimam hæc comedi poſſunt, ubi conſuetudo habet ut comedantur.

Secundum membrum ſuperiùs propoſitum eſt,
55 cùm conſuetudo relaxat, & ſolvit jejunium in totum: & ſunt opiniones; nam gloſ. hîc, quam propter ejus auctoritatem dicit eſſe mente tenendam Abb. *num.* 5. *verſ. Sed nota gloſſam*, ſentit conſuetudinem hanc jejunii relaxativam validam eſſe. Idemque ſentit Hoſt. *in ſumm. hoc tit.* §. *Quando jejunandum*. Verùm idem Hoſt. *hîc num.* 2. *verſ. Teneas tamen primam*, retractat quod ſcripſit in Summa; ait
56 enim eſſe quod in jejuniis ſolemnia, in quibus contraria conſuetudo non operatur, ſicut Quadrageſimæ, & Quatuor temporum, & feſtivitatum præcipuarum. Et hoc dictum Hoſtienſ. ſequuntur hîc Jo. And. *num.* 8. Butr. *num.* 12. Card. *num.* 2. & reliqui omnes. De communi Præpoſ. in cap. *Denique*, *n.* 23. 4. *diſt.* In aliis autem habet locum conſuetudo
57 niſi Prælatus aliud injungat, ut idem Hoſt. notat poſt, Innoc. *in rubr. ſupra eod. verſ. Sunt autem jejunia indicta neceſſaria*, & verſ. *Ad hæc*, & ſecundum hoc dicit eſſe intelligendum quod ſcripſit in ſumma. Jejunia enim, quæ à ſingulis diœceſanis per
58 ſingulas diœceſes inducuntur, ab omnibus ſubditis ſunt ſervanda, cap. 1. *ad finem, de conſecr. diſt.* 4. cap. *Iejunia, diſt.* 5. & notant Hoſtienſ. *hîc n.* 5. *in ver. Et aliis ſolemnibus jejuniis*, Jo. Andr. *n.* 4. *in fine in eod. verb.* Butr. *n.* 4. & 11. Anchar. *n.* 3. *in* 4. *notab.* & Card. *in* §. *Præterea n.* 1. De hac tamen conſuetudine jejunii relaxativa dicam pleniùs *in cap. ſeq.* in quæſtione, An ex conſuetudine immemorabili in populo Mediolanenſi potuerit præſcribi contra numerum quadraginta duorum dierum Quadrageſimæ ab Eccleſia inſtitutum.

De Obſervatione Jejuniorum.

Cap. Explicari.

SUMMARIUM.

1 *Carnibus veſci licet ſi feſtum Nativitatis contingat in ſexta feria, exceptis profeſſis, & voventibus.*

2 *Regulares in ſexta feria an teneantur à carnibus abſtinere ex voto, an ex regula, & n. ſeq. uſq. ad n.* 11.

3 *Et an, & quando teneantur ex voto ad obſervantias regulares.*

4 *Regula Prædicatorum non obligat tranſgreſſores ad aliquam culpam neque mortalem, neque venialem, ſed tantum ad pœnam taxatam, & n.* 9.

5 *Religioſi ad quæ obligentur ultra communia Chriſtianorum vincula.*

6 *Fratres Minores obligantur ex voto profeſſionis ad omnia, quæ in regula ipſis ſub verbis obligatoriis inducuntur.*

7 *Et in ſpecie ad jejunandum in ſextis feriis.*

8 *Votum in dubio intelligitur de ſimplici.*

9 *Præcepta regulæ ex ſui natura obligant ad mortale.*

10 *Obligatio nunquam inducitur ubi conſtat de mente legis obligare nolentis.*

11 *Carnibus veſci non poſſunt in die Nativitatis Domini, qui voverunt illas nunquam comedere.*

12 *Vovens abſtinere à carnibus in ſextis feriis an teneatur abſtinere ſi eâ die occurrat feſtum Nativitatis, & n. ſeq. uſque ad n.* 30.

13 *Votum debet intelligi ut non ſit inutile, ſed aliquid operetur, & n.* 20. *&* 22.

14 *In voto magis attenditur intentio voventis, quàm verba.*

15 *Vovens abſtinentiam à carnibus in die, in qua pervenerit ad locum peregrinationis, vel in qua occurret ſalutatio Virginis, tenetur abſtinere etiam in Dominica Reſurrectionis.*

16 *Votum abſtinentiæ à carnibus in die Veneris, an obliget in die Nativitatis ubi non apparet de intentione voventis. & n.* 34.

17 *Et quid ſi votum fuerit emiſſum in memoriam Paſſionis Domini.*

18 *Diebus feſtis licet non tantùm ſpiritualiter, ſed etiam corporaliter honeſtè lætari in cibis, & veſtibus.*

19 *Authoritas legis, vel Superioris in juramento, & voto ſemper intelligitur excepta.*

20 *Votum abſtinentiæ à carnibus in die Veneris, niſi comprehendat diem Nativitatis, eſt deriſorium.*
Contrarium, n. 22.

21 *Statutum eſt nullum ſi diſſonat idem quod jus commune.*

22 *Voto ſe adſtringere ad id, quod eſt in præcepto, non eſt inutile.*

23 *Funiculus duplex difficilius rumpitur.*

24 *Vovens abſtinere à carnibus in diebus aliàs permiſſis tenetur abſtinere etiam in die Nativitatis.*

25 *In voto non fit extenſio de caſu ad caſum.*

26 *Legis intellectus referri debet ad caſum frequentius contingentem.*

27 *Jejunare vovens in ſextis feriis tenetur etiam in die Natalis Domini.*

28. Con-

28 *Conſuetudo univerſalis Eccleſiæ cenſetur traxiſſe originem ex traditionibus Apoſtolorum, vel ex Generalibus Conciliis.*

29 *Conſuetudo poteſt jejunium modificare, ſi ex rationabili cauſa ſit introducta, non autem ut homines intendant ventri.*

30 *Mediolanenſes an potuerint præſcribere contra numerum quadraginta duorum dierum Quadrageſimæ ab Eccleſia inſtitutum, & num. ſeq. uſque in finem.*

31 *Quadrageſima ratione jejunii eſt de jure divino, ratione temporis ex traditione Apoſtolorum.*

32 *Quadrageſima quot habeat hebdomadas.*

33 *Quadrageſima nulla reperitur, quæ ſaltem quadraginta duos dies non habeat. & n. 42.*

34 *Quadrageſima in Eccleſia Orientali, in qua non jejunatur Sabbatho, incipit in Quinquageſima.*

Quadrageſimæ quadraginta duorum dierum, qua utitur Eccleſia Romana, additi fuerunt alii quatuor, ibidem.

Mediolanenſis Eccleſia hos quatuor dies non admiſit, nu. 37.

35 *Quadrageſima S. Ambroſii quæ ſit. & n. 38.*

36 *Quadrageſima eſt decima pars totius anni, inſtituta ut decima temporis Deo redderetur.*

37 *Mediolanenſes, qui in baptiſmate puerorum pedes lavant aqua conſecrata, excuſantur ob authoritatem Ambroſii.*

38 *Quadrageſima Mediolanenſis Eccleſiæ in quo differat à Quadrageſima Eccleſiæ Romanæ.*

39 *Conſuetudo præſertim jejunii relaxativa ut tollat legem, debet eſſe rationabilis, & legitimè præſcripta, & n. 43.*

40 *Ratione legis manente, non conſuetudo legem, ſed lex conſuetudinem vincit.*

41 *Conſuetudo irrationabilis, & inpræſcriptibilis eſt, quæ diſcrepat ab inſtituto univerſalis Eccleſiæ, aut quæ eſt contra eccleſiaſticam diſciplinam.*

42 *Quadrageſimam totam violavit, qui unam diem abſtinendo prætermiſit.*

43 *Conſuetudo requirit patientiam cum voluntate Principis, cujus eſt legem abrogare.*

44 *Privilegium in materia non veriſimili præſumitur falſum & ſubreptitium.*

45 *Can.* Denique 4. diſtinct. *non eſt B. Gregorii, licet ſub illius nomine referatur.*

46 *Crimina ſunt ſuſtinenda ratione ſcandali, vel ſchiſmatis.*

47 *Conſuetudo in delictis excuſat multitudinem à pœna temporali, ſed non gehennali.*

1 EXPLICARI, Si feſtum Nativitatis contingat in ſexta feria, licitum eſt carnes comedere, exceptis profeſſis, & voventibus. Hoc dicit. Communis diviſio. Deciſa conſultatio, & reſponſio. Secunda ibi, *Reſpondemus.*

2 Nota 1. ibi, *nec voto*, nec regulari obſervantia, Regularem non teneri à carnibus abſtinere ex voto, ſed ex regula, ſecundum Abb. *hic n. 1. in 3. notab.* Qui dicit hinc colligi argumentum optimum,
3 Religioſum non teneri ex voto ad omnia, quæ continentur in regulari obſervantia: ſed votum verſatur duntaxat circa tria ſubſtantialia regulæ, de quibus in c. *Cum ad monaſterium, in fin. de ſtatu Monach.* & in hac opinione dicit fuiſſe B. Thomam, & Archid. *in c. 1. 27. q. 1.*

4 Sed de doctrina Abbatis ego valdò dubito; nam aut regula non obligat tranſgreſſores ad aliquam culpam, ut in religione Fratrum Prædicatorum, in qua ſimiles tranſgreſſiones non obligant ad culpam neque mortalem, neque venialem, ſed ſolum ad pœnam taxatam ſuſtinendam, teſte D. Thoma *in 2. 2. qu. 186. art. 9. ad 1.* Et tunc certum eſt religioſis licere abſque peccato veſci carnibus in die Nativitatis Domini. C. *Quiſquis præceptum. Quod præcipitur*, 14. q. 1. & c. *Denique*, §. *Hac eſt legibus*, 4. *diſtinct.* Neque hoc caſu habet locum exceptio, de qua hic, quia loquitur tantummodo de his, qui ad abſtinentiam obligantur ex voto, vel ex regula, ut probat littera ibi, *adſtricti*, Aut regula obligat tranſgreſſores ad culpam, prout regulariter contingit ſi utatur verbis præceptivis, vel æquipollentibus, ut in juribus ſupracitatis: & notat Abbas in cap. *Nam concupiſcentiam, num. 2. verſ. Et tunc aut lex loquitur per verba præceptiva, ſupra de Conſtitution*, & dicendum eſt religioſos teneri ad obſervantiam regulæ ex vi voti obedientiæ: quia qui reſiſtit regulæ, Superiori reſiſtit, & ſic Deo, ca. *Qui reſiſtit*, cap. *Si Dominus*, & cap. *Julianus*, 11. *quæſt. 3.* & notat Abbas *loco citato*. Quid enim refert an Superior oretenus, aut ſcripto aliquid præcipiat? Et hujus ſententiæ eſt apertè Divus Tho-
5 mas *ubi ſupra*. Nam in corpore docet tranſgreſſionem regulæ in his, quæ pertinent ad exterius exercitium, ſicuti ſunt omnes exteriores obſervantiæ, obligare ad mortale indiſtinctè in concernentibus principaliter tria vota ſubſtantialia, ſcilicet paupertatis, continentiæ, & obedientiæ. In aliis verò, quæ ad prædicta ordinantur, obligare ad mortale in duobus caſibus, videlicet propter contemptum, vel propter præceptum, ſive oretenus à Prælato factum, ſive in regula expreſſum: Quia inquit, hoc eſſet facere contra obedientiæ votum. Et in reſponſione ad primum ait; (Ille qui profitetur regulam, non vovet ſervare omnia, quæ ſunt in regula; ſed vovet regularem vitam, quæ eſſentialiter conſiſtit in tribus prædictis: Unde & in quibuſdam religionibus cautius aliqui profitentur non quidem regulam, ſed vivere ſecundum regulam, id eſt tendere ad hoc ut aliquis mores ſuos informet ſecundum regulam, ſicut ſecundum quoddam exemplar. Et hoc tollitur per contemptum. In quibuſdam autem religionibus adhuc cautius profitentur obedientiam ſecundum regulam, ita quod profeſſioni non contrariatur, niſi id, quod eſt contra præceptum regulæ. Tranſgreſſio verò, vel omiſſio aliorum obligat ſolum ad peccatum veniale, quia hujuſmodi diſpoſitiones ſunt ad principalia vota. Peccatum autem veniale eſt diſpoſitio ad mortale in quantum impedit ea, quibus aliquis diſponitur ad obſervanda principalia præcepta legis Chriſti, quæ ſunt præcepta Charitatis.) Hæc Sanct. Thomas, quem iiſdem verbis ſequitur Archid. in c. 1. *num 2. 27 quæſt. 1.* & ipſemet Abbas in cap. *Nam concupiſcentiam, num. 4. verſ. Nec obſtat ſi dicatur ſupra de Conſtitut.* atque ita S. Doctor ſentit manifeſtè tranſgreſſionem obſervantiarum, quæ præcipiuntur in regula, contrariari profeſſioni, & voto ſolemni obedientiæ. Unde Cajetanus poſt princip. notat Religioſos omnes ultra communia vincula omnium Chriſtianorum teneri etiam ad tria Religionis vota, item ad præcepta facta à regula, vel Prælato, quæ tamen ſub voto obedientiæ comprehenduntur, & ad contemptum.

6 Præterea contra Abbatem allego textum expreſ-

Proſp. Fagn. in 2. part. 3. lib. Decretal.

ſum in cap. *Exijt*, §. *In primis. verſ. Ad omnia, de*
verbor. ſignificat. libr. 6. Ubi Nicolaus III. diſertis
verbis declarat Fratres Minores obligari ex voto
profeſſionis ad omnia, quæ in eadem regula ipſis
ſub verbis obligatorijs indicuntur. Et Clemens V.
7 in Clement. *Exivi, in §. Item quia, eodem tit.* com-
memorans quæ illa ſint, recenſet in ſpecie obliga-
tionem jejunandi in ſextis ferijs. Quamobrem ve-
rum non eſt quod dicit Abbas, Religioſum non te-
neri ex voto à carnibus abſtinere, ſed ex regula: imò
enim quiſquis tenetur ex regula, tenetur itidem ex
8 profeſſione, & voto ſolemni obedientiæ. Neque
obſtat hæc decretalis, quia dum excipit adſtrictos
ex voto, poteſt intelligi de voto ſimplici, prout in
dubio intelligi ſolet ſecundum ea, quæ notantur in
cap, *Rurſus*, & cap. *Meminimus. Qui Cleric. vel*
vovend. & per Bruxien. in verb. *Votum*, dum verò
excipit adſtrictos ex regula, intelligitur de adſtri-
ctis ex voto ſolemni, & ſic nulla eſt ſuperfluitas.
Ad hoc dict. cap. *Meminimus*, cap. *Veniens*, & cap.
Rurſus, eod. tit.

Salvari poſſet dictum Abbatis in eo caſu, in quo
regula jejunium præſcribens in ſexta feria non
obligaret ad culpam mortalem, ſed ad venialem
duntaxat. Tunc enim Regulares ſi in illa die in-
cideret feſtum Nativitatis, tenerentur jejunare ex
regula, non autem ex voto, ſecundum D. Thomam
loco citat.

9 Adverte etiam ad id, quòd ex D. Thoma ſupe-
rius dictum eſt, videlicet (Fratres Prædicatores ex
ſimilibus tranſgreſſionibus non obligari ad cul-
pam neque mortalem, neque venialem: hoc enim
non provenit ex eo, quod præcepta regulæ ex ſui
natura non obligent ad mortalem reatum, juxta te-
xtum in dict. Clement. *Exivi*, §. *Item quia, de ver-*
bor. ſignificat. Sed quia Conſtitutionibus Ordinis
ita cautum eſt, videlicet: Ut igitur unitati & paci
totius Ordinis provideamus, volumus, & decla-
ramus, ut regula noſtra, & Conſtitutiones noſtræ
non obligent nos ad culpam, niſi propter præce-
ptum, vel contemptum. Præceptum autem in
Regula nullum, niſi quod de natura ſua eſt ratio-
ne trium votorum, vel divinæ, aut Eccleſiaſticæ le-
gis contineri volumus, & declaramus. Et idem
in Conſtitutionibus, niſi ubi ponitur ſententia ex-
communicationis, aut formaliter exprimitur per
verbum, *Præcipimus in virtute ſanctæ obedientiæ.* Et
hoc idem in ordinationibus, & Prælatorum ver-
10 bis, & litteris intelligi volumus.) Hæc ibi. Non i-
gitur mirum ſi Regula, & Conſtitutiones prædicti
Ordinis non obligent ad culpam; quia ubicun-
que conſtat de mente legis obligare nolentis, nun-
quam inducitur obligatio, ut declarat Abbas in d.
cap. *Nam concupiſcentiam num. 2. verſ. Diſtinguo ſic*
quod aut certum eſt de mente legis, ſupra de Conſti-
tutionibus.

11 Secundò nota in eodem verſ. *Exceptis*, eos, qui
generaliter voverunt nunquam veſci carnibus, non
poſſe illis veſci in die Nativitatis Domini. Ratio-
nem reddit gloſſ. 1. *hic*, quia quæ ſine conditione
voventur, ſine conditione ſolvuntur, cap. *ult.* 32.
q. ult. Nam ex quo in voto emiſſo nihil exceperunt
generaliter tenentur, arg. cap. *Quia circa, de privil.*
& l. *Si ſervitus, ff. de ſervit. urban. prædior.* Atque ita
gloſſa intelligit exceptionem hic poſitam in eo, qui
vovit generaliter carnes nunquam comedere. Et in
hoc conveniunt omnes, ut teſtatur Abbas *n num. 3.*
verſ. In gloſſa prima.

12 Sed valdè controverſum eſt quid juris ſit in il-
lo, qui ſpecialiter vovit abſtinere à carnibus in die
Veneris, numquid talis poſſit eas comedere, ſi in
illa die occurrat feſtum Natalis Domini, Abbas
hic num. 3. verſ. Sed præcedens opinio, concludit
hunc teneri abſtinere etiam in die Nativitatis. Et
hanc opinionem dicit eſſe veriorem, & in eam in-
clinare Moderniores, tum ob rationem gloſſæ:
quia qui generaliter vovit, tenetur abſtinere in qua-
13 libet ſexta feria; Tum quia, ut ipſe ait, ſi intellige-
retur votum de eſu illicito, iſte voviſſet Deo de
vento. Unde ut videatur Deo aliquid offerre, de-
bet intelligi quòd abſtinebit feriâ ſextâ, etiamſi a-
liàs licitè poſſent carnes comedi. Nam diſpoſitio
debet ſemper intelligi ut non ſit inutilis, ſed ut ali-
quid operetur, c. *Abbate, infra de verbor. ſignificat.*
& l. *Quoties, de verbor. obligat.* Sed ſi votum prædi-
ctum referretur ad eſum illicitum, de nihilo ſervi-
ret Deo illud votum, arg. l. *Qui bis, ff. eod.* ergo de-
bet generaliter intelligi, ut comprehendat etiam e-
ſum licitum. Idem videtur ſentire Sylveſter in ver.
Jejunium, in 10. *q. n.* 27.

Sed oppoſitum tenet Jo. Andr. *hic n.* 4. in gloſ. 1.
nam ſecundum eum, licet tutum ſit hoc tenere,
quod dicit gloſſa, tamen ſi quis vovit non come-
dere carnes in ſexta feria, occurrente eo die fe-
ſto Nativitatis, comedere poterit, niſi etiam eum
caſum in voto includere intendiſſet, ut ſic illud vo-
tum intelligatur de eſu non licito, allegat cap. *Peti-*
tio, & cap. *Ad noſtram il terzo, de iureiuran.* cap. *Su-*
per quibuſdam, de verbor. ſignif. & l. *Adigere*, §. *ult.*
ff. de iurep. atr. Et quod hic dicitur de voto. Jo. An-
dr. intelligit de eo, qui vovit nunquam comedere
carnes. Et idem putat ſi voviſſet non comedere die
aliàs permiſſo, & tunc feſtum occurreret; nam &
eo caſu locus eſſet gloſſæ. Ita Joan. Andr. quem
hic referunt, & ſequuntur Henr. Boich, *num.* 1. *&*
2. Anton. de Butr. *num.* 4. Petrus de Anchar. *num.*
3. hic. Licet eum reprobet Cardinal. *num.* 3. quia, inquit,
hodie, ex quo emanavit iſtud Capitulum, quicun-
que voveret non comedere certâ die, puta ſextâ
feriâ, vel die, qua veneri Salutatio Virginis, ſi ea
die veneri Nativitas, tenebitur ſervare votum, ex
quo non excepit hunc caſum, Regula *Contra*
eum. libr. 6.

Poſſet ſic diſtingui. Aut vovens non come-
dere carnes in ſextis ferijs intendit comprehen-
dere etiam diem Nativitatis, & extra dubium eſt
hunc teneri abſtinere etiam in illa ſexta feria, in qua
14 occurrit Nativitas, quia eatenus quis adſtringitur
voto, quatenus intendit & non ultra, leg. *Obligatio-*
nem ff de action. & obligat. cap. *Litteraturam*, & i-
bi gloſſ. 1. *ſupra de voto*, Magis enim in voto atten-
15 ditur intentio voventis, quàm verba, cap. *Super eo,*
§, *Rurſus, eodem tit.* Et idem puto ſi habitualiter
intendiſſet obligare ad abſtinentiam à carnibus
etiam in die Nativitatis, ut quia ſi hoc memoriæ
occurriſſet, ita deliberaſſet, ut declarat Sylveſter *in*
verb. Jejunium, quæſt. 10. *num.* 27. *verſ. Ego diſtin-*
guo, Ad hoc l. *Cum in teſtamento, ff. de rebus dub.* &
l. *Tale pactum*, §. *final.* cum concord. de quibus illi
per gloſſam *finalem fin. ff. de pact.* Et multò magis
ſi tacitè ſe obligaſſet ad abſtinentiam etiam in
die Nativitatis, puta quia in illa die, quæ contigit
in ſexta feria, carnes comedit, & ſibi accidit ali-
quid ſiniſtrum; & ideo vovit in omnibus ſextis
ferijs à carnibus abſtinere. Idemque dicendum
eſt ſi voluiſſet abſtinere in die, in qua perveniret
ad

ad locum peregrinationis, ſecundum exemplum Joan. Andr. *hic in princip. in verb. Voto* Nam ſi pervenerit ad locum deſtinatum in die Dominico; immò & in paſchate Reſurrectionis, utique teneretur abſtinere. Et idem eſſet ſi voluiſſet per annum abſtinere in die, in qua occurreret Salutatio Virginis, ſecundum exemplum Cardinalis: nam ſi hoc feſtum contingeret in die Dominico, abſque dubio teneretur abſtinere, etiam in Dominica Reſurrectionis.

16 Non igitur apparet ratio, cur non item teneatur in die Nativitatis. Quod ſi de intentione voventis nec expreſsè, nec tacitè appareret, tunc recurrendum eſſet ad cauſam, quâ motus fuit ad vovendum. Nam ſi voviſſet abſtinentiam à carnibus in die Veneris, quia plures comederat, & voluit præcepto Eccleſiæ addere etiam obligationem voti, ut hoc vinculo ſe à peccato cohiberet; hoc caſu non videtur ſe voluiſſe adſtringere ad abſtinentiam in die Nativitatis; quia in illa die nullum eſt peccatum veſci carnibus in ſexta feria, ut hic patet. Et ſic ceſſat ratio motiva, propter quam vovit, argum. cap. *Etſi Chriſtus, ad finem, ſupra de jurejuran.*

17 Idemque arbitror dicendum in eo, qui vovit abſtinere à carnibus in ſextis ferijs in memoriam Dominicæ paſſionis. Veriſimiliter enim non videtur ſe voluiſſe adſtringere ad abſtinentiam in die Nativitatis, ſed potius ſe conformare cum conſuetudine Eccleſiæ univerſalis, quæ licèt indeſinenter recolit memoriam paſſionis Domini; tamen in feſto Nativitatis indulget fidelibus eſum carnium ob tantæ feſtivitatis venerationem, ut hic patet.
18 Nam propter excellentiam diei detrahitur abſtinentiæ, & macerationi carnis. Unde colligunt Doctores, in diebus feſtis licere non tantùm ſpiritualiter, ſed etiam corporaliter honeſtè lætari in cibis, & veſtibus, ut in ſpecie hic notat Abb. *num. 2.* & Sylveſt. *in verb. Jejunium, num. 27. verſ. Ex quibus elici poteſt.* Quamobrem ſicut in juramento in-
19 telligitur excepta authoritas Eccleſiæ, & legis, cap. *Conſtitutus*, à contrario ſenſu *de reſcript.* cap. *Venientes, de jurejuran.* Bald. *conſ. 29. num. 2. in fine, verſ. Nam ſicut in juramento, lib. 1.* ita & in voto, ut præfertur, emiſſo, cap. *Non eſt voti, ſupra de voto*, gloſſ. *unica* in cap. *Deus qui, ſupra de vita, & honeſtat. Clericor.* Hoſtienſ. in cap. *Rurſus, infra ne Cleric. vel Monachi.* Ad quod optimè faciunt jura per Jo. Andr. allegata, de quibus ſupra *un. 13. verſ. Sed oppoſitum.*

20 Neque obſtat quòd ſecundum Petr. de Anchar. *hic in 3. notab.* cùm abſtinentia à carnibus in die Veneris ſit in præcepto, votum ſuper hoc emiſſum videatur deriſorium, cùm non poſſit augere effectum obligationis contractæ ex juris diſpoſitione, ut l. *Creditori. ff. de leg. 1.* & l. *Qui bis. ff. de ver-*
21 *bor. obligat.* Sicut ſtatutum eſt nullum, ſi diſponat idem quod jus commune, ut notatur in cap. 1. *de Conſtitut. lib. 6.* Ac proptèrea ut votum aliquid operetur præter jus commune, includere debeat etiam diem Nativitatis. Nam reſpondetur, ceſſare hanc difficultatem, ſi intelligamus hunc textum procedere in eo tantùm caſu, in quo quis vovit nunquam carnes comedere, juxta intellectum Jo. Andr. talis enim procul dubio ſe adſtringit ad abſtinentiam ultra jus commune, atque ita votum non eſt inutile.

22 Quod ſi loquamur in eo, qui in ſpecie vovit abſtinentiam à carnibus in die Veneris, tunc reſpondeo non eſſe inutile ut quis ſe voto adſtringat ad id, ad quod tenetur ex præcepto Dei, vel Eccleſiæ.

Quod optimè explicat Cardin. Cajetanus in *2. 2. quæſt. 186. art. 9. verſ. Dubium circa hanc litteram*, ait enim (Quemadmodum id quod cadit ſub jure poſitivo communi, ſi in regula ſtatuatur, obligatur illius profeſſor duplici vinculo, ſcilicet, juris Canonici & propriæ regulæ ad id ſervandum, verbi gratia, ſi in regula indicuntur inter alia jejunia etiam illa, quæ ſunt ab eccleſia inſtituta, tenetur Religioſus ille jejunare non ſolùm ex eccleſiæ ſtatuto, ſed & ex ſuæ regulæ mandato: Ita ſi præcepta Dei, vel naturalis juris in regula ſtatuantur ſervanda, tenetur profeſſor illius regulæ ex duplici capite ad illa præcepta ſervanda, ſcilicet ex divino jure, & ex ſua regula. Non enim inconvenit præceptum à jure iterum præcipi ab alio jure, vel judice, ut patet) Hæc ille.

Præterea non eſt inutile ut aliquando quis voveat abſtinentiam à carnibus in diebus aliàs prohibitis. Nam aliquis abſtinet à peccato propter votum, qui non abſtinet propter præceptum. Ideoque pœnitenti, qui in peccatum aliquod frequentius labitur, providus Sacerdos quandoque ſuadet cum fructu ut voveat ad tempus, ut vel ſic ſe à lapſu compeſcat.

23 Unde non ſubſiſtit quod dicit Abbas hunc vovere Deo de vento, quia funiculus duplex difficilius rumpitur, cap. 1. *de treg. & pace*, & duo vincula magis ſtringunt, quàm unum, §. *Affinitatis inſtitut. de nupt.* Authen. *Itaque, C. de commun. de ſucceſſ. cum ſimil.*

24 Quod ſi neque ex cauſa impulſiva, neque ex alijs circumſtantijs, & conjecturis diſcerni poſſit an vovens non veſci carnibus in ſexta feria intenderit ſe adſtringere ad abſtinentiam in die Nativitatis nec ne, ſed res prorſus dubia ſit: tunc exiſtimo veriorem eſſe opinionem Jo. Andr. ut ſcilicet textus noſter procedat in eo tantùm, qui generaliter vovit nunquam carnes comedere; non autem in eo qui vovit eas non comedere in ſextis feriis. Conſidero enim inter hos duos caſus eſſe evidentem rationem diverſitatis. Nam qui vovit generaliter nunquam veſci carnibus, utique voluit privare ſe libertate illas comedendi etiam in diebus aliàs permiſſis. Unde cum ex vi ſuæ obligationis teneatur ab illis abſtinere, etiam in Dominica Reſurrectionis, non eſt ratio cur ſimiliter non teneatur in die Nativitatis, æqualiter enim permittit Eccleſia eſum carnium in paſchate, atque in Nativitate. Unde Doctores dicunt eum, qui vovit abſtinere à carnibus in omnibus quintis feriis, teneri utique abſtinere etiamſi in die Jovis occurrat feſtum Nativitatis.

25 Quod apertè ſentit Jo. And. *n. 4.* in gloſ. 1. *verſ. Item puto.* At verò qui vovit ſpecialiter abſtinere à carnibus in die Veneris, vovit abſtinentiam in illis diebus, in quibus ex prohibitione Eccleſiæ interdictus eſt eſus carnium: ergo non cenſetur voviſſe abſtinentiam in die Nativitatis, quia in illa die, etiamſi ſit feria ſexta, eſus carnium non eſt ab Eccleſia interdictus. Non enim eſt facienda extenſio ex ſextis feriis aliàs prohibitis ad ſextam feriam Nativitatis ab Eccleſia permiſſam, cum in voto nõ debeat fieri extenſio de caſu ad caſum, ut notatur in cap. *non ſolum de regular. lib. 6.* & probatur in c. *Litteraturam, ſupra de voto.* Et in dubio creden-

a *Proſſ. Fagn. in 2. par. 3. lib. Decretal.*

dum eſt futurum fuiſſe ut vovens excepiſſet diem Nativitatis, ſi memoriæ occurriſſet, ut ſic cum Eccleſiæ uſu ſe conformaret, & non eſſet ſingularis in ſua familia, ut videtur advertiſſe Molina *tomo 2. de juſtit. diſp. 272. col. 2. verſ. Exempla ſunt.* Præte-
26 rea frequenter accidit ut quis generaliter voveat nunquam edere carnes, ut patet in Carthuſianis, & Minimis S. Franciſci de Paula. At vix reperietur ut regula præcipiat in ſpecie abſtinentiam à carnibus in die veneris, hoc enim ferè eſſet ridiculum, cùm non tantum Religioſis profeſſis, ſed omnibus Chriſtianis in ea die ſit eſus carnium interdictus. Item rariſſimè accidit ut quis voto ſe adſtringat ad carnes non edendas in die Veneris, & ferè hic caſus vix poteſt contingere niſi in eo, qui aliquando edit & propterea vult ſe à lapſu coercere, addita voti obligatione. Ergo hic canon adaptari debet ad primum caſum, qui frequenter accidit, l. *Nam ad ea ff. de legibus*, non autem ad ſecundum, qui aut per rarò, aut nunquam contingit. Nam ex iis, quæ fortè uno aliquo caſu accidere poſſunt, jura non conſtituuntur. Imò quæ ſemel, aut bis accidunt, contemnunt legiſlatores, ut l. *Ex iis*, & l. *Quoniam, ff. eod.* Ex his apparet fortè aliud dicendum eſſe in
27 his, qui ex voto, ſeu ex regula tenentur jejunare in omnibus ſextis ferijs, ut Fratres Minores. Hi enim voto ſunt adſtricti ad id, ad quod de jure non tenentur, cum jejunium in ſexta feria non ſit in præcepto, ut dixi in *cap. præc. num. 23.* & conſequenter ſunt adſtricti etiam ad jejunium in die Natalis Domini, cum quoad jejunium non ſit differentia inter illam diem, & alias ſextas ferias. Atque ita in eo, qui in ſextis feriis vovit jejunare, tenent Palud. *in 4. diſtinct. 38. quæſt. 3. art. 4. num. 26.* Navarrus in *Summa Hiſpana, ca. 28. addit. ad num. 27. cap. 21.* & alii apud Sanchez. *in Summa tomo 1. libr. 4. cap. 11. num. 61.*

28 Ultimò nota ibi, *ſecundum conſuetudinem Eccleſiæ generalis*, valere conſuetudinem in relaxatione Jejunii, quod dicit mente tenendum Abbas, *hic num. 3.* ſubdens hunc textum optimè facere pro gloſſa in cap. præcedenti, & contra dictum Hoſtienſis ibi. Sed tu adverte, quia textus hic loquitur in conſuetudine univerſalis Eccleſiæ, quæ cenſetur traxiſſe originem vel ex traditionibus Apoſtolorum, vel ex decretis Conciliorum generalium, ut legitur in cap. *Illa*, ubi Archid. & omnes notant, 12. *diſtinct.* Unde non mirum ſi tanquam lex ubique ſervanda ſit; cap. *Pernicioſum, ſupra de celebrat. Miſſar.*

Quod ſi conſuetudo ſit localis, tunc ſubdiſtin-
29 gue. Quædam enim eſt conſuetudo, quæ non relaxat jejunium in totum, ſed illud modificat, & interpretatur quoad horam, qualitatem ciborum, & unicam comeſtionem. Et hæc valida eſt, ſi ex honeſta, & rationabili cauſa ſit introducta: non autem ut homines intendant ventri, & gaudijs temporalibus, ut dixi plenè in *cap. præc. num. 46.* Quædam verò eſt conſuetudo, quæ in totum ſolvit jejunium, & in hac ſunt opiniones, quas recitant in eodem *cap. præc. num. 55.* Abbas, ibi, *num. 5.* diſtinguit An Papa ſciat, & tolleret necne. Hic vero *num. 3.* ponit aliam diſtinctionem, videlicet An conſuetudo habeat in ſe cauſam rationabilem, & honeſtam, an non: Sed tu dic latius, ut in quæſt. ſeq. præſertim à *n. 39.*

QUÆRO, An ex conſuetudine immemorabili
30 in Populo Mediolanenſi potuerit præſcribi contra numerum 42. dierum Quadrageſimæ ab Eccleſia inſtitutum, ita ut non poſſint Mediolanenſes compelli ad inchoandum jejunium, ſive abſtinentiam die Dominico, qui præcedit feriam ſecundam, quæ ex prædicta conſuetudine ipſis eſt initium quadrageſimæ continentis dies 41.

31 In hoc dubio ſupponendum eſt primò Quadrageſimam ratione jejunij eſſe de jure divino, ratione temporis eſſe ex traditione Apoſtolorum, ut per multos Canones antiquos, & dicta SS. Patrum docet Martin. Ajala *de tradit. part. 3. de jejunio & quadrageſ.* Et Cardin. Varmenſis de cæremonia, à tempore ſumptis, *c. 1.*

32 Supponendum eſt ſecundò Quadrageſimam habere aut ſex, aut ſeptem hebdomadas, ut tradit Caſſianus *in collation. de remiſſion. Quadrageſimæ.*
33 Nam illi, qui jejunant ſeptem hebdomadas ſubtrahunt abſtinentiæ ſeptem dies dominicos, & ſex dies Sabbathi: qui verò ſex hebdomadis, ſex dies dominicos, ut B. Gregorius docet *homil. 16.* tractans de numero dierum quadrageſimæ, ita ut non ſit reperire Quadrageſimam, quæ ſaltem non habeat quadraginta duos dies. Eccleſia ſiquidem
34 Orientalis, in qua non jejunatur Sabbatho, incipit quadrageſimam in quinquageſima; & ſic continet ſeptem hebdomadas. Eccleſia verò Romana ſervat numerum quadraginta duorum dierum, quibus ut idem Gregorius tradit *de conſecratione, diſt. 5. can.* Quadrageſimæ additi fuerunt quatuor alij dies.

35 Supponendum eſt tertiò quadrageſimam Sancti Ambroſij fuiſſe quadraginta duorum dierum, & incœpiſſe à die Dominico, ut ex ipſo habetur *ſermon. 23. & 24.* ait enim in ſerm. 23. Sanctæ Quadrageſimæ rationem, cujus hodie initium celebramus. Qui dies per ſequentem ſermonem probatur, fuiſſe dies dominicus, dum inquit; Retinent adhuc ſenſus veſtri, Fratres, nos hoc ſuperiore Dominica prædicaſſe. In utroque autem ſermone explicat, cur Quadrageſima habeat quadraginta duos dies, cujus figuram quadraginta duas illas men-
36 ſiones dicit habuiſſe. Quo etiam Decius Doctor Mediolanenſis in c. *Ad audientiam. de reſcript. num. 20.* habet hæc verba: (Quadrageſima inſtituta fuit ut decima temporis Deo redderetur, quæ eſt in triginta ſex diebus, prout eſt quadrageſima, exceptis diebus dominicis, & ulterius additi ſunt quatuor dies, & ſic ſunt quadraginta ad imitationem Chriſti, qui quadraginta diebus jejunavit, can. *Quadrageſima, diſt. 5.* Quod fuſius ante eum explicat
37 Gemin. *conſ. 37. num. 2. verſ. De hoc eſt.* Mox ſubdit Decius: Eccleſia verò Mediolanenſis non accepit illos quatuor dies.) Hæc ille. Et in hoc Mediolanenſes excuſari poſſunt ob auctoritatem Ambroſij. Quemadmodum etſi pedes eorum, qui baptizantur, prohibeantur lavari in Concilio Elibertano, *c. 48.* relato in c. *Emendavi, 1. q. 1.* tamen excuſantur Mediolanenſes, qui Ambroſij auctoritate
38 Puerorum pedes lavant aqua conſecrata, ut ait ibi gloſſ. *in verb. Laudandi ſunt.* Cum igitur Quadrageſima Ambroſiana differat ſolum in quatuor diebus à quadrageſima quam Romana ſervat eccleſia: ſequitur ut quadraginta duos dies contineat, & incipiat in ipſo die dominico, ut oſtenſum eſt ex eodem ſancto, & teſtatur etiam Divus Gregorius *in d. homil. 16.*

39 His ſuppoſitis ad dubium videtur negativè reſpondendum. Nam conſuetudo, ut tollat legem

debet

debet eſſe rationabilis, c. *fin.* ubi Abb. *nu.* 4. *de conſuetud.* gloſ. *un.* in cap. 1. *eod. tit.* per illum textum, Felin. in c. *Cum ex officij, de præſcript.* Aym. *conſ.* 96. *num.* 3. Anton. Gabr. *lib.* 5 *de præſcript. concluſ.* 1. *num.* 36. alios congerens. Quod maximè eſt verum in conſuetudine jejunij relaxativa, ut hic per Abb. *num.* 3. Talis autem non eſt hæc conſuetudo, cùm nulla ratio ſit cur eo die, quo non modò Eccleſia Mediolanenſis, ſed tota ab Oriente uſque ad Occidentem Eccleſia incipit officium Quadrageſimale, & luget peccata, ut inquit Caſſianus *in ſupraſcript. collation.* Solus populus Mediolanenſis intemperantiæ indulgeat. Ergo cum prorſus ſit contra ra-

40 tionem, ut tanta deformitas publicè in Eccleſia appareat; ſequitur ut talis conſuetudo non poſſit tollere legem maximè rationabilem: quinimò cùm maneat ratio eadem, ut inquit D. Thomas *in* 1. 2. *quæſt.* 97. *art.* 3. *ad* 2. Propter quam prima lex utilis erat; non conſuetudo legem, ſed lex conſuetudinem vincit. Quamobrem in ſolemnibus jejuniis, præſerti n Quadrageſimæ, conſuetudinem abſolutè nihil poſſe docuit Hoſt. *in cap. præced. num.* 2. retractans quod prius ſcripſerat in ſumma: quem ibi ſequuti ſunt Jo. Andr. *num.* 8. Butr. *num.* 12. Cardin. *num.* 2. & alij frequentiori calculo. Et ita communiter teneri teſtatur Præpoſ. in c. *Denique, n.* 23. 4. *diſt.*

41 Prætereà illa conſuetudo dicitur irrationabilis, & nullo tempore præſcribi poteſt, quæ eſt contra Eccleſiaſticam diſciplinam, cap. *Cùm inter, de conſuetud.* Felin. in cap. *Accedentes, n.* 6. *verſ. Fallit* 4. *de præſcript.* Bald. *in tract. de præſcript. in prima parte ſextæ partis principalis, n.* 7.

42 Sed hujuſmodi conſuetudo non modo ſimplici diſciplinæ Eccleſiaſticæ, ſed & ipſi Apoſtolorum traditioni adverſatur, ut oſtenſum eſt ſupra in ſecundo ſuppoſito, cùm non detur ſpecies Quadrageſimæ, quæ habet dies 41. & Ambroſius in eodem ſermone de Quadrageſima dicat: (Si quiſquam unam diem abſtinendo prætermiſerit, totam Quadrageſimam violavit, & propter modici temporis cibum, magnum fructum laboris amiſit;) & ſi ſolvitur jejunium uno die, tota Quadrageſima inhonoratur, cap. *Non liceat, conſecr. diſt.* 3. & cap. *Non oportet, ead. diſtinct.* Ergo talis conſuetudo præſcribi non potuit.

43 Altera conditio ad hoc ut conſuetudo immemorabilis poſſit legem abrogare vel in totum, vel in partem, eſt, ut ſit legitimè præſcripta. Abb. in d. cap. *fin. num.* 4. *de conſuet.* & requiritur patientia cum voluntate Principis, cujus eſt talem abrogare. Innocent. *in rubr. de conſuetud.* Felin. alios allegans in cap. *Cum ex officij, num.* 8. *de præſcript.* Aym. *conſ.* 96. *n.* 7. Sylveſt. *in verb. Ieiunium, num.* 8. Nec ſola tolerantia ſufficit ut ex ea colligi poſſit conſenſus Principis; multa enim tolerantur, quæ ſi in judicium deducerentur, non deberent tolerari, cap. *Cùm iam dudum, in fin. de præbend.* Sed in propoſita conſuetudine non poteſt oſtendi Summi Pontificis voluntas, qui ſemper reclamat per Prædicatores, ut in ſpecie teſtatur Sylveſt. *ubi ſupra his verbis:* (Ego verò primam limitationem approbo, quando conſuetudo eſt irrationabilis; ſecundam (hoc eſt, quoad interpretationem jejunij qualiter ſit explendum) concurrentibus duobus. Primò quod Papa ſileret ſine reclamatione; ſecus ubi reclamaret per Prædicatores, ſicut ubique facit de jejunio Quadrageſimæ, quod à minori parte fidelium ſervatur: & tamen conſuetudo non excuſat. Secundò, quòd conſuetudo talis ſit apud timoratos, & non eos, qui non jejunant, credentes tamen & ſcientes ſe jejunio obligatos, quia non eſt conſuetudo, ſed corruptela.) Hæc Sylveſter. At in caſu noſtro Papa ſemper reclamat per Prædicatores contra non obſervantes præcepta Eccleſiaſtica, nec apparet Mediolani omnes etiam timoratæ conſcientiæ hoc modo jejunaſſe, ſed potius contrarium ex Dec. ſupra cit. Ergo talis conſuetudo cùm non ſit legitimè præſcripta, non debet obtinere adverſus inſtituta univerſalis Eccleſiæ, Eccleſiaſticam diſciplinam, & traditiones Apoſtolorum.

44 Non obſtat quod habens conſuetudinem immemorabilem poſſit allegare privilegium, cap. 1. Ubi Doctores *de præſcript. in* 6. quia quando allegatur privilegium in materia non veriſimili, præſumitur falſum, & ſubreptitium, Felin in c. *Cùm ex officij, n.* 13. *de præſcript.*

45 Nec obſtat Can. *Denique, diſtinct.* 4. Primò quia ex illis verbis clarè non habetur, de qua Dominica loquatur. Denique allegatur nomine Gregorij; & tamen non reperitur uſquam tale dictum apud ipſum. Imò repugnat expreſsè verbis Gregorij ſupra relatis *Homil.* 16. Sed neque ex illis verbis cap. *Denique*, poteſt colligi voluntas, & conſenſus Papæ.

46 Demum prædictus Canon ubique probat conſuetudinem illam veſcendi carnibus in Dominica Quadrageſimæ eſſe corruptelam, & populos, qui ab ea dimoveri non poterant, mortaliter peccare. Et quamvis dicat cum venia ſuo ingenio relinquendos eſſe, tamen, ut inquit in verb. *Venia*, hoc debet intelligi de venia pœnæ, non de venia culpæ; tolerat enim Gregorius illud crimen veſcendi carnibus in Dominica Carniſprivij propter periculum ſchiſmatis, vel ſcandali. Unde non eſt dicendum quòd ignoſcatur eis, licet non puniat eos propter multitudinem, vel ſcandalum. Suſtinenda enim ſunt crimina ratione ſcandali, vel ſchiſmatis, ut 24. *quæſt.* 4. cap. *Non poteſt*, & ratione multitudinis, ut 50. *diſt.* cap. *Ut conſtitueretur.* Hæc ibi, & in verb. *Conſuetudine*, gloſſa dicit, conſuetudinem hujuſmodi excuſare à pœna temporali, ut ibi, ſed non à

47 gehennali. Imò enim conſuetudo non minuit peccatum, ſed auget, c. *Schiſma*, 24. *q.* 1. c. *Flagitia*, 32. *q.* 7. c. *Non ſatis de ſimon.* & ſequuntur ibi Archid. Bellam. Turrecrem. & Præpoſ.

Ultimò non obſtat quod legitur in recentioribus Homiliarijs, Dominica Carniſprivij: & tamen ſequitur in c. *Qnadrageſima.* Et quod in Breviarijs, & Miſſalibus Eccleſiæ Mediolanenſis prima Dominica Quadrageſimæ appellatur, quæ eſt ſecunda juxta noſtram ſententiam. Tum quia inſcriptiones hujuſmodi procedunt ſuppoſitâ corruptelâ inductâ poſt Ambroſium. Tum etiam quia cùm ille dies ſit primus, non appellaretur prima Dominica Quadrageſimæ, ſed potius Dominica in capite jejunij Quadrageſimæ.

De Eccleſiis ædificandis, vel reparandis.

Cap. Audientiam, il primo.

SVMMARIVM.

1 *Ecleſia nova poteſt in parochia ædificari propter nimiam diſtantiam parochialis, eique certa portio aſſignari ex redditibus Eccleſiæ antiquæ.*

2 *Poſſumus id ſolum, quod commodè poſſumus.*

3 *Horis congruis non accedens ad actum explicandum non cenſetur eidem intereſſe.*

4 *Parochia nova erigi non poteſt ex redditibus Eccleſiæ, cui non ſuperſunt neceſſaria ad ſuſtentationem Rectoris.*

5 *Parochiani cogi poſſunt ſubminiſtrare quæ ſufficiant ad vitam novi Parochi ſuſtentandam, ſi Eccleſia matrix redditibus non abundet.*

6 *Et quid ſi Parochiani ſint pauperes, & n. ſeq.*

7 *Eccleſia parochialis quandoque erigi poteſt ſine dote.*

8 *Parochialis noviter erecta quem honorem debeat impendere matrici Eccleſiæ.*

9 *Et in quibus eidem remaneat ſubiecta, & n. ſeq*

10 *Eccleſia nulla præter Cathedralem fundat intentionem ſuper ſubiectione alterius Eccleſiæ etiam fundatæ infra limites parochiæ ſuæ.*

11 *Parochia nova erigi poteſt ab Epiſcopo infra limites parochiæ alterius, etiam invito Rectore.*

12 *Appellari non poteſt ab erectione novæ parochiæ ad effectum ſuſpenſivum, ſed devolutivum tantùm.*

13 *Parochia nova ut erigi poſſit ab Epiſcopo infra limites alterius parochiæ, quæ requirantur, & num. ſeq. uſque in fin.*

14 *Parochialis Eccleſia in alterius parochia regulariter ædificari non debet.*

15 *Fallit legitimâ ſubſiſtente cauſâ, ibid. n. 15.*

16 *Et cauſa iuſta eſt magna difficultas Parochianorum accedendi ad Eccleſiam matricem, & n. 23.*

17 *Non tamen requiritur ut aliquis deceſſerit ſine Sacramentis.*

18 *Parochiæ amplitudo an ſit iuſta cauſa erigendi novam parochiam.*

19 *Et quid ſi inter populum alicuius villæ, & parochialem intercedat flumen, quod tranſmeari non poſſit.*

20 *Parochialis ſi intra civitatem ſita ſit, quibus remediis conſulendum ſit Parochianis extra civitatem exiſtentibus.*

21 *Regulares, quibus conceſſa eſt Parochialis intra civitatem, cogi poſſunt ab Epiſcopo ad conſtruendam Capellam extra civitatem; eique inſerviendum per ſe ipſos, vel Capellanum amovibilem.*

22 *Parochialis nova conſtrui poteſt ob neceſſitatem leproſorum, ſine gravi tamen præiudicio Parochialis antiquæ*

24 *Parochia erigi non poteſt ex ſola cauſa quòd populus ſit valdè numeroſus, ſed tunc cogendus eſt Rector ſibi coadiutores adiungere.*

25 *A parochia antiqua non poteſt Epiſcopus loco erectionis novæ parochiæ aliquam partem populi ſeparare, & alteri commodiori applicare.*

26 *Nec duas Parochias unire.*

27 *Vicarias duas perpetuas in parochiali Epiſcopus erigere non poteſt ex eo, quod populus ſit valdè numeroſus.*

28 *Parochia ut erigi poſſit quot incolæ ſint neceſſarij.*

29 *Parochia erigi non poteſt niſi citato Rectore Eccleſiæ matricis, & aliis quorum intereſt, & n. ſeq.*

30 *Parochiæ erectio ſi nulla ſit ex defectu citationis; non tamen prohibetur Epiſcopus ſi cauſa ſubſit, iterum ad erectionem procedere.*

31 *Parochiali erigenda infra limites alterius parochiæ quo ordine ſit procedendum in aſſignatione dotis, & nu. ſeqq.*

32 *Parochiali erigendæ aſſignari poſſunt redditus Eccleſiæ matricis, etiamſi ſit Cathedralis, non autem aliarum Eccleſiarum.*

33 *Pro parochia noviter erigenda poteſt Epiſcopus facere unionem beneficiorum, ſi alij redditus non ſuppetant.*

34 *Et quid de Canonicatibus habentibus curam animarum annexam in alia Eccleſia non Collegiata.*

35 *Ius patronatûs Eccleſiæ noviter ædificatæ infra limites alterius parochiæ, quibus ſit reſervandum.*

36 *Patroni plures eſſe poſſunt unius Eccleſiæ ex cauſa fundationis, vel dotationis, etiamſi inæqualiter dotaverint, & n. ſeq.*

37 *Acra quid ſit.*

38 *Eccleſia matrix, ex cuius obventionibus erigitur nova parochia, efficitur patrona ſimul cum alio dotante.*

39 *Eccleſia matrix non acquirit ius patronatûs in Eccleſia fundata intra ſuos limites, niſi de ſuo aliquid contulerit, quamvis oblationes futuræ dicantur eſſe loco dotis.*

40 *Capella ſi intra Eccleſiam ædificetur, & ab alio dotetur, Eccleſia efficitur patrona.*

41 *Mandatum ſpeciale requiritur ad erigendam novam Parochiam.*

42 *Ad parochiæ erectionem Epiſcopus an procedere debeat authoritate ordinariâ, vel delegatâ.*

43 *Parochias novas concurrentibus requiſitis poſſunt Epiſcopi erigere etiam in parochijs Regularium, & Ordinum Militarium.*

44 *Regulares Eccleſias ob Sacramentorum neceſſitatem non poſſunt Epiſcopi in parochiales erigere.*

45 *Appellatio ab Epiſcopo procedente authoritate delegatâ in eo caſu, in quo uti poterat etiam authoritate ordinariâ, ad quem ſit interponenda, & n. ſeq. uſq. ad n. 49.*

46 *Et quid ſi procedere non poterat authoritate ordinariâ n. 47.*

47 *Poteſtas delegata cur ſit Epiſcopis per Concilium Tridentinum attributa.*

48 *Appellatio ab erectione parochialis facta ab Epiſcopo infra limites parochiæ regularibus ſubiectæ interponi non poteſt niſi ad Papam.*

49 *In parochia erigenda an Epiſcopus teneatur adhibere conſilium, vel conſenſum Capituli, & n. ſeqq. uſq. ad n. 55.*

50 *Quid de iure communi.*

51 *Et quid ex Concilio Tridentino, n. 52. & 54.*

52 *In parochiæ diſmembratione requiritur tractatus.*

53 *In unionibus, & aliis actibus, quæ fiunt authoritate delegatâ, non requiritur Capituli conſenſus. Declaratur, n. 54.*

54 *Capituli conſenſus non requiritur, ſi nova parochia ab Epiſcopo erigatur in parochia Regularibus ſubiecta.*

55 *Decimæ ad Eccleſiam matricem pertinentes an tranſeant*

cant ipſo jure in parochialem noviter erectam infra illius limites.

56 *Eccleſia quæ noviter in parochialem erigitur, an Epiſcopus in vim Concilij Tridentini poſſit unire aliquam ex Canonicatibus Eccleſiæ matricis, & nu ſeqq.*

57 *Uniendi facultas non venit in generali diſpoſitione.*

58 *Tituli non ſunt ab Epiſcopis transferendi ab una ad aliam Eccleſiam ſine magna cauſa.*

58 *Parochiæ ex juſta cauſa poſſunt dividi etiam invitis Clericis.*

1 AD AUDIENTIAM. Propter nimiam diſtantiam Eccleſiæ poteſt nova Eccleſia in illius parochia conſtrui, eiq; certa portio aſſignari ex redditibus Eccleſiæ antiquæ. Hoc dicit. Dividitur in duas partes. In prima ponit facti narrationem. In ſecunda proviſionem, ibi *Quia igitur*. Quæ primò providet quando rector conſentit. Secundò, quando diſſentit, ibi, *Si verò*.

2 Nota primò ibi, *Sine magna difficultate*, hanc eſſe juſtam cauſam dividendi parochiam, & novam eccleſiam infra illius limites conſtituendi, ſi Parochiani ad eccleſiam antiquam ſine magna difficultate accedere nequeunt pro Sacramentis percipiendis, & divinis officiis audiendis. Et quod hic dicitur, ſine magna difficultate, Concilium Tridentinum dixit, Sine magno incommodo, in *cap. 4. ſeſſ. 21*, meritò; nam illud ſolum poſſumus, quod commodè poſſumus, ut l. *Nepos*, *Proculo, ff. de verborum ſignific.* cap. *fin ſupra, de dilat.* c. *Quia propter, de elect.* cap. *fin.* §. *penult. de procurat.* gloſ. in cap. *Faciat in ver. Non poteſt, in fin. 22. quæſt* 2. & hic notant Hoſtien. *in princ. in ver. Sine magna difficultate*, Jo. Andr. *num. 2.* Butr. *n. 4.* Cardin. *num. 2* & Anchar. *in 2. notab.* Sive autem hæc difficultas adeundi eccleſiam matricem proveniat ex diſtantia loci, ſive ex alia cauſa, nihil refert, ut dicam infra *in 2. q. num. 18.*

3 Secundò nota ibi, *congruo tempore*: eum, qui congruo tempore non accedit ad actum explicandum, non cenſeri eidem actui intereſſe, argum, cap. *conſuluit*, §. 1. *ſupra, de offic. deleg.* ſecundum Hoſtien. *hic in princ.* Jo. Andr. *num. 2.* Butr. *num.* 4. omnes in ver. *Congruo tempore*, & Card. *in 2. notab.* Quod facit contra Canonicos, qui accedunt ad chorum poſt officium inchoatum; & contra eos, qui ad Miſſam cœptam veniunt diebus feſtis, ut præcepto Eccleſiæ non ſatisfaciant. De quo tamen dic ut per Innocent. in cap. *Dolentes. ad fin. verſ. Item ſi aliquis non interfuit, ſupra de celebrat. Miſſar.* per Archid. in cap. *Miſſas, de conſecr. diſtinct. 1.* & Sylveſt. *in ver. Miſſis, 2. nu. 1. verſ. Dicitur quartò.*

4 Tertiò nota ibi, *convenienter valeat ſuſtentationem habere*: non eſſe locum erectioni novæ parochiæ ex redditibus Eccleſiæ antiquæ, niſi Eccleſia matrix adeò redditibus abundet, ut ejus Rector abſque proventibus novæ eccleſiæ aſſignatis competenter valeat ſuſtentari, ut *hic* & in cap. *Bonæ rei, 12. q. 2.* cap. *Quicumque, 16. q. 1.* cap. *Eccleſia, ſupra, de decim.* & cap. *proximo, ſupra eodem.* Quamobrem ſi Rector matricis eccleſiæ egeret redditibus ſibi ſubtractis, illius cauſa potior habenda eſſet, argum, cap. 1 *ſupra, de paroch.* cum aliis hic allegatis per Hoſtien. *num. 3. in verb. Obventiones, verſ. Sed quid ſi antiquus Rector, &* Butr. *n. 10.* nam agris ſuis ſitientibus alieni non ſunt irrigandi, l. *Præſes, C. de ſervit.* & ita concludunt *hic* gl. in ver. *Convenienter.* Hoſtien. *num. 3.* Joan. And. *num. 7.* in gloſ. 2. Butr. *num. 4. in Ver. Abundare*, & Anchar. *in 3. notab.*

5 Verum hanc concluſionem limitat ibidem Hoſtien. & gloſſam corrigit in eo caſu, in quo niſi fieret erectio novæ parochiæ, animarum periculum immineret, puta quia parochiani decederent ſine confeſſione, & aliis Eccleſiæ Sacramentis: tunc enim putat novam parochiam eſſe ab Epiſcopo erigendam, etiamſi eccleſia matrix redditibus non abundet, nam rebus animæ ſunt præferendæ, ut notatur in cap. *extirpandæ*, §. *Cum igitur, ſupra de præben.* & cap. 1. *de pignor.* Sed tu adverte, quia gloſſa habuit optimum intellectum relata ad textum; non enim negat quin ſit facienda erectio ubi periculum imminet animarum; ſed ſentit illam non eſſe faciendam ex redditibus eccleſiæ antiquæ, quando hujuſmodi reditus non ſufficiunt ad ſuſtentationem Rectoris, & ſic gloſſa non diſcrepat à ſententia Hoſtienſis. Dic ergo in hoc caſu in quo eccleſia antiqua nihil habet præter neceſſariam ſuſtentationem, & ſubeſt periculum animarum, cogendum eſſe ab Epiſcopo ſubiectum parochiæ populum, ut presbytero inſtituendo neceſſaria miniſtret, argum. cap. *Cum ſit Romana, de Simon.* & expreſſè cautum eſt decreto Concilij Tridentini *cap. 4. ſeſſ. 21.* ubi innovatur hoc cap. & ſtatuitur ut ſi neceſſe fuerit, compellere poſſit Epiſcopus populum ea ſubminiſtrare, quæ ſufficiant ad vitam ipſius Sacerdotis ſuſtentandam, facit *c. 7. ſeſſ. 21.* ibi, In illorum defectum Parochianos omnibus remedijs opportunis ad prædicta cogant, & *cap. 13. ſeſſ. 24.* in illis verbis: (per Parochianorum Symbola, aut collectas, aut qua commodiori ei videbitur ratione tantum redigatur, quod pro Rectoris, aut parochiæ neceſſitate decenter ſufficiat.) Hæc

6 ibi. Sin autem paupertas Parochianos excuſet, cogat Epiſcopus Abbatem, vel Præpoſitum, cui parochia illa in temporalibus ſubeſt, ad ſuppeditanda vitæ neceſſaria Sacerdoti inſtituendo, ut cap. *Sanctorum, verſ. Si qua tamen capella. 70. diſt.* & c. *Extirpandæ*, §. *Cum igitur, ſupra de præben.* Quod ſi & illos excuſet inopia, provideat Epiſcopus ex menſa ſua, argum. cap. *fin. infra eod.* & c. *Inter cætera, ſupra, de offic. Ordin.* Ad hoc enim tenetur Epiſcopus, ſi commodè poteſt, ut cap. *2. 16. q. 3. cap. Præcipimus*, & cap. *Eccleſiaſticum, 2. q. 1. c. Regenda, & per totam, 10. q. 1.* & c. *Epiſcopus habeat poteſtatem, 10. q.*

7 *2.* Ad extremum ſi neque id fieri poſſit, & egeſtate omnes laborent, novus Parochus propriis manibus ex artificio victum ſibi quærat, cap. *Clericus*, 1. & 2. 91. *diſt.* & hic dabitur caſus, in quo parochialis eccleſia conſtitui poterit ſine dote, cum ſcilicet urget neceſſitas, & alia ratio non ſuppetit, quod nota ſingulariter ſecundum Abb. *hic n. 7.* ad limitationem, cap. *Nemo, de conſecr. diſtinct. 1.* prohibentis eccleſiam ædificari ſine competenti dote. Itaque ſecundum ordinem ſuperius propoſitum procedendum erit ab Epiſcopo in aſſignatione redituum pro ſuſtentatione Rectoris novæ parochiæ, prout concludunt hic Hoſtien. *num. 3.* Joann. Andr. *num. 7. in gloſ. 2.* Butr. *num.* 9. Cardin. *num. 5. in 2. quæſt.* Anchar. *num. 5. in 1. quæſt.* & Abb. *n. 7.* Et alias declaravit Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini interpretum. Cenſuit enim in terminis Concilij aſſigna-

ſignationem faciendam ex fructibus ad Eccleſiam matricem pertinentibus; & ſi ii non ſufficiant, tunc demum populum compellendum eſſe; quòd ſi nec ipſe ob paupertatem compelli poſſit, Epiſcopum de ſuo dare debere.

8 Quartò nota ibi, *competens in ea honor*, Eccleſiam conſtructam infra limites alterius Parochiæ teneri aliquem honorem impendere matrici Eccleſiæ, ſcilicet annuum cenſum in ſignum ſubiectionis, arg. c. 1. *Omnis anima, ſupra de cenſib.* moderandum tamen arbitrio Epiſcopi, arg. cap. *De cauſis, ſupr. de offic. deleg.* ſecundum gloſſ. *hic in verb. Honor*, Vel dic Clericos Eccleſiæ noviter ædificatæ teneri maiorem Eccleſiam adire pro baptiſmo, Scrutinio, Capitulo, & conſimilibus, vel ſolvere illa iura, quæ capellæ debent Eccleſiæ matrici, ut cap. 2. *de Capell. Monachor.* & cap. *His, quæ de maior. & obed.* ſecundum Innoc. & Abb. Annq. *in verb Honor*, Hoſt. *num. 3. in verb. Provideas tamen.* Joan. Andr. *num.* 10. Butr. *num. 12.* Anchar, *in 5. notab.* & Abb. *num.* 6. Vel certè antiquæ Eccleſiæ reſervabitur ſepultura, ut cap. *Transmiſſa, de præſcript.* & tenet Joan. Andr. *di. ?. n.* 10. & in cap. *Certificari, de ſepultur.*

9 Cæterum adverte, quia dum gloſſa dicit hujuſmodi honorē deberi antiquæ Eccleſiæ in ſignum ſubjectionis, hæc ratio eſt falſa, & nullo jure probatur ſecundum Abbatem *num.* 8. imò hic textus probat oppoſitum: nam reſervando majori Eccleſiæ patronatum, & competentem honorem pro facultate loci, in reliquis videtur illam Capellam eripere à poteſtate Rectoris antiquæ Eccleſiæ.

10 Prætetea nulla Eccleſia præter Cathedralem fundat intentionem de jure communi ſuper ſubjectione alterius Eccleſiæ etiam fundatæ infra limites parochiæ ſuæ Quamobrem Eccleſia intendens ſibi vendicare jus in aliam Eccleſiam, eatenus obtinebit, quatenus probabit ſibi competere ex iure ſpeciali. Ad quod dicit eſſe textum, & communem Doctorum theoricam, in cap. *Dilectus, de Capell. Monachor* Pro opinione Abbatis allego §. *Sicut duo*, poſt c. *Præcipimus*, 16. q. 1. ubi baptiſmales, & parochiales Eccleſias Epiſcopus dicitur poſſe dividere de conſenſu Clericorum ſuorum, & mox ſubjungitur: Quod cùm factum fuerit, illa pars populi, quæ novis Eccleſijs ſupponitur, à jure prioris Eccleſiæ abſolvitur, ubi gloſſa dicit novam Eccleſiam ſolutam eſſe à jure prioris Eccleſiæ. Itaque verius videtur, excepto patronatu, & competenti honore, jura ſubjectionis non deberi Eccleſiæ matrici, niſi inquantum Epiſcopus prædicta jura illi reſervaverit in limine erectionis. Quod clarius procedit hodie poſt Concil. Tridentinum, ut inferius patebit *n.* 55.

12 Quintò nota in verſ. *Si vero*, procedi poſſe ex cauſa hic expreſſa ad erectionem novæ parochiæ etiam invito, & contradicente Rectore matricis Eccleſiæ, quamvis id cedat illi in diminutionem honoris, & commodi temporalis, ut hic patet expreſsè in illis verbis: Si perſona matricis Eccleſiæ opus illud voluerit impedire, tu nihilominus facias idem opus ad perfectionem deduci, & virum bonum, appellationis ceſſante diffugio, inſtituere non omittas: & firmant Hoſtienſis *num. 3. in ver. Obventiones*, Joann. Andr. & Butr. ambo *num.* 7. Anchar. *in 6. notab.* & Abb. *num.* 16. Cardinal, *conſ.* 8 *Quidam Syndicus, num. 3. verſ. Dico tamen*, Verum gloſſ. *ult.* in cap. 2. 99. *diſt.* ſentit hoc fieri non poſſe invito Rectore, niſi per Papam, vel de illius mandato, prout hoc factum fuit. Idem tenet gloſ. *hic in verb. Obventiones*, dicens hoc Pontificem feciſſe de plenitudine poteſtatis propter animarum periculum, quod imminebat. Et quia præter proventus illius villæ Rector majoris Eccleſiæ poterat competenter ſuſtentari. Sed Epiſcopus hoc facere non poſſet, niſi de conſenſu Rectoris matricis Eccleſiæ, ut c. *Eccleſiæ*, & c. *Quicunque*, 16. *q.* 1. quia non poteſt jura illius Eccleſiæ dare alteri, c. *de reb. Eccleſ. non alien.* & arg. c. *Conſtitutum*, & cap. *Præcipimus*, §. *Si duo, ead. cauſ. & quæſt.* Quapropter dicebat Vincennus, hic removeri appellationem, quia fit ex mandato Papæ; ſed ſi fieret ab Epiſcopo, liceret appellare, ut refert Cardin. *in 4. notab.*

Sed hujuſmodi controverſiam ſuſtulit jus noviſſimum Concilij Tridentini *in dict. cap. 4. ſeſſion.* 21. ubi diſertis verbis ſtatuitur, ut Epiſcopi in Eccleſijs parochialibus, vel baptiſmalibus, in quibus ob locorum diſtantiam, ſive difficultatem parochiani ſine magno incommodo ad percipienda Sacramenta, & divina officia audienda accedere non poſſunt, novas parochias etiam invitis Rectoribus iuxta formam Conſtitutionis Alexandri III. quæ incipit, *Ad audientiam*, conſtituere poſſint & Sacerdotibus noviter præficiendis competentem portionem aſſignare ex fructibus ad Eccleſiam matricem quomodocunque pertinentibus. Quo decreto clarè corrigitur opinio gloſſæ, & approbatur opinio Hoſtienſis: nam ut vides, ex Concilio poſſunt Epiſcopi novas parochias erigere, & Sacerdotibus de novo præficiendis certam portionem aſſignare ex redditibus Eccleſiæ antiquæ etiam invitis Rectoribus.

12 Similiter eo decreto corrigitur opinio Vincentii ſentientis, non removeri appellationem cùm nova parochia erigitur authoritate Epiſcopi: nam cùm Concilium det Epiſcopis facultatem erigendi ad præſcriptum huius decretalis, & hic tollatur appellationis obſtaculum; utique ex hoc manifeſte liquet, Epiſcopum poſſe hoc caſu procedere appellatione remota. Quæ tamen clauſula non impediret appellationem ad effectum devolutivum, ſed ſuſpenſivum duntaxat, ut eſt textus in cap. *Paſtoralis, Sed ſi appellans, ſupra de appellat.* & eſt communis opinio, ut ibi teſtatur Abbas *num.* 12. & Præpoſ. *num.* 6.

13 QUÆRO, generaliter quæ requirantur ad hoc ut nova parochia erigi poſſit ab Epiſcopo infra limites alterius parochiæ.

14 Reſpondeo multa eſſe neceſſaria, quorum ſi vel alterum deficiat, erectio non ſuſtinetur. Et quidem ante omnia requiritur iuſta cauſa, de qua cōſtet legitimè: nam regula eſt, ut parochialis Eccleſia in alterius Parochia ædificari non debeat,
15 ut cap. *Eccleſiæ*, & cap. *Quicumque*, 16. q. 1. Sed hæc regula fallit, legitimâ ſubſiſtente cauſâ, ut apertè probatur hic: nam Pontifex primò narrat cauſas erectionis, deinde præcipit erectionem fieri adiectâ clauſulâ, *Si res ita ſe habet*, Ergo cauſâ ſubſiſtente, eâque probata, & non aliàs permittitur erectio. Ad hoc cap. *Præſenti.* §. *Luca, de præbend. lib.* 6. & deducunt *hic* Anton. de Butr. & Abb. ambo *in 1. notab.* & Rebuff. *in Praxi benefic. in 1. par. in tit. de erect. in curat. vel Parochial. num.* 2. & ante eos gloſſ. *ult*, in cap. *Nulli*, 90. *diſtinct.* eſt enim huiuſmodi erectio, & diſmembratio à Parochia antiqua inſtar alienationis iurium Eccleſiæ, quæ ſine cau-

cauſa fieri non debet, ut cap. *de reb. Eccle. non alienan. lib. 6.* Abb. *ubi ſupra*, Achil. *deciſ. un. de reb. Eccle. non alienan.* Rota. *deciſ. 1. eod. tit. in nov.* & *deciſ. 68. num. 1. par. 7. Recent.*

16 Præcipua autem cauſa, quæ juſtificat erectionem novæ Parochiæ, eſt magna difficultas, ſeu magnum incommodum Parochianorum adeundi Eccleſiam matricem ad percipienda Sacramenta, & divina officia audienda, ut hic patet expreſsè, & in præalleg. decreto Concilij Tridentini, *cap. 4. ſeſſ. 21.* & tenet *hic* gloſ. 1. Innoc. & Hoſtien. ambo *in princip. in ver. Sine magna difficultate*, & alij ſupracitati in 1. *notab.*

17 Aliqualis ergo incommoditas non ſufficit ſecundum Abb. *hic num. 7.* non tamen requiritur ut Parochiani aliquando deceſſerint ſine Sacramentis, Neque id exigunt Hoſtien. Abb. & Doctores. Sed tantummodo hujuſmodi caſus mentionem faciunt per modum exempli. Vnde ſatis eſt ad validitatem erectionis ut immineat periculum ne ſic decedant, neque hujuſmodi eventus eſt exſpectandus, quin potius præveniendum ne contingat, cum ſatius ſit occurrere in tempore, quàm poſt exitum vindicare, ſeu poſt vulneratam cauſam remedium quærere, dicit textus in l. 1. *C. quand. lic. ſine iud.* & in l. *ult. ad finem, C. In quibus cauſ. in integr. reſtit. non eſt neceſſ.* Et ita cenſuit S. Congregatio Concilii, videlicet pro erectione novæ Parochiæ non eſſe exſpectandum ut Parochiani abſque Sacramentis deceſſerint. Quod benè nota, quia frequenter audivi Parochorum querelas, quòd

18 Epiſcopi proceſſerint ad erectionem novæ Parochiæ, abſque eo quod ullus ex Parochianis unquam obierit ſine Sacramentis. Porrò ad hanc difficultatem accedendi ad Eccleſiam matricem pro ſuſcipiendis Sacramentis, & divinis officijs audiendis aliæ cauſæ omnes reducuntur. Unde infertur primò, ut diſtantia loci ab Eccleſia parochiali ſit juſta cauſa novam parochiam erigendi, ut hic eſt caſus, & in *d. c. 4.* Et quamvis Jo. Andr. Cardin. Abbas, & alij in Summa hujus textûs videantur ad hoc exigere nimiam diſtantiam; verè tamen magna longinquitas, & viarum diſcrimen non requiritur, ut obſervat Ant. de But. *n. 3. in ver. Diſtare* Sed ſolum requiritur talis, ut propterea parochianis ſine magno incommodo non pateat acceſſus ad majorem Eccleſiam, ut *hic* patet, & tenent Domini de Rota *deciſ. 484. n. 2. p. 1. rec.* Sufficit ergo pro cauſa diviſionis, ut Parochia Eccleſiæ antiquæ ſit adeò ampla, ut populus præſertim adverſis temporibus non poſſit ſine magno incommodo illuc horis congruis ad divina officia confluere, ſecundum Abbat. *num. 3.* Atque ita ob diſtantiam loci permittitur quod alias non permitteretur, ut notat gloſ. 1. in cap. *Et temporis. 16. q. 1.* & eſt ſimile in l. *Cum poſt ſententiam, C. de appellat.* & in l. *Si longius ff. de iudic* in cap. *Cum longè, 63. diſtinct.* in cap. *Si quis extra, de conſecr. diſtinct.* 1. & in cap. *Quoniam quidem, 18. diſtinct.* Quanta autem debeat eſſe hujuſmodi diſtantia, ſeu parochiæ amplitudo, ad hoc ut parochiani dicantur non poſſe ſine magno incommodo ad Eccleſiam accedere, cùm jure diffinitum non ſit, judicis arbitrio relinquitur, cap. *De cauſis, ſupra de offic. deleg.* & tenet Menoch. *de arbitrar. Iud., cent. 5. caſu 497. nu. 4.* ad quod vide bonam gloſſam in cap. *ult. in ver. Longo, 80. diſt.*

19 Infertur ſecundò ut ſimiliter juſta ſit erectionis cauſa, ſi inter populum alicujus villæ, & parochialem torrens, vel flumen aliquod intercedant, quæ nec pontem habeant, nec vado tranſiri poſſint, ut l. *Flumine interveniente, ff. de ſervit. ruſtic. præd.* præſertim hyemali tempore cùm pluviæ inundant, juxta textum hîc. Quæ cauſa ſufficiens eſt etiam ſine diſtantia loci. Undecunque enim proveniat magna difficultas percipiendi Sacramenta, dicitur ſubeſſe juſta cauſa erigendi novam Parochiam, ut ex dictis patet. Ideoque Concilium Tridentinum *in d. cap. 4. ſeſſ. 21.* alternativè loquitur ibi, ob locorum diſtantiam, ſive difficultatem, ita ut propterea alterutrum ſufficiat, c. *Inter cæteras, ſupra de reſcript.* cum ſuis concordan.

20 Infertur tertio, ut eodem modo juſta ſit cauſa erigendi novam parochiam in caſu allegationis, Lap. *alleg. 66.* incip. *Quoddam monaſterium, per totam*, ubi proponit monaſterium S. Ambroſii, cui cura imminebat perſonarum ſæcularium, fuiſſe incluſum intra mœnia civitatis Florentiæ, & aliquot familias eidem curæ ſubjectas extra ambitum civitatis remanſiſſe; unde contigit ut iidem ruſtici ſine maxima difficultate, aut incommodo nequiverint divina Officia audire, & Eccleſiaſtica Sacramenta percipere, cùm fores dictæ civitatis ſingulis diebus ante noctis tenebras claudantur, & ſic clauſæ remaneant, nec ulli aperiantur uſque ad claram lucem ſequentis diei. Quapropter non poterat Capellanus præſto eſſe Sacramentis adminiſtrandis in caſibus repentinis infirmitatis, vel mortis, præſertim parturientibus præterquam quòd Parochiani degentes extra cum ſuis mulieribus, & familia ruſticis, & abjectis veſtibus induti non poterant cũ debita conſolatione diebus feſtis ad Eccleſiam confluere, & cum civibus divitibus, & pretioſis veſtibus amictis ſe admiſcere, ſed potius riſui & deluſioni patebant ob fortunæ, & morum diſparitatem, quibus ſæpiſſimè à divinis retrahebantur. Lapus hac de re conſultus propoſuit duo potiſſimum remedia. Primum, videlicet ut ſi parochialis prædicta habeat in villa aliquas obventiones, ſine quibus ejus Rector poſſit commodè ſuſtentari, & reperiatur aliquis qui velit novam Eccleſiam fundare, & obventiones illas competenter augere, Epiſcopus erigat novam Parochiam, eique aſſignet ejuſmodi obventiones, cum dicto augmento, & rectorem in ipſa inſtituat, qui gerat curam incolarum extra mœnia exiſtentium. Quod dicit probari ad litteram in hac decretali, & ſubdit propoſitas cauſas eſſe plures, & urgentiores illis, quas hic conſideravit Pontifex.

Ideoque erectionem fieri poſſe ab Epiſcopo etiam invito Rectore Eccleſiæ matricis, cùm non habeat juſtam cauſam contradicendi. Alterum remedium eſt, ut rector majoris Eccleſiæ ſi reditibus abundet, novam capellam fundet in dicta villa, & eam dotet pro ſubſtantione unius Sacerdotis ibidem deputandi, & conſtituat ipſam capellam manualem matricis Eccleſiæ, ita ut illius Capellanus ſit ad ejus nutum amovibilis, de quibus manualibus notatur in Clem. *un. de ſuppl. negl. Prælat.* & in cap. *Cum ſingula, de præbend. lib. 6.* Utrumque remedium alias probavit S. Congregatio Concilij; cenſuit enim Parochianis, qui cum ſint diſperſi extra civitatem, & parochialem Eccleſiam intra civitatem ſitam habeant, etiam ob locorum diſtantiam, ſeu difficultatem patiuntur incommoda in percipiendis Sacramentis, & in divinis Officiis audiendis, ſuccurrendum eſſe remediò *cap. 4. ſeſſ.*

ſeſſ. 21. Item cenſuit ad providendum neceſſitati
Parochianorum extra civitatem exiſtentium, quo-
rum parochialis eſt intra civitatem, novam Capel-
lam extra civitatem eſſe erigendam, quæ non ſit
Eccleſia ipſa per ſe, ſed in proprietate matricis Ec-
cleſiæ, in qua conſtituatur Sacerdos amovibilis ab
Ordinario approbatus, qui adminiſtret Sacramen-
ta illis, qui ſunt extra civitatem, ad quos non poteſt
Parochus in nocte, quia portæ civitatis clauduntur,
accedere; quod eſt unum ex remediis Lapi *al-
leg.* 66. Poſſe tamen eſſe locum etiam aliis remediis
ad præſcriptum ſacrorum Canonum. Rurſus in
21 cauſa Novarien. cenſuit Epiſcopum poſſe compel-
lere regulares, quibus conceſſa fuit parochialis Ec-
cleſia civitatis Novarien. ad erigendam novam ca-
pellani extra civitatem, ubi plures familiæ ſub dicta
cura exiſtunt, cui capellæ poſſunt vel per ſeipſos
prævia Ordinarii approbatione inſervire, vel per
Capellanum ad nutum amovibilem.

22 Inſicitur quartò, ut ſimiliter legitima ſit cauſa
conſtruendi novam Parochialem neceſſitas lepro-
ſorum, ſine gravi tamen præjudicio Parochialis
antiquæ, ut legitur, & notatur *in cap. proximo, ſu-
prà eod.* ſecundum Hoſt. *hic n.* 1. *verſ. Et eſt alia cau-
ſa*, & pleniùs *in ſumma eod. tit. § fin.*

23 Et ex prædictis collige, in effectu unicam eſſe
cauſam erigendi novam parochiam, videlicet ma-
gnam difficultatem accedendi ad Eccleſiam ma-
tricem pro Sacramentis percipiendis, & divinis of-
ficiis audiendis: nam aliæ cauſæ, videlicet diſtantia
loci, flumina intermedia, portæ civitatis clauſæ, ne-
ceſſitas leproſorum, & alia id genus impedimenta
in tantùm juſtificant erectionem, in quantum pari-
unt difficultatem hujuſmodi; aliàs ſecus, ut ex
jam dictis conſtat.

Verumtamen gloſ. *ult.* in cap. *Nulli*, 99. *diſt.* ad-
24 ducit aliam cauſam conſtruendi novam Eccleſiam
in parochia antiqua, videlicet cùm multitudo fi-
delium excrevit: & movetur argum. illius textûs
ibi, (Nisi aliqua gens deinceps ad fidem converta-
tur, cui neceſſe ſit propter multitudinem eorum
primatem conſtitui:) & cum illa gloſſa ſimplici-
ter tranſeunt ibi Gemin. & Præpoſit. ambo *in fin.*
ad idem textus in cap. *Præcipimus*, 16. *quæſt.* 1. quo
præcipitur, ut ubi multitudo fidelium excrevit,
ibi ordinentur Epiſcopi. Tu dic contra: quo-
niam hoc caſu nova parochia non debet erigi, ſed
utendum eſt remedio Concil. Trident. *d. cap.* 4. *in
princip. ſeſſ.* 21. ubi ſtatuitur, ut (Epiſcopi etiam
tanquam Apoſtolicæ Sedis Delegati in omnibus
Eccleſiis parochialibus, vel baptiſmalibus, in qui-
bus populus ita numeroſus ſit, ut unus rector non
poſſit ſufficere Eccleſiaſticis Sacramentis mini-
ſtrandis, & cultui divino peragendo; cogant Re-
ctores, vel alios, ad quos pertinet, ſibi tot Sacerdo-
tes ad hoc munus adjungere, quot ſufficiant ad Sa-
cramenta exhibenda, & cultum divinum cele-
brandum.) Hæc ibi. Unde S. Congregatio ejuſ-
dem Concilii Interpres jampridem cenſuit ex ea
ſola cauſa, quòd populus alicujus parochiæ adeò
ſit numeroſus, ut unus Rector non poſſit ſufficere
Sacramentis miniſtrandis, & cultui divino pera-
gendo, minimè quidem licere Ordinario novam
parochiam erigere, niſi & alia concurrant, quæ
exprimuntur in Conſtitutione Alexandri III. quæ
incipit *Ad audientiam*, & innovatur decreto Con-
cilii *cap.* 4. *ſeſſ.* 21. *verſ. In iis vero.* Sed ob magnum
hujuſmodi numerum debere Ordinarium uti re-
medio *d. cap.* 4. *in princip.* ſcilicet cogendo Recto-
res, ut ſibi Sacerdotes adjungant, quot ſufficiant ad
Sacramenta exhibenda, & cultum divinum cele-
25 brandum. An autem quibus in cauſis ex decreto
Concilii *ſeſſ.* 21. *cap.* 4. poteſt Epiſcopus novas pa-
rochias erigere, poſſit etiam loco erectionis facien-
dæ certam partem populi ſeparare ab antiqua pa-
rochia, & alteri commodiori applicare, ſi vel exi-
guus numerus populi, vel inopia, vel alia cauſa im-
pediat erigi novam parochiam: Reſponſum eſt non
26 poſſe ex decreto Concilii. Item reſponſum, ex eo
decreto non licere Epiſcopo parochias unire, ſed
27 tantum novas conſtituere. Item reſponſum, non
potuiſſe Epiſcopum erigere in Eccleſia parochiali
duas Vicarias perpetuas, eò quòd populus eſſet nu-
meroſus. Hactenus de cauſa.

28 Secundò principaliter ad erectionem novæ pa-
rochiæ requiritur, ut in illa parte parochiæ antiquæ,
ubi nova parochia eſt erigenda, ſit competens nu-
merus parochianorum. Et quidem Rota *deciſ.* 380.
n. 8. & 29. *par.* 5. *recent.* Videtur tenere ad hoc non
ſufficere quatuor domus, & duodecim animas ap-
tas ad communionem, per c. *Unio* 10. *q.* 3. Sed certè
ille textus magis innuit ut ſufficiant decem ani-
mæ: ait enim, (Eccleſia, quæ uſque ad decem ha-
buerit mancipia, ſuper ſe habeat Sacerdotem: quæ
verò minus decem mancipia habuerit, aliis con-
jungatur Eccleſiis.) Hæc ibi. Et meritò, quia
decem faciunt plebem, ut ait ibi gloſ. *in ver. Man-
cipia.* Item Concilium Tridentinum *d. c.* 4. *ſeſſ.* 21.
videtur requirere ut nova parochia habeat popu-
lum, ut patet ibi, Compellere poſſit populum. At
decem homines populum faciunt, ut notat gloſ. 1.
in c. 1. *de elect.* & Bart. in l. *Prætor, la ſeconda n.* 4. *ff.
de vi bonor. rapt.* Inſuper adverte ne decipiatis, quia
dum Rota ad hoc requirit ſufficientem numerum
animarum, quæ ſint aptæ ad communionem, hæc
aptitudo non eſt neceſſaria, quia uſum rationis
habentes tametſi non ſint apti ad communionem,
tenentur tamen ſemel in anno confiteri proprio
Sacerdoti, & Miſſam audire Dominicis, &
feſtis diebus, eiſque dari debet Sacra Unctio:
Baptiſmus verò etiam parvulis. Ergo ſi parochiæ
incolæ ad Eccleſiam ſine magna difficultate ad
hujuſmodi Sacramenta recipienda, & divina au-
dienda accedere nequeant, ſive ſint ad communio-
nem apti, ſive non, ſuccurrendum eſt eis remedio
hujus cap.

29 Tertiò principaliter requiritur ad erectionem
novæ parochiæ, ut citetur Rector matricis Eccle-
ſiæ: nam etſi erectio fieri poſſit etiam ipſo invito,
ut oſtenſum eſt ſupra *in* 5. *notab.* tamen non po-
teſt fieri niſi eodem citato, & requiſito, ut cap.
Multis conſiliis, & cap. *Felix*, & cap. *ſeq.* 16. *quæſt.*
1. & tenet gloſ. *fin.* in cap. *Null.* 99. *diſtinct.* & Lap.
alleg. 66. *num.* 3. *verſ. Debet tamen requiri*: & jam
cenſuit S. Congregatio ad erectionem novæ paro-
chiæ non eſſe procedendum aliter, quàm citato Re-
ctore parochialis, intra cujus fines nova parochia
fuerit erigenda; & erectionem omiſſâ hujuſmodi
citatione ab Ordinario factam nullius momenti
30 exiſtere. Nec tantùm Rectoris Eccleſiæ, ſed et-
iam aliorum omnium, quorum intereſt, prærequi-
ritur citatio. Unde quærenti an requiratur conſen-
ſus Rectoris, vel Commendatoris, aut Magni Ma-
giſtri ad erigendam novam parochiam infra li-
mites parochialis ſubjectæ Ordinis S. Joan. Hie-
roſolymitani: reſponſum eſt ad erectionem poſſe
pro-

Digitized by Google

procedi etiam invitò Rectore, dùm tamen præceſ-
ſerit citatio tam ipſius, quàm omnium aliorum,
quorum intereſt. Cæterùm etſi nulla videatur e-
rectio ob defectum citationis, tamen ſi cauſæ eri-
gendi ſubeſſent, licere Epiſcopo de novo erigere;
ideò ſcribendum viciniori Epiſcopo, ut ſe inſtruat
de cauſis, quæ ſi ſuberunt, peti poterit confirmatio
à Sanctiſſimo, licèt poſtea in caſu illo reſolutum
fuerit erectionem nullam defectu citationis, nec
cauſa ſubeſſe.

Quartò, principaliter requiritur ut erectio no-
væ parochiæ fiat ab Epiſcopo de capituli conſilio,
vel conſenſu, ut plenè dicam infra in tertia quæ-
ſtione.

31 Quintò principaliter requiritur, ut Eccleſiæ
noviter conſtruendæ dos competens aſſignetur, ut
cap. *Nemo de conſecr. diſt.* 1. Et jam cenſuit Sacra
Congregatio in erectione novarum parochiarum
32 prius cogitandum de dote. Et quidem ſi aliquis
reperiatur, qui velit eam ex bonis propriis com-
petenter dotare, omnia erùnt plana: alioquin in
conſtitutione dotis hoc ordine erit proceden-
dum. Primò enim competens portio pro ſuſten-
tatione Rectoris aſſignanda erit ab Epiſcopo ex
redditibus ad matricem Eccleſiam quomodo cun-
que pertinentibus, ut *d. 4. ſeſſ. 21.* Idque ex ſenten-
tia S. Congregationis procedit, etiamſi Eccleſia
matrix eſſet Cathedralis, & quæcunque matrix; &
poſſe aſſignari portionem ex redditibus illius ma-
tricis duntaxat, non autem ex aliis Eccleſiis;
quòd ſi redditus hujuſmodi inſufficientes ſint, nec
ſit aliquis, qui velit illos augere, cogendus erit
Abbas, vel Præpoſitus, cui parochialis illa ſubeſt
in temporalibus; & in eorum defectum populus
ea ſubminiſtrare, quæ ad vitam Rectoris ſuſten-
tandam ſufficiant. Si populus inopiâ laboret, te-
nebitur Epiſcopus ex menſa ſua. Demum ſi nimia
egeſtas omnes excuſet, Sacerdos novæ Eccleſiæ
præficiendus propriis manibus victum ſibi com-
parabit, prout hæc omnia fuſè explicavimus *ſupra*
33 *in 3. notab. num. 4. uſque ad num. 8.* Poſſe etiam Epi-
ſcopum facere beneficiorum unionem pro nova
parochia in terminis Concilij erigenda, ſi non ſint
fructus, vel obventiones, ex quibus deduci poſſit
portio, ex voto Sac. Congregationis Concilii dixit
34 ſanct. memor. Gregorius XIII. Et cùm dubitare-
tur, an Ordinarius in erectione parochialis Eccle-
ſiæ facta juxta formam Concilij Tridentini *cap. 4.*
ſeſſ. 21. Potuiſſet vigore ejuſdem Concilij unire ei-
dem Eccleſiæ in actu ipſius erectionis unum ex
quatuor Canonicatibus habentibus curam ani-
marum annexam exiſtentiam in alia Eccleſia non
Collegiata, quæ erat parochialis loci, in quo no-
va parochia fuit erecta: affirmativè reſpondit Sac.
Congregatio. De aſſignatione autem decimarum
ad matricem Eccleſiam ſpectantium dicam infra
in 4. quæſt.

35 Sextò principaliter requiritur in erectione novæ
parochiæ, ut jus patronatûs, & præſentandi Sa-
cerdotem noviter inſtituendum reſervetur illis,
quibus de jure: & quidem ſi reperiatur aliquis,
qui velit Eccleſiam fundare, & ſufficienter dota-
re, planum erit jus patronatûs eidem fore reſer-
vandum; quinimo ad eum pertinebit ipſo jure et-
iam ſine alia Epiſcopi reſervatione, ut eſt text. in
cap. *Significavit* ubi Jo. Andr. Bald. Butr. & alii no-
tant *ſupra de teſtib.* & eſt receptiſſima concluſio ut,
dicunt Domini de Rota *deciſ. 167. n. 4. p. 2. diverſor.*

Similiter ſi nova Eccleſia fuerit dotata ex reddi-
tibus ad matricem Eccleſiam pertinentibus, pla-
num erit jus præſentandi Sacerdotem pertinere ad
Rectorem matricis Eccleſiæ, ut probat hæc litera
ibi, Ad præſentationem Rectoris Eccleſiæ maioris.
Sed nihilominus etiam fundator Eccleſiæ noviter
ædificatæ habebit jus patronatûs, ut hîc conclu-
dunt gloſ. 3. *in fin.* Innoc. *in ver. Fundatoris*, Abb.
Antiq. *num. 1.* Hoſt. *num. 3. in verbo Ad præſenta-*
tionem Joan. Andr. *num. 3. in verb. Fundatoris*, Butr.
36 *num. 5.* Cardin. *num. 4. in 1. oppoſit.* Anchar. *in 4.*
notab. & Abb. *num. 9.* qui teſtatur hanc opinionem
communiter teneri. Atque ita ſecundum eos duo
erunt patroni parochialis noviter erectæ, videli-
cet Eccleſia matrix ex cauſa dotationis, quia ex
propriis bonis eam dotavit; & fundator ex cauſa
fundationis ſi tantummodo fundum dedit; & ex
cauſa fundationis, & dotationis ſi ſimul dedit fun-
dum, & dotis reſiduum, prout fecit in caſu huius
decretalis dominus villæ, qui pro dotis reſiduo de-
37 dit viginti acras terræ frugiferæ, (& dic acras, id
eſt jugera; & eſt vulgare Anglorum; & jugerum
habet octo ſtria triginta ſex tabularum ad perti-
cam pedis Luitprandi, quæ habet duodecim pe-
des trium ſemiſſium, & trium digitorum, ut per
Anton. Auguſtin. *in notis ad primam collationem*
Decretal. tit. 35. de Eccleſ. ædifican. cap. 1. & vide *cap.*
5. Qui fil. ſint legit. in eadem collect. in parte deciſa,
ubi fit mentio de acris quadraginta. Galli appellant
harpentum, Itali bubulcam ſecundum Hoſtien. &
Jo. Andr.) & ad prædicta vide gloſ notab. *in Sum-*
ma in fin. 63. diſt. Quæ vult, ut quamvis fundatores
Eccleſiæ æqualiter non contribuerint ad dotatio-
nem ipſius, tamen omnes efficiantur patroni, &
ita ſit patronus ille, qui dedit modicum, ſicut eſt
ille qui dedit multum. Quod tamen limita, & de-
clara, dummodo omnibus ſimul conflatis Eccleſia
remaneat competenter dotata. Secus ſi dos non
fuerit integra, ut tenet gloſ. in cap. *Quicunque, 16.*
q. 7. quam multùm extollit Abb. *hic num. 4. in 3.*
38 *notab.* Et hanc ſententiam aliàs probavit Sac. Con-
gregatio Concilij. Cenſuit enim donationem ob-
ventionum ad matricem Eccleſiam pertinentium,
ſi alius concurrat ad dotationem Eccleſiæ noviter
ædificatæ, efficere Eccleſiam matricem patronam
ſimul cum alio dotante.

39 Verùm ſi Eccleſia matrix ex propriis redditibus
nihil contulerit, ambigui juris eſt an acquirat jus
patronatûs Eccleſiæ in ſua Parochia ædificatæ. In-
noc. in cap. *Cum venerabilis de except.* ſenſit majo-
rem Eccleſiam acquirere jus patronatûs indiſtin-
ctè, & eum ſequitur Joan. Andr. in cap. 1. *de Capell.*
Monachor. lib. 6. Sed oppoſitum concludit Abb.
hic num. 9. Quia nullus alius textus præter hunc
reperitur in jure, qui tractet de hac materia. Unde
in hoc tantùm fundari poteſt opinio DD. Sed hic
textus hoc non probat ſimpliciter, quia loquitur
in eo tantùm caſu, in quo Eccleſia matrix ex pro-
priis redditibus aliquid contulit pro erectione no-
væ Parochiæ. Ergo ſi nihil contulerit, non effici-
tur patrona, cùm hoc nullo modo probetur. Imò
contrarium videtur probari, arg. *c. prox. ſupr. eod.*
ubi agitur de Eccleſia constructa in alterius paro-
chia & tamen non reſervatur patronatus antiquæ
Eccleſiæ, quæ de ſuo nihil contulit. Accedit quòd
patronatus non requiritur niſi ex fundatione, vel
constructione, aut dotatione, ut notat gloſ. in cap.
Piæ mentis, 16. quæſt. 7. & eſt receptiſſima omnium
con-

concluſio. Sed ex conſtructione Eccleſiæ infra limites parochiæ duntaxat Eccleſia matrix non dat fundum, quia loci proprietatem non habet, nec ſumptus ad conſtructionem, nec dotem ponit. Ergo patronatum non acquirit, & facit, cap. *Quoniam de jure patr.* Opinio Abbatis vera eſt, eamque probavit olim S. Congregatio Concilii: declaravit enim matricem Eccleſiam non acquirere jus patronatûs in Eccleſia fundata intra ſuos limites, niſi de ſuo aliquid contulerit, non obſtante quòd oblationes futuræ dicantur eſſe loco dotis.

40 Sed objicies. Si Capella intus Eccleſiam ædificetur, & ab alio competenter dotetur, Eccleſia acquirit jus patronatûs in ipſa Capella, ut hic firmat Abb. *num. 11.* dicens hanc quæſtionem ſe hactenus non reperiſſe ab alio tactam, plenè Lambertin. *in tract. de jure patr. in 1. part. 2. lib. in 2. qu. eſt principali, art. 15. num. 1. & 2.* Ergo idem dicendum de Eccleſia ædificata infra limites alterius parochiæ, licèt Eccleſia matrix nihil contulerit. Solutio. Dic diverſam eſſe rationem inter utrumque caſum: nam in quæſtione Abbatis negari non poteſt, quin Eccleſia antiqua ponat fundum, cùm in ſua proprietate, & ſolo fuerit Capella ædificata, unde ex cauſa fundationis benè acquirit jus patronatûs, ut d. cap. *Quoniam, de jure patr.* cum concord. & not. in d. cap. *Pia mentis, 16. quæſt. 7.* Sed Eccleſia matrix non ponit fundum, cùm parochia non ſit de illius proprietate, ut ſuperius dictum eſt.

Septimò principaliter requiritur, ut matrici Eccleſiæ pro qualitate loci pro parochiali noviter erecta præter patronum competens honor ſervetur, ut hic dicitur in verſ. *Providens tamen.* In quibus autem ejuſmodi honor conſiſtat abundè oſtenſum eſt *ſupra in 4. notab.*

41 Octavò principaliter requiritur, ut novam parochiam Epiſcopus erigat ipſe per ſe, vel per ſuum generalem Vicarium ad id ſpeciale mandatum habentem, ut probat text. in cap. *Nemo*, juncta gloſ. *in ver. Veniat per ſe, de conſecr. diſt. 1.* & jam pridem viſa eſt ſentire S. Congregatio Concilii in caſu parochialis Eccleſiæ ſub titulo S. Franciſcæ Romanæ extra mœnia civitatis Mediolanenſis erectæ à Vicario Cardinalis Archiepiſcopi, licèt in eo caſu inclinaverit ſpeciale mandatum præſumi, cùm Eccleſia ipſa jam eſſet erecta in parochialem, & in ea quaſi poſſeſſione exiſteret; ac propterea dicenti Vicarium non habuiſſe ſpeciale mandatum onus probandi incumbere, cùm hæc negativa eſſet fundamentum ſuæ intentionis, ex Put. *deciſ. 78. lib. 2.* & aliis cumulatis ab Anton. Gabr. *Commun. concluſ. in tit. de probat. concl. 6. art. 1.*

42 Demum cùm ex Concilio Tridentino Epiſcopus procedere poſſit ad erectionem novæ parochiæ etiam uti Sedis Apoſtolicæ delegatus ſit cautus, ut vel in decreto exprimat ſe procedere utrâque poteſtate, ordinariâ ſcilicet, & delegatâ: nam ſi non valebit ex una, valebit ex altera, & abundans cautela non nocebit, nec vitiabit adjectio ſupervacua, vel procedat ſimpliciter nullâ factâ expreſſione authoritatis delegatæ, vel ordinariæ: nam duplicem poteſtatem habens cenſetur eâ uſus, quæ facit actum valere. Vel demum exprimat ſe uti poteſtate delegatâ, ſi procedat contra exemptos, alioquin ſi procederet jure ordinario, cùm in eo caſu non habeat, niſi poteſtatem delegatam, erectio non valeret, prout hæc omnia latè comprobat Feder. de Seu. *conſ. 130. Factum tale eſt.* Quædam domus, & Rot. *deciſ. 96. par. 2. diverſ.* poſt. Bald. & Anchar. in deciſ. allegatos, Licèt clauſula, *omni meliori modo*, ſalvat et erectionem, ex gloſ. in leg. 1. *in ver. Conſentiant, in fin. ff. de judic.* & ſcripſi pleniùs in cap. *Ex parte, num. 36. & 37. ſupra de arbitr.*

43 His omnibus obſervatis, & causâ cognitâ in proceſſum redactis tutò poterit Epiſcopus procedere ad erectionem novæ parochiæ, etiam in parochiis exemptorum: nam cùm in hoc vota Cardinalium in S. Congregatione eſſent diviſa, Sanctiſſimus reſpondit, facultatem erigendi novas parochias, & aſſignandi portionem novis parochiis attributam Epiſcopis habere locum etiam in parochiis Regularium, & S. Congregatio exinde cenſuit, concurrentibus requiſitis poſſe erigi novam parochiam ab Epiſcopo etiam in Eccleſiis Ordinum Mili-
44 tarium. Sed Epiſcopo quærenti, an liceret ob gravem Sacramentorum neceſſitatem erigere Eccleſiam regularem in parochialem? reſponſum, Congregationem ejus eſſe ſententiæ, ut cura animarum à prædeceſſore applicata Eccleſiæ regulari applicetur ſæculari.

45 Secundò QUÆRO. Si Epiſcopus proceſſerit ad erectionem novæ parochiæ ad præſcriptum Concilii Tridentini, *cap. 4. ſeſſ. 21.* vel aliud fecerit tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatus, quod tamen jure ordinario facere poterat, & ab illius decreto appelletur, an rectâ adire poſſit Metropolitanum, an verò neceſſariò appellandum ſit ad Summum Pontificem.

Dic breviter, in omni caſu poſſe appellari ad Papam omiſſo medio, cap. *Ad Romanam, 2. quæſt. 6.* gloſ. in cap. 1. *in verb. Legationis*, & ibi Doctores *ſupra de offic. legat.* & in cap. *Romani in princip. in verb. Ad curiam, de Appellat. lib. 6.* & notant Reſtaur. Caſtald. *in tract. de Imperat. quæſt. 95. num. 1.* Nepos de monte Albano *in tract. de except. except. 24. num. 12. diſlau*, Villadieg *de legat. quæſt. 8. num. 38.* Sed nihilominus regulariter à ſententia Epiſcopi appellatur ad Metropolitanum, cap. *Duo, ſupra de offic. Ordin.* & d. cap. *Ad Romanam, 2. quæſt. 6.* & notat Bapriſta à S. Blaſio *in tract. de contradict. leg. & Canon. num. 153.* Hieronym. Zanettin. *de differ-*
46 *ren. jur. canon & civil. num. 69.* Quod locum habet etiam ſi Epiſcopus proceſſerit tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatus: hujuſmodi enim authoritas attributa eſt Epiſcopis, ut firmiori jure procedere valeant contra exemptos Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjectos; & quia ex authoritate delegata exemptiones non violantur, ut notat Abbas in cap. *Grave, num. 1. & 5. de offic. Ordin.* Non autem ut per hoc tollatur jus commune, per quod appellationes deferuntur Metropolitanis; legum enim correctio vitanda eſt: vulgat. jurib. & ita cenſuit S. Congregatio Concilii *die 7. Julii.* 1575.
47 Intellige tamen hanc reſolutionem obtinere, quando Epiſcopus poteſt utroque jure procedere, ſcilicet ordinario, & delegato, & in caſu erectionis novæ parochiæ; nam cum Epiſcopus poſſet eam erigere authoritate Ordinariâ ex diſpoſitione hujus cap. ſecundum communem opinionem, de qua *ſupra in 5. notab.* Nihilominus ex decreto Concilii Tridentini *in d. cap. 4. in princip. ſeſſ. 21.* poteſt hoc facere etiam uti Sedis Apoſtolicæ delegatus, meritò in hoc, & ſimilibus caſibus appellari poteſt etiam ad Metropolitanum, Secus autem eſt quando Epiſcopus non poteſt procedere ordinario jure,

putà

putà contra exemptos,contra quos procedere non poteſt,niſi tamquam Sedis Apoſtolicæ delegatus, ut in caſu *cap.3.ſeſſ.6.in cap.4.ſeſſion.14.* in *cap.9. ſeſſion.21.* & alibi ſæpè: tunc enim appellari non poteſt niſi ad Papam: & ita ſupraſcriptam reſolutionem poſtea declaravit eademmet S.Congregatio. Nam propoſito dubio, An cùm Epiſcopi procedunt uti Sedis Apoſtolicæ Delegati in cauſis, quæ ſub eorum ordinaria juriſdictione non comprehenduntur, poſſit ad alium, quàm ad Sedem Apoſtolicam appellari Sacr.Congregatio cenſuit non poſſe, neque ex hoc inferioribus judicibus ullum fieri præjudicium: Sed quando juriſdictio delegata cumulatur cum ordinaria, Epiſcopum non poſſe hujuſmodi delegationis prætextu declinare juriſdictionem Metropolitani in caſibus illis in quibus ante Concilium tamquam Ordinarius poterat uti eodem jure, eâdemque poteſtate.

48 Et hinc notabiliter infero, ut ſi Epiſcopus erigat novam parochiam infra limites parochiæ regularibus ſubjectæ, quod poteſt ſecundum ea, quæ dicta ſunt *ſupra num.43.* Tunc ſi gravet, appellari non poterit ad Metropolitanum; quia cùm contra exemptos non potuerit procedere, niſi jure delegato, neceſſario appellandum erit ad Summum Pontificem delegantem, ut cap. *Super quæſtionum, ſupra de offic.deleg.* cap. *Licet in corrigendis, de offic. Ordin.* & tradit Marian.Socin.*conſ.83. pro clariori, num.5. & per tot.lib.4.* Intellige ad effectum devolutivum, non ſuſpenſivum, cùm in caſu hujus cap. appellatio ſit inhibita, ut dixi *ſupra n.12.* & ad prædicta vide quod ſcripſi in cap. *Studuiſti,n.28.46. & 47.ſupra de offic. Legat.*

49 Tertiò QUÆRO, An Epiſcopus in nova parochia intra fines parochiæ alterius erigenda teneatur adhibere conſilium, vel conſenſum Capituli.

50 Hoſt.*hic n.2.verſ.Non eſt tamen hoc*, & Jo. Andr.*eod.num.verſ.Hoc tamen faciat*, tenent Epiſcopum debere hoc facere de Capituli conſilio, per c. *Paſtoralis.ſupra de donat.* & conſentiunt Butr. Cardin. & alij. Sed certè ille textus exigit conſenſum, ut patet in extremis verbis ibi: Conſenſus eſt ſui Capituli requirendus; ubi hoc tenet gloſſa *ult.* & Jo.Andr.*in addit.ad Specul.in tit.de decimis.littera D.in verb.Unica,circa finem, Additionis, verſ. Secundus eſt*, & meritò, quia cùm hæc diviſio parochiæ, & diſmembratio redditùum ad matricem Eccleſiam pertinentium ſit inſtar alienàtionis rerum Eccleſiæ, ut dixi ſupra *num.15*, ſine Capituli conſenſu fieri non poteſt, ut cap. *Cum nos*, ca. *Tua*, & cap. *Paſtoralis, ſupra de his, quæ fiunt à Prælatis*, & cap. *Dudum, de rebus Eccleſ.non alienan.lib.6.* Præterea in Eccleſijs ad invicem uniendis neceſſarius eſt Capituli conſenſus, Clem. *Si una. eod. tit.* & cap. *Paſtoralis in fine, ſupra de donat.* Ergo & in parochijs dividendis, argum.cap.1. *infra de reg. jur.* l. *Hæredes palam, §. Si quis poſt.ff. de teſtament.* cum ſimilib. ut per Roman.*conſ.65. viſo themate,*
51 *num.2.* Idcirco autem Hoſtienſ. & alij requirunt conſilium Capituli, quia in diſmembratione parochiæ præcedere debet tractatus, ut reſolvit Rom *deciſ.1.de rebus Eccleſ.non alienand.in nov.* Unde in conſilio includunt etiam conſenſum. Simile in cap.1. *ſupra de for.compet.* ibi dixi in 4. *notab.* poſt Petrum de Anchar.*in 3. notab.* Et ad prædicta vide Archidiac. in cap. *Præcipimus, num.4. in verb. Cum conſenſu,16.quæſt.1.* Hæc procedunt inſpectâ

Proſp. Fagnan 2.par.3.lib.Decretal.

52 juris communis diſpoſitione. Sed ex jure noviſſimo Concilij Tridentini res eſt magis ambigua. Ratio dubitandi oritur ex decreto *d. c.4. ſeſſ.21.* ubi facultas conſtituendi novas parochias tribuitur Epiſcopis etiam tamquam Sedis Apoſtolicæ delegatis: Clauſula enim, quæ habetur in princ. textus, cenſetur repetita *in §. In iis vero*, qui venit continuativè ad præcedentia, ut aliàs fuit reſolu-
53 tum. At quando Epiſcopus procedit tamquam delegatus Apoſtolicæ Sedis, non requiritur Capituli conſenſus, ut concludit Ægid. Bellam. *deciſ.514.* incip. *Concluſio quod in unione*: ubi reſolvit in unione facienda per Legatum de latere non exigit conſenſum Capituli, etiamſi fiat unio Epiſcopali dignitate; quoniam etſi poteſtas Epiſcopi propter conjunctionem, quæ eſt inter ipſum, & Capitulum ſuæ Eccleſiæ, ſit arctata ad conſenſum, vel conſilium hujuſmodi adhibendum, ut cap. *Novit, de his, quæ fiunt à Prælat.* & d.Clem. *Si una*, Tamen in Legato qui cum Capitulo hujuſmodi unionem non habet, hoc non reperitur jure cautum; quam deciſionem in Legato habente à Sede Apoſtolica ſpecialem authoritatem uniendi, ſequitur Marian.Socin, in cap. *Sicut unire, in 6.art.princ.concl.14. num.105.infra de exceſſ.Prælat.* Quia ſicut Sedes Apoſtolica non tenetur requirere conſenſum alicujus inferioris, ita nec Legatus, qui vices illius obtinet.

Similiter cum in cap. *Ad audientiam, infra eod.* tribuatur Canonico electo in Epiſcopum facultas uniendi Eccleſiam, cujus fuerat Canonicus monaſterio regulari, dummodo Epiſcopus conſentiret: quærunt ibi Jo.Andr.*num.5.* Cardin, & Anchar. ambo *in 1.oppoſit.* & Abb.*in fin.* Quid operetur hoc indultum, cùm ſine illo poſſet unio fieri authoritate Epiſcopi: & reſpondent hujuſmodi delegationem hoc inter cætera operari, ut conſenſus Capituli non exigatur. Eodem igitur modo ſi Epiſcopus novam parochiam erigat authoritate delegatâ ſibi à Concilio tributa, non videtur egere Capituli conſenſu. In contrarium fecit, quia decretum *dicto cap.4.* Quamvis tribuat Epiſcopis poteſtatem delegatam, tamen diſertis verbis exprimit, ut ea poteſtate uti poſſint juxta formam Conſtitutionis Alexandri III. quæ incipit *Ad audientiam*, & ſic videtur ſe reſtringere ad formam juris communis. Sed de jure communi in erectione novæ parochiæ adhibendus eſt conſenſus Capituli, ut oſtenſum eſt ſupra *num.50.* Ergo hujuſmodi conſenſus erit adhibendus etiamſi fiat erectio authoritate delegatâ: & eſt ſimile *in cap.5.ſeſſion.21.* ubi tribuitur Epiſcopis etiam tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatis facultas faciendi uniones parochialium Eccleſiarum; & tamen quia ibi expreſſum eſt, ut uniones hujuſmodi fieri debeant juxta formam juris; ex Sacræ Congregationis ſententia requiritur Capituli conſenſus, prout requiritur de jure, ut in dict. Clement. *Si una*, Quid dicendum? Cùm Epiſcopus hoc caſu duplicem habeat po-
54 teſtatem, unam ſcilicet ordinariam, quæ illi competit ex diſpoſitione hujus decretalis, eique non fuit adempta à Concilio: Alteram verò delegatam, quæ illi tribuitur *in dicto cap.4.* Et accumulatur poteſtati ordinariæ per illa verba: Etiamſi tanquam Apoſtolicæ Sedis delegati, ponderando particulam, *etiam*, quæ eſt augmentativa, & implicativa præcedentium; videtur ſic diſtinguendum: aut in erectione novæ parochiæ Epiſcopus proce-

dir jure delegato in eo caſu, in quo jure ordinario non poteſt procedere, puta quia erectionem facit in parochia ſubjecta regularibus exemptis, ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra *num. 43.* Et hoc caſu exiſtimo non requiri conſenſum Capituli, per rationes adductas à Bellamera, & Mariano Socino locis citatis, Capitulum enim hoc caſu non poteſt conqueri, quod ſe inconſulto fuerit proceſſum ad erectionem, cùm Papa, cujus vices gerit delegatus, ad illius conſenſum requirendum non adſtringatur, argum. l. 1. §. *Qui mandatum, ff. de offic. ejus, cui mand. eſt juriſdict.* Aut procedit ad erectionem authoritate ordinariâ in eo caſu, in quo poteſt jure ordinario, puta in parochia non exempta; & tunc cenſeo neceſſarium eſſe conſenſum Capituli, ſicut erat ex jure veteri, cujus diſpoſitionem hac in parte Concilium Tridentinum non ſuſtulit; nam quod non mutatur, &c. l. *Sancimus, C. de teſtam.* & l. *Præcipimus, C. de appell.* & hanc diſtinctionem in Legato de latere probavit in effectu Marian. Socin. in d. cap. *Sicut unire, num.* 105. ut ſcilicet ſi procedat jure ordinario legationis, teneatur adhibere Capituli conſenſum ad eum modum, quo Ordinarius tenebatur. Secus ſi procedat ſpeciali jure delegationis; & eamdem diſtinctionem probavit S. Congregatio in materia appellationis interponendæ ad Metropolitanum, vel ad Sedem Apoſtolicam, ut dixi in quæſt. præced. *num. 46. & 48.*

55 Quartò QUÆRO, An Decimæ ad Eccleſiam matricem pertinentes tranſeant ipſo jure in Eccleſiam parochialem noviter erectam infra illius limites.

Hæc quæſtio inſpectâ juris communis diſpoſitione eſt admodum difficilis ob varietatem opinionum, quas recenſet Joan. Andr. *in addit. ad Specular. in tit. de Decim. littera D. in verb. Unica*, Gloſſ. Hoſtien. & alij *hic in verb. Obventiones.* & Doctores in cap. *Cum contingat*, & ibi dixi *à num. 81. infra, de decim.* licet opinio Calder. quod decimæ prædiales debeantur Parochiali noviter ædificatæ videatur magis communis, & ſervetur in Rota. Verum hanc difficultatem diſſolvit Tridentina Synodus in ſæpius alleg. *cap. 4. ſeſſ. 21.* ubi ſtatuit, ut Sacerdotibus, qui novis Eccleſijs erunt præficiendi, competens aſſignetur portio arbitrio Epiſcopi ex fructibus ad Eccleſiam matricem quomodocumque pertinentibus. Quæ verba apertè excludunt tranſitum decimarum prædialium ipſo jure in novam Parochiam, prout eis ſingillatim perpenſis probavit latiſſimè in prædicta decretal. *Cum contingat, à num. 47. uſque ad num. 52.*

56 Quintò QUÆRO, An Eccleſiæ, quæ noviter in Parochialem erigitur, poſſit Epiſcopus unire aliquem ex Canonicatibus Eccleſiæ matricis in vim Concilij Tridentini *c. 4. ſeſſ. 21.*

57 Decretum *d. cap. 4.* nihil de unione dicit, nec ſub illis verbis: Sacerdotibus, qui de novo erunt Eccleſijs noviter erectis præficiendi, competens aſſignetur portio ex fructibus ad Eccleſiam matricem pertinentibus: debet includi facultas ſupprimendi Canonicatus Eccleſiæ matricis, & illos uniendi Eccleſiæ noviter erectæ; quia facultas uniendi debet ſpecialiter exprimi, nec venit ſub generali diſpoſitione, ut ex Innoc. in c. *ad hæc, ſupra de offic. Archid.* tradit Gemin. *conſ. 38. pro clariori, num. 10.* & pluribus comprobant Pariſ. *conſ. 14. ex his, quæ in facto, num. 1. lib. 4.* & Rebuff. *in Praxi Benef. in forma Vicariatus, num. 102.* & cum erectiones novarum Eccleſiarum debeant fieri cum minori præjudicio antiquarum Eccleſiarum, quam fieri poſſit, ex traditis per Butr. *hic num. 10.* credendum non eſt Concilium voluiſſe ab Eccleſijs antiquis ſubtrahi poſſe non ſolum partem redituum, ſed etiam titulos beneficiorum, & numerum miniſtrorum diminui, quod tenderet in diminutionem Divini cultus, *cap. penult. de conſtitut.* & in damnum quoque Parochianorum, quibus expedit plures habere Sacerdo-
58 tes, qui Miſſas, & divina officia celebrent, & Sacramenta miniſtrent; nec ſine magna cauſa debet Epiſcopus ex una Eccleſia ad alteram titulos transferre. Oldrad. *conſ. 260. Quod nimo, num. 2. verſ. Tertia ratio.* Et Lapus *allegat. 66.* conſultus quomodo eſſet providendum Eccleſiæ Parochiali noviter ob neceſſitatem erectæ, nihil dixit de unione, ſed alijs modis non præjudicialibus. Bertrand. verò in *conſ. 36. vol. 2. p. 1.* loquitur de Eccleſia parochiali noviter erecta, & ſenſit illi providendum eſſe per ſubtractionem oblationum, & decimarum Eccleſiæ matricis in caſu, quo Curatus Eccleſiæ antiquæ, & ejus Vicarius ex redditibus reſtantibus ſe ſuſtentare poſſint, & ſic ſupponit ex proviſione facienda miniſtris novæ Eccleſiæ ſtatum antiquum, & numerum miniſtrorum Eccleſiæ antiquæ alterandum
59 non eſſe. Quod comprobatur ex eo, quod ſcribit Cardin. in c. *Avaritiæ, in fin. ubi* etiam Butr. *num. 7.* & Imol. *col. 1. in fin. de præbend.* videlicet ex juſta cauſa Parochias poſſe dividi etiam invitis Clericis, cum hoc tamen ut congruam ſuſtentationem habeant, id quod ſupponit numerum Clericorum Eccleſiæ antiquæ non eſſe reſtringendum. Nec quidquam facit quod Concilium *in cap. ſeq.* Epiſcopis ex cauſa ibi tradita facultatem uniendi tribuat. Quia loquitur de Eccleſijs jam erectis. Item loquitur de unionibus in caſibus à jure permiſſis, inter quos hic, de quo agitur, connumerari non poteſt. Præterea eſt differentia inter fructus, & Canonicatus, c. *Cum M. Ferrarie, de Conſtitut.* & ideo verba ipſa Concilii *in d. cap. 4.* diſponentia de fructibus matricis, ad Canonicatus extendi non debent.

De Immunitate Eccleſiarum, Cœmeterii, & rerum ad eas pertinentium.

Cap. Pervenit.

SVMMARIVM.

1 *AD murorum cuſtodiam tempore magnæ neceſſitatis tenentur etiam exiſtentes ſub protectione Romanæ Eccleſiæ.*
2 *Item exempti, ac Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjecti.*
3 *Item Eccleſiarum Rectores.*
4 *Compelli tamen debent per ſuos judices, non per ſæcularem poteſtatem.*
5 *Senes majores annorum ſeptuaginta ſunt immunes ab excubiis.*
6 *Si tamen ſint divites, tenentur mittere alium pro ſe.*

Excu-

7 *Excubiæ fieri debent viciſſim, & ſucceſſivè, niſi tanta ſit neceſſitas, ut oporteat omnes ſimul adeſſe.*

8 *Patriam quilibet tenetur defendere, & pro ejus defenſione excuſatur pater occidens filium.*

9 *Clerici an teneantur ad cuſtodiam murorum civitatis perinde ac laici, & n. ſeqq. uſq. in fin.*

Et quid in Clericis primæ tonſuræ, n. 14.

Et quid in Clericis Conjugatis, n. 16.

10 *Intellectus quatuor hujus cap. & nn. ſeqq.*

11 *Decretales debent eſſe communes, nec facile judicari debent locales.*

12 *Ad murorum cuſtodiam inſtante neceſſitate tenentur homines Eccleſiarum, ut mancipia, ruſtici, & ſimiles.*

13 *Ad murorum vigilias ut Clerici teneantur, quæ neceſſitas requiratur,*

14 *Clerici etiam primæ tonſuræ gaudent immunitate à muneribus realibus, & perſonalibus,*

15 *Etiamſi habitum, vel tonſuram non deferant, niſi tertiò moniti, contumaces extiterint.*

16 *Clerici conjugati non bigami habitum, & tonſuram deferentes gaudent privilegio fori, & canonis, non autem immunitate à muneribus.*

17 *Clerici an teneantur ad refectionem murorum civitatis.*

1 PERVENIT. Legitur quatuor modis, ut dicam *infra num.* 10. & ideò congruè ſummari non poteſt, ſed ſecundum intellectum Abbatis hoc intendit. Tempore magnæ neceſſitatis non debet aliquis excuſari à murorum ſive civitatis cuſtodia. Primò ponit dictum. Secundò rationem, ibi, *Quatenus.*

Nota primò, ibi, *Per noſtra*, à murorum cuſtodia, ſi magna ſubſit neceſſitas, quemquam non excuſari, etiam ſub prætextu quòd ſit ſub protectione Romanæ Eccleſiæ, prout intelligit hanc litte-
2 ram Hoſt. *hic in princ.* Quinimò attentari poſſet ad id teneri etiam exemptos, ac Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjectos. Tales enim videntur eſſe homines Eccleſiæ Romanæ, de quibus loquitur hic Papa in illis verbis *Per noſtra.* Unde Abb. Ant, ſic ſummat hanc Decretalem, videlicet homines Eccleſiæ Romanæ, vel alterius Eccleſiæ à cuſtodia civitatis minimè ſunt immunes. Eccleſiæ Romanæ, id eſt, eidem ſubjecti, vel ad jus illius, aut ſimpliciter ad eam pertinentes. Quælibet enim ex bis formis privilegium exemptionis confertur, ut cap. *Si Papa*, §. 1. *de privil. lib.* 6. Hoc tamen eſſet intelligendum, niſi ſuper hoc eſſent ſpecialiter exempti; vel privilegium haberet clauſulas adeò urgentes, ut eſſet aptum comprehendere etiam immunitatem ab oneribus perſonalibus, prout hunc text. limitant Domini de Rota *deciſ.* 72. *n.* 7. *p.* 1. *Recent.* & colligitur ex gloſſa hic in verb. *Omnes*, dum limitat hunc textum in ſenibus, qui ab hujuſmodi oneribus ſpecialem habent immunitatem in corpore juris clauſam, ut dicam *infra n.* 5.

3 Secundò nota, ad cuſtodiam murorum, vel civitatis teneri etiam Eccleſiarum Rectores, ut probat littera ibi, *vel Eccleſia ſua*, Nam Eccleſia non dicitur eſſe hominum ipſius, imò homines ſunt Eccleſiæ, cap. *Eccleſiarum ſervos*, 12. *quæſt.* 2. & l. 1. *Cod. de Epiſcop. & Cleric.* Sed Eccleſia dicitur propriè ipſius Rectoris ratione juriſdictionis, quam habet in ipſa, ut probatur in cap. *Si tibi abſenti. de prebend. lib.* 6. ſecundum Abbat. *hic num.* 3. *verſ. Et plus puto.*

Proſſ. Fagn. in 2. part. 3. Decretal.

4 Tertiò nota ibi, *compellantur*, Clericos, & alios de iuriſdictione Eccleſiæ exiſtentes ad cuſtodiam civitatis compellendos eſſe per iudicem Eccleſiaſticum, non per ſæcularem poteſtatem, cap. *Non minus, infra eodem.* Præterea enim hic textus dirigitur Epiſcopo, eique iniungitur, ut non patiatur quemquam excuſari à vigilijs murorum, ſed omnes generaliter compellantur, id eſt, per ipſum; & ita in hac ſpecie firmat Hoſtienſis *in ſumm.* §. *A quibus, verſ. Materia*, dicens, Clericos ad murorum cuſtodiam poſſe per Epiſcopum, non per Judicem ſæcularem diſtringi, & conſentit Butr. *hic num.* 5. ibi, *præcepto Epiſcopi*, & apertiùs Abbas *num.* 3. *verſ. Sed adverte*, & Bellam, *conſ.* 46. incipien. *Et primo, in princ.*

5 In gloſſa, *Omnes*, nota ſenes immunes eſſe ab excubijs, ſeu vigilijs murorum, Intellige ſi añum ſeptuageſimum exceſſerint, ut l. *Si ultra, Cod. de decur. libr.* 10. ſecundum Hoſtienſem *hic num.* 2. *in verb.*
6 *patiatur*, Butr. *num.* 5. *verſ. eodem* gloſſa. Item intellige, niſi aliàs ſint divites; quia tunc non excuſantur omnino, ſed debent mittere alium pro ſe, l. *Sextum decimum*, §. *Corporis, ff. de vacat. muner.* & l. *Semper, ff. de jur. immunit.* & tenet Franc. Lucan. *de fiſc. & ejus privil. part.* 3. *num.* 28, inter tractat. comm. *tom.* 11. *fol.* 10. & vide quod ſcripſi in c. *Cum ſis infra de converſ. conjug.*

7 In gloſſa ultima obſerva ordinem faciendi excubias; debent enim fieri non ab omnibus ſimul, ſed viciſſim, & ſucceſſivè, niſi tantum periculum immineret, ut oporteret ſimul omnes adeſſe: expedit enim Reipubl. plures habere defenſores, l. *Nam Republica, ff. de nov. oper. nunciat.* l. 1. 2. & 3. *ff. de of-*
8 *fic. Præfect. vigil.* & cum hac gloſſa Vincentii tranſeunt hic Hoſt. *n.* 7. & Jo. And. *num.* 5. Item ſecundum eos quilibet tenetur iuxta dictum Sapientis patriam defendere, c. *Fortitudo*, 23. *quæſt.* 3. & cap. *Omni tempore*, *q. ult.* Pro cuius defenſione excuſatur pater occidens filium, ut l. *Minimè, ff. de relig. & ſumpt. fun.* Unde Poëta

Præferre patriam liberis Regem decet?

9 QUÆRO generaliter, An Clerici teneantur ad cuſtodiam murorum civitatis perinde ac laici?

Regulariter Clerici non tenentur ad cuſtodiam murorum civitatis, etiam contra piratas maritimos, ne ab orationibus, & Divinis Officiis avocentur, cùm militum Chriſti ſit Chriſto ſervire, militum verò ſæculi, ſæculo, ut eſt textus in cap. *Reprehenſibile*, 23. *q.* 8. Ad idem cap. *Non minus, infra eodem*, ubi generaliter videntur Clerici excuſa-
10 ri à gravaminibus publicis. Sed quia hic diſponitur omnes generaliter teneri ad cuſtodiam murorum, ut cunctis vigilantibus melius valeat civitas cuſtodiri: Doctores videntes regulam eſſe in contrarium, variè hunc textum interpretati ſunt. Quidam enim dixerunt Decretalem procedere in civitatibus, quæ ſunt de temporali dominio Eccleſiæ, ſicut hæc Terracinæ, cuius Epiſcopo Papa ſcribit, ut fatentur hic ferè omnes, & patet ex *libr.* 7. *Epiſt.* 20. *indic.* 1, *Regiſtri B. Gregorij*, ubi ſic legitur: (Gregorius Epiſcopus Agnello Epiſcopo; & in margine eſt adnotatum, Terracinenſi. Mendoſè enim ex Conrio, & alijs ſcriptum eſt, Archiepiſcop. Tricenſi, ut obſervat Anton. Auguſtin. *in notis ad primam collect. in Decretal. libr.* 3. *tit.* 36. *cap.* 2. & hunc intellectum poſuerunt *hic* Hoſt. & Jo. And. ambo *num.* 1. & videtur probare Butr. *in* 1. *notab.* & apertiùs Calder. *conſ.* 444. *Statuto, num.* 2. *verſ. Tamen.*

men quandoque tenentur, aliàs 2. de cenſib. & ſic non obſtant jura in contrarium adducta.

11 Verumtamen hæc prima lectura à DD. non recipitur, quia textus loquitur indiſtinctè, & ratio eſt communis ad omnes civitates, & loca, & Decretales debent eſſe communes, nec facilè judicari debent locales, ſecundum Cardin. *hic num. 3. in 3. oppoſitione*, & Abb. *num. 3.* ad hoc c. *Canonum ſtatuta, ſupra de conſtitut.* & quod ibi dixi *num. 15.* poſt Hoſtienſ. Jo. Andr. & alios. Quidam verò intellexerunt quod hic dicitur, locum habere, cum infideles maritimas Urbes direptionibus expoſitas infeſtant: Nam temporibus hujus decretalis Saraceni impugnabant maritimam. Unde cum Terracinæ civitas ſit juxta mare, propter commune, & improviſum periculum quod timebatur, & quotidie imminebat, noluit Pontifex aliquem à vigilijs murorum excuſari, & hunc dicit eſſe verum intellectum. Hoſtienſis *num. 1.* cum quo tranſeunt Jo. Andr. eodem numero. Henric. Boich. *num. 2. ad fin.* Anton. de Butr. Anchar. & Jo. de Anan. omnes *num. 1.* Archid. in cap. *Eccleſiarum ſervos, num 3. 12 qu. 2.* Bellam, *conſ. 47.* incip. *& primo verſ. Super ſecundo*, quod eſt Oliverij Maligemmæ tunc Rutæ Auditoris ad hoc cap. *Igitur*, C. *Scire*, & cap. *ſeq. 23. q. 8* ſed & hæc lectura nimis reſtringit generalitatem hujus Decretalis, ſecundum Cardinal. *num 3. verſ. Tertio legi poteſt*, & fortè alia fuit mens Hoſtienſis, ut deducam infra *in 4. lectura num. 12. verſ. Alij demum.*

12 Alij autem opinati ſunt hunc text. de Clericis apertè non loquentem, ſed tantum de Eccleſia mentionem facientem, non eſſe intelligendum de Clericis, ſed de hominibus Eccleſiæ, puta mancipijs, & ruſticis. qui licet non debeant regulariter angariari, c. *Eccleſiarum ſervos, 12. q. 2.* & l. 1. & ibi per B. *11. Cod. de Epiſcop. & Cleric.* tamen ad cuſtodiam ob publicam utilitatem compelli debent, ut hic, unde gloſſ. 1. & Hoſtien. *in princ.* exponunt litteram ibi, *Nullum*, ſcilicet de hominibus Eccleſiæ, & conſentit Abb. Antiq. *in princip.* & huic lecturæ videtur clarè adhæſiſſe Hoſtienſ. *in ſumma hujus tituli, §. A quibus, verſ. materia*, dum dixit, inſtante neceſſitate homines Eccleſiæ non excuſari à cuſtodia civitatis, ut hic; Clericos autem non debere in hoc gravari, niſi magna eſſet neceſſitas. Hunc tamen intellectum refellit Abbas *hic ſub num. 3. verſ. Et plus puto.* & meritò, quia textus non obſcurè loquitur de clericis in illis verbis, vel Eccleſiæ tuæ: nam Eccleſia propriè dicitur ipſius Rectoris ratione juriſdictionis, ut deduxi ſupra in *2. not.* Unde ſecundum eum hæc litera debet generaliter intelligi tam de hominibus Eccleſiæ, quàm de Clericis.

Alij demum, & melius exiſtimarunt hanc decretalem eſſe intelligendam generaliter, ut tam homines Eccleſiæ, quàm Clerici teneantur ad vigiliam murorum, quoties ſubeſt magna neceſſitas, & quandocunque imminet periculum invaſionis terræ ab hoſtibus etiam non infidelibus; & hoc non obſcurè ſenſit Innoc. hic dum dixit, quod hic dictum habere locum, & eſſe ſpeciale ubi timor eſt communis & ſubditus, & improviſus, nec ullam mentionem fecit de Saracenis, ſeu infidelibus, quod cogit me credere hanc etiam fuiſſe mentem Hoſtien. *n. 1.* Nam quamvis dicat tunc temporis maritimas infeſtari à Saracenis, & ideo Papam noluiſſe ut aliquis excuſaretur à cuſtodia, non tamen per hoc reſtrinxit ſe ad cauſam, in qua civitas impugnetur ab infidelibus, ſed factum narravit ad eum modum, quo tunc occurrebat. Idem tamen veriſimiliter dixiſſet ob rationis identitatem ſi periculum contigiſſet ab hoſtibus non infidelibus, quod ex eo paret, quia Hoſtien. dicit hunc eſſe verum intellectum ſecundum D. N. ſcilicet Innoc. & tamen Innoc. non reſtringit ſe ad Saracenos, ſed generaliter loquitur, ubi timor eſt communis & repentinus; & ita Hoſtien. & ſequaces ſunt apertè pro hac lectura; & ferè omnes loquuntur de Saracenis per modum exempli: eamdem opinionem tenuit gloſ. ult. in d. c. *Eccleſiarum, Servos, 12. q. 2.* Dum generaliter dixit tam Clericos, quàm eorum mancipia teneri ad onera civitatis ſi ſubſit magna neceſſitas. Quam gloſſam ad propoſitum hic allegat Henr. Boich. *n. 2.* & ſequitur Butr. *n. 5.* ubi Goffred. in eandem ſententiam citat Hoſtienſ. *in ſumma hujus tit. §. A quibus, verſ. Materia*, Innocent. in cap. *Non minus, num. 5. in fin.* & ibi etiam Jo. Andr. *num. 8 infra eodem.* Angel, *in verb. Immunitas, num. 34.* Et explicitè Clericos teneri ad cuſtodiam civitatis quoteſcumque imminet periculum impugnationis etiam ab hoſtibus non infidelibus, cenſuerunt hic Cardin. *num. 3 in 3. oppoſ. Tertio legi poteſt*, & Abbas *num. 2. verſ. Sed certe*, Quamobrem dubitari non poteſt, quin hæc lectura ſit communis ferè omnium Doctorum: nam prima, & tertia, quaſi nullos habent ſectatores, & authores tertiæ ab hac ultima non diſſen-

13 tiunt, ut ſupra proximè deductum eſt. Oportet tamen ut neceſſitas non ſolum ſit talis, quæ poſtulet murorum cuſtodiam; ſed etiam quæ requirat omninò, ut Clerici tali munere fungantur, eo quod ſine eis non poſſint commodè mœnia cuſtodiri per laicos, ut per Abbatem *hic num. 6.* Angel. *d. num. 34.* Nattam *conſ. 280.* incip. *de jure commun. num. 6. prope fin. verſ. Intelligo tamen*, Ripam, *in tractat. de peſte, tit. ad remed. ad conſerv. ubert. n. 224.* ubi dat generalem doctrinam, quòd exempti teneantur ad excubias & cuſtodiam, quando magnum ſubeſt periculum, ut ſine auxilio exemptorum locus facilè cuſtodiri non poſſit; & conferunt quæ ſcripſi in c. *Petitio, n. 4 & 14. infra de homicid.* An autem hæc neceſſitas ſit talis, necne, ad Epiſcopum pertinet judicare, ſecundum Butr. & Angel. *locis ſupra citatis*, & ab ipſo tantum Clerici poſſunt diſtringi, non autem à judicibus ſæcularibus, ut dixi ſupra *in 3. notab.*

Ex quibus ad propoſitum dubium videtur reſpondendum, Clericos non teneri, niſi tanta neceſſitas judicio Epiſcopi ſubeſſet, ut à ſolis Laicis abſque Clericorum auxilio mœnia facilè cuſtodiri non poſſent.

14 Ampliatur hæc concluſio, ut locum habeat etiam in Clericis primæ tonſuræ: nam jura exemptionem clericis tribuentia à muneribus realibus & perſonalibus, etiam clericos primæ tonſuræ comprehendunt, ut notat gloſſ. in cap. *ult. in verb. Tonſuram, de tempor. ordinat. lib. 6.* & eſt communis opinio, ut teſtatur Covarr. *Pract. quæſt. cap. 31. n. 9.*

15 Et quamvis idem Covarr. ex aliquorum ſententia ſubjiciat id verum eſſe, quando veſtes clericales & tonſuram deferunt: tamen verius eſt clericos primæ tonſuræ non privari privilegijs à jure canonico ſibi tributis propter dimiſſionem habitus, vel tonſuræ clericalis, niſi ternò moniti in contumaciam inciderint, juxta textum in cap. *ult. ſupra de vit-*

vit. & honeſtat. Cleric. & ibi notat Imol. *in prima col.*& poſt eum Covar. *d.n.9.prope fin.* & de communi atteſtatur Alexand.*conſ.*8. *Videtur,n.2.lib.*1. ubi egregiè hanc materiam declarat Rolan. à Valle,*conſ.4.In cauſa,num.31.vol.*1.& quamvis Concilium Tridentinum *cap.6.ſeſſ.23.* voluerit ejuſmodi Clericum non gaudere privilegio fori, niſi clericalem habitum, & tonſuram deferens,alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſerviat,vel beneficium Eccleſiaſticum habeat:tamen diſpoſitio Concilij procedit quoad privilegium fori duntaxat, de quo loquitur; ſed quoad cætera privilegia nihil novi juris induxit, ut jamdudum declaravit S. Congregatio ejuſdem Concilii Interpres.

16 Limita nunc propoſitam conclusionem,ut non procedat in Clericis conjugatis: nam tales,quamvis gaudeant privilegio fori,& canonis, ſi duxerint unicam,& virginem,& in habitu, & tonſura incedant: cæteris tamen privilegiis clericalibus minimè potiuntur,ut in cap.*un. de cleric.conjugat. lib.*6.Innovato per Concilium Tridentinum *dict. cap.6.ſeſſ.23.*Ideoque immunitatis privilegio quoad munera non fruuntur, ac proinde ad cuſtodiam murorum tenentur non ſecus ac laici,gloſ.in dict. c.*un.in verb.Cæteris*,& ibi omnes,Abb,in cap. *Ex parte,in 1.notab.ſupr.de cler.conjug.* Covar,qui alios adducit,& de communi teſtatur,*pract. quæſt.c. 31.num.9.*

17 Secundò QUÆRO,An clerici teneantur ad refectionem murorum civitatis.

Refert hic Henrich.Boich. *num.3.* ſe vidiſſe induci hanc Decretalem in Parlamento Franciæ per cives Rhemenſes contra Clerum illius civitatis, quem petebant compelli ad contribuendum cum eis in refectione murorum propter timorem Bavari, qui velle Regnum Franciæ invadere dicebatur:ad hoc l.*Ad inſtructiones,C.ne Sacroſ. Eccleſ.* l.*Ad portus*, *C.de oper.public.* & l.*final.C.de quib. munerib.nem.lic.ſe excuſar.lib.*10. ſed Joannes tenet contra cives in cap.*Iuxta, il ſecundo, 16.quæſt.*1. dicens, illam legem ad inſtructiones eſſe correctam; ſed dato quòd Clerici poſſent ad hoc compelli, non tamen per brachium ſæculare: ad quod benè facit cap. *Conſtantinus, in verſ.Eccleſiis.in fin. 96. diſtinct.* Pro civibus etiam allegabatur cap. *Cùm ad verum,96,diſtinct.*cap.*Magnum.*11.*quæſt.* 1.& cap.*Convenior,23.quæſt.8.* ſed parum faciunt, Contra cives facit etiam textus in cap. *Gravem, in fin.infra de ſent. excommunic.* & in hoc reſidet ubi ſupra Henric. Boich. Ego dico illam legem; *Ad inſtructiones*,quæ nominatim ſtatuit contra Eccleſiam, fuiſſe nullam ab initio defectu poteſtatis, per text.in cap.*Eccleſia S. Mariæ*, & ibi plenè ſcripſi à *num.*17.poſt Abb,*num.*10. *verſ.ad primum, ſupra de Conſtit.* Et in ſpecie hoc de illa lege adnotavit ibi Dec.*num.*42.& Barbat. *conſ.1.lib.3.* & *conſ.29.lib.*4.& tenet gloſ.in d.cap.*Iuxta*,alias eſt ſub cap. *Generaliter,§.Novorum,in verb.Collationibus,16.q.*1. Joan. Andr.in cap.*Non minus,num.*14.& poſt eum Butr.*num.*10. Abb.*num* 18. & 20. & ibi dixi *num.* 50.*infra eod.* Calder.*conſ.*2. incip. *Statuto Peruſino, num.3.verſi Reperio,de cenſib.* Aliæ verò leges pro civibus allegatæ non loquuntur nominatim de Clericis, vel Eccleſijs; & ideo ad perſonas Eccleſiaſticas,aut earum bona in earum præjudicium, non extenduntur, prout eſt concors ferè omnium juris civilis,& canonici Interpretum determinatio, ut dixi in prædicta Decretali, *Eccleſia Sanctæ Mariæ,n.* 2.poſt Joan. de Lignan. Butr. Anchar. Imol. Abb. & alios plurimos.

De Immunitate Eccleſiarum.

Cap. Non minus.

SVMMARIVM.

1 *Laici collectas imponentes Eccleſiis,vel Clericis,vel juriſdictionem illorum uſurpantes, ſi moniti non deſiſtant, excommunicati ſunt cum ſuis fautoribus, & n.33. & 36.*

2 *Poteſt tamen Epiſcopus cum Clero eis in neceſſitate præbere ſubſidia.*

3 *Collectam imponentes Eccleſiis, vel Clericis excommunicati ſunt,etiamſi Imperiali,vel Regali dignitate præfulgeant, & n.63.*

4 *Bona Clericorum de jure divino immunia ſunt à Collectis & impoſitionibus laicorum.*

5 *Angariis Eccleſiæ, & Eccleſiaſticæ perſonæ affligi non debent, & n.ſeq.*

6 *Angariæ, & perangariæ quæ dicantur, & in quo differant.*

7 *Clerici cum eorum familia immunes ſunt ab angariis & perangariis, niſi pro vigiliis murorum, & ratione feudi.*

8 *Bona Eccleſiarum quoad fundationem, manſum vel dotem Eccleſiæ,immunia ſunt à tributis, & oneribus laicalibus,etiam privatis, & antea impoſitis,*

9 *Bona tranſeunt ad Eccleſiam cum oneribus antea impoſitis,dummodo hujuſmodi onera ſint vera,realia,perpetua, & invariabilia.*

10 *Bona poſtquam ſunt effecta Eccleſiæ, immunia ſunt à tributis, & oneribus laicalibus de novo imponendis.*

11 *Principes laici facere non poſſunt omnia prædia tributaria,ita ut cum devenerint ad Eccleſias, obnoxia ſint collectis poſtea imponendis.*

12 *Clerici tenentur ad onera, quæ ratione quadam naturali ipſis rebus incumbunt,ut reficere iter ante domum, & purgare puteum neceſſarium toti viciniæ.*

13 *Et vicini poſſunt hoc caſu propria authoritate collectam inducere.*

14 *Clerici & eorum mancipia, & coloni ad ſordida munera non tenentur, & n.ſeq,*

15 *Munera ſordida quæ ſint.*

16 *Bona patrimonialia Clericorum, & bona Eccleſiarum quoad immunitatem à Collectis à pari procedunt.*

17 *Bona Religioſorum, & bona Hoſpitalium immunia ſunt à collectis. & impoſitionibus laicalibus, & n.19.*

18 *Pauperum appellatione veniunt etiam Clerici.*

20 *Verba ſub anathematis diſtrictione non importans canonem latæ ſententiæ, & n.ſeq.*

21 *Secus in verbis: Excommunicationi te noveris ſubjacere.*

22 *Clerici ut licitè ſolvant collectas, & impoſitiones laicorum,ſex requiruntur, & num.ſeq.uſq.ad nu. 33.*

Primò deliberatio Epiſcopi, & Clerici,n.23.

Secundò magna neceſſitas, vel utilitas,n.25.

Tertiò, ut hæc neceſſitas, vel utilitas ſit communis;

tam laicorum, quàm clericorum, n. 26.

Quartò ut laicorum facultates non ſuppetant, n. 30.

Quintò, ut contributio fiat ſine ulla exactione laicali.

Sextò, ut Romanus Pontifex conſulatur, n. 32. & 52.

23 *Collectam pro ſubſidio laicorum Epiſcopus imponere non poteſt clericis ſine conſenſu Cleri.*

24 *Nec ſufficit conſenſus Capituli.*

25 *Neceſſitas, vel utilitas quanta eſſe debeat ad hoc, ut clerici licitè ſolvant collectam pro ſubſidio laicorum, pendet ex arbitrio Epiſcopi, & Cleri dijudicare.*

26 *Collectam Clerici non tenentur, nec poſſunt ſolvere ad relevandas neceſſitates, vel utilitates laicorum tantùm.*

27 *Sed ubi verſatur neceſſitas, vel utilitas laicorum ſimul, & clericorum, poſſunt clerici illam ſolvere concurrentibus aliis requiſitis, ibid. & n. ſeq.*

28 *Intellectus huius cap. in ver.* Communes.

29 *Joſeph Prorex Pharaonis ſubiecit eidem, ac tributariam fecit univerſam terram Ægypti præter Sacerdotum, quæ libera ab hac conditione fuit.*

30 *Exemplum declarat diſpoſitionem de ſimilibus eſſe intelligendam.*

31 *Clerici nullo caſu ad collectam ſunt compellendi per ſæcularem, ſed per Eccleſiaſticum iudicem, de cuius foro ſunt perſonæ, licet res ſint de foro laicali.*

33 *Laici collectantes Eccleſias, vel Clericos, aut Prælatorum iuriſdictionem impedientes, non ſunt excommunicati ex hoc cap. niſi poſt canonicam monitionem ſe non correxerint.*

34 *Et ſufficit unica monitio.*

35 *Sed hodie ex Bulla Cœnæ ſunt excommunicati ipſo iure. n. 36.*

36 *Pedagia exigentes à clericis incidunt in excommunicationem latæ ſententiæ.*

37 *Abſolutio ab excommunicatione, quam incurrunt laici collectantes Eccleſias, hodie eſt Papæ reſervata.*

38 *Clerici an teneantur ad contributionem gabellæ pro annona civitatis impoſitæ, & num. ſeqq. uſque ad n. 55.*

39 *Pietas nulla major, quàm pauperes, & patriam ſublevare.*

40 *Clerici ſunt membra Reipublicæ.*

Declaratur, n. 49.

41 *Clerici tenentur ad inſtructionem viarum, & pontium.*

Contrarium, n. 50.

42 *Clerici tenentur contribuere pro conſtruendis, vel inſtaurandis muris, fontibus, & ſimilibus ad communem utilitatem ſpectantibus.*

Contrarium, n. 50.

43 *Clerici tenentur ad collectam impoſitam ad redimendam vexationem, & incurſionem hoſtium patriam deprædari volentium.*

Contrarium, num. 45. verſ. contraria opinio, *& nu. ſeqq.*

44 *Clerici tenentur contribuere ubi agitur de communi utilitate laicorum, & clericorum.*

Contrarium, n. 45. verſ. Contraria opinio.

45 *Collectam tenentur ſolvere omnes, qui gravari poterant oneribus, in quorum locum collecta ſucceſſit.*

46 *Laici non tenentur ad impoſitiones clericorum, niſi reſpiciant communes neceſſitates, vel utilitates.*

47 *Bona Eccleſiarum ſunt deputata publico uſui ſpirituali; laicorum verò pro uſu Reipublicæ mundanæ.*

48 *Authores utriuſque opinionis expenduntur.*

Conciliantur, n. 54.

49 *Clerici quas ob cauſas non teneantur ſubire onera Reipublicæ laicalis, & n. 61.*

50 *Leges civiles in præiudicium eccleſiæ & perſonarum eccleſiaſticarum non valent, & n. 53. & 59.*

51 *Nec cenſentur canonizatæ, licet aliqua reperiantur inſerta à Gratiano in volumine Decreti.*

55 *Clerici an teneantur contribuere ad collectas, quæ fiunt propter peſtem in locis, ubi peſtis graſſatur, & num. ſeqq. uſque in fin.*

56 *Ad collectas, quæ ob peſtem imponuntur, de iure Civili tenentur etiam habentes exemptionem generalem ab oneribus perſonalibus, realibus, & mixtis.*

Secus de iure canonico, n. 58.

57 L. Ad inſtructiones, C. de ſacroſ. Eccleſ. *non fuit correcta per Auth.* Item nulla, de Epiſc. & Clericis.

60 *Argumentum de bello ad peſtem validum eſt.*

61 *Peſtis eſt bellum Dei, in quo magis pugnant Clerici, quàm Laici.*

1 NON MINUS. Laici collectas imponentes Eccleſijs, vel Clericis, vel iuriſdictionem illorum uſurpantes, ſi moniti non deſinant, excommunicati ſunt
2 cum ſuis fautoribus. Poteſt tamen Epiſcopus cum Clero eis in neceſſitate præbere ſubſidia. Hoc dicit ſecundum Jo. Andr. cum Butr. Card. Anchar. Abb. & omnes conſentiunt. Dividitur in duas partes. Prima narrat, & aggravat horrendam oppreſſionem Eccleſiæ, quam faciebant poteſtates ſæculares. Secunda providet ibi, *Quocirca*, & hæc tria facit. Primò comminatur pœnam. Secundò ponit caſum permiſſum. Tertiò pœnam comminatam imponit.

3 Nota primò ibi, *& alij qui poteſtatem habere videntur*, non tantùm Conſules, & Rectores civitatum, ſeu Magiſtratus inferiores collectantes Eccleſias, ſeu Clericos, incidere in pœnam hic ſtatutam; ſed etiam alias poteſtates ſæculares, ac Principes: de talibus enim intelligitur hæc littera, quaſi dicat propter iura Imperij hanc poteſtatem habere videntur; ſed verè non habent, quia abutuntur, ſecundum Hoſtienſ. Joan. Andr. & Cardin. omnes *in princip.* Butr. *num. 2.* ſimile in cap. *Ea quæ*, ibi, Id quod videmini habere, *ſupra de cenſib.* Vel dic, poteſtatem habent de facto, ſed non de iure, ut exponit gloſ. notab. in c. *Si tributum, in verb. Poteſtatem, 11. q. 1.* Hodie eſt expreſſum in Bulla Cœnæ Domini §. 18. ibi, etiamſi Imperiali, vel Regali præfulgeant dignitate.

4 Secundò nota ibi, *in priſtina libertate dimiſit*, non tantùm Sacerdotes, vel Clericos, ſed etiam eorum poſſeſſiones, & bona de iure Divino eſſe immunia à collectis, & impoſitionibus laicorum, ut hîc probatur evidenter, licèt DD. non advertant: nam hîc non dicitur de Pharaone quòd Sacerdotibus immunitatem conceſſerit, ſed quòd Sacerdotibus, & eorum poſſeſſiones in priſtina libertate dimiſerit, quamvis divinæ legis notitiam non haberet, & ſic præſervavit immunitatem eis competentem ex lege Divina, & ante omnem humanam conſtitutionem. Ad hoc tex. opt. in l. *Sancimus*, ibi, Competens prærogativa cœleſti favore conſervetur, *C. de ſacroſ. Eccleſ.* & text. clar. in c. 1. *de cenſib. lib. 6.* ibi, Eccleſiæ Eccleſiaſticæ perſonæ, ac res ipſorum non ſolùm iure humano, quinimò & divino à ſæcularium exactionibus

bus ſunt immunes, & probatur *Gen.* 47. ex 1. *Eſdr. c.7. Num.3.* & *Matth.17.* adjuncta ibi expoſitione Hieronymi, & Auguſtini, ut fusè deducit Rota, licet text. noſtrum, ut ſup non ponderet *in Alben Gabellæ ſeu onerum* 38. *Iun.* 1630. coram Merlino, quæ habetur in impreſſis *dec.339.part.6.Recen.* ubi egregiè firmatur, hujuſmodi immunitatem competere perſonis Eccleſiaſticis, earumque bonis jure non tantum Civili, & Canonico, ſed etiam Divino, quam deciſionem poſtea ſequuta eſt ead. Rota coram Coccino *in cauſa Barcinon. exemptionis* 20. *Iunii* 1636. & cum ea paſſim tranſit S. Congreg. Immunitatis Eccleſiaſt. ut refertur in argumento illius deciſionis, & hæc eſt unanimis Canoniſtarum ſententia, ut ſcripſi in c. *Eccleſia Sancta Maria, n.15. ſupra de Conſtitutione.*

5 Tertiò nota ibi, *Angariis*, Eccleſias, & perſonas Eccleſiaſticas non debere affligi angariis. Idem ſancitur in Conſtitutione Federici Imperatoris, ut in Auth. *Item nulla, C. de Epiſc. & Cler.* & in corpore, unde ſumitur ibi, Angarias, vel perangarias Eccleſiis, vel aliis piis locis, aut Eccleſiaſticis perſonis
6 imponere præſumant. Dicuntur autem Angariæ munera, ſeu obſequia perſonalia propriis ſumptibus præſtita. Perangariæ autem, ubi perſona ſervit ſumptibus alienis: & eſt angaria munus purum, & merum; perangaria verò mixtum, l. *Munerum ff. de muner. & honor.* De quibus tamen differentiis conſule Alciatum *in adnot. ad 12. librum eod. tit. de Præpoſ. Sacr. Cubic.* & noviſſimè Lexicon Jo. Calvini *in*
7 *ver. Angaria*, poſt Bart. & Legiſtas in l. *Neminem, C. de ſacroſ. Eccl.* & ab his Clerici omnes cum eorum familia liberi ſunt, l. 1. & 2. & l. *Presbyteros, C. de Epiſc. & Cleric.* &c. *Quia cognovimus.10.q.4.* gloſ. *hic in ver. Angariis*, Innoc. *nu.3.* Hoſt. *n.4.* Jo. Andr. *nu.6. & 13.* Henric Boich. *n.4.* Butr. *n.9. verſ. Et ab iſtis.* Card. *in 3. not.* & Abb. *n.10.* Niſi in caſu, ſcilicet pro vigiliis murorum, ſive civitatis, ut in c. *Pervenit*, & ibi dixi *ſup. eod.* & niſi ratione feudi aliud ſit dicendum, c. *Solitæ*, §. 1. *verſ. Quod autem, ſupra de major. & obed.* ſecundum Hoſt. *hic n.5.*

8 Quartò nota ibi, *Princeps provinciarum facta eſt ſub tributo.* Eccleſiam, & illius prædia non teneri ad tributa, & alia onera realia laicorum. Nam verbum, *Princeps*, exponitur, id eſt, Eccleſia, ſecundum Hoſt. *hic n.5. in fin.* concordat c. *Secundum*, c. *Convenior*, & §. *Quamvis, 23. quæſt. 8.* Sed quia contradicunt jura in cap. *Tributum. eâdem cauſ. & q.* in cap. *Si tributum*, & in cap. *Magnum. 11. q. 1.* Ideo pro concordia ſic diſtinguo. Aut quæritur de bonis, quæ uſibus Eccleſiaſticis dedicantur quoad fundationem, vel manſum, aut cœmeterium, vel domos, vel hortos juxta poſitos, aut dotem Eccleſiæ; & hæc indiſtinctè ſunt immunia ab omnibus tributis & oneribus laicalibus, arg. cap. 1. *ſupra de cenſ.* &c. 2. *de Eccleſ. ædific.* & ſic intellige primas concordantias ſecundum gloſ. *hic in ver. Sub tributo*, Goffr. & Innoc. *in princip. verſ. Solutio, & n.5. & 6.* Hoſtienſ. *n.6. eod. verſ.* Joan. Andr. *n.8. verſ. Ab his autem.* Henric. Boich. *n.1.* & Butr. *n.3.* Idem tenuit gloſ. 1. in d. c. *Si Tributum*, Archid. in cap. *De his. 16. q. 1.* Cardin. *in Clement. 1. in 18. q. verſ. Munera rerum, de vit. & honeſt. Clericor.* & nullus diſcrepat. Quod vendicat ſibi locum in oneribus nedum publicis, & regiis; ſed quod magis eſt, etiam privatis, & antea impoſitis ob ſpecialem eorumdem bonorum Sanctitatem, ut habetur in d. cap. *Secundum*, *23. q. 8.* & pluribus relatis tenet Rota *in præalleg. dec.339. num.40. par.6. Recent.*

9 Aut quæritur de aliis bonis, quæ aliis titulis, vel cauſis ad Eccleſiam pervenerunt, & tunc refert an agatur de oneribus impoſitis antequam bona hujuſmodi in Eccleſiam tranſirent; an verò de impoſitis eo tempore, quo bona jam facta erant Eccleſiæ. Primo caſu bona & prædia hujuſmodi tranſeunt ad Eccleſiam cum ſuo onere, ſecundum gloſſam, Innoc. & alios proximè citatos, & Abb. *hic nu. 16. verſ. Sed ego diſtinguendo.* & probatur in d. c. *Tributum, 23. q. 8.* ibi, De exterioribus Eccleſiæ quod conſtitutum eſt antiquitus, perſolvendum eſt. Dixit enim antiquitus, id eſt, antequam prædia pervenerint ad Eccleſiam. & in c. *Si Tributum*, & ibi Turrecr. *11. q. 1.*

Sed hoc intelligas tu dummodò copulativè infra ſcripta omnia concurrant, videlicet ut onera ſint vera & realia, id eſt ipſis fundis infixa, & impoſita bonis propter bona; item ut ſint perpetua, certa, & invariabilia, ut tenent communiter DD. in c. 1. *ſupr. eodem lib. 6.* maximè Gemin. *nu. 9.* Turrecr. in c. *Si tributum, verſ. Alia verò, 11. q. 1.* & firmavit Rota *in Brunduſina Gabella* 13. *Febr.* 1604. coram Penia. Quam deciſionem uti magiſtralem in hac materia paſſim amplectitur S. Congregat. ſuper controverſiis juriſdictionalibus, ut aſſeritur *in præcitata dec.339. par.6. recent.*

10 In ſecundo autem caſu, id eſt, cum agitur de oneribus impoſitis eo tempore, quo bona jam ſunt effecta Eccleſiæ, certum eſt ab hujuſmodi oneribus Eccleſiam eſſe prorſus immunem, & in hoc caſu loquitur hoc c. Damnat enim horrendam oppreſſionem, quam faciebant poteſtates ſæculares in diverſis mundi partibus, imponentes univerſa ferè onera Eccleſiis, & bonis ipſarum, & ſic loquitur de impoſitione onerum ſuper bonis, quæ jam erant in dominio, & proprietate Eccleſiæ, quam diſtinctionem ſequitur Bald. in l. *Placet n.10. verſ. Poſtquam autem res facta eſt Eccleſiæ, C. de ſacroſ.*
11 *Eccl.* Abb. *hic n.16. verſ. Sed ego diſtinguendo*, & *verſ. Ad alia autem onera*, & Rot. *in d. dec.339. n.41.* & quamvis Bart. in l. *Reſcripto, § fin. n.5. ff. de muner.* teneat poſſe Principes laicos efficere tributaria, & affecta omnia prædia eorum Territorii, ita ut cùm poſtea ad Eccleſias pervenerint, obnoxia ſint collectis poſtea imponendis: tamen ejus cautela eſt falſa, & contra immunitatem Eccleſiæ, & ab omnibus communiter reprobata, ut poſt Bald. *loco citato* copiosè deducit Rota *in ead. deciſ. n. 44. & ſeqq.*

12 Fallit hæc concluſio in oneribus, quæ ratione naturali ipſis rebus incumbunt, ut reficere iterante domum, l. 1. *ff. de via publica refic.* Bart. in l. *Adminiſtrationes, n.3. C. de ſacroſ. Eccl.* Bartol. Cepol. *in tract. de ſervit. ruſtic. tit. de via, q. 25.* & tenet Abb. *hic n.16. verſ. Idem dico.* Idemque dicendum in purgatione putei neceſſarii toti viciniæ, in qua ſita eſt Eccleſia, ex notat. per Specul. *in tit. de cenſ. §. Nunc dicendum, verſ. Item pone quod vicinia*, & Alberic. in l. *Cum uſusfructus, ff. de uſufruct.* & te-
13 net Abb. *ubi ſupra.* Quinimò hoc caſu poſſunt vicini propriâ authoritate collectam indicere, l. 1. §. *Vicinales, ff. Ne quid in loc. public.* ſecundum Anchar. *hic.* quem refert, & ſequitur Decian. *conſ. 14. Dubitatur an Clerici n.12. & 22 lib. 1.*

14 Quintò nota ibi, *foſſata*, Eccleſias, & Eccleſiaſticas perſonas ad ſordida munera non teneri, prout hîc ponitur exemplum de foſſatis, quod eſt munus ſordidum ſecundum Hoſtien. *n.8. in ver. Foſſato*, Jo. Andr.

Andr. Butr. & Cardin. omnes *num.* 3. & ſunt mu-
nera ſordida ſervilia, ut calcis coquendæ, arenæ
fodiendæ, cuſtodiæ balneorum, & ſimilia, de qui-
bus habentur multa exempla in l. *Munerum*, uſque
ad §. *Patrimoniorum. ff. de muner. & honor.* & in l.
Maximarum, *C. de excuſat. munerum*, *lib.* 10. &
hæc non ſubdit Eccleſia, cap. *Generaliter*, §. *Novo-
rum*, 16 q. 1. & l. *Placet*, *C. de ſacroſ. Eccleſ.* ne ſcilicet
prædia uſibus cœleſtium ſecretorum dedicata ſor-
didorum munerum fæce vexentur, ut ibi dicitur: &
hic notant Innocent. *num.* 2. Hoſtienſ. *num.* 7.
Joann. Andr. *num.* 5. Henric. Boic. *num.* 2. Butr. &
Cardin. ambo *num.* 9. Anchar. *num.* 4. & Abb. *nu.*
14. *verſ. Quædam verò munera*, Guliel. de Monte
Laud. *in Clem.* 1. *ſuper ver. In rebus*, & ibi etiam
Cardin. *in* 18. *quæſt. de vita & honeſt. Cleric.* & alibi
paſſim Doctores. Quinimo hac immunitate poti-
untur nedum Eccleſiæ, & Clerici, ſed etiam eorum
mancipia, & coloni, ut eſt expreſſum in jurib. præ-
alleg. & tenet Abb. *loco citato.*

16 Sextò nota ibi, *de bonis Eccleſiarum, & Clerico-
rum*, quoad immunitatem à collectis, & impoſitio-
nibus laicalibus pari paſſu ambulare bona Eccle-
ſiaſticorum, & bona patrimonialia Clericorum.
Hoſtienſ. *hic num.* 8. Butr. *num.* 3. Cardin. *num.* 4. &
Anchar. *in* 2. *notab.* Abb. in cap. 1. *num.* 3. *verſ. Fateor
tamen*, poſt Butr. *ibi n.* 5. & Imol. *nu.* 1. *ſupra de con-
ſuet.* Rota *in prælleg. deciſ.* 339. *n.* 23. *par.* 6. *Recent.*
de quo dic, ut notatur in cap. *fin. ſupra de vita & ho-
neſt. Cleric.* De aliis autem differentiis inter bona
Eccleſiarum, & Clericorum, item de differentiis
inter bona; ad quorum titulum Clerici ſunt ordi-
nati, & alia bona patrimonialia, vide quod ſcripſi
in c. *Epiſcopus à n.* 35. *ſupra de præbend.*

17 Septimò nota ibi, *& pauperum Chriſti uſibus de-
putatis.* Bona Religioſorum eſſe immunia à colle-
ctis, & oneribus laicalibus, ſecundum Hoſtienſ. *hic
n.* 9. Joann. Andr. *n.* 3. *in verb. Pauperum*, & Cardin.
num. 5. qui exponunt verba; pauperum Chriſti, id
eſt Religioſorum, qui omnia reliquerunt pro Chri-
ſto, ut cap. *Nimis in quâ*, & cap. *Nimis prava*, *infra*
18 *de exceſſ. Prælat.* Vel ſecundum eos Clerici omnes
pauperes appellantur, l. *Privilegia*, *C. de ſacroſ. Ec-
cleſ.* Nam & quidquid habent, pauperum eſt, cap.
Quoniam quicquid, 16. *quæſt.* 1. ſed tanta eſt ambi-
tio ipſorum, ut quantumcunque habeant, nihil re-
putent ſe habere, cap. *Quia in tantum*, & cap. *Ava-
ritia*, *ſupra de præbend.* Verùm littera hunc poſte-
riorem intellectum non recipit, quia copula, *&*,
inſinuat alios eſſe Clericos; alios pauperes Chriſti,
ad gloſ. in Extravag. *Suſcepti*, *in ver. Vel electio*, *de
elect.* in uno tamen Tarraconen. & apud Guilhel.
particula, *&*, non legitur, ut refert Ant. Auguſt. *in
notis ad primam Collect. Decretal. lib.* 3. *tit.* 36. *cap.* 4.
19 Poſſet & tertio loco hæc littera non incongruè in-
telligi de Hoſpitalibus, quorum bona pauperum
Chriſti uſibus ſunt deputata, ut in Clement. *Quia
contingit*, *de Religioſ. domib.* hæc enim, ſicut & bona
Eccleſiarum, collectari non poſſunt, ut l. *Omni*, *C.
de Epiſc. & Cleric.* Anton. de Butr. *conſ.* 40. *Statuto
civitatis*, *num.* 2.

20 Octavò nota ibi, *ſub anathematis diſtrictione*, hæc
verba non importare canonem latæ ſententiæ,
21 ſed ferendæ. Quod evidenter probatur hic: nam
cùm textus paulò infrà excommunicet per illa
verba, *excommunicationi ſe noverunt ſubjacere*, quæ
important excommunicationem ipſo jure, ut hic
per Butr. *num.* 9. Cardin. *num.* 7. & Abb. *in ult. no-
tab.* hoc apertè ſupponit pœnam excommunica-
tionis antea fuiſſe comminatam, non autem infli-
ctam, ut advertit Joan. Andr. in diviſione tex. cum
quo Butr. Card. Anchar. Abb. & alii tranſeunt. Sed
Hoſtienſ. contra *num.* 9. dicens prædicta verba
eſſe latæ ſententiæ, cui ſuffragatur c. 1. *De locato*,
cap. *Cùm eſſes*, *de teſtam.* cap. *Relatum*, *de iure pat.*
cap. 1. *de pignor.* & cap. *Salonitana*, 61. *diſt.* ſed pri-
mum verius, ſecundum Jo. Andr. *hic n.* 4. Butr. *n.* 5.
Cardin. *in* 8. *notab.* & ipſummet Hoſt. ſibi contrari-
um *n.* 12. *in ver. Commoniti.* Ad hoc c. 1. & ibi gloſ.
ult. de ſagittar. Generaliter autem ut ſcias, quæ ſint
verba latæ ſententiæ, vel ferendæ, conſule Felinum
caſus plurimum cumulantes in c. *Rodulph. à n.* 24.
ſupra de reſcriptis.

22 Nonò nota in verſ. *Niſi*, & obſerva diligenter
plura eſſe neceſſaria ad hoc ut Clerici licitè ſolvant
collectas, & impoſitiones laicorum.

23 Primò enim requiritur, ut Epiſcopus ſimul &
Clerus ſuper hoc deliberent, & conſentiant, ut pa-
tet ex littera ibi, Epiſcopus, & Clerus. Unde hoc
non poteſt Epiſcopus ſine Clero; nec Clerus ſine
Epiſcopo, cum copula, *&*, in textu poſita requirat
concurſum utriuſque copulati, l. *Si quis ita ſtipula-
tus*, & ibi Bart. *ff. de verbor. oblig.* Ideoque Butr.
hic num. 6. Nota, inquit caſum in quo Epiſcopus in
diœceſi ſua non poteſt aliquid agere ſine conſenſu
Cleri, id eſt, quando agitur de collecta imponenda
pro ſubſidio laicorum, & in hoc conveniunt Joan.
Andr. Cardin. Abb. & omnes ſupra in ſummario
textûs, dum dicunt Epiſcopus cum Clero, &c. &
probatur apertius in cap. *Adverſus infra eod.* ubi
refertur diſpoſitio hujus Canonis, & textus dicit,
24 Epiſcopus ſimul cum Clericis. Quo fit, ut nec cum
Capitulo Epiſcopus id poſſit, quia in tangentibus
totum Clerum non ſufficit Epiſcopum habere
conſenſum ſui Capituli, ſed oportet, ut conveniat
conſenſus Cleri, facit Clem. 1. & 2. *de cenſ.* & *hic*
tenet Abb. *num.* 5.

25 Secundò requiritur, ut evidens utilitas, vel ne-
ceſſitas ſubſit, ut probatur ex verbis textûs, ibi, tan-
tam neceſſitatem, vel utilitatem aſpexerint, ut hic
per Butr. *num.* 8. & Cardin. *in* 9. *notab.* Immò cùm
textus dicat, *tantam*, non ſufficit quælibet neceſſi-
tas, ſed requiritur maxima, ſecundum Abb. *hic n.* 5.
verſ. Secundò requiritur, & pendet ex arbitrio Epi-
ſcopi, cum Clericis hoc judicare, cùm textus dicat,
aſpexerint. ut hic notat gloſ. *in ver. Tantam*, & con-
cordat c. *Adverſus infra eod.* ibi, tantam neceſſita-
tem, vel utilitatem perſpexerit.

26 Tertiò requiritur, ut hujuſmodi neceſſitas, vel
utilitas ſit communis, videlicet tam laicorum,
quàm clericorum, ut probatur in littera ibi, Ad
relevandas communes utilitates, vel neceſſitates,
quæ verba reperiuntur etiam in dict. cap. *Adverſus.*
Non enim eſt audiendus Petr. de Anchar *hic num.*
8. Qui putavit hæc jura loqui in eo tantùm caſu, in
quo laici pro communibus neceſſitatibus ſuis dun-
taxat volunt, ut Clerici contribuant, ut colligit ex
littera ibi, Iſti verò onera ſua: & ibi, Quælibet ſibi
arbitrentur: nec non ibi, communes utilitates, ſci-
licet laicorum tantùm, non autem ubi verſatur uti-
litas communis tam laicorum, quàm clericorum,
qui tunc non habent locum iſta capitula, ſecun-
dum eum. Unde dat generalem doctrinam, quòd
ubicunque tractatur de communi utilitate laico-
rum, & clericorum ſimul, & permixtim clerici te-
neantur contribuere ſimul cum laicis, puta ad ag-

getes

geres, qui ſiunt juxta mare, vel flumina propter timorem inundationis agrorum, ad evitandum rapinas, incendia, captivitates, & alia his ſimilia. Quandoquidem Ancharani opinionem ubertimè atque optimis fundamentis confutat, & objectis reſpondet Abb. *hic num.17.verſ. Ego in hac civitate Senarum*, evidenter oſtendens hæc capitula eſſe neceſſariò intelligenda ubi neceſſitates ſunt Clericis, & Laicis communes, & nihilominus ad eas relevandas Clericos non modo non teneri contribuere, ſed nec poſſe ſubſidia conferre niſi concurrentibus requiſitis hujus cap. & dict. cap. *Adverſus*. ſubdens hanc opinionem habere ſequaces utriuſque juris illuminatores, nec ab illa eſſe recedendum in practica, pro qua etiam aſſerit ſe contuliſſe in civitate Senarum; & habetur illius reſponſum
27 in *2.part.conſ.3.* Sed præter conſiderationes Abbatis, quod hic textus in verb. *Communes*, debeat neceſſariò intelligi de neceſſitatibus communibus tam Clericis, quàm Laicis, ego ſic oſtendo eviden-
28 ter. Nam textus ad demonſtrandam Clericorum immunitatem à collectis Laicorum utitur Hiſtoria *Geneſ.47.* Ubi Joſeph Prorex Pharaonis præ magnitudine famis ſubjecit ipſi, ac tributariam fecit univerſam terram Ægypti, præter terram Sacerdotum, quæ libera ab hac conditione fuit. Ec-
29 ce igitur agebatur tunc de neceſſitate, quæ procul dubio erat communis & Sacerdotibus, & Laicis, nam ut legitur in ſacro textu in toto orbe panis deerat, & oppreſſerat fames terram, maximè Ægypti: & nihilominus Sacerdotes fuerunt in priſtina libertate dimiſſi. Ergo hic textus, qui hujuſmodi exemplo innititur, neceſſariò intelligi debet procedere ubi neceſſitas eſt communis ſimul Laicorum, & Clericorum, non autem Laicorum tantum, ut malè intelligit Anchar. Exemplum enim declarat diſpoſitionem de ſimilibus eſſe intelligendam, l.1. §. *Quod vulgo, ff. de vi, & vi armat.* & notat Bartol. in l. *Scire*, §. *Oportet, il ſecundo, num. 7. ff. de excuſat. tutor.*

30 Quartò requiritur, ut ad relevandas communes utilitates, vel neceſſitates Laicorum facultates non ſufficiant, ut conſtat ex illis verbis textus, ubi Laicorum non ſuppetunt facultates: quæ repetuntur etiam in cap. *Adverſus, infra eodem.* Et ita Clerici non concurrunt, niſi in ſubſidium, ut hic per Abb. *num.4. verſ. Tertio*, & conſentiunt omnes. Rationem aſſignat egregiè idem Abbas *hic num. 18. verſ. Probatur quarto*, Et eſt ſimile quod poſui in cap. *Pervenit, n.18. ſupra eod.*

31 Quintò requiritur, ut contributio ab Eccleſiaſticis fiat ſponte, & ſine aliqua exactione, vel compulſione, ut probat littera ibi, abſque ulla exactione & alia littera, quæ habet, Abſque ulla coactione: ſic enim habent vetus Gregoriana compilatio, Concilium Lateranenſ. Gulielm. & unus Tarraconen. ut refert Anton. Auguſt. *in notis ad primam collectionem Decretal. lib.3. tit.36. cap.4.* Et intellige ſine ulla coactione, ſcilicet laicali, prout exponit Hoſt. *num.12. in verb. Coactione*, Ad hoc enim Clerici non ſunt per Sæcularem, ſed per Eccleſiaſticum Judicem, de cujus foro ſunt perſonæ, licet res ſint de foro Laici, compellendi, ut formaliter inquit idem Hoſtienſis *num.11.* Ioann. Andr. *num.8. in fin.* & ſequuntur alij: & propterea in dict. cap. *Adverſus, infra eodem.* cautum eſt, ut Laici humiliter, & cum gratiarum actione recipiant ſubſidia, quæ Clerici duxerint conferenda: quæ verba excludunt apertè quamcumque exactionem, & coactionem judicis ſæcularis.

32 His quinque requiſitis addi debet ſextum à Concilio generali ſub Innoc. III. inductum in præalleg. c. *Adverſus*, videlicet, ut Romanus Pontifex prius conſulatur; aliàs enim Clerici non debent communibus neceſſitatibus ſubvenire, etiamſi Laicorum facultates non ſuppetant, ut ibi eſt caſus ſecundum omnes, & dicam infra *n.52.*

33 Decimò nota ibi, *Commoniti deſiſtere noluerint*, Hoc jure inſpecto Conc. Lateranen. laicos collectantes Eccleſias, vel Clericos, aut Prælatorum juriſdictionem impedientes non incidere in excommunicationem latæ ſententiæ, niſi prius fuerint moniti, & poſt canonicam monitionem ſe non correxerint, ut hic patet, & notant gloſ. *in verb. Commoniti*, Hoſt. *n.12. in eod. verb.* Abb. *n.7.* & cæteri
34 omnes. Nec requiritur hoc caſu trina monitio, ſed ſufficit unica, præſertim quia hic canon editus eſt in favorem Eccleſiarum, & odium Tyrannorum, quorum aliqui adeo ſunt terribiles, ut nec facilè ſit eos tertiò monere: nam ſtatim atque monentur, appellant, nec audent Epiſcopi cenſuras fulminare, timentes forſan plura perdere: Unde providè cavetur ut ſufficiat una monitio, ſecundum Hoſt. *ubi ſupra*, cui conſentiunt Joan. Andr. *num.10.* Butri *num.8. in verb. Commoniti*: Anchar. *in 4. notab.* Abbas *num. 6.* & alij communiter, licet Abb. Antiq. requirat trinam.

Non obſtat cap. *Clericis*, §. *Nos igitur, infra eod. lib.6.* ubi laici exigentes collectas ab Eccleſijs, & perſonis Eccleſiaſticis, & illorum fautores ipſo facto excommunicantur. Etenim Conſtitutio illa Bonifacij VIII. cum ſua declaratione fuit revocata per Clementem V. in Concilio Viennenſi, ut in Clem. 1. *de Immunit. Eccleſ.*

35 Item non obſtat cap. *Quamquam, de cenſib. lib. 6.* Quoniam non loquitur in imponentibus collectas; ſed in exigentibus pedagia, qui ſunt ipſo facto excommunicati, ut ibi & in Clem. *Præſent. eod. tit.* & notat Abb. *hic n.7.*

36 Sed hodie ex Bulla, quæ in die Cœnæ Domini legi conſuevit, §.18. *Exigentes*, vel imponentes collectas ab Eccleſijs, vel perſonis Eccleſiaſticis, etiamſi Imperiali, vel Regali dignitate præfulgeant, ſunt eo ipſo excommunicati: ac ſimiliter impedientes Prælatos quò minus ſuâ juriſdictione utantur, excommunicati ſunt per Decretalem, *Quoniam, infra eod. lib.6.* & per Bullam Cœnæ, §. 16. Unde hoc ca. tam quoad collectas, quàm quoad juriſdictionem reſpectu monitionis ſervari non debet.

37 Ultimò nota ibi, *Nec communioni reddantur*: abſolutionem ab excommunicatione, in quam incidunt laici collectantes Eccleſias, non eſſe Sedi Apoſtolicæ reſervatam, cùm conditor hujus canonis illam ſibi non retinuerit, cap. *Nuper, infra de ſent. excomm.* Hoſt. *hic in fin.* Hodie dic contra, non ex cap. *Clericis, infra eodem libr.6.* quod eſt correctum per *Clement. primam, eodem tit.* ſed ex Bulla Cœnæ, §.22.

38 QUÆRO, An Clerici teneantur ad contributionem gabellæ pro annona civitatis impoſitæ.

39 Cauſa, propter quam impoſita eſt hujuſmodi gabella, reſpicit pietatem, & communem utilitatem: nulla eſt enim major pietas, quam pauperes, & patriam ſublevare, cap. *Fortitudo*, c. *Non inferenda*

Digitized by Google

40 *da*, 23. *q*. 3. Et cùm Clerici ſint membra Reipublicæ, cap. *Duo ſunt genera*, 12. *q*. 11. Bald. *conſ*. 241. *Verba Capituli, in fin. volum*. 3. Oldrad. *conſ*. 32. *Quæſtio eſt, utrum Sacerdos cenſeri poſſit, ac debeat de univerſitate per totum*. Naturalis ratio poſtulat ut Reipublicæ indigenti opem ferant; utilitas itidem eſt communis, cum ex utilitate annonæ tam Clerici, quàm Laici commodum ſint ſenſuri: unde videtur etiam Clerici teneri ad contributiones. Primò, quia æquum eſt eos ſentire onus, qui commodum ſentiunt Clem. 1. *de cenſ*. l. *Secundum*
41 *naturam*. *ff. de reg. jur*. Quam rationem ſæpe ad hoc propoſitum Doctores inculcant. Secundò per text. l. *Ad inſtructionem*, *C. de Sacroſ. Eccleſ*. probatur Eccleſiam teneri ad inſtructionem viarum, & pontium, quia ex eis etiam Clerici commodum reportant. Idemque videtur probari in cap. 2. *ſupra eod*. & in hoc cap. in illis verbis, *ad relevandas communes utilitates*, quæ repetuntur in cap. *Adverſus*,
42 *infra, eod*. Tertiò hæc eſt communis opinio Legiſtarum in d. l. *Ad inſtructionem*, ubi Cyn. Dyn. Oldrad. Iacob. de Aren. & poſt eos Alberic. *num*. 3. & Bald. *ibidem* contra gloſſam tenent pro conſtruendis; vel inſtaurandis muris, fontibus, & ſimilibus ad communem utilitatem ſpectanti-
43 bus, promiſcuè teneri tam Clericos, quàm Laicos; quam opinionem ſequutus eſt Bart. in l. *Nullus*, *C. de curſu public. lib*. 12. Dum ex illo textu notat Clericos teneri ad collectam impoſitam ad redimendam vexationem, incurſionem hoſtium, qui patriam deprædari volebant: & opinio Bartol. communiter approbatur, Rip. poſt Jaſ. *in reſpons*. 168. *num*. 7. cum prædictis concordant Guid. Pap. *quæſt*. 78. *num*. 1. Bald. *conſ*. 246. & 312, *in* 3. *vol*. Jacob. de Alchiatot. Parpal. Coro. Bertand. Alex. citati per Decian. *conſ*. 14. *num*. 19. *vol*. 1. ubi de communi teſtatur Barb. *conſ*. 1. *col*. 28. *prope med*. *vol*. 3. ubi etiam de communi
44 Alciat. in d. l. *Ad inſtructionem*, *in ver*. *Itinerum*. Imo hæc videtur etiam communis opinio Canoniſtarum, quam tenuit Petr. de Anchar. *hic num*. 8. Qui tradit generalem doctrinam, quod ubicunque tractatur de communi utilitate Clericorum, & Laicorum, etiam Clerici contribuere tenentur, & pro hac parte idem Anchar. conſuluit, ejuſque conſ. ſe ſuſcripſerunt Ant. de Butr. & Barthol. de Salyc, ſe tamen ſubjicientes judicio S. R. E. ut refert hic Ioan. de Anan. *num*, 10. & 11. & fuit originaliter opinio Philippi, & aliorum quatuor Doctorum antiquorum, quos ſequi videtur Archidiaconus in cap. *Iuxta ſanctiorem*, 16. *q*, 1. *circa medium*, Innoc. & Cardin. hic Bernar, relat. per Alber. in d. l. *Ad inſtructionem*, *num*, 3. & de communi teſtatur Barbar. *in loco ſupracit*. Rip. *reſpons* 168. *num*. 5. Decian. *d. n*. 19.

45 Cum ergo Clerici teneantur contribuere in communibus neceſſitatibus, & utilitatibus, ſequitur ut obligati ſint ad ſolutionem gabellæ, quæ pro talibus neceſſitatibus imponitur: nam ad collectam tenentur omnes illi, qui oneribus, in quorum locum collecta ſucceſſit, gravari poterant, Rip. *d. reſponſ. num*. 4. Natr. *conſ*. 311. *num*. 4. *prope finem*.

Contraria opinio, id eſt Clericos non teneri pro gabella impoſita ex cauſa prædicta probatur primò in hoc cap. ubi agitur de communibus utilitatibus, & neceſſitatibus Laicorum, & Clericorum, & in ſpecie de neceſſitate annonæ, ut oſtenſum eſt *ſupra n*. 26. & 27. & nihilominus prohibetur quicquam exigi à Clericis, niſi cum conditionibus ibi poſitis, & in cap. *Adverſus*, *infra eodem*, ſcilicet Epiſcopo, & Clero approbante, & ubi Laicorum facultates non ſufficiunt, abſque ulla exactione laicali, ac Romano Pontifice priùs conſulto.

Secundò, quia exemptio conceſſa clericis tam jure divino, ut dixi ſupra *in* 2. *not*. quàm jure humano, per cap. 1. *ſupra eodem*, l. *Placet*, *C. de Sacroſ. Eccleſ*. *C. Quamquam, de cenſ. lib*. 6. & Clem. *Præſenti*, *eod. tit*. Authent. *Nulla Communitas*, *C. de Epiſ. & Cleric*. redderetur eluſoria, & Clerici eod. jure cum Laicis cenſerentur, ſi tenerentur contribuere
46 ob communes neceſſitates. Nam ad impoſitiones Clericorum Laici quoque non tenentur niſi reſpiciant communes neceſſitates, vel utilitates, Imol. in cap. *Romana, de cenſ. lib*. 6. quem refert Decian. in *loco ſupracitat*. Ergo niſi dicamus Clericos non teneri, etiam cum utilitas eſt communis, tot jura exemptionem clericis tribuentia erunt ſupervacanea, & nulla erit differentia inter Clericos, & Laicos.

47 Tertiò, bona Eccleſiarum ſunt deputata publico uſui ſpirituali. d. l. *placet*, *C. de Sacroſ. Eccleſ*. & ideo Laici, quorum utilitas principaliter conſiſtit in Republica mondana, debent ſubire onera Reipublicæ mundanæ: bona verò Eccleſiarum, quæ ſunt Dei, debent tantum deſervire publico uſui ſpirituali:
48 Clem. 6. *Quia contingit, de relig. domib*. Hanc ſententiã his, & aliis rationibus diligentiſſimè tuetur Abb. *conſ*. 3. *Caſus ſuper quo*, *vol*. 1 quod inſerit ad verbum *hic n*. 18. cujus fundamentis adde quod dixi *n*. 17. Nec deſunt auctoritates, quæ opponantur authoritatibus ſupra in contrarium relatis: nam pro hac ſententia citatur gloſſa penultima in d. l. *Ad inſtructionem relat*. per Abb. *ubi ſupra num*. 2. & Bart. *eodem nu*. quæ dicitur ſentire Clericos non teneri conferre ad conſtructionem murorum civitatis. Item pro hac parte adducitur Bart. in d. l. *ad inſtructionem num*, 3. dum tenet d. l. *Ad inſtructionem* eſſe correctam, aut ſaltem declaratam per Auth. *Item nulla Communitas*, *C. de Epiſcop. & Cleric*. Subdens, ſi eſt onus reale, ut puta quia ſtatuitur quemlibet debere reficere viam ante domum ſuam, Eccleſiam teneri: ſi verò eſt onus, quod imponitur perſonæ pro rebus, ut pro faciendo viam, vel pontem, & non teneri Eccleſiam; & ſic etiam in caſu, in quo utilitas eſt communis: Allegatur etiam gloſſa juris Canonici in cap. *Generaliter*, §. *Novarum*, *in ver*. *Collationibus*, 16. *qu*. 1. quæ tenet ad inſtructionem, quæ gravat Clericos pro utilitate communi, non valere, cum gloſ. ſentit Io. Monach. relatus per Alber. d. l. *Ad inſtructionem*, *num*. 3. Hoſtien. *in ſumm. tit. de immunit. Eccleſ*. §. *Quibus muneribus*. *verſ. Ego puto*, Auton. de Butr. (licet pro contraria ſententia citetur à Deciano) in hoc cap. *Non minus*, *num*. 10. Jo. Andr. *hic num*. 14. quem refert, & ſequitur Abb. *in d. conſ*. Ubi dicit, neminem auſurum ab hac opinione in practica diſcedere, quam tenent utriuſque juris illuminatores. Et hanc eſſe communem opinionem Canoniſtarum teſtantur Angel. qui Jo. de Lignan. pro hac parte citat in ver. *Immunitas*. *num*. 33. & Sylveſt. *Immunitas*, *primo num*. 20.

Ex præmiſſis patet utramque opinionem rationibus, & authoritatibus eſſe munitam, nec deeſſe Doctores hinc inde de communi atteſtantes. Verum

tùm cùm non ſit ſtandum Doctoribus de communi opinione atteſtantibus, utriuſque opinionis authores ponderandi ſunt, ut appareat quæ ſint verè communis opinio tam apud Doctores juris civilis, quàm Canonici.

Quo ad Doctores juris civilis non videtur dubitandum, quò minus communis opinio ſit contra Clericos, ut patet ex Authoribus ſupra citatis, & præſertim Dyn. Cyn. Bald. Jac. de Aren. Alber. Guid. Pap. Corn. & alijs congeſtis per Dec. *d. conſ.* 14. *num.* 19. *vol.* 1. præſertim quia gloſſa juris civilis, & Bart. ſupra pro Clericis citati re vera pro negativa numerari non poſſunt: nam quo ad gloſſam etſi citetur à Bart. Alber. & alijs in d. l. *Ad inſtructionem* pro ea opinione quòd Clerici non teneantur ad refectionem murorum; tamen non comperio gloſſam id tenere, imò ibidem inſinuat contrarium; quærit enim an Clerici teneantur ad reficiendos muros civitatis, & non dat expreſſam ſolutionem, ſed refert ſe ad ea, quæ habentur in l. *fin. C. Qui muner. ſe excuſ. lib.* 10. In quò textu cum Imperator diſponat neminem excipiendum eſſe à constructione murorum; quamvis perſonali dignitate præfulgeat, ſequitur ut gloſſ. ad illam legem ſe referens, ſentiat etiam Clericos teneri. Unde mirum eſt Doctores aliter gloſſam citare, niſi dixeris gloſſam ſe non referre ad textùm in d. l. *final.* ſed ad illud, quod ibi dixit in gloſ. 2. ubi tenuit pro Eccleſia. Vel niſi fortè gloſſa, quàm ipſi citant, eſſet Joannis antiqui gloſſatoris, quâ ſublatâ, fuerit poſtea reſtituta gloſſa Accurſij illi contraria. Quod ita ſe habere ſuadet conjectura deſumpta ex verbis Anton. de Butr. *hic num.* 20. ubi refert in noſtra quæſtione Joannem ſentire, quod Clerici non teneantur: Accurſium verò eſſe in contraria ſententia; licèt credam Butr. intellexiſſe de Joan. Theutonico Decreti Gloſſatore, qui hoc tenuit in d. cap. *Generaliter*, §. *Novarum, in verb. Collationibus*, 16. *quæſt.* 1. Verum etſi gloſſa in d. l. *ad inſtructionem* pro Clericis ſentiret; tamen non poſſet haberi ratio authoritatis gloſſæ, cum in l. *Placet, C. eod. in ver. Munerum*, ſentiat contrarium: ibi enim cùm dixiſſet Eccleſiaſticos non teneri ad angarias, & perangarias, ſubdit, niſi imponatur cauſa neceſſitatis, & utilitatis publicæ: & ſic gloſſa vel non dicit id, ad quod allegatur, vel contraria loquitur: & ita nihil ponderis habet in noſtra quæſtione, Bart. quoque quamvis in l. *Ad inſtructionem*, teneat opinionem favorabilem Eccleſiæ, tamen in l. *Nullus, ſupracit.* contrarium ſentit. Unde cum gloſſa, & Bart. pro Eccleſia, parùm, aut nihil faciant, videtur conſtare apud Doctores juris civilis non ſolùm opinionem affirmativam eſſe communem, ſed nullum ferè haberi contradictorem.

Quoad Canoniſtas item ſententia affirmativa videtur magis communis, cùm pro ea ſtent Bern. Archid. citans alios quatuor Doctores antiquos Innoc. Cardin. Aochar. Joan. de Anan. & Barbat. ſupracit. & Turrecrem. Franc. & alij allegati per Decian. *in dicto conſil.* 14. *n.* 19.

Ex his autem qui tenent negativam gloſ. juris Canonici in d. §. *Novarum*, non videtur eſſe alicujus ponderis, cùm illi adverſetur alia gloſſa *hic in verb. Relevandae*, ſed neque Hoſt. quia etſi in ſumma teneat opinionem negativam, tamen in lectura tenet affirmativam, ſcilicet in hoc cap. Unde pro hac opinione videntur ſolum numerandi Joann. *Proſp. Fagn. in 2. par. 3. lib. Decretal.*

Andr. Anton. de Butr. Joan. Mon. Angel. & Sylveſt.

Mihi circumſcriptis authoritatibus in puncto juris verior videtur opinio favens Eccleſiæ per rationes ſuperius adductas, & alias quas tradit Abb. *d. conſ.* 3. Quibus neminem video ſufficienter reſpondiſſe: & quamvis Decianus dicat Barbatiam reſpondere rationibus Abbatis; tamen ſi rectè perpendatur, minimè eis reſpondet; quia Barbatia conſuluit in caſu, quo res erant affectæ onere reali gabellæ antequam ad Eccleſiam pervenirent: & quamvis teneat contra Abbatem etiam cùm agitur de novo onere imponendo; hoc tamen non facit ad caſum, de quo erat conſultus.

49 Ad rationes autem, quibus adverſa opinio fulcitur, facilis eſt reſponſio: nam quo ad primam quamvis Clerici ſint membra Reipublicæ, tamen cùm omnia membra non eundem actum habeant, ut Apoſtolus ait *ad Rom.* 12. Clerici tenentur quidem ſubvenire Reipublicæ indigenti, & patriam ſublevare, ſed in præcipuo eorum actu, & miniſterio, cap. *Singula*, 89. *diſtinct.* id eſt in divinorum officiorum celebratione, in prædicatione Verbi Dei, in Sacramentorum adminiſtratione, & alijs hujuſmodi, quorum ratione divino, & humano jure exempti fuerunt ab exactionibus ſæcularibus, d. cap. *Quamquam, de cenſ. lib.* 6. *cap.* 1. & 3. *ſupra eod.* cum concord. Et quemadmodum laici quamvis & ipſi ſint membra corporis myſtici Eccleſiæ, non tamen tenentur præſtare Epiſcopo Cathedraticum, vel caritativum ſubſidium, aut procurationem, vel ſimilia onera obire, quæ ad Eccleſiaſticos ſpectant, cap. *Conquerente*, ubi not. *de offic. Ordinar.* Abb. *conſ.* 26. *Videtur primo, num.* 3. *verſ. Item dico, lib.* 2. & *eod. conſ.* 3. *in princ. in* 1. & 2. *dubio.* Ita è converſo nec Eccleſiaſtici ſubire debent onera ſæcularibus incumbentia; qua quidem ratione tametſi laici teneantur ſumere arma pro defenſione patriæ ab hoſtibus obſeſſæ, l. *Ex hoc jure*, ubi notatur, *ff. de juſt. & jur.* tamen Clericis in propria perſona pugnare non licet etiam pro patriæ defenſione, cap. *Petitio*, & ibi Doctores, *de homicid.* S. Thom. *in* 2. 2. *quæſt.* 4. *art.* 2. *ad* 2. quia Clericorum arma ſunt lachrymæ, cap. *Clerici, qui in quacumque*, 23. *quæſt.* 8. & eorum officium reddit eos inhabiles ad pugnandum, cap. *Ex multa, in fin. de vot.* Alioquin ſi Clerici, ex eo, quòd ſint Reipublicæ membra, tenerentur univerſa Reipublicæ onera perinde ac laici ſubire; longè deterioris eſſent conditionis, quàm laici ipſi, quia præter contributiones, ad quas laici tenentur, obſtricti etiam eſſent ad onera, ac ſubſidia Epiſcopo, atque Eccleſiæ debita, atque ad alia ſpiritualia, à quibus laici immunes exiſtunt. Unde etiam ceſſat objectum de onere cum commodo jungendo, quia Clerici etſi onera gabellarum non ſentiant, gravantur tamen alijs oneribus ſpiritualis regiminis, cui deſtinata ſunt bona Eccleſiarum: & ita ſi gravantur in uno, æquum eſt ut in alio releventur.

50 Ad ſecundum reſpondetur optimè per Abbatem, textum d. l. *Ad inſtructionem*, & alios ſimiles conditos à ſæcularibus Principibus non valere in præjudicium Eccleſiæ; ad tradita in cap. *Eccleſia S. Mariæ, de Conſtitutionibus*: præſertim cùm de Eccleſijs, & perſonis Eccleſiaſticis expreſſam mentionem faciant; quo caſu ſunt nullæ ex defectu poteſtatis, Doctores in d. c. *Eccleſia S. Mariæ*, quæ reſponſio eſt apertè Joan. Andr. *hic num.* 14.

tata concludat ad collectas, quæ ob peſtem imponuntur, teneri etiam habentes exemptionem generalem ab oneribus perſonalibus, realibus, & mixtis, dummodo tamen non urgeat neceſſitas, & reſpectu Clericorum compulſio fiat ab ordinarijs Eccleſiaſticis; eique ſubſcribat Decian, *conſ. 14. n. 24. lib. 1.* tamen decidit articulum in terminis juris civilis tantùm, & nititur hoc præcipuo fundamento, quod ubi agitur principaliter de utilitate publica tam laicorum, quàm eccleſiaſticorum, Clerici tenentur concurrere, per text. in l. 1. *C. ut nem. hic in*
57 *empt. ſpecier. ſe excuſat. lib.* 10. in l. 2. *C. Quibus muner. nem. lic. ſe excuſ. eod. lib.* & in l. *Ad inſtructionem, C. de ſacroſanct. Eccleſ.* quam ſecundum communem opinionem dicit non fuiſſe correctam per Auth. *Item nulla, C. de Epiſc. & Cler.*

58 Verùm ſecundùm diſpoſitionem ſacrorum Canonum, quæ ſola attendi debet in hac materia immunitatis eccleſiaſticæ à collectis, & oneribus laicalibus, non ſufficit communis utilitas laicorum, & Clericorum; ſed præterea requiritur, ut laicorum facultates non ſuppetant, ut Epiſcopus cum Clero ſuper hoc deliberet, Romanus Pontifex conſulatur, & exactio fiat per Ordinarium Eccleſiaſticum, ut patet in hoc cap. Et in cap. *Adverſus, infra eod.* & latè deductum eſt ſupra, *in 9. notab. à num. 22. uſque ad num. 33.* & *num. 45. verſ. Contraria opinio.* Et ad fundamentum de communi utilitate ſatis reſponſum eſt *num. 26.* & *49.* Itaque Doctores, qui ſentiunt ſolam communem utilitatem ſufficere ad hoc, ut Eccleſiaſtici ab Ordinarijs locorum cogi poſſint ad collectas pro neceſſitatibus publicis inductas hallucinantur, quod pertinet ad juris Ca-
59 nonici diſpoſitionem. Nec obſtant jura civilia in contrarium adducta. Quoniam leges illæ, ſicut & aliæ Imperiales, quæ ſtatuunt in res, & perſonas Eccleſiaſticas, præſertim adimendo, vel limitando immunitatem illis jure Divino, vel Conſtitutione eccleſiaſtica attributam, non valent ex defectu juriſdictionis ſecundùm communem theoricam in cap. *Eccleſia S. Mariæ, ſupra de Conſtit.* & in cap. *final. de ſolut.* ut teſtatur Abbas, *hic num.* 20. & fuſius dixi ſupra *n.* 50.

60 Similiter non obſtat argumentum de bello ad peſtem, quo utitur Ripa, quoniam in oppoſitum retorquetur: nam quemadmodum Clerici non tenentur contribuere tempore belli, aut famis, in quibus terminis loquitur hoc cap. Ita nec tempore peſtis ex ipſa vi æquiparationis, quam facit Ripa *ubi ſuprà, num. 230.* & *in prælud. n. 9.* poſt Bart. in l. *Naturaliter, ff. de uſucap.* & in l. 1. *ff. de bonor. poſſeſſ. ex teſtam. milit.*

61 Præterea conſiderandum eſt, ſi ullo unquam tempore Clerici potiri debent privilegio immunitatis à collectis, id potiſſimum eſſe cùm peſtis graſſatur, quia ipſi ſunt qui tunc ferunt pondus diei, & æſtus, & exponunt ſe evidenti mortis periculo curam animarum exercendo, Sacramenta infectis labe adminiſtrando, cadavera ſepeliendo, & his ſimilia peragendo; ita, ut ſi gaudent exemptione tempore belli, multò magis gaudere debent tempore epidimiæ, quia dum bellum ingruit laici pugnant, Eccleſiaſtici quieſcunt. At dum graſſatur peſtis, Eccleſiaſtici ſunt qui pugnant laicis quieſcentibus. Peſtis enim eſt bellum Dei, ut notant Bart. & ſcribentes in l. *Naturaliter, ff. de uſucap.* Butr. Abb. & Felin. in cap. *Ex tranſmiſſa, de præſcript.* & Ripa *in tract. de peſte in prælud. num. 8.*
Proſp. Fagnan. 2. part. 3. lib. Decretal.

Exempla ſunt recentia in civitatibus Mediolani, Parmæ, & alijs non ita pridem peſtilentiâ infectis, ubi Parochi Regulares, & Sacerdotes ferè omnes obierunt. Itaque concurrunt Eccleſiaſtici cum ſuis oneribus tempore peſtis, nempe jejunijs, orationibus, Divinis Officijs, & Sacramentorum adminiſtrationibus, & his præſidiis ipſi primò civitatem cuſtodiunt. Et hanc ob cauſam immunitatis privilegio donati ſunt, cap. *Quanquam, de cenſ. lib. 6.* & dictum eſt *ſuprà num.* 49. & ſic ceſſat hoc caſu antiqua querela laicorum, quòd Eccleſiæ de die in diem ditantur, & laici ab oneribus ſtrangulantur, cùm Eccleſiæ non ſubeant onera perſonalia, nec mixta, nec aliqua extraordinaria, l. *Placet, C. de ſacroſanct. Eccleſ.* & Auth. *Item nulla, C. de Epiſc. & Cler.* prout exorditur Bald. *conſ. 246. lib. 3.* relatus à Ripa *in d. tit. de remed. ad conſecr. ubert. n. 234.*

His etiam accedit, quòd in caſu quæſtionis propoſitæ nihil poteſt generaliter decerni; quia cùm una ex conditionibus requiſitis ad contributionem Eccleſiaſticorum ſit, ut laicorum facultates non ſuppetant, ut oſtenſum eſt ſupra *num.* 30. certum eſt non unam omnium civitatum, & populorum eſſe fortunam, cùm alij divitiis affluant, alij premantur egeſtate.

Quamobrem reſpondendum videtur Eccleſiaſticos non eſſe cogendos ad hujuſmodi contributionem cùm non teneantur niſi volentes. Quod ſi prævio tractatu, & deliberatione Epiſcopi, & Cleri, aſſenſum præſtiterint; tunc Rom. Pontificem eſſe conſulendum, & ita reſolutum ex omnium ſententia in Congregatione habita coram Eminentiſſimo Domino Cardinali Ginetto, cui interfuerunt RR. PP. DD. Epiſcopus Ripanus, Datarius Maraldus, Fagnanus, Paulutius, Theologus, & Confeſſarius Sanctiſſ. 20. Septemb. *1630.*

De Immunitate Eccleſiarum.

Cap. Inter alia.

SUMMARIUM.

1 *Maleſactor fugiens ad Eccleſiam, immunitate gaudet, niſi in duobus caſibus: ſervus vero reſtituitur domino de ipſius impunitate juranti, & n. 10.*

2 *Leges civiles ſtatuentes ſuper immunitate Eccleſiæ quandoque allegantur à Papa in dubiis decidendis.*

3 *Et per hoc cenſentur canonizata, & non dicuntur amplius leges civiles, ſed Canones, n. 6.*

4 *Leges Imperatorum, ac Principum ſtatuentes nominatim de Eccleſijs, & perſonis Eccleſiaſticis, ac bonis eorum, ſunt invalidæ ex defectu poteſtatis, & num. 64.*

5 *Etiamſi redundent in favorem, & commodum Eccleſiarum, & diſponant in materia, in qua contrarium non reperitur ſtatutum de jure Canonico.*

6 *Eccleſia non poteſt etiam ſpontè ſe ſubmittere ſuperioritati, ac legibus Imperatoris.*

7 *Leges Imperatorum dummodo non offendant, ſunt cum Canonibus permiſcenda.*

8 Immunitate Eccleſiaſticareus ad Eccleſiam confugiens, non eſt privandus propter quamcumque criminis atrocitatem.

9 Immunitatis privilegium, quod conſequitur liber homo ad Eccleſiam confugiens an quibus conſiſtat, & n. ſeqq. uſque ad n. 20.

10 Reus ſi indebitè extrahatur ab Eccleſia, poteſt petere ſe eidem reſtitui.

11 Confugiens ad Eccleſiam damnari non poteſt ad mortem, vel aliam pœnam corporis afflictivam, & n.17.

12 Iudices ſæculares in perniciem animarum ſuarum proferunt ſententias Capitales, vel corporis afflictivas in confugientes ad Eccleſias, vel ibi reſidentes, & n. ſeqq.

13 Confugiens ad Eccleſiam non poteſt criminaliter accuſari.

Nec in carcerem conjici, n.19.

14 Poteſt tamen detrudi in monaſterium ad agendam pœnitentiam, & n.66.

15 Quod declara, & n.96.

16 Item poteſt puniri pœnâ pecuniariâ, & n. ſeq.

Item pœnâ exilii, n.18.

17 Componere eſt pro damno dato, vel offenſa, vel iniuria pecuniariter ſatisfacere.

20 Principes, & Prælati qualiter delinquant circa immunitatem Eccleſiaſticam.

21 Latro publicus immunitate Eccleſiæ non gaudet, & n. 49.

22 Et dicitur publicus latro, qui palam, & publicè furatur.

23 Et idem eſt quod graſſator viarum.

24 Et tales occidere licet ſine pœna, & etiam ſine peccato.

25 Non tamen ſine irregularitate, niſi pro neceſſaria vitæ defenſione.

26 Item in tales omni die ius redditur.

27 Depopulator nocturnus agrorum non gaudet immunitate Eccleſiaſtica.

28 Et quis dicatur depopulator.

29 Immunitate Eccleſiæ non gaudet committens in ipſa Eccleſia homicidium, vel mutilationem membri, & num. 47.

30 Item nec aſſaſſinus, qui tamen extrahi non poteſt, niſi per iudicem Eccleſiaſticum, & n. 99

31 Item nec homicida proditorius, & n.49. & 54.

32 Item nec hæreticus.

33 Item nec reus læſæ Majeſtatis in perſonam ipſiuſmet Principis.

34 Exceptio non firmat regulam in caſibus exceptis, quando alii caſus excipiuntur à iure, & n.38.

35 Etiamſi exceptio ſit cum dictione taxativa.

36 Immunitate Eccleſiaſtica de iure civili non gaudent homicidæ, adulteri, & raptores virginum.

37 Secus de iure Canonico, cui ſtandum eſt, & n. ſeq

38 Lex civilis non potuit reſtringere immunitatem Eccleſiæ Dei ordinatione, & Canonicis ſanctionibus conſtitutam, & n.64.

39 Immunitate Eccleſiaſtica gaudent fures.

40 Sacrilegi.

41 Blaſphemi.

42 Excommunicati.

43 Banniti.

44 Tranſeuntes per Eccleſiam dum ad ſupplicium ducuntur, & n.85. & 91.

45 Homicida animo deliberato, ſeu ex propoſito an gaudeant immunitate Eccleſiaſtica,

46 Italia omnium provinciarum domina.

48 Intellectus cap.1. de homicid.

49 Homicidium per inſidias exponitur, id eſt, proditoriè, & ſub ſpecie amicitiæ.

50 Homicida proditorius eſt, qui veneno aliquem necat.

51 Immunitate Eccleſiaſtica gaudent rei in omnibus caſibus non exceptis in Bulla Gregorii XIV. etiamſi in illis ſit eadem, vel major ratio, quàm in exceptis, & n. 55.

52 Et quid in terminis iuris communis.

53 Exceptio non excludit caſus ſimiles exceptis.

54 Immunitate Eccleſiæ non gaudet homicida inſidioſus, etiamſi non ſit publicus latro.

56 Immunitate Eccleſiaſtica an gaudeat delinquens in ipſa Eccleſia.

57 Et quid in confugiente ad Eccleſiam pro debito civili, & n. ſeq. & 81.

58 Mercatores, & campſores, qui in fraudem decoquendo creditores fallunt, in Hiſpania publici latrones appellantur.

59 Iudæi, vel Pagani an gaudeant immunitate Eccleſiæ, & n. ſeqq. uſque ad n. 65.

60 Iudæorum ſepulchra gaudent immunitate.

61 Immunitatis privilegium non conceditur intuitu perſonarum, ſed propter honorem, & reverentiam quæ locis ſacris, & divino cultui debetur, & n. 84.

62 Iudæi ſub defenſione, & protectione Romanæ Eccleſiæ recepti ſunt.

63 Gentiles in lege veteri ſignificantur nomine advenarum, & peregrinorum quando ponuntur ad differentiam filiorum Iſrael.

65 Confugiens ad Eccleſiam an in caſibus non exceptis poſſit extrahi per iudicem Eccleſiaſticum, & nu. ſeqq.

67 Eccleſia non præſumitur quem privilegiaſſe contra ſe.

68 Verba univerſalia negativa includunt etiam Eccleſiaſticos.

69 Impugnare non debet is, qui defendere debet, & n.85.

70 Clerici, & Religioſi an gaudeant immunitate Eccleſiaſtica, ut non poſſint per iudicem proprium inde violenter extrahi, latè diſcutitur, ut n. ſeqq. uſque ad n. 99.

71 Partem negativam qui Authores tenuerint.

72 Eius fundamenta. & n. ſeqq. uſque ad n.80.

Partis affirmativa Authores, n. 78.

Eius fundamenta, n. 80. & ſeqq.

Reſponſio ad objecta, n.84. & ſeqq.

73 Religioſi ſecundum eorum inſtituta, & iura communia poſſunt per Superiorem in monaſterio coerceri, verberari, & in carcerem detrudi, & nu. 77.

Nec per hoc violatur Eccleſiæ immunitas, n.93.

74 Epiſcopus iudicat in Eccleſiis, vel in Palatio ſuo. & quandoque damnat Clericum ad perpetuum carcerem, quandoque ad verbera.

75 Clerici pro honeſtate Eccleſiæ debent in ea verberari per Clericum, & non per laicum, & n. 95.

76 Clerici debent eſſe ſancti, & in ſuis actibus relucere.

79 Conſuetudo favens immunitati Eccleſiæ tamquam pia eſt attendenda.

81 In domo propria nullus debet capi.

82 Privilegia locis conceſſa extenduntur ad omnes perſonas ibi exiſtentes, ſive forenſes, ſive extraneas.

83 Epiſcopus tenetur omnes confugientes ad Eccleſiam, & præcipuè Clericos defendere.

85 Immunitas conceditur non ſolùm confugientibus ad Eccleſiam, ſed etiam in ea reſidentibus, nec attenditu

dicitur qua intentione ad eam ſe contulerint, & n.86.

87 *Immunitatis privilegio non poteſt reus renunciare, permittendo ſe capi in Eccleſia.*

88 *Privilegio Eccleſiæ nemo poteſt renunciare.*

89 *Privilegio in favorem duorum conceſſo alter altero invito renunciare non poteſt.*

90 *Immunitas Eccleſiæ non violatur ſi confugiens ad eam ſe offerat juſtitiæ, & ſponte exeat.*

93 *Religioſi quando ab uno monaſterio in aliud arctius detruduntur, Eccleſiæ immunitas non violatur.*

94 *Conſuetudo præjudicialis immunitati Eccleſiæ, eſt nulla, & inpræſcriptibilis etiam per tempus immemorabile.*

96 *Clericus ad Eccleſiam confugiens in illis caſibus, in quibus non gaudet immunitate, an poſſit extrahi per judicem ſæcularem, an verè ſit extrahendus per judicem Eccleſiaſticum tantùm, & n. ſeqq.*

Et quid ex Bulla Gregorii XIV. n.100.

97 *Eccleſia non eſt de territorio Principis ſæcularis.*

98 *Nec habet territorium niſi in his, quæ pertinent ad forum Eccleſiaſticum,*

99 *Iudex laicus non poteſt in Eccleſia ullam juriſdictionem exercere.*

100 *Immunitas Eccleſiaſtica violatur etiam per violentam extractionem rerum ab Eccleſiis, & locis immunibus.*

101 *Et extrahentes ſunt ſacrilegi, & excommunicandi.*

102 *Non tamen incidunt in excommunicationem Bullæ Gregorii XIV.*

103 *Sed ſi abſtractio fiat auctoritativè, incidunt in excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini.*

104 *Formula litterarum S. Congregationis immunitatis pro extrahendis rebus in Eccleſiam delatis ad evitandam executionem mandati.*

1 INTER ALIA. Malefactor fugiens ad Ec-
cleſiam immunitate gaudet, niſi in duobus caſi-
bus: ſervus verò reſtituitur domino de ipſius
impunitate juranti. Hoc dicit Joan. Andr. Butr.
Cardin. Anchar. & Jo. de Anan. Sed latius, & no-
tabilius ſecundùm Abbatem ſummatur ſic. Reus
criminis ad Eccleſiam fugiens non eſt violenter ab
ea extrahendus, nec debet amplius prætextu crimi-
nis commiſſi damnari ad mortem, vel ad aliam pœ-
nam corporalem; eſt tamen aliter legitimè punien-
dus. Fallit in duobus caſibus hîc expreſſis. Hoc di-
cit primò; Servus fugiens ad Eccleſiam timore do-
mini ſui, eſt domino de ejus impunitate juranti
reſtituendus; hoc dicit ſecundò, & ſic duo ſunt di-
cta: ſecundum ibi, *Si verò.*

2 Nota primò ibi, *Ex traditione legum civilium.*
Papam in dubiis decidendis hîc allegare legem
civilem ſtatuentem ſuper immunitate Eccleſiæ,
ad idem cap. *Id conſtituimus*, 17. *quæſt.* 4. cap. *Ex
antiquis*, 54. *diſt.* cap. 1. *de juram. calum.* cum pluri-
mis concordantibus congeſtis à Felino in cap. *Ec-
3 cleſia S. Mariæ, n.* 38. *ſuprà de Conſtitut.* Quod vide-
tur mirabile, quia leges Imperatorum, ac Princi-
pum ſtatuentes nominatim de Eccleſiis, & perſo-
nis Eccleſiaſticis, ac bonis earum ponunt falcem in
meſſem alienam, & ſunt invalidæ ex defectu po-
teſtatis ſecundùm communes theoricas in d. cap.
Eccleſia, ubi in ſpecie Abbas in *Lectura n.* 10. *verſ.
Ad primum dico*, Felin. *num.* 4. *verſ. Recipit autem
Proſp. Fagn. in* 2. *part.* 3. *lib. Decretal.*
prædicta regula, in prima limitat. & Dec. *num.* 91.
4 Etiamſi redundent in favorem, & commodum
Eccleſiarum, & diſponant in materia, in qua con-
trarium non reperiatur ſtatutum de jure Canoni-
co ut plenè ſcripſi in cap. *Quæ in Eccleſiarum, in
5 5. & 7. ampliat. num.* 26. & 30. *de Conſtit.* Et augetur
difficultas, quia Eccleſia non poteſt etiam ſponte
ſe ſubmittere ſuperioritati, ac legibus Imperatoris,
ut notat Joan. Andr. in dicto cap. *Eccleſia ſanctæ
Mariæ, num.* 5. *verſ. Ille verò*, qui eſt ſuper omne fo-
rum; & probavi in cap. *Significaſti, à numer.* 71. *de
6 elect.* Quomodo ergo Papa hîc utitur lege civi-
li diſponente in materia Eccleſiaſtica. Pro ſo-
lutione adverte, quia lex civilis inſerta Canoni,
& ſic canonizata non dicitur amplius lex civilis,
ſed mutat nomen, & dicitur Cànon, ut notat gloſ.
in cap. *In primis, in verb. Capituli*, 2. *quæſt.* 1. quam
ſequitur aliis relatis Felin in cap. 1. *in* 1. *notab. ſuprà
de præſumpt.* quia omnia noſtra facimus, &c. l. 1.
§. *Sed neque C. de veter. jur. enuclean.* cap. *Si Apo-
7 ſtolica, de Præben. lib.* 6. cum concord. Aliàs verò
leges Imperatorum, dummodo non offendant,
ſunt cum Canonibus permiſcendæ, ut hic patet, &
in cap. 1. *infrà de nov. oper. nunciat.* & in cap. 1. &
per tot. 10. *diſtinct.* ſecundùm Hoſtien. *hic in prin-
cip. in ver. Canonum*, Joan. Andr. *num.* 2. & Abbas
in primo notab.

8 Secundò nota ibi, *Quantumcumque gravia
maleficia perpetraverit.* Reum confugientem ad
Eccleſiam non eſſe privandum immunitate Ec-
cleſiaſtica propter quamcumque criminis atroci-
tatem, ut in text. & notant Butr. *num.* 4. Anchar.
num. 2. & Abb. *in* 1. *notab.* & hîc junge quæ dicam
infrà *in* 6. *notab.*

9 Tertiò nota ibi, *Non eſt ab Eccleſia violenter ab-
ſtrahendus, nec inde damnari debet ad mortem, vel
ad pœnam.* Immunitatis privilegium, quod conſe-
quitur liber homo ad Eccleſiam confugiens, con-
ſiſtere potiſſimum in duobus ſecundùm Abbatem
10 *hic num.* 3. & 9. *verſ. Si verò nullo modo.* Primum
eſt, ut inde violenter extrahi non poſſit, ut hîc, &
in cap. *Reum*, 17. *q.* 4. Unde ſi de facto, & per vim
indebitè extractus fuerit, de jure poteſt petere, ut
reſtituatur priſtinæ libertati, cùm ea fuerit de fa-
cto privatus, ut notat Bart. in l. *Præſenti, num.* 5. *C. de
his, qui ad Eccleſiam confug.* & ante eum Oldrad.
conſ. 154. *Quidam deliquit, num.* 4. *in fin.* dicens ab-
ſtractum reſtituendum eſſe Eccleſiæ, ſicut in aliis
reſtitutoriis judiciis, ut cap. *Sæpè, ſuprà de reſtitut.
ſpoliat.* & ſequitur Abb. *hic num.* 16. quia ad hoc al-
legat textum apertum in cap. *Minor*, 17. *q.* 4. Ubi
evidenter colligitur Eccleſiam debere per ex-
communicationem compellere extrahentem ad
reſtitutionem: & concordat Vitalin. in Clem. 1.
11 *n.* 85. *de pœnit. & remiſſ.* Alterum, in quo conſiſtit
privilegium immunitatis, eſt ut fugiens ad Eccle-
ſiam per judicem damnari non poſſit ad mortem,
vel aliam pœnam, ſcilicet corporalem, ſeu cum
ſanguinis effuſione, ut infrà innuitur ibi, Membra
& vitam: concordat d. cap. *Reum* & cap. *Id conſti-
tuimus*, 17. *q.* 4. ibi, De morte, & debilitate, & om-
ni pœnarum genere ſint ſecuri, & cap. *De raptori-
bus*, 36. *q.* 1. ibi, Mortis, vel pœnarum impunitate
conceſſa, ubi gloſſ. 1. exponit ver. *Pœnarum*, ſcili-
cet corporalium, à quibus liberatur auctoritate
Canonum: & hic notat Innoc. qui in ver. *Ad
pœnam*, addit corporalem, & exponit, id eſt, ſan-
guinis effuſionem, & conſentiunt Hoſtien. *nu.* 1. *in*

d.verb.ad pœnam, & Joan. Andr. *num.3. in eodem verb.*

12 Quod eſt contra judices, qui in reos ad Eccle-
ſiam confugientes, & ibi commorantes profe-
runt ſententias capitales, vel corporis afflictivas:
hoc enim eſt contra textum hic, & in d.cap. *Reum*.
nam verba illa, *Nec inde damnari debet ad mortem,
vel ad pœnam*, non poſſunt intelligi de executione
ipſius ſententiæ, quia indubitatum eſt in ipſa Eccle-
ſia humanum ſanguinem effundi non poſſe, cap.
Reos, 23. *quæſt*.5. cap. *Cum Eccleſia Dei*, *ſupra eo-
dem*, & cap. 2. *eodem tit. lib.6.* Facit cap. *In Archie-
piſcopatu, de raptor.* & cap. *Sententiam, Ne Cleric. vel
Monach.* Sed ſunt intelligenda de ipſa ſententiæ
prolatione, ſeu condemnatione, ut innuit verb.
13 *Damnari*. Et ita reum ſuper eo, quod commiſit,
omnino non poſſe de cætero criminaliter accuſa-
ri, quia aliàs modica eſſet immunitas, poſt Gof-
fred. tenent *hic* Hoſtien. *num.1.* Joan Andr. *num.
8. verſ. Accuſari verò*, Anchar. *in 2. notab.* & pleri-
que alij, gloſ. in dicto cap. *Reum, in verb. Vel ad
mortem*, 17. *quæſt*.4. Archid. *ibid. num.2.* & in dict.
cap. *De raptoribus, num.3. 36. quæſt.1.* Oldrad. *conſ.
154. Quidam deliquit, n.4. verſ. Et ſecundum Gof-
fred.* Quod benè nota, quia judices laici hoc non
14 ſervant in perniciem animarum ſuarum. Dicunt
tamen Innoc. Hoſtien. & Jo: Andr: locis proximè
citatis reum confugientem ad Eccleſiam poſſe de-
trudi in monaſterium ad agendam pœnitentiam,
argum: cap. *Si Epiſcopus, 50. diſtinct.* Auth. *Sed de
15 novo iure, C. de adulter.* Dummodo tamen invitus ab
Eccleſia non extrahantur, ut hic per Abb. *n.12. verſ.
Sed circa duo poteſt dubitari*, & adde quod dicam
infra n.96.

16 Quintò nota ibi, *Super hoc tamen, quod inquè
fecit, eſt aliàs legitimè puniendus*; confugientem ad
Eccleſiam, quamvis damnari non poſſit pœnâ
mortis, vel alia corporali, poſſe tamen puniri aliâ
pœnâ, videlicet pecuniariâ: concordat c. *Id conſti-
tuimus*, & cap. *Reum*, ibi, tamen legitimè com-
ponat, quod inquè fecit, 17. *quæſt*.4. ubi Archid. *n.
17 3.* dicit: (Eſt enim componere pro damno dato,
vel offenſa, vel injuria pecuniariter ſatisfacere.)
Et fuit opinio Hugonis relati ab Archid: in dict.
cap. *Reum, num.2.* ubi ait, ſecurè tenendum eſſe,
quod omnis pœna corporalis, ſcilicet mortis, &
membrorum, & verberum debet remitti ex toto,
ſed tenetur ad pœnam pecuniariam, ſecundùm
quod injuriam, vel damnum intulit: idem notat
gloſ. in d.cap. *Reum, in verb. Vel ad mortem*, dicens
hoc eſſe privilegium Eccleſiæ, ut talis amodò, nec
vitam, nec membrum perdat, ſed pecuniariter
ſatisfaciat. Archid. in d. cap. *De raptoribus num.3.
36. quæſt.1.* & hic firmant gloſ. *in verb. Puniendus*,
Innoc. *in eodem verb.* Jo. Andr. *num.8. verſ. In gloſſa
pecuniariter.* Abb. *num.3. in fin. verſ. Poteſt ergo*, &
reliqui omnes.

18 Item puniri poterit pœnâ exilij, ſecundùm Ho-
ſtien. *hic num.1. in fin. in verb. Puniendus*: num-
19 quam tamen erit in carcerem detrudendus ut dicit
Innoc. *hic circa medium, in ver. Puniendus*, & Hoſt.
ubi ſuprà.

20 Verumtamen, ut notabiliter ait idem Hoſtien.
*num.1. in fin. verſ. Attamen circa hoc delinquunt
Principes, & Prælati.* Principes, quia ſi reus exit Ec-
cleſia ponendo pedes extrà, protinus eum capiunt;
& ſi non exit, ipſum tenent obſeſſum, requiem,
& veſtem, & victualia denegantes, contra Cano-
nes, cap. *Sicut antiquitus*, cap. *Frater*, & cap. *Minor*,
17. *quæſt*.4. cap. *Reos*, 23. *quæſt*.5. & contra legem,
quæ & tales dicit læſæ Majeſtatis crimine irretitos, l.
Præſenti, in 1. reſp. §. 1. *Cod. de his, qui ad Eccleſ. ius
confugiunt.* Prælati verò, & in hoc delinquunt,
quia quantumcumque gravia confugiens commi-
ſerit, ipſum tamen in totum ſalvare nituntur, ita ut
nullam pœnam, etiam pecuniariam patiatur, con-
tra hoc, quod hic dicitur, & contra juſtitiam, quæ
eſt ſummum bonum, cap. *Devotiſſimam*, 12. *quæſt*.
2. Optat autem Hoſt. ut in his, & alijs utrique ſuis
terminis ſint contenti, cap. 1. *de ſepultur.* & ſequitur
totidem verbis Jo. Andr. *hic num.5. in ver. Alias*, &
cæteri omnes.

21 Quintò nota in verſ. *Niſi*, duos caſus exceptos,
in quibus reus ad Eccleſiam confugiens non gau-
det illius immunitate. Primus eſt ſi fuerit publi-
cus latro, ut hic, & in cap. *Sicut antiquitus*, ibi, *Niſi
22 publicus latro fuerit*, 17. *quæſt*.4. Dicitur autem pu-
blicus latro, qui palam, & publicè furantur, ut ſunt
piratæ, & publicè ſtant in ſtratis, vel qui arcem
habent, vel caſtrum, & diſrobant homines tranſ-
euntes: quæ ſunt formalia verba Abbatis *hic nu.
5. verſ. Dicitur autem.* Concordat *Conſtitutio 7.
23 Gregorij XIV. de immunitate Eccleſiæ*, quæ incipit,
Cùm aliàs nonnulli, in §.3. ibi, (Si fuerint publici
latrones, viarumque graſſatores, qui itinera fre-
quentata, vel publicas ſtratas obſident, ac viatores
ex inſidijs aggrediuntur.) Porrò viarum graſſa-
tores pro famoſis latronibus intelligit lex Regia
penult. tit.11. par.1. Covarr. *lib.2. variar. reſolut. cap.
24 20. num.13. verſ. Decimo nono.* Et tales ſine pœna
occidere licet, & etiam ſine peccato, cap. *Cum ho-
mo, 23. quæſt.5.* l.1. *C. quan. lic. unicuique ſine judic.
gloſſ. penult. hic* Hoſtien. *num.2.* & alij communi-
25 ter: non tamen ſine irregularitate, ut notatur in
cap. *Interfeciſti*, & in cap. *ſeq. infrà de homicid.* niſi
pro neceſſaria vitæ defenſione, ut in Clem. *Si furio-
26 ſus, eodem tit.* Item in tales omni die jus redditur, ut
l. *provinciarum, C. de ferijs*, Jo. Andr. *hic n.6.* & Car-
din. *n.2.*

Secundus caſus exceptus eſt ſi fuerit nocturnus
27 depopulator agrorum, ut hic in littera, concor-
dat præallegata *Conſtitutio 7. Gregor. XIV. in d.* §.3.
28 ibi, *Aut depopulatores agrorum.* Dicitur autem no-
cturnus depopulator agrorum, quia in nocte ſe-
getes deſtruit, dum ibi ſe abſcondit, vel latet, vel
præter homicidia, vel rapinas, quas facit in ſtratis,
comburit, & deſtruit agros eorum, qui ei non ſer-
viunt; quæ ſunt verba Innocentij *hic poſt med. in
verb. Nocturnus*, cum quo concordat Hoſtien.
num.3. in ver. Populator, Joan. Andr. *num.6.* Butr.
num.7. Card. *num.3.* & reliqui omnes, Oldrad. *d.
conſ.154. Quidam deliquit, num.2.* ubi ait, Depopu-
latorem propriè dici, qui agros alienos nocturnus
deſtructor accedit, ut l.1. *C. Quando lic. unicuique
ſine jud. ſe vind.* & dicitur depopulator, id eſt, de-
vaſtator fructuum in agris pendentium, ſecundùm
Vincentium *hic* Joan. Andr. Butr. & Cardin. *loc.
cit.* Itaque in his duobus caſibus rei ad Eccleſiam
confugientes non gaudent illius immunitate; &
hæc eſt unanimis omnium Canoniſtarum ſenten-
tia, ut poſt alios atteſtatur Julius Clarus *in praxi
crimin.* §. *final. quæſt.30. verſ. Quæro nunquid gene-
raliter omnes*; quòd ſi quæras cur publicus latro, &
depopulator potius extrahantur ab Eccleſia, quàm
alius malefactor, qui fortè eſt deterior. Reſpon-
det gloſſ. *ult. in fin.* in cap. *fin. infra eodem*; quia
ma-

magis intereſt illos punire, quàm alios malefacto-
res, ex quo pluribus exitia cogitant, quam alij, cap.
Eſt injuſta, 23. quæſt. 4. Concordat Hoſtienſ. *hic
num. 4. in verb. Qui*, & Abbas *num, 21, verſ. Vnde
allego aliam rationem.*

29 Verumtamen præter duos caſus hic exceptos
ſunt & alij caſus excepti per alios Canones, in qui-
bus rei nou gaudent immunitate Eccleſiæ.

Primus eſt in cap. *ult, infra eodem*, videlicet in
eo, qui ſub ſpe immunitatis in Eccleſiis homicidia
vel mutilationes membrorum committit: non e-
nim debet ab Eccleſia defendi qui Eccleſiam vio-
lat, argum. cap. *De viro, 12. quæſt. 2. c. An ſit ſupra
de appellat*, ſecundum Innocent *hic prope fin, verſ.
Item etiam poteſt dici*, Hoſtien: *num, 4. verſ. Si di-
cas*, hic caſus hodie eſt etiam exceptus in prædi-
cta *Conſtitutione 7. Gregorij XIV in eodem* §. 3. ibi
(Quive homicidia, & mutilationes membrorum
in prædictis Eccleſijs, earumve cœmeteriis com-
mittere non verentur.

30 Secundus eſt in aſſaſſino, qui etiam cum ſuis bo-
nis mundanis omnibus tamquam Chriſtianæ Re-
ligionis æmulus à toto Chriſtiano populo perpe-
tuò diffidatus eſt, ut legitur in cap. *Pro humani, de
homicid, lib. 6.* Et ideò ſi ad Eccleſiam confugiat,
non eſt tutus illius immunitate, ſed poteſt inde ex-
trahi per quemcumque judicem ſæcularem: &
hæc eſt crebrior apud omnes recepta opinio, ut
dicit Plaza in c. 19. *num. 24.* & Julius Clarus in §;
Aſſaſſinorum, verſ, Item licet, Hodie hic caſus repe-
ritur etiam exceptus in dicta Bulla 7. *Greg: XIV: in*
§. 3. ibi, *Aut aſſaſſinij*: extractio tamen nullatenus
fieri poteſt à Curia ſæculari, ut dicam infra in ul-
tima quæſt.

31 Tertius caſus exceptus eſt in homicida prodito-
rio, qui abſque dubio immunitate Eccleſiæ non
gaudet: de hoc enim intelligitur text, in cap, 1. *in
verb, Per inſidias, de homicid*, & declarat Alex. *in
conſ*, 145. *Viſo themate, num, 5 lib. 7.* & eſt commu-
nis opinio ut inquit Covarr. *libr. 2. var. reſol. c. 20,
nu. 7.* ſubdens eam eſſe conſuetudinem Chriſtiani
orbis admodum receptam: & alii plures, quos cu-
mulat Jul: Clarus *in d. § fin. q, 30: verſ, Scias tamen
quod hæc concluſio*, Hic quoque caſus hodie repe-
ritur nominatim exceptus in prædicta Conſtitu-
tione Gregorii XIV: *d*. §. 3. ibi: *aut qui proditorie pro-
ximum ſuum occiderint.*

32 Quartus caſus eſt in hæretico, qui ſi ad Eccle-
ſiam confugiat, non gaudet illius immunitate,
gloſ. in auth. *de mandat. Princip.* §: *Publicorum, in
verb, Cogentur, ad fin.* Remig. *de immunit. Eccleſ.
Fallent.* 18, Gundiſalv. *de heret. quæſt.* 11. Navarr. in
*Manuals, cap, 25, num, 20. gloſſ. pragmat, ſanctio, de
interdictis indifferenter non imponendis, num. 5, pag,*
251, à tergo, dicens id cautum eſſe in Extravagan-
tibus Martini IV. & Joannis XXII. directis In-
quiſitoribus Franciæ, quæ cuſtodiuntur inter char-
tas Regias, in quibus habetur, quod ſi hæreticus
Judæus converſus, vel apoſtata fugiant ad Eccle-
ſiam non ad remedium ſalutare, ſed evitandæ pœ-
næ cauſa, dicti Inquiſitores poſſunt eos ab Eccle-
ſia extrahere: ſequitur Boer, *deciſ*, 110, *numer. 6*,
Conſtitutio Joannis XXII, relativa ſimilis Con-
ſtitutionis Martini IV, habetur in Bullar, *tomo 1,
pag*, 153, hic caſus generaliter excipitur in eadem
Conſtitutione 7, *Gregorij XIV, dicto* §. 3, ibi, *vel
hæreſis*,

33 Quintus caſus eſt in reo læſæ maieſtatis, qui ſi-
militer poteſt ab Eccleſia extrahi, arg. l. *Ad beſtias,
ff. de pœnis*, & l. *Si hominem ff. Mandati*, & quam-
vis *in practica tit. de capturn, num. 32*, dicat conclu-
ſum fuiſſe in Senatu, de jure nec pro crimine læ-
ſæ maieſtatis poſſe reum capi in Eccleſia, quia per
hoc cap. quantumcumque gravia quis delicta per-
petraverit, tamen eſt ſecurus, niſi in duobus caſi-
bus hic exceptis, qui nec ſimiles, nec ad majores
extenduntur: ſecundum Doctores, nihilominus
hæc opinio non obſervaretur in practica, ut in-
quit Clar. *in* §. *fin. quæſt. 30. verſ. Quæro numquid
generaliter, in fine*. Hanc dubitationem ſuſtulit præ-
citata Conſtitutio Gregorij XIV, quæ hunc caſum
excipit nominatim, ibi, *Aut læſæ maieſtatis in perſo-
nam ipſiuſmet Principis rei.*

34 Itaque ſecundum Canones, cum quibus con-
cordat præallegata Conſtitutio Gregor. XIV, ſe-
ptem duntaxat ſunt caſus, in quibus rei ad Eccle-
ſiam confugientes illius immunitate non gaudent;
Nec mireris, quia etſi duo tantum hic excipiantur,
tamen exceptio non firmat regulam, quando
alij caſus ſunt excepti à jure, ſed in caſibus non
exceptis ſuppleturà jure communi; ut hic no-
tat Abbas *num. 15*, qui ad hoc allegat tex. in cap.
Ad Audientiam, cum ibi notatis *ſupra de cler. non
reſiden*. Item gloſ. & Bartol. in l. *Servi, ff de uſucap.*
35 ubi notanter volunt, quod ſi unum jus ponit re-
gulam, & excipit aliquem caſum cum dictione
taxativa, nihilominus excipiuntur alij caſus, qui in
alia parte juris reperiuntur excepti: ad idem bonus
text. junctâ gloſ. 1. in c. *Quoniam frequenter, in 1.
reſp. ſupra, ut lite non conteſt.*

36 Non me latet legem civilem plures perſonas
excipere, quæ Eccleſiaſtica immunitate non gau-
dent, videlicet homicidas, adulteros, & raptores
virginum, ut in Auth. *de mandat. Princip.* §. *Sed ne-*
37 *que, verſ. Neque autem homicidis*. Verum lex illa
corrigitur ſecundum omnes, ut dicit Hoſtien. *hic
num.* 1, nam & raptoribus virginum canon præſtat
immunitatem, ut in cap. *De raptoribus, 36. quæſt. 1.*
Stabimus ergo canoni, & non legi, cui per ca-
nonem eſt derogatum, ut dicit gloſ. 2. in c. *Sicut
antiquitus, 17. quæſt. 4.* Item gloſ. *hic in verb. Niſi
publicus latro*, Innoc. *circa med. verſ. Lex plures ex-
cipit*, & alij communiter, Imola in Clement. *1. n.
11. verſ. Et in hoc ſtatur canoni*, qui corrigit legem,
de pœnit. & remiſſ.

38 Rurſus Eccleſiæ immunitatem Dei ordinatio-
ne, & Canonicis ſanctionibus conſtitutam, ſicut
legitur in Concilio Tridentino *cap. 20. ſeſſ. 25*, non
potuit lex civilis ullatenus reſtringere, ſeu limita-
re, ut ſolidiſſimis fundamentis latè probat Abb.
*hic num. 15. verſ. Et quanquam iſta videantur, &
num, 16. &* 17. concludens indubitanter ſtandum
eſſe ſuper iſta immunitate diſpoſitionibus cano-
num cum ſuis caſibus duntaxat exceptis, & ita
communiter teneri atteſtatur Angel. *in ſumma
in verb. Immunitas, num. 7. in fine.* & Sylveſter *in
ver. Immunitas, 3. in 1. quæſt. num. 2.* Et hanc diſpo-
ſitionem juris Canonici eſſe conſuetudine appro-
batam atteſtatur Joan. Faber in §. *Sed hoc tempore,
poſt numer. 2. inſtitut. qui ſunt ſui, vel alieni iur.*
quem refert Alex. *conſ. 145. Viſo themate*, & his quæ
eleganter, *num. 4. lib. 7.* ubi in contingentia facti
ita conſuluit, & *num. 10.* atteſtatur hanc eſſe com-
munem opinionem, & ſequitur Jul. Clar. *in pract.
crimin.* §. *final. quæſt. 30, verſ. Quæro numquid gene-
raliter mens.*

Ergo in reliquis caſibus per canones non ex-
ceptis firmatur regula in contrarium, ut dixit Dyn.
in rubr. de reg. jur. lib. 6. & habetur in l. *Quæſitum,*
§. Denique, ff. de fund. inſtruct. in l. *Nam quod liqui-*
de, §. final. ff. de pœna legata, & in cap. 2. *de conjug.*
leproſorum, cum ſimil. Unde reliquos omnes tue-
tur Eccleſia ſive ſint fures; nam famoſum dumta-
xat latronem hic canon excipit, innuens aliud eſſe
in ſimplici fure, Oldrad. *d. conſ.* 154. *num.* 2. Bellu-
ga *in ſpecul. princip. §. Sed quia, num.* 13. Covarruv.
lib. 2. variar. reſol. cap. 20. num. 13. *verſ. Decimonono,*
Julius Clar. *in praxi criminali §. fin. quæſt. 30. verſ.*
40 *Quæro,* an fures gaudeant immunitate Eccleſiæ
ſive ſacrilegi, Navarr. *in Manuali cap. 25. num.* 19.
41 *verſ. Gaudet etiam,* ſive blaſphemi, Navarr. *ibid.*
num. 20. verſ. Quod noſtro judicio, ſive excommu-
nicati, qui gaudent immunitate non propter ſe,
ſed propter honorem Eccleſiæ, Guhelm. de Mon-
te Landun. in Clem. 1. *de pœnit. & remiſſ.* quem ibi
42 ſequuntur Anchar. *num.* 50. Imola *numer.* 11. *in* 2.
quæſt. verſ. Quinimo etiam excommunicatus, &
Vitalin. *num.* 79. Boer, dicens communem *deciſ.*
110. *num.* 7. Remig. *de immunit. Eccleſ. in* 19. *fallent.*
num. 1. Jul. Clarus *in §. fin. d. quæſt. 30. verſ. Quæro*
etiam numquid excommunicati, dicens propter
honorem Dei ab hac opinione non eſſe in practi-
43 ca recedendum. Sive ſint proſcripti, ſeu banniti,
vel condemnati etiam capitaliter, Clar. *ibid. verſ.*
Scias autem, Navarr. *d. cap. 25. num.* 19. *ad fin. verſ.*
44 *Exules item,* ſive banniti, etiamſi dum ad ſuppli-
cium ducuntur, tranſeant per Eccleſiam, vel cœ-
meterium; & eſt communis opinio, ut atteſtan-
tur Remig. *in loco præallegato, in* 30. *fallentia,* Caſſa-
næus, dicens ita ſe vidiſſe in facto judicari, ſuper
conſuetudine Burgundiæ, *fol.* 55. *numer.* 121. quem
refert Boer, *deciſ.* 110. *poſt num.* 8. & Clar. *loco pro-*
xime citato.

55 Sed hic QUÆRO. an homicida ex propoſito,
ſeu animo deliberato gaudeat privilegio immuni-
tatis Eccleſiaſticæ.

Reſpondeo gaudere ſecundum communes o-
piniones, quos ſervari aſſerit Alex. *in conſ.* 145. *Viſo*
46 *themate, num.* 4. 6. & 11. *lib.* 7. & quamvis contra-
rium teneat Practica Papienſis *in forma inquiſitio-*
nis, in verb. Hæc eſt quædam inquiſitio, n. 31. *in fine.*
dicit contrarium prudenter ſervari in Italia, quæ eſt
omnium provinciarum domina, quæ reſidet in
Monarchia, & in qua eſt omnis virtus ſcientiarum,
& fructuum affluentia, & locorum, & civitatum
pulchritudo, & magna copia, prout eum refert
Remig. *de immunit. Eccleſ. fol.* 6. & Alciat. *de præ-*
ſumpt. in 3. reg. præſumpt. 33. *n.* 4. hoc tamen com-
muniter reprobari affirmat Socin. *in cap. 1. num.* 3.
47 *infra de homicid.* & Boſſ. *in pract. crimin. tit. de cap-*
tura, num. 21. & meritò, quia ſolum homicidium
ex propoſito in Eccleſia commiſſum ſub ſpe im-
munitatis excipitur in c. *ult. infra eod.* Ergo per lo-
cum à ſpeciali in homicidio extra Eccleſiam, licet
ex propoſito, aliud eſt dicendum, ut bene per Ab-
batem *hic num.* 17. & 18.

48 Non obſtant verba illa cap. 1. *de homicid.* (Si quis
per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per
inſidias, ab altari meo evelles eum, ut moriatur.)
Nam ut reſpondet Abbas *d. numer.* 8. ille textus
eſt legis veteris, nempe *Exodi cap.* 21. & habet mul-
tos intellectus, ut ibi notatur; & intelligendo
eum in terminis noſtris, ab altari evelles eum, id
eſt ab Eccleſia extrahes, ut immunitate non gau-
deat procedit ſecundum antiqua tempora, quia
altaria veteris teſtamenti non gaudebant illa im-
munitate, qua hodie gaudent noſtra. Sed hæc re-
ſponſio non ſatisfacit, quia non ſine myſterio Papa
inſeruit textum legis veteris in compilatione De-
cretalium, cùm præſertim præcepta illa judicialia
veteris teſtamenti fuerint evacuata per Adven-
tum Chriſti, ut docet ſanctus Thomas *in* 1. 2. *q.*
103. *art.* 4. & *quæſt.* 104. *art.* 3. ſicut nec ſatisfacit a-
lia reſponſio Abbatis, quod ille textus intelligi
debeat in homicidio commiſſo in Eccleſia juxta
49 terminos dict. c. *fin. infra eod.* quoniam verba illius
cap. hanc reſtrictionem non patiuntur, melius igi-
tur reſponderi poteſt illum textum non loqui ab-
ſolutè de homicidio ex propoſito, ſed cum qua-
litate proditionis: requirit enim copulativè, ut fue-
rit commiſſum per induſtriam, & per inſidias, id
eſt proditoriè, quod eſt, quando aliud verbis, & a-
liud mente gerit, & ſub ſpecie amicitiæ proximum
necat, ut optimè declarat Alexand. *conſ.* 145. *Viſo*
50 *themate, num.* 5. *libr.* 7. quo fit, ut dicatur prodito-
rius homicida, qui aliquem necat veneno, ut per
Decianum *in tractat. crimin. cap.* 28. *num.* 19. talis
ergo non gaudet immunitate Eccleſiæ, ut dictum
eſt ſupra *num.* 31. at ſecus eſt in homicida ex pro-
poſito ſine qualitate proditionis, & in hunc ſen-
ſum accipiendi ſunt Innoc. & DD. infra citandi, *n.*
54. Remig. *de immunit. Eccleſ. in* 13. *fallent.* Mill.
in pract. criminal. fol. 31. *num.* 19. & Clar. *in §. final.*
quæſt. 30. verſ. Hoc autem multo magis, qui ſen plé-
tunt ſecundum communem opinionem, quæ in
practica obſervatur, homicidam ex inſidijs non
gaudere immunitate Eccleſiaſtica. Nec obſtat
conſuetudo contraria, quia tamquam præjudicia-
lis Eccleſiaſticæ immunitati eſt nulla, & impræ-
ſcriptibilis, ut patebit infra *n.* 94.

51 Hodie ceſſat omnis difficultas, quia in ſæpius
citata *conſtitutione Gregorij XIV. de immunit. eccleſ.*
excipiuntur homicidia in tribus caſibus dumtaxat
ut patet in illis verbis: (Qui homicidia & mutila-
tiones membrorum in ipſis Eccleſijs earumve cœ-
meterijs committere non verentur; aut qui prodi-
toriè proximum ſuum occiderint; aut aſſaſſinij,)
& in §. præcedenti revocantur facultates extrahen-
di reos ab Eccleſijs, & locis ſacris, & religioſis, a-
liaſve in caſibus à jure permiſſis, etiam in odium
certorum delictorum, & pro bono, pace, & quiete
publica, & ex cauſis æquipollentibus caſibus in ju-
re expreſſis, atque ex paritate, identitate, aut majo-
ritate rationis extenſis. Ergo ab homicidio patrato
in Eccleſia, aut cum qualitate proditionis, vel aſſaſ-
ſinij non permittitur extenſio ad homicidium ex
propoſito, cum præſertim illa ſint graviora, & gra-
vioribus ſupplicijs puniantur, ut patet in l. *Falla-*
citer, ubi gloſſa *in verb. Produa, Cod. de abolition.*
52 & in cap. *Pro humani, de homicidio, libr.* 6. Et ſic
hodie ceſſant etiam opiniones illorum, qui arbi-
trati ſunt in terminis juris communis etiam in
53 alijs caſibus conſimilibus malefactores ab Ec-
cleſijs extrahi poſſe, eo quod exceptio, de qua
in hoc cap. ibi, *Niſi publicus latro fuerit: vel no-*
cturnus depopulator agrorum, non excludat caſus
ſimiles, imo omnia ſimilia: & æquiparata exce-
ptis cenſeantur exceptuata, ſecundum gloſſ. ſin-
gularem in l. 1. *in verb. Indicati, Cod. de condict. in-*
deb. & Abb. in cap. *Quoniam frequenter, numer.* 6.
verſ. Si ergo eadem ratio, ſupra ut lite non conteſt. &
in cap. *Cum omnes, num. 7. verſ. Dominus Antonius*
vide-

videtur hic velle, de conſtit, ubi pro illa gloſſa allegat
caſum in c. *Cùm dilecta, de confirmat. util. vel inutil.*
& ſequitur Alex. *conſ. 130. In cauſa num. 4. in fine*
54 *verſ. Nec etiam videtur obſtare, lib. 4.* cujus opinio-
nis videtur fuiſſe Innocentius *hic poſt med. in ver.*
Qui, nam, ut ipſe ait: Quicumque inſidioſè offen-
dit, etiamſi publicus latro, vel depopulator agro-
rum non ſit, hoc privilegio non gaudet; quia non
debet gaudere privilegio, qui committit in legem,
c. *Quia, infra, de uſur.* Quod ſi objicias, quare igi-
tur Decretalis fecit mentionem de his doobus
generibus hominum? Reſpondet Innocen. quià de
his ſemper præſumitur quod inſidioſè fecerint,
arg. l. *Qui ſemiſſes, ff. de uſur. cap. 1. & 3. ſupra de*
præſumpt. de aliis verò id non præſumitur, niſi aliud
probetur, l. *Quoties, §. Qui dolo, ff. de probat.* l. *Ut*
vim, ff. de inſt. & jur. & cum eo tranſeunt Hoſtien.
55 *numer. 4. poſt med. verſ. Si dicas.* & Joan. Andr. *num.*
6. circa finem, eod. verſ. Sed ut prædixi, hodie ceſ-
ſant hujuſmodi opiniones, quia ex conſt. Gregor.
non eſt licita extenſio ad caſus ſimiles etiam ex
paritate, vel identitate, aut majoritate rationis,
quod etiam in terminis juris communis tenuit
Boſſius ſupracitatus, *numer. 33.* Adde quod opinio-
nem Innoc. & ſequacium validis fundamentis re-
probat Abb. *hic num. 20. circa fin. verſ. Sed ex alio*
mihi non placet.

56 Secundò QUÆRO, An immunitas Eccleſiæ
ſuffragetur iis, qui in ipſa Eccleſia delinquunt. In
caſu homicidii, vel mutilationis membri nulla eſt
dubitatio propter decis. c. *ult. infra eod.* & *conſtitut.*
Greg. XIV. de immunit. Eccleſ. ſed in aliis caſibus
ſunt opiniones, tu tamen dicas, ut plenè ſcripſi in d.
cap. *ult. à num. 2. uſque in fin.*

57 Tertiò QUÆRO, An fugiens ad Eccleſiam
pro debito civili gaudeat illius immunitate, ut in-
de extrahi non poſſit invitus. Reſpondeo gaudere,
ut probat hoc c. *Quod generaliter prohibet invitos*
extrahi, & excipit duos caſus dumtaxat, ad idem
c. *Minor*, & c. *Si quis contumax, 17. quæſt. 4.* & clari-
us probatur in l. *Præſenti, C. de his qui ad Eccleſiam*
confugiunt, Abbas *hic numer. 22.* & Joan. de Anan.
numer. 8. Oldrad. *conſil. 34. An fugiens pro debito*
58 *ad Eccleſiam in princip.* Navar. *in Manuali cap. 21.*
numer. 19. in princip. circa med. verſ. Et mercator,
qui decoxit, Boer. *deciſ. 215. numer. 7.* licet oppoſi-
tum ſentiat in decoctis, vulgò fallitis, in quos acri-
ter invehit, *numer. 5. & 6.* Covar. *lib. 2. variar. re-*
ſolut. c. 20. numer. 14. verſ. Nec Iaſonis argumenta-
tio ubi ait ſententiam Jaſonis, qui in l. *Vinum,*
num. 5. ff. Si certum petatur, dixi fugientem pro
debito civili ad Eccleſiam poſſe inde abduci, for-
taſſe admitti poſſe apud Hiſpanos in Mercatoribus,
& Camſoribus, qui maximo Reipublicæ diſpen-
dio ex pecuniis, & rebus alienis dum negotiationē
quæſtuariam exercent, operam uſuris, & fœnori-
bus ſtrenuè dantes, lautè, & opiparè viventes de-
cocti tandem verſuram faciunt, & ad Eccleſiam
fugientes creditores omnes miſerè fallunt, quod
graviſſimum crimen eſt, & ob id famoſi latrones
appellantur. Sed quicquid dicant iſti, res hodie eſt
expedita per *conſt. Greg. XIV. in §. 2.* ibi, Ac frau-
dulentis decoctoribus.

59 Quartò QUÆRO, An Judæi, vel Pagani gau-
deant immunitate Eccleſiæ.

Gloſſa *hic in ver. Extrahendus*, tenet etiam Ju-
dæos gaudere immunitate Eccleſiaſtica, dummo-
do ſimulatio abſit, id eſt ut velit verè, & non ſi-
mulatè effici Chriſtianus per textum in l. 1. *Cod. de*
his qui ad Eccleſ. confug. & cum gloſ. concordant
hic Innoc. *poſt princ. verſ. Idem in Judæo*, Hoſt. *n. 1.*
in verb. Ab Eccleſia, & *infra eod. n. in fin. verſ. Et hoc*
verum, Jo. And. *n. 8. verſ. in gloſſ. 3.* Butr. *n. 16.* Card.
n. 5. & Jo. de Anan. *n. 7.* Archid. poſt Hugon. in c.
Diffinivit. n. 1. 17. q. 4. Guliel. de Monte Laud. in
Clem. 1. *de pœnit. & remiſſ.* quem ibi ſequuntur An-
char. *n. 5.* Imol. *n. 11. in 2. quæſt. verſ. Quinimo etiam*
Judæus, & Vital. *n. 80.* Boer. *deciſ. 110. n. 4.* & cum
gloſſ. noſtra tranſire communiter Doctores fate-
tur Abbas *hic num. 6.* Hanc etiam ſententiam vi-
deri fortaſſe frequentiori Auctorum calculo rece-
ptam dicit Covar. *var. reſol. lib. 2. c. 20. n. 11. verſ. 13.*
eamque prævaluiſſe curam Regia Cæſarea Maje-
ſtate Carolo V. cum apud eumdem hoc negotium
ventilaretur ad conſultationem Epiſcoporum In-
60 diarum, refert noviſſimè Mat. Ital. *in tractat. de*
immunit. Eccleſ. cap. 3. §. 5. n. 32. nec mirum, quia et-
iam eorum ſepulcra gaudent immunitate, c. *Sicut,*
infra de Judæis, ſecundum Vinc. *hic*, Jo. Andr. Butr.
& Card. *loc. cit.*

Et quamvis contrariam opinionem, id eſt Ju-
dæos, & Paganos non gaudere immunitate Ec-
cleſiaſtica teneant gloſſ. Cyn. Bart. Salicet. & omnes
in dict. l. ɫ. *Cod. de his qui ad eccleſ. confug.* & idem
Cynus in l. *Præſenti, in 1. quæſt. C. eod.* Oldrad. *conſ.*
54. An fugiens, n. 3. eamq; communem dicat Mar-
ſil. in l. *Ex ſenatus conſulto, n. 7. & ſeqq. ff. ad leg. Cor-*
nel. Cod. de ſicar. & magis communem, & veriorem
Jul. Clar. *in §. fin. qu. 30. verſ. Præterea quæro num-*
quid Judæi, Hoc tamen intelligendum eſt quando
Judæi fugiunt ad Eccleſiam cum ſimulatione
fingentes ſe velle effici Chriſtianos. Sed ſi abſque
ſimulatione, tunc etiam Judæi, & infideles gaude-
re debent, ut declarat Jo. de Anan. *hic num. 7. ver.*
Quod intelligitur, & ſic opiorones concordant,
licet Abbas *hic num. 6.* dicat veriorem eſſe opinio-
nem gloſſ. in dict. l. 1. *C. de his qui ad Eccleſ. confug.*
quod etiam ceſſante ſimulatione non gaudet Ju-
dæus hac immunitate, quia illa lex inducit præ-
ſumptionem juris, & de jure contra ſimulationem;
ex quo enim Judæus reatu aliquo, vel ære alieno
gravatus fugit ad Eccleſiam, & dicit ſe velle fieri
Chriſtianum, præſumitur violenter hoc facere in
fraudem; nec debet recipi probatio in contra-
rium, quia lex illa præſumendo fraudem ſtatuit,
ut prius non ſuſcipiantur, quàm debita univer-
ſa reddiderint, vel fuerint innocentia demonſtra-
ta purgati.

Tu verò dicas indiſtinctè Judæos, & Paganos
ad Eccleſiam confugientes etiam timore pœna-
rum, non autem zelo fidei, vel religionis, non poſ-
ſe inde abſtrahi invitos, ut firmant Butr. Cardin.
Gulielm. de Monte Laud. Anchar. Imola pro 1. o-
pinione allegati, Sylveſt. *in ſumma in verb. Immu-*
nitas, 3. num. 2. in 3. q. verſ. Primum Judæus, & *verſ.*
Secundum de pagano. Joan. de Fantuc. & Archid. in
ca. *Diffinivit ſanctum Concilium, ut nullus fugiens,*
&c. 17. q. 4. ubi primò arguit, quod Judæus, vel Pa-
ganus confugiens ad Eccleſiam non gaudeat tali
privilegio, quia non debet Eccleſia præſtare patro-
cinium ei, qui ſemper vult, & nititur eam impugna-
re, cap. *Diſpar, 23. quæſt. 8.* ſed hoc oon obſtante
determinat contrarium, tum quia canones gene-
raliter loquuntur, ut nullus fugiens ad Eccleſiam
debeat inde extrahi, niſi publicus latro, & depo-
pulator agrorum, ut hic, & in concordantiis.

Tum

61 Tum quia privilegium immunitatis non conce-
ditur intuitu perſonarum, ſed propter honorem,
& reverentiam, quæ locis ſacris, & Divino cultui l.
Præſenti, *verſ. Ipſis ſervata loci reverentia C. de his*
62 *qui ad Eccleſ. confug.* c. *Reum*, cap. *Fratres*, & dict.
cap. *Diffinivit*, 17, *quæſtion*. 4. Tum denique quia
Judæi ſub defenſione, & protectione Romanæ
Eccleſiæ recepti ſunt, capite *Sicut*, *infra de*
Judæis.

63 His adde, quod hæc opinio fulcitur etiam au-
ctoritate legis veteris, nam ut legitur *Numer*, c. 35.
de ipſis urbibus, quæ ad fugitivorum ſubſidia ſe-
parantur, tres erant trans Jordanem, & tres in
terra Canaam tam filijs Iſrael, quàm advenis, &
peregrinis, ut confugeret ad eos, qui nolens ſangui-
nem fudiſſet; idemque habetur Joſue cap. 20, Pa-
tet autem advenarum, & peregrinorum appella-
tione in Sacra pagina ſignificari Gentiles quoties
ponuntur ad differentiam filiorum Iſrael, ut *Reg.*
3, *cap.* 8. *littera E*, *Exodi cap.* 12. *Levitici cap.* 17. 19.
& 24. Si igitur apud Hebræos fruebantur immu-
nitate etiam infideles, longè magis frui debent ho-
die in Eccleſia Chriſtianorum, in qua tranſlata lex,
& Sacerdotium in formam excellentiorem, cap.
Tranſlato, & ibi omnes, *ſupra de Conſtitut.* unde
Abbas *hic num*, 18. dicit, Altaria Veteris Teſtamen-
ti non gaudere illa immunitate, qua hodie gaudent
noſtra, Opinio verò contraria nititur tantum-
64 modo auctoritate textus in dict. l. 1. *Cod, de his qui*
ad Eccleſiam confug. Cujus tamen nulla ratio ha-
benda eſt, quia ponit falcem in meſſem alienam;
non enim civilis authoritas poteſt ſtatuere nomi-
natim de Eccleſijs, & locis ſacris, etiamſi contra-
rium non reperiatur ſtatutum de jure canonico,
& lex civilis redundet in favorem ipſius Eccleſiæ,
ut oſtenſum eſt ſupra *numer*. 3. Ergo longè mi-
nus poteſt lex civilis in Eccleſiam ſtatuere illius
immunitatem reſtringendo, aut limitando, ut di-
ctum eſt ſupra *numer*. 38. & benè obſervat Abbas
hic numer. 15. *verſ. Et quamquam iſta videantur*,
& *numer*. 16. & 17. Licet poſtea ad hæc non ad-
verterit in quæſtione de Judæo. Demum hæc o-
pinio videtur de plano procedere poſt Gregoria-
nam Conſtitutionem, quæ de laicis loquitur ſim-
pliciter, non diſtinguens an fideles, vel infideles,
& certos tantùm caſus excipit, & reliquos exclu-
dit, etiamſi in eis concurrat paritas, identi-
tas, vel majoritas rationis, ut oſtenſum eſt ſu-
pra *num*. 51.

65 Quintò QUÆRO, An Judex eccleſiaſticus
poſſit confugientem ad Eccleſiam in quocumque
caſu inde abſtrahere? quod eſt quærere, an immu-
nitas in caſibus non exceptis ſuffragetur confugiē-
tibus ad Eccleſiam reſpectu judicis laïci dumta-
66 xat, an verò etiam reſpectu judicis eccleſiaſtici,
Innocent, *hic in verb*, *Ad pœnam*, *dicit*, reum con-
fugientem ad Eccleſiam poſſe detrudi in monaſte-
rium ad pœnitentiam peragendam: & per hoc vi-
detur ſentire benè poſſe inde abſtrahi per judicem
eccleſiaſticum, & puniri eccleſiaſtica pœna. Et
pro hac parte facit, quia contra ſæculares poteſta-
tes, non contra eccleſiaſticas videtur hæc immuni-
tas adinventa, ut patet in cap, *Frater*, 17. *quæſt*. 4.
ibi: (Quod nec Poteſtatibus quidem, vel Princi-
pibus unquam licuit perpetrare, ut hominem in
ſanctuarijs conſtitutum, &c.) & in cap. *Diffinivit*,
ead. cauſa & quæſt. ubi violans Eccleſiæ immunita-
tem puniri jubetur ſeveritate regia; Ergo de lai-
67 cis loquitur. Præterea Eccleſia non præſumitur
quem privilegiaſſe contra ſe, cap. *Cum inſtantia*,
ſupra de cenſib. Item confugienti ad Eccleſiam de-
betur immunitas quod ad hoc, ut ad mortem, vel
membri obtruncationem damnari non poſſit, ut
hic, & in cap. *De raptoribus*, 36. *quæſt*. 1. Hanc au-
tem pœnam judex eccleſiaſticus non imponit, cap.
Novimus, *in fin. de verb. ſignif.* Verum Joan. Andr.
hic num. 4. non putat Innocentium habuiſſe hunc
ſenſum; unde concludit ipſe abſtractionem violen-
tam etiam per judicem eccleſiaſticum, vel domi-
num eccleſiaſticum etiam de ſubdito, vel ſervo
68 fieri non poſſe. Movetur, quia leges, & Canones
prohibentes extrahi reos ab Eccleſiis loquuntur
per verba univerſalia negativa, ut patet in l. 2. ibi:
(Nemini licere ad ſacroſanctas Eccleſias confu-
gientes abducere,) *C. de his, qui ad Eccleſ. confug.* &
in cap. *Reum*, 17. *q*. 4. ibi, (Reum ad Eccleſiam
confugientem nemo abſtrahere audeat.) & in d.
cap. *Diffinit*, *ead. cauſ. & quæſt.* ubi dicitur: Diffini-
vit ſanctum Concilium, ut nullus audeat confugi-
entes ad Eccleſias, vel reſidentes inde abſtrahere:
Univerſale autem negativum etiam Eccleſiaſticos
includit. Et pro hac parte facit text. in cap. *unico*,
69 *infra de natis ex lib. ventr*. Non enim debet ille im-
pugnare, qui defendere debet, cap. *Conquerente*,
in princ. ſupra de reſtitut. ſpoliat. Et patere legem,
quam tu ipſe tuleris, cap. *Cum omnes*, *ſupra de Con-*
ſtit. Et ad objectum, quod eccleſiaſticus judex non
imponat pœnam mortis, vel obtruncationis, re-
ſpondet Joan. Andr. *num*. 5. Hanc Decretalem lo-
qui de omni pœna, & apertiùs loquitur c. *Id con-*
ſtituimus, 17. *quæſt*. 4. ubi cavetur de omni pœ-
narum genere. Unde quamvis pœna mortis, & ob-
truncationis ponatur hic reſpectu judicis laici; a-
liæ tamen pœnæ ponuntur etiam reſpectu judicis
eccleſiaſtici: nec gloſ. Innocentii loquitur de pœ-
na, ſed de pœnitentia, & concordat gloſſ. 1. in d.
cap. *De raptoribus*, ibi, Sed & publica pœnitentia
mulctatur, 36. *quæſt*. 1. & cum opinione Joa. Andr.
tranſeunt hic Collect. *numer*. 16. Butr. *numer*. 11.
Cardin. *in* 6. *quæſt. num*. 7. Anchar. *in ult. quæſt. nu-*
mer. 9. & Abb. *numer*: 11. & 12. Hodie videtur ceſ-
ſare hæc difficultas, quia Gregoriana Conſtitutio
de immunitate Eccleſ. in §. 4. ſtatuit ut in caſibus ibi
exceptis dumtaxat extractio fiat de licentia ſo-
lius Epiſcopi, vel ejus Officialis; cum interventu
perſonæ eccleſiaſticæ ab eo auctoritatem haben-
tis: ergo in aliis caſibus non exceptis, nec de licen-
tia Epiſcopi, vel illius auctoritate extractio fieri
poterit.

70 Sextò QUÆRO, An clerici, & religioſi gau-
deant immunitate eccleſiaſtica, ita ut non poſ-
ſint per judicem proprium ab Eccleſia violenter
extrahi in caſibus, in quibus laici extrahi non poſ-
ſunt.

71 Abbas hic *numer*. 13. dicit Doctores hic non at-
tingere hanc quæſtionem: nam Joan. Andr. nul-
lam facit mentionem de clericis, vel religioſis fu-
gientibus ad Eccleſiam, vel in ea exiſtentibus, ut
dictum eſt in præcedenti quæſtione. Ipſe autem
Abbas tenet hanc immunitatem eis non prodeſſe,
quin poſſint auctoritate judicis Eccleſiaſtici ab
Eccleſiis extrahi, & ad carceres duci, & puniri,
ejuſque opinionem ſequuti ſunt poſtea Sylveſt.
in ſumma, *in ver. Immunitas*, 3. *numer*. 2. *in* 3. *quæſt*.
verſ. Tertiam clerici; & religioſi hac immunitate
non gaudent; Joan. Barber. *in ſuo Iuris Viatorio*, *in*

tit.

tit. de violatoribus immunit. dicens clericum, qui diſciplinæ fugiendæ cauſa ad Eccleſiam confugit, poſſe extrahi,& cum eo tranſit Boer. *deciſ.* 109. *nu.* 3. *verſ. Et Jo. Barber.* Item tenet Gulielm. de Monte Lauduno in Clement. 1. *de pœnit. & remiſſ.* ubi quærit numquid Epiſcopus, vel ejus officialis poſſit clericum homicidam extrahere de Eccleſia, & ponere eum in Monaſterio ad agendam pœnitentiam, & concludit poſſe, cum Innoc. *hic in ver. Ad pœnam*, dummodo carcer non ſit nimis arctus, aut perpetuus, & cum eo tranſit ibi Anchar. *num.* 8. & Imol. *num.* 19. dum ultimo loco recitat opinionem Joann. de Lignano dicentis opinionem Innocentij eſſe veriorem Mayner. in l. *Nemo, numer.* 31. *fol.* 251. *col.* 1. *ff. de regul. juris.* Gutier. *pract. part.* 3. *quæſt.* 3. *numer.* 2. Suarez, *de relig. tom.* 1. *libr.* 3. *in tit. de perſon. quæ gaudent templ. immunitat.* & *de pace, tomo* 1. *cap.* 3. §. 3. *numer.* 141. & quidam alij ex juris-
72 muribus. Movetur Abbas primo auctoritate gloſ. primæ in cap. *Nullus*, 17. *quæſt.* 4. quæ in fine videtur dicere Epiſcopum, vel Magiſtrum ex cauſa odij non debere Clericum, vel diſcipulum ab Eccleſia expellere: ergo à contrario ceſſante odio, id poterunt.

Secundò movetur Abb. quia civilis lex non facit apertè mentionem de clericis, & ſi faceret, non valeret in præjudicium juriſdictionis Eccleſiaſticæ, juxta notata per Innoc. in cap. *Nuper, de teſtib.* Canones verò quamvis indiſtinctè loquantur, tamen videntur reſpexiſſe ad laicos tantum, ut innuit littera hujus textus, ibi. Sed Rectores Eccleſiarum ſibi obtinere debent membra, & vitam & ita judices Eccleſiaſtici hoc impetrare debent à ſæculari poteſtate, quod non poteſt verificari in clericis, qui ſæculari poteſtati non ſubſunt, ſed eorum proviſio ſpectat ad ipſos Eccleſiarum Rectores, id eſt, Epiſcopos, & alios Prælatos, cap. *Cum ab Eccleſiarum, ſupra de offic. Ordin.*

73 Tertiò, dicit Abbas hoc probari apertiſſima ratione, præſertim in religioſis, qui rarò, aut numquam exeunt clauſtra monaſterij, cap. *Placuit, il ſecondo*, 16. *quæſt.* 1. & ſecundum eorum inſtituta, jura communia poſſunt per Superiorem in monaſterio coerceri, verberari, & in carcerem detrudi, & ſi opus fuerit, etiam de monaſterio expelli, & in alijs arctioribus recludi, ut legitur & not. in cap. *Univerſitatis, de ſent. excommun.* & in cap. *fin. de Regular.* & in cap. *De lapſis*, 16. *quæſt.* 6. & in cap. *Dilectus, il ſecondo, de ſimon.* & idem patet in clericis
74 reſpectu Epiſcoporum: nam Epiſcopus judicat in Eccleſijs, cap. *Præceptum*, 2. *quæſt.* 2. vel in palatio ſuo, c. *Qua fronte, de appellat.* & in ſententia quandoque damnat ad perpetuum carcerem, quandoque ad verbera, ut cap. *Tuæ, de pœnis*, cap. *Novimus de verb. ſignific.* cap. 1. *de calum.* cap. 1. *in fin.* 2. 2. *q.* 5. & cap. *Illi qui*, 5. *q.* 5. & notatur diſt. 45. in ſumma Durum autem eſſet, ut in Eccleſia non poſſent ca-
75 pi, arceri, & verberari. Imo pro honeſtate Eccleſiæ debent verberari in Eccleſia, & per clericum non autem per laicum, ut in cap. *Univerſitatis, de ſent. excomm.*

76 Quartò movetur Abbas quia ſi clerici gaudent hac immunitate Eccleſiaſtica: hoc tenderet non ad decorem, ſed ad maximum dedecus Eccleſiæ, cùm videretur velle defendere facinora clericorum, qui debent eſſe ſancti, & in ſuis actibus relucere, ut in c. *Oportet Sacerdotes*, 81. *diſt.* Cùm præſertim multi ſint clerici, qui nihil habent de patrimonio; ac proinde cùm pecuniariter puniri nequeant, eorum delicta remanerent impunita.

77 Quintò, allegat jura in Clement. 1. *verſ. Si qui verò contra præmiſſa, de privileg.* & in cap. *Non ſolùm de regular. lib.* 6. ubi religioſi delinquentes in religione jubentur ſubjici gravibus pœnis.

Sextò, & ultimò movetur Abbas, quia cùm clerici præſertim in commum viventes, & religioſi frequenter delinquant in Eccleſia, vel infra triginta, vel quadraginta paſſus, ſequeretur ut numquam, aut rarò pro delictis hujuſmodi poſſent puniri, ſi ab Eccleſia extrahi non poſſent, contra cap. 2. & cap. *Cùm illorum, de ſentent. excomm.* cum ſimil. & concludit Abb. ſe putare hæc veriſſima, quæ tamen relinquit conſuetudini, quam dicit in hoc multum eſſe attendendam, ut hic notat Innoc. & de conſuetudine hoc ſervari, ut clerici non gaudeant immunitate Eccleſiæ; ſed inde abſtrahantur à ſuis judicibus Eccleſiaſticis, atteſtantur Bernard. Diaz *in pract. crimin. canon. cap.* 115. Covar. *variar. reſolut. lib.* 2. *cap.* 20. *num.* 16. Remig. *de Immunit. Fall.* 71. Jul. Clar. d. §. *final. quæſt.* 30. *verſ. Ulterius quæro.*

Neque verò huic ſententiæ refragatur, quin potius favet *Conſtitutio* 7. *Gregorii XIV. de immunitat. Eccleſiarum*, quia nullam facit mentionem de clericis, imo de laicis nominatim loquitur, ut patet in §. 3. ibi, Ut laicis ad Eccleſias locaque Sacra, & religioſa confugientibus: nec non ibi, Ut laicos in caſibus prædictis delinquentes, & in §. 4. ibi, Laicum aliquem, & in §. 5. ibi, Quodque delinquentes laici prædicti: nam ver. *Laici* toties in Conſtitutione repetitum non debet cenſeri appoſitum ſupervacuè, & ſine myſterio aliquid operandi, ad l. 1. *in fin.* cum ibi notatis in gloſſ. *ult. verſ. Item notabis. ff. ad municipal.* & l. *Si quando ff. de legat.* 1. cum ſimil.

78 Sed his non obſtantibus tu primum adverte: nam Abbas ſupponit Doctores hanc quæſtionem hic non attingere, & Jo. Andr. non loqui de clericis, vel religioſis; ſed certè Joan. Andr. *n.* 4. ſpecialiter quærit an judex Eccleſiaſticus poſſit ab Eccleſia ſervum, vel ſubditum ſuum, & ſic clericum extrahere: & ejus rationes concludunt tam in clerico, quàm in laico, ut patet ex dictis ſupra *in* 5. *quæſt.* Rurſus etiam clericos gaudere immunitate Eccleſiaſtica, tenet Cardin. in Clem. 1. *num.* 9. *in* 7. *quæſt. de pœnit. & remiſſ.* ubi firmat Epiſcopum, vel alium officialem Eccleſiaſticum non poſſe ab Eccleſia extrahere clericum homicidam, nec eum detrudere in monaſterium ad pœnitentiam peragendam: & ita apertè ſentit immunitatem Eccleſiaſticam ſuffragari etiam clericis reſpectu judicis Eccleſiaſtici, & fuit originaliter opinio Genzelini in d. Clem. 1. ubi contra Innoc. & Gul. de Monte Lauduno tenet, Epiſcopum, vel ejus officialem minimè poſſe clericum damnatum abſtrahere ab Eccleſia, & in monaſterium detrudere; quia ſecundum eum hoc nullo jure cavetur. Item quia Epiſcopus tenetur fugientem ad Eccleſiam intra Eccleſiam defendere; ergo non poterit extrahere; & eum ſequitur ibi etiam Vitalin. *num.* 70.
79 ubi reprobata opinione Innocentij, dicit, prædicari, ut nemo invitus de Eccleſia extrahatur, ne dum pro delicto, imò nec pro debito pecuniario propter immunitatem Eccleſiæ, & hanc conſuetudinem velum piam favore Eccleſiæ ſervandam

Digitized by Google

dam eſſe, c. *Ad Apoſtolicam, de Simon. c. Super eo de cognat. ſpirit.* cum ſimil. & notat Innoc. hic: & mox concludit idem Vitalinus ſpecialem, & abſolutam proviſionem eſſe in hoc c. Super non extractione confugientis, ſive ſit nobilis, vel ignobilis, ſive pauper, vel dives, juvenis, aut ſenex, Clericus, vel laicus, criminoſus, vel æri alieno ſuppoſitus. Idem tenet Roman. *conſ. 227. Spectabilis Domine Collateralis, per totum*, ubi in facti contingentia conſuluit quemdam Presbyterum captum in clauſtro Eccleſiæ gaudere immunitate Eccleſiaſtica; ac propterea fuiſſe relaxandum, & quia ex adverſo dicebatur, quod immunitas Eccleſiæ prodeſſet laicis dumtaxat, non autem Clericis: idem Romanus in *conſ. 134. Advertendum*, reſpondit hoc falſiſſimum, & pluribus probat hoc privilegium commune eſſe tam Clerico, quàm laico, & eum ſequitur ibi Mandoſ. *in Addit.* poſt Ludovic. Bologn. quem citat in *tractat. de Indulgent. col. 3. verſ. Hoc etiam probatur*, Remig. *in tractat. de immunitat. Eccleſ. fall. 21.* & opinionem Romani magis communem eſſe affirmat Bernard. Diaz *in pract. crimin. c. 115.* relatus à Covar. *var. reſolut. lib. 2. c. 20. numer. 16.* & Jul. Clar. *in praxi crimin. § fin. quæſt. 30. verſ. Ulterius quæro*, eamque dicit de jure veriorem Tiberius Decian. *in tractat. criminal. tom. 2. lib. 6. c. 26. tit. de caſibus*, qui reſpiciunt perſonas confugientium ad Eccleſiam, *num. 21. verſ. Puto ego.* Plenè Jo. Viſchis, *de immunit. num. 3.* ubi ſic ait, Stat ergo regula, & vera concluſio, quod Judex etiam Eccleſiaſticus non poteſt fugientem ad Eccleſiam invitum etiam ſubditum ſuum, ſive Clericum ſive laicum extrahere, nec pœnam corporis afflictam imponere, & *num. 9. & ſeq.* diluit argum. Abbatis, & *num. 72.* concludit nec Judicem Eccleſiaſticum etiam diſciplinæ cauſa poſſe Clericum ab Eccleſia extrahere, & ſequuntur plures alii ex junioribus relati à modernis Collectoribus hic.

80 Nititur hæc ſecunda opinio infraſcriptis fundamentis, quæ abſque dubio ſolidiora, ac firmiora ſunt.

Primum fundamentum eſt Romani d. *conſ. 234. in princ.* & Vitalini in d. Clem. *1. numer. 70. de pœnit. & remiſſ.* quia canones prohibentes extrahi reos ab Eccleſiis loquuntur generaliter, non diſtinguendo Clericum à laico, ut *hic*, & in concord. *ſupra citat. n. 68.* ergo generaliter de omnibus ſunt intelligendi, l. *De pretio, ff. de public. in rem action.* cum ſimil.

81 Secundum fundamentum eſt ejuſdem Romani ubi ſupra quia major ratio eſt in Clerico, ut in Eccleſia capi non poſſit, quàm in Laico; cùm Clericis domus propria quodammodo Eccleſia ſit. In domo autem propria neminem capi permiſſum eſt, l. *Pleríque, ff. de in jus vocan.* l. *Nemo de domo, ff. de regul. jur.*

82 Tertium, & præcipuum fundamentum ex eodem Romano, & ex aliis deſumptum eſt, quia hoc privilegium, ut nullus ab Eccleſia poſſit extrahi invitus, eſt conceſſum loco ipſius Eccleſiæ, quod probant jura allegata in 4. *quæſt. num. 61.* & conſtat ex proœmio hujus conſtitutionis, quæ refertur integra ab Antonio Auguſtino *in 3. Collect. Decretal. lib. 3. tit. 32. c. Unico*, ibi, Et pro reverentia ſacri loci debitas pœnas valeant evitare. Ergo ſuffragatur cuilibet in Eccleſia exiſtenti ſive ſit Clericus, ſive laicus, facit in ſimili quod notat. Bart. in l. *final. C. de teſtam.* & in l. *Cunctos Populos, C. de Summa Trinit. & fide Cathol.* & Bald. in l. *Si non ſpeciali, C. de teſtam.* dicentes privilegia locis conceſſa ad omnes perſonas ibi exiſtentes extendi, ad forenſes, & extraneos.

83 Quartum fundamentum deſumitur ex Genzelino ſupra cit. in Clem. 1. *de pœnit. & remiſſ.* & ex Jo. Andr. *hic num. 4.* quia Epiſcopus tenetur omnes ad Eccleſiam confugientes, & præcipuè clericos defendere: ergo non poterit eos extrahere, quia non debet ille impugnare, qui defendere debet, c. *Conquerente, in princ. ſupra de reſt. ſpol.* Ad hoc c. *Unicum in fin. de nat. ex liber. ventr. infr.* ibi, Durum eſt enim, ut ſi alii pro mercede libertates tribuunt, ab Eccleſia, à qua tueri debent, revocentur, cum concordan. de quibus in gloſ. ult.

Quintum fundamentum deſumitur ex hac Decretali, ubi excipiuntur ſolummodo latrones publici, & nocturni depopulatores agrorum: ergo in aliis omnibus ſive ſint Clerici, ſive laici firmatur regula in contrarium, ut conſtat ex dictis ſupra *num. 39.*

Sextum, & ultimum fundamentum aliis omiſſis deſumitur ab abſurdo: nam ex contrario ſequeretur, ut Clerici eſſent deterioris conditionis, quàm laici, imò pejoris, quàm Judæi & pagani, qui tamen hoc privilegio gaudent, ſecundùm veriorem
84 & magis communem opinionem, ut concluſum eſt ſupra in 4. *quæſt.* Et retenta hac opinione uti veriori, & magis communi non obſtant argumenta contraria.

Ad primum enim, nempe ad gloſ. in c. *Nullus Clericorum, 17. q. 4.* Reſpondetur eam non dicere id, ad quod allegatur, niſi fortè per argumentum à contrario ſenſu, quod tamen ſumere non licet ab auctoritate gloſ. quæ probabilis eſt, præſertim ad reſtrictionem juris communis, ad not. per Jo. And. in cap. *Publicato, num. 18. de elect.*

Ad ſecundum patet reſponſio ex dictis in præcedenti quæſt. *num. 69. verſ. Et ad objectum* & ex dictis Vital. in Clem. *1. n. 70. circa fin. verſ. Nec obſtat dictum* cap. *Inter alia.*

85 Ad tertium, in quo ferè conſiſtit tota difficultas præſentis diſputationis, reſpondent nonnulli Religioſos ad Eccleſiam, vel palatium Epiſcopi adductos, vel ſponte ibi comparentes, ut ſe in judicio defendant, illuc non confugere eo animo, ut ſint tuti in Eccleſia, vel loco immuni. Unde nil mirum ſi Eccleſiæ immunitate non gaudent, ad quod facit optimè quod notat Vital. in d. Clem. *1. n. 87. de pœnit. & remiſ.* in quæſt. An violetur immunitas ſi captus per Eccleſiam ducatur, & inde invitus abſtrahatur, ubi concludit his verbis. Attende quia iſte non confugit ad Eccleſiam, & ſic non debet gaudere.

86 Verùm hæc reſponſio videtur convellere immunitatem Eccleſiaſticam, quia non tantum confugientibus ad Eccleſiam, ſed etiam in ea reſidentibus hoc privilegium eſt conceſſum, ut in c. *Diffinivit, 17. q. 4.* ibi, vel reſidentes inde abſtrahere, aut quodcumque nocibilitatis, vel damni, ſeu ſpolii reſidentibus in loco ſancto inferre, nec attenditur, qua intentione quis ad Eccleſiam ſe contulerit, ſed ſatis eſt, ut modo intendat gaudere illius immunitate, ut dictum eſt ſupra *in 4. quæſt. de Judæo,*
87 *numer. 60. verſ. Tu verò dicas.* Quinimo etiamſi vellet expreſſè renunciare privilegio immunitatis, & permitteret ſe capi in Eccleſia, tamen ſi ibi caperetur,

reetur,non obſtante illius conſenſu violaretur Eccleſiæ immunitas, quia privilegium eſt conceſſum
88 Eccleſiæ,cum ex captura irrogatur injuria,ut conſtat ex dictis ſupra *num.61. & 84* & privilegio Eccleſiæ nemo poteſt renunciare,argum.cap. *Contingit,*
89 *el 1.infra de ſentent.excommun.*& quatenus immunitas eſſet etiam conceſſa intuitu perſonæ; tamen generale eſt, ut privilegio in favorem duorum conceſſo alter altero invito renunciare non poſſit, cap.*Ad Apoſtolicam*,& ibi gloſ.*in verb. Monaſterii* Hoſtienſ.*num.4.in fin.verſ.Sed & ex hoc*,& *num.* 5.Butr.*num.3.*& Abbas *num.10. ſupra de regular.*
90 unde ſi velit non gaudere, exeat ſponte Eccleſiat quod bene poteſt.Nam ut dicit Guilielm. de Monte Laud. & poſt eum Vitalin.in dict.Clement.1. *num.85.de pœnit. & remiſſ.* ſi confugiens ſponte ſe offerat Juſtitiæ,& de Eccleſia ſponte exeat, non cenſetur violata immunitas; non reſpectu confugientis,quia beneficio immunitatis ſolum gaudet, qui eam petit, & appetit, & volenti non poteſt fieri dolus,vel injuria,l.*Cum donationis,C.de tranſactionibus*, nec reſpectu Eccleſiæ, quia cùm non fuerit extractus, ſed ſponte receſſerit, non fuerit immunitas violata,& ſic nec Eccleſia injuriata,arg. l. *Quod dictum,ff. de pactis*, & ita intelligas quod notant Goffred.& Hoſt.in cap.*ult,numer.2.infra eod.*Ubi quærunt, quid ſi aliquis volentem de loco immunitatis extrahat,& ſic extractum, vel ad mortem,vel ad mutilationem membrorum condemnet,nunquid eſt offenſa Eccleſia? Et reſpondent non,quia ſola violentia punitur,ut hic,& idem ſentit Hugo in cap. *Diffinivit,17.quæſt.4*,& Archid. in cap.*Reum,num.1 ead.cauſ.& quæſt.*.argum, cap. *ſeq.*ibi,reluctantem & concordant in dict.cap.*ult. infra eod.*Jo.Andr.*num.2.* Butr.*num.4.* & Colle-
91 ctar. *num.2.* Unde ſi quis ductus ad Eccleſiam, vel ad Palatium Epiſcopi, vel ſponte ibi comparens ad ſubjiciendum ſe examini, vel ſe defendendum diceret, Ego nolo hinc exire, ſed volo frui Eccleſiæ immunitate; utique abſtrahi non poſſet invitus,ſicut dicitur de eo, qui dum ad ſupplicium ducitur,tranſit per Eccleſiam: nam talis non confugit ad Eccleſiam, ſed ducitur nihil cogitans de immunitate;& tamen quia dum ibi exiſtit, intendit gaudere, non poteſt amodo invitus extrahi ſecundum magis communem opinionem, de qua ſupra *n.44.& 88.*

92 Igitur & melius argumento Abbatis arbitror ſic poſſe reſponderi. Religioſi poſſunt puniri, & carcerari intra clauſtra, neque per hoc Eccleſiæ, vel monaſterii immunitas violatur, quia à loco immuni non extrahuntur: & jura canonica ſolum prohibent reos ab Eccleſiis abſtrahi, ut hic, & in concordantibus ſupra citatis *in 3. notab.* Caſtigare autem clericos, aut moderatè verberare etiam in Eccleſia correctionis, vel diſciplinæ cauſa non eſt prohibitum,ut notat gloſſa 1.in cap.*Nullus clericorum*,17.*quæſt.*4.& fatetur ipſe Abbas in ſuo argumento contrario, dummodo non ſequatur mors,vel mutilatio, ut hic patet,& in cap.*Reum*,
93 17.*quæſt.*4.& notat Vitalin.in Clemen.1.*num.71. de pœnit. & remiſſ.* Quando autem religioſi ex uno monaſterio in aliud arctius detruduntur,quamvis extrahantur inviti, tamen loci immunitas non violatur;tum quia hoc fit canone permittente, c. *Qui peccat,23.q.4.* Tum quia ab uno monaſterio & loco communi deducuntur ad aliud ſimiliter immune: & ita ſalva ſemper remanet Eccleſiæ immunitas, quod clarè explicat Vitalin. in dicta Clem. *prima*, *num.71 de pœnit. & remiſſ.*per hæc formalia verba; & ſic ſalvo opinionem Innocentii, quod contra taliter confugientem poteſt procedi,& inquiri, & condemnatoria fulminari per judicem Eccleſiaſticum, & tunc in carcerem detrudendus eſt,ut pœnam luat. Unde in aliquem locum ſi ſit infra dictam Eccleſiam, aut ſepta ejuſdem,detrudetur loco carceris, aliàs extrahatur,& detrudetur in monaſterium aliquod, ut ibi ſit incarceratus; nec per hoc infringetur Eccleſiæ immunitas,quia de Eccleſia non extrahitur,ut ad locum privatum deportetur, ſed ad monaſterium, & ſic de Eccleſia non extrahitur, cùm in Eccleſia continuè maneat.Per hoc enim, quod confugit, non debet eſſe delictum impunitum.) Hæc Vitalin.& idem dicendum de clericis ſæcularibus, qui poſſunt caſtigari, & carceri mancipari intra ſepta Eccleſiæ, vel ad pœnitentiam in monaſterium detrudi per judicem Eccleſiaſticum; & ſic de loco immuni ad alium immunem.Per hoc enim Eccleſiæ immunitas non infringitur,ut dictum eſt unde ceſſat abſurdum Abbatis,quia delicta non remanent impunita.

Ad quartum patet reſponſio ex dictis in reſponſione præcedenti. Item Eccleſia non tuebitur facinora clericorum, quia in criminibus exceptis poterit eos extrahere, & in non exceptis coercerè cenſuris, à pœnis Eccleſiaſticis, aut pecuniariis ſecundùm ea, quæ dicta ſunt ſupra *in tertio notab.numer.16.*

Ad quintum; & ſextum ſatis ſuperque reſponſum eſt ſupra in reſponſione ad tertium & quartum argumentum.

94 Conſuetudo autem contraria, cùm ſit præjudicialis immunitati Eccleſiaſticæ non pia, neque laudabilis, ſed abuſus,& corruptela dicenda eſt: & ideo eſt nulla, & impræſcriptibilis: etiam ſi eſſet tanti temporis,cujus initii non eſſet memoria, cap. *Cum terra*,& ibi dixi *num.6.& 7.de elect.*cap.*Cum cauſa,de ſent. & re judic.*cap.*Illa autem,verſ. Quod enim,52.diſt.*& cap.*Cum inter,de conſuetud.* Quod de plano procedit poſt Bullam Urbani VIII. *Romanus Pontifex, editam 5.Junii 1641.* Per quam ſublata eſt quæcumque conſuetudo præjudicialis libertati, & immunitati Eccleſiaſticæ, etiamſi ſit immemorabilis, & cum ea concurrat fama privilegii,ut ſcripſi plenè in cap.*Conſuetudinis,num.59. & 74.ſupra de conſuetud.*

95 Ad ponderationem Conſtitutionis Greg. XIV. *de immunit.Eccleſiarum* reſpondetur Conſtitutionem illam fuiſſe editam contra Principes ſæculares, qui plura indulta, & privilegia extrahendi delinquentes ab Eccleſiis à Sede Apoſtolica impetrarunt; & illis abutebantur, ut patet ex verbis procemii: & quia vigore hujuſmodi indultorum Principes nullam auctoritatem poterant ſibi vendicare in clericos, utpote exemptos ab illorum juriſdictione, ſed tantum in laicos ſibi ſubjectos propterea Conſtitutio de laicis tantùm, & non de clericis mentionem fecit. Sed hinc non ſequitur ut (Clerici non gaudeant immunitate in illis caſibus, in quibus gaudent laici. Imo major eſt ratio in Clericis,ut conſtat ex dictis ſupra *in 2.fundamento, numer.83.*

96 Septimò QUÆRO, an in caſibus,quibus laici ad Eccleſiam confugientes non gaudeant illius immunitate, extractio fieri debeat per judicem

Eccleſiaſticum, an verò per judicem laicum. Abb. *hic num. 29.* Format hanc quæſtionem, ſed in ſolutione decidit ſolummodo ad quem ſpectet punitio delicti intra vel extra Eccleſiam perpetrati, & nihil dicit de extractione delinquentis. Cynus verò in l. *Præſenti, num. 2. in 2. quæſt. C. de his qui ad Eccleſiam confug.* diſtinguit ſic: Aut talis deliquit in Eccleſia, & tunc eſt de juriſdictione Eccleſiaſtica, & punietur per judicem ſuum, non per ſæcularem: Aut deliquit extra Eccleſiam, & tunc extrahetur per judicem laicum.

97 Sed tu rejecta hac diſtinctione dicas nullo caſu extractionem fieri poſſe per judicem ſæcularem, quia Eccleſia non eſt de territorio Principis ſæcularis, cap. *Poſtulaſti*, cum ibi not. *de for. compet.* & cap. *Rex debet. 23. quæſt. 5.* Abb. *d. numer. 29. verſ. Credo quod non*, ubi dicit Eccleſiam non habere territorium, niſi reſpectu eorum quæ ſunt ſeu pertinent ad forum Eccleſiaſticum, nec eſt ſubdita judici ſæculari ſed Eccleſiaſtico tantùm ut l. *3. C. de Sum. Trinit.* cap. *Miror, 17. quæſt. 4.* cap. *Eccleſia S. Mariæ, de Conſtit.* cum pluribus concord. Paul. de Caſtro in l. *Si quis in hoc genus, num. 3. C. de Epi-*
99 *ſcopis, & Cleric.* Ergo judex laicus non poteſt in Eccleſia ullam juriſdictionem exercere, delinquentes inde extrahendo, quia ſic exercere juriſdictionem extra territorium, l. *fin. ff. de juriſdict. omnium judic.* cap. *Vt animarum, de Conſtitut. lib. 6.* Et in Eccleſiam ſibi non ſubditam, cap. *An nobis, el primo, infra de ſentent. excomm.* & d. cap. *Vt animarum.* Unde non evaderet pœnas violantis immunitatem Eccleſiaſticam Dei ordinatione, & canonicis ſanctionibus conſtitutam, ut in Concilio Tridentino *cap. 20. ſeſſ. 25.*

100 Hodie non eſt expeditum per Conſtitutionem allegatam Gregorii XIV *de immunit. Eccleſiarum*: nam in §. 2. *verſ. Sed univerſis*, diſponitur, ut Epiſcopi, & Eccleſiarum Prælati tam ſæculares, quam regulares, qui confugientes ad Eccleſias aliquod ex criminibus exceptis judicio ſuo commiſiſſe videbuntur, quando à Curia ſæculari fuerint requiſiti curare debeant, ut eidem Curiæ tradantur, & conſignentur, & in §. 4. Diſertis verbis ſtatuitur, ut Curia ſæcularis, ejuſque judices, & officiales ab Eccleſiis, monaſteriis, locisque ſacris laicum aliquem delinquentem in aliquo ex caſibus ibi exceptis ſine expreſſa licentia Epiſcopi, vel ejus officialis, & cum interventu perſonæ Eccleſiaſticæ ab eo auctoritatem habentis capere, extrahere, aut incarcerare non poſſint, niſi eo caſu, quo ipſe Epiſcopus, & dictæ perſonæ Eccleſiaſticæ requiſitæ illos in delictis ibi expreſſis culpabiles tradere, aut capturæ, & carcerationi intervenire, & aſſiſtere recuſaverint; tuncque reverentiæ Eccleſiæ, & locis ſacris debitæ memores prædictos delinquentes minori quo id fieri poterit, cum ſcandalo, & tumultu extrahere curent, & in §. 2. ſtatuitur, ut ſic à Curia ſæculari extracti ad carceres Curiæ Eccleſiaſt. reponi, & inibi ſub tuto, & firmo carcere, & opportuna cuſtodia data illis, ſi opus fuerit, per Curiam ſæcularem detineri debeant, nec inde extrahi, Curiæque ſæculari prædictæ conſignati, nec tradi poſſint, niſi cognito prius per Epiſcopum ſeu ab eo deputatum, an ipſe vere crimina ſuperius expreſſa commiſerit: tuncque demum de mandato Epiſcopi per judicem Eccleſiaſticum Curiæ ſæculari quacumque appellatione poſtpoſita conſignentur.

Octavò, & ultimò QUÆRO, An violetur immunitas Eccleſiaſtica per violentam extractionem rerum ab Eccleſijs, & locis immunibus, adeò ut extrahentes incidant in excommunicationem Bullæ Gregorij XIV.

Palam eſt immunitatem violari non tantùm per extractionem perſonarum, ſed etiam rerum, ut eſt text. in cap. *Sicut antiquitus, 17. quæſt. 4.* ibi: Aut perſonam hominis, vel bona ejus inde ſubtraxerit, & in cap. *Quiſquis, eadem cauſ. & quæſt.* ibi: Vel domus, quæ intra prædictos paſſus fuerit, aliquid inde diripiendo, vel auferendo: & infra ibi: Aliqua inde abſtulerit: nec non infra ibi: Depoſita, vel alia quælibet exinde abſtrahunt, damnum novies componant, & immunitatem tripliciter. Item ſic ab-
101 ſtrahentes ſacrilegi judicantur, cap. *Si fortè*, & cap. *Qui rapit, 17. quæſt. 4.* Committitur enim ſacrilegium auferendo ſacrum de ſacro, vel non ſacrum de ſacro, ſive ſacrum de non ſacro, ut legitur in d. c. *Quiſquis.*

Verum etſi tales ut violatores immunitatis, & ſacrilegi de jure communi, niſi emendent, ſint excommunicandi, ut in d. cap. *Sicut antiquitus, 17. quæſt. 4.* & notat gloſ. in cap. *Conqueſti, in verb. Excommunicatos nuntietis, de ſentent. excomm.* & ſcri-
102 pſi plenius in cap. *Cum pro cauſa, à numer. 6. eod. tit.* Tamen non videntur incidere in cenſuras Bullæ Gregorij XIV. quia hæc loquitur de extrahentibus perſonas, nec debet extendi ad eos, qui extrahunt res; tum quia appellatione perſonarum non veniunt res, ut *inſtitut. de jure naturali, §. final. & de rer. diviſ. in princ.* Unde cum extrahentibus res non adaptentur verba Conſtitutionis, conſequenter nec ejus diſpoſitio adaptari debet, l. 4. §. *Toties. ff. de damno infecto*, cum ſimil. Tum quia Conſtitutio pœnalis eſt, & exorbitans à jure communi; & ideo de caſu ad caſum non extendenda, etiam ex majoritate rationis: textus eſt notabilis in l. *Sed ſciendum. ff. Ad legem Pompejam de Parricid.* quem ad hoc ponderat Aretin. in cap. *Cum non ab homine, numer. 59. circa fin. de judic.* Facit gloſſ. in cap. *Vt hi, in verb. Ejuſdem, de ætat. & qualitat.* Tum quia non viget tanta ratio in extrahentibus res, quanta in extrahentibus perſonas: imò qui perſonas violenter abſtrahunt, plus delinquunt, quia inferunt injuriam loco ſacro, & perſonæ ſimul, cap. *Miror. 17. quæſt. 4.* & ideò plus puniuntur, cap. *Non afferamus, 24. quæſt. 1.* cap. *Quæſivit, de his quæ fiunt à majori parte Capituli*, cap. *ult. in fine, de exceſſ. Prælat.*

103 Cave tamen, quia ſi abſtractio bonorum fieret auctoritativè per miniſtros Curiæ, vel de mandato judicis, ſeu Magiſtratus ſæcularis, tam abſtrahentes, quàm mandantes, quamvis non inciderent in pœnas Conſtitutionis Gregorianæ, quæ ut prædixi de perſonis, & non de rebus loquitur: tamen inciderent in excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini, §. 17. latam in uſurpatores juriſdictionis ad Sedem Apoſtolicam, vel quaſcumque Eccleſiaſticas perſonas ratione Eccleſiarum pertinentis. Sive enim facultas dandi licentiam abſtrahendi res à locis immunibus ſpectet ad Sedem Apoſtolicam, ſive ad Epiſcopum, juxta text. in cap. *Quiſquis, 17. quæſt. 4.* ibi: Si quis domum Dei violaverit, & aliqua ſine licentia illius, cui commiſſa eſſet dignoſcitur (id eſt Prælati, ſecundùm gloſ. in figuratione caſus) inde abſtulerit, &c. utroque caſu Eccleſiaſticam juriſdictionem uſurpat: & ideo incidit in illud caput Bullæ Cœnæ Domini. Facit textus in cap.

cap. 1. ſupra eodem, & hic junge quæ dixi ſupra *nu. 97. cum duobus ſeqq.*

Porro pro abſtrahendis rebus à locis immunibus licentiæ expediri ſolent per litteras S. Congregationis Imunitatis Ordinario directas ſub formula infraſcripta, videlicet. *Supponendo ſi per parte di N. di hauer ottenuto mandato eſſecutivo contro li beni, & mobili di N. qual mandato non puol fare eſſeguire per eſſer ſtati traſportati detti mobili nella Chieſa, &c. acciò ſia rimoſſo il pregiuditio publico, conſervata l'Immunità Eccleſiaſtica porta V. S. col mezo de' Miniſtri Eccleſiaſtici far eſtraere dalla ſudetta Chieſa, ò altro luogo immune le dette robbe, e quelle con inventario conſegnate à Giudice competente, affinche ſopra di eſſe ſi poſſa eſſeguire quello ſarà di giuſtitia, concedendo ſe le con la preſente dalla Santità di Noſtro Signore la facoltà in ciò neceſſaria.*

DE IMMUNITATE ECCLESIARUM, Cœmeter. & rerum ad eas pertinentium.

Cap. Eccleſiæ.

SUMMARIUM.

1 *Eccleſia non conſecrata, in qua divina celebrantur, gaudet immunitate, & n. 5.*
2 *Eccleſia appellatione venit etiam non conſecrata.*
3 *Baſilica propriè quæ dicatur, & n. ſeqq.*
4 *Monachus appellatur poſt profeſſionem.*
5 *Eccleſia non conſecrata gaudet immunitate, etiamſi divina officia ibi nondum fuerint celebrata, & nu. 8. & 10.*
6 *Eccleſia non conſecrata eodem privilegio gaudet quo conſecrata.*
7 *Et cùm fundata eſt ſpectat ad ordinationem Epiſcopi, & eſt locus devotus, & religioſus.*
9 *Statuta Præfecti urbis ſalvat confugientes ad ipſam.*
10 *Conſuetudo favens immunitati Eccleſiæ tanquam pia ſervanda eſt.*
11 *Eccleſia interdicta gaudet privilegio immunitatis.*
Idem in Eccleſia polluta, n. 13.
12 *Clericus ſuſpenſus, interdictus, vel excommunicatus retinet privilegium fori, & canonis.*
14 *Eccleſia deſtructa gaudet immunitate, dummodo ſubſit ſpes readificationis, & auctoritate Epiſcopi deſtructa non fuerit.*
15 *Atrium, & porticus Eccleſiæ adhærens immunitate gaudet.*
16 *Immunitas in majori Eccleſia ad 40. paſſus extenditur circumquaque, in minoribus vero Eccleſiis, vel capellis ad 30.*
17 *Niſi Eccleſiæ minores, vel capellæ ſint in caſtellis.*
18 *Eccleſia gaudet immunitate per circuitum quadraginta, vel triginta paſſuum, etiamſi cœmeterium minori ſpatio perſtringatur.*
19 *Niſi infra dictos paſſus alia domus laicorum interponatur, & n. 30.*
Quid ſervetur de conſuetudine.
2 *Cæmeterium, & Eccleſia gaudent eodem privilegio, & uno violato cenſetur & aliud violatum.*
22 *Immunitatem violat, qui ſtans extra cæmeterium trahit illum, qui ſtat intus per partem pallij quæ manet exterius.*
23 *Oratoria, quæ in domibus privatorum ſunt, gaudent immunitate, ſi auctoritate Epiſcopi ſint conſtructa. Alias ſecus, n. 25.*
24 *Oratorium auctoritate Epiſcopi ædificatum eſt publicum, & religioſum, nec poteſt ad humanos uſus deputari.*
26 *Privatum verò hodie eſt oratorium, & cras poteſt eſſe camera.*
27 *Hoſpitalia gaudent immunitate, ſi conſtructa ſint auctoritate Epiſcopi.*
28 *Monaſteria, & domus religioſæ gaudent immunitate.*
29 *Palatium Epiſcopi immunitate gaudet, quamvis ſit extra fines Eccleſiæ, vel ultra quadraginta paſſus, & in eo non ſit capella.*
Et quid in palatio inferioris Prælati, n. 35. & 36.
31 *Familia Epiſcopi gaudet privilegio fori, licèt ſit ſæcularis.*
32 *Palatia Cardinalium an gaudeant immunitate.*
33 *Et quid in Urbe.*
34 *Franchitias in Urbe prohibuit Julius III. etiam quoad omnes Principum, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales.*
35 *Archimandrita Meſſanen. palatium etiam conductitium non fixum, & habens Eccleſiam coniunctam in civitate Meſſanen. gaudet immunitate Eccleſiaſtica ſtante legitima conſuetudine.*
37 *Familiares Archimandritæ gaudent privilegio fori ſtante etiam conſuetudine.*
38 *Archimandrita in civitate Meſſanen. degens poteſt Magiſtratus coercere cenſuris ſuam juriſdictionem turbantes.*

1 ECCLESIÆ, Eccleſia non conſecrata, in qua divina celebrantur, gaudet immunitate, Hoc dicit ſecundum Jo. Andr. Butr. Anchar. Abb. Jo. de Anan, & ſunt duæ partes. Prima ponit dictũ; ſecunda rationem ibi *Quia.*

2 Nota primo ex principio text. Eccleſiæ appellatione venire Eccleſiam, licet nondum extiterit
3 conſecrata. Sed Abbas *hic num. 2.* dicit hoc verum eſſe latè ſumpto vocabulo: nam ſtrictè & propriè antequam conſecretur, non appellatur Eccleſia, ſed Baſilica; poſt conſecrationem verò aſſumit nomen Eccleſiæ. Ad quod vide bonum text. cum gloſ. 1. in cap. 1. ibi *Ad Baſilicam, quæ dedicanda eſt, ſupra de relig. domib.* ubi Hoſt. *num. 1.* poſt dict. gloſ. primam exponit verbum *dedicanda*, id eſt, conſecranda: nam tunc demum poſtquam eſt conſecrata propriè appellatur Eccleſia, antea verò Baſilica eſt ſicut electus in conſecratione ſua aſſumit nomen Epiſcopi, ut cap. *fin. ſupra de tranſlat. Epiſc.* & Archiepiſcopus in receptione Pallij, nomen Archie-
4 piſcopale, cap. *Niſi ſpecialis, ſupra de uſu pallij.* & Monachus nomen Monachi cum profeſſionem facit, quia tunc dedicatur Deo, cap. *Virginibus*, & cap. *Si quis ſacro, 27. quæſt. 1.* & cap. *Conſtituimus ſupra de converſ. conjugat.* & cum Hoſtienſ. concordant in dict. cap. 1. Jo. Andr. *num. 3.* Butr. *in 1. notab.* & *num. 8. verſ. Et dicit gloſſ.* & Abbas *num. 1. in 3. notab.* & idem Abb. *ſupra in rubr. de conſecr. Eccleſ. vel altar. num. 2.* Jo. de Vitch. *in repetit. cap. Diffinivit, 17. q. 4.* Socin, *in tract. de immun. Eccleſ.* inter tractatus communes *to. 2. fol. 135.* Verum etſi cum his

his tranſeant communiter Doctores, tamen jure non videntur probari, quia ſicut Eccleſia dicitur etiam ante conſecrationem, ut hic patet, & in cap. *fin. ſupra de conſecr. Eccleſ. vel altar.* & c. *Eccleſiam, de conſecrat. diſt.* 1. ita & nomen Baſilicæ indifferenter, & promiſcuè refertur ad quaſcunque Eccleſias ſive conſecratas, ſive non, ut c. *Omnes Baſilicæ*, 16. *q.* 7. cap. *Perlectis*, §. *Ad Primicerium*. & §, *Ad Theſaurarium*, 25. *diſt.* cap. *Si quis per ſuperbiam*, 30. *diſt.*

Unde verius puto Eccleſiam, & Baſilicam eſſe ſynonyma, ut probatur in c. *ult. ſupra de Eccleſ. ædific.* ubi text. pro eod. accipit Eccleſiarum erectionem, ac Baſilicarum inſtitutionem, & in cap. *Non oportet, il ſecondo ibi, In Eccleſijs ſeu Baſilicis*, 42. *diſt.* ubi Archid. *num.* 1. (Baſilica, inquit, dicitur Palatium Regis, inde dicitur Baſilica quælibet Eccleſia, quæ eſt domus, & palatium ſummi Regis, & æterni) & ita Archid. accipit nomen Baſilicæ pro quacunque Eccleſia; non diſtinquitur an ſit conſecrata nec ne, & ſequitur ibi Bellam. *in princ.* & Turrecrem. *num.* 1. & gloſſ. in extravag. *Antiquorum, in verb. Baſilica, de pœnit. & remiſſ.* nec diſſentit Laurentius relatus ibi ab Archid. dum ait Baſilicam dici à baſe, eo quod ſit fundamentum omnium Eccleſiarum, vel dicitur Baſilica ſive regalis, quia ibi Regi regum miniſtratur ſecundum Archid. Alij verò dicunt Cathedrales Eccleſias tantùm appellari Baſilicas quia hujuſmodi Eccleſias conſueverunt reges fundare, & ditare, & in hac opinione fuit Hugo, ut referunt Archidiac. & Turrecrem. *ubi ſupra*, Hinc Patriarchales Eccleſiæ in Urbe appellantur Baſilicæ, de quibus & præcipuè de Lateranenſi, & Principis Apoſtolorum ambigi non poteſt, quin fuerint conſecratæ, cum illarum conſecrationis officium in univerſa Eccleſia celebretur, & de Baſilica Principis Apoſtolorum fit mentio in dict. extravag. *Antiquorum, de pœnitent. & remiſſ.* ubi gloſſa exponit verbum Baſilicam, id eſt Eccleſiam: nam propriè eſt domus regia, vel palatium Regis, ſed per tranſlationem dicitur Eccleſia, quia eſt palatium Summi Regis, idem patet ex conſtitutione prima Gregorij XI. quæ incipit *Super univerſas orbis Eccleſias*; edita ſupra præeminentia Eccleſiæ Lateranenſis in Bullar. *tomo* 1. *pag.* 220. ibi: (Inter omnes urbis, & orbis Eccleſias, ac Baſilicas etiam ſuper Eccleſiam: ſeu Baſilicam Principis Apoſtolorum de Urbe ſupremum locum tenere, &c.) & ex alia Conſtitutione 94. Pij V. incipit *Infirma, avi conditio*, confirmatoria prædictæ Conſtitutionis Gregor. XI. in Bullar. *tomo* 2. *pag.* 296. ubi pluries fit mentio Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Urbe; & de Baſilica Lateranenſi patet ex libro Pontificali Damaſi Papæ *in libello de munificentia Conſtantini, tomo* 1. *concil. part.* 1. *pag.* 214 *col.* 1. ubi ſic legitur: (Hujus temporibus (ſcilicet Beati Sylveſtri) fecit Conſtantinus Auguſtus Baſilicas iſtas, quas & ornavit, Baſilicam Conſtantinianam, &c.) & infra *pagin.* 251. *col.* 1. (eodem tempore Conſtantinus Auguſtus fecit Baſilicam Beato Petro Apoſtolo in Templo Apollinis.) Similiter Eccleſia Sanctorum duodecim Apoſtolorum Urbis Baſilica appellatur, ut in c. *Cum olim, il primo, infra de privilegijs*. Ideoque Cardinales Presbyteri ſcribuntur omnes cum titulo propter unum, qui inſcribitur Baſilicæ Duodecim Apoſtolorum Presbyter, ut ibi notat Hoſtienſ. *num.* 1. *in verb. Baſilica*, & Joan. Andr. *numer.* 3. *in eod. verb.* Et patet ex Conſtitutione Sixti V. *Religioſa*, §. 2. in Bullar. *tomo* 2. *pag.* 572. de antiqua acceptione Baſilicæ vide tex. in l. *Pediculis*, §. *Item cum quæreretur*, cum gloſ. *in verb. Baſilica, ff. de aur. & arg. leg.* & in l. *Inter ſtipulantem*, §, *Sacra, ff. de verb. oblig.*

5 Secundò nota ex textu immunitatis privilegium competere etiam Eccleſiæ non conſecratæ, ut hic eſt caſus ſecundum omnes, & notant Innoc. in c. *Inter alia in princ. in verb. Ad Eccleſiam, ſupra eod.* gloſſ. 1. in c. *ultim. ſupra de conſecratione Eccleſiæ, vel altar.* Sanctus Raymundus *in Summa eod. tit.* Joan. de Friburgh. *in Summ. Confeſſ. rubr. de Immunit. Eccleſ.* in quæſtione utrum Eccleſiæ, Goffr. *in Summ. eodem tit.* §. *Hoc privilegium*, Gulielm. de Monte Lauduno in Clem. 1. *in gloſſ.* 2. *de pœnit. & remiſſ.* Henrich Boich. in hoc c. *num.* 30. & nullus
6 diſcrepat. Nam Eccleſia non conſecrata eodem privilegio gaudet, quo & conſecrata, c. *final.* & ibi gloſſ. 1. *ſupra de conſecration. Eccleſ. vel altar.* c. *Ec-*
7 *cleſiam de conſecrat. diſt.* 1. Hoſtienſ. *hic poſt prin. in verb. Admittitur*, & cùm fundata eſt ſpectat ad ordinationem Epiſcopi etiam antequam conſecretur & eſt locus devotus, & religioſus, c. *Præcepta*, 11. *quæſt.* 1. ſecundum Archid. in c. *Noverint, numer.* 1. *ead. cauſ. & quæſt.* & Collect. *hic num.* 1. *verſ. Unde notat Archid.*

8 Sed dubitatur nunquid ante conſecrationem hoc privilegium habeat, ſi Divina officia ibi nondum fuerint celebrata, & quidem cum tex. loquatur de Eccleſia non conſecrata, in qua Divina myſteria celebrantur gloſ. 1. arguit à contrario ſenſu, quod ſi adhuc ibi non ſunt Divina officia celebrata, non gaudeat privilegio Immunitatis, & rationem reddit, quia nondum plenè dedicata videtur divinis obſequijs: & cum gloſſ. videtur conſentire Abbas Antiq. *in princ.* dum ſic format caſum. Qui confugit ad non conſecratam Eccleſiam, defenditur ab illa, dummodo ibi Divina officia fuerint celebrata, & hanc partem probaſſe videtur Clemens Papa IV. qui mandavit, ut effractores Capellæ Sancti Clementis Trecen. in qua jam celebrabantur Divina, etſi nondum conſecrata eſſet, denuntiarentur excommunicati, ac ſi conſecrata fuiſſet, ut refert Hoſt. *hic ante n.* 1. *verſ. Dominus tamen Clemens*, & in c. *ult. num.* 7. *ſupra de conſecr. Eccleſ. vel altar.*

Contrarium tamen determinat idem Hoſtienſ. hic in princ. quia ſufficit, ut locus ſit dedicatus Deo auctoritate Pontificis primarium lapidem imponentis, ut ſequentia innuunt ibi, (quia obſequijs Divinis dedicata nullius eſt temerarijs auſibus profananda) arg. c. *Ad hæc, ſupra de relig. domib.* Neque obſtant verba illa textus, In qua Divina myſteria celebrantur, quoniam exponi debent, id eſt celebrari poſſunt cùm ad hoc apta ſit, non enim tantum conſideranda eſt celebratio Divinorum, quantum dedicatio Deo ſolemniter facta, ut in tex. nec multum inſpicienda eſt celebratio Divinorum, quod patet in privato oratorio, de quo in 8. ampliatione. Inducit etiam Hoſt. quod dicam infra *in* 11. *ampliat.* de Palatio Epiſcopi, & de Eccleſia interdicta, in qua Divina officia non
9 celebrantur, ut infra *in* 2. *ampliatione*. Item ſtatuta Præfecti urbis ſalvat, ut §. *fin. inſtitut. de his, qui ſunt ſui, vel alien. jur.* ergo fortius locus Deo dedicatus, ut *hic*, & in §. *Nullius inſtitut. de rerum diviſ.* & multò fortius etiam ſine aliqua comparatio-

tione ipſum corpus Chriſti, & cum Hoſtien. per omnia concordant Joan. Andr. *num. 4. verſ. in gloſſ. 1.* Collecta, *nu. 1. verſ. Sufficit quod locus*, Hentich. Boich. *num. 3. in fin. verſ. Et licet.* Bernardus Butr. *num. 6.* Card. *in 1. quæſt.* Anchar. *num. 4.* Abbas *num. 5.* & Joan. de Anan. *num. 2. in fin.* Genzelin. Gulielm. de Monte Lauduni, & Joan. de Lignan. in Clem. 1. *de pœnit. & remiſſ.* Covarr. *libr. 2. var. reſol. quæſt. 20. num. 4.* dicens ita frequentiure interpretum conſenſu receptum eſſe, & Remig. in *tractat. de immunit. Eccleſ. fol. 15.* ubi ſimiliter ait
10 communiter teneri, & ſequitur Jul. Clar. *in pract. crimin. §. fin. quæſt. 30. verſ. Quæro ſi conſtructa.* Et ab hac opinione communi non recedas, cùm etiam ſervetur de conſuetud. ut poſt Vitalin. atteſtatur Remig. *loco citato.* Quæ conſuetudo tanquam pia ſervanda eſt, cap. *Ad Apoſtolicam, de ſimon.* cap. *Super eo, de cognat. ſpiritual.* & notant Innoc. & Hoſtien. in dict. c. *Inter alia, in verb. Ad Eccleſiam.* Pro qua etiam multum ſtringit ratio dedicationis, in qua ſola ſe fundat deciſio hujus decretalis, ut benè *hic* per Abb. *d. numer. 5. verſ. Facit judicio meo multum ratio literæ*, & Joan. de Viſch *in tract. de immunit. Eccleſ. num. 46.* Stat igitur regula, quod Eccleſia non conſecrata gaudet privilegio immunitatis; & hæc regula ampliatur primò, etiamſi adhuc non fuerint ibi celebrata divina myſteria, ut ex dictis conſtat.

11 Ampliatur ſecundo, etiamſi Eccleſia ſit interdicta, quia nihilominus retinet hoc privilegium ad inſtar clerici interdicti, ſuſpenſi, vel excommu-
12 nicati, qui retinet privilegium immunitatis circa manuum injectionem, & circa forum, cap. *Dictum, 81. diſt.* ſecundum Goffred. & Vincent. *hic*, & concordat Hoſtienſ. *num. 3.* reddens rationem, quia Deus, in cujus honorem datur immunitas, in aliquo non delinquit, cap. *Quæſivit, de his, quæ fiunt à major. part. cap.* & ſatis affligitur ex eo, quod ſibi debitum penſum ſubtrahitur, cap. 1. *de celebration. Miſſar.* nec eſt addenda afflictio afflicto. c. *Cùm percuſſio, 7. quæſt. 1.* Quod latiùs proſequitur idem Hoſtien. *in ſumma eod. tit. §. In quantum, verb. Sed numquid hoc privilegium.* & ſequuntur hic Joann. Andr. *num. 2.* Collectar. *in princ.* Butr. *num. 4.* Cardinal. *num. 5.* Anchar. *numer. 3.* Joan. de Anan. *eod. numer.* Archid. in cap. *Uxor, num. 2. 17. quæſt. 4.* Et ita ſequuntur communiter Doctores, ut dicit Abbas *hic num. 8.* & Joan. de Viſch *de immun. Eccleſ. num. 49.* Summa Angelica, *in verb. Immunitas, q. 27.* & Julius Clarus *dict. §. fin. quæſt. 30. verſ. Idem dicendum eſt.*

13 Ampliatur tertiò, etiamſi Eccleſia ſit polluta, ut videtur ſentire gloſſ. 1. & Abb. *n. 6.* in c. *fin. ſupra de conſecr. Eccleſ. vel Altar.* & tenet Remig. *in tractat. de immun. Eccleſ. in 4. ampliat.*

14 Ampliatur quartò, etiam in Eccleſia deſtructa, dummodo tamen ſine auctoritate Superioris deſtructa fuerit, & ſubſit ſpes refectionis: ſecus verò ſi deſtructa eſſet Superioris auctoritate, & ſpes reædificationis non ſubeſſet, quia tunc privilegio immunitatis non gauderet: & hæc eſt communis opinio, ut atteſtatur Remig. *de immunit. Eccleſ. fol. 92. in 20. ampliat.* & Clarus *d. q. 30. verſ. Magis eſt dubium*; & pro hac diſtinctione vide quod ſcripſi poſt Innoc. in c. *Cum ex injuncto, in ult. notab. infr. de nov. oper. nunc.*

15 Ampliatur quintò, etiam in atrio Eccleſiæ ſeu porticibus Eccleſiæ adhærentibus, ut eſt text. in c. *Si quis contumax*, ibi: De atrio Eccleſiæ, vel de porticibus quolibet modo Eccleſiæ adhærentibus per vim abſtraxerit, *17. q. 4.* & not. Joan. Andr. in cap. *Inter alia, num. 30. ſupra eod.* qui ex hoc infert, ut pœna inſultantis ad domum habeat locum etiam in inſultantibus ad porticum, de quo in Speculat. *de injuriis, verſ. Pone in ſtatuto*, & ſequitur Abb. *hic n. 10. verſ. Idem dic quod porticus*, & Jo. de Viſch. *de immunit. Eccleſ. n. 60.*

Proſp. Faguan. 3. lib. Decretal.

16 Ampliatur ſextò, ut privilegium immunitatis non reſtringatur ad portas, aut parietes, vel atrium Eccleſiæ tantùm, ſed per quadraginta paſſus in majori Eccleſia, & per 30. in capellis, vel minoribus Eccleſijs extendatur circumquaque, ut eſt diffinitum in cap. *Sicut Antiquitus*, & in cap. *Diffinivit, 17. quæſt. 4.* & utrobique notant gloſſ. Archidia. & omnes, Hoſtienſ. in cap. *Inter alia, num. 2.* & ibi etiam Jo. Andr. *num. 7.* Abb. *in ult. notab.* Felin. *n. 2.* & Marian. Socin. *num. 10. ſupra eodem.* Turrecremata in cap. *Cùm devotiſſimam, num. 4.* & ibi etiam Præpoſitus *n. 2. 12. q. 2.*

17 Cæterum quod dictum eſt de immunitate triginta paſſuum in Eccleſijs minoribus, non habet locum in Eccleſijs, ſeu capellis, quæ ſunt infra ambitum caſtellorum. Tales enim non habent immunitatem, niſi quantum tangunt parietes Eccleſiæ, cap. *Quiſquis*, & cap. *Queſti, 17. quæſt. 4.* Et eſt ratio, quia propter loci anguſtiam hoc obſervari non poteſt, cùm aliquando cœmeterium ſeu immunitas Eccleſiæ abſorbeat totum Caſtrum, gloſ. 1. in dict. cap. *Sicut Antiquitus*, Abbas *hic num. 10.* Joan. de Viſch *de immunitat. Eccleſ. numer. 57. in 8. notab.*

18 Et quamvis Archid. in dict. cap. *Si quis contumax*, dicat prædictos paſſus deſignatos eſſe pro cœmeterio; idemque videatur ſentire Abbas *hic d. num. 10.* Dum quærit an Eccleſia gaudeat immunitate, quatenus cingitur muris, & non ultra, & reſpondet hanc immunitatem habere cum ſuo cœmeterio, & Eccleſiam majorem habere circuitum quadraginta paſſuum, & capellas, vel minores Eccleſias 30. Tamen verius videtur etiamſi cœmeterium in ſpatio minori perſtringitur circa ali-
19 quam Eccleſiam, nihilominus immunitatem Eccleſiæ extendi ad ſpatium prædictorum paſſuum, dummodo infra ipſos paſſus nulla alia domus extranea, id eſt, laicorum interponatur per text. in d. cap. *Diffinivit, 17. quæſt. 4.* ſecundum Joann. de Viſch *ubi ſupra, numer. 59.* Nec obſtat text. in cap. *Quiſquis, eadem cauſ. & quæſt.* ibi, Vel domos, quæ intra præfatos paſſus fuerint: quoniam intelligitur de domibus clericorum, ut ibi notat gloſſ. *in verb. Vel domos.*

20 Non deſunt tamen qui affirment hanc immunitatem 40. vel 30. paſſuum uſu non obſervari, ut Igneus in l. 1. *in princ. num. 58. ff. ad Syllanian.* quem refert Remig. *de immunitat. Eccleſ. fol. 52. in 6. ampliation.* Clarus *in §. fin. quæſt. 30. verſ. Hinc eſt*, ubi dicit non eſſe ab hac communi conſuetudine recedendum, præterquam in domibus Eccleſiæ cohærentibus. Sed certè Sacra Congregatio Immunitatis indiſtinctè ſervari jubet immunitatem per circuitum dictorum paſſuum, ſaltem in Cathedralibus, & Collegiatis Eccleſijs: & ſi qua extaret conſuetudo contraria, de illius juribus poſſet meritò dubitari per ea, quæ ſcripſi in cap. *Inter alia, n. 94. ſupra eod.*

21 Ampliatur ſeptimò, in cœmeterio: nam Eccleſia

& cœmeterium gaudent eodem privilegio, & uno
violato cenſetur & aliud violatum, ut notat Archi-
diac, in cap, *Si quis contumax*, per illum textum,
num. 2, & 3. 17, q. 4. Facit textus in cap, *Cum Ec-
cleſia*, ibi. In Eccleſijs, vel cœmeterijs, *ſupra eodem.*
ubi gloſſ, *in verb. cœmeterijs*, ſimiliter dicit, Quæ eo-
dem privilegio gaudent eum Eccleſiis, Ad idem c,
fin. ibi, In ipſis Eccleſijs, vel earùm cœmeterijs *infra
eod.* Unde hæc rubrica inſcribitur *de immunit. Ec-
cleſ. & Cœmet.*

22 Hinc ſi quis ſtans extra cœmeterium trahat
eum, qui ſtat intus per partem pallij, quæ manet
exterius, dicitur violare immunitatem Eccleſiæ
ſecundum Vincen, in *cap. ſeq.* cum quo concord.
ibi Butr, *num.* 4. Card. *in 1. quæſt. num* 3. & Abbas
num. 10, Nam qui & ſic traheret clericum, incide-
ret in Canonem, ut in cap, *Nuper, infra de ſentent.
excommun.*

23 Ampliatur octavo, etiam in oratorijs, quæ in
domibus privatorum habentur: nam & ipſa gau-
dent privilegio immunitatis, dummodo auctori-
tate Epiſcopi ſint constructa, ut tenet Vincent:
hic relatus à Jo, Andr, *num. 1. in fin.* Allegat cap, *Si
hoſpitale de Eccleſ. ædificand.* & ſequuntur Butr:
hic num 3. Cardin. *in 2. quæſt.* Anchar, *num.* 4. Ab-
24 bas *num. 7. verſ. Utrum autem*: ubi enim intercedit
Epiſcopi auctoritas, oratorium eſt publicum, & re-
ligioſum, nec poteſt amplius ad humanos uſus de-
putari, argum: cap, *Ad hoc, ſupra de relig. domibus*,
ſecundum Abb: in cap. *ult. num. 4. de cenſib.* Et de
his oratorijs vide quæ plenè notavi in cap, *In his,*
25 *infra de privil.* Secus verò ſi hujuſmodi oratoria
non ſint constructa auctoritate Epiſcopi: & ita in-
telligi debent Doctores, qui ſimpliciter dicunt pri-
vata oratoria non gaudere immunitate, inter quos
Goffred: hic per cap *Unicuique*, & cap. *ſeq. de con-
ſecrat. diſt.* 1, & *per* §. *Si quis in ſua domo*, & §. *Si
vero*, in authen, *de Eccleſ. tit.* & per cap. *ult. ſupra de
cenſib.* cum quo tranſit Hoſtienſ. *hic poſt princ. ver.
Unde oratoria privatorum.* Henric: Boich, *num. 2.
in fin.* Archid. in cap, *Uxor num. 3: 17. quæſt.* 4. Col-
lectar, in cap. *Inter alia, num. 11. ſupra eodem*, Abbas
26 in dict, cap. *ult. num. 4. ſupra de cenſibus*, ubi ait,
hujuſmodi oratoria non gaudere immunitate Ee-
cleſiaſtica, & hanc eſſe communem concluſio-
nem, cùm ſint loca privata: nam hodie poteſt eſſe
oratorium quod cras erit camera ad voluntatem
Domini: & eum ſequuntur Remig. *de immunitate
Eccleſ. fol. 26. num.* 10. & Clarus *in* §. *fin. d. quæſt,
30. verſ. Sed quid dicendum in oratorijs*, & dicitur
cenſuiſſe S, Congregatio Epiſcoporum die 27, No-
vembris 1617, & Sacr, Congregatio Immunitatis
menſe Decembri 1631.

27 Ampliatur nonò in hoſpitalibus: nam privilegia
omnia conceſſa Eccleſijs ad hoſpitalia extendun-
tur, l *Omnia, Cod. de Epiſc. & Cler.* Abbas *hic num.*
6. & tenet Archid, in cap, *Diffinivit, num. 1. in verb.
In loco ſancto, 17. quæſt.* 4. per authent, *de Eccleſ. tit.
in princ.* & §. *Ad hoc.* Quod tamen intellige ſi au-
ctoritate Epiſcopi ſint constructa: alias ſecus, ut no-
tat Innoc, in cap. *Cum inter dilectos, num. 4. ſupra de
donation.* Abbas *hic num.* 7. & in cap. *ult. num. 4. de
cenſibus*, Jo. de Viſch. *de immunit, Eccleſ. num. 48.
verſ. Et placet Panormitano.*

28 Ampliatur decimò in monaſterijs & domibus
religioſis, ut cap. *Quiſquis in fin. 17. quæſt.* 4. ubi di-
citur: Si qui monaſteria, & loca Deo dicata, & Ec-
cleſias infringant & depoſita, vel alia quælibet
exinde abſtrahunt, damnum novies componant,
& immunitatem tripliciter: & velut ſacrilegi cano-
nicæ ſententiæ ſubigantur, & notat Archid. in d.
cap. *Diffinivit, num. 1. in verb. In loco ſancto, eadem
cauſa & quæſt.* ubi dicit nec de hoſpitali, nec de do-
mo religioſa quem extrahi debere, Jo. de Viſch.
d. num. 48. & patet ex *Conſtitut. 7. Gregor. XIV. de
immunit. Eccleſ. in* §. 2. ibi: (Ab Eccleſijs, mona-
ſterijs, ſacellis, domibus regularibus, locisve ſacris,
aut religioſis.)

29 Ampliatur undecimò, in domo, ſeu palatio E-
piſcopi, quod ſimiliter gaudet privilegio immu-
nitatis, ut concludunt DD. per text. in cap. *Id conſti-
tuimus*, ibi: Et ab Eccleſiæ atrijs, vel domo Epiſco-
pi reos abſtrahere omninò non liceat, 17. *quæſt.* 4.
Et quamvis nonnulli, quos tacito nomine recen-
ſet Innocent. in cap. *Inter alia, poſt princ. verſ. Item
dicunt quidam, ſupra eod.* intelligant hoc verum eſ-
ſe ſi palatium ſit infra fines Eccleſiæ, vel infra qua-
draginta paſſus per cap. *Epiſcopus*, ibi Hoſpitium
quoque non longè ab Eccleſia habeat 41. *diſtin.*
& cap: *Epiſcopus*, ibi: Eccleſiæ, cui proximus fuit,
de conſecrat. diſtinct. 3. & alij ut Hugo relatus à Jo:
Andr. in dict. cap. *Inter alia, num. 2. in verb. Ad Ec-
cleſiam*, dicant palatium Epiſcopi tunc ſolummo-
do gaudere hoc privilegio, cum in eo eſt capella:
Tamen communiter tenetur illud gaudere hoc
privilegio indiſtinctè, etiamſi ſit extra 40. paſſus
præfinitos, in cap. *Sicut antiquitus*, 17. *quæſt.* 4. Et
ita concludit gloſ, 1. in cap, *Id conſtituimus, eadem
cauſ. & quæſt.* Cum qua concordant ibi Archid.
Bellam & Turrecr, Hoſt. in dict. cap. *Inter alia, in
princ. in verb, Ad Eccleſiam*, ubi hoc probat vali-
diſſima ratione, quia aliàs palatium Epiſcopi nul-
lum privilegium haberet: nam & domus, quæ in-
fra prædictos fines exiſtunt, hoc privilegio gaudent
indiſtinctè, ut cap. *Quiſquis*, 17. *quæſt.* 4. & con-
cordant in dict. c. *Inter alia*, Collectar. *num*, 10. di-
cens hoc tenendum: Butr. *num.* 9. Cardinal. *num.* 6.
& Abb. *num*, 30. ubi ait de hoc non poſſe dubitari:
31 & idem Abbas *hic num*, 9. ubi approbat primam
opinionem gloſſæ ſimpliciter, cum text, in d. cap.
Id conſtituimus, indiſtinctè loquatur: unde in ſi-
mili ſecundùm eum & familia Epiſcopi gaudet
privilegio fori, licet ſit ſæcularis, ut in cap. *fin.* cum
ibi notatis, *de offic, Archid.* dixi in cap. *Nullus. num,
23. ſupra de for. competent.* Item cum hæc materia
ſit favorabilis, non debet reſtringi text. in dict. cap.
Id conſtituimus, ſed potius ampliari, cap. *Odia, de
reg. iur, lib.* 6. Et hanc opinionem Hoſtien. eſſe com-
muniter receptam atteſtantur Barbat. *conſ*, 53. *nu-
mer. 7. lib.* 4. Remig: *de immunit, Eccleſ, fol.* 70. *in
15, ampliat.* Covarr. *var. reſolut: lib. 2, cap, 20. num. 5.
in fin.* & Clarus *in* §. *fin. d. q. 30. verſ, Scias etiam*,
licet ſubdat eum Covarr. ſed non benè, contra-
riam opinionem praxi forenſi frequenti omnium
uſu receptam eſſe.

32 Ampliatur duodecimò, in domibus San. R. E.
Cardinalium: nam ſicut delinquentes non poſſunt
extrahi ab Eccleſia, & palatio Epiſcopi, ita neque
à domibus & palatijs Cardinalium; & ita hodie
conſuetudo communis obſervat teſte Manfredo
in tractat, de Card. cap. 8. in 18 *privil.* & Jul. Clar.
in §. *final. d. quæſt, 30, verſ. Item adde.* Sic & privi-
legium altaris viatici Epiſcopis, & eorum Supe-
rioribus conceſſum in cap. *final, de privileg. libr.* 6.
Competit etiam Cardinalibus, ut ſcripſi in cap.
Ne pro dilatione, numer. 46. de pœnis. & remiſſ. Et
idem

idem de privil. eligendi ſibi Confeſſorem, de quo in d.cap. *Ne pro dilatione*, & ibi etiam dixi *à num. 81. uſque in fin.*

83 Verumtamen hoc debet iotelligi extra urbem Romam, nam in ea hoc non ſervatur, ut atteſtatur Cardin. Tuſch. *in verb. Eccleſia, concl. 9. num. 12.* & alij hîc relao à modern. collect. *num. 13.* Extat hac de re Conſtitutio 17. Julij III. contra franchitias in Urbe retinentes in Bullar. *tom. 1. pag. 710.* Qua cavetur ut judicibus cauſarum capitalium, & quibuſcumque alijs juſtitiæ Præfectis, & miniſtris quæcumque viæ, & plateæ, ædes, & domos ad requirendos, capiendos, & debitis pœnis afficiendos facinoroſos homines diu, noctuque liberæ, & apertæ ſunt. Idque locum habeat non ſolum in Baronibus, Domicellis, Comitibus, Ducibus, & Principum Oratoribus, ſed etiam in Epiſcopis, Archiepiſcopis, Patriarchis, & S. R. E. Cardinalibus.

85 Ampliatur ultimò, etiam in palatio inferioris Prælati juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentis dummodo tamen ita ſe habeat conſuetudo. Tunc enim gaudet privilegio immunitatis, aliàs ſecus, quia dictum cap. *Id conſtituimus, 17. quæſt. 4.* loquitur de domo Epiſcopi, & non de domo Prælati inferioris, Ideoque S. Congreg. Immunitatis *die 6. Novemb. 1634.* reſolvit primum palatium Archimandritale etiam conductitium non fixum, & habens Eccleſiam conjunctam in civitate Meſſanen. gaudere immunitate Eccleſiaſtica, ſtante legitima
87 conſuetudine. Secundò, familiares Archimandritæ gaudere privilegio fori ſtante etiam conſuetudine,
88 Tertiò, Archimandritam in civitate Meſſanæ degentem poſſe Magiſtratus coercere cenſuris ob ſuam juriſdictionem turbatam: & die 27. *Martij 1645.* eadem Coogregatio Immunitatis ſtetit in deciſis.

De Immunitate Eccleſiarum.

Cap. Immunitatem.

SVMMARIVM.

1 *Cœmeterium gaudet immunitate Eccleſiaſtica.*

2 *Immunitas an ſuffragetur delinquentibus in ipſa Eccleſia, & n. ſeqq. uſque in fin.*

3 *Intellectus varij huius cap. & num. ſeqq. uſque ad n. 28.*

4 *Immunitate non gaudet committens homicidium, vel mutilationem membri in Eccleſia, vel illius cœmeterio.*

Etiam ex improviſo, & non ſub ſpe immunitatis, ſecundum opinionem, quæ hodie eſt approbata, n. 28.

5 *Immunitate gaudent indiſtinctè committentes in Eccleſia ſacrilegium, homicidium, vel aliud crimen, juxta ſecundam opinionem Geffredi: quæ reprobatur quoad homicidium, n. 6.*

7 *Ob criminis immanitatem receditur à communibus regulis juris.*

8 *Immunitate non gaudent committentes in Eccleſia adulterium, raptum, furtum, vel aliud crimen, ſecundùm aliam opinionem, & n. ſeqq.*

Quæ reprobatur n. 20. & 28.

9 *Puniri quis debet in eo, in quo delinquit, & num. 17.*

10 *Fruſtra legis auxilium invocat qui committit in legem, & n. 17.*

11 *Ratio legis ubicumque eſt generalior dicto, ad latitudinem rationis extenditur ipſa diſpoſitio.*

12 *Extenſio non fit in pœnalibus ex identitate rationis.*

13 *Fallit quando agitur de puniendis delictis.*

14 *Item fallit quando ratio eſt expreſſa in lege.*

Et quid ſi lex ſimul ſit pœnalis, & exorbitans, & minuat Eccleſiæ immunitatem, n. 31.

15 *Immunitate non gaudet ſecundum aliquos delinquens in una Eccleſia, & ad aliam confugiens.*

16 *Idem in eo, qui ſemel deliquit in Eccleſia, iterum delinquit extra Eccleſiam, & poſtea ad Eccleſiam confugit.*

17 *Immunitate non gaudent graviter in Eccleſia delinquentes etiam ſine ſpe immunitatis conſequenda.*

Contrarium n. 20. & 28.

18 *Ceſſante una ex duabus rationibus finalibus, non ceſſat legis diſpoſitio.*

19 *Sacrilegium æquè committitur auferendo de Eccleſia rem ſacram, vel non ſacram; & inter hæc nulla eſt differentia quoad immunitatem.*

21 *Peccare nemo debet ſub ſpe veniæ.*

22 *Peccatum in Spiritum Sanctum eſt peccatum obſtinationis.*

23 *Immunitate non gaudent qui ſub ſpe immunitatis in Eccleſijs delinquunt, ſecundum tertiam opinionem & n. ſeqq.*

Quæ reprobatur num. 28.

Et quando dicantur delinquere ſub ſpe immunitatis, n. 25.

24 *Delinquentes prope Eccleſiam animo ad eam confugiendi ſecundum aliquos non gaudent immunitate.*

Sed contra, n. 28.

25 *Delinquens ex propoſito in Eccleſia præſumitur hoc feciſſe ſub ſpe immunitatis præſumptione iuris, & de iure.*

26 *Subveniretur tamen ei ſi probaretur hoc non feciſſe ſub ſpe immunitatis.*

27 *Immunitate non gaudet committens homicidium, vel mutilationem membri in Eccleſia ſub ſpe immunitatis, alias ſecus, ſecundum quartam opinionem, quæ hodie reprobatur, n. ſeqq.*

28 *Homicidia, vel mutilationes membrorum in Eccleſia committens, etiam in pura rixa, & ſine ſpe immunitatis conſequenda ex Bulla Gregorij XIV. immunitate non gaudet.*

29 *Conſtitutio nova recipit interpretationem paſſivam à iure antiquo, dummodo ſit clarum, & non habeat varios intellectus.*

30 *Quod multipliciter intelligitur, illius veritas ignoratur.*

IMMUNITATEM. Summatur ut dicam infrà in *3. lectura, n. 23.* & ſunt tres partes. Prima ponit dictum. Secunda rationem, ibi, *Cum in eo.* Tertia, mandatum, ibi, *Mandamus.*

1 In textu ibi, *Vel eorum cœmeterijs.* Nota non tantùm Eccleſiam, ſed etiam illius cœmeterium immunitate gaudere, Hoſt. *hic num. 1. in verb. Eccleſijs*, Anchar. *n. 2.* Abb. *n. 4.* & ſcripſi plenius in cap. *Eccleſiæ, n. 21. ſupra eod.*

2 QUÆRO generaliter an immunitas Eccleſiæ ſuffragetur illis, qui in ipſa Eccleſia delinquunt.

3 Solntio pendet ab intellectu hujus textus, qui

legi-

legitur multipliciter. Quidam enim intelligunt illi-
us deciſionem ſtrictè in caſu ſolius homicidij, &
mutilationis membri, prout ſonat littera ibi: Ho-
micidia, vel mutilationes membrorum in ipſis Ec-
cleſijs, vel earum cœmeteriis committere non ve-
rentur: & hos non tuetur Eccleſia, ut in textu. Ergo
per locum à ſpeciali, qui alia delicta ibi commit-
tunt, privilegio immunitatis juvantur: & hunc in-
tellectum tenet gloſ. ordinaria, & ſingularis in cap.
Frater, & *Coepiſcopus in verb. Ab omnibus, 17. q. 4.*
quam dicit eſſe tenendam, cùm nullum habeat
contradictorem: Ludovicus Rom. *conſ. 234. Ad-*
5 *vertendum, n. 2.* imò Goffred. *in ſumm. hujus tituli,*
§. *Sed quæritur*, tenet indiſtinctè, committentes ſa-
crilegium, homicidium, vel aliud crimen in Eccle-
ſia gaudere immunitate: & rationem reddit; quia ſi
Eccleſia repelleret eos, videretur eſſe auctrix ſan-
guinis; & quia Eccleſijs, & Eccleſiaſticis perſonis
Sanctitas ignoſcendi gloriam derelinquit. l. *Si quis
in hoc genus, C. de Epiſcopis, & Cler.* & cum Goffre-
do videtur tranſire Archidiaconus in d. c. *Frater,*
6 *num. 4.* Sed reſpectu homicidij, & mutilationis di-
ctum Guffredi eſt contra textum hîc: unde Car-
dinalis *n. 2. circa finem, verſ. Sed quia dicit,* & benè,
hoc cap. loqui ſolum in homicidio, vel mutilatio-
ne, & ideo poſſe reſtringi, ut locum non habeat in
alio caſu; ſed ſtet regula, quòd ſit locus immunita-
tis extra duos caſus, de quibus in cap. *Inter alia, ſu-
pra eodem*, ſcilicet publici latronis, & depopulatoris
7 agrorum: & ſic ait ſalvari poſſe opinionem Guffre-
di, & hanc opinionem eſſe mitiorem; pro qua fa-
cit, quia cùm hoc cap. deviet à communibus regu-
lis juris, & ſit odioſum, debet reſtringi quantum fi-
eri poteſt, & ſic non extendatur extra caſum ex-
preſſum, arg. cap. *Pœna, de pœnit. diſtinct. 1.* & cap.
Odia, de regul. iur. lib. 6. Item ab immunitate delicti
ſemper receditur à communibus regulis juris, ut in
l. *Aut facta, in fine, ff. de pœnis.*

8 Quidam verò putant hunc textum habere lo-
cum etiam in adulterio, raptu virginum, furto, &
in alijs quibuſcumque gravibus delictis; quia etſi
loquatur in ſpeciali caſu homicidij, & mutilatio-
nis membri: tamen illius ratio generalis eſt ad o-
9 mnia delicta ſaltem enormia, ut patet ibi: Cùm in
10 eo, in quo delinquit, puniri quis debeat; & fruſtra
legis auxilium invocat qui committit in legem:
non enim ad ſupplicandum debet admitti, ubi
committere ſacrilegium non expavit, ut dicitur
in d. cap. *Frater, 17. quæſt. 4.* & *cap. ſeq.* Et non de-
beant invenire munimen in loco, quem per ſcelus
deſpexerunt, ut in Auth. *ut lic. mat. & avia,* §. *Quia
verò ita comperiuntur.* Unde hoc cap. fuit deſum-
11 ptum: quare ſuccedit regula, quòd ubicumque ra-
tio legis, vel Canonis eſt generalior dicto, ſeu diſ-
poſito, tunc ad latitudinem rationis extenditur ipſa
diſpoſitio text. eſt in l. *Regula,* §. *final.* & ibi Bart. &
Bald. notant. *ff. de jur. & facti ignorantia;* gloſſ. in
Auth. *Caſſa in verb. Per Italiam, C. de ſacroſanct. Ec-
cleſ.* in l. 1. *in verb. Illyricanas, C. Qui mun. vel præ-
ſtat. nemin. lic. ſe excuſ. lib. 10.* & in Clem. 1. *in verb.
Præſidentes, de reſcript.* Roman. *conſ. 174. Ampliſſi-
me Doctor, num. 3.* & in terminis noſtris Abb. *hîc*
12 *num. 9. verſ. Et ſatis poſſet dici.* Nec obſtat, quòd in
pœnalibus non ſit facienda extenſio ex identitate
rationis; ſecundùm opinionem magis communem,
de qua latè per Jaſ. in l. *Cum quidam, col. 2. & ſeq. ff.*
13 *de liber. & poſthum.* Quoniam hoc verum non eſt
quando agitur de puniendis delictis: tunc enim
materia dicitur favorabilis, & expediens Reipubli-
cæ, l. *Ita vulneratus, ff. Ad leg. Aquilim.* & propterea
fieri debet extenſio, ut per Roman. *conſ. 105. Viſo
themate, num. 3.* Jaſ. d. l. *Cum quidam, in 4. limitat.*
14 Aym. *de antiq. tempor. in 4. part. num. 96.* Rurſus id
non procedit quando ratio eſt expreſſa, ut in textu
noſtro; tunc enim etiam in pœnalibus fit extenſio
in identitate rationis. Alex. in l. *Cùm mulier, in 5. no-
tab. ff. ſolut. matrim.* Jaſ. in d. l. *Cùm quidam, in 5. li-
mitat.* & Aym. alios citans ubi ſupra, *num. 107.*
Quamobrem delinquentes graviter in Eccleſia in-
diſtinctè excludi ab immunitatis privilegio ſenti-
unt hîc Abbas Antiq. *in princ.* Hoſt. *n. 1. in ver. Ho-
micidia,* Anchar. *in 1. notab.* Abbas Siculus *n. 9. verſ.
Et ſatis poſſet dici,* Collector, *n. 1. verſ. Sed Hoſt.* di-
cens hoc tenere Innocentium, Hoſt. & Doctores
juris Canonici, & civilis. Raymundus *in ſumma
hujus tituli.* Jo. Monach. in cap. 2. *num. 3. infra eod.
lib. 6.* ubi ſic ait: (Si autem in Eccleſia, vel Cœme-
terio delinquatur, nunquam committens habet ibi
immunitatem; & cum eo ſimpliciter tranſit ibi Jo.
Andr. *num. 4. in verb. Exercitent.* Quinimò in hoc
paſſim omnes convenire affirmant Covarr. *var. re-
ſolut. lib. 2. cap. 20. num. 15. verſ. Vigeſimoprimo,* &
verſ. *Vigeſimoſecundo:* & Julius Clar. *in praxi crimi-
nal.* §. *fin. quæſt. 30. verſ. Item quæro;* & in ſacrilegio,
& furto in Eccleſia commiſſo tenent quidam, quos
tacito nomine recenſet gloſ. in d. cap. *Frater, in ver.
Ab omnibus, 17. quæſt. 4.* & contra Goffredum fir-
mat Hoſt. *hic num. 3. in fin. verſ. Quid ergo.* Si quis
committat furtum in Eccleſia reddens rationem,
quia furtum numquam committitur bona inten-
tione; & cum eo tranſeunt ſimpliciter Joan. And.
num. 5. verſ. Per prædicta patet; & Butr. *n. 6. verſ. Per
prædicta:* item Hoſt. Angel. de Caſtro inter conſilia
Pauli de Caſtro ſui patris *in conſ. 458. Viſo caſu pro-
poſito, num. 1. in fin. vol. 2.* dicens textum noſtrum
habere locum non ſolùm in homicidis, & mutilan-
tibus, ſed etiam in forenſibus in Eccleſia, & ita hic
communiter notari; & eum ſequitur Clar. *ubi ſuprà*
licèt eum aliter referat Covarr. *var. reſolut. lib. 2. d.
cap. 20. num. 15. verſ. Vigeſimo quinto:* & generaliter
in quocumque delicto in Eccleſia commiſſo, et-
iamſi non interveniat homicidium, vel membri
mutilatio; quicquid dixerit Cardin. contra quem
eſt communis opinio, atteſtatur Remig. *de immu-
nitat. Eccleſ. in 3. fallent. num. 5.* & Clar. *ubi ſuprà.* Et
pro hac opinione de jure civili eſt textus clarus in
Auth. *ut lic. matr. & avia,* §. *His quoque, verſ. Quia
verò ita comperiuntur,* ibi. (Non enim debent hu-
juſmodi perſonæ in venerabili loco munimen ha-
bere, quem ipſi per ſcelus proprium deſpexerunt:)
& infra: (Quomodo illis, qui in ipſa Eccleſia tale
ſcelus ſtuduerunt perpetrare, permittimus ali-
quod auxilium ex Eccleſiaſticis terminis inveni-
re? Sed omnibus modis judicibus eos tradi, &
pœnam ſuſtinere, quâ digni ſunt, qui ſanctiſſima
loca violare præſumunt. Quis enim ibi delin-
quit, ubi ſalutem petat?) Et in homicidio, ra-
ptu virginum, & adulterio in ſacro ſacro commiſ-
ſis eſt expreſſum in Auth. *de mandat. princ.* §. *Neque
autem.*

15 Quod adeò verum eſt ſecundùm aliquos, ut ſi
quis in una Eccleſia delinquat, & deinde ad aliam
Eccleſiam confugiat, non defendatur ab hac ſe-
cunda Eccleſia, ut gaudeat ejus immunitate: &
eſt communis opinio, ut ait Remig. *in tract. hujus
tit. fol. 123. in 11. fallentia num. 2.* Cùm enim una ſit
per

per totum orbem univerſalis Eccleſia, cap. *Loquitur Dominus*, 23.q.1. cum ſuis concordantibus; qui
facit injuriam uni particulari Eccleſiæ, omnes offendiſſe videtur; ut per eum, quem ſequitur Clarus
in §.fin.d.quæſt.30.verſ.Sed ſi aliquis: & quamvis
Sylveſt. *in ſumm. in ver.Immunitas, 3.q.2.verſ.Tertium eſt*, dicat de conſuetudine apud aliquos contrarium ſervari: tamen ut ait Clar. *ubi ſup.* apud Senatum Mediolanenſem communis opinio ſervaretur in practica.

16 Quimmò ſecundùm alios, qui ſemel deliquit in
Eccleſia, ſi iterum delinquat extra Eccleſiam, &
poſt delictum ad Eccleſiam confugiat, non debet
ejus immunitate gaudere: & ita in facti contingentia deciſum fuit per Capell. Tholoſ. ut *deciſ. 422.*
Item fuit quæſitum, an ſit aliquis.

17 Procedit autem ſupradicta opinio Abbatis Antiqui, & ſequacium in quibuſcumque gravibus criminibus in Eccleſia quomodolibet perpetratis etiam ſine ſpe, & fiducia conſequendi immunitatem;
quia hic textus allegat in deciſione duas rationes
finales, quæ ſatis militant hoc caſu. Prima eſt, quia
in eo debet quis puniri, in quo deliquit. Secunda, quia fruſtra legis auxilium invocat, qui committit in legem: quaſi dicat, ex quo deliquit in
Eccleſia, & per conſequens contra Eccleſiam
non debet occaſione Eccleſiæ aliquod commodum reportare. Hujuſmodi enim rationes vendicant ſibi locum etiam in eo, qui non deliquit ſub
ſpe veniæ. Prima autem ratio, de qua in princ. cap.
non fuit finalis, ſed impulſiva, qua ceſſante non
ceſſat diſpoſitio: l. 1. §. *Sextum*, cum gloſ. *in verb.*
18 *Cauſam, ff. de poſtulan.* Et quatenus eſſet finalis,
tum ex quo adſunt duæ aliæ finales, & illarum
quælibet per ſe ſufficit, ceſſante una non ceſſat legis
diſpoſitio, ut in §. *Affinitatis, inſtitut. de nuptiis*, ita
Abb. *hic n.8.verſ.Sed mihi non multum placet*; cujus
intellectum dicit veriſſimum, & ſervandum Covarr. *var.reſolut.lib.2.cap.20.n.15.verſ.Vigeſimoſecundo*, poſt Aufrerium, quem citat in allegata *deciſ.*
422. Capell. Tholoſ.

19 Rurſus etſi nonnulli reſpectu furti diſtinguant,
an quis furetur in Eccleſia rem ſacram, vel prophanam, ut primus tamquam ſacrilegus non gaudeat, ſecundus verò ſic, ut noviſſimè Mar.Ital. *de immunit.lib.1.cap.5.§.3.num.75.* & Farinac. *in eodem tract.num.*217. Tamen hæc diſtinctio non placet, quia ſacrilegium æquè committitur auferendo
ſacrum de ſacro; atque auferendo non ſacrum de
ſacro, ut eſt text. in cap. *Quiſquis, 17.quæſt.* 4. Et
quamvis lex civilis dicat hoc ſecundo caſu non
committi ſacrilegium, ſed furtum; ut l. *Divi, ff. Ad
legem Jul.pec.* tamen illud non tenet, ut ait gloſſ. in
d.cap. *Quiſquis, in verb.Non ſacrum*; Item gloſſ. *unicam in fin.* in d.l. *Divi.* Rurſus ratio, quam reddit
Hoſt. videlicet quia furtum numquam poteſt fieri
bona intentione, eſt nimis tenuis, ut inquit Collect.
hic n.1.in fin.

20 Tertij dicunt hanc Decretalem vendicare ſibi
locum non tantùm in homicidio, & mutilatione,
ſed etiam in alijs omnibus delictis gravibus; dummodo tamen perpetrata fuerint ſub ſpe immunitatis: & huic lecturæ ſuffragatur hæc littera, ibi.
Nonnulli impunitatem ſuorum exceſſuum, per
defenſionem Eccleſiæ obtinere ſperantes: nec-
21 non ibi. Qui niſi per Eccleſiam ad quam confugiunt, crederent ſe defendi, nullatenus fuerant
commiſſuri. Et ſic textus loquitur de illis, qui ex
induſtria ſe conferunt ad delinquendum in Eccleſia, ut ibi ſint tuti; & tales non gaudent immunitate, quia nemo ſub ſpe veniæ peccare debet, cap. *Illud, in fin.de Cler.excomm.miniſtr.* & c. *Quomodo
quis, de conſecrat.diſt.4.* Non eſt ergo his ſubveniendum, neque parcendum; quia facilitas veniæ incentivum tribuit delinquendi, cap. *Eſt injuſta, 23.
quæſt.4.c.Ut clericorum, ſuprà de vita, & honeſtat.*
22 *clericor.* Imò voluerunt quidam hoc eſſe peccatum
in Spiritum Sanctum, dicente Scriptura: Maledictus homo qui peccat in ſpe. Dic tamen propriè
peccatum in Spiritum S. eſſe peccatum obſtinationis, quod nec remittitur in hoc ſæculo, nec in futuro, cap. *Qualis, 25.diſt.* cap. *Sciendum, de pœnit.diſt.*
2. & hic declarat Abbas *in 1.notab.* & hunc intellectum poſuit hic Butr. *in 1.notab.* & idem Abbas in
c. *Inter alia, num.* 21. *ſupra eodem*, quem dicit eſſe
communem Remig. *de immunit.in 3.fallentia, n.3.*
& eum probarunt Jo.Andr. Butr. Cardin. Anchar.
Imol. Abb. & Jo. de Anan. qui propterea ſic ſum-
23 mant hanc Decretalem, videlicet; Qui ſub ſpe immunitatis in Eccleſijs, vel Cœmeterijs delinquunt,
immunitate non gaudent.

24 Quinimò nonnulli hoc extendunt etiam ad
eos, qui prope Eccleſiam delinquunt animo ad
eam confugiendi, inter quos Hoſtien. *in ſumma
hujus tituli, §.in quantum num.8.* Anchar. *hic num.
3.verſ.Quid ergo ſi non in Eccleſia*, Henric. Boich.
in cap. *Eccleſia, num.11.ſupra eodem*; & alij quos refert. & ſequitur Remig. *ubi ſupra in 2.fallentia.* Navarr *in manuali c.25.n.22.verſ.Neque qui prope Eccleſiam delinquit.* Covarr. *var.reſolut.lib.2.cap.20.n.
14.verſ.vigeſimo ſexto.*

Quòd ſi quæras quando quis dicatur delinque-
25 re in Eccleſia ſub ſpe immunitatis, ita, ut aliàs non
delictum non commiſiſſet: reſpondetur, eo ipſo
quod deliberatè, & ex propoſito in Eccleſia delictum committit, præſumitur ſub ſpe immunitatis
hoc feciſſe: & hæc eſt præſumptio juris, & de jure, quæ non admittit probationem in contrarium;
nam etſi de hoc non conſtet, & delinquens ejus
voluntatis non eſſet; nihilominus locum habeat
cauſæ in textu expreſſæ, ibi: Cum in eo, & ibi:
Fruſtra legis auxilium, quæ finales fuerunt hujus
ſtatuti. Ita notabiliter Hoſt. *hic num.2.in verb.Quaſi*: & in ver. *Cùm in eo.* Jo.Andr. *eodem n. in verb.
Nullatenus*; & *n.5.verſ.* in gloſ. *ult.* Collect. *n.1.poſt
medium, verſ.Sed poteſt dici*, Butr. *n.4.verſ. Quid ſi
non faciat*, Cardin. *nu.4.in 3.quæſt.* Anchar. *nu.4.* &
communiter DD. ut Abbas teſtatur *n.8.verſ.Vide-*
26 *tur tamen poſtea dicere.* Subdit tamen Hoſt. ubi ſupra poſt Goffred. delinquenti in Eccleſia ſubveniendum fore ſi probaretur hoc feciſſe non ſub ſpe
immunitatis, puta nullas habebant inimicitias, ſed
ex verbis ibidem inter eos de novo ortis ad homicidia pervenerunt: & cum Hoſt. concordant Jo.
Andr. *n.2.* Butr. *n.4.in fin.verſ.Subvenitur*, & *n.5.
circa fin.verſ.Hoſt.dicit*, & Cardin. *n.4.in 3.q.* & *n.*
6. & hanc dicit eſſe communem opinionem Remig. *in tract.hujus tituli, fallent.3. nu.3.* quamvis, ut
inquit Clarus *in d.§.fin.q.30.verſ.Item quæro* apud
Senatum Mediolani hoc non poſſet in practica
obtineri; quia ſemper vidit indiſtinctè obſervari, ut
qui in Eccleſia delinquit, reputetur indignus, ut ejus
immunitate ſe defendat.

27 Quarti dicunt hoc cap. habere locum, prout loquitur, ſolum in homicidio, & mutilatione; non
tamen indiſtinctè, ſed in eo tantùm caſu, in quo
deli-

delicta hujuſmodi committuntur ſub ſpe immunitatis conſequendæ : & in hac opinione fuit Card. *hic n. 6. verſ. Aut ergo*; ait enim: Aut conſtat, quod ex propoſito deliquerunt in Eccleſia ſperantes immunitatem, eò quod aliàs non erant commiſſuri: & non gaudent immunitate, ut hic. Quod tamen intellige in ſuo caſu tantùm homicidij, & mutilationis. Aut conſtat, quod aliàs erant commiſſuri: & gaudent per hanc litteram.

28 Sed hodie has controverſias omnes non obſcurè ſuſtulit Gregoriana Conſtitutio *de immun. Eccleſ.* quæ declaravit delinquentes nunquam extrahi poſſe ab Eccleſia, niſi in caſibus ibi exceptis. & inter hos recenſet committentes homicidium, & mutilationem membri in ipſa Eccleſia; nec diſtinguit an id faciat ſub ſpe conſequendæ immunitatis, an non; nec ullam reddit rationem, ſed

29 ſimpliciter, & abſolutè illum caſum excipit. Nec obſtat ſi dicatur, Conſtitutio nova ſuperveniens in materia diſpoſita per leges antiquas, quamvis generaliter loquatur, tamen recipit omnes interpretationes, & limitationes, quas materia ab antiquis legibus recipiebat, *l. in contractibus*, §. *Præterea Cod. de non numer. pecun.* Jaſon in l. *Scientiam, in princ. ff. Qui ſatis dar. cogan.* Caſtillion. dicens Doctores omnes ita tenere in *conſ.* 10. *In facto, nu. 5. in verſ. Ad teſtamentum.* Unde quemadmodum hæc Decretalis, quamvis loquatur tantùm de homicidio, & mutilatione: tamen ob rationem generalem in ea expreſſam à pleriſque extenditur etiam ad alia delicta, ut dictum eſt ſupra *num. 11.* Ita & Gregoriana Conſtitutio ſit extendenda. Hæc enim eſt interpretatio paſſiva, quæ in omni materia admittitur, l. 2. & ibi Barth. *in princ. Cod. de Noxal.* l. *Juris gratiam*, §. *Si paciſcar. ff. de pactis*. Id inquam non obſtat, nam præterquam quod hæc theorica procedit quando jus antiquum eſt clarum, & inconcuſſum, non autem quando eſt controverſum, & plures habet intellectus, prout habet hæc Decretalis, ex his, quæ notat Bart. in l. *In ambiguo. num. 2. ff. de rebus dub.* & Felin. in cap. 1.

30 *circa finem de Conſtitut.* Nam quod multipliciter intelligitur, illius veritas ignoratur, ut ex Boetio dicit Baldus in l. *Nec quicquam*, §. *ubi decretum, in princ. ff. de offic. Proconſul. & Legat.* Reſpondetur ceſſare omnem difficultatem, quia Bulla Gregor. prohibet fieri extenſionem ad caſus in ea non expreſſos etiam ex identitate, vel majoritate rationis, ut dixi in c. *Inter alia, n. 51. & 55. ſupra eodem.* Unde ab homicidio, vel mutilatione manifeſtum eſt hodie non poſſe fieri extenſionem ad adulteria, raptus virginum, & alia delicta in Eccleſijs perpetrata, & ſic corrigitur quod habetur in auth. *de mandato Princip.* §. *Neque autem*, & in authen. *Ut liceat matr. & avia.* §. *His quoque, verſ. Quia vero ita comperiuntur*: licet fortè ſecus eſſet in terminis hujus cap. ſecundum Hoſt. *hic n. 1. in verb. Homicida.* Itaque remanet hodie approbata prima opinio, de qua ſupra *n. 4.* ut ſcilicet non quodcumque delictum in Eccleſia patratum, ſed ſolum homicidium, & membri mutilatio excludat á privilegio immunitatis, ſive hæc commiſſa fuerint animo deliberato, & ex propoſito, ſive in pura rixa ex improviſo ſuborta, & ſive ſub ſpe immunitatis, ſive non cum Conſtitutio non diſtinguat.

31 Adde, quod cum hæc lex ſimul ſit pœnalis, & exorbitans, non debet fieri extenſio de caſu ad caſum, l. *Sed ſciendum ff. Ad legem Pompeiam, de parricid.* Item quamvis aliàs extenſio fieret, tamen fieri non poteſt ubicumque agitur de adimenda immunitate Dei ordinatione Eccleſijs attributa, ut dixi in cap. *Cùm non ab homine, n. 53. 54. & n. 81. & 82.* poſt Aretin. *ibi n. 60. & 61. ſuprà de judiciis.*

Ne Clerici, vel Monachi ſæcularibus negotiis ſe immiſceant.

Cap. Multa.

SUMMARIUM.

1 *EXempli cauſa ſunt pauca exprimenda.*

2 *Pauca dicuntur reſpectivè ſecundum ſubjectam materiam.*

3 *Conducere aliquem pretio pro aliquo ſæculari quæſtu an, & quando Clericis, vel Monachis liceat.*

4 *Contentiones, lites, & rixæ in quibus differant.*

5 *Clerici patrocinari poſſunt pro defenſione miſerabilium perſonarum, ſed tamen gratis.*

6 *Conducere res ſæcularium Clericis non licet, niſi cogente neceſſitate, & n. 29. & 43.*

7 *Canonicis prohibendum ne Eccleſiæ bona conducant, & locationes ſunt irritæ.*

8 *Conductori laico ſi Clericus ſuccedat jure hæreditario, poteſt in conductione remanere uſque ad præfinitum tempus locationis.*

9 *Negotiationem etiam juſtam extra caſum neceſſitatis Clerico exercere non licet, & n. 46.*

10 *Clauſula generalis ſubſequens aliquibus ſpecificatis omnia comprehendit.*

11 *Negotiatio eſt Clericis prohibita de jure Divino, & contra facientes mortaliter peccant.*

12 *Negotium, & negotiatio quid ſit.*

13 *Negotium quotuplex, & quod ſit Clericis interdictum, & n. ſeqq. uſque ad n. 52.*

14 *Negotiatio alia mundialis, alia ſpiritualis, alia temporalis.*

15 *Negotium ſæculare dicitur tribus modis.*

16 *Clerici in cauſa ſanguinis non poſſunt eſſe Advocati etiam pro reo.*

17 *Cauſa matrimonii, legitimitatis, juris patronatus, decimarum, & hujuſmodi judicando tractari non poſſunt, niſi à Clericis.*

18 *Negotium ſæculare accipitur largè, ſtrictè, & ſtrictiſſimè, & n. ſeqq.*

19 *Negotium ſæculare prout provenit ex carnali concupiſcentia non frenata ratione, eſt omnibus prohibitum, ſed præcipuè Clericis, & n. 78.*

20 *Officium nullum Clerici poſſunt habere in republica ſæculari.*

21 *Univerſitatem ſæcularem Clerici non conſtituunt.*

22 *Laici vacare debent Republicæ mundanæ, Clerici verò Reipublicæ ſpirituali, & n. 90.*

23 *Negotiatio propriè ſumpta in quo differat ab artificio.*

24 *Negotiatio, ſeu mercatura quamvis ſit permiſſa laicis, tamen Clericis omnino prohibetur, & nu. 51. & 59.*

25 *Artificium Clericis, & Monachis eſt permiſſum, ſi neceſſitas ſubſit, & non ſordidè exerceatur, & nu. ſeqq. uſque ad n. 44.*

Cle-

26 *Clericus artificiole, vel agricultura ſibi victum paret.*

27 *Monachi S. Baſilij ex peculiari ſua regula inſtituto ad victum proprijs manibus parandum ſaltem in communi tenentur.*

28 *Et agricultura quatenus eis permittatur.*

29 *Clerici alienarum poſſeſſionum conductores, vel adminiſtratores eſſe non poſſunt avaritia cauſa: Secus ad ſui, & non ſuſtentationem, & n. 43.*

30 *Clerici locare poſſunt animalia, quæ habent ex decimis, vel ſucceſſione, aut aliàs ſibi data, & eorum fructus vendere, & n. 44.*

31 *Item ſi habeant paſcua poſſunt emere animalia, ut illa depaſcant ad ſuſtentationem ſuam, ſuorum, & pauperum, & n. 35.*

32 *Secus ſi emant ut tradant ad crementum.*

33 *Item ad ſui, & ſuorum ſuſtentationem poſſunt emere equi pullum nutriendum, & tabulam pingendam ut carius vendant.*

34 *Item poſſunt agros ſuos opera laicorum colere abſque reatu illicitæ negotiationis, & n. 38.*

35 *Item poſſunt pro eiuſdem cultura uſu boves, & alia animalia neceſſaria coemere, illorumque fœtus juſto pretio, atque honeſta ratione vendere, & n. 39.*

36 *Item in terris ubi habent quercus poſſunt ſues emere, eoſque alere ac pro ſua, & familiæ ſuſtentatione vendere, dummodo ea, &c, & n. 40.*

37 *Item poſſunt arborum folia in eorum bonis exiſtentium laico concedere ad medietatem lucri ex bombicibus provenientis, & n. 41.*

42 *Item poſſunt ſuarum arborum foliis arti ſericæ operam dare pro ſua, & familiæ ſuſtentatione, cum perſonis tamen non ſuſpectis, & de licentia Epiſcopi.*

43 *Item poſſunt ob ſuam, ſuæque familiæ neceſſitatem terras Eccleſiaſticorum conducere, non autem laicorum, niſi ex mera præciſè neceſſitate.*

45 *Agriculturæ artem in agro Romano Clerici ex Bulla Clementis octavi tam per ſe, quàm per alios exercere poſſunt in caſalibus proprijs, & non conductis.*

46 *Artificis an Clericis vacare liceat extra caſum neceſſitatis, & n. ſeqq. uſque ad n. 52.*

47 *Artificium eſt licitum Clericis, & Monachis ad victum quærendum, ad otium tollendum, ad concupiſcentiam refrænandam, & ad eleemoſynas faciendas.*

Non autem ad purum lucrum, n. 51. & n. 53.

48 *Enthuſiaſtarum error ab Auguſtino damnatus.*

49 *Manualia opera intelliguntur omnia humana officia, ſive manibus, ſive pedibus, ſive lingua fiant.*

50 *Eleemoſynam parare etiam proprijs manibus laborando tenentur ex præcepto Clerici, & laici, ut ſubveniant extremè indigenti.*

51 *Negotiatio, ſeu mercatura, nec laicis eſt licita, niſi ad aliquem finem honeſtum, vel neceſſarium.*

52 *Negotiatio alias licita an, & quibus modis fieri poſſit illicita, & n. ſeqq. uſque ad n. 77.*

53 *Negotiatio propter avaritiam, vel alium malum finem eſt culpa venialis, vel mortalis, prout eſt ille finis.*

54 *Negotiatio eſt opus ſervile, quod exerceri non poteſt in Dominicis, & feſtis diebus.*

55 *Niſi in nundinis permiſſis, dummodo Divina non omittantur.*

56 *Negotiationes maximè nundinarum in Eccleſijs, & cœmeterijs ſunt illicitæ.*

57 *Supellectilia in locis ſacris aſſervari non debent, niſi fortè ad tempus urgente neceſſitate.*

58 *Negotiatio redditur illicita ex loco ſuſpecto, & inhoneſto.*

60 *Negotiatio fit illicita ex materia, quæ nec per ſe, nec cum admixto poteſt eſſe utilis.*

In venenis an licita ſit negotiatio, ibid.

61 *Colores an liceat mercari ad colorandam mulierem, vel virum, & n. ſeqq.*

62 *Facies naturalis ſine peccato alterari non poteſt, & nu. ſeqq.*

63 *Opus Dei eſt quod naſcitur, Diaboli quod mutatur.*

64 *Fucatio ex ſui natura eſt illicita, & prohiberi poteſt per ſtatutum Epiſcopi.*

65 *Non tamen eſt peccatum mortale, niſi fiat propter laſciviam, vel in Dei contemptum.*

66 *Oculos ſtibio depingere non licet.*

67 *Turpitudinem corporis ex ægritudine provenientem occultare licet, pulchritudinem fingere non licet.*

68 *Mulierum honeſtus, pretioſus, & placiens ornatus ſine pictura ut viris ſuis magis placeant, non reprobatur.*

69 *Sed ſi fiat ad provocandum alios ad laſciviam eſt mortale peccatum.*

70 *Si verò ex levitate, aut vanitate, non ſemper eſt mortale, ſed quandoque veniale.*

71 *Emere totum frumentum, vel merces omnes nemini licet, ut coacti alij à ſe emere, vendant ſuo arbitratu.*

72 *Tempore tamen ubertatis poteſt quis multa victualia emere, ut abundet tempore egeſtatis.*

73 *Vel ne alij poſſit vendere pretio tunc currenti, dummodo hoc faciat ne in terra ſua victualia deficiant.*

74 *Secus ſi ut vendat carius.*

75 *Societatem iniens cum negotiatore, quem ſcit malæ conſcientiæ, tenetur eam diſſolvere, ſi commodè poteſt; aliàs proteſtari debet.*

76 *Negotiationem exercens per ſe licitam, ſed ex accidenti illicitam an teneatur reſtituere lucrum inde perceptum.*

77 *Negotiatio quibus Clericis ſit interdicta. & num. ſeqq. uſque in finem.*

Quid in Clericis in ſacris, 79.

Et quid in Clericis minorum ordinum beneficiatis, n. 80.

Et quid in non beneficiatis, num. 81. & num. ſeqq. uſque in fin.

82 *Clerici minorum ordinum, ſi competens beneficium non habeant, an poſſint eſſe Advocati in foro ſæculari, & nu. 96.*

83 *Negotiatio eſt Clericis omnibus prohibita, ſi habeant unde commodè vivere poſſint, ſive ex beneficio, ſive aliunde, & n. ſeqq. uſque in fin.*

84 *Negotiatorem Clericum quaſi quamdam peſtem fuge.*

85 Nullus *eſt dictio univerſalis negativa, quæ reſtrictionem non patitur.*

86 *Venatio omnibus ſervis Dei interdicitur*

87 *Negotiatio quas ob cauſas ſit Clericis interdicta.*

88 *Clerici prima tonſura etiam non beneficiati dicuntur milites Dei.*

89 *Et coronam habent ab inſtitutione Eccleſiæ antequam eſſent tituli beneficiales.*

90 *Nec ſunt de corpore Reipublicæ mundanæ, ſed Eccleſiaſticæ.*

Nego-

91 *Negotiatio ut plurimum ſine mendacio , & perjurio exerceri non poteſt.*

92 *Miniſtri altaris Domini ſunt non tantùm Preſbyteri , Diaconi, & Subdiaconi ; ſed etiam inferiores Clerici.*

93 *Ordo quilibet prout eſt Sacramentum, ordinatur ad Sacramentum Euchariſtiæ, & n ſeq.*

94 *Acolythus ſuggeſta pro Euchariſtia, & calices Diacono præparat.*

95 *Miniſteria ſacrorum Ordinum ab Oſtiariatu ad Diaconum jubentur à Concilio Tridentino exerceri per conſtitutos in dictis ordinibus.*

96 *Intellectus, cap. 1.* de poſtul.
Conditio reſpiciens unum , & determinatum finem, poteſt adimpleri per æquipollens, ibidem.

97 *Spolia ex Bulla Pii IV. fiunt de bonis Clericorum ex illicita negotiatione acquiſitis.*

98 *Spoliis ex Bulla Pii V. non ſubjacent bona Clericorum, quorum beneficia , vel penſiones non excedunt ducatos triginta , dummodo ab illicita negotiatione abſtinuerint.*

99 *Penſio non dicitur beneficium.*

100 *Spoliis ex Bulla Pauli V. non ſubjacent bona Clericorum in Vrbe, vel infra decem milliaria decedentium, etiam ſub prætextu, vel cauſa illicita negotiationis.*

1 MULTA. Concilium enumerat multà
ſæcularia negotia, à quibus jubet Cle-
ricos, & Monachos abſtinere : & aliàs
non dividitur.
Nota primò, ibi, *de quibus pauca perſtringamus*:
exempli cauſa eſſe pauca exprimenda, cap. *Vnum
oratorium*, §. *Criminis autem appellatio*, 25. *diſtinct.*
cum aliis hìc allegatis in gloſ. 1. & per Hoſt. *num.*
4. *in ver. Pauca perſtringamus.* Quinimò exempli
gratia ſufficit unum exprimere ut l. *Ita vulneratus*,
§. *ult. ff. Ad legit. quid*, & tamen quatuordecim hìc
2 fuerunt expreſſa : & ſic nota quatuordecim poſſe
dici pauca, ſecundùm Hoſt. *ubi ſuprà*, & Jo. Andr.
num. 1. *in ver. Pauca* ; ſed dicendum eſt ſecundùm
Abb. *in 1 notab. ver. Pauca*, hìc fuiſſe poſitum re-
ſpectivè ad negotia ſæcularia quæ ſunt innumera.
Unde reſpectu ipſorum , & pro ſubjecta materia,
congruè quatuordecim pauca dici poſſunt : nam
reſpectivè etiam viginti quatuor millia dicuntur
pauca, ut in cap. *Diſciplina*, 45. *diſtinct.* & adde quod
de hoc dictione ſcripſi in cap. *Vt juxta, num. 32. de
offic Ordin.*
3 Secundò nota ibi, *pro ſæculari quæſtu* : non eſſe
licitum Clericis , vel Monachis pretio quemquam
conducere pro aliquò ſæculari quæſtu, ut in littera;
ſed gloſ. *in ver. Conducere*, intelligit, & benè hoc ve-
rum eſſe, ſi fiat conductio ad peccandum , quod
non licet etiam ſæcularibus, ut cap. *Si ad peccatum*,
22. *q.* 4. Vel ſi fiat pro quæſtu ſæculari Clericis pro-
hibito , quod ſimiliter nec per ſe, nec per alium li-
cet, cap. *Negotiatorem* , & cap. *Fornicari*, 88. *diſt.*
idem Hoſtien. *hic num. 5. in ver. Conducere*: aliàs li-
citè conduci poteſt Sacerdos, vel illius opera, ut c.
ult. infrà, Ne Præl. vic. ſuas, niſi ſit Prælatus, cap. 1. &
2. *eod. tit.* ſecundùm Vincent. & Tancred, cum qui-
bus hic tranſit Jo. Andr. *n.* 2.
Tertiò nota ibi, *Contentiones* : differentiam in-
4 ter contentiones , lites, & rixas : nam contentio-
nes conſiſtunt in verbis ; lites in iudiciis ; rixæ in
factis , & percuſſionibus ad invicem , ſecundùm
Petr. de Sampſone, & Abb. Antiq. *hic in princ.* Jo.
Andr. *num.* 2. Butr. *num.* 3. & Abb. Sicul. *num.* 4.
Qui tamen addit lites referri poſſe ad contentio-
nes etiam extrajudiciales, ut in cap. *Sæpè, in fin. de
appellat.*
5 Quartò nota ibi , *orphanorum , & viduarum*.
Clericos poſſe patrocinari pro defenſione miſera-
bilium perſonarum, ut hic, & in cap. 1. *ſupra de po-
ſtulan.* Hoc tamen debet gratis præſtare, quia id
eis permittitur tantummodo ex pietate , ut in
cap. *ultimo, eodem tit.* ſecundùm Petr. *hic* Joan.
Andr. *num.* 2. Ancharan. *num.* 3, & Abb. *num.* 4.
Et hinc collige orphanos, viduas, & alias perſo-
nas miſerabiles eſſe ſub protectione Eccleſiæ , ut
hìc notat gloſ. in figuratione caſus , de quo dicitur
ſcripſi latiſſimè in cap. *Significantibus, ſuprà de offic.
Deleg.*
6 Quintò nota ibi, *Conductores*. Clericis non eſſe
licitum res ſæculares conducere , ut hìc eſt expreſ-
ſum, & in cap. *Credo*, & cap. *Cyprianus*, 21. *quæſt.* 3.
& in Auth. *de ſanctiſſ Epiſc.* §. *Alium*: niſi neceſſi-
tate cogente, ut notat gloſſ. *in Summa*, 21. *quæſt.* 3.
& cenſuit Sac. Congregatio Concilii, ut dicam in-
frà *n.* 43.
7 Quæ amplius cenſuit prohibendos eſſe Cano-
nicos ne Eccleſiæ bona conducant ; tum quia ne-
gotiarentur lucri causâ ; tum quia diſtraherentur
à ſervitio Eccleſiæ; & locationes factas eſſe irritas.
8 Si tamen Clerici jure hæreditario ſuaderent con-
ductori laico , poſſent in conductione remane-
re uſque ad præfinitum tempus locationis, argum.
text. in l. *Decurio. ff. de Decur.* ubi notabiliter ſic le-
gitur ; Decurio, qui prohibetur conducere quæ-
dam, ſi jure ſucceſſerit in conductione , remanet
in ea, quod & in omnibus ſimilibus eſt obſervan-
dum; & ita hic tenent gloſſ. *in ver. Conductores*,
Hoſt. *num.* 7. *in eodem ver.* Jo. Andr. *num.* 5. *in gloſſ.
Si tamen*, Butr. *n.* 4. *verſ. Quæro*, prohibentur, An-
char. *n.* 6. & Abb. *n.* 8. Ad idem text. in l. 1. §. *Sed etſi
jure hæreditario*: & quod ibi notat Bart. *n.* 1. *ff. ad
leg. Cornel de falſ.*
9 Sextò nota ibi , *Nec tamen juſtum negotium*.
Clerico non licere extra caſum neceſſitatis etiam
juſtam negotiationem exercere : concordat cap.
Fornicari, 88. *diſtinct.* & notat Abb. *hic n.* 6. In caſu
autem neceſſitatis licet, ut hìc eſt expreſſum. Sed
hoc intellige cùm operatur propriis manibus , ſeu
emit materiam , ut eam reducat ad aliquam for-
mam, ut cap. *Si Clericus victum*, 91. *diſt.* cap. *Num-
quam , de conſecr. diſt.* 5. & hic declarant Butr.
num. 2. & Abb. *d. num.* 6. & idem Abbas in cap. *Se-
cundum, num.* 1. *infra eodem*, & Sylveſt. *in ver. Cleri-
cus*, 3. *n.* 1. *verſ. Igitur clerico negotiari non licet*, & Re-
doan. *de ſpol. quæſt.* 2. *n.* 45. *& ſeq.* & latius dicam in-
fra *n.* 6.
10 Septimò nota ibi, *ecce talia, & his ſimilia* , argu-
mentum optimum , quod aliquibus ſpecificatis
generalis clauſula ſubſequens omnia compre-
hendit : ad hoc cap. *Qui ad agendum, de Procur.
lib.* 6. & notant *hic* Hoſtien. *num.* 7. *in verb. Ecce ta-
lia*, Jo. Andr. *num.* 4. & Anchar. *in 7. notab.* Facit
cap. *Sedes, ſuprà de reſcript.* & cap. *unic. de Com-
mod.*
11 Ultimò nota ibi, *de quibus ait Apoſtolus*: nego-
tiationem eſſe Clericis , & Monachis prohibitam
ſecundùm verbum Apoſtoli, & ſic de jure Divino,
cap. *Sunt quidam*. 25. *quæſt.* 1. & conſequenter
contrafacientes mortaliter peccare, cap. *Quiſquis*

præ

præceptis,14,*quæſt*,1.cap,*Quæ contra mores*,8.*d.di-*
ſtinct.d.cap.*Sunt quidam*,cap. *final. ſupra de con-*
ſuetud.dixi in c. 1: *numer*,42,*de treug. & pace*,Sed
etſi hoc eſſet ex lege poſitiva,tamen cum Conci-
lium hic procedat prohibendo, & reſiſtendo, ut
pater ibi,*omnino contradicimus*,utique illius tranſ-
greſſio eſt culpa lethalis, ut notat Archid. in cap,
Deteſtanda,num. 4. de conceſſ,præbend,libr,6. Et
ſcripſi plenè in dict.cap.1,*num*.22, poſt Hoſtienſ.
ibi,*num*.7, *& 9.in verb,Periculo*, & Abbas in *2*,
notab. Et confirmatur quia clerici negotiatores,
ſi moniti non deſtiterint, ſunt excommunicandi,
ut in cap.*Secundum infra eodem*.Excommunicatio
autem non fertur niſi pro mortali peccato.c. *Ne-*
mo Epiſcoporum, 11.*quæſt*,3. Et ita per hanc ratio-
nem clericum negotiatorem mortaliter peccare,
poſt Petr.de Palude & S.Antonin.tradit Sylveſter
in verb,Clericus,3.n.3.
12 Venio ad quæſtiones, Et primo QUÆRO,
quid ſit negotium,ſeu negotiatio:Breviter Iſidoro
authore *in lib.18,Etimol,cap*,15, Negotium dictum
eſt, quaſi negans otium, ut refertur in cap. *Forus*,
§.*Negotium*,& ibi gloſſa *in verb,Negotium, de ver-*
borum ſignificat, Unde ex ipſa vi nominis impor-
tat privationem otij, & ſignificat actum omnem,
cui otium repugnat,& in communi diffinitur eſſe
actus humanus practicus, qui vulgò exercitium
dicitur, ſecundum Sylveſt. *in verb, Negotium in*
princip,Specialiter autem ut nunc principaliter in-
tendimus,eſt commutatio, vel permutatio lucra-
tiva,id eſt ad lucrum ordinata, ut idem Sylveſter
diffinivit *ubi ſupra*. nec differunt negotium,& ne-
gotiatio ſecundum eum,niſi tamquam concretum
& abſtractum,ſicut juſtum,& juſtitia,æquum, &
æquitas,Unde negotium, & negotiatio promiſcuè
uſurpantur, ut in l, *3, ff, de negot, geſt*. cum ſimil,
Aliàs tamen negotium in cauſis,negotiatio in com-
mercijs dicitur,ut legitur in dict. cap. *Forus*,§,
Negotium.
13 Secundò QUÆRO Quotuplex ſit negotium.
& quod ſit Clericis interdictum.
Tametſi negotia ſint innumera, cùm plura ſint,
quàm vocabula,ut l. *Natura,ff.de præſcript. verb*.
& hic per Joann.Andr. *num.1. in verb. Negotia*.
14 tamen ad certa genera reducuntur,Unde S. Anto-
nin.in *3.part.tit.1,cap,16,ante* §.1. *verſ, Sciendum*,
dixit triplex eſſe genus negotiationis, Prima eſt
mundialis,& ſcelesta, & ideo cavenda. Secunda
ſpiritualis, & honeſta,'& ideo exercenda, Tertia
temporalis,& modeſta,& ideo permittenda: & u-
15 numquodque membrum latè proſequitur. Sed
quod pertinet ad ſæcularia negotia,de quibus agi-
tur in hoc cap.& *infra eodem per tot*.Innocent *hic*
in princ.& poſt eum Hoſtienſis *numer*.2. & Joan.
Andr.*ſupra in rubr. eod. num*. Dixerunt negotium
ſæculare dici tribus modis.Primo enim dicitur ſæ-
culare negotium quilibet actus ſæcularium re-
rum,de quibus hic plures enumerantur: & ab his
ſi ſint illicita,& turpia,proculdubio clerici omnes
abſtinere debent. Secundo negotium ſæculare
dicitur judicium de rebus ſæcularibus:& hoc tra-
ctare poſſunt Clerici omnes inter clericos tan-
tùm,ut cap. *Sicut enim*, §,*Ex his*. 11,*quæſt*,Ter-
16 tio dicitur ſæculare negotium quod eſt ſæcula-
rium hominum,& inter ſæculares:& ex his nego-
tijs aliqua ſunt criminalia, aliqua civilia : crimina-
lia ubi agitur de ſanguine, ſunt clericis interdi-
cta, cap. *Sententiam infra eodem*. adeo ut nec

Proſ.Fagn. in 2.part.3.lib.Decretal.

reo poſſint eſſe Advocati,ut notatur per Hoſtien.
in cap.*Ad audientiam*,§.*fin.infra de homicidio*, Ex
17 civilibus verò aliqua ſpectant ad forum Eccleſiæ
tantum,ut cauſa matrimonij,& legitimitatis, c,
Tuam,ſupra de ord,cogn.cap.*Lator, infra Qui fil.*
ſint legit.Juris patronatus:cap,*Quanto,ſup.de ind.*
Decimarum.c. *Quoniam*,& c. *A nobis,de decimis*,
& talia judicando tractant clerici tantum, & non
alij,ut in juribus præalleg, Aliqua verò ſunt prin-
cipaliter de foro ſæculari: & in his non licet cleri-
cis ſe immiſcere, niſi in caſibus, ut notatur in cap.
Cum ſit generale,& cap. *Ex tenore, ſupra de foro*
competent. Alio modo ſæcularia negotia diſtinxit
gloſſa *in Summa*, 21. *quæſt.3*. quæ judicio Abbatis
ſupra in rubr.ante med. Materiam plenè evacuat,
18 Sed ipſe Abbas ibi utitur alia diſtinctione:nam ſe-
cundum eum ſæculare negotium ſumi poteſt largè
& ſtrictè. Et quidem largè dicitur ſæculare nego-
tium quidquid provenit ex carnali concupiſcen-
tia non ſubjecta fræno rationis : & hoc innuit
littera huius textus *in princ*. Dicitur autem nego-
tium ſæculare,quia per illud omnino vivitur ſæcu-
lariter,id eſt ſecundum ſæculum, & mundum, ſeu
carnem,non autem ſecundum Deum & ſpiritum:
19 & hæc prohibentur etiam laicis,ut patet ex mul-
tis, quæ hic enumerantur, ſed præcipuè clericis,
Strictè verò accipitur ſæculare negotium, ut com-
prehendat quidquid pertinet ad rempublicam
mundanam,& ſæculares homines; & hoc quam-
vis permiſſum ſit laicis, tamen clericis eſt interdi-
20 ctum,ut cap.*Fornicarij*,88.*diſt*,& l. *Placet,Cod,de*
Epiſcop, & Cler,ubi clerici nihil commune habe-
re dicuntur cum publicis actionibus, vel ad Cu-
riam pertinentibus,cujus corpori non ſunt annexi.
Atque ita nullum officium poſſunt habere in Re-
publica ſæculari,ut ibi probatur, & in hoc cap.&
in cap,*Reprehenſibile*,23.*quæſt*.8.& cap,*Eos*,23.*qu*.
3.& notat Anchar;in cap,*Sicut te,num.1.ver.Quæ-*
ro gloſſ.infra eod.& adde Innocent,in cap. *Dilecta*,
21 *num.9.de exceſſib.Prælat*.ubi ait clericos non con-
ſtituere univerſitatem ſæcularem;unde vacare de-
bent Reipublicæ ſpirituali, laici verò reipublicæ
22 temporali,arg.c.*Duo ſunt genera*,1.*q*,1.cap.*Conve-*
nior,& d,cap.*Reprehenſibile*,23.*q*.8.ca. *Duo ſunt*,
96.diſt.& c.*Solitæ,de major.& obedient*. Confert
textus in l. *Conſulta Divalia,C.de teſtam*. ubi ſcri-
ptum legitur abſurdum eſſe ſi promiſcuis actibus
rerum turbentur officia,& alij creditum alius ſub-
trahat,& præcipuè clericis, quibus opprobrium eſt
ſi ſe peritos velint diſceptationum forenſium o-
ſtendere; ſequitur ſupradictam diſtinctionem Syl-
veſter *in verb.Clericus,3.num.1*. Sed illi addit ter-
tium membrum,quod Abbas omiſerat. Dicit e-
nim ſæculare negotium tertio loco ſumi ſtrictiſſi-
23 mè pro exercitio mercatoris, ſeu negotiatoris, de
quo loquitur textus in cap.*Forus, de verb.ſignif*.
ibi,(Negotiatio in commercijs dicitur,ubi aliquid
datur ut majora lucrentur.)
Sed ego hoc tertium genus negotij ſæcularis ſub-
diſtinguo in duas ſpecies, videlicet in negotiatio-
nem propriè ſumptam, & artificium de quibus
Gratianus diverſas conſcripſit diſtinctiones, nam
de negotiatione egit in *diſtin*. 8. de artificio verò
in diſt.91, quas ſpecies non obſcurè diſtinxit S,Th,
in 2.2.q.187. Nam de negotiatione formavit arti-
culum ſecundum,An liceat Monachis negotiari,
de artificio verò articulum tertium,An Monachi
teneantur proprijs manibus laborare, negotiatio

propriè dicitur cum emitur res, ut omnino integra, & immutata carius vendatur, ita ut ex ſola tranſmutatione de perſona in perſonam ſequatur lucrum.

Artificium verò dicitur, cum emitur res, ut inde habeatur materia ad operandum proprijs manibus, eamque reducendi ad aliam formam: habetur in c. *Ejiciens*, 88. *diſt.* ubi dicitur: (Quicumque rem comparat non ut ipſam rem integram, & immutatam vendat, ſed ut materia ſibi ſit inde aliquid operandi, ille non eſt negotiator: qui autem comparat rem, ut illam ipſam integram, & immutatam dando lucretur, ille eſt mercator, qui de templo Dei ejicitur.) Hæc ibi, & notant gloſſ. Butr. Abb. & alij proximè citandi, & Anchar. in c. *Secundum inſtituta, in* 1. *notab. infra eod.*

24 Negotiatio propriè ſumpta quamvis ſit permiſſa laicis, tamen Clericis, & Monachis omninò prohibetur, ut *hic*, & 88. *diſt.* per totam; & præſertim in c. *Fornicari*, ubi dicitur: Antequam quis eccleſiaſticus ſit, licet ei negotiari, facto jam non licet, & notat gloſſ. 1. in c. *Canonum*, 14. q. 4. Butr. *hic num.* 2. *verſ. Solutio*, & Abbas *n.* 6. *verſ. Intellige*, & *num.* 10. *verſ. Sed illicitum eſt*, Sylveſt. *in ver. Clericus*, 3. *n.* 1. *verſ. Tertio adde, &* n. 2. & Tabien.
25 ſimiliter *in verb. Clericus*, 3. *verſ. Tertio.* Artificium verò ſi neceſſitas ſubſit proculdubio Clericis, & Monachis eſt permiſſum: unde in c. *Clericis*, *il*
26 1. 91. *diſt.* ſic legitur, Clericus victum, & veſtimentum ſibi artificiolo, vel agricultura abſque officij ſui detrimento paret & in *cap. ſeq.* Clericus quantumlibet verbo Dei eruditus artificiolo victum quærat. Unde ibi præcipitur, ut omnes Clerici, qui ad operandum invalidi ſunt, & artificiola, & litteras diſcant; & de Monachis Hieronymus *ad Ruſticum Monachum de vivendi forma*: (Cur, inquit, tu inuſus tuos ceſſura non præparas? Vel fiſcellam texe junco, vel caniſtrum lentis plecte viminibus: ſarriatur humus; areolæ æquo limite dividantur, in quibus cum olerum jacta fuerint ſemina, vel plantæ per ordinem poſitæ, aquæ ducantur irriguæ.) & infra: (Inſerantur infructuoſæ arbores gemmis, vel ſurculis, ut parvo poſt tempore laboris tui dulcia poma decerpas. Apum fabricare alvearia, ad quas te mittunt Salomonis proverbia, & Monaſteriorum ordinem ac regiam diſciplinam in parvis diſce corporibus: texantur & lina capiendis piſcibus: ſcribantur libri, ut & manus operetur cibum & animus lectione ſaturetur.) Hæc Hieronymus & refertur in cap. *Nunquam. de conſecr. diſt.* 5. & ibi immediatè ſubnectit: (Ægiptiorum Monaſteria hunc morem tenere, ut nullum abſque operis labore ſuſcipiant.)

27 Hodie in diœceſi Hiſpalenſi Monaſteria Eremi del Tardon Ordinis S. Baſilij ſervant hoc laudabile inſtitutum vivendi ex labore manuum ſuarum, de quibus Clemens VIII. in ſuis litteris ſub datum Tuſculi ſub annulo Piſcatoris die 23. Septembris 1603. Pontificatus ſui anno duodecimo, *c.* 4. ſic ait (Quærendi victus ſolertia (ut verba S. Baſilij de Inſtitutionibus Monachorum ſermone 1. referamus) his qui in hujuſmodi vitæ genere degant, ea maximè conveniens judicanda eſt, quæ præſcripta eſt ab Apoſtolo, nimirum ut manibus laborantes panem ſuum honeſtè manducent, ex quo & alijs dicti Patris locis declaramus Monachos Sancti Baſilij ex peculiari ſuæ regulæ inſtituto ad victum proprijs manibus parandum, ſaltem in communi teneri. Atque ita juxta præſentis reformationis ſtatuta jubemus obſervari in illis artibus quam etiam S. Baſilius concedit, præcipuè quæ intra domum exerceri poſſunt, velut texendi, plectendi, ſuendi, ſarciendi, & alijs ſecundum locorũ
28 & temporum exigentiam. Cum autem S. Baſilius agriculturam, quia ea facillimè res ad uſum neceſſariæ haberi poſſunt, concedat, modò ea, neque à vicinis, neq; ab accolis tumultus afferat, aut turbas nos eandem ad frumentũ, vinũ, mel, oleũ, & cæteros agri fructus comparandos permittimus.) Hæc ibi.

29 Similiter clerici poſſunt recipere poſſeſſiones excolendas ad quartam, vel quintam partem, & hujuſmodi, aut eas conducere ad ſuſtentationem ſui & ſuorum, arg. c. *Pervenit*, 86. *diſt.* ubi Clerici & Monachi prohibentur propter turpis lucri gratiam alienarum poſſeſſionum conductores eſſe, vel ſubſtantiarum ſæcularium gubernationes ſuſcipere avaritiæ cauſa: ubi gloſ. ponderans verbum *Avaritia*, dixit: nam propter neceſſitatem bene poſſunt, ut cap. 91. *diſt.* & tenent Hoſt. Abb. & alij in c. *Secundum in fin. eod.* quos ſequitur Sylveſt. *in ver. Cler.* 3. *n.* 2. *verſ. Poteſt etiam recipere poſſeſſiones.*

30 Rurſus poſſunt locare animalia, ut oves, & boves; ſcilicet ſi habeant ex decimis, vel ſucceſſione aut aliàs ſibi data: Aut ſi habeant paſcua multa, &
31 emant animalia, ut illa depaſcant, ad ſuſtentationem ſuam: ſuorum, & pauperum. Secus ſi emerent, ut traderent ad crementum, vel aliud agerent in
32 fraudem negotiationis: ut poſt gloſſam præallagat. Raymund, & Summ. Confeſſ. tradit Redoan. *de Spol. quæſt.* 2. Sylveſt. *dict. num.* 2. *verſ. Poteſt etiam*
33 *locare*, ubi etiam addit licere Clericis, ſcilicet ad ſuſtentationem ſui, & ſuorum rem emere, eamque melioratam carius vendere, puta equi pullum nutriendum, vel tabulam ut imaginem pingat, quia in talibus non eſt negotiatio propriè, ſed artificium ut notatur in cap. *Canonum*, in gloſſa *num.* 14. *qu.* 4. & in cap. *Nunquam, de Conſecrat. diſtinct.* 5. per Archid. in cap. *Clericus victum*, 91. *diſt.* & Jo. Friburg. *In Summa Confeſſ. libr.* 2. *tit.* 7. *quæſt.* 41. &
34 *tit.* 8. *q.* 2 & 3. Quæ omnia comprobantur ex infraſcriptis reſolutionibus S. Congregationis Cardinalium Tridentini Concilij Interpretum me Secretario editis; videlicet Presbyteri, & Clerici Terræ Maidæ Neocaſtren. Diœceſis, qui ut plurimum ob loci, perſonarum, ac temporum qualitatem aliquam ex infraſcriptis rationibus ad neceſſariam ſui & familiæ ſuſtentationem coguntur quærere, ad obviandum vexationibus Commiſſariorum, petunt ut declaretur an liceat eis hæc facere abſque reatu illicitæ negotiationis.

Primò, An liceat eis terras patrimoniales, & beneficiales per laicos colere?

35 Secundò, An pro neceſſario culturæ uſu poſſint emere boves, & alia animalia, & fœtus illorum vendere?

36 Tertiò, An ij, qui in proprijs terris habent quercus, & caſtaneas, quarum fructibus ſues veſcuntur, poſſint ſues emere, eoſque alere, & pro familiæ ſuſtentatione vendere.

37 Quartò, An ijdem Clerici eum folijs ſuarum arborum poſſint in proprijs ædibus arti ſericæ operam dare, vel idem opus alteri ad medietatem committere, ut in illis partibus fieri conſuevit.

38 Sacr. Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini interpretum ad primum cenſuit licere Clericis agros beneficiorum, & patrimoniorum ſuo-

ſuorum opera laicorum colere abſque reatu illici-
tæ negotiationis.
39 Ad ſecundum, poſſe ſimiliter Clericos pro e-
juſdem culturæ uſu boves, & alia animalia neceſ-
ſaria cœmere, illorum fœtus juſto pretio, atque ho-
neſta ratione vendere, nec propterea eos prohi-
bitæ negotiationis prætextu vexari poſſe, aut
debere.
40 Ad tertium itidem, poſſe pro ſua, & familiæ ſu
ſtentatione, dummodo tamen in emendis, alendis
ſeu diſtrahendis ſuibus nihil ſordidum, aut inde-
cens ordini clericali exerceant.
41 Ad quartum, licere Clerico arborum in proprijs
bonis exiſtentium folia alicui laico concedere eo
pacto, ut lucrum, quod ex bombicibus proveniet,
inter utrumque dividatur, ac pariter eidem licere
42 earumdem arborum folijs per ſeipſum, abſque of-
ficij ſui dumtaxat detrimento, ac pro ſua, & fami-
liæ ſuſtentatione arti ſericæ operam dare, dum ta-
men in artificio hujuſmodi perſonas non ſuſpectas
adhibeat, & quoad hoc Epiſcopi licentiam, quæ
gratis detur obtineat.
43 Sed & poſtea, id eſt die 21. Auguſti 1627. ad
exemplum prædictarum declarationum eadem
S. Congregat. cenſuit Clericos pauperes ob ſuam
ſuæque familiæ neceſſitatem poſſe terras eccleſia-
ſticorum conducere abſque reatu illicitæ negotia-
tionis: bona verò laicorum non poſſe, niſi ex me-
ra præcisè neceſſitate.
44 Item cenſuit poſſe retinere, & locare boves, o-
ves, & alia animalia; quæ habent ex ſucceſſione,
vel decimis, nec non fructus illorum vendere abſ-
que crimine illicitæ negotiationis.
45 Porrò in territorio, & diſtrictu Urbis, necnon
in Latij, Campaniæ, & Maritimæ Provincijs ex
Bulla Clementis VIII. *Inter multiplices*, §. 5. *in*
Bullar. *tomo 3. pag.* 102. Clerici in caſalibus tamen
proprijs, & non conductis, poſſunt artem agricul-
turæ per ſeſe, vel alios exercere, & exerceri facere,
nec eis, vel eorum hæredibus per Cameram A-
poſtolicam, ſeu illius miniſtros objici, aut impu-
tari poteſt, quod illicitam negotiationem fecerint,
aut ſpolijs ſubjaceant; & ars prædicta ipſis Cle-
ricis in eorum caſalibus licita, & permiſſa de-
claratur.
Ex prædictis liquet Clericos poſſe dare operam
negotiationi illius ſpeciei, quæ dicitur artificium,
& proprijs manibus laborare, ſi ſubſit neceſſitas;
& in hoc conveniunt omnes, dummodò nihil ſor-
didum exerceant, per ea quæ leguntur, & notan-
46 tur in Clem. 1. *de vita, honeſtate Clericorum.* Sed
dubium eſt numquid eis hoc liceat ceſſante neceſ-
ſitate: Affirmat S. Antonin. *in 3. part. tit. 13. cap.* 2. §.
2. Dum tamen propterea non deſint ab officio
divino, ut 91. *diſtin.* per totam, & cap. *Numquam*,
de Conſecrat. diſt. 5. Sequitur noviſſimè Prax. Epi-
ſcopalis, *cap. 63. de cler. negotiat. num.* 3. & videtur ex
mente gloſſæ in c. *Canonum*, 14. *quæſt*, 4. nam cùm
text. ibi dicat: Quicumque in Clero eſſe voluerit e-
mendi vilius, vel vendendi carius ſtudio non uta-
tur. gloſ. exponit verbum, *vendendi*, (Scilicet in ea-
dem forma, ſed in rudi materia poſſunt emere co-
rium, & chartas, & inde facere ſotulares, & libros
ut c. 1. 21. q. 1. & ca. *Clericus*, 91. *diſt.* nec eſt nego-
tiatio, ſeu artificium,) Hactenus verba gloſſæ, quæ,
ut vides, ſe non reſtringunt ad caſum neceſſitatis.
Sed in oppoſitum videtur hoc capitulum, ubi ju-
ſtum negotium non eſſe Clericis contradicendum

propter neceſſitatem; & juſtum negotium expo-
nitur, ſcilicet artificium operando proprijs mani-
bus, prout exponunt Butr. Abb. & Sylveſter ſupra
citati in 6. *notab.* Item contra videtur textus in d.
cap. *Clericus victum*, 91. *diſt.* ubi permittitur Cleri-
co victum ſibi quærere artificiolo abſque officij
ſeu dumtaxat detrimento; & ita ad hoc duo re-
quirit, videlicet ut victum paret, & ab officio
non deſit. Obſtant etiam ſupraſcriptæ reſolu-
tiones Sacr. Congregationis, quæ non concedunt
Clericos poſſe artificio vacare, niſi ob ſuam, vel
ſuorum neceſſitatem.
47 Sed ego materiam altiùs exordiendo, ex mente
S Thomæ in 2. 2. *quæſt art.* 3. aſſero, laborem ma-
nualem ad quatuor ordinari. Primò, & principali-
ter ad victum quærendum unde primo homini
dictum eſt: *In ſudore vultus tui veſceris pane tuo.*
& in Pſalmo 127. *Labores manuum tuarum, quia*
manducabis. & ſecundum hoc dubitandum non
eſt, quin Clericis, & Monachis liceat operari ma-
nibus proprijs. Ait enim Apoſtolus Actor. 20. *Ad*
ea, quæ mihi opus erant, & his, qui mecum ſunt,
miniſtraverunt iſtæ: & habetur tranſumptivè in
cap. 1. *in fin.* 21. *quæſt.* 1. & in cap. *Cum Apoſtolus*,
ſupra de Cenſibus, & fuſiùs oſtenſum eſt ſupra *nu.*
48 25. Unde error Enthuſiaſtarum dicentium nul-
lum laborem manuum Monachis eſſe licitum,
etiam ſuſtentandæ vitæ cauſa; ſed orationi ſem-
per illis eſſe inſiſtendum; meritò damnatur ab Au-
guſtino *in lib. de Oper. Monach.* nam in principio
illius libri teſtatur ſe ibi loquuturum contra hujuſ-
modi errorem, qui Carthagine oriebatur. Sub o-
49 pere autem manuali intelliguntur omnia humana
officia, ex quibus homines licitè victum lucran-
tur ſive manibus, ſive pedibus, ſive lingua fiant.
Cùm enim manus ſit organum organorum, per o-
pus manuum omnis operatio intelligitur, de qua
aliquis licitè poteſt victum lucrari, ut per D. Tho.
d. art. 3. in corp. verſ. Secundum tamen.
Secundò, labor manualis ordinatur ad tollen-
dum otium, ex quo multa mala oriuntur; unde
dicitur Eccleſ. 33. *Mitte ſervum tuum in operatio-*
nem ne vacet, multam enim malitiam docuit otio-
ſitas. Et ad hunc finem ſimiliter certum eſt licere
Clericis, & Monachis operari manibus proprijs:
unde Hieronymus *ad Ruſticum Monachum*: (Fac,
inquit, aliquid operis, ut ſemper te Diabolus in-
veniat occupatum,) ut refertur in c. *Numquam*, *de*
Conſecr. diſt. 5.
Tertiò ordinatur labor manualis ad concupiſ-
centiæ refrænationem in quantum per hoc mace-
ratur corpus, unde 2. ad Corinth. 6. *In laboribus,*
in jejunijs, in vigilijs, in caſtitate: & eodem modo
ſecundum hoc Clericis, & Monachis labor ma-
nualis proculdubio eſt laudabilis: unde in Mona-
ſterijs Ægypti nullus ſuſcipiebatur abſque opere,
& labore, non tam propter victus neceſſitatem,
quàm propter animæ ſalutem, ne vagarentur per-
niciosis cogitationibus, ut legit. in d. c. *Numquam*,
de Conſecr. diſt. 5.
50 Quartò, labor manualis ordinatur ad eleemo-
ſynas faciendas; unde dicitur ad Epheſ. 4. *Qui fu-*
rabatur iam non furetur: magis autem laboret o-
perando manibus ſuis, quod bonum eſt, ut habeat
unde tribuat neceſſitatem patienti. Et ad hunc fi-
nem labor manualis non tantum eſt Clericis, &
Monachis permiſſus, arg. c. *Decrevit*, 88. *diſt.* c. *Per-*
venit, verſ. Niſi forte, 86. *diſtinct.* ſed in aliquo caſu

Proſp. Fagn. 2. p. lib. 3. Decretal.

cadit etiam ſub præcepto, ſecundùm D. Thomam
2.2.*qu. 178.de art.3.in corpore ad fin.* videlicet ſi ex
neceſſitate eleemoſynam facere tenerentur, nec
aliunde poſſent habere unde pauperibus ſubveni-
rent, quia in hoc caſu obligarentur Monachi, &
ſæculares: ad hoc c. *Paſce.86.diſt.*c.*Immolans,ad*
fin.14. quaſt.5.&l. *Necare, ff.de libr.agnoſcen.* Ex
prædictis collige laborem manualem non eſſe per-
miſſum Clericis, vel Monachis, ſi ordinetur ad
lucrum tantum, ita ut ultimus finis ſit lucrum: &
ita intellige hoc capitulum, dum permittit eis ju-
ſtum negotium, ſcilicet artificium, propter diverſas
neceſſitates, ut ſatis oſtenſum eſt ſupra *num. 9. &*
51 *nu 46.verſ.Sed in oppoſitum:* & meritò, quia nego-
tiatio quamvis ſit permiſſa laicis, ut c.*Fornicari,87.*
diſt. tamen hoc habet locum, ſi ordinatur ad ali-
quem finem honeſtum, vel neceſſarium; ſecus ſi ad
merum lucrum; ut egregiè probat S. Thom.*in 2.2.*
*quaſt.77.art.*4. quem refert, & ſequitur Abb.*hic*
num.10.verſ.Et prædictis videtur, & Sylveſt.in *ver.*
Negotium num.1.
52 Tertiò QUÆRO, An negotiatio aliàs licita
poſſit aliquando fieri illicita.
53 Solvit Innoc. *hic num.3.* dicens negotiationes
honeſtas poſſe fieri inhoneſtas quadrupliciter. Pri-
mò ex cauſa, ſeu fine, cùm ſcilicet fit propter ava-
ritiam, id eſt improbam cupiditatem divinarum,
vel alium malum finem, c.*Quicumque,14.quaſt.4.*
& tunc eſt peccatum veniale, vel mortale ad eum
modum, quo eſt ille finis, ut per Sylveſt.*in ver. Ne-*
gotiatio num.2.
54 Secundò ex tempore, puta in dominicis, & fe-
ſtis diebus de præcepto, in quibus non eſt licita
negotiatio, cùm ſit opus ſervile, c.1. *& fin.ſupra*
de fer. Quod tamen fallit in nundinis, quæ fiunt
55 Superiore ſciente, & tolerante, dummodò per
hoc divina non omittantur; ſecus ſi nundinæ eſ-
ſent prohibitæ, ſecundum Petr.de Palud relatum
à Sylveſt.*eod.num. 2.verſ.Tertio ex tempore.* Item
ſecus in mercatibus, ut eſt text.in c.1.*ſupra de fer.*
licet ex prava conſuetudine contrarium ſervetur, ut
ibi atteſtatur Hoſt.*num.2.in ver.Illicito*, & Jo.An-
dr.*num.3.*
Tertiò ex loco, ut in Eccleſia, in qua nec judi-
56 candum eſt, nec negotiandum: unde & Dominus
ementes, & vendentes ejecit de templo. *Io.2.*Ad
hoc c.*Et hoc diximus,16.quaſt.8.&c.2.verſ.Ceſſent*
in Eccleſiis, eorumque cœmeteriis negotiationes, &
præcipuè nundinarum, &c.*de Immun.Eccleſ.lib.6.*
57 unò ſecundum Hoſt.*hic num.8.verſ.Tertiò:* nec ſu-
pellectilia ſunt ibi ponenda, niſi fortè ad tempus
urgente neceſſitate, de quo dic, ut legitur, & no-
tatur in c.1.&c.*Eccleſia,ſup.de Immun Eccleſ.*& in
c.*de Cuſtod.Euchar*, An autem, & quando negotia-
ri in Eccleſia ſit culpa lethalis, conſule Sylveſt.*in*
ver.Negotium,num.2.verſ. Quartò Similiter ex lo-
58 co ſuſpecto, & inhoneſto redditur illicita negotia-
tio l. *Si cum dies,§.Si arbitr,verſ. Si in aliquem lo-*
cum inhoneſtum,ff.de arbitr. ſicut & converſatio c.
In omnibus,81.diſt.&c.*Si quis ſacro,27.q.1.*Sylveſt,
ubi ſupra.
Quartò ex perſona, puta ſi ſit Clericus, & à for-
59 tiori ſi religioſus, ut in c. *Fornicari*, & c. *Negotiato-*
rem Clericum, 88.diſt. & in hoc c. Et *infra eod.*
per. tot. & abundè oſtenſum eſt in præcedenti
quæſtione.
60 Quintò ex re, ſeu materia. Sunt enim aliqua,
in quibus nullo modo licita eſt negotiatio, ut in
his, quæ nec per ſe, nec cum admixto poſſunt eſſe
utilia, ſicut ſunt aliqua venena, l. *Quod ſæpe,§. Ve-*
*neni mali,ff.de contrah. empt.*l. *Qui venenum,ff.de*
verb.ſignif.& l. *Certè,§.1.ff. Famil.herciſc.* In vene-
no igitur, quod poteſt eſſe utile cum admixto, vel
etiam in puro pro feris beſtiis occidendis, licita eſt
negotiatio: ſicut & in gladiis ad ſui defenſionem,
& in coloribus ad colorandam mulierem, vel et-
61 iam virum pro bono; ita Innoc. *hic numer.3.* cujus
theoricam per omnia ſequitur *hic* Hoſtien. *num.8.*
Abb.Antiq.1.& Abb.Sicul.*nu.11.*& *ſupra in rubr.*
Joan.Andr.*num.3.*Butr. Card.& Anchar. omnes
num.2. Præterquam quoad illud, quod aſſerit de
coloribus pro colorandis mulieribus, & maximè
viris, quod nullo modo placet Hoſtien.*hic num.9.*
62 & Joan.Andr.*ſupra in rubr.num.4.* Cuilibet enim
ſufficere debet pictura, quam Deus in illius facie
naturalitèr poſuit, & vix poteſt fieri ſine injuria
Creatoris, ſi aliam ſuperponat: ſicut de iteratione
Sacramentum characterem imprimentis dicitur in c.
Oſtenditur,de Conſecr.diſt.4.&c.*Quidam,1.quaſt.*
1.& facit optimè, quod idem Hoſt. notat in *Sum-*
ma de Sacram. non iteran.§. Et quæ ſunt iteranda,
verſ. Sed quid eſt facere injuriam Sacramento; &c,
quod ſcripſi in c.*Statuimus,num.52.ſupra de ſuppl.*
neglig. Prel. Quamobrem Eccleſ. 4. *Ne accipias*
faciem adverſus faciem tuam, ſcilicet faciem pictu-
ræ adverſus faciem naturalem; & contra faciens
timere poteſt illud Joel 2. *Omnis vultus redigetur*
in ollam, id eſt vultus depictus in ollam infernalem.
Hinc Didymus Brachmanorum Rex ad Alexan-
dr. loquens de fœminis ſuis, quæ minimè orna-
bantur, ſic ait: [Quis poteſt opus naturæ corrigere?
quod ſi fiat aut infructuoſum eſt, quia vivitur, aut
criminoſum, quia præſumitur.) Et Cyprianus *de*
63 *diſciplina, & habitu virginum* dicit, (Opus Dei
eſt quod naſcitur, Diaboli quod mutatur.) Et in
libro *de habitu virginum* incipien. *Diſciplina Cu-*
ſtos,poſt med.(Non virgines tantum, aut viduas,
ſed & nuptas puto, & omnes omninò fœminas
admonendas, quod opus Dei, & facturam ejus, &
plaſma adulterare nullo debeant adhibito flavo
colore, vel nigro pulvere, vel rubore, aut quolibet
lineamenta nativa corrumpante medicamine.] Et
poſtea ſubdit(Manus Deo inferunt quando illud,
quod ille formavit, reformare contendunt: im-
pugnatio eſt iſta divini operis; prævaricatio eſt
veritatis. Deum videre non poteris quando oculi
tui non ſunt, quos Deus fecit, ſed quos Diabolus
infecit, de inimico tuo compta cum illo pariter
arſura.)
64 Et hanc ſententiam Hoſt. & Jo.Andr. probant
Collect.*hic n.4.*& *ſupra in rubr.* Butr.*nu.2.*Cardin.
& Anchar.*ambo num.3.* Abb.*hic nu.11.*& idem Jo.
Andr.in reg. *Ea quæ,à num.8.in Mercur.lib.6.* ubi
ait; fucationem ea ſui natura eſſe malam; & ideo
poſſe per ſtatutum Epiſcopi prohiberi; nec mari-
to contrarium præcipiente teneri uxorem obe-
dire. Quod fuſius proſequitur Alber. de Roſate
in 2.par. Statut. circa fin. quaſt.201.col.3. & his
adde D.Thom.*in 2.2.q.169.art.2.ad ſecundum*, ubi
ait:(Mulierum fucatio, de qua Cyprianus loqui-
tur ubi ſupra, eſt quædam ſpecies fictionis, quæ
non poteſt eſſe ſine peccato: unde Auguſtin. dixit
in *epiſt. 73. ante med. tomo 2.* fucari figmentis
quo rubicundior, vel candidior appareat, adul-
terina fallacia eſt: non tamen ſemper talis fuca-
tio eſt cum peccato mortali, ſed ſolum quando
fit

ſit propter laſciviam, vel in Dei contemptum, in quibus caſibus loquitur Cyprianus.) Hæc S. Thom.

66 Si Jezabel introitu Jehu audito depinxit oculos ſuos ſtibio, ut legitur Reg. 4. c. 9. 30. Item Ezechiel, 23. 40. *Circumliniſti ſtibio oculos tuos, & ornata es mundo muliebri*; & infra 44. *Et ingreſſi ſunt ad eam quaſi mulierem meretricem.*

67 Cæterum adverte, quia ut S. Doctor ſubjicit, aliud eſt fingere pulchritudinem, & aliud occultare turpitudinem ex aliqua cauſa provenientem, puta ægritudine, vel alio hujuſmodi; hoc enim eſt licitum, quia ſecundum Apoſt. 1. ad Corinth. 12. *Quæ putamus ignobiliora membra corporis eſſe, his honorem abundantiorem circumdamus.* Quo fit ut fortè non peccaverit quidam ex Proceribus, qui cum morbo gallicò tabeſceret, oſtro pingebat pallentes genas, de quo ſan. mem. Urbanus VIII. feſtivè fertur dixiſſe: Foris minio pictus Ibero, intus autem Gallico.

68 Non tamen Hoſtien. hic num. 9. & ſequaces reprobant honeſtum, pretioſum, & placitum ornatum mulierum ſine pictura; ſi propterea ſe ornaverint ut viris ſuis magis placeant: Sed ſi ut aliorum oculos ad ſe trahant, eſt illicitum, & mortale, cap. *Ne ſolo tactu*, & cap. *ſeqq.* 32. *quæſt.* 5. Unde Chryſoſt. (Mulier ſi ſe decoraverit, & vocaverit ad ſe oculos hominum etiamſi plagam non intulerit, vindictam dabit extremam; Venenum enim obtulit, etſi nullus qui bibat inventus ſit) & concordat B. Thom. in 2. 2. *quæſt.* 169. *d. art.* 2. *in corp.* Ubi docet mulierem conjugatam poſſe abſque
69 peccato ſe ornare ut viro ſuo placeat: ſed non conjugatas mortaliter peccare, ſi ſe ornent ea intentione, ut viros provocent ad laſciviam: Si au-
70 tem ex quadam levitate, vel etiam ex quadam vanitate propter jactantiam quamdam, non ſemper eſſe peccatum mortale, ſed quandoque veniale.

71 Sextò ultra prædicta negotiatio alias licita, fieri poteſt illicita ex commercio, cum ſcilicet illud eſt Reipublicæ damnoſum, velut cum quis totum frumentum, aut omnes merces emit, ut coactis alijs à ſe emere, vendat ſuo arbitratu, ſecundum Sylveſt. *in verb. Negotium, num.* 2. *verſ. Sexto.* Ad hoc quod legitur, & notatur *in rubr.* & in l. *un. Cod. de*
72 *Monopol.* Verum tempore fertilitatis poteſt quis multa victualia emere, ut tempore egeſtatis abundet, exemplo Joſeph in terra Ægypti, ut *Gen.* 41.
73 Quinimò hoc licet non tantum pro uſu proprio, ſed etiam ut alijs poſſit vendere eo pretio, quo tunc venditur ab alijs, dummodo tamen hoc faciat eo tantum fine, ne in terra ſua victualia deficiant, puta quia videbat homines propter abundantiam victualia hujuſmodi ad exteras gentes transferre, vel diſſipare, vel in ijs cuſtodiendis debitam curam vel diligentiam non adhibere: alioquin ſi nul-
74 la utilitate penſata emant, ut vendant carius, peccant omnes, ut legitur, & notatur in cap. 1. *de empt. & vendit.* Sed gravius clerici, quàm laici, cap. *Quicunque*, 14. *quæſt.* 4. Ita Innoc. *hic num.* 2. cui conſentiunt Hoſt. *num.* 7. *in verb. Propter neceſſitates*, Joan. Andr. *num.* 3. *in verb. Neceſſitates*, Butr. *num.* 4. Card. *num.* 2. Anchar. *num.* 5. & Abb. *num.* 9. dicens cum dicto Innocentij tranſire communiter Doctores.

75 Septimò demum negotiatio fieri poteſt illicita ex conſortio. Unde qui cum negotiatore, quem ſcit malæ conſcientiæ, ſocietatem inivit, tenetur

Proſp. Fagn. in 2. part. 3. lib. Decretal.

eam diſſolvere, ſi commodè poteſt: aliàs proteſtari debet ſe non intendere de illicitis lucris participare, argum. cap. *Error*, cap. *Facientes*, 82. *diſt.* Ita S. Antonin. *in 2. part. tit.* 1. *c.* 16. § 2. *poſt med. verſ. Si quis etiam Societatem.* & poſt eum Sylveſt. *in verb. Negotium, n.* 2. *verſ. Septimo.*

76 Sed hic incidit dubitatio, numquid exercens negotiationem aliàs licitam, ſed aliquo ex ſupraſcriptis modis illicitam, teneatur lucrum inde ſuſceptum reſtituere, Abb. *hic num.* 11. *verſ. Sed circà primum reſolvit teneri*, per ea, quæ dixit poſt Innocent. in cap. *Quia plerique, num.* 34. *ſupra de immunit. Eccleſ.* Tu verò dicas non eſſe in præcepto, ut lucrum per hos modos quæſitum reſtituatur, aut pauperibus detur, licet ſit conſilium, ſecundum Doctores, niſi injuſtitia committatur pluris vendendo, aut minoris emendo, vel niſi cauſa excreſcentiæ pretij emendo totum aliquid, ut carius venderet, quia tunc tenetur læſis reficere damnum propterea illatum; Fuit enim cauſa damni alterius injuſtè, ut benè per S. Antonin. *in 2. part. tit.* 1. *cap.* 16. § 2. *circa med. verſ. & in quatuor caſibus*, & Sylveſter *ubi ſupra*, §. *Non eſt autem neceſſarium*, & vide Cajetan. reſtitutionis materiam ex principijs explicantem in 2. 2. *quæſtion.* 62. *artic.* 6.

77 Quartò QUÆRO quibus Clericis interdicta ſit negotiatio.

78 Si negotia ſæcularia accipiantur latiori ſignificatione, prout proveniunt ex carnali concupiſcentia, res eſt extra dubium, quia talia indiſtinctè ſunt omnibus prohibita tam Clericis, quàm laicis, ſed maximè clericis, ut hic patet: nam appetere plus juſto pretio; hæc & ſimilia indubitanter interdicta ſunt omnibus, ſecundum Abbatem *n.* 12. *verſ. Ego dicerem.*

79 Verum ſi negotia ſæcularia ſumantur ſtrictè pro commutatione lucrativa, ſeu mercatura, quæ permiſſa eſt laicis, ſed prohibita eccleſiaſticis, ut in cap. *Fornicari*, 88. *diſt.* Tunc quoad Clericos in ſacris Ordinibus conſtitutos conveniunt omnes negotiationem eſſe prohibitam: de hoc enim eſt caſus apertus hic in illis verbis: (Ecce talia, & his ſimilia Miniſtris Altaris Domini omnino contradicimus.) quæ verba proculdubio includunt Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos, cap. *Tribus*, & c. *ſeq. de conſecr. diſt.* 2. ut *hic* per Hoſtien. *num.* 7. *in fin. in verb. Miniſtris*, cum quo alii tranſeunt: ad idem cap. 1. ibi, *in Subdiaconatu*, & ſupra, ubi gloſ. 1. *verſ. De iis, qui ſunt in majoribus ſupra de poſtuland.* & c. *Sicut te*, & quod ibi notant Innocent. & alij in verſ. *Sacris infra hoc tit.* & c. 3. 38. *diſt.* ubi dicitur: Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus nequaquàm ſæculares curas aſſumat.

80 Quo verò ad Clericos Minorum Ordinum ſiquidem habeat competens beneficium eccleſiaſticum ſimiliter concordant Doctores non licere illis negotiari per textum in d. cap. 1. ibi, In ordinibus quoque minoribus ſi ſtipendijs eccleſiaſticis ſuſtententur, *de Poſtulan.* & hic firmant *loco citato*, Jo. Andr. *num.* 4. *in verb. Miniſtris*, Butr. *eod. num.* 4. *verſ. Quæro: an omnibus*, & Abb. *n.* 12. & conferunt quæ de officio Tabellionatus ſcripſi in d. c. *Sicut te num.* 26. *infra eod.*

81 Sed ſi Clerici in minoribus ordinibus competens beneficium non habeant, articulus eſt valdè dubitabilis: nam Hoſtien. & Jo. Andr. proximè citati videntur tenere hanc probationem reſtri-

gi ad clericos in minoribus beneficiatos dumtaxat:
& apertius hoc tenet Abb. *num.12. in fin.* dicens,
Clericis in minoribus non beneficiatis minimè
82 prohiberi negotia ſæcularia aliàs licita. Moventur
omnes per d.cap.1. *ſupra de poſtulan.* ubi clerici in
minoribus prohibentur eſſe Advocati in foro ſæ-
culari, ſi ſtipendijs eccleſiaſticis ſuſtententur. Ergo
à contrario ſenſu, ſi hujuſmodi ſtipendia, & ſic be-
neficium non habeant, utique poſſunt, & ita notat
gloſ.1. & communiter DD.

83 Verum Anton. de Butr. *hic num.4. verſ. Quaro an omnibus*, putat hanc prohibitionem extendi ad
clericos in minoribus etiam non beneficiatos, quia
ſi gaudere volunt privilegio eccleſiaſtico, abſtinere
debent ab his, quæ non decent propoſitum cleri-
cale, ut cap. *fin. de vit. & honeſt. clericor.* Tu verò di-
cas clericis omnibus etiam minorum Ordinum
prohibitam eſſe negotiationem, ſi congruam ha-
beant ſuſtentationem ſive ex beneficio eccleſiaſti-
co, ſive ex bonis patrimonialibus.

84 Quod probo ponderando primò hanc rubri-
cam, quæ indefinitè loquitur de Clericis: & com-
plura capitula damnant Clericos negotiatores, nec
diſtinguunt an ſint beneficiati, nec ne, ut cap. 1.14.
quaſt.4. cap. *Negotiatorem clericum quaſi quamdam peſtem fuge, & per tot.* 88. *diſtinct.* Ergo indiſtinctè
& generaliter de omnibus clericis ſunt intelligen-
da, cap. *Si Romanorum, 19. diſtinct.* cum concord.
85 & notat gloſ.1. in c.2. *de præbend.* Et eò magis, quia
in cap.1. *ead. diſt.* ſic legitur: Decrevit S. Synodus
nullum deinceps clericum poſſeſſiones conducere,
aut negotijs ſæcularibus ſe miſcere. Dictio autem,
nullum, cùm ſit univerſalis negativa, utique non
admittit reſtrictionem ad clericos beneficiatos ad
gloſ. in Clem. 1. *in verb. Nullus, de præben.* Rom.
conſ.199. num.2. & Cravett. *conſ. 809. numero 4. verſ. Sexto*, & *conſ.294. num.5.* Ad idem textus in
cap.1. *q.14. quaſt.4.* ubi dicitur Noverint clerici ab
omni cujuslibet negotiationis ingenio, vel cupidi-
tate ceſſandum: quod ſi ceſſare noluerint in quo-
cumque gradoſini poſiti, mox à clericalibus offi-
cijs abſtinere cogantur: nam dictio illa effrænata,
quocumque, ſimiliter nullam patitur reſtrictionem
cap. *Soluta*, & ibi gloſ. *ult. ſupra de major. & obed.*
Archid. in cap. *Si tibi abſenti, col.2. in verb. Quicumque, de præbend. lib. 6.*

Secundò, pondero textum in cap. *Fornicari, 88. diſtinct.* ubi dicitur: Antequam eccleſiaſticus quis
ſit, licet ei negotiari; facto jam non licet. Sed per
ſolùm clericatum quis efficitur eccleſiaſticus, & de
foro eccleſiæ, licet beneficium non ſit adeptus, ut
patebit infra *num. 90.* Ergo eidem negotiari non
licet.

86 Tertiò, ad idem pondero textum in cap.2. *infra de clerico venatore*, ubi venatio, quæ in hoc cap. *circa fin.* connumeratur inter negotia ſæcularia, o-
mnibus ſervis Dei interdicitur. Servi autem Dei di-
cuntur quicumque in ſortem Domini vocantur: &
ſic clericali charactere inſigniti, etiam non bene-
ficiati, cap. *Duo ſunt, 12. quaſt.1.* cap. *Cleros* & cap.
Clericos, 21. diſtinct. & notant in d.c.2. gloſ. *un.* &
Hoſtien. *num.2.* & plerique alij.

Et confirmatur, quia Concilium Tridentinum
in *cap.1. ſeſſ.22.* Dum innovat Summorum Ponti-
ficum, & Conciliorum Sanctiones de ſæcularibus
negotiis fugiendis, loquitur de Clericis in ſortem
Domini vocatis. Quæ quidem verba ut prædixi,
conveniunt omnibus Clericis, etiam primæ ton-
ſuræ, & beneficium non habentibus.

Quartò argumentor à ratione ceſſante: nam
clericis indulgetur ut poſſint eſſe Advocati in
foro ſæculari propter neceſſitatem ſuſtentationis,
d.c. *de poſtul.* Sed hæc neceſſitas ceſſat ſive ex be-
neficio, ſive aliunde ſuſtententur, cap. *Epiſcopus ut qu. de præbend.* Ergo indultum ceſſare debet, cap.
Quod ex neceſſitate, 1.q.1.

87 Quintò conſidera rationes, ob quas clerici pro-
hibentur negotiari, præcipua enim ratio eſt, quæ
ponitur in hoc capitulo, videlicet, quia ſecundum
verbum Apoſtoli nemo militans Deo implicat ſe
88 negotijs ſæcularibus. Hæc autem verba utique cō-
prehendunt etiam clericos non beneficiatos,
quia cum primum quis clericali tonſura initiatur
Dei ſeu cæleſtis militiæ miles efficitur, ut eſt text.
in cap. *Chriſtianus, 11. quaſt.1.* in cap. *Degradatio, de præbend. lib.6.* & ſcripſi plenius in cap. *Cum contin-*
89 *gat, num.129. ſupra de ætat. & qualit.* Secunda ratio
eſt quia clerici ſunt ex illo genere Chriſtianorum,
quod mancipatum divino officio, & debitum
contemplationi & orationi ab omni ſtrepitu tem-
poralium ceſſare convenit, quæ ſunt verba textus
in cap. *Duo ſunt genera, 12. quaſt.1.* Ex hoc autem
genere proculdubio ſunt clerici primæ tonſuræ et-
iam non beneficiati; quod inde convincitur mani-
feſtè; quia cum tonſurantur, deponunt capillos,
& tondentur in ſignum ſuperfluæ curæ tempora-
lium & hanc coronam habent ab inſtitutore Ec-
cleſiæ, ut ibi ſubjungitur: & ſic multò antequam e-
recti fuiſſent ulli beneficiales, ut probavi latiſſimè
in cap. *Si quis ſanè, à num.15. ſupra de pecul. Cleric.*
90 Tertia ratio, quia clerici non ſunt de corpore Rei-
publicæ mundanæ, ſed eccleſiaſticæ, l. *Placet, C. de Epiſc. & Cler.* & cap. *Fornicari, 88. diſt.* Et propterea
non decet eos vacare negotijs mundanæ reipubli-
cæ, cujus corpori non ſunt annexi, ut per Abbatem
ſupra in rubr. circa med, verſ. Secundo poteſt. &
Dictum eſt ſupra *num.30. & ſeq.* Dubitari autem
non poteſt, quin minores clerici etiam non be-
neficiati ſint de corpore reipublicæ eccleſiaſticæ,
& de foro Eccleſiæ, cap. *Nullus Clericus, & per tot. 11.q.1.* ca. *Quiſquis, 17.q.4.* Ideoque Concilium
Tridentinum declarans fori privilegium in *cap. 6. ſeſſ.23.* loquitur alternativè ibi, *beneficium eccleſiaſticum habeat, vel habitum, & tonſuram deferens alicui eccleſiæ, de mandato Epiſcopi inſerviat.* Et ita
ſufficit clericatus cum prædictis requiſitis etiam
ſine beneficio, ut ſæpius cenſuit S. Congregatio
ejuſdem Concilij Interpres. Quarta ratio, quia cle-
rici à divinis officijs quibus jugiter vacare debent,
per ſæcularia negotia diſtrahuntur, cap. *Numquam de Conſecrat. diſtinct.5.* cap. *fin.* ibi, *ſæcularibus potius negotiationibus, quam divinis officijs intendunt, ſupra de vita & honeſtat. Clericor.* & cap. *Clericus, il primo*, ibi, *abſque officij ſui detrimento, 91. diſt.*
Certum eſt autem etiam Clericos primæ tonſuræ,
licet beneficiati non ſint, per ſæculares curas avo-
cari à divinis officijs, quibus & ipſi ſunt addicti,
ut clarè probatur in d.cap. *Duo ſunt, 12.q.1.* Ideoq;
Sa. Tridentina Synodus in *ca.16. ſeſſ.23.* Innovans
canonem ſextæ Synodi Chalcedonenſis ſtatuit, ut
nullus in poſterum ordinetur, qui illi eccleſiæ,
aut pio loco, pro cujus neceſſitate vel utilitate aſ-
ſumitur, non adſcribatur, ubi ſuis fungatur mu-
neribus, nec incertis vagetur ſedibus, &c. Quinta
91 ratio, quæ ſimiliter æquè viget in clericis bene-
ficiatis, ac non beneficiatis, eſt, quia negotiatio
ut plu-

ut plurimum ſine mendacio, & perjurio exerceri
non poteſt, cap: *Ejiciens, 88. diſtinct.* cap. *Qualitas.*
& cap. *Negotium, de pœniten. diſtin. 5.* gloſ. *in Sum-*
ma circa fin. quæſt. 3. Joan. Andr. in cap. *1. numer. 2.*
ſupra de fer.

92 Non obſtat quod prohibitio negotiationis in
hac Decretali fiat Miniſtris Altaris Domini, qua-
les non videntur eſſe, niſi Presbyteri Diaconi, &
Subdiaconi, ut in cap. *Tribus, de Conſecr. diſt. 2.* ubi
Clemens Papa; (Tribus gradibus, inquit, commiſ-
ſa ſunt Sacramenta Divinorum Secretorum, id eſt
Presbytero, Diacono, & miniſtro, nempe Subdia-
cono. ut gloſſ. & DD. interpretantur.

93 Nam reſpondeo etiam inferiores clericos eſſe
miniſtros altaris Domini, licet non ita proximos,
& immediatè, ſicut Presbyteri, Diaconi, & Subdia-
coni: nam generaliter omnis ordo prout eſt Sacra-
mentum, ordinatur ſpiritualiter ad Sacramentum
Euchariſtiæ. cap. *Perlectis, 25. diſt.* Concilium Tri-
dentinum *ſeſſ. 23. de Sacram. Ordin. cap. 2. & can. 2.*
& docet S. Thom. *in 4. diſt. 24. quæſt. 3. art. 2. q. 2.*
Et diſtinctio omnis graduum, & ordinum eſt pro-
pter altaris ſacrificium, in quo eſt conſummatio
omnis divini cultus, Turrecrem. in cap. *Cleros, num.*
94 *16. verſ. Secundo ſic, 21. diſtinct.* & in ſpecie Acoly-
thus ſuggeſta pro Euchariſtia, & Calices Diaconis
præparat, ut in dict. cap. *Perlectis, §. Ad Acolythum*
Neque verò ad eſſe ordinis eccleſiaſtici, & Sacra-
mentalis requiritur ut habeat miniſterium coope-
rativum in ipſo actu conſecrationis Euchariſtiæ,
ſed ſatis eſt, ut vel quoad ipſum Sacramentum, vel
95 quoad ſuſcipientes cooperetur, præparando, ſicut
clarè patet in minoribus ordinibus, dict. c. *Perlectis,*
& cap. *Acolythus, cum trib. ſeqq. 23. diſt,* quæ ſunt
formalia verba Præpoſ. in dict. cap. *Clericos, num.*
4, verſ. Non enim, 21. diſt. & declarat S. Thom. *in 4.*
d. diſt. 24. q. 2. art. 1. q. 2. verſ. Et ideo aliter dicendum
ubi latè proſequitur quomodo miniſtri ſinguli co-
operentur mediatè, vel immediatè, vel in ordine ad
ipſum Sacramentum, vel in ordine ad ipſum ſuſ-
cipientes. Sed & Concil. Trid. in c. 17. *ſeſſ. 23:* ſerio
præcipit, ut ſingula ſacrorum Ordinum miniſteria
ab Oſtiariatu ad Diaconatum nonniſi per conſti-
tutos in dictis Ordinibus exerceantur. Ex quibus
patet verba hujus decretalis de miniſtris altaris
Domini utique congruere etiam clericis minorum
ordinum; & eo magis, quia textus declarat de qui-
bus miniſtris intellexerit, dum ſubjunxit, de qui-
bus ait Apoſtolus, *Nemo militans Deo,* &c. Quæ
verba conveniunt etiam clericis primæ tonſuræ,
ut oſtenſum eſt ſupra *n. 87. & 88.*

96 Non obſtat d. cap. 1. *de Poſtul,* ubi clerici in mi-
noribus prohibentur eſſe Advocati in foro ſæcu-
lari, ſi ſtipendijs eccleſiaſticis ſuſtententur.

Nam primò reſponderi poteſt, inde non eſſe li-
citum arguere, ut ſi talibus ſtipendijs non ſuſten-
tentur, poſſint eſſe Advocati: quia argumentum à
contrario ſenſu non procedit, quando ipſius argu-
menti contrarium reperitur in jure expreſſum, Jo.
Andr. in cap. *Publicato, num. 18. de elect.* prout re-
peritur hoc caſu, ut patet in juribus ſupra ponde-
rans *num. 83, & ſeqq:* Deinde reſpondetur illum
textum eò tantum reſpexiſſe, ut clerici judicijs ſæ-
cularibus ſe non immiſceant, niſi ex cauſa neceſſi-
tatis, vel pietatis. Et quamvis adjecerit verba
alia, *ſtipendijs eccleſiaſticis,* tamen hoc ideo vide-
tur feciſſe, quia de jure etiam ad minores or-
dines quis promoveri non debet ſine titulo, ut eſt
caſus in c. *Non liceat.* & ibi notat gloſſ. 1. & Abbas
num. 1, & 2. ſupra de præbend, & ſic reſpexit ad id,
quod de jure eſſe debet. Sed tamen idem dicendum
eſt, ſi aliunde habeant ſuſtentationem, quia cùm
conditio illa, ſi ſtipendijs eccleſiaſticis ſuſtenten-
tur, reſpiciat unum & determinatum finem, ſci-
licet ut non indigeant, itaq; adimpletur per æqui-
pollens, ut in *l. ult. §. fin. ff. Mand,* & notat Baldus
conſ. 51. Titius vendidit, num. 1, lib. 1. Ad hoc bonus
textus in c. *Epiſcopus, il terzo de præbend,* ibi: (Niſi
talis ordinatus de ſua, vel de paterna hæreditate
ſubſidium vitæ poſſit habere.) Et eſt ex mente Ho-
ſtienſ. & aliorum quos retuli in cap. *Sicut te, num.*
28. infra eodem. ubi omninò videas. Ac demum re-
ſponderi poteſt illam Decretalem eſſe intelligen-
dam in caſu de quo loquitur, in quo videtur eſſe
aliqua ſpecialis ratio permiſſionis quoad minores
clericos beneficiatos, quia munus advocationis
eſt valdè utile reipublicæ: nam Advocati non
minus proſunt humano generi, quam ſi prælijs, at-
que vulneribus patriam parenteſque ſalvarent; ut
dicitur in l. *Advocati, Cod. de Advocat. diverſ. judic.*
Et facit quod not. gloſſ. in l. 1. §. *Hoc edicto, in ver.*
Certis perſonis, ff. de poſtulan. & Abbas in cap. *ult.*
num. 1. eodem tit. Ab officio igitur Advocationis
non videtur inferendum ad alia negotiationum
genera, quæ non ad publicam utilitatem, ſed ad
privatum lucrum ordinantur, cap. *Secundum inſti-*
tuta, infra eodem. quæ differentia eſt ex mente Syl-
veſtr. in verb. *Clericus, 3, num. 1. verſ. Clerico igitur:*
junct. verſ. *Nec ſecundo,* & hic junge quæ de cleri-
cis minorum ordinum habentibus unde vivant
non ex beneficio, ſed ex patrimonio circa prohibi-
tum Tabellionatus exercitium ſcripſi in c. *Sicut te.*
num. 27, & ſeq. infra eodem,

97 Quæ opinio, ſi vera eſt in terminis juris commu-
nis, profectò redditur ferme indubitabilis ex non-
nullis Conſtitutionibus Summorum Pontificum.

Nam Pius V. in Bulla 19. incipien. *Decent eſſe*
cenſentes, in Bullar. tom. 2, pag. 29. Declarat bona
quæcunque ex illicita negotiatione acquiſita per
quoſvis clericos tam ſæculares, quam regulares et-
iam in ſacris ordinibus conſtitutos cujuſcumque
ſtatus, ordinis & conditionis fuerint, tamquam
ſpolia ad Cameram Apoſtolicam pertinere. Pon-
dera verba: *etiam in Sacris:* nec non verba *Cujuſ-*
cumque ordinis: quæ implicant & includunt etiam
clericos in minoribus ordinibus conſtitutos. Item
pondera verba univerſalia, & geminata: *quoſcun-*
que clericis, cujuſcunque ſtatus, &c, quæ non pa-
tiuntur reſtrictionem ad beneficiatos, ex his quæ
plenè tradit Aym. *conſ. 294. Verba tranſactionis, n.*
1. per tot.

Item Pius V. in Bulla 42. incip. *Romani Pontifi-*
98 *cem* in Bullar. *tom. 2. pag. 238.* ſtatuit ut à quibuſvis
Presbyteris, & clericis, quorum beneficia, vel pen-
ſiones non excedunt valorem annuum triginta
ducatorum auri de Camera, nullum ſpolium exi-
gi poſſit, dummodo tamen ſe ab illicita negotia-
tione, & a ſacris canonibus prohibita abſtinuerint.
Ergo clericus habens penſionem etiam infra du-
99 catos triginta tenetur ab illicita negotiatione ab-
ſtinere; alioquin ſubjacet ſpolio: & tamen habens
penſionem non dicitur habere beneficium, cùm
Conſtitutio loquatur alternativè de beneficio, vel
de penſione: & ſic falſa eſt opinio Hoſtienſis &
ſequacium, quod minores clerici non beneficiati
poſſint negotiari.

vi, & hæreditatis tam ex teſtamento, quàm ab inteſtato, ut in Auth. *de Sanctis Epiſcop* §. *Sed & hoc præſenti, coll.* 9. Auth. *Niſi rogati, C. ad Trebell.* l. *Deo nobis*, §. 1. *C. de Epiſcopis, & Clericis*, & c. *In præſentia* cum materia *ſupra de probat.* Et quo ad hoc cùm nulla alia ſubſit difficultas, non videtur eſſe opus u-
7 beriori diſputatione. Sed quod ſpectat ad *c. 1. ſeſſ. 22* S. Congregatio tametſi majori parte exiſtimaverit petendam eſſe dubij ſolutionem à jure communi, cùm Concilium ibi nihil novi ſtatuat, ſed tantùm innovet ſacros Canones contra Clericos ſæcularibus negotijs ſe immiſcentes: tamen quia hæc admiſſio in Collegium ſi prohibetur à ſacris Canonibus, utique etiam prohibetur à Concilio illos innovante, ſecundùm theoricam Aretini *conſ. 36. Videtur, num.* 18. Idcircò operæ pretium putavit hunc articulum diligenter examinare: difficultas igitur huc tantùm vertitur, An ex ſacrorum Canonum diſpoſitione Regularis de licentia Superioris in dictum Collegium utriuſque juris admitti, & ſuffragari poſſit.

Ad quod videtur affirmativè reſpondendum; nam duobus modis potiſſimum ius commune videri poteſt obſtare regulari quo minus poſſit admitti: id eſt aut ex parte ipſius admiſſionis, quæ veluti negotium ſæculare cenſeri debeat religioſis interdicta: aut ex parte ipſius regularis, qui cum ſit mortuus mundo, perdiderit per profeſſionem ius illud, quod in ſæculo acquiſierat intereſſendi Collegio, atque in eo ſuffragium ferendi; ſed neutro modo ius commune obſtat: & quidem non ex parte admiſſionis in Collegium; quia etſi regularibus tamquam ſæculare negotium prohibeatur auditio juris civilis, ut hic juncta declaratione cap. *Super ſpecula, infra eodem*, tamen hæc prohibitio uti pœnalis ad alios caſus non extenditur, ut clarè probatur in cap. *Unico, eodem tit. lib.* 6. & ſcripſi pleniùs in prædicta Decretali *Super ſpecula, à num. 13. uſque ad num.* 18. unde videmus eam non habere locum in docentibus, ſeu interpretantibus leges
8 civiles, ut patebit infra *num.* 19. Et ob eamdem rationem qui in ſæculo juris civilis ſtudio operam dedit, non prohibetur ex ſui Superioris licentia promoveri ad gradum Doctoratus ejuſdem juris, ut pluribus reſpondit Calder. *conſ. 2. An Abbas, de Mag.* & ſequitur Felin. in cap. *Cum dilecta, num.* 19 *de reſcript.* Unde quemadmodum prohibitus audire leges non cenſetur prohibitus obtinere gradum Doctoratus in jure civili, ſed poteſt Collegium ingredi pro hujuſmodi gradu adipiſcendo: ita nec debet cenſeri prohibitus eumdem gradum alijs conferre, & ad hunc effectum Collegio intereſſe, cum minor videatur ratio prohibitionis in collatione gradus activa, quàm paſſiva; argumento textus in cap. *Si celebrat, de Cler. excom. miniſtr.*

9 Ad hæc negotia ſæcularia, & in ſpecie auditio juris civilis æquè prohibetur ſacerdotibus ſæcularibus, atque regularibus, ut patet in dict. cap. *Super*
10 *ſpecula infra eodem.* Sed ingreſſus in Collegium utriuſque juris non prohibetur ſacerdotibus ſæcularibus: ergo nec regularibus. Minor probatur non ſolùm ex fundatione huius Collegii, in quo ex forma litterarum Apoſtolicarum etiam Presbyteri, & Epiſcopi admitti poſſunt: ſed etiam ex diſpoſitione iuris communis; quia prohibitio dict. cap. *Super ſpecula* cùm loquatur in ſuo ſpeciali caſu audientium leges civiles, extendi non debet ad hunc caſum omiſſionis in Collegium Doctorum juris civilis tamquam diverſum, ad l. *Papinianus exuli, ff. de minoribus*, & l. *fin. ff. De calumniat.* cum ſimil. & deducitur ex d. c. *Unico, infra eod. lib.* 6. & ita in his terminis presbyteros ſæculares de iure communi non prohiberi in huiuſmodi Collegium admitti, reſpondit Alvar. *conſ. 30. lib. 2. tom.* 1. ſecundum novam impreſſionem.

11 Quibus accedit, quod hoc Collegium cum ſit mixtum pariter Clericorum, & laicorum, in dubio cenſeri debet eccleſiaſticum; quia magis dignum trahit ad ſe minus dignum, cap. *Quanto, de Iudiciis* juxta doctrinam Bart. in l. *fin. num. 15. ff. de Colleg. illic.* quam ſequitur Abb. in cap. *Ex litteris num.* 3. *de Conſtit.* Sylveſtr. *in verb. Collegium, in princ.* & Covarr. *pract. quæſt. c. 36. n. 5. verſ. Tertiò*; quod abſque dubio procedit ubi eſt favor magis digni ut trahat, & non trahatur, ut in hac ſpecie, Put. *deciſ. 157. num. 6. lib.* 3. immò eo caſu præfertur magis dignum, etiamſi minus minus dignum excedat in quantitate, vel numero, ut ſcripſi latiſſimè in c. *Cum propter, à n. 53. uſque ad n. 74. ſupra de Iurepatr.* & probatur in c. *Per tuas, de Arbitr.* ubi patet poſſe compromitti de re ſpirituali in duos laicos propter adiunctionem unius clerici, & in alijs concordantibus ibi poſitis.

12 Rurſus cum Collegium hoc mixtum ſit Doctorum iuris canonici, & iuris civilis, videtur eſſe Collegium Canoniſtarum; quia mixtum ex duabus naturis aſſumit ſibi naturam à potentiori, & digniori, ut notat Abbas per illum text. in cap. *Iurè in 1. not. verſ. Item ex hoc, de Iure patron.* & Lambert. in eum *in tractatu illius tituli, lib. 1. part. 2. in 4.*
13 *quæſt. princ. art. 3. num.* 2. Nec dubitari poteſt quin ius Pontificium ſit potentius, ac dignius Jure Cæſareo, ut in cap. 1. cum ibi notatis per Hoſtien. *num. 1. in ver. Adiuvantur*, Jo. Andr. *num.* 2. & Doctores *infra de novi operis denunciatione.* Quod cum ita
14 ſit, quatenus etiam religioſi de jure prohiberentur eſſe de Collegio laicali, ſeu Doctorum juris civilis, & hoc intelligeretur eſſe negotium ſæculare clericis regularibus interdictum, quod negatur: tamen non prohibentur eſſe de Collegio eccleſiaſtico Doctorum juris Canonici: alioquin nec eſſe poſſent de Collegio ſacræ Theologiæ, contra rationem expreſſam in d. c. *Super ſpecula, verſ. Quià verò Theologiæ ſtudium cupimus ampliare, infr. eod.* & contra text. in c. *penult.* & c. *fin. infra de Magiſtris.*
15 Quinimò Theologiæ appellatione, de qua loquitur prædicta Decretalis, *Super ſpecula*; venit etiam ſcientia canonica, ut ibi notat Abbas *num.* 7. facit textus in cap. *Qualiter, & quando, il ſecondo, de Accuſat.* in cap. *Nimis, de iureiurand.* & in c. 1. cum ibi notat. *de Iuram. calum.*

16 Sed neque ex parte ipſius regularis videtur prohibita hujuſmodi admiſſio in Collegium Doctorum juris civilis; nam etſi religioſus non habeat velle, aut nolle, cap. *Quorumdam*, &c. *Si religioſus de elect. lib.* 6. habeaturque pro mortuo, cap. *Placuit il ſecondo, 18. quæſt.* 1. cap. *Cum dilecta*, & ibi Felin. *num. 15. ſupra de reſcript.* & ſervo æquiparetur, cap. *Exiit qui ſeminat*, §. *Ad hæc cum fratres, de verbor. ſignif. lib.* 6. & notat Innoc. in cap. *Cum olim, il ſecondo infra de Privilegiis.* Tamen hu-
17 juſmodi regulæ, & aliæ conſimiles procedunt, ſi religioſus conſideretur quantum in ſe eſt, præſcindendo à Prælati ſui auctoritate: ſecus autem ſi conſideretur in ordine ad ſuperiorem, ac ſuppo-

ſita ejus licentia, ut probatur 10. c. *Religioſus, de te-
ſtam. in 6.* & in Clem. *Religioſis, eod. tit.* ubi religio-
ſus executor ab aliquo deputatus non poteſt, cum
velle, vel nolle non habeat, hujuſmodi officium ſu-
ſcipere, niſi à Superiore ſuo petita ſuper hoc licen-
tia, & obtenta.

18 Unde videmus religioſum, licet ſit mortuus
mundo, multà tamen negotia gerere poſſe de licen-
tia Prælati; nam & poſtulare poteſt pro ſui Mona-
19 ſterij utilitate, c. 2. *de Poſtul.* Quinimò & pro amico
Monaſterij, etiam laico poteſt eſſe procurator, ut
poſt Innoc. & alios tradit Ludovic. Roman. *ſingul.*
278. & in ſpecie poteſt adipiſci gradum doctora-
tus in jure civili, ut ſuperius diximus num. 8. Rurſus
poteſt docere jus civile, ſecundùm opinionem Ab-
batis in d. cap. *Super ſpecula, num. 16. infra eod.* ubi
concludit, (Prohibitionem, de qua hic, eſſe intelli-
gendam de audientibus tantum; ſeu ſtudentibus:
legentes autem non putat incurrere has pœnas;
quia verba illis non conveniunt; & à verbis Con-
ſtitutionis pœnalis non eſt recedendum, præſer-
tim quia in eis non procedit ratio, quæ militat in
addiſcentibus; nam addiſcens, ut ipſe ait, videtur
moveri malo zelo, ſcilicet ut involvatur rurſus
actionibus mundanis in patrocinando, & ſimili-
bus: ſed ille, qui priùs ſcientiam iſtam didicitam
docet, non facit ut involvatur actionibus munda-
nis; imo communicat alijs ſcientiam in ſe bonam,
& neceſſariam ad regimen orbis.) Hæc ille. Ne-
que huic opinioni adverſatur littera hujus textus,
ibi, Ad legendas legem, vel phyſicam: quia Papa in
d. cap. *Super ſpecula*, intellexit, & declaravit hæc
verba de audientibus, non autem de legentibus, ſeu
docentibus. Et ſententiæ Abbatis adhærent ex
Recentioribus, Navarr. *in manual. cap. 27. num. 116.*
in fin. Tolet. *in ſumm. lib. 1. c. 38. nu. 6.* & latius Sua-
rez *tom. 5. in 3 part. diſput. 23. ſect. 3. num. 17.* hunc
articulum diffusè examino in d. c. *Super ſpecula, à*
n. 18. uſque ad num. 21. & nu. 37. uſque ad num. 45.
Ex eo autem, quod regularibus non ſit prohibitum
docere jus civile, ſequitur ut nec etiam ſit prohibi-
tum ſuffragari pro gradu ejus facultatis adipiſcen-
do: enim qui poteſt præparare ad gradum docto-
21 ratus docendo, poteſt etiam ſuum miniſterium im-
pertiri in eo gradu conſequendo, cum idem jus ſit
in præparato, quod in præparante l. *In argento*, &
l. *Si uxori, §. fin. ff. de auro, & argento leg.* & è con-
22 verſo, ut in l. 3. §. 1. *ff. de liber. exhiben.* Ideoque vi-
demus judicem cauſæ præparantis eſſe judicem
cauſæ præparatæ, ut notat Baldus in l. *Ordi-*
narij, col. 2. C. de rei vin. & Felin. poſt eum in cap.
Parochianos, num. 5. infra de ſent. excomm. facit te-
xtus in l. *Quoniam, ff. de fluminibus*, & in l. 1. §. *Cœ-*
piſſe, ff. de Pollicitation. Deinde conſiderandum eſt
propoſitiones illas, quod regularis ſit mortuus
mundo, non habeat velle, vel nolle, & his ſimiles
vindicare ſibi locum in his tantùm negotijs, quæ
ſolis laicis conveniunt, non autem in his, quæ com-
petunt promiſcuè tam laicis, quàm Clericis. Ideo-
que regularis retinet generis nobilitatem, Bald. in
cap. *Cùm in magiſtrum, de elect.* item jus ſan-
guinis, Abbas in cap. *Quia nos, num. 2. de teſtam.*
item jus ſuitatis, Alex. in l. *Sub conditione, in 2.*
notab. ff. de liber. & poſthum. item jus Civitatis
Bart. in l. 1. *num. 10 ff. ad municipal.* omneque jus
23 ſuccedendi de jure civili. Et ideo poſteaquam
in l. *Deo nobis, C. de Epiſcopis, & Clericis* dictum fu-
erat religioſos eſſe mundo mortuos, ſtatim in §. 1.
decernitur, eos habere jus ſuccedendi in bene-
ficium Religionis. At jus ſuccedendi ad collegi-
um, atque in eo ſuffragandi competit communiter
tam Clericis, quam laicis tum de iure communi,
tum ex fundatione collegii, de quo agitur, ut ſæ-
pius repetitum eſt. ergo quoad hoc non habent
24 locum regulæ, quod regularis ſit mundo mor-
tuus, & aliæ huiuſmodi. Præterquam quod cum
ex tenore litterarum Apoſtolicarum in hoc colle-
gium admitti poſſint etiam clerici, imò & Epiſcopi,
cenſentur vocari etiam regulares, qui in materia
favorabili veniunt clericorum appellatione, c. *Duo*
ſunt genera, 12. q. 1. & notat Abb. *in rub. de Vit. &*
honeſt. cler. n. 13.

25 Ultimò hanc opinionem videtur apertè ſequi
D. Thomas *opuſc. 19. de Perfect. vitæ ſpiritualis cap.*
3. ubi ex profeſſo quærit, an religioſus licitè poſſit
eſſe de collegio ſæcularium magiſtrorum, & de-
terminat poſſe de ſuorum Superiorum licentia,
& pluribus rationibus confutat errorem quo-
rumdam Pariſienſium, qui contrarium aſſere-
bant.

26 Nec ſecundùm eum obſtat tex. in c. *In Nova actio-*
ne, 16. q. 7. ubi cavetur, ut in uno eodemque officio
non debeat eſſe diſpar profeſſio; eo quod cohære-
re, & coniungi non poſſint quibus ſtudia, & vota
ſunt diverſa; quod etiam lege divina prohibetur
dicente Moyſe Deuter. 22. *Non arabis in bove ſimul,*
& aſino, id eſt homines diverſæ profeſſionis in uno
officio ſimul non ſociabis, ut exponitur in d. cap.
In nova. Siquidem hoc procedit in quantum ad il-
lud, in quo diverſificantur, veluti ut laici, & clerici
ſocientur in his, quæ pertinent tantùm ad officium
clerici, ſeu ut religioſi communicent laicis in illo,
in quo ſæculares à religioſis diverſificantur, ſecun-
dùm illud ad Timoth. 2. *Nemo militans Deo, im-*
plicat ſe negotijs ſæcularibus. At collegium, de quo
agitur, eſt religioſis, & ſæcularibus commune, &
in eo adunantur homines ad hoc, in quo religioſi,
& ſæculares non diſtinguuntur, ut ex prædictis pa-
tet: ergo nihil obſtat quominùs in eo religioſi ſi-
27 mul, & laici convenire poſſint. Sic reſpondet Div.
Thomas *in d. c. 3. col. 4. verſ. Ad id, quod primo obji-*
citur. Item non obſtat, quod unus, & idem non
poſſit eſſe de diverſis collegijs; niſi fortè per diſpen-
ſationem; multò igitur minus religioſus, qui eſt de
collegio ſæcularium magiſtrorum. Hoc enim de-
bet intelligi de collegijs eccleſiaſticis perpetuis;
quia unus non poteſt eſſe canonicus in duabus
Eccleſiis abſque diſpenſatione: unde dicitur *21. q. 1.*
Clericus ab inſtanti tempore non numeretur in
duabus Eccleſiis. At non habet locum in duobus
collegiis, quorum unum ſit perpetuum, & aliud
temporale: ideoque qui eſt de collegio alicuius
Civitatis, quandoque eſt ad tempus de collegio
commilitantium in uno exercitu; & qui eſt de col-
legio alicuius familiæ, poteſt ad tempus aliquibus
ſociari in aliquo hoſpitio; collegium autem magi-
ſtrorum non eſt collegium perpetuum, ſed tempo-
rale; non enim collegiales eò conveniunt, ut per-
petuò ibi morentur, ſed vadunt, & redeunt pro li-
bitu: ergo nihil prohibet eum, qui eſt de religioſo
collegio perpetuo, ſimul eſſe de collegio ſcholaſti-
co; ita D. Thom. *ubi ſupra, verſ. Ad id quod tertiò*
objiciunt; ubi ad hanc obiectionem reſpondet et-
iam duobus aliis modis.

Nec

11 Nec eſt omittendum opuſculum illud ſupponi approbatum fuiſſe à Sede Apoſtolica, licet Decretum, ſeu litteras confirmationis non viderim: nam ut legitur in argumento ejuſdem opuſculi 19. Cum tempore Sancti Ludovici Francorum Regis Guilielmus de S. Amore, Sygeriuſque Magiſtri Pariſienſes, & multi ſequaces in hunc incidiſſent errorem, ut Religioſorum Mendicantium ſtatum damnatum aſſererent, librumque ſacrilegum Clementi IV. obtuliſſent: Pontifex Joanni de Vercellis Magiſtro Ordinis Prædicatorum dictum librum tranſmiſit, præcipiens ut eidem faceret reſponderi per Fratrem Thomam de Aquino, qui cum eundem librum erroribus plenum inveniſſet, alium ipſe librum veluti apologiam compoſuit, qui incipit; *Ecce inimici tui ſonuerunt*: in quo errores hujuſmodi confutavit. Atque hunc librum Summus Pontifex tanquam verè Catholicum approbans; librumque contrarium tanquam hæreticum, & nefarium damnans, ipſius Authores cum complicibus depoſuit de Cathedra Magiſtratus, eoſque de Pariſienſi ſtudio omni dignitate privavit.

Eandem opinionem ſequitur Auguſtinus *Triumphus de poteſtate Eccleſiæ, quaſt. 105. art. 3.*

Propoſito in Sacra Congregatione Concilij ſupraſcripto dubio. Reſponſum eſt pro Regularibus, ſuppoſita tamen Superioris licentia, ut in quæſtione, & dummodo emolumenta, quæ inde proveniant, cedant in communem monaſterij utilitatem.

Ne Clerici, vel Monachi.

Cap. Secundum.

S V M M A R I V M.

1 *Clericis, vel Monachis non licet lucri cauſa negotiari, & n. 8.*

2 *Monachi nequeunt nomine proprio conductas poſſeſſiones habere, & n. 11.*

Poſſunt tamen nomine monaſterij, ſi propria non ſufficiant, d. n. 11.

3 *Laicis non debet eccleſia titulo conductionis concedi, & num. 10.*

Declaratur n. 14.

4 *Clericus negotiator mortaliter peccat; & ſi monitus non deſiſtat, debet excommunicari.*

5 *Negotiatio, quæ non fit principaliter propter lucrum non eſt Clericis, vel Monachis interdicta.*

6 *Artificium in quo differat à negotiatione, ſeu mercatura.*

7 *Ferrum ex vena deducere, colare, & diſtinguere, & alio lucri cauſa aſportare, non eſt negotiatio, ſed artificium, de quo Monachi non tenentur ad gabellam.*

8 *Negotiatio, ſeu mercatura eſt clericis permiſſa ex cauſa neceſſitatis.*

9 *Si tamen victum ſibi quærere poſſunt artificio, & labore manuali, eis negotiari non licet.*

10 *Artificium an liceat Clericis, vel Monachis lucri cauſa exercere.*

11 *Clericis non licet aliorum poſſeſſiones conducere, niſi urgente neceſſitate.*

Monachi nequeunt nomine ſuo aliorum poſſeſſiones conducere, etiamſi ſubſit neceſſitas, ſed nomine monaſterij tantùm, ibidem.

12 *Laicis locari non poteſt adminiſtratio Eccleſiæ, nec decima, vel obventiones.*

Niſi magna inſtante neceſſitate, n. 14.

13 *Sed bona temporalia, vel mola Eccleſiæ, item fructus decimarum poſſunt eis locari.*

1 SECUNDUM. Breve eſt: & continet tria
dicta, quæ per ſe patent. Sed ſecundum Ab-
batem ſic ſummari poteſt. Non licet Cleri-
2 cis, vel Monachis lucri cauſa negotiari. Hoc
primò, Monachi nequeunt nomine proprio con-
3 ductas poſſeſſiones habere. Hoc ſecundò, Laicis
non debet Eccleſia titulo conductionis concedi.
Hoc tertiò.

4 Nota primò ibi, *ſub interminatione anathematis*, Clericum, vel Monachum, qui lucri cauſa negotiatur, eſſe excommunicandum, ſi monitus non deſiſtat; hoc enim important illa verba, *ſub interminatione anathematis prohibemus*, & notat gloſ. ult. in c. *un. infra de Sagitt.* & dixi in cap. *Non minus, in 8. notab. ſupra de immunit. eccleſ.* Et hinc collige tranſgreſſores hujus prohibitionis mortaliter peccare: alioquin percelli non poſſent excommunicatione quæ non fertur niſi pro culpa lethali, ut cap. *Nemo Epiſcoporum, 11. quaſt. 3.* & ita per hanc rationem poſt Petr. de Palude, & S. Anton. tenet Sylveſt. *in verb. Clericus, 3. num. 3.* & probavi plenius in c. 1. *in ult. not. ſup. eod.*

5 Secundò nota ibi; *cauſa lucri*, A contrario ſenſu negotiationem, quæ non fit lucri cauſa, non eſſe Clericis, vel Monachis interdictam, poſſunt enim vendere, & emere prout eorum neceſſitas exigit, ut hic in gloſ. 1. non tamen principaliter propter lucrum, ſecundùm Abb. *n. 1.* Ad hoc Clem. *Præſenti, de cenſib.* & cap. *Quamquam*, cum ibi not. per Jo. Andr. *eod. tit. lib. 6.*

6 Negotiari autem, ſeu mercari eſt rem emptam non mutatam lucri cauſa vendere. At verò rudem materiam, & illam per induſtriam, & ſecundum regulam alicujus profeſſionis, ſeu artis ad aliquam formam deducere, non eſt negotiari, ſeu mercari, nec talia negotiatores, ſeu mercatores faciunt, ſed artifices, qui ſecundùm diverſas ſpecies artificij denominantur, veluti lanifices, textores, aurifices, & conſimiles, ut eſt text. in cap. *Ejiciens, 88. diſt.* & notat gloſ. *in ſumma ad fin. 14. quaſt. 3.* Item gloſ. ut in cap. *Canonum, 14. quaſt. 4.* Butr. in cap. 1. *nu. 1. verſ. Solutio*, & ibi etiam Abb. *num. 6. verſ. Intellige. ſupra eod.* & idem Butr. *hic num. 5.* & Anchar. *in 1 notab.* Feder. de Sen. *conſ. 207. Nos Braſſolus, num. 2. & per*
7 *totum*, ubi loquitur in caſu venæ ferreæ, exiſtentis in agro empto à Monachis Ciſtercienſ. qui ferrum inde educebant, colabant, & ſubtiliſſimo artificio, ingenioque ſeparabant, & alio aſportabant lucri cauſa: & conſuluit Feder. illud eſſe artificium, non autem negotiationem, de qua ſolvenda ſit gabella, ſecundum ea, quæ leguntur, & notantur in cap. *final. ſupra de vit. & honeſtat. clericor.* & ſequuntur illam deciſionem Ferret. *conſ. 145. Quæritur, num. 4.* & Epiſcopus Montis Mariani in *ſua praxi Archiepiſcopali Neapol. cap. 63. de Cler. negotiat. num. 3.* Ad quod tamen vide quæ in oppoſitum congerunt Moderni *in tract. de effect. clericat. effect. 3. n. 107.*

8 Et poſita hac diſtinctione, vertitur in dubium de qua negotiatione hoc capitulum intelligatur. Et quidem conveniunt omnes, textum habere lo-

cum

cum in negotiatione propriè ſumpta,ſeu mercatura.Hæc enim procul dubio eſt Clericis,& Monachis prohibita,ſi fiat ad lucrum,cap. *Fornicari*, *&* *per totam* 88.*diſt*. Secus ſi ex cauſa neceſſitatis,ut hic
9 notat gloſ.1.& gloſ.*prealleg.in Summa*,14.*q*.3. In hoc tamen adverte,quia ſi Clericus, vel Monachus poſſet ſibi victum quærere artificio, non liceret ei mercaturam exercere, ceſſante ſcilicet neceſſitate; ſed deberet potius proprijs manibus laborare, ut cap.*Clericus victum*,& cap.*ſeq*.91.*diſt*.& c.*Numquam,de conſecr. diſt*.5. & eſt ex mente D. Thomæ *in* 2.2.*q*.187.*art*.3.

10 Artificium verò eſſe Clericis,& Monachis permiſſum etiam lucri cauſa non obſcurè ſentit *hic* Innoc.*in princ.in verb.Lucri*, ubi limitat hanc prohibitionem dicens, Niſi lucrum proveniat ex opere,vel re ſua:& eum ſequuntur Abb.Antiq.*in princ*. & Cardinal. *n*.1.

Verum Abbas Siculus *hic in prima quæſtione. n*. 1.*verſ. Quinimo*, intelligit, & benè dictum Innocentij, quando clericus operatur propter lucrum ſuadente neceſſitate, ita ut ultimus finis non ſit lucrari,ſed neceſſitati proſpicere:aliàs non debet Clericus, vel Monachus ſolius lucri cauſa artificium exercere; quod ſecundum eum videtur probare textus,ſi rectè ponderetur in d.cap.1.*verſ. Nec iniſtum negocium,ſupra eod*. Et in hunc ſenſum intelligit præcitatam gloſſam,*quæſt*.4. *in ſumma*, dum ait,in cauſa neceſſitatis permiſſum eſſe Clericis negotiari:ſcilicet artificium exercendo, & proprijs manibus operando: & ſequitur Redoanus *de ſpoliis*,*q*.2.*n*.45.

Ego autem ſequutus Beatum Thomam *in* 2.2. *quæſt*.187.*d.art*.3. Aſſero Clericis,& Monachis licitum eſſe artificium ad victum parandum, ad otium fugiendum, ad concupiſcentiam refrænandam,& ad eleemoſynas faciendas,dum tamen non ſordidè exerceatur, propter ea, quæ habentur in Clement.1.*de vit. & honeſt.cleric*.Sed ſi exerceatur ad merum lucrum,cenſeo non eſſe licitum, ut plenè probavi in dict.cap.1.*in* 6.*not. & num* 46. *cum pluribus ſeq.ſup.eod*. ubi videas. Et præter alios ibi allegatos hoc ſentit Feder.de Senis *in prealleg.conſ*. 207.*num*.3. ubi admittit Clericis, & religioſis non eſſe licitum artificium, niſi quando propriæ facultates non ſuppetunt,ex notatis, 14.*quæſt*.3.*in fine Summæ*.

11 Tertiò nota ex ſecunda parte textus differentiam inter Clericos,& Monachos: nam Clerici poſſunt aliorum poſſeſſiones conducere:quod intellige urgente neceſſitate,ut dixi ſaris in cap.1.*n*.6.29.*&* 43. *ſupra eodem*. Monachi autem minimè,quia nomine proprio poſſidere non poſſunt,cap.*Non dicatis*, 12. *quæſt*.1.*cum ſimil*.Nomine tamen monaſterij prohibentur conducere prædia aliena, ſi propria non ſufficiant; & propterea textus dum prohibet negotiationem in primo dicto, loquitur de Clericis,& Monachis: ſed in ſecundo dicto ubi prohibet conductionem,loquitur de Monachis tantùm, innuens per hoc conductionem Clericis indigentibus non eſſe interdictam, cum proprium eis liceat poſſidere: & ita hic declarat Innocentius *in verb. Suo*, Hoſtien.*in princip.in verb.Nomine*, Butr.*num*.6.& alij communiter.

12 Ultimò nota quod habetur in tertio dicto, videlicet laicos non poſſe ad firmam habere Eccleſias ipſas, ſeu illarum adminiſtrationem. Unde, nec decimæ, vel obventiones poſſunt eis locari ut c.*Veſtra,ſupra de locat*.& cap.*Querelam,infra, Ne Prælat.vices ſuas*,Hoſtien.*hic in fin*. Sed bona temporalia,vel mola Eccleſiæ, & fructus decimarum benè poſſunt laicis locari,d.cap.*Veſtra*, & *hic* per Butr.*num*.6.& Abb.*num*.2.*verſ.Temporalia*. Inſtante tamen neceſſitate poſſet fieri conceſſio laicis,etiam quoad Eccleſiam, non quidem ut ipſam regant,ſed ut per alios gubernandam procurent, ut firmat Jo. Andr.in cap. *Ex ratione, num*... *ſupra de ætat. & qualit*.quem ſequitur Abbas dict.n.2. *verſ. Inſtante*.

Ne Clerici, vel Monachi.

Cap. Relatum.

SUMMARIUM.

1 *Monachi incorrigibiles de monaſterio ſunt expellendi, & monaſterium reformari debet de Fratribus alterius Ordinis ſi de Monachis ejuſdem Ordinis reformari non poteſt.*

2 *Exemplum malum Monachorum eſt contagioſum, & alios inficit.*

3 *Maximè ſi proveniat à Prælato.*

4 *Regula eſt in præcepto.*

5 *Declaratur.*

6 *Monaſterium reformari debet de Monachis ejuſdem vel alterius ordinis,nec transferri debet ad clericos ſæculares, niſi in defectum regularium.*

Declaratur, *n*.8.

7 *Eccleſia ſæcularis poteſt fieri ab Epiſcopo regularis,ſed non e converſo, niſi deficientibus regularibus.*

8 *Conventus parvi ſtatim transferri poſſunt ad clericos ſæculares,nec ſervandi ſunt gradus cap.Inter quatuor,de relig. domib.*

9 *Conventus,in quibus ali non poteſt competens numerus religioſorum,ſunt incapaces reformationis, ſive id contingat ob redituum tenuitatem, & num*.12. *&* *n*.28.

10 *Sive ob aeris intemperiem.*

11 *Sive ob infeſtationem pravorum hominum.*

13 *Conventus parvi, circumſcriptis exemptionibus,reduci poſſunt ad ſtatum ſæcularem auctoritate Epiſcopi.*

14 *Joannis Mauburni invectiva in parvos Prioratus*

15 *Generales Ordinum cur abſtinuerint à dimiſſione parvorum conventuum, & n.ſeqq.*

Bona ſuppreſſorum conventuum cur non potuerint applicari majoribus monaſterijs alibi exiſtentibus: ibidem verſ. Veldemum quia, *& n*. 20.

16 *Conventus parvi ab Innocentio X. ſuppreſſi in tota Italia, & Inſulis adjacentibus, & n*.26.

19 *Et bona ipſorum applicata pijs uſibus in iiſdem locis, ubi conventus exiſtunt, & n*.40.

20 *Papa poteſt applicare bona parvorum conventuum ſuppreſſorum alijs pijs uſibus, etiam de poteſtate Ordinaria, & n*. 36.

21 *Monaſteria ad quid fundata, & dotata.*

22 *Papa de poteſtate ordinaria non poteſt fundationibus monaſteriorum derogare, & voluntates commutare.*

23 *Nec teſtamentum, vel contractum, aut aliam piam diſpoſitionem reſcindere.*

Declaratur, *n*.36.

24 *Privilegium ex cauſa oneroſa tranſit in contractum, qui à Principe revocari non poteſt.*

Papa

25 Papa non eſt propie Dominus bonorum Eccleſiæ.

26 Contrarium, & n. ſeqq. uſque ad n. 36.

27 Papa non poteſt contra alias Eccleſias præſcribere & cur.

28 Papa habet plenitudinem poteſtatis ſingulariter, & univerſaliter in omnibus Eccleſiis.

29 Poteſt res, & bona omnium Eccleſiarum orbis adminiſtrare, & diſponere pro libito voluntatis, & num. ſeqq. uſque ad n. 36.

30 Et facere Monachum teſtabilem de bonis monaſterio acquiſitis.

31 Et iura uni Eccleſiæ auferre, & dare alteri, & nu. 36.

32 Dominium rerum Eccleſiarum proprie loquendo non eſt apud aliquam Eccleſiam particularem, ſed apud Chriſtum, & n. 37.

33 Papa eſt pater patrum, & cum omni Prælato in poteſtate, & iuriſdictione concurrit.

36 Papa ex iuſta cauſa poteſt rem uni Eccleſiæ auferre, & alteri dare, & ultimas voluntates commutare.

37 Bona ſtatim atque ſunt donata Eccleſiæ, ſunt immediatè acquiſita Deo.

38 Donans prædium monaſterio ſub conditione, ut recedentibus Fratribus, prædium redeat ad donantem, illud non recuperat, ſi Fratres recedant de mandato Papæ.

39 Teſtatoris prohibitio ne piæ eius voluntas poſſit per Papam commutari, non tenet.

40 Religiones plurimæ, & monaſteria per Papam ſuppreſſa, & eorum bona aliis piis uſibus applicata referuntur.

41 Hiſtoria ſuppreſſionis parvorum Conventuum refertur, & n. ſeqq. uſque in fin.

42 Congregatio ſuper ſtatu regularium ab Innocentio X. inſtituta.

43 Conſtitutio pro numero perſonarum in ſingulis monaſteriis præfigendo in Congregatione compilata.

44 Refertur.

45 Formula deſcribendi ſtatum cuiuſque monaſterii de mandato Congregationis confecta.

46 Bulla ſuppreſſionis parvorum Conventuum Italiæ, & inſularum adiacentium in Congregatione compilata.

47 Refertur.

48 Cauſa ſuppreſſionis.

49 Suppreſſio, & reductio ad ſtatum ſæcularem.

50 Reſervatio facultatis Congregationis, & præſervatio iurium fundatorum.

51 Terminus præfixus ad dimittendos Conventus ſuppreſſos coram loci Ordinario.

52 Facultas regularium aſportandi prophanam ſuppellectilem.

53 Pœnarum adiectio.

54 Prohibitio faciendi Divina in Conventibus ſuppreſſis ſub pœna interdicti.

55 Ordinariorum facultas expellendi regulares à Conventibus ſuppreſſis, & cætera.

56 Deputatio Sacerdotum ſæcularium ad curam animarum dictis Conſtitutionibus incumbentem.

57 Applicatio bonorum.

58 Prohibitio erigendi nova loca regularia.

59 Declaratio intentionis Papæ providendi extra Italiam.

Obſtaculorum remotio, ibidem.

60 Contrariorum derogatio.

61 Archiepiſcopi Gneſnenſis litteræ ad Innocentium X. pro extenſione Bullæ inſtaurandæ, ad Regnum Poloniæ.

62 Litteræ Congregationis exprimentes nominatim Conventus ſuppreſſos, & exquirentes Epiſcoporum, & Capitulorum ſententias pro bonis applicandis.

63 Relationes applicationis bonorum Conventuum ſuppreſſorum à Papa ad ſe relatas approbavit.

64 Litteræ circulares ſuper granciis, & membris etiam curatis Monaſteriorum.

65 In granciis, & membris Monaſteriorum habitare non poſſunt regulares Sacerdotes, ſed converſi tantùm pro bonorum adminiſtratione.

66 Miſſa in capellis granciarum quando, & à quibus celebranda.

67 Cura animarum in granciis, & membris Monaſteriorum exerceri non poteſt per regulares, ſed per Vicarios perpetuos, vel amovibiles ab Ordinario deputandos.

Granciarum bona reſervantur ipſarum monaſteriis, ibidem.

68 Canonicorum Regularium Lateranenſium granciæ, & parochiales ab Innocentio X. declarantur comprehendi in eius Bulla Inſtaurandæ.

69 Conventus plurimi primum ſuppreſſi, ac deinde ex rationabilibus cauſis à Papa Religionibus reſtituti.

Regulares de iure facultatem non habent uniendi Eccleſias, etiam ſibi pleno iure ſubiectas, ibidem, verſ. Præterea.

Unio parvorum Conventuum eiuſdem Religionis in eodem loco exiſtentium qua lege facta fuerit, ibidem.

70 Decretum Innocentii X. ſuper ſubiectione nonnullorum Conventuum iuriſdictioni Ordinarii loci refertur, & nu. ſeqq.

71 Conventus ſuppreſſi, & poſtea Religionibus reſtituti ſubiiciuntur Ordinario quamdiu actu non alunt duodecim Religioſos.

72 Quod ſi non alant quatuor Sacerdotes, & duos converſos gratia reſtitutionis nulla eſt.

73 Conventus nunquam ſuppreſſi, in quibus non aluntur ad minus quatuor Sacerdotes, & duo converſi, ſunt ſubiecti iuriſdictioni Ordinarii loci.

74 Decretum Urbani VIII. ſuper monaſteriis erectis cum pauciori numero, quàm duodecim Religioſorum, præſervatur in Decreto Innocentii X. Ut in parvis.

75 Licentias recipiendi Novitios Congregatio multis Religionibus conceſſit ante diem 22. Iulii 1652. ſed poſtea abſtinuit de mandato Papæ, uſque ad diem 3. Iulii 1654.

76 Licentiam recipiendi Novitios poſt diem 3. Iulii 1654 quæ Religiones obtinuerint.

77 Decreta S. Congregationis ſuper ſtatu regularium pro novitiis recipiendis, & n. ſeqq. uſque in fin.

Conventus à Congregatione deſignati pro novitiatibus & profeſſoriis, n. 57.

78 Licentia recipiendi Novitios infra numerum præfixum in qualibet provincia.

79 Examen novitiorum, & n. ſeqq.

80 Ætas in novitiis, clericis, & converſis quæ.

81 A novitiis nihil recipiendum, excepto victu, & veſtitu tempore probationis.

82 Novitii poſt profeſſionem in profeſſorio ſunt collocandi.

83 In novitiatibus, & profeſſoriis Superior, & familia à quibus conſtitui, & amoveri poſſit.

84 Vita communis in novitiatibus, & profeſſoriis exactè obſervanda.

Proſp. Fagn. in 2. part. 3. Decretal.

1 RELATUM. Monachi incorrigibiles de monaſterio expellentur, & reformabitur monaſterium de fratribus alterius Ordinis, ſi de Monachis ejuſdem Ordinis reformari non poteſt. Hoc dicit ſecundum Jo Andr. cui ſubſcribunt Butr. Card. Anchar. Abb. & Jo. de Anan. & ſunt duæ partes; In prima exceſſus narratur. In ſecunda corrigitur ibi, *Ideoque.*

2 Nota primò ibi, *Et alios ſuo exemplo corrumpunt.* Malum exemplum Monachorum eſſe contagioſum, & alios inficere: polluitur enim ex uno peccatore populus, & ſic ex una ove morbida univerſus grex inficitur, ſi ex uno fornicante, vel aliud quodcumque ſcelus committente plebs univerſa polluitur, quæ ſunt verba cap. *Sed illud* 45. *diſt.* & in exemplum culpa vehemens oſtenditur, quando pro reverentia Ordinis peccator honoratur, dicit
3 text. in cap. *Nemo*, 83. *diſt.* Quod maximè procedit ſi malum exemplum provenit à Prælato; nam ut legitur in cap. *Præcipuè*, 11. *quæſt.* 3. (Scire Prælati debent, quòd ſi perverſa unquam perpetrant, tot mortibus digni ſunt, quot ad ſuos ſubditos perditionis exempla tranſmittunt.) confert Conc. Trid. *c.* 1. *ſeſſ.* 22 *& c.* 1. *ſeſſ.* 24.

4 Secundò nota ibi, *Capellas*, Regulam eſſe in præcepto, prout hic notat Bernardus poſt caſum, & in gloſſ. 1 & patet ex Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *de Regular. c.* 1. ubi præcipitur, ut omnes Regulares tam viri, quàm mulieres ad regulæ, quam profeſſi ſunt, præſcriptum vitam inſtituant, & componant; ſed Hoſt. *hic*, & Jo. Andr *n.* 2. Butr. *n.* 4. & Anchar. *n.* 3. dicunt hoc verum eſſe indiſtinctè quoad tria ſubſtantialia,
5 de quibus notatur in cap. *Ex parte, ſupra de Regul.* & quoad ad ea, quæ continentur in cap. *Cum ad monaſterium, ſupra de ſtat. Monach.* omnia verò alia, quæ habentur in Regula, non putant eſſe in præcepto; alioquin vix unus de quatuor Monachis ſalvaretur. Et ſubdit Jo. Andr. per hoc commendari regulam Prædicatorum, per quam tranſgreſſores Conſtitutionum ad pœnam obligantur, ſed non ad mortale in his, quæ per ſe non ſunt mortalia: de Fratribus autem Minoribus remittit ad Clem. *Exivi*, §. *Cum igitur*, & §. *ſeq. de verb. ſignificat.* ſed tu in hoc articulo plenius diſtingue, ut optimè hic per Abb. *n.* 6. & adde quod ſcripſi in cap. *Explicari*, *n.* 4. & *ſeq ſup. de obſerv. jejun.*

Ultimò nota ex textu caſum ſingularem, in quo
6 per Epiſcopum poteſt alterari ſtatus Eccleſiæ regularis: nam ſi non poteſt reformari de Monachis ejuſdem Ordinis, ut hic. Quid ergo ſi non reperiantur Regulares etiam alterius Ordinis? dicit Joan. Andr. & Abb. poſt eum *num.* 3. quod tunc poterunt inſtitui ſæculares per c. *Inter quatuor ſup. de relig. domib.* ubi probatur: in hoc tamen ſervandi ſunt certi gradus. Primò enim monaſterium reformari debet de regularibus ipſius monaſterij; ſecundò in defectum eorum, de Religioſis ejuſdem Ordinis; tertiò deveniendum eſt ad Regulares alterius Ordinis; & poſtremò in defectum omnium Regularium, poterunt ibi inſtitui clerici ſæculares, ut *hic* per Hoſt, *num.* 3. *in verb. Reformari*, & Abb. *num.* 5. ubi ait: (Dic ergo, quòd primò debent induci Monachi monaſterij ad obſervandum, ut hic, & ſi ſint incorrigibiles, debent reformari de monachis ejuſdem Ordinis ſi haberi poſſunt, ut hic; & in defectum debent aſſumi
7 de alio ordine, omnibus autẽ deficientibus, recurrendum eſt ad clericos ſæculares, ut in d. cap. *Inter quatuor*, & ſic eſt caſus, in quo poteſt Epiſcopus Eccleſiam regularem reducere ad ſtatum ſæcularem.) Hæc Abb. quos gradus poſuerunt etiam in eodem cap. *Inter quatuor*, gloſ. *un.* Hoſt. *num.* 2. *in verb. Defectum*, & diſtinctius Jo. Andr. *eodem num. in verb. Ordinarij*, Butr. *num.* 5. Card. *in fin.* Abb. *n.* 1. *verſ. Oportet tamen*, & Jo. de Anan. *num.* 2. *verſ. Et conſidera.* Quamobrẽ quamdiu monaſteria per Regulares remanere potuerint ordinata, non ſunt ad ſæculares Clericos transferenda, quæ ſunt verba Innoc. III. in dict. Decretali *Inter quatuor, de Relig. domibus*, & ibi plenè ſcripſit. Ad idem text. in cap. *Poſſeſſiones*, ibi: Non debes Eccleſias, in quibus Monachi miniſtrare conſueverunt, Clericis, vel laicis aſſignare, *ſupra de rebus Eccleſ. non alien.* ſemper enim reformari debet monaſterium de hominibus ejoſdem profeſſionis, ſi fieri poteſt, ut ait gloſſ. hic poſt caſum. Unde Benedictus XII. in Bulla Reformationis Monachorum Ordinis S. Benedicti, quæ incipit, *Summi Magiſtri*, *cap.* 34. Bullar. *tom.* 1. *pag.* 195. ſic ſtatuit: Si aliquod monaſterium ipſius Ordinis, ſeu Religionis lapſum in Religione, vel obſervantia regulari patiatur, qui per Abbatem, vel alium adminiſtratorem, vel Monachos ejuſdem monaſterij veriſimiliter reparari nõ poſſit, auctoritate Apoſtolica aſſumantur de alio monaſterio, in cultu ejuſdem Religionis vigente, Monachi idonei, & ad dictum monaſterium lapſum patiens tranſmittãtur, inibi quamdiu expediẽs fuerit, moraturi, per quos lapſus hujuſmodi reparetur. Item in Concilio Chalcedonenſi cap. 24. ſic legitur: Quæ ſemel dicata ſunt monaſteria cum conſilio Epiſcoporum, maneant perpetuò monaſteria, & res, quæ ad ea pertinent, monaſterijs reſervari oportet, nec poſſe ea ultrà fieri ſæcularia habitacula, refertur in cap. *Quæ ſemel.* 1. *quæſt.* 3. & concordat cap. *penult. al ſecondo*, & cap. *Dudum*, 18. *quæſt.* 2. & Concilium Aquiſgranenſ. ſub Gregorio IV. *cap.* 18. Conciliorum *tom.* 3. *part.* 1. *ſect.* 2. *pag.* 32. ibi: (Monaſteria Divinis ſolummodo cultibus dicata non debere ſæcularibus dari, & Canonica prodit auctoritas, & ipſorum deſtructio locorum.) Quinimò Otthoni Imperatori cogitanti expellere Monachos diſſolutè viventes à monaſterio S. Pauli de Urbe, & ibi Clericos ſæculares inſtituere, apparuit noctu per viſum Beatiſſimus Apoſtolus Paulus, eumque ſeriò admonuit, ut à propoſito deſiſteret, & in propria vocatione reemendaret corruptos, ut refert Card. Baron. *Ad Annum Chriſti* 996. & dixi latiùs in dict. cap. *Inter quatuor, num.* 8. *de Relig. domibus*, Et ex his collige differentiam inter Eccleſiam regularem & ſæcularem: nam Epiſcopus non poteſt regularem Eccleſiam transferre ad ſtatum ſæcularem, niſi in defectum Regularium ejuſdem, vel alterius Ordinis, ut ſæpiùs repetitum eſt; at verò Eccleſiam ſæcularem benè poteſt transferre in regularem favore Religionis, ut in cap. *Apoſtolicæ, de donat.* & cap. *Bonæ rei*, 12. *quæſt.* 2. & in cap. *Ad Audientiam* il *ſecondo. de Eccleſ. ædific.* & ibi gloſſ. 2. & Abbas *hic num.* 4.

8 Declarant nunc notabiliter quod dictum eſt de monaſterio non transferendo ad clericos ſæculares, niſi in defectum regularium, ut locum habeat, ſi monaſterium, in quo regularis obſervantia eſt collapſa, ſit tale, ut in eo ali poſſint tot Monachi, ſeu Religioſi, quod ſufficiant ad obſervantiam regularium inſtitutionum, cujuſmodi erat monaſterium

Digitized by Google

ſterium de Breſcia, de quo in hoc cap. & monaſterium S. Pauli, de quo ſup. proximè: tunc enim non debet ſtatim reduci ad ſtatum ſæcularem, ſed prius reformari debet ex Monachis ipſius monaſterij, aut ejuſdem, aut alterius ordinis juxta propoſitam graduationem, & omnibus deficientibus, transferri debet ad Clericos ſæculares, ut in prædicta Decretali *Inter quatuor*, Secus verò ſi ob redituum, & eleemoſynarum tenuitatem monaſterium actu non alat, nec alere poſſit niſi paucos aliquot Religioſos, puta unum, vel duos Sacerdotes, & unum, vel duos Converſos: tunc enim illicò Eccleſia regularis poteſt fieri ſæcularis, nec ſervandi ſunt gradus, de quibus ſupra. Ratio eſt, quia impoſ-
9 ſibile eſt, ut reformationem in eo introducant Regulares ejuſdem, vel alterius ordinis, cùm locus ipſe ſit incapax reformationis; non enim poteſt ibi eſſe Chorus, nec ſtudium, nec vita communis, nec ulla regularis obſervantia, ut plenè habetur in proœmio Bullæ Innocentianæ, inferius relatæ *nu.* 47. neque huic malo occurri poteſt ſi regulares illi à monaſterio expellantur, & totidem in eorum locum ſubrogentur, quemadmodum præcipitur in hoc cap. Quoniam in ſubrogatis eadem eſt cauſa relaxationis: non enim ex vitio perſonarum vivitur ſine Regula, ſed ex vitio loci, qui regulam ſervari non patitur: quippe ſi à monaſterio ejcies duos, vel tres Fratres ibi commorantes, quamvis ſubrogaveris meliores, tamen citò relaxabuntur & iſti, natura loci id operante, ſicut contingit habitantibus in loco aeris inſalubris: nam ſi ſani ſunt, in morbum incidunt, ſi verò infirmi, morbus ingraveſcit, ut c. *Quorundam*, 74. *diſt.* Adde quòd ſi in aliqua religione extarent exempli gratiâ, ducenti parvi Conventus, & in quolibet ipſorum non degerent niſi tres, vel quatuor Fratres, utique ſi haberet locum hæc Decretalis, & tales Conventus, expulſis prædictis Fratribus, eſſent reformandi ex Fratribus ejuſdem, vel alterius Ordinis, oporteret educere ex hac, vel alia religione ſexcentos vel octingentos Fratres ſtrictioris obſervantiæ, quod eſſet non minus ridiculum, quàm impoſſibile; & nihilominus futurum eſſet, ut ſubrogati in numero tam exiguo ibi degentes, paulatim in eumdem morbum relaxationis inciderent, & iſtis ejectis, iterum alij reformati forent ſubrogandi, & daretur proceſſus in infinitum; & licèt accidere poſſit, ut in aliquo parvo Conventu reperiantur interdum aliqui Religioſi devoti, & boni exempli, tamen ſemper verum erit eos non poſſe ibi in numero tam exiguo regularia inſtituta obſervare, ut in cap. *fin. de Capell. Monach.* nec expectandus eſt lapſus, ſed præcavendus, cap. *Monachi*, ibi, (Nec ſoli ſpiritualium hoſtium conflictum expectent.) *de ſtat. Monachor.* Melius enim eſt occurrere in tempore, quàm poſt exitum vendicare, l. 1. *Cod. Quando liceat unicuique ſine judic.* l. *fin. Cod. Quibus cauſ. in integr. reſtit.* Et quod dictum eſt de reddituum, &
10 eleemoſynarum tenuitate, idem intelligas ſi ob aliam cauſam in monaſterio degere non poſſit competens numerus Religioſorum, puta ob aeris intemperiem, juxta textum in d. c. *Quorundam*, 74. *diſt.* quam ob cauſam ſuppreſſus fuit Conventus Congregationis S. Joannis à Carbonaria Ordinis S. Auguſtini, civitatis Carniolæ, in quo propterea degere non conſueverant niſi duo, vel ad ſummũ tres fratres ſine ulla obſervantia regularis diſciplinæ, licet haberet annuos redditus Ducatorum

ferè ſexcentorum, qui fuerunt applicati Seminario pro alumnis eidem cælo aſſuetis cum ingenti lætitia Epiſcopi Diœceſani, & totius Cleri, & populi: & idem contigit in Conventibus S. Auguſtini, & Minorum Conventualium in oppido Atellæ Melphitan. Diœceſis, qui à Superioribus promptè fuerunt dimiſſi, & à Papa ſuppreſſi: quia etſi redditibus abundarent, tamen ob cæli gravitatem erant Fratrum ſepulturæ, nec in eis morari ſolebant niſi duo, vel tres Fratres. Quomodo igitur in tales Conventus induci potuiſſet reformatio ex Fratribus ejuſdem, vel alterius Religionis, juxta hoc cap. Idemque dicendum ſi Conven-
11 tus ſit expoſitus deprædationibus, & infeſtationibus pravorum hominum, de quo plurima afferri poſſent exempla, ſed memorabile fuit quod nuper accidit in Conventu Montis Silvani Ordinis Carmelitarum Diœceſis Pennenſis, qui cùm eſſet poſitus inter ſylvas ad ripam fluminis Salini, evaſerat receptaculum flagirioſorum hominum, qui jugiter ibi morabantur tamquam in aſylo, adeò ut ex publicis atteſtationibus etiam conſtiterit fuiſſe à latronibus captum quendam inſignem Eccleſiaſticum, ac poſtea redemptum aureis ſeptingentis numerantes ſuper Altari maiori; qui ſanè Conventus, etſi pingues haberet proventus, tamen ſuppreſſus fuit, & data etiam facultas Epiſcopo, illum prophanandi, ac demoliendi, quia erat ſcandalum totius provinciæ. Quæ quidem facultas data fuit quoque aliquibus alijs Epiſcopis pro Conventibus ſuppreſſis, & eorum Eccleſijs exiſtentibus in locis ſolitarijs, & limitrophis, ad quos facinoroſi
12 homines confugere conſueverant. In talibus igitur Conventibus, in quibus ob exiguum Religioſorum numerum regularia inſtituta ſervari non poſſunt, non eſt ſervandus ordo graduationis ſuperiùs propoſitus tamquam impoſſibilis, ſed illicò poſſunt ſupprimi, & ſtatum ſæcularem reduci, & hoc innuit littera dicti cap. *Inter quatuor, de Religioſ. domibus*, in illis verbis: (Quamdiu monaſteria per Regulares remanere potuerint ordinata, non ſunt ad ſæculares Clericos transferenda.) A contrario enim intendit, ut ſi ordinata remanere non potuerint per Regulares, prout contingit in parvis Conventibus, utique ſtatim ſunt transferenda ad Clericos ſæculares: & hoc ſimiliter voluit gloſſa *hic* poſt caſum; quæ dum dixit, monaſterium ſemper reformari debere de hominibus ejuſdem profeſſionis, immediatè adjecit conditionem illam, *ſi fieri poſſit*, innuens per hoc à contrario, ut ſi fieri non poſſit, prout accidit in his Conventibus exiguis, non ſit neceſſe dictos gradus ſervari, ſed illicò Clerici ſæculares ſint ibi inſtituendi, quia Canones non jubent expectari exitum impoſſibilem, cap. *Erit autem lex*, 4. *diſtinct.* l. *Titius*, §. *final. ff. de excuſ. Tutor.* l. *Quæ ſub. conditione*, §. *Quoties*, *ff. de condit. inſtitut.* Baldus in l. *Si ideo vitio*, *Cod. de quibus, ut indig.* & directè hoc tenet gloſſa 1. *in* §. *Quæritur*, poſt cap. *Statuimus*, 19. *quæſt.* 3. cujus hæc ſunt verba, (Dicas ergo, quod de monaſterio nunquam poteſt fieri ſæcularis Eccleſia, ut hic dicitur, niſi enormiter vivant: tunc poſſunt Monachi removeri, & inſtitui ſæculares Canonici: tamen cum auctoritate Papæ, ut extravag. *Ne Clericus, vel Monachus.* Relatum; vel niſi ita ſit, quod non inveniantur aliqui de ordine illo, per quos poſſit locus ordinari, ut extra, *de Relig. domib. Inter.* Vel niſi ita ſit, quod

aliter non poſſit reformari locus ille, quàm per
Canonicos, ut extra *de ſtat. Monach. c. Cum nobis*,
13 quæ eſt remota: quinimò circumſcriptis exem-
ptionum privilegijs, quando monaſterium aliter
non poteſt reformari, reduci poteſt ad ſtatum ſæ-
cularem etiam ab Epiſcopo ordinaria authoritate,
ut notat Jo. Andr. in c. *Si Epiſcopus*, in gloſſa *1. 12.
quæſt. 2.* & concurdant Alanus, Tancredus, & Ber-
nardus, relati ab Archid. in cap. *Statuimus, num. 4.
circa fin. 15. quæſt. 3.* & hoc credit ſervandum Jo.
Andr. in d. c. *Inter quatuor*, in gloſſ. 1. *num. 3. de Re-
lig. domib.* & eſt de mente gloſſ. 1. ibi *in verb. Pone-
rentur*, & ſequitur Abb. *hic num. 5.* Neque verò ex
hoc aliqua inuritur nota religionibus, quæ per ſe
ſanctæ ſunt, & notiſſimum eſt quantum ex mona-
ſterijs pie inſtitutis, & rectè adminiſtratis in Eccle-
ſia Dei ſplendoris, atque utilitatis oriatur; ut in
Conc. Trid. *ſeſſ. 25. de Regular. ca. 1.* Sed ſolùm no-
tantur ipſi parvi Conventus, qui viris religioſis, ac
zelum Dei habentibus ſemper fuerunt exoſi, quip-
pe qui illarum decori, & utilitati ſemper magno-
perè detraxerunt, ita, ut vulgare ſit apud ipſoſmet
Prælatos regulares. Conventus parvi corrum-
punt magnos. Unde non immeritò in Bulla Inno-
centiana appellati ſunt Vulpes parvulæ, quæ de-
moliuntur vineas: Hæc enim verba quamvis à qui-
buſdam detractoribus temerè, ac per calumniam,
malinamque traducta fuerint ad religiones: ta-
men revera non ad religiones, ſed ad parvos i-
pſos Conventus referuntur, imò à religionibus
ipſis contra diſtinguuntur evidentiſſime: nam
in proœmio Bullæ Pontifex primò invehitur in
parvos Conventus, quòd ſint ſine ulla regulari
obſervantia, quòd fiant receptacula flagitioſorum,
& quòd majora monaſteria inficiant: & poſteà
ſubdit immediatè: Hæc quippe ſunt zizania à re-
ligionum tritico ſeparanda (ecce aperta contra-
diſtinctio Religionum, à parvis Conventibus.)
Hæ ſunt vulpes parvulæ (ſcilicet Conventus parvi)
quæ demoliuntur vineas (ſcilicet Religiones) hoc
eſt fermentum (id eſt parvi Conventus) quod
totam maſſam, id eſt religionem corrumpit. Et
ſanè cum Innoc. animum induxiſſet has parvu-
las domunculas de medio tollere, & abolere, u-
tique oportebat eum illorum malitiam, & per-
niciem exprobrare, ſicut moris fuit prædeceſſo-
rum Pontificum, qui cùm aliquem ordinem ſup-
primere, & extinguere voluerunt, illius quoq; abu-
ſus, & corruptelas palam eduxerunt, ut videre eſt
in proœmio Bullarum extinctionis Ord. Templa-
riorum, Humiliatorum SS. Barnabæ, & Ambroſij,
& Baſilij Armenorum; de quibus infra *n. 46.*

14 Sed & Joannes Maburnus Abbas Liutacen-
ſis in Belgio Ord. Canonicorum Regularium vir
admodum pius, & doctus, & ſcriptor antiquus,
cujus meminit multa cum laude Poſſevinus in
Apparatu ſacro, in Roſeto exercitiorum ſpiritua-
lium *tit. 2. c. 3. pag. 45.* ſic diſſerit de parvis Conven-
tibus. (In parvis Prioratibus (ſi Bernardo, Hugoni,
& Umberto creditur) & religio annihilatur defe-
ctu obſervantiæ, quæ ibi relaxatur, & meritum o-
bedientiæ imminuitur, continentia facilè pericli-
tatur; unde tales Prioratus parvi non ſunt niſi re-
ligionis diſſipatio, Monachorum proſtibula, & la-
trocinia Religioſorum. Religio enim ſemper in
Congregatione ſervatur in Conſilio juſtorum, &
15 in adunatione, non in diſperſione.) Hæc ille. Et pro-
pterea ipſimet Generales, & capita ordinum ſæ-
pius cogitarunt has regulares domunculas à re-
ligione abſcindere, & in manibus Epiſcoporum
dimittere, ad idque obtinuerunt etiam facultatem
à Romanis Pontificibus per litteras in forma Bre-
vis, in quibus aſſeruerunt parvos Conventus hu-
juſmodi obſervantiæ regularis, ac diſciplinæ rela-
xationem, totiuſque Ordinis dedecus, & ruinam
eſſe, ut diſertis verbis legitur in litteris fel. record.
Urbani VIII. ad Correctorem Generalem Mini-
morum S. Franciſci de Paula, ſub datum Romæ
16 die *23.* Junij *1633.* & in alis pluribus. Sed hac fa-
cultate uti non ſunt, vel quia Conventus hujuſmo-
di ſolvunt quotannis taxam contributionum capi-
tibus ordinum pro ſumptibus faciendis ratione of-
ficij; quæ quidem contributiones ex illorum di-
miſſione remanſiſſent valdè imminutæ, & exte-
nuatæ; niſi repartitæ fuiſſent inter alios Conventus
non ſuppreſſos, quod vix fieri potuiſſet ſine Fratrũ
querela: vel quia noluerunt in ſe concitare odium
Provincialium, qui à parvis Conventibus hauriũt
multam pecuniam ratione contributionum, &
procurationum occaſione viſitationis, & largitio-
num quas accipiunt à Superioribus localibus, &
Fratribus de familia: vel quia conſultius putatur
non perturbare tot Fratres in parvis Conventibus
filiationem habentes, & plerumque oriundos ex
locis, ubi Conventus ſunt ſiti, quibus ſuppreſſis, à
patria perpetuò exularent: vel quia noluerunt pri-
17 vare ſeipſos, & Provinciales juriſdictione, & au-
ctoritate, quam mediantibus his Conventibus ha-
bent ferè in ſingulis oppidis, villis, & pagis cujus-
que Diœceſis: vel quia tales Conventus alicui in-
ſerviunt pro hoſpitio Fratribus illac tranſeuntibus
occaſione Capituli, viſitationis, aut aliam ob cau-
ſam, qui alioquin cogerentur divertere ad caupo-
nem, vel hoſpitem: vel quia ſatius duxerunt ho-
minibus dictorum locorum hanc moleſtiam non
exhibere, qui libentius peccata ſua aperiunt Regu-
laribus, quam proprio Parocho, vel Presbyteris ſæ-
cularibus, ut experientia compertum eſt: vel de-
mum quia cùm in facultatibus ſupprimendi par-
vus Conventus Romani Pontifices quandoque
indulſerint, ut illorum bona applicarentur majori-
bus monaſterijs ejuſdem Ordinis, etiam alibi exi-
ſtentibus iſta applicatio ferè numquam potuit ef-
fectum ſortiri populis reclamantibus, & Regu-
lares tandem coacti fuerunt redire ad Conventus
dimiſſos, ut ſic vitarent populorum tumultus; im-
mò accidit aliquando, ut cùm inde aſportarent ſa-
cram, vel prophanam ſuppellectilem ad majorem
Conventum, populus manu armata reſtiterit, &
ſuppellectilem ablatam ad primum Conventum
vi reduxerit. Et ſanè cùm monaſteria ferè omnia
ſint fundata, & dotata ex erogationibus fidelium
pro Miſſis celebrandis, & Divinis officijs obeun-
dis in eorum Eccleſijs, ut notat Bellam. in cap. *Per
principalem num. 93. verſ. Et maximè quia bona, 9.
quæſt. 3.* allegabatur eſſe contra Canonicas ſanctio-
nes ſubtrahere populis auxilia ſpiritualia, & Eccle-
ſias relinquere omni cultu, ac veneratione deſti-
tutas, ut c. *Si quis vultis, 16. quæſt. 7. c. Et temporis,
in fin. 16. quæſt. 1. c. Extirpandæ, §. Quia vero ſupra
de præbend.* Et eſt expreſſum in Clem. *Ne in agro, §.
Ad hæc, verſ. Monachis locorum, de ſtat. Monach.* &
advertit Bellam. *loc. cit.*

18 Jure igitur optimo ſan. mem. Innocentius X.
Quod à pluribus ejus prædeceſſoribus optatum
fuerat, ſuppreſſit, & extinxit parvos Regularium
virorum Conventus in tota Italia, & Inſulis adja-
cen-

centibus, eoſque ad ſtatum ſæcularem reduxit,ut in Bulla inferius inſerta *n*.47.

19 Bona verò ipſorum applicavit aliis pijs uſibus in ijſdemmet locis,ubi conventus ſunt ſiti, iiſque non indigentibus, in aliis locis ejuſdem diœceſis.

20 Stante enim impoſſibilitate illos reformandi de regularibus ejuſdem,vel alterius Ordinis , & neceſſitate eos transferendi ad Clericos ſæculares, ut probatum eſt ſuprà, ſequitur perneceſſe, ut Papa nedum de poteſtate abſoluta , ſeu de plenitudine poteſtatis , ſecundùm quam eſt ſupra omne jus humanum poſitivum , cap. *Propoſuit,de conceſſ. Præbend.* ſed etiam de poteſtate ordinaria,& à jure regulata potuerit illorum bona applicare eiſdem Clericis ibi miniſtrantibus , ut ſic viverent de Altari,cui inſerviunt,1.*Ad Corinth*.9.cap.*Ex his*, 12. *q*.1.cap.*Ex officij,de præſcript*. cap. *Cùm ſecundùm de Præben*. juſtum namque eſt ut illi conſequantur ſtipendium,qui pro tempore ſuum commodare reperiuntur obſequium,cap. *Charitatem*,12.*quæſt*.2. cum concordantiis, quas poſui in cap. *Si quis ſanè*, *n*.7.*ſup.de pecul.Cleric*.Quemadmodum ſtante poteſtate Papæ , imò & Epiſcopi expellendi Monachos incorrigibiles à monaſterio, & illuc introducendi regulares alterius Ordinis reformationis cauſa , juxta gradum ſuperius propoſitum *n*.6. perneceſſe conſequitur certa, & inconcuſſa poteſtas aſſignandi eis alimenta ex reditibus monaſterii , ut labores impiorum juſti edant , quæ ſunt verba Decretalis *in fin*.

21 Sed objiciunt aliqui Monaſteria omnia ad hoc fundata , & fidelium erogationibus dotata fuerunt,ut in eis perpetuò manerent regulares , & ex proventibus ſuſtentarentur illorum , non autem ut eſſent habitacula Clericorum ſæcularium , cap. *Quæ ſemel*,19.*q*.3.cap.*Pervenit*,*il ſecondo*, cap. *Dudum*,18.*quæſt*.2.cap.*Poſſeſſiones,de rebus Eccleſ.non alien*.

22 His autem fundationibus Papa ſaltem de poteſtate ordinaria non videtur poſſe derogare , nec voluntates commutare ; nam ea, quæ ad certum uſum largitione ſunt deſtinata fidelium , ad illum debent, non ad alium converti,ut legitur in Clem. *Quia contingit in princ.de relig.domib*.& concordat

23 Concil. Tridentinum *ſeſſ*.25.*de reformat cap*.5. unde ut ait Bald.*conſ*.82. *Factum proponitur,num*. 1. *lib*.1.illud,quod eſt deputatum pro remedio animæ teſtatoris,contrahentis,vel tertii , in alios uſus auctoritate Principis converti non debet , quia loquendo de rationabili potentia non poteſt Apoſtolicus , vel Imperator reſcindere teſtamentum, vel contractum, vel aliam piam diſpoſitionem , de teſtamento expreſſum jure civili , in l. *Si teſtamentum,C.de teſtam*.de contractu eſt expreſſum jure civili in l. *Ratas,ad hoc C.de reſcindend.vendit*.& in l.*Legatum,ff.de uſufruct.legat*.De jure communi eſt expreſſum,quod non debet permutari ad alium uſum , ſi poteſt converti ad uſum deſtinatum, in cap. *Quia contingit,de relig.domibus*,in Clem. & paulò infra rationem reddit , quia talis permutatio,ſeu alteratio voluntatis eſt naturali rationi , & æquitati contraria. Hoc autem maximè videtur

24 procedere in illis fundationibus monaſteriorum, quæ factæ fuerunt ex conceſſione Papæ , quales ſunt fundationes omnes , quæ in Ordinibus Mendicantium factæ fuerunt poſt prohibitionem Bonifacii VIII. de qua in cap.*un*.*de exceſſ.Prælat.lib*.6. uſque ad publicationem Concilii Tridentini , quod videtur prohibitionem illam ſuſtuliſſe in *in cap*.3.*in fin.ſeſſ*.25.*de Regular*. tales enim fundationes cùm ſint ex cauſa oneroſa, tranſierunt in contractum,qui à Papa pro libito voluntatis revocari non poteſt,cap.1. *Cum materia de probat*. ubi poſt alios Beroius *num*.16. & 17.Bald.in l. *Qui ſe patris,C.unde liberi*,Alex.*conſil.ult.à num*.18.*lib*.4.

25 Succin.Sen.*conſ*.87.*num*.12.*lib*.3. Quæ concluſio ſumitur ex illo principio , quòd Papa non ſit propriè dominus bonorum Eccleſiæ,cap. *Mutationes*, 7.*quæſt*.1.& cap.*Non liceat Papæ*,12.*quæſt*.2. & ex Hoſt.notat Joan.Andr.in cap.*Cùm veniſſent,num*.7.*de judiciis*,& Gemin.in cap.1.*col*.2.*in princ.verſ. Quæro an Papa habeat dominium Eccleſiarum* , *de Summ.Trinit*.& *fid.Cathol.lib*.6.& eſt de mente S. Thomæ,in 2.2.*q*.63.*art*.2.*ad primum* dicentis Prælatum Eccleſiaſticum non eſſe dominum ſpiritualium,ut poſſit ea dare pro libito,ſed diſpenſatorem. ſecundùm illud 1.ad Corinth. *Sic nos exiſtimet homo,ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei*;ubi Cajetanus ſub nomine Prælati intelligit includi etiam Papam,& *q*.43.*art*.8. (Nec Papa , inquit , nec aliquis Prælatus eſt dominus rerum Eccleſiæ,ſed Eccleſia ipſa eſt domina , quia donatores non donant , & transferunt jura ſua in Papam,aut Prælatum,ſed in Eccleſiam Romanam , vel talem: Nec putes propterea quòd Papa habeat plenitudinem poteſtatis Eccleſiaſticæ , ob hoc poſſit de bonis Eccleſiæ diſponere , ſicut poteſt Eccleſia, quoniam plenitudo poteſtatis eccleſiaſticæ ipſius Papæ intelligitur in ſpiritualibus tantùm,&c. unde tenentur ad reſtitutionem , qui à Papa bona Eccleſiaſtica pro libito Papæ habuerunt,ut ditentur , exaltentur,& magnificentur , ſicut qui ab aliis ſimilia Eccleſiæ bona acceperunt ; omnis namque donatio Eccleſiaſticæ rei pietate,vel neceſſitate vacua non diſtributio , ſed diſſipatio eſt à diſpenſatore uſurpata.) Hæc Cajetan. & expreſsè docuit idem S.Thom. in 2.2.*quæſt*.100.*art*.1.Ad ſeptimum,ubi reddens rationem cur Papa poſſit committere ſimoniam,dicit : (quamvis enim res Eccleſiæ ſint ejus ut ſpiritualis diſpenſatoris , non tamen ſunt ejus ut domini , & poſſeſſoris.) Et fuit hæc doctrina S. Bernardi variis in locis *de conſideratione ad Eugenium Papam* , ſed præcipuè *lib*.4. *in fin*.in hæc verba:(Diſpenſatio tibi tradita eſt,non data poſſeſſio;ſi pergis uſurpare & hanc,contradicit tibi qui dicit , Meus eſt orbis terræ,& plenitudo ejus;poſſeſſionem, & dominium cede huic , tu curam illius habe,pars tua hæc, ultra ne extendas manum.) & *lib*.2.plurimas allegans S.Scripturæ auctoritates in *cap*. 6. concludit : (Forma Apoſtolica hæc eſt,dominatio interdicitur , indicitur adminiſtratio.)

26 Ad hanc objectionem reſponderi poteſt , primò , in hoc articulo pleroſque Canoniſtarum aliter ſentire ; nam Archid. in cap. 1. *poſt medium verſ. Sed licèt ita ſit, de Summ.Trinit*. relatis verbis D. Bernardi *ad Eugenium lib*.4. *in fin*. dicentis Eccleſiam Romanam eſſe Eccleſiarum matrem, non dominam,dicit ſic: (Sed quidquid dicat B.Bernardus,Eccleſia Romana in Canone domina nuncupatur,79.*diſt*.*Oportebat, in princ*.) Et Papa hoc dicit,Eccleſiæ meæ,97.*diſtinct*. Eccleſiæ,quod videtur ad dominium pertinere: de hoc 12.*q*.1.§.*ult*. & eum ſequitur totidem verbis Joan. Andr. ibi,

Google

aliter non poſſit reformari locus ille, quàm per Canonicos, ut extra *de ſtat. Monach.* c. *Cum nobis*,
13 quæ eſt remota: quinimò circumſcriptis exemptionum privilegijs, quando monaſterium aliter non poteſt reformari, reduci poteſt ad ſtatum ſæcularem etiam ab Epiſcopo ordinaria authoritate, ut notat Jo. Andr. in c. *Si Epiſcopus*, in gloſſa *1. 12. quæſt.* 2. & concordant Alanus, Tancredus, & Bernardus, relati ab Archid. in cap. *Statuimus, num.* 4. *circa fin.* 15. *quæſt.* 3. & hoc credit ſervandum Jo. Andr. in d. c. *Inter quatuor*, in gloſſ. 1. *num.* 3. *de Relig. domib.* & eſt de mente gloſſ. 1. ibi *in verb. Ponerentur*, & ſequitur Abb. *hic num.* 5. Neque verò ex hoc aliqua inuritur nota religionibus, quæ per ſe ſanctæ ſunt, & notiſſimum eſt quantum ex monaſterijs piè inſtitutis, & rectè adminiſtratis in Eccleſia Dei ſplendoris, atque utilitatis oriatur; ut in Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *de Regular. ca.* 1. Sed ſolùm notantur ipſi parvi Conventus, qui viris religioſis, ac zelum Dei habentibus ſemper fuerunt exoſi, quippe qui illarum decori, & utilitati ſemper magnoperè detraxerunt, ita, ut vulgare ſit apud ipſoſmet Prælatos regulares, Conventus parvi corrumpunt magnos. Unde non immeritò in Bulla Innocentiana appellari ſunt Vulpes parvulæ, quæ demoliuntur vineas: Hæc enim verba quamvis à quibuſdam detractoribus temerè, ac per calumniam, malitiamque traducta fuerint ad religiones: tamen revera non ad religiones, ſed ad parvos ipſos Conventus referuntur, imò à religionibus ipſis contra diſtinguuntur evidentiſſimè: nam in proœmio Bullæ Pontifex primò invehitur in parvos Conventus, quòd ſint ſine ulla regulari obſervantia, quòd fiant receptacula flagitioſorum, & quòd majora monaſteria inficiant: & poſtea ſubdit immediatè: Hæc quippe ſunt zizania à religionum tritico ſeparanda (ecce aperta contradiſtinctio Religionum, à parvis Conventibus.) Hæ ſunt vulpes parvulæ (ſcilicet Conventus parvi) quæ demoliuntur vineas (ſcilicet Religiones) hoc eſt fermentum (id eſt parvi Conventus) quod totam maſſam, id eſt religionem corrumpit. Et ſanè cùm Innoc. animum induxiſſet has parvulas domunculas de medio tollere, & abolere, utique oportebat eum illorum malitiam, & perniciem exprobrare, ſicut moris fuit prædeceſſorum Pontificum, qui cùm aliquem ordinem ſupprimere, & extinguere voluerunt, illius quoq; abuſus, & corruptelas palam eduxerunt, ut videre eſt in proœmio Bullarum extinctionis Ord. Templariorum, Humiliatorum SS. Barnabæ, & Ambroſij, & Baſilij Armenorum; de quibus infra *n.* 46.

14 Sed & Joannes Maburnus Abbas Liuracenſis in Belgio Ord. Canonicorum Regularium vir admodum pius, & doctus, & ſcriptor antiquus, cujus meminit multa cum laude Poſſevinus in Apparatu ſacro, in Roſeto exercitiorum ſpiritualium *tit.* 2. *c.* 3. *pag.* 45. ſic diſſerit de parvis Conventibus. (In parvis Prioratibus (ſi Bernardo, Hugoni, & Umberto creditur) & religio annihilatur defectu obſervantiæ, quæ ibi relaxatur, & meritum obedientiæ imminuitur, continentia facilè periclitatur; unde tales Prioratus parvi non ſunt niſi religionis diſſipatio, Monachorum proſtibula, & latrocinia Religioſorum. Religio enim ſemper in Congregatione ſervatur in Concilio juſtorum, &
15 in adunatione, non in diſperſione.) Hæc ille. Et propterea ipſimet Generales, & capita ordinum ſæpius cogitarunt has regulares domunculas à religione abſcindere, & in manibus Epiſcoporum dimittere, ad idque obtinuerunt etiam facultatem à Romanis Pontificibus per litteras in forma Brevis, in quibus aſſeruerunt parvos Conventus hujuſmodi obſervantiæ regularis, ac diſciplinæ relaxationem, totiuſque Ordinis dedecus, & ruinam eſſe, ut difertis verbis legitur in litteris fel. record. Urbani VIII. ad Correctorem Generalem Minimorum S. Franciſci de Paula, ſub datum Romæ
16 die 23. Junij 1633. & in alijs pluribus. Sed hac facultate uſi non ſunt, vel quia Conventus hujuſmodi ſolvunt quotannis taxam contributionum capitibus ordinum pro ſumptibus faciendis ratione officij; quæ quidem contributiones ex illorum dimiſſione remanſiſſent valdè imminutæ, & extenuatæ; niſi repartitæ fuiſſent inter alios Conventus non ſuppreſſos, quod vix fieri potuiſſet ſine Fratrũ querela: vel quia noluerunt in ſe concitare odium Provincialium, qui à parvis Conventibus hauriũt multam pecuniam ratione contributionum, & procurationum occaſione viſitationis, & largitionum quas accipiunt à Superioribus localibus, & Fratribus de familia: vel quia conſultius putatur non perturbare tot Fratres in parvis Conventibus filiationem habentes, & plerumque oriundos ex locis, ubi Conventus ſunt ſiti, quibus ſuppreſſis, à patria perpetuò exularent: vel quia noluerunt pri-
17 vare ſeipſos, & Provinciales juriſdictione, & auctoritate, quam mediantibus his Conventibus habent ferè in ſingulis oppidis, villis, & pagis cujuſque Diœceſis: vel quia tales Conventus alicui inſerviunt pro hoſpitio Fratribus illac tranſeuntibus occaſione Capituli, viſitationis, aut aliam ob cauſam, qui alioquin cogerentur divertere ad cauponem, vel hoſpitem: vel quia ſatius duxerunt hominibus dictorum locorum hanc moleſtiam non exhibere, qui liberius peccata ſua aperiunt Regularibus, quam proprio Parocho, vel Presbyteris ſæcularibus, ut experientià compertum eſt: vel demum quia cùm in facultatibus ſupprimendi parvos Conventus Romani Pontifices quandoque indulſerint, ut illorum bona applicarentur majoribus monaſterijs ejuſdem Ordinis, etiam alibi exiſtentibus iſta applicatio ferè numquam potuit effectum ſortiri populis reclamantibus, & Regulares tandem coacti fuerunt redire ad Conventus dimiſſos, ut ſic vitarent populorum tumultus; imò accidit aliquando, ut cùm inde aſportarent ſacram, vel prophanam ſupellectilem ad majorem Conventum, populus manu armata reſtiterit, & ſupellectilem ablatam ad primum Conventum vi reduxerit. Et ſanè cùm monaſteria ferè omnia ſint fundata, & dotata ex erogationibus fidelium pro Miſſis celebrandis, & Divinis officijs obeundis in eorum Eccleſijs, ut notat Bellam. in cap. *Per principalem num.* 93. *verſ. Et maximè quia bona*, 9. *quæſt.* 3. allegabatur eſſe contra Canonicas ſanctiones ſubtrahere populis auxilia ſpiritualia, & Eccleſias relinquere omni cultu, ac veneratione deſtitutas, ut c. *Si quis voluit*, 16. *quæſt.* 7. c. *Et temporis, in fin.* 16. *quæſt.* 1. c. *Extirpandæ*, §. *Qui verò ſupra de præbend.* Et eſt expreſſum in Clem. *Ne in agro*, §. *Ad hæc, verſ. Monachis locorum, de ſtat. Monach.* & advertit Bellam. *loc. cit.*

18 Jure igitur optimo ſan. mem. Innocentius X. Quod à pluribus ejus prædeceſſoribus optatum fuerat, ſuppreſſit, & extinxit parvos Regularium virorum Conventus in tota Italia, & Inſulis adjacen-

centibus, eoſque ad ſtatum ſæcularem reduxit, ut in Bulla inſerius inſerta *n.* 47.

19 Bona verò ipſorum applicavit aliis pijs uſibus in iiſdemmet locis, ubi conventus ſunt ſiti, uſque non indigentibus, in aliis locis eiuſdem diœceſis.

20 Stante enim impoſſibilitate illos reformandi de regularibus ejuſdem, vel alterius Ordinis, & neceſſitate eos transferendi ad Clericos ſæculares, ut probatum eſt ſuprà, ſequitur perneceſſe, ut Papa nedum de poteſtate abſoluta, ſeu de plenitudine poteſtatis, ſecundùm quam eſt ſupra omne jus humanum poſitivum, cap. *Propoſuit, de conceſſ. Præbend.* ſed etiam de poteſtate ordinariâ, & à jure regulata potuerit illorum bona applicare eiſdem Clericis ibi miniſtrantibus, ut ſic viverent de Altari, cui inſerviunt, 1. *Ad Corinth.* 9. cap. *Ex his*, 12. *q.*1. cap. *Ex officij, de præſcript.* cap. *Cùm ſecundùm de Præben.* iuſtum namque eſt ut illi conſequantur ſtipendium, qui pro tempore ſuum commodare reperiuntur obſequium, cap. *Charitatem*, 12. *quæſt.* 2. cum concordantiis, quas poſui in cap. *Si quis ſanè*, *n.* 7. *ſup. de pecul. Cleric.* Quemadmodum ſtante poteſtate Papæ, imò & Epiſcopi expellendi Monachos incorrigibiles à monaſterio, & illuc introducendi regulares alterius Ordinis reformationis cauſa, iuxta gradum ſuperius propoſitum *n.* 6. perneceſſe conſequitur certa, & inconcuſſa poteſtas aſſignandi eis alimenta ex redditibus monaſterii, ut labores impiorum juſti edant, quæ ſunt verba Decretalis *in fin.*

21 Sed objiciunt aliqui Monaſteria omnia ad hoc fundata, & fidelium erogationibus dotata fuerunt, ut in eis perpetuò manerent regulares, & ex proventibus ſuſtentarentur illorum, non autem ut eſſent habitacula Clericorum ſæcularium, cap. *Quæ ſemel*, 19. *q.* 3. cap. *Pervenit*, *el ſecundo*, cap. *Dudum*, 18. *quæſt.* 2. cap. *Poſſeſſiones, de rebus Eccleſ. non alien.*

22 His autem fundationibus Papa ſaltem de poteſtate ordinaria non videtur poſſe derogare, nec voluntates commutare; nam ea, quæ ad certum uſum largitione ſunt deſtinata fidelium, ad illum debent, non ad alium converti, ut legitur in Clem. *Quia contingit, in princ. de relig. domib.* & concordat

23 Concil. Tridentinum *ſeſſ.* 25. *de reformat. cap.* 5. unde ut ait Bald. *conſ.* 82. *Factum proponitur, num.* 1. *lib.* 1. illud, quod eſt deputatum pro remedio animæ teſtatoris, contrahentis, vel tertii, in alios uſus auctoritate Principis converti non debet, quia loquendo de rationabili potentia non poteſt Apoſtolicus, vel Imperator reſcindere teſtamentum, vel contractum, vel aliam piam diſpoſitionem, de teſtamento expreſſum jure civili, in l. *Si teſtamentum, C. de teſtam.* de contractu eſt expreſſum jure civili in l. *Rata, ad hoc C. de reſcindend. vendit.* & in l. *Legatum, ff. de uſufruct. legat.* De iure communi eſt expreſſum, quod non debet permutari ad alium uſum, ſi poteſt converti ad uſum deſtinatum, in cap. *Quia contingit, de relig. domibus*, in Clem. & paulò infra rationem reddit, quia talis permutatio, ſeu alteratio voluntatis eſt naturali rationi, & æquitati contraria. Hoc autem maximè videtur

24 procedere in illis fundationibus monaſteriorum, quæ factæ fuerunt ex conceſſione Papæ, quales ſunt fundationes omnes, quæ in Ordinibus Mendicantium factæ fuerunt poſt prohibitionem Bonifacii VIII. de qua in cap. *un. de exceſſ. Prælat. lib.* 6. uſque ad publicationem Concilii Tridentini, quod videtur prohibitionem illam ſuſtuliſſe in *in cap.* 3. *in fin. ſeſſ.* 25. *de Regular.* tales enim fundationes cùm ſint ex cauſa oneroſa, transferunt in contractum, qui à Papa pro libito voluntatis revocari non poteſt, cap. 1. *Cum materia de probat.* ubi poſt alios Beroius *num.* 16. & 17. Bald. in l. *Qui ſe patris, C. unde liberi*, Alex. *conſil. ult. à num.* 18. *lib.* 4.

25 Soccin. Sen. *conſ.* 87. *num.* 12. *lib.* 3. Quæ concluſio ſumitur ex illo principio, quòd Papa non ſit proprè dominus bonorum Eccleſiæ, cap. *Mutationes*, 7. *queſt.* 1. & cap. *Non liceat Papæ*, 12. *quæſt.* 2. & ex Hoſt. notat Joan. Andr. in cap. *Cùm veniſſent, num.* 7. *de iudicus*, & Gemin. in cap. 1. *col.* 2. *in princ. verſ. Quæro an Papa habeat dominium Eccleſiarum, de Summ. Trinit. & fid. Cathol. lib.* 6. & eſt de mente S. Thomæ, in 2. 2. *q.* 63. *art.* 2. *ad primum* dicentis Prælatum Eccleſiaſticum non eſſe dominum ſpiritualium, ut poſſit ea dare pro libito, ſed diſpenſatorem, ſecundùm illud 1. ad Corinth. *Sic nos exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei*, ubi Cajetanus ſub nomine Prælati intelligit inclu*di* etiam Papam, & *q.* 43. *art.* 8. (Nec Papa, inquit, nec aliquis Prælatus eſt dominus rerum Eccleſiæ, ſed Eccleſia ipſa eſt domina, quia donatores non donant, & transferunt jura ſua in Papam, aut Prælatum, ſed in Eccleſiam Romanam, vel talem: Nec putes propterea quòd Papa habeat plenitudinem poteſtatis Eccleſiaſticæ, ob hoc poſſit de bonis Eccleſiæ diſponere, ſicut poteſt Eccleſia, quoniam plenitudo poteſtatis eccleſiaſticæ ipſius Papæ intelligitur in ſpiritualibus tantùm, &c. unde tenentur ad reſtitutionem, qui à Papa bona Eccleſiaſtica pro libito Papæ habuerunt, ut ditentur, exaltentur, & magnificentur, ſicut qui ab aliis ſimilia Eccleſiæ bona acceperunt; omnis namque donatio Eccleſiaſticæ rei pietate, vel neceſſitate vacua non diſtributio, ſed diſſipatio eſt à diſpenſatore uſurpata.) Hæc Cajetan. & expreſsè docuit idem S. Thom. in 2. 2. *quæſt.* 100. *art.* 1. Ad ſeptimum, ubi reddens rationem cur Papa poſſit committere ſimoniam, dicit: (quamvis enim res Eccleſiæ ſint ejus ut ſpiritualis diſpenſatoris, non tamen ſunt ejus ut domini, & poſſeſſoris.) Et fuit hæc doctrina S. Bernardi variis in locis *de conſideratione ad Eugenium Papam*, ſed præcipuè *lib.* 4. *in fin.* in hæc verba: (Diſpenſatio tibi tradita eſt, non data poſſeſſio; ſi pergis uſurpare & hanc, contradicit tibi qui dicit, Meus eſt orbis terræ, & plenitudo ejus; poſſeſſionem, & dominium cede huic, tu curam illius habe: pars tua hæc, ultra ne extendas manum.) & *lib.* 2. plurimas allegans S. Scripturæ auctoritates in *cap.* 6. concludit: (Forma Apoſtolica hæc eſt, dominatio interdicitur, indicitur adminiſtratio.)

26 Ad hanc objectionem reſponderi poteſt, primò, in hoc articulo pleroſque Canoniſtarum aliter ſentire; nam Archid. in cap. 1. *poſt medium verſ. Sed licèt ita ſit, de Summ. Trinit.* relatis verbis D. Bernardi *ad Eugenium lib.* 4. *in fin.* dicentis Eccleſiam Romanam eſſe Eccleſiarum matrem, non dominam, dicit ſic: (Sed quidquid dicat B. Bernardus, Eccleſia Romanam Canone domina nuncupatur, 79. *diſt. Oportebat, in princ.*) Et Papa hoc dicit, Eccleſiæ meæ, 97. *diſtinct.* Eccleſiæ, quod videtur ad dominium pertinere: de hoc 12. *q.* 1. §. *ult.* & eum ſequitur totidem verbis Joan. Andr. ibi, *n.* 5.

num.5. ſimiliter Paulus de Leazar.in Clem. 1. de
Summ. Trinitat. dicit Papam eſſe dominum rerum
omnium Eccleſiarum,& eum ſequuntur ibi Car-
din.num.4.Barbat.num.4.5.& 6. & Corneus conſ.
349.Videtur,num.5.vol.1. aſſignantes rationem di-
verſitatis inter Papam,& Imperatorem,qui non eſt
propriè dominus rerum privatorum.l.Bene à Zeno-
27 ne,juncta gloſſ.in verb. Omnia Principis,C.de qua-
drien. præſcript. & propterea Speculator in tit.de
28 præſcript.num.18.verſ.Illud etiam quæritur.dicit Pa-
pam non poſſe contra alias Eccleſias præſcribere:
nam omnes Eccleſiæ ſuæ ſunt, quia habet plenitu-
dinem poteſtatis in quamlibet earum,cap. Qui ſe
ſcit,2.quæſt.6.cap. Nunc verò,9.q.3.cap. Propoſuit,
de conceſſ.præbend.d.l. Benè à Zenone,c. Convenior,
23.quæſt.8. ergo per præſcriptionem nihil acquire-
ret:ſed & Innocentius in cap. Cùm pridem,in verb.
Reſignavit, de pact. dicit Papam habere plenitudi-
nem poteſtatis ſuper omnes Eccleſias ſingulariter,
& univerſaliter,c.Decreto,2.q.6. item Petr.de An-
29 char.in proœm.ſexti,c.Sacroſancta,n.3.Papam habe-
re latiſſimum arbitrium in rebus eccleſiaſticis o-
mnium Eccleſiarum transferendi, & pro libitu di-
ſponendi;& aſſignat rationem differentiæ inter res
Eccleſiarum,& res privatorum, & ante eum Bald.
illius Præceptor d.conſ.24. in princ.lib.2. (Papa,
inquit,poteſt res, & bona omnium Eccleſiarum
Orbis adminiſtrare, & diſponere pro libito volun-
tatis, præſertim ſubſiſtentibus cauſis,& quod fit ab
eo, videtur procedere ab ore Dei.) cap. Si omnes,
19.diſt.& idem Bald.conſ.175.Papa,ſive Eccleſia Ro-
mana,lib.2.conſuluit pro validitate venditionis bo-
norum cujuſdam monaſterij factæ per Papam cui-
dam nobili,& num.2.ſic ait: (Præterea hic Domi-
nus Papa non vendidit rem alienam, ſed ſuam:
nam omnes res Eccleſiarum ſuæ ſunt quoad ple-
30 nam,& liberam diſpoſitionem.) Item Socin.Sen.
conſ.13.Præſens concluſio, vol.1. ſimiliter reſpondit
Papam poſſe facere Monachum profeſſum teſta-
bilem, & dare illi facultatem donandi bona mo-
naſterio acquiſita,& num.34.ſic loquitur: (Nec
dicat quiſpiam,quòd Papa non poſſit præjudicare
Eccleſijs, vel monaſterijs ſuper hujuſmodi bonis;
quoniam hoc eſt manifeſtè falſum, quoniam Pa-
pa in beneficijs, & ipſorum bonis habet omnimo-
dam,& abſolutam poteſtatem,cap. 2. in princip. de
Præbend.lib.6.Clem.1.Vt lite pendente,notat gloſſ.
9.quæſt.3.cap.Per principalem, & probatur 78.diſt.
cap.Oportebat,& 97.diſtinct.Eccleſiæ,tenet Joan.
Andr.in c. 1.de Summ. Trin.lib.6. & poſito quod
verum dominium non ſit ſuum, ſecundùm quod
aliqui voluerunt, tamen ipſe habet omnimodam,
& abſolutam diſpoſitionem, adminiſtrationem,&
diſpenſationem,& poteſt unire Eccleſias,& ſuppri-
mere dignitates,& alteram alteri ſubjicere, & jura
unius alteri dare,ut 16.quæſt.1. cap.Et temporis, &
§.Sunt duo,de exceſſ.Prælat.cap.Sunt nuire.de offic.
legat.cap. Tranſlationem, ſicut Princeps poteſt de
rebus fiſcalibus,l.Benè à Zenone,C.de quadrien.præ-
ſcript.) Hactenus verba Mariani Soccini. Quini-
31 mò dicunt Lud.Roman. conſ.400. circa primum
in 1.col.& in 10.col.& ex illo Curneus d. conſ.349.
num.6.Papam poſſe etiam ſine cauſa jura unius Ec-
cleſiæ auferre,& dare alteri ſi vult,dicentes hoc eſſe
expreſſum in cap.Ex multiplici,de Decimis, & in
Clem.Dudum,§.Nos,de Sepult. idemque dixerunt
in cap.Conſtitutus,Butr.num.7.& Abb.num.15.de
Relig.Domib.& voluit gloſſ.in cap. Si gratiosè, in
ver.A Romano Pontifice,in fin.de reſcript.lib.6.quam
32 ſequitur Decius conſ.341. Viſo puncto,num.9.qui-
bus demum addo Paulum de Caſtro conſil.288.ſub
num.3.lib.1.ubi notabiliter ait: (Aut quæritur an
Papa poſſit auferre alicui Eccleſiæ dominium rei
ſuæ, vel aliquod jus illi quæſitum: & clarum eſt,
quod ſic ex ſola voluntate,& ſine aliqua cauſa,licèt
facere hoc non debeat per ea,quæ habentur in cap.
1.22.diſtinct. & d.cap. Conſtitutus, de Relig.Domib.
de privileg.cap. Antiqua, & ratio eſt,quia domini-
um rerum eccleſiaſticarum,propriè loquendo non
eſt apud aliquam Eccleſiam particularem,ſed apud
Chriſtum,ut notat Innoc. de cauſ.poſſeſ.& propriet.
cap.Cùm ſuper,cujus Papa eſt Vicarius cum omni-
moda poteſtate in terris, eo quia Eccleſia Catho-
lica,cujus Chriſtus eſt caput, eſt una, cujus Prin-
cipatus eſt apud Eccleſiam Romanam, quæ fuit à
Deo immediatè inſtituta; cæteræ verò Eccleſiæ
tamquam rivuli fuerunt inſtitutæ ab ipſa Romana
Eccleſia,ut d.cap.1.22.diſtinct.& 24.quæſt.1. cap.
Loquitur, & ideo quidquid juris eſt apud particu-
lares Eccleſias,eſt etiam apud Papam, qui,ut dixit
33 Joan. Monachus eſt pater patrum, & cum omni
Prælato in poteſtate, & juriſdictione concurrit:
unde quando aufert rem alicui particulari Eccle-
ſiæ, potius dicitur auferre adminiſtrationem,
quàm dominium,extra de donat cap.2,quia domi-
nium eſt potius apud ipſum Papam, cùm ſit apud
Chriſtum, cujus eſt Vicarius, vel apud Eccleſiam
Catholicam, quæ eſt una, cujus ipſe eſt Princeps
per illa verba Chriſti ad Petrum: Paſce oves meas.)
Hactenus verba Pauli de Caſtro, & eum ſequitur
34 Decius d.conſ.341.num.8.& 9. Ex quibus apparet
hanc opinionem communiter teneri,quam etiam
amplectuntur noviſſimè Domini de Rota apud
Merlin.deciſ. 775. tomo 2. ubi reſolvunt Papam
eſſe dominum omnium bonorum Eccleſiarum,
& habere plenariam diſpoſitionem Jure Mo-
narchico, quod apud eum reſidet in univerſum
corpus Eccleſiæ,& ſingula ejus membra: idque
confirmant quamplurimis auctoritatibus,& ratio-
35 nibus. Et idem repetunt in terminis noſtris deciſ.
846. nam cum fel. rec. Clemens VIII. ſæcula-
rizaſſet omnes Eccleſias, & beneficia Canonico-
rum Regularium Ordinis S. Auguſtini principa-
tus Cataloniæ,illaque, & illorum proprietatem, &
dominium ſuæ, ac Sedis Apoſtolicæ diſpoſitioni
dumtaxat reſervaſſet, Rota reſolvit hujuſmodi re-
ſervationem intrare etiam ultra regulas Cancella-
riæ in menſibus non reſervatis, & cùm pars adver-
ſa contenderet reſervationem eſſe intelligendam
reſpectu dominii, non autem reſpectu collationis,
Rota ibi num. 11. refellit hanc interpretationem;
quia inquit etiam ſi Papa expreſsè non reſervaſ-
ſet ſibi dominium, & proprietatem Eccleſiarum;
attamen ipſe Pontifex tamquam caput Eccleſiæ
ante ſæcularizationem erat dominus, & ſupre-
mus arbiter dominii, & proprietatis Eccleſiarum,
allegat Rotam deciſ.81.num.9.& 10.p.5 rec.& alios
complures.
36 Sed quicquid ſit de veritate harum opinionum,
de quibus poteſt conſuli Cardin.Bellarm.in c.Cùm
ſuper,in 1,quæſt,de cauſ.poſſeſ.& propriet. & in cap.
Per principalem,in 4.quæſt,principal.9.q.3,ubi hanc
materiam latiſſimè, & magiſtraliter proſequitur à
num.72.uſque ad n.100.& Navarr.in Commentario
de Spoliis Clericorum ſuper cap.Non liceat Papæ,in
7.notab.12.q.2.

Re-

Reſpondetur 2. dicta Theologorum, de quibus
ſupra à *num. 21.* ad caſum præſentem non perti-
nere; quia Papa ad ſuppreſſionem parvorum Con-
ventuum & applicationem bonorum non pro-
ceſſit quaſi dominus bonorum Eccleſiaſticorum
pro libito voluntatis, & de poteſtate abſoluta,
ſed ex juſtis, & rationabilibus cauſis pro debito
ſui paſtoralis officij, & ſecundum canonicas ſan-
ctiones, ut evidenter oſtendunt rationes expreſſæ
in procœmio Bullæ, de qua infra *num. 47.* & abun-
dè oſtenſum eſt ſupra à *num. 8. uſque ad num. 21.*
concurrente autem juſta cauſa, quæ in Papa
ſemper præſumitur, ut per Socin. *d. conſ. 13. num.
35. vol. 1.* & Merlin. *d. deciſ. 775.* Conveniunt omnes
tam Canoniſtæ, quàm Theologi, Papam uti ſu-
premum adminiſtratorem, ac diſpenſatorem bo-
norum Eccleſiaſticorum poſſe res uni Eccleſiæ
auferre, & dare alteri, ut tradunt omnes in ca. *Quæ
in Eccleſiarum, de Conſtit.* poſt gloſ. in cap. *Omnes,
in verb. Inſtituta, 22. diſt.* & gloſ. *penult.* in c. *Duo ſi-
mul, de offic. Ordinar.* Bellam, in dict. c. *Per principa-
lem, numer. 9.* ubi dicit caſum eſſe indubitabilem,
quod Papa cum juſta & rationabili cauſa res unius
Eccleſiæ alteri Eccleſiæ poteſt donare, vel impigno-
rare in perpetuum, vel ad tempus. Unde & poteſt
ultimas voluntates commutare, nec unquam apud
viros catholicos juſta cauſa ſubſiſtente revocata
fuit in dubium hæc Summi Pontificis auctoritas,
eamque expreſsè agnovit Viennenſe Concilium
ut in Clement. *Quia contingit, in princ. de Relig. do-
mib.* innovata à Conc. Tridentino *ſeſſ. 7. cap. ult. &
ſeſſ. 25. de refor. cap. 8.* nam quamvis ibi caveatur, ut
ea, quæ ad certum uſum largitione ſunt deſtinata
fidelium, ad illum debeant, non ad alium conver-
ti: tamen ante verbum *converti*, inſeritur clauſula
illa, *ſalva quidem Sedis Apoſtolicæ auctoritate:* unde
gloſſ. ibi *in ver. Sedis Apoſtolicæ,* (Nota, inquit, per
hanc litteram ſolum Papam alterare poſſe uſum
illorum, quæ per fideles donata ſunt, vel relicta.)
& concordant ibi Paulus, Card. Anchar. & omnes
& firmant Oldrad. *conſ. 61. Cum Regi Franciæ, in
fin.* Gemin. *conſ. 63. Dubia ſuprascripta, in princ.* An-
char. *conſ. 282. Pro deciſione, in princ.* Abbas *conſ. 15.
Duo ſunt, num. 3. lib. 2.* Calderin. *conſ. 419. alias 3.
de Relig. domibus,* Butr. *conſ. 33. in fin. num. 4.* Alex.
*conſ. 2. Viſis codicillis, num. 19. in fin. verſ. Præterea
quocumque juris, lib. 1.* & alibi paſſim Doctores. Et
37 ſanè quod ſpectat ad rem præſentem, aut bona
fuerunt Eccleſiis, vel monaſteriis donata ſim-
pliciter, & abſque ulla reſervatione, & ſtatim
atque ſunt donata Eccleſiæ, ſunt immediatè ac-
quiſita Deo, ut notat Innocent. in c. *Cum ſuper,
numer. 3. de cauſ. poſſeſſ. & propr.* & in cap. *Verum,
num. 2. de for. compet.* & proinde ſubſunt omnimo-
dæ diſpoſitioni Romani Pontificis immediati
illius Vicarii, & ſupremi adminiſtratoris, ac di-
ſpenſatoris bonorum Eccleſiaſticorum, ut not.
omnes in c. 1. *de Summ. Trinit. & fide cathol. lib. 6.*
& in Clem. 1. *eod. tit.* & in Clem. *Quia contingit, de
relig. domibus,* ubi in ſpecie Guliel. de Monte Lau-
duno, & poſt eum Card. *num. 4.* dicunt Papam
eſſe gubernatorem in ſolidum univerſalis Eccleſiæ,
cuius caput eſt Eccleſia Romana, & ita eius eſt
tanquam capitis ad membra ſingula alimenta
transfundere, cap. *Cuncta per mundum,* & cap. *Per
38 principalem, 9. quæſt. 3.* Aut donata fuerunt ea con-
ditione, vel pacto adiecto, ut recedentibus fratri-
bus, bona redeant ad donantem, vel eius hære-
dem: & hoc pactum non comprehendit caſum
quando recedunt de licentia, vel mandato Papæ,
qui eſt Summus Princeps, dict. cap. *Cuncta per
mundum, 9. quæſt. 3.* & ita in his terminis poſt Jo.
de Deo tenet Jo. Andr. in cap. *un. num. 2. col. 3. ante
medium verſ. Sciendum eſt, de relig. domibus. lib. 6.*
Adde, quod in tali diſpoſitione intelligitur exce-
pta auctoritas Papæ, c. *Venientes, de jurejurand.* &
pactum reſolutivum intrat ſolum quando fratres
recedunt facto ſuo, non autem quando recedunt
facto, vel juſſu Principis, l. *Lucius Titius, ff. de e-
vict.* quemadmodum doctrina illa, quod relicta
ad certum uſum non poſſint in alium uſum con-
verti, quando teſtator expreſsè hoc prohibuit adi-
mendo legatum in eventum contraventionis, ju-
xta textum in §. *Sanctiſſimus,* in Auth. *de alienat. in
Emphyt.* & tradita per Bero. *conſ. 49. lib. 2.* proce-
dit in inferioribus, non autem in Principe, ut no-
tabiliter declarat Bart. *in tract. minor. lib. 2. diſt. 2.
c. 13. n. 13.* Pet. de Peruſio, *in tract. de Canon. port. E-
piſc. c. 7. num. 38.* & ſcripſi plenius in c. *Nos quidem,
39 de teſtam.* Quod ſi donator adjeciſſet prohibi-
tionem expreſſam, ne ſua voluntas commutari
poſſet etiam per Papam; hæc prohibitio uti repu-
gnans ſupremæ Principis poteſtati, tanquam tur-
pis, & impoſſibilis haberetur pro non adjecta, l.
Si quis ita inſtitutus, l. *Quæ ſub conditione,* l. *Con-
ditiones quæ,* & l. *Conditiones contra, ff. de Condit. in-
ſtitut.* §. *Impoſſibilis, Inſtitut. de hær. inſt.* tenet Imol.
in l. *Si alienum, in princ. nu. 3. ff. eod.* Angel. in l. *Quı-
dam,* §. *Illo, n. 2.* & ibi etiam Paul. de Caſtro, *in fin.
C. de neceſſar. ſerv. hæred. inſtit.* Et prohibitione illa
non obſtante poſſet Papa hujuſmodi voluntatem
commutare etiam ſine cauſa de poteſtate abſolu-
ta, licet non de rationabili potentia, ut fatetur Be-
ro *d. conſ. 49.* & ante eum Bald. *in conſ. 82. Factum
proponitur, n. 1. & 2. lib. 1.* Præterea in edicto prohi-
bitorio de pijs voluntatibus in alium uſum non
commutandis lex Canonica præſervat, & vult ſal-
vam eſſe Apoſtolicæ Sedis auctoritatem, ut in d.
Clem. *Quia contingit, de relig. domibus,* at nemo po-
teſt cavere, ne illa lex in ſuo teſtamento locum ha-
beat, l. *Nemo poteſt, ff. de legat,* 1. & in Auth. *de Ec-
cleſ. tit.* §. *Si quis autem pro redemptione, coll. 9.* &
c. *Tua nobis, ſupra de teſtam.* & ideo ſimilium pro-
hibitionum Romani Pontifices in Signatura Gra-
tiæ nullam rationem habere conſueverunt: & hæc
poteſtas ſupponitur tanquam indubitata etiam à
Conc. Trid. *c. 6. ſeſſ. 22.*

40 Quemadmodum nec quiſquam Catholicus
auſus unquam fuit ponere os in cœlum, & in quæ-
ſtionem vocare poteſtatem Papæ reducendi ex
juſta cauſa regulares Eccleſias ad ſtatum ſæcula-
rem, & illarum bona in alios pios uſus convertén-
di, de quo eſt caſus in præallegato c. *Inter quatuor,
de relig. domib.* & innumera afferri poſſe exempla
harum ſæcularizationum, & valdè inſignis eſt illa,
quam fecit Clemens VIII. de omnibus mona-
ſterijs Canonicorum Regularium Ordinis S.
Auguſtini Principatus Cataloniæ, de qua in *deciſ.
Merlini, 775.* & valdè notandum eſt in caſu illo
Papam non applicaſſe illorum bona alijs pijs u-
ſibus, ſed reſervaſſe ſibi, & Sedi Apoſtolicæ etiam
illorum dominium, & proprietatem, ut dixi ſupra
num. 37. cùm tamen Innocentius nihil ſibi reſerva-
verit, ſed bona ſuppreſſorum Conventuum inte-
grè aſſignaverit locis pijs, ubi ſiti ſunt Conventus
cum ſumma ejus laude, & ædificatione Chriſtia-

ſtianorum Principum & populorum idque ad inſtar Concilij Tridentini *ſeſſ. 25, cap, 3.* ibi, quæ locis pijs ibi exiſtentibus eo ipſo, quod exactè fuerint aſſignentur. Nec ſolum ſingularia monaſteria, ſed etiam totam Religionem multoties extinxerunt Romani Antiſtites, convertendo illius bona in alios pios uſus, ſicut Clemens V. in Concilio Vienneſi extinxit ordinem Templariorum longè latèque diffuſum, & immenſis ferè opibus auctum, & univerſa illius bona Sedis Apoſtolicæ ordinationi & diſpoſitioni reſervavit, ut in ejus Conſtitutione 3. incip. *Ad providam, edita die* 10. *Maij,* 1311. in Bullar. *tom. 1. pag.* 150. Et noſtro ſæculo Pius V. extinxit Ordinem Fratrum Humiliatorum, & illorum domos, conventus, loca ſuppellectilem, bona, res, actiones & jura, eorumque proprietatem, & dominium ſuæ, & Sedis Apoſtolicæ liberæ diſpoſitioni ſpecialiter, & expreſsè reſervavit, ut in ejus Bulla *119,* incipien. *Quemadmodum,* Bullar. *tom. 2. pag.* 328. Urbanus VIII. extinxit Congregationem Monachorum S. Benedicti Farſen. vulgò Berettanti, & ego confeci minutam Decreti extinctionis, cùm eſſem Secretarius S. Congregationis Epiſcoporum, & Regularium: item extinxit Religionem Fratrum SS. Barnabæ, & Ambroſij, & bona per hujuſmodi ſuppreſſionem vacantia reſervavit adminiſtrationi, & diſpoſitioni Ordinariorum, in quorum diœceſi ſunt ſita, eorumque fructus, ac reditus per eoſdem Ordinarios applicari juſſit in uſus pios locorum, ubi conventus ipſi & bona exiſtunt, ut in litteris in forma Brevis ſub die *2.* Decembr. *1643.* & Innocen. X. reduxit ad ſtatum Congregationis ſæcularis Religionem Scholarum piarum Matris Dei, & extinxit Religionem S. Baſilij Armenorum, nec non Clericorum Regularium Boni Jeſu Ravennæ diſponendo ſimiliter de bonis utriuſque, & noviſſimè extinxit Congregationem de Stuila Canonicorum Regularium S. Georgij in Alga, ſupprimendo tria illius monaſteria, quæ ſupererant, & eorum bona applicando alijs pijs uſibus in ijſdemmet locis, ubi ſita ſunt monaſteria. Quinimò Gregorius X. in Concilio Lugdunenſi non unam tantùm, ſed omnes Religiones Ordinum Mendicantium (quatuor dumtaxat exceptis) etiam canonicè erectas poſt Concilium generale, de quo in cap. *final. de Relig. domibus,* ſuppreſſit, & extinxit, non aliam ob cauſam, quàm ob nimiam illarum diverſitatem, & de bonis earumdem diſpoſuit per hæc formalia verba, videlicet: (Nos enim ea diſpoſitioni Sedis Apoſtolicæ reſervamus in Terræ Sanctæ ſubſidium, vel pauperum, vel alios pios uſus per locorum Ordinarios, vel eos, quibus Sedes ipſa commiſerit, convertenda: ut habetur in dict. cap. *unic.* §. *Confirmatos, de Relig. domibus, lib. 6.* Quocirca dubitare in hoc de poteſtate Papæ inſtar ſacrilegij obtinet, l. 2. *Cod. de crim. ſacr.* §. *Qui autem,* poſt cap. *Si quis ſuadente,* 17. *q,* 4. Gemin. *d. conſ. 63. in princip.* & nihilominus ad abundantiorem cautelam in Bulla fuit appoſita ſequens clauſula præſervativa jurium, videlicet *ſalvis etiam juribus, quæ fundatoribus Cōventuum ſuppreſſorum, vel alijs ex ſacrorum Canonum præſcripto, vel ex privilegio Apoſtolico quomodolibet competunt.*

41 Supereſt nunc, ut referamus hiſtoriam ſuppreſſionis parvorum Conventuum, quæ ſic ſe habet,

42 Cùm fel. record. Innocentius Papa X. anno 1649. menſe Martij inſtituiſſet Congregationem nonnullorum S.R.E. Cardinalium, & Romanæ Curiæ Prælatorum ſuper ſtatu, ſeu Reformatione Regu-

43 larium: primum omnium in ea deliberatum eſt de præfigendo in ſingulis monaſterijs numero tot perſonarum quot ex illorum reditibus abſque penuria ſoſtentari poſſent ad præſcriptum Concilij Arelatenſis cap. *8. relat,* in cap. 1. *ſupra de inſtitut.* Concil. Trident *ſeſſ. 25. de Regul. cap. 3.* & Conſtitutionum Apoſtolicarum. Atque ab omnibus unanimiter in eam ſententiam itum eſt, ut fiat Conſtitutio, qua injungatur Superioribus tam generalibus, quàm provincialibus, & localibus quarumcunque religionum, ut infra terminum quatuor menſium tranſmittant ſtatum temporalem ſingulorum monaſteriorum exiſtentium intra fines Italiæ, & Inſularum adjacentium ad Priorem generalem ſuæ religionis in urbe commorantem, qui unà cum alijs religioſis ad hoc deputandis præfigat in unoquoque monaſterio eum tantùm numerum, qui ex reditibus propriis, vel conſuetis eleemoſynis congruè poſſit ſuſtentari, eaſque præfixiones infra alios quatuor menſes unà cum ſtatu cujuſque monaſterii memoratæ Congregationi conſignet, & interim interdicatur iiſdem Superioribus, ne quemquam ad habitum, vel profeſſionem admittant ſub nullitate actus, & excommunicatione latæ ſententiæ, donec præfixiones ut ſupra exhibitæ fuerint, & ipſi licentiam recipiendi Novitios ab eadem Congregatione obtinuerint. Itaque mandatum eſt mihi, ut minutam Conſtitutionis conficerem, quæ poſtea per manus Cardinalium, ac Prælatorum delata, & à Sanctitate Sua approbata, tandem edita fuit in hunc, qui ſequitur, tenorem.

INNOCENTIUS PAPA X.

Ad futuram rei memoriam.

44 INter cætera, quæ ad Regularem diſciplinam inſtaurandam, conſervandamque Sacroſancta Tridentina Synodus ſalubriter decrevit, illud ſemper præcipuum, & maximi momenti habitum eſt, quo injungitur, ut ſingulis monaſteriis, & domibus Regularibus is tantum numerus conſtituatur, & in poſterum conſervetur, qui vel reditibus proprijs monaſteriorum, vel conſuetis eleemoſynis commodè poſſit ſuſtentari. Quapropter ad ejus uſum inducendum fel. rec. Clemens VIII. Paulus V. & Urbanus VIII. Romani Pontifices, Prædeceſſores noſtri varia decreta ediderunt; ſed quia nihilominus, ſive ob injuriam temporum, ſive ob Superiorum incuriam, ſive alijs ob cauſas, illius executio hucuſque protracta eſt non ſine gravi monaſteriorum in ſpiritualibus, & temporalibus detrimento, ac Religionum jactura; Idcirco Nos nequaquam ignorantes quantum ex monaſterijs piè inſtitutis, & rectè adminiſtratis in Eccleſia Dei ſplendoris, atque utilitatis oriatur, quantumque dignitati, & commodo Eccleſiaſtici Ordinis detrahat multitudo Religioſorum, quæ ſine delectu ſupra vires monaſteriorum in Religiones invehitur; Ac proinde arbitrati valdè acceptū Deo ſacriſq; Religionibus proficuum fore, ut Decretū tam ſalubre debitæ executioni demandetur: De conſilio nonnullorum Venerabilium Fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium, ac Dilectorum filiorū Romanæ Curiæ Prælatorum, motu proprio,

ac

ac ex certa ſcientia, & matura deliberatione noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine tenore præſentium præcipimus, & mandamus omnibus, & ſingulis dilectis filijs Generalibus, Commiſſarijs, Præſidentibus, Provincialibus, Miniſtris, Abbatibus, Prioribus, Præpoſitis, Præfectis, Rectoribus, Guardianis, Correctoribus, Vicarijs, & quibuſcumque alijs Superioribus Monaſteriorum, Conventuum, Collegiorum, ac Domorum quorumcumq; Monachorum, ac Regularium virorum bona immobilia poſſidentium, vel non poſſidentium, cujuſcumq; Ordinis Mendicantium, vel non Mendicantium, Congregationis, Societatis, & Inſtituti etiam neceſſariò, & in individuo exprimendi exiſtentium intra fines Italiæ, & Inſularum adjacentium, ut ſinguli, ad quos pertinet, adhibitis duobus, vel tribus Regularibus ſui Ordinis probatioribus, ac rerum uſu peritioribus, bona immobilia, cenſus, redditus, ac proventus omnes Monaſteriorum, Conventuum, Collegiorum, ac Domorum Regularium hujuſmodi (etiamſi ſint hoſpitia, vel ab alio monaſterio dependeant; ſintve illius Granciæ, ſeu membra) ſex annorum immediatè præcedentium habita ratione, ac detracto omni eo, quod grandines, ſterilitates, reparationes, & alij caſus hujuſmodi abſorbere ſolent; conſuetas item eleemoſynas, & obventiones, Item victus, veſtitus, ac medicinalium, & alias qualcumque tam ordinarias, quàm extraordinarias expenſas, æris quoque alieni, nec non Miſſarum celebrandarum, Fabricæ, Sacriſtæ, annuarum præſtationum, contributionum, ac procurationum, aliave cujuſvis generis onera diligenter, ac maturè recognoſcant, eaq; omnia in ſcripturam redigant, exprimentes illius monaſterij titulum, ſeu denominationem, item capacitatem, ac ſituationem, videlicet in qua diœceſi, & an intra mœnia civitatis, vel oppidi, anve in pagis, ſeu villis, vel in ſilvis, aut nemoribus & quantum diſtet à locis frequentibus, & populoſis, Item à quo tempore fundatum fuerit, quave auctoritate, & cujus ſumptibus. Anve, & à quo numerus Religioſorum in eo fuerit alias præfixus, & quot ibi Religioſi, & ſervientes in præſenti degant, ſpecificatis uniuſcujuſque nomine, cognomine, & patria; ſcripturamque ſic confectam propria manu ſubſcribant, medio juramento atteſtantes vera eſſe omnia, quæ in ea continentur, conſuetoque ſigillo obſignatam infra quatuor menſes à publicatione præſentium in hac Alma Urbe noſtra ut infra facienda computandos tranſmittant, ſeu conſignent Procuratori Generali ſui Ordinis in Urbe commoranti, qui unà cum aliquibus gravioribus Religioſis à Congregatione prædictorum Cardinalium, & Prælatorum ad hoc ſpecialiter deputandis, negotio maturè perpenſo, ac computatis hujuſmodi redditibus, eleemoſynis, & obventionibus univerſis, atque oneribus, ut ſupra detractis, ſedulò examinent, quot Religioſi homines, connumeratis etiam Laicis, aliiſque neceſſarijs ſervientibus, in unoquoque Monaſterio, Conventu, Collegio, & Domo Regulari, quamvis (ut præmittitur, ſit hoſpitium, ſeu alterius monaſterij membrum) juxta proprij Inſtituti morem, victum & veſtitum, ac medicinalia in commune habentes, commodè valeant ſuſtentari; omnibuſque diligenter diſcuſſis, familiæ cujuſque Monaſterij, Conventus, Collegij, ac Domus Regularis hujuſmodi in qualibet provincia vel Congregatione, certum earum tantum perſonarum numerum præfigat, quæ redditibus, eleemoſynis, & obventionibus, ut ſupra competenter ali poſſint, eaſque numeri præfixiones unà cum originalibus ſcripturis ſuper ſtatu cujuſque monaſterij, ac domus Regularis à Superioribus, ut præfertur, confectis infra alios quatuor menſes eidem Congregationi Cardinalium, ac Prælatorum, exhibeat, ut ab ea recognoſcantur, & approbentur. Quod ſi memorati Superiores, ac Procurator Ordinis intra præfixum terminum prædicta adimplere neglexerint, privationis vocis activæ & paſſivæ, nec non officiorum, quæ tunc temporis obtinebunt, & inhabilitatis ad illa, vel alia in poſterum obtinenda perpetuam pœnam eo ipſo, abſque alia declaratione incurrant, rehabilitatione Nobis, & Sedi Apoſtolicæ reſervata. Interea verò prohibemus & interdicimus omnibus & ſingulis Capitulis, & Congregationibus Generalibus, Provincialibus, & Conventualibus, nec non Superioribus tam Generalibus, quàm Provincialibus, & localibus antedictis, ne deinceps quemquam ad habitum ſuæ religionis recipiant, nec jam receptos, aut impoſterum contra hujuſmodi prohibitionem forſan recipiendos ad profeſſionem admittant, donec ſcripturæ prædictæ, ac præfixiones numeri familiæ cujuſque monaſterij, ac domus Regularis hujuſmodi, eidem Congregationi Cardinalium & Prælatorum realiter, & cum effectu fuerint exhibitæ, ac deinde memorati Superiores licentiam recipiendi ad habitum, & profeſſionem ab eadem Congregatione obtinuerint. Alioquin receptiones tam ad habitum, quàm ad profeſſionem aliter factæ, ſint ipſo jure nullæ, nullamque inducant obligationem ad religionem in ſpecie, vel in genere, aut ad alios quoſcumque effectus. Et nihilominus contravenientes ſententiam excommunicationis incurrant, à qua per alium, quàm per Nos, & Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem, niſi in mortis articulo conſtituti abſolvi non poſſint. Non obſtante quoad præmiſſa omnia, & ſingula Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis in favorem quarumcumque perſonarum atque Ordinum tam Mendicantium, quàm non Mendicantium, Congregationum, Societatum, & cujuſvis alterius Inſtituti, etiam Societatis Jeſu, & Monaſteriorum, Conventuum, Collegiorum, Domorum, ac locorum Regularium quorumcumque, nec non illorum etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis vel conſuetudinibus etiam immemorabilibus, exemptionibus quoque indultis, & privilegijs etiam ex cauſa & titulo oneroſo, vel in limine fundationis, etiam in Mari Magno, ſeu Bulla aurea, aut aliter nuncupatis ſub quibuſcumque tenoribus & formis, & cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatorijs, aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis; nec non irritan. decretis etiam motu proprio, & ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, etiam ad Imperatoris, Regum, ſeu aliorum Principum inſtantiam, aut aliàs quomodolibet etiam per viam communicationis, ſeu extenſionis conceſſis, & iteratis vicibus approbatis & innovatis. Quibus omnibus, & ſingulis quoad ea, quæ præſentibus quomodolibet adverſantur, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus, & formis ſpecialis, & individua, & de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut quævis alia exquiſita forma

Google

forma ſervanda eſſet, tenores hujuſmodi ac ſi de verbo ad verbum nihil penitus omiſſo, & forma in illis tradita obſervata inſerti forent, Præſentibus pro expreſſis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, ſpecialiter, & expreſsè derogamus, cæteriſque contrarijs quibuſcumque. Volumus autem, quod præſentes litteræ in valvis Eccleſiæ Lateranen, & Baſilicæ Principis Apoſtolorum, nec non Cancellariæ Apoſtolicæ, ac in Acie, Campi Floræ de eadem Urbe publicentur, & affigantur; quæ poſtquam ſic affixæ, & publicatæ fuerint, omnes & ſingulos, quos illæ concernunt, perinde arctent & afficiant, ac ſi unicuique eorum nominatim, & perſonaliter intimatæ fuiſſent. Quodque earumdem præſentium tranſumptis, etiam impreſſis, manu alicujus Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicujus perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ muniris, eadem prorſus fides in judicio, & extra illud ubique adhibeatur, quæ ipſis præſentibus adhiberetur ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris die 17. Decembris 1649. Pontificatus Noſtri Anno ſexto.

Anno à Nativitate D. N. Ieſu Chriſti milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo nono, Indictione ſecunda, Pontificatus autem Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & D. N. D. Innocentij Divina providentia Papæ X. anno ſexto die vero 22. menſis Decembris ſupradicta litteræ affixæ, & publicatæ fuerunt ad valvas Eccleſiæ Lateranen. & Baſilicæ Principis Apoſtolorum, nec non in Cancellaria Apoſtolica, ac in Acie Campi Floræ per nos Ioannem Garziam, & Iacobum Cornelium prælibati Sanctiſſimi D. N. Papæ Curſores.

45 Conſtitutione publicata ad faciliorem illius executionem confecta eſt formula typis excuſa, & ad Superiores cujuſque Monaſterij tranſmiſſa, in qua Italico idiomate tamquam in tabula monſtratum eſt quo ordine, quave ratione deſcribendus ſit cujuſque monaſterij ſtatus.

Porrò infra terminum octo menſium in prædicta Conſtitutione præfixum regulares omnes cujuſque Ordinis, Congregationis, Societatis, & inſtituti ea, qua decet, obedientia paruerunt: nam ex omnibus Italiæ provincijs, & adjacentium Inſularum exhibitæ fuerunt ſupraſcriptæ originales ſtatum ſingulorum monaſteriorum continentes, ſubſcriptæ, ac juramento firmatæ unà cum ſummario redituum & expenſarum, ac præfixione familiæ uniuſcujuſque monaſterij.

Poſthæc Prælati ipſius Congregationis deſignati ponentes religionum plenè retulerunt illarum ſtatum in genere, & ſingulorum monaſteriorum in ſpecie juxta methodum per manus delatam.

46 Cùm verò ex hujuſmodi relationibus compertum eſſet multas religiones conſtare ex quampluribus Conventibus, in quibus ob redituum tenuitatem actu non alebantur, nec ali poterant tot religioſi, quot ſufficerent ad obſervantiam regularis diſciplinæ: idcirco in pluribus ſeſſionibus maturè deliberatum fuit de illorum ſuppreſſione, ac redituum applicatione: & facta Sanctiſſimo relatione, Sanctitas ſua probavit Congregationis ſententiam, meque ipſius Congregationis Secretarium deputavit die 22. Julij 1652. Itaque pro rei magnitudine tranſmiſſiper manus Cardinalium ac Prælatorum diſtinctis vicibus dubia ſupra ſexaginta, quæ in Congregationibus habitis de mandato Sanctiſſimi per ſingulas hebdomadas fuerunt accuratè diſcuſſa, ex quorum reſolutionibus conflata eſt materia pro compilanda Bulla deſuper edenda. Et cùm nobis ſimiliter demandata eſſet provincia conficiendi illius minutam, tandem Deo adjuvante opus perfecimus, eamque detulimus ad Sanctiſſimum, qui illam proprijs manibus excepit, dixitque ſe velle attentius eam conſiderare, & poſt paucos dies in audientia inveni Sanctitatem ſuam habere in manibus ipſam minutam, quam me præſente clara, & intelligibili voce de verbo ad verbum perlegit, ac per ſingulas partes expendit, & aliquibus mira prudentia ac providentia adnotatis, eam mihi reſtituit, & nihilominus per manus iterum deferri, & in plena Congregatione diſcuti, & examinari mandavit. Quare minuta fuit in Congregatione cunctis audientibus perlecta, & unanimi conſenſu approbata, moxque Sanctitatis ſuæ juſſu confecta fuit Bulla, ac ſub plumbo expedita, & in Archivio Arcis S. Angeli repoſita, ſtatimque typis excuſſa, & locis publicis affixa, cujus tenor talis eſt.

INNOCENTIUS EPISCOPUS
Servus Servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

47 INſtaurandæ regularis diſciplinæ opus multis laboribus ac vigilijs à Romanis Pontificibus prædeceſſoribus noſtris jam pridem aſſumptum, nobis in dies magis magiſque cogitantibus cur ad optatum finem hucuſque perduci non potuerit, totque ſaluberrima decreta, & ordinationes ferè in
48 irritum ceciderint: Illa tandem præcipua ſeſe obtulit originis cauſa, quod religiones quamplures ex parvis Conventibus ac domibus magna ex parte conflantur, in quibus ſive ob redituum, & eleemoſynarum tenuitatem, ſive ob aeris intemperiem, ſive aliam ob cauſam non aluntur, nec ali poſſunt tot religioſi, quot ad peragendum ritè divinum cultum & regularia munia ex cujuſque Ordinis præſcripto ſunt neceſſarij: etenim in tam exiguo numero ibi degentes nec divinum officium nocturnum pariter & diurnum in Choro celebrare, nec orationi mentali, ac ſpiritualibus collationibus & exercitijs, ac ſtudijs in communi vacare, nec ſilentium, clauſuram, vitam communem, cæteraſque inſtitutiones ſervare poſſunt, quæ ad tria principalia vota ordinantur, & ſine quibus conſiſtere vix poſſunt regularis vitæ baſes & fundamenta. Quamobrem otio immerſi nullum religioſæ vitæ ſpecimen præſeferunt: ſoli incedunt per Urbes & loca, cum ſæcularibus vagantur, ac mundanis negotiis ſe involvunt. Indeque fit, ut ibi collocari renuant religioſi probatæ vitæ, ac diſciplinæ, & Superiores cogantur illic familiam conſtituere ex fratribus vitæ laxioris, qui loci licentia pejores fiunt; & ſi quando ad cœnobia, ſeu monaſteria regularis obſervantiæ revocantur, & à clauſtro, quaſi à ſqualore carceris abhorrentes vix adduci poſſunt ut communem ſervent in moribus diſciplinam, atque aliorum inſtitutionibus ſe conforment, quin potius cæteros avertunt, vel certè reddunt ſuo exemplo ſegniores: unde relaxationes derivantur in Ordines, & ſenſim invaleſcunt in

ipſa-

ipſarum religionum dedecus & ruinam. Præterea
(quod dolentes referimus) ad hujuſmodi Con-
ventus, præſertim in locis infrequentibus, & ſoli-
tariis, tanquam ad aſylum facinoroſi homines, &
Curiæ contumaces, vel proſcripti in dies confu-
giunt, ibique loci immunitate freti turpiter &
diſſolutè viventes; atque inde in tempore exeun-
tes graviora perpetrant flagitia cum maximo po-
puli ſcandalo. Cumque Conventus, ſive loca par-
va hujuſmodi in effrænatam quaſi excreverint mul-
titudinem, hinc licet omnibus intelligere quæ-
cumque reformationis remedia caſſa fore & irri-
ta, quamdiu non fuerint à religionibus abſciſſa.
Quæ poteſt enim ſpes eſſe corporis languidum &
infirmum ad ſalutem reducendi, ſi magna illius
pars eſt curationis incapax; quin potius reliquam
partem inficit, atque contaminat? Hæc quippè
ſunt zizania, quæ cùm jam creverint uſque ad meſ-
ſem, ſunt in faſciculos alliganda, & religionum
tritico ſeparanda. Hæ ſunt vulpes parvulæ, quæ
demoliuntur vineas. Hoc eſt fermentum, quod to-
tam maſſam corrumpit. Quæ omnia, atque alia
plura pro paſtorali noſtra ſolicitudine, diu, mul-
tumque animo revolventes, ut ſacræ religiones in
multitudinem latius incremento fœcunditatis per
univerſam Eccleſiam diffusæ à vepribus, & ſpinis
emundatæ uberes germinent fructus: nos etiam
ab ipſiſmet religionum Superioribus reformatio-
nem zelantibus crebris precibus interpellati, &
frequentibus populorum querimoniis permoti,
ſalutare remedium adhibere conſulta ordinatio-
49 ne decrevimus. Itaque de voto Congregationis
aliquorum venerabilum Fratrum noſtrorum S.
R. E. Cardinalium, & dilectorum filiorum Roma-
næ Curiæ Prælatorum ſuper ſtatu regularium à
Nobis deputatæ, cui hoc negotium ſedulò, ac ma-
turè examinandum commiſimus, Motu proprio,
certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtris,
deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine omnes
& ſingulos Conventus quorumcumque Mona-
chorum ac regularium virorum bona immobilia
poſſidentium, vel non poſſidentium, cujuſcumque
Ordinis mendicantium, vel non mendicantium,
Congregationis, Societatis, & cujuſvis alterius
inſtituti, etiam Societatis Jeſu, etiamſi illis ani-
marum cura perſonarum ſæcularium incumbat,
ſintve hoſpitia, vel granciæ, ſeu alterius mona-
ſterii membra, exiſtentes intra fines Italiæ, & In-
ſularum adjacentium in litteris ab eadem Con-
gregatione propediem expediendis nominatim
exprimendos, in quibus ob parvum numerum re-
ligioſorum regularis diſciplina juxta peculiaria
cujuſque Ordinis inſtituta ſervari non poteſt, au-
ctoritate Apoſtolica tenore præſentium perpetuò
extinguimus, ſupprimimus & abolemus, unà cum
omnibus eorum dignitatibus, officiis, ac miniſte-
riis, illoſque ab omni proprietate, dominio, ſupe-
rioritate, juriſdictione, ac alio quocumque jure
regularium eximimus, & totaliter liberamus, o-
mnemque conventualitatem, titulum, eſſentiam,
ac denominationem regularem in eis penitus
extinguentes, illos ad ſtatum ſæcularem reduci-
50 mus. Reſervata tamen ipſi Congregationi facul-
tate conſervandi religionibus aliquem ex Con-
ventibus expreſſis in memoratis litteris, ſi hoc ex
51 aliqua rationabili cauſa expedire judicaverit: ſal-
vis etiam juribus, quæ fundatoribus Conventuum
ſic ſuppreſſorum, vel aliis ex ſacrorum Canonum
præſcripto, vel ex privilegio Apoſtolico quomo-
dolibet competunt. Quocirca dilectis filiis quo-
rumcumque regularium Superioribus tam Gene-
ralibus, quàm Provincialibus & localibus, quo-
cumque nomine ac titulo nuncupentur, in virtute
ſanctæ obedientiæ diſtrictè præcipimus, & man-
damus, ut ſinguli, ad quos pertinet, infra termi-
num ſex menſium inchoandum à die præſenta-
tionis litterarum à prædicta Congregatione, ut
præmittitur, expediendarum faciendæ in Roma-
na Curia Procuratori generali cujuſque Ordinis,
vel Congregationis, aut Societatis dimittant rea-
liter, & cum effectu coram Ordinariis locorum
ſub teſtimonio publico eidem Congregationi per
eoſdem ſuperiores regulares exhibendo poſſeſſio-
52 nem corporalem conventuum in eiſdem litteris
expreſſorum; & reſervata eis facultate ſecum aſ-
portandi prophanam tantùm, non autem ſacram
ſupellectilem, religioſos inde amoveant, atque in a-
53 liis monaſteriis ejuſdem Ordinis vel Congrega-
tionis, aut Societatis collocent; alioquin pœnas
privationis vocis activæ & paſſivæ, nec non digni-
tatum & officiorum, quæ tunc temporis obtine-
bunt, & perpetuæ inhabilitatis ad illa vel alia in-
poſterum obtinenda ipſo facto abſque alia decla-
54 ratione incurrant. Eoque termino elapſo, non li-
ceat regularibus in Eccleſiis dictorum Conven-
tuum Miſſas, & divina officia celebrare, confeſſio-
nes ſacramentales audire, vel alia ſacramenta ad-
miniſtrare, ac functiones parochiales exercere,
aut verbum Dei prædicare, vel mortuos ſepelire;
55 quod ſi ſecus egerint, eo ipſo Eccleſiæ remaneant
ſuppoſitæ Eccleſiaſtico interdicto. Et nihilominus
locorum Ordinarii, ubi per litteras ipſius Congre-
gationis fuerint requiſiti, religioſos rebelles, &
refractarios à prædictis Conventibus ejiciant, et-
iam invocato, ſi opus fuerit, brachii ſæcularis au-
xilio: & exinde Eccleſiarum, domorum, bonorum-
que omnium ad Conventus ſic ſuppreſſos quo-
modolibet pertinentium regimen, curam, cuſtodi-
am, & adminiſtrationem ſuſcipiant, curentque, ut
ex eorum reditibus & proventibus univerſis in pri-
mis, & ante omnia impleantur onera Miſſarum
56 tam hucuſque non celebratarum, quàm in poſte-
rum celebrandarum, & alia quæcumque ex lege
fundationis, aut largitione fidelium, vel aliàs quo-
modolibet eis incumbentia; quibus nullo modo
derogare intendimus, & cura animarum, ſi qua il-
lis immineat per presbyteros ſæculares idoneos
ab ipſis Ordinariis approbandos laudabiliter e-
xerceatur, Eccleſiæque debito non fraudentur
57 ſervitio. Cæterum intendentes de prædictis bonis,
quotquot ſuperfuerint, oneribus ut ſupra detra-
ctis, ſalubriter providere, earumdem tenore præ-
ſentium bona hujuſmodi applicamus, & applica-
ta eſſe decernimus, & declaramus piis uſibus in
eiſdemmet locis, ubi ſiti ſunt Conventus, iiſque
non indigentibus, in aliis locis ejuſdem diœceſis
juxta deſignationem & partitionem, quam ea-
dem Congregatio ſingulorum Epiſcoporum cum
ſuis Capitulis, ſententia prius addita, & plena to-
tius negotii relatione habita, de mandato noſtro
faciet in ſuis litteris ad eoſdem Epiſcopos ſcriben-
dis, & in Cancellaria Epiſcopali regiſtrandis ad
58 perpetuam rei memoriam. Verùm quia parum eſt
mala præcidere, niſi etiam malorum cauſa, & ra-
dix evellatur, Conſtitutiones fel. recor. Bonifacii
VIII. quæ incipit, *Cùm ex eo*, nec non Clementis
VIII.

Digitized by Google

VIII, incipien. *Quoniam ad inſtitutam*, aliorumque Romanorum Pontificum Prædeceſſorum noſtrorum ſuper erectione novorum Conventuum editas earumdem tenores innovantes, illisque addentes, hoc perpetuo prohibemus edicto, ne deinceps aliquis Regularium Ordinis Mendicantium, vel non Mendicantium, Congregationis, Societatis, & cujuſvis alterius inſtituti, etiam Societatis Jeſu in aliqua civitate, caſtro, villa, ſeu loco ad habitandum domos, vel loca quæcumque denovo recipere, ſeu monaſteria, conventus, vel collegia incipere, vel fundare præſumat abſque Sedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali plenam, & expreſſam faciente de prohibitione hujuſmodi mentionem in ſcriptis, & gratis concedenda prævia examinatione Congregationis negotiis Epiſcoporum ac regularium præpoſitæ: ſi ſecus egerint, eo ipſo incurrant pœnas privationis, & inhabilitatis ut ſupra inflictas: & nihilominus receptiones, fundationes & erectiones ſint ipſo jure nullæ, & invalidæ; & domos, ac loca ipſa, & perſonæ in eis degentes omnimodæ juriſdictioni, viſitationi, correctioni Ordinarii loci plenè in omnibus ſubjaceant.

59 Intendimus autem in præmiſſis etiam ultra Italiam, & inſulas adjacentes, prout expedire viderimus, providere, Decernentes præſentes litteras etiam ex eo, quod ſuperiores regulares, & cæteri quicumque in præmiſſis intereſſe habentes, ſeu habere quomodolibet prætendentes illis non conſenſerint, nec ad ea vocati, & auditi fuerint, nullo unquam tempore de ſubreptionis, obreptionis, nullitatis, aut invaliditatis vitio ſeu intentionis noſtræ, aut alio quovis defectu, etiam quantumvis magno, inexcogitato, ac ſubſtantiali, ſive etiam ex eo, quod in præmiſſis, ſeu eorum aliquo ſolemnitates, & quævis alia ſervanda, & adimplenda, ſervata, & adimpleta non fuerint, aut ex quocumque alio capite à jure, vel facto, aut ſtatuto, vel conſuetudine aliqua reſultante, ſeu etiam enormis, enormiſſimæ & totalis læſionis, aut quocumque alio colore etiam in corpore juris clauſo, ſeu occaſione, vel cauſa, quantumvis juſta, rationabili & privilegiata etiam tali, quæ ad effectum validitatis præmiſſorum neceſſariò exprimenda foret, aut quod de voluntate noſtra hujuſmodi, & aliis ſuperiùs expreſſis, ſeu relatis nihil ullibi appareret, ſeu aliter probari poſſet, notari, impugnari, invalidari, retractari, in jus, vel controverſiam revocari, aut ad terminos juris reduci, vel adverſus illas reſtitutionis in integrum, aperitionis oris, reductionis ad viam, & terminos juris, facti, gratiæ, vel juſtitiæ remedium impetrari, ſeu quomodolibet conceſſo & impetrato quempiam uti, ſeu ſe juvare in judicio, vel extra poſſe, neque ipſas præſentes ſub quibuſvis ſimilium, vel diſſimilium gratiarum revocationibus, ſuſpenſionibus, limitationibus, aut aliis contrariis diſpoſitionibus pro tempore quomodolibet faciendis comprehendi, ſed ſemper ab illis exceptas, perpetuoque validas, firmas & efficaces exiſtere, & fore, ſuosque plenarios & integros effectus ſortiri & obtinere, ac per omnes & ſingulos ad quos ſpectat, & quomodolibet ſpectabit in futurum, inviolabiliter obſervari, ſicque, & non aliter in præmiſſis omnibus & ſingulis per quoſcumque judices ordinarios & delegatos, etiam cauſarum Sacri Palatii Apoſtolici Auditores, necnon S. R. E. Cardinales, etiam de latere Legatos & Nuncios, ac alios quavis auctoritate & poteſtate fungentes nunc & pro tempore exiſtentes in quavis cauſa & inſtantia, ſublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate & auctoritate, judicari & diffiniri debere; irritum quoque, & inane ſi ſecus ſuper his à quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. 60 Non obſtantibus quatenus opus ſit, regula noſtra de non tollendo jure quæſito, aliisque Cancellariæ Apoſtolicæ regulis, cæteriſque Conſtitutionibus & Ordinationibus Apoſtolicis etiam in Conciliis generalibus editis, etiam ſpecialiter in favorem quarumcumque perſonarum, atque Ordinum tam Medicantium, quàm non Medicantium, Congregationum, Societatum, & cujuſvis alterius inſtituti, etiam Societatis Jeſu, & Monaſteriorum, Conventuum, Collegiorum, domorum, ac locorum regularium quorumcumque, nec non illorum roboratis ſtatutis vel conſuetudinibus etiam immemorabilibus, exemptionibus quoque, indultis & privilegiis etiam ex cauſa, & titulo oneroſo, vel in limine fundationis, & in Mari magno, ſeu Bulla aurea, aut aliter nuncupatis ſub quibuſcumque tenoribus & formis, & cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus & inſolitis clauſulis, nec non irritantibus & aliis decretis etiam motu, ſcientia, deliberatione, & poteſtatis plenitudine ſimilibus, etiam ad Imperatoris, Regum, Reginarum, Rerumpublicarum, & quorumvis aliorum Principum, & perſonarum quacumque Eccleſiaſtica, vel ſæculari dignitate fulgentium, ſeu eorum intuitu, & contemplatione, ac etiam conſiſtorialiter, & aliàs quomodolibet, etiam per viam communicationis, ſeu extenſionis conceſſis, & iteratis vicibus approbatis & innovatis. Quibus omnibus & ſingulis quoad ea, quæ præſentibus quomodolibet adverſantur, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenóribus & formis ſpecialis, individua, & de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut quævis exquiſita forma ſervanda eſſet, tenóres hujuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum nihil penitus omiſſo, & formá in illis tradita obſervata inſerti forent, præſentibus pro expreſſis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, motu, ſcientia, deliberatione, ac poteſtatis plenitudine paribus ſpecialiter & expreſsè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Volumus autem, quod præſentes litteræ in Valvis Eccleſiæ Lateranenſis & Baſilicæ Principis Apoſtolorum, nec non Cancellariæ Apoſtolicæ, ac in Acie Campi Floræ de eadem Urbe publicentur & affigantur, quæ poſtquam affixæ & publicatæ fuerint, omnes & ſingulos, quos illæ concernunt, perinde arctent & afficiant, ac ſi unicuique eorum nominatim & perſonaliter intimatæ fuiſſent. Quodque earumdem præſentium tranſumptis etiam impreſſis manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo alicujus perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis eadem prorſus fides in judicio, & extra illud ubique adhibeatur; quæ ipſis præſentibus adhiberetur ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam noſtræ ordinationis, extinctionis, ſuppreſſionis, abolitionis, exemptionis, liberationis, reductio-

nis

nis,præceptis mandati, intentionis, reſervationis, applicationis, declarationis,prohibitionis,derogationis, ac voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit,indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorumq; Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem,anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo ſecundo, Idibus Octobris, Pontificatus Noſtri Anno nono.

Hi. Datarius.

Regiſtrata in Secretaria Brevium.
Viſa de Curia N.Humbertus.
G.Gualterius.
G.Bally.

Anno à Nativitate Domini Noſtri Ieſu Chriſti 1652. Indictione quinta, Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & D. N.D. Innocentii Divina Providentia PP. X. anno ejus nono, die verò 22. Menſis Octobris ſupradicta Conſtitutio affixa, & publicata fuit in Eccleſiæ Lateranen. ac Baſilica Principis Apoſtolorum de Vrbe, nec non Cancellariæ Apoſtolicæ valvis, ac in Acie Campi Floræ, & aliis locis ſolitis, & conſuetis urbis per me Hieronymum Maſcellam Sanctiſſ. D.N.PP.Curſ.

Pro Mag. Curſ. Laurentius Barbigionus.

61 His abſolutis, quoniam in ſupraſcripta Bulla, §. *Intendimus autem.* Papa declarat eſſe ſuæ intentionis etiam ultra Italiam opportunè providere: data fuit notitia totius rei geſta Nuncius Apoſtolicis etiam ultra Montes: & Nuncius Coloniæ reſcripſit Germaniam in hoc invidere felicitati Italiæ: & Epiſcopi Poloniæ ſupplicarunt pro extenſione Bullæ ad illas diœceſes, ut in litteris Archiepiſcopi Gneſnenſis Regni Poloniæ Primatis ad Innocentium X. infraſcripti tenoris, videlicet

(*Sanctiſſime, ac Beatiſſime Pater D.D. Clementiſſime.* Poſt oſcula Beatiſſimorum Sanctitatis Veſtræ pedum, Et ſedium æternarum aſſiſtrix Sapientia, & digitus Dei adfuit planè Sanctitati Veſtræ, quādo Conſtitutionem de parvis Regularium Conventibus tot ſæculorum molimine in Eccleſia Dei agitatam Sanctitas Veſtra non reſtituebat modò, aut condebat rectius, ſed in rem,effectumque ipsū duratura jam ſemper deduxit firmitate tranſmiſſum mandato Sanctitatis Veſtræ ad me exemplum ſingulari excepi lætitia, gratulorque temporibus, ac fortunato omnino Sanctitatis Veſtræ regimini non conceſſam hanc retroactis ſæculis felicitatem, quod ad intimam rectè conſtituendæ domus Dei radicem Cœleſtis Paterfamilias beatam Sanctitatis Veſtræ manum feliciter, efficaciterque admoverit. Neque enim in ſolas religionum familias, earumque diſciplinam, ſed prava exemplorum contagione, malarumque connexione cauſarum in aliqua Eccleſiæ membra è Conventibus hiſce exiguis maxima latè manare videbamus incommoda, ita ut nec religioſi ipſi, qui Conventus hoſce tuebantur, inficiari ſe id poſſe faterentur. Perſuaſum proinde, certumque habeat Sanctitas veſtra univerſam Regni hujus Eccleſiam obviis ulnis laudabilem hanc Conſtitutionem excepturam, cujus quanto pridem deſiderio univerſi teneremur,

Proſp. Fagn.in 2.part.3.lib.Decretal.

ex Conſtitutionibus provinciæ hujus Synodalibus, & ex illuſtri Matthæo Joanne Judicki Canonico Gneſnenſi iſtic commorante poterit cognoſcere Sanctitas veſtra, cui ulteriorem, & quàm maximè diuturnam in Eccleſia Dei gubernanda felicitatem à Patre luminum, omniſq; boni fonte cum iterato pedum Sanctitatis Veſtræ oſculo humillimè exopto & apprecor, Dat. Lubaviæ die 5. Menſis Jan. 1653. Sanctitatis Veſtræ indignus Servus, Andreas de Leſno Epiſcopus Culmen. & Pomen. Cancellarius R. Archiepiſcopi Gneſnen.)

Verum Sanctitas Sua ſatis duxit tantiſper ſuperſedere, donec negotium ſuppreſſionis in Italia eſſet omninò abſolutum & conſummatum.

62 Itaque biduo poſt publicationem Bullæ Sacr. Congregatio dedit litteras ad ſingulos Priores Generales Religionum in Curia exiſtentes, in quibus nominatim expreſſit parvos Conventus in illa religione ſuppreſſos, ut ſic ſatisfieret illis verbis Bullæ, in litteris ab eadem Congregatione propediem expediendis nominatim exprimendos, Et ſubinde die 10. Decembris, ejuſdem Anni 1652. ſcripſit litteras circulares cum inſertione Bullæ impreſſæ ad unumquemque Epiſcopum in Italia, & Inſulis adjacentibus, in quibus primum expreſſit itidem nomina Conventuum ſuppreſſorum in illa diœceſi, ac deinde ipſi Epiſcopo commiſit, ut unà cum Capitulo ſuæ Cathedralis ad præſcriptū Bullæ referret, quibus pijs uſibus exiſtimaret eſſe applicanda bona cujuſque Conventus ſuppreſſi, præcipuamque rationem haberet tenuitatis parochialium, deputationis Coadjutorum pro cura animarum & Capellanorum pro Miſſis celebrandis, item manutentionis ſeminarij: hoſpitalium, monaſteriorum, Monialium, & conſimilium.

63 Has autem relationes ab Epiſcopo, & Capitulo ſubſcriptas, obſignataſque ad Sacram Congregationem tranſmiſſas, atque ubi oportuit emendatas, Sanctitas Sua ad ſe relatas approbavit, executionique mandari, & in Cancellaria Epiſcopali regiſtrari præcepit, moxque Decreta hæc applicationis ac partitionis bonorum unâ cum litteris ipſius Congregationis ad ſingulos Epiſcopos tranſmiſſa fuerunt: & ſic pariter ſatisfactum fuit verbis Bullæ, ibi: (Bona hujuſmodi applicamus, & applicata eſſe decernimus & declaramus pijs uſibus in ijſdemmet locis, ubi ſiti ſunt Conventus, ijſque non indigentibus, in alijs locis eiuſdem diœceſis juxta deſignationem & partitionem, quam eadem Congregatio ſingulorum Epiſcoporum cum ſuis Capitulis ſententia prius audita, & plenè totius negotij relatione habita de mandato noſtro faciet in ſuis litteris ad eoſdem Epiſcopos ſcribendis, &c.

64 Quia verò in dicta Bulla, *Inſtaurandæ,* comprehenduntur non modo parvi Conventus, ſed etiam granciæ, ſeu alterius monaſterii membra, licet curam animarum habeant annexam: idcirco de mandato Sanctitatis Suæ datæ fuerunt litteræ tum ad Priores generales cujuſque Religionis in Cu-
65 ria exiſtentes, tum ad ſingulos Epiſcopos in Italia & Inſulis adjacentibus, in quibus nominatim exprimuntur hujuſmodi granciæ, & membra, & mandatur Epiſcopis, ut Regulares Sacerdotes in eis habitare non permittant, ſed pro cuſtodia, & adminiſtratione bonorum deficientibus perſonis
66 ſæcularibus idoneis, ſinat Regulares uti opera ſuorum Converſorum, cùm hoc tamen, ut in earum Capellis Miſſæ juxta ſolitum celebrentur ſaltem

diebus feſtis per Sacerdotes ſæculares, aut etiam per
67 Regulares, qui tamen in eis non pernoctent. In Curatis verò, ſeu Parochialibus non permittant curam animarum exerceri per Regulares, ſed ad id deputent Sacerdotes ſæculares idoneos in Vicarios perpetuos, vel amovibiles à Superioribus Regularibus nominandos cum congrua fructuum portione ipſius Epiſcopi arbitrio aſſignanda ad præſcriptum S. Concilii Tridentini, *cap. 7. ſeſſ. 7.* & reliqua ipſarum granciarum, ſeu parochialium bona
68 monaſteriis principalibus dimittant. Et in hac diſpoſitione granciarum, & parochialium Sanctitas Sua declaravit comprehendi etiam Canonicos Regulares Lateranenſes, quos noluit extra clauſtra degere pro cura animarum exercenda, non obſtante diſpoſitione cap. *Quod Dei timorem*, *de ſtat. Monachor.* & in hanc ſententiam ſcriptæ fuerunt litteræ ad complures Epiſcopos.

69 Quoniam verò in eadem Bulla *Inſtaurandæ*, ſub gravibus pœnis præcipitur Superioribus Regularibus, ut infra terminum ſex menſium inchoandum à die præſentationis litterarum ſuppreſſionis Conventuum dimittant illorum poſſeſſionem corporalem realiter, & cum effectu coram Ordinariis locorum ſub teſtimonio publico, & nihilominus reſervatur ipſi Congregationi facultas conſervandi Religionibus aliquem ex Conventibus expreſſis in memoratis litteris, ſi hoc ex aliqua rationabili cauſa expedire judicaverit: propterea infra terminum ſic præfixum Superiores Religionum ferè omnium ſupplicantur Sanctiſſimo pro conſervatione, ſeu reſtitutione plurimorum Conventuum, & ex illis Sanctitas Sua multos reduxit ad primævum ſtatū regularem, ac Religionibus reſtituit, quos ſcilicet ex publicis documentis, & Epiſcoporum atteſtationibus cognovit habere ſufficientes reditus pro alendis Religioſis in numero competenti, & populis eſſe valdè utiles in Miſſis, & Divinis officiis celebrandis, & Confeſſionibus audiendis, præſertim in locis, ubi non ſunt alii Regularium Conventus.

Præterea cùm Superiores Regulares de jure facultatem non habeant uniendi Eccleſias etiam ſibi pleno jure ſubjectas, ut poſt Innocen. & Abb. Antiq. in cap. *Sicut unire, de exceſſ. Prælat.* notat gloſ. in Clem. *Ne in agro, §. Ad hæc, in ver. Ordinarios, de ſtat. Monach.* Quando accidit caſus, ut in eadem civitate, vel oppido ſuppreſſi fuerint duo parvi conventus ejuſdem religionis, ad ſupplicationem Regularium, Sanctitas Sua univit minorem Conventum cum omnibus ejus bonis Conventui majori: ſed tamen juſſit vendi domum conventus uniti infra terminum ſex menſium, & pretium inde redactum inveſtiri in tot bonis ſtabilibus ad utilitatem alterius conventus, ut ſic Fratribus adimeretur occaſio redeundi ad conventum minorem, ibique minus religioſè vivendi cum dedecore ſui Ordinis.

Rurſus quia interdum accidit caſus, ut una Religio, puta S. Dominici haberet conventum in aliquo loco, in quo alia Religio, puta S. Auguſtini habebat Conventum ſuppreſſum, & è converſo Religio S. Auguſtini haberet Conventum in alio loco, in quo Religio S. Dominici ſimiliter habebat conventum ſuppreſſum: oblata fuit Superioribus facultas faciendi inter ſe reciprocas uniones, & permutationes dictorum conventuum, ita ut Conventus S. Auguſtini ſuppreſſus uniretur conventui S. Dominici ejuſdem loci, & viceverſa Conventus ſuppreſſus S. Dominici uniretur Conventui S. Auguſtini alterius loci. Sed tamen ſive ob anguſtiam temporis, ſive ob diverſitatem diœceſium, & provinciarum, ſive ob raritatem dictorum caſuum, ſive ob inæqualitatem permutationum, vel aliam ob cauſam, Religiones in his non convenerunt, & negotium evanuit.

70 Porrò ut in illis Conventibus, qui ut ſupra religionibus fuerunt reſtituti, & in aliis non habentibus numerum ſex Religioſorum vivatur cum debita obſervantia, Sanctitas Sua ſubjecit illos omnimodæ juriſdictioni Ordinarii loci tamquam Sedis Apoſtolicæ delegati, ut in Decreto, cujus tenor eſt infraſcriptus, videlicet.

71 (Ut in parvis Regularium virorum Conventibus à Sanctiſſ. D. N. Innocentio PP. X. in Conſtitutione, quæ incipit *Inſtaurandæ*, primum ſuppreſſis, ac deinde ad ipſius Conſtitutionis limites ob rationabiles cauſas in priſtinum ſtatum regularem reſtitutis, & ipſis religionibus denuò conceſſis, piè & religioſè vivatur, ac regularia inſtituta quo exactiùs fieri poteſt obſerventur: Sanctitas Sua ex ſententia Sacræ Congregationis ſuper ſtatu Regularium omnes, & ſingulos Conventus hujuſmodi ſic, ut præfertur, reſtitutos, & conceſſos in litteris ab eadem Sacr. Congregatione expediendis nominatim exprimendos, ac perſonas tam regulares, quàm ſæculares in eis degentes viſitationi, correctioni, & omnimodæ juriſdictioni Ordinarii loci, tamquam ſuper hoc à Sede Apoſtolica delegati, præſentis Decreti tenore plenè in omnibus ſubjecit, ac ſubjectos eſſe declaravit, donec ipſorum reditus eouſque adaucti fuerint, ut in eis commodè ſuſtentari valeant, & cum effectu ſuſtententur duodecim Religioſi ad Apoſtolicorum Decretorum præſcriptum, idque eidem Sacr. Congregationi legitimè conſtiterit, & ejus Decreto in ſingulis contingentibus caſibus declaratum fuerit &
72 non aliter. Interea verò voluit Sanctitas Sua, ut in eorum ſingulis ali debeant, & re ipſa alantur ſex ſaltem Religioſi probatæ vitæ, ex quibus quatuor ad minus ſint Sacerdotes maturæ ætatis, alioquin gratia reſtitutionis & conceſſionis hujuſmodi nulla ſit, & invalida, & Ordinarii locorum in illis exequi poſſint, ac debeant ea omnia, quæ in aliis Conventibus itidem ſuppreſſis per eamdem Conſtitutionem ipſis demandantur, perinde ac ſi gratia prædictæ reſtitutionis, & conceſſionis non emanaſſet. Inſuper quia multi ſunt Conventus, in quibus etſi præfixus fuerit numerus Religioſorum ſufficiens ad obſervantiam Regularis diſciplinæ, & ideircò in ſuppreſſione antedicta non fuerint comprehenſi; nihilominus ſive ob redituum dimi-
73 nutionem, ſive ob Superiorum incuriam, vel malam adminiſtrationem, ſive ob carentiam Religioſorum, aut aeris intemperiem, vel quamcumque aliam ob cauſam prædictus numerus cum effectu in eis non alitur cum gravi detrimento regularis obſervantiæ: Sanctitas Sua intendens hoc malo remedium adhibere, omnes & ſingulos ejuſmodi Conventus, ut præfertur non ſuppreſſos, cujuſcūque ſint Ordinis tam Mendicantium, quàm non Mendicantium Congregationis, & Inſtituti etiam Societatis Jeſu, aut granciæ, ſeu membra alterius monaſterii, exiſtentes intra fines Italiæ, & Inſularum adjacentium, in quibus nunc non aluntur, vel quandocumque actu non alentur ſaltem ſex

Reli-

Religioſi itidem probatæ vitæ, quorum ad minus quattuor ut ſupra ſint Sacerdotes maturæ ætatis, eidem viſitationi, correctioni, & omnimodæ juriſdictioni Ordinarij loci ſimiliter ut Sedis Apoſtolicæ delegati plenè in omnibus præſentis pariter decreti vigore ſubjectos eſſe ſtatuit, decrevit, & declara-
74 vit. Cæterum quoad Conventus cum pauciori numero, quàm duodecim religioſorum, erectos poſt diem 21. Junii 1625. & illorum ſubjectionem loci Ordinario, Sanctitas Sua voluit in ſuo robore permanere decretum ſan. mem. Urbani VIII. juſſu editum, cui per præmiſſa aliquatenus derogare non intendit. Et prædicta omnia, & ſingula in præſenti Decreto ſtatuta, & ordinata voluit plenarium ſortiri effectum, & executioni mandari, non obſtantibus omnibus & ſingulis, quæ in antedicta Conſtitutione voluit non obſtare, cæteriſque contrarijs quibuſcumque. Datum Romæ die 10. Februarij 1654.

B. Card. Spada.

Loco † Sigilli.

Proſper Fagnanus S. Congr. Sec.

Anno à Nativitate D. N. Ieſu Chriſti 1654. Indictione ſeptima, Pontificatus autem Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & D. N. D. Innocentij Divina providentia Papæ X. anno eius decimo, die verò 21. menſis Februarij, ſupradictum Decretum affixum, & publicatum fuit in Eccleſiæ Lateranen. ac Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe, nec non Cancellariæ Apoſtolicæ valvis, ac in Acie Campi Floræ & in alijs locis ſolitis, & conſuetis Vrbis per me Petrum Paulum Deſiderium Apoſt. Curſorem.

Pro D. Magiſtro Curſorum Ioſeph Marcheratus Curſor.

Et hoc Decretum illico tranſmiſſum fuit ad quemlibet Epiſcoporum unà cum litteris Congregationis continentibus nomina Conventuum religioni ſuæ reſtitutorum in illa Diœceſi: an autem juriſdictio, ut præfertur Ordinario attributa in præinſerto Decreto ſit privativa ad ſuperiores regulares, vel cumulativa, ſcripſi plenè in c. *Quanto, ſup. de offic. Ordinar.* ubi etiam poſui plures alias declarationes ipſius Decreti 42.

Ad extremum cum in Conſtitutione, *Inter cæ-*
75 *tera*, de qua ſup. *num. 44.* interdictum ſit ſuperioribus regularibus cujuſque Ordinis ne quemquam ad habitum vel profeſſionem admittant ſine licentia Sacræ Congregationis poſt præfixionem familiæ in ſingulis Conventibus, ut præfertur factam, eadem Congregatio dedit licentiam pleriſque religionibus recipiendi novitios intra numerum eis præfixum: ſed poſtea die 21. Julij 1652. Sanctitas Sua de cætero ſuperſederi mandavit in huiuſmodi licentiis concedendis. Veruntamen
76 die 3. Julij 1654. in audientia obtineri, ut tandem aperiretur oſtium iam diu religionibus clauſum; atque ita Sanctitas Sua benignè annuit, ut expedirentur licentiæ pro multis religionibus recipiendi in Conventibus à Sacra Congregatione de conſenſu ſuperiorum regularium deſignatis certum numerum novitiorum, cum aliquibus tamen conditionibus ſeu ordinationibus. Et primi omnium hanc licentiam receperunt Clerici regulares Theatini, moxque Fratres minores, tam de Obſervantia, quàm de Reformat. S. Franciſci, ac deinde Minores Conventuales, cujus formulam habes hic ſubjectam,
77 Ad propagandam in Ordine Fratrum Minorum Conventualium S. Franciſci regularem obſervantiam, quæ novitiorum inſtitutioni & educationi præcipuè innititur, Sac. Congregatio à Sanctiſſimo D. N. deputata ſuper ſtatu regularium de mandato Sanctitatis Suæ in ſingulis Italiæ Provincijs ejuſdem Ordinis præſentis Decreti vigore deſignat, ac deputat infraſcriptos Conventus pro novitiatibus & profeſſorijs, videlicet in Provincia Romana pro novitiatu Conventum S. Franciſci Viterbij, & pro profeſſorijs Conventus SS. Apoſtolorum Urbis Romæ, S. Franciſci Ferentini, & S. Caroli Civis: in Provincia S. Franciſci pro novitiatu ſac. Conventum Aſſiſij, & pro profeſſorijs Conventus S. Franciſci Peruſiæ, S. Fortunati Tuderti, & S. Franciſci Ameliæ. in Provincia Bononienſi pro novitiatu Conventum S. Franciſci Bononiæ, & profeſſorijs eumdem Conventũ S. Franciſci, necnon Conventus S. Franciſci Ferrariæ, & S. Franciſci Faventiæ: in Provincia Neapolitana pro novitiatu Conventum S. Laurentij Neapolis, & pro profeſſorijs eumdem Conventum S. Laurentij necnon Conventus S. Franciſci Averſæ, & S. Franciſci Mirabellæ: in Provincia Marchiæ pro novitiatu Conventum S. Franciſci Firmi, & pro profeſſorijs Conventus S. Franciſci Urbini, & S. Franciſci Fani: in Provincia S. Nicolai pro novitiatu Conventum S. Franc. Civitatis Licien. & pro profeſſorijs Conventus S. Franc. Bitunti, & S. Franciſci Andriæ: in Provincia Mediolanenſi pro novitiatu Conventum S. Franciſci Mediolani, & pro profeſſorijs eumdem Conventum S. Franciſci necnon Conventus S. Franciſci Saroni, & S. Franc. Gallerati: in Provincia Hetruriæ pro novitiatu Conventum S. Crucis Florentiæ, & pro profeſſorijs Conventus S. Franciſci Piſarum, S. Franciſci Senarum, & S. Franciſci Piſtorij: in Provincia Genuenſi pro novitiatu Conventum S. Franciſci Genuæ, & pro profeſſorijs Conventus S. Franciſci Taurini, S. Franciſci Papiæ, & S. Franciſci Caſtri novi; in Provincia S. Bernardini pro novitiatu Conventũ S. Franciſci Therami, & pro profeſſorijs Conventus S. Franciſci Aquilæ, & S. Franciſci Sulmonæ: in Provincia Calabriæ pro novitiatu Conventum S. Franciſci Arenæ, & pro profeſſorijs Conventus S. Franciſci Montis Leonis, & S. Franciſci Jeracij: in Provincia S. Angeli pro novitiatu Conventum S. Franciſci Iſerniæ, & pro profeſſorijs Conventus S. Franciſci Trojæ, & S. Franciſci Foggiæ, In quoli-
78 bet autem ex prænominatis Conventibus pro novitiatu, ut præfertur, deſignatis eadem Sacr. Congregatio impertitur licentiam hac vice tantum recipiendi novitios intra numerum hic præfixum, nempe in Provincia Romana decem clericos ſeu choriſtas, & duos laicos, ſeu converſos: in Provincia S. Franciſci decem clericos, & duos laicos: in Provincia Bononienſi decem clericos & duos laicos: in provincia Neapolitana decem clericos & duos laicos: in Provincia Marchiæ decem clericos & duos laicos: in Provincia S. Nicolai decem clericos, & duos laicos: in Provincia Mediolanenſi decem clericos, & duos laicos; in Provincia Etruriæ decem clericos, & duos laicos: in Provincia Genu. decem clericos, & duos laicos: in Provincia Calabriæ ſeptem clericos, & laicum unum; in Provincia S. Bernardini quinque clericos, & laicum unum

in Provincia S. Angeli quinque clericos, & laicum
unum: dum tamen hæc, quæ ſequuntur, inviolate
79 obſerventur. Primum indicatur, & in ſingulis di-
ctarum Provinciarum Conventibus publicetur fu-
turum examen, ſeu ſcrutinium eorum, qui ad habi-
tum probationis recipi poſtulaverint, omneſque
à Provinciali, & Diffinitoribus diligenter exami-
nentur, ac per vota ſecreta approbetur quotquot
idonei reperti fuerint natalibus, ætate, vita, & mo-
ribus anteactis, litteratura reſpectu clericorum,
corporis habitudine, impulſu ſpiritus, alijſque re-
quiſitis ad præſcriptum Apoſtolicarum Conſtitu-
tionum, ac ſtatutorum Ordinis: non idonei verò re-
80 jiciantur, nec aliquis approbetur pro clerico, qui
decimum quintum, nec pro laico, qui vigeſimum
ætatis ſuæ annum non expleverit. Tum deinde hoc
examen, ſeu ſcrutinium ſcripto fideliter exaratum,
& manu propria cujuſque examinatoris ſubſcri-
ptum, ac juramento firmatum, obſignatumque pri-
mo quoque tempore tranſmittatur ad Generalem,
qui ſtatim conſultis, atque adhibitis Procuratore
generali, ac Patribus gravioribus, qui ei aſſiſtant,
ſcrutinium ſic receptum accuratè percurrat, ac per
ſingulas partes expendat; ac præterea tam ſupradi-
ctos, quàm per literas familiares, & ſecretas in-
quiſitiones, à Patribus Provinciæ antiquioribus, ac
zelum Dei habentibus aſſumendas ſedulò inveſti-
get num adverſus examinatos & approbatos inve-
niatur aliqua exceptio, anve ipſorum quiſpiam ſit
conſanguineus, vel affinis, amicus, aut quoquo mo-
do addictus alicui examinatori, aut alteri ex fratri-
bus Ordinis, & an zelo perfectionis vitæ, & Deo li-
berius in ſancta Religione ſerviendi, an potius levi-
tate aut neceſſitate, vel alio fine inordinato ductus
poſtulet admitti. Hiſque peractis, ex omnibus ut
ſupra approbatis idem Generalis cum aliis ſupra-
dictis intra numerum novitiorum pro clericis, &
laicis in illa Provincia, ut ſupra conceſſum, præeli-
gat meliores, habita præſertim ratione indolis, mo-
rum, fervoris ſpiritus, acumine ingenii, & condi-
tionis natalium: moxque præelectorum nomina
mittat ad Provincialem, qui tunc demum, & non
prius eoſdem præelectos ad habitum probationis
ſuſcipiat, & anno elapſo, ſi eos habiles invenerit, ad
profeſſionem admittat, ſub exacta tamen vita com-
muni ad præſcriptum regulæ, non obſtante quavis
laxiori conſuetudine, ſeu potius corruptela in con-
trarium introducta, ſervataque forma ſacrorum
Canonum Concilii Tridentini, & Conſtitutio-
num Apoſtolicarum, ac præcipuè Decretorum ſan.
mem. Clementis Papæ VIII. nec non ſtatutorum
prædicti Ordinis. Quod ſi aliquem ex dictis novi-
tiis ante profeſſionem à religione diſcedere, aut ex-
pelli contigerit, alius in ejus locum ſubrogari poſſit,
dummodo tamen in omnibus ſervetur forma ſu-
periùs præſcripta. Sed & illud omnino cavendum
81 erit, ne à volentibus ingredi religionem pro ipſo
ingreſſu, nec poſt ſuſceptum habitum probationis
pro admiſſione ad profeſſionem, vel alio quo-
cumque prætextu, excepto victu, & veſtitu novi-
tii illius temporis, quo in probatione eſt, ab ipſo,
vel ejus parentibus, aut propinquis, vel curatori-
bus aliquid accipiatur ſub pœnis per ſac. Canones
82 & Tridentinum Concilium ſtatutis. Cæterum ut
prædicti novitij poſtquam in profeſſorum nume-
rum, ut præfertur recepti fuerint, melius in bono
ſpiritu, regulariſque diſciplinæ obſervantia ſtabi-
liantur & confirmentur, ſtatim poſt profeſſionem
emiſſam, ſi in Conventu pro Novitiatu, ut ſupra
aſſignato locus aderit ſecundi novitiatus, ſeu pro-
feſſorii ab ea, quæ novitiorum eſt, atque antiquo-
rum profeſſorum habitatione diſtinctus, & ſegre-
gatus, ibi collocentur, ſi Convētus eos alere queat:
ſin minus, transferantur in alium Conventum ex
deſignatis pro profeſſorio, ſeu ſecundo novitiatu,
ubi is locus cum requiſitis ad novitiatum ipſum
præſcriptis reperiatur, vel accommodetur, aut de
novo conſtruatur, ita tamen, ut ſi prædicta religio
ex ſuarum Conſtitutionum, ſeu inſtitutionum vi-
gore maioris temporis curſu novos profeſſos in-
tra novitiatum detinere conſueſcat, illis in hac par-
te minimò derogatum eſſe intelligatur: & nihilo-
minus permittitur ſuperioribus, ut idipſum facere
poſſint, ſi rationi ac religioni magis expedire judi-
caverint. In quo quidem profeſſorio degant ſub
regulis, & modo vivendi adbuc ſtrictiori, quàm
ſervent antiquiores profeſſi, ita ut nec in negotiis
Conventus ſe intromittere, nec communibus tra-
ctatibus intereſſe, neque alterius exterioris obe-
dientiæ officium exercere debeant, ibi, quæ per-
maneant quouſque ad ætatem ſacris Ordinibus
ſuſcipiendis ſufficientem pervenerint, vel ſaltem
per triennium poſt profeſſionem, quo etiam tem-
pore poterunt, quinimò & debebunt litterarum
ſtudijs operam navare ſub directione, & regimine
ſuperioris, qui eas qualitates habeat, quibus novi-
tiorum magiſtrum præditum eſſe oportet, quem-
admodum ipſius Clementis Decreto providè ſan-
citum eſt. Poriò in Conventibus tam pro primo,
83 quàm pro ſecundo novitiatu, ut præmittitur: aſ-
ſignatis, nec ſuperior, nec novitiorum magiſter,
nec familia religioſorum conſtituatur vel amo-
veatur, niſi ab ipſomet Generali, conſultis Procu-
ratore generali, ac patribus gravioribus ei aſſi-
ſtentibus, necnon Provincialibus: ac Diffinitori-
bus, neque in eis collocentur niſi religioſi graves,
devoti, exemplares & regularis obſervantiæ, ac pu-
ritatis regulæ ſtudioſi: præcipuè verò caveatur,
ne ibi ponatur aliquis, qui non conſentiat ſervare
vitam communem, quæ in prædictis Conventibus
84 ad regulæ præſcriptum exactè obſervetur, inde-
que amoveantur qui tam ſanctæ ordinationi con-
tradicere: aut quoquo modo ſe opponere auſi
fuerint. Ad extremum poſtquam novitij in profeſ-
ſorum numerum, ut ſupra cooptati fuerint, ſupe-
riores regulares, ad quos pertinet, illicò S. Congre-
gationem edoceant ſupradicta omnia, & ſingula
fuiſſe ad unguem adimpleta, & executioni man-
data: alioquin pœnas in memoratis Decretis Cle-
ment. VIII. fel. rec. ſtatutas ſe ſubituros, ac novas
licentias recipiendi Novitios nequaquam fore im-
petraturos certò ſciant, Non obſtantibus quoad
præmiſſa omnia, & ſingula Conſtitutionibus &
Ordinationibus Apoſtolicis, necnon prædicti Or-
dinis ſtatutis, conſuetudinibus & privilegijs, cæ-
teriſque contrarijs quibuſcumque. Datum Romæ
die 5. Novembris 1654.

B. Card. Spada.

Loco Sigilli.

P. Fagnanus S. Congr. Secr.

His hucuſque peractis Innocentius ſicut Domi-
no placuit viam univerſæ carnis ingreſſus eſt Ro-
mæ die 7. Januarij 1655.

Ne

NE CLERICI, VEL MONACHI.

Cap. Sicut te.

SVMMARIVM.

1 Clerici in ſacris compellendi ſunt per beneficiorum ſubtractionem, ut deſiſtant à Tabellionatus exercitio.

2 Veneti olim non habebant uſum tabellionum, ſed Presbyteri conficiebant inſtrumenta.

3 Hodie ſecus.

4 Tabellionatus officium non poteſt Clericis interdici authoritate laicali, ſed eccleſiaſtica tantùm, & n. 5.

6 Tabellio factus Clericus non perdit ipſo facto tabellionatus officium.

7 Idem ſi fiat Religioſus, Decurio vel Advocatus.

8 Notarius ipſo iure privatus officio non poteſt validè inſtrumenta conficere.

9 Requiritur tamen declaratoria ſuper facto.

10 Tabellionatus officium cur non liceat Clericis exercere, & n. ſeqq.

11 Tabellionatus exercitium eſt genus negotiationis, & n. 18.

Clerici etiam in ſacris, ſi egeant, poſſunt honeſtam negotiationem exercere, ac proinde etiam tabellionatus officio uti ibid. & n. 23.

12 Iuramentum fidelitatis prohibetur Clericis præſtare laico, à quo nihil habet temporale.

13 Tabellio eſt ſervus publicus.

14 Notariatus eſt vile officium.

15 Clerici vacare debent reipublicæ eccleſiaſticæ, non mundanæ.

16 Notarius cùm quis creatur, quæ debeat iurare, & nu. ſeqq.

17 Notarius requiri ſolet ſub pœna officij, ut inſtrumentum conficiat, quod ſi non fecerit, eſt periurus.

18 Notarius tenetur abbreviaturam, ſeu matricem in ſuo carthulario ponere.

19 Iuramenti forma à Clemente V. præſcripta in creatione tabellionum, & n. 55.

20 Tabellionatus officium quibus Clericis interdicatur, & n. ſeqq. uſque ad n. 33.

21 Quid in Clericis ſacrorum ordinum beneficiatis.

22 Et quid in non beneficiatis, & indigentibus.

Et quid in Clericis minorum ordinum beneficia obtinentibus, n. 26.

Et quid ſi beneficium non habeant, ſed patrimonium ſufficiens n. 27. & ſeq.

Et quid ſi egeant, n. 28.

24 Tabellionatus officium an prohibeatur Clericis cauſative, quatenus velint beneficia retinere, an verò præciſe.

26 Argumentum à contrario ſenſu aliquando vacat, & n. 29.

28 Clericis habentibus unde vivant ſive ex beneficio, ſive ex patrimonio, negotiari non licet.

30 Tabellionatus officium Regularibus exercere non licet niſi in cauſa hæreſis, & n. 61.

31 Privilegium tamen Apoſtolicum ſuper hoc Regularibus conceſſum nullo Tridentino decreto eſt revocatum.

31 Tabellio factus Clericus, vel Monachus poteſt veteres rogationes ſupplere & authenticare.

33 Inſtrumenta à Notarijs Clericis confecta an valeant, & n. ſeqq. uſque ad n. 42.

34 Et quid poſt interdictum notariatus officium, & numer. 37.

35 Officium cui interdicitur, & executio.

36 Interdictum Prætoris non debet eſſe eluſorium.

37 Contractus initi cum prodigo poſt iudicis interdictum non valent.

38 Geſta ratione publici officij non tenent poſt interdictum ſuperioris, & n. 40.

39 Ignorantia allegari non poteſt ubi publica emanavit prohibitio.

41 Pœnæ appoſitio actui à iure prohibito non confirmat actum contra prohibitionem attentatum.

42 Notarij an poſſint creari ab Epiſcopo.

43 Notarij creati à Papa, vel Imperatore poſſunt officium exercere per totum orbem, & n. 45.

44 Princeps ſolus poteſt efficere ut credatur pelli mortuæ.

46 Notarios in ſuo regno, vel provincia creare poſſunt Reges, & Principes non recognoſcentes ſuperiorem.

47 Item Comites, Barones, & alij feudatarij in ſuis territorijs.

48 Item Univerſitas, ſeu Magiſtratus.

49 Item quilibet Prælatus in terris ſuæ iuriſdictionis.

50 Notarij creati ab Epiſcopo in Regno Franciæ appellantur iurati.

51 Notarios creandi authoritas Epiſcopo tributa extra diœceſim non extenditur, & n. 54.

52 Notarij non poſſunt conficere inſtrumenta extra territorium conſtituentis, niſi de licentia illius, ad cuius iuriſdictionem declinant.

53 Confecta tamen intra territorium faciunt ubique plenam fidem.

54 Notarios creare eſt actus voluntariæ iuriſdictionis, & in ſubditos exerceri poteſt etiam extra territorium.

55 Notarij creati ab Epiſcopo auctoritate Papæ poſſunt officium exercere ubique terrarum.

56 Tabellionatus officium an Clerici exercere poſſint in cauſis Eccleſiaſticis, ſeu ſpiritualibus coram Eccleſiaſtico iudice, & n. ſeqq. uſque in fin.

57 Notarius laicus non poteſt in ſpiritualibus, & eccleſiaſticis inſtrumenta conficere.

Contrarium, n. 62. & ſeqq.

58 Notarius quandoque accipitur pro ſcriptore.

59 Servus non poteſt eſſe notarius.

60 Papa, vel Concilium admittendo Clericos ad tabellionatum exercendum, aut officium tribuendo, videtur eos habilitare, & n. 68.

61 Tabellionatus officium in cauſa hæreſis exercere poſſunt religioſi, & Clerici etiam in ſacris, & beneficiati.

63 Cancellarij, ſeu actuarij Epiſcoporum ubique ſunt laici.

64 Notarijs quibuslibet minus idoneis, aut in officio delinquentibus Epiſcopi ad tempus, vel in perpetuum prohibere poſſunt eius officij uſum in ſpiritualibus, & eccleſiaſticis.

65 Laici ex Concilio Tridentino poſſunt eſſe Notarij in negotijs, litibus, & cauſis Eccleſiaſticis ac ſpiritualibus.

66 Notarijs Epiſcopus prohibere non poteſt exercendi officij uſum in negotijs, & litibus prophanis coram iudice laico in terris Eccleſiæ.

67 Poteſt tamen quoad negotia, & lites locorum piorum à laicis adminiſtratorum.

68 Item quoad contractus perſonarum Eccleſiaſticarum ſuper earum bonis patrimonialibus.

1 SICUT TE. Breve eſt, ſed per alia verba ſic ſummati poteſt, ſecundum Abb. Clerici in ſacris compellendi ſunt per beneficiorum ſubtractionem, ut deſiſtant à tabellionatus exercitio.

2 Nota primò hoc cap. contra Venetos ſecundum Jo. Andr. hic in princ. apud quos non eſt uſus tabellionum, ſed Presbyteri conficiunt inſtrumenta: quod & Hoſtienſ. advertit *num. 2.* licet Petrus de Anchar. *num. 9.* eos excuſet, dicens hoc duplici de cauſa introductum. Primò, quia homines ſunt Catholici & devoti erga Presbyteros in hujuſmodi actibus, eiſque maximam habent fidem, nec unquam reperta eſt falſitas in teſtamentis, & actis cauſarum. Secundò quia Eccleſiæ ibi communiter ſunt pauperes, nihil habentes, niſi oblationes, & illas exiguas: quam rationem reddit & Cardinalis in princip. adjiciens aliam, nempe, quia Veneti non utuntur ſolemnitatibus legum, ſed ſuis ſtatutis.
3 Sed certè ita erat illis temporibus, verum poſtea decreto Senatus tempore Principis Gritti Clericis interdictus eſt tabellionatus, & facultas conficiendi inſtrumenta. Unde his temporibus apud Venetos non eſt Eccleſiaſtica perſona quæ hujuſmodi officia exerceat, ut eſt adnotatum in additionibus ad Cardinal. *ubi ſupra in verb. Inſtrumenta.*
4 Licet hoc interdictum Clericis fieri non potuerit authoritate ſæculari, ſed Eccleſiaſtica tantùm ut patet hic, & in eo, quod leg. & notat. in c. *Eccleſia S. Mariæ, ſupra de Conſtit.*

5 Secundò nota ibi, *In ſacris.* Exercitium tabellionatus eſſe ab Epiſcopo interdicendum clericis in ſacris Ordinibus conſtitutis, ut hic eſt caſus. An autem hoc vendicet ſibi locum indifferenter in omnibus Clericis in ſacris etiam non beneficiatis, & an in Clericis minorum ordinum, plenè dicam infra *in 3. quæſt.*

Tertiò nota ibi, *Interdicas*, Tabellionem per
6 promotionem ad Clericatum non perdere ipſo facto tabellionatus officium, ut hic probatur ſingulariter ſecundum Abb. *in 1. notab.* Nam ſi Clericis interdicendum eſt exercitium tabellionatus: ergo per ſupervenientiam Clericatus illud non perdiderunt, ſaltem in habitu: alioquin fruſtra illis fieret interdictio, argum. l. *Decem. ff. de verborum obligat.* & cap. *Ad diſſolvendum, infra de deſponſat. impub.* Et idem dicendum ſecundum Abb. *num. 2.* in tabellionibus, qui religionem profitentur: non enim
7 propterea amittunt officium, licet prohibeantur illud exercere, niſi in cauſa hæreſis, ut in cap. *Ut officium, §. Ad conſcribendas, de hæret. lib. 6.* Et eſt ſimile in tabellionibus, qui effectu ſunt Decuriones vel Advocati: nam per ſupervenientiam dignitatis officium non perdunt, licet ab illius exercitio debeant temperare, ut l. *Univerſos, C. de Decurion. libr. 10.* Verumtamen Mediolani indifferenter Advocati illud exercent, ut ibi notat gloſ. *unic. in fine.* & pro opinione Abbatis adduci poſſunt Hoſtienſ. Joan. Andr. & alij plures infra citandi *num. 36.* qui tenent inſtrumenta confecta à tabellione Clerico etiam poſt interdictum eſſe valida. Hi enim procul dubio ſentiunt, Clericum non deſinere eſſe tabel-
8 lionem: alioquin non poſſet validè inſtrumenta conficere, ſi prorſus deſiiſſet eſſe tabellio actu & habitu, ut l. *Si aliquid, Cod. de ſuſcept.* & Aucharan. *libr. 10.* & notat Joann. Andr. *in addit. ad Speculat. in tit. de inſtrument. edit. §. Reſtat, in addit. incip. Sic ſignavit,* &c. Feder. de Sen. *conſ. 74. Vetus querela, num. 3. verſ. Et licet ſic communiter,* Alex. *conſ. 190. Plura narrata, num. 34. libr. 6.* Niſi dixe-
9 ris Notarium etiam privatum ipſo jure Notariatus officio, antequam per ſententiam declaretur privatus, poſſe rogare inſtrumenta, & rogata valere, ut notatur in authent. *de tabell. ad fin.* & reſpondit Petrus de Anchar. *conſ. 277. Iſte B. num. 3. verſ. Et licet quis ipſo iure.* Ad hoc cap. *Cum ſecundum de hæret. libr. 7.* & Clementin. *final.* Et quod ibi notatur *de cenſ.*

10 QUÆRO, primò quæ ſit ratio cur Clericis non liceat tabellionatus officium exercere.

Hoſt. *hic n. 1.* & poſt eum Jo. Andr. *n. 7.* Butrius *num. 6. verſ. Rationem autem,* & Card. *n. 2.* multiplicem reddunt rationem.

Prima ratio, quia verendum eſſet, ne etiam in ſævis & crudelibus hoc officio uterentur, ſicut innuitur in integra, relata ab Ant. Auguſt. *in Collect. Decretal. lib. 3. tit. 18. cap. 1.* Quæ ratio militat non tantum in Clericis conſtitutis in ſacris, de quibus loquitur hæc littera; ſed etiam in alijs omnibus, qui deſiderant promoveri.

11 Secunda ratio, quia tabellionatus exercitium genus negotiationis eſt: qua ratione ſimiliter conſiderata, hæc prohibitio extenditur ad Clericos etiam in minoribus, dummodo beneficijs Eccleſiaſticis ſuſtententur, nec egeant ut cap. 1. *de poſtul.* alioquin ſi egerent, licitum eſſet eis negotiari, cap. 1. *ſupra eodem.* ac proinde etiam tabellionatum exercere, ſecundum Jo. Andr. loco proximè citato.

Tertia ratio, quia cùm tabellio ad complura jurejurando adſtringatur, ut dicam in ſequenti quæſtione ſi uſum officij multum frequentet, vix evitabit periculum perjurij: ad hoc c. *Quemadmodum, ſupra de jurejur.* Et hæc ratio ſimiliter complectitur omnes Clericos indiſtinctè.

Quarta ratio, quæ itidem reſpicit omnes Clericos etiam in ſacris, quia & lex Imperialis præcipit univerſos Decuriones à tabellionatus officio temperare, ut l. *Univerſos, Cod. de decurion. lib. 10.*

12 Quinta ratio, quia tabellio jurat fidelitatem ei, à quo conſtituitur, ut dicetur infra *num. 18. & 19.* Quam quidem fidelitatem Clericus jurare prohibetur laico, à quo nihil tenet temporale, cap. *Nimis, ſupra de jurejur.*

13 Verum Petrus de Anchar. *hic num. 1. verſ. Quare gloſſa,* dicit ſupraſcriptas rationes Hoſtienſ. non multum urgere: & aliam reddit, videlicet, quia hoc officium eſt publicum authoritate: Dicitur enim tabellio ſervus publicus, ut cap. 2. juncta gloſſa *in verb. Servo publico, de uſur. libr. 6.* l. *Non aliter enim ff. de adopt.* l. 1. §. *Exigere,* cum gloſſ. *in verb. Servus, ff. de Magiſtr. conven.* hujuſmodi autem miniſteria ſunt Clericis interdicta, ut cap. *Sed nec,* & cap. *Clericis, ſupra eodem.* Similiter Abb. *hic num. 5.* affirmat
14 rationes Hoſtienſis neceſſariò non concludentes, & aliquas concludere indifferenter quoad omnes Clericos, & etiam laicos. Unde ipſe rationem aſſignat, quia hoc officium eſt vile, & ſæculare: quod probat Oldrad. *conſil. 78. Quis poſſit creare, numer. 2.* Calderin. *conſil. 2. Spurius Notarius, verſ. Sed his non obſtantibus, de fide inſtrument.* & plenè Angelus *conſ. 284. Præmitto ad evidentiam,*
15 *in princip.* Clerici autem vacare debent Reipublicæ Eccleſiaſticæ, & ſpirituali, non autem mundanæ, cap. *Reprehenſibile,* & cap. *Convenior. 23. q. 8.*

15 q.8.& cap.*Eos,20.q.3.* Placet ſecunda ratio Hoſt. cum qua ferè concidunt rationes Ancharani, & Abbatis:eamq; veriorem dicit gloſſa *hic poſt princ. verſ. Vel verior eſt illa ratio*, & ſimpliciter veram Cardinal. *n.2.*

16 Secundò QUÆRO cùm quis conſtituitur tabellio, quæ debeat jurare.

Hoſtienſis *hic n.4.* & poſt eum Joan.Andr.*n.2.* Henric.Boich.*n.3.*Butr.*eod.num.*Cardin.*nu.6.* & Anchar.*n.8.* dicunt tabellionem quando conſtituitur ſex jurare conſueviſſe.

17 Primò, quod de his, quæ videbit, & audiet, & requiſitus fuerit, ſine diminutione veritatis, & commixtione falſitatis conficiet inſtrumentum. Unde ſolet requiri tabellio ſub pœna officij ſui, ut conficiat inſtrumentum requirenti: quod ſi non fecerit, perjurus videbitur; & ſic ejus inſtrumentis de cætero fides non adhibebitur: argum.cap.*Teſtimonium,ſupra de teſtibus.* Hanc autem requiſitionem quilibet de populo facere poteſt, argum. l.3.*ff.de offic.Præſid.*& cap. *Relatum,il ſecondo de teſtibus*; & propterea tabellio dicitur ſervus publicus, & publica perſona, ut tetigi ſupra *num*, 13. Secundò, quod ſecreta ſibi injuncta celabit. Tertiò quod ſuper uſurario contractu, vel in fraudem uſurarum inito ſcienter nullum conficiat inſtru-
18 mentum. Quartò, quod de omnibus inſtrumentis quæ reddet, protocolla tenebit: quod hodie ſecundum Hoſtien.*hic num.5.*ſic eſt interpretandum de generali conſuetudine approbata, & abbreviaturam in cartalario ſuo ponat. Quintò, quod fidelis erit illi, à quo conſtituitur, ut ſi ſciret ejus damnum tractari, per ſe, vel nuncium quantocyus poterit, revelabit. Sextò, quòd illud officium ſic ſibi injunctum cupiditate, amore, odio, & timore remoris, per omnia ſecundum bonam conſcientiam fideliter exequetur.

19 Adde tu quod Clem. V. compluribus Archiepiſcopis, & Epiſcopis, qui Viennam convenerant ad generale Concilium, conceſſit indultum creandi Notarios, eiſque præſcripſit formulam juramenti, quam habes tom.3.Conciliorum, par.2. pag.780, col.2. quæ à ſupraſcripta formula Hoſt. parum diſcrepat, & ferè concordat cum alia, quam ponit Speculat.in tit.de inſtr.edit.§.*Reſtat,n.37.verſ.Sed quæro qui formâ.*

20 Tertiò QVÆRO quibus Clericis interdicatur tabellionatus officium.

Pro clariori quæſtionis ſolutione duo membra ſunt diſtinguenda. Primum eſt de Clericis in ſacris Ordinibus conſtitutis; ſecundum de Clericis Minorum Ordinum.

21 Circa primum ſi clerici in ſacris habeant competens beneficium Eccleſiaſticum, res eſt extra dubium: quia in ipſis verificantur verba omnia hujus Decretalis ibi, *In ſacris Ordinibus conſtitutis,&c.* nec non ibi, *Per beneficiorum ſubtractionem*, & locum habent rationes omnes ab Hoſtien.& Doctoribus ut ſupra ponderatæ in prima quæſtione. Unde procul dubio eis non licet tabellionatus officium exercere, & in hoc conveniunt omnes.

22 Sed ſi clerici ſacrorum Ordinum careant competenti beneficio, articulus eſt valde controverſus.

Ad primam negativam, quod non liceat eis hoc officium exercere, inducitur hæc Decretalis, quæ ſimpliciter loquitur de Clericis in ſacris: nec videtur ſe reſtringere ad beneficiatos reſpectu prohibitionis, ſed tantùm reſpectu pœnæ, ità ut ſit ſenſus, ut tabellionatus officium ab Epiſcopo interdici debeat omnibus clericis ſacrorum Ordinum indiſtinctè; per ſubtractionem verò beneficiorum nonniſi beneficia obtinentibus. Item rationes ſuperius conſideratæ in prima quæſtione conveniunt clericis etiam non beneficiatis, excepta ſecunda. Item gloſſa *hic poſt princ.verſ.Vel verior*, dicit officium hoc extraneum eſſe ab officio Clericorum, ſaltem in Ordine ſacro, maximè ſi competentia beneficia habeant: ſentit igitur gloſſa hoc officium eſſe extraneum à Clericis ſacrorum Ordinum, etiam non beneficiatis, cùm dictio illa implicativa, *maxime*, deſignet idem in caſu contrario, cap.1. *de renunc.* glo.in cap.*Illud,in verb.Præſertim,de præſumpt.*& eodem modo loquitur Butr. *hic n.6. verſ. Vel dic*; dicens illicitum eſſe tale officium Clericis in ſacris, quia ſapit genus negotiationis, maximè ſi habeant competens beneficium.

Sed in oppoſitum facit; quia hoc capitulum quamvis apertè non loquatur de Clericis beneficiatis, tamen dum præcipit eis interdici tabellionatus officium per ſubtractionem beneficiorum, ſupponit eos eſſe beneficiatos: Ergo à contrario ſenſu ſi beneficiati non ſint, nec interdictum, nec illius pœna locum habebit. Et eſt ratio, quia Cleri-
23 ci etiam in ſacris ſi competens beneficium non habeant, non prohibentur honeſtam negotiationem exercere, ut ca.1.*ſupra eodem*, ergo nec eis debet interdici tabellionatus officium: & ita hic firmant Hoſtienſ.*n.1.verſ.Secunda ratio*,& *num*: 8. *in verb.Subtractionem*, Jo.Andr. *n.4.in eodem verb.*
24 & Abbas *n.8.verſ. Mihi placet primum*, Quinimò Hoſt.& Jo.Andr. *ubi ſupra*, tenent hoc officium non prohiberi Clericis ſacrorum Ordinum præcisè; ſed cauſativè, ſi velint beneficia retinere, ita ut ſit in opinione ipſorum, vel officium exercere beneficium dimittendo, vel retinere beneficium à tabellionatu abſtinendo. Simile in cap. *Quæris,de ætat. & qualit.*

Sed hoc dictum non placet Abbati *n.8.verſ. Sed ſecundum dictum*: quia cum Clericus in ſacris habeat unde vivat, non debet habere optionem dimittendi beneficium, vel tabellionatum, ſed præcisè cogi debet vivere clericaliter, ex quo eſt in ſacris, arg.c.1. & c. *Clericis,ſupra eodem.* Et ad hoc capitulum respondes, hic fuiſſe dictum de beneficiorum ſubtractione in pœnam clericorum, quia non videbatur veriſimile, ut plus appeterent tabellionatum quàm beneficium, ſaltem ſufficiens; unde non debet eis dari optio; arg.eorum: quæ notantur in cap.*Si diligenti,de foro compet.*ubi eſt bonus textus in ſimili ſecundum Abb.

Ego arbitror in hoc articulo non eſſe facien-
25 dam vim an Clericus in ſacris habeat competens beneficium, ſed tantummodo an habeat unde congruè poſſit ſuſtentari ſive ex beneficio, ſive ex patrimonio: nam ſi poſſet commodè vivere de bonis patrimonialibus, utique non liceret ei negotiari, ac proinde nec tabellionatus officium exercere, quod genus negotiationis eſt: & cùm hoc procedat in clericis minorum Ordinum, ut probabitur infra in ſecundo membro, utique multò magis locum habet in clericis in ſacris, arg. hujus cap.

Non obſtat hæc Decretalis, quia fateor clericis beneficium non obtinentibus non poſſe interdici hoc officium per ſubtractionem beneficiorum, poterit

terit tamen interdici per alias pœnas, quæ à ſacris Canonibus,& generalibus Concilijs adverſus clericos negotiatores ſtatuta ſunt, ad hoc Concilium Trid.*cap.1.ſeſſ.22.*

26 Circa ſecundum, videlicet de Clericis minorum Ordinum, Innoc.hic ponderans verba textus, quæ præcipiunt tabellionatus officium interdici Clericis in ſacris, arguendo à contrario ſenſu, dicit ſecus in non ſacris;& ita ſentit indiſtinctè hoc officium non eſſe prohibitum Clericis minorum Ordinum quantumcumque ſint beneficiati; & cum Innoc.conſentiunt Jo.Andr.*n.1.in verb.Sacris*,Butr.*eod.n.verſ.Quid de clerico*, & Anchar. *in 1.not.*

Sed Hoſt.*n.1.verſ.Ex his patet*,tenet idem juris eſſe in Clericis minorum ordinum, dummodo ſint competenter beneficiati,ad hoc c. 1. *ſupra de poſtul*, ubi Clericis minorum ordinum beneficiatis prohibetur officium poſtulandi; & ita ſecundùm Hoſt.hic vacat argumentum à contrario,ſimile in l.*Conventiculam,C.de Epiſc. & Cler.* & in c.*Clericis,ſupra eod.* & hanc partem ſequitur Abb. *n.7.*qui ad hoc capitulum reſpondet,ſacros Ordines hic accipi largè pro omnibus ordinibus, qui indubitanter ſunt ſacri,ut not. in *ſumma 32.diſtin.* Sed certè huic expoſitioni repugnat integra, quæ explicitè loquitur de Subdiaconis,Diaconis,& Sacerdotibus,& hos appellat Clericos in ſacris ordinibus conſtitutos. Idem firmant Summa Piſanella *in verb.Tabellio,n.1.*Albert.Trotius *de vero & perfecto clerico lib.2.c.54.n.9.* inter tractatus commun.*vol.2.fol.255.*

Ego verò,ut tetigi ſuprà in primo membro *n.*25.exiſtimo hanc prohibitionem extendi ad omnes Clericos etiam minorum ordinum,dummodo ex beneficio, vel patrimonio habeant unde commodè vivere poſſint. Moveor primò per textum in cap.*Vt officium,§.ad conſcribendas, de hæreticis, lib.6.*ubi indulgetur Clericis etiam in ſacris, ut in cauſa hæreſis poſſint tabellionatus officium exercere. Pondera illam dictionem implicativam *etiam*, quæ oſtendit hujuſmodi indultum fuiſſe conceſſum etiam Clericis minorum ordinum: ergo circumſcripto indulto,id eis erat prohibitum; alioquin fruſtratorium fuiſſet concedere quod eis erat permiſſum à jure,argum.cap. *Abbate, de verb. ſignif.*& cap.*In his,de privil.* Item ſi ſpeciale eſt favore fidei,ut Clerici in minoribus poſſint uti tabellionatu: ergo in alijs non poſſunt, prout arguit gloſ.in d.§.*Ad conſcribendas, in verb.præmiſſa*,ad idem text.in extravag.*Debent,circa fin.de offic. Ordinar.*ubi conceditur, ut in viſitatione Cathedra-
28 lis adhiberi poſſit Notarius clericus, Deinde moveor,quia hoc officium eſt publicum, ſæculare, & vile,& ſapit negotiationem,ut dixi ſupra *nu.13. & ſeq.num 23.*ergo cenſeri debet interdictum omnibus Clericis indiſtinctè,cap.*Eos*, 20.*quæſt.3.* quia nemo militans Deo,&c.cap.*Reprehenſibile,23.qu. 8.*cum concord.& quamvis neceſſitate cogente liceat eis exercere honeſtam negotiationem, cap.1. *ſupra eodem*, tamen hæc ratio neceſſitatis ceſſat quando congruam habent ſuſtentationem,ſive ex beneficio, ſive ex patrimonio, ad hon.textus in cap.*Epiſcopus,ſupra de prebend.*ibi; Niſi talis ordinatus de ſua, vel paterna hæreditate ſubſidium vix poſſit habere: quod enim pro neceſſitate conceditur ead. ceſſante, utique ceſſare debet, cap. *Quod pro neceſſitate,1.quæſt.1*, & hoc ſentit Hoſt. *hic n.1.verſ.Secunda ratio*, dum ait, exercitium tabellionatus,cùm ſit genus negotiationis, interdictum eſſe omnibus Clericis etiam in minoribus, dum̃odo beneficiis Eccleſiaſticis ſuſtententur, nec egant: ergo ſecundum Hoſt.qui non egent, ſed ex patrimonio ſuſtentantur, minimè poſſunt hoc officium exercere; quod etiam intellexit gloſſa hîc, dum dixit hoc officium eſſe extraneum à Clericis, maximè beneficiatis: quaſi dicat idem juris eſſe in illis, qui non ex beneficio, ſed ex patrimonio vivunt;hoc idem cenſuit Archid.in cap.*Multorum, num.1.27.quæſt.2.*dum ait, officium tabellionatus quamvis ſit publicum, ſatis tamen eſſe congruum Clericis, ut ex eo ſibi poſſint acquirere neceſſaria, cap.*Clericus,91.diſt.*& eum ſequitur Butr.*hic nu.5.* quibus addo Jaſonem in l. 1. §. *Huius ſtudii,nu.8. in 7.limit.ff.de iuſt.& iure*, ubi limitat concluſionem, quòd Presbyteri, & Clerici non poſſint eſſe tabelliones, ut procedat quando aliunde habent unde vivant,& ſic non reſtringit ſe ad beneficium; imò paulò infra expreſsè ait, hoc habere locum, etiamſi non habeant aliquod beneficium Eccleſiaſticum, & alios adducit. Non obſtat hoc capitulum, quod dum loquitur de Clericis in ſacris, & beneficia obtinentibus,à contrario ſenſu videtur ſecus intellexiſſe de Clericis in minoribus non habentibus beneficia,ſecundùm Innoc. & Jo. Andr.

Nam reſpondeo hanc prohibitionem fuiſſe factam Clericis in ſacris, quia ipſi tantùm in civitate illa exercebant officium tabellionatus, ut patet ex integra,ibi, Presbyteros, & Diaconos,& Subdiaconos, quos ibidem invenit paſſim tabellionatus officium exercentes; idque ob eam fortè rationem, quia ſolis Clericis in ſacris populi habebant hanc fidem, ſicut Venetus hanc ob cauſam ſoli Presbyteri olim rogabant inſtrumenta, ut dixi ſupra in 1.*notab.*& quia Clerici ad ſacros ordines ſine competenti titulo beneficii non promoventur,cap.*Cùm ſecundum,ſupra de Preben.*propterea Papa ſuppoſuit eos eſſe competenter beneficiatos, eiſque juſſit interdici tabellionatus officium per privationem beneficiorum. De Clericis autem minorum ordinum nihil cavit, quia talis abuſus
29 quo ad ipſos ibi non vigebat ob memoratam rationem; unde non ſequitur, ut prohibendo de Clericis in ſacris, & beneficia habentibus,contrarium intellexerit de Clericis in minoribus non beneficiatis; ſed tantùm ſequitur,ut hic caſus tanquam omiſſus remanſerit in diſpoſitione antiquorum Canonum, ſecundum quos nulli clericorum non egentium licebat negotiationem exercere, ut ſupra dixi: & ita verum eſt quod ait Hoſtien. hic vacare argumentum à contrario ſenſu: etenim hoc argumentum non ſumitur quando illius contrarium reperitur in jure expreſſum, ut notat Joan.Andr.in cap.*Publicato,num.18.ſupra de elect.* quod diligenter nota, quia Doctores noſtri non attingunt.

30 Extenditur concluſio ſuperius firmata, ut locum habeat etiam in regularibus, qui dum eſſent in ſæculo, tabellionatus officium habuerunt;nam nec eis licet illud exercere; tum quia canones ſupra ponderatæ in prima quæſt. in Clericis ſecularibus æquè militant in regularibus; tum quia ſpeciale eſt favore fidei, ut Monachus,qui in ſæculo erat tabellio, poſſit in cauſa hæreſis hoc officium exercere,cap.*Vt officium,§.Ad conſcribendas. de hæret. lib.* 6. ergo in aliis caſibus tabellio factus

Mona-

ad locum peregrinationis, ſecundum exemplum Joan. Andr. *hic in princip. in verb. Voto* Nam ſi pervenerit ad locum deſtinatum in die Dominico; immò & in paſchate Reſurrectionis, utique teneretur abſtinere. Et idem eſſet ſi voluiſſet per annum abſtinere in die, in qua occurreret Salutatio Virginis, ſecundum exemplum Cardinalis: nam ſi hoc feſtum contingeret in die Dominico, abſque dubio teneretur abſtinere, etiam in Dominica Reſurrectionis.

16 Non igitur apparet ratio, cur non item teneatur in die Nativitatis. Quod ſi de intentione voventis nec expreſſè, nec tacitè appareret, tunc recurrendum eſſet ad cauſam, quâ motus fuit ad vovendum. Nam ſi voviſſet abſtinentiam à carnibus in die Veneris, quia plures comederat, & voluit præcepto Eccleſiæ addere etiam obligationem voti, ut hoc vinculo ſe à peccato cohiberet; hoc caſu non videtur ſe voluiſſe adſtringere ad abſtinentiam in die Nativitatis; quia in illa die nullum eſt peccatum veſci carnibus in ſexta feria, ut hic patet. Et ſic ceſſat ratio motiva, propter quam vovit, argum. cap. *Etſi Chriſtus, ad finem, ſupra de jurejuran.*

17 Idemque arbitror dicendum in eo, qui vovit abſtinere à carnibus in ſextis ferijs in memoriam Dominicæ paſſionis, Veriſimiliter enim non videtur ſe voluiſſe adſtringere ad abſtinentiam in die Nativitatis, ſed potius ſe conformare cum conſuetudine Eccleſiæ univerſalis, quæ licèt indeſinenter recolit memoriam paſſionis Domini; tamen in feſto Nativitatis indulget fidelibus eſum carnium ob tantæ feſtivitatis venerationem, ut hic patet.

18 Nam propter excellentiam diei detrahitur abſtinentiæ, & macerationi carnis. Unde colligunt Doctores, in diebus feſtis licere non tantùm ſpiritualiter, ſed etiam corporaliter honeſtè lætari in cibis, & veſtibus, ut in ſpecie hic notat Abb. *num. 2.* & Sylveſt. *in verb. Jejunium, num. 27. verſ. Ex quibus elici poteſt.* Quamobrem ſicut in juramento

19 intelligitur excepta authoritas Eccleſiæ, & legis, cap. *Conſtitutus*, à contrario ſenſu *de reſcript.* cap. *Venientes, de jurejuran.* Bald. *conſ. 29. num. 2. in fine, verſ. Nam ſicut in juramento, lib.* 1. ita & in voto, ut præfertur, emiſſo, cap. *Non eſt voti, ſupra de voto*, gloſſ. *unica* in cap. *Deus qui, ſupra de vita, & honeſtat. Clericor.* Hoſtienſ. in cap. *Rurſus, infra ne Cleric. vel Monachi.* Ad quod optimè faciunt jura per Jo. Andr. allegata, de quibus ſupra *nu. 13. verſ. Sed oppoſitum.*

20 Neque obſtat quòd ſecundum Petr. de Anchar. *hic in 3. notab.* cùm abſtinentia à carnibus in die Veneris ſit in præcepto, votum ſuper hoc emiſſum videatur deriſorium, cùm non poſſit augere effectum obligationis contractæ ex juris diſpoſitione, ut l. *Creditori ff. de leg. 1.* & l. *Qui bis ff. de ver-*

21 *bor. obligat.* Sicut ſtatutum eſt nullum, ſi diſponat idem quod jus commune, ut notatur in cap. 1. *de Conſtitut lib. 6.* Ac propterea ut votum aliquid operetur præter jus commune, includere debeat etiam diem Nativitatis. Nam reſpondetur, ceſſare hanc difficultatem, ſi intelligamus hunc textum procedere in eo tantùm caſu, in quo quis vovit nunquam carnes comedere, juxta intellectum Jo. Andr. talis enim procul dubio ſe adſtringit ad abſtinentiam ultra jus commune, atque ita votum non eſt inutile.

22 Quod ſi loquamur in eo, qui in ſpecie vovit abſtinentiam à carnibus in die Veneris, tunc reſpondeo non eſſe inutile ut quis ſe voto adſtringat ad id, ad quod tenetur ex præcepto Dei, vel Eccleſiæ.

Quod optimè explicat Cardin. Cajetanus in *2. 2. quæſt. 186. art. 9. verſ. Dubium circa hanc litteram*, ait enim (Quemadmodum id quod cadit ſub jure poſitivo communi, ſi in regula ſtatuatur, obligatur illius profeſſor duplici vinculo, ſcilicet, juris Canonici & propriæ regulæ ad id ſervandum, verbi gratia, ſi in regula indicuntur inter alia jejunia etiam illa, quæ ſunt ab eccleſia inſtituta, tenetur Religioſus ille jejunare non ſolùm ex eccleſiæ ſtatuto, ſed & ex ſuæ regulæ mandato: Ita ſi præcepta Dei, vel naturalis juris in regula ſtatuantur ſervanda, tenetur profeſſor illius regulæ ex duplici capite ad illa præcepta ſervanda, ſcilicet ex divino jure, & ex ſua regula. Non enim inconvenit præceptum à jure iterum præcipi ab alio jure, vel judice, ut patet) Hæc ille.

Præterea non eſt inutile ut aliquando quis voveat abſtinentiam à carnibus in diebus aliàs prohibitis. Nam aliquis abſtinet à peccato propter votum, qui non abſtinet propter præceptum. Ideoque pœnitenti, qui in peccatum aliquod frequentius labitur, providus Sacerdos quandoque ſuadet cum fructu ut voveat ad tempus, ut vel ſic ſe à lapſu compeſcat.

23 Unde non ſubſiſtit quod dicit Abbas hunc vovere Deo de vento, quia funiculus duplex difficilius rumpitur, cap. 1. *de treg. & pace*, & duo vincula magis ſtringunt, quàm unum, §. *Affinitatis inſtitut. de nupt.* Authen. *Itaque, C. de commun. de ſucceſſ. cum ſimil.*

24 Quod ſi neque ex cauſa impulſiva, neque ex alijs circumſtantijs, & conjecturis diſcerni poſſit an vovens non veſci carnibus in ſexta feria intenderit ſe adſtringere ad abſtinentiam in die Nativitatis nec ne, ſed res prorſus dubia ſit: tunc exiſtimo veriorem eſſe opinionem Jo. Andr. ut ſcilicet textus noſter procedat in eo tantùm, qui generaliter vovit nunquam carnes comedere; non autem in eo qui vovit eas non comedere in ſextis ferijs. Conſidero enim inter hos duos caſus eſſe evidentem rationem diverſitatis. Nam qui vovit generaliter nunquam veſci carnibus, utique voluit privare ſe libertate illas comedendi etiam in diebus aliàs permiſſis. Unde cum ex vi ſuæ obligationis teneatur ab illis abſtinere, etiam in Dominica Reſurrectionis, non eſt ratio cur ſimiliter non teneatur in die Nativitatis, æqualiter enim permittit Eccleſia eſum carnium in paſchate, atque in Nativitate. Unde Doctores dicunt eum, qui vovit abſtinere à carnibus in omnibus quintis ferijs, teneri utique abſtinere etiamſi in die Jovis occurrat feſtum Nativitatis.

25 Quod apertè ſentit Jo. And. *n. 4.* in gloſ. 1. *verſ. Item puto.* At verò qui vovit ſpecialiter abſtinere à carnibus in die Veneris, vovit abſtinentiam in illis diebus, in quibus ex prohibitione Eccleſiæ interdictus eſt eſus carnium: ergo non cenſetur voviſſe abſtinentiam in die Nativitatis, quia in illa die, etiamſi ſit feria ſexta, eſus carnium non eſt ab Eccleſia interdictus. Non enim eſt facienda extenſio ex ſextis ferijs aliàs prohibitis ad ſextam feriam Nativitatis ab Eccleſia permiſſam, cum in voto nō debeat fieri extenſio de caſu ad caſum, ut notatur in cap. *non ſolum de regular. lib. 6.* & probatur in c. *Litteraturam, ſupra de voto.* Et in dubio creden-

a *Proſp. Fagn. in 2. par. 3. lib. Decretal.*

dum eſt futurum fuiſſe ut vovens excepiſſet diem Nativitatis, ſi memoriæ occurriſſet, ut ſic cum Eccleſiæ uſu ſe conſormaret, & non eſſet ſingularis in ſua familia, ut videtur advertiſſe Molina *tomo 2. de juſtit. diſp. 272. col. 2. verſ. Exempla ſunt.* Præte-
26 rea frequenter accidit ut quis generaliter voveat nunquam edere carnes, ut patet in Carthuſianis, & Minimis S. Franciſci de Paula. At vix reperietur ut regula præcipiat in ſpecie abſtinentiam à carnibus in die veneris, hoc enim ferè eſſet ridiculum, cùm non tantum Religioſis profeſſis, ſed omnibus Chriſtianis in ea die ſit eſus carnium interdictus. Item rariſſimè accidit ut quis voto ſe adſtringat ad carnes non edendas in die Veneris, & ferè hic caſus vix poteſt contingere niſi in eo, qui aliquando edit & propterea vult ſe à lapſu coercere, addita voti obligatione. Ergo hic canon adaptari debet ad primum caſum, qui frequenter accidit, l. *Nam ad ea ff. de legibus*, non autem ad ſecundum, qui aut per rarò, aut nunquam contingit. Nam ex iis, quæ fortè uno aliquo caſu accidere poſſunt, jura non conſtituuntur. Imò quæ ſemel, aut bis accidunt, contemnunt legiſlatores, ut l. *Ex iis*, & l. *Quoniam, ff. eod.* Ex his apparet fortè aliud dicendum eſſe in
27 his, qui ex voto, ſeu ex regula tenentur jejunare in omnibus ſextis ferijs, ut Fratres Minores. Hi enim voto ſunt adſtricti ad id, ad quod de jure non tenentur, cum jejunium in ſexta feria non ſit in præcepto, ut dixi in *cap. præc. num. 23.* & conſequenter ſunt adſtricti etiam ad jejunium in die Natalis Domini, cum quoad jejunium non ſit differentia inter illam diem, & alias ſextas ferias. Atque ita in eo, qui in ſextis ferijs vovit jejunare, tenent Palud. *in 4. diſtinct. 38. quæſt. 3. art. 4. num. 26.* Navarrus in *Summa Hiſpana, ca. 28. addit. ad num. 27. cap. 21.* & alii apud Sanchez. *in Summa tomo 1. libr. 4. cap. 11. num. 61.*

28 Ultimò nota ibi, *ſecundum conſuetudinem Eccleſiæ generalis*, valere conſuetudinem in relaxatione Jejunii, quod dicit mente tenendum Abbas, *hic num. 3.* ſubdens hunc textum optimè facere pro gloſſa in cap. præcedenti, & contra dictum Hoſtienſis ibi. Sed tu adverte, quia textus hic loquitur in conſuetudine univerſalis Eccleſiæ, quæ cenſetur traxiſſe originem vel ex traditionibus Apoſtolorum, vel ex decretis Conciliorum generalium, ut legitur in cap. *Illa*, ubi Archid. & omnes notant, 12. *diſtinct.* Unde non mirum ſi tanquam lex ubique ſervanda ſit; cap. *Perniciosum, ſupra de celebrat. Miſſar.*

Quod ſi conſuetudo ſit localis, tunc ſubdiſtin-
29 gue. Quædam enim eſt conſuetudo, quæ non relaxat jejunium in totum, ſed illud modificat, & interpretatur quoad horam, qualitatem ciborum, & unicam comeſtionem. Et hæc valida eſt, ſi ex honeſta, & rationabili cauſa ſit introducta: non autem ut homines intendant ventri, & gaudijs temporalibus, ut dixi plenè in *cap. præc. num. 46.* Quædam verò eſt conſuetudo, quæ in totum ſolvit jejunium, & in hac ſunt opiniones, quas recitant in eodem *cap. præc. num. 55.* Abbas, ibi, *num. 5.* diſtinguit An Papa ſciat, & tolleret necne. Hic vero *num. 3.* ponit aliam diſtinctionem, videlicet An conſuetudo habeat in ſe cauſam rationabilem, & honeſtam, an non: Sed tu dic latius, ut in quæſt. ſeq. præſertim à *n. 39.*

QUÆRO, An ex conſuetudine immemorabili
30 in Populo Mediolanenſi potuerit præſcribi contra numerum 42. dierum Quadrageſimæ ab Eccleſia inſtitutum, ita ut non poſſint Mediolanenſes compelli ad inchoandum jejunium, ſive abſtinentiam die Dominico, qui præcedit feriam ſecundam, quæ ex prædicta conſuetudine ipſis eſt initium quadrageſimæ continentis dies 41.

31 In hoc dubio ſupponendum eſt primò Quadrageſimam ratione jejunij eſſe de jure divino, ratione temporis eſſe ex traditione Apoſtolorum, ut per multos Canones antiquos, & dicta SS. Patrum docet Martin. Ajala *de tradit. part. 3. de jejunio & quadrageſ.* Et Cardin. Varmenſis de cæremonia, à tempore ſumptis, *c. 1.*

32 Supponendum eſt ſecundò Quadrageſimam habere aut ſex, aut ſeptem hebdomadas, ut tradit Caſſianus *in collation. de remiſſion. Quadrageſimæ.*
33 Nam illi, qui jejunant ſeptem hebdomadas ſubtrahunt abſtinentiæ ſeptem dies dominicos, & ſex dies Sabbathi: qui verò ſex hebdomadis, ſex dies dominicos, ut B. Gregorius docet *homil. 16.* tractans de numero dierum quadrageſimæ, ita ut non ſit reperire Quadrageſimam, quæ ſaltem non habeat quadraginta duos dies. Eccleſia ſiquidem
34 Orientalis, in qua non jejunatur Sabbatho, incipit quadrageſimam in quinquageſima; & ſic continet ſeptem hebdomadas. Eccleſia verò Romana ſervat numerum quadraginta duorum dierum, quibus ut idem Gregorius tradit *de conſecratione, diſt. 5. can.* Quadrageſimæ additi fuerunt quatuor alij dies.

35 Supponendum eſt tertiò quadrageſimam Sancti Ambroſij fuiſſe quadraginta duorum dierum, & incœpiſſe à die Dominico, ut ex ipſo habetur *ſermon. 23. & 24.* ait enim in ſerm. 23. Sanctæ Quadrageſimæ rationem, cujus hodie initium celebramus. Qui dies per ſequentem ſermonem probatur, fuiſſe dies dominicus, dum inquit; Retinent adhuc ſenſus veſtri, Fratres, nos hoc ſuperiore Dominica prædicaſſe. In utroque autem ſermone explicat, cur Quadrageſima habeat quadraginta duos dies, cujus figuram quadraginta duas illas man-
36 ſiones dicit habuiſſe. Quo etiam Decius Doctor Mediolanenſis in c. *Ad audientiam. de reſcript. num. 20.* habet hæc verba: (Quadrageſima inſtituta fuit ut decima temporis Deo redderetur, quæ eſt in triginta ſex diebus, prout eſt quadrageſima, exceptis diebus dominicis, & ulterius additi ſunt quatuor dies, & ſic ſunt quadraginta ad imitationem Chriſti, qui quadraginta diebus jejunavit, can. *Quadrageſima, diſt. 5.* Quod fuſius ante eum explicat
37 Gemin. *conſ. 37. num. 2. verſ. De hoc eſt.* Mox ſubdit Decius: Eccleſia verò Mediolanenſis non accepit illos quatuor dies.) Hæc ille. Et in hoc Mediolanenſes excuſari poſſunt ob auctoritatem Ambroſij. Quemadmodum etſi pedes eorum, qui baptizantur, prohibeantur lavari in Concilio Eliberitano, *c. 48.* relato in c. *Emendaveris, 1. q. 1.* tamen excuſantur Mediolanenſes, qui Ambroſij auctoritate
38 Puerorum pedes lavant aqua conſecrata, ut ait ibi gloſſ. *in verb. Laudandi ſunt.* Cum igitur Quadrageſima Ambroſiana differat ſolum in quatuor diebus à quadrageſima quam Romana ſervat eccleſia: ſequitur ut quadraginta duos dies contineat, & incipiat in ipſo die dominico, ut oſtenſum eſt ex eodem ſancto, & teſtatur etiam Divus Gregorius *in d. homil. 16.*

39 His ſuppoſitis ad dubium videtur negativè reſpondendum. Nam conſuetudo, ut tollat legem

debet

debet eſſe rationabilis, c. *fin.* ubi Abb. *nu.* 4. *de conſuetud.* gloſ. *un.* in cap. 1. *eod. tit.* per illum textum, Felin. in c. *Cum ex officij, de præſcript.* Aym. *conſ.* 96. *num.* 3. Anton. Gabr. *lib.* 5 *de præſcript. concluſ.* 1. *num.* 36. alios congerens. Quod maximè eſt verum in conſuetudine jejunij relaxativa, ut hic per Abb. *num.* 3. Talis autem non eſt hæc conſuetudo, cùm nulla ratio ſit cur eo die, quo non modò Eccleſia Mediolanenſis, ſed tota ab Oriente uſque ad Occidentem Eccleſia incipit officium Quadrageſimale, & luget peccata, ut inquit Caſſianus *in ſupraſcript. collation.* Solus populus Mediolanenſis intemperantiæ indulgeat. Ergo cum prorſus ſit contra ra-
40 tionem, ut tanta deformitas publicè in Eccleſia appareat; ſequitur ut talis conſuetudo non poſſit tollere legem maximè rationabilem: quinimò cùm maneat ratio eadem, ut inquit D. Thomas *in* 1. 2. *quæſt.* 97. *art.* 3. *ad* 2. Propter quam prima lex utilis erat; non conſuetudo legem, ſed lex conſuetudinem vincit. Quamobrem in ſolemnibus jejuniis, præſerti in Quadrageſimæ, conſuetudinem abſolutè nihil poſſe docuit Hoſt. *in cap. præced. num.* 2. retractans quod prius ſcripſerat in ſumma: quem ibi ſequuti ſunt Jo. Andr. *num.* 8. Butr. *num.* 12. Cardin. *num.* 2. & alij frequentiori calculo. Et ita communiter teneri teſtatur Præpoſ. in c. *Denique, n.* 23. 4. *diſt.*

41 Prætereà illa conſuetudo dicitur irrationabilis, & nullo tempore præſcribi poteſt, quæ eſt contra Eccleſiaſticam diſciplinam, cap. *Cùm inter, de conſuetud.* Felin. in cap. *Accedentes, n.* 6. *verſ. Fallit* 4. *de præſcript.* Bald. *in tract. de præſcript. in prima parte ſextæ partis principalis, n.* 7.

42 Sed hujuſmodi conſuetudo non modo ſimplici diſciplinæ Eccleſiaſticæ, ſed & ipſi Apoſtolorum traditioni adverſatur, ut oſtenſum eſt ſupra in ſecundo ſuppoſito, cùm non detur ſpecies Quadrageſimæ, quæ habet dies 41. & Ambroſius in eodem ſermone de Quadrageſima dicat: (*Si quiſquam* unam diem abſtinendo prætermiſerit, totam Quadrageſimam violavit, & propter modici temporis cibum, magnum fructum laboris amiſit;) & ſi ſolvitur jejunium uno die, tota Quadrageſima inhonoratur, cap. *Non liceat, conſecr. diſt.* 3. & cap. *Non oportet, ead. diſtinct.* Ergo talis conſuetudo præſcribi non potuit.

43 Altera conditio ad hoc ut conſuetudo immemorabilis poſſit legem abrogare vel in totum, vel in partem, eſt, ut ſit legitimè præſcripta. Abb. in d. cap. *fin. num.* 4. *de conſuet.* & requiritur patientia cum voluntate Principis, cujus eſt talem abrogare. Innocent. *in rubr. de conſuetud.* Felin. alios allegans in cap. *Cum ex officij, num.* 8. *de præſcript.* Aym. *conſ.* 96. *n.* 7. Sylveſt. *in verb. Ieiunium, num.* 8. Nec ſola tolerantia ſufficit ut ex ea colligi poſſit conſenſus Principis; multa enim tolerantur, quæ ſi in judicium deducerentur, non deberent tolerari, cap. *Cùm iam dudum, in fin. de præbend.* Sed in propoſita conſuetudine non poteſt oſtendi Summi Pontificis voluntas, qui ſemper reclamat per Prædicatores, ut in ſpecie teſtatur Sylveſt. *ubi ſupra his verbis:* (Ego verò primam limitationem approbo, quando conſuetudo eſt irrationabilis; ſecundam (hoc eſt, quoad interpretationem jejunij qualiter ſit explendum) concurrentibus duobus. Primò quod Papa ſileret ſine reclamatione; ſecus ubi reclamaret per Prædicatores, ſicut ubique facit de jejunio Quadrageſimæ, quod à minori parte fidelium ſervatur: & tamen conſuetudo non excuſat. Secundò, quòd conſuetudo talis ſit apud timoratos, & non eos, qui non jejunant, credentes tamen & ſcientes ſe jejunio obligatos, quia non eſt conſuetudo, ſed corruptela.) Hæc Sylveſter. At in caſu noſtro Papa ſemper reclamat per Prædicatores contra non obſervantes præcepta Eccleſiaſtica, nec apparet Mediolani omnes etiam timoratæ conſcientiæ hoc modo jejunaſſe, ſed potius contrarium ex Dec. ſupracit. Ergo talis conſuetudo cùm non ſit legitimè præſcripta, non debet obtinere adverſus inſtituta univerſalis Eccleſiæ, Eccleſiaſticam diſciplinam, & traditiones Apoſtolorum.

44 Non obſtat quod habens conſuetudinem immemorabilem poſſit allegare privilegium, cap. 1. Ubi Doctores *de præſcript. in* 6. quia quando allegatur privilegium in materia non veriſimili, præſumitur falſum, & ſubreptitium, Felin in c. *Cùm ex officij, n.* 13. *de præſcript.*

45 Nec obſtat Can. *Denique, diſtinct.* 4. Primò quia ex illis verbis clarè non habetur, de qua Dominica loquatur. Denique allegatur nomine Gregorij; & tamen non reperitur uſquam tale dictum apud ipſum. Imò repugnat expreſsè verbis Gregorij ſupra relatis *Homil.* 16. Sed neque ex illis verbis cap. *Denique*, poteſt colligi voluntas, & conſenſus Papæ.

46 Demum prædictus Canon ubique probat conſuetudinem illam veſcendi carnibus in Dominica Quadrageſimæ eſſe corruptelam, & populos, qui ab ea dimoveri non poterant, mortaliter peccare. Et quamvis dicat cum venia ſuo ingenio relinquendos eſſe, tamen, ut inquit in verb. *Venia*, hoc debet intelligi de venia pœnæ, non de venia culpæ; tolerat enim Gregorius illud crimen veſcendi carnibus in Dominica Carniſprivij propter periculum ſchiſmatis, vel ſcandali. Unde non eſt dicendum quòd ignoſcatur eis, licet non puniat eos propter multitudinem, vel ſcandalum. Suſtinenda enim ſunt crimina ratione ſcandali, vel ſchiſmatis, ut 24. *quæſt.* 4. cap. *Non poteſt*, & ratione multitudinis, ut 50. *diſt.* cap. *Ut conſtitueretur.* Hæc ibi, & in verb. *Conſuetudine*, gloſſa dicit, conſuetudinem hujuſmodi excuſare à pœna temporali, ut ibi, ſed non à
47 gehennali. Imò enim conſuetudo non minuit peccatum, ſed auget, c. *Schiſma*, 24. *q.* 1. c. *Flagitia*, 32. *q.* 7. c. *Non ſatis de ſimon.* & ſequuntur ibi Archid. Bellam. Turrecrem. & Præpoſ.

Ultimò non obſtat quod legitur in recentioribus Homiliarijs, Dominica Carniſprivij: & tamen ſequitur in c. *Quadrageſima.* Et quod in Breviarijs, & Miſſalibus Eccleſiæ Mediolanenſis prima Dominica Quadrageſimæ appellatur, quæ eſt ſecunda juxta noſtram ſententiam. Tum quia inſcriptiones hujuſmodi procedunt ſuppoſitâ corruptelâ inductâ poſt Ambroſium. Tum etiam quia cùm ille dies ſit primus, non appellaretur prima Dominica Quadrageſimæ, ſed potius Dominica in capite jejunij Quadrageſimæ.

De Eccleſiis ædificandis, vel reparandis.

Cap. Audientiam, il primo.

SVMMARIVM.

1 *ECcleſia nova poteſt in parochia ædificari propter nimiam diſtantiam parochialis, eique certa portio aſſignari ex redditibus Eccleſiæ antiquæ.*
2 *Poſſumus id ſolum, quod commodè poſſumus.*
3 *Horis congruis non accedens ad actum explicandum non cenſetur eidem intereſſe.*
4 *Parochia nova erigi non poteſt ex redditibus Eccleſiæ, cui non ſuperſunt neceſſaria ad ſuſtentationem Rectoris.*
5 *Parochiani cogi poſſunt ſubminiſtrare quæ ſufficiant ad vitam novi Parochi ſuſtentandam, ſi Eccleſia matrix redditibus non abundet.*
6 *Et quid ſi Parochiani ſint pauperes, & n. ſeq.*
7 *Eccleſia parochialis quandoque erigi poteſt ſine dote.*
8 *Parochialis noviter erecta quem honorem debeat impendere matrici Eccleſiæ.*
9 *Et in quibus eidem remaneat ſubiecta, & n. ſeq*
10 *Eccleſia nulla præter Cathedralem fundat intentionem ſuper ſubiectione alterius Eccleſiæ etiam fundata infra limites parochiæ ſuæ.*
11 *Parochia nova erigi poteſt ab Epiſcopo infra limites parochiæ alterius, etiam invito Rectore.*
12 *Appellari non poteſt ab erectione novæ parochiæ ad effectum ſuſpenſivum, ſed devolutivum tantùm.*
13 *Parochia nova ut erigi poſſit ab Epiſcopo infra limites alterius parochiæ, quæ requirantur, & num. ſeq. uſque in fin.*
14 *Parochialis Eccleſia in alterius parochia regulariter ædificari non debet.*
15 *Fallit legitimâ ſubſiſtente cauſâ, ibid. n. 15.*
16 *Et cauſa iuſta eſt magna difficultas Parochianorum accedendi ad Eccleſiam matricem, & n. 23.*
17 *Non tamen requiritur ut aliquis deceſſerit ſine Sacramentis.*
18 *Parochiæ amplitudo an ſit iuſta cauſa erigendi novam parochiam.*
19 *Et quid ſi inter populum alicuius villæ, & parochialem intercedat flumen, quod tranſmeari non poſſit.*
20 *Parochialis ſi intra civitatem ſita ſit, quibus remediis conſulendum ſit Parochianis extra civitatem exiſtentibus.*
21 *Regulares, quibus conceſſa eſt Parochialis intra civitatem, cogi poſſunt ab Epiſcopo ad conſtruendam Capellam extra civitatem; eique inſerviendum per ſeipſos, vel Capellanum amovibilem.*
22 *Parochialis nova conſtrui poteſt ob neceſſitatem leproſorum, ſine gravi tamen præiudicio Parochialis antiquæ.*
24 *Parochia erigi non poteſt ex ſola cauſa quòd populus ſit valdè numeroſus, ſed tunc cogendus eſt Rector ſibi coadiutores adiungere.*
25 *A parochia antiqua non poteſt Epiſcopus loco erectionis novæ parochiæ aliquam partem populi ſeparare, & alteri commodiori applicare.*
26 *Nec duas Parochias unire.*
27 *Vicarias duas perpetuas in parochiali Epiſcopus erigere non poteſt ex eo, quod populus ſit valdè numeroſus.*
28 *Parochia ut erigi poſſit quot incolæ ſint neceſſarii.*
29 *Parochia erigi non poteſt niſi citato Rectore Eccleſiæ matricis, & aliis quorum intereſt, & n. ſeq.*
30 *Parochiæ erectio ſi nulla ſit ex defectu citationis; non tamen prohibetur Epiſcopus ſi cauſa ſubſit, iterum ad erectionem procedere.*
31 *Parochiali erigenda infra limites alterius parochiæ quo ordine ſit procedendum in aſſignatione dotis, & nu. ſeqq.*
32 *Parochiali erigendæ aſſignari poſſunt reddittus Eccleſiæ matricis, etiamſi ſit Cathedralis, non autem aliarum Eccleſiarum.*
33 *Pro parochia noviter erigenda poteſt Epiſcopus facere unionem beneficiorum, ſi alii redditus non ſuppetant.*
34 *Et quid de Canonicatibus habentibus curam animarum annexam in alia Eccleſia non Collegiata.*
35 *Ius patronatûs Eccleſiæ noviter ædificatæ infra limites alterius parochiæ, quibus ſit reſervandum.*
36 *Patroni plures eſſe poſſunt unius Eccleſiæ ex cauſa fundationis, vel dotationis, etiamſi inæqualiter dotaverint. & n. ſeq.*
37 *Acra quid ſit.*
38 *Eccleſia matrix, ex cuius obventionibus erigitur nova parochia, efficitur patrona ſimul cum alio dotante.*
39 *Eccleſia matrix non acquirit ius patronatûs in Eccleſia fundata intra ſuos limites, niſi de ſuo aliquid contulerit, quamvis oblationes futuræ dicantur eſſe loco dotis.*
40 *Capella ſi intra Eccleſiam ædificetur, & ab alio dotetur, Eccleſia efficitur patrona.*
41 *Mandatum ſpeciale requiritur ad erigendam novam Parochiam.*
42 *Ad parochiæ erectionem Epiſcopus an procedere debeat authoritate ordinariâ, vel delegatâ.*
43 *Parochias novas concurrentibus requiſitis poſſunt Epiſcopi erigere etiam in parochiis Regularium, & Ordinum Militarium.*
44 *Regulares Eccleſias ob Sacramentorum neceſſitatem non poſſunt Epiſcopi in parochiales erigere.*
45 *Appellatio ab Epiſcopo procedente authoritate delegatâ in eo caſu, in quo uti poterat etiam authoritate ordinariâ, ad quem ſit interponenda, & n. ſeq. uſq. ad n. 49.*
46 *Et quid ſi procedere non poterat authoritate ordinariâ n. 47.*
47 *Poteſtas delegata cur ſit Epiſcopis per Concilium Tridentinum attributa.*
48 *Appellatio ab erectione parochialis facta ab Epiſcopo infra limites parochiæ regularibus ſubiectæ interponi non poteſt niſi ad Papam.*
49 *In parochia erigenda an Epiſcopus teneatur adhibere conſilium, vel conſenſum Capituli, & n. ſeqq. uſq. ad n. 55.*
50 *Quid de iure communi.*
51 *Et quid ex Concilio Tridentino, n. 52. & 54.*
52 *In parochiæ diſmembratione requiritur tractatus.*
53 *In unionibus, & aliis actibus, quæ fiunt authoritate delegatâ, non requiritur Capituli conſenſus. Declaratur, n. 54.*
54 *Capituli conſenſus non requiritur, ſi nova parochia ab Epiſcopo erigatur in parochia Regularibus ſubiecta.*
55 *Decimæ ad Eccleſiam matricem pertinentes an tranſeant*

& n.ſeq.uſque ad num.18.

14 *Legis diſpoſitio locum habet data aliqua ratione identitatis.ſed non illius pœna.*

15 *Novitii audientes leges, vel phyſicam non incidunt in pœnam excommunicationis.*

16 *Parochi non Presbyteri qui leges audiunt, vel medicinam non ligantur hac Conſtitutione, niſi Eccleſia fuerint plebania ſub ſe capellas habentes in quibus inſtituantur clerici perpetui.*

17 *Clerici dignitatem, vel perſonatum habentes, aut Presbyteri excommunicati ſunt poſt duos menſes à die, quo inceperint leges, vel medicinam audire.*

18 *Religioſi, & alij Eccleſiaſtici hic prohibiti, qui leges vel medicinam legunt, ſeu docent, an ſint excommunicati, & n.ſeq. uſque ad n.21. & num.37.uſque ad n. 45.*

19 *Scientiam prohibitam diſcere, vel docere culpa ſimilis eſt.*

20 *Simoniaca quadam dicuntur quia prohibita, quadam prohibita quia ſimoniaca.*

21 *Lex debet eſſe impoſita rebus, & non verbis.*

22 *Religioſi qui leges, vel medicinam audiunt intra clauſtra, non ligantur excommunicatione, ſecus ſi extra.*

23 *Clerici ſaculares prohibiti ligantur ubivis audiant.*

24 *Legales materia quamplures in Decretalibus ſunt inſerta, quarum vix notitia haberi poteſt ſine legali ſapientia.*

25 *Civilis ſcientia eſt pars divina, & neceſſaria eſt in Eccleſia Dei, ſaltem in temporalibus, & n. 32.*

26 *Roffredus Beneventanus increpatur quòd irreverenter de Papa loquutus fuerit.*

27 *Canoniſta legales materias difficiles privato ſtudio aſſequi non poteſt.*

28 *Studens per ſeipſum, per ſeipſum ignorat.*

29 *Civilis facultas licèt neceſſaria ad regimen Reipublica, tamen exerceri debet per ſuos miniſtros, id eſt Laicos, & Clericos non prohibitos.*

30 *Studium iuris civilis ad intelligentiam Canonum Regularibus, aut Clericis ſacularibus perſonatum habentibus, vel Presbyteris non prohibitur.*

Leges civiles ſacris Canonibus ancillantur, ibidem.

31 *Theologia appellatione an comprehendatur ſcientia canonica.*

32 *Religioſi, & alij hic prohibiti non excuſantur à pœnis hujus Conſtitutionis eò quod leges civiles audiant ad intelligentiam Canonum.*

33 *Studentibus iuris civilis an debeantur fructus Prabendarum in abſentia.*

34 *Beneficiatis non curatis tenetur Ordinarius dare licentiam ſtudendi in publica Univerſitate Theologia, vel iuri canonico ſi ſtatus Eccleſia patiatur, & minores ſint triginta annis.*

35 *Studium principale iuris civilis an ſit permiſſum in Camera Eccleſiaſticis, de quibus in hac Conſtitutione.*

36 *Civilis ſapientia laudes à Petro de Ancharano exarata.*

37 *Religioſi qui leges, vel phyſicam docent intra clauſtra, non ligantur hac Conſtitutione.*

38 *Et quid ſi extra clauſtra, & num.ſeq. uſque ad n.45*

39 *Intellectus cap.* Non magnoperè, ſupra eod.

40 *Lex unde dicta.*

41 *Studere quid ſit.*

42 *Papa ſolus poteſt verba dubia generalium Conciliorum per modum legis interpretari.*

43 *Religioſi cur potius prohibeantur leges audire, quàm docere.*

44 *Iura non conſtituunt ex iis, qua uno aliquo caſu accidere poſſunt.*

45 *Regulares è clauſtro exeuntes ad audiendas leges, vel medicinam an ſint excommunicati ab ipſo facto, an verò poſt lapſum duorum menſium.*

46 *Tempus duorum menſium quo elapſo Eccleſiaſtici audientes leges, vel medicinam ſunt excommunicati, quando incipiat currere.*

47 *Regulares audientes leges extra monaſterium ſi certum ſit eos infra duos menſes ad clauſtrum redire non poſſe, an ſtatim ligentur excommunicatione.*

48 *Regulares audientes extra clauſtra leges, vel medicinam poſt duos menſes à die exitus ſunt excommunicati, licet anteà eos pœnituerit*

SUPER SPECULA. Hæc Decretalis ſecundum Jo.Andr.& omnes hoc intendit in Summa Conſtitutio Turonenſis Concilij puniens Religioſos audientes leges, vel phyſicam eſt latæ ſententiæ, & incidentes in illam debent per locorum Ordinarios publicari:& extenditur ad habendas dignitates, vel perſonatus, & ad Presbyteros:& pars hujus habetur in cap.*Super ſpecula.infra, de magiſtr.*& in cap. *Super Specula, de privileg.*Dividitur in quatuor partes. Prima repetit diſpoſitionem Turonenſis Concilii, Secunda commemorat opiniones quæ irrepſerant in illius interpretatione, ibi, *Verum*, Tertia determinat, ibi, *Nos*, Quarta extendit ibi, *Quia vero*.

Nota primò, Canonem Turonneſis Concilij ponentem pœnam excommunicationis Religioſis audientibus facultates hic prohibitas per illa verba, Sicut excommunicati ab omnibus evitentur, ut in cap. *Non magnopere, ſupra eodem*, eſſe latæ ſententiæ, prout in ſumma hujus textus tenent Jo. Andr. Anton.de Butr. Cardin. Pet. de Anchar. Abbas & cæteri omnes: & ſic collige per hujuſmodi verba, Sicut excommunicatus ab omnibus evitetur, prolata à jure, vel ab homine promulgari excommunicationis ſententiam ipſo jure, ut hic notat Butr. *num.1.* Dicens per hoc decidi quæſtionem, quam de hujuſmodi verbis ponunt Doctores in cap. *Placuit, de Judæis*, ſed contrarium ex diametro ex hoc textu colligit Petr. de Anchar, *num.3. in 2.notab.* ubi notat illa verba, *Sicut excommunicatus ab omnibus habeatur*, non importare excommunicationem ipſo jure, ſed per judicem ferri debere, ut patet in verb. *Nos volentes*, ut de cætero ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant: quaſi ante præſentem Conſtitutionem pœna Turonenſis Concilij, quod loquitur per prædicta verba, non eſſet latæ ſententiæ, ſed ferendæ. Similiter Abbas *hic num.1.* Licet Ancharani mentionem non faciat, redarguit Butrium quòd non benè dixerit; quia cap. *Non magnopere*, loquebatur per hæc verba; Sicut excommunicati ab omnibus evitentur: & tamen inſurgebant opiniones probabiles, an talia verba eſſent latæ ſententiæ. Unde cùm articulus eſſet dubius, Papa voluit eum expreſsè declarare, & decidere, ut de cætero tales forent ipſo jure excommunicati: & ſic Papa noluit probabiliter præteritos ligari, &

ſignationem faciendam ex fructibus ad Eccleſiam matricem pertinentibus; & ſi ii non ſufficiant, tunc demum populum compellendum eſſe; quòd ſi nec ipſe ob paupertatem compelli poſſit, Epiſcopum de ſuo dare debere.

8 Quartò nota ibi, *competens in ea honor*, Eccleſiam conſtructam infra limites alterius Parochiæ teneri aliquem honorem impendere matrici Eccleſiæ, ſcilicet annuum cenſum in ſignum ſubiectionis, arg. c. 1. *Omnis anima, ſupra de cenſib.* moderandum tamen arbitrio Epiſcopi, arg. cap. *De cauſis, ſupr. de offic. deleg.* ſecundum gloſſ. *hic in verb. Honor*, Vel dic Clericos Eccleſiæ noviter ædificatæ teneri maiorem Eccleſiam adire pro baptiſmo, Scrutinio, Capitulo, & conſimilibus, vel ſolvere illa iura, quæ capellæ debent Eccleſiæ matrici, ut cap. 2. *de Capell. Monachor.* & cap. *His, quæ de maior. & obed.* ſecundum Innoc. & Abb. Annq. *in verb Honor*, Hoſt. *num. 3. in verb. Provideas tamen.* Joan. Andr. *num.* 10. Butr. *num. 12.* Anchar. *in 5. notab.* & Abb. *num.* 6. Vel certè antiquæ Eccleſiæ reſervabitur ſepultura, ut cap. *Transmiſſa, de præſcript.* & tenet Joan. Andr. *di. ?. n.* 10. & in cap. *Certificari, de ſepultur.*

9 Cæterum adverte, quia dum gloſſa dicit huiuſmodi honorẽ deberi antiquæ Eccleſiæ in ſignum ſubjectionis, hæc ratio eſt falſa, & nullo jure probatur ſecundum Abbatem *num.* 8. imò hic textus probat oppoſitum: nam reſervando majori Eccleſiæ patronatum, & competentem honorem pro facultate loci, in reliquis videtur illam Capellam eximere à poteſtate Rectoris antiquæ Eccleſiæ.

10 Præterea nulla Eccleſia præter Cathedralem fundat intentionem de jure communi ſuper ſubjectione alterius Eccleſiæ etiam fundatæ infra limites parochiæ ſuæ. Quamobrem Eccleſia intendens ſibi vendicare jus in aliam Eccleſiam, eatenus obtinebit, quatenus probabit ſibi competere ex iure ſpeciali. Ad quod dicit eſſe textum, & communem Doctorum theoricam, in cap. *Dilectus, de Capell. Monachor.* Pro opinione Abbatis allego §. *Sicut duo*, poſt c. *Præcipimus*, 16. *q.* 1. ubi baptiſmales, & parochiales Eccleſias Epiſcopus dicitur poſſe dividere de conſenſu Clericorum ſuorum, & mox ſubjungitur: Quod cùm factum fuerit, illa pars populi, quæ novis Eccleſijs ſupponitur, à jure prioris Eccleſiæ abſolvitur, ubi gloſſa dicit novam Eccleſiam ſolutam eſſe à jure prioris Eccleſiæ. Itaque verius videtur, excepto patronatu, & competenti honore, jura ſubjectionis non deberi Eccleſiæ matrici, niſi inquantum Epiſcopus prædicta jura illi reſervaverit in limine erectionis. Quod clarius procedit hodie poſt Concil. Tridentinum, ut inferius patebit *n.* 55.

12 Quintò nota in verſ. *Si vero*, procedi poſſe ex cauſa hic expreſſa ad erectionem novæ parochiæ etiam invito, & contradicente Rectore matricis Eccleſiæ, quamvis id cedat illi in diminutionem honoris, & commodi temporalis, ut hic patet expreſsè in illis verbis: Si perſona matricis Eccleſiæ opus illud voluerit impedire, tu nihilominus facias idem opus ad perfectionem deduci, & virum bonum, appellationis ceſſante diffugio, inſtituere non omittas: & firmant Hoſtienſis *num. 3. in ver. Obventiones*, Joann. Andr. & Butr. ambo *num.* 7. Anchar. *in 6. notab.* & Abb. *num.* 16. Cardinal, *conſ.* 8 *Quidam Syndicus, num. 3. verſ. Dico tamen*, Verum gloſſ. *ult.* in cap. 2. 99. *diſt.* ſentit hoc fieri non poſſe invito Rectore, niſi per Papam, vel de illius mandato, prout hoc factum fuit. Idem tenet gloſ. *hic in verb. Obventiones*, dicens hoc Pontificem feciſſe de plenitudine poteſtatis propter animarum periculum, quod imminebat. Et quia præter proventus illius villæ Rector majoris Eccleſiæ poterat competenter ſuſtentari. Sed Epiſcopus hoc facere non poſſet, niſi de conſenſu Rectoris matricis Eccleſiæ, ut c. *Eccleſia*, & c. *Quicunque*, 16. *q.* 1. quia non poteſt jura illius Eccleſiæ dare alteri, c. *de reb. Eccleſ. non alien.* & arg. c. *Conſtitutum*, & cap. *Præcipimus*, §. *Si duo, ead. cauſ. & quæſt.* Quapropter dicebat Vincennus, hic removeri appellationem, quia fit ex mandato Papæ; ſed ſi fieret ab Epiſcopo, liceret appellare, ut refert Cardin. *in 4. notab.*

Sed hujuſmodi controverſiam ſuſtulit jus noviſſimum Concilij Tridentini *in dict. cap. 4. ſeſſion.* 21. ubi diſertis verbis ſtatuitur, ut Epiſcopi in Eccleſijs parochialibus, vel baptiſmalibus, in quibus ob locorum diſtantiam, ſive difficultatem parochiani ſine magno incommodo ad percipienda Sacramenta, & divina officia audienda accedere non poſſunt, novas parochias etiam invitis Rectoribus iuxta formam Conſtitutionis Alexandri III. quæ incipit, *Ad audientiam*, conſtituere poſſint & Sacerdotibus noviter præficiendis competentem portionem aſſignare ex fructibus ad Eccleſiam matricem quomodocunque pertinentibus. Quo decreto clarè corrigitur opinio gloſſæ, & approbatur opinio Hoſtienſis: nam ut vides, ex Concilio poſſunt Epiſcopi novas parochias erigere, & Sacerdotibus de novo præficiendis certam portionem aſſignare ex redditibus Eccleſiæ antiquæ etiam invitis Rectoribus.

12 Similiter eo decreto corrigitur opinio Vincentii ſententis, non removeri appellationem cùm nova parochia erigitur authoritate Epiſcopi: nam cùm Concilium det Epiſcopis facultatem erigendi ad præſcriptum huius decretalis, & hic tollatur appellationis obſtaculum; utique ex hoc manifeſtè liquet, Epiſcopum poſſe hoc caſu procedere appellatione remota. Quæ tamen clauſula non impediret appellationem ad effectum devolutivum, ſed ſuſpenſivum duntaxat, ut eſt textus in cap. *Paſtoralis, Sed ſi appellans, ſupra de appellat.* & eſt communis opinio, ut ibi teſtatur Abbas *num.* 12. & Præpoſ. *num.* 6.

13 QUÆRO, generaliter quæ requirantur ad hoc ut nova parochia erigi poſſit ab Epiſcopo infra limites alterius parochiæ.

14 Reſpondeo multa eſſe neceſſaria, quorum ſi vel alterum deficiat, erectio non ſuſtinetur. Et quidem ante omnia requiritur iuſta cauſa, de qua cõſtet legitimè: nam regula eſt, ut parochialis Eccleſia in alterius Parochia ædificari non debeat,

15 ut cap. *Eccleſia*, & cap. *Quicumque*, 16. *q.* 1. Sed hæc regula fallit, legitimâ ſubſiſtente causâ, ut apertè probatur hic: nam Pontifex primò narrat cauſas erectionis, deinde præcipit erectionem fieri adiectâ clauſulâ, *Si res ita ſe habet*, Ergo causâ ſubſiſtente, eâque probata, & non aliàs permittitur erectio. Ad hoc cap. *Præſenti*. §. *Luca, de præbend. lib.* 6. & deducunt *hic* Anton. de Butr. & Abb. ambo *in 1. notab.* & Rebuff. *in Praxi benefic. in 1. par. in tit. de erect. in curat. vel Parochial. num.* 2. & ante eos gloſſ. *ult.* in cap. *Nulli*, 90. *diſtinct.* eſt enim huiuſmodi erectio, & diſmembratio à Parochia antiqua inſtar alienationis iurium Eccleſiæ, quæ ſine cau-

cauſa fieri non debet, ut cap. *de reb. Eccle. non alienan. lib. 6.* Abb. *ubi ſupra*, Achil. *deciſ. un. de reb. Eccle. non alienan.* Rota *deciſ. 1. eod. tit. in nov.* & *deciſ. 68. num. 1. par. 7. Recent.*

16 Præcipua autem cauſa, quæ juſtificat erectionem novæ Parochiæ, eſt magna difficultas, ſeu magnum incommodum Parochianorum adeundi Eccleſiam matricem ad percipienda Sacramenta, & divina officia audienda, ut hic patet expreſſè, & in præalleg. decreto Concilij Tridentini, *cap. 4. ſeſſ. 21.* & tenet *hic* gloſ. 1. Innoc. & Hoſtien. ambo *in princip. in ver. Sine magna difficultate*, & alij ſupracitati in 1.

17 *notab.* Aliqualis ergo incommoditas non ſufficit ſecundum Abb. *hic num. 7.* non tamen requiritur ut Parochiani aliquando deceſſerint ſine Sacramentis, Neque id exigunt Hoſtien. Abb. & Doctores. Sed tantummodo hujuſmodi caſus mentionem faciunt per modum exempli. Vnde ſatis eſt ad validitatem erectionis ut immineat periculum ne ſic decedant, neque hujuſmodi eventus eſt exſpectandus, quin potius præveniendum ne contingat, cum ſatius ſit occurrere in tempore, quàm poſt exitum vindicare, ſeu poſt vulneratam cauſam remedium quærere, dicit textus in l. 1. *C. quand. lic. ſine jud.* & in l. *ult. ad finem, C. In quibus cauſ. in integr. reſtit. non eſt neceſſ.* Et ita cenſuit S. Congregatio Concilij, videlicet pro erectione novæ Parochiæ non eſſe exſpectandum ut Parochiani abſque Sacramentis deceſſerint. Quod benè nota, quia frequenter audivi Parochorum querelas, quòd

18 Epiſcopi proceſſerint ad erectionem novæ Parochiæ, abſque eo quod ullus ex Parochianis unquam obierit ſine Sacramentis. Porrò ad hanc difficultatem accedendi ad Eccleſiam matricem pro ſuſcipiendis Sacramentis, & divinis officijs audiendis aliæ cauſæ omnes reducuntur. Unde infertur primò, ut diſtantia loci ab Eccleſia parochiali ſit juſta cauſa novam parochiam erigendi, ut hic eſt caſus, & in *d. c. 4.* Et quamvis Jo. Andr. Cardin. Abbas, & alij in Summa hujus textûs videantur ad hoc exigere nimiam diſtantiam; verè tamen magna longinquitas, & viarum diſcrimen non requiritur, ut obſervat Ant. de But. *n. 3. in ver. Diſtare* Sed ſolum requiritur talis, ut propterea parochianis ſine magno incommodo non pateat acceſſus ad majorem Eccleſiam, ut *hic* patet, & tenent Domini de Rota *deciſ. 484. n. 2. p. 1. rec.* Sufficit ergo pro cauſa diviſionis, ut Parochia Eccleſiæ antiquæ ſit adeò ampla, ut populus præſertim adverſis temporibus non poſſit ſine magno incommodo illuc horis congruis ad divina officia confluere, ſecundum Abbat. *num. 3.* Atque ita ob diſtantiam loci permittitur quod alias non permitteretur, ut notat gloſ. 1. in cap. *Et temporis. 16. q. 1.* & eſt ſimile in l. *Cum poſt ſententiam, C. de appellat.* & in l. *Si longius ff. de judic.* in cap. *Cum longè, 63. diſtinct.* in cap. *Si quis extra, de conſecr. diſtinct. 1.* & in cap. *Quoniam quidem, 18. diſtinct.* Quanta autem debeat eſſe hujuſmodi diſtantia, ſeu parochiæ amplitudo, ad hoc ut parochiani dicantur non poſſe ſine magno incommodo ad Eccleſiam accedere, cùm jure diffinitum non ſit, judicis arbitrio relinquitur, cap. *De cauſis, ſupra de offic. deleg.* & tenet Menoch. *de arbitrar. Iud. cent. 5. caſu 497. nu. 4.* ad quod vide bonam gloſſam in cap. *ult. in ver. Longo, 80. diſt.*

19 Infertur ſecundò ut ſimiliter juſta ſit erectionis cauſa, ſi inter populum alicujus villæ, & parochialem torrens, vel flumen aliquod intercedant, quæ nec pontem habeant, nec vado tranſiri poſſint, ut l. *Flumine interveniente, ff. de ſervit. ruſtic. præd.* præſertim hyemali tempore cùm pluviæ inundant, juxta textum hîc. Quæ cauſa ſufficiens eſt etiam ſine diſtantia loci. Undecunque enim proveniat magna difficultas percipiendi Sacramenta, dicitur ſubeſſe juſta cauſa erigendi novam Parochiam, ut ex dictis patet. Ideoque Concilium Tridentinum *in d. cap. 4. ſeſſ. 21.* alternativè loquitur ibi, ub locorum diſtantiam, ſive difficultatem, ita ut propterea alterutrum ſufficiat, c. *Inter cæteras, ſuprà de reſcript.* cum ſuis concordan.

20 Infertur tertio, ut eodem modo juſta ſit cauſa erigendi novam parochiam in caſu allegationis, Lap. *alleg. 66.* incip. *Quoddam monaſterium, per totam*, ubi proponit monaſterium S. Ambroſii, cui cura imminebat perſonarum ſæcularium fuiſſe incluſum intra mœnia civitatis Florentiæ, & aliquot familias eidem curæ ſubjectas extra ambitum civitatis remanſiſſe; unde contigit ut iidem ruſtici ſine maxima difficultate, aut incommodo nequiverint divina Officia audire, & Eccleſiaſtica Sacramenta percipere, cùm fores dictæ civitatis ſingulis diebus ante noctis tenebras claudantur, & ſic clauſæ remaneant, nec ulli aperiantur uſque ad claram lucem ſequentis diei. Quapropter non poterat Capellanus præſto eſſe Sacramentis adminiſtrandis in caſibus repentinis infirmitatis, vel mortis, præſertim parturientibus præterquam quòd Parochiani degentes extra cum ſuis mulieribus, & familia ruſticis, & abjectis veſtibus induti non poterant cũ debita conſolatione diebus feſtis ad Eccleſiam confluere, & cum civibus divitibus, & pretioſis veſtibus amictis ſe admiſcere, ſed potius riſui & deluſioni patebant ob fortunæ, & morum diſparitatem, quibus ſæpiſſimè à divinis retrahebantur. Lapus hac de re conſultus propoſuit duo potiſſimum remedia. Primum, videlicet ut ſi parochialis prædicta habeat in villa aliquas obventiones, ſine quibus ejus Rector poſſit commodè ſuſtentari, & reperiatur aliquis qui velit novam Eccleſiam fundare, & obventiones illas competenter augere, Epiſcopus erigat novam Parochiam, eique aſſignet ejuſmodi obventiones, cum dicto augmento, & rectorem in ipſa inſtituat, qui gerat curam incolarum extra mœnia exiſtentium. Quod dicit probari ad litteram in hac decretali, & ſubdit propoſitas cauſas eſſe plures, & urgentiores illis, quas hic conſideravit Pontifex.

Ideoque erectionem fieri poſſe ab Epiſcopo etiam invito Rectore Eccleſiæ matricis, cùm non habeat juſtam cauſam contradicendi. Alterum remedium eſt, ut rector majoris Eccleſiæ ſi reditibus abundet, novam capellam fundet in dicta villa, & eam dotet pro ſubſtantione unius Sacerdotis ibidem deputandi, & conſtituat ipſam capellam manualem matricis Eccleſiæ, ita ut illius Capellanus ſit ad ejus nutum amovibilis, de quibus manualibus notatur in Clem. *un. de ſuppl. negl. Prælat.* & in cap. *Cum ſingula, de præbend. lib. 6.* Utrumque remedium alias probavit S. Congregatio Concilij; cenſuit enim Parochianis, qui cum ſint diſperſi extra civitatem, & parochialem Eccleſiam intra civitatem ſitam habeant, etiam ob locorum diſtantiam, ſeu difficultatem patiuntur incommoda in percipiendis Sacramentis, & in divinis Officiis audiendis, ſuccurrendum eſſe remedio *cap. 4. ſeſſ.*

Digitized by Google

ſeſſ. 21. Item cenſuit ad providendum neceſſitati
Parochianorum extra civitatem exiſtentium, quo-
rum parochialis eſt intra civitatem, novam Capel-
lam extra civitatem eſſe erigendam, quæ non ſit
Eccleſia ipſa per ſe, ſed in proprietate matricis Ec-
cleſiæ, in qua conſtituatur Sacerdos amovibilis ab
Ordinario approbatus, qui adminiſtret Sacramen-
ta illis, qui ſunt extra civitatem, ad quos non poteſt
Parochus in nocte, quia portæ civitatis clauduntur,
rur, accedere; quod eſt unum ex remediis Lapi *al-*
leg.66. Poſſe tamen eſſe locum etiam aliis remediis
ad præſcriptum ſacrorum Canonum. Ruſus in
21 cauſa Novarien. cenſuit Epiſcopum poſſe compel-
lere regulares, quibus conceſſa fuit parochialis Ec-
cleſia civitatis Novarien. ad erigendam novam ca-
pellani extra civitatem, ubi plures familiæ ſub dicta
cura exiſtunt, cui capellæ poſſunt vel per ſeipſos
prævia Ordinarii approbatione inſervire, vel per
Capellanum ad nutum amovibilem.

Inſertur quartò, ut ſimiliter legitima ſit cauſa
22 conſtruendi novam Parochialem neceſſitas lepro-
ſorum, ſine gravi tamen præjudicio Parochialis
antiquæ, ut legitur, & notatur *in cap. proximo, ſu-*
prà eod. ſecundum Hoſt. *hic n.1. verſ. Et eſt alia cau-*
ſa, & plenius *in ſumma eod. tit. §. fin.*

23 Et ex prædictis collige, in effectu unicam eſſe
cauſam erigendi novam parochiam, videlicet ma-
gnam difficultatem accedendi ad Eccleſiam ma-
tricem pro Sacramentis percipiendis, & divinis of-
ficiis audiendis: nam aliæ cauſæ, videlicet diſtantia
loci, flumina intermedia, portæ civitatis clauſæ, ne-
ceſſitas leproſorum, & alia id genus impedimenta
in tantùm juſtificant erectionem, in quantum pari-
unt difficultatem hujuſmodi; aliàs ſecus, ut ex
jam dictis couſtat.

Verumtamen gloſ. *ult.* in cap. *Nulli, 99. diſt.* ad-
24 ducit aliam cauſam conſtruendi novam Eccleſiam
in parochia antiqua, videlicet cùm multitudo fi-
delium excrevit: & movetur argum. illius textûs
ibi, (Nisi aliqua gens deinceps ad fidem converta-
tur, cui neceſſe ſit propter multitudinem eorum
primatem conſtitui:) & cum illa gloſſa ſimplici-
ter tranſeunt ibi Gemin. & Præpoſit. ambo *in fin.*
ad idem textus in cap. *Præcipimus, 16. quæſt. 1.* quo
præcipitur, ut ubi multitudo fidelium excrevit,
ibi ordinentur Epiſcopi. Tu dic contra: quo-
niam hoc caſu nova parochia non debet erigi, ſed
utendum eſt remedio Concil. Trident. *d. cap. 4. in*
princip. ſeſſ. 21. ubi ſtatuitur, ut (Epiſcopi etiam
tanquam Apoſtolicæ Sedis Delegati in omnibus
Eccleſiis parochialibus, vel baptiſmalibus, in qui-
bus populus ita numeroſus ſit, ut unus rector non
poſſit ſufficere Eccleſiaſticis Sacramentis mini-
ſtrandis, & cultui divino peragendo; cogant Re-
ctores, vel alios, ad quos pertinet, ſibi tot Sacerdo-
tes ad hoc munus adjungere, quot ſufficiant ad Sa-
cramenta exhibenda, & cultum divinum cele-
brandum.) Hæc ibi. Unde S. Congregatio ejuſ-
dem Concilij Interpres jampridem cenſuit ex ea
ſola cauſa, quòd populus alicujus parochiæ adeò
ſit numeroſus, ut unus Rector non poſſit ſufficere
Sacramentis miniſtrandis, & cultui divino pera-
gendo, minimè quidem licere Ordinario novam
parochiam erigere, niſi & alia concurrant, quæ
exprimuntur in Conſtitutione Alexandri III. quæ
incipit *Ad audientiam,* & innovatur decreto Con-
cilii *cap. 4. ſeſſ. 21. verſ. In iis vero.* Sed ob magnum
hujuſmodi numerum debere Ordinarium uti re-
medio *d. cap. 4. in princip.* ſcilicet cogendo Recto-
res, ut ſibi Sacerdotes adjungant, quot ſufficiant ad
Sacramenta exhibenda, & cultum divinum cele-
25 brandum. An autem quibus in cauſis ex decreto
Concilii *ſeſſ. 21. cap. 4.* poteſt Epiſcopus novas pa-
rochias erigere, poſſit etiam loco erectionis facien-
dæ certam partem populi ſeparare ab antiqua pa-
rochia, & alteri commodiori applicare, ſi vel exi-
guus numerus populi, vel inopia, vel alia cauſa im-
pediat erigi novam parochiam: Reſponſum eſt non
26 poſſe ex decreto Concilii. Item reſponſum, ex eo
decreto non licere Epiſcopo parochias unire, ſed
27 tantum novas conſtituere. Item reſponſum, non
potuiſſe Epiſcopum erigere in Eccleſia parochiali
duas Vicarias perpetuas, eò quòd populus eſſet nu-
meroſus. Hactenus de cauſa.

28 Secundò principaliter ad erectionem novæ pa-
rochiæ requiritur, ut in illa parte parochiæ antiquæ,
ubi nova parochia eſt erigenda, ſit competens nu-
merus parochianorum. Et quidem Rota *deciſ. 380.*
n.8. & 29. par. 5. recent. Videtur tenere ad hoc non
ſufficere quatuor domus, & duodecim animas ap-
tas ad communionem, per c. *Unio 10. q. 3.* Sed certè
ille textus magis innuit ut ſufficiant decem ani-
mæ: ait enim, (Eccleſia, quæ uſque ad decem ha-
buerit mancipia, ſuper ſe habeat Sacerdotem: quæ
verò minus decem mancipia habuerit, aliis con-
jungatur Eccleſiis.) Hæc ibi. Et meritò, quia
decem faciunt plebem, ut ait ibi gloſ. *in ver. Man-*
cipia. Item Concilium Tridentinum *d. c. 4. ſeſſ. 21.*
videtur requirere ut nova parochia habeat popu-
lum, ut patet ibi, Compellere poſſit populum. At
decem homines populum faciunt, ut notat gloſ. *1.*
in c. 1. *de elect.* & Bart. in l. *Prætor, la ſeconda, n. 4. ff.*
de vi bonor. rapt. Inſuper adverte ne decipiaris, quia
dum Rota ad hoc requirit ſufficientem numerum
animarum, quæ ſint aptæ ad communionem, hæc
aptitudo non eſt neceſſaria, quia uſum rationis
habentes tametſi non ſint apti ad communionem,
tenentur tamen ſemel in anno confiteri proprio
Sacerdoti, & Miſſam audire Dominicis, &
feſtis diebus, eiſque dari debet Sacra Unctio:
Baptiſmus verò etiam parvulis. Ergo ſi parochiæ
incolæ ad Eccleſiam ſine magna difficultate ad
hujuſmodi Sacramenta recipienda, & divina au-
dienda accedere nequeant, ſive ſint ad communio-
nem apti, ſive non, ſuccurrendum eſt eis remedio
hujus cap.

29 Tertiò principaliter requiritur ad erectionem
novæ parochiæ, ut citetur Rector matricis Eccle-
ſiæ: nam etſi erectio fieri poſſit etiam ipſo invito,
ut oſtenſum eſt ſupra *in 5. notab.* tamen non po-
teſt fieri niſi eodem citato, & requiſito, ut cap.
Multis conſiliis, & cap. *Felix,* & cap. *ſeq. 16. quæſt.*
1. & tenet gloſ. *fin.* in cap. *Null. 99. diſtinct.* & Lap.
alleg. 66. num. 3. verſ. Debet tamen requiri: & jam
cenſuit S. Congregatio ad erectionem novæ paro-
chiæ non eſſe procedendum aliter, quàm citato Re-
ctore parochialis, intra cujus fines nova parochia
fuerit erigenda; & erectionem omiſſâ hujuſmodi
citatione ab Ordinario factam nullius momenti
30 exiſtere. Nec tantùm Rectoris Eccleſiæ, ſed et-
iam aliorum omnium, quorum intereſt, prærequi-
ritur citatio. Unde quærenti an requiratur conſen-
ſus Rectoris, vel Commendatoris, aut Magni Ma-
giſtri ad erigendam novam parochiam infra li-
mites parochialis ſubjectæ Ordinis S. Joan. Hie-
roſolymitani: reſponſum eſt ad erectionem poſſe
pro-

procedi etiam invitò Rectore, dùm tamen præceſ-
ſerit citatio tam ipſius, quàm omnium aliorum,
quorum intereſt. Cæterùm etſi nulla videatur e-
rectio ob defectum citationis, tamen ſi cauſæ eri-
gendi ſubeſſent, licere Epiſcopo de novo erigere;
ideò ſcribendum viciniori Epiſcopo, ut ſe inſtruat
de cauſis, quæ ſi ſuberunt, peti poterit confirmatio
à Sanctiſſimo, licèt poſtea in caſu illo reſolutum
fuerit erectionem nullam defectu citationis, nec
cauſa ſubeſſe.

Quartò, principaliter requiritur ut erectio no-
væ parochiæ fiat ab Epiſcopo de capituli conſilio,
vel conſenſu, ut plenè dicam infra in tertia quæ-
ſtione.

31 Quintò principaliter requiritur, ut Eccleſiæ
noviter conſtruendæ dos competens aſſignetur, ut
cap. *Nemo de conſecr. diſt.* 1. Et jam cenſuit Sacra
Congregatio in erectione novarum parochiarum
32 prius cogitandum de dote. Et quidem ſi aliquis
reperiatur, qui velit eam ex bonis propriis com-
petenter dotare, omnia erùnt plana: alioquin in
conſtitutione dotis hoc ordine erit proceden-
dum. Primò enim competens portio pro ſuſten-
tatione Rectoris aſſignanda erit ab Epiſcopo ex
redditibus ad matricem Eccleſiam quomodocun-
que pertinentibus, ut *d. 4. ſeſſ. 21.* Idque ex ſenten-
tia S. Congregationis procedit, etiamſi Eccleſia
matrix eſſet Cathedralis, & quæcunque matrix; &
poſſe aſſignari portionem ex redditibus illius ma-
tricis duntaxat, non autem ex aliis Eccleſiis;
quòd ſi redditus hujuſmodi inſufficientes ſint, nec
ſit aliquis, qui velit illos augere, cogendus erit
Abbas, vel Præpoſitus, cui parochialis illa ſubeſt
in temporalibus; & in eorum defectum populus
ea ſubminiſtrare, quæ ad vitam Rectoris ſuſten-
tandam ſufficiant. Si populus inopià laboret, te-
nebitur Epiſcopus ex menſa ſua. Demum ſi nimia
egeſtas omnes excuſet, Sacerdos novæ Eccleſiæ
præficiendus propriis manibus victum ſibi com-
parabit, prout hæc omnia fusè explicavimus *ſupra*
33 *in 3. notab. num. 4. uſque ad num. 8.* Poſſe etiam Epi-
ſcopum facere beneficiorum unionem pro nova
parochia in terminis Concilij erigenda, ſi non ſint
fructus, vel obventiones, ex quibus deduci poſſit
portio, ex voto Sac. Congregationis Concilii dixit
34 ſanct. memor. Gregorius XIII. Et cùm dubitare-
tur, an Ordinarius in erectione parochialis Eccle-
ſiæ facta juxta formam Concilij Tridentini *cap. 4.
ſeſſ. 21.* Potuiſſet vigore ejuſdem Concilij unire ei-
dem Eccleſiæ in actu ipſius erectionis unum ex
quatuor Canonicatibus habentibus curam ani-
marum annexam exiſtentiam in alia Eccleſia non
Collegiata, quæ erat parochialis loci, in quo no-
va parochia fuit erecta: affirmativè reſpondit Sac.
Congregatio. De aſſignatione autem decimarum
ad matricem Eccleſiam ſpectantium dicam infra
in 4. quæſt.

35 Sextò principaliter requiritur in erectione novæ
parochiæ, ut jus patronatûs, & præſentandi Sa-
cerdotem noviter inſtituendum reſervetur illis,
quibus de jure: & quidem ſi reperiatur aliquis,
qui velit Eccleſiam fundare, & ſufficienter dota-
re, planum erit jus patronatûs eidem fore reſer-
vandum; quinimo ad eum pertinebit ipſo jure e-
tiam ſine alia Epiſcopi reſervatione, ut eſt text. in
cap. *Significavit* ubi Jo. Andr. Bald. Butr. & alii no-
tant *ſupra de teſtib.* & eſt receptiſſima concluſio ut,
dicunt Domini de Rota *deciſ. 167. n. 4. p. 2. diverſor.*

1. *Proſp. Fagn. in 2. par. 3. lib. Decretal.*

Similiter ſi nova Eccleſia fuerit dotata ex reddi-
tibus ad matricem Eccleſiam pertinentibus, pla-
num erit jus præſentandi Sacerdotem pertinere ad
Rectorem matricis Eccleſiæ, ut probat hæc litera
ibi, Ad præſentationem Rectoris Eccleſiæ maioris.
Sed nihilominus etiam fundator Eccleſiæ noviter
ædificatæ habebit jus patronatûs, ut hîc conclu-
dunt gloſ. 3. *in fin.* Innoc. *in ver. Fundatoris*, Abb.
Antiq. *num. 1.* Hoſt. *num. 3. in verbo Ad præſenta-
tionem* Joan. Andr. *num. 3. in verb. Fundatoris*, Butr.
36 *num. 5.* Cardin. *num. 4. in 1. opposit.* Anchar. *in 4.
notab.* & Abb. *num. 9.* qui teſtatur hanc opinionem
communiter teneri. Atque ita ſecundum eos duo
erunt patroni parochialis noviter erectæ, videli-
cet Eccleſia matrix ex cauſa dotationis, quia ex
propriis bonis eam dotavit; & fundator ex cauſa
fundationis ſi tantummodo fundum dedit; & ex
cauſa fundationis, & dotationis ſi ſimul dedit fun-
dum, & dotis reſiduum, prout fecit in caſu huius
decretalis dominus villæ, qui pro dotis reſiduo de-
37 dit viginti acras terræ frugiferæ, (& dic acras, id
eſt jugera; & eſt vulgare Anglorum; & jugerum
habet octo ſtaria triginta ſex tabularum ad perti-
cam pedis Luitprandi, quæ habet duodecim pe-
des trium ſemiſſium, & trium digitorum, ut per
Anton. Auguſtin. *in notis ad primam collationem
Decretal. tit. 35. de Eccleſ. ædifican. cap. 1.* & vide *cap.
5. Qui fil. ſint legit. in eadem collect.* in parte deciſa,
ubi fit mentio de acris quadraginta. Galli appellant
harpentum, Itali bubulcam ſecundum Hoſtien. &
Jo. Andr.) & ad prædicta vide gloſ. notab. *in Sum-
ma in fin. 63. diſt.* Quæ vult, ut quamvis fundatores
Eccleſiæ æqualiter non contribuerint ad dotatio-
nem ipſius, tamen omnes efficiantur patroni, &
ita ſit patronus ille, qui dedit modicum, ſicut eſt
ille qui dedit multum. Quod tamen limita, & de-
clara, dummodo omnibus ſimul conflatis Eccleſia
remaneat competenter dotata. Secus ſi dos non
fuerit integra, ut tenet gloſ. in cap. *Quicunque, 16.
q. 7.* quam multùm extollit Abb. *hic num. 4. in 3.*
38 *notab.* Et hanc ſententiam aliàs probavit Sac. Con-
gregatio Concilij. Cenſuit enim donationem ob-
ventionum ad matricem Eccleſiam pertinentium,
ſi alius concurrat ad dotationem Eccleſiæ noviter
ædificatæ, efficere Eccleſiam matricem patronam
ſimul cum alio dotante.

39 Verùm ſi Eccleſia matrix ex propriis redditibus
nihil contulerit, ambigui juris eſt an acquirat jus
patronatûs Eccleſiæ in ſua Parochia ædificatæ. In-
noc. in cap. *Cum venerabilis de except.* ſenſit majo-
rem Eccleſiam acquirere jus patronatûs indiſtin-
ctè, & eum ſequitur Joan. Andr. in cap. *1. de Capell.
Monachor. lib. 6.* Sed oppoſitum concludit Abb.
hic num. 9. Quia nullus alius textus præter hunc
reperitur in jure, qui tractet de hac materia. Unde
in hoc tantùm fundari poteſt opinio DD. Sed hic
textus hoc non probat ſimpliciter, quia loquitur
in eo tantùm caſu, in quo Eccleſia matrix ex pro-
priis redditibus aliquid contulit pro erectione no-
væ Parochiæ. Ergo ſi nihil contulerit, non effici-
tur patrona, cùm hoc nullo modo probetur. Imò
contrarium videtur probari, arg. *c. prox. ſupr. eod.*
ubi agitur de Eccleſia constructa in alterius paro-
chia & tamen non reſervatur patronatus antiquæ
Eccleſiæ, quæ de ſuo nihil contulit. Accedit quòd
patronatus non requiritur niſi ex fundatione, vel
conſtructione, aut dotatione, ut notat gloſ. in cap.
Piæ mentis, 16. quæſt. 7. & eſt receptiſſima omnium

putà contra exemptos,contra quos procedere non
poteſt,niſi tamquam Sedis Apoſtolicæ delegatus,
ut in caſu *cap.3.ſeſſ.6.* in *cap.4.ſeſſion.14.* in *cap.9.*
ſeſſion.21. & alibi ſæpè: tunc enim appellari non po-
teſt niſi ad Papam: & ita ſupraſcriptam reſolutio-
nem poſtea declaravit eademmet S.Congregatio.
Nam propoſito dubio, An cùm Epiſcopi proce-
dunt uti Sedis Apoſtolicæ Delegati in cauſis, quæ
ſub eorum ordinaria juriſdictione non compre-
henduntur,poſſit ad alium, quàm ad Sedem Apo-
ſtolicam appellari: Sacr.Congregatio cenſuit non
poſſe, neque ex hoc inferioribus judicibus ullum
fieri præjudicium: Sed quando juriſdictio dele-
gata cumulatur cum ordinaria,Epiſcopum non
poſſe hujuſmodi delegationis prætextu declinare
juriſdictionem Metropolitani in caſibus illis in
quibus ante Concilium tamquam Ordinarius po-
terat uti eodem jure,eâdemque poteſtate.

48 Et hinc notabiliter infero, ut ſi Epiſcopus eri-
gat novam parochiam infra limites parochiæ regu-
laribus ſubjectæ, quod poteſt ſecundum ea, quæ
dicta ſunt *ſupra num.43.* Tunc ſi gravet,appellari
non poterit ad Metropolitanum; quia cùm con-
tra exemptos non potuerit procedere,niſi jure de-
legato, neceſſario appellandum erit ad Summum
Pontificem delegantem,ut cap. *Super quæſtionum,*
*ſupra de offic.deleg.*cap, *Licet in corrigendis, de offic.*
Ordin.& tradit Marian.Socin.*conſ.83. pro clariori,*
num.5. & per tot.lib.4. Intellige ad effectum devo-
lutivum,non ſuſpenſivum, cùm in caſu hujus cap.
appellatio ſit inhibita,ut dixi *ſupra n.12.*& ad præ-
dicta vide quod ſcripſi in cap. *Studuiſti,n.28.46.&*
47.ſupra de offic.Legat.

49 Tertiò QUÆRO, An Epiſcopus in nova pa-
rochia intra fines parochiæ alterius erigenda te-
neatur adhibere conſilium, vel conſenſum Capi-
tuli.

50 Hoſt.*hic n.2.verſ.Non eſt tamen hoc,*& Jo.An-
dr.*eod.num.verſ.Hoc tamen faciat,* tenent Epiſco-
pum debere hoc facere de Capituli conſilio, per c.
Paſtoralis.ſupra de donat.& conſentiunt Butr.Car-
din.& alij.Sed certè ille textus exigit conſenſum,
ut patet in extremis verbis ibi: Conſenſus eſt ſui
Capituli requirendus; ubi hoc tenet gloſſa *ult.* &
Jo.Andr.*in addit.ad Specul.in tit.de decimis.littera*
D.in verb.Unica,circa finem,Additionis,verſ. Se-
cundus eſt, & meritò, quia cùm hæc diviſio paro-
chiæ, & diſmembratio redditutum ad matricem
Eccleſiam pertinentium ſit inſtar alienationis re-
rum Eccleſiæ, ut dixi ſupra *num.15,* ſine Capituli
conſenſu fieri non poteſt,ut cap. *Cum nos,*ca.*Tua,*
& cap.*Paſtoralis, ſupra de his, quæ fiunt à Prela-*
tis,& cap.*Dudum,de rebus Eccleſ.non alienan.lib.*
6. Præterea in Eccleſijs ad invicem uniendis neceſ-
ſarius eſt Capituli conſenſus,Clem. *Si una.eod.tit.*
& cap. *Paſtoralis in fine, ſupra de donat.* Ergo, &
in parochijs dividendis,argum.cap.1. *infra de reg.*
*jur.*l.*Hæredes palam,§.Si quis poſt.ff. de teſtament.*
cum ſimilib.ut per Roman.*conſ.65. viſo themate,*

51 *num.2.* Idcirco autem Hoſtienſ. & alij requirunt
conſilium Capituli,quia in diſmembratione paro-
chiæ præcedere debet tractatus, ut reſolvit Rom
deciſ.1.de rebus Eccleſ.non alienand.in nov. Unde
in conſilio includunt etiam conſenſum. Simile
in cap.1. *ſupra de for.compet.*ibi dixi in 4. *notab.*
poſt Petrum de Anchar.*in 3. notab.* Et ad prædicta
vide Archidiac.in cap.*Præcipimus,num.4. in verb.*
Cum conſenſu,16.quæſt,1. Hæc procedunt inſpectâ

Proſp.Fagnan 2.par.3.lib.Decretal.

52 juris communis diſpoſitione.Sed ex jure noviſſi-
mo Concilij Tridentini res eſt magis ambigua.
Ratio dubitandi oritur ex decreto *d.c.4.ſeſſ.21.*
ubi facultas conſtituendi novas parochias tribui-
tur Epiſcopis etiam tamquam Sedis Apoſtolicæ
delegatis: Clauſula enim,quæ habetur in princ.
textus,cenſetur repetita *in §. In ijs vero,* qui venit
continuativè ad præcedentia, ut aliàs fuit reſolu-

53 tum. At quando Epiſcopus procedit tamquam de-
legatus Apoſtolicæ Sedis,non requiritur Capituli
conſenſus,ut concludit Ægid. Bellam. *deciſ.514.*
incip. *Concluſio quod in unione:* ubi reſolvit in unio-
ne facienda per Legatum de latere non exigit con-
ſenſum Capituli,etiamſi fiat unio Epiſcopali digni-
tate; quoniam etſi poteſtas Epiſcopi propter con-
junctionem,quæ eſt inter ipſum,& Capitulum ſuæ
Eccleſiæ,ſic arctata ad conſenſum, vel conſilium
hujuſmodi adhibendum,ut cap,*Novit, de his, quæ*
fiunt à Prælat.& d.Clem.*Si una,* Tamen in Legato
qui cum Capitulo hujuſmodi unionem non ha-
bet,hoc non reperitur jure cautum; quam deciſio-
nem in Legato habente à Sede Apoſtolica ſpe-
cialem authoritatem uniendi,ſequitur Marian.So-
cin,in cap.*Sicut unire,in 6.art.princ.concl.14.num.*
105.infra de exceſſ.Prælat. Quia ſicut Sedes Apo-
ſtolica non tenetur requirere conſenſum alicujus
inferioris, ita nec Legatus, qui vices illius ob-
tinet.

Similiter cum in cap.*Ad audientiam, infra eod.*
tribuatur Canonico electo in Epiſcopum facultas
uniendi Eccleſiam,cujus fuerat Canonicus mona-
ſterio regulari, dummodo Epiſcopus conſentiret:
quærunt ibi Jo.Andr.*num. 5.* Cardin,& Anchar.
ambo *in 1.oppoſit.*& Abb.*in fin.* Quid operetur hoc
indultum,cùm ſine illo poſſet unio fieri authorita-
te Epiſcopi ; & reſpondent hujuſmodi delegatio-
nem hoc inter cætera operari, ut conſenſus Capi-
tuli non exigatur. Eodem igitur modo ſi Epiſco-
pus novam parochiam erigat authoritate delega-
tâ ſibi à Concilio tributa,non videtur egere Ca-
pituli conſenſu.In contrarium facit,quia decretum
dicto cap.4. Quamvis tribuat Epiſcopis poteſtatem
delegatam, tamen diſertis verbis exprimit, ut ea
poteſtate uti poſſint juxta formam Conſtitutio-
nis Alexandri III. quæ incipit *Ad audientiam,* &
ſic videtur ſe reſtringere ad formam juris commu-
nis. Sed de jure communi in erectione novæ pa-
rochiæ adhibendus eſt conſenſus Capituli, ut o-
ſtenſum eſt ſupra *num.50.* Ergo hujuſmodi con-
ſenſus erit adhibendus etiamſi fiat erectio autho-
ritate delegatâ : & eſt ſimile *in cap.5.ſeſſion.21.* ubi
tribuitur Epiſcopis etiam tanquam Sedis Apoſto-
licæ delegatis facultas faciendi uniones parochia-
lium Eccleſiarum; & tamen quia ibi expreſſum
eſt,ut uniones hujuſmodi fieri debeant juxta for-
mam juris; ex Sacræ Congregationis ſententia re-
quiritur Capituli conſenſus, prout requiritur de
jure, ut in dict.Clement.*Si una,* Quid dicendum?
Cùm Epiſcopus hoc caſu duplicem habeat po-

54 teſtatem, unam ſcilicet ordinariam, quæ illi com-
petit ex diſpoſitione hujus decretalis, eique non
fuit adempta à Concilio: Alteram verò delegatam,
quæ illi tribuitur *in dicto cap.4.* Et accumulatur
poteſtati ordinariæ per illa verba: Etiamſi tan-
quam Apoſtolicæ Sedis delegati,ponderando par-
ticulam, *etiam*,quæ eſt augmentativa, & implica-
tiva præcedentium; videtur ſic diſtinguendum:
aut in erectione novæ parochiæ Epiſcopus proce-

dir jure delegato in eo caſu, in quo jure ordinario non poteſt procedere, puta quia erectionem facit in parochia ſubjecta regularibus exemptis, ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra *num. 43.* Et hoc caſu exiſtimo non requiri conſenſum Capituli, per rationes adductas à Bellamera, & Mariano Socino locis citatis. Capitulum enim hoc caſu non poteſt conqueri, quod ſe inconſulto fuerit proceſſum ad erectionem, cùm Papa, cujus vices gerit delegatus, ad illius conſenſum requirendum non adſtringatur, argum. l. 1. §. *Qui mandatum, ff. de offic. ejus, cui mand. eſt juriſdict.* Aut procedit ad erectionem authoritate ordinaria in eo caſu, in quo poteſt jure ordinario, puta in parochia non exempta; & tunc cenſeo neceſſarium eſſe conſenſum Capituli, ſicut erat ex jure veteri, cujus diſpoſitionem hac in parte Concilium Tridentinum non ſuſtulit; nam quod non mutatur, &c. l. *Sancimus, C. de teſtam.* & l. *Præcipimus, C. de appell.* & hanc diſtinctionem in Legato de latere probavit in effectu Marian. Socin. in d. cap. *Sicut unire, num. 105.* ut ſcilicet ſi procedat jure ordinario legationis, teneatur adhibere Capituli conſenſum ad eum modum, quo Ordinarius tenebatur. Secus ſi procedat ſpeciali jure delegationis; & eamdem diſtinctionem probavit S. Congregatio in materia appellationis interponendæ ad Metropolitanum, vel ad Sedem Apoſtolicam, ut dixi in quæſt. præced. *num. 46. & 48.*

55 Quartò QUÆRO, An Decimæ ad Eccleſiam matricem pertinentes tranſeant ipſo jure in Eccleſiam parochialem noviter erectam infra illius limites.

Hæc quæſtio inſpectâ juris communis diſpoſitione eſt admodum difficilis ob varietatem opinionum, quas recenſet Joan. Andr. *in addit. ad Specul. in tit. de Decim. littera D. in verb. Vnica*, Gluſſ. Hoſtien. & alii *hic in verb. Obventiones.* & Doctores in cap. *Cum contingat*, & ibi dixi *à nu. 81. infra, de decim.* licet opinio Calder. quod decimæ prædiales debeantur Parochiali noviter ædificatæ videatur magis communis, & ſervetur in Rota. Verum hanc difficultatem diſſolvit Tridentina Synodus in ſæpius alleg. *cap. 4. ſeſſ. 21.* ubi ſtatuit, ut Sacerdotibus, qui novis Eccleſiis erunt præficiendi, competens aſſignetur portio arbitrio Epiſcopi ex fructibus ad Eccleſiam matricem quomodocumque pertinentibus. Quæ verba apertè excludunt tranſitum decimarum prædialium ipſo jure in novam Parochiam, prout eis ſingillatim perpenſis probavit latiſſimè in prædicta decretal. *Cum contingat, à num. 47. uſque ad num. 52.*

56 Quintò QUÆRO, An Eccleſiæ, quæ noviter in Parochialem erigitur, poſſit Epiſcopus unire aliquem ex Canonicatibus Eccleſiæ matricis in vim Concilii Tridentini c. 4. *ſeſſ. 21.*

57 Decretum *d. cap. 4.* nihil de unione dicit, nec ſub illis verbis: Sacerdotibus, qui de novo erunt Eccleſiis noviter erectis præficiendi, competens aſſignetur portio ex fructibus ad Eccleſiam matricem pertinentibus: debet includi facultas ſupprimendi Canonicatus Eccleſiæ matricis, & illos uniendi Eccleſiæ noviter erectæ; quia facultas uniendi debet ſpecialiter exprimi, nec venit ſub generali diſpoſitione, ut ex Innoc. in c. *ad hæc, ſupra de offic. Archid.* tradit Gemin. *conſ. 38. proclarior, num. 10.* & pluribus comprobant Parıſ. *conſ. 14. ex his, quæ in facto, num. 1. lib. 4.* & Rebuff. *in Praxi Benef. in forma Vicariatus, num. 102.* & cum erectiones novarum Eccleſiarum debeant fieri cum minori præjudicio antiquarum Eccleſiarum, quam fieri poſſit, ex traditis per Butr. *hic num. 10.* credendum non eſt Concilium voluiſſe ab Eccleſiis antiquis ſubtrahi poſſe non ſolum partem redituum, ſed etiam titulos beneficiorum, & numerum miniſtrorum diminui, quod tenderet in diminutionem Divini cultus, *cap. penult. de conſtitut.* & in damnum quoque Parochianorum, quibus expedit plures habere Sacerdotes, qui Miſſas, & divina officia celebrent, & Sacramenta miniſtrent; nec ſine magna cauſa debet

58 Epiſcopus ex una Eccleſia ad alteram titulos transferre. Oldrad. *conſ. 260. Quod unio, num. 2. verſ. Tertia ratio.* Et Lapus *alleg. 66.* conſultus quomodo eſſet providendum Eccleſiæ Parochiali noviter ob neceſſitatem erectæ, nihil dixit de unione, ſed aliis modis non præjudicialibus. Bertrand. verò in *conſ. 36. vol. 2. p. 1.* loquitur de Eccleſia parochiali noviter erecta, & ſenſit illi providendum eſſe per ſubtractionem oblationum, & decimarum Eccleſiæ matricis in caſu, quo Curatus Eccleſiæ antiquæ, & ejus Vicarius ex reddıtibus reſtantibus ſe ſuſtentare poſſint, & ſic ſupponit ex proviſione facienda miniſtris novæ Eccleſiæ ſtatum antiquum, & numerum miniſtrorum Eccleſiæ antiquæ alterandum

59 non eſſe. Quod comprobatur ex eo, quod ſcribit Cardin. in c. *Avaritiæ, in fin.* ubi etiam Butr. *num. 7.* & Imol. *col. 1. in fin. de præbend.* videlicet ex juſta cauſa Parochias poſſe dividi etiam invitis Clericis, cum hoc tamen ut congruam ſuſtentationem habeant, id quod ſupponit numerum Clericorum Eccleſiæ antiquæ non eſſe reſtringendum. Nec quidquam facit quod Concilium *in cap. ſeq.* Epiſcopis ex cauſa ibi tradita facultatem uniendi tribuat. Quia loquitur de Eccleſiis jam erectis. Item loquitur de unionibus in caſibus à jure permiſſis, inter quos hic, de quo agitur, connumerari non poteſt. Præterea eſt differentia inter fructus, & Canonicatus, c. *Cum M. Ferrarie, de Conſtitut.* & ideo verba ipſa Concilii *in d. cap. 4.* diſponentia de fructibus matricis, ad Canonicatus extendi non debent.

De Immunitate Eccleſiarum, Cœmeterii, & rerum ad eas pertinentium.

Cap. Pervenit.

SUMMARIUM.

1 Ad murorum cuſtodiam tempore magnæ neceſſitatis tenentur etiam exiſtentes ſub protectione Romanæ Eccleſiæ.

2 Item exempti, ac Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjecti.

3 Item Eccleſiarum Rectores.

4 Compelli tamen debent per ſuos judices, non per ſæcularem poteſtatem.

5 Senes majores annorum ſeptuaginta ſunt immunes ab excubiis.

6 Si tamen ſint divites, tenentur mittere alium pro ſe.

Excu-

7 *Excubiæ fieri debent viciſſim, & ſucceſſivè, niſi tanta ſit neceſſitas ut oporteat omnes ſimul adeſſe.*

8 *Patriam quilibet tenetur defendere, & pro ejus defenſione excuſatur pater occidens filium.*

9 *Clerici an teneantur ad cuſtodiam murorum civitatis perinde ac laici, & n. ſeqq. uſq. in fin.*

Et quid in Clericis primæ tonſuræ, n. 14.

Et quid in Clericis Conjugatis, n. 16.

10 *Intellectus quatuor hujus cap. & nn. ſeqq.*

11 *Decretales debent eſſe communes, nec facile judicari debent locales.*

12 *Ad murorum cuſtodiam inſtante neceſſitate tenentur homines Eccleſiarum, ut mancipia, ruſtici, & ſimiles.*

13 *Ad murorum vigilias ut Clerici teneantur, quæ neceſſitas requiratur,*

14 *Clerici etiam primæ tonſuræ gaudent immunitate à muneribus realibus, & perſonalibus,*

15 *Etiamſi habitum, vel tonſuram non deferant, niſi tertiò moniti, contumaces extiterint.*

16 *Clerici conjugati non bigami habitum, & tonſuram deferentes gaudent privilegio fori, & canonis, non autem immunitate à muneribus.*

17 *Clerici an teneantur ad refectionem murorum civitatis.*

1 PERVENIT. Legitur quatuor modis, ut dicam *infra num.* 10. & ideò congruè ſummari non poteſt, ſed ſecundum intellectum Abbatis hoc intendit. Tempore magnæ neceſſitatis non debet aliquis excuſari à murorum ſive civitatis cuſtodia. Primò ponit dictum. Secundò rationem, ibi, *Quatenus*.

Nota primò, ibi, *Per noſtra*, à murorum cuſtodia, ſi magna ſubſit neceſſitas, quemquam non excuſari, etiam ſub prætextu quòd ſit ſub protectione Romanæ Eccleſiæ, prout intelligit hanc litte-
2 ram Hoſt. *hic in princ.* Quinimò attentari poſſet ad id teneri etiam exemptos, ac Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjectos. Tales enim videntur eſſe homines Eccleſiæ Romanæ, de quibus loquitur hic Papa in illis verbis *Per noſtra*. Unde Abb. Ant. ſic ſummat hanc Decretalem, videlicet homines Eccleſiæ Romanæ, vel alterius Eccleſiæ à cuſtodia civitatis minimè ſunt immunes. Eccleſiæ Romanæ, id eſt, eidem ſubjecti, vel ad juſſibus, aut ſimpliciter ad eam pertinentes. Quælibet enim ex his formis privilegium exemptionis confertur, ut cap. *Si Papa*, §. 1, *de privil. lib.* 6. Hoc tamen eſſet intelligendum, niſi ſuper hoc eſſent ſpecialiter exempti; vel privilegium haberet clauſulas adeò urgentes, ut eſſet aptum comprehendere etiam immunitatem ab oneribus perſonalibus, prout hunc text. limitant Domini de Rota *deciſ.* 72. *n.* 7. *p.* 1. *Recent.* & colligitur ex gloſſa hic in verb. *Omnes*, dum limitat hunc textum in ſenibus, qui ab hujuſmodi oneribus ſpecialem habent immunitatem in corpore juris clauſam, ut dicam *infra n.* 5.

3 Secundò nota, ad cuſtodiam murorum, vel civitatis teneri etiam Eccleſiarum Rectores, ut probat littera ibi, *vel Eccleſiæ ſuæ*, Nam Eccleſia non dicitur eſſe hominum ipſius, imò homines ſunt Eccleſiæ, cap. *Eccleſiarum ſervos*, 12. *quæſt.* 2. & l. 1. *Cod. de Epiſcop. & Cleric.* Sed Eccleſia dicitur propriè ipſius Rectoris ratione juriſdictionis, quam habet in ipſa, ut probatur in cap. *Si tibi abſenti. de prebend. lib.* 6. ſecundum Abbat. *hic num.* 3. *verſ. Et plus puto.*

Proſſ. Fagn. in 2. part. 3. Decretal.

4 Tertiò nota ibi, *compellantur*, Clericos, & alios de juriſdictione Eccleſiæ exiſtentes ad cuſtodiam civitatis compellendos eſſe per judicem Eccleſiaſticum, non per ſæcularem poteſtatem, cap. *Non minus, infra eodem*. Præterea enim hic textus dirigitur Epiſcopo, eique injungitur, ut non patiatur quemquam excuſari à vigiliis murorum, ſed omnes generaliter compellantur, id eſt, per ipſum; & ita in hac ſpecie firmat Hoſtienſis *in ſumm.* §. *A quibus, verſ. Materia*, dicens, Clericos ad murorum cuſtodiam poſſe per Epiſcopum, non per Judicem ſæcularem diſtringi, & conſentit Butr. *hic num.* 5. ibi, *præcepto Epiſcopi*, & apertiùs Abbas *num.* 3. *verſ. Sed adverte*, & Bellam. *conſ.* 46. incipien. *Et primo, in princ.*

5 In gloſſa, *Omnes*, nota ſenes immunes eſſe ab excubiis, ſeu vigiliis murorum, Intellige ſi annum ſeptuageſimum exceſſerint, ut l. *Si ultra, Cod. de decur. libr.* 10. ſecundum Hoſtienſem *hic num.* 2. *in verb.*
6 *patiatur*, Butr. *num.* 5. *verſ. eodem* gloſſa. Item intellige, niſi aliàs ſint divites; quia tunc non excuſantur omnino, ſed debent mittere alium pro ſe, l. *Sextum decimum*, §. *Corporis, ff. de vacat. muner.* & l. *Semper, ff. de jur. immunit.* & tenet Franc. Lucan. *de fiſc. & ejus privil. part.* 3. *num.* 28. inter tractat. comm. *tom.* 11. *fol.* 10. & vide quod ſcripſi in c. *Cum ſis, infra de converſ. conjug.*

7 In gloſſa ultima obſerva ordinem faciendi excubias; debent enim fieri non ab omnibus ſimul, ſed viciſſim, & ſucceſſivè, niſi tantum periculum immineret, ut oporteret ſimul omnes adeſſe: expedit enim Reipubl. plures habere defenſores, l. *Nam Republica, ff. de nov. oper. nunciat.* l. 1, 2. & 3. *ff. de offic. Præfect. vigil.* & cum hac gloſſa Vincentii tran-
8 ſeunt hic Hoſt. *n.* 7. & Jo. And. *num.* 5. Item ſecundum eos quilibet tenetur juxta dictum Sapientis patriam defendere, c. *Fortitudo*, 23. *quæſt.* 3. & cap. *Omni tempore*, 7. *ult.* Pro cujus defenſione excuſatur pater occidens filium, ut l. *Minimè, ff. de relig. & ſumpt. fun.* Unde Poëta

Præferre patriam liberis Regem decet?

9 QUÆRO generaliter, An Clerici teneantur ad cuſtodiam murorum civitatis perinde ac laici?

Regulariter Clerici non tenentur ad cuſtodiam murorum civitatis, etiam contra piratas maritimos, ne ab orationibus, & Divinis Officiis avocentur, cùm militum Chriſti ſit Chriſto ſervire, militum verò ſæculi, ſæculo, ut eſt textus in cap. *Reprehenſibile*, 23. *q.* 8. Ad idem cap. *Non minus, infra eodem*, ubi generaliter videntur Clerici excuſa-
10 ri à gravaminibus publicis. Sed quia hic diſponitur omnes generaliter teneri ad cuſtodiam murorum, ut cunctis vigilantibus melius valeat civitas cuſtodiri; Doctores videntes regulam eſſe in contrarium, variè hunc textum interpretati ſunt. Quidam enim dixerunt Decretalem procedere in civitatibus, quæ ſunt de temporali dominio Eccleſiæ, ſicut hæc Terracinæ, cujus Epiſcopo Papa ſcribit, ut fatentur hic ferè omnes, & patet ex *libr.* 7. *Epiſt.* 20. *indic.* 1, *Regiſtri B. Gregorii*, ubi ſic legitur: (Gregorius Epiſcopus Agnello Epiſcopo; & in margine eſt adnotatum, Terracinenſi. Mendoſè enim ex Contio, & aliis ſcriptum eſt, Archiepiſcop. Tricenſi, ut obſervat Anton. Auguſtin. *in notis ad primam collect. Decretal. libr.* 4. *tit.* 36. *cap.* 2. & hunc intellectum poſuerunt *hic* Hoſt. & Jo. And. ambo *num.* 1. & videtur probare Butr. *in* 1. *notab.* & apertiùs Calder. *conſ.* 444. *Statuto, num.* 2. *verſ. Ta-*

vit. & honeſtat. Cleric. & ibi notat Imol. *in prima col.* & poſt eum Covar. *d.n.9.prope fin.* & de communi atteſtatur Alexand. *conſ.8. Videtur, n.2.lib.1.* ubi egregiè hanc materiam declarat Rolan. à Valle, *conſ.4.In cauſa, num.31.vol.1.* & quamvis Concilium Tridentinum *cap.6.ſeſſ.23.* voluerit ejuſmodi Clericum non gaudere privilegio fori, niſi clericalem habitum, & tonſuram deferens, alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſerviat, vel beneficium Eccleſiaſticum habeat: tamen diſpoſitio Concilij procedit quoad privilegium fori duntaxat, de quo loquitur; ſed quoad cætera privilegia nihil novi juris induxit, ut jamdudum declaravit S. Congregatio ejuſdem Concilii Interpres.

16 Limita nunc propoſitam conclusionem, ut non procedat in Clericis conjugatis: nam tales, quamvis gaudeant privilegio fori, & canonis, ſi duxerint unicam, & virginem, & in habitu, & tonſura incedant: cæteris tamen privilegiis clericalibus minimè potiuntur, ut in cap. *un. de cleric. conjugat. lib.6.* Innovato per Concilium Tridentinum *dict. cap.6.ſeſſ.23.* Ideoque immunitatis privilegio quoad munera non fruuntur, ac proinde ad custodiam murorum tenentur non ſecus ac laici, gloſ. in dict. *c. un. in verb. Cæteris*, & ibi omnes, Abb. in cap. *Ex parte, in 1.notab. ſupr. de cler. conjug.* Covar, qui alios adducit, & de communi teſtatur, *pract. quæſt. c. 31. num. 9.*

17 Secundò QUÆRO, An clerici teneantur ad refectionem murorum civitatis.

Refert hic Henrich. Boich. *num.3.* ſe vidiſſe induci hanc Decretalem in Parlamento Franciæ per cives Rhemenſes contra Clerum illius civitatis, quem petebant compelli ad contribuendum cum eis in refectione murorum propter timorem Bavari, qui velle Regnum Franciæ invadere dicebatur: ad hoc l. *Ad instructiones, C. ne Sacroſ. Eccleſ.* l. *Ad portus, C. de oper. public.* & l. *final. C. de quib. muner. nem. lic. ſe excuſar. lib.10.* ſed Joannes tenet contra cives in cap. *Iuxta, il ſecundo, 16. quæſt.1.* dicens, illam legem ad instructiones eſſe correctam; ſed dato quòd Clerici poſſent ad hoc compelli, non tamen per brachium ſæculare: ad quod benè facit cap. *Constantinus, in verſ. Eccleſiis, in fin. 96. diſtinct.* Pro civibus etiam allegabatur cap. *Cùm ad verum, 96. diſtinct.* cap. *Magnum. 11. quæſt. 1.* & cap. *Convenior, 23. quæſt. 8.* ſed parum faciunt. Contra cives facit etiam textus in cap. *Gravem, in fin. infra de ſent. excommunic.* & in hoc reſidet ubi ſupra Henric. Boich. Ego dico illam legem; *Ad instructiones*, quæ nominatim ſtatuit contra Eccleſiam, fuiſſe nullam ab initio defectu poteſtatis, per text. in cap. *Eccleſia S. Mariæ*, & ibi plenè ſcripſi à *num.17.* poſt Abb. *num.10. verſ. ad primum, ſupra de Conſtit.* Et in ſpecie hoc de illa lege adnotavit ibi Dec. *num.42.* & Barbat. *conſ.1.lib.3.* & *conſ.29.lib.4.* & tenet gloſ. in d. cap. *Iuxta*, alias eſt ſub cap. *Generaliter, §. Novorum, in verb. Collationibus, 16.q.1.* Joan. Andr. in cap. *Non minus, num.14.* & poſt eum Butr. *num.10.* Abb. *num 18. & 20.* & ibi dixi *num. 50. infra eod.* Calder. *conſ.2. incip. Statuto Peruſino, num.3. verſi Reperio, de cenſib.* Aliæ verò leges pro civibus allegatæ non loquuntur nominatim de Clericis, vel Eccleſijs; & ideo ad perſonas Eccleſiaſticas, aut earum bona in earum præjudicium, non extenduntur, prout eſt conſors ferè omnium juris civilis, & canonici Interpretum determinatio, ut dixi in prædicta Decretali, *Eccleſia Sancta Mariæ, n. 2.* poſt Joan. de Lignan. Butr. Anchar. Imol. Abb. & alios plurimos.

De Immunitate Eccleſiarum.

Cap. Non minus.

SUMMARIUM.

1 *Laici collectas imponentes Eccleſiis, vel Clericis, vel juriſdictionem illorum uſurpantes, ſi moniti non deſiſtant, excommunicati ſunt cum ſuis fautoribus, & n.33. & 36.*

2 *Poteſt tamen Epiſcopus cum Clero eis in neceſſitate præbere ſubſidia.*

3 *Collectam imponentes Eccleſiis, vel Clericis excommunicati ſunt, etiamſi Imperiali, vel Regali dignitate præfulgeant, & n. 63.*

4 *Bona Clericorum de jure divino immunia ſunt à Collectis & impoſitionibus laicorum.*

5 *Angariis Eccleſiæ, & Eccleſiaſticæ perſonæ affligi non debent, & n.ſeq.*

6 *Angariæ, & perangariæ quæ dicantur, & in quo differant.*

7 *Clerici cum eorum familia immunes ſunt ab angariis & perangariis, niſi pro vigiliis murorum, & ratione feudi.*

8 *Bona Eccleſiarum quoad fundationem, manſum vel dotem Eccleſiæ, immunia ſunt à tributis, & oneribus laicalibus, etiam privatis, & antea impoſitis,*

9 *Bona tranſeunt ad Eccleſiam cum oneribus antea impoſitis, dummodo hujuſmodi onera ſint vera, realia, perpetua, & invariabilia.*

10 *Bona poſtquam ſunt effecta Eccleſiæ, immunia ſunt à tributis, & oneribus laicalibus de novo imponendis.*

11 *Principes laici facere non poſſunt omnia prædia tributaria, ita ut cum devenerint ad Eccleſias, obnoxia ſint collectis poſtea imponendis.*

12 *Clerici tenentur ad onera, quæ ratione quadam naturali ipſis rebus incumbunt, ut reficere iter ante domum, & purgare puteum neceſſarium toti viciniæ.*

13 *Et vicini poſſunt hoc caſu propria authoritate collectam indicere.*

14 *Clerici & eorum mancipia, & coloni ad ſordida munera non tenentur, & n.ſeq.*

15 *Munera ſordida quæ ſint.*

16 *Bona patrimonialia Clericorum, & bona Eccleſiarum quoad immunitatem à Collectis à pari procedunt.*

17 *Bona Religioſorum, & bona Hoſpitalium immunia ſunt à collectis, & impoſitionibus laicalibus, & n. 19.*

18 *Pauperum appellatione veniunt etiam Clerici.*

20 *Verba ſub anathematis diſtrictione non importans canonem latæ ſententiæ, & n.ſeq.*

21 *Secus in verbis: Excommunicationi te noveris ſubjacere.*

22 *Clerici ut licitè ſolvant collectas, & impoſitiones laicorum, ſex requiruntur, & num.ſeq. uſq. ad nu. 33.*

Primò, deliberatio Epiſcopi, & Clerici, n.23.

Secundò magna neceſſitas, vel utilitas, n.25.

Tertiò, ut hæc neceſſitas, vel utilitas ſit communis,

tam laicorum, quàm clericorum, n. 26.

Quartò ut laicorum facultates non ſuppetant, n. 30.

Quintò, ut contributio fiat ſine ulla exactione laicali.

Sextò, ut Romanus Pontifex conſulatur, n. 32. & 52.

23 *Collectam pro ſubſidio laicorum Epiſcopus imponere non poteſt clericis ſine conſenſu Cleri.*

24 *Nec ſufficit conſenſus Capituli.*

25 *Neceſſitas, vel utilitas quanta eſſe debeat ad hoc, ut clerici licitè ſolvant collectam pro ſubſidio laicorum, pendet ex arbitrio Epiſcopi, & Cleri dijudicare.*

26 *Collectam Clerici non tenentur, nec poſſunt ſolvere ad relevandas neceſſitates, vel utilitates laicorum tantùm.*

27 *Sed ubi verſatur neceſſitas, vel utilitas laicorum ſimul, & clericorum, poſſunt clerici illam ſolvere concurrentibus aliis requiſitis, ibid. & n. ſeq.*

28 *Intellectus hujus cap. in ver.* Communes.

29 *Joſeph Prorex Pharaonis ſubjecit eidem, ac tributariam fecit univerſam terram Ægypti, præter Sacerdotum, quæ libera ab hac conditione fuit.*

30 *Exemplum declarat diſpoſitionem de ſimilibus eſſe intelligendam.*

31 *Clerici nullo caſu ad collectam ſunt compellendi per ſecularem, ſed per Eccleſiaſticum judicem, de cujus foro ſunt perſonæ, licet res ſint de foro laicali.*

33 *Laici collectantes Eccleſias, vel Clericos, aut Prælatorum juriſdictionem impedientes, non ſunt excommunicati ex hoc cap. niſi poſt canonicam monitionem ſe non correxerint.*

34 *Et ſufficit unica monitio.*

35 *Sed hodie ex Bulla Cœnæ ſunt excommunicati ipſo jure. n. 36.*

36 *Pedagia exigentes à clericis incidunt in excommunicationem latæ ſententiæ.*

37 *Abſolutio ab excommunicatione, quam incurrunt laici collectantes Eccleſias, hodie eſt Papæ reſervata.*

38 *Clerici an teneantur ad contributionem gabellæ pro annona civitatis impoſitæ, & num. ſeqq. uſque ad n. 55.*

39 *Pietas nulla major, quàm pauperes, & patriam ſublevare.*

40 *Clerici ſunt membra Reipublicæ.*

Declaratur, n. 49.

41 *Clerici tenentur ad inſtructionem viarum, & pontium.*

Contrarium, n. 50.

42 *Clerici tenentur contribuere pro conſtruendis, vel inſtaurandis muris, fontibus, & ſimilibus ad communem utilitatem ſpectantibus.*

Contrarium, n. 50.

43 *Clerici tenentur ad collectam impoſitam ad redimendam vexationem, & incurſionem hoſtium patriam deprædari volentium.*

Contrarium, num. 45. verſ. contraria opinio, *& nu. ſeqq.*

44 *Clerici tenentur contribuere ubi agitur de communi utilitate laicorum, & clericorum.*

Contrarium, n. 45. verſ. Contraria opinio.

45 *Collectam tenentur ſolvere omnes, qui gravari poterant oneribus, in quorum locum collecta ſucceſſit.*

46 *Laici non tenentur ad impoſitiones clericorum, niſi reſpiciant communes neceſſitates, vel utilitates.*

47 *Bona Eccleſiarum ſunt deputata publico uſui ſpirituali, laicorum verò pro uſu Reipublicæ mundanæ.*

48 *Authores utriuſque opinionis expenduntur.*

Conciliantur, n. 54.

49 *Clerici quas ob cauſas non teneantur ſubire onera Reipublicæ laicalis, & n. 6. 1.*

50 *Leges civiles in præjudicium eccleſiæ & perſonarum eccleſiaſticarum non valent, & n. 53. & 59.*

51 *Nec cenſentur canonizatæ, licet aliquæ reperiantur inſertæ à Gratiano in volumine Decreti.*

55 *Clerici an teneantur contribuere ad collectas, quæ fiunt propter peſtem in locis, ubi peſtis graſſatur, & num. ſeqq. uſque in fin.*

56 *Ad collectas, quæ ob peſtem imponuntur, de jure Civili tenentur etiam habentes exemptionem generalem ab oneribus perſonalibus, realibus, & mixtis.*

Secus de jure canonico, n. 58.

57 L. Ad inſtructiones, C. de ſacroſ. Eccleſ. *non fuit correcta per Auth.* Item nulla, de Epiſc. & Clericis.

60 *Argumentum de bello ad peſtem validum eſt.*

61 *Peſtis eſt bellum Dei, in quo magis pugnant Clerici, quàm Laici.*

1 NON MINUS. Laici collectas imponentes Eccleſijs, vel Clericis, vel juriſdictionem illorum uſurpantes, ſi moniti non deſinant, excommunicati ſunt
2 cum ſuis fautoribus. Poteſt tamen Epiſcopus cum Clero eis in neceſſitate præbere ſubſidia. Hoc dicit ſecundum Jo. Andr. cui Butr. Card. Anchar. Abb. & omnes conſentiunt. Dividitur in duas partes. Prima narrat, & aggravat horrendam oppreſſionem Eccleſiæ, quam faciebant poteſtates ſeculares. Secunda providet ibi, *Quocirca*, & hæc tria facit. Primò comminatur pœnam. Secundò ponit caſum permiſſum. Tertiò pœnam comminatam imponit.

3 Nota primò ibi, *& alij qui poteſtatem habere videntur*, non tantùm Conſules, & Rectores civitatum, ſeu Magiſtratus inferiores collectantes Eccleſias, ſeu Clericos, incidere in pœnam hîc ſtatutam; ſed etiam alias poteſtates ſeculares, ac Principes: de talibus enim intelligitur hæc littera, quaſi dicat propter jura Imperij hanc poteſtatem habere videntur; ſed verè non habent, quia abutuntur, ſecundum Hoſtienſ. Joan. Andr. & Cardin. omnes *in princip.* Butr. *num. 2.* ſimile in cap. *Ea quæ*, ibi, Id quod videmini habere, *ſupra de cenſib.* Vel dic, poteſtatem habent de facto, ſed non de jure, ut exponit gloſ. notab. in c. *Si tributum, in verb. Poteſtatem, 11. q. 1.* Hodie eſt expreſſum in Bulla Cœnæ Domini §. 18. ibi, etiamſi Imperiali, vel Regali præfulgeant dignitate.

4 Secundò nota ibi, *in priſtina libertate dimiſit*, non tantùm Sacerdotes, vel Clericos, ſed etiam eorum poſſeſſiones, & bona de jure Divino eſſe immunia à collectis, & impoſitionibus laicorum, ut hîc probatur evidenter, licèt DD. non advertant: nam hîc non dicitur de Pharaone quòd Sacerdotibus immunitatem conceſſerit, ſed quòd Sacerdotibus, & eorum poſſeſſiones in priſtina libertate dimiſerit, quamvis divinæ legis notitiam non haberet, & ſic præſervavit immunitatem eis competentem ex lege Divina, & ante omnem humanam conſtitutionem. Ad hoc tex. opt. in l. *Sancimus*, ibi, Competens prærogativa cœleſti favore conſervetur, *C. de ſacroſ. Eccleſ.* & text. clar. in c. 1. *de cenſib. lib. 6.* ibi, Eccleſiæ Eccleſiaſticæ perſonæ, ac res ipſorum non ſolùm jure humano, quinimò & divino à ſecularium exactionibus

bus ſunt immunes,& probatur *Gen.* 47.ex 1. *Eſdr.*
*c.7.Num.*3.& *Matth.*17. adjuncta ibi expoſitione
Hieronymi,& Auguſtini,ut fuſè deducit Rota, li-
cet text.noſtrum,ut ſup non ponderet *in Alben Ga-*
bellæ ſeu onerum 38.*Iun.*1630.coram Merlino, quæ
habetur in impreſſis *dec.*339.*part.*6.*Recen.*ubi egre-
giè firmatur, hujuſmodi immunitatem competere
perſonis Eccleſiaſticis, earumquæ bonis jure non
tantum Civili, & Canonico, ſed etiam Divino,
quam deciſionem poſtea ſequuta eſt ead. Rota co-
ram Coccino *in cauſa Barcinon.exemptionis* 20.*Iu-*
nii 1636. & cum ea paſſim tranſit S. Congreg.Im-
munitatis Eccleſiaſt.ut refertur in argumento illius
deciſionis, & hæc eſt unanimis Canoniſtarum ſen-
tentia,ut ſcripſi in c. *Eccleſia Sancta Maria, n.*15.
ſupra de Conſtitutione.

5 Tertiò nota ibi, *Angarias*,Eccleſias,& perſonas
Eccleſiaſticas non debere affligi angariis. Idem
ſancitur in Conſtitutione Federici Imperatoris, ut
in Auth.*Item nulla,C.de Epiſc.& Cler.*& in corpo-
re. unde ſumitur ibi,Angarias, vel perangarias Ec-
cleſiis,vel aliis piis locis, aut Eccleſiaſticis perſonis
6 imponere præſumant. Dicuntur autem Angariæ
munera, ſeu obſequia perſonalia propriis ſumpti-
bus præſtita. Perangariæ autem,ubi perſona ſervit
ſumptibus alienis:& eſt angaria munus purum, &
merum;perangaria verò mixtum,l.*Munerum,ff.de*
*muner.& honor.*De quibus tamen differentiis con-
ſule Alciatum *in adnot.ad* 12.*librum eod tit.de Præ-*
poſ.Sacr.Cubic.& noviſſimè Lexicon Jo.Calvini *in*
7 *ver. Angaria*,poſt Bart.& Legiſtas in l.*Neminem,*
C. de ſacroſ. Eccl.& ab his Clerici omnes cum eo-
rum familia liberi ſunt,l.1.& 2.& l.*Presbyteros, C.*
de Epiſc.& Cleric. &c. *Quia cognovimus.*10.*q.*4.
gloſ.*hic in ver. Angarias*,Innoc.*nu.*3. Hoſt.*n.*4. Jo.
Andr.*nu.*6.& 13.Henric Boich.*n.*4. Butr.*n.*9.*verſ.*
Et ab iſtis. Card.*in* 3.*not.*& Abb.*n.*10. Niſi in caſu,
ſcilicet pro vigiliis murorum, ſive civitatis,ut in c.
Pervenit, & ibi dixi *ſup. eod.* & niſi ratione feudi
aliud ſit dicendum,c.*Soliſa*,§.1.*verſ. Quod autem,*
*ſupra de major.& obed.*ſecundum Hoſt.*hic n.*5.

8 Quartò nota ibi, *Princeps provinciarum facta eſt*
ſub tributo. Eccleſiam, & illius prædia non teneri
ad tributa, & alia onera realia laicorum. Nam ver-
bum,*Princeps*,exponitur,id eſt,Eccleſia,ſecundum
Hoſt. *hic n.*5.*in fin.*concordat c.*Secundum*,c. *Con-*
ventior,& §.*Quamvis*,23.*quæſt.*8. Sed quia contra-
dicunt jura in cap. *Tributum.eadem cauſ.* & 9.in
cap.*Si tributum*,& in cap. *Magnum.*11.*q.*1. Ideo
pro concordia ſic diſtinguo. Aut quæritur de bo-
nis, quæ uſibus Eccleſiaſticis dedicantur quoad
fundationem, vel manſum, aut cœmeterium, vel
domos, vel hortos juxta poſitos, aut dotem Eccle-
ſiæ; & hæc indiſtinctè ſunt immunia ab omnibus
tributis & oneribus laicalibus, arg. cap. 1.*ſupra de*
cenſ. &c. 2. *de Eccleſ. ædific.* & ſic intellige primas
concordantias,ſecundum gloſ. *hic in ver. Sub tri-*
buto,Goffr.& Innoc.*in princip.verſ. Solutio*,& *n.*5.
& 6.Hoſtienſ.*n.*6.*eod.verſ.*Joan.Andr.*n.*8.*verſ.Ab*
his autem. Henric.Boich.*n.*1.& Butr.*n.*3. Idem te-
nuit gloſ.1.in d.c.*Si Tributum*,Archid. in cap. *De*
*his.*16.*q.*1. Cardin.*in Clement*.1.*in* 18.*q.verſ. Mu-*
nera rerum,de vit.& honeſt. Clericor.& nullus diſ-
crepat. Quod vendicat ſibi locum in oneribus ne-
dum publicis,& regiis;ſed quod magis eſt, etiam
privatis, & antea impoſitis ob ſpecialem eorum-
dem bonorum Sanctitatem, ut habetur in d. cap.
Secundum, 23.*q.*8.& pluribus relatis tenet Rota
*in prælleg.dec.*339.*num.*40.*par.*6.*Recent.*

9 Aut quæritur de aliis bonis, quæ aliis titulis, vel
cauſis ad Eccleſiam pervenerunt, & tunc refert
an agatur de oneribus impoſitis antequam bona
hujuſmodi in Eccleſiam tranſirent; an verò de im-
poſitis eo tempore,quo bona jam facta erant Ec-
cleſiæ.Primo caſu bona & prædia hujuſmodi tranſ-
eunt ad Eccleſiam cum ſuo onere, ſecundum gloſ-
ſam,Innoc.& alios proximè citatos,& Abb.*hic nu.*
16. *verſ. Sed ego diſtinguendo.* & probatur in d.c.
Tributum, 23.*q.*8.ibi, De exterioribus Eccleſiæ
quod conſtitutum eſt antiquitus, perſolvendum
eſt. Dixit enim antiquitus, id eſt,antequam prædia
perveneriot ad Eccleſiam.& in c. *Si Tributum*, &
ibi Turrecr.11.*q.*1.

Sed hoc intelligas tu dummodò copulativè in-
fra ſcripta omnia concurrant, videlicet ut onera
ſint vera & realia, id eſt ipſis fundis infixa,& im-
poſita bonis propter bona; item ut ſint perpetua,
certa,& invariabilia, ut tenent communiter DD.
in c.1.*ſupr.eodem lib.*6.maximè Gemin.*nu.*9. Tur-
recr.in c. *Si tributum,verſ.Alia verò*,11. *q.*1.& fir-
mavit Rota *in Brunduſina Gabella* 13. *Febr.*1604.
coram Penia. Quam deciſionem uti magiſtralem
in hac materia paſſim amplectitur S. Congregat.
ſuper controverſiis juriſdictionalibus, ut aſſeritur
*in præcitata dec.*339.*par.*6.*recent.*

10 In ſecundo autem caſu,id eſt, cum agitur de o-
neribus impoſitis eo tempore, quo bona jam ſunt
effecta Eccleſiæ, certum eſt ab hujuſmodi oneri-
bus Eccleſiam eſſe prorſus immunem, & in hoc
caſu loquitur hoc c. Damnat enim horendam op-
preſſionem, quam faciebant poteſtates ſæculares
in diverſis mundi partibus, imponentes univerſa
ferè onera Eccleſiis,& bonis ipſarum, & ſic loqui-
tur de impoſitione onerum ſuper bonis, quæ jam
erant in dominio, & proprietate Eccleſiæ,quam
diſtinctionem ſequitur Bald.in l.*Placet n.*10. *verſ.*
Poſtquam autem res facta eſt Eccleſiæ, C. de ſacroſ.
11 *Eccl.*Abb.*hic n.*16.*verſ.Sed ego diſtinguendo*,& *verſ.*
Ad alia autem onera, & Rot. *in d. dec.*339.*n.*41.&
quamvis Bart.in l. *Reſcripto*,§ *fin.n.*5.*ff.de muner.*
teneat poſſe Principes laicos efficere tributaria, &
affecta omnia prædia eorum Territorii, ita ut cùm
poſtea ad Eccleſias pervenerint, obnoxia ſint colle-
ctis poſtea imponendis:tamen ejus cautela eſt falſa,
& contra immunitatem Eccleſiæ, & ab omnibus
communiter reprobata,ut poſt Bald. *loco citato* co-
piosè deducit Rota *in ead.deciſ.n* 44.& *ſeqq.*

12 Fallit hæc concluſio in oneribus, quæ ratione
naturali ipſis rebus incumbunt, ut reficere iteran-
te domum,l.1.*ff. de via publica refic.*Bart.in l. *Ad-*
*miniſtrationes,n.*2.*C.de ſacroſ.Eccl.*Bartol.Cepol.*in*
*tract.de ſervit. ruſtic.tit.de via,q.*25.& tenet Abb.
*hic n.*16.*verſ.Idem dico.*Idemque dicendum in pur-
gatione putei neceſſarii toti viciniæ, in qua ſita
eſt Eccleſia, ex notat.per Specul. *in tit.de cenſ.*§.
Nunc dicendum, verſ. Item pone quod vicinia,&
Alberic.in l.*Cum uſuſfructus, ff.de uſufruct.*& te-
13 net Abb.*ubi ſupra.*Quinimò hoc caſu poſſunt vici-
ni propriâ authoritate collectam indicere, l.1.§.
Vicinales,ff. Ne quid in loc.public, ſecundum An-
char.*hic.* quem refert,& ſequitur Decian. *conſ.*14.
*Dubitatur an Clerici n.*12.& 22 *lib.*1.

14 Quintò nota ibi *foſſata*, Eccleſias,& Eccleſiaſti-
cas perſonas ad ſordida munera non teneri, prout
hìc ponitur exemplum de foſſatis, quod eſt munus
ſordidum ſecundum Hoſtien.*n.*8.*in ver.Foſſato*, Jo.
Andr.

geres, qui fiunt juxta mare, vel flumina propter timorem inundationis agrorum, ad evitandum rapinas, incendia, captivitates, & alia his ſimilia. Quandoquidem Ancharani opinionem uberrimè atque optimis fundamentis confutat, & objectis reſpondet Abb. *hic num.* 17. *verſ. Ego in hac civitate Senarum*, evidenter oſtendens hæc capitula eſſe neceſſariò intelligenda ubi neceſſitates ſunt Clericis, & Laicis communes, & nihilominus ad eas relevandas Clericos non modo non teneri contribuere, ſed nec poſſe ſubſidia conferre niſi concurrentibus requiſitis hujus cap. & dict. cap. *Adverſus*. ſubdens hanc opinionem habere ſequaces utriuſque juris illuminatores, nec ab illa eſſe recedendum in practica, pro qua etiam aſſerit ſe contuliſſe in civitate Senarum; & habetur illius reſponſum
27 in *2. part. conſ.* 3. Sed præter conſiderationes Abbatis, quod hic textus in verb. *Communes*, debeat neceſſariò intelligi de neceſſitatibus communibus tam Clericis, quàm Laicis, ego ſic oſtendo eviden-
28 ter. Nam textus ad demonſtrandam Clericorum immunitatem à collectis Laicorum utitur Hiſtoria *Geneſ.* 47. Ubi Joſeph Prorex Pharaonis præ magnitudine famis ſubjecit ipſi, ac tributariam fecit univerſam terram Ægypti, præter terram Sacerdotum, quæ libera ab hac conditione fuit. Ec-
29 ce igitur agebatur tunc de neceſſitate, quæ procul dubio erat communis & Sacerdotibus, & Laicis, nam ut legitur in ſacro textu in toto orbe panis deerat, & oppreſſerat fames terram, maximè Ægypti: & nihilominus Sacerdotes fuerunt in priſtina libertate dimiſſi. Ergo hic textus, qui hujuſmodi exemplo innititur, neceſſariò intelligi debet procedere ubi neceſſitas eſt communis ſimul Laicorum, & Clericorum, non autem Laicorum tantum, ut malè intelligit Anchar. Exemplum enim declarat diſpoſitionem de ſimilibus eſſe intelligendam, l. 1. §. *Quod vulgo, ff. de vi, & vi armat.* & notat Bartol. in l. *Scire*, §. *Oportet, il ſecundo, num.* 7. *ff. de excuſat. tutor.*

30 Quartò requiritur, ut ad relevandas communes utilitates, vel neceſſitates Laicorum facultates non ſufficiant, ut conſtat ex illis verbis textus, ubi Laicorum non ſuppetunt facultates: quæ repetuntur etiam in cap. *Adverſus, infra eodem*. Et ita Clerici non concurrunt, niſi in ſubſidium, ut hic per Abb. *num.* 4. *verſ. Tertio*, & conſentiunt omnes. Rationem aſſignat egregiè idem Abbas *hic num.* 18. *verſ. Probatur quarto*, Et eſt ſimile quod poſui in cap. *Pervenit n.* 18. *ſupra eod.*

31 Quintò requiritur, ut contributio ab Eccleſiaſticis fiat ſponte, & ſine aliqua exactione, vel compulſione, ut probat littera ibi, abſque ulla exactione & alia littera, quæ habet, Abſque ulla coactione: ſic enim habent vetus Gregoriana compilatio, Concilium Lateranenſ. Gulielm. & unus Tarraconen. ut refert Anton. Auguſt. *in notis ad primam collectionem Decretal. lib.* 3. *tit.* 36. *cap.* 4. Et intellige ſine ulla coactione, ſcilicet laicali, prout exponit Hoſt. *num.* 12. *in verb. Coactione*, Ad hoc enim Clerici non ſunt per Sæcularem, ſed per Eccleſiaſticum Judicem, de cujus foro ſunt perſonæ, licet res ſint de foro Laici, compellendi, ut formaliter inquit idem Hoſtienſis *num.* 11. Ioann, Andr. *num.* 8. *in fin.* & ſequuntur alij: & propterea in dict. cap. *Adverſus infra eodem*. cautum eſt, ut Laici humiliter, & cum gratiarum actione recipiant ſubſidia, quæ Clerici duxerint conferenda: quæ verba excludunt apertè quamcumque exactionem, & coactionem judicis ſæcularis.

32 His quinque requiſitis addi debet ſextum à Concilio generali ſub Innoc. III. inductum in præalleg. c. *Adverſus*, videlicet, ut Romanus Pontifex prius conſulatur; aliàs enim Clerici non debent communibus neceſſitatibus ſubvenire, etiamſi laicorum facultates non ſuppetant, ut ibi eſt caſus ſecundum omnes, & dicam infra *n.* 52.

33 Decimò nota ibi, *Commoniti deſiſtere noluerint*, Hoc jure inſpecto Conc. Lateranen. laicos collectantes Eccleſias, vel Clericos, aut Prælatorum juriſdictionem impedientes non incidere in excommunicationem latæ ſententiæ, niſi prius fuerint moniti, & poſt canonicam monitionem ſe non correxerint, ut hic patet, & notant gloſ. *in verb. Commoniti*, Hoſt. *n.* 12. *in eod. verb.* Abb. *n.* 7. & cæteri
34 omnes. Nec requiritur hoc caſu trina monitio, ſed ſufficit unica, præſertim quia hic canon editus eſt in favorem Eccleſiarum, & odium Tyrannorum, quorum aliqui adeo ſunt terribiles, ut nec facilè ſit eos tertiò monere: nam ſtatim atque monentur, appellant, nec audent Epiſcopi cenſuras fulminare, timentes forſan plura perdere: Unde providè cavetur ut ſufficiat una monitio, ſecundum Hoſt. *ubi ſupra*, cui conſentiunt Joan. Andr. *num.* 10. Butri *num.* 8. *in verb. Commoniti*: Anchar. *in* 4. *notab.* Abbas *num.* 6. & alij communiter, licet Abb. Antiq. requirat trinam.

Non obſtat cap. *Clericis*, §. *Nos igitur, infra eod. lib.* 6. ubi laici exigentes collectas ab Eccleſijs, & perſonis Eccleſiaſticis, & illorum fautores ipſo facto excommunicantur. Etenim Conſtitutio illa Bonifacij VIII. cum ſua declaratione fuit revocata per Clementem V. in Concilio Viennenſi, ut in Clem. 1. *de Immunit. Eccleſ.*

35 Item non obſtat cap. *Quamquam, de cenſib. libr.* 6. Quoniam non loquitur in imponentibus collectas; ſed in exigentibus pedagia, qui ſunt ipſo facto excommunicati, ut ibi & in Clem, *Præſent. eod. tit.* & notat Abb. *hic n.* 7.

36 Sed hodie ex Bulla, quæ in die Cœnæ Domini legi conſuevit, §. 18. *Exigentes*, vel imponentes collectas ab Eccleſijs, vel perſonis Eccleſiaſticis, etiamſi Imperiali, vel Regali dignitate præfulgeant, ſunt eo ipſo excommunicati: ac ſimiliter impedientes Prælatos quò minus ſuâ juriſdictione utantur, excommunicati ſunt per Decretalem, *Quoniam, infra eod. lib.* 6. & per Bullam Cœnæ, §. 16. Unde hoc ca. tam quoad collectas, quàm quoad juriſdictionem reſpectu monitionis ſervari non debet.

37 Ultimò nota ibi, *Nec communioni reddantur*: abſolutionem ab excommunicatione, in quam incidunt laici collectantes Eccleſias, non eſſe Sedi Apoſtolicæ reſervatam, cùm conditor hujus canonis illam ſibi non retinuerit, cap. *Nuper, infra de ſent. excomm.* Hoſt. *hic in fin.* Hodie dic contra, non ex cap. *Clericis, infra eodem libr.* 6. quod eſt correctum per *Clement. primam, eodem tit.* ſed ex Bulla Cœnæ, §. 22.

38 QUÆRO, An Clerici teneantur ad contributionem gabellæ pro annona civitatis impoſitæ.

39 Cauſa, propter quam impoſita eſt hujuſmodi gabella, reſpicit pietatem, & communem utilitatem: nulla eſt enim major pietas, quam pauperes, & patriam ſublevare, cap. *Fortitudo*, c. *Non inferenda*

Digitized by Google

40 *da*, 23. *q*. 3. Et cùm Clerici ſint membra Reipublicæ, cap. *Duo ſunt genera*, 12. *q*. 11. Bald. *conſ*. 241. *Verba Capituli, in fin. volum*. 3. Oldrad. *conſ*. 32. *Quæſtio eſt, utrum Sacerdos cenſeri poſſit, ac debeat de univerſitate per totum*. Naturalis ratio poſtulat ut Reipublicæ indigenti opem ferant; utilitas itidem eſt communis, cum ex utilitate annonæ tam Clerici, quàm Laici commodum ſint ſenſuri: unde videtur etiam Clerici teneri ad contributiones. Primò, quia æquum eſt eos ſentire onus, qui commodum ſentiunt Clem. 1. *de cenſ*. l. *Secundum*
41 *naturam*. *ff. de reg. jur*. Quam rationem ſæpe ad hoc propoſitum Doctores inculcant. Secundò per text. l. *Ad inſtructionem*, *C. de Sacroſ. Eccleſ.* probatur Eccleſiam teneri ad inſtructionem viarum, & pontium, quia ex eis etiam Clerici commodum reportant. Idemque videtur probari in cap. 2. *ſupra eod.* & in hoc cap. in illis verbis, *ad relevandas communes utilitates*, quæ repetuntur in cap. *Adverſus*,
42 *infra*, *eod*. Tertiò hæc eſt communis opinio Legiſtarum in d. l. *Ad inſtructionem*, ubi Cyn. Dyn. Oldrad. Iacob. de Aren. & poſt eos Alberic. *num*. 3. & Bald. *ibidem* contra gloſſam tenent pro conſtruendis; vel inſtaurandis muris, fontibus, & ſimilibus ad communem utilitatem ſpectanti-
43 bus, promiſcuè teneri tam Clericos, quàm Laicos; quam opinionem ſequutus eſt Bart. in l. *Nullus*, *C. de curſu public. lib*. 12. Dum ex illo textu notat Clericos teneri ad collectam impoſitam ad redimendam vexationem, incurſionem hoſtium, qui patriam deprædari volebant: & opinio Bartol. communiter approbatur, Rip. poſt Jaſ. *in reſpons*. 168. *num*. 7. cum prædictis concordant Guid. Pap. *quæſt*. 78. *num*. 1. Bald. *conſ*. 246. & 312. *in* 3. *vol*. Jacob. de Alchiatot. Parpal. Coro. Bertand. Alex. citati per Decian. *conſ*. 14. *num*. 19. *vol*. 1. ubi de communi teſtatur Barb. *conſ*. 1. *col*. 28. *prope med*. *vol*. 3. ubi etiam de communi
44 Alciat. in d. l. *Ad inſtructionem*, *in ver. Itinerum*. Imo hæc videtur etiam communis opinio Canoniſtarum, quam tenuit Petr. de Anchar. *hic num*. 8. Qui tradit generalem doctrinam, quod ubicunque tractatur de communi utilitate Clericorum, & Laicorum, etiam Clerici contribuere tenentur, & pro hac parte idem Anchar. conſuluit, ejuſque conſ. ſe ſuſcripſerunt Ant. de Butr. & Barthol. de Salyc. ſe tamen ſubjicientes judicio S. R. E. ut refert hic Ioan. de Anan. *num*. 10. & 11. & fuit originaliter opinio Philippi, & aliorum quatuor Doctorum antiquorum, quos ſequi videtur Archidiaconus in cap. *Iuxta ſanctiorem*, 16. *q*. 1. *circa medium*. Innoc. & Cardin. hic Bernar. relat. per Alber. in d. l. *Ad inſtructionem*, *num*. 3. & de communi teſtatur Barbar. *in loco ſupracit*. Rip. *reſpons* 168. *num*. 5. Decian. *d. n*. 19.

45 Cum ergo Clerici teneantur contribuere in communibus neceſſitatibus, & utilitatibus, ſequitur ut obligati ſint ad ſolutionem gabellæ, quæ pro talibus neceſſitatibus imponitur: nam ad collectam tenentur omnes illi, qui oneribus, in quorum locum collecta ſucceſſit, gravari poterant, Rip. *d. reſponſ. num*. 4. Natr. *conſ*. 311. *num*. 4. *prope finem*.

Contraria opinio, id eſt Clericos non teneri pro gabella impoſita ex cauſa prædicta probatur primò in hoc cap. ubi agitur de communibus utilitatibus, & neceſſitatibus Laicorum, & Clericorum, & in ſpecie de neceſſitate annonæ, ut oſtenſum eſt *ſupra n*. 26. & 27. & nihilominus prohibetur quicquam exigi à Clericis, niſi cum conditionibus ibi poſitis, & in cap. *Adverſus*, *infra eodem*, ſcilicet Epiſcopo, & Clero approbante, & ubi Laicorum facultates non ſufficiunt, abſque ulla exactione laicali, ac Romano Pontifice priùs conſulto.

Secundò, quia exemptio conceſſa clericis tam jure divino, ut dixi ſupra *in* 2. *not*. quàm jure humano, per cap. 1. *ſupra eodem*, l. *Placet*, *C. de Sacroſ. Ecleſ*. *C. Quamquam*, *de cenſ. lib*. 6. & Clem. *Præſenti*, *eod. tit*. Authent. *Nulla Communitas*, *C. de Epiſ. & Cleric*. redderetur eluſoria, & Clerici eod. jure cum Laicis cenſerentur, ſi tenerentur contribuere
46 ob communes neceſſitates. Nam ad impoſitiones Clericorum Laici quoque non tenentur niſi reſpiciant communes neceſſitates, vel utilitates, Innoc. in cap. *Romana*, *de cenſ. lib*. 6. quem refert Decian. in *loco ſupracitat*. Ergo niſi dicamus Clericos non teneri, etiam cum utilitas eſt communis, tot jura exemptionem clericis tribuentia erunt ſupervacanea, & nulla erit differentia inter Clericos, & Laicos.

47 Tertiò, bona Eccleſiarum ſunt deputata publico uſui ſpirituali. d. l. *placet*, *C. de Sacroſ. Eccleſ*. & ideo Laici, quorum utilitas principaliter conſiſtit in Republica mondana, debent ſubire onera Reipublicæ mundanæ: bona verò Eccleſiarum, quæ ſunt Dei, debent tantum deſervire publico uſui ſpirituali:
48 Clem. 6. *Quia contingit*, *de relig. domib*. Hanc ſententiâ his, & aliis rationibus diligentiſſimè tuetur Abb. *conſ*. 3. *Caſus ſuper quo*, *vol*. 1 quod inſerit ad verbum *hic n*. 18. cujus fundamentis adde quod dixi *n*. 17. Nec deſunt auctoritates, quæ opponantur authoritatibus ſupra in contrarium relatis: nam pro hac ſententia citatur gloſſa penultima in d. l. *Ad inſtructionem relat*. per Abb. *ubi ſupra num*. 2. & Bart. *eodem nu*. quæ dicitur ſentire Clericos non teneri conferre ad conſtructionem murorum civitatis. Item pro hac parte adducitur Bart. in d. l. *ad inſtructionem num*. 3. dum tenet d. l. *Ad inſtructionem* eſſe correctam, aut ſaltem declaratam per Auth. *Item nulla Communitas*, *C. de Epiſcop. & Cleric*. Subdens, ſi eſt onus reale, ut puta quia ſtatuitur quemlibet debere reficere viam ante domum ſuam, Eccleſiam teneri: ſi verò eſt onus, quod imponitur perſonæ pro rebus, ut pro faciendo viam, vel pontem, & non teneri Eccleſiam; & ſic etiam in caſu, in quo utilitas eſt communis: Allegatur etiam gloſſa juris Canonici in cap. *Generaliter*, §. *Novarum*, *in ver*. *Collationibus*, 16. *qu*. 1. quæ tenet ad inſtructionem, quæ gravat Clericos pro utilitate communi, non valere, cum gloſ. ſentit Io. Monach. relatus per Alber. d. l. *Ad inſtructionem*, *num*. 3. Hoſtien. *in ſumm. tit. de immunit. Eccleſ*. §. *Quibus muneribus*. *verſ. Ego puto*, Auton. de Butr. (licet pro contraria ſententia citetur à Deciano) in hoc cap. *Non minus*, *num*. 10. Jo. Andr. *hic num*. 14. quem refert, & ſequitur Abb. *in d. conſ*. Ubi dicit, neminem auſurum ab hac opinione in practica diſcedere, quam tenent utriuſque juris illuminatores. Et hanc eſſe communem opinionem Canoniſtarum teſtantur Angel. qui Jo. de Lignan. pro hac parte citat in ver. *Immunitas*. *num*. 33. & Sylveſt. *Immunitas*, *primo num*. 20.

Ex præmiſſis patet utramque opinionem rationibus, & authoritatibus eſſe munitam, nec deeſſe Doctores hinc inde de communi atteſtantes. Verum

tùm cùm non ſit ſtandum Doctoribus de communi opinione atteſtantibus, utriuſque opinionis authores ponderandi ſunt, ut appareat quæ ſint verè communis opinio tam apud Doctores juris civilis, quàm Canonici.

Quo ad Doctores juris civilis non videtur dubitandum, quò minus communis opinio ſit contra Clericos, ut patet ex Authoribus ſupra citatis, & præſertim Dyn. Cyn. Bald. Jac. de Aren. Alber. Gund. Pap. Corn. & alijs congeſtis per Dec. *d. conſ.* 14. *num.* 19. *vol.* 1. præſertim quia gloſſa juris civilis, & Bart. ſupra pro Clericis citati re vera pro negativa numerari non poſſunt: nam quo ad gloſſam etſi citetur à Bart. Alber. & alijs in d. l. *Ad inſtructionem* pro ea opinione quòd Clerici non teneantur ad refectionem murorum; tamen non comperio gloſſam id tenere, imò ibidem inſinuat contrarium; quærit enim an Clerici teneantur ad reficiendos muros civitatis, & non dat expreſſam ſolutionem, ſed refert ſe ad ea, quæ habentur in l. *fin. C. Qui muner. ſe excuſ. lib.* 10. In quo textu cum Imperator diſponat neminem excipiendum eſſe à conſtructione murorum, quamvis perſonali dignitate præfulgeat, ſequitur ut gloſſ. ad illam legem ſe referens, ſentiat etiam Clericos teneri. Unde mirum eſt Doctores aliter gloſſam citare, niſi dixeris gloſſam ſe non referre ad textum in d. l. *final.* ſed ad illud, quod ibi dixit io gloſ. 2. obi tenuit pro Eccleſia. Vel niſi fortè gloſſa, quàm ipſi citant, eſſet Joannis antiqui gloſſatoris, quâ ſublatâ, fuerit poſtea reſtituta gloſſa Accurſij illi contraria. Quod ita ſe habere ſuadet conjectura deſumpta ex verbis Anton. de Butr. *hic num.* 20. ubi refert in noſtra quæſtione Joannem ſentire, quod Clerici non teneantur: Accurſium verò eſſe in contraria ſententia; licèt credam Butr. intellexiſſe de Joan. Theutonico Decreti Gloſſatore, qui hoc tenuit in d. cap. *Generaliter.* §. *Novarum, in verb. Collationibus*, 16. *quæſt.* 1. Verum etſi gloſſa in d. l. *ad inſtructionem* pro Clericis ſentiret; tamen non poſſet haberi ratio authoritatis gloſſæ, cum in l. *Placet, C. eod. in ver. Munerum*, ſentiat contrarium: ibi enim cùm dixiſſet Eccleſiaſticos non teneri ad angarias, & perangarias, ſubdit, niſi imponatur cauſa neceſſitatis, & utilitatis publicæ: & ſic gloſſa vel non dicit id, ad quod allegatur, vel contraria loquitur: & ita nihil ponderis habet in noſtra quæſtione, Bart. quoque quamvis in l. *Ad inſtructionem*, teneat opinionem favorabilem Eccleſiæ, tamen in l. *Nullus, ſupra cit.* contrarium ſentit. Unde cum gloſſa, & Bart. pro Eccleſia, parum, aut nihil faciant, videtur conſtare apud Doctores juris civilis non ſolùm opinionem affirmativam eſſe communem, ſed nullum ferè habere contradictorem.

Quoad Canoniſtas item ſententia affirmativa videtur magis communis, cùm pro ea ſtent Bern. Archid. citans alios quatuor Doctores antiquos Innoc. Cardin. Aochar. Joan. de Anan. & Barbat. ſupracit. & Turrecrem. Franc. & alij allegati per Decian. *in dicto conſil.* 14. *n.* 19.

Ex his autem qui tenent negativam gloſ. juris Canonici in d. §. *Novarum*, non videtur eſſe alicujus ponderis, cùm illi adverſetur alia gloſſa *hic in verb. Relevandæ*, ſed neque Hoſt. quia etſi in ſumma teneat opinionem negativam, tamen in lectura tenet affirmativam, ſcilicet in hoc cap. Unde pro hac opinione videntur ſolum numerandi Joann. *Proſp. Fagn. in* 2. *par.* 3. *lib. Decretal.* Andr. Anton. de Butr. Joan. Mon. Angel. & Sylveſt.

Mihi circumſcriptis authoritatibus in puncto juris verior videtur opinio favens Eccleſiæ per rationes ſuperius adductas, & alias quas tradit Abb. *d. conſ.* 3. Quibus neminem video ſufficienter reſpondiſſe: & quamvis Decianus dicat Barbatiam reſpondere rationibus Abbatis; tamen ſi rectè perpendatur, minimè eis reſpondet; quia Barbatia conſuluit in caſu, quo res erant affectæ onere reali gabellæ antequam ad Eccleſiam pervenirent: & quamvis teneat contra Abbatem etiam cùm agitur de novo onere imponendo; hoc tamen non facit ad caſum, de quo erat conſultus.

49 Ad rationes autem, quibus adverſa opinio fulcitur, facilis eſt reſponſio: nam quo ad primam quamvis Clerici ſint membra Reipublicæ, tamen cùm omnia membra non eundem actum habeant, ut Apoſtolus ait *ad Rom.* 12. Clerici tenentur quidem ſubvenire Reipublicæ indigenti, & patriam ſublevare, ſed in præcipuo eorum actu, & miniſterio, cap. *Singula*, 89. *diſtinct.* id eſt in divinorum officiorum celebratione, in prædicatione Verbi Dei, in Sacramentorum adminiſtratione, & alijs hujuſmodi, quorum ratione divino, & humano jure exempti fuerunt ab exactionibus ſæcularibus, d. cap. *Quamquam, de cenſ. lib.* 6. *cap.* 1. & 3. *ſupra eod.* cum concord. Et quemadmodum laici quamvis & ipſi ſint membra corporis myſtici Eccleſiæ, non tamen tenentur præſtare Epiſcopo Cathedraticum, vel caritativum ſubſidium, aut procurationem, vel ſimilia onera obire, quæ ad Eccleſiaſticos ſpectant, cap. *Conquerente*, ubi not. *de offic. Ordinar.* Abb. *conſ.* 26. *Videtur primo, num.* 3. *verſ. Item dico, lib.* 2. & *eod. conſ.* 3. *in princ. in* 1. & 2. *dubio.* Ita è converſo nec Eccleſiaſtici ſubire debent onera ſæcularibus incumbentia; qua quidem ratione tametſi laici teneantur ſumere arma pro defenſione patriæ ab hoſtibus obſeſſæ, l. *Ex hoc jure*, ubi notatur, *ff. de juſt. & jur.* tamen Clericis in propria perſona pugnare non licet etiam pro patriæ defenſione, cap. *Petitio*, & ibi Doctores, *de homicid.* S. Thom. *in* 2. 2. *quæſt.* 4. *art.* 2. *ad* 2. quia Clericorum arma ſunt lachrymæ, cap. *Clerici, qui in quacumque*, 23. *quæſt.* 8. & eorum officium reddit eos inhabiles ad pugnandum, cap. *Ex multa, in fin. de vot.* Alioquin ſi Clerici, ex eo, quòd ſint Reipublicæ membra, tenerentur univerſa Reipublicæ onera perinde ac laici ſubire; longè deterioris eſſent conditionis, quàm laici ipſi, quia præter contributiones, ad quas laici tenentur, obſtricti etiam eſſent ad onera, ac ſubſidia Epiſcopo, atque Eccleſiæ debita, atque ad alia ſpiritualia, à quibus laici immunes exiſtunt. Unde etiam ceſſat objectum de onere cum commodo jungendo, quia Clerici etſi onera gabellarum non ſentiant, gravantur tamen alijs oneribus ſpiritualis regiminis, cui deſtinata ſunt bona Eccleſiarum: & ita ſi gravantur in uno, æquum eſt ut in alio releventur.

50 Ad ſecundum reſpondetur optimè per Abbatem, textum d. l. *Ad inſtructionem*, & alios ſimiles conditos à ſæcularibus Principibus non valere in præjudicium Eccleſiæ; ad tradita in cap. *Eccleſia S. Mariæ, de Conſtitutionibus*: præſertim cùm de Eccleſijs, & perſonis Eccleſiaſticis expreſſam mentionem faciant; quo caſu ſunt nullæ ex defectu poteſtatis, Doctores in d. c. *Eccleſia S. Mariæ*, quæ reſponſio eſt apertè Joan. Andr. *hic num.* 14.

dicentis: Non video, quòd lex non ſolùm Digeſtorum, ſed etiam Codicis, & Authenticorum poſſit conſtringere Eccleſias ad talia; remittit ad id, quod dixit in cap. *Conſtitutus*, ſuper gloſſa *Hoc video, de relig. domib.* & ſequitur *hic* Anton. de Butr. *num.* 10. & Abb. *nu.* 18. *&* 20. dicens hanc eſſe communem theoricam in cap. *final. de ſolut.* & in d. cap. *Eccleſia S. Mariæ*, ubi plenè dixi à *n.* 17. poſt Dec. *n.* 42. & adde quod dixi ſuprà *nu.* 17. & quod dicam infrà *n.* 53. *&* 59.

51 Nec verum eſt quod ait Decian, *d. conſ.* 14. *num.* 20. videlicet textum in l. *Placet, C. de ſacroſanct. Eccleſ.* per quem datur immunitas Eccleſijs à collectis, & excipiuntur communes neceſſitates, eſſe approbatum in cap. *Placet, 16. quæſt.* 1. Quandoquidem cùm illa lex ſolùm fuerit volumini Decreti inſerta à Gratiano, non aliam habet authoritatem, quàm prius haberet, ut notat Joan. Andr. in cap. 2. *num.* 24. *ſuprà de reſcript.* & *in Addit. ad Speculat. in tit. de appellat.* §. *In quibus, verſ. Sed pone*: nam illæ tantùm leges cenſentur canonizatæ, quæ à Papa Canonibus inſeruntur, ut in cap. *In primis*, & ibi notat gloſ. in verb. *Capitalis, 2. quæſt.* 1. Joann. Andr. in dict. cap. 2. *num.* 25. quem Doctores ibi communiter ſequuntur, Præpoſit. *in proœm. Decreti num.* 2. poſt Archid. in cap. *Quicumque*. 11. *quæſt.* 1. Rota *deciſ.* 35. *num.* 59. *part.* 5. *Recent.* Itaque opinio affirmativa nititur majoribus authoritatibus; negativa autem melioribus rationibus. Et ideo videtur amplectenda opinio favorabilis Eccleſiæ, quæ etiam authoritatibus non caret, ad textum in l. *Sunt perſonæ, ff. de relig. & ſumpt. funer.* Ita tamen eam moderando, ut Clerici non teneantur ad hujusmodi gabellas, niſi infraſcripta concurrerent, videlicet deliberatio Epiſcopi, & Cleri; evidens utilitas, & neceſſitas tam laicorum, quàm Clericorum, ut laicorum facultates non ſuppetant; ut exactio non fiat à judice ſæculari, & ut obtenta ſit licentia à Romano Pontifice. Quæ opinio cum his requiſitis probatur irrefragabiliter, non cavillando literam, in hoc cap. & in cap. *Adverſus, infra eod.* ut latè dedux. ſuprà in 9. *notab.* à *num.* 22. *uſque ad num.* 33. & ita declarant *hic* Anton. de Butr. *num.* 8. Abb. *num.* 5. & Jo. de Anan. *nu.* 3. cum quibus conveniunt omnes ſupracitati DD. dicentes Eccleſias non teneri.

52 Imò ex his, qui allegantur pro opinione affirmativa, multi dicunt Romanum Pontificem eſſe conſulendum, ut Innoc. *hic num.* 8. Philip. quem ſequi videtur Archid. d. cap. *Juxta ſanctionem prope finem.* Hugo, & Goffred. relati ab eodem Archid. in cap. *Placet, 16. quæſt.* 1. ubi cùm textus prohibeat quidquam exigi à Clericis præter canonicam illationem, interpretantur ea verba, canonicam illationem, cùm ſit contributio pro neceſſitate, & utilitate, juxta cap. *Adverſus, infra eodem.* & ſic conſulto Romano Pontifice, ut ibi textus ille requirit, Jo. Andr. & Jo. de Anania *hic num.* 3. Caldet. *conſ.* 2. incipien. *Statuto Peruſino, num.* 3. *verſ.*
53 *Reperio de cenſ.* dicens poſt Jo. Andr. nulla lege Digeſtorum, vel Codicis potuiſſe ad hoc adſtringi Eccleſias; ideoque ſi tanta eſſet neceſſitas, vel pietas, quæ ſuaderet contributionem fieri per Clerum, conſulendum eſſe prius Romanum Pontificem, Joan. Monachus relatus per Alber. in d. l. *Ad inſtructionem num.* 3. Hoſtien. *in Summa in tit. de immunit. Eccleſ.* §. *Quibus muner. verſ. Ego puto.* Itaque ut concludamus, ex ſupraſcriptis conſtat crebriorem opinionem eſſe tam apud Canoniſtas quàm Legiſtas Eccleſiam teneri; ſed eſſe conſulendum Romanum Pontificem, id enim ſentiunt etiam multi ex his, qui putant Eccleſiam teneri, qui ſi conjungantur cum his, qui putant Eccleſiam non teneri, erit procul dubio hæc ſententia receptiſſima, ut inconſulto Romano Pontifice non teneatur Eccleſia.

54 Quinimò ſi rectè expendantur Authores ſuperius relati, videntur omnes in unam ſententiam convenire. Nam Legiſtæ, & Canoniſtæ illi, qui aſſerunt Clericos teneri, etſi generaliter loquantur, non tamen excludunt requiſita ad id neceſſaria, cùm de illis nullam faciant mentionem. Quando enim dicunt Clericos teneri contribuere pro communi neceſſitate, vel utilitate, cùm non explicent ad quem ſpectet hujus neceſſitatis, vel utilitatis cognitio, hic caſus ab alijs prætermiſſus, ſuppleri debet juxta tenorem hujus textus diſponentis eam cognitionem ad Epiſcopum, & Clerum pertinere, conſulto tamen Romano Pontifice, juxta d. cap. *Adverſus.* Et ſimiliter cùm Authores hujus ſententiæ non explicent qualis, & quanta debeat eſſe neceſſitas, vel utilitas ſupradicta, ſaniori interpretatione intelligi debent, & reſtringi ad limites hujus cap. ut ſcilicet ita demum intelligatur, eadem neceſſitas, vel utilitas concurrere, ſi laicorum facultates non ſuppetant. Et ita in ſpecie obſervat accuratè Abbas, *hic num.* 8 *circa finem*, dicens (Profectò ſi quis ponderat gloſ. iſtius cap. *in ver. Ad relevandas*, non ſentit opinionem quam prima fronte ſentire videtur. Nam iſta gloſ. eſt hic poſita ſuper caſu excepto, ſcilicet quando Epiſcopus, & Clerus inſpicientes neceſſitatem, vel utilitatem laicorum, & Clericorum, volunt abſque coactione aliqua ſubſidia elargiri. Unde gloſſa iſta voluit potius exemplificare de hac neceſſitate, vel utilitate communi, quàm ponere caſum exceptum à diſpoſitione iſtius cap.) Hæc Abb. Itaque Authores contra Eccleſiam conſtituunt quidem regulam affirmativam, id eſt Clericos teneri; quæ tamen intelligenda eſt recipere limitationem ſimiliter affirmativam, id eſt ſi concurrant dictorum Canonum requiſita; ne alioquin videantur decidere contra expreſſam illorum determinationem. E contrà verò Authores pro Eccleſia conſtituunt regulam negativam, id eſt, Clericos non teneri. Sed hanc regulam deinde limitant indem negativè, ſcilicet niſi concurrant requiſita per Canones ſupracit. Quamobrem ſi coojungantur regulæ, & limitationes utrinque conſtitutæ ab utriuſque ſententiæ authoribus, liquidò conſtabit eos in effectu concordes eſſe. Idem enim eſt aſſerere Clericos non teneri ſi concurrant requiſita, atque aſſerere Clericos non teneri, niſi requiſita concurrant. Nam etſi diſſentiant in regula, conſentiunt tamen in limitatione, quæ illorum traditiones unit, & conciliat ad formam hujus Decretalis, & cap. *Adverſus, infra eod.* & hoc modo intelligendo DD. ſup. allegata opinio pro Eccleſia ferè non habet contradictorem, quam etiam in praxi ſæpè vidimus obſervatam in graviſſimis caſibus.

55 Secundò QUÆRO, An Clerici teneantur, & cogi poſſint ad collectas, quæ fiunt propter peſtem in locis, ubi peſtis graſſatur.

56 Videtur reſpondendum non teneri: nam etſi Ripa *in tract. de peſte, tit. de remed. ad conſervandam ubertatem, num.* 229. quæſtione ad partes diſputata

tata concludat ad collectas, quæ ob peſtem imponuntur, teneri etiam habentes exemptionem generalem ab oneribus perſonalibus, realibus, & mixtis, dummodo tamen non urgeat neceſſitas, & reſpectu Clericorum compulſio fiat ab ordinarijs Eccleſiaſticis; eique ſubſcribat Decian. *conſ. 14. n. 24. lib. 1.* tamen decidit articulum in terminis juris civilis tantùm, & nititur hoc præcipuo fundamento, quod ubi agitur principaliter de utilitate publica tam laicorum, quàm eccleſiaſticorum, Clerici tenentur concurrere, per text. in l. 1. *C. ut nem. hic in*
57 *empt. ſpecier. ſe excuſat. lib.* 10. in l. 2. *C. Quibus muner. nem. lic. ſe excuſ. eod. lib.* & in l. *Ad inſtructionem, C. de ſacroſanct. Eccleſ.* quam ſecundum communem opinionem dicit non fuiſſe correctam per Auth. *Item nulla, C. de Epiſc. & Cler.*

58 Verùm ſecundùm diſpoſitionem ſacrorum Canonum, quæ ſola attendi debet in hac materia immunitatis eccleſiaſticæ à collectis, & oneribus laicalibus, non ſufficit communis utilitas laicorum, & Clericorum; ſed præterea requiritur, ut laicorum facultates non ſuppetant, ut Epiſcopus cum Clero ſuper hoc deliberet, Romanus Pontifex conſulatur, & exactio fiat per Ordinarium Eccleſiaſticum, ut patet in hoc cap. Et in cap. *Adverſus, infra eod.* & latè deductum eſt ſupra, *in 9. notab. à num. 22. uſque ad num.* 33. & *num. 45. verſ. Contraria opinio.* Et ad fundamentum de communi utilitate ſatis reſponſum eſt *num. 26.* & *49.* Itaque Doctores, qui ſentiunt ſolam communem utilitatem ſufficere ad hoc, ut Eccleſiaſtici ab Ordinarijs locorum cogi poſſint ad collectas pro neceſſitatibus publicis inductas hallucinantur, quod pertinet ad juris Ca-
59 nonici diſpoſitionem. Nec obſtant jura civilia in contrarium adducta. Quoniam leges illæ, ſicut & aliæ Imperiales, quæ ſtatuunt in res, & perſonas Eccleſiaſticas, præſertim adimendo, vel limitando immunitatem illis jure Divino, vel Conſtitutione eccleſiaſtica attributam, non valent ex defectu juriſdictionis ſecundùm communem theoricam in cap. *Eccleſia S. Mariæ, ſupra de Conſtit.* & in cap. *final. de ſolut.* ut teſtatur Abbas, *hic num.* 20. & fuſius dixi ſupra *n.* 50.

60 Similiter non obſtat argumentum de bello ad peſtem, quo utitur Ripa, quoniam in oppoſitum retorquetur: nam quemadmodum Clerici non tenentur contribuere tempore belli, aut famis, in quibus terminis loquitur hoc cap. Ita nec tempore peſtis ex ipſa vi æquiparationis, quam facit Ripa *ubi ſuprà, num. 230.* & *in prælud. n. 9.* poſt Bart. in l. *Naturaliter, ff. de uſucap.* & in l. 1. *ff. de bonor. poſſeſſ. ex teſtam. milit.*

61 Præterea conſiderandum eſt, ſi ullo unquam tempore Clerici potiri debent privilegio immunitatis à collectis, id potiſſimum eſſe cùm peſtis graſſatur, quia ipſi ſunt qui tunc ferunt pondus diei, & æſtus, & exponunt ſe evidenti mortis periculo curam animarum exercendo, Sacramenta infectis labe adminiſtrando, cadavera ſepeliendo, & his ſimilia peragendo; ita, ut ſi gaudent exemptione tempore belli, multò magis gaudere debent tempore epidimiæ, quia dum bellum ingruit laici pugnant, Eccleſiaſtici quieſcunt. At dum graſſatur peſtis, Eccleſiaſtici ſunt qui pugnant laicis quieſcentibus. Peſtis enim eſt bellum Dei, ut notant Bart. & ſcribentes in l. *Naturaliter, ff. de uſucap.* Butr. Abb. & Felin. in cap. *Ex tranſmiſſa, de præſcript.* & Ripa *in tract. de peſte in prælud, num. 8.*

Proſſ. Fagnan. 2. part. 3. lib. Decretal.

Exempla ſunt recentia in civitatibus Mediolani, Parmæ, & alijs non ita pridem peſtilentiâ infectis, ubi Parochi Regulares, & Sacerdotes ferè omnes obierunt. Itaque concurrunt Eccleſiaſtici cum ſuis oneribus tempore peſtis, nempe jejunijs, orationibus, Divinis Officiis, & Sacramentorum adminiſtrationibus, & his præſidiis ipſi primò civitatem cuſtodiunt. Et hanc ob cauſam immunitatis privilegio donati ſunt, cap. *Quanquam, de cenſ. lib. 6.* & dictum eſt *ſuprà num. 49.* & ſic ceſſat hoc caſu antiqua querela laicorum, quòd Eccleſiæ de die in diem ditantur, & laici ab oneribus ſtrangulantur, cùm Eccleſiæ non ſubeant onera perſonalia, nec mixta, nec aliqua extraordinaria, l. *Placet, C. de ſacroſanct. Eccleſ.* & Auth. *Item nulla, C. de Epiſc. & Cler.* prout exorditur Bald. *conſ. 246. lib. 3.* relatus à Ripa *in d. tit. de remed. ad conſeer. ubert. n. 234.*

His etiam accedit, quòd in caſu quæſtionis propoſitæ nihil poteſt generaliter decerni; quia cùm una ex conditionibus requiſitis ad contributionem Eccleſiaſticorum ſit, ut laicorum facultates non ſuppetant, ut oſtenſum eſt ſupra *num.* 30. certum eſt non unam omnium civitatum, & populorum eſſe fortunam, cùm alij divitiis affluant, alij premantur egeſtate.

Quamobrem reſpondendum videtur Eccleſiaſticos non eſſe cogendos ad hujuſmodi contributionem cùm non teneantur niſi volentes. Quod ſi prævio tractatu, & deliberatione Epiſcopi, & Cleri, aſſenſum præſtiterint; tunc Rom. Pontificem eſſe conſulendum, & ita reſolutum ex omnium ſententia in Congregatione habita coram Eminentiſſimo Domino Cardinali Ginetto, cui interfuerunt RR. PP. DD. Epiſcopus Ripanus, Datarius Maraldus, Fagnanus, Paulutius, Theologus, & Confeſſarius Sanctiſſ. 20. Septemb. *1630.*

De Immunitate Eccleſiarum.

Cap. Inter alia.

SVMMARIVM.

1 *Maleſactor fugiens ad Eccleſiam, immunitate gaudet, niſi in duobus caſibus: ſervus vero reſtituitur domino de ipſius impunitate juranti, & n. 10.*

2 *Leges civiles ſtatuentes ſuper immunitate Eccleſiæ quandoque allegantur à Papa in dubiis decidendis.*

3 *Et per hoc cenſentur canonizata, & non dicuntur amplius leges civiles, ſed Canones, n. 6.*

4 *Leges Imperatorum, ac Principum ſtatuentes nominatim de Eccleſiis, & perſonis Eccleſiaſticis, ac bonis eorum, ſunt invalida ex defectu poteſtatis, & num. 64.*

5 *Etiamſi redundent in favorem, & commodum Eccleſiarum, & diſponant in materia, in qua contrarium non reperitur ſtatutum de jure Canonico.*

6 *Eccleſia non poteſt etiam ſponte ſe ſubmittere ſuperioritati, ac legibus Imperatoris.*

7 *Leges Imperatorum dummodo non offendant, ſunt cum Canonibus permiſcenda.*

8 *Immunitate Eccleſiaſtica reus ad Eccleſiam confugiens, non eſt privandus propter quamcumque criminis atrocitatem.*

9 *Immunitatis privilegium, quod conſequitur liber homo ad Eccleſiam confugiens, in quibus conſiſtat, & n. ſeqq. uſque ad n. 20.*

10 *Reus ſi indebitè extrahatur ab Eccleſia, poteſt petere ſe eidem reſtitui.*

11 *Confugiens ad Eccleſiam damnari non poteſt ad mortem, vel aliam pœnam corporis afflictivam, & n. 17.*

12 *Iudices ſæculares in perniciem animarum ſuarum proferunt ſententias Capitales, vel corporis afflictivas in confugientes ad Eccleſias, vel ibi reſidentes, & n. ſeqq.*

13 *Confugiens ad Eccleſiam non poteſt criminaliter accuſari.*

Nec in carcerem conjici, n. 19.

14 *Poteſt tamen detrudi in monaſterium ad agendam pœnitentiam, & n. 66.*

15 *Quod declara, & n. 96.*

16 *Item poteſt puniri pœnâ pecuniariâ, & n. ſeq.*

Item pœnâ exilii, n. 18.

17 *Componere eſt pro damno dato, vel offenſa, vel iniuria pecuniariter ſatisfacere.*

20 *Principes, & Prælati qualiter delinquant circa immunitatem Eccleſiaſticam.*

21 *Latro publicus immunitate Eccleſiæ non gaudet, & n. 49.*

22 *Et dicitur publicus latro, qui palam, & publicè furatur.*

23 *Et idem eſt quod graſſator viarum.*

24 *Et tales occidere licet ſine pœna, & etiam ſine peccato.*

25 *Non tamen ſine irregularitate, niſi pro neceſſaria vitæ defenſione.*

26 *Item in tales omni die ius redditur.*

27 *Depopulator nocturnus agrorum non gaudet immunitate Eccleſiaſtica.*

28 *Et quis dicatur depopulator.*

29 *Immunitate Eccleſiæ non gaudet committens in ipſa Eccleſia homicidium, vel mutilationem membri, & num. 47.*

30 *Item nec aſſaſſinus, qui tamen extrahi non poteſt, niſi per iudicem Eccleſiaſticum, & n. 99*

31 *Item nec homicida proditorius, & n. 49. & 54.*

32 *Item nec hæreticus.*

33 *Item nec reus læſæ Majeſtatis in perſonam ipſiuſmet Principis.*

34 *Exceptio non firmat regulam in caſibus exceptis, quando alii caſus excipiuntur à iure, & n. 38.*

35 *Etiamſi exceptio ſit cum dictione taxativa.*

36 *Immunitate Eccleſiaſtica de iure civili non gaudent homicidæ, adulteri, & raptores virginum.*

37 *Secus de iure Canonico, cui ſtandum eſt, & n. ſeq*

38 *Lex civilis non potuit reſtringere immunitatem Eccleſiæ Dei ordinatione, & Canonicis ſanctionibus conſtitutam, & n. 64.*

39 *Immunitate Eccleſiaſtica gaudent fures.*

40 *Sacrilegi.*

41 *Blaſphemi.*

42 *Excommunicati.*

43 *Banniti.*

44 *Tranſeuntes per Eccleſiam dum ad ſupplicium ducuntur, & n. 85. & 91.*

45 *Homicida animo deliberato, ſeu ex propoſito an gaudeant immunitate Eccleſiaſtica,*

46 *Italia omnium provinciarum domina.*

48 *Intellectus cap. I. de homicid.*

49 *Homicidium per inſidias exponitur, id eſt, proditoriè, & ſub ſpecie amicitiæ.*

50 *Homicida proditorius eſt, qui veneno aliquem necat.*

51 *Immunitate Eccleſiaſtica gaudent rei in omnibus caſibus non exceptis in Bulla Gregorii XIV. etiamſi in illis ſit eadem, vel major ratio, quàm in exceptis, & n. 55.*

52 *Et quid in terminis iuris communis.*

53 *Exceptio non excludit caſus ſimiles exceptis.*

54 *Immunitate Eccleſiæ non gaudet homicida inſidioſus, etiamſi non ſit publicus latro.*

56 *Immunitate Eccleſiaſtica an gaudeat delinquens in ipſa Eccleſia.*

57 *Et quid in confugiente ad Eccleſiam pro debito civili, & n. ſeq. & 81.*

58 *Mercatores, & campſores, qui in fraudem decoquendo creditores fallunt, in Hiſpania publici latrones appellantur.*

59 *Iudæi, vel Pagani an gaudeant immunitate Eccleſiæ, & n. ſeqq. uſque ad n. 65.*

60 *Iudæorum ſepulchra gaudent immunitate.*

61 *Immunitatis privilegium non conceditur intuitu perſonarum, ſed propter honorem, & reverentiam quæ locis ſacris, & divino cultui debetur, & n. 84.*

62 *Iudæi ſub defenſione, & protectione Romanæ Eccleſiæ recepti ſunt.*

63 *Gentiles in lege veteri ſignificantur nomine advenarum, & peregrinorum quando ponuntur ad differentiam filiorum Iſrael.*

65 *Confugiens ad Eccleſiam an in caſibus non exceptis poſſit extrahi per iudicem Eccleſiaſticum, & nu. ſeqq.*

67 *Eccleſia non præſumitur quem privilegiaſſe contra ſe.*

68 *Verba univerſalia negativa includunt etiam Eccleſiaſticos.*

69 *Impugnare non debet is, qui defendere debet, & n. 85.*

70 *Clerici, & Religioſi an gaudeant immunitate Eccleſiaſtica, ut non poſſint per iudicem proprium inde violenter extrahi, latè diſcutitur, ut n. ſeqq. uſque ad n. 99.*

71 *Partem negativam qui Authores tenuerint.*

72 *Eius fundamenta. & n. ſeqq. uſque ad n. 80.*

Partis affirmativa Authores, n. 78.

Eius fundamenta, n. 80. & ſeqq.

Reſponſio ad objecta, n. 84. & ſeqq.

73 *Religioſi ſecundum eorum inſtituta, & iura communia poſſunt per Superiorem in monaſterio coerceri, verberari, & in carcerem detrudi, & nu. 77.*

Nec per hoc violatur Eccleſiæ immunitas, n. 93.

74 *Epiſcopus iudicat in Eccleſiis, vel in Palatio ſuo. & quandoque damnat Clericum ad perpetuum carcerem, quandoque ad verbera.*

75 *Clerici pro honeſtate Eccleſiæ debent in ea verberari per Clericum, & non per laicum, & n. 95.*

76 *Clerici debent eſſe ſancti, & in ſuis actibus relucere.*

79 *Conſuetudo favens immunitati Eccleſiæ tamquam pia eſt attendenda.*

81 *In domo propria nullus debet capi.*

82 *Privilegia locis conceſſa extenduntur ad omnes perſonas ibi exiſtentes, ſive forenſes, ſive extraneas.*

83 *Epiſcopus tenetur omnes confugientes ad Eccleſiam, & præcipuè Clericos defendere.*

85 *Immunitas conceditur non ſolùm confugientibus ad Eccleſiam, ſed etiam in ea reſidentibus, nec attendi-*

ditu

ditur qua intentione ad eam ſe contulerint, & n.86.

87 *Immunitatis privilegio non poteſt reus renunciare, permittendo ſe capi in Eccleſia.*

88 *Privilegio Eccleſiæ nemo poteſt renunciare.*

89 *Privilegio in favorem duorum conceſſo alter altera invito renunciare non poteſt.*

90 *Immunitas Eccleſiæ non violatur ſi confugiens ad eam ſe offerat juſtitiæ, & ſponte exeat.*

93 *Religioſi quando ab uno monaſterio in aliud arctius detruduntur, Eccleſiæ immunitas non violatur.*

94 *Conſuetudo præjudicialis immunitati Eccleſiæ, eſt nulla, & inpræſcriptibilis etiam per tempus immemorabile.*

96 *Clericus ad Eccleſiam confugiens in illis caſibus, in quibus non gaudet immunitate, an poſſit extrahi per judicem ſæcularem, an verè ſit extrahendus per judicem Eccleſiaſticum tantùm, & n. ſeqq.*

Et quid ex Bulla Gregorii XIV. n.100.

97 *Eccleſia non eſt de territorio Principis ſæcularis.*

98 *Nec habet territorium niſi in his, quæ pertinent ad forum Eccleſiaſticum,*

99 *Judex laicus non poteſt in Eccleſia ullam juriſdictionem exercere.*

100 *Immunitas Eccleſiaſtica violatur etiam per violentam extractionem rerum ab Eccleſiis, & locis immunibus.*

101 *Et extrahentes ſunt ſacrilegi, & excommunicandi.*

102 *Non tamen incidunt in excommunicationem Bullæ Gregorii XIV.*

103 *Sed ſi abſtractio fiat auctoritativè, incidunt in excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini.*

104 *Formula litterarum S. Congregationis immunitatis pro extrahendis rebus in Eccleſiam delatis ad evitandam executionem mandati.*

1 INTER ALIA. Malefactor fugiens ad Eccleſiam immunitate gaudet, niſi in duobus caſibus: ſervus verò reſtituitur domino de ipſius impunitate juranti. Hoc dicit Joan. Andr. Butr. Cardin. Anchar. & Jo. de Anan. Sed latius, & notabilius ſecundùm Abbatem ſummatur ſic. Reus criminis ad Eccleſiam fugiens non eſt violenter ab ea extrahendus, nec debet amplius prætextu criminis commiſſi damnari ad mortem, vel ad aliam pœnam corporalem; eſt tamen aliter legitimè puniendus. Fallit in duobus caſibus hîc expreſſis. Hoc dicit primò; Servus fugiens ad Eccleſiam timore domini ſui, eſt domino de ejus impunitate juranti reſtituendus; hoc dicit ſecundò, & ſic duo ſunt dicta: ſecundum ibi, *Si verò.*

2 Nota primò ibi, *Et traditiones legum civilium.* Papam in dubiis decidendis hîc allegare legem civilem ſtatuentem ſuper immunitate Eccleſiæ, ad idem cap. *Id conſtituimus*, 17. *quæſt*. 4. cap. *Ex antiquis*, 54. *diſt*. cap. 1. *de juram. calum.* cum plurimis concordantibus congeſtis à Felino in cap. *Ec-*
3 *cleſia S. Mariæ, n.* 38. *ſuprà de Conſtitut.* Quod videtur mirabile, quia leges Imperatorum, ac Principum ſtatuentes nominatim de Eccleſiis, & perſonis Eccleſiaſticis, ac bonis earum ponunt falcem in meſſem alienam, & ſunt invalidæ ex defectu poteſtatis ſecundùm communes theoricas in d. cap. *Eccleſia*, ubi in ſpecie Abbas *in Lectura n.* 10. *verſ. Ad primum dice*, Felin. *num.* 4. *verſ. Recipit autem Proſp. Fagn. in 2. part. 3. lib. Decretal.* *prædicta regula*, in prima limitat. & Dec. *num.* 91.
4 Etiamſi redundent in favorem, & commodum Eccleſiarum, & diſponant in materia, in qua contrarium non reperiatur ſtatutum de jure Canonico ut plenè ſcripſi in cap. *Quæ in Eccleſiarum, in*
5 5. & 7. *ampliat. num.* 26. & 30. *de Conſtit.* Et augetur difficultas, quia Eccleſia non poteſt etiam ſponte ſe ſubmittere ſuperioritati, ac legibus Imperatoris, ut notat Joan. Andr. in dicto cap. *Eccleſia ſanctæ Mariæ, num.* 5. *verſ. Ille verò*, qui eſt ſuper omne forum; & probavi in cap. *Significaſti, à numer.* 71. *de*
6 *elect.* Quomodo ergo Papa hîc utitur lege civili diſponente in materia Eccleſiaſtica. Pro ſolutione adverte, quia lex civilis inſerta Canoni, & ſic canonizata non dicitur amplius lex civilis, ſed mutat nomen, & dicitur Cànon, ut notat gloſ. in cap. *In primis, in verb. Capituli*, 2. *quæſt*. 1. quam ſequitur aliis relatis Felin in cap. 1. *in* 1. *notab. ſuprà de præſumpt.* quia omnia noſtra facimus, &c. l. 1. §. *Sed neque C. de veter. jur. enuclean.* cap. *Si Apo-*
7 *ſtolica, de Præben. lib.* 6. cum concord. Aliàs verò leges Imperatorum, dummodo non offendant, ſunt cum Canonibus permiſcendæ, ut hic patet, & in cap. 1. *infrà de nov. oper. nunciat.* & in cap. 1. & *per tot.* 10. *diſtinct.* ſecundùm Hoſtien. *hic in princip. in ver. Canonum*, Joan. Andr. *num.* 2. & Abbas *in primo notab.*

8 Secundò nota ibi, *Quantumcumque gravia maleficia perpetràverit.* Reum confugientem ad Eccleſiam non eſſe privandum immunitate Eccleſiaſtica propter quamcumque criminis atrocitatem, ut in text. & notant Butr. *num.* 4. Anchar. *num.* 2. & Abb. *in* 1. *notab.* & hîc junge quæ dicam infrà *in* 6. *notab.*

9 Tertiò nota ibi, *Non eſt ab Eccleſia violenter abſtrahendus, nec inde damnari debet ad mortem, vel ad pœnam.* Immunitatis privilegium, quod conſequitur liber homo ad Eccleſiam confugiens, conſiſtere potiſſimum in duobus ſecundùm Abbatem
10 *hic num.* 3. & 9. *verſ. Si verò nullo modo.* Primum eſt, ut inde violenter extrahi non poſſit, ut hîc, & in cap. *Reum*, 17. *q.* 4. Unde ſi de facto, & per vim indebitè extractus fuerit, de jure poteſt petere, ut reſtituatur priſtinæ libertati, cùm ea fuerit de facto privatus, ut notat Bart. in l. *Præſenti, num.* 5. *C. de his, qui ad Eccleſiam confug.* & ante eum Oldrad. *conſ.* 154. *Quidam deliquit, num.* 4. *in fin.* dicens abſtractum reſtituendum eſſe Eccleſiæ, ſicut in aliis reſtitutoriis judiciis, ut cap. *Sæpè, ſuprà de reſtitut. ſpoliat.* & ſequitur Abb. *hic num.* 16. quia ad hoc allegat textum apertum in cap. *Minor*, 17. *q.* 4. Ubi evidenter colligitur Eccleſiam debere per excommunicationem compellere extrahentem ad reſtitutionem: & concordat Vitalin. in Clem. 1. *n.* 85. *de pœnit. & remiſſ.* Alterum, in quo conſiſtit
11 privilegium immunitatis, eſt ut fugiens ad Eccleſiam per judicem damnari non poſſit ad mortem, vel aliam pœnam, ſcilicet corporalem, ſeu cum ſanguinis effuſione, ut infrà innuitur ibi, Membra & vitam: concordat d. cap. *Reum* & cap. *Id conſtituimus*, 17. *q.* 4. ibi, De morte, & debilitate, & omni pœnarum genere ſint ſecuri, & cap. *De raptoribus*, 36. *q.* 1. ibi, Mortis, vel pœnarum impunitate conceſſa, ubi gloſſ. 1. exponit ver. *Pœnarum*, ſcilicet corporalium, à quibus liberatur auctoritate Canonum: & hic notat Innoc. qui in ver. *Ad pœnam*, addit corporalem, & exponit, id eſt, ſanguinis effuſionem, & conſentiunt Hoſtien. *nu.* 1. *in*

d.verb.ad pœnam, & Joan. Andr. *num.3. in eodem*
verb.

12 Quod eſt contra judices, qui in reos ad Eccle-
ſiam confugientes, & ibi commorantes profe-
runt ſententias capitales, vel corporis afflictivas:
hoc enim eſt contra textum hic, & in d.cap. *Reum.*
nam verba illa, *Nec inde damnari debet ad mortem,*
vel ad pœnam, non poſſunt intelligi de executione
ipſius ſententiæ, quia indubitatum eſt in ipſa Eccle-
ſia humanum ſanguinem effundi non poſſe, cap.
Reos, 23.*quaſt*.5. cap. *Cum Eccleſia Dei*, *ſupra eo-*
dem, & cap. 2. *eodem tit. lib.6.* Facit cap. *In Archie-*
piſcopatu, de raptor. & cap. *Sententiam, Ne Cleric. vel*
Monach. Sed ſunt intelligenda de ipſa ſententiæ
prolatione, ſeu condemnatione, ut innuit verb.
13 *Damnari.* Et ita reum ſuper eo, quod commiſit,
omnino non poſſe de cætero criminaliter accuſa-
ri, quia aliàs modica eſſet immunitas, poſt Gof-
fred. tenent *hic* Hoſtien. *num.1.* Joan Andr. *num.*
8. *verſ. Accuſari verò*, Anchar. *in 2. notab.* & pleri-
que alij, gloſ. in dicto cap. *Reum, in verb. Vel ad*
mortem. 17. *quaſt*. 4. Archid. *ibid. num.2.* & in dict.
cap. *De raptoribus, num.3. 36. quaſt.1.* Oldrad. *conſ.*
154. *Quidam deliquit, n.4. verſ. Et ſecundum Gof-*
fred. Quod benè nota, quia judices laici hoc non
14 ſervant in perniciem animarum ſuarum. Dicunt
tamen Innoc. Hoſtien. & Jo. Andr. locis proximè
citatis reum confugientem ad Eccleſiam poſſe de-
trudi in monaſterium ad agendam pœnitentiam,
argum. cap. *Si Epiſcopus, 50. diſtinct.* Auth. *Sed de*
15 *novo jure, C. de adulter.* Dummodo tamen invitè ab
Eccleſia non extrahantur, ut hic per Abb. *n.12. verſ.*
Sed circa duo poteſt dubitari, & adde quod dicam
infra n.96.

16 Quartò nota ibi, *Super hoc tamen, quod iniquè*
fecit, eſt aliàs legitimè puniendus; confugientem ad
Eccleſiam, quamvis damnari non poſſit pœnâ
mortis, vel alia corporali, poſſe tamen puniri aliâ
pœnâ, videlicet pecuniariâ: concordat c. *Id conſti-*
tuimus, & cap. *Reum*, ibi, tamen legitimè com-
ponat, quod iniquè fecit, 17. *quaſt*.4. ubi Archid. *n.*
17 *3.* dicit: (Eſt enim componere pro damno dato,
vel offenſa, vel injuriâ pecuniariter ſatisfacere.)
Et fuit opinio Hugonis relati ab Archid. in dict.
cap. *Reum, num.2.* ubi ait, securè tenendum eſſe,
quod omnis pœna corporalis, ſcilicet mortis, &
membrorum, & verberum debet remitti ex toto,
ſed tenetur ad pœnam pecuniariam, ſecundùm
quod injuriam, vel damnum intulit: idem notat
gloſ. in d.cap. *Reum, in verb. Vel ad mortem*, dicens
hoc eſſe privilegium Eccleſiæ, ut talis amodò, nec
vitam, nec membrum perdat, ſed pecuniariter
ſatisfaciat. Archid. in d. cap. *De raptoribus num.3.*
36. quaſt.1. & hic firmant gloſ. *in verb. Puniendus*,
Innoc. *in eodem verb.* Jo. Andr. *num.8. verſ. In gloſſa*
pecuniariter. Abb. *num.3. in fin. verſ. Poteſt ergo*, &
reliqui omnes.

18 Item puniri poterit pœnâ exilij, ſecundùm Ho-
ſtien. *hic num.1. in fin. in verb. Puniendus*: num-
19 quam tamen erit in carcerem detrudendus ut dicit
Innoc. *hic circa medium, in ver. Puniendus*, & Hoſt.
ubi ſuprà.

20 Verumtamen, ut notabiliter ait idem Hoſtien.
num.1. in fin. verſ. Attamen circa hoc delinquunt
Principes, & Prælati. Principes, quia ſi reus exit Ec-
cleſia ponendo pedes extrà, protinus eum capiunt;
& ſi non exit, ipſum tenent obſeſſum, requiem,
& veſtem, & victualia denegantes, contra Cano-
nes, cap. *Sicut antiquitus*, cap. *Frater*, & cap. *Minor*,
17. *quaſt*.4. cap. *Reos*, 23. *quaſt*.5. & contra legem,
quæ & tales dicit læſæ Majeſtatis crimine irretitos, l.
Præſenti, in 1. reſp. §. 1. *Cod. de his, qui ad Eccleſ. ine*
confugiunt. Prælati verò, & in hoc delinquunt,
quia quantumcumque gravia confugiens commi-
ſerit, ipſum tamen in totum ſalvare nituntur, ita ut
nullam pœnam, etiam pecuniariam patiatur, con-
tra hoc, quod hic dicitur, & contra juſtitiam, quæ
eſt ſummum bonum, cap. *Devotiſſimam*, 12. *quaſt*.
2. Optat autem Hoſt. ut in his, & alijs utrique ſuis
terminis ſint contenti, cap. 1. *de ſepultur.* & ſequitur
totidem verbis Jo. Andr. *hic num.5. in ver. Alias*, &
cæteri omnes.

21 Quintò nota in verſ. *Niſi*, duos caſus exceptos,
in quibus reus ad Eccleſiam confugiens non gau-
det illius immunitate. Primus eſt ſi fuerit publi-
cus latro, ut hic, & in cap. *Sicut antiquitus*, ibi, *Niſi*
22 *publicus latro fuerit*, 17. *quaſt*.4. Dicitur autem pu-
blicus latro, qui palam, & publicè furantur, ut ſunt
piratæ, & publicè ſtant in ſtratis, vel qui arcem
habent, vel caſtrum, & diſrobant homines trans-
euntes: quæ ſunt formalia verba Abbatis *hic nu.*
23 *5. verſ. Dicitur autem.* Concordat *Conſtitutio 7.*
Gregorij XIV. de immunitate Eccleſia, quæ incipit,
Cùm aliàs nonnulli, in §.3. ibi, (Si fuerint publici
latrones, viarumque graſſatores, qui itinera fre-
quentata, vel publicas ſtratas obſident, ac viatores
ex inſidijs aggrediuntur.) Porrò viarum graſſa-
tores pro famoſis latronibus intelligit lex Regia
penult. tit.11. par.1. Covarr. *lib.2. variar. reſolut. cap.*
24 *20. num.13. verſ. Decimo nono.* Et tales ſine pœna
occidere licet, & etiam ſine peccato, cap. *Cum ho-*
mo, 23. *quaſt*.5. l. 1. *C. quan. lic. unicuique ſine judic.*
gloſſ. penult. hic Hoſtien. *num.2.* & alij communi-
25 ter: non tamen ſine irregularitate, ut notatur in
cap. *Interfeciſti*, & in cap. *ſeq. infrà de homicid.* niſi
pro neceſſaria vitæ defenſione, ut in Clem. *Si furio-*
26 *ſus, eodem tit.* Item in tales omni die jus redditur, ut
l. *provinciarum, C. de ferijs*, Jo. Andr. *hic n.6.* & Car-
din. *n.2.*

27 Secundus caſus exceptus eſt ſi fuerit nocturnus
depopulator agrorum, ut hic in littera, concor-
dat præallegata *Conſtitutio 7. Gregor. XIV. in d.* §.3.
28 ibi, *Aut depopulatores agrorum.* Dicitur autem no-
cturnus depopulator agrorum, quia in nocte ſe-
getes deſtruit, dum ibi ſe abſcondit, vel latet, vel
præter homicidia, vel rapinas, quas facit in ſtratis,
comburit, & deſtruit agros eorum, qui ei non ſer-
viunt; quæ ſunt verba Innocentij *hic poſt med. in*
verb. Nocturnus, cum quo concordat Hoſtien.
num.3. in ver. Populator, Joan. Andr. *num.6.* Butr.
num.7. Card. *num.3.* & reliqui omnes, Oldrad. *d.*
conſ.154. Quidam deliquit. num.2. ubi ait, Depopu-
latorem propriè dici, qui agros alienos nocturnus
deſtructor accedit, ut l. 1. *C. Quando lic. unicuique*
ſine jud. ſe vind. & dicitur depopulator, id eſt, de-
vaſtator fructuum in agris pendentium, ſecundùm
Vincentium *hic* Joan. Andr. Butr. & Cardin. *loc.*
cit. Itaque in his duobus caſibus tet ad Eccleſiam
confugientes non gaudent illius immunitate: &
hæc eſt unanimis omnium Canoniſtarum ſenten-
tia, ut poſt alios atteſtatur Julius Clarus *in praxi*
crimin. §. *final. quaſt.30. verſ. Quæro nunquid gene-*
raliter omnes; quòd ſi quæras cur publicus latro, &
depopulator potius extrahantur ab Eccleſia, quàm
alius malefactor, qui fortè eſt deterior. Reſpon-
det gloſſ. *ult. in fin.* in cap. *fin. infra eodem*: quia
ma-

d by Goog

magis intereſt illos punire, quàm alios malefacto- res, ex quo pluribus exitia cogitant, quam alij, cap. *Eſt iniuſta, 23. quæſt. 4.* Concordat Hoſtienſ. *hic num. 4. in verb. Qui,* & Abbas *num, 21, verſ. Vnde allego aliam rationem.*

29 Verumtamen præter duos caſus hic exceptos ſunt & alij caſus excepti per alios Canones, in quibus rei non gaudent immunitate Eccleſiæ.

Primus eſt in cap. *ult, infra eodem,* videlicet in eo, qui ſub ſpe immunitatis in Eccleſiis homicidia vel mutilationes membrorum committit: non enim debet ab Eccleſia defendi qui Eccleſiam violat, argum. cap. *De viro, 12. quæſt. 2. c. An ſit ſupra de appellat,* ſecundum Innocent *hic prope fin, verſ. Item etiam poteſt dici,* Hoſtien: *num, 4. verſ, Si dicas,* hic caſus hodie eſt etiam exceptus in prædicta *Conſtitutione 7. Gregorij XIV in eodem* §. 3. ibi (Quive homicidia, & mutilationes membrorum in prædictis Eccleſijs, earumve cœmeteriis committere non verentur.

30 Secundus eſt in aſſaſſino, qui etiam cum ſuis bonis mundanis omnibus tamquam Chriſtianæ Religionis æmulus à toto Chriſtiano populo perpetuò diffidatus eſt, ut legitur in cap. *Pro humani, de homicid, lib. 6.* Et ideò ſi ad Eccleſiam confugiat, non eſt tutus illius immunitate, ſed poteſt inde extrahi per quemcumque judicem ſæcularem: & hæc eſt crebrior apud omnes recepta opinio, ut dicit Plaza in c. 19. *num. 24.* & Julius Clarus in §; *Aſſaſſinorum, verſ, Item licet,* Hodie hic caſus reperitur etiam exceptus in dicta Bulla 7. *Greg: XIV: in* §. 3. ibi, *Aut aſſaſſinij:* extractio tamen nullatenus fieri poteſt à Curia ſæculari, ut dicam infra in ultima quæſt.

31 Tertius caſus exceptus eſt in homicida proditorio, qui abſque dubio immunitate Eccleſiæ non gaudet: de hoc enim intelligitur text, in cap, 1. *in verb, Per inſidias, de homicid,* & declarat Alex. *in conſ,* 145. *Viſo themate, num, 5 lib. 7.* & eſt communis opinio ut inquit Covar. *libr. 2. var. reſol. c. 20, nu. 7.* ſubdens eam eſſe conſuetudinem Chriſtiani orbis admodum receptam: & alii plures, quos cumulat Jul: Clarus *in d. §. fin. q, 30: verſ, Scias tamen quod hæc concluſio,* Hic quoque caſus hodie reperitur nominatim exceptus in prædicta ConſtitutioneGregorii XIV: *d.* §. 3. ibi: *aut qui proditorie proximum ſuum occiderint.*

32 Quartus caſus eſt in hæretico, qui ſi ad Eccleſiam confugiat, non gaudet illius immunitate, gloſ. in auth. *de mandat. Princip.* §: *Publicorum, in verb, Cogentur, ad fin.* Remig. *de immunit. Eccleſ. Fallent.* 18, Gundiſalv. *de hæret. quæſt.* 11. Navarr. in *Manuali, cap, 25, num, 20. gloſſ. pragmat, ſanctio, de interdictis indifferenter non imponendis, num. 5, pag,* 251, à tergo, dicens id cautum eſſe in Extravagantibus Martini IV. & Joannis XXII: directis Inquiſitoribus Franciæ, quæ cuſtodiuntur inter chartas Regias, in quibus habetur, quod ſi hæreticus Judæus converſus, vel apoſtata fugiant ad Eccleſiam non ad remedium ſalutare, ſed evitandæ pœnæ cauſa, dicti Inquiſitores poſſunt eos ab Eccleſia extrahere: ſequitur Boet, *deciſ,* 110, *numer. 6,* Conſtitutio Joannis XXII, relativa ſimilis Conſtitutionis Martini IV, habetur in Bullar, *tomo 1, pag, 155,* hic caſus generaliter excipitur in eadem Conſtitutione 7, *Gregorij XIV, dicto* §. 3, ibi, *vel hæreſis,*

33 Quintus caſus eſt in reo læſæ maieſtatis, qui ſimiliter poteſt ab Eccleſia extrahi, arg. l. *Ad beſtias, ff. de pœnis,* & l. *Si hominem, ff. Mandati,* & quamvis *in practica tit. de capturn, num. 32,* dicat concluſum fuiſſe in Senatu, de jure nec pro crimine læſæ maieſtatis poſſe reum capi in Eccleſia, quia per hoc cap. quantumcumque gravia quis delicta perpetraverit, tamen eſt ſecurus, niſi in duobus caſibus hic exceptis, qui nec ſimiles, nec ad majores extenduntur: ſecundum Doctores, nihilominus hæc opinio non obſervaretur in practica, ut inquit Clar. *in* §. *fin. quæſt. 30. verſ. Quæro numquid generaliter, in fine.* Hanc dubitationem ſuſtulit præcitata Conſtitutio Gregorij XIV, quæ hunc caſum excipit nominatim, ibi, *Aut læſæ maieſtatis in perſonam ipſiuſmet Principis rei.*

34 Itaque ſecundum Canones, cum quibus concordat prææallegata Conſtitutio Gregor. XIV, ſeptem duntaxat ſunt caſus, in quibus rei ad Eccleſiam confugientes illius immunitate non gaudent; Nec mireris, quia etſi duo tantum hic excipiantur, tamen exceptio non firmat regulam, quando alij caſus ſunt excepti à jure, ſed in caſibus non exceptis ſuppletur à jure communi; ut hic notat Abbas *num. 15.* qui ad hoc allegat tex. in cap. *Ad Audientiam,* cum ibi notatis *ſupra de cler. non reſiden.* Item gloſ. & Bartol. in l. *Servi, ff de uſucap.*

35 ubi notanter volunt, quod ſi unum jus ponit regulam, & excipit aliquem caſum cum dictione taxativa, nihilominus excipiuntur alij caſus, qui in alia parte juris reperiuntur excepti: ad idem bonus text. juncta gloſ. 1. in c. *Quoniam frequenter, in 1. reſp. ſupra, ut lite non conteſt.*

36 Non me latet legem civilem plures perſonas excipere, quæ Eccleſiaſtica immunitate non gaudent, videlicet homicidas, adulteros, & raptores virginum, ut in Auth. *de mandat. Princip.* §. *Sed neque, verſ.*

37 *Neque autem homicidis.* Verum lex illa corrigitur ſecundum omnes, ut dicit Hoſtien. *hic num.* 1, nam & raptoribus virginum canon præſtat immunitatem, ut in cap. *De raptoribus, 36. quæſt. 1.* Stabimus ergo canoni, & non legi, cui per canonem eſt derogatum, ut dicit gloſ. 2. in c. *Sicut antiquitus, 17. quæſt. 4.* Item gloſ. *hic in verb. Niſi publicus latro,* Innoc. *circa med. verſ. Lex plures excipit,* & alij communiter, Imola in Clement. *1. n. 11. verſ. Et in hoc ſtatur canoni,* qui corrigit legem, *de pœnit. & remiſſ.*

38 Rurſus Eccleſiæ immunitatem Dei ordinatione, & Canonicis ſanctionibus conſtitutam, ſicut legitur in Concilio Tridentino *cap. 20. ſeſſ. 25,* non potuit lex civilis ullatenus reſtringere, ſeu limitare, ut ſolidiſſimis fundamentis latè probat Abb. *hic num. 15. verſ. Et quanquam iſta videantur, & num, 16. & 17.* concludens indubitanter ſtandum eſſe ſuper iſta immunitate diſpoſitionibus canonum cum ſuis caſibus dumtaxat exceptis, & ita communiter teneri atteſtatur Angel. *in ſumma in verb. Immunitas, num. 7. in fine.* & Sylveſter *in ver. Immunitas, 3. in 1. quæſt. num. 2.* Et hanc diſpoſitionem juris Canonici eſſe conſuetudine approbatam atteſtatur Joan. Faber in §. *Sed hoc tempore, poſt numer. 2. inſtitut. qui ſunt ſui, vel alieni iur.* quem refert Alex. *conſ. 145. Viſo themate,* & his quæ eleganter, *num. 4. lib. 7.* ubi in contingentia facti ita conſuluit, & *num. 10.* atteſtatur hanc eſſe communem opinionem, & ſequitur Jul. Clar. *in pract. crimin.* §. *final. quæſt. 30, verſ. Quæro numquid generaliter mnes.*

Ergo in reliquis caſibus per canones non ex-
ceptis firmatur regula in contrarium, ut dixit Dyn.
in rubr. de reg. iur. lib. 6. & habetur in l. *Quaſitum,*
§. Denique, ff. de fund. inſtruct. in l. *Nam quod liqui-*
de, §. final. ff. de pœna legata, & in cap. 2. *de conjug.*
lepro ſorum, cum ſimil. Unde reliquos omnes tue-
tur Eccleſia ſive ſint fures; nam famoſum dumta-
xat latronem hic canon excipit, innuens aliud eſſe
in ſimplici fure, Oldrad. *d. conſ.* 154. *num.* 2. Bellu-
ga *in ſpecul. princip. §. Sed quia, num.* 13. Covarruv.
lib. 2. variar. reſol. cap. 20. num. 13. *verſ. Decimonono,*
Julius Clar. *in praxi criminali §. fin. quaſt. 30. verſ.*
40 *Quaro,* an fures gaudeant immunitate Eccleſiæ
ſive ſacrilegi, Navarr. *in Manuali cap. 25. num. 19.*
41 *verſ. Gaudet etiam,* ſive blaſphemi, Navarr. *ibid.*
num. 20. verſ. Quod noſtro iudicio, ſive excommu-
nicati, qui gaudent immunitate non propter ſe,
ſed propter honorem Eccleſiæ, Guhelm. de Mon-
te Landun. in Clem. 1. *de pœnit. & remiſſ.* quem ibi
42 ſequuntur Anchar. *num.* 50. Imola *numer. 11. in 2.*
quaſt. verſ. Quinimo etiam excommunicatus, &
Vitalin. *num.* 79. Boer, dicens communem *deciſ.*
110. *num.* 7. Remig. *de immunit. Eccleſ. in 19. fallent.*
num. 1. Jul. Clarus *in §. fin. d. quaſt. 30. verſ. Quaro*
etiam numquid excommunicati, dicens propter
honorem Dei ab hac opinione non eſſe in practi-
43 ca recedendum. Sive ſint proſcripti, ſeu banniti,
vel condemnati etiam capitaliter, Clar. *ibid. verſ.*
Scias autem, Navarr. *d. cap. 25. num. 19. ad fin. verſ.*
44 *Exules item,* ſive banniti, etiamſi dum ad ſuppli-
cium ducuntur, tranſeant per Eccleſiam, vel cœ-
meterium; & eſt communis opinio, ut atteſtan-
tur Remig. *in loco praallegato, in 30. fallentia,* Caſſa-
næus, dicens ita ſe vidiſſe in facto judicari, ſuper
conſuetudine Burgundiæ, *fol. 55. numer. 121.* quem
refert Boer, *deciſ. 110. poſt num.* 8. & Clar. *loco pro-*
xime citato.

55 Sed hic QUÆRO an homicida ex propoſito,
ſeu animo deliberato gaudeat privilegio immuni-
tatis Eccleſiaſticæ.

Reſpondeo gaudere ſecundum communes o-
piniones, quos ſervari aſſerit Alex. *in conſ. 145. Viſo*
46 *themate, num. 4. 6. & 11. lib. 7.* & quamvis contra-
rium teneat Practica Papienſis *in forma inquiſitio-*
nis, in verb. Hac eſt quadam inquiſitio, n. 31. in fine.
dicit contrarium prudenter ſervari in Italia, quæ eſt
omnium provinciarum domina, quæ reſidet in
Monarchia, & in qua eſt omnis virtus ſcientiarum,
& fructuum affluentia, & locorum, & civitatum
pulchritudo, & magna copia, prout eum refert
Remig. *de immunit. Eccleſ. fol. 6.* & Alciat. *de pra-*
ſumpt. in 3. reg. praſumpt. 33. n. 4. hoc tamen com-
muniter reprobari affirmat Socin. *in cap. 1. num. 3.*
47 *infra de homicid.* & Boſſ. *in pract. crimin. tit. de cap-*
tura, num. 21. & meritò, quia ſolum homicidium
ex propoſito in Eccleſia commiſſum ſub ſpe im-
munitatis excipitur in c. *ult. infra eod.* Ergo per lo-
cum à ſpeciali in homicidio extra Eccleſiam, licet
ex propoſito, aliud eſt dicendum, ut bene per Ab-
batem *hic num. 17. & 18.*

48 Non obſtant verba illa cap. 1. *de homicid.* (Si quis
per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per
inſidias, ab altari meo evelles eum, ut moriatur.)
Nam ut reſpondet Abbas *d. numer.* 8. ille textus
eſt legis veteris, nempe *Exodi cap. 21.* & habet mul-
tos intellectus, ut ibi notatur; & intelligendo
eum in terminis noſtris, ab altari evelles eum, id
eſt ab Eccleſia extrahes, ut immunitate non gau-
deat procedit ſecundum antiqua tempora, quia
altaria veteris teſtamenti non gaudebant illa im-
munitate, qua hodie gaudent noſtra. Sed hæc re-
ſponſio non ſatisfacit, quia non ſine myſterio Papa
inſeruit textum legis veteris in compilatione De-
cretalium, cùm præſertim præcepta illa judicialia
veteris teſtamenti fuerint evacuata per Adven-
tum Chriſti, ut docet ſanctus Thomas *in 1. 2. q.*
103. art. 4. & quaſt. 104. art. 3. ſicut nec ſatisfacit a-
lia reſponſio Abbatis, quod ille textus intelligi
debeat in homicidio commiſſo in Eccleſia juxta
49 terminos dict. c. *fin. infra eod.* quoniam verba illius
cap. hanc reſtrictionem non patiuntur, melius igi-
tur reſponderi poteſt illum textum non loqui ab-
ſolutè de homicidio ex propoſito, ſed cum qua-
litate proditionis: requirit enim copulativè, ut fue-
rit commiſſum per induſtriam, & per inſidias, id
eſt proditoriè, quod eſt, quando aliud verbis, & a-
liud mente gerit, & ſub ſpecie amicitiæ proximum
necat, ut optimè declarat Alexand. *conſ. 145. Viſo*
50 *themate, num. 5. libr. 7.* quo fit, ut dicatur prodito-
rius homicida, qui aliquem necat veneno, ut per
Decianum *in tractat. crimin. cap. 28. num. 19.* talis
ergo non gaudet immunitate Eccleſiæ, ut dictum
eſt ſupra *num. 31.* at ſecus eſt in homicida ex pro-
poſito ſine qualitate proditionis, & in hunc ſen-
ſum accipiendi ſunt Innoc. & DD. infra citandi, *n.*
54. Remig. *de immunit. Eccleſ. in 13. fallent.* Mill.
in pract. criminal. fol. 31. num. 19. & Clar. *in §. final.*
quaſt. 30. verſ. Hoc autem multo magis, qui ſen ple-
tunt ſecundum communem opinionem, quæ in
practica obſervatur, homicidam ex inſidijs non
gaudere immunitate Eccleſiaſtica. Nec obſtat
conſuetudo contraria, quia tamquam præjudicia-
lis Eccleſiaſticæ immunitati eſt nulla, & impræ-
ſcriptibilis, ut patebit infra *n. 94.*

51 Hodie ceſſat omnis difficultas, quia in ſæpius
citata *conſtitutione Gregorij XIV. de immunit. eccleſ.*
excipiuntur homicidia in tribus caſibus dumtaxat
ut patet in illis verbis: (Qui homicidia & mutila-
tiones membrorum in ipſis Eccleſijs earumve cœ-
meterijs committere non verentur; aut qui prodi-
toriè proximum ſuum occiderint; aut aſſaſſinij,)
& in §. præcedenti revocantur facultates extrahen-
di reos ab Eccleſijs, & locis ſacris, & religioſis, a-
liaſve in caſibus à jure permiſſis, etiam in odium
certorum delictorum, & pro bono, pace, & quiete
publica, & ex cauſis æquipollentibus caſibus in ju-
re expreſſis, atque ex paritate, identitate, aut majo-
ritate rationis extenſis. Ergo ab homicidio patrato
in Eccleſia, aut cum qualitate proditionis, vel aſſaſ-
ſinij non permittitur extenſio ad homicidium ex
propoſito, cum præſertim illa ſint graviora, & gra-
vioribus ſupplicijs puniantur, ut patet in l. *Falla-*
citer, ubi gloſſa *in verb. Prodita, Cod. de abolition.*
52 & in cap. *Pro humani, de homicidio, libr. 6.* Et ſic
hodie ceſſant etiam opiniones illorum, qui arbi-
trati ſunt in terminis juris communis etiam in
53 alijs caſibus conſimilibus malefactores ab Ec-
cleſijs extrahi poſſe, eo quod exceptio, de qua
in hoc cap. ibi, *Niſi publicus latro fuerit: vel no-*
cturnus depopulator agrorum, non excludat caſus
ſimiles, imo omnia ſimilia: & æquiparata exce-
ptis cenſeantur exceptuata, ſecundum gloſſ. ſin-
gularem in l. 1. *in verb. Indicati. Cod. de condict. in-*
deb. & Abb. in cap. *Quoniam frequenter, numer. 6.*
verſ. Si ergo eadem ratio, ſupra ut lite non conteſt. &
in cap. *Cum omnes, num. 7. verſ. Dominus Antonius*
vide-

videtur hic velle, de conſtit, ubi pro illa gloſſa allegat caſum in c. *Cùm dilecta, de confirmat. util. vel inutil.* & ſequitur Alex. *conſ. 130. In cauſa num. 4. in fine*
54 *verſ. Nec etiam videtur obſtare, lib. 4.* cujus opinionis videtur fuiſſe Innocentius *hic poſt med. in verſ. Qui*, nam, ut ipſe ait: Quicumque inſidiosè offendit, etiamſi publicus latro, vel depopulator agrorum non ſit, hoc privilegio non gaudet; quia non debet gaudere privilegio, qui committit in legem, c. *Quia, infra, de uſur.* Quod ſi objicias, quare igitur Decretalis fecit mentionem de his duobus generibus hominum? Reſpondet Innocen. quià de his ſemper præſumitur quod inſidiosè fecerint, arg. l. *Qui ſemiſſes, ff. de uſur. cap. 1. & 3. ſupra de præſumpt.* de aliis verò id non præſumitur, niſi aliud probetur, l. *Quoties, §. Qui dolo, ff. de probat.* l. *Ut vim, ff. de juſt. & jur.* & cum eo tranſeunt Hoſtien.
55 *numer. 4. poſt med. verſ. Si dicas.* & Joan. Andr. *num. 6. circa finem, eod. verſ.* Sed ut prædixi, hodie ceſſant hujuſmodi opiniones, quia ex conſt. Gregor. non eſt licita extenſio ad caſus ſimiles etiam ex paritate, vel identitate, aut majoritate rationis, quod etiam in terminis juris communis tenuit Roſſius ſupracitatus, *numer. 33.* Adde quod opinionem Innoc. & ſequacium validis fundamentis reprobat Abb. *hic num. 20. circa fin. verſ. Sed ex alio mihi non placet.*

56 Secundò QUÆRO, An immunitas Eccleſiæ ſuffragetur iis, qui in ipſa Eccleſia delinquunt. In caſu homicidii, vel mutilationis membri nulla eſt dubitatio propter decis. c. *ult. infra eod.* & *conſtitut. Greg. XIV. de immunit. Eccleſ.* ſed in aliis caſibus ſunt opiniones, tu tamen dicas, ut plenè ſcripſi in d. cap. *ult. à num. 2. uſque in fin.*

57 Tertiò QUÆRO, An fugiens ad Eccleſiam pro debito civili gaudeat illius immunitate, ut inde extrahi non poſſit invitus. Reſpondeo gaudere, ut probat hoc c. *Quod generaliter prohibet invitos extrahi*, & excipit duos caſus dumtaxat, ad idem c. *Minor*, & c. *Si quis contumax, 17. quæſt. 4.* & clarius probatur in l. *Præſenti, C. de his qui ad Eccleſiam confugiunt*, Abbas *hic numer. 22.* & Joan. de Anan. *numer. 8.* Oldrad. *conſil. 54. An fugiens pro debito*
58 *ad Eccleſiam in princip.* Navar. *in Manuali cap. 23. numer. 19. in princip. circa med. verſ. Et mercator, qui decoxit*, Boer. *deciſ. 215. numer. 7.* licet oppoſitum ſentiat in decoctis, vulgò fallitis, in quos acriter invehit, *numer. 5. & 6.* Covar. *lib. 2. variar. reſolut. c. 20. numer. 14. verſ. Nec Iaſonis argumentatio* ubi ait ſententiam Jaſonis, qui in l. *Vinum, num. 5. ff. Si certum petatur*, dixi fugientem pro debito civili ad Eccleſiam poſſe inde abduci, fortaſſe admitti poſſe apud Hiſpanos in Mercatoribus, & Campſoribus, qui maximo Reipublicæ diſpendio ex pecuniis, & rebus alienis dum negotiationẽ quæſtuariam exercent, operam uſuris, & fœnoribus ſtrenuè dantes, lautè, & opiparè viventes decocti tandem verſuram faciunt, & ad Eccleſiam fugientes creditores omnes miſerè fallunt, quod graviſſimum crimen eſt, & ob id famoſi latrones appellantur. Sed quicquid dicant iſti, res hodie eſt expedita per *conſt. Greg. XIV. in §. 2.* ibi, Ac fraudulentis decoctoribus.

59 Quartò QUÆRO, An Judæi, vel Pagani gaudeant immunitate Eccleſiæ.

Gloſſa *hic in ver. Extrahendus*, tenet etiam Judæos gaudere immunitate Eccleſiaſtica, dummodo ſimulatio abſit, id eſt ut velit verè, & non ſimulatè effici Chriſtianus per textum in l. 1. *Cod. de his qui ad Eccleſ. confug.* & cum gloſ. concordant *hic* Innoc *poſt princ. verſ. Idem in Judæo*, Hoſt. *n. 1. in verb. Ab Eccleſia*, & *infra eod. n. in fin. verſ. Et hoc verum*, Jo. And. *n. 8. verſ. in gloſſ. 3.* Butr. *n. 16.* Card. *n. 5.* & Jo. de Anan. *n. 7.* Archid. poſt Hugon. in c. *Diffinivit n. 1. 17. q. 14.* Guliel. de Monte Laud. in Clem. 1. *de pænit. & remiſſ.* quem ibi ſequuntur Anchar. *n. 5.* Imol. *n. 11. in 2. quæſt. verſ. Quinimo etiam Judæus*, & Vital. *n. 80.* Boer. *deciſ. 110. n. 4.* & cum gloſſ. noſtra tranſire communiter Doctores fatetur Abbas *hic num. 6.* Hanc etiam ſententiam videri fortaſſe frequentiori Auctorum calculo receptam dicit Covar. *var. reſol. lib. 2. c. 20. n. 11. verſ. 13.* eamque prævaluiſſe curam Regia Cæſarea Majeſtate Carolo V. cum apud eumdem hoc negotium ventilaretur ad conſultationem Epiſcoporum In-
60 diarum, refert noviſſimè Mat. Ital. *in tractat. de immunit. Eccleſ. cap. 3. §. 5. n. 32.* nec mirum, quia etiam eorum ſepulcra gaudent immunitate, c. *Sicut, infra de Judæis*, ſecundum Vinc. *hic*, Jo. Andr. Butr. & Card. *loc. cit.*

Et quamvis contrariam opinionem, id eſt Judæos, & Paganos non gaudere immunitate Eccleſiaſtica teneant gloſſ. Cyn. Bart. Salicet. & omnes in dict. l. 1. *Cod. de his qui ad eccleſ. confug.* & idem Cynus in l. *Præſenti, in 1. quæſt. C. eod.* Oldrad. *conſ. 54. An fugiens, n. 3.* eamq; communem dicat Marſil. in l. *Ex ſenatus conſulto, n. 7. & ſeqq. ff. ad leg. Cornel. Cod. de ſicar.* & magis communem, & veriorem Jul. Clar. *in §. fin. qu. 30. verſ. Præterea quæro numquid Judæus*, Hoc tamen intelligendum eſt quando Judæi fugiunt ad Eccleſiam cum ſimulatione fingentes ſe velle effici Chriſtianos. Sed ſi abſque ſimulatione, tunc etiam Judæi, & infideles gaudere debent, ut declarat Jo. de Anan. *hic num. 7. ver. Quod intelligitur*, & ſic opiniones concordant, licet Abbas *hic num. 6.* dicat veriorem eſſe opinionem gloſſ. in dict. l. 1. *C. de his qui ad Eccleſ. confug.* quod etiam ceſſante ſimulatione non gaudet Judæus hac immunitate, quia illa lex inducit præſumptionem juris, & de jure contra ſimulationem; ex quo enim Judæus reatu aliquo, vel ære alieno gravatus fugit ad Eccleſiam, & dicit ſe velle fieri Chriſtianum, præſumitur violenter hoc facere in fraudem; nec debet recipi probatio in contrarium, quia lex illa præſumendo fraudem ſtatuit, ut prius non ſuſcipiantur, quàm debita univerſa reddiderint, vel fuerint innocentia demonſtrata purgati.

Tu verò dicas indiſtinctè Judæos, & Paganos ad Eccleſiam confugientes etiam timore pœnarum, non autem zelo fidei, vel religionis, non poſſe inde abſtrahi invitos, ut firmant Butr. Cardin. Gulielm. de Monte Laud. Anchar. Imola pro 1. opinione allegati, Sylveſt. *in ſumma in verb. Immunitas, 3. num. 2. in 3. q. verſ. Primum Judæus*, & *verſ. Secundum de pagano.* Joan. de Fantuc. & Archid. in ca. *Diffinivit ſanctum Concilium, ut nullus fugiens, &c. 17. q. 4.* ubi primò arguit, quod Judæus, vel Paganus confugiens ad Eccleſiam non gaudeat tali privilegio, quia non debet Eccleſia præſtare patrocinium ei, qui ſemper vult, & nititur eam impugnare, cap. *Diſpar, 23. quæſt. 8.* ſed hoc non obſtante determinat contrarium, tum quia canones generaliter loquuntur, ut nullus fugiens ad Eccleſiam debeat inde extrahi, niſi publicus latro, & depopulator agrorum, ut hic, & in concordantibus.

Tum

61 Tum quia privilegium immunitatis non conceditur intuitu perſonarum, ſed propter honorem, & reverentiam, quæ locis ſacris, & Divino cultui l. *Præſenti*, *verſ. Ipſis ſervata loci reverentia C. de his*
62 *qui ad Eccleſ. confug.* c. *Reum*, cap. *Fratres*, & dict. cap. *Diffinivit*, 17, *quæſtion*. 4. Tum denique quia Judæi ſub defenſione, & protectione Romanæ Eccleſiæ recepti ſunt, capite *Sicut*, *infra de Judæis*.

63 His adde, quod hæc opinio fulcitur etiam auctoritate legis veteris, nam ut legitur *Numer*, c. 35. de ipſis urbibus, quæ ad fugitivorum ſubſidia ſeparantur, tres erant trans Jordanem, & tres in terra Canaam tam filijs Iſrael, quàm advenis, & peregrinis, ut confugeret ad eos, qui nolens ſanguinem fudiſſet; idemque habetur Joſue cap. 20, Patet autem advenarum, & peregrinorum appellatione in Sacra pagina ſignificari Gentiles quoties ponuntur ad differentiam filiorum Iſrael, ut *Reg.* 3, *cap.* 8. *littera E*, *Exodi cap.* 12. *Levitici cap.* 17. 19. & 24. Si igitur apud Hebræos fruebantur immunitate etiam infideles, longè magis frui debent hodie in Eccleſia Chriſtianorum, in qua tranſlata lex, & Sacerdotium in formam excellentiorem, cap. *Tranſlato*, & ibi omnes, *ſupra de Conſtitut.* unde Abbas *hic num*, 18. dicit, Altaria Veteris Teſtamenti non gaudere illa immunitate, qua hodie gaudent
64 noſtra, Opinio verò contraria nititur tantummodo auctoritate textus in dict. l. 1. *Cod, de his qui ad Eccleſiam confug.* Cujus tamen nulla ratio habenda eſt, quia ponit falcem in meſſem alienam; non enim civilis authoritas poteſt ſtatuere nominatim de Eccleſijs, & locis ſacris, etiamſi contrarium non reperiatur ſtatutum de jure canonico, & lex civilis redundet in favorem ipſius Eccleſiæ, ut oſtenſum eſt ſupra *numer*. 3. Ergo longè minus poteſt lex civilis in Eccleſiam ſtatuere illius immunitatem reſtringendo, aut limitando, ut dictum eſt ſupra *numer*. 38. & benè obſervat Abbas *hic numer*. 15. *verſ. Et quamquam iſta videantur*, & *numer*. 16. & 17. Licet poſtea ad hæc non advertat in quæſtione de Judæo. Demum hæc opinio videtur de plano procedere poſt Gregorianam Conſtitutionem, quæ de laicis loquitur ſimpliciter, non diſtinguens an fideles, vel infideles, & certos tantùm caſus excipit, & reliquos excludit, etiamſi in eis concurrat paritas, identitas, vel majoritas rationis, ut oſtenſum eſt ſupra *num*, 51.

65 Quintò QUÆRO, An Judex eccleſiaſticus poſſit confugientem ad Eccleſiam in quocumque caſu inde abſtrahere? quod eſt quærere, an immunitas in caſibus non exceptis ſuffragetur confugiẽtibus ad Eccleſiam reſpectu judicis laici duntaxat,
66 an verò etiam reſpectu judicis eccleſiaſtici, Innocent, *hic in verb*, *Ad pœnam*, *dicit*, reum confugientem ad Eccleſiam poſſe detrudi in monaſterium ad pœnitentiam peragendam: & per hoc videtur ſentire benè poſſe inde abſtrahi per judicem eccleſiaſticum, & puniri eccleſiaſtica pœna. Et pro hac parte facit, quia contra ſæculares poteſtates, non contra eccleſiaſticas videtur hæc immunitas adinventa, ut patet in cap, *Frater*, 17. *quæſt*. 4. ibi: (Quod nec Poteſtatibus quidem, vel Principibus unquam licuit perpetrare, ut hominem in ſanctuarijs conſtitutum, &c.) & in cap. *Diffinivit*, *ead. cauſa & quæſt.* ubi violans Eccleſiæ immunitatem puniri jubetur ſeveritate regia; Ergo de lai-
67 cis loquitur. Præterea Eccleſia non præſumitur quem privilegiaſſe contra ſe, cap. *Cum inſtantia*, *ſupra de cenſib.* Item confugienti ad Eccleſiam debetur immunitas quod ad hoc, ut ad mortem, vel membri obtruncationem damnari non poſſit, ut *hic*, & in cap. *De raptoribus*, 36. *quæſt*. 1. Hanc autem pœnam judex eccleſiaſticus non imponit, cap. *Novimus*, *in fin. de verb*, *ſignif.* Verum Joan. Andr. *hic num*. 4. non putat Innocentium habuiſſe hunc ſenſum; unde concludit ipſe abſtractionem violentam etiam per judicem eccleſiaſticum, vel dominum eccleſiaſticum etiam de ſubdito, vel ſervo
68 fieri non poſſe. Movetur, quia leges, & Canones prohibentes extrahi reos ab Eccleſiis loquuntur per verba univerſalia negativa, ut patet in l. 2. ibi: (Nemini licere ad ſacroſanctas Eccleſias confugientes abducere,) *C. de his, qui ad Eccleſ. confug.* & in cap. *Reum*, 17. *q*. 4. ibi, (Reum ad Eccleſiam confugientem nemo abſtrahere audeat.) & in d. cap. *Diffinit*, *ead. cauſ. & quæſt.* ubi dicitur: Diffinivit ſanctum Concilium, ut nullus audeat confugientes ad Eccleſias, vel reſidentes inde abſtrahere: Univerſale autem negativum etiam Eccleſiaſticos includit. Et pro hac parte facit text. in cap. *unico*,
69 *infra de natis ex lib. ventr.* Non enim debet ille impugnare, qui defendere debet, cap. *Conquerente*, *in princ. ſupra de reſtitut. ſpoliat.* Et patere legem, quam tu ipſe tuleris, cap. *Cum omnes*, *ſupra de Conſtit.* Et ad objectum, quod eccleſiaſticus judex non imponat pœnam mortis, vel obtruncationis, reſpondet Joan. Andr. *num*. 5. Hanc Decretalem loqui de omni pœna, & apertiùs loquitur c. *Id conſtituimus*, 17. *quæſt*. 4. ubi cavetur de omni pœnarum genere. Unde quamvis pœna mortis, & obtruncationis ponatur hic reſpectu judicis laici; aliæ tamen pœnæ ponuntur etiam reſpectu judicis eccleſiaſtici: nec gloſ. Innocentii loquitur de pœna, ſed de pœnitentia, & concordat gloſſ. 1. in d. cap. *De raptoribus*, ibi, Sed & publica pœnitentia mulctatur, 36. *quæſt*. 1. & cum opinione Joa. Andr. tranſeunt hic Collect. *numer*. 16. Butr. *numer*. 11. Cardin. *in* 6. *quæſt. num*. 7. Anchar. *in ult. quæſt. numer*. 9. & Abb. *numer*: 11. & 12. Hodie videtur ceſſare hæc difficultas, quia Gregoriana Conſtitutio *de immunitate Eccleſ. in* §. 4. ſtatuit ut in caſibus ibi exceptis dumtaxat extractio fiat de licentia ſolius Epiſcopi, vel ejus Officialis; cum interventu perſonæ eccleſiaſticæ ab eo auctoritatem habentis: ergo in aliis caſibus non exceptis, nec de licentia Epiſcopi, vel illius auctoritate extractio fieri poterit.

70 Sextò QUÆRO, An clerici, & religioſi gaudeant immunitate eccleſiaſtica, ita ut non poſſint per judicem proprium ab Eccleſia violenter extrahi in caſibus, in quibus laici extrahi non poſſunt.

71 Abbas hic *numer*. 13. dicit Doctores hic non attingere hanc quæſtionem: nam Joan. Andr. nullam facit mentionem de clericis, vel religioſis fugientibus ad Eccleſiam, vel in ea exiſtentibus, ut dictum eſt in præcedenti quæſtione. Ipſe autem Abbas tenet hanc immunitatem eis non prodeſſe, quin poſſint auctoritate judicis Eccleſiaſtici ab Eccleſiis extrahi, & ad carceres duci, & puniri, ejuſque opinionem ſequuti ſunt poſtea Sylveſt. *in ſumma, in ver. Immunitas*, 3 *numer*. 2. *in* 3. *quæſt. verſ. Tertiam clerici*; & religioſi hac immunitate non gaudent; Joan. Barber. *in ſuo Iuris Viatorio*, *in*

tit.

tit. de violatoribus immunit. dicens clericum, qui diſciplinæ ſugiendæ cauſa ad Eccleſiam confugit, poſſe extrahi,& cum eo tranſit Boer. *decif.* 109. *nu.* 3. *verſ. Et Jo. Barber.* Item tenet Gulielm. de Monte Landuno in Clement. 1. *de pœnit. & remiſſ.* ubi quærit numquid Epiſcopus, vel ejus officialis poſſit clericum homicidam extrahere de Eccleſia, & ponere eum in Monaſterio ad agendam pœnitentiam, & concludit poſſe, cum Innoc. *hic in ver. Ad pœnam*, dummodo carcer non ſit nimis arctus, aut perpetuus, & cum eo tranſit ibi Anchar. *num. 8.* & Imol. *num. 19.* dum ultimo loco recitat opinionem Joann. de Lignano dicentis opinionem Innocentij eſſe veriorem Mayner. in l. *Nemo, numer. 31. fol. 251. col. 1. ff. de regul. juris.* Gutier. *pract. part. 3. quæſt. 3. numer. 2.* Suarez, *de relig. tom. 1. libr. 3. in tit. de perſon. quæ gaudent templ. immunitat.* & *de pace, tomo 1. cap. 3. §. 3. numer. 141.* & quidam alij ex ju-
72 ribus. Movetur Abbas primo auctoritate gloſ. primæ in cap. *Nullus, 17. quæſt. 4.* quæ in fine videtur dicere Epiſcopum, vel Magiſtrum ex cauſa odij non debere Clericum, vel diſcipulum ab Eccleſia expellere: ergo à contrario ceſſante odio, id poterunt.

Secundò movetur Abb. quia civilis lex non facit apertè mentionem de clericis, & ſi faceret, non valeret in præjudicium juriſdictionis Eccleſiaſticæ, juxta notata per Innoc. in cap. *Nuper, de teſtib.* Canones verò quamvis indiſtinctè loquantur, tamen videntur reſpexiſſe ad laicos tantum, ut innuit littera hujus textus, ibi. Sed Rectores Eccleſiarum ſibi obtinere debent membra, & vitam & ita judices Eccleſiaſtici hoc impetrare debent à ſæculari poteſtate, quod non poteſt verificari in clericis, qui ſæculari poteſtati non ſubſunt, ſed eorum proviſio ſpectat ad ipſos Eccleſiarum Rectores, id eſt, Epiſcopos, & alios Prælatos, cap. *Cum ab Eccleſiarum, ſupra de offic. Ordin.*

73 Tertiò, dicit Abbas hoc probari apertiſſima ratione, præſertim in religioſis, qui rarò, aut numquam exeunt clauſtra monaſterij, cap. *Placuit, il ſecondo, 16. quæſt. 1.* & ſecundum eorum inſtituta, jura communia poſſunt per Superiorem in monaſterio coerceri, verberari, & in carcerem detrudi, & ſi opus fuerit, etiam de monaſterio expelli, & in alijs arctioribus recludi, ut legitur & not. in cap. *Univerſitatis, de ſent. excommun.* & in cap. *fin. de Regular.* & in cap. *De lapſis, 16. quæſt. 6.* & in cap. *Dilectus, il ſecondo, de ſimon.* & idem patet in clericis
74 reſpectu Epiſcoporum: nam Epiſcopus judicat in Eccleſijs, cap. *Præceptum, 2. quæſt. 2.* vel in palatio ſuo, c. *Qua fronte, de appellat.* & in ſententia quandoque damnat ad perpetuum carcerem, quandoque ad verbera, ut cap. *Tuæ, de pœnis*, cap. *Novimus de verb. ſignific.* cap. 1. *de calum.* cap. 1. *in fin. 22. q. 5.* & cap. *Illis qui, 5. q. 5.* & notatur diſt. 45. in ſumma Durum autem eſſet, ut in Eccleſia non poſſent ca-
75 pi, arceri, & verberari. Imo pro honeſtate Eccleſiæ debent verberari in Eccleſia, & per clericum non autem per laicum, ut in cap. *Univerſitatis, de ſent. excomm.*

76 Quartò movetur Abbas quia ſi clerici gaudent hac immunitate Eccleſiaſtica: hoc tenderet non ad decorem, ſed ad maximum dedecus Eccleſiæ, cùm videretur velle defendere facinora clericorum, qui debent eſſe ſancti, & in ſuis actibus relucere, ut in c. *Oportet Sacerdotes, 81. diſt.* Cùm præſertim multi ſint clerici, qui nihil habent de patrimonio; ac proinde cùm pecuniariter puniri nequeant, eorum delicta remanerent impunita.

77 Quintò, allegat jura in Clement. 1. *verſ. Si qui verò contra præmiſſa, de privileg.* & in cap. *Non ſolùm de regular. lib. 6.* ubi religioſi delinquentes in religione jubentur ſubjici gravibus pœnis.

Sextò, & ultimò movetur Abbas, quia cùm clerici præſertim in commune viventes, & religioſi frequenter delinquant in Eccleſia, vel infra triginta, vel quadraginta paſſus, ſequeretur ut numquam, aut rarò pro delictis hujuſmodi poſſent puniri, ſi ab Eccleſia extrahi non poſſent, contra cap. 2. & cap. *Cùm illorum, de ſentent. excomm.* cum ſimil. & concludit Abb. ſe putare hæc veriſſima, quæ tamen relinquit conſuetudini, quam dicit in hoc multum eſſe attendendam, ut hic notat Innoc. & de conſuetudine hoc ſervari, ut clerici non gaudeant immunitate Eccleſiæ; ſed inde abſtrahantur à ſuis judicibus Eccleſiaſticis, atteſtantur Bernard. Diez *in pract. crimin. canon. cap. 115.* Covar. *variar. reſolut. lib. 2. cap. 20. num. 16.* Remig. *de Immunit. Fall. 71.* Jul. Clar. d. §. *final. quæſt. 30. verſ. Ulterius quæro.*

Neque verò huic ſententiæ refragatur, quin potius favet Conſtitutio 7. *Gregorij XIV. de immunitat. Eccleſiarum*, quia nullam facit mentionem de clericis, imo de laicis nominatim loquitur, ut patet in §. 3. ibi, Ut laicis ad Eccleſias locaque Sacra, & religioſa confugientibus: nec non ibi, Ut laicos in caſibus prædictis delinquentes, & in §. 4. ibi, Laicum aliquem, & in §. 5. ibi, Quodque delinquentes laici prædicti: nam ver. *Laici* toties in Conſtitutione repetitum non debet cenſeri appoſitum ſupervacuè, & ſine myſterio aliquid operandi, ad l. 1. *in fin.* cum ibi notatis in gloſſ. *ult. verſ. Item nota hic ff. ad municipal.* & l. *Si quando ff. de legat. 1.* cum ſimil.

78 Sed his non obſtantibus tu primum adverte: nam Abbas ſupponit Doctores hanc quæſtionem hic non attingere, & Jo. Andr. non loqui de clericis, vel religioſis; ſed certè Joan. Andr. *n.* 4. ſpecialiter quærit an judex Eccleſiaſticus poſſit ab Eccleſia ſervum, vel ſubditum ſuum, & ſic clericum extrahere: & ejus rationes concludunt tam in clerico, quàm in laico, ut patet ex dictis ſupra *in 5. quæſt.* Rurſus etiam clericos gaudere immunitate Eccleſiaſtica, tenet Cardin. in Clem. 1. *num. 9. in 7. quæſt. de pœnit. & remiſſ.* ubi firmat Epiſcopum, vel alium officialem Eccleſiaſticum non poſſe ab Eccleſia extrahere clericum homicidam, nec eum detrudere in monaſterium ad pœnitentiam peragendam: & ita apertè ſentit immunitatem Eccleſiaſticam ſuffragari etiam clericis reſpectu judicis Eccleſiaſtici, & fuit originaliter opinio Genzelini in d. Clem. 1. ubi contra Innoc. & Gul. de Monte Landuno tenet, Epiſcopum, vel ejus officialem minimè poſſe clericum damnatum abſtrahere ab Eccleſia, & in monaſterium detrudere; quia ſecundum eum hoc nullo jure cavetur. Item quia Epiſcopus tenetur fugientem ad Eccleſiam intra Eccleſiam defendere; ergo non poterit extrahere: & eum ſequitur ibi etiam Vitalin. *num. 70.*
79 ubi reprobata opinione Innocentij, dicit, practicari, ut nemo invitus de Eccleſia extrahatur, ne dum pro delicto, imò nec pro debito pecuniario propter immunitatem Eccleſiæ, & hanc conſuetudinem velum piam favore Eccleſiæ ſervandam

dam eſſe, c. *Ad Apoſtolicam, de Simon.* c. *Super eo de cognat. ſpirit.* cum ſimil. & notat Innoc. hic: & mox concludit idem Vitalinus ſpecialem, & abſolutam proviſionem eſſe in hoc c. Super non extractione confugientis, ſive ſit nobilis, vel ignobilis, ſive pauper, vel dives, juvenis, aut ſenex, Clericus, vel laicus, criminoſus, vel æri alieno ſuppoſitus. Idem tenet Roman. *conſ. 227. Spectabilis Domine Collateralis, per totum*, ubi in facti contingentia conſuluit quemdam Presbyterum captum in clauſtro Eccleſiæ gaudere immunitate Eccleſiaſtica; ac propterea fuiſſe relaxandum, & quia ex adverſo dicebatur, quod immunitas Eccleſiæ prodeſſet laicis dumtaxat, non autem Clericis: idem Romanus in *conſ. 134. Advertendum*, reſpondit hoc falſiſſimum, & pluribus probat hoc privilegium commune eſſe tam Clerico, quàm laico, & eum ſequitur ibi Mandoſ. *in Addit.* poſt Ludovic. Bologn. quem citat in *tractat. de Indulgent. col. 3. verſ. Hoc etiam probatur*, Remig. *in tractat. de immunitat. Eccleſ. fall. 21.* & opinionem Romani magis communem eſſe affirmat Bernard. Diaz *in pract. crimin. c. 115.* relatus à Covar. *var. reſolut. lib. 2. c. 20. numer. 16.* & Jul. Clar. *in praxi crimin. § fin. quæſt. 30. verſ. Ulterius quæro*, eamque dicit de jure veriorem Tiberius Decian. *in tractat. criminal. tom. 2. lib. 6. c. 26. tit. de caſibus*, qui reſpiciunt perſonas confugientium ad Eccleſiam, *num. 21. verſ. Puto ego.* Plenè Jo. Viſchis, *de immunit. num. 3.* ubi ſic ait, Stat ergo regula, & vera concluſio, quod Judex etiam Eccleſiaſticus non poteſt fugientem ad Eccleſiam invitum etiam ſubditum ſuum, ſive Clericum ſive laicum extrahere, nec pœnam corporis afflictam imponere, & *num. 9. & ſeq.* diluit argum. Abbatis, & *num. 72.* concludit nec Judicem Eccleſiaſticum etiam diſciplinæ causâ poſſe Clericum ab Eccleſia extrahere, & ſequuntur plures alii ex junioribus relati à modernis Collectoribus hic.

80 Nititur hæc ſecunda opinio infraſcriptis fundamentis, quæ abſque dubio ſolidiora, ac firmiora ſunt.

Primum fundamentum eſt Romani d. *conſ. 234. in princ.* & Vitalini in d. Clem. 1. *numer. 70. de pœnit. & remiſſ.* quia canones prohibentes extrahi reos ab Eccleſiis loquuntur generaliter, non diſtinguendo Clericum à laico, ut *hic*, & in concord. *ſupra citat. n. 68.* ergo generaliter de omnibus ſunt intelligendi, l. *De pretio, ff. de public. in rem action.* cum ſimil.

81 Secundum fundamentum eſt ejuſdem Romani ubi ſupra quia major ratio eſt in Clerico, ut in Eccleſia capi non poſſit, quàm in Laico; cùm Clericis domus propria quodammodo Eccleſia ſit. In domo autem propria neminem capi permiſſum eſt, l. *Pleriſque, ff. de in jus vocan.* l. *Nemo de domo, ff. de regul. jur.*

82 Tertium, & præcipuum fundamentum ex eodem Romano, & ex aliis deſumptum eſt, quia hoc privilegium, ut nullus ab Eccleſia poſſit extrahi invitus, eſt conceſſum loco ipſius Eccleſiæ, quod probant jura allegata in 4. *quæſt. num. 61.* & conſtat ex prœmio hujus conſtitutionis, quæ refertur integra ab Antonio Auguſtino *in 3. Collect. Decretal. lib. 3. tit. 32. c. Unico*, ibi, Et pro reverentia ſacri loci debitas pœnas valeant evitare. Ergo ſuffragatur cuilibet in Eccleſia exiſtenti ſive ſit Clericus, ſive laicus, facit in ſimili quod notat. Bart. in l. *final. C. de teſtam.* & in l. *Cunctos Populos, C. de Summa Trinit. & fide Cathol.* & Bald. in l. *Si non ſpeciali, C. de teſtam.* dicentes privilegia locis conceſſa ad omnes perſonas ibi exiſtentes extendi, ad forenſes, & extraneos.

83 Quartum fundamentum deſumitur ex Genzelino ſupra cit. in Clem. 1. *de pœnit. & remiſſ.* & ex Jo. Andr. *hic num. 4.* quia Epiſcopus tenetur omnes ad Eccleſiam confugientes, & præcipuè clericos defendere: ergo non poterit eos extrahere, quia non debet ille impugnare, qui defendere debet, c. *Conquerente, in princ. ſupra de reſt. ſpol.* Ad hoc c. *Unicum in fin. de nat. ex liber. ventr. inſr.* ibi, Durum eſt enim, ut ſi alii pro mercede libertates tribuunt, ab Eccleſia, à qua tueri debent, revocentur, cum concordan. de quibus in gloſ. ult.

Quintum fundamentum deſumitur ex hac Decretali, ubi excipiuntur ſolummodo latrones publici, & nocturni depopulatores agrorum: ergo in aliis omnibus ſive ſint Clerici, ſive laici firmatur regula in contrarium, ut conſtat ex dictis ſupra *num. 39.*

Sextum, & ultimum fundamentum aliis omiſſis deſumitur ab abſurdo: nam ex contrario ſequeretur, ut Clerici eſſent deterioris conditionis, quàm laici, imò pejoris, quàm Judæi & pagani, qui tamen hoc privilegio gaudent, ſecundùm veriorem
84 & magis communem opinionem, ut concluſum eſt ſupra in 4. *quæſt.* Et retenta hac opinione uti veriori, & magis communi non obſtant argumenta contraria.

Ad primum enim, nempe ad gloſ. in c. *Nullus Clericorum, 17. q. 4.* Reſpondetur eam non dicere id, ad quod allegatur, niſi fortè per argumentum à contrario ſenſu, quod tamen ſumere non licet ab auctoritate gloſ. quæ probabilis eſt, præſertim ad reſtrictionem juris communis, ad not. per Jo. And. in cap. *Publicato, num. 18. de elect.*

Ad ſecundum patet reſponſio ex dictis in præcedenti quæſt. *num. 69. verſ. Et ad objectum*, & ex dictis Vital. in Clem. 1. *n. 70. circa fin. verſ. Nec obſtat dictum* cap. *Inter alia.*

85 Ad tertium, in quo ferè conſiſtit tota difficultas præſentis diſputationis, reſpondent nonnulli Religioſos ad Eccleſiam, vel palatium Epiſcopi adductos, vel ſponte ibi comparentes, ut ſe in judicio defendant, illuc non confugere eo animo, ut ſint tuti in Eccleſia, vel loco immuni. Unde nil mirum ſi Eccleſiæ immunitate non gaudent, ad quod facit optimè quod notat Vital. in d. Clem. 1. *n. 87. de pœnit. & remiſſ.* in quæſt. An violetur immunitas ſi captus per Eccleſiam ducatur, & inde invitus abſtrahatur, ubi concludit his verbis. Attende quia iſte non confugit ad Eccleſiam, & ſic non debet gaudere.

86 Verùm hæc reſponſio videtur convellere immunitatem Eccleſiaſticam, quia non tantum confugientibus ad Eccleſiam, ſed etiam in ea reſidentibus hoc privilegium eſt conceſſum, ut in c. *Diffinivit, 17. q. 4.* ibi, vel reſidentes inde abſtrahere, aut quodcumque nocibilitatis, vel damni, ſeu ſpolii reſidentibus in loco ſancto inferre, nec attenditur, qua intentione quis ad Eccleſiam ſe contulerit, ſed ſatis eſt, ut modo intendat gaudere illius immunitate, ut dictum eſt ſupra *in 4. quæſt. de Judæo,*
87 *numer. 60. verſ. Tu verò dicas.* Quinimo etiamſi vellet expreſſè renunciare privilegio immunitatis, & permitteret ſe capi in Eccleſia, tamen ſi ibi caperetur,

reum,non obſtante illius conſenſu violaretur Ec-
cleſiæ immunitas, quia privilegium eſt conceſſum
88 Eccleſiæ,cui ex captura irrogatur injuria,ut conſtat
ex dictis ſupra *num.61. & 84* & privilegio Eccle-
ſiæ nemo poteſt renunciare,argum.cap. *Contingit,*
89 *el 1.infra de ſentent.excommun.*& quatenus immu-
nitas eſſet etiam conceſſa intuitu perſonæ; tamen
generale eſt, ut privilegio in favorem duorum
conceſſo alter altero invito renunciare non poſſit,
cap. *Ad Apoſtolicam*,& ibi gloſ. *in verb. Monaſterii*
Hoſtienſ. *num.4.in fin.verſ.Sed & ex hoc*,& *num.*
*5.*Butr. *num.3.*& Abbas *num.10. ſupra de regular.*
90 unde ſi velit non gaudere, exeat ſponte Eccleſiat
quod bene poteſt.Nam ut dicit Guilielm,de Mon-
te Laud. & poſt eum Vitalin.in dict.Clement.1.
num.85.de pænit. & remiſſ. ſi confugiens ſponte ſe
offerat Juſtitiæ,& de Eccleſia ſponte exeat, non
cenſetur violata immunitas; non reſpectu confu-
gientis,quia beneficio immunitatis ſolum gaudet,
qui eam petit, & appetit, & volenti non poteſt
fieri dolus,vel injuria,l. *Cum donationis,C.de trans-*
actionibus, nec reſpectu Eccleſiæ, quia cùm non
fuerit extractus , ſed ſponte receſſerit , non fuerit
immunitas violata,& ſic nec Eccleſia injuriata,arg.
l. *Quod dictum,ff. de pactis*, & ita intelligas quod
notant Goffred.& Hoſt,in cap. *ult.numer.2.infra*
*eod.*Ubi quærunt, quid ſi aliquis volentem de loco
immunitatis extrahat,& ſic extractum, vel ad mor-
tem,vel ad mutilationem membrorum condem-
net,nunquid eſt offenſa Eccleſia? Et reſpondent
non,quia ſola violentia punitur,ut hic,& idem ſen-
tit Hugo in cap. *Diffinivit,17.quaſt.4.*& Archid.
in cap. *Reum,num.1 ead.cauſ. & quaſt.*.argum, cap.
*ſeq.*ibi,reluctantem & concordant in dict.cap. *ult.*
*infra eod.*Jo.Andr. *num.2.* Butr. *num.4.* & Colle-
91 ctar. *num.2.* Unde ſi quis ductus ad Eccleſiam,
vel ad Palatium Epiſcopi, vel ſponte ibi compa-
sens ad ſubjiciendum ſe examini, vel ſe defenden-
dum diceret, Ego nolo hinc exire, ſed volo frui
Eccleſiæ immunitate; utique abſtrahi non poſſet
invitus,ſicut dicitur de eo, qui dum ad ſupplicium
ducitur,tranſit per Eccleſiam : nam talis non con-
fugit ad Eccleſiam, ſed ducitur nihil cogitans de
immunitate;& tamen quia dum ibi exiſtit, inten-
dit gaudere, non poteſt amodo invitus extrahi ſe-
cundum magis communem opinionem, de qua
ſupra *n.44.& 88.*
92 Igitur & melius argumento Abbatis arbitror
ſic poſſe reſponderi. Religioſi poſſunt puniri, &
carcerari intra clauſtra, neque per hoc Eccleſiæ,
vel monaſterij immunitas violatur, quia à loco
immuni non extrahuntur: & jura canonica ſolum
prohibent reos ab Eccleſijs abſtrahi, ut hic, & in
concordantibus ſupra citatis *in 3. notab.* Caſtigare
autem clericos, aut moderatè verberare etiam in
Eccleſia correctionis, vel diſciplinæ cauſa non eſt
prohibitum,ut notat gloſſa 1.in cap. *Nullus clerico-*
rum,17.quaſt.4.& fatetur ipſe Abbas in ſuo ar-
gumento contrario, dummodo non ſequatur
mors,vel mutilatio, ut hic patet,& in cap. *Reum,*
93 *17.quaſt.4.*& notat Vitalin.in Clemen.1. *num.71.*
de pænit. & remiſſ. Quando autem religioſi ex u-
no monaſterio in aliud arctius detruduntur,quam-
vis extrahantur inviti, tamen loci immunitas non
violatur;tum quia hoc fit canone permittente, c.
Qui peccat,23.q.4. Tum quia ab uno monaſterio
& loco communi deducuntur ad aliud ſimiliter
immune : & ita ſalva ſemper remanet Eccleſiæ

immunitas , quod clarè explicat Vitalin. in dicta
Clem. *prima* , *num.71 de pænit. & remiſſ.*per hæc
formalia verba ; & ſic ſalvo opinionem Innocen-
tii , quod contra taliter confugientem poteſt pro-
cedi,& inquiri , & condemnatoria fulminari per
judicem Eccleſiaſticum , & tunc in carcerem de-
trudendus eſt,ut pœnam luat. Unde in aliquem
locum ſi ſit infra dictam Eccleſiam , aut ſepta ejuſ-
dem,detrudetur loco carceris, aliàs extrahatur,&
detrudetur in monaſterium aliquod, ut ibi ſit in-
carceratus ; nec per hoc infringetur Eccleſiæ im-
munitas,quia de Eccleſia non extrahitur,ut ad lo-
cum privatum deportetur , ſed ad monaſterium,
& ſic de Eccleſia non extrahitur ,cùm in Eccleſia
continuè maneat.Per hoc enim , quod confugit,
non debet eſſe delictum impunitum.) Hæc Vita-
lin.& idem dicendum de clericis ſæcularibus , qui
poſſunt caſtigari, & carceri mancipari intra ſepta
Eccleſiæ, vel ad pœnitentiam in monaſterium de-
trudi per judicem Eccleſiaſticum ; & ſic de loco
immuni ad alium immunem.Per hoc enim Eccle-
ſiæ immunitas non infringitur ,ut dictum eſt unde
ceſſat abſurdum Abbatis,quia delicta non rema-
nent impunita.

Ad quartum patet reſponſio ex dictis in re-
ſponſione præcedenti. Item Eccleſia non tuebitur
facinora clericorum , quia in criminibus exceptis
poterit eos extrahere , & in non exceptis coercerè
cenſuris , à pœnis Eccleſiaſticis, aut pecuniariis ſe-
cundùm ea, quæ dicta ſunt ſupra *in tertio notab.nu-*
mer.16.

Ad quintum; & ſextum ſatis ſuperque reſpon-
ſum eſt ſupra in reſponſione ad tertium & quartum
argumentum.
94 Conſuetudo autem contraria,cùm ſit præjudi-
cialis immunitati Eccleſiaſticæ non pia , neque
laudabilis,ſed abuſus,& corruptela dicenda eſt : &
ideo eſt nulla , & impræſcriptibilis: etiam ſi eſſet
tanti temporis,cujus initii non eſſet memoria, cap.
Cum terra,& ibi dixi *num.6.& 7.de elect.*cap. *Cum*
*cauſa,de ſent. & re judic.*cap. *Illa autem,verſ. Quod*
enim,12.diſt.& cap. *Cum inter,de conſuetud.* Quod
de plano procedit poſt Bullam Urbani VIII. *Ro-*
manus Pontifex , *editam 5.Junii 1641.* Per quam
ſublata eſt quæcunque conſuetudo præjudicialis
libertati, & immunitati Eccleſiaſticæ , etiamſi ſit
immemorabilis, & cum ea concurrat fama privi-
legii,ut ſcripſi plenè in cap. *Conſuetudinis,num.59.*
& 74.ſupra de conſuetud.
95 Ad ponderationem Conſtitutionis Greg. XIV.
de immunit,Eccleſiarum reſpondetur Conſtitutio-
nem illam fuiſſe editam contra Principes ſæcula-
res , qui plura indulta , & privilegia extrahendi
delinquentes ab Eccleſiis à Sede Apoſtolica im-
petrarunt ; & illis abutebantur , ut patet ex verbis
procemii : & quia vigore hujuſmodi indultorum
Principes nullam auctoritatem poterant ſibi ven-
dicare in clericos , utpote exemptos ab illorum
juriſdictione , ſed tantum in laicos ſibi ſubjectos
propterea Conſtitutio de laicis tantùm, & non de
clericis mentionem fecit. Sed hinc non ſequitur
ut (Clerici non gaudeant immunitate in illis caſi-
bus,in quibus gaudent laici. Imo major eſt ratio in
Clericis,ut conſtat ex dictis ſupra *in 2.fundamento,*
numer.83.
96 Septimò QUÆRO , an in caſibus,quibus laici
ad Eccleſiam confugientes non gaudent illius
immunitate , extractio fieri debeat per judicem

Eccleſiaſticum, an verò per judicem laicum. Abb.
hic num. 29. Formar hanc quæſtionem, ſed in ſolu-
tione decidit ſolummodo ad quem ſpectet puni-
tio delicti intra vel extra Eccleſiam perpetrati, &
nihil dicit de extractione delinquentis. Cynus ve-
rò in l. *Præſenti, num. 2. in 2. quæſt. C. de his qui ad
Eccleſiam confug.* diſtinguit ſic: Aut talis deliquit in
Eccleſia, & tunc eſt de juriſdictione Eccleſiaſtica,
& punietur per judicem ſuum, non per ſæcularem:
Aut deliquit extra Eccleſiam, & tunc extrahetur
per judicem laicum.

97 Sed tu rejecta hac diſtinctione dicas nullo ca-
ſu extractionem fieri poſſe per judicem ſæcula-
rem, quia Eccleſia non eſt de territorio Principis
ſæcularis, cap. *Poſtulaſti*, cum ibi not. *de for. compe-
tent.* & cap. *Rex debet. 23. quæſt. 5.* Abb. *de numer. 29.
verſ. Credo quod non*, ubi dicit Eccleſiam non habe-
re territorium, niſi reſpectu eorum quæ ſunt ſeu
pertinent ad forum Eccleſiaſticum, nec eſt ſubdita
judici ſæculari ſed Eccleſiaſtico tantùm in l. *3. C.
de Sum. Trinit.* cap. *Miror, 17. quæſt. 4.* cap. *Eccleſia
S. Mariæ, de Conſtit.* cum pluribus concord. Paul.
de Caſtro in l. *Si quis in hoc genus, num 3. C. de Epi-*
99 *ſcopis, & Cleric.* Ergo judex laicus non poteſt in Ec-
cleſia ullam juriſdictionem exercere, delinquentes
inde extrahendo, quia ſic exercere juriſdictionem
extra territorium, l. *fin. ff. de juriſdict. omnium judic.*
cap. *Vt animarum, de Conſtitut. lib. 6.* Et in Eccle-
ſiam ſibi non ſubditam, cap. *An nobis, el primo, in-
fra de ſentent. excomm.* & d. cap. *Vt animarum.* Un-
de non evaderet pœnas violantis immunitatem
Eccleſiaſticam Dei ordinatione, & canonicis ſan-
ctionibus conſtitutam, ut in Concilio Tridentino
cap. 20. ſeſſ. 25.

100 Hodie non eſt expeditum per Conſtitutionem
allegatam Gregorii XIV *de immunit. Eccleſiarum:*
nam in §. 2. *verſ. Sed univerſis*, diſponitur, ut Epi-
ſcopi, & Eccleſiarum Prælati tam ſæculares, quam
regulares, qui confugientes ad Eccleſias aliquod
ex criminibus exceptis judicio ſuo commiſiſſe vi-
debuntur, quando à Curia ſæculari fuerint requi-
ſiti curare debeant, ut eidem Curiæ tradantur, &
conſignentur, & in §. 4. Diſertis verbis ſtatuitur, ut
Curia ſæcularis, ejuſque judices, & officiales ab
Eccleſiis, monaſteriis, locisque ſacris laicum ali-
quem delinquentem in aliquo ex caſibus ibi ex-
ceptis ſine expreſſa licentia Epiſcopi, vel ejus of-
ficialis, & cum interventu perſonæ Eccleſiaſticæ
ab eo auctoritatem habentis capere, extrahere,
aut incarcerare non poſſint, niſi eo caſu, quo ipſe
Epiſcopus, & dictæ perſonæ Eccleſiaſticæ requiſi-
tæ illos in delictis ibi expreſſis culpabiles tradere,
aut capturæ, & carcerationi intervenire, & aſſi-
ſtere recuſaverint; tuncque reverentiæ Eccleſiæ,
& locis ſacris debitæ memores prædictos delin-
quentes minori quo id fieri poterit, cum ſcandalo,
& tumultu extrahere curent, & in §. 2. ſtatuitur,
ut ſic à Curia ſæculari extracti ad carceres Curiæ
Eccleſiaſt. reponi, & inibi ſub tuto, & firmo carce-
re, & opportuna cuſtodia data illis, ſi opus fuerit,
per Curiam ſæcularem detineri debeant, nec in-
de extrahi, Curiæque ſæculari prædictæ conſigna-
ti, nec tradi poſſint, niſi cognito prius per Epiſco-
pum ſeu ab eo deputatum, an ipſe vere crimina ſu-
perius expreſſa commiſerit: tuncque demum de
mandato Epiſcopi per judicem Eccleſiaſticum
Curiæ ſæculari quacumque appellatione poſtpo-
ſita conſignentur.

Octavò, & ultimò QUÆRO, An violetur im-
munitas Eccleſiaſtica per violentam extractionem
rerum ab Eccleſijs, & locis immunibus, adeò ut ex-
trahentes incidant in excommunicationem Bullæ
Gregorij XIV.

Palam eſt immunitatem violari non tantùm per
extractionem perſonarum, ſed etiam rerum, ut eſt
text. in cap. *Sicut antiquitus: 17. quæſt. 4.* ibi: Aut
perſonam hominis, vel bona ejus inde ſubtraxerit,
& in cap. *Quiſquis, eadem cauſ. & quæſt.* ibi: Vel
domus, quæ intra prædictos paſſus fuerit, aliquid
inde diripiendo, vel auferendo: & infra ibi: Aliqua
inde abſtulerit: nec non infra ibi: Depoſita, vel alia
quælibet exinde abſtrahunt, damnum novies com-
ponant, & immunitatem tripliciter. Item ſic ab-
101 ſtrahentes ſacrilegi judicantur, cap. *Si fortè*, & cap.
Qui rapit, 17. quæſt. 4. Committitur enim ſacrilegi-
um auferendo ſacrum de ſacro, vel non ſacrum de
ſacro, ſive ſacrum de non ſacro, ut legitur in d. c.
Quiſquis.

Verum etſi tales ut violatores immunitatis, &
ſacrilegi de jure communi, niſi emendent, ſint ex-
communicandi, ut in d. cap. *Sicut antiquitus, 17.
quæſt. 4.* & notat gloſ. in cap. *Conqueſti, in verb. Ex-
communicatos nuntietis, de ſentent. excomm.* & ſcri-
102 pſi plenius in cap. *Cum pro cauſa, à numer. 6. eod. tit.*
Tamen non videntur incidere in cenſuras Bullæ
Gregorij XIV. quia hæc loquitur de extrahentibus
perſonas, nec debet extendi ad eos, qui extrahunt
res; tum quia appellatione perſonarum non veni-
unt res, ut *inſtitut. de jure naturali, §. final. & de
rer. diviſ. in princ.* Unde cum extrahentibus res
non adaptentur verba Conſtitutionis, conſequen-
ter nec ejus diſpoſitio adaptari debet, l. 4. §. *To-
ties, ff. de damno infecto*, cum ſimil. Tum quia Con-
ſtitutio pœnalis eſt, & exorbitans à jure commu-
ni; & ideo de caſu ad caſum non extendenda, etiam
ex majoritate rationis: textus eſt notabilis in l. *Sed
ſciendum, ff. Ad legem Pompeiam de Parricid.* quem
ad hoc ponderat Aretin. in cap. *Cum non ab ho-
mine, numer. 59. circa fin. de judic.* Facit gloſſ. in cap.
Vt hi, in verb. Ejuſdem, de ætat. & qualitat. Tum
quia non viget tanta ratio in extrahentibus res,
quanta in extrahentibus perſonas: imò qui per-
ſonas violenter abſtrahunt, plus delinquunt, quia
inferunt injuriam loco ſacro, & perſonæ ſimul,
cap. *Miror. 17. quæſt. 4.* & ideò plus puniuntur,
cap. *Non afferamus, 24. quæſt. 1.* cap. *Quæſivit, de his
quæ fiunt à majori parte Capituli*, cap. *ult. in fine, de
exceſſ. Prælat.*

103 Cave tamen, quia ſi abſtractio bonorum fieret
auctoritativè per miniſtros Curiæ, vel de manda-
to judicis, ſeu Magiſtratus ſæcularis, tam abſtra-
hentes, quàm mandantes, quamvis non inciderent
in pœnas Conſtitutionis Gregorianæ, quæ ut præ-
dixi de perſonis, & non de rebus loquitur: tamen
inciderent in excommunicationem Bullæ Cœnæ
Domini, §. 17. latam in uſurpatores juriſdictionis
ad Sedem Apoſtolicam, vel quaſcumque Eccleſia-
ſticas perſonas ratione Eccleſiarum pertinentis.
Sive enim facultas dandi licentiam abſtrahendi
res à locis immunibus ſpectet ad Sedem Apoſtoli-
cam, ſive ad Epiſcopum, juxta text. in cap. *Quiſ-
quis, 17. quæſt. 4.* ibi: Si quis domum Dei violaverit,
& aliqua ſine licentia illius, cui commiſſa eſſet di-
gnoſcitur (id eſt Prælati, ſecundùm gloſ. in figura-
tione caſus) inde abſtulerit, &c. utroque caſu Eccle-
ſiaſticam juriſdictionem uſurpat: & ideo incidit
in illud caput Bullæ Cœnæ Domini. Facit textus in

cap.

cap.1.ſupra eodem, & hic junge quæ dixi ſupra *nu. 97. cum duobus ſeqq.*

Porro pro abſtrahendis rebus à locis immunibus licentiæ expediri ſolent per litteras S.Congregationis Im̃unitatis Ordinario directas ſub formula infraſcripta, videlicet. *Supponendo ſi per parte di N. di hauer ottenuto mandato eſſecutivo contro li beni, & mobili di N. qual mandato non puol fare eſſeguire per eſſer ſtati traſportati detti mobili nella Chieſa, &c. acciò ſia rimoſſo il pregiuditio publico, conſervata l'Immunità Eccleſiaſtica porta V.S. col mezo de' Miniſtri Eccleſiaſtici far eſtraere dalla ſudetta Chieſa, ò altro luogo immune le dette robbe, e quelle con inventario conſegnate à Giudice competente, affinche ſopra di eſſe ſi poſſa eſſeguire quello sarà di giuſtitia, concedendo ſe le con la preſente dalla Santità di Noſtro Signore la facoltà in ciò neceſſaria.*

DE IMMUNITATE ECcleſiarum, Cœmeter. & rerum ad eas pertinentium.

Cap. Eccleſiæ.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia non conſecrata, in qua divina celebrantur, gaudet immunitate, & n. 5.*
2 *Eccleſia appellatione venit etiam non conſecrata.*
3 *Baſilica propriè quæ dicatur, & n. ſeqq.*
4 *Monachus appellatur poſt profeſſionem.*
5 *Eccleſia non conſecrata gaudet immunitate, etiamſi divina officia ibi nondum fuerint celebrata, & nu. 8. & 10.*
6 *Eccleſia non conſecrata eodem privilegio gaudet quo conſecrata.*
7 *Et cùm fundata eſt ſpectat ad ordinationem Epiſcopi, & eſt locus devotus, & religioſus.*
9 *Statuta Præfecti urbis ſalvat confugientes ad ipſam.*
10 *Conſuetudo favens immunitati Eccleſiæ tanquam pia ſervanda eſt.*
11 *Eccleſia interdicta gaudet privilegio immunitatis.*
Idem in Eccleſia polluta, n. 13.
12 *Clericus ſuſpenſus, interdictus, vel excommunicatus retinet privilegium fori, & canonis.*
14 *Eccleſia deſtructa gaudet immunitate, dummodo ſubſit ſpes reædificationis, & auctoritate Epiſcopi deſtructa non fuerit.*
15 *Atrium, & porticus Eccleſiæ adhærentes immunitate gaudet.*
16 *Immunitas in majori Eccleſia ad 40. paſſus extenditur circumquaque, in minoribus vero Eccleſiis, vel capellis ad 30.*
17 *Niſi Eccleſiæ minores, vel capellæ ſint in caſtellis.*
18 *Eccleſia gaudet immunitate per circuitum quadraginta, vel triginta paſſuum, etiamſi cœmeterium minori ſpatio perſtringatur.*
19 *Niſi infra dictos paſſus alia domus laicorum interponatur, & n. 30.*
Quid ſervetur de conſuetudine.
2 *Cœmeterium, & Eccleſia gaudent eodem privilegio, & uno violato cenſetur & aliud violatum.*
22 *Immunitatem violat, qui ſtans extra cœmeterium trahit illum, qui ſtat intus per partem pallii quæ manet exterius.*
23 *Oratoria, quæ in domibus privatorum ſunt, gaudent immunitate, ſi auctoritate Epiſcopi ſint conſtructa. Alias ſecus, n. 25.*
24 *Oratorium auctoritate Epiſcopi ædificatum eſt publicum, & religioſum, nec poteſt ad humanos uſus deputari.*
26 *Privatum verò hodie eſt oratorium, & cras poteſt eſſe camera.*
27 *Hoſpitalia gaudent immunitate, ſi conſtructa ſint auctoritate Epiſcopi.*
28 *Monaſteria, & domus religioſæ gaudent immunitate.*
29 *Palatium Epiſcopi immunitate gaudet, quamvis ſit extra fines Eccleſiæ, vel ultra quadraginta paſſus, & in eo non ſit capella.*
Et quid in palatio inferioris Prælati, n. 35. & 36.
31 *Familia Epiſcopi gaudet privilegio fori, licet ſit ſecularis.*
32 *Palatia Cardinalium an gaudeant immunitate.*
33 *Et quid in Vrbe.*
34 *Franchitias in Vrbe prohibuit Iulius III. etiam quoad omnes Principum, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales.*
35 *Archimandrita Meſſanen. palatium etiam conductitium non fixum, & habens Eccleſiam coniunctam in civitate Meſſanen. gaudet immunitate Eccleſiaſtica ſtante legitima conſuetudine.*
37 *Familiares Archimandritæ gaudent privilegio fori ſtante etiam conſuetudine.*
38 *Archimandrita in civitate Meſſanen. degens poteſt Magiſtratus coercere cenſuris ſuam iuriſdictionem turbantes.*

1 ECCLESIÆ, Eccleſia non conſecrata, in qua divina celebrantur, gaudet immunitate, Hoc dicit ſecundum Jo. Andr. Butr. Anchar. Abb. Jo. de Anan, & ſunt duæ partes. Prima ponit dictũ; ſecunda rationem ibi *Quia.*

2 Nota primo ex principio text. Eccleſiæ appellatione venire Eccleſiam, licet nondum extiterit
3 conſecrata. Sed Abbas *hic num. 2.* dicit hoc verum eſſe latè ſumpto vocabulo: nam ſtrictè & propriè antequam conſecretur, non appellatur Eccleſia, ſed Baſilica; poſt conſecrationem verò aſſumit nomen Eccleſiæ. Ad quod vide bonum text. cum gloſ. 1. in cap. 1. ibi *Ad Baſilicam, quæ dedicanda eſt, ſupra de relig. domib.* ubi Hoſt. *num. 1.* poſt dict. gloſ. primam exponit verbum *dedicanda*, id eſt, conſecranda: nam tunc demum poſtquam eſt conſecrata propriè appellatur Eccleſia, antea verò Baſilica eſt ſicut electus in conſecratione ſua aſſumit nomen Epiſcopi, ut cap. *fin. ſupra de tranſlat. Epiſc.* & Archiepiſcopus in receptione Pallii, nomen Archie-
4 piſcopale, cap. *Niſi ſpecialis, ſupra de uſu pallii.* & Monachus nomen Monachi cum profeſſionem facit, quia tunc dedicatur Deo, cap. *Virginibus*, & cap. *Si quis ſacro, 27. quæſt. 1.* & cap. *Conſtituimus ſupra de converſ. conjugat.* & cum Hoſtienſ. concordant in dict. cap. 1. Jo. Andr. *num. 3.* Butr. *in 1. notab.* & *num. 8. verſ. Et dicit gloſſ.* & Abbas *num. 1. in 3. notab.* & idem Abb. *ſupra in rubr. de conſecr. Eccleſ. vel altar. num. 2.* Jo. de Vrich. *in repetit.* cap. *Diffinivit, 17. q. 4.* Socin. *in tract. de immun. Eccleſ.* inter tractatus communes *to. 2. fol. 135.* Verum etſi cum his

Proſp. Fagn, in 2. part. 3. Decretal.

his tranſeant communiter Doctores, tamen jure non videntur probari, quia ſicut Eccleſia dicitur etiam ante conſecrationem, ut hic patet, & in cap. *fin. ſupra de conſecr. Eccleſ. vel altar.* & c. *Eccleſiam, de conſecrat. diſt.* 1. ita & nomen Baſilicæ indifferenter, & promiſcuè refertur ad quaſcunque Eccleſias ſive conſecratas, ſive non, ut c. *Omnes Baſilicæ*, 16. *q.* 7. cap. *Perlectis*, §. *Ad Primicerium.* & §, *Ad Theſaurarium*, 25. *diſt.* cap. *Si quis per ſuperbiam*, 30. *diſt.*

Unde verius puto Eccleſiam, & Baſilicam eſſe ſynonyma, ut probatur in c. *ult. ſupra de Eccleſ. ædific.* ubi text. pro eod. accipit Eccleſiarum erectionem, ac Baſilicarum inſtitutionem, & in cap. *Non oportet, il ſecondo ibi, In Eccleſijs ſeu Baſilicis*, 42. *diſt.* ubi Archid. *num.* 1. (Baſilica, inquit, dicitur Palatium Regis; unde dicitur Baſilica quælibet Eccleſia, quæ eſt domus, & palatium ſummi Regis, & æterni) & ita Archid. accipit nomen Baſilicæ pro quacunque Eccleſia; non diſtinquitur an ſit conſecrata nec ne, & ſequitur ibi Bellam. *in princ.* & Turrecrem. *num.* 1. & gloſſ. in extràvag. *Antiquorum, in verb. Baſilica, de pœnit. & remiſſ.* nec diſſentit Laurentius relatus ibi ab Archid. dum ait Baſilicam dici à baſe, eo quod ſit fundamentum omnium Eccleſiarum, vel dicitur Baſilica ſive regalis, quia ibi Regi regùm miniſtratur ſecundum Archid. Alij verò dicunt Cathedrales Eccleſias tantùm appellari Baſilicas quia hujuſmodi Eccleſias conſueverunt reges fundare, & ditare, & in hac opinione fuit Hugo, ut referunt Archidiac. & Turrecrem. *ubi ſupra*, Hinc Patriarchales Eccleſiæ in Urbe appellantur Baſilicæ, de quibus & præcipuè de Lateranenſi, & Principis Apoſtolorum ambigi non poteſt, quin fuerint conſecratæ, cum illarum conſecrationis officium in univerſa Eccleſia celebretur, & de Baſilica Principis Apoſtolorum fit mentio in dict. extravag. *Antiquorum, de pœnitent. & remiſſ.* ubi gloſſa exponit verbum Baſilicam, id eſt Eccleſiam: nam propriè eſt domus regia, vel palatium Regis, ſed per translationem dicitur Eccleſia, quia eſt palatium Summi Regis, idem patet ex conſtitutione prima Gregorij XI. quæ incipit *Super univerſas orbis Eccleſias*; edita ſupra præeminentia Eccleſiæ Lateranenſis in Bullar. *tomo* 1. *pag.* 220. ibi: (Inter omnes urbis, & orbis Eccleſias, ac Baſilicas etiam ſuper Eccleſiam: ſeu Baſilicam Principis Apoſtolorum de Urbe ſupremū locum tenere, &c.) & ex alia Conſtitutione 94. Pij V. incipit *Infirma, avi conditio*, confirmatoria prædictæ Conſtitutionis Gregor. XI. in Bullar. *tomo* 2. *pag.* 296. ubi pluries fit mentio Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Urbe; & de Baſilica Lateranenſi patet ex libro Pontificali Damaſi Papæ *in libello de munificentia Conſtantini, tomo* 1. *concil. part.* 1. *pag.* 214 *col.* 1. ubi ſic legitur: (Hujus temporibus (ſcilicet Beati Sylveſtri) fecit Conſtantinus Auguſtus Baſilicas iſtas, quas & ornavit, Baſilicam Conſtantinianam, &c.) & infra *pagin.* 251. *col.* 1. (eodem tempore Conſtantinus Auguſtus fecit Baſilicam Beato Petro Apoſtolo in Templo Apollinis.) Similiter Eccleſia Sanctorum duodecim Apoſtolorum Urbis Baſilica appellatur, ut in c. *Cùm olim, il primo, infra de privilegijs* Ideoque Cardinales Presbyteri ſcribuntur omnes cum titulo propter unum, qui inſcribitur Baſilicæ Duodecim Apoſtolorum Presbyter, ut ibi notat Hoſtienſ. *num.* 1. *in verb. Baſilica*, & Joan. Andr. *numer.* 3. *in eod. verb.* Et patet ex Conſtitutione Sixti V. *Religioſa*, §. 2. in Bullar. *tomo* 2. *pag.* 572. de antiqua acceptione Baſilicæ vide tex. in l. *Pediculis*, §. *Item cum quæreretur*, cum gloſ. *in verb. Baſilica, ff. de aur. & arg. leg.* & in l. *Inter ſtipulantem*, §, *Sacra, ff. de verb. oblig.*

5 Secundò nota ex textu immunitatis privilegium
competere etiam Eccleſiæ non conſecratæ, ut hic
eſt caſus ſecundum omnes, & notant Innoc. in c.
Inter alia in princ. in verb. Ad Eccleſiam, ſupra eod.
gloſſ. 1. in c. *ultim. ſupra de conſecratione Eccleſiæ,*
vel altar. Sanctus Raymundus *in Summa eod. tit.*
Joan. de Friburgh. *in Summ. Confeſſ. rubr. de Immunit. Eccleſ.* in quæſtione utrum Eccleſiæ. Goffr.
in Summ. eodem tit. §. *Hoc privilegium*, Gulielm. de
Monte Lauduno in Clem. 1. *in gloſſ.* 2. *de pœnit. &*
remiſſ. Henrich Boich. in hoc c. *num.* 30. & nullus
6 diſcrepat. Nam Eccleſia non conſecrata eodem
privilegio gaudet, quo & conſecrata, c. *final.* & ibi
gloſſ. 1. *ſupra de conſecration. Eccleſ. vel altar.* c. *Ec-*
7 *cleſiam de conſecrat. diſt.* 1. Hoſtienſ. *hic poſt prin. in*
verb. Admittitur, & cùm fundata eſt ſpectat ad ordinationem Epiſcopi etiam antequam conſecretur
& eſt locus devotus, & religioſus, c. *Præcepta*, 12.
quæſt. 1. ſecundum Archid. in c. *Noverint, numer.* 1.
ead. cauſ. & quæſt. & Collect. *hic num.* 1. *verſ. Unde*
notat Archid.

8 Sed dubitatur nunquid ante conſecrationem hoc privilegium habeat, ſi Divina officia ibi nondum fuerint celebrata, & quidem cum tex. loquatur de Eccleſia non conſecrata, in qua Divina myſteria celebrantur gloſ. 1. arguit à contrario ſenſu, quod ſi adhuc ibi non ſunt Divina officia celebrata, non gaudeat privilegio Immunitatis, & rationem reddit, quia nondum plenè dedicata videtur divinis obſequijs: & cum gloſſ. videtur conſentire Abbas Antiq. *in princ.* dum ſic format caſum. Qui confugit ad non conſecratam Eccleſiam, defenditur ab illa, dummodo ibi Divina officia fuerint celebrata, & hanc partem probaſſe videtur Clemens Papa IV. qui mandavit, ut effractores Capellæ Sancti Clementis Trecen. in qua jam celebrabantur Divina, etſi nondum conſecrata eſſet, denuntiarentur excommunicati, ac ſi conſecrata fuiſſet, ut refert Hoſt. *hic ante n.* 1. *verſ. Dominus tamen Clemens*, & in c. *ult. num.* 7. *ſuprà de conſecr. Eccleſ. vel altar.*

Contrarium tamen determinat idem Hoſtienſ. hic in princ. quia ſufficit, ut locus ſit dedicatus Deo auctoritate Pontificis primarium lapidem imponentis, ut ſequentia innuunt ibi, (quia obſequijs Divinis dedicata nullius eſt temerarijs auſibus profananda) arg. c. *Ad hæc, ſupra de relig. domib.* Neque obſtant verba illa textus, In qua Divina myſteria celebrantur, quoniam exponi debent, id eſt celebrari poſſunt cùm ad hoc apta ſit, non enim tantum conſideranda eſt celebratio Divinorum, quantum dedicatio Deo ſolemniter facta, ut in tex. nec multum inſpicienda eſt celebratio Divinorum, quod patet in privato oratorio, de quo in 8. ampliatione. Inducit etiam Hoſt. quod dicam infra *in* 11. *ampliat.* de Palatio Epiſcopi, & de Eccleſia interdicta, in qua Divina officia non
9 celebrantur, ut infra *in* 2. *ampliatione.* Item ſtatuta Præfecti urbis ſalvat, ut §. *fin. inſtitut. de his, quæ ſunt ſui, vel alien. jur.* ergo fortius locus Deo dedicatus, ut *hic*, & in §. *Nullius inſtitut. de rerum diviſ.* & multò fortius etiam ſine aliqua compara-

tio-

tione ipſum corpus Chriſti, & cum Hoſtien. per omnia concordant Joan. Andr. *num. 4. verſ. in gloſ.* 1. Collecta, *nu. 1. verſ. Sufficit quod locus*, Henrich. Boich. *num. 3. in fin. verſ. Et licet.* Bernardus Butr. *num. 6.* Card. *in 1. quæſt.* Anchar. *num. 4.* Abbas *num. 5.* & Joan. de Anan. *num. 2. in fin.* Genzelin. Gulielm. de Monte Laudun. & Joan. de Lignan. in Clem. 1. *de pœnit. & remiſſ.* Covarr. *libr. 2. var. reſol. quæſt. 20. num. 4.* dicens ita frequentiure interpretum conſenſu receptum eſſe, & Remig. in *tractat. de immunit. Eccleſ. fol. 15.* ubi ſimiliter ait
10 communiter teneri, & ſequitur Jul. Clar. *in pract. crimin. § fin. quæſt. 30. verſ. Quæro ſi conſtructa.* Et ab hac opinione communi non recedas, cùm etiam ſervetur de conſuetud. ut poſt Vitalin. atteſtatur Remig. *loco citato.* Quæ conſuetudo tanquam pia ſervanda eſt, cap. *Ad Apoſtolicam, de ſimon.* cap. *Super eo, de cognat. ſpiritual.* & notant Innoc. & Hoſtien. in dict. c. *Inter alia, in verb. Ad Eccleſiam.* Pro qua etiam militat ſtringit ratio dedicationis, in qua ſola ſe fundat deciſio hujus decretalis, ut bene *hic* per Abb. *d. numer. 5. verſ. Facit judicio meo multum ratio litteræ*, & Joan. de Viſch *in tract. de immunit. Eccleſ. num. 46.* Stat igitur regula, quod Eccleſia non conſecrata gaudet privilegio immunitatis; & hæc regula ampliatur primò, etiamſi adhuc non fuerint ibi celebrata divina myſteria, ut ex dictis conſtat.

11 Ampliatur ſecundo, etiamſi Eccleſia ſit interdicta, quia nihilominus retinet hoc privilegium ad inſtar clerici interdicti, ſuſpenſi, vel excommu-
12 nicati, qui retinet privilegium immunitatis circa manuum injectionem, & circa forum, cap. *Dictum, 81. diſt.* ſecundum Goffred. & Vincent. *hic*, & concordat Hoſtienſ. *num. 3.* reddens rationem, quia Deus, in cujus honorem datur immunitas, in aliquo non delinquit, cap. *Quæſivit, de his, quæ fiunt à major. part. cap.* & ſatis affligitur ex eo, quod ſibi debitum penſum ſubtrahitur, cap. 1. *de celebration. Miſſar.* nec eſt addenda afflictio afflicto. c. *Cùm percuſſio, 7. quæſt. 1.* Quod latiùs proſequitur idem Hoſtien. *in ſumma eod. tit. § In quantum, verb. Sed numquid hoc privilegium.* & ſequuntur hic Joann. Andr. *num. 2.* Collectar. *in princ.* Butr. *num. 4.* Cardinal. *num. 5.* Anchar. *numer. 3.* Joan. de Anan. *eod. numer.* Archid. in cap. *Uxor, num. 2. 17. quæſt. 4.* Et ita ſequuntur communiter Doctores, ut dicit Abbas *hic num. 8.* & Joan. de Viſch *de immun. Eccleſ. num. 49.* Summa Angelica, *in verb. Immunitas, q. 27.* & Julius Clarus *dict. § fin. quæſt. 30. verſ. Idem dicendum eſt.*

13 Ampliatur tertiò, etiamſi Eccleſia ſit polluta, ut videtur ſentire gloſſ. 1. & Abb. *n. 6.* in c. *fin. ſupra de conſecr. Eccleſ. vel Altar.* & tenet Remig. *in tractat. de immun. Eccleſ. in 4. ampliat.*

14 Ampliatur quartò, etiam in Eccleſia deſtructa, dummodo tamen ſine auctoritate Superioris deſtructa fuerit, & ſubſit ſpes refectionis: ſecus verò ſi deſtructa eſſet Superioris auctoritate, & ſpes reædificationis non ſubeſſet, quia tunc privilegio immunitatis non gauderet: & hæc eſt communis opinio, ut atteſtatur Remig. *de immunit. Eccleſ. fol. 92. in 20. ampliat.* & Clarus *d. q. 30. verſ. Magis eſt dubium*; & pro hac diſtinctione vide quod ſcripſi poſt Innoc. in c. *Cum ex injuncto, in ult. notab. infr. de nov. oper. nunc.*

15 Ampliatur quintò, etiam in atrio Eccleſiæ ſeu porticibus Eccleſiæ adhærentibus, ut eſt text. in c. *Preſb. Faguan. 3. lib. Decretal.* *Si quis contumax*, ibi: De atrio Eccleſiæ, vel de porticibus quolibet modo Eccleſiæ adhærentibus per vim abſtraxerit, *17. q. 4.* & not. Joan. Andr. in cap. *Inter alia, num. 30. ſupra eod.* qui ex hoc infert, ut pœna inſultantis ad domum habeat locum etiam in inſultantibus ad porticum, de quo in Speculat. *de injuriis, verſ. Pone in ſtatuto*, & ſequitur Abb. *hic n. 10. verſ. Idem dic quod porticus*, & Jo. de Viſch. *de immunit. Eccleſ. n. 60.*

16 Ampliatur ſextò, ut privilegium immunitatis non reſtringatur ad portas, aut parietes, vel atrium Eccleſiæ tantùm, ſed per quadraginta paſſus in majori Eccleſia, & per 30. in capellis, vel minoribus Eccleſijs extendatur circumquaque, ut eſt diffinitum in cap. *Sicut Antiquitus*, & in cap. *Diffinivit, 17. quæſt. 4.* & utrobique notant gloſſ. Archidia. & omnes, Hoſtienſ. in cap. *Inter alia, num. 2.* & ibi etiam Jo. Andr. *num. 7.* Abb. *in ult. notab.* Felin. *n. 2.* & Marian. Socin. *num. 10. ſupra eodem.* Turrecremata in cap. *Cùm devotiſſimam, num. 4.* & ibi etiam Præpoſitus *n. 2. 12. q. 2.*

17 Cæterum quod dictum eſt de immunitate triginta paſſuum in Eccleſijs minoribus, non habet locum in Eccleſijs, ſeu capellis, quæ ſunt infra ambitum caſtellorum. Tales enim non habent immunitatem, niſi quantum tangunt parietes Eccleſiæ, cap. *Quiſquis*, & cap. *Queſti, 17. quæſt. 4.* Et eſt ratio, quia propter loci anguſtiam hoc obſervari non poteſt, cùm aliquando cœmeterium ſeu immunitas Eccleſiæ abſorbeat totum Caſtrum, gloſ. 1. in dict. cap. *Sicut Antiquitus*, Abbas *hic num. 10.* Joan. de Viſch *de immunitat. Eccleſ. numer. 57. in 8. notab.*

18 Et quamvis Archid. in dict. cap. *Si quis contumax*, dicat prædictos paſſus deſignatos eſſe pro cœmeterio; idemque videatur ſentire Abbas *hic d. num. 10.* Dum quærit an Eccleſia gaudeat immunitate, quatenus cingitur muris, & non ultra, & reſpondet hanc immunitatem habere cum ſuo cœmeterio, & Eccleſiam majorem habere circuitum quadraginta paſſuum, & capellas, vel minores Eccleſias 30. Tamen verius videtur etiamſi cœmeterium in ſpatio minori perſtringitur circa ali-
19 quam Eccleſiam, nihilominus immunitatem Eccleſiæ extendi ad ſpatium prædictorum paſſuum, dummodo infra ipſos paſſus nulla alia domus extranea, id eſt, laicorum interponatur per text. in d. cap. *Diffinivit, 17. quæſt. 4.* ſecundum Joann. de Viſch *ubi ſupra, numer. 59.* Nec obſtat text. in cap. *Quiſquis, eadem cauſ. & quæſt.* ibi, Vel domos, quæ intra præfatos paſſus fuerint: quoniam intelligitur de domibus clericorum, ut ibi notat gloſſ. *in verb. Vel domos.*

20 Non deſunt tamen qui affirment hanc immunitatem 40. vel 30. paſſuum uſu non obſervari, ut Igneus in l. 1. *in princ. num. 58. ff. ad Syllanian.* quem refert Remig. *de immunitat. Eccleſ. fol. 52. in 6. ampliation.* Clarus *in § fin. quæſt. 30. verſ. Hinc eſt*, ubi dicit non eſſe ab hac communi conſuetudine recedendum, præterquam in domibus Eccleſiæ cohærentibus. Sed certè Sacra Congregatio Immunitatis indiſtinctè ſervari jubet immunitatem per circuitum dictorum paſſuum, ſaltem in Cathedralibus, & Collegiatis Eccleſijs: & ſi qua extaret conſuetudo contraria, de illius juribus poſſet meritò dubitari per ea, quæ ſcripſi in cap. *Inter alia, n. 94. ſupra eod.*

21 Ampliatur ſeptimò, in cœmeterio: nam Eccleſia & cœ-

& cœmeterium gaudent eodem privilegio, & uno violato cenſetur & aliud violatum, ut notat Archidiac, in cap, *Si quis contumax*, per illum textum, *num.2,& 3.17,q.* 4. Facit textus in cap, *Cum Ecclesia*, ibi. In Eccleſijs, vel cœmeterijs, *ſupra eodem.* ubi gloſſ, *in verb. cœmeterijs*, ſimiliter dicit, Quæ eodem privilegio gaudent eum Eccleſiis, Ad idem c, *fin.* ibi, In ipſis Eccleſijs, vel earũm cœmeterijs *infra eod.* Unde hæc rubrica inſcribitur *de immunit. Eccleſ. & Cæmet.*

22 Hinc ſi quis ſtans extra cœmeterium trahat eum, qui ſtat intus per partem pallij, quæ manet exterius, dicitur violare immunitatem Eccleſiæ ſecundum Vincen, in *cap. ſeq.* cum quo concord: ibi Butr, *num.4.* Card. *in 1. quæſt. num 3.* & Abbas *num.10*, Nam qui & ſic traheret clericum, incideret in Canonem, ut in cap, *Nuper, infra de ſentent. excommun.*

23 Ampliatur octavo, etiam in oratorijs, quæ in domibus privatorum habeatur: nam & ipſa gaudent privilegio immunitatis, dummodo auctoritate Epiſcopi ſint conſtructa, ut tenet Vincent: hic relatus à Jo, Andr, *num. 1. in fin.* Allegat cap, *Si hoſpitale de Eccleſ. ædificand.* & ſequuntur Butr *hic num 3.* Cardin. *in 2. quæſt.* Anchar, *num. 4.* Ab-
24 bas *num.7. verſ. Utrum autem*: ubi enim intercedit Epiſcopi auctoritas, oratorium eſt publicum, & religioſum, nec poteſt amplius ad humanos uſus deputari, argum: cap, *Ad hoc, ſupra de relig. domibus*, ſecundum Abb: in cap. *ult. num. 4. de cenſib.* Et de his oratorijs vide quæ plenè notavi in cap, *In his,*
25 *infra de privil.* Secus verò ſi hujuſmodi oratoria non ſint conſtructa auctoritate Epiſcopi: & ita intelligi debent Doctores, qui ſimpliciter dicunt privata oratoria non gaudere immunitate, inter quos Goffred: hic per cap *Unicuique*, & cap. *ſeq. de conſecrat. diſt.1.* & per §. *Si quis in ſua domo*, & §. *Si vero*, in authen, *de Eccleſ. tit.* & per cap. *ult. ſupra de cenſib.* cum quo tranſit Hoſtienſ. *hic poſt princ. ver. Unde oratoria privatorum.* Henric: Boich, *num. 2. in fin.* Archid. in cap, *Uxor, num.3: 17. quæſt. 4.* Collectar, in cap. *Inter alia, num. 11. ſupra eodem*, Abbas
26 in dict, cap. *ult. num. 4. ſupra de cenſibus*, ubi ait, hujuſmodi oratoria non gaudere immunitate Eccleſiaſtica, & hanc eſſe communem concluſionem, cùm ſint loca privata: nam hodie poteſt eſſe oratorium quod cras erit camera ad voluntatem Domini: & eum ſequuntur Remig. *de immunitate Eccleſ. fol. 26. num. 10.* & Clarus *in §. fin. d. quæſt, 30. verſ. Sed quid dicendum in oratorijs*, & dicitur cenſuiſſe S, Congregatio Epiſcoporum die 27, Novembris 1617, & Sacr, Congregatio Immunitatis menſe Decembri 1631.

27 Ampliatur nonò in hoſpitalibus: nam privilegia omnia conceſſa Eccleſijs ad hoſpitalia extenduntur, l. *Omnes, Cod. de Epiſc. & Cler.* Abbas *hic num. 6.* & tenet Archid, in cap, *Diffinivit, num. 1. in verb. In loco ſancto, 17. quæſt. 4.* per authent, *de Eccleſ. tit. in princ.* & §. *Ad hoc.* Quod tamen intellige ſi auctoritate Epiſcopi ſint conſtructa: alias ſecus, ut notat Innoc, in cap. *Cum inter dilectos, num. 4. ſupra de donation.* Abbas *hic num. 7.* & in cap. *ult. num. 4. de cenſibus*, Jo, de Viſch. *de immunit, Eccleſ. num. 48. verſ. Et placet Panormitano.*

28 Ampliatur decimò in monaſterijs & domibus religioſis, ut cap. *Quiſquis in fin. 17. quæſt. 4.* ubi dicitur: Si qui monaſteria, & loca Deo dicata, & Eccleſias infringant & depoſita, vel alia quælibet exinde abſtrahunt, damnum novies componant; & immunitatem tripliciter: & velut ſacrilegi canonicæ ſententiæ ſubigantur, & notat Archid. in d. cap. *Diffinivit, num. 1. in verb. In loco ſancto, eadem cauſa & quæſt.* ubi dicit nec de hoſpitali, nec de domo religioſa quem extrahi debere, Jo. de Viſch d. *num. 48.* & patet ex *Conſtitut. 7. Gregor. XIV. de immunit. Eccleſ. in §. 2.* ibi: (Ab Eccleſijs, monaſterijs, ſacellis, domibus regularibus, locisve ſacris, aut religioſis.)

29 Ampliatur undecimò, in domo, ſeu palatio Epiſcopi, quod ſimiliter gaudet privilegio immunitatis, ut concludunt DD. per text. in cap. *Id conſtituimus*, ibi: Et ab Eccleſiæ atrijs, vel domo Epiſcopi reos abſtrahere omninò non liceat, 17. *quæſt. 4.* Et quamvis nonnulli, quos tacito nomine recenſet Innocent. in cap. *Inter alia, poſt princ. verſ. Item dicunt quidam, ſupra eod.* intelligant hoc verum eſſe ſi palatium ſit infra fines Eccleſiæ, vel infra quadraginta paſſus per cap. *Epiſcopus*, ibi Hoſpitium quoque non longè ab Eccleſia habeat 41. *diſtin.* & cap: *Epiſcopus*, ibi: Eccleſiæ, cui proximus fuit, *de conſecrat. diſtinct. 3.* & alij ut Hugo relatus à Jo: Andr. in dict. cap. *Inter alia, num. 2. in verb. Ad Eccleſiam*, dicant palatium Epiſcopi tunc ſolummodo gaudere hoc privilegio, cum in eo eſt capella: Tamen communiter tenetur illud gaudere hoc privilegio indiſtinctè, etiamſi ſit extra 40. paſſus præfinitos, in cap. *Sicut antiquitus, 17. quæſt. 4.* Et ita concludit gloſ, 1. in cap, *Id conſtituimus, eadem cauſ, & quæſt.* Cum qua concordant ibi Archid. Bellam & Turrecr, Hoſt. in dict. cap. *Inter alia, in princ. in verb, Ad Eccleſiam*, ubi hoc probat validiſſima ratione, quia aliàs palatium Epiſcopi nullum privilegium haberet: nam & domus, quæ infra prædictos fines exiſtunt, hoc privilegio gaudent indiſtinctè, ut cap. *Quiſquis, 17. quæſt. 4.* & concordant in dict. c. *Inter alia*, Collectar. *num, 10.* dicens hoc tenendum: Butr. *num. 9.* Cardinal. *num. 6.* & Abb. *num, 30.* ubi ait de hoc non poſſe dubitari:
31 & idem Abbas *hic num, 9*, ubi approbat primam opinionem gloſſæ ſimpliciter, cum text, in d. cap. *Id conſtituimus*, indiſtinctè loquatur: unde in ſimili ſecundùm eum & familia Epiſcopi gaudet privilegio fori, licet ſit ſæcularis, ut in cap. *fin.* cum ibi notatis, *de offic, Archid.* dixi in cap. *Nullus, num, 23. ſupra de for. competent.* Item cum hæc materia ſit favorabilis, non debet reſtringi text. in dict. cap. *Id conſtituimus*, ſed potius ampliari, cap. *Odia, de reg. iur, lib. 6.* Et hanc opinionem Hoſtien. eſſe communiter receptam atteſtantur Barbat. *conſ, 53. numer. 7. lib. 4.* Remig: *de immunit, Eccleſ, fol. 70. in 15, ampliat.* Covarr. *var. reſolut: lib. 2, cap, 20. num. 5. in fin.* & Clarus *in §. fin. d. q. 30. verſ, Scias etiam*, licet ſubdat eum Covarr. ſed non benè, contrariam opinionem praxi forenſi frequenti omnium uſu receptam eſſe.

32 Ampliatur duodecimò, in domibus San. R. E, Cardinalium: nam ſicut delinquentes non poſſunt extrahi ab Eccleſia, & palatio Epiſcopi, ita neque à domibus & palatijs Cardinalium; & ita hodie conſuetudo communis obſervat teſte Manfredo *in tractat, de Card. cap. 8. in 18 privil.* & Jul. Clar, *in §. final. d. quæſt, 30, verſ. Item adde.* Sic & privilegium altaris viatici Epiſcopis, & eorum Superioribus conceſſum in cap. *final, de privileg. libr. 6*, Competit etiam Cardinalibus, ut ſcripſi in cap. *Ne pro dilatione, numer, 46. de pœnis. & remiſſ.* Et

idem

idem de privil.eligendi ſibi Confeſſorem, de quo in d.cap. *Ne pro dilatione*, & ibi etiam dixi *à num. 81. uſque in fin.*

35 Verumtamen hoc debet intelligi extra urbem Romam, nam in ea hoc non ſervatur, ut atteſtatur Cardin. Tuſch. *in verb. Eccleſia, concl. 9. num. 12.* & alij hîc relao à modern, collect. *num. 13.* Extat hac de re Conſtitutio 17. Julij III. contra franchitias in Urbe retinentes in Bullar. *tom. 1. pag. 710.* Qua cavetur ut judicibus cauſarum capitalium, & quibuſcumque alijs juſtitiæ Præfectis, & miniſtris quæcumque viæ, & plateæ, ædes, & domos ad requirendos, capiendos, & debitis pœnis afficiendos facinoroſos homines diu, noctuque liberæ, & apertæ ſunt. Idque locum habeat non ſolum in Baronibus, Domicellis, Comitibus, Ducibus, & Principum Oratoribus, ſed etiam in Epiſcopis, Archiepiſcopis, Patriarchis, & S. R. E. Cardinalibus.

36 Ampliatur ultimò, etiam in palatio inferioris Prælati juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentis dummodo tamen ita ſe habeat conſuetudo. Tunc enim gaudet privilegio immunitatis, aliàs ſecus, quia dictum cap. *Id conſtituimus, 17. quæſt. 4.* loquitur de domo Epiſcopi, & non de domo Prælati inferioris. Ideoque S. Congreg. Immunitatis *die 6. Novemb. 1634.* reſolvit primum palatium Archimandritale etiam conductitium non fixum, & habens Eccleſiam conjunctam in civitate Meſſanen. gaudere immunitate Eccleſiaſtica, ſtante legitima
37 conſuetudine. Secundò, familiares Archimandritæ gaudere privilegio fori ſtante etiam conſuetudine.
38 Tertiò, Archimandritam in civitate Meſſanæ degentem poſſe Magiſtratus coercere cenſuris ob ſuam juriſdictionem turbatam: & die 27. *Martij 1645.* eadem Congregatio Immunitatis ſtetit in deciſis.

De Immunitate Eccleſiarum.

Cap. Immunitatem.

SUMMARIUM.

1 *Cœmeterium gaudet immunitate Eccleſiaſtica.*

2 *Immunitas an ſuffragetur delinquentibus in ipſa Eccleſia, & n. ſeqq. uſque in fin.*

3 *Intellectus varij hujus cap. & num. ſeqq. uſque ad n. 28.*

4 *Immunitate non gaudet committens homicidium, vel mutilationem membri in Eccleſia, vel illius cœmeterio.*

Etiam ex improviſo, & non ſub ſpe immunitatis, ſecundum opinionem, quæ hodie eſt approbata, n. 28.

5 *Immunitate gaudent indiſtinctè committentes in Eccleſia ſacrilegium, homicidium, vel aliud crimen, juxta ſecundam opinionem Goffredi: quæ reprobatur quoad homicidium, n. 6.*

7 *Ob criminis immanitatem receditur à communibus regulis juris.*

8 *Immunitate non gaudent committentes in Eccleſia adulterium, raptum, furtum, vel aliud crimen, ſecundùm aliam opinionem, & n. ſeqq.*

Quæ reprobatur n. 20. & 28.

9 *Puniri quis debet in eo, in quo delinquit, & num. 17.*

10 *Fruſtra legis auxilium invocat qui committit in legem, & n. 17.*

11 *Ratio legis ubicumque eſt generalior dicto, ad latitudinem rationis extenditur ipſa diſpoſitio.*

12 *Extenſio non fit in pœnalibus ex identitate rationis.*

13 *Fallit quando agitur de puniendis delictis.*

14 *Item fallit quando ratio eſt expreſſa in lege.*

Et quid ſi lex ſimul ſit pœnalis, & exorbitans, & minuat Eccleſiæ immunitatem, n. 31.

15 *Immunitate non gaudet ſecundum aliquos delinquens in una Eccleſia, & ad aliam confugiens.*

16 *Idem in eo, qui ſemel deliquit in Eccleſia, iterum delinquit extra Eccleſiam, & poſtea ad Eccleſiam confugit.*

17 *Immunitate non gaudent graviter in Eccleſia delinquentes etiam ſine ſpe immunitatis conſequenda.*

Contrarium n. 20. & 28.

18 *Ceſſante una ex duabus rationibus finalibus, non ceſſat legis diſpoſitio.*

19 *Sacrilegium æquè committitur auferendo de Eccleſia rem ſacram, vel non ſacram; & inter hæc nulla eſt differentia quoad immunitatem.*

21 *Peccare nemo debet ſub ſpe veniæ.*

22 *Peccatum in Spiritum Sanctum eſt peccatum obſtinationis.*

23 *Immunitate non gaudent qui ſub ſpe immunitatis in Eccleſijs delinquunt, ſecundum tertiam opinionem & n. ſeqq.*

Quæ reprobatur num. 28.

Et quando dicantur delinquere ſub ſpe immunitatis, n. 25.

24 *Delinquentes prope Eccleſiam animo ad eam confugiendi ſecundum aliquos non gaudent immunitate.*

Sed contra, n. 28.

25 *Delinquens ex prepoſito in Eccleſia præſumitur hoc feciſſe ſub ſpe immunitatis præſumptione juris, & de jure.*

26 *Subveniretur tamen ei ſi probaretur hoc non feciſſe ſub ſpe immunitatis.*

27 *Immunitate non gaudet committens homicidium, vel mutilationem membri in Eccleſia ſub ſpe immunitatis, alias ſecus, ſecundum quartam opinionem, quæ hodie reprobatur, n. ſeqq.*

28 *Homicidia, vel mutilationes membrorum in Eccleſia committens, etiam in pura rixa, & ſine ſpe immunitatis conſequenda ex Bulla Gregorij XIV. immunitate non gaudet.*

29 *Conſtitutio nova recipit interpretationem paſſivam à jure antiquo, dummodo ſit clarum, & non habent varios intellectus.*

30 *Quod multipliciter intelligitur, illius veritas ignoratur.*

IMMUNITATEM. Summatur ut dicam infrà in *3. lectura, n. 23.* & ſunt tres partes. Prima ponit dictum. Secunda rationem, ibi, *Cum in eo.* Tertia, mandatum, ibi, *Mandamus.*

1 In textu ibi, *Vel eorum cœmeterijs.* Nota non tantùm Eccleſiam, ſed etiam illius cœmeterium immunitate gaudere, Hoſt. *hic num. 1. in verb. Eccleſijs,* Anchar. *n. 2.* Abb. *n. 4.* & ſcripſi plenius in cap. *Eccleſiæ, n. 21. ſupra eod.*

2 QUÆRO generaliter an immunitas Eccleſiæ ſuffragetur illis, qui in ipſa Eccleſia delinquunt.

3 Solutio pendet ab intellectu hujus textus, qui

legitur multipliciter. Quidam enim intelligunt illi-
us deciſionem ſtrictè in caſu ſolius homicidij, &
mutilationis membri, prout ſonat littera ibi: Ho-
micidia, vel mutilationes membrorum in ipſis Ec-
cleſijs, vel earum cœmeteriis committere non ve-
rentur: & hos non tuetur Eccleſia, ut in textu. Ergo
per locum à ſpeciali, qui alia delicta ibi commit-
tunt, privilegio immunitatis juvantur: & hunc in-
tellectum tenet gloſ. ordinaria, & ſingularis in cap.
Frater, & *Coepiſcopus in verb. Ab omnibus*, 17. q. 4.
quam dicit eſſe tenendam, cùm nullum habeat
contradictorem: Ludovicus Rom. *conſ.* 234. *Ad-*
5 *vertendum, n.* 2. imò Goffred. *in ſumm. hujus tituli*,
§. *Sed quæritur*, tenet indiſtinctè, committentes ſa-
crilegium, homicidium, vel aliud crimen in Eccle-
ſia gaudere immunitate: & rationem reddit; quia ſi
Eccleſia repelleret eos, videretur eſſe auctrix ſan-
guinis; & quia Eccleſijs, & Eccleſiaſticis perſonis
Sanctitas ignoſcendi gloriam derelinquit. l. *Si quis
in hoc genus, C. de Epiſcopis, & Cler.* & cum Goffre-
do videtur tranſire Archidiaconus in d. c. *Frater*,
6 *num.* 4. Sed reſpectu homicidij, & mutilationis di-
ctum Goffredi eſt contra textum hîc: unde Car-
dinalis *n.* 2. *circa finem, verſ. Sed quia dicit*, & benè,
hoc cap. loqui ſolum in homicidio, vel mutilatio-
ne, & ideo poſſe reſtringi, ut locum non habeat in
alio caſu; ſed ſtet regula, quòd ſit locus immunita-
tis extra duos caſus, de quibus in cap. *Inter alia, ſu-
pra eodem*, ſcilicet publici latronis, & depopulatoris
7 agrorum: & ſic ait ſalvari poſſe opinionem Goffre-
di, & hanc opinionem eſſe mitiorem; pro qua fa-
cit, quia cùm hoc cap. deviet à communibus regu-
lis juris, & ſit odioſum, debet reſtringi quantum fi-
eri poteſt, & ſic non extendatur extra caſum ex-
preſſum, arg. cap. *Pœna, de pœnit. diſtinct.* 1. & cap.
Odia, de regul. jur. lib. 6. Item ab immunitate delicti
ſemper receditur à communibus regulis juris, ut in
l. *Aut facta, in fine, ff. de pœnis.*

8 Quidam verò putant hunc textum habere lo-
cum etiam in adulterio, raptu virginum, furto, &
in alijs quibuſcumque gravibus delictis; quia etſi
loquatur in ſpeciali caſu homicidij, & mutilatio-
nis membri: tamen illius ratio generalis eſt ad o-
9 mnia delicta ſaltem enormia, ut patet ibi: Cùm in
10 eo, in quo delinquit, puniri quis debeat; & fruſtra
legis auxilium invocat qui committit in legem:
non enim ad ſupplicandum debet admitti, ubi
committere ſacrilegium non expavit, ut dicitur
in d. cap. *Frater*, 17. *quæſt.* 4. & *cap. ſeq.* Et non de-
beant invenire munimen in loco, quem per ſcelus
deſpexerunt, ut in Auth. *ut lic. mat. & avia*, §. *Quia
verò ita comperiuntur.* Unde hoc cap. fuit deſum-
11 ptum: quare ſuccedit regula, quòd ubicumque ra-
tio legis, vel Canonis eſt generalior dicto, ſeu diſ-
poſito, tunc ad latitudinem rationis extenditur ipſa
diſpoſitio text. eſt in l. *Regula*, §. *final.* & ibi Bart. &
Bald. notant. *ff. de jur. & facti ignorantia*; gloſſ. in
Auth. *Caſſa in verb. Per Italiam, C. de ſacroſanct. Ec-
cleſ.* in l. 1. *in verb. Illyricanas, C. Qui mun. vel præ-
ſtat. nemin. lic. ſe excuſ. lib.* 10. & in Clem. 1. *in verb.
Præſidentes, de reſcript.* Roman. *conſ.* 174. *Ampliſſi-
me Doctor, num.* 3. & in terminis noſtris Abb. *hîc*
12 *num.* 9. *verſ. Et ſatis poſſet dici.* Nec obſtat, quòd in
pœnalibus non ſit facienda extenſio ex identitate
rationis; ſecundùm opinionem magis communem,
de qua latè per Jaſ. in l. *Cum quidam, col.* 2. *& ſeq. ff.*
13 *de liber. & poſthum.* Quoniam hoc verum non eſt
quando agitur de puniendis delictis: tunc enim
materia dicitur favorabilis, & expediens Reipubli-
cæ, l. *Ita vulneratus, ff. Ad leg. Aquilin.* & propterea
fieri debet extenſio, ut per Roman. *conſ.* 105. *Viſo
themate, num.* 3. Jaſ. d. l. *Cum quidam, in* 4. *limitat.*
14 Aym. *de antiq. tempor. in* 4. *part. num.* 96. Rurſus id
non procedit quando ratio eſt expreſſa, ut in textu
noſtro; tunc enim etiam in pœnalibus fit extenſio
in identitate rationis. Alex. in l. *Cùm mulier, in* 5. *no-
tab. ff. ſolut. matrim.* Jaſ. in d. l. *Cum quidam, in* 5. *li-
mitat.* & Aym. alios citans ubi ſupra, *num.* 107.
Quamobrem delinquentes graviter in Eccleſia in-
diſtinctè excludi ab immunitatis privilegio ſenti-
unt hîc Abbas Antiq. *in princ.* Hoſt. *n.* 1. *in ver. Ho-
micidia*, Anchar. *in* 1. *notab.* Abbas Siculus *n.* 9. *verſ.
Et ſatis poſſet dici*, Collector, *n.* 1. *verſ. Sed Hoſt.* di-
cens hoc tenere Innocentium, Hoſt. & Doctores
juris Canonici, & civilis. Raymundus *in ſumma
hujus tituli.* Jo. Monach. in cap. 2. *num.* 3. *infra eod.
lib.* 6. ubi ſic ait: (Si autem in Eccleſia, vel Cœme-
terio delinquatur, nunquam committens habet ibi
immunitatem; & cum eo ſimpliciter tranſit ibi Jo.
Andr. *num.* 4. *in verb. Exercitent.* Quinimò in hoc
paſſim omnes convenire affirmant Covarr. *var. re-
ſolut. lib.* 2. *cap.* 20. *num.* 15. *verſ. Vigeſimoprimo*, &
verſ. *Vigeſimoſecundo*: & Julius Clar. *in praxi crimi-
nal.* §. *fin. quæſt.* 30. *verſ. Item quæro*; & in ſacrilegio,
& furto in Eccleſia commiſſo tenent quidam, quos
tacito nomine recenſet gloſ. in d. cap. *Frater, in ver.
Ab omnibus*, 17. *quæſt.* 4. & contra Goffredum fir-
mat Hoſt. *hîc num.* 3. *in fin. verſ. Quid ergo.* Si quis
committat furtum in Eccleſia reddens rationem,
quia furtum numquam committitur bona inten-
tione; & cum eo tranſeunt ſimpliciter Joan. And.
num. 5. *verſ. Per prædicta patet*; & Butr. *n.* 6. *verſ. Per
prædicta*: item Hoſt. Angel. de Caſtro inter conſilia
Pauli de Caſtro ſui patris *in conſ.* 458. *Viſo caſu pro-
poſito, num.* 1. *in fin. vol.* 2. dicens textum noſtrum
habere locum non ſolùm in homicidis, & mutilan-
tibus, ſed etiam in forenſibus in Eccleſia, & ita hîc
communiter notari; & eum ſequitur Clar. *ubi ſuprà*
licèt eum aliter referat Covarr. *var. reſolut. lib.* 2. *d.
cap.* 20. *num.* 15. *verſ. Vigeſimo quinto*: & generaliter
in quocumque delicto in Eccleſia commiſſo, et-
iamſi non interveniat homicidium, vel membri
mutilatio; quicquid dixerit Cardin. contra quem
eſt communis opinio, atteſtatur Remig. *de immu-
nitat. Eccleſ. in* 3. *fallent. num.* 5. & Clar. *ubi ſuprà.* Et
pro hac opinione de jure civili eſt textus clarus in
Auth. *ut lic. matr. & avia*, §. *His quoque, verſ. Quia
verò ita comperiuntur*, ibi. (Non enim debent hu-
juſmodi perſonæ in venerabili loco munimen ha-
bere, quem ipſi per ſcelus proprium deſpexerunt:)
& infra: (Quomodo illis, qui in ipſa Eccleſia tale
ſcelus ſtuduerint perpetrare, permittimus ali-
quod auxilium ex Eccleſiaſticis terminis invenī-
re? Sed omnibus modis judicibus eos tradi, &
pœnam ſuſtinere, quâ digni ſunt, qui ſanctiſſima
loca violare præſumunt. Quis enim ibi delin-
quit, ubi ſalutem petat?) Et in homicidio, ra-
ptu virginum, & adulterio in loco ſacro commiſ-
ſis eſt expreſſum in Auth. *de mandat. princ.* §. *Neque
autem.*

15 Quod adeò verum eſt ſecundùm aliquos, ut ſi
quis in una Eccleſia delinquat, & deinde ad aliam
Eccleſiam confugiat, non defendatur ab hac ſe-
cunda Eccleſia, ut gaudeat ejus immunitate: &
eſt communis opinio, ut ait Remig. *in tract. hujus
tit. fol.* 123. *in* 11. *fallentia num.* 2. Cùm enim una ſit

per

per totum orbem univerſalis Eccleſia, cap. *Loquitur Dominus*, 23. q. 1. cum ſuis concordantibus; qui facit injuriam uni particulari Eccleſiæ, omnes offendiſſe videtur; ut per eum, quem ſequitur Clarus *in §. fin. d. quæſt. 30. verſ. Sed ſi aliquis*: & quamvis Sylveſt. *in ſumm. in ver. Immunitas, 3. q. 2. verſ. Tertium eſt*, dicat de conſuetudine apud aliquos contrarium ſervari: tamen ut ait Clar. *ubi ſup.* apud Senatum Mediolanenſem communis opinio ſervaretur in practica.

16 Quinimò ſecundùm alios, qui ſemel deliquit in Eccleſia, ſi iterum delinquat extra Eccleſiam, & poſt delictum ad Eccleſiam confugiat, non debet ejus immunitate gaudere: & ita in facti contingentia deciſum fuit per Capell. Tholoſ. ut *deciſ. 422.* Item fuit quæſitum, an ſit aliquis.

17 Procedit autem ſupradicta opinio Abbatis Antiqui, & ſequacium in quibuſcumque gravibus criminibus in Eccleſia quomodolibet perpetratis etiam ſine ſpe, & fiducia conſequendi immunitatem; quia hic textus allegat in deciſione duas rationes finales, quæ ſatis militant hoc caſu. Prima eſt, quia in eo debet quis puniri, in quo deliquit. Secunda, quia fruſtra legis auxilium invocat, qui committit in legem: quaſi dicat, ex quo deliquit in Eccleſia, & per conſequens contra Eccleſiam non debet occaſione Eccleſiæ aliquod commodum reportare. Hujuſmodi enim rationes vendicant ſibi locum etiam in eo, qui non deliquit ſub ſpe veniæ. Prima autem ratio, de qua in princ. cap. non fuit finalis, ſed impulſiva, qua ceſſante non ceſſat diſpoſitio: l. 1. §. *Sextum*, cum gloſ. *in verb.*

18 *Cauſam, ff. de poſtulan.* Et quatenus eſſet finalis, tum ex quo adſunt duæ aliæ finales, & illarum quælibet per ſe ſufficit, ceſſante una non ceſſat legis diſpoſitio, ut in §. *Affinitatis, inſtitut. de nuptiis*, ita Abb. *hic n. 8. verſ. Sed mihi non multum placet*; cujus intellectum dicit veriſſimum, & ſervandum Covarr. *var. reſolut. lib. 2. cap. 20. n. 15. verſ. Vigeſimoſecundo*, poſt Aufrerium, quem citat in allegata *deciſ.* 422. Capell. Tholoſ.

19 Rurſus etſi nonnulli reſpectu furti diſtinguant, an quis furetur in Eccleſia rem ſacram, vel prophanam, ut primus tamquam ſacrilegus non gaudeat, ſecundus verò ſic, ut noviſſimè Mar. Ital. *de immunit. lib. 1. cap. 5. §. 3. num. 75.* & Farinac. *in eodem tract. num.* 217. Tamen hæc diſtinctio non placet, quia ſacrilegium æquè committitur auferendo ſacrum de ſacro, atque auferendo non ſacrum de ſacro, ut eſt text. in cap. *Quiſquis*, 17. *quæſt.* 4. Et quamvis lex civilis dicat hoc ſecundo caſu non committi ſacrilegium, ſed furtum; ut l. *Divi, ff. Ad legem Iul. pec.* tamen illud non tenet, ut ait gloſſ. in d. cap. *Quiſquis, in verb. Non ſacrum*; Item gloſſ. *unicam in fin.* in d. l. *Divi.* Rurſus ratio, quam reddit Hoſt. videlicet quia furtum numquam poteſt fieri bona intentione, eſt nimis tenuis, ut inquit Collect. *hic n. 1. in fin.*

20 Tertij dicunt hanc Decretalem vendicare ſibi locum non tantùm in homicidio, & mutilatione, ſed etiam in alijs omnibus delictis gravibus; dummodo tamen perpetrata fuerint ſub ſpe immunitatis: & huic lecturæ ſuffragatur hæc littera, ibi. Nonnulli impunitatem ſuorum exceſſuum, per defenſionem Eccleſiæ obtinere ſperantes: nec-
21 non ibi. Qui niſi per Eccleſiam ad quam confugiunt, crederent ſe defendi, nullatenus fuerant commiſſuri. Et ſic textus loquitur de illis, qui ex induſtria ſe conferunt ad delinquendum in Eccleſia, ut ibi ſint tuti; & tales non gaudent immunitate, quia nemo ſub ſpe veniæ peccare debet, cap. *Illud, in fin. de Cler. excomm. miniſtr.* & c. *Quomodo quis, de conſecrat. diſt. 4.* Non eſt ergo his ſubveniendum, neque parcendum; quia facilitas veniæ incentivum tribuit delinquendi, cap. *Eſt injuſta*, 23. *quæſt. 4.* c. *Vt clericorum, ſuprà de vita, & honeſtat.*
22 *clericor.* Immò voluerunt quidam hoc eſſe peccatum in Spiritum Sanctum, dicente Scriptura: Maledictus homo qui peccat in ſpe. Dic tamen propriè peccatum in Spiritum S. eſſe peccatum obſtinationis, quod nec remittitur in hoc ſæculo, nec in futuro, cap. *Qualis, 25. diſt.* cap. *Sciendum, de pœnit. diſt.* 2. & hic declarat Abbas *in 1. notab.* & hunc intellectum poſuit hic Butr. *in 1. notab.* & idem Abbas in c. *Inter alia, num.* 21. *ſupra eodem*, quem dicit eſſe communem Remig. *de immunit. in 3. fallentia, n. 3.* & eum probarunt Jo. Andr. Butr. Cardin. Anchar. Imol. Abb. & Jo. de Anan. qui propterea ſic ſum-
23 mant hanc Decretalem, videlicet; Qui ſub ſpe immunitatis in Eccleſijs, vel Cœmeterijs delinquunt, immunitate non gaudent.

24 Quinimò nonnulli hoc extendunt etiam ad eos, qui prope Eccleſiam delinquunt animo ad eam confugiendi, inter quos Hoſtien. *in ſumma hujus tituli, §. in quantum. num. 8.* Anchar. *hic num. 3. verſ. Quid ergo ſi non in Eccleſia*, Henric. Boich. in cap. *Eccleſia, num. 11. ſupra eodem*; & alij quos refert. & ſequitur Remig. *ubi ſupra in 2. fallentia.* Navarr. *in manuali c. 25. n. 22. verſ. Neque qui prope Eccleſiam delinquit.* Covarr. *var. reſolut. lib. 2. cap. 20. n. 14. verſ. vigeſimo ſexto.*

25 Quòd ſi quæras quando quis dicatur delinquere in Eccleſia ſub ſpe immunitatis, ita, ut aliàs non delictum non commiſiſſet: reſpondetur, eo ipſo quod deliberatè, & ex propoſito in Eccleſia delictum committit, præſumitur ſub ſpe immunitatis hoc feciſſe: & hæc eſt præſumptio juris, & de jure, quæ non admittit probationem in contrarium; nam etſi de hoc non conſtet, & delinquens ejus voluntatis non eſſet; nihilominus locum habeat cauſæ in textu expreſſæ, ibi: Cum in eo, & ibi: Fruſtra legis auxilium, quæ finales fuerunt hujus ſtatuti. Ita notabiliter Hoſt. *hic num. 2. in verb. Quaſi*: & in ver. *Cùm in eo.* Jo. Andr. *eodem n. in verb. Nullatenus*; & *n. 5. verſ.* in gloſ. *ult.* Collect. *n. 1. poſt medium, verſ. Sed poteſt dici*, Butr. *n. 4. verſ. Quid ſi non faciat*, Cardin. *nu. 4. in 3. quæſt.* Anchar. *nu. 4.* & communiter DD. ut Abbas teſtatur *n. 8. verſ. Vide-*
26 *tur tamen poſtea dicere.* Subdit tamen Hoſt. ubi ſupra poſt Goffred. delinquenti in Eccleſia ſubveniendum fore ſi probaretur hoc feciſſe non ſub ſpe immunitatis, puta nullas habebant inimicitias, ſed ex verbis ibidem inter eos de novo ortis ad homicidia pervenerunt: & cum Hoſt. concordant Jo. Andr. *n. 2.* Butr. *n. 4. in fin. verſ. Subvenitur*, & *n. 5. circa fin. verſ. Hoſt. dicit*, & Cardin. *n. 4. in 3. q. & n. 6.* & hanc dicit eſſe communem opinionem Remig. *in tract. hujus tituli, fallent. 3. nu. 3.* quamvis, ut inquit Clarus *in d. §. fin. q. 30. verſ. Item quæro* apud Senatum Mediolani hoc non poſſet in practica obtineri; quia ſemper vidit indiſtinctè obſervari, ut qui in Eccleſia delinquit, reputetur indignus, ut ejus immunitate ſe defendat.

27 Quarti dicunt hoc cap. habere locum, prout loquitur, ſolum in homicidio, & mutilatione; non tamen indiſtinctè, ſed in eo tantùm caſu, in quo deli-

delicta hujuſmodi committuntur ſub ſpe immunitatis conſequendæ: & in hac opinione fuit Card. *hic n.6. verſ. Aut ergo*; ait enim: Aut conſtat, quod ex propoſito deliquerunt in Eccleſia ſperantes immunitatem, eò quod aliàs non erant commiſſuri: & non gaudent immunitate, ut hic. Quod tamen intellige in ſuo caſu tantùm homicidij, & mutilationis. Aut conſtat, quod aliàs erant commiſſuri: & gaudent per hanc litteram.

28 Sed hodie has controverſias omnes non obſcurè ſuſtulit Gregoriana Conſtitutio *de immun. Eccleſ.* quæ declaravit delinquentes nunquam extrahi poſſe ab Eccleſia, niſi in caſibus ibi exceptis. & inter hos recenſet committentes homicidium, & mutilationem membri in ipſa Eccleſia; nec diſtinguit an id faciat ſub ſpe conſequendæ immunitatis, an non; nec ullam reddit rationem, ſed

29 ſimpliciter, & abſolutè illum caſum excipit. Nec obſtat ſi dicatur, Conſtitutio nova ſuperveniens in materia diſpoſita per leges antiquas, quamvis generaliter loquatur, tamen recipit omnes interpretationes, & limitationes, quas materia ab antiquis legibus recipiebat, l. *in contractibus*, §. *Præterea Cod. de non numer. pecun.* Jaſon in l. *Scientiam, in princ. ff. Qui ſatis dar. cogan.* Caſtilion. dicens Doctores omnes ita tenere in *conſ.* 10. *In facto, nu.5. in verſ. Ad teſtamentum.* Unde quemadmodum hæc Decretalis, quamvis loquatur tantùm de homicidio, & mutilatione: tamen ob rationem generalem in ea expreſſam à pleriſque extenditur etiam ad alia delicta, ut dictum eſt ſupra *num.11.* Ita & Gregoriana Conſtitutio ſit extendenda. Hæc enim eſt interpretatio paſſiva, quæ in omni materia admittitur, l. *2.* & ibi Barth. *in princ. Cod. de Noxal.* l. *Juris gratiam*, §. *Si paciſcar. ff. de pactis.* Id nunquam non obſtat, nam præterquam quod hæc theorica procedit quando jus antiquum eſt clarum, & inconcuſſum, non autem quando eſt controverſum, & plures habet intellectus, prout habet hæc Decretalis, ex his, quæ notat Bart. in l. *In ambiguo. num.2. ff. de rebus dub.* & Felin. in cap. 1.

30 *circa finem de Conſtitut.* Nam quod multipliciter intelligitur, illius veritas ignoratur, ut ex Boetio dicit Baldus in l. *Nec quicquam*, §. *ubi decretum, in princ. ff. de offic. Proconſul. & Legat.* Reſpondetur ceſſare omnem difficultatem, quia Bulla Gregor. prohibet fieri extenſionem ad caſus in ea non expreſſos etiam ex identitate, vel majoritate rationis, ut dixi in c. *Inter alia, n.51. & 55. ſupra eodem.* Unde ab homicidio, vel mutilatione manifeſtum eſt hodie non poſſe fieri extenſionem ad adulteria, raptus virginum, & alia delicta in Eccleſijs perpetrata, & ſic corrigitur quod habetur in auth. *de mandato Princip.* §. *Neque autem*, & in authen. *Ut liceat matr. & aviæ.* §. *His quoque, verſ. Quia vero ita comperiuntur*: licet fortè ſecus eſſet in terminis hujus cap. ſecundum Hoſt. *hic n.1. in verb. Homicida.* Itaque remanet hodie approbata prima opinio, de qua ſupra *n.4.* ut ſcilicet non quodcumque delictum in Eccleſia patratum, ſed ſolum homicidium, & membri mutilatio excludat á privilegio immunitatis, ſive hæc commiſſa fuerint animo deliberato, & ex propoſito, ſive in pura rixa ex improviſo ſuborta, & ſive ſub ſpe immunitatis, ſive non cum Conſtitutio non diſtinguat.

31 Adde, quod cum hæc lex ſimul ſit pœnalis, & exorbitans, non debet fieri extenſio de caſu ad caſum, l. *Sed ſciendum ff. Ad legem Pompeiam, de parricid.* Item quamvis aliàs extenſio fieret, tamen fieri non poteſt ubicumque agitur de adimenda immunitate Dei ordinatione Eccleſijs attributa, ut dixi in cap. *Cùm non ab homine, n.53.54. & n.81. & 82.* poſt Aretin. *ibi n.60. & 61. ſuprà de judiciis.*

Ne Clerici, vel Monachi ſæcularibus negotiis ſe immiſceant.

Cap. Multa.

SVMMARIVM.

1 *EXempli cauſa ſunt pauca exprimenda.*

2 *Pauca dicuntur reſpectivè ſecundum ſubjectam materiam.*

3 *Conducere aliquem pretio pro aliquo ſæculari quæſtu an, & quando Clericis, vel Monachis liceat.*

4 *Contentiones, lites, & rixæ in quibus differant.*

5 *Clerici patrocinari poſſunt pro defenſione miſerabilium perſonarum, ſed tamen gratis.*

6 *Conducere res ſæcularium Clericis non licet, niſi cogente neceſſitate, & n.29. & 43.*

7 *Canonicis prohibendum ne Eccleſiæ bona conducant, & locationes ſunt irritæ.*

8 *Conductori laico ſi Clericus ſuccedat jure hæreditario, poteſt in conductione remanere uſque ad præfinitum tempus locationis.*

9 *Negotiationem etiam juſtam extra caſum neceſſitatis Clerico exercere non licet, & n.46.*

10 *Clauſula generalis ſubſequens aliquibus ſpecificatis omnia comprehendit.*

11 *Negotiatio eſt Clericis prohibita de jure Divino, & contra facientes mortaliter peccant.*

12 *Negotium, & negotiatio quid ſit.*

13 *Negotium quotuplex, & quod ſit Clericis interdictum, & n. ſeqq. uſque ad n.52.*

14 *Negotiatio alia mundialis, alia ſpiritualis, alia temporalis.*

15 *Negotium ſæculare dicitur tribus modis.*

16 *Clerici in cauſa ſanguinis non poſſunt eſſe Advocati etiam pro reo.*

17 *Cauſa matrimonij, legitimitatis, juris patronatus, decimarum, & hujuſmodi judicando tractari non poſſunt, niſi à Clericis.*

18 *Negotium ſæculare accipitur largè, ſtrictè, & ſtrictiſſime, & n. ſeqq.*

19 *Negotium ſæculare prout provenit ex carnali concupiſcentia non frænata ratione, eſt omnibus prohibitum, ſed præcipuè Clericis, & n.78.*

20 *Officium nullum Clerici poſſunt habere in republica ſæculari.*

21 *Univerſitatem ſæcularem Clerici non conſtituunt.*

22 *Laici vacare debent Reipublicæ mundanæ, Clerici verò Reipublicæ ſpirituali, & n.90.*

23 *Negotiatio propriè ſumpta in quo differat ab artificio.*

24 *Negotiatio, ſeu mercatura quamvis ſit permiſſa laicis, tamen Clericis omnino prohibetur, & nn. 51. & 59.*

25 *Artificium Clericis, & Monachis eſt permiſſum, ſi neceſſitas ſubſit, & non ſordide exerceatur, & nu. ſeqq. uſque ad n. 44.*

Cle-

26 *Clericus artificiole, vel agricultura ſibi victum paret.*

27 *Monachi S. Baſilij ex peculiari ſua regula inſtituto ad victum proprijs manibus parandum ſaltem in commune tenentur.*

28 *Et agricultura quatenus eis permittatur.*

29 *Clerici alienarum poſſeſſionum conductores, vel adminiſtratores eſſe non poſſunt avaritiæ cauſa: Secus ad ſui, & non ſuſtentationem, & n. 43.*

30 *Clerici locare poſſunt animalia, quæ habent ex decimis, vel ſucceſſione, aut aliàs ſibi data, & eorum fructus vendere, & n. 44.*

31 *Item ſi habeant paſcua poſſunt emere animalia, ut illa depaſcant ad ſuſtentationem ſuam, ſuorum, & pauperum, & n. 35.*

32 *Secus ſi emant ut tradant ad crementum.*

33 *Item ad ſui, & ſuorum ſuſtentationem poſſunt emere equi pullum nutriendum, & tabulam pingendam ut carius vendant.*

34 *Item poſſunt agros ſuos opera laicorum colere abſque reatu illicitæ negotiationis, & n. 38.*

35 *Item poſſunt pro eiuſdem cultura uſu boves, & alia animalia neceſſaria coemere, illorumque fœtus iuſto pretio, atque honeſta ratione vendere, & n. 39.*

36 *Item in terris ubi habent quercus poſſunt ſues emere, eoſque alere ac pro ſua, & familiæ ſuſtentatione vendere, dummodo ea, &c, & n. 40.*

37 *Item poſſunt arborum folia in eorum bonis exiſtentium laico concedere ad medietatem lucri ex bombicibus provenientis, & n. 41.*

42 *Item poſſunt ſuarum arborum foliis arti ſericæ operam dare pro ſua, & familiæ ſuſtentatione, cum perſonis tamen non ſuſpectis, & de licentia Epiſcopi.*

43 *Item poſſunt ob ſuam, ſuæque familiæ neceſſitatem terras Eccleſiaſticorum conducere, non autem laicorum, niſi ex mera præciſe neceſſitate.*

45 *Agriculturæ artem in agro Romano Clerici ex Bulla Clementis octavi tam per ſe, quàm per alios exercere poſſunt in caſalibus proprijs, & non conductis.*

46 *Artificiis an Clericis vacare liceat extra caſum neceſſitatis, & n. ſeqq. uſque ad n. 52.*

47 *Artificium eſt licitum Clericis, & Monachis ad victum quærendum, ad otium tollendum, ad concupiſcentiam refrænandam, & ad eleemoſynas faciendas.*

Non autem ad purum lucrum, n. 51. & n. 53.

48 *Enthuſiaſtarum error ab Auguſtino damnatus.*

49 *Manualia opera intelliguntur omnia humana officia, ſive manibus, ſive pedibus, ſive lingua fiant.*

50 *Eleemoſynam parare etiam proprijs manibus laborando tenentur ex præcepto Clerici, & laici, ut ſubveniant extremè indigenti.*

51 *Negotiatio, ſeu mercatura, nec laicis eſt licita, niſi ad aliquem finem honeſtum, vel neceſſarium.*

52 *Negotiatio aliàs licita an, & quibus modis fieri poſſit illicita, & n. ſeqq. uſque ad n. 77.*

53 *Negotiatio propter avaritiam, vel alium malum finem eſt culpa venialis, vel mortalis, prout eſt ille finis.*

54 *Negotiatio eſt opus ſervile, quod exerceri non poteſt in Dominicis, & feſtis diebus.*

55 *Niſi in nundinis permiſſis, dummodo Divina non omittantur.*

56 *Negotiationes maximè nundinarum in Eccleſijs, & cœmeterijs ſunt illicitæ.*

57 *Supellectilia in locis ſacris aſſervari non debent, niſi fortè ad tempus urgente neceſſitate.*

58 *Negotiatio redditur illicita ex loco ſuſpecto, & inhoneſto.*

60 *Negotiatio fit illicita ex materia, quæ nec per ſe, nec cum admixto poteſt eſſe utilis.*

In venenis an licita ſit negotiatio, ibid.

61 *Colores an liceat mercari ad colorandam mulierem, vel virum, & n. ſeqq.*

62 *Facies naturalis ſine peccato alterari non poteſt, & nu. ſeqq.*

63 *Opus Dei eſt quod naſcitur, Diaboli quod mutatur.*

64 *Fucatio ex ſui natura eſt illicita, & prohiberi poteſt per ſtatutum Epiſcopi.*

65 *Non tamen eſt peccatum mortale, niſi fiat propter laſciviam, vel in Dei contemptum.*

66 *Oculos ſtibio depingere non licet.*

67 *Turpitudinem corporis ex ægritudine provenientem occultare licet, pulchritudinem fingere non licet.*

68 *Mulierum honeſtus, precioſus, & placitus ornatus ſine pictura ut viris ſuis magis placeant, non reprobatur.*

69 *Sed ſi fiat ad provocandum alios ad laſciviam eſt mortale peccatum.*

70 *Si verò ex levitate, aut vanitate, non ſemper eſt mortale, ſed quandoque veniale.*

71 *Emere totum frumentum, vel merces omnes nemini licet, ut coacti alij à ſe emere, vendant ſuo arbitratu.*

72 *Tempore tamen ubertatis poteſt quis multa victualia emere, ut abundet tempore egeſtatis.*

73 *Vel ne alije poſſit vendere pretio tunc currenti, dummodo hoc faciat ne in terra ſua victualia deficiant.*

74 *Secus ſi ut vendat carius.*

75 *Societatem iniens cum negotiatore, quem ſcit malæ conſcientiæ, tenetur eam diſſolvere, ſi commodè poteſt; aliàs proteſtari debet.*

76 *Negotiationem exercens per ſe licitam, ſed ex accidenti illicitam an teneatur reſtituere lucrum inde perceptum.*

77 *Negotiatio quibus Clericis ſit interdicta, & num. ſeqq. uſque in finem.*

Quid in Clericis in ſacris, 79.

Et quid in Clericis minorum ordinum beneficiatis, n. 80.

Et quid in non beneficiatis, num. 81. & num. ſeqq. uſque in fin.

82 *Clerici minorum ordinum, ſi competens beneficium non habeant, an poſſint eſſe Advocati in foro ſæculari, & nu. 96.*

83 *Negotiatio eſt Clericis omnibus prohibita, ſi habeant unde commodè vivere poſſint, ſive ex beneficio, ſive aliunde, & n. ſeqq. uſque in fin.*

84 *Negotiatorem Clericum quaſi quamdam peſtem fuge.*

85 Nullus *eſt dictio univerſalis negativa, quæ reſtrictionem non patitur.*

86 *Venatio omnibus ſervis Dei interdicitur*

87 *Negotiatio quas ob cauſas ſit Clericis interdicta.*

88 *Clerici prima tonſura etiam non beneficiati dicuntur milites Dei.*

89 *Et coronam habent ab inſtitutione Eccleſiæ antequam eſſent tituli beneficiales.*

90 *Nec ſunt de corpore Republicæ mundanæ, ſed Eccleſiaſticæ.*

Nego-

91 *Negotiatio ut plurimum ſine mendacio, & perjurio exerceri non poteſt.*

92 *Miniſtri altaris Domini ſunt non tantùm Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi; ſed etiam inferiores Clerici.*

93 *Ordo quilibet prout eſt Sacramentum, ordinatur ad Sacramentum Euchariſtiæ, & n ſeq.*

94 *Acolythus ſuggeſta pro Euchariſtia, & calices Diaconis præparat.*

95 *Miniſteria ſacrorum Ordinum ab Oſtiariatu ad Diaconum jubentur à Concilio Tridentino exerceri per conſtitutos in dictis ordinibus.*

96 *Intellectus, cap. 1.* de poſtul.
Conditio reſpiciens unum, & determinatum finem, poteſt adimpleri per æquipollens, ibidem.

97 *Spolia ex Bulla Pii IV. fiunt de bonis Clericorum ex illicita negotiatione acquiſitis.*

98 *Spoliis ex Bulla Pii V. non ſubjacent bona Clericorum, quorum beneficia, vel penſiones non excedunt ducatos triginta, dummodo ab illicita negotiatione abſtinuerint.*

99 *Penſio non dicitur beneficium.*

100 *Spoliis ex Bulla Pauli V. non ſubjacent bona Clericorum in Urbe, vel infra decem milliaria decedentium, etiam ſub prætextu, vel cauſa illicita negotiationis.*

1 MULTA. Concilium enumerat multa
ſæcularia negotia, à quibus jubet Cle-
ricos, & Monachos abſtinere: & aliàs
non dividitur.
Nota primò, ibi, *de quibus pauca perſtringamus*:
exempli causâ eſſe pauca exprimenda, cap. *Unum
oratorium*, §. *Criminis autem appellatio*, 25. *diſtinct.*
cum aliis hîc allegatis in gloſſ. 1. & per Hoſt. *num.*
4. *in ver. Pauca perſtringamus.* Quinimò exempli
gratia ſufficit unum exprimere ut l. *Ita vulneratus*,
§. *ult. ff. Ad legit. quid*, & tamen quatuordecim hîc
2 fuerunt expreſſa: & ſic nota quatuordecim poſſe
dici pauca, ſecundùm Hoſt. *ubi ſuprà*, & Jo. Andr.
num. 5. *in ver. Pauca*; ſed dicendum eſt ſecundùm
Abb. *in 1 notab. ver. Pauca*, hîc fuiſſe poſitum re-
ſpectivè ad negotia ſæcularia quæ ſunt innumera.
Unde reſpectu ipſorum, & pro ſubjecta materia,
congruè quatuordecim pauca dici poſſunt: nam
reſpectivè etiam viginti quatuor millia dicuntur
pauca, ut in cap. *Diſciplina*, 45. *diſtinct.* & adde quod
de hac dictione ſcripſi in cap. *Ut juxta, num. 32. de
offic. Ordin.*
3 Secundò nota ibi, *pro ſæculari quæſtu*: non eſſe
licitum Clericis, vel Monachis pretio quemquam
conducere pro aliquo ſæculari quæſtu, ut in littera;
ſed gloſſ. *in ver. Conducere*, intelligit, & benè hoc ve-
rum eſſe, ſi fiat conductio ad peccandum, quod
non licet etiam ſæcularibus, ut cap. *Si ad peccatum*,
22. *q.* 4. Vel ſi fiat pro quæſtu ſæculari Clericis pro-
hibito, quod ſimiliter nec per ſe, nec per alium li-
cet, cap. *Negotiatorem*, & cap. *Fornicari*, 88. *diſt.*
idem Hoſtien. *hic num. 5. in ver. Conducere*: aliàs li-
citè conduci poteſt Sacerdos, vel illius opera, ut c.
ult. infrà, Ne Præl. vic. ſuas, niſi ſit Prælatus, cap. 1. &
2. *eod. tit.* ſecundùm Vincent. & Tancred, cum qui-
bus hic tranſit Jo. Andr. *n.* 2.
Tertiò nota ibi, *Contentiones*: differentiam in-
4 ter contentiones, lites, & rixas: nam contentio-
nes conſiſtunt in verbis; lites in indiciis; rixæ in
factis, & percuſſionibus ad invicem, ſecundùm
Petr. de Sampſone, & Abb. Antiq. *hic in princ.* Jo.
Andr. *num.* 2. Butr. *num.* 3. & Abb. Sicul. *num.* 4.
Qui tamen addit lites referri poſſe ad contentio-
nes etiam extrajudiciales, ut in cap. *Sæpè, in fin. de
appellat.*
5 Quartò nota ibi, *orphanorum, & viduarum*.
Clericos poſſe patrocinari pro defenſione miſera-
bilium perſonarum, ut hîc, & in cap. 1. *ſuprà de po-
ſtulan.* Hoc tamen debet gratis præſtare, quia id
eis permittitur tantummodo ex pietate, ut in
cap. *ultimo, eodem tit.* ſecundùm Petr. *hic* Joan.
Andr. *num.* 2. Anchatan. *num.* 3, & Abb. *num.* 4.
Et hinc collige orphanos, viduas, & alias perſo-
nas miſerabiles eſſe ſub protectione Eccleſiæ, ut
hîc notat gloſ. in figuratione caſus, de quo dicut
ſcripſi latiſſimè in cap. *Significantibus, ſuprà de offic.
Deleg.*
6 Quintò nota ibi, *Conductores*. Clericis non eſſe
licitum res ſæculares conducere, ut hîc eſt expreſ-
ſum, & in cap. *Credo*, & cap. *Cyprianus*. 21. *quæſt.* 3.
& in Auth. *de ſanctiſſ. Epiſc.* §. *Aliam*: niſi neceſſi-
tate cogente, ut notat gloſſ. *in Summa*, 21. *quæſt.* 3.
& cenſuit Sac. Congregatio Concilii, ut dicam in-
fra *n.* 43.
7 Quæ amplius cenſuit prohibendos eſſe Cano-
nicos ne Eccleſiæ bona conducant; tum quia ne-
gotiarentur lucri causâ; tum quia diſtraherentur
à ſervitio Eccleſiæ; & locationes factas eſſe irritas.
8 Si tamen Clerici jure hæreditario ſuaderent con-
ductori laico, poſſent in conductione remane-
re uſque ad præfinitum tempus locationis, argum.
text. in l. *Decurio. ff. de Decur.* ubi notabiliter ſic le-
gitur; Decurio, qui prohibetur conducere quæ-
dam, ſi jure ſucceſſerit in conductione, remanet
in ea, quod & in omnibus ſimilibus eſt obſervan-
dum; & ita hic tenent gloſſ. *in ver. Conductores*,
Hoſt. *num. 7. in eodem ver.* Jo. Andr. *num. 5. in gloſſ.
Si tamen*, Butr. *n. 4. verſ. Quæro*, prohibentur, An-
char. *n.* 6. & Abb. *n.* 8. Ad idem text. in l. 1. §. *Sed et ſi
jure hæreditario*: & quod ibi notat Bart. *n. 1. ff. ad
leg. Cornel. de falſ.*
9 Sextò nota ibi, *Nec tamen juſtum negotium*.
Clerico non licere extra caſum neceſſitatis etiam
juſtam negotiationem exercere: concordat cap.
Fornicari, 88. *diſtinct.* & notat Abb. *hic n.* 6. In caſu
autem neceſſitatis licet, ut hîc eſt expreſſum. Sed
hoc intellige cùm operatur propriis manibus, ſeu
emit materiam, ut eam reducat ad aliquam for-
mam, ut cap. *Si Clericus victum*, 91. *diſt.* cap. *Num-
quam, de conſecr. diſt.* 5. & hic declarant Butr.
num. 2. & Abb. *d. num.* 6. & idem Abbas in cap. *Se-
cundum, num. 1. infra eodem*, & Sylveſt. *in ver. Cleri-
cus*, 3. *n. 1. verſ. Igitur clerico negotiari non licet*, & Re-
doan. *de ſpol. quæſt. 2. n. 45. & ſeq.* & latius dicam in-
fra *n.* 6.
10 Septimò nota ibi, *ecce talia, & his ſimilia*, argu-
mentum optimum, quod aliquibus ſpecificatis
generalis clauſula ſubſequens omnia compre-
hendit: ad hoc cap. *Qui ad agendum, de Procur.
lib. 6.* & notant *hic* Hoſtien. *num. 7. in verb. Ecce ta-
lia*, Jo. Andr. *num.* 4. & Anchar. *in 7. notab.* Facit
cap. *Sedes, ſuprà de reſcript.* & cap. *unic. de Com-
mod.*
Ultimò nota ibi, *de quibus ait Apoſtolus*: nego-
11 tiationem eſſe Clericis, & Monachis prohibitam
ſecundùm verbum Apoſtoli, & ſic de jure Divino,
cap. *Sunt quidam*. 25. *quæſt.* 1. & conſequenter
contrafacientes mortaliter peccare, cap. *Quiſquis*

præ

præceptis,14,*quæſt*,1.cap,*Quæ contra mores*,8.*d.di-*
ſtinct.d.cap.*Sunt quidam*,cap. *final. ſupra de con-*
*ſuetud.*dixi in c. 1: *numer*,42,*de treug. & pace*, Sed
etſi hoc eſſet ex lege poſitiva,tamen cum Conci-
lium hic procedat prohibendo, & reſiſtendo, ut
paret ibi,*omnino contradicimus*,utique illius tranſ-
greſſio eſt culpa lethalis, ut notat Archid. in cap,
Deteſtanda,num. 4. de conceſſ, præbend, libr, 6. Et
ſcripſi plenè in dict.cap.1,*num*.22, poſt Hoſtienſ.
ibi,*num.7, & 9.in verb,Periculo*, & Abbas in 2,
notab. Et confirmatur quia clerici negotiatores,
ſi moniti non deſtiterint, ſunt excommunicandi,
ut in cap.*Secundum infra eodem*.Excommunicatio
autem non fertur niſi pro mortali peccato,c. *Ne-*
mo Epiſcoporum, 11.*quæſt*,3. Et ita per hanc ratio-
nem clericum negotiatorem mortaliter peccare,
poſt Petr.de Palude & S.Antonin.tradit Sylveſter
in verb,Clericus,3.*n*.3.

12 Venio ad quæſtiones, Et primo QUÆRO,
quid ſit negotium,ſeu negotiatio:Breviter Iſidoro
authore *in lib*.18,*Etimol,cap*,15, Negotium dictum
eſt, quaſi negans otium, ut refertur in cap. *Forus*,
§.*Negotium*,& ibi gloſſa *in verb,Negotium, de ver-*
borum ſignificat, Unde ex ipſa vi nominis impor-
tat privationem otij, & ſignificat actum omnem,
cui otium repugnat,& in communi diffinitur eſſe
actus humanus practicus, qui vulgò exercitium
dicitur, ſecundum Sylveſt. *in verb, Negotium in*
princip,Specialiter autem ut nunc principaliter in-
tendimus,eſt commutatio, vel permutatio lucra-
tiva,id eſt ad lucrum ordinata, ut idem Sylveſter
diffinivit *ubi ſupra*. nec differunt negotium,& ne-
gotiatio ſecundum eum,niſi tanquam concretum
& abſtractum,ſicut juſtum,& juſtitia,æquum, &
æquitas,Unde negotium, & negotiatio promiſcuè
uſurpantur, ut in l, 3, *ff, de negot, geſt*. cum ſimil,
Aliàs tamen negotium in cauſis,negotiatio in com-
mercijs, dicitur,ut legitur in dict. cap. *Forus*,§,
Negotium.

13 Secundò QUÆRO Quotuplex ſit negotium.
& quod ſit Clericis interdictum.

Tametſi negotia ſint innumera,cùm plura ſint,
quàm vocabula,ut l. *Natura,ff.de præſcript. verb.*
& hic per Joann.Andr. *num*.1. *in verb. Negotia.*
14 tamen ad certa genera reducuntur,Unde S. Anto-
nin.in *3.part.tit.1,cap,16,ante* §.1. *verſ, Sciendum*,
dixit triplex eſſe genus negotiationis, Prima eſt
mundialis,& ſcelesta, & ideo cavenda. Secunda
ſpiritualis, & honeſta, & ideo exercenda, Tertia
temporalis,& modeſta,& ideo permittenda: & u-
15 numquodque membrum latè proſequitur. Sed
quod pertinet ad ſæcularia negotia,de quibus agi-
tur in hoc cap.& *infra eodem per tot*.Innocent *hic*
in princ.& poſt eum Hoſtienſis *numer*.2. & Joan.
Andr.*ſupra in rubr. eod. num.* Dixerunt negotium
ſæculare dici tribus modis.Primo enim dicitur ſæ-
culare negotium quilibet actus ſæcularium re-
rum,de quibus hic plures enumerantur: & ab his
ſi ſint illicita,& turpia,proculdubio clerici omnes
abſtinere debent. Secundo negotium ſæculare
dicitur judicium de rebus ſæcularibus:& hoc tra-
ctare poſſunt Clerici omnes inter clericos tan-
tùm,ut cap. *Sicut enim*, §,*Ex his*. 11,*quæſt*,Ter-
16 tio dicitur ſæculare negotium quod eſt ſæcula-
rium hominum,& inter ſæculares:& ex his nego-
tijs aliqua ſunt criminalia, aliqua civilia : crimina-
lia ubi agitur de ſanguine, ſunt clericis interdi-
cta, cap. *Sententiam infra eodem*. adeo ut nec
reo poſſint eſſe Advocati,ut notatur per Hoſtien.
in cap.*Ad audientiam*,§,*fin.infra de homicidio*, Ex
17 civilibus verò aliqua ſpectant ad forum Eccleſiæ
tantum,ut cauſa matrimonij,& legitimitatis, c,
Tuam,ſupra de ord,cogn.cap.*Lator, infra Qui fil.*
ſint legit. Juris patronatus:cap,*Quanto,ſup.de jud.*
Decimarum.c. *Quoniam*,& c. *A nobis,de decimis*,
& talia judicando tractant clerici tantum, & non
alij,ut in juribus præalleg, Aliqua verò ſunt prin-
cipaliter de foro ſæculari: & in his non licet cleri-
cis ſe immiſcere, niſi in caſibus, ut notatur in cap.
Cum ſit generale,& cap. *Ex tenore, ſupra de foro*
competent. Alio modo ſæcularia negotia diſtinxit
gloſſa *in Summa*, 21. *quæſt*.3. quæ judicio Abbatis
ſupra in rubr.ante med. Materiam plenè evacuat,
18 Sed ipſe Abbas ibi utitur alia diſtinctione:nam ſe-
cundum eum ſæculare negotium ſumi poteſt largè
& ſtrictè. Et quidem largè dicitur ſæculare nego-
tium quidquid provenit ex carnali concupiſcen-
tia non ſubjecta fræno canonis : & hoc innuit
littera huius textus *in princ*. Dicitur autem nego-
tium ſæculare,quia per illud omnino vivitur ſæcu-
lariter,id eſt ſecundum ſæculum, & mundum, ſeu
carnem,non autem ſecundum Deum & ſpiritum:
19 & hæc prohibentur etiam laicis,ut patet ex mul-
tis, quæ hic enumerantur, ſed præcipuè clericis,
Strictè verò accipitur ſæculare negotium, ut com-
prehendat quidquid pertinet ad rempublicam
mundanam,& ſæculares homines; & hoc quam-
vis permiſſum ſit laicis, tamen clericis eſt interdi-
20 ctum,ut cap.*Fornicarij*,88.*diſt*,& l. *Placet,Cod,de*
Epiſcop, & Cler,ubi clerici nihil commune habe-
re dicuntur cum publicis actionibus, vel ad Cu-
riam pertinentibus,cujus corpori non ſunt annexi.
Atque ita nullum officium poſſunt habere in Re-
publica ſæculari,ut ibi probatur, & in hoc cap.&
in cap,*Reprehenſibile*,23.*quæſt*.8.& cap,*Eos*,23.*qu*.
3.& notat Anchar;in cap,*Sicut te,num.1.ver.Quæ-*
ro gloſſ.infra eod.& adde Innocent,in cap. *Dilecta*,
21 *num.9.de exceſſib.Prælat*.ubi ait clericos non con-
ſtituere univerſitatem ſæcularem;unde vacare de-
bent Reipublicæ ſpirituali, laici verò reipublicæ
22 temporali,arg.c.*Duo ſunt genera*,1.*q*,1.cap.*Conve-*
nior,& d,cap.*Reprehenſibile*,23.*q*.8.ca. *Duo ſunt*,
96.diſt.& c.*Solitæ,de major.& obedient*. Confert
textus in l. *Conſulta Divalia,C.de teſtam*. ubi ſcri-
ptum legitur abſurdum eſſe ſi promiſcuis actibus
rerum turbentur officia,& alij creditum alius ſub-
trahat,& præcipuè clericis, quibus opprobrium eſt
ſi ſe peritos velint diſceptationum forenſium o-
ſtendere; ſequitur ſupradictam diſtinctionem Syl-
veſter *in verb.Clericus*,3.*num*.1. Sed illi addit ter-
tium membrum,quod Abbas omiſerat. Dicit e-
nim ſæculare negotium tertio loco ſumi ſtrictiſſi-
23 mè pro exercitio mercatoris, ſeu negotiatoris, de
quo loquitur textus in cap.*Forus, de verb.ſignif.*
ibi,(Negotiatio in commercijs dicitur,ubi aliquid
datur ut majora lucrentur.)

Sed ego hoc tertium genus negotij ſæcularis ſub-
diſtinguo in duas ſpecies, videlicet in negotiatio-
nem propriè ſumptam, & artificium de quibus
Gratianus diverſas conſcripſit diſtinctiones, nam
de negotiatione egit in *diſtin*. 8. de artificio verò
in diſt.91, quas ſpecies non obſcurè diſtinxit S,Th,
in 2.2.q.187. Nam de negotiatione formavit arti-
culum ſecundum,An liceat Monachis negotiari,
de artificio verò articulum tertium,An Monachi
teneantur proprijs manibus laborare, negotiatio

propriè dicitur cum emitur res,ut omnino integra, & immutata carius vendatur, ita ut ex ſola tranſmutatione de perſona in perſonam ſequatur lucrum.

Artificium verò dicitur,cum emitur res,ut inde habeatur materia ad operandum proprijs manibus,eamque reducendi ad aliam formam: habetur in c. *Ejiciens*,88.*diſt.*ubi dicitur: (Quicumque enim comparat non ut ipſam rem integram, & immutatam vendat, ſed ut materia ſibi ſit inde aliquid operandi,ille non eſt negotiator:qui autem comparat rem,ut illam ipſam integram, & immutatam dando lucretur, ille eſt mercator, qui de templo Dei ejicitur.) Hæc ibi, & notant gloſſ. Butr: Abb:& alij proximè citandi, & Anchar in c. *Secundum inſtituta,in* 1.*notab.infra eod.*

24 Negotiatio propriè ſumpta quamvis ſit permiſſa laicis, tamen Clericis, & Monachis omninò prohibetur, ut *hic*,& 88.*diſt.*per totam; & præſertim in c. *Fornicari*, ubi dicitur: Antequam quis eccleſiaſticus ſit, licet ei negotiari, facto jam non licet, & notat gloſſ.1.in c. *Canonum*,14 *q*,4. Butr. *hic num.*2.*verſ.Solutio*,& Abbas *n.*6.*verſ.Intellige*, & *num.*10.*verſ.Sed illicitum eſt*,Sylveſt.r *in ver. Clericus*,3 *n.*1.*verſ.Tertio adde*,& *n.*2.& Tabien.
25 ſimiliter *in verb.Clericus*.3.*verſ.Tertio*. Artificium verò ſi neceſſitas ſubſit proculdubio Clericis, & Monachis eſt permiſſum:unde in c. *Clericis*, *il*
26 1.91.*diſt.*ſic legitur, Clericus victum, & veſtimentum ſibi artificiolo, vel agricultura abſque officij ſui detrimento paret & in *cap.ſeq.*Clericus quantumlibet verbo Dei eruditus artificiolo victum quærat. Unde ibi præcipitur, ut omnes Clerici, qui ad operandum invalidi ſunt, & artificiola, & litteras diſcant; & de Monachis Hieronymus *ad Ruſticum Monachum de vivendi forma*: (Cur, inquit, tu muſus tuos ceſſura non præparas? Vel fiſcellam texe junco, vel caniſtrum lentis plecte viminibus: ſarriatur humus; areolæ æquo limite dividantur, in quibus cum oleorum jacta fuerint ſemina, vel plantæ per ordinem poſitæ, aquæ ducantur irriguæ.) & infra: (Inſerantur infructuoſæ arbores gemmis, vel ſurculis, ut parvo poſt tempore laboris tui dulcia poma decerpas. Apum fabricare alvearia, ad quas te mittunt Salomonis proverbia, & Monaſteriorum ordinem ac regiam diſciplinam in parvis diſce corporibus: texantur & lina capiendis piſcibus: ſcribantur libri, ut & manus operetur cibum & animus lectione ſaturetur.) Hæc Hieronymus & refertur in cap. *Nunquam.de conſecr.diſt.*5.& ibi immediatè ſubnectit: (Ægiptiorum Monaſteria hunc morem tenere, ut nullum abſque operis labore ſuſcipiant.)

27 Hodie in diœceſi Hiſpalenſi Monaſteria Eremi del Tardon Ordinis S. Baſilij ſervant hoc laudabile inſtitutum vivendi ex labore manuum ſuarum, de quibus Clemens VIII. in ſuis litteris ſub datum Tuſculi ſub annulo Piſcatoris die 23. Septembris 1603. Pontificatus ſui anno duodecimo, *c.*4. ſic ait (Quærendi victus ſolertia (ut verba S. Baſilij de Inſtitutionibus Monachorum ſermone 1. referamus) his qui in hujuſmodi vitæ genere degant, ea maximè conveniens judicanda eſt, quæ præſcripta eſt ab Apoſtolo, nimirum ut manibus laborantes panem ſuum honeſtè manducent, ex quo & alijs dicti Patris locis declaramus Monachos Sancti Baſilij ex peculiari ſuæ regulæ inſtituto ad victum proprijs manibus parandum, ſaltem in communi teneri. Atque ita juxta præſentis reformationis ſtatuta jubemus obſervari in illis artibus quam etiam S. Baſilius concedit, præcipuè quæ intra domum exerceri poſſunt, velut texendi, plectendi, ſuendi, ſarciendi, & alijs ſecundum locorũ
28 & temporum exigentiam. Cum autem S. Baſilius agriculturam, quia ea faciliimè res ad uſum neceſſariæ haberi poſſunt, concedat, modò ea, neque à vicinis, neq; ab accolis tumultus afferat, aut turbas nos eandē ad frumentũ, vinũ, mel, oleũ, & cæteros agri fructus comparandos permittimus.) Hæc ibi.

29 Similiter clerici poſſunt recipere poſſeſſiones excolendas ad quartam, vel quintam partem, & hujuſmodi, aut eas conducere ad ſuſtentationem ſui & ſuorum, arg. c. *Pervenit*,86.*diſt.* ubi Clerici & Monachi prohibentur propter turpis lucri gratiam alienarum poſſeſſionum conductores eſſe, vel ſubſtantiarum ſæcularium gubernationes ſuſcipere avaritiæ cauſa: ubi gloſ. ponderans verbum *Avaritia*, dixit: nam propter neceſſitatem bene poſſunt, ut cap.91.*diſt.*& tenent Hoſt. Abb. & alij in c. *Secundum in fin.eod.*quos ſequitur Sylveſt. *in ver. Cler.*3.*n.*2.*verſ.Poteſt etiam recipere poſſeſſiones.*

30 Rurſus poſſunt locare animalia, ut oves, & boves; ſcilicet ſi habeant ex decimis, vel ſucceſſione aut aliàs ſibi data: Aut ſi habeant paſcua multa, &
31 emant animalia, ut illa depaſcant, ad ſuſtentationem ſuam: ſuorum, & pauperum. Secus ſi emerent, ut traderent ad crementum, vel aliud agerent in
32 fraudem negotiationis: ut poſt gloſſam præallegat. Raymund, & Summ, Confeſſ. tradit Redoan. *de Spol.quæſt.*2.Sylveſt. *dict.num.*2.*verſ. Poteſt etiam*
33 *locare*, ubi etiam addit licere Clericis, ſcilicet ad ſuſtentationem ſui, & ſuorum rem emere, eamque melioratam carius vendere, puta equi pullum nutriendum, vel tabulam ut imaginem pingat, quia in talibus non eſt negotiatio propriè, ſed artificium ut notatur in cap. *Canonum*, in gloſſa *num.*14.*qu.*4.& in cap. *Nunquam, de Conſecrat. diſtinct.*5. per Archid. in cap. *Clericus victum*,91.*diſt.* & Jo. Friburg. *In Summa Confeſſ. libr.*2.*tit.*7.*quæſt.*41.&
34 *tit.*8.*q.*2 & 3. Quæ omnia comprobantur ex infraſcriptis reſolutionibus S. Congregationis Cardinalium Tridentini Concilij Interpretum me Secretario editis; videlicet Presbyteri, & Clerici Terræ Maidæ Neocaſtren. Diœceſis, qui ut plurimum ob loci, perſonarum, ac temporum qualitatem aliaquam ex infraſcriptis rationibus ad neceſſariam ſui & familiæ ſuſtentationem coguntur quærere, ad obviandum vexationibus Commiſſariorum, petunt ut declaretur an liceat eis hæc facere abſque reatu illicitæ negotiationis.

Primò, An liceat eis terras patrimoniales, & beneficiales per laicos colere?

35 Secundò, An pro neceſſario culturæ uſu poſſint emere boves, & alia animalia, & fœtus illorum vendere?

36 Tertiò, An ij, qui in proprijs terris habent quercus, & caſtaneas, quarum fructibus ſues veſcuntur, poſſint ſues emere, eoſque alere, & pro familiæ ſuſtentatione vendere.

37 Quartò, An ijdem Clerici cum folijs ſuarum arborum poſſint in proprijs ædibus arti ſericæ operam dare, vel idem opus alteri ad medietatem committere, ut in illis partibus fieri conſuevit.

38 Sacr. Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini interpretum ad primum cenſuit licere Clericis agros beneficiorum, & patrimoniorum

ſuo-

Digitized by Google

ſuorum opera laicorum colere abſque reatu illici-
tæ negotiationis.

39 Ad ſecundum, poſſe ſimiliter Clericos pro e-
juſdem culturæ uſu boves, & alia animalia neceſ-
ſaria cœmere, illorum fœtus juſto pretio, atque ho-
neſta ratione vendere, nec propterea eos prohi-
bitæ negotiationis prætextu vexari poſſe, aut
debere.

40 Ad tertium itidem, poſſe pro ſua, & familiæ ſu-
ſtentatione, dummodo tamen in emendis, alendis
ſeu diſtrahendis ſuibus nihil ſordidum, aut inde-
cens ordini clericali exerceant.

41 Ad quartum, licere Clerico arborum in proprijs
bonis exiſtentium folia alicui laico concedere eo
pacto, ut lucrum, quod ex bombicibus proveniet,
inter utrumque dividatur, ac pariter eidem licere
42 earundem arborum folijs per ſeipſum, abſque of-
ficij ſui dumtaxat detrimento, ac pro ſua, & fami-
liæ ſuſtentatione arti ſericæ operam dare, dum ta-
men in artificio hujuſmodi perſonas non ſuſpectas
adhibeat, & quoad hoc Epiſcopi licentiam, quæ
gratis detur obtineat.

43 Sed & poſtea, id eſt die 21. Auguſti 1627. ad
exemplum prædictarum declarationum eadem
S. Congregat. cenſuit Clericos pauperes ob ſuam
ſuæque familiæ neceſſitatem poſſe terras eccleſia-
ſticorum conducere abſque reatu illicitæ negotia-
tionis: bona verò laicorum non poſſe, niſi ex me-
ra præciſè neceſſitate.

44 Item cenſuit poſſe retinere, & locare boves, o-
ves, & alia animalia; quæ habent ex ſucceſſione,
vel decimis, nec non fructus illorum vendere abſ-
que crimine illicitæ negotiationis.

45 Porrò in territorio, & diſtrictu Urbis, necnon
in Latij, Campaniæ, & Maritimæ Provincijs ex
Bulla Clementis VIII. *Inter multiplices*, §. 5. *in
Bullar. tomo 3. pag.* 102. Clerici in caſalibus tamen
proprijs, & non conductis, poſſunt artem agricul-
turæ per ſeſe, vel alios exercere, & exerceri facere,
nec eis, vel eorum hæredibus per Cameram A-
poſtolicam, ſeu illius miniſtros objici, aut impu-
tari poteſt, quod illicitam negotiationem fecerint,
aut ſpolijs ſubjaceant; & ars prædicta ipſis Cle-
ricis in eorum caſalibus licita, & permiſſa de-
claratur.

Ex prædictis liquet Clericos poſſe dare operam
negotiationi illius ſpeciei, quæ dicitur artificium,
& proprijs manibus laborare, ſi ſubſit neceſſitas,
& in hoc conveniunt omnes, dummodò nihil ſor-
didum exerceant, per ea quæ leguntur, & notan-
46 tur in Clem. 1. *de vita, honeſtate Clericorum*. Sed
dubium eſt numquid eis hoc liceat ceſſante neceſ-
ſitate: Affirmat S. Antonin. *in 3. part. tit. 13. cap.* 2. §.
2. Dum tamen propterea non deſint ab officio
divino, ut 91. *diſtin.* per totam, & cap. *Numquam,
de Conſecrat. diſt.* 5. Sequitur noviſſimè Prax. Epi-
ſcopalis, *cap. 63. de cler. negotiat. num.* 3. & videtur ex
mente gloſſæ in c. *Canonum*, 14. *quæſt*, 4. nam cùm
text. ibi dicat: Quicumque in Clero eſſe voluerit e-
mendi vilius, vel vendendi carius ſtudio non uta-
tur. gloſ. exponit verbum, *vendendi*, (Scilicet in ea-
dem forma, ſed in rudi materia poſſunt emere co-
rium, & chartas, & inde facere ſotulares, & libros
ut c. 1. 21. q. 1. & ca. *Clericus*, 91. *diſt.* nec eſt nego-
tiatio, ſeu artificium.) Hactenus verba gloſſæ, quæ,
ut vides, ſe non reſtringunt ad caſum neceſſitatis.
Sed in oppoſitum videtur hoc capitulum, ubi ju-
ſtum negotium non eſſe Clericis contradicendum
propter neceſſitatem; & juſtum negotium expo-
nitur, ſcilicet artificium operando proprijs mani-
bus, prout exponunt Butr. Abb. & Sylveſter ſupra
citati in 6. *notab.* Item contra videtur textus in d.
cap. *Clericus victum*, 91. *diſt.* ubi permittitur Cleri-
co victum ſibi quærere artificiolo abſque officij
ſeu dumtaxat detrimento; & ita ad hoc duo re-
quirit, videlicet ut victum paret, & ab officio
non deſit. Obſtant etiam ſupraſcriptæ reſolu-
tiones Sacr. Congregationis, quæ non concedunt
Clericos poſſe artificio vacare, niſi ob ſuam, vel
ſuorum neceſſitatem.

47 Sed ego materiam altiùs exordiendo, ex mente
S Thomæ in 2. 2. *quæſt art.* 3. aſſero, laborem ma-
nualem ad quattuor ordinari. Primò, & principali-
ter ad victum quærendum unde primo homini
dictum eſt: *In ſudore vultus tui veſceris pane tuo.*
& in Pſalmo 127. *Labores manuum tuarum, quia
manducabis.* & ſecundum hoc dubitandum non
eſt, quin Clericis, & Monachis liceat operari ma-
nibus proprijs. Ait enim Apoſtolus Actor. 20. *Ad
ea, quæ mihi opus erant, & his, qui mecum ſunt,
miniſtraverunt iſtæ*: & habetur tranſumptivè in
cap. 1. *in fin. 21. quæſt.* 1. & in cap. *Cum Apoſtolus,
ſupra de Cenſibus*, & fuſiùs oſtenſum eſt ſupra *nu.*
48 25. Unde error Enthuſiaſtarum dicentium nul-
lum laborem manuum Monachis eſſe licitum,
etiam ſuſtentandæ vitæ cauſa; ſed orationi ſem-
per illis eſſe inſiſtendum; meritò damnatur ab Au-
guſtino *in lib. de Oper. Monach.* nam in principio
illius libri teſtatur ſe ibi loquuturum contra hujuſ-
modi errorem, qui Carthagine oriebatur. Sub o-
49 pere autem manuali intelliguntur omnia humana
officia, ex quibus homines licitè victum lucran-
tur ſive manibus, ſive pedibus, ſive lingua fiant.
Cùm enim manus ſit organum organorum, per o-
pus manuum omnis operatio intelligitur, de qua
aliquis licitè poteſt victum lucrari, ut per D. Tho.
d. art. 3. in corp. verſ. Secundum tamen.

Secundò, labor manualis ordinatur ad tollen-
dum otium, ex quo multa mala oriuntur; unde
dicitur Eccleſ. 33. *Mitte ſervum tuum in operatio-
nem ne vacet, multam enim malitiam docuit otio-
ſitas.* Et ad hunc finem ſimiliter certum eſt licere
Clericis, & Monachis operari manibus proprijs:
unde Hieronymus *ad Ruſticum Monachum*: (Fac,
inquit, aliquid operis, ut ſemper te Diabolus in-
veniat occupatum,) ut refertur in c. *Numquam, de
Conſecr. diſt.* 5.

Tertiò ordinatur labor manualis ad concupiſ-
centiæ refrænationem in quantum per hoc mace-
ratur corpus, unde 2. ad Corinth. 6. *In laboribus,
in jejunijs, in vigilijs, in caſtitate*: & eodem modo
ſecundum hoc Clericis, & Monachis labor ma-
nualis proculdubio eſt laudabilis: unde in Mona-
ſterijs Ægypti nullus ſuſcipiebatur abſque opere,
& labore, non tam propter victus neceſſitatem,
quàm propter animæ ſalutem, ne vagarentur per-
nicioſis cogitationibus, ut legit. in d. c. *Numquam,
de Conſecr. diſt.* 5.

50 Quartò, labor manualis ordinatur ad eleemo-
ſynas faciendas; unde dicitur ad Epheſ. 4. *Qui fu-
rabatur iam non furetur: magis autem laboret o-
perando manibus ſuis, quod bonum eſt, ut habeat
unde tribuat neceſſitatem patienti.* Et ad hunc fi-
nem labor manualis non tantum eſt Clericis, &
Monachis permiſſus, arg. c. *Decrevit*, 88. *diſt.* c. *Per-
venit, verſ: Niſi forte*, 86. *diſtinct.* ſed in aliquo caſu

cadit etiam ſub præcepto, ſecundùm D. Thomam
2.2.qu. 178.de art.3.in corpore ad fin. videlicet ſi ex
neceſſitate eleemoſynam facere tenerentur, nec
aliunde poſſent habere unde pauperibus ſubveni-
rent, quia in hoc caſu obligarentur Monachi, &
ſæculares: ad hoc c. *Paſce.86.diſt.*c.*Immolans,ad
fin.14. quæſt.5.*&l. *Necare, ff.de libr.agnoſcen.* Ex
prædictis collige laborem manualem non eſſe per-
miſſum Clericis, vel Monachis, ſi ordinetur ad
lucrum tantum, ita ut ultimus finis ſit lucrum: &
ita intellige hoc capitulum, dum permittit eis ju-
ſtum negotium, ſcilicet artificium, propter diverſas
neceſſitates, ut ſatis oſtenſum eſt ſupra *num. 9. &*
51 *nu 46.verſ.Sed in oppoſitum:* & meritò, quia nego-
tiatio quamvis ſit permiſſa laicis, ut c.*Fornicari,87.
diſt.*tamen hoc habet locum, ſi ordinatur ad ali-
quem finem honeſtum, vel neceſſarium; ſecus ſi ad
merum lucrum; ut egregiè probat S. Thom.*in 2.2.
quæſt.77.art.*4. quem refert, & ſequitur Abb.*hic
num.10.verſ.Et prædictus videtur*, & Sylveſt.*in ver.
Negotium num.1.*
52 Tertiò QUÆRO, An negotiatio aliàs licita
poſſit aliquando fieri illicita.
53 Solvit Innoc. *hic num.3.* dicens negotiationes
honeſtas poſſe fieri inhoneſtas quadrupliciter. Pri-
mò ex cauſa, ſeu fine, cùm ſcilicet fit propter ava-
ritiam, id eſt improbam cupiditatem divitiarum,
vel alium malum finem, c.*Quicumque,14.quæſt.4.*
& tunc eſt peccatum veniale, vel mortale ad eum
modum, quo eſt ille finis, ut per Sylveſt.*in ver. Ne-
gotiatio num.2.*
54 Secundò ex tempore, puta in dominicis, & fe-
ſtis diebus de præcepto, in quibus non eſt licita
negotiatio, cùm ſit opus ſervile, c.1. *& fin.ſupra
de fer.* Quod tamen fallit in nundinis, quæ fiunt
55 Superiore ſciente, & tolerante, dummodò per
hoc divina non omittantur; ſecus ſi nundinæ eſ-
ſent prohibitæ, ſecundum Petr.de Palud relatum
à Sylveſt.*eod.num. 2.verſ.Tertio ex tempore.* Item
ſecus in mercatibus, ut eſt text.in c.1 *ſupra de fer.*
licet ex prava conſuetudine contrarium ſervetur, ut
ibi atteſtatur Hoſt.*num.2 in ver.Illicito*, & Jo.An-
dr.*num.3.*
Tertiò ex loco, ut in Eccleſia, in qua nec judi-
56 candum eſt, nec negotiandum: unde & Dominus
ementes, & vendentes ejecit de templo. *Jo.2.*Ad
hoc c.*Et hoc diximus,16.quæſt.8.&c.2.verſ.Ceſſent
in Eccleſiis*, eorumque cœmeteriis negotiationes, &
præcipuè nundinarum, &c.*de Immun.Eccleſ.lib.6.*
57 unò ſecundum Hoſt.*hic num.8.verſ.Tertiò*: nec ſu-
pellectilia ſunt ibi ponenda, niſi fortè ad tempus
urgente neceſſitate, de quo dic, ut legitur, & no-
tatur in c.1.&c.*Eccleſia,ſup.de Immun Eccleſ.*& in
c.*de Cuſtod.Euchar*, An autem, & quando negotia-
ri in Eccleſia ſit culpa lethalis, conſule Sylveſt.*in
ver.Negotium,num.2.verſ. Quartò* Similiter ex lo-
58 co ſuſpecto, & inhoneſto redditur illicita negotia-
tio l. *Si cum dies,§.Si arbiter,verſ. Si in aliquem lo-
cum inhoneſtum,ff.de arbitr.* ſicut & converſatio c.
In omnibus,81.diſt.&c.*Si quis ſacro,27.q.1.*Sylveſt,
ubi ſupra.
Quartò ex perſona, puta ſi ſit Clericus, & à for-
59 tiori ſi religioſus, ut in c. *Fornicari*,& c. *Negotiato-
rem Clericum, 88.diſt.* & in hoc c. Et *infra eod.
per. tot.* & abundè oſtenſum eſt in præcedenti
quæſtione.
60 Quintò ex re, ſeu materia. Sunt enim aliqua,
in quibus nullo modo licita eſt negotiatio, ut in
his, quæ nec per ſe, nec cum admixto poſſunt eſſe
utilia, ſicut ſunt aliqua venena, l. *Quod ſæpe,§. Ve-
neni mali, ff.de contrah. empt.*l. *Qui venenum.ff.de
verb.ſignif.*& l. *Certè,§.1.ff. Famil.herciſc.* In vene-
no igitur, quod poteſt eſſe utile cum admixto, vel
etiam in puro pro feris beſtiis occidendis, licita eſt
negotiatio: ſicut & in gladiis ad ſui defenſionem,
& in coloribus ad colorandam mulierem, vel e-
61 iam virum pro bono; ita Innoc. *hic numer.3.* cujus
theoricam per omnia ſequitur *hic* Hoſtien. *num.8.*
Abb.Antiq.1.& Abb. Sicul.*nu.11.*& *ſupra in rubr.*
Joan.Andr.*num.3.*Butr. Card.& Anchar. omnes
*num.2.*Præterquam quoad illud, quod aſſerit de
coloribus pro colorandis mulieribus, & maximè
viris, quod nullo modo placet Hoſtien.*hic num.9.*
62 & Joan.Andr.*ſupra in rubr.num.4.*Cuilibet enim
ſufficere debet pictura, quam Deus in illius facie
naturaliter poſuit, & vix poteſt fieri ſine injuria
Creatoris, ſi aliam ſuperponat: ſicut de iteratione
Sacramenti characterem imprimentis dicitur in c.
Oſtenditur,de Conſecr.diſt.4.&c.*Quidam,1.quæſt.
1.*& facit optimè, quod idem Hoſt.notat in *Sum-
ma de Sacram. non iteran.§. Et quæ ſunt iteranda,
verſ. Sed quid eſt facere injuriam Sacramento*; &c.
quod ſcripſi in c.*Statuimus,num.52.ſupra de ſuppl.
neglig. Prel.* Quamobrem Eccleſ. 4. *Ne accipias
faciem adverſus faciem tuam*, ſcilicet faciem pictu-
ræ adverſus faciem naturalem; & contra faciens
timere poteſt illud Joel 2. *Omnis vultus redigetur
in ollam*, id eſt vultus depictus in ollam infernalem.
Hinc Didymus Brachmanorum Rex ad Alexan-
dr. loquens de fœminis ſuis, quæ minimè orna-
bantur, ſic ait: [Quis poteſt opus naturæ corrigere?
quod ſi fiat aut infructuoſum eſt, quia vivitur, aut
criminoſum; quia præſumitur.) Et Cyprianus *de
63 diſciplina, & habitu virginum* dicit, (Opus Dei
eſt quod naſcitur, Diaboli quod mutatur.) Et in
libro *de habitu virginum* incipien. *Diſciplina Cu-
ſtos,poſt med.*(Non virgines tantum, aut viduas,
ſed & nuptas puto, & omnes omninò fœminas
admonendas, quod opus Dei, & facturam ejus, &
plaſma adulterare nullo debeant adhibito flavo
colore, vel nigro pulvere, vel rubore, aut quolibet
lineamenta nativa corrumpante medicamine.] Et
poſtea ſubdit(Manus Deo inferunt quando illud,
quod ille formavit, reformare contendunt: im-
pugnatio eſt iſta divini operis; prævaricatio eſt
veritatis. Deum videre non poteris quando oculi
tui non ſunt, quos Deus fecit, ſed quos Diabolus
infecit, de inimico tuo compta cum illo pariter
arſura.)
64 Et hanc ſententiam Hoſt. & Jo.Andr. probant
Collect.*hic n.4.*& *ſupra in rubr.*Butr.*nu.2.*Cardin.
& Anchar.*ambo num.3.* Abb.*hic nu.* 11.& idem Jo.
Andr.in reg. *Ea quæ,à num.8.in Mercur.lib.6.*ubi
ait; fucationem ex ſui natura eſſe malam; & ideo
poſſe per ſtatutum Epiſcopi prohiberi; nec mari-
to contrarium præcipienti teneri uxorem obe-
dire. Quod fuſius proſequitur Alber. de Roſate
in 2.par. Statut. circa fin. quæſt.201.col.3. & his
adde D.Thom.*in 2.2.q.169.art.2.ad ſecundum*, ubi
ait:(Mulierum fucatio, de qua Cyprianus loqui-
tur ubi ſupra, eſt quædam ſpecies fictionis, quæ
non poteſt eſſe ſine peccato: unde Auguſtin. dixit
in *epiſt. 73. ante med. tomo 2.* fucari figmentis
quo rubicundior, vel candidior appareat, adul-
terina fallacia eſt: non tamen ſemper talis fuca-
tio eſt cum peccato mortali, ſed ſolum quando
fit

ſit propter laſciviam, vel in Dei contemptum , in
quibus caſibus loquitur Cyprianus.) Hæc S. Thom.
66 Si Jezabel introitu Jehu audito depinxit oculos
ſuos ſtibio, ut legitur Reg. 4. c. 9. 30. Item Ezechiel,
23. 40. *Circumliniſti ſtibio oculos tuos, & ornata es
mundo muliebri*; & infra 44. *Et ingreſſi ſunt ad eam
quaſi mulierem meretricem.*
67 Cæterum adverte, quia ut S. Doctor ſubjicit, a-
liud eſt fingere pulchritudinem, & aliud occultare
turpitudinem ex aliqua cauſa provenientem, puta
ægritudine, vel alio hujuſmodi; hoc enim eſt lici-
tum, quia ſecundum Apoſt. 1. ad Corinth. 12. *Quæ
putamus ignobiliora membra corporis eſſe, his hono-
rem abundantiorem circumdamus.* Quo fit ut fortè
non peccaverit quidam ex Proceribus , qui cum
morbo gallicô tabeſceret, oſtro pingebat pallentes
genas, de quo ſan. mem. Urbanus VIII. feſtivè fer-
tur dixiſſe: Foris minio pictus Ibero , intus autem
Gallico.
68 Non tamen Hoſtien. hic num. 9. & ſequaces re-
probant honeſtum, pretioſum, & placitum orna-
tum mulierum ſine pictura; ſi propterea ſe ornave-
rint ut viris ſuis magis placeant : Sed ſi ut aliorum
oculos ad ſe trahant , eſt illicitum , & morta-
le, cap. *Ne ſolo tactu* , & cap. *ſeqq. 32. quæſt. 5.* Un-
de Chryſoſt. (Mulier ſi ſe decoraverit, & vocaverit
ad ſe oculos hominum etiamſi plagam non intu-
lerit, vindictam dabit extremam; Venenum enim
obtulit, etſi nullus qui bibat inventus ſit) & con-
cordat B. Thom. in *2. 2. quæſt. 169. d. art. 2. in corp.*
Ubi docet mulierem conjugatam poſſe abſque
69 peccato ſe ornare ut viro ſuo placeat : ſed non
conjugatas mortaliter peccare, ſi ſe ornent ea in-
tentione, ut viros provocent ad laſciviam : Si au-
70 tem ex quadam levitate , vel etiam ex quadam
vanitate propter jactantiam quamdam , non ſem-
per eſſe peccatum mortale , ſed quandoque ve-
niale.
71 Sextò ultra prædicta negotiatio alias licita, fie-
ri poteſt illicita ex commercio, cum ſcilicet illud eſt
Reipublicæ damnoſum, velut cum quis totum fru-
mentum, aut omnes merces emit , ut coactis alijs
à ſe emere , vendat ſuo arbitratu, ſecundum Syl-
veſt. *in verb. Negotium, num. 2. verſ. Sexto.* Ad hoc
quod legitur, & notatur *in rubr.* & in l. *un. Cod. de
Monopol.* Verum tempore fertilitatis poteſt quis
72 multa victualia emere, ut tempore egeſtatis abun-
det, exemplo Joſeph in terra Ægypti, ut *Gen. 41.*
73 Quinimmò hoc licet non tantum pro uſu proprio,
ſed etiam ut alijs poſſit vendere eo pretio, quo tunc
venderetur ab alijs , dummodo tamen hoc faciat
eo tantum fine, ne in terra ſua victualia deficiant,
puta quia videbat homines propter abundantiam
victualia hujuſmodi ad exteras gentes transferre,
vel diſſipare, vel in ijs cuſtodiendis debitam curam
vel diligentiam non adhibere : alioquin ſi nul-
74 la utilitate penſata emant , ut vendant carius,
peccant omnes, ut legitur, & notatur in cap. 1. *de
empt. & vendit.* Sed gravius clerici, quàm laici, cap.
Quicumque, 14. quæſt. 4. Ita Innoc. *hic num. 2.* cui
conſentiunt Hoſt. *num. 7. in verb. Propter neceſſita-
tes* , Joan. Andr. *num. 3. in verb. Neceſſitates* , Butr.
num. 4. Card. *num. 2.* Anchar. *num. 5. &* Abb. *num.
9.* dicens cum dicto Innocentij tranſire communi-
ter Doctores.
75 Septimò demum negotiatio fieri poteſt illicita
ex conſortio. Unde qui cum negotiatore, quem
ſcit malæ conſcientiæ , ſocietatem inivit , tenetur
eam diſſolvere, ſi commodè poteſt: aliàs proteſtari
debet ſe non intendere de illicitis lucris partici-
pare, argum. cap. *Error*, cap. *Facientes, 82. diſt.* Ita S.
Antonin. *in 2. part. tit. 1. c. 16. §. 2. poſt med. verſ. Si
quis etiam Societatem.* & poſt eum Sylveſt. *in verb.
Negotium, n. 2. verſ. Septimo.*
76 Sed hic incidit dubitatio, numquid exercens
negotiationem aliàs licitam, ſed aliquo ex ſupra-
ſcriptis modis illicitam, teneatur lucrum inde ſu-
ſceptum reſtituere, Abb. *hic num. 11. verſ. Sed circà
primum reſolvit teneri*, per ea, quæ dixit poſt Inno-
cent. in cap. *Quia plerique, num. 34. ſupra de immu-
nit. Eccleſ.* Tu verò dicas non eſſe in præcepto,
ut lucrum per hos modos quæſitum reſtituatur,
aut pauperibus detur, licet ſit conſilium, ſecun-
dum Doctores, niſi injuſtitia committatur pluris
vendendo, aut minoris emendo, vel niſi cauſa ex-
creſcentiæ pretij emendo totum aliquid, ut ca-
rius venderet, quia tunc tenetur læſis reficere da-
mnum propterea illatum; Fuit enim cauſa damni
alterius injuſtè, ut benè per S. Antonin. *in 2. part. tit.
1. cap. 16. §. 2. circa med. verſ. & in quatuor caſibus*,
& Sylveſter *ubi ſupra, §. Non eſt autem neceſſa-
rium*, & vide Cajetan. reſtitutionis materiam
ex principijs explicantem in *2. 2. quæſtion. 62.
artic. 6.*
77 Quartò QUÆRO quibus Clericis interdicta
ſit negotiatio.
78 Si negotia ſæcularia accipiantur latiori ſignifi-
catione, prout proveniunt ex carnali concupiſcen-
tia, res eſt extra dubium, quia talia indiſtinctè ſunt
omnibus prohibita tam Clericis, quàm laicis,
ſed maximè clericis, ut hic patet: nam appetere
plus juſto pretio; hæc & ſimilia indubitanter in-
terdicta ſunt omnibus, ſecundum Abbatem *n. 12.
verſ. Ego dicerem.*
79 Verum ſi negotia ſæcularia ſumantur ſtrictè pro
commutatione lucrativa, ſeu mercatura, quæ per-
miſſa eſt laicis, ſed prohibita eccleſiaſticis, ut in
cap. *Fornicari, 88. diſt.* Tunc quoad Clericos in ſa-
cris Ordinibus conſtitutos conveniunt omnes ne-
gotiationem eſſe prohibitam : de hoc enim eſt ca-
ſus apertus hic in illis verbis: (Ecce talia, & his ſimi-
lia Miniſtris Altaris Domini omnino contradici-
mus.) quæ verba proculdubio includunt Presby-
teros, Diaconos, & Subdiaconos, cap. *Tribus*, & c.
ſeq. de conſecr. diſt. 2. ut *hic* per Hoſtien. *num. 7. in fin.
in verb. Miniſtris*, cum quo alii tranſeunt: ad idem
cap. 1. ibi, *in Subdiaconatu*, & ſupra, ubi gloſ. 1. *verſ.
De iis, qui ſunt in majoribus ſupra de poſtuland.* & c.
Sicut te, & quod ibi notant Innocent. & alij in ver.
Sacris infra hoc tit. & c. 3. 88. *diſt.* ubi dicitur: Epiſ-
copus, aut Presbyter, aut Diaconus nequaquàm
ſæculares curas aſſumat.
80 Quo verò ad Clericos Minorum Ordinum ſi-
quidem habeat competens beneficium eccleſia-
ſticum ſimiliter concordant Doctores non licere
illis negotiari per textum in d. cap. 1. ibi, In ordini-
bus quoque minoribus ſi ſtipendijs eccleſiaſticis
ſuſtententur, *de Poſtulan.* & hic firmant *loco citato*,
Jo. Andr. *num. 4. in verb. Miniſtris*, Butr. *eod. num. 4.
verſ. Quæro: an omnibus*, & Abb. *n. 12.* & conferunt
quæ de officio Tabellionatus ſcripſi in d. c. *Sicut te
num. 26. infra eod.*
81 Sed ſi Clerici in minoribus ordinibus compe-
tens beneficium non habeant, articulus eſt valdè
dubitabilis: nam Hoſtien. & Jo. Andr. proximè ci-
tati videntur tenere hanc probationem reſtrin-

gi ad clericos in minoribus beneficiatos dumtaxat: & apertius hoc tenet Abb. *num.12. in fin.* dicens, Clericis in minoribus non beneficiatis minimè
82 prohiberi negotia ſæcularia aliàs licita. Moventur omnes per d.cap.1. *ſupra de poſtulan.* ubi clerici in minoribus prohibentur eſſe Advocati in foro ſæculari, ſi ſtipendijs eccleſiaſticis ſuſtententur. Ergo à contrario ſenſu, ſi hujuſmodi ſtipendia, & ſic beneficium non habeant, utique poſſunt, & ita notat gloſ.1. & communiter DD.

83 Verùm Anton. de Butr. *hic num.4. verſ. Quæro an omnibus*, putat hanc prohibitionem extendi ad clericos in minoribus etiam non beneficiatos, quia ſi gaudere volunt privilegio eccleſiaſtico, abſtinere debent ab his, quæ non decent propoſitum clericale, ut cap. *fin. de vit. & honeſt. clericor.* Tu verò dicas clericis omnibus etiam minorum Ordinum prohibitam eſſe negotiationem, ſi congruam habeant ſuſtentationem ſive ex beneficio eccleſiaſtico, ſive ex bonis patrimonialibus.

84 Quod probo ponderando primò hanc rubricam, quæ indefinitè loquitur de Clericis: & complura capitula damnant Clericos negotiatores, nec diſtinguunt an ſint beneficiati, nec ne, ut cap. 1.14. *quæſt.4.* cap. *Negotiatorem clericum quaſi quamdam peſtem fuge, & per tot. 88. diſtinct.* Ergo indiſtinctè & generaliter de omnibus clericis ſunt intelligenda, cap. *Si Romanorum, 19. diſtinct.* cum concord.
85 & notat gloſ.1. in c.2. *de præbend.* Et eò magis, quia in cap.1. *ead. diſt.* ſic legitur: Decrevit S. Synodus nullum deinceps clericum poſſeſſiones conducere, aut negotijs ſæcularibus ſe miſcere. Dictio autem, *nullum*, cùm ſit univerſalis negativa, utique non admittit reſtrictionem ad clericos beneficiatos ad gloſ. in Clem. *1. in verb. Nullus, de præben.* Rom. *conſ.199. num.2.* & Cravett. *conſ. 809. numero 4. verſ. Sexto, & conſ.294. num.5.* Ad idem textus in cap.1. *q.14. quæſt.4.* ubi dicitur Noverint clerici ab omni cujuslibet negotiationis ingenio, vel cupiditate ceſſandum: quod ſi ceſſare noluerint in quocumque gradu ſint poſiti, mox à clericalibus officijs abſtinere cogantur: nam dictio illa effrænata, *quocumque*, ſimiliter nullam patitur reſtrictionem cap. *Soluta*, & ibi gloſ. *ult. ſupra de major. & obed.* Archid. in cap. *Si tibi abſenti, col.2. in verb. Quicumque, de præbend. lib. 6.*

Secundò, pondero textum in cap. *Fornicari, 88. diſtinct.* ubi dicitur: Antequam eccleſiaſticus quis ſit, licet ei negotiari; facto jam non licet. Sed per ſolùm clericatum quis efficitur eccleſiaſticus, & de foro eccleſiæ, licet beneficium non ſit adeptus, ut patebit infra *num.* 90. Ergo eidem negotiari non licet.

86 Tertiò, ad idem pondero textum in cap.2. *infra de clerico venatore*, ubi venatio, quæ in hoc cap. *circa fin.* connumeratur inter negotia ſæcularia, omnibus ſervis Dei interdicitur. Servi autem Dei dicuntur quicumque in ſortem Domini vocantur: & ſic clericali charactere inſigniti, etiam non beneficiati, cap. *Duo ſunt, 12. quæſt.1.* cap. *Cleros* & cap. *Clericos, 21. diſtinct.* & notant in d.c.2. gloſ. *un.* & Hoſtien. *num.2.* & plerique alij.

Et confirmatur, quia Concilium Tridentinum in *cap.1. ſeſſ.22.* Dum innovat Summorum Pontificum, & Conciliorum Sanctiones de ſæcularibus negotiis fugiendis, loquitur de Clericis in ſortem Domini vocatis. Quæ quidem verba ut prædixi, conveniunt omnibus Clericis, etiam primæ tonſuræ, & beneficium non habentibus.

Quartò argumentor à ratione ceſſante: nam clericis indulgetur ut poſſint eſſe Advocati in foro ſæculari propter neceſſitatem ſuſtentationis, d.c. *de poſtul.* Sed hæc neceſſitas ceſſat ſive ex beneficio, ſive aliunde ſuſtententur, cap. *Epiſcopus in qu. de præbend.* Ergo indultum ceſſare debet, cap. *Quod ex neceſſitate, 1.q.1.*

87 Quintò conſidera rationes, ob quas clerici prohibentur negotiari, præcipua enim ratio eſt, quæ ponitur in hoc capitulo, videlicet, quia ſecundum verbum Apoſtoli nemo militans Deo implicat ſe
88 negotijs ſæcularibus. Hæc autem verba utique comprehendunt etiam clericos non beneficiatos, quia cum primum quis clericali tonſura initiatur Dei ſeu cæleſtis militiæ miles efficitur, ut eſt text. in cap. *Chriſtianus, 11. quæſt.1.* in cap. *Degradatio, de præbend. lib.6.* & ſcripſi plenius in cap. *Cum contin-*
89 *gat, num.129. ſupra de ætat. & qualit.* Secunda ratio eſt quia clerici ſunt ex illo genere Chriſtianorum, quod mancipatum divino officio, & debitum contemplationi & orationi ab omni ſtrepitu temporalium ceſſare convenit, quæ ſunt verba textus in cap. *Duo ſunt genera, 12. quæſt.1.* Ex hoc autem genere proculdubio ſunt clerici primæ tonſuræ etiam non beneficiati; quod inde convincitur manifeſtè; quia cum tonſurantur, deponunt capillos, & tondentur in ſignum ſuperfluæ curæ temporalium & hanc coronam habent ab inſtitutore Eccleſiæ, ut ibi ſubjungitur: & ſic multò antequam erecti fuiſſent tituli beneficiales, ut probavi latiſſimè in cap. *Si quis ſanè, à num. 15. ſupra de pecul. Cleric.*
90 Tertia ratio, quia clerici non ſunt de corpore Reipublicæ mundanæ, ſed eccleſiaſticæ, l. *Placet, C. de Epiſc. & Cler.* & cap. *Fornicari, 88. diſt.* Et propterea non decet eos vacare negotijs mundanæ reipublicæ, cujus corpori non ſunt annexi, ut per Abbatem *ſupra in rubr. circa med, verſ. Secundo poteſt.* & Dictum eſt ſupra *num.30. & ſeq.* Dubitari autem non poteſt, quin minores clerici etiam non beneficiati ſint de corpore reipublicæ eccleſiaſticæ, & de foro Eccleſiæ, cap. *Nullus Clericus, & per tot. 11.q.1.* ca. *Quiſquis, 17.q.4.* Ideoque Concilium Tridentinum declarans fori privilegium in *cap. 6. ſeſſ.23.* loquitur alternativè ibi, *beneficium eccleſiaſticum habeat, vel habitum, & tonſuram deferens alicui eccleſiæ, de mandato Epiſcopi inſerviat.* Et ita ſufficit clericatus cum prædictis requiſitis etiam ſine beneficio, ut ſæpius cenſuit S. Congregatio ejuſdem Concilij Interpres. Quarta ratio, quia clerici à divinis officijs quibus jugiter vacare debent, per ſæcularia negotia diſtrahuntur, cap. *Numquam de Conſecrat. diſtinct.5.* cap. *fin.* ibi, *ſæcularibus potius negotiationibus, quam divinis officijs intendunt, ſupra de vita & honeſtat. Clericor.* & cap. *Clericus, il primo*, ibi, *abſque officij ſui detrimento, 91. diſt.* Certum eſt autem etiam Clericos primæ tonſuræ, licet beneficiati non ſint, per ſæculares curas avocari à divinis officijs, quibus & ipſi ſunt addicti, ut clarè probatur in d.cap. *Duo ſunt, 12.q.1.* Ideoq; Sa. Tridentina Synodus in *ca.16. ſeſſ.23.* Innovans canonem ſextæ Synodi Chalcedonenſis ſtatuit, ut nullus in poſterum ordinetur, qui illi eccleſiæ, aut pio loco, pro cujus neceſſitate vel utilitate aſſumitur, non adſcribatur, ubi ſuis fungatur muneribus, nec incertis vagetur ſedibus, &c. Quinta
91 ratio, quæ ſimiliter æquè viget in clericis beneficiatis, ac non beneficiatis, eſt, quia negotiatio ut plu-

ut plurimum ſine mendacio, & perjurio exerceri
non poteſt, cap: *Ejicicus*, 88. *diſtinct.* cap. *Qualitas.*
& cap. *Negotium, de pœniten. diſtin.* 5. gloſ. *in Sum-
ma circa fin. quæſt.* 3. Joan. Andr. in cap. 1. *numer.* 2.
ſupra de fer.

92 Non obſtat quod prohibitio negotiationis in
hac Decretali fiat Miniſtris Altaris Domini, qua-
les non videntur eſſe, niſi Presbyteri Diaconi, &
Subdiaconi, ut in cap. *Tribus, de Conſecr. diſt.* 2. ubi
Clemens Papa; (Tribus gradibus, inquit, commiſ-
ſa ſunt Sacramenta Divinorum Secretorum, id eſt
Presbytero, Diacono, & miniſtro, nempe Subdia-
cono. ut gloſſ. & DD. interpretantur.

93 Nam reſpondeo etiam inferiores clericos eſſe
miniſtros altaris Domini, licet non ita proximos,
& immediatè, ſicut Presbyteri, Diaconi, & Subdia-
coni: nam generaliter omnis ordo prout eſt Sacra-
mentum, ordinatur ſpiritualiter ad Sacramentum
Euchariſtiæ. cap. *Perlectis*, 25. *diſt.* Concilium Tri-
dentinum *ſeſſ.* 23. *de Sacram. Ordin. cap.* 2. & *can.* 2.
& docet S. Thom. *in* 4. *diſt.* 24. *quæſt.* 3. *art.* 2. q. 2.
Et diſtinctio omnis graduum, & ordinum eſt pro-
pter altaris ſacrificium, in quo eſt conſummatio
94 omnis divini cultus, Turrecrem. in cap. *Cleros, nu.*
16. *verſ. Secundo ſic*, 21. *diſtinct.* & in ſpecie Acoly-
thus ſuggeſta pro Euchariſtia, & Calices Diaconis
præparat, ut in dict. cap. *Perlectis*, 9. *Ad Acolythum*
Neque verò ad eſſe ordinis eccleſiaſtici, & Sacra-
mentalis requiritur ut habeat miniſterium coope-
rativum in ipſo actu conſecrationis Euchariſtiæ,
ſed ſatis eſt, ut vel quoad ipſum Sacramentum, vel
95 quoad ſuſcipientes cooperetur, præparando, ſicut
clarè patet in minoribus ordinibus, dict. c. *Perlectis*,
& cap. *Acolythus, cum trib. ſeqq.* 23. *diſt*, quæ ſunt
formalia verba Præpoſ. in dict. cap. *Clericos, num.*
4, *verſ. Non enim*, 21. *diſt.* & declarat S. Thom. *in* 4.
d. diſt. 24. *q.* 2. *art.* 1. *q.* 2. *verſ. Et ideo aliter dicendum*
ubi latè proſequitur quomodo miniſtri ſinguli co-
operentur mediatè, vel immediatè, vel in ordine ad
ipſum Sacramentum, vel in ordine ad ipſum ſuſ-
cipientes. Sed & Concil. Trid. in c. 17. *ſeſſ.* 23: ſerio
præcipit, ut ſingula ſacrorum Ordinum miniſteria
ab Oſtiariatu ad Diaconatum nonniſi per conſti-
tutos in dictis Ordinibus exerceantur. Ex quibus
patet verba hujus decretalis de miniſtris altaris
Domini utique congruere etiam clericis minorum
ordinum; & eo magis, quia textus declarat de qui-
bus miniſtris intellexerit, dum ſubjunxit, de qui-
bus ait Apoſtolus, *Nemo militans Deo*, &c. Quæ
verba conveniunt etiam clericis primæ tonſuræ,
ut oſtenſum eſt ſupra *n.* 87. & 88.

96 Non obſtat d. cap. 1. *de Poſtul*, ubi clerici in mi-
noribus prohibentur eſſe Advocati in foro ſæcu-
lari, ſi ſtipendijs eccleſiaſticis ſuſtententur.

Nam primò reſponderi poteſt, inde non eſſe li-
citum arguere, ut ſi talibus ſtipendijs non ſuſten-
tentur, poſſint eſſe Advocati: quia argumentum à
contrario ſenſu non procedit, quando ipſius argu-
menti contrarium reperitur in jure expreſſum, Jo.
Andr. in cap. *Publicato, num.* 18. *de elect.* prout re-
peritur hoc caſu, ut patet in juribus ſupra ponde-
rans *num.* 83. & *ſeqq:* Deinde reſpondetur illum
textum eò tantum reſpexiſſe, ut clerici judicijs ſæ-
cularibus ſe non immiſceant, niſi ex cauſa neceſſi-
tatis, vel pietatis. Et quamvis adjecerit verba
alia, *ſtipendijs eccleſiaſticis*, tamen hoc ideo vide-
tur feciſſe, quia de jure etiam ad minores or-
dines quis promoveri non debet ſine titulo, ut eſt
caſus in c. *Non liceat*. & ibi notat gloſſ. 1. & Abbas
num. 1. & 2. *ſupra de præbend*, & ſic reſpexit ad id,
quod de jure eſſe debet. Sed tamen idem dicendum
eſt, ſi aliunde habeant ſuſtentationem, quia cùm
conditio illa, ſi ſtipendijs eccleſiaſticis ſuſtenten-
tur, reſpiciat unum & determinatum finem, ſci-
licet ut non indigeant, itaq; adimpletur per æqui-
pollens, ut in l. *ult.* §. *fin. ff. Mand*, & notat Baldus
conſ. 51. *Titius vendidit, num.* 1. *lib.* 1. Ad hoc bonus
textus in c. *Epiſcopus, il terzo de præbend*, ibi: (Niſi
talis ordinatus de ſua, vel de paterna hæreditate
ſubſidium vitæ poſſit habere.) Et eſt ex mente Ho-
ſtienſ. & aliorum quos retuli in cap. *Sicut te, num*,
28. *infra eodem*. ubi omninò videas, Ac demum re-
ſponderi poteſt illam Decretalem eſſe intelligen-
dam in caſu de quo loquitur, in quo videtur eſſe
aliqua ſpecialis ratio permiſſionis quoad minores
clericos beneficiatos, quia munus advocationis
eſt valdè utile reipublicæ: nam Advocati non
minus proſunt humano generi, quam ſi prælijs, at-
que vulneribus patriam parenteſque ſalvarent; ut
dicitur in l. *Advocati, Cod. de Advocat. diverſ. judic.*
Et facit quod not. gloſſ. in l. 1. §. *Hoc edicto, in ver.*
Certis perſonis, ff. de poſtulan. & Abbas in cap. *ult.*
num, 1. *eodem tit*, Ab officio igitur Advocationis
non videtur inferendum ad alia negotiationum
genera, quæ non ad publicam utilitatem, ſed ad
privatum lucrum ordinantur, cap. *Secundum inſti-
tuta, infra eodem*. quæ differentia eſt ex mente Syl-
veſtri in verb. *Clericus*, 3. *num.* 1. *verſ. Clerico igitur*:
junct. verſ. *Nec ſecundo*, & hic junge quæ de cleri-
cis minorum ordinum habentibus unde vivant
non ex beneficio, ſed ex patrimonio circa prohibi-
tum Tabellionatus exercitium ſcripſi in c. *Sicut te.*
num. 27. & *ſeq. infra eodem*,

97 Quæ opinio, ſi vera eſt in terminis juris commu-
nis, profectò redditur ferme indubitabilis ex non-
nullis Conſtitutionibus Summorum Pontificum.

Nam Pius V in Bulla 19. incipien. *Decens eſſe
cenſemus*, in Bullar. tom, 2, pag. 29, Declarat bona
quæcunque ex illicita negotiatione acquiſita per
quoſvis clericos tam ſæculares, quam regulares et-
iam in ſacris ordinibus conſtitutos cujuſcumque
ſtatus, ordinis & conditionis fuerint, tamquam
ſpolia ad Cameram Apoſtolicam pertinere. Pon-
dera verba: *etiam in Sacris*: nec non verba *Cujuſ-
cumque ordinis*: quæ implicant & includunt etiam
clericos in minoribus ordinibus conſtitutos. Item
pondera verba univerſalia, & geminata: *quoſcun-
que clericos, cujuſcunque ſtatus*, &c, quæ non pa-
tiuntur reſtrictionem ad beneficiatos, ex his quæ
plenè tradit Aym. *conſ.* 294. *Verba tranſactionis, n.*
1. *per tot.*

Item Pius V in Bulla 42. incip. *Romani Pontifi-
98 cem* in Bullar. *tom.* 2. *pag.* 238. ſtatuit ut à quibuſvis
Presbyteris, & clericis, quorum beneficia, vel pen-
ſiones non excedunt valorem annuum triginta
ducatorum auri de Camera, nullum ſpolium exi-
gi poſſit, dummodo tamen ſe ab illicita negotia-
tione, & a ſacris canonibus prohibita abſtinuerint.
Ergo clericus habens penſionem etiam infra du-
99 catos triginta tenetur ab illicita negotiatione ab-
ſtinere; alioquin ſubjacet ſpolio: & tamen habens
penſionem non dicitur habere beneficium, cùm
Conſtitutio loquatur alternativè de beneficio, vel
de penſione: & ſic falſa eſt opinio Hoſtienſis &
ſequacium, quod minores clerici non beneficiati
poſſint negotiari.

100 Item Paulus V. in Conſtitutione 14. quæ incipit, *In eminenti*. Bullar. *tom. 3 pag.* 199. indulſit curialibus, incolis, & originarijs Urbis etiam clericis, & in ſacris presbyteratus ordinibus conſtitutis in ipſa Urbe, & intra decem milliaria, ut de eorum bonis ibidem exiſtentibus non fiat ſpolium, etiam ſub prætextu, ſeu cauſa illicitæ negotiationis. Certum eſt autem hoc indultum competere etiam Clericis minorum ordinum non beneficiatis, ut praxis obſervat: ergo circumſcripto indulto poſſet eis fieri ſpolium ex cauſa illicitæ negotiationis.

Et ita ſervatur de conſuetudine; nam Commiſſarij, & Collectores ſpoliorum quotidie procedunt ex capite illicitæ negotiationis contra Clericos tam in ſacris, quàm in minoribus ordinibus conſtitutos, ſive beneficium eccleſiaſticum habeant, ſive non.

Ne Clerici, vel Monachi.

Cap. Non magnopere.

SVMMARIVM.

1 *Religioſi exeuntes ad audiendas leges, vel vel Phyſicam, niſi infra duos menſes ad clauſtrum redeant, excommunicati ſunt, & alias pœnas incurrunt, de quibus hic.*

2 *Phyſica, id eſt medicina.*

3 *Regularis in ſæculo admiſſus in Collegium Doctorum utriuſque Juris an de ſui Superioris licentia in eo intereſſe & ſuffragari valeat, & num. ſeqq. uſque in finem.*

4 *Inobedientia regularis excluditur ex licentia Præſuli petita, & obtenta.*

5 *Religioſus non eſt proprietarius, qui emolumenta Collegij non ſibi, ſed Monaſterio lucratur.*

6 *Monachus ad utilitatem Monaſterij eſt capax donationis, legati, & hæreditatis tam ex teſtamento, quam ab inteſtato, & n. 23.*

7 *Conciliaris materia dicitur quæ continetur in Canonibus à Concilio Trident. innovatis.*

8 *Regularis qui in ſæculo Juri civili operam dedit, de ſui Superioris licentia promoveri poteſt ad gradum Doctoratus.*

9 *Negotia ſæcularia æquè prohibentur ſacerdotibus ſæcularibus ac regularibus.*

10 *Presbyteri ſæculares poſſunt eſſe de collegio Doctorum Juris civilis.*

11 *Collegium, in quo ſunt pariformiter clerici, & laici in dubio cenſetur eccleſiaſticum.*

12 *Collegium Doctorum utriuſque iuris quale cenſeatur.*

13 *Ius Canonicum eſt potentius ac dignius iure Civili.*

14 *Regulares poſſunt eſſe de Collegio eccleſiaſtico, ſeu Doctorum Juris Canonici.*

15 *Theologiæ appellatione venit etiam ſcientia Canonica.*

16 *Regulares non habent velle, aut nolle, ſed ſunt mortui mundo, & ſervo æquiparantur.*

17 *Declaratur, & n. 22.*

18 *Regularis ex ſui Superioris licentia poteſt poſtulare præſens Monaſterij utilitate.*

19 *Item poteſt eſſe procurator pro amico ſui Monaſterij etiam laico.*

20 *Præparantis, & præparati idem eſt judicium.*

21 *Et judex cauſa præparantis eſt judex cauſa præparatæ.*

22 *Regulares retinent generis nobilitatem, jus ſanguinis, ſuitatis, & Civitatis.*

24 *Regulares in materia favorabili veniunt clericorum appellatione.*

25 *Religioſus ex ſententia D. Thomæ poteſt eſſe de Collegio ſæcularium Magiſtrorum.*

26 *Intellectus c.* In nova actione, 16. q. 7.

Profeſſionis diverſæ homines an, & quando poſſint in eodem officio ſociari, ibidem.

27 *De Collegijs diverſis an, & quando quis eſſe poſſit.*

28 *Pariſienſium quorundam error, qui ſtatum Religioſorum mendicantium damnatum aſſerebant, confutatur à D. Thoma in Opuſculo juſſu Clementis IV. edito, & ab eodem approbato.*

1 NON MAGNOPERE. Religioſi profeſſi exeuntes ad audiendas leges, vel phyſicã, niſi infra duos menſes ad clauſtrum redeant, excommunicati ſunt, & in nulla cauſa patrocinari poſſunt, & in choro, Capitulo, & cæteris erunt ultimi, & ſine diſpenſatione Papæ non promoventur. Hoc dicit; & expone
2 phyſicam, id eſt medicinam, prout Doctores intelligunt, & colligitur ex littera ibi, *Sub obtentu languentium fratrum conſulendi corporibus*, ad hoc c. *Ad aures*, ibi, in arte phyſica, *de ætat. & qualitat.* dividitur in tres partes. Primò ponit factum reprehenſibile. Secundò id fieri prohibet, ibi, *Unde ne*. Tertiò quadruplicem pœnam imponit, ibi, *Si verò antiqui hoſtis*. Deſumpta eſt hæc Conſtitutio ex canone nono Concilij ab Alexandro III. Turonis habiti anno 1163. quo Victor Antipapa, ejuſque fautores ſchiſmatici judicio 17. Cardinalium, & 124. Epiſcoporum excommunicati fuerunt: de hoc in cap. 1. & ibi per gloſ. 1. *infra de Schiſm.* Refertur hæc ipſa Conſtitutio, declaratur, & extenditur ab Honorio III. in cap. *Super ſpecula, infra eodem*, ut ibi plenè dixi; item declaratur à Bonifacio VIII. in c. 1. *eod. tit. lib.* 6.

Hic QUÆRO præter alios: Suppoſito quod in Collegio Doctorum utriuſque juris ex præſcripto litterarum Apoſtolicarum tam laici, quàm Clerici admitti poſſint: item poſito decreto Concilij Trid. c. *1. ſeſſ. 22.* & *c. 1.* & *c. 2. ſeſſ. 25. de regul.*

3 An Doctor in ſæculo ſemel in ipſum Collegium admiſſus, ſi poſtea Religionem capacem bonorum in communi profiteatur, ex ſui Superioris licentia eidem Collegio intereſſe, atque in eo ſuffragari valeat.

Cùm nuper hoc dubium fuiſſet in S. Congregatione Concilij propoſitum, quod pertinet ad cap. 1. & 2. *ſeſſ. 25. de regular.* contra regulares inobedientes, & proprietarios. S. Congregatio cenſuit decreta illa non obſtare regulari, quo minus ad dict. Collegium accedere, atque in eo ſuffragari queat:
4 nam inobedientia tollitur ex licentia Superioris petita, & obtenta, cap. *Religioſus, de teſtament. lib. 6.*
5 & Clement. *Religioſis, eodem titulo*: & vitium proprietatis excluditur ex eo, quod emolumenta inde provenientia religioſus non ſibi, ſed Monaſterio lucratur, cap. *Cum ad Monaſterium, §. Prohibemus, ſupra de ſtat. Monachor.* cum ſuis concordan-
6 tibus. Unde videmus ad utilitatem Monaſterij Monachum eſſe capacem donationis, lega-

ti-

Digitized by Google

ti, & hæreditatis tam ex teſtamento, quàm ab inteſtato, ut in Auth. *de Sanctis Epiſcop* §. *Sed & hoc præſenti, coll.* 9, Auth. *Niſi rogati, C. ad Trebell.* l. *Deo nobis*, §. 1. *C. de Epiſcopis, & Clericis*, & c. *In præſentia* cum materia, *ſupra de probat.* Et quo ad hoc cùm nulla alia ſubeat difficultas, non videtur eſſe opus u-
7 beriori diſputatione. Sed quod ſpectat ad *c.* 1. *ſeſſ.* 22 S. Congregatio tametſi majori parte exiſtimaverit petendam eſſe dubij ſolutionem à jure communi, cùm Concilium ibi nihil novi ſtatuat, ſed tantùm innovet ſacros Canones contra Clericos ſæcularibus negotijs ſe immiſcentes: tamen quia hæc admiſſio in Collegium ſi prohibetur à ſacris Canonibus, utique etiam prohibetur à Concilio illos innovante, ſecundùm theoricam Aretini *conſ.* 36. *Videtur, num.* 18. Idcircò operæ pretium putavit hunc articulum diligenter examinare: difficultas igitur huc tantùm vertitur, An ex ſacrorum Canonum diſpoſitione Regularis de licentia Superioris in dictum Collegium utriuſque juris admitti, & ſuffragari poſſit.

Ad quod videtur affirmativè reſpondendum; nam duobus modis potiſſimum ius commune videri poteſt obſtare regulari quo minus poſſit admitti: id eſt aut ex parte ipſius admiſſionis, quæ veluti negotium ſæculare cenſeri debeat religioſis interdicta: aut ex parte ipſius regularis, qui cum ſit mortuus mundo, perdiderit per profeſſionem ius illud, quod in ſæculo acquiſierat intereſſendi Collegio, atque in eo ſuffragium ferendi; ſed neutro modo ius commune obſtat: & quidem non ex parte admiſſionis in Collegium; quia etſi regularibus tamquam ſæculare negotium prohibeatur auditio juris civilis, ut hic juncta declaratione cap. *Super ſpecula, infra eodem*, tamen hæc prohibitio uti pœnalis ad alios caſus non extenditur, ut clarè probatur in cap. *Unico, eodem tit. lib.* 6. & ſcripſi pleniùs in prædicta Decretali *Super ſpecula, à num.* 13. *uſque ad num.* 18. unde videmus eam non habere locum in docentibus, ſeu interpretantibus leges
8 civiles, ut patebit infra *num.* 19. Et ob eandem rationem qui in ſæculo juris civilis ſtudio operam dedit, non prohibetur ex ſui Superioris licentia promoveri ad gradum Doctoratus ejuſdem juris, ut pluribus reſpondit Calder. *conſ.* 2. *An Abbas, de Mag.* & ſequitur Felin. in cap. *Cum dilecta, num.* 19 *de reſcript.* Unde quemadmodum prohibitus audire leges non cenſetur prohibitus obtinere gradum Doctoratus in jure civili, ſed poteſt Collegium ingredi pro hujuſmodi gradu adipiſcendo: ita nec debet cenſeri prohibitus eumdem gradum alijs conferre, & ad hunc effectum Collegio intereſſe, cum minor videatur ratio prohibitionis in collatione gradus activa, quàm paſſiva, argumento textus in cap. *Si celebrat, de Cler. excom. miniſtr.*

9 Ad hæc negotia ſæcularia, & in ſpecie auditio juris civilis æquè prohibetur ſacerdotibus ſæcularibus, atque regularibus, ut patet in dict. cap. *Super*
10 *ſpecula infra eodem.* Sed ingreſſus in Collegium utriuſque juris non prohibetur ſacerdotibus ſæcularibus: ergo nec regularibus. Minor probatur non ſolùm ex fundatione huius Collegii, in quo ex forma litterarum Apoſtolicarum etiam Preſbyteri, & Epiſcopi admitti poſſunt: ſed etiam ex diſpoſitione juris communis; quia prohibitio dict. cap. *Super ſpecula* cùm loquatur in ſuo ſpeciali caſu audientium leges civiles, extendi non debet ad hunc caſum omiſſionis in Collegium Doctorum juris civilis tamquam diverſum, ad l. *Papinianus exuli, ff. de minoribus*, & l. *fin. ff. De calumniat.* cum ſimil. & deducitur ex d. c. *Unico, infra eod. lib.* 6. & ita in his terminis presbyteros ſæculares de iure communi non prohiberi in huiuſmodi Collegium admitti, reſpondit Alvar. *conſ.* 30. *lib.* 2. *tom.* 1. ſecundum novam impreſſionem.

11 Quibus accedit, quod hoc Collegium cum ſit mixtum pariter Clericorum, & laicorum, in dubio cenſeri debet eccleſiaſticum; quia magis dignum trahit ad ſe minus dignum, cap. *Quanto, de Iudiciis* iuxta doctrinam Bart. in l. *fin. num.* 15. *ff. de Colleg illic.* quam ſequitur Abb. in cap. *Ex litteris num.* 3. *de Conſtit.* Sylveſtr. *in verb. Collegium, in princ.* & Covarr. *pract. quæſt. c.* 36. *n.* 5. *verſ. Tertiò*, quod abſque dubio procedit ubi eſt favor magis digni ut trahat, & non trahatur, ut in hac ſpecie, Put. *deciſ.* 157. *num.* 6. *lib.* 3. imò eo caſu præfertur magis dignum, etiamſi minus minus dignum excedat in quantitate, vel numero, ut ſcripſi latiſſimè in c. *Cum propter, à n.* 53. *uſque ad n.* 74. *ſupra de Iurepatr.* & probatur in c. *Per tuas, de Arbitr.* ubi patet poſſe compromitti de re ſpirituali in duos laicos propter adiunctionem unius clerici, & in alijs concordantibus ibi poſitis.

12 Rurſus cum Collegium hoc mixtum ſit Doctorum iuris canonici, & iuris civilis, videtur eſſe Collegium Canoniſtarum; quia mixtum ex duabus naturis aſſumit ſibi naturam à potentiori, & digniori, ut notat Abbas per illum text. in cap. *Iurè in* 1. *not. verſ. Item ex hoc, de Iure patron.* & Lambert. in eum *in tractatu illius tituli, lib.* 1. *part.* 2. *in* 4.
13 *quæſt. princ. art.* 3. *num.* 2. Nec dubitari poteſt quin ius Pontificium ſit potentius, ac dignius Jure Cæſareo, ut in cap. 1. cum ibi notatis per Hoſtien. *num.* 1. *in ver. Adiuvantur*, Jo. Andr. *num.* 2. & Doctores *infra de novi operis denunciatione.* Quod cum ita
14 ſit, quatenus etiam religioſi de jure prohiberentur eſſe de Collegio laicali, ſeu Doctorum juris civilis, & hoc intelligeretur eſſe negotium ſæculare clericis regularibus interdictum, quod negatur: tamen non prohibentur eſſe de Collegio eccleſiaſtico Doctorum juris Canonici: alioquin nec eſſe poſſent de Collegio ſacræ Theologiæ, contra rationem expreſſam in d. c. *Super ſpecula, verſ. Quià verò Theologiæ ſtudium cupimus ampliari, infr. eod.* & contra text. in c. *penult.* & c. *fin. infra de Magiſtris.*
15 Quinimò Theologiæ appellatione, de qua loquitur prædicta Decretalis, *Super ſpecula*; venit etiam ſcientia canonica, ut ibi notat Abbas *num.* 7. facit textus in cap. *Qualiter, & quando, il ſecondo, de Accuſat.* in cap. *Nimis, de iureiurand.* & in c. 1. cum ibi notat. *de Iuram. calum.*

16 Sed neque ex parte ipſius regularis videtur prohibita hujuſmodi admiſſio in Collegium Doctorum juris civilis; nam etſi religioſus non habeat velle, aut nolle, cap. *Quorumdam*, &c. *Si religioſus de elect. lib.* 6. habeaturque pro mortuo, cap. *Placuit il ſecondo*, 16. *quæſt.* 1. cap. *Cum dilecta*, & ibi Felin. *num.* 15. *ſupra de reſcript.* & ſervo æquiparentur, cap. *Exiit qui ſeminat*, §. *Ad hæc cum fratres de verbor. ſignif. lib.* 6. & notat Innoc. in cap. *Cum olim, il ſecondo infra de Privilegiis.* Tamen hu-
17 juſmodi regulæ, & aliæ conſimiles procedunt, ſi religioſus conſideretur quantum in ſe eſt, præſcindendo à Prælati ſui auctoritate: ſecus autem ſi conſideretur in ordine ad ſuperiorem, ac ſuppo-

ſita

ſita ejus licentia,ut probatur 10.c. *Religioſus, de te-*
ſtam.in 6.& in Clem. *Religioſis,eod.tit.* ubi religio-
ſus executor ab aliquo deputatus oon poteſt ,cum
velle,vel nolle non habeat, hujuſmodi officium ſu-
ſcipere,niſi à Superiore ſuo petita ſuper hoc licen-
tia,& obtenta.

18 Unde videmus religioſum , licet ſit mortuus
mundo,multà tamen negotia gerere poſſe de licen-
tia Prælati; nam & poſtulare poteſt pro ſui Mona-
19 ſterij utilitate, c.2.*de Poſtul.*Quinimò & pro amico
Monaſterij ; etiam laico poteſt eſſe procurator, ut
poſt Innoc.& alios tradit Ludovic.Roman.*ſingul.*
278. & in ſpecie poteſt adipiſci gradum doctora-
tus in jure civili,ut ſuperius diximus num.8. Ruſus
poteſt docere jus civile, ſecundùm opinionem Ab-
batis in d.cap.*Super ſpecula,num.16. infra eod.* ubi
concludit, (Prohibitionem,de qua hic,eſſe intelli-
gendam de audientibus tantum ; ſeu ſtudentibus:
legentes autem non putat incurrere has pœnas;
quia verba illis non conveniunt; & à verbis Con-
ſtitutionis pœnalis non eſt recedendum , præſer-
tim quia in eis non procedit ratio, quæ militat in
addiſcentibus ; nam addiſcens,ut ipſe ait, videtur
moveri malo zelo , ſcilicet ut involvatur rurſus
actionibus mundanis in patrocinando , & ſimili-
bus : ſed ille, qui prius ſcientiam iſtam didicitam
docet , non facit ut involvatur actionibus munda-
nis;imo communicat alijs ſcientiam in ſe bonam,
& neceſſariam ad regimen orbis.) Hæc ille. Ne-
que huic opinioni adverſatur litera hujus textus ,
ibi,Ad legendas legem,vel phyſicam : quia Papa in
d.cap. *Super ſpecula*,intellexit , & declaravit hæc
verba de audientibus,non autem de legentibus,ſeu
docentibus, Et ſententiæ Abbatis adhærent ex
Recentioribus,Navarr.*in manual.cap.27.num,116.*
*in fin.*Tolet.*in ſumm.lib.*1. *c.38.nu.6.* & latius Sua-
rez *tom.5.in 3 part.diſput.23.ſect.3. num.17.* hunc
articulum diffusè examino in d.c. *Super ſpecula, à*
n.18.uſque ad num.21. & nu.37. uſque ad num. 45.
Ex eo autem, quod regularibus non ſit prohibitum
docere jus civile, ſequitur ut nec etiam ſit prohibi-
tum ſuffragari pro gradu ejus facultatis adipiſcen-
do : enim qui poteſt præparare ad gradum docto-
21 ratus docendo,poteſt etiam ſuum miniſterium im-
pertiri in eo gradu conſequendo , cùm idem jus ſit
in præparato,quod in præparante.l.*In argento* , &
l.*Si uxori,*§.*fin.ff.de auro, & argento leg.* & è con-
22 verſo,ut in l.3.§.1. *ff.de liber.exhiben.* Ideoque vi-
demus judicem cauſæ præparantis eſſe judicem
cauſæ præparatæ , ut notat Baldus in l. *Ordi-*
narij,col. 2. C. de rei ven. & Felin.poſt eum in cap.
Parochianos,num.5.infra de ſent. excomm. facit te-
xtus in l. *Quoniam,ff.de fluminibus*, & in l.1. §. *Cæ-*
piſſe,ff.de Pollicitation. Deinde conſiderandum eſt
propoſitiones illas , quod regularis ſit mortuus
mundo , non habeat velle,vel nolle,& his ſimiles
vindicare ſibi locum in his tantùm negotijs, quæ
ſolis laicis conveniunt,non autem in his,quæ com-
petunt promiſcuè tam laicis,quàm Clericis. Ideo-
que regularis retinet generis nobilitatem , Bald. in
cap. *Cùm in magiſtrum , de elect.* item jus ſan-
guinis, Abbas in cap. *Quia nos,num.2. de teſtam.*
item jus ſuitatis , Alex. in l. *Sub conditione , in 2.*
notab. ff. de liber. & poſthum. item jus Civitatis
Bart.in l.1. *num.*10 *ff. ad municipal.* omneque jus
23 ſuccedendi de jure civili. Et ideo poſteaquam
in l.*Deo nobis,C.de Epiſcopis, & Clericis* dictum fu-
erat religioſos eſſe mundo mortuos, ſtatim in §.1.
decernitur ; eos habere jus ſuccedendi in bene-
ficium Religionis. At jus ſuccedendi ad collegi-
um,atque in eo ſuffragandi competit communiter
tam Clericis , quam laicis tum de iure communi ,
tum ex fundatione collegii , de quo agitur, ut ſæ-
pius repetitum eſt . ergo quoad hoc non habent
24 locum regulæ , quod regularis ſit mundo mor-
tuus , & aliæ huiuſmodi. Præterquam quod cum
ex tenore litterarum Apoſtolicarum in hoc colle-
gium admitti poſſint etiam clerici, imò & Epiſcopi,
cenſentur vocari etiam regulares , qui in materia
favorabili veniunt clericorum appellatione, c. *Duo*
ſunt genera, 12.*q.*1. & notat Abb.*in rub. de Vit. &*
honeſt. cler.n.15.

25 Ultimò hanc opinionem videtur apertè ſequi
D. Thomas *opuſc.19.de Perfect. vitæ ſpiritualis cap.*
3. ubi ex profeſſo quærit , an religioſus licitè poſſit
eſſe de collegio ſæcularium magiſtrorum ., & de-
terminat poſſe de ſuorum Superiorum licentia,
& pluribus rationibus confutat errorem quo-
rumdam Pariſienſium , qui contrarium aſſere-
bant.

26 Nec ſecundùm eum obſtat tex.in c. *In Nova actio-*
ne,16.q.7. ubi cavetur, ut in uno eodemque officio
non debeat eſſe diſpar profeſſio ; eo quod cohære-
re , & coniungi non poſſint quibus ſtudia,& vota
ſunt diverſa ; quod etiam lege divina prohibetur
dicente Moyſe Deuter.22. *Non arabis in bove ſimul,*
& aſino, id eſt homines diverſæ profeſſionis in uno
officio ſimul non ſociabis, ut exponitur in d.cap.
In nona. Siquidem hoc procedit in quantum ad il-
lud,in quo diverſificantur, veluti ut laici, & clerici
ſocientur in his, quæ pertinent tantùm ad officium
clerici , ſeu ut religioſi communicent laicis in illo,
in quo ſæculares à religioſis diverſificantur , ſecun-
dùm illud ad Timoth. 2. *Nemo militans Deo,im-*
plicat ſe negotijs ſæcularibus. At collegium, de quo
agitur,eſt religioſis,& ſæcularibus commune, &
in eo adunantur homines ad hoc, in quo religioſi,
& ſæculares non diſtinguuntur , ut ex prædictis pa-
tet : ergo nihil obſtat quominus in eo religioſi ſi-
27 mul,& laici convenire poſſint. Sic reſpondet Div.
Thomas *in d.c.3.col.4.verſ. Ad id,quod primo obji-*
citur. Item non obſtat , quod unus,& idem non
poſſit eſſe de diverſis collegiis; niſi fortè per diſpen-
ſationem;multò igitur minus religioſus , qui eſt de
collegio ſæcularium magiſtrorum. Hoc enim de-
bet intelligi de collegiis eccleſiaſticis perpetuis;
quia unus non poteſt eſſe canonicus in duabus
Eccleſiis abſque diſpenſatione: unde dicitur *21.q.1.*
Clericus ab inſtanti tempore non numeretur in
duabus Eccleſiis. At non habet locum in duobus
collegiis, quorum unum ſit perpetuum , & aliud
temporale : ideoque qui eſt de collegio alicuius
Civitatis , quandoque eſt ad tempus de collegio
commilitantium in uno exercitu; & qui eſt de col-
legio alicuius familiæ , poteſt ad tempus aliquibus
ſociari in aliquo hoſpitio; collegium autem magi-
ſtrorum non eſt collegium perpetuum,ſed tempo-
rale ; non enim collegiales eò conveniunt,ut per-
petuò ibi morentur, ſed vadunt,& redeunt pro li-
bitu : ergo nihil prohibet eum,qui eſt de religioſo
collegio perpetuo, ſimul eſſe de collegio ſcholaſti-
co;ita D.Thom. *ubi ſupra,verſ. Ad id quod tertiò*
objiciunt ; ubi ad hanc objectionem reſpondet et-
iam duobus aliis modis.

Nec

18 Nec eſt omittendum opuſculum illud ſupponi approbatum fuiſſe à Sede Apoſtolica, licet Decretum, ſeu litteras confirmationis non viderim: nam ut legitur in argumento ejuſdem opuſculi 19. Cum tempore Sancti Ludovici Francorum Regis Guilielmus de S. Amore, Sygeriuſque Magiſtri Pariſienſes, & multi ſequaces in hunc incidiſſent errorem, ut Religioſorum Mendicantium ſtatum damnatum aſſererent, librumque ſacrilegum Clementi IV. obtuliſſent: Pontifex Joanni de Vercellis Magiſtro Ordinis Prædicatorum dictum librum tranſmiſit, præcipiens ut eidem faceret reſponderi per Fratrem Thomam de Aquino, qui cum eumdem librum erroribus plenum inveniſſet, alium ipſe librum veluti apologiam compoſuit, qui incipit, *Ecce inimici tui ſonnerunt*: in quo errores hujuſmodi confutavit. Atque hunc librum Summus Pontifex tanquam verè Catholicum approbans; librumque contrarium tanquam hæreticum, & nefarium damnans, ipſius Authores cum complicibus depoſuit de Cathedra Magiſtratus, eoſque de Pariſienſi ſtudio omni dignitate privavit.

Eandem opinionem ſequitur Auguſtinus *Triumphus de poteſtate Eccleſiæ, quæſt. 105. art. 3.*

Propoſito in Sacra Congregatione Concilij ſuprascripto dubio. Reſponſum eſt pro Regulari, ſuppoſita tamen Superioris licentia, ut in quæſtione, & dummodo emolumenta, quæ inde proveniant, cedant in communem monaſterij utilitatem.

Ne Clerici, vel Monachi.

Cap. Secundum.

SUMMARIUM.

1 *Clericis, vel Monachis non licet lucri cauſa negotiari, & n. 8.*

2 *Monachi nequeunt nomine proprio conductas poſſeſſiones habere, & n. 12.*

Poſſunt tamen nomine monaſterij, ſi propria non ſufficiant, d. n. 12.

3 *Laicis non debet eccleſia titulo conductionis concedi, & num. 16.*

Declaratur n. 14.

4 *Clericus negotiator mortaliter peccat; & ſi monitus non deſiſtat, debet excommunicari.*

5 *Negotiatio, quæ non fit principaliter propter lucrum non eſt Clericis, vel Monachis interdicta.*

6 *Artificium in quo differat à negotiatione, ſeu mercatura.*

7 *Ferrum ex vena deducere, colare, & diſtinguere, & alio lucri cauſa aſportare, non eſt negotiatio, ſed artificium, de quo Monachi non tenentur ad gabellam.*

8 *Negotiatio, ſeu mercatura eſt clericis permiſſa ex cauſa neceſſitatis.*

9 *Si tamen victum ſibi quærere poſſunt artificio, & labore manuali, eis negotiari non licet.*

10 *Artificium an liceat Clericis, vel Monachis lucri cauſa exercere.*

11 *Clericis non licet aliorum poſſeſſiones conducere, niſi urgente neceſſitate.*

Monachi nequeunt nomine ſuo aliorum poſſeſſiones conducere, etiamſi ſubſit neceſſitas, ſed nomine monaſterij tantùm, ibidem.

12 *Laicis locari non poteſt adminiſtratio Eccleſiæ, nec decimæ, vel obventiones.*

Niſi magna inſtante neceſſitate, n. 14.

13 *Sed bona temporalia, vel mola Eccleſiæ, item fructus decimarum poſſunt eis locari.*

1 SECUNDUM. Breve eſt: & continet tria dicta, quæ per ſe patent. Sed ſecundùm Abbatem ſic ſummari poteſt. Non licet Clericis, vel Monachis lucri cauſa negotiari. Hoc
2 primò, Monachi nequeunt nomine proprio con-
3 ductas poſſeſſiones habere. Hoc ſecundò, Laicis non debet Eccleſia titulo conductionis concedi. Hoc tertiò.

4 Nota primò ibi, *ſub interminatione anathematis*, Clericum, vel Monachum, qui lucri cauſa negotiatur, eſſe excommunicandum, ſi monitus non deſiſtat; hoc enim important illa verba, *ſub interminatione anathematis prohibemus*, & notat gloſ. ult. in c. un. infra de Sagitt. & dixi in cap. *Non minus, in 8. notab. ſupra de immunit. eccleſ.* Et hinc collige tranſgreſſores hujus prohibitionis mortaliter peccare: alioquin percelli non poſſent excommunicatione quæ non fertur niſi pro culpa lethali, ut cap. *Nemo Epiſcoporum, 11. quæſt. 3.* & ita per hanc rationem poſt Petr. de Palude, & S. Anton. tenet Sylveſt. *in verb. Clericus, 3. num. 3.* & probavi plenius in c. 1. *in ult. not. ſup. eod.*

5 Secundò nota ibi; *cauſa lucri*, A contrario ſenſu negotiationem, quæ non fit lucri cauſa, non eſſe Clericis, vel Monachis interdictam, poſſunt enim vendere, & emere prout eorum neceſſitas exigit, ut hic in gloſ. 1. non tamen principaliter propter lucrum, ſecundùm Abb. n. 1. Ad hoc Clem. *Præſenti, de cenſib.* & cap. *Quamquam*, cum ibi not. per Jo. Andr. *eod. tit. lib. 6.*

6 Negotiari autem, ſeu mercari eſt rem emptam non mutatam lucri cauſa vendere. At verò rudem materiam, & illam per induſtriam, & ſecundum regulam alicujus profeſſionis, ſeu artis ad aliquam formam deducere, non eſt negotiari, ſeu mercari, nec talia negotiatores, ſeu mercatores faciunt, ſed artifices, qui ſecundùm diverſas ſpecies artificij denominantur, veluti lanifices, textores, aurifices, & conſimiles, ut eſt text. in cap. *Ejiciens, 88. diſt.* & notat gloſ. *in ſumma ad fin. 14. quæſt. 3.* Item gloſ. ut in cap. *Canonum, 14. quæſt. 4.* Butr. in cap. 1. *nu. 1. verſ. Solutio*, & ibi etiam Abb. *num. 6. verſ. Intellige ſuprà eod.* & idem Butr. *hic num. 5.* & Anchar. *in 2 notab.* Feder. de Sen. *conſ. 207. Nos Briſſolus, num. 2. & per*
7 *totum*, ubi loquitur in caſu venæ ferreæ, exiſtentis in agro empto à Monachis Ciſtercienſ. qui ferrum inde educebant, colabant, & ſubtiliſſimo artificio, ingenioque ſeparabant, & alio aſportabant lucri cauſa: & conſuluit Feder. illud eſſe artificium, non autem negotiationem, de qua ſolvenda ſit gabella, ſecundum ea, quæ leguntur, & notantur in cap. *final. ſupra de vit. & honeſtat. clericor.* & ſequuntur illam deciſionem Ferret. *conſ. 145. Quæritur, num. 4.* & Epiſcopus Montis Mariani in *ſua praxi Archiepiſcopali Neapol. cap. 63. de Cler. negotiat. num. 3.* Ad quod tamen vide quæ in oppoſitum congerunt Moderni *in tract. de effect. clericat. effect. 3. n. 107.*

8 Et poſita hac diſtinctione, vertitur in dubium de qua negotiatione hoc capitulum intelligatur. Et quidem conveniunt omnes, textum habere locum

cum in negotiatione propriè ſumpta,ſeu mercatura. Hæc enim procul dubio eſt Clericis,& Monachis prohibita,ſi fiat ad lucrum,cap. *Fornicari*, & *per totam* 88.*diſt*. Secus ſi ex cauſa neceſſitatis,ut hic notat gloſ.1.& gloſ.*prælleg.in Summa*,14.*q*.3. In
9 hoc tamen adverte,quia ſi Clericus, vel Monachus poſſet ſibi victum quærere artificio, non liceret ei mercaturam exercere, ceſſante ſcilicet neceſſitate; ſed deberet potius proprijs manibus laborare, ut cap.*Clericus victum*,& cap.*ſeq*.91.*diſt*.& c.*Numquam,de conſecr. diſt*.5. & eſt ex mente D. Thomæ *in* 2.2.*q*.187.*art*.3.

10 Artificium verò eſſe Clericis,& Monachis permiſſum etiam lucri cauſa non obſcurè ſentit *hic* Innoc.*in princ.in verb.Lucri*, ubi limitat hanc prohibitionem dicens, Niſi lucrum proveniat ex opere,vel re ſua:& eum ſequuntur Abb.Antiq.*in princ*. & Cardinal. *n*.1.

Verum Abbas Siculus *hic in prima quæſtione. n*. 1.*verſ. Quinimo*, intelligit, & benè dictum Innocentij, quando clericus operatur propter lucrum ſuadente neceſſitate, ita ut ultimus finis non ſit lucrari,ſed neceſſitati proſpicere:aliàs non debet Clericus, vel Monachus ſolius lucri cauſa artificium exercere; quod ſecundum eum videtur probare textus,ſi rectè ponderetur in d.cap.1.*verſ. Nec iniſtum negocium,ſupra eod*. Et in hunc ſenſum intelligit præcitatam gloſſam,*quæſt*.4. *in ſumma*, dum ait,in cauſa neceſſitatis permiſſum eſſe Clericis negotiari:ſcilicet artificium exercendo, & proprijs manibus operando: & ſequitur Redoanus *de ſpolus,q*.2.*n*.45.

Ego autem ſequutus Beatum Thomam *in* 2.2. *quæſt*.187.*d.art*.3. Aſſero Clericis,& Monachis licitum eſſe artificium ad victum parandum, ad otium fugiendum, ad concupiſcentiam refrænandam,& ad eleemoſynas faciendas,dum tamen non ſordidè exerceatur, propter ea, quæ habentur in Clement.1.*de vit.*& *honeſt.cleric*.Sed ſi exerceatur ad merum lucrum,cenſeo non eſſe licitum, ut plenè probavi in dict.cap.1.*in* 6.*not*. & *num* 46. *cum pluribus ſeq.ſup.eod*. ubi videas. Et præter alios ibi allegatos hoc ſentit Feder.de Senis *in prælleg.conſ*. 207.*num*.3. ubi admittit Clericis, & religioſis non eſſe licitum artificium, niſi quando propriæ facultates non ſuppetunt,ex notatis, 14.*quæſt*.3.*in fine Summæ*.

11 Tertiò nota ex ſecunda parte textus differentiam inter Clericos,& Monachos: nam Clerici poſſunt aliorum poſſeſſiones conducere:quod intellige urgente neceſſitate,ut dixi ſans in cap.1.*n*.6.29.& 43. *ſupra eodem*. Monachi autem minimè,quia nomine proprio poſſidere non poſſunt,cap.*Non dicatis*, 12. *quæſt*.1.*cum ſimil*.Nomine tamen monaſterij prohibentur conducere prædia aliena, ſi propria non ſufficiant; & propterea textus dum prohibet negotiationem in primo dicto, loquitur de Clericis,& Monachis: ſed in ſecundo dicto ubi prohibet conductionem,loquitur de Monachis tantùm, innuens per hoc conductionem Clericis indigentibus non eſſe interdictam, cum proprium eis liceat poſſidere: & ita hic declarat Innocentius *in verb. Suo*, Hoſtien.*in princip.in verb.Nomine*, Butr.*num*.6.& alij communiter.

12 Ultimò nota quod habetur in tertio dicto, videlicet laicos non poſſe ad firmam habere Eccleſias ipſas, ſeu illarum adminiſtrationem. Unde, nec decimæ, vel obventiones poſſunt eis locari ut c.*Veſtra,ſupra de locat*.& cap.*Querelam,infra, Ne Prælat.vices ſuas*,Hoſtien.*hic in fin*. Sed bona temporalia,vel mola Eccleſiæ, & fructus decimarum benè poſſunt laicis locari,d.cap.*Veſtra*, & *hic* per Butt.*num*.6.& Abb.*num*.2.*verſ.Temporalia*. Inſtante tamen neceſſitate poſſet fieri conceſſio laicis,etiam quoad Eccleſiam, non quidem ut ipſam regant,ſed ut per alios gubernandam procurent, ut firmat Jo. Andr.in cap. *Ex ratione, num*.1.*ſupra de ætat.& qualit*.quem ſequitur Abbas dict.n.2. *verſ. Inſtante*.

Ne Clerici, vel Monachi.

Cap. Relatum.

SVMMARIVM.

1 *Monachi incorrigibiles de monaſterio ſunt expellendi,& monaſterium reformari debet de Fratribus alterius Ordinis ſi de Monachis ejuſdem Ordinis reformari non poteſt.*

2 *Exemplum malum Monachorum eſt contagioſum,& alios inficit.*

3 *Maximè ſi proveniat à Prælato.*

4 *Regula eſt in præcepto.*

5 *Declaratur.*

6 *Monaſterium reformari debet de Monachis ejuſdem vel alterius ordinis,nec transferri debet ad clericos ſæculares,niſi in defectum regularium.*

Declaratur, n.8.

7 *Eccleſia ſæcularis poteſt fieri ab Epiſcopo regularis,ſed non e converſo, niſi deficientibus regularibus.*

8 *Conventus parvi ſtatim transferri poſſunt ad clericos ſæculares,nec ſervandi ſunt gradus cap.Inter quatuor,de relig. domib.*

9 *Conventus,in quibus ali non poteſt competens numerus religioſorum,ſunt incapaces reformationis, ſive id contingat ob redituum tenuitatem,& num*.12. *& n*.28.

10 *Sive ob aeris intemperiem.*

11 *Sive ob infeſtationem pravorum hominum.*

13 *Conventus parvi, circumſcriptis exemptionibus,reduci poſſunt ad ſtatum ſæcularem auctoritate Epiſcopi.*

14 *Joannis Mauburni invectiva in parvos Prioratus*

15 *Generales Ordinum meur abſtinuerint à dimiſſione parvorum conventuum,& n.ſeqq.*

Bona ſuppreſſorum conventuum cur non potuerint applicari majoribus monaſterijs alibi exiſtentibus: ibidem verſ. Vel demum quia,*& n*. 20.

16 *Conventus parvi ab Innocentio X. ſuppreſſi in tota Italia,& Inſulis adjacentibus,& n*.26.

19 *Et bona ipſorum applicata pijs uſibus in iiſdem locis, ubi conventus exiſtunt,& n*.40.

20 *Papa poteſt applicare bona parvorum conventuum ſuppreſſorum alijs pijs uſibus, etiam de poteſtate Ordinaria,& n*.36.

21 *Monaſteria ad quid fundata,& dotata.*

22 *Papa de poteſtate ordinaria non poteſt fundationibus monaſteriorum derogare, & voluntates commutare.*

23 *Nec teſtamentum,vel contractum, aut aliam piam diſpoſitionem reſcindere.*

Declaratur, n.36.

24 *Privilegium ex cauſa onerosa tranſit in contractum, qui à Principe revocari non poteſt.*

25 *Papa non eſt propie Dominus bonorum Eccleſia.*

26 *Contrarium, & n. ſeqq. uſque ad n. 36.*

27 *Papa non poteſt contra alias Eccleſias præſcribere & cæt.*

28 *Papa habet plenitudinem poteſtatis ſingulariter, & univerſaliter in omnibus Eccleſiis.*

29 *Poteſt res, & bona omnium Eccleſiarum orbis adminiſtrare, & diſponere pro libito voluntatis, & num. ſeqq. uſque ad n. 36.*

30 *Et facere Monachum teſtabilem de bonis monaſterio acquiſitis.*

31 *Et iura uni Eccleſia auferre, & dare alteri, & nu. 36.*

32 *Dominium rerum Eccleſiarum proprie loquendo non eſt apud aliquam Eccleſiam particularem, ſed apud Chriſtum, & n. 37.*

33 *Papa eſt pater patrum, & cum omni Prælato in poteſtate, & iuriſdictione concurrit.*

36 *Papa ex iuſta cauſa poteſt rem uni Eccleſiæ auferre, & alteri dare, & ultimas voluntates commutare.*

37 *Bona ſtatim atque ſunt donata Eccleſiæ, ſunt immediatè acquiſita Deo.*

38 *Donans prædium monaſterio ſub conditione, ut recedentibus Fratribus, prædium redeat ad donantem, illud non recuperat, ſi Fratres recedant de mandato Papæ.*

39 *Teſtatoris prohibitio ne pia eius voluntas poſſit per Papam commutari, non tenet.*

40 *Religiones plurimæ, & monaſteria per Papam ſuppreſſa, & eorum bona aliis piis uſibus applicata referuntur.*

41 *Hiſtoria ſuppreſſionis parvorum Conventuum refertur, & n. ſeqq. uſque in fin.*

42 *Congregatio ſuper ſtatu regularium ab Innocentio X. inſtituta.*

43 *Conſtitutio pro numero perſonarum in ſingulis monaſteriis præfigendo in Congregatione compilata.*

44 *Refertur.*

45 *Formula deſcribendi ſtatum cuiuſque monaſterij de mandato Congregationis confecta.*

46 *Bulla ſuppreſſionis parvorum Conventuum Italiæ, & inſularum adiacentium in Congregatione compilata.*

47 *Refertur.*

48 *Cauſa ſuppreſſionis.*

49 *Suppreſſio, & reductio ad ſtatum ſæcularem.*

50 *Reſervatio facultatis Congregationis, & præſervatio iurium fundatorum.*

5c *Termini præfixio ad dimittendos Conventus ſuppreſſos coram loci Ordinario.*

52 *Facultas regularium aſportandi prophanam ſuppellectilem.*

53 *Pœnarum adiectio.*

54 *Prohibitio faciendi Divina in Conventibus ſuppreſſis ſub pœna interdicti.*

55 *Ordinariorum facultas expellendi regulares à Conventibus ſuppreſſis, & cætera.*

56 *Deputatio Sacerdotum ſæcularium ad curam animarum dictis Conſtitutionibus incumbentem.*

57 *Applicatio bonorum.*

58 *Prohibitio erigendi nova loca regularia.*

59 *Declaratio intentionis Papæ providendi extra Italiam.*

Obſtaculorum remotio, ibidem.

60 *Contrariorum derogatio.*

61 *Archiepiſcopi Gneſnenſis litteræ ad Innocentium X. pro extenſione Bullæ* inſtaurandæ, *ad Regnum Poloniæ.*

Proſp. Fagn. in 2. part. 3. Decretal.

6 *Litteræ Congregationis exprimentes nominatim Conventus ſuppreſſos, & exquirentes Epiſcoporum, & Capitulorum ſententias pro bonis applicandis.*

63 *Relationes applicationis bonorum Conventuum ſuppreſſorum à Papa ad ſe relatas approbavit.*

64 *Litteræ circulares ſuper granciis, & membris etiam curatis Monaſteriorum.*

65 *In granciis, & membris Monaſteriorum habitare non poſſunt regulares Sacerdotes, ſed converſi tantùm pro bonorum adminiſtratione.*

66 *Miſſa in capellis granciarum quando, & à quibus celebranda.*

67 *Cura animarum in granciis, & membris Monaſteriorum exerceri non poteſt per regulares, ſed per Vicarios perpetuos, vel amovibiles ab Ordinario deputandos.*

Granciarum bona reſervantur ipſarum monaſteriis, ibidem.

68 *Canonicorum Regularium Lateranenſium granciæ, & parochiales ab Innocentio X. declarantur comprehendi in eius Bulla* Inſtaurandæ.

69 *Conventus plurimi primum ſuppreſſi, ac deinde ex rationabilibus cauſis à Papa Religionibus reſtituti.*

Regulares de iure facultatem non habent uniendi Eccleſias, etiam ſibi pleno iure ſubiectas, ibidem, verſ. Præterea.

Unio parvorum Conventuum eiuſdem Religionis in eodem loco exiſtentium qua lege facta fuerit, ibidem.

70 *Decretum Innocentii X. ſuper ſubiectione nonnullorum Conventuum iuriſdictioni Ordinarii loci refertur, & nu. ſeqq.*

71 *Conventus ſuppreſſi, & poſtea Religionibus reſtituti ſubiiciuntur Ordinario quamdiu actu non alunt duodecim Religioſos.*

72 *Quod ſi non alant quatuor Sacerdotes, & duos converſos gratia reſtitutionis nulla eſt.*

73 *Conventus nunquam ſuppreſſi, in quibus non aluntur ad minus quatuor Sacerdotes, & duo converſi, ſunt ſubiecti iuriſdictioni Ordinarii loci.*

74 *Decretum Urbani VIII. ſuper monaſteriis erectis cum pauciori numero, quàm duodecim Religioſorum, præſervatur in Decreto Innocentii X.* Ut in parvis.

75 *Licentias recipiendi Novitios Congregatio multis Religionibus conceſſit ante diem 22. Iulii 1652. ſed poſtea abſtinuit de mandato Papæ, uſque ad diem 3. Iulii 1654.*

76 *Licentiam recipiendi Novitios poſt diem 3. Iulij 1654 quæ Religiones obtinuerint.*

77 *Decreta S. Congregationis ſuper ſtatu regularium pro novitiis recipiendis, & n. ſeqq. uſque in fin.*

Conventus à Congregatione deſignati pro novitiatibus & profeſſoriis, n. 57.

78 *Licentia recipiendi Novitios infra numerum præfixum in qualibet provincia.*

79 *Examen novitiorum, & n. ſeqq.*

80 *Ætas in novitiis, clericis, & converſis quæ.*

81 *A novitiis nihil recipiendum, excepto victu, & veſtitu tempore probationis.*

82 *Novitii poſt profeſſionem in profeſſorio ſunt collocandi.*

83 *In novitiatibus, & profeſſoriis Superior, & familia à quibus conſtitui, & amoveri poſſit.*

84 *Vita communis in novitiatibus, & profeſſoriis exactè obſervanda.*

1 RELATUM. Monachi incorrigibiles de monaſterio expellentur, & reformabitur monaſterium de fratribus alterius Ordinis, ſi de Monachis ejuſdem Ordinis reformari non poteſt. Hoc dicit ſecundum Jo. Andr. cui ſubſcribunt Butr. Card. Anchar. Abb. & Jo. de Anan. & ſunt duæ partes; In prima exceſſus narratur. In ſecunda corrigitur ibi, *Ideoque*.

2 Nota primò ibi, *Et alios ſuo exemplo corrumpunt*. Malum exemplum Monachorum eſſe contagioſum, & alios inficere: polluitur enim ex uno peccatore populus; & ſic ex una ove morbida univerſus grex inficitur, ſi ex uno fornicante, vel aliud quodcumque ſcelus committente plebs univerſa polluitur, quæ ſunt verba cap. *Sed illud* 45. *diſt.* & in exemplum culpa vehemens oſtenditur, quando pro reverentia Ordinis peccator honoratur, dicit
3 text. in cap. *Nemo*, 83. *diſt.* Quod maximè procedit ſi malum exemplum provenit à Prælato; nam ut legitur in cap. *Præcipuè*, 11. *quæſt.* 3. (Scire Prælati debent, quòd ſi perverſa unquam perpetrant, tot mortibus digni ſunt, quot ad ſuos ſubditos perditionis exempla tranſmittunt.) confert Conc. Trid. *c.* 1. *ſeſſ.* 22 & *c*, 1. *ſeſſ.* 24.

4 Secundò nota ibi, *Capellas*, Regulam eſſe in præcepto, prout hic notat Bernardus poſt caſum, & in gloſſ. 1 & patet ex Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *de Regular. c.* 1. ubi præcipitur, ut omnes Regulares tam viri, quàm mulieres ad regulæ, quam profeſſi ſunt, præſcriptum vitam inſtituant, & componant; ſed Hoſt. *hic*, & Jo. Andr. *n.* 2. Butr. *n.* 4. & Anchar. *n.* 3. dicunt hoc verum eſſe indiſtinctè quoad tria ſubſtantialia,
5 de quibus notatur in cap. *Ex parte, ſupra de Regul.* & quoad ad ea, quæ continentur in cap. *Cum ad monaſterium, ſupra de ſtat. Monach.* omnia verò alia, quæ habentur in Regula, non putant eſſe in præcepto; alioquin vix unus de quatuor Monachis ſalvaretur. Et ſubdit Jo. Andr. per hoc commendari regulam Prædicatorum, per quam tranſgreſſores Conſtitutionum ad pœnam obligantur, ſed non ad mortale in his, quæ per ſe non ſunt mortalia: de Fratribus autem Minoribus remittit ad Clem. *Exivi*, §. *Cum igitur*, & §. *ſeq. de verb. ſignificat.* ſed tu in hoc articulo plenius diſtingue, ut optimè hic per Abb. *n.* 6. & adde quod ſcripſi in cap. *Explicari*, *n.* 4. & *ſeq ſup. de obſerv. jejunii*.

Ultimò nota ex textu caſum ſingularem; in quo
6 per Epiſcopum poteſt alterari ſtatus Eccleſiæ regularis: nam ſi non poteſt reformari de Monachis ejuſdem Ordinis, ut hic. Quid ergo ſi non reperiantur Regulares etiam alterius Ordinis? dicit Joan. Andr. & Abb. poſt eum *num.* 3. quod tunc ponientur inſtitui ſæculares per c. *Inter quatuor, ſup. de relig. domib.* ubi probatur: in hoc tamen ſervandi ſunt certi gradus. Primò enim monaſterium reformari debet de regularibus ipſius monaſterij; ſecundò in defectum eorum, de Religioſis ejuſdem Ordinis; tertiò deveniendum eſt ad Regulares alterius Ordinis; & poſtremò in defectum omnium Regularium, poterunt ibi inſtitui clerici ſæculares, ut *hic* per Hoſt, *num.* 3. *in verb. Reformari*, & Abb. *num.* 5. ubi ait: (Dic ergo, quòd primò debent induci Monachi monaſterij ad obſervandum, ut hic, & ſi ſint incorrigibiles, debent reformari de monachis ejuſdem Ordinis ſi haberi poſſunt, ut hic; & in defectum debent aſſumi
7 de alio ordine, omnibus autẽ deficientibus, recurrendum eſt ad clericos ſæculares, ut in d. cap. *Inter quatuor*, & ſic eſt caſus, in quo poteſt Epiſcopus Eccleſiam regularem reducere ad ſtatum ſæcularem,) Hæc Abb. quos gradus poſuerunt etiam in eodem cap. *Inter quatuor*, gloſ. *un.* Hoſt. *num.* 2. *in verb. Defectum*, & diſtinctius Jo. Andr. *eodem num. in verb. Ordinarij*, Butr. *num.* 5. Card. *in fin.* Abb. *n.* 1. *verſ. Oportet tamen*, & Jo. de Anan. *num.* 2. *verſ. Et conſidera.* Quamobrẽ quamdiu monaſteria per Regulares remanere potuerint ordinata, non ſunt ad ſæculares Clericos transferenda, quæ ſunt verba Innoc. III. in dict. Decretali *Inter quatuor, de Relig. domibus*, & ibi plenè ſcripſi. Ad idem text. in cap. *Poſſeſſiones*, ibi: Non debes Eccleſias, in quibus Monachi miniſtrare conſueverunt, Clericis, vel laicis aſſignare, *ſupra de rebus Eccleſ. non alien.* ſemper enim reformari debet monaſterium de hominibus ejuſdem profeſſionis, ſi fieri poteſt, ut ait gloſſ. hic poſt caſum. Unde Benedictus XII. in Bulla Reformationis Monachorum Ordinis S. Benedicti, quæ incipit, *Summi Magiſtri*, *cap.* 34. Bullar. *tom.* 1. *pag.* 195. ſic ſtatuit: Si aliquod monaſterium ipſius Ordinis, ſeu Religionis lapſum in Religione, vel obſervantia regulari patiatur, qui per Abbatem, vel alium adminiſtratorem, vel Monachos ejuſdem monaſterij veriſimiliter reparari nõ poſſit, auctoritate Apoſtolica aſſumantur de alio monaſterio, in cultu ejuſdem Religionis vigente, Monachi idonei, & ad dictum monaſterium lapſum patiens tranſmittãtur, inibi quamdiu expediẽs fuerit, moraturi, per quos lapſus hujuſmodi reparetur. Item in Concilio Chalcedonenſi cap. 24. ſic legitur: Quæ ſemel dicata ſunt monaſteria cum conſilio Epiſcoporum, maneant perpetuò monaſteria, & res, quæ ad ea pertinent, monaſterijs reſervari oportet, nec poſſe ea ultrà fieri ſæcularia habitacula, refertur in cap. *Quæ ſemel.* 1. *quæſt.* 3. & concordat cap. *penult. al ſecondo*, & cap. *Dudum*, 18. *quæſt.* 2. & Concilium Aquiſgranenſ. ſub Gregorio IV. *cap.* 18. Conciliorum *tom.* 3. *part.* 1. *ſect.* 2. *pag.* 32. ibi: (Monaſteria Divinis ſolummodo cultibus dicata non debere ſæcularibus dari, & Canonica prodit auctoritas, & ipſorum deſtructio locorum.) Quinimò Otthoni Imperatori cogitanti expellere Monachos diſſolutè viventes à monaſterio S. Pauli de Urbe, & ibi Clericos ſæculares inſtituere, apparuit noctu per viſum Beatiſſimus Apoſtolus Paulus, eumque ſeriò admonuit, ut à propoſito deſiſteret, & in propria vocatione reemendaret corruptos, ut refert Card. Baron. *Ad Annum Chriſti* 996. & dixi latiùs in dict. cap. *Inter quatuor, num.* 8. *de Relig. domibus*, Et ex his collige differentiam inter Eccleſiam regularem & ſæcularem: nam Epiſcopus non poteſt regularem Eccleſiam transferre ad ſtatum ſæcularem, niſi in defectum Regularium ejuſdem, vel alterius Ordinis, ut ſæpiùs repetitum eſt; at verò Eccleſiam ſæcularem benè poteſt transferre in regularem favore Religionis, ut in cap. *Apoſtolice, de donat.* & cap. *Bonæ rei*, 12. *quæſt.* 2. & in cap. *Ad Audientiam il ſecondo. de Eccleſ. ædific.* & ibi gloſſ. 2. & Abbas *hic num.* 4.

8 Declara nunc notabiliter quod dictum eſt de monaſterio non transferendo ad clericos ſæculares, niſi in defectum regularium, ut locum habeat, ſi monaſterium, in quo regularis obſervantia eſt collapſa, ſit tale, ut in eo ali poſſint tot Monachi, ſeu Religioſi, quod ſufficiant ad obſervantiam regularium inſtitutionum, cujuſmodi erat monaſterium

ſterium de Breſcia, de quo in hoc cap. & monaſterium S. Pauli, de quo ſup. proximè: tunc enim non debet ſtatim reduci ad ſtatum ſæcularem, ſed prius reformari debet ex Monachis ipſius monaſterij, aut ejuſdem, aut alterius ordinis juxta propoſitam graduationem, & omnibus deficientibus, transferri debet ad Clericos ſæculares, ut in prædicta Decretali *Inter quatuor*, Secus verò ſi ob redituum, & eleemoſynarum tenuitatem monaſterium actu non alat, nec alere poſſit niſi paucos aliquot Religioſos, puta unum, vel duos Sacerdotes, & unum, vel duos Converſos: tunc enim illicò Eccleſia regularis poteſt fieri ſæcularis, nec ſervandi ſunt gradus, de quibus ſupra. Ratio eſt, quia impoſſibile eſt, ut reformationem in eo introducant Regulares ejuſdem, vel alterius ordinis, cùm locus ipſe ſit incapax reformationis; non enim poteſt ibi eſſe Chorus, nec ſtudium, nec vita communis, nec ulla regularis obſervantia, ut plenè habetur in procemio Bullæ Innocentianæ, inferius relatæ *nu.* 47. neque huic malo occurri poteſt ſi regulares illi à monaſterio expellantur, & totidem in eorum locum ſubrogentur, quemadmodum præcipitur in hoc cap. Quoniam in ſubrogatis eadem eſt cauſa relaxationis: non enim ex vitio perſonarum vivitur ſine Regula, ſed ex vitio loci, qui regulam ſervari non patitur: quippe ſi à monaſterio ejicies duos, vel tres Fratres ibi commorantes, quamvis ſubrogaveris meliores, tamen citò relaxabuntur & iſti, natura loci id operante, ſicut contingit habitantibus in loco aeris inſalubris: nam ſi ſani ſunt, in morbum incidunt, ſi verò infirmi, morbus ingraveſcit, ut c. *Quorundam*, 74. *diſt.* Adde quòd ſi in aliqua religione extarent exempli gratiâ, ducenti parvi Conventus, & in quolibet ipſorum non degerent niſi tres, vel quatuor Fratres, utique ſi haberet locum hæc Decretalis, & tales Conventus, expulſis prædictis Fratribus, eſſent reformandi ex Fratribus ejuſdem, vel alterius Ordinis, oporteret educere ex hac, vel alia religione ſexcentos vel octingentos Fratres ſtrictioris obſervantiæ, quod eſſet non minus ridiculum, quàm impoſſibile; & nihilominus futurum eſſet, ut ſubrogati in numero tam exiguo ibi degentes, paulatim in eundem morbum relaxationis inciderent, & iſtis ejectis, iterum alij reformati forent ſubrogandi, & daretur proceſſus in infinitum; & licèt accidere poſsit, ut in aliquo parvo Conventu reperiantur interdum aliqui Religioſi devoti, & boni exempli, tamen ſemper verum erit eos non poſſe ibi in numero tam exiguo regularia inſtituta obſervare, ut in cap. *fin. de Capell. Monach.* nec expectandus eſt lapſus, ſed præcavendus, cap. *Monachi*, ibi, (Nec ſoli ſpiritualium hoſtium conflictum expectent.) *de ſtat. Monachor.* Melius enim eſt occurrere in tempore, quàm poſt exitum vendicare, l. 1. *Cod. Quando liceat unicuique ſine judic.* l. *fin. Cod. Quibus cauſ. in integr. reſtit.* Et quod dictum eſt de redditunm, & eleemoſynarum tenuitate, idem intelligas ſi ob aliam cauſam in monaſterio degere non poſſit competens numerus Religioſorum, puta ob aeris intemperiem, juxta textum in d. c. *Quorundam*, 74. *diſt.* quam ob cauſam ſuppreſſus fuit Conventus Congregationis S. Joannis à Carbonaria Ordinis S. Auguſtini, civitatis Carniolæ, in quo propterea degere non conſueverant niſi duo, vel ad ſummũ tres fratres ſine ulla obſervantia regularis diſciplinæ, licet haberet annuos redditus Ducatorum ferè ſexcentorum, qui fuerunt applicati Seminario pro alumnis eidem cælo aſſuetis cum ingenti lætitia Epiſcopi Diœceſani, & totius Cleri, & populi: & idem contigit in Conventibus S. Auguſtini, & Minorum Conventualium in oppido Atellæ Melphitan. Diœceſis, qui à Superioribus promptè fuerunt dimiſſi, & à Papa ſuppreſſi: quia etſi redditibus abundarent, tamen ob cæli gravitatem erant Fratrum ſepulturæ, nec in eis morari ſolebant niſi duo, vel tres Fratres. Quomodo igitur in tales Conventus induci potuiſſet reformatio ex Fratribus ejuſdem, vel alterius Religionis, juxta hoc cap. Idemque dicendum ſi Conventus ſit expoſitus deprædationibus, & infeſtationibus pravorum hominum, de quo plurima afferri poſſent exempla, ſed memorabile fuit quod nuper accidit in Conventu Montis Silvani Ordinis Carmelitarum Diœceſis Pennenſis, qui cùm eſſet poſitus inter ſylvas ad ripam fluminis Salini, evaſerat receptaculum flagitioſorum hominum, qui jugiter ibi morabantur tanquam in aſylo, adeò ut ex publicis atteſtationibus etiam conſtiterit fuiſſe à latronibus captum quendam inſignem Eccleſiaſticum, ac poſtea redemptum aureis ſeptingentis numerans ſuper Altari majori; qui ſanè Conventus, etſi pingues haberet proventus, tamen ſuppreſſus fuit, & data etiam facultas Epiſcopo, illum prophanandi, ac demoliendi, quia erat ſcandalum totius provinciæ. Quæ quidem facultas data fuit quoque aliquibus alijs Epiſcopis pro Conventibus ſuppreſſis, & eorum Eccleſijs exiſtentibus in locis ſolitarijs, & limitrophis, ad quos facinoroſi homines confugere conſueverant. In talibus igitur Conventibus, in quibus ob exiguum Religioſorum numerum regularia inſtituta ſervari non poſſunt, non eſt ſervandus ordo graduationis ſuperiùs propoſitus tamquam impoſſibilis, ſed illicò poſſunt ſupprimi, & ſtatum ſæcularem reduci, & hoc innuit littera dicti cap. *Inter quatuor*, *de Religioſ. domibus*, in illis verbis: (Quamdiu monaſteria per Regulares remanere potuerint ordinata, non ſunt ad ſæculares Clericos transferenda.) A contrario enim intendit, ut ſi ordinata remanere non potuerint per Regulares, prout contingit in parvis Conventibus, utique ſtatim ſint transferenda ad Clericos ſæculares: & hoc ſimiliter voluit gloſſa *hic* poſt caſum; quæ dum dixit, monaſterium ſemper reformari debere de hominibus ejuſdem profeſſionis, immediatè adjecit conditionem illam, *ſi fieri poſſit*, innuens per hoc à contrario, ut ſi fieri non poſſit, prout accidit in his Conventibus exiguis, non ſit neceſſe dictos gradus ſervari, ſed illicò Clerici ſæculares ſint ibi inſtituendi, quia Canones non jubent expectari exitum impoſſibilem, cap. *Erit autem lex*, 4. *diſtinct.* l. *Titius*, §. *final. ff. de excuſ. Tutor.* l. *Quæ ſub. conditione*, §. *Quoties*, *ff. de condit. inſtitut.* Baldus in l. *Si ideo vitio*, *Cod. de quibus*, *ut indig.* & directè hoc tenet gloſſa 1. *in* §. *Quæritur*, poſt cap. *Statuimus*, 19. *quæſt.* 3. cujus hæc ſunt verba, (Dicas ergo, quod de monaſterio nunquam poteſt fieri ſæcularis Eccleſia, ut hic dicitur, niſi enormiter vivant: tunc poſſunt Monachi removeri, & inſtitui ſæculares Canonici: tamen cum auctoritate Papæ, ut extravag. *Ne Clericus, vel Monachus*. Relatum; vel niſi ita ſit, quod non inveniantur aliqui de ordine illo, per quos poſſit locus ordinari, ut extra, *de Relig. domib.* *Inter*. Vel niſi ita ſit, quod

alıter non poſſit reformari locus ille, quàm per Canonicos,ut extra *de ſtat. Monach. c. Cum nobis*,
13 quæ eſt remota: quinimò circumſcriptis exemptionum privilegijs,quando monaſterium aliter non poteſt reformari,reduci poteſt ad ſtatum ſæcularem etiam ab Epiſcopo ordinaria authoritate, ut notat Jo. Andr. in c. *Si Epiſcopus*,in gloſſa *1.12. quæſt.1.* & concurdant Alanus,Tancredus,& Bernardus,relati ab Archid. in cap. *Statuimus,num.4. circa fin.15.quæſt.3.* & hoc credit ſervandum Jo. Andr. in d. c. *Inter quatuor*,in gloſſ.1.*num.3. de Relig. domib.* & eſt de mente gluſſ.1.ibi *in verb. Ponerentur*,& ſequitur Abb. *hic num.5.* Neque verò ex hoc aliqua inuritur nota religionibus, quæ per ſe ſanctæ ſunt,& notiſſimum eſt quantum ex monaſterijs piè inſtitutis,& rectè adminiſtratis in Eccleſia Dei ſplendoris, atque utilitatis oriatur, ut in Conc. Trid. *ſeſſ.25. de Regular. ca.1.* Sed ſolùm notantur ipſi parvi Conventus, qui viris religioſis,ac zelum Dei habentibus ſemper fuerunt exoſi, quippe qui illarum decori, & utilitati ſemper magnopere detraxerunt,ita,ut vulgare ſit apud ipſosmet Prælatos regulares, Conventus parvi corrumpunt magnos. Unde non immeritò in Bulla Innocentiana appellati ſunt Vulpes parvulæ, quæ demoliuntur vineas: Hæc enim verba quamvis à quibuſdam detractoribus temerè,ac per calumniam, malignamque traducta fuerint ad religiones: tamen revera non ad religiones,ſed ad parvos ipſos Conventus referuntur, imò à religionibus ipſis contra diſtinguuntur evidentiſſime: nam in proœmio Bullæ Pontifex primò invehitur in parvos Conventus, quòd ſint ſine ulla regulari obſervantia,quòd ſiant receptacula flagitioſorum, & quòd majora monaſteria inficiant: & poſtea ſubdit immediatè: Hæc quippe ſunt, zizania à religionum tritico ſeparanda (ecce apertà contradiſtinctio Religionum, à parvis Conventibus.) Hæ ſunt vulpes parvulæ (ſcilicet Conventus parvi) quæ demoliuntur vineas (ſcilicet Religiones) hoc eſt fermentum (id eſt parvi Conventus) quod totam maſſam, id eſt religionem corrumpit. Et ſanè cum Innoc. animum induxiſſet has parvulas domunculas de medio tollere,& abolere, utique oportebat eum illorum malitiam, & perniciem exprobrare, ſicut moris fuit prædeceſſorum Pontificum, qui cùm aliquem ordinem ſupprimere,& extinguere voluerunt, illius quoq; abuſus,& corruptelas palam eduxerunt, ut videre eſt in proœmio Bullarum extinctionis Ord. Templariorum, Humiliatorum SS. Barnabæ, & Ambroſij, & Baſilij Armenorum, de quibus *infra n.46.*

14 Sed & Joannes Maburnus Abbas Liuracenſis in Belgio Ord. Canonicorum Regularium vir admodum pius, & doctus,& ſcriptor antiquus, cujus meminit multa cum laude Poſſevinus in Apparatu ſacro, in Roſeto exercitiorum ſpiritualium *tit.2.c.3.pag.45.* ſic diſſerit de parvis Conventibus. (In parvis Prioratibus (ſi Bernardo, Hugoni, & Umberto creditur) & religio annihilatur defectu obſervantiæ, quæ ibi relaxatur, & meritum obedientiæ imminuitur, continentia facilè periclitatur; unde tales Prioratus parvi non ſunt niſi religionis diſſipatio, Monachorum proſtibula, & latrocinia Religioſorum. Religio enim ſemper in Congregatione ſervatur in Concilio juſtorum, &
15 in adunatione, non in diſperſione.) Hæc ille. Et propterea ipſimet Generales, & capita ordinum ſæpius cogitarunt has regulares domunculas à religione abſcindere, & in manibus Epiſcoporum dimittere, ad idque obtinuerunt etiam facultatem à Romanis Pontificibus per litteras in forma Brevis, in quibus aſſeruerunt parvos Conventus hujuſmodi obſervantiæ regularis,ac diſciplinæ relaxationem, totiuſque Ordinis dedecus, & ruinam eſſe,ut diſertis verbis legitur in litteris fel. record. Urbani VIII. ad Correctorem Generalem Minimorum S. Franciſci de Paula, ſub datum Romæ
16 die 23. Junij 1633. & in alis pluribus. Sed hac facultate uſi non ſunt, vel quia Conventus hujuſmodi ſolvunt quotannis taxam contributionum capitibus ordinum pro ſumptibus faciendis ratione officij; quæ quidem contributiones ex illorum diminutione remanſiſſent valdè imminutæ, & extenuatæ; niſi repartitæ fuiſſent inter alios Conventus non ſuppreſſos, quod vix fieri potuiſſet ſine Fratrũ querela: vel quia noluerunt in ſe concitare odium Provincialium, qui à parvis Conventibus hauriũt multam pecuniam ratione contributionum, & procurationum occaſione viſitationis, & largitionum quas accipiunt à Superioribus localibus, & Fratribus de familia: vel quia conſultius putatur non perturbare tot Fratres in parvis Conventibus filiationem habentes, & plerumque oriundos ex locis, ubi Conventus ſunt ſiti, quibus ſuppreſſis, à patria perpetuò exularent: vel quia noluerunt pri-
17 vare ſeipſos, & Provinciales juriſdictione, & auctoritate, quam mediantibus his Conventibus habent ferè in ſingulis oppidis, villis, & pagis cujuſque Diœceſis: vel quia tales Conventus alicui inſerviunt pro hoſpitio Fratribus illac tranſeuntibus occaſione Capituli, viſitationis, aut aliam ob cauſam, qui aliòquin cogerentur divertere ad cauponem, vel hoſpitem; vel quia ſatius duxerunt hominibus dictorum locorum hanc moleſtiam non exhibere, qui libentius peccata ſua aperiunt Regularibus, quam proprio Parocho, vel Presbyteris ſæcularibus, ut experientià compertum eſt: vel demum quia cùm in facultatibus ſupprimendi parvus Conventus Romani Pontifices quandoque induldſerint, ut illorum bona applicarentur majoribus monaſterijs ejuſdem Ordinis, etiam alibi exiſtentibus iſta applicatio ferè numquam potuit effectum ſortiri populis reclamantibus, & Regulares tandem coacti fuerunt redire ad Conventus dimiſſos, ut ſic vitarent populorum tumultus; imò accidit aliquando, ut cùm inde aſportarent ſacram, vel prophanam ſupellectilem ad majorem Conventum, populus manu armata reſtiterit, & ſupellectilem ablatam ad primum Conventum vi reduxerit. Et ſanè cùm monaſteria ferè omnia ſint fundata, & dotata ex erogationibus fidelium pro Miſſis celebrandis, & Divinis officijs obeundis in eorum Eccleſijs, ut notat Bellam. in cap. *Per principalem num.93. verſ. Et maximè quia bona, 9. quæſt.3.* allegabatur eſſe contra Canonicas ſanctiones ſubtrahere populis auxilia ſpiritualia, & Eccleſias relinquere omni cultu, ac veneratione deſtitutas, ut *c. Si quis vultu,16. quæſt.7. c. Et temporis, in fin.16. quæſt.1. c. Extirpandæ, §. Quia vero ſupra de præbend.* Et eſt expreſſum in Clem. *Ne in agro, §. Ad hæc, verſ. Monachis locorum, de ſtat. Monach.* & advertit Bellam. *loc. cit.*

18 Jure igitur optimo ſan. mem. Innocentius X. Quod à pluribus ejus prædeceſſoribus optatum fuerat, ſuppreſſit, & extinxit parvos Regularium virorum Conventus in tota Italia, & Inſulis adjacen-

centibus, eoſque ad ſtatum ſæcularem reduxit, ut in Bulla inferius inſerta *n.47.*

19 Bona verò ipſorum applicavit aliis pijs uſibus in ijſdemmet locis, ubi conventus ſunt ſiti, iiſque non indigentibus, in aliis locis ejuſdem diœceſis.

20 Stante enim impoſſibilitate illos reformandi de regularibus ejuſdem, vel alterius Ordinis, & neceſſitate eos transferendi ad Clericos ſæculares, ut probatum eſt ſuprà, ſequitur pernecesse, ut Papa nedum de poteſtate abſoluta, ſeu de plenitudine poteſtatis, ſecundùm quam eſt ſupra omne jus humanum poſitivum, cap. *Propoſuit, de conceſſ. Prebend.* ſed etiam de poteſtate ordinaria, & à jure regulata potuerit illorum bona applicare eiſdem Clericis ibi miniſtrantibus, ut ſic viverent de Altari, cui inſerviunt, 1. *Ad Corinth.9.* cap. *Ex his*, 12. *q.1.* cap. *Ex officii, de præſcript.* cap. *Cùm ſecundùm de Præben.* juſtum namque eſt ut illi conſequantur ſtipendium, qui pro tempore ſuum commodare reperiuntur obſequium, cap. *Charitatem, 12. quæſt.2.* cum concordantiis, quas poſui in cap. *Si quis ſanè, n.7. ſup. de pecul. Cleric.* Quemadmodum ſtante poteſtate Papæ, imò & Epiſcopi expellendi Monachos incorrigibiles à monaſterio, & illuc introducendi regulares alterius Ordinis reformationis cauſa, juxta gradum ſuperius propoſitum *n.6.* pernecesse conſequitur certa, & inconcuſſa poteſtas aſſignandi eis alimenta ex redditibus monaſterii, ut labores improrum juſti edant, quæ ſunt verba Decretalis *in fin.*

21 Sed objiciunt aliqui Monaſteria omnia ad hoc fundata, & fidelium erogationibus dotata fuerunt, ut in eis perpetuò manerent regulares, & ex proventibus ſuſtentarentur illorum, non autem ut eſſent habitacula Clericorum ſæcularium, cap. *Quæ ſemel, 19. q.3.* cap. *Pervenit, il ſecondo*, cap. *Dudum, 18. quæſt.2.* cap. *Poſſeſſiones, de rebus Eccleſ. non alien.*

22 His autem fundationibus Papa ſaltem de poteſtate ordinaria non videtur poſſe derogare, nec voluntates commutare; nam ea, quæ ad certum uſum largitione ſunt deſtinata fidelium, ad illum debent, non ad alium converti, ut legitur in Clem. *Quia contingit, in princ. de relig. domib.* & concordat
23 Concil. Tridentinum *ſeſſ.25. de reformat. cap.5.* unde ut ait Bald. *conſ.82. Factum proponitur, num. 1. lib.1.* illud, quod eſt deputatum pro remedio animæ teſtatoris, contrahentis, vel tertii, in alios uſus auctoritate Principis converti non debet, quia loquendo de rationabili potentia non poteſt Apoſtolicus, vel Imperator reſcindere teſtamentum, vel contractum, vel aliam piam diſpoſitionem, de teſtamento expreſſum jure civili, in l. *Si teſtamentum, C. de teſtam.* de contractu eſt expreſſum jure civili in l. *Rata, ad hoc C. de reſcindend. vendit.* & in l. *Legatum, ff. de uſufruct. legat.* De jure communi eſt expreſſum, quod non debet permutari ad alium uſum, ſi poteſt converti ad uſum deſtinatum, in cap. *Quia contingit, de relig. domibus*, in Clem. & paulò infra rationem reddit, quia talis permutatio, ſeu alteratio voluntatis eſt naturali rationi, & æquitati contraria. Hoc autem maximè videtur
24 procedere in illis fundationibus monaſteriorum, quæ factæ fuerunt ex conceſſione Papæ, quales ſunt fundationes omnes, quæ in Ordinibus Mendicantium factæ fuerunt poſt prohibitionem Bonifacii VIII. de qua in cap. *un. de exceſſ. Prælat. lib.6.* uſque ad publicationem Concilii Tridentini, quod videtur prohibitionem illam ſuſtuliſſe in *in cap.3. in fin. ſeſſ.25. de Regular.* tales enim fundationes cùm ſint ex cauſa onerosa, tranſierunt in contractum, qui à Papa pro libito voluntatis revocari non poteſt, cap.1. *Cum materia de probat.* ubi poſt alios Beroius *num.16. & 17.* Bald. in l. *Qui ſe patris, C. unde liberi*, Alex. *conſil. ult. à num.18. lib.4.*
25 Succin. Sen. *conſ.87. num.12. lib.3.* Quæ concluſio ſumitur ex illo principio, quòd Papa non ſit propriè dominus bonorum Eccleſiæ, cap. *Mutationes, 7. quæſt.1.* & cap. *Non liceat Papæ, 12. quæſt.2.* & ex Hoſt. notat Joan. Andr. in cap. *Cùm veniſſent, num. 7. de judiciis*, & Gemin. in cap. 1. *col.2. in princ. verſ. Quæro an Papa habeat dominium Eccleſiarum, de Summ. Trinit. & fid. Cathol. lib.6.* & eſt de mente S. Thomæ, in *2.2. q.63. art.2. ad primum* dicentis Prælatum Eccleſiaſticum non eſſe dominum ſpiritualium, ut poſſit ea dare pro libito, ſed diſpenſatorem, ſecundùm illud 1. ad Corinth. *Sic nos exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei*; ubi Cajetanus ſub nomine Prælati intelligit includi etiam Papam, & *q.43. art.8.* (Nec Papa, inquit, nec aliquis Prælatus eſt dominus rerum Eccleſiæ, ſed Eccleſia ipſa eſt domina, quia donatores non donant, & transferunt jura ſua in Papam, aut Prælatum, ſed in Eccleſiam Romanam, vel talem: Nec putes propterea quòd Papa habeat plenitudinem poteſtatis Eccleſiaſticæ, ob hoc poſſit de bonis Eccleſiæ diſponere, ſicut poteſt Eccleſia, quoniam plenitudo poteſtatis eccleſiaſticæ ipſius Papæ intelligitur in ſpiritualibus tantùm, &c. unde tenentur ad reſtitutionem, qui à Papa bona Eccleſiaſtica pro libito Papæ habuerunt, ut ditentur, exaltentur, & magnificentur, ſicut qui ab aliis ſimilia Eccleſiæ bona acceperunt; omnis namque donatio Eccleſiaſticæ rei pietate, vel neceſſitate vacua non diſtributio, ſed diſſipatio eſt à diſpenſatore uſurpata.) Hæc Cajetan. & expreſsè docuit idem S. Thom. in *2.2. quæſt.100. art.1.* Ad ſeptimum, ubi reddens rationem cur Papa poſſit committere ſimoniam, dicit: (quamvis enim res Eccleſiæ ſint ejus ut ſpiritualis diſpenſatoris, non tamen ſunt ejus ut domini, & poſſeſſoris.) Et fuit hæc doctrina S. Bernardi variis in locis *de conſideratione ad Eugenium Papam*, ſed præcipuè *lib.4. in fin.* in hæc verba: (Diſpenſatio tibi tradita eſt, non data poſſeſſio; ſi pergis uſurpare & hanc, contradicit tibi qui dicit, Meus eſt orbis terræ, & plenitudo ejus; poſſeſſionem, & dominium cede huic, tu curam illius habe, pars tua hæc, ultra ne extendas manum.) & *lib.2.* plurimas allegans S. Scripturæ auctoritates in *cap.6.* concludit: (Forma Apoſtolica hæc eſt, dominatio interdicitur, indicitur adminiſtratio.)

26 Ad hanc objectionem reſponderi poteſt, primò, in hoc articulo pleroſque Canoniſtarum aliter ſentire; nam Archid. in cap. 1. *poſt medium verſ. Sed licèt ita ſit, de Summ. Trinit.* relatis verbis D. Bernardi *ad Eugenium lib.4. in fin.* dicentis Eccleſiam Romanam eſſe Eccleſiarum matrem, non dominam, dicit ſic: (Sed quidquid dicat B. Bernardus, Eccleſia Romana in Canone domina nuncupatur, *79. diſt. Oportebat, in princ.*) Et Papa hoc dicit, Eccleſiæ meæ, *97. diſtinct.* Eccleſiæ, quod videtur ad dominium pertinere: de hoc *12. q.1. §. ult.* & eum ſequitur totidem verbis Joan. Andr. ibi,

aliter non poſſit reformari locus ille, quàm per Canonicos, ut extra *de ſtat. Monach.* c. *Cum nobis*,
13 quæ eſt remota: quinimò circumſcriptis exemptionum privilegijs, quando monaſterium aliter non poteſt reformari, reduci poteſt ad ſtatum ſæcularem etiam ab Epiſcopo ordinaria authoritate, ut notat Jo. Andr. in c. *Si Epiſcopus*, in gloſſa *1. 12. quæſt. 1.* & concordant Alanus, Tancredus, & Bernardus, relati ab Archid. in cap. *Statuimus, num. 4. circa fin. 15. quæſt. 3.* & hoc credit ſervandum Jo. Andr. in d. c. *Inter quatuor*, in gloſſ. 1. *num. 3. de Relig. domib.* & eſt de mente gloſſ. 1. ibi *in verb. Ponerentur*, & ſequitur Abb. *hic num. 5.* Neque verò ex hoc aliqua inuritur nota religionibus, quæ per ſe ſanctæ ſunt, & notiſſimum eſt quantum ex monaſterijs piè inſtitutis, & rectè adminiſtratis in Eccleſia Dei ſplendoris, atque utilitatis oriatur, ut in Conc. Trid. *ſeſſ. 25. de Regular. ca. 1.* Sed ſolùm notantur ipſi parvi Conventus, qui viris religioſis, ac zelum Dei habentibus ſemper fuerunt exoſi, quippe qui illarum decori, & utilitati ſemper magnoperè detraxerunt, ita, ut vulgare ſit apud ipſoſmet Prælatos regulares, Conventus parvi corrumpunt magnos. Unde non immeritò in Bulla Innocentiana appellari ſunt Vulpes parvulæ, quæ demoliuntur vineas: Hæc enim verba quamvis à quibuſdam detractoribus temerè, ac per calumniam, malitiamque traducta fuerint ad religiones: tamen revera non ad religiones, ſed ad parvos ipſos Conventus referuntur, imò à religionibus ipſis contra diſtinguuntur evidentiſſimè: nam in procemio Bullæ Pontifex primò invehitur in parvos Conventus, quòd ſint ſine ulla regulari obſervantia, quòd fiant receptacula flagitioſorum, & quòd majora monaſteria inficiant: & poſtea ſubdit immediatè: *Hæc quippe ſunt zizania à religionum tritico ſeparanda* (ecce aperta contradiſtinctio Religionum, à parvis Conventibus.) *Hæ ſunt vulpes parvulæ* (ſcilicet Conventus parvi) *quæ demoliuntur vineas* (ſcilicet Religiones) *hoc eſt fermentum* (id eſt parvi Conventus) *quod totam maſſam*, id eſt religionem corrumpit. Et ſanè cùm Innoc. animum induxiſſet has parvulas domunculas de medio tollere, & abolere, utique oportebat eum illorum malitiam, & perniciem exprobrare, ſicut moris fuit prædeceſſorum Pontificum, qui cùm aliquem ordinem ſupprimere, & extinguere voluerunt, illius quoq; abuſus, & corruptelas palam eduxerunt, ut videre eſt in procemio Bullarum extinctionis Ord. Templariorum, Humiliatorum SS. Barnabæ, & Ambroſij, & Baſilij Armenorum; de quibus infra *n. 46.*

14 Sed & Joannes Maburnus Abbas Liuracenſis in Belgio Ord. Canonicorum Regularium vir admodum pius, & doctus, & ſcriptor antiquus, cujus meminit multa cum laude Poſſevinus in Apparatu ſacro, in Roſeto exercitiorum ſpiritualium *tit. 2. c. 3. pag. 45.* ſic diſſerit de parvis Conventibus. (In parvis Prioratibus (ſi Bernardo, Hugoni, & Umberto creditur) & religio annihilatur defectu obſervantiæ, quæ ibi relaxatur, & meritum obedientiæ imminuitur, continentia facilè periclitatur; unde tales Prioratus parvi non ſunt niſi religionis diſſipatio, Monachorum proſtibula, & latrocinia Religioſorum. Religio enim ſemper in Congregatione ſervatur in Concilio juſtorum, &
15 in adunatione, non in diſperſione.) Hæc ille. Et propterea ipſimet Generales, & capita ordinum ſæpius cogitarunt has regulares domunculas à religione abſcindere, & in manibus Epiſcoporum dimittere, ad idque obtinuerunt etiam facultatem à Romanis Pontificibus per litteras in forma Brevis, in quibus aſſeruerunt parvos Conventus hujuſmodi obſervantiæ regularis, ac diſciplinæ relaxationem, totiuſque Ordinis dedecus, & ruinam eſſe, ut diſertis verbis legitur in litteris fel. record. Urbani VIII. ad Correctorem Generalem Minimorum S. Franciſci de Paula, ſub datum Romæ
16 die *23.* Junij *1633.* & in alijs pluribus. Sed hac facultate uſi non ſunt, vel quia Conventus hujuſmodi ſolvunt quotannis taxam contributionum capitibus ordinum pro ſumptibus faciendis ratione officij; quæ quidem contributiones ex illorum dimiſſione remanſiſſent valdè imminutæ, & extenuatæ; niſi repartitæ fuiſſent inter alios Conventus non ſuppreſſos, quod vix fieri potuiſſet ſine Fratrū querela: vel quia noluerunt in ſe concitare odium Provincialium, qui à parvis Conventibus hauriūt multam pecuniam ratione contributionum, & procurationum occaſione viſitationis, & largitionum quas accipiunt à Superioribus localibus, & Fratribus de familia: vel quia conſultius putatur non perturbare tot Fratres in parvis Conventibus filiationem habentes, & plerumque oriundos ex locis, ubi Conventus ſunt ſiti, quibus ſuppreſſis, à patria perpetuò exularent: vel quia noluerunt pri-
17 vare ſeipſos, & Provinciales juriſdictione, & auctoritate, quam mediantibus his Conventibus habent ferè in ſingulis oppidis, villis, & pagis cujuſque Diœceſis: vel quia tales Conventus alicui inſerviunt pro hoſpitio Fratribus illac tranſeuntibus occaſione Capituli, viſitationis, aut aliam ob cauſam, qui alioquin cogerentur divertere ad cauponem, vel hoſpitem: vel quia ſatius duxerunt hominibus dictorum locorum hanc moleſtiam non exhibere, qui liberius peccata ſua aperiunt Regularibus, quam proprio Parocho, vel Presbyteris ſæcularibus, ut experientià compertum eſt: vel demum quia cùm in facultatibus ſupprimendi parvos Conventus Romani Pontifices quandoque indulſerint, ut illorum bona applicarentur majoribus monaſterijs ejuſdem Ordinis, etiam alibi exiſtentibus iſta applicatio ferè numquam potuit effectum ſortiri populis reclamantibus, & Regulares tandem coacti fuerunt redire ad Conventus dimiſſos, ut ſic vitarent populorum tumultus; imò accidit aliquando, ut cùm inde aſportarent ſacram, vel prophanam ſuppellectilem ad majorem Conventum, populus manu armata reſtiterit, & ſuppellectilem ablatam ad primum Conventum vi reduxerit. Et ſanè cùm monaſteria ferè omnia ſint fundata, & dotata ex erogationibus fidelium pro Miſſis celebrandis, & Divinis officijs obeundis in eorum Eccleſijs, ut notat Bellam. in cap. *Per principalem num. 93. verſ. Et maximè quia bona, 9. quæſt. 3.* allegabatur eſſe contra Canonicas ſanctiones ſubtrahere populis auxilia ſpiritualia, & Eccleſias relinquere omni cultu, ac veneratione deſtitutas, ut c. *Si quis voluerit, 16. quæſt. 7.* c. *Et temporis, in fin. 16. quæſt. 1.* c. *Extirpandæ*, §. *Qui verò ſupra de præbend.* Et eſt expreſſum in Clem. *Ne in agro*, §. *Ad hæc, verſ. Monachis locorum, de ſtat. Monach.* & advertit Bellam. *loc. cit.*

18 Jure igitur optimo ſan. mem. Innocentius X. Quod à pluribus ejus prædeceſſoribus optatum fuerat, ſuppreſſit, & extinxit parvos Regularium virorum Conventus in tota Italia, & Inſulis adjacen-

centibus, eoſque ad ſtatum ſæcularem reduxit, ut in
Bulla inferius inſerta *n.*47.

19 Bona verò ipſorum applicavit aliis pijs uſibus in
ijſdemmet locis, ubi conventus ſunt ſiti, iiſque non
indigentibus, in aliis locis ejuſdem diœceſis.

20 Stante enim impoſſibilitate illos reformandi de
regularibus ejuſdem, vel alterius Ordinis, & ne-
ceſſitate eos transferendi ad Clericos ſæculares,
ut probatum eſt ſuprà, ſequitur pernecesſe, ut Papa
nedum de poteſtate abſoluta, ſeu de plenitudi-
ne poteſtatis, ſecundùm quam eſt ſupra omne
jus humanum poſitivum, cap. *Propoſuit, de conceſſ.
Præbend.* ſed etiam de poteſtate ordinaria, & à jure
regulata potuerit illorum bona applicare eiſdem
Clericis ibi miniſtrantibus, ut ſic viverent de Al-
tari, cui inſerviunt, 1. *Ad Corinth.* 9. cap. *Ex his*, 12.
*q.*1. cap. *Ex officii, de præſcript.* cap. *Cùm ſecundùm
de Præben.* juſtum namque eſt ut illi conſequantur
ſtipendium, qui pro tempore ſuum commodare re-
periuntur obſequium, cap. *Charitatem, 12. quæſt.* 2.
cum concordantiis, quas poſui in cap. *Si quis ſanè,
n.* 7. *ſup. de pecul. Cleric.* Quemadmodum ſtante po-
teſtate Papæ, imò & Epiſcopi expellendi Mona-
chos incorrigibiles à monaſterio, & illuc introdu-
cendi regulares alterius Ordinis reformationis cau-
ſa, juxta gradum ſuperius propoſitum *n.*6. perne-
ceſſe conſequitur certa, & inconcuſſa poteſtas aſſi-
gnandi eis alimenta ex reditibus monaſterii, ut la-
bores impiorum juſti edant, quæ ſunt verba De-
cretalis *in fin.*

21 Sed objiciunt aliqui Monaſteria omnia ad hoc
fundata, & fidelium erogationibus dotata fue-
runt, ut in eis perpetuò manerent regulares, & ex
proventibus ſuſtentarentur illorum, non autem ut
eſſent habitacula Clericorum ſæcularium, cap.
Quæ ſemel, 19. *q.*3. cap. *Pervenit, il ſecondo*, cap. *Du-
dum*, 18. *quæſt.* 2. cap. *Poſſeſſiones, de rebus Eccleſ. non
alien.*

22 His autem fundationibus Papa ſaltem de pote-
ſtate ordinaria non videtur poſſe derogare, nec
voluntates commutare; nam ea, quæ ad certum
uſum largitione ſunt deſtinata fidelium, ad illum
debent, non ad alium converti, ut legitur in Clem.
Quia contingit, in princ. de relig. domib. & concordat
23 Concil. Tridentinum *ſeſſ.* 25. *de reformat cap.* 5. un-
de ut ait Bald. *conſ.* 82. *Factum proponitur, num.* 1.
lib. 1. illud, quod eſt deputatum pro remedio animæ
teſtatoris, contrahentis, vel tertii, in alios uſus au-
ctoritate Principis converti non debet, quia lo-
quendo de rationabili potentia non poteſt Apo-
ſtolicus, vel Imperator reſcindere teſtamentum,
vel contractum, vel aliam piam diſpoſitionem, de
teſtamento expreſſum jure civili, in l. *Si teſta-
mentum, C. de teſtam.* de contractu eſt expreſſum ju-
re civili in l. *Ratas, ad hoc C. de reſcindend. vendit.* &
in l. *Legatum, ff. de uſufruct. legat.* De iure commu-
ni eſt expreſſum, quod non debet permutari ad a-
lium uſum, ſi poteſt converti ad uſum deſtinatum,
in cap. *Quia contingit, de relig. domibus*, in Clem. &
paulò infra rationem reddit, quia talis permuta-
tio, ſeu alteratio voluntatis eſt naturali rationi, &
æquitati contraria. Hoc autem maximè videtur
24 procedere in illis fundationibus monaſteriorum,
quæ factæ fuerunt ex conceſſione Papæ, quales
ſunt fundationes omnes, quæ in Ordinibus Men-
dicantium factæ fuerunt poſt prohibitionem Bo-
nifacii VIII. de qua in cap. *un. de exceſſ. Prælat. lib.* 6.
uſque ad publicationem Concilii Tridentini,
quod videtur prohibitionem illam ſuſtuliſſe in
in cap. 3. *in fin. ſeſſ.* 25. *de Regular.* tales enim fun-
dationes cùm ſint ex cauſa onerosa, tranſierunt in
contractum, qui à Papa pro libito voluntatis revo-
cari non poteſt, cap. 1. *Cum materia de probat.* ubi
poſt alios Berous *num.* 16. *&* 17. Bald. in l. *Qui ſe
patris, C. unde liberi*, Alex. *conſil. ult. à num.* 18. *lib.* 4.
25 Soccin. Sen. *conſ.* 87. *num.* 12. *lib.* 3. Quæ concluſio
ſumitur ex illo principio, quòd Papa non ſit pro-
priè dominus bonorum Eccleſiæ, cap. *Mutationes*,
7. *quæſt.* 1. & cap. *Non liceat Papæ*, 12. *quæſt.* 2. & ex
Hoſt. notat Joan. Andr. in cap. *Cùm veniſſent, num.*
7. *de iudiciis*, & Gemin. in cap. 1. *col.* 2. *in princ. verſ.
Quæro an Papa habeat dominium Eccleſiarum, de
Summ. Trinit. & fid. Cathol. lib.* 6. & eſt de mente S.
Thomæ, in 2. 2. *q.* 63. *art.* 2. *ad primum* dicentis Præ-
latum Eccleſiaſticum non eſſe dominum ſpiritua-
lium, ut poſſit ea dare pro libito, ſed diſpenſatorem,
ſecundùm illud 1. ad Corinth. *Sic nos exiſtimet ho-
mo, ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum
Dei*, ubi Cajetanus ſub nomine Prælati intelligit in-
cludi etiam Papam, & *q.* 43. *art.* 8. (Nec Papa, in-
quit, nec aliquis Prælatus eſt dominus rerum Ec-
cleſiæ, ſed Eccleſia ipſa eſt domina, quia donatores
non donant, & transferunt jura ſua in Papam, aut
Prælatum, ſed in Eccleſiam Romanam, vel talem:
Nec putes propterea quòd Papa habeat plenitu-
dinem poteſtatis Eccleſiaſticæ, ob hoc poſſit de
bonis Eccleſiæ diſponere, ſicut poteſt Eccleſia,
quoniam plenitudo poteſtatis eccleſiaſticæ ipſius
Papæ intelligitur in ſpiritualibus tantùm, &c. unde
tenentur ad reſtitutionem, qui à Papa bona Eccle-
ſiaſtica pro libito Papæ habuerunt, ut ditentur, ex-
altentur, & magnificentur, ſicut qui ab aliis ſimilia
Eccleſiæ bona acceperunt; omnis namque do-
natio Eccleſiaſticæ rei pietate, vel neceſſitate vacua
non diſtributio, ſed diſſipatio eſt à diſpenſatore u-
ſurpata.) Hæc Cajetan. & expreſsè docuit idem
S. Thom. in 2. 2. *quæſt.* 100. *art.* 1. Ad ſeptimum, ubi
reddens rationem cur Papa poſſit committere ſi-
moniam, dicit: (quamvis enim res Eccleſiæ ſint
ejus ut ſpiritualis diſpenſatoris, non tamen ſunt
ejus ut domini, & poſſeſſoris.) Et fuit hæc
doctrina S. Bernardi variis in locis *de conſidera-
tione ad Eugenium Papam*, ſed præcipuè *lib.* 4. *in
fin.* in hæc verba: (Diſpenſatio tibi tradita eſt, non
data poſſeſſio; ſi pergis uſurpare & hanc, contradi-
cit tibi qui dicit, Meus eſt orbis terræ, & plenitudo
ejus; poſſeſſionem, & dominium cede huic, tu cu-
ram illius habe, pars tua hæc, ultra ne extendas ma-
num.) & *lib.* 2. plurimas allegans S. Scripturæ au-
ctoritates in *cap.* 6. concludit: (Forma Apoſto-
lica hæc eſt, dominatio interdicitur, indicitur ad-
miniſtratio.)

26 Ad hanc objectionem reſponderi poteſt, pri-
mò, in hoc articulo pleroſque Canoniſtarum ali-
ter ſentire; nam Archid. in cap. 1. *poſt medium
verſ. Sed licèt ita ſit, de Summ. Trinit.* relatis verbis
D. Bernardi *ad Eugenium lib.* 4. *in fin.* dicentis Ec-
cleſiam Romanam eſſe Eccleſiarum matrem, non
dominam, dicit ſic: (Sed quidquid dicat B. Ber-
nardus, Eccleſia Romana in Canone domina nun-
cupatur, 79. *diſt. Oportebat, in princ.*) Et Papa hoc
dicit, Eccleſiæ meæ, 97. *diſtinct.* Eccleſiæ, quod vi-
detur ad dominium pertinere: de hoc 12. *q.* 1. §. *ult.*
& eum ſequitur totidem verbis Joan. Andr. ibi,

num.5. ſimiliter Paulus de Leazar.in Clem. 1. *de*
Summ. Trinitat. dicit Papam eſſe dominum rerum
omnium Eccleſiarum,& eum ſequuntur ibi Car-
din.*num.*4.Barbat.*num.4.5.*& 6. & Corneus *conſ.*
349.Videtur,num.5.vol.1. aſſignantes rationem di-
verſitatis inter Papam,& Imperatorem,qui non eſt
propriè dominus rerum privatorum.l.*Benè à Zeno-*
27 *ne*,juncta gloſſ.*in verb. Omnia Principis,C.de qua-*
drien. præſcript. & propterea Speculator *in tit.de*
28 *præſcript.num.18.verſ.Illud etiam quæritur.* dicit Pa-
pam non poſſe contra alias Eccleſias præſcribere:
nam omnes Eccleſiæ ſuæ ſunt, quia habet plenitu-
dinem poteſtatis in quamlibet earum,cap. *Quiſe*
*ſcit,2.quæſt.6.*cap. *Nunc verò,9.q.3.*cap. *Propoſuit,*
*de conceſſ.præbend.*d.l. *Benè à Zenone*,c. *Conventor,*
*23.quæſt.*8. ergo per præſcriptionem nihil acquire-
ret:ſed & Innocentius in cap. *Cùm pridem,in verb.*
Reſignavit, de pact. dicit Papam habere plenitudi-
nem poteſtatis ſuper omnes Eccleſias ſingulariter,
& univerſaliter,c.*Decreto,2.q.6.* item Petr.de An-
29 chat.*in proœm.ſexti,c.Sacroſancta,n.3.* Papam habe-
re latiſſimum arbitrium in rebus eccleſiaſticis o-
mnium Eccleſiarum transferendi, & pro libitu di-
ſponendi;& aſſignat rationem differentiæ inter res
Eccleſiarum,& res privatorum, & ante eum Bald.
illius Præceptor d.*conſ.24. in princ.lib.2.* (Papa,
inquit,poteſt res , & bona omnium Eccleſiarum
Orbis adminiſtrare, & diſponere pro libito volun-
tatis, præſertim ſubſiſtentibus cauſis,& quod fit ab
eo, videtur procedere ab ore Dei.) cap. *Si omnes,*
19.diſt.& idem Bald.*conſ.175.Papa,ſive Eccleſia Ro-*
*mana,lib.2.*conſuluit pro validitate venditionis bo-
norum cujuſdam monaſterij factæ per Papam cui-
dam nobili,& *num.2.*ſic ait: (Præterea hic Domi-
nus Papa non vendidit rem alienam , ſed ſuam :
nam omnes res Eccleſiarum ſuæ ſunt quoad ple-
30 nam,& liberam diſpoſitionem.) Item Socin.Sen.
conſ.13.Præſens concluſio, vol.1. ſimiliter reſpondit
Papam poſſe facere Monachum profeſſum teſta-
bilem , & dare illi facultatem donandi bona mo-
naſterio acquiſita,& *num.34.*ſic loquitur: (Nec
dicat quiſpiam,quòd Papa non poſſit præjudicare
Eccleſijs , vel monaſterijs ſuper hujuſmodi bonis;
quoniam hoc eſt manifeſtè falſum , quoniam Pa-
pa in beneficijs , & ipſorum bonis habet omnimo-
dam,& abſolutam poteſtatem,cap. *2. in princip. de*
*Præbend.lib.6.*Clem.1.*Vt lite pendente*,notat gloſſ.
*9.quæſt.3.*cap.*Per principalem*, & probatur *78.diſt.*
cap.*Oportebat*,& *97.diſtinct.*Eccleſiæ,tenet Joan.
Andr.in c. *1.de Summ.Trin.lib.*6. & poſito quod
verum dominium non ſit ſuum , ſecundùm quod
aliqui voluerunt , tamen ipſe habet omnimodam,
& abſolutam diſpoſitionem, adminiſtrationem,&
diſpenſationem,& poteſt unire Eccleſias,& ſuppri-
mere dignitates,& alteram alteri ſubjicere , & jura
unius alteri dare,ut 16.*quæſt.1.* cap. *Et temporis*, &
§.*Sunt duo,de exceſſ.Prælat.*cap.*Sunt nunc,de offic.*
*legat.*cap. *Tranſlationem* , ſicut Princeps poteſt de
rebus fiſcalibus,l.*Benè à Zenone,C.de quadrien.præ-*
ſcript.) Hactenus verba Mariani Socciui. Quini-
31 mò dicunt Lud.Roman. *conſ.400. circa primum*
in 1.col.& in 10.col.& ex illo Corneus *d. conſ. 349.*
*num.6.*Papam poſſe etiam ſine cauſa jura unius Ec-
cleſiæ auferre,& dare alteri ſi vult,dicentes hoc eſſe
expreſſum in cap.*Ex multiplici,de Decimis* , & in
Clem.*Dudum,§.Nos,de Sepult.* idemque dixerunt
in cap.*Conſtitutus*,Butr.*num.7.*& Abb.*num.15.de*
Relig.Domib.& voluit gloſſ.in cap. *Si gratioſè , in*
*ver.A Romano Pontifice in fin.de reſcript.lib.6.*quam
32 ſequitur Decius *conſ.341. Viſo puncto,num.9.*qui-
bus demum addo Paulum de Caſtro *conſil.288.ſub*
*num.3.lib.1.*ubi notabiliter ait: (Aut quæritur an
Papa poſſit auferre alicui Eccleſiæ dominium rei
ſuæ, vel aliquod jus illi quæſitum : & clarum eſt,
quod ſic ex ſola voluntate,& ſine aliqua cauſa,licèt
facere hoc non debeat per ea,quæ habentur in cap.
1.22.*diſtinct.* & d.cap. *Conſtitutus, de Relig.Domib.*
*de privileg.*cap.*Antiqua*, & ratio eſt,quia domini-
um rerum eccleſiaſticarum,propriè loquendo non
eſt apud aliquam Eccleſiam particularem,ſed apud
Chriſtum, ut notat Innoc. *de cauſ.poſſeſ.& propriet.*
cap.*Cùm ſuper*,cujus Papa eſt Vicarius cum omni-
moda poteſtate in terris , eo quia Eccleſia Catho-
lica,cujus Chriſtus eſt caput , eſt una , cujus Prin-
cipatus eſt apud Eccleſiam Romanam, quæ fuit à
Deo immediatè inſtituta ; cæteræ verò Eccleſiæ
tamquam rivuli fuerunt inſtitutæ ab ipſa Romana
Eccleſia,ut d.cap.1.22.*diſtinct.& 24.quæſt.1.* cap.
Loquitur, & ideo quidquid juris eſt apud particu-
lares Eccleſias,eſt etiam apud Papam , qui,ut dixit
33 Joan. Monachus eſt pater patrum , & cum omni
Prælato in poteſtate , & juriſdictione concurrit :
unde quando aufert rem alicui particulari Eccle-
ſiæ , potius dicitur auferre adminiſtrationem ,
quàm dominium,*extra de donat* cap.2.quia domi-
nium eſt potius apud ipſum Papam , cùm ſit apud
Chriſtum , cujus eſt Vicarius , vel apud Eccleſiam
Catholicam, quæ eſt una , cujus ipſe eſt Princeps
per illa verba Chriſti ad Petrum: *Paſce oves meas.*)
Hactenus verba Pauli de Caſtro, & eum ſequitur
34 Decius d.*conſ.341.num.8.& 9.* Ex quibus apparet
hanc opinionem communiter teneri,quam etiam
amplectuntur noviſſimè Domini de Rota apud
Merlin.*deciſ. 775. tomo 2.* ubi reſolvunt Papam
eſſe dominum omnium bonorum Eccleſiarum,
& habere plenariam diſpoſitionem Jure Mo-
narchico , quod apud eum reſidet in univerſum
corpus Eccleſiæ,& ſingula ejus membra : idque
confirmant quamplurimis auctoritatibus,& ratio-
35 nibus. Et idem repetunt in terminis noſtris *deciſ.*
846. nam cum fel. rec. Clemens VIII. ſæcula-
rizaſſet omnes Eccleſias , & beneficia Canonico-
rum Regularium Ordinis S. Auguſtini principa-
tus Cataloniæ,illaque, & illorum proprietatem, &
dominium ſuæ , ac Sedis Apoſtolicæ diſpoſitioni
dumtaxat reſervaſſet , Rota reſolvit hujuſmodi re-
ſervationem intrare etiam ultra regulas Cancella-
riæ in menſibus non reſervatis , & cùm pars adver-
ſa contenderet reſervationem eſſe intelligendam
reſpectu dominii , non autem reſpectu collationis,
Rota ibi *num. 11.* refellit hanc interpretationem;
quia inquit etiam ſi Papa expreſsè non reſervaſ-
ſet ſibi dominium , & proprietatem Eccleſiarum;
attamen ipſe Pontifex tamquam caput Eccleſiæ
ante ſæcularizationem erat dominus , & ſupre-
mus arbiter dominii , & proprietatis Eccleſiarum,
allegat Rotam *deciſ.81.num.9.& 10.p.5.rec.*& alios
complures.

36 Sed quicquid ſit de veritate harum opinionum,
de quibus poteſt conſuli Cardin.Bellarm.in c.*Cùm*
ſuper,in 1.quæſt.de cauſ.poſſeſ.& propriet. & in cap.
*Per principalem,in 4.quæſt.principal.9.q.3.*ubi hanc
materiam latiſſimè , & magiſtraliter proſequitur à
*num.72.uſque ad n.*100.& Navarr.*in Commentario*
de Spoliis Clericorum ſuper cap.*Non liceat Papæ,in*
7.notab.12.q.2.

Re-

Digitized by Google

Reſpondetur 2. dicta Theologorum, de quibus ſupra à *num. 21.* ad caſum præſentem non pertinere; quia Papa ad ſuppreſſionem parvorum Conventuum & applicationem bonorum non proceſſit quaſi dominus bonorum Eccleſiaſticorum pro libito voluntatis, & de poteſtate abſoluta, ſed ex juſtis, & rationabilibus cauſis pro debito ſui paſtoralis officij, & ſecundum canonicas ſanctiones, ut evidenter oſtendunt rationes expreſſæ in procemio Bullæ, de qua infra *num. 47.* & abundè oſtenſum eſt ſupra à *num. 8. uſque ad num. 21.* concurrente autem juſta cauſa, quæ in Papa ſemper præſumitur, ut per Socin. *d. conſ. 13. num. 35. vol. 1.* & Merlin. *d. deciſ. 775.* Conveniunt omnes tam Canoniſtæ, quàm Theologi, Papam uti ſupremum adminiſtratorem, ac diſpenſatorem bonorum Eccleſiaſticorum poſſe res uni Eccleſiæ auferre, & dare alteri, ut tradunt omnes in ca. *Quæ in Eccleſiarum, de Conſtit.* poſt gloſ. in cap. *Omnes, in verb. Inſtituta, 22. diſt.* & gloſ. *penult.* in c. *Duo ſimul, de offic. Ordinar.* Bellam. in dict. c. *Per principalem, numer. 9.* ubi dicit caſum eſſe indubitabilem, quod Papa cum juſta & rationabili cauſa res unius Eccleſiæ alteri Eccleſiæ poteſt donare, vel impignorare in perpetuum, vel ad tempus. Unde & poteſt ultimas voluntates commutare, nec unquam apud viros catholicos juſta cauſa ſubſiſtente revocata fuit in dubium hæc Summi Pontificis auctoritas, eamque expreſsè agnovit Viennenſe Concilium ut in Clement. *Quia contingit, in princ. de Relig. domib.* innovata à Conc. Tridentino *ſeſſ. 7. cap. ult. & ſeſſ. 25. de refor. cap. 8.* nam quamvis ibi caveatur, ut ea, quæ ad certum uſum largitione ſunt deſtinata fidelium, ad illum debeant, non ad alium converti: tamen ante verbum *converti*, inſeritur clauſula illa, *ſalva quidem Sedis Apoſtolicæ auctoritate*: unde gloſſ. ibi *in verb. Sedis Apoſtolicæ*, (Nota, inquit, per hanc litteram ſolum Papam alterare poſſe uſum illorum, quæ per fideles donata ſunt, vel relicta.) & concordant ibi Paulus, Card. Anchar. & omnes & firmant Oldrad. *conſ. 61. Cum Regi Franciæ, in fin.* Gemin. *conſ. 63. Dubia ſuprascripta, in princ.* Anchar. *conſ. 282. Pro deciſione, in princ.* Abbas *conſ. 15. Duo ſunt, num. 3. lib. 2.* Calderin. *conſ. 419. alias 3. de Relig. domibus*, Butr. *conſ. 33. in fin. num. 4.* Alex. *conſ. 2. Viſis codicillis, num. 19. in fin. verſ. Præterea quorumque juris, lib. 1.* & alibi paſſim Doctores. Et ſanè quod ſpectat ad rem præſentem, aut bona
37 fuerunt Eccleſiis, vel monaſteriis donata ſimpliciter, & abſque ulla reſervatione, & ſtatim atque ſunt donata Eccleſiæ, ſunt immediatè acquiſita Deo, ut notat Innocent. in c. *Cum ſuper, numer. 3. de cauſ. poſſeſſ. & propr.* & in cap. *Verum, num. 2. de for. compet.* & proinde ſubſunt omnimodæ diſpoſitioni Romani Pontificis immediati illius Vicarii, & ſupremi adminiſtratoris, ac diſpenſatoris bonorum Eccleſiaſticorum, ut not. omnes in c. 1. *de Summ. Trinit. & fide cathol. lib. 6.* & in Clem. 1. *eod. tit.* & in Clem. *Quia contingit, de relig. domibus*, ubi in ſpecie Guliel. de Monte Lauduno, & poſt eum Card. *num. 4.* dicunt Papam eſſe gubernatorem in ſolidum univerſalis Eccleſiæ, cujus caput eſt Eccleſia Romana, & ita ejus eſt tanquam capitis ad membra ſingula alimenta transfundere, cap. *Cuncta per mundum*, & cap. *Per*
38 *principalem, 9. quæſt. 3.* Aut donata fuerunt ea conditione, vel pacto adjecto, ut recedentibus fratribus, bona redeant ad donantem, vel ejus hæredem: & hoc pactum non comprehendit caſum quando recedunt de licentia, vel mandato Papæ, qui eſt Summus Princeps, dict. cap. *Cuncta per mundum, 9. quæſt. 3.* & ita in his terminis poſt Jo. de Deo tenet Jo. Andr. in cap. *un. num. 2, col. 3. ante medium verſ. Sciendum eſt, de relig. domibus lib. 6.* Adde, quod in tali diſpoſitione intelligitur excepta auctoritas Papæ, c. *Venientes, de jurejurand.* & pactum reſolutivum intrat ſolum quando fratres recedunt facto ſuo, non autem quando recedunt facto, vel juſſu Principis, l. *Lucius Titius, ff. de evict.* quemadmodum doctrina illa, quod relicta ad certum uſum non poſſint in alium uſum converti, quando teſtator expreſsè hoc prohibuit adimendo legatum in eventum contraventionis, juxta textum in §. *Sanctiſſimas*, in Auth. *de alienat. in Emphyt.* & tradita per Bero. *conſ. 49. lib. 2.* procedit in inferioribus, non autem in Principe, ut notabiliter declarat Bart. *in tract. minor. lib. 2. diſt. 2. c. 13. n. 13.* Pet. de Peruſio, *in tract. de Canon. port. Epiſc. c. 7. num. 38.* & ſcripſi plenius in c. *Nos quidem,*
39 *de teſtam.* Quod ſi donator adjeciſſet prohibitionem expreſſam, ne ſua voluntas commutari poſſet etiam per Papam; hæc prohibitio uti repugnans ſupremæ Principis poteſtati, tanquam turpis, & impoſſibilis haberetur pro non adjecta, l. *Si quis ita inſtitutus*, l. *Quæ ſub conditione*, l. *Conditiones quæ*, & l. *Conditiones contra*, *ff. de Condit. inſtitut.* §. *Impoſſibilis, Inſtitut. de hær. inſt.* tenet Imol. in l. *Si alienum, in princ. nu. 3. ff. eod.* Angel. in l. *Quidam, §. Illo, n. 2.* & ibi etiam Paul. de Caſtro, *in fin. C. de neceſſar. ſerv. hæred. inſtit.* Et prohibitione illa non obſtante poſſet Papa hujuſmodi voluntatem commutare etiam ſine cauſa de poteſtate abſoluta, licet non de rationabili potentia, ut fatetur Bero *d. conſ. 49.* & ante eum Bald. *in conſ. 82. Factum proponitur, n. 1. & 2. lib. 1.* Præterea in edicto prohibitorio de pijs voluntatibus in alium uſum non commutandis lex Canonica præſervat, & vult ſalvam eſſe Apoſtolicæ Sedis auctoritatem, ut in d. Clem. *Quia contingit, de relig. domibus*, at nemo poteſt cavere, ne illa lex in ſuo teſtamento locum habeat, l. *Nemo poteſt, ff. de legat. 1.* & in Auth. *de Eccleſ. tit. §. Si quis autem pro redemptione, coll. 9.* & c. *Tua nobis, ſupra de teſtam.* & ideo ſimilium prohibitionum Romani Pontifices in Signatura Gratiæ nullam rationem habere conſueverunt: & hæc poteſtas ſupponitur tanquam indubitata etiam à Conc. Trid. *c. 6. ſeſſ. 22.*

40 Quemadmodum nec quiſquam Catholicus auſus unquam fuit ponere os in cœlum, & in quæſtionem vocare poteſtatem Papæ reducendi ex juſta cauſa regulares Eccleſias ad ſtatum ſæcularem, & illarum bona in alios pios uſus convertendi, de quo eſt caſus in præallegato c. *Inter quatuor, de relig. domib.* & innumera afferri poſſe exempla harum ſæcularizationum, & valdè inſignis eſt illa, quam fecit Clemens VIII. de omnibus monaſterijs Canonicorum Regularium Ordinis S. Auguſtini Principatus Cataloniæ, de qua in *deciſ. Merlini, 775.* & valdè notandum eſt in caſu illo Papam non applicaſſe illorum bona alijs pijs uſibus, ſed reſervaſſe ſibi, & Sedi Apoſtolicæ etiam illorum dominium, & proprietatem, ut dixi ſupra *num. 37.* cùm tamen Innocentius nihil ſibi reſervaverit, ſed bona ſuppreſſorum Conventuum integrè aſſignaverit locis pijs, ubi ſiti ſunt Conventus cum ſumma ejus laude, & ædificatione Chriſtiano-

ſtianorum Principum & populorum, idque ad inſtar Concilij Tridentini *ſeſſ. 25, cap. 3.* ibi, quæ locis pijs ibi exiſtentibus eo ipſo, quod exactè fuerint aſſignentur. Nec ſolum ſingularia monaſteria, ſed etiam totam Religionem multoties extinxerunt Romani Antiſtites, convertendo illius bona in alios pios uſus, ſicut Clemens V. in Concilio Viennenſi extinxit ordinem Templariorum longè lateque diffuſum, & immenſis ferè opibus auctum, & univerſa illius bona Sedis Apoſtolicæ ordinationi & diſpoſitioni reſervavit, ut in ejus Conſtitutione 3. incip. *Ad providam, edita die* 10. *Maij*, 1311. in Bullar. *tom. 1. pag.* 150. Et noſtro ſæculo Pius V. extinxit Ordinem Fratrum Humiliatorum, & illorum domos, conventus, loca ſuppellectilem, bona, res, actiones & jura, eorumque proprietatem, & dominium ſuæ, & Sedis Apoſtolicæ liberæ diſpoſitioni ſpecialiter, & expreſsè reſervavit, ut in ejus Bulla 119, incipien. *Quemadmodum*, Bullar. *tom. 2. pag.* 328. Urbanus VIII. extinxit Congregationem Monachorum S. Benedicti Farſen. vulgò Berettanti, & ego confeci minutam Decreti extinctionis, cùm eſſem Secretarius S. Congregationis Epiſcoporum, & Regularium: item extinxit Religionem Fratrum SS. Barnabæ, & Ambroſij, & bona per hujuſmodi ſuppreſſionem vacantia reſervavit adminiſtrationi, & diſpoſitioni Ordinariorum, in quorum diœceſi ſunt ſita, eorumque fructus, ac reditus per eoſdem Ordinarios applicari juſſit in uſus pios locorum, ubi conventus ipſi & bona exiſtunt, ut in litteris in forma Brevis ſub die 2. Decembr. 1643. & Innocen. X. reduxit ad ſtatum Congregationis ſæcularis Religionem Scholarum piarum Matris Dei, & extinxit Religionem S. Baſilij Armenorum, nec non Clericorum Regularium Boni Jeſu Ravennæ diſponendo ſimiliter de bonis utriuſque, & noviſſimè extinxit Congregationem de Stuila Canonicorum Regularium S. Georgij in Alga, ſupprimendo tria illius monaſteria, quæ ſupererant, & eorum bona applicando alijs pijs uſibus in ijſdemmet locis, ubi ſita ſunt monaſteria. Quinimò Gregorius X. in Concilio Lugdunenſi non unam tantùm, ſed omnes Religiones Ordinum Mendicantium (quatuor dumtaxat exceptis) etiam canonicè erectas poſt Concilium generale, de quo in cap. *final. de Relig. domibus*, ſuppreſſit, & extinxit, non aliam ob cauſam, quàm ob nimiam illarum diverſitatem, & de bonis earumdem diſpoſuit per hæc formalia verba, videlicet. (Nos enim ea diſpoſitioni Sedis Apoſtolicæ reſervamus in Terræ Sanctæ ſubſidium, vel pauperum, vel alios pios uſus per locorum Ordinarios, vel eos, quibus Sedes ipſa commiſerit, convertenda: ut habetur in dict. cap. *unic. §. Confirmatos de Relig. domibus, lib. 6.* Quocirca dubitare in hoc de poteſtate Papæ inſtar ſacrilegij obtinet, l. 2. *Cod. de crim. ſacr. §. Qui autem*, poſt cap. *Si quis ſuadente*, 17. q. 4. Gemin. *d. conſ. 63. in princip.* & nihilominus ad abundantiorem cautelam in Bulla fuit appoſita ſequens clauſula præſervativa jurium, videlicet *ſalvis etiam juribus, quæ fundatoribus Cōventuum ſuppreſſorum, vel alijs ex ſacrorum Canonum præſcripto, vel ex privilegio Apoſtolico quomodolibet competunt.*

41 Supereſt nunc, ut referamus hiſtoriam ſuppreſſionis parvorum Conventuum, quæ ſic ſe habet,
42 Cùm fel. record. Innocentius Papa X. anno 1649. menſe Martij inſtituiſſet Congregationem nonnullorum S. R. E. Cardinalium, & Romanæ Curiæ Prælatorum ſuper ſtatu, ſeu Reformatione Regu-
43 larium: primum omnium in ea deliberatum eſt de præfigendo in ſingulis monaſterijs numero tot perſonarum quot ex illorum reditibus abſque penuria ſoſtentari poſſent ad præſcriptum Concilij Arelatenſis cap. 8. *relat.* in cap. 1. *ſupra de inſtitut.* Concil. Trident *ſeſſ. 25. de Regul. cap. 3.* & Conſtitutionum Apoſtolicarum. Atque ab omnibus unanimiter in eam ſententiam itum eſt, ut fiat Conſtitutio, qua injungatur Superioribus tam generalibus, quàm provincialibus, & localibus quarumcunque religionum, ut infra terminum quatuor menſium tranſmittant ſtatum temporalem ſingulorum monaſteriorum exiſtentium intra fines Italiæ, & Inſularum adjacentium ad Priorem generalem ſuæ religionis in urbe commorantem, qui unà cum aliis religioſis ad hoc deputandis præfigat in unoquoque monaſterio eum tantùm numerum, qui ex reditibus propriis, vel conſuetis eleemoſynis congruè poſſit ſuſtentari, eaſque præfixiones infra alios quatuor menſes unà cum ſtatu cujuſque monaſterii memoratæ Congregationi conſignet, & interim interdicatur iiſdem Superioribus, ne quemquam ad habitum, vel profeſſionem admittant ſub nullitate actus, & excommunicatione latæ ſententiæ, donec præfixiones ut ſupra exhibitæ fuerint, & ipſi licentiam recipiendi Novitios ab eadem Congregatione obtinuerint. Itaque mandatum eſt mihi, ut minutam Conſtitutionis conficerem, quæ poſtea per manus Cardinalium, ac Prælatorum delata, & à Sanctitate Sua approbata, tandem edita fuit in hunc, qui ſequitur, tenorem.

INNOCENTIUS PAPA X.

Ad futuram rei memoriam.

44 INter cætera, quæ ad Regularem diſciplinam inſtaurandam, conſervandamque Sacroſancta Tridentina Synodus ſalubriter decrevit, illud ſemper præcipuum, & maximi momenti habitum eſt, quo iniungitur, ut ſingulis monaſteriis, & domibus Regularibus is tantum numerus conſtituatur, & in poſterum conſervetur, qui vel reditibus proprijs monaſteriorum, vel conſuetis eleemoſynis commodè poſſit ſuſtentari. Quapropter ad ejus uſum inducendum fel. rec. Clemens VIII. Paulus V. & Urbanus VIII. Romani Pontifices, Prædeceſſores noſtri varia decreta ediderunt; ſed quia nihilominus, ſive ob injuriam temporum, ſive ob Superiorum incuriam, ſive alias ob cauſas, illius executio hucuſque protracta eſt non ſine gravi monaſteriorum in ſpiritualibus, & temporalibus detrimento, ac Religionum jactura; Idcirco Nos nequaquam ignorantes quantum ex monaſterijs piè inſtitutis, & rectè adminiſtratis in Eccleſia Dei ſplendoris, atque utilitatis oriatur, quantumque dignitati, & commodo Eccleſiaſtici Ordinis detrahat multitudo Religioſorum, quæ ſine delectu ſupra vires monaſteriorum in Religiones invehitur; Ac proinde arbitrati valdè acceptū Deo ſacriſq; Religionibus proficuum fore, ut Decretū tam ſalubre debitæ executioni demandetur; De conſilio nonnullorum Venerabilium Fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium, ac Dilectorum filiorū Romanæ Curiæ Prælatorum, motu proprio, ac

Digitized by Google

ac ex certa ſcientia, & matura deliberatione noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine tenore præſentium præcipimus, & mandamus omnibus, & ſingulis dilectis filijs Generalibus, Commiſſarijs, Præſidentibus, Provincialibus, Miniſtris, Abbatibus, Prioribus, Præpoſitis, Præfectis, Rectoribus, Guardianis, Correctoribus, Vicarijs, & quibuſcumque alijs Superioribus Monaſteriorum, Conventuum, Collegiorum, ac Domorum quorumcumq; Monachorum, ac Regularium virorum bona immobilia poſſidentium, vel non poſſidentium, cuiuſcumq; Ordinis Mendicantium, vel non Mendicantium, Congregationis, Societatis, & Inſtituti etiam neceſſariò, & in individuo exprimendi exiſtentium intra fines Italiæ, & Inſularum adjacentium, ut ſinguli, ad quos pertinet, adhibitis duobus, vel tribus Regularibus ſui Ordinis probatioribus, ac rerum uſu peritioribus, bona immobilia, cenſus, redditus, ac proventus omnes Monaſteriorum, Conventuum, Collegiorum, ac Domorum Regularium hujuſmodi (etiamſi ſint hoſpitia, vel ab alio monaſterio dependeant; ſintve illius Grangiæ, ſeu membra) ſex annorum immediatè præcedentium habita ratione, ac detracto omni eo, quod grandines, ſterilitates, reparationes, & alij caſus hujuſmodi abſorbere ſolent; conſuetas item eleemoſynas, & obventiones, Item victus, veſtitus, ac medicinalium, & alias qualcumque tam ordinarias, quàm extraordinarias expenſas, æris quoque alieni, nec non Miſſarum celebrandarum, Fabricæ, Sacriſtiæ, annuarum præſtationum, contributionum, ac procurationum, aliave cujuſvis generis onera diligenter, ac maturè recognoſcant, eaq; omnia in ſcripturam redigant, exprimentes illius monaſterij titulum, ſeu denominationem, item capacitatem, ac ſituationem, videlicet in qua diœceſi, & an intra mœnia civitatis, vel oppidi, an ve in pagis, ſeu villis, vel in ſilvis, aut nemoribus & quantum diſtet à locis frequentibus, & populoſis, Item à quo tempore fundatum fuerit, quave auctoritate, & cuius ſumptibus. Anve, & á quo numerus Religioſorum in eo fuerit alias præfixus, & quot ibi Religioſi, & ſervientes in præſenti degant, ſpecificatis uniuſcuiuſque nomine, cognomine, & patria; ſcripturamque ſic confectam propria manu ſubſcribant, medio iuramento atteſtantes vera eſſe omnia, quæ in ea continentur, conſuetoque ſigillo obſignatam infra quatuor menſes à publicatione præſentium in hac Alma Urbe noſtra ut infra facienda computandos tranſmittant, ſeu conſignent Procuratori Generali ſui Ordinis in Urbe commoranti, qui unà cum aliquibus gravioribus Religioſis à Congregatione prædictorum Cardinalium, & Prælatorum ad hoc ſpecialiter deputandis, negotio maturè perpenſo, ac computatis huiuſmodi redditibus, eleemoſynis, & obventionibus univerſis, atque oneribus, ut ſupra detractis, ſedulò examinent, quot Religioſi homines, connumeratis etiam Laicis, aliiſque neceſſariis ſervientibus, in unoquoque Monaſterio, Conventu, Collegio, & Domo Regulari, quamvis (ut præmittitur, ſit hoſpitium, ſeu alterius monaſterij membrum) iuxta proprii Inſtituti morem, victum & veſtitum, ac medicinalia in commune habentes, commodè valeant ſuſtentari; omnibuſque diligenter diſcuſſis, familiæ cuiuſque Monaſterij, Conventus, Collegij, ac Domus Regularis huiuſmodi in qualibet provincia vel Congregatione, certum earum tantum perſonarum numerum præfigat, quæ redditibus, eleemoſynis, & obventionibus, ut ſupra competenter ali poſſint, eaſque numeri præfixiones una cum originalibus ſcripturis ſuper ſtatu cujuſque monaſterij, ac domus Regularis à Superioribus, ut præfertur, confectis infra alios quatuor menſes eidem Congregationi Cardinalium, ac Prælatorum, exhibeat, ut ab ea recognoſcantur, & approbentur. Quod ſi memorati Superiores, ac Procurator Ordinis intra præfixum terminum prædicta adimplere neglexerint, privationis vocis activæ & paſſivæ, nec non officiorum, quæ tunc temporis obtinebunt, & inhabilitatis ad illa, vel alia in poſterum obtinenda perpetuam pœnam eo ipſo, abſque alia declaratione incurrant, rehabilitatione Nobis, & Sedi Apoſtolicæ reſervata. Interea verò prohibemus & interdicimus omnibus & ſingulis Capitulis, & Congregationibus Generalibus, Provincialibus, & Conventualibus, nec non Superioribus tam Generalibus, quàm Provincialibus, & localibus antedictis, ne deinceps quemquam ad habitum ſuæ religionis recipiant, nec jam receptos, aut in poſterum contra hujuſmodi prohibitionem forſan recipiendos ad profeſſionem admittant, donec ſcripturæ prædictæ, ac præfixiones numeri familiæ cujuſque monaſterij, ac domus Regularis hujuſmodi, eidem Congregationi Cardinalium & Prælatorum realiter, & cum effectu fuerint exhibitæ, ac deinde memorati Superiores licentiam recipiendi ad habitum, & profeſſionem ab eadem Congregatione obtinuerint. Alioquin receptiones tam ad habitum, quàm ad profeſſionem aliter factæ, ſint ipſo jure nullæ, nullamque inducant obligationem ad religionem in ſpecie, vel in genere, aut ad alios quoſcumque effectus. Et nihilominus contravenientes ſententiam excommunicationis incurrant, à qua per alium, quàm per Nos, & Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem, niſi in mortis articulo conſtituti abſolvi non poſſint. Non obſtante quoad præmiſſa omnia, & ſingula Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis in favorem quarumcumque perſonarum atque Ordinum tam Mendicantium, quàm non Mendicantium, Congregationum, Societatum, & cujuſvis alterius Inſtituti, etiam Societatis Jeſu, & Monaſteriorum, Conventuum, Collegiorum, Domorum, ac locorum Regularium quorumcumque, nec non illorum etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis vel conſuetudinibus etiam immemorabilibus, exemptionibus quoque indultis, & privilegijs etiam ex cauſa & titulo oneroſo, vel in limine fundationis, etiam in Mari Magno, ſeu Bulla aurea, aut aliter nuncupatis ſub quibuſcumque tenoribus & formis, & cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatorijs, aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis; nec non irritan. decretis etiam motu proprio, & ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, etiam ad Imperatoris, Regum, ſeu aliorum Principum inſtantiam, aut aliàs quomodolibet etiam per viam communicationis, ſeu extenſionis conceſſis, & iteratis vicibus approbatis & innovatis. Quibus omnibus, & ſingulis quoad ea, quæ præſentibus quomodolibet adverſantur, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus, & formis ſpecialis, & individua, & de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut quævis alia exquiſita

forma

Digitized by Google

forma ſervanda eſſet, tenores hujuſmodi ac ſi de verbo ad verbum nihil penitus omiſſo, & forma in illis tradita obſervata inſerti forent, Præſentibus pro expreſſis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, ſpecialiter, & expreſsè derogamus, cæteriſque contrarijs quibuſcumque. Volumus autem, quod præſentes litteræ in valvis Eccleſiæ Lateranen. & Baſilicæ Principis Apoſtolorum, nec non Cancellariæ Apoſtolicæ, ac in Acie, Campi Floræ de eadem Urbe publicentur, & affigantur; quæ poſtquam ſic affixæ, & publicatæ fuerint, omnes & ſingulos, quos illæ concernunt, perinde arctent & afficiant, ac ſi unicuique eorum nominatim, & perſonaliter intimatæ fuiſſent. Quodque earumdem præſentium tranſumptis, etiam impreſſis, manu alicujus Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicujus perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ muninis, eadem prorſus fides in judicio, & extra illud ubique adhibeatur, quæ ipſis præſentibus adhiberetur ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris die 17. Decembris 1649. Pontificatus Noſtri Anno ſexto.

Anno à Nativitate D. N. Ieſu Chriſti milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo nono, Indictione ſecunda, Pontificatus autem Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & D. N. D. Innocentij Divina providentia Papæ X. anno ſexto die vero 22. menſis Decembris ſupradictæ litteræ affixæ, & publicatæ fuerunt ad valvas Eccleſiæ Lateranen. & Baſilicæ Principis Apoſtolorum, nec non in Cancellaria Apoſtolica, ac in Acie Campi Floræ per nos Ioannem Garziam, & Iacobum Cornelium præfatis Sanctiſſimi D. N. Papæ Curſores.

45 Conſtitutione publicata ad faciliorem illius executionem confecta eſt formula typis excuſa, & ad Superiores cujuſque Monaſterij tranſmiſſa, in qua Italico idiomate tamquam in tabula monſtratum eſt quo ordine, quave ratione deſcribendus ſit cujuſque monaſterij ſtatus.

Porrò infra terminum octo menſium in prædicta Conſtitutione præfixum regulares omnes cujuſque Ordinis, Congregationis, Societatis, & inſtituti ea, qua decet, obedientia paruerunt: nam ex omnibus Italiæ provincijs, & adjacentium Inſularum exhibitæ fuerunt ſupraſcriptæ originales ſtatum ſingulorum monaſteriorum continentes, ſubſcriptæ, ac juramento firmatæ unà cum ſummario redituum & expenſarum, ac præfixione familiæ uniuſcujuſque monaſterij.

Poſthæc Prælati ipſius Congregationis deſignati ponentes religionum plenè retulerunt illarum ſtatum in genere, & ſingulorum monaſteriorum in ſpecie juxta methodum per manus delatam.

46 Cùm verò ex hujuſmodi relationibus compertum eſſet multas religiones conſtare ex quamplurimis Conventibus, in quibus ob redituum tenuitatem actu non alebantur, nec ali poterant tot religioſi, quot ſufficerent ad obſervantiam regularis diſciplinæ: idcirco in pluribus ſeſſionibus maturè deliberatum fuit de illorum ſuppreſſione, ac redituum applicatione: & facta Sanctiſſimo relatione, Sanctitas ſua probavit Congregationis ſententiam, meque ipſius Congregationis Secretarium deputavit die 22. Julij 1652. Itaque pro rei magnitudine tranſmiſſa per manus Cardinalium ac Prælatorum diſtinctis vicibus dubia ſupra ſexaginta, quæ in Congregationibus habitis de mandato Sanctiſſimi per ſingulas hebdomadas fuerunt accuratè diſcuſſa, ex quorum reſolutionibus conflata eſt materia pro compilanda Bulla deſuper edenda. Et cùm nobis ſimiliter demandata eſſet provincia conficiendi illius minutam, tandem Deo adjuvante opus perfecimus, eamque detulimus ad Sanctiſſimum, qui illam proprijs manibus excepit, dixitque ſe velle attentius eam conſiderare, & poſt paucos dies in audientia inveni Sanctitatem ſuam habere in manibus ipſam minutam, quam me præſente clara, & intelligibili voce de verbo ad verbum perlegit, ac per ſingulas partes expendit, & aliquibus mira prudentia ac providentia adnotatis, eam mihi reſtituit, & nihilominus per manus iterum deferri, & in plena Congregatione diſcuti, & examinari mandavit. Quare minuta fuit in Congregatione cunctis audientibus perlecta, & unanimi conſenſu approbata, moxque Sanctitatis ſuæ juſſu confecta fuit Bulla, ac ſub plumbo expedita, & in Archivio Arcis S. Angeli repoſita, ſtatimque typis excuſſa, & locis publicis affixa, cujus tenor talis eſt.

INNOCENTIUS EPISCOPUS
Servus Servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

47 INſtaurandæ regularis diſciplinæ opus multis laboribus ac vigilijs à Romanis Pontificibus prædeceſſoribus noſtris jam pridem aſſumptum, nobis in dies magis magiſque cogitantibus cur ad optatum finem hucuſque perduci non potuerit, totque ſaluberrima decreta, & ordinationes ferè in
48 irritum ceciderint: Illa tandem præcipua ſeſe obtulit originis cauſa, quod religiones quamplures ex parvis Conventibus ac domibus magna ex parte conſtantur, in quibus ſive ob redituum, & eleemoſynarum tenuitatem, ſive ob aeris intemperiem, ſive aliam ob cauſam non aluntur, nec ali poſſunt tot religioſi, quot ad peragendum ritè divinum cultum & regularia munia ex cujuſque Ordinis præſcripto ſunt neceſſarij: etenim in tam exiguo numero ibi degentes nec divinum officium nocturnum pariter & diurnum in Choro celebrare, nec orationi mentali, ac ſpiritualibus collationibus & exercitijs, ac ſtudijs in communi vacare, nec ſilentium, clauſuram, vitam communem, cæteraſque inſtitutiones ſervare poſſunt, quæ ad tria principalia vota ordinantur, & ſine quibus conſiſtere vix poſſunt regularis vitæ baſes & fundamenta. Quamobrem otio immerſi nullum religioſæ vitæ ſpecimen præſeferunt: ſoli incedunt per Urbes & loca, cum ſæcularibus vagantur, ac mundanis negotiis ſe involvunt. Indeque fit, ut ibi collocari renuant religioſi probatæ vitæ, ac diſciplinæ, & Superiores cogantur illic familiam conſtituere ex fratribus vitæ laxioris, qui loci licentia pejores fiunt; & ſi quando ad cœnobia, ſeu monaſteria regularis obſervantiæ revocantur, & à clauſtro, quaſi à ſqualore carceris abhorrentes vix adduci poſſunt ut communem ſervent in moribus diſciplinam, atque aliorum inſtitutionibus ſe conforment, quin potius cæteros avertunt, vel certè reddunt ſuo exemplo ſegniores: unde relaxationes derivantur in Ordines, & ſenſim invaleſcunt in

ipſa-

ipſarum religionum dedecus & ruinam. Præterea
(quod dolentes referimus) ad hujuſmodi Con-
ventus, præſertim in locis infrequentibus, & ſoli-
tariis, tamquam ad aſylum facinoroſi homines, &
Curiæ contumaces, vel proſcripti in dies confu-
giunt, ibique loci immunitate freti turpiter &
diſſolutè viventes; atque inde in tempore exeun-
tes graviora perpetrant flagitia cum maximo po-
puli ſcandalo. Cumque Conventus, ſive loca par-
va hujuſmodi in effrænatam quaſi excreverint mul-
titudinem, hinc licet omnibus intelligere quæ-
cumque reformationis remedia caſſa fore & irri-
ta, quamdiu non fuerint à religionibus abſciſſa.
Quæ poteſt enim ſpes eſſe corpus languidum &
infirmum ad ſalutem reducendi, ſi magna illius
pars eſt curationis incapax; quin potius reliquam
partem inficit, atque contaminat? Hæc quippe
ſunt zizania, quæ cùm jam creverint uſque ad meſ-
ſem, ſunt in faſciculos alliganda, & religionum
tritico ſeparanda. Hæ ſunt vulpes parvulæ, quæ
demoliuntur vineas. Hoc eſt fermentum, quod to-
tam maſſam corrumpit. Quæ omnia, atque alia
plura pro paſtorali noſtra ſolicitudine, diu, mul-
tumque animo revolventes, ut ſacræ religiones in
multitudinem latius incremento fœcunditatis per
univerſam Eccleſiam diffusæ à vepribus, & ſpinis
emundatæ uberes germinent fructus: nos etiam
ab ipſiſmet religionum Superioribus reformatio-
nem zelantibus crebris precibus interpellati, &
frequentibus populorum querimoniis permoti,
ſalutare remedium adhibere conſulta ordinatio-
49 ne decrevimus. Itaque de voto Congregationis
aliquorum venerabilium Fratrum noſtrorum S.
R. E. Cardinalium, & dilectorum filiorum Roma-
næ Curiæ Prælatorum ſuper ſtatu regularium à
Nobis deputatæ, cui hoc negotium ſedulò, ac ma-
turè examinandum commiſimus, Motu proprio,
certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtris,
deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine omnes
& ſingulos Conventus quorumcumque Mona-
chorum ac regularium virorum bona immobilia
poſſidentium, vel non poſſidentium; cujuſcumque
Ordinis mendicantium, vel non mendicantium,
Congregationis, Societatis, & cujuſvis alterius
inſtituti, etiam Societatis Jeſu, etiamſi illis ani-
marum cura perſonarum ſæcularium incumbat,
ſintve hoſpitia; vel granciæ, ſeu alterius mona-
ſterii membra, exiſtentes intra fines Italiæ, & In-
ſularum adjacentium in litteris ab eadem Con-
gregatione propediem expediendis nominatim
exprimendos, in quibus ob parvum numerum re-
ligioſorum regularis diſciplina juxta peculiaria
cujuſque Ordinis inſtituta ſervari non poteſt, au-
ctoritate Apoſtolica tenore præſentium perpetuò
extinguimus, ſupprimimus & abolemus, unà cum
omnibus eorum dignitatibus, officiis, ac miniſte-
riis, illoſque ab omni proprietate, dominio, ſupe-
rioritate, juriſdictione, ac alio quocumque jure
regularium eximimus, & totaliter liberamus, o-
mnemque conventualitatem, titulum, eſſentiam,
ac denominationem regularem in eis penitus
extinguentes, illos ad ſtatum ſæcularem reduci-
50 mus. Reſervata tamen ipſi Congregationi facul-
tate conſervandi religionibus aliquem ex Con-
ventibus expreſſis in memoratis litteris, ſi hoe ex
51 aliqua rationabili cauſa expedire judicaverit: ſal-
vis etiam juribus, quæ fundatoribus Conventuum
ſic ſuppreſſorum, vel aliis ex ſacrorum Canonum
præſcripto, vel ex privilegio Apoſtolico quomo-
dolibet competunt. Quocirca dilectis filiis quo-
rumcumque regularium Superioribus tam Gene-
ralibus, quàm Provincialibus & localibus, quo-
cumque nomine ac titulo nuncupentur, in virtute
ſanctæ obedientiæ diſtrictè præcipimus, & man-
damus, ut ſinguli, ad quos pertinet, infra termi-
num ſex menſium inchoandum à die præſenta-
tionis litterarum à prædicta Congregatione, ut
præmittitur, expediendarum faciendæ in Roma-
na Curia Procuratori generali cujuſque Ordinis,
vel Congregationis, aut Societatis dimittant rea-
liter, & cum effectu coram Ordinariis locorum
ſub teſtimonio publico eidem Congregationi per
eoſdem ſuperiores regulares exhibendo poſſeſſio-
52 nem corporalem conventuum in eiſdem litteris
expreſſorum; & reſervata eis facultate ſecum a-
portandi prophanam tantùm, non autem ſacram
ſupellectilem, religioſos inde amoveant, atque in a-
53 lus monaſteriis ejuſdem Ordinis vel Congrega-
tionis, aut Societatis collocent: alioquin pœnas
privationis vocis activæ & paſſivæ, nec non digni-
tatum & officiorum, quæ tunc temporis obtine-
bunt, & perpetuæ inhabilitatis ad illa vel alia in-
poſterum obtinenda ipſo facto abſque alia decla-
54 ratione incurrant. Eoque termino elapſo, non li-
ceat regularibus in Eccleſiis dictorum Conven-
tuum Miſſas, & divina officia celebrare, confeſſio-
nes ſacramentales audire, vel alia ſacramenta ad-
miniſtrare, ac functiones parochiales exercere,
aut verbum Dei prædicare, vel mortuos ſepelire;
55 quod ſi ſecus egerint, eo ipſo Eccleſiæ remaneant
ſuppoſitæ Eccleſiaſtico interdicto. Et nihilominus
locorum Ordinarii, ubi per litteras ipſius Congre-
gationis fuerint requiſiti, religioſos rebelles, &
refractarios à prædictis Conventibus ejiciant, et-
iam invocato, ſi opus fuerit, brachii ſæcularis au-
xilio: & exinde Eccleſiarum, domorum, bonorum-
que omnium ad Conventus ſic ſuppreſſos quo-
modolibet pertinentium regimen, curam, cuſtodi-
am, & adminiſtrationem ſuſcipiant, curentque, ut
ex eorum reditibus & proventibus univerſis in pri-
mis, & ante omnia impleantur onera Miſſarum
56 tam hucuſque non celebratarum, quàm in poſte-
rum celebrandarum, & alia quæcumque ex lege
fundationis, aut largitione fidelium, vel aliàs quo-
modolibet eis incumbentia; quibus nullo modo
derogare intendimus, & cura animarum, ſi qua il-
lis immineat per presbyteros ſæculares idoneos
ab ipſis Ordinariis approbandos laudabiliter e-
xerceatur, Eccleſiæque debito non fraudentur
57 ſervitio. Cæterum intendentes de prædictis bonis,
quotquot ſuperfuerint, oneribus ut ſupra detra-
ctis, ſalubriter providere, earumdem tenore præ-
ſentium bona hujuſmodi applicamus, & applica-
ta eſſe decernimus, & declaramus piis uſibus in
eiſdemmet locis, ubi ſiti ſunt Conventus, iiſque
non indigentibus, in aliis locis ejuſdem diœceſis
juxta deſignationem & partitionem, quam ea-
dem Congregatio ſingulorum Epiſcoporum cum
ſuis Capitulis, ſententia prius addita, & plena to-
tius negotii relatione habita, de mandato noſtro
faciet in ſuis litteris ad eoſdem Epiſcopos ſcriben-
dis, & in Cancellaria Epiſcopali regiſtrandis ad
58 perpetuam rei memoriam. Verùm quia parum eſt
mala præcidere, niſi etiam malorum cauſa, & ra-
dix evellatur, Conſtitutiones fel. recor. Bonifacij
VIII. quæ incipit, *Cùm ex eo*, nec non Clementis
VIII.

Digitized by Google

VIII, incipien. *Quoniam ad inſtituendam*, aliorumque Romanorum Pontificum Prædeceſſorum noſtrorum ſuper erectione novorum Conventuum editas earumdem tenores innovantes, illisque addentes, hoc perpetuo prohibemus edicto, ne deinceps aliquis Regularum Ordinis Mendicantium, vel non Mendicantium, Congregationis, Societatis, & cujuſvis alterius inſtituti, etiam Societatis Jeſu in aliqua civitate, caſtro, villa, ſeu loco ad habitandum domos, vel loca quæcumque de novo recipere, ſeu monaſteria, conventus, vel collegia incipere, vel fundare præſumat abſque Sedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali plenam, & expreſſam faciente de prohibitione hujuſmodi mentionem in ſcriptis, & gratis concedenda prævia examinatione Congregationis negotiis Epiſcoporum ac regularium præpoſitæ: ſi ſecus egerint, eo ipſo incurrant pœnas privationis, & inhabilitatis ut ſupra inflictas: & nihilominus receptiones, fundationes & erectiones ſint ipſo jure nullæ, & invalidæ; & domos, ac loca ipſa, & perſonæ in eis degentes omnimodæ juriſdictioni, viſitationi, correctioni Ordinarii loci plenè in omnibus ſub-

59 jaceant. Intendimus autem in præmiſſis etiam ultra Italiam, & inſulas adjacentes, prout expedire viderimus, providere, Decernentes præſentes litteras etiam ex eo, quod ſuperiores regulares, & cæteri quicumque in præmiſſis intereſſe habentes, ſeu habere quomodolibet prætendentes illis non conſenſerint, nec ad ea vocati, & auditi fuerint, nullo unquam tempore de ſubreptionis, obreptionis, nullitatis, aut invaliditatis vitio ſeu intentionis noſtræ, aut alio quovis defectu, etiam quantumvis magno, inexcogitato, ac ſubſtantiali, ſive etiam ex eo, quod in præmiſſis, ſeu eorum aliquo ſolemnitates, & quævis alia ſervanda, & adimplenda, ſervata, & adimpleta non fuerint, aut ex quocumque alio capite à jure, vel facto, aut ſtatuto, vel conſuetudine aliqua reſultante, ſeu etiam enormis, enormiſſimæ & totalis læſionis, aut quocumque alio colore etiam in corpore juris clauſo, ſeu occaſione, vel cauſa, quantumvis juſta, rationabili & privilegiata etiam tali, quæ ad effectum validitatis præmiſſorum neceſſariò exprimenda foret, aut quod de voluntate noſtra hujuſmodi, & aliis ſuperiùs expreſſis, ſeu relatis nihil uſpiam appareret, ſeu aliter probari poſſet, notari, impugnari, invalidari, retractari, in jus, vel controverſiam revocari, aut ad terminos juris reduci, vel adverſus illas reſtitutionis in integrum, aperitionis oris, reductionis ad viam, & terminos juris, facti, gratiæ, vel juſtitiæ remedium impetrari, ſeu quomodolibet conceſſo & impetrato quempiam uti, ſeu ſe juvare in judicio, vel extra poſſe, neque ipſas præſentes ſub quibuſvis ſimilium, vel diſſimilium gratiarum revocationibus, ſuſpenſionibus, limitationibus, aut aliis contrariis diſpoſitionibus pro tempore quomodolibet faciendis comprehendi, ſed ſemper ab illis exceptas, perpetuoque validas, firmas & efficaces exiſtere, & fore, ſuosque plenarios & integros effectus ſortiri & obtinere, ac per omnes & ſingulos ad quos ſpectat, & quomodolibet ſpectabit in futurum, inviolabiliter obſervari. ſicque, & non aliter in præmiſſis omnibus & ſingulis per quoſcumque judices ordinarios & delegatos, etiam cauſarum Sacri Palatii Apoſtolici Auditores, necnon S. R. E. Cardinales, etiam de latere Legatos & Nuncios, ac alios quavis auctoritate & poteſtate fungentes nunc & pro tempore exiſtentes in quavis cauſa & inſtantia, ſublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate & auctoritate, judicari & diffiniri debere; irritum quoque, & inane ſi ſecus ſuper his à quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel igno-

60 ranter contigerit attentari. Non obſtantibus quatenus opus ſit, regula noſtra de non tollendo jure quæſito, aliisque Cancellariæ Apoſtolicæ regulis, cæteriſque Conſtitutionibus & Ordinationibus Apoſtolicis etiam in Conciliis generalibus editis, etiam ſpecialiter in favorem quarumcumque perſonarum, atque Ordinum tam Mendicantium, quàm non Mendicantium, Congregationum, Societatum, & cujuſvis alterius inſtituti, etiam Societatis Jeſu, & Monaſteriorum, Conventuum, Collegiorum, domorum, ac locorum regularium quorumcumque, nec non illorum roboratis ſtatutis vel conſuetudinibus etiam immemorabilibus, exemptionibus quoque, indultis & privilegiis etiam ex cauſa, & titulo oneroſo, vel in limine fundationis, & in Mari magno, ſeu Bulla aurea, aut aliter nuncupatis ſub quibuſcumque tenoribus & formis, & cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus & inſolitis clauſulis, nec non irritantibus & aliis decretis etiam motu, ſcientia, deliberatione, & poteſtatis plenitudine ſimilibus, etiam ad Imperatoris, Regum, Reginarum, Rerumpublicarum, & quorumvis aliorum Principum, & perſonarum quacumque Eccleſiaſtica, vel ſæculari dignitate fulgentium, ſeu eorum intuitu, & contemplatione, ac etiam conſiſtorialiter, & aliàs quomodolibet, etiam per viam communicationis, ſeu extenſionis conceſſis, & iteratis vicibus approbatis & innovatis. Quibus omnibus & ſingulis quoad ea, quæ præſentibus quomodolibet adverſantur, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus & formis ſpecialis, individua, & de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut quævis exquiſita forma ſervanda eſſet, tenores hujuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum nihil penitus omiſſo, & formâ in illis tradita obſervata inſerti forent, præſentibus pro expreſſis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, motu, ſcientia, deliberatione, ac poteſtatis plenitudine paribus ſpecialiter & expreſsè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Volumus autem, quod præſentes litteræ in Valvis Eccleſiæ Lateranenſis & Baſilicæ Principis Apoſtolorum, nec non Cancellariæ Apoſtolicæ, ac in Acie Campi Floræ de eadem Urbe publicentur & affigantur, quæ poſtquam affixæ & publicatæ fuerint, omnes & ſingulos, quos illæ concernunt, perinde arctent & afficiant, ac ſi unicuique eorum nominatim & perſonaliter intimatæ fuiſſent. Quodque earumdem præſentium tranſumptis etiam impreſſis manu alicuius Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo alicujus perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis eadem prorſus fides in judicio, & extra illud ubique adhibeatur; quæ ipſis præſentibus adhiberetur ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam noſtræ ordinationis, extinctionis, ſuppreſſionis, abolitionis, exemptionis, liberationis, reductio-

nis

nis,præceptis mandati, intentionis, reſervationis, applicationis, declarationis,prohibitionis,derogationis, ac voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit,indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum; Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem,anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo ſecundo, Idibus Octobris, Pontificatus Noſtri Anno nono.

Hi. Datarius.

Regiſtrata in Secretaria Brevium.
Viſa de Curia N.Humbertus.
G.Gualterius.
G.Bally.

Anno à Nativitate Domini Noſtri Ieſu Chriſti 1652. Indictione quinta, Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & D. N.D. Innocentii Divina Providentia PP. X. anno ejus nono, die verò 22. Menſis Octobris ſupradicta Conſtitutio affixa, & publicata fuit in Eccleſia Lateranen. ac Baſilica Principis Apoſtolorum de Vrbe, nec non Cancellaria Apoſtolica valvis, ac in Acie Campi Floræ, & aliis locis ſolitis, & conſuetis urbis per me Hieronymum Maſcellam Sanctiſſ. D.N.PP. Curſ.

Pro Mag. Curſ. Laurentius Barbigionus.

His abſolutis, quoniam in ſupraſcripta Bulla,
61 §. *Intendimus autem.* Papa declarat eſſe ſuæ intentionis etiam ultra Italiam opportunè providere: data fuit notitia totius rei geſta Nuncius Apoſtolicis etiam ultra Montes: & Nuncius Coloniæ reſcripſit Germaniam in hoc invidere felicitati Italiæ: & Epiſcopi Poloniæ ſupplicarunt pro extenſione Bullæ ad illas diœceſes, ut in litteris Archiepiſcopi Gneſnenſis Regni Poloniæ Primatis ad Innocentium X. infraſcripti tenoris, videlicet

(*Sanctiſſime, ac Beatiſſime Pater D.D. Clementiſſime.* Poſt oſcula Beatiſſimorum Sanctitatis Veſtræ pedum, Et ſedium æternarum aſſiſtrix Sapientia, & digitus Dei adfuit planè Sanctitati Veſtræ, quãdo Conſtitutionem de parvis Regularium Conventibus tot ſæculorum molimine in Eccleſia Dei agitatam Sanctitas Veſtra non reſtituebat modò, aut condebat rectius, ſed in rem, effectumque ipſũ duratura jam ſemper deduxit firmitate transmiſſum mandato Sanctitatis Veſtræ ad me exemplum ſingulari excepi lætitia, gratulorque temporibus, ac fortunato omnino Sanctitatis Veſtræ regimini non conceſſam hanc retroactis ſæculis felicitatem, quod ad intimam rectè conſtituendæ domus Dei radicem Cœleſtis Paterfamilias beatam Sanctitatis Veſtræ manum feliciter, efficaciterque admoverit. Neque enim in ſolas religionum familias, earumque diſciplinam, ſed prava exemplorum contagione, malarumque connexione cauſarum in aliqua Eccleſiæ membra è Conventibus hiſce exiguis maxima latè manare videbamus incommoda, ita ut nec religioſi ipſi, qui Conventus hoſce tuebantur, inficiari ſe id poſſe faterentur. Perſuaſum proinde, certumque habeat Sanctitas veſtra univerſam Regni hujus Eccleſiam obviis ulnis laudabilem hanc Conſtitutionem excepturam, cujus quanto pridem deſiderio univerſi tenebamur, ex Conſtitutionibus provinciæ hujus Synodalibus, & ex illuſtri Matthæo Joanne Judicki Canonico Gneſnenſi iſtic commorante poterit cognoſcere Sanctitas veſtra, cui ulteriorem, & quàm maximè diuturnam in Eccleſia Dei gubernanda felicitatem à Patre luminum, omniſq; boni fonte cum iterato pedum Sanctitatis Veſtræ oſculo humillimè exopto & apprecor, Dat. Lubaviæ die 5. Menſis Jan. 1653. Sanctitatis Veſtræ indignus Servus, Andreas de Leſino Epiſcopus Culmen. & Pomen, Cancellarius R. Archiepiſcopi Gneſnen.)

Verum Sanctitas Sua ſatis duxit tantiſper ſuperſedere, donec negotium ſuppreſſionis in Italia eſſet omninò abſolutum & conſummatum.

62 Itaque biduo poſt publicationem Bullæ Sacr. Congregatio dedit litteras ad ſingulos Priores Generales Religionum in Curia exiſtentes, in quibus nominatim expreſſit parvos Conventus in illa religione ſuppreſſos, ut ſic ſatisfieret illis verbis Bullæ, in litteris ab eadem Congregatione propediem expediendis nominatim exprimendos, Et ſubinde die 10. Decembris, ejuſdem Anni 1652. ſcripſit litteras circulares cum inſertione Bullæ impreſſæ ad unumquemque Epiſcopum in Italia, & Inſulis adjacentibus, in quibus primum expreſſit itidem nomina Conventuum ſuppreſſorum in illa diœceſi, ac deinde ipſi Epiſcopo commiſit, ut unà cum Capitulo ſuæ Cathedralis ad præſcriptũ Bullæ referret, quibus pijs uſibus exiſtimaret eſſe applicanda bona cujuſque Conventus ſuppreſſi, præcipuamque rationem haberet tenuitatis parochialium, deputationis Coadjutorum pro cura animarum & Capellanorum pro Miſſis celebrandis, item manutentionis ſeminarij: hoſpitalium, monaſteriorum, Monialium, & conſimilium.

63 Has autem relationes ab Epiſcopo, & Capitulo ſubſcriptas, obſignataſque ad Sacram Congregationem tranſmiſſas, atque ubi oportuit emendatas, Sanctitas Sua ad ſe relatas approbavit, executionique mandari, & in Cancellaria Epiſcopali regiſtrari præcepit, moxque Decreta hæc applicationis ac partitionis bonorum unâ cum litteris ipſius Congregationis ad ſingulos Epiſcopos tranſmiſſa fuerunt: & ſic pariter ſatisfactum fuit verbis Bullæ, ibi: (Bona hujuſmodi applicamus, & applicata eſſe decernimus & declaramus pijs uſibus in iiſdemmet locis, ubi ſiti ſunt Conventus, iiſque non indigentibus, in alijs locis eiuſdem diœceſis juxta deſignationem & partitionem, quam eadem Congregatio ſingulorum Epiſcoporum cum ſuis Capitulis ſententia prius audita, & plenè totius negotij relatione habita de mandato noſtro faciet in ſuis litteris ad eoſdem Epiſcopos ſcribendis, &c.

64 Quia verò in dicta Bulla, *Inſtaurandæ*, comprehenduntur non modo parvi Conventus, ſed etiam granciæ, ſeu alterius monaſterii membra, licet curam animarum habeant annexam: idcirco de mandato Sanctitatis Suæ datæ fuerunt litteræ tum ad Priores generales cujuſque Religionis in Cu-
65 ria exiſtentes, tum ad ſingulos Epiſcopos in Italia & Inſulis adjacentibus, in quibus nominatim exprimuntur hujuſmodi granciæ, & membra, & mandatur Epiſcopis, ut Regulares Sacerdotes in eis habitare non permittant, ſed pro cuſtodia, & adminiſtratione bonorum deficientibus perſonis
66 ſæcularibus idoneis, ſinat Regulares uti opera ſuorum Converſorum, cùm hoc tamen, ut in earum Capellis Miſſæ juxta ſolitum celebrentur ſaltem die-

Proſp. Fagn. in 2. part. 3. lib. Decretal.

diebus feſtis per Sacerdotes ſæculares, aut etiam per
67 Regulares, qui tamen in eis non pernoctent. In Curatis verò, ſeu Parochialibus non permittant curam animarum exerceri per Regulares, ſed ad id deputent Sacerdotes ſæculares idoneos in Vicarios perpetuos, vel amovibiles à Superioribus Regularibus nominandos cum congrua fructuum portione ipſius Epiſcopi arbitrio aſſignanda ad præſcriptum S. Concilii Tridentini, *cap. 7. ſeſſ. 7.* & reliqua ipſarum granciarum, ſeu parochialium bona
68 monaſteriis principalibus dimittant. Et in hac diſpoſitione granciarum, & parochialium Sanctitas Sua declaravit comprehendi etiam Canonicos Regulares Lateranenſes, quos noluit extra clauſtra degere pro cura animarum exercenda, non obſtante diſpoſitione cap. *Quod Dei timorem, de ſtat. Monachor.* & in hanc ſententiam ſcriptæ fuerunt litteræ ad complures Epiſcopos.

69 Quoniam verò in eadem Bulla *Inſtaurandæ*, ſub gravibus pœnis præcipitur Superioribus Regularibus, ut infra terminum ſex menſium inchoandum à die præſentationis litterarum ſuppreſſionis Conventuum dimittant illorum poſſeſſionem corporalem realiter, & cum effectu coram Ordinariis locorum ſub teſtimonio publico, & nihilominus reſervatur ipſi Congregationi facultas conſervandi Religionibus aliquem ex Conventibus expreſſis in memoratis litteris, ſi hoc ex aliqua rationabili cauſa expedire judicaverit: propterea infra terminum ſic præfixum Superiores Religionum ferè omnium ſupplicantur Sanctiſſimo pro conſervatione, ſeu reſtitutione plurimorum Conventuum, & ex illis Sanctitas Sua multos reduxit ad primævum ſtatū regularem, ac Religionibus reſtituit, quos ſcilicet ex publicis documentis, & Epiſcoporum atteſtationibus cognovit habere ſufficientes reditus pro alendis Religioſis in numero competenti, & populis eſſe valdè utiles in Miſſis, & Divinis officiis celebrandis, & Confeſſionibus audiendis, præſertim in locis, ubi non ſunt alii Regularium Conventus.

Præterea cùm Superiores Regulares de jure facultatem non habeant uniendi Eccleſias etiam ſibi pleno jure ſubjectas, ut poſt Innocen. & Abb. Antiq. in cap. *Sicut unire, de exceſſ. Prælat.* notat gloſ. in Clem. *Ne in agro, §. Ad hæc, in ver. Ordinarios, de ſtat. Monach.* Quando accidit caſus, ut in eadem civitate, vel oppido ſuppreſſi fuerint duo parvi conventus ejuſdem religionis, ad ſupplicationem Regularium, Sanctitas Sua univit minorem Conventum cum omnibus ejus bonis Conventui majori: ſed tamen juſſit vendi domum conventus uniti infra terminum ſex menſium, & pretium inde redactum inveſtiri in tot bonis ſtabilibus ad utilitatem alterius conventus, ut ſic Fratribus adimeretur occaſio redeundi ad conventum minorem, ibique minus religioſè vivendi cum dedecore ſui Ordinis.

Rurſus quia interdum accidit caſus, ut una Religio, puta S. Dominici haberet conventum in aliquo loco, in quo alia Religio, puta S. Auguſtini habebat Conventum ſuppreſſum, & è converſo Religio S. Auguſtini haberet Conventum in alio loco, in quo Religio S. Dominici ſimiliter habebat conventum ſuppreſſum: oblata fuit Superioribus facultas faciendi inter ſe reciprocas uniones, & permutationes dictorum conventuum, ita ut Conventus S. Auguſtini ſuppreſſus uniretur conventui S. Dominici ejuſdem loci, & viceverſa Conventus ſuppreſſus S. Dominici uniretur Conventui S. Auguſtini alterius loci. Sed tamen ſive ob anguſtiam temporis, ſive ob diverſitatem diœceſium, & provinciarum, ſive ob raritatem dictorum caſuum, ſive ob inæqualitatem permutationum, vel aliam ob cauſam, Religiones in his non convenerunt, & negotium evanuit.

70 Porrò ut in illis Conventibus, qui ut ſupra religionibus fuerunt reſtituti, & in aliis non habentibus numerum ſex Religioſorum vivatur cum debita obſervantia, Sanctitas Sua ſubjecit illos omnimodæ juriſdictioni Ordinarii loci tamquam Sedis Apoſtolicæ delegati, ut in Decreto, cujus tenor eſt infraſcriptus, videlicet.

71 (Ut in parvis Regularium virorum Conventibus à Sanctiſſ. D. N. Innocentio PP. X. in Conſtitutione, quæ incipit *Inſtaurandæ*, primum ſuppreſſis, ac deinde ad ipſius Conſtitutionis limites ob rationabiles cauſas in priſtinum ſtatum regularem reſtitutis, & ipſis religionibus denuò conceſſis, piè & religioſè vivatur: ac regularia inſtituta quo exactiùs fieri poteſt obſerventur: Sanctitas Sua ex ſententia Sacræ Congregationis ſuper ſtatu Regularium omnes, & ſingulos Conventus hujuſmodi ſic, ut præfertur, reſtitutos, & conceſſos in litteris ab eadem Sacr. Congregatione expediendis nominatim exprimendos, ac perſonas tam regulares, quàm ſæculares in eis degentes viſitationi, correctioni, & omnimodæ juriſdictioni Ordinarii loci, tamquam ſuper hoc à Sede Apoſtolica delegati, præſentis Decreti tenore plenè in omnibus ſubjecit, ac ſubjectos eſſe declaravit, donec ipſorum reditus euſque adaucti fuerint, ut in eis commodè ſuſtentari valeant, & cum effectu ſuſtententur duodecim Religioſi ad Apoſtolicorum Decretorum præſcriptum, idque eidem Sacr. Congregationi legitime conſtiterit, & ejus Decreto in ſingulis contingentibus caſibus declaratum fuerit &
72 non aliter. Interea verò voluit Sanctitas Sua, ut in eorum ſingulis ali debeant, & re ipſa alantur ſex ſaltem Religioſi probatæ vitæ, ex quibus quatuor ad minus ſint Sacerdotes maturæ ætatis, alioquin gratia reſtitutionis & conceſſionis hujuſmodi nulla ſit, & invalida, & Ordinarii locorum in illis exequi poſſint, ac debeant ea omnia, quæ in aliis Conventibus itidem ſuppreſſis per eamdem Conſtitutionem ipſis demandantur, perinde ac ſi gratia prædictæ reſtitutionis, & conceſſionis non emanaſſet. Inſuper quia multi ſunt Conventus, in quibus etſi præfixus fuerit numerus Religioſorum ſufficiens ad obſervantiam Regularis diſciplinæ, & idcircò in ſuppreſſione antedicta non fuerint comprehenſi; nihilominus ſive ob redituum dimi-
73 nutionem, ſive ob Superiorum incuriam, vel malam adminiſtrationem, ſive ob carentiam Religioſorum, aut aeris intemperiem, vel quamcumque aliam ob cauſam prædictus numerus cum effectu in eis non alitur cum gravi detrimento regularis obſervantiæ: Sanctitas Sua intendens hoc malo remedium adhibere, omnes & ſingulos ejuſmodi Conventus, ut præfertur non ſuppreſſos, cujuſcūque ſint Ordinis tam Mendicantium, quàm non Mendicantium Congregationis, & Inſtituti etiam Societatis Jeſu, aut granciæ, ſeu membra alterius monaſterii, exiſtentes intra fines Italiæ, & Inſularum adiacentium, in quibus nunc non aluntur, vel quandocumque actu non alentur ſaltem ſex

Reli-

Religioſi itidem probatæ vitæ, quorum ad minus
quattuor ut ſupra ſint Sacerdotes maturæ ætatis, ei-
dem viſitationi, correctioni, & omnimodæ juriſdi-
ctioni Ordinarij loci ſimiliter ut Sedis Apoſtolicæ
delegati plenè in omnibus præſentis pariter decre-
ti vigore ſubjectos eſſe ſtatuit, decrevit, & declara-
74 vit. Cæterum quoad Conventus cum pauciori
numero, quàm duodecim religioſorum, erectos
poſt diem 21. Junii 1625. & illorum ſubjectionem
loci Ordinario, Sanctitas Sua voluit in ſuo robore
permanere decretum ſan. mem. Urbani VIII. juſſu
editum, cui per præmiſſa aliquatenus derogare non
intendit. Et prædicta omnia, & ſingula in præ-
ſenti Decreto ſtatuta, & ordinata voluit plena-
rium ſortiri effectum, & executioni mandari,
non obſtantibus omnibus & ſingulis, quæ in
antedicta Conſtitutione voluit non obſtare, cæte-
riſque contrarijs quibuſcumque. Datum Romæ
die 10. Februarij 1654.

B. Card. Spada.

Loco † Sigilli.

Proſper Fagnanus S. Congr. Sec.

Anno à Nativitate D. N. Ieſu Chriſti 1654. Indictione ſeptima, Pontificatus autem Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & D. N. D. Innocentij Divina providentia Papæ X. anno eius decimo, die verò 21. menſis Februarij ſupradictum Decretum affixum, & publicatum fuit in Eccleſia Lateranen. ac Baſilica Principis Apoſtolorum de Vrbe, nec non Cancellariæ Apoſtolicæ valvis, ac in Acie Campi Floræ & in alijs locis ſolitis, & conſuetis Vrbis per me Petrum Paulum Deſiderium Apoſt. Curſorem.

Pro D. Magiſtro Curſorum Ioſeph Marcheratus Curſor.

Et hoc Decretum illico tranſmiſſum fuit ad quemlibet Epiſcoporum unà cum litteris Congregationis continentibus nomina Conventuum religioni ſuæ reſtitutorum in illa Diœceſi: an autem juriſdictio, ut præfertur Ordinario attributa in præinſerto Decreto ſit privativa ad ſuperiores regulares, vel cumulativa, ſcripſi plenè in c. *Quanto, ſup. de offic. Ordinar.* ubi etiam poſui plures alias declarationes ipſius Decreti 42.

Ad extremum cum in Conſtitutione, *Inter cæ-*
75 *tera*, de qua ſup. *num. 44.* interdictum ſit ſuperiori-
bus regularibus cujuſque Ordinis ne quemquam
ad habitum vel profeſſionem admittant ſine li-
centia Sacræ Congregationis poſt præfixionem
familiæ in ſingulis Conventibus, ut præfertur fa-
ctum, eadem Congregatio dedit licentiam pleriſ-
que religionibus recipiendi novitios intra nume-
rum eis præfixum: ſed poſtea die 22. Julii 1652.
Sanctitas Sua de cætero ſuperſederi mandavit in
hujuſmodi licentiis concedendis. Veruntamen
76 die 3. Julii 1654. in audientia obtineri, ut tandem
aperiretur oſtium iam diu religionibus clauſum;
atque ita Sanctitas Sua benignè annuit, ut expedi-
rentur licentiæ pro multis religionibus recipien-
di in Conventibus à Sacra Congregatione de con-
ſenſu ſuperiorum regularium deſignatis certum
numerum novitiorum, cum aliquibus tamen con-
ditionibus ſeu ordinationibus. Et primi omnium
hanc licentiam receperunt Clerici regulares Thea-
tini, moxque Fratres minores, tam de Obſervantia,
quàm de Reformat. S. Franciſci, ac deinde Mi-
nores Conventuales, cujus formulam habes hic
ſubjectam,

77 Ad propagandam in Ordine Fratrum Mino-
rum Conventualium S. Franciſci regularem ob-
ſervantiam, quæ novitiorum inſtitutioni & educa-
tioni præcipuè innititur, Sac. Congregatio à San-
ctiſſimo D. N. deputata ſuper ſtatu regularium
de mandato Sanctitatis Suæ in ſingulis Italiæ Pro-
vincijs ejuſdem Ordinis præſentis Decreti vigore
deſignat, ac deputat infraſcriptos Conventus pro
novitiatibus & profeſſorijs, videlicet in Provincia
Romana pro novitiatu Conventum S. Franciſci
Viterbij, & pro profeſſorijs Conventus SS. Apo-
ſtolorum Urbis Romæ, S. Franciſci Ferentini, & S.
Caroli Civis: in Provincia S. Franciſci pro novi-
tiatu ſac. Conventum Aſſiſij, & pro profeſſorijs
Conventus S. Franciſci Peruſiæ, S. Fortunati Tu-
derti, & S. Franciſci Ameliæ. in Provincia Bono-
nienſi pro novitiatu Conventum S. Franciſci Bo-
noniæ, & profeſſorijs eumdem Conventũ S. Fran-
ciſci, necnon Conventus S. Franciſci Ferrariæ, & S.
Franciſci Faventiæ: in Provincia Neapolitana pro
novitiatu Conventum S. Laurentij Neapolis, &
pro profeſſorijs eumdem Conventum S. Laurentij
necnon Conventus S. Franciſci Averſæ, & S. Fran-
ciſci Mirabellæ: in Provincia Marchiæ pro novi-
tiatu Conventum S. Franciſci Firmi, & pro pro-
feſſorijs Conventus S. Franciſci Urbini, & S. Fran-
ciſci Fani: in Provincia S. Nicolai pro novitiatu
Conventum S. Franc. Civitatis Licien. & pro pro-
feſſorijs Conventus S. Franc. Bitunti, & S. Franciſci
Andriæ: in Provincia Mediolanenſi pro novitiatu
Conventum S. Franciſci Mediolani, & pro profeſ-
ſorijs eumdem Conventum S. Franciſci necnon
Conventus S. Franciſci Saroni, & S. Franc. Gal-
lerati: in Provincia Hetruriæ pro novitiatu Con-
ventum S. Crucis Florentiæ, & pro profeſſorijs
Conventus S. Franciſci Piſarum, S. Franciſci Sena-
rum, & S. Franciſci Piſorij: in Provincia Genuenſi
pro novitiatu Conventum S. Franciſci Genuæ, &
pro profeſſorijs Conventus S. Franciſci Taurini,
S. Franciſci Papiæ, & S. Franciſci Caſtri novi; in
Provincia S. Bernardini pro novitiatu Coventũ
S. Franciſci Therami, & pro profeſſorijs Conven-
tus S. Franciſci Aquilæ, & S. Franciſci Sulmonæ: in
Provincia Calabriæ pro novitiatu Conventum S.
Franciſci Arenæ, & pro profeſſorijs Conventus S.
Franciſci Montis Leonis, & S. Franciſci Jeracij: in
Provincia S. Angeli pro novitiatu Conventum S.
Franciſci Iſerniæ, & pro profeſſorijs Conventus S.
Franciſci Trojæ, & S. Franciſci Foggiæ, In quoli-
78 bet autem ex prænominatis Conventibus pro no-
vitiatu, ut præfertur, deſignatis eadem Sacr. Con-
gregatio impertitur licentiam hac vice tantum re-
cipiendi novitios intra numerum hic præfixum,
nempe in Provincia Romana decem clericos ſeu
choriſtas, & duos laicos, ſeu converſos: in Provin-
cia S. Franciſci decem clericos, & duos laicos: in
Provincia Bononienſi decem clericos & duos lai-
cos: in provincia Neapolitana decem clericos &
duos laicos: in Provincia Marchiæ decem clericos
& duos laicos: in Provincia S. Nicolai decem cle-
ricos, & duos laicos: in Provincia Mediolanenſi de-
cem clericos, & duos laicos; in Provincia Etruriæ
decem clericos, & duos laicos: in Provincia Genu.
decem clericos, & duos laicos: in Provincia Cala-
briæ ſeptem clericos, & laicum unum; in Provincia
S. Bernardini quinque clericos, & laicum unum

in Provincia S. Angeli quinque clericos, & laicum
unum: dum tamen hæc, quæ ſequuntur, inviolate
79 obſerventur. Primum indicatur, & in ſingulis di-
ctarum Provinciarum Conventibus publicetur fu-
turum examen, ſeu ſcrutinium eorum, qui ad habi-
tum probationis recipi poſtulaverint, omneſque
à Provinciali, & Diffinitoribus diligenter exami-
nentur, ac per vota ſecreta approbentur quotquot
idonei reperti fuerint natalibus, ætate, vita, & mo-
ribus anteactis, litteratura reſpectu clericorum,
corporis habitudine, impulſu ſpiritus, alijſque re-
quiſitis ad præſcriptum Apoſtolicarum Conſtitu-
tionum, ac ſtatutorum Ordinis: non idonei verò re-
80 jiciantur, nec aliquis approbetur pro clerico, qui
decimum quintum, nec pro laico, qui vigeſimum
ætatis ſuæ annum non expleverit. Tum deinde hoc
examen, ſeu ſcrutinium ſcripto fideliter exaratum,
& manu propria cujuſque examinatoris ſubſcri-
ptum, ac juramento firmatum, obſignatumque pri-
mo quoque tempore tranſmittatur ad Generalem,
qui ſtatim conſultis, atque adhibitis Procuratore
generali, ac Patribus gravioribus, qui ei aſſiſtant,
ſcrutinium ſic receptum accuratè percurrat, ac per
ſingulas partes expendat; ac præterea tam ſupradi-
ctos, quàm per litteras familiares, & ſecretas in-
quiſitiones, à Patribus Provinciæ antiquioribus, ac
zelum Dei habentibus aſſumendas ſedulò inveſti-
get num adverſus examinatos & approbatos inve-
niatur aliqua exceptio, anve ipſorum quiſpiam ſit
conſanguineus, vel affinis, amicus, aut quoquo mo-
do addictus alicui examinatori, aut alteri ex fratri-
bus Ordinis, & an zelo perfectionis vitæ, & Deo li-
berius in ſancta Religione ſerviendi, an potius levi-
tate aut neceſſitate, vel alio fine inordinato ductus
poſtulet admitti. Hiſque peractis, ex omnibus ut
ſupra approbatis idem Generalis cum aliis ſupra-
dictis intra numerum novitiorum pro clericis, &
laicis in illa Provincia, ut ſupra conceſſum, præeli-
gat meliores, habita præſertim ratione indolis, mo-
rum, fervoris ſpiritus, acumine ingenii, & condi-
tionis natalium: moxque præelectorum nomina
mittat ad Provincialem, qui tunc demum, & non
prius eoſdem præelectos ad habitum probationis
ſuſcipiat, & anno elapſo, ſi eos habiles invenerit, ad
profeſſionem admittat, ſub exacta tamen vita com-
muni ad præſcriptum regulæ, non obſtante quavis
laxiori conſuetudine, ſeu potius corruptela in con-
trarium introducta, ſervataque forma ſacrorum
Canonum Concilii Tridentini, & Conſtitutio-
num Apoſtolicarum, ac præcipuè Decretorum ſan.
mem. Clementis Papæ VIII. nec non ſtatutorum
prædicti Ordinis. Quod ſi aliquem ex dictis novi-
tiis ante profeſſionem à religione diſcedere, aut ex-
pelli contigerit, alius in ejus locum ſubrogari poſſit,
dummodo tamen in omnibus ſervetur forma ſu-
periùs præſcripta. Sed & illud omnino cavendum
81 erit, ne à volentibus ingredi religionem pro ipſo
ingreſſu, nec poſt ſuſceptum habitum probationis
pro admiſſione ad profeſſionem, vel alio quo-
cumque prætextu, excepto victu, & veſtitu novi-
tii illius temporis, quo in probatione eſt, ab ipſo,
vel ejus parentibus, aut propinquis, vel curatori-
bus aliquid accipiatur ſub pœnis per ſac. Canones
82 & Tridentinum Concilium ſtatutis. Cæterum ut
prædicti novitij poſtquam in profeſſorum nume-
rum, ut præfertur recepti fuerint, melius in bono
ſpiritu, regulariſque diſciplinæ obſervantia ſtabi-
liantur & confirmentur, ſtatim poſt profeſſionem
emiſſam, ſi in Conventu pro Novitiatu, ut ſupra
aſſignato locus aderit ſecundi novitiatus, ſeu pro-
feſſorii ab ea, quæ novitiorum eſt, atque antiquo-
rum profeſſorum habitatione diſtinctus, & ſegre-
gatus, ibi collocentur, ſi Convētus eos alere queat:
ſin minus, transferantur in alium Conventum ex
deſignatis pro profeſſorio, ſeu ſecundo novitiatu,
ubi is locus cum requiſitis ad novitiatum ipſum
præſcriptis reperiatur, vel accommodetur, aut de
novo conſtruatur, ita tamen, ut ſi prædicta religio
ex ſuarum Conſtitutionum, ſeu inſtitutionum vi-
gore maioris temporis curſu novos profeſſos in-
tra novitiatum detinere conſueſcat, illis in hac par-
te minimè derogatum eſſe intelligatur: & nihilo-
minus permittitur ſuperioribus, ut idipſum facere
poſſint, ſi rationi ac religioni magis expedire iudi-
caverint. In quo quidem profeſſorio degant ſub
regulis, & modo vivendi adhuc ſtrictiori, quàm
ſervent antiquiores profeſſi, ita ut nec in negotiis
Conventus ſe intromittere, nec communibus tra-
ctatibus intereſſe, neque alterius exterioris obe-
dientiæ officium exercere debeant, ibi, quæ per-
maneant quouſque ad ætatem ſacris Ordinibus
ſuſcipiendis ſufficientem pervenerint, vel ſaltem
per triennium poſt profeſſionem, quo etiam tem-
pore poterunt, quinimò & debebunt litterarum
ſtudijs operam navare ſub directione, & regimine
ſuperioris, qui eas qualitates habeat, quibus novi-
tiorum magiſtrum præditum eſſe oportet, quem-
admodum ipſius Clementis Decreto providè ſan-
83 citum eſt. Porrò in Conventibus tam pro primo,
quàm pro ſecundo novitiatu, ut præmittitur aſ-
ſignatis, nec ſuperior, nec novitiorum magiſter,
nec familia religioſorum conſtituatur vel amo-
veatur, niſi ab ipſomet Generali, conſultis Procu-
ratore generali, ac patribus gravioribus ei aſſi-
ſtentibus, necnon Provincialibus: ac Diffinitori-
bus, neque in eis collocentur niſi religioſi graves,
devoti, exemplares & regularis obſervantiæ, ac pu-
ritatis regulæ ſtudioſi: præcipuè verò caveatur,
ne ibi ponatur aliquis, qui non conſentiat ſervare
84 vitam communem, quæ in prædictis Conventibus
ad regulæ præſcriptum exactè obſervetur, inde-
que amoveantur qui tam ſanctæ ordinationi con-
tradicere: aut quoquo modo ſe opponere auſi
fuerint. Ad extremum poſtquam novitij in profeſ-
ſorum numerum, ut ſupra cooptati fuerint, ſupe-
riores regulares, ad quos pertinet, illicò S. Congre-
gationem edoceant ſupradicta omnia, & ſingula
fuiſſe ad unguem adimpleta, & executioni man-
data: alioquin pœnas in memoratis Decretis Cle-
ment. VIII. fel. rec. ſtatutas ſe ſubituros, ac novas
licentias recipiendi Novitios nequaquam fore im-
petraturos certò ſciant, Non obſtantibus quoad
præmiſſa omnia, & ſingula Conſtitutionibus &
Ordinationibus Apoſtolicis, necnon prædicti Or-
dinis ſtatutis, conſuetudinibus & privilegijs, cæ-
teriſque contrarijs quibuſcumque. Datum Romæ
die 5. Novembris 1654.

B. Card. Spada.

Loco Sigilli.

P. Fagnanus S. Congr. Secr.

His hucuſque peractis Innocentius ſicut Domi-
no placuit viam univerſæ carnis ingreſſus eſt Ro-
mæ die 7. Januarij 1655.

Ne

NE CLERICI, VEL MONACHI.

Cap. Sicut te.

SVMMARIVM.

1 *Clerici in ſacris compellendi ſunt per beneficiorum ſubtractionem, ut deſiſtant à Tabellionatus exercitio.*

2 *Veneti olim non habebant uſum tabellionum, ſed Presbyteri conficiebant inſtrumenta.*

3 *Hodie ſecus.*

4 *Tabellionatus officium non poteſt Clericis interdici authoritate laicali, ſed eccleſiaſtica tantùm, & n. 5.*

6 *Tabellio factus Clericus non perdit ipſo facto tabellionatus officium.*

7 *Idem ſi fiat Religioſus, Decurio vel Advocatus.*

8 *Notarius ipſo iure privatus officio non poteſt validè inſtrumenta conficere.*

9 *Requiritur tamen declaratoria ſuper facto.*

10 *Tabellionatus officium cur non liceat Clericis exercere, & n. ſeqq.*

11 *Tabellionatus exercitium eſt genus negotiationis, & n. 15.*

Clerici etiam in ſacris, ſi egeant, poſſunt honeſtam negotiationem exercere, ac proinde etiam tabellionatus officio uti ibid. & n. 23.

12 *Iuramentum fidelitatis prohibetur Clericis praſtare laico, à quo nihil habet temporale.*

13 *Tabellio eſt ſervus publicus.*

14 *Notariatus eſt vile officium.*

15 *Clerici vacare debent reipublicæ eccleſiaſticæ, non mundanæ.*

16 *Notarius cùm quis creatur, quæ debeat iurare, & nu. ſeqq.*

17 *Notarius requiri ſolet ſub pœna officij, ut inſtrumentum conficiat, quod ſi non fecerit, eſt periurus.*

18 *Notarius tenetur abbreviaturam, ſeu matricem in ſuo carthulario ponere.*

19 *Iuramenti forma à Clemente V. præſcripta in creatione tabellionum, & n. 55.*

20 *Tabellionatus officium quibus Clericis interdicatur, & n. ſeqq. uſque ad n. 33.*

21 *Quid in Clericis ſacrorum ordinum beneficiatis.*

22 *Et quid in non beneficiatis, & indigentibus.*

Et quid in Clericis minorum ordinum beneficia obtinentibus, n. 26.

Et quid ſi beneficium non habeant, ſed patrimonium ſufficiens n. 27. & ſeq.

Et quid ſi egeant, n. 28.

24 *Tabellionatus officium an prohibeatur Clericis cauſative, quatenus velint beneficia retinere, an verò præciſe.*

26 *Argumentum à contrario ſenſu aliquando vacat, & n. 29.*

28 *Clericis habentibus unde vivant ſive ex beneficio, ſive ex patrimonio, negotiari non licet.*

30 *Tabellionatus officium Regularibus exercere non licet niſi in cauſa hæreſis, & n. 61.*

31 *Privilegium tamen Apoſtolicum ſuper hoc Regularibus conceſſum nullo Tridentini decreto eſt revocatum.*

32 *Tabellio factus Clericus, vel Monachus poteſt veteres rogationes ſupplere & authenticare.*

33 *Inſtrumenta à Notarijs Clericis confecta an valeant, & n. ſeqq. uſque ad n. 42.*

34 *Et quid poſt interdictum notariatus officium, & numer. 37.*

35 *Officium cui interdicitur, & executio.*

36 *Interdictum Prætoris non debet eſſe eluſorium.*

37 *Contractus initi cum prodigo poſt iudicis interdictum non valent.*

38 *Geſta ratione publici officij non tenent poſt interdictum ſuperioris, & n. 40.*

39 *Ignorantia allegari non poteſt ubi publica emanavit prohibitio.*

41 *Pœnæ appoſitio actui à iure prohibito non confirmat actum contra prohibitionem attentatum.*

42 *Notarij an poſſint creari ab Epiſcopo.*

43 *Notarij creati à Papa, vel Imperatore poſſunt officium exercere per totum orbem, & n. 45.*

44 *Princeps ſolus poteſt efficere ut credatur pelli mortuæ.*

46 *Notarios in ſuo regno, vel provincia creare poſſunt Reges, & Principes non recognoſcentes ſuperiorem.*

47 *Item Comites, Barones, & alij feudatarij in ſuis territorijs.*

48 *Item Vniverſitas, ſeu Magiſtratus.*

49 *Item quilibet Prælatus in terris ſuæ iuriſdictionis.*

50 *Notarij creati ab Epiſcopo in Regno Franciæ appellantur iurati.*

51 *Notarios creandi authoritas Epiſcopo tributa extra diœceſim non extenditur, & n. 54.*

52 *Notarij non poſſunt conficere inſtrumenta extra territorium conſtituentis, niſi de licentia illius, ad cuius iuriſdictionem declinant.*

53 *Confecta tamen intra territorium faciunt ubique plenam fidem.*

54 *Notarios creare eſt actus voluntariæ iuriſdictionis, & in ſubditos exerceri poteſt etiam extra territorium.*

55 *Notarij creati ab Epiſcopo auctoritate Papæ poſſunt officium exercere ubique terrarum.*

56 *Tabellionatus officium an Clerici exercere poſſint in cauſis Eccleſiaſticis, ſeu ſpiritualibus coram Eccleſiaſtico iudice, & n. ſeqq. uſque in fin.*

57 *Notarius laicus non poteſt in ſpiritualibus, & eccleſiaſticis inſtrumenta conficere.*

Contrarium, n. 62. & ſeqq.

58 *Notarius quandoque accipitur pro ſcriptore.*

59 *Servus non poteſt eſſe notarius.*

60 *Papa, vel Concilium admittendo Clericos ad tabellionatum exercendum, aut officium tribuendo, videtur eos habilitare, & n. 68.*

61 *Tabellionatus officium in cauſa hæreſis exercere poſſunt religioſi, & Clerici etiam in ſacris, & beneficiati.*

63 *Cancellarii, ſeu actuarij Epiſcoporum ubique ſunt laici.*

64 *Notariis quibuslibet minus idoneis, aut in officio delinquentibus Epiſcopi ad tempus, vel in perpetuum prohibere poſſunt eius officij uſum in ſpiritualibus, & eccleſiaſticis.*

65 *Laici ex Concilio Tridentino poſſunt eſſe Notarij in negotijs, litibus, & cauſis Eccleſiaſticis ac ſpiritualibus.*

66 *Notariis Epiſcopus prohibere non poteſt exercendi officij uſum in negotiis, & litibus prophanis coram iudice laico in terris Eccleſiæ.*

67 *Poteſt tamen quoad negotia, & lites locorum piorum à laicis adminiſtratorum.*

68 *Item quoad contractus perſonarum Eccleſiaſticarum ſuper earum bonis patrimonialibus.*

1 SICUT TE. Breve eſt, ſed per alia verba ſic ſummari poteſt, ſecundum Abb. Clerici in ſacris compellendi ſunt per beneficiorum ſubtractionem, ut deſiſtant à tabellionatus exercitio.

2 Nota primò hoc cap. contra Venetos ſecundum Jo. Andr. hic in princ. apud quos non eſt uſus tabellionum, ſed Presbyteri conficiunt inſtrumenta: quod & Hoſtienſ. advertit *num. 2.* licet Petrus de Anchar. *num. 9.* eos excuſet, dicens hoc duplici de cauſa introductum. Primò, quia homines ſunt Catholici & devoti erga Presbyteros in hujuſmodi actibus, eiſque maximam habent fidem, nec unquam reperta eſt falſitas in teſtamentis, & actis cauſarum. Secundò quia Eccleſiæ ibi communiter ſunt pauperes, nihil habentes, niſi oblationes, & illas exiguas: quam rationem reddit & Cardinalis in princip. adjiciens aliam, nempe, quia Veneti non utuntur ſolemnitatibus legum, ſed ſuis ſtatutis.
3 Sed certè ita erat illis temporibus, verum poſtea decreto Senatus tempore Principis Gritti Clericis interdictus eſt tabellionatus, & facultas conficiendi inſtrumenta. Unde his temporibus apud Venetos non eſt Eccleſiaſtica perſona quæ hujuſmodi officia exerceat, ut eſt adnotatum in additionibus
4 ad Cardinal. *ubi ſupra in verb. Inſtrumenta.* Licet hoc interdictum Clericis fieri non potuerit authoritate ſæculari, ſed Eccleſiaſtica tantùm ut patet hic, & in eo, quod leg. & notat. in c. *Eccleſia S. Mariæ, ſupra de Conſtit.*

5 Secundò nota ibi, *In ſacris.* Exercitium tabellionatus eſſe ab Epiſcopo interdicendum clericis in ſacris Ordinibus conſtitutis, ut hic eſt caſus. An autem hoc vendicet ſibi locum indifferenter in omnibus Clericis in ſacris etiam non beneficiatis, & an in Clericis minorum ordinum, plenè dicam infra *in 3. quæſt.*

Tertiò nota ibi, *Interdicas*, Tabellionem per
6 promotionem ad Clericatum non perdere ipſo facto tabellionatus officium, ut hic probatur ſingulariter ſecundum Abb. *in 1. notab.* Nam ſi Clericis interdicendum eſt exercitium tabellionatus: ergo per ſuperventientiam Clericatus illud non perdiderunt, ſaltem in habitu: alioquin fruſtra illis fieret interdictio, argum. l. *Decem. ff. de verborum obligat.* & cap. *Ad diſſolvendum, infra de deſponſat. impub.* Et idem dicendum ſecundum Abb. *num. 2.* in tabellionibus, qui religionem profitentur: non enim
7 propterea amittunt officium, licet prohibeantur illud exercere, niſi in cauſa hæreſis, ut in cap. *Ut officium, §. Ad conſcribendas, de hæret. lib. 6.* Et eſt ſimile in tabellionibus, qui effectu ſunt Decuriones vel Advocati: nam per ſuperventientiam dignitatis officium non perdunt, licet ab illius exercitio debeant temperare, ut l. *Univerſos, C. de Decurion. libr.* 10. Veruntamen Mediolani indifferenter Advocati illud exercent, ut ibi notat gloſ. *unic. in fine.* & pro opinione Abbatis adduci poſſunt Hoſtienſ. Joan. Andr. & alij plures infra citandi *num.* 36. qui tenent inſtrumenta confecta à tabellione Clerico etiam poſt interdictum eſſe valida, Hi enim procul dubio ſentiunt, Clericum non deſinere eſſe tabel-
8 lionem: alioquin non poſſet validè inſtrumenta conficere, ſi prorſus deſiiſſet eſſe tabellio actu & habitu, ut l. *Si aliquid, Cod. de ſuſcept.* & Ancharan. *libr. 10.* & notat Joann. Andr. *in addit. ad Speculat. in tit. de inſtrument. edit. §. Reſtat, in addit. incip. Sic ſignavit,* &c. Feder. de Sen. *conſ. 74. Veteri querela, num. 3. verſ. Et licet ſic communiter,* Alex. *conſ. 190. Plura narrata, num. 34. libr. 6.* Niſi dixe-
9 ris Notarium etiam privatum ipſo jure Notariatus officio, antequam per ſententiam declaretur privatus, poſſe rogare inſtrumenta, & rogata valere, ut notatur in authent. *de tabell. ad fin.* & reſpondit Petrus de Anchar. *conſ. 277. Iſte B. num. 3. verſ. Et licet quis ipſo iure.* Ad hoc cap. *Cum ſecundum de hæret. libr. 7.* & Clementin. *final.* Et quod ibi notatur *de cenſ.*

10 QUÆRO, primò quæ ſit ratio cur Clericis non liceat tabellionatus officium exercere.

Hoſt. *hic n. 1.* & poſt eum Jo. Andr. *n. 7.* Butrius *num. 6. verſ. Rationem autem,* & Card. *n. 2.* multiplicem reddunt rationem.

Prima ratio, quia verendum eſſet, ne etiam in ſævis & crudelibus hoc officio uterentur, ſicut innuitur in integra, relata ab Ant. Auguſt. *in Collect. Decretal. lib. 3. tit. 18. cap. 1.* Quæ ratio militat non tantum in Clericis conſtitutis in ſacris, de quibus loquitur hæc littera; ſed etiam in alijs omnibus, qui deſiderant promoveri.

11 Secunda ratio, quia tabellionatus exercitium genus negotiationis eſt: qua ratione ſimiliter conſiderata, hæc prohibitio extenditur ad Clericos etiam in minoribus, dummodo beneficijs Eccleſiaſticis ſuſtententur, nec egeant ut cap. 1. *de poſtul.* alioquin ſi egerent, licitum eſſet eis negotiari, cap. 1. *ſupra eodem.* ac proinde etiam tabellionatum exercere, ſecundum Jo. Andr. loco proximè citato.

Tertia ratio, quia cùm tabellio ad complura jurejurando adſtringatur, ut dicam in ſequenti quæſtione ſi uſum officij multum frequentet, vix evitabit periculum perjurij: ad hoc c. *Quemadmodum, ſupra de jurejur.* Et hæc ratio ſimiliter complectitur omnes Clericos indiſtinctè.

Quarta ratio, quæ itidem reſpicit omnes Clericos etiam in ſacris, quia & lex Imperialis præcipit univerſos Decuriones à tabellionatus officio temperare, ut l. *Univerſos, Cod. de decurion. lib.* 10.

12 Quinta ratio, quia tabellio jurat fidelitatem ei, à quo conſtituitur, ut dicetur infra *num. 18. & 19.* Quam quidem fidelitatem, Clericus jurare prohibetur laico, à quo nihil tenet temporale, cap. *Nimis, ſupra de jurejur.*

13 Verum Petrus de Anchar. *hic num. 1. verſ. Quære gloſſa,* dicit ſupraſcriptas rationes Hoſtien. non multum urgere: & aliam reddit, videlicet, quia hoc officium eſt publicum authoritate: Dicitur enim tabellio ſervus publicus, ut cap. 2. juncta gloſſa *in verb. Servo publico, de uſur. libr. 6. l. Non aliter enim ff. de adopt. l. 1. §. Exigere,* cum gloſ. *in verb. Servus, ff. de Magiſtr. conven.* hujuſmodi autem miniſteria ſunt Clericis interdicta, ut cap. *Sed nec,* & cap. *Clericis, ſupra eodem.* Similiter Abb. *hic num. 5.* affirmat
14 rationes Hoſtienſis neceſſariò non concludentes, & aliquas concludere indifferenter quoad omnes Clericos, & etiam laicos. Unde ipſe rationem aſſignat, quia hoc officium eſt vile, & ſæculare: quod probat Oldrad. *conſil. 71. Quis poſſit creare, numer. 2.* Calderin. *conſil. 2. Spurius Notarius, verſ. Sed his non obſtantibus, de fide inſtrument.* plenè Angelus *conſ. 284. Præmitto ad evidentiam,*
15 *in princip.* Clerici autem vacare debent Reipublicæ Eccleſiaſticæ, & ſpirituali, non autem mundanæ, cap. *Reprehenſibile,* & cap. *Convenior. 23. q. 8.*

15 q.8.& cap.*Eos,20.q.3.* Placet ſecunda ratio Hoſt. cum qua ferè concidunt rationes Ancharani, & Abbatis:eamq; veriorem dicit gloſſa *hic poſt princ. verſ. Vel verior eſt illa ratio*, & ſimpliciter veram Cardinal. *n.2.*

16 Secundò QUÆRO cùm quis conſtituitur tabellio, quæ debeat jurare.

Hoſtienſis *hic n.4.* & poſt eum Joan.Andr.*n.2.* Henric.Boich.*n.3.*Butr.*eod.num.*Cardin.*nu.6.* & Anchar.*n.8.* dicunt tabellionem quando conſtituitur ſex jurare conſueviſſe.

17 Primò, quod de his, quæ videbit, & audiet, & requiſitus fuerit, ſine diminutione veritatis, & commixtione falſitatis conficiet inſtrumentum. Unde ſolet requiri tabellio ſub pœna officij ſui, ut conficiat inſtrumentum requirenti: quod ſi non fecerit, perjurus videbitur; & ſic ejus inſtrumentis de cætero fides non adhibebitur: argum.cap. *Teſtimonium, ſupra de teſtibus.* Hanc autem requiſitionem quilibet de populo facere poteſt, argum. l.3.*ff. de offic. Præſid.*& cap. *Relatum il ſecondo de teſtibus*; & propterea tabellio dicitur ſervus publicus, & publica perſona, ut tetigi ſupra *num. 13.* Secundò, quod ſecreta ſibi injuncta celabit. Tertiò quod ſuper uſurario contractu, vel in fraudem uſurarum inito ſcienter nullum conficiat inſtru-
18 mentum. Quartò, quod de omnibus inſtrumentis quæ reddet, protocolla tenebit: quod hodie ſecundum Hoſtien.*hic num.5.*ſic eſt interpretandum de generali conſuetudine approbata, & abbreviaturam in cartalario ſuo ponat. Quintò, quod fidelis erit illi, à quo conſtituitur, ut ſi ſciret ejus damnum tractari, per ſe, vel nuncium quantocyus poterit, revelabit. Sexto, quòd illud officium ſic ſibi injunctum cupiditate, amore, odio, & timore remotis, per omnia ſecundum bonam conſcientiam fideliter exequetur.

19 Adde tu quod Clem. V. compluribus Archiepiſcopis, & Epiſcopis, qui Viennam convenerant ad generale Concilium, conceſſit indultum creandi Notarios, eiſque præſcripſit formulam juramenti, quam habes tom.3.Conciliorum, par.2. pag.780, col.2. quæ à ſupraſcripta formula Hoſt. parum diſcrepat, & ferè concordat cum alia, quam ponit Speculat.in tit. de inſtr. edit.§. *Reſtat, n.37. verſ. Sed quæro qua formâ.*

20 Tertiò QUÆRO quibus Clericis interdicatur tabellionatus officium.

Pro clariori quæſtionis ſolutione duo membra ſunt diſtinguenda. Primum eſt de Clericis in ſacris Ordinibus conſtitutis; ſecundum de Clericis Minorum Ordinum.

21 Circa primum ſi clerici in ſacris habeant competens beneficium Eccleſiaſticum, res eſt extra dubium: quia in ipſis verificantur verba omnia hujus Decretalis ibi, *In ſacris Ordinibus conſtitutis, &c.* nec non ibi, *Per beneficiorum ſubtractionem*, & locum habent rationes omnes ab Hoſtien. & Doctoribus ut ſupra ponderatæ in prima quæſtione. Unde procul dubio eis non licet tabellionatus officium exercere, & in hoc conveniunt omnes.

22 Sed ſi clerici ſacrorum Ordinum careant competenti beneficio, articulus eſt valde controverſus.

Ad primam negativam, quod non liceat eis hoc officium exercere, inducitur hæc Decretalis, quæ ſimpliciter loquitur de Clericis in ſacris: nec videtur ſe reſtringere ad beneficiatos reſpectu prohibitionis, ſed tantùm reſpectu pœnæ, ità ut ſit ſenſus, ut tabellionatus officium ab Epiſcopo interdici debeat omnibus clericis ſacrorum Ordinum indiſtinctè; per ſubtractionem verò beneficiorum nonniſi beneficia obtinentibus. Item rationes ſuperius conſideratæ in prima quæſtione conveniunt clericis etiam non beneficiatis, excepta ſecunda. Item gloſſa *hic poſt princ. verſ. Vel verior*, dicit officium hoc extraneum eſſe ab officio Clericorum, ſaltem in Ordine ſacro, maximè ſi competentia beneficia habeant: ſenſit igitur gloſſa hoc officium eſſe extraneum à Clericis ſacrorum Ordinum, etiam non beneficiatis, cùm dictio illa implicativa, *maxime*, deſignet idem in caſu contrario, cap.1. *de renunc.* glo. in cap. *Illud, in verb. Præſertim, de præſumpt.* & eodem modo loquitur Butr. *hic n.6. verſ. Vel dic*; dicens illicitum eſſe tale officium Clericis in ſacris, quia ſapit genus negotiationis, maximè ſi habeant competens beneficium.

Sed in oppoſitum facit; quia hoc capitulum quamvis apertè non loquatur de Clericis beneficiatis, tamen dum præcipit eis interdici tabellionatus officium per ſubtractionem beneficiorum, ſupponit eos eſſe beneficiatos: Ergo à contrario ſenſu ſi beneficiati non ſint, nec interdictum, nec illius pœna locum habebit. Et eſt ratio, quia Cleri-
23 ci etiam in ſacris ſi competens beneficium non habeant, non prohibentur honeſtam negotiationem exercere, ut ca.1. *ſupra eodem*, ergo nec eis debet interdici tabellionatus officium: & ita hic firmant Hoſtienſ. *n.1. verſ. Secunda ratio*, & *num.* 8. *in verb. Subtractionem*, Jo. Andr. *n.4. in eodem verb.*
24 & Abbas *n.8. verſ. Mihi placet primum*, Quinimò Hoſt. & Jo. Andr. *ubi ſupra*, tenent hoc officium non prohiberi Clericis ſacrorum Ordinum præciſè; ſed cauſativè, ſi velint beneficia retinere, ita ut ſit in opinione ipſorum, vel officium exercere beneficium dimittendo, vel retinere beneficium à tabellionatu abſtinendo. Simile in cap. *Quæris, de ætat. & qualit.*

Sed hoc dictum non placet Abbati *n.8. verſ. Sed ſecundum dictum*: quia cum Clericus in ſacris habeat unde vivat, non debet habere optionem dimittendi beneficium, vel tabellionatum, ſed præcisè cogi debet vivere clericaliter, ex quo eſt in ſacris, arg. c.1. & c. *Clericis, ſupra eodem.* Et ad hoc capitulum reſpondes, hic fuiſſe dictum de beneficiorum ſubtractione in pœnam clericorum, quia non videbatur veriſimile, ut plus appeterent tabellionatum quàm beneficium, ſaltem ſufficiens; unde non debet eis dari optio; arg. eorum: quæ notantur in cap. *Si diligenti, de foro compet.* ubi eſt bonus textus in ſimili ſecundum Abb.

Ego arbitror in hoc articulo non eſſe facien-
25 dam vim an Clericus in ſacris habeat competens beneficium, ſed tantummodo an habeat unde congruè poſſit ſuſtentari ſive ex beneficio, ſive ex patrimonio: nam ſi poſſet commodè vivere de bonis patrimonialibus, utique non liceret ei negotiari, ac proinde nec tabellionatus officium exercere, quod genus negotiationis eſt: & cùm hoc procedat in clericis minorum Ordinum, ut probabitur infra in ſecundo membro, utique multò magis locum habet in clericis in ſacris, arg. hujus cap.

Non obſtat hæc Decretalis, quia fateor clericis beneficium non obtinentibus non poſſe interdici hoc officium per ſubtractionem beneficiorum, po-

terit tamen interdici per alias pœnas, quæ à ſacris Canonibus,& generalibus Concilijs adverſus clericos negotiatores ſtatuta ſunt, ad hoc Concilium Trid.*cap.1.ſeſ.22.*

26 Circa ſecundum, videlicet de Clericis minorum Ordinum, Innoc.hic ponderans verba textus, quæ præcipiunt tabellionatus officium interdici Clericis in ſacris, arguendo à contrario ſenſu, dicit ſecus in non ſacris; & ita ſentit indiſtinctè hoc officium non eſſe prohibitum Clericis minorum Ordinum quantumcumque ſint beneficiati; & cum Innoc.conſentiunt Jo.Andr.*n.1.in verb.Sacris*,Butr.*eod.n.verſ.Quid de clerico*, & Anchar. *in 1.not.*

Sed Hoſt.*n.1.verſ.Ex his patet*,tenet idem juris eſſe in Clericis minorum ordinum,dummodo ſint competenter beneficiati,ad hoc c. 1. *ſupra de poſtul*, ubi Clericis minorum ordinum beneficiatis prohibetur officium poſtulandi; & ita ſecundùm Hoſt.hic vacat argumentum à contrario,ſimile in l.*Conventiculam,C.de Epiſc. & Cler.* & in c.*Clericis,ſupra eod.* & hanc partem ſequitur Abb. *n.7.*qui ad hoc capitulum reſpondet,ſacros Ordines hic accipi largè pro omnibus ordinibus, qui indubitanter ſunt ſacri,ut not. in *ſumma 32. diſtin.* Sed certè huic expoſitioni repugnat integra, quæ explicitè loquitur de Subdiaconis,Diaconis,& Sacerdotibus,& hos appellat Clericos in ſacris ordinibus conſtitutos. Idem firmant Summa Piſanella *in verb.Tabellio,n.1.*Albert.Trotius *de vero & perfecto clerico lib.2.c.54.n.9.* inter tractatus commun.*vol.2.fol.255.*

Ego verò,ut tetigi ſuprà in primo membro *n.* 25.exiſtimo hanc prohibitionem extendi ad omnes Clericos etiam minorum ordinum,dummodo ex beneficio, vel patrimonio habeant unde commodè vivere poſſint. Moveor primò per textum in cap.*Vt officium,§.ad conſcribendas, de hæreticis, lib.6.*ubi indulgetur Clericis etiam in ſacris, ut in cauſa hæreſis poſſint tabellionatus officium exercere. Pondera illam dictionem implicativam; *etiam*, quæ oſtendit hujuſmodi indultum fuiſſe conceſſum etiam Clericis minorum ordinum: ergo circumſcripto indulto,id eis erat prohibitum; alioquin fruſtratorium fuiſſet concedere quod eis erat permiſſum à jure,argum.cap. *Abbate, de verb. ſignif.*& cap.*In his,de privil.* Item ſi ſpeciale eſt favore fidei,ut Clerici in minoribus poſſint uti tabellionatu: ergo in alijs non poſſint, prout arguit gloſ.in d.§.*Ad conſcribendas, in verb. præmiſſa*,ad idem text.in extravag.*Debent,circa fin.de offic. Ordinar.*ubi conceditur, ut in viſitatione Cathedra-

28 lis adhiberi poſſit Notarius clericus, Deinde moveor,quia hoc officium eſt publicum, ſæculare, & vile,& ſapit negotiationem,ut dixi ſupra *nu.13. & ſeq.num 23.*ergo cenſeri debet interdictum omnibus Clericis indiſtinctè,cap.*Eos, 20.quæſt.3.* quia nemo militans Deo,&c.cap.*Reprehenſibile,23. qu. 8.*cum concord.& quamvis neceſſitate cogente liceat eis exercere honeſtam negotiationem, cap.1. *ſupra eodem*, tamen hæc ratio neceſſitatis ceſſat quando congruam habent ſuſtentationem,ſive ex beneficio, ſive ex patrimonio, ad hon.textus in cap.*Epiſcopus,ſupra de prebend.*ibi; Niſi talis ordinatus de ſua, vel paterna hæreditate ſubſidium vix poſſit habere: quod enim pro neceſſitate conceditur ead. ceſſante, utique ceſſare debet, cap. *Quod pro neceſſitate,1.quæſt.1*, & hoc ſentit Hoſt. *hic n.1.verſ.Secunda ratio*, dum ait, exercitium tabellionatus,cùm ſit genus negotiationis, interdictum eſſe omnibus Clericis etiam in minoribus, dummodo beneficiis Eccleſiaſticis ſuſtententur, nec egant: ergo ſecundum Hoſt.qui non egent, ſed ex patrimonio ſuſtentantur, minimè poſſunt hoc officium exercere; quod etiam intellexit gloſſa hîc, dum dixit hoc officium eſſe extraneum à Clericis, maximè beneficiatis: quaſi dicat idem juris eſſe in illis, qui non ex beneficio, ſed ex patrimonio vivunt; hoc idem cenſuit Archid.in cap.*Multorum, num.1.27.quæſt.2.*dum ait, officium tabellionatus quamvis ſit publicum, ſatis tamen eſſe congruum Clericis, ut ex eo ſibi poſſint acquirere neceſſaria, cap.*Clericus,91.diſt.*& eum ſequitur Butr.*hic nu.5.* quibus addo Jaſonem in l. 1. §. *Huius ſtudii,nu.8. in 7.limit.ff.de iuſt.& iure*, ubi limitat concluſionem, quòd Presbyteri, & Clerici non poſſint eſſe tabelliones, ut procedat quando aliunde habent unde vivant,& ſic non reſtringit ſe ad beneficium; imò paulò infra expreſsè ait, hoc habere locum, etiamſi non habeant aliquod beneficium Eccleſiaſticum, & alios adducit. Non obſtat hoc capitulum, quod dum loquitur de Clericis in ſacris, & beneficia obtinentibus,à contrario ſenſu videtur ſecus intellexiſſe de Clericis in minoribus non habentibus beneficia,ſecundùm Innoc. & Jo. Andr.

Nam reſpondeo hanc prohibitionem fuiſſe factam Clericis in ſacris, quia ipſi tantùm in civitate illa exercebant officium tabellionatus, ut patet ex integra,ibi, Presbyteros, & Diaconos,& Subdiaconos, quos ibidem invenit paſſim tabellionatus officium exercentes; idque ob eam fortè rationem, quia ſolis Clericis in ſacris populi habebant hanc fidem, ſicut Venetus,hanc ob cauſam ſoli Presbyteri olim rogabant inſtrumenta, ut dixi ſupra in 1.*notab.*& quia Clerici ad ſacros ordines ſine competenti titulo beneficii non promoventur,cap.*Cùm ſecundum,ſupra de Preben.*propterea Papa ſuppoſuit eos eſſe competenter beneficiatos, eiſque juſſit interdici tabellionatus officium per privationem beneficiorum. De Clericis autem minorum ordinum nihil cavit, quia talis abuſus

29 quoad ipſos ibi non vigebat ob memoratam rationem; unde non ſequitur, ut prohibendo de Clericis in ſacris, & beneficia habentibus,contrarium intellexerit de Clericis in minoribus non beneficiatis; ſed tantùm ſequitur,ut hic caſus tamquam omiſſus remanſerit in diſpoſitione antiquorum Canonum, ſecundum quos nulli clericorum non egentium licebat negotiationem exercere, ut ſupra dixi: & ita verum eſt quod ait Hoſtien. hic vacare argumentum à contrario ſenſu: etenim hoc argumentum non ſumitur quando illius contrarium reperitur in jure expreſſum, ut notat Joan.Andr.in cap.*Publicato,num.18.ſupra de elect.* quod diligenter nota, quia Doctores noſtri non attingunt.

30 Extenditur concluſio ſuperius firmata, ut locum habeat etiam in regularibus, qui dum eſſent in ſæculo, tabellionatus officium habuerunt;nam nec eis licet illud exercere; tum quia canones ſupra ponderatæ in prima quæſt. in Clericis ſæcularibus æquè militant in regularibus; tum quia ſpeciale eſt favore fidei, ut Monachus,qui in ſæculo erat tabellio, poſſit in cauſa hæreſis hoc officium exercere,cap.*Vt officium,§.Ad conſcribendas. de hæret. lib.6.* ergo in aliis caſibus tabellio factus Mona-

Monachus non poteſt hoc officio uti; ad hoc extra-
vag. *Debent, circa medium, verſ. Quos quidem mo-
nachos, de offic. Ordinar.* & ita firmat gloſ. in §. *Ad
conſcribendas, in ver. Præmiſſa*, Joan. Andr. *hic n.* 4.
Butr. *n.* 5. Henric. Boich. *n.* 3. Cardin. *n.* 1. *in* 1. *oppoſ.*
Calder. *conſ.* 487. *An Abbas poſſit, alias* 2. *num.* 2.
verſ. Ad hoc etiam induco, de magiſtr. Alex. *conſ.* 133.
Stantibus, num. 4. *verſ. Hæc probantur lib.* 7. Albert.
Trot. *de vero, & perfecto clerico lib.* 2. *cap.* 54. *n.* 9. &
ita S. Congregatio Cardinalium Concilii Trid. In-
terpretum declaravit, Regulares non poſſe exerce-
re officium tabellionatus.

31 Et poſita hac deciſione Prior monaſterii de
Thomar. Ordinis Ciſtercienſis habet privilegium
à Sede Apoſtolica, ut duo Regulares illius à Prio-
re electi pro rebus ad ipſum Conventum ſpectan-
tibus, & quæ inter eos, ſeu in eiſdem Conventibus
geruntur pro tempore, alium, ſeu alios illius, vel
illorum loco perpetuò creare, eoſque de notaria-
tus, ſeu tabellionatus officio hujuſmodi per pœ-
nam, & calamare inveſtire, recepto ab eis primitus
juramento, quod officium ipſum benè, & legaliter
exerceant, liberè, & licitè valeant: quæritur an
Concilium obſtet, quominus hujuſmodi Regula-
res dicti privilegii vigore tabellionatus officium
exerceant eo modo, quo in litteris Apoſtolicis ex-
primitur, S. Congregatio cenſuit non obſtare, at-
que hujuſmodi privilegium nullo ejuſdem Con-
cilii Decreto revocatum eſſe.

32 Cæterum etſi tabellio factus Clericus, vel mo-
nachus extra prædictos caſus non poſſit novas ro-
gationes aſſumere, poterit tamen veteres comple-
re, & authenticare, l. *Alienationes ff. Familiæ hercíſ-
cundæ*, l. 1. §. *Caſum, & §. Quamvis autem, ff. de po-
ſtul.* l. *Nam & Servius, §. Si vivo Titio, ff. de negot.
geſt.* ad idem cap. *Iudæi, il primo inſr. de Iudæis*, &
tenent Speculat. *in rubr. de ſtat. Monach. verſ.* 27.
gloſſ. in d. cap. *Vt officium, §. Ad conſcribendas, in
ver. Præmiſſa, de hæret. lib.* 6. Calder. *loco citato*, &
Henr. *hic num.* 4. Navarr. *comm.* 2. *de regular. n.* 42.
Covarr. *pract. qu. cap.* 19. *n.* 8. *verſ. Monachus*, Jaſ. in
l. 1. §. *Hujus ſtudii, num.* 8. *verſ. Secundò limita ff. de
juſt. & jur.*

33 Quartò QUÆRO, An valeant inſtrumenta à
Clericis tabellionibus confecta.

34 Cùm ex hac Decretali interdicendum ſit Cle-
ricis tabellionatus officium: ergo antequam eis
interdicatur, valebunt inſtrumenta, poſtea verò
non: ita per hanc litteram arguit Innoc. *hic in princ.*
quem ſequuntur Abb. Antiq. *itidem in princ.* &
Collectar. *num.* 1. Idem Bart. *conſ.* 61. *Filius familiæ,
num.* 1. *lib.* 1. & Jaſ. in d. l. 1. §. *Hujus ſtudii, nu.* 8. *verſ.*
35 *Limita antequam. ff. de juſt. & jur.* & poteſt eſſe ra-
tio, cur poſt interdictum non valeant, quia ex quo
interdicitur officium, ergo & executio, arg. cap.
Paſtoralis, §. 1. *de appellat.* ſecundum Hoſt. *num.* 8.
36 *in ver. Interdicat*: alias interdictum prætoris foret
eluſorium, quod eſſe non debet, l. *Si prætor ff. de
judic.* cap. *Commiſſa, §. Porrò, de elect. lib.* 6.

Tu adverte; nam quoad primum membrum
diſtinctionis cum Innoc. conveniunt omnes, ut ſci-
licet ante interdictum valeant inſtrumenta à No-
tariis Clericis confecta: idque procedit etiam ſi
tabellio Clericus conficeret inſtrumenta in tem-
poralibus; nam etſi à talibus debeat abſtinere, nihi-
lominus fidem facerent, arg. eorum, quæ leg. &
not. in cap. *Per venerabilem, §. Rationibus, infra qui
filii ſint legitimi*, ſecundùm Hoſt. *hic nu.* 5. *in fine*,
& *nu.* 7. *verſ. E converſo*, Jo. Andr. *n.* 3. *verſ. Secus eſ-
ſet inſtrumento*, Butr. *nu.* 4. *verſ. Secus dicitur*, An-
char. *n.* 3. *verſ. Licet è converſo*, & Cardin. *n.* 8. *in ult.
quæſt.* ubi aſſerit hoc eſſe ſine dubio.

Verùm quoad ſecundum diſtinctionis mem-
brum, videlicet poſt interdictum, quidam diſtinxe-
runt an hæc prohibitio pervenerit ad notitiam
contrahentium, & tunc inſtrumenta non valeant;
alioquin excuſet probabilis ignorantia: & quamvis
tabellio indignè conficiat inſtrumenta quantum
ad ſe, non tamen quantum ad alios, qui ignorant:
ad hoc cap. 1. & 2. *ſupra de ordinat. ab Epiſc.* & cap.
ult. de cohabit. Clericor. & mulier. Sed alii, ut Hoſt.
hic num. 8. *circa fin. verſ. Tu dicas* Joan. Andr. *nu.* 1.
verſ. Tu dic indiſtinctè. Boich. *in princ.* Butr. *num.* 2.
verſ. Ioan. Andr. dicit, & Cardin. *nu.* 5. tenent indi-
ſtinctè inſtrumenta valere ſive ante, ſive poſt inter-
dictum confecta fuerint, licet conficiens poſt inter-
dictum privari poſſit beneficio: nam hæc ſola pœ-
na hic imponitur: ergo aliam invenire non debes,
l. *At ſi quis, §. Generaliter, ff. de relig. & ſumpt. funer.*
l. 2. §. *Non perpetuæ ff. de ſepulchr. violat.* ſed potius
impoſitam molire c. *in pœnis, de reg. jur. lib.* 6.

37 Mihi placet diſtinctio, quam hic ponunt Petr.
de Anchar. *n.* 6. & 7. & Abb. *n.* 11. & ante eos Spe-
culat. *in tit. de inſtrument. edit. §. Reſtat n.* 29. & ſe-
quuntur Roſella *in ver. Tabellio n.* 7. Sylveſt. *in eod.
ver. q.* 3. *dict.* 5. & alii, quos refert, & approbat Co-
varr. *pract. quæſt. cap.* 19. *n.* 8. *verſ. Quod ſi Sacerdos*,
videlicet, Aut publicè, & per edicta ſolemniter
publicata interdictum eſt Clericis ne poſſint in-
ſtrumenta conficere inter laicos, ita ut hujuſmodi
prohibitio cunctis innotuerit: & tunc non valeat
inſtrumenta poſtea celebrata; ſicut non valent
contractus initi cum prodigo poſt judicis interdi-
38 ctum, ut l. *Is cui bonis, ff. de ver. obligat.* nec tenent
geſta ratione publici officii poſt interdictum ſu-
perioris, ut in cap. *Veritatis.* & in cap. *fin. de dol. &
contum.* & notat Innoc. in cap. *Raymundus, de re-
39 ſcript.* neque enim poteſt allegari tolerantia, ex quo
publicè emanavit prohibitio, ut in cap. *Apoſtolica*,
& cap. *Illud, de clericor. excomm. miniſtr.* & in cap.
2. *de Conſtit. lib.* 6. & in cap. *Quod dictis,* 16. *diſtinct.*
Nec obſtat ſi dicas hanc prohibitionem hodie om-
nibus factam eſſe in hac Decretali: quoniam verè
hîc nulla ſit prohibitio, ſed jubetur fieri per ſupe-
40 riorem: magis autem afficit interdictum judicis,
quàm legis, & antequam à judice interdictum fiat,
Clericus videtur tolerari in officio tabellionatus:
unde valere debent geſta ratione publici officii,
ut de Decurionibus, & Advocatis hoc officium
exercentibus notat Barthol. in l. *Vniverſos, num.* 2.
C. de Decurion. lib. 10. ſin autem interdictum non
fuerit palàm, & publicè factum; tunc tenet qui-
dem interdictum in præjudicium Clerici, cui fa-
ctum eſt, ita ut propterea beneficio privari poſſit,
ut hic; ſed non quoad partes ignorantes: unde re-
ſpectu ipſarum tenebunt geſta ratione publici of-
41 ficii, ut in juribus præallegatis. Non obſtat, quòd
conficiens inſtrumenta contra interdictum, punia-
tur hic ſola pœna ſubtractionis beneficii, & aliam
invenire non liceat, ut in contrario: quoniam ut
reſpondet Anchar. pœnæ appoſitio actui à jure
prohibito non confirmat actum contra prohibi-
tionem attentatum, ut plenè notat Bart. in l. *Ait
Prætor, num.* 3. *ff. de nov. oper. nunciat.* & Doctores
in l. *Non dubium, C. de legib.* & annullatio inſtru-
menti propter carentiam fidei non concernit ip-
ſum Clericum tabellionem, ſed partes, quibus pro-
hibitio facta eſt.

Quin-

42 Quintò QUÆRO, An Epiſcopus poſſit crea-
re tabelliones.

43 Quamvis ſolus Papa, & Imperator poſſint cre-
44 are notarios, quia ut credatur pelli animalis mor-
tui eſt contra jus, cui ſolus Princeps ſupremus po-
teſt derogare, ut per Innoc. *in cap. Cum P. Tabellio num. 1. verſ. Nobis autem videtur aliter. ſupra de fi-*
45 *de inſtrum.* & Oldrad. *conſ. 75. quis poſſit in princip.*
Tamen hoc intelligitur quoad effectum, ut Nota-
rij, ut præfertur, creati poſſint officium ſuum ex-
ercere per totum orbem, ut declarant Domini de
Rota *deciſ. 5.* incip. *Inſtrumenta confecta, de fide inſtrum. in novis,* & Bellam. *conſ. 42. Dominus Hugo, n. 2. & ſeq. verſ. Circa hæc duo.*

46 Cæterum in ſuo Regno, vel provincia ſicut
Notarios creare poſſunt Reges, & alij Principes
non recognoſcentes ſuperiorem, ſecundum Innoc.
loc. cit. & Oldrad. *d. conſ. 75. in princ. verſ. Videtur talis,* & Felin. dicentem hoc eſſe clarum in d. cap.
47 *Cum P. Tabellio, n. 14.* item Comites, Barones, & a-
lij feudatarij in ſuis territorijs, Bellam. *d. conſ. 42.*
48 *n. 4. 5. & 6.* & quælibet Univerſitas habens pote-
ſtatem dandi juriſdictionem ordinariam, ſecun-
dum Hoſt. in d. cap. *Cum P. Tabellio, n. 5.* quem ibi
ſequuntur Joa. Andr. *n. 4.* Bellam. *num. 28. & 30.*
Butr. *col. 1.* Imol. qui de communi teſtatur *num. 4.*
& Felin. *n. 14.* & de magiſtratu probat Bart. in l.
49 *Nec ei, §. 1. n. 6. ff. de adopt.* ita & quilibet Epiſcopus,
vel Ordinarius hoc poteſt infra ſuam Diœceſim,
arg. cap. *Quoniam contra, de probat.* cap. *Monachus, 77. diſt.* & cap. *1. de ſimon.* ubi ſic firmant Hoſtien.
n. 2. Jo. Andr. *n. 3.* Butr. *n. 4.* Card. *n. 1.* & Jo. de A-
nan. *n. 9. ad fin in ult. not.* & idem Hoſt. *hic num. 5. verſ. Quid ergo,* Speculat. *in tit. de inſtrum. edit. §. Reſtat, n. 22. verſ. Sed quis poteſt,* ubi de quolibet
Prælato in terris ſuæ juriſdictionis, Felin. in d. c.
Cum P. n. 14. verſ. Imo refert, & egregiè prob. t
Oldrad. *in præalleg. conſ. 75. in princ. verſ. Sed Hoſt.*
50 Qui quidem Notarij creati ab Epiſcopo appellan-
tur iurati, & multos ſimiles eſſe in Regno Franciæ
atteſtatur Bellam. dict. *conſ. 42. n. 2. verſ. Circa hæc duo, & n. 3.*

51 Dixi Epiſcopum poſſe tabelliones creare infra
ſuam Diœceſim; quia illius authoritas circa hoc
officium interpoſita extra Diœceſim non extendi-
tur, quamvis enim officium tabellionatus non tan-
tùm judiciale, ſed extrajudiciale ſit, quia & extra
judicium exerceri poteſt: tamen authoritas, &
actus conſtituendi, & creandi, judicialis eſt, ad hoc
l. *final. ff. de juriſd. omn. judic.* & cap. *Omnes Baſilic. 16. q. 7.* & ita hic declarat Hoſt. *n. 6.*

52 Ex hoc infertur, ut ſi illi, qui poteſtatem ha-
bent creandi Notarios, creaverint aliquos, non poſ-
ſint tales conficere inſtrumenta extra territorium
conſtituentis, niſi de licentia illius, ad cujus juriſ-
dictionem declinant, ſecundum Hoſt. *num. 7. verſ. Quod ego dixi.* & Rota *in præalleg. deciſ. 5. de fide*
53 *inſtrum. in novis;* licet intra territorium confect.
faciant ubique locorum plenam fidem, ſecundum
Anchar. *hic n. 3. verſ. Et inferunt iſta dicta,* & Rota
ubi ſupra, de quo dicitur per Barth. in l. *Cunctos populos, num. 35. de ſumm. Trinit. & fide catholica,* in
prædictis tamen aliter loquitur Felin. in d. c. *Cum P. Tabellio, n. 14. in fin. de fide inſtrum.* ubi ait, actum
creandi notarios eſſe voluntariæ juriſdictionis, &
ideo quoad ſubditos exerceri poſſe etiam extra
territorium, per ea quæ notat Baldus in l. *2. ff. de offic. Proconſ. & Legat.*

55 Sed concluſioni ſuperius firmatæ videtur obſta-
re, quod Clemens V. ad ſupplicationem multorum
Archiepiſcoporum, qui Viennam convenerant
ad univerſale Concilium, in compenſationem la-
borum conceſſit facultatem concedendi tabellio-
natus officium duabus perſonis, quas ad illud poſt
diligentem examinationem idoneos repeniſſent, ut
tom. 3. Concilior par. 2. pag. 780. hæc enim indulgen-
tia fuiſſet fruſtratoria, ſi de jure hoc eis competeret,
ut arguit gloſſ. 1. in cap. 1. *ſupra de reſcript.* nam fru-
ſtra precibus impetratur, quod de jure communi
conceditur, l. 1. & ibi gloſ. *penult.* cap. *Quibus non objic. long. temp. præſcript.*

Sed reſponderi poteſt ibi conceſſam fuiſſe Epi-
ſcopis facultatem, quam de jure non habebant; ſci-
licet creandi tabelliones authoritate Papæ, qui ubi-
que terrarum poſſent officium exercere, ſecundùm
ea, quæ dixi ſupra *num. 43.* quod patet tum ex illis
verbis, authoritate noſtra; tum quia præcipitur ibi,
ut prædicti tabelliones jurent fidelitatem Papæ,
juxta formam cap. *Ego N. de jurejur.* & ita indul-
56 tum non fuit ſuperfluum.

Sextò QUÆRO, An Clerici poſſint in cauſis
Eccleſiaſticis, ſeu ſpiritualibus coram Eccleſiaſtico
judice tabellionatus officium exercere.

Gloſſa *un.* h. c. verſ. *Sed numquid,* movet hanc
quæſtionem, & arguit primò ad partem negati-
vam ex hoc cap. quod ſimpliciter præcipit hoc of-
ficium Clericis interdici, nec diſtinguit an in cau-
ſis temporalibus, vel Eccleſiaſticis: ergo generali-
ter, & indiſtinctè eſt intelligendum, cap. *Si Romanorum, 19. diſt.* cum concord. in gloſſ. allegatis:
deinde arguit in contrarium, per cap. *Quoniam frequenter, de probat.* & cap. *Multor. 27. quæſt. 2.* &
nihil determinat; Joannes verò, & Philippus hic
relati per Jo. Andr. *nu. 8.* tenent ſecundam opinio-
nem affirmativam & idem Goffred. per cap. *Quidam, 5. q. 1.* ubi Clericus poteſt eſſe Notarius Papæ;
item Epiſcoporum, & Archiepiſcoporum, ut in d.
cap. *Multorum,* & in cap. *Monachus, 77. diſt.* ſequi-
tur Hoſtien. *hic nu. 3. verſ. Quid ergo,* per jura alleg.
& per cap. *1. de ſimon.* ubi diſponitur, ut non ſolùm
Epiſcopus, ſed etiam Notarius debeat cavere à ſi-
monia, quod intelligi debet de Notario ſuo, cui
ſcilicet Epiſcopus hoc officium commiſit, & ad hoc
deputato: de extraneo enim nulla fuiſſet dubitatio;
& in Notario Epiſcopi intelligunt hanc Decreta-
lem Innoc. Hoſt. Jo. Andr. & alij, ut ibi dixi *num. 18.*
& hanc partem dicunt eſſe veram Butr. *hic num. 8.*
57 & veriorem Anchar. *num. 2.*

Pro qua etiam videtur multum urgere, quòd
cùm Epiſcopi poſſint creare Notarios in ſua Diœ-
ceſi, ut ex communi ſententia firmatum eſt in præ-
cedenti quæſt. hoc utique videtur neceſſariò intel-
ligendum de clericis, prout intelligunt Hoſt. & alij,
qui etiam Notarius laicus non poſſit in ſpirituali-
bus, & eccleſiaſticis inſtrumenta conficere, ſecun-
dum opinionem, quam dicunt eſſe veriorem Hoſt.
hic num. 6. verſ. Numquid, Joan. Andr. *num. 3.* Butr.
num. 4. & Anchar. *eodem num.* neceſſe eſt dare
perſonam Eccleſiaſticam, quæ hujuſmodi inſtru-
menta conficere poſſit; alioquin actus ſpirituales
carerent hoc genere probationis per inſtrumenta,
contra textum in Extravag. *Debent, circa medium, verſ. Propter quod, de offic. Ordinar.* & poteſtas Epi-
ſcoporum creandi tabelliones eſſet planè inanis, &
eluſoria, quod eſſe non debet, cap. *Commiſſa §. Porro, de elect. lib. 6.*

Sed

Digitized by Google

58 Sed contrarium opinionem, id eſt Clericos, nec in cauſis Eccleſiaſticis poſſe exercere officium tabellionatus, tenet Vinc. per hanc Decretalem, quæ loquitur indiſtinctè, & ad cap. *Multorum*, alleg. in gloſſ. reſpondet, Notarium ibi accipi pro ſcriptore,
59 prout accipitur in l. *3. C. Commun. Deleg.* ubi ſervi notarij quinquaginta ſolidis æſtimantur, & gloſſ. *in verb. Notarijs*, exponit, id eſt ſcriptoribus, cùm ſervus non poſſit eſſe Notarius, ut in l. *Generali, C. de tabular. lib. 10.* eamdem opinionem amplectitur Speculat. *in tit. de instrum. edit. §. Reſtat, num. 28.* & Cardin. *hic in 1. quæſt.* dicens hoc dictum Vincentij eſſe communius, & reſpondet ad d. cap. *Quoniam, de probat.* alleg. in gloſ.

60 In hac contrarietate Abb. *hic num. 6. verſ. Ego diſtinguerem*, utitur hac diſtinctione, videlicet, Aut Clerici exercent tabellionatus officium coram Papa, vel in ejus Curia, & debent admitti, præſertim ſi ab ipſo illud obtinuerint: nam Pontifex admittendo, vel officium tribuendo, videtur eos habilitare ad illud exercendum; arg. l. *Idem Vlpianus, ff. de excuſat. tutor.* facit quod de Notariis Concilij Trid. dicam infra n. *68.* aut hoc officium exercent in alia Curia, vel extra judicium in ſpiritualibus, & Eccleſiaſticis; & tunc aut habent competentia beneficia, & debent à tabellionatu abſtinere, cùm in hoc cap. indiſtinctè id eis prohibeatur, & quia hoc eſt quoddam negotiationis genus Clericis interdictum, ut gloſ. dicit; aut indigent, & ſunt admittendi & ſic putat jura diverſa poſſe ad concordiam reduci. Sed contra hanc diſt. Abb. eſt text. in cap. *Vt officium, §. Ad conſcribendas, de hæret. lib. 6.* inducendo eum, ut ſtatim dicam.

16 Ego indiſtinctè adhæreo ſecundæ opinioni negativæ Vincentij, & ſequacium, quam puto veriſſimam, per text. in d. §. *Ad conſcribendas*: nam ibi: conceditur quibusvis Clericis officium tabellionatus habentibus etiam in ſacris Ordinibus conſtitutis poteſtas exercendi liberè officium ipſum in cauſis fidei, non obſtante ſtatuto contrario Canonis. Ex quo textu multipliciter conſtat non licere Clericis exercere tabellionatus officium in aliis cauſis ſpiritualibus. Primò, quia hæc poteſtas ibi datur Clericis per modum indulti, ſeu privilegij, ut innuit verb. *Concedentes*; Ergo prius id erat eis interdictum: alioquin quid opus fuiſſet concedere quod jure communi competebat, l. 1. & ibi gloſ. *penult. C. Quibus non objic. long. temp. præſcript.* Secundò quia ſpeciale eſt in cauſa hæreſis, ut Clerici fungi poſſint tabellionatus officio favore fidei, ut ibi diſponitur: ergo contrarium eſt regulare, l. *Quod verò contra*, & l. *Ius ſingulare, ff. de legibus*, Card. *hic num. 3. in fin.* Tertio, quia hæc indulgentia conceditur ibi Clericis reſtrictivè in cauſis fidei tantùm, ut innuunt illa verba, *Quoad præmiſſa*. Ergo in aliis cauſis ſpiritualibus cenſetur eis denegata gloſ. in cap. *Qualis, in verb. Negatur, 25. diſtinct.* Quartò demum, quia eadem indulgentia datur Clericis in cauſis fidei non obſtante contrario ſtatuto Canonis, & gloſ. *ibi, in ver. Canonis*, exemplificat per hanc Decretalem, *Sicut te.* Ergo hæc Decretalis obſtabat, quominus Clerici poſſent eſſe tabelliones in cauſa hæreſis: alioquin hic Canon non eſſet ſtatutum contrarium, ut ibi dicitur; nec fuiſſet opus illis derogare, cùm derogatio non fiat niſi ad contraria, cap. 1. *de Conſtitut. lib. 6.* cap. *Ex parte, ſupra de capell. Monach.* Unde jure optimo Gemin. ibi in 6. *not.* Ex eo textu notat Religioſos, & Clericos ſæculares etiam in ſacris non poſſe exercere officium tabellionatus, licèt antè fuerint Notarii, etiam in cauſis vertentibus coram judicibus Eccleſiaſticis, ut probat ille textus, dum eis id concedit in caſu illo ſpeciali: quo textu etiam deſtruitur diſtinctio Abbatis, de qua ſupra *num. 60.* quia ibi non diſtinguitur, an Clerici ſint beneficiati, nec ne, ſed ſimpliciter eis datur hæc poteſtas in cauſis fidei dumtaxat: & quando indigent, poſſunt eſſe tabelliones etiam in cauſis temporalibus, ut patet ex dictis ſupra *num. 11. 23. &* 28. & adde quæ ſcripſi in cap. 1. *in 14. quæſt. ſupra eodem.*

62 Nec obſtat, quòd laici non poſſint eſſe tabelliones in cauſis Eccleſiaſticis, ideoque neceſſe ſit dare perſonas Eccleſiaſticas, quæ in eiſdem cauſis hoc officium exerceant, ne alioquin poteſtas Epiſcoporum creandi Notarios ſit fruſtratoria.

Nam reſpondetur negando aſſumptum: imò enim laici poſſunt eſſe tabelliones etiam in cauſis ſpiritualibus, & Eccleſiaſticis, ut ſcripſi plenè in cap. *Quiſquis, num. 19. ſupra de elect.* & hæc eſt ipſa veritas, ut inquit Bald. in cap. *Decernimus, num. 15. ſupra de judic.* & fuit opinio Compoſtellani, & aliorum in cap. *Quia propter, de electione*, quam pluribus comprobat, & ab objectis tuetur Abb. *hic à n. 12.* & veriorem dicit *n. 17. verſ. An autem laicus*:
63 quæ etiam ſervaretur de conſuetudine, ut fatentur Hoſtienſ. & Joan. Andr. ſuprà citati *num. 57.* nam ubique locorum Actuarij, ſeu Cancellarii Epiſcoporum ſunt Laici. Et nuper ex decreto Congregationis à Sanctiſſ. D. N. Innocentio X. ablegatus eſt Cancellarius Laicus ad Curiam Archiepiſcopi Beneventani.

64 Demum quoad hoc omnem dubitationem ſuſtulit Concilium Tridentinum in *cap. 10. ſeſſ. 22.* quo tribuitur facultas Epiſcopis, etiam tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatis examinandi quoſcumque Notarios, etiamſi Apoſtolica, Imperiali, aut Regia auctoritate creati fuerint, eiſque minus idoneis repertis, aut in officio delinquentibus prohibendi in perpetuum, aut ad tempus officij ejus uſum in negotiis, litibus, & cauſis Eccleſiaſti-
65 cis, ac ſpiritualibus. Ergo S. Synodus evidenter ſupponit Notarios Imperiali, vel Regia auctoritate creatos, & ſic Laicos ante prohibitionem Epiſcopi poſſe hujuſmodi officium exercere, etiam in ſpiritualibus, & Eccleſiaſticis, cùm privatio ſupponat habitum, l. *Decem, ff. de verb. obligat.* cum concord. & patet ex dictis ſupra *num. 6.* alioquin pœna Concilii eſſet fruſtratoria, contra textum in cap. *Commiſſa, §. Porrò, de election. lib. 6.* & l. *Si Prætor, ff. de judiciis*, ut per Hoſtien. *hic num. 8.* Item ex dicto *cap. 10.* Ita demum Notarii prohiberi poſſunt officio uti in ſpiritualibus, & Eccleſiaſticis, ſi prævio examine reperiantur inhabiles, aut in officio delinquentes. Ergo cæteris hoc intelligitur permiſſum ex regula, l. *Cùm Prætor, ff. de judic.* & cap. *Nonne, de præſumpt.*

66 Et eò magis, quia cùm dubitaſſet Epiſcopus Recanaten. an ex *ſeſſ. 22. cap. 10. Cùm ex Notariorum, &c.* ibi, Poſſit Epiſcopus illis non idoneis repertis, &c. poſſet etiam exercendi uſum prohibere in negotiis, & litibus prophanis coram judice laico in terris Eccleſiæ: Sacra Congregatio cenſuit non poſſe, quia Concilium loquitur de cauſis Eccleſiaſticis, & ſpiritualibus tantùm: ergo non intellexit de litibus prophanis, neque coram laico.

Rurſus

Digitized by Google

67 Rurſus cùm eſſet quæſitum, an facultas prohibendi Notarijs minus idoneis repertis, ne in negotijs, & cauſis Eccleſiaſticis, ac ſpiritualibus ſuum officium exerceant, Epiſcopis tributa Decreto Concilij *cap. 10. ſeſſ. 22.* etiam quoad negotia, & lites locorum piorum à laicis adminiſtratorum tributa intelligatur.

Item an eadem facultas extendatur ad contractus perſonarum Eccleſiaſticarum, quæ de eorum patrimonialibus bonis conficiuntur; præſertim ſtante conſuetudine, quòd cauſæ hujuſmodi eorum bonorum ratione ad forum Eccleſiaſticum ſpectent.

Die 1. Decembris 1588. S. Congregatio Concilii primum cenſuit intelligi tributam.

Ad ſecundum extendi.

68 Adde quod ipſiuſmet Concilij Tridentini duo fuerunt Notarii unus laicus, & alter Clericus, ut patet ex eorum ſubſcriptionibus, quæ habentur in calce Concilii: & hic junge, quod dixi ſuprà *num. 60.*

NE CLERICI, VEL MONACHI.

Cap. Sententiam.

SVMMARIVM.

1 *Clericis prohibentur omnia illa ex quibus ſequitur vel ſequi poteſt vitæ amiſſio, vel ſanguinis effuſio.*

2 *Clericus nec dictare, nec proferre ſententiam ſanguinis debet, nec quidquam aliud exercere, per quod ad vindictam ſanguinis tendatur, nec purgationi vulgari opem ferre.*

3 *Irregulares ſunt teſtes, Iudices, Officiales, Aſſeſſores, Advocati, Medici, & Chirurgi conſilium, vel auxilium, aut cauſam præbentes ad mortem, vel membri mutilationem: remiſſivè.*

1 SENTENTIAM. Continet plura dicta, & ideo non ſummatur, nec dividitur. Joan. Andr. Sed generaliter ſecundùm Abb. hoc intendit. Clericis prohibentur omnia illa, ex
2 quibus ſequitur, vel ſequi poteſt vitæ amiſſio, vel ſanguinis effuſio. Vel ſpecialius. Clericus nec dictare, nec proferre ſententiam ſanguinis debet, nec quidquam aliud exercere, per quod ad vindictam ſanguinis tendatur, nec purgationi vulgari opem præſtare debet. Hoc dicit. Et habet quatuor dicta principalia, quæ per ſe parent.

In text. ibi, *Vindictam ſanguinis.* Signatur contrarium in cap. 1. *infra de homicidio*, ubi refertur lex Exodi: *Si quis per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per inſidias, ab altari meo evelles eum ut moriatur.* Igitur Eccleſia exercet vindictam ſanguinis, cùm lex illa ſit redacta inter Conſtitutiones Canonicas. Solutio. Illud cap. Varios habet intellectus, & verbum *moriatur* multipliciter exponitur, ut ibi dixi à *n. 1. uſque in fin.* & in cap. *Cum non ab homine, à n. 36. uſque ad n. 47. ſupra de judic.*

Item ſignatur contrarium in cap. *Delatori, ſupra quaeſt. ultim.* ubi referuntur verba ex capitulis Hadriani tranſumpta, videlicet, Delatori lingua capuletur, aut convicto caput amputetur; & ſic Papa dat iura de pœna ſanguinis contra id, quod habetur *hic*, & in cap. *His à quibus, 23. q. 8.* & in cap. 1. *&* 2. *51. diſt.* cum concordant. Solutio; ut dicit gloſ. in d. cap. *Delatori, in verb. Lingua*, ibi docet Papa quid facere debeat judex ſæcularis. Sed hoc non placet, quia non eſt officium Eccleſiæ inſtruere poteſtatem ſæcularem ut infligat pœnam mortis, vel mutilationis membri, quin potiùs debet efficaciter intercedere, ut citra mortis periculum ſententiam moderetur, cap. *Novimus, infra de verb. ſignif.* Unde aliter ſolvit Joan. Andr. in d. c. 1. *num. 1. in fin. de homicid.* dicens illud cap. *Primò ſicut*, & cap. *Delatori.* Fuiſſe inſerta in corpore juris, ut ſciantur, non ut ſerventur. Sed magis placet, quod dicunt Laur. & Archid. in d. c. *Delatori*; videlicet verba *capuletur, & amputetur*, eſſe myſticè accipienda, ut plenè ſcripſi in d. cap. 1. *n. 4. & ſeqq.*

3 De irregularitate autem, quam contrahunt teſtes, Judices, Officiales, Aſſeſſores, Advocati, & Juriſperiti, Medici, & Chirurgi quomodolibet conſilium, vel auxilium, aut cauſam præbentes ad mortem, vel membri mutilationem, vide hîc plenè per DD. & præſertim per Abb. *à n. 2. uſque in fin.* & latius per Marian. Socein. in cap. *Ad audientiam, à n. 139. infra de homicid.*

NE CLERICI, VEL Monachi.

Cap. Super Specula.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio lata ſententia an inducatur per hæc verba, ſicut excommunicatum ab omnibus evitetur, uſque ad n. 8.*

2 *Declaratio novum jus non inducit.*

3 *Lex declarata erat intelligenda juxta declarationem Principis, etiam antequam declaratio emanaſſet.*

4 *Conſtitutionem implicat eſſe declaratoriam, & non habere locum in præteritum.*

5 *Declaratio Papæ quamvis edita in aliquo ſpeciali caſu facit jus commune quoad omnes.*

6 *Opiniones probabiles excuſant à pœna excommunicationis malè intelligentes Conſtitutionem dubiam.*

7 *Legem canonicam obſcuram malè intelligens non peccat mortaliter, niſi poſt declaratam illius obſcuritatem.*

8 *Religioſi qui in clauſtris audiunt leges, vel medicinam an ſint excommunicati.*

9 *Religioſis potius competit lacrymari, lugere, & orare, quàm leges, vel medicinam audire.*

10 *Conſtitutio pœnalis debet potius reſtringi, quàm ampliari.*

11 *Religioſus gravius delinquit attentando illicita extra monaſterium, quam intra illud.*

12 *Presbyteri, & alij hic prohibiti audientes leges, vel phyſicam in propriis domibus an incidant in excommunicationem, & n. 17.*

13 *Conſtitutio prohibens perſonis Eccleſiaſticis audire leges, vel medicinam an ſit odioſa, vel favorabilis.*

& nunc

Digitized by Google

& n.ſeq.uſque ad num.18.

14 *Legis diſpoſitio locum habet data aliqua ratione identitatis,ſed non illius pœna.*

15 *Novitii audientes leges, vel phyſicam non incidunt in pœnam excommunicationis.*

16 *Parochi non Presbyteri qui leges audiunt, vel medicinam,non ligantur hac Conſtitutione, niſi Eccleſia fuerint plebania ſub ſe capellas habentes in quibus inſtituantur clerici perpetui.*

17 *Clerici dignitatem, vel perſonatum habentes, aut Presbyteri excommunicati ſunt poſt duos menſes à die, quo inceperint leges, vel medicinam audire.*

18 *Religioſi,& alij Eccleſiaſtici hic prohibiti,qui leges vel medicinam legunt,ſeu docent,an ſint excommunicati,& n.ſeq. uſque ad n.21. & num.37.uſque ad n. 45.*

19 *Scientiam prohibitam diſcere, vel docere culpa ſimilis eſt.*

20 *Simoniaca quadam dicuntur quia prohibita,quadam prohibita quia ſimoniaca.*

21 *Lex debet eſſe impoſita rebus, & non verbis.*

22 *Religioſi qui leges, vel medicinam audiunt intra clauſtra, non ligantur excommunicatione,ſecus ſi extra.*

23 *Clerici ſaculares prohibiti ligantur ubivis audiant.*

24 *Legales materia quamplures in Decretalibus ſunt inſerta, quarum vix notitia haberi poteſt ſine legali ſapientia.*

25 *Civilis ſcientia eſt pars divine,& neceſſaria eſt in Eccleſia Dei,ſaltem in temporalibus,& n. 32.*

26 *Roffredus Beneventanus increpatur quòd irreverenter de Papa loquutus fuerit.*

27 *Canoniſta legales materias difficiles privato ſtudio aſſequi non poteſt.*

28 *Studens per ſeipſum, per ſeipſum ignorat.*

29 *Civilis facultas licèt neceſſaria ad regimen Reipublica,tamen exerceri debet per ſuos miniſtros, id eſt Laicos, & Clericos non prohibitos.*

30 *Studium iuris civilis ad intelligentiam Canonum Regularibus,aut Clericis ſacularibus perſonatum habentibus, vel Presbyteris non prohibitur.*

Leges civiles ſacris Canonibus ancillantur,ibidem.

31 *Theologia appellatione an comprehendatur ſcientia canonica.*

32 *Religioſi, & alij hic prohibiti non excuſantur à pœnis hujus Conſtitutionis eò quod leges civiles audiant ad intelligentiam Canonum.*

33 *Studentibus juris civilis an debeantur fructus Prabendarum in abſentia.*

34 *Beneficiatis non curatis tenetur Ordinarius dare licentiam ſtudendi in publica Univerſitate Theologia, vel iuri canonico ſi ſtatus Eccleſia patiatur,& minores ſint triginta annis.*

35 *Studium principale iuris civilis an ſit permiſſum in Camera Eccleſiaſticas, de quibus in hac Conſtitutione.*

36 *Civilis ſapientia laudes à Petro de Ancharano exarata.*

37 *Religioſi qui leges, vel phyſicam docent intra clauſtra, non ligantur hac Conſtitutione.*

38 *Et quid ſi extra clauſtra, & num.ſeq. uſque ad n.45*

39 *Intellectus cap.*Non magnoperè,ſupra eod.

40 *Lex unde dicta.*

41 *Studere quid ſit.*

42 *Papa ſolus poteſt verba dubia generalium Conciliorum per modum legis interpretari.*

3 *Religioſi cur potius prohibeantur leges audire, quàm docere.*

44 *Iura non conſtituunt ex iis, qua uno aliquo caſu accidere poſſunt.*

45 *Regulares è clauſtro exeuntes ad audiendas leges, vel medicinam an ſint excommunicati ab ipſo facto, an verò poſt lapſum duorum menſium.*

46 *Tempus duorum menſium quo elapſo Eccleſiaſtici audientes leges, vel medicinam ſunt excommunicati,quando incipiat currere.*

47 *Regulares audientes leges extra monaſterium ſi certum ſit eos infra duos menſes ad clauſtrum redire non poſſe, an ſtatim ligentur excommunicatione.*

48 *Regulares audientes extra clauſtra leges, vel medicinam poſt duos menſes à die exitus ſunt excommunicati,licet anteà eos pœnituerit*

SUPER SPECULA. Hæc Decretalis ſecundum Jo.Andr.& omnes hoc intendit in Summa Conſtitutio Turonenſis Concilij puniens Religioſos audientes leges,vel phyſicam eſt latæ ſententiæ, & incidentes in illam debent per locorum Ordinarios publicari:& extenditur ad habendas dignitates, vel perſonatus, & ad Presbyteros:& pars hujus habetur in cap.*Super ſpecula.infra,de magiſtr.*& in cap. *Super Specula, de privileg.*Dividitur in quatuor partes. Prima repetit diſpoſitionem Turonenſis Concilii, Secunda commemorat opiniones quæ irrepſerant in illius interpretatione,ibi,*Verum*, Tertia determinat, ibi, *Nos*,Quarta extendit ibi,*Quia vero.*

Nota primò, Canonem Turonnesis Concilij ponentem pœnam excommunicationis Religioſis audientibus facultates hic prohibitas per illa verba, Sicut excommunicati ab omnibus evitentur, ut in cap. *Non magnopere,ſupra eodem*, eſſe latæ ſententiæ,prout in ſumma hujus textus tenent Jo. Andr. Anton.de Butr.Cardin.Pet.de Anchar. Abbas & cæteri omnes: & ſic collige per hujuſmodi verba,Sicut excommunicatus ab omnibus evitetur, prolata à jure,vel ab homine promulgari excommunicationis ſententiam ipſo jure, ut hic notat Butr.*num.1.*Dicens per hoc decidi quæſtionem,quam de hujuſmodi verbis ponunt Doctores in cap.*Placuit,de Judais*,ſed contrarium ex diametro ex hoc textu colligit Petr.de Anchar,*num.3. in 2.notab.*ubi notat illa verba,*Sicut excommunicatus ab omnibus habeatur*, non importare excommunicationem ipſo jure,ſed per judicem ferri debere,ut patet in verb.*Nos volentes*,ut de cætero ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant: quaſi ante præſentem Conſtitutionem pœna Turonenſis Concilij,quod loquitur per prædicta verba,non eſſet latæ ſententiæ,ſed ferendæ. Similiter Abbas *hic num.1.* Licet Ancharani mentionem non faciat,redarguit Butrium quòd non benè dixerit;quia cap.*Non magnopere*, loquebatur per hæc verba; Sicut excommunicati ab omnibus evitentur : & tamen inſurgebant opiniones probabiles, an talia verba eſſent latæ ſententiæ. Unde cùm articulus eſſet dubius, Papa voluit eum expreſsè declarare, & decidere, ut de cætero tales forent ipſo jure excommunicati : & ſic Papa noluit probabiliter præteritos ligari, &

circa intellectum verbi, de cætero remittit ad notata per gloſſ. in cap. *Vnico in ver. De cætero, de poſtul. Prælator. lib. 6.* & in cap. *fin. infra de Sponſa duor.* unde credit per talia verba prolata à jure, vel ab homine non induci indiſtinctè ſententiam ipſo facto, quia Papa ſolum fuit in caſu noſtro illa verba interpretatus; præſertim cum utatur verbo, volentes, ut de cætero: ex conjecturis autem putat hoc poſſe deprehendi, juxta notata in cap. 1. *de Iud, cap.* tandem concludit: ſi materia ſubjecta eſt gravis veriſimiliter ponderata, erit Canon latæ ſententiæ; aliter ſecus, argum. Clem. *Exivi de Paradiſo, §. Item quia, de verbor. ſignific.* ſi autem hæc verba ſint prolata ab homine, conſiderabimus an proferens eſſet in actu ferendi ſententiam excommunicationis nec ne, vel quid ſimile.

2 Ego verò exiſtimo Butrium benè dixiſſe, & immeritò per Abbatem reprehendi, quia etſi ante editionem hujus Decretalis potuiſſet eſſe dubium an hujuſmodi verba importarent excommunicationem ipſo jure, & opiniones probabiles tunc temporis præberent legitimam cauſam excuſationis: tamen Papa hic declaravit Conſtitutionem Concilii Turonenſis, quæ loquitur per illa verba, eſſe latæ ſententiæ; & per hanc declarationem novum jus non induxit, ſed tantùm quod priùs latebat manifeſtavit: hæc enim eſt natura declarationis, l. *Heredes palàm, §. Quod verò, & §. Sed etſi notam. ff. de teſtam.* ubi de hoc eſſe caſum ad litteram dicit Bellam. *deciſ. 746. colum. 2. verſ. Ideo talis dicetur propria declaratio,* & notat Gemmian. *conſil. 72. in fine,* & Philip. Prob. plura cumulans *in addition. ad Monach. in cap. 1. de privileg. in 6.* exemplo ejus qui excutit granum ex ſpicis, qui non novam ſpeciem facit, ſed eam quæ eſt, detegit, l. *Adeo, §. Cum quis ff. de acquiren. rerum domin.* Raphael. Fulgoſ. *conſil. 157. in fine, verſ. Ad ſecundum,* Vitalin. in Clemen. *unica, §. Nos itaque, num. 22. de jurejuran.* Et propterea DD. & ipſimet Ancharan. & Abbas ſummantes hanc Decretalem, non dicunt pœnam excommunicationis ipſo jure hic fuiſſe inflictam, ſed dicunt Conſtitutionem Turonenſis Concilij eſſe latæ ſententiæ, quia ſcilicet Papa hic novam pœnam non imponit, ſed jam impoſitam declarat: ex quo ſequitur, ut quamvis ſuper intelligentia Concilii Turonenſis diverſi diverſa opinarentur, verè tamen pœna, de qua ibi, erat ipſo jure impoſita etiam ante declarationem hic factam.
3 Siquidem lex declarata erat intelligenda juxta declarationem Principis, etiam antequam declaratio emanaſſet. Textus eſt ſingularis, qui hoc efficaciter probat in Authent. *de raptu mulier. quæ raptor. num. in fine,* ibi: Tamquam ſi lex noſtra ab initio cum tali interpretatione promulgata fuiſſet; quem textum ad hoc propoſitum dicit meliorem de jure Felin. in cap. *final. num. 4. in ſecunda fallentia ſupra de Conſtitut.* & tradit gloſſ. in cap. *Sicut nobis, in verb. Reſpondemus, de verborum ſignificat.* Ratio eſt, quia lex de-
4 clarans eſſentialiter ineſt legi declaratæ, Oldrad. *conſil. 263. num. 2. & ſequent. verſ. Et advertendum eſt;* & ideo retrotrahitur ad tempus editionis legis declaratæ, & ex eo tempore incipit obligare, ut in Authem. *de fil. ante dotal. inſtrum. nat. §. 1.* & in l. *Aſſe toto, ff. de hered. inſtitut.* Feli. in dicto cap. *final. num. 4.* ubi Dec. *num. 44.* dicit implicare contradictionem, & repugnantiam quamdam, ut ſit Conſtitutio declaratoria, & non habet locum in præteritis.

5 Nec obſtat motivum Abbatis, quod Papa ſolum in caſu noſtro ſic fuerit interpretatus verba Concilii Turonen: Quia reſpondetur declarationem Papæ quamvis editam in aliquo ſpeciali caſu, facere jus commune. Caſus eſt in cap. *Ex multa, de voto,* per quem textum ita docet gloſ. in cap. *Ex tua in verb. Conſultationem, de filiis Presbyt.* & Felin. in cap. 1. *num. 17. de Conſtitut.* unde videmus ſententiam Principis, quæ venit ad declarandum aliquod dubium juris, quamvis lata fuerit inter partes, & in caſu particulari; tamen conſtituere jus generale quoad omnes, quia non ſolum habet vim ſententiæ, ſed etiam generalis ſtatuti, ut eſt textus in l. *fin.* & ibi notat Baldus *num. 1. Cod. de legibus.* Rurſus non obſtant illa verba, Volumus ut de cætero, quæ non videntur congruere Conſtitutioni declaratoriæ, quæ non tantum reſpicit futura, ſed etiam
6 trahitur ad præterita, ut proximè dictum eſt. Etenim pro ſolutione hujus difficultatis obſervandum eſt, verba Concilij Turonenſis, Sicut excommunicati ab omnibus evitentur, fuiſſe dubia propter illud verbum, *Sicut,* quod videbatur ſimilitudinem importare, quaſi non eſſent ipſo jure excommunicati, ut ibi per Joan. Andr. *in verb. Sicut,* Unde diverſæ erant opiniones, quas hic recitant Hoſtienſis & Doctores, & propter hujuſmodi opiniones probabiles Religioſi audientes facultates ibi prohibitas, excuſabantur à pœna excommunicationis, ut hic notat Cardinalis *num. 1. in ſecundo notab.* Ad hoc cap. *un. verſ. Niſi quando probabiliter dubitatur, de poſtuland. Prælat. lib. 6.* Papa autem hic declarans verba dubia illius Conſtitutionis vult ut Religioſi audientes facultates ibi prohibitas non poſſint prætextu opinionum ſe amplius excuſare ab illius obſervantia, ſed de cætero ſint ipſo facto excommunicati. Et dixit, de cætero, quia prius non ligabantur; non quod verba Concilij non eſſent latæ ſententiæ, ſed quia ante declarationem Papæ id non erat manifeſtum, & ſic adverbium illud, *de cætero,* retinet propriam naturam, ut non trahatur ad præterita, ut optimè declarat gloſſa præallegata in dict. cap. *unico in ver.*
7 *de cætero;* quia ſcilicet malè intelligens legem Canonicam obſcuram, ac difficilem intellectu, non peccat mortaliter, & conſequenter non eſt excommunicatus, cap. *Nemo Epiſcoporum, 11. quæſt. 3.* niſi poſt declaratam illius obſcuritatem, ut inquit Felinus in cap. *Per tuas, il ſecondo, num. 6. verſ. Quinta concluſio, de Simonia,* poſt Innocentium ibi *ad finem.* & Baldus in l. *Ab eo, in 3. col. Cod. Quomodo, & quando judex,* Concludo igitur hujuſmodi verba Sicut excommunicati ab omnibus evitentur, ſive prolata à jure, ſive ab homine, ſemper fuiſſe latæ ſententiæ, licèt hoc non fuerit manifeſtum, niſi poſt declarationem, de qua hic; & conſequenter verum eſſe quod ait Butr. per hanc Decretalem decidi controverſiam, quæ ſuper hoc erat inter Doctores, juxta notata in dicto cap. *Placuit, de Judæis.*

8 Secundò nota ibi, *De clauſtris exeuntes,* ita demum Religioſos ligari hac Conſtitutione ſi è clauſtris exeant ad audiendas leges, vel medicinam: ſecus ſi non exeant, ſed in clauſtris hæc audiant, ſecundum Innoc. *hic in princip.* quod tamen verum putat Hoſt. quod verba, Sed mens contra-

dice-

dicere videtur, argum. infra eod. §. *Quia vero*, putat tamen hoc egere declaratione, & in dubio conſuluit, ut Religioſus reputet ſe ligatum, argum. cap. *Illud*, §. *Licet autem infra de Cleric. excomm. miniſtr.* exitus enim videtur fuiſſe cauſa impulſiva hujus Conſtitutionis, finalis verò ampliatio ſtudij
9 ſacræ Theologiæ. Et quia prædictæ ſcientiæ Religioſis non congruunt, cum eis etiam illarum exercitium prohibeatur cap. 2. *ſupra de poſtul.* & cap. *Tua nos*, §. 1. *infra de homicid.* quæ ratio eſt expreſſa in dicto cap. *Non magnopere*, ibi, Ne occaſione ſcientiæ ſpirituales viri mundanis rurſus actionibus involvantur. Et propterea hæc Decretalis collocata eſt ſub hac rubrica: nam potiùs eis competit lacrymari, lugere, & orare, cap. 4. & 5. 16. *quæſt.* 1. ſecundum Hoſtienſem, cum quo tranſeunt Joann. Andr. *in principio*, Antonius de Butr. *num. 6. verſ. Quærò an habeat.* Cardinal. *num. 4. Item hoc quod dicit* Petrus de Ancharan, *numero ſecundo in primo notab.*

Et pro hac opinione Hoſtienſis ſecundum Abbatem *num.* 13. facit textus hic in fine ubi quoad Clericos ſæculares non ponderatur exitus Eccleſiarum: unde in eis dicunt Doctores ſpatium duorum menſium computari à tempore, quo incipiunt audire facultates hic prohibitas: quare ſi ſæcularibus infliguntur pœnæ ubicumque audiant, vel ſtudeant, ergo fortius idem dicendum in Religioſis, quibus principaliter hujuſmodi ſcientiæ fuerunt interdictæ, ut in dicto cap. *Non magnopere, ſupra eodem.*

10 Sed his non obſtantibus Abbas ſequitur primam opinionem Innocentij, quia Conſtitutio pœnalis non debet ampliari, ſed potius reſtringi, cap. *Cum in cunctis, de elect.* juncto cap. *Si compromiſſarius, eodem tit. libr. 6.* Sed Canon Concilij Turonenſis, de quo in dicto cap. *Non magnopere*, & hæc Decretalis illum referens loquitur tantùm de Religioſis è clauſtro exeuntibus ad audiendas leges, & non redeuntibus intra ſpatium duorum menſium; ergo illius pœna extendi non debet ad non exeuntes, ſed ſtudentes, vel legentes in monaſterio.

11 Simile in Clemen. *Ne in agro*, c. *Quia vero, de ſtatu Regular.* præſertim verò quia magis delinquit Religioſus qui è clauſtro exit ex cauſa illicita, & Monaſterium deſerit, argument. cap. *Placuit*, 16. *quæſt.* 1. quàm qui rem illicitam intra clauſtra attentat, cum hoc ultimo caſu committat unum peccatum, & in præcedenti duo; unde meritò pœna ibi fuit major ſperanda, argum. cap. *Non afferamus*, 24. *quæſtion.* 1. & l. *Reſpiciendum ff. de pœnis.*

12 Neque obſtat quod dictum eſt de ſæcularibus Clericis, quia ipſi non habent Monaſterium, è quo poſſint exire, unde verba Conſtitutionis eis non adaptantur. Præterea ſecundum Abb. non eſſet peccatum attentare, quòd etiam Clerici ſæculares evaderent has pœnas, ſi in proprijs domibus ſtuderent facultatibus hic prohibitis: movetur quia cùm hæc Decretalis in verſ. *Quia vero*, extendat Canonem Concilij Turonenſis ad habentes perſonatus, &c. ut hæc ſit vera extenſio, fieri debet cum omnibus ſuis qualitatibus; & ſic cùm ad illas audiendas exeunt ex proprijs laribus, & re ipſa illis dant operam; nam Conſtitutio pœnalis non eſt multum laxanda, maximè cùm ex ſe legalis ſcientia non ſit mala, ſed neceſſaria ad regimen univerſalis Eccleſiæ, ſaltem in temporalibus.

Proſſ. Fagn. in 2. part. 3. lib. Decretal.

Ut vides, opinio Hoſtienſis videtur communiter teneri; ſed opinio Innocentij verior videtur, & pro ea valdè ſtringunt conſiderationes Abbatis & eam ſequitur Butr. *hic num. 6. in fin.* & Collect.
13 *in princip.* verùm Abbatis motiva videntur confundi per ea, quæ idem Hoſtienſis tradit *hic num. 3. in verb. Ampliari*, dum dicit hanc Conſtitutionem non eſſe pœnalem, ut quidam ſomniarunt, ſed favorabilem, cùm non in odium tranſgredientium ut hic patet, ſed in favorem Theologiæ, & fidei, ut ſequitur, fuerit promulgata: ergo non eſt contra ipſam, ſed pro ipſa interpretatio facienda, quia ſumma eſt ratio, quæ pro Religione facit, l. *Sunt perſonæ, ff. de relig. & ſumptibus funer.* Qua ratione, ut hic dicatur, prohibitio, & pœna Turonenſis Concilij ampliatur, & extenditur ad omnes perſonatus habentes, & etiam Presbyteros.

At reſponderi poteſt primò in Conſtitutione Concilij Turonenſis, quæ de Religioſis loquitur, non exprimi illam rationem ampliationis ſtudij Theologiæ, ſed aliam tantùm, videlicet ne ſpirituales viri mundanis actionibus involvantur; unde cùm ſit odioſa, & pœnalis debet potius reſtringi, quam ampliari, c. *Odia*, & c. *In pœnis de regul. jur. in 6.* c. *Pœnæ, de pœnitent. diſtinct.* 1. & quod legitur, & notatur in cap. *Saturum, de elect. libr. 6.* & in prima parte hujus textus ſimpliciter refertur ſumma illius Conſtitutionis, nec ulla ratio exprimitur: ſed poſtea ratio ampliationis ſtudij Theologiæ exprimitur in ſecunda parte, ubi dicta Conſtitutio extenditur ad Clericos ſæculares, ibi, *Quia vero*. Unde eſto hæc conſtitutio eſſet favorabilis, de quo ſtatim dicam, tamen hoc videretur intelligendum reſpectu ſæcularium dumtaxat, non autem reſpectu Regularium.

Nec licet arguere, ut putat Hoſtienſis; Conſtitutio Concilij hic extenditur à Papa, ergo eſt favorabilis: quin potiùs hoc probat oppoſitum: nam ſui natura eſſet favorabilis, non fuiſſet opus ut Papa illam extenderet per novam Conſtitutionem, ſed extenſio fieri debuiſſet per viam declarationis ob rationis identitatem: propterea igitur Papa illam extendit, quia ſine hujuſmodi extenſione tamquam odioſa, & pœnalis fuiſſet ſtrictè intelligenda.

14 Deinde reſpondetur, data aliqua identitate rationis, locum habere legis diſpoſitionem, ſed non illius pœnam, juxta theoricam, Joan. Andr. in cap. *Diſpendia, de reſcript. libr. 6.* quam ſequitur Abb. *hic num. 13. verſ. Facit quod notat*: unde quatenus Religioſi ex mente Conſtitutionis prohibeantur leges, & phyſicam audire etiam intra clauſtra, non tamen ſi contraveniant incidunt in pœnam excommunicationis.

Tertiò reſpondetur, Canonem Turonenſis Concilij ad ſummum poſſe dilatari, quatenus patitur verborum latitudo; ſed non poſſe extendi ad caſus omninò diverſos, & in latiori ſignificatione verborum non comprehenſos, l. 4. §. *Toties ff. de damn. infect.* alioquin liceret illum extendere etiam ad Diaconos, & Subdiaconos: nam & in eis conſiderari poteſt ratio ampliationis ſtudij Theologiæ, & ratio prohibitionis immiſcendi ſe negotijs ſæcularibus; quod tamen nemo auderet affirmare. Hinc fit, ut quamvis novitius dicatur Religioſus cap.

Religioſo, §. *fin. de ſentent. excommun. in 6.* quo textu Archid. dicit corrigi ſententiam Innocentii, qui id negaverat in cap. *Statuimus, de regular.* tamen hæc prohibitio non habet locum in novitijs; quia etſi loquatur de Religioſis, tamen addit verbum, *profeſſi*, quod non convenit novitio: lex autem non imprimit effectum ſuum, niſi in illas perſonas, quibus verba legis congruunt, & adaptantur, ut Gemin. inquit *conſil.* 88. Innocentius Papa ſub *num. 4. verſ. Cùm ergo concurrant*: & propterea Joannes Andreas But. Cardin. & cæteri omnes ſic ſumniant, cap. *Non magnoperè, ſup. eod.* videlicet, Religioſi profeſſi exeuntes, &c.

16 Hinc etiam videmus hanc prohibitionem ſecundùm Doctores non extendi ad habentes ſimplices parochiales ſine perſonatu quamdiu non ſint Presbyteri, licèt ſit major ratio in habentibus curam animarum, quàm in perſonatibus curam non habentibus; idque non alia ratione, niſi quia verba textus illis non conveniunt, ut tenent Goffred. Petr. de Sampſone, & Abb. Antiq. *hic*; & quamvis Bernard. Innoc. & Hoſtien. contrarium ſenſerint, tamen Abb. Antiq. *in princip.* in gloſſ. Ad omnes prædictas, refert ſuper hoc jam emanaſſe interpretationem Apoſtolicam, & illam vidit Gregorius IX. & eſt interpretatus hanc Conſtitutionem *Super Specula*, Sabbatho proximo ante feſtum B. Joannis non extendi ad Clericos ſimplices curam animarum habentes, niſi eædem Eccleſiæ fuerint Plebaniæ ſub ſe capellas habentes, in quibus inſtituantur Clerici perpetui: hodie hanc determinationem habemus expreſſam in cap. 1. *hoc tit. lib. 6.* ut mox dicetur.

Demum reſpondetur prohibitionem, de qua in hoc textu, nec reſpectu Religioſorum, nec reſpectu ſæcularium extendi poſſe etiam ex identitate rationis: hoc probat efficaciter textus in dict. cap. 1. ubi declaratur ſtatutum hoc Honorii III. quod Clericis perſonatum habentibus audire leges, vel phyſicam interdicit, non habere locum in habentibus parochiales Eccleſias ratione dictarum Eccleſiarum; & tamen in illis erat major ratio prohibitionis, quàm in habentibus ſimpliciter perſonatus ſine cura, ut dicit gloſſ. *hic in verb. Presbyteros, circa med. verſ. Major enim ratio eſt*: ergo hæc Conſtitutio ex identitate, imò etiam ex majoritate rationis non extenditur. Rationem hujus declarationis reddit gloſ. *ibi, in verb. Declaramus*, quæ à Doctoribus communiter recipitur, videlicet quia Decretalis hæc eſt pœnalis, & ideo reſtringenda, & ſubdit gloſ. ibi, reprobatam eſſe opinionem Hoſtienſis, qui dixit illam eſſe favorabilem, & ampliandam.

Ex quibus concluditur Religioſos audientes facultates hîc prohibitas intra monaſterii clauſtra non ligari hac Conſtitutione, puto tamen verum
17 non eſſe quod dixit Abbas, non eſſe peccatum attentare, quòd nec Clerici ſæculares ligantur ſi illas audiant in camera, & non exeant è propriis laribus: & arbitror Abbatem hoc dixiſſe potius ad oſtentandam ingenii ſubtilitatem, quàm quòd ita ſenſerit: nam extenſio à Religioſis ad ſæculares hîc non fit ſimpliciter, ſed Papa extendit, & in extenſione præſcribit novam formam, ſtatuendo, ut in excommunicationem incidant, niſi ab his infra præſcriptum ſpatium deſtiterint: & ſic in eis non conſiderat, niſi continuationem, & perſeverantiam in audiendo; & conſequenter ſpatium duorum menſium debet computari ab eo tempore, quo incipiunt audire, prout tenent communiter Doctores: & eò magis quia Clerici ſæculares attentantes illicita extra proprios lares non delinquunt dupliciter, ſeu graviùs ſicut delinquunt regulares, qui illicita attentant extra clauſtra, ut idem Abb. fatetur, & dictum eſt ſupra *num. 11.* unde major eſt ratio prohibitionis in Religioſis exeuntibus è monaſterio, quàm in ſæcularibus exeuntibus è propriis domibus: faciunt Decreta Concilii Tridentini *de regular. degen. & delinquen. extra clau. in cap. 3. ſeſſ. 6. & de degen. intra clau. & extra ea notorie, & cum ſcandalo delinquentibus, in cap. 14. ſeſſ. 25. de regular.*

18 QUÆRO, An perſonæ Eccleſiaſticæ hic prohibitæ poſſint leges, vel medicinam aliis legere.

Hoſtienſis *hic numer. 3. in verb. Student*, tenet non ſolùm prohiberi auditum ut hic in primo reſponſo, ſed etiam lectionem; ut eſt expreſſum in cap. *Non magnoperè*, §. 1. *ſupra eodem.* Quinimò & ſtudium, ut hîc patet in verb. *Student*, ſubaudit principaliter; & de utroque eſt expreſſum in cap. *Super Specula*, §. *final. in primo reſponſo, in fine, infra de privileg.* imò tenet Hoſtien. *num. 5. verſ. Sed numquid*, nec in Camera ſua poſſe perſonas Eccle-
19 ſiaſticas aliquibus ſociis leges privatim legere, quia culpa ſimilis eſt ſcientiam prohibitam diſcere, vel docere, l. *Culpa, C. de malef. & mathem.* l. 2. *C. de heret.* Et quamvis quidam dicant prædicta jura loquendi de ſcientiis, quæ malæ ſunt in ſe, quia omninò ſunt damnatæ, & ideo prohibitæ; ſecus de ſcientiis, quæ in ſe non ſunt malæ, & ideo ſolummodò audiri non debent, quia prohi-
20 bitæ: Sicut aliàs quædam dicuntur eſſe ſimoniaca, quia prohibita; quædam prohibita, quia ſimoniaca, ut notatur in cap. *Ex parte, il primo ſupra de offic. Deleg.* tamen quidquid dicant ſemper verum eſt lectionem prohiberi, & ſtudium, ut ex dictis patet. Talis ergo ſententiam non evadet, alio-
21 quin lex eſſet impoſita verbis, & non rebus, quod eſſe non debet, l. 2. *in fine, Cod. Commun. de legat.* nam quidquid ſonent verba juris, tamen de intentione ſemper curandum eſt, cap. *Ex multiplici, ſupra de decim.* & cap. *Ad aures, de reſcript.* cum ſuis concordan. Sic ergo, ut Hoſtienſ. concludit *num. 6.* Perſonæ Eccleſiaſticæ, de quibus hic, & ab auditu harum ſcientiarum, & lectione non ſolùm in ſcholis, ſed in cameris, & principali etiam ſtudio prohibentur: ſequitur Joann. Andr. *num. 5.* Butr. *n. 10. in 6. quæſt.* & Cardin. *in princ.* & *n. 6. in 7. quæſt.*

Tu adverte, quia in his dictis Hoſtienſis implicantur tres quæſtiones; quæ non omnes una eademque ſolutione ſunt dirimendæ.

Prima quæſtio eſt de audientibus facultates hic prohibitas, & in his breviter ſic diſtingue. Aut quæritur de Religioſis, aut de Clericis ſæcularibus. Primo caſu, aut Religioſi audiunt has facultates extra clauſtra, & abſque dubio ſunt ipſo jure excommunicati, ut eſt caſus apertus hîc in primo reſponſo, intellige poſt duos menſes à die exitus computandos, ut dicam infra in ſecunda quæſtione principali *num. 45.* ſi verò illas audiant intra clauſtra, non ligantur, quia cùm hæc Conſtitutio loquatur de exeuntibus, & ſit pœnalis, non debet extendi ad eos, qui non exeunt, ſecundùm Inno-

Innoc. cujus opinionem veriorem eſſe ſuperius o-
23 ſtendimus in 2. *notab. n.* 8.

Secundo autem caſu manifeſtum eſt, clericos ſæculares habentes dignitates, vel perſonatus, ac etiam Presbyteros ligari hac conſtitutione ubivis audiant leges, vel medicinam etiam in proprijs domibus: nam eis qui regulares non ſunt, & clauſuram non habent, aptari non poſſunt verba illa textus, de clauſtris exeuntes, ut ſimiliter oſtenſum
24 eſt ſupra *n.* 17.

Sed contra litteram hujus textus quo Eccleſiaſtici prohibentur audire leges civiles fortiter objici poteſt: præcipitur enim nobis ſurpa in proœmio, §. *fin.* ut hac compilatione tam in judicijs quàm in ſcholis omnes utantur. Cùm igitur hoc nobis mandatum ſit, videtur mandatum & omne id, ſine quo hoc expediri non poteſt, cap. *Præterea, ſupra de offic. deleg.* l. *fin. ff. de juriſdict. omn. judic.* l. *Ad rem mobilem.* & l. *Ad legatum. ff. de procur.* Sed hac compilatione uti non poſſumus, niſi ipſam ſciamus, ſaltem quoad legales materias, & niſi earum notitiam habeamus; ſed nec ſufficientem notitiam habere poſſumus, niſi & ipſas leges audiamus: ergo ſequitur, ut omnes hodie poſſimus audire leges; & ſic per proœmium corrigitur quod hic dicitur. Complura enim legalia in hac compilatione ſunt inſerta, quarum notitia vix, ac ne vix quidem haberi poteſt ſine legali ſapientia. Quæ ut dicunt hic Doctores cùm coram Canoniſta ventilabantur ignorabit penitus quæ ſit natura illius actus. & quid in ea veniet ratione moræ, vel culpæ; & ſic ignorabit jura, & erit judex ſine juſtitia contra c. *Forus, infra de verb. ſignif.* Et de his meteriis legalibus loquuntur in ſpecie cap. *fin. de offic. deleg.* cap. *fin. de offic. jud.* cap. *fin. de pactis*, cap. *fin. de tranſact.* c. *Mandato de procur.* cap. *fin. Quod metus cauſ.* cap. *penult. & fin. de reſtit. in integr.* c. *penult. & fin. de foro compet. & de libell. oblat. per tot.* cap. *unico. de plus petit.* c. *fin. de depoſ.* cap. *pen. & fin. de locato*, cap. *fin. de pignor.* cap. *fin. de judic.* cap. *unico, de infant. expoſit.* cap. *fin. de uſur. de novi oper. nunciat. per tot.* & cap. *fin. de inter.* & paſsim alibi in his decretalibus reperies materiam legalem, quam aut non debuiſſet author interſerere ſi adeò lex civilis odioſa eſt, aut hanc prohibitionem debuiſſet de medio tollere: turbat enim acumen legentium, & deficere cogit quos à legendis ſæcularibus litteris æſtimat prohibendos, cap. *Turbat, 37. diſtin.* Præ-
25 ſertim verò, quia civilis ſcientia eſt pars divinæ, ut Doctores dicunt: unde leges dicuntur ſacratiſſimæ, l. *Leges ſacratiſſima. Cod. de legibus*, & alibi dicuntur ſanctiſſimæ, ut in l. *1. variar. & extraord. cognit.* & per ora Principum Deus dicitur illas promulgaſſe, ut in c. *fin. 16. quæſt. 3.* & l. *fin. Cod. de præſcript. 30. vel 40. annorum*, & locum ſuum neceſſariò obtinet in Eccleſia, ſaltem quoad regimen temporalium, quæ non ſunt contemnenda, ca. *Videntes, 12. quæſt. 1.* & cap. *Si quis objecerit, 1. quæſt. 3.*
26 Unde ut refert Jo. Andr. ſub *num.* 5. dicebat Roffredus Beneventanus Papam cum duobus Conſiliarijs hic feciſſe ſicut vulpes faciunt, quæ damnant ceraſa cum ipſa non poſſint comedere, adjiciens ad regimen Eccleſiæ ſummè neceſſariam eſſe civilem ſcientiam, & ubi de jure tractatur illam ignorantes ſedere ut teſtes: eum tamen meritò redarguit Cardinalis *numer. 3. verſ. Propter hoc dixit Roffredus*, & Abb. *num. 17. ad finem*. quia honeſtius loqui debuiſſet de Papa, qui maximè in promulgandis juribus procedit cum magna maturitate, & propterea cenſetur habere jura in ſcrinio pectoris c. 1. *de conſt. in 6.*

27 Huic objectioni Hoſt. *numer. 3. ad finem, verſ. Non obſtat*, & poſt eum Jo. Andr. *num. 5. verſ. Solutio*, & Cardin. *n. 3. verſ. Dicit Hoſtienſis*, reſpondent non obſtare quod dictum eſt de juribus legalibus, quæ habentur in hac compilatione, quia ſine principali ſtudio; lectione, & auditu legum per libros legales qui haberi poſſunt, & gloſſas ſuas ſufficiens notitia de ipſis haberi poteſt, & qui dubitat, quærat; neque enim ligatur qui de dubijs interrogat, & certiorari deſiderat, dummodo ibi principaliter non ſtudeat; ad hoc c. *final. 37. diſt.* c. *Si habes, 24. q. 3.* c. *un.* §. *final. ſupra de offic. Primicer.* l. *Apud Julianum ff. de fideicommiſſ. libert.* Sed certè, ut inquit Anchar. *hic n. 5.* materias communes ut eſt materia judiciorum multum communis Canoniſtis, & Legiſtis benè poterit aſſequi Canoniſta per ſtudium Cameræ, ſed non materiam teſtamentorum difficilem, & illam de verborum obliga-
28 tionibus, & multas alias Canoniſtis ignotas; & refert ſe multoties audiviſſe à Doctore ſuo (id eſt Baldo) qui per ſeipſum ſtudet, per ſeipſum ignorat. Vox enim viva multum confert, ut ait Hieron. *ſuper proœmio primo Geneſ.* & habet neſcio quid latentis energiæ, ut idem dicit *epiſt. 36.*

Cæterum etſi hæc prohibitio aliquibus videatur dura, tamen ita lex ſcripta eſt, l. *Proſpexit, ff. Qui & à quib.* & in manifeſtis non debemus extenuare quæ ſcripta ſunt, ut dicit *hic* Jo. Andr. *in fin.* Sed nec obſtat ſecundum Hoſt. & alios præall. quod civilis ſcientia videatur pars divinæ legis, & ne-
29 ceſſaria ſit ad regimen Reipublicæ: nam etſi hoc verum ſit, tamen per ſuos miniſtros expedíri debet, ſcilicet Laicos, & Clericos non prohibitos.

30 Secunda quæſtio eſt de ſtudentibus, Hoſt. ut dictum eſt ſupra *num.* 18. diſtinguit ſtudium non principale à principali. Et quidem ſtudium non principale, quod ſcilicet non ſit primariò propter ipſam civilem ſcientiam acquirendam, ſed ad finem melius intelligendi Canones, putat non eſſe prohibitum hac Conſtitutione. & in hoc ejus opinionem recipiunt Jo. Andr, Butr. Cardinal. Anchar. Abb. & cæteri omnes; nam ut legitur in cap. 1. *de nov. oper. nunciat.* Sacrorum ſtatuta Canonum Principum Conſtitutionibus adjuvantur, quaſi ſacris Canonibus inſerviant, ut exponit ibi Hoſt. *num. 1. in verb. Adjuvantur*, ſeu ancillentur ſecundum Jo. Andr. *num. 2.* & juris canonici ſanctiones juris civilis ſubtilitate decorari ſcripſit Bald. *ſupra in proœm. Decretal.* & in quæſt. de ſchiſmate, quam poſuit *poſt rubr. C. de edict. D. Hadrian. tollend. vol. 1. num. 3.* In ſuffragium, inquit, & interpretationem Canonum poſſumus uti legibus, & debemus, c. *Si in Adjutorium, 10. diſtin.* Quoniam juſtiſſimæ leges, & ſacri Canones ex uno utero, vel fonte divino proceſſerunt; unde leges firmantur canonibus, & canonum ambiguitates legibus reſolvuntur, ſicut ex diſcurſu gloſſarum utriuſque juris luculenter apparet. Hinc dicebat Roman. *ſingul. 654.* Legiſta ſine canonibus parum valet, Canoniſta ſine legibus nihil.

31 Et confirmatur, quia etſi Papa in hac prohibitione utatur ratione illa, quia Theologiæ ſtudium cupimus ampliari; tamen ſecundum Abb. *hic n. 7.* ab hoc favore non excluditur ſtudium juriſcanonici, quia ſcientia canonica eſt pars divinæ, ut di-

Oo 3 citur

citur in cap. *Qualiter & quando, il ſecundo, de accuſ.* Ideoque pluribus in locis jus divinum appellatur, ut in cap. *Nimis, de iure iurand.* & in cap. 1. Cum ibi notat. *iuramen. calumn.* & conſequenter ſtudium juris civilis quatenus ſubſervit ſtudio ſacrorum Canonum, non repugnat, quin multum congruit rationi finali hujus Conſtitutionis. Licet mihi hoc motivum Abbatis ſit valde dubium, quia Papa hic conſiderat ſtudium Theologiæ in ordine ad reſiſtendum oppugnatoribus fidei, ut paret ex littera ibi, (Ut ſit fides Catholica circumcincta muro inexpugnabili bellatorum, qui reſiſtere valeant aſcendentibus ex adverſo: & ita accipit Theologiam prout objectum eſt fidei, non autem prout ſupponitur ethicæ, & morali Philoſophiæ, ſicut ſcientia canonica, ut per Joan. Monach. *in proœmio Sexti*: nam etſi in decretalibus agatur de ſumma Trinitate, de Sacramentis, & aliis ad fidem pertinentibus; tamen juris Pontificii profeſſoribus hæc non proponuntur ut ea ſpeculativè, vel ex profeſſo in ſcholis legant, aut de illis tamquam de ſuis axiomatibus diſputent, & hæreticos confutent: quia cùm ex articulis fidei deducantur, ut talia ad Theologiam pertinent, ut latius ſcripſi in cap. *Cùm veniſſent, num.* 110. *& ſeq. de iudic.* Unde favor ampliationis ſtudii ſacræ Theologiæ non videtur hoc caſu militare in ſacrorum Canonum diſciplina.

32 Quidquid tamen ſit de hoc, vera & concors Canoniſtarum ſententia eſt, ut ſtudium juris civilis non principaliter, ſed ad ſacrorum Canonum intelligentiam hic non prohiberi, dummodo fiat in Camera, non autem publicè in ſcholis; alioquin caderet ſub prohibitione auditus, in qua prædicta diſtinctio an fiat obiter, vel principaliter non adhibetur, ut in præcedenti quæſtione.

Hinc S. Congregatio Concilii aliàs conſulta an
33 fructus parochialis Eccleſiæ receptitiæ Triventinæ Diœceſis, qui nonniſi inter eos diſtribuuntur, debeantur Sacerdoti ab eadem Eccleſia quinque menſes abſenti ſtudiorum cauſa, cùm ſit annorum triginta quinque circiter. Item an debeantur Diacono eiuſdem Eccleſiæ ob eamdem cauſam abſenti ætatis annorum circiter viginti trium. Tertiò, an iiſdem debeantur ſi iuri civili ſtuduerint, non autem Canonico, aut Theologiæ, Die 31. Maii. 1607. Ad primum reſpondit non debere ei, qui excedit annum trigeſimum. Ad ſecundum deberi. Ad tertium itidem deberi ei, qui trigeſimum non excedit, dummodo iuri civili operam dederit cauſa addiſcendi poſtea ius canonicum.

Quæ poſterior reſolutio, ut vides reſtringitur ad Diaconum, quia ipſe non cadit ſub prohibitione huius decretalis; ac proinde percipit fructus præbendæ in abſentia, dum ſtudet iuri civili ad intelligentiam Canonum, quos non perciperet ſi iuri civili ſtuderet principaliter, quia privilegium de percipiendis fructibus in abſentia non reperitur à iure conceſſum niſi ſtudentibus Theologiæ, vel iuri canonico, ut in cap. fin. de magiſtr. & in decreto Concilii Tridentini *cap. 1. in fine, ſeſſ.* 5. Et quod de iure civili dicit gloſ. in cap. *Cùm ex eo, in verb. Litterarum*, & Franc. *in eodem verb. de elect. lib. 6.* Videtur intelligendum de his qui dant operam iuri civili non principaliter, ſed ad maiorem intelligentiam Juris canonici.

34 Unde alias S. Congregatio cenſuit teneri Ordinarium dare licentiam beneficiatis curam animarum non habentibus, licèt ad reſidentiam aſtringantur, ut ratione ſtudii abeſſe poſſint, dummodo id ſtatus Eccleſiæ patiatur, & in publico, celebrique Gymnaſio Theologiæ, vel ſacris Canonibus ſtudeant, & minores ſunt triginta annis. At verò Presbyteris ejuſmodi licentiæ vacandi in publica Univerſitate ſtudio juris civilis etiam ad intelligentiam Canonum meo tempore ſæpius fuerunt denegatæ.

35 Studium verò principale etiam in Camera cenſet Hoſtienſis eſſe prohibitum perſonis Eccleſiaſticis, de quibus hic. Movetur per litteram textus, ibi. *ſtudent*. Et quia rationes hujus prohibitionis æquè vigent in ſtudentibus principaliter, atque in audientibus: & cum eo conſentiunt Joann. Andr. *num.* 5. Butr. *num.* 20. & Cardin. *num.* 6. *in* 7. *quæſt.*
36 Verum Petr. de Anchar. *hic num.* 4. Tenet rationes finales hujus Conſtitutionis non extendi ad ſtudium Cameræ. (Quid enim, inquit, ſi magnus Juriſta promoveatur ad Sacerdotium, vel ad dignitatem; an ſi ſtudebit ligabitur hac pœna? renunciarem Papatui, ſi crederem mihi ſub hac pœna ſtudium legalis ſapientiæ prohiberi: eſt enim res ſacratiſſima, quæ conſtringit hominum vitas ſub regula pretio numerario non æſtimanda, ut l. 1. *de var. & extraordin. cognit.* nullusque de ejus ſapore poſſit ferre ſententiam, qui ſuavitatem ejus dulcedinis non guſtavit; & temerarium eſt damnare, quia neſcias.) Hæc ille, cujus ſententiam arbitror eſſe veriorem, quia hæc Conſtitutio in principio loquitur de audientibus leges, nec debet extendi ad eos, qui privatim ſtudent ſine auditu in ſcholis, quia in his non eſt tanta ratio prohibitionis, ſicut in illis: & nihilominus etiamſi eadem ratio militaret, imo etſi major ratio: tamen cum hæc Conſtitutio ſit pœnalis, non debet extendi ad caſus in ea non comprehenſos, ut oſtenſum eſt ſupra à *num.* 13. *uſque ad num.* 18. Nec obſtat verbum *ſtudent*, in quo Hoſtien. ſe fundat, quia intelligitur de ſtudentibus publicè, & ſic de his qui ſtudent in ſcholis audiendo, ut indicant illa verba, in quorum diœceſibus in hujusmodi ſtudent: præſertim verò quia textus ibi loquitur de religioſis, qui non ligantur hac Conſtitutione, ſi facultates prohibitas audiant intra clauſtra, ut ſuperiùs probatum eſt. Ergo multo minus ligantur ſi ibi non audiant, ſed per ſeipſos ſtudeant: & per conſequens illud verbum, *ſtudent* non poteſt intelligi niſi de his, qui ſtudent extra monaſteria, & ſic de his, qui ſtudendo audiunt in ſcholis.

37 Tertia quæſtio eſt, an hæc Conſtitutio habeat locum in legentibus, ſeu docentibus leges, vel medicinam: & Hoſtienſis tenet ſimiliter indiſtinctè habere locum per cap. *Non magnoperè, ſupra eod.* cuique ſubſcribunt reliqui ferè omnes, ut dictum eſt ſupra *numer.* 18. Tu verò dic ſecundùm Abb. *hic numer.* 16. Aut religioſus legit in monaſterio proprio, & non incurrit pœnas hic inflictas, quia quatenus hæc Conſtitutio loqueretur de legentibus ſeu
38 docentibus, de quo ſtatim dicam, tamen reſtringitur ad exeuntes de clauſtris, ut patet ex dictis ſupra *num.* 8. Aut legit extra monaſterium, & tunc ſolutio pendet ab alia inſpectione, videlicet an cap. *Non magnoperè*, *ſupra eodem* habeat locum in legentibus, ſeu docentibus.

39 Et quidem Hoſtien. *in ver. Student*, & cum eo Joann. Andr. Butr. & alii ferè omnes ſentiunt, Religioſis prohiberi etiam lectionem in d. c. *Non magno-*

gnoperè, ut dictum eſt ſupra *num.18.* idem tenet Joann. Andr. in reg. *Cum quid, de regul. jur. lib. 6.* licet in quæſtionis ſolutione videatur hoc reſtringere magis ad Religioſos, quàm ad Clericos ſæculares, quia textus hic de ſæcularibus loquens non repetiit de legentibus, de quibus mentionem fecerat dicto cap. *Non magnoperè*: ſed contrarium tenet *hic* Abb. *num. 16. verſ. Et quamquam* videantur hæc ſubtiliter dicta, ubi probat textum in dicto cap. *Non magnoperè*, non eſſe intelligendum de legenti-
40 bus, id eſt docentibus, ſed de addiſcentibus: unde ponitur ibi verbum, *legere*, largo modo, quia omnis qui ſtudet, ut proficiat, legit; pro quo aſſerit facere etymologiam vocabuli; nam dicitur lex à legendo, ut ait Iſidor. *5. etymolog.* & propterea Joan. Andr in cap. *Nemo poteſt de regul. jur. lib. 6. in mercurial.* hoc apertè deducit ex littera dicto cap. *Non magnoperè*; nam ibi Religioſi dicuntur exire ad audiendum leges, & phyſicam ſub prætextu conſulendi languentium fratrum corporibus, & Eccleſiaſtica negotia fideliùs pertractandi, ut ſic poſſint proficere, & edocti agant prædicta. Hoc etiam apertiùs probat littera hujus decretalis, quæ referens mentem, & quaſi verba illius Conſtitutionis, ubi illa dixit de legentibus; hæc declarando dixit de audientibus: nec verum eſt hic prohiberi auditum, & ibi lectionem, ut putavit Hoſt. de quo Abbas miratur; quia hæc littera venit ad declarationem illius, & in hac parte nihil novi juris induxit: nam ponitur hic ſtudium pro ipſis ſtudentibus, ſcilicet addiſcentibus audiendo ab aliis facultates prohibitas; nam ſtudium magis convenit
41 addiſcentibus, quàm docentibus: Studere enim eſt valdè cupere; hinc litterarum ſtudia dicta ſunt à cupiditate lectionum, ut notat Archidiac. in cap. *In nova, 16. qu. 7.* unde quod initio hic dixerat de audientibus, poſtea ſubjecit de ſtudentibus, quaſi audientes ſint ſtudentes. Ex quibus concludit Abbas iam cap. *Non magnopere*, quàm hunc textum tantummodo loqui in audientibus, ſeu docentibus ab aliis addiſcendo, & hos tantùm in pœnas incidere: legentes verò, id eſt docentes putat non ligari his Conſtitutionibus: nec etiam illos, qui non ſtudent ut addiſcant, quia verba ipſis non conveniunt; & eò magis quia in eis non videtur militate ratio, quæ viget in addiſcentibus. Nam addiſcens videtur moveri malo zelo, ſcilicet ut involvatur rurſus actionibus mundanis in patrocinando, & ſimilibus, ut innuit textus in dicto cap. *Non magnoperè*: ſed qui alios docet legalem ſcientiam, quam prius didicit, actionibus mundanis non involvitur, imò communicat aliis ſcientiam in ſe bonam, & neceſſariam ad regimen orbis. Facit quod notat gloſ. in Clem. 1. *in ver. Honorem, de magiſtr.* Ego exiſtimo hanc opinionem Abbatis eſſe valdè conſonam veritati, & præter illius conſiderationes moveor, quia Papa in principio hujus textus narrat Concilium Turonenſe olim ſtatuiſſe, ut tamquam excommunicati evitentur Religioſi de clauſtris exuntes ad audiendas leges, vel phyſicam. Neceſſe eſt igitur, ut Conſtitutio Concilii Turonenſis, quæ habetur in dicto cap. *Non magnoperè, ſupra eod.* loquatur de Religioſis audientibus, non autem docentibus: alioquin Papa falſum hic dixiſſet, & haud fideliter retuliſſet illam Conſtitutionem, aut certè illius tenorem ignoraſſet, quod non eſt dicendum, cùm habeat omnia jura in ſcrinio pectoris, cap. 1. *de Conſtitution.* 6. Unde quamvis verba, ad legendas leges, vel phyſicam, quæ habentur in dicto cap. *Non magnoperè*, inſpecto cortice aliud ſonare videantur: tamen intelligi debent de audientibus: & ſic de legentibus audiendo, ſeu addiſcendo, ex quo illa ſic
42 intellexit Romanus Pontifex, qui ſolus authoritatem habet verba Conciliorum per modum legis interpretandi, cap. *Nec licuit, 17. diſt.* ibi, Sed quoties aliqua de univerſali Synodo in aliquibus dubitatio naſcitur ad recipiendam de eo quod non intelligunt rationem ad Apoſtolicam Sedem conveniant, cap. *Dilectus, de conceſſ. præben. in 6.* & utrobique gloſſa, & Doctores notant gloſ. in extravag. *Cùm inter nonnullos, in ver. Declaramus, de ver. ſignif.* Præpoſ. in cap. *Sicut num. 1. 15. diſt.* Cardin. Jacobat. *de Concil. cap. 10.* & propterea Joan. Andr. Butr. Cardin. Anchar. & reliqui omnes ſic ſummant textum in d. cap. *Non magnoperè*, videlicet Religioſi profeſſi exeuntes ad audiendas leges, vel phyſicam, niſi infra duos menſes ad Clauſtrum redeant, excommunicati ſunt; & ita intelligunt illam litteram de audientibus, licet loquatur de legentibus: unde intellectus Abbatis ad illum textum, non eſt ſingularis, ſed communiter approbatus.

43 Deinde moveor, quia ratio ampliationis ſtudii Theologiæ hic conſiderata non æquè viget in legentibus, atque in audientibus: nam cum Religioſis prohibeatur auditus legum, non poteſt contingere hic caſus ut reperiatur aliquis idoneus ad illas docendas, niſi ante ingreſſum Religionis illas didicerit in ſæculo; oportet ergo ut provectus aliquis Juriſta ingrediatur religionem, ibique profiteatur, & tunc jus civile aliis legat, ſeu doceat: qui caſus eſt admodum rarus, arg. cap. *Venerabilis, §. penult.* cum gloſſ. *in verb. Si eminentis, ſupra, de*
44 *præben.* nec impedit ampliationem ſtudii Theologiæ unde ad illum non cenſetur conditor canonis reſpexiſſe; nam jura non conſtituuntur ex eis, quæ uno aliquo caſu accidere poſſunt, l. *Iura*, & l. *Ex his, ff. de legib.*

At ſi pateret via cuilibet Religioſo exeundi ad leges audiendas, hic caſus poſſet multum frequenter contingere: unde illum potius Concilium Turonenſe videtur fuiſſe contemplatum, arg. l. *Nam ad ea*, & l. *Nam ut ait, ff. eod.* quod ſi Religioſi non prohibentur alios docere hujuſmodi facultates, ut probatum eſt ſupra, non obſtante quod littera d. cap. *Non magnoperè*, loquatur de legentibus, multo minus prohibentur Clerici ſæculares, de quibus hic, cum hæc littera expreſsè loquatur de audientibus tantum.

45 Secundò principaliter QUÆRO, An Religioſi exeuntes de clauſtris ad audiendas leges, vel phyſicam ſint ipſo facto excommunicati, an verò poſt lapſum duorum menſium.

Innocentius in cap. *Non magnoperè, ſup. eod.* tenet Religioſos ſic exeuntes incidere ipſo facto in excommunicationem: & huic opinioni adhæret *hic* Hoſt. *num. 1. verſ. Sed hæc gloſſa*: movetur quia duorum menſium ſpatium datur hic ſæcularibus tantùm, ut in fine textus: at verò Religioſi ſine ulla temporis præfinitione ſunt ipſo facto excommunicati, ut innuit littera ibi, Nos volentes, ut de cætero ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant: ponderando illa verba, *ipſo facto*, id eſt, non expectatis duobus menſibus præfixis in Canone Concilii Turonenſis, ſed illico cùm primum

excunt,

exeunt, vel, ut inquit Botr. cùm incipiunt ſcalas aſcendere: & in hoc ſecuodùm Hoſtien. hæc decretalis continet jus novum: propterea enim dicit, Volentes ut de cætero.

Verùm Innoc. hic tenet cootrarium ejus, quod ſenſerat in d.cap. *Non magnopere*, videlicet Religioſos non ligari, niſi poſt lapſum duorum menſium; & fuit opinio Vincentij, & Goffredi, quàm ſequitur Jo. Andr. *hic num.* 3. tum quia cùm in dicto cap. *Non magnoperè*, detur Religioſis hoc ſpatium duorum menſium, hac interpretatione vitatur correctio illius textus in cap. *Cùm expediat, de elect. in 6.* l. *Præcipimus, in fine, C. de appellat.* tum quia non eſt jus diverſum in Religioſis, imò omnia de eis diſpoſita quoad hunc caſum extenduntur ad Clericos ſæculares.

Et tenendo hanc opinionem, quæ communis, & verior videtur non obſtant verba illa, *Volumus ut de cætero*: nam reſponſio patet ex dictis ſupra *n.* 6. & hanc partem ſequitur hic Abb. Antiq. dicens eam humaniorem, Cardin. *num.* 2. Anchar. *num.* 6.
46 & Abb. Sicul. *num.* 8. Hoc autem ſpatium duorum menſium in Religioſis computatur à die exitus è Monaſterio, in ſæcularibus autem à die, quo incœperint leges, vel medicinam audire, ut alijs relatis, & reprobatis contrariis opinionibus concludit Abb. *eod. num.* 8.

47 Succeſſivè QUÆRO quid ſi tantum de duobus menſibus effluxerit, ut certum ſit Religioſos infra præfixum tempus ad clauſtrum redire non poſſe, numquid ſtatim ligantur.

Contra ipſos facit, quia ſi infra certum tempus promiſiſti mihi opus perficere, & tantum temporis fluxit, ut certum ſit opus impleri non poſſe, protinus agere poſſum ex ſtipulatu, l. *Hoc jure, ff. de verb. obligat.* ſed contrarium determinant hic Goffred. & Vincent. & poſt eos Abb. Antiq. *numer.* 3. Hoſt. *num.* 1. *in verb. Redierint.* Butr. *num.* 8. *in* 3. *q.* Cardin. *num.* 6. *in fine,* moventur tum per textum in cap. *Commiſſa, in princip. de elect. lib.* 6. qui optimè hoc probat; tum quia expectandus eſt totius temporis lapſus quaſi in diem tota obligatio ſit collata, l. *In illa, ff. de verbor. obligat.* & l. *Ita ſtipulatus*, & l.
48 *Inſulam*: lapſis tamen duobus menſibus remanebunt ligati Conſtitutione, etiamſi ante lapſum eos pœnituerit, quia imputandum eſt eis quod exierunt, & ſe arctaverunt, arg. l. 2. §. *Si quis tamen, ff. Si quis caution.* c. *Conſuluit*, §. 1. *ſup. de off. Deleg.* cum ſuis concord.

Explicit Commentarius in Lib. tertium Decretalium.